Digitized by Google

1646

R. BIBLIOTECA NAZIONALE CENTRALE V. E. II ROMA
M 8
48 F
9

Digitized by Google

8.48. F. 9

Digitized by Google

Digitized by Google

OPERUM MORALIUM TOMUS SECUNDUS,

SIVE

QUINARIUS TRACTATUUM THEOLOGO-IURIDICORUM.

QUO

CONTINENTUR, ET EX PRINCIPIIS THEOLOGIÆ JURISQUE PRUDENTIÆ EDISSERUNTUR

TRACTATUS QUINQUE

I. CLYPEUS CLEMENTIUM JUDICUM UTRIUSQUE FORI. II. VINDICIÆ THEOLOGICÆ ADVERSUS NONNULLOS JURECONSULTOS. III. QUINTUPLEX JUBILÆUM. IV. THESAURUS ECCLESIASTICUS INDULGENTIARUM. V. ACCUSATIO CANONICA EBRIOSI, SEU THEOLOGIA JURIDICO-MORALIS.

Abbey D. Julius emit 1694.

PLURIMUM HAC TERTIA EDITIONE AUCTI, CUM QUADRUPLICI INDICE.

UNO AXIOMATUM THEOLOGO-JURIDICORUM,
Quæ in hoc Opere uſurpantur:

ALTERO QUÆSTIONUM NOVARUM,
Quæ in eodem pertractantur:

TERTIO PRÆCIPUORUM CASUUM ET FACTORUM
Hic repræſentatorum:

QUARTO RERUM ET VERBORUM
Locupletiſſimo.

BIBL. S.PVDEN-DE VRBE

AUTORE

R.P. GEORGIO GOBATO, SOCIETATIS JESU THEOLOGO.

CUM PRIVILEGIO CÆSAREO.

MONACHII,
Typis & Impenſis, JOANNIS JÆCKLINI, Typogr. Electoralis, & Bibliopolæ.
ANNO M. DC. LXXXI.

Digitized by Google

Digitized by Google

PRÆFATIO AD LECTOREM NON TRANSILIENDA.

HAbes, benigne Lector, illos Quinque Tractatus, quos in Præfatione Primæ Editionis Monachii Anno M. DC. LXIX. peracta mearum Experientiarum Theologo-Juridicarum promiſeram, & quorum numerus dat huic Operi nomenclaturam *Quinarii*, multis ſanè, iiſque admodum variis, addo & prolixis Additionibus auctos,& ornatos. Sicut vel ex eo cognoſces,quòd, cùm fuerim tunc pollicitus Tractatum de Jubileo *Duplici*, dederim in altera Editione diſſertationem de *Quadruplici*, in hac verò tertia producam, ediſſerámque *Quintuplex*, haud parùm chartæ tribuens illis duobus, quæ Annis M. DC. LI. & M. DC. LXXVI. plurimùm fatigaverunt, cùm ipſos Reverendiſſimos Locorum Ordinarios, tum Theologos, & Confeſſarios, propter conditiones, clauſuláſque inſolitas, quibus ſcatebant, inſolitas, inquam, Jubilæis communibus, conſuetas autem omnibus illis, quibus ad inſtantiam expreſſam Epiſcoporum localium fit extenſio Jubilei, vigeſimo quinto quoque Anno in capite Urbium Româ celebrari ſoliti accurſu piiſſimarum mentium. 1

In hac eadem Editione exhibebitur diutiſſimè exſpectata, tandem autem Anno M. DC. LXXVI. impetrata declaratio Authentica, eáque Duplex: altera favorum in Anno Sancto impertitorum, altera etiam favorum ſuſpenſorum in ipſo Anno Sancto; adeóque in hac ipſa Editione elucèſcet tum an eodem Anno Sancto ſuſpenſæ ſint Indulgentiæ pro articulo mortis? pro Altaribus privilegiatis? pro defunctis? proindéque etiam illa, quæ defunctis applicari ſolet à fidelibus obeuntibus quovis menſe devotè Communionem in Noſtris Eccleſiis? quemadmodum & componitur illa lis, quæ de poteſtate commutandi vota vi Jubilei Romani, ad Epiſcopatus extenſâ, agitatur; quæ quidem poteſtas hactenus fuit immeritò ſuppoſita à multis; ſed & Sanctimonialium Confeſſariis affundet haud parum lucis declaratio Nova, quam exhibebo eodem Tract. III. Atque omnes Regulares perlibenter legent plenas ſolatio, & paterna ſolicitudine Bullas, quarum primam CLEMENS X. expedivit in maximum favorem Apoſtatarum Regularium reſipiſcentium Anno Sancto, ſecundam S. D. N. INNOCENTIUS XI. Initio ſui Pontificatûs, quem Deus velit eſſe diuturnum. 2

Spero quoque fore, ut à pluribus benevolè legatur prolixus diſcurſus, quem formavi circa illam Novam planè quæſtionem. *An indulgentia plenaria oblata omnibus piè viſitantibus Sanctiſſimum Sacellum B. Virginis in Einſidlen, ſeu Eremo in Helvetia obtineri queat ipſo Anno Sancto?* 3

Hæc & plura alia Nova ſuppeditabit Tractatus Tertius. Quartum autem (tametſi is, qui è prelo Monacenſi, prodiit Anno M. DC. L. copioſè diſſerat de Indulgentiis diverſis à Jubileo, gratiorem tamen, ut ſpero, reddent illa ſingularia, quæ tum in altera Editione facta hîc Conſtantiæ Anno M. DC. LXX. Superaddidi de Alexandri VII. decreto circa moderationem Indulgentiarum: De Indulgentiis conceſſis ad honorem S. FRANCISCI XAVERII, magis, magiſque inclareſcentis miraculis in Superiore, Inferioréque Germania: De Indulgentiis ab eodem Alexandro impertitis iis, qui apud nos obeunt Exercitia Spiritualia: De illis Indulgentiis in particulari, de quibus ego ſæpiſſimè fui à viris in Eccleſiaſtica dignitate conſtitutis interrogatus eſſéntne verè conceſſæ, an ſuppoſititiæ, & Apocryphæ. Quibus, & aliis in eadem Conſtantienſi publicatione hujus Libri productis in lucem accedit in hac Nova I. Synopſis eorum, quæ R. P. ANDREAS MOHR Ordin. Seraphici de obſervantia, planè mira ſcripſit de Indulgentia Portjunculæ: II. Quinam hoc tempore veniant nomine *Quinque Sanctorum*, & quomodo intelligenda unà clauſula Formulæ Indulgentiarum pro iis? III. An Indulgentiæ à Paulo V. ablatæ Re- 4

Digitized by Google

gularibus ſint poſtmodum ab eodem reſtitutæ? IV. Quomodo intelligendæ ſint clauſulæ in-
ſertæ Brevi pro agonizantibus, ſolitæ dari Epiſcopis ſupplicantibus pro eo. V. Cur mutaverim
ego priſtinam opinionem de poſſibilitate actuum moralium in individuo indifferentium. VI.
An Clericus curans ſuis ſumptibus inprimi Librum cum magno lucro vendendum annume-
randus ſit *negotiatoribus*? VII. Quomodo intelligenda URBANI VIII. Bulla de Feſtorum ab-
5 rogatione? VIII. Fuſiſſimè diſputatur de proceſſu inſtituendo à Judice Eccleſiaſtico tunc,
quando fama fert, hunc aut illum confeſſarium violâſſe ſigillum Sacramentale, ac proinde his,
aliiſque novarum quæſtionum, reſolutionúmque exemplis oſtendo in actu exercito, probari
mihi illud Quintiliani effatum: *Pigri ingenii eſt, eſſe iis contentum, quæ ab aliis inventa ſunt.*

6 Hoc idem Volumen non incongruè appellavi *Quinarium* Tractatuum Theologo-Juridicorum. Fatebitur, qui, non dico perlegerit, ſed qui evolverit, nec eſſe me tranſgreſſum metas præfixas Theologis, nec miſiſſe manum in meſſem planè alienam, atque Jureconſultis omnino propriam. Fatebitur is, qui perpenderit ea, quæ in Tractatu Secundo, ſeu Vindiciis Theologicis proferam adverſus illos Jureconſultos, qui Theologos conſtringunt intra limites nimis anguſtos, & ſingulariter notanda eſt cenſura, quam ex ſapientiſſimo Cardinali de Lugo deſcribam eodem Tractatu Secundo *num.* 318.

7 Non inſiſto in hoc Opere illi ſcribendi methodo, quam ſecutus ſum in *Experientiis* proponendo videlicet caſus *Factos*, non *Fictos*, atque horum reſolutione explicans univerſam Sacramentalem materiam; ideo autem non inſiſto, quia duo priores Tractatus reſpuunt eam methodum, poſteriores paterentur quidem, at quia, quando ii viderunt primam lucem, nulla mihi dum erat orta cogitatio de tractatione facienda per narrationem, expoſitionémque variorum eventuum, idcirco ſicuti tunc abſtinui ea docendi ratione, ita nunc quoque eſſe mihi ſuperſedendum judicavi, propter nimis operoſam, ac minimè neceſſariam mutationem in ſingulis Sectionibus, capitibúſve faciendam. Sicut autem in prima quoque & altera impreſſione protuli in medium nonnullos Caſus Tractatu Quinto, ita & in iſta repeto eoſdem cum nonnullis aliis. Hoc, & cætera omnia hoc Opere comprehenſa accipe Benigne Lector eo animo, quo tibi offero, id eſt optimo.

FLORI-

Digitized by Google

FLORILEGIVM THEOLOGO-JURIDICUM.

Seu Elenchus plus Quadringentarum Regularum, Axiomatum, Acroamatúmque Theologicorum, & Juridicorum, in hoc Opere uſurpatorum, & quorum alia etiam vulgo literatorum, alia ſolis ſuprà vulgum ſapientibus nota, aut familiaria ſunt.

Primus numerus ſemper deſignat Tractatum: Secundus verò numerum Marginalem ejuſdem Tractatus, excepto Tractatu Quinto, cujus numerus Secundus deſignat Caput. Tertius numerum Marginalem illius capitis. In App. *deſignat Appendicem ad numerum præcedentem. Servatur quidem hic ordo Alphabeticus, ſed habitâ ratione rei quæ in ſingulis Axiomatis tenet Principatum, vel quaſi.*

A.

Ablativus abſolutus importat conditionem. V. xxxvii. 177.

Promptiora ſunt jura ad *abſolvendum*, quàm ad condemnandum. I. 63.

Acceſſorium naturam ſequi convenit principalis. III. 197.

Non datur judicium ſecundùm id, quod eſt per *accidens*, ſed ſecundùm id, quod eſt *per ſe*. V. ix. 22.

Quæ ſemel, aut bis *accidunt*, contemnunt Legiſlatores. III. 214.

Quiſque *accuſator* eſſe poteſt in ſua, ſuorúmque cauſa. V. xlii. 77.

Actor, quod aſſeruerit non probando, Reum neceſſitate probandi non adſtringit. V. xxv. 7.

Semper curandum eſt, ut *actus* potiùs valeat, quàm ut pereat. III. 25.

Actus, qui non valet ut geritur, ſaltem valet ut valere poteſt. IV. 65.

In liberalitatibus ſuſtinetur *actus* uſque ad legitimum modum. IV. 65.

Actus in dubio præſumitur eſſe ita geſtus, ut ſit quàm minimum oneroſus. V. iv. 11.

Actus præſumitur factus ſecundùm ejus naturam. V. xxxviii. 6.

Actus qui poteſt ſonare in delictum, & non delictum, ſemper interpretatur, ut abſit delictum. V. l. 21.

Non refert, quid de *æquipollentibus* fiat. III. 458.

Non eſt in *æquo*, & bono errandum ſub autoritate juris. I. 79.

Æquitas eſt benigna juris interpretatio. I. 80.

Nulla juris ratio, aut *æquitatis* benignitas patitur, ut quæ in utilitatem hominum introducuntur, ea nos duriore interpretatione contra ipſorum commodum producamus ad ſeveritatem. I. 82.

Placuit in omnibus rebus præcipuam juſtitiæ, *æquitatiſque*, quàm ſtricti Juris eſſe rationem. I. 80.

Par *affectionis* cauſa tollit ſuſpicionem. V. xlii. 73.

Non punitur *affectus*, ſi non ſequatur effectus. V. ix. 11.

Paria ſunt non eſſe *affinem*, & affinitatem diſſolutam eſſe. V. xlii. 66.

Magis creditur duobus *affirmantibus*, quàm mille negantibus. V. xlii. 100.

Necare videtur non tantùm is, qui fœtum præfôcat, ſed & is qui *alimenta* negat. V. xxviii. 27.

Illi licitè negantur *alimenta* cui hæreditas. V. xxviii. 25.

Talis quiſque præſumitur, quales ſunt ii, quorum *amicitia* utitur. V. xxxiii. 50.

Solus *aſinus* habet cor in ventre. V. xxiii. 243.

Vocula *alius* denotat ſimilitudinem. IV. 702.

Inductum ad *augmentum* non debet parere diminutionem. V. xlii. 246. *in Append. lit. ſ.*

Non te moveat dicentis *autoritas*, ſed quid dicatur attende. I. 190.

Autoritas eſt opinio, qua quis putatur imitatione dignus. I. 23.

Rectiùs arbitror, in tanta re ratione, quàm *autoritate* ſuperari. I. 190.

B.

Omnis Eccleſia pleno jure unita Monaſterio eſt *beneficium* Regulare. III. 199.

Decet conceſſum à Principe *beneficium* eſſe manſurum. III. 340.

Pleniſſima in *beneficiis* eſt interpretatio facienda. IV. 39.

Adjuvari nos *beneficio*, non decipi oportet. V. xlii. 246. *in App. lit. r.*

Rapienda eſt occaſio, quæ præbet *benignius* reſponſum. I. 79.

In re dubiâ *benigniorem* interpretationem ſequi non minùs juſtius, quàm tutius eſt. I. 77.

Circa vitam alienam eſto *benignus*. I. 168.

Benignius eſt favere damnum patienti, quàm lucrum captanti. I. 212.

Tu ſic *bibe*, ne capiaris. V. vii. 15.

Bonum publicum eſt diviniùs privato. V. xxxvii. 62.

Uno die *bibunt* multorum dierum labores. V. xlv. 103.

C.

Nihil ita movet ad fugienda *carnis* deſideria, quàm conſideratio qualis ſit futura mortua. V. LI. 54.

Levis duntaxat *caſtigatio* conceſſa eſt docenti. V. XXIX. 10.

Reliquæ virtutes utcunque diſſimulari à fœminis poſſunt, *caſtimonia* gloriandum. V. XLIII. 46.

Poſita *cauſa* ponitur effectus. V. XXV. 9.

Limitata *cauſa* limitatum producit effectum. V. XXVIII. 41.

Remota *cauſa* removetur effectus. V. XXXIII. 87.

Plus *cautionis* eſt in re, quàm in perſona. V. XXXIV. 40.

Chorea ſunt circulus, cujus centrum eſt Diabolus. V. XXIII. 202.

Virginitas ſaltans in *choreis*, ſaltat in calceis vitreis. V. XXIII. 202.

Non oportet pedem in alieno *choro* ponere. II. 304.

Citatio eſt fundamentum Judicii. V. XXXVI. 5.

Clauſula generalis non derogat ſpeciali præcedenti, cujus expreſſa mentio facta non eſt. III. 147.

Clauſula in fine diſpoſitionis poſita refertur ad omnia præcedentia, etiam diverſa. III. 502.

Clauſula generalis, & finalis non refertur ad omnia, quando eam præcedit aliqua ſpecifica clauſula. III. 503.

Clauſula poſterior non refertur ad priora, quando non eſt eorum eadem ratio. III. 509.

Teſtimonium *Clerici* adverſus Laicum recipiendum non eſt. V. XLII. 113.

Nullus ſæcularium judicum *Clericum* ullum condemnare præſumat. V. XI. 18.

Facilè contemnitur *Clericus*, qui ſæpe vocatus ad prandium ire non recuſat. V. XXVI. 25.

Clericus non poteſt jurare abſque facultate Epiſcopi. V. XLII. 115.

Corrumpunt bonos mores *colloquia* mala. V. XXIII. 199.

Deus mulieri *comam* dedit ad memoriam ſubjectionis. V. XXIX. 1.

Commoda qui ſentis, jungas onus emolumentis. IV. 187.

Non immerito præferimus ſpeciali utilitati *communem*. I. 26.

Conceſſo uno, conceduntur omnia ad illud unum neceſſaria. V. XLII. 246. *in Append. lit.* t.

Concionator debet eſſe non tibia, ſed tuba. V. X. 47.

Conditio ad amuſſim complenda eſt. III. 507.

Conditio mixta habetur pro completa. IV. 65.

Cùm non ſtat per eum, ad quem pertinet, quò minus *conditio* impleatur, haberi perinde debet, ac ſi impleta fuiſſet. IV. 186. Explicatur.

Cadente *conditione* caſſit conditionatum. III. 151. *in App. Hiſtorica. lit. m.*

Conditio importat formam. V. XXXVII. 177.

Conditionalis diſpoſitio ſtatim poſt impletam conditionem ſortitur effectum, & non ante. III. 330.

Conditionalis non impleta conditione nil ponit. IV. 186.

Confeſſio propria facit plenam probationem in præjudicium confitentis. V. XXXII. 30.

Propria *confeſſio* eſt omnium probationum illuſtriſſima. V. XXXII 30.

Nulli de ſe *confeſſo* adverſus alium in eodem crimine eſt credendum. V. XXXII. 17.

Propria *confeſſio* eſt Regina omnium probationum. V. XLII. 199.

Nemo de ſe *confitentem* ſuper conſcientia ſcrutetur aliena. V. XLII. 43.

Ubi alia *conjectura* ſumi poteſt, non eſt præſumendum delictum. V. L. XXII.

Probatio à *conjecturis* veroſimilibus dicitur manifeſta. V. XXV. 8.

Conſenſui nihil tam contrarium eſt, quàm vis, & metus. III. 32. *in Append. 2. lit.* o o.

Scienti, & *conſentienti* non fit injuria. V. XXIII. 175.

Nullus ex *conſilio*, dummodo fraudulentum non fuerit, obligatur. V. XIII. 31.

Cuſtodiri oportet, quod moribus, & *conſuetudine* inductum eſt. I. 29.

Longâ *conſuetudine* comprobata velut tacita civium conventio, non minùs, quàm ea, quæ ſcripta ſunt, ſervantur. II. 230.

Quod poteſt induci lege humana, poteſt & *conſuetudine*. V. XLV. 69.

Peccata quantumvis magna, & horrenda, cum in *conſuetudinem* venerint, aut parva, aut nulla eſſe videntur. V. VII. 8.

Diſpoſitio *copulata* utriuſque partis veritatem exigit. III. 153.

Argumentum à *conſuetis* eſt utiliſſimum ad probandum. V. XIX. 11.

Semper in *contractibus* id ſequimur, quod in regione, in qua factus eſt, frequentatur. V. XXVIII. 5.

Qui cum alio *contrahit*, vel eſt, vel eſſe debet non ignarus ejus conditionis. V. IX. 30.

Melius eſt ire ad domum luctus, quàm ad domum *convivii*. V. XXVI. 30.

Indulgendum eſt *corpori*, non ſerviendum. V. LI. 55.

Multis ſerviet, qui *corpori* ſervit. *Ibid.*

Hoc jure evenit, ut quod quiſque ob tutelam *corporis* ſui fecerit, jure feciſſe exiſtimetur. V. XXX. 2.

Cùm *corpus* in refectionis delectatione reſolvitur, cor ad inane gaudium relaxatur. V. XXVI. 1.

Honeſtum ei vile eſt, cui *corpus* ſuum nimis charum eſt. V. LI. 55.

Diſpoſitum de uno *correlativo* cenſetur diſpoſitum de altero. V. XXXIV. 21.

Et plectendo, & ignoſcendo hoc ſolum bene agitur, ut vita hominum *corrigatur*. I. 149.

Propter *crapulam* multi obierunt, qui autem abſtinens eſt, adjiciet vitam. V. X. 47.

Crimen non contrahitur niſi voluntas intercedat. V. XX. 27.

Publicæ utilitatis intereſt, ne *crimina* maneant impunita. I. 34.

Cùm eſurimus, ſine *culpâ* comedimus, quibus ex culpa primi hominis factum eſt, ut eſuriamus. I. 175.

Culpa caret, qui ſcit, ſed prohibere non poteſt. V. IX. 33.

Qui

Digitized by Google

Qui omnia, quæ potuit, obſervavit, *culpâ* caret. V. x. 33.

Culpâ caret, qui ut damnum non accideret, de contingentibus nihil omiſit. V. x. 33.

Culpa ad caſum non præmeditatum non eſt conſiderabilis. V. xx. 26.

Quod *culpa* caret, in damnum verti non debet. V. xxxix. 14.

Sunt quædam *culpæ*, in quibus *culpa* eſt relaxare vindictam. I. 148.

Bonarum mentium eſt ibi *culpam* agnoſcere, ubi culpa non eſt. I. 175.

Cupiditas indulgendo accenditur, reſiſtendo vincitur. IV. 12.

Quis inter *cyathos* texit, quod latere voluit? V. xix. 51. ad finem.

D.

NEmo *damnum* facit, niſi qui id facit, quod facere jus non habet. I. 185. & V. xi. 16.

Si *debita* ſint omnino æqualia, nec quiſquam decrevit, cui debito ſatisfacere velit, cenſetur omnibus pro rato ſatisfacere, ſi autem alterum ſit minus, cenſetur graviori. IV. 216.

In alternativis *debitoris* eſt electio, & ſufficit alterum adimpleri. III. 124.

Qui *declarat* nihil dat. III. 48. *in App. 1. lit. f.*

Definitio naturam rei explicat. II. 83. ad finem.

Omnis *definitio* in jure civili periculoſa eſt. V. xxxi. 16.

Judex debet ex officio tueri *defunctos*. V. L. 12.

Delegatus nequit ſubdelegare. III. 32. *in App. 2. lit. ff.*

Paria *delicta* mutua compenſatione tolluntur. V. xxxii. 50.

Infantem innocentia, furioſum fati infelicitas excuſat à *delicto*. V. xx. 27.

Nemo ex ſuo *delicto* meliorem ſuam conditionem facere poteſt. V. xxxix. 13.

Ubi non eſt animus nocendi, ibi non videtur eſſe *delictum*. V. xx. 26.

Ubi *delictum* non eſt, ibi nulla pœna eſſe debet. *Ibid.*

Geminans *delictum* non debet veniam conſequi. V. xxxiv. 51.

De nemine præſumendum eſt, quod *deliquerit*. V. L. 54. & 21.

Quod eſt objectum honeſti gaudii, eſt etiam objectum honeſti *deſiderii*. V. ix. 57.

Deſtructis nobis deſtruuntur omnia, quæ ſunt in nobis. IV. 387.

Qui ſemel eſt, Deus eſt: Homo, qui bis: Beſtia, qui ter: qui quater Dæmon: qui quinquies, eſt ſua mater. V. xxiii. 66.

Nemo dicere præſumitur, quod non habet in mente. III. 315.

Divina clementia *dimiſſa* in ultionem redire non patitur IV. 664.

Ad veritatem *disjunctiva* ſufficit, unam partem verificari. IV. 429.

Jure naturæ æquum eſt, neminem cum damno alterius fieri *ditiorem*. V. xxxiii. 75.

A *diverſis* non valet illatio. III. 392.

In brevi reverſa uxor nec *divertiſſe* videtur. V. xxiii. 231.

Puerile, & circulatorum ludo ſimile eſt *docere*, quod ignores. II. 175.

Multo tempore diſce, quod poſtea *doceas*. II. 382.

Turpe eſt *doctori* ſi culpa redarguat ipſum. II. 482.

Si *dolus*, & calliditas in conſilio interceſſerit, de dolo actio competit. V. xiii. 31.

Dominus membrorum ſuorum nemo videtur. V. x. 15.

Donare eſt perdere. V. xxxii. 29.

Dos ſuccedit in locum alimentorum. V. xxviii. 30.

Qui debet filiam alere, debet & *dotare*. V. xxviii. 30.

In re clara *dubium* proferre verecundum. III. 398.

Indecens eſt, ut in re *dubia* certa detur ſententia. V. xxviii. 44.

In *dubio* potiùs eſt accipienda præſumptio, ut actus valeat, quàm ut pereat. IV. 209.

Quoties æquitas, deſiderii naturalis ratio, aut *dubitatio* juris moratur, Juſtis decretis temperanda eſt. I. 79.

E.

NIhil eſt tam Dæmoniacum, quam *ebrietas*, & laſcivia. V. vi. 17.

Arcanum demens detegit *ebrietas*. V. xix. 51.

Ebrietas & mentis adducit exilium, & libidinis provocat incrementum. V. xxii. 3.

Ebrietas eſt voluntaria inſania. V. xxv. 2.

Multi ſerpentum veneno curantur, nemo *ebrietate* V. LI. 91.

Quæ per *ebrietatem* feciſti, frequens animo volve. V. LI. 60.

Tolerabilius eſt in carne mori, quàm per *ebrietatem* in animo interfici. V. LI. 93. & 97.

Veneri, & Baccho convenit: duo iſta Dæmonia conſpirata inter ſe ſunt, *ebrietatis* & libidinis. V. XLV. 117.

Qui ſe de hoc malo (*ebrietatis*) deſiderat liberare, quomodo ſibi intervallo dierum potum addendo ad *ebrietatis* tenebras pervenit, ita paulatim ſubtrahendo ad ſobrietatis lucem redeat. V. LI. 93.

Ebrioſitas non naturæ, ſed conſuetudini tribuenda. V. LI. 85.

Ebrioſorum eſt funeſta vox. V. xxv. 15.

Veriſimile non eſt, ut quis dimidiam gulam Deo immolet, aqua ſobrius, & cibis *ebrius*. V. LI. 69.

Cauſa *Eccleſiæ* non eſt cauſa ſingulorum. V. XLII. 38.

Dei *Eccleſia* gladium non habet niſi ſpiritualem. V. XXII. 13.

In *Eccleſiaſticis* perſonis, & negotiis rigor, & diſtrictio juris non requiritur. I. 70.

Edacitatis vitio creſcit omnis carnis tentatio. V. xxvi. 31.

Omnes cauſæ, quæ vel prætorio jure, vel civili tractantur, *Epiſcoporum* ſententiis perpetuo ſtabilitatis jure firmantur. II. 171.

)(4 In-

Inſtruunt nos Patriarchæ non ſolum docentes, ſed etiam *errantes*. V. VII. 25.

Pejus eſt *errare* in via morum, quam in via pedum. II. 325.

Clauſula *Etiam* includit ſpecie diverſa ab expreſſis. III. 492.

Clauſula *Etiam* exprimit caſum magis dubitabilem, & includit minus dubitabilem. *ibid.*

Fruſtra exſpectatur *eventus*, cujus nullus eſt effectus. V. XXXVII. 231.

Sanctorum *exempla* perſpicaciter recordare. I. 138.

F.

Multa ſunt *facienda* non jubente Lege, ſed libera charitate. I. 156.

Qui non *facit*, quod debet, æquum eſt, ut non recipiat, quod oportet. V. XXXIX. 5.

Quod tibi non vis *fieri* alteri ne *feceris*. I. 80. explicatur perappoſitè. *ibid.*

Multa *fieri* prohibentur, quæ tamen ſi *facta* fuerint, obtinent firmitatem. IV. 449.

Mens æquè *factis*, ac verbis declaratur. III. 364. *in App. Lit.* ii.

Facto mutato mutatur jus. V. XXXVII. 294.

Secundùm diverſitatem *factorum* diverſum redditur conſilium. *ibid.*

Facta non præſumuntur, ſed probanda ſunt. V. XLV. 136.

Falx non eſt mittenda in meſſem, quæ videtur alteri eſſe commiſſa. II. 304.

Cujus *fama*, multo magis vitæ parcendum eſt. V. XVIII. 8.

Fama ſuæ quiſque Dominus eſt. V. XXIX. 5.

Qui *famam* ſuam negligit, crudelis eſt. V. XXIX. 21.

Paſce *fame* morientem: ſi non paviſti, occidiſti. V. XXX. 6.

Ut acquiratur *familiaritas*, requiritur mens, & dens. V. XLII. 171.

Favorabile interpretationem non recipit, quæ eum, cui favetur, lædere poſſit. III. 36.

Quod *favore* quorundam ordinatum eſt, ad læſionem illorum vergere non debet. IV. 351.

Nemo tenetur ſuo *favore* uti. V. XXXII. 54.

Feſtum eſt gulæ irritamentum, & luxuriæ occaſio. V. XLV. 113.

Bona *fides* præſumitur ad præſcribendum, niſi probetur contrarium. II. 205.

Filiæ tibi ſunt, ſerva corpus illarum. V. XXXII. 20.

Qui parcit virgæ, odit *filium* ſuum. V. XXIX. 41.

Qui diligit *filium* ſuum, aſſiduat illi flagella. V. XXIX. 41.

Iniquiſſimum quis merito dixerit, patrem egere, cum *filius* ſit in facultatibus. V. XXVII. 40.

Finis comparatur ad ea, quæ ſunt ad finem, ſicut ratio formalis ad objectum. V. LI. 15.

Quæ ſunt ad *finem* debent regulari ſecundùm quod exigit ratio finis. V. XVIII. 15.

Qui tenetur ad *finem*, tenetur etiam ad media. V. XXVII. 5. Explicatur.

Carpit enim vires paulatim, uritque videndo *fæmina*. V. XXXII. 24.

Ex eo non debet quis *fructum* conſequi, quod niſus extitit impugnare. IV. 167.

Funiculus triplex difficile rumpitur. II. 409.

Furioſi Confeſſio ei nihil præjudicat. V. XIX. 65.

G.

Edacitas in *Gallis* natura eſt, in Græcis *Gula*. V. LI. 84.

Generi per ſpeciem derogatur. V. XLII. 130.

Quod ob *gratiam* alicujus conceditur, non eſt in ejus diſpendium retorquendum. V. XLII. 146. *in App. Lit.* r.

H.

His licitè negantur alimenta, quibus licitè *hæreditas*. V. XXVIII. 25.

In his, in quibus non invenitur jus expreſſum, procedendum eſt (æquitate ſervata) in *humaniorem* partem declinando. I. 61.

In ambiguis rebus *humaniorem* ſententiam ſequi oportet. I. 77.

I.

Abſurdum eſt nimia ſaturitate velle honorare Sanctos, quos ſcimus, Deo placuiſſe *jejuniis*. V. VII. 9.

Præſumitur *ignorantia*, ubi ſcientia non probatur. V. XXXVII. 77.

Immunitas Eccleſiaſtica eſt divino jure inſtituta. II. 465.

Faciliùs *impeditur* acquirendum, quàm impediatur acquiſitum. V. XXVII. 47.

Qui voluntariè omittit, non dicitur *impeditus*. III. 113.

Si quis *imperitus* mathematis, de eo ſcribat, riſui patet. II. 254.

Indulgentiæ tantum valent, quantum ſonant. IV. 43.

Actus legitimi ſunt *infamibus* interdicti. V. XLII. 13.

Infamibus portæ non pateant dignitatum. V. XLII. 13.

Præclara *ingenia* multa novant circa ſcientias. I. 170.

Temporum noſtrorum *ingenia* non ſunt deſpicienda, perinde ac ſi laſſa, & effœta natura nihil laudabile pariat. I. 171.

Pigri *ingenii* eſt, contentum eſſe iis, quæ ab aliis ſunt inventa. I. 170.

Nullum magnum *ingenium* ſine mixtura dementiæ fuit. V. XVIII. 23.

Injuria dicitur id, quod non jure fit. II. 190.

Inde non debent naſci *injuriæ*, unde jura naſcuntur. V. XIII. 37.

Ad *injuriam* referendum non eſt, quod quiſque jure ſuo ſibi conſulat. V. XI. 16.

Sanctius eſt impunitum relinquere facinus nocentis, quàm *innocentem* damnare. V. XX. 25.

Aliquando & *inſanire* jucundum eſt. V. XVIII. 23.

Quod habet *inſtar* rei judicatæ, habet virtutem rei judicatæ. III. 35.

In ambiguis orationibus maximè ſpectanda eſt *intentio* illius, qui eas protulit. V. IV. 16.

Optimus *Interpres* verborum quiſque ſuorum eſt. II. 179.

Interpretatio contra eum facienda eſt, qui Legem potuit dicere apertiùs. I. 69.

Unde jus prodiit, inde *interpretationem* procedere pareſt. I 97.

Miſerrimi ingenii eſt, nolle, aut non poſſe niſi *inventis* uti. II. 354.

Pergis non quà eundum eſt, ſed quà *itur*. I. 205.

Oportet ut *Judex* ſciat cognoſcere, quidquid debet judicare. II. 237.

Judex non debet punire niſi ſecundùm conſuetudines receptas. V. xx. 29.

In *judicando* eſto pupillis miſericors ut pater. I. 100.

Non ex affectu carnali, ſed diſcreto judicio *judicandum* eſt. I. 184.

Res *judicata* pro veritate accipitur. V L. 41.

A non ſuo *Iudice* nemo poteſt ligari, vel abſolvi. IV. 62.

Pro his, quæ à *Iudice* fiunt, præſumitur, quod omnia rite fuerint facta. I. 148.

Cœpta cauſa apud *Iudicem* delegatum durat hujus poteſtas, donec cauſa finita ſit. I. 144.

Omnes magiſtratus, & divini *Iudices* breviter lites deciduntò I. 184.

Iudici interroganti non juridicè non teneor reſpondere. V. XLII. 153.

Secundùm viam eorum faciam eis, & ſecundùm *judicia* eorum judicabo eos. I. 129.

In *judiciis* non eſt acceptio perſonarum habenda. I. 184.

Iudex potiùs concordia, quàm *judicio* litem terminet. I. 184.

Divino *judicio* ſubjecti ab humano ſunt exempti. V. L. 23.

In rebus ambiguis abſolutum non debet eſſe *judicium*. V. XXVIII. 44.

Iugum meum ſuave eſt, & onus meum leve. I. 152.

Jura ſanguinis nullo jure dirimi poſſunt. V. XXVIII. 22.

Quod poteſt eſſe objectum voti, poteſt eſſe & *juramenti* promiſſorii. V. LI. 61.

Iuramentum in alterius gratiam factum ſervari debet, ſi ſine diſpendio æternæ ſalutis ſervari poſſit. V. XIII. 40.

Non eſt obligatorium contra bonos mores præſtitum *juramentum*. V. XIII. 42.

Iuramentum non eſt vinculum iniquitatis. V. XIX. 83.

Iuramentum eſt inſtar medicinæ. V. LI. 66.

Iuramentum eſt ſpiritualis quædam tortura. *ibid.*

Iureconſulti & ſcientiam & verba locare ſolent. II. 255.

Iuriſprudentia eſt divinarum, humanarúmque rerum notitia, juſti, atque injuſti ſcientia II. 95.

Quod quiſque *juris* in alterum ſtatuerit; ipſe eodem utatur. II. 322.

Nemo poteſt plus *juris* transferre in alterum, quàm ſibi competere dignoſcatur. III. 197.

Actus *juriſdictionis* voluntariæ poteſt ubique exerceri. IV. 66.

Iure ſuo utens nemini facit injuriam. V. XXIV. 24.

Summum *jus* Summa injuria. I. 118.

Ubi *jus* non diſtinguit, nec nos diſtinguere debemus. IV. 365.

L.

LAicis nulla eſt de ſpiritualibus diſponendi facultas. V. XXXVII. I.

Sicut *Leges* non dedignantur ſacros Canones imitari, ita ſacrorum ſtatuta Canonum Principum conſtitutionibus adjuvantur. I. 73.

Quidquid in poſteriore *Lege* non fuerit ſpecialiter expreſſum, id veterum Conſtitutionum Regulis relictum eſſe intelligendum eſt. IV. 362. *in App. Lit.* g.

Leges adverſantur, non patrocinantur fraudibus. V. XIII. 37.

Lex ſi voluiſſet, expreſſiſſet. III. 32. *in App. 2. Lit.* r. & 517. *in App. Lit.* d.

Leges intelligendæ ſunt ſecundùm ea, quæ in pluribus accidunt, non ſecundùm ea, quæ raró. V. XXXII. 2.

Leges accipiendæ ſunt in ſenſu utili, non inutili. V. XXXIII. 72.

Extenſio *Legis* in materia odioſa non debet fieri ob ſolam identitatem rationis. IV. 682.

Extenſio *Legis* ultra omnem verborum ſignificationem non eſt facienda ob identitatem rationis, niſi ea ratio exprimatur in Lege. IV. 681.

Finis *Legis* non cadit ſub legem. V. XXVI. 5.

Lex rem præceptam ponit in ea virtute, quam *Legiſlator* intendit. V. VI. 4.

Legitimatus à principe nihil differt à legitimo. V. XXXVII. 251.

Naturaliter naſcimur omnes *legitimi*, & liberi. V. XXXVII. 251.

Ubi non eſt *Lex*, nec prævaricatio. III. 336.

Lex declaratoria extenditur ad præterita, & futura. IV. 328.

Lex humana ordinariè non obligat in extrema neceſſitate. V. XXXI. 24.

Ubi de *liberando* quæritur, facilior eſto ad *liberationem*. I. 78.

Libertas rebus omnibus favorabilior eſt. V. XXVII. 58.

Quoties eſt dubia interpretatio *libertatis*, ſecundùm *libertatem* reſpondendum eſt. V. I. 108.

Saturitati ſemper *libido* ad juncta eſt. V. XXVI. 37.

Cui non *licet* minus, nec majus licebit. V. XIII. 35.

Tuba cordis eſt *lingua* loquentis. V. XXXV. 12.

Ordo *literæ* eſt ſequendus III. 48. *in Append. 2. Lit.* m.

Jure naturæ æquum eſt, neminem cum alterius detrimento fieri *locupletiorem*. I. 26.

Ex quovis *lucro* bonus odor. II. 373.

Favendum eſt potiùs damnum declinanti, quàm *lucrum* captanti. I. 212.

Ubi eſt venter cibis repletus, ibi eſt ignis *luxuria* accenſus. V. XXIII. 109.

M.

MAgiſtri ſunt Patres. II. 201.

Honeſtum eſt *Magiſtri* ſententiam excuſare. II. 222.

Optimus eſt ſeſe, qui novit cunct... *Magiſtro*. II. 353.

Ab omni ſpecie *mala* abſtinete vos. I. 39. & 177.

Maleficia non debent eſſe impunita. V. XXVIII. 49.

Omnibus *malitiis* hominum viam præcludere non poſſumus. V. XLII. 227.

Quælibet *mala* potiùs tolerare, quàm *malo* conſentire oportet. V. XXXIII. 140.

Illud eſt majus *malum*, quod privat majore bono. V. XXXVII. 114.

De *malo* homine ſemper *malum* præſumendum eſt. V. XLII. 246. *in App. Lit.* s.

Diligenter fines *mandati* cuſtodiendi ſunt. III. 103.

Qui fines *mandati* exceſſit, aliud facere videtur. *ibid.*

Quid tam humanum eſt, quàm fortuitis caſibus mulieris *maritum*, vel uxorem viri participem eſſe? V. XXVIII. 10.

Qui tenetur ad finem, tenetur etiam ad *media*. V. XXVII. 5.

Media debent eſſe proportionata fini. V. XVIII. 19.

Quod medicorum eſt, promittunt Medici, tractant fabrilia fabri. II. 335.

Non poteſt grande aliquid, & ſupra cæteros loqui niſi mota *mens*. V. XVIII. 23.

Vir fortis aliena *menſa* difficilè fruetur abſque læſione libertatis. V. XXVI. 30.

Nihil refert, utrùm quis *mentiatur* verbo, an facto. V. L. 63.

Metiri ſe quemque ſuo modulo, ac pede verum eſt. I. 68.

Judicium ſine *miſericordia* illi, qui non facit miſericordiam. I. 111.

Melius eſt propter *miſericordiam* rationem reddere, quàm propter crudelitatem. I. 67.

Acceptum ſub *modo*, qui impropriè ſit conditio, regulariter acquiritur ante *modum* impletum. IV. 449.

Modum quiſque rei ſuæ ponere poteſt. V. XLII. 246. *in App. Lit.* mm.

Æquum eſt poſteriorem *moram* nocere. V. XXXIX. 13.

Novis *morbis* nova convenit antidota præparare. I. 166.

Quàm fœlix, & prudens, qui talis nititur eſſe in vita, qualis optat inveniri in *morte*. V. XVIII. 29.

Delicta *morte* extinguuntur. V. L. 23.

Mortui ſunt inter miſerabiles perſonas miſerabiliores. V. L. 22.

Mulier teſtis eſſe non poteſt. V. XLII. 7.

Omnis *mulier* quæ vinolenta, & comeſſatrix eſt, etiam meretrix eſt. V. XLIII. 61.

Quod *multipliciter* exponitur, ejus veritas ignoratur. I. 65.

Non ex *multitudine* Autorum quod melius, aut æquius eſt, judicato. I. 203.

Conſilium *mutare* non licet cum alterius detrimento. III 302.

Mutatio non præſumitur, ſed probanda eſt. V. L. 45.

N.

Res quælibet facilè ad ſuam *naturam* revertitur. III. 151. *in Append. Hiſtorica. Lit.* g. *ad finem.*

Parvo cultu *natura* contenta eſt, deſideriis omnia condiuntur. V. XXVI. 34.

Navita de ventis, de tauris narrat arator. V. XXVI. 45.

Quod de uno ſpecificè affirmatur, de oppoſito *negari* videtur. IV. 343.

Quod de uno *negatur*, de altero conceditur. V. XXIX. 49.

In omni *negotio* hæ perſonæ requiruntur: Judex, accuſator, reus, & teſtis. V. XLII. 27.

Clauſula: *Non aliter* eſt ita præciſiva, ut nec intellectum, nec modificationem recipiat. V. XXXVII. 257.

Quod *noſtrum* eſt, ſine facto noſtro in alterum transferri non poteſt. V. XXV. 12.

Clauſula: *Nullatenus* importat univerſalitatem, & excludit omnem caſum. V. XXXVII. 264.

O.

Obedire Deo oportet magis, quàm hominibus. V. XXXIII. 143.

Exigit Deus *Oblatum*, qui non exegerat offerendum. III. 295. *Lit.* e.

Ubi de *obligando* quæritur, propenſiores eſſe debemus ad negandum. I. 78.

Semper in *obſcuris*, quod minimum eſt ſequimur I. 65.

Occaſio, quæ delictis viam aperit, amputanda eſt. V. XLII. 227.

Qui *occaſionem* damni dat, damnum dediſſe videtur. V. XXXIII. 76.

De *occultis* non judicat Prætor. II. 98.

Qui ſentit *onus*, ſentire debet & commodum. III. 21.

Quilibet præſumitur poſſe ex ſuo *opificio* non ſolùm ali, ſed ditari. V. XXVIII. 24.

Communis *opinio* Doctorum non eſt attendenda, quando contraria favet piæ cauſæ. I. 195.

Singularis opinio præferenda eſt communi, quando nititur meliore, & ſubtiliore ratione. I. 197.

Ante horam *orare* providentiæ eſt: poſt horam negligentiæ: in hora obedientiæ. V. XLV. 50.

Oratio ſimpliciter prolata in uno actu, & in una vice conſummatur. III. 383.

Ordo literæ eſt ſervandus. III. 164.

Ordo ſcripturæ *ordinem* voluntatis oſtendit. III. 48. *Lit.* m.

Hoc non eſt *oſculum* porrigere, ſed vinum propinare. V. XVII. 3.

Mens *otioſi* nihil aliud cogitare novit, quàm de eſcis, & ventre. V. LI. 56.

P.

Pacta ſervabo ait Prætor. V. XIII. 42.

Pactum rei turpis non obligat. V. XIX. 83.

Papa præſumitur probabiliter ignorare particulares conſuetudines locorum. V. XXIII. 228.

Par in *parem* non habet imperium. V. XLII. 106.

In dubio tutior *pars* eſt eligenda. I. 156.

In toto *partem* non eſt dubium contineri. II. 34

Tan-

o:

Tanto magis decipiuntur omnes, quanto in *paſſionibus* fuerint. V. vii. 7.

Qui *Paſtor* eſt, debet & eſſe magiſter. II. 149.

Beatus homo, qui ſemper eſt *pavidus*. I. 154.

Cùm ſis in menſa primùm de *paupere* penſa. V. xxvi. 13.

Homo in judicio debet ſervire *pauperi* in quantum poteſt. I. 128.

Pauperum, aliarúmque miſerabilium perſonarum curam paternam gerere debent clerici. V. xxviii. 28.

Uſque adeò *peccatum* malum voluntarium eſt, ut non ſit peccatum, ſi non ſit voluntarium. V. ix. 2.

Cuilibet *perito* in ſua arte credendum eſt. II. 400.

Cavendum eſt, ne *pœna* major ſit quàm culpa. V. xx. 26.

Ibi debet eſſe *pœna*, ubi noxa. V. xxxiv. 52.

Fruſtra *poëticas* fores compos ſui pepulit. V. xviii. 23.

Oderunt peccare mali formidine *pœnæ*. V. xlii. 246. *in App. Lit.* r.

Qui poteſt facere ut poſſit conditioni parere, jam *poſſe* videtur. V. xxvii. 34.

Illud dicitur non *poſſe* fieri, quod licitè fieri nequit. V. viii. 40.

Nolle in culpa eſt noſtra, & non *poſſe* prætenditur. V. xviii. 11.

Cùm omnes *potando* viceris, vinceris à dolio. V. xiii. 10.

Fas non eſt, ut divini muneris Miniſtri temporalium *poteſtatum* ſubdantur arbitrio. V. xxxii. 46.

Qualis eſus talis *potus*. V. li. 69.

Præcepta particularia ſunt interpretanda inſtar univerſalium. V. xxxvii. 222.

Præcepto quiſquis non obtemperat, reus eſt & debitor pœnæ. I 64.

Superfluum eſt *precibus* poſtulare, quod Lege permiſſum eſt. V. xlv. 62.

Præfatio Legis dat intellectum toti Legi. V. xxvi. 53.

Ex præteritis præſumitur de *præſenti*. II. 273. & V. xxv. 9.

Ex præteritis *præſumitur* circa futura. II. 273. V. xxv. 9. & xxxiv. 20.

Præſumptio nobilior eſt attendenda; & major vincit minorem. V. viii. 28.

Primum in unoquoque genere eſt exemplar cæterorum. I. 98. & V. xxxvii. 222.

Princeps debet habere unum calamum, & unam linguam. IV. 318. ad finem.

Explorati juris eſt, ut quibus *principale* committitur, & acceſſorium committatur. V. xxxvi. 10.

Cùm *Principalis* cauſa non ſubſiſtit, plerumque nec ea quidem, quæ ſequuntur, locum habent. V. xxvi. 63.

Voluntas *principis* nunquam debet fruſtrari, nec inefficax reddi. IV. 239.

Privilegia plus non operantur, quàm verbis exprimant. III. 394.

Privilegia nemini præjudicantia non amittuntur per non uſum. IV. 356.

Privilegia non debent eſſe captioſa. IV. 606.

Privilegia Regularium ſunt in dubio interpretanda in horum favorem. V. xxxvii. 159.

Quidquid per *privilegium* acquiri poteſt, etiam per conſuetudinem acquiri poteſt. IV. 78.

Privilegium debet in dubio reputari potiùs reale, quàm perſonale. V. xxxvii. 159.

Probationes contrariæ invicem conquaſſantur. V. xlv. 135.

Ille *proceſſus* non valet, in quo ſervatus non eſt debitus modus inquiſitionis. V. xiii. 37.

In re communi potior eſt conditio *prohibentis*. II. 199.

Quando aliquid *prohibetur*, interdicitur ſimiliter omne id, per quod pervenitur ad illud. V. xxvii. 33. Explicatur. *n.* 99.

Non enim propoſitum, aut *promiſſum* infringit, qui in melius mutat. III. 97.

In malis *promiſſis* fidem non expedit obſervari. V. xiii. 42.

Propoſitio indefinita æquivalet univerſali. V. xxxvii. 213.

Unaquæque *provincia* abundet in ſuo ſenſu, & præcepta majorum Leges Apoſtolicas arbitretur. V. xxiii. 227.

Intellige quæ ſunt *proximi* tui ex te ipſo. V. xiii. 49.

Mandavit Deus unicuique de *proximo* ſuo. V. xiii. 49.

Probrum ſit *puella* bibiſſe vinum. V. xliii. 41.

Q.

QUalitas nequit eſſe ſine ſubjecto. III. 510.

Qualitas nunc exiſtens in ſubjecto præſumitur inextitiſſe ab ortu, ſi potuit. V. xxviii. 85.

Qualitas veræ legitimitatis habet juris aſſiſtentiam. V. xxviii. 85.

Qualitas adjuncta verbo intelligitur ſecundùm qualitatem verbi. V. xxxvii. 172.

Non-entis nullæ ſunt *qualitates*. III. 510.

Clauſula: *quivis* univerſalis eſt, & omnia comprehendit. III. 491.

R.

NUlli mihi meorum magis parendum eſſe, quàm *Rationi* exiſtimo. I. 199.

Væ *Regno*, cujus Rex puer eſt, & cujus Principes manè comedunt. V. xxiii. 63.

Proxima *Regula* honeſtæ operationis eſt Judicium. I. 157.

Regula eſt quæ rem, quæ eſt, breviter enarrat. II. 106.

A *Regula* ſtandum eſt, donec contrarium probetur. V. x. 35.

Ratio deſumpta ex *Regula* eſt firmiſſima. V. xlii. 94.

Regulæ juris ſunt tenaces. V. xlii. 43.

Regulæ inhærendum eſt, donec de fallaciâ conſtet. V. xlii. 94.

Qui habet *Regulam* pro ſe, dicitur fovere jus certum. V. xlii. 71.

Non ſermoni res, ſed *rei* ſermo eſt ſubjectus. II. 346. ad finem.

Teſtimonio *Religioſi* creditur pluſquam Laici. V. xlii. 154.

Cùm

Digitized by Google

Cùm ſunt jura partium obſcura, favendum eſt *Reo* potiùs, quàm Actori. V. xxviii. 43.

Res una & eadem diverſo reſpectu diverſo jure cenſenda eſt. IV. 597.

Res quælibet intelligitur cum qualitatibus ſuis. IV. 695.

Res quælibet tranſit cum ſuo onere. *Ibid.*

Princeps in ſuo *Reſcripto* cenſendus eſt ſe cum jure communi conformare, quantum poteſt. IV. 403.

Peccatum non dimittitur niſi *reſtituatur* ablatum. II. 110.

Datum ob cauſam, cauſâ non ſecutâ obnoxium eſt *Reſtitutioni*. V. x. 34.

Qui habet actionem ad repetendum, habet quoque actionem ad *retinendum*. V. xl. 10.

Omnia *revelabilia* continentur ſub ſacra doctrina, tanquam ſub una ſcientia. II. 97.

Reverſurus in brevi habetur pro jam reverſo. IV. 608.

Immoderatus *rigor* diſciplinæ quos corripit, non corrigit. I. 179.

S.

Subſtantia ſummi *Sacerdotii* noſtri, ſunt eloquia divinitus tradita. II. 424.

Labia *Sacerdotis* cuſtodient ſcientiam. II. 178.

Nemo quantumvis peccator præſumitur immemor ſuæ ſalutis æternæ in extremis conſtitutus. V. L 45.

Utiliùs *ſcandalum* naſci permittitur, quàm veritas relinquatur. I. 142. & V. xxxvii. 63.

Etſi deſideranda ſit eminens *ſcientia* in Paſtore, in eo tamen eſt competens toleranda. II. 183.

Caveat ſpiritualis judex, ut, ſicut non commiſit crimen nequitiæ, ita non careat munere *ſcientiæ*. II. 237.

Quia tu *ſcientiam* repuliſti, ego te repellam. II. 177.

Solis *Scripturarum* libris, qui Canonici vocantur didici hunc honorem deferre, ut nullum eorum autorem ſcribendo erràſſe firmiſſimè credam. II. 218.

Nullum *Secretum* eſt, ubi regnat ebrietas. V. xix. 52.

Quoties idem ſermo duas *ſententias* exprimit, ea potiſſimum accipitur, quæ rei gerendæ aptior eſt. III. 429.

Anima *Sicca* eſt ſapientiſſima. V. li. 104.

Parentis locum *ſocer* obtinet. V. xlii. 75.

Ejuſdem eſt *ſolvere*, & ligare. V. xlii. 106.

Qui parum diligentem *ſocium* aſſumit, de ſe queri debet. III 32. *in App. 2. Lit.* pp.

Nec affectatæ *ſordes*, nec exquiſitæ deliciæ laudem pariunt. V. xxiii. 111.

Quæ ſunt *ſpeciali* nota digna, non cenſentur revocata, niſi eorum fiat mentio ſpecialis. IV. 671.

Id potiſſimum habetur, quod ad *ſpeciem* directum eſt. I. 194.

Speculum formæ eſt æs, animi autem vinum. V. xix. 53.

Spoliatus eſt ante omnia reſtituendus. V. xi. 23.

Sponte fieri dicitur, quod ſit nemine petente. III. 32. *in App. 2. Lit.* nn. Explicatur. *ibid.*

Statuta particularia ſunt inſtar Legum communium intelligenda. V. x. 30.

Amicus *ſtultorum* ſimilis efficietur. V. li. 59.

Subrogatum ſapit naturam illius, cui ſubrogatur. IV. 632. *in App. Lit.* ii.

Excludenda eſt omnis nefanda *ſuſpicio*. V. xxxii. 24.

T.

Permulti plus *tabernam* die feſto viſitant, quàm templum. V. xlv. 105.

Eadem eſt vis *taciti*, & expreſſi. V. xxvii. 84.

Tempus Legis qui non obſervat, non cenſetur formam legis obſervare. III. 198. §. 2. Quia.

Mille *teſtes* ſingulares non plus probant quàm unus. V. xlii. 99.

Non creditur *teſti* niſi jurato. V. xlii. 101.

Edictum de *teſtibus* eſt inhibitorium. V. xlii. 167.

Teſtimonii dicendi jus eſt generoſa dignitas. V. xlii. 13.

Teſtimonium unius non ſufficit ad condemnationem alterius. V. xlii. 79.

Teſtis idoneus pater filio, aut filius patri non eſt. V. xlii. 67.

Teſtis eſſe non poteſt, qui accuſare non poteſt. V. xlii. 76.

Teſtis debet deponere de his, quæ novit, vidit, & quibus interfuit. V. xlii. 108.

Teſtium Regula eſt permiſſiva. V. xlii. 2.

Theologia reliquarum ſcientiarum Domina, & Regina eſt. II. 117.

Theologia eſt ſapientia, & divinarum, humanarúmque rerum & cauſarum ſcientia. I. 117.

Theologia utitur aliis ſcientiis, tanquam ancillis. II. 118.

Theologiæ Doctores ſunt quaſi principes artifices. II. 251.

Qui ex *timore* præceptum facit, aliter quàm debeat facit, & ideo jam non facit. V. xlv. 78.

Tuba cordis eſt lingua loquentis. V. xxxv. 12.

Allegans ſuam *turpitudinem* audiendus non eſt. V. xxv. 10.

Suam *turpitudinem* allegans excipiendo auditur. *ibid.*

Nemini ſua *turpitudo* prodeſſe debet. *ibid.*

U.

Quoties in actionibus, vel exceptionibus ambigua oratio eſt, commodiſſimum id eſt accipi, quo res, de qua agitur, magis *valeat* quàm pereat. III. 36. ad finem.

Verba ambigua unius diſpoſitionis explicanda ſunt per clariora alterius. II. 429.

Cui non conveniunt *verba* Legis, nec convenit Legis diſpoſitio. III. 32. *in App. 2. Lit.* q.

Non ex opinionibus ſingulorum, ſed ex communi uſu *verba* exaudiri debent. III. 139.

Verba etiam privilegiorum debent intelligi ſecundùm id, ad quod principaliter proferuntur. III. 485.

Verba Reſcripti non ſunt reſtringenda ad conditionem, iis nullo modo ſignificatam. III. 428.

Cui

Digitized by Google

Cui conveniunt *verba* diſpoſitionis, debet & convenire diſpoſitio. IV. 260.

Verba dubia interpretanda ſunt ſecundùm conſuetudinem teſtatoris. IV. 669.

Verba in quantum ſonus, non ſunt in nocumentum aliorum. V. XIX. 24.

Non *verbis*, ſed ipſis rebus Leges imponimus. II. 343.

In peccatis *verborum* maximè ſpectandum eſt; quo animo proferantur. V. XXIX. 24.

In obſcuris inſpici ſolet, quod *veroſimilius* eſt. I. 112. *ad finem*.

Laudamus *veteres*; ſed noſtris utimur Annis. I. 174.

Tritiſſima quæque *via*, & celeberrima maximè decipit. I. 205.

Extra *viam* publicam ne deflectas. I. 8.

Victus appellatione ſignificantur, quibus curandi, tuendique corporis noſtri gratia utimur. V. XXIV. numero 34.

Longi temporis *victum*, brevis hora conſumit. V. XLV. 103.

Clauſula: *Prout tibi videbitur*, deſignat regulatum, prudenſque arbitrium. III. 500.

Vim vi repellere omnia jura, omneſque Leges permittunt. V. XIX. 6.

In *vino* veritas. V. XIX. 62.

Hic à *vino* deplumatus eſt. V. XLV. 109.

Vinum moderatè ſumptum excitat mentem ad altas ſpeculationes. V. XVIII. 25.

Speculum formæ eſt æs, animi autem *vinum*. V. XIX. 53.

Sponſa Chriſti *vinum* fugiat præ veneno. V. XLIII. numero 8.

Vinum, potus eſt utiliſſimus, & pharmacum ſuaviſſimum, obſonium quàm minimè noxium, ſi temperatum eſſe contigerit. V. LI. 34.

Vinum in tempore potiùs modicè ſumas; quàm ut aquâ diluas. V. LI. 35.

Qui frigore rigent, iis aut omnino ſubtrahendum *vinum* eſt, aut adhibendum eſt multâ aquâ dilutum. V. LI. 36.

Per iniquum videtur eſſe, ut pudicitiam *vir* ab uxore exigat, quam ipſe non exhibuit. V. XLIII. numero 49.

Vis eſt & tunc, quoties id, quod deberi ſibi putat, non per judicem repoſcit. V. XI. 23.

Non eſt miſericors, ſed crudelis, qui *vitiis* nutriendis parcit. I. 34.

In cauſa *univerſitatis* poteſt quilibet de univerſitate teſtificari. V. XLII. 40.

Qui è duobus *unum* exprimit altero tacito, cenſetur negare hoc alterum. III. 517. *in App. Lit.* d.

Unius teſtimonio non eſt credendum. V. XLII. numero 79.

Vox *unius*, vox nullius. V. XLII. 80.

Crimen *unius* teſtimonio probatum, impedit promovendum; non dejicit jam promotum. V. XLII. numero 86.

Voluntas, & propoſitum diſtinguit maleficia delinquentium. V. XX. 27.

Impoſſibilium nulla eſt *voluntas*. V. XXXVII. 241.

Voluntas in omnibus dominatur. V. XLII. 246. *in App. Lit.* mm.

Voluntatis mutatio non eſt præſumenda. V. I. numero 45.

Uſu trita non ſunt reformidanda. I. 210.

Uxor eſt viri ſocia, & non mancipium. V. XXIX. numero 14.

Uxor, & vir ſunt pares in jure conjugii. V. XLIV. numero 2.

In iis ſolis debent *uxores* eſſe viris ſubjectæ, quæ contra mandata Dei non veniunt. V. XXXIII. 66.

X.

XEnia paſſim accipere eſt viliſſimum; omnia avariſſimum. I. 184.

)( )(ELEN-

Digitized by Google

ELENCHVS QVÆSTIONVM RARIORUM, AUT NOVARUM.

Ex Tractatu I.

AN ſtante probabilitate ſpeculativa, quòd mulieres quinquagenariæ non teneantur Lege jejunii, ſit id ipſum practicè probabile. *n.* 19.

An omnis opinio tuta excludat omne periculum peccati etiam materialis. 21.

An judices utriuſque fori ſectantes communiter ſententias mitiores, certò probabiles, practicè rectiùs agant, quàm qui ſectantur communiter rigidiores è certò probabilibus. 31, 58. & toto Tractatu.

Sitne laudabilius ſequi opinionem magis, quàm minùs probabilem practicè. 49.

Utrùm ſectans communiter opinionem benigniorem practicè, ſequatur hoc ipſo in concreto communiter probabiliorem. 158.

Ex Tractatu II.

QUæ ſit definitio Theologiæ Moralis. *n.* 83.

An Theologi mittant falcem in meſſem alienam, quando uſurpant Axiomata, vel Regulas Juris. 105

Explicatio materiarum pendentium ex Lege naturali, contentarum autem in corpore Juris, ſpectétne ad Juriſtas, an potiùs ad Theologos. 132.

An Theologi jam fuerint primis ſæculis periti legum, & Canonum. 173. & 185.

An Theologis tractantibus materias juridicas patrocinetur titulus legitimæ præſcriptionis. 191. *& ſeqq.*

An fuerint Sancto Thomæ omnia divinitus infuſa. 214. *& ſeqq.*

Cur Theologi ſæpius, quàm Juriſtæ conſulantur in materiis Juris Canonici. 253. *& ſeqq.*

An ii, qui nunquam frequentârunt ſcholas juridicas, nequeant ſolidè ſcribere de materiis Juris? 276.

An poſſit ſine Magiſtro diſci aliqua ſcientia, vel ars. 285. *& ſeqq.* & 355.

Quas materias juridicas tractent licitè Theologi, quas illicitè. 313. *& ſeqq.*

Unde Theologi didicerint ſcribere de rebus Juridicis. 339. *& ſeqq.*

An boni Theologi ſint etiam boni Juriſtæ. 345.

An poſſit tutò credi Theologis ſcribentibus de materiis Juris. 365. *& ſeqq.*

Quatenus Judicium Theologorum de materiis juridicis præferendum ſit, aut non ſit judicio jureconſultorum. 391. *& ſeqq.*

Utrùm Epiſcopus debeat eſſe Theologiæ potiùs, quàm Canonum Doctor. 428.

Ex Tractatu III.

QUid intelligatur nomine Jubilei abſolutè prolato. *n.* 4.

An ſola indulgentia jubilei Anni Sancti obtineatur ab iis, qui ingreſſi iter Romanum nequiverunt perficere illud. 20. & 21.

An graviter delinquant Prælati non docentes ſuos neceſſaria ad Jubileum. 22.

Quid per Anachoretas, & Eremitas intelligatur in Bullis Jubileis. 29.

An PP. Carthuſiani ſint verè Eremitæ. 29.

Quid intelligatur per detentos in carcere numero 29.

Quid per impeditos diuturnâ infirmitate. 29.

Quid per mancipatos perpetuâ clauſura. 30.

An Sanctimoniales non ſervantes perfectam Clauſuram potiantur *Jubileo* oblato mancipatis perpetua clauſura. 30.

An PP Carthuſiani habeant clauſuram huc requiſitam. 30.

Quomodo intelligenda intentio hypothetica, quæ exigitur in Sanctimonialibus pro lucrando Jubileo. 30.

Quomodo intelligenda opera præſcripta illis, & aliis. 31.

Quomodo invaletudo orta ſub initium, aut finem Jubilei patrocinetur. 32.

Quomodo intelligenda Bulla pro Religioſis apoſtatis redeuntibus ad ſuum Ordinem. 32. *in App.* 2. *Lit.* k. *& ſeqq.*

An etiam ad Moniales extendatur. *Lit.* r.

Quid ſi apoſtata talis habeat uxorem & liberos. *Lit.* pp.

Sitne jam probabile non ſuſpendi in Anno Jubileo indulgentiam noſtram Menſtruam, ſive Communionem Generalem? 48. *in App.* 2. *Lit.* g.

Sitne noſtris Germanicis Collegiis conceſſa alio titulo, quàm cæteris extra Germaniam. *Ibidem Lit.* n.

An Einſidlenſis Indulgentia plenaria ſuſpendatur in Anno Sancto. 48. *in App.* 3. *Lit.* q.

Quid

Digitized by Google

Quid intelligatur per indulgentiam *in forma* Jubilei. 33.

Quomodo intelligenda quædam clauſula inſerta indulgentiæ pro perſonis Societatis JESU. 35.

Quomodo intelligenda clauſula: *Citra Annum Jubileum.* 55.

Quid de indulgentiis ſeptem, vel quindecim Annorum cenſendum, quando earum continuatio, vel principium incurrit in Annum Jubileum. 56.

Quid de indulgentia plenariâ, quæ debetur emittentibus Profeſſionem Religioſam. 17.

An ea obtingat etiam ingredientibus Novitiatum. 17.

An quidam Vicarius Generalis; Jubilei tempus validè reſtrinxerit ad unam hebdomadam. 63.

Quot diebus conſtent Menſes, & Hebdomadæ, quando Jubileum arctatur intra duos menſes, aut duas hebdomadas. 64.

An ſi Epiſcopus declaret, omnia opera eſſe perficienda intra unam hebdomadem, ſit opus ſtare hac declaratione. 63.

An Prælati Regulares habeant per ſe jus determinandi tempus, & Eccleſias pro Jubileo. 66.

An publicandi Bullas Jubileas. 67.

An Prælati mortaliter peccent differentes publicationem jubilei. 68.

An tunc pereat gratia jubilei. 69.

Quid aget parochus, qui circa Dominicam Palmarum accipit Bullam jubileam. 71. & 204.

An jubileum poſſit inchoari quolibet die hebdomadæ. 71.

Quatenus ſit neceſſe orare ad intentionem præfixam à ſummo Pontifice pro lucrando jubileo, & ceteris indulgentiis. 76. *& ſeqq.*

An intentionibus præfixis à Pontifice liceat adjungere aliam. 85.

An commutatio, & prorogatio poſſit fieri ſolùm reſpectu irretitorum cenſuris, & votis. 104.

An pro jubileo orans in cubiculo, vel capella Domeſtica illius monaſterii, cujus Eccleſia eſt ab Epiſcopo deſignata, ſatiſfaciat perinde, ac ſi in illa ipſa Eccleſia precaretur. 135.

An Epiſcopus poſſit deſignare loco Eccleſiæ ſtrictè dictæ oratorium privatum, vel Eremitorium. 36.

Quamdiu orandum, quando Bulla præcipit orari *per aliquod temporis ſpatium.* 140.

Quomodo ſit intelligenda continuatio orationis per horas quadraginta, quando indulgentia datur iis, qui interſunt orationi quadraginta horarum continuatarum. 146. *& ſeqq.*

An ſi oratio 40. horarum continuetur ad quinquaginta, lucretur indulgentiam is, qui orat hora illius comprecationis quadrageſima quarta. 150.

Quomodo inter ſe differant Bullæ jubileæ, quatenus injungunt Sacram Communionem. 178.

Lucraturus indulgentiam Communionis Generalis an teneatur, ſi animam velit eripere purgatorio, offerre pro hac ſuam Communionem, aut ſaltem orare pro eadem. 193.

An illa Communio poſſit in decurſu Anni Sancti applicari animæ defuncti. 195. & 98.

An illa Communio celebrari poſſit in diverſis Eccleſiis Societatis, ſi hæc habeat diverſas in una urbe. 198. §. 3. *Tametſi.*

An in prædio ſuburbano, aula Gymnaſii, & templo Societatis ſimul. 198. §. *Nomine & ſeq.*

Quænam ſint Eccleſiæ ſæcularium, in quibus eſt fas celebrare illam Communionem. 199.

An ſufficiat orare unicum *Pater*, & *Ave.* 194. & 200. §. 7.

An Ordines Mendicantes participent nobiſcum in hac gratia. 200. §. 8.

An ſi Eccleſia præſcripta viſitetur veſperi præcedente Dominicam deſignatam, ſatiſfiat conditioni de ea viſitanda in Die Dominica. 200. §. 10.

Quid ſi orationem præſcriptam perficias primùm poſt cœnam, in cubiculo, vel lecto. 200. §. 10. *ad finem.*

An quando jejunia jubilei incidunt in hebdomadem Paſchalem ſit opus ea obſervare. 202. & 203.

Mendicus quam eleemoſynam dabit pro jubileo. 216.

An revera quivis Regularis tempore jubilei validè eligat ſibi Confeſſarium, qualemcunque approbatum ab Ordinario. 225. & 226.

Quid peculiariter obſervandum de Monialibus circa ejuſmodi electionem. 227.

An, & quomodo revera poſſit quis diu poſt integre tranſactum tempus jubilei, frui omnibus favoribus, quibus poterat gaudere ipſo tempore Jubilei, ſed vel noluit, vel oblitus fuit petere impertitionem talium favorum. 240. 241. & 243.

An, & quatenus poſſit quis unum favorem jubilei petere ab uno confeſſore, alium ab alio, etſi neutri confiteri cogitet. 241.

Quæ differentia inter novas, & antiquas Bullas ratione abſolutionis ab hæreſi tempore jubilei. 248. *& ſeq.*

Quid denique concludendum de poteſtate abſolvendi ab hæreſi, quando in Bulla jubilea nulla planè hujus mentio ſit. 248.

An quando non datur poteſtas abſolvendi ab hæreſi, hoc ipſo negetur poteſtas abſolvendi à caſibus ſapientibus hæreſin. 250.

An valeat abſolutio à cenſura data illi, qui conſcius incurſæ reipſa à ſe petit abſolutionem dicendo. *Si ſum aliqua cenſura irretitus*, *peto abſolutionem.* 260.

Sitne in foro externo ſtandum teſtimonio Confeſſarii Jubilaris, teſtantis, hunc aut illum eſſe à ſe abſolutum à cenſura. 275. & 276.

An pœnitens, aut Confeſſarius facilè credere poſſint, Jubileum eſſe reipſa obtentum. 335.

An, & quatenus delinquat, qui negligit lucrari Jubileum. 336. *& ſeqq.*
Quo caſu jubileum pereat mortuo Pontifice. 339.
An mortuo Pontifice, qui indixit jubileum, poſſit Epiſcopus eundem nihilominus promulgare. 340.
An ſede vacante perſeveret jus lucri faciendi indulgentias generatim. 341.
Utrùm expediat Populo Chriſtiano frequens largitio Jubilcorum. 348.
Utrùm Bulla Innocentii X. pro Anno Sancto fuerit intelligenda eo ſenſu, quo priorum Pontificum. 350.
Verène fuerint illi ipſi favores impertiti ab Innocentio X. per Bullam jubilei Anni Sancti. 357. *& ſeqq.*
An ſimiliter per Bullam Clementis X. pro Jubileo Anni 1675. *numero 364. in Append. Lit.* mm.
An indulgentia Anni Sancti ſemel obtenta reviviſcat per totam deinceps vitam. 365. *& ſeqq.*
Utrùm in Jubileo Anno 1651. oportuerit in unaquaque Diœceſi deſignare ſolùm quatuor Eccleſias viſitandas ab omnibus Diœceſanis. 427. *& ſeqq.*
An Confeſſarii deputati pro illo Jubileo debuerint Confeſſiones excipere in ipſomet templo. 435. *& ſeqq.*
An ii potuerint commutare vota. 442.
An ii, qui non ſunt membra confraternitatis, ſi ſe jungant huic incedenti proceſſionaliter, fruantur diſpenſatione oblata confraternitatibus procedentibus proceſſionaliter. 445. *& ſequentibus.*
Utrùm in præfato Jubileo adfuerit facultas abſolvendi ab irregularitate occulta orta ex delicto. 449.
Quomodo intelligenda clauſula: *Ad effectum Jubilei conſequendum.* 451. *& ſeqq.*
An excommunicatus occultus immiſcens ſe proceſſioni confraternitatis fruatur in tali Jubileo favore, quo alii. 454.
An quando Epiſcopus declaravit, ſufficere undecim viſitationes Eccleſiarum cum quatuor proceſſionibus, lucretur jubileum, qui tantùm quinquies viſitat, ſingulariter ſi proceſſiones ſint perdifficiles. 455. & 456.
An auditio Sacri in die feſto poſſit haberi pro viſitatione Eccleſiæ. 458.
In quonam conſiſtat diſcretio, quàm parochus obſervabit in mutatione viſitationis Eccleſiarum. 459.
An Epiſcopus poſſit deſignare unicam tantùm Eccleſiam. 460.
An poſſit deputare Eccleſiam Regularem pro viſitatione: ejus autem Regulares non eligere pro Confeſſariis? *Ibid.*
De quodam Archidiacono, an potuerit publicare jubileum. 461.
An peregrini potuerint nominari Chriſti fideles Conſtantienſis Diœceſis, & ſic frui beneficio Jubilei conceſſi Chriſti fidelibus Diœceſis Conſtantienſis. 463. *& ſeqq.*
An ſuſpenſus à Beneficio, & ſubjectus Interdicto locali potuerit lucrifacere illud Jubileum. 470.
Nominibus Senum, & Virginum quænam intelligantur in Bullis jubilei. 471. & 474.
Utrùm pagus veniat nomine univerſitatis. 475.
An Religioſus lucratus Conſtantiæ jubileum, poſtea miſſus ad aliam Diœceſin, in qua nec dum erat publicatum, potuerit illud iterum obtinere. 476.
Clauſula: *A die publicationis*, quomodo intelligenda in hac Bulla. 479.
An conſtituti in articulo mortis proximo poſſint pridie publicationis frui jubileo. 481.
Utrùm illi ſoli potuerint gaudere hoc jubileo, qui Anno priore nequiverant viſere limina Apoſtolorum. 485.
An in illa Bulla ſub caſibus etiam Bullæ Cœnæ fuerint intellecti Epiſcopales, etiam ſtante quodam Decreto Alex. VII. 491. & 494. *cum ſeq.*
An Diœceſanus commorans extra Diœceſin fuerit capax hujus jubilei conceſſi ſuæ Diœceſi. 497.
An Epiſcopis fuerit revera facta poteſtas diſponendi pro ſuo prudenti arbitrio de omnibus omnino conditionibus perſonarum, rerum, locorum expreſſis in ipſa Bulla. 499. *& ſeqq.*

Ex Tractatu IV.

Quid cenſendum de negligentibus, aut ſtudioſè conſectantibus indulgentias. 47.
Quantopere differant indulgentiæ hujus ſæculi, à priſcis. 115.
Utrùm, quando homo Religioſus relinquit poſt ſe moriens multas Intentiones Indulgentiarum nondum diſtributas, poſſit ejus ſuperior jure quodam hæreditario ſibi vindicare diſtribuendas etiam in alios. *n. 131.*
Quantam devotionem exigat Pontifex offerens indulgentiam orantibus devotè. 233.
Sintne indulgentiæ tam faciles obtentu, ut ob ſpem earum prudenter minuatur perſæpe pœnitentia Sacramentalis. 243.
An, & quatenus ſit neceſſe orare, aut alia opera peragere ad intentiones præſcriptas. 278. *remiſſivè.*
Quomodo intelligenda Urbani VIII. declaratio circa illam quæſtionem, Utrùm indulgentia conceſſa uni Eccleſiæ, jam antea præditæ aliâ, ſubſiſtat. 317.
An ſaltem tunc ſubſiſtat, ſi idem Pontifex eodem die concedat eidem loco Sacro duas diverſas indulgentias. 318.
An cum feſto transferatur indulgentia conceſſa pro illo. 321. *& ſeqq. fuſè, & diſtinctè.*

Quid

Digitized by Google

Quid ſpecialiter cenſendum de Bulla Sixti V. tangentis tranſlationem feſti Annuntiationis. 336.

Quid intelligatur per Salutem Romani Pontificis, quando jubemur pro illa orare. 341.

An omnes Chriſti fideles adipiſci valeant in Eccleſiis Societatis JESU indulgentias ſtationum. 343. 344. & 345.

Indulgentiā Portiunculæ an omnes Eccleſiæ Minorum gaudeant per viam communicationis. 351

An ad eam lucrifaciendam exigatur ſacra communio. 352.

An ea indulgentia ſuſpendatur in Anno Sancto. 353.

An obtineri valeat in omnibus Eccleſiis aliorum Ordinum Mendicantium. 354 ad initium; & *in App. Lit.* f.

An per imagines Sanctorum affectas indulgentiis intelligantur ſolorum Canonizatorum. 367.

Quomodo oporteat apud ſe habere res indulgentiis affectas. 373. *& ſeqq.*

Quomodo Pontifex jam pridem vitā functus poſſit largiri vivis indulgentiam. 386.

Quanta debeat eſſe fractura, vel ruptura rei ornatæ indulgentiis, ut hæ cenſeantur periiſſe ob illam rupturam. 390.

An indulgentia conceſſa Cereo Agno Dei remaneat in ſingulis particulis; in quas dividitur ille Agnus Dei. 395.

Potuítne olim quis indulgentiam applicatam à ſe alicui rei transferre in aliam. 405.

Utrùm Indulgentia promiſſa omnibus communicantibus, obveniat ter ſacerdoti ter in die ſacrificanti. 436. in *Appendice Prima. Litera.* e.

Utrùm Nuntii Apoſtolici polleant jure impertiendi indulgentiam ducentorum dierum toties obtinendam, quoties recitatur quædam oratio Sancti Franciſci Xaverii. 438.

An ſingulariter poſt Declarationem Alexandri ſeptimi, quando recitatur coram qualibet Imagine S. Xaverii. 439.

An ſubditi Diœceſeon ad quas extenditur Nuntiaturā; conſequantur dictam indulgentiam, ſi commorentur extra Nuntiaturam, & ſingulariter ſi ſint Religioſi. *ibid.*

Deciduntur variæ novæ quæſtiones de Indulgentiis Urbani VIII. 441. *& ſeqq.*

An impreſſio indulgentiarum conceſſarum ab Innocentio X. & Clemente IX. impediat horum valorem. 444.

An aliarum itidem impreſſio deroget valori. 447

Quinam cenſendi *ſolere* aliquod pium opus obire; ut tales poſſint nanciſci indulgentiam oblatam *ſolitis* hoc, aut illud facere. 451.

Indulgentia conceſſa alicui loco an extendatur ad peregrinos quoque. 463.

Sitne majoris meriti apud Deum ſuas indulgentias donare defunctis; quàm ſibi ipſi reſervare. 505.

An tranſlato in alium locum altari privilegiato transferatur ipſa quoque indulgentia. 543.

An Paulus V. confirmaverit reſpectu Societatis JESU indulgentias priùs ablatas. 549. *in Append.*

An indulgentiæ conceſſæ pro una tantùm vice; & ex peculiari occaſione alicui ordini Mendicantium, poſſint per viam generalis communicationis participari ab aliis omnibus Ordinibus Mendicantibus. 553. *& ſeqq.*

An ſingulariter indulgentia conceſſa noſtræ Societati ratione doctrinæ Chriſtianæ ſit communicabilis aliis Religioſis. 559.

Quinam dicantur *frequentare Sacramenta* in noſtris Eccleſiis. 571.

Quomodo intelligendæ indulgentiæ pro defectibus breviarii. 578.

Quid cenſendum de indulgentiis, quæ ſcribuntur eſſe conceſſæ recitantibus ad conſuetum pulſum Angelicæ Salutationis conſuetam ſalutationem cum verſibus tribus. 590. *& ſeqq.*

An fiant plenariæ indulgentiæ toties compotes illi, qui apud Nos obeunt Exercitia octiduana, quoties exercent illo octiduo aliquod pium opus. 606. §. 5. *Cùm.*

An & illi evadant participes dictæ indulgentiæ, qui tepidè obeunt Exercitia. 607.

Quid cenſendum de illis, qui Exercitia jam per triduum, quatriduúmve continuata abrumpunt interjecto uno, alteróve die, ac deinde reſumunt. 608.

An indulgentia pro Exercitantibus poſſit ab aliis Religioſis per communicationem communem indulgentiarum participari. 609.

Quomodo intelligendæ Clauſulæ Brevium facientium Epiſcopis gratiam impertiendi agonizantibus indulgentiam plenariam. 632. *in App.*

An indulgentia pro articulo mortis promiſſa confratribus Congregationis obveniat etiam illis, qui nuntium remiſerunt Congregationi. 634.

Quandonam incipiat tempus aptum pro lucranda indulgentia Communionis Generalis. 653. & 657.

Quandonam valide petantur, & impetrentur Brevia durantia ad ſeptem, aut quindecim Annos. 661.

An Declaratio Alexandri VII. moderativa indulgentiarum conſtet clauſula ſufficienter comprehendente Indulgentias Quinque Sanctorum. 669.

An eadem Declaratio extendatur ad intentiones, & vota indulgentiarum, ut vocant. 681.

Quatenus ſit fas, aut nefas poſt illam Declarationem partiri in alios intentiones, aut reſipſas benedictas; quas quis habet magno numero. 685. & 687.

Digitized by Google

An donatio talium rerum ſit vetita ab Alexandro. 689.

An clauſula derogatoria, quam ſuo Decreto appoſuit Papa Alexander, referatur ad ſolùm membrum proximè antecedens. 693.

An idem Decretum comprehendat etiam illas indulgentias, quas ejus Succeſſores conceſſerunt, aut concedent. 694.

An poſt notitiam ejuſdem Declarationis fuerit valida retentio duorum numiſmatum affectorum indulgentiis, ſi retenta fuerunt ea ſola intentione, ut quo caſu perderetur unum, ſubſtitui poſſet alterum. 696.

Et quid hic ſentiendum de retinentibus plures Intentiones. 700.

Clauſulâ: *obtinentes*, quas perſonas deſignârit Alexander. 698.

An per imagines intelligatur in materia indulgentiarum etiam nuda Crux. 701.

Quid cenſendum de indulgentiis dicentium: *Laudetur Sanctiſſimum Sacramentum. 706.*

Quid de indulgentia in tabula inauratâ Domûs Lauretanæ. 707. & 709. *in Append.*

Ex Tractatu V.

Quando in hoc Tractatu citantur duo numeri, primus eſt Capitis, alter Marginalis.

Utrum Novitius complexionis debilis ac delicatæ teneatur deſerere Novitiatum, expertus rigorem Ordinis non conducere ſuæ complexioni I. 54.

An Religioſus expertus, cibum, & potum ordinarium obeſſe ſuæ valetudini, teneatur alium petere. I. 60. & ſeqq.

Utrum damnatus ſententia judicis ut ſiti pereat, teneatur, aut licitè poſſit abſtinere potu clam oblato. I. 67. & ſeqq.

An itidem abſtinere affuſione aquæ is, cui damnato, ut concremetur, offertur aqua ſufficiens ad extinguendum rogum, cui impoſitus eſt. I. 71.

An damnatus ad diuturnum mortis ſupplicium licitè abſtineat cibis, ea intentione, ut natura per abſtinentiam debilitatâ, tanto citius extinguatur ipſe inter tormenta I. 72. & ſeqq.

Sitne actus Sobrietatis abſtinere omni potu vini. IV. 1. & ſeqq.

An voto non bibendi vini adverſetur potus cereviſiæ. IV. 11.

An qui ob periculum ebrietatis vitandum vovit, ſe vino abſtenturum, peccet mortaliter, toties quoties abſque rationabili caſu vinum bibit. IV. 13.

An qui, ut ſe privaret ſuavitate, quam ex vino bibito percipiebat, vovit, ſe abſtenturum vino, licitè id bibat, quando guſtus eſt ita perditus, ut neſciat diſtinguere inter dulce, & amarum. IV. 14.

Quandonam mortaliter peccent ii, qui vinum bibunt, poſtquam jurârunt, ſe toto Anno non bibituros, & quidem ideo jurârunt, quòd vel ſolerent in ebrietate gravia mala committere, vel per ſympoſia dilapidare rem familiarem. IV. 15.

Quoties peccet is, qui ubi vovit, ſe hodie non guſtaturum vinum, mane, meridie, veſpere non ſolum guſtat, ſed haurit liberaliter. IV. 17.

An qui vovit, ſe hodie jejunaturum in pane, & aqua, toties delinquat mortaliter, quoties vinum bibit. IV. 19.

An qui vovit, ſe hodie non bibiturum vinum, teneatur pitiſſare, ſi aliter nequat abſtinere à notabili potu vini. IV. 9

An qui certavit cum alio, ſe uno hauſtu vacuaturum grande poculum, rectè confiteatur abſolutè, ſe fuiſſe ebrium, ſi exhauriendo exturbavit rationem. V. 13.

An interſit rei moralis nôſſe, utrùm ebrietas ſit propriè ſpecies gulæ. VI. 3.

An peccet contra ſobrietatem Religioſus, qui ingreditur ſine periculo ſe inebriandi locum, quem Regula ſub motivo ſobrietatis interdicit. VI. 4.

An peccet mortaliter ſe inebriando is, cui ſuppetit pulvis præditus vi ſtatim expellendi ebrietatem. VI. 41. & 43.

An mortaliter peccet, qui ebibit menſuram vini, ſciens, fore ut per eam auferatur ipſi uſus Rationis, ſi foras prodeat, non item ſi manſerit loco clauſo. VIII. 34.

An talis teneatur ſub mortali manere loco clauſo, poſtquam ita ſe ingurgitavit. VIII. 37.

An & is mortaliter delinquat, qui tantum quidem vini infundit, quantum ſufficit ad inducendam plenam ebrietatem, ſi retineatur in ſtomacho, attamen ante illum exceſſum decernit, ſe, priuſquam hauſtus petat cerebrum, regeſturum id, quod ingeſtum erat. VIII. 38. *& ſeqq.*

An talis teneatur in conſcientia revomere, priuſquam Ratio exturbetur, id quod infuderat. VIII. 46.

Quid cenſendum de illo, qui ideo ſe inebriat, ut tanto animoſius proferat verba contumelioſa, blaſphema, perjura, hæretica. IX. 45.

An qui patrem ſuum ebrius occidit, poſtea licite gaudeat hoc parricidio ob hæreditatem inde acquiſitam. IX. 54.

An Clerici ebrioſi incurrant ſua ebrioſitate excommunicationem latam in occiſores Clericorum. X. 9.

An mortaliter delinquant, qui potu nimio creant ſibi podagram, vel chiragram. X. 13.

An ſit fas podagram acquiſitam intemperantiâ depellere aliâ intemperantiâ. X. 18.

An gnarus curandi podagram teneatur voto, quo promiſit, ſe illam artem nec uſurpaturum, nec docturum quemquam? 17.

An ſit verum, quòd æquè pecces privando te aliquo dono naturæ, ac ſi privares alium. X. 14.

Quid

Digitized by Google

Quid pronuntiandum de illis officialibus, & miniſtris publicis, qui per intemperantiam cauſant ſibi ægritudines impedientes functionem ſuorum officiorum. x. 21.

An procreans ſibi nimio potu dolorem capitis notabilem, delinquat hoc ipſo mortaliter. x. 19.

An voto caſtitatis obſtrictus peccet contra ſuũ votum, ſi ſe inebriet. x. 44. *& ſeq.*

An Concionatores teneantur in conſcientia ſæpe detonare contra ebrietatem. x. 46.

An profeſſor publicus, aut Concionator ſalario conductus, peccet contra juſtitiam, cauſando ſibi ægritudinem impedientem à profeſſura, & an, & cui teneatur reſtituere. x. 21. *& ſeqq.*

Sitne è bono publico habere in oppidis, & urbibus bibitorias tabernas. xi. 1.

Utrum ſit Regularibus fas coquere, vendereque Cereviſiam ex hordeo ſuorum prædiorum. xi. 10. *& ſeqq.*

Proponitur, & deciditur ex Borcholten caſus forenſis de Canonicis coquentibus cereviſiam in ſuũ uſum. xi. 21. *& ſeqq.*

An qui ſæpe ad cauponas ducit obæratum, teneatur ſatiſfacere creditoribus obærati. xii. 4.

An & ii, qui cum talibus ſæpe potitant. xii. 5.

Propinandi mos unde provenerit. xiii. 1.

Sintne Germani laude, an vituperio digni, dum ſua convivia claudunt poculo, quod vocant benedictionem S. Joannis. xiii. 3.

Certatio mutua uter altero plus bibat, quantam culpam contineat. xiii. 7.

An & quatenus delinquat, qui vino opplet Cuſtodes carceris, in quo detinetur quis captivus. xiii. 30.

An, & quatenus Cajus, qui idcirco Titium inebriat, ut ex eo expiſcetur, veréne ipſe Cajo machinetur, ſicuti Cajus ſuſpicatur, grave malum. xiii. 32.

An, & quatenus excuſandi, qui legatos ad ſe miſſos vino deponunt explorandorum conſiliorum cauſa. xiii. 35.

An peccet mortaliter: qui aliquem ad peccatum veniale inducit directè idcirco, ut hic alter inficiat ſuam animam macula veniali. xiii. 17. & 56.

An & ille judex, qui Reum inebriat, ut ex ebrio cognoſcat ejus ſcelera. xiii. 36.

Quid cenſendum de inebriantibus ſtultos aut infantes. xiii. 39. & 40.

Et de iis, qui gloriantur, quod alios inebriaverint. xiii. 63.

Sitne fas propinare, aut bibere in ſanitatem alterius. xiii. 67.

An revera conſecret Corpus Chriſti Sacerdos ille, qui ſciens, ſe ſolere proferre in ebrietate verba conſecrationis, ſe ideo inebriat, ut ebrius conſeceret. xv. 2. *& ſeqq.*

An Clerici peccent mortaliter, ſi in uno prandio bibant ſæpiùs quàm ter, & quidem vinum non dilutum. xvii. 5. & 8.

An ſi quis mihi minetur mortem, niſi ebibam poculum, quo exturbabitur ratio, licitè exhauriam. xviii. 3.

An ſi aliter nequeam ſervare honorem. xviii. 5.

Aut non aliter evadere gravem verberationem. xviii. 9.

Aut non aliter curare morbum non lethalem. xviii. 15.

Aut ut meo exemplo exhilarem mœſtum. xviii. 18.

Aut ut levem propriam mœſtitiam. xviii. 23.

An liceat aliquando largius bibere citra tamen turbationem Rationis, ad ſe, aut alium exhilarandum. xviii. 26.

Quid cenſendum de Religioſis, qui quandoque, per Annum tractantur ad menſam liberalius, quàm ſoleat fieri quotidie, ſi autem hac liberalitate utantur, & omnia, quæ apponuntur, bibant, vel comedant, non poſſunt intra duas horas commodè ſtudere. xviii. 28. *& ſeqq.*

An qui non poteſt ſitim extinguere niſi bibendo uſque ad exilium Rationis, licitè bibat eo uſque. xviii. 34.

An licitum ſit hoc propoſitum: *Volo me ea intentione inebriare, ut ebrius non tantopere ſentiam dolorem, quem allatura eſt reſectio mei brachii jam jam abſcindendi à chirurgo.* xviii. 39.

An revera ſit non modo permiſſa, ſed etiam quandoque præcepta inebriatio propria. xviii. 41.

An eſſet pro Chriſti Martyre habendus, qui mallet ſubire mortem intentatam à tyranno, quàm ſeſe inebriare. xviii. 48.

An fugiendum illi, quem ebrius invadere ſtricto gladio parat. xix. 4. *& ſeqq.*

An, & quatenus ſint confitenda turpia ſomnia. xix. 14.

An procedi, aut ſaltem ſpecialiter inquiri poſſit in ebrioſum tanquam ſuſpectum de hæreſi, ſi ſoleat in ebrietate proferre verba hæretica. xix. 40. & 42.

An peccet mortaliter, qui pſittacum docet efferre verba blaſphema, vel talia ſcribit in pariete. xix. 47. *& ſeqq.*

An præmium cœleſte meritus ſit is, qui ſturnos docuit proferre Sacratiſſima nomina. xix. 50.

An duplicis criminis reus ſit confeſſarius, conſiliarius, aut alius conſcius ſecreti haudquaquam revelandi, quando ſeſe inebriat. xix. 51. *& ſeqq.*

An poſſit prudenter haberi fides ebriis deblaterantibus arcana de ſe, aut aliis. xix. 60.

An Judex poſſit ex officio procedere contra tales tanquam reos criminis occulti, quod narrârunt. 65.

Quid cenſendum de illo ſecreto, quod Laici committunt extra Confeſſionem Sacerdoti dicentes: *Dico hoc Va. Ra. ſub ſigillo Confeſſionis.* xix. 93. *& ſeqq.*

Quid de illo, qui legit fragmenta literarum continentium aliquod magnum ſecretum. x i x. 80.

Et de illo, qui cùm amiſerit publicum inſtrumentum continens quædam ſua jura, clam fabricatur aliud omnino ſimile. x i x. 81.

Quando maritus leviter ebrius, verè tamen ebrius, ſolet totam familiam magnopere turbare, non item ſi ſit valde ebrius, peccabítne uxor, ſi apponat ipſi tantum vini, quantum ſufficiet ad magnam ebrietatem. x x i. 16.

Quibus mediis, & pœnis poſſit è Germania exterminari ebrioſitas. x x i i. 19. *& ſeqq.*

Quid ſentiendum de parentibus, qui ſuos liberos aſſuefaciunt cibis delicatis. x x i i i. 84.

An omnis ille ſit dicendus edere, aut bibere *Nimis*, qui famem, & ſitim ita ſedavit, ut poſſit dicere: *Et ſi nihil ampliùs edam, aut bibam, potero tamen optimè mea munera obire*, & tamen adhuc aliquot bolos ingerit, & vitrum exhaurit. x x i i i. 89.

Utrum maritus licitè ſuæ uxori prægnanti præbuerit, ad hujus inſtantiam, ſuum brachium mordendum cum avulſione carnis particulæ. x x i i i. 144.

Utrùm nonnemo licitè comederit in extrema neceſſitate carnes hominis ex peſte mortui, & jam triduo jacentis in ſepulchro. x x i i i. 138.

Quid cenſendum de præfecto arcis edente, & præſidiariis dante carnes humanas, ne fames eum adigat ad arcem dedendam. x x i i i. 136.

Quid de epilepticis haurientibus ſanguinem hominis capite plexi, ut eo potu ſanentur. x x i i i. 152.

Quid de ſenibus haurientibus etiam ſanguinem manantem è vena adoleſcentis, ut vitam prolongent. x x i i i. 154.

Quid agendum anthropophagis ad fidem Chriſtianam converſis. x x i i i. 156.

Utrum ſi pater nequeat in obſidione alere filium niſi carne humanâ, obligetur ipſi eam dare. x x i i i. 159.

Veſci carnibus crudis an per ſe loquendo liceat. x x i i i. 163. *& ſeqq.*

An, & quale peccatum ſit edere ungues, cretam, ceram, alia non deſtinata ad eſum humanum. x x i i i. 168. *& ſeqq.*

An, & quatenus ſit mortale dare alteri ignoranti edenda nonnulla non deſtinata ad eſum. x x i i i. 172.

An ſi nequeamus vitam ſuſtentare niſi comedendo res fœdas, teneamur iis veſci, ac nominatim in obſidionibus. x x i i i. 176.

Unde proveniat, quòd nonnullis dentes ita vehementer pruriant in res minimè edendas? x x i i i. 179.

An Confeſſarius fuerit in particulari caſu, qui contigit, obligatus in die eſuriali veſci carnibus ad excitandum appetitum in ægro averſante omnem cibum. x x i i i. 192. & 193.

An ſapienter agant ſæculares Principes, qui inhibent omnes choreas. x x i i i. 201. *& ſeqq.*

An lex, quam Apoſtoli tulerunt de Idolothytis non edendis obligaverit etiam in extrema neceſſitate. x x i i i. 217. *& ſeqq.*

An toties quis mortaliter peccet die jejunii, quoties edit tunc carnes. x x i i i. 230.

Utrum liceat comedere carnes, & ova die jejunii, quando hæc tranſierunt in aliam ſpeciem. x x i i i. 235.

Quomodo intelligendum Decretum Alexandri VII. vetans doceri hanc ſententiam: *Non eſt evidens, quòd conſuetudo non comedendi ova, & lacticinia in Quadrageſima obliget.* x x i i i. 249.

Utrum ad profana liceat adhibere, aut abjicere oſſa carnium, putamina ovorum, panem, ceram, aquam, benedicta. x x i i i. 252. *& ſeqq.*

Quid cenſendum de facto S. Corbiniani, qui verbis, & menſæ cum ipſis poculis everſione objurgavit Principem, qui per incuriam projecerat ſuo Cani fruſtum panis, quem ille S. Epiſcopus benedixerat cum cæteris eſculentis. x x i i i. 258.

Cur Germani benedicant in feſto S. Joannis Evangeliſtæ ſua vina. x x i i i. 260.

An quando ſingulis doliis affundunt pauxillum ex vino benedicto, tota dolia cenſeantur benedicta. x x i i i. 265.

Utrum vir ita obæratus, ut nequeat alere uxorem, poſſit licitè ducere uxorem indotatam, & ſimul expertem omnis artis ſe alendi. x x i v. 12.

Ebrioſus an quando eſt ſobrius poſſit eſſe teſtis omni exceptione major. x x v. 14.

Utrum licitè inſtituantur in Quadrageſima convivia durantia quatuor, aut quinque horas. x x v i. 6.

Quænam convivia cenſeantur ita adverſari decentiæ ſtatus Religioſi, ut videantur interdicta à Pontificibus x x v i. 44.

An omnia illa convivia dicantur repugnare decentiæ ſtatus Religioſi, quæ exſuperant quantitatem, & qualitatem præſcriptam à Regula, vel Superiore. x x v i. 49.

An decentia ſtatus ſit hoc loco par reſpectu omnium, & ſingulorum Ordinum Religioſorum. x x v i. 52.

Utrum convivia hujus ſæculi conveniant cum conviviis proximè ſuperiorum. x x v i. 66. *& ſeqq.*

An Clericus, qui nequit ſine perſpiciliis legere Breviarium, licitè ea donet alteri. x x v i i. 27. & 97.

An communiter contra nullam legem peccet is, qui per actionem ex ſe non illicitam reddit ſe pridie impotentem ad obſervationem legis humanæ. x x v i i. 75.

Cur excommunicatus dicatur non agere contra præceptum Sacri audiendi, quando eſt negligens in petenda diſpenſatione, ſeu abſolutione, ſine qua nefas ipſi eſt intereſſe rei divinæ. x x v i i. 94.

Quan-

Quando duo emiſerunt ſagittam in bovem alienum, an, & uter teneatur damnum ſolvere, ſi bos moriatur. XXVIII. 55.

An rectè petierit duorum fratrum hæreditatem is, quem conſtabat, eſſe filium legitimum alterutrius, at ignorabatur utrius eſſet. XXVIII. 47.

An meritò fuerint in dubium legitimitatis revocati natales cujuſdam Marchionis Pallavicini. XXVIII. 78. *& ſeqq.*

Quando mater tua fuit priùs concubina tui patris, at poſtea uxor, ignoratur autem utrum fueris conceptus in priore, an poſteriore ſtatu, quæritur an haberi debeas pro legitimo. XXVIII. 86.

An mortaliter delinquant inebriantes ſe tabaco? XXXI. 2. *& ſeqq.*

Utrum ſit licitum presbyteris ſub ipſo Miſſæ Sacrificio haurire naribus tabacum. XXXI. 6.

An peccent, qui cubantes ſupra lupulum Germanicè Hopf fiunt temulenti. XXXI. 8.

An & illi, qui fumo, ac pane inebriantur. XXXI. 9. & 11.

An poſito, quòd illi, de quibus in duabus præcedentibus Quæſtionibus, peccent, cenſendi ſint peccare contra ſobrietatem. XXXI. 14.

Sanguinem pecudum, lixivium, & alia ejuſmodi an liceat bibere in neceſſitate? XXXI. 17. & ſeqq.

An deliquerit mortaliter Carthuſianus, qui in neceſſitate aperuit venam equi, quo vehebatur, hauſitque ſanguinem ſcaturientem. XVIII. & ſeqq.

Sitne verum, quòd Patres Carthuſiani ſint obſtricti voto non veſcendi carnibus? XXXI. 19.

Utrum ex tactibus impudicis, quos Reus fatetur, meritò præſumatur ipſa fornicatio. XXXII. 32.

An uxor Catholica nupta hæretico poſſit cum ſuis liberis abire ab illo, ſi liberis impendeat periculum perverſionis. XXXIII. 30.

An, & quatenus catholici famuli, aut famulæ ſervientes acatholicis teneantur deſerere famulatum. XXXIII. 92. & ſeqq.

Quandonam ſingulariter ratione impedimentorum, quæ objiciuntur obſervationi dierum feſtorum. XXXIII. 134. & ſeqq.

Utrum licitè negetur debitum conjugale marito ſævienti in communes liberos. XXXV. 5. & 7.

Utrum & tunc negare, quando aliter nequit impedire, quo minùs maritus abliguriat dotem, aut paraphernalia. XXXV. 8.

Aut aliter nequit recuperare jam abſumpta. XXXV. 10.

An privilegium aperiendi literas ſacræ pœnitentiariæ conceſſum Patri Aquavivæ Præpoſito Generali Societatis JESU fuerit perſonale, an potius Reale. XXXVII. 158. & ſeqq. contra Lezanam.

An in impedimento Matrimonii diſpenſatus cum onere confitendi ſacramentaliter, teneatur confiteri etſi non conſcius peccati mortalis nondum confeſſi. XXXVII. 178. & 256.

An teſtimonium plurium ſagarum deponentium de aliquo viro, aut fœmina bonæ cæteroquin famæ, ſufficiat ad torturam, aut mortem inferendam. XLII. 57. *& ſeqq.*

An quando fama ſpargit confeſſarium Caji ſparſiſſe de hoc quædam gravia crimina, quæ non potuit nôſſe niſi ex Confeſſione Sacramentali, judex Eccleſiaſticus licitè inquirat in veritatem hujus famæ. XLII. 180. *& ſeqq. uſque ad finem cap.*

An teſtes, qui de fama interrogabuntur, poſſint deponere, ſe omnino id intellexiſſe. XLII. 186.

An confeſſarius teſtibus licitè fatebitur, famam eſſe veram? An licitè ſilebit. XLII. 215. & 216.

Quomodo practicè ſe geret Judex Eccleſiaſticus audita vulgatione. XLII. 246. *in Append. lit. r. r.*

An autor famæ vulgantis, homicidium eſſe patratum à Titio, ſit idoneus teſtis hujus aut famæ, aut homicidii. XLII. 220. *& ſeqq.*

An mulier inebriando ſe peccet graviùs, quàm vir. XLIII. 1.

An hæc ipſa circumſtantia ſexûs ſit exprimenda in Confeſſione Sacramentali. XLIII 5.

An ligata Matrimonio non longè graviùs delinquat inebriando ſe, quàm ſoluta. XLIII. 9.

An poſſit lege interdici vino omnibus mulieribus. XLIII. 27.

An permittendum à Magiſtratu, ut mulieres, æquè ac viri, frequentent tabernas vinarias, aut domi celebrent ſympoſia. XLIII. 39.

An peccet mortaliter, qui aliquam mulierem vocat merobibulam. XLIII. 42.

Quid conſulendum maritis apud confeſſarium conquerentibus de ebrioſitate uxorum. XLIII. 48.

Quid cenſendum de tribus horrendis potatricibus Franconiæ, & quatuor potatoribus Belgii. XLIII. 55. & 59.

An mortaliter delinquat is, qui aliquam mulierem eſſe meretriculam ſuſpicatur ex eo ſolo, quòd ſit multo vino dedita. XLIII. 61.

An maritus jure poſſit repudiare conjugem immodico vino debitam. XLIV. 1. *& ſeqq.*

Peccatum ebrietatis an ex circumſtantia feſti contrahat ſpecialem malitiam exprimendam in Confeſſione. XLV. 3.

An ſit expers omnis peccati, qui Veſperas, & Completorium abſque rationabili cauſa recitat ante prandium ſine animo repetendi. XLV. 52.

Quid pronuntiandum de Epiſcopis, qui intra, & extra Germaniam receperunt Bullam Urbani VIII. abrogantem aliqua feſta. XLV. 98.

Quid cenſendum de quodam feſto alicujus parochiæ, ſolito obſervari ex titulo incomperto parochianis. XLV. 133.

An committat peccatum ſacrilegii, qui ſeſe inebriat in die Paraſceves. XLVI. 1. *& ſeqq.*

An

Digitized by Google

An itidem ſi ſtatim poſt aditam Sacram Communionem. XLVII. 2.

An mortuus in ebrietate voluntaria, & mortaliter mala tumulandus ſit in loco ſacro. LVIII. 2. *& ſeqq.*

An & fuerit ita ſepeliendus Romæ quidam Hollandus ſuſpectus de hæreſi, & mortuus ex vulnere accepto in duello. L. 19. *& ſeqq.* Singulariter, *numero* 36.

An jure fuerit extremo ſupplicio velut hæreticus affectus is, in cujus pera fuit repertus liber clarè hæreticus. L. 37. & 38.

An rectè à Magiſtratu abſolutus is, apud quem repertum marſupium alienum furto ſublatum. L. 42.

An meritò ſepultus in loco infami juvenis, qui repertus fuit ſuſpenſus. L. 56.

An peccato fictionis damnabilis caruerit factum, quo Religioſus repertus pendens è laqueo fuit in lecto collocatus, & advenienti medico oſtenſus, perinde ac ſi ex apoplexia fuiſſet extinctus. L. 61.

An privandi ſacra ſepultura ii, qui in carcere intulerunt ſibi manus violentas. L. 68. *& ſeqq.*

An, & quatenus laudandæ artes, quibus nonnulli in conviviis utuntur, ad declinandam ebrietatem. LI. 37. & 38.

An peccent mortaliter, qui nive, aut glacie refrigerare ſolent ſuum potum. LI. 45. *& ſeqq.*

An, & quatenus licitum ſit ejurare potum vini. LI. 61.

An ebrioſitas, qua laborant nonnullæ gentes, proveniat à natura, aut potiùs à conſuetudine. LI. 83.

Poſſitne facilè corrigi conſuetudo ſe inebriandi. LI. 88.

SYLLA-

Digitized by Google

SYLLABUS FACTORUM, ET CASUUM INDIVIDUALIUM IN HOC OPERE PROPOSITORUM, ET MAXIMAM PARTEM RESOLUTORUM.

SAncti Antonini etiamnum pueri diſcentis intra Annum totum Decretum Gratiani. II. 287.

Petentis Romam ad lucrandum Jubileum Anni Sancti, & coacti domum redire ex itinere. III. 20.

Apoſtatæ Regularis uxore ducta, & ſuſceptus liberis redeuntis ad frugem cum diſpenſatione Pontificia. III. 32. *in Append. lit.* ff.

Vicarii Generalis aſſignantis pro Jubileo unicam hebdomadem. III. 63.

Viduæ pollicitæ DEO caſtitatem vidualem ſub conditione: *Niſi paupertas impelleret ad nubendum.* III. 295.

Alterius viduæ poſt votum ingrediendi Religionem tranſeuntis ad nuptias, & ſupervi-ventis marito. III. 295, *lit.* d.

Sutoris in voto caſtitatis diſpenſati ea ſola de cauſa, quòd nequiret extra Matrimonium alere ſe ſuo opificio. III. 295. *lit.* g.

Adoleſcentis inconſtantis in ſervandis votis. III. 295. *lit.* h.

Pontificis mortui ante promulgationem Jubilei à ſe conceſſi. III. 339.

Duorum Canonicorum Conſtantienſium proficiſcentium ex loco, ubi jam perfecerant aliqua Opera pro Jubileo, at non omnia abſolverant. III. 517. *lit.* i. §. *At qua*

Canonici quarto inchoatorum Exercitiorum ſpiritualium die ea ex neceſſitate obrumpentis, & dubitantis, an, ſi poſt unum, alterúmve diem rediret, poſſet poſteriores dies cum prioribus continuare. IV. 508.

Novitii Religioſi pravo judicio medicorum dimittendi ob corporalem complexionem. V. I. 54.

Sanctæ Eliſabethæ etiam in lethali morbo reſpuentis potum vini, nec ſine miraculo. V. IV. 5.

Religioſi gravi lapſu perdentis ſenſum guſtûs, & odoratûs. V. IV. 14.

Podagrici podagram curantis ebrietate. V. X. 18.

Parochi Germani, cui abſtinentia à tribus rebus vitam produxit ad Annos centum viginti quinque. V. X. 47.

Lutherani Præconis divinitus puniti, quòd renueret bibere vinum Sancti Joannis invocatione benedictum. V. XIII. 5.

Vorantis ex famæ cadaver hominis mortui ex peſte. V. XXIII. 138.

Mariti permittentis amorderi ſibi ab uxore prægnante carnem ex brachio. V. XXIII. 144.

Epileptici fruſtra bibentis ſanguinem capite plexi. V. XXIII. 152.

Chirurgi adnectentis linguæ infantis Fruſtillum alterius carnis. V. XXIII. 148.

Puellæ avidiſſimè vorantis candelam ceream. V. XXIII. 181.

Confeſſarii ſuo Exemplo ad edendum feliciter provocantis ægrum faſtidientem omnem cibum. V. XXIII. 190.

Horrendæ famis Sanſerratenſium hæreticorum obſeſſorum. V. XXIII. 193. *& ſeq.*

Chriſtiani in magna fame edentis carnes immolatas Idolis. V. XXIII. 219.

Religioſi voracis lepidè correpti à ſuo hoſpite. V. XXVI. 26.

Sancti Pii V. ſuo die Natali cœnantis parciſſimè. *Ibid. num.* 37.

Caroli Audacis epulum. V. XXVI. 67.

Duorum patruelium omnino ſimilium, & propterea facientium dubium jus hæreditatis. V. XXVIII. 47.

Juvenis poſt imprægnatam puellam profugientis, ne ei adſcriberetur proles. V. XXVIII. *num.* 70.

Mulieris adulteræ miro artificio providentis, ut filius adulterinus à legitimè natis admitteretur ad hæreditatem. V. XXVIII. 73.

Carthuſiani ad ſitim reſtinguendam aperientis equo venam, & haurientis ejus ſanguinem. V. XXXI. 18.

Litis ortæ idcircò, quòd mater aſſereret

ſuam

ſuam prolem eſſe genitam à Cajo: hic autem negaret. V. xxxii. 28.

Uxoris petentis divortium ob ſævitiam mariti. V. xxxiv. 47.

Judicis ſæcularis ad ſuum tribunal citantis par conjugum, qui ferebantur iniviſſe invalidum Matrimonium. V. xxxvi. 3.

Conjugati aperientis confeſſario ſuam impotentiam. V. xxxvii. 127.

Petentis diſpenſationem matrimonialem cùm mendoſa allegatione propinquitatis V. xxxvii. 290.

Religioſi utentis adverſùs ſæcularem Teſtimonio ſuorummet conventualium. V. xlii. 175.

Confeſſarii ſacrilegè frangentis ſigillum; & ideo flammis exuſti. V. xlii. 197.

Confeſſarii ſceleratiſſimè filias Confeſſionis allicientis ad libidinem. V. xlii. 246. *in Append. Lit. f.*

Exemplum trium mulierum prodigioſè potantium. V. xliii. 55.

Et ſimiliter trium virorum judicio Patris Leſſii dignorum ſuſpendio. *Ibid. num.* 59.

Parochi malè minantis privationem ſepulturæ iis, qui non accederent conciones parochiales. V. xlv. 21.

Meretriculæ repertæ cum multis vulneribus. V. l. 33. & 51.

Religioſi Romani reperti in puteo, & donati ſacra gleba. V. l. 12.

Mortui ex duello, & itidem ſepulti loco ſacro. V. l. 19.

Injicientis in ſaccum alterius non advertentis librum hæreticum, intentione adducendi hunc in vitæ diſcrimen. V. l. 37.

Ingenioſi furis etiam clàm immittentis crumenam, à ſe vacuatam, ad ſuum furtum alteri imputandum. V. l. 42.

Sathanico genio ulciſcentis injuriam. V. l. 46.

Religioſi in ſua cella inventi mortui, & pendentis è laqueo. V. l. 53.

Juvenis ſæcularis etiam reperti mortui ex ſuſpendio, & privati ſacra ſepultura. V. l. 56.

Alterius Religioſi etiam pendentis è laqueo, ingenioſè tamen conſervati in ſua bona fama. V. l. 61.

Juvenis, qui etiam ſe ſuſpenderat, tumulati cum ſolennibus exequiis. V. l 71. *remiſſivè.*

Caſus litigioſus ob quartam funeralem. *Ibid. num.* 78.

TRA-

TRACTATUS PRIMUS.

SEU

CLYPEUS CLEMENTIUM JUDICUM UTRIUSQUE FORI.

BIBL. S.PVDEN. DE VRBE

PRÆFATIO AD LECTOREM.

PEto abs te in ipſo limine, Lector Benigne, ne minùs benignum judicium feras de Titulo hujus Opuſculi, priuſquam in memoriam revoces prudens monitum Celſi IC. expreſſum leg. 24. ff. de legib. hiſce verbis: Intivile eſt, niſi tota lege perſpecta, unâ aliquâ ejus particulâ propoſitâ judicare. Expende, quorum patrocinium? cum quibus reſtrictionibus? quas ob cauſas ſuſceperim? & tunc denique prome, quam volueris animi tui ſententiam. Non diſſero de profeſſoribus doctrinarum Moralium; iis quippe fidelitas vel imperat, (ut cenſent multi,) vel certè ſuadet, (ut malunt alii,) ut ex probabilibus ea proferant in medium, quæ vero judicant ſimiliora.

Multò minùs hoc CLYPEO defendo Confeſſarios illos, quibus cùm ſuppetat facultas ſuos pœnitentes ſalubriter regendi juxta normam tutiorum, uſúque magis receptarum Opinionum, utuntur amuſſi minùs tutarum, minùs communium, aut etiam ſingularium; cùm potiùs viſurus ipſe ſis Sect. 3. me contra hos ex profeſſo pugnare, utique memorem providæ ſanctionis, decernentis ſequendam eſſe in quavis facultate ſeniorem, & magis approbatam ſententiam; ſequendam, inquam, quoad commodè fieri poteſt.

Abſum quoque ipſe, & meum Lectorem abeſſe cupio procul ab omni intentione ſugillandi, aut damnandi illos, qui ſentiunt, factitántve contraria primariæ, id eſt ſextæ Concluſioni ſtatuendæ Sect. 3. Scio enim ab Apoſtolo permitti, ut quiſq; in ſuo ſenſu abundet. Novi etiam, me in judicio meo poſſe falli, ac perſæpe fieri, ut unius forſan & deterioris (quantò magis aliquorum, eorúmque ſapientum, atque eruditorum?) ſententia multos, & majores aliqua in parte ſuperet, ſicuti loquitur ipſe Iuſtinianus.

Et verò nominatim Corollaria exhibita in prima hujus opuſculi editione quod attinet, nullo illorum cupio improbare contrariam, ſicubi eſt, conſuetudinem; nec enim me fugit, ab ipſomet Honorio III. ſcriptum: Conſuetudinis, uſúſque longævi non eſſe parvam authoritatem. Quare & a recto tramite, & à mente mea procul abibit, qui illorum Corollariorum, aliáſque meas leniores doctrinas ſectabitur, nullo habito reſpectu vel contrarii moris in ſuo loco vigentis, vel Superioris aliud ſtatuentis, decernentiſve.

Deinde hunc CLYPEUM minimè extendo ad illos, qui conſueverunt ſuas proprias, privatáſque actiones inſtituere ex amuſſi dogmatum leniorum, gratiorum. Licèt enim tales nequeam damnare, modò ea dogmata ſint verè, certóque probabilia practicè, cùm ſine exceptione verum ſit, fas eſſe cuivis ſectari opinionem practicè & in individuo probabilem, ut alicubi loquitur Cardinalis de Lugo, attamen multò conſultiùs agunt, ſi plerumque ſequantur ſeveriora, ut diſertè moneo Sect. 3.

Quare non reformido illos, qui, ut cauterium ſuis quibuſdam dogmatis à Sede, & Clave Petri injuſtum tegant, nævo innocentibus affricto, & affixo, criminantur, à Societate noſtra quotidie in ſcholas, fora, conſcientias invehi ſententias prorſum improbabiles, morúmque ſimplicitati, puritati intolerandum in modum adverſantes. Et

quò ſuis verbis fidem, lectoribus fucum faciant, improbo labore corradunt, quidquid unquam à quoquam Societatis ſcriptore in lucem editum præ ſe fert ſpeciem, vel umbram laxitatis, aut diſſolutionis, ut ipſi quidem appellitant.

In primis enim illis omninò ſolis patrocinor, qui Opiniones verè, atque indubitanter Probabiles conſectantur in foro ſeu externo, ſeu interno, ſicut non ſemel diſertè exprimo, expreſſúmq; eſſe volo.

Deinde ſi lector animum affectionibus liberum adverterit ad ea, quæ ſubjicio, cernet, Societatem noſtram à prædictis Cenſoribus nullo prorſus jure traduci, ac proinde non eſſe, cur hujus libelli titulo dicam dicant.

Primò quippe, plurimas ex ſententiis, quas inſimulant de nimia laxitate, tradiderunt & poſt nos, & ante nos ſcriptores alii, gravitate, ſapientiáque conſpicui, ut cernere eſt apud Andr. de Mendo in Statera. *Quo igitur jure grandem illarum catalogum conficiunt, ut nobis veluti autoribus invidiam conflent?* Non ego turbavi Iſraël, ſed tu, & domus Patris tui 3. *Reg* 18. *Illi, inquam, Theologi, quos & ipſus ſequeris, O bone vir, & magni facis, turbârunt, priuſquam noſtra lallaret in elementis literarum infantia, diſciplinam Eccleſiaſticam, ſi turbare eſt ea docere, quæ à nobis doceri dicis, improbáſque; in illos igitur ſtylum ſtringe, non in nos.*

Secundò. Non diffitemur quidem, complures ſententias, auſteritatem, rigorémque temperantes, eſſe à noſtris Theologis vel è tenebris in lucem quaſi poſtliminio reductas, vel prima luce donatas; attamen oculis, animiſque plurimorum ſapientiæ laude excellentium ita nunc arridere, horum ut approbatio nobis adferat plus honoris, quam tua criminatio dedecoris. Integrum *quippe eſt* judicium, quod plurimorum ſententiis confirmatur, *inquiunt duo Pontifices, Innocent.* cap. Extra diſtinct. 64. *& Cæleſtinus* cap. Prudentiam. de offic. judic. del. *quia videlicet* per ampliores homines perfectiſſima veritas revelatur, *teſtante ipſo Iuſtiniano*, l. fin. Cod. de fideicomm.

Tertiò. Laxitatis larva deturpare moliuntur adverſarii aliquas Opiniones, quas negamus rectè accenſeri numero Laxarum, ſi quidem hoc nomine deſignant illas, quæ ſine gravi, ac ſufficiente rationum pondere tollunt, aut minuunt ſeveritatem, rigorémque à multis, aut pleriſque Theologis, vel juriſtis abſque firmo fundamento aſſertum, ſeu inductum. Sanè qui agit, certus eſſe debet, *arbitro Cajo*, l. Qui in alterius. ff. de reg. jur. *atque* intentionem ſuam probare, *judicibus Severo, & Antonino Imp.* pag. Leg. 1. Codic. de probat. *Impugnatores verò noſtri nec certitudinem ullam Objectivam (Formalem illorum ponimus inſomniis) habent, nec argumentis probant ſuam intentionem; illi ergo condemnandi, nos abſolvendi ſumus juxta leg.* 4. Cod. de edend. *etiamſi* apud Scythas *cauſam diceremus* 2. Machabæorum 4.

Quartò. Quia perſpiciunt adverſarii, & in his Baronius, quædam effata noſtrorum, non poſſe in invidiam à cordato cenſore trahi, ſi ſyncerè, atque integrè deſcripta objiciantur oculis, auribúſque eruditorum, truncant, mutilant nonnullas periodos uno verbo, & quandoque ſententiâ; ſuo hoc artificio ſenſum Authoris permutantes; quod certè non decet virum bonum.

Quintò. Non paucas doctrinas, ab uno, alteróve Sociorum traditas tribuunt toti Corpori, non ignari eaſdem a longè pluribus confutari. Cur, amabò, non faciunt a potiore parte *denominationem? Cur erratum unius Ieſuitæ faciunt ſimile peccato Adami? Imò cur peſtilentius? Dum videlicet lapſum unius transfundunt non ſolùm in poſteros, ſed in æquales, & anteriores; Et, quæ conſcientiâ non nemo ſcripſit haud ita pridem, Ieſuitas docere,* eſſe tibi fas è medio tollere per mendacium illum, qui it conſpurcatum tuam famam apud Iudicem? *Nam in primis auſim aſſervare, nullum unquam Ieſuitam hoc ſcripſiſſe. Deinde, ſi fortè id unus ſcripſiſſet, certo certius eſt, vixiſſe, viveréque non unam, ſed plures Myriades Sociorum, qui dicerent, eſſe id malè, peſſimè contráque mentem omnium majorum, coævorúmque illitum chartæ. Ergo non modò Chriſtianæ charitatis limites transgreſſus eſt, ſed etiam almæ veracitatis, qui reliquis ſuis teterrimis calumniis hanc junxit. Sicuti*

Sextò nonnulli ex iiſdem obtrectatoribus noſtris affingunt univerſim noſtris Scriptoribus varia dogmata moralia, quorum alia hi nunquam verbulo attigerunt, alia autem repudiarunt.

Etenim primò Falsò ſcribitur Baunius in Theol. moral. Tract. 4. quæſt. 4. *docere*: Prælatos Regulares in foro conſcientiæ poſſe abſolvere ab hæreſi occultâ quoſcunque Sacerdotes, *ſiquidem nihil ejuſmodi reperire eſt in Baunio.*

2. *Falsò, atque invidioſiſſimè affirmant illi calumniarum fabri, Euſebium Nierembergium in libro de amore Ieſu, & Mariæ ſcribere*: Sanctus Ignatius majorem, quàm D. Paulus, prudentiam ſpiritûs aſſecutus eſt, & Apoſtoli, ſi hac ætate degerent, eundem, quem Societas, vivendi modum amplexarentur.

3. *Falsò aſſeritur ab iiſdem inimicis noſtri nominis P. Laymannus*, lib. 3. tract. 3. pag. 3. c. 3. num. 3. *docere*: virum equeſtrem ad duellum provocatum poſſe illud acceptare, ne timiditatis notam apud alios incurrat. *Legatur Laymannus, & deprehendetur falſitas.*

4. *Falsò pronuntiant, à Franciſco Amico doceri*: licitum eſſe Clerico, vel Religioſo, calumniatorem, gravia crimina de ipſo, vel ejus Religione ſpargere minantem trucidare, quando non ſuppetit alius defendendi modus. *Falſitas quippe hujus imputationis inde apparet, quod Amicus ipſe verbis, quæ etiam Ioannes Baptiſta de Lezana admetitur* tom. 5. Conſulto

Digitized by Google

ſulto 29. *exprimat, ſe nolle diſſentire à contraria ſententia communi*, ſed ſolius diſputationis causâ *proponere argumenta pro illa priore parte; ſicuti agnoſcit idem livoris expers Lezana.*

5. *Falsò Typis vulgant*: fas eſſe ex communi ſenſu Ieſuitarum, pecuniam dare ad lucrum: exigendo viginti per centum. *Nec enim vel unicus Ieſuita, quem legerim, hoc docet. Omnes Theologi, & Confeſſarij Germani id inficiantur, niſi in caſu, quo Mutuator tantam ſummam exigit, propter evidens, & Mutuatario ipſi cognitum periculum damni emergentis, &c.*

6. *Ex mera calumniandi libidine conantur perſuadere omnibus, illum qui cum mula, vel aſino patravit crimen nefandum, ſufficienter ex ſententia cujuſdam Ieſuitæ Panormitani apud Dianam* part. 1. tract. 7. reſ. 2. *confiteri dicendo*: commiſi ſodomiam. *Inſpiciatur Diana, patebitque putidum mendacium.*

Superſedeo referendis aliis impoſturis, ob quas eſt a Congregatione Indicis notatus nigro Theta liber ille famoſus, turgens his, aliiſque ſexcentis vitiis; quique, ut ſui lectione circumveniret incautos, inſignitus fuit titulo Theologiæ Moralis Ieſuitarum. *Et quò inſuper poſt ſua fata, ſeu proſcriptionem, nobis in ſuo natali ſolo, Galliâ, inquam, noceret, ſuo ſaltem titulo, data eſt ab uno aliquo N. K. opera, ut in publicis Novellis Gallicis inter cætera legerentur hæc verba.* La Theologie Morale des Ieſuites à-eſté condamné à Rome: *Theologia moralis Ieſuitarum eſt verè confixa Romæ. Vt proinde bonæ, ac ſimplices animæ, quæ illum Novellarum paragraphum legerunt, exiſtimaverint, fuiſſe à quodam Ieſuita fabricatum volumen, ſincerè referens, approbánſque communes in noſtro ordine Doctrinas rerum moralium, cujus Lectione interdixerit Pontifex, ſeu Congregatio Indicis.*

Hæc habui, quæ præfanda duxi in limine hujus opuſculi, diviſi quidem prioribus duabus editionibus in duas partes, quarum priore probabam firmitatem Clypei, dum producebam in medium varia momenta rationum, ob quæ arbitror, eſſe ab utriuſque fori Iudicibus communiter uſurpandas benigniores opiniones, potiùs quàm itidem communiter rigidiores, ac ſimul repellebam tela, quibus petitur hic Clypeus, aut peti poſſe videtur.

Poſteriore parte probabam, ejuſdem libelli uſum, proponendo varios caſus, in quibus videatur deberi locum benignioribus ſententiis. Quia verò maximam partem illorum caſuum explicatiùs poſtea tractavi, atque tractabo in aliis meis lucubrationibus, in hac emendatiore editione omittendam duxi totam illam ſecundam partem.

Erit autem Tractatuli hujus iſta diſpoſitio.

1. *Sectione proponetur, declarabitúrque ſtatus quæſtionis principaliter, ac propè unicè decidendæ hoc loco.*
2. *Proferentur argumenta in defenſionem rigidiorum Iudicum.*
3. *Concludetur tamen, Clementiores eſſe à toto genere præferendos rigidioribus.*
4. *Probabitur id authoritate Iuris Canonici.*
5. *Iuris Civilis.*
6. *& 7. Rationibus.*
8. *Calculis Theologorum.*
9. *Suffragiis Iure Conſultorum.*
10. 11. 12. 13. & 14. *Satisfiet argumentis contrariis noſtræ principali concluſioni.*

SECTIO I.

Proponitur ſtatus quæſtionis præcipua hîc tractanda, & dirimenda.

SUMMARIUM.

Exhibetur paradigma Confeſſarii benigni, & rigidi. 1.

Et Iudicis etiam Rigidi. 2.

Atque Benigni. 3.

Fas eſt, etiam Iudici fori externi, ſequi quamvis opinionem certò probabilem practicè. 4.

P. Terillus, & P. Eſparza amplè, & ſolidè ſcripſerunt de licita ſectatione ſententiæ probabilis. 5.

Nominat P. Terillus pro hac doctrina plures, quàm centum octoginta ſcriptores; 5.

Quid ſit generatim opinio probabilis? 6.

Quid ſpeciatim opinio probabilis practicè? 6.

Quatenus autoritas unius reddat opinionem probabilem? 7. & 8.

Quæ ſententiæ dicantur probabiles practicè, quæ ſpeculativè? 9.

Explicatur diſtinctiùs. 10.

An, & quomodo implicet, aut non implicet, aliquam opinionem eſſe ſpeculativè quidem probabilem, non tamen practicè talem? 12.

Declaratur exemplis practicis. 15.

Refertur Opinio P. Sanchez de jejunio mulierum quinquagenariarum. 19.

Nova deſcriptio opinionis probabilis practicè, & ſpeculativè. 20.

Diviſio opinionis in magis, & minùs tutam. 21.

Quid de hac diviſione ſcribat P. Honoratus Fabri. 21.

Opinio communis quæ? 22.

Quot autores reddant communem? 23.

Singularis opinio quæ? 24.

Caſus, quibus eſt nefas ſequi opinionem benignam etſi probabilem. 25. *& ſeqq.*

Privilegia Regularium ambigua debent explicari in horum favorem. 28.

Communis opinio de aliqua re non eſt ſemper teſtis conſuetudinis vigentis conformiter tali opinioni. 29.

Cardo controverſiæ pertractandæ toto hoc Tractatu. 31.

Hujus controverſiæ diſcuſſio eſt præterita ab aliis. 32.

1 Contingit non rarò, eſſe duos Religioſos Sacerdotes, quorum unus P. Benignus, alter P. Rigidus cognominetur ea ſola de cauſa, quòd prior ille in examinando pœnitente, in imponendo onere pœnitentiæ, reſtitutionis, reiterandæ Confeſſionis, deſerendæ pravæ ſocietatis, jejunandi, ſacrificandi, penſum Canonicum perſolvendi, ſacri audiendi, voti exequendi, &c. in prohibenda, vel permittenda ipſi hac aut illa actione, interpretatione hujus, aut illius promiſſionis nudæ, veſtitæ, religione juramenti firmatæ, ſequatur plerumque opiniones ipſi pœnitenti favorabiles, gratas, faciles, eſto ſint fortè minùs probabiles, (Indubitanter tamen probabiles) minúſque tutæ, id eſt, minùs remotæ à periculo peccati Materialis, quàm oppoſitæ, at P. Rigidus omnino contrarium ſtylum teneat, aliam viam inſiſtere conſueverit. Quæſtio jam eſt, *Vter horum agat rectiùs, digniórque videatur imitatione*?

2 Similiter duo ſunt judices ſeu Eccleſiaſtici, ſeu Politici, quorum unum haud injuriâ Marcum Catonem (qui *eſſe, quàm videri bonus malebat*, teſte Saluſtio *in Conjur. Catil.*) appellaveris ob ſeveritatem, quam oſtendit maximè in eo, quòd & leges, & conſuetudines circa pœnas Eccleſiaſticas, temporales, circa teſtium, ſacris Ordinibus initiandorum, ad nuptiales thalamos aſpirantium, &c. qualitates, circa pactorum, contractuum, teſtamentorum, &c. licitam vel illicitam confectionem, circa judiciorum formam, & modum, circáque Reorum capturam, ac punitionem verſantes ferè perpetuò interpretetur, atque obſervari velit, obſervaréq; ſoleat ex genio rigidiùs ſentientium de illis legibus, canonibus, conſuetudinibus, licèt non ignoret, eſſe alios ſapientia, virtutéq; præſtantes viros, qui aliter, nec ſine ratione prudente ſenſerint, ſcripſerintque.

3 E diverſo alterum nomine Julij Cæſaris non immeritò condecoraveris, ob lenitatem, ac benignitatem oſtenſam in eo, quòd ubi advertit, ſe poſſe bonâ conſcientiâ, ſeu ex opinione practicè verè, certóque probabili ferre ſententiam faventem partibus, ferat plerumque, quamvis eum non lateat, poſſe à ſe inoffenſo Numine pronuntiari ingratam, moleſtámque; dubium eſt, *ſit ne hic Cæſar præ illo Catone probandus, laudandus, imitandus*?

E. G. ſi practicè adhæreat iis, qui apud Cevallos in Speculo negant, vel teſtatorem prohibere illicitè liberis primi gradûs detractionem Trebellianicæ *quæſt.* 30. vel Clericum, qui invalidè contrahit matrimonium, eſſe facto ipſo privatum beneficiis, *quæſt.* 147. vel capitalem inimicitiam eſſe ſufficiens indicium ad torturam. *quæſt.* 158. vel Clericum poſſe pro ſimplici fornicatione deponi. *quæſt.* 262. vel excommunicato eſſe vetitam teſtamenti confectionem. *quæſt.* 310. vel quando delictum eſt plenè probatum, poſſe nihilominus reum torqueri. *quæſt.* 375. vel Eccleſiam teneri contribuere ad refectionem pontium, & viarum. *quæſt.* 415. vel damnatum ad mortem, illicitè fugere, ſi poſſit. *quæſt.* 575. vel prohibitionem alienationis factam favore familiæ, abſolutè inducere perpetuũ fidei commiſſum. *quæſt.* 725. vel emphyteutam Eccleſiæ poſſe à Laicis collectari. *quæſt.* 736.

Supponitur autem primò, non poſſe cum 4
ſufficiente ratione negari, quin per ſe loquendo ſit fas cuivis Judici, ſeu interioris, ſeu exterioris fori, ſeſe in praxi accommodare, utri luberit, ex duabus opinionibus verè, certóque probabiliter, ipſius judicio, pronuntiantibus, eſſe illi permiſſum, eſſe vetitum hoc, vel illo modo, in hac, aut illa cauſa ſpectata in his, aut illis circumſtantiis judicare, eſto una opinionum illarum ſuſtineatur à plurimis Doctoribus, altera tantùm à pauculis, verè tamen & certò, ut dixi probabiliter.

Etenim regula generalis eſt abſque ulla exceptione, quòd poſſumus in praxi amplecti opiniones probabiles *practicè*, inquit Cardinalis de Lugo *in Reſp. Moral. l. 1. dub. 33. n. 4.* ſeu *Vniverſaliter tam in materia fidei, quàm morum unicuique licitum eſt ſequi quamcunque opinionem directè minùs probabilem, minúſque tutam, etſi oppoſita ſit, & credatur probabilior, ac tutior. Sed ſermo reſtringitur ad opinionem, cujus practica probabilitas eſt certa operanti.* Sic loquitur noſter Pater Antonius Terillus in recentiſſimo ſimul, & eruditiſſimo Tractatu de conſcientia probabili *q.* 23. *aſſert.* 1. *n.* 5. in qua Quæſtione prolixiſſima probat, defenditque hanc doctrinam doctè & nervosè, referens *q.* 22. nominánſque pro ea plures quàm centum & octoginta ſcriptores hujus, & ſuperioris ſæculi, ſubnecténſque alios plurimos antecedentium ſæculorum, atque inferens *n.* 209. probans autem *num.* 210. & *ſeqq.* hanc aſſertionem: *Authoritate inſpectâ benigna ſententia* (id eſt, illa, quæ tradit, eſſe per ſe loquendo licitum ſequi in praxi quamvis ſententiam practicè probabilem, modò ea probabilitas ſit certa operanti) *non ſolùm eſt multò probabilior oppoſitâ, ſed ſimpliciter loquendo eſt humano modo moraliter certa.* Hujus aſſertionis, ſicut & illius, quam à me ſupponi dixi ſuperiùs, probatio non eſt hujus loci. Qui utriuſque demonſtrationem, atque defenſionem deſiderat, 5
legat citatum Antonium Terillum, reperiet *quæſt.* 23. & *ſeqq.* valida argumenta, atque reſponſa ad objectiones Mevori, Fagnani, Sinnichii, aliorum quorundam. Reperiet quoque in libro, quem ſolidiſſimè, ut cætera

omnia,

Digitized by Google

omnia, de hoc argumento Romæ anno 1669. edidit R. P. Martinus de Eſparza nunc S. Pænitentiariæ ad Sanctum Petrum Rector. Nec prætereundus laudabiliter curioſo Lectori P. Alphonſus Antonius de Saraſa *Tom.* 2. *Artis ſemper gaudendi* toto *Tract.* 4. in cujus calce nominat pro noſtro dogmate centum octoginta novem Scriptores. Ego in Tertia, ſeu veriùs Quarta, Einſidlenſi, inquam, Editione mearum *Experientiarum Tract.* 1. *num.* 100. addo illis centum octoginta novem antiquioribus viginti tres, alios Neotericos, quos nec P. Saraſa, nec eo junior P. Terillus legerunt, aut (utpote nec dum tunc vulgatos) legere potuerunt. Imò nunc addo illis viginti tribus vigeſimum quartum Joannem à SS. Sacramento Carmelitam in Priore Clauſtrali *part.* 1. *n.* 260. Addo & vigeſimum quintum noſtrum P. Jacobum Illſung in ſuis perquam ſolidis, & modeſtis Vindiciis hoc ipſo anno 1677. luce donatis, adverſus alium alterius genii Carmelitam, Gregorium à S. Laurentio, inſectatorem noſtri itidem P. Chriſtophori Haunoldi, etenim idem Pater Illſung non modò defendit illam communiſſimam in noſtris ſcholis ſententiam de licito uſu opinionis minùs probabilis, ſed etiam *n.* 126. oſtendit, S. Thomam, ſi rectè expendatur, non modò non evidenter, quemadmodum ſibi perſuadet Gregorius, ſed neque inevidenter eſſe contrarium illi noſtræ communi Doctrinæ.

Cæterùm quàm mendoſè retulerit Stephanus à S. Paulo verba, quæ initio hujus §. deſcripſi ex Cardinale de Lugo, videbis in Append. Apologetica adverſus hunc Doctorem, à me adjecta primo Tractatui. Experientiarum Editionis Venetæ & Einſidlenſis. *num.* 100.

6 Supponitur ſecundò, ſicut generatim opinio probabilis definitur eſſe illa, quæ citra certitudinem firmâ, & prudente ratione fulcitur, nec habet contra ſe rationem convincentem. *Sanch. l.* 1. *mor. cap.* 9. *num.* 6 atque alii apud Guilielmum le Maire in Statera Sinnichii. *Sect.* 1. §. 2. Ita in ſpecie illa opinio rectè deſcribitur (etenim omnis rei tractationem à definitione proficiſci debere, ſolent notare ex Tullio *de officiis lib.* 1. & ex Vlpiano *lib.* 1. *ff. de juſtit. & jur.* Paulo *IC. lib.* 1. *ff. de fid. inſtrum.* aliiſque Jureconſulti *in proœmiis* ſuorum operum) probabilis in ordine ad praxin, quæ firmâ ratione fulta aſſerit, aut negat in genere, vel in individuo aliquid eſſe licitum, vel illicitum, ſecundùm leges faciendum, vel non faciendum; ſicuti opinionem Benignam vocamus illam, quæ obligationem, aut pœnæ reatum negat, tollit, minuit; Rigidam, quæ aſſerit, ponit, auget, & aggravat iſta.

7 Licèt verò ad prædictam probabilitatem conciliandam Navarr. in Manuali *cap.* 27. *num.* 298. & alii 24. quos refert, ſequitúrque Verricelli *in qq. moral. tom.* 1. *tract.* 2. *ſingul. queſt.* 5. aliíque nonnulli abſolutè pronuncient, ſufficere auctoritatem unius probi, prudentis, & in illa materia, de qua agitur, inſigniter periti viri, egóque hoc pronuntiatum cenſeam eſſe verum eo caſu, quo illa materia à paucis ex inſtituto ventilata, nec nova lex contraria illi auctori condita, aut conſuetudo inducta eſt; vel à multis quidem oppoſitum ſentientibus diſcuſſa, non tamen ſolidè reſpondentibus ad fundamenta ſingularis ſententiæ, nec illam cenſurâ ulla notantibus; ſi tamen eam materiam plurimi perſequantur, atque omnes diſſentiant ab eo auctore, ejus opinionem ceu improbabilem, aut temerariam rejicientes, non exiſtimo, eſſe illam habendam in cenſu probabilium, ſicut nec exiſtimant Tannerus *tom.* 4. *diſput.* 6. *q.* 9. *num.* 11. Breſſerus *de conſcientia lib.* 3. *cap.* 3. *num.* 30. atque alii plures cum Franciſco Oviedo *in primam ſecundæ tract.* 5. *controverſ.* 3. *punct.* 1. *num.* 8. citante adhuc alios; non enim eſt veroſimile, unum vel alterum perſpexiſſe verum, omnibus aliis tam graviter cæcutientibus.

Itaque eſt tunc parendum ſymbolo Pythagoræ, quem Valerius Maximus *lib.* 8. *c.* 7. vocat perfectiſſimum Sapientiæ opus: *Extra viam publicam ne deflectas*; & cum Innocentio Papa relato *cap. Extra diſtinct.* 64. dicendum: *Integrum eſt judicium, quod plurimorum ſententiis confirmatur.* Equidem damnata eſt 24. Sept. anno 1665. hæc illimitata propoſitio: *Si liber ſit alicujus Doctoris junioris, & moderni, debet opinio cenſeri probabilis, dum non conſtet, eſſe rejectam à ſede Apoſtolica tanquam improbabilem.* 8

Supponitur tertiò, Probabilium opinionum, à quibus honeſtas operationis directè dependet, alias dici Speculativè probabiles, alias Practicè probabiles. Priores ſunt illæ, quæ aſſerunt, aut negant aliquid ſecundùm ſe, aut in communi eſſe licitum, aut illicitum; poſteriores, quæ aliquid in particulari, ſeu hîc & nunc eſſe licitum, aut illicitum affirmant, vel negant. Ita Sanch. *l.* 2. *de matrim. diſp.* 41. *n.* 4. teſtans, hujus diſtinctionis autorem eſſe Cajetanum. 9

Quamquam multi autores illam ſententiam vocant ſpeculativè probabilem, aut veram, quæ ex propriis principiis apparet talis, Practicè autem probabilem, cui probabilitatem conciliat autoritas extrinſeca: unde Tannerus *tom.* 3. *d.* 4. *queſt.* 6. *num.* 215. pronuntiat, eſſe ſpeculativè & ex principiis intrinſecis unicè verum, quòd Clerici teneantur reſtituere ea, quæ ex reditibus beneficiorum ſuperfluis honeſtæ ſuſtentationi erogarunt in cauſas profanas, oppoſitum tamen eſſe Practicè, ſeu propter autoritatem probabile. E diverſo docet idem Sanch. *l.* 7. *de matrim. diſp.* 32. *verſ. ultimo*, eſſe ſpeculativè probabile, quòd nullæ mulieres quinquagenariæ obligentur lege je- 10

junii Eccleſiaſtici, non tamen eſſe Practicè tutum. Nos in hoc tractatu loquimur de Speculativè, & Practicè probabilibus in primo ſenſu,ac dicenda reſtringimus ad ſententias directè pronunciantes, & ſtatuentes de licito vel illicito exercitio alicujus actionis in genere, vel individuo: nec enim nobis directè ſermo erit de illis, à quibus dependet quidem aliquo modò honeſtas operationis, attamen à Laymanno *lib.* 1. *tract.* 1. *c.*5. *n.* 13. rectè nuncupantur *merè ſpeculativæ*, ut ſunt illæ, quæ non pronunciant, ſitne aliquid fas, aut nefas, ſed e. g. docent, hoc aut illud requiri ad valorem ſacramenti: hanc aut illam medicinam probabiliter profuturam, &c.

11 Quamquam, quando Doctores ex his merè ſpeculativis quæſtionibus, atque Opinionibus deducunt, ſicuti fieri ſolet, aliquas non merè ſpeculativas, de hiſce deductis, quatenus probabiliter aſſerunt, aliquid eſſe vetitum, permiſſum, præceptum, volumus intelligi ea omnia, quæ de cæteris probabilibus ſententiis dicemus: nam *de ſimilibus idem judicium habendum eſt. text. c.* 2. *de trans. Epiſc.*

12 Cæterùm quia diviſio ſententiæ probabilis in probabilem ſpeculativè, & practicè in primo ſenſu, eſt fundamentum totius hujus tractatûs, declarandum eſt, quo pacto fieri poſſit, ut ſententia ſpeculativè probabilis in primo ſenſu, non ſit ſemper practicè próbabilis; ſunt enim auctores, qui cum Joanne Sanchez in *ſelect. diſp.* 52. *n.* 11. ſcribant, eſſe id inintelligibile, atque implicare contradictionem.

13 Et verè implicat, ſi quemadmodum per ſpeculativè probabilem intelligitur hic omnis illa, quæ, & quatenus prudenter pronunciat, aliquam actionem in genere, & ſecundùm ſuum objectum conſideratam eſſe licitam, ſimiliter per practicè probabilem illam intelligas, quæ pronunciat aliquam actionem præcisè ſecundùm ſuum individuum objectum, & per ſe ſumptam eſſe hic, & nunc licitam.

14 Etenim ſanè fateor, cum Franciſco de Oviedo *in* 1. 2. *tract.* 5. *controverſ.* 3. *punct.* 1. omnem ſententiam ſpeculativè probabilem eſſe etiam ut ſic practicè talem; *quod enim dicitur de omni, dicitur de quovis contento ſub illo.* At verò ſi retentâ, ut retineri, & retinere volumus, illâ deſcriptione probabilis ſpeculativè mutes deſcriptionem probabilis practicè, dicendo cum P. Oviedo *loc. c. n.*10. eſſe illam, quæ prudenter pronunciat, aliquam actionem eſſe licitam, ſi conſideretur non ſolùm ſecundùm ſuum objectum, ſed etiam ſecundùm circumſtantias objecto extrinſecas, & accidentarias, ſine quibus non poteſt moraliter redigi ad praxin; tum equidem aio cum communi Caſiſtarum, permultas ſententias eſſe probabiles ſpeculativè, quæ ſunt improbabiles practicè, quia ſcilicet actiones, de quibus diſſerunt illæ ſententiæ, nequeant moraliter (eſto ſine dubio Phyſicè poſſint) re ipsî verſari circa ſuum objectum proprium & eſſentiale, niſi admiſceantur, ſeu ſupervenjant aliquæ pravæ circumſtantiæ impertinentes.

Vt e. g. eſt ſpeculativè probabile, quòd non ſit crimen lethale non reprimere motus carnales præter intentionem ortos; Item non avertere oculos ab aſpectu vultûs muliebris, eſto, ille aſpectus cauſet turpes cogitationes. Item, petere ex amore ſolius juſtitiæ vindicativæ à judice, ut capite plectat illum, qui tuum filium nequiter necavit. Item illum, qui ſe jactat de peccatis mortalibus etiam diverſæ ſpeciei non contrahere ſpecificam malitiam ſingulorum, &c. 15

Hæ, inquam, omnes ſententiæ ſunt probabiles ſpeculativè, ut de ſingulis tradunt, probântque inſignes DD. non neceſſariò hîc nominandi, hæ tamen ſententiæ ſunt practicè improbabiles, aliæ quidem reſpectu plerorumque hominum, aliæ reſpectu ſaltem aliquorum, quia ſcilicet vix, aut ne vix quidem fieri poteſt, ut, qui obit illas actiones, contineat ſuam voluntatem, & conſenſum præcisè intra terminos objecti expreſſi à nobis in iſtis actionibus, ſed potiùs fiet, ut dum voluntas deliberatè perſequitur hæc objecta, intellectus ſuperaddat repræſentationem aliorum pravorum, in quæ conſentiat etiam ipſa voluntas. 16

Nam homo lubricus, qui negligit reprimere motus carnales, ſine ulla, vel cum ſola veniali culpa in ſe ortos, exponit ſe evidenti periculo illos denique approbandi poſitivè; ſicuti & periculo gaudendi de vindicta privata is, qui alterum, à quo læſus eſt, in ſe vel ſuis (aliud eſt, ſi neque ipſe, neque ſui ſint ab eo offenſi) accuſat zelo juſtitiæ, & multi illorum, qui ſe jactant, quòd ſuum æmulum pugno ſtraverint in terram, pedibúſque calcârint, exponunt ſe diſcrimini habendi complacentiam in illo præterito peccato injuſtitiæ. 17

Et generatim loquendo illæ ſententiæ ſpeculativè probabiles, non ſunt ſaltem reſpectu omnium probabiles practicè, quarum propria objecta ſemper habent adjunctum periculum ſcandali, aut magnam vim pertrahendi voluntatem in alia objecta prava, ſicuti fit in materia caſtitatis, item in contractibus quibuſdam, in quibus ſubeſt magnum periculum palliatarum uſurarum. E diverſo pleræque ex ſententiis, quas in prima editione hujus opuſculi retulimus *ſecunda parte* ejuſdem, ſunt probabiles etiam practicè, quia generatim loquendo illæ ſunt ſpeculativè ſimul & practicè probabiles, quarum objectum poteſt facilè in praxin redigi ſine variatione, ac permixtione alterius, ſicuti utique poſſum toto die feſto deſcribere aliquid lucri causâ, non admiſcendo huic deſcriptioni hac intentione tactæ ullam aliam circumſtantiam mortaliter malam. 18

Ex

Digitized by Google

19 Ex his patet, quo pacto ſit intelligibile id, quod Joannes Sanchez relatus ſuprà *n.* 12. habet pro inintelligibili. At non perinde hinc liquet, quo ſenſu P. Thomas Sanch. *lib. 7. de matrim. diſp.* 32. *in fin.* ſcribat, eſſe ſpeculativè, non tamen practicè probabile, ſeu tutum, quòd omnes fœminæ quinquagenariæ ſint exemptæ præcepto Eccleſiaſtico jejunii, quandoquidem non ſolent in actuali exercitio illius probabilis ſententiæ occurrere circumſtantiæ, quæ contineant, vel efficiant aliam turpitudinem, quàm ſit ipſa præcisè refectio duplex ſumpta die jejunii à muliere quinquagenaria; niſi fortè velit P. Sanchez indicare, facilè oriri ſcandalum puſillorum, quando quinquagenariæ non jejunant ob prætextum ſolius ætatis; quod quidem cenſeo eſſe verum, loquendo tum de Monialibus, tum ſpeciatim de matronis locorum, in quibus uſum non habet illa ſpeculativa doctrina Sanchezii, ſicuti fortè nuſpiam eſt recepta.

20 Patet quoque, probabilitatem practicam, & ſpeculativam aliter à nobis ſumi, quàm à Reverendiſſimo Franciſco de Arauxo, utpote qui in Deciſionibus Moralibus *diſp.* 9. *de ſtatu Civili. n.* 7. utramque ſic deſcribit: *Illa eſt probabilis opinio ſpeculativè duntaxat, quæ poteſt defendi, & ſuaderi in Cathedra, & in publicis diſputationibus, propterea quòd ratione, vel authoritate fulciatur; illa verò eſt probabilis practicè, quæ eſt de his, quæ ad mores ſpectant, & ne dum in cathedra edoceri, ſed etiam in ſuggeſtu, & concionibus ad populum prædicari, & in humanis negotiis ad praxin redigi poteſt.* Ita ille, declarans utramque deſcriptionem inductione de baptiſmo, quem ſpeculativè eſt probabile licere, ſi conferatur vel unus à duobus Miniſtris; vel cum formula: *Ego te baptizo in nomine Genitoris, & Geniti, &c.* at non eſt probabile practicè. Subdit autem rectè idem autor, illam ſententiam rectè dici probabilem ſpeculativè ſimul, & practicè, quam tuta conſcientiâ in praxi ſequi potes. Subdo ego pro meliore intelligentia dictorum de probabilitate, illam firmam rationem, quâ citra certitudinem fulcitur juxta dicta *n.* 6. vera, indubitatáque probabilitas, nihil eſſe aliud, quàm rationabile motivum, vel fundamentum, quod licèt objectum non rapiat, & vi quadam objectivè aſſenſum non extorqueat, ad aſſenſum tamen prudentem movet; prudens verò aſſenſus eſt, quem ſi quis dederit, eum prudenter feciſſe homines dicunt, ſicut perbene obſervat, loquitúrque Pater Honoratus Fabri in ingenioſo Dialogo de opinione probabili. *fol.* 2. *Rom. Edit. anno* 1659.

21 Supponitur quartò, opinionem probabilem dividi communiter in magis, & minùs tutam. Minùs tuta eſt illa, quam ſi ſequaris, periculum eſt, ne committas, aut omittas aliquid, quod per ſe loquendo non eſſet committendum, aut omittendum; tutior, in qua penitus abeſt hoc periculum vel certè non adeſt tantum. Ut v. g. opinio aſſerens, circumſtantias non mutantes ſpeciem eſſe confitendas, eſt tutior, quàm negans. Si quippe eam ſequendo confitearis illas, certum eſt, te ut ſic, nihil facturum, quod ſit ulla lege vetitum; at ſi non confitearis, ſubeſt periculum, ne omittas, quod eſſet per ſe loquendo ex lege divina confitendum. Ita reipsâ hanc diviſionem & admittunt, & explicant P. Azor. *l.* 2. *Inſtit. mor. c.* 26. P. Sanchez *l.* 1. *moral. c.* 9. *n.* 14. atque alii, quos citat, ſequitúrque P. Oviedo *in* 1. 2. *tract.* 5. *controverſ.* 3. *p.* 2. *n.* 20. tametſi Joannes Sanchez in ſelect. *diſp.* 44. *n.* 66. rectè negat, ullam è duabus verè, & practicè probabilibus opinionibus eſſe formaliter tutiorem alterâ, eò quòd etſi ſequaris illam, quæ eſt materialiter minùs tuta, attamen æquè parum offendas Deum, æquè parùm merearis infernum, quàm ſi ſequereris oppoſitam. Plus dicit P. Fabri *loc. cit. pag.* 35. 36. 37. ubi contendit, quòd omnis opinio probabilis ſit tuta, & omnis tuta excludat omne peccatum tam materiale, quàm formale, proindéque omnis opinio tuta ſit non ſolùm formaliter, ſed etiam materialiter tuta. Quam rationem loquendi à me apud nullum alium autorem lectam, nequeo aliter defendere, niſi dicendo: quando ex opinione probabili aliquid agis, quod per ſe loquendo vetitum eſt, te ne quidem materialiter peccare, idcirco quòd Deus faciat tibi tunc jus agendi id, quod agis, adeóque non prohibeat; ſi non prohibet, ergo non agis contra ullam legem, ergo nec materialiter quidem peccas. Verùm placet nobis loqui cum multis.

Supponitur quintò, opinionem Communem à Ferdinando de Caſtro Palao *part.* 1. *diſp.* 2. *punct.* 1. *num.* 10. poſt Azorium *part.* 1. *lib.* 2. *cap.* 13. atque alios, rectè deſcribi eſſe illam, quæ à Doctoribus, eam ex profeſſo tractantibus, communiter defenditur. Cenſetur autem defendi communiter, non modò quando defenditur ab omnibus, vel à pleriſque, ſed etiam quando à multis probis ac doctis, ut patet tum inde, quòd omnes Doctores agnoſcant perſæpe fieri, ut duæ contradictoriæ opiniones ſint, dicantúrque Communes; unde Cævallos refert *in ſuo Speculo* octingentas opiniones Communes contra totidem Communes in materiis quotidiani uſus: tum quòd Navarrus *in Manualis cap.* 27. *n.* 289. multis aſſentientibus rectè tradat, ſententiam, quæ à decem, aut etiam octo duntaxat gravibus, doctíſque viris propugnatur, meritò vocari Communem. Quin Antonius Maria Coratius *in tract. de opin. Communi l.* 1. *tit.* 3. teſtatur, à Jaſone, & aliis nonnullis illam pro communi haberi, quam unus quiſpiam excellens Doctor tuetur una cum gloſſa; ipſe verò complura de perfectione numeri ſeptenarii *eodem tit.* 3. colligens, & con- 22 23

Digitized by Google

ſcribens concludit, à ſeptem Doctoribus ut minùs conſtitui opinionem communem, quos quidem eſſe debere præditos autoritate, id eſt ſcientia & probitate, inde oſtendit *tit.* 5. quòd Autoritas nil aliud ſit, quàm *Opinio*, *qua quis putatur imitatione dignus*. Vide de utraque hac neceſſaria qualitate Breſſerum *loc. cit. n.* 33. enucleatè.

24 Et adde conſequenter, illam opinionem eſſe ſingularem, quam unus tantùm, aut alter vir doctus, & gravis tuetur; nam opinio ſingularis eſt eadem quæ non communis; non communem verò dicunt Coratius *loc. cit.* Azor. *p.* 1. *l.* 1. *c.* 13. *in fine* illam, quam unus ſolùm, aut alter defendit.

25 Supponitur ſextò, licèt, ut dictum, ſit, per ſe loquendo, cuivis fas in ſuis actionibus ipſum ſolum, vel alium concernentibus procedere juxta quamvis ſententiam indubitanter ſibi probabilem, adeóque benignam, ſeu benigniorem, tametſi ſingularem, & communiſſimæ repugnantem, in pluribus tamen caſibus eſſe id per accidens illicitum, ac nefas.

26. Fallit enim illa doctrina I. quando uſus benignæ opinionis eſſet futurus noxius vel illi, propter quem eâ uteris; nam *juvari beneficio nos oportet*, *non decipi*. text. *in c. un. de commod.* Vel alteri injuſtè. arg. reg. 206. ff. *Iure naturæ æquum eſt*, *neminem cum detrimento alterius fieri locupletiorem*; Vel bono publico, quia *non immeritò præferimus ſpeciali utilitati communem*. text. *in cap.* Bonæ *de poſtul. prælator.* Hanc doctrinam Caſu ſingulari poſtea declaravi in Experient. *tr.* 3. in App. ad *n.* 265. Edit. tertiæ, ſeu Einſidlenſis.

27 Et utique laudandi non ſunt, qui obvias quaſque ſententias, rigori caſtimoniæ, vel aſſertis juribus immunitatis Eccleſiaſticæ repugnantes amplexantur, & in praxin redigunt, immemóres cùm illius Pontificii moniti: *Vbi periculum majus intenditur*, *ibi pleniùs eſt conſulendum*: *cap. Vbi periculum. de elect. in* 6. tum illius auguſtiſſimæ ſententiæ: *Summa eſt ratio*, *quæ pro religione facit*. text. *leg. Sunt per-*
28 *ſonæ. ff. de Relig. & ſumpt. funer.* Quæ fortè ratio movit Julium I. & Leon. X. ut, referente Emmanuele Rodriq. *quæſt. Regul. tom.* 1. *q.* 11. *art.* 6. *reg.* 1. ſtatuerint, ut privilegia conceſſa Regularibus, laborantia dubietate aliqua, ortâ ex verborum ambiguitate, & ex Juris peritorum interpretatione, intelligantur in favorem Regularium. Et generatim ſententias faventes cauſis Piis præponendas eſſe non faventibus docent præter Theologos Jureconſulti infrà. *n.* 189.

29 Fallit eadem doctrina II. quando benigna ſententia alibi practicè probabilis, repugnat receptæ conſuetudini tui domicilii. Etenim judex tenetur officio ſuo fungi conformiter conſuetudini loci, ubi jus dicit. Omnes Doctores teſte Coratio *loc. cit. l.* 2. *tit.* 9. *n.* 92. nam *id cuſtodiri oportet*, *quod moribus*, *& conſuetudine inductum eſt*. text. *in l. de quibus ff. de legib.* Vide Andr. Gail. *lib.* 1. *obſerv.* 36.

Licèt verò commune Doctorum judicium de actione aliqua licita, vetita, ſit ſæpiſſime non levi argumento, & probationi conſuetudinis circa illam actionem vigentis, crebro tamen nullum prorſus argumentum præbet. 1. quia ſæpe fit, ut duæ contrariæ opiniones ſint communes. 2. quia frequentiſſimè tam Jureconſulti, quàm Theologi promunt ſua ſenſa de licito, vel illicito exercitio alicujus actionis, conſideratæ præcisè ſecundum leges, & canones, non faciendo ullam mentionem conſuetudinis, conformis, vel difformis. 3. quia multi ſcriptores ignari, aut certè non ſatis gnari ſunt conſuetudinum vigentium in diverſis locis, & fortè nec receptarum in iis, quæ incolunt ipſi. 4. quia frequenter decidunt lites, quarum uſus eſt rariſſimus.

Itaque opinio Communis eſt conſuetudinis teſtis crebrò mutus, crebrò cæcus, crebrò varians, & hoc ipſo nullus, ut Canonicæ, Civiliſque ſapientiæ tirones noverunt ex utroque Jure. *Tit. de Teſtibus*, atque ex Practicarum concinnatoribus.

Fallit eadem doctrina III. generatim, quando ob peculiares circumſtantias temporis, loci, perſonarum, &c. fit, ut opinio, quæ in genere, & ſecundùm ſe eſt probabilis, non ſit in individuo, ſeu hîc & nunc practicè probabilis. Noſtræ enim actiones commenſurandæ ſunt ſuæ regulæ proximæ, ſeu conſcientiæ. S. Thom. 1. 2. *q.* 19. *a.* 5. quia *quod non eſt ex fide*, *peccatum eſt. Rom.* 14. & *quod fit contra conſcientiam*, *ædificat ad gehennam*. text. *c. Ex literis. de reſtit. ſpoliat.* Conſcientia autem eſt dictamen de actione hîc & nunc licitâ, vel illicitâ. Tannerus *tom.* 2. *d.* 2. *q.* 6. *n.* 19. ex conſenſu Theologorum Moralium. 30

Cæterùm quamvis judex non ſit per ſe laudandus, quando opinione favorabili ſuo Reo non utitur tunc, cùm poſſet abſque læſione Numinis uti, non tamen eſt idcirco univerſim reprehendendus, quia nulla lex apertè, & generaliter ad id illum obligat, multò minùs objurgandus, ſi tunc utatur, ut patet ex ipſis terminis.

Igitur cardo totius præſentis controverſiæ in hoc verſatur, an illi utriuſque fori judices, qui hac ætate ſolent plerumque in judicando ſequi Benignas opiniones Doctorum certò practicè probabiles, etſi quandoque oppoſitas communibus, ſæpe communioribus, tutis, vel tutioribus, id eſt remotioribus à peccato Materiali, ſint laudandi, atque imitandi præ illis, qui plerumque rigidiores, & tutiores conſectantur, præſertim ac præcipuè in materiis legum merè Poſitivarum, ſeu hæ ſint Divinæ, ſeu Humanæ, Eccleſiaſticæ, aut Politicæ. 31

Quam

Digitized by Google

32 Quam quidem controverſiam etſi non parvi momenti, à nemine tamen Theologorum, quantum nobis compertum eſt, fundamentaliter diſcuſſam, pertractabimus hac Diſſertatione, quâ adferentur complures rationes utramque partem controverſiæ roborantes: ediſſeretúrque, utra illarum præplaceat, & contrariæ rationes diſſolventur.

SECTIO II.

Proponuntur argumenta in defenſionem rigidiorum Confeſſariorum, & aliorum Iudicum.

SUMMARIUM.

Objectio 1. *de obligatione infligendi pœnam magis formidabilem reo.* 33.
2. *De obligatione plectendi reos ob publicam utilitatem.* 34.
3. *De conjugata illicitè petente debitum, etiam quando ſolùm dubitat de valore matrimonii.* 35.
4. *Ex verbis Iob. Verebar omnia opera mea.* 36.
5. *Ex regula imperante ſequelam partis tutioris.* 36.
6. *Ex rigore, quo fuere uſi SS. Patres.* 37.
7. *Ex ſententia illa: Bonarum mentium eſt, ibi culpam agnoſcere, ubi culpa non eſt.* 38.
8. *Ex ſententia Paulina: ab omni ſpecie mala abſtinete vos.* 39.
9. *Ex diſſolutione diſciplinæ cauſata ab opinionibus benignioribus.* 40.
10. *Ex eo quòd ſequens opinionem benignam ſequatur regulam dubiam.* 41.
11. *Ex pœnis debitis judici non ſequenti opinionem communem.* 42.
12. *Ex obligatione, qua tenetur Iudex fori externi ſtare ſententiâ, quàm habet pro probabiliore.* 43.

Judices utriuſque fori rectiùs agere dum plerumque ex genio, & ingenio M. Catonis, qui integritate vitæ magnus habebatur, teſte Saluſtio in *Conjuratione Catilinaria*, procedunt communiter ſecundùm opiniones ſecuriores, & probabiliores, potiùs quàm communiter ſecundùm benigniores, ſuaderi poteſt his rationibus.

33 I. Quòd Judex teneatur infligere Reo illam pœnam, quam Reus magis timet. text. *in cap. Quoniam* §. *final. ut lit. conteſt.* quia hoc ſolum bene agitur, inquit Gloſſ. *ibid. verb. magis timeri*, non igitur ſatisfaciet legi, ſi in pœnis irrogandis ſectetur mitiora.

34 II. Quòd leges Sacræ, Profanæque toties inculcent, publicæ utilitatis intereſſe, ne crimina maneant impunita. *l. ita vulneratus ff. ad leg. Aquiliam cap. Vt fama* 35. *extra de ſentent. excommun.* non enim eſt miſericors, ſed crudelis, qui vitiis nutriendis parcit. Petrus ab Angelis *in Indice Regul. cap.* 23. *q.* 5.

35 III. Quod *in cap. Inquiſitioni* 44. *de ſent. excom.* prohibeatur, ne mulier, quæ etiam bona fide nupſit alicui, reddat huic debitum, *quando conſcientia pulſat animum ex credulitate* (de latente impedimento) *probabili, & diſcreta, quamvis non evidente, & manifeſta.* Unde licet ſic argumentari: ſi talis mulier habet ſolùm probabilem opinionem de latente impedimento, hauſto. e. g. inde, quòd ipſa viderit virum cum ſua (mulieris) conſanguinea in locis ſuſpectis, & horis ſuſpectis ſolum cum ſola, ſicut explicat Gloſſa *in verb. probabili*, tum etiam habet probabilem opinionem de carentia impedimenti; oppoſitum enim illius quod eſt tantùm probabile, eſt etiam (regulariter) probabile. Fabri in cit. Dialogo *fol.* 28. & identidem Diana, atque Caramuel; & tamen Pontifex interdicit tali mulieri petitione debiti, ne contra judicium conſcientiæ committat offenſam; ergo manifeſtè indicat Pontifex, eſſe à Judice Eccleſiaſtico, ipſâque muliere tutiorem opinionem ſectandam in eo caſu, ergo & in omnibus ſimilibus.

36 IV. Quòd *Iob.* 9. dicatur: *Verebar omnia opera mea, ſciens, quòd non parceres delinquenti.* Et Prov. 28. *Beatus homo, qui ſemper eſt pavidus.*

V. Quòd Regula Juris ſtatuat, in dubio partem tutiorem eſſe eligendam: ergo & in opinionibus. Conſonat illa ſententia: *Tene certum, dimitte incertum. cap. Si quis, de pœnit. diſt.* 7.

37 VI. Quòd ex Canonibus Pœnitentialibus didicerimus, Sanctos Patres magno rigore uſos adverſus delinquentes; pleroſque etiam ex iis, nominatim Chryſoſtomum, Climacum, Bernardum graviſſimè inſectatos fuiſſe multas actiones, quas moderni Theologi pro peccatillis habent. Unde credibile eſt, hos divina, humanâque ſapientiâ, ſanctimoniâque illuſtres Viros, quorum mores nobis debent eſſe norma vivendi *c. fin. diſt.* 20. dum confeſſionibus excipiendis operam darent, non multùm fuiſſe blanditos enarrantibus peccata ſua, ſed plus ſeveritudinis adhibuiſſe, quàm lenitatis.

38 VII. Huc facit illa S. Gregorii ſententia: *Bonarum mentium eſt, etiam ibi culpam agnoſcere, ubi culpa non eſt*; ergo longè magis agnoſcenda, & cavenda eſt, quando numeratis virorum ſapientum, uſuque peritorum calculis reperiuntur multò plures, qui agnoſcendam affirment, quàm qui inficientur.

39 VIII. Sic argumentor. Quævis anima, quæ amat ſincerè Deum, ſtudet tum in ſe, tum in aliis, quoad poteſt, non tantùm veram, & formalem Dei offenſam, ſed etiam materialem cavere, juxta illud præceptum Apoſtoli

1. Theſſal.

1. Theſſal. 5. *Ab omni ſpecie mala abſtinete vos.* Atqui à ſpecie mala, vel mali non abſtinet, qui actionem exercet, quam probabile ſit, eſſe à parte rei prohibitam jure naturali, vel poſitivo.

40 IX. Addi poteſt, per benigniorum ſententiarum praxin, uſum, & doctrinam nimiùm laxari conſcientias, peſſumdari diſciplinam Religioſam, & Eccleſiaſticam, repugnante cap. *Cum inter. de conſuet.* multis teneris conſcientiis gravia ſcandala præberi contra comminationem Salvatoris *Matth.* 18. *verſ.* 7. & factum ejus Vicarii relatum. *c.* 1. *diſtinct.* 51. Unde videri queat, non eſſe injuſtam D. Michaëlis Manrique invectivam in Dianam, ejúſque anteſignanos, vel aſſeclas, quam prædictus autor *part.* 2. *quæſt. moral. & Vicarialium. q.* 41. declamat his verbis: *Poſſumus Dianam, & alios increpare, quòd ſtatim opinionem componunt, qua lex, conſtitutio & præceptum; item obligatio juſtitiæ, & conſcientia relaxatur, & evertitur, & tot ſunt adeò opinionum ſcripta, ut nihil ſit ſecurum, nihil certum, nec Superiorum gladius, nec veritas ullam habeat fortitudinem, aut ſciſſuram. Expertus loquor, & ſcio, quanta mala invexerint in republica Chriſtiana, & obſtacula Prælatorum, & Iudicum Eccleſiaſticorum tot opiniones, quibus ferè nulla lex, conſtitutio, aut decretum, excommunicatio, reſtitutio, vel ſatisfactio poterit in conſcientia ſubditos obligare.*) Hactenus ſuum de Theologis ſenſum, ſanè non mitiſſimum expectoravit hic Doctor.

41 X. Ita argumentari licet ex Cajetano *in Summa, V. opin.* 10. Qui ſequitur partem benigniorem, committit ſuam operationem regulæ ambiguæ ad caſum peccati; ac per hoc exponit ſe, aut alium periculo peccati: hoc autem eſt illicitum, ergo opinio rigidior præferenda eſt benigniori, ſaltem communiter, ſi non ſemper.

Atque ita ſentiunt omnes, qui ut vidimus cum Cajetano. *loc. cit. n.* 1. exiſtimant, partem tutiorem debere neceſſariò præferri parti minùs tutæ; nam benignior pars, & ſententia ſolet eſſe ex ſe minùs tuta, minúſque remota à periculo etiam proximo labendi in peccatum. Itáque ſentire videtur S. Th. *Quodlib.* 8. *a.* 13. loquens de habente unas præbendas.

42 XI. Videtur ſententia rigidior neceſſariò ſequenda judici ſaltem tunc, quando eſt communis, benigna non communis. Etenim nefas eſſe judici recedere à communi opinione, generatim tradunt paſſim IC.; adeò ut Coratius *lib.* 2. *de comm. opin. tit.* 8. plurimos, eóſque principes Juris in hanc rem allegans neget, eſſe quemquam à ſe, excepto Zaſio, lectum, qui abſolutè id inficietur.

Et addit *tit.* 12. cum permultis, ſicut & Cævallus *in præfat. de opin. comm. contra comm.* hanc doctrinam ita eſſe veram, ut judicis ſententia contra communem lata ſit iniqua, & irritanda, ipſéque judex litem faciat ſuam, partibus teneatur ad intereſſe, puniendúſque ſit à Superiore; conatúrque hic eruditus legum auditor (illum quippe Tractatum conſcripſit etiam tum Studioſus Juris) iſta omnia evincere adductis pluribus legibus & canonibus, quos longum eſſet referre. Nec dubitat *eod. tit.* 9. *n.* 3. hæc ipſa extendere ad eos quoque, qui anteferunt ſententias minùs communes magis communibus.

XII. Judex ſaltem fori externi tenetur in 43
cauſis civilibus pronunciare pro illa parte, pro qua jus ſtare ipſe judicat probabiliùs, ſicut paſſim tradunt Doctores; & proinde non debet habere rationem lenitatis, ſed ſtricti Juris; ergo, ſaltem in hujuſmodi eventu ſtandum eſt Judiciali ſententiâ ferendâ ex opinione probabiliore.

Denique Stephanus à S. Paulo in Editione tertia ſuæ Theologiæ moralis conatur probare, Concluſionem ſextam ponendam infrà *n.* 58. damnatam eſſe ab Alex. VII. Verùm evidenter demonſtro in altera, & tertia editione *Experientiarum theologicarum tract.* 1 *ſect.* 1. hunc ſcriptorem graviter hallucinari.

SECTIO III.

Statuitur, utriuſque fori Iudices rectiùs agere, dum communiter opiniones benigniores, certò tamen probabiles practicè, ſequuntur, quàm dum communiter, ſeveriores.

SUMMARIUM.

Stando præciſe objecto opinionum, conſultiùs proceditur ſecundùm rigidiores, quam ſecundùm benigniores. 45.

Declaratur exemplo familiari. 47.

Refutatur Paſqualigus, negans eſſe laudabilius ſequi magis, quam minùs probabilia. 49.

Declaratur inſtantia ſcribentium pro lucro in die feſto. 50.

Adferuntur, & retunduntur rationes Paſqualigi, 51. 52. & 53.

Confeſſarius tenetur pœnitentem dirigere juxta opiniones tutiores, & probabiliores, quando facilè poteſt. 54.

Confirmatur exemplo P. Leſſij. ibid.

Non ſunt imitandi ſectatores benignarum opinionum, eſto probabilium, quando ab alijs habentur pro improbabilibus. 55

Nec illi, qui inſiſtunt, abſque gravi cauſa, ſingularibus. 56.

Rectiùs agunt illi Confeſſarij, & Indices fori externi, qui communiter procedunt ſecundùm opiniones benigniores, quam qui communiter ſecundùm rigidiores. 58.

Digitized by Google

44 EGo omnino ſentio, Confeſſarios, Judicéſque fori externi benignos eſſe abſolutè commendandos, probandos, ſequendos, præ rigidis, etſi hi illis aliquo reſpectu ſint præferendi. Hunc meum ſenſum declaro ſex Concluſionibus.

45 Dico igitur I. Per ſe loquendo, ſeu ſpectando præcisè objecta Opinionum benignarum, & rigidarum, conſultiùs, ac meliùs agunt, qui intra & extra Confeſſionale uſurpant doctrinas practicas rigidiores, quàm qui benigniores. Breſſerus *de conſcientia l.* 3. *n.* 80. Moveor ad hoc aſſerendum ea ratione, quòd objecta opinionum, doctrinarúmque rigidarum practicarum ſoleant eſſe vel opera virtutum, vel evitatio certa peccati, ſaltem materialis; objecta autem opinionum benignarum ſoleant eſſe omiſſio vel abſolutè operum virtuoſorum, vel ſaltem perfectiorum; item exercitium actionis, quæ veroſimiliter ſit vetita, atque adeò ſit peccatum materiale.

46 Sicuti igitur haud dubiè agit conſultiùs, & laudabiliùs, qui ſuas proprias, & alterum non concernentes actiones ita inſtituit, ut certò effugiat peccatum etiam materiale, exerceàtque opera perfectiora, quàm qui oppoſitum factitat, ita etiam laudabiliùs per ſe loquendo operatur, qui in ordine ad alios uſurpat ſententias illas, quæ eos ex ſe inducunt ad certam, evitationem peccati materialis, exercitiúmq; operis boni, aut melioris; Atqui id facit, per ſe loquendo is, qui ſententias rigidiores uſurpat intra & extra Confeſſionale, ut patet ex objectis harum Opinionum.

47 Hanc Concluſionem declaro quotidiano exemplo: Adoleſcens dicit confeſſario, ſe dubitare, utrùm emiſerit propriè votum, an habuerit ſolùm propoſitum audiendi ſingulis diebus ſacrum? Si confeſſarius in hoc caſu ex Theologorum ſeveriorum probabili ſenſu (à qua diſſentio in Alphab. Quadrupl. *n.* 380.) reſpondeat: Mi fili, teneris, donec hoc dubio te exſolvas, quotidie adeſſe ſacerdoti ſacris operanti; hujus probabilis, rigidíque reſponſi objectum eſt auditio ſacri, vitatióque ſacrilegii materialis, ſi quo caſu adoleſcens ille, de quo paradigma iſtud proponimus, revera ediſſet ejuſmodi votum; quod quidem materiale ſacrilegium certò effugiet ipſe, accommodando ſe judicio rigidioris confeſſarii, non autem certò illud evadet, ſi nactus mitiorem confeſſarium ſibi perſuadeat, ſe liberum eſſe omni obligatione, & cum hac perſuaſione omittat quotidianam ſacri auditionem.

48 Igitur ſi advertat confeſſarius, illum adoleſcentem paratum eſſe in dubio ſemitam ſequi tutiorem. *cap. Ad audientiam de homic.* conſultiùs aget manifeſtando illi, quid circa tale dubium ſanciant ſeveriores Theologi, quàm quid leniores, ipſéque adoleſcens gnarus utriuſque ſententiæ laudabitur ſectando difficiliorem, non commendabitur amplectendo faciliorem Suarezii *l.* 4. *de voto cap.* 5. & aliorum permultorum.

Hinc refutatur Zacharias Paſqualigus, qui 49
in ſuis deciſionibus moralibus. deciſ. 25. docet, non eſſe laudabilius, ſequi, abſque ſpeciali cauſa, opinionem magis probabilem, etiamſi illam ſequendo effugiatur peccati materialis periculum, nam ratio, quam attuli *n.* 46. eſt apertè contra Paſqualigum.

Et verò ſi ponamus duos ſcribas, quorum 50
unus dicat. Quia eſt probabile, nefas eſſe lucri cauſa transſcribere die feſto, ne quid faciam ab Eccleſia interdictum, hodie nil transſcribam lucri cauſa; alter autem dicat: Quia eſt probabile, mihi fas eſſe hodie ſcribere, & transſcribere lucri causâ, quamvis etiam ſit vero ſimile, mihi id nefas eſſe, transſcribam tamen. Si, inquam, ponamus duos ſcribas, qui ita ratiocinentur, & agant, nemo, puto, dubitabit, quin prior ille per ſe loquendo meliùs, ac SS. Virorum exemplo conformiùs agat; & tamen non ſequitur probabiliorem ſententiam Suarezij *de feſtis c.* 25. ſed tantùm tutiorem Navarri *in Manuali c.* 13. Quantò potiore jure diceretur laudabiliter agere, ſi illa opinio, quam ſectatur, eſſet ſimul probabilior? Sanè vel hoc exemplo ſatis ſupérque confutatur illud judicium Paſqualigi.

Nec obeſt, quod objicit primo loco Paſqua- 51
ligus, ſcilicet laudabilitatem operationis ſumi à bonitate, bonitatem autem, quæ non eſt ex objecto, ſed in ordine ad operationem dirigentem, ſumi à bonitate & honeſtate opinionis, quæ opinionis bonitas cùm conſiſtat in conformitate ad rectam rationem, proindéque in indiviſibili, non poſſe fieri, ut una opinio ex probabilibus ſit magis honeſta, quàm alia itidem probabilis, & conſequenter etiam fieri non poſſe, ut unam ſequens operetur honeſtiùs, quàm qui ſequitur alteram.

Reſpondetur enim, honeſtatem operatio- 52
nis, quam quis exercet, ſectando opinionem tutiorem, & probabiliorem, non deſumi unicè ex honeſtate opinionis affirmantis, hoc eſſe præceptum, illud non eſſe permiſſum, &c. ſed ſimul ex honeſtate generalis principii, quòd ſcil. per ſe loquendo commendatione dignum ſit, declinare omne periculum peccati, etiam materialis, non autem ſit per ſe loquendo laudabile, ſed, ut ſummum, indifferens, in tale periculum ſe, abſque peculiari cauſa, dare: eſto, prudens ratio ſuggerat, re ipſa nullam offenſam Dei commiſſum iri.

Non etiam obeſt, quod hic Doctor ſecun- 53
do loco objicit, videl. poſſe etiam eſſe in opinione magis probabili periculum peccati Materialis, cùm neque ipſa ſit certa; nam reſpondetur, hac ratione, ut ſummum probari, non mereri laudem eum, qui ſua omnia dicta facta exigit ad normam judicii ſimilioris vero, at

non

Digitized by Google

non probari, laude dignum non eſſe illum, qui (cæteris paribus) ſequitur opinionem probabiliorem tunc, cùm illius ſententiæ inſiſtendo effugit peccatum materiale, probabiliter non effugiturus, ſi contrariæ opinionis anteſignanorum, aſſeclarúmque veſtigia legeret.

54 Dico itaque II. Confeſſarius non fungitur fideliter officio ſuo, quando ſuum pœnitentem dirigit, ſecundùm amuſſim ſententiarum minùs tutarum, minúſque probabilium ſimul, cùm poſſet facilè, ac ſine incommodo ſpirituali dirigere juxta tutiores, ſimúlque probabiliores. Patet ex dictis, & confirmatur judicio ſimul, atque exemplo ſapientiſſimi P. Leonardi Leſſii, de quo in ejus vita *cap. 7. n. 29.* hæc verba legere eſt: *Laxioribus ſententiis, etſi aliquo uſque probabilibus, non aliter judicabat utendum, quàm ubi alius animas juvandi modus non eſſet ſuper. Ne (ut ipſe dicere ſolitus) flammis purgantibus eorum gratia cogeretur expurgari, quorum dubias cauſas ſine gravi neceſſitate tueretur.*

55 Dico III. Non ſunt imitandi illi, qui ex propoſito ſectantur in alterutro foro benignas opiniones, quæ habentur quidem à magnis viris probabiles, attamen etiam ab aliis ſapientibus reputantur improbabiles aut temerariæ, aut ſcandaloſæ, &c. Ratio eſt, quia hoc ipſo, quòd notentur à quibuſdam ſapientibus ejuſmodi cenſurâ, illarum uſus facillimè parit ſcandalum.

56 Dico IV. Neque etiam imitandi illi, qui abſque gravi, peculiarívе cauſa inſiſtunt opinionibus ſingularibus. Etenim hinc etiam facilè ſcandalum enaſcitur, & vix abeſt à temeritate, qui per ſilvam longam latam iter faciens relicta communi ſemita ſequitur vix unius, alteriúſve veſtigiis notatam. Vide Lezanam Tom. 4. toto Conſult. 48. differentem de opinione Singulari.

Dico V. Non ſunt notandi ullâ cenſurâ, ul-
57 lâve reprehenſione digni illi Confeſſarii, & judices Eccleſiaſtici, qui communiùs ſententias ferunt conformes benignioribus placitis Doctorum indubitanter probabilibus, eſto, fortè minùs tutis, minúſque communibus. Ratio petitur ex ſequenti concluſione.

58 Dico VI. Omnibus conſideratis, adeóque à parte rei, & abſolutè, ſeu plerumque atque à toto genere rectiùs, & conſultiùs agunt Confeſſarii, & Judices Eccleſiaſtici, ac Politici, qui ex practicè probabilibus opinionibus, præſertìm circa leges poſitivas vigentibus, atque verè & certò probabilibus, nec ullo modo repugnantibus juri Tertii, receptæ conſuetudini, & ſtylo loci, in quo jus dicunt, benignas, & humanæ fragilitati favorabiles uſurpant hac ætate, quàm qui communiter rigidas, oneroſáſque.

59 Hanc concluſionem nobis perſuadent rationes adferendæ quatuor ſequentibus Sectionibus. Intelligimus autem, ut jam indicatum eſt. *n. 6. & 7.* per verè probabiles tam illas, quæ in genere, quàm quæ in individuo, ſeu hic & nunc omnino probabiliter aſſerũt aliquid eſſe licitũ, non prohibitum; etenim quæ in probationem adducentur, probabunt utrumque horum membrorum, ſuppoſitis reſtrictionibus, quas expreſſimus ſuprà *n. 21. ac ſeqq.* nec enim intendimus patrocinari illis e. g. qui conſectari ſolent ex opinionibus probabilibus etiam illas, quæ ſunt tantùm apparenter, aut probabiliter probabiles, aut quibus plerique negant omnem probabilitatem; nam decet quemvis eſſe memorem illius Gnomes: *Ne quid nimis.*

SECTIO IV.

Mitiorem Sententiam eſſe à Judicibus communiter eligendam probatur autoritate Juris Canonici.

SUMMARIUM.

Probatur ex Jure Canonico, judices utriuſque fori rectiùs agere, dum communiter ſectantur benigniora, quam dum communiter rigidiora. 60.

Et in primis ex capit. fin. de tranſact. 61.

Cur ſit declinandum in partem humaniorem? 62.

Quid de hac re ſtatutum in cap. Ex litteris *de probat?* 63.

In quibus materiis locum habeat regula Juris: In obſcuris minimum eſt ſequendum? 65.

Adfertur pulchra ſententia ex S. Chryſoſtomo. 67.

Adferuntur alii textus Juris Canonici in hanc rem. 69. *& ſeqq.*

In foro Eccleſiaſtico ſtatur etiam determinatione legum Civilium. 73.

ESſe ab utriuſque fori Judicibus, materias 60
juris Poſitivi tractantibus, uſurpandas communiùs ſententias benignas quidpiam vetantes, præcipientes &c. quæ tamen ſint verè atque indubitanter probabiles, perſuadent varia pronunciata jure utroque comprehenſa; quorum quia ſumma debet eſſe autoritas in hoc negotio, utpote de quo judicandum legibus, *l. nemo Cod. de ſent. & interl. omn. judic.* proindéque ſine his differendum nobis non ſit; *authent. de trient. & ſem. §. conſideremus. collat.* 3. idcirco complura ex iis proferemus in medium, & quidem ſuis verbis ideo expreſſa, quòd arbitremur illos, quos præcipuè cupimus noſtro Clypeo tegere, Confeſſarios, inquam, libentiùs ea hoc loco, quàm alibi lecturos; ob quam etiam cauſam hoc ipſum inſti-

Digitized by Google

inſtitutum ferè toto Tractatu tenebimus, licèt nos non lateat Romanorum hac de re judicium, expreſſum à ſapientiſſimo Navarro, *in Tract. de Eccleſ. reditib.* in prælud. *n.* 2.

61 Atque imprimis Honorius Papa relatus *cap. fin. de Tranſact.* ita ſtatuit: *In his, in quibus jus non invenitur expreſſum, procedas (æquitate ſervata) in humaniorem partem declinando ſemper, ſecundùm quod perſonas, & cauſas, & loca & tempora poſtulare videris.* Atqui ex una parte rectè negaveris, illud jus eſſe expreſſum, quod prudentes, peritique Doctores gravi ratione ducti inficiantur eſſe expreſſum, (ſiquidem cum ſapientibus ſentire, & loqui honeſtum eſt. *Proverb.* 22. 7. ibi: *Inclina aurem tuam, & audi verba ſapientium,*) Ex altera verò parte præſentia tempora poſtulare videntur, ut judices præſertim ſacri, atque Eccleſiaſtici communiùs procedant ſecundùm ſententias benigniores.

62 Cùm enim videamus, & novas Leges quotidie ſanciri, & homines toties, ac tam fœdè impingere in illas ipſas, quas liquidò nôrunt graviter obligare, ſi contra doctrinam cap. *Ex parte. de cler. ægrot.* afflictionem afflictis, onera oneribus addant Confeſſarii, atque identidem manum mittant in urnam atrorum calculorum, ſuos nimirum pœnitentes regendo ſecundùm normam rigidiorum ſententiarum, id tandem conſequentur, ut Chriſti fideles vel ſegniùs, aut ſacrilegè Sacramenta frequentent, vel abjectis frænis in peccata, præ quadam deſperatione, ruant. Atqui talem morem tali damno Eccleſia compenſare non vult, *cap.* 1. *de Converſ. infidel.* Nec rigor juris, ex quo ſequi poſſet cauſæ perplexitas (legum abjectio) requirendus eſt, *c. Interpoſita* 69. §. *fin. de Appellat.*

63 II. Lucius III. *cap. Ex literis de Probat.* ita generatim de legum benignitate teſtatur, ac ſancit: *Promptiora ſunt Jura ad abſolvendum, quàm ad condemnandum.* Ergo qui tribunalibus præſunt, debent eſſe promptiores, & magis inclinati ad ſententias benignas, quàm ad ſeveras: quia hæ omnes ſunt condemnatoriæ, quandoquidem in omni ſanctione, & tranſgreſſione legis involuitur reatus pœ-
64 næ, juxta illud S. Auguſt. *Lib. de ſancta virginit. cap.* 41. *Præcepto quiſquis non obtemperat, reus eſt, & debitor pœnæ.* Et eſt de ratione Legis, ut obliget ſaltem ad pœnam S. Thom. 1. 2. *q.* 92. *art.* 2. *ad* 1. Quapropter commendandus es, ſi imitere potiùs Cæſarem, qui *manſuetudine clarus factus eſt*, quàm ſi Catonem, *cui ſeveritas dignitatem addidit.* Salluſtius *in conjur. Catil.*

65 III. Accedit Regula XXX. *in* 6. qua Judicibus dicitur: *In obſcuris minimum eſt ſequendum.* Cui conſonat reg. Juris Civilis IX. *ff. de Reg. jur.* Ubi Ulpianus ait: *Semper in obſcuris, quod minimum eſt, ſequimur.* Id eſt, in iis, quorum ſententia incerta eſt, id ſectamur, quod minimè, leviſſiméque reum gravat. Dynus, Peckius, Caniſius *in cit. reg. In obſcuris.* Ravardus *in cit. leg.* ſemper unà cum Gloſſ.

Et quidem utramque hanc Regulam habere 66
locum in ultimis voluntatibus, in contractibus, in pœnis, ac denique in arbitrorum, judicúmque ſententiis, tradunt Decius in cit. reg. *Semper* Dynus, Peckius, & Caniſius, patétque ex legibus, quas nominant. Atqui ex una parte ſententiæ etiam Confeſſariorum ſunt ſententiæ verorum judicum, quandoquidem ii ſunt præſides, & judices, Trid. *Seſſ.* 14. *c.* 5. Ex altera autem parte rectè dixeris, illam ſententiam Juris eſſe incertam, de cujus vero, atque integro intellectu extant oppoſita judicia prudentium: nam *quod multipliciter exponitur, ejus veritas ignoratur.* Neviz. *de opin. Comm. n.* 74. poſt Abb. Alex. & alios. Ergo in illa ſapienter minimum ſequentur & Confeſſarii, & Prætores; ac præſertim quando eſt pœnalis; ſiquidem cap. *In pœnis, de reg. jur. in* 6. decernitur: In pœnis benigniorem eſſe interpretationem faciendam.

IV. Huc quoque facit elegans ſententia, 67
quæ ex S. Chryſoſt. ſeu rectiùs ex Autore imperfect. in *Matth. hom.* 43. deſcribitur à Gratiano *in c. Alligant.* 26. *q.* 7. hiſce verbis: *Etſi erramus, modicam pœnitentiam imponentes, nonne melius eſt, propter miſericordiam rationem reddere, quàm propter crudelitatem? Ubi paterfamilias largus eſt, ut quid Sacerdos ejus auſterus? Vis apparere ſanctus? circa vitam tuam ſis auſterus, circa alienam benignus.* Commendandus eſt itaque Confeſſarius & Prætor, qui ſuas privatas, ac nemini alteri moleſtas actiones inſtituit ex norma & amuſſi opinionum rigidiorum, non item qui alienas ita inſtitui mandat. Etenim:

Metiri ſe quemque ſuo modulo, ac pede verum eſt, inquit Horatius, de quo Eraſmus in 68
Adagiis, Chiliad. 1. *centur.* 6. *adag.* 86. ſe, inquam, non alium invitum, ac renitentem; volenti, lubenti, non modò non fiet injuria, ſed crebro magnum beneficium.

V. Adhæc cum in *c. Contra eum de reg. jur.* 69
in 6. pronuntietur, interpretationem eſſe faciendam contra eum, *qui legem potuit dicere apertiùs*, quidni cenſeamus, leges eſſe interpretandas conformiter humanæ fragilitati? quandoquidem ſi legiſlatores voluiſſent eas intelligi in omni rigore, ſecundùm quem explicantur à quibuſdam doctoribus, potuiſſent apertè illum rigorem expreſſiſſe, *c.* 2. *de Transl. Epiſc.* §. *ſed neque*, præſertim cùm eos non fugerit, rudes æque ac doctos eſſe ad ſuam libertatem conſervandam ita ingenioſos, ut etiā analphabeti, & qui nulli legum Doctori minerval

ullum debuerunt unquam, noverint, ſuiſque moribus exprimere conſueverint ſenſum obvium ſententiæ, quæ ex Celſo I. C. relata eſt in legem 99. *ff. de verb. obligat.* hiſce verbis: *Quidquid aſtringendæ obligationis eſt, id, niſi palam verbis exprimatur, omiſſum intelligendum eſt.*

70 VI. Inſuper doctrinam à nobis traditam reſpectu Confeſſariorum, Judicúmque Eccleſiaſticorum haud leviter confirmat Alex. III. dum *c.* 1. *de dolo & contum.* diſertè reſcribit: *In Eccleſiaſticis perſonis, & negotiis rigor, & diſtrictio juris non requiritur.*

71 Quamobrem, Emman. Rodriq. *quæſt. regul. Tom.* 1. *q.* 11. *a.* 6. rectè docuit, ſtatuta, & ea, quæ ad Regularem, Monaſticámque vitam pertinent, non eſſe interpretanda ſecundùm rigorem, & apices juris, ſed juxta æquitatem, ſeu terminos juris naturalis, & gentium.

72 VII. Regula illa celeberrima juris Canonici *in 6.* qua decernitur, *odia reſtringi, favores oportere ampliari*, multùm patrocinatur cauſæ noſtræ, utpote qui potiſſimùm loquamur de caſibus continentibus gravamen, aut favorem, commodúmve alicujus conſiderationis.

73 VIII. Denique cùm *cap* 1. *de novi operis nuntiat.* Lucius Papa ſic pronuntiet: *Sicut leges* (civiles) *non dedignantur ſacros Canones imitari, ita ſacrorum ſtatuta Canonum Principum conſtitutionibus adjuvantur*; & ex hoc pronuntiato deducant tum I. C. tum Theologi, atque nominatim Laymannus *l.* 1. *tract.* 4. *c.* 8. *n.* 8. quando jure Canonico nihil diverſum à Civili lege ſtatutum reperitur, hanc in utroque foro, Civili, inquam, & Eccleſiaſtico ſervari debere, jure merito Canonicis in rem noſtram pronuntiatis annumerabimus ea, quæ eam ipſam in rem ſunt conſtituta à Jure civili.

74 Quod quidem omnino videtur cunctis judicibus aut præcipere, aut certè ſuadere, ut communiter jus dicant ex amuſſi opinionum, interpretationúmque leniorum, tametſi fortè contingat, eorum rationem judicandi haud congruere cum judicio majoris partis eruditorum.

SECTIO V.

Idem probatur ex Iure Civili.

SUMMARIUM.

Concluſio poſita n. 58. *ſtabilitur Textibus Juris Civilis* 75. & ſeqq.
Nominatim Regula, & Lege. Benignius. 75.
Et Lege: Semper in dubiis. 76.
Et Lege: Arrianus. 78.
Ac Lege: In Ambiguis. 79.
Nomine occaſionis intelligitur interpretatio. ib.
Item Lege: Placuit. 80.
Æquitas quid ſit. ibid.
Dubium in jure dicitur id, de quo extant diverſæ opiniones prudentium. 84.
I. C. crebro citant Leges ſine fundamento. 89.
Notabile quid de P. Ferdinando de Caſtro Palao. 90.
Confutatur ſolutio ICtorum opponentium, in iis Textibus, quos adferimus por noſtra ſententia, per voculam. Dubium *intelligi dubium ſtrictè dictum.* 94.
Videntur omnino Pontifices ſtatuiſſe, ut ſuæ leges explicentur benignè. 97.
Et concluditur, leges divinas etiam videri interpretandas benignè. 98.
Probatur duplici autoritate. 99. & 100.
Nominatim lex Chriſti de Confeſſione ſacramentali eſt clementer intelligenda. 101.
Recenſentur variæ materiæ ſpeculativæ, juris Poſitivi, ex quibus deducendæ ſint mites concluſiones practicæ. 106.
Nominantur & aliquæ materiæ juris Naturalis, in quibus eſt procedendum ſecundùm benigniora. 108.

IPſarum etiam legum verba admetiemur, ob 75 cauſam indicatam. *num.* 62.

I. Itaque Celſus I. C. *l.* 18. *ff. de leg.* ſic pronuntiat: *Benigniùs leges interpretandæ ſunt, quò earum voluntas conſervetur.* Ut proinde quando lex duas ſignificationes habet, nec conſtat de mente legiſlatoris, recipienda ſit ſignificatio benignior Barthol. *in l. Neque leges ff. de legibus.* Nam & æquitas, de qua paulò pòſt, præfertur in interpretandis opinionibus rigori legis. Baldus *Conſilio* 486. incipit: *Iſtud* lib. 2. & voluntas obſervandi primam illam, & generalem legem, quæ omnes alias leges complectitur, legem, inquam, quæ dicit: *Declina à malo, & fac bonum. Pſal.* 36. non meliùs conſervatur, hac ſaltem ætate, quàm ſi particulares leges benignè explicentur, ſic enim decuplo rariùs contrahitur malitia formalis, quàm ſi rigidè illas interpretemur.

II. Eodem ſenſu, quo Celſus, loquitur 76 Cajus I. C. dum *l. Semper in dubiis ff. de reg. jur.* ait: *Semper in dubiis benigniora præferenda ſunt.* Item & Marcellus I. C. *in l. Ea quæ in partes.* 77 *ff. eodem* dum pronuntiat; *In re dubia benigniorem interpretationem ſequi, non minùs juſtius, quàm tutius eſt.* Si tutius, ergo melius, honeſtius, conſultius, per ea, quæ ſuperiùs diſſeruimus contra Paſqualigum. Item & Ulpianus ipſe, cujus *in l. Si fuerit. ff. de reb. dub.* eſt hæc deciſio: *In ambiguis rebus humaniorem ſententiam ſequi oportet.* Atqui res illæ, de quibus, & pro quibus contendi-

Digitized by Google

tendimus præſenti diſſertatione, ſunt phraſi juridica, adeóque Ulpianea Ambiguæ, dubiǽque vocandæ, ut paulò pòſt demonſtrabimus, ergo in iis humaniorem ſententiam ſequi oportet, judice Ulpiano, arbitro Cajo, adſtipulante Marcello.

78 III. Conſonat Paulus I. C. dum *in l. Arrianus. ff. de obligat. & action.* ita teſtatur: *Arrianus ait, ubi de obligando quæritur, propenſiores eſſe debere nos, ſi habeamus occaſionem, ad negandum; ubi de liberando, ex diverſo, ut facilior ſis ad liberationem.* Habemus autem utique occaſionem, quando habemus judicium virorum prudentium, peritorúmque, nixum ratione non levis momenti, & fortè quidem meliore ſubtilioréque, quàm ſi oppoſitæ ſententiæ, quantumvis vulgatioris; ergo debemus ſaltem tunc eſſe faciliores ad liberationem. Argument. capit. *Capellanus §. quia ergo* in fin. *de fer.*

79 IV. Item Paulus *l. In ambiguis. ff. de reg. jur.* relatus pronunciat generaliter: *Quoties æquitas, deſiderii naturalis ratio, aut dubitatio juris moratur, juſtis decretis temperanda eſt.* Idem ex ſententia Celſi adoleſcentis *l. Si ſervum. ff. de verb. obligat. §. ſequitur,* monet, ne in æquo, & bono erretur ſub autoritate juris. Idem ipſe *L. 128. aliàs 168. ff. de reg. jur.* pronuntiat: *Rapienda occaſio eſt, quæ præbet benignius reſponſum.* Quo loco Dionyſius Gothofredus, aliique in rem noſtram appoſitiſſimè obſervant, nomine *Occaſionis* deſignari interpretationem. Ergo cauſarum cognitor, autore Paulo, non tantùm admittere, ſed & quærere, & rapere debet benigniora reſponſa, clementiores interpretationes; non igitur reſpuere, horrere illas. Junge hic textus etiam Civilis Juris, quos produxi *n. 65.* ex Ulpiano & *n. 69.* ex Celſo.

80 V. Quin Impp. Conſtantinus, & Licin. *l. Placuit. C. de judic.* hanc generalem regulam omnibus judicibus præ oculis habendam, ſequendámque propoſuerunt: *Placuit, in omnibus rebus præcipuam juſtitiæ, æquitatiſque, quàm ſtricti juris eſſe rationem.* Et jam aliquoties laudatus Paulus I. C. *in l. 90.* aliàs 91. *ff. de reg. jur.* ſtatuit hanc auream amuſſim. *In omnibus quidem, maximè tamen in Iure æquitas ſpectanda eſt.* Æquitas autem dicitur tum benigna interpretatio. Marta *de juriſd. pag. 4. caſ. 162. num. 1.* tum recta ratio, quæ omnia, maximè tamen jus ſtrictum & durum, ad humaniorem interpretationem, magiſque naturæ convenientem revocat. Gloſſ. quædam *ad dictam leg. edit. Atrebatenſis*, conſentaneè iis, quæ de æquitate infrà *n. 118.* referemus, tum denique quædam æqualitas de ſe ipſo in alium, ut: *Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris* Barboſa Axiomat. 15. *n. 5.* quam auream ſententiam deſumptam ex *Tob. cap. 4.* & *Matth. 7.* tanti fecit Alex. Imperator, tametſi gentilis, ut, teſte Lampridio, *clamaret ſæpius, quod à quibuſdam ſive Iudæis, ſive Chriſtianis audierat, & tenebat, & per Præconem, cùm aliquem emendabat, dici juberet: Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris.* Dico ego cuivis Judici Chriſtiano cum Tobia: *Quod ab alio oderis fieri tibi, vide ne tu aliquando alteri facias.* Dico cum ipſomet ſupremo Judice: *Omnia quæcunque vultis* (rectè, & honeſtè, ſicuti ex communi addit P. Cornel. à Lapide in hunc locum) *ut faciant vobis homines, & vos facite illis*; Vos, inquam, publici Præſides, ac Miniſtri inquiſitionum, incarcerationum, examinum, torturæ, multarum, ſententiæ capitalis; eſt enim hoc *primum naturæ dictamen, moraliſque Philoſophiæ principium primum*: quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris, inquit, P. Cornelius, ſeu, *generalis. & tranſcendentalis ipſius legis ſanctio*, quam Auguſtino teſte omnes habent in corde fixam: *Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris.* Sinnichius in Saule Ex rege *lib. 1. cap. 100. n. 373.* apud P. Alphonſum Saroſam *in arte ſemper gaudendi Tom. 2. Tract. 4. n. 18.* optimè (ut per parentheſin addam) obſervantem, graviter in hanc *tranſcendentalem* legis *ſanctionem* impegiſſe ipſummet Sinnichium, Montaltium, Wenbrochium (quorum probroſiſſimam condemnationem à Senatu Regio Pariſiis factam exhibet idem Saroſa) alios, dum Patronos Clementium ſententiarum procedentes ex rationibus ſolùm probabilibus, onerant probris, ſcommatis, lædoriis, impoſturis, aberrationibus à vero.

81 Licèt autem leges, quas num. præced. adduxi in medium, ita generatim decernant, ſpeciatim tamen de pœnalibus Hermogenianus, relatus *leg. Interpretatione ff. de Pœnis.* judicavit hunc in modum: *Interpretatione legum pœnæ molliendæ ſunt potiùs, quàm aſperandæ.* Quod multis exemplis declarat Azor. *part. 1. l. 2. c. 11.*

82 VI. Horum juridicorum oraculorum, quibus Juſtinianus tantam tribuit autoritatem, quantam ſi *à divino ipſius ore profuſa fuiſſent*, ut loquitur ipſe *leg. 1. Codic. de vet. jur. enunc. §. 6.* rationem optimam reddit Modeſtinus, cujus hæc ſententia in *l. 25. ff. de legibus* refertur hoc tenore verborum: *Nulla juris ratio, aut æquitatis benignitas patitur, ut, quæ pro utilitate hominum introducuntur, ea nos duriore interpretatione contra ipſorum commodum producamus ad ſeveritatem.* Cùm igitur omnes leges conditæ ſint in utilitatem ſubditorum. S. Thom. 1. 2. *quæſt. 90 art. 2.* non eſt par, ut eas ſeverè interpretemur, cum moleſtia, & grandi periculo ſubditorum; quia *nulli debemus laqueum injicere.* text. *cap. de viduis. 27. quæſt. 1.*

B 2 Quam-

Digitized by Google

83 Quamvis autem nonnulli ex deſcriptis textibus expreſſè loquantur de caſibus *dubiis* & *ambiguis*, non videatur autem eſſe caſus dubius, quãdo de illo formatus eſt aſſenſus, ut deducitur ex recepta deſcriptione Conſcientiæ *Dubiæ* & *Probabilis*, hoc tamen non retundit vim argumenti deſumpti ex iiſdem juribus. Nam præter Lexicographos Bertachinum, Spiegelium, Schardium, Kahlium, *Verb. Dubium* (quibus in ſua arte credendum eſt) rectè obſervant Magonius *in paradox. judiciariis c.* 42. *n.* 5. Maſcardus. *de probat. concluſ.* 577. Nevizanus *de opin. comm. n.* 74. citans etiam Socinum, & Angelum, adſtipulante Navarro *in Manual. c.* 27. *n.* 187. *&* Cardinale de Lugo *Reſponſ. Moral. l.* 1. *dub.* 2. *num.* 4. illud etiam in Jure dici dubium, de quo extant diverſæ opiniones Doctorum ſicuti deduci poteſt ex plurimis legibus Pandectatum ſub tit. *de rebus.*
84 *dub.* Quod quidem non ſolùm diſertè tradiderunt Craveta *conſil.* 583. eóque antiquior Alexander *lib.* 2. *conſil.* 22. *num.* 9. *&* 10. *& lib.* 5. *conſil.* 142. *num.* 12. atque poſt hos Macagnanus Azzoguidius *l.* 1. *de comm. opin. c.* 8. *num.* 47. ſed etiam pro hac locutione laudant primipilos, &, ut Juſtinianæorum elogio utar, *Monarchas Iuris* Gloſſam, Bartholum, Baldum, Abbatem Panormitanum. Quin imò ex ea, veluti indubitata, deducunt practicas reſolutiones, ac deciſiones graviſſimarum quæſtionum, concernentium fortunas, & honorem, ſeu famam, quam plures Legiſtæ æquiparant vitæ.
85 Ut proinde communiſſimâ, Juridicâque phraſi, qua omnes, etiam Theologi perpetuò ferè utuntur, dum incipiunt tractare de materiis in eorum foro controverſis, pronuntiare poſſimus, illud in Jure utroque eſſe dubium, & ambiguum, de quo extant, liberéque defenduntur diverſa ſenſa Claſſicorum (Proletarios, ut vocat Gellius, haud multùm moramur) Doctorum. Vide Fagnanum poſt hæc ſcripta lectum à me *in cap. Ne innitaris n.* 148. *&* 149.
86 Atqui ſtandum eſt phraſi communi *l. Labeo. ff. de ſupell. leg.* & Juridica, in materia legali, præſertim quando eſt favorabilis. Suarez *de legib. lib.* 6. *c.* 2, *n.* 5. Laym. *l.* 1. *tr.* 4. *cap.* 17. poſt. Menochium *de præſump. lib.* 4. *præſ.* 89. *n.* 36. Angelum, Baldum & alios, cùm omnia jura clament: Rapiendam eſſe interpretationem benigniorẽ, quãdo occaſio datur. Supra *n.* 79. *&* 82.
87 Nec malè obſervat ibi Magonius paulò ante relatus, vocem: *Dubitas*, poſitam in *l. Siquidem Codic. de except.* accipi pro: *non es certus.*
88 Non ignoramus autem, Lexicographos pro explicatione paulò antè allata ex Maſc. Tuſc. & aliis citare Legem *An inutilis ff. de acceptil.* & Legem unic. *Nihil innov. appell. pend. eod.* veluti valde elegantem, ſed fatemur, à nobis hanc
89 elegantiam non perſpici. Verùm id nec novum, nec mirum eſt; ſiquidem Andr. Gaill. *in præf. ſuarum obſervation.* jam pridem ita ſcripſit: *Videmus pleroſque* (loquitur de I. C.) *ſuis in ſcriptis plenis follibus leges, & jura ſpirare. Quæ ſcripta ſi accuratiore trutina penſitentur, & ad ſubjectas revocentur materias, partim mendoſa, plerumque impertinentia, ſæpe etiam falſa eſſe innoteſcet.*

Quod quidem pronuntiatum ego toties deprehendo, alii etiam I. C. voce, & calamo queruntur eſſe veriſſimum, prorſus ut cenſeam imitandam eximiam diligentiam noſtri P. Ferdinandi de Caſtro Palao *in præf. primæ part. Editionis Lugdunenſ. anno* 1635. (etenim in poſterioribus, eſt tota præfatio inconſultò omiſſa) profitentis, à ſe nullum Canonem, nullam Legem allegatum iri (allegat autem innumeras in ſuis ſeptem elaboratiſſimis Tomis, ſeu Partibus Theolog. Moralis) quam in ipſiſmet Corporibus Juris non viderit, id eſt, legerit ſuiſmet oculis; quem proinde meritò Eruditiſſimum indigitat D. Pax Jordanus Epiſcop. Traguriẽſis *Elucubration. Tom.* 1. *lib.* 3. *tit.* 3. *n.* 83. 90

Quamquam autem hæc digreſſiuncula, ipſaque principalis reſponſio veritati conſentanea, ac tuendis illis, qui Clypeo Clementiorum opinionum tegi cupiunt, opportuna eſt, quo tamen firmius ſit præſidium, 91

Addimus 1. in minore parte textuum ſuperiùs deſcriptorum eſſe diſertè ſermonem de legibus *dubiis*; quid ergo ceteris opponetur? Sanè neque Celſi, neque Pauli, aut Arriani, neque ipſorummet Imperatorum ſententiæ à nobis in medium adductæ faciunt ullam mentionem caſuum *dubiorum*, ſed loquuntur univerſaliter, etiam ubi indefinitè loquuntur; ſiquidem hic quoque habere locum illud Legiſtis commune pronuntiatum: *Propoſitio indefinita æquivalet univerſali.* Deduces ex iis, quæ in hanc rem tradit Gloſſa *in cap. Circa, de elect. in* 6. verb. *aliorum*, & Barthol. *in leg. Generali. ff. de uſufr. legat.* atque in leg. *Sicuti bona, de leg.* 3. *n.* 2. 92

Addimus 2. Licèt demus antagoniſtis, illud in Jure vocari dubium, quod in controverſiam vertitur ob ambiguam duntaxat ſignificationem vocis in lege quapiam poſitam, attamen argumento noſtro ex effatis juridicis petito vel conſtare ſuum robur, vel admittenda eſſe contradictoria. Primò, quia ſi non omnes abſolutè, ac ſine addito, certè pleræque omnes lites, & controverſiæ de germano ſenſu, intellectúque Legum, & Canonum, ortum ſuum habent ex dubio, ambiguo, incerto ſignificatu, acceptionéque ſeu vocis alicujus inſertæ Legi, aut Canoni; (utpote qua explanator unus cenſet hoc, aut illud indicari, alius aliud innui, unò exprimi contendit,) ſeu totius ſententiæ. 93

Deinde ſic argumentor: Si benigniùs interpretandæ ſunt leges dubiæ, dubietate orta ex ambiguo ſignificato vocis inſertæ ipſis legibus, 94

bus, tùm ſanè hæc lex: *Semper in dubiis benigniora præferenda ſunt*, erit benigniùs interpretanda; cùm & ea ſit quædam Synopſis omnium legum dubiarum. argument. *leg.* 1. *ff. de reg. jur.* & ſit dubia, ambiguitate ortâ ex ſignificato vocis inſertæ, ſiquidem Juris utriuſque interpretes contendunt de ſignificato vocabuli *Dubiis*, quo conſtat illa lex, aliis aſſerentibus, eâ voculâ deſignari duntaxat dubia, circa alias leges emergentia ex ancipiti ſignificato, aliis etiam proficiſcentia ex diſcordi expoſitione interpretum. Atqui ſi illam ipſam legem: *Semper in dubiis, &c.* Interpretemur benigniùs, conſequetur alterutrum ex antè indicatis; quòd quidem ſic demonſtratur. Quando præ-
95 dictam legem ſeu regulam LVI. *ff. de reg. jur.* ita exponimus, ut dicamus auferendi caſu *Dubiis* deſignari ea, quæ dubia effecit vel anceps ſignificatus, vel etiam diverſitas opinionum, haud dubiè illam eandem legem interpretamur benigniùs, quàm ſi pronunciemus, illo Græcis ignoto Caſu indicari duntaxat primum membrum adductæ primùm disjunctivæ propoſitionis; atqui ſi illam intelligamus ſub utroque membro alternativæ, habebimus aut noſtrum intentum, aut contradictionem; hanc non admittent adverſarii, obnunciante, ut alia prætereamus, textu L. Mucius 21 *ff. pro ſocio.* Igitur.

96 Conficitur in primis, concluditúrque id, quod contendimus, ſcilicet leges humanas, à juſtitiæ, juríſque arbitris, judicibus, inquam, fori interni, externíque, plerumque in uſum rectiùs redigi ſecundùm interpretationem leniorem, quoad verba benignè à probis, prudentibus, peritíſque expoſita patiuntur, quàm ſecundùm ſeveriorem, niſi obſtet aliqua ex rationibus allatis *num.* 22. *& ſeqq.* aut aliunde conſtet, aliam fuiſſe mentem legiſlatoris. Sa-
97 nè unde jus prodiit, inde & interpretationem procedere par eſt. text. *in c. Inter alia de ſent. excomm.* Ipſi autem legum conditores, Pontifices, inquam, & Imperatores verbis deſcriptis à nobis declarâſſe videntur, velle ſe ſuas ſanctiones intelligi illo modo, pro quo pugnamus. Cur igitur illum impugnemus? Cur, ubi legiſlatores largi ſunt, eorum ſeu interpretes, ſeu miniſtri & executores auſteri exiſtant? *cap. Alligant.* 26. *q.* 7.

98 Conficitur idem 2. conſultiùs fieri circa leges Divinas poſitivas. Ratio eſt tum illa, quam attulimus. *num.* 85. tum hæc, quòd Chriſtus ipſe Dominus de ſuis potiſſimùm legibus intelligi voluerit gnomen illam: *Iugum meum ſuave eſt, & onus meum leve.* Matth. 11. Adde, quod cum Pontifices ſciverint, primum in unoquoque genere eſſe exemplar cæterorum, *argum. c. ex litteris, de conſtit.* & proinde leges ſuas exponi debere juxta communem modum explicandi Divinas poſitivas, quas noverant primatum tenere inter leges quaſcunq; poſitivas, hoc ipſo quòd textibus ſuprà deſcriptis oppidò quàm perſpicuè declarârunt, leges humanas benignè interpretandas eſſe, ſufficienter indicarunt, à ſe exiſtimari, eandem eſſe Domini DEI de divinis legibus mentem, cum præſertim Innoc. III. *cap. Qualiter, & quando* 2. *de accuſat.* dicat: *Qualiter, & quan-*
do à magiſtratu Eccleſiaſtico procedendum ſit ad 99
puniendos ſubditorum exceſſus, ex autoritatibus novi, & veteris Teſtamenti colligitur, ex quibus poſtea proceſſerunt canonicæ ſanctiones. Unde jus Canonicum imitatur leges Divinas, quoad fieri poteſt, & expedit. Suarez. *in proœmio de legibus.*

Accedit, quòd de ſuiſmet quoque ſacro- 100
ſanctis præceptis, quando illorum cauſa judex, ejúſque officium imploratur, velit Deus intelligi illam ſuam paternæ pietatis ſuavitate, lenitatéque conditam monitionem, ore Eccleſiaſtici *cap.* 4. prolatam: *In judicando eſto pu-*
pillis miſericors ut Pater. Cujus ſententiæ vim 101
expendemus infrà. Quapropter in divinorum quoque præceptorum, & ſanctionum interpretatione, urgendáque executione facilitas Cæſaris, non conſtantia, ſeu ſeveritudo Catonis celebranda, vel ob oculos veluti archetypon ſtatuenda eſt, niſi quatenus hæc obſervat limites poſitos ſuprà *num.* 22. *& ſeqq.* atque infrà *num.* 167.

Quia verò conditiones ad ſacramentum 102
pœnitentiæ requiſitæ pendent ex lege poſitiva Chriſti Domini, ideo ſapienter ſanè monet Jacob. Granadus 5. *part. de ſacram. controv.* 7. *tract.* 14. *reſ.* 5. non ſemel inculcandam eſſe Confeſſariis hanc regulam, quæ quidem concluſionis noſtræ optimam rationem continet, eſt autem illa ejuſmodi: *Cùm ad ſacramentum pœnitentiæ accedere ſit unum ex difficilioribus, quæ humanæ imbecillitati in lege Gratiæ præcepta ſunt, reddantur, quoad fieri poteſt, minùs difficilia, quæ ad illius uſum, ſeu ſuſceptionem ſpectant.*

Quam ipſam regulam priùs tradiderat Lu-
dovicus Beia *in ſuis Reſponſis, part.* 1. *Caſ.* 10. ſic 103
loquens: *Cùm nullum in Evangelica lege ſit tam grave præceptum, quàm Confeſſionis, tanto pœnitentium conſcientiis magis conſulitur, quantò illud levius redditur*, ſubaudi, intra limites probabilitatis veræ, & non duntaxat apparentis.

Hanc regulam, nulla probatione indigen-
tem, ſtatuimus pro Majore propoſitione ſyl- 104
logiſmi, concluſioni noſtræ magnum robur allaturi; cui ſubnectimus hanc Minorem: Atqui, quando conſcientiarum arbitri in uſum deducunt placita leniorum doctorum, tum redduntur, quoad fieri poteſt, minùs difficilia, quæ ſpectant ad uſum, & ſuſceptionem ſacramenti pœnitentiæ; ergo rectè faciunt, dum communiter, plerumque, ſeu à toto genere id factitant in non ſpectantibus eſſentiam hujus
Sacramenti. Quiſque quem infirmitas ſolet 105
præ-

præcipitem agere in peccata vel grandia, vel grandiuſcula, conſulat ſeipſum, cùm ad ſacrum tribunal accedit, & ultro Majori, Minorique propoſitioni aſſentietur.

106 Conficitur tertiò ex dictis,& dicendis, licèt opiniones Doctorum de valore Sacramentorum,conditionibus contractuum,teſtamentorum, &c. idoneitate teſtium,profeſſionis,præſcriptionis, immunitatis Eccleſiaſticæ, &c. aliiſque plurimis materiis, non ſint vocandæ opiniones practicæ, ſed merè ſpeculativæ, quandoquidem non directè decidunt, utrùm

107 aliquid ſit fas,an nefas. Quia tamen ex his ipſis opinionibus merè ſpeculativis formantur, deducuntúrque practicæ (ſicut e. g. ex quæſtione merè ſpeculativa an valeat baptiſmus,quo tingitur ſolus pes, oritur mox dubium, ac deinde judicium de licito,vel illicito uſu ejuſmodi baptiſmi, &, ſi fortè collatus eſt, de iterando legitimo) conficitur nihilominus, inquam, noſtram præcipuam reſolutionem, ut jam monuimus, poſſe in neceſſitate applicari ſaltem indirectè illis opinionibus merè ſpeculativis, præſertim quatenus verſantur circa conditiones à lege humana inductas,ut videlicet judex, communiter ſententiam ferat (citra præjudicium Tertii) ex norma opinionis probabiliter contra aliam inficiantis, à jure humano exigi ad valorem hujus, aut illius actus hanc aut illam conditionem.

108 Hactenus de legibus poſitivis benignè interpretandis dicta confirmabuntur rationibus, & Theologorum, Juriſque conſultorum auctoritatibus, proximâ, eâmque ſequente Sectione adferendis,ubi ſimul patebit, id ipſum eſſe perfrequenter ſentiendum, de interpretatione legum Naturalium, quarum mitiori explicationi ſuffragatur judicium Celſi, & Modeſtini productum ſuprà *num.*78.& 85. ac ratio allata *n.* 101. Atque idcirco noſtrum Clypeum ad illos quoque exporrigimus, qui clementiùs judicant de obligatione Voti, Juramenti, Reſtitutionis, Detractione, Scandalo, requiſitis ad conſtituendum coram Deo peccatum mortale,&c.

SECTIO VI.

Rationibus probatur, melius agere Iudices utriuſque fori, clementiora judicia communiter ferentes,quàm ſi communiter ferrent inclementiora.

SUMMARIUM.

Aliis rationibus probatur Concluſio principalis. 109.

Prudenter ſectamur opiniones, quæ ſunt ſimul benigniores,& probabiliores. 110.

Benigniores ſunt communiter probabiliores. 112.

Et ſunt ſecundùm charitatem, non tamen excludendo juſtitiam. 113.

Ac relinquunt hominem in poſſeſſione ſuæ libertatis. 115.

Explicatur hæc poſſeſſio. 116.

In omnibus tribunalibus ſtatur pro poſſeſſore, ſi non ſit moraliter certum, intervenire iniquitatem. 116.

Propter æquitatem ſæpe receditur à jure communi. 118.

RAtionibus, quæ utràque *ſect. præced.* inſinuatæ ſunt potiùs, quàm explicatæ, adjungimus hic alias, quibus multùm confirmatur doctrina & concluſio *num.* 58. poſita. 109

Ratio prima eſt hæc. Utique Confeſſarii,& Magiſtratus Eccleſiaſtici, Civiléſque rectiùs agunt, judicando ex norma opinionum, quæ ſunt ſimul pròbabiliores,& benigniores,quàm ſectando illas, quæ ſunt ſimul minùs probabiles, & minùs benignæ; atqui plerumque hòc ipſo, quòd ſequantur opiniones benigniores, judicant quoque ex norma probabiliorum: improbabiliorum autem plerumque, ſeu ut plurimùm hoc ipſo,quòd adhæreant minùs benignis; ergo rectiùs agunt abſolutè,à toto genere & plerumque loquendo,ſi ſectentur benigniores, quàm ſi minùs benignas,ſeu rigidiores. Major propoſitio eſt non ſolùm plerorumque antiquorum, & aliorum, qui abſolutè 110 docent,opinionem probabiliorem minùs probabili præferri debere, ſed etiam inde confirmatur, quòd ſit admodum alienum ab æquitate, velle miſerum pœnitentem, aut reum adigere ad aliquid, ad quod eum nulla lege adigi, nullo præcepto Confeſſarii, aut Magiſtratûs adigendum eſſe,eſt probabilius. Certè qui 111 hoc factitaret, oſtenderet,ſe eſſe propenſiorem ad condemnandum, quàm ad abſolvendum, refragante doctrina cap. *Ex litteris de probat.* mereretúrque audire comminationem Apoſtoli Jacobi *cap*,2. *verſ.*12. edicentis: *Judicium ſine miſericordia illi,qui non facit miſericordiam*; & jure occineretur ei gnome Catonis,quæ cap. *Cum omnes de conſtit.* refertur. *Patere legem, quam ipſe tuleris.*

112 Minorem propoſitionem inde mihi perſuadeo, quod abhinc plùs triginta annis conſcripſerim ex meis adverſariis ſyllabum, ſeu indicem benigniorum, in ferè qualibet re morali, opinionum, conſtantem multis ejuſmodi opinionum centuriis, calculo eruditorum probatis. In his lectis,& relictis deprehendo,firmioribus rationibus ut plurimùm quatuor aut quinque niti benigniores ſententias, quàm rigidiores; ut verè dicere poſſim, inter quatuor ſententias clementiores, vix unam reperiri, quæ non videatur mihi probabilior ſeveriore illi oppoſitâ. Ergo dum judices utriuſque fori ſe

ſe accommodant placitis mitioribus, & Reo favorabilibus, hoc ipſo communiter accommodant ſe probabilioribus. Quidni igitur rectiùs agant, quàm ſi utantur auſterioribus? cùm ſcriptum ſit: *In obſcuris inſpici ſolet, quod vero ſimilius eſt. l. In obſcuris. ff. de reg. jur.* & quod humanius. *l. 56. de reg. jur.*

113 Alteram rationem ſufficit Zacharias Paſqualigus, hunc in modum diſſerens: Minùs "rigoroſa opinio eſt ſecundùm charitatem, ita "tamen ut non excludat juſtitiam: quia au"tem charitas eſt virtus generalior, in qua fun"datur juſtitia, quæ ſecundùm ipſam menſura"ri debet, ideo in complectendis opinionibus "potiùs ſecundùm charitatem procedendum "eſt, quàm ſecundùm rigorem juſtitiæ, atque "præferendæ benigniores, quia tunc agitur ſe"cundùm charitatem, quæ dictat benigniùs "agendum, quantum fieri poteſt, cum proxi-
114 "mo. Et cùm quiſque teneatur diligere proxi"mum, ſicut ſe ipſum, & conſequenter alteri "non facere, quod ſibi non vellet fieri, ſicuti "nollet ſecum adhiberi rigoroſam opinionem "relictâ benigniore, ita reſpectu cæterorum "debet benignior opinio præferri. Ita Paſqualigus *in deciſ. moral. deciſ. 9.*

115 Addimus hanc tertiam rationem, quòd ſcil. cauſarum cognitor rectè utique, & laudabiliter agat, quando poſſeſſorem bonæ fidei in ſua poſſeſſione, vel quaſi, non turbat, ſed in ea, ejúſque uſu relinquit, quamdiu jura & conſuetudo relinquendum eſſe declarant, ne cæteroqui per judicium injuriis aditus pateat, obnitente textu cap. *Nonnulli de reſc.* Atqui indicato modo relinqui hominem in poſſeſſione. vel quaſi, ſuæ libertatis, quando pronuntiatur ex amuſſi clementiorum doctrinarum, explicationúmq; juris poſitivi, oſtendit hæc ratiocinatio.

116 Etenim homo eſt in legitima poſſeſſione libertatis agendi pro libitu, vel omittendi quidlibet, donec hanc libertatem ei auferat aliqua lex, conſuetudo, præceptum, votum, pactum, clara & manifeſta: (Privilegium enim poſſeſſionis eſt tam validum, ut ei non derogetur, niſi per jura clara, & manifeſta. Molina *tr. 2. diſp.* 103. Et in omnibus tribunalibus apud omnes gentes prohibetur, ne poſſeſſor bonæ fidei ſpolietur ſua poſſeſſione, ſi non ſit moraliter certum, rem non eſſe ipſius. Leſſius *de*
117 *juſt. & jur. c. 14. n. 25.*) Utique autem jura clara, & manifeſta non adſunt, nec adeſt moralis certitudo, quando tantùm probabile eſt, eſſe hanc, aut illam legem latam, editum hoc, aut illud votum &c. Ergo dum cauſarum cognitor procedit cum Reis declinando in partem humaniorem, ſicuti loquitur Pontifex. *c. Ex parte de tranſact.* relinquit, eos in poſſeſſione libertatis prædictæ, à qua eos dejiciunt, qui ajunt, hanc aut illam rem eſſe præceptam, eſſe præceptam ſub mortali. Quod quidem citra gravem neceſſitatem factitandum non eſt, cum lex 122. *ff. de reg jur.* obnunciet, dum ita loquitur: *Libertas omnibus rebus favorabilior eſt.*

Addimus quartam rationem; quia propter 118
æquitatem, atque humanitatem perſæpe receditur à jure communi, ut videre eſt in l. *Scævola ff. ad Trebell.* & aliis apud Corat. *lib. 2. tit. 9. n.* 102. cur non liceat ab opinione communi rigidiore? Legatur inſignis in hanc rem textus, qui habetur *l. Barbarius ff. de offic. prætor. ibi: Hoc enim humanius eſt.* Unde prope infinita propter æquitatem inducuntur, quæ aliàs non fierent. Prateus de Regulis Juris *lib. 1. tit. 1.* & ex hoc interpretationem recipit, quod vulgò dicitur: *Summum, id eſt ſtrictum, jus, ſumma injuria.* Idem Prateus *ibid.*

SECTIO VII.

Aliis rationibus confirmatur principalis Concluſio.

SUMMARIUM,

Probatur ex definitione Juris primaria concluſio. 119.

Dubiæ quæſtiones ſunt terminandæ potiùs ſecundùm æquitatem, quàm rigorem. 121.

Ferè omnis opinio ſingularis evadit denique communis. 122.

Non eſt, cur leges merè conſuetudinarias interpretemur rigidiùs. 124.

Refertur ad noſtrum propoſitum, & explicatur ſententia ex Eccleſiaſtici 4. capite. 127.

PRæcedentibus rationibus accedit hæc 119
quinta, quòd in ipſa omnium prima lege Digeſtorum §. 1. Jus definiatur eſſe *ars æqui & boni*, id eſt, regula juſtitiæ ad temperamentum, moderationem, pacabilitatémque comparata. Zaſius *in dictam l. 1. n. 5. & 6.* Quo ſatis inſinuatur, leges ſaltem humanas eſſe juxta æquitatem interpretandas, quando id poteſt honeſtè fieri, ut quando interpretatio procedit ex ratione, aut ſententia verè probabili, nec obſtant ea, quæ *n. 22. & ſeqq.* indicavimus. Porro nomine Æquitatis intelligit Zaſius *l. c. n.* 5. legis mitigationem. Adhuc aptiùs 120
ad propoſitum per æquitatem ex S. Cypriano deſignant Joan. Andr. Speculator, & Abbas *in c. Ex parte. de tranſact. n. 6.* juſtitiam dulcòre miſericordiæ temperatam; ſeu juri naturali potiùs, quàm rigori, & apicibus poſitivis conforme dictamen, Rodriq. *quæſt. regul. Tom. 1. q. 11. a. 9. reg* 8. haud minor Juriſta, quàm Theologus, conſentaneè deſcriptioni Æquitatis expreſſæ ſuprà *n.* 80.

Sexta ratio. Ex toto tit. *ff. de rebus dubiis,* 121
modóque loquendi familiariſſimo tam Juris,

Digitized by Google

quàm Theologiæ peritis conſtat, illud rectè vocari dubium, quod non eſt certum, ſed tantùm ſub opinione Doctorum. Suprà *n.86.* Atqui dubias quæſtiones eſſe terminandas ſecundùm æquitatem, potiùs quàm ſecundùm rigorem, clamant omnia Jura præſertim relata *ſect. 6.*

122 Septima ratio. Vix ulla verè probabilis opinio unius autoris ſepelitur cum illo, ſed planè hic etiã illud cap. *Cum in juventute, de purgat. canon.* locum habet: *Dictum unius facile ſequitur multitudo.* Cùm igitur omnis ferè probabilis opinio vel jam ſit, vel brevi futura ſit communis, id eſt, multis gravibus doctoribus probanda, & communem benignam prudenter præferamus communiori rigidæ, cur non etiam prudenter ab initio cum noſtris ſubditis procedamus, ex ductu illius clementis, & piæ, quam nondum ſcimus eſſe communem?

123 Nam quod parum diſtat, nihil diſtare videtur. Barboſa *in axiomatis verb. parum* & Tiraquellus in erudito Tractatu *de judicio in rebus exiguis.*

124 Octava ratio. Longè plurima obſervare, aut cavere tenemur vi ſolius Conſuetudinis abſque ulla lege ſcripta; & in his permulta cavere, aut obſervare compellimur ſub reatu mortis æternæ, licèt nulla ſcripta lex nos tam rigidè compellat, ſed ſola Conſuetudo, ut apparet in accidentibus, & circumſtantiis jejuniorum, feſtorum, penſi canonici ſolvendi à non beneficiatis, & Regularibus, cur amabò, imperio Manliano adigam meum pœnitentem, ut in ejuſmodi materiis adoret interpretationes harum Conſuetudinum Catonianas, ſeu ſeveriores, execretur Cæſarianas, ſeu leniores? Nulla

125 profectò lex, aut conſuetudo id mandat vel mihi, vel ipſi. Atqui erubeſcendum eſt hîc ſine lege loqui. Et *omnia ſunt licita, quæ nulla lege ſunt vetita.* Nellus *de Teſtibus n.1.* Et quod *nullo jure ſtatuitur, id nos aſſerere non debemus.* Navarr. *de Roſar. miſcell. 22.* Cùm præſertim

126 ſint adeò multæ, támque difficiles cognitu conditiones, quas eſſe ad inducendam conſuetudinem ſub lethali noxa obligantem neceſſarias arbitrantur, ac rationibus comprobant accurati, gravéſque hujus ipſius materiæ tractatores Suarez *lib. 7. de legib.* per plura capita, Bonacina *diſp. 1. de legib. quæſt. 1.* Ferdinand. de Caſtro Palao *Tract. 1. diſp. 3. punct. 21.*

127 Poſtrema ratio deſumitur ex illo ſeu conſilio, ſeu præcepto verè divino, quod cuivis ad tribunal ſedenti, faſcéſque gerenti ſuggerit Jesus filius Sirach ſui Eccleſiaſtici *cap. 4. verſ. 10.* hiſce verbis: *In judicando eſto pupillis miſericors ut pater, & pro viro matri illorum, & eris tu velut filius altiſſimi obediens, & miſerebitur*

128 *tui magis, quàm mater.* Cujus moniti optimus ſimul, & ſuccinctiſſimus interpres Angelicus Doctor 2.2. *q. 63. a. 4. ad 3.* ita loquitur: *Homo in judicio debet ſubvenire pauperi, quantùm fieri poteſt.* Subſumo primò: Atqui vel certum eſt moraliter, vel longè probabiliſſimum, judicem poſſe pauperi ſubvenire pronunciando pro illo ſecundùm opinionem practicè probabilem, tametſi contraria ſit plurium doctorum ſuffragiis approbata. Subſumo ſecundò: Atqui Reus ſub judice nil aliud eſt, niſi ut Pupillus patre & protectore deſtitutus, ideóque verba Siracidæ in omnes meritò extendo, inquit ſapientia clarus Carolus Scribanius *in Politico Chriſtiano c. 9. ſub med.* Quod proinde moni- 129
tum par eſt à confeſſariis communiter obſervari reſpectu ſuorum Reorum, difficultates obtendentium; ſicuti & à judicibus reſpectu pauperum, quoad videlicet fieri poteſt abſque offenſa illius, qui per Ezechiel *cap. 7.* vaticinatur: *Secundùm viam eorum faciam eis, & ſecundùm judicia eorum judicabo eos.*

SECTIO VIII.

Auctoritate Theologorum confirmatur præcedentium ſectionum doctrina, ſeu noſtra principalis concluſio.

SUMMARIUM.

Quid S. Thomas ſcripſerit in favorem clementium Judicum? 130. & 131.
Quid Ioannes Gerſon? 133.
Et alii Theologi. 134. & ſeqq. *ac* 139.
Adfertur exemplum P. Bernardini Realini. 137.
Et inſigne monitum Sancti Dominici. 140.
Et factum recentiſſimi P. Bonagratiæ Capucini. 141.

Agmen ducat anteſignanus S. Thomas, cujus *in Quodlibeto 9. q. 7. a. 15. in corp.* extat hoc providum monitum: *Periculoſe determinatur, aliquid eſſe peccatum mortale, niſi expreſſa veritas habeatur.* Non habetur autem expreſſa veritas, quando adeſt tantùm probabilitas. Igitur aleam periculoſam jaciunt confeſſarii, dum ſuis pœnitentibus deſpoticè ajunt, aliquid eſſe iis ſub mortali vetitum, vel præceptum, cùm ſciunt contrarium eſſe verè probabile practicè. 130

Idem S. Doctor 1.2. *q. 107. a. 4. in corp.* videtur hanc ipſam doctrinam confirmare ſua, & S. Auguſtini monitione, dum ita diſſerit: *In iis, quæ ex inſtitutione Sanctorum Patrum ſuperaddita ſunt præceptis Naturæ, Chriſti, & Apoſtolorum, moderationem attendendam eſſe dicit Auguſtin.* (ep. 19. cap. 10.) *ne converſatio fidelium oneroſa reddatur. Dicit enim ad inquiſitionem Januarii de quibuſdam, quod ipſam religionem noſtram, quam in manifeſtiſſimis, & pauciſſimis Sacramentis Dei voluit miſericordia eſſe liberam, ſerviliter premunt oneribus adeò ut tolerabilior* 131

bilior ſit conditio Iudaeorum, qui legalibus ſacramentis,non humanis præſumptionibus ſubjiciuntur. Hactenus S. Auguſtinus per os, & calamum S. Thomæ; & nos de illis, qui humanas ſanctiones non niſi ſeverè, ac rigidè explicandas, uſurpandas cenſent, quoties habent plures hujus auſteritatis magiſtros.

133 S. Thomæ adſtipulatur pietate æquè atque eruditione clariſſimus Joannes Gerſon, qui 3. *part. lect.* 4. *de vita ſpirit. coroll.* 11. ex profeſſo docet, probátque, neque Concionatores, neq; Theologiæ Profeſſores debere eſſe faciles ad aſſerendum, aliquas actiones, vel omiſſiones eſſe peccata mortalia; eò quòd per rigidas ſententias, quando non ſunt *Certiſſimæ*, non eruantur homines à luto peccatorum, ſed aliquando in illud profundiùs mergantur, quia deſperatiùs; quódque per hujuſmodi ſententias ita inquietentur conſcientiæ, ut in iis ſit ſolidum nihil. Ergo cenſet hic Doctor longè minùs eſſe id factitandum à Judicibus ſacris.

134 Id ipſum innuit Gabriel *in* 4. *diſt.* 15. *a.* 2. *in fin.* aſſerens: Incautum eſſe,& malum, affirmare aliquid eſſe peccatum mortale, quando non probatur ſufficienti authoritate, vel *Evidenti* ratione, quia, ut mox ſubdit, hoc eſt ponere laqueum pedibus ambulantium.

135 Quo etiam ſenſu loquitur P. Thomas Tamburinus *de Sacrificio ritè peragendo l.* 1. *c.* 6. *n.* 4. tradens hanc regulam: *Nullus eſt obligandus ſub culpa lethali,niſi manifeſtè conſtet de præcepto obligante*; laudátque pro hac regula Suarium *de legib. l.* 7. *c.* 15. Dianam *p.* 4. *tr.* 3. *reſ.* 58. March. ac Mæratium,quibus quis non adſtipuletur?

136 Facit inſuper apertè pro Confeſſariis, noſtram doctrinam ſuo facto probantibus Ludovicus Beja, atque P. Jac. Granadus,ut teſtantur eorum verba deſcripta ſuprà *num.* 102. Facit quoque tam pro his, quam pro aliis judicibus P. Azor, dum 1. *part. lib.* 2. *c.* 11. *ſtatim in principio*, ſtatuit hanc concluſionem: *Quotieſcunque res eſt, quæ apud juris interpretes ad odia, non favores ſpectat, inter duas opiniones ea eſt amplectenda, quæ eſt benignior, & mitior.* Et verò eum loqui de foro etiam externo, eſt certum ex initio capitis.

137 Eandem concluſionem, quatenus Confeſſarios concernit, validè confirmat exemplum P. Bernardini Realini, de quo in ejus vitæ Latinis typis excuſæ cap. 12. disertè aſſeritur,illum in excipiendis confeſſionibus fuiſſe plerumque ſectatum opiniones pœnitentibus favorabiles. Verba interpretis admetior. *Vt omni,quo poterat faciliori modo,ſaluti animarum conſuleret, ſententias, quæ in pœnitentium favorem cedunt, plerumque ſequi ſolebat, dummodo animi ſui puritati nihil officerent, pretioſiſſimi ſanguinis Domini noſtri, qui adeò dives eſt miſerationum, minimè parcus,aut avarus.*

Ideo autem hujus viri exemplo,& more noſtram concluſionem tam validè confirmari dicimus,quòd is fuerit & doctrina,prudentiáque humana,ac Divina excellens:& eximia prorſus ſanctitate (utor hoc encomio in eo ſenſu, in quo permittit declaratio Urbani VIII.) infinitis propemodum miraculis illuſtratâ inſignis, & uſque ad annum ætatis octogeſimum ſextum aſſiduus in ſummorum virorum, ac matronarum, omniſque generis plebeiorum hominum exomologeſibus ſumma cum approbatione & fructu excipiendis. Ut proinde huc quadret illud Innocentii *cap. De quibus diſtinct.* 20. *Sanctorum exempla perſpicaciter recordare*; & vulgata doctrina ex cap. *Fraternitatis*,& cap. *Literæ. de frig. & malef.* 138

Accedunt P. Jacobus Granadus,cujus aperta verba retuli ſupra *n.* 102. item Paſqualigus, 139
Joannes Sanchez, Diana, Caramuel, Leander de ſanctiſſimo Sacramento. Antoninus à Spiritu Sancto in Directorio Confeſſar. *Tract.* 5. *diſp.* 3. *ſect.* 8. quos nimis perſpicuum eſt, fuiſſe imbutos eo dogmate, pro quo hic pugnamus. Eis favet P. Alloza in Floribus V. Judex *n.* 28. quatenus tenet, judicem poſſe in favorem Rei ſequi ſententiam minùs probabilem,

Quamvis autem horum ſcriptorum aliqui tradiderint permultas reſolutiones particulares, quæ mihi non placent propter earum ſingularitatem,&laxitatem,(ut nominari volunt Sinnichius *in ſuo Saule Ex Rege*: Proſper Fagnanus, in toto Tractatu de opinion. probabili *in cap. Ne innitaris, de Conſtitut.*) ſeu non ſatis fundatam lenitatem, non poſſum tamen diffiteri, me ipſis adhærere, quatenus in actu ſeu ſignato, ſeu exercito ſuadent Confeſſariis, ut quando nanciſcuntur pœnitentes ægriùs (ut ſanè major pars) admittentes imperium procedentium, in his, aut illis caſibus juxta ſeveriores ſententias, abſtineant tali imperio directo, vel indirecto, gubernéntque eos ſecundum normam benigniorum, verè tamen,indubitanterque probabilium. Et verò id facerent judice P. Fabri in cit. Dialogo de Opinione Probabili *edition. Romana pag.* 85. etiam ipſi patroni ſeveritatis, ſi per decem, aut quindecim annos in Baſilica Principis Apoſtolorum Confeſſionibus excipiendis operam ſedulam navâſſent; *Certus ſum*,inquit ille,*fore ut mentem mutarent, & plurimùm de illo ſuo rigore remitterent.* Ut proinde non dubitem, quin hic Doctor approbet Concluſionem *n.* 58. poſitam, quatenus concernit ea Judices fori interni.

Manifeſtiùs approbant ex ordine PP. Prædicatorum Mariùs Serra,& de Velaſco,qui, (ut 140
videre eſt in Cenſura Laurentii Meyers præfixa Theologiæ Præter Intentionali D. Joannis Caramuelis,& ex parte apud Dianam *part.* 10. *tr.* 12. *reſ.* 57. ubi refert quoque in hunc ſenſum Hiero-

Digitized by Google

Hieronymum Garciam) profitentur, ſe in lucem emittere opiniones benigniores, ut onus confeſſionis reddant levius. Quorum judicio, & exemplo incitatus P.Fr. Laurentius Mayers, ex Ordine Sanctæ Mariæ de Mercede Redempt. Captiv. diſertè ſcribit hæc verba. *Theologiæ Moralis inſtitutores* (dico ego, Theologiæ Moralis uſuarii in Confeſſionali) *conſcientias fragiles, niſi neceſſarium ſit, lethalis culpæ vinculo non aſtringant; quæ ſanè conſcientias condemnandi neceſſitas, quamdiu hinc inde rationes probabiles militant, non reperietur.*

Ita Mayers, minimè dubitans, quin ita quoque ſenſerit unus è præcipuis ſui ævi Myſticis, Moralibúſque Theologis, Sanctus nimirum Dominicus, utpote qui ſuis Conſtitutionibus inſeruerit hæc verba: *Tenentur homines ex hoc* (nimiâ auſteritate in conſiliis) *ut ſalutem propriam negligant. Quapropter & relaxanda eſt, quantum fieri poteſt, rigiditas, & auſteritas in conſiliis, ac homines benignè tractandi ſunt.* Ita Sapientiſſimus, & Sanctiſſimus Patriarcha. Subſumo ego: atqui poteſt Confeſſarius, qui Doctoris, Conſiliarii & Judicis partes obit, relaxare rigiditatem, auſteritatémque, quando & verè, indubitantérque probabilis opinio facit ipſi jus, & pœnitens non niſi ægrè adduceretur ad ſe ſubjiciendum auſteritati; ergo tunc hæc eſt relaxanda; conſilia quippe, & præcepta, quæ ægrè admittuntur, communiter vel nullo modo, vel non niſi perquàm imperfectè mandantur executioni. Nullum violentum diuturnum. Eam ob rem plerique omnes Theologi arbitrantur, Confeſſarium omnino obligari accommodare ſe opinioni pœnitentis verè probabili.

141 Eidem noſtræ Concluſioni ſextæ, quatenus complectitur Confeſſarios, apertiſſimè ſubſcribit longo uſu peritus. P. Bonagratia Habſenſis Franciſcanus Capucinus, utpote qui in titulo, ac veſtibulo ſuæ venuſtæ ac perutilis Summulæ verè *ſelectarum quæſtionum Regularium* directè profeſſus, ſe eam conſcripſiſſe *in ſpecialem uſum FF. Capucinorum*, ſubdit in præfatione Edition. ſecundæ an. 1668. ſe ſelegiſſe opiniones, *ut plurimùm* benigniores. Et verò ſelegit re ipſâ, ut patet ex litera, & lectura docti illius libri.

SECTIO IX.

Iuris peritorum calculis firmatur eadem noſtra ſententia.

SUMMARIUM.

Nominantur I. C. faventes ſectantibus benigniora in judicando. 142. & ſeqq.

Adſertur & praxis Rotæ Romanæ. 144.

Sicut & Cameræ Spirenſis. 145.

Ac Neapolitana. 146.

Non tamen damnandi ſectantes contrarium morem. 147.

Præſumi ſolet pro judice. 148.

142 Quandoquidem in præcipuum robur noſtræ perſuaſionis de mitioribus placitis ſequendis produximus varios canones, varias leges, par eſt, ut iis ſubjiciamus illarum legitimos interpretes, adeóque JurisConſultos. Et verò ipſemet Coratius, quantumvis noſtræ doctrinæ acriter & conſtanter repugnans, attamen cit. *tit.* 9. de opinione probab. *n.* 100. pro illa nominat duodecim explanatores Juris, intérque hos utrumque Lancellotum, Cephal. atque alios non infimi ſubſellii, quibus addo Macagnanum *tract. de Communi opinione c.* 8. *n.* 8. integrè nobis aſſentientem. Addo & ſapientia, zelóque religionis Orthodoxæ clariſſimum Petrum Peckium *in reg. In pœnis. in* 6. *n.* 6. generatim pronunciantem, legem Eccleſiaſticam *ſemper* in meliorem partem explicari debere, quippe quæ naturali æquitati maximè conformatur. *Laym. l.* 3. *tr.* 3. *p.* 1. *c.* 6. *n.* 3. ex communiſſimo ſenſu canoniſtarum, & *cap.* 1. *de dol. & contum.* Addo quoque Caballum *in reſolut. crim. caſ.* 200. *n.* 145. teſtantem cum Jaſone, atque aliis, in criminalibus tenendam ſemper eſſe opinionem, quæ in mitiorem partem vergit.

143 Lancelloto Paſqualigus ſuccenturiat Modit. Farin. Decium, Menochium: cùm tamen hic *de arbitr. caſ.* 339. *n.* 21. *jud.* nobis potiùs adverſetur, quàm patrocinetur.

Rectiùs pro nobis nominari poſſunt Hoſt. Abb. Felin. Jaſon, Everh Marian. Curtius, & plurimi alii, qui teſte ipſomet Coratio *cit. tit.* 9. *num.* 109. *poſt med.* docent, generatim in omnibus cauſis favorabilibus eſſe opinionem hiſce patrocinantem anteferendam communi contrariæ; teſtatúrque *ibid.* idem Coratius, hanc doctrinam eſſe communem ac receptiſſimam, & *n.* 112 fatetur, eſſe magis communem. Cauſæ autem favorabiles ſunt, quæ agitantur pro matrimonio, libertate, dote, teſtamento *c. fin. de ſent. & re jud.* ac generatim cauſæ piæ ſunt cauſæ favorabiles.

144 Rectiſſimè autem in Clypei noſtri defenſionem appellabimus auguſtiſſimum, ſupremúmque tribunal Chriſtiani orbis, videlicet Rotam Romanam, de qua, ipſius Deciſionum *part.* 2. *deciſ.* 12 *n.* 2. ita teſtatur Cantuccius: *Rota ſolita eſt ſemper amplecti æquitatem, omiſſo rigore, niſi in caſu, in quo rigor eſſet ſervandus.*

Hunc autem morem tanti fecerunt Reverendiſſimi Domini Auditores, ut propter illum, in lite, quam terminârunt, cenſuerint, non eſſe habendam rationem longè tunc receptiſsimæ ſententiæ Bart. Abbat. Jaſ. Fel. Deciſ, aliorúmque Canoniſtarum; & Legiſtarum do-

centium,

Digitized by Google

centium juriſdictionem à ſede Apoſtolica delegatam Vicario alicujus Epiſcopi, exſpirare per illius (Vicarii, inquam,) obitum, vel amotionem, & non tranſire ad ſucceſſorem; ſed hac communiori multò opinione inſuper habita (tametſi allegata fuerit ab Actore) pronuntiaverint pro Reo.

Ei opinioni ſupremæ Curiæ Eccleſiaſticæ
145 jungamus ſupremam civilem, ſcil. Spirenſem, quæ, ut refert Mynſingerus in eàdem Aſſeſſor, *Centur.* 1. *obſerv.* 7. obnitente quamvis ſenatu mortuorum JCtorum, in facti contingentia judicavit, quando quis pluries appellavit, ſtare in ipſius arbitrio, quam velit proſequi appellationem. Additque idem Mynſingerus, in illam curiæ Spirenſis ſententiam inclinâſſe Dominos de Rota Cur autem? utique, quia benignior, clementior, humanior.

146 Nec exiguo apud prudentes loco eſſe debet exemplum Curiæ Neapolitanæ, ſolitæ habere cognitores, eruditione ſapientiâque divina, & humana præcellentes Ea verò nequicquam adverſante Navarro, aliorúmque Juris peritorum cœtu pronuntiavit: homicidam eſſe, ac fuiſſe capacem penſionis Eccleſiaſticæ, ut teſtatur Riccius *in praxi Irregularit deciſion.* 424 cur ita? Quia ſcilicet oppoſita ſententia Suarii Theologi eſt humanior.

Equidem nominati hactenus Theologi, JurisConſulti, Judices ſacri, laicíque ſunt utique maximè idonei ad conciliandam probabilitatem practicam concluſioni noſtræ primariæ: rationes verò, Jura, & reſponſiones ad argumenta oppoſitæ, majorem probabilitatem inducunt, quàm habeat contraria.

147 Abſit autem, ut damnemus, aut reprehenſione, vel ullo cavillo dignos cenſeamus judices, qui contraria hactenus diſſertis ſentiunt, agúntque, nam & Catoni ſuam ſeveritatem nemo vitio vertit, niſi ſeveram caſtigationem ipſe meritus, & ii procedunt ex perſuaſione prudentibus rationibus nitente, præſertim judices fori externi, ſectantes ſenſa communiora Doctorum, à quibus revera ſæpe nequeunt recedere ſine gravi ſuo, aliorúmque privato, & etiam quandoque publico incommodo; Et
148 generatim *pro his, quæ à Iudice fiunt, præſumitur, quòd omnia ritè fuerint peracta*: text. *in c. Bonæ* 13. *de elect.* eſto, ſeverior ſit, quàm eſſe debere videatur aliis, fortè non perpendentibus illam gnomen *cap. Inter.* de conſuet. *Conſuetudo* (multò magis opinio) *ex qua diſrumpitur nervus Eccleſiaſticæ diſciplinæ, irritanda eſt.* Et illam *cap.* 1. de poſtul. prælat. *Sunt quædam culpæ, in quibus culpa eſt, relaxare vindictam.*

SECTIO X.

Satis fit quinque primis argumentis propoſitis Sectione tertia.

SVMMARIVM.

Reſpondetur ad rationem n. 33. *productam contra ſectationem opinionis benign.* 149.
Et ad num. 34. *prolatam.* 150.
Et ad petitam n. 35. *ex capit. Inquiſitioni.* 151.
Sicut & ad textus ſacræ ſcripturæ 36. *adductos.* 152.
Explicatur ſententia ex libro Iob. 153.
Et illa: Beatus vir, qui ſemper eſt pavidus. 154.
Atque illa: In dubio tutior pars eſt eligenda. 156.
Multi Canones continent potiùs conſilium, quàm præceptum. 156.
Alia eſt dubitantis, alia opinantis ratio. 157.
Confeſſarii benigni ſequuntur in concreto tutiora. 158.
Sententia: Tene certum, dimitte incertum, quomodo intelligenda. 160.
An etiam in Articulo mortis liceat ſequi opiniones minus tutas. 163.
Et ſingulariter quando ea verſantur circa neceſſaria neceſſitate medii. 164.
Numerus, & qualitas propugnantium licitam ſectationem benignarum opinionum, reddit aliquem ſecurum coram divino tribunali. 165.

AD primam rationem in favorem rigidiorum Judicum productam *ſect.* 2. reſpondetur ex S. Auguſtino, relato *in cap. Prodeſt.* 23. *q.* 5. ſic reſolvente; Et *plectendo, & ignoſcendo hoc ſolum bene agitur, ut vita hominum corrigatur.* Conſequenter tunc ſolùm infligenda eſt illa pœna, quæ magis timetur, quando ea eſt neceſſaria ad emendationem; ergo non ſit abſolutè Judici poteſtas infligendi maximè formidatam, & proinde maximè atrocem. Unde licèt pœnæ ſint hac ætate plerumque arbitrariæ. *Maranta in Specul. part.* 4. *diſt.* . *n.* 45. attamen ſemper infligenda eſt minor, ſi hujus irrogatione poſſit & reus ad frugem reduci, & bono publico conſuli. cap. *Ea vindicta* 23. *q.* 4. & cap. *Vt fama de ſentent. excomm.* legatur idem S. Doctor tota Epiſtola 54. qua Macedonium Prætorem hortatur ad lenitatem in cauſis criminalibus. 149

Ad alteram rationem allatam *n.* 34. reſpondetur, à nobis non ſuaderi judicibus tantam lenitatem, ut per impunitatis audaciam fiant, qui nequam fuerant, nequiores, ut loquar cum Innocentio *cit. cap. Famæ*, ſed tantùm, ut eâ voluntate vindicet, qua pater parvuum filium flagellat quem per ætatem odiſſe nondum poteſt. 150

Digitized by Google

teſt. S. Auguſtinus relatus *cap. An vindicta* 23. *q.* 4. *Hinc enim* (pergit idem Sanctus in rem noſtram) *aptiſſimum exemplum datur, quo ſatis apparet, poſſe peccatum omne potiùs vindicari, quàm impunitum relinqui.* Textus autem, quem Petrus ab Angelis ſuprà relatus digito demonſtrat, ita integre habet: *Qui vitiis nutriendis parcit, & favet, ne contriſtet peccantium voluntatem, tam non eſt miſericors, quàm qui non vult cultrum rapere puero, ne audiat plorantem.* Nos ſanè tam vecordi, aut effœminato judici nullum ſub noſtro Clypeo præbemus aſylum.

151 Ad cap. *Inquiſitioni* productum ſuprà *n* 35. reſpondetur, Pontificem loqui de illa conjuge, quæ orto dubio nullam adhibuit diligentiam pro veritate inveſtiganda; ſi hanc quippe inveſtigavit, at perveſtigare, reperireque non potuit, nihil reperiendo in alterutram partem, poterit etiam petere debitum. Barboſa *in cit. cap. Inquiſitioni*, poſt Socinum, Valentiam, & alios contra Gutierez. Quæ explicatio ſi vera eſt, ut veram eſſe probavimus *tom. priore* ſeu in Experientiis Theologicis *Tr.* 10. *Caſ.* 16. *n.* 643. confirmatur validè noſtra principalis Concluſio, quandoquidem talis mulier petendo debitum non ſequitur partem tutiorem.

152 Ad textus è Scriptura allatos *n.* 36. reſpondetur, in primis opponendo iſtos: *Latum mandatum tuum nimis.* Pſalm. 118. *Jugum meum ſuave eſt, & onus meum leve.* Matth. 11. *Mandata ejus gravia non ſunt.* 1 Joann. 5. Atqui neque jugum Chriſti ſuave, neque mandata Dei levia, & lata dici poſſunt, ſi quidem obligant in eo ſenſu rigido, in quo explicantur ab uno, aut pluribus Patribus, interpretibus, aut Theologis, cùm interim non deſint, qui verè prudenter aſſerant, poſſe benigniùs exponi.

153 Reſpondetur deinde, recitatæ ſententiæ ex S. Job litteralem ſenſum eſſe alium, quàm vulgò putetur, hunc ſcilicet: *Quocunque tandem remedio adleniendum dolorem utar, timendum mihi eſt à laborioſiſſimis operibus, ſeu doloribus acerbiſſimis, quibus conficior; ſuperant enim omnes remediorum vires.* Vide Pinedam, qui ex Septuaginta, & Chaldæo interpretatur hunc locum.

154 At verò ſententia illa Salomonis: *Beatus homo, qui ſemper eſt pavidus*, poteſt vel cum S. Greg. aliiſque ita exponi: *Beatus homo, qui ſemper metuit extremum judicium*; vel cum S. Chryſ. ſic: *Beatus homo, qui ex timore Dei obſervat ejus omnia præcepta*; vel cum Corn. Janſenio ſic: *Felix, qui ſic in omnibus rebus eſt timidus, ut proſpiciat, ne quid temere aggrediatur; at, qui mentis eſt dura, hoc eſt obſtinata, nihil curans, quidquid ſuggeritur, ſæpe in gravia incommoda incidit.* Et hanc interpretationem admittit P. Cornelius à Lapide referens alias.

155 Quamobrem neutro allatorum textuum probatur eſſe in rigidas potiùs, quàm in benignas ſententias declinandum.

Ad illam regulam Juris: *In dubio tutior pars* 156 *eſt eligenda*, quæ non habetur quidem expreſſè in Jure Canonico, ſed tamen rectè deſumitur ex cap. *Ad audientiam de homicidio*, ubi Pontifex ita loquitur: *In dubiis ſemitam debemus eligere tutiorem*, ad illam, inquam, reſpondetur imprimis, ipſam in eo ſenſu, in quo illa uſus eſt Pontifex, non continere ullum præceptum, ſed ſolummodo bonam rationem inſtructionemque, ut videre eſt apud minimè laxum Navarrum *in cap. Si quis autem, de pœnit. diſt.* 7. *n.* 34. ex profeſſo, & Suarez *Tom.* 5. *in* 3. *part. diſp.* 40. *ſect.* 6. nemine prudenter ambigente, quin multi canones, multæ leges contineant conſilia potiùs, quàm præcepta, ut patet vel ex Leg. *Is qui* 24. *ff. de re judicat.* inque hanc rem laudatur Auguſtinus relatus can. *Jam nunc* 28. *q.* 1. ita pronuntians: *Multa ſunt facienda non jubente lege, ſed libera charitate.* Vide cap. *In canonicis. diſt.* 19. & cap. *De quibus. diſt.* 20.

157 Reſpondetur deinde, diſparem eſſe rationem dubitantis, & opinantis, nam proxima regula honeſtæ operationis eſt judicium, ut conſtat ex S. Thom. 1. 2. *q.* 19 *a.* 3. & ejus interpretibus; non autem dubitatio; cùm ergo dubitans careat regula, utpote qui non judicet, ſed dubitet, meritò jubetur ſequi tutiora; at cùm opinans certò probabiliter, habeat veram regulam, non eſt cur ei præcipiatur, ut tutiora conſectetur. Et verò illum textum eſſe intelligendum de propriè dubitante, obſervat Juris peritiſſimus Angelus verb. *Opinio n.* 2.

158 Quamquam ſi rem hanc non in abſtracto, ſed in concreto, & cum ſuis circumſtantiis perpendamus, revera Confeſſarii tutiora ſequuntur, dùm communiter procedunt ſecundùm opiniones benigniores verè probabiles. Tum quia procedendo ſecundùm illas & inſiſtunt probabilioribus communiter. Suprà *n.* 115. & relinquunt pœnitentes in poſſeſſione ſuæ libertatis, adeóque vitant peccatum, ab iis committi ſolitum, qui alios legitima poſſeſſione, ſine ſufficiente cauſa privant. Tum quia *in dubio benigniorem interpretationem ſequi non mi-* 159 *nùs juſtius eſt, quàm tutius*, inquit Marcellus *in leg. Ea quæ in partes. ff. de reg. jur.* Tum quia obſequuntur tot ſacris canonibus, tot civilibus legibus mandantibus, vel ſuadentibus, ut in dubio, ſeu quando res eſt inter eruditos anceps, ac controverſa, conſectentur mitiora. Tum quia ſua benignitate efficiunt, ut plura bona opera, pauciora peccata committantur, juxta rationem allatam *n.* 178. Vide, ſi placet, Joan. Sancium *in ſelect. diſp.* 42. *n.* 13. ſubtiliter obſervantem, illas duas regulas: *In dubio melior eſt conditio poſſidentis.* Et: *In dubio tutior pars eſt eligenda*, nequaquam ſibi adverſari, ſed unam ab altera juvari & explicari.

Ad

Digitized by Google

160 Ad illud monitum: *Tene certum, dimitte incertum*: quod ex S. Auguſt. deſcripſit Gratianus, reſpondetur vel cum Navarro *loc. cit. n.* 30. regulariter continere conſilium, non præceptum; vel cum S. Antonin. 1. *part. tit.* 3. *c.* 10. §. 10. *ſub finem*, S. Auguſtinum loqui providè de eo, qui differt pœnitentiam uſque ad extremum vitæ, cujus ſalvatio cùm ſit dubia, idcirco quòd ſit valde dubium, utrùm veram pœnitentiam agat, vel ſit acturus, ideo providè monet S. Auguſt. tunc agendam eſſe pœnitentiam, quando ejus ſinceritas nequit meritò in dubium revocari.

161 Doctrina S. Auguſtini hoc modo intellecta non tangit ullo modo judices, utentes reſpectu ſuorum reorum ſententiis practicis certò probabilibus; quandoquidem id faciunt inducti Legibus, & Canonibus eam praxin vel præcipientibus, vel certè permittentibus extra eventus, quos indicavimus *n.* 26. *& ſeqq.*

162 Quod verò attinet perſonas privatas, adeóq; illos homines; qui reſpectu ſui ipſorum uſurpant minus (materialiter) tutas, certò tamen probabiles practicè opiniones, cùm poſſent ſine notabili incommodo hanc, aut illam actionem exercere ex norma tutiorum, probabiliorúmque, plures DD. adeò confidenter jubent illos eſſe ſecuros, ut ne quidem in articulo mortis adigant ad ſectandas magis tutas, magiſve probabiles practicè. Ita ſanè Joannes Sanchez in ſelect. *diſp.* 9. *n.* 8. Cardin. de Lugo de pœnit. *diſp.* 7. *Sect.* 13. *n.* 273. *&* 275. Antonius à Spiritu Sancto in Directorio Confeſſarior. *part.* 1. *Tr.* 5. *diſp.* 3. *Sect.* 8. aliique plu-
163 res. Quæ doctrina videtur probari uſu plerorumque omnium pœnitentium, & Confeſſariorum: nec enim pœnitentes conſuevêre ſeu ſponte, ſeu mandato ſuorum Confeſſariorum aperire in articulo mortis, ſe per vitæ decurſum fuiſſe conſectatos, extra aliquam neceſſitatem, hanc aut illam ſententiam minùs tutam minúſque probabilem; deberent autem id manifeſtare in eo articulo, ſi nefas eſſet, ſe etiam accommodare illis omnibus practicè probabilibus, quarum uſus permiſſus eſt extra talem articulum, ſicuti & facere reſtitutiones, ſolutiones, ultimas voluntates ex norma tutiorum ſententiarum.

164 Quapropter ii Doctores negabunt, dubitandum eſſe, quin agant veram pœnitentiam in eo etiam æternitatis proximæ ingreſſu ii, de quibus loquimur, adeóque licèt Sacramento pœnitentiæ tunc adjungant attritionem, ut exprimit ſingulariter Antonius à Spiritu Sancto *loco citato* poſt Lugonem. Quorum doctrinam examinandi non eſt hic locus. Solùm dico duo. Primum, eſſe à Confeſſario omnibus modis ſuadendum pœnitentibus, ut in eo articulo ſequantur tutiorem, è contrariis opinionibus, ſaltem ſi agatur de mediis neceſſariis neceſſitate medii, nam probabilitas opinionis etſi excuſet à peccato formali, non tamen ſupplet neceſſaria neceſſitate medii. Alterum, ſi Confeſſarius nequeat pœnitenti etiam moribundo ulla ratione, atque obteſtatione perſuadere uſum opinionis practicè tutioris, & fortè ſimul probabilioris, ei non neget abſolutionem, ſiquidem DD. aſſerentes communiter Confeſſarium obligari ſequi opinionem pœnitentis verè probabilem, non excludunt articulũ mortis.

Quamvis autem non diffitear, pleroſque 165
Theologos Societatis eſſe in numero illorum plus centum octoginta, quos *n.* 5. retuli ex P. Terillo, & Saraſa, poſſe in arenam produci adverſus inficiantes, etiam extra mortis diſcrimen, permiſſam ſectationem ſententiæ certò practicè probabilis, certum tamen eſt, poſſe multò plures, ex aliis familiis Religioſis, Cleróque Seculari nominari, qui partim ante noſtros omnes, partim cum, & poſt primos è noſtris eandem tradidêre doctrinam. Equidem P. Saraſa de *Arte ſemper gaudendi* in calce *Tr.* 4. inter illos centum octoginta novem, quos producit in favorem hujus benignioris opinionis, nominat è Societate noſtra ſolùm quadraginta duos, reliqui ſunt vel ex ſæcularibus, vel ex aliis familiis Religioſis, ut è Dominicana viginti ſex, Franciſcana ſedecim, quibus Franciſcanis addo Boſcum, Bonagratiam, Andream Möhr, recentiſſimum, amiciſſimúmque Brunonem Neueſter, atque in gratiam Antidecalogiſtæ totum Illuſtriſſimum Monaſterium S. Galli in ſuo Curſu Theologico Reverendiſſimum & Illuſtriſſimum Auguſtinum Reding de Biberegg, Principem atque Abbatem Einſidlenſem, itémque Reverendiſſimum D. Abbatem Chriſtophorum Raſslerum, locis alibi à me citatis; quos ſui Illuſtriſſimi Ordinis ſoles, certè aſtra non fatua, ſi vidiſſet ille Antidecalogiſta, modeſtiùs, ut credo, ſtrinxiſſet calamum in Probabiliſtas, ut per Sarcaſmum appellitat ipſe Improbabiliſta Patronos opinionum, certò quidem, minùs tamen probabilium. Certè univerſim inter patronos illius ejuſdem doctrinæ extiterunt tam multi ſapientiâ, Deique timore adeò illuſtres, ut nobis perſuadere non poſſimus, illum hominem à Patre miſericordiarum punitum iri, qui tantorum virorum authoritate nixus exercet actionem, quam quidem veroſimile ſit, eſſe à parte rei, ſeu materialiter interdictam, attamen verè, indubitantérque probabile ſit, eſſe permiſſam, ſeu non interdictam à Deo, neque ab alio legitimo Superiore, dummodo ſit homo ita diſpoſitus, ut actionem illam eſſet omiſſurus, ſi noſſet eſſe vetitam, quemadmodum expreſſimus etiam in altera editione hujuſce Tractatûs.

SECTIO XI.

Reſpondetur ad Argumenta petita ex Autoritate Sanctorum Patrum.

SVMMARIVM.

Cur Sancti Patres fuerint olim ſeveriores? 166.
Non erant tales in Confeſſionali, quales in Cathedra. 167.
Officia Confeſſarii. 168.
Quanta facta mutatio Theologia? 169.
Et cur? 170.
Praclara ingenia multa novant. ibid.
Referuntur nonnulla obſoleta ſententia antiquorum Theologorum. 171.
Recentiores ſunt in materia morali praferendi antiquis. 174.
Explicatur aliter, quàm ſolet, illa ſententia S. Gregorii: Bonarum mentium eſt, ibi culpam agnoſcere, ubi culpa non eſt. 175.

166 AD rationem *n.* 36. ex uſu primitivæ Eccleſiæ deſumptam reſpondetur, nos magiſtro uſu didiciſſe, non expedire moribus poſteriorum ſæculorum uſum rigoris, qui ſex vel octo prioribus ſæculis viguit in Eccloſia; atqui procedendum eſt, prout tempora poſtulare videntur *c. finali*, de tranſact. *Et novis morbis nova convenit antidota praparare*, text. *c.* Cæterùm *de juram. calumn.*

167 Ad exemplum SS. Chryſoſt. Climaci & aliorũ quorundam SS. Patrum reſpondetur, fatendum quidem eſſe, illos cum magnis exaggerationibus fuiſſe tum ex ſuggeſtu, tum per epiſtolas inſectatos, quidquid ſpeciem mali habebat, nõ tamen idcirco conſtare, illos eâdem ſeveritate uſos, dum operam dabant ſecretò enarrantibus peccata ſua; nam hodieq; fit, ut multi præcones divini verbi ſint in ſuggeſtu leones, in confeſſionali canes, non quidem muti, ſed blandi, qui etiam linguâ ſaniem detergant, juxta S.
168 Gregorium *homil.* 40. *in Evang.* Nec immeritò aliam rationem è pulpito, aliam in tribunali ſacro tenent, quia ſcilicet aliam ibi, aliam hîc perſonam ſuſtinent: ibi Hortatoris, hîc Judicis. Trident. *Seſſ.* 14. *c.* 5. Judex autem tenetur parere regulis Juris pronuntiantibus: *Circa vitam alienam eſto benignus. c. Alligant.* 16. *q.* 7. Sis facilis ad liberationem, difficilis ad obligationem imponendam. *l. Arrianus, ff. de oblig. & action.* Adde, quod boni, fideliſq; Medici (qualis quidem debet eſſe omnis Confeſſarius. *c. Omnis utriuſque, de pœnit. & remiſſ.*) ſit, uti remediis quàm leniſſimis, ſi ea profutura cenſeantur.

169 Adde etiam, ſi verè ſcripſit Adam. Tannerus *in praf.* 1. *Tomi Theol. Scholaſt.* tantam eſſe in ſententiis Theologicis ad fidem non ſpectantibus factam mutationem, ut ferè jam ſit alia Theolog. Scholaſtica, quàm fuerit annis 30. priuſquam ſuos ſanè quàm utiles Tomos Theologicos mitteret in lucem, longè veriùs dici poſſe, jam eſſe longè aliam Theologiam Moralem, quàm fuerit abhinc duobus, ſex, octo, decem aut pluribus ſæculis: quia (ut alias hujus diverſitatis rationes omittamus) permultæ Leges Eccleſiaſticæ, quarum uſus olim maximè vigebat, jam penitus abiêre in deſuetudinem; aliæ quaſi in earum locum ſubrogatæ; multarum facta declaratio per conſuetudines, aut legislatores, juxta leg. *Si de interpretatione. ff. de legib.* & elegantem textum in cap. *Inter alia, de ſent. excomm.* plurimæ novæ, optimæq; ra-
tiones, ſeu argumenta inventa adverſus vete- 170
rum perſuaſiones, inventa, inquam, non eò quòd ſit pigri ingenii, contentum eſſe iis, quæ ab aliis ſunt inventa, ſicuti ſcribit Quintilianus *l.* 10. *inſtit. c.* 2. ſed quòd præclara ingenia multa novent circa ſcientias, teſte Judæorum diſertiſſimo Philone *l.* 1. *de vita Moyſis*, & tunc optimo jure, quando cernunt, antiqua laborare vitio aut caliginis, aut alterius infirmitatis.

Atq; hæ ſunt præcipuæ cauſæ, cur cum San- 171
chez, Paſqualigo *deciſ.* 364. & aliis contra Silveſtrum V. *opinio quaſt.* 2. & Baldellum *in Theol. mor. l.* 4. *diſp.* 11. exiſtimẽ, Recentiorum Theologorum Moralium judicio eſſe (reliquis paribus) potiùs ſtandum, quàm antiquorum; & quò recentior eſt aliquis autor, eò plus (cæteris parib⁹) ei tribuo aſſerenti, aut neganti aliquid de obligatione hujus, aut illius legis, vel conſuetudinis. Nam temporum noſtrorũ ingenia non ſunt deſpicienda, perinde ac ſi laſſa, & effœta natura nil laudabile pariat, ut cum Columella loquar, ſed maximi facienda, utpote proferẽtia de theſauris ſuis nova & vetera ſimul. *Matth.* 13

Et verò quis toleret aſſerentes 1. Contra nul- 172
lum præceptum humanũ delinqui mortaliter, niſi delinquatur ex contemptu, id eſt, frequenter? 2. Ebrietatem non eſſe crimen lethale, niſi ſit aſſidua? 3. Danti operam rei illicitæ imputari omnia mala inde ſecuta, etſi nullo modo prævisa? 4. Reum eſſe noxæ lethalis, qui abſq; rationabili cauſa facit ſacrum, nondum recitato matutino? 5. Neminem obligari Legibus loci, in quo habitat, niſi cogitet illic vitam claudere? 6. Confeſſionem, & abſolutionem per ſcripta factas valere? 7. Propoſitum rei bonæ æquè graviter obligare, atq; obligat vera
promiſſio? Et tamen primum horum docuere 173
permulti ex priſcis Theologis & Canoniſtis; alterum plerique omnes Canoniſtæ, & Theologi non pauci. Tertium habebatur ferè inſtar axiomatis apud antiquos præſertim Canoniſtas. Quartum tenuêre omnes ad unum Canoniſtæ, Summiſtæ, Theologi, teſte, Azor *part.* 1. *l.* 10. *c.* 8. ſicuti & quintum communiter omnes, teſte eodem Azor *part.* 1. *lib.* 5. *c.* 11 Sextum plurimi cum Navarr. ipſo in Manual. *c.* 21. *n.* 36. Septimum communiter Canoniſtæ, ut teſtatur Cævallos *in Spec. comm. opin. contra cõ. q.* 748.

Laudamus veteres, ſed noſtris utimur annis, 174
canit alio ſenſu Poëta, nos noſtro. Ita quippe veneramur, ſuſpicimus canam Antiquitatem, ut Junioribus, in re præſertim Morali confidentiùs plerumque innitamur, atq; adhæreamus,

utpote

utpote & veterum ſincero,& ſuomet defæcato ſucco validis: illorum quoque lapſu nonnunquam doctus,& effectis peritioribus.

175 Sententia S. Gregorii propoſita *n.* 37. longè alium literalem ſenſum habet, quàm ſit is, in quo ſolet ea ab Aſceſeos Magiſtris uſurpari; etenim S.Pater *c. fin. diſt.* 5.(ex quo illa ſententia deſumpta eſt) de muliere menſtrua patiente ita ſtatuit: *Sanctæ communionis myſterium in eiſdem* (menſtruorum) *diebus percipere non debet prohiberi; ſi autem ex magna veneratione percipere non præſumpſerit, laudanda eſt; ſed ſi ſuſceperit, non eſt judicanda: Bonarum quippe mentium eſt, ibi culpam agnoſcere, ubi culpa non eſt; quia ſæpe ſine culpa agitur, quod venit ex culpa. Unde etiam cum eſurimus, ſine culpa comedimus, quibus ex culpa primi hominis eſt factum, ut eſuriamus.*

176 Hactenus S. Gregorius; ex cujus toto diſcurſu palàm eſt, eum plus non velle, quàm ut in peccatorum effectibus ſimus memores ipſorum peccatorum, ex quibus illi effectus oriuntur, eáque defleamus, & propter illa nos plectamus.

SECTIO XII.

Diluuntur VIII. IX. X. Objectiones ex allatis Sect. Secundâ.

SUMMARIUM.

Explicatur ſententia Paulina: Ab omni ſpecie mala abſtinete vos. 177.
Et ad objectionem: quòd per uſum benignarum opinionum laxetur diſciplina. 178.
Cur mitigandus rigor? 178.
Gerſon conqueritur de multitudine Legum Eccleſiaſticarum. 181.
Refellitur Manriqueana querela de docentibus benigniora. 183.
Referuntur ſelecta quædam Iuris pronuntiata obſervanda Iudicibus. 184.
Neglectus horum pronuntiatorum eſt pernicioſus bono publico, non autem uſus benigniorum verè probabilium opinionum. 185.
Hac ætate communiter expedit dare locum potiùs benignioribus, quàm rigidioribus ſententiis. 188.

177 AD rationem allatam *num.* 39. dico, eâ plus non probari, quàm quod ultro conceſſi *num.* 46. aut certè, ſi verba Apoſtoli continent non ſolùm conſilium, ſicuti continent nonnulla alia, quæ eodem capite proponit, ſed verum præceptum, intelligenda ſunt de caſu, quo non abſtinendo à ſpecie mala, præbetur alteri ſcandalum, qua de re mox *num.* 185.

Ad aliam *num.* 30. productam rationem reſpondetur, per uſum benigniorum non laxari 178 illicitè conſcientias, nec diſciplinam peſſumdari; nam diſciplina Chriſtiana & Religioſa non conſiſtit in eo, ut præſtemus ea, quæ prudens ratio declarat eſſe nobis arbitraria, ſed ut ea integrè perficiamus, ad quæ certum eſt, nos ex vi præceptorum Divinorum, Eccleſiaſticorum, Regularium obligari. Sapienter enim inſignis morum Religioſorum Magiſter Alphonſus Rodriquez *part.* 1. *tract.* 2. *cap.* 2. obſervat, vitæ Religioſæ perfectionem conſiſtere in iis ſolis, quæ à præſidibus, & Regula præcipiuntur.

Fateor, non eſſe laxandas habenas homini- 179 bus, ut pravis ſuis cupidinibus velificando, & obſequendo ruant in præceps; ſin ita peritè illos regere poſſum, ut teneant planam ſemitam, veſtigiis prudentum, clarorúmque virorum notatam, ac denique perveniant ad patriam, ad quam omnes tendimus, cur, obſecro, reluctantes traham per aſpera cum vitæ diſcrimine? *Immoderatus rigor diſciplinæ quos corripit, non corrigit, ſed in laqueum diaboli præcipitanter impellit*, ait appoſitè S. Ivo I. C. Phœbus, *Ep.* 82.

Certè tantus eſt Legum Eccleſiaſticarum, 180 ordinationúmque Regularium numerus, ut ſi velimus pleraſque ſecundùm rigidiorem ſenſum explanare, ſimus homines adducturi non ad emendationem, ſed ad deſperationem. Gerſon relatus *n.* 133. Cùm tamen *nulla juris ratio patiatur, ut quæ ſalubriter pro utilitate hominum introducuntur, ea nos duriore interpretatione contra ipſorum commodum producamus ad ſeveritatem* text. *l* 15. *ff. de leg.*

Lege ſis Joannem Gerſonem, loco, quem 181 *n.* 36. citavi, *in coroll. XII.* ubi queritur, fuiſſe jam ſuo tempore adeò multiplicatas leges Eccleſiaſticas, vix ut quis omnes legere, nedum obſervare poſſet. Et piiſſimus Navarrus *in Manuali c.* 27. *n.* 50. diu petivit videre Pontificem, qui numerum excommunicationum minueret, ſaltem quoad forum conſcientiæ. Idémque *c.* 23. *n.* 55. præmiſerat, fore conveniens, ut leges humanæ, quæ ad mortale obligarent, eſſent paucæ.

Denique ad illud, quod de ſcandalo Puſil- 182 lorum objicitur eodem *n.* 39. repono in primis doctrinam cap. 2. *de reg. jur. in* 5. pronuntiantis: *Utilius ſcandalum naſci permittitur, quam veritas relinquatur.* Addo, nec multorum eſſe hoc ſcandalum, nec illorum, qui non facilè, ſi velint, edoceri, ac percipere veritatem à nobis traditam poſſint, & ideo hæc non debet propter illos omitti, ut liquet ex doctrina S. Thom. 2. 2. *q.* 43. *a.* 7. *in fin. corp.* & Gloſſa *in citatam Regulam.*

Atque ex his patet etiam reſponſio ad inju- 183 ſtam Michaelis Manrique querelam, qui longè majus operæ pretium feciſſet, ſi omni inge-

nii contentione allaboràſſet, perſuadere omnibus Judicibus Eccleſiaſticis, & ſæcularibus, ut præ oculis ſemper habeant, atque in uſum deducant illa Juris utriuſque pronun-
184 tiata: *Non ex affectu carnali, ſed diſcreto judicio judicandum eſt.* cap. unic. *Vt eccl. benef. ſin. dim.* Item: *Judex potiùs concordiâ, quàm judicio litem terminet.* cap. 1. *De mut. petit.* Item: *Xenia* (ſeu munera) *paſſim accipere eſt viliſſimum, omnia avariſſimum L.* Solent *ff. de offic. proconſ.* Item: *Omnes magiſtratus, & divini judices breviter lites deciduntо.* L. unic. *Cod. de jud.* Item: *Cùm ſunt partium jura obſcura, Reo favendum eſt potiùs, quàm Actori* (aut Fiſco) cap. Cùm ſunt. *De Reg. jur. in 6.* Item: *In judiciis non eſt acceptio perſonarum habenda,* Reg. 12. *eod.* Item: *Interpretatione Legum pœnæ potiùs molliendæ, quàm aſperandæ ſunt.* Leg. Interpretatione. *ff. de pœnis* & cap. *Pœna, de pœnit. diſt.* 1. Poſtremò illud Siracidæ: *In judicando eſto pupillis miſericors, &c.*

185 Ex harum, ſimiliúmque Regularum neglectu emergunt damna publica, ac privata; patrimoniorum profuſiones: viduarum, pupillorúmque lacrymabiles oppreſſiones: mediæ, maximæ capitis diminutiones. Nullum autem per ſe verum damnum ex uſu clementium ſententiarum verè, & certò probabilium; ſiquidem *nemo damnum facit, niſi qui id facit, quod facere jus non habet,* ut loquitur Paulus *l.* 121. *ff. de reg. jur.*

186 Cæterùm in noſtris Vindiciis Theologicis, quas huic tractatui ſubjicimus, ſatis *Sect.* 17. confutabuntur Michaëlis Manrique injuſtæ querelæ de Theologis.

187 Ad argumentum ex Cajetano deſumptum reſpondetur, illum eſſe à peccato immunem, qui ſe, aut alium periculo peccati materialis exponit tam juſtis de cauſis, quàm ſunt eæ, quas pro ſexta concluſione noſtra attulimus.

188 Dictis hac & priore Sectione addo, à me non doceri, eſſe à Confeſſariis ſententias minùs tutas practicandas, ubi facilè, adeóque cum fructu pœnitentium ſpirituali poſſunt tutiores; id quippe repugnaret Concluſioni poſitæ, probatæ, defenſæ *n.* 46. *& ſeqq.* ſed tunc ſolùm, quando nequeunt commodè. Quia verò hac ætate communiter in uſum rediguntur utiliùs benignæ, quàm rigidæ, quæ tamen benignæ ſint indubitanter probabiles practicè, & procedendum eſt, prout exigunt tempora, *cap. fin. de tranſ.* idcirco vera eſt noſtra Principalis Concluſio; nec ullo modo repugnat ſanctioni ſtatuenti, ut Confeſſarii ſequantur *Securiores* doctrinas; ea quippe rectè intelligitur cum limitatione expreſſa in ſimili, *Part.* 8. *Conſtit. noſtr. C.* 1. *lit. K.* videlicet: *Quoad ejus fieri poteſt.* Videtur autem hoc ævo non poſſe à Confeſſariis communiter cum tanto fructu uſurpari ſententias rigidas, quàm benignas, ut oſtenſum eſt *n.* 64. & alibi.

SECTIO XIII.

Refellitur penultimum argumentum ex obligatione ſequendi opinionem communem.

SVMMARIVM.

Refertur Coratius contendens, judicem teneri ſequi ſententias communiores. 189.
A Coratio diſſentiunt plurimi Theologi & Iuriſtæ. 590.
Eſt falſum, quòd Index recedens ab opinione communi litem faciat ſuam. 190. & 191.
Reſpondetur ad Leges, & Canones, quibus utitur Coratius contra noſtram ſententiam. 192.
Opponuntur iis alii Canones, & Leges. 193.
Exprimuntur varia materia, in quibus Leges, vel Doctores volunt minùs communem præferri communiori. 195. & ſeqq.
Refertur illuſtris ſententia Theodoreti. 199.
Et Imperatoris Iuſtiniani. 203.
Præferenda ſententia nitens ſubtiliore ratione. 204.
Gnome ex Seneca. 205.
Quæ opinio dici debeat communis? 206.
Probatur exemplo plerorumque Scriptorum, ſingularem opinionem poſſe præferri communi. 307.

Penultimum telum, quo noſter Clypeus petitur, eſt illud, quòd ſcilicet teneatur quilibet Judex univerſim opinionem communem anteferre non communi; repellitur autem, & excutitur illud, dicendo inprimis, pleroſque autores abſolutè aſſerentes, judicem obligari ad ſequendam communem ſententiam, loqui tantùm generatim, & non in ſpecie de communi oppoſita benignæ. Si tamen volunt, uti ſanè permulti volunt, cum Coratio ſuam doctrinam intelligi etiam in hoc caſu, tum 189

Oppono iis 1. alios I. C. nominatos *num.* 145. itémque plurimos & Juriſtas, & Theologos in terminis à Coratio diſſentientes, relatos ab utroque Sanchez, Diana, Bardi, & Paſqualigo ſuprà *n.* 165. quorum ſanè, aliorúmque paulò pòſt indicandorum autoritas, ſicut & Leges, rationéſque ſuperiùs adductæ, judicem procedentem ex noſtræ ſententiæ normâ, meritò liberabunt, metu malorum, quæ poſt alios intentat Coratius *relat. num.* 44. *Non te moveat dicentis autoritas; ſed quid dicatur attende,* monet alicubi Seneca *cum rectiùs arbitrer, in tanta re ratione, quàm autoritate ſuperari,* inquit Plinius *lib.* 1. *epiſt. ad Tacit. in fine.* Equidem rotundè pronuntiat Zaſius. *l.* 2. *ff. de orig. jur.* §. *innovare*; nihil poſſe dici falſius, quàm quòd judex recedens ab opinione communi, abſolutè litem faciat ſuam. Multò minùs 190

tenetur

tenetur de ſyndicatu, Diana p. 2. *tract.* 13. *reſ.*
3. poſt Joannem Sanchez; ne ſcilicet ulteriùs
progrediatur metus, quàm reperiatur deli-
ctum, text. *in l. Sancimus C. de pœnis*; atqui non
delinquit per ſe loquendo, qui recedit à com-
muni opinione, adhærens oppoſitæ verè pro-
babili. Suprà *n.* 5.

Accedit, quòd Marcellus in *l. Ea, quæ* 192.
191 *ff. de reg. jur.* edicat, eſſe tutius benigniorem
interpretationem ſequi, quàm ſeveriorem. Si
tutius, an non conantur adverſarii panicum
terrorem nobis incutere, dum mulctas, ac pœ-
nas decernunt? An non potiùs eſſet punien-
dus judex, qui plecteret ſectatorem noſtræ do-
ctrinæ? Quandoquidem ea eſt longè magis
conſentanea & ſacris Canonibus, & Principum
ſanctionibus quàm oppoſita.

Et verò judicem fori externi poſſe relictâ
communi re ſententia verſante circa quæſtio-
nem juris ſectari minùs communem, aſſerit,
atque decem diverſis materiis applicat Dia-
na *part.* 2. *tr.* 13. *reſ.* 3. referens pro ſe trede-
cim, qu Theologos, quà JureConſultos qui
proinde diſſentiunt, à Coratii judicio paulò
ſuperiùs repræſentato. Quin imo Aragonius
in 1. 2. *quæſt.* 63. *a.* 4. §. *his tamen* expreſsè, &
abſolutè ita ſcribit: *In diſſenſione opinionum
illa erit Iudici ſequenda, quæ fuerit mitior,
atque favorabilior.* Plura hanc in rem refere-
mus *num.* 211. & *ſeqq.* dum Reſpondebimus ad
ultimum argumentum propoſitum ſuprà *n.* 43.

192 Oppono 2. à Coratio, atque aliis ſine ſuffi-
ciente præſidio legum, ac rationum noſtram
doctrinam oppugnari. Nam ad leges & ca-
nones, quos congerit Coratius, reſpondetur
generatim, iis doceri, partim eſſe ſtandum
plurium relatione, quando quæſtio terminan-
da eſt per teſtes, ſicut apparet manifeſtè ex
l. fin Cod. de fidei com. partim à toto genere pru-
denter & conſultò eos agere, qui communes
ſententias ſequuntur potiùs quàm ſingulares;
quod quidem nos non negamus, dum noſter
hic Clypeus pro Lemmate habet ſolas ſenten-
193 tias clementiores, non autem alias, & neſcio
an ullæ ex verè, indubitantérque probabilibus
(pro quibus ſolis pugnamus) ſimul & clemen-
tioribus ſint jam ſingulares; partim ab auto-
ribus canonum, ac legum præcipuarum, quæ
pro ſtabilienda energia communis opinionis
proferuntur, adduci plurium, aut plurimo-
rum ſenſum duntaxat pro ratione ſuæ reſpon-
ſionis, aut reſcripti, ut clariſſimum eſt ex l Ath-
letas *ff. de his, qui not. infam.* l. Pro hærede *ff.
de acquir. hered.* l. Quæſitum *ff. de fund. inſtruct.
& in* §. 1. l. Ita vulneratus. *ff ad l. Aquil.* l. 1.
ff. de quæſt. cap. De Induciis. 3 *quæſt.* 3 Atqui
etiam plurimæ leges, ac canones pro ratione
ſua adferunt hanc, quòd ſcilicet ſit *humanius,
aut æquius.* Diſpiciatur Lex Barbarius. *ff. de
offic. Prætor.* Lex Si fuerit. *ff. de reb. dub.* Lex
Scævola. *ff. ad Trebell.* Quænam ex his legibus,
& canonibus præferendæ ſunt? An non po-
ſteriores? Quandoquidem nulla planè Lex, aut
Canon jubet ſtari interpretum pluralitate,
multæ benignitate.

Ad hæc cùm in toto jure generi per ſpeciem 194
derogetur, & id potiſſimum habeatur, quod ad
ſpeciem directum eſt, ut loquitur Papinianus
l. 80. *ff. de reg. jur.* cenſendum eſt, his genera-
libus legibus derogatum eſſe per ſpeciales il-
las, quas in præſidium Clementium Judicum
deſcripſimus *Sect.* 4. & 5. eáſque judice Papi-
niano habendas eſſe potiſſimas, adeòque po-
tiores generalibus contrarium inſinuantibus.

Oppono 3. communiorem inter Theologos 195
doctrinam, quòd judex delinquat, pronun-
tiando circa materias ſpeculativas ex ſenten-
tia, quam putat ipſe minùs probabilem, eſto,
ſciat eſſe communiorem. Item illam, quòd
unius Doctoris Claſſici opinio pro matrimo-
nio prævaleat communi opinioni, quæ eſt con-
tra matrimonium. Andr. Gaill. *lib.* 2. *obſervat.*
94. *num.* 19. Maſcardus *de probation. concluſ.*
1138. *num.* 12. Fagnanus in cap. *Verum de
Cogn. Spirit.* Aluiſet de privileg. Regul. *Sect.* 4.
dub. 3. poſt Felin. Hoſtienſ. Abbat. Decium,
Jaſon Zaſium, à Gaillio, Maſcardóque relatos;
ac poſt Theologos apud & cum Sanchez *l.* 1.
de matrim. d. 18. *num.* 7. ſicut & pro valore te-
ſtamenti. Barbat. *conſil.* 6. *vol.* 1. poſt Hoſtienſ.
cum Jaſone, aliis, quos nominat, & ſequitur
Carillus *deciſ.* 27. *num.* 3. Item illam, quod
generaliter, quando in aliquo articulo ſunt
diverſæ opiniones, tenenda ſit ea, quæ favet
religioni. Idem Gaill. *ibid.* poſt Jaſon. & Nat-
tam; ac poteſtati Clavium, Juriſdictioníque
Eccleſiæ. Marta *de Iuriſdict. part.* 4. *caſ.* 164.
num. 1. poſt alios; ubi *num.* 2. ita inſuper ab-
ſolutè, & ſiccè loquitur: *Communis opinio Do-
ctorum non eſt attendenda, quando contraria fa-
vet pia cauſa*; laudátque viginti Aſſeſſores,
ſeu Jure peritos pro ſuo hoc pronuntiato.

Item illam, quòd Confeſſarius teneatur ſe- 196
qui opinionem probabilem pœnitentis. Dia-
na *part.* 2. *tract.* 13. *reſ.* 11. cum pleriſque
omnibus, & miniſter Sacramenti generatim il-
lam, quæ eſt favorabilis ſuſcipienti ſacramen-
tum. Diana *ibid reſol.* 17. nominans 17. DD.
Item illam, quòd ſententia Rotæ Romanæ
(etiam non approbata à Pontifice) præferen-
da ſit opinioni communi, & communiori.
Aſcanius Tamburinus *de jur. Abbatiſſarum in
Præfat.* poſt Cævallos, Gratianum, & alios.

Nec prætereunda eſt hic exceptio à doctri- 197
na Coratii, quam facit Macagnanus *Tract. de
communi opin. c.* 8. *num.* 1. poſt Felinum, &
multos alios tam Theologicâ, quàm Canoni-
câ, Legalíque ſcientiâ excellentes, qui ob au-
toritatem cap. *Capellanus, de fer.* aſſerunt, ſin-
gularem opinionem eſſe anteponendam com-
muni, quando nititur meliore, ac ſubtiliore
ratione.

 Enim-

Digitized by Google

198 Enimvero ſi ineamus numerum claſſicorum autorum, qui in his octo caſibus, & 4. aliis mox indicandis exiſtimant, non eſſe neceſſariò habendam rationem communis ſententiæ, deprehendemus ultra centum; & tamen id exiſtimant ducti, doctíque oraculis Legiſlatorum, aut non tot, aut non tam manifeſtis, ac nititur noſtra exceptio; & reſponſiones, quas hi Doctores dant ad leges, canonéſque pro ſtabilienda neceſſitate obſequendi perſuaſionibus vulgò receptis, promi ſolitos, æquè nobis congruunt, atque illis.

Ergo meritò cum Theodoreto *l. 1. de cu-*
199 *rand. Græc. affect.* dicit quiſque Patronus Clementium explicationum: *Nulli mihi meorum magis parendum eſſe, quàm rationi exiſtimo, quæ conſultanti mihi optima videatur*: videtur autem optima, quæ ſuadet, perſuadétque, ut mitiora ſapientum arbitria ſint nobis communiter potiora, quàm iis contraria, nobis, inquam, dum gerimus perſonam, officiúmque cognitorum, ac judicum; & quatenus permittunt dicta *num.* 22. *& ſeqq.* itemque *n.* 46.

200 Oppono 4. illos Doctores, ut Felin. Chaſſan. Everh. & alios apud ipſummet Coratium *n.* 17. qui aſſerunt, opinionem Archidiaconi *in Sexto* eſſe præferendam contrariæ communi; ſicuti & opinionem Gloſſæ, ut voluit apud eundem *num.* 22. idem Felinus, Decius, Purpur. Curt. Jun. Lancell. pluréſque alii, cum Maſcard. *l. c. n.* 15. ubi idem ſentit de Accurſio; item & opinionem Rotæ, teſtibus Imola,
201 Barbat. Gomeſio, atque aliis apud eundem *n.* 54. Herclè ſi tam præſtantes I. C. &, ut phraſi Ulpiani *l. 1. ff. de juſt. & jur.* utamur, Juris Sacerdotes, ſine ulla prorſus autoritate Juris diſcedunt in hiſce quatuor caſibus à doctrina, quam mordicus tuetur Coratius, quis prudenter ſuccenſeat judici, facienti ab eadem ſeceſſionem in caſu inſcripto noſtro Clypeo, & munito tam firmis utriuſque Juris pronuntiatis? Sanè adverſantem nobis doctrinam non illuſtrant textus tam perſpicui ac noſtram; atqui textus clari ſunt præferendi obſcuris, *cap. erit autem lex diſt.* 4.

202 Oppono 5. Autoritatem Rotæ Romanæ, & Cameræ Imperialis, de qua ſuprà *n.* 150.

203 Oppono 6. Majeſtatem ipſiuſmet Legum conditoris Juſtiniani, qui *l. 1. ff. de veter. jur. enucl.* §. 6. Triboniano: aliiſque ab eo deligendis viris *diſertiſſimis togatis fori*, demandans provinciam colligendi reſponſa antiquorum prudentium, & ex eis elimatis conficiendi 50. libros Digeſtorum, hoc ſanè quàm ſapiens monitum reliqua inter dedit: *Sed neque ex multitudine Autorum, quod melius, aut æquius eſt, judicate, cùm poſſit unius forſan & deterioris ſententia, & multos & majores aliqua in parte*
204 *ſuperare.* Cenſuit igitur Imperator, præſumptionem de veritate opinionis Communis non eſſe tanti faciendam, quia liceat ab ea ſeceſſionem facere, quando unius ſententia ratione (quæ ipſius etiam legis anima eſt *cap. Conſuetudo diſt.* 19.) meliore, ac ſubtiliore illam ſuperat, ſicuti traditur cap. *Capellanus de fer.* præſertim in materia favorabili, cui ſingulariter eſſe deferendum toties in Pandectis edi-
xit Nomotheta. Cujus in colligendis veterum 205
reſponſis miniſtri, fortè legerant illam Senecæ lib. *de vita beat*, allegoriam: *Tritiſſima quæque via & celeberrima maximè decipit. Nihil ergo eſt magis praſtandum quam ne pecorum ritu ſequamur antecedentium gregem, pergentes, non qua eundum eſt, ſed qua itur.*

Oppono 7. hanc rationem; quia ſecundùm 206
Navarr. *in Man. c.* 27. *n.* 289. atque alios opinio, quam 8. vel 10. imò quam 7. ut operosè contendit Coratius ipſe *lib. 1. tit.* 3. graves autores deligunt cum judicio, dici debet communis; quis autem Rhadamanthus adeò ſit immitis, ut ad Siſypheum ſaxum damnet judicem, qui trium, quatuórve æquè gravium ſcriptorum clementius judicium pro tribunali antetulit illis denis, octonis, ſeptenis? Profectò unico hoc argumento jugulatur tam illimitatum Coratii, Cevallos, aliorum arbitrium de neceſſitate adhærendi placitis communioribus,

Oppono denique omnes omnino, vel ſal- 207
tem pleroſque omnes Theologos, ac JCtos editis voluminibus rerum practicarum claros. Vix enim unum illorum reperies, qui non vel ſæpe, vel aliquoties adhæreat alicui opinioni jam ſingulari, jam minùs communi; quare facto ſuo, quo non minùs, quàm verbis declaratur animi ſententia *l. De quibus. ff. de leg.* demonſtrant, ſe ſtare potiùs à nobis, quàm ab adverſariis. Et nónne omnes, vel ferè omnes opi- 208
niones, quæ ſunt duntaxat probabiles, vel certè earum oppoſitæ fuerunt aliquando ſingulares? Ergo tot propemodum Theologi & J. C. cenſuerunt, poſſe prudentiſſimè proponi, defendi, in uſum redigi ſingulares ſententias, quot ejuſmodi invexerunt in ſcholas, & fora; invexerunt autem innumeri.

Fateor tamen cum Prateo I. C. Regularum Juris l. 3. tit. 7. c. 2. *Eſſe temerarium à communi opinione deflectere ad ſingularem ſine ratione.* Hoc enim, nec plus, probant argumenta adducta in contrarium.

Concludamus itaque, & liberè cum Imp. 209
Juſtiniano, ac Pontifice Honorio dicamus Judici ſupremo, atque inferiori in prætorio, inque templo jus dicenti: *Ne ex multitudine Autorum, quod melius, aut utilius eſt Judices; ſed in his, in quibus non invenitur jus expreſſum, procedas ſemper in humaniorem partem declinando, &c.* juxta limitationes hactenus indicatas. Equidem qui his duobus præceptis fuerit prudenter obſecutus, poterit cum S. Ambroſio in perſona Chriſti loquente *Serm.* 20. *in Pſ.* 18. dicere. *Ideo judicium meum verum,*

quia

quia voluntati meæ non indulgeo, ſed Æquitati, ſumptæ videlicet in ſignificatione indicata
210 num. 80. Quæ tamen Æquitas non prohibet, quin potiùs ſuadet, nóſque cum illa, ut quoad ejus fieri commodè, atque utiliter poteſt, tuis moribus, factíſq; exprimas doctrinas magis, ſeu plurium calculo approbatas; etenim generatim, & per ſe loquendo verum eſt, quod Quintilianus l.8. c.1. ſcripſit. Vſu trita non ſunt reformidanda.

SECTIO XIV.

Diſcutitur poſtrema contra noſtram generalem Theſin, & Doctrinam ratio, nixa obligatione procedendi ſaltem in foro externo ſecundùm opinionem probabiliorem.

SUMMARIUM.

Autores Scribentes abſolutè, judicem teneri pronuntiare juxta ſententiam, quam habet pro probabiliore, quomodo intelligendi. 211.
Quid? quandò una pars litigantium eſt in poſſeſſione, altera non. 212.
Quid? quando neutro poſſidente favet utrique æqualiter jus. 213.
Quid? quando eſt facti, non juris quæſtio. 214.
Quam ſententiam ſequentur arbitri? 216.
Concluditur Societatis Doctores injurioſè, generatim inſimulari nimia laxitatis. 218.

211 AD poſtremum argumentum, quod petebatur ex neceſſitate obligante judicem fori externi ad ſtandum opinione, quam ipſe judicat eſſe probabiliorem, non attendendo, utrum ſit clementior, nec ne?

Reſpondeo in primis, Doctores, qui ita loquuntur, loqui de opinionibus ſpeculativè probabilioribus, non autem de practicè; atqui noſter Clypeus conatur illos ſolos protegere, qui, quando nôrunt, eſſe verè probabile, quòd licitè poſſint, hanc aut illam mitiorem ſententiam ferre, eam re ipſa ferunt communiùs. Deinde tametſi longè plurimi DD. agnoſcant, & judici imponant prædictam neceſſitatem circa ſententias ſpeculativè probabiliores, egóque illis à toto genere, ſeu per ſe loquendo aſſentiar, eò quòd in deligendis judicibus haberi debeat potiſſima ratio prudentiæ, ſiquidem Princeps, vel Reſpublica creantes Judicem, ſperât illum judicaturum ſecundùm animi ſui ſenſum, adeóque à parte rei juſtè, attamen non modo hanc eandem neceſſitatem negant permulti alii DD. quos refert, & ſequitur P. Franciſcus Oviedus 1.2. Tr.5. controverſ. 3. itémque Diana part. 11. tr. 2. reſ. 60. nominans pro ſe triginta Doctores, excipientes meritò caſum, quo conſuetudo, vel ſtatutum locale præcipit ſectationem ſententiæ, quam judicat ipſe probabiliorem: verùm etiam huic exceptioni eſt in primis jungenda alia, ſcilicet: niſi agatur de pœna infligenda; leges quippe præcipiunt, ut in pœnis accipiatur benignior interpretatio, teſtantúrque, jura eſſe promptiora ad abſolvendum, quàm ad condemnandum. Excipiendæ ſunt etiam cauſæ Favorabiles indicatæ à nobis n. 143. & generatim piæ, utpote quibus eſſe à judice, quo ad fieri poteſt, favendum tradunt DD. cum Marta relato ſuprà n. 195. ſiquidem in eas convenit illud aureum. leg. ſunt perſonæ ff. de relig. & ſcript. for. pronuntiatum: Summa eſt ratio, quæ pro religione facit.

Ad hæc quando duarum partium una eſt in legitima poſſeſſione unius rei, de qua litigatur, 212
debet utique Judex in ſententia ferenda illam amplecti opinionem, quæ magis favet poſſidenti, ſiquidem omnium tribunalium mos eſt, ut quiſque in poſſeſſione rei, quam bonâ detinet fide, conſervetur, donec manifeſtè conſtet alienam eſſe. Leſſius de juſtit. & jur. cap. 14. n. 25. aliique plures; & dum judex ita decernit, conformat ſe noſtræ concluſioni; eſt quippe magis affine clementiæ, atque benignitati, relinquere quempiam in ſua poſſeſſione legitimè inita, & continuata, quàm inde illum exturbare; nam ferret exturbatus poſſeſſor damnum, adverſarius lucrum; atqui benignius eſt favere damnum patienti, quàm lucrum captanti. Rolandus à Valle conſil. 21. n. 58 volumine 2.

Inſuper ſi ſit ſermo de caſu, quo duo litigantes de re, cujus poſſeſſione nemo gaudeat, tunc 213
aut utrique æqualiter favet jus, aut uni magis, quàm alteri? Si æqualiter, tunc videtur agere judex inclementer, ſi alterutri totam addicat, clementer autem atque moderatè, ſi vel dividat æqualiter inter partes, quando res illa diviſionem patitur, vel totam, quando indiviſibilis eſt, transferat in unum, injungendo huic, imponendóque onus faciendæ compenſationis. At verò ſi judex arbitretur, leges ſcriptas aut non ſcriptas magis patrocinari Cajo, quàm Cneo, notam inclementiæ effugiet, ſi pronuntiet integrè pro Cajo, non item ſi pro Cneo. Ergo obſequetur judicio cenſentium, eſſe Cajum integrè præferendum Cneo.

Poſtremò ſi objectio petat caſum quo opiniones non verſentur circa quæſtiones Juris, 214
ſed Facti, aget utique inclementer Judex, ſi condemnet illum, qui meliùs probabit factum, cùm ſit vix probabile excuſari à mortali talem. Ergo tranſcribendo ipſi totum, ſequetur noſtrum, communéque judicium Doctorum. Ut quando e. g. factam eſſe donationem, emptionem, probat una pars melioribus teſtimoniis, ac inſtrumentis, quàm altera.

Digitized by Google

215 Quæ dixi de Judicibus non delectis, ſed conſtitutis à Lege, vel Principe, eadem applicanda ſunt Judicibus delectis, ſeu Arbitris, ſicut notat Oviedus *loco cit. n.* 106. Quamquam quia tales videntur (conformiter Legi *Qualem autem ff. de recept. arbitr.*) communiter ideo deligi, vt edicant id, quod ipſi vero ſimilius ſecundùm ſe eſſe arbitrantur, idcirco iis non ſemper omnia conveniunt, quæ legitimis Ju-
216 dicibus, de quibus hoc addo, tametſi non poſſum aſſentiri adverſariis probabilitatis, quatenus hi damnant manifeſti, inexcuſabiliſque ſceleris indiſcriminatim illos Judices, qui inter ſententias practicè probabiles utuntur jam his, jam illis in favorem amicorum, in gravamen non amicorum, ſeu nullâ amicitiâ junctorum, attamen ſi quis Judex habeat animum ſemper pronunciandi in favorem amicorum, quando id facere poterit ſalvâ conſcientiâ, talem communiter loquendo verſari in magno diſcrimine ſalutis æternæ, quia affectus ille, atque animus erit in cauſa, ut ſæpe judicet levicula ex cauſa, ſe ſalvâ conſcientiâ poſſe ferre ſententiam, quam à parte rei nequit ſine læſione juris, ſicut obſervat Oviedus *loco cit. n.* 107. poſt Thom. Sanchez, & Salonium.

217 Longè periculoſiùs procedet, qui ex deſtinato ſemper tunc damnabit ſuos inimicos, aut æmulos, quando reperiet Doctores claſſicos ſcribentes, poſſe eos damnari; ſiquidem clarum eſt, perſæpe futurum, ut talis Judex illos ſequatur ſtudio vindictæ, odiique privati, gaudeátque ſuppetere ſibi occaſionem nocendi eis citra ſuam infamiam, aliúdque incommodum. Suppono autem in his omnibus reſponſis, eſſe ea ita intelligenda, ut nihil derogent univerſali doctrinæ, quam *n.* 4. tradidimus de libertate Judici permiſſa in omnibus caſibus, in quibus ſecundùm omnia principia intrinſeca, & extrinſeca ſpectatis, eſt indubitanter probabile, eſſe ipſi fas hoc aut illo modo judicare.

Addo quoque non importunè cenſuram, quam Alexander VII. in Decreto I. *n.* 26. tulit in Judices his verbis: *Quando litigantes habent pro ſe opiniones æque probabiles, poteſt judex pecuniam accipere pro ferenda in favorem unius præ alio.* Decreta illius Pontificis damnantia plures ejuſmodi opiniones, deſcribo ad longum in Experientiis *Tract.* 3. *Caſ. XVII. Sect. I.* Editionis Quintæ, ſeu Monacenſis Secundæ.

Hæc viſa ſunt ſufficere in declarationem, 218
probationémque illius Theſis, quam ſtatuimus *ſect.* 3. *n.* 58. & ex cujus defenſione ſatis liquet, verum eſſe id, quod in Præfatione diximus, videlicet Societatem noſtram non jure, ſed injuriâ inſimulari à Janſeniſtis, Sinnichio, Vincentio Barone, nimiæ laxitatis, nimii ſtudii novandi opiniones de moribus tractantes. Nam revera ſuperiores noſtri, atque adeò ipſa Societas non approbant lenitatem, ac benignitatem, &, ut verbo, non ſenſu adverſariorum utar, laxitatem, niſi eô modô, quem hactenus explicavimus, probavimus, defendimus, cúmque clauſulis, & reſtrictionibus, toties in decurſu, ac deditâ operâ inſinuatis, indicatis, expreſſis; eſto nonnulli è noſtris errore humano decepti quædam docuerint, quæ moderatores vellent eſſe nunquam dicta, dictave.

TRACTA-

Digitized by Google

TRACTATUS SECUNDUS.

SEV

VINDICIÆ THEOLOGICÆ,

QVIBUS

ADVERSVS NONNVLLOS

IVRECONSVLTOS DEFENDUNTUR,

ET

In ſua poſſeſſione conſervantur

THEOLOGI

Scribentes de materiis alterutro Iure comprehenſis.

PRÆFATIUNCULA.

DESCENDO IN ARENAM, *nullius dum Theologi, quod ſciam, pedibus tritam, vix unius, alteriúſve extremo articulo leviter notatam. Hujus mei facti cauſam intelliges, Lector, in prima Sectione harum Vindiciarum, quibus doceberis, quàm procul a ſcopo veritatis aberrent, qui cum Michaële Manrique, atque aliis quibuſdam I. C. opinantur, & ſcribunt, Theologos omnes, aut propè omnes, eſſe uſque adeò rudes quà Civilium, quà etiam Canonicarum legum, regularum, axiomatum, ut occurrentibus dubiis, quorum reſolutio petenda ſit ex aliquo principio alterutrius Iuris, non cujuſquam Theologi, ſed unius, pluriúmve Iuriſperitorum fores neceſſariò pulſanda ſint; quoties ſuboritur quæſtio concernens Iuſtitiæ officia, quæ quidem ſunt honeſtè vivere, alterum non lædere, ſuum cuique tribuere.* ff. de juſtitia & jure, *propemodum hecatombe (ſi Diis placet) Ulpiano litare oporteat. Ne quidem aſpero farre, ne dum pingui hoſtia litâſſe ei permultos Theologos, qui de ea materia ſecundiſſimo Numine ſcripſerunt, credes Lector, ubi hoc opuſculum evolveris.*

Perſpicies inſuper, illos magnopere falli, & fallere, qui toti mundo perſuadere nituntur, Theologos, qui nulli, ut cum Caſſiodoro in præfat. libr. divin. lection. *loquar, Profeſſo Doctori Legum, aut Canonum operam navârunt, ſolere de Quæſtionibus alterutro Iure comprehenſis adeò imperitè loqui, & ſcribere, eorum ut autoritas minimo loco habenda ſit; reſolutiones non niſi cum juſta formidine deceptionis admitti queant a fori interni, externique judicibus, & pœnitentibus ipſis. Oſtendam quippe, atque demonſtrabo fieri poſſe, & reipſa poſterioribus hiſce ſæculis creberrimè factum eſſe, ut de illis ipſis argumentis aptiſſimè, ſapientiſſime, & quidem ſummo jure diſſeruerint, atque ſcripſerint Theologi, qui Lycea ICtorum nunquam frequentârunt, nulli Anteceſſori (ut Legum Profeſſores vocat Iuſtinianus* in proœmio ff.) *didactrum ullum, Minerval ullum, aut pependerunt unquam, aut debuerunt. Ac proinde erunt hujus Opuſculi duæ Cardinales quæſtiones. Prima, an, & quo jure Theologi diſſerant, ac ſcribant de materiis Corpori alterutrius Juris inſertis? Altera, an, & quàm magni faciendum ſit eorum de his argumentis judicium? Reliqua ad has duas quæſtiones referuntur.*

VINDI-

VINDICIARUM THEOLOGICARUM

Adverſus nonnullos.

JURECONSULTOS.

SECTIO I.

Occaſio, ſtatus, partitio hujus diſſertationis.

SUMMARIUM.

Michaël Ferro Manrique identidem carpit Theologos ſcribentes de materiis, quarum Tituli extant in alterutro Iure. num. 1.
Quos nominatim carpat? 2.
Teſtatur, plures IureConſultos eſſe ejuſdem ſecum ſententiæ. 4.
Vindiciarum nomine quid intelligatur. 6.
Diſtributio Tractatus. 7.

1 VEnit abhinc viginti annos in meas manus Pars utraque *Reſolutarum Quæſtionum Moralium & Vicarialium* Doctoris Michaëlis Ferro Manrique JureConſulti, Hiſpani, quas dum evolverem, præter alia doctè, ſapientérque ab eo tradita, reperi frequentes ſugillationes, atque reprehenſiones illorum Theologorum, qui cùm ſcholas JureConſultorum nunquam frequentârint, audeant tamen ſcribere de materiis illis moralibus; & practicis, quarum tituli extent in alterutro Jure.

2 Et quidem hoc nomine ſigillatim carpit Dominicum Sotum, Petrum de Ledeſma, Joannem Malderum, Ludovicum Molinam, Thomam Sanchez, Joannem de Salas, Leonardum Leſſium, Ferdinandum Rebellium, Valerium Reginaldum, Ferdinandum de Caſtro Palao; præcipuè verò, & acriter Antoninum Dianam, per ipſius latera petens omnes Theologos Morales.

3 Præter haſce ſugillationes deprehendi hunc Doctorem eſſe hujus omnino opinionis, quòd Theologi, qui *Lapides diſcipulatus in ſcholis Iuriſperitorum neglexerunt*, ut ipſe loquitur *part. 2. q. 93. n. 7.* non poſſint prædictas materias intelligere, nec de iis cum fundamento loqui, aut ſcribere. Verba ejus aperta hanc in rem proferam ſuo loco.

4 Et poterant quidem hæ reprehenſiones, judiciáque ſilentio præteriri, ſi eſſent unius duntaxat Doctoris Manrique, utpote qui nec poſſit Solus, nec etiam velit multùm Theologis nocere. Verùm, quia teſtatur hic Doctor, tum alios plures ſui ordinis (motos fortaſſe auctoritate Alvari Pelagii I.C. *de planct. Eccleſ. l. 2. c. 20. verſ. Triceſimum, &c.* pronuntiantis: *recurrat quilibet pro caſibus ad Iuriſperitos, non ad Theologos, quia tractant fabrilia fabri,*) tum nominatim Nicolaum Garciam eadem ſecum ſentire; & fortè vivunt, ut vixerunt, ICti. eadem opinione imbuti, ac præterea nonnulli exiſtimant, aut certè dictitant, Theologiam vel nihil, vel omnino parùm conducere ad reſolvendas Quæſtiones Canonicas, & legales in foro contentioſo agitari ſolitas; ac deniq; quia video, quàm hæc aliena ſint à vero, quàmque detrimentoſa bono publico, ſicuti deducam paulò pòſt, exiſtimavi, operæ pretium me facturum, ſi ejuſmodi judicia confutarem hoc Opuſculo, quod anno 1654. primam lucem vidit Friburgi Nuithonum. Erit autem illius hic ordo. Sectione II. Oſtendam tum quàm 5
periculoſa ſint horum ICtorum aſſerta, tum quo jure ſuſceperim hanc ſcribendi provinciam. III. & IV. Enumerabo varia puncta, quæ illi ICti de Theologis aſſerunt, ab his requirunt, in his carpunt. V. Ex illis aſſertis, requiſitis, & reprehenſionibus deducam complura Corollaria à communi, veráque perſuaſione prudentium, atque à bono publico abhorrentia. VI. Theologiæ Moralis à Juriſprudentia differentiam, adeóque objecta & definitiones proponam. VII. & VIII. Quæram, utrùm Theologi falcem in alienam meſſem mittant, quando vel regulas, pronuntiatáque Juris uſurpant, vel voce, aut ſcripto pertractant materias alterutro Jure comprehenſas? IX. De Theologiæ antiquitate diſſeram, atque oſtendam, quàm veteri jure de iis materiis tractent Theologi. X. Quomodo iis patrocinetur jus præſcriptionis XI. & XII. Quæ cauſa eos adegerit, ut in ſcholis ſuis dictent, explicent libris quoque ſcriptis, tam multa, quæ videantur eſſe propria ICtis. XIII. Quæram, utrum ad id, ut Theologi aptè, ſolidéque de prædictis materiis diſſerant voce, vel ſcripto, neceſſe ſit frequentâſſe auditoria ICtorum. XIV. Proponam, atque diſſolvam rationes, quæ ICtis, Theologorum inſtitutum impugnantibus patrocinari poſſe videntur. XV. Declarabo, quanti faciendum ſit judicium Theologorum circa quæſtiones Juridicas. XVI. Conſequenter inquiram, utrùm in Epiſcopos, eorúmque Vicarios Generales eligendi ſint Theologi præ Canoniſtis. XVII. Quid cenſendum de cæteris, quæ ex ICtis contra Theologos referam Sect. III. & IV? Poſtremò demonſtrabo, ab ipſiſmet ICtis non raro manum mitti in meſſem Theologicam.

Porro Vindicias inſcripſi præſentem diſpu- 6
tationem, partim eo ſenſu, quo hoc vocabulum, teſte Cœlio Rhodigino *l. 17. c. 29. lection. antiq.* ſignificat aſſertionem; aſſero enim Theologos in poſſeſſionem, ſeu defendo in poſſeſſione vel quaſi poſſeſſione juris, diſſerendi, ſcribendique de materiis plurimis utroque

Digitized by Google

Jure comprehenſis, dandíque reſponſa, quibus meritò ſtetur in foro utroque ; Partim alio ſenſu,quo multi arbitrantur, ſicuti Vindex generatim Defenſorem , non duntaxat Ultorem ſignificat perſæpe Tullio, ita etiam nomine Vindiciarum defenſionem generatim indicari.

SECTIO II.

Quàm noxias de Theologis opiniones habeant Adverſarii ; & quo jure ſuſcepta hæc ſcribendi provincia ?

SUMMARIUM.

Manriqueana opinio ſummè minuit æſtimationem Theologorum. 8.
Quodnam dicatur malum publicum ? 10.
Neceſſariò defenduntur Theologi. 11.
Defuncti vocantur inter miſerabiles perſonas miſerabiliores. 11.
Cur ſingulariter, & nominatim refutetur Manrique ? 12.

8 SI omnium animis forent inſita ea , quæ I. C. à nobis impugnandi ſentiunt, dicunt, ſcribunt de Theologis , pertractantibus materias utriuſque fori, tum verò id conſequeretur, ut nullo loco apud Judices fori Eccleſiaſtici, aut Civilis,nullo apud Theologos præſentis ætatis, nullo apud Juriſprudentiæ Profeſſores , nullo apud Advocatos, nullo apud ipſos Confeſſarios , nullo apud quemquam Privatum forent ea, quæ de Legibus, Jure, & Juſtitia, Beneficiis Eccleſiaſticis, Horis Canonicis, Votis,Indulgentiis,ac Jubilæo,Cenſuris, ſeptem Eccleſiæ Sacramentis, atque aliis ferè omnibus materiis Jure Pontificio,vel Cæſareo, ipſóque Concilio Tridentino comprehenſis in lucem cum ſumma ſapientiſſimorum, doctiſſimorúmque virorum approbatione ediderunt Doctor ipſe Angelicus, Sotus uterque, Ledeſma,Molina, Diana,& alia magna nomina,quæ
9 ſuperiùs expreſſi, longéque plures alii. Arbitrantur quippe I. C. illi, neminem (excepto S. Thoma , quem excipiunt ob cauſam non cauſam,ut videbimus *n.* 214.) de iis materiis rectè judicare, pronuntiaréque poſſe, qui materias legales, & Canonicas non didicerit in Scholis ICtorum, qui non habeat praxin, & experientiam fori externi, qui non conſuluerit practicos, & prudentes ICtos, ſicuti patebit ex eorum verbis in decurſu recitandis.

10 In quantam verò perniciem publicam cederet, ſi tantorum virorum monumenta,judiciáque ſuſpecta haberentur, ac vili penderentur, nemo eſt qui non videat; ſiquidem id dicimus malum publicum,quod omnibus,vel pleriſque nocet. argum. *l. De pupillo §. nuntiationem ff. de operis novi nuntiat.* Noceret autem omnibus, vel pleriſque, ſi ab omnibus,aut pleriſque nullo loco haberentur,quæ tanti viri,de Quæſtionibus indicatis conſcripſerunt.

11 Ne igitur in plurium animis cum præſenti periculo , ac diſcrimine boni communis inſideant ea , quæ prædicti I. C. omnibus perſuaſa eſſe cupiunt , neceſſum omnino videtur eſſe, eorum perſuaſionem, atque judicium publico ſcripto refellere , tuerique auctoritatem plurimorum Doctorum , de re communi , atque literaria tam præclarè meritorum , qui ſeipſos defendere vel non poſſunt, quia mortui, & idcirco inter miſerabiles perſonas miſerabiliores. *cap. Super quibuſdam de verb. ſignificat.* tuendíque , ne opprimantur. Bertachinus in *verb. miſerabiles perſonæ* ; vel ſe defendere nolunt,quòd fortè putent,ut de non nemine ſcio, tam improbabiles opinationes ſatis, ſupérque refutari ſilentio,& contemptu.

12 Cæterùm quia ad manum non habeo quemquam,præter Manrique,qui ICtorum cauſam adverſus Theologos quaſi conductus agat , & ipſe pro ſe nullum nominatim præter Nicolaum Garciam laudat , teſtans interim , plures alios eadem ſecum ſentire , quorum etiam animi ſenſum valde enucleatè exprimit , eam ob rem illius ſolius verba veluti interpretis,teſtis , atque approbatoris admetiar haud abſque cauſa attributurus pluribus , pleraque ex iis, quæ in eo ſolo legi, & quidem ferè in ſola ſecunda Parte *reſolutarum Quæſtionum Moralium,& Vicarialium*, quam proinde volo intelligi eſſe allegatam , quoties ſine expreſſione Partis citabo Quæſtionem.

13 Quamvis autem ſæpe dicturus ſim , hoc aut illud à I. C. contra Theologos aſſeri, nolo tamen ullo modo id intelligi de omnibus, cùm abſque temeritate non poſſim id velle,ſed tantùm de quibuſdam , quorum ſcilicet ex ſenſu ſcripſit D. Manrique.

SECTIO III.

Quid de Theologis aſſerant , quid in iis requirant & deſiderent Iure Conſulti?

SUMMARIUM.

Adverſarii Theologorum aſſerunt, ab his temere , ac præcipitanter probabilitatem tribui ſententiis repugnantibus rectæ rationi. 14. & ſeqq.
Item, eos ſine fundamento loqui ſolere in materia Juris. 18.
Nec eſſe mirum, quòd labantur toties in materia Juris. 19.

Et

Digitized by Google

Et quidquid de materiis Juris Canonici ſcribunt, delibari à Juris regulis. 20.

Nec etiam doctiſſimos è Theologis eſſe præferendos Jure Conſultis in materia juſtitiæ exequenda. 21.

Et quæ ſcribunt de Immunitate Eccleſiaſtica, omnia petere ex Jure Canonico, & Civil. 22.

Imò eoſdem corrigi à Juriſperitis in ipſiſmet materiis Theologicis. 23.

Atque conari ſuffocare Juriſprudentiam. 24.

Docereque, & introducere fraudes. 25.

Nec ferè ullum eorum eſſe in Iure verſatum. 26.

Requirunt autem IureConſulti à Theologis, ut vel hi ſuperſedeant tractatione materiarum Iuridicarum, vel adeant priùs publicas ſcholas Iuriſtarum. 29. & ſeqq

Item, ut conſulti privatim de hiſce materiis, antequam reſpondeant, conſulant Iuriſperitum practicum. 35.

Et generatim in quibuſcunque materiis moralibus pulſent fores IureConſultorum. 40.

14 Aſſerunt de Theologis, I. eos temere, ac præcipitanter pronuntiare, aliquas ſententias eſſe probabiles, quæ tamen ſint rectæ rationi, & publico bono contrariæ.
15 Nam poſtquam Manrique argumento non pluſquam probabili refutavit *q.* 41. opinionem Dianæ *part.* 1. *Tr.* 2. *miſcell. reſol.* 30 (poſt Sanchez, Suarez, Zerolam, Mirandam, Barboſam & alios plures, etiam Juriſperitiores) rati, Bullâ Gregorii XIII. excommunicante illos, qui prætextu licentiæ ingrediuntur monaſteria Monialium, non comprehendi eos, qui illa ingrediuntur, non prætexendo talem licentiam, eſto ingrediantur ſine licentia, & ob ma-
16 lum finem, infert *n.* 9. hæc verba [Ex hac oſtenſa veritate poſſumus increpare Dianam, & alios, quòd ſtatim opinionem componunt, qua lex, præceptum & obligatio juſtitiæ, ſeu conſcientiæ relaxatur, ut nihil ſit certum, ni-
17 hil ſecurum] Et paucis interjectis ſubdit: [Expertus ego ſum, quanta mala invexerint in republica Chriſtiana, & obſtacula Prælatorum tot opiniones, quibus ferè nulla Lex poterit in conſcientia obligare.]

18 Aſſerunt de Theologis II. eos in materia Juris ſolere ſine fundamento loqui. Nam *q.* 91. *n.* 7. ſic loquitur idem Doctor: [Rectè Nicolaus Garcia de Beneficiis *p.* 4. *c.* 2. *n.* 35. ſcripſit, quòd Theologi in materia Juris loquantur, ut ſolent, *ſine fundamento.*] quæ verba repetit *q.* 98. *q.* 103. & *q.* 121. *n.* 9.] Vide quæ referam *n* 45.

19 Aſſerunt de Theologis III. non eſſe mirum, quòd in materiis Juris labantur. Hoc autem toties nominatim *q.* 81. *n.* 8. *q.* 83. *n.* 4. *q.* 84. *n.* 6. *q.* 85. *n.* 9. & alibi repetit, & ingerit Manrique, ut facilè appareat, eum, ejúſque Aſſeclas judicare, quòd Theologi parùm, aut nihil ſolidè intelligant in Jure, ſeu Civili, ſeu etiam Canonico, ſed ad utrumque adferant veſpertilionum oculos.

Aſſerunt de Theologis IV. quidquid Theologus de materiis Canonicis ſcribit, à Juris regulis, & DD. delibare. Ita Manrique *q.* 102. *n.* 5. *q.* 121. *n.* 7. *Quidquid ii,* (doctiſſimi Theologi) *ſciunt de Jure & Juſtitia, à qua conſcientiæ delicta inducantur, hoc omne à Juris* (Canonici aut Civilis) *& juſtitiæ regulis delibant, & ita ſuos libros ſub illo titulo de juſtitia & jure componunt.* 20

Aſſerunt Garcia, aliique plures de Theologis V. illos quantumvis doctiſſimos, non eſſe in rebus moralibus utriuſque fori, in quibus de juſtitia, & jure agitur, præferendos I. C. *cit. n.* 7. 21

Aſſerit de Theologis Manrique VI. illos nihil poſſe de immunitate Eccleſiaſtica, & Eccleſiarum in medium proferre, niſi deſumant ex Jure Canonico, vel Civili, ſic enim ait *q.* 121. *n.* 7. [Materia de immunitate Eccleſiaſtica, & Eccleſiarum eſt purè Canonica, & Legalis, & in illâ ſine Canone, & ſine Lege unum pedem non poteſt ambulare Theologus; & ſi ambulat, in terra aliena ambulat, & procedit.] 22

Aſſerit Manrique de Theologis VII. illos in ipſis materiis Theologicis à ſe Juriſperito convinci de falſitate, & argumentandi inſcitiâ. Verba ejus Lege *q.* 46. 75. 81. 82. 85. 109. 113. 114. 23

Aſſerit de Theologis VIII. & typis edit *q.* 121. *n.* 8. hæc verba: [Summiſtæ, & Theologi hujus temporis Juriſprudentiam ſuffocare conantur, dum in illa, & materiis ejus, ſe tanquam Patres, & Magiſtri interponunt, librorum ſummas, & multitudinem imprimendo.] 24

Aſſerit de Theologis IX. quòd introducant, imò probent & ſuadeant fraudes in foro conſcientiæ. Ita pronuntiat *q.* 107. de Leſſio, Diana, & aliis Theologis dicentibus, illum haud delinquere adverſus juſtitiam, qui pretioſiſſimas gemmas perquam vili, currente tamen pretio loci, emit ab ejuſdem loci gemmariis, ignorantibus illarum gemmarum valorem, atque æſtimationem majorem, alibi communem. 25

Aſſerit de Theologis X. & ſcribit *q.* 109. *n.* 8. [Hic eſt defectus Summarum aliquorum Modernorum, quòd ferè nullus eſt in jure verſatus, & in rebus moralibus, quæ ab illo jure dependent, minùs juridicè, & ſolidè pedes ponunt; & Summas tot, & tantas componunt, ut ſummam, ac numerum quaſi non habeant.] 26

Aſſerit de Theologis XI. eos, qui aliquam materiam fori externi pertractant, velle per ſaltum fieri Doctores Juris. Verba referam *n.* 30. 27

Aſſerit de Theologis XII. & nominatim de Molina, Azorio, Leſſio, Reginaldo, Rebello, Diana, Beia, Salas, quòd non comprehenderint illas de juſtitia quæſtiones, de quibus ipſe diſſerit *q.* 87. 88. 89. & 90. quás tamen qui non comprehendit, è duro robore exciſū eſſe neceſſe eſt. 28

Alia,

Alia, quæ de Theologis non ſine ſugillatione aſſerit, referam, dum referam, quænam in iis requirat, & carpat ipſe cum ſuis.

29 Requirunt verò à Theologis I. ut vel omittant tractationem materiarum in Corpore Juris Canonici, Civiliſve contentarum, vel adeant publica Gymnaſia JurisConſultorum. Hinc Doctoris Manrique lamentum *q.93.n.7.* Pœnitet, quòd Diana *Part.1.Tr 8.reſ* 52.(ſecutus Molinam & Reginaldum, quos nominat ipſe Manrique, & quos ſequuntur aliiplures cum Trullenck in Decalog. *Tom.2.l.7.c.20. dub.2.n.10.*) in praxi conſuluerit, mercem aliquam in bonitate notabiliter excellentem
30 poſſe ultra taxam vendi. [Tractant fabrilia fabri; non enim rationabile eſt, quòd non expertus, nec in Juriſprudentia educatus, nec in ipſius Gymnaſiis diſcipulus factus, & lapides diſcipulatûs neglexit, velit per ſeipſum Magiſterii culmen per ſaltum attingere, ſine Theorica, & ſine practica. Igitur per oſtium (Scholæ Juridicæ) intrare oportet in ovile
31 ovium.] Similiter *q.121.n.8.* in Dianam, & per Dianam in alios Theol. invehitur his verbis: [Unde acriter de illo opprobrio (quòd ſcilicet Diana *Part.1.Tr.1.reſ.3.* miretur, in illa quæſtione: An delinquens prope Eccleſiam ſub ſpe confugiendi ad eam, gaudeat ejus immunitate? Gambacurtam relinquere Theol. doctiſſimos, & ſequi veſtigia I. C.) Dianam reprehendo, eò maximè, quòd ante Religionis ingreſ-
32 ſum Juriſperitus non fuerit.] Eſt quidem in exemplari: *Juriſperitus fuerit*, ſed eſſe errorem typi, patet ex ſententia de neglectis lapidibus diſcipulatûs Juridici, deſcriptâ paulò antè.

33 Eodem ſenſu de Theol. materias Canonicas, aut Civiles explicantibus profert hoc ſuum, aliorúmque plurium I. C. judicium: *Quos dum I. C. videmus, intra nos dicimus: unde ergo iſti literas Canonicas, & Legales ſciunt, cùm in ſcholis non didicerint? Quid ergo mirum, quòd loquantur, ut ſolent, ſine fundamento? cit. q.121. n.9*

34 Requirunt à Theol. II. ut quando ipſis intra vel extra Confeſſionem proponitur caſus ad materiam reſtitutionis, cenſurarum, vel mutui pertinens, priuſquam eum reſolvant, conſulant aliquem Juriſperitum, & quidem practi-
35 cum. Hinc quia Diana *Part.1.Tr.3.miſc.reſ.2.* poſt Leſſium, Filliucium, Cenedum, docet eſſe probabile, pœnitentem, qui dedit Confeſſario, ut reſtitueret vero Domino, ſatisfeciſſe integrè ſuæ obligationi reſtituendi, eſto Confeſſarius illi Domino non tradiderit id, quod à prædicto pœnitente acceperat, idcirco eundem Dianam decorat hoc elogio *q.73.n.10. Diana non bene ſtuduit ſuam ſententiam; ſtuduiſſet autem ſi illam cum Juriſperitis practicis, & Sa-*
36 *pientibus communem effeciſſet.* Et q.86. poſtquam contra Dianam, Rebellum, & Bonacinam ipſum, qui fuit Juris utriuſque Doctor eruditiſſimus, docuit: ſi quis ſciat valorem monetæ brevi diminuendum, non poſſe illam alicui mutuare cum pacto, ut eam ſibi reſtituat juxta valorem, quem dicta pecunia habebit tempore, quo reſtituendum erit mutuum, con-
cludit *n.*13. [Reſtat itaque ex hac quæſtione, 37
quomodo Juriſperitus practicus, & expertus
ad illam ſit conſulendus.] Et *q* 84. tradit, il- 38
lam quæſtionem: An ſcilicet excommunicatio ferenda obliget ad mortale? eſſe purè Canonicam, & ad ipſius intelligentiam requiri praxin, & experientiam fori externi; eò quòd ex illa judicium conſcientiæ deſumendum ſit. *Unde non mirum, quòd non expertus, nec Juriſperitus fallatur.*

Inſuper *q.*111. pronuntiat, Dianam debuiſ- 39
ſe cum Juriſperitis practicis, & doctis conferre, priuſquam poſt Pitignianum reſolveret, & doceret, ad nullam reſtitutionem teneri illum teſtem, qui falſum teſtimonium dixit, poſtquam reus innocens jam erat ſatis, ſupérque convictus aliis falſis teſtimoniis.

Requirit à Theol. III. generatim, ut in qui- 40
buſcumque occurentibus dubiis rerum moralium pulſent fores JurisConſultorum. Hinc *q.91. num.7.* hoc generale Judicium depromit: [Theologi debent ſe conformare Juris Regulis in caſibus conſcientiæ rerum moralium, quarum Juriſprudentia & mater & parens eſt; ideo ad eos juridicè (etiam in foro interno) reſpondendos, Juriſperitus aptior
conſulendus eſt.] Puto autem eum non loqui 41
de omnibus omnino dubiis moralibus; quis enim hoc cogitet de ejuſmodi Doctore? ſed de omnibus & ſolis, quæ ratione objecti poſſent in forum contentioſum deduci.

SECTIO IV.

Quid in Theologis carpant JurisConſulti?

SUMMARIUM.

Carpit Manrique, in Theologis, quòd diſputent de caſibus ſpectantibus ad Simoniam. 43.

Et de Clerico negotiante per ſe. 45.

Et de dante mutuum ad biennium cum pacto, ut pro obligatione non repetendi priùs detur aliquid. 46.

Et de alio quodam caſu uſuræ. 48.

Et de Clerico conſtituto in ſacris negotiante per alium. 50.

Et de ſubditis ſuſpendentibus obſervationem novæ Legis, donec Legislator informetur. 53.

Et de Religioſo diſſipante pecunias, quas habuit cum permiſſu ſuperioris. 55.

Cenſet Manrique, Theologos ignorare illud juris principium: A diverſis non valet illatio. 57.

Et reprehendit Theologos diſputantes de culpa, qua tenetur Depoſitarius in foro conſcientiæ. 60.

Atque definientes, an excommunicatio ferenda obliget ad mortale? 64.

42 CArpunt in Theologis I. omnia illa, quæ ſeu verè, ſeu falſò aſſerit Manrique ab iis factitari; ſicuti retuli ſect. præced. *n.* 14. & ſeqq

Carpunt in Theologis II. quòd non faciant, quæ ipſi ab iis requirunt locis ſect. præced. *n.* 29. & ſeq. relatis.

43 Carpit in Theologis III. Manrique, quòd diſputent de caſibus ad Simoniam ſpectantibus. Unde *q* 74. de Diana *Part.1.Tr.2.miſcell.reſ.*27. poſt Gabriel. Cajet. Sotum, Valentiam, Tannerum docentes, eſſe probabile, quòd quo caſu licet temporale pro ſpirituali ſine ſimonia accipere, liceat quoque de eo paciſci, pronun-
44 tiat. *n.6.* [Quia hæc quæſtio mihi parùm digeſta viſa fuit, ideo indigeſtum ejus his lineis coctum reddere propoſui. Juſtum ergo eſſet, quòd Theologi has materias Juriſperitis relinquerent, *ne ab ipſis, ut nunc, juſtè carperentur.*]

Carpit idem Manrique in Theologis IV.
45 quòd ii ferant ſententiam de illa Quæſtione: An, qui habet beneficium Eccleſiaſticum, ſed non eſt ordinatus in ſacris, poſſit per ſe negotiari? Quare de Molina, & aliis Theologis ad ipſius guſtum non reſpondentibus fert ſuam ſolennem, probroſamq; cenſuram [Conſtat in his Quæſtionibus verum eſſe dictum Nicolai Garciæ, quòd Theologi in materia Juris loquuntur, ut ſolent, *ſine fundamento.*]

46 Carpit in Theologis V. quòd reſolvant illud dubium: An qui mutuas pecunias dat ad biennium, poſſit aliquid petere pro obligatione non repetendi priùs eas pecunias? De quo dubio cum Molina, Leſſio, Laymanno, Salas, Turriano, P. Ledeſma & aliis Theologis agit Diana *Part.1.Tr.8.ſeu de contr.reſ.*48. & occaſione hujus ait *q.* 91. *n* 7. ipſe Manrique [video namque Theologos materias canonicas, & le-
47 gales diſputare, & libris amplis imprimere, quaſi Juriſperiti; ideo quia manum in meſſem alienam mittunt, multa docent emendanda. Sed non video Juriſperitos materias Theologicas diſputare, ideo ab illo defectu (docendi emendanda) liberantur; fabri igitur fabrilia tractent. *Unde Nicolaus Garcia rectè ſcripſit, quòd Theologi in materia Juris loquuntur, ut ſolent, ſine fundamento.*]

Carpit Theologos VI. quòd illam contro-
48 verſiam dirimant, de qua Diana *cit.Tr.8.reſ.*63. P. Navarro, Bonacina, Leſſius, Salas, Malderus, Aragonius, & alii Theologi: An videlicet, ſi debeam tibi 100. aureos ſolvendos intra annum, committam uſuram dando jam ſtatim dimidium, cum pacto, ut per biennium exſpectes
49 alterum dimidium. Ideóque occaſione hujus controverſię ita ſcribit *q.* 98. *n.*10. *Theologos intra ſuos limites ſacræ & ſublimis Theologiæ toto pectore veneramur, illis in dictis limitibus primos accubitus deferendo, ſicut extra illos limites in materia Juris, & rebus moralibus utriuſque fori eoſdem primos accubitus Juriſperitis offerimus, & præſtamus*; Et paulò pòſt docet; quòd ſi Theologi aliquam Quæſtionem Juris diſcutiant, alienum lumen uſurpent.

Carpit Molinam, Malderum, Leſſium, Medinam, Rebellum, Dianam *P.1.Tr.8.reſ.*72. & alios 50
Theol. VII. quòd typis mandent ſuum judiciũ de illa lite: *An clericus in ſacris conſtitutus poſſit negotiari per alium?* Quare *q.* 102. *n.* 5. non poteſt facere, quin Theologis dicam hiſce verbis dicat: [Cùm hæc quæſtio purè Canonica, & ex regulis Canonicis inferenda ſit obligatio, quoad peccatum in foro conſcientiæ, cur Theologus in illam manum mittit? Si Juriſpe-
ritus aliquam Quæſtionem de Trinitate ſeu Incarnatione, &c. diſputaret, nónne repulſam 51
mereretur accipere? Ergo etiam ipſam Theologum mereri dicendum eſt, nam ipſe quidquid de iſtis materiis ſcribit, à noſtris regulis & DD. delibat. Idem ergo delibare poterat de regulis, & DD. Theologicis, cùm ergo hoc non agat, ſed ſuis Magiſtris relinquat, hoc ipſum agere, & relinquere debuerunt Theologi DD. cùm
ſcriptum ſit: *Tractent fabrilia fabri.*] Applicat 52
autem hoc ſuum ſolenne epiphonema ſingulariter Tabienæ, Molinæ, Leſſio, aliiſque erudititiſſimis Theologis.

Carpit in Theol. VIII. quòd ventilent illam 53
Quæſtionem, de qua poſt Vaſq. Suarez, Salas, Malderum, Lorcam, Crucium, & alios Diana *P. 1. Tr.10.reſ.6.* An nimirum liceat *ſuper aliqua Lege recens promulgata ſupplicationem porrigere, & interea ſuſpendere obſervationem illius Legis*; & cùm ſententiam Dianæ refutâſſet *q.*122.
ſic concludit *n.*12. [Manet igitur hæc quæſtio 54
ſalubriter explicata ab uno Juriſperitorũ, quorum propria hæc eſt materia, non autem Theol. qui mutuatas Juris regulas aſſumunt. Quis ergo mutuatarius in re mutuata mutuanti potior erit? nam hic dat, ille accipit, *hic gratificat*, & actionem habet, ille gratificatur, & poſſeſſionem reſtitutionis, & Solutionis invitus ſuffert.]

Carpit Theol. IX. indirectè, quòd expediant
illum caſum: *An Religioſus, qui ex licentia Superioris poteſt liberè de aliquibus pecuniis diſponere, peccet contra votum paupertatis, eas inſumendo in ludos illicitos, aut turpes actiones, & an qui eas accipiunt ab illo, teneantur reſtituere?* 55
quo de caſu præter Molinam, Leſſium, Sanchez & alios apud P. Dicaſtillo *de juſtit. & jur. lib.*2. *Tr.*18. *dub.* 6. tractat ipſe Dicaſtillo, & Diana
*P.3.Tr.2.reſ.*98. Hinc occaſione illius dubii, à 56
Villalobos ad genium Manriqueanum non reſoluti, prorumpit in acrem ædepol cenſuram illam: *Hic eſt defectus Summarum aliquorum modernorũ, quòd ferè nullus eſt in jure verſatus.* Et præmiſerat immediatè antè; *Villalobos ſi Juriſperitus fuiſſet, magis juridicè locutus fuiſſet.* Cauſa verò, cur de Villalobos ferat hanc ſen-
tentiam, eſt, quia putat fuiſſe à Villalobos igno- 57
ratum illud Juris pronuntiatum: *A diverſis non fit illatio*, cùm tamen iſtud principium in re ipſa

nôrint

Digitized by Google

nôrint Philoſophiæ, nedum Theologiæ Tiro-
nes,& fuerit lippis ipſis, tonſoribúſque notum
ante Juſtiniani, Ulpiani, adde Platonis, adde
Draconis ortum, cùm ſit principium lumine
58 naturæ notum. Omnes enim ſciunt,abſurdam
eſſe hanc conſequentiam: Quidam JurisCon-
ſulti exiſtimant, Theologos eſſe ita hebetes,ut
juris principia ipſo lumine naturæ nota non
intelligant, niſi lapides diſcipulatûs ponant
in ſcholis JurisConſultorum; ergo etiam
Theologi id ipſum exiſtimant. Vel: ergo
Theologi opinantur, JurisConſultos eſſe ita
rudes, ut niſi in ſcholis Theologicis ſcamna
triverint, nequeant intelligere illud Theolo-
giæ principium. *Deus eſt ſuper omnia diligen-
dus: Quod tibi non vis fieri,alteri ne feceris.*
59 Carpit Theologos X. quòd non erubeſcant
ſine lege loqui *q.*109. *num.*8. & *q.*104. *num.*2.
*q.*80. Item,quòd non erubeſcant in materiis
alterutrius Juris loqui, non citando ullum Ju-
risConſultum, ſed citando ſolummodo mo-
dernos Theologos *cit. n.*8. *& cit. n.*2.
60 Carpit Theologos XI. quòd diſputent de
qua culpa,in foro conſcientiæ teneatur Depo-
ſitarius. *Adverto*,inquit ipſe, *q.*194. *n.*2. *quòd
Diana nullum textum, nec Doctorem ex noſtris*
(I. C.) *recitaverit, cùm ipſi ſint Magiſtri, & vi-*
61 *dendi in hac materia,non verò Theologi.* Et ta-
men Diana eam quæſtionem tractans. *P.* I.
Tract. 8. *reſ.*74. nominat Sotum, Molinam,
Leſſium,Rebellum, Azorium,alióſque Theolo-
gos Juris ſcientiſſimos. Atque inſuper reſolu-
tio,quam dat Diana,&Theologi ab eo laudati,
pendet à lumine naturæ, ita ut antequam vel
Codex, vel Digeſtum vetus, aut novum, vel le-
ges XII. Tabularum,vel longè magis Decreta-
lis *Cap. Bona fides, de depoſito* conderentur,
omnes Sapientes ſciverint, quando Depoſita-
rius accipit mercedem pro conſervatione de-
poſiti, teneri in utroque foro majorem dili-
gentiam illi conſervando impendere, quàm ſi
gratis cuſtodiret, ſeu aſſervaret illud depo-
ſitum.
62 Similiter ut jam monui ſuprà *n.*53. ægre
fert à Molinâ, Leſſio,atque aliis diſputari: *An
in ſacris conſtitutus poſſit negotiari per alium?*
& non poſſe negotiari probat ipſe contra hos
DD. hoc ſolo argumento, quòd ubi eſt eadem
63 ratio, legis extendatur diſpoſitio. Quaſi verò
hoc non tam Juris, quàm Juriſtarum effatum
ignoret quiſquam,etiam infimi ſubſellii Theo-
logus? Et non æquè bene, aut fortè meliùs,ac
ullus JurisConſultus illud explicârit Theolo-
gorum unus, ſcilicet Suarez *l. 6. de leg. c.* 3. *per
totum.*
64 Carpit Theologos XII. quòd differant de
illa quæſtione: *An excommunicatio ferenda
obliget ad mortale?* Verba retuli ſuprà *n.*38. Et
generatim eoſdem carpit, quòd nimis multos
libros de rebus moralibus componant. Re-
prehenſionem vide ſuprà *n.* 26.

SECTIO V.

Colliguntur ex aſſertis adverſariorum Corollaria aliena à vero.

SUMMARIUM.

*Sequitur ex dictis Manriqueanis,Theologos mit-
tere illicitè falcem in meſſem Iuridicam,quan-
do explicant more ubique probato plurimas
materias indicatas.* n. 65. & ſeqq. *ad* 72.

*Enumerantur materiæ, eæque pauciſſimæ, quas
ſecundùm adverſarios ſolas licitè explicant
Theologi.* 73.

*Ex eorundem opinione infertur,nullo loco haben-
da Theologorum reſponſa ſuper plurimis quæ-
ſtionibus quotidianis.* 75.

*Et Canoniſtas neceſſariò præferendos Theologis in
promotione ad Epiſcopatum.* 77.

*Et Theologos ſemper periculosè uti Regulis Ju-
ris.* 78.

*Confeſſarios quoque debere in pleriſque dubiis
recurrere ad unicos Iureconſultos.* 79.

*Ac Regulas, quas Societas Ieſu præſcribit Profeſ-
ſoribus Theologiæ moralis, eſſe mutandas.* 81.

EX iis, quæ Garciam, Manrique, & eorum
aſſeclas ſentire perſpeximus,deduco non-
nulla Theologis probroſa,bono communi
adverſantia, judicio ſapientiſſimorum quo-
rumque repugnantia corollaria.
Sequitur enim ex dictis illorum Doctorum 65
I. Theologos in meſſem alienam involare, ſi
reſolvant aliquam quæſtionem vel de uſura.
Suprà *n.*46. vel de ſimonia. Suprà *n.*43. vel de
negotiatione Clericis interdicta. Suprà *n.* 50.
vel de cenſuris. Suprà *n.*38. vel de legibus. Su-
prà *n.*53. vel de immunitate Eccleſiaſtica. Su-
prà *n.* 22.
Sequitur itidem ex dictis eorundem II. 66
Theologos extra rhombum ſaltare, ſi quam-
cunque quæſtionem,ad materiam Juſtitiæ ſpe-
ctantem expediant. Patet ex apertis verbis *n.*
40. deſcriptis.
Sequitur præterea ex iiſdem dictis Juriſ- 67
Conſultorum III. Theologos illos eſſe pecula-
tûs reos, qui quamcunque materiam in Cor-
pore Juris Civilis, vel Canonici contentam, ſi
quidem ea reſpiciat objectum fori externi, ex-
plicant ex inſtituto. Patet ex verbis illis, qui-
bus dicunt Tum 1. eos, qui aliquam materiam
fori externi pertractant, velle per ſaltum fieri
Doctores Juris. Suprà *num.* 30. Tum 2. non
poſſe Theologos ſcire literas Canonicas,& Ci-
viles, cùm eas non didicerint in Juriſtarum
ſcholis. Suprà *num.* 33. Tum 3. Theologos de-
bere ſe in caſibus conſcientiæ rerum mora-
lium conformare Juris regulis, quarum Ju-
riſprudentia parens, & mater ſit. Suprà
*num.*40. Tum 4. videre ſe,quòd Theologi ma-
terias legales, & canonicas diſputent, & li-

bris amplis imprimant, & quia (hoc faciendo) manum in alienam meſſem mittunt, multa doceant emendanda. Suprà *n.* 47. Tum 5. in omni materia Juris, & morali utriuſque fori primos accubitus deberi JurisConſultis, eſſéque merè uſurpatum officium, ſi Theologi dubia aliqua alterutrius Juris reſolvant. Suprà *n.* 49. Tum 6. non eſſe mirum, quòd Theologi in materiis Juris (utpote alienis ab ipſorum foro) errent. Suprà *n.* 18. Tum 7. eos in materia Juris ſolere
68 loqui ſine fundamento. Suprà *n.* 18. Intelligit autem Manrique in omnibus locis all gatis, deſignátque omnes omnino Theologos (excepto S. Thoma, quem excepit ob rationem non veram, ut videbimus *n.* 214.) qui non frequentaverunt ſcholas publicas I. C. ut patet vel ex verbis relatis. *n.* 29. aut qui ſaltem non conſuluerunt vivos Juriſperitos. Suprà *n.* 34.

69 Sequitur hinc ulterius ex dictis adverſariorum IV. à Theologis iniquè occupari officium JurisConſultorum, ſi vel in ſcholis ſuis dictent, vel libris impreſſis excudant dubia de Legibus, privilegiis, diſpenſatione, hæreſi, poſſeſſione, præſcriptione, dominio, furto, homicidio, adulterio, detractione, contractibus, teſtamentis, judiciis, bello, rixa, duello, Horis Canonicis, beneficiis Eccleſiaſticis, Decimis, juramento, perjurio, voto, ſtatu religioſo, obſervatione feſtorum, & jejuniorum, blaſphemiâ, hæreſi, ſacrilegiis, veneficiis, idololatriâ, ſimoniâ, libertate, & immunitate perſonarum, aut rerum Eccleſiaſticarum, atque adeo de præceptis Decalogi, præceptis Eccleſiæ, peccatis capitalibus, luxuriæ, iræ, & ferè gulæ. Item de Sacramentorum forma, materia, miniſtri, & ſuſcipientis conditionibus, ſeu requiſitis; de patrinis Baptiſmi, & Confirmationis; de Confeſſione annua, Communione Paſchali, caſuum reſervatione, Confeſſarii approbatione, & juriſdictione; ſigillo Confeſſionis; pœnitentia, Sacrificii loco, tempore, cæremoniis, paramentis; jejunio Communioni præmittendo; Rubricis Miſſalis, ac Breviarii; Ordinandorum, Ordinantium, Ordinationúmque qualitatibus, ac horum circumſtantiis; ſponſalibus, & horum circumſtantiis, ac conditionibus; Matrimonii impedimentis dirimentibus, vel impedientibus, effectu, indiſſolubilitate, divortio; Cenſuris, irregularitate, Indulgentiis, Jubilæo, & ſexcentis aliis particularibus.
70 Ratio hujus Corollarii eſt, quia Theologi, Judicibus adverſariis, tunc occupant officium JurisConſultorum, atque in meſſem alienam immittunt falcem, quando pertractant dubia utriuſq; fori, ſeu materiarum canonicarum, & legalium. Suprà *n.* 47. & 50. Atqui dubia de jam expreſſis materiis, ſunt dubia utriuſq; fori, ſcilicet conſcientiæ, & externi; quia Judex Eccleſiaſticus, aut ſæcularis punire poteſt illos, qui circa haſce materias delinquunt, utpote qui delinquant contra Leges Canonicas, aut Civiles; Canonicas, inquam, ſive quæ in Corpore Juris Canonici, ſive quæ in ſacris Conciliis, & bullis extravagantibus Pontificum, Cardinaliúmque declarationibus continentur; hæc enim omnia Legum Canonicarum nomine veniunt, & intelligi vult Manrique.

Sequitur autem, & ſubinfertur ex hoc ipſo Corollario V. Theologos extra orbitam evagari, ſi vel ſuis auditoribus in ſcholis dictent, vel prælo committant quæſtiones etiam de internis actibus, in objecta priore Corollario expreſſa tendentibus. Ratio eſt, quia actus interior ſpecificatur ab exteriore. S. Th. 1. 2. *q.* 1. *a.* 3. *ad* 3. Ergo cùm ſit Lege Manliana vetitum Theologis, ne attingant actus exteriores, tendentes in prædicta objecta, ſimiliter iis vetitum eſt, ne attingant actus interiores circa talia objecta occupatos; re enim vera non poſſunt actus interiores intelligi, aut explicari, niſi per exteriores: utpote à quibus, ut dixi, ſpecificantur. Quare ex his duobus Corollariis 71 72

Sequitur, & ſubinfertur VI. Theologos in Juriſtarum officium involare, ſi in ſuis ſcholis, aut libris diſſerant, ac diſputent de aliis materiis practicis, quàm de conſcientia, peccatis in genere, (non deſcendendo ad illa, quæ verſantur circa materias enumeratas Corollario IV.) Spe & deſperatione; charitate Dei, & proximi; ſcandalo, imprudentia, quibuſdam actibus oppoſitis fortitudini, aut temperantiæ; ſuperbiâ, invidiâ, acediâ; merè internâ, inſenſibilique diſpoſitione neceſſaria ad Sacramentorum ſuſceptionem, adminiſtrationémque, conditionibus orationis arbitrariæ. 73

Sequitur quoque ex dictis, omnes omnium ætatum Theologos (excepto ſolo S. Thoma) fuiſſe, eſſe, fore ingenio tam pingui, ut quamvis ſtudioſiſſimè legant, expendántq; tùm omnes Inſtitutiones, ac Paratitla Juris utriuſque, tum ipſum utrumq; Jus, tum clariſſimos, & facillimos JurisConſultorum commentarios, haud tamen poſſe quidquam ſolidi in alterutro Jure proficere. Nam Manriq; requirit ab ingenioſiſſimo Diana, & conſequenter ab omnibus, ut non negligant lapides diſcipulatûs in ſcholis Juridicis, & ut conſulant vivos I. C. 74

Sequitur inſuper ex dictis adverſariorum VII. autoritatem, & reſponſa Theologorum circa materias Corollario IV. enumeratas, parvi eſſe facienda, nec ſatis providè agere, qui iis acquieſcunt. Ratio hujus pernicioſiſſimi corollarii eſt aperta; illorũ enim reſponſis improvidè, atq; inconſultò acquieſcitur, circa eas materias qui & ſolent ſine fundamẽto de iis materiis loqui, & eas tam malè comprehendũt, aut potiùs non comprehendunt, ut nemo mirari debeat, ſi circa eas errent. Sicuti enim ſemel malꝰ ſemper præſumitur eſſe malꝰ *c. Semper malus de reg. jur. in 6.* ita qui ſolet circa aliquam materiam errare; ideo quòd eam non comprehendat, ſemper præſumitur errare. Atqui Theologi omnes 75

ſolent

ſolent ſine fundamento loqui, de prædictis materiis, teſte Garcia, & Manrique *n.* 17. eáſque non comprehendunt, teſte eodem *n.* 28. imò nec comprehendere, aut intelligere poſſunt, teſte eodem *n.* 39.

77 Sequitur proinde VIII. in Epiſcopos, & eorum Vicarios eligi debere neceſſariò Canoniſtas, eò quòd Epiſcopi, eorúmque Vicarii debeant finire tot lites de materiis Juri Pontificio inſertis; quas materias nemo intelligere, adeóque nemo pro tribunali explicare queat, niſi ſcamna ſcholarum Canonicarum diu, multúmque preſſerit antè. Hoc autem Corollarium repugnat praxi totius Germaniæ, adeóque Europæ.

78 Sequitur iterum ex dictis adverſariorum IX. quoties Theologi utuntur regulis Juris & Juriſtarum axiomatis, eos non modò uti armis alienis, ſed iis ita imperitè, ac periculosè uti, meritò ut quiſque prudens timeat, ne ab iis lædatur in ſua conſcientia. Sequela patet tum ex eo, quòd Manrique ſuprà *n.* 23. & 50. ſine ulla diſtinctione regulas Juris, & Juriſtarum axiomata afferat ſolis Juriſtis; tum ex eo, quòd idem Manrique iiſdem Theologis attribuat tam multos, magnos, conſuetóſque errores circa materiam juris. Suprà *n.* 18. & intelligentiam regularum iis deneget, hoc ipſo quòd materias juridicas ab iis aut re ipſa intelligi, aut poſſe intelligi inficietur. Suprà *n.* 33. unde

79 Sequitur rurſum ex hiſce omnibus dictis, & corollariis adverſæ partis, omnes qui ritè fungi volunt officio Confeſſarii, aut debere operam dare Juriſprudentiæ, in aliquo Gymnaſio publico, aut in dubiis circa materias ſuprà *n.* 69. indicatas, debere conſilium petere non à Theologis etiam doctiſſimis, ſed à ICtis, & quidem à practicis. Sequela, etſi communi prudentium

80 judicio, praxíſque contraria, non indiget tamen operoſa probatione; quiſque enim tenetur ea ſcire, quæ ſunt ſui officii, hic enim vel maximè obtinet illa regula Gaii: Imperitia culpæ annumeratur *l. Imperitia ff. de reg. jur.* Eſt autem officium Confeſſarii judicare prudenter de propè innumeris caſibus, quotidie occurrentibus circa materias nominatas *n.* 69. De quibus caſibus quia non poteſt prudenter judicare, niſi qui vel lapides diſcipulatûs in ſcholis JurisConſultorum non neglexit, vel practicos JuriſConſultos conſulit, ut ex dictis adverſariorum vidimus toties ſuperiùs, ſequitur irrefragabiliter, verum eſſe noſtrum hoc corollarium, ſi vera ſunt, quæ ex D. Manrique retulimus 3. & 4. *ſect.*

81 Sequitur penultimò, Regulas Theologiæ Profeſſoribus in Societate Jeſu præſcriptas eliminari debere, cum omnibus ſcholis Theologiæ Moralis: Regulæ enim illæ mandant, à noſtris Profeſſoribus doceri illa ipſa, quæ non vult Manrique. Et reipſa doceri teſtis eſt orbis totus, cum aliis Profeſſoribus, & Doctoribus factitantibus apud PP. Dominicanos, Carmelitas, Minoritas, Capucinos, &c. id ipſum, quod Societas.

Sequitur poſtremò ex univerſis aſſertis, requiſitis, & reprehenſionibus ſuperioribus diſcutienda eſſe ea, quæ indicavi *n.* 5. 82

SECTIO VI.

Theologiæ Moralis definitio, objectum, differentia à jure Canonico.

SUMMARIUM.

Theologiæ Moralis definitio præterita à Theologis. 83.
Quæ ſit ejus definitio? 86.
Infert multa ex principiis non creditis. 88.
Objectum materiale Theologiæ moralis quid? 90.
Quod formale? ibid.
Quomodo humanos actus dirigat ad ſuum finem? 91.
Objectum Juriſprudentiæ Canonicæ. 93.
Ejus definitio. 94.
Definitio Juriſprudentiæ Civilis non eſt dogmatica. 95.
Objectum Theologiæ Moralis patet latiùs, quàm Juriſprudentiæ. 97.
Cujus quidem omnes actus ſpectant aliquo modo ad Theologiam. 99.
Eâ præſtantior eſt Theologia. 102.

REctè quidem monet Tullius *l.* 1. *de Officiis*, 83
omnem, quæ de re aliqua ſuſcipitur, inſtitutionem, à definitione proficiſci debere, neſcio tamen, quî factum ſit, ut nullus præter Baſſæum, eorum, quod ſciam, qui Theologias Morales typis mandârunt, ipſius Theologiæ Moralis definitionem, aut deſcriptionem in actu ſignato attulerit; quam quidem præterire hic non poſſum. Etenim præcipua lis, quæ inter Theologos, & JuriſConſultos de invaſione meſſis alienæ agitanda eſt, dirimi nequit, niſi ſciatur, quod ſit Theologiæ Moralis, quod Juriſprudentiæ objectum; ſui quippe objecti terminis, ceu ager limitibus, continetur, & conſtringitur quælibet diſciplina. Quia verò de-
finitio naturam rei explicat. Ariſtoteles 2. *po-* 84
ſter. cap. 3. In natura autem Theologiæ Moralis continetur, ſeu involvitur ejus objectum; nam habitus ſpecificantur ab objectis. S. Thom. 1. 2. *q.* 54. *a.* 2. *ad* 2. ab omnibus receptus, fit, ut qui habet definitionem Theologiæ Moralis, habeat quoque perſpectum ejus objectum, & qui aptè objectum aſſignare vult, defi-
nitionem quoque adferre debeat. Sicuti autem 85
Recentiores Theologi poſt P. Vaſquez 1. *p. diſp.* 4. *c.* 1. Theologiam generatim definiunt, eſſe ſcientiam, quæ ex principiis revelatis, & cre-

ditis infert Concluſionem per evidentem conſequentiam, ita etiam

86 Dico I. Theologiam Moralem eſſe ſcientiam, quæ ex principiis revelatis, & creditis, per evidentem conſequentiam infert Concluſionem de actibus humanis, prout ad finem ultimum dirigi poſſunt. Generalis ratio hujus de-
87 ſcriptionis eſt, quia Theologia Moralis eſt ipſa vera, & propriè dicta Theologia, quatenus ea eſt ſecundùm receptam ſententiam S. Thomæ 1. *p. q.* 1. *a.* 4. practica, ut ſic enim *agit de actibus humanis, ſecundùm quod per eos ordinatur homo ad perfectam Dei cognitionem, in qua æterna beatitudo conſiſtit*, inquit S. Doctor, & ejus interpretes communiter. Ergo admiſſa illâ prima deſcriptione, admittenda eſt hæc ſecunda.

88 Nec obeſt, quòd Theologi Morales plurima inferant ex principiis non creditis fide divinâ, ſed tantùm probabilibus; hoc enim eſt commune omnibus etiam ſtrictè dictis ſcientiis, quæ de ſuo objecto, ejúſque accidentibus plurima nonniſi probabilia diſſerunt, ut videre eſt vel in ipſa Phyſica, atque in Theologia Spe-
89 culativa. Tradunt autem illa, & cognoſcunt Phyſici, Theologi ſpeculativi, &c. non propriè, & directè per ipſos habitus Theologiæ, Phyſicæ, &c. ſcientificos, ſed per alium habitum non ſcientificum, ad ipſos ſcientificos non propriè, ſed reductivè ſpectantem; ſicuti reliquos inter rectè obſervat Hieronymus Faſolus in 1 *part. S. Thom. q.* 12. *dub.* 6. *n.* 36.

90 Dico II. Objectum Materiale Theologiæ Moralis eſſe Actus humanos. Etenim objectum Materiale alicujus ſcientiæ eſt id nudè ſpectatum, quod ſcientia conſiderat. Tannerus *Tom.* 1. *in* 1. *part. diſp.* 1 *q.* 3. *dub.* 1. *n.* 2. ex communi Philoſophorum, & Theologorum. At formale objectum ejuſdem Theologiæ ſunt ipſimet Actus humani, quatenus ad finem ultimum per principia divinitus revelata dirigi, rectificaríque poſſunt. Ferè ſicut ex communiore (etſi non veriore) opinione Modernorum Logicorum, objectum Logicæ artificialis ſunt mentis operationes, quatenus per principia, ſeu regulas Logicas ad rectam diſſertationem dirigi poſſunt.

91 Porrò actus humanos rectificat, & ad ſupremum, ultimúmque finem dirigit Theologia Moralis, tum virtualiter, determinando nimirum, utrùm hic, aut ille actus ſit à Deo imperatus, vetitus, ſuaſus, permiſſus explicitè, implicitéve? Tum formaliter, tradendo, explicandóve præcepta exercendi actus convenienter ad finem ultimum aſſequendum, aut vitandi actus ab illo fine avertentes; quandoquidem contrariorum eſt eadem ſcientia, ſeu diſciplina. Ariſtoteles 1. *Topic.* 8.

92 Quò autem hanc virtualem, & formalem directionem meliùs, exactiúſque efficiat Theologia, utitur ſæpiſſime miniſterio aliarum diſciplinarum, tanquam ancillarum, ut Phyſicæ, Ethicæ, Juriſprudentiæ. S. Th. 1. *p. q.* 1. *a.* 5. *ad* 2. referendus *n.* 118.

Dico III. Objectum Juriſprudentiæ Canonicæ eſſe Actus humanos, quatenus per Leges Canonicas dirigi poſſunt, ac debent, ad debitum ordinem, in ſtatu, foróque Eccleſiaſtico 93
procurandum, fovendúmque. Cùm enim Jus Canonicum nil aliud ſit, quàm jus poſitivum, quod à ſummis Pontificibus Eccleſiæ Catholicæ traditum, conſtitutum, vel approbatum fuit. Greg. Toloſanus, *Partit. l.* 1. *tit.* 2. *c.* 2. P. Joannes Streinius in Prolegom. Jur. Canon. §. 1. *n.* 2. Cúmque illud ipſum jus Canonicum, directè, ac per ſe inſtitutum ſit ad externam gubernationem ſpiritualem. Suarez *in Proœmio* de Legibus, & Tannerus *Tom.* 1. *diſp.* 1. *q.* 4. *dub.* 5. *n.* 10. licèt etiam conditum ſit ad animæ puritatem promovendam. Suar. *l. c.* Tannerus *l. c.* Vallenſis in paratitlis Decretalium *in proœmio* §. 6. *n.* 4. Toloſanus *l. c. cap* 18. Streinius *l.* 2. patet allatam objecti, ſeu ſubjecti aſſignationem eſſe veram. 94

Infer hinc I. Illam definitionem Juriſprudentiæ Civilis, quam adfert Juſtinianus tum *l. Juſtitia. ff. de juſtitia & jure*, tum §. *Juriſprudentia inſtit. eodem.* ubi ait: Juriſprudentia eſt divinarum, humanarúmque rerum notitia, juſti, atque injuſti ſcientia, æquè convenire juriſprudentiæ Canonicæ, neutrius tamen reſpectu eſſe dogmaticam, ſed, ut ſolent eſſe ICtorum, periculoſam, & ruinæ vicinam. *l. Omnis definitio, ff. de reg. jur.* 95

Infer II. Theologiam Moralem à Juriſprudentia differre ratione tùm objecti materialis, ut jamjam magis declarabo, tum objecti formalis, ac finis immediati, ſicuti patet ex dictis *num.* 90. & 94. 96

Infer III. Objectum Theologiæ Moralis eſſe, patereque longè latiùs, quàm utriuſque Juriſprudentiæ ſimul ſumptæ; tum quia omnes actus humani ſupernaturales pertinent ad objectum materiale prædictæ Theologiæ, nam omnia revelabilia comprehenduntur ſub ſacra doctrina, tanquam ſub una ſcientia S. Th 1. *p. q.* 1. *a.* 3. adeóque habitus Theologicus ſecundùm ſuam eſſentiam, ſeu naturam eſt aptus attingere omnia, quæ de Deo, rebuſque divinis ſciri poſſunt S. Th. *q.* 14. *de verit. a.* 8. *ad* 16. Scotus *q.* 3. *prol.* Tum quia Theologia Moralis extendit ſe ad actus humanos merè internos, ad quos tamen regulariter non exporrigitur juriſprudentia, ſiquidem Leges humanæ actus merè internos communiter præcipere non poſſunt. S. Th. 1. 2. *q.* 91. *a.* 4. cùm de occultis non judicet Prætor, aut Papa *c.* 1. §. *porro ut Eccleſ. benef. ſine dim. conf.* & cogitationis pœnam nemo patiatur. text. *l. Cogitationis ff. de pœnis.* 97 98

Infer IV. Omnes actus Juriſprudentiæ aliquo modo ſpectare ad objectum Theologiæ Moralis. Indicat hoc corollarium Filliucius 99

in

Digitized by Google

in præfatione ſuarum Quæſtionũ Moralium, dum ea etiam, quæ Summiſtæ tradere ſolent, (ſolent autem obvias quaſque juris deciſiones) cadere ait ſub Theologiæ Moralis conſiderationem. Quod quidem de actibus circa Myſteria fidei, & circa res lumine naturæ notas oſtendam *ſect.*
100 8. De actibus verò pendentibus ex ſolo jure humano inde ſaltem probatur, quòd, cùm Theologia Moralis involvat ſupremam, atque infallibilem regulam judicandi de actionibus omnibus humanis, ſcilicet revelationem divinam; & omnes actiones liberas dirigat, quoad poteſt, ad finem ultimum, revera ex officio judicat de illis omnibus, & ſicubi leges aut Canones errorem quendam continent, ſicuti nonnulli in Decreto Gratiani, eos ex præſcripto veræ Theologiæ, in divina revelatione
101 fundatæ corrigit. Sotus infrà *n.* 131. Tannerus *l. cit. dub.* 5. *n.* 10. Et fortè hoc ſenſu ſcripſit Suar. *in proœm. de legibus ſub fin.* eſſe communem Theologorum conſenſum, quòd Lex tam ſecundùm communem rationem ſuam, quàm prout ad omnes ſuas ſpecies deſcendit, ad ſacræ doctrinæ conſiderationem ſpectet.

102 Infer V. Theologiam Moralem eſſe Juriſprudentiâ etiam Canonicâ præſtantiorem multis rationibus, & modis; nimirum & ratione objecti, quod ſcilicet Theologia habet longè nobilius, ampliùſque, quàm Juriſprudentia; & ratione certitudinis; cùm Juriſprudentia nullum aſſenſum habeat infallibilem, niſi qui ſit aut ipſius fidei divinæ, aut Theologiæ; dum ſcilicet Canonum peritus, aſſentitur propoſitioni alicui fidei, quam reperit. e.g. in tit. *de Summa Trinitate*; aſſentitur, inquam, vel præciſè ideo, quòd credat, illam eſſe à Deo revelatam; Vel idcirco, quòd eam deducat ex una revelata, & altera evidente; quod quidem eſt proprium officium Theologi. Denique ratione finis Theologiam Moralem eſſe Canonum ſcientiâ ſuperiorem, patet ex dictis *num.* 90.

103 Quare de Theologia quoque Morali intelligendum eſt, quod docet S. Th. 1. *p. q.* 1. *a.* 5. probátque, ſcilicet Sacram doctrinam eſſe digniorem cæteris Scientiis. Unde rectè tradit
104 ICtus Joannes Franciſcus Ponzinibus *in Tract. de Lamiis n.* 4. Theologiam eſſe ſuperiorem, & magis dignam Juriſprudentiâ, & S. Clemens Alexandrinus referendus *n.* 117. ac Navarrus *de pœnit. diſt.* 6. *c.* 1. §. *caveat. n.* 12. eſſe principem omnium facultatum.

SECTIO VII.

Utrùm Theologi falcem mittant in meſſem alienam, quando uſurpant Juris pronuntiata, & Regulas?

SUMMARIUM.

Regula quid ſit? 106.
Theologi non mittunt falcem in meſſem alienam, quando uſurpant regulas & pronuntiata Juris. 109.
Probatur diſtinctè. 110. & ſeqq.
Theologia procedens ex principiis Juris, notis lumine naturæ procedit ex propriis. 112.
Idem, ſi utatur inde probabiliter deductis. 114.
Quid ſi ſuas concluſiones firmet placitis Juris, nitentibus ſolo Jure humano? 116.
Theologia eſt ſcientiarum Regina. 117.
Utitur aliis ſcientiis tanquam inferioribus. 118.
Theologi ſunt cenſores omnium doctrinarum juridicarum. 122

Mittunt omnino Judicibus adverſariis ut patet ex relatis *n.* 20. & 53. Qui li- 105
cèt ſuum judicium non probent rationibus, videtur tamen ſingulariter de uſu regularum juridicarum probari poſſe, tum argumentis proponendis *Section.* 14 tum nominatim iſto, quòd regulæ Juris ſint breve quoddam compendium ipſorum Jurium. Etenim 106
regula eſt, quæ rem, quæ eſt, breviter enarrat. text. *l.* 1. *ff. de reg. jur.* Et per regulam brevis rerum narratio traditur. *ibid.* rerum, inquam, in Jure definitarum. Jac. Rævardus, Jo. Ferrar. Montanus, & alii *in tit. l.* 1. Ergo ſicut Theologi involarent in meſſem alienam, ſi uſurpa- 107
rent ipſas deciſiones Juris, ita etiam involant in eam, quando utuntur regulis Juris; nam æquipollentium eadem eſt ratio *l. fin. ff. mandati.*
Adde, quòd omnis definitio (ſeu regula, ut 108
interpretantur plerique teſte Montano *in Legem mox citandam*) in Jure periculoſa ſit. *l. Omnis definitio ff. de reg. jur.* & proinde rectè intelligi non poſſit, niſi ab iis, qui ipſum Jus probè intelligunt. Ergo rem aleæ plenam aggrediuntur Theologi, dum ſæpe utuntur regulis Juris.

Nihilominus negandum eſt, à Theologis 109
falcem in alienum agrum mitti tunc, cùm ad ſuas concluſiones, præſertim Morales probandas, aſſumunt, vel pronuntiata, vel regulas Canonici, aut Civilis Juris. Etenim illorum pronuntiatorum, & regularum alia ſunt certa, alia ſolùm probabilia; certa, inquam, certitudine vel ſupernaturali, vel naturali; probabilia probabilitate fundata in principio aut ſupernaturali, aut naturali, adeóque etiam in mero

Digitized by Google

jure, voluntate, autoritate humanis. Atqui Theologi non mittunt manum in meſſem alienam, cujuſcunque indicatorum generum pronuntiata, vel regulas aſſumendo ad ſuas concluſiones probandas.

110 Non, ſi aſſumant pronuntiata, & regulas certas certitudine ſupernaturali, ut ſunt illæ: Quod non eſt licitum in Lege, neceſſitas licitum facit. *reg.4. in* 5 Peccatum non dimittitur, niſi reſtituatur ablatum *reg.4. in 6.* Nuptias non concubitus, ſed conſenſus facit. *reg. 30. ff. de reg. jur.* Ratio eſt, quia ejuſmodi effata, & regulæ ſunt loci propriè Theologici. Vaſq. *in* 1. *partem diſp.* 12. *c.* 1. *&* 2. poſt S. Th. 1. *p. q.* 1. *a.* 8. *ad* 2.

111 Non deinde, quando aſſumunt effata ex principiis fidei, ſeu ſupernaturalibus ſolùm probabiliter derivata, ut eſt illud: Qui ex duobus allatis alterum negat, reliquum affirmare videtur *Cap. Nonne, de præſumpt.* Tunc enim etiam argumentantur ex propriis. Tannerus *Tom.* 1. *diſp.* 1. *q.* 5. *dub.* 1. *n.* 5. & patebit ex dicendis *ſect. ſeq.*

112 Non etiam quando utuntur effatis certis certitudine naturali atque evidente, ut ſunt illa: Nemo poteſt ad impoſſibile obligari. *reg. 6 de reg. jur. in 6.* Culpâ caret, qui ſcit, ſed prohibere non poteſt. *l. Culpa ff. eod.* nam tunc etiam Theologi procedunt ex propriis. Valentia *Tom.* 1. *diſp.* 1. *q* 1. *punct.* 5. §. 1. Saltem miniſterialiter propriis Cajet. 1. *part. q.* 1. *a.* 8. *ad* 2. omnes quippe ſcientiæ ancillantur Theologiæ. *Infra n.* 118.

113 Adde, quòd æquè ſuper Theologos, ac ſuper I. C. ſignatum ſit lumen vultûs divini; & ſuper illos æquè, ac ſuper hos faciat Deus oriri ſolem, manifeſtantem veritates demonſtrabiles; ergo rem propriam, aut, ſi mavis, communem, non verò alienam uſurpat Theologus, dum utitur pronuntiatis alterutrius, vel utriuſque Juris per ſe claris, aut ex principio aliquo neceſſario evidenter deductis. Confirmatur authoritate S. Thomæ, cujus verba referam paulò pòſt.

114 Non, ſi aſſumant pronuntiata juridica, quorum honeſtas, rectitudo, aut veritas practica, vel ſpeculativa ex principio naturali non niſi probabiliter deducitur, ut ſunt illa: Semel malus, ſemper præſumitur eſſe malus. *reg.* 8. *in* 6. Favorabiliores Rei potiùs, quam actores habentur. *reg.* 125. *ff. de reg. jur.* Ex præteritis præſumitur circa futura. *c. Scribam. de præſumpt.* Ratio eſt eadem, quæ pro doctrinâ præcedentis reſponſionis. Equidem licèt nec Digeſta, nec Codex Theodoſianus, aut Juſtinianeus, nec Decretales lucem unquam aſpexiſſent, attamen Theologis in mentem veniſſent plurima ex iis, quæ hi libri tradunt, ſuppeditant, decernunt ſapientiſſimè. Nec obeſt, quòd
115 Theologi deſcribant ipſa formalia verba Canonum, Legum, Regularum. Sicuti enim ſcire Leges, non eſt earum verba tenere, ſed vim & poteſtatem. *l. Scire, ff. de Legibus*, ita mutuare à Juriſperitis regulas, non eſt, ab eis accipere verba regularum, ſed quò dicantur mutuare, requiritur, ut etiam ſenſum, & poteſtatem, ſeu vim, & energiam accipiant; quæ cùm non accipiant, fit, ut non committant in textum. *cap. Scriptum 6. q. 3.* vetantem Judici, ne falcem mittat in ſegetem, quæ alteri videtur eſſe commiſſa.

Non præterea, ſi confirment ſuas aſſertiones 116
placitis Canonum, Legúmve pendentibus ex mero jure humano; ut ſi quis Theologus iniquam necem Sacerdotis, eſſe mortale crimen inde etiam probet, quòd *cap. Si quis ſuadente* 17. *q.* 4. ipſi quoque percuſſioni Clerici annexa ſit major excommunicatio, reſervata Pontifici.
Ratio, cur Theologus in hac, & ſimilibus ſe- 117
cundariis probationibus uſurpandis, non utatur armis planè alienis, eſt, quia Theologia reliquarum ſcientiarum Domina, ac Regina eſt. S. Clemens Alexandr. *l.* 1 *ſtromat.* ubi Theologiam vocat *Sapientiam, & divinarum, humanarúmque rerum, & cauſarum ipſarum ſcientiam, Philoſophiáque ipſius Dominam*; ergo dum ex reliquarum ſcientiarum, ipſiúſque Juriſprudentiæ armamentariis deſumit tela, non
invadit rem planè alienam. Quod optimè ob- 118
ſervavit S. Thomas, dum 1 *part. q.* 1. *a.* 5. *ad* 2. ita ſcripſit; *Hæc Scientia* (Sacra doctrina) *non accipit ſua principia ab aliis ſcientiis, ſed immediatè a DEO per revelationem. Et ideo non accipit ab aliis ſcientiis tanquam ſuperioribus, ſed utitur eis tanquam inferioribus, & ancillis; ſicut architectonicæ utuntur ſubminiſtrantibus, ut Civilis Militari. Et hoc ipſum, quòd ſic utitur eis, non eſt propter defectum, & inſufficientiam ejus, ſed propter defectum intellectûs noſtri, qui ex his, quæ per naturalem rationem, ex qua procedunt aliæ ſcientiæ, cognoſcuntur, faciliùs manuducitur in ea, quæ ſunt ſupra rationem, quæ in hac*
ſcientia traduntur. Hactenus S. Thomas, cujus 119
verba de principiis, per immediatam revelationem acceptis, intellige de primariis.

Poſtremò neque tunc Rei peculatûs agendi 120
ſunt Theologi, quando utuntur vel SS. PP. vel ICtorum reſponſis, in Corpore Juris Pontificii, & Cæſarei relatis, ut quiſque ex hactenus dictis facilè deducet.

Ad rationem primam pro adverſariis alla- 121
tam *n.* 106. reſpondeo, ipſas quoque deciſiones Juris utriuſque poſſe, & verò debere Theologis inſervire, eo modo, quo ex S. Th. paulò antè retuli; & meliùs intelligetur *Sect. ſeq.*

Ad alteram rationem dico, alia pronuntia- 122
torum, regularúmque Juridicorum eſſe valde clara, ut pro iis intelligendis non ſit opus ullo Oedipo, vel metuendum ullum periculum ſeductionis: alia perobſcura, de quorum ſenſu litigant ipſi Juriſperiti. Et quia Theologus legendo conſideratè unum, alterúmve celebrem

brem

Digitized by Google

brem Juriſperitum, cum rationibus in utramque partem, haud ita difficulter dijudicat, an utraque pars habeat aliquid ſaltem extrinſecæ probabilitatis, periculoſam aleam non jacit, licèt tale aliquod obſcurum, vel anceps effatum uſurpet in eo ſenſu, in quo videt explicari à quibuſdam magni nominis Juriſperitis, nec damnari à Theologis, qui ſunt cenſores omnium doctrinarum juridicarum. Suprà *n.*
123 100. Adde, quòd aliud ſit, præciſè uſurpare pronuntiata, aliud judicare: utrùm ſint veroſimiliora oppoſitis? Verùm dicta in hac aſſertione intelligentur meliùs in decurſu.

SECTIO VIII.

An Theologi manum mittant in meſſem alienam, quando explicant, & reſolvunt quæſtiones de materiis Juris?

SUMMARIUM.

Theologi explicant ex officio omnes materias Speculativas Fidei comprehenſas in corpore Juris. 125.
Sicut, & Practicas. 127.
Eſto multa ex iis ſolùm probabiliter deducantur ex principiis fidei. 129.
Jus Canonicum prodit ex viſceribus Theologiæ. 131.
Statuta in jure circa materias à jure Naturali pendentes ſpectant ad Theologos potiùs quam Juriſtas. 132.
Theologiæ Doctorum elogium ex S. Thoma. 136.
Judicium Alvari Pelagii de Epiſcopis Hiſpaniæ. 137.
Theologi licitè ſcribunt etiam de materiis Juris merè humani, contentis in Jure. 139. & ſeqq.

124 Doctor Manrique poſt Garciam, ut probavi *n.* 67. non ſemel ſignificat, Theologos extra rhombum Theologicum ſaltare, quoties ex inſtituto explicant aliquam materiam, in corpore Juris Civilis, aut Canonici contentam, dummodo illa materia reſpiciat objectum fori externi, ſeu ſit ejuſmodi, ut feratur in actionem externam, per leges humanas vetitam, præceptam, permiſſam. Rationes proponam, ac diſſolvam. *Sect.* 14. quibus nihil obſtantibus

125 Dico I. Omnes materias ſpeculativas, quas ad Fidem Chriſtianam ſpectantes continet utrumque Jus, ſicuti multas continet, poſſe ac debere à Theologis ex officio explicari. Melch. Canus *Loc. Theolog. l.* 8. *c.* 7. *concl.* 1. Tannerus *Tom.* 1. *diſp.* 1. *q.* 4. *dub.* 5. *n.* 9. & fatetur implicitè Manrique, dum vorbis *n.* 41. relatis agnoſcit, quæſtiones de Summa Trinitate, de qua tamen proprii tituli, & copioſæ doctrinæ extant, proponuntúrque *in principio primi, ac ſexti Decretal*; itémque *Codicis Juſtinianei*, eſſe proprias fori Theologici. Et ratio eſt, quia hujuſmodi materiæ ſunt propriiſſimè objecta Theologiæ. Suprà *n* 90. ideóque videmus talium explicationem omitti à I. C. Hinc quoq; 126
cernimus, Dianam, Palaum, alióſque Theologos eſſe, ac fuiſſe Conſultores ſacri Officii, in quo agitur de rebus ad fidem pertinentibus; meritóque dolet Canus *l. c.* fuiſſe ſua ætate in Hiſpania I. C. Theologis prælatos, in negotio cognitionis Fidei.

Dico II. Etiam omnes materiæ practicæ, 127
quæ ad Fidem ſpectant, & in Jure continentur, à Theologis ex proprio munere explicandæ ſunt. Ratio eſt eadem, quæ pro priori reſponſione. Et confirmatur; quia principia, quibus inducti ſunt Pontifices, ad decidendas ejuſmodi quæſtiones, ſunt ipſiuſmet Theologiæ principia, videl. Sacra Scriptura, Traditiones, vel Concilia Oecumenica; ergo omni jure pertinent ad forum Theologicum; ut ſunt ea, quæ de Sacramentorum, Sacrificiique eſſentia, effectu, ſubjecto, miniſtro, in Conciliis, ac Corpore Juris ex divino mandato ſtatuuntur. Eam ob 128
rem, ſi I. C. inſtituant de prædictis materiis practicis, & præſertim ſpeculativis multùm diſſerere, pluráque dicere, quàm exprimant verba Canonum, meritò in illos retorquebitur illud intercalare apophthegma Manriqueanum: *Tractent fabrilia fabri.* Et utique errarent, ſi aliter, quàm Theologi, illos Canones explicarent. *Infrà n.* 130.

Dico III. Etſi utraque præcedens conclu- 129
ſio unicè intelligitur de illis materiis, quæ evidenter deducuntur ex principiis Fidei, ſeu revelatione divina mediata, vel immediata, non tamen reprehendendi ſunt Theologi, ſi ex inſtituto diſſerant de Quæſtionibus illis, quarum reſolutio in Jure Canonico contenta, in alterutram partem non niſi probabiliter inferri poteſt ex principiis revelatis, ut ſunt plurima, quæ circa materiam, formam, intentionem, ſubjectum, uſum Sacramentorum Theologi probabiliter colligunt ex certis definitionibus traditis à Conciliis Lateranenſi, Florentino, Tridentino &c. Ratio eſt, quia prædití habitu
ſcientifico circa aliquod objectum, ſolent circa idem objectum acquirere habitum opinativum. Suprà *n.* 89. Imò quià proprium officium 130
Theologorum eſt, illa principia Fidei examinare, & eorum veritatem contra oppugnatores probare, ac defendere. *S. Th.* 1. *part. q.* 1. *a.* 8. *in C.* tenentur Theologi longè magis, quàm Canoniſtæ, in veram intelligentiam eorund. incumbere; ac proinde meritò præſumitur, ſaltem æquè benè à Theologis, quàm Canoniſtis penetrari verum ſenſum prædictorum principiorum, & conſequenter æquè bene ſciri, quid probabiliter de iis, & ex illis dici, inferrique

Digitized by Google

131 rique poſſit. Quare non immeritò dicit Sotus *in proœm. ſuorum libror. de juſt. & jur.* quandoquidem Jura Canonica ex viſceribus Theologiæ, adeóque ex principiis fidei prodierint, Theologi eſſe, Juris Canonici decreta ad normam Evangelicam exigere.

Dico IV. Quæ circa mores in jure Canoni-
132 co, aut Civili ſtatuuntur conformiter legi Naturali, eorum explicatio pertinet ad Theologos potiùs, quàm Canoniſtas. Canus *l. cit. concl.* 2. inde probans, quòd qu madmodum Muſicus ab Arithmetico ſuarum concluſionum rationem ſumit, eò quòd hæ concluſiones à principiis Arithmeticæ oriantur, ita & ſi qua dogmata in moribus Jus Pontificium ex Philoſophia colligit, ea tanquam à propriis accepta Theologus agnoſcet, meliúſque interpretabitur] Unde invehitur Canus in Hoſtienſ. Alex. & alios I. C. ratos, quando agitur
133 de peccato mortali in materia uſurarum, aut ſimoniæ, eſſe potiùs I. C. quàm Theologos au-
134 diendos. Idipſum ſenſit Sotus cùm *loc. cit.* ſcripſit, eſſe Theologi, Jura Civilia examinare ex principiis Philoſophiæ, eò quòd ea prodierint
135 ex media morum Philoſophia. Eadem fuit mens Angelici Doctoris, dum *quodlib. 9. q. 6. a. 15. Corp.* docuit, illam quæſtionem: *Utrum peccent mortaliter, qui abſque diſpenſatione poſſident plures Præbendas ſine cura animarum?* pertinere ad Theologos, in quantum dependet ex jure divino, vel naturali, & ad Juriſtas, in
136 quantum dependet ex jure poſitivo. Et certè, cùm Theologiæ Doctores ſint quaſi principales artifices, qui inquirunt, & docent, qualiter alii debeant ſalutem animarum procurare. S. Th. *quodl. 1. q. 7. a. 14. C.* illa autem procuratio ſalutis maximè conſiſtat in explicatione, & uſu legum, ex Jure divino vel naturali, certò, vel probabiliter deductarum, dicendum eſt, expoſitionem ejuſmodi legum, eſto contineantur in Jure Civili, vel Canonico, poſſe à Theologis jure proprio, vel certè communi cum Juriſtis exponi.

137 Atque utinam id ſtrenuè factitâſſent, jam quatuor abhinc ſæculis, fortè non fuiſſet Alvarus Pelagius *de planct. Eccleſ. l. 2. c. 20. verſ. Viceſimum quartum* ſcripturus: *Vix credo, maximè in Hiſpania, quòd de centum Epiſcopis ſit unus, qui non ſit Simoniacus, in Ordinibus, & Beneficiis conferendis.*]

138 Hactenus dicta confirmantur tum veritate ſequentis Concluſionis, tum inde, quòd Greg. Toloſanus relatus. *n.* 94. Jus Canonicum definiat eſſe jus poſitivum: ſicuti etiam deſcribitur implicitè Jus Civile *l. Jus autem ff. de juſt. & jur.* Atqui ea, quæ vel evidenter, vel probabiliter deducuntur ex lumine Naturæ, ſunt juris Naturalis potiùs, quàm Poſitivi; ergo eorum elucidatio non pertinet ad ſolos Juriſtas.

139 Dico V. Rem non planè alienam à ſuo officio tractant Theologi dum voce, vel ſcripto explicant interdum etiam illas ſacras, aut profanas Leges, quæ pendent ex mero arbitrio Legiſlatorum, ut ſunt E. G. Leges de numero, & quibuſdam qualitatibus teſtium, de ſolennitate teſtamentorum, de conditionibus uſucapionis, ſeu præſcriptionis, de quibuſdam pœnis Eccleſiaſticis, vel Civilibus &c. Sic utique ſentiunt Sotus *de juſtit. l. 3. q. 6. concl.* 10. Canus *de Loc. Theol. l. 8. c. 6.* Suarez *in proœm. de Legibus.* Probatur in primis ſpeciatim de ex- 140
plicatione ſacrorum Canonum; illorum quippe maximam partem condiderunt Theologi; ergo habent, habuerúntque jus, illos interpretandi, explicandíque Antecedens, & Conſequens hujus argumenti declarabo infrà *n.* 179. & 180.

Probatur deinde concluſio copulatim de 141
explicatione Legum Pontificiarum, Cæſareárúmque; tum quia actus per ejuſmodi Leges imperati, interdictive pertinent etiam ad objectum Theologiæ. Supra *n.* 99. tum quia cùm 142
verba ſeu ſcripta, ſeu vocalia ſint ſigna conceptuum internorum. Ariſtot. 1. *periherm. c.* 1. & ita quidem ut eorum omnis uſus in ſignificando ſit. S. Auguſt. *l. 2. doctr Chriſt. c.* 2. obtineántque inter homines principatum ſignificandi, quæcunque animo concipiuntur. S. Aug. *loc. cit. c.* 3. poteſt utique voce, vel ſcripto illas Leges explicare is, qui eas ex obligatione ſcit, atq; intelligit; nec quidquam alienum à ratione aget, ſi pro re nata, & cùm utile fuerit, aut neceſſarium, eas actu ipſo explicet. Atqui Theologi ex obligatione ſciunt, intelligúntque ejuſmodi Leges; ergo poſſunt voce, & ſcripto eas explicare; adeóque rem alienam à ſuo officio non tractant, dum eas explanant. Subſumpti veritas ut liquidò conſtet, proferam in medium Theologiæ antiquitatem inter Chriſtianos, atque ejuſdem cum Juris ſcientia conjunctionem.

SECTIO IX.

De antiquitate Theologiæ, atque ejuſdem nexu cum Iuriſperitia.

SUMMARIUM.

Fuerunt ſemper in Eccleſia viri præditi verâ Theologiâ. 143.
Probatur rationibus. 144. & ſeqq.
Theologica ſcientia fuit ſemper neceſſaria paſtoribus animarum. 147.
Modus, quo Theologia fuit tradita, & explicata primis ſæculis. 151.
Quæ proximis à primis? 153.
Quo à tempore Magiſtri ſententiarum? 154.
Primo ſæculo jam erat Alexandriæ ſchola publica Theologiæ. 156.

Qui-

Quinam ordine eam docuerint Alexandriæ? 157.
Quando cœperit doceri Romæ? 159.
Quidam privati Profeſſores Theologiæ. 161.
Metropolitana Eccleſia debet habere Theologum, qui Sacerdotes doceat. 162.
Ille fuit olim probabiliter is, quem nunc vocamus Scholaſticum. 163.
Qualis debeat eſſe ille Scholaſticus? 164.
Debent alii Theologi eſſe in Eccleſiis, qui ſint Epiſcoporum Coadjutores, & Cooperatores. 165.
A tempore Apoſtolorum fuerunt Epiſcopi judices cauſarum etiam civilium. 167.
Nominatim S. Auguſtinus. 169.
Et S. Gregor. Thaumaturgus. 170.
Epiſcoporum ſententias judiciales quanti fecerint Imperatores. 171.
Epiſcopi adhibebant alios quoque Clericos ad iſtas lites. 172.
Debuerunt Theologi jam à tempore Apoſtolorum eſſe periti Legum Canonicarum, & Civilium. 173. & ſeqq.
Theologi condiderunt plurimas Leges Juris Canonici. 179
Quanti eorum judicium fecerit Tridentina Synodus. 180.
Enumeratio illorum, qui interfuere Concilio Tridentino. ibid.
Reſponſio ad objectionem, quòd pauci Theologi legant Jus Civile, aut etiam Canonicum. 181. & 182.
Præſumendum eſt, Theologos fuiſſe ſemper peritos juris. 185.
Nominantur Theologi periti Juris. 186.

143 NOtandum eſt I. Fuiſſe ſemper in Eccleſia Christi viros, Theologiæ ſcientiâ prædıtos. Patet 1. ex *cap. 4. ad Epheſ. verſ. 11.*
144 ubi S. Paulus teſtatur, Deum dediſſe *quoſdam Paſtores, & Doctores*, per Doctores intelligens illos, non tantùm qui fidei articulos explicent, ſed etiam qui eos defendant contra protervos, ut patet tum ex eo, quòd illos Doctores dicat eſſe conſtitutos, non modò *ad conſummationem ſanctorum*, ad quam utique ſufficit clara, exactâque explicatio fidei articulorum divinæque Scripturæ, atque traditionum, ſed etiam: *In ædificationem corporis Christi, ne*, ut paulò pòſt ſubjungit, *circumferamur omni vento doctrinæ*;
145 tum etiam ex eo, quòd idem Apoſtolus ad Titum ſcribens *c. 1. verſ. 7.* dicat, Epiſcopum oportere *amplecti eum, qui ſecundùm doctrinam eſt, fidelem ſermonem, ut potens ſit exhortari in doctrina ſana, & eos, qui contradicunt, argue-*
146 *re.* Atqui myſticum corpus Christi, ſeu Eccleſiam ita ædificare, id eſt ſtabilire doctrina, ut fideles non facilè ab errorum Magiſtris pervertantur; arguere quoque, & erroris convincere hæreticos, alióſque de rebus fidei malè ſentientes, eſt propriè officium Theologi; quandoquidem Theologia, prout ab habitu fidei differt, eſt ſcientia demonſtrandi vim habens. S. Dionyſ. *epiſt. ad Tit.* quæ ſcilicet ex principiis revelatis alias, atque alias concluſiones deducit, eáſque deducendo *fidem gignit, nutrit, defendit, roborat*, ut de ea tradit, loquitúrque S. Auguſt. *l. 14. de Trinit. c. 1.*

Patet II. Inde, quòd Eccleſia Christi nunquam defecerit in neceſſariis, juxta illam pro- 147
miſſionem ejuſdem Salvatoris: *Vobiſcum ſum omnibus diebus, uſque ad conſummationem ſæculi. Matth. 28.* Atqui Theologia eſt Eccleſiæ Christi neceſſaria S. Th. *1. p. q. 1. a. 1.* & Commentatores; imò omnium ſcientiarum ſummè neceſſaria. Trident. *Seſſ. 5. c. 1. de ref.* Taceo tot monumenta Theologicæ eruditionis, ab Apoſtolis ipſis, eorum diſcipulis, aliiſque deinceps per ſingulas ætates poſteritati conſignata; adeò ut licèt nonum Sæculum à Cardinale Bellarmino vocetur *valde obſcurum*, ſuis tamen etiam illud Theologis, ipſóque adeò Leone VI. Imperatore illuſtre fuerit.

Notandum II. Licèt Theologia non ſit, nec 148
fuerit unquam ſingulis fidelibus immediate neceſſaria ad ſalutem. Gregorius de Valentia *Tom. 1. diſp. 1. q. 1. p. 2.* ex communi, fuit tamen, éſtque neceſſaria Paſtoribus animarum. Deducitur ex verbis Apoſtoli *ad Epheſ.* ſuprà relatis, ubi ſatis inſinuat, eos, quos vocat Paſtores, debere eſſe Doctores, ut apertè docent Hieron. in in hunc locum Pauli, Auguſt. *Epiſt. 59.* ad Pau- 149
linum, tractans hunc locum Pauli, Chryſoſtomus *in cit. epiſt. Pauli. Qui Paſtor eſt, debet eſſe & Magiſter; nec in Eccleſiis, quamvis ſanctus ſit, Paſtoris ſibi munus aſſumere, niſi poſſit docere, quos paſcit*, inquit S. Hieron. *l. c.* Plura hanc in rem dicam. *Sect. 16.*

Notandum III. Theologiam, ſeu Sacram 150
doctrinam, ut perpetuò vocat S. Th. *1. p. q. 1. a. 1. & ſeqq.* triplici præcipuè modo fuiſſe jam antiquitus in Eccleſia traditam.

Primum modum expreſſit S. Gregor. Nazianzenus *Orat. in laud. Athanaſ.* ante me- 151
dium hiſce verbis: *Fuit quoddam tempus, cùm res noſtræ florerent, atque præclarè ſe haberent, cùm nimirum ſuperflua hæc, & verborum lepôre, atque arte fucata tractandæ Theologiæ ratio ad Divinas caulas ne aditum quidem habebat, &c. Sed ſimplex oratio, atque doctrina, pietas exiſtimabatur.* Hiſce verbis teſtatur S. Doctor, Theo- 152
logos primitivæ Eccleſiæ, quales fuère utique Apoſtoli, conſueviſſe controverſias, dubiáque fidei paucis verbis, ſententiis, rationibúſque expedire, quia ſcil. Christiani facilè credebant ſuis Doctoribus; at poſtmodum introducta fuit ratio oratorio dicendi genere differendi de fidei Christianæ litigioſis dogmatibus.

Quæ differendi ratio conſtituit alterum modum tradendæ Theologiæ, uſurpatum præ- 153
cipuè ab ipſomet S. Gregorio Nazianzeno, Chryſoſtomo, Baſilio, Hilario, Auguſtino, ac multis aliis Patribus, qui fidei Christianæ myſteria

Digitized by Google

ſteria explicârunt, defenderúntque perpetuis
orationibus, atque lacinioſo dicendi genere,
quod etiam fecit Hieronymus præſertim adverſus Vigilantium.

154 Tertius modus Theologiam tractandi introductus eſt à Petro Lombardo ſententiarum
Magiſtro, ſub annum Chriſti 1110. conſiſtens
videl. in methodo ſuccinctâ, Dialecticâque,
ſine ullis verborum lenociniis, atque à S. Th.
ad ſummam perfectionem perductus.

155 Notandum IV. Licèt, ut dixi, & fuſiùs
oſtendam *ſect.* 16. Epiſcopos, animarúmque
Paſtores, oportuerit eſſe Theologos, & proinde
potuerint conformiter cap. *Cum ſit ars. de ætat.
præf.* alios ipſam Theologiam docere, uno ex
tribus modis indicatis, quia tamen aliis erant
diſtenti occupationibus, erectæ ſunt variis locis ſcholæ Theologicæ, in quibus ea, quæ ad
Religionis Chriſtianæ, fidei, morúmque integritatem faciebant, proponerentur auditoribus, ad animarum curam adſpirantibus. Et
156 quidem in Orientali Eccleſia, atque adeò Alexandriæ primo jam ſæculo poſt Chriſtum natum, aut certè ineunte ſecundo ſæculo ejuſmodi publicam ſcholam fuiſſe erectam, colligo
ex verbis Euſebii *lib.* 5. *hiſtor. c.* 10. apud Baronium *Tom.* 2. *annal. ad annum Chriſti* 185.
ubi ſic loquitur: [Eodem tempore (Commodi
Imperatoris) Pantænus, vir omni humaniore
literatura præſtantiſſimus, inſtitutioni Chriſtianorum illic (Alexandriæ) præficitur; quo
quidem in loco, conſuetudine ab antiquis
temporibus ducta, Sacrarum literarum ſchola
habebatur; quæ eſt ad noſtram uſque ætatem
continuata &c.] Ubi vides ab Euſebio aſſeri,
ſcholam ſacrarum literarum eſſe jam ab antiquis temporibus inſtitutam, proindéque primo ſæculo, vel ineunte ſecundo, nam Pantænus vivebat anno Chriſti 180.

157 Pantæno in munere docendi Alexandriæ
ſucceſſerunt ejus diſcipuli Clemens Alexandrinus, Origenes, aliíque viri præſtantiſſimi.
Qui quidem Clemens *ſtromatum l.* 1. aliis quoque Theologis, in diverſis Orientis urbibus, ſe
operam navâſſe teſtatur, intérque eos fuiſſe
etiam Dionyſium Corinthi, Theophilos Cæſaræ, & Antiochiæ Epiſcopos conjicit Baronius *loc. cit.* Sed & Niſibi in Syria Divinam
158 Legem per Magiſtros publicos, ſicuti apud
alios Grammaticam, & Rhetoricam, ordine, ac
regulariter traditam fuiſſe, autor eſt Junilius
Africanus Epiſcopus apud Baronium *Tom.* 7.
ad annum Chriſti 535. & apud eundem Caſſiodorus, qui florebat eodem anno.

159 In occidentali verò Eccleſia ſerò admodum
cœpta eſt doceri publicè Theologia, ut proinde idem Caſſiodorus cum Agapeto Papa egerit, ut collatis expenſis, in urbe Romana *profeſſos Doctores ſcholæ acciperent Chriſtianæ*; tales,
inquam, profeſſos Doctores, quales Alexan-
160 driæ, & Niſibi tum erant. Sed ob continuata
bella nequivit tunc perfici id, quod optabat
Caſſiodorus. Perfectum tamen fuiſſe tum Romæ, tum Lutetiæ Pariſiorum, tum in omnibus
poſtmodum Europæ provinciis videmus, &
gaudemus, mirantes cum Baronio, fuiſſe tam
diu dilatum illud ſaluberrimum inſtitutum.

Tametſi verò ſerò admodum, ut dixi, ſint in 161
Occidentali Eccleſia conſtituti publici Profeſſores ſacræ doctrinæ, dubium tamen nullum
eſt, quin ſemper in ea quoque extiterint magni
Theologi, qui privatim alios docerent, ſicuti
Gregorius Nazianzenus Conſtantinopoli Hieronymum, Theophilus Cæſareæ, & alius Theophilus Antiochiæ Clementem, Valerius Vincentium Cæſaraugustæ docuêre, utique privatim, ſacras literas, ita & fecerint alii atque alii
Theologi in Eccleſia Occidentali, quos inter
haud abſque ratione computes ipſum Caſſiodorum.

Notandum V. ſtatutum fuiſſe in Lateranenſi Concilio ſub Innoc. III. ut Metropolis Eccleſia Theologum habeat, qui Sacerdotes, & 162
alios in ſacra pagina doceat, & his præſertim
informet, *quæ ad curam animarum ſpectare noſcuntur.* Ita refertur *c. Quia* §. *fin. de Magiſtris*;
quò reſpexiſſe videtur S. Th. dum *quodlib.* 1.
q. 7. *a.* 14. ſcripſit, Theologorum officium eſſe,
docere alios, qualiter debeant ſalutem animarúm procurare. Et verò videtur, Theologum, 163
de quo loquitur Concilium, fuiſſe proximis
ſæculis illum ipſum, qui hodie in Eccleſiis Cathedralibus, ac nonnullis etiam Collegiatis,
obtinet præter Canonicatum, officium Scho-
laſtici, ut etiam deduco ex Concilio Baſil. *Seſſ.* 164
31. Qui quidem Scholaſtici ex conſtitutione
ejuſdem Concilii Baſil. & valde ſeria Tridentini *Seſſ.* 5. *c.* 1. *& Seſſ.* 23. *c.* 18. renovantis decreta priorum Pontificum, Conciliorúmque,
deberent eſſe ejuſmodi, *ut per ſeipſos id munus
explicare poſſint, alioqui facta proviſio nulla ſit,
& invalida*, ut ſtatuitur *cit. c.* 1. Sintque proinde
*Doctores vel Magiſtri, aut Licentiati in ſacra
pagina, aut in jure Canonico*, ut habetur *in
cit. c.* 18.

Notandum VI. in allegato ſuperiùs Con- 165
cil. Lateran. ut etiam refertur *cap. Inter cætera.*
§. *præcipimus de offic. judic. ordin.* decretum eſſe,
ut tam in cathedralibus, quàm in aliis Conventualibus Eccleſiis viri idonei ordinentur,
quos Epiſcopi poſſint Coadjutores, & Cooperatores habere, non ſolùm in prædicationis officio verùm etiam in audiendis Confeſſionibus, & pœnitentiis injungendis, *& cæteris quæ* 166
ad ſalutem pertinent animarum. Hos autem
Coadjutores fuiſſe Theologos, patet: tum ex
officiis, quæ hîc enumerantur: tum inde, quòd
ſubrogatum habeat naturam, & conditiones
illius, cui ſubrogatur. Abbas *in cap. Eccleſia*
2. *ut lite pendente.* Suarez. *l.* 6. *de voto cap.* 20.
Portell. *de dub. regul. Verb. indulgentia in addit. num.* 7. Atqui Epiſcopi, quibus ſubrogantur

tur hi Coadjutores, debent eſſe Theologi. *Infrà Sect.* 16.

167 Notandum VII. Jam à temporibus Apoſtolorum fuiſſe in more poſitum, ut ad Epiſcopos deferrentur cauſæ ſubditorum, etiam merè politicæ, ſicuti fuſè demonſtrat Cardin. Baronius *Tom.* 1. *annal. ad annum Chriſti* 57. & apertè liquet tum ex S. Clemente *conſtitut. l.* 2. *c.* 45. tum ex Ambroſio *epiſt.* 49. *ad Marcell.* atque Auguſtino *lib. de oper. Monach. cap.* 20. item *in Pſal.* 118. *& epiſt.* 147. quibus locis teſtantur hi duo Patres, ſe cognitione, & terminatione civilium quoque cauſarum multùm occupari, idque ex Apoſtoli Pauli præcepto;

168 quia ſcilicet tum hi duo, tum alii plures Patres exiſtimant, fuiſſe ab Apoſtolo Paulo 1. *ad Corinth. cap.* 6. imperatum Corinthiis, ut *ſæcularia judicia ſi haberent, contemptibiles* (& potiori jure honoratos, & ſapientes, ut mox innuit Apoſtolus, tradúntque interpretes) *qui ſunt in Eccleſia, illos conſtituerent ad judicandum.* Hinc Auguſtinus ſecundo loco allegatus ſic

169 loquitur: *Maligni homines afflagitant, aut certè infirmos premunt, ut cauſas ſuas ad nos referre compellant; quibus dicere non audemus: dic homo: quis me conſtituit judicem, aut diviſorem inter vos? Conſtituit enim talibus cauſis Eccleſiaſticos Apoſtolus cognitores.*

170 Præterea author eſt S. Gregor. Nyſſenus *in vit. S. Gregor. Thaumaturgi*, fuiſſe ſolitas cauſas omnes ejus arbitrio committi; & Syneſius Epiſcopus Ptolemaidis *Epiſt.* 57. refert, tam frequentes cauſas, controverſiáſque civiles fuiſſe ex more delatas ad Epiſcopos, ut hi

171 non eſſent pares iis omnibus expediendis. Porrò quàm juſtè, & caſtè hæc negotia tractârint pluribus ſæculis Epiſcopi, vel inde liquet, quòd Theodoſius Major, ſicuti refertur *c. Quicunque, & c. Omnes* 11. *q.* 1. ſanxerit, *ut omnes cauſæ, quæ vel prætorio jure, vel civili tractantur, Epiſcoporum ſententiis terminatæ perpetuo ſtabilitatis jure firmentur.* Hanc eandem ſanctionem ferè 400. annis pòſt repetiit, confirmavítque Carolus M. relatus, *capit. Volumus, eod.*

172 Nec putandum eſt, ſolos Epiſcopos exercuiſſe prædicta judicia, verùm etiam ad ea adhibitos fuiſſe ab ipſis Preſbyteros, & Diaconos: *Adſint*, inquit, Clemens Rom. *conſtitut. l.* 2. *cap.* 51. *judicio Preſbyteri, & Diaconi integrè judicaturi, veluti Dei homines cum juſtitia.*

173 Ex his omnibus manifeſtè infero I. Debuiſſe jam à temporibus Apoſtolorum, Theologos eſſe peritos legum Eccleſiaſticarum, & Civilium; idque ex tribus principiis hîc indicatis.

174 Primum principium eſt, quòd Theologi ratione ſui muneris ſint, fuerintque Doctores eorum, qui ſalutem animarum procurare debent. *Suprà num.* 162. ergo tenentur Theologi ſcire ea, quæ hiſce miniſtris ſcitu neceſſaria ſunt; etenim *puerile, & circulatorum ludo ſimile eſt, docere quod ignores.* S. Hieronymus 175 *in prolog. Biblic.* Atqui hiſce miniſtris ſcitu neceſſarii ſunt ſacri Canones. *cap. Nulli diſtinct.* 38. ſcitu quoque neceſſariæ leges civiles, ſaltem ſi perfectorum Confeſſariorum nomen tueri velint. Navarrus *infra num.* 239.

Alterum principium eſt, quòd Theologi 176 ſint Coadjutores, & Cooperatores Epiſcoporum. *Supra num.* 166. Atqui debent hoſce juvare, etiam in actionibus requirentibus ſcientiam legum, tam profanarum quàm ſacrarum. *Suprà num.* 172.

Tertium principium, quia Theologi debuerunt 177 olim, & debent hodiéque eſſe judices cauſarum Eccleſiaſticarum, & civilium. *Suprà num.* 167. ergo tenebantur olim, & nunc quoque tenentur ſcire ſacras, & profanas leges; jure quippe divino, ac naturali quiſque tenetur ea ſcire, atque intelligere, quæ vel circa alios exercendi, vel alios docendi munus habet, juxta illud Oſeæ 4. *Quia tu ſcientiam repuliſti, ego te repellam, ne fungaris Sacerdotio*; & Malach. 2. *Labia Sacerdotis cuſtodient ſcien-* 178 *tiam, & legem requirent ex ore ejus*; quod etiam refertur *cap. Si rector* 43. *diſt. & judiciaria poteſtas hoc poſtulat, ut quod debet quis judicare, diſcernat.* text. *cap.* 1. *diſt.* 6. §. *caveat.* His addo

Quartum principium: Nam illius eſt inter- 179 pretari, atque adeò ſcire Canones, qui eos condidit. Gloſſ. communiter recepta *in cap. Cùm veniſſent. de judiciis*, cum juribus ab ea citatis, juxta illud vulgare.

Optimus interpres verborum quiſque ſuorum eſt. Et ut undè jus prodiit, inde & interpretatio procedat. text. elegans *in cap. Inter alia. de ſentent. excommun.* Atqui Theologi condiderunt longè plurimos è Sacris Canonibus. Nam Apoſtoli, quorum Canones Pœnitentiales hodiéque ſuperſunt, fuêre Theologi. Locum quoque inter Theologos nemo negabit Patribus illis, quorum ſententias, tam in Conciliis Provincialibus recitatas, quàm propriis libris mandatas ſuo Decreto inſeruit Gratianus; ſicuti hodiéque Synodos Provinciales, & Diœceſanas, in quibus renovari ſolent tot antiqui Canones, conſtituunt maximam partem periti, aut non expertes Theologiæ.

Ac poſtremò quantam orbis Chriſtianus 180 univerſus rationem Theologorum habuerit in Tridentino Concilio, in quo tot priſca decreta circa *bonorum morum reductionem, Clerique & populi Chriſtiani reformationem* confirmata, recénſque condita ſunt, (& ob quæ etiam erat indicta Sacra Synodus, ut liquet ex fine Bullæ Concilio præfixæ, itémque ex

Seſſ. 1. & 2.) colliges ex ſequentibus: tum quòd ipſum Concilium ſuam intentionem commendârit iis, ***præſertim qui ſacrarum literarum peritiam habebant***, ut videre eſt in *Seſſ. 2.* Tum quòd Pontifices ad id celeberrimum Concilium miſerint ſeptem Theologos, at ſolùm quatuor Juriſconſultos. Tum quòd inter illos XXXII. quos à Regibus Galliæ, Hiſpaniæ, Portugalliæ: inter X. Procuratores, quos à diverſis Epiſcopis eò ablegatos teſtatur Catalogus in calce Concilii deſcriptus: inter illos XXII. qui ſub Rubrica Theologorum Sæcularium, & Doctorum Juris Canonici nominantur: inter illos LXXIV. quos ex diverſis Religioſis Ordinibus eidem Synodo interfuiſſe indicatur, quorúmque ad XXX. illuc à Cardinalibus, Patriarchis, Epiſcopis adducti perhibentur, non reperio (ſecutus Catalogum Colonienſem *anno* 1620.) niſi quinque decoratos illic titulo Juriſperitorum, pleroſque verò inſignitos nomenclaturâ Theologorum: quorum numerum auxêre tum VIII. Generales diverſarum Religionum, tum nonnulli ex Abbatibus ibidem nominatis, tum plerique (ſi non omnes) ex illis XXXII. Epiſcopis, atque Archiepiſcopis, qui è Monaſteriis aſſumpti fuiſſe dicuntur, tum ex reliquis Prælatis haud pauci. Quinam vero horum omnium habuerint vocem ſolùm Conſultivam, qui Deciſivam ſeu ex privilegio, ſeu de jure diſces ex Bellarmino *lib. 1. de Concil. c.* 15. & ſingulariter ex Cardin. Pallavicino *Part* 1. Hiſtor. Concilii Trident. *lib. 6. cap.* 2. ubi de Procuratoribus Epiſcoporum, Abbatibus, & Generalibus Regularium. Ex quibus meritò

Infero I. Fuiſſe in ſuperioribus quoque Conciliis Generalibus maximam rationem habitam Theologiæ peritorum, argument. communis doctrinæ, quòd Papa in dubio præſumatur ſuorum Prædeceſſorum veſtigia ſequi. *cap. Verùm. de jurejur.*

181 Dices: *Ex decem Theologis vix unum reperire eſt, qui libros Decretalium, & Pandectarum aliquando viderit, aut aperuerit; è viginti verò vix unum, qui notabile quid in eis ſtudioſe legerit; è centum denique vix aliquem, qui iis comprehenſa teneat intellectu, memoriaque; ergo vel Theologi non tenentur, ratione ſui muneris, ſcire Leges Canonicas & Civiles, ut aſſertum fuit ſuperiùs, vel certè cæci cæcis ducatum præſtant* Matth. 15. & diſt. 37. cap. Ideo: *ac proinde in foveam æternæ damnationis cadunt.*

182 Reſpondeo I. Neceſſe non eſt, verba ipſarum Legum mente tenere; ſatis eſt vim, & poteſtatem. *l. Scire ff. de legib.* II. Neceſſe etiam non eſt, omnium ſenſum tenere, partim quia plurimæ ſunt antiquatæ, partim quia plurimæ in raro uſu, partim quia eſt id moraliter omnibus, phyſicè pleriſque, aut etiam omnibus impoſſibile; cùm tamen impoſſibilium nulla ſit obligatio. III. Itaque ſufficit, neceſſariúmque eſt, illorum ſcientiam habere, quorum uſus alicui incumbit; atque eo ingenio, judicióque præditum eſſe, & ea fundamenta in Jure jeciſſe, ut in occurrentibus caſibus poſſit ſcire, ubi quærenda, & quomodo intelligenda ſit illorum reſolutio. 183 Et ſic interpretari poſſumus, quod in ſimili dicitur *cap. Niſi cùm pridem §. pro defectu.* de Renuntiatione: *Etſi deſideranda ſit eminens ſcientia in Paſtore, in eo tamen eſt competens toleranda.* 184 Quia verò plurimis Theologis hac ætate, quæ fert longè plures, quàm priora ſæcula, vix ullus uſus Canonum, leguínque niſi vulgarium incumbit; aliis nonnullus, attamen, è Theologorum libris juridica continentibus, præter ea, quæ in ſcholis didicerunt, ſeſe docere poſſunt; aliis denique ſatis creber; ut ſunt Theologiæ Moralis Profeſſores, Judices, ſeu Aſſeſſores Conſiſtoriales: & hi abſque dubio tum ipſas leges, & Canones, tum optimos legum Canonúmque interpretes, quos inter non pauci ſunt Theologi, haud oſcitanter legunt, eam ob rem patet, quid ad objectionem factam reſponderi queat.

185 Infero II. Theologos non ſolùm debuiſſe eſſe peritos Canonum, & legum, ſed præſumendum, fuiſſe reipſa peritos: tum quia *in dubio præſumitur id factum, quod de jure erat faciendum.* DD. ex *l. Quadam mulier ff. de rei vindicatione*; tum quia tam culpabilis ignorantia non eſt de tot, tantíſque viris præſumenda, juxta *l. Meritò ff. Pro ſocio.* Et 186 verò Theologiæ Principes, ac Patres fuiſſe legum quoque Civilium peritos, diſces vel ex Prædicamento Clariſſimi viri D. Caſpari Manzii, in quo Juſtitiariis, atque adeò peritis Juris jure accenſet SS. Dionyſium Areopagitam, Athanaſium, Gregorios Thaumaturgum & Nazianzenum, Chryſoſtomum, Ambroſium, Hieronymum, Auguſtinum, Boëtium, Caſſiodorum, Gregorium Magnum, Sidonium, Bernardinum Senenſem: quorum pleroſque eſſe Theologiæ noſtræ anteſignanos, nemo eſt, qui ignoret; omnes fuiſſe Theologos teſtantur eorum monumenta.

Infero III. Veram eſſe concluſionem 187 etiam poſtremam *ſect. præced.* ſcil. Theologos rem alienam à ſuo officio non tractare, quando voce, vel ſcripto diſputant de Legibus Poſitivis Humanis; etenim validè confirmata eſt hîc minor propoſitio ratiocinationis allatæ ibidem.

Et ſanè laudandi ſunt potiùs, quàm carpendi 188 illi, qui ſecuti exemplum Salomonis *Sap.* 7. ſine invidia communicant ſuam ſcientiam, ſapien-

pientiámque, non imitantes illum, qui pecuniam domini ſui defodit in terram, ſed eâ negotiantes. Matth. 25.

189 Et hactenus quidem oſtendimus, fuiſſe ſemper fas Theologis, ex profeſſo diſputare tam è cathedra, quàm libris ſcriptis, de materiis utroque jure comprehenſis, nunc probandum eſt, id peculiari titulo licere modernis Theologis, contra quos potiſſimùm nonnulli Juriſconſulti fremunt, & vel ſtylum, vel linguam promunt. Titulus autem ille eſt legitimæ præſcriptionis, de qua Sect. ſeq.

SECTIO X.

Oſtenditur, Theologos Recentiores ſaltem Titulo Præſcriptionis acquiſiviſſe jus ſcribendi de materiis Canonicis, & Civilibus.

SUMMARIUM.

Injuria Quid ſit? 190.
Theologi etiam titulo legitimæ præſcriptionis habent jus tractandi materias juridicas. 191.
Præſcriptionis conditiones. 192.
Theologi fuerunt, ſúntque in poſſeſſione tractandi illas materias. 193.
Quid ſit poſſeſſio? 194.
Illa poſſeſſio Theologorum eſt munita ſufficiente Titulo. 200.
Et fide optimâ. 204.
Continuatâque tempore Legibus præſcripto. 208.
Probatur facto Magiſtri ſententiarum. 210.
Et S. Thomæ. 211.
S. Thomas fuit propriè, licèt non juxta vulgarem phraſin, Jureconſultus. 213.
Non fuerunt ipſi omnia divinitus infuſa. 214.
Explicatur elogium, quo S. Thomas decoratur in Breviario. ibid.
Idem S. Doctor docuit nonnulla non conſentanea veræ Theologiæ. 215.
Retractavit certò aliquas è ſuis ſententiis. 216. & 217.
Confutatur inficetum judicium Xantis Marialis. 217.
A S. Thoma diſſentiunt quandoque Thomiſtæ ipſi. 219.
An Deus poſſit infundere animæ actum erroneum? 220.
Honeſtum eſt defendere ſententiam Magiſtri. 221.
Nominantur alii Theologi, qui ſcripſêre de materiis contentis in Jure. 223.
Et Summiſtæ. 224.
Atque Theologi hujus ſæculi. 226. & 227.
Conficitur ex dictis potens argumentum adverſus Manrique. 228.
Summi Principes approbant inſtitutum Theologorum explicantium materias juridicas. 231.

SI probaverimus, Neotericis Theologis materias 190
Juris utriuſque pertractantibus patrocinari jus Præſcriptionis, hoc ipſo probabimus, tantùm abeſſe, ut injuriam faciant Jureconſultis, eas exequendo libris ſcriptis juxta *l. Nullus videtur ff. de reg. jur.* ut potiùs Juriſconſulti ſint in eos injurii, cùm prædicti juris uſu libero ipſis interdicunt, aut interdictum volunt; nam & *generaliter injuria dicitur id, quod non jure fit*; princip. *tit. inſtit. de injuriis*; & prætereà omnibus conſtat ex utroque 191
Jure, titulo uſucapionis, & præſcriptionis comparari verum jus, dominiúmque rerum etiam alienarum. Hoc titulo gaudere Theologos in præſente controverſia, demonſtro, oſtendendo omnes conditiones, ad legitimæ præſcriptionis titulum requiſitas, adeſſe in hoc negotio. Teſtatur verò Silveſter *verb. præſcriptio* 192
n. 1. à Doctoribus quatuor requiri. 1. Poſſeſſionem. 2. Titulum probabiliter præſumptum. 3. Bonam fidem. 4. Continuationem poſſeſſionis cum bona fide per tempus lege conſtitutum. Addunt alii, de quibus infrà, ad præſcribenda jura incorporalia exigi patientiam adverſarii. Sed & eruditâ ſapientiâ Clariſſimus D. Arnoldus Rath in ſuo planè abſolutiſſimo *Tract. de Uſucapion. cap. 1. aſſert. 17.* ex communi, veráque Juriſconſultorum ſententia addit, & *cap. 4.* doctiſſimè explicat, ad uſucapionem requiri, ut quod uſucapitur, non ſit prohibitum poſſideri. Verùm hujus conditionis requiſitionem nil obeſſe Theologis, patet tum ex ſe, tum ex dicendis *num.* 207.

Dico itaque I. Theologi ſunt, atque fuerunt in poſſeſſione, vel quaſi, tractandi ex profeſſo 193
de materiis, etiam ſolo jure humano conſtantibus, & Corpori alterutrius juris incluſis. Probatur inde, quòd poſſeſſio, vel quaſi, rerum 194
incorporalium nihil ſit aliud, quàm *uſus quidam tanquam habentis jus cum patientia adverſarii.* Bartolus *in l. 3. §. unde vi. n. 3. ff. de re & vi armat.* conſentientibus Abb. Alex. Ripa, & aliis apud Covarruviam *in reg. poſſeſſor. part. 2. princ. n. 8.* Atqui apud Theologos viguit, & viget, reſpectu prædictarum materiarum 195
tractandarum, uſus, & quidem tanquam apud habentes jus, ut confitentur, & queruntur adverſarii verbis relatis *Sect. 3. Confeſſio autem* 196
propria facit plenam probationem, in præjudicium confitentis. l. unic. Cod. de confeſſis. Ferrar. *in pract. crim. in forma libelli de cauſ. vendition. n. 7.* citans alios. Et quamvìs non faterentur adverſarii, attamen factum ipſum loqueretur.

Porrò ad patientiam Adverſarii, vel Adverſariorum 197
quod attinet, ſufficienter illa probatur inde, quòd reperire ſit plures Juriſconſultos, qui vel non iniquo, vel etiam æquiſſimo

198 animo ferant illum uſum Theologorum. Nec opus eſt, ut omnes id æquo animo ferant, cùm non habeant jus ſuccenſendi Theologis, ut ex dictis patet, & ex dicendis patebit. Atqui *non præſtat impedimentum, quod de jure non ſortitur effectum. c. Non præſtat. de reg. jur. in 6.* Sed potiùs omnes Jureconſulti cum S. Moyſe dicere deberent: *Quis tribuat, ut omnis populus prophetet? Num. 11. v. 29.* Requireretur quidem
199 patientia plerorumque, vel omnium, ſi Theologi vellent deturbare Jureconſultos poſſeſſione, & jure pertractandi indicatas materias, nam & *Quod omnes tangit, debet ab omnibus approbari.* Reg. 29. in 6. & *In re communi potior eſt conditio prohibentis.* reg. 56. eodem. Verùm nullus Theologus id unquam ſomniavit.

Dico II. Poſſeſſio, in qua ſunt recentiores
200 Theologi, inſtructa eſt Titulo ſufficiente in hanc rem. Titulo, inquam, *Pro herede*, de quo Leſſius *l. 2. de juſt. c. 6. dubit. 7. n. 22.* & D. Rath. *l. c. cap. 3.* fusè doctéque ſuo more. Etenim moderni Theologi à ſuis DD. vivis, & pridem jam Cælo donatis, acceperunt illum uſum, ut
201 mox oſtendam. Hos autem Doctores loco patrum meritò habent, ſiquidem *Magiſtri ſunt Patres.* Bartolus *in l. Omnes ff. de juſt. & jur. n. 12.* Menochius *de Arb. caſ. ult.* deſumentes ex *l. Liberto, ff. de obſeq. à lib.* & Gloſſ. *ibid.* pluribúſque illuſtrat Menochius *ibid.* ex Petro Crinito *l. 24. de honeſt. diſc. c. 1.* Unde Severus Imperator. *l. Ex divi. Cod. De Locato.* 4 Ulpianum abſolutè vocat ſuum parentem.

202 Accedit generalis Titulus *Pro ſuo*, quo quis rem poſſidet ut ſuam, juxta *l. 1. ff. Pro ſuo*; & D. Rath. *l. c. cap. 3. aſſert. 4. & ſeqq.* Atqui jus tractandi illas materias, de quibus litem movent adverſarii, poſſederunt hactenus, teſtibus adverſariis, Theologi, ut ſuum, non cupiendo tamen ullo modo excludere Jureconſultos.

203 Quòd ſi hos Titulos neges hîc habere locum, dicam, nullo eſſe opus, quia poſſeſſio immemorialis, de qua paulò pòſt, eſt vicem Tituli. Covarruvias *in Reg. Poſſeſſor. p. 2. § 3. n. 9.* D. Rath. *de uſucap. c. 3. aſſert. 34.* alii innumeri.

204 Dico III. Vſum prædictum inchoârunt, & continuârunt Theologi fide quàm optimâ, ſeu exigas optimam ſolùm Theologicè, ſeu ex communi Covarruviæ *loco cit. §. 7. n. 5.* opti-
205 mam etiam civiliter, ſeu juridicè. Etenim quod attinet bonam fidem Theologicè, præſumitur ea ad præſcribendum, niſi probetur contrarium. Gloſſ. *in cap. Sanctorum, & in cap. Si*
206 *diligenti & in c. final. de præſcription.* Covarruvias *in Epitome part. 2. c. 7. n. 4.* præſertim in viris tam gravibus, & piis, cùm *non debeat faciliter dari præſumptio delicti l. Meritò ff. Pro ſocio*; & neceſſitas, de qua paulò pòſt, ſæpe bonam fidem gignat iuxta *c. Quod non eſt. de Reg. juris in 5.*

207 Quod verò concernit bonam fidem civiliter & juridicè, cùm ea nihil ſit aliud, quàm non ignorantia, ſeu ſcientia juris, illam ſcientiam habuerunt Theologi, hoc ipſo, quòd non debuerint ſcire, jus ſibi reſiſtere; re enim vera nullum jus tantis viris unquam interdixit, explicatione, lucubrationéque materiarum, quas ſuis ſcriptis illuſtrârunt; cùm potiùs ex ſect. præcedent. conſtet, eos jure quàm optimo id præſtare poſſe, potuiſſéque.

Dico IV. Theologi ſuam quaſi-poſſeſſio- 208
nem continuârunt tempore legibus præſcripto, quandoquidem non ſolùm longo, longiſſimóve tempore, ſed à multis jam ſæculis, atque ab immemoriali tempore fuerunt in quaſi-poſſeſſione prædictâ. Etenim illa eſt im- 209
memorialis temporis poſſeſſio, cujus initii memoria non extat in contrarium, Fusè Covarruvias *cit. §. 3. n. 6. 7. 8.* Ludovic. Molina *Tr. 2. diſp. 76.* Gaill. *lib. 2. obſervat. 66. n. 7.* nullum autem initium ſcitur noſtræ poſſeſſionis, cùm neſciatur, quo anno, quis primus inter Theologos ex profeſſo reſolverit ſcripto unam, vel plures, paucas, vel multas quæſtiones de rebus, & actionibus imperatis, vel vetitis ſolâ lege humana. Quin potiùs certum eſt, multis abhinc ſæculis id factitatum continuò ad noſtra uſque tempora, ut breviter oſtendo, interim haud neſcius, non debere attendere nos, ſolummodo quid factum ſit, ſed potiùs quid ſit faciendum. text. *in cap. Cùm cauſam de elect.*

In primis itaque (Hugone de ſancto Victo- 210
re, & aliis antiquioribus Magiſtro præteritis) ipſe Magiſter Sententiarum non unam, ſed plures ejuſmodi quæſtiones propoſuit, & expoſuit, tum alibi, tum maximè *in 4. diſtinction. 37. & ſequent.* ubi probat, explicat, defendit impedimenta Matrimonii inducta jure Canonico; ut *diſtinct.* 37. agens de impedimento Ordinis, & Criminis; *diſt.* 40. de impedimento Propinquitatis carnalis; *diſtinct.* 41. de impedimento Affinitatis; *diſt.* 42. prolixè de impedimento Cognationis ſpiritualis.

Inſtitutum Magiſtri ſecuti ſunt non imme- 211
ritò (nam primum in unoquoque genere eſt exemplar reliquorum) tum alii, ut Guiliel. Pariſienſ. *in Tract. de legibus. de collatione, & pluralitate beneficiorum, &c.* Alexander Halenſ. *in Summa*, Vincentius Belvacenſ. *in Speculo Morali*, (ſi tamen iſtius ille eſt autor) tum trium ſcholarum principes S. Bonaventura, & Scotus in libros Sententiarum, & maximè Angelicus Doctor, qui partim *in 4. Sententiarum*, partim *in 1. 2. & 2. 2. & 3. part. ac Quodlibetis* innumeras id genus quæſtiones deditiſſimâ opera, ex profeſſo fusè, & ut ſolet, doctiſſimè ventilavit, diſputavit, reſolvit. Aliquot earum centurias, aut chiliades deprehendet, qui indicata monumenta, aliáque Angelici Doctoris excuſſerit.

Nec

212 Nec diffitetur Manrique, ſed occurrit *q.* 91. *n.* 7. hiſce verbis: *Licet autem S. Th. plura ſcribat, de materiis juris 2.2. à q. 47. ad 171. quia tamen quidquid ipſe docuit, vel ſcripſit, ipſi divinitus infuſum fuit, ut in Feſto ejus legit Eccleſia, in alienam meſſem, manum non miſit, ſicut alii Theologi.*

213 Verùm hæc ratio, & reſponſio non ſubſiſtit. I. Quia ſi materiæ, quas in illis Quæſtionibus tractavit S. Thomas, pertinent ad ſolos Juriſconſultos, cùm Manrique non velit S. Thomam, nec poſſit accenſere Juriſconſultis communiter nuncupatis, licèt fuerit propriè Jureconſultus, ut patebit ex dicendis *n.* 315. ſequitur ex doctrina Manrique, eum miſiſſe
214 manum in meſſem alienam. II. Nequaquam teſtatur, aut legit Eccleſia, *quidquid docuit, vel ſcripſit* S. Th. fuiſſe ipſi divinitus infuſum; ſed ſequentia verba de illo legit Eccleſia in ipſius feſto: *Sodali ſuo Fratri Reginaldo dicere ſolebat, quidquid ſciret, non tam ſtudio, aut labore ſuo peperiſſe, quàm divinitus traditum fuiſſe.* Quæ verba longè alium ſenſum faciunt, quàm illa Manriqueana, ut quiſque videt; vel illum nimirum, qui exprimitur in vita, ipſius S Thomæ operibus præfixa: *Tradunt* (qui cum eo verſati ſunt) *quòd pietate, præſertim jejuniis, vigiliis, & orationibus magnam ſuæ doctrinæ partem à Deo ſibi promeruerit*; vel hunc; Dicere ſolebat, ſi quid verè intelligeret (nam malè intellectorum ſcientiam non habemus, ſed inſcitiam) eſſe acceptum referendum, non tam propriæ induſtriæ, quàm gratiæ divinæ, quæ ipſum, plerorumque judicio ad ſublimiores diſciplinas ineptum donaverit aliqua ingenii perſpicacia, & conſequenter evexerit ad illam qualemcumque doctrinam, quam alii in ipſo mirentur. Quare abſtinuit ſanctus, verax, humillimus Doctor voce: *infuſum*, &, ut loqui ſolet, *inditum*; quia ſcientiam infundere, vel indere, aliud longè eſt, quàm præciſè tradere; verbum enim tradendi multò generalius eſt, quàm indendi, vel infundendi. Vide eundem S. Doctorem 3. *part. q. 9. a. 3. & 4.* vigeſies utentem verbis: *Indere*: *infundere*, & ne ſemel quidem verbo: *tradere*, cùm diſſerit de ſcientia
215 infuſa Chriſti. Et verò non fuiſſe S. Thomæ, quantumvis planè Angelico Doctori, omnia divinitus infuſa, quæ ſcripſit, aut docuit, clarum eſt, tum inde, quòd 1. 2. *q.* 81. *a.* 3. *Corp.* ſcripſerit: *Secundùm fidem Catholicam firmiter eſt tenendum, quòd omnes homines, præter ſolum Chriſtum, ex Adamo derivati, peccatum originale ex Adam contrahant*; revera enim non eſt ſecundùm fidem Catholicam id tenendum de Beatiſſima Virgine, in eo ſenſu, in quo illum interpretantur (ſed probabiliter minùs rectè) communiter Thomiſtæ, ut patet ex Bullis Sixti IV. Pauli V. Alex. VII. & Trident. *Seſſ.* 5. *de*
216 *creto de Peccato Originali*; tum inde, quòd ipſe S. Thom. nonnunquam retractet, quæ docuit, & ſcripſit; ut nominatim 2. 2. *quæſt.* 150. *a.* 2. rectiſſimè tradit, ebrietatem eſſe ex ſuo genere peccatum mortale, cùm tamen id negârit *quæſt. 7. de malo a.* 4. & agnoſcit apertè Cajetanus *in cit. art. 2. ſub finem* S. Thomam hac in re mutâſſe ſententiam; & *in 3. p. q. 9. a. 4. Corp.* in terminis revocat, quod alibi ſcripſerat, dum negaverat, in Chriſto fuiſſe ſcientiam acquiſitam. Atqui, quod divinitus infuſum eſt, retractatione dignum non eſt. Infrà *num.* 219. Denique Catharinus & ipſe Thomiſta *lib. 2. pro Immacul. Concept.* ſic ſcribit, & teſtatur: *Etiam qui inſignes Thomiſtæ habentur, fatentur ingenuè, eum* (S. Thomam) *variè ſcripſiſſe, & poſteriùs, quæ antea ſcripſerat retractâſſe.*

Confirmatur allata reſponſio in primis inde, quòd author vitæ S. Bonaventuræ *c.* 7. etiam teſtetur, ejus doctrinam non ſolùm ſummis ſtudiis partam, ſed acceptam divinitus fuiſſe, & tamen nemo illam vocat, vel divinitus infuſam, vel infallibilem. Idem de doctrina S. Bernardi Abbat. legitur in Breviario.

Adde his alias plures maximi momenti doctrinas, quas ab eodem S. Doctore eſſe retractatas confitentur evidentiâ veritatis compulſi ejus primarii diſcipuli Cajetanus 1. 2. *quæſt.* 109. *art. 6. & 8.* Franciſcus Victoria in *Relect. de Simonia num.* 5. Dominicus Sotus *de natura & gratia lib. 2. cap.* 3. & *in 4. diſtinct. 2. quæſt. 1. a.* 4. immediatè ante concluſionem primam aſſerens, S. Thomam meritiſſimò rejeciſſe, quod priùs docuerat de effectu gratiæ gratum facientis concedi ſolitæ in Circumciſione: ſicut & correxit, teſte eodem Soto in 4. *diſtinct.* 33. *quæſt. 2. a. 1. circa med.* Doctrinam de aſſerta indiſpenſabilitate in legibus naturalibus. Qui idem Sotus poſt plures verſus ſubdit: *Si S. Thomas ſuam Summam, ubi res limatiùs examinabat, hucuſque protraxiſſet, minimè hac ratione fuiſſet contentus: adeò videtur debilis, & infirma*; Atqui quod divinitus infuſum eſt, nec debile, aut infirmum, nec retractationis, emendationiſve indigum rectè dixeris. Unde obi- 217
ter, ſimul & evidenter confutatur Xantes Mariales, quatenus in interdicta diſputatione prolegomenâ, ſuæ *Bibliothecæ Theolog.* convitiis, ſarcaſmis, illuſionibus adipatæ, conatur ſuis Lectoribus perſuadere, omnia prorſus, quæ unquam ſcripſit S. Thomas, eſſe ipſiſſimam veritatem, nec poſſe à quoquam excogitari pro aliqua opinione Sancto Thomæ circa quamcunque materiam contraria, ullum argumentum firmius eo, quo ſtabilit ſuam contrariam S. Doctor.

Confirmatur allata ſuperiùs refutatio Man- 218
riqueani effugii rurſum inde, quòd ipſemet S. Thomas 1. *p. q.* 5. *a.* 8. *ad* 2. diſertè pronuntiet, authoritatem Doctorum Eccleſiæ (ſeorſim ſumptorum) tantùm eſſe probabile argumentum; probátque his Auguſtini verbis: *Solis ſcripturarum libris, qui Canonici vocantur, didici*

Digitized by Google

hunc honorem deferre, ut nullum eorum Authorem ſcribendo erráſſe firmiſſimè credam, alios autem ita lego, ut quantumlibet ſanctitate, & doctrinâ polleant, non ideo verum putem, quod ipſi ſcripſerunt. Et quis illam doctrinam infallibilem aſſerat, quæ ſæpe fundatur in Authoritate Ariſtotelis circa principium naturaliter non evidens, ſed ſæpe tantùm probabile? Atqui doctrina, S Thomæ frequenter eſt talis, ut ſciunt, qui vel pauculos articulos in eo legerunt, ergo, &c.

219 Accedit, quòd cùm tam multi piiſſimi, religioſiſſimique Doctores etiamnum diſſentiant à placitis S. Thomæ, æquè Theologicis, ac Philoſophicis; & ipſimet Thomiſtæ nonnunquam, ut de Franc. Victoria Thomiſtarum ſuperioris ſæculi Coryphæo teſtatur Melchior Canus *loc. Theologic. l. 12. in proœm.* ubi etiam addit Canus, Victoriam meritum fuiſſe majorem laudem (ob modeſtam reverentiam, qua id agebat) diſſentiendo cum S. Thoma, quàm conſentiendo. Cùm præterea nemo unus (niſi voti, juramenti, &c. religio aliud exigat) ſit, qui ſe peccati damnet, ſi in Quæſtionibus utrinque probabilibus amplectatur eam partem, quæ ſibi vero ſimilior videtur, eſto ſciat, D. Thomam apertè tenuiſſe oppoſitam, palàm eſt, neminem mortalium exiſtimare, quidquid ſcripſit, vel docuit S. Thomas, fuiſſe divinitus
220 infuſum. Tametſi enim nonnulli cum Aragonio *in 3. part. quæſt. 1. a.* 3. & Vaſquez. 1. 2. *diſp.* 90. *cap* 4. & 3. *part. diſput.* 61. *cap.* 4. exiſtiment, poſſe fieri, ut DEUS habitum erroneum, aut etiam actum erroneum, ſeu errorem infundat menti alicujus, non modò tamen oppoſita ſententia eſt communior, ac verior, ut videre eſt apud Ægidium Coninck *de actibus ſupernat. diſp.* 10. *dub.* 2. ac Tannerum *Tom.* 3. *d.* 1. *q.* 1. *n.* 151. ſed etiam certum, id hactenus non fuiſſe à DEO factum, præſertim reſpectu Eccleſiæ Doctorum. Si igitur quiſquam putaret, omnia, quæ ſcripſit, & docuit S. Thom. fuiſſe ipſi divinitus infuſa, conſequenter crederet, ſe docturum falſum, docendo quidpiam contrarium D. Thomæ. Et ſic ipſe Manrique debebit fateri, ſe non ſemel diſſenſiſſe à vero; quandoquidem non ſemel diſſenſit à S. Thoma, ut patebit ex dicendis *Sect.* 18. Verùm quia Manrique non fuit Theologus, ut videbimus ibidem, ideo non eſt mirùm, quòd in hac, & aliis materiis Theologicis deceptus fuerit: *Tractent fabrilia fabri.*

221 Hactenus dicta de S. Thoma, quem ſubmiſſiſſimè veneror, ſunto ad defendendum me, atque omnes illos Theologos, qui cùm nulli Jureconſulto ullum unquam didactrum debuerint, attamen de Juridicis materiis ſcribunt. Etenim exemplum S. Thomæ, qui communis totius Orbis, ac nominatim noſtræ Societatis eſt Doctor, & docentium, docendorúmque norma, atque amuſſis, imitari nobis turpe non eſt, ſed glorioſum; ſicut honeſtum 222
eſt, Magiſtri ſententiam non modò excuſare *l. Qualem autem §. unde videndum ff. de arbitr.* ſeu *de recept. qui arbitr.* ſed etiam defendere, ſi defendi poſſit.

Cæterùm tum S. Thomæ, tum Magiſtri, & 223
Scoti exemplum ita ſtrenuè imitati ſunt eorum diſcipuli, ut hiſce quatuor proximis ſæculis longè plurimas materias, alterutro Jure comprehenſas explicârint, atque enucleârint. Ut Richardus de Mediavilla, ſub annum 1280. Durandus, Hervæus, Mayronius, Paludanus, Occamus, ſub annum 1325. Joan, de Bacone, Holcot, Argentinenſis, ſub annum Chriſti 1350. Capreolus, Alliacenſis, & maximè Joan. Gerſon, ſub annum Chriſti 1412. Joan. Baſſolis, Dionyſius Carthuſianus, & Marſilius ab Ingen; ille ſub annum Chriſti 1460. iſti circa 1480. ac paulò pòſt Gabriel Biel.

Item prædictorum Triumvirorum diſcipu- 224
lis annumerandi ſunt Summiſtæ ſequentes: Aſteſanus, qui ſcripſit Aſtenſem, *ad dandum conſilium in foro conſcientiæ*, ut loquimur *in præfat.* & ipſo anno 1317. dedicavit Cardinali Cajetano; Bartholom. Piſanus, qui Piſanam anno 1335. Jo. de Friburgo, qui ſummam Confeſſorum anno 1420. circiter, Angelus, qui Angelicam, ſub anno 1480. *principaliter pro ſimplicibus Confeſſoribus*, ut ipſe loquitur; Pacificus, qui Pacificam, Bapt. Trovamala, qui Roſellam ſub idem tempus; Joan. Tabienſis; qui Tabienam, Sylveſter, qui Sylveſtrinam, Cajetanus, Fumus, Toletus, Henriquez, & permulti alii, quorum princeps eſt S. Antoninus Floren- 225
tinus, author tum Summulæ, quæ inſcribitur: *Defecerunt*, tum Summæ Theologicæ; in quo utroque opere, præſertim ſecundo, vix ſcias, utrùm Theologum agat potiùs, quàm Juriſconſultum, cùm tamen non fuiſſe vulgari nomenclaturâ Jureconſultum oſtenſurus ſim *Sect.* 13. *num.* 286.

Jam verò ſi accedamus ad Theologos Scho- 226
laſticos, & Morales, hujus, & ſuperioris ſæculi, deprehendemus, eſſe tam multos, tam varios, emunctos, elaboratos, eruditos, copioſos, planè fundamentales, & omnibus numeris abſolutos libros, tractatus, diſputationes, &c. ſingulis ferè luſtris in lucem ab iis editos, tum de illis ipſis Quæſtionibus, quas adverſarii volunt à Theologis præteriri, tum de aliis, à ſolo jure humano pendentibus, ut à vero non ſim aberraturus, ſi dixero, à Theologo, qui Cornerium, 227
Cardinalem de Lugo, Dianam, Paſqualigum, Lezanam, Raynaudum, Joannem de Dicaſtillo, vel alium eis ſimilem ingenii præſtantiâ, laboris aſſiduitate, eruditionis varietate æquet, poſſe, ex ſolis omnino libris Theologorum conſcribi Collectanea, & Commentarios, quibus univerſum jus Canonicum, & multò maximam partem Civile planè, dilucidè, ſolidè uberrimè enarretur, atque enucleetur. Credet,

qui

qui vel ipſe evolvit Theologorum monumen-
ta, vel luſtravit Collectanea, & Allegationes
Auguſtini Barboſæ refertiſſima Theologorum
citationibus.

228 Ex quibus omnibus conficio hoc ſerium (ta-
metſi de rigidè ſumpto jure præſcriptionis
poſſum videri non omnino ſeriò locutus) ar-
gumentum: Si jam ab anno MCC. ad MCCC.
non pauci, à MCCC. ad MCCCC. multi,
ab hoc ad M.D. plurimi, à M.D. ad hunc an-
num M. DC. LXXVI. quo hæc ſub ultimam
incudem revoco, propemodum innumeri
Theologi pietate, prudentiâ, ſapientiâque ex-
cellentes exiſtimârunt, & facto ipſo oſtende-
runt eſſe ſibi, aliiſque ſui ſimilibus fas, libris
vulgatis diſſerere, ac diſputare ex profeſſo de
iis materiis Juridicis, quas ſufficienter intelligi
à ſe cenſebant, tum poſſunt, & hoc ipſo toto
ſæculo potuerunt, atque in poſterum pote-
runt idipſum jure quàm optimo præſtare alii
etiam Theologi, quos ſatis facultatis ad id af-
ferre cenſebunt prudentes, quibus ii noti ſunt:
nec poterit quiſquam æqui, bonique amans id
229 ipſis vitio vertere: atqui verum eſt antecedens,
ut conſtat ex narratis; ergo D. Manrique, qui
non ſemel profitetur, ſe tum veritatis, tum
æqui, bonique ſtudioſum, poterat non toties
carpere Dianam, Molinam, Leſſium, Rebellum,
Palaum, & alios eis pares, aut ſuppares Theo-
logos, qui elucidant dubia de Simonia, Uſura,
Excommunicatione, Immunitate Eccleſiaſti-
ca, Lata culpa, & aliis ejuſmodi, quæ ego atque
alii Theologiæ Profeſſores noſtris auditoribus
reſoluta tradidimus, accepimúſque à noſtris in
Theologia Magiſtris, hi à noſtris Avis, iſti à
Majoribus.

230 Poterat ſanè hic Doctor huc applicare Le-
gem XXXV. *ff. de Legibus*, ita pronuntiantem:
*Sed & ea, quæ longa conſuetudine comprobata
ſunt, ac per annos plurimos obſervata, velut ta-
cita civium conventio, non minùs, quàm ea, quæ
231 ſcripta ſunt, jura ſervantur.* Inſtitutum Theo-
logorum, quo de loquimur, probârunt tacitè,
vel apertè per tot ſæcula Pontifices, Cardina-
les, Epiſcopi, Reges, Principes, Theologi, Juriſ-
periti; cur jam illud tantopere exagitemus?
232 Cùm præſertim videamus, materias de Legi-
bus, Privilegiis, Diſpenſatione, Beneficiis Ec-
cleſiaſticis, Horis Canonicis, Indulgentiis, Ma-
trimonio, Cenſuris, Simonia, Voto, Juramento,
Feſtis, Jejuniis, Contractibus, & complures
alias, de quibus extant in Jure proprii tituli,
eſſe à Theologis æquè ſapienter, ac ſolidè, atq;
ad legiſlatorum mentem, ad lectorum captum
accommodatè explicatas, quàm ſunt (ſi Gar-
ciam *de Beneficiis* fortè excipias) expoſitæ à
Jureconſultis. Proſtant horum, & illorum
monumenta: judicet æquus Lector.
Sed in hanc rem dicam plu-
ra *ſect.* 15.

SECTIO XI.

Adfertur cauſa fundamentalis, cur Theologi differant, & ſcribant de materiis Juridicis.

SUMMARIUM.

Neceſſitas compulit Theologos ad tractandas materias Juridicas. 233.
Quanta fuerit ruditas Confeſſariorum tempore Alvari Pelagii. 235.
Hi non debent ignorare Canones. 236. 237.
Confeſſarii deſcriptio ex Navarro. 239.
Ignorantia Epiſcoporum ſuperiore ſæculo. 245.
Connubium Theologiæ cum ſcientia Canonum ex Navarro. 248.
Theologi ſunt præferendi Canoniſtis in munere inſtruendi Confeſſarios. 250.

PRinceps ratio, quæ poſteriorum ſæculorum 233
Theologos impulit, ut vel voce, vel cala-
mo ediſſererent materias Juridicas, præſer-
tim Canonicas, fuit ipſa neceſſitas moralis,
quæ & Legem non habet. c. *Quanto, de conſuet.*
& *Quod non eſt licitum in Lege, licitum facit. c.
Quod non eſt, de reg. jur. in* 5.

Orta autem eſt illa neceſſitas quadruplici 234
ex capite, quorum unum hac ſectione, tria ſe-
quenti exponam.

Primò enim cùm Theologi ſæculi XI. XII.
& ferè XIII. eſſent ſpeculationibus Theologi-
cis ita immerſi, ut de rebus moralibus, & ad
conſcientiam ſpectantibus pauca omnino, pro
rei neceſſitate ſcriberent, aut docerent, tanta 235
ruditas, atque ignorantia rerum practicarum
corripuit ipſos etiam Confeſſarios, ut Alvarus
Pelagius *de planctu Eccleſ. l. 2. c. 20. verſ. Tri-
ceſimum* ipſe Religioſus de Religioſis ſuæ æta-
tis ſcripſerit ſub annum Chriſti 1316. Ave-
nione: *Recurrat ergo quilibet pro caſibus ad Ju-
riſperitos, non ad Religioſos, cùm iſti*, ut mox ſub-
dit, *communiter ignorent Canones.* Erat illa 236
ignorantia oppidò quàm turpis, & noxia mul-
tis de cauſis. I. quia Cæleſtinus Papa relatus
c. *Nulli diſt.* 38. ſcripſit: *Nulli Sacerdotum*
(multò minus Confeſſariorum) *liceat Canones
ignorare.* II. quia S. Auguſtinus relatus *de* 237
pœnit. diſt. 1. *c.* 1. §. *caveat*, rectiſſimè ſcripſit:
Caveat ſpiritualis judex (id eſt Confeſſarius,
nam de tali loquitur) *ut, ſicut non commiſit cri-
men nequitiæ, ita non careat munere ſcientiæ.
Oportet ut ſciat cognoſcere, quidquid debet judi-
care; judiciaria enim poteſtas hoc poſtulat, ut
quod debet judicare, diſcernat.* Cùm itaque 238
Confeſſarii ſæpiſſime debeant judicare de ca-
ſibus concernentibus Leges, & Canones, ſi ho-
rum ſententiam unà cum verbis ignorent, la-
borant ignorantiâ probroſâ ſimul, & noxiâ.

239 III. quia Navarrus *in cit.* §. *caveat n.* 9. meritò ſic pronuntiat: *Confeſſarium undecunque abſolutum oportet totam Theologiam Moralem, & Canonica Jura ſimul cum Civilibus callere. Quin imò etiam Conſtitutiones Synodales, & Leges Civiles Particulares illius, in qua degit, Provinciæ,
240 vel Diœceſis probè teneat.* Et quamvis fateor, eſſe ab hoc eruditiſſimo Sene deſcriptum talem Confeſſarium, qualem Oratorem deſcribit in Bruto Tullius, id eſt, qualem fortè nunquam vidit orbis, quia tamen qui ad ſumma, atque prima pertingere nequit, operam dare debet, ut ſaltem ad mediocria enitatur, (nam in ſecundis, & tertiis conſiſtere non modò honeſtum eſt, teſte Tullio, ſed multis Confeſſariis neceſſarium,) dubitari non debet, quin Confeſſarios, qui in urbibus obvios quoſque Laicos, & Clericos audiunt confitentes, oporteat eſſe peritos permultorum, quæ in Jure Canonico, Civiliſque proponuntur.

241 At unde acquirent illam peritiam? Proprio ſtudio? Verùm quotuſquiſque tam ſecundâ Lucinâ, & Minervâ natus eſt, ut nactus ſit ingenium, quo ſolo Magiſtro talia intelligat, ut
242 par eſt? Mittet, inquies, cùm occurrerit caſus dubius, pœnitentem ad viros doctos. Hoc quidem faciendum ait Cajetanus *in Summa, verb. Confeſſio.* §. *Confeſſor ſacramentalis princ.* Verùm à Cano *l.* 8. *loc. Theolog. c.* 6. & Navarro *cit.* §. *caveat n.* 27. meritò refutatur Cajetanus, id quippe faceret Confeſſionem nimis odioſam & gravem, cùm tamen reddenda ſit, quo-
243 ad poteſt facillima. Granadus *part.* 5. *de Sacram. controv.* 7. *tr.* 9. *diſp.* 12. *n.* 5. Quod ipſum ferè pari ratione dico, ſi ipſemet Confeſſarius cum facultate pœnitentis adeat virum doctum. Etſi quippe id quandoque faciendum eſt, ſi tamen crebrò, & in caſibus ſatis communibus contingat, ferent pœnitentes iniquiſſimo animo dilationem abſolutionis, ſuúmque Parochum ſpernent ob inſcitiam.

244 Audiat, inquies, qui Confeſſarius fieri vult, priùs Jura ſaltem Canonica. Hoc quidem vellet D. Manrique, ſed non impetrabit; quia ex 20. qui in Confeſſarios evadere cupiunt, vix unum reperias, cui ſuppetant ſumptus neceſſarii ad tranſigendum in Academia aliqua à Sæcularibus adminiſtratâ, tantum temporis, quanto opus eſt, ad excipiendam ex ore Canonum Profeſſoris dimidiam partem requiſitæ doctrinæ pro Confeſſario mediocriter idoneo.

245 Novit univerſus orbis, quantis ignorantiæ tenebris involutus fuerit Clerus, priuſquam erigerentur Gymnaſia, in quibus juxta alias inferiores diſciplinas Theologia Moralis, cum juridicarum materiarum elucidatione traderetur. Fuit certè caligo tanta, ut non modo inter malæ notæ ſcriptoris Eraſmi Roterodami adagia relatum ſit illud ſanè quàm probroſum, ſuóque autore dignum: *Indoctior Monacho*, ſed etiamnum inter piiſſimi, atque modeſtiſſimi Thomæ Mori Epigrammata legatur hoc diſtichon de quodam:

Tam malè cantâſti, poſſis ut Epiſcopus eſſe;
Tam bene legiſti, ut non tamen eſſe queas.

Et præterea teſtatur minimè arrogans P. Leſſius in ſuis Conſiliis *Verb. Societas JESU caſ.* 7. *num.* 22. priuſquam erigerentur ſcholæ noſtræ Societatis, pleroſque Parochos nihil ferè, aut parùm de Conſcientiæ Caſibus ſciviſſe.

Quæ tam intoleranda, noxiáque ignorantia fuit veroſimiliter una ex præcipuis cauſis, cur & Beatus Pius Quintus fuerit Regi Poloniæ autor erigendi in eo nobiliſſimo Regno tria Collegia Societati noſtræ, ut teſtatur ejus Vitæ Sanctiſſimæ Scriptor Reverendus Pater Ambroſius Randing relatus à me in Quinta Edit. mearum Experient. *Tr.* 7. *n.* 795. *in App.* & ante eum, adeóque durante ſacro Concilio Tridentino *Nuntii Pontificii, & Principum Oratores propoſuerint eidem Concilio, tanquam maximum inter cuncta remedia ad Germaniam reſtituendam, multitudinem, illius Collegiorum, ut liquet ex voluminibus Commendoni & Legatorum.* Et *Cardinalis Borromæus ſcripſerit ad Legatos* (nomine ſui Avunculi, Pii IV. præſidentes eidem Synodo) *ſupervacaneum a ſe putari cauſas illis recenſere, quibus movebatur Pontifex ad amandam Societatem Jeſu, & ad optandum, ut illa in cunctis Catholicorum Provinciis exciperetur, gnarus, Legatos in eoſdem ſenſus convenire, ſuámque Epiſtolam clauſerit ille Sanctiſſimus Cardinalis hiſce verbis*: Quam ob rem pro certo habeatis, quid quid favoris ac beneficii illis conferetur, tanquam mihi proprium acceptum iri. Vos denique rogo, ut eoſdem maximopere vobis commendatos habeatis. Ita teſtatur Cardinalis Pallavicinus in perquam illuſtri Hiſtoria (quam tamen non nemo Clericorum Regularium nuper perſuadere voluit Sereniſſimo Electori Bavariæ eſſe infami ſtigmate notatam Romæ) Concilii Tridentini *P.* 3. *lib.* 24. *cap.* 6. *n.* 6. & 7. adferens ingenioſam, ſapientémque (more ſuo) cauſam, ob quam meritò ipſe cenſeatur enarrâſſe citra jactantiam *Matris ſuæ* laudes.

Porrò ex ſuperiùs dictis conficitur, neceſſe fuiſſe, ut tum intra ipſa clauſtra Religioſo- 246
rum, ſicuti jam factitabat Fr. Hieron. Tormeli, ut teſtatur ejus epiſtola præfixa Summæ Angelicæ, tum in permultis urbibus, atque oppidis extra Univerſitates, & nominatim in Cathedralibus Eccleſiis juxta Trident. Synodum *Seſſ.* 5. *c.* 1. & *Seſſ.* 23. *c.* 18. renovantem antiquas ſanctiones, conſtituerentur viri ejuſmodi, qui ſine recurſu ad alios, inſtruerent ſufficiente eruditione juvenes, ad curam animarum adſpirantes.

Et nemini quidem dubium eſſe potuit, quin 247
ad ejuſmodi provinciam ritè obeundam futuri eſſent omnium, cæteris paribus, aptiſſimi, qui

ad

Digitized by Google

ad eam capeſſendam accederent, inſtructi ex-
248 cellenti ſcientia, cùm in primis Theologiæ,
tum etiã juriſprudentiæ. Rectiſſimè enim, me
etiam judice, ſcripſit ſapientiſſimus Navarr.
cit. §. caveat n. 12. *Sicut Canonum periti Reginam hanc* (Theologiam) *veluti à dextris ſuperni Regis conſidentem ſuſpicimus, adoramus, ac veluti demiramur, ita quoque Theologi arbitrentur, non eam conſidere nudam, ſed veſtitu deaurato, & circumdatam varietate; & ſapientiam Canonicam, atque Legalem adeò non renuere, ut ſibi ornandæ, & à frigore rerum agendarum ignorantiæ ſimul, & calore ſcientiæ plus ſatis curioſe tegendæ illam paſſim requirere, maximéque deſiderare, & venerari, tanquam alterum Neptunum, qui opiniones adverſas, & fluctus velut furentes, viſceráque diſcerpentes illius componat, &c.*

249 Verùm, etſi, ut dixi, dubitari non debuit,
quin ſpartam illam, de qua ſermo eſt, optimè
exornaturi forent, qui Jurium, ac Theologiæ
ſimul ſcientiſſimi eſſent, quia tamen tales fuerunt ſemper aves in terris rariſſimæ, neceſſariò
fuêre ſæpe operi illi præficiendi, qui alterâ harum quidem diſciplinarum probè imbuti, aſt
250 non niſi alterius Elementis tincti eſſent. Utrâ
autem imbutos eſſe oportebat, cùm non liceret utrâque? Sanè Theologicâ; faciliùs enim, qui in Lyceis Theologicis bene profecit, evadet ipſe in præſtantem Confeſſarium, ac animarum curatorem, & præſtantes formabit ipſe, quàm qui ſimiliter in phrontiſteriis juridicis laudem boni profectûs eſt promeritus. Rem per ſe claram, & authoritate Oecumenicorum Concil. Lateran. & Tridentini, ac præterea Baſileenſis, ut vidimus *ſup. n. 162. 163. & 164.* confirmatam non probo. Ad tria alia capita neceſſitatis gradum facio.

SECTIO XII.

Triplex alia cauſa, quæ Theologos adegit, ad tractandum voce, & ſcripto de rebus Iuridicis.

SUMMARIUM.

Theologi tenentur ratione proprii muneris habere peritiam Juris. 251.
Tenentur & idcirco, quòd ſæpe conſulantur in materiis dependentibus a Jure. 153.
Cur conſulantur ſæpius quàm Juriſta? 255.
Navarrus dabat reſponſa nullo pretio. 256.
Et nunquam niſi Scripto. 259.
Theologi rogati ſcripſerunt de rebus Juridicis. 260.
Nominantur complures. 261. & ſeqq.
Et inter hos Ferdinandus Rebellus, quem ſingulariter inſectatur Manrique. 269.

VIdimus *ſect. præced.* caput unum neceſ- 251
ſitatis, quæ Theologos compulit ad pertractandas materias illas, quas I. C. contendunt eſſe ſui fori. Tria alia proponam hac Sectione.

Fuit igitur alterum caput illius neceſſitatis, Ratio proprii muneris. Etenim *Theologiæ Doctores ſunt quaſi principales artifices, qui inquirunt, & docent, qualiter alii* (Epiſcopi, Parochi, Confeſſarii) *debeant ſalutem animarum procurare.* S. Th. *quodl. 1. a. 13. corp.* ſuprà relatus.
Atqui non poſſunt Theologi alios ſufficienter, 252
& cum dignitate docere, qualiter procurent ſalutem animarum, præſertim per adminiſtrationem Sacramentorum, de qua nominatim loquitur S. Thomas, niſi eos doceant permulta deprompta ex penu utriuſque Juris: quandoquidem illi, quos docent, vel nolunt, vel nequeunt operam dare Jureconſultis.

Tertium caput neceſſitatis conſtituunt Re- 253
ſponſa quotidiana. Cùm enim quotidie gravia dubia de rebus, humanum jus concernentibus, conſcientias hominum premant, debent utique illi, quibus hujuſmodi dubia proponuntur, & à quibus ea reſolvuntur, eſſe prædīti ſcientiâ neceſſariâ; ſicut enim, *ſi quiſpiam im-*
peritus Mathematis de eo ſcribat, riſui patet. S. 254
Hieronymus, relatus *c. Qui de menſa diſt. 37.* ita etiam meritò riſit olim Alvarus Pelagius Religioſos, qui de caſibus Juridicis reſpondebant *divinando de ſenſu proprio, non de Jure,* idque faciebant *præſumptione, ne inſcii reputarentur,* ut teſtatur idem *l. 2. de planct. Eccleſ. c. 20. verſ. Triceſimum,* ſubdens: non eſſe majorem ſuperbiam, quàm ſi quis ſuam ignorantiam agnoſcere nolit. Atqui conſuluntur ho-
die ut plurimùm Theologi, præſertim Reli- 255
gioſi, exemplo Dominici Soti, de quo *n. 266.* tum aliis de cauſis, quæ facilè cuivis occurrunt, tum ob illam, quam I. C. Henr. Caniſius *in præfat. ſuarum Inſtitut. edit. 2.* innuit, exprimit autem Theologus Melch. Canus *in Loc. Theol. l. 8. c. 6.* quia ſcilicet *Jureconſulti, & ſcientiam. & verba locare ſolent,* ut jam olim
obſervavit S. Auguſt. *epiſt. 54.* poſt med. Unde 256
Julius Roſcius Hortinus in Vita Mart. Navarri, præfixa Tomo 1. ejuſd. *edit. Lugdun.* de hoc ſuæ ætatis Jureconſultorum principe veluti rem cæteris Jureconſultis inſolitam bis teſtatur, ipſum ſcilicet, exemplo S. Ivonis, reſponſa
nullo pretio dediſſe. Adde, quòd cùm *fruſtra ex-* 257
pectetur eventus, cujus nullus eſt effectus, DD. *ex c. Cùm contingat. de offic. jud. deleg.* fruſtra conſulturi eſſent ejuſmodi dubitantii Jureconſultos; re enim verâ plerique, aut certè
plurimi, qui ſe I. U. Doctores inſcribunt, rideri 258
ſe, aut certè *in ſermone tentari* putarent, ſi propone-

Digitized by Google

ponerentur ipſis ſcrupuli circa materias de
Simonia, Beneficiis, Horis Canonicis, Sacra-
mentis, Jubilæis, & aliis pleriſque expreſſis
n. 69. atque hoſce ſcrupuloſos rectà remitte-
rent ad Theologos, aut ad Canonum Pro-
feſſorem.

Porrò quia fortè nonnulli prædictorum
259 Theologorum more Navarri, ut habetur in
ejus Vita, reſponſum nullum, niſi ſcripto da-
bant, factum eſt, ut tanto majori jure ſuas com-
mentationes juridicas prælo ſubjicerent, Con-
ſiliáque Moralia ederent, ut Comitolus, Leza-
na, Leſſius, P. Sanchez, Cardin. de Lugo, P. Beja,
& alii.

260 Quartum caput neceſſitatis fuêre multo-
rum preces ſeriæ, vel etiam importunæ, atque
etiam imperia, ut breviter oſtendo nonnullo-
rum exemplis, etſi non ignarus *non exemplis*
(ſolis) *ſed Legibus eſſe judicandum. l. Nemo,*
Cod. de ſent. & interloc. omn. jud.

In primis enim Angelus *in Prologo ſuæ Sum-*
261 *mæ.* ſic loquitur: *Multorum Confratrum meo-*
rum charitativâ requiſitione compulſus decrevi
hanc Summam ordinare.]

262 II. Cajetanus *in Epiſt. dedic. ſuæ Summulæ*
ſic: Rogatus à multis Summulam colligere
263 decrevi.] In qua quidem tam multa ſunt ex
Jure Canonico deſumpta, ut ſi ea demas, ma-
gna ex parte imperfectam reperturus ſis; ſicuti
obſervavit Canus *de Loc. Theol. l. 8. c. 6.*

III. Silveſter etiam *in Dedic. ſuæ Silveſtri-*
264 *næ* ſic ait: Fratrum noſtrorum ſuaſio, & ora-
tionum fidentia eò nos perpulêre, quò hoc
opus aggrederemur.]

265 IV. Dominicus de Soto *in proœm. ſuorum*
„ 10. *lib. de juſtit.* ſic teſtatur: Cùm publico ſuf-
„ fragio hæc mihi prælectio de juſtitia obtigerit,
„ poſtulare ex me inſtantiſſimè (Patres conſcri-
„ pti, & Majores mei) cœperunt, ut quæ in ſcho-
„ lis dictâſſem, prælo committerem, quo & præ-
„ ſentes ſcribendi labore levarentur, & abſentes
266 ſudore fruerentur noſtro. Annui libentiſſimè,
„ nam jam diu ipſe hunc parturiebam partum,
„ tanta erat eorum improbitas, qui me diverſis
„ ſcrupulis, ac novorum in dies contractuum
„ conſultationibus frequentabant. Neque ve-
„ rò eſt, quòd Theologis vitio detur, hanc ſibi
„ aſſumere provinciam, quæ Juriſperitis accom-
„ modatior videri poteſt; quandoquidem Ca-
„ nonica Jura ex viſceribus Theologiæ prodière
„ (arg. *cap. Qualiter & quando 2. de accuſat.*)
„ Civilia verò, ex media morum Philoſophia;
„ Theologi ergo eſt, Juris Canonici decreta ad
„ normam Evangelicam exigere, Philoſophique
„ Civilia ex Philoſophiæ principiis examinare.]
Hactenus Sotus.

267 V. Leonardi Leſſii eſt hoc de ſeipſo teſti-
„ monium *in Præfat. ad Lectorem*: Habes, can-
„ dide lector, de Juſtitia & Jure tractationem,
„ quam Lovanii publicè dictavi. Non cogita-
veram initio typis vulgare; ſed crebra mul- „
torum, & diuturna flagitatio extorſit; quam „
non aſſentatoriam, ſed ſeriam fuiſſe, vel ex eo „
facilè conjeci, quòd à plurimis illa dictata ſci- „
rem magno vel labore, vel ſumptu exſcribi. „
His accedebat voluntas eorum, quibus meæ vi- „
tæ rationes omnes ſubjeci.]

VI. Joan. Malderus *in præfat. ſui operis de* 268
virtutibus, cujus major pars de Juſtitia tractat,
non ſolùm teſtatur, ſe, quando lectionis Scho-
laſticæ munus in Academia Lovanienſi obi-
bat, diſcipulis prælegiſſe ea, quæ in eo volumi-
ne explicat, verùm etiam addit: Superſedere
equidem (editione) meo judicio poteram, ſed
aliorum ceſſi ſententiæ ſecùs exiſtimantium;
quibus hoc meritò tribuere videbar.]

Denique, ut alios prætermittam, Ferdinan-
dus Rebellus, (à quo materias juridicas expli- 269
cari ſingulariter ægre fert Manrique, ut patet
ex *quæſtion.* 104.) Patrem Claudium Aquavi-
vam Soc. Generalem in epiſtola dedicatoria
hiſce verbis compellat: Cùm Paternitatis tuæ 270
præſcripto non ſemel admonerer, & (quod „
veriſſimè dixerim) invitus penè cogerer, ut „
ex iis, quæ per multos annos D. Thomam ex- „
ponens, multa dictaveram, optima quæque „
in publicam utilitatem conferrem, ex univer- „
ſa Moralis Theologiæ ſupellectile præcipuas, „
ac difficiliores materias, nempe Juſtitiæ Ob-
ligationes elegi, more Theologico pertra-
ctandas.] Ita Rebellus, de quo Gutierez I. C.
in præfat. de Matrim. ita teſtatur: *Ferd. Re-*
bellus de impedimentis matrimonii valde doctè
examinat Thomam Sanchez; quem Sanchez
idem Gutierez *ibid.* meritò ſcribit, *mirè,*
& doctiſſimè ſuum opus de matrimonio ela-
borâſſe.

Quare equidem ignoro, quo jure ſuccenſe- 271
ri poſſit Rebello, Dianæ, & aliis conſimilibus,
prædictas materias vel intra ſcholæ parietes
explanantibus, vel publici juris facientibus,
cùm, ſicuti hac, & ſuperiore Sectione demon-
ſtratum eſt, ad id præſtandum eos longæva
conſuetudo, cujus *non levis eſt autoritas c. 9.*
& 11. de conſuet. alliciat: ſummorum Princi-
pum voluntas, quæ *legis habet vigorem* text.
l. 1. ff. de conſtit. Princ. adigat: neceſſitas lege
carens *c. Quanto, de conſuet.* compellat: ſcien-
tia, ut oſtendam *ſect. ſeq. & 14.* ſatis idoneos
efficiat: tametſi nec à limine ſalutârint audi-
toria ICtorum, evaſuri tamen utique excel-
lentiores, ſi illa frequentâſſent duobus,
tribúſve annis, ut patebit ex
ſect. ſeqq.

SECTIO

SECTIO XIII.

Utrùm ad id, ut Theologi aptè reſolvant quæſtiones juridicas, neceſſe ſit eos frequentâſſe ſcholas Jureconſultorum?

SUMMARIUM.

Difficultas intelligendi ſine vivo Magiſtro Jus Canonicum, & Civile 272.
Ille vivus magiſter non eſt neceſſariò Jureconſultus, ſed poteſt eſſe Theologus. 274.
Poſſunt doctè de materiis Juridicis diſſerere plurimi, qui non frequentârunt ſcholas Juridicas. 276.
Probatur experientiâ quotidianâ. 277.
Et judicio illorum, qui fundârunt ſcholas Theologicas. 278.
Sicut & illorum, qui approbârunt Regulas præſcriptas Jeſuitis, Theologiam Moralem docentibus. 279.
Illorum quoque, qui Theologis proponunt dubia reſolvenda ex principiis Juris. 282.
Et communi fidelium. 283.
Atque præterea ratione naturali. 284.
Sicut & inductione variâ. 285. & ſeqq.
S. Antoninus mirificè didicit Jus. 287.
Diana excellens Juriſta. 289.
Nominantur excellentes Theologi è Societate Ieſu, qui non frequentârunt ſcholas Juriſtarum. 290.
Nominantur multi ex iis, qui ſine Magiſtro vivo didicerunt Jus, Medicinam, Theologiam. 295. & ſeqq.
Confirmatur denique inductio auctoritate S. Pœnitentiariæ, & Concil. Trident. 299.

272 Dico I. Excellentem ſcientiam Pontificii, Civiliſve Juris nanciſci abſque omni vivo præceptore, eſt mediocribus ingeniis impoſſibile, ſummis perquam difficile. Ratio petitur ex maximâ obſcuritate terminorum, ſententiarum, apparentium contradictionum, materiarum multarum ab uſu quotidiano vel remotarum, vel etiam alienarum, quibus abundant Decretales, ſcatent Pandectæ. Confirmat experientia *efficax rerum Magiſtra* c. Quàm ſit, *de electione in 6.* quæ docet id eſſe verum, quod dixi; ſi qui enim evaſerunt αὐτοδίδακτοι Jureconſulti, præcellen-
273 te ingenio præditi fuerunt. Et ità etiam præſumendum eſt de præſenti & futurò tempore, quia *ex præteritis fit præſumptio circa præſens & futurum.* c. Mandata *de præſumptionibus.*

Dico II. Ad illam excellentem ſcientiam
274 ſine ſumma difficultate comparandam, non eſt magnis ingeniis neceſſarium adire Lycea ICtorum; ſufficit operam quadriennem dediſſe, diligentémque navâſſe Theologiæ Profeſſoribus, ſaltem hac ætate. Ratio eſt, quia 275
hac ætate partim à Theologiæ Scholaſticæ, partim à Moralis, (cui etiam unum, alterúmve annum impendunt diſcipuli ſcholaſticæ,) Profeſſoribus tam multa de plurimis materiis Juris, priùs à S. Thoma vel tactis, vel etiam explicatis, & intactis quoque traduntur, explanantúrque, ut qui magno ingenio præditus ea probè comprehenderit, poſſit deinde privato ſtudio, & aliquot optimorum auctorum, juxta lectionem Decretalium, & Pandectarum, crebro, methodicóque uſu, magno quidem, non tamen maximo labore, ſibi comparare nomen præſtantis I. C. præſertim ſi, ut fieri amat, ſæpe ſollicitetur quæſtionibus, & caſibus quotidianis. Porrò ex Soto *n.* 265. Leſſio *n.* 267. Maldero *n.* 268. Rebello *n.* 270. relatis, diſces, quàm multa juridica dictari ſoleant à Theologis in celeberrimis Academiis Salmantinâ, Lovanienſi, Eborenſi.

Dico III. De plurimis quæſtionibus etiam 276
ex ſolo jure Humano pendentibus poſſunt doctè, ſolidéque diſſerere illi quoque Theologi, qui *nullos lapides diſcipulatûs* poſuerunt in ſcholis Jureconſultorum. Probatur id I. evi- 277
denter, quia argumentatio ab actu ad potentiam evidens 1. *poſter.* 10. Clamant Bibliothecæ, clamant Scholæ, clamant Curiæ, acclamat Orbis totus, reipſa etiam ab iis Theologis, qui pedem non poſuerunt in Auditoriis Jureconſultorum, de longè plurimis, adde difficillimis materiis utriuſque Juris merè humani, perquam excellenter diſputatum, ſcriptúmque. Inductionem paulò pòſt adferam.

Probatur II. authoritate ipſius Europæ 278
Univerſitatem, harúmque fundatorum, qui, & quæ cathedras Theologiæ Moralis, & Scholaſticæ demandant Theologis, nullo pulvere juridicarum ſcholarum unquam aſperſis. Et tamen ſciunt, tractandas eſſe ab his permultas ejuſmodi materias, & utique tractandas pro Academiæ honore, auditorum verò fructu, ac ſolido profectu. Repete, quæ de Soto, Leſſio, Maldero, Rebello, retuli *ſect. præced.*

Probatur III. judicio ſapientiſſimorum 279
Virorum, qui confecerunt, & ſuo etiam calculo, exemplóque approbârunt, approbántque Regulas præſcriptas à Societate noſtrâ Profeſſori Caſuum Conſcientiæ; in quibus præcipitur diſertè: ut ejuſmodi Profeſſor explicet *Sacramenta omnia, Cenſuras, hominum Status, & Officia, itémque Decalogum, & Contractus.* In
280 quorum omnium explicationem ſufficientem formandis peritis Parochis, ſeu Sacramentorum adminiſtratoribus, (huc enim omnem ſuam operam, atque induſtriam conferre jubetur primâ ſuâ regulâ Profeſſor Caſuum) quàm multæ juridicæ quæſtiones, & reſolutiones incurrant, novit, qui vel ſcit, quanta ſcientia neceſſaria ſit adminiſtratori Sacramentorum, vel legit.

legit enumerationem, quam Henr. Caniſius *in
præfat ſuarum Inſtitut. edit.* 2. facit: vel evolvit
noſtrorum Caſiſtarum Reginaldi, Filliucii,
Laymanni, Palai, aut Bonacinæ, vel Sayri
Theologias Morales; in iis quippe vix tra-
ctantur aliæ quæſtiones, quàm quas ego, aliiq;
noſtris auditoribus tradere conſuevimus, mo-
re paſſim recepto, ut teſtis eſt Filliuc. *in Præf. ad*
281 *Lectorem.* Et quia mihi dubium non eſt, quin
cæteri Religioſi Ordines etiam quippiam ſimi-
le ſtatuerint ſuis alumnis, Theologiæ Moralis
Profeſſoribus, ideo judicio communi, atque in-
ſtitutis doctiſſimorum, prudentiſſimorúmque
Ordinum repugnant illi I. C. qui volunt tales
quæſtiones præteriri à Theologis, tanquam à
minimè idoneis.

282 Probatur IV. Facto, & calculo tot Laico-
rum, Eccleſiaſticorúmque Principum, Dyna-
ſtarum, Clericorum, Plebeiorum, qui intra, &
extra Confeſſionem Theologis voce, ac ſcripto
proponunt dubia ex Legibus, & Canonibus re-
ſolvenda; acquieſcentes eorum reſponſis.
Quot ego vivos; quot mortuos Theologos
ejuſmodi nominare poſſem, ſi opus foret?
Quod Sotus relatus *n.* 266. de ſeipſo, hoc de
Th. Sanchez, Didaco Ruiz, qui anno ætatis 14.
Societati nomen dedit, hoc de plurimis aliis
teſtantur varii ſcriptores. Evolve Leſſii Conſi-
lia, ſeu Caſuum conſcientiæ Reſolutiones; fa-
teberis, eum à longè diſſitis, à ſummis viris con-
ſultum fuiſſe circa intricatiſſimos caſus fori
externi, & quidem nonnunquam poſt jam la-
tam ſententiam in tribunalibus, Univerſita-
tibúſque. Idem de P. Joanne Avila noſtro te-
ſtatur is, qui ejus libro *de Cenſuris* præfixit Epi-
ſtolam ad Lectorem, qui quidem Avila Socie-
tati nomen dedit in tenera ętate, teſte Alegam-
be, ac proinde rudis literarum juridicarum.

283 Probatur V. judicio fidelium, qui hactenus
non dubitârunt, quin illi etiam Theologi, de
quibus memini *n.* 180. fuerint in Synodo Tri-
dentinâ ſententiam rogati de illis quoque de-
cretis morum, quæ tam multa, varia, gravia il-
lic inſtaurata, recénſque ſancita ſunt. Nec du-
bitant pii Orthodoxi, quin ſuam illi mentem
ſapienter, ſolidè, atque ad rem, veritatemque
appoſitè in conſeſſu ſapientiſſimorum viro-
rum aperuerint; novimus enim in ejuſmodi
Conciliis ſuffragia non numerari, ſed ponde-
rari, neque illic ſolere cœcos conſuli de colo-
ribus. Conſule Pallavicinum in Hiſtoria il-
lius Synodi, & mihi adſtipulaberis.

284 Probatur VI. ratione. Quia eſto, demus,
pleraſque materias juridicas eſſe Cimmeriis
tenebris ita involutas, ut perſpici non queant,
niſi ab eo, cui vivus præceptor collyrio quo-
dam oculos illeverit, attamen jam ſuprà dixi,
neceſſe non eſſe, ut is præceptor Juſtinianæus
(ſicut ſuos vocari mandat Juſtinianus *in pro-
œm. ff.*) nominetur; ſufficiet Thomiſta, ſuffi-
ciet Scotiſta, ſi tradat ea, quæ abhinc annis 60.
80. 100. tradi Magiſtrâ voce ſolent à Theo-
logiæ Magiſtris.

Probatur VII. inductione. In primis enim 285
S. Thomas *in* 2. 2. itémque *in Supplemento*, &
in 4. *Sententiarum* haud paucas materias, quas
adverſarii contendunt, eſſe fori juridici, per-
quam egregiè explicavit; nec tamen ullo
I. C. præceptore fuit uſus. Divus Antoninus 286
tum in Summula, quam vocant *Defecerunt*;
tum in ipſa Summa Theologiæ, tam multa &
varia, ex ipſis viſceribus juris utriuſque depro-
mit, atque ediſſerit, ac ſi Bartoli, vel Baldi Au-
ditor aliquot annis fuiſſet. Et tamen ſe nulli
Juriſperito operam dediſſe teſtatur ipſe *in Pro-
œmio ſuæ Summæ*; déque eo lepidum illud nar- 287
rat Surius, Lippelous, atque alii, cùm annos
15. natus ex Joanne Dominico, à quo in Ordi-
nem Prædicatorum cooptari flagitabat, intel-
lexiſſet, ſe fore voti tum demum compotem,
cùm totum Decretum Gratiani, (cui volven-
do jam aſſueviſſe puerum inaudierat Joan. Do-
minicus, & idcirco cum feſtivo illo reſponſo
eum à ſe dimiſerat,) ita excuſſiſſet, ut plane
imbibiſſe videretur, tam pertinaci labore in id
ſtudium incubuiſſe, ut elapſo ſtatim anno ad
Joan. Dominicum reverſus, promptè, & alacri-
ter ad omnia ſummâ facilitate reſponderit.
Silveſtrum Prieratem juris apprime peritum 288
evaſiſſe teſtatur ejus Summa; frequentaſſe
ſcholas Jureconſultorum, neſcio qui teſtetur.
De pluribus (non dico omnibus) Summiſtis
idipſum jure pronuntiaverim.

De Diana, quem toties arguit, increpat D. 289
Manrique, fateretur puto ipſemet Manrique,
ſi Duodecim Dianæ partes evolviſſet, eſſe ab
hoc placidiſſimi ingenii viro plurimas juridi-
cas quæſtiones tam peritè, & ex propriis Juris
principiis reſolutas, ut ſi iis in unum volumen
redactis inſcriptum eſſet Manriqueanum no-
men, omnes, qui eas legerent, pronuntiaturi
eſſent: Doctorem Manrique in eo volumine
tueri egregiè boni I. C. nomen, quod ſibi ſua-
rum Reſolutarum Vicarialium quæſtionum
Parte utrâque compararat.

Quàm enucleate, perſpicuè, ſolidè, & plane 290
magiſtraliter longè plurimas, longe difficilli-
mas materias Legales & Canonicas ex citi
ſint noſtræ Societatis Theologi: Molina,
Azor, Sanchez, Leſſius, Rebellus, Palaus, Vaſ-
quez, Avila, Suarez, Salas, Cardinalis de Lugo,
Dicaſtillo, Filliucius, atque Reginaldus, ut
alios plurimos ſilentio prætercam, norunt,
quibus livor mentem lævam non indidit. Sci-
mus tamen ex Patris Alegambe Bibliotheca, 291
atque Ribadeneiræ Catalogo, Palaum, Rebel-
lum, Salas anno ætatis 15. Sanchez 16. Moli-
nam 17. Vaſquez & Suarez 18. Azor & Avi-
lam pene pueros in Societatem eſſe adlectos,
rudes utique Legum, & Canonum, ſi Suarium
excipias; cui tamen ea, quæ id ætatis, & vix 292
mediocri ingenio tunc præditus, ex hiſce di-
dicerat,

Digitized by Google

diceerat, pleraque omnia, ſi non omnia oblivione deleta fuerunt, priuſquam ad Theologiam audiendam accederet; elapſis nimirum multis annis, quos Tirocinio Religioſo, Philoſophiæ, atque humanioribus literis per omnes
293 gradus impenderat. Patrem Leſſium dediſſe Juriſperitis mortuis inſignem, vivis nullam operam liquet ex *cap.* 3. Vitæ ipſius conſcriptæ à Thoma Courtuis J. U. L. Idem dixeris de PP. Laymanno & Wangnereck; quorum ille anno XIX. ætatis, hic junior adhuc, uterque hoſpes in Jure, Societati nomen dederunt, & tamen uterque Jus Canonicum in publica Univerſitate Dilingana interpretati ſunt voce, librîſque in publicum datis. Magnam peritiam Juris utriuſque, qua præditus fuit P. Joan. de Dicaſtillo, teſtantur Tomi tum de Juſtitia,
294 tum de Matrimonio. Didacus Ruiz pene puer Societatem ingreſſus *excelluit ad miraculum, & opinionem uſque infuſæ ſcientiæ, cognitione doctrinæ Moralis, atque omnium Jurium*, teſte Alegambe in Bibliotheca Scriptorum Societatis.

295 Confirmatur hæc inductio multis aliis alterius generis. Quis enim Galenum, Bartolum, Tuſchum, Maſcardum, Menochium, Bellarminum, Gretſerum, Adamum Contzen, Abulenſem, Liranum, Cornelium à Lapide, ipſum S. Thomam, docuit quintam, decimam, vigeſimam partem eorum, quæ Galenus de Locis, Bartolus in Pandectas, Abbas in Decretales, Tuſchus in tot millenis Concluſionibus, Maſcardus de tot modis probationum, Menochius de tot præſumptionibus, déque arbitrariis judicum, atque poſſeſſione ex univerſo jure utroque. Gavantus de Rubricis Miſſalis, & Breviarii; Cochlæus, Bellarminus, & Gretſerus de Fidei controverſiis, Contzen, & Scribanius de politicis, Abulenſis, Liranus, Cornelius in Sacram Scripturam, Angelicus Doctor in totam Theologiam ſapientiſſimè, doctiſſimè commentati ſunt?

296 Cardinalis Bellarminus Scholaſticam Theologiam Lovanii interpretatus eſt ſumma cum eruditionis fama, qui tamen non niſi aliquot quæſtiones ex prima, & tertia parte S. Thomæ explicari audiverat. Eandem & Leſſius, de quo ſuprà. *n.* 293. ipſis quindecim annis ibidem eſt interpretatus, tametſi nunquam Theologiæ, niſi ſuus ipſe diſcipulus fuerit. Autor
297 vitæ Leſſianæ. *cap.* 3. & 4. Habuit ergo ille quidem vivum Magiſtrum in una Parte, aut particulâ eorum, quæ docuit, & ſcripſit, habuêre & illi, quos nominavi; at quomodo, vel unde ſciverunt tam multas alias literas Canonicas, Legales, Theologicas, Medicas, Politicas, quas non didicerunt?

298 Confirmatur eadem inductio, & principalis concluſio authoritate ſacræ Pœnitentiariæ, quæ literas diſpenſationum exequendas committit Confeſſariis, æquè Theologiæ, ac Canonum Magiſtris, cùm tamen illæ literæ continere ſoleant non unam, ſed plures difficultates, non niſi ex Legum Canonicarum præſcripto decidendas *cap.* 1. *De Conſanguin. & Affin. in fine.* Cenſet ergo S. Pœnitentiaria etiam à Theologis, qui nullum minerval ulli Jureconſulto debent, poſſe expediri difficultates Canonum.

Confirmatur rurſum judicio Concilii Tridentini, ac totius Eccleſiæ, quæ Theologiæ 299
Doctores cenſet idoneos ad Epiſcopalem dignitatem, officiúmque, ut videbimus *Sect.* 16. Hi ſanè Epiſcopi, & eorum Vicarii, cùm quotidie illis occurrant controverſiæ forenſes, eáſque, ut ſupponit Eccleſia, poſſint communiter definire ex ſacrorum ſtatutorum norma, poterunt etiam de multis illarum doctè, prudentérque diſſerere, aut ſcribere, licèt neglexerint lapides diſcipulatûs in ſcholis Juriſtarum.

Hoc tamen fateor lubens, ab iis Theologis; 300
qui tres, quatuórve annos impenderunt frequentandis privatis, aut publicis ſcholis Juriſconſultorum, longè (ſi cætera ſint paria) expeditiùs, ſecuriùs, certiùs pertractari quæſtiones juridicas, quàm ab aliis; re enim verâ vivi præceptoris vox magis erudit, quàm mortui. Plura in hanc rem *Sect.* 15. ſicuti & hactenus dicta confirmabuntur dicendis *Sect. ſeqq.* & 16.

SECTIO XIV.

Proponuntur, ac diſſolvuntur argumenta, quæ contra ſuperiores reſolutiones præſertim Sect. 8. *&* 13. *traditas objici poſſunt.*

SVMMARIVM.

Inauditus condemnandus non eſt. 301.
Quid Reſpondendum Juriſtis, dum objiciunt Theologis illud vulgare: Tractant Fabrilia Fabri? 302.
Juriſtæ ſunt Juris Sacerdotes. 308.
Hi ex officio explicant totum Jus, Theologi non ex officio. 313.
Materiæ juridicæ, quas Theologi licitè tractant. 314. & 315.
Quas illicitè? 316. & ſeqq.
Objectum Juriſprudentiæ. 319.
Quid etiam reſpondendum ad illud Argumentum: Juriſtæ non tractant materias Theologicas, ergo Theologi non debent tractare Juridicas? 322. & ſeqq.
Prava explicatio materiarum Theologicarum eſt nocentior, quàm prava juridicarum. 324.
Bonus Theologus faciliùs evadit bonus Juriſta, quàm bonus Juriſta bonus Theologus. 326.
Juriſtæ excellunt memoriâ. 328.

F Quid

Digitized by Google

Quid ad illud argumentum: Theologi ſæpe errant in explicatione legum, & canonum? 329.
Quid ad quoddam argumentum petitum ex S. Thomæ? 330.
Quid ad illud, quòd Theologi non poſſint ſine Magiſtro quidquam ſolidi ſcribere in jure? 334. & ſeqq.
Vnde Theologi didicerint ſcribere de rebus Juridicis? 339 & ſeqq.
Boni Theologi ſunt verè Jureconſulti. 346.
Nobiliſſimus modus diſcendi eſt diſcere ex ſeipſo. 351.
Nominantur, qui ex ſeipſis didicêre varia. 355. & ſeqq.
Cur Judæi fuerint mirati, Chriſtum Dominum ſcire Scripturas, cùm non didicerit? 359.
Materiæ juridicæ, in quibus inconſultò conſuluntur Juriſtæ. 364.

301 INauditum, indefenſúmque condemnare nefas eſſe, patet ex *Actor.* 25. *verſ.* 16. & ex certa concluſione juris, ut teſtatur Clarus *in Pract. crim. quæſt.* 49. *num.* 13. quare audiendi ſunt etiam in præſenti cauſa Jureconſulti nobis adverſantes. Qui licèt vix ullum pro ſe argumentum adferant, quò tamen clarior evadat veritas dictorum, agam ego ipſorum cauſam, & proferam pro iis, quæ fortè prolaturi eſſent, ſi præſentes forent. Nec timeo, ne cauſæ Theologicæ prævaricator dicar. Potiſſimùm autem petunt ii reſolutiones traditas *in Sect. præced. &* 8. Incipiam ab hac.

302 Objiciunt itaque I. illud triviale: *Tractant fabrilia fabri*; quod ab Horatio *l.* 2. *epiſt.* 1. expreſſum videntur deſumpſiſſe ex prolog. S. Hieronym. *in Pentateuch.* quo indicatur, ea ſola tractanda eſſe à quovis, quæ ejus ſunt pro-
303 feſſionis. Utitur hoc telo perfrequenter D. Manrique, & confirmari inde poteſt; tum quia culpa eſt immiſcere ſe rei ad ſe non pertinenti
304 *l. Culpa ff. de reg. jur.* tum quia nemo debet falcem mittere in meſſem, quæ alteri videtur eſſe commiſſa. text. *cap. Scriptum* 6. *quæſt.* 3. tum quia non oportet pedem in alieno choro ponere. Plutarch. *in lib. de laud. ſui ipſius*; & denique non feruntur in navi, aut militia ii, qui
305 ſe ingerunt in officium alterius. Atqui Canonum, Legúmq; explicatio pertinet ad profeſſionem Jureconſultorum, non Theologorum.
306 Idque probatur validè; quia provincia explicandi leges civiles eſt ab Imperatoribus, &
307 Pontificibus demandata Jureconſultis. Nam Juſtinianus *in Proœm. Digeſtorum* ſuas Pandectas commendat Anteceſſoribus, id eſt legum
308 Profeſſoribus. Gl. & patet ex textu. Quapropter Ulpianus *l.* 1. *ff. de juſt. & jur.* Juriſconſultos vocat Juris Sacerdotes. Idem Juſtinianus ſuas Inſtitutiones inſcripſit *Studioſæ legum ju-*
309 *ventuti* ut liquet ex Præf. Et Gregorius IX. ac Bonifacius VIII. ille *in Proœm Decretal.* hic *in Proœm. Sexti* commendârunt, miſerúntque Decretales Doctoribus Bononiæ, utique Juris, explicandas ab ipſis. Ac denique uſus omnium Univerſitatum id ipſum confirmat. Ergo Theologi revera officium alienum occupant, dum Leges, & Canones explicant ex profeſſo.

R. I. Certum eſſe, hoc argumento nimis 310
multum probari, ſcil. illas quoque materias, quæ de rebus Fidei decernentes, habentur in Cod. & Decretal. debere præteriri à Theologis, cujus tamen contrarium oſtenſum eſt *Sect.* 8.

R. II. Eo non probari, nefas eſſe Theologis 311
tractare extra ſcholas de prædictis materiis; nec enim jus, aut conſuetudo habet, ut ſoli Juriſconſulti ſcribant de quæſtionibus juridicis. Oſtendatur textus id vetans. Atqui omnia ſunt licita, quæ non ſunt lege prohibita. Nellus *de teſtib. n.* 1. ſeu expreſſè prohibita Gl. notabilis *in c.* 2. *de Tranſl. Epiſc* verb. *Non invenitur.*

R. III. Eo argumento demonſtrari, Juriſ- 312
conſultos habere jus, prædictas materias tum extra, tum ſingulariter intra ſuas ſcholas diſſerendi ex profeſſo; cum illa tamen moderatione, quam circa res Fidei adhibendam dixi *num.* 128. Unde fit, ut ſi Theologi in ſuis auditoriis eas explicarent, attrahendo ad ſe, & abſtrahendo à Jureconſultis auditores, meritò querelam inſtituere poſſent Juriſconſulti, ſuo officio bene, utiliterque fungentes.

R. IV. Eo argumento directè, & per ſe ſolùm 313
probari, eſſe officii Juriſconſultorum explicare in ſcholis totum Jus; non autem probari, eſſe aliis illicitum, quaſdam illius partes etiam in ſcholis explanare, auditoribuſque dictare. Probo I. Quia alioqui claudendæ forent, aut potiùs eliminandæ ſcholæ Ethicæ; etenim in Ethica ediſſeruntur plurima contenta Jure
civili. II. Quia ſimiliter obſerandæ forent 314
ſcholæ Theologiæ Moralis, utpote in quibus traduntur longè plurima, Corpori utriuſque Juris incluſa; has autem ſcholas approbat univerſus orbis. III. Quia in toto orbe explica- 315
tur à Theologis Summa D. Thomæ in cujus tamen parte ſecundâ continetur medulla ipſius Juris Cæſarei; Juris verò Pontificii notabilis pars exhibetur tum in eâdem ſecunda parte, tum in tertiâ, & Supplemento. IV. Quia nemo inficiabitur, ea, quæ in alterutro Jure proponuntur ex Fidei principiis, eſſe Theologici fori potiùs, quàm juridici. *Supra n.* 128. Sicuti & ea, quæ ex jure Naturæ manifeſtè profluunt. *Supra n.* 132.

Dices: Quas ergo materias nefas eſt Theo- 316
logis tractare, intra ſcholæ parietes?

R. Pleraſque illas, quæ proceſſum judicialem diſtinctè, & minutè concernunt; quæ in foro conſcientiæ non obligant; quæ in uſu raro verſantur. Ratio eſt, quia incumbunt Theo- 317
logis explicandæ tam multæ aliæ materiæ uſus quotidiani, & conſcientias conſtringentes, ut

ſine

ſine harum detrimento non poſſint aliis vacare. Deinde plerarumque Legum, & Canonum
318 ex ſolo Jure humano pendentium diſtinctam, accuratámque explicationem ita ſibi vendicârunt Juriſtæ, ut eâ abſtinere debeant in ſcholis Theologi, contenti quadam generaliore, aut ſummariâ, niſi quatenus aliud circa quaſdam, non tamen uſque adeò multas obtinuit uſus, qui uti in reliquis rebus humanis dijudicandis, ita & in hac plurimum valet; cùm etiam hîc *conſuetudinis, uſúſque longævi non ſit levis autoritas*, text. cap. *Cùm conſuetudinis, de conſuet.*

Cùm hæc jam ſcripſiſſem utrâque priore Editione hujus Tractatûs, incidi in Librum Quartum Reſponſorum Moralium Eminentiſſimi Cardinalis Joannis d. Lugo, reperíque in illius libri *Dubio* 34. hunc titulum. *Quouſque poſſint Magiſtri Societatis tradere in Scholis materias Canonicas.* Reſolvit autem illud Dubium faciendo diſcrimen inter docentes in Scholis, & libros edentes in publicum, exprimendóque, poſſe à PP. Societatis extra Scholas agi de omnibus materiis Juris; ſic enim Thomas Sanchez, Ludovicus Molina, & alii Societatis Doctores in ſuis libris ex profeſſo agunt de materiis etiam *ſecundæ Claſſis*, per libros autem *ſecundæ Claſſis* intelligit illos, qui explicant materias forum contentioſum ſpectantes. Non fugiebat autem hunc Cardinalem, PP. Molinam & Sanchez nullam unquam operam navâſſe publicam diſcendo Juri Canonico.

319 Urgebis. Objectum Juriſprudentiæ Civilis univerſim ſunt Leges civiles, ſeu Politicæ. Tannerus Theol. *Tom.* 1. *q.*4. *dub.*5. *n.*6. ſicut Juriſprudentiæ Canonicæ objectum adæquatum ſunt Canones Eccleſiaſtici. Idem Tanner. *n.*7. ergo Theologi invadunt objectum Juriſperitorum, quando ſcripto, vel voce exequuntur Leges, vel Canones.

320 R. Non invadunt, ſed manent in poſſeſſione juris, circa illud ſe occupandi; circa totum quidem exponendo illud ad normam Evangelicam. *Suprà num.* 100. & 111. circa partes verò, explanando illarum multas ſecundùm dicta *Sect.* 8. ſub alia tamen ratione formali quàm Juriſtæ. *Sup. n.* 90. Nec rarò fit, ut duo habitus habeant idem objectum materiale.
321 Adde, quòd ſicuti frequenter evenit, ut Dominus certa de cauſa perficiat ea, quæ ſunt famuli, & præcingat ſe, miniſtrétque huic. *Luc.* 18. Ita etiam Theologo, (cui ancillantur cæteræ ſcientiæ. S. Thom. relatus *num.* 118.) fas eſt, ex iis materiis, quas Juriſconſulti explicare deberent, illas ſibi explicandas deſumere, quas judicat, hic & nunc ediſſeri prudenter, utilitérque ad ſuum finem, qui eſt procurare ſalutem animarum. *Suprà num.* 174. Manet nihilominus diſcrimen inter Theologiam, & Juriſprudentiam, quale indicatum eſt *Sect.* 6.

322 Objiciunt II. Jureconſulti non tractant materias Theologicas, & ſi tractarent, ferrent perægre Theologi; ergo nec hi ferendi ſunt, quando juridicas explicant. Hoc argumento non ſemel Theologos petit Manrique, & roboratur deciſione leg. 1. *ff. Quod quiſque, &c. Cùm omnes. de conſtit.* quibus dicitur: *Quod quiſque juris in alterum ſtatuerit, ipſe eodem utatur.*

R. I. Etiam ipſi Juriſconſulti quandoque ſaltant in choro alieno. *Infrà num.*481. II. A diverſis non valet illatio *L. Papinianus ff. de minor.* eſt autem hîc diverſiſſima ratio: tum quia pro Juriſconſultis non militant ea motiva, quæ pro Theologis; tum quia longè majus periculum gravium, ſalutíque publicæ, & privatæ pernicioſorum errorum ſubeſt, ſi Jureconſulti tractent ſacram Doctrinam, quàm ſi Theologi Legalem, aut Canonicam. Etenim prava explicatio Fidei articulorum, doctrinarúmque, directè concernentium ipſam conſcientiam, longè magis noxia eſt, quàm inepta, falſáque explicatio quæſtionum, forum externum directè ſpectantium, & variabilium; quippe ſicut *pejus eſt errare in via morum, quam in via pedum*, ut ex aliena phraſi loquitur S. Thom. *quodlib.*1. *a.*13. ita pejus eſt, errare in via fori interni, quàm externi, quia toto Cælo errat, qui in illa errat, ut magis declarabo infrà *n.* 513. 323 324 325

Adde quòd bono Theologo ſit, cæteris paribus, longè faciliùs evadere in præſtantem Jureconſultum, quàm huic in præſtantem Theologum; nam ne mediocris quidem Theologus evadet, niſi qui Philoſophicis diſciplinis probè excultus, judicio, ingenio, memoria ſaltem mediocrib. inſtructus contemplationi multùm temporis tribuat. At quotuſquiſque Juriſconſultus Theologos æquat Philoſophicarum rerum ſcientiâ? quotuſquiſque labore ſpeculandi? De ingenii maturitate, memoriæ facilitate nil aſſero, nil inficior, cùm non habeam, cur illos his, hos illis in hoc genere præferam. Tametſi fateor, à Juriſconſultis plura, quàm à Theologis dari ſpecimina memoriæ tenacis, promptæque; ídque neceſſarium eſſe, tum quia eis erubeſcendum eſt ſine lege loqui. Authent. *de trien. & ſem. §. conſideremus coll.* 3. tum quia Petrus Aureolus *in* 1. *Sentent. quæſt.* 1. *prol. art.* 3. ſcripſit, ſcientiam Legalem, aut Canonicam, non eſſe in poſitivis ſcientiam, ſed memorativam retentionem legum. Quanquam Ponzinibus *in Tract. de Lamiis* operosè, doctéque contendit, eſſe ſcientiam. Certè Jureconſultos in cauſarum indagatione longè ſuperant Theologi, ut ex Molina referam. *num.* 393. 326 327 328

Objiciunt III. Theologos ſæpe errare in 329
expoſitione legum, ergo debere his explicandis ſuperſedere.

R. Sicut non diffiteor, Theologos quandoque hallucinari in interpretatione quarundam legum, quandoquidem ipſimet Juriſconſulti non rarò in earundem explicatione fal-

Digitized by Google

luntur ; ita ajo , à permultis Theologis plurimas illarum æquè bene ediſſeri , quàm à Juriſtis. Credunt hoc, imò ſciunt literati ; credent hujus rei imperiti tum ex dictis *Sect. præced.* tum ex dicendis *Sect. ſeqq.*

330 Objici poteſt IV. ex S. Th. quòd *quodlibeto 9. q. 7. a. 14.* expreſſè dicat, illam quæſtionem: *An mortaliter peccet, qui abſque diſpenſatione duas præbendas ſine cura animarum habet?* pertinere ad Juriſtas, in quantum ea pendet ex jure poſitivo; ergo etiam omnes aliæ quæſtiones juridicæ pendentes ex mero jure humano pertinent ad Juriſtas.

R. Concedo totum. *Inſtabis*: Ergo non ad
331 Theologos, ergo Theologi officium alienum invadunt, dum eas explicant. Diſtinguo primum conſequens: non pertinent ad Theologos primariò, Conc. ſecundariò, Nego; pertinent enim talia ad Juriſtas primariò, & ita quidem ut explicandi non modo jus, ſed mandatum
332 habeant; Theologi jus habent ſine mandato, niſi in quantum & deficiunt Juriſtæ, & exigit ſalus animarum, ideo hoc ſenſu poteſt dici, tales materias pertinere ad Theologos tantùm ſecundariò ; quamvis alio etiam ſenſu rectè dicatur, tantùm ſecundariò ad eos pertinere, quia ſcilicet Theologi primariò, & per ſe agunt tantùm de iis, quæ ſubſunt rationi formali Theologiæ, ſcilicet revelationi ; de aliis ſolùm ſecundariò, & quaſi per accidens; ſicuti Phyſica habet alia objecta primaria, alia ſecundaria.

Atque hæ ſunt præcipuæ rationes, quibus
333 impugnari poteſt noſtra ſectio octava, in qua docuimus, fas eſſe Theologis, verbo & ſcripto reſolvere quæſtiones, controverſiáſq; juridicas. Jam videndum eſt, quid objiciant Adverſarii contra doctrinam Sectionis præcedentis, qua diximus, ad prædictas quæſtiones reſolvendas opus non eſſe, ſcholas Juriſtarum frequentâſſe.

334 Objiciunt itaque Juriſconſulti contra Theologos id factitantes, dicúntque, ut vidimus *num.* 39. infra ſe: *Unde iſti literas Canonicas, & Legales ſciunt, cum non didicerint?* Alludunt videlicet I.C. ad illud impiorum Judæorum. *Quomodo hic literas ſcit, cum non didicerit?* Joan. 7. Quod dictum Judæorum videtur eſſe conforme communi judicio hominum, cenſentium, neminem ſcire literas, qui non didicerit ab aliquo vivo præceptore.

335 Confirmari id poteſt authoritate S. Hieronymi, qui *in epiſt. ad Paulinum* præfixa ſacris Bibliis ſic diſſerit: *Taceo de Grammaticis, Rhetoribus, Philoſophis, Geometris, Aſtronomis, &c. Ad minores artes veniam, & quæ non tam linguâ, quam manu adminiſtrantur: Agricolæ, cæmentarii, fabri metallorum, lignorúmque cæſores, lanarii quoque & fullones & cæteri, qui variam ſupellectilem, & vilia opuſcula fabricantur, abſque Doctore eſſe non poſſunt, quod cupiunt. Quod Medicorum eſt, promittunt Medici; tractant fabrilia fabri; Sola Scriptura* (ſola Juriſ- 336
prudentiæ) *ars eſt, quam ſibi paſſim omnes* (Theologi) *vendicant.*

Et nónne videmus in urbibus, in quibus Po- 337
litia viget, non permitti, ut quiſquam exerceat opificium, quod ipſe non didicerit à Magiſtro? Nónne antiquo proverbio fertur: Remigem priùs eſſe oportere, quàm clavum tenere?

Rurſum confirmatur opinio adverſariorum 338
authoritate M. Tullii, qui de ipſa Juriſprudentia ſcribens ad Trebatium diſertè ait, Jus Civile ex libris quaſi αὐτοδιδακτῶν (quanquam plurimi ſint) cognoſci haud poſſe, ſed Doctorem, aut Interpretem, ceu lumen requirere.

Ad hoc ab adverſariis propoſitum, à nobis 339
ita confirmatum argumentum non eſt ita difficile reſpondere. Quando enim quærunt adverſarii, unde Theologi literas Legales, & Canonicas ſciant, cùm non didicerint?

R. I. Nullo modo neceſſe eſt, ut illas ipſas quæſtiones, quas Theologus, Juriſconſultus, Medicus, Philoſophus, Mathematicus reſolvit, earúmve immediata, propria, ſpecialia principia audîerit aliquando ex ore cujuſquam hominis, nedum earum facultatum Profeſſoris.
Probat id uſus quotidianus, adſtipulatur ratio. 340
Etenim concluſiones particulares latent in principiis generalibus, nam *in toto partem non eſt dubium contineri. reg. 60. in 6.* Et quidem non in ſolis proximis & immediatis, ſed etiam in remotis, mediatis, & valde univerſalibus; è quibus, quia illas deduxerunt noſtri majores ſine præceptore, (alioqui dabitur proceſſus in infinitum,) fit, ut & nos etiam poſſimus [illegible]
Magiſtro deducere. Nec enim natura [illegible] 341
cam adeò parcam oſtendit erga hujus ætatis Theologos, Jureconſultos, Medicos, &c. ut neget eis vim penetrandi per ſe ea, quæ priſci penetraverunt ſolo ductu rationis, directè è generalibus principiis. Ergo potuit [illegible] potuêre alii innumeri ex ſola definitione [illegible] (ad quam probe intelligendam, neceſſe non eſt Ulpiano Hecatombe litare) probabiliter pronuntiare de illis duabus quæſtionibus [illegible] rariis, quas a Theologis non vult tangi [illegible] rique, & quas indicavi *n.* 46. *&* 48.

R. II. Didicerunt magnam partem à ſuis 342
in Theologia profeſſis Doctoribus, ut cum Caſſiodoro loquar. Poſſem ego exprimere aliquot centurias reſolutionum, ex utroque Jure deſumptarum, & deductarum, quas à meis præceptoribus accepi. Hinc

R. III. Didicerunt, & didicimus à Juris- 343
peritis vivis, inque eorum ſcholis. Sicut enim *non verbis, ſed ipſis rebus leges imponimus* [illegible] *l. 2. Cod. Communia de legat.*; ita etiam illos rectè Juris peritos nuncupamus, non qui inanes Titulos I. V. Doctoris pretio, vel prece emptos oſten- 344
tant, ſed eos qui veram peritiam Juris habent.
Habent autem etiam Theologi Profeſſores haud 345
pauci. Eſt enim Juriſprudentia aliud nihil, teſte
Ulpia-

Ulpiano *l.* 1. *ff. de juſt. & jur.* quàm *verum divinarum, humanarúmque notitia, juſti & injuſti ſcientia*; hac autem præditi ſunt Theologiæ permulti Profeſſores, æquè atque plerique recèns creati Doctores I. U. quos tamen Juriſpe-
346 ritos nemo non vocat. Quare ſi propriè, & non vulgari, communique modo loquendum ſit; fuêre S. Thomas, Sotus, Silveſter, Molina, Leſſius, Malderus, Diana: *& vocabulo, & merito. cap. fin. diſt.* 36. Juriſperiti, & qui eis operam immediatè vel mediatè dederunt in Athenæis Theologicis, propriè dicendi ſunt operam dediſſe Juriſperitis, in Juriſperitorum ſcholis; licèt ea locutio à communi modo loquendi abhorreat, qui Juriſperitum non adjectivè, ſed ſubſtantivè ſolet accipere. Verùm de verbis contendendum non eſt, quando res habetur, quia *non ſermoni res, ſed rei ſermo eſt ſubjectus.* cap. Intelligentia. *de verb. ſignif.*

347 Nec obeſt, quòd multi Theologiæ Profeſſores longè plurima, aut etiam pleraque ignorent in Jure; ignorant enim etiam recèns creati Doctores Juris plurima, & id quod ſcimus, non eſſe centeſimam partem eorum, quæ ignoramus, conſtat ex Platone. Atque hinc tantùm ſequitur, Theologos communiter non eſſe perfectos Jureconſultos.

348 R. IV. Didicerunt à Theologis mortuis, à Juriſconſultis mortuis. Etenim longè plurimæ difficultates Legales, & Canonicæ ſunt à Theologis, & Jureconſultis tam perſpicuè, editis libris, diſſolutæ, ut talpam, non Theologum meritò dixeris, qui illarum veritatem in eorum
349 monumentis non perſpexerit. Si adverſarii perpendiſſent, quàm exercitato, multarúmque diſciplinarum capaci ingenio, quámque ſano judicio oporteat eſſe eum, qui omnium ſcientiarum principem in publicis Lyceis, ad formandos peritos adminiſtratores Sacramentorum, cum ſatiſtactione, atque laude explicat, ſanè advertiſſent, à ſe de Theologis nimis abjectè ſentiri, dum toties inſinuant, non poſſe ab iis rectè pronuntiari de materiis juridicis, etiam poſtquam copioſiſſimi Covarruviæ, ſole clarioris Menochii, Navarri, Julii Clari, Andreæ Gaill, Dyni, Decii, Peckii, Streinii, atque aliorum ejuſmodi practicas Reſolutiones, Concilia, Caſus, Obſervationes, Regularum explicationes, &c. ſuper iis diligenter, meditatéque conſuluerunt.

350 R. V. Diſcunt, & hauriunt ex ipſis fontibus; Decretalibus, inquam, Digeſtis, &c. Didicerunt quippe Theologi verba latina tum inflectere, tum etiam intelligere; & ea quoque, quibus Jus conditum eſt. Quæ ut intelligant non ſolùm ſenſu Grammatico, ſed Legali, juxta leg. *Nominis* 6. §. *verbum ff. de verb. ſignif.* lumen petunt ab Inſtitutionum, Gloſſarúmq; lectione; ab antecedentibus, & conſequentibus, juxta doctrinam S. Auguſt. *l.* 3. *de doctrin. Chriſtian. c.* 2. & ab ipſo ſuo ingenio tam multis aliis diſciplinis exercitato. Non omnes 351
Leges, aut Canones ſunt ejuſmodi nodi Gordii, ut non niſi Bartoli, Joannis Andreæ, Jaſonis, Caſtrenſis, Innocentii, Felini, & aliorum collegarum gladiis diſſolvi poſſint. Tentârunt id, & quidem feliciſſimo eventu quamplurimi Theologi, & eodem ſucceſſu perficient alii, præſertim ſi ſuos gladios acuerint cote optimorum Jureconſultorum, quos Religioſorum quoque bibliothecæ ſuppeditant. Certè Covarruviam, & Navarrum, vix eſt accuratus Theologiæ Moralis Profeſſor, qui non perpetuò ad manum, creberrimè in oculis habeat.

R. VI. Didicerunt denique à ſeipſis, adeó- 352
que nobiliſſimo modo. Etenim obſervat ex Ariſtotele 1. *Ethic. c.* 4. S. Th. 3. *p. q.* 9. *a.* 4. duplicem eſſe modum acquirendi ſcientiam; ſcilicet inveniendo: & addiſcendo à præceptore: priorem modum, qui eſt per inventionem, eſſe præcipuum; poſteriorem verò, qui eſt per diſciplinam, eſſe ſolùm ſecundarium.
Hinc Ariſtoteles *loc. cit.* refert ex Heſiodo ho- 353
ſce verſus:

Optimus eſt, ſeſe qui novit cuncta magiſtro.
Ille etiam bonus eſt, alium qui recta monentem
Audit, & inventis ponit veſtigia lætus.

Scimus, facile eſſe inventis addere. Quidni igitur poſſint Theologi principiis, quæ à Jureconſultis tam præclarè explicata ſunt, addere ſuopte Marte concluſiones in nullo autore le-
ctas? Nónne *miſerrimi ingenii eſt, nolle, aut non* 354
poſſe niſi inventis uti? Boëtius *de diſcipl. ſcholaſt.*

Nec obſunt huic reſponſioni ea, quæ tum 355
ex communi judicio hominum, tum ex S. Hieronymi enumeratione protuli *n.* 335. Etenim in primis non eſt commune hominum judicium, quòd planè nemo literas ſciat, id eſt intelligat, qui non didicerit ab alio. Nam, ut cæteros taceam, S. Auguſtinus Categorias Ariſtotelis ſine præceptore intellexit, ut teſtatur
ipſe in lib. Confeſſ. Deinde S. Antoninus *in* 356
Proœmio ſuæ Summæ teſtis locuples eſt, ſe in nulla facultate præceptorem ullum habuiſſe, præterquam in Grammatica, & parte Dialecti-
cæ. P. Leonardus Leſſius Græcas Literas nullo 357
Doctore addidicit teſte P. Alegambe *in Bibliotheca Societatis*; ſed ſolùm hoc eſt commune judicium, neminem facilè, qui abſque Doctore multùm literatus evadat: neminem abſolutè,
qui abſque Doctore legere ſciat, reperiri. Di- 358
citur verò is literas neſcire, qui nec legere, nec ſcribere novit. *l. Athleta.* §. *fin. ff. de excuſ. tutor.*

Nec mirabantur tantopere Judæi, quòd 359
Chriſtus Dominus utcunque aptè diſſereret de divinis oraculis, pro quibus diſcendis nec ad Gamalielis, nec ad alterius Scribæ, aut Phariſæi pedes ſederat, ſed id mirabantur, quod S. Auguſtinus *Tr.* 29. *in Ioannem* expreſſit hiſce verbis: *Cùm doceret, mirabantur Iudæi; ſed unde admiratio? Quia multi noverant, ubi natus,*

Digitized by Google

quemadmodum fuerit educatus. Nunquam eum viderant literas diſcentem: audiebant autem de lege (ſubtiliſſimè) *diſputantem, legis teſtimonia proferentem, quæ nemo poſſet proferre, niſi legiſſet; nemo legeret, niſi literas* (id eſt alphabetum) *didiciſſet.*

360 Deinde verum eſt, neminem fortè excellere in iis liberalibus, & mechanicis artibus, quas exprimit S. Hieronymus, qui nunquam ullum in iis magiſtrum habuerit; at non pauci in iis excellunt, qui non niſi paucas præceptiones, pauca elementa acceperunt à Magiſtris. Et quia fateor, neminem Theologum evadere in præſtantem Juriſconſultum, ſi nulli planè Juriſperito Juſtinianeo, Thomiſtico, aut Scotiſtico, &c. operam ullam dedit, idcirco nil momenti contra me habet authoritas S. Hieronymi.

361 Adde quòd, qui legerit ea, quæ de rerum inventoribus ſcribunt Polydorus Virgilius, Majolus, atque alii, dicturus ſit, S. Hieronymi ſententiam eſſe cum auxeſi, aut hyperbole prolatam. Tulit ſanè noſtra ætas homines, qui abſque Magiſtro didicere (errando) Muſicas cantiones componere, imagines æri incidere, vel coloribus exprimere, perſpicilia, atque Organa Muſica, item inſtrumenta Mathematica, tubos opticos conficere, ædes ſacras & profanas ſtruere, &c. idque affabre, & ex arte ſine præceptis artis.

362 Ad Tullii authoritatem reſpondeo, Jus civile totum haud poſſe à quoquam, qui divino ingenio præditus non ſit, intelligi abſque omni Magiſtro, atque interprete; poſſe autem magna ex parte. Et, amabo, quis primo interpreti legum ſingularum fuit interpres?

363 Ex hactenus diſputatis inferes, laudandos quidem Theologos, & Confeſſarios, qui pro occurrentibus dubiis circa materias juridicas, conſulunt vivos Jureconſultos, quoad commode poſſunt; attamen rarò id neceſſarium eſſe; quandoquidem ſuppetunt tot mortui
364 Jureconſulti, tot vivi Theologi. Et vero non facilè ſuaſerim, ut quis in dubio concernente ſacros Canones à ſtrepitu forenſi liberos, adeat Jureconſultum conſilii cauſâ, niſi hic Profeſſor juris ſit; pauci enim e certis Doctoribus, aut Licentiatis juris ejuſmodi Canones callent: nam & pauci in ſcholis Canonicis tantum profecerunt, quantum in Juſtinianeis; & plerique in lites profanas excitandas, dirimendas intenti ſunt. Queſtus fuit olim Tullius *in 3. de Oratore*: *neminem diſcere Pontificium jus*; merito querimur, à paucis etiam Jureconſultis illud diſci, ut par eſt. Certè conſiliarii Principum, & ſingulariter Eccleſiaſticorum deberent eſſe illius peritiſſimi.

SECTIO XV.

De Authoritate Theologorum in materiis juridicis.

SUMMARIUM.

Juriſconſulti nonnulli ſcribunt, non poſſe tutò ſtari reſponſis, quæ dant Theologi circa quæſtiones pendentes a jure. 365.
Eorum fundamenta. 366.
Refutantur judicio innumerorum Jureconſultorum Claſſicorum. 367.
Et forenſium, practicorumque. 368.
Quanti ſingulariter ſiat Molina? ibid.
Quanti Leſſius? 369.
Et Carolus Scribanius? 372.
Refutantur iidem Juriſtæ judicio Summorum Theologorum. 374.
Et ſummorum Pontificum. 376.
Ac totius Europæ. 377.
Iidem repugnant rationi. 378.
Referuntur textus damnantes imperitiam 381.
Duo actus faciunt conſuetudinem. 388.
Theologorum judicium eſt judicio Jureconſultorum præferendum in materiis juridicis, fidem Catholicam concernentibus. 391.
Et in debito ſenſu Legum, Canonumque ſpectantium ad jus Naturale. 392
Secus, ſi agatur de ſenſu, quem reipſa intendit Legislator. 396.
Item. Si agatur de explicatione Legum, [illegible] nonum pendentium ex ſolo jure [illegible]
Per accidens tamen ſunt etiam hic [illegible] præferendi Theologi. 405.
Probatur variis rationibus. 407. & ſeqq.

Quæritur hîc I. *Utrùm ſequi tutò [illegible] leat Theologorum opiniones de materiis juris differentium?* 365

Negat apertè ſatis Garcia, & Manriquez [illegible] oſtendi *n.* 76. Videtur & negare Alvarus Pelagius *de Planctu Eccleſiæ l. 2. c. 20.* [illegible] *ceſimum &c.* dicens: *Recurrat igitur quilibet pro caſibus ad Juriſperitos, non ad Religioſos, [illegible] ctant fabrilia fabri.* Confirmari poteſt hæc negativa pars inde, quod in obſcuris inſpicimus, & ſequamur id, quod plerumque fieri ſolet *cap. Inſpicimus in 6. & L. In obſcuris, ff. de reg. jur.* Cùm ergo plerumque fieri, opinionem horum Doctorum, ſoleat, ut Theologi labantur in materiis Juris, debemus, quoties aliunde nobis de contrario non conſtat, meritò habere Theologos ſuſpectos de errore, & lapſu circa illas materias, & proinde illos non ſequi, præſertim cùm ſoleant ſine fundamento loqui, & omnes prudentes nôrint, in ſequendis tutò opinionibus non eſſe numeranda ſuffragia, ſed ponderanda. 366

Reſpon-

Reſpondendum tamen eſt, falli haud dubiè Adverſarios.

367 I. Quia repugnant judicio ipſorummet Juriſconſultorum Scholaſticorum, ſeu Claſſicorum. Etenim Navarrus, Covarruvias, Zerola, Graffiis, Ugolinus, Vallenſis, ſuas ſententias Canonicas firmant autoritate S. Thomæ, Cajetani, Silveſtri, Sanchezii, &c. Gutierez, Bonacina, Barboſa, Moronus, Pax Jordanus, ſuas itidem à jure Canonico pendentes opiniones calculis plurimorum Theologorum aſſiduè roborant; ſicuti & perpetuò in materia de Irregularitate Riccius, aliique; id minimè facturi, ſi cum Manrique, & Garcia putarent, Theologos in materia juris ſolere ſine fundamento loqui. Id ipſum factitat Emmanuel Rodriquez, qui tamen ſe ipſum Juriſperitis accenſet *Tom. 1. Quaſt. Regul. q. 76. art. 4.* Idem perpetuò in ſuis de Juſtitia ſex Tomis P. Chriſtophorus Haunoldus noſter, multis annis priùs Juriſprudentiæ quàm Theologiæ auditor; idem noviſſimè P. Enricus Pirhing, in ſuis omnino præclaris Quatuor Tomis in tres libros priores, Quintumque Decretalium; qui tamen in ſæculo ultra quadriennium operam impenderat perdiſcendæ Juriſprudentiæ, multóque uſu didicerat, quanti facienda ſit autoritas purorum Theologórum in materiis utriuſque Juris. Adde, quòd videamus Scholas Theologorum à Juris Civilis & Canonici Studioſis magno numero frequentari tunc, cùm ab his explicatur materia de Juſtitia. Denique ipſemet Nicolaus Garcias non modò ſexcenties in toto ſuo vaſto Opere de *Beneficiis* advocat Theologos in patrocinium ſuarum minùs principalium, ex Jure tamen deciſarum ſententiarum, ſed etiam primariam totius illius libri concluſionem, id eſt definitionem Beneficii Eccleſiaſtici ſtabilit ſingulariter autoritate Cardinalis Toleti, ut videre eſt in prima part. *c. 2. n. 1.* & tamen Titulus XIV. lib. III. Decretalium eſt hic: *De Prebendis & Dignitatibus.* Profectò ſic animus non minùs facto, quàm verbo declaratur. *Paulus, in L. Non tantùm ff. Ratam rem.* Et ſi plus eſt rem ratificare facto quàm verbo, c. *Dilecti.* de appellat. Decius *Conſil.* 449. & 585. dicendus eſt Garcias haud paulò pluris æſtimare in pertractatione materiarum Jure Canonico comprehenſarum autoritatem Theologorum, quàm credi velit Manrique.

368 II. Quia repugnant judicio Juriſtarum forenſium, & practicorum. Audi, quid de Ludovico Molina noſtro, (quem Manrique non præfert cuiquam Legulæo primùm heri nato,) teſtetur Silveſter Maurolycus *lib. 1. Oceani Relig. Ipſe verò Molina,* inquit, *in Theologia Morali tanta eſt autoritatis, tantáque æſtimationis in tribunalibus, & apud juriſtas, ut ſine ullo adminiculo, aut copia aliorum autorum adferat lumen veritati, deciſionem cauſæ, terminum litigiis.* Ita Maurolycus. Et certè ſi quis conſideret, quàm eruditè, ac ſapienter doctrinas juridicas ad ſua principia reducat Molina, quàm exactas definitiones poſſeſſionis, aliarúmque rerum tradat, explicet, defendat, fateri cogetur, eſſe ab ipſo magnopere illuſtratam Juriſprudentiam.

369 Leſſium quoque permagni fieri à Jureconſultis ipſis perſpicuum eſt ex ſingularibus elogiis, quibus omnia ejus opera condecorant tres celeberrimi I. C. Juſtus Lipſius in peculiari Epigraphe, Andreas Valerius Deſſelius in ſua Bibliotheca Belgica, & Nicolaus Vernulæus in ſua Academia, ubi inter reliqua de Leſſio hæc leges: *Quidquid publici juris ſcribendo fecit, omnium Applauſum tulit; quidquid è Cathedra dictavit, ab omnibus quæritur, deſcribitur, aſſervatur. Ita dignum prælo judicatur, quidquid ab ejus ore, vel calamo prodit.* Quis jam dicat Leſſium, & ei ſimiles Theologos *ſolere ſine fundamento* loqui, ſcriberéque de Juſtitia & Jure, de Contractibus, de Beneficiis Eccleſiaſticis? &c.

370 Adde quòd ipſemet Leſſius *in præfat. ſui Operis de juſtit.* teſtetur, antequam illud imprimeretur, fuiſſe magno labore, vel ſumptu à plurimis deſcriptum. Et audivi ego abhinc annos octo ſupra quinquaginta quendam Syndicum referentem, ſe in pleriſque dubiis, quæ ratione officii coram Capitulo Cathedrali Auguſtano, cui ſerviebat ipſe, reſolvenda erant, confugere ad Leſſium: ab eo ita juvari, atque doceri, ut non ſine commendatione doctrinæ, & prudentiæ audiretur.

371 Quin locuples teſtis eſt Riccius *in Praxi Irregularit. deciſ.* 424. fuiſſe ob autoritatem Suarii, Emanuelis Sa, & Henriquez Theologorum, in curia Neapolitana contra Navarrum, alióſque Juriſtas reſolutum: Homicidam eſſe, & fuiſſe capacem penſionis Eccleſiaſticæ.

372 Caroli Scribanii judicium, & ſententiam fuiſſe omnibus mercatoribus Antuerpienſibus, in difficultatibus mercatoriis pro norma irrefragabili, affirmat Alegambe in Bibliotheca.

373 Non ignoro, eſſe, fuiſſéque complures Profeſſores, Doctoréſque juris, qui ne quidem nictante oculo inſpiciant, aut inſpexerint Sotum de Jure & juſtitia, Suarium de Cenſuris, & Legibus, Molinam de Contractib⁹, alios Theologos de aliis argumentis juris, quaſi vel puderet eos, à Theologis quidpiam diſcere, aut deſperarent, poſſe ſe quidquam ab iis doceri. Verùm hos erroris damnant periti rerum, illos ridêret Veſpaſianus, ſi viveret, cujus illa gnome: *Ex quovis lucro bonus odor.*

374 III. Quia repugnant judicio omnium Theologorum hujus, atque ſuperioris ſæculi; illi enim omnes, dum ſuas opiniones, & judicia de Quæſtionibus juridicis proponunt, aliorum quoque Theologorum arbitriis eas firmant. Neque ideirco Theologos alios in ſuum patro- 375

cinium advocant, & laudant, quòd ea ratione laudari & ipſi, citaríque cupiant, ſicuti de ſuæ ætatis Jureconſultis ſentit Ferrarius *in pract. Crim. in form. product. teſt. ad æternam rei memor. verb. Uſque ad Calendas n.* 8. facta enim *quæ dubium eſt* (multò magis quando dubium non eſt de bono.) *quo animo fiant, in meliorem partem interpretari debemus*. Reg. 2. de reg. jur. in 5.

376 IV. Quia repugnant judicio ipſorummet Summorum Pontificum, adeóque apertæ deciſioni Clement. *Et ſi principalis, de reſcriptis*, ubi ſtatuitur, & in hodiernum uſque diem obſervatur, ut Superiores Religioſorum, Priores Conventuales, Guardiani, Rectores aſſumantur in judices cauſarum Apoſtolicarum; ſciunt autem Pontifices, pleroſque ex his Superiorib. eſſe Theologos, non autem I. C.

377 V. Quia repugnant judicio totius Europæ Univerſitatum, ſapientiſſimorum Religioſorum, Principum, Epiſcoporum, ſacræ Pœnitentiariæ, totius Eccleſiæ, ut deduces ex dictis, probatiſque *Sect.* 12. 13. 14.

378 VI. Quia repugnant rationi: ſiquidem ex parte illorum, qui ſententiæ cuipiam probabilitatem ſua autoritate conciliare debent, ſufficiunt tres conditiones, ut ſcil. ſint pii, prudentes, & docti in ea materia, in qua conciliare debent probabilitatem. DD. *in materia de opinione probabili* cum Sanchez *lib.* 1. *mor. cap.* 9. Atqui adverſarii non negabunt utique Theologis eam pietatem, & prudentiam veram, quam nos ultro fatemur præſumi debere de quovis I. C. de quo nil conſtet in contrarium. De doctrina, quam haud dubie inficiabuntur adverſarii, probo, tum judicio omnium, quos paulò antè nominavi, tum rationibus hacte-
379 nus factis, tum quia licèt argumentum à potentia ad actum communiter non valeat, ut nôrunt etiam rudes, valet tamen hîc, & valdè ſtringit; eámque ob rem ſic argumentor:
380 Theologi, qui ſuum judicium proferunt de materiis Canonicis, & Civilibus poſſunt, ſi velint, illas materias bene intelligere, & de iis prudenter judicare, ergo reipſa illas ſaltem à toto genere intelligunt, & prudenter de iis communiter a toto genere judicant, quando de iis ſuam ſententiam, præſertim ſcripto promunt.

381 Antecedentis veritas patet ex hactenus dictis. Conſequentia probatur, quia alioqui non leviter DEUM offenderent, ſi ferrent publicum teſtimonium, atque judicium de rebus, quas non intelligunt. Non enim ignorant illam regulam juris: *Imperitia culpæ annumeratur.* L. Imperitia *ff. de reg. jur.* Sicut nec illam: *Non eſt ſine culpa, qui rei, quæ ad eum non pertinet, ſe immiſcet. reg.* 19. *in* 6. qui, inquam, ſuſcipit tractandum negotium deſtitutus ſcientiâ debitâ, ſicuti exemplo Judicis, de quo *L. Si judex ff. de var. cogn.* Medici, de quo *L. Illicitas* §. *ſicuti. ff. de offic. præſid.* Artificis, de quo *L. Si quis fundum. ff. Locati.* Aſſeſſoris, de quo *L. Hoc 2. ff. quod quiſque juris.* declarant Dynus *in cit. reg.* 19. & Ferrarius *in L. Culpa eſt. ff. de reg. jur.* 382
Non neſciunt illud S. Hieronymi: *Puerile eſt, docere quod ignores.* Nec illud ejuſdem: *Multo tempore diſce, quod poſtea doceas.* cap. *Sic vive* 16. *q.* 1. Sæpe expenderunt illud Oſee. 4. *Quia tu ſcientiam repuliſti. &c.* Sed & ſciunt, longè plurimos viros bonos, ac prudentes ſentire, atque loqui de ſe meliùs, quàm ſcribant Garcia, & Manrique, ac proinde eſſe plurimos, qui acquieſcant in praxi deciſionibus juridicis Theologorum, quique ſint conſequenter in pernicioſum errorem inducendi, ſi Theologi ſcribant, quæ non intelligunt. Atqui ſicuti de nullo alio facile debemus præſumere delictum, *l. Meritò. ff. Pro ſocio*, ſed quemque reputare bonum, donec probetur eſſe malum. *L. Omnimodo. Cod. de inoff. teſtam.* & *L. Cum quidam. ff. de Legat.* 2. Dynus, & Caniſius *in cap. Semel malus. de reg. jur. in* 6. ita etiam de Theologis non eſt præſumendum, quòd negligant eam intelligentiam legum, & Canonum, quam tenentur habere, dum de illis ferunt judicium, argum. *cap. In noſtra. de procurat.* Adeoque præſumendi ſunt idonei, donec aliud in contrarium oſtendatur. text. c. fin. de præſumpt. 383

Non obeſt, quòd Theologi quandoque admodum ineptè, & ridiculè, improbabiliterque nonnullas leges intelligant, atque explicent. Non enim hinc ſequitur, eorum autoritatem eſſe communiter nihili, aut parvi faciendam. 384
Tum quia ipſimet conditores legum, atque turpiter in iis condendis errarunt, dum approbant concubinatum, uſuras, repudium, præſcriptionem cum mala fide, defraudationem liberorum ex inceſto concubitu natorum, atque alia, quæ Henricus Caniſius I. C. in præfat. *ſuarum Inſtit. edit.* 2. Joan. Azor Theologus *part.* 1. *Inſtit. moral. l.* 5. *c.* 20. congerit; 385
Tum quia & ipſi I. C. intérque eos Gratianus ipſe, quandoque cum bono Homero dormitant, ac proinde ab aliis excitantur etiam convitio; & ferè ſinguli Sanctorum Patrum nonnulla improbabilia docuere; nec tamen inde ſequitur, horum, aut illorum autoritatem eſſe vilipendendam. 386

Nego autem id, quod cum ſuo Nicolao 387
Garcia toties ingerit Manrique, ſcil. Theologos *ſolere ſine fundamento loqui.* Niſi forte eo 388
ſenſu hoc de iis pronunciet, quo Gelaſius Papa relatus *c. fin.* 25. *q.* 2. pronuntiavit, duorum Epiſcoporum cædem à propriis ſubditis patratam, eſſe uſum, & conſuetudinem mactandi, ſcil. proprios Epiſcopos. Bis, ter, decies, quin 389
& vicies erraſſe Theologos in interpretatione Canonum, & legum facile do; at nihilominus ſexcenties rem acu tetigiſſe contendo, indeque infero, eorum reſponſa eſſe pro ſanis, jurique conformibus habenda, quoties non conſtat,

eſſe

eſſe difformia, juxta *L. Semper in ſtipulationibus. ff. de reg. jur. L. In obſcuris. eod. c. Inſpicimus eod. in 6.*

Patebunt hæc omnia magis ex reſponſis ad quæſtionem ſequentem.

390 Quæritur enim II. *Sitne Theologorum judicium, de materiis alterutro Jure comprehenſis, præferendum, poſtponendum, æquiparandum judicio I.C?*

Silveſter *verb. opinio. quæſt.* 2. Navarrus *in manuali cap.* 27. *n.* 287. Paſqualigus *in deciſ. moral. deciſ.* 366. Baldellus *in Theolog. Moral. lib.* 4. *diſp.* 11. *n.* 16. aliique plures, abſolutè dicunt, Canoniſtas in materia Canonica, Legiſtas in Legali præferendos eſſe Theologis. Emanuel Rodr. *Tom.* 1. *qq. regul. q.* 11. *art.* 4. Hieron. Rodr. *reſol.* 90. *n.* 47. Azor *part.* 1. *l.* 2. *c.* 17. *quæſt.* 3. Henriq. *l.* 7. *c.* 29. *n.* 3. *lit.* T. dicunt, Theologos anteponendos in caſibus conſcientiam concernentibus; at in dubiis inſurgentibus circa Canonum, & Jurium declarationem, ſi Theologus non eſt ſufficienter in hac Juriſperitia inſtructus, videtur, quòd ſit præferendus Canoniſta, inquit uterque Rodriq. *loc. cit.* Quo ſenſu videtur etiam locutus Azor, cùm *l. c.* ſcripſit: In re juris Canonici, quales ſunt Cenſuræ, & pœnæ Eccleſiaſticæ, *aliquando* juris Pontificii interpretum opinionem præponi Theologorum ſententiæ. Ego verò

391 Dico I. In quæſtionibus Fidem Catholicam concernentibus audiendi ſunt Theologi præ Canoniſtis, eſto illæ quæſtiones fortè contineantur in Jure Canonico. Ita Canus *lib.* 8. *Loc. Theol. c.* 7. *Concl.* 1. nec diſſentiunt citati. Ratio eſt, quia principia, è quibus illæ quæſtiones reſolvendæ ſunt, proprio jure ſpectant ad Theologos. *Supra n.* 127 & longe penſiculatiùs examinantur ab his, quàm à I. C. ut demonſtrant eorum libri; adferúntque plus facultatis ad perveſtigandam veritatem illorum, quàm I. C. ergo Theologis eſt multò major fides habenda circa hæc, quàm Canoniſtis.

392 Dico II. Circa debitum, tolerabilem, ſeu vitio carentem ſenſum Legum, & Canonum pendentium è lumine Naturæ, præferenda quoque eſt opinio, & expoſitio Theologorum, opinioni & interpretationi Juriſperitorum. Ita in reipſa ſentit Canus *l. c. concl.* 2. itémque Rodriq. Azor, Henriquez, Paſqualigus ſuprà relati, atque Terillus *Tract.* de Conſc. probabili *q.* 22 *n.* 29. poſt S. Thomam citatum *n.* 130.
393 Ratio eſt, quia manifeſta experientia docet, verum eſſe, quod Ludov. Molina *Tr.* 1. *ante diſp. primam* ſcripſit his verbis: *Theologi via, & ratione, ex ſuiſque principiis res* (ad leges juſtitiámque ſpectantes) *intelligunt, atque in hoc*
394 *longo intervallo Juriſperitos ſuperant.* Quo etiam ſenſu locutus eſt graviſſimus Præſul Joannes Malderus *in proœm. Tractat.* 1. *de juſtit.* cùm dixit: De juſtitia (addo ego Voto, Juramento, Vi, metúſve cauſâ factis, Sacrilegio, Matrimonio, &c.) multa quæ apud I. C. intacta, vel minùs explicata erant, ad normam divinæ doctrinæ, eâ methodo ex fundamentis & principiis propriis tradiderunt Theologi, ut vel hoc ipſorum exemplo commodiùs, breviùs, abſolutiùs, perſpicaciùs, quantum praxi Theologicæ ſufficiat, iſtud ſubſidii conſcientiarum directores petere jam poſſe ex Theologica inſtitutione, ſatis jam compertum ſit. Ita Mal- 395
derus. Non tamen nego, quin Ponzinibus *Tract. de Lamiis*, rectè oſtendat, ipſos etiam I. C. non rarò argumenta ducere à veris cauſis. Quia tamen Theologi magis penetrant fundamenta legum, ex jure Naturæ clarè, vel probabiliter deductarum, ſicuti oſtendit uſus; quia inſuper ipſi illas proprio jure explicant. *Supra* 129. fit, ut earundem honeſtatem ac turpitudinem, ſiqua inſit, certiùs deprehendant; ergo majorem fidem merentur.

Dixi autem: *circa debitum, tolerabilémque* 396
ſenſum &c. quod eſt perinde, ac ſi dixiſſem: quando quæritur, quomodo interpretandæ ſint leges, ut peccatum non contineant? ſtandum eſſe judicio Theologorum; re enim verâ ipſorum propriè, præcipuéque eſt definire, utrùm hoc, aut illud ſit peccatum, nec ne? totáque Eccleſia inſurgeret in Jureconſultos, ſi ſibi arrogarent jus ejuſmodi definitionis. Si verò ſolùm quæratur, quomodo eæ ſint interpretandæ literaliter, & præciſè ex mente legiſlatoris, abſtrahendo, utrùm inde ſequatur quidpiam, legi naturali, aut divinæ repugnans, necne? tum per ſe loquendo amplectenda eſt interpretatio Jureconſultorum.
Probatur exemplo deſumpto è materia ſequẽ- 397
tis concluſionis, declaraturo utramque. E. G. quæritur: Utrùm leges 20. 22. 23. *ff. de adult.* diſponentes de patre, deprehendente filiam in flagranti adulterio, intelligendæ ſint eo ſenſu, ut per eas fiat poteſtas patri necandi adulterum, & adulteram? an verò ita, ut præciſè indicetur, ei non poſſe actionem ullam intentari, etſi utrumque perimat? In hoc caſu ſi dicant 398
Legiſtæ, eas leges eſſe intelligendas primo ſenſu, patebit ex dicendis *num. ſeq.* eſſe eis credendum. Quòd ſi verò ulteriùs quæratur: Utrùm illæ leges eo ſenſu intellectæ contineant iniquitatem, necne? credendum eſt Theologis, poſt S. Th. *in* 4. *diſt.* 37. *q.* 2. *art.* 1. contra Julium Clarum §. *homicidium n* 48. & *ſeqq.* aſſerentibus, eſſe ut ſic iniquas. Rationem attuli in ipſa concluſione.

Dico III. Per ſe loquendo eſt Jureconſul- 399
torum autoritas in explicatione Legum, & Canonum è mero jure humano pendentium pluris facienda, quàm Theologorum. Menoch. de Præſumpt. *lib.* 2. *præſ.* 71. *n.* 47. Ratio eſt, quia 400
cuilibet perito in ſua ſcientia credendum eſt. *cap. Fraternitatis. de frig. & malefic. l.* 1. *ff. de ventr. inſpic. l. Septimo menſe ff. de ſtat. hom.* &

Gloſſ.

Digitized by Google

401 Gloſſ. *ibid.* Sunt autem Juriſperiti periti, &
experti in ejuſmodi Legibus, & Canonibus, ut
demonſtrant doctiſſimi eorum commentarii,
& quidem tanquam in propria ſcientia. *Suprà*
402 *Sect.* 14. Unde unam legem per aliam, unum
caſum per alium ſimilem declarare poſſunt
conformiter *l. Non poſſunt. ff. de legibus*; &
quidem meliùs quàm Theologi, cùm leges ha-
beant in longè promptiore memoria, quem-
admodum teſtantur libri, & tractatus ſive à
Claſſicis, ſive etiam à Proletariis I. C. conſcri-
403 pti. Adde, quòd, cùm optima legum interpres
ſit conſuetudo. *cap. Cùm dilectus. de conſuet.*
cenſendi ſint illi, per ſe loquendo, meliùs in-
terpretari leges, qui conſuetudines, & praxes
earum meliùs nôrunt; nôrunt autem commu-
niter I. C. meliùs quàm Theologi; quia ad
tribunalia Principum ſecularium ſedent Jure-
conſulti ferè ſoli; & in Curiis, Conſiſtoriiſque
Epiſcopalibus reperire eſt non paucos ex eo-
404 rundem numero. Accedit rurſum, quòd longè
maxima pars Theologorum, qui libros Theo-
logicos, conſtantes quæſtionibus juridicis edi-
derunt, fuerint Religioſi, Religioſorúmque ſe-
ptis concluſi, ut quiſque rerum peritus novit;
plerique autem è I. C. qui typis illuſtrârunt il-
las quæſtiones, ſunt ſæculares, verſantes per-
petuò inter ſeculares, involutos litibus; ut
proinde longè meliùs, quàm Theologi, ſciant
quid ſacrorum, profanorúmque tribunalium
uſu, moréque particulari, vel univerſali rece-
ptum ſit.

405 Dico nihilominus IV. Fit per accidens, ut
non rarò ſint Theologi Jureconſultis antepo-
nendi etiam in interpretatione Legum, Cano-
númque, provenientium ex libera voluntate
Legiſlatorum. Ratio eſt, quia quandoque
Theologi meliores, aut plures rationes, pro ſua
interpretatione adferunt, quàm Jureconſulti;
quandoque multò plures, gravioréſque Theo-
logi, quàm I. C. tractant ex inſtituto aliquam
406 quæſtionem Canonicam; quandoque Jure-
conſulti aliquas interpretationes defendunt
idcirco ſolùm, quòd ſentiant, nihil ex iis infer-
ri poſſe adverſus naturale, aut divinum Jus;
Theologi autem eaſdem interpretationes ideo
refellunt, quòd cenſeant, leges ſic intellectas
repugnare legi naturali, vel divinæ; In his
omnibus judico, eſſe amplectendas explica-
tiones potiùs Theologorum, quàm Juriſpe-
ritorum.

407 Probo de primo; quia ſi Theologorum ra-
tiones ſunt meliores, tum patrocinatur eis de-
ciſio, quæ habetur. §. *Item pretium. Inſtit. de
empt. & vendit.* ubi Proculi ſententia dicitur
idcirco meritò prævaluiſſe oppoſitæ Sabini,
quia validioribus rationibus argumentabatur.
408 *Proculus.* Si verò non ſint quidem nec melio-
res, nec deteriores, attamen ſint plures, facit
409 pro Theologis illud Eccleſ. 4. *Funiculus tri-
plex difficilè rumpitur*; quo argumento probat
Navarrus *cap.* 27. *n.* 286. illam ſententiam (ſi
cætera ſint paria) præferendam, quæ pluribus
fundamentis, & rationibus nititur, licèt ſatis
apertè diſſolvi queant.

Probo de ſecundo; quia licèt *ex multitudi-* 410
*ne auctorum judicare non oporteat, quod melius,
aut æquius eſt.* text. *l.* 1. *Cod. de vet. jur. enucl.*
attamen notabilis exceſſus in multitudine, & 411
gravitate eorum, qui aliquam opinionem ſe-
quuntur, non tanquam oves aliæ alias, quæ
præcedunt, ſine judicio ſequentes, ut loquitur
Navarrus *loc. cit. n.* 289. ſed ejus fundamenta
perſcrutantes, & expendentes, addit tantum
pondus illi opinioni, ut præferatur prudenter
contrariæ, à multò paucioribus (ſi cætera ſint
paria) traditæ, juxta doctrinam *Gl. c. fin. diſt.*
1. *verb. tota fert.* Nec videtur huic exceſſui 412
tantopere derogari ob imparitatem interve-
nientem ex eo, quòd I. C. ſoleant eſſe magis
practici, quàm Theologi; etenim & Theolo-
gis, intra, extráque forum ſacramentale, pro-
ponuntur plurimi caſus planè practici cum
ſuis omnibus circumſtantiis, & legunt ipſi ea,
quæ I. C. referunt de variis conſuetudinibus;
quæ duo ſimul juncta videntur ſufficienter de-
fendere allatam reſponſionem.

Probo de tertio; quia Theologi poſſunt à 413
toto genere meliùs, quàm I. C. judicare, utrùm
aliquid repugnet legi divinæ, aut naturali? ut
patet ex dictis tum paulò ſuperiùs, tum *Sect.* 8.
Ergò quando dicunt, leges, eo modo, quo ex-
plicantur à I. C. eſſe contrarias legi divinæ,
vel naturali, oportet fidem habere Theologis,
& conſequenter admittere eorum communem
interpretationem, non repugnantem princi-
piis fidei, aut luminis naturalis; quandoqui-
dem *in ambigua voce legis ea potiùs eſt accipien-
da ſignificatio, quæ vitio caret.* text. *l.* 19. *ff. de
legibus.*

Et profectò, qui abſque invidiâ, æmulatione, 414
aut præjudicio legit, quæ varii Theologi de
variis argumentis Juris prælo ſubjecerunt, de
iis pronuntiabit, quod Clemens VIII. de P.
Thoma Sanchez, videlicet: *Nullum unquam
autorem extitiſſe, qui dubias de Matrimonio.* (Le-
gibus, Contractibus, Cenſuris, Horis Canoni-
cis, Jejuniis Eccleſiaſticis, Rubricis Breviarii &
Miſſalis, Indulgentiis, immunitate Eccleſiaſti-
câ &c.) *controverſias uberiùs, & accuratiùs eno-
dâſſet*, quemadmodum refertur in præfat. præ-
fixâ Tomo primo Summæ Sanchezianæ.

Agnovit inter cæteros Jureconſultos multò
doctiſſimus, religioſiſſimus Proſper Farinacius,
qui cùm in ſua eruditiſſima, copioſiſſima Pra-
xi Criminali *lib.* 1. *tit.* 5. *q.* 101. diſcuteret il-
lam Jure Canonico cap. *Omnis utriuſque.* de
pœnit. & remiſſ. inſertam controverſiam: qua-
tenus puniendus ſit Sacerdos ſecretum Con-
feſſionis revelans? & conſequenter prompſiſ-
ſet ſuum judicium de variis dubiis, illud Sigil-
lum concernentibus, ſciens autem, obligatio-
nem

Digitized by Google

nem fundari in Evangelio, atque Theologia, ſua ſenſa *n.* 101. moderatus eſt hiſce formalibus terminis: *In hoc puncto, ſicut in omnibus aliis ſimilibus* (adeóque pendentibus à vero intellectu principiorum Theologicorum) *dubitationibus, humillimè me ſubmitto Theologorum determinationibus.* Ita ille de ſe. Ita ego reſpectu Jureconſultorum de me, in argumentis comprehenſis ſolo, & unicè Jure Canonico, atque ſingulariſſimè Civili.

415 Scio equidem, plurimas Juris Canonici, ac Civilis materias eſſe à Jureconſultis tam copioſè, diſtinctè, eruditè enucleatas, ut hactenus non emerſerit Theologus, qui eos æquaverit; at ſimul etiam non ignoro, poſſe texi longiuſculum Catalogum earum, in quarum explanatione Theologos præripuiſſe palmam Juriſperitis, nemo cum veritate negare poſſit.

SECTIO XVI.

Oporteátne in Epiſcopum eligi Theologum, an Iuriſperitum?

SUMMARIUM.

Rationes quatuor, quibus videtur probari, eſſe in Epiſcopum eligendum potiùs Juriſtam, quam Theologum. 417. & ſeqq.
Concluditur tamen contrarium. 421.
Quæ, & quanta ſcientia ſit neceſſaria Epiſcopo? 442. & ſeqq.
Quanta Canonico Cathedrali? 426. & 427.
Epiſcopus debet eſſe potiùs Theologiæ, quàm Canonum Doctor. 428.
Judicium S. Franciſci Saleſii de ſcientia convenientiore Epiſcopo. 432.
Officia Epiſcopi quæ? 434. & ſeqq.
Ioannis Eckii dictum de Epiſcopis ſui temporis. 442.
Probatur autoritate S. Ignatii. Ibid.
Clauſula. Saltem *quomodo intelligenda?* 444.
Doctrina neceſſaria Vicario Generali in Spiritualibus. 446.
An valeat hæc argumentatio: Scientia Canonica eſt Vicario Epiſcopi magis neceſſaria, quàm Theologica, ergo & Epiſcopo ipſi? 450.
Aſſeſſor quis dicatur in Jure? 453.
Judicium Patris Laymanni de ſcientia Canonica neceſſaria Epiſcopo. 457.

416 Teſtatur P. Azor 1. *p. l.* 2. *c.* 17. *q.* 3. & *p.* 2. *l.* 3. *c.* 28. *q.* 10 Pontificii Juris Conſultorum communi conſenſu teneri, in creandis, & eligendis Epiſcopis, Canonici Juris peritum præferri debere Theologo, tanquam digniorem; & magis idoneum; contrà verò Theologos omnes exiſtimare, Theologum Juriſconſulto eſſe aptiorem, & digniorem, atq ue idcirco anteponendum. Sotus de juſtit. *l.* 3. *q.* 6. *art.* 2. hujus litis, & controverſiæ autorem nominat Hoſtienſem, ignorans quo jure ſit ipſe eam conteſtatus.

Et videtur probari poſſe Juriſconſultorum opinio I. quia Tridentinum Conc. *Seſſ.* 24. *c.* 16. *de reform.* ſtatuit, ut Capitulum Cathedrale mortuo Epiſcopo conſtituat Vicarium *qui ſaltem in Jure Canonico ſit Doctor, vel Licentiatus.* 417

II. Quia Vicarius Generalis Epiſcopi, quando ex licentia hujus ſubſtituit ſibi quempiam, debet hic ſubſtitutus eſſe Doctor, aut Licentiatus juris, ut fuſè contendit Manrique *p.* 1. *q.* 89. poſt Riccium *in praxi fori Eccleſ. tit. Vicariatus deciſ.* 473. *n.* 2. 418

III. Quia quando alicui Theologo aliqua cauſa delegatur à ſede Apoſtolica, tenetur is, adhibere Aſſeſſorem Jureconſultum, niſi ipſemet ſit graduatus, aut licentiatus in altero Jurium, ſicuti in caſu, qui contigit, faciendum reſpondit idem Riccius *tit. Cauſarum delegat. deciſ.* 619. eò quòd Leo X. in Concil. Lateran. in Bulla, quæ incipit. *Regimini*, ita ordinaverit. 419

IV. Quia Epiſcopi ratione ſui officii tenentur longè plures, & graviores actiones, requirentes ſcientiam alterutrius Juris, vel utriuſque obire, quàm requirentes ſcientiam Theologiæ; ergo quando nequit haberi Epiſcopus, qui utrâque ſcientiâ ſit præditus, eligendus eſt is, qui magis neceſſariâ. *c. Bonæ* 1. *de poſtulat. prælat.* & argum. communis axiomatis: E duobus malis minus eſt eligendum. *l. Quoties nihil. ff. de reg. jur.* eſt autem hîc minus malum ignorantia Theologiæ, quàm Jurium. 420

Dicendum nihilominus eſt, cæteris paribus, eſſe in Epiſcopum eligendum Theologum potiùs, quàm I. C. Ita cum Theologis arbitratur nobilis I. C. Jacobus Menoch. *de arbitr. jud. l.* 2. *cent.* 5. *caſu* 425. *n.* 25. 421

Probo I. Quia Theologia eſt neceſſaria Epiſcopis. *Suprà n.* 145. & 149. ex Paulo *ad Titum, c.* 1. *verſ.* 7. itémque Chryſoſt. Hieron. Auguſt. *Ibid.* relatis. Et magis neceſſariam eſſe, quàm juriſprudentiam, patebit ex dicendis. 422

Probo II. Quia Trident. Concil. *Seſſ.* 24. *c.* 1. *de reform.* renovat omnes priſcos Canones, ſtatuentes de ſcientia neceſſaria Epiſcopo creando; atqui *cap. Omnes* 6. *diſt.* 38. quod deſumptum eſt ex Synodo 7. ſtatuitur, ut diligenter à Metropolitano inquiratur, an is, *qui ad Epiſcopatûs provehendus eſt gradum, in promptu habeat legere ſcrutabiliter tam ſacros Canones, & S. Evangelium, quam omnem divinam ſcripturam*; móxque ſubditur: *Subſtantia enim ſummi ſacerdotii noſtri ſunt eloquia divinitus tradita, id eſt vera divinarum ſcripturarum diſciplina.* Quibus verbis manifeſtum eſt, à Concilio requiri in Epiſcopo magis ſacrarum literarum, adeóque Theologiæ notitiam, quàm ſacrorum Canonum. Unde etiam à pluribus jam 423 424 425

jam ſæculis obſervatum,ut ordinandus in Epiſcopum interrogaretur: Utrùm ſciret novum, & vetus Teſtamentum? Quare Richard. *quodlib.* 4. & poſt illum Silveſter. *verb. Epiſcopus q.* 4. quærit: An peccet mortaliter ordinandus in Epiſcopum,ſi ad prædictam quæſtionem reſpondeat aſſertivè,cùm fortè non ſciat illud totum?

426 Probo III. Ex eod. Concil. Trident. *Seſſ.* 22. *c.* 2. *de reform.* ubi ſubditur, ut *quicunque poſthac in Eccleſias Cathedrales* (regendas, atque adeò ad Epiſcopatum, uti intelligunt P. Azor *cit.q.*10. & Laymann. *qq. Canonicarum q.* 180.) *erit aſſumendus, antea in Univerſitate ſtudiorum Magiſter,ſive Doctor,aut Licentiatus, vel in ſacra Theologia,vel in jure Canonico meritò ſit promotus, aut publico alicujus Academiæ teſtimonio idoneus ad alios docendos oſtendatur.*

427 Ex quibus verbis infero I. illam ſaltem doctrinam exigi in Epiſcopo,quæ exigitur in Canonico Cathedrali, ſi quidem velis illam ſanctionem Tridentini directè intelligere de aſſumendo in Canonicum Cathedralem; tum quia ſecundùm Jura *cap. Cùm inter de elect.* & Gl. *ibid. lit. d.* Rectores Eccleſiarum, non niſi ex gremio ſuæ Eccleſiæ debent eligi; tum quia habent plures functiones magnam doctrinam poſtulantes, quàm habeant Canonici. Unde ulteriùs

428 Infero II. Epiſcopum eſſe debere potiùs Doctorem Theologiæ,quàm Canonum. Confirmatur hæc conſequentia, tum quia ex ipſo modo loquendi patet,à ſacra Synodo Theologum Canoniſtæ præponi, ſicuti etiam præponitur tum ab eodem Concilio *Seſſ.* 23. *cap.* 18. *Seſſ.* 24. *c.* 12. *&* 18. *de reform.* ubi ſtatuit de doctrina neceſſaria Scholaſtico, Archidiacono, Examinatori parochorum, tum à Concil. Baſileenſi *Seſſ.* 31. præferente in hac ipſa materia ſub disjunctione Theologos Jureconſultis, hos Medicis, iſtos Magiſtris Artium; tum

429 denique quia verba ambigua unius diſpoſitionis explicanda ſunt per clariora alterius diſpoſitionis. *l.* 1. *ff. de reb. dubiis.* & *l. Heredes palam.* §. *ſi quid ff. de teſtibus*, conſentiente S. Auguſt. *qui lib.*3. *de Doctr.Chriſtian.cap.*26. ſic pronuntiat: *Cùm verba Scripturæ apertiùs in uno loco loquuntur, ibi diſcendum eſt, quomodo in locis intelligatur obſcuris.* Atqui idem Concil.

430 Baſil. *eâd. Seſſ.* 31. poſt diſpoſitionem factam ita concludit: *Hortamur tamen ordinarios collatores, quòd in conferendis beneficiis ejuſmodi, præſertim quoad dignitates, reſpectum habeant ſingularem ad Magiſtros, nec non Licentiatos,& Baccalaureos formatos in Theologia.*

431 Probo concluſionem IV. ex univerſaliſſima, antiquiſſima praxi Eccleſiæ. Etenim ſanctitate clari Epiſcopi, qui à S. Petro ad noſtra uſque tempora, vel Romanam, vel alias Patriarchales, Archiepiſcopales Epiſcopales Eccleſias rexerunt, fuêre plerique aut omnes ſtudioſiores, peritioréſque Divinæ Scripturæ, & conſequenter veræ Theologiæ, quàm Canonum. Qua de cauſa etiam fit, ut Romæ Examini Epiſcoporum præficiantur Theologi potiùs,quàm Jureconſulti.

Et S. Franciſcus Saleſius etſi I. V. peritiſſimus, judicavit, ſe potiùs è Theologia, quàm è ſacris Canonibus examinandum, pro Coadjutoria Epiſcopatus Gebennenſis, ut olim legi in uno è tribus diverſis libris, qui de ipſius vita conſcripti ſunt. Et verò cernimus, pleroſque Epiſcopos Germaniæ, (puto & Galliæ,) plus operæ impendiſſe condiſcendæ Theologiæ, quàm Juri Canonico. 432

Probo concluſ. V. quia in Epiſcopum eligendus eſt is, per ſe loquendo, qui eſt præditus ſcientiâ requiſitâ ad magis neceſſarias, primariáſque functiones, argum. cap. *Bonæ* 1. *de poſtul. Prel.* & Trident. *Seſſ.* 24. *cap.* 1. *de reform.* aliorúmque jurium ſtatuentium, ut in Epiſcopos eligantur digniores. Atqui functiones illæ, ad quas requiritur in Epiſcopo Theologiæ ſcientia, ſunt magis neceſſariæ functiones, quàm illæ ad quas exigitur juriſprudentia. Siquidem primariæ functiones Epiſcopi ſunt verbo, & exemplo ſubditos ad DEI timorem adducere; Sacramenta per ſeipſum adminiſtrare; horum vim,& uſum Populis explicare. 433 434

Probo ſingula ex Trident. Concil. In primis enim Epiſcopos teneri per ſeipſos verbum DEI prædicare, traditur in Trident. *Seſſ.* 5. *cap.* 2. *Seſſ.*23. *C.*1. *de reform. Seſſ.*24. *cap.*4. De bono exemplo ſimiliter traditur. *Seſſ.* 23. *cap.* 1. *& Seſſ.*25. *c.*1. *de reform.* De Sacrament. adminiſtrat. *cit. Seſſ.* 23. *c.* 1. *&* 3. *de reformat.* Denique de explicatione vis, & uſûs Sacramentorum habetur *Seſſ.*24. *cap.*7. *de reform.* & *cap. Cùm ſit de ætat. præfic.* Et hæc ferè omnia exprimuntur *cit. c.* 1. *Seſſ.* 23. hiſce verbis: *Cùm præcepto divino mandatum ſit omnibus, quibus animarum cura commiſſa eſt, oves ſuas agnoſcere, pro his ſacrificium offerre, verbique divini prædicatione, Sacramentorum adminiſtratione, ac bonorum omnium operum exemplo paſcere,&c.* 435 436

Accedit hiſce,quòd Epiſcopi ſingulari ſtudio cavere teneantur, & ne hæreſes in eorum diœceſibus pullulent, & ut exortæ eradicentur,juxta illud Pauli 2. *ad Tim.* 1. *Argue, obſecra, increpa; erit enim tempus cùm ſanam doctrinam non ſuſtinebunt,&c.* Demum S. Bernardus ad Eugenium multa de functionibus Epiſcopalibus diſſerens concludit: *Summam munii Epiſcopalis contineri verbo prædicationis, & vitæ exemplo.* Conſtat verò ad hæc omnia longè magis neceſſarium eſſe, quadriennem operam impendiſſe ſtudiis Theologicis, quàm Juridicis, præſertim hac ætate, qua ſolent à Theologiæ Moralis, & etiam Scholaſticæ Profeſſoribus tam multa de Legibus, Juſtitia, Sacramentis, præſertim Matrimonio, forum externum reſpicientia tradi, ut qui ea probè, 437 438 439

ſicuti

Digitized by Google

ſicuti ſine ſcholarum juridicarum frequentatione fieri poteſt, comprehenderit, poſſit facili negotio, ſuopte Marte intelligere in Theologorum, Juriſconſultorum, aut Decretalium libris ea omnia, quæ ad indicatas functiones rite obeundas ſcitu neceſſaria ſunt.

440 Fateor quidem eſſe ab Epiſcopo tractandas multas, crebras, frequentes cauſas forenſes, quæ rectè terminari non poſſint abſque Juris utriuſque, ſingulariter autem Canonici ſcientiâ. Verùm hæc res non pertinet ad primarias

441 functiones Epiſcopi, ſed ad ſecundarias. Unde rectè monet Sotus *l. c.* ſi Epiſcopus non ſit par obeundis, tum illis prioribus functionibus, tum hiſce forenſibus ſimul, conſentaneum eſſe rationi, ut exemplo Moyſis *Exod.* 18. tractet ipſe ea, quæ ſunt ad Deum, Sacratiora, inquam, ſalutémque animorum propiùs, univerſaliúſq; concernentia, at reliqua per miniſtros idoneos expediat.

442 Quod quidem ſi præſtitiſſent Antiſtites ſuperioris ſæculi, de iis Joannes Eckius *in Concione Germ. de S. Stephano* non ſcripſiſſet: *Epiſcopi noſtri ajunt, ſibi incumbere nimis multas functiones ſpirituales. Quare Pontificales Vicario in Pontificalibus, Spirituales Vicario in Spiritualibus, forenſes Officiali, Conciones Monachis, Abſolutiones mæſtorum peccatorum Pœnitentiario demandant. Ubi autem de cenſibus, & peculio Epiſcopali agitur*, das muß man an meinen Gnädigen Herren bringen: *deferri res debet ad ipſum meum Reverendiſſimum Dominum.*

Huc denique facit, quòd non modò Sanctiſſimus, ſimul & providentiſſimus Ordinis noſtri fundator Ignatius noſtro Patri Claudio Jaio in Germaniam ad Archiepiſcopos, Epiſcopóſque Saliſburgenſem, Aichſtettenſem, Auguſtanum, & alios tendenti dederit in mandatis, ut hos, quoad poſſet, induceret, ut quiſque in ſua Diœceſi Collegia (id eſt ſeminaria) è lectiſſimis adoleſcentibus tenuiorum videlicet Catholicorum liberis, qui divinas literas ad avertenda nova opinionum commenta, ſcholarum more, perdiſcerent, ut loquitur Nicolaus Orlandinus noſter *lib.* 5. *Hiſtor. Societatis n.* 32. verùm etiam Gregorius XIII. aliique Pontifices tum in primis Romæ, tum deinde plurimis extra Romam locis excitârint ejuſmodi ſeminaria, è quibus ſperabant eſſe prodituros ſummè idoneos integrarum Diœceſeon Rectores; hos autem excoli voluerunt potiùs Theologicis, quàm Juridicis diſciplinis, ergo revera cenſuerunt priores eſſe ipſis magis utiles, quàm poſteriores.

443 Ad rationes pro Jureconſultis ſuperiùs allatas non eſt difficile reſpondere.

Ad primam dico, licèt D. Manrique *cit. q.* 89. abſolutè pronuntiet, Vicarium Generalem Epiſcopi ex diſpoſitione Tridentini *cit. Seſſ.* 24. *cap.* 16. eſſe debere Doctorem in jure Canonico, vel licentiatum, ego tamen id nego. Illa enim clauſula *Saltem*, qua, ut vidimus *cit. n.* 417. utitur ſacrum Concilium, non ſolet eſſe niſi ſubſidiaria. Barboſa *Diction.* 355. adeóque non abſolutè exigitiva qualitatis adjectæ, ſed tantùm approbativa illius, & improbativa deterioris, atque melioris optativa, ut conſtat tum ex omnibus linguis, in quas vertitur particula *Saltem*; tum ex Servio, cæteríſq; Grammaticis dicentibus, eâ deſignari defectionem; tum ex variis exemplis, quæ habemus *Geneſ.* 16. *v.* 2. *Act.* 5. *v.* 15. atque alibi; tum ex hoc familiari: Si enim à Pontifice ferretur hæc lex: Calix pro ſacrificio Miſſæ ſit *ſaltem* argenteus, nemo dubitaret, quin eâ locutione indicaretur, optari quidem aureum, approbari tamen, & in defectu aurei ſufficere argenteum, non ſufficere verò viliorem argenteo. 444 445

Ita in propoſito judicat Concilium, non eſſe in Vicarium Generalem Epiſcopi aſſumendum quemquam, qui ſuæ doctrinæ minùs teſtimonium habeat, quàm ſit titulus Doctoris, vel Licentiati in jure Canonico; ut ſi e. g. ſit Doctor ſolius juris Civilis, Medicinæ, aut Philoſophiæ; fore autem tanto aptiorem, quanto habeat aliud teſtimonium majus iſto, ſcil. Doctoris, vel Licentiati in Theologia. 446

Confirmo hanc explicationem I. quia quando ſtatuitur, ut non conferatur aliquod certum beneficium Eccleſiaſticum ulli, qui non ſit ſaltem in Philoſophia Magiſter, nemo dubitat, quin inſinuetur eſſe longè promptiùs, conferendum illis qui ſunt Magiſtri, ſeu Doctores in Theologia, Jure, aut Medicinâ. Quam poſtremam qualitatem pro quibuſdam beneficiis Cathedralibus & Collegiatis ſub diſjunctione exigit Concil. Baſileenſe *Seſſ.* 31. 447

Confirmo II. quia Tridentini Patres non utique ſtrictiùs requirunt, à Vicario Generali Epiſcopi ſcientiam Juris, quàm ab Archidiacono, utpote quem non modo iidem *Seſſ.* 24. *cap.* 12. *de reform.* nuncupant Oculum Epiſcopi, ſed etiam priſci Canones *cap.* 1. & 7. *de offic. Archid.* ubi ejus officia recenſentur, nominant tum abſolutè Vicarium Epiſcopi, tum cum addito Vicarium Epiſcopi *in omnibus*. Atqui ab, & pro Archidiacono non requirunt, niſi ut ſit Magiſter in Theologia, ſeu Doctor, aut Licentiatus Juris, *cit. cap.* 12. 448

Verùm hæc dicta velim animo potiùs oſtendendi, non rectè adductam fuiſſe *n.* 443. autoritatem Tridentini, quàm abſolutè inficiandi, Vicarium Generalem eſſe debere potius Canoniſtam, quàm Theologum, in qua quidem controverſia, à me in medio relictâ, ſentiunt cum Manrique Barboſa *de off. & pot. Epiſc. allegat.* 54. *n.* 54. & alii. 449

Itaque directè, & abſolutè reſpondendo ad argumentum *n.* 443. allatum dico, non valere argumentum: Vicarius Epiſcopi in ſpiritualibus Generalis debet eſſe potiùs Canoniſta, 450

G quàm

quàm Theologus; ergo etiam ipſe Epiſcopus. Etenim primariæ functiones ejuſmodi Vicarii verſantur magis circa objecta fori externi, quàm primariæ Epiſcopi; ut judicabit, qui ea, quæ de primariis, & quaſi eſſentialibus actionibus Epiſcopi dixi *ſupra n.* 434. *& ſeqq.* contulerit cum fine, ob quem creantur Vicarii Generales, quíque exprimitur in proœmio formæ Vicariatûs deſcriptæ ab Azor *p.* 2. *l.* 3. *c.* 46.
451 poſt Rebuffum. *Tract. de Beneficiis* ne videl. ob Epiſcopi occupationes alias, Eccleſia ipſius Epiſcopi *in defenſione ſuorum jurium, & ſubditi in auditione cauſarum, & redditione juſtitiæ, non modicum recipiant detrimentum, & læſionem.*

452 Ad alterum argumentum de Subſtituto Vicarii Generalis, nego, quod ibi aſſeritur, quia nullo jure probatur. Et verò contrarium illius, quod ajunt Manrique, & Riccius relati *n.* 418. factum fuit hîc Conſtantiæ anno 1672. D. Vicario Generali aliò ad longum tempus profecto.

453 Ad tertium argumentum ſimiliter nego id, quod ibi abſolutè aſſeritur; ſiquidem Bulla Leonis, quam allegat Riccius, ita habet. *Judices, & conſervatores à Sede Apoſtolica deputati, ſi in altero jurium graduati non fuerint, Aſſeſſorem partibus non ſuſpectum, ab his partibus, vel earum alterâ requiſiti aſſumere, & ſecundùm*
454 *ejus relationem judicare teneantur.* Ubi in primis vides, non abſolutè ſtatui, ut adhibeatur Aſſeſſor, ſed tunc, cùm partium una, aut altera id petit. Vides deinde non dici, illum Aſſeſſorem debere eſſe Jureconſultum; ſufficit modo ſit præditus eâ Juris doctrinâ, uſúque rerum,
355 ut notabiliter ſuperet Delegatum. Certè Aſſeſſor nil aliud hic ſignificat quàm Conſiliarium. Gl. *in cap. Statutum* §. *aſſeſſore de reſcript. in* 6. Atqui nullum jus ſtatuit, ut conſiliarius delegati Apoſtolici ſit Juriſconſultus vulgariter dictus. Quapropter meo judicio, Riccius adegit Theologum illum ad aliquid, ad quod non tenebatur, contra doctrinam cap. unic. *de plus petitionibus.* Quòd ſi hæc ſecunda reſponſio non probatur propter ea, quæ de Aſſeſſoribus congerit Caſtaneus, de *Gloria Mundi Part.* 7. *conſiderat.* 27. ſufficiet prima; re enim verâ non ſtatuit Leo, ut abſolutè accipiatur Aſſeſſor, ſed ſolùm ſub conditione, *ſi poſtulet alterutra, vel utraque pars.*

456 Ad quartum argumentum reſpondeo, licèt plures functiones Epiſcopales requirant ſcientiam Canonum, quàm Theologiæ, primariæ tamen, & quaſi eſſentiales exigunt peritiam ſacræ doctrinæ, ut patet ex dictis *n.* 433. Quapropter ignorantia Canonum in Epiſcopo eſt minùs malum, quàm ignorantia Theologiæ.

457 Hoc tamen argumento rectè probatur, verum eſſe, quod docet Laym. *l. c.* videl. ad Epiſcopatum, vel Epiſcopatûs adminiſtrationem plerumque non ſatis idoneum cenſeri poſſe, niſi qui utrâque tum ſacræ Theologiæ, tum ſacrorum Canonum peritia inſtructus eſt; & proinde ſi commodè fieri queat, quærendos eſſe ad Epiſcopatum, aut Vicarium Generalem, tales, qui in utroque ſtudio verſati ſunt. Certè in Epiſcopo requiri tantam ſcientiam, 458
adjunctâ prudentiâ, & rerum experientiâ, ut erroribus & deceptionibus obnoxius non ſit, ſed inter bonum, & malum, aptum & ineptum à ſuis adjutoribus, ſeu officialibus ſuggeſtum conſilium diſcernere queat. Ita ſapienter Laymannus.

In cujus commentariis in jus Canonicum, poſt hæc pridem impreſſa editis typo, ad capit, *Cùm in cunctis* 7. *de elect. & elect. poteſt.* accuratiùs argumentum pertractans præſentis quæſtionis, integre nobis conſentit, ideo etiam pluris faciendus, quòd ipſe publicus Canonum Profeſſor, atque uſu periti ſſimus pronuntiaverit pro Theologis, interim providè monens Theologiæ ſtudioſos, ut perpendant, *quanto majorem in Eccleſia fructum facturi, & Epiſcopis plus adjumenti allaturi ſint, ſi cum ſacræ Scripturæ, & Scholaſticæ Theologiæ laudatiſſimo ſtudio ſacrorum etiam Canonum cognitionem conjungant.* Adde his, quod dixi. *n.* 181. *&* 183.

SECTIO XVII.

Quid cenſendum de aliis, quæ à Juriſconſultis adverſus Theologos dici retuli Sect. 3. & 4?

SUMMARIUM.

Recapitulantur breviter nonnulla, quæ Jureconſulti falſò dicunt de Theologis. 460. & ſeqq.
Singulariter dum ſcribunt, nihil de immunitate Eccleſiaſtica poſſe à Theologis dici, niſi ex Regulis Juris. 465.
A Theologis introduci fraudes. 467.
Conari eos ſuffocare Juriſprudentiam. 469.
Nullum ferè Summiſtam eſſe in Jure verſatum. 471.
Quid ſit, eſſe in Jure verſatum? 472.

EXpeditis præcipuis controverſiis, & litibus, quas Juriſconſulti nonnulli immeritò 459
movent Theologis, breviter reſpondebo ad alia, quæ illos de his aſſerere, ab his requirere, in iiſdem carpere oſtendi *Sect.* 3. *&* 4.

I. Itaque falluntur, dum aſſerunt *n.* 22. 23. 460
24. à Diana & aliis Theologis *ſtatim*, atque adeò præcipitanter componi ſententias noxias bono communi: id enim nullo argumento probant; cùm tamen Accuſator non niſi legitimis probationibus inſtructus comparere debeat. text. *in l. fin. Cod. de probationibus.*

II. Fal-

Digitized by Google

461 II. Falluntur, dum aſſerunt *n.* 25. Theolo-
gos ſolere *ſine fundamento* loqui in materiis ju-
ridicis. Falli, patet ex dictis *n.* 393.
462 III. Falluntur, dum aſſerunt *n.* 25. modo,
quem retuli *n.* 19. non eſſe mirum, quòd
Theologi in materiis juris labantur. Cauſam,
ob quam id aſſerunt, ſatis confutavi *Sect.* 15.
463 IV. Falluntur, dum aſſerunt *n.* 27. quidquid
Theologi de materiis Canonicis ſcribunt, de-
libare eos à Regulis juris & DD. Contrarium de
materiis juris à lumine Fidei, vel Naturæ pen-
pentibus oſtendi *Sect.* 7. *&* 8.
464 V. Falluntur, dum generatim & indiſtinctè
aſſerunt *n.* 28. Theologos non eſſe præferen-
dos Juriſconſultis in materiis juris. Contra-
rium demonſtravi *Sect.* 15.
465 VI. Falluntur, dum aſſerunt *n.* 22. nihil
poſſe à Theologis de Immunitate Eccleſiaſtica
dici, niſi ex Regulis juris; nam Immunitas Ec-
cleſiaſtica eſt DEI ordinatione conſtituta.
466 Tridentin. *Seſſ.* 25. *cap.* 20. Et *Eccleſiæ, eccle-
ſiaſticæque perſonæ, ac res ipſarum non ſolùm ju-
re humano, quin & divino a ſæcularium perſona-
rum exactionibus ſunt immunes.* text. *c.* Quam-
quam *de cenſibus in* 6. Adeóque Eccleſiaſtica
libertas eſt juris divini, (Canoniſtæ plerique
apud Azor *p.* 1. *l.* 5. *c.* 12. & plurimi Theologi)
ergo poteſt, ac debet Theologus de illa diſpu-
tare etiam ſine Regulis juris, ſicut diſputavit
Suarez in Defenſione Fidei contra Regem
Angliæ.
467 VII. Falluntur, dum aſſerunt, *n.* 30. 32. 35.
Theologos à Juriſperitis convinci de falſita-
te, introducere, probare, & ſuadere fraudes in
foro conſcientiæ; & non comprehendere fa-
cillimas quæſtiones de juſtitia. Etenim hæc
omnia aſſeruntur ſine ulla legitima probatio-
ne. Atqui Actore non probante, abſolvitur
Reus. *cap. Cùm Eccleſia. de cauſ. poſſ. & propr.*
468 Certè non probabit quiſquam Juriſconſultus
ſuaderi à me fraudem in foro conſcientiæ, ſi
cum Diana, Reginaldo, Bonacinâ *de Contracti-
bus diſp.* 3. *q.* 2. *p.* 5. *n.* 14. atque aliis negavero,
à te (privato homine) delinqui adverſus ju-
ſtitiam, dando hodie Cajo centum aureos
nummos in ſolutionem, dando, inquam ipſi
ſecundùm taxam hodie currentem, cùm inte-
rim ſcias, poſt duos, tréſve dies illorum num-
morum aureorum pretium notabiliter minu-
tum iri: *Non* enim *videtur quiſquam dolo face-
re, qui jure ſuo utitur. l.* Non videtur. *ff. de
Reg. jur.*
469 VIII. Falluntur, dum aſſerunt *n.* 24. Theo-
logos conari ſuffocare Juriſprudentiam. Non
enim conantur directè; alioquin non im-
penderent operam illi explicandæ, vel in ſua-
rum aſſertionum robur adſciſcendæ. Non
470 indirectè, eo modo, quem indicat Manrique;
nam revera Theologi non interponunt ſe
tanquam Patres; & magiſtri Juriſprudentiæ.
Edat adverſarius nomen unius puri Theolo-
gi, qui id agat. Agit id quidem Silveſter, agit
Sotus, agunt Molina, Azor, Leſſius, Palaus, &c.
ſed hos eſſe puros Theologos, & non præſtan-
tes Jureconſultos nemo rectè dixerit.
IX. Falluntur, dum aſſerunt, nullum ferè 471
illorum, qui hac ætate Summas ſcribunt eſſe in
Jure verſatum. Nam fuiſſe in Jure verſatos
Toletum, Henriquez, Sanchez, Portel, Leza-
nam, qui Summas ſcripſêre nôrunt omnes eru-
diti. Et Laymanni Theologia Moralis quid
aliud eſt quàm Summa? An Manrique nega-
bit ei locum in ſubſelliis Juriſconſultorum?
An inficiabitur, Palaum fuiſſe juris peritiſſi-
mum, qui omnes planè, quos citat (citat au-
tem innumeros) textus Juris, ſuis oculis legit
in ipſo Corpore juris, ut teſtatur ipſe *in præfat.*
1. *partis*? Et quid eſt, amabo, eſſe in Jure verſa- 472
tum? An non ii ſunt in Jure verſati, qui & le-
gerunt magnam partem illius; & nôrunt lon-
gè plurimas ejuſdem deciſiones, & generalio-
res titulos Legum, Canonúmve ita habent
comprehenſos memoriâ, ut in occurrentibus
dubiis ſciant crebrò, quo ex titulo petenda ſit
reſolutio. Certè vulgò dicimus, illum eſſe in 473
S. Scriptura verſatum, qui magnam ejus par-
tem ita legit, ut memoriâ teneat multas ejus
ſententias, hiſtorias, parabolas, &c. licèt neque
quovis nominato capite, quid in eo continea-
tur, extemplo referre queat, ut poterat Arnol-
dus Cathius, neque etiam nominare queat ca-
put, aut librum, quo ea continentur. Unde au-
tem conſtat, nullum ferè Summiſtarum mo-
dernorum legiſſe Decretales? nullum tenere
memoriâ complures reſolutiones Canonicas?
nullum ſcire petere lumen ex jure Canonico
in dubiis de materia præſumptionum, te-
ſtium, accuſationum, adulteriorum, qualita-
tibus ordinandorum, &c. Sunt ſanè Summi-
ſtarum alii in jure Canonico verſati, alii opti-
mè verſati.
X. Falluntur, dum aſſerunt Theologos 474
tractantes de materiis fori externi velle fieri
per ſaltum Doctores juris. Poſſunt quippe, &
optimè quidem multò plurimæ quæſtiones fo-
rum externum ſpectantes reſolvi à Theologo,
qui Doctoralem annulum induit nunquam.
Patet id evidenter tum ex libris Theologorum,
qui ſunt præ oculis, tum ex demonſtratis *Sect.*
13. 14. 15.
XI. Falluntur, dum à Theologis requirunt 475
ea, quæ indicavi *num.* 29. *& ſeq.* Oſtendi
quippe *Sect.* 13. *&* 14. haudquaquam neceſſe
eſſe, ut Theologi ad fores Juriſconſultorum
veluti ad Delphicum oraculum ſupplices ac-
cedant, dum proponuntur ipſis dubia con-
cernentia materias Juris. Poteſt ſæpe inſtar 476
trium Juriſconſultorum eſſe Molina, eſſe
Azor, eſſe Baſilius Pontius, eſſe Sanchez, eſſe
Sayrus, eſſe ipſiſſimus Diana, tametſi nec in

Digitized by Google

Juriſprudentia educatus, nec in ipſius Gymnaſiis diſcipulus factus, lapides diſcipulatûs juridici neglexerit, ut verbis Adverſariorum utar; ſi tamen neglexiſſe dicendus eſt is, qui operam dedit illis Doctoribus, quos nominavi *num.* 346.

477 XII. Falluntur, dum putant reprehenſione dignos Theologos, qui reſolvunt quæſtiones indicatas *Sect.* 4. ſiquidem ſufficienter oſtenſum eſt, nulla lege, aut conſuetudine eſſe id vetitum Theologis: quin imò ſaltem titulo præſcriptionis competere ipſis id juris.
478 Et nominatim certum eſt errare, quiſquis aſſerat, Theologos in alieno choro ſaltare, quando ex inſtituto diſſerunt de illis quæſtionibus uſurariis, de quibus diximus *num.* 46.
479 & 48. Exploratum quippe eſt, uſuras eſſe vetitas *Jure Naturali, & paginâ utriuſque Teſtamenti.* text. *cap.* 4. *de uſuris*; & proinde Theologos longè potiore jure de iis diſputare, quàm diſſerant Juriſconſulti; ſicuti patet ex
480 dictis *Sect.* 8. Imò, ſicuti Jus Civile permittens uſuras correctum eſt per Jus Canonicum, ita Juriſconſulti à Theologis corrigendi ſunt ſæpe circa palliatas uſuras, & tenentur illi horum judicio tanquam legitimorum Cenſorum acquieſcere; eſt enim Theologi definire: Utrùm hoc aut illud ſit divinâ, naturalive lege interdictum? S. Thom. relatus *n.* 135. Et videbimus *Sect. ſeq.* quàm graviter in hac ipſa materia uſurarũ errent nonnulli Jureconſulti.

SECTIO XVIII.

Oſtenditur breviter, Jureconſultos nonnunquam immittere falcem in meſſem Theologicam.

SUMMARIUM.

Recenſentur multi, graveſque errores, admiſſi à Juriſtis in materiis Theologicis. 482. & ſeqq.
Et ſingulariter circa varia objecta hæreſeos. 485. & ſeqq.
Nominatimque. An ſit hæreticus, qui negat Imperatorem eſſe Dominum totius orbis? 487.
Manrique non fuit Theologus. 489.
Lapſus fuit circa abſolutionem homicidæ. 490.
Et commodationem cubiculi ad fornicandum. 491.
Et deſcriptionem formalis cooperationis ad malum. 492.
Et malitiam excommunicationis ferendæ ſententiæ. 493.
Et rurſum circa malitiam proximæ cooperationis. 494.
Et pœnam debitam imperfectionibus. 495.
Et venditorem, qui de valore mercis ſuæ non monet emptorem. 496.
Et materiam abſolutionis Sacramentalis. 497. & 498.
Et malitiam proximæ occaſionis peccandi. 500.
Et inſtructionem Confeſſarii circa abſolutionem confitentis, ſe peccâſſe carnaliter cum matre. 501.
Nominantur aliæ materiæ purè Theologicæ, quas diſcutit Manrique. 503.
Omnes leges Divinæ obligant ſub reatu culpæ. 505.
Canoniſta carens ſcientiâ Theologicâ expoſitus eſt ſummis erroribus. 506.
Falluntur dicentes, Scholaſticam Theologiam parùm prodeſſe decidendis Quæſtionibus fori Eccleſiaſtici. 508.
Theologiæ bene peritus facilè diſcit verum intellectum ſacrorum Canonum.

NOrunt omnes illud triviale: 481
Turpe eſt Doctori, cùm culpa redarguit ipſum.
Theologici inſtituti impugnatores redarguit eadem culpa, cujus inſimulant Theologos mittentes tunc, ut quidem contendunt ipſi, manum in meſſem alienam, quando materias juridicas explicant ex inſtituto. Attingam nonnullas quæſtiones fori planè Theologici, quas tamen à Juriſconſultis ex inſtituto tractatas, & quidem pleraſque infelici ſucceſſu, loquuntur eorum libri.

Prima Quæſtio eſt, an Baptiſmus valeat, à 482
Latino miniſtro adminiſtratus eâ formâ, qua Græci utuntur? Valere negat Innocentius *c.* 1. *de Baptiſmo*, aliique plures Juriſconſulti; quam tamen opinionem omni probabilitate carere meritò aſſerit Sotus *in* 4 *diſt.* 3. *q.* 1. Nam in eſſentialibus Sacramentorum non eſt diſtinctio Judæi, & Græci. *Rom.* 10. 12.

II. Utrùm teſtes jure divino teneantur ju- 483
rare? Teneri docet Crottus *part.* 7. *de teſtibus n.* 228. cum aliis, etſi obiter hanc materiam tangens, probátque ſuam ſententiam ex *Geneſ.* 31. ubi Laban à Jacob genero exegit juramentum. Quæ probatio minimè Theologica eſt. Quaſi verò factum hominis Idololatræ condat, vel demonſtret jus Divinum.

III. De qua culpa in foro conſcientiæ te- 484
neatur, qui damno, vel injuriâ quempiam affecit? Hanc quæſtionem ventilari à pleriſque Juriſconſultis, docebit te Clarus *in pract. crimin. q.* 61. *num.* 5.

IV. An ſit hæreſis, negare uſuras eſſe illici- 485
tas? De quo diſſerunt Jaſon, Ancharanus, alii Juriſconſulti cum Ludov. Carerio *Tract. de uſuris n.* 9. negántque eſſe hæreticum, qui aſſerat, uſuras inter Chriſtianos & Judæos eſſe licitas. Et addit idem Carerius *n.* 10. licere Judæo errare in fide, & Sacramentis Eccleſiæ. Quàm hæc aliena à vera Theologia? Quæ ex mente S. Pauli *Rom.* 3. 8. negat, cuiquam licere facere mala,

error

error autem in fide & Sacramentis Eccleſiæ eſt *graviſſimum malum.* S. Th. 2. 2. *quæſt.* 10. *a.* 3. *in Corp. & ad* 2.

486 V. An ex Pontificis diſpenſatione licitè exerceantur uſuræ? Licitè exerceri tradit contra expreſſam deciſionem cap. *Super eodem. de Vſur.* Jaſon *in l. Cunctos populos de Sum. Trinit.* Carerius *l. c. num.* 10. & plures alii Juriſconſulti negante verâ Theologiâ poſt S. Thom. 1. 2. *q.* 100. *a.* 8. poſſe à quoquam diſpenſari in actionibus intrinſecè malis.

VI. An ſit hæreſis, negare Imperatorem eſſe
487 Dominum, & Monarcham totius orbis? Eſſe fortè hæreſin cenſet Bartolus. *in l. Hoſtes ff. de capt. & poſtlim. reverſ.* Eſſe hæreſin abſolutè pronuntiant Carerius *l. a. n.* 15. aliique Juriſconſulti apud ipſum, nitentes probare ex Matth. 22. Marc. 12. Luc. 2. & 22. Joan. 19. ad Rom. 13. Verùm Covarruvias *in Reg. Peccatum. part.* 2. §. 9. *n.* 7. affirmat, Bartolum nimis audacter de hæreſi locutum, nec ſatis intellexiſſe, quid ſit hæreſis. Azor autem *part.* 2. *l.* 10. *cap.* 8. *q.* 4. à fortiori teſtatur, opinionem Carerii appellari ridiculam à quibuſdam Theologis. Certè contraria eſt communi expoſitioni ſcripturæ interpretum, qui ſunt hac in re Magiſtri, & audiendi, ut loquar cum D. Manrique.

488 VII. An ſimiliter ſit hæreticus, qui invocat dæmonem, ut ex eo diſcat futura? Hæreticum eſſe tradit Carerius *l. cit. n.* 23. probans ex novo, & veteri Teſtamento. Verùm ejus probationes infirmas eſſe ajunt Theologi, docentes cum S. Th. 2. 2. *q.* 10. *a.* 2. *& q.* 95. *a.* 3. atque alibi, hæreſin ab invocatione dæmonis differre genere, objecto, ſubjecto adæquato.

489 Alias permultas de hæreſi, & Sacramentis quæſtiones ex revelatione divina pendentes, & proinde à ſolis Theologis expediendas, à cæteris Juriſconſultis tamen operoſè, & vitioſè tractatas prætereo, ut referam, quas propoſuit, reſolvitque D. Manrique. Suppono autem ipſum Manrique non fuiſſe Theologum; quod quidem videtur ipſemet fateri *q.* 75. *n.* 8. *q.* 109. *n.* 8. & alibi, dum aſſerit, à ſe Jureconſulto eſſe in materia Theologica erroris convictos Theologos. Certè ſi ipſe fuit Juriſconſultus ſimul & Theologus, non habuit, cur per modum gloriantis diceret, à ſe Juriſconſulto convictos Theologos. Hæc ipſa ſuppoſitio confirmabitur, proferendo in medium nonnullas ex iis Quæſtionibus Theologicis, quas hic Doctor tractavit, & reſolvit contra veram Theologiam errando vel in ipſa reſolutione, vel in ratione reſolutionis.

490 I. *Quæſt.* 80. docet, Confeſſarium debere abſolutionem negare pœnitenti homicidæ, qui non vult curare fieri Miſſas pro illo, quem occidit, ſi hic non habeat neceſſarios hæredes. Eſt hæc reſolutio contra Theologiam, docentem debere pœnitenti ritè diſpoſito non negari abſolutionem. Vide autores apud Henriquez *lib.* 6. *c.* 6. *n.* 5. Eſt autem talis ritè diſpoſitus, cùm nulla lex eum adigat id præſtare. Hìc verò *erubeſcendum ſit ſine lege loqui.* Auth. *de Trient.* §. *conſideremus. Coll.* 3.

II. *Q.* 81. Contra Dianam negat, licere etiam 491
ad graviſſimum malum evitandum commodare alicui cubiculum ad fornicandum. Et probat hoc argumento, quòd ſcilicet illa commodatio ſit cooperatio ad peccatum, & proximam occaſionem peccati præſtet; quorum utrumque ſit intrinſecè malum, ac nullo caſu
licitum. Addit quoque, negari non poſſe, quin 492
præbere occaſionem peccati ſit actus cooperatorius, & affirmativus; & clarum eſſe, *quòd tunc formaliter, & non tantùm materialiter cooperemur ad peccatum, quando materia & occaſio peccati miniſtratur.* Unde inferes, Deum cooperari formaliter ad peccatum, quia dat occaſiones, & materiam multiplicem peccandi; ſicut & qui vendit vinum, carnes, & ſimilia ad peccatum ſervientia. Conſequenter ſubinferes, Deum eſſe propriè cauſam peccati. Hæc autem adverſantur veræ Theologiæ, ut videre licet partim apud S. Th. 1. 2. *q.* 79. *a.* 1. partim apud Thomam Sanchez *l.* 1. *Moral. c.* 7.

III. *Q.* 84. negat, excommunicationem fe- 493
rendæ ſententiæ obligare ad mortale, eò quòd ejuſmodi excommunicatio ſit ferenda in futurum, & proinde non poſſit obligare de præſenti, cùm ipſa de præſenti non ſit. Theologi, qui negant cenſuram ferendam obligare ad culpam mortalem, nec nituntur, nec niti poſſunt illo fundamento, quòd cenſura talis de præſenti non ſit. Vide Palaum *Tract.* 3. *d.* 1. *punct.* 15. *num.* 3.

IV. *Q.* 94. docet, idem eſſe jus de cauſa, & 494
cauſato, & proinde ubi peccat contra juſtitiam is, qui eſt cauſa remota damni, peccare quoque illum, qui eſt cauſa proxima ejuſdem damni. Quæ doctrina refutatur vel inde, quòd dux belli non ſolvens ſtipendia, cùm poſſet, ſit cauſa remota injuſti damni, quod ejus milites inferunt amicis, ad depellendam extremam neceſſitatem: hi enim non peccant, peccat tamen ille graviſſimè. Lege Coninck *de charit. diſp.* 31. *dub.* 7.

V. *Q.* 104. docet reddendam eſſe Deo ratio- 495
nem ad ſatisfactionem, & pœnam non ſolùm de peccatis venialibus, ſed etiam de imperfectionibus, idque patere ex illo Pſalm. 138. *imperfectum meum viderunt oculi tui; & in libro tuo omnes ſcribentur*; idque ideo docet, ut evertat opinionem Theologorum, negantium oriri in conſcientia obligationem ex culpa leviſſima, niſi de hoc inter partes convenerit. Theologi ajunt, à Deo puniri ſola peccata juxta illud *Rom.* 4. *ubi non eſt lex, nec prævaricatio*, & conſequenter nec pœna.

VI. *Q.* 107. diſſentit à Salas, Diana, & aliis 496
docentibus, ſi in aliqua regione res aliqua parvi

Digitized by Google

parvi æſtimaretur, poſſe parvo emi, ſicut fecerunt Hiſpani ementes aurum apud Indos. Probat ſuam opinionem hoc argumento, quòd ſcil. emptor debeat venditorem monere de valore ſuæ rei. Sed neque Theologi ſcribentes in 2.2.*q*.77.neque ipſe S.Thom. ibidem tale debitum tam latè patens agnoſcunt.

497 VII. *Q*.112. docet, materiam Sacramenti pœnitentiæ eſſe quoad ſigna doloris à Pontifice inſtitutam, atque ei derogâſſe Clementem VIII. quando dedit abſolutionem homini cadenti è tecto Vaticani; nulli autem Sacerdoti permitti à Pontifice, ut in ejuſmodi caſu abſolvat. In hac reſolutione duplicem graviſſimum errorem Theologicum contineri, nemo
498 eſt Theologus qui non videat: Cui addit ibid. tertium, dum ad abſolutionem etiam ſub conditione requirit materiam certam, negans ſufficere dubiam, etiam in extrema neceſſitate, niſi fortè tunc abſolvat Summus Pontifex. Ubi vides non tertium, ſed quartum errorem addi, dum Pontifici plus poteſtatis concedit hîc, quàm cuiquam alteri Sacerdoti. Vera Theologia poſt S. Th. 3.*p*.*q*.60.*a*.5. *in Corp*. docet, materias Sacramentorum à Chriſto determinatas non poſſe mutari à Papa; & abſolutionem inferioris Papa poſſe ſe, æquè ac Papæ, extendere ad dubiam materiam, præſertim in articulo mortis, in quo ceſſat omnis reſervatio. Trident. *Seſſ*.14.*c*.7.

499 VIII. *Q*.114. *num*.15. tradit, non eſſe grave onus denuo confiteri peccata jam ſemel confeſſa, licèt ſint atrociſſima; probâtque hoc argumento, *quia ſcil. omnes Confeſſarii ſub ſigillo manent incluſi*. At Theologi negant conſequentiam; docentque iterationem confeſſionis non eſſe imponendam, niſi clara neceſſitas exigat. Filliuc. *Tr*.7.*n*.151.*&* 154.

500 IX. *Q*.119. Dianam *p*.1.*Tr*.2.*miſcel*.*reſol*.47. cum permultis Theologis negantem, teneri quem vitare occaſionem proximam peccandi, quando nequit ſine magno detrimento in vita, honore, aut pecunia, refutat hac ſola ratione, quòd proxima occaſio ſit perindè ac peccatum ipſum; & quemadmodum hoc, ſic illa
501 præciſè vitanda ſit. Et tamen illâ eâdem quæſt. circa illum caſum: An filius, qui cum matre ter, vel quater in anno peccat carnaliter, teneatur illam dimittere? dicit: *Sic exequendus hic caſus eſt, ut medius poſſibilis divertendi aſſumatur ſtatim. Quod ſi nullus ſit, ſuſpendatur abſolutio, per aliquod tempus, & pœnitentia gravis imponatur in Confeſſione.* At hunc inſtructorem non admittent Confeſſarii, utpote qui videatur neſcire, pœnitentiæ injunctionem eſſe ab abſolutione ita pendentem, ut conformiter etiam Legi *Nemo*, 37. *& ff. de Reg. jur.* qui hîc & nunc abſolvendi poteſtatem non habet, careat jure imponendi pœnitentiam; poſſitque pœnitens reſpuere omnem pœnitentiam injunctam à Confeſſario, à quo non abſolvitur.

Etenim ſine abſolutione non conſiſtit Sacra- 502
mentum pœnitentiæ, cùm illa ſit hujus pars eſſentialis. Trident. *Seſſ*.14. *c*. 3. pœnitentia verò eſt ipſius Sacramenti pars ſaltem integralis. Trid. *ibid*. & DD. communiter; igitur habet talem reſpectum ad ipſam abſolutionem, ut illi, cui non impertitur beneficium abſolutionis, non poſſit injungi onus ſatiſfactionis. Vide P. Dicaſtillo *de Pœnitent*. *d*.14. *num*. 166.

Ex his, aliiſque ultrò omiſſis inferes I. Non 503
debuiſſe toties argui ab hoc Doctore Theologos, quaſi mittentes manum in meſſem alienam, quando materias juridicas exequuntur, quandoquidem hic ipſe Doctor tam multas merè Theologicas ex inſtituto ventilavit, inſuper diſputans contra Theologos *q*. 45. An delectatio unius conjugis ſit licita in abſentia alterius? *q*. 71. An per fricationem liceat expellere ſemen corruptum? *q*. 77. An peccet offerens occaſionem peccati propter bonum finem? *q*. 22. An delinquat, qui *minatâ, vel, non minatâ* morte defert literas ſui heri ad amaſiam? *q*. 85. An ſimiliter culpæ ſit reus, qui alteri mortem optat, vel eâ gaudet ob ſperatam hæreditatem? *q*. 112. *&* 113. An Confeſſarius poſſit abſolvere moribundum, qui non dedit ullum ſignum contritionis, nec petiit Confeſſarium?

Inferes II. Summo jure negatam eſſe à no- 504
bis *n*. 373. illam conſequentiam: Meritò ægre ferunt Theologi, quando Juriſconſulti tractant materias Theologicas; ergo viciſſim meritò queruntur Juriſconſulti, quando Theologi juridicas tractant. Siquidem vel ex allatis hîc exemplis liquet, errores, quos contra Theologiam admittunt Juriſperiti, extra orbitam juridicam procedentes, multò pernicioſiores eſſe iis, quos committunt Theologi, malè explicantes Canones, aut Leges ex ſolo jure Humano profectas.

Fundamentum eſt, quia omnes leges divinæ 505
obligant ſub reatu culpæ. Valent. *Tom*. 2. *d*. 7. *quæſt*. 7. *pag*. 2. & quidem nonnullæ cum neceſſitate Medii, excludente excuſationem omnis ignorantiæ. At nulla humana obligat cum neceſſitate medii; multæ etiam immediatè ad ſolam pœnam. Navarr. in Man. *cap*.23.*n*.55.

Inferes III. Haud ex vano ſcripſiſſe D. Jo- 506
annem Caramuelem in Theolog. Fundamentali *num*. 141. in epiſtola valde prolixa ad Henricum Caniſium pridem antè vita functum, atque pro concluſione ſtatuiſſe hæc verba: *Summis erroribus expoſitus eſt Canoniſta, qui Theologiâ ſcholaſticâ careat*, qui, inquam, careat hac in materiis communibus Theologo, & Canoniſtæ.

Atque hæc ſcripta ſunt ad ſolam defenſio- 507
nem Theologorum, à quibuſdam Iuriſconſultis turbatorum in poſſeſſione, aut quaſi, diſputandi

Digitized by Google

tandi ex inſtituto, voce, vel ſcripto, intra, vel extra ſuas ſcholas, de Quæſtionibus, & argumentis, quorum Tituli, vel Deciſiones continentur in Corpore Juris ſeu Civilis, ſeu Canonici.

508 Ex quibus omnibus demum concludes, decipi illos, qui ſentiunt, & dictitant, Theologiam Scholaſticam parùm, aut nihil conduce-
509 re ad decidendas cauſas fori Eccleſiaſtici. Repugnant enim hi in primis judicio omnium illorum, qui Doctores Theologiæ tam in Epiſcopos, quàm in horum Vicarios Generales ritè eligi ſentiunt. Sentiunt autem & illi, de quibus ſuprà *Sect.* 16. & illi, qui hoſce eligunt, ac creant, etiam cùm poſſent abſolutè habere puros Canoniſtas. Repugnant deinde duplici rationi. Prima eſt, quam attuli *num.* 439. de multitudine materiarum etiam forenſium, quæ hac ætate dictantur à Theologiæ Scholaſticæ Profeſſoribus. Altera eſt, quòd Theologiæ Scholaſticæ ſtudium mentem hominis ita illuſtret, ut, dum bonos tractatores cauſarum fori Eccleſiaſtici meditatè conſulunt, & legunt Theologi, abſque grandi labore, ac citra grave periculum erroris poſſint perſpicere, quid in hoc, illóve particulari caſu faciendum ſit, præſertim poſtquam nacti ſunt nonnullam praxin, ſine qua ne Canoniſtæ qui-
dem ſemper rem acu tangunt. Sanè hoc ipſo, 510
quòd præſtantes Theologi aſſueti ſint ſpeculationi materiarum tam Philoſophicarum, quàm Theologicarum, vera & crebro perquam ſubtilia fundamenta, principiáque juris facili negotio capiunt, & ex iis veras practicas concluſiones deducunt fortè certiùs, quàm deducat Canoniſta vel Legiſta.

Digitized by Google

TRACTATUS TERTIUS
DE
JUBILEO
QUINTUPLICI
ET
SUSPENSIONE
INDULGENTIARUM
NON SINE AUCTARIO
MULTARUM NOVARUM QUÆSTIONUM
Atque
CUM QUINQUE BULLIS JUBILEIS.
In membra Sectis, & explicatis.

PRÆFATIO

HIc Tractatus, benigne Lector, eſt quidem ordine decimus tertius inter eos, qui comprehenduntur hoc, & priore Volumine, attamen primus omnium, qui a me ſunt in lucem editi, & quo facere volui periculum, an poſſem divinâ opitulante gratiâ proferre in publicum aliquid, quod aliquam utilitatem, ſi non multis, ſaltem nonnullis meorum Lectorum adferret. Attuliſſe non planè nullam, teſtata ſunt poſtmodum plurima Regularium, ſæculariúmque ad me epiſtolæ, quibus non modò afflagitabant, ut, diſtractis intra perbreve tempus omnibus exemplaribus hujus Tractatûs, alteram molirer editionem, ſed etiam addebant ea, ex quibus pronum erat ſperare, futurum, ut ſi explicationi Jubilei adjicerem enucleationem Indulgentiarum, id ceſſurum eſſet è voto plurimorum; quare illam haud multò pòſt adjeci, exceptam eâdem benevolentiâ Lectoris, quâ prior.

Porrò hunc eundem primum Tractatum auſpicatus ſum menſe Junio Anni milleſ. ſexc. quadrageſimi noni, quàm primùm videlicet acceperam Româ duas Bullas: alteram, quâ ab Innocentio X. indicebatur Jubileum Anni Sancti, ſcilicet Milleſimi ſexcenteſimi quinquageſimi: alteram, quâ ſuſpendebantur Indulgentiæ aliæ.

Haſce duas Bullas ſi unà cum alia quapiam de Jubileo duarum hebdomadarum extra Annum Sanctum celebrari ſolito, membratim diſſectas exponerem, viſus mihi fui perfecturus laborem, & tempori, quod inſtabat, accommodatiſſimum, & perquam idoneum proponendis, reſolvendis pleriſque dubiis, quæ moveri poſſent circa Jubileum tum imminentis tunc anni Sancti, tum aliorum, quibus ex liberalitate Pontificiâ exhilarandæ eſſent mentes piorum fidelium, adjeci ergo Tertiam impertitam unico anno ante illas duas. Quam ſicuti retinui in altera quoque Editione hujus Tractatûs, ita & retineo in hac etiam tertiâ. Cui ſubſtituerem illam, quâ S. D. N. Innocentius XI. exhilaravit totum Orbem Orthodoxum, dum ipſe optimus Paſtor ſuarum ovium precibus initium, decurſúmque ſui Apoſtolatûs initi anno 1676. die vigeſimo primo Septembris commen-

davit

Digitized by Google

davit Bullâ editâ quarto Decembris ejuſdem Anni. Subſtituerem, inquam, illam promulgatæ ab Innocentio X. niſi viderem, eſſe tam exiguum & propè nullum inter utraſque diſcrimen, quoad favores & onera, ut non ſit operæ pretium facere ejuſmodi commutationem. Attamen non modò ſedulò admoniturus ſum ſingulis quibuſq; locis, in quonam vel conveniant, vel diſcordent Decimus, & Vndecimus, verùm, etiam ſub calcem tertiæ Bullæ Innocentianæ repræſentaturus ſum totum Proœmium Bullæ S. D. N. nunc regnantis, & non minùs operè, quàm verbis, tam oves (Prælatos ajo) quàm agnos (cæteros Chriſtianos) paſcentis: & ideo repræſentaturus, quòd ſciam, futurum, ut magno cum guſtu lecturi ſint quotquot accommodaverint illi Proœmio plùs, quàm paterno ſuos oculos. Porrò quia prioris Innocentii Bulla differt in quibuſdam ſubſtantialibus à nonnullis earum, quas publicârunt pro variis neceſſitatibus, & occaſionibus alii Pontifices, idcirco de his ipſis commonefaciam meum Lectorem, additurus inſuper ſexto & quinquageſimo Capitibus, tres alias etiam de materia Jubilea, tam diverſas ab indicentibus annum Jubileum, ſeu Romanum, atque commune extraordinarium, ut meritò inſigniverim hanc Tertiam impreſſionem Titulo Jubilei Quintuplicis, *cùm prima præferret ſolummodo Titulum* Duplicis, *altera* Quadruplicis.

Quia verò, ut dixi, fuit hic liber prælo liberatus paulò antè exordium anni Jubilei milleſimi ſexcenteſimi quinquageſimi, mirum non eſt, quòd Elencho Auctorum ſæpius à me citandorum, quem peculiari de cauſa (nunc ceſſante) præmiſeram tractationi propoſitæ materiæ, non inſeruerim tunc Theoriam, & praxin Jubilei *Zachariæ Paſqualigi; etenim illam miſit hic in lucem anno propè integro poſt me, adeò ut hunc meum Tractatum ſit nactus, cùm non niſi aliquot quaterniones illius Theoriæ eſſent excuſi, ut teſtatur ipſe* q. 127. *Et verò haud parùm locupletarem eo libro (in quo perſæpe facit mentionem mei) hanc editionem, ſi haberem nunc ad manum, ſed habere nequeo, ideóque nec reſpondere ad fundamenta, quibus mea quædam ſenſa oppugnat: nec huc transferre non pauciſſima, quæ vel adfert ad robur eorum, in quibus mihi conſentit, vel à me præterita ſupplet. Nihilominus tamen ſecutus mea adverſaria, in quæ nonnulla alibi commorans retuleram; allegabo illum interdum, & aliquanto ſæpius ejuſdem deciſiones Morales.*

Sed & prætermiſi in eo antiquo Indiculo Appendicem, quam de variis Jubileis P. Antonius Quintanaduennas attexuit ſuis Singularibus; illa quippe fuit typis excuſa Venetiis illo ipſo anno, quo hic meus Tractatus Œniponti in Tiroli, nec à me viſa, niſi multis annis pòſt; nunc tamen mihi inſerviet ſingulariter in nonnullis; quæ ego nullâ authoritate, ſed ſolâ ratione definiveram priùs.

Denique non diffiteor, conſpici in hoc Tractatu nonnullas quæſtiones, quæ aptiùs diſcuterentur in Tractatu ſequenti de Indulgentiis. At in primis ea nec multa ſunt, nec inutiles. Deinde cùm hanc ſcriptionem contexerem, nondum tunc fixum erat animo ſuſcipere diſſertationem de Indulgentiis; ne verò nunc loco moveam, intercedit ingens mutatio numerorum marginalium atque allegationum, quam neceſſariò, & non ſine notabili incommodo facere deberem; qua etiam de cauſa rejicio in calcem tres novas, multùmque perplexas materias, quas cæteroqui proponerem ſub initium, vel medium hujus Tractatûs. Nunc audiamus Innocentium Decimum exhibentem more, ac ſtylo ſuorum Prædeceſſorum, Jubileum Anni ſancti.

INDICTIO VNIVERSALIS JUBILEI ANNI SANCTI M. DC. L.

INNOCENTIUS

EPISCOPUS, SERVUS SERVORUM DEI, UNIVERSIS CHRISTI FIDELIBUS, PRÆSENTES LITERAS INSPECTURIS, SALUTEM, ET APOSTOLICAM BENEDICTIONEM.

Appropinquat, dilectiſſimi filii, continuis expetitus bonorum votis, Annus ſanctificationis atque Indulgentiæ, Annus à partu Virginis Quinquageſimus ſupra milleſimum ſexcenteſimúmque. Ad quem in hac Vrbe, ſanctitatis regiâ, celebrandum, ex veteri Eccleſiæ ritu, a *(quem Bonifacius Papa VIII. Prædeceſſor noſter, intra ſæculi ſpatium, ſive inſtitutor, ſive inſtaurator incluſit, ac alii deinde Pontifices Prædeceſſores quoque noſtri in breviores annorum circulos, quò plures fruerentur, Jubilei ſolemnia redegerunt,) Nos eâdem fulti auctoritate, quæ in Nobis per Dei miſericordiam perſeverat, vos acceptabili hoc tempore, non ut olim tubis clangentibus, & Hebræorum populum excitantibus ad recolendum annum ab ingreſſu filiorum Iſraël ex Ægypto quinquageſimum annum Jubilei, ac remiſſionis, libertatiſque captivorum, hæreditatum, ac poſſeſſionum, ſed ipſius Altiſſimi Filii voce compellamus, qui primus per ſanguinem ſuum evangelizavit Mundo Jubilei annum, clamans per ora Prophetarum ad annuntiandum manſuetis miſſum ſe, ut medeatur contritis corde, ut prædicet captivis Indulgentiam, & clauſis libertatem, & annum placabilem Domino. Audite hæc omnes Chriſti ſanguine redempti: Intrate exultantibus animis portas ejus: Haurite cum jubilo de fontibus Salvatoris aquas ſalientes in vitam æternam.*

Invitat vos ſanctarum apertione Portarum Civitas hæc Sacerdotalis, & Regia hæc Petri

ſedes,

ſedes, & fidei porta, hæc Magiſtra Religionis, vinea Domini Turris, communis omnium Patria, & commune perfugium. Hic aperto ſpirituali ærario divitiæ meritorum Chriſti, ſanctorúmque in Eccleſiam congeſtæ, in hac plenitudine temporis, pleniore in omnes manu diſpenſantur, & reſeratis cœli foribus cœleſtium benedictionum manna in Chriſti fideles abundantiùs pluit. Invitant vos Trophæa Apoſtolorum, tantâ apud omnes gentes ab ipſo naſcentis Eccleſiæ Exordio veneratione ſemper habita, ut ex longinquis mundi partibus ad ea venientes, quamvis viderent vigentibus Imperatorum perſecutionibus, detegi ſe per cultum, & tanquam Chriſtianos obſervari, atque adcò mortis diſcrimen adire, non tamen à ſacris peregrinationibus abſiſterent, ac plures ob eam cauſam Martyrii palma decoraret. Hæc ſunt illa Apoſtolorum ſepulchra Imperatoriis manibus ædificata, quorum vel externos Baſilicæ gradus, ac limina genibus flexis Imperatores aliquando ſubiiſſe legimus, ac Reges magnam gratiam putâſſe, ſi non propè Apoſtolorum monumenta, ſed vel extra Baſilicæ veſtibula eorum corpora ſepelirentur, ac Reges fierent Piſcatorum Oſtiarii.

Verùm hæc ipſa felicium temporum recordatio magno doloris ſenſu angit cor noſtrum, dum animo ſubinde revolvimus, quam longe a Majorum pietate diſtent hæc tempora, quam multas Provincias ac Nationes à conſortio Catholicæ Religionis Hæretica labes abſciderit, atque ab hac Jubilei lætitia, & cœleſtium bonorum communione ſejunxerit. At vos Principes, ac Reges, qui vexillum crucis in fronte geſtatis; vos filii Promiſſionis, gens ſancta, populus acquiſitionis; vos, qui timetis Deum, puſilli ac magni; uno omnes ore offerte in templum ejus ſacrificium laudis, & condonatis invicem offenſionibus in anno remiſſionis, ac pacis, abjectiſque tandem armis, quæ cum funeſta Chriſtiani ſanguinis effuſione nimis jam diu exercentur, ad communem hanc credentium matrem, ex qua lac fidei omnes pariter ſuxiſtis, fraternis, ac jubilantibus animis convenite. Qui vos ſanctâ vocatione ſuâ dignatur, mittet è ſede magnitudinis ſuæ Angelos ſalutis, qui vos ad hæc ſacra Apoſtolorum limina peregrinantes doceant vias ejus, & dirigant in ſemitas æternitatis. Erit hæc veſtra è variis mundi partibus in domum Domini convenientium frequentia populorum, jucundum cœlo, cœlitibúſque ſpectaculum. Erit & vobis acceleratio divinæ propitiationis, & cumulus gratiarum. Si enim oratio Juſti plurimùm valet, quid preces tot millium communi charitatis ſpiritu in unum pſallentium non impetrabunt? Erit quoque Religionis hoſtibus rubor & confuſio (utinam & reſipiſcendi occaſio) dum tabeſcentes videbunt omnia Chriſti membra ſuo capiti cohærere, intelligéntq; ſe Patris loco non habere Deum, qui Romanam Eccleſiam matrem non agnoſcunt.

Nos interim, quos DEUS nullo quidem meritorum ſuffragio voluit ſuorum myſteriorum diſpenſatores præſidere Eccleſiæ, quam acquiſivit ſanguine ſuo, de ejus miſericordia confiſi, ſanctiſſimis Prædeceſſorum noſtrorum veſtigiis inhærentes, eorúmque ſanctum inſtitutum tenentes, de venerabilium Fratrum noſtrorum S. R. E. Cardinalium aſſenſu, univerſale, maximúmque Jubileum in hac ſacra Urbe a primis Veſperis Vigiliæ Nativitatis Sanctiſſimi Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti proxime futuræ incipiendum, & per totum ejuſdem prænarrati anni M. DC. L. Deo dante proſequendum, auctoritate Dei Omnipotentis, ac Beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli, ac noſtrâ, maximâ & inenarrabili noſtri cordis jubilatione ad ipſius omnipotentis Dei gloriam, ſanctæ Eccleſiæ exaltationem, & tranquillitatem, hæreſum extirpationem, Catholicorum Principum concordiam, Chriſtianorúmque omnium populorum ſolatium, & ſanctificationem indicimus, promulgamus, & ſtatuimus.

Quâ Sanctiſſimâ Jubilei celebratione durante, omnibus utriuſque ſexûs Chriſti fidelibus b vere pœnitentibus & confeſſis, qui BB. Apoſtolorum Petri & Pauli Baſilicas, Lateran. quoque, ac ſanctæ Mariæ Majoris Almæ Urbis Eccleſias ſemel ſaltem in die per triginta continuos, aut intermiſſos dies, ſi Romani vel incolæ Urbis fuerint, ſeu per quindecim dies, ſi fuerint peregrini, aut aliàs externi, devote viſitaverint, & pro ipſorum fidelium, ac totius Chriſtiani populi ſalute, pace & concordiâ, pias ad Deum preces effuderint, pleniſſimam omnium peccatorum ſuorum indulgentiam, remiſſionem, ac veniam miſericorditer in Domino concedimus, impertimúrque.

c Et quoniam evenire poteſt, ut ex iis, qui hac de cauſa iter aggreſſi fuerint, vel ad Urbem ſe contulerint, aliqui in via, aut etiam in ipſa Urbe morbo, vel aliâ legitimâ cauſâ impediti, aut morte præventi, præfinito dierum numero non completo, ac ne quidem fortaſſe inchoato, præmiſſa exſequi, & dictas Baſilicas, & Eccleſias viſitare nequeant. Nos piæ, promptæque illorum voluntati, quantùm in Domino poſſumus, benignè favere cupientes, eoſdem verè pœnitentes & confeſſos prædictæ Indulgentiæ ac remiſſionis participes perinde fieri volumus, acſi dictas Baſilicas & Eccleſias, ut præfertur, à Nobis præſcriptas re-ipſa viſitâſſent.

d Vos autem venerabiles Fratres Noſtri, Patriarchæ, Primates, Archiepiſcopi, & Epiſcopi in partes ſolicitudinis noſtræ vocati, duces & paſtores populorum, lux mundi, & ſal terræ, capite tubas argenteas, quarum uſus eſt in Jubileo, id eſt, adhibete prædicationem verbi Dei, & annuntiate populis hoc gaudium, ut ſanctificentur, & Dei juvante gratiâ parati ſint ad ea cœleſtia dona capienda, quæ bonorum omnium Largitor DEI filius, dilectionis ſuæ per miniſterium humilitatis noſtræ præparavit; adducite fratres verbo

& exem-

& exemplo parvulos ad hujus chariſſima Matris ubera, qua eos per Evangelium in Chriſto genuit, adducite filios ad Patrem, oves ad Paſtorem ſummum, membra ad Caput, fideles ad fidei Petram, in qua omnis adificatio Catholica Eccleſia conſtructa conſurgit; adducite populum ad ſacram Romanam Eccleſiam, & ad glorioſos Principes terra Petrum, & Paulum, qui univerſum Mundum legem Domini docuerunt, & quorum fides, dignitas & auctoritas indigno etiam in harede non deficit.

Ad ſacras igitur Indulgentias, earúmque ſalutares fructus ipſo Jubilei anno Roma percipiendos vocate cœtum, convocate populum, ſanctificate Eccleſiam, docete oves fidei veſtra creditas, quia Advena & peregrini ſumus in hac vita, & Civitatem hic permanentem non habemus, ſed futuram inquirimus. Ideo quia breves ſunt dies hujus noſtra arumnoſa peregrinationis, & neſcimus, quâ horâ Paterfamilias & Sponſus Chriſtus venturus ſit. Idcirco vigilent, & lampades ardentes & plenas oleo charitatis & miſericordia geſtent in manibus, & feſtinent ingredi in illam requiem. Nam ſi unquam alias, nunc potiſſimùm ira, rixa, & contentiones, & inveterata odia dimittenda propter Chriſtum; nunc maximè ſervos decet miſereri conſervorum ſuorum, ut Dominus clementiſſimus etiam debitum dimittat eis; nunc pracipuè omnes carnis impuritates abluenda, ut templum Dei mundum ſit, & unusquiſque vas ſuum poſſideat in honore, & ſanctificatione, & portet Deum in corpore ſuo. Poſtremò furta, rapina, homicidia, & adulteria, & omnia peccata exterminanda, ut placetur ira Dei, & eos, qui Chriſtiano nomine gloriantur, agnoſcant verè Chriſtianos & imitatores Chriſti, & Sectatores bonorum operum.

c *Docete autem eos, quemadmodum ad ſalutares indulgentias conſequendas in animo contrito, & in Spiritu humilitatis aſſiduis orationibus & jejuniis, caeteriſque pietatis operibus ſeipſos praparare, atque exercere debeant, & qui ſubſtantias hujus mundi habent, aperiant viſcera ſua, & fratrum ſuorum pauperum inopiam ſublevent, pracipuè verò erga peregrinos Romam venientes miſericordes ſint, & ſanctam hoſpitalitatem DEO gratiſſimam, & quam vetuſtiſſimi illi Chriſtiani etiam inter perſecutionum fluctus diligentiſſimè coluerunt, ipſi quoque multâ cum charitate ſpiritûs renovent. Admonete etiam eos, cùm ſanctam peregrinationem ſuſceperint, quâ modeſtiâ, quâ devotione, quâ fraterna pacis obſervantiâ lucere eos oporteat, ut ſint Chriſti bonus odor in omni loco. Prabete autem vos ipſi fratres venerabiles, & omnis Clerus exemplum in primis bonorum operum, & formam gregis, ut veſtra virtutis & religionis, veluti ſale cateri condiantur, & omnem peccati putredinem abhorreant, ac denique omnes unanimes in uno ſpiritu Chriſtiana charitatis, atque in omni ſanctitate & juſtitiâ Deo ſerviamus. Hortamur quoque & rogamus in Domino chariſſimos in Chriſto filios noſtros Imperatorem, ac Reges, & Principes omnes Catholicos, ut quò plura, & magis illuſtria beneficia ab eo, per quem Reges regnant, acceperunt, tantò ardentiùs, ut par eſt, ad Dei gloriam procurandam, pio zelo excitentur, pracipuè verò venerabilium fratrum noſtrorum Epiſcoporum, & Superiorum Antiſtitum, paſtoralem ſedulitatem, ac vigilantiam adjuvent, & à ſuis Magiſtratibus, & Miniſtris adjuvari mandent, ut improborum licentia coërceatur, & bonorum ſtudia eorum regiâ ope & gratiâ foveantur, maximè autem erga peregrinos beneficentiam, & liberalitatem exerceant, curéntque, ut tutis incedant itineribus, & nulla hominum perditorum vexatione perturbentur, ſed Hoſpitalibus, Domibus, & publicis Hoſpitiis amanter excepti, & commeatu, & rebus ad vitam neceſſariis recreati, ſine ulla concuſſione, & injuria inſtitutum iter lati peragant, & cum gaudio in patriam revertantur. His enim Hoſtiis Reges potiſſimùm, & Principes Deum ſibi placabilem reddent, ut diu in terris felices vivant, & demum in aterna tabernacula recipiantur ab illis ipſis pauperibus, erga quos miſericordiam exercuerint, in quibus Chriſtus paſcitur, & nutritur.*

Ut verò praſentes litera ad omnium fidelium quibuſcunque locis exiſtentium notitiam faciliùs perveniant, volumus, earum exemplis etiam impreſſis, manu Notarii Publici ſubſcriptis, ac Perſona in dignitate Eccleſiaſticâ conſtituta Sigillo munitis, eandem prorſus fidem adhiberi, qua haberetur ipſis praſentibus, ſi exhibita forent & oſtenſa.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtra indictionis, promulgationis, conceſſionis, impartitionis, hortationis, rogationis, & voluntatis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praſumpſerit, indignationem Omnipotentis DEI, ac BB. Petri & Pauli Apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum. Datum Roma apud ſanctam Mariam Majorem, anno Incarnationis Dominica milleſimo ſexcenteſimo quadrageſimo nono, quarto nonas Maji, Pontificatûs noſtri anno quinto.

SVSPEN.

SUSPENSIO

Quarumcunque Indulgentiarum, durante anno univerſalis Jubilei 1650.

INNOCENTIUS

EPISCOPUS SERVUS SERVORUM DEI AD FUTURAM REI MEMORIAM.

CUM nos nuper ſancti Jubilei celebratio-
a nem à Vigilia a Nativitatis Domini no-
ſtri IESV Chriſti anni proximè venturi
inchoandam, & uſque ad finem ejuſdem anni du-
raturam, univerſo populo Chriſtiano, de venera-
bilium Fratrum Noſtrorum ſanctæ Romanæ Ec-
cleſiæ Cardinalium aſſenſu, indixerimus, ac om-
b nibus utriuſque ſexûs Chriſti fidelibus b verè
pœnitentibus & confeſſis, qui Beatorum Apoſto-
lorum Petri & Pauli Baſilicas, Lateranenſem quo-
que, & ſanctæ Mariæ Majoris Almæ Urbis Ec-
cleſias viſitarent; pleniſſimam omnium peccato-
rum ſuorum Indulgentiam, remiſſionem, & ve-
niam conceſſerimus, prout in noſtris nuper deſu-
per confectis literis pleniùs continetur.

c c Cupientes ut Chriſtianæ Nationes ex omni-
bus terrarum orbis locis in Alma Urbe noſtra, in
fidei ac religionis unitate congregatæ, eodem pie-
tatis ac devotionis ſpiritu Baſilicas & Eccleſias
prædictas, quo maximo fieri poterit concurſu, du-
rante eodem Jubileo viſitent, & frequentent:
multorum Romanorum Pontificum Prædeceſſo-
d rum noſtrorum exemplo adducti, d omnes, & ſin-
gulas Indulgentias, etiam perpetuas, & peccato-
e rum remiſſiones, e ac facultates, & indulta ab-
ſolvendi etiam à caſibus ſedi Apoſtolicæ reſerva-
tis, etiam in literis die Cœnæ Domini legi ſolitis,
f contentis, f quibuſvis Eccleſiis, Monaſteriis,
Hoſpitalibus, etiam Sancti Joannis Hieroſolymi-
tani, Domibus, Militiis, Ordinibus, etiam Men-
dicantium, Congregationibus, Confraternitati-
g bus, etiam laicorum, Univerſitatibus, & g piis lo-
cis, illorúmq; Ordinibus, Capitulis, Conventibus,
Magiſtris, Superioribus, & tam Sæcularibus,
quàm quorumvis etiam Mendicantium Ordi-
h num Regularibus Perſonis, h Coroniſq;, Granis,
Imaginibus, & Numiſmatibus ex metallo, ſeu
quacunque aliâ materiâ confectis, tam ſingulari-
ter, quàm univerſaliter, per quoſcunque Roma-
nos Pontifices Prædeceſſores Noſtros, ac etiam
i Nos, i etiam ad inſtantiam Imperatoris, Regum,
Reginarum, Ducum, & aliorum Principum,
aut ipſis etiam Imperatori, Regibus, Reginis, Du-
cibus, & Principibus, vel aliis quacunque aliâ
mundanâ, vel Eccleſiaſticâ dignitate, etiam ſpe-
ciali notâ dignâ fulgentibus, etiam ad inſtar Ju-
k bilei, aut aliàs quomodocunque, & k ex quibuſ-
vis cauſis, & occaſionibus ſub quibuſcunque te-
noribus & formis, ac l cum quibuſvis clauſulis l
& decretis, etiam motu proprio, & ex certa ſci-
entia, ac aliàs quomodolibet conceſſas, quorum
omnium tenores, formas, derogationes, & decre-
ta præſentibus pro expreſſis haberi volumus, A-
poſtolicâ auctoritate, de eorundem fratrum con-
ſilio & aſſenſu, ac Apoſtolicæ poteſtatis plenitu-
dine m ſuſpendimus, & ſuſpenſas eſſe declaramus; m
eáſque, & ea, eodem anno durante, nulli prodeſſe,
aut ſuffragari debere. Irritum quoque & inane
decernimus, ſi ſecus ſuper his à quoquam, quavis
auctoritate, ſcienter, vel n ignoranter contigerit n
attentari.

Quocirca per præſentes auctoritate Apoſtolicâ
præcipimus & mandamus o ne interim aliæ, o
quàm indicti à Nobis prædicti Jubilei Indulgen-
tiæ ſive publicè, ſive privatim, quovis prætextu,
ubivis locorum & gentium, ſub Excommunica-
tionis p eo ipſo incurrendæ, aliiſque arbitrio Or- p
dinariorum, infligendis pœnis publicentur, vel
nuncientur, aut in uſum demandentur.

q Non obſtantibus præmiſſis, ac Conſtitutio- q
nibus, & Ordinationibus Apoſtolicis, nec non Ec-
cleſiarum, Monaſteriorum, Conventuum, Ordi-
num, Congregationum, Hoſpitalium, Confra-
ternitatum, Univerſitatum, Collegiorum, & lo-
corum, aliorúmq; prædictorum r etiam juramen- r
to, Confirmatione Apoſtolicâ, vel quavis firmi-
tate aliâ roboratis ſtatutis, & conſuetudinibus,
privilegiis quoque, Exemptionibus, & indultis
Apoſtolicis, illis eorúmque Superioribus, & per-
ſonis, aliiſque quibuſcunque per eoſdem Roma-
nos Pontifices Prædeceſſores Noſtros ac Nos, &
dictam ſedem, ejúſq; Legatos s ſub quibuſcun- s
que tenoribus & formis, ac cum clauſulis, & de-
cretis, & t ex quibuſvis cauſis conceſſis, confir- t
matis, & innovatis.

u Quibus omnibus, etiamſi in illis caveatur ex- u
preſſe, quòd ſub ſimilibus, vel diſſimilibus ſuſpen-
ſionibus nequaquam comprehendantur, niſi de il-
lis ſpecialis, & individua mentio fiat, illis aliàs in
robore ſuo permanſuris, ad effectum præmiſſum,
hac vice duntaxat, ſpecialiter, & expreſſe dero-
gamus, cæteriſque contrariis quibuſcunque.

Et quia difficile nimis eſſet, præſentes quocun-
que, ubi illis opus fuerit, perferri, volumus earum
exemplis etiam impreſſis, Notarii publici manu,
& ſigillo perſonæ in dignitate Eccleſiaſticâ conſti-
tutæ obſignatis, eandem prorſus fidem in judicio,
& extra ubique locorum adhiberi, quæ adhibere-
tur præſentibus, ſi eſſent exhibitæ, vel oſtenſæ.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc pagi-
nam noſtræ ſuſpenſionis, declarationis, decreti,
præcepti, mandati, & voluntatis infringere, vel
ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc
attentare præſumpſerit, Indignationem Omnipo-
tentis DEI, ac BB. Apoſtolorum Petri & Pauli ſe
noverit incurſurum. Datum Romæ apud S.
Mariam Majorem, Anno Incarnationis
Do-

Digitized by Google

Dominicæ milleſimo ſexcenteſimo quadrageſimo nono, pridie Nonas Maji Pontificatûs Noſtri anno quinto.

IVBILEVM UNIVERSALE,

S. D. N. INNOCENTII Divinâ Providentiâ Papæ X. ad divinam opem implorandam.

INNOCENTIVS PAPA X.

Univerſis Chriſti fidelibus præſentes literas inſpecturis Salutem, & Apoſtolicam Benedictionem.

INter plurimas, eáſque graviſſimas curas Noſtri Pontificatûs illa continenter anxit, ac ſollicitum habuit Noſtrum animum, quâ latè aſpeximus aſſiduis bellorum motibus agitari, ac premi Chriſtianum orbem. Siquidem commiſerationem, & lacrymas jugiter poſcunt continuæ per tot jám annos populorum cædes, urbiúmque ſtrages, & tanta undique illata rebus ſacris damna, & Catholicæ religioni.

Adeóque ipſe Chriſtiani nominis hoſtis implacabilis Turcarum Tyrannus confidentior factus Chriſtianorum diſcordiis, vires, atque animos ſumit, ſtragémque & exitium minitatur Europæ univerſæ.

Et quamquam nos paſtorali Noſtro munere, ac paternâ erga omnes charitate, jam inde ab initio Noſtri Pontificatûs nullam humanam operam, quantum in nobis fuit, prætermiſimus rebus componendis & conciliandis, eámq; in dies adhibere
a *conamur,* a *divinam tamen opem in id implorandam. & cœleſte auxilium invocandum eſſe duximus; ut afflictioni corporum, & contritioni cordium aptas preces adjungentes, paratam in nos Dei iram placemus, & avertamus; propitiatur enim Dominus cunctis; qui in toto corde requirunt eum.*

b b *Hoc autem ut fructuoſiùs, & majori cum ſpiritûs ardore peragatur, ex veteri Eccleſiæ Romanæ omnium Matris & Magiſtræ more; in præſentibus neceſſitatibus ejuſdem Eccleſiæ theſauros, quorum diſpenſatores à DEO conſtituti ſumus, proferre & largiſſimè erogare decrevimus.*

Itaque ex parte Omnipotentis DEI Patris, & Filii, & Spiritûs ſancti, omnes & ſingulos utriuſque ſexûs Chriſti fideles tam in alma Vrbe noſtra, quam alibi, ubicunque locorum conſtitutos, Apoſtolicâ auctoritate paternè, enixéque requirimus, monemus, & in Domino adhortamur ad infra
ſcripta devotè peragendum, & implendum, c *&* c
ad Deum Salvatorem Noſtrum orandum, ut per viſcera miſericordiæ ſuæ fidem Catholicam protegere, ab hoſtium conatibus, & inſidiis defendere, hæreſim extirpare, Principibus Chriſtianis pacem, & veram concordiam donare, ac præcipuè præſentibus Eccleſiæ neceſſitatibus ſubvenire dignetur. Nos enim de Omnipotentis DEI miſericordiâ, ac Beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum ejus auctoritate confiſi, ex illa ligandi, atque ſolvendi poteſtate, quam nobis Dominus, meritis minimè ſuffragantibus contulit, univerſis & ſingulis Chriſti fidelibus in alma Vrbe prædicta degenti-
bus, qui d *ſolemnibus proceſſionibus, quas feriâ* d
quartâ ab Eccleſia S. Suſannæ ad Baſilicam S. Mariæ Majoris nuncupatæ, & feriâ ſextâ præſentis hebdomadæ ab Eccleſia Noſtri Archihoſpitalis in Saxia nuncupati, ad Baſilicam Principis Apoſtolorum de Vrbe, unà cum venerabilibus fratribus Noſtris S. R. E. Cardinalibus, Chriſtianorúmque Regum, & Principum apud Nos, & Apoſtolicam ſedem Oratoribus, omnibúſque Prælatis & proceribus, ac univerſo Clero & populo agemus, aut alteri ex proceſſionibus hujuſmodi inter-
fuerint, e *vel qui in eâdem, ſeu immediatè ſe-* e
quenti hebdomade dictas Baſilicas ſive Eccleſias ſaltem ſemel viſitaverint, ibique devotè ut ſuprà
DEVM oraverint, f *nec non feriâ quartâ, & ſex-* f
tâ ac Sabbatho ejuſdem, vel ſequentis hebdomadæ jejunaverint, atque peccata ſua confeſſi ſequenti
g *ſaltem die Dominico Sanctiſſimum Sacramen-* g
tum Euchariſtiæ reverenter ſumpſerint, & h *e-* h
leëmoſynas ad libitum, prout charitas ſingulis ſuggeſſerit, fecerint.

Cæteris verò omnibus, & ſingulis fidelibus extra Vrbem exiſtentibus, in quibuſvis civitatibus,
terris, & locis, qui i *proceſſioni ab Ordinariis loco-* i
rum vel eorum Vicariis, ſive Officialibus, vel de eorum mandato, & ipſis deficientibus, per eos, qui
ibi curam animarum exercent, k *primâ vel ſe-* k
cundâ hebdomadâ, poſtquam ad eorum notitiam hæ noſtræ literæ pervenerint, indicendæ & agendæ
interfuerint, l *vel Eccleſiam ſeu Eccleſias per eoſ-* l
dem deſignandas ſaltem ſemel viſitaverint, ibi-
que, ut ſuprà DEVM oraverint, m *ac feriâ quar-* m
tâ, ſextâ, & ſabbatho alterius ex duabus hebdomadis ab eiſdem deputandis jejunave-
rint, n *pariterque peccata ſua confeſſi, ac* n
SS. Communione refecti fuerint, o *& eleemo-* o
ſynas, ſimiliter pro arbitrio ſuo fecerint, p *pleniſſi-* p
mam omnium peccatorum ſuorum Indulgentiam, & remiſſionem, ſicut in anno Jubilei viſitantibus certas Eccleſias intra vel extra Vrbem concedi conſuevit, tenore præſentium concedimus & elargimur.

q *Navigantes verò, aut iter agentes, ut cùm* q
primùm ad ſua ſeſe domicilia receperint, ſuprà ſcriptis peractis, & loco interventûs in proceſſio-

 ne,

Digitized by Google

ne, viſitatâ Eccleſiâ Cathedrali, vel majore aut Parochiali loci ejuſdem domicilii, eandem Indulgentiam conſequi poſſint & valeant.

r r *Regularibus autem Perſonis utriuſque ſexûs, etiam in clauſtris perpetuò degentibus, nec non aliis quibuſcunque laicis, vel Eccleſiaſticis Sæcularibus, Regularibus, etiam in carcere ſeu captivitate exiſtentibus, vel aliquâ infirmitate, ſive alio quocunque impedimento detentis, qui ſuprà expreſſa, ſcil. jejunium, eleemoſynam, Eccleſiæq; ſeu Eccleſiarum viſitationem, ac interventum in proceſſione, & orationem, vel eorum aliqua præſtare nequiverint, ut illa Confeſſarius, quem, ut infrà, elegerint, eis in alia pietatis opera*
s s *commutare, vel in aliud proximum tempus prorogare poſſit, eáque injungere, quæ ipſi pœnitentes efficere poterunt, pariter concedimus & indulgemus.*

t t *Cupientes autem omnes Chriſti fideles participes fieri hujus pretioſiſſimi theſauri, univerſis & ſingulis utriuſque ſexûs tam laicis, quàm Eccleſiaſticis, ſæcularibus, & regularibus, & cujuſvis Ordinis, Congregationis, & Inſtituti licentiam concedimus, & facultatem damus, ut ſibi ad hunc effectum eligere poſſint quemcunque presbyterum Confeſſarium tam ſæcularem, quàm cujuſvis Or-*
u *dinis regularem, ex* u *approbatis à locorum Ordinariis, qui eos ab omnibus Excommunicationis, Suſpenſionis, & aliis Eccleſiaſticis ſententiis, & cenſuris, à jure, vel ab homine quavis cauſa latis ſeu inflictis, nec non ab omnibus peccatis, exceſſibus, criminibus & delictis, quantumvis gravibus*
x *& enormibus,* x *etiam locorum Ordinariis, ſive Nobis & ſedi Apoſtolicæ, etiam in literis die Cœnæ Domini legi ſolitis contentis, & aliàs per quaſcunque noſtras, aut Romanorum Pontificum Prædeceſſorum Noſtrorum Conſtitutiones, quarum tenores præſentibus haberi volumus pro expreſ-*
y *ſis, quomodocunque reſervatis,* y *in foro Conſcientiæ, & hac vice tantùm, non tamen à crimine*
z *hæreſis, abſolvere, & liberare valeant,* z *& inſuper vota quæcunque (Religionis & Caſtitatis exceptis) in alia pia, & ſalutaria opera commutare, injunctâ tamen eis, & eorum cuilibet in ſupradictis omnibus caſibus, pœnitentia ſalutari, aliiſque ejuſdem Confeſſarii arbitrio injungendis.*

aa aa *Quapropter tenore præſentium in virtute ſanctæ Obedientiæ diſtrictè præcipimus, atque mandamus omnibus, & quibuſcunque venerabilibus fratribus, Patriarchis, Archiepiſcopis, Epiſcopis, & aliis Eccleſiarum Prælatis, ac quibuſcunque Ordinariis locorum, eorúmque vicariis*
bb *Officialibus,* bb *vel iis deficientibus, illis, qui curam animarum exercent, ut cùm præſentium literarum tranſumpta, aut exempla etiam impreſ-*
cc *ſa acceperint,* cc *illa ſtatim abſque ulla mora, retardatione, vel impedimento per ſuas Eccleſias & Diœceſes, Provincias, Civitates, oppida, terras, & loca publicent, & publicari faciant, ac Cleris &*
dd *populis ſibi ſubjectis* dd *ſolemnes proceſſiones & ſupplicationes indicant & celebrent, Eccleſiámque ſeu Eccleſias viſitandas deſignent.*

ee *Non intendimus autem per præſentes ſuper* ee
aliqua irregularitate publicâ vel occultâ, notâ, defectu, incapacitate, ſeu inhabilitate, quoquo modo contractâ diſpenſare, vel aliquam facultatem tribuere diſpenſandi, ſeu habilitandi, & in priſtinum ſtatum reſtituendi, etiam in foro Conſcientiæ; neque etiam eaſdem præſentes, qui a Nobis & Apoſtolicâ ſede, vel ab aliquo Prælato ſeu Judice Eccleſiaſtico excommunicati, ſuſpenſi, interdicti, ſeu alias in ſententias & cenſuras incidiſſe declarati, vel publicè denuntiati fue-
rint, ff *niſi infra tempus celebrationis hujuſmodi* ff
Jubilei, ſatiſfecerint, aut cum partibus concordaverint, ullo modo ſuffragari poſſe aut debere.

gg *Non obſtantibus Conſtitutionibus & Ordi-* gg
nationibus Apoſtolicis, præſertim quibus facultas abſolvendi, in certis tunc expreſſis caſibus, ita Romano Pontifici pro tempore exiſtenti reſervatur, ut nec etiam ſimiles vel diſſimiles Jubilei, Indulgentiarum & facultatum hujuſmodi conceſſiones, niſi de illis expreſſa mentio aut ſpecialis derogatio fiat, cuiquam ſuffragari queant, nec non Regula Noſtra de non concedendis Indulgentiis ad
inſtar, hh *ac quorumcunque ordinum & congre-* hh
gationum, ſive inſtitutorum Regularium, etiam juramento, Confirmatione Apoſtolicâ, vel aliâ quavis firmitate roboratis ſtatutis, & conſuetudinibus, privilegiis quoque indultis, & literis Apoſtolicis eiſdem Ordinibus, Congregationibus, & Inſtitutis, illorúmque perſonis, quomodolibet conceſſis, approbatis, & innovatis. Quibus omnibus & ſingulis, etiamſi de illis, eorúmque totis tenoribus, ſpecialis ſpecifica & individua, non autem per Clauſulas generales idem importantes mentio, ſeu quævis alia expreſſio habenda, aut alia exquiſita forma ad hoc ſervanda foret, illorum tenores præſentibus pro ſufficienter expreſſis, ac formam eorum traditam pro ſervata habentes, hac vice ſpecialiter, nominatim & expreſſe ad effectum præſentium derogamus, cæteriſque contrariis quibuſcunque.

Ut autem præſentes Noſtræ, quæ ad ſingula loca deferri non poſſunt, ad omnium notitiam faciliùs deveniant, volumus, ut earum præſentium tranſumptis, vel exemplis etiam impreſſis, manu alicujus Notarii publici ſubſcriptis, & ſigillo perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ munitis, ubique locorum & gentium eadem prorſus fides habeatur, quæ haberetur ipſis præſentibus, ſi forent exhibitæ vel oſtenſæ. Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem ſub Annulo Piſcatoris die 11. *Martii, Anno* 1648. *Pontificatûs Noſtri anno quarto.*

Hactenus verba Innocentii X. qui Undecimum donavit galero Cardinalitio, digniſſimum, ſanè & illo, & triplici coronâ, & quem loquentem audiamus, alloquentem nos omnes auſcultemus, affatur autem hunc in modum.

Ad

Digitized by Google

AD ſupremi Apoſtolatûs faſtigium (licet immeriti) inſcrutabili divinæ providentiæ arcano evecti, dum impoſiti Nobis gravitatem oneris, cum collum humiliter ſupponere Deo vocanti parendi Nos adegit neceſſitas, viriúmque noſtrarum imbecillitatem, tum luctuoſum Chriſtianæ Reipublicæ ſtatum ſeriâ animi intentione conſideramus, toti contremiſcimus, & obverſantem mentis noſtræ oculis curarum pontificiarum molem, quam actuoſo experimento in hoc Pontificatûs noſtri primordio jam delibavimus, contuentes ingenti pavore concutimur, ne in altitudinem maris delati ſurgentibus undique tempeſtatûm procellis obruamur. Fervet enim grave, atróxque inter Principes Chriſtianos bellum, quod florentiſſimas Chriſtiani Orbis provincias cædibus, ruinis, excidiis, & vaſtationibus complet, omniáque ſacra, ac profana miſcet. Sancta Dei Eccleſia tot hæreſibus, & in Religione diſſidiis lacera, multorúmque filiorum ſuorum a ſalutari Chriſti normâ multipliciter deviantium vitiis, fœda facta eſt, quaſi vidua plorans in nocte, & lachrima ejus in maxillis ejus; ut meritò exclamare poſſimus cum Propheta: Quomodo obſcuratum eſt aurum, mutatus eſt color optimus, diſperſi ſunt lapides ſanctuarii in capite omnium platearum? Hæc Nos dies, noctéſque in amaritudine animæ noſtræ cogitantes manus noſtras cum lacrymis, & ſuſpiriis attollimus ad Dominum, eúmque toto cordis affectu rogamus, ut ſuperexaltet miſericordia judicium, & qui longanimi patientiâ homines ad pœnitentiam vocat, det eis benignus ſalutarium lacrymarum fontem, quo peccata ſua multa, & gravia, quibus tot mala ſibi accerſiverunt, abluant, eique reconciliati per viam mandatorum ejus ambulent, ac paternam charitatem noſtram de eorum ſalute ſolicitam laudabilibus ſuis de virtute in virtutem progreſſibus ſolentur; Nobis verò adſit potenti gratiæ ſuæ auxilio, quo creditum Nobis Apoſtolatûs officium ſalubriter exequi, omniáque conſilia & actiones noſtras ad ipſum dirigere, ac Principes Chriſtianos in priſtinæ charitatis compagem reſtituere, eorúmque conſilia, & vires ad Chriſtiani nominis tutelam contra communem illius hoſtem unire, atque indiſſolubili vinculo ſociare valeamus. Id ipſum & vos, quibus paſtoralem ſolicitudinem impendere jam cœpimus, & poſthac, quantum divina bonitas dederit, impenſuri ſumus, ſociatis Nobis cum precibus agere oportet. Adeamus itaque cum fiducia ad thronum gratiæ, & depoſito per veram pœnitentiam peccatorum pondere, obſecrationibus, jejuniis, eleemoſynis, aliiſque pietatis operibus operam demus, divinámque miſericordiam ſupplici, concordique humilitate invocemus, ut Pater luminum, à quo omne datum optimum, & omne donum perfectum deſcendit, det Nobis ſedium ſuarum aſſiſtricem ſapientiam, qua commiſſum Nobis Dominicum gregem feliciter regere, ac verbo, & exemplo ſalubriter paſcere poſſimus, ut cum illo ad vitæ æternæ gloriam pervenire mereamur. Et quia præcipua paſtoralis noſtri muneris partes ſunt, omnibus Eccleſiis, quarum Nobis divinitus commiſſa eſt ſolicitudo, idoneos præſules conſtituere, conjunctis precibus divinam majeſtatem precemur, ut Paſtor æternus, qui vicariam ſui poteſtatem in terris humilitati noſtræ concedere dignatus eſt, tales Nobis tribuat (conſpirantibus etiam in id ipſum illorum Principum religioſis ſtudiis, quibus ex hujus Sanctæ Sedis Apoſtolicæ gratiâ perſonas idoneas ad Eccleſias paſtoribus viduatas nominandi, vel præſentandi facultas conceſſa eſt, aut quorum pro ejuſmodi perſonis ſupplicantium preces eadem Sedes exaudire conſuevit) Eccleſiis univerſis paſtores præficere, qui & ipſi facti forma gregis populum ſuæ curæ creditum non ſolùm doctrinâ verbi, ſed etiam exemplo boni operis proſperè dirigant, & Eccleſias ſibi commiſſas uberibus pietatis incrementis locupletent; Antiſtites autem Catholici in partem ſoliciudinis noſtræ vocati in hoc omni ſtudio incumbant, ut eos conſtituant Ordinis Eccleſiaſtici miniſtros, præſertim animarum rectores, qui munus ſuum digne impleant, & vivos lapides in ædificium cœleſtis Jeruſalem præparare ſtudeant: Monachi quoque, aliiſque religioſi, & Sanctimoniales ita in conſpectu Domini ambulent, ut bonus Chriſti odor, de bona eorum converſatione fragrans, Sanctam Matrem Eccleſiam recreet, quæ aliorum etiam filiorum ſuorum in virginali, viduali, conjugalique caſtitate Deo ſervientium felici progreſſu lætetur. Oremus unanimiter, ut Deus pacis Principes Chriſtianos inter ſe uniat, Turcarum, aliorúmque infidelium vires, & conſi[illegible]a conterat, & diſſipet, hæreticos, & Schiſmaticos ad Catholicæ fidei veritatem, Eccleſiǽque unitatem reducat, Eccleſiámque ipſam in hoc ſæculo militantem protegere, victricémque præſtare, & cœleſtibus triumphis donare dignetur. Hæc autem, ut ferventiori charitate, majoríque fructu fiant, priſcum Romanorum Pontificum prædeceſſorum noſtrorum morem ſequentes, Eccleſiæ theſauros diſpenſationi noſtræ creditos proferre, & liberali manu erogare decrevimus. Itaque de omnipotentis miſericordia, &c.

Hoc verborum graviſſimorum contextu nos allocutus hæres S. Petri (ut ſe ipſum Leo Magnus compellavit annis abhinc mille ducentis, & quinquaginta circiter,) ſubjungit ea, quæ in Bulla Innocentii X. à lit. c. uſque ad calcem continentur, pauculis omnino, ut jam monui, mutatis.

DE JUBILEI NATURA ET ACCIDENTIBUS

CAPUT I.

Jubilei Etymon, Significatum, Definitio.

SUMMARIUM.

Jubilei Etymon, & Significatum. 1.
Favores. 2.
Peculiare quid de Compoſtellano. Ibid.
Deſcriptio Jubilei. 3.
Quid intelligatur nomine Jubilei abſolutè prolato? 4.
Singulariter à nonnullis Recentioribus. Ibid.
Proponitur, & ſolvitur argumentum contra definitionem Jubilei. 5.

Quæſt. I. *Quodeſt Jubilei Etymon, & Significatum?*

1 RESP Hoc nomen *Jubilaum*, *Jubileum*, *Jubilaus*, *Joboleum*, *Iobileum* (ita enim ſcribunt alii, atque alii, Theologi, antiquioribus Pontificibus ferè ſcribentibus *Iubilaum*, recentioribus *Iubileum*) ſignificabat apud Hebræos annum remiſſionis, quo ſc. cuivis ſuæ poſſeſſiones, domus, agri, vineæ, &c. quas per hypothecam, venditionem, &c. à ſe alienaverat; item mancipia ſuæ libertati, & quidem ſine pretio reſtituebantur; quo etiam anno terra non colebatur, ſed veſcebantur Judæi iis, quæ partim ex ſuperiorib. annis comparſerant, partim quæ terra illo anno ſponte, & ſine cultura proferebat, ut videre eſt Lev. 25. ubi inter alia *v.* 10. datur Hebræis hoc præceptum: *Sanctificabiſq; annum quinquageſimum, & vocabis remiſſionem cunctis habitatoribus terra, ipſe eſt enim Iubileus.* Quam quidem vocem derivant alii cum Sanctarello *Tr. de Iubileo. c.* 1. *dub.* 1. ab Hebræo *Iubal*, quod *producere* ſignificat: nam illo anno, ut dixi, terra producebat fructus ſine labore. Alii cum Lirano, & Turrecrematâ apud Navarr. comment. de *indulg. & jubil. not.* 1. *n.* 2. derivant ab alia voce Hebræa *Iobel.* quæ buccinam ſignificabat; buccinam, inquam, cujus ſonitu indicebatur *Iubileus*, ut videre eſt apud Navarr. *l. c.* qui proinde *n.* 9. ait, rectiùs pronunciari *Iobileus*, quam *Iubileum*, & rectiſſimè *Iobeleum.* Ego cum Ribera *l.* 5. *de Templo c.* 24. in fine dico: *quoniam conſuetudo obtinuit, vt Iubileus dicatur, ſcientiam nobis reſervemus* (quod ſcil. rectiùs dicatur Jobeleus) *uſum populo relinquamus*, vide Benzon. *de Iubileo l.* 1. *c.* 1. de Ann. Jub. Judæor. & *c.* 4. *ac* 5. de etym. hujus nominis differentem.

Quia verò annus ille quinquageſimus erat, ut dixi, annus remiſſionis; fiunt autem apud Chriſtianos certis quibuſdam annis, valde magnæ & ſolennes peccatorum remiſſiones, idcirco illi anni rectè vocantur *Iubilei*; rectè quoq; nominantur Anni *Sancti*, eò quòd iis durantib⁹ ſanctiſſima pietatis opera certatim edantur. Sanctarel. *l. c. dub.* 2.

2. Hoc ipſum Jubilei nomen tranſlatum eſt ad illas indulgentias plenarias, quas Summi Pontifices annis incertis, & prout Eccleſiæ neceſſitates exigere vidĕtur, Chriſtianis omnib⁹ impertiuntur cum variis gratiis; ita ut indulgentia plenaria, quæ in ampliſſima forma conceditur, Jubileus vocetur. Filliucius *Tr.* 8. *n.* 249. & 263. & Palaus *Tr.* 24. *diſput. un.* §. 1. Unde Innocent. X. illam indulgentiam, quam An. 1648. conceſſit cum favoribus, quos jam jam enumerabo, appellat Jubileum. Nec facilè reperies Bullam, in qua Pontifex dicat, ſe concedere Jubileum, & non ſimul concedat ſaltem tacitè facultates mox indicandas.

Excipe in primis Jubileum Compoſtellanum ab Alexandro tertio conceſſum viſitantibus eccleſiam S. Iacobi aliquo die illius anni, quo in Dominicum diem cadit feſtum dicti Apoſtoli. Etenim Pontifex præter indulgentiam exprimit ſolam poteſtatem eligendi Confeſſarium, qui à Caſibus Apoſtolicæ Sedi reſervatis abſolvat, non factâ ullâ mentione votorum commutationis. Excipe deinde bullam, quæ anno immediatè ſequente Annum Sanctum diverſis diœceſibus impertitur, per extenſionem, ipſum Jubileum Romanum: etenim illud Breve non dat poteſtatem commutandi vota, ſed ſolùm abſolvendi à reſervatis, vt videbimus *c.* 50. Excipe præterea bullam Urbani VIII. de Anno 1640. in cujus poſteriore parte concedit exteris unà cum Jubileo jus circa abſolutionem, & commutationem, non autem in prima Romanis, & ideo in ſola poſteriore, quia in hac exigit plura opera, quàm à Romanis in priore. Excipe denique ipſum Jubileum Anni Sancti; eſt enim probabile, per illum non fuiſſe obtentam niſi indulgentiam, ſicuti videbimus infrà *cap.* 49.

3 Quæſt. II. *Quomodo definiendum eſt Iubileũ?*

RESP. Poſſumus cum Auſonio Noctinot in Summa Dianæ v. *Jubileum*, n. 1. ita deſcribere Jubileum: *Jubileum eſt indultum Pontificis, ad excitandam fidelium devotionem emanare ſolitum Indulgentiam plenariam, & magna privilegia, certa opera in Brevi praſcripta praſtantibus concedens.* Vel cum Lezana in ſumma *Quæſt. Reg. Tom* 3. *V. Jubileum* à n. 1. hoc modo: *Iubileum èſt Indulgentia plenaria à Summo Pontifice conceſſa viſitantibus certas Eccleſias, ac certa pia opera facientib⁹ cum facultatibus circa abſo-*

abſolutionem à caſib. reſervatis, cenſuris, & commutationem in votis. Ita etiam ferè deſcribit, & ad rationem Jubilei non minùs requirit Suarez *diſp.* 50. *ſect.* 4. *n.* 8. addens, uſitata, & adæquata ſignificatione hujus vocis in rigore comprehendi illa quatuor, quæ in hac deſcriptione indicantur. *tom.* 4. *in* 3. *par.*

4 Quæſt. III. *An igitur nomine* Jubilei *abſolutè prolato intelligitur ille triplex favor, qui præter indulgentiam in ſecunda definitione* Jubilei *indicatur?*

RESP, Quandoquidem, ut dixi, vix reperio ullam Bullam, quæ concedat abſolutè Jubileum, & non ſimul illam triplicem facultatem, idcirco, ſi quo caſu fieret, ut aliquis Pontifex diceret abſolutè, ſe alicui Communitati concedere Jubileum, cenſeo illam Communitatem poſſe, hoc ipſo ſibi prudenter perſuadere, ſe præter indulgentiam plenariam habere poteſtatem eligendi Confeſſarium, qui à cenſuris & reſervatis caſibus omnibus abſolveret, & vota commutaret. Ratio eſt, tùm quia verba intelligenda ſunt, ut communiter intelliguntur, & uſurpantur, cap. *Ex literis*, de Sponſalibus. l. *Labeo*, ff. de ſupellect. leg. Atqui verbum. *Jubilei* abſolutè ſumptum accipitur communiter, pro gratia complectente triplicem favorem indicatum; tum quia in definitione Jubilei, quam attuli, ponitur triplex ille favor, teſtatúrque Lezana, ſe eam definitionem deſumpſiſſe ex communi doctrina Doctorum, tum denique, quia Sanctarellus *cap.* 7, & 8. & Palaus §. 1. *n.* 7. cum aliis pluribus abſolutè docent, in Jubileis etiam extra An. Sanctum, fieri poteſtatem abſolvendi ab omnibus reſervatis, & vota commutandi; atq; etiam ita, me citato, tenet P. Andr. Mohr minorita in venuſto libello de Indulgentia Portiunculæ. *fol.* 62. *n.* 10.

Vide Emmanuelem Rodr. *qq. Reg. Tom.* 1. *q.* 87. & Hier. Rodr. *q.* 77. *n.* 50. indulgentiam Portiunculæ, de qua diſſeremus *tr. ſeq.* ideo negantes eſſe Jubileum, quòd ei non ſit annexa poteſtas in reſervata, inque vota. Quapropter non aſſentimur Patri Quintanaduennæ in Appendice ad ſua ſingularia, quatenus tum in præfatione *n.* 3. abſolutè ſcribit, Jubileum idem eſſe, ac Indulgentiam plenariam, vel pleniſſimam, tum in tota illa Appendice complectente novem tractatus de totidem celebrioribus indulgentiis plenariis, ubi omnes illas perpetuò afficit nomine Jubilei. Ex quo intelliges, eſſe cum aliqua modificatione accipiendum, quod tradit Suarez. *To.* 5. *in* 3. *part. diſp.* 7. *ſect.* 5. *n.* 9. videlicet voce *Jubilei* abſolutè prolatâ non deſignari per ſe, & communiter plus, quàm indulgentiam plenariam, cùm idem Doctor alibi ſequatur loquendi modum communem. Certè ætate ipſius quoque Patris Suarez bullæ, quæ expreſſè concedebant Jubilea, largiebantur, ſemper expreſſè pluſquam indulgentiam (excipio bullam Anni Sancti, 1600) plenariam, ut videre eſt tum ſingulariter in Bulla Sacratiſſimo Ordini Ciſtertienſi impertitâ à Sixto IV. ex parte relatâ à Reverendiſſimo Domino Bernardino Abbate Lucellenſi, & Mulbrunenſi, in Concinna Epitome *Faſtorum Lucellenſium fol.* 83. *tum* in Bullis Sixti V. Gregorii V. & Clementis VIII. ſub quibus Pontificibus meditabatur, ſcribebátque Tomum quintum approbatum ab ejus Provinciali A. 1599. ideóque illâ Patris Suarezii ætate, perinde atque hac noſtrâ, quando Chriſtiani, ſaltem extra Hiſpaniam, intelligebant, emanâſſe bullam Jubilarem, apprehendebant multò plus, quàm indulgentiam plenariam; ſiquidem omnes propemodum Chriſtiani non analphabeti nôrunt, plurimas plenarias indulgentias impertiri Confratribus variarum Congregationum, quas nunquam audiêre nominari Jubilea. Sed & ipſemet P. Suarez, ut vidimus *n.* 2. ad rationem Jubilei requirit illa quatuor, quæ *ibid.* protulimus ex Lezana: Quapropter P. Palaus *Tr.* 14. *punct.* 12. §. 1. *n.* 3. Sic rotundè ſcribit: *Differentia inter* Jubileum, *& Indulgentiam ea eſt, teſte communi ſententia, ut* Jubileus *ultra Indulgentiam plenariam aliquas facultates contineat tum abſolvendi à reſervatis, tum diſpenſandi vota, & ſimilia.* Hanc ob rem tradit ipſemet Suarez *Tom.* 4. *in* 3. *part. diſp.* 20. *ſect.* 4. *n.* 8. hanc doctrinam practicam: „Advertere debent, qui denuntiant, vel prædicant indulgentias, ne ſimplicem indulgentiam plenariam, nomine Jubilei pronuncient, ne fortaſſe aliqui decipiantur, putantes, non tantùm propriam indulgentiam, ſed alios favores, ſeu privilegia eis concedi, quia *nomen* Jubilei *juxta uſitatam & adæquatam ſignificationem hæc omnia in rigore complectitur.* Ita Suarez.

5 Nec obſtat noſtræ doctrinæ, tum quòd in quibuſdam Jubileis, ut vidimus *n.* 2. non impertiantur omnes illi quatuor favores, ſed tantùm aliqui eorum, tum quòd in Romano probabiliter non fiat ulla largitio, quàm indulgentiæ plenariæ, ſeu pleniſſimæ.

Reſpondeo enim in primis habere me ad manum, dum paro tertium hunc Tractatum, ultra triginta bullas diverſorum Jubileorum: at in nullius harum Rubrica, ſeu titulo ponitur nomen *Jubileum*, quin poſtea ſequatur impertitio quadruplicis, aut certè triplicis (ut in Jubileo, de quo infrà *cap.* 50.) favoris ſuprà numerati. Excipio unicam, ſcil. communem, hoc & ſuperiore ſæculo, qua indicitur Jubileum anni Sancti, in quo fateor, non fieri ullam mentionem, niſi indulgentiæ pleniſſimæ. At in primis eſt adhuc ſub judice lis, an non implicitè involvantur illi favores quadruplices, ſicuti declarabimus *Cap. Quadrageſimo octavo.* Deinde eſto reverà non includatur reipſa plus in ea, quàm in indulgentia propriè dicta, attamen illa unica bulla nullo modo impedit, quò minus & Jubi-

Digitized by Google

leum definiatur eo modo,quo nos definivimus *n.* 3. ex Lezana,fatente,illam deſcriptionem fabricatam eſſe ex communi ſenſu Doctorum, & intellecto nomine Jubilei concipimus illos favores. Etenim definitiones morales non debent comprehendere omnes omnino caſus, argument. *leg. Omnis definitio ff. de reg. jur.* & apprehenſio alicujus ſignificati cenſetur recta, quando eſt conformis communi apprehenſioni, ſiquidem ex communi uſu verba exaudiri oportet. text. *leg. Labeo. ff. de ſupell. leg.* Adhæc verba Principis, præſertim continentia merum favorem non ſunt intelligenda juxta raram, diminutámque ſignificationem ſed juxta communem, & adæquatam. *cit. leg. Labeo* & l. *Beneficium. ff. de conſtit. principum & cap. Odia de reg. jur. in 6.* Atqui Jubileum, teſte ipſomet P. Suarez, juxta communem, & adæquatam ſignificationem comprehendit illa quatuor, ſcil. indulgentiam, abſolutionem à reſervatis: abſolutionem à Cenſuris, & Votorum commutationem permiſſas. Utrùm vox *Jubileum*, ponatur in Rubrica Compoſtellani, ignoro, quia P. Palaus *cit. punct.* 12. §. 2. non refert totam Bullam. Certè ea tacetur in Rubrica bullæ, deſcribendæ infrà *cap. ult.* qua, ut dixi, conſuevit anno poſt Annum Sanctum extendi ad varios Epiſcopatus ipſum Jubileum Anni Sancti. At nihilominùs conceduntur tres priores ex indicatis paulò antè quatuor favoribus, ſicut & Compoſtellano. Quapropter eſt mihi probabiliſſimũ, non extare ullam, præter illam Anni Sancti Bullam, in qua Pontifex diſertè affirmet, ſe huic, aut illi communitati, totíve Eccleſiæ concedere Jubileum, in quo non adjiciatur indulgentiæ plenariæ ſaltem duplex favor, ſi nõ triplex.

CAPUT II.

Diviſio, Antiquitas, Auctor, & Cæremoniæ Jubilei.

SUMMARIUM.

Quotuplex ſit Jubileum? 6.
Quàm antiquus ſit mos celebrandi Jubilei? 7.
Quando cæperit celebrari quovis anno centeſimo? Ibid.
Quando quovis quinquageſimo anno? Ibid.
Et quovis trigeſimo tertio? 8.
Quando quovis vigeſimo quinto? Ibid.
Qui Pontifices ita indixerint? Ibid.
Solus Pontifex ſummus largitur Iubileum? 9.
Memorabiliora de cæremoniis Anni Sancti recenſentur. 10.
Porta Sancta unde dicta? Ibid.
Quando & quomodo ea claudatur? Ibid.

6. Quæſt. IV. *Quotuplex eſt Jubileum?*

RESP. Triplex à Palao *Tract.* 24. *diſp. un.* nominatur Romanum, quod Romæ Anno Sancto celebratur: Compoſtellanum, quod Compoſtellæ toto illo anno, quo feſtum S. Jacobi Apoſtoli occurrit in Dominica, peragitur, & obtinetur à peregrinis: & Extraordinarium, quod extra Annum Sanctum, ob peculiares, graveſque cauſas indici ſolet. Ego conformiter dictis in Præfatione, utque tuear Nomenclaturam *Quintuplicis* Jubilei, jungam Romano, & Extraordinario Tertium pro monialibus, de quo infrà *cap. 6.* Quartum pro illis Epiſcopatibus, ad quos extenſum fuit Jubileum Romanum cum clauſulis à nemine hactenus explicatis, explicandis autem infrà *cap. 50.* Si Conſtitutionem quam Clemens X. ipſo Anno Sancto edidit pro Regularib⁹ Apoſtatis, quámque non perfunctoriè explanabo *cit. cap. 6.* velis nomine Jubilei (dat ſanè Apoſtatis cauſam honeſtiſſimi jubili) decorare, orietur nuncupatio *Quintuplicis* Jubilei, quam & indidi. Differt autem Jubileum propriè & rigidè dictum ab Indulgentia plenaria, & pleniſſima in hoc, quòd includat Indulgentiam plenariam; ſeu pleniſſimam (hæc enim duo vocabula idem ſignificant) & prætereà facultates in deſcriptione indicatas. Suarez *Tom.* 4. *in* 3. *part. diſ.* 50. *ſect.* 4. *n.* 8. & Lezana *Tom.* 3. *verb. Jubileum n.* 1. ex cõmuni Doctorum. Unde monet Suarez *l. cit.* & Palaus §. 1. *n.* 3. ne, qui Indulgentias promulgant, ſimplicem Indulgentiam plenariam nomine Jubilei pronuntient, ne fortè auditores falsò exiſtiment, dari plus quàm ipſam Indulgentiam.

Quæſt. V. *Quam antiquus eſt mos apud Chriſtianos celebrandi Jubilei?* 7

RESP. I. Etſi Polydorus Virgilius, aliique nonnulli cenſeant, Anni Jubilei inchoationem & inſtitutionem deberi Bonifacio VIII. à quo certum eſt ex Extrau. *Antiquorum, de Pœnit. & remiſſ.* inſtitutum fuiſſe Jubileum anno Domini 1300. attamen dubitari non debet, quin etiam ante ea tempora fuerit celebratus Jubileus, ut oſtendunt Navarrus *de Jubilæo not.* 1. & Benzonius *l.* 3. *c.* 4. cum aliis, quos ſecutus Palaus §. 1. principium Jubilei refert ad tempora Apoſtolorum Petri & Pauli. Innocentius X. in Bulla inſtantis Jubilei *lit. a.* de initio Jubilei loquitur ſub disjunctione.

II. Itaque idem Bonifacius VIII. ſuorum Prædeceſſorum exemplum ſecutus, editâ Bullâ ſanxit, ut ſingulis ſæculis, ſeu centeſimo quoque anno celebraretur Jubileus; & qui indulgentiam plenariam conſequi vellent, Romam ſeſe Anno Jubileo conferrent.

III. Quia tamen infiniti propè homines extinguebantur, antequam anni centeſimi primus dies illuceſceret, idcirco Clemens VI à multis rogatus, edidit Extrau: *Unigenitus*, decrevitque ut quinquageſimo quoque anno id fieret, quod Bonifacius centeſimo faciendum conſtituerat, primúſque illam Indulgentiam, quam alii Pontifices vocabant Pleniſſimam, vocavit Jubileum. Ita teſtatur Sanctarellus *c.* 1. *d.* 3.

d. 3. Itaque anno 1350. fuit primâ vice Jubileus quinquaginta annis anticipatus.

8 IV. Urbanus VI. creatus Pontifex anno 1378. inſtituit, ut ob memoriam annorum triginta trium, quibus Chriſtus Dominus in terris vixit, Jubileus celebraretur quovis anno trigeſimo tertio. Benzonius *l.* 3. *c.* 6. & Sanctarellus *c.* 1. *dub.* 3. Denique quò omnis ætas tanti theſauri particeps efficeretur, ſtatuit Paulus II. anno 1470. ut inpoſterũ Jubileus perageretur anno quolibet vigeſimo quinto, ſicuti videre eſt in Bulla quæ incipit: *Ineffabilis Providentia.* in qua idem Pontifex refert, quinam Pontifices fuerint Clementis VI. & Urbani VI. inſtitutum ſecuti, & ob quas cauſas hæc mutatio facta. Porrò poſt Paulum II. indixerunt Jubileos Annos Sixtus IV. pro anno 1475. Alexander VI. pro anno 1500. Clemens VII. pro anno 1525. Julius III. pro 1550. Gregorius XIII. pro 1575. cujus hac de re Bullam verborum, clauſularum, & ſententiarum nitore, cohærentiâ, & gravitate inſignem refert, utilibúſque Gloſſis illuſtrat Navarrus not. 31. Clemens VIII. Patrum memoriâ indixit illum, qui annum ſæcularem 1600. condecoravit. Antepenultimi, quem ſuâ Romam profectione, & pietate illuſtravit Sereniſſimus Archidux Auſtriæ Leopoldus, nos participes effecit Urbanus VIII. Anno 1625. Innocentius X. die 13. Maji, Anno 1649. publicavit illum eo modo, quem exprimit Bulla deſcripta initio hujus Tractatus.

Poſtremò Clemens X. largitus eſt die 23. itidem Maji Anni MDCLXXIV. pro anno MDC LXXV. conſimilem Innocentiano, quem honoravit ſuâ præſentiâ ſereniſſimi Comitis Palatini Rheni, Ducis Neoburgici filius Primogenitus, Princeps indolis ad ſumma natæ.

9 Quæſt. VI. *Quis largiendi Jubilei jus habet?*

RESP. Solus Summus Pontifex. Patet tum ex perpetua praxi; tum inde, quòd nullus inferior Papa poſſit impertiri aut Indulgentiam plenariam cap. *Cùm ex eo, de pœnit. & remiſſ.* aut reliquos favores, argum. c. *Dilectus de tempore ordin.* junctâ gloſſâ. *V. Permiſſa.*

Quæſt. VII. *Quænam de Cæremoniis Jubilei Romani, ſeu Anni Sancti commemoranda hîc videntur?*

10 RESP. In gratiam Lectoris rerum ſacrarum curioſi, videtur hîc referenda pars eorum, quæ partim Benzon. *lib.* 3. & 4. diverſis capitibus, partim ex eo Sanctarellus *c.* 2. conſcripſit, partim ego ex Urbe accepi.

I. Imminente Anno Sancto, die Aſcenſionis Domini ante annum Sanctum maximo apparatu in D. Petri æde poſt Evangelium, teſte Sanctarello, recitatur publicè Pontificis Diploma de proximi Anni Jubileo. At anno 1649. fuit bis publicatum, ſcilicet ſemel ante, & ſemel poſt Miſſam ſolennem, ab Eminentiſſimo D. Cardinale Spada, præſente Innoc. X. decantatam: primâ vice ex porticu ad portam templi pro Romanis: alterâ de Summitate frontiſpicij ejuſdem templi pro reliquo Orbe Chriſtiano.

II. In Vigilia Nativitatis Domini, inſtituitur manè ſupplicatio celeberrima, cui intereſt Summus Pontifex cum omnium Principum Legatis, Cardinalibus, Prælatis, &c. Poſt meridiem Pontifex è Sacello Palatii ſe confert ad Eccleſiam S. Petri, æquè ac reliquæ, clauſam; hujus portam muratam; quæ dici ſolet *Porta Sancta*, ter ipſe malleo argenteo percutit, Summus Pœnitentiarius bis; tum à fabris murariis disjicitur murus foribus S. Petri oppanſus; cujus omnes lapides ac cæmentum, magnâ devotione, rapiunt Populus Romanus, ac peregrini. Dein Pontifex templum ſubit, intereſtque veſperis, dum interim tres Cardinales portas S. Pauli, S. Joannis Lateranenſis, & S. Mariæ Majoris eodem ritu, quo Papa portam S. Petri, reſerant; nam hæ quatuor Eccleſiæ ex ritu ſatis antiquo debent viſitari ab iis, qui Romæ ſacri Jubilei compotes fieri cupiunt.

III. Porta illa, de qua locuti ſumus, ideò vocatur Sancta, quòd & qui per eam, ut decet, ingrediuntur, ſanctitatem ſeu gratiam divinam conſequantur, & dum ea clauditur, benedicantur lapides, calx & alia id genus.

IV. Ubi per totum annum hæ ſacræ ædes viſitatæ fuerunt, paucis ante redeuntem Domini Natalem diebus edicitur, portam Sanctam D. Petri clauſum iri in vigilia Nativitatis ejuſdem Domini, quod & fit poſt veſperas, quas præceſſit non minùs ſolennis è Palatio Apoſtolico ſupplicatio, quàm quando aperienda erat. Clauditur autem poſtquam ipſe Summus pontifex, & poſtmodum Summus pœnitentiarius in medium liminis ingreſſum ipſius portæ Sanctæ jecit calcem trullâ ſeu cochleari argenteo, ternóſque lapides poſuit, tum enim mox in altum latúmque murus erigitur, manétque integer, donec redeat alius Annus Sanctus.

V. Dum ſingulæ Portæ Sanctæ, partim ab ipſo Summo pontifice, partim à Cardinalibus ad id deſtinatis aperiuntur & clauduntur, certæ preces recitantur, quas refert Navarrus in fine Commentarii toties citandi, ubi etiam deſcribuntur cæremoniæ, quibus à Gregorio XIII. anno 1574. apertæ, & anno 1575. clauſæ fuerunt Portæ Sanctæ.

CAPUT III.

Quid generatim contineant, conferant, auferant, exigant Bulla Jubilei.

SUMMARIUM.

Quid contineant Bullæ Jubilei Anni Sancti? 11.
Quam extenſionem? Ibid.
Quid exhibeant bullæ Jubileorum Extraordinariorum? Ibid.
Quid conferant Jubilea? 12.

H 4 *Quid*

Digitized by Google

Quid auferant? Ibid.
Quid exigat Jubileum Anni Sancti? 13.
Quid Jubileum extra annum Sanctum. Ibid.
Differentia inter Jubilea hujus, & ſuperiorum Seculorum. Ibid.

Quæſt. IIX. *Quid generatim continent Bullæ, quibus Jubilæus promulgatur?*

11 RESP. I. Bullæ, quibus Jubileus Romanus indicitur, continent ſequentia. I. Indulgentiam plenariam, ad quam invitant omnes Chriſtianos imæ, ſummæque conditionis. II Auferunt vel ipſæ, vel potiùs aliæ mox poſt ipſas editæ, quaſdam gratias, & favores ſpirituales. III. Exigunt varia opera. IV. Mandant Prælatis, ut Anni Jubilei gratias ſuis ſubditis annuntient, edoceántque rationem iis potiundi. V. Rogatur Imperator, aliíque Principes, ut quâ poſſunt ratione Romipetas juvent. VI. Indulgentiam Anni Sancti extendunt ad illos, qui cœptum ad limina Apoſtolorum iter nequeunt perficere. VII. Eandem Indulgentiam, & alios favores Anni Sancti extendit Urbanus VIII. & Innocent X. Clemens per poſteriorem Bullam etiam ad Moniales, & alios quoſdam limina Apoſtolorum viſere non valentes. Hæc omnia reperies in Extrav. *Quemadmodum* de Pœnit. & Remiſſ. inque Bullis Gregorii XIII. apud Navarr. not. 32. Clementis VIII. apud Cherubinum Tom. 3. fol. 54. Urbani VIII. apud eundem. fol. 30. & 33. & in primâ Bullâ Innocentii & illâ, quam explicabimus infrà *cap. 6.* quibus adde Bullam Clementis X.

II. Bullæ extra Annum Sanctum continent I. Cauſam conceſſi Jubilei. II. Indulgentiæ largitionem. III. Certorum operum injunctionem. IV. Alios præter Indulgentiam favores.

12 Quæſt. IX. *Quid generatim conferunt, auferunt, injungunt Bullæ Jubilei?*

Reſp. I. Bullæ Jubilei Romani conferunt I. Indulgentiam pleniſſimam, de qua ſolùm hoc noto ex Benzonio *l. 2. cap. 52.* Quòd ea reliquas certitudine, efficacitate, amplitudine, dignitate, fructu ſuperet. II. Præter Indulgentiam plenariam conferunt probabiliter poteſtatem eligendi Confeſſarium, qui à peccatis omnibus, & cenſuris abſolvat, vota commutet, & componat ſuper ablatis incertis, & illicito modo extortis, ut ex Extrau. *Quemadmodum*, in qua hæc poſtrema facultas extra Romam Anno Sancto ſuſpenditur, deducit Palaus §. 1. *n.* 2. Sed de his vide infrà. *c.* 48. ex inſtituto, & ultimatè, præſertim in Appendice *Declarationis Authenticæ.*

II. Eoſdem favores, excepto ultimo, conferunt Bullæ Jubilei Extraordinarii pleræque.

III. Sixtus IV. eâdem Bullâ ſeu Extravagante *Quemadmodum*, quâ conceſſit Jubileum Romanum, abſtulit, ſeu potiùs ſuſpendit extra Urbem Romam omnes gratias, paulò antè enumeratas, ſed poſteriores Pontifices eas auferunt per Bullam peculiarem.

13 IV. Bullæ Jubilei Extraordinarii nil auferunt, nil ſuſpendunt.

V. Diplomata, quibus indicitur Jubileus Romanus, exigunt expreſſè tantùm quatuor opera: pœnitentiam, confeſſionem, viſitationem Eccleſiarum, & in iis orationem pro ſalute populi Chriſtiani, ut patet ex Bulla prima lit. b.

Licèt autem neque in hac, neque in ulla alia intra vel extra Corpus Juris Canonici contentâ Bullâ fiat mentio ſacræ Communionis, eam tamen exigi ſupponit apertè Filliuc: *n.* 250. Eleemoſynam, & pœnitentiæ opera exigi negat Sanctarellus *de Jub. c. 5. d. 6.* apud quem tamen cum voluptate leges inſignia Specimina incomparabilium operum miſericordiæ corporalis, & pœnitentiæ, quæ Romani cives utriuſque ſexûs id temporis exercent.

VI. Bullæ, quæ impertiunt Jubileum extra Annum Sanctum, præſcribere ſolent 7. opera, I. Proceſſionem. II. Viſitationem Eccleſiæ vel Eccleſiarum. III. Orationem in illa, vel illis. IV. Pœnitentiam, & Confeſſionem. V. Communionem. VI. Jejunium. VII. Eleemoſynam.

Circa quæ onera, & ſuperiùs indicata commoda, ſeu favores, obſervo aliquid, à cæteris nî fallor, præteritum quidem, at non prætereundum, ſcilicet diſcrimen quadruplex intercedens inter Jubilea Extraordinaria conceſſa ſuperiore ſæculo, uſque ad vigeſimum circiter præſentis, & impertita hiſce poſtremis quinquaginta annis. Etenim inter plus triginta Jubileas Bullas, quas penes me habeo, video hasce differentias, quòd editæ à Sixto V. uſque ad Urbanum VIII. rariſſimè primò exigant proceſſionem, at perſæpe poſteriores, uſque ad nunc regnantem Innocentiū XI. Secundò priores communiſſimè diem Communionis relinquunt fidelium arbitrio, dummodo perficiant intra duas hebdomadas: poſteriores ſæpe alligant hebdomadæ jejuniorum. Tertiò priores, dum Confeſſarium inſtruunt facultate abſolvendi ab omnibus cenſuris, exprimunt ſæpe *Interdictum*, poſteriores nunquam. Quartò eædem priores non modò non ſolent à generali facultate abſolvendi à Caſibus, in Bulla Cœnæ contentis excipere (ſicut Sixtus V. anno 1589. excepit) hæreſin, ſed etiam ſilentio involvunt: at poſteriores ſæpe, non tamen ſemper, diſertè excipiunt. Omnes verò in hoc conveniunt, quòd & minimùm duas hebdomadas permittant, & de triplici jejunio ita loquantur, ut omnino videantur exigere, ut omnia obeantur intra unam, eandémq; hebdomadam, & conferant, ſi loquamur de Jubileis duarum hebdomadarum, illos quatuor favores, quos indicavi ſuprà. Quia verò inſinuata diſcrimina interveniunt, eam ob rem debet providus Confeſſarius, priuſquam officio ſuo fungatur, accuratè legere, vel illam ipſam Bullam Jubilei, pro quo exponetur, ipſe ad excipiendas Confeſſiones, vel compendiū, quod Epiſcopi ſolēt mittere ad Decanos Diœceſanos, non tamē debet habere ullū ſcru-

Digitized by Google

ſcrupulum circa Interdictum, etſi ejus abſolvendi poteſtas non exprimatur ſpecialiter. Licèt enim non ſit levis contentio inter Theologos,an,quando non exprimitur, nec excipitur crimen hæreſeos, cenſeatur nihilominus facultas illud tollendi contineri emphaticâ clauſulâ, quæ loquitur de criminibus *etiam in bulla Cœnæ contentis*, nullus tamen, quantum ſcio,hactenus dubitavit,quin vis relaxandi Interdictum comprehendatur clauſula: *Ab omnibus cenſuris,&c.* Plura de quibuſdam particularibus tradentur infrà ſuis locis, priùs tamen noto,Jubilea,quæ ultra duas hebdomadas durant ſolere non ſolùm quoad durationem differre ab aliis, ſed etiam quoad aliqua alia. Nam Urbanus VIII. anno 1608. pro Jubileo trium menſium exegit ternas viſitationes eccleſiæ,vel eccleſiarum. Pro Jubileo duorum menſium, quod impertiit Innocentius X. a. 1651. quódque explicabimus infrà *cap.* ultimo, poſtulavit quatuor eccleſiarum viſitationes quindecim, & tamen non fecit poteſtatem commutandi vota. Adhæc bulla unius menſis, quæ ob peſtem emanavit, an. 1656. fuit contenta uno jejunio,eóque aliquâ feriâ ſextâ peracto. Denique quæ ſit ſpecialis ratio Jubilei durantis uno anno,adeóque Romani,patet ex dictis capite præcedenti, & dicendis cap. ſeq.

CAPUT IV.

Reſolvuntur breviter nonnullæ practicæ quæſtiones circa Jubileum Anni Sancti.

SUMMARIUM.

Quomodo intelligenda facultas componendi ſuper incertis ablatis? 14. & 15.
Quando incipiat, & deſinat annus Sanctus? 16.
Particularia circa hoc ex Filliucio. 17.
Bulla Anni Sancti invitat omnes ad limina Apoſtolorum, non tamen facit poteſtatem petendi Romam invitis ſuperioribus. 18.
Quid Speciatim de conjugibus? 19.
Quid de ingreſſis iter Romanum, at non perficientibus illud ob militaria pericula? 20.
An hi fruantur ſolâ indulgentiâ Iubilei, an verò etiam aliis favoribus? 21.
An graviter delinquant Prælati, non docentes ſuos ſubditos neceſſaria ad lucrandũ Annum Sanctum? 22.
De viſitatione Eccleſiarum Romanarum. 23.

Quæſt. X. *Quomodo intelligenda eſt facultas componendi ſuper ablatis incertis, conceſſa ex opinione Caſtro Palai* cit. Tr. 24. §. 1. n. 2. *in Anno Sancto?*

14 RESP. Ita intelligenda eſt, ut ſi pœnitens oneratus multis debitis, quæ per uſuram, rapinam, furtum, aliáve illicita ratione contraxit, non ſciat,quibuſnam idcirco ſit obſtrictus & obligatus, poſſit à confeſſario per Bullam Jubilei Romani electo impetrare remiſſionem, ſeu condonationem illorum debitorum,vel totaliter,vel ex parte,prout Confeſſarius judicaverit ejus animæ ſaluti expedire, cùm cæteroqui ex diſpoſitione cap. *Cùm tu,de Uſuris*, deberet tantundem dare pauperibus, quantum debet creditoribus. Ratio hujus explicationis eſt, quia eam ſatis indicant verba Extrau. *Quemadmodum.* in quantum exprimunt, in Anno Sancto extra Urbem ſuſpendi *facultates ſuper malè ablatis incertis, aut per uſurariam pravitatem, vel alium illicitum modum extortis,componendi, aut illa ſub certo modo remittendi.* Nec dubito, quin hæc facultas extendatur etiam ad Simoniacos propter generalem clauſulam: *Vel alium illicitum modum*; item etiam ad res alienas,quas fur adhuc habet in ſpecie.

15 Dices: *Quid ſi fur ſciat quidem Dominum, at neque ipſi, neque hæredibus poſſit facere reſtitutionem propter diſtantiam loci,aut juſtum metum gravis infamiæ?* Reſpondeo,videri mihi,quòd etiam in hoc caſu poſſit componere Confeſſarius; nam *Ubi eſt eadem ratio,ibi debet etiam eſſe eadem legis diſpoſitio. l. Idem.* ff. Ad leg. Aquil. præſertim in materia favorabili.

Longè magis eſt hæc doctrina vera,ſi loquamur de debitis incertis ex juſto contractu provenientibus,cùm præſertim probabiliſſimum ſit,non adeſſe ullam juris naturalis vel poſitivi obligationem quidquam ratione illorum dandi pauperibus,ut videre eſt apud Layman. *l. 3. tract. 2. c. 4. n. 2.*

Verùm, quia plerique, ſi non omnes,poſt P. Palaum ſcriptores ſilentio prætereunt illam poteſtatem circa oblata, & certiſſimò eam non incluſit Clemens X. ut ex variis conjecturis, quas innuam infrà *cap.* 48. *in Append. Noviſſimâ lit.* 11. probari poteſt,ac probabiliſſimè nec Innocentius itidem X. nolim eam nunc propugnare facultatem, ſingulariter attentâ Declaratione authenticâ circa facultates, & favores annexos Jubileo anni M DC. LXXV. deſcribendáque infrà *cit. cap.* 48. in Append. eâdem.

16 Quæſt. XI. *Quando præciſe incipit, & deſinit annus Sanctus, adeóque poteſtas lucrandi Indulgentiam?*

RESP. I. Gregorius XIII. & tres ejus Succeſſores ſecuti veſtigia ſuorum Anteceſſorum, quorum Bullæ habentur in ſexto Decretalium, tam in diplomatis, quibus indicunt Jubileum, quàm in iis, quibus ſuſpendunt indulgentias, edicunt, annum Jubileum inchoandum in Vigilia Nativitatis Domini, & quidem in primis veſperis, ut habent recentiores Bullæ indicentes Jubileum, addúntque duraturum uſque ad finem ejuſdem anni; quia videlicet annum non modo Jubileum, ſed etiam Eccleſiaſticum in cho-

Digitized by Google

inchoant à Nativitate,adeóque àVigilia Nativitatis Domini,ut apparet vel ex 2.Bulla ſuperius deſcripta *litt. a* quæ etſi emanavit,a. 1649. attamen Vigiliam Nativitatis Chriſti Domini imminentem,vocat Vigiliam Nativitatis anni *proxime venturi.*

Similiter teſtatur Barboſa *Tom.* 4. *Collectan. in Decretal.* in Clement. I. ex Bartolo,& aliis, exordium anni computari Peruſii, & Paduæ itidem à Nativitate Domini,at in Tuſcia ab ipſa Incarnatione Dominica , adeóque tribus menſibus integris poſt Romanos , propè integris , poſt Germanos , Gallos,alios extra Italiam Populos ſumentes initium à Calendis Januarii.

17 II. P. Filliucius Pœnitentiarius Romanus *Tr.*8.*n.*250. has Bullas explicat his verbis : *Annus Jubilei incipit à Vigilia Nativitatis Domini noſtri in primis veſperis,& durat uſque ad Vigiliam in primis iiſdem veſperis feſti ; ea tantùm eſt diverſitas , quòd veſperæ initio anni dicuntur poſt apertionem portæ ; unde jam ab earum initio cœptus eſt Jubileus ; at in fine dicuntur , antequam porta claudatur ; unde perdurat uſque ad finem veſperarum. Ex quo patet, eum , qui communionem vel confeſſionem faciendam differret in diem Natalis Domini,ſequentem Vigiliam,in qua clauſa eſt porta , non lucraturum indulgentiam, quia jam annus finitus eſt in primis veſperis.* Ita Filliucius poſt Navarrum *not*, 24. qui & ipſe Romæ ſcripſit.

Objicies : Bulla 2. Innocentii X. *lit. a.* expreſſè dicit , Jubileum duraturum uſque ad finem anni M. D C L. ergo non finitur in Vigilia Nativitatis Chriſti. ℞. Negando conſequentiam,quia ut antè dixi,AnnusEccleſiaſticus, de quo loquuntur Pontifices , incipit & deſinit in Vigilia Nativitatis Dei & Hominis, qua de re videri poteſt Baronius in Martyrol. *Calend. Januarii* ex Dionyſio Exiguo.

18 Quæſt. XII. *Cùm Pontifices ad* Jubileum *invitent Romam omnes Chriſtianos , dántne hoc ipſo omnibus poteſtatem , & facultatem petendi Vrbem, non obſtante prohibitione Superiorum ?*

RESP. I. Nequaquam id univerſim præſumendum eſt de voluntate Pontificis , quia vergeret in Religioſæ diſciplinæ magnum detrimentum,ſi cuiqueReligioſo fas eſſet annoSancto limina Apoſtolorum viſere,abſque expreſſa Superioris licentia. Et quamvis Benzonius *l.* 5. *cap.* 15. *dub.* 14. dubitet,an peccet Monachus,qui ſine licentia Abbatis, Romam ad Jubileum proficiſcitur , rectiùs tamen abſolutè talem damnat peccati Lezana *de Jubil. n.* 4. Addit Benzonius, nulli Religioſo petenti eam facultatem, & ſe indigere aſſerenti,negandam eſſe ; at ſine dubio poteſt rationabiliſſimè negari,cùm vix fingi poſſit vera neceſſitas.

II. Clerico habenti beneficium reſidentiam poſtulans , nefas eſt abſque facultate proprii EpiſcopiRomam Jubilei cauſâ ſe conferre. Nam in Concilio Laodiceno *can.* 22. dicitur : *Non oportet Miniſtrum altaris , vel quemlibet Clericum præter juſſionem Epiſcopi ad peregrinandum proficiſci.*

III. Quamvis Epiſcopus ſine permiſſu Papæ non debeat , communiter loquendo , peregrinari. cap. *Magna* de voto. & cap. *Non oportet* de conſecratione, *diſtinct.* 5. Attamen Benzon. *cit. cap.* 15. *d.* 14. cum Joanne ab Anania cenſet , omnes Epiſcopos haberè generalem à Papa facultatem ſe accingendi ad lucrandum Jubileum. 19

IV. Rectè quidem Benzonius *cit. cap.* 15. *dub.* 17. monet,neque maritum peccare,ſi ſine licentia uxoris, neque hanc,ſi ſine illius licentia Romam lucrandi Jubilei gratiâ concedat , niſi ex cauſa rationabili negetur acceſſus ; clarum tamen eſt , poſſe facillimè occurrere cauſam rationabilem , ob quam maritus uxori neget tunc licentiam , quando habitant procul Româ ; cùm præſertim Laym.in Theol. Morali *l.* 5. *tract.* 10. *part.* 3. *c.* 2. *n.* 3. ex communi ſententia Sanchezii, Coninck, & aliorum ita loquatur : *Licet vir & uxor in eo jure quaſi pares ſint , quòd neuter abſque conſenſu alterius ad longum tempus diſcedere debeat ; uti conſtat ex natura contractûs matrimonialis, & ſignificatur* cap. 1. de conjugio leproſorum , *ubi dicitur* : Cùm vir & uxor una caro ſint,non debet alter ſine altero eſſe diutius , *præterquam,ſi cauſa neceſſaria diuturnam abſentiam poſtulet ; attamen in hoc maritus eſt ſuperior uxore , quòd ille arbitratu ſuo,etiam uxore invitâ,brevem peregrinationem inſtituere poſſit,ſed non vice verſâ uxor,ſi neceſſitas non exigat , abſque viri conſenſu peregrinari.* Vide dicta in Exper. *Tr. ult. caſ. ult.*

V. Licèt hi,de quibus locuti ſumus : abſque facultate neceſſariâ proficiſcantur Romam, poſſunt nihilominus fieri participes Jubilei. Hanc reſponſionem directè tenet , & probat Benzonius *ll. cc.* nam poſſunt utique utiliter dolere, quòd ſine licentia diſceſſerint.

Quæſt. XIII. *Civis Monacenſis accinxit ſe itineri Romano,jámq; confecit aliquot milliaria, ſed miſſo veredario revocatur domum,ob improviſam mortem uxoris , aut hoſtilem incurſionem ; an poteſt frui illâ gratiâ , quam Pontifices faciunt iis,qui cœptum iter Romanum proſequi non poſſunt ?* 20

RESP. Quandoquidem Pontifices generatim dicunt , illos , qui legitimâ cauſâ impediti nequeunt perficere iter,quod aggreſſi ſunt,potiri poſſe Jubileo ; exiſtimo & hunc poſſe potiri , ſi mors uxoris aut incurſus hoſtilis ſit ejuſmodi , ut quemvis prudentem ejuſdem conditionis virum domi retinerent. Et univerſim cenſendum eſt,cùm primaBulla *lit.c.* aliæq; ſimilesIndulgentiâ Jubilei donant illos, qui cœptum iterRomanum perficere nequeunt,intelligen-

ligendum id eſſe, non tantùm de impotentia phyſica, ſed etiam morali, ut e. g. ſi poſt cœptum iter peſtis, aut prædones vehementer graſſentur per loca, per quæ tranſeundum eſt, aut ſi ejuſmodi Romipetæ corripiantur tali infirmitate, cum qua poſſent quidem phyſicè Romam pervenire, at non niſi vel cum ſumma difficultate, vel cum ſumptibus triplo, quadruplóque majoribus. Ratio eſt, quia favores Jubilei amplè ſunt interpretandi, & Bulla *cit. lit. c.* abſolutè dicit: *Qui morbo vel aliâ legitimâ cauſâ impediti nequeunt iter perficere*

21 Interrogabis, *Virùm ad illos, de quibus in hac quæſtione actum eſt, extendatur ſola indulgentia Jubilei, an etiam favores omnes Anni Sancti?*

Salvo meliore judicio, videntur mihi communicari iis omnes Jubilei Romani favores. Ducor. 1. Quia Innocentius *lit. c.* pronunciat, ſe cupere talibus favere, *quantum poteſt.* 2. Quia facit eos indulgentiæ Jubilææ participes, *perinde ac ſi Baſilicas Romanas reipſa viſitâſſent*; atqui ſi illas viſitâſſent, potiti fuiſſent prædictis favoribus. Confirmo hanc rationem auctoritate Baldi in *l. Omnia* C. de Epiſc. & Cleric. ubi docet, privilegia conceſſa uni Academiæ inſtar privilegiorum alterius, perinde valere, ac illius privilegia; ergo indulgentia alicui conceſſa inſtar viſitantium Baſilicas Romanas, adfert illi eos favores, quos viſitantibus. 3. Quia, dum Pontifex *lit. b.* impertitur indulgentiam *pleniſſimam* iis, qui reipſâ viſitant Baſilicas Romanas, per vocem *indulgentiam* intelligit ſaltem concomitanter favores alios præter remiſſionem pœnæ, ergo etiam illos intelligit in *lit. c.* utitur quippe iiſdem omnino verbis. 4. Plerique, de quibus loquimur, longè plus moleſtiæ pro obtinendis illis favoribꝰ jam reipſâ exantlârunt, quam adferat præſcripta illa viſitatio Baſilicarum, ergo de ſumma æquitate & paternâ benignitate Summi Pontificis præſumendum eſt, quòd velit reſpectu illorum valere regulam 55. in 6. *Qui ſentit onus, ſentire debet commodum.* Sed tota hæc quæſtio eſt otioſa, ſuppoſito eo, quod referam *cap.* 48. *n.* 358 *& ſeqq.*

Addit Benzonius *l.* 3. *c.* 11. gratiam Jubilei ſolere extendi etiam ad illos, qui poſt *præparationem* peregrinandi ad Urbem, impediuntur, quò minùs ad eam valeant pervenire, citátque Bullam Alexandri VI. quæ incipit: *Inter curas multiplices*; quam Bullam non reperio in Cherubino.

22 Quæſt. XIV. *An graviter delinquant Prælati, ſi ſuos non edoceant neceſſaria ad lucrandum Jubileum?*

RESP. Etſi videri queant aliquod peccatum committere, cùm agant contra præſcriptum Pontificis Bullâ I. *lit. e.* meritò tamen Lezana *n.* 9. negat hîc intervenire grave peccatum, quia Bulla nullum, vel leve præceptum continet.

Quæſt. XV. *Quænam circa viſitationem quatuor Eccleſiarum ſcienda ſunt?* 23

RESP. Sequentia. 1. Qui non ſunt cives, aut incolæ Urbis Romæ, debent illas quindecim diverſis diebus viſitare. Patet ex Bulla I. *lit. a.* & obſervant Navarrus, Rodriq. & alii, non potiturum Jubileo, qui paucioribus diebus vellet quindecim viſitationes perficere, niſi fiat commutatio. II. Non eſt abſolutè opus intrare per portas Sanctas, quamvis ſit melius; ſed neque peccat, qui per illas egreditur. Sanctarell. & alii. III. Dum viſitantur Eccleſiæ, oportet in iis orare, pro totius populi Chriſtiani ſalute Liquet ex Bulla I. *lit. a.* IV. Melius eſt quidem viſitare Eccleſias, poſtquam confeſſione, vel ſaltem contritione eſt expurgata anima, probabilius tamen eſt, non requiri ſtatum gratiæ; ut patet ex dicendis *num.* 58. V. An ſi quis ſæpius, quàm præſcriptum eſt, viſitet Eccleſias, & ſæpius confiteatur, ac communicet, poſſit ſæpius lucrari Jubileum? dicam *n.* 92. *& n.* 133.

CAPUT V.

De Interpretatione Bullarum Jubileos concernentium.

SUMMARIUM.

Bullæ Jubilææ quatenus continent favorem, ſunt latiſſimè interpretandæ. 24.

In dubio de indulgentia an validè, licitéve ſit conceſſa, pronunciandum eſt, eſſe validè, & licite conceſſam. 25.

Non obeſt, quòd favores Jubilei videantur adferre Epiſcopis aliquod præjudicium. 26.

Bullæ Jubilææ quatenus continent gravamen, ſunt ſtrictè intelligenda. 27.

Conſtat ex dictis, in diplomatibus, quæ ratione Jubilæorum emanant, contineri aliqua admodum favorabilia, alia oneroſa; concedi multa, auferri & injungi alia. De his meritò quæritur, quomodo ſint, quoad utramque partem intelligenda? Unde oritur 24

Quæſt. XVI. *Verba Bullarum, qua parte continent favorem, quomodo ſunt interpretanda?*

RESP. Latiſſimè, quoad patietur verborum proprietas; niſi in particulari caſu vel materiâ, communis praxis, vel Stylus Curiæ Romanæ, aut omnino peculiaris ratio reſtrictionem perſuadeat. Ita ſentiunt Suarez tum *cit.* 4. *Tom. in* 3. *part. d.* 56. *ſect.* 2. tum *lib.* 6. *de voto c.* 16. *n.* 3. Henriq. *lib.* 7. *c.* 30. *n.* 1. Sanctarell, *cap.* 8. *d.* 12. contra Navarrum, Sanchez & alios. Ducor I. Quia ipſimet Pontifices condiderunt, & approbârunt notiſſimam regulam Juris in 6. *Odia reſtringi, favores autem convenit ampliari.*

II. Quia

II. Quia ex omnibus Jubileorum Bullis conſtat, quòd Pontifices intendant, omnes bonas mentes gaudio & conſolatione ſpirituali perfundere; quidni ergo illorum tanquam liberaliſſimorum Principum gratias & favores latiſſimè interpretemur? Cùm præſertim cap. *Quamvis*. de præb. *in* 6. admittatur & recipiatur Lex *Beneficium*. ff de conſtit. Principum, quæ ita habet: *Beneficium Imperatoris* (& Pontificis) *quod à divina ſcilicet ejus indulgentia proficiſcitur, quàm ampliſſimè interpretari debemus*.

III. Quia *in his, quæ ad Divinum cultum facere dignoſcuntur, benigna eſt interpretatio facienda*. text. cap. *In his*. de privil. idcirco videlicet, quia *ſumma eſt ratio, quæ pro religione facit*. text. leg. *ſunt perſonæ* ff. *de relig. & ſumpt. funer.* ex Papiniano. Atqui conceſſio Jubilei, ejúſque favores faciunt ad Divinum cultum, etenim *eorum uſus eſt populo Chriſtiano maximè ſalutaris*, text. Trident. *ſeſſ.* 25. *c.* 21. in decreto de Indulg. patétque evidenter ex fine, ob quem Pontifices dicunt, à ſe impertiri Jubilea, ergo benigna, ampliſſimáque facienda eſt Jubileorum, favorúmque eis annexorum interpretatio.

Et univerſim dico cum Suarez *cit. ſect.* 2. aliiſque contra Navarrum *not.* 9. *n.* 8. licèt quando dubium eſt, utrùm aliqua indulgentia ple-
25 naria vel partialis, in hoc & illo caſu & ſenſu, validè, licitè, aut prudenter conceſſa videatur, oporteat verba reſtringere ad ſenſum tali incommodo vacantem, *ſemper enim curandum eſt, ut actus potiùs valeat, quàm ut pereat*. l. *Quoties* 2. ff. *de rebus dubiis*, atque adeò, quàm ut illicitè & imprudenter fiat; ſi tamen conſtet, indulgentiam in hoc & illo ſenſu & caſu, validam, licitam, prudentémque eſſe poſſe, dico, inquam, contra Navar: debere verba, quibus illa indulgentia promulgatur, intelligi in illo ſenſu favorabili, ínque eo caſu, dummodo eum ſenſum verba illa propriè accepta admittant, nec quidquam aliud peculiare obſtet. Ratio petitur ex dictis.

Nec obeſt, quòd favores Jubilei videantur adferre præjudicium Epiſcopis, & aliis Superioribus, in quantum illi favores dant poteſtatem
26 alium Confeſſarium eligendi, & quidem, qui à caſibus, quos ipſi ſibi reſervârunt, abſolvat. Etſi enim iſte favor reſpectu hujus præjudicii poſſit dici aliquo modo odioſus, non tamen debet idcirco reſtringi; tum quia revera eſt leve præjudicium, quod hinc ſequitur; tum quia utilitas univerſalis, quæ ex ampla favorum explicatione dimanat, abundè compenſat illud præjudicium; tum denique quia Pontifex ſuo exemplo docet, alios ſuperiores debere libenter hîc cedere ſuo jure.

27 Quæſt. XVII. *Quomodo ſunt interpretanda Brevia Jubilea, qua parte continent odium ſeu gravamen?*

RESP. Strictè, quoad patietur verborum proprietas; niſi latiorem interpretationem perſuadeat ſtylus Curiæ, qui pro lege eſt, praxis recepta, vel omnino peculiaris ratio in particulari aliquâ materiâ, caſúve.

Probo 1. Quia illa Brevia ut ſic conſiderata vel auferunt gratiam, vel inferunt pœnam, vel injungunt operationem? Si primum; ſtrictam interpretationem ſuadet tum regula. *Odia*, in 6. tum illa: *Indultum à jure beneficium non eſt alicui auferendum*. eod. Si ſecundum; eandem interpretationem perſuadet regula 49. eod. *In pœnis benignior interpretatio eſt facienda*. Si tertium; pro eâdem interpretatione facit lex 99. ff. *de verb. ſignif.* quæ ita habet: *Quidquid aſtringendæ obligationis eſt, id niſi palàm verbis exprimatur, omiſſum intelligendum eſt*.

Probo II. Quia Pontifices, dum Jubilea concedunt, cupiunt omnes Chriſtianos ſuavi, paternóque modo adducere ad integram cum Deo reconciliationem, ut liquet ex Bullis Jubileorum Extraordinariorum, & maximè Romanorum; huic autem ſuavi, & paterno modo, ac intentioni magis utique congruit ſtricta, quàm lata interpretatio verborum, quibus aliqua onerosa ac difficilia exprimuntur.

Ex primæ in hoc capite quæſtionis reſolutione deduces, quomodo ſint intelligendæ Bullæ, quatenus indulgentiam plenariam, & favores eligendi confeſſarium, qui abſolvat, & vota commutet, continent. Ex reſponſione autem ad 2. inferes, ſtrictè eſſe intelligendas Bullas, in quantum præcipiunt certa opera exequenda, in quantum ſuſpendunt indulgentias in anno Sancto, in quantum excommunicant aliquos, &c. Et univerſim hiſce duabus concluſionibus tanquam baſibus innituntur plurimæ ex reſponſionibus, quas in decurſu adferemus.

CAPUT VI.

Deſcribitur, & explicatur Bulla Innocentii X. extendens Jubileum Anni Sancti ad Sanctimoniales, Anachoretas, Incarceratos, & Infirmos.

SUMMARIUM.

Urbanus, & Innocentius extenderunt Jubileum Anni Sancti ad quatuor genera hominum. 28.
Exhibetur ipſa Bulla Innocentii X. Ibid.
Nomine Sanctimonialis, & Monachi quid intelligat Papa? 29.
Quid per Anachoretas & Eremitas? Ibid.

P. P.

P.P. Carthuſiani ſunt verè, & propriè Anachoretæ, atque Eremitæ. 29.
Quinam intelligantur per detentos in carcere? 29.
Quinam per præpeditos diuturnâ infirmitate? 29.
Quas conditiones Innocentius exigat reſpectu Anachoretarum, ut hi potiantur Jubileo oblato ab eo? 30.
Quas à Sanctimonialibus? 30.
Quid intelligat per mancipatas perpetuâ clauſurâ? 30.
Ac nominatim de clauſura P P. Carthuſianorum. 30.
Et Eremitarum ex Declaratione Cardinalis Carpenſis. App. 1. lit. f.
De intentione hypothetica proficiſcendi Romam, quam Innocentius exegit ab Anachoretis, & Sanctimonialibus. 30.
Quænam notanda circa opera præſcripta prædictis perſonis? 31.
Quænam alia obſervanda? 32.

28 OBſervandum eſt, Urbanum VIII. in Januario Anni Jubilei 1625. & Innocentium X. A. 1650. in Februario extendiſſe indulgentiam Anni Sancti, ad quatuor genera perſonarum; at anno inſequente, adeóque 1626. & 1651. ad varios, atque integros Epiſcopatus. Ad hos quidem ad inſtantiam ipſorummet Epiſcoporum, vel Nuntiorum Apoſtolicorum, &c. Ad illas verò motu proprio. Inſeruerunt autem ſuis Bullis non paucas clauſulas inuſitatas in aliis Jubileis, atque obnoxias non parvis difficultatibus, quas tamen, quia nemo, quem legerim, ſuſcepit enodandas, idcirco hunc laborem à me obeundum eſſe duxi. Quare in poſtremo capite hujus tertii Tractatûs exhibebo longam diſſertationem de poſteriore bulla, hîc breviorem, ſufficientem tamen. De prioro, ideo hîc, quia priora capita hujus Tractatûs maximam partem verſantur circa rationem & accidentia Anni Sancti. Statuam verò ob oculos ipſummet Motum proprium Innocentii X. cui ſimillimus eſt Urbani, & ideo ſtatuam præcipuè, ut faciliùs perſpiciantur, quæ dicturus ſum; ſecundariò autem idcirco, quòd contineat Prooemium profuturum ipſis Sanctimonialibus, ſi quandoque in mentem eis revocetur ab earum Exhortatoribus. Eſto ergo Bullæ Urbanæ, & Innocentianæ hic tenor.

S. D. N. INNOCENTII DIVINA PROVIDENTIA PAPÆ X.

Conceſſio Indulgentiarum præſentis anni Jubilei, pro Monialibus, & Anachoretis, Eremitis, Carceratis, & Infirmis.

INNOCENTIUS PAPA X.

Ad futuram rei memoriam.

POntificia ſollicitudo, quamvis omnium
Chriſti Fidelium ſaluti proſpiciat, præcipuè
tamen Sanctimonialium profectibus pater-
næ charitatis affectu ſtudet providere; ipſæ enim
ſunt Filiæ, quæ oblitæ populum ſuum, & domum
patris ſui, animi ſplendore cæleſtem Regem oble-
ctant; ipſæ ſunt prudentes Virgines, quæ lampa-
des ſuas charitatis flammâ ſuccenſas providè ap-
tantes meliorem partem elegerunt, & dum vi-
tam cælitus petitam ducunt, non modò ſibi ipſis ad
cœlum viam ſternunt, ſed jejuniis, vigiliis, & O-
rationibus, cæteris quoque Chriſti fidelibus eam
aperire ſtudent. Quare ſummopere optandum
eſt, ut vitæ rationem, quæ eas Angelis quodam-
modo æquat, a *conſtantiſſimè retineant,* b *ac dent* à b
operam, ut ſicuti præclaros hîc agunt de carne in
carne triumphos, ita poſt hujus vitæ certamina in
Cœleſti patria fœliciter coronentur.

Quoniam autem conſimile vitæ genus c *quàm* c
plurimi Anachoretæ, atque Eremitæ, d *ut ſuper-* d
narum rerum contemplationi ſecuriùs vacent,
laudabiliter elegerunt, ſpiritualibus quoque ipſo-
rum incrementis paternis viſceribus maximè du-
cimus conſulendum.

Cùm igitur tam ipſi, quàm prædictæ Sanctimo-
niales perpetuâ vivant clauſurâ e *mancipatæ:* e
Nec non multi, ut accepimus, utriuſque ſexûs fi-
deles carceribus f *detenti, partim verò diuturnâ* f
infirmitate præpediti g *non ſolùm in Alma Vrbe* g
noſtra, & Italia, ſed aliis etiam Regionibus, Pro-
vinciis, & locis reperiantur, qui, & quæ reſpectivè
impedimentis hujuſmodi remotis, pro percipiendis
præſentis Anni Iubilei fructibus ad Almam Vr-
bem noſtram omnino h *venirent, & Baſilicas, Ec-* h
cleſiáſque ad id deputatas benedicente Domino
indubitanter i *viſitarent, ob prædicta impedimen-* i
ta, ad Vrbem hujuſmodi minimè venire, neque re-
ſpectivè Baſilicas, Eccleſiáſque ipſas viſitare va-
leant.

Nos pro Paſtoralis officii debito, paternâque
charitate illorum omnium animarum ſaluti,
quantum cum Domino poſſumus; proſpicere vo-
lentes: Omnibus & ſingulis Sanctimonialibus, nec
non Anachoretis, & Eremitis hujuſmodi k *nec* k

non utriuſque ſexûs Chriſti fidelibus tam carce-
l *ratis, quam infirmis prepeditis tantùm* l *& qui a-*
m *liàs impedimentis longæ* m *incarcerationis, ac*
n o *diuturnæ* n *infirmitatis ceſſantibus* o *ad hanc Al-*
mam Vrbem pro theſauris Spiritualibus hujuſ-
p *modi conſequendis venturi fuiſſent* p *verè pœni-*
tentibus, & confeſſis, quod in locis, ubi contigerit
eos eſſe, pia Chriſtianæ pietatis & charitatis opera
juxta formam ab Ordinariis locorum, ſeu Sancti-
monialium, & Anachoretarum, Eremitarúm-
que hujuſmodi Superioribus, vel de eorum man-
q *dato a prudente Confeſſario* q *in Alma verò Vrbe*
à Dilecto Filio noſtro Vicario, ſeu ejus vices geren-
te tantùm præſcribenda, pro cujuſlibet ſtatu, &
conditione, ac loci & temporis ratione habitâ ex-
r *ercendo* r *& alia noſtris in literis Indictionis Anni*
Jubilei contenta adimplendo, omnes, & ſingulas
Indulgentias, & peccatorum remiſſiones, etiam
s *pleniſſimas conſequantur,* s *quas conſequerentur,*
& conſequi poſſent, ſi in hoc præſenti Anno Jubi-
lei diebus ad id ſtatutis quatuor ad id deputatas
Eccleſias, & Baſilicas Almæ Urbis etiam extra
illius muros, pro quibus viſitandis Jubileum, &
prædictæ Indulgentiæ conceſſæ ſunt, perſonaliter
viſitarent, & eorum quilibet viſitaret.

Eiſdémque Sanctimonialibus, & Chriſti fideli-
t *bus impeditis hujuſmodi* t *ut ad effectum præſen-*
u *tium* u *Confeſſarios presbyteros ſæculares, vel cu-*
juſvis Ordinis Regulares ab iiſdem Ordinariis lo-
x *corum ad id probatos* x *qui confeſſionibus eorum*
diligenter auditis, eos, & eorum quemlibet à qui-
buſvis peccatis, criminibus, & delictis, quantum-
cunque gravibus, & enormibus, etiam Sedi Apo-
y *ſtolicæ reſervatis* y, *etiàm in Bulla Cœnæ Domini*
z *contentis* z *injunctâ eis pœnitentiâ ſalutari abſol-*
vere poſſint, eligere valeant autoritate Apoſtoli-
câ tenore præſentium concedimus, & indulgemus.
Non obſtantibus conſtitutionibus, & ordinationi-
bus Apoſtolicis, cæteriſque contrariis quibuſcun-
que. Volumus autem, quòd præſentium litera-
rum tranſumptis etiam impreſſis manu Notarii
publici ſubſcriptis, & ſigillo alicujus perſonæ in di-
gnitate Eccleſiaſtica conſtitutæ munitis, eadem
prorſus fides adhibeatur, quæ ipſis præſentibus
adhiberetur, ſi forent exhibitæ vel oſtenſæ. Da-
tum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem,
ſub Annulo Piſcatoris die XII. Februarii M.
DC. L. Pontificatus noſtri Anno ſexto.

29 Circa contenta in hoc motu proprio eſto Quæſt. XVIII. *Quænam ſint obſervanda cir-ca perſonas, quibus offertur hoc Jubileum.*

RESP. Sequentia. I. Nomine Sanctimonialium intelliguntur omnes, & ſolæ mulieres, quæ ſunt illigatæ tribus votis ſubſtantialibus Religionis; tum quia hæ ſolæ vivunt perpetuâ clauſurâ mancipatæ, ut loquitur Papa *lit. e.* tum quia hæ ſolæ intelligi ſolent in Bullis Pontificiis abſolutè nominantibus Sanctimoniales. Quare huc non ſpectant illæ Tertiariæ, quæ apud Pellizarium in Manual. Regular. *Tr.* 10. *cap.* 1. *n.* 9. & 15. profitentur ſolam caſtitatem.

II. Licèt Monachus ſpectatâ Græcâ ſignificatione Grammaticali ſit idem, quod Anachoreta, & Eremita, confundanturcum Anachoretis, hâc tamen ætate per Monachos intelligimus illos, qui ſoli vitæ contemplativæ rationé ſuæ Regulæ addicti vivunt in aliqua communitate; at per Anachoretas illos, qui ſeorſim ab aliis, ſicuti & vulgus per Eremitas intelligit illos ſolos, qui habitant in aliqua Eremo, ſeu loco ſylvoſo. Sed hæc explicatio non habet locum in bullis Apoſtolicis. Cenſeo ergo, in hac bulla nomen *Anachoretæ*, & *Eremitæ* ſtrictiùs ſumi, quàm *Monachi*, videlicet pro habentibus habitationem diſtinctam ab aliis; non enim ſolùm jam olim erat diſtinctio inter Anachoretas, & Monachos, ut videre eſt apud S. Baſilium in Monaſticis conſtitutionibus *cap.* 19. & anterioribus, ſed etiam hàc ætate, quando abſolutè proferuntur hæc vocabula, apprehenditur, indicatúrque per duo priora major ſegregatio à communitate, quàm concipitur, quando ſonat nomen Monachi.

Quia igitur debemus verba ex communi uſu intelligere. *l. Labeo ff. de ſupell. leg.* idcirco per Anachoretas, atque Eremitas debemus intelligere illos ſolos, qui ſeorſim habitant. Et quia Patres Carthuſiani habitant propriè ſeorſim ſinguli, in ſingulis domunculis muro ſeparatis ab aliis, continuò clauſis propria clave, nec habent commune dormitorium, rarò utuntur communi refectorio: idcirco haud immeritò dices, illos verè, & propriè deſignari vocabulis *Anachoretarum, & Eremitarum*

Quod confirmo reſponſo ad me dato ab Admodum Reverendo, & Religioſiſſimo Patre, ac Domino Waltero Sager, Veterano profeſſo celeberrimæ Carthuſiæ Ittingenſis, qui à me ratione hujus ipſius Bullæ literis interrogatus, fuerintne ipſi A. 1650. ceu veri Eremitæ potiti Jubileo, quod hic explico? Reſpondit in hæc verba: *Fuimus uſi gratiâ illius Bullæ, quâ Pontifex A.* 1650. *Indulgentiam extendit ad Eremitas, & Anachoretas perpetuæ clauſuræ mancipatos. Nam Carthuſianos verè Eremitas, Monachos, Cœnobitas, diverſo reſpectu tamen eſſe, late, clare, nervoſe variis authoritatibus, & rationibus probat, & munit R.P.D. Petrus Sutor Prior Carthuſiæ Pariſienſis. Et in noſtris ſtatutis nominamur modo Solitarii, ac præterea formulam profeſſionis ſic pronunciamus: Ego Frater N. &c. promitto ſtabilitatem &c. coram Deo & ſanctis ejus, & Reliquiis hujus* Eremi, *quæ &c.* Hactenus ille annis, meritiſque gravis Pater, ut ſit ſublatus omnis dubitationis locus.

III. Per detentos carceribus, dé quibus Bulla *lit. T.* quinam deſignentur, facilè, puto, quiſque intelligit, cùm ratio nulla perſuadeat, ut accipiamus impropriè carcerem, ſed potiùs ut

acci-

accipiamus impropriè carcerem, ſed potiùs ut ſumamus pro loco, in quo aſſervatur quis, ne evadat. Quare Chriſtiani relegati ad triremes, ut remos trahant, etſi illic religentur, ne aufugiant, navis tamen non eſt dicenda eorum carcer, cùm non compellantur navim conſcendere, ne evadant, ſed ut laborent.

IV. Præpediti diuturnâ infirmitate, de quibus ad *lit. G.* ſunt omnes, quos in priore Tomo *Tract.* 8.*n.* 835. diximus eſſe ratione infirmitatis capaces Sacramenti Extremæ Unctionis; nec enim ratio prohibet, quò minùs hoc loco ſumamus tam latè iſtud vocabulum. Non tamen negârim, etiam alios hîc intelligi, ut ſunt epileptici, ſoliti ſæpe corripi hoc morbo. Item leproſi, cœci, claudi, ſaltem ſi hi multùm diſtent ab Urbe Roma.

Sed claudus poteſt equo, cœcus curru vehi, *an nihilominus ipſi infirmitas patrocinabitur?* Reſpondeo, ſi ideo ſolùm dicatur poſſe vehi equo, aut curru, quòd habeat vires pares tolerandæ moleſtiæ equitationis, aut vecturæ, patrocinabitur ei ſua infirmitas; ſi enim nequeat nanciſci equum, currúmve, dicetur propriiſſimè diuturna infirmitate præpeditus, ſecus ſi facilè poſſit equum nanciſci, tunc enim erit uſus Legis: *Qui poteſt facere, ut poſſit conditioni parere, jam poſſe videtur.*

Quid *ſi autem quis ſex, vel octo prioribus menſibus æger, at quatuor, vel ſex poſterioribus habeat optimè?* Reſp. Si poteſt nihilominus illis poſterioribus menſibus adire Romam, debebit, nam Bulla *lit. o.* dicit: *Qui aliàs ceſſantibus impedimentis, &c. venturi fuiſſent, &c.* Secus ſi ſit tam remotus ab Urbe Roma, aut illis ultimis menſibus iter Romanum reddatur ita infeſtum peſte, bello, latrociniis, ut nequeat Romam pervenire, tunc enim erit talis capax Jubilei, ſi poſſit ſyncerè dicere: ſi morbus ceſſâſſet prius, certò iviſſem Romam pietatis ergò.

30 Quæſt. XIX. *Quanam conditio, ſeu diſpoſitio corporis, aut animi ſpecialiter requiratur in perſonis capacibus præſentis gratiæ Jubileæ.*

RESP. Conditio, quæ in Sanctimonialibus, & Anachoretis, ac Eremitis præſupponitur à Papa, eſt clauſura perpetua. Circa quam oritur grave dubium, quid intelligatur per clauſuram *perpetuam*? ſoláne perfecta juxta ſanctionem Trident. Concil. *ſeſſ.* 25. *cap.* 5. & Gregor. XV. incipientem: *Inſcrutabili* &c. an etiam imperfecta, qualem profitentur, & ſervant plurima Sanctimonialium Monaſteria per totam Germaniam, & nominatim in hac Conſtantienſi Diœceſi, ut videlicet crebrò exeant è monaſteriis negotiorum privatorum, publicorúmque cauſâ: creberrimè, liberrimè admittant in ipſa monaſteria mulieres alias omnis ætatis utriuſque ſtatûs, imò etiam perſæpe viros. Ratio potiſſima, diſſimulatis aliis, pronunciandi pro clauſura etiam imperfectâ conſiſtit in hoc ſyllogiſmo. Si hoc Jubileo fruuntur illæ ſolæ ſanctimoniales, quæ vivunt mancipatæ perfectæ clauſuræ, tunc nulli Anachoretæ, nulli Eremitæ potiuntur eodem; hoc autem eſt diſertè contra ipſam Bullam. Ergo. Sequela probatur, quia illis ſolis Anachoretis, & Eremitis offertur Jubileum, *qui & conſimile* (Sanctimonialibus) *vitæ genus elegerunt lit. C. & tam ipſi, quàm prædictæ Sanctimoniales perpetuâ vivunt clauſurâ mancipati. lit. E.* Atqui nulli, certè non plurimi (cùm tamen de plurimis loquatur Bulla *lit. D.*) Anachoretæ aut elegerunt vitæ genus ejuſmodi, aut vivunt mancipati perpetuâ perfectâ clauſurâ, Ergo.

Ediverſo non videtur hæc tam ſpecialis gratia obvenire, niſi illis Sanctimonialibus, quæ obſervant clauſuram perfectam. 1. Quia verba ſunt intelligenda juxta materiam ſubjectam. Canones autem loquentes abſolutè de clauſura perpetua Monialium, ſemper intelligunt perfectam, ſingulariter quando utuntur verbo *mancipatus*, quod ſignificat actum, non debitum. 2. Quia encomium illud ampliſſimum, quo Pontifex *lit. A.* condecorat Moniales, ad quas dirigit ſuam gratiam, non videtur integrè congruere niſi reipſa adſtrictis perfectæ clauſuræ. 3. Quia conſtat mihi de quibuſdam Monaſteriis non obſervantibus perfectam clauſuram, in iis non fuiſſe uſum Jubilei. 4. Denique cum omnes poſteriores Pontifices Poſt Trident. Concil. urgeant ſanctiſſimis, juſtiſſimis, imò & neceſſariis, ad vitanda multa, maxima peccata (quorum rationem reddent Epiſcopi non procurantes, ut poſſent illam clauſuram) de cauſis, u omnia mulierum monaſteria reformentur ad perpetuam clauſuram, ac propterea obſervantes hanc proſequantur verè paterno, reſpuentes autem non niſi vitricali amore, non eſt credibile, quòd fuerint de iis ſoliciti in iſta tam ſpeciali gratia, cùm etiam eſſent hæ illam anno ſequenti adepturæ.

Hæ in utramque partem rationes faciunt, ut judicem, quod & judicavi Ann. 1675. poſſe probabiliter utramvis partem defendi, probabiliùs tamen ſtantem pro ſolis perfectæ clauſuræ cultricibus. Nihilominus tamen credo, Admodum Reverendos Patres Carthuſianos obſervare clauſuram huc pro viris requiſitam, tum propter ea, quæ ſuperiùs de ipſorum Anachoreſi dixi, tum quia è ſua cella nemo egreditur, niſi vel ad Eccleſiam, vel ſpeciali de cauſa, tum quia ne quidem in ſuas Eccleſias admittunt ullas mulieres, niſi in neceſſitate inevitabili, ut refert Pater Theophilus Raynaudus in *Brunone punct.* 6. in clauſtrum verò ne quidem Reginas. Quinam autem alii Eremicolæ, & Anachoretæ tam arctè, vel arctiùs obſervent clauſuram, me latet. Hoc certum eſt, quòd neque Eremitæ Auguſtiniani, neque illi

Digitized by Google

laici,qui in noſtris partibus induti togâ propè talari,jam glauci, jam nigri coloris incolunt loca ſemota ab urbibus,ſint mancipati clauſurâ,de qua hic ſermo.

VI. Conditio, quæ ultra incarcerationem, infirmitatémque in cæteris exigitur, eſt hypothetica,ſeriáque voluntas,atque efficax in actu primo propoſitum viſendi limina Apoſtolorum Jubilei cauſâ,ut liquet ex *lit.H.& O.* Quare Confeſſarii,qui cum incarceratis,& infirmis agunt de Jubileo,debent ante omnia ſciſcitari ex iis,an revera fuerint, ſintve ita affecti animo,ut ſi non adeſſent impedimenta clauſuræ, carceris,infirmitatis, ſuſcepturi eſſent iter Romanum? Si negent, neganda quoque eſt eis hæc gratia,niſi fortè confeſſarius, aut ſuperior exponendo, exaggerando magnitudinem oblatæ gratiæ Pontificiæ excitent in illis illam conditionatam orexim.

At quid,ſi dicant: Si neque carcer, aut infirmitas, neque hoc aut illud ineluctabile impedimentum obſtaret,conferrem meRomam,abeſt autem viaticum, dux, aut comes itineris longiſſimi,deeſt conſenſus parentis,autDomini, nequeo abeſſe tam diu ab ovibus, quarum ſum paſtor, &c. *quid reſpondebit Confeſſarius*? Certe Papa *lit. K.L.* B. loquitur de ſolis impedimentis clauſuræ,carceris, infirmitatis, haud ignarus,aut immemor aliorum. Hoc de aliis ſilentiũ facit, ut non autumem, poſſe gaudere hoc beneficio,niſi quos aliquod,aut aliquot ex his tribꝰ obſtaculis,aut vinculis detinent domi.

31 Quæſt. XX. *Quidnam obſervandum circa opera pro hoc Jubileo præſcripta, circáque fructum ejuſdem.*

RESP. Seqq. 1. Nullum certum opus exequendum proponitur expreſſè,ſed ſolùm implicitè ea, quæ à Superioribus, vel de eorum mandato àConfeſſariis injungentur hiſce perſonis,ut liquet ex litera. *Q.* Qui quidem Confeſſarii, aut Superiores tenentur ſervare aliquam *pro cujuſlibet ſtatu & conditione,locíque & temporis ratione*,proportionem, cum operibus præſtandis Romæ *lit. R.* quæ autem præſtanda ſint Romæ, dixi ſuprà *n.* 13. Proportio verò aliqua deſumi poterit ex iis,quæ infrà *cap. ultimo* referam de præſcriptis directè, vel indirectè,ſeu immediatè, & mediatè à Pontificibus, extendentibus Jubileum Anni Sancti ad integros Epiſcopatus,extendentibus autem anno, qui immediatè ſequitur Annum Sanctum.

II. Favores conceſſi Monialibus, Anachoretiſque ſunt omnino iidem, qui totis Epiſcopatibus impertiti poſt Annum Sanctum, quique à nobis ſigillatim exponentur, quatenus difficultatem aliquam involvunt, cit. cap. ultimo *num.* 469. & 470.

32 Quæſt. XXI. *Quænam alia ſint breviter notanda circa hanc bullam?*

RESP. Seqq. 1. Quomodo clauſula: *ad effectum præſentium* ſit intelligenda,explicabo in ſimili capite ultimo *n.* 451.

II. Non videtur lucraturus Jubileum ille æger, qui primis menſibus morbi inchoati, vel continuati ſub initium Anni Sancti diceret: ſi jam non impediret morbus tam diuturnus,certò adornarem profectionem Romam, imò certò adornarem, ſi fierem tam maturè ſanus, & ſuppeteret ſat temporis, ac virium ad metiendam hanc viam. Ratio eſt,quia Papa *lit. O.* dicit: *qui ceſſantibus*,id eſt, ſi ceſſâſſent ſatis tempeſtivè, non autem ſi ceſſarent. Ergo talis infirmus non lucrifaciet Jubileum, niſi vis morbi tam ſerò remittat,ut nequeat ampliùs, tametſi velit,pertingere tempori Romam.

III. Tametſi prioribus menſibus anni neque carcer, neque morbus impedierint illud iter, neque etiam tunc adfuerit ullus animus jungendi ſe Romipetis; ſi tamen alterutrum ex his impedimentis ſuperveniat, e. g. Menſe Junio duret verò ad menſem Octobrem,atque ob diſtantiam ab Urbe non poſſit perveniri Romam,priuſquam claudatur Porta Sancta,nihil taliter impedito oberit, quòd non prævenerit hæc impedimenta,modò poſſit dicere: ſi citiùs fuiſſem factus mei juris,certò petiiſſemRomam.

IV. Qui vicini Romæ corripiuntur morbo, aut carcere ſolùm octo vel decem dierum, ita tamen ut poſt illud octiduum nequeant amplius ſatis tempeſtivè Romam pertingere etſi reverâ propriè illos impediat incarceratio, vel infirmitas, quia tamen Papa loquitur de longa incarceratione, diuturna ægritudine, cenſeo, Confeſſarium fruſtra uſurum erga illum commutatione, aut injunctione operum. Plura particularia ſuccurrunt animo, at opus non eſt,ut omnia effundat calamus meus.

Appendix I. Confirmatoria, & Declaratoria dictorum.

Favores, pro omnibus & ſingulis generibus a
perſonarum in Bulla Innocentiana hîc deſcriptâ, ex poſitáque, omnes & ſingulos etiam impertiit Clemens X. Bullâ per omnia ſimili huic ipſi Innocentianæ die ſexto Febr. Anni Jubilei
1675. cui utrique Bullæ addo ſequentia. 1. E- b
minentiſſimus Cardinalis Carpineus, Vicarius Generalis Papæ eodem menſe Februario ex autoritate pontificia præſcripſit ſanctimonialibus, & Oblatis Romanis pro lucrando, quod nunc deſcripſimus,Jubileo,ſequentia opera. 1. Ut eſſent verè contritæ & confeſſæ. 2. Viſitarent quatuor altaria, quorum primum eſſet in ipſamet Eccleſia, tria reliqua erigerentur decenti loco in ipſo Clauſtro, ſeu Monaſterio,& ita diſpoſita, diſtantiáque inter ſe,ut poſſent proceſſionaliter viſitari. 3. Viſitarēt dicta altaria triginta diebus continuis, vel interpolatis, modò quovis die omnia quatuor viſitarentur minimùm ſemel, idque durante Anno Sancto. 4. Viſitarent devotè. 5. Orarēt ante quodlibet Altare Deum pro exaltatione ſanctæ Eccleſiæ, extir-

extirpatione hæreſum, concordiâ Principum Catholicorum, itémque ſalute & tranquillitate Populi Chriſtiani, ſimul recitando Pſalmos, Litanias, vel Orationem Dominicam, Salutationem Angelicam, Coronam aut Roſarium pro cujuſque devotione, & cujuſque capacitate, *con l' intentione applicata a quello, che ſi ricerca per acquiſto di coſi pretioſo teſoro*, ut exprimit exemplar Italicum impreſſum, quo nunc utor, id eſt cum intentione applicata illi, quod exigitur ad acquiſitionem tam pretioſi theſauri.

c II. Idem Cardinalis non contentus injunctione præcedentium operum, hortatur valde ſeriò, ac paternè, tum ad generalem confeſſionem, & ſolitò frequentiorem communionem peragendam, tum ad ſilentium religioſiùs obſervandum, obeundáque opera pænitentialia diſciplinarum, jejuniorum, aliarúmque mortificationum; tum ut nunquam accedant Parlatorium, ſeu Collocutorium, & Crates, niſi adſit plus quàm urgens cauſa, breviſſiméque expediant colloquium. Domíque tam publicè quàm privatim Deum precentur pro Sua Sanctitate, & occurrentibus neceſſitatibus Chriſtianitatis. Quæ ego idcirco memoro, ut excitem Ordinarios Monialium, Oblatarum, Novitiarum, Converſarum, Puellarum, quæ in monaſteriis morantur educationis cauſâ, ancillarum & fæminarum ſæcularium, etiam in monaſteriis cum facultate Pontificis habitantium (ad hæc enim omnia genera porrigitur prædictum Jubileum) Confeſſarios, ad hæc ipſa bona opera proponenda cum diſcretione piis illis animabus.

d III. Hæc ipſa Bulla fuit pro illis omnibus generibus perſonarum quæ in ea exprimuntur, publicata in hac Conſtantienſi Diæceſi die 26. April. ejuſdem anni 1675. cum injunctione eorumdem operum, ad quæ obligatæ fuerunt Romanæ Moniales. Et quamvis Bulla exprimat, deſignationem faciendam eſſe ab *Ordinariis locorum, ſeu Sanctimonialium* &c. Superioribus, attamen in hac Diæceſi Superiores ejuſmodi nihil potuêre (niſi infirmis, incarceratis &c) injungere, quandoquidem Ordinarius Diæceſanus prævenit, atque ipſemet ea deſignavit opera.

e IV. Fuit in hac eadem Diæceſi nomine Clauſuræ *perpetuæ* practicè intellecta, non modò perfecta, de qua nos ſuprà *n.* 30. ſed imperfectiſſima, omnis illa videlicet quæ conſuevit ſervari in hoc Epiſcopatu, & quæ eſt tam laxa in multis monaſteriis Auguſtinianarum, Benedictinarum, Dominicanarum, Franciſcanarum, ut admittant in ſua Clauſtra inprimis liberrimè quaſvis honeſtas mulieres, deinde ſatis liberè ipſos quoque viros, atque præterea quandoque obnoctent ipſæ in ædibus parentum, vel magnorum benefactorum, tunc, cùm hi laborant morbo lethali: perſæpe earum ternæ, quaternæ in ſuis, extra omne ſeptum, vinetis laborent totos dies. Ut proinde illarum clauſura videatur conſiſtere ſolùm in eo, quòd non liceat ipſis abſque licentia Superioris illæ vel è monaſterio exire, vel in illud perſonas ſæculares ac præſertim melioris ſexûs admittere.

V. Anachoretis, de quibus ſuprà *n.* 30. §. Hæ. idcirco nego gratiam hujus Jubilei, quòd nullam planè clauſuram habeant majorem, quàm habeant ruſtici incolentes domos ſeparatas uno horæ quadrante à quavis alia, uti factitatur ſingulariter in Tiroli, & Helvetia; quod Eremitarum genus appellat Socinus *cap.* 1. *de for. competent.* Locuſtas, quæ non habent regem. Ergo intelligendi ſunt alii, ac fortè illi ſoli, qui habitum recipiunt de manu alicujus Epiſcopi; ſeu alterius, qui ad hoc habet poteſtatem, & ſub ejus obedientia vivunt, ut loquitur Aluiſet in Murenul. Vermiculat. *Sect.* 4. *Dub.* 11. contendens, tales eſſe verè Religioſos, licèt habeant *proprium. Tametſi enim Eccleſia damnet proprium in aliis, in Eremitis tamen tolerat, ſicut in Clericis Societatis Ieſu poſt primam profeſſionem. Retinent enim proprium & tamen inter Religioſos computantur.* Ita Aluiſet *loc. cit. n.* 16 cautè legendus, quia nuncupatio votorum, quam facimus biennio probationis exacto, non conſtituit profeſſum, ut evidenter patet ex Noſtris Conſtitutionibus à Sede Apoſtolica approbatis, itémque ex Bulla Gregorii XIII. incipiente: *Quantò fructuoſius*, ſed duntaxat *verè & propriè* Religioſum, ut liquet ex eadem Bulla, *Aſcendente* ejuſdem Gregorii. 2. quia licèt tales Religioſi retineant aliquamdiu verum Dominium ſuorum bonorum, quia tamen & illud retinent dependenter à voluntate Superiorum, & de eo ſuâ propriâ autoritate æquè illicitè diſponunt, ac de re prorſus alienâ, idcirco nec abſolutè dici debent habere *proprium*, nec cum eorum paupertatis voto ullatenus comparari paupertas Eremitarum, de quibus Aluiſet, cùm nec quidem ſit ab his ullo voto promiſſa. Ergo rectiùs dixeris; illos Eremitas, de quibus hæc conſtitutio, eſſe illos, qui etſi uno tantùm aut fortè altero voto illigati, attamen & habitu & communi in Eremo cohabitatione imitantur vitam Religioſorum, quos etiam gaudere privilegio fori tradit cum aliis P. Palaus. Tract. 12. *Diſp. unicâ puncto* 2. *n.* 10. & à fortiori P. Laymannus *lib.* 1. *part.* 2. *cap.* 5. *n.* 4. attamen veri Religioſi non ſunt; ſiquidem conſtat ex *cap. ult. de relig. dom. & cap. un. eod. in* 6. nullum poſt Concilia Lateran. & Lugdun. (alia erat ratio prioribus ſæculis) effici propriè Religioſum, niſi tria Subſtantialia vota emiſerit in Religione approbatâ ab Eccleſia. Unde viderit Aluiſet, quo jure illos Eremitas, de quibus ipſe loquitur, ſcribat eſſe verè Religioſos. Potiùs occaſione quæſtio-

I 3

ſtionis nuper mihi propoſitæ: *Vtrum Virgines Vrſulinæ, unà quidem viventes, obſtrictǽque votis Caſtitatis, Paupertatis, & obedientiæ, reſpectu ſuæ Superioriſſæ, at in ſtatu nondum approbato à ſede Apoſtolica* (quales Urſulinæ reperiuntur Lucernæ, Friburgi Helvetiorum, Bruntruti in Rauracia, Dolæ in Comitatu Burgúndiæ) *gaudeant privilegio fori*? infero ex doctrina Palai, & Laymanni pauló antè relatâ, illas eaſdem Urſulinas frui eo privilegio. Inſuper noto ex P. Suarez *lib. 4. defenſion. cap. 29. n. 7.* quem refert ſequitúrque P. Laymannus. *lib. 4. tr. 9. cap. 7. n. 1.* hanc Regulam: *Quibus Perſonis ex vi ſtatûs ſui competit privilegium Canonis, iiſdem etiam privilegium fori ſeu exceptionis à poteſtate ſeculari, & vice versâ.* Quæ reciprocatio utrum in praxi, ínque tribunalibus ſacris, & profanis integrè obſervetur, me latet.

h **Appendix II. Solatioſiſſima.**

Quandoquidem Bulla, hoc ſexto capite propoſita, expoſitáque emanavit omnino principaliter propter Regulares perſonas, viſum eſt adjungere illi aliam ſummi plenam ſolatii, gignendi in animis non planè deſperatorum Religioſorum Apoſtatarum, atque Fugitivorum; quæ Bulla ſeu Conſtitutio, quia & expedita fuit ipſo Anno Jubileo, & continet gratiam Jubileo (aliquâ parte) majorem, mihi attulit occaſionem literis reſpondendi ad novella dubia ratione unius, qui inter cæteros & adſpirabat ad fructum illius tantæ gratiæ conſequendum, & reipſa conſecutus eſt ringente Orco, Lutheranorúmque cætu, & denique à nemine, quod ſciam, eſt hactenus expoſita, cùm tamen ſperari poſſit, fore ut paſtor paſtorum, qui futuro anno Jubileo Milleſimo Septingenteſimo præerit univerſo Chriſti Ovili, imitaturus ſit laudatiſſimum factum Clementis X. ſicut & hic cenſuit eſſe ſibi inſiſtendum Urbani VIII. (nec Innocentius inſtitit, nec alius, quantùm comperi, prævivit) veſtigiis, eam ob rem ſperavi fore Lectori gratum, ſi totam repræſentarem, atque illa nonnulla dubia, quæ paulò antè indicavi propoſita mihi fuiſſe literis, pluráque alia hîc exhiberem, reſolverémque. Eſt igitur Bullæ & Clementinæ & Clementiſſimæ, hæc epigraphe, tenórque.

Sanctiſſimi D. N. D. Clementis divinâ providentiâ P. X. Conſtitutio, ut Regularibus Apoſtatis liceat ad ſuos ordines intra præfinitum terminum impunè reverti.

Clemens Papa X. ad futuram reì memoriam.

i *PAſtoris æterni vices, licèt immeriti, gerentes in terris, paternæ charitatis noſtræ partes eſſe reputamus, ut oves, quas Sathanæ verſutia à caulis Domini abduxit, ad eaſdem opportunis rationibus reducere, & ne in perpetuum pereant, quantùm nobis ex alto conceditur, providere ſtudeamus. Itaque in præſenti Anno Jubilei, anno ſcilicet remiſſionis, & gratiæ, quem ad totius Catholicæ Eccleſiæ conſolationem, atque ædificationem, apertis atque largiter prolatis ſpiritualium gratiarum diſpenſationi noſtræ divinitus creditarum theſauris, indiximus, & benedicente Domino, maximo cum animi noſtri gaudio celebramus, pietatis noſtræ viſcera erga Regulares profeſſionis ſuæ deſertores aperire, eóſque ad Chriſti Ovile, ſuos videlicet cujuſque Ordines, extra quos luporum rapacium inſidiis, atque periculis expoſiti miſerabiliter vagantur, quantùm divina benignitas largiri dignabitur, ut ad ſalutarem vitæ normam, quam amplexi fuerant, velut poſt-liminio reverſi vota ſua Domino reddere ſtudeant, revocare cupientes, ac fel. rec. Vrbani PP. VIII. prædeceſſoris noſtri, qui imminente anno Jubilei MDCXXV. ejuſmodi Regularium deſertorum reductioni Apoſtolicâ benignitate conſuluit, veſtigiis inhærentes, de venerabilium fratrum noſtrorum S. R. E. Cardinalium ſuper Regularium ſtatu deputatorum Conſilio, autoritate Apoſtolicâ tenore præſentium miſericorditer indulgemus, ac ſtatuimus & decernimus, ut Regulares Apoſtatæ, & fugitivi, cujuſcunque ſint ordinis, tam mendicantium, quam non mendicantium, Congregationis, Societatis, & Inſtituti, etiam neceſſariò exprimendi, qui citra Montes intra quatuor, ultra Montes verò intra octo menſes à publicatione earundem præſentium literarum inchoandos, ſuâ ſponte ad ſuam quiſque Religionem redierint, tunc pænarum ipſis propter apoſtaſiam hujuſmodi inflictarum, vel infligendarum remiſſionem, atque impunitatem aſſequantur. Ita tamen, ut debeant à ſuo quiſque reſpectivè Superiore humiliter petere abſolutionem, & coram eo culpam fateri, atque emendationem polliceri: & vice verſâ Superior benignè illos teneatur ab hujuſmodi pænis abſolvere, & paternâ charitate complecti, cui propterea, ad effectum præmiſſum duntaxat, quatenus opus ſit, omnem facultatem neceſſariam, dictâ autoritate, harum ſerie impertimur. Non obſtantibus præmiſſis; nec non Apoſtolicis, ac in Vniverſalibus, Provincialibúſque Conciliis editis generalibus, vel ſpecialibus Conſtitutionibus, & Ordinationibus, ac quorumvis Ordinum, Congregationum, Societatum, & Inſtitutorum, aliiſque quibuſvis, etiam Juramento, confirmatione Apoſtolicâ, vel quavis firmitate aliâ roboratis, Statutis, conſuetudinibus, ſtylis & uſibus, etiam immemorabilibus; privilegiis quoque, indultis, & literis Apoſtolicis, etiam Ordinibus, Congregationibus, Societatibus & Inſtitutis hujuſmodi, illorúmque Generalibus & aliis Superioribus, ac perſonis quibuſlibet, ſub quibuſcunque verborum tenoribus, & formis, ac cum quibuſvis, etiam derogatoria-*

Digitized by Google

rum, derogatoriis, aliiſque efficacioribus, efficaciſſimis, & inſolitis Clauſulis, irritantibúſque & aliis decretis, etiam motu proprio, & de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, ac conſiſtorialiter, & aliàs in contrarium præmiſſorum in genere, vel in ſpecie conceſſis, ac quantiſcunque vicibus iteratis, approbatis, confirmatis, & innovatis. Quibus omnibus & ſingulis, etiamſi pro illorum ſufficienti derogatione de illis, eorúmque totis tenoribus ſpecialis, ſpecifica, ac expreſſa, & individua, & de verbo ad verbum, non autem per Clauſulas generales idem importantes, mentio, ſeu quævis alia expreſſio habenda, aut aliqua alia exquiſita forma ad hoc ſervanda foret; tenores hujuſmodi, ac ſi de verbo ad verbum nihil penitus omiſſo, & formâ in illis traditâ obſervatâ exprimerentur, & infererentur præſentibus, pro plenè & ſufficienter expreſſis, & inſertis habentes, illis alias in ſuo robore permanſuris, ad præmiſſorum effectum hac vice duntaxat ſpecialiter, & expreſſe derogamus, cæteriſque contrariis quibuſcunque. Vt autem eædem præſentes literæ omnibus faciliùs innoteſcant, volumus illarum exempla ad dilectos filios noſtros, & Apoſtolicæ Sedis Nuncios ac venerabiles fratres, Patriarchas, Epiſcopos, alióſque Eccleſiarum Prælatos, & locorum Ordinarios tranſmitti, qui illos quantocius publicare ſtudeant? Ipſarum verò literarum tranſumptis, ſeu exemplis etiam impreſſis, manu alicujus Notarii publici ſubſcriptis, & ſigillo perſonæ in Eccleſiaſtica dignitate conſtitutæ munitis, eandem omnino fidem in judicio & extra illud ubicunque locorum haberi, quæ haberetur ipſis præſentibus, ſi forent exhibitæ, vel oſtenſæ. Datum Romæ apud ſanctam Mariam Majorem. Sub Annulo Piſcatoris, die 18. Febr. M. DCLXXV. Pontificatûs noſtri anno quinto. I. G. Sluſius.

ANno à Nativitate D. N. JESU Chriſti 1675. indictione decimâ tertiâ, die verò 21. Februarii, Pontificatûs autem Sanctiſſimi in Chriſto Patris & D. N. D. Clementis divinâ providentiâ Papæ X. anno quinto, ſupradictæ literæ affixæ & publicatæ fuerunt ad valvas Baſilicæ Lateranenſis, Principis Apoſtolorum, & S. Mariæ Majoris de Urbe & in acie Campi Floræ, & in aliis locis ſolitis, & conſuetis Urbis per me Joannem Antonium Scaiola Apoſtolicum Curſorem.

Agapitus de Magiſtris Magiſter Curſorum.

k Circa hanc Bullam planè auream partim propoſita mihi ſunt, partim ultro occurrerunt hæc dubia. *I. Quinam hîc veniant nomine Regularium? An videlicet omnes Religioſi, adeóque etiam Militarium Ordinum Sectatores, & Novitii ac Moniales? II. Quæ Apoſtaſia? Illáne videlicet ſola, quæ fit ab Ordine, an etiam quæ à Fide? III. Quis & qualis Superior ille ſit, à quo ſit petenda abſolutio? IV. An illa abſolutio impertiri debeat in foro ſacramentali, an verò ſufficiat, ſi extra illud detur? V. An nullâ omnino pœnâ poſſit à tali Superiore affici reſipiſcens Apoſtata? VI. Vbi facta eſſe debeat publicatio, à cujus peractæ die incipiant currere illi quatuor, vel octo menſes, qui præſcribuntur in Bulla? Romæne duntaxat, an in Epiſcopatibus, ad quorum Præſides dirigitur quantocius publicanda? VII. Quid ſi Apoſtata fixerit domicilium in loco, ubi nullus Epiſcopus aut Prælatus Regularis, ut in Dania, Suecia, Anglia? VIII. Quid ſi Apoſtata inceſtas nuptias contraxit, liberiſque ædes implevit? An licebit, aut etiam oportebit hoſce deſerere? Et quis alet? Ipſe, an ejus Monaſterium?*

Quò faciliùs perſuadeam lectori meas reſolutiones, clementiores circa hanc clementinam, volo eſſe hîc repetita illa omnia Pontificum, Imperatorum, Doctorum effata, quæ ſuprà *num.* 24. deſcripſi in approbationem ampliſſimè, leniſſimè interpretantium gratias, indultáque Jubilæorum, ea enim idcirco maximè quadrant præſenti materiæ, quòd ipſe S. D. N. expreſſè profiteatur reputare ſe *paternæ* charitatis ſuæ partes eſſe, ut quantum ipſi *ex alto* conceditur, ſtudeat providere, ne in perpetuum pereant illæ oves. Quibus verbis palàm facit, eſſe ſui muneris, & conſequenter ſuæ nunc voluntatis, ut omnibus, quibus ipſe, tanquam *Paſtoris æterni* vices gerens poteſt uti mediis, & rationibus opportunis, ad reducendas oves illas, re ipſâ utatur. l

Suppono 1. Apoſtatam à Religione, ſeu Ordine propriè dictum eſſe illum, qui propriè dictus Religioſus à Monaſterio recedit animo excutiendi in perpetuum jugi Religioſi, Fugitivum autem, prout ab Apoſtata diſtinguitur, illum, qui itidem à Monaſterio recedit animo excutiendi jugum, at non in perpetuum; quamvis, ſi nomen fugitivi latiùs accipiatur, omnis Apoſtata poſſit vocari fugitivus. P. Sanchez. *Tom.* 2. *Moral. l.* 6. *cap.* 8. *n.* 1. *& ſeqq.* ubi etiam *n.* 5. rectè diſſentit à compluribus Juriſtis, qui Apoſtatis accenſent etiam illum, qui præciſè habitum Religioſum tegit alio, ita ut non appareat. m

Suppono 2. Tametſi complures teneant, Apoſtatas propriè dictos jure communi eſſe excommunicatos, id tamen rectè negari ab eodem Sanchez *n.* 20. quamvis jure ſpeciali noſtræ Societatis, & plurium aliorum Ordinum, hæc pœna ſit in eos decreta tam rigidè, ut ab ea nequeat Apoſtatam abſolvere quiſquam, niſi Papa, vel Superior Societatis. At verò eodem jure communi Apoſtatæ vetantur miniſtrare in Ordine Sacro, quem ſuſceperunt durante Apoſtaſia, ut latè declarat Sanchez. *l. c. n.* 21. *& ſeqq.* negans. *n.* 30. eſſe uſu receptum Motum proprium Pauli IV. quo omnes n

Apoſtatas à Religione ſuſpendit in perpetuum ab omni cujuſcunque Ordinis executione, omni gradu, omnibus beneficiis, reddens etiam inhabiles ad quæcunque beneficia & quoſcunque gradus. At verò eſt uſu recepta pæna, ut Apoſtata poſſit ubique, etiam extra Territorium apprehendi à Superiore ſuo, ſicut & fugitivus; qui ſi non ſolùm ſe furtim ſubtrahat temerè, ſeu illicitè, oculis, & poteſtati ſui Superioris ad aliquod tempus, ſed etiam abjiciat veſtem religioſam eodem pravo animo, & ad tempus, incurrit excommunicationem decretam cap. *Ut periculoſa. Ne Clerici vel Monachi. in 6.* His poſitis.

Dico I. Omnes Religioſi Ordines, & in ſpecie Militares veniunt in hac aurea Bulla nomine *Regularium*. Ratio eſt, quia nomine *Regularium* ſaltem in favorabilibus ſcriptis, & reſcriptis intelliguntur omnes propriè dicti Religioſi, ita ut ſaltem in favoribus accipiantur pro eodem *Regularis*, & *Religioſus*, ut notant paſſim Doctores poſt Abbatem Panorm. *in tit. de Regular. in princip.* Atqui non ſolùm illi Ordines militares, qui ligati ſunt voto perfectæ Caſtitatis, ut eſt Ordo Melitenſis, ſeu S. Joannis Hieroſolymitani, ſunt verè propriéque Religioſi, ut demonſtrat P. Suarez *Tom.* 4. *de Relig. lib.* 1. *cap.* 4. ex communi, ſed etiam qui adſtricti ſunt ſolùm imperfecto voto Caſtitatis, conjugalis videlicet, quales ſunt in Hiſpania Equites S. Jacobi; de quibus idem Suarez *loc. cit. n.* 26. ſic ſcribit: *Hi Equites ſunt propriè quoad ſtatum Religioſi, quamvis quoad uſum, & obſervantiam non vivant ſimpliciter Religioſè, ſed valde ſecundùm quid, hoc enim negare non poſſumus, niſi adulatores videri velimus.*

Quod verò ſpectat, Religioſos impropriè dictos, qui videlicet aut uno tantùm, alteróve ſunt obſtricti voto, aut tribus quidem ſubſtantialibus, at in Congregatione nondum approbatâ ab Eccleſia, negandum eſt hanc gratiam ad eos extendi, quia diſpoſitio quantumvis favorabilis non complectitur res, aut perſonas non comprehenſas verbis, in propria ſignificatione non implicitis. Vice verſâ, quia illi, qui in noſtra Societate poſt biennium probationis, ante tamen ſolennem profeſſionem vota emiſerunt, ſunt verè & propriè Religioſi, ut contra nonnullos alios Religioſos zelo non ſecundùm ſcientiam abreptos in contrariam imaginationem, expreſſè definivit Gregorius XIII. in Bulla *Aſcendente*, idcirco ſi hi deſciſcant à Societate eo modo, quo verè profeſſi, annumerandi ſunt veris, propriéque dictis Apoſtatis, & Apoſtaſiæ reis, ut videre eſt paſſim apud noſtros Theologos, eorúmque Primipilum P. Franciſcum Suarez *Tom.* 4. de Relig. *Tract.* 8. *lib.* 3. *cap.* 2. quem tamen procaciſſimus Ianſeniſtarum patronus Henricus de Noris ſcribit vix eſſe dignum, qui ſedeat ad pedes Ægidii Romani, ſicut refert erudiſſimus Bruno Neuſter in ſuo adverſus hunc Janſenizantem perelegante *Prodromo Velitari.*

Novitios quod attinet, quamvis in favorabilibus, ut eſt præſentis Bullæ materia, comprehendi ſoleant nomine Religioſorum ſeu Regularium, ut alibi obſervo ex communi, tunc tamen non comprehenduntur, quando eis non convenit denominatio ſubjecti, in cujus gratiam facta eſt diſpoſitio favorabilis. Cui enim verba legis non conveniunt, non convenit legis aut conſtitutionis diſpoſitio. *l.* 4. *§. toties ff. de dam. infect.* Atqui verbum Apoſtaſiæ à Religione nullo modo convenit Novitio, quamvis ſceleratè ſe ſubduceret Monaſterio, aut Religioni, quam ingreſſus erat animo profitendi; ſiquidem Apoſtaſia à Religione, ut dixi ſuprà, convenit ſoli propriè dicto Religioſo ſeu homini illigato tribus votis ſubſtantialibus efficientibus verum Religioſum, ut ex communi ſcribit Suarez. *loc. cit.* ſicut eidem ſoli denominatio *Fugitivi* convenit, de quo etiam Bulla, idcirco *Novitius abiens*, (ut pote nec Apoſtata, nec fugitivus propriè) non fruitur hoc beneficio, cùm ne indigeat quidem.

Loquendo autem de Monialibus difficile eſt de his aliquid certi, ſeu indubitati ſtatuere. Tãetſi enim certum ſit, eas per ſe loquendo comprehendi nomine Religioſorum, æquè atque filia venit ſaltem in favorabilibus nomine filii, nec etiam ſit minùs certum eas ſubjici pænis in Religioſos Apoſtatas ſancitis, quatenus earum capaces ſunt; attamen quia nuſquam nominantur in ea Bulla, cùm potuiſſent facillimè nominari, potuerit quoque Pontifex meritò cogitare futurum, ut multi opinaturi ſint, in eas non extendi hanc Clementiam, idcirco videtur habere in propoſito locum, tum generale valde axioma: *Lex ſi voluiſſet, expreſſiſſet*, Barboſa Axiom. 136. *n.* 7. cum plurimis: tum ſpecialius, aut certè fortiùs iis repugnans, hoc ſcilicet: *Lex id noluiſſe præſumitur, cùm facilè exprimere potuiſſet, neque expreſſit.* Barb. *ibidem.* Poſt Menochium & alios.

E diverſo non ſolùm P. Bellizarius poſt alios in Manuali Regul. *Tract.* 1. *cap.* 3. *n.* 48. generatim ſcribit poſt Suarez: *Diſpoſitio Juris circa Religioſos Mendicantes, comprehendit etiam Moniales ejuſdem Ordinis, ſervatâ proportione*, ſed etiam eodem *n.* 48. poſt eundem Suarez præmiſerat hæc verba. *Præcepta, quæ in Jure communi reperiuntur facta Religioſis, à fortiori obligant Moniales, quippe quæ computantur ſub nomine Religioſorum, & Regularium* NB. *præſertim in his, quæ pertinent ad decentiam Religionis.* Si eæ ligantur præceptis Regularium, ergo & favoribus gaudent, ſiquidem qui ſentit onus, ſentire debet & commo-

mo-

modum, Regula 55. *in 6.* ſaltem quando circa commodum & incommodum eſt per omnia par ratio perſonæ ſuſcipientis commodum, & incommodum. Dynus *in cit. Reg.* 55. *n.* 1. Eſt autem æquè per omnia par conditio Monialium Apoſtatricum, & fugitivarum circa commodum & incommodum, atque eſt in Viris, imò videtur eſſe major: tum quia verſantur eæ in periculoſiore ſtatu, quàm viri, tum quia magis quàm viri horrent pœnas, quibus affici ſolent viri ab Apoſtaſia ſine promiſſione impunitatis reverſi ad ſuos ordines. Unde habet hîc à fortiori locum Regula: Ubi eſt eadem ratio ibi eſt eadem juris (ſcriptique favorabilis) diſpoſitio. Atqui ratio, ob quam Pontifices Urbanus & Clemens promulgârunt, novo exemplo, deſcriptam à nobis Conſtitutionem, eſt: quòd *extra ſuos Ordines luporum rapacium inſidiis, atque periculis expoſiti vagentur*; vagantur autem, vel maximè Moniales fugitivæ & Apoſtatrices. Denique in cap. *Si quis ſuadente* 17. *q.* 4. nomine Monachi intelliguntur etiam Moniales P. Layman. in Theolog. Moral. *Lib.* 1. *Tract.* 5. *c.* 5. *n.* 4. ex communi, cur non etiam hîc nomine Regularis, cùm ſint propriiſſimè Regulares?

t Has ob cauſas ego exiſtimo, poſſe ſine temeritate aſſeri, gratiam oblatam hic Regularibus pertingere ad ipſas quoque Moniales eâ ratione, ut inprimis graviter peccaturus eſſet Superior, ſi Monialem ſpe veniæ hic oblatæ allectam, reverſámque ad Monaſterium, vellet graviter punire; deinde ut Superior experturus ſit, clementem in ſupremo agone judicem, ſi inductus rationibus, quas protuli, & melioribus, quæ fortè occurrent pietatis ſuæ, pontificiæque viſcera, integra aperiat erga talem ſuæ profeſſionis deſertricem.

u Ad axiomata in oppoſitum propoſita ſuperiùs reſpondeo, ſicut nulla regula eſt ſine exceptione, & reipſa vix ullum axioma reperies apud Collectores regularum, axiomatúmque, Juridicorum, ſine aliqua exceptione, plurima autem cum quinis, denis, vicenis exceptionibus, limitationibúſve, ita hîc ſpeciatim illa, quæ protuli ex Barboſa, tunc deficere, quando in contrarium ſtat alia juris diſpoſitio, eruditorúmque perſuaſio, ut eſt in propoſito, quòd nomine Regularium præſertim in materiis favorabilibus, & quando eſt eadem ratio, veniant etiam Moniales. Adde quòd Moniales cenſeantur in Jure exprimi, quando exprimuntur Regulares, ſaltem ſi materia merum contineat favorem.

x Dico II. Gratia præſentis Bullæ probabiliter comprehendit etiam illos Apoſtatas, qui non tantùm ab Ordine, ſed etiam à fide deſciverunt nequiter. Ratio eſt, quia apprimè, & particulariſſimè in præſentem materiam quadrat auguſtiſſimum pronunciatum, quod refertur l. *Beneficium* ff. *de Conſtit. princ.* ita ſonans & ſolans: *Beneficium Imperatoris* (dico ego vel maximè: Pontificis) *quod à divina ſcilicet ejus indulgentiâ proficiſcitur, quàm ampliſſimè interpretari debemus.* Hoc autem diploma, ſingulariſſimè profectum eſt ex divina indulgentia, quia & ad exemplum imitationémque *Paſtoris Æterni* & ex poteſtate Clavium à Chriſto Deo traditarum.

Accedit, quòd ubi eſt major ratio, ibi debeat Y
eſſe par, ſi non major & amplior diſpoſitio; eſt autem longè major ratio pelliciendi ad frugem Religioſos Apoſtatantes à fide & Religione ſimul, quàm à ſola Religione: ſiquidem hi ab uno tantùm, illi à ſeptem dæmonibus detinentur. Accedit rurſum, quòd, ubi lex non diſtinguit aut reſtringit, nos nec diſtinguere, nec reſtringere debeamus; Conſtitutio autem, quam explicamus, planè nullam facit vel diſtinctionem vel reſtrictionem. Confirmo, tum quia ille, de quo reſipiſcente ſum locutus ſuperiùs lit. L. rediit ad frugem munitus literis ſolius (quantùm ſcio) Patris Generalis; tum quia, cui datur juriſdictio, dantur omnia neceſſaria ad illam expediendam; non poterit autem Prælatus Regularis expedire juriſdictionem in Apoſtatam hæreticum, niſi hunc abſolvat etiam à crimine hæreſis, pœníſque decretis in hæreticos: partim quia nullus, planè nullus horum redibit ad Ovile Chriſti, niſi certus ſit de abſolutione utriuſque vinculi, partim quia in foro ſacramentali, ad quod ſaltem cumulativè ſpectat hæc abſolutio, non remittitur unum peccatum mortale ſine altero. His tamen non obſtantibus cenſeo, non eſſe huic extenſioni locum dandum, niſi accedat authentica Declaratio, vel aliud privilegium.

Dico III. Quilibet Superior, qui mediatè z
vel immediatè præeſt toti illi Monaſterio, Conventui, Collegio, è quo profugerat Apoſtata vel fugitivus poteſt impertiri abſolutionem; Siquidem hi omnes comprehenduntur ſignificato *Superioris* accepto propriè. Adeóque Generales Ordinum, Provinciales, Abbates, Priores *Conventuales*, Guardiani, Rectores potiuntur per ſe abſolvendi poteſtate, ſicut & Epiſcopi, reſpectu Monaſteriorum non exemptorum, & Nuntius Apoſtolicus reſpectu omnium in ſua Nunciatura; ut proinde ſit reſipiſcenti Apoſtatæ fas ad unum ex his Superioribus loci, è quo ſe ſubduxit, ſe conferre.

At quid de Prioribus *Clauſtralibus*? qui ſci- aa
licet præſunt poſt Abbatem Conventui, & quos toto ſuo *de Priore Clauſtrali* Tractatu intelligit ſub nomine *Subprioris* Joannes de SS. Sacramento, (ut liquet ex Part. 1. *princip.* 12.) quamvis noſtri Germani Benedictini, Auguſtiniani, Ciſtercienſes, Dominicani &c nomine *Subprioris* intelligant illum ſolum, qui eſt poſt Priorem, ſive ille Prior ſit *Conventualis*, ut eſt Prior

Augu-

Auguſtinianorum Eremitarum, Carmelitarum, Dominicanorum &c. ſive ſit *Clauſtràlis* juxta deſcriptionem paulò ante à nobis allatam, ut eſt Subprior Monaſteriorum habentium propriè dictum Abbatem; hæc enim Monaſteria habent Abbatem, Priorem, & Sub-priorem: ceu in Monaſteriis Benedictinis, quorum Abbates ſunt Principes, ut Sanctgallenſe, Campidunenſe, Eremitarum, ſeu Einſidlenſe, Abbatem: Decanum: Sub-priorem. Nos in Societate communiter habemus Præpoſitos in Domibus Profeſſis, in Collegiis Rectores, pôſtque hos & illos Miniſtrum, in maximis Collegiis, Rectorem, Miniſtrum, & Sub-miniſtrum. Canonici Regulares S. Auguſtini appellant illos *Decanos*, quos dixi ab aliis vocari Priores *Clauſtrales*. De quibus proinde Decanis, cæteríſque Prioribus Clauſtralibus, cùm ſint propriè Superiores, potientes vero jure imperandi ac vetandi, pœnam non magnam decernendi, varias licentias dandi & quidem jure ordinario, atque vi officii, quod gerunt, ſintque teſte Joanne à SS. Sacramento *Part.* 3. *n.* 327. veri Prælati, arbitror eos pollere poteſtate, qua de agitur in hac Bulla. Certè qui abſolvuntur à talibus, rectè dicentur eſſe abſoluti à ſuo quiſque reſpectivè Superiore, etenim dictio: *Reſpectivè* facit ut ſingula ſingulis ſint referenda.

bb Accedit ſumma favorabilitas hujus Bullæ, quæ habet locum etiam in Ordinibus quorum Superior non eſt Religioſus, ſed duntaxat Epiſcopus; ut proinde Monialis fugitiva vel Apoſtata poſſit ab Epiſcopo, cui, utpote non exempta, ſubeſt, abſolvi, & ab Abbate, ſi ſubeſt Abbati. Quin imò cùm Religioſi etiam exempti ſubſint Epiſcopis in multis caſibus (horum plus quinquaginta enumerat Aſcanius, Tamb. de Jur. Abbat. *Tom.* 3. *Diſp.* 5. *quæſt.* 11.) ideóque nominari poſſint hi Superiores illorum, videntur & hoc loco venire nomine Superioris. Quamquam autem Abbatiſſa, ſit propriè Superior ſuarum Monialium, utpote obtinens in eas poteſtatem talem, qualem materfamilias in filios, & Magiſtratus in cives. P. Sanchez Moral. *Tom.* 2. *lib.* 6. *cap.* 1. Aſcanius, Tamb. *Tom.* 4. *diſp.* 12. *quæſt.* 4. *n.* 1. attamen eſt jure communi incapax jurisdictionis ſpiritualis, Tamb. *loc. cit. diſp.* 32. *quæſt.* 8. eam ob rem non poterit ipſa abſolvere Monialem reverſam ad Ovile.

cc Quamquam, quia idem Tamb. *ibid.* obſervat, poſſe mulieri per ſpeciale privilegium impertiri jurisdictionem ſpiritualem; videri poteſt hoc privilegium concedi in noſtra Clementina, quandoquidem ea non modò loquitur generatim de Superioribus ſed expreſſè addit: *Cui* (Superiori) *propterea ad effectum* (abſolutionis) *præmiſſum*, *quatenus opus ſit*, *omnem facultatem neceſſariam dictâ* (Apoſtolicâ) *auctoritate harum ſerie impertimur.*

dd Accedit, quòd idem Pontifex derogationem jurium, quæ huic doctrinæ adverſantur, faciat terminis rariſſimè uſitatis etiam in ſummarum conceſſione gratiarum, dum ſcilicet non contentus communibus, etſi efficaciſſimis, particulariſſimis clauſulis derogatoriis, addit: non obſtantibus quibuſcunque *ſtylis*, *&* *uſibus*, qui duo termini vix in centeſima quaque Conſtitutione reperiuntur, & quamvis non utique derogent ſtylo, & uſui conformi legibus divinis, ut eſt abſolutio à peccatis, quia tamen facultas, quæ hîc conceditur, eſt reſpectu pœnarum indicatarum ſuprà lit. *n.* à quibus poteſt abſque omni dubio mulier quoque per privilegium, vel indultum pontificium abſolvere, cùm ſint juris merè humani, idcirco licèt ſtylus, & uſus non habeat hac ætate, ut fœminæ etiam Religioſæ, impertiant tales abſolutiones (ab excommunicatione videlicet) nihilominus tamen derogatio omnis contrarii ſtyli, & uſûs videri queat patrocinari Abbatiſſæ, & Prioribus ſaltem Conventualibus. Verùm malo eruditi Lectoris judicio hanc rem tantam committere, quàm quidquam decidere. Illud tamen reſolutis ee à me addo, quando bulla ait, Apoſtatam & fugitivum abſolvi poſſe à ſuo Superiore, non videri intelligendum de illo Superiore, cui tunc, cùm profugit, ſuberat, ſi hic ſit interea in Ordinem redactus, ſeu deſierit eſſe Superior, atque inceperit eſſe perſona privata, apparet enim Superiorem in hac Conſtitutione accipi non merè materialiter ſed formaliter, ut conſuevit, adeóque illum terminum: *Superior*, non accipi ampliativè, ſcilicet pro eo, qui eſt, vel fuit, ſed habere ſtatum, ut loquar cum Logicis, ſicut nec noſtri Patres Miniſtri; licèt enim ſint veri Superiores, carent tamen omni in nos poteſtate Spirituali, niſi fortè ſint ſimul Vice-Rectores eo modo quo explicavi in Experient. Tract. 720. *n.* 715. *in Novo Dubio.*

Simi-

ff Similiter quia Abbates, Priores, Rectores, Provinciales Provinciæ A. non ſunt Superiores Religioſorum adſcriptorum Provinciæ B. idcirco ſi Apoſtata, vel fugitivus Provinciæ B. veniat ad aliquem ex Superioribus Provinciæ A. nequibit ab hoc petere impertitionem gratiæ Clementinæ; qui tamen Superior abſque omni dubio graviſſimè delinqueret, ſi ad ſe confugientem durè haberet, haud tamen arguendus peccati, ſi ob juſtum metum relapſûs ovem illam arctiùs in ſuo ovili cuſtodiret, & interim informaret Provincialem, aut Priorem, Rectorémve A. quærens quid agendum ſibi ſit. Et quid ni valeat talis Prior, aut Rector ſubdelegare ſuam poteſtatem? Etſi enim per ſe loquendo Delegatus nequeat ſubdelegare. *cap. Cùm cauſam. De appellat.* fallit tamen regula, cùm ſatis conſtat aliud de mente Principis delegantis, ut hîc conſtat ex eo, quòd Papa tribuit ad effectum abſolutionis *Omnem.* NB. *facultatem neceſſariam.*

gg Dico IV. Commiſſarius Pontificius in hac Apoſtatarum, & fugitivorum materiâ eſt vel inſignitus charactere ſacerdotali, vel non inſignitus? Si inſignitus, abſolvet primariò quidem à pæna; hæc enim facultas diſertè exprimitur; attamen ſecundariò, & conſequenter, ſi velit, à culpa; ſiquidem crimen Apoſtaſiæ etiã junctæ hæreſi reſervatur ſolùm ob annexã Pontificiam Cenſuram; ergo hâc per abſolutionem directè ſublatâ crimen ipſum erit juris communis, ſeu abſolubile per quemvis talem Superiorem. Si verò careat ſacerdotali charactere (ut carent Ballivi, Priores, Magni Magiſtri Ordinum Militarium, atque Moniales, tollent Cenſuram per delegatum, E. g. Epiſcopum, abſolvetúrque à culpa per quemvis, qui in cætera ejus peccata habet ordinariam, vel delegatam poteſtatem. Valebit autem abſolutio ſeu à culpa ſeu à pœna, in foro tum interno tum externo; interno, quia poterit ſalvâ conſcientiâ, ſi aliud non obſtet, privatim ſuſcipere, conficereque omnia ſacramenta, ad quæ habebat jus ante patratum crimen; externo & contentioſo, ſiquidem nemo, cui conſtiterit de accepta abſolutione, validè aut licitè arcebit eum à receptione, adminiſtrationeque ſacramentorum. Vide, ſi placet ea, quæ infrà dicam *n.* 273. 274. 275. *& Tract.* 5. *cap.* 37. *n.* 265. *&* 261. de diſtinctione fori interni & externi: pænitentialis, & ſacramentalis.

hh Dico V. Nullâ omnino pænâ extra forum pœnitentiale poteſt à Pontificio delegato plecti redux fugitivus, vel Apoſtata. Eſt hæc reſolutio multò certiſſima; ſi quidem ſi unquam fines mandati ſunt religioſiſſimè cuſtodiendi, & minimè tranſgrediendi, *L. Diligenter. ff. Mandat.* graviſſimeq; puniendus Mandatarius, ſi excedat notabiliter, ut notant explanatores legis illius, vel maximè in hoc negotio ſunt cuſtodiendi; ſi enim reſciretur vel unicum Mandatarium exceſſiſſe hoſce terminos à Summo Principe fixos, nullus Apoſtata, vel Fugitivus fidem haberet pollicenti omnem impunitatem; atque ita perirent æternum fratres, pro quibus mortuus eſt Chriſtus. Hanc Concluſionem idcirco ſtatuo, quia ille, de quo ſuprà Lit. *a.* memini, valde ſollicitè quærebat, utrùm eſſet omnino certus de integerrima indulgentia, & amniſtia, reſpondíque eſſe certiſſimum *objectivè*, & proinde poſſe eſſe etiam certiſſimum *ſubjective*, ſeu *formaliter*. Debet Superior tales abſolvere à pænis, *& paternâ charitate amplecti*, inquit Pontifex; foret autem non paterna, ſed novercalis charitas, ſi, ii cùm *teneatur* ab omnibus pænis jure ſtatutis abſolvere, ipſe arbitrarias injungeret. *Tenetur Superior benignè ſuſcipere*, inquit Pontifex; quoad forum pœnitentiale, ſeu ſacramentale, nihil quidem præſcribit; quia tamen viſcera miſericordiæ & lenitatis effundit in tales, eſt autem honeſtiſſimum ſequi morem Pontificis cap. *Ex literis de reſcrip.* & melius eſt propter miſericordiam reddere rationem, quàm propter nimium rigorem *cap. Alligant* 26. *q.* 7. conſultò aget Confeſſarius, ſi impoſuerit, quàm leniſſimam potuerit (ſpectatis omnibus) pœnitentiam, memor illius moniti, quod ex S. Chryſoſtomo refertur *cap. cit. Alligant. Vbi* kk *Pater-familias largus* (in ignoſcendo) *ut quid ſacerdos ejus auſterus?*

Dico VI. Nomine publicationis, à cujus die initium ſumunt menſes, intra quos ſe ad ſua Monaſteria recipere debent Apoſtatæ & Fugitivi, eſt intelligenda Romana, quæ peracta eſt die 21. Febr. Anno. 1675. non autem quæ in ſingulis Epiſcopatibus, aut Provinciis facta. Ratio particularis eſt, quia ſi intelligatur hæc poſterior, non apparet cauſa, cur Pontifex concedat trans ſeu ultramontanis alterum tantum temporis, quantum iis, qui reſpectu Vrbis Romanæ ſunt eis montani, ſeu citra montes, & adhuc minus rationis apparet, cur poſtmodum impertierit ferè duplo plus iiſdem ultramontanis, adiiciendo videlicet illis octo menſibus adhuc quatuor alios, ut didici ex teſtimonio viri graviſſimi. Atqui minimè cogitandum eſt, tantam differentiam eſſe factam abſque pergravi cauſa; quæ gravitas elucelcit, ſi dicatur eſſe ultra montanis idcirco poſitos laxiores terminos, quòd ad eorum multos longè ſeriùs perventura eſſet notitia tam raræ, inexſpectatæque gratiæ, quàm ad multò viciniores Reginæ Vrbium, ad cujus Baſilicas affixa fuit Conſtitutio. Certè qui in Anglia, Scotia, Dania, Suecia, Moſcovia fortaſſe degunt Apoſtatæ, indigent multorum ſpatio menſium, ad comperiendam hujus gra-

gratiæ largitionem, parandúmque & conficiendum iter ad ſuos Superiores.

ll Accedit illi locali, ut ſic loquar, rationi hæc generalis, quòd in rebus dubiis ſpectandum ſit id, quod fit communiter, ut nos docent Regulæ utriuſque Juris, fit autem communiter, ut quando Papa vult, ut valor, aut obligatio ſuæ legis, vel conſtitutionis inchoëtur à die Promulgationis ſingulis Provinciis, Epiſcopatibus, Parochiis, exprimat hanc ſuam voluntatem ut, liquet ex Bullis Jubilæorum pro 15. diebus unóve aut pluribus menſibus impertitorum, itémque ex Decreto Tridentini Concilii circa publicationem Sanctionis de invaliditate Matrimoniorum clandeſtinorum non inchoandâ niſi poſt publicationem factam in ſingulis parochiis.

mm Porro ex eo quòd Pontifex annum integrum, ut retuli, indulſit tranſmontanis, inchoandum à Romana publicatione, manifeſtè ſequitur, fuiſſe gaviſurum Clementinâ gratiâ etiam illum, qui die XX. Februarii Anni MDCLXXVI. quo iſta commentabar, ſtetiſſet ſe Superiori. Quin imò etiam ſi (ob verum impedimentum) aliquantò ſeriùs adveniſſet, non potuiſſet quidem vi Bullæ abſolvi, ſiquidem conſtitutio certum tempus determinans vult illud à momento ad momentum computari, *L.* 3. §. *minorem ff. de minor. & ibi not.* ſed inprimis valde indiſcretè egiſſet Superior, ſi ab eo exegiſſet pœnas graves; deinde minimè dubitandum, quin, ſi idem ſuperior ſupplicâſſet Sedi Apoſtolicæ pro omnimoda condonatione, fuiſſet facillimè conſecuturus. *Rem, quæ culpâ caret, in damnum vocari non convenit*, inquit Clementiſſimus, & Sanctiſſimus Gregorius I. relatus *cap.* 2. *de Conſtitut.* culpâ autem caret, ut ſuppono, tardior reditus.

nn Dico VII. Tametſi is, qui redit inductus ſuaſionibus, aut etiam precibus alterius, videri queat non redire *ſponte* (illud enim ſolùm dicitur *ſponte* fieri, quod fit motu proprio, & nemine petente. Barboſa de Clauſulis. *clauſ.* 79. *n.* 2. poſt Menochium) quia tamen idem Barboſa *n.* 4. cum communi Doctorum ſubdit: *quando Princeps ſcribit, ſe proprio motu aliquid concedere, id procedit, quamvis conſtet hujuſmodi gratiam fuiſſe ab impetrante petitam, ſed ſignificat Pontificem, non illa petitione, ſed proprio motu ductum*, idcirco rectè dicetur is, de quo loquimur, rediviſſe ductum motu proprio, adeóque *ſponte*, tametſi preces, & multò magis ſi ſolæ adhortationes, & promiſſiones intervenêre. Quia igitur tenetur ſuperior Religioſus ex vi cap. ultimi *de Regular.* inquirere in ſuum fugitivum Monachum, ſi ſuâ inquiſitione, & promiſſione impunitatis, vel vehementibus hortationibus perſuadeat reditum,
oo dicetur perſuaſus rediiſſe *ſponte*; ſecùs ſi inductus minis, quia ſpontaneo conſenſui nihil tam contrarium eſt, quàm vis & metus, adeóque minæ. Reg. 116. *ff. de reg. jur.*

Dico VIII. Si Apoſtata duxit uxorem (veriùs pellicem) diſtinguendum eſt; aut enim duxit conſciam apoſtaſiæ, aut inſciam? ſi conſciam, non debet is eſſe multùm ſolicitus de ejus in futurum ſuſtentatione; ſiquidem damnum quod quis ſuâ culpâ ſentit, ſibi debet non alteri imputare, cap. *Damnum. de reg. jur. in* 6. & qui parùm diligentem ſocium ſibi aſſumit de ſe queri debet, inquit perappoſitè Juſtinianus in §. fin. *inſtit. de ſocio.* Si verò duxit ignaram, lex naturalis obligat eum, ut, ſi ea ſit inops, ſtudeat proſpicere ipſi de alimonia. Etſi enim, qui cum alio contrahit, ſit, vel eſſe debeat non ignarus eius conditionis *L.* 19. *ff. de reg. jur.* & proinde ſibi etiam imputare debeat ſuam ignorantiam, & ſequentem ex ea malum effectum, ſi tamen illa ignorantia fuit, (ut quandoque eſſe poteſt) probabilis, ſeu inculpata, nec habeat, unde ſe alat, niſi putatitius maritus conſtanter apud ipſam maneat, vel ei relinquat, quæ acquiſivit ſine injuſtitia, relinquere debebit; licèt enim bonorum, quæ Apoſtata acquiſivit donatione, vel contractu ex ſe honeſto, non ſint ipſius, cùm paupertatis votum reddiderit illum incapacem dominii, atque arbitrariæ diſpoſitionis, attamen tacita, rationabiliſque voluntas Superiorum eſt, ut ſatis faciat, ſi poſſit, obligationibus juſtitiæ, adeò, ut, ſi contraxit debita incerta, & proinde ignoret creditores, vel eis mittere nequeat ſolutionem, poſſit eas in pauperes dividere. P. Suarez *Tom.* 4. *de Relig. tr.* 8. *lib.* 3. *c.* 2. *n.* 20. pp

At, *quid ſi ſuſcepit liberos, quibus ad vitam* qq *tuendam neceſſaria ſit patris præſentia*? Reſp. Cùm jus naturale obliget filium exire è monaſterio, ad alendum patrem, aut matrem, quando hi nequeunt aliter, quam operâ filii, vitam conſervare, videtur etiam obligari id ipſum facere ad filios alendos in extrema neceſſitate. Tametſi enim in hoc parentes præferendi ſint, ſicut & ipſa uxor filiis, S. Thom. 22. *q.* 26. *a.* 9. & 10. attamen cùm filii ſint aliquid patris, eoſque jure naturali teneatur alere pater, Covarruvias in Epit. *Part.* 2. *c.* 8. & quidem etiam Spurios, adeò ut etiam dotem teneatur filiæ ſpuriæ conſtituere, (ut ſufficiente autoritate iſta probo infrà *Tr.* 5. *c.* 28. *ſect.* 2.) videtur omnino Religio, ex qua iniquè defecit, obligari vel ipſamet eis victum ſuppeditare, aut per patrem Apoſtatam, aliúmve ipſis proſpicere, ita tamen ut ſit in arbitrio Superiorum optio adhibendi hoc aut aliud medium.

Atque hic ſit finis Novæ Diſceptationis, & Appendicis Solatioſiſſimæ.

Appen-

Appendix III.

rr Hæc omnia jam erant non modò conſcripta, ſed etiam ab iis, quorum munus eſt, lecta, approbatáque, cùm accipio literas datas à Viro Religioſo nunquam mihi viſo, atque hinc diſſito plus centum milliaribus, qui allectus lectione tum hujus, tum maximè prioris Tomi, dedit ad me eas literas cum ſuomet reſponſo ad perquam intricatum Caſum de Religioſo Apoſtatâ rogans officioſè, ut ſibi perſcriberem meum de illo ſuo reſponſo, factiſque judicium, quod certè officiũ negare non potui; nec volui lectorem privare ſeu notitiâ illius Caſûs, (utpote & apprime facientis ad præcedentem Appendicem ſolatioſam, & fortè aliquando habituri imitatorem,) ſeu reſolutione plenâ Zeli Religioſi, doctrinæque non vulgaris. Sic ergo ille.

ss Quidam, non tamen noſtræ Religionis, nec Laudatiſſimæ Societatis JESU religioſus, ſed alterius cujuſdam Ordinis apoſtatavit, ivit ad partes hæreticas, & ibi accepit quandam puellam in uxorem, quæ tamen neſcivit eum eſſe religioſum. Manſit ibi quinque annis; hæreticus tamen in corde nunquam fuit, quamvis fortaſſis exteriùs talis ab aliis æſtimatus, & cùm importunitatem accuſantis conſcientiæ diutiùs ſufferre non poſſet, redivit cum ſua uxore, & duobus liberis ad partes Catholicas, ibique converſâ ſuâ uxore per aliquod tempus manſit, ſicut & de facto manet, & volens omnino redire ad frugem, acceſſit me, mihíque in Confeſſione totum ſuum miſerum ſtatum detexit, quem ut juvarem efficaciter, totum Caſum cum omnibus circumſtantiis Romam perſcripſi. In prima epiſtola tantùm interrogans: Utrùm poſſibile eſſet pro tali homine aliquam diſpenſationem obtinere? Mihi autem fuerunt priùs pro reſponſo aliqua interrogata propoſita, ad quæ ſi reſponderem, poſtea ſe viſuros, utrùm pro tam miſero homine ſit conceſſibilis, & impetrabilis aliqua diſpenſatio.

tt Interrogata fuerunt ſequentia, & ad ea à me reſponſum eſt, ut ſequitur. Interrogatum erat 1. An Orator ſit ſacerdos? Reſponſum eſt affirmativè. 2. Interrogatum fuit: An ſeparari poſſint, alter religionem, quamvis non eandem, ſed quamcunque aliam, etiam leviorem, & altera monaſterium ingrediendo? Reſponſum eſt, quòd talis ſeparatio (ſaltem ad aliquod tempus) omnino impoſſibilis videatur, & quidem ex eo; quia ſunt parentes trium prolium parvularum, quarum prima maſcula eſt quinque annorum, ſecunda item maſcula, eſt triennis, tertia puella, eſt primum trium quadrantum anni, duas ex his prolibus habent actu ſecum, una verò eſt apud matrem putatæ uxoris, quæ peſſima hæretica eſt. Non itaque convenit prolem diu relinquere apud ipſam, ne in hæreſi educetur. Eam itaque debent parentes ad ſe accipere, quod & facient brevi, ut à Confeſſario juſſum eſt, & tunc domi habebunt tres parvulas proles. Cùm autem juxta l. *Si quis à liberis §. ſi mater ff. de Agnoſcendis, & alendis liberis*, filios mater & alere, & veſtire teneatur, & procul dubio potiori jure pater, hinc clarum eſt, quòd iſti parentes per ingreſſum ad Monaſteria haud poſſint ab invicem, & minùs à tam parvulis prolibus ſeparari, quibus ex jure educationem, alimenta, & bonam inſtructionem debent: non enim permittere poſſunt ex ſua abſentia proles perire, quæ ob tenellam nimis ætatem omnino indigent parentum præſentiâ, & auxilio. Et quamvis uu etiam ſumma adhiberetur diligentia, non credo reperiendum eſſe, qui gratis velit has proles in domum ſuam ſuſcipere, eáſque parentum loco educare, alere, & nutrire. Nec etiam tantam pecuniæ ſummam, utpote valde indigi, habent, ut ex illius annuis cenſibus proles poſſint ab aliis educari, & àli. Et quamvis in hac Urbe ſit quædam domus, in quam proles parentibus privatæ ſuſcipiuntur, aluntur, & educantur, in quam, ſi peteretur, ut ſuſciperentur, adhuc res valde dubia eſſet, utrum vel unam ſuſciperent, multò minùs omnes tres ſimul. Et adhuc dato, quòd omnes ſuſciperent, eſſet res potiùs non in bonum, ſed harum prolium damnum. Nam proles in domo illa ſatis ruditer, & victu tenui, ut pauperes educantur, & ubi maſculi aliquot annos attigerint, inde dimittuntur, & debent manualia opificia, & rudes artes addiſcere, quod utique in harum tenellarum, & altioris conditionis prolium non exiguum damnum redundaret. Et caſu poſito, quòd hæc omnia nil obſtarent, non videtur poſſibilis modus, quo hæ in hac domo ponantur abſque parentum infamiâ: quia parentes deberent primùm occultè diſcedere, ut poſſet dici, has proles eſſe privatas parentibus ad effectum ſuſceptionis earum. Si autem genitores hoc modo diſcederent, cùm jam antea fuerint in partibus hæreticis, ſtatim diceret vulgus, eos denuo ad eaſdem partes remeâſſe, reverſos ad vomitum, quod utique infamiam generaret. Quibus ita ſe habentibus, non video, moraliter loquendo, quomodo per ingreſſum ad Monaſteria amborum hujuſmodi ſeparatio ſit poſſibilis.

xx Tertium interrogatum hujuſmodi erat: Separatione non poſſibili, an cohabitare ſaltem uti frater, & ſoror abſque periculo incontinentiæ poſſint, donec detur opportuna occaſio Oratori abſque ſcandalo declinandi à ſæculo?

Factâ hac eis interrogatione, reſponſum habui, ſe per gratiam Dei fidere ſibi hoc modo ſimul cohabitare, & ipſam quod attinet, hoc facilè crediderim, eſt enim fæmina valde hone-

ſta, modeſta, compoſita, pudica, verecunda, & ut ipſo affirmante didici à carnalibus deſideriis& illecebris multùm ſe monſtrans alienam. Ipſum verò quod attinet, non minùs confidit in Deo, ſe ejus gratiâ, & auxilio, abſque jactura continentiæ alteri parti poſſe cohabitare,& quia ambo valde deſiderant, ut ex periculoſo ſtatu, in quo ſe eſſe cognoſcunt, quantocius liberentur, non eſt dubium, quin hoc deſiderium magno ipſis freno ſit, ne quid incontinentiæ committant, utpote pro obtentu multùm deſiderati, cupientes Deum habere placatum, & piæ cauſæ faventem.

yy Quartum interrogatum hujus tenoris erat: An poſſit Orator abeſſe à ſua putata uxore ſub prætextu alicujus officii, vel exercitii, quod exprimi debet? Antequam hæ duæ perſonæ ad me pro confeſſione venerunt, jam inſtabant pro aliquo officio obtinendo, ubi tunc erant, eos ad hoc urgente indigentiæ neceſſitate, quod & interim obtinuerunt, unde ipſo ad officium aliò abeunte debet eum neceſſariò & uxor ſequi; quæ ſi ipſo diſcedente hîc maneret, daret procul dubio anſam ſciſcitandi, quare ſuum maritum non ſequeretur, & fortè non deeſſent, qui hoc in pejorem partem interpretarentur. Et quamvis hoc non eſſet, vix poteſt vir ejus præſentiâ carere propter œconomiam domeſticam, propter quam faciendam, ſi deberet aliam perſonam conducere, novæ fierent expenſæ, cùm tamen annuum ex hoc officio ſalarium non ſit valde pingue, & ideo parcere debent potiùs expenſis, quàm novas facere. Itaque meo judicio, permittendum erit, ut eum ad ſuum novum officium abeuntem ſua uxor cum prolibus ſequatur, & ipſi cohabitet, donec ſciamus, quid Sacra Pœnitentiaria circa ipſos in hoc negotio benignè reſolvat. Et ſic erat ad interrogata propoſita reſponſum. Quia tamen procurator diſpenſationis in ſua epiſtola petiverat, ut Confeſſarius perſcriberet, quid ſibi in hoc negotio videatur poſſibile factu, ſic ſuam Confeſſarius in hac parte ſignificavit mentem dicendo.

zz Puto, quòd vix ſit aliud remedium, hoc negotium meliori modo accommodandi, quàm ſi ſacra Pœnitentiaria clementi aliqua diſpenſatione daret bono viro licentiam permanendi in ſæculo ut ſæcularis Sacerdos: hac enim ſemel habitâ licentiâ modus eſſet, quo ab invicem poſſent ſeparari, poſſet enim ſecretâ quadam dexteritate ipſi apud unum Epiſcopum obtineri Parochia aliqua, ad quam miniſtrandam non eſt dubium, quòd ipſe optimam capacitatem habeat, cùm jam in ſua Religione habuerit curam animarum, tam in concionando, quàm confeſſiones excipiendo. Poſſet itaque ipſe uni parochiæ ſibi procuratæ præeſſe ab aliqua urbe non ita multùm diſtante, uxor verè & proles poſſent poni in illa urbe, & deberet dici, quòd eſſet ſua ſoror, eò profecta ex partibus hæreticis, cum prolibus, amore fidei Catholicæ, & ideo ipſe non poſſit minùs facere, quàm ut ei cum prolibus media vivendi ſubminiſtraret, & tunc hac ratione modo licito, & ſuavi eſſent, & manerent ab invicem ſeparati, & ambo dixerunt, quòd in talem ſeparationem libentiſſimè conſentirent, unde rogavi illum procuratorem, dignaretur à ſacra Pœnitentiaria obtinere licentiam, ut bonus vir poſſit, ut ſacerdos ſæcularis manere in ſæculo, ad dictô modô ſubveniendum uxori putatæ, & prolibus, nec non hac ratione obtinendam ſeparationem, quæ procul dubio cum tempore fieri debebit, & non videtur alia ſuavior, & poſſibilis: maximè cùm ambo in hanc libenter ſint conſenſuri. Hanc itaque gratiam flagitavimus, quam ut faciliùs impetraremus, putavi conducere, ſi ſequentia notificarem.

Patrinus Oratoris, vir prudens, in quadam urbe conſul, dixit omnino, quòd ſecundùm ſuum computum Orator fecerit ſuam profeſſionem ante 16. annum perfectè completum. aaa Poſtea, cùm Orator deberet ordinari ſacerdos, ſcriptum eſt ex Monaſterio ad Parochum, ut reſcriberet, quot Orator eſſet præciſè annorum? Reſpondit Parochus, & ſcripſit tot annorum. Succeſſu verò temporis cùm Orator veniſſet ad Parochum, eique dixiſſet, quòd ſuus Patrinus omnino dicat, ſe ante decimum ſextum annum completum feciſſe profeſſionem, & ſi hoc ita eſſet, tunc ſequeretur etiam, quòd ante debitos annos fuiſſet ordinatus. Ad quod Parochus reſpondit: *Hoc facile poteſt eſſe.* Quia, quando ego interrogatus fui, per epiſtolam à veſtris Superioribus: quot Reverentia Veſtra eſſet annorum? Reſpondi, quod putavi eſſe, quia non habebam illum librum baptiſmalem, utpote tempore belli perditum, & ideo etiam dixi Reverentiam Veſtram tot eſſe annorum, (quamvis certò non ſciverim,) ut eò faciliùs poſſet ordinari Sacerdos.

Ex quo revera patet, quòd Profeſſio Oratoris ſit ſatis dubia, & quamvis ipſe mihi dixerit, ſe ſuam profeſſionem aliquando apud ſemetipſum ratificâſſe caſu, quo non fuiſſet valida, citat. tamen Pellizar. in ſuis Quæſtionibus regularibus *Tom. 1. tr. 3. cap. 1. quæſt. 20. n. 44.* Sanchez Portell. Pegrinis, & alios, qui dicunt, quòd, quando profeſſio fuit nulla, ob defectum ætatis ſufficientis, tunc ad revalidandam profeſſionem requiratur novus conſenſus tam profitentis, quàm Superioris, cùm itaque Orator ſolus & apud ſe tantùm ratificaverit ſuam profeſſionem, ſecundùm hos autores non ſufficiebat ipſa ratificatio, de ea nihil ſciente Superiore; ergo ſi à principio hujus viri profeſſio non fuit valida, ut ſatis dubium eſt ex ſuprà dictis, erit adhuc invalida; ergo tantò faci- bbb

Digitized by Google

facilius poterit ipſi dari licentia, ut maneat Sacerdos ſæcularis, & fiat alicubi Parochus. In quo etiam ætas non obſtat, cùm ſit primùm 41. annorum.

ccc Modus autem, quo ex ſuo Ordine, & Monaſterio fugit, fuit hujuſmodi. Debebat ex Ordinatione ſui Superioris ad aliud Monaſterium proficiſci. Tunc occaſione; quòd debebat ire ad aliud Monaſterium, ipſe ex Ordine diſceſſit, ſine ullo ſæcularium ſcandalo, putantium, eum iviſſe ad Monaſterium illud, ad quod à Superioribus ſuis erat deſtinatus. Ejus itaque diſceſſus fuit manè, tempeſtivè, per portam ordinariam, ſine ſcitu & ſcandalo ſæcularium. Ivit rectà ad partes hæreticas; manſit ibi quinque annis, in corde tamen nunquam hæreticus, quamvis exteriùs putatus; vivebat ibi ex mediis, quæ una nobilis & dives domina ex alia patria etiam hæreticâ ſubminiſtrabat, & toto tempore, quòd agebat inter hæreticos, dixit ſe in Catholicos nulla unquam ſcommata effudiſſe, ſed honoratè ſemper locutum. Cùm itaque diſceſſus hujus viri fuerit per portam ordinariam, ſine ſcandalo ſæcularium, cùm non ita longo tempore ſe detinuerit inter hæreticos, cùm ſuam putatam conjugem reduxerit ad fidem Catholicam, cùm ejus profeſſionis valor ſit ſatis dubius, nec ei obſtet, quòd juxta Concilium Tridentinum intra quinquennium non reclamaverit, ut colligitur ex eo, quod Pellizarius dicit *To. 1. tract. 3. cap. 5. n.* 48. cùm ipſe, & ipſa vehementer deſiderent redire ad bonam frugem, & in ſtatu ſecuritatis animæ ſuæ ſe ponere, revera videntur digni commiſerationè, & ut omni modo poſſibili adjuventur; quia tamen meo judicio vix eſt alius, niſi ſuprà tactus, ſcilicet licentia manendi in ſæculo, ut ſæcularis ſacerdos, & cum parochiali officio, quo ſemel habito *facilè poſtea ſeparatio fieri poteſt; eorum ab invicem*, ut ſuprà inſinuatum. Et hujus prorſus tenoris erat Romam miſſa informatio & ſupplicatio, ad quam ſequens miſſa eſt, diſpenſatio, quæ ſic habet.

ddd Conſideratis circumſtantiis, ac dubio de validitate profeſſionis, per ſacram Pœnitentiariam conceditur facultas tibi Confeſſario, ut auditâ priùs tui pœnitentis, pro quo ſcribis, ſacramentali confeſſione, ac conſideratis conſiderandis circa ſtatum, ac continentiam pœnitentis, illique de opportuno remedio circa præfatam continentiam diligenter, & prudenter proviſo, à quibuſvis ſententiis, cenſuris & pænis eccleſiaſticis, quas propter expoſita in tuis literis, quomodolibet præfatus pænitens incurrerit, & exceſſibus hujuſmodi abſolvas hac vice in forma Eccleſiæ conſuetâ: injunctâ ei pro modo culpæ gravi pænitentia ſalutari, ac confeſſione ſacramentali peccatorum ſuorum; ſingulis ſcilicet hebdomadis vel ſemel, vel quoties tibi videbitur & aliis injunctis, quæ de jure fuerint injungenda; eundémque pœnitentem, ſtante præfato dubio de religioſa ſua profeſſione, liberum ab omni vinculo ſuæ profeſſionis declares &c.

Poſtea datur licentia permittendi, ut ſimul ſub uno tecto, non verò lecto cohabitent ut frater, & ſoror; uſque dum cum tempore ſeparatio quoad domum etiam fieri poſſit, cùm modo hæc ſtatim fieri non poſſit, cùm ſequeretur ſcandalum & infamia, & etiam propter ſuſtentationem prolis. eee

Hinccùm ad tempus permitti debeat, ut cohabitent ſimul ſub uno tecto, ut frater, & ſoror, & clauſula ſuperiùs dicat: *Conſideratis conſiderandis circa ſtatum, ac continentiam pœnitentis, illique de opportuno remedio circa præfatam continentiam diligenter & prudenter proviſo.* Hinc dubium mihi oritur, quænam propriè ſint illa, quæ circa ſtatum, & continentiam hujus pœnitentis, in iſtis circumſtantiis cohabitationis cum illâ, executori ſint conſideranda? Et quodnam ſit illud remedium, quod clauſula vult circa præfatam continentiam eidem pœnitenti diligenter, & prudenter provideri?

Solutio itaque hujus dubii, & genuina explicatio hujus clauſulæ à Reverendâ admodum Veſtrâ Paternitate humiliter rogatur, & petitur, ne, ſi non debitè, & exactè fieret, quod diſpenſator per hanc clauſulam jubet fieri, poſſet fortaſſe valori diſpenſationis officere, quod utique cautè caveri debet; ut ſalvetur valor diſpenſationis.

In quem finem juvabit procul dubio ſcire hunc pœnitentem eſſe ætatis 41. annorum, ut ſuprà jam inſinuatum eſt, videtur naturæ ſanguineæ, ſed ſobrius, & ſuperfluo potui non deditus, officium etiam, quod habet, non permittet, ipſum multùm eſſe otioſum: eſt vir prudens, & ſedatus, & ſummè aliquod remedium exoptans, quo adjutus, ſecurus in ſuâ conſcientiâ vivere poſſit; & ideo credere poſſumus, poſt executionem diſpenſationis, eum ſingularem cautelam adhibiturum, ne denuo incidat in hunc labyrinthum. Ipſa poſtea eſt fœmina valde verecunda, modeſta, & multùm ſe monſtrans alienam à carnalibus deſideriis, & plurimùm dolens; ſe ita deceptam ad tam miſerum ſtatum fuiſſe reda- fff

Digitized by Google

ctam, & ideo ſummè etiam anhelans ad aliquod dignum remedium. Præter hæc fortaſſe etiam conſideranda ſunt (circa hunc pœnitentem, ejus ſtatum, & continentiam) illa, quorum Veſtra Paternitas facit mentionem in ſuis Experientiis. *Tract.* 7. *caſ.* 16. *num.* 528. ubi inſinuat circa recidivos conſideranda, & ideo hæc fortaſſe debent etiam circa noſtrum ſubjectum conſiderari, ſi verò non hæc, quæ ergo alia? Deinde quod-
ggg nam ſit illud remedium, quod huic ſubjecto in dictis circumſtantiis diligenter, & cautè provideri debet? utrum unum ex illis, de quibus Veſtra Paternitas facit mentionem in ſuis Experientiis *Tr.* 7. *Caſ.* 16. *n.* 535. & *num.* 550. pro recidivis, & in proxima occaſione poſitis: utrum, inquam, unum ex his remediis pro noſtro ſubjecto quadret, & quodnam ex illis? Si autem nullum ex his quodnam ergo aliud, ut exactè ſatiſfiat clauſulæ *Conſideratis Conſiderandis &c.* ut ſalvetur valor diſpenſationis.

Non deſunt quidem in hoc noſtro Conventu viri docti, & ſapientes, quorum conſilio poſſem adjuvari, ſi vellem: attamen ob certam cauſam judico ego convenire, ut potiùs ex longinquo, quàm ex propinquo poſtulem aliquod auxilium. Et licèt ego non dubitem, quòd Veſtra admodum Reverenda Paternitas ſit libenter impenſura ſuam operam, adhuc tamen libentiùs faceret, ſi ſciret tam bene, quàm ego, quantopere ille miſerabilis homo doleat, & pœniteat, quòd tam turpiter deſeruerit ſuam ſanctam Religionem, & quod contraxerit illas tam ſacrilegas nuptias. Huic dolori conjungit maximam ſolicitudinem procurandi omnibus modis, quibus poteſt, ut ſua putatitia vxor, quæ eſt omninò talis, qualem ego ſuperiùs deſcripſi, habeat, unde poſſit alere non ſolummodò ſe ipſam, ſed ſingulariſſimè ſuos liberos, quos tam ardenter tam ipſa, quàm parens deſiderant educari in Religione Catholica, qnòd ego nõ poſſim ſufficiẽter mirari iſtum tam magnum zelum, præſertim in muliere, quæ fuit nata, & educata inter peſſimos hæreticos. Hæc, ſicuti dico, ſi Veſtra Reverenda Paternitas tam bene, quàm ego, cognoſceret, haberet maximam compaſſionem cum illis, & adjuvaret me pro omni ſuo poſſe. Sed ut ego non videar diffidere charitate in proximum, redeo ad Contextum literarum acceptarum ex Vrbe Roma.

SECUNDA CLAUSULA.

Eundémque Pœnitentem ſtante præfato dubio de religioſa ſua profeſſione liberum ab omni vinculo ſuæ profeſſionis declares.

UT meum dubium circa hanc clau- hhh
ſulam proponam, oportet recordari ejus, quod ſuprà in informatione Romam miſſa dictum eſt, nimirum, Quòd patrinus oratoris dixerit, eum feciſſe ſecundùm ſuum computum profeſſionem ante 16. annum completum, & cùm orator parocho objiceret ſuum patrinum hoc dixiſſe, & ideo etiam non potuiſſe ſe eſſe tot annorum, quot parochus dixerat. cùm de hoc interrogaretur, reſpondit parochus: Facilè poteſt eſſe, quòd Reverentia Veſtra non fuerit tot annorum, ſed tot reſpondi, quot putavi, cùm librum Baptiſinalem non ampliùs habuerim, & ideo ſic reſpondi, ut citiùs poſſit ordinari Sacerdos.

Itaque patrinus qui ſuſcepit Oratorem iii
ex Baptiſmo, erat vir alicuius autoritatis, quia Conſul, & ideo vir prudens; & ideo in ſuis dictis circumſpectus & cautus; nec facilè aliquid dicens, ratione cuius poſſet alicuius inconſiderationis & ideo imprudentiæ argui; hinc vir in hoc dicto fide dignus; ne dicam teſtis omni exceptione major, qui facit ſemiplenam probationem; credendum ergo eſt, cum verum dixiſſe. Hoc itaque præſuppoſito, tunc oratoris profeſſio fuit invalida. Nec revalidata eſt per ratificationem, quam Orator fecit apud ſemetipſum, nil ſciente Superiore eius de nullitate prioris profeſſionis. Quia P. Pel- kkk
lizarius *Tom.* 1. *Tract.* 3. *cap.* 1. *quæſt.* 20. *num.* 44. dicit, quòd, quando profeſſio fuit nulla ob defectum ætatis, vel quòd annus probationis non fuerit integer, requiratur ad revalidandam profeſſionem per ratificationem novus conſenſus, tam profitentis, quàm Superioris acceptantis profeſſionem, & ideo non ſufficiat, quòd profeſſus apud ſe tantùm ratificet ſuam profeſſionem, abſque nova acceptione Superioris, conſcij nullitatis prioris profeſſionis. Citat pro hac ſententia Portellium Pegrinis, & alios. Imò etiam P.

Sanchez

Sanchez, qui quamvis teneat oppoſitam, hanc tamen ſententiam vocat probabilem, ſed juxta dictum Patrini iſte Religioſus fecit ſuam profeſſionem ante 16. annum completum, ergo per ratificationem penes ſe ſolum factam, illam non revalidavit. Idem P. Pellizarius Tom. 1. *tr.* 3. *cap.* 5. *n.* 48. ſic dicit: Quòd ſi quæras, an Concilium (dum jubet reclamationem debere fieri intra quinquennium) potuerit efficere, ut, qui invalidam emiſit profeſſionem, velit, nolit, ſit Religioſus, etſi ex parte illius voluntatis non ſit verum, quod præſumitur, ita ut ſicut per legem præſcriptionis ex efficacia juris res præſcripta transfertur in dominium præſcribentis, etſi conſenſus prioris domini nunquam intervenerit, ſic Concilium ex efficacia illius decreti induxerit quoddam genus præſcriptionis per quinquennium, vi cujus Religio acquiſierit jus in Religioſum, & religioſus verè maneat ei ſubjectus, & incorporatus, eſto illius profeſſio revera non fuerit valida, neque ab eo unquam fuerit ratificata, intellige validè.

Reſp. Concilium non potuiſſe inducere tale genus præſcriptionis, & probatur, quia conſenſus eſt adeò intrinſecus profeſſioni, & ſtatui Religioſo, ut repugnet fieri ſine illo, ſaltem per humanam potentiam, tum quia de eſſentia profeſſionis ſunt tria vota ſubſtantialia, votum autem eſt actio perſonalis, quæ ſine conſenſu proprio fieri nequit, ita cum Suaréz Pellizarius, ſed Oratoris conſenſus nec in emiſſione profeſſionis primâ vice, nec in ejus ratificatione fuit validus, juxta ſuperiùs dicta, ergo nec ex hoc manet obligatus Orator, quòd intra quinquennium non reclamaverit.

Idem Autor *Tom.* 1. *tr.* 3. *c.* .*q.* 28. *n.* 70. quærit: An cenſeatur ratificari profeſſio aliàs invalida hoc ipſo, quòd taliter profeſſus ſuſcipit ordines ſacros? Reſpondent aliqui non cenſeri, tum quia à diverſis non fit illatio L. Papinian. ff. de minor. ſuſceptio autem Ordinum ſacrorum eſt res diverſa à profeſſione, tum quia id nullo jure ſancitum eſt, tum quia ipſa delatio habitûs profeſſorum, & collatio ſuffragiorum in capitulo non ſufficit ad indicandum, Religioſum emiſiſſe profeſſionem tacitam, ergo multò minus ſufficiet ſuſceptio ſacrorum Ordinum, quæ non eſt actus magis proprius profeſſorum quàm delatio habitûs profeſſorum, & collatio ſuffragiorum in Capitulo. Pro hac ſententia citatur Rodriquez *Tom.* 3. *q.* 17. *art.* 16. Bonaçina de *Clauſur. quæſt.* 2. *part.* 10. *diff.* 5. *n.* 3.

Inſuper idem Pellizarius *Tom.* 1. *tr.* 3. *cap.* 1. *q.* 3. *n.* 6. citans pro ſe Sanchez cum aliis *lib.* 5. *mor. cap.* 3. *n.* 14. dicit, ad valorem tacitæ profeſſionis requiri quinque conditiones. Prima eſt, ut actus, per quem inducenda eſt profeſſio, fiat autoritate, & conſenſu ejus, cujus eſt in eam religionem admittere, qui ſaltem indicetur per ejus ſcientiam. Hæc jam deficit in noſtro caſu, ut patet. Aliæ quatuor conditiones poſſunt videri apud Pellizarium, utrum non adhuc una ex ipſis in noſtro caſu deficiat, ergo etiam ex hoc capite non poteſt noſter orator dici tacitè profeſſus. Vrbanus ab Aſcenſione in ſua *Theol. mor. tr.* 3. *tit.* 15. *caſ.* 5. ſic dicit. Porro cenſetur quis tacitè profiteri, qui non reclamando, cùm poſſit, liberè defert per tres dies continuos habitum profeſſorum, ubi diſtinctus eſt exterius ab habitu novitiorum, & illorum actibus miſcetur, & electioni, & alteri capitulari (id eſt actui) profeſſorum tantùm proprio, vel per annum continuum, ubi diſtinctus non eſt, & ſimiliter aſſiſtit actibus profeſſorum, ſi modò fuerit antea ſufficienter impletus annus probationis de die in diem, juxta Tridentini decretum, aliàs profeſſio tacita non valet. Ita ille. Sed noſter orator non ſufficienter antè implevit probationis annum de die in diem, ergo. Conformia habet Bordon. *Part.* 2. *variarum reſolutionum reſol.* 8. *n.* 38. in fine. Suppoſito itaque Patrinum Oratoris ita locutum, (ut ſuprà) & verum dixiſſe, & adiunctis iis, quæ hucuſque citati autores dicunt, quod jam quæro, eſt, utrum his omnibus præſuppoſitis poſſit verè dici, profeſſionem oratoris eſſe dubiam, & verè ſtare, & ſubſiſtere dubium de valore profeſſionis illius, & ideo verificari clauſulam, quæ dicit: *Stante dubio præfato de religioſa ſua profeſſione &c.* Sin autem per hæc omnia non maneret ejus profeſſio dubia, & ideo non ſtaret dubium de ejus profeſſione, valoréque, utrum tamen nihil ominus eſſet diſpenſatio valida? Et videtur quòd ſic. Quia propter hoc ſolum, quòd oratoris profeſſio in informatione fuerit ſignificata eſſe dubia, non videtur diſpenſatio conceſſa, quia diſpenſatio principio ſic loquitur: *Conſideratis circumſtantiis, ac dubio de validitate profeſſionis.* ergo & propter circumſtantias in informatione inſinuatas, & propter dubium eſt diſpenſatum, ubi tamen circumſtantiæ primò nominantur, ergo eas videtur eſſe cauſam finalem diſpenſationis, non verò dubium: dubiũ autem fuiſſe cauſam minus principalem, & impulſivam tantùm. Et ſi ad huc dubium eſſet, an dubium de profeſſione fuerit cauſa finalis, vel impulſiva tantùm, tunc debet æſtimari cauſa impulſiva tantùm. Quam ſententiam dicit Marcus Paulus Leo, Romanus, in ſuâ praxi ſuper literas ſacræ Pœnitentiariæ probabiliorem fol. 62. Deinde Diana *Part.* 8. *tr.* 3. *reſol.* 24. etiamſi ceſſet cauſa minùs principalis, & impulſiva tantùm, adhuc valet diſpenſatio. Item Marcus Paulus Leo, *loc. cit.* ſic dicit: Diſpenſatio cenſenda eſt valida, etiamſi dubium proveniat ex eo, quòd dubitetur, an ſatiſfuerit probata veritas narratorum, & citat textus Juris, & Juriſtas. Et Veſtra Paternitas

Digitized by Google

in ſuis Experientiis *Tr. 9. Caſ. 23. n. 682.* ſic dicit: Dubius, an quod expreſſit, vel tacuit, ſit cauſa finalis nec ne, ſatis probabiliter præſumet eſſe validam, ergo etiamſi dubium de valore profeſſionis non ſubſiſteret, adhuc videtur probabiliter dicendum diſpenſationem eſſe validam, nec perire valorē diſpenſationis, in caſu, quòd oratoris profeſſio propter ſuprà allata non eſſet dubia. Supra hæc ergo deſidero intelligere mentem V. R. Paternitatis, ut magis ſecurus ſim in mea conſcientia Si V. P. in hoc ſentiat mecum, ut ſperare volo.

ooo Hactenus verba, rationes, iterata petitio illius perquam Zeloſi, doctíque Theologi; quæ omnia idcirco huc transtuli, ut ſi fortè conſimilis, aut ſuppar Caſus eveniat (ſicuti revera potuerunt facilè omnes hæ circumſtantiæ convenire in caſu illius ipſius Apoſtatæ, de quo à nobis in Appendice præcedente facta ſeme, literúmque inſinuatio, habeantur in promptu haud pauca, quæ uſui eſſe queant; ob quam etiam cauſam ſubnecto hiſce reſponſum, quod dedi ad duplex dubium propoſitum ſupra lit. eee.

ppp Et quidem ad primam clauſulam: *Conſiderandis conſiderandis circa ſtatum, & continentiam Pænitentis*, reſpondeo, expendenda eſſe illa ſola, quæ ſpem, aut deſperationem ſervandæ impoſterum ab illo Apoſtata continentiæ, reſpectu in primis, & maximè ſuæ concubinæ, ut per ſe clarum eſt, deinde etiam reſpectu aliorum; vera enim interpretatio reſcripti, etiamſi gratioſi, deſumi debet ex voluntate reſcribentis. *cap. Humanæ aures 12. quæſt. 5.* atque ex primaria cauſa conceſſæ gratiæ cap. *Intelligentia. de verb. ſignif.* & cap. ult. *de reg. jur. in 6.* cauſa autem cur Pontifex nolit eum compellere ad reditum, ad ſuam, aut aliam religionem, eſt, quòd ſupponat remanſionem in ſæculo non fore ipſi efficacem in actu ſecundo occaſionem vitæ luxurioſæ, alioquin nequiret Papa licitè, & fortè nec validè illum ſolvere vinculo vitæ religioſæ: ſiquidem eſt Pontificia poteſtas diſpenſandi data non ad deſtructionem, ſed ad ædificationem 2. *Corinth. cap.* 13.

qqq Porro illam ſpem, fore ut orator ducat in ſæculo vitam incontaminatam, gignunt ferè omnia ſimul ſumpta, quæ enumeranturlit. fff. ut rationibus, & autoritatibus probarem, ſi opus foret. Duo tamen ex iis, quæ exprimuntur, gignunt aliquale dubium. Primum ætas, non excedens annum quadrageſimum primum quo ſine dubio multùm adhuc fervet, ferocitque Venus. Alterum complexio ſanguinea quæ teſtibus Medicis, & Philoſophis ex ſe efficit homines ſalaces. Nihilominus tamen, quia infiniti Religioſi, longè plurimi Sacerdotes conſtituti etiam in ferventiore ætate, quàm Orator, ſortitique illam complexionem, quæ juncta modicæ melancholiæ efficit, teſte Ariſtotele, homines *egregios*, id eſt, *ſanguineam*, ſervaverunt ſingulis ſæculis, ſervántque etiamnum pudicitiam, æmulam Angelicæ, ut cum rubore, confuſionéque petulcorum prædicantium, (idcirco peſſimè loquentium, ſcribentium de Clero ſæculari, & Regulari, quòd ipſis perdifficile accidat unâ contentos eſſe uxore.) Teſtarentur Confeſſarii, quotquot multis annis excepere confeſſiones ejuſmodi Deo ſacratarum perſonarum. Hanc, inquam, ob rem inducor facilè, ut propter alia commemorata exiſtimem, poſſe prudenter (certitudinem nec phyſicam, nec moralem exigit Pontifex, ergo nec nos exigere debemus *cap. 2. de tranſl. Epiſc.*) ſperari continentiam talem, qualem præſtant communiter illi Sacerdotes ſæculares, qui commendantur ab honeſtatæ vitæ.

Nihilominus, quia ille conſulens petit, quænam ex mediis, quæ in locis ab ipſo citatis exhibeo, arbitrer ſingulariter profutura illi peccatori? Reſpondeo videri mihi, fore, ut ſingulariter profuturum ſit votum ſubeundi gravem pænitentiam, ſi fortè contigerit, peccâſſe. Item ſi ſeriò roget ſuam illam tam pudicam, ſicuti refertur, olim tori ſociam, ut ſi fortè tentatione victus laceſſat eam ad turpia, non modò conſtanter reſiſtat ipſa, ſed etiam revocet in mentem eidem ſuo putatitio marito votum caſtitatis, quo etiam ratione Sacerdotii obſtrictus eſt. Item illud, quod eſt primum inter ſeptem, quæ propono illo 550. §. quem innuit idem conſulens: rectè facturus, ſi autoribus quos *n.* 552. ſcribo conſulendos, junxerit Patrem Drexelium in Niceta. rrr

Quod attinet clauſulam, de qua lit. nnn. exiſtimo, rationibus & autoritatibus ab ipſomet conſulente productis, ad probandam nullitatem profeſſionis tum ab initio ob veroſimilem defectum ætatis, tum ſucceſſu temporis ob defectum ratificationis poſtea non ſufficienter ſecutæ, tum denique ob nullitatem etiam allegatæ præſcriptionis, exiſtimo, inquam, ſufficienter in ſenſu communi, qui vel maximè attendendus eſt in reſcriptis pontificiis, probari, ſtare dubium de nullitate illius, hoc ipſo quòd autoritates, rationéſque in utramque partem allatæ utrinque obtineant probabilitatem; etenim clarè probo in Clypeo Clement. Judic. ſeu *Tract.* 1. hujus operis, illud quoque in Jure appellari dubium, & controverſum, de quo extant opiniones diverſæ præclarorum Autorum. sss

In hunc ferè ſenſum partim reſpondi, partim reſpondere potui illi optimo, atque perdocto conſulenti.

CA-

CAPVT VII.

De Indulgentia in Forma, ſeu Inſtar Jubilei.

SUMMARIUM.

Per Indulgentiam in forma Jubilei *nonnulli intelligunt illam, quæ habet annexos omnes favores Jubilei.* 33.
Refutantur ii. Ibid.
Proponitur, & exponitur dubium, ex quodam Brevi Innocentii X. pro Societate Jeſu. 34.
Intentio concedentis gratiam eſt, ut convertatur in beneficium. 36.

33 Quæſt. XXII. *An per Indulgentiam in forma Jubilei intelligatur illa, quæ habet omnes favores* Jubilei *Romani, vel Extraordinarii?*

RESP. Id quidem ita videri Laurentio Peyrinis, nam *Tom.* 2. *fol.* 282. ſic ſcribit: *Indulgentia in forma* Ju*bilei nil aliud ſignificat, quàm quod Papa tribuit facultatem, ut poſſit quis abſolvi, & diſpenſari ſuper omnibus his, ſuper quibus poſſunt tempore* Jubilei. Ita ille, cum quo apertè ſentit Eſcobar in Summa *Theolog. Mor. Tr.* 1. *Exam.* 5. *n.* 56. favètque apertè Filliucius *Tr.* 8. *n.* 245. & 263.

Et quamvis hæc explicatio, & opinio mihi aliquando probata fuerit, jam tamen omnino diſplicet, utpote aliena à veritate. Probo I. ex Bullis Pauli V. Anno 1605. 1613. 1619. Gregorii XV. 1621. Urbani VIII. 1636. & tertiâ Innocentii *lit. t.* Nam poſtquam iſti Pontifices in citatis Bullis dixerunt, ſe omnibus Chriſti fidelibus impertiri indulgentiam *ſicut in Anno Sancto*, illorum aliqui ſubjiciunt, ſe *inſuper* dare poteſtatem eligendi confeſſarium, qui abſolvat à reſervatis, &c. Alii autem, ſe cupientes, ut omnes Chriſti fideles participes ſeſe efficiant ejus indulgentiæ, permittere, ut eligant confeſſarium, qui abſolvat, vota commutet, &c. Probo II. Quia Paulus III. & Gregorius XIII. per proprias Bullas indulgentiam *in forma* Jubilei largiti ſunt omnibus, ſacro die Circumciſionis Domini viſitantibus Eccleſiam, à Superioribus noſtræ Societatis deſignatam, cui indulgentiæ non eſt annexa poteſtas abſolvendi à caſibus Papalibus. III Evidenter id demonſtro ex Bulla Innocentii X. editâ 22. Decembris Anno 1646. qua Societatis noſtræ Religioſis & Noviciis conceſſit indulgentiam plenariam *in forma Jubilei, citra tamen facultatem eligendi confeſſarium, qui eos à caſibus Sedi Apoſtolicæ quomodolibet reſervatis abſolveret*, hæc enim ejus ſunt verba.

Interim tamen ex illo ipſo: *citra tamen &c.* 34
ſatis patet, ipſummet Innocentium ſupponere, quòd non pauci exiſtiment, per indulgentiam *in forma* Jubilei deſignari poteſtatem abſolvendi à reſervatis; nam illud *citra tamen*, habet vim exceptionis in actu ſignatiſſimo, hanc autem caſuum Papalium, à gratia Indulgentiæ per modum Jubilei factâ, exceptionem non adhiberet, niſi ſciret, non paucorum opinione in prædicta Indulgentia includi poteſtatem abſolvendi à caſibus Papalibus. Et verò prædictam opinionem confirmare quis poteſt, inprimis hac ipſa exceptione, quam facit Papa, nam axiomate recepto, æquè apud Theologos, ac apud Jure Conſultos dicitur, quòd exceptio firmet regulam in caſibus non exceptis; & quamvis verum ſit, quòd, ubi lex aliquos caſus excipit, non firmet regulam in non exceptis, qui alia lege ſunt excepti, imò per illam ſupplentur, cap. *Ad audientiam, de Cleric. non reſid.* & D. Marta de clauſulis *parte* 2. *cap.* 51. *num.* 10. cum Gloſſa & Bartolo, quia tamen nulla generalis lex Pontificia, à gratia indulgentiæ per modum Jubilei datæ, excipit facultatem eligendi Confeſſarium, qui à caſibus Papalibus abſolvat, idcirco axioma prædictum videtur multùm patrocinari opinioni, quam indicavi.

Quæ præterea confirmari poteſt auctori- 35
tate, & doctrina Navarri *de Jubil. not.* 26. *num.* 1. ubi expreſſè dicit, quòd indulgentia *inſtar Jubilei*, ſit indulgentia inſtar Indulgentiæ Anni Jubilei: atqui anni Jubilei Indulgentia comprehendit prædictam poteſtatem, & facultatem ergo & illa, quæ datur *inſtar*, ſeu quod idem eſt, *in forma* Jubilei, Conſequentia confirmatur, tum quia, quod habet inſtar rei judicatæ, virtutem habet rei judicatæ, ut innuit lex *Inſtar. C. De Jure fiſci*, tum quia privilegia conceſſa uni Academiæ inſtar privilegiorum alterius, perinde valent, ac illius privilegia ſecundùm Baldum receptum in l. *Omnia* C. *de Epiſcopis & Clericis.*

Hæ rationes tamen non evertunt noſtram doctrinam, quam & confirmabimus Tract. ſeq. *part.* 2. *cap.* 5. & etiam ſatis inſinuat Navarrus loco citat. *num.* 2. dicens, ſimilitudinem, quæ intercedit inter indulgentiam Anni Jubilei, & datam inſtar Jubilei, in nullo alio conſiſtere, quàm in plenitudine remittendi omnem omnino pœnam. Et hæc ipſa declaratio hujus ſimilitudinis ſufficit ad reſpondendum confirmationi al-

Digitized by Google

latæ ex doctrina Mart Navarri. At verò ad primam rationem ex vulgato axiomate deſumptam ſufficienter reſponderi poteſt ex citatis paulò ſuperiùs Bullis. Quare rectè pronuntiavit Suarez *Tom. 5. in 3. part. diſp. 7. ſect. 5. num. 7* quando indulgentia conceditur *per modum Jubilei*, nil aliud ſignificatur, niſi concedi indulgentiam plenariam, qualis concedi ſolet in Jubileis. Quod ſi ſimul dicatur, concedi indulgentiam plenariam *ad inſtar Jubilei*, eſt repetitio quædam ad majorem explicationem, & commendationem indulgentiæ, non verò eſt nova conceſſio.

Interrogabis fortè: *An illa exceptio, quam circa caſus Papales poſuit Innocentius, non ſuſtulerit, aut ſuſpenderit poteſtatem abſolvendi ab iis caſibus Papalibus; à quibus ante illius indulgentiæ largitionem abſolvere, & abſolvi poterant homines de Societate Jeſu?*

36 Reſpondeo. Etſi non memini cui ea exceptio dubium moverit, eſt tamen pro certo habendum, quòd Summus Pontifex non ſuſpenderit facultatem quærendi confeſſarium è Societate Jeſu, qui illum abſolveret à caſibus Sedi Apoſtolicæ reſervatis. Rationem hujus certitudinis, quamprimum dubium illud motum fuit, dedi, deſumpſique, & deſumo ex reg. 61. in 6. quæ eſt ejuſmodi: *Quod ob gratiam alicujus conceditur, non eſt in ejus diſpendium retorquendum.* Et ratio hujus regulæ eſt, quia ex una parte lex, & diſpoſitio vires accipit ab intentione Principis, legem, aut diſpoſitionem facientis. cap. *ad aures*, de *reſcriptis*; ex altera autem parte intentio concedentis gratiam, eſt, ut convertatur in beneficium & præmium, non autem in damnum & pœnam: Vivianus *in cit. reg. 61.* Ideo quod favore alicujus conſtitutum eſt, non debet ad ejus læſionem, gravamen, diſpendium retorqueri; quod utique fieret, ſi auferretur more planè inſolito poteſtas, quæ antea ſingulari cum gratia & privilegio valebat. Confirmatur ex Rubr. l. *Quod favore*, 6. C. de *legibus*, quæ ita habet. *Favorabile interpretationem non recipit, qua eum, cui favetur, lædere poſſit.* Et certè cùm ipſamet lex, *Quod favore*, dicat: *Quod favore quorundam ordinatum eſt, quibuſdam caſibus ad læſionem illorum, nolumus inventum videri*, inter illos autem *quoſdam caſus* debeant vel maximè computari Jubilei ad plenam cum Deo reconciliationem, ex affectu paterno conceſſi; clarum eſt, Jus tam Civile quàm Canonicum ſtare apertè pro allata reſponſione.

Quia tamen verba Pontificis aliquid operari debent. cap. *Si Papa. de Privilegiis in 6.* ſempérque curandum eſt, ut diſpoſitio & actus potiùs valeat, quàm ut pereat. DD. communiter ex l. *Quoties 2. ff. de rebus dubiis*, quæ ita habet: *Quoties in actionibus vel exceptionibus ambigua oratio eſt, commodiſſimum eſt, id accipi quo res, de qua agitur, magis valeat, quam pereat*; idcirco explicandum eſt, quid illa Pontificis exceptio valeat, & breviter

RESP. S.D.N. plus non voluiſſe, 37
quàm quòd per largitionem indulgentiæ, non dederit cuiquam facultatem eligendi confeſſarium, qui hoc ipſo & ex formali virtute Diplomatis, quo indulgentiam concedebat, poteſtatem haberet abſolvendi à caſibus Sedi Apoſtolicæ reſervatis; nam hanc poteſtatem non intendebat ſua Sanctitas cuiquam dare, ratione illius indulgentiæ Unde quia noſtra Societas non habet generatim poteſtatem abſolvendi à caſibus in Bulla Cœnæ contentis, idcirco nullus noſtrorum Patrum, aut Fratrum, qui incidiſſet in caſum Bullæ Cœnæ, potuiſſet vi illius præciſè Jubilei, ſeu indulgentiæ obtinere ſui caſus abſolutionem à quolibet Societatis Sacerdote, imò nec ullius caſûs Pontificii, ſi confeſſus fuiſſet illi, cui certa ex cauſa Superiores antea limitâſſent Juriſdictionem ad caſus Papales excluſivè, qua tamen, exceptis, qui in Bulla Cœnæ continentur, gaudent omnes noſtri Confeſſarii approbati, ut videre eſt in compendio noſtrorum Privilegiorum. V- *Abſolutio* §. 1.

Porro ſicuti non intendit Innocentius X. per ſuam gratiam conferre cuiquam novam aliquam facultatem in ordine ad confeſſionem, ita nec auferre jam antea habitam. Quapropter ſi quis in Hiſpania (cum permiſſu Superiorum, nam aliter non valet, ut Cardinalis de Lugo contra nonnullos evidenter demonſtrat, *Tom. 3. in 3. p. diſp. 20. ſect 9.*) munitus fuiſſet Bullâ Cruciatæ, potuiſſet pro lucranda indulgentia, de qua loquimur, obtinere abſolutionem à caſibus, à quibus permittit ipſa Bulla.

Hæc omnia ſcripſeram in prima editione hujus Tractatûs, cùm Diana nactus meum Theſaurum Indulgent. in cujus Part. 2. q. 10. rurſum confirmo reſponſionem directè datam ad quæſtionem ſupra *n. 33.* propoſitam, non ſolùm verbatim deſcribit prolixam illam confirmationem *part. 10. tr 16. reſ. 5.* ſed illi deſcriptioni præmittit, ſe prorſus putare, non eſſe recedendum ab

opi-

Digitized by Google

opinione Suarezii & aliorum, idem quod ego, ſentientium de illa negativa reſolutione, etſi diſſentiat Paſqualigus *de Jub. q.* 178. poſt alios. Verùm ubi devenerimus ad citatam quæſtionem decimam, reſpondebimus ad fundamentum Paſqualigi.

CAPUT VIII.

Comparantur inter ſe Bullæ ſuſpenſivæ Indulgentiarum.

SUMMARIUM.

In quibus præcipuè punctis diſcrepent Bullæ ſuſpenſivæ Indulgentiarum? 38. & ſeq.

Antiquiores ſuſpendebant Indulgentias datas etiam pro articulo mortis. 39. *Diſcrim.* 8.

38 Memini fuiſſe in Jubilæo Annorum 1625. & 1650. Theol. Profeſſ. perfrequenter à confeſſariis, & concionatoribus interrogatos, quidnam ipſis videretur, de quarundam indulgentiarum ſuſpenſione, illis annis facta? Quare cùm non dubitem, quin ſimilia dubia ſint Jubilæo proximè futuro movenda, proponam illa, quæ partim in Doctoribus, qui poſt Bullam Urbani & Innocentij ſcripſerunt, reperi; partim quæ mihi ipſi occurrerunt. Ut verò tantò clariùs tum ipſamet dubia, tum illorum ſolutiones perciperentur, deſcripſi ſuperiùs ſecundo loco ipſammet Bullam Innocentii X. quæ eſt omnium, quæ prodiêrunt hactenus, accuratiſſima. Porrò idcirco inſtituo comparationem inter hanc & vetuſtiores, quia Theologi, qui ante eam ſcripſerunt, aliqua docuerunt, quæ doceri poterant ſtando Bullis, quas ipſi viderunt; at ſtando Bullâ, quam deſcripſi, non poſſunt omnia illa cum veritate doceri. Ne quis ergo illorum antiquorum Doctorum lectione decipiatur, operæ pretium erit, præſentem comparationem inſtituere. Quia verò ii maximè, & frequentiſſimè ſequuntur Bullam Sixti IV. quæ incipit: *Quemadmodum*, refertúrque in 6. Decretalium ſub Tit. de *Pœnit. & Remiſſ.* itémque Gregorii XIII. quam deſcribit Navarrus *not.* 32. & explicat tam ipſe, quàm Barboſa *Tom.* 4. *in Jus Canonic.* idcirco cum iſtis duabus faciam præſentem comparationem. Eſt igitur

Quæſt. XXIII. *In quibus præcipuè punctis diſcrepant hæ tres Bullæ?* 39

RESP. In ſequentibus. I. Quòd Sixtus, & Gregorius ita loquantur: Suſpendimus omnes & ſingulas indulgentias *Plenarias*; at Clemens, Urbanus & Innocentius *lit. d.* & *k.* non facta ulla expreſſione Plenariarum, dicunt: *Suſpendimus* omnes ac ſingulas indulgentias, *ſub quibuſcunque tenoribus conceſſas.*

II. Quòd Sixtus, & Gregorius ſuſpendat ad arbitrium ſuum, & Sedis Apoſtolicæ; Clemens verò, Urbanus, & Innocentius *lit. m.* non niſi durante anno Jubilæo.

III. Quòd Gregorius clarè ſignificet, præter indulgentias ſuſpendi à ſe illas ſolas facultates, quæ ratione indulgentiarum fuerant impertitæ: At Innocentius *lit. c.* poſt Urbanum, Clementem, & Sixtum, abſolutè ſuſpendit facultates, non facta mentione illarum dependentiæ ab indulgentijs; & quidem Sixtus, & Gregorius plures facultates ſuſpendit, quàm cæteri Pontifices.

IV. Quòd Clemens, Urbanus, & Innocentius *lit. g.* & *h.* ſuſpendat expreſsè indulgentias conceſſas tum ſingularibus perſonis, *tum coronis, granis, &c.* At Gregorius non meminit coronarum, granorum, &c. ſicut neque Sixtus, qui etiam nil dicit de indulgentiis conceſſis perſonis ſingularibus.

V. Quòd Clemens, Urbanus, & Innocentius exprimant Imperatorem, Reges, &c. non item Sixtus & Gregorius.

VI. Quòd Urbanus & Innocentius *lit. m.* exprimant, etiam ignorantibus nil prodeſſe, quidquid fuerit contra Bullam Jubilæi attentatum; at Sixtus & Gregorius nil de ignorantibus, aut ſcientibus ſpecificant.

VII. Quòd Sixtus & Gregorius diſertè exprimant, indulgentias Eccleſiarum Romanarum in ſuo robore permanſuras tempore Jubilæi; hoc autem non exprimunt cæteri Pontifices.

VIII.

VIII. Quòd Sixtus ſuſpendat indulgentias & indulta, in vita, ſeu in articulo mortis conceſſas & conceſſa, concedendas & concedenda. At hanc clauſulam ſilentio prætereunt Gregor. Clemens, Urban. & Innocentius.

IX. Quòd Sixtus non prohibeat, in uſum demandari durante Anno Sancto alias indulgentias, cùm tamen hi tres Pontifices *lit. o. & p.* id tam ſeverè prohibeant.

X. Quòd prædicationem, & annuntiationem aliarum indulgentiarum prohibeat Sixtus ſub cenſura *Sententiæ ferendæ*: at poſteriores ſub excommunicatione *latæ ſententiæ*.

XI. Quòd Clemens, Urbanus, & Innocentius in clauſula: *Non obſtantibus*: excludant illa ſola contraria indulta, &c. quæ fuerunt à Sede Apoſtolica, aut ejus legatis, non autem à Cardinalibus, Epiſcopis, &c. facta; item quòd derogent, etiam illis privilegiis & indultis, quorum eſſet cæteroqui ſpecifica, & de verbo ad verbum facienda mentio, quæ tamen duo non ſunt in Bulla Sixtina. His omnibus addo, quòd nullus horum, & aliorum Pontificum expreſſerit indulgentias conceſſas, aut Altaribus privilegiatis, aut defunctis. Item quòd Sixtus non expreſſerit datas per modum Communicationis, & Extenſionis, expreſſerit autem Gregorius.

CAPUT IX.

Quæ, & quales Indulgentiæ ſuſpendantur tempore Jubilæi?

SUMMARIUM.

Anno Jubilæo ſuſpenduntur generatim Indulgentiæ plenariæ. 40.
Excipe conceſſas Eccleſiis Urbis Romæ. 40.
An etiam conceſſæ oratoriis Urbis? 40.
Eccleſia Regularium extra Romam ſita, etſi fortè habeant participationem Indulgentiarum conceſſarum Eccleſiis Urbis, hæc tamen participatio non habet locum Anno Jubilæo. 41.
Non ſuſpenduntur Indulgentiæ Domus Lauretanæ. 41.
Nec Indulgentiæ Bullæ Cruciatæ. 42.
Privilegia conceſſa per modum contractus non cenſentur revocata, niſi fiat ſpecialis eorum mentio. 42.
Indulgentiæ Altarium privilegiatorum non ſuſpenduntur. 43.
Quid denique pronuntiandum in illa controverſia: An indulgentiæ pro articulo mortis ſuſpendantur? 45.
Quid hic intelligatur per articulum mortis? 45.
Nomine Coronæ *quid veniat in ſuſpenſione indulgentiarum?* 46.
Indulgentiæ partiales manent Anno Sancto in ſuo robore. 47.
Solvitur argumentum in contrarium. 48.
Quid de illis, quæ ſunt conceſſæ perſonis particularibus? 48.

Quæſt. XXIV. *An plenariæ Indulgentiæ; & quidem omnes ſuſpendantur tempore Jubilæi?* 40

RESP. I. Tam per Bullam Gregorii, quæ expreſsè nominat Plenarias, quàm per Bullam Clementis, Urbani, & Innocentii quæ ſuſpendit *omnes & ſingulas, ſub quacunque forma conceſſas*, ſuſpenduntur plenariæ. Ita omnes Doctores. Patet ex fine, ob quem fit Anno Sancto indulgentiarum ſuſpenſio, qui finis eſt, ne uſu aliarum extra Urbem indulgentiarum impediatur acceſſus ad limina Apoſtolorum, ut diſertè exprimitur in Extrau. *Quemadmodum.* Et indicat Bulla Innocentii *lit. c.*

II. Non tamen ſuſpenduntur per has Bullas omnes omnino plenariæ.

III. Etenim non ſuſpenduntur indulgentiæ conceſſæ Baſilicis & Eccleſiis Romanæ Urbis, nam illas Gregor. expreſsè, & Urbanus VIII. ac Innocent. tacitè, hoc ipſo, quòd dicant,

eant, ſe ſuorum Prædeceſſorum veſtigia ſequi, exceperunt, ut contra Benzonium docent Filliucius *n.* 212.(& Lezana *n.* 5. Quare poſſunt Romæ exiſtentes lucrari per totum annum Jubilei indulgentias Stationum; atque fuiſſe hunc de An. 1650. ſenſum communem ſapientum poſtmodum comperi. Nec malè Navarrus *not.* 33. *n.* 4. extendit hanc doctrinam ad Eccleſias, quæ ſunt extra muros Urbis, ut ſunt S. Pauli, Sebaſtiani, Laurentii: nam verba Pontificum ſunt intelligenda ſecundùm vulgatum loquendi modum cap. *Ex literis* 1. *de Sponſalibus, & l. Labeo. ff. de ſupel. legat.* Atqui Eccleſiæ extra muros Urbis vulgò vocantur Eccleſiæ Urbis. Et fortè hanc doctrinam extenderent Trullenck. & Diana *reſ.* 48. ad Oratoria Urbis, utpote, quæ ex ipſorum opinione comprehenduntur nomine Eccleſiæ, quando agitur de indulgentiis; ſed hanc hypotheſin negat Fagundez in præcept. Eccleſ. *præc.* 2. *l.* 4. *n.* 36. & Lezana *tom.* 4. *v. Oratorium n.* 5.

41 Quidquid hac de re (de qua omnino vide quod addam infrà Appendic. II. *lit. S.*) ſit, certum eſt, licèt Religioſorum, & Confratrum extra Romam exiſtentium perſonæ, aut Templa, vel Oratoria habeant fortè communicationem omnium indulgentiarum, uni aut pluribus Eccleſiis, vel Oratoriis Romanis conceſſarum; attamen Anno Sancto non valere hanc communicationem, ſi ſtetur Bulla Gregorii XIII. Nam *quæſt. præcedente* obſervari; per ejus Bullam ſuſpendi expreſſè indulgentias datas per modum communicationis.

Et cenſeo, Doctores poſt Zerolam in Praxi Epiſcop. V. *Annus Sanctus n.* 4. idem pronuntiaturos de Jubileis horum temporum, etſi non exprimatur in eorum Bullis ſuſpenſivis indulgentiæ per modum communicationis conceſſæ; nam hæ Bullæ ſunt firmatæ excluſivis clauſulis efficaciſſimis; & ſuſpenſio talium indulgentiarnm eſt ferè neceſſaria ad finem, ob quem ſuſpendi ſolent indulgentiæ; nam multi milliones hominum ſunt inſcripti Confraternitatibus, & Ordinibus Religioſis; habentibus indulgentiarum communicationem, cum [illegible] aut pluribus Baſilicis, vel Eccleſiis Romanæ Urbis; quos proinde indulgentia Romani Jubilei non pelliceret ad limina Apoſtolorum, ſi poſſent domi frui indulgentiis per modum communicationis impertitis.

IV. Gregorius XIII. teſtante Benzonio *l.* 4. *c.* 7. *d.* 5. declaravit, per Bullam Jubilei non ſuſpendi indulgentias Auguſtiſſimæ Domus Lauretanæ. De Indulgentiis Portiunculæ, quid
42 ſentiendum, dicam Tract. ſeq. part. 2. n. 353.

V. Similiter declararunt Clemens, & Urbanus VIII. teſte Diana *p.* 1. *tract.* 11. *reſol.* 97. & Palao, Bullæ Cruciatæ indulgentias non ſuſpendi per Bullam Jubilei; ideo videlicet, quòd Bullæ Cruciatæ privilegia dentur per modum contractûs, quandoquidem pro illis oportet pendere duos Regales, ut reliquos inter teſtatur Joannes Sancius in ſelectis *diſp.* 51. *num.* 6. Atqui privilegia per modum contractûs conceſſa non revocantur per generalem clauſulam, nec revocari poſſunt, niſi pro iis fiat aliqua compenſatio. Diana *l.c.* Lezana in Summa *V. Jubileum. n.* 5. Palaus *Tr.* 3. *diſp.* 4. *punct.* 21. §. 2. *n.* 1. cum multis; qui Palaus *Tract.* 24. *d. un. p.* 12. §. 1. *n.* 8. & 10. addit, indulgentias, & facultates Jubilei Compoſtellani, &c. Bullæ Cruciatæ non ſuſpendi, niſi exprimatur modus conceſſionis per contractum, vel cum remuneratione.

Hanc doctrinam probè nota, quia ad explicandas multorum privilegiorum revocationes eſt perutilis, cùm præſertim illam Diana, Palaus, & Lezana applicent ad Bullam Urbani, & conſequenter Innocentii, quæ, ſi ulla alia, abundat clauſulis derogatoriis prægnantiſſimis, efficaciſſimis, ſpecialiſſimis, cùm etiam deroget indultis juramento firmatis, & ex quacunque cauſa conceſſis, & quamvis illorum eſſet de verbo ad verbum, facienda mentio expreſſa, ut patet ex *lit. k. t n.*

VI. Indulgentia conceſſa Altaribus privilegiatis non ſuſpenditur per Bullam Jubilei. 43
Gavantus in addit *ad manuale Epiſcopor.* Peyrinis *tom.* 1. *fol.* 154. & Lezana v. *Altare* quid ſentiendum dicam tr. ſeq. *part.* 2. *n.* 353. citantes Alphonſum Leone, & Martinum Carrillo. Ratio eſt, tum quia per illam non ſuſpenduntur Indulgentiæ pro defunctis, ut paulò poſt oſtendam; tum quia Urbanus VIII. & Innocentius indulgentias ſuſpendunt non abſolutè, & in abſtracto, ſed in concreto, id eſt, cum addito, & enumeratione meditata, accuratáque locorum, rerum, perſonarum, quibus indulgentiæ, quas ſuſpendunt, ſunt annexæ, ut patet ex lit. *c. d. e. f. g.* atqui in illa ſua tam accurata enumeratione, nec meminêre altarium, nec uſi ſunt verbo, quo tanquam generico comprehenderentur altaria. Etſi autem non exprimit indulgentias conceſſas Capellis & Oratoriis, judico tamen ſuſpendi, tum quia ſunt quædam publica; tum quia id videntur omnes Doctores ſupponere.

VII. Indulgentias pro articulo mortis con- 44
ceſſas ſuſpendi etiam per Bullam Urbani, & conſequenter per Bullam Innocentii tenet Laymannus *lib.* 5. *tr.* 7. *cap.* 8. *n.* 3. teſtans, eundem Urbanum, ex ſpeciali in Societatem JESU favore permiſiſſe, ut qui Anno Jubileo, quem ipſe indixerat, & in noſtro ordine morerentur; conſuetam indulgentiam plenariam obtinerent. Conſentit Laymanno Tannerus *Tom.* 4. *d.* 6. *q.* 8. *n.* 109. & Palaus *tr.* 24. *d. un.* §. 1. *n.* 7. & 14. Diſſentiunt Gavantus in addit. *ad Manual. Epiſcop.* V. *Indulgentia.* citans pro ſe Alphonſum Leone, & Lezana *Tom.* 3. *Summa* V. *Jubileum n.* 5. Qui Doctores, quia

Ro-

Digitized by Google

Romæ ſcripſerunt, & abſque dubio rem hanc cum doctis, & uſu peritis contulerunt, efficiunt, ut ipſorum opinionem habeam pro probabili; præſertim cum Peyrinis, qui etiã hanc ſententiam tradit *Tom.* 1. *fol.* 153. teſtetur, ab Alphonſo Leone aſſeri, quòd Urbanus VIII. ita declarârit, ejúſque declaratio publicata fuerit Romæ à Vice-regente Pœnitentiariæ. Equidem accepi ex Cancellaria Eccleſiaſtica Illuſtriſſimi Epiſcopi Conſtant. exemplum reſponſi, dati ab Illuſtriſſimo Nuncio Apoſtolico an. 1625. teſtante, Urbanum VIII. ita declaraſſe. Accedit, quòd reſpectu Agonizantium ceſſet finis, & ratio ſuſpendendi indulgentias; atqui ceſſante ratione legis, vel in univerſali, ut docent omnes, vel etiam in particulari, ceſſat ipſa lex, ut demonſtrat *Arriaga Tom.* 4. *diſp.* 27. *n.* 19. Diana *part.* 5. *tract.* 14. *reſolut.* 96. & D. Joannes Caramuel in Theol. Regul. *diſp.* 5 *n.* 50. ubi citat multos recentiores. Addit ulteriùs idem Peyrinis cum Alphonſo Leone, indulgentias pro articulo mortis conceſſas imaginibus, coronis &c. benedictis, non revocari per Bullam Jubilei, eò quòd hoc ipſum in ſpecie declarârit Vice-Pœnitentiarius.

45 VIII. Indulgentiæ pro defunctis, non cenſentur per Bullam Clementis, Urbani, & Innocentii ſuſpenſæ. Laymannus, Gavantus, Peyrinis, Lezana, Palaus *ll. cc.* poſt Alphonſum Leone. Ratio pro defunctis eſt eadem, quæ pro Agonizantibus. Diſſentit Tannerus *n.* 106. cui faciliùs aſſentirer, quoad illas indulgentias, quæ ita defunctis applicantur, ut poſſent, ſi non obſtaret Jubileum, applicari vivis; quàm quoad illas, quæ ne quidem extra Jubileum poſſunt prodeſſe. Equidem cùm Sixtus IV. ſupra *n.* 40. tam disertè ſuſpenderit indulgentias pro articulo mortis, non autem quicquam dixerit de indulgentiis pro defunctis, videtur ipſe, & Succeſſores noluiſſe illis integrè derogare, argumento communis axiomatis: ex capit. *Nonne. de præſumpt.* quo dicitur: *Qui de duobus propoſitis alterum negat, alterum concedere videtur.* Confirmo inde, tum quia intelligentia dictorum ex cauſis eſt aſſumenda dicendi text: cap. *Intelligentia de verborum ſignif.* tum quia verba legis etſi generaliſſima non debent extendi ultra adæquatam legis rationem. Suarez *l.* 6. *de leg. c.* 5. atqui cauſa & adæquata ratio ſuſpendendi indulgentias eſt, ut *quàm maximo fieri poteſt concurſu, omnes Chriſtianæ nationes durante anno Jubileo frequentent Baſilicas Romanas*, ut patet ex Bulla *lit. c.* poſt Sixtum IV. ergo verba ſuſpendentia indulgentias non debent extendi ultra iſtam rationem & cauſam; extenderentur autem ultrà, ſi ad defunctos quoque traherentur; nam etſi defunctis applicentur extra Urbem Romam indulgentiæ, non idcirco tamen minuetur confluxus in Urbem, cùm præſertim indulgentia Jubilei non poſſit applicari defunctis.

Tres ſuperiores doctrinas de indulgentiis Altarium privilegiatorum, Agonizantium, & Defunctorum confirmavit poſt hæc impreſſa univerſaliſſima praxis doctorum, & indoctorum, atque inſuper ipſe Innocentius X. *qui ineunte Anno Jubileo interrogatus in quodam examine Epiſcoporum; quidnam vellet determinatum de indulgentiis pro defunctis, & articulo mortis? Reſpondit, non eſſe revocatas a ſe.* Hiſce verbis mihi 5. Febr. ejuſdem Anni ſcripſit ex Urbe noſter P. Nicolaus Wyſing omni fide dignus.

Quam declarationem meritò intelliges de articulo mortis etiam præſumpto veroſimiliter, juxta ea, quæ tradam Tract. ſeq. *part.* 2. *n.* 620. & 621. ſicuti in eodem Tractatu ſcripſi ex occaſione, Indulgentiam Portiunculæ pro ſolo templo Aſſiſienſi fuiſſe ab Innocentio X. per peculiare Breve confirmatam prò anno ancto, in quo etiã Tractatu fuſè declaro conditiones indulgentiarum pro Altaribus privilegiatis; pro defunctis; pro agonizantibus, de quibus ſuprà, & quibus nunc addo Cotonium *Celebrior. controverſ. l.* 2. *Controverſ.* 12. *cap.* 1. *n.* 33. teſtari, ſolere in Jubileo Anni Sancti concedi Epiſcopis poteſtatem largiendi morientibus indulgentiam plenariam de nocte quidem per alium, de die verò per ſe. Quo tamen ſecundo caſu, ſi Epiſcopus vocetur de die, poterit acceſſum differre uſque ad noctem, & tunc donare hunc indulgentiã. Ita Cotonius poſt Pellizarium *in Manuali Regularium Tom.* 2. *tr.* 8. *cap.* 5. *n.* 191. & Diana *part.* 10. *tr.* 16. *reſ.* 5. *in fin.* quæ doctrina mihi non improbatur, modò illa dilatio non exponat infirmum periculo decedendi abſque indulgentiã.

IX. Tametſi Urbanus VIII & poſt eum Innocentius loquens de Indulgentiis Realibus, exprimat illas ſolas, quæ coronis, granis, imaginibus, ac numiſmatis ſunt affixæ, ut patet ex *lit. h.* non dubito tamen, quin nomine *Coronarum* intellexerit coronas tum Chriſti, tum Beatiſſimæ Virginis, & conſequenter integra roſaria ſeu pſalteria. Nam. *Cùm quid prohibetur, prohibentur omnia, quæ ſequuntur ex illo.* reg. 9. *in* 6. atqui pſalteria ſequuntur, & conficiuntur ex coronis Deiparæ, illis ergo prohibitis & ſuſpenſis, ſuſpenduntur pſalteria cum ſuis gratiis. 46

Quid ſit peculiariter ſentiendum de ſuſpenſione Indulgentiæ pro Communione Generali dicam infra *cap.* 27. *n.* 156.

Quæſt. XXV. *Quid de indulgentiis Partialibus pronuntiandum tempore Jubilei?* 47

RESP. Probabile eſt, illas ne quidem per Bullam Urbani, & Innocentii ſuſpendi, eſto Tannerus *n.* 108. neget, hoc eſſe probabile. Ratio eſt, tum quia ita cenſent Filliucius *n.* 252. Peyrinis *tom.* 1. *fol.* 153. Palaus §. 1. *n.* 7. Lezana *n.* 5. poſt Benzonium *l.* 4. *c.* 8. *dub.* 7. Alphon-

Digitized by Google

phonſum Leone, & Hieronymum Gratianum, quibus Barboſa in Extravag. *Quemadmodum* jungit, (diſſentiens tamen) Franciſcum Rodriq. Sanctarellum, Lavorium, Lorichium; tum quia in odioſis ſaltem locum habet L. *Præcipimus*. C. de Appellat. in fin. ita ſtatuens: *Quidquid in poſteriori lege non fuerit expreſſum ſpecialiter, id veterum legum, conſtitutionumque regulis relictum eſſe, intelligendum eſt.* Atqui in Bulla Clementis, Urbani, & Innocentii non ſunt expreſſæ indulgentiæ partiales, ergo relictæ ſunt Veterum Conſtitutionum regulis; veterum autem conſtitutionum regulæ, ſeu Bullæ Gregorij XIII. & Sixti IV. ſuſpendunt ſolùm plenarias indulgentias, ut tanquam clariſſimum meritò ſupponit Benzonius *Lib. 4. c. 8. d. 2.* Sanctarellus *cap. 5. dub. 7.* patetque legenti utrinſque Bullam, dicunt enim: *Suſpendimus omnes plenarias indulgentias.* Suprà *n.* 39.

48 Nec obſtat, quòd Urbanus dicat, à ſe ſuſpendi omnes, & ſingulas indulgentias, clauſula autem *Omnes, & ſingulæ* geminata, omnia ſingula abſque limitatione includat. Gloſſa in cap. *Ut circa*. verſ. *Omnia & ſingula. De elect. in 6.* Nam hæc doctrina non habet locum in caſu, quo Jus ipſum declarat, prædictâ clauſulâ non comprehendi omnia & ſingula ſine limitatione; atqui Lex *Præcipimus*. quam retuli, declarat, non eſſe extendendam ad omnia, quando Lex prior loquitur tantùm de aliquibus, poſterior odioſa non exprimit plura, quàm Lex prior. Hinc probabile eſt, illos, qui habent numiſmata affecta indulgentiis quinque Sanctorum, S. Caroli, Urbani VIII. Innoc. X. Alexand. VII. poſſe etiam Anno Jubilæo obtinere omnes Partiales indulgentias, illis numiſmatis adhærentes, niſi in ſequentium Jubilæorum Bullis exprimantur etiam Partiales. Idem dic de Congregationum, Confraternitatum, Religioſorum indulgentiis 40. Annorum, 1000. Annorum, &c. nam omnes hæ ſunt Partiales. At ſtante Bullâ Innocentii non eſt probabile id, quod Sa. *n.* 11. abſolutè docet, ſcilicet in Jubilæo non ſuſpendi indulgentias perſonis particularibus impertitas; nam Bulla *lit. i.* contrarium exprimit.

Verùm leges ea, quæ hanc in rem notabo infrà in App. 3. lit. *a*.

Appendix I. neceſſaria & grata Lectori.

a Neceſſaria ſanè, ſiquidem emendanda ſunt nonnulla ex iis, quæ in priore Editione ſcripſi, deſtitutus authentica declaratione quorundam, quæ interim nacta ſunt interpretationem, ob quam & alia nonnulla ſpero fore, ut ſingulariter ſint accepta futura; quæ hac, & ſequenti Appendice proferam in medium.

Itaque repræſento hoc loco verba formalia, quibus Eminentiſſimus D. Cardinalis Carpineus Clementis X. Vicarius Generalis ejuſdem Sanctitatis mandato, atque approbatione expreſſâ reſolvit dubia de ſuſpenſione, & permanentiâ nonnullarum indulgentiarum in Anno Sancto. Dabo priùs verba Italica ex ipſamet Typographia Reverendæ Cameræ Apoſtolicæ. Anno 1675. deinde Latinam interpretationem Laureto ad me tranſmiſſam. Eſt autem Italicæ declarationis hæc phraſis.

Per togliere finalmente ogni ambiguità, e che ſiano certi i fedeli dell' Indulgenze, che ponno conſeguire, dichiaramo con l' Oracolo di ſua ſantità, come ſopra, che nella ſoſpenſione generale dell' Indulgenze contenuta nella Bolla ſotto la data de 5. Maggio 1674. publicata à 17. Settembre di detto anno, non ſi intendano ſoſpeſe l' Indulgenze de' gli Altari privilegiati per li Defonti, ne verun' altra di quelle conceſſe nell' iſteſſa maniera per li ſoli Defonti, mà benſi quelle, che ponno conſeguire i Vivi, con facoltà di applicarle per maniera di ſuffragio à i Defonti; Et ne meno l' Indulgenza conceduta in articolo di morte, e le facoltà di communicare ad altri, ſi come non ceſſano in modo alcuno le facoltà del Tribunale della S. inquiſitione, e degli Officiali di eſſo, ò de Miſſionarii, che dal detto Tribunale, ò dalla S. Congregatione de propaganda fide, ò con autorità Apoſtolica ſiano à ciò deputati, e ſpecialmente quelle d' aſſolvere dall' Ereſia coloro, che pentiti l' abjurano, e ſi rendono di detta aſſolutione capaci. b

Latina verò interpretatio fidelis ita ſonat: c

Ut etiam tollatur omnis ambiguitas, & ut fideles ſint certi de Indulgentiis, quas poſſunt lucrari, declaramus unà cum Oraculo ſuæ Sanctitatis, uti ſuprà inſinuatum, quòd in ſuſpenſione Generali Indulgentiarum, quæ continetur in Bulla data quinto Maji, 1674. publicata verò 17. Septembris ejuſdem Anni: non intelligantur ſuſpenſæ Indulgentiæ altarium privilegiatorum pro Defunctis, neque aliæ conceſſæ eodem modo pro Defunctis; verùm illæ ſuſpenſæ habeantur, quas poſſunt ſibi lucrari vivi, ut eas poſſint concedere animabus Purgatorii per modum ſuffragii. *Et nec minus indulgentiæ conceſſæ in articulo mortis, & facultates communicandi eas aliis. Sicut nec ceſſant modo ullo facultates Tribunalis Sanctæ inquiſitionis, & officialium ejuſdem, ut Miſſionariorum, & Miniſtrorum, qui ab eodem Tribunali, vel à Congregatione propagandæ fidei, vel cum autoritate Apoſtolica, ad id ſunt deputati, & ſpecialiter facultates abſolvendi ab hæreſi illos, qui abjurato errore redduntur capaces earum gratiarum.*

Hactenus verſio fidelis quidem, quia verbo verbum reddit, at nihilominus aliquantum ambigua, quia & Italica genuit diſcordiam judiciorum circa periodum de Indulgentia pro articulo mortis, etſi enim illa periodus: *Nec minus Indulgentiæ conceſſæ in articulo mortis, &c.* ſi referatur ad ſolam immediatè ante- d

tecedentem, videatur clarè ſignificare ſuſpenſam eſſe etiam Indulgentiam pro illo articulo, ſi tamen conſideretur ea clauſula, quæ immediatè ſequitur: videlicet iſta: *Sicut nec ceſſant*, emergit ambiguitas: etenim dictio: *Sicut nec* eſt formaliter relativa ad aliquid antecedens, facit enim repetitionem præcedentis qualitatis. Tuſchus *lit. D. Concluſ.* 374. *n.* 10. atqui ſi repetat qualitatem præcedentis, neceſſariò hæc qualitas eſt negativa ſuſpenſionis, apertiſſimè enim in hac periodo: *Sicut nec ceſſat*, negatur ſuſpenſio facultatum Tribunalis S. inquiſitionis.

e Nos hic Conſtantiæ negavimus practicè ſuſpenſionem, non obſtantibus privatis literis etiam Româ Lauretum, inde ad me 16. Januarii ejuſdem datis hiſce verbis: *Fuit ſeptimo hujus* (Januarii) *habitus Conventus coram Eminentiſſimo Cardinale Vicario, cui interfuerunt examinatores Epiſcoporum Præſul D. Toia, viceſgerens, & Parochi, concluſa quoque & ſtabilita ſequentia: facultatem abſolvendi à reſervatis, commutandi vota eſſe ſolùm penes Pœnitentiarios, & multos Parochos, ut facultas Regularium ſit ſuſpenſa: Indulgentias pro defunctis non eſſe aut dari, ſive ſuſpenſas eſſe, ſi Altaria privilegiata pro illis excipiantur: Indulgentias in articulo mortis ei, qui antea non habebat, jam non valere*, &c. Rationem interpretandi in benigniorem partem habuimus duplicem. Primam deſumptam ex vi & ſignificatu dictionis; *Sicut* primùm relata; alteram quòd licet Eminentiſſimus D. Cardinalis profeſſus ſit, poſt illum Conventum, velle ſe tollere omnem ambiguitatem, Typographus tamen non fecerit debitam interpunctionem, aut ſit idem Eminentiſſimus uſus voce ambiguâ, quia æquivocâ; illa quippe Italica clauſula: *ne meno* habet duplex ſignificatum, alterum quod expreſſit Lauretanus interpres ſuprà relatus, ac plures alii periti linguæ Italicæ, videlicet: *Non minus*: alterum quod fortè eſt Italicè cultiùs loquentibus magis commune, videlicet: *Nec etiam*, quam ſecundam expoſitionem ſi admittas, includendo parentheſi illam periodum: *mà ben ſi*, &c. *verùm illæ*, &c. omni planè ambiguitate liber eris, ſeu antecedentia, ſeu conſequentia conſideres, conferáſque cum illa media periodo. Quanquam etiam ſi placeat ſtare priore interpretatione & interpunctione: *Non minus*, poteris dicere: *Non minus non intelliguntur ſuſpenſæ*, ſeu: *Non minus intelliguntur non ſuſpenſæ*. Certè hiſce ſcriptis me convenit inſignis Theologiæ Doctor, recentiſſimè Româ redux in patriam, aſſeruitq; ſe fuiſſe Romæ, ubi totum Annum Sanctum tranſegerat, ibique eam clauſulam ita practicè intellectam, ut proinde res ſit extra omne prudens dubium.

f Quia igitur Urbanus VIII. & Innocentius X. ut retuli ſuprà *n.* 44. & 45. póſtque hos Clemens X. ut nunc vidimus, declarârunt non fuiſſe mentis ſuæ ſuſpendere Indulgentias pro mortis articulo, certum eſſe debet, illos, qui attingent Jubileum Anni milleſimi ſeptingenteſimi, poſſe abſque ulla prorſus, alia declaratione reducere in praxin doctrinam hîc propugnatam, ſiquidem Bulla Indulgentiarum ſuſpenſiva, quæ de more publicabitur, ſit conſimilis illi, quam fuimus hactenus ſecuti. Ratio eſt, tum quia in dubio præſumitur Pontifex ſequi veſtigia ſuorum anteceſſorum, ut ſæpe & neceſſariò repetimus in hoc Tractatu, tum quia clauſula: *Declaramus*, qua expreſſè, atque reflexè per os, & calamum Eminentiſſimi ſui Vicarii Generalis uſus eſt Clemens X. in primis nihil novi inducit. Marta de *Iuriſdiction. part.* 4. *Cent.* 2. *c.* 152. *n.* 4. etenim qui declarat, nihil dat. Baldus *l.* 1. *n.* 2. *Cod. de Teſtam. Manumiſſ.* cùm declarans nihil ponat, nihil faciat de novo. Gloſſa. verb. *De novo*. Cap. *Per tuas, De Donat.* & alia, quæ referã Tractatu ſeq. *n.* 316. & 328. ergo non modò non ipſe Clemens, ſed nec Innocentius, nec Urbanus ſui Bullis ſuſpenſivis incluſerunt Indulgentiã pr agonizantibus. Deinde Lex declaratoria æqu extenditur ad futura, atque ad præterita, ut probo infrà eodem *n.* 328. ergo verum eſt id, quod dixi de Indulgentiarum pro agonizantibus valore minimè ſuſpenſo in Anno Sancto.

Appendix II.

At verò eſt vice verſâ fatendum, ſuſpenſam fuiſſe Indulgentiam noſtram menſtruam, pro qua ſcilicet obtinendâ obiri debet in noſtris Eccleſiis Sacra Communio, cum addito, ut eam lucrifaciant quidem ſibi fideles, attamen poſſint eandem per modum ſuffragii applicare defunctis, ſicut refero infrà *cap.* 27. ubi etiam deſcribo atque ediſſero communem formulam conceſſionis, de qua quidem ego ſuperioribus Annis ambigebam, utrùm durante Jubileo Romano retineret ſuum menſtruum curſum, ſicuti indicavi ſuprà *n.* 45. nihilominus tamen ſub initium Anni 1675. in praxi ſuaſi, ut publicaretur eo modo, quo ſolet extra Annum Sanctum, ductus eâ ſolâ ratione, quòd planè conſtaret, fuiſſe Anno 1650. in flore, ut ita dicam, & Reverendos PP. Capucinos, qui pauculis Annis antè, ſicut & Illuſtriſſima Reverendiſſima Congregatio Ord. S. Benedicti in vicina Helvetia pro ſuis reſpectivè Eccleſiis, eandem gratiam quam nos obtinuerant, perrexêre in publicatione, uſurpationéque illius indulti ſummè proficui. g

At verò innotuit nobis ſub menſem Februarium Illuſtriſſimum D. Nuntium Apoſtolicum ad Helvetios, & ad hunc, alióſque tres Epiſcopatus, conceſſiſſe per decurſum Anni Sancti pro tota ſua Nunciatura omnibus obeuntibus h

Digitized by Google

bus illud piiſſimum opus, centum dierum Indulgentias piis manibus applicandas, ut rurſum memorabo infrà *App. 3. lit. 4.* Menſe quoque Martio, accepimus Româ authenticum tranſcriptum declarationis ſuperiùs deſcriptæ. Quapropter mox deſtitimus ab inculcatione,& uſu prædictæ gratiæ. At paulò pôſt mittitur mihi ex ipſa Italia exemplum reſolutionis datæ à quodam celebri Theologo Germano de hac ipſiſſima materia, petitúrque ex duobus vel tribus locis meum de eadem reſolutione judicium. Quod quidem nunc palàm faciam, eâ etiam de cauſa, quòd & didicerim reſponſum illius Theologi haud diſplicere quibusdam viris doctis. Priùs autem quàm aperiam, quid mihi videatur ſentiendum, repræſentabo formalia illius Doctoris, tam quibus proponitur ab ipſo quæſtio, quàm quibus reſpondet is ad eam. Sic ergo ſcribit:

Vtrùm PP. Societatis IESV in Germania Indulgentias ſuas menſtruas pro defunctis in hoc Iubilei Romani Anno retineant, & fideles lucrari eaſdem in eorum Eccleſiis valeant?

Videtur quòd non, ſed ſuſpenſæ ſint perinde, ut aliæ Indulgentiæ. Ratio deſumitur ex declaratione Clementis X. ſuper præſenti Jubileo facta. 1. Febr. Anni labentis 1675. ubi prope finem dicitur, ſuſpenſas etiam eſſe Indulgentias conceſſas vivis, quæ tamen per modum ſuffragii applicari poſſint defunctis: atqui prædictæ Indulgentiæ menſtruæ Patrum Societatis ſunt ab Urbano VIII. conceſſæ vivis, per modum ſuffragii defunctis applicabiles, ut habent expreſſa verba Bullæ, Anno 1634. editæ, ergo ſunt ſuſpenſæ, perinde ut aliæ Indulgentiæ in hoc Jubilei Anno.

Confirmatur ex praxi urbis & totius Italiæ, ubi iſta cœperat, & ſingulis menſibus nunc peragitur quidem ea devotio, & Sacra Communio, quæ tamen intra Jubilei Annum caret Indulgentiis, & nemo ſibi perſuadet illas jam obtineri poſſe. His tamen non obſtantibus:

Reſp. PP. Societatis retinere etiam hoc Anno Jubilei ſuas Indulgentias menſtruas in Germania, licitè eas proponere,& à fidelibus eaſdem in Eccleſiis eorum obtineri poſſe. Ratio deſumitur ex eâdem declaratione Papæ ſuper præſenti Jubileo, ubi ſua Sanctitas apertis verbis affirmat, Indulgentias ſolis defunctis conceſſas non eſſe ſuſpenſas, ſed in ſuo ſtare vigore, atqui menſtruæ Indulgentiæ PP. Societatis JESU in Germania ſunt principaliter, primariò & directè defunctis conceſſæ, ergo ſtant nunc in ſuo vigore,& non ſunt ſuſpenſæ. Probatur minor. 1. Ex Communi conſenſu fidelium Catholicorum in Germania, ex quibus nemo unus ſibi perſuadet Indulgentias haſce menſtruas non eſſe principaliter primariò & directè pro animabus in Purgatorio juvandis conceſſas, unde communi voce dicuntur Indulgentiæ defunctorum, & in patria lingua **der Seelen Ablaß.** 2. Ex praxi, quia Anno quinquageſimo itidem Jubilei Romani, Indulgentiæ iſtæ Defunctorum permanſerunt intactæ, expoſitæ ſunt, & fideles eaſdem lucrari ſtuduerunt, non contradicentibus Epiſcopis, & Nuntijs Apoſtolicis, imò ipſo Summo Pontifice, qui ignorare iſtud non potuit. 3. Ex modo & circumſtantiis celebrandi diem hiſce Indulgentiis lucrandis deſtinatum; ſolent enim omnia fieri ad pietatem erga animas defunctas excitandam, nempe inſtituuntur ſermones pii de Purgatorio, exponuntur picturæ animarum in igne detentarum, lugubris & niger color in multis adhibetur. 4. Ex ultimato fine, ob quam Societas JESU in Germania petiit Indulgentias iſtas, & impetravit, nempe ut in Germania articulus fidei de Purgatorio contra hæreticos ſtabiliretur, ſimúlque pietas Chriſtiana erga animas Defunctorum exerceretur. Quia verò finis iſte primariò, principaliter & directè intentus non poterat abſque devotione fidelium obtineri, his ipſis Indulgentiæ illæ fuerunt conſignatæ, ut ita iſti ad S. Confeſſionem, Communionem & preces pro defunctis fundendas allicerentur. Quare petitio,& conceſſio iſtarum menſtruarum Indulgentiarum pro motivo principali, primario & directo, adeóque pro ultimo fere habuerunt Purgatorium contra hæreticos confirmandum, & animas pias, quæ illic detinentur, juvandas; pro motivo verò minùs principali, ſecundario & impulſivo ipſos fideles vivos. Ex his.

Reſp. ad 1. diſting. Mai: Indulgentiæ conceſſæ vivis, quæ tamen per modum ſuffragii animabus in Purgatorio applicari poſſunt, per Declarationem Papæ Clementis X. ſuſpenduntur, ſi pro principali, primario & directo motivo in poſtulatione, & conceſſione habuerunt ipſos vivos concedo, ſecus nego. Pari modo diſtinguitur minor, & negatur conſequentia.

Ad confirmationem negatur paritas. Quia in urbe & Italia per motivum principale, primarium & directum vivis concedebatur iſte favor, ſecundariò poſtea, & minùs principaliter animabus in Purgatorio juvandis. At verò PP. Societatis JESU in Germania voluerunt quidem harum Indulgentiarum participationem,& extenſionem, non autem pari ratione & motivi ordine, ſed primariò, principaliter & directè intenderunt defendere articulum fidei de Purgatorio, & ſuccurrere animabus fidelium ibidem detentis; ſecundariò autem, minùs principaliter,& indirectè eaſdem voluerunt vivis, ut ſic principalis finis per hæc obtineretur, id quod, ut diximus, apertè convincit Communis omnium Catholicorum in Germania ſenſus, praxis prioris Jubilei, & fi-

nis ultimatus, qui eſt roborare articulum fidei de Purgatorio contra hæreticos, inter quos in Germania vivunt Catholici, & ſuccurrere animabus piis ibidem detentis.

l Ita ad verbum ſcripſit, & per diverſa loca mediatè atque immediatè vulgavit idem Theologus, à cuius tum reſolutione, tum reſolutionis fundamento, ego atque alii poſtea diſſenſimus. A reſolutione quidem ob clariora ſole verba Notificationis. A fundamento autem, quia meritò pro paradoxa habemus illam ſuppoſitionem aſſertivam, quòd Indulgentia, de cuius vigore per decurſum Anni Sancti movetur quæſtio, conceſſa ſit Germanis alio modo, quàm Italis, idque probo inde, quòd Bulla Alexandri VII. qua Ann. 1663. in actu ſignato confirmavit Innocentianam repræſentandam, ut dixi, infrà *cap.* 37. promulgetur, & ad valuas noſtrarum Germanicarum Eccleſiarum, affigatur iiſdem omnino verbis, quibus conſtat exemplum à me ibidem deſcriptum, imò aliquantulo clarioribus, quia ad voculam *Defunctorum* diſertè adjicitur clauſula: *per modum ſuffragii* ſubaudita quidem ab Innocentio quoque, at non expreſſa; atqui evidens eſt ex illis iiſdem verbis Indulgentiam illam concedi primariò vivis, ſecundariò & per modum ſubſtitutionis defunctis, adeóque defunctos ſubrogari, ſubſtituíque vivis, non autem vivos defunctis, ſiquidem ex ſenſu omnium Jureconſultorum ſcribentium in *L.* 1. *ff. de vulgar. & pupill.* Subſtitutio, ſeu ſubrogatio eſt ſecunda inſtitutio; utique autem illa habenda eſt pro ſecunda, quæ fit ſecundo loco, ut proinde ſi in ulla diſpoſitione, reſcriptóve gratioſo, vel odioſo veritatem obtinet illud
m dogma Juridicum: *Ordo literæ eſt attendendus. l. generalitèr. §. Si quid. ff. De fidei comm.* quia videlicet ordo ſcripturæ, ordinem voluntatis oſtendit *Cap. Mandato. De præb. in 6. & ibi* Barboſa cum communi, obtinet in præſenti argumento. Siquidem nulla planè ex iis exceptionibus, quas Theologi, aut Juriſconſulti apponunt ad illud *Ordo literæ eſt ſequendus*, habet hîc locum. Profectò ſi Caius in ultimis tabulis ſcribat: *Lego meum Xanthum Lælio, quem poterit applicare per modum Eleemoſynæ*, (verè ſpiritualem eleemoſynam ſonat vox *ſuffragium* exprimi ſolita in Bullis de præſente materia Pontificiis) *Noſocomio*, excipietur Noſocomii procurator cachinnis, ſi velit immediatè directè vindicare iſti loco, & conſequenter judicabunt omnes, illud legatum fuiſſe ſcriptum primariò, & directè in commodum Lælii, & proinde primarium, principale, & directum motivum legati fuiſſe benevolentiam in Lælium, non in Xenodochium, ideóque & Lælium fuiſſe vinculo gratitudinis Caio magis obligatum, quàm Xenodochium, & ipſummet Xenodochium magis Lælio, quàm Caio obſtrictum, ſi Lælius jure ſuo in Xanthum ceſſit, in gratiam Xenodochij.

Eſt autem pia quidem, attamen mera divi- n
natio, quòd Societas JESU in Germania petierit, & impetrârit iſtam Indulgentiam ex ultimato fine, ut in Germania, articulus fidei de Purgatorio contra hæreticos, ſimúlque pietas Chriſtiana erga animas defunctorum exerceretur. Nihil enim prorſus de *ultimato* (per hunc *ultimatum* finem intelligo principalem & eſſentialem, aut verè motivum, non autem accidentalem, & merè impulſivum, alioquin nec apparenter quidquam virium haberet iſta argumentatio) ſine ſciunt, aut juniores Socii, aut ſeniores hujuſce Provinciæ. Reor quòd neque Inferiores Germani, neque Boëmi, Ungari, Poloni, Lithuani, aut Galli, qui tamen nobis ſuperioris Germaniæ Incolis nihil cedere volent in ſtudio propugnandi, propagandíque articulum de Purgatorio, ſed ab initio uſurpârunt hi, ſicut & nos, præciſè pro ſe illam Indulgentiam, quia videlicet noſtri PP. Itali (& ſine dubio vel maximè ipſe R. P. Claudius Aquaviva Præpoſitus Generalis) impetraverunt pro ſolis vivis, ut monebo infrà *n.* 187. nobíſque Germanis communicavit eam gratiam idem P. Generalis. Poſtmodum Urbanus VIII. etiam rogatu R. P. Mutii Vitelleſci, tunc Generalis adjunxit clauſulam de applicatione faciendâ (ſi luberet) defunctis. Quod quidem verbum *Applico* expreſſum in Brevi Innoc. X. atque in Alexandri VII. (quod obtinuit Admodum Reverendus P. Joannes Paulus Oliva, tunc Vicarius, nunc Præpoſitus Generalis noſter) deberet ex uſu perpetuo in hac materia in voce paſſiva referri ad vivos potiùs, quàm ad defunctos, ſi defuncti obtinerent rationem finis ultimati, adeóque debuiſſent Urbanus, Innocentius & Alexander ſcribere: *Concedimus Indulgentiam animabus Purgatorii*, quam etiam applicare ſibi poterunt viri obeuntes Communionem. Equidem ſi illi duo Pontifices ita ſcripſiſſent, nemo unus ambigeret, quin vivi ſubſtituerentur defunctis, ergo nec ambigendum, quin è contrario per Bullas Urbani & Innocentii utentium phraſi omnino contrariâ, defuncti ſubſtituantur vivis, & proinde in eo ſolo caſu proſit illa Indulgentia defunctis, quo vivi poſſent ſibimet quidem comparare, at malunt ſuo jure in favorem animarum purgantium cedere. Sicut enim ſe habet propoſitum ad propoſitum, ita oppoſitum ad oppoſitum, ut loquuntur poſt Ariſtotelicos Juſtinianæi, Thomiſtæ, & maximè Scotiſtæ.

Deni-

Digitized by Google

Denique ſcitum non Theologiæ minùs, quàm Juriſperitorum eſt: Facta probari debere, non autem præſumi. Ille autem PP. Germanorum finis principalis, primarius, directus, qui ab eodem P. Theologo aſſeritur, nullo, ut reor, argumento probari poteſt.

Etenim fundamentalis probatio, quæ adfertur, peccat in forma, utpote conſtans quatuor terminis, qui tamen error Logicus, cùm ſine dubio adſcribendus ſit non ſcribenti, ſed deſcribenti, non immoror ei vel demonſtrando vel in formâ repellendo; fas eſt, ſi reformem eo modo, quem intendebat ipſe author, & proinde Maiori illi propoſitioni: *Sua Sanctitas affirmat Indulgentias pro ſolis defunctis conceſſas in ſuo ſtare vigore*, quam ipſe ſtatuit pro baſi ſuæ ſententiæ, ſubjiciam proportionatam Minorem: Atqui Indulgentia menſtrua, ſeu menſtruæ communionis eſt conceſſa pro ſolis defunctis. Probo hanc Minorem: Illa eſt conceſſa pro ſolis defunctis, quæ principaliter, primariò & directè conceſſa eſt pro illis: atqui Indulgentia menſtrua eſt talis, Ergo &c.

Sed ad illam primam Minorem reſpondeo eſſe, apertè alienam à vero. Ad probationis aſſumptum reſpondeo in primis involvere implicantiam in adjecto. Quia ubi eſt principale, primarium, & directum, ibi eſt & minùs principale, ſecundarium, & indirectum: ergo ſi illa Indulgentia datur principaliter, primariò & directè pro defunctis, datur minùs principaliter, ſecundariò & indirectè etiam vivis: ergo non pro ſolis defunctis. At eſto, ſit verum illud aſſumptum, nego ſanè ſubſumptum. Ad cujus probationem primam dico, non ſolùm non eſſe neminem unum inter Catholicos Germanos, qui ſibi non perſuadeat illam indulgentiam eſſe principaliter, primariò & directè pro animabus in purgatorio juvandis conceſſam, ſed è diverſo neminem unum è prudentioribus, perpaucos è rudioribus, eſſe imbutos illâ perſuaſione, quia videlicet totius noſtræ Provinciæ, (& quid ni etiam aliarum?) mos fert, ut noſtri Concionatores, Catechiſtæ, Confeſſarii, & Præceptores, dum vel docendo, vel hortando, vel invitando ſeculares ad lucrifaciendum hunc theſaurum dicunt: poteris tibi lucrari Indulgentiam, aut ſi mavis donare animæ tui Patris, Matris, &c. defunctorum. Equidem non eſt unus è decem ſecularibus, qui ignoret illam Indulgentiam idcirco appellari defunctorum, quòd poſſit donari (geſchenckt werden) defunctis. Verbum autem donandi ſupponit dominium in eo, qui donat. Leſſius *l. 2. de juſtit. c.* 18. *n.* 77. ex communi, adeóque ſuitatem, qui autem ſuum donat alteri, habet prius, principaliúſque jus in id, quod donat, quàm donatarius ante factam donationem, cùm ante hanc ne quidem habeat per ſe loquendo propriè jus ad rem, nedum jus in re.

Ad alteram probationem de praxi Ann. 1650. Reſpondeo I. eſſe veroſimile, quòd potiùs nemo illorum ſuperiorum, qui tunc expoſuerunt conſuetam tabulam de Indulgentiâ pro defunctis, id fecerit ſine formidine de nullitate ſui actus, quàm cùm opinione firmâ de valore, ut teſtari poſſum de noſtris Ratiſbonenſibus 1675. Quod etiam veroſimiliter formidatum fuit, non ſolùm intra, ſed etiam extra noſtram Provinciam, imò & Germaniam. II. Illi ipſi, qui factitârunt id, quod nos, jam agnoſcunt mecum, ſe errore lapſos humano, ideóque refixerunt tabellas, ut primùm authenticè conſtitit de declaratione Bullæ ſuſpenſivæ ſuperiùs deſcriptâ. Qui abhinc annos 26. ſecuti ſumus errantes, ſequamur, oro, nunc pœnitentes. p

Ad tertium, quæ ibi referuntur de ſignis miſericordiæ erga defunctos, nullo modo practicantur in omnibus Eccleſiis, in quibus celebratur Communio Generalis. Et quamvis id fieret in omnibus, (quod pervelim) attamen fieret ſolùm eò, ut fideles permoverentur ad cedendum ſuo juri proprio, directo, immediato, in favorem piorum manium. Unde Confeſſarii, qui magno compaſſionis affectu feruntur in functos, dicunt ultro pœnitentibus, ipſos eximium ſpiritualis eleemoſynæ opus præſtituros cruciatis igne purgatorio, ſi hiſce donent ſuammet Indulgentiam; quæ loquendi ratio, cùm ſit aut familiariſſima, aut certè probata omnibus Confeſſariis, hinc rurſum confirmatur ille ſenſus Germanorum communis, quem affirmavi ſuprà *lit. m.* q

Ad quartum patet reſponſio ex ſuperioribus.

Ad ſolutionem ſolidiſſimarum rationum, quas ille Theologus oppoſuit ſibimet, replico, dicóque, ſupponi in ea ſolutione hypotheſes minimè gentium admittendas, ſatiſque confutatas ſuperiùs. Utinam is, qui claves vitæ & mortis (cruciabilior eſt quavis ſæviſſimâ morte minima purgantium pœnarum) Anno 1700. habebit in Petri Cathedrâ, efficiat ſuâ ſingulari benevolentiâ in ſuos filios, fratréſque in Chriſto, cognatos quoque & affines ſecundùm carnem unâ cum amicis olim ſuis lamentabiliter expoſcentes omne poſſibile ſuffragium viventium, ut author opinionis, hoc loco propoſitæ, videatur potiùs, veriúſque de futuro, quàm de præterito divinâſſe. r

Sicut autem correxi inductus authoritate notificationis meam priſtinam admodum debilem opinionem, de illius menſtruæ Indulgentiæ perſeverantiâ Anno Sancto, ita etiam per modum aut correctionis, aut meræ obſervationis addo, S. D. N. Clementem X. videri ſuſpendiſſe Indulgentias omnes Baſilicarum Romanarum, cæterarúmque expreſſarum ſuprà *n.* 40. §. 3. Siquidem in ultimo §. Notifi- s

cationis integre deſcribendæ infrà *cap.* 48. donat peculiaribus indulgentiis viſitantes illas Baſilicas, & donat præmittendo hanc clauſulam: *Non obſtante Generali Indulgentiarum ſuſpenſione*, quo loquendi modo videtur mihi ſatis innuere, illi generali ſuſpenſioni fuiſſe incluſas eas ordinarias Indulgentias.

Appendix III. Brevis & Longa.

a Brevis eſt quoad primum membrum, longa quoad alterum, ſiquidem primo loco obſervo, facto Illuſtriſſimi Domini Nuntii Lucernenſis ſeu ad Helvetios, Domini Odoardi Principis de Cybo, impertiti in ipſo Anno Sancto Indulgentias centum dierum, adeóque partiales, ut ſuprà retuli lit. *b.* haud leve pondus accedere opinioni negantium Indulgentias partiales ſubjacere Bullis ſuſpenſivis, ut obſervavi *n.* 47. ſiquidem ex una parte liquet, Indulgentiis partialibus accenſendas eſſe eas, quæ ſunt annorum centum, mille, aut plurium. Ex altera illum Illuſtriſſ. D. Nuntium, utpote ſtyli Romani gnariſſimum, haud fuiſſe facturum illam ab Anteceſſoribus præteritam gratiam, ſi pro ſuſpenſis habuiſſet, qui quidem non modò illos centum dies largitus eſt pro vivis aut defunctis, ad arbitrium obeuntis tunc ſacram Communionem, ſed etiam pro ſolenni SS. Ignatii & Franciſci Xaverii noſtri feſtivitate ſeptem annorum ſupplicium ex ære proprio donavit, ut Lucernenſium verbis utar. Niſi fortè replices, quandoquidem non ſuſpenduntur Indulgentiæ, niſi quæ ſunt conceſſæ à Pontifice Romano, ut liquet ex verbis Bullæ ſuſpenſivæ lit. *b.* & proinde Epiſcopi largiuntur conſtanter Indulgentias 40. dierum iis, quibus conferunt ordines ſacros, eam ob rem haud multùm virium ineſſe huic inſtantiæ. Nihilominus tamen replico; ſi Epiſcopi & Infulati Abbates poſſunt impertiri vel ipſo anno Sancto, vel duraturas etiam Anno Sancto partiales Indulgentias, vix apparere cauſam, ob quam Pontifices ſuſpendant etiam partiales datas à ſe.

b Quicquid ſit, aio, Indulgentias XXV. dierum à Sixto V. promiſſas piè ac religioſè pronunciantibus alterutrum è ſacratiſſimis Nominibus, eſſe in terminis terminantibus munitas adverſus quamcunque ſuſpenſionem clauſulis tot & tantis, ut piè credam perduràſſe nupero Anno Sancto. Bullam Sixti ad longum deſcribo infrà *Tract.* 4. *part.* 2. *cap.* 31. *n.* 603. probaveruntque PP. Reviſores Romani.

Longa autem, ſi non longiſſima, eſt hujus Appendicis pars altera, quia proponit ac reſolvit hanc valde ancipitem quæſtionem.

An Indulgentiæ Sanctiſſimi Sacelli Divæ Virginis Einſidlenſis ſint in Anno Sancto Iubilei Romani ſuſpenſæ?

Judicium PP. Theolog. Einſidlenſium.

Videtur pars affirmativa evinci ex Bulla Clementis X. ſuſpenſivâ quarumcunque Indulgentiarum durante anno Univerſalis Jubilei. In ea namque ſuſpenſione habentur hæ clauſulæ: *Non obſtantibus quibuscunque conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis, Privilegiis & Indultis, ſub quibuscunque tenoribus & formis, ac cum quibusvis clauſulis, & decretis, ex quibuſvis cauſis conceſſis, confirmatis & innovatis, etiam ex motu proprio, & ex certa ſcientia, quarum omnium tenores, formas, derogationes & Decreta in ea Bulla pro expreſſis haberi voluit* Pontifex. c

Neque verò efficaciæ iſtarum clauſularum præponderare videtur conceſſio Julii II. Anno 1512. & Leonis X. de Anno 1518. item Pii IV. de Anno 1562. conceſſa Capellæ Einſidlenſi divinitus conſecratæ, in qua habetur clauſula, quòd Indulgentiæ plenariæ à Leone VIII. aliiſque Romanis Pontificibus conceſſæ *ſub quibuſvis revocationibus, & ſuſpenſionibus quarumcunque Indulgentiarum, etiam durante Indulgentia pro fabrica Principis Apoſtolorum de urbe, & Cruciatâ, conceſſâ per Sedem Apoſtolicam quomodolibet, & ſub quibuſlibet formis, & verborum expreſſionibus ac clauſulis etiam derogatoriarum derogatoriis, factis, ac pro tempore faciendis, nullatenus comprehendi debeant, ſed ab illis ſemper exemptæ exiſtere, dicta authoritate decrevit Pontifex, præſentibus, perpetuis futuris temporibus duraturis.* d

Hæ, inquam, clauſulæ non videntur præponderare clauſulis ex Bulla Clementis X. ſuprà recenſitis. Nam clauſulæ *derogatoriarum derogatoriæ* ſatis cenſentur ſublatæ per clauſulas ſubſecutæ Conſtitutionis: *Etiamſi de illis, illorùmque totis tenoribus ſpecialis, ſpecifica, expreſſa, & individua mentio ac de verbo ad verbum facienda fuiſſet*, præſertim accedente etiam clauſulà, *pro expreſſis*; uti, pluribus Canoniſtis relatis, tradit Barboſa. Clauſ. 43. *n.* 17. Cujuſmodi clauſulæ, cùm contineantur in Clementis X. Bullà ſuſpenſivâ, videntur ſatis tollere clauſulas *derogatoriarum derogatorias* in Bulla Julii II. & Leonis X. poſitas. e

Verùm Barboſa citatus cum Seraphino *Deciſ.* 510. mox ſubjungit ſequentem exceptionem: quòd nempe clauſulæ derogatoriæ, quando ſunt ſatis prægnantes ad ſequentes derogationes, per has ſequentes non tollatur præcedens conceſſiò. At hujuſmodi videntur contentæ in Bulla Leonis X. & Julii II. cùm Pontifex decernat, ut Indulgentiæ Sacelli Einſidlenſis *ſub quibuſvis ſuſpenſionibus quarum*, f

rumcunque Indulgentiarum, ſub quibuſcunque formis, & expreſſionibus ac clauſulis etiam derogatoriarum derogatoriis nullatenus comprehenſæ, & ab iis ſemper exemptæ exiſtant. Quibus verbis continetur clauſula prævalens, etiam contra clauſulam Clementis X. *Pro expreſſis.* Item: *Etiamſi de illis ſpecifica & individua mentio eſſet facienda.* Accedit, quòd etiam durante alia Indulgentia pro fabrica Principis Apoſtolorum de Urbe, & Cruciata, à quibuſvis quomodolibet factis &c. ſuſpenſionibus, Indulgentia, Einſidlenſis decernatur, exempta, cujuſmodi loquendi modus implicat etiam diverſas ſpecies maiores expreſſis, uti ex Canoniſtis probat Barboſa. Dict. 110. *n. 6.*

g Et verò per ſuſpenſionem Indulgentiarum durante Anno Sancto intenditur cultus & honor Principis Apoſtolorum per perſonalem eius liminum viſitationem, qui minùs foret frequens, ſi etiam extra urbem vigerent Indulgentiæ plenariæ. At per Indulgentiam pro fabrica Principis Apoſtolorum æquè intendebatur honor iſtius Sancti Principis, qui faciliùs impediri poterat in hiſce partibus, dum Indulgentiis pro eius fabrica durantibus non ſuſpendebantur Einſidlenſes Indulgentiæ, cùm ne milleſimus quidem, qui intuitu earum Indulgentiarum contribuebat ad eam fabricam, eſſet durante Anno Sancto ex his partibus Romam profecturus.

h Deinde per Bullam Cruciatam intendebatur vel recuperatio Terræ Sanctæ, vel Eccleſiæ adverſus infideles defenſio. At finis iſte eſt altioris Ordinis, quàm peregrinationis ad limina SS. Apoſtolorum faciendæ. Et quia, ad effectum à cruciata intentum, congruebat omnes concurrere fideles, eóſque adeò ad id incitari plenariâ Indulgentiâ, majus huic altiori fini impedimentum videri poſſet in his partibus appoſitum ex Indulgentia Einſidlenſi, quàm iſta poſſet præjudicare viſitationi liminum Apoſtolorum, cùm ne milleſimus quidem ad Sacellum Einſidlenſe pro Indulgentiis plenariis accurrens ſit tempore Anni Sancti acceſſurus ſepulchrum Principis Apoſtolorum, cùm econtra ab omnibus fidelibus per Indulgentias cruciatæ ſperaretur ſubſidium pro Bello Sancto.

i Quia igitur Julius II. & Leo X. decreverunt, ut Indulgentiæ Einſidlenſes ſub nullis ſuſpenſionibus, etiam cum expreſſione Indulgentiarum Bullæ Cruciatæ, & fabricæ Principis Apoſtolorum, comprehendantur, videtur à maiori ad minus, vel ſaltem à pari argumentando, eas quoque exemptas eſſe à ſuſpenſione pro Anno Sancto, inde vel maximè, tum quòd dictiones illæ ampliativæ aptæ ſint includere ſpecies expreſſas etiam maiores, tum quòd ratio motiva, propter quam Julius II. & Leo X. voluerunt Einſidlenſes Indulgentias ſub *quibuſvis* ſuſpenſionibus comprehendi, fundetur ſuper totius Alemanniæ Chriſti fidelium ad Sacellum Einſidlenſe pro animarum ſuarum ſalute, concurſu. Atqui ob ejuſmodi motivum ſolent Pontifices pro Anno Sancto à ſuſpenſione excipere etiam Indulgentias domûs Lauretanæ, nec non, ut mox dicetur, Eccleſiæ Compoſtellanæ S. Jacobi. Cùm ergo ad cauſam iſtam motivam accedant clauſulæ tam prægnantes, *à quibuſvis ſuſpenſionibus, ſub quacunque forma & expreſſione factis,* &c. *Einſidlenſes Indulgentias ſemper exemptas decernentes,* non videtur ea exceptio coarctanda, quò minus valeat contra ſuſpenſionem pro Anno Sancto latam.

Verùm de hoc omnem ambiguitatem tollere videntur ea, quæ tradit Caſtropalaus *diſp. de Indulg. & Iubil. Punct.* 12. §. 1. *n.* 8. probans à ſuſpenſione Generali Indulgentiarum pro Anno Sancto, excipi Indulgentias plenarias, & Jubileum Compoſtellanum, ex Brevi quodam Sixti V. dato Romæ. 15. Aprilis anno 1589. in quo Pontifex ſic ordinavit: *Declaramus auctoritate Apoſtolicâ, ſuſpenſionem per prædictum Gregorium ratione Anni Iubilei factam, à fine dicti Anni expiràſſe, & aliquod Indulgentiis veſtræ Eccleſiæ juxta formam Concilii Tridentini conceſſis non generâſſe impedimentum: Et propterea Chriſti fideles eandem Eccleſiam piè, & devotè viſitantes, illis omnibus perpetuò frui & gaudere potuiſſe in omnibus, & per omnia, prout ante dictam ſuſpenſionem uſi & gaviſi fuerant, non obſtante ſuſpenſione prædictâ.* k

Factâ igitur Compoſtellanæ & Einſidlenſis Indulgentiarum inter ſe comparatione, apud Caſtropalaum *loc. cit. §.* 2. videre licet in Bulla Pontificia pro Compoſtellana Eccleſia non alias contineri clauſulas præſervativas, quàm quòd ea Indulgentia *ex certa ſcientia conceſſa perpetuæ firmitatis robur in perpetuum tenere debeat, non obſtantibus conſtitutionibus & ordinationibus Apoſtolicis.* At omnes & ſingulæ hæ clauſulæ cum aliis longè validioribus, ſpecificis etiam clauſulis continentur in Bulla Leonis X. & Julii II. Sacello Einſidlenſi conceſſa; cur ergo non æquè, ac Indulgentiæ Compoſtellanæ dicenda foret hæc Juliana & Leonina exempta à ſuſpenſione Anni Sancti? l

Hoc ſapientiſſimum judicium graviſſimorum Theologorum Illuſtriſſimi Monaſterii *Einſidlenſis*, ſeu *Eremitani* in Helvetia, fuit, mandato Reverendiſſimi & Illuſtriſſimi D. Domini Auguſtini Reding de Biberegg S.R.I. Principis & Abbatis Einſidlenſis totâ Europâ celebrati ob valdè ſubtiles ſolidóſque ſex Tomos in tres Partes S. Thomæ luci datos, ad me die 18. Decembris anno 1674. tranſmiſſum, ab uno veterano eiuſdem Principalis & Exempti Cœnobii profundéque docto Theologo, ac mihi familiariter noto, cum literis, quæ m

quia continent nonnulla ad reſolutionem quæſtionis facientia, idcirco earum exemplum hîc repræſento.

Admodum Reverende, &c.

Mitto Paternitati Veſtræ, &c. deſcriptum Theologorum noſtrorum arbitrium. Eo perlecto, & bene perpenſo, obſecro, & expecto nomine Illuſtriſſimi Principis mei benignum, ac neceſſarium multis animarum millibus, Romam nunquam viſuris, ſive ſuſpenſæ ſint Indulgentiæ noſtræ, ſive in robore ſuo permanſuræ, reſponſum. Dignetur autem Paternitas Veſtra Admodum Reverenda meminiſſe.

Inprimis cùm ante hac Juliana Bulla fuiſſet Illuſtriſſimæ Nunciaturæ exhibita, cenſum ab ea fuiſſe, poſſe nos in bona fide perſiſtere. Deinde, non fuiſſe ultimo Jubileo Anni Domini quinquageſimo, inſcriptionem auream. (*Hic eſt plenaria remiſſio omnium peccatorum à pœna & culpa,*) à fronte ſanctiſſimi Sacelli amotam. Inſuper eſſe ſacram eremum noſtram teſte Reverendiſſimo D. Fornero Proepiſcopo Bambergenſi, in ſua Palma Triumphali cap. *de Virgine Eremitana*, eſſe, ajo, eremum noſtram Germaniæ, quod Lauretum eſt Italiæ, dignam proinde, ut ejus non minùs durent Indulgentiæ, ac durant Lauretanæ; maximè cùm noſtræ Indulgentiæ minùs præjudicioſæ ſint fini, & intento ſanctiſſimi Pontificis, quàm ſint Lauretanæ. Alia eſſent etiam plura, quæ ad rem noſtram adduci poſſent, ſed ea, cùm videri poſſint extrinſeca potiùs cauſæ noſtræ, quàm intrinſeca, &c. prætereo.

Ita literæ, quæ haud immeritò me permoverunt, ut tametſi non ignarus, meum judicium exigi ab illis, à quibus doceri me, corrigíque par eſſet, attamen ſcripto complexus ſim, tranſmiſerímque meum de illa ſingulariſſima quæſtione animi ſenſum, hîc repræſentandum, ubi & repræſentavero Breve Apoſtolicum, quo uno unico nititur tota controverſia, & priùs in gratiam gentium exterarum obſervavero, vocabulum Einſidel eſſe Teutonicum, ſonans prorſus idem, quod *Eremus*, & proinde adjectivum *Einſidlenſis*, quo toties uſus ſum hactenus, & porrò utar, ſignificare idem, quod *Eremitanus*. Eſt autem Breve Julii editum.

His verbis.

Iulius Epiſcopus ſervus ſervorum Dei ad perpetuam rei memoriam Paſtoris æterni, qui ut humanum redimeret genus in Ara crucis immolari non abnuit, vices licèt immeriti gerentes in terris, ad id noſtri vota cordis deſiderantes exponimus, ut quos ipſe pretioſiſſimi ſanguinis ſui aſperſione reconciliare Deo curavit, Nos, quibus illorum regimen, gubernationémque commiſit, eos ad ſalubria, quibus de terrenis immarceſſibiles theſauros recondere, nec non patriæ cœleſtis poſſeſſores effici poſſunt, in reparandis videlicet, & conſervandis, ad divini Nominis exaltationem Eccleſiis atque locis, & alia pietatis opera frequenter excitemus. Dudum poſtquam felicis recordationis Leo Papa VIII. prædeceſſor noſter ex certis cauſis tunc expreſſis omnibus Chriſti fidelibus confeſſis, & contritis Capellam B. V. Mariæ loci Eremitarum Conſtantienſis Diœceſ. Provinciæ Moguntin. devotè viſitantibus à pœna & culpa per quaſdam ſuas literas inter alia abſolverat; piæ memoriæ Nicolaus Papa V. etiam prædeceſſor noſter, per dictum Leonem, & quoſcunque alios Romanos Pontifices, & Prædeceſſores noſtros Capellam prædictam, & Eccleſiam Monaſterii eiuſdem B. V. Mariæ dicti loci, Ordinis S. Benedicti, ubi Altiſſimus, diverſa meritis ipſius Virginis, ut piè credebatur, operari dignabatur miracula, viſitantibus conceſſas Indulgentias, & remiſſiones authoritate Apoſtolica, & ex certa ſcientia confirmans, & approbans Abbati pro tempore exiſtenti, & Conventui dicti Monaſterii, à Sacerdotibus ab eis deputandis, ut Chriſti fidelium ad Eccleſiam & Capellam prædictam pro tempore confluentium Confeſſiones audire, & eos ab omnibus peccatis, præterquam in caſibus Sedi Apoſtolicæ reſervatis, abſolvere, & eis pœnitentiam ſalutarem injungere, ac Euchariſtiæ & alia Sacramenta miniſtrare, & ſi in iiſdem non reſervatis caſibus pœnitentia publica foret injungenda, illam in aliam pœnitentiam ſalutarem commutare valerent, & ſucceſſivè præfato Abbati, pro tempore exiſtenti, ac idoneis per eum pro tempore deputandis Sacerdotibus, quorumcunque peregrinorum ad Capellam ſeu Eccleſiam huiusmodi in Exaltationis S. Crucis, & quatuordecim ſequentibus diebus, quibus Dedicatio dictæ Capellæ (Angelica nuncupata) cum feſtum Exaltationis S. Crucis huiusmodi in die Dominica occurrit, duntaxat celebrari conſuevit, confluentium Confeſſiones audire, eiſque ab omnibus ſuis peccatis, etiam in ſingulis dictæ Sedi reſervatis caſibus, exceptis certis tunc expreſſis abſolutionis beneficium impendere, & pœnitentiam ſalutarem injungere valerent per diverſas ſuas literas indulſit, prout in ſingulis literis prædictis pleniùs continetur. Quare pro parte tam dilectorum filiorum Conradi Abbatis, & Conventûs dicti Monaſterii, quàm Oratorum pro parte dictorum filiorum Helvetiorum duodecim Cantonum ad nos, & Sedem prædictam deſtinatorum, nobis fuit humiliter ſupplicatum, ut Indulgentiis, remiſſionibus, & indultis ac literis Leonis & Nicolai prædeceſſorum huiusmodi pro illarum ſubſiſtentia firmiori robur Apoſtolicæ confirmationis adjicere, & aliàs in præmiſſis opportunè providere de benignitate Apoſtolicâ dignaremur.

Nos igitur cupientes, & peregrinorum, & alio-

aliorum Chriſti fidelium devotio ad Capellam, ad quam ne dum Helvetii, ſed etiam totius Alemanniæ Chriſti fideles ſingularem gerunt devotionis affectum, & Eccleſiam prædictam ferventiùs invaleſcat, & animarum earundem ſaluti fructuoſiùs conſulatur, de Omnipotentis Dei miſericordia, ac Beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum ejus authoritate confiſi, Indulgentias, remiſſiones & indulta, ac literas hujuſmodi cum omnibus in eiſdem literis contentis clauſulis authoritate prædictâ, & ex certa noſtra ſcientia tenore præſentium approbamus, & illas, quas de novo concedimus perpetuæ firmitatis robur obtinere, & ſub quibuſvis revocationibus & ſuſpenſionibus quarumcunque Indulgentiarum, etiam durante Indulgentiâ pro fabrica Principis Apoſtolorum de urbe, & cruciatâ conceſſâ per nos & Sedem prædictam quomodolibet, & ſub quibuſcunque formis, & verborum expreſſionibus, ac clauſulis etiam derogatoriarum derogatoriis factis & pro tempore faciendis, nullatenus comprehendi debere, ſed ab illis ſemper exempta exiſtere, dictâ authoritate decernimus, præſentibus, perpetuis futuris temporibus duraturis. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ approbationibus, conceſſionis & Decreti infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum. Dat. Rom. apud S. Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ 1512. 4. *Non. Ianuar. Pontificatûs noſtri Anno.* 10.

Ita Julius II. cujus Reſcripto ſuppoſito, ſuppoſito quoque per remiſſionem *culpæ & pœnæ*, cujus mentio fit in hac Bullâ, rectè in Epigraphe Sacri Sacelli Eremitani, de qua literæ Patris Theologi Eremitani deſcriptæ ſuprà lit. *m.* intelligi *plenariam* remiſſionem; adeóque Indulgentiam plenariam, conformiter doctrinæ, quam ex noſtro Patre Suarez referam primâ Parte ſequentis Tractatûs, *n.* 14.

Quæſtio Singulariſſima.

An Indulgentiæ à variis Pontificibus impertitæ Sacratiſſimæ Eccleſiæ B. Virginis Einſidlenſis, ſeu Eremitanæ in Helvetia, ſint munitæ clauſulis ſufficientibus ad excludendam ſuſpenſionem Indulgentiarum factam pro Anno Iubileo. Anni M. DC. LXXV.

P RAtio negandi eſt, quòd Bulla Jubilei prædicti ſuſpendat, & quidem expreſsè, omnes Indulgentias; *ſub quibuſcunque tenoribus, & quibuſvis clauſulis, & ex quibuſvis cauſis conceſſas, etiamſi in illis caveatur expreſſim, quòd ſub ſimilibus vel diſſimilibus ſuſpenſionibus nequaquam comprehendantur, niſi de illis ſpecialis, & individua mentio fiat.* Atqui in primis dictio *expreſſim* ſignificat idem; quod *nominatim. Text. in leg.* 98. §. 6. *ff. de ſolut.* Deinde clauſula: *Quicunque* eſt tam univerſalis ſimul & ſpecifica, ut & omnia generatim includat. Barboſa. diction. 317. *n.* 1. & inſuper ſpeciatim illa, quorum ſpecifica mentio exigitur. Reinoſa. obſerv. 11. *n.* 12. apud Barboſ. *loc. cit.* Ad hæc clauſula geminata, ſicut geminatur, triplicatur in Bulla ſuſpenſiva Clementis X. excludit omnem diſtinctionem & limitationem. Cravetta referente, Marta *de clauſ. part.* 4. *clauſ.* 3. *n.* 1. quia ſcilicet demonſtrat enixam voluntatem apponentis eam. Marta *loc. cit. n.* 2. poſt Rotam & Curtium conſil. 66. vehementiſſimè autem urget clauſula: *Quorum omnium tenores, formas, derogationes &c. præſentibus pro expreſſis habere volumus.* Etenim hæc clauſula habet eandem vim, ac ſi eſſent omnia & ſingula priora privilegia, & gratiæ expreſſæ in illa ipſa Bulla. Doctores quos refert Marta *part.* 1. *clauſ.* 53. & 138. Tiraquellus in legibus *connubiabil. Gloſſa.* 7. *n.* 20. addenſans ſuo more plurimos.

Nihilominus tamen exiſtimo, eſſe veroſimilius, neque Clementis X. neque Innocentii itidem X. aut Urbani, vel Clementis VIII. Bullas conſimiles in clauſulis ſuſpenſivis derogâſſe quicquam Einſidlenſi ſeu Eremitanæ. Ratio fundamentalis mea eſt hæc; quòd certum ſit, eas ipſas clauſulas præſertim *duas* poſtremas pati non unam, ſed plures exceptiones. Etenim ego in hoc ipſo Tract. de Jubileo Quintuplici hoc *cap.* 9. ſufficientibus authoritatibus, rationibúſque probo; nihil obſtantibus omnibus illis, quas pro parte affirmativâ produxi clauſulis, perſiſtere Anno Sancto varias Indulgentias & gratias. 1. Baſilicarum Urbis Romæ. 2. Domûs Lauretanæ. 3. Bullæ Cruciatæ. 4. Altarium privilegiatorum. 5. Agonizantium. 6. Pro defunctis. 7. Partiales, quibus. 8. Adde ex Palao *Tract.* 3. *diſp.* 3. *Punct.* 12. *n.* 85. Indulgentias pro Jubileo Compoſtellano. 9. Facultates abſolvendi à reſervatis Papæ non cenſeri ſuſpenſas; niſi quæ & quatenus fuerunt conceſſæ ratione Indulgentiæ. Doctores, quos ibidem refero. *cap.* 10. Herclè, ſi has novem Exceptiones non involuit ordinaria Bulla ſuſpenſiva tempore Anni Sancti, mirandum non eſt, ſi iis addatur decima vel undecima propter cauſas graviſſimas, ſpecialiſſimas; ſiquidem de ſimilibus ſimile eſt ferendum judicium. *Cap.* 2. *De Transl. Epiſc.* q

Cauſæ autem graviſſimæ & ſpecialiſſimæ pro incolumitate Indulgentiæ Eremitanæ ſunt non una; & ultrà productas à ſapientiſſimis Theologis Einſidlenſibus ſequentes. Prima; quia ſicut Salvator Ædem Lauretanam ſacravit ſua inhabitatione, ita & Eremitanum Sacellum ſua viſibili corporali præſentia, quando illam ipſemet conſecrare dignatus fuit; ſicuti F

certò

Digitized by Google

certò conſtat ex Annalibus Eremitanis ad Annum Chriſti Nongenteſimum quadrageſimum octavum; adeò ut ſine periculo erroris in fide negari non poſſe demonſtrârit perquam ſapienter ante ſuam aſſumptionem ad Infulam Reverendiſſimus & Illuſtriſſimus Dominus Auguſtinus Reding, Abbas Princepſque Eremitanus in proprio hac de re ſcripto.

s Altera cauſa, quòd certum ſit, Illuſtriſſimum D. Nuntium Apoſtolicum N. N. informatum de illius Indulgentiæ publicatione factâ Anno 1650. poſt Bullam Julii II. de qua paulò pòſt, ſibi exhibitam reſpondiſſe, Patres Eremitanos poſſe perſiſtere in bona fide. Qua non obſtantibus Bullis communibus ſuſpenſivis retinebunt tempore Jubilei Romani, ut retinuerunt Anno M. DC. L. inſcriptionem auream: *Hic eſt plenaria remiſſio omnium peccatorum à pœna & culpa*, in fronte Sanctiſſimi Sacelli poſitam. Quia igitur Nuntii Apoſtolici poſſunt in ſua Provincia omnia, quæ ipſe Papa, exceptis iis, quæ ſibi tanquam Principi ſupremo reſervavit. P. Ernricus Pirhing. *Tom. 1. in jus Canonic. de offic. Legat. n.* 4. quia inſuper iidem Nuntii Apoſtolici æquiparantur Proconſulibus. Idem Pirhing *n. 9. ex cap. 2. de officio Legati. in 6.* hos autem præditos fuiſſe poteſtate authenticè interpretandi in caſibus particularium locorum, leges ac Diplomata Principum, nemo, ut reor, negârit, idcirco & illa declaratio D. Nuntii Apoſtolici habenda eſt, & pro authentica, & pro tam firma, ac ſi immediatè emanâſſet ex ore Pontificis. Igitur non cenſetur Indulgentia Eremitana peti illis ſuſpenſivis clauſulis, quas produximus, nam & Theologi pro octo vel novem exceptionibus ſuprà relatis allegati negant per ſubſequentes Bullas ſuſpendi re ipſa ullam ex iis Indulgentiis, quas anteceſſores declaraverunt permanere in ſuo vigore, etiam durante Anno Sancto, alioqui fruſtraneæ eſſent, & ridiculæ illæ Declarationes, & Jura Juribus concordanda, non autem evertenda ſunt. cap. *Cùm expediat. De elect. in 6.*

t Tertia & potiſſima ratio deſumitur ex verbis Julii II. in Bulla expedita Ann. Incarnationis Dominicæ M. D. XII. quartò Non. Januar. qua confirmat tum abſolutionem *à pœna & culpa*, id eſt Indulgentiam plenariam. Suarez. *de pœnit. diſp.* 50. *ſect.* 4. *n.* 10. tum alias à ſuis prædeceſſoribus conceſſas piè viſitantibus Capellam B. M. V. loci Eremitarum, Ordinis S. Benedicti, confirmat autem cum hiſce clauſulis: ſub quibuſvis revocationibus, ſuſpenſionibus quarumcunque Indulgentiarum, etiam durante Indulgentia pro fabrica Principis Apoſtolorum de Urbe & Cruciatæ conceſſæ per Nos & Sedem prædictam quomodolibet, & *ſub quibuſcunque formis, & verborum expreſſionibus, ac clauſulis etiam derogatoriarum derogatoriis factis, ſeu pro tempore faciendis à nullatenus comprehendi debere, ſed ab illis ſemper exempta exiſtere dicta authoritate decernimus præſentibus, perpetuis, futuris temporibus duraturis.*

Ita Julius, circa cuius conſtitutionis verba obſervo ſequentia. 1. Æquè in iſta atque in ſuſpenſiva Indulgentiæ pro Anno Sancto, Bulla exprimi dictionem *Quibuſlibet*, aliáſque etiam geminatas, adeóque cadere vim rationis in contrarium petitæ ſecundo loco, conſequenter potiùs ſtandum priore Bullâ, quàm poſteriore, quandoquidem in pari cauſa aut dubio eſt potior ratio habenda prioris, quàm poſterioris conſtitutionis *per l. præcipimus Cod. de appell. & cap.* Cùm expediat. *de elect. in 6.* 2. Dictio: *Etiam* eſt eius indolis, ut exprimat caſus maximè dubitabiles, innuens implicitè alios tanquam minus dubitabiles. *Leg. Etiam ff. de verb. ſignif.* atque Doctores cum, & apud Barboſ. Diction. 112. *n.* 1. Quia igitur Julius illam dictionem appoſuit, & præpoſuit clauſulæ: *Durante Indulgentia pro fabrica Principis Apoſtolorum, & Cruciatæ* &c. habuit haſce duas Indulgentias pro magis dubitabilibus utrùm permanentibus & exiſtentibus illis permaneat, & perſiſtat Indulgentia Eremitana; conſequenter voluit minus dubitari, quin durante Anno Sancto duret illa eadem Eremitana. Et verò habuiſſe Julium rationem magis dubitandi de duabus illis, quàm de Jubileo, ſapienter oſtendunt Theologi Einſidlenſes in ſuo conſulto de hac ipſa quæſtione. 3. Dictio: *Nullatenus*, qua Julius munit adverſus quaſcunque Bullas revocatorias & ſuſpenſivas, ſuam Eremitanam gratiam, non ſolùm excludit quamcunque etiam minimam partem. Gloſſ. in cap. *Nemo poteſt. De reg. Iuris in 6.* atq; alii cum Barboſa. Diction. 226. ſed inſuper omnes caſus & omnem potentiam. Idem *n.* 2. poſt Menoch. Conſil. 182. importátque nullitatem actûs ipſo jure. Idem *n.* 4. poſt Gloſſ. eúmque ita irritat, ut habeat vim latæ ſententiæ. Barboſ. *loc. cit. n.* 5. *&* 6. poſt Tiraquell. J. C. & Rebellum atque Sayrum Theologos. Certum autem eſt per Bullam Jubilei ſuſpenſivam nec irritari, nec ſuſpendi ullam latam ſententiam, ſiquidem ne verbulo tangitur in Bulla hic caſus, ac proinde omiſſus hic habendus eſt pro omiſſo, relictóque in antiquo Jure, *per Leg. Sed & poſteriores ff. De legibus. & L. Præcipimus. Cod. De Appell.* u x

Quartò clauſula, qua Julius declaravit ſuo indulto nullatenus obeſſe debere qualcunque clauſulas etiam derogatoriarum derogatorias pro tempore faciendas, eſt tam efficax, ut juxta alias prægnantiſſimas, quas hîc ponderavimus meritò cenſenda ſit ſervare ſuum robur adverſus Bullas Jubileas; ſiquidem Barboſ. *clauſ.* 43. *n.* 12. poſt Seraphinum Conſil. 150. abſolutè y

ſeri-

Digitized by Google

ſcribit: Clauſulæ derogatoriæ, quando ſunt ſatis prægnantes ad ſequentes derogationes, per has ſequentes non tollitur præcedens Conceſſio. Quæ doctrina, cùm ſit generalis, meritò extenditur etiam ad illas poſteriores derogatorias, quæ conſtant, (ut conſtat Clementina,) illis multùm Emphaticis verbis: *quorum omnium tenores* &c. Equidem Indulgentiæ Cruciatæ, Compoſtellanæ, & Lauretanæ, & aliæ plures non interpolantur occurſu Anni Sancti, tametſi clauſulâ: *Quorum tenores* &c. æquè apertè, (ſi tamen apertè) feriantur atque Eremitana; quem ergo clypeum objicient Patroni illarum Indulgentiarum, eodem aut conſimili contutabitur ſe Eremitana Capella ſacratiſſima, innumeriſque prodigioſis miraculis, (quorum aliquem Catalogum texit in ſua Thaumaturga Einſidlenſi clariſſimus P. Paulus Betſcard ejuſdem Eremi profeſſus,) decorata. Sanè vir graviſſimus D. Fridericus Fornerus Proëpiſcopus Bambergenſis in ſua *Palma Triumphali* capite de *Virgine Eremitana* rotundè teſtatur, eſſe Eremum B. V. in Helvetia Germanis idem, quod Lauretum in Italia.

z Quintò productis in medium accedit authoritas, Theologorum Einſidlenſium, quos ſemper ac præſertim hoc ſeculo, præſtantiſſimos unà cum ſuo Reverendiſſimo capite aluit Eremus, hi autem juſſi ſuam de præſente individuâ controverſiâ ſcripto promere ſententiam, reſponderunt, ne quidem hanc recentiſſimam Bullam Clementis X. derogare quicquam Julianæ, confirmatæ à Leone X. & Paulo IV. Certè cùm ſit turpe viro Patricio errare in proprio Jure, ut pronunciat J. C. nec liceat in rerum ſuarum qualitate errare, *L. quiſquis major, C. De reſcind. vend.* ac proinde non præſumatur aut Patricius in ſuo jure, aut alius in qualitate rei ſuæ decipi, longè potiore jure, præſumuntur illi Theologi ab eruditione, & Religione commendati non falli in intellectu, interpretationéque Indulgentiæ impertitæ ante plus ſeſqui ſæculum ſibi, ſuóque Illuſtriſſimo Monaſterio.

aa Neque hactenus concluſis officit, quòd ſub initium huius reſponſi protuli de ſignificatione dictionis: *Expreſſè*, hæc enim non refertur ad Indulgentias, ſed ad clauſulam: *Derogamus*. Ita tametſi minùs ſapiens ſentio, ſalvo meliori cuiuſque judicio. Conſtantiæ 20. Decembris 1674.

Hactenus meum reſponſum. Quod quia comperi fuiſſe ita probatum tam ipſi eruditiſſimo Principi, quàm toti numeroſiſſimo, doctiſſimo Conventui, ut in uſum & praxin notoriam deduxerint id ipſum reſponſum, patet, quid Anno M. DCC. licitum ſit futurum, ſi Bulla ſuſpenſiva non expreſſerit ſpecificam illius ſacratiſſimi Sacelli mentionem.

CAPUT X.

Alia circa Suſpenſionem Indulgentiarum & facultatum quæſtiones expediuntur.

SUMMARIUM.

An ſuſpendantur indulta Indulgentiarum cauſâ? 49.

Quandonam incipiat ſuſpenſio Indulgentiarum? 50.

Refutatur quædam Benzonii circa hoc opinio. *Ibid.*

Ignorantia ſuſpenſionis officit ignorantibus. 51.

Quandonam deſinat ſuſpenſio juxta bullas recentiores? 51.

Quando juxta antiquiores? Ibid.

Quomodo intelligenda excommunicationis ſententia lata in eos, qui tempore Iubilei prædicant aliquas Indulgentias? 53.

Quomodo reſpectu illorum, qui in uſum demandant alias Indulgentias? 54.

An, quando ſeptennale privilegium viſitantium aliquam Eccleſiam pro obtinenda Indulgentia, deberet ex tenore Brevis inchoari Anno ipſo Iubileo, poſſit initium differri in Annum ſequentem? 55.

Quomodo intelligenda clauſula: citra Annum Jubileum? 55.

Quid de indulgentiis conceſſis pro quindecim Annis, quorum unus cadit in Annum Sanctum? 56.

Quid ſi Breve ita ſonet: Ad proximos ſeptem annos? *Ibid.*

Quid de Indulgentia plenaria, quam obtinent emittentes profeſſionem Religioſam? 57.

Per ingreſſum Religionis obtinetur remiſſio omnium peccatorum. 57.

An Indulgentia plenaria obtingat etiam ingredientibus Novitiatum? 57.

Quæſt. XXVI. *An, & quæ facultates præter Indulgentias ſuſpenduntur tempore Anni Sancti?* 49

RESP. Gregorius XIII. diſertè exprimit, à ſe ſuſpendi omnes facultates, & indulta, quæ Indulgentiarum cauſâ fuerunt conceſſa. Urbanus, & cum eo Innocentius X. citatâ Bullâ 2. *lit. b.* ſuſpendit ſolas facultates abſolvendi à caſibus Sedi Apoſtolicæ reſervatis, non tamen addit illam limitationem *Indulgentiarum cauſâ*. Nihilominus tamen teſtatur Cardinalis de Lugo *Tom. 3. diſp. 20. n. 145.* Clementem, & Urbanum declaraviſſe, non fuiſſe ſuæ intentionis ſuſpendere, niſi illas facultates, quæ fuerunt aliquibus conceſſæ, in ordine ad lucrandas Indulgentias, ſeu occaſione lucrandarum Indul-

dulgentiarum. Quare qui habent aliunde, & independenter ab Indulgentiis poteſtatē abſolvendi à reſervatis, poſſunt eâ liberrimè uti, etiam dum agitur Annus Sanctus. Conſentit Laymannus *Lib.* 5. *tr.* 7. *c.* 8. *n.* 4. Palaus *Tr.* 24. §. 1. *n.* 9. Tannerus *Tom.* 4. *diſp.* 6. *q.* 8. *n.* 111. qui pluribus hoc probat, & *n.* 110. rectè cum Emman. Sa. verb. *Indulgentia n.* 11. præmiſerat, per Bullam non ſuſpendi vel Indulgentias, vel facultates ullas, quas Epiſcopus conceſſit, ſed tantùm, quas Pontifex, aut eius Legatus, nam Bulla *lit. b.* id clarè indicat.

Doctrinam, quàm de permanentia poteſtatis in Reſervata, atque Vota expreſſi, probavit quidem apud nos praxis indubitata, nihilominus tamen habeo in manibus exemplum duplicis epiſtolæ, ex Pœnitentiaria Romana datum, paulò antequam emanaret Notificatio in præcedenti capite propoſita, in quorum una extant hæc verba: ***Suſpenſæ ſunt omnes gratiæ etiam ordinariæ***, (ſi pro defunctis & vivis in articulo mortis excipiamus) ***ita ut nec pœnitentiariis mutandi vota concedatur facultas.*** In altera verò hæc: In ***Conventu nuper habito coram Cardinale Vicario concluſum fuit, facultatem abſolvendi à reſervatis & commutandi vota eſſe ſolùm penes Pœnitentiarios, & multos Parochos, ut facultas Regularium ſit ſuſpenſa.*** Verùm quia Decretum illius Conventûs nec publicatum eſt, nec obligat totam Eccleſiam, haud immeritò nos in Germania ſecuti ſumus illam opinionem, & explicationem Cardinalis de Lugo; & ſingulariter quoad votorum commutationem, tum, quia S. D. N. in ſua Bulla ſuſpenſiva non facit mentionem *votorum*, etſi faciat caſuum *reſervatorum*, tum quia poſtmodum impertiit utramque illam poteſtatem in ſuo Notificativo. Quare niſi ſuperveniat alia declaratio authentica, poterunt Confeſſarii Ordinum Mendicantium Anno M.DCC. abſque ſcrupulo redigere in praxin utramque illam poteſtatem.

50 Quæſt. XXVII. *Quando incipit ſuſpenſio prædictorum?*

RESP. Sicuti generatio phyſica unius eſt corruptio alterius. Ariſtot. *Lib.* 1. *de gener. text.* 20. ita Jubilei ortus eſt interitus cæterarum ſuperiùs enumeratarum Indulgentiarum, & facultatum. Et quia Jubileus incipit ad initium primarum veſperarum Vigiliæ Nativitatis Domini, idcirco etiam ad initium veſperarum eiuſdem diei deſinunt valere cæteræ Indulgentiæ. Nec credo Benzonio *Lib.* 4. *cap.* 8 *dub.* 6. in prima editione docenti; ſuſpenſionem Indulgentiarum incipere, habereque ſuum effectum, quàm primùm emanavit Bulla ſuſpenſiva; nam Clemens, Urbanus, & Innocentius, profitentur à ſe illas ſuſpendi *durante Anno Iubileo*; Annus autem Jubileus non durat; quando nondum eſt, atqui nondum eſt tunc, quando publicatur Bulla ſuſpenſiva, quia Clemens ſuam publicavit 29. Maji, Urbanus verò ſuam die 17. itidem Maji, & Innocentius 13. itidem Maji: unde deſumo ſecundum argumentum contra Benzonium, quia ex ejus ſententia ſequitur, Indulgentias Clementis, Urbani, & Innocentii fuiſſe, & eſſe ſuſpenſas plùs quàm per ſeſqui annum; fuiſſe quoque reos excommunicationis, qui, dum hæc, pro prima Editione, ſcribebam, (ſcribebam autem menſe Julio Ann. 1649.) publicabant Indulgentias plenarias.

Porrò etſi verum eſt, revocationem Indulgentiarum nil obeſſe illis, qui invincibiliter eam ignorant, id tamen non habet locum in ignorantibus ſuſpenſionem, de qua agimus, quia & Innocentius *lit. n.* ita definit; & licèt non definiiſſet, haberet tamen hîc locum cap. *Ignorantia.* de Reg. juris in 6. *Ignorantia facti, non juris excuſat.* Eſt autem ignorantia ſuſpenſionis, ignorantia juris notiſſimi. E diverſo ſiquis ignorans, reſtitutas eſſe Indulgentias, quæ fuerant ſuſpenſæ, peragat præſcripta ad eas lucri faciendas, lucrifaciet, quia ad Indulgentiam comparandam neceſſe non eſt ſcire, quòd extet jus nanciſcendi illam. Lugo *n.* 80. Laymān. *c.* 6. *n.* 5. cum multis contra Rodriquez. 51

Quæſt. XXVIII. *Quando deſinit ſuſpenſio, ſeu quando incipiunt iterum valere Indulgentiæ, per Bullam Iubilei ſuſpenſæ?* 52

RESP. I. Sicut unius corruptio phyſica eſt alterius generatio. Ariſt. *Lib.* 1. *de generatione text.* 20. ita Jubilei deſitio eſt ſecundùm Bullam Clementis, Urbani, & Innocentii inceptio, & reſuſcitatio ſuſpenſarum Indulgentiarum: quia hi Pontifices non ſuſpendunt, niſi durante Jubileo, *lit. m.* atqui *n.* 17. ex Filliucio retuli, Jubileum deſinere finitis Veſperis Vigiliæ Nativitatis Domini, ergo ſtatim, poſtquam fuerunt in noſtra Germania finitæ veſperæ illius diei, inceperunt valere omnes priores Indulgentiæ.

II. Si ederetur Bulla ſimilis Gregorianæ, & Sixtinæ, tunc non revaleſcerent, ex vi illius, Indulgentiæ, ſtatim poſt tranſactum Jubileum; nam illi Pontifices eas ſuſpenderunt ad arbitrium ſuum, & Sedis Apoſtolicæ; quare non potuerunt redintegrari, niſi novo conſenſu Pontificis. Ita Navarrus *Not.* 28 *n.* 31. cum Tannero *n.* 111. teſtatúrque Navarrus *not.* 33. *n.* 7. ita declaraſſe ipſum Gregorium XIII. Addit tamen *cit. not* 28. *n.* 31. videri Pontificem eiuſmodi phraſi utentem conſentire, ut ſtatim poſt exactum Jubileum reviviſcant ſuſpenſæ Indulgentiæ; at *cit. n.* 7. ſe corrigit ob contrariam Gregorii XIII. declarationem, quam ipſi poſtmodum intimavit Datarius eiuſdem Pontificis; & hanc poſtremam Navarri ſententiam tenent Benzonius *l.* 4. *c.* 8. *dub.* 6.

Zerola

Digitized by Google

Zerola *ad* 5. etſi à Tannero citetur Henriquez in oppoſitum, & Palaus §. 1. *n.* 14. dicat conſtare ex praxi, illud arbitrium & beneplacitum Gregorii XIII. non ſe extendere ultra Annum Sanctum.

53 Quæſt. XXIX. *Pontifices citati feriunt excommunicatione illos, qui durante Iubileo prædicant, annuntiant, aut in uſum demandant alias Indulgentias præter Indulgentiam Iubilei; quo ſenſu eſt intelligenda hæc excommunicationis ſententia?*

RESP. Eo ſenſu eſt hæc ſententia excommunicationis intelligenda, ut ii ſoli, & omnes hanc pœnam ultra peccatum mortale incurrant, qui conſcii huius pœnæ, audent tamen præter Indulgentiam Jubilei acquirendam Romæ, alias plenarias pro vivis non conſtitutis in articulo mortis, extra Romam prædicare, annuntiare, vel in uſum demandare. Itaque non petit hæc cenſura eos, qui vel ſunt ignari dictæ excommunicationis; (nullam enim cenſuram reipſâ incurri, niſi à conſciis illius, comuniſſima, veriſſimáque opinio eſt;) vel conſcii quidem, attamen prædicant, annuntiant, in uſum demandant illas Indulgentias Partiales, aut Plenarias, quas ex probabili opinione dixi ſuperiore capite non eſſe ſuſpenſas; & nominatim de Partialibus notat Peyrinis *Tom.* 1. *fol.* 154. illas quæ Eccleſiis Minimorum conceſſæ ſunt, poſſe non obſtante quavis prohibitione, libere & licitè prædicari, propter expreſſam conceſſionem Leonis X. factam in Bulla, quam ipſe refert *fol.* 152. & 153. Idem generatim de Partialibus, ſtante etiam Bulla Clementis VIII. quæ, ut dixi, eſt eadem cum Innocentii, tradit Benzonius. *cit. cap.* 8. *dub.* 7. Et confirmo datam reſponſionem inde, quòd jura juribus concordare debeamus, quoad poſſumus. DD. communiter ex Cap. *Cùm expediat.* De elect. *in* 6. & ex *L.* 11. ac 12. *ff. De Legibus.* Ergo has Bullas debemus concordare cum antiquis juribus, ſtatuentibus pœnas in prædicatores Indulgentiarum: atqui in Clementina *Religioſi. De Privilegiis* jubentur plecti illi ſoli, qui prædicant Indulgentias *Indiſcretas*, Indulgentiæ autem, quas prudentes viri cenſent eſſe validas, non ſunt indiſcretæ, ut ſatis inſinuat Silveſter V. *Indulgentia*, in fine. Corduba *q.* 41. Sa. *n.* 15. Hanc doctrinam indicat Navarrus *Not.* 33. *n.* 6. Lezana *n.* 5. & alii teſte Sanctarello *c.* 5. *dub.* 7.

54 *At, quid intelligunt Pontifices per illam phraſin:* Qui in uſum demandaverint?

RESP. Non videntur deſignare eos, qui tempore Jubilei præciſè conantur lucrari Indulgentias per Bullam ſuſpenſas, ſed illos ſolos, qui alios inducunt ad ejuſmodi conatum, plus enim non ſignificat, *in uſum demandare.* Quare malè quidem ageret, qui requiſita ad lucrandas Indulgentias plenarias Quinque Sanctorum, Congregationis Roſarii, Annunciatæ &c. perficeret cum intentione eas omnes lucrifaciendi; attamen excommunicationem non incurreret. Ita cenſuerunt Viri docti, à me ſuper hoc dubio conſulti.

His addo, à Concilio Tridentino *ſeſſ.* 21. *de reform. c.* 9. decerni quidem, ut impoſterum publicentur Indulgentiæ per Ordinarios, adhibitis duobus de Capitulo; ſed in primis hoc decretum non loquitur de Indulgentiis jam uſu receptis, ut ex declaratione Congregationis obſervat Peyrinis *Tom.* 1. *fol.* 154. Sicut nec loquitur de Indulgentiis, quas Papa alicui Superiori concedit pro ſuis ſubditis; Peyrinis *Ibidem.* Deinde etiam quoad alias Indulgentias, non eſt in his Germaniæ partibus receptum hoc Tridentini decretum. Nec mirum, quia unus Germaniæ Epiſcopatus ſuperat amplitudine quatuor aut quinque Italicos, & propterea ad noſtros Reverendiſſimos & Illuſtriſſimos Ordinarios non patet nobis tam facilis acceſſus, quàm Italis ad ſuos. Alias circa publicationem Indulgentiarum praxes obſervandas refert Gavantus in Manuali Epiſcopor. V. *Indulgentia.* Ex diverſis Conciliis Mediolanenſibus.

Hiſce ad primum typum jam paratis, rogatus ſum per literas, meam de duabus, quas mox ſubjicio, quæſtionibus ſententiam; ad quas etiam eo modo, qui ſequitur, reſpondi.

Quæſt. XXX. *S. D. N. Die* 24. *Maji huius currentis Anni* 1649. *omnibus Chriſti fidelibus pœnitentibus &c. qui die S. Sebaſtiani Eccleſiam Parochialem Vrbis Landſpergenſis, Auguſtanæ Diœceſis viſitârint, Indulgentiam plenariam impertiit addendo:* præſentibus ad ſeptennium citra Annum Jubilei, tantùm valituris: *quæritur, cùm prædicta Indulgentia primum ſuum effectum Feſto S. Sebaſtiani* 20. *Ianuarii Anno* 1650. *ſortiri deberet, impediatur verò per Annum Iubileum, an non ſeptennium hoc, Anno* 1651. *inchoandum videatur?* 55

RESP. I. Certum eſt, non poſſe moraliter, ſeu quoad acquiſitionem ipſius Indulgentiæ inchoari Anno proximè ſequente; tum propter generalem doctrinam de ſuſpenſione Indulgentiarum; tum quia ſua Sanctitas in verbis allatis diſertè excludit Annum Jubileum.

II. Veroſimilius videtur, prædictum ſeptennium tam arithmeticè & materialiter, quàm moraliter, & quoad acquiſitionem ipſius Indulgentiæ, adeóque integrè & adæquatè inchoari poſſe Anno 1651. & proinde finiri Anno 1658. Ratio eſt 1. quia alioqui S. D. N. gratia non valeret, niſi ad ſex Annos, cùm tamen Indulgentiæ tantum valeant, quantum ſonant, & verba ſint propriè intelligenda, & gratia In-

M dul-

Digitized by Google

dulgentiarum ſit latè interpretanda; & deniquè ſemper curandum ſit, ut diſpoſitio, præſertim favorabilis, potiùs integre valeat quàm ut ex parte pereat. Argum. Leg. *Quoties* 2. ff. De *rebus dub.* 2. Quia nec verbis Brevium, nec rationi, nec, ut puto, ſtylo Curiæ repugnat, quò minùs generatim loquendo, uſus Indulgentiarum ad 7. aut plures Annos impertitarum inchoëtur, ſaltem rationabili ex cauſa, biennio, poſtquam in Cancellaria Apoſtolica expeditum eſt Breve, quo conceditur Indulgentia, ergo neque repugnat in præſenti caſu, cùm præſertim adſit peculiaris cauſa & ratio.

III. Quia licèt particula *citra* quæ in Brevi S. D. N. ponitur, poſſit ita intelligi, ut præciſè ſignificet Indulgentiam per prædictum Breve datam, non poſſe obtineri Anno Jubileo, longè tamen rectiùs ea particula accipitur hic pro *extra*, quaſi dicas, favorem ſeptem Annis integris, nil obſtante, adeóque non computato inter illos ſeptem Annos, Anno Jubileo. Nam prior illa explicatio eſt nimis rudis. Cur enim 24. Maji moneat Pontifex, illam Indulgentiam non valituram in Anno Jubileo, cùm die 13. ejuſdem menſis publicârit Bullam ſuſpenſivam Indulgentiarum omnium? At poſterior explicatio eſt dignior, & per eam ſalvantur generalia illa pronunciata, quæ in prima ratione attuli: propter quæ pronunciata exiſtimo, Indulgentiam pro Communione Generali, quam ad 15. Annos, quinto Februarii hujus ipſius Anni confirmavit ſua Sanctitas, valituram 15. Annis poſt exactum Jubileum, ſi fortè non viguit hoc Anno currente uſus illius gratiæ, durante videlicet adhuc beneficio ab hinc 15. Annis impertito. Idem cenſeo de omnibus Indulgentiis hoc ipſo Anno ad certos Annos impertitis.

56 Et addo, videri mihi veroſimile, quòd Indulgentiæ ad 15. Annos e. g. conceſſæ, & jam per aliquot ab hinc Annos practicatæ, per interventum Anni Jubilei non patiantur ullam in numero Annorum imminutionem, ſed ſolius diſcontinuationis, ſeu interruptionis incommodum; nam id perſuadent tum Generalia pronunciata, quæ ſuprà attuli; tum illa ratio, quòd odia ſint reſtringenda, adeóque verbum *ſuſpendendi* ita ſit intelligendum, ut quando Pontifex dicit: ſuſpendimus Anno Jubileo omnes Indulgentias, ſit iſte præciſè ſenſus: nolumus Anno Jubileo cuiquam prodeſſe Indulgentias, ut explicat ipſe Pontifex in Bulla *lit. m.* ergo non debet hoc verbum extendi ad extinctionem unius ex Annis priùs disertè conceſſis. Aliud rationabiliter dici poſſet caſu, quo Breve ita ſonaret: Concedimus Indulgentias ad *proximos* 7, 15, 20, Annos; Nam τὸ *proximum* deſignat formaliter initium, & conſequenter finem ejuſmodi Indulgentiæ. Vide tamen de his plura Tr. ſeq. *Cap. 56. Part. 2.* ſingulariter *n. 663.*

Quæſt. XXXI. *Indulgentia ingredientibus aliquam Religionem obvenire ſolita, ſuſpenditúrne in Anno Iubileo?* 57

Ratio dubitandi, quâ is, qui hanc quæſtionem mihi propoſuit, movetur, eſt fortè hæc, quòd ſicut *in Generali conceſſione non veniunt ea, quæ quis in ſpecie non eſſet conceſſurus.* Reg. 81. *in 6.* ita etiam in Generali prohibitione, adeóque ſuſpenſione non veniant eæ Indulgentiæ, quas Pontifex non eſſet in ſpecie ſuſpenſurus; atqui non eſſet in ſpecie ſuſpenſurus illam, de qua inſtituitur præſens quæſtio, tum quia ejus acquiſitio nil videtur officere fini, ob quem ſuſpenduntur Indulgentiæ, ut patet repetenti dicta ſuperiùs; tum quia prædicta Indulgentia eſt omnino ſpeciali notâ digna, & majori longè jure, quàm ullæ aliæ, conceditur.

RESP. Etſi hæc ratio meritò movere poteſt Pontificem, ut rogatus à Religionum Generalibus, diſpenſet in ſua Bulla circa emittentes ſua vota Religioſa; non audeo tamen ſine auctore negare, quin verbis S. D. N. adeò ſpecialibus, ſimul & Generalibus comprehendatur reipſa ſuſpenſio memoratæ Indulgentiæ.

Ad rationem in oppoſitum, negandum eſt aſſumptum, ad cujus primam, (etenim ſecundæ conſequentia neganda eſt) probationem reſpondeo inprimis, reſpectu ingredientium Religionem non omnino ceſſare finem ſuſpenſionis, nam poſſent ii differre ingreſſum, & Romam proficiſci. Deinde licèt reſpectu eorum ceſſet finis, videtur tamen ex Communi ſenſu Doctorum conſtare, quòd velit (& poteſt utique velle) Pontifex, ut nihilominus Lex ſuſpenſiva valeat reſpectu illorum.

Magno tamen his ipſis ſolatio eſſe debet id, quod S. Thomas 2.2. *q.* 189. *a.* 3. *ad* 3. docet, & probat, videlicet rationabiliter credi, quòd per ingreſſum Religionis conſequatur quis (abſtrahendo ab Indulgentia) remiſſionem omnium peccatorum. Quæ doctrina valet utique etiam in Anno Sancto. Porrò cenſet Rodriq. *Tom.* 2. *qq. regul. q.* 88. *a.* 1. Indulgentiam plenariam promiſſam ingredientibus Religionem, obtingere non tantùm iis, qui vota Religionis ſubſtantialia emittunt, ſed etiam, qui Novitiatum ingrediuntur.

CA-

Digitized by Google

CAPUT XI.

De Conditionibus operum pro Iubileo præſcriptorum.

SUMMARIUM.

Ad obtinendam Indulgentiam Iubilei non eſt opus, ut omnia opera exerceantur in ſtatu gratiæ. 58.
Attamen ſaltem ultimum opus debet fieri in ſtatu gratiæ. 59.
An ut ita honeſtè fiant, ut per ea quis mereatur aliquid apud Deum? 60.
Debent omnia fieri integre. 61.
Quid ſi omittatur pars non notabilis? Ibid.
Quid ſi perficiantur per alium? 62.
Explicatur Regula: Qui facit per alium &c. *Ibid.*
Quando ſint perficienda opera Iubilei? 63.
Factum cujuſdam Vicarii Generalis, qui Iubilei tempus arctavit intra unam hebdomadam. 63.
An Diœceſani non potuerint extra illam hebdomadem lucrari Iubileum? 63.
Epiſcopus nequit injungere plura opera, quàm exigat Bulla Iubilei. Ibid.
Nominantur Iubilea, quæ durârunt ultra duas hebdomadas. Ibid.
Quid intelligatur per menſem, quando datur Iubileum pro uno, aut pluribus menſibus? Ibid.
Quot diebus conſtare debeant hebdomadæ, quando conceditur Iubileum pro duabus hebdomadis? Ibid.
Nominantur Epiſcopi Conſtantienſes, qui diverſimode computârunt hebdomadas. Ibid.
Illæ duæ hebdomadæ ſunt deſignandæ ab Epiſcopis. 64.
Quid ſi quis opera perficiat ante deſignationem factam ab Epiſcopo? Ibid.
Quid ſi ignorans factam deſignationem perficiat opera poſt tempus præfixum? 65.
Quinam intelligantur nomine Ordinariorum, per quos facienda definitio hebdomadarum, & Eccleſiarum? 66.
An etiam omnes Prælati Ordinum exemptorum? 66.
An & Prælati non Exempti? Ibid.
Quinam ſint illi Prælati Eccleſiarum, quibus ſit mandatum, vel facultas publicandi Bullas Iubileas? 67.
An etiam non exempti Abbates? Ibid.
An Parochi? Ibid.
An Prælati Religioſi licitè indicant ſuis ſubditis Iubilea citiùs, quàm Epiſcopus ſuis Diœceſanis? Ibid.
Mortaliter peccant Ordinarii non ſtatim promulgantes Iubileum. 68.
Non tamen idcirco perit jus Iubilei. 69.
Diſcrimen inter clauſulas, quarum una præcipit aliquid Ordinariis, alia aliquid volentibus mereri Iubileum. 70.
Epiſcopi Germani differunt publicationem, donec accipiant Romà, vel à Nuncio Apoſtolico diploma. 70.
Iubileum poteſt incheari quovis die hebdomadæ. 71.
Notatur aliquid ſpeciale pro Parochis circa Iubilea, quæ adferuntur paulò ante Dominicam Palmarum. 71.
Refertur Doctrina Patis Iordani tangens nonnulla ex dictis. Ibid.
Interpretatio Voculæ: Illico: Statim: nullâ interpoſitâ morâ. *Ibid.*
Stylus curiæ Conſtantienſis circa opera intra unam hebdomadam facienda. 72.
Sunt exequenda diebus præſcriptis. 73.
Quid ſi intereeſſit oblivio, vel ignorantia? 74.
An obeunda eo ordine, quem ſervat litera Bullæ? Ibid.
An opera jam aliunde debita validè obeantur pro Iubileo? 75.

Quæſt. XXXII. *Quænam de honeſtate, integritate, & cauſa efficiente operum præſcriptorum obſervanda videntur?* 58

RESP. Ea, quæ Doctores veroſimiliùs exigunt ad lucrifaciendas alias Indulgentias; quamquam nonnulla eorum peculiarem difficultatem continent reſpectu Jubilei. Ea laconicè indicabo, accuratiore diſquiſitione in alium locum dilatâ.

I. Itaque licèt ſit tutior opinio Comitoli Reſp. moral. lib. 1. quæſt. 27. cum Layman *Lib. 5. Tr. 7. c. 6. n. 2.* & aliis, rati, ut quis Indulgentiam Jubilei (nam de eo nominatim agit) integre acquirat, neceſſe eſſe, omnia opera præſcripta fieri in ſtatu gratiæ, eò quòd per opera in ſtatu peccati mortalis facta, non poſſint impetrari ea bona, quæ Summus Pontifex intendit largiendo Jubileum; oppoſita tamen ſententia Suarii *Tom. 4. Diſp. 51. ſect. 2. n. 7.* Dianæ *Part. 5. Tract. 12. reſol. 4.* pluriúmque aliorum exiſtimantium ſufficere, ſi ultimum opus fiat in gratia, eſt probabilior; tum quia non eſt neceſſe, ut omnia opera præſcripta dirigantur ad impetrandum id, quod intendit Pontifex; tum quia etiam per bona opera in ſtatu peccati facta poteſt aliquid impetrari. S. Thomas 2. 2. q. 83. *a. 6.* tum denique quia actualis acquiſitio Indulgentiæ provenit ex ſatiſfactione Chriſti, & Sanctorum, Extrav. *Unigenitus.* De pœnitent. & remiſſ. non autem ex operantis dignitate, aut meritis. S. Thom. *in 4. Diſt. 20. a. 3. quæſt. 2.* Imò quando ultimum opus habet continuationem, ſicuti habet e. g. oratio, ſufficit, modò quis ſit in gratia, dum ultimam partem talis operis exequitur, ut notat Suarez *Ibid.*

II. Non tantùm ſufficit, ſed etiam requiritur 59

tur ad Indulgentiam Jubilei, ut ſaltem ultimum opus fiat in gratia. S. Thom. *4. 5. q. 1.* cum cæteris omnibus. Ratio eſt, quia Indulgentia eſt relaxatio pœnæ. Extrav. *Unigenitus*: Pœna autem non relaxatur, nec dimittitur, niſi remiſſâ culpâ. S. Thomas *Ibid.* cum omnibus; *quia peccati venia non datur niſi correcto.* Regula *5. in 6.* non remittitur autem culpa illi, qui non eſt in ſtatu gratiæ, nam: *Qui non diligit, manet in morte. 1.* Joann. 3. addit tamen rectè Suarez *loc. cit. ſect. 3.* ad alios favores Jubilei obtinendos per ſe non requiri ſtatū gratiæ.

III. Si totum ultimum opus pro Jubileo fiat in ſtatu peccati mortalis, probabilior eſt opinio Coninck *Tom. 2. in 3. p. diſp. 12. dub. 7.* aliorúmque plurium contra Dianam *Part. 5. Tr. 12. reſol.* 4. & Granadum ab ipſo citatum, non reviviſcere Indulgentiam, obice remoto, ſeu primo tempore, quo homo deponet onus peccati mortalis: nec enim habemus ſufficiens fundamentum credendi, eam eſſe Summi Pontificis intentionem.

60 IV. Probabilius cenſent Suarez *Tom. 4. in 3. Part. diſp. 52. ſect. 6.* Lugo de Pœnit. *diſp. 27. n. 85.* aliique plures contra Comitolum *cit. quæſt. 27.* non eſſe ad Indulgentiam Jubilei obtinendam opus, ut opera præſcripta ita honeſtè fiant, ut per illa quis mereatur apud Deum; ſed poſſe per illa etiam cum peccato veniali, & ex peccato veniali facta acquiri Indulgentiam. Ratio eſt, quia talia opera manent nihilominus honeſta, ratione objecti. Dat Cardinalis de Lugo exemplum de jejunio, & viſitatione Eccleſiæ. Excipio hinc Orationem, perpetuis voluntariis diſtractionibus implicitam, ut iterum dicam *n. 124.*

61 V. Debent omnia opera ita integre adimpleri, ut ſi quod illorum ex ignorantia, oblivione, impotentia, negligentiâve penitus omittatur, non obtineatur quidquam de Jubileo. Ratio eſt, quia offertur Jubileum ſub conditione implendi omnia S. Thom. *in 4. diſt. 20. q. 3.* atqui non exiſtente conditione non conſequitur illud, quod ſub conditione datur S. Thom. *Ibid.* & conditionalis, non impleta conditione, nil ponit in eſſe. DD. communiter. Excipe tum illum, cum quo fit commutatio operis, tum illum, qui nequit dare eleemoſynam, juxta dicenda ſuo loco.

Imò debent ita integre impleri, ut ſi aliqua pars notabilis omittatur, nil obtineatur de Jubileo Suar. *diſp. 52. ſect. 5. n. 5.* poſt alios. Ratio eſt, quia conceſſio eſt unica, & quaſi indiviſibilis ſub tali determinata conditione, ergo qui non implet totum, ſed omittit partem notabilem, non implet conditionem. Hæc autem doctrina locum habet tum in jejunio, quando interdiu notabile aliquid comedit, tum in eleemoſyna, quando Bulla Jubilei præcipiente dari eleemoſynam, *ſecundùm cuiuſq. facultates,* aliquis notabiliter minus dat, quàm ſecundùm facultates dare deberet, tum denique fortè in Proceſſione, quando quis notabilem ejus partem omittit; niſi forſan poſtmodum viſitet Eccleſias præſcriptas: Cenſet autem Suar. *loc. cit.* qui ex præſcriptis pro Indulgentia quinque Pater & Ave, omittit unum, omittere partem notabilem. Addit eſſe dubium, an omittens minimum quid, non excidat Jubileo. Sed rectè concludit, etiam hîc parum pro nihilo reputari. Vide plura *Tr. ſeq. c. 17.*

VI. Opera in Jubileo præſcripta, debet is 62
ipſe, qui lucraturus eſt Jubileum, perficere, & non per alium. Navarr. *Not. 22. n. 2.* loquens nominatim de Jubileo, cum aliis communiter. Ratio eſt, quia non eſt à proprietate verborum recedendum. L. *Non aliter* ff. De Leg. 1. Atqui propriè non jejunat, orat, confitetur, communicat, viſitat Eccleſias, qui per alium hæc facit. Unde non obſtat Reg. 76. in *6. Qui facit per alium, perinde eſt, ac ſi faciat per ſeipſum,* nam hæc Regula habet locum duntaxat in iis actionibus, ad quas nec perſonæ induſtria electa eſt, nec à lege aut voluntate Superioris introductum eſt, ut res non per alium, ſed per ſe ipſum expediatur. Henricus Caniſius *in Reg.* 68. Quare Benzonius *dub. 21.* meritò rejicit Joannem de Anania aliud de viſitatione Eccleſiarum pronunciantem.

Excipe illum, qui per famulum dat eleemoſynam, quia etiam tunc cenſetur moraliter, & propriè dare. Suar. *d. 52. ſect. 7.* rectè monens, etſi ille famulus ſit in ſtatu peccati mortalis, nil tamen præjudicare juri acquirendæ Indulgentiæ.

Quæſt. XXXIII. *Quandonam ſint peragenda* 63
opera pro Iubileo, & an Iubileum periclitetur, ſi Prælati non indicant ſuo tempore.

RESP. I. Omnia opera perficienda ſunt intra tempus præſcriptum, id eſt, intra ſpatium Anni Sancti, ſi ejus Indulgentia ſit obtinenda. Intra duas hebdomades, ſi acquirenda Indulgentia Jubilei extra Annum Sanctum; quia communiter pro iſto conceduntur duæ tantùm hebdomadæ.

Dico in primis, concedi duas hebdomadas. Nec enim legi Bullam, quæ Jubileum alliget breviori tempori. Legi autem diploma, quo D. Jacobus N. à Sede Apoſtolica conſtitutus Vicarius Generalis Epiſcopatûs Ratiſbonenſis publicavit Anno 1591. Jubileum eodem Anno conceſſum à Gregorio XIV. ſub initium ſui Pontificatûs. Publicavit autem

Hac inſolitâ formâ.

Ad faciendum ſe idoneum, aut participem nominatæ Indulgentiæ, deſignamus hebdomadem inter Dominicam Judica, & Palmarum, *id eſt à 31. ſeu ultimo die menſis Martii uſque ad ſeptimum Aprilis hujus currentis Anni* 1591. *qua hebdomade omnia ſuperiùs expreſſa, & ad hanc*

hanc Indulgentiarum gratiam comparandam requiſita opera debent in hoc toto Epiſcopatu peragi, Sacram autem Communionem volumus peractâ interim confeſſione obire in hac Vrbe Ratiſbona, Dominicâ Palmarum, feriâ V. in Cœna Domini, & Dominicâ Reſurrectionis &c.

Quæritur nunc, utrùm ſi quis Diœceſanorum distuliſſet vel omnia, vel aliqua ex præſcriptis operibus, quæ in Bulla Gregorii erant 1. Triplex jejunium, 2. Viſitatio Eccleſiæ, vel Eccleſiarum deſignatarum, & Oratio in eis. 3. Eleemoſyna pro beneplacito. 4. Confeſſio. 5. Communio &c. *Quæritur, inquam, an talis fuiſſet nihilominus futurus particeps gratiæ Iubilaris?*

Reſpondeò autem affirmativè; quia Gregorius expreſſè, ſicuti & alii Pontifices, permittit cuilibet fideli duas, pro commoditate ſua hebdomadas, nec uno verbulo innuit, ſe facere poteſtatem Ordinariis arctandi illam libertatem; quia igitur generatim loquendo nequit inferior tollere, aut minuere favores, & privilegia conceſſa ab eius Superiore præſertim alicui Comunitati, argum. Cap. *Cùm inferior. De major. & obed.* ideo non poſſunt Epiſcopi arctare limites temporis poſitos à Summo Pontifice.

Unde etiam ſuprà negavimus, ex communi poſſe ab Epiſcopo injungi pro lucrando Jubileo opera plura, quàm Papa poſtulaverit. Et quamvis idem Vicarius, ſicut & plures Epiſcopi, declarârit, omnia opera eſſe obeunda intra unam hebdomadem, non autem dividenda, hæc tamen declaratio non tollit probabilitatem ſententiæ opinantium, poſſe dividi; quandoquidem authentica declaratio legis, aut gratiæ non poteſt proficiſci, niſi à Legiſlatore ipſo, vel ejus ſucceſſore, Superioreve, nam unde jus procedit, inde & interpretatio procedere debet, Text. *Cap. Inter. De ſent. excomm.* Sed neque impedit, quò minùs revera obtineatur Indulgentia ab iis, qui non ſtant tali declaratione. Nolim tamen ſugillare factum ejuſmodi Vicarii, tum ob alias cauſas, tum quia teſtatur in actu ſignato, ſe maturo conſilio ita ordinâſſe.

Dixi deinde ſuperiore reſponſione: *communiter* tantùm concedi duas hebdomades; at non dixi *ſemper*; ſiquidem & Jubileum Anni Sancti, & Compoſtellanum durat toto Anno; & præterea Urbanus VIII. impertiit unum, quod tres menſes: Innocentius X. aliud, quod duos: Clemens VIII. & Alexander VII. quod unum tenuit menſem.

At quid nomine menſis intelligitur? An triginta & unus dies, ſi in Martio? An 30. ſi in Aprili? An 29. ſi in Anno biſſextili, aut ſolùm 28. ſi Anno Communi in Februario, horùmque primo, octavo, duodecimo diebus inchoëtur?

Reſp. Primò, ſi inchoëtur primo die alicujus menſis, poſſe totum aſſumi, quia favores præſertim rectiſſime intelligimus juxta Communem ſenſum, adeóque triginta unum dies, ſi primo Martii, triginta, ſi primo Aprilis.

Secundò, ſi inchoëtur poſt primam diem menſis, poſſunt aſſumi tot, ut juncti diebus præcedentis efficiant 30. dies, etenim menſis appellatione, ubi abſolutè fit de illo mentio, intelligmtur 30. dies. Tuſchus verb. *Menſis* & Barboſa *De Appellat. eodem verb.*

Tertiò, ſi inchoëtur primo die unius è menſibus brevioribus, ut e. g. in Februario, videtur eſſe circumſcribendum illo numero dierum, quibus conſtat talis menſis, etenim quando Lex, aut Statutum concedens menſem, diſponit à quo tempore incipere debeat, accipitur menſis prout occurrit in Calendario. Tuſchus, & Barboſa *loc. cit.* &c. atqui Pontifices ſolent diſponere, ut deſignentur menſes proximi poſt receptam Bullam. Unde Jubileo pro duobus menſibus conceſſo Anno 1651. aſſignavit modernus Reverendiſſimus, & Illuſtriſſimus Epiſcopus Conſtantienſis Franciſcus Joannes à primo Auguſti ad ultimum Septembris; Urbanus verò VIII. pro trium menſium, conceſſo die 18. Martii Anno 1642. aſſignavit initium à die datæ, ſicut Alexander etiam à die datæ conſtituit initium unius menſis, dedit autem illud die 21. Julii, Annò 1656.

Dixi tertiò ſuperiùs: *duas hebdomadas*: ſed *quot diebus debent, aut poſſunt utiliter conſtare illæ duæ hebdomadæ?* Certò quatuordecim vel quindecim, quia temere divinaremus plus, aut minus, loquendo generatim. Et quidem P. Laymannus Germanus *Lib. 5 Tr. 7. c. 8. n. 7.* teſtatur eſſe receptum more Germanicarum Eccleſiarum, ut quindecim dies permittantur, totidem permittendos eſſe ſcribit P. Palaus Hiſpanus *Part. 4. Tr. 24. §. 3. n. 3.* totidem Cotonius Italus, Controv. *Lib. 2. controv. 11. n. 16. & 17.* At Cardinalis de Lugo, Bonacina aliique plures Hiſpani, & Itali aiunt, eſſe peculiariter permiſſum, ut Confeſſio, & Communio peragantur tertia Dominica indicti Jubilei. Ego tametſi non recordor, fuiſſe minùs quàm quindecim aſſignatos illis duarum hebdomadarum viginti Jubileis, quibus intra Annos 56. fruitus ſum in diverſis Epiſcopatibus, ex quo per Dei miſericordiam geſto veſtem Religioſam, ſcio tamen, Andream Cardinalem de Auſtria Epiſcopum Conſtant. non modò expreſſiſſe Anno 1595. opera Jubilei, quod Anno præcedente dederat Clemens VIII. eſſe perficienda intra quatuordecim dies, ſed inſuper Anno 1597. ordinâſſe, ut aliud Jubileum ejuſdem Clementis inchoaretur à Dominica die decimo ſeptimo Auguſti *incluſivè* ad Dominicam (trigeſimum primum) eiuſdem menſis *excluſivè*. Jacobus Fuggerus eius ſucceſſor

Digitized by Google

ceſſor Anno 1606. nominavit primam, & ſecundam hebdomadem à ſeptimo Auguſti ad vigeſimum eiuſdem *incluſivè*, qui quidem dies ſeptimus incidebat in diem Lunæ, ut ipſemet exprimit. Item Joannes Comes Truckſeſſius etiam Conſtantienſis Antiſtes Anno 1631. & 1636. pro remotis ab Urbe Conſtantia nominat quatuordecim dies, pro Conſtantienſibus ipſis, & vicinis à Dominica ſexageſimæ ad Dominicam *Invocavit incluſivè* intelligendo per illos quatuordecim dies more Germanico duas hebdomades, per duas autem hebdomades quindecim dies naturales, juxta Laymannum *cit. cap. 8. n. 7. in fine.* cur enim remotis conceſſiſſet minùs temporis, quàm vicinis? Idem Antiſtes aſſignavit Anno 1648. *hebdomadem à Sancto die Pentecoſtes, & immediatè ſequentem; id eſt incipiendo à primis Veſperis Sancti diei Pentecoſtes, & rurſum uſque ad veſperas ſecundæ Dominicæ poſt Pentecoſten.* Verùm idem ipſe Epiſcopus Fugger Anno 1608. abſolutè ſtatuit primam, & ſecundam hebdomadem Adventûs: Anno 1617. utramque hebdomadem inter Transfigurationem Domini, & D. Bernardi feſta, id eſt, à VI. ad XX. *incluſivè* ut ſe ipſum explicat. Qui jam Annis viginti octo Pedum Conſtantienſe tenet Reverendiſſimus, & Celſiſſimus Princeps Franciſcus Joannes de Praſberg, utens etiam illâ clauſulâ: *duas hebdomades inter, &c.* conſtanter, & apertè determinat quindecim dies, ut videre eſt in diplomatibus Annorum 1672. 1670. 1667. 1664. 1661. & aliis anterioribus. Hanc rationem indicendi Jubilei tutò ſequentur, ut arbitror, alii Antiſtites, veluti jam ſaltem Communem, nec ignoratam ipſiſmet Nunciis Apoſtolicis, utpote degentibus in locis in quibus eſt planè notorius hic ſtylus.

64 II. Illæ duæ hebdomadæ, intra quas perficienda ſunt opera præſcripta, deſignari debent *ab Epiſcopis, Eccleſiarum Prælatis, Ordinariis locorum, eorumve Vicariis, vel iis deficientibus, ab aliis, qui curam animarum exercent*, ita enim ſtatuunt communiter Bullæ, & nominatim tertia Innocentii, *§. Cæteris verò, & §. Quapropter.* Et ſentio cum Navarro, multiſque gravibus Doctoribus apud Filliucium *Tract. 8. num. 267.* itémque cum Cardinale de Lugo *num. 127.* eum non potiri Jubileo, qui incipit opera præſcripta facere ante tempus ab uno eorum, quos nominavi, deſignatum. Ratio eſt, quia verba Bullarum omnino videntur hanc conditionem executioni operum, atque adeò conſecutioni Jubilei adjicere, nam Bulla tertia *lit. m.* uti & alii ajunt: *qui jejunaverit alterâ ex duabus hebdomadis ab Epiſcopis, &c. deſignatis.* Atqui non obtinetur Jubileum niſi ſervatis conditionibus, ſub quibus offertur, ut jam ſæpe dixi, & dicam. Nihilominus ſentio cùm Filliucio *l. c.* & aliis, poſſe oppoſitum ſecurè in praxi obſervari ex cauſa, quia mens Pontificis non eſt omnino clara pro doctrina, quam attuli.

Addit quoque, ſed minùs probabiliter, ju- 65
dice de Lugo. *n.* 119. Diana *P. 3. Tr. 4. reſ.* 151. & Cotonio *Lib. 2. Controv. 11. n.* 17. cum Bottonio & Lezana *n.* 19. ſi tempore, quo Jubileum in tua patria promulgatum fuit, ex ignorantia invincibili illius, non habuiſti eius notitiam, poſſe te illud lucrari infra dies 15. à die notitiæ, ſicut etiam ſi Jubilei notitiam habuiſti, primùm ſecunda die Veneris, &c. quamvis in hoc ſecundo caſu poſſit utique confeſſarius commutare jejunia.

Per Ordinarios locorum, quibus mandatur 66
à Pontificibus ſummis, ut Proceſſiones indicant, duas hebdomades, ad viſitandas Eccleſias deſignent, non intelligi directè Parochos patet ex praxi, nec enim conſueverunt aliquid ejuſmodi attentare, niſi poſt mandatum Epiſcopale, eſto crebrò fiat, & tranſumptum Bullæ Epiſcopalis aliunde acquirant, priuſquam à ſuo Ordinario quidquam accipiant. Unde non modò ſolent Epiſcopi mandare Parochis, ut inchoënt Jubileum ſaltem duabus hebdomadis, poſtquam acquirent patentes Epiſcopales, ſed inſuper Joannes Epiſcopus, de quo ſuprà *n.* 63. in ſuis diplomatis Annorum 1628. 1629. 1632. expreſſit, *ſe permittere*, ut à Parochis nominentur duæ hebdomadæ, &c. Igitur per illos Ordinarios locorum intelliguntur tum ipſi Epiſcopi, tum etiam omnes Prælati exempti, obtinentes juriſdictionem Epiſcopalem in utroque foro, etiam reſpectu ſæcularium, hi enim ſunt verè & propriè Ordinarii illius diſtrictûs, reſpectu cuius potiuntur illa juriſdictione, ut manifeſtum eſt ex iis, quæ de talium Prælatorum prærogativis deſcripſi ex Diez. Tomo priore *Tr. 7. caſ. 2. n. 47.* quibus alia addit tum Lezana *Ibid.* relatus in fine, tum Antonius Cotonius celebr. contr. *Lib. 3. Contr. 6. c. 5. n. 3. & ſeqq.* Imò eâdem clauſulâ involvuntur directè, etſi ſolùm implicitè, omnes Abbates, atque ſuperiores locales Ordinum Religioſorum, exemptorum, hi quippe omnes accenſendi ſunt verè, & propriè dictis Prælatis, ut videbimus paulò pòſt; ergo & habent juriſdictionem quaſi Epiſcopalem. Suarez. *Tom. 4. de rel. lib. 2. c. 1. n. 6.* Pellizarius in Manu. Reg. *Tr. 7. c. 1. n. 6.* liquétque ex Bulla B. Pii V. quæ incipit: *Romani Pontificis*, éſtque apud Rodriquez in Bullario decima tertia, cùm utique polleant ordinaria poteſtate fori interni, & etiam externi ſaltem reſpectu ſuorum ſubditorum Religioſorum. Et quia P. Thomas Sanchez *Lib. 3. De matrim. diſp. 29 n. 5.* abſolutè ſcribit, omnes ordinariam juriſdictionem habentes intelligi, quoties in aliquo fit mentio ordinarii, niſi ſubjecta materia aliud

poſcat;

Digitized by Google

poſcat; ideo omnes ſuperiores locales, ſeu qui alicui toti loco præſunt cum poteſtate ordinaria, comprehenduntur in hoc Jubilei articulo nomine Ordinarii locorum.

At *quinam ſunt illi Prælati Eccleſiarum, quibus Summi Pontifices præcipere ſolent in virtute S. obedientiæ, ut publicent, vel publicare faciant ſine retardatione Bullas Iubileas?*

67 Reſp. 1. *Intelliguntur* omnes, & ſoli propriè, ſtrictè dicti Prælati, hi enim omnes ſunt verè Prælati *Eccleſiarum*. Ille autem omnis, & ſolus dicitur propriè & ſtrictè Prælatus, qui habet juriſdictionem fori interni, ſimul & externi. Silveſter verb. *Prælatus* fuſè, & ex inſtituto; addens, Parochum eſſe ideo Prælatum duntaxat latè, & largo modo, quòd ſit præditus juriſdictione ſolius interni fori; conjunctionem autem huius utriuſque poteſtatis appellat Suarez *loc. cit. n. 6.* juriſdictionem quaſi Epiſcopalem.

2. Itaque per Prælatos Eccleſiarum deſignantur in Bullis Jubileorum omnes Prælati ſæculares, & Regulares exempti, ſimúlque potientes juriſdictione Epiſcopali in ſubditos etiam ſæculares; hi quippe propriè & rigidè ſunt Prælati Eccleſiarum ſibi ſubjectarum. Diez, Lezana, Cotonius, ſuprà relati.

3. Comprehenduntur tum Archipreſbyteri, & Archidiaconi, hi quippe ſunt Ordinarii judices. Pax Jordanus *Volum.* 3. *t.* 50. *n.* 461. *Lib.* 13. *Tit.* 3. *num.* 117. & nos infrà occaſione caſûs, qui contigit. Tum omnes Prælati etiam locales Ordinum Medicantium; hos quippe eſſe verè, propriè, in rigore Prælatos, atque potiri juriſdictione utriuſque fori erga ſuos ſubditos Religioſos demonſtrat ex inſtituto Suarez De Relig. *Tom. 4. Lib. 26. cap. 1. n. 6.*

4. Probabile quoque eſt, deſignari etiam Abbates & Superiores locales Monaſteriorum, etiam non exemptorum; tum quia P. Emmanuel Sa, *verb. Indulgentia n.* 12. rotundè, & illimitatè ſic ſcribit: *Iubileum Religioſis etiam promulgare poteſt eorum Prælatus*, tum quia Aſcanius Tambur. *De jure Abbat. Tom.* 1. *quæſt.* 3. affirmat, ac probat generatim, Abbates, eſſe verè & propriè Eccleſiæ Prælatos.

5. Non veniunt illo nomine Parochi, ut demonſtrat aperta praxis, quia ſcilicet ſunt ſolùm latè Prælati ſuæ Eccleſiæ Parochialis. Silveſter, & Suarez ſuprà.

At *quinam ſunt illi quicunque Ordinarii locorum*, de quibus loquuntur Bullæ in §§. in quibus agunt de publicatione? *Sûntne illi ſoli, & omnes, quos eædem Bullæ exprimunt in §§. in quibus tractant materiam deſignationis hebdomadarum, & Eccleſiarum, & de quibus nos ſuprà locuti ſumus?* Ratio dubitandi eſt, quia ſi intelliguntur illi ſoli, tum clauſula: *quibuſcunque ordinariis* erit ſuperflua in illo ſecundo §. quandoquidem in eodem §. jam ſunt enumerati, & ſpecificati omnes, quos in §. 1. deſignari diximus paulò ſuperiùs; ſi autem non intelliguntur ii ſoli, tum deſignantur Parochi omnes, eſt autem alienum à praxi & Communi judicio aſſerere, quòd Parochis immediatè, & directè demandent Pontifices publicationem ſuorum Jubileorum: hoc enim jus demandandi vendicant ſibi Epiſcopi, & puniretur utique, qui auderet id factitare ſuopte nutu.

Reſp. Nomine *quorumcunque Ordinariorum loci* venire ſolos, & omnes pollentes juriſdictione ordinaria fori interni, & externi; allata enim de Parochis ratio convincit, eos non tangi directè, & per ſe, quia ſcil. habent juriſdictionem quidem ordinariam in Parochianos, ſed ſolùm quo ad forum internum, non quò ad externum, ſicuti ex communi docui Tomo priore *Tr.* 4. *n.* 49. Nec ideo eſt ſuperflua illa clauſula, ſiquidem uno verbo includit illos, qui pluribus indicabantur antecedenter. Nec eſt inſolens quid enumerationi partium, aut ſubjectorum immediatè ſubnectere, aut præmittere nomen generale hæc, & illas confuſè ſignificans.

Ex quibus infero, in primis videri poſſe, non peccaturos Prælatos Religioſos, præſertim exemptos, ſi ex cauſa rationabili, ac citra ſcandalum indicant ſuis ſubditis Religioſis Jubileum unâ, aut pluribus hebdomadis citiùs, quàm Epiſcopus Diœceſanus, id quippe voluit Emmanuel Sa ſuprà relatus, faventque rationes productæ. Adhuc remotiores erunt à ſpecie peccati, ſi itidem pro ſuis Religioſis deſignent, itidem ex rationabili cauſa & citra ſcandalum aliam Eccleſiam, quàm Parochus deſignârit pro Parochianis. Hoc certum eſt ex Bullis, ſi quo caſu fiat, ut ſuperioribus Religioſis non communicetur mediatè, vel immediatè ab Epiſcopo Bulla, aut Parochus differat ex oſcitantia publicationem, poſſe à prælatis Religioſis fieri illam publicationem, & aſſignationem. Nolim autem extra ejuſmodi caſum, aliámve per gravem atque extraordinariam cauſam uſurpari alterutrum ex juribus in hoc diſcurſu explicatis. Equidem ego illis viginti Jubileis, quibus me gaviſum fuiſſe in Societate dixi ſuperiùs, non memini fuiſſe unquã à noſtris ſuperioribus factam ullam temporis, vel Eccleſiarum deſignationem, niſi ex norma Epiſcopalis publicationis. Et verò conſueverunt Domini Epiſcopi in Rubrica ſuorum Diplomatum Jubileorum affari, nominaréq; ipſos ſuperiores Religioſorum Ordinum etiam exemptorum, (exprimendo perſæpe clauſulam: *Etiam exemptis*) in fine autem diplomatum generatim edicere, ſe omnibus ſuprà nominatis mandare, ut publicent ſuis ovibus Bullam Pontificiam, aut extractum illius: nonnulli tamen verbo *mandandi* jungunt verbum *intimandi*:

notificandi; modernus Conſtantienſis, conſuevit iis uti verbis, quibus nullus ſummè Exemptorum Ordinum poſſit ullo modo offendi, teſtantur id diplomata ſuperiùs indicata.

Infero deinde, Parochos non poſſe, niſi in caſu, quo deficiunt Ordinarii, aut annunciare Jubileum, aut nominare hebdomadas, vel Eccleſias. Oſtendi, enim ſuprà, eos non deſignari directè verbis relatis, vel ad publicationem, vel ad alia.

68 IV. Quandoquidem Pontifices ſolent in virtute obedientiæ mandare Epiſcopis, &c. ut cùm Jubilei literarum tranſumpta, aut exempla etiam impreſſa acceperint, *ſtatim abſq; ulla mora*, retardatione vel impedimento per ſuas Eccleſias: &c. publicari, proceſſionéſque indici faciant, ut cum aliis loquitur Innocentius Bulla tertia *lit. bb. cc. dd.* & Sixtus V. *conſt.* 1. apud Cherubinum (ex cuius mente locuti videntur poſteriores Pontifices) diſertè imperat, inchoari Jubileum primâ vel ſecundâ immediatè hebdomadâ, poſt habitam notitiam Jubilei, idcirco exiſtimo, mortaliter peccaturum Ordinarium, aut Parochum, qui ex negligentia diutius differret indictionem Jubilei; nam videtur materia eſſe ſatis gravis.

At quæres: *An tunc nihilominus valeat Iubileum, atque adeò an obtineri poſſit quarta, vel quinta hebdomada poſt habitam notitiam?*

69 Reſpondeo, rem eſſe dubiam, & proinde hinc confirmari id quod dixi de peccato Ordinarii, differentis ſine gravi cauſa publicationem, nihilominus mihi videtur, valiturum etiam tunc Jubileum, adeóque obtentum iri ab iis, qui illâ quartâ, vel quintâ hebdomade perficerent opera præſcripta. Ducor, tum quia Bulla tertia *lit. m.* abſolutè promittit Indulgentiam iis, qui jejunaverint, &c. *altera ex duabus hebdomadis ab Epiſcopis, &c. deſignandis*; tum quia Bullæ nuſquam indicant, illam properatam Jubilei publicationem eſſe conditionem neceſſariam ad lucrandum Jubileum.

Nec obeſt, quòd eadem Bulla *lit. k.* dicat: qui interfuerit proceſſioni *primâ vel ſecundâ hebdomadâ* indicendæ; nam ea verba plùs non indicant, quàm quòd delinquant Ordinarii, ſi abſque rationabili cauſa non indicant proceſſionem primâ, vel ſecundâ hebdomada ab habita notitia, & ita indicant, ut prima proceſſio (ſiquidem plures habeantur) inſtituatur primâ, vel ſecundâ hebdomadâ, poſtquam habuerint notitiam authenticam Jubilei, altera autem proceſſio inſtituatur ſecundâ vel tertiâ hebdomadâ.

70 Unde obiter noto diſcrimen inter ea, quæ Bullæ Jubileæ præcipiunt Ordinariis, & ea, quæ volentibus lucrari Jubileum. Priora illa habent rationem ſolius mandati, poſteriora rationem conditionis ſine qua non. Priora illa non ingrediuntur rationem quaſi contractûs: *Do ut facias*, qui inter Summum Pontificem, & Chriſti fideles intercedit, ſed tantùm extrinſecè habent ſe ad illum; at poſteriora ſunt pars ſubſtantialis ejuſdem contractûs; unde fit, ut ſi horum aliquid omittatur, non obtineatur Jubileum, obtineri autem queat, etſi Ordinarii non fungantur ritè officio ſuo.

Etſi autem Sixtus V. voluit ſuum Jubileum promulgari etiam poſt *privatam* illius notitiam, id tamen non obſervatur in Epiſcopatibus Germaniæ, ſed noſtri Reverendiſſimi & Illuſtriſſimi Domini Ordinarii exſpectant, donec ex Urbe, vel ab Illuſtriſſ. Dominis Nuntiis accipiant tranſumpta Bullæ Pontificiæ; nec ſunt reprehendendi, quia agunt conformiter Bullis modernis, quæ expreſſè loquuntur de tranſumptis, etiam *impreſſis*, ut paulò antè memini.

V. Poſſunt verò Ordinarii duas Jubilei hebdomadas curare inchoari quocunque die ſeptimanæ, prout occurſus feſtorum, aut alia prudens ratio ſuggeſſerit; nam Bullæ nil hîc determinant, quamvis utique conveniat, ita inchoare illas hebdomadas, ut prima incipiat à feſto, & ſecunda, adeóque XIV. vel XV. Jubilei dies deſinat in feſto.

Quamquam ſi Epiſcopale diploma perveniat ad manus Parochi pridie S. Joſephi, e. g. Aut Annunciationis, occurrántque hæc feſta in feria tertia v. g. poſt *Iudica*, & Dominicam Palmarum, providè aget ille bonus paſtor, ſi auſpicetur Jubilei celebrationem (niſi Ordinarius expreſſè aliud ſtatuiſſet) alterutro ex his feſtis, ne videl. Parochiani cogantur jejunare hebdomade prima, & ſecunda poſt Dominicam Reſurrectionis. Aget quoque conſultiſſimè, ſi adeptus tale diploma poſt meridiem Dominicæ *Iudica*, aut Palmarum, publicet illud tempore Veſperarum, aut Catechiſmi, móxque auſpicetur exemplo Epiſcopi Truckſeſſii, de quo ſuprà *n.* 63. Ratio horum eſt, quia, ut dixi, Pontifex concedit abſolutè duas hebdomadas, tam parùm determinandò diem hebdomadæ, qua debeant inchoari, quàm parùm determinat diem menſis, quandò publicat Jubileum unius, duorum, aut trium menſium. Unde *n.* 63. retuli fuiſſe ab Epiſcopo Fuggero datum Jubileo initium ipſâ feriâ ſecundâ, cum qua tamen nullum feſtum fori occurrebat. Adde, quòd navigantes, & itinerantes domum reverſi validè, ac licitè ordiantur quovis die hebdomadæ ab ipſis electæ opera præſcripta, quid ni ergo Parochus, & communitas intra duas Dominicas? Hactenus dicta partim confirmat, partim magis declarat ſapientiſſimus Epiſcopus D. Pax Jordanus *Elucubration. Vol.* 1. *Lib.* 5. *tit.* 16. *n.* 69. & 70. 71

ſequen-

ſequentibus verbis: Ad Epiſcopi Officium præterea pertinet, Pontificias Indulgentias, tempore Jubilei, ingreſſus ad Papatum, ſive alias ad opem divinam implorandam, concedi ſolitas, ut quàm primùm ad illorum notitiam, & manus pervenerint, ſuæ civitati, & Diœceſi ſtatim, nullâque interpoſita mora, publicari facere; neque occaſione meſſis, vindemiarum, vel alterius cujuſcunque occupationis, & impedimenti ad aliud tempus differre, etiamſi publica populorum commoditas aliud expoſceret, & obnixis precibus ad differendum requireretur: eò quòd in Brevibus talium conceſſionum ejuſmodi clauſula ſoleat apponi: *quapropter, tenore præſentium, in virtute Sanctæ obedientiæ diſtrictè præcipimus, atque mandamus omnibus, & quibuſcunque Venerabilibus Fratribus, Patriarchis, Archiepiſcopis, Epiſcopis, &c. Ut cùm primùm literarum tranſumpta, aut exemplaria, etiam impreſſa, acceperint, illa ſtatim, abſque ulla mora, retardatione, vel impedimento per ſuas Eccleſias, & Diœceſes, Provincias, civitates, oppida, terras, & loca publicent, ac publicari faciant, &c.* Quæ quidem verba, ſunt adeò præciſa, & geminata, ut nulla poſſit cadere dubitatio, quin talis fuerit Papæ intentio, ut non differatur publicatio. Imò ex verbis illis: *per ſuas Eccleſias, Diœceſes, civitates, oppida, terras, &c.* ſimiliter manifeſtè apparet, eodem tempore publicationem eſſe faciendam, pro civitate, & Diœceſi: non autem, ut alicubi factum memini, elapſo tempore civitatis, publicare pro Diœceſi, hoc enim directè cenſetur contra intentionem Papæ, Verbis ſupra dictis expreſſam. Caveant igitur omnes, ad quos ſpectat publicare, ne differant, neve ſeparent civitatem à Diœceſi, quoad præfatam publicationem, alioquin non excuſabuntur à mortali, quia Papa præcipit illis, in virtute Sanctæ obedientiæ.

Quod verò dicitur, *illico, ſtatim, nullâ interpoſitâ morâ*, publicationem eſſe faciendam, &c. moraliter, & civili modo intelligendum eſt, nimirum, ut non differatur ad tempus magis commodum, vel opportunum; ſed prima die feſtiva, ſeu aliàs frequentiâ populi aptâ, publicetur. v. g. ſi infra hebdomadam advenerit Indulgentia, ad proximam diem Dominicam, vel aliàs feſtivam, publicatio poterit, imò debebit differri propter populi frequentiam; non autem eâ die, & hora publicanda, qua perlata eſt. Hactenus Pax Jordanus, cujus judicio non ſe conformant omnes Antiſtites Theutonici.

Certè Jubileum, quod menſe Decembri Anno 1672. perlatum eſt in Germaniam, publicârunt in Quadrageſima Reverendiſſimi, Saliſburgenſis, Friſinganus, Baſileenſis. At Conſtantienſis ipſo Decembri dicti Anni 1672.

VI. Probabilior eſt opinio Dianæ *Part. 5.* 72
Tr. 12. reſol. 12. Præpoſiti, & Naldi, quos ipſe citat, itémque Laym. *Lib. 5. Tr. 7. c. 8. n.* 10. Bonacinæ de *Sacramentis diſp. 6. q. 1. p. 5. n.* 24. & Palai *Tr.* 24. *Punct.* 12. §. 3. *n.* 19. quòd non ſit opus, omnia opera præſcripta facere intra unam è duabus hebdomadis aſſignatis. Nam Bullæ, quas legi, hanc conditionem non exigunt à Romanis, ut patet vel ex Bulla tertia *lit. e.* & ex utraque Clementis X. imò ſatis clarè iis permittunt, ut alia hebdomade viſitent Eccleſias, aliâ jejunent, atqui diſpoſitio pro Romanis, utpote primis in hoc genere, eſt norma cæterorum. Adde, quòd teſtetur Naldus apud Dianam, ſic reſpondiſſe Patres Sanctæ Pœnitentiariæ, & denique Bonacina *loc. cit.* commodè reſpondet ad ea, quæ huic opinioni objici poſſent. Nihilominus oppoſita ſententia Henriq. *c.* 11. *n.* 2. Sanctarelli *c. 7. d.* 1. & aliorum eſt utique tutior. Tum vel maximè ſi loquamur de tribus jejuniis juxta dicenda *num.* 212. tum etiam pro aliis operibus. Quam tutiorem ſententiam ſectantes Reverendiſſ. DD. Epiſcopi Conſtantienſes, Joannes, & Franciſcus Joannes, non ſemel directè, atque formaliter in ſuis diplomatis, & nominatim Annis 1670. & 1672. expreſſerunt, omnia opera eſſe intra unam hebdomadam exequenda, etiam quando Communioni non præfigebatur ullus dies cum reſpectu ad hebdomadem jejuniorum. Idem expreſſiſſet Cotonius *Celebr. Controverſ. l. 2. c. 12. n.* 13. ſi interrogatus fuiſſet; etenim eſt cum Cardinale de Lugo *cit. diſp.* 27. *n.* 105. rigidus circa conjunctionem omnium omnino operum. Nihilominus tamen quando Ediſcopi in ſuis diplomatibus declarant, omnia opera eſſe intrà unam, eandémque hebdomadam peragenda, etſi ſua declaratione non auferant veram probabilitatem oppoſitæ ſententiæ, attamen indiſcretè agunt Confeſſarii talium locorum, ſi ſine aliqua neceſſitate dicant abſolutè pœnitentibus, poſſe illa ſeparari. Cùm enim Epiſcopi ſint terreſtres Dii, ut loquar cum S. Clemente *Conſtit. Apoſtol. lib. 2. c.* 30. oportet eorum authoritatem tueri, quoad fieri poteſt, ſicut utique hìc poteſt.

VII. Non modò ſunt omnia opera intrà 73
præſcriptas duas hebdomades perficienda, ſed etiam iis ipſis diebus, quibus mandantur. Doctores communiter cum Navarro *De Orat. Miſcell.* 58. Reginaldo *Lib. 7. n.* 84. Sanctarello *De Iubil. cap. 7. dub.* 1. Et patebit magis ex dicendis de viſitatione Eccleſiarum, Communione, & jejuniis. Ratio eſt, quia opus perficiendum eſt juxta formam in conceſſione Indulgentiæ præſcriptam. Nec obeſt Commune Axioma: Nil refert, quid de æquipollentibus fiat. *Lib. fin. ff. Mandati*; nam huic axiomati non eſt locus in diſpoſitione conditionali, &

aliis,

Digitized by Google

aliis, in quibus aliquid pro forma traditur, vel ratio diverſitatis aliud ſuadet.

74 Excipiunt tamen hinc tres citati auctores cum Rodriq. & Henriq. illum, qui ex oblivione, inadvertentiâ, ignorantiâ orationem non perſolviſſet, nec eleemoſynam erogaſſet ante ultimum diem Jubilei, ſi enim ultimo die Jubilei faciat majorem elemoſynam, aut longiorem precationem, quàm prioribus diebus tenebatur, lucrabitur ſecundùm hos Doctores Jubileum, eò quòd hîc locum habeat recepta Gloſſa *Leg. Tolle pactum.* §. Fine. ff. *De pactis*, quæ ait: *Pro tacitè ſtatuto habendum eſt id, quod veroſimiliter ſtatutum fuiſſet, ſi à ſtatuente quæſitum fuiſſet.* Nam ſi Papa de hoc caſu interrogaretur, quando Bullam Jubilei condit, ita pro ſua ſumma æquitate & pietate reſponderet. Sed utique deeſt huic præſumptioni, & piæ interpretationi certitudo.

VIII. Sicuti opera ſunt perficienda iis diebus, quibus mandatur; ita etiam eodem ordine, quo mandatur, propter paritatem rationis. Vix tamen unquam præſcribitur certus ordo operum inter ſe, niſi quandoque in Confeſſione, & Communione, ut dicam ſuis locis. Quare Communiter nil intereſt, utrum præſcriptorum operum alteri præponas. Hinc obſervat Layman. *Lib. 5. Tract. 7. cap. 8. n. 7.* etſi in Bulla ponantur hæc verba: *Qui viſitaverint Eccleſias, jejunaverint, eleemoſynas dederint, &c.* non tamen indicare, quòd eo ordine opera perficienda ſint, quo deſcribuntur, idque probat exemplis utriuſque Juris.

75 Quæſt. XXXIV. *Qualia opera ſint pro Iubileo ſuſcipienda? an aliunde jam debita?*

RESP. I. Sicuti generatim longè probabilior eſt opinio docentium, ad Indulgentiam obtinendam, nil per ſe loquendo referre, utrùm opera, quæ pro ea obtinenda perficiuntur, ſuſcipiantur ſpontè, an ex alia obligatione voti, pœnitentiæ, charitatis, fidelitatis, juſtitiæ, ita etiam ſentiendum eſt de operibus pro Indulgentia Jubilei imperatis. Unde videmus, jejunia Jubileorum ſæpiſſime celebrari in ipſa Urbe Roma, vel in quadrageſima, vel in quatuor temporibus Adventûs: Layman. *cap. 8. num. 13.* & Lugo *diſp. 27. num. 110.* qui oppoſitam Sylveſtri & Roſellæ opinionem meritò falſam vocat.

II. Si indeterminatè præſcribatur Eccleſiarum viſitatio, oratio, & eleemoſyna, ſufficit ſemel viſitare, orare, eleemoſynam facere, idque quandocunque, etiam die Dominico, ante vel poſt Communionem. Boſſius apud Dianam *In Sum. V. Iubileum. num. 5.*

Sed de his ſingulis agam infrà ſuis locis.

CAPUT XII.

De Intentione, & reliquis Conditionibus operum præſcriptorum.

SUMMARIUM.

Exhibentur ſeptem modi, qui directè, vel indirectè concernunt intentionem, qua ſunt obeunda opera Iubilei. 76.
Opus debet perfici ad præſcriptam intentionem. 77.
Ea debet præcedere executionem operis. Ibid.
Quis modus intentionis ſit extra controverſiam ſufficiens pro obtinendo Iubileo? 78.
Quid ſi quis nihil ſciat de Iubileo, nullámque intentionem præfigat operi ſuo? 79.
Quid ſi etiam ignarus intentionis præfixæ à Papa dicat: ſe velle omnia perficere neceſſaria obtinendo Iubileo? 80.
Videtur talis non ſatisfacere. Ibid.
Probatur duplici ratione. Ibid.
Probatur & Authoritate. 81. & 82.
Quid ſi rurſum ignarus præfixæ intentionis, attamen generatim dicat, ſe velle facere opera ad intentionem præfixam fortè à Pontifice? 83.
Quid ſi oblitus intentionis, quam audivit prælegi, dicat: ſe facere ad intentionem, quam oblitus eſt? 84.
An opera ſint dirigenda ad quatuor fines intentos à Papa? 85.
Quid ſi his adjungas aliam? Ibid.
Quænam conditiones requirantur ex parte illius, qui lucraturus eſt Iubileum? 86.

Quæſt. XXXV. *Quandoquidem Pontifices tam pro Iubileo, quàm pro aliis Indulgentiis jubent orari, aliúdve pium opus peragi ad unam, aut plures determinatas intentiones, quomodo oportet illas intentiones exprimere?* 76

PRiuſquam ad hanc obviam quidē, à nullo tamen, quantum quidem ſcio, ex profeſſo propoſitam, ventilatámque, vix ab uno alteróve obiter tactam quæſtionem reſpondeam.

Suppono I. Fieri poſſe, ut quis in prædicto caſu ſe habeat uno horum ſeptem modorum. 1. Ita, ut faciat quidem opus præſcriptum, ſed non cogitet de ulla Indulgentia lucranda, nec ſciat quidquam de ulla intentione præſcripta. 2. Ita, ut nil ſciat de intentione præfixa à Pontifice, faciat tamen opus injunctum, cum animo lucrandi Indulgentiam, ſi quam fortè lucrari poteſt, & expreſſè dicat: *volo & cupio facere omnia, quæ & quatenus ſunt neceſſaria ad lucrandam nunc Indulgentiam, ſi quæ fortè obtineri poteſt.* 3. Ita, ut nil quidem audiverit de certa intentione præſcripta à Pontifice, dicat tamen: *Iſtud opus offero ad intentionem Pontificis,*

finis, ſiquem fortè præfixit. 4. Ita, ut tantùm in genere audierit, eſſe à Pontifice præſcriptam intentionem, & proinde dicat: *Domine Deus, iſtud opus tibi offero ad intentionem à Pontifice determinatam, quæcunque illa ſit.* 5. Ita, ut in ſpecie audierit intentionem injunctam, & tunc quidem non cogitârit lucrari Indulgentiam, poſtea tamen opus pro Indulgentia deſignatum perfecerit, immemor intentionis, dicens tamen expreſſè, ſe illud opus offerre ad intentionem Summi Pontificis. 6. Ita, ut, quando audivit nominari intentionem, ſtatuerit facere neceſſaria ad Indulgentiam, & ex vi hujus propoſiti faciat opus præſcriptum, immemor quid... intentionis, dicens tamen expreſſè, velle ſe illud opus perficere ad intentionem præſcriptam. 7. Denique, ita, ut, dum ſe accingit ad opus jamjam faciendum, ſit probè memor totius intentionis, dicâtque, ſe velle ad illam dirigi opus, quod præſtiturus eſt, ſive interim in decurſu operis recordetur actu intentionis, ſive non recordetur actu. Hi ſunt 7. præcipui modi, quibus ſolent ſe homines habere in propoſito caſu, & qui in plures adhuc alios ſubdividi poſſunt.

77 Suppono II. Quando Bulla, aut Breve proponit Indulgentiam, præſcribendo operi aliquam intentionem, haud dubiè neceſſe eſſe, ut id opus fiat ad præſcriptam intentionem, ut cum aliis docet Lugo *diſp.* 27. *n.* 85. Ratio eſt, quia opus eſt implendum ſecundùm formam ſpecificam, Graffiis *n.* 15. & alii paſſim; forma autem ſpecifica in moralibus, maximè deſumitur à fine.

Suppono III. Intentionem, in prædicto caſu faciendam, fieri debere, antequam opus præſcriptum finiatur. argum. Communis doctrinæ, quæ tradi ſolet in materia de intentione neceſſaria ad applicationem Sacrificii; ſicut enim illa debet fieri ante conſecrationem, vel, ut placet Gardin. de Lugo, ante conſumptionem ſpecierum. ita etiam applicatio operis ad intentionem à Pontifice præfixam fieri debet, antequam opus integre finiatur. Vide dicta *Tom.* 1. ſeu in Experientiis *Tract.* 3. *n.* 168.

78 Suppono IV. Dubitari non poſſe, quin ultimus ex enumeratis modis ſit omnino ſufficiens, ad lucrandum Indulgentiam, ſi nil aliud deſit; nam de eo, qui ſequitur hunc ultimum modum, propriiſſimè dici poteſt, illum oráſſe, v. g. ad ſpecialem Pontificis intentionem, eſto in decurſu orationis, aut operis præſcripti, non ampliùs cogitârit; nam tunc propriè adeſt virtualis intentio, quam in Sacramentis, & Sacrificio Miſſæ, aliiſque operibus admittunt paſſim Theologi, quamque explicavi Tomo præced. *Tr.* 5. *n.* 64. Ita quando intendens lucrari Indulgentiam Communionis Generalis e. g. & memor trium intentionum, quæ pro illa præſcribuntur, dicis: *Hæc quinque Pater & Ave orabo pro tribus intentionibus, à Pontifice ſummo ordinatis,* ſis utique compos Indulgentiæ, ſi ores, quod te oraturum dixiſti, eſto dum oras, nulla tibi occurrat prædictarum intentionum cogitatio.

Suppono V. Similiter dubitari non poſſe, quin ſinguli ex reliquis modis ſint, ſufficientes ad lucrandum Indulgentiam, ſi Pontifex velit eſſe ſufficientes, & aliunde nil deſit; nam tota res pendet ab ejus voluntate, ordinatione que. Quare hic ſolùm quæritur, utrùm ſit veroſimile, Pontificem, in caſu, quem poſuimus, & qui quotidianus eſt, eſſe contentum ſingulis ex prioribus ſex modis indicatis?

Et quidem ad primum modum quod attinet, nego, cum illo poſſe obtineri Indulgentiam, de qua loquimur. Ratio eſt, quia ſequendo eum modum, non oratur ad intentionem Summi Pontificis; atqui non obtinetur Indulgentia, quando non oratur ad præfixam intentionem, ut paulò antè oſtendi, & confirmo tam pro hac, quàm pro aliis materiis, & operibus præſcriptis; tum quia *Contractus ex conventione Legem accipere dignoſcuntur.* Reg. 85. *De Reg. Iuris in 6.* conceſſio autem Indulgentiæ, eſt quidam quaſi contractus innominatus; *Do, ut facias*, tum quia, ſicuti datum ob cauſam, cauſâ non ſecutâ, obnoxium eſt reſtitutioni, uti Doctores communiter in materia De Reſtitutione: ita etiam promiſſum & oblatum ob cauſam, cauſâ & conditione non ſecutâ, nec purificatâ, accipi non poteſt; ſequendo autem hunc modum non purificatur conditio, quia revera opus non perficitur ad intentionem præſcriptam. Vide Axioma ſuprà *n.* 41. relatum ex S. Thoma. 79

Alter modus accedit quidem propiùs ad mentem, voluntatémque Pontificis, quàm prior, ut patet, ejúſque ſufficientia oſtendi poteſt à ſimili de ſufficientia intentionis pro adminiſtratione Sacramentorum, & proinde probabiliſſimum eſt, ſufficere; videri tamen poteſt eſſe probabiliùs, non ſufficere propter ſequentes rationes. 1. Cùm certum ſit, preces illo ſecundo modo fuſas, non eſſe ex ſe tam efficaces ad finem intentum obtinendum, quàm ſi cognita eſſet ipſa intentio Pontificis, & ex vi ejus, animus ad orandum excitaretur; ſunt enim communiter cum minore ad rem affectu, nam & cognitio confuſa minùs movet, quàm diſtincta, & actus conditionales non ſunt tam ferventes & intenſi, quàm abſoluti, idcirco veroſimilius eſt, Pontificem non eſſe illo ſecundo modo contentum. Confirmatur illud antecedens ex doctrina S. Thomæ *in* 4. *diſt.* 45. *q.* 2. *a.* 3. *quæſtiunc.* 1. communiſſimè receptâ, quòd ſcilicet defunctis illæ Miſſæ 80

in

in quibus ſunt orationes ad hoc determinatæ, plùs proſunt, quàm illæ, in quibus non ſunt ejuſmodi Orationes. 2. Quando Pontifex exprimit in ſuo Brevi, aut Bullâ intentionem, ad quam vult opera vel preces præſcriptas fieri, non ideo exprimit, ut nos ſciamus, quam ipſe intentionem expreſſam & ſpecificam habeat, ſed quam nos habere debeamus, ſi Indulgentiæ participes eſſe volumus. Unde fit, ut in uno eodémque Brevi Apoſtolico, pro quibuſdam actibus præſcribantur quatuor intentiones, aliis tantùm duæ, pro aliis unica, pro aliis nulla, ut videre eſt in forma Indulgentiarum Urbani VIII. Mihi autem non videtur ſatis credibile, tantam intentionum varietatem poni & proponi fidelibus, niſi ea cum conditione, ut & illas cognoſcant, & ex illarum cognitione incitentur, dirigantúrque ad opera præſcripta facienda.

81 Quapropter conſueverunt Romani Pontifices non modò tribus communibus intentionibus, quas præſcribunt, jungere unam, alterámve ſpecialem pro varietate temporum, aut neceſſitatum, ſed etiam ſemper, aut certè plerumque addere notiſſimam clauſulam: *Atque ibi ut ſuprà oraverint*, ſcilicet per voculam *ſuprà* repetendo generatim, ſeu collectim illas eaſdem Generales, particularéſque intentiones, ac ſimul ſatis, nî fallor, clarè demonſtrando, illas intentiones eſſe debere notas precantibus, atque preces eſſe à quolibet dirigendas ad illas.

Tertia ratio petitur ex auctoritate Doctorum, qui hanc particularem quæſtionem attigerunt. Primus eſt Cardinalis de Lugo, qui *n.* 28. docens ad acquiſitionem Indulgentiæ non requiri, ut quis ſciat, ſe poſſe lucrari Indulgentiam, reſtringit hanc doctrinam his verbis. *Dummodo non exigantur certa opera, pro aliqua ſpeciali neceſſitate applicanda. v. g. orationes pro auxilio divino implorando contra talia pericula imminentia, non enim poteſt, opus fieri cum tali intentione ſine aliqua illius notitia.* Ita hic Doctor, manifeſtè ſupponens, & debere adeſſe, vel adfuiſſe aliquam notitiam ſpecialis intentionis à Pontifice præſcriptæ, & ad eam debere dirigi opus præſcriptum.

82 Alter eſt Boſſius, quem refert & ſequitur Diana *P.* 5. *Tr.* 12. *Reſ.* 33. ita loquens: *ſufficit ad orationem pro lucrando Iubileo orare juxta mentem Summi Pontificis, quæ intentio non eſt neceſſe, ut ſit actualis, ſed ſufficit virtualis, videlicet, quòd quis, auditâ Iubilei publicatione, determinans, velle illud conſequi, habeat tunc propoſitum orandi & præſtandi reliqua juxta mentem Summi Pontificis, licèt poſtea actualiter non recordetur, dum orat, aut cætera opera præſtat.* Ita Boſſius cum Diana, qui etſi non expreſſè dicit, *requiri* illam virtualem intentionem, de qua ipſe loquitur, ſed tantùm ſufficere; ſatis tamen ipſe modus loquendi noſtram reſponſionem confirmat. Accedit auctoritas ſapientiſſimi Patris Claudii Aquavivæ, qui in quadam Epiſtola, loquens de Jubileo à Gregorio XIII, Anno 1583. conceſſo Societati JESU, dicit: illos à Societate conſecuturos id Jubileum, qui præter alia orarent, *nominatim* pro Hæreticorum & Ethnicorum ad Eccleſiam traductione. Denique hujus opinionis eſt apertiſſimè is, qui ad calcem libri P. Martini Roa de Purgatorio addidit admonitionem de Indulgentia pro Communione Generali; nam *folio* 352. & 353. Oenipontanæ Editionis Germanicæ negat expreſſè, illos lucriſacere eam Indulgentiam, qui orant pro fidelibus defunctis, niſi præterea orent, ad illas tres intentiones, quæ præſcribuntur; proinde identidem inculcat, ut iſtæ tres intentiones formentur, & rudibus explanentur.

Agnoſco tamen, Cordubam adverſari allatæ Reſponſioni; dum *q.* 25. *in fin.* ſic diſſerit: *Ad lucrandam Indulgentiam requiritur & ſufficit, ſi opus pium fiat piè, & ad id, ad quod ex tenore Bullæ imponitur, fiat principaliter, & ex intentione actuali vel virtuali, quod tunc fit, quando fit principaliter pro lucranda Indulgentia.* Adverſatur, inquam, Corduba, adferendo illam ſuæ reſolutionis explicationem, quam in medio relinquo videns non probari viris doctis illam, quam *n.* 80. 81. 82. roboravi. 83

Tertius modus eſt quidem tolerabilior ſecundo, & quartus tertio, ut facilè quiſque conjicit ex Analogia illius, cum penitus ſimili & nequaquam reprehendendo modo, quem ſequuntur paſſim Sacerdotes, ratione ſtipendii, aut obedientiæ, ad certam intentionem ſacrificare parati, & practicè valde probabilem eſſe, non nego, præſertim cùm ſciam probari quibuſdam viris doctis. Verùm ob rationes, quas contra ſecundum modum attuli, ſuadeo, ne quis eum ſequatur in praxi.

Quintum modum eſſe ſufficientem, perſuadet mihi tum praxis, & perſuaſio Confeſſariorum, pœnitentiúmque, tum infinitus numerus rudium hominum, qui nequeunt memoriâ retinere ternas, quas frequenter; quaternas, quas nonnunquam Summus Pontifex præſcribit, & conſequenter ab aliis, plus non exigere, quàm ut offerentes ſuas preces ad intentiones ab illo præſcriptas, habeant illarum confuſam recordationem; tum quia de talibus poteſt optimè dici, illos orare, v. g. pro pace univerſali, extirpatione hæreſum, &c. ſi hæ intentiones in particulari ſint præfixæ: tum denique, quia conceſſio Indulgentiarum eſt potiùs latè, quàm ſtrictè interpretanda. 84

Sextus modus tanquam ſufficiens apertè admittitur à Boſſio, & Diana ſuprà relatis, ejúſque ſufficientia comprobatur, tum argumentis, quæ pro quinto modo attuli, tum quia, ſicuti

Digitized by Google

ſicuti certum videtur, non requiri, ut quis majore parte temporis, quo peragit preces, aut opus à Pontifice præſcriptum, recordetur actu intentionis ab illo deſignatæ, ita etiam certum videtur, hanc recordationem actualem non eſſe neceſſariam, quando opus inchoatur. Ex dictis patet, quid ad propoſitam quæſtionem ſit tum pro Jubileo, tum pro aliis Indulgentiis reſpondendum.

Etſi autem Innocentius X. Bullâ tertiâ *lit. c.* exprimat pro ſuo Jubileo qnatuor intentiones, prima tamen non videtur differre à ſecunda.

85 Quæſt. XXXVI. *Suntne omnia opera Iubilei dirigenda ad prædictas quatuor intentiones?*

RESP. Licèt Comitolus *Lib.* 1. *q.* 37. *n.* 2. ſatis indicet, ſolere in Jubileis præſcribi, ut etiam jejunia offerantur ad aliquam certam intentionem, eadem Bulla tamen Innocentii *lit. c. & e.* ſicuti & aliæ permultæ non plus videntur exigere, quàm ut oratio offeratur pro fidei Catholicæ defenſione, &c. aliis autem operibus non præſtituit ullam intentionem. Si autem præſtitueretur, dicerem cum Laymanno *cap.* 6. *num.* 4. per illa cum peccato impetrandi vim tollente, facta, non obtineri Jubileum. Ponit Laymannus exemplum ejus, qui die jejunii ſe inebriat.

Quòd ſi intentioni à Summo Pontifice præſcriptæ adjungas aliam, potiùs reddis dubiam Indulgentiam, quàm certam, quia etiam oratio pro multis fuſa, non tam multùm prodeſt ſingulis illorum, quàm ſi pro paucioribus funderetur. Suarez *Lib.* 1. *De Orat. cap.* 27. cum aliis contra alios.

86 Quæſt. XXXVII. *Quænam conditiones requiruntur ex parte illius, qui Iubileum conſecuturus eſt?*

Reſpondeo ad hanc cæteris Indulgentiis comunem quæſtionem breviter. I. Debet eſſe compos mentis, alioqui nequit humano modo præſtare præſcripta; ſi tamen omnibus cæteris, præter Confeſſionem, aut Communionem perfectis, cadat in amentiam, & in amentia abſolvatur ſacramentaliter, ſacráque Communione reficiatur, fiet compos Jubilei, nam ſic implet omnino omnia.

II. Debet eſſe Baptizatus, alioqui non poſſet confiteri, & communicare. Fortè tamen iis, qui cum Laymanno *c.* 6. *n.* 1. tenent, Catechumenos eſſe capaces Indulgentiarum, dicerent, poſſe iis commutari Confeſſionem, & Communionem.

III. Debet eſſe liber vinculo excommunicationis; etſi Henriq. *c.* 18. *n.* 2. non improbabiliter putet, ſi per eum non ſtet, quò minùs abſolvatur, poſſe, ſi conteratur, & reliqua præſtet, potiri Indulgentia Jubilei.

IV. Non requiritur, ut ſtudeat per alia pia opera ſatiſfacere pro ſuis peccatis. Corduba *q.* 30. Suar. *Tom.* 4. *d.* 52. *ſect.* 11. & alii contra Navarrum *De Iubileo Not.* 21. Nam nulla Bulla Jubilei hanc conditionem exigit, nec exigitur ex natura rei. Nec obeſt, quòd ſit indignus aliena ope, qui ſibi non vult opitulari, cùm poſſit. L. *Bona fides.* ff. *De Depoſit.* Nam etiam indignis conferuntur ſæpe beneficia, facítque DEUS ſolem ſuum oriri ſuper bonos & malos.

V. Non etiam requiritur, ut habeat formalem intentionem lucrandi Jubilei, poſito, quòd præſcripta rite peragat. Lugo *diſp.* 27. *n.* 80. Eſcobar *n.* 54. & alii plures contra Suar. *Tom.* 4. *in* 3. *Part. diſp.* 52. *ſect.* 6. & alios. Ratio eſt, quia nulla ratio oſtendit, intentionem ſacrandi Jubilei debere eſſe plùs, quàm interpretativam, quam quidem quiſque, qui opera præſcripta exequitur, haber hoc ipſo, quòd per ea cupiat ſeipſum juvare, quoad poteſt.

VI. Ipſummet Pontificem poſſe fieri participem Jubilei, quod aliis largitur, obſervat ſingulariter & rectè Suarez *diſp.* 52. *ſect.* 1. *n.* 14.

VII. An, & qnomodo lucraturus Jubileum debeat eſſe in ſtatu gratiæ, patet ex dictis *n.* 58.

CAPVT XIII.

De Operibus reſpectu peregrinorum, & iter agentium.

SUMMARIUM.

Iubileus conceſſus alicui provinciæ extenditur ad omnes advenas, & peregrinos. 87.
Quid peculiare circa opera præſcripta gignat ratio itineris? 88.
Et ratio loci mutati? 89.
Singulariter quoad viſitationem Eccleſiæ? 90.
Quid ſi una pars operum perficiatur in proprio Epiſcopatu, pars in altero? Ibid.
Non teneris ratione Iubilei differre iter à te priùs deſtinatum. Ibid.
Proponitur Caſus Scholarium proficiſcentium in patriam tempore feriarum æſtivalium, vel autumnalium poſt jam perfectam in loco ſuorum ſtudiorum partem aliquam operum. 81.

Quæſt. XXXVIII. *Iubileus conceſſus alicui Provinciæ, aut Regno, extenditúrne ad omnes etiam advenas, & peregrinos ejuſdem Provinciæ aut Regni?* 87

RESP. Quandoquidem *qui ſentit onus, ſentire debet & commodum*, Reg. 55. *in* 6. Omnes autem peregrini, & advenæ, tum qui in aliquo loco, per majorem Anni partem, ut fert multò verior opinio contra Zachariam Paſqualigum in praxi jejunii Eccleſiaſtici deciſ. 189. 190. & 203. multóſque ab ipſo re-

latos; tum qui per minorem Anni partem, ut habet probabilis, minùs tamen probabilis ſententia multorum, cogitant habitare, tenentur legibus omnibus illius loci; & præterea uſu receptum eſt, ut gratiæ Pontificiæ alicui loco conceſſæ extendantur ad peregrinos; idcirco dicendum eſt, omnes peregrinos, & advenas potiri poſſe Jubileo conceſſo Urbi, aut Regno, in quo verſantur, idque probat praxis, & tenet Lugo *n.* 126. Longè certius eſt, Jubileum urbi alicui impertitum extendi ad omnes ejus urbis Clericos & Religioſos.

88 Quæſt. XXXIX. *Quid peculiare circa prædicta opera adfert ratio itineris, & loci mutationis?*

RESP. Seqq. I. Bullæ de iter agentibus ita ſolent ſtatuere: *Navigantes aut iter agentes, quamprimum ſeſe ad ſua domicilia receperint, ſuprà dictis peractis, & loco interventûs in proceſſione, viſitatâ Eccleſiâ Cathedrali, vel majore, aut Parochiali loci ejuſdem domicilii, eandem Indulgentiam conſequi poſſunt & valent.* Vide Bullam tertiam *lit. q.*

II. Per illud *quamprimum* non prohibetur, quò minùs quis poſt ſuum reditum duas integras hebdomadas, à reditu proximas ſeligat ſibi pro perficiendis operibus præſcriptis: nam Pontifex vult, ut unuſquiſque habeat duarum integrarum hebdomadarum, inchoandarum feriâ ſecundâ, tertiâ, &c. ſi libuerit, ſpatium, in quo cum quiete, & devotione poſſit ſe præparare, inquit Lugo *Tom.* 3. *diſp.* 27. *n.* 123.

89 III. Operum præſcriptorum partem potes in uno, partem in altero loco implere, ita quidem, ut poſtquam in tua patria eſt promulgatum Jubileum, licitè, & validè confitearis cuilibet approbato Sacerdoti, etiam in loco, in quo nondum eſt promulgatum Jubileum. Idem longè magis, de Communione jejunio, eleemoſyna, dic cum Cardinale de Lugo *num.* 124. Laym. *Lib.* 5. *Tr.* 8. *c.* 8. *n.* 11. Diana *Reſol.* 53. Ratio à priori eſt, quia per præſentiam in loco, omnes illic acquirunt verum jus ad Jubileum lucrandum; nam omnibus illic exiſtentibus proponitur, & offertur. Unde fit, ut valor Jubilei ſit favor Perſonalis. Atqui *Privilegium perſonale perſonam ſequitur.* Reg. 7. *in* 6. Ergo quocunque quis pergat, feret ſecum iſtum favorem, & jus utendi omnibus Jubilei facultatibus. Addit quidem Laym. eſſe tutius omnia perficere in patria, vel ſaltem in eo loco, in quo Jubileum eſt promulgatum; ſed Diana *P.* 5. *Tr.* 12. *Reſol.* 53. poſt Lugonem pronunciat, perinde eſſe, ubi prædicta peragas, dummodo peragas, poſtquam eſt in tua patria publicatum Jubileum, nam ejuſmodi operum executio non eſt affixa loco.

90 IV. Alia quoad hoc, eſt viſitationis Eccleſiarum ratio. Cùm enim illarum ſolarum, quas Ordinarius deſignavit, viſitatio valeat, idcirco non lucratur Jubileum, qui viſitat Eccleſiam in loco, in quo id nondum eſt promulgatum Layman. & Diana *ll. cc.* Lugo *n.* 127.

Dices, *quid ſi civis Romanus ſtatim poſt promulgatum in Urbe Iubileum, incipiat partem operum perficere, & nondum omnibus peractis veniat Tuſculum, illicque reliqua, & nominatim Viſitationem Eccleſiarum exequatur, an Iubileo potietur?* Reſpondeo cum eodem Cardinale, nec Romano, nec Tuſculano Jubileo potiturum. Non Romano, quia non viſitavit Eccleſias Romanas; Non Tuſculano, quia partem operum perfecit Romæ, v. g. Jejunium, antequam Tuſculi promulgaretur Jubileum, & per conſequens, antequam Tuſculana promulgatio daret ipſi tale jus. Poteſt tamen Confeſſarius ſuccurrere per commutationem prædictorum operum; poteſt & hic ſeipſum juvare modo, quem mox ſuggero.

V. Licèt in loco, quo publicatum eſt Jubileum, perſtiteris, uſque ad ultimum diem primæ, vel ſecundæ hebdomadæ, & hoc ultimo die iter facias, potes finito tuo itinere opera, quæ nondum perfeceras domi, exequi utiliter ad obtinendum Jubileum, nam, ut dixi ſuprà, Pontifex concedit duas completas hebdomadas. Conſentit Lugo *n.* 123.

VI. Si iter faciens pervenias ad locum, in quo Jubileum celebratur, frueris illo æquè ac incolæ, ſive perveneris illuc ante, ſive primùm poſt publicationem. Lugo *n.* 126. Laym. *num.* 11. Ratio eſt, quia per præſentiam tuam in illo loco ſtatim acquiris jus, ſiquidem promulgatio facta perſeverat ſemper, & proinde habet tantas vires, quantas, ſi fieret, præſente te. Unde, ſi tantùm per dimidium diem alicubi tanquam peregrinus, aut Viator vixeris, partem præſcriptorum operum potes ibidem perficere, e. g. viſitare Eccleſias, dare eleemoſynam &c. partem alibi, aut petere commutationem, ſi impedimentum occurrat. Laym. *n.* 11. Lugo *n.* 127. qui omnium, quos vidi, optimè hanc itinerantium materiam tractat.

VII. Non teneris ratione Jubilei differre iter aliquod in aliud tempus; nam Bulla ſine diſtinctione offert gratiam iter agentibus. Ex his reſolvendus eſt

Duplex Caſus attingens varia capita.

Qui contigit Anno 1667. occaſione Jubilei, 91
quo Clemens IX. initium, decurſúmque ſui Pontificatûs commendavit ardentibus precibus omnium fidelium. Siquidem nos hîc Conſtantiæ, viciniſque urbi locis, orſi ſumus illud conformiter Epiſcopali diplomati die

Digitized by Google

die undecimâ Septembris manè, produximúſque ad veſperam diei vigeſimi quinti, quo tempore multi è noſtris diſcipulis ad patrios lares, autumnaléſque ferias profecti pervenerunt ad loca, in quibus erat jam magnam partem tranſactum tempus ſtatutum pro gratia Pontificia lucrifacienda; multi quoque noſtræ Societatis Religioſi factâ habitationis annuâ mutatione deſtinati fuêre ad urbes varias hujus ampliſſimæ Diœceſis, atque ea loca attigêre, nondum publicato, unde migraverant, Jubileo, jam tranſacto quò pervenerant. *Quid utriſque agendum?*

Ego interrogatus reſpondi ex dictis, Scholaribus eſſe, fuiſſéque utique fas deligere ſibi partim illos dies, quibus adhuc Jubileo vacabatur, in locis, ad quæ ſe contulerant, partim tot alios proximos, quot neceſſarii eſſent complendis vel quindecim ex uſu hujus Epiſcopatûs, vel certè quatuordecim diebus. Illis autem noſtris Patribus, qui ad haſce partes venerant poſt vigeſimum tertium Septembris, fas omnino eſſe potiri privilegio itinerantium, quod explicavimus ſuperiùs. Vide Coronium celebr. controverſ. *L. 2. controv. 12. c. 1. n. 17.* obſervantem, ſicut ille, qui in patria neglexit lucrari Jubileum, poteſt alibi illud acquirere, ſi ibi tunc reperiatur, cùm celebratur, ita & te poſſe, ſi ex oblivione illud omiſiſti in tua patria, deſignare tibi quindecim alios dies, ordiendos à die habitæ notitiæ.

CAPUT XIV.

An obeundo ſæpius præſcripta opera poſſit quis Iubileum unum ſæpius conſequi?

SUMMARIUM.

Refertur ex Filliutio declaratio Congreg. Cardinalium contra opinantes, poſſe bis obtineri Iubileum ab eo, qui bis facit opera præſcripta. 92.

Proponitur, & ſolvitur objectio ex praxi Iubilei Romani. 93.

Poteſt bis obtineri Iubileum. 94.

An etiam bis quælibet indulgentia data in forma Iubilei? 95.

An & cæteræ omnes? 96.

92 Quæſt. XL. *Poteſtne quis Iubileum ſæpius obtinere, ſi ſæpius perficiat opera præſcripta?*

RESP. I. Filliucius. *Tr. 8. n. 261.* de Jubileo Romano ita loquitur: *Hoc menſe Majo Anno 1620. declaravit ſacra Congregatio Concilii, tantùm ſemel acquiri Indulgentiam per Iubileum, & ſemel tantùm à caſibus quempiam abſolvi poſſe, quare huic declarationi ſtandum eſt.* Sentiunt cum Filliucio Lugo *num.* 122. & plures alii. Quia tamen non conſtat, utrùm hæc declaratio ſit munita omnibus conditionibus, quas declarationes Cardinalium, ad id, ut vim legis, vel authenticæ declarationis habeant, requiri dixi Tomo præced. *Tr. 3. n. 604.* & requirunt apud Dianam *Reſol. 52.* & Sanctarellus ac Lezana, qui poſtea ipſi quoque Romæ ſcripſerunt, nil de hac declaratione ſciverunt, ipſéque Lugo tacitè fatetur, ſe de ea nil ſcire; idcirco aſſero cum eodem Sanctarello *De Iubileo c. 5. dub. 4.* Reginaldo *n. 155.* Navarro *De Iubil. Not. 32. n. 46.* Lezana in ſumma verb. *Iubileum*, Palao *Tract. 24. Punct. 12. n. 30.* Diana *Part. 5. Tr. 12. Reſolut. 28.* & aliis multis, contrariam opinionem videri probabiliorem, cùm ſit conformior verbis Bullæ.

Nec obſtat, quòd Urbanus VIII. currente 93
Jubileo ipſius Anni Sancti Romanis impertierit alium Jubileum per omnia ſimilem iis, qui extra Annum Sanctum concedi ſolent, ut videre eſt apud Cherubinum, in Bullâ, quæ incipit: *Divinæ Miſericordiæ.* Non videatur autem conceſſurus fuiſſe tunc peculiarem Jubileum, ſi Romani, quorum ſine dubio plerique jam erant potiti Jubileo Anni Sancti, potuiſſent illum denuo lucrari. Nam reſpondeo in primis, Urbanum ideo conceſſiſſe illum Jubileum, ut novum in Romanis fervorem excitaret, ut ſatis patet ex tenore Bullæ. Deinde conditiones, quæ ad obtinendum Jubileum extra Annum Sanctum requiruntur, non ſunt utique tam difficiles, quàm triginta viſitationes quatuor Eccleſiarum tam diſſitarum faciendæ à Romanis, frui volentibus Jubileo Anni Sancti.

II. Idem Filliucius *num. 279.* de Jubileo 94
extraordinario loquens, pro parte negativâ, quam cum Cardinali de Lugo *num. 122.* & Laym. ſequitur, eorundem Cardinalium declarationem citat, addens ferri, quòd Clemens VIII. ita declarârit. Verùm, quia nil authenticè de Congregationis, aut Pontificis declaratione innotuit, nec Bullæ Jubilei reſtringunt gratiam ad unam vicem, & *Beneficium Principis latiſſimè interpretandum eſt* L. *Beneficium* ff. *De Conſtit. Princip.* Ideò ſi primâ hebdomade omnia omnino requiſita perfeciſti, veliſque in ſecunda repetere eadem opera, valde probabile eſt, ut etiam fatetur Lugo *n. cit.* imò probabilius eſt, te æque potiturum Jubileo, ac ſi primâ hebdomade non obtinuiſſes. Lezana, Reginaldus, Diana *ll. cc.* cum plurimis, quos idem Diana refert. Nec contrarium perſuadet differentia, quam inter hoc, & Romanum Jubileum adfert Palaus §. 3. *n.* 4. aliud de hoc, aliud de Romano ſentiens. Et vel maximè noſtra ſententia vera eſt in caſu, quo obtento in tuâ patriâ Jubileo, accedens ad alium locum, in quo adhuc celebratur, denuo perficis

ficis præſcripta opera, quamvis id quoque neget Lugo *loc. cit.* In neutro tamen caſu poterit Indulgentia alterutrius hebdomadis applicari defunctis, ut videbimus *Tract. ſeq. Part. 1. cap. 22.*

95 Quæſt. XXXXI. *An etiam alias Indulgentias in formâ Iubilei datas, poteſt quis ſæpius obtinere?*

RESP. Eadem harum, quæ illorum eſt ratio, niſi Pontifex addat limitationem, ſicuti addidit in illa, quam ſub finem Anni 1646. dedit noſtræ Societati, dicens, poſſe tantùm ſemel obtineri. Similiter Indulgentiam Plenariam, quæ triduo Bacchanalium viget in templis Societatis noſtræ, nemo niſi ſemel poteſt intra triduum obtinere, nam ita ſanxit Innocentius X. ejuſque deceſſores.

96 Ad alias Indulgentias, quæ nec ſunt Jubilei, nec in formâ Jubilei, quod attinet, dubium eſſe non debet, quin eas quiſque poſſit diverſis diebus iterum, atque iterum conſequi, quando ſine additione, & expreſſione reſtrictionis ad certum diem, aut certam occaſionem, ut v. g. ad articulum mortis, feruntur hoc modo: *Qui hoc, aut illud fecerit, lucrabitur hanc Indulgentiam: quoties quis roſarium dixerit, liberabit animam è Purgatorio, &c.* Ratio eſt, tum quia Indulgentiæ tantum valent, quantum ſonant; tum quia ſunt latè interpretandæ, ut conſtat ex dictis *num. 24. & 25.* Unde immeritò aliqui apud Bonacinam *Part. 5. n. 32.* diſſentiunt à noſtra reſponſione, in caſu quo Indulgentia dependens à viſitatione Eccleſiæ offertur ſine determinatione temporis. Sed de hac controverſia diſſeram pluribus *Tr. ſeq.*

Quòd ſi verò Indulgentia proponatur cum determinatione temporis hac ratione: *Quicunque hoc die, hac hebdomade, hoc aut iſtud fecerit, obtinebit hanc, aut illam Indulgentiam*: multi negant, multi aſſerunt, poſſe ſæpius obtineri ab illo, qui ſæpius eundem actum intra præſcriptum tempus repetit. Et quia DD. hanc quæſtionem ſolent tractare, quando de viſitatione Eccleſiæ agunt, idcirco dicam *c. 10.* quid mihi circa hoc videatur.

CAPUT V.

De Commutatione operum præſcriptorum.

SUMMARIUM.

Nequis propria authoritate mutare unum opus in aliud. 97.
At poteſt Confeſſarius, ſicut & prorogare. 98.
Non quodlibet impedimentum operis facit Confeſſario jus commutandi. 99.
Sed debet eſſe junctum notabili difficultati. 100.
Declaratur exemplo jejunii. Ibid.
An difficultas excuſans à ſacro audiendo die feſto, excuſet etiam à proceſſione? 101.
Quid de Virginibus liberorum Parthenonum non viſitantibus Parochialem Eccleſiam? 102.
Et Matronis tempore luctus ſolitis manere domi? Ibid.
Quid ſi Confeſſarius commutavit ob cauſam inſufficientem quidem à parte rei, habitam tamen ab ipſo pro ſufficiente? 103.

Quæſt. XXXXII. *Poteſtne quis propriâ authoritate, unum ex operibus præſcriptis commutare in aliud, ſaltem melius?* 97

RESP. Non poteſt, quia non datur ipſi ad id poteſtas. Nec obeſt, quòd poſſit quis ſuum votum mutare in opus melius, aut etiam æquale; nam id fieri poteſt, quia Deus admittit talem comutationem, *non enim propoſitum, aut promiſſum infringit, qui in melius mutat,* ut dicitur Cap. *Pervenit.* 2. De Jurejur: at eam non admittit Pontifex, ut patet partim ex Bullâ, partim ex praxi.

Quæſt. XLIII. *An Confeſſarii arbitrio poſſit prædictorum operum prorogatio, & commutatio fieri?* 98

RESP. Poteſt utrumque fieri à Confeſſario, ſed non niſi cum detentis clauſtro perpetuo, carcere, morbo, aut alio quocunque impedimento, nam plus non concedunt Bullæ, quas legi. Vide Bullam 3. *lit. r.*

Quæſt. XLIV. *Quale autem, & quantum impedimentum requiritur ad legitimam commutationem?*

Ad hanc utiliſſimam ſimul, & lubricam quæſtionem ab aliis non diſcuſſam.

RESP. I. Non ſufficit abſolutè quodcunque impedimentum, ſed requiritur impedimentum cum impotentia. Nam Bulla 3. *loc. cit.* aliæque communiter dicunt; *Qui nequeunt.* Non tamen requiritur impotentia Phyſica, qua quis omnino nequeat perficere hoc, aut illud opus, ut patet tum exemplo Sanctimonialium perpetuo clauſtro detentarum, quod exemplum adfert ibidem ipſe Pontifex, tum exemplo illorum, quos DD. referendi *n. 211.* putant poſſe in Jubileo aliquid aliud loco jejunii facere. Sufficit itaque moralis impotentia, atque adeò notabilis; ſeu magna, & gravis difficultas, ut nominatim de jejunio tradunt Rodriq. *num.* 10. Laymann. *cap.* 8. *n.* 12. & de eleemoſyna pronunciat Diana *Reſol.* 15. atque ita habet praxis. 99

Et puto, non modò ſufficere, ſed requiri hanc quoque notabilem difficultatem, alioqui commutationem fore invalidam, obfuturámque acquiſitioni Jubilei, Ducor, tum quia verba ſunt propriè accipienda; verbum autem *nequeo* propriè ſignificat impotentiam ſaltem moralem, atque adeò provenientem 100

ex

Digitized by Google

ex notabili, gravíque difficultate; tum quia alioqui non abſolutè negaret Filliucius *Tr.* 8. *n.* 271. poſſe exiſtere ſufficiens impedimentum, ob quod liceat Confeſſionem commutare; tum quia de commutatione jejunii ita tenent Rodriquez, Henriq. Laymann, Bonacina, referendi num. 210. & 211. tum quia Rhodes *Tom.* 2. *diſp.* 2. *ſect.* 2. §. 6. & Hauckius *De Iubil. n.* 88. exigunt impotentiam moralem, tum denique quia ita docet uſus & conſuetudo piorum, doctorúmque Confeſſariorum, optimus legum interpres Cap. *Cùm dilectus. De Conſuet.* Quænam verò difficultas ſit hîc & nunc habenda pro notabili & gravi, committitur judicio Confeſſarii, qui in jejunio e. g. omnem illam habebit pro notabili, ratione infirmitatis, aut laboris, quæ ſufficiens eſt, ut quis quadragenarius excuſetur à jejunio Vigiliarum per Annum occurrentium abſque diſpenſatione; nam talis non eximitur, ratione laboris, aut infirmitatis, niſi ſit notabilis, ſeu gravis, ut ſuppono ex Communi DD. ſenſu in materia de jejunio: Et fortè erit, qui exiſtimet, omnem jejunandi difficultatem, quæ ſufficit ad impetrandam ab inferiore Prælato diſpenſationem in jejunio Eccleſiaſtico, ſufficere etiam ad impetrandam à Confeſſario commutationem. Sed hîc nil determino; ſufficit aliis dediſſe occaſionem diſcutiendi magis hanc dubiam materiam.

101 II. Similiter dubium mihi non eſt, quin multæ ex cauſis, quæ excuſant ab auditione Miſſæ die feſto, præſtent impedimentum ſufficiens ad commutationem faciendam in proceſſione, & viſitatione Eccleſiæ, ut eſt tum gravis ægritudo, tum metus infamiæ, aut alterius notabilis mali; tum id, quod de puerperis, mulieribus, vel puellis fœtum furto conceptum gerentibus, matronis tempore luctûs domi ſeſe more patrio continentibus, tradunt DD. in materia de ſacrificio Miſſæ audiendo, nóſque diſtinctè explicuimus Tomo priore *Tr.* 5. *n.* 469. *& ſeqq.*

102 III. Addo, tum Sanctimoniales, etiam quæ clauſuram nondum admiſerunt, tum Virgines Nobilium, liberorúmque Parthenonum, quæ alienas intra Urbem Eccleſias adire non conſueverunt, videri habere ſufficiens impedimentum, ob quod viſitatio Eccleſiæ Parochialis commutetur iis in aliud opus. Ducor I. quia ſcio ita reipſa practicari. II. Quia eſt iis moleſtiſſimum, ſeſe præter ſuum morem, immiſcere turbæ virorum, muliérúmque. III. Quia conſtat, quòd Pontifices nolint talibus dare cauſſam vagandi, & clauſuram minùs ſtrictè, quàm ſoleant, obſervandi, argument. Concil. Trident. Seſſ. 25. cap. 5. de Regul. & Bullæ Urbani VIII. quæ incipit: *Pontificia ſolicitudo* IV. Quia hîc revera habet locum doctrina Gloſſæ, L. *Tale pactum.* ff. De pactis, dicentis: *Pro tacitè ſtatuto habendum eſt, quod ſtatutum fuiſſet, ſi à ſtatuente quæſitum fuiſſet.* V. Quia etiam illis Matronis, quæ tempore luctus, & puerperis, quæ ex more patrio domi remanent, ſolet fieri commutatio. Nec obeſt, quòd Rodriq. *num.* 8. neget, eſſe à ſe viſum Privilegium Apoſtolicum, quo detur poteſtas viſitationem Eccleſiarum præſcriptarum commutandi illis Religioſis, aut aliis, qui communiter exeunt, ſed monialibus perpetuam clauſuram habentibus, itémque infirmis, & incarceratis; nam non loquimur de Privilegio, ſed de benigna interpretatione, quæ favet etiam aliis, quàm infirmis, & incarceratis, ut patet ex hactenus dictis. Adde quòd ſuprà *cap.* 6. deſcripſerim Bullam diſpenſantem etiam cum Eremitis.

IV. Si Confeſſarius bona fide ratus adeſſe ſufficientem commutationis faciendæ rationem, commutet tunc, cùm à parte rei non eſt ſufficiens, videtur nihilominus valere commutatio, nec periclitari Jubileum. Ducor, quia non videntur poſſe aliter ſedari conſcientiæ Confeſſariorum, & pœnitentium, præſertim, quando his eſt impertienda abſolutio à reſervatis, aut cenſuris. Et revera hîc locum habet cap. *Cognoſcentes.* De Conſtitut. *Rem, quæ culpa caret, in damnum vocari non convenit.* Si verò Confeſſarius ſciens non adeſſe ſufficiens impedimentum operis exequendi, faciat commutationem, exiſtimo Jubileum non obtineri. Ducor, quia ſicuti, ſi Papa non faceret poteſtatem commutandi, commutatio impediret acquiſitionem Jubilei, quia non impleretur conditio, S. Thom. *Art.* 4. *quæſt.* 5. Ita quando Papa facit poteſtatem commutandi, præſcribendo modum & rationem, commutatio facta (ſaltem ſcienter) contra præſcriptum modum, & rationem, reddit irritum Jubileum. Confirmatur ex L. *Diligenter* ff. *Mandati*, cujus hic eſt tenor: *Diligenter igitur fines mandati cuſtodiendi ſunt, nam qui exceſſit, aliud quid facere videtur.* 103

CAPUT XVI.

Utrùm commutandi poteſtas ſe extendat ad omnes perſonas impeditas, & ad omnia opera?

SUMMARIUM.

Etiam illi fruuntur beneficio commutationis, qui non ſunt obnoxii ullis cenſuris. 104. *&* 105.

Poſſitne tam Confeſſio, quàm Communio præſcripta commutari? 106.

Ad proroganda opera præſcripta non exigitur tanta cauſa, quanta ad commutanda. 107.

N 3 Quæſt.

104 Quæſt. XLV. *Poteſtne commutatio, & Prorogatio fieri omnibus impedimento legitimo detentis, etſi non ſint obnoxii cenſuræ, aut votis?*

HAnc quæſtionem propono, quia his omnibus ſcriptis, reperi in aliquo M. S. quendam virum non ineruditum Anno 1631. interrogatum circa Jubileum eo Anno ab Urbano VIII. impertitum pugnaciſſimè, & conſtantiſſimè reſpondiſſe, gratiam eligendi Confeſſarii, qui unum, aut plura opera ob legitimum impedimentum commutet, dari illis ſolis, qui aliquà à reſervatis, cenſuriſve abſolutione, vel voti alicujus commutatione indigerent, & proinde non illis, qui ſolam Jubilei Indulgentiam comparare vellent. Probabat inde ſuam opinionem, quòd Bulla illa Urbani VIII. ſicuti & tertia Innocentii *lit. r.* iis ſolis petendæ commutationis gratiam faciat, qui *Confeſſarium, ut infrà, elegerint.* Atqui *infrà* ſeu poſt illum §. nominatur Confeſſarius, qui à reſervatis, cenſuriſque abſolvat, & vota commutet; ergo non poteſt eligi ab illo, circa quem non eſt actu exerciturus prædictam poteſtatem.

105 RESP. Certum eſt erràſſe illum bonum virum. I. Quia ſi ejus argumentatio valet, tum probat non potuiſſe eligi Confeſſarium, niſi ab illo, qui & eſſet reus caſus reſervari, & ſimul voto obſtrictus; imò non niſi ab illo, qui omnia reſervata peccata, præter hæreſis peccatum admiſiſſet. II. Quia omnium ſæcularium, Regulariùmque praxi repugnantia docuit. III. Qua illa verba: *Confeſſarium, quem ut infrà elegerint*, ſummùm indicant, eſſe eligendum Confeſſarium, qui jus habet prædictam poteſtatem exercendi erga pœnitentes, ſi qui indiguerint, vel frui voluerint, & abſolvat in quantum ipſi indigent, atque adeò etiam à venialibus, nam Bulla ait: *Abſolvere, & commutare valeant.* IV. Quia ex illa explicatione ſequitur, improbiſſimum quemque eſſe tempore Jubilei melioris conditionis, quàm Innocentes. Cæterùm praxis oſtendit, omnem illum Confeſſarium, cui quis confitetur tempore Jubilei, pro uno, aut pluribus favoribus comparandis rectè dici *eligi*; etiamſi fortè ſit ordinarius, & non habeatur intentio reflexa illum præ aliis ſeligendi.

106 Quæſt. XLVI. *Poſſuntne omnia opera commutari?*

RESP. Card. de Lugo *n.* 118. atque Cotonius *Lib.* 2. controverſia 12. *c.* 1. putant, ſtante Bulla Urbani VIII. pro Jubileo Anno 1636. non poſſe Confeſſionem, & Communionem commutari, eò quòd Urbanus loquens de hac commutatione exprimat reliqua quinque opera tacens iſta duo, quæ duo tacet etiam Innocentius *lit. r.* cùm tamen idem Urbanus VIII. in Bulla Anno 1629. uti & anteriores Pontifices ita loquantur: *Qui ſuprà expreſſa, vel eorum aliqua implere nequiverint, Confeſſarius omnia, & ſingula commutare poterit.* Quare cùm clauſulæ ſint hac in re tam diverſæ, oportet ad illas attendere; quamdiu tamen quis neſcit, hæcne, an illa clauſula adſit in iſta, aut illa Bulla, applicet ſibi Regulam 65. in 6. quæ ita habet: *Inſpicimus in obſcuris, quod veroſimilius eſt, vel quod fieri plerumque conſuevit*; atqui plerumque conſuevit, dari Generalis omnium commutandorum facultas. Hanc eandem Regulam in aliis difficultatibus prudenter quiſque adhibebit.

Etſi verò cenſet Filliucius *Tr.* 8. *num.* 272. 107
non poſſe oriri impedimentum, ob quod (etiam ſtante Bulla ſimili illi, quam Urbanus VIII. Anno 1629. ut paulò antè indicavi, edidit) Confeſſionem ſit fas commutare; attamen Lugo *diſp.* 27. *n.* 118. rectiùs tenet, occurrere poſſe caſum, in quo ea ſit in aliud opus commutanda. Hoc ipſo autem, quòd Filliucius ſubdat, Confeſſionem eſſe quandoquè prorogandam, facile apparet illum, & quidem rectè, ſentire, quòd ad proroganda opera præſcripta non requiratur tam gravis cauſa, quàm ad commutanda.

CAPUT XVII.

Aliæ de Commutatione operum quæſtiones reſolvuntur.

SUMMARIUM.

Opera præſcripta poſſunt commutari in alia etiam aliunde debita. 108.
Et debent in æqualia. 109.
Unde deſumenda illa æqualitas? Ibid.
Quo loco facienda mutatio, & prorogatio? 110.
An etiam ab abſente? Ibid.
Facienda eſt per ſe intra ipſum tempus Jubilei. 111.
Quid ſi diſtuliſti tuam Communionem uſque ad poſtremum diem, at manè illius diei ediſti aliquid immemor inſtantis Communionis? 112.
Quid ſi neglexiſti omnia opera, ultimo autem die cupias lucrifacere Jubileum? 113.
Poſſunt utique commutari etiam illa opera, quorum tempus præſcriptum in Bullis jam effluxit. Ibid.
Quid facit Confeſſarius, dubitans, an ſuus pœnitens permanſurus ſit in proxima occaſione peccandi? 114.

Quæſt. XLVII. *In qualia opera eſt facienda* 108
commutatio?

RESP. I. Sicuti moraliter certum eſſe debet, per illa ipſa opera, quæ præſcribit Pontifex, obtineri poſſe Jubileum, etiamſi ea aliunde e. g. ex præcepto Eccleſiæ, Confeſſarii, aut voto, (ut nominatim obſervat Laymann. *Lib.* 5. *Tract.* 7. *c.* 3. *n.* 13.) debita ſint,

ita

Digitized by Google

ita mihi videtur poſſe per Confeſſarium opera à Pontifice præſcripta commutari in opera, quæ pœnitens jam alio titulo facere tenebatur. Ducor, quia *ſubrogatum naturam ſequitur, & conditiones illius, pro quo ſubrogatur.* DD. communiter.

109 II. Debet tamen illa commutatio fieri in opera æqualia. Rodriq. *n.* 10. poſt Navarrum, loquens tam de jejunio, quàm de eleemoſyna. Laym. *cap.* 8. *num.* 12. & alii. Ratio eſt, quia alioqui non foret pura commutatio, ſed partialis diſpenſatio. Hanc autem æqualitatem cenſeo ſpectandam, non tam in ordine ad præſtantiam ipſius operis ſpecificam, aut pœnalitatem, quàm in ordine ad finem à Pontifice per largitionem Jubilei intentum. Nam *In omni legis interpretatione, maximè ſpectanda eſt intentio legislatoris.* DD. Communiter propter L. *Non dubium*, ff. De Legibus, & cap. *Ad aures.* De Reſcriptis. Adde, quòd ſi loquamur de ægris, non videatur Pontifex, utpote benigniſſimus Pater, ab iis exigere illam æqualitatem, ſi eam præſtare nequeant ſine gravi incommodo, præſertim cùm Bulla 3. *lit. s.* dicat: *injungant opera, quæ ipſi pœnitentes efficere poterunt.*

110 Quæſt. XLVIII. *Ubinam facienda commutatio, & prorogatio operum?*

RESP. Poteſtatem commutandi, & differendi prædicta licitè exercet Confeſſarius extra ipſam Confeſſionem. Filliucius *n.* 273. Nam iſta actio non concernit actum Confeſſionis, & Bullæ tantùm dicunt, eam poſſe exerceri à Confeſſario, quem quis *elegerit.* Et ſicuti *num.* 303. dicam, commutationém votorum poſſe fieri etiam ab eo, cui non cogitas confiteri, modò ſit Confeſſarius approbatus, ita etiam eſt de iſtà commutatione ſentiendum, ut in terminis docet Lugo *n.* 120. poſt Henriq. *cap.* 10. *num. ult.* & Sanch. *Lib.* 4. *mor. c.* 54. *n.* 17. quia pœnitens poteſt quemlibet eligere ad omnes, vel ad aliquos effectus in Bulla conceſſos, acciperéque commutationem à quolibet vel præſente, vel etiam abſente, ut nominatim tradit Lugo *diſp.* 27. *n.* 118. Monet tamen Filliucius *Tr.* 8. *n.* 277. ſi ab uno Confeſſario ſit pœnitenti prorogatum tempus Jubilei, non competere poſteriori Confeſſario jus exercendæ circa talem pœnitentem ſuæ poteſtatis poſt jam elapſum tempus Jubilei, quod Ordinarius præſcripſerat.

Quæſt. XLIX. *Quandonam facienda eſt commutatio, & prorogatio?*

111 RESP. Debet Confeſſarius ſua hac commutandi, & prorogandi poteſtate fungi (ſaltem inchoativè, & diſpoſitivè, propter ea, quæ dicam *n.* 305.) intra duas hebdomadas, deſignatas, nam expirat expirantibus illis duabus hebdomadis; Filliuc. *n.* 270. & ita fungi, ut opera dilata jubeat perfici *intra proximum tempus*, nam ita loquitur 3. Bulla *lit. s.* id eſt, intra duas hebdomadas, ſi fieri queat, quandoquidem etiam ille, qui ex Jubilei ignorantia invincibili non fecit requiſita ad Jubileum, debet, ut hunc lucretur, intra duas proximas hebdomadas à die notitiæ illa opera exequi. Suprà *n.* 25. ex Diana cum Lezana, ubi tamen inſinuavi, ignorantiam hoc loco nil prodeſſe. Et obſervat Bonac. *p.* 5. *n.* 36. etiam hac in re obſervandam eſſe formulam præſcriptam, nec ab ea recedendum. Quamquam haud dubiè verum eſt, quod notat Lugo *n.* 119. ſcil. non eſſe neceſſe, ut opera, in quæ eſt facta commutatio, perficiantur eo die, quo commutata perfici debebant.

II. Si quis perfectis ante ultimam Domini- 112
cam omnibus præter Communionem, vellet ipſa ultima Dominica communicare, ſed inadvertenter manè jejunium naturale violâſſet; poſſet Confeſſarius illa ipſa ultima Dominica Communionem commutare in aliud opus, quia reverà adeſt impedimentum communicandi Diana *P.* 3. *Tr.* 4. *Reſ.* 152. Sanctarellus *c.* 7. *dub.* 1. & alii, repugnante Lugone *n.* 119. propter Bullam Urbani pro Jubileo Anni 1636. in qua non datur facultas commutandi Communionem. Sed hæc Bulla, ſicut & 3. Innocentii eſt quo ad hoc reſtrictior, quàm aliæ; quare allata reſponſio habet locum in pleriſque aliis Bullis & nominatim in ejuſdem Urbani de Anno 1629.

III. Similiter ſi quis ſpreta Jubilei gratia, 113
nil operum præſcriptorum fecit prima, aut ſecunda hebdomada, attamen ultimo Jubilei die divinitùs tactus Confeſſionem accedat pro lucrando Jubileo, poteſt Confeſſarius omnia opera, quorum tempus jam effluxit e. g. jejunia commutare in alias pias actiones, eúmque participem facere Jubilei cum omnibus ſuis appendicibus. Filliucius *Tract.* 8. *num.* 268. Sanctarell. *cap.* 7. *dub.* 1. Diana *Part.* 5. *cit. Tract.* 12. *Reſol.* 26. referens pro hac ſententia Polachum, Alphonſum Leone, & alios contra Joannem Præpoſitum. Ratio eſt, quia reverà iſte homo habet tunc verum impedimentum, quò minùs præſcripta peragat intra definitum tempus, ergo poteſt in illum etiam Confeſſarius ſuam exercere poteſtatem. Nec obſtat, quòd, *qui voluntariè omittit, non dicatur impeditus.* cap. *Commiſſa. De Elect. in* 6. nam is, de quo loquimur, omiſit quidem antè voluntariè, at jam non omittit voluntariè. Hinc refutantur Lavorius, & Rodriq. qui apud Dianam *Reſolu.* 25. dixerunt, à Confeſſario non poſſe commutari opera, quorum tempus jam eſt elapſum, ſed ſolùm illa, quorum faciendorum tempus quidem adhuc adeſt, at conjunctim cum impedimento.

IV. Quando pœnitens omnibus reliquis 114
perfectis venit ultimo Sabbato ad Confeſſio-

nem, dubitat tamen probabiliter Confeſſarius, an ſit, ſi eum abſolvat, permanſurus in occaſione proxima peccandi, poteſt differre abſolutionem & Communionem per aliquot hebdomadas, ut eruat illum ab occaſione peccandi, & poſtea illum abſolvat ab omnibus etiam reſervatis, ſicuti etiam, quando ipſo tempore Jubilei non poteſt Confeſſio propter caſus intricatos, integre abſolvi, licitè Confeſſarius impertit tunc abſolutionem à Cenſuris, & Reſervatione, dilata in aliud tempus abſolutione à peccatis. Diana *Reſol.* 26. poſt Boſſium. Et hæc poſtrema doctrina juxta Lugonem *Tom.* 3. *diſp.* 20. *n.* 138. etiam habet locum in Bulla Urbani VIII. pro Anno 1636. & conſequenter in Bulla Innocentii, in quarum neutra fit poteſtas differendi totam Confeſſionem, & Communionem. Vide de hoc caſu Sanchez. *Lib.* 8. *de matrim. diſp.* 15. *n.* 17. Sanctarell. *cap.* 8. *dub.* 7. An verò, ſi interim incidat in novos caſus reſervatos, poſſit quoque ab iis per eundem Confeſſarium abſolvi, dicam. *n.* 268.

CAPUT XVIII.

De æquali, & inæquali participatione Iubilei.

SUMMARIUM.

Diligentiùs perficiens opera præſcripta plus meretur ex opere operantis. 116.
Non omnes illa obeuntes cum pari fervore referunt fructum parem materialiter. 117.
At referunt parem formaliter. Ibid.
Quid ſi loquamur de fructibus diſtinctis ab ipſa Indulgentia? 118.
Quid ſi de ipſa Indulgentia, pro qua inæqualiter laboratur? 119.
Solvitur dubium ortum ex Bulla Bonifacii Octavi. 120.

115 Quæſt. L. *An omnia opera pro Iubileo præſcripta exequentes conſequantur æqualem fructum Iubilei?*

PRoponendæ hujus quæſtionis cauſam dat Bonifacius VIII. qui in Extrav. *Antiquorum. De Pœnitent. & Remiſſionibus* loquens de Indulgentia Plenaria, quam pro Jubileo Anno M. CCC. concedebat viſitantibus Eccleſias Romanas, ita pronunciat: *Vnuſquiſque autem plus conſequetur, qui Baſilicas ampliùs, & devotiùs frequentabit.* Quòd autem Pontifex dicit de viſitantibus Baſilicas, dici etiam poteſt, & debet, de obeuntibus alia opera, præſertim proceſſionem, & jejunia. Idcirco generatim

116 RESP. I. Haud dubiè plus (cæteris paribus) apud Deum meretur is ex opere operantis, qui præſcripta opera diligentiùs perficit, & ferventiùs. Ratio petitur ex generali Theologorum doctrina de Merito.

II. Non omnes, qui omnia præſcripta opera perficiunt cum æquali fervore, & diligentia, conſequuntur fructum Jubilei æqualem *materialiter.* Ratio eſt, quia uni plùs pœnæ, Cenſurarúmque remittitur, quàm alteri, idcircò videlicet, quòd ſit obnoxius pluribus, quàm alter.

III. Omnes, qui omnia opera præſcripta perficiunt æquali cum perfectione, adipiſcuntur fructum jubilei æqualem *formaliter.* Ita videntur ſentire omnes. Ratio eſt, quia non ſuppetit cauſa faciendi ullum in hoc caſu diſcrimen. Dicitur autem à Suarez: *Tom.* 4. *diſp.* 52. *ſect.* 8. fructus eſſe æqualis *formaliter*, quando per Jubileum obtinetur reipſa jus ad æquales favores, ſive interea obtineantur reipſa, & in actu ſecundo æquales favores, ſive non obtineantur reipſa, quia ſcilicet unus non indigèt tam multis, quàm alter. 117

IV. Modò reipſa præſtentur omnia præſcripta, & ſecundùm conditiones generatim à Pontifice requiſitas, obtinetur ab omnibus fructus Jubilei æqualis *formaliter*, ſi loquamur de fructu, & favoribus ab ipſa Indulgentia Plenaria diſtinctis, eſto, illa opera perficiantur inæquali cum fervore & perfectione. Hanc reſolutionem licèt nemo diſertè, & ſigillatim exprimat, puto tamen ab omnibus admitti, & nominatim à Suarez *citatâ ſect.* 8. innuitúrque à Comitolo *Lib.* 1. *quæſt.* 36. *n.* 4. in fine. Probo illam, tum quia nulla ſuppetit cauſa eam negandi; tum quia ſaltem reſpectu horum favorum verum eſt Commune axioma, quòd Indulgentiæ tantum valeant, quantum ſonant; tum denique quia innumeri ſcrupuli orirentur pœnitentibus, & Confeſſariis, ſi diverſitas perfectionis in obeundis operibus gigneret diverſitatem in cenſurarum, reſervatorum, & votorum relaxatione actuali. 118

V. Perpenſis omnibus, quibus Navarrus de *Iubil. Not.* 15. Comitolus *citatâ quæſt.* 36. Coninck. *diſp.* 12. *num.* 34. fusè contra Suarez *citatâ ſect.* 8. contendunt, illos, qui gravium pœnarum Rei, tepidè viſitant Eccleſias deſignatas, aut qui parcè largiuntur eleemoſynam, non potiri totaliter Indulgentia Jubilei, ſicut potiuntur, qui cum magna pietate obeunt illa templa, magnámque largiuntur ſtipem; cenſeo dicendum cum Filliucio *Tr.* 8. *n.* 126. ipſam etiam Indulgentiam plenariam plenariè, & integre, atque adeò non tantùm partialiter comparari ab omnibus omnino, qui opera obeunt communi, ſeu mediocri cum fervore, ſive ſint gravibus pœnis obnoxii, ſive levibus. Probo, tum quia *Indulgentiæ tantum valent, quantum ſonant*, ſonant autem ſine diſtinctione inter eos, qui mediocri, & eos, qui 119

magno

Digitized by Google

magno cum fervore perficiunt ea, quæ præſcribuntur, tum quia Eccleſia ſæpe offert Indulgentiam plenariam pro aliquo opere, quod quintuplo, aut etiam decuplo minus eſt iis, quæ pro Jubileo injunguntur; tum quia remiſſio non proportionatur labori, ſed meritis, quæ diſpenſantur, inquit S. Thomas *in* 4. *diſtinct.* 20. *a.* 3. *quæſt.* 2. *ad* 4. tum denique quia poteſt utique Pontifex efficaciter velle, ut Indulgentiæ Plenariæ compotes fiant, etiam illi, qui mediocri cum perfectione implent conditiones à ſe præſcriptas; ergo dicendum eſt, id reipſa velle, cùm verba Bullarum non plus ſonent, quæ quidem eſſe latiſſimè interpretanda jam oſtendi.

120 Nec videtur huic reſolutioni obeſſe id, quod ſuperiùs retuli ex Bonifacio VIII. nam plus non docet, quàm quòd, quantum eſt ex parte cauſæ, cum majore efficacia, certiùſque conſequatur totam Indulgentiam is, qui devotiùs & ſæpius præſcripta opera peragit, ut rectè Suarez *loc. cit. num.* 8. & confirmo hanc reſponſionem inde, quia ſi contendas à parte rei, & in actu ſecundo ſemper fieri, ut tanto plus pœnarum relaxetur vi Jubilei, quanto ferventiùs obeuntur opera injuncta, ſequitur, vel nullum reipſa potiri Indulgentiâ Plenariâ; quia nullus tam ferventer obit opera, quin alius poſſit obire ferventiùs; vel eſſe mentem Pontificis, ut illi ſoli lucrentur Indulgentiam Plenariam, qui ita ferventer pro Jubileo orant, jejunant, &c. ut à nullo alio, etiam piiſſimo, & religioſiſſimo ſuperentur in eo fervore; quod quidem dicere eſt valde alienum à perſuaſione fidelium, nemò enim putat, ſolum S. Carolum Borromæum e. g. potitum fuiſſe Indulgentia Jubilei, poſito, quòd ipſe omnes omnino Chriſtianos ſuperârit perfectione, & repetitione operum pro Jubileis ſuo tempore impertitis injunctorum.

CAPVT XIX.

De Proceſſione pro Iubileo.

SUMMARIUM.

Plures proceſſiones indicuntur Romæ pro Iubileo. 121.
Abſolutè ſufficit indicere unam. 122.
Eſtque indicenda ſub mortali, quando eam præcipit Papa. 123.
Epiſcopi quandoque eam præcipiunt, licèt Papa non faciat mentionem. Ibid.
Nemo abſolutè tenetur intereſſe proceſſioni. 124.
Quid ſi, qui intereſt, nihil tunc oret? Ibid.
Aut perpetuò garriat? Ibid.

Quæſt. LI. *Sufficitne unicam in ſingulis locis indicere proceſſionem?*

INdicendas eſſe plures probari poteſt, tum quia Romæ indicuntur duæ, ut patet ex Bulla tertia *lit. d.* tum quia ſub finem ejuſdem Bullæ *lit. dd.* mandatur ſingulis Epiſcopis, ut *proceſſiones* indicant, & celebrent, *Eccleſiamque ſive Eccleſias* viſitandas deſignent. Ubi pondero tum nomen *Proceſſiones* tum nomen *Eccleſiam* in diverſo numero poſita.

E diverſo ſufficere unam, probatur ex eadem Bulla, quæ circa medium *lit. i.* loquens de fidelibus extra Urbem exiſtentibus ait: *qui proceſſioni &c. indicendæ, & agendæ interfuerint.* 121

Accedit praxis tum aliorum locorum, tum Vallis Oenanæ; in qua ſcripſi hunc commentarium, & ut alia omittam, habeo penes mè duo Diplomata duorum Epiſcoporum Diœceſis Brixinenſis, in quibus notificantur Parochis, &c. Jubilea Pontificia, in iis tamen non jubentur Parochi inſtituere, niſi unam Proceſſionem, ein ſtattliche Proceſſion. Et verò in pagis, parvíſque urbibus non conſuevit, niſi una celebrari, ſecus in magnis urbibus. Propter has rationes cenſeo, abſolutè ſufficere (niſi Bulla exprimat plures) pro ſingulis locis; ſingulas indici primâ, vel altera hebdomada. Nec obeſt, quòd Bulla jubeat indici *proceſſiones*; nam ſi à ſingulis Parochis indicantur ſingulæ, poſſunt rectè dici eſſe indictæ proceſſiones in plurali numero.

Quæſt. LII. *Eſtne gravis obligatio indicendi, & inſtituendi Proceſſionem?* 122

RESP. Quando Bullæ, quibus conceditur Jubileus, in virtute S. Obedientiæ, & diſtrictè præcipiunt, ac mandant Ordinariis locorum, & curam animarum exercentibus, ut Cleris, & populis ſibi ſubjectis ſolennes Proceſſiones indicant, & celebrent, mortaliter utique delinqueret Parochus, qui non indiceret ſaltem unâ, quandoquidē proceſſio eſt materia gravis. Haud puto tamen idcirco periclitaturum Jubileum; tum quia nemo abſolutè tenetur intereſſe ſupplicationi, ut mox oſtendam; tum quia Jubileus non offertur ſub conditione indicendæ proceſſionis. Atque ita ſentire videtur Henriq. *c.* 10. *n.* 3.

Cæterùm jam obſervavi ſuprà *Cap.* 3. inter cætera quatuor diſcrimina, quibus Bullæ horum poſteriorum Annorum diſcrepant ab Antiquioribus, eſſe etiam hoc, quòd Bullæ poſteriorum Annorum frequentius indicant Proceſſiones, quàm priorum. Quin imò nonnunquam Reverendiſſimi Ordinarii eas decernunt, tametſi Bullæ altum ſileant. Quæ ſollicitudo ad promovendam pietatem, atque æſtimationem theſauri Eccleſiaſtici meritò eſt laudanda, attamen qui tali proceſſioni intereſt non liberatur obligatione viſitandi Eccleſiam, ſi Papa ſtatuit viſitari, nec enim Epiſcopi poſ- 123

Digitized by Google

lent jure commutandi pro toto Epiſcopatu opera diſertè præſcripta à Pontifice.

Quæſt. LIII. ***An, & quomodo oportet intereſſe ſupplicationi?***

124 RESP. I. Nemo abſolutè tenetur intereſſe Proceſſioni. Nam Bullæ ita loquuntur: ***Qui Proceſſioni interfuerint, aut Eccleſiam, &c. viſitaverint, ibique piè pro exaltatione Fidei, &c. oraverint.*** Sufficit itaque alterutrum præſtare, unde habet hic locum Reg. 70. ***In alternativis*** (id eſt ſubdiſjunctione propoſitis) ***debitoris eſt electio, & ſufficit alterum adimpleri***, atque adeò non eſt opus, ut Monialibus, ægris, &c. fiat proceſſionis in aliud commutatio, ſed vel proceſſionis, vel Eccleſiæ viſitationis.

II. Quia Bullæ præciſè dicunt: ***qui interfuerint proceſſioni***, ille autem etiam propriè intereſt, qui comitatur, etſi nil oret, ideo etiam nil orando implet conditionem.

At *quid, ſi perpetuò garriat? tractet nugas?*

RESP. Si ita modeſtè, & moderatè faciat, ut nihilominus ſecundùm ſpeciem exteriorem cenſeatur potiùs ſacram, quàm profanam ambulationem inſtituere, nil oberit garritus, aut nugarum tractatio, ut inſinuat Laymann. Theol. Moralis *Lib. 5. Tract. 7. cap. 6. num. 4.* Cæterùm qui antiquitatem, cauſáſque multiplices ſacrarum proceſſionum noſſe vult, conſulat vel Benzonium, *Lib. 3. De Iubil. cap. 15.* vel Gretſerum *Lib. 1.* de ſacris proceſſionibus.

CAPVT XX.

De Viſitatione Eccleſiarum tempore Iubilei.

SUMMARIUM.

Qui non interfuit ſupplicationi, tenetur viſitare Eccleſiam, vel Eccleſias nominatas. 125.
Aut quandoque Oratoria. 126.
Nequit Epiſcopus plures, quàm Pontifex deſignàrit, Eccleſias nominare tanquam neceſſariò viſitandas. Ibid.
At poteſt validè deſignare pauciores. Ibid.
Quomodo viſitandæ Eccleſiæ? 127.
Quid ſi viſitentur principaliter ob recreationem? 128.
Quid ſi nequeas ingredi ipſum templum, ſed cogaris ſtare foris? 129.
Quid ſi præſcribatur viſitatio aliquot altarium? 130. & 131.
Quid ſi adſint pauciora altaria, quàm præſcribantur viſitanda? 132.
An vicini Eccleſiæ lucrentur, tam multum ſuâ viſitatione, quàm remoti? Ibid.
An ſæpius viſitans Eccleſiam conſequatur ſæpius Indulgentiam? 133.
Quid ſi viſitet de die vigeſies, trigeſies? Ibid.
Quid ſi Indulgentia concedatur pro una certa die? 134.
Nomine Eccleſiæ viſitandæ an veniant etiam Oratoria approbata ab Ordinario? 135.
An atrium, & cubicula Monaſterii, cujus Eccleſiæ dantur Indulgentiæ? Ibid.
An etiam Capellæ, & Eremitoria ſuburbana? 136.

Quæſt. LIV. ***Eſtne neceſſariò pro Iubileo obtinendo viſitanda aliqua Eccleſia?*** 125

RESP. I. Qui interfuit Supplicationi, non tenetur viſitare Eccleſiam pro lucrando Jubileo extra Annum Sanctum, juxta Bullas Pauli V. pro Jubileo 1617. Urbani VIII. pro Jubileo Anni 1629. & 1636. & Innocentii *lit. k. & l.* nam illæ Bullæ utuntur diſjunctivâ particulâ. At juxta Bullam ejuſdem Pauli V. pro Jubileo Anni 16 5. & Gregorii XV. pro Jubileo Anni 1620. Clem. X. pro Anno 1670. oportet abſolutè viſitare Eccleſias, vel Eccleſiam, vel Oratorium, ut mox dicam, ſicuti pro conſequendo Jubileo Anni Sancti ſunt haud dubie viſitandæ 4. Eccleſiæ, quas Bulla exprimit, & quidem 15. diebus à Peregrinis, ſeu aliàs externis; 30. à Romanis, tam civibus, quàm incolis. Quid autem hic intelligatur nomine Peregrinorum, Civium, Incolarum, explicant Navarrus *De Iubil. Not. 32. num. 42. 43. & 44.* Benzonius *Lib. 5. cap. 15. dub. 2. & 3.* & Sanctarellus *De iubil. cap. 4. dub. 4.*

Quæſt. LV. *Quæ, & quot Eccleſiæ ſunt viſitandæ?* 126

RESP. Juxta ſex ex citatis ſeptem Bullis oportebat inviſere *Eccleſiam, vel Eccleſias* & quidem *deſignatam, vel deſignatas ab Ordinario loci*, aut curam animarum habente, alioqui non obtinebatur Indulgentia. Patet ex Bulla 3. *lit. l.* At ſecundùm citatam Bullam Pauli V. Anno 1605. ſufficiebat viſitare Capellas, vel Oratoria, vel alia quæcunque pia loca, per Confeſſarium deſignata. Verùm Communis ſtylus ſtat pro ſex prioribus Bullis, aliiſque pluribus, quarum nonnullæ, ut Innocentii *lit. l.* ſub diſjunctione loquuntur de Eccleſiâ, vel Eccleſiis, aliæ abſolutè Eccleſias in plurali nominant, quia quandoque ſunt plures viſitandæ, ut notat Diana *Reſol. 55.* obſervans ex Boſſio, etſi extra Romam ſufficiat viſitare tot Eccleſias, quot ſunt Romanis præſcriptæ, nec poſſit Ordinarius validè plures deſignare, tanquam neceſſariò viſitandas, & quando plures nominat, videatur plures nominare pro ſola commoditate; nam reverà nec Parochus, nec Epiſcopus poteſt graviores aut plures lucrandi Jubilei conditiones ſuis præſcribere, quàm Papa præſcribat Romanis; attamen ſi pauciores deſignet, quàm in Urbe ſint deſignatæ, valere ejus deſignationem, dummodo

tot

tot deſignet, quot ſunt ex præſcripto Pontificis extra Urbem viſitandæ. Porro nomine Eccleſiæ puto hic intelligi etiam profanatam, aut nondum etiam conſecratam, nam in favorabilibus ſic accipitur nomen Eccleſiæ.

127 Quæſt. LXI. *Quomodo viſitandæ ſunt Eccleſiæ?*

RESP. I. Quando præciſè in Jubileo, vel extra illum mandatur, ut aliqua Eccleſia viſitetur, requiritur viſitatio religioſa, & devota, quam Religioſam devotionem ſufficienter demonſtrat, qui in templo præſcripto exercet actum religionis, ut ſi oret illic, pectus tundat, profundam reverentiam faciat, vel ſuâ præſentiâ, inquit Laym. *c.* 6. *n.* 4. Communem aliorum devotionem approbet, cohoneſtet; vix tamen moraliter fieri poteſt, ut quis religioſè viſitet templum, & non ibi aliquantulum oret. Filliuc. *n.* 3. Et quantumvis totum iter ad Eccleſiam uſque conficiat quis cum peccato, aut ex peccato veniali, aut etiam mortali poteſt nihilominus dici, devotè viſitare Eccleſiam, ſi modeſtè illam ingrediatur, & in ea oret, inquit Peyrinis *Tom.* 1. *fol.* 156. *n.* 7. poſt Navarrum *Not.* 32. *n.* 46. nam Bullæ Jubilei non præſcribunt quidquam circa iter ad Eccleſiam, ſed circa ipſam viſitationem, unde etiam ii, qui intra Eccleſiam habitant, poſſunt illam viſitare, nil itineris faciendo, ut notat Navarrus ibidem.

128 Hinc non abſolutè admitto id, quod docet Corduba *q.* 25. *fin.* ſcilicet conditioni, quam hîc explicamus, non ſatiſfieri ab eo, qui viſitat Eccleſiam principaliter ob recreationem, nam talis poteſt nihilominus in ea Eccleſiâ devotè aliquamdiu orare. Fortè verius eſt id, quod ſubjungit idem Corduba, & Rodriq. ſcilicet illum non comparare Indulgentiam, peregrinantibus ad limina Apoſtolorum conceſſam, qui peregrinatur principaliter propter cauſam merè profanam.

129 II. Quando quis ob concurſum hominum nequit ingredi Eccleſiam viſitandam, ſatiſfacit viſitando extra portam, ibique orando. Lugo *diſp.* 27. *n.* 97. poſt Bonacinam *diſp.* 6. *q.* 2. *p.* 5. *n.* 26. & Dianam cum pluribus contra Zanardum, & Gloſſam. Unde ait Sanctarellus, ſi quis inveniat januam clauſam, ſufficere, ſi oret ante illam; & ita practicari Romæ à peregrinis. Ratio eſt, quia & hoc modo dicitur moraliter viſitare Eccleſiam, & cœmeterium adhærens Eccleſiæ in favorabilibus nomine Eccleſiæ comprehenditur; ideóque abſolutè docent Suarez *Tom.* 4. *d.* 52. *ſect.* 1. *n.* 7. & Lezan. *verb. Iubileum n.* 11. illum potiri Indulgentiâ viſitantibus Eccleſiam propoſitâ, qui viſitat cœmeterium. Sed rectè monet Laym. *c.* 3. *n.* 4. extra caſum neceſſitatis, ſemper illud faciendum, quod certius, & ſecurius eſt.

Quòd ſi aliqua Bulla præſcribat viſitationem non tantùm Eccleſiæ, ſed trium, aut quinque Altarium, ut præſcribitur in ſtatutis Congregationis Roſarii, & Annunciatæ, pro lucrandis Indulgentiis Stationum, tum non ſufficit orare ita ad foras, ſed oportet ipſum templum ingredi, aut tria, vel quinque templa de foris viſitare; nam licèt, ut dixi, illa ad portam genuflexio ſufficiat ad id, ut dicatur moraliter viſitari Eccleſia, non tamen ſufficit ad id, ut dicatur moraliter viſitari hoc, vel illud Altare. Addit Portel. *In addit. n.* 7. quando conceditur Indulgentia aſſiſtentibus divino Officio in Eccleſia, eam lucrari exiſtentes in atrio templi, ſi non poſſint intrare, nam exiſtentes in atrio habent aſſiſtentiam moralem, & ſufficientiam ad ſatiſfaciendum præcepto de Miſſa audienda, inquit Portel. 130

III. Quando pro aliqua Indulgentia conſequenda præſcribitur viſitatio trium, aut quinque altarium, non ſufficit præciſè eſſe in templo, in quo ſunt ea quinque altaria, & animo converti ad illa, ſed requiritur, ut aliquo geſtu, vel converſione capitis, aut corporis, ſignifices converſionem animi ad ſingula altaria; nam exigitur viſitatio ſenſibilis, hoc eſt, talis actio, quæ exteriùs ſignificet orationem, aut alium religioſum actum fieri, ad tale altare, ut ratiocinatur Lugo *n.* 98. loquens etiam de illo, qui eſt in medio templo. Addo cum eodem contra alios, etſi requiratur ejuſmodi converſio, & motus corporis, attamen non ſufficere, niſi ſis in eo loco, aut ſitu, ut moraliter cenſeri poſſis orare ad quodlibet ex iis altaribus, nam aliter nemo dicet viſitari à te illa altaria. 131

Quòd ſi in aliquo templo ſint pauciora altaria, quàm viſitari præſcribatur, ſatiſfacies, te verſus unum illorum inclinando toties, quoties te inclinares; ſi omnia requiſita altaria adeſſent, ſecundùm Eſcobar & Dianam *Par.* 1. *Tract.* 11 *Reſol.* 102. 132

IV. Quando in Bulla Jubilei dicitur, duas, aut tres Eccleſias eſſe *ſaltem ſemel* in die viſitandas, ſufficit ſecundùm Joannem Monachum apud Navarrum *Not.* 32. *n.* 41. hodie unam, cras alteram viſitari; non ſufficit ſecundùm eundem Navarrum, & rei veritatem; tum quia Gregorius XIII. teſte eodem Navarro dicitur ita declaraviſſe; tum quia non eſt ſine rationabili cauſa recedendum à proprio, & communi uſu verborum; recedit autem ille, qui ſequitur opinionem Joannis Monachi. Unde infero, quando Bulla mandat Eccleſiam viſitari duobus diebus, non ſatiſfacturum, qui bis quidem viſitaret, ſed uno, non autem duobus diebus.

V. Qui eſt vicinus Eccleſiæ, & etiam Sacerdotes, ac Clerici, conſequuntur tantam Indulgentiam, ſicut illi, qui venirent à mille die-

Digitized by Google

dictis, quia remiſſio non proportionatur labori, ſed meritis, quæ diſpenſantur. Ita loquitur S. Thomas *in 4. diſt. 20. q. 1. art. 3. quæſtiunc. 2. ad 4.* Nec intereſſe, ſive pedes, ſive eques viſitet quis Eccleſiam, rectè monet Benzonius.

133 Quæſt. LVII. *An, qui Eccleſiam ſæpius viſitat, conſequatur ſæpius Indulgentiam?*

RESP. Circa hanc ab omnibus antiquis, & recentioribus agitatam, & huic loco non incongruè inſertam quæſtionem tenenda ſunt ſequentia.

I. Quando viſitatio Eccleſiæ eſt tantùm una pars operum præſcriptorum, ut e. g. in Jubilæis, clarum eſt illius ſolius repetitionem non ſufficere ad ſæpius lucrandam Indulgentiam.

II. Etſi viſitatio ſit opus adæquatum pro Indulgentia conſequenda, & dicatur in formula illius Indulgentiæ: *quicunque viſitaverit hanc Eccleſiam, obtinebit talem Indulgentiam,* non lucraberis illā vigeſies intra unam horam, ſi vigeſies intra horam ingrediaris, egrediariſque templum, nam aut videris potiùs tunc nugari, quàm viſitare Eccleſiam, aut certè unam continuatam viſitationem obire.

134 III. Quando Indulgentia eſt perpetua, promittitúrque omnibus talem, aut talem Eccleſiam viſitantibus, toties illam conſequêris, quoties prædictam Eccleſiam viſitabis, humano, & non nugatorio modo. Hoc ut minimùm docet S. Thom. *Loc. Comm. q. 1. art. 3. quæſtiunc. 2. ad 4.* Ratio eſt, quia Indulgentiæ tantum valent, quantum ſonant; illa autem, de quâ hîc agimus ſonat ſine reſtrictione ad unam vicem in vitâ: ergo toties conſequêris, quoties viſitabis Eccleſiam prædicto modo; ut ſi egrediens domo, illam viſites, & rediens iterum viſites, ut loquitur Cardinalis de Lugo *diſp. 27. n. 95.* Hinc apparet, quid ſentiendum de illis Indulgentiis, in quibus dicitur: qui oraverit ter Pater, & Ave, qui recitaverit Roſarium, qui exercuerit hunc, aut illum actum, conſequetur hanc, & illam Indulgentiam; qua de re prolixiùs tractabimus *Tract. ſeq. c. 6.*

IV. Quando Indulgentia conceditur pro uno certo die, ut quando dicitur: *qui in die Circumciſionis viſitaverit tale Templum &c.* poſſe tantùm ſemel illo die acquiri eam Indulgentiam ajunt multi, negant multi, utrique veroſimiliter. Quamquam loquendo de Indulgentia conceſſa viſitantibus Templa PP. Minimorum in feſto eorum Glorioſi Patriarchæ, res eſt extra controverſiam, etenim in Gregorii XIII. Bulla, quam refert Peyrinis *Tom. 4. fol. 294.* expreſſè dicitur, illam eo die concedi *toties, quoties* quis talem Eccleſiam viſitârit, & præſcripta perfecerit; teſtatúrque Peyrin. *in Comment. n. 6.* non reperiri ſimilem Indulgentiam uſpiam conceſſam, niſi Eccleſiæ S. Laurentii Patrimonii Regis Hiſpaniarum.

V. Quando pro una Indulgentia deſignantur plures dies ob commoditatem populi, negat Card. de Lugo *loc. cit.* eam ſæpius poſſe acquiri; ſi verò id fieret ad fovendum populi concurſum, per totam Octavam v. g. & celebritatem in tali Eccleſia, tum poſſe ſingulis ſaltem diebus obtineri affirmat idem. Ego cum Reginaldo *n. 155.* poſt Navarr. generatim dico, quoties aliqua Indulgentia proponitur pro pluribus diebus, poſſe eam quovis illorum dierum obtineri à quolibet repetente præſcriptam viſitationem, niſi fiat in Bulla limitatio expreſſa, ſicuti fit e. g. pro Indulgentia tridui Bacchanalium. Ratio eſt, quia non video cauſam reſtringendi hîc verba Pontificum.

Cæterùm quia in hoc capite facta eſt toties mentio Eccleſiæ viſitandæ, refero ex noſtro P. Quintanadvennâ, quid ipſe cenſeat intelligi nomine Eccleſiæ in Bullis Pontificiis, nominatim loquentibus de Indulgentiis. Itaque in Appendice *Tract. 1. dub. 6. & 7.* ſcribit, nomine *Eccleſiæ* comprehendi præſertim in favorabilibus, Capellas, Sacella, & Oratoria ab Ordinario pro celebratione Miſſarum approbata, vel authoritate Pontificis ex privilegio à Superioribus Religioſorum erecta. Item Monaſterium ſeu Religioſam domum, *ergo Iubilea* (id eſt Indulgentiæ) *conceſſa Eccleſiæ Societatis, toti domui conceduntur, & in illa ubicunque celebretur, poterunt lucrari*, inquit cit. *dub. 6. n. 2* ſicuti & in *atrio Collegii, nam atrium eſt pars domûs, magiſque ſpecialiter ſub Eccleſiæ nomine comprehenditur, illiuſque immunitate gaudet*, inquit *n. 4.* ſubdens *n. 5.* Religioſos, *qui in Valetudinario, aut cubiculis communicant,* lucrari Indulgentias conceſſas communicantibus in eorum Eccleſia, eò quòd valetudinarium, & cubicula ſint pars Monaſterii, quod totum cadit ſub nomine Eccleſiæ *ſicut ambitus Eccleſiæ ad triginta paſſus*, ut ait *n. 6.* ſubjiciens *n. 7.* quando pro Indulgentia acquirenda fieri debet oratio in aliqua *Eccleſia*, ſufficere ſi fiat in prædictis Sacellis, & Oratoriis intra Monaſteria, & Domus exiſtentibus. Plura referam ex eodem authore infrà *cap. 16. n. 199.* 135

Idem auctor *in cit. Appendice Tr. 6. dub. 2.* differens diſtinctiùs adhuc de Indulgentiis, quas obtinent viſitantes oratoria, vel Eccleſias, exprimit, nomine *Eccleſiæ* venire tunc non modò Eccleſias Parochiales, & Regulares, ſive conſecratæ, ſive duntaxat benedictæ ſint, ſed etiam quaſcunque Capellas, Templa, Eremitoria, Hoſpitalia, Monaſteria tam virorum, quàm mulierum, ſi hæc omnia ſint ab Epiſcopo approbata in Communem uſum ad Miſſarum celebrationem, eò quòd hæc omnia in favorabilibus comprehendantur nomine 136

Eccle-

Digitized by Google

Eccleſiæ, *quod intelligendum eſt, licèt Eccleſiæ, Capellæ, Eremitoria ſita ſint in carceribus, ſuburbiis, prædiis, agris, hortis, dummodo ab Epiſcopis, ſint approbata in Communem uſum fidelium, quià hæc etiam in ordine ad immunitatem ſub nomine Eccleſiæ comprehendi docent Alexander, & Tuſchus.* Verb. *Eccleſia, concluſ.*8. *Ergo etiam in ordine ad lucrationem Indulgentiarum comprehenduntur.* Ita ille *l.c.n.*5. ſubdens *num.*2. probabile eſſe, etiam privata Oratoria, quæ in privatis domibus approbata ſunt ab Epiſcopo, pro Miſſarum celebratione, huc ſpectare, ſicut & Eccleſias authoritate Epiſcopi fundatas, licèt nec dum benedictæ ſint, nec in iis liceat officia divina celebrare, eò quòd etiam tales ſint abſolutè Eccleſiæ, gaudeántque immunitate quemadmodum & Eccleſiæ pollutæ, vel interdictæ. Denique hic Author *eod. dub.* 2. *num.* 5. ſtatuit hanc quartam concluſionem: *Non omnia loca, quæ gaudent privilegio immunitatis ſub nomine Eccleſiæ comprehenduntur in ordine ad lucrandas Indulgentias Eccleſiis, vel Altaribus conceſſas. Probatur, quia plura hujuſmodi ſunt, quæ nec ſacra loca, nec Altaria, nec Eccleſiæ pro miſſarum celebratione cenſentur, ut ſunt Palátia ab Eccleſiis 40. paſſus diſtantia: Scholæ: Principum ſtatuæ: Ambitus Eccleſiæ: Cæmeterium: Campanile: nec non domus Parochorum, Canonicorum, aliorúmque Eccleſiaſticorum. Sic docent plures Doctores, licèt nonnulla non ſint in uſu.* Sic ille: ſed non video ego, quomodo hæc omnia concordent cum quibuſdam, quæ ſuperiùs ex hoc ipſo deſcripſi fideliter? Judicet Lector de horum veritate, ago ſolùm partes Referendarii.

CAPUT XXI.

De Oratione pro Iubileo.

SUMMARIUM.

An oratio præſcripta pro Iubileo debeat eſſe Vocalis? 137.

Quid ſi præcipiatur dici quinquies Pater, & Ave? 139.

Quando præſcribitur oratio indeterminatè; ſufficit breviſſima. 140.

Quid ſi Papa jubeat orari per aliquod temporis ſpatium? Ibid.

Olim ſufficiebat recitare unum Pater, & Ave pro obtinenda pleniſſima Indulgentia in feſto Circumciſionis. Ibid.

At Gregorius XIII. juſſit dici quinquies. Ibid.

Illa oratio facienda eſt ad intentionem Summi Pontificis. 141.

Nec prodeſt, ſi fiat cum voluntariis diſtractionibus. 142.

Niſi Bulla præciſè dicat: Qui hoc, aut illud oraverit. 143.

Ubi facienda ſit oratio? 144.

Quæſt. LVIII. *Quando in Iubileis, aut aliàs Oratio præſcribitur, quas conditiones ea debet habere?* 137

RESP. I. Abſolutè debere eſſe vocalem docet Rodriq. apud Dianam *Reſol.*44. & in dubio ita eſſe cenſendum ait Lezana *n.* 13. teſtante Lugone *n.* 11. communiter præſcribi vocalem; ideo fortè, quòd communiter dicatur; *preces eſſe fundendas*; addit tamen, quando Bulla præciſè dicit *eſſe orandum devotè*, ſicut dicit Bulla 3. Innocentii *lit. e.* tum non eſſe improbabile, quòd ſufficiat mentalis Oratio, quamvis etiam tunc ſit tutius aliquid miſcere de Oratione vocali, videlicet Litanias, Roſarium, aut aliquid ſimile. Ego non dubito, quin hoc ſit tutius, ajo tamen cum Navarro *De Iubil. Not.*32.*n.*48. in rigore nil referre, utrùm tunc ſit mentalis, an vocalis; tum quia Oratio mentalis eſt propriiſſimè Oratio, & fuſio precum; tum quia conſtat ex praxi, non rarò ab Eccleſiâ dari Indulgentiam pro actu merè interno.

Unde à fortiori dicendum eſt, ſufficere il- 138
lam Orationem vocalem, quæ ita ſubmiſſè profertur, ut ne quidèm ab ipſo orante audiri queat, ſicuti in materia de Horis Canonicis fert probabilior opinio Doctorum, quòd Clericus ſatiſfaciat ſuæ obligationi, etſi ita ſubmiſſè verba dearticulet, ut ſeipſum audire nequeat, qua de re plura Tom. priore *Tract.*5. *n.* 690.

Attamen quando Indulgentia proponitur 139
dicentibus *quinquies Pater, & Ave*; recitantibus *Roſarium &c.* cenſeo non obtineri ab iis; qui ſolâ mente volvunt verba contenta in oratione Dominica, & ſalutatione Angelicâ; nam verba ſunt intelligenda ſecundùm Communem loquendi modum L. *Labeo.* ff. De ſuppellect. legat. ubi dicitur: *non ex opinionibus ſingulorum, ſed ex Communi uſu nomina exaudiri debere ait Tubero*; Communis autem uſus ipſius Eccleſiæ habet, ut quando jubetur quis dicere, ſeu recitare Orationem Dominicam, utatur voce ſicuti patet vel ex præcepto de Horis Canonicis.

II. Per ſe loquendo nil ad acquiſitionem 140
Indulgentiæ Jubileo intereſt, ſive illa Oratio ſit longa, ſive brevis, ſive hac, ſive illa lingua, ſive alternatim cum ſocio, ſive ſolitariè, ſive ſtando, ſive ſedendo fiat; quamvis utique omnibus ſuadendum eſt, ut longas, & cum modeſto corporis ſitu, Orationes fundant. Ita pronunciat Diana *P.*5. *Tr.*12. *Reſol.* 33. cum Boſſio, & Leone. Et quia Suár. *Tom.*4. *diſp.*52. *ſect.*8.*n.*5. rectè univerſim tradit, quando præſcribitur oratio indeterminatè, ſufficere minimam, idcirco ſine fundamento putant nonnulli eſſe tunc minimum quinquies *Pater, & Ave* recitandum.

Quid ſi autem Bulla ita ſonet: *Ibique per*

aliquod temporis ſpatium devotè oraverint? ſuffi-ciétne quina devota repetitio Orationis Dominicæ, & ſalutationis Angelicæ?

RESP. Suffecturum, quidquid nonnulli alii judicent; nam & phyſicè & moraliter dicitur quis per aliquod temporis ſpatium oráſſe, garriviſſe, luſiſſe, foviſſe bonas, maláſve cogitationes (ut nihil dicam de cædentibus ſe flagello, tolerantibus gravia tormenta, pœnáſve Purgatorii) qui has actiones exercuit tanto tempore, quanto ſolent à fidelibus devotè quinquies recitari illæ duæ precationes. Porrò illa phraſi fuit uſus Alexander VII. in Bullis An. 1661. 1663. 1664. At Urbanus VIII. communiter hac ſola clauſula: *Ibique devotè Deum oraverint*: Conſentit à fortiori Quintanadvennas, poſthæc ſcripta lectus à me, in Append. *Tr. 2. dub. 2. n. 7.* ubi loquens de clauſula: *per aliquod temporis ſpatium preces fundat*: ſcribit, ſufficere ſi quis oret, prout unicuique ſuggerit devotio; imò ſe refert ad doctrinam à ſe traditam *Tract.* 1. *dub.* 14. (imprimendum erat *dub.* 13.) de numero, ſeu quantitate Orationis præſcriptæ in Jubileis, refértque ex Emanuele Rodriq. generatim, unam Orationem Dominicam eſſe modicam, ſufficentem verò eſſe trium Orationum Dominicarum, vel Salutationum Angelicarum recitationem: item Pſalmum quemque ex Pſalterio, excepto minimo: *Laudate Dominum omnes gentes.* Ipſe autem P. Quintanadvennas exiſtimat, illum qui hunc ipſum Pſalmum, aut unicam Orationem Dominicam, unicámve Salutationem Angelicam oraret, ſatisfacturum, idque probat inde, quòd Paulus III. conceſſerit Plenariam Indulgentiam omnibus ſemel in Anno viſitantibus die deſignato à noſtro Præpoſito Generali Eccleſiam Societatis, ibíque Orationem Dominicam, & Salutationem Angelicam oraverint, ut videre eſt in Bulla ejuſdem Pontificis incipiente: *Licèt debitum.* Verùm obſervandum eſt, Gregorium XIII. poſteà expreſſiſſe, illam Orationem, & Salutationem eſſe quinquies recitandam, ut liquet ex Bulla ejuſdem cujus initium: *Quanta in vinea Domini.* Cur verò Paulus III. fuerit contentus tam brevi precatiuncula pulchram cauſam adfert Hautinus noſter in Patrocinio defunctor. *Lib. 3. n.* 981.

141 III. Illa Oratio debet fieri ad intentionem Summi Pontificis, ut ſigillatim monent Diana *Reſol.* 33. Lezana, & Lugo *ll. cc.* & patet ex Bulla 3. Innocentii *lit. c. & e.* quæ intentio ibidem exprimitur quadruplex, & non ſufficere, ſi quis ignarus illius quadruplicis intentionis in genere dicat: *volo orare ad mentem Summi Pontificis præſcriptam in Bulla*, jam monui, cùm de intentione egi ſuprà *Cap.* 12.

142 IV. Etſi longè probabilior opinio Cardinalis de Lugo *Tom.* 3. *diſp.* 22. De Sacramentis *ſect.* 2. probata nobis Tom. priore *Tr.* 5. *n.* 821. contra Suarez & alios negat, attentionem interiorem intellectûs eſſe de eſſentia orationis vocalis, cenſeo tamen pro lucrando Jubileo non ſufficere Orationem perpetuis voluntariis diſtractionibus implicatam; eò quòd in Bullis Jubilei, ut videre eſt in Bulla 1. *lit. b.* & in 3. *lit. e.* ſoleat præſcribi, *ut devotè oretur, piæ ad Deum preces fundantur* pro Exaltatione S. Matris Eccleſiæ, extirpatione hæreſum, & Principum Chriſtianorum concordiâ impetrandâ; pro impetranda Summo Pontifici gratia ad Eccleſiam rectè regendam &c. atqui nec illæ preces ſunt piæ, quæ fiunt cum prædictis diſtractionibus, nec etiam valent ad impetrandum id, quod intendit Pontifex, nam *Deus illam Orationem non audit, cui, qui orat, non intendit*, ut loquitur S. Gregorius apud S. Thom. 2. 2. *q.* 83. *a.* 13.

V. At verò quando præciſè in formulâ Indulgentiæ alicujus alterius dicitur: *qui hoc, aut iſtud oraverit &c.* probabile eſt, per Orationem etiam voluntariis diſtractionibus inquinatam poſſe, ſi non totam Indulgentiam, ſaltem partem acquiri, quandoquidem Clerici ſatiſfaciunt præcepto de recitando Breviario, etiamſi voluntarias diſtractiones admittant, ut ſuppono ex opinione probabiliore Cardin. de Lugo, & plerorumque antiquorum, nec paucorum modernorum, probavique in Triga horaria *Diſputat.* 3.

Quæſt. LIX. *Ubi facienda eſt Oratio pro Iubileo?*

RESP. Orationem pro Jubileo extra An- 144
num Sanctum eſſe abſolutè faciendam in Eccleſia, vel Eccleſiis deſignatis, ut docet Cardin. de Lugo *n.* 99. Ego autem de hac re idcirco dubito, quòd Bullæ, quas legi, cum 3. ex deſcriptis *lit. k. & l.* ita loquantur: *Qui proceſſioni interfuerint, vel Eccleſiam, aut Eccleſias deſignatas viſitaverint, ibique orárint &c.* Ubi imprimis apparet non abſolutè præſcribi viſitationem Eccleſiæ, aut Eccleſiarum, ſed tantùm ex hypotheſi, quòd quis non interfuerit Supplicationi, etſi ibidem idem Doctor inter opera abſolutè in Jubileis præſcribi ſolita, videatur numerare viſitationem Eccleſiæ, vel Eccleſiarum. Deinde apparet *τὸ ibique oraverint* poſſe ita accipi, ut unà cum viſitatione Eccleſiæ, vel Eccleſiarum, conſtituat adæquatum membrum allatæ disjunctionis, ita ut viſitare Eccleſias, & in iis orare, ſit neceſſe tantùm ex hypotheſi, quòd quis non interfuerit Proceſſioni, & in eâ non oraverit.

Et certè, ſi quis ultima die Jubilei confi- 145
teretur, dicerétque ſe interfuiſſe quidem Proceſſioni, & in ea piè oráſſe ad præſcriptas intentiones, non tamen viſitâſſe Eccleſiam præſcriptam, aut viſitâſſe quidem, in ea tamen nil oráſſe, aut oráſſe quidem, non tamen oráſſe ad intentiones præſcriptas, ego probabi-

liter

liter cenſerem non eſſe adigendum ad viſitationem Eccleſiæ, nec ad preces illic pro conſuetis intentionibus faciendas. Malo tamen aliorum ſuper hoc judicium intelligere, quàm quidquam definitivè pronunciare. Quòd ſi ederetur Bulla ſimilis Bullæ Gregorii XV. in qua proinde viſitatio Eccleſiarum præſcriberetur ſine particula disjunctiva *vel*, non haberet locum dubitatio ulla; & verò tales Bullæ ſunt ſæpe ante, & poſt illam editæ.

CAPUT XXII.

De Oratione 40. horarum Continuarum.

SUMMARIUM.

Quomodo debeat intelligi continuatio orationis quadraginta horarum continuarum? 146.

Bullæ loquuntur diverſimodè de hac continuatione. Ibid.

Diſcrimen inter orationem continuatam per 40. horas, & orationem 40. horarum continuarum. 147.

Practice recidunt in idem illæ duæ locutiones. 148.

Sufficit ad requiſitam continuationem orationis, ſi quandoque contingat, ut ſolùm unus ſit in templo orans. Ibid.

Aut ſi omnes, qui adſunt, orent cum perpetuis diſtractionibus. 149.

Quis modus, & ritus celebrandi orationem 40. horarum. Ibid.

An ſi oratio publica continuetur horis quinquaginta, cùm tamen Pontifex promiſerit Indulgentiam frequentantibus orationem 40. horarum, poſſit hanc conſequi orans poſt horam quadrageſimam cœptæ publicæ comprecationis. 150.

Debètne omnino ſemper eſſe ſaltem unus, aut alter in Eccleſia, quando inſtituitur oratio 40. horarum? 149. *&* 151.

Alexand. VII. mitigavit rigorem Innocentii. 151.

Refertur, & refellitur diſcurſus P. Quintanaduennas? Ibid.

146 Quæſt. LX. *Dant quandoque Pontifices Indulgentiam Plenariam pro oratione 40. horarum continuarum; quomodo debet intelligi illa continuitas?*

FAteor equidem hanc quæſtionem ſpectare potiùs ad ſequentem Tractatum, cujus proprium argumentum eſt exhibitio, explicatióque tum Indulgentiarum in genere; tum multarum in particulari, quia tamen; quando præſentem Tractatum parabam primò prælo, ignorabam, eſſètne lucem viſurus ille meus Theſaurus Indulgentiarum, & tamen ratio quædam ſuadebat, ut propter tunc recentiſſimam, & novi juris inductivam Bullam Innoc. X. diſſertationem de quadraginta non interpolatis horis inſtituerem, idcirco hunc locum elegi tunc, nec muto nunc, hæc quippe una mutatio cauſaret multas alias; nihilominus tamen ita nunc diſſeram de hoc objecto, ut ſim relicturus materiam ſuffecturam capiti undecimo partis ſecundæ Tractatûs ſequentis, ubi ex profeſſo nobis erit mentio de hac ipſa Indulgentia. Nunc ad propoſitam quæſtionem.

Reſpondeo, continuitas Orationis imperata debet intelligi ex collatione diverſarum Bullarum, quarum quidem tres refero. Prima eſt Pii IV. quâ Anno 1560. confirmans confraternitatem de Oratione & Morte, omnibus illius confratribus qui Confeſſi &c. interfuerint Orationi 40. horarum *Continuarum*, ab ipſis quot menſibus ſemel inſtituendæ, impertiit Indulgentiam Plenariam. Altera eſt Clementis VIII. quâ Anno 1592. pro Regno Galliæ Orationem 40. horarum *ſine intermiſſione die noctùque* in diverſis Romanæ Urbis templis à prima Dominica Adventûs ad Anni uſquè finem indixit, *ut ſalutaris conſuetudo ſine intermiſſione devotè orandi induceretur*, & omnibus qui Confeſſi &c. in templo, in quo *ejuſmodi* Oratio haberetur, orarent per unam horam, largitus eſt Indulgentiam Plenariam. Tertia eſt Innocentii X. qui Indulgentiam etiam Plenariam concedit omnibus, qui pœnitentes Confeſſi, & Sacra Communione refecti, & Deum pro Chriſtianorum Principum concordia, extirpatione hæreſum & S. Matris Eccleſiæ exaltatione precati interſunt orationi 40. horarum *continuatarum, non autem interpolatarum*, in templis Societatis JESU Dominica Quinquageſimæ, & duabus feriis inſequentibus inſtitutæ.

Eſt igitur quæſtio, utrùm in iſtis Bullis exigatur Oratio continuata per 40. horas, an ſolùm Oratio 40. horarum continuarum? Videtur quidem prima facie ſecundum membrum hujus quæſtionis coincidere cum primo, ſed revera non coincidit in rigore Grammatico loquendo; ſi enim Oratio ipſa debet eſſe continua per 40. horas, tum debet ipſa non interpolari, ſed ita inſtitui, ut ſine intermiſſione (morali) oretur; at verò ſi ipſæ ſolæ horæ, quibus orandum eſt, debent eſſe continuatæ, tum ſufficit, modò ſingulis horis oretur per octavam, aut duodecimam horæ partem, quia nihilominus verè, & propriè dici poteſt fuiſſe oratum 40. horis continuis. 147

I. Dicendum eſt, quamvis prima, & tertia Bulla exprimat Orationem 40. *horarum continuarum, & continuatarum*, non autem *continuatam* per 40. horas: quamvis præterea, ſi ſecundùm apices Grammaticales res expendatur, faciendum ſit inter duas haſce locutiones diſcrimen; attamen Theologicè, & Canonicè loquendo, ſecundam locutionem tantundem valere, quantum valet prima. Probo primò ex abſurdo, quod inſinuavi, quia ſcilicet, 148

Digitized by Google

cet, ſi Bullæ ſunt intelligendæ de ſola continuatione inter horas ipſas, ſequitur, ſi ſingulis 40. horarum unicus homo ſit, precetúrque in templo tantùm per vigeſimam partem unius horæ, jam dicendum eſſe, quòd ſit 40. horarum Oratio peracta ſecundùm præſcriptum Pontificum. Probo ſecundò ex praxi, quæ eſt optima legum interpres Cap. *Cùm dilectus. De Conſuet.* praxis autem Societatis JESU Superiorum (idem haud dubiè factitant Superiores Archiconfraternitatis Orationis & Mortis) habet, ut non obſtantibus magnis difficultatibus, quæ aliquando, præſertim in parvis Collegiis interveniunt, curent, ne unquam templum ſit vacuum hominibus, quando inſtituitur oratio, de qua paulò antè ſum locutus. Probo tertiò, quia *locutiones dubiæ ſunt per claras interpretandæ.* L. 1. ff. *De rebus dub.* & L. *Hæredes palam.* §. *Si quid.* ff. *De teſtibus*, conſentiente S. Auguſtino, qui *Lib. 3. De doctrina Chriſtianâ cap. 26.* ſic pronunciat: *Cùm verba ſcripturæ apertiùs in uno loco ponuntur, ibi diſcendum eſt, quomodo in locis intelligatur obſcuris.* Atqui clariſſima, apertiſſimáque eſt locutio Clementis VIII. qua indicit Orationem 40. horarum *ſine intermiſſione, diu noctúque faciendam*, nec minùs clara cenſeri debet Bulla Innocentii, qui non contentus exigere 40. horas *continuatas*, addidit: *non autem interpolatas.* Et fortè hanc conditionem ita expreſſit, ob eam cauſam (partialem, & inadæquatam) ob quam ejus deceſſor Clemens, ut ſcilicet ſalutaris conſuetudo ſine intermiſſione orandi inducatur. Denique S. Carolus Borromæus in Concilio Provinciali Mediolan. IV. *fol.* 136. *Tit. De iis, quæ ad Euchar. Sacram. pertinent*, de Orat. 40. horarum, cui etiam Indulgentiam conceſſam fuiſſe patet ex Concilio Provinciali VI. *fol.* 301. *Tit. De Indulgentiis Orationis cauſâ conceſſis*, ita ſtatuit: *Orationis hujus Curatores videant, ut per 40. ipſas horas continenter fiat, ac ne ad momentum quidem temporis, nec diu, nec noctu intermittatur.*

149 II. Fateor tamen in primis ſufficere, ſi vel unicus homo ſit, & oret in templo, nam Bulla plus non exigit. Fateor deinde, etſi contingat in templo per breviuſculum tempus neminem eſſe, aut omnes, qui illic, præſertim de nocte ſunt, itidem per breviuſculum tempus dormire, non tamen cenſendum moraliter interruptam Orationem 40. horarum, nam nec moraliter dicitur interrupta comeſſio carnium, quando iis in principio, & fine prandii veſceris; licet in medio edas piſces; & idcirco ſi die Veneris ita comedas carnes, ſufficit confiteri, te ſemel, ſeu in uno prandio ediſſe carnes. Huc faciunt alia exempla, quæ de Continuatione morali in Confeſſionibus audiendis, & Communione præbita pluribus, cum fructu leges apud Lugon. *De Pœnit. diſp.* 16. *ſect.* 14. §. 2. Vide omnino quæ Tract. ſeq. *c.* 26. *n.* 520. dicam de vocula *continuò*; *ſine intermiſſione.* & retuli Tomo priore *Tr. 6. n. 403. & ſeqq.*

III. Addo, nec Phyſicè quidem interruptam videri eam 40. horarum orationem, etſi omnes, qui pro implenda hac, aut illa orationis hora ſunt conſtituti, Roſarium v. g. recitent cum perpetuis animi, voluntariiſque diſtractionibus, aut fortè licèt etiam penitus nil orent, modò flectant genua modeſtè; nam verba ſunt intelligenda ſecundùm uſum Communem, ut docet utrumque Jus jam toties citatum, uſus autem, penes quem eſt jus, & norma loquendi, habet, ut dicatur durare oratio 40. horarum, quamdiu aliquis eſt in templo per modum ſupplicis, & Religioſum cultum, (qualis utiq; eſt genuflexio,) exhibentis Deo.

IV. Porrò, qui modum, & ritus habendi Orationem 40. horarum noſſe vult, legat acta Eccleſ. Mediol. cit. Concil. IV. ubi etiam cavetur, ne de nocte reliquantur portæ apertæ, ſed ſingulis ingredi volentibus aperiantur. Epitomen horum ſuppeditat Gavantus in Manual. Epiſc. V. *Oratio publica*; ſed puriùs ex ipſo fonte bibimtur aquæ. Cæterùm, quia attigi illud punctum de Oratione 40. horarum in triduo Bacchanalium, ſubjungo reſolutionem ſequentis quæſtionis.

Quæſt. LXI. *Cùm Innocentius præſcripſerit Orationem 40. horarum, & præſcripſerit, ut lucraturus Indulgentiam, Deum precetur durante 40. horarum Oratione, an ſi continuetur Oratio ad horas 60. ſicut continuare conſuevimus, fiat compos Indulgentiæ is, qui in templo Societatis IESV orat, primùm poſt 40. primas horas tranſactas in comprecatione?* 150

Ratio dubitandi eſt, quia Innocentius vult orari durante Oratione 40. horarum, qui autem primùm orat, poſtquam 40. primæ horæ præterierunt, is non poteſt dici orare durante precatione 40. horarum.

RESP. Etſi hæc ratio nonnullis ſcrupulum moveat, revera tamen curanda non eſt, nam qui orat durante precatione 60. horarum, orat propriiſſimè durante precatione 40. horarum, quia *plus ſemper in ſe continet, quod eſt minus*, Reg. *Plus ſemper* de Reg. juris *in* 6. Et manifeſtum eſt, 40. horas in 60. contineri. Et cùm in omnibus diſpoſitionibus maximè ſpectanda ſit intentio diſponentis, Reg. fin. de Reg. juris in 6. & L. *Non dubium ff. De Legib.* nam *non ſermoni res, ſed rei eſt ſermo ſubjectus.* Cap. *In his. De verb. ſignif.* intentio autem Innocentii non fuerit prohibere, ne illo triduo oratio ultra 40. horas prorogaretur, ſed potiùs tacitè optârit prorogari ad 60. & ultra; adeóque 40. horas nominârit non ad reſtringendam, ſed ad ampliandâ ſuam gratiam, nullo modo dubitandum eſt, quin menti, & voto ſumi Pontificis, adeóque Bullæ ab ipſo editæ conformiſſimè

agant,

Digitized by Google

agant, qui ultra 50. horas (ut Romæ, & in hac noſtra Provincia factitatur) continuant precationem, & proinde certiſſimum eſt, perinde eſſe, ſeu ſub initium, ſeu ſub medium, ſeu ſub finem (non autem finitâ jam Proceſſione) illius 50. aut 60. horarum Orationis viſitet quis Eccleſiam, & oret ad intentionem ſuprà relatam. Atque in hunc ſenſum reſpondi, meam iſta de re ſententiam rogatus.

Appendix.

151 Ita ego de oratione illa 40. horarum ſcripſeram, & quidem ſine authoritate, quia nullum reperiebam tractantem hoc argumentum, aut ſimile, ſcripſeram, inquam, tunc, cùm ex mandato Innocent. X. annectebatur illi orationi conditio prætermiſſa ab ejus anteceſſoribus, videlicet continuatio; quam tamen conditionem, quia Alexander VII. gravibus de cauſis non requiſivit, ſicuti neque Clementes IX. aut X. utpote, qui ne quidem exegerunt publicam comprecationem, idcirco videri poſſit noſtra hæc diſſertatio eſſe planè inutilis, & obliteranda. Verùm quia, ut retuli ſuprà, fuit etiam aliàs impertita Indulgentia pro Oratione continuatâ 40. horas, & P. Quintanadvennas in Append. *Tract.* 2. *dub.* 2. deſcribit Breve ab Urbano VIII. datum Anno 1671. *Domui Profeſſæ Societat. IESV ad Septennium*, in quo etiam extat illa clauſula: *qui Orationi quadraginta horarum continuatarum non autem interpolatarum &c.* quia deniq; fortè eſt in cõpluribus locis uſus conſimilis indulti, eam ob rem non ſolùm non oblitero, quæ publicâram, nondum viſo illo authore, ſed eadem confirmo contra eundem, quatenus ſcribit cit. *dub.* 2. *num.* 4. dubitâſſe quidem nonnullos, ſitne neceſſe Orationem cum clauſula: *continuatam*, eſſe ita continuam per 40. horas, ut in Eccleſia, in qua obtinetur Indulgentia, ſemper aliqui, vel ſaltem aliquis orationi inſiſtat; at verò manifeſtum eſſe, id non requiri, tum quòd Pontifex dicat; *qui Orationi* 40. *horarum inſtituendæ interfuerit*, inſtituere autem ibi non ſignificet continuare, ſed incipere: tum quia alioqui nec eſſet in poteſtate orantis, exequi conditiones præſcriptas, nec alius ſciret, impletam eſſe illam conditionem de requiſita continuatione.

Verùm hæ rationes me non dimovent à reſponſo dato ſuprà *num.* 148. Ad primam enim reſpondeo, quandoquidem verbum *Inſtituo* eſt apud Grammaticos ſimul & Jureconſultos admodum æquivocum, ut videre eſt apud Lexicographos Kahl, Schardium, & alios, determinandum eſt non per nimiam ſubtilitatem, vetante id Juſtiniano *L. unica C. Vt actiones*, quia veritatem lædit. Decianus *Conſil.* 666. ſed maximè in ordine ad ſubjectam materiam juxta vulgata Jura & DD. communémque conceptum *L. Librorum ff. D. Leg.* 3. vulgaris enim appellatio pro Lege habetur. Gonzalez. in *Reg. Cancellariæ Gloſſ.* 11. *num.* 69. Atqui quando audimus, eſſe ab aliqua communitate, communitatiſve capite inſtitutam vel Orationem 10. 12. 40. horarum, vel ſolemnem Proceſſionem duplicem, vel jejunium novendiale, vel ludos Olympios, non intelligimus communiter, & vulgariter, iſta fuiſſe inchoata, ſed deſtinata, conſtituta, decreta.

Deinde eſto clauſula *Oratio inſtituta* idem ſit, quod *inchoata*, & quòd locutio: *Qui interfuerit inſtitutæ*, idem ſit, quod *jam inchoatæ* Orationi 40. horarum continuatarum, non autem interpolatarum, non tamen hinc ſequitur, obtineri Indulgentiam eo etiam caſu, quo poſt illud initium non oretur continuò, vel ſi id ſequitur, tunc certè etiam infertur, non acquiri, etſi oretur ſolis primis, ſex, decem, viginti horis. Utrùm verò reipſa nanciſcatur illam, qui interfuit inchoatæ orationi quadraginta horarum, alterutro ex his duobus modis, licèt deinde non ſequatur illa continuatio, quam conformiter menti Pontificis decreverant, inceperántque impetratores reſcripti Pontificii, non diſputo, non una ratione contra negativam, & affirmativam reſponſionem occurrente.

Reſpondeo autem ad alterum argumentum P. Quintanadvennæ objicientis, ſi continuatio Orationis intelligatur eo ſenſu morali, quem indicavimus ſuperiùs, futurum, ut neque ſit in poteſtate orantium exequi omnes conditiones neceſſarias, neque quiſquam poſſit eſſe certus ſe obtinuiſſe Indulgentiam. Reſpondeo enim ad primam partem objectionis; hoc ipſum argumentum ſolvendum eſſe à P. Quintanadvennas, nec enim poſſunt ſinguli è volentibus lucrari illam Indulgentiam efficere, ut vel reipſa abſolutè inchoetur Oratio 40. horarum, vel inchoetur cum ſeria intentione efficiendi, ut Oratio continuetur 40. horas, quâ intentione deficiente deficit utique gratia Pontificia. Et verò videtur ex ſententia hujus Authoris conſequi obtentum iri à me illam, de qua loquimur, Indulgentiam, ſi ego ſecundo die inchoatæ Orationis illius precer in deſignata Eccleſia ter Pater, & Ave, eſto nullus alius illo, aut ſequenti die ingrediatur orationis cauſa illam Eccleſiam, hoc autem non videtur dicendum.

Ad alteram partem objectionis reſpondetur, non eſſe neceſſariò à Pontifice ſtatuendas tales conditiones pro acquiſitione actuali Indulgentiarum, ut ſinguli ſcire poſſint, ſe revera eſſe compotes factos Indulgentiæ, cùm actualis acquiſitio Indulgentiæ cujuſlibet pendeat à ſtatu gratiæ Sanctificantis, & tamen nemo ſciat, *utrùm odio an amore dignus ſit*; multæ etiam particulares Indulgentiæ ſint alliga-

tæ tot conditionibus, ut, licèt poſſimus ſcire, eas eſſe à nobis impletas materialiter, & phyſicè, ignoremus tamen, utrùm formaliter, moraliter, cúmque illa honeſtate, quam Deus ipſe, & ejus Vicarius requirit. Addo, quandoquidem Pontifices tam diſertè exprimunt in indicatis Brevibus clauſulam de continuatis, & non interpolatis horis comprecationis, non eſſe dubitandum, quin ſuam gratiam largiantur cum ea ſpe, futurum, ut illæ horæ non interpolentur & gravi onere impoſito procuratoribus illius gratiæ, ut dent ſedulam operam, ne fiat interpolatio: quanquam, ut monui ſuprà, debet continuatio intelligi moraliter non mathematicè.

Appendix Hiſtorica.

a Memini non neminem, abhinc Annos circiter quadraginta mihi in os dixiſſe, Jeſuitas excogitâſſe rem planè ſtultam, dum excogitârunt, induxerúntque morem inſtituendi per triduum Bacchanalium comprecationes horarum quadraginta, & inſuper conciones, invitationéſque ad Confeſſionem, & Indulgentiarum adeptionem. Reſpondi quidem ipſi, hac tam gravi cenſurâ perſtringi non minùs Summos Pontifices, qui probaverunt, at nihil de origine, vetuſtate, varietatéque (nec enim aut id neceſſe erat, aut cognita habebam ea omnia, quæ nunc) hujus conceſſionis, & gratiæ Apoſtolicæ tunc dixi. Jam autem partim ad oppeſſulanda ora obtrectatorum, ſi qui fortè adhuc agitentur illo Spiritu, quo is, de quo nunc memini, partim ob aliquorum ſeu inſtructionem, ſeu aliquam oblectationem (ſolet enim laudabiliter geſtorum ordinata narratio, animi ciere voluptatem) repræſentabo breviter ortum, progreſſum, varietatem modorum ſucceſſu temporis præſcriptorum ad comparationem Indulgentiæ illius, cujus titulum præfert hoc vigeſimum ſecundũ Caput.

b Sciendum igitur eſt, noſtrum laudatiſſimæ memoriæ quintum Præpoſitum Generalem P. Claudium Aquavivam ſtudio coërcendi quoad poſſet effrenem libidinem, divinam Majeſtatem offendendi ſingulariter diebus feriam quartam Cinerum proximè antecedentibus impulſum, ſuſcepiſſe conſilium de inſtituenda comprecatione peragendâ Dominicâ quinquageſimæ, & duobus ſequentibus diebus, atque ad eam alliciendi Chriſtianos ſpe Indulgentiæ Plenariæ. Quare Anno hujus ſæculi 1602. ſupplicavit Summo Pontifici Paulo V. ut particulam theſauri Eccleſiæ partiretur in eos, qui illi comprecationi inſtituendæ in aliqua noſtrarum Eccleſiarum intereſſent, atque confeſſione, ſacráque Communione animos expiarent. Annuit Pontifex tertio Januarii Anno 1603. *Pio*, ut vocat, *inſtituto*, atque conceſſit omnibus Chriſti fidelibus verè pœnitentibus, & confeſſis, ac Sacra Communione refectis, qui in dicta Dominica duntaxat orationi quadraginta horarum hujuſmodi devotè interfuiſſent, & ibi pro Chriſtianorum Principum concordia &c. pias ad Deum preces per *unius horæ* ſpatium effudiſſent, Plenariam omnium peccatorum Indulgentiam.

Ex quibus verbis apparet, illam Indulgen- c
tiam non potuiſſe obtineri niſi ab iis, qui & illâ die Dominicâ interfuiſſent Orationi, & per unius horæ ſpatium ad dictas intentiones oráſſent. Verùm die 2. Febr. Anno 1607. & Anno 1611. ampliavit idem Pontifex ſuam gratiam his verbis.

Cùm autem ejuſdem Claudii Præpoſiti nomine, d
Nobis, inquit idẽ Pontifex, *expoſitum nuper fuerit, quòd majori cum fructu animarum dicta Oratio ageretur, ſi prædicta Indulgentia ad duos ſequentes dies, dum, ſeu ad tempus illud totum, quo dicta Oratio durat, extenderetur, ac aliàs, ut infrà, in quibuſdam locis concederetur. Nos ad augendum in dies magis, quantùm cum Domino poſſumus, eorundem fidelium religionem, & animarum ſalutem cæleſtibus Eccleſiæ theſauris intenti, ut inſtitutum prædictum amplioribus favoribus proſequamur, ejuſdem Præpoſiti Generalis precibus annuentes omnibus Chriſti fidelibus utriuſque ſexûs, qui verè pœnitentes, & confeſſi, ac Sacra Communione refecti orationi quadraginta horarum in Eccleſiis prædictorum Religioſorum, ubicunque exiſtentibus (non tamen in locis Eccleſiaſtico ſuppoſitis Interdicto) Dominica Quinquageſimæ, aut altera ex duabus immediatè ſequentibus Feriis eâdem oratione durante per aliquod temporis ſpatium devotè interfuerint, & ibi, ut ſuprà, aut alias, prout ſua cuique ſuggeret devotio, pias ad Deum preces effuderint, plenariam omnium peccatorum ſuorum: iis verò, qui Sacra Communione refecti non fuerint, ſi verè pœnitentes fuerint, & firmum confitendi propoſitum habuerint, decem Annorum Indulgentiam miſericorditer in Domino concedimus. In civitate verò Mediolani, hujuſmodi Orationem quadraginta horarum infra quindecim eos dies, qui Dominicam primam Quadrageſimæ immediatè præcedunt, tribus diebus, arbitrio ejuſdem Præpoſiti Generalis eligendis, haberi poſſe concedimus, & iis, qui prædictæ orationi his diebus, quibus agetur, ut ſuprà interfuerint, Indulgentiam eandem modo præſcripto concedimus. Volumus autem, ut toto dicto triduo durante ſemel tantùm ubique locorum quiſque Chriſti fidelis Indulgentiam prædictam conſequatur. Præſentibus ad ſeptennium duntaxat à die publicationis præſentium incohandum valituris. Ut autem præſentes ad ſingula quæque loca opportuna faciliùs deferri poſſint, volumus, ut earum tranſumptis, etiam impreſſis, manu alicujus Notarii Publici, ſeu dictæ Societatis Secretarii ſubſcriptis, & Sigillo Præpoſiti Generalis ejuſdem Societatis munitis eadem prorſus fides ubique adhi-*

adhibeatur, quæ ipſis præſentibus adhiberetur, ſi forent exhibitæ, vel oſtenſæ. Dat. Romæ ad Sanctum Petrum, ſub Annulo Piſcatoris, die 3. Decembris M.DC.XI. Pontificatûs noſtri Anno ſeptimo.

e Hactenus Pontifex gratiam ſuam extendens ad alios duos (disjunctivè) dies, minuens prolixitatem precationis, non communicantibus impertiens minorem Indulgentiam, & denique faciens reſpectu Mediolanenſium mutationem aliquam dierum, tantùm idcirco, quòd Mediolanenſes Quadrageſimam ordiantur quatriduo ſeriùs, quàm cæteri Chriſtiani auſpicentur.

f Idem Pontifex quarto Julii An. M.DC.XVIII. rurſum aliquam mutationem induxit; omiſſa enim mentione Indulgentiæ pro non communicantibus, reliqua repetiit, ſicut & repetiit is, qui omnium primus poſt ipſum confirmavit illam gratiam Annis 1625. 1632. 1639.
g Urbanus VIII. At verò Urbani ſucceſſor Innocentius X. Anno 1646. cæteris omnibus ſervatis addidit illam non paucis permoleſtam conditionem de continuanda (diu, noctúque, & non interpolata) oratione quam explicavi *Cap. 22.* quam tamen conditionem cùm Alexander VII. in Brevi Anni 1655. & Ann. 1662. non expreſſiſſet, meritò habuimus omiſſam pro omiſſa, adeóque illam deciſionem Legis *Præcipimus, Cod. De appellat.* Quidquid in poſteriore Lege non fuerit ſpecialiter expreſſum, id veterum conſtitutionum regulis relictum eſſe intelligendum eſt, eâ etiam de cauſa applicavimus illi poſteriori Brevi, quòd res quælibet facilè ad ſuam primævam naturam (primam originem) revertitur. h Seraphinus De privileg. Jurament. *privil. 58. n. 8.* primæva autem hujus Orationis natura, nativitas & origo prodiit à Paulo V. nullam prorſus mentionem faciente de illa continuatione; ſicuti nec Innocentii ſucceſſores Alexander, ut dixi VII. & Clementes IX. & X. ille Anno 1669. hic Ann. 1676. die 16. Martii non modò nihil innuerunt de illa continuatione, ſed penitus prætererunt totam Orationem quadraginta horarum, in cæteris omnibus ſequentes veſtigia Urbani octavi, ac dicentes: *Qui aliquam ex Eccleſiis Clericorum Regularium Soc. IESV &c. Dominica Quinquageſimæ, aut altero ex duabus immediatè ſequentibus Feriis, tempore, quo SS. Euchariſtiæ Sacramentum publicæ adorationi inibi expoſitum fuerit, devotè viſitaverit, & ibidem per aliquod temporis ſpatium preces &c.*

i Qui Clemens IX. quemadmodum fuit erga Chriſtianos conſtitutos extra civitatem Mediolanenſem indulgentior, ita è diverſo extitit reſtrictior erga illam nobiliſſimam civitatem; dum videlicet ita die 17. ſanxit: *In Eccleſiis verò dictæ Societatis in civitate Mediolani exiſtentibus, expoſitionem ejuſdem SS. Sacramenti Feria tertia poſt Dominicam Quinquageſimæ, & duobus diebus immediatè ſequentibus de licentia Ordinarii fieri poſſe, ac iis, qui eâdem feriâ, aut altero ex duobus diebus immediatè ſequentibus hujuſmodi tempore, quo prædictum SS. Euchariſtiæ Sacramentum publicæ adorationi, &c.* Ecce hic Pontifex, quem non rumor, ſed fama ex indiciis non ſanè contemnendis orta, Sanctorum Cælitum adjunxit conſortio non niſi tres dies impertitur Mediolanenſibus, cùm deceſſores largiti fuerint ſex.

Quamvis autem, ſicuti memini, Clemens k
IX. imò & X. nihil meminerint de Oratione quadraginta, vel pauciorum horarum, & potuerimus (quemadmodum hoc ipſo Anno M.DC.LXXVII. quo hanc Appendicem Hiſtoricam ſcribo, literis à veterano Theologiæ Profeſſore interrogatus reſpondi,) abſque ulla Indulgentiæ Plenariæ jacturâ omittere indictionem, obſervationémve quadraginta horarum, precationi deſtinatarum, nihilominus tamen in hac noſtra Provincia Germaniæ ſuperioris (ſicut & Romæ Urbium Reginâ) religioſè proſecuti ſumus antiquum morem, quòd experti eſſemus, plurimum facere ad cultum divinum. Sanè Domini, ac cives, ac- l
colæque Friburgi Nuithonum illam præſignem pietatem, de qua Tract. ſequent. p. 2. cap 11. haud conſervâſſent tam conſtanter, ſi noſtri illic Patres intermiſiſſent illam orationem quadraginta horarum, in quam apprimè quadrat præclarum elogium, quo Urbanus VIII. Anno 1625. condecorat illam itidem quadraginta horarum precationem, quam Reverendi Patres Capucini ſolent inſtituere quot Annis ſemel, etenim eam appellat Urbanus *Pium, Sanctum, nec non Deo maximè acceptabile opus.*

Hactenus noſtra Appendix Hiſtorica. Cir- m
ca quam obſerva ſolùm duo. Primum, omnia, quæ repræſentavi Brevia eſſe tam perſpicuis comprehenſa clauſulis, ut nullum eorum indigeat expoſitione, præterquam Innocentianum, quatenus in eo exigitur continuatio Orationis, verùm hanc conditionem ſatis hoc loco diſcuſſi. Alterum. Quia, ut vidimus, Summi Pontifices gnari quemque rei ſuæ modum ponere poſſe, cui alter acquieſcere teneatur L. *In traditionibus. ff. De pact.* ex cauſis ſingulos moventibus jam addunt, jam ſilentio prætereunt unam, aut plures conditiones, ſeu onera, oportet lectorem ſingulorum ejuſmodi Brevium eſſe memorem duarum Jure utroque receptarum Regularum, quarum prima eſt hæc: Quidquid adſtringendæ obligationis eſt, id niſi palàm verbis exprimatur, omiſſum intelligendum eſt *Text. in L. 99. ff. De verb. oblig.* conſequenter onera, quæ unus, altérve Pontifex injunxit pro lucrifacienda præſente Indulgentia, non tranſeunt ad illos, qui habent

Digitized by Google

Breve non exprimens hoc, aut illud onus, ſed omiſſum habetur hîc pro omiſſo, ut jam indicavi ſuperiùs. Altera: Cadente conditione cadit conditionatum *L. Cedere diem. ff. De verb. ſignif.* opera autem, quæ exiguntur pro hac Indulgentia, ſunt quædam conditiones ſub, ſeu cum quibus offertur lucrifacienda Indulgentia antecineralium.

CAPUT XXIII.

De Confeſſione pro Indulgentia Iubilei & aliàs.

SUMMARIUM.

Quandonam reus peccati mortalis teneatur confiteri pro Iubileo? 152.

An etiam quando ponitur clauſula: omnibus pœnitentibus & Confeſſis? 153.

Particula Et *accipitur ſæpe diſtributivè.* 154.

Clauſula: contritis, *&* Confeſſis *non exigit perfectam contritionem.* 155.

Confeſſio ſacrilega non ſufficit ad lucrandum Iubileum. 156.

Confeſſus prima hebdomade non neceſſariò confitebitur ſecunda, ſi poſt Confeſſionem prioris hebdomadæ labatur in mortale. 157.

Quid ſi non habeat quis conſcientiam peccati mortalis? 158.

Quid ſi adfuit impoſſibilitas confitendi? 159.

Aut facta fuit Confeſſio, ſed nequiter negata abſolutio? Ibid.

An Confeſſus quidem, at oblitus peccati mortalis, nec habens copiam illud confitendi, licitè communicet pro Iubileo? 160.

Quæſt. LXII. *Eſtne pro Indulgentia Iubilei conſequendâ neceſſarium confiteri?*

152 RESP. I. Quando in forma Jubilei, aut aliàs ponuntur, ſicuti ponuntur in 3. Bulla Innocentii *lit. n.* hæc præciſè verba: *omnibus ſua peccata Confeſſis* concedimus Indulgentiam; tum qui habet conſcientiam peccati mortalis debet reipſa confiteri, & non ſufficit contritio perfecta. Ita docet Lezana V. *Iubileum. num.* 15. conſentientibus Suarez *diſp.* 51. *ſect.* 4. *num.* 4. & 15. Fillincio *Tract.* 8. *num.* 114. & aliis, quatenus dicunt, quando in formula Indulgentiæ ponuntur hæc verba: *præmiſſa aut facta Confeſſione*, vel aliquid ſimile, exigi Confeſſionem actualem, ſaltem ſi quis ſit ſibi conſcius peccati mortalis, nondum in Confeſſione expoſiti. Ratio eſt, quia his verbis ſatis oſtendit Pontifex, à ſe exigi Confeſſionem, non tantùm ut diſpoſitionem, ſed ut opus injunctum.

153 II. Quando in forma Jubilei non ponitur præciſè hoc participium: ſeu *Confeſſis*, ſeu *peccata Confeſſis*, ſed hæc duo participia: *pœnitentibus*, & *Confeſſis*, ſeu *omnibus contritis & Confeſſis* concedimus &c. veroſimilius eſt, etiam tunc exigi Confeſſionem actualem, ſi quis ab ultima Confeſſione commiſit crimen lethale. Navarrus *Not.* 28. Bellarm. *De Indul. Lib.* 1. *cap.* 13. Peyrinis *Tom.* 1. *fol.* 156. Lezana *loc. cit.* Sanctarellus *De Iubil. c.* 14. *dub.* 5. plurimos referens contra Suarez. *citatâ ſect.* 3. *num.* 12. & alios multos, quos ſequitur, citátque Comitolus *quæſt.* 39. Probatur, quia non eſt ratio, cur Suarez in caſu præcedentis reſponſionis dicat, requiri Confeſſionem actualem, & non in iſto, cùm præſertim particula *Et* accipiatur communiter copulativè, & non disjunctivè: atqui *quæ diſpoſitio copulata eſt, utriuſque partis veritatem exigit L. Si hæredi plures ff. De condit.* tum quia verba debent propriè intelligi, tum denique, quia *intelligentia dictorum ex cauſis eſt adſumenda dicendi*, S. Hilarius relatus Cap. *Intelligentia. De verborum ſignificat.* Cauſa verò, cur Pontifices hac locutione utentes, dent Indulgentiam, eſt, ut homines adducant ad veram pœnitudinem; rari autem homines peccato mortali inquinati veram pœnitudinem eliciunt, niſi quando confiteri volunt, ut probè obſervat Navarrus. Confirmatur hæc doctrina ex eo, quòd Peyrinis *loc. cit.* refert Bullam Leonis X. in qua PP. Minimorum Eccleſiam Romæ viſitantibus, concedens Indulgentiam ait: *verè pœnitentibus, & Confeſſis ſeu firmum confitendi propoſitum habentibus*; quæ ultima particula gratis poneretur, ſi generatim ſufficeret contritio.

Fateor tamen, opinionem Suarii eſſe probabiliſſimam, præſertim cùm illa particula *Et* poſſit, ac ſoleat accipi diſtributivè, ſicut accipitur e. g. in Bulla cœnæ, §. 14. ubi dicitur: *Excommunicamus Cancellarios, & Conſiliarios Regum, &c.* Fateor, eandem ſententiam eſſe ita tutam, ut, qui ſibi eſt conſcius peccati mortalis, & tunc vel non vult, vel non poteſt confiteri, prudenter agat, ſi pro conſequenda Indulgentia eliciat actum Contritionis, præſertim, ſi ultimo Paſchate fuit Confeſſus, ſicut hanc ſententiam limitat Comitolus *Lib.* 1. *cit. quæſt.* 39. *n.* 3. cum permultis, cùm tamen Silveſter V. *Indulgentia num.* 20. eam intelligat etiam de illo, qui cogitat proximo Paſchate confiteri. Et quia hæc ſententia eſt probabilis, ideo etiam probabile eſt, unam Confeſſionem tunc valere pro pluribus Indulgentiis, diverſo valde tempore conſequendis, licèt poſt obtentam primam Indulgentiam incidat quis in mortale, quod etiam docet Comitolus *l. c.* in caſu, quo formula indulti ita præciſè ſonat: *qui Confeſſi, & Communicati &c.* atque ita reſpondit in eventu, qui contigit in Italiâ, ipſique propoſitus fuit. 154

III. Quam-

Digitized by Google

155 III. Quamvis in Bullâ offeratur Indulgentia *Contritis & Confeſſis*, non exigitur tamen perfecta contritio, ſed ſufficit, ſi cum Confeſſione jungatur attritio, cùm enim hæc, etiam cognita, ſufficiat ad validam, fructuoſámque Confeſſionem, ut ſuppono ex moraliter certa doctrina ferè omnium Recentiorum, non eſt, cur non dicatur, ſufficere ad Confeſſionem pro Jubileo, cùm præſertim nomen *contritionis*, ab ipſomet Concilio Trident. *ſeſſ.* 14. *c.* 4. tam pro contritione imperfecta, quàm pro perfecta accipiatur. Cæterùm in forma, qua indicitur Jubileus Anni Sancti, ponitur illa formula: *Verè pœnitentibus, & Confeſſis, ſeu contritis, & Confeſſis*; ut videre eſt in Jubileo Clementis VI. Sixti IV. Gregorii XIII. Clementis VIII. Urbani VIII. & Innocentii X. *lit. b.* At in ea, qua indicitur Jubileus extra Annum Sanctum, præciſè dicitur: *ſua peccata confiteantur*, vel *qui Confeſſi, & Sacra Communione refecti, &c.* Ut videre eſt in Bullis hactenus citatis.

156 IV. In illo caſu, in quo Confeſſio actualis pro Jubileo exigitur, non ſufficere ſacrilegam, ſed requiri integram formaliter, rectiùs docet Card. de Lugo *num.* 103. cum Suarez, Filliucio, Sanctarello, aliis contra Fauſtum apud Dianam *Part.* 3. *Tract.* 4. *Reſol.* 148. qui reputat eam ſententiam probabilem, malè tamen citans pro illa Henriquez. Ratio eſt, quia nec præcepto Eccleſiaſtico de Confeſſione annua ſatis fit per Confeſſionem ſacrilegam, ut habet doctrina, jam certa, ut vidimus Tom. Priore *Tract.* 6. *num.* 274. Accedit, quòd per ejuſmodi Confeſſionem non obtineatur finis à Pontifice intentus, ſcilicet plena cum Deo reconciliatio.

157 V. Qui prima hebdomade Jubilei fecit Confeſſionem præſcriptam, etſi, antequam reliqua opera perficiat, labatur in peccatum mortale, non tamen neceſſe eſt, ut iterum confiteatur pro obtinendo Jubileo, ſed ſufficit contritio. Ratio eſt, quia Bullæ Jubilei, ut ſummum exigunt unam legitimam Confeſſionem, & nullo verbo indicant plurium neceſſitatem.

Hinc cum Card. de Lugo *Tom.* 3. *diſp.* 27. *num.* 101. diſſentio à Suarez, *citatâ ſect.* 3. pronunciante, illum, qui in caſu, quo exigitur actualis Confeſſio, fecit quidem Confeſſionem integram formaliter, non autem materialiter: quia ſcilicet oblitus fuit peccati mortalis, teneri pro Jubileo obtinendo iterum confiteri illud peccatum; tum quia, ut dixi, Bullæ non exigunt niſi unam Confeſſionem, tum quia, qui in Paſchate eſt oblitus confiteri duo peccata mortalia, non tenetur vi præcepti Eccleſiaſtici ampliùs illo Anno confiteri, ut oſtendi Tomo priore, *Tract.* 6. *num.* 274. Sicut autem in caſu priore eſt ad Indulgentiam conſequendam neceſſariò elicienda contritio, alioquin ultimum opus non eſſet in gratia factum, ita in hoc poſteriore non eſt ea neceſſaria, argumento probabilioris doctrinæ, quæ tradit, illum, qui in Confeſſione eſt oblitus peccati mortalis, non teneri ante Sacram Communionem elicere actum contritionis, eſto epulum Euchariſticum adeat non repetitâ, (quia Confeſſarii copiam non habuit,) Confeſſione.

VI. Quando quis non habet conſcientiam 158
peccati mortalis, quod nondum ſit Confeſſus, tutior quidem opinio Sanchezii. *Lib.* 8. *De matrim. d.* 13. *num.* 19. Lezana V. *Iubileum num.* 15. & multorum aliorum fert, talem teneri pro Jubileo confiteri in caſu, quo dicitur: *præmiſſa Confeſſione*; communior tamen ſententia Card. de Lugo *num.* 100. aliorúmque id negat, cui ſubſcribo cum Comitolo *quæſt.* 39. *num.* 2. etiam in caſu, quo author Indulgentiæ expreſſè dicit, ſe eam non impertiri, niſi verè pœnitentibus, & Confeſſis. Ratio Communis hujus communioris doctrinæ eſt, quòd uſus Eccleſiæ habeat, ut quando loquitur de Confeſſione, intelligat Confeſſionem ſolorum mortalium, ut conſtat ex Cap. *Omnis utriuſque ſexûs. De Pænit. & remiſſ.* in quo utique non præcipitur, niſi Confeſſio mortalium, cùm non poſſit præcipi ab Eccleſia Confeſſio omnium venialium, utpote multis moraliter impoſſibilis. Quorum igitur venialium Confeſſio præcipitur, ſi non omnium? An graviorum venialium? Id quidem putavit Corduba *q.* 18. ſed ſine fundamento.

Unde infero, multò minùs pro ulla Indulgentia requiri, ut quis iterum confiteatur ea mortalia, quæ jam eſt ſemel ritè Confeſſus, nam Eccleſia nunquam exigit duplicem legitimam ejuſdem peccati Confeſſionem. Contrarium innuit Gerſon, & Adrianus, apud Suarium, *num.* 8. Et in caſu præſentis reſponſionis locum habet doctrina Jacobi de Graffiis *Lib.* 7. *cap.* 15. *num.* 34. pronunciantis illud participium *Confeſſis*, eſſe ita explicandum: *qui ſunt, vel fuerunt Confeſſi, unde ſi fui Confeſſus ante hanc Indulgentiam, & perſeveravi in gratia, eſt verum, quòd fui Confeſſus*, inquit Graffiis.

VII. Quibus caſibus pro Jubileo, vel ex 159
probabiliore, vel ex minùs probabili ſententia exigitur actualis Confeſſio, probabile eſt eum, qui vel non potuit confiteri, vel bonâ fide exiſtimavit, non requiri Confeſſionem, vel Confeſſus quidem eſt legitimè, ſed tamen ob Confeſſarii improbitatem, errorémve alium abſolutus non eſt, poſſe nihilominus, ſi reliqua præſtet, obtinere Indulgentiam. Ratio eſt, quia ita cenſet Navarr. *De Iubil. Not.* 18. & conſentiunt Fernandez, Leone, Zanardus, Diana illos referens *Part.* 1. *Tract.* 11. *Reſol.*

Digitized by Google

Reſol. 108. & *Part.* 3. *Tract.* 4. *Reſol.* 150. Conſentit quoque Sanctarellus *De Iubil. cap.* 13. *dub.* 2. & 4. Agnoſco tamen oppoſitam ſententiam, quam tuetur Suarez, *num.* 12. eſſe probabiliorem; quia magis congruit tum verbis Bullarum abſolutè Confeſſionem exigentium, tum doctrinæ generali, quæ, ut ſupra declaratum eſt, tradit oblivionem, & impotentiam non patrocinari in iis, quæ liberali, & gratuitâ alicujus, certas conditiones præſcribentis, voluntate dependent.

Appendix.

160 His in prima Editione conſcriptis lucem vidit tum Zachariæ Paſqualigi, ut alibi memini, Theoria Jubilei: tum Antonini Dianæ Pars Undecima, in cujus Tract. 7. miſcell. *Reſol.* 3. reſolvit tres quæſtiones facientes ad materiam hujus Capitis. Prima eſt. *An ſi quis Confeſſus pro Iubileo recordetur peccati mortalis tunc obliti non habeat verò copiam Confeſſarii, poſſit abſque Confeſſione ſumere Euchariſtiam, ne privetur beneficio Iubilei?* Reſpondet autem Diana poſt P. Bardi in ſelect. *Lib.* 5. *quæſt.* 3. *num.* 17. contra Paſqualigum de Jubileo *quæſt.* 64. *n.* 3. peccaturum communicando, idcirco quòd gratia Jubilei, utpote obtinibilis per tot alias Indulgentias, non ſit tanti momenti, ut propter illam ſit fas recedere à communi doctrina de neceſſitate præmittendi Communioni Confeſſionem omnium mortalium. Verùm doctrinam Paſqualigi habeo etiam idcirco pro verè probabili, quòd in priore Tomo ſeu Experientiis *Tract.* 6. *num.* 479. tradiderim, poſſe quandoque magni Jubilei cauſa omitti materialem integritatem Confeſſionis, & ſic adiri Communionem Sacram. Quam doctrinam, quia ſcio probatam eſſe calculo virorum ſapientium, ideo à fortiori aſſentior Paſqualigo ſaltem in eo caſu, quem exprimo illo *num* 479. quando nimirum quis longum, moleſtúmque iter conficit theſauri Eccleſiaſtici potiundi gratiâ, quem tamen non nanciſceretur, ſi privaretur Euchariſtiâ.

Ad rationem Dianæ reſpondeo, favores, qui comitantur Jubilæa, non conſueſſe obtineri extra Jubilea. Cæterùm ego in priore Volumine *Tract.* 4. *caſ.* 16. latè oſtendi noſtrum P. Joannem Præpoſitum malè incuſari à Ludov. Caſpenſi, quaſi docuerit, non eſſe per ſe loquendo neceſſarium, ut oblitus aliquod mortale in Confeſſione, factúſque memor illius ante perceptionem Euchariſtiæ, redeat ad Confeſſarium, priuſquam accumbat divinæ menſæ; lege illic dicta *num.* 248. & *ſeqq.* fateberiſque eſſe illi Doctori factam injuriam.

Altera doctrina Dianæ *loc. cit.* eſt hæc, quòd ſi primùm poſt Communionem jam peractam, nondum tamen obtentâ Indulgentiâ, recorderis mortalis antè obliti, non ſit neceſſe illud peccatum confiteri pro lucranda Indulgentiâ. Quam doctrinam contra Suarez, & Amicum relatos à Diana etiam tenet Palaus *Tract.* 24. *diſput. un. Punct.* 9. *num.* 25. præmittens tamen *num.* 24. cum Diana (cujus hæc eſt tertia doctrina *loc. cit.*) poſt Suarez contra Nugnum, atque Bonacinam, ſi poſt jam peractam Confeſſionem, & Communionem nondum tamen potitus Indulgentiâ, utpote nondum executus omnia opera præſcripta, labaris in mortale delictum, non tibi ſuffecturam perfectam contritionem, ſed neceſſariò iterandam Confeſſionem, eò quòd Pontifex præcipiens Confeſſionem pro Jubileo comparando exigat Confeſſionem omnium mortalium criminum patratorum ante Indulgentiam, ſed quia hæc doctrina faciliùs traditur, quàm probetur, ideo præfero contrariam Nugni, atque Bonacinæ.

CAPUT XXIV.

Aliæ quæſtiones de Confeſſione pro Iubileo proponuntur.

SUMMARIUM.

Confeſſio præcepta poteſt perfici Sabbato, aut feria ſexta ante primam Dominicam Iubilei. 161.

An poſſit differri uſque ad tertiam Dominicam Iubilei? 162.

Fas eſt differre Confeſſionem tamdiu, quàm Communionem. 163.

An Confeſſio ſit in Anno Sancto præmittenda viſitationi Eccleſiarum? 164.

Quid ſi in Bulla exprimatur Clauſula Ante omnia confiteantur? 165.

Theologus ſolidè reſponſurus ad dubia propoſita intuitu alicujus particularis Iubilei, prius legat diligenter ipſam Bullam. 166.

Confeſſio aliquando injungitur tanquam opus præſcriptum pro Iubileo, aliquando ut mera diſpoſitio. 167.

In dubio cenſenda non eſt præſcribi ut quædam conditio neceſſaria. Ibid.

Quæſt. LXIII. *Neceſſaria pro Iubileo Confeſſio quando peragi debet? ſufficitne ſi fiat die Sabbati ante primam Dominicam Iubilei? ſufficitne ſi fiat tertia Dominica poſt cœptum Iubileum?* 161

Ratio pro prima parte dubitandi eſt, quia pro Jubileo non conceduntur niſi 14. aut ſummum 15. dies, atqui hoc pacto impenderentur 16. dies, nam dies Sabbatinus ſumptus cum tribus ſequentibus Dominicis, incluſiſque feriis conficit 16. dies.

Ratio pro ſecunda parte dubitandi eſt, quia Bulla

Digitized by Google

Bulla Urbani VIII. pro Jubileo Anno 1636. Innocent. X. *lit. e. f. g. h.* atque aliæ multæ reſpectu Romanorum ita habent: *Qui in eadem, vel ſequenti hebdomade dictas Eccleſias viſitaverint, nec non feria IV. VI. ac Sabbato ejuſdem, vel ſequentis hebdomadæ jejunaverint, atque ſua peccata Confeſſi ſequente ſaltem Dominica Sacratiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum reverenter ſumpſerint, & eleemoſynas dederint &c.* In his verbis videntur Pontifices non permittere, ut Confeſſio fiat Dominicâ, quæ tertiam hebdomadem inchoat, quamvis id expreſſè permittant de Communione ſacra.

RESP. I. Sufficit, ſi Confeſſio fiat die Sabbati, aut etiam die Veneris ante primam Dominicam Jubilei, ſeu uno alterôve die, antequam liceat, alia opera peragere, ut docet Layman. *Lib. 5. Tract. 7. cap. 8. num. 6.* teſtans nullum eſſe hac de re dubium, eò quòd propter multitudinem Pœnitentium ita ferat Eccleſiarum praxis, & Confeſſio non requiratur ab illo, qui non eſt ſibi conſcius peccati mortalis; *ſi ergo qui propridie Dominicæ diei Confeſſus eſt, non admittat ullum mortale crimen, donec omnia reliqua opera peragat, opus ei non eſt Confeſſione; at ſi priùs labatur in peccatum mortale, debet haud dubiè confiteri, ſi poſſit.* Ità Layman ſatis innuens, illum etiam potiturum Jubileo, qui factâ die Veneris Confeſſione, admitteret iterum peccatum mortale, & illud ob impotentiam non confiteretur.

162 II. Etſi quando in aliqua Bulla ponuntur ea verba, quæ paulò ante retuli, non improbabiliter negat Filliucius *num. 272.* & Portel *n. 6.* validè differri Confeſſionem uſque ad ipſam tertiam Dominicam, quandoquidem tantam dilationem videntur illa permittere pro ſolâ Communione; attamen probabilius eſt oppoſitum, etiam ſtantibus illis verbis. Probo, tum quia illa verba, quæ citavi ſuperiùs, poſſunt ſine ulla violentia, & improprietate intelligi tam de Confeſſionis, quàm Communionis dilatione in ultimam Dominicam, tum quia Innocentius in tertia Bulla *lit. n.* agens, de iis qui extra Urbem Jubileum obtinere volunt, nec verbum diſtinctionis facit inter diem Confeſſionis, & Communionis, innuens nec propter verba ſuperiùs relata eſſe faciendam; tum quia licèt verum ſit, quod obſervat Lugo *diſp. 27. num. 106.* hebdomadam more Eccleſiaſtico inchoari à die Dominicâ, ob quam rem Eccleſia diem Lunæ non vocat feriâ *primam*, ſed feriam *ſecundam*, attamen uſus communiſſimus habet, ut eadem Dominica ſit initiativa ſequentis hebdomadæ, & præcedentis finitiva, ut rectè notat Laym.

163 III. Quidquid ſit de Romanis, ad quos illa eadem verba diriguntur, vix probabile eſt, quòd non liceat exteris tamdiu differre Confeſſionem, quamdiu licet Communionem. Ratio eſt, quia Bulla Innocentii *lit. n.* & aliæ ſolent de exteris ita loqui: *Qui oraverint, ac feria IV. &c. jejunaverint, pariterque ſua peccata Confeſſi, ac ſanctiſſima Communione refecti fuerint, & eleemoſynas ſimiliter pro arbitrio ſuo fecerint, pleniſſimam Indulgentiam &c.* In hoc verborum contextu nulla omnino diſtinctio quoad diem apparet inter Communionem, & Confeſſionem, ne cæteroqui cogamur dicere, eleemoſynam fuiſſe, ſtante hac Bulla, dandam uno alterôve die poſt Communionem.

IV. Qui ſperat ſe à gravi peccato eſſe abſtenturum per octiduum, conſultiſſimè aget confitendo initio primæ, aut ſecundæ hebdomadæ, & poſtmodum reliqua exequendo, ut videlicet ea perficiat in ſtatu gratiæ, ſic enim erunt illa meritoria, & ſatiſfactoria, habebunt quoque majorem vim impetrandi, & denique reddent certiorem de impetranda ipſa Indulgentia.

V. Etſi Navarrus *De Iubil. Not. 32. n. 39.* 164
contendit, in Anno Jubileo Confeſſionem eſſe præmittendam viſitationibus Eccleſiarum, eò quòd dicat Bulla: qui Cõfeſſi viſitaverint, &c. & ordo literæ ſit ſervandus, L. *Quoties ff. De uſu f.* & Cap. *Mandato.* De præbendis. *in 6.* videtur tamen rectiùs id negari à Diana *P. 5. Tract. 12. Reſol. 30.* aliiſque apud ipſum; eò quòd praxis communis oſtendat, in executione operum pro Jubileo extra Annum Sanctum non neceſſariò obſervari ordinem verborum in Bulla poſitorum, ergo neque pro Jubileo Añi Sancti. Equidem in Cap. *Licèt ex quadam. De teſtibus & atteſt.* permultæ recenſentur actiones in depoſitione teſtium præſtandæ, quæ tamen non debent præſtari illo ordine, quo enumerantur.

VI. Rectiùs fortè diceret Navarr. ſi quan- 165
do in forma Jubilei ponuntur hæc verba: *ante omnia confiteantur*; tunc Confeſſionem neceſſariam neceſſariò præmittendam eſſe reliquis omnibus operibus, quamvis Henriq. *Lib. 7. cap. 12. n. 2.* ſanè non improbabiliter exiſtimat, hac ipſa phraſi ſolùm indicari, quòd Confeſſio tanquam res præcipua, imperetur. Conſentit ei Sa verb. *Indulgentia n. 13.* ita loquens: *Cùm dicitur in Iubileo, ut quiſque ante omnia confiteatur, ſufficit confiteri intra tempus Iubilei.*

Quæſt. LXIV. *Quænam Corollaria ex dictis* 166
hoc, & ſuperiore Capite colligenda ſunt?

RESP. Potiſſimùm ſequentia. 1. ut Theologus ſolidè reſpondeat ad dubia, quæ à Confeſſariis, aliiſque bonis viris proponi ſolent, quando promulgatur aliqua Bulla Jubilei, legat ipſam Bullam, ſi nanciſci poſſit, & clauſulas illius conferat cum clauſulis aliarum, quas vel habet, vel hîc reperiet; id ſi fecerit manifeſtè deprehendet aliquas reſponſiones, quæ ex omnium ſententia quadrant in unam Bullam, vix aut ne vix quidem quadrare in alteram.

Digitized by Google

ram. Si Bullæ aut Epiſcopalis Diplomatis exemplar nanciſci nequit, tum, ut jam ſemel monui, adhibebit Reg. 45. in 6. *Inſpicimus in obſcuris, quod veroſimilius eſt, vel quod fieri plerumque conſuevit.* Quam regulam cum clauſula valde practicabili expreſſit Vlpianus L. *Semper 9. ff. de Reg.* Juris in hunc modum: *Semper in ſtipulationibus & in Contractibus id ſequimur, quod actum eſt, aut ſi non pateat, quod actum eſt, erit conſequens, ut id ſequamur, quod in regione, in qua actum eſt, frequentatur. Quid ergo, ſi neque regionis mos appareat, quia varius fuit? Ad id, quod minimum eſt, redigenda ſumma eſt.* Cùm igitur Bullæ Pontificiæ Jubileorum ſint variæ, ſumma operum præſcriptorum, quoad quantitatem, qualitatem &c. conſiderata, redigenda eſt ad id, quod inter Communes, ſeu ordinarias Bullas minimum, miniméque oneroſum, & difficile eſt.

167 II. Rectè dicunt DD. Confeſſionem interdum exigi, ut opus injunctum, interdum ut meram diſpoſitionem: quia videlicet Pontifex illam quandoque vult abſolutè, & in ſpecie habere, quandoque autem tantùm ex hypotheſi, aut in æquivalente. Exigitur ut opus injunctum ab omnibus (in peccato mortali conſtitutis) quando aut ſimul exigitur Communio, ut notat Lezana V. *Iubileum. num.* 15. aut in formâ Indulgentiæ ponuntur hæc verba: *Confeſſione præmiſſa*, vel: *verè pœnitentibus, & Confeſſis*, ſicut ſolent poni in Bullis Jubileorum extra Annum Sanctum. At ſolùm, ut diſpoſitio exigitur, quando non fit in Bulla mentio Confeſſionis, & tamen quis eſt in ſtatu peccati mortalis, tunc enim Confeſſio exigitur (implicitè) tamquam diſpoſitio. Quod ſi homo eliciat actum contritionis, tum ne quidem, ut diſpoſitio exigitur, quia talis jam eſt diſpoſitus.

III. Hinc rectè monet Suarez. *Tom. 4. diſp. 52. ſect. 3. n. 5.* Confeſſionem actualem nunquam eſſe inter conditiones, pro Indulgentiæ adeptione neceſſarias numerandam, niſi quando illius fit in formula mentio expreſſa, aut niſi fortè ratio Communionis exigat illam. Quæ doctrina applicanda eſt Indulgentiis S. Caroli Borromæi, quinque ſanctorum, Confraternitatum, Congregationum, & maximè Regularium, nam in horum plurimis, maximis Indulgentiis nulla fit Confeſſionis, nulla Sacræ Communionis mentio.

CAPUT XXV.

An, & qualis Pœnitentia à Confeſſario tempore Iubilei injungenda?

SUMMARIUM.

Confeſſarius tenetur tempore etiam Iubilei imponere pœnitenti pœnitentiam. 168.
Communiter tamen imponet parvam. 169.
Semper autem etiam tempore aliarum Indulgentiarum medicinalem neceſſariam. 170.
Rarò tamen eſt neceſſaria pœnitentia medicinalis diſtincta à vindicativa. Ibid.
Vindicativam minuet occaſione Indulgentiæ obtentæ, vel obtinendæ. 171.
An pœnitens poſſit mutare in aliam? Ibid.
Rarò hac ætate injunguntur graves pœnitentiæ. 172.
Caſus, quibus etiam tempore Iubilei non omittitur ſecundùm aliquos, licitè pœnitentia injuncta. 173.
An iis aſſentiendum? 174.
Quomodo juvandus eſt ratione Indulgentiæ pœnitens, qui queritur de gravitate pœnitentiæ? 175.

Quæſt. LXV. *Eſtne tempore Iubilei aliqua pœnitentia pœnitenti à Confeſſario injungenda?* 168

RESP. Omnino eſt aliqua cuivis, etiam leviſſima Confeſſo injungenda, tum quia Bulla 3. *lit. z.* generatim, & abſolutè dicit eſſe injungendam pœnitentiam ſalutarem; tum quia pœnitentia, ſeu ſatiſfactio eſt de integritate Sacramenti pœnitentiæ. DD. communiter in Tractatu de Sacramento pœnitentiæ.

Quæſt. LXVI. *Qualis, ſeu quanta eſt pœnitentia injungenda in Iubileo.* 169

RESP. Communiter, & per ſe loquendo eſt etiam pro gravibus peccatis imponenda parva Pœnitentia; tum quia opera pro Jubileo præſcripta ſunt vicem ſat magnæ pœnitentiæ; tum quia, quando ſciunt Chriſtiani, ſolere in Jubileis parvas dari pœnitentias, alliciuntur ad obeunda pro Jubileo præſcripta opera, & ſic ſatiſfit intentioni Pontificum, hortantium omnes, & cupientium, ut ſe faciant participes tanti theſauri, ut videre eſt in Bulla 3. *lit. b. & t.* tum denique, quia hîc vel maximè locum habet generalis, & Confeſſariis altè imprimenda doctrina P. Jacobi Granadi *in 3. part.* ita pronunciantis; *Cùm ad Sacramentum Pœnitentiæ accedere ſit unum ex difficilioribus, quæ humanæ naturæ fragilitati in lege gratiæ præſcripta ſunt, oportet reddantur, quoad fieri poterit, minùs difficilia, quæ ad illius uſum, & ſuſceptionem ſpectant.*

Hæc utraque ad utramque præcedentem quæſtionem data reſponſio magis elucidabitur reſponſionibus, quas ad ſequentem, & huic materiæ planè connexam quæſtionem dabo. Oritur enim

Quæſtio LXVII. *Quid cenſendum generatim de Pœnitentia Sacramentali imponenda, admittenda, omittenda, tempore aliarum per Annum Indulgentiarum*, e. g. poteſt quis hodie vel ratione Congregationis, cui eſt inſcriptus, vel benedicti Numiſmatis, vel certi cujuſdam diei, & Templi obtinere Indulgentiam aliquam, *licétne*

Digitized by Google

Licétne tam Confeſſario, qui hanc occaſionem novit, omittere injunctionem pœnitentiæ Sacramentalis, quàm pœnitenti illius executionem?

170 RESP. I. Confeſſarius tenetur ſemper imponere pœnitentiam Medicinalem, ſeu præſervativam, quando judicat neceſſariam, tenetúrque pœnitens illam admittere, eſto Indulgentia Plenaria certò ſit obtinenda. Tannerus *Tom.* 4. *diſp.* 6. *n.* 76. aliique communiter: quamvis rarò, occurrat caſus, quo neceſſaria ſit pœnitentia Medicinalis diſtincta ab illa, quam ipſum naturale præceptum citra omnem Confeſſarii præceptionem imponit, juxta doctrinam Cardinalis de Lugo referendam in fine hujus quæſtionis.

II. Tenetur idem Confeſſarius imponere pœnitentiam Vindicativam, ſeu ſatiſfactivam, quando non eſt ipſi ſatis probabile, obtinuiſſe pœnitentem, vel mox obtenturum eſſe Indulgentiam: Argum. Concilii Trident. *ſeſſ.* 14. *c.* 8. tenetúrque pœnitens illam admittere, quando ſimiliter non habet probabilem conjecturam, ſe potitum, aut potiturum Indulgentiâ, pœnitentiam adæquante. Argum. ejuſdem Concilii Trid. *loc. cit.* poteſtatem ligandi Sacerdotibus conceſſam extendentis etiam ad pœnitentiæ injunctionem, & communiter DD. contra nonnullos.

171 III. Si tamen probabiliter credat Confeſſarius, pœnitentem jam conſecutum, aut mox conſecuturum Indulgentiam Plenariam, aut aliam æqualem pœnæ ab ipſo promeritæ, poteſt omnem pœnitentiam, in quantum eſt Vindicativa, ſeu Punitiva & ſatiſfactiva, omittere; ſicut & ob eandem cauſam pœnitens etiam abſque conſenſu Confeſſarii. Ita contra Valentiam *p.* 3. cum Duvallio, quem refert Diana *Part.* 5. *Tr.* 12. *Reſol.* 3. acriter diſſentientem, docent S. Thom. S. Bonaventura, & plerique antiquiores recentioréſque apud Tannerum *n.* 76. & Dianam *loc. cit.* probátque, & declarat inſigniter Suarez *Tom.* 4. *diſp.* 50. *ſect.* 2. *n.* 5. *& ſeqq.* cùm Lugone *diſp.* 27. *n.* 31. abſolutè aſſerente, quòd homo doctus poſſit pœnitentias ſibi à Confeſſario injunctas commutare propriâ authoritate in illud opus, quo Indulgentiam Plenariam acquiſiturus eſt. Ratio eſt, quia pœnitentia Sacramentalis Vindicativa tantùm imponitur idcirco, ut per eam ſatiſfiat totaliter, vel partialiter, pro pœna peccatis debitâ: ergo quando jam eſt per Indulgentiam pro illa ſatiſfactum, aut mox ſatiſfiet, non eſt opus pœnitentiam talem injungere, vel injunctam perficere. Quæ ratio probaret etiam extra occaſionem Indulgentiarum poſſe pœnitentiam Sacramentalem intermitti, ſi poſſet æquè probabiliter credi, eſſe, vel ſatiſfactum iri per proprias, aut alienas pœnalitates, ac probabile eſt ſatiſfieri per Indulgentias. Suar. *ibidem* & Bonac. *de Sacramentis q.* 5. *ſect.* 3. *p.* 4. *n.* 8. referens alios.

IV. Hinc rectè docuit Laymannus *Lib.* 5. *Tr.* 6. *c.* 15. *n.* 12. tempore Jubilei, aut alterius Indulgentiæ Plenariæ, pœnitentem non teneri admittere, niſi leviorem pœnitentiam, quæ ſe habeat per modum Medicinæ, ad tollendas peccatorum reliquias. 172

V. Quando ob Indulgentiam minuitur notabiliter à Confeſſario pœnitentia, debet is monere pœnitentem, ipſi tam levem pœnitentiam injungi propter Indulgentiam, quam lucraturus meritò credatur, ne fortè ob levitatem pœnitentiæ judicet ſua peccata eſſe levia.

VI. Quia hac ætate, ut cum Laym. *cap.* 3. teſtatur Reginaldus *Lib,* 7. *n.* 90. poſt Suar. ſolent leviſſimæ pœnitentiæ, & quidem vix habentes rationem ſufficientis medicinæ injungi, ideo non debet pœnitens ſpe Indulgentiæ obtentæ, vel mox obtinendæ, facilè omittere, vel minuere pœnitentiam injunctam; ſecus ſi ita ſit gravis; ut appareat eſſe impoſitam per modum ſatiſfactionis

VII. Probabile eſt id, quod docet Bonac. *loc. cit n.* 8. ſcil. ſi pœnitenti luxurioſo injunctum ſit jejunium pro remedio, & præſervatione peccatorum, pœnitentem non ſatiſfacere accipiendo Indulgentiam Plenariam, cùm Indulgentia non ita præſervet à peccato, ſicut jejunium. Et teſtatur Hieron. Gratianus apud Sanctarellum. *De Iubil. c.* 3. *dub.* 13. eſſe omnium ſententiam, quòd pœnitens teneatur Medicinalem pœnitentiam à Confeſſario injunctam perficere. Unde abſolutè infert idem Sanctarellus, ſi tibi à Confeſſario ſit injunctum, ut ſingulis feriis ſextis totius Anni jejunes, te hac obligatione ne quidem per Jubileum eximi. Paulò pòſt tamen addit, ſi cui ſit triduanum jejunium impoſitum, eximi per Jubileum à tali opere. quod non ſatis video, quomodo conſequenter dicatur. Vide Dianam *Reſol* 39 cum Fauſto docentem, illum, qui ex pœnitentiâ tenetur 40. dies jejunare, ſatiſfacere ſuæ obligationi, ſi lucretur Indulgentiam 40. dierum. 173

VIII. Licèt probabile ſit id, quòd jam primùm ex Bonac retuli, negare tamen non poſſum, quin etiam ſit probabile pœnitentem non teneri tempore Indulgentiæ Plenariæ, quam lucrari decrevit, ullam etiam Medicinalem pœnitentiam (niſi illam, quàm fortè ipſum Jus naturæ citra omne Confeſſarii præceptum præſcribit) admittere. Nam ita fuſè docet Cardin. de Lugo *Diſp.* 27. *n.* 22. *& ſeqq.* probans tum multiplici authoritate illorum, qui ſine limitatione negant, pœnitentem poſſe adigi ad pœnitentiam acceptandam tempore Jubilei; tum eâ ratione, quòd Confeſſarius non poſſit imponere pœnitentiam, niſi ut pœnam ad ſatiſfaciendum pro peccato ergo ſublato debito totius pœnæ, non poteſt, ne Medicinalem quidem imperare, ſed tantùm 174

P vel

Digitized by Google

vel ſuadere, vel obligationem naturalem, ſi quæ eſt, declarare.

175 Quæſt. LXVIII. *Quid remedii ex allatis doctrinis dandum eſt pœnitenti, qui de gravitate pœnitentiæ conqueritur extra tempus Iubilei? &c.*

RESP. Imponenda eſt ipſi levior à Confeſſario, jubendúmque, ut alicujus Indulgentiæ participem ſe efficiat. Eſtque hæc doctrina probè notanda, & longè faciliùs practicanda, quando dubitatur, ſitne pœnitens gravem pœnitentiam peracturus, an contumaciter, aut deſidioſè, vel ex fragilitate omiſſurus, quandoquidem Confeſſario debet perpetuò ob oculos verſari doctrina P. Coninck. *Diſp.* 10. *n.* 73. ita poſt Suar. pronunciantis: *Sacerdos nunquam talem debet imponere pœnitentiam, quam omnino credat pœnitentem ex aliqua infirmitate non impleturum, quia eum exponeret gravibus periculis peccandi, cùm tamen ipſius ſit maximè omnia ea pericula à pœnitente arcere.* Quòd ſi pœnitenti ſuperſint, ex alia priore Confeſſione, graves pœnitentiæ, poteſt Confeſſarius etiam extra Confeſſionem, & non auditis prioribus peccatis, illas propter Indulgentiam Plenariam remittere, mox obtinendam; quandoquidem ipſemet pœnitens poſſet propriâ authoritate poſt obtentam illam Indulgentiam omittere totam pœnitentiam. Atque ita ſingulariter docet Card. de Lugo *n.* 31.

CAPVT XXVI.

De Sacra Communione pro Iubileo & Indulgentiis.

SUMMARIUM.

Communio non quidem expreſſè præcipitur pro Iubileo Anni Sancti, præcipitur tamen expreſſè pro aliis. 176.
An ſufficiat Sacrilega? 177.
Singulariter quando præſcribitur ad propitiandum Numen? Ibid.
Quandonam obeunda ſit Communio pro Iubileo? 178.
Referuntur Bullæ diverſimode loquentes de hac re. Ibid.
Iudicium de illis. 179.
Quatenus una Communio ſufficiat, pluribus Iubileis, aut aliis Indulgentiis? 180. 181.
Singulariter pro feſto S. Ignatii, & Portiuncula. 182.
Et ratione Communionis Generalis præcedentis, vel ſequentis aliquod feſtum. 184.
Reſcriptum quoddam Romanum refertur de Indulgentia Annunciatæ. Ibid.
Quid ſi unum Iubileum ſuccedat immediatè alteri? 185.

176 Quæſt. LXIX. *Eſtne Sacra Communio conditio neceſſaria ad percipiendam Indulgentiam favoréſque Iubilei?*

RESP. I. Etſi in Bullis Jubileorum Romanorum, ſeu Anni Sancti non exigatur expreſſè Communio, jam inſinuavi tamen *n.* 17. à Filliucio ſupponi, illam eſſe neceſſariam conditionem etiam pro Indulgentia Anni Sancti.

II. Mihi viſa non eſt Bulla, in qua pro Jubileo extraordinario, ſeu extra Annum Sanctum non expreſſè fiat mentio Sacræ Communionis.

III. Adeóque Sacra Communio pro Jubileo extra Annum Sanctum eſt ita neceſſaria, ut qui vel ob ætatem, ut pueri, vel ob aliud impedimentum, v. g. tuſſim, vomitum &c. Sacram Synaxin non adeunt, non poſſint citra commutationem obtinere tale Jubileum. Diana *Part.* 5. *Tr.* 12. *Reſol.* 17. cum Fauſto contra Fernandez, & Zanardum. Ratio petitur ex generali doctrina de non implentibus conditiones præſcriptas. Unde Laym. *Lib.* 5. *Tract.* 4. *c.* 4. *n.* 3. poſt Henriquez monet, pueros tempore Jubilei faciliùs admittendos eſſe ad Sacram Communionem, quàm extrà.

IV. Etiam, qui ſacrilegè communicat, ordinationi Pontificis Communionem requirentis ſatiſfacit, ex opinione Cardin. de Lugo *diſp.* 27. *num.* 103. eò quòd ſacrilega quoque Communio ſit propriè dicta Communio. 177
Et cenſet Diana *Reſol.* 17. poſt Boſſium, hanc doctrinam eſſe veram, etiam tunc, cùm Pontifex dicit: *Qui reverenter, & devotè communicaverint &c.* eò quòd per li *reverenter* intelligi poſſit reverentia, & modeſtia exterior: per li *devotè* attentio interior, quàm ſufficienter habet is, qui ſumit Euchariſtiam intentione actuali, vel virtuali colendi Chriſtum, vel lucrandi Jubileum, ſeu obediendi Eccleſiæ, vel Papæ. Hæc utraque doctrina eſt ob authoritatem, & ob rationes à Boſſio allatas probabilis. At, quid ſi Communio percipiatur, ut ſæpe fit, in ordine ad propitiandum Deum? *An ſufficit ſacrilega?* Negat P. Tannerus *Tom.* 4. *diſp.* 6. *q.* 8. *dub.* 4. *n.* 79. & à fortiori Paſqualigus apud Dianam mox citandum, eò quòd talis Communio, utpote valde ſcelerata, potiùs provocet iram Divinam, quàm mitiget. Quæ ratio quia eſt valde congrua, nec militat contra jejunia, & preces, peracta in peccato mortali, quandoquidem etſi talia opera, utpote mortua, non proſunt ad meritum, proſunt tamen ad impetrationem, ſiquidem cæcus Evangelicus fuit, judice S. Auguſtino, locutus ut cæcus, quando *Ioan.* 9. dixit: *ſcimus, quia peccatores Deus non audit*; at verò per Communionem ſacrilegam nihil poteſt divinitus impetrari, idcirco eſt mihi valde veroſimile, illam Communionem non ſufficere in tali caſu, tametſi Diana *Part.* 11. *Tr.* 7. *Reſ.* 13. generatim defendit ſufficien-

ficientiam Communionis ſacrilegæ, ſubjiciens, noſtrum P. Amicum parùm modeſtè ſcribere, ſuam (Dianæ, Bardi, & aliorum contra Paſqualigum) ſententiam eſſe improbabilem.

Adde his, quandoquidem pro aliis Indulgentiis extra Jubileum ſæpe exigitur, ſæpe non exigitur Sacra Communio, eſſe neceſſariò inſpicienda diplomata Indulgentiarum, quas quis vult lucrifacere, ne omittat non omittenda. Adde rurſum, ſententiam Dianæ, de qua paulò antè, non eſſe, ut ipſemet agnoſcit, extendendam ad caſum, quo Communio eſt ultimum operum præſcriptorum; cùm enim iſtud debeat ex omnium opinione, de qua ſuprà *Cap. 11. num. 59.* obiri in ſtatu gratiæ, ſacrilegium autem comitans Communionem deſtruat illum ſtatum, idcirco nequaquam tunc ſufficiet ejuſmodi Communio, ſuffectura tamen ex opinione Dianæ, ſi præmitteretur poſtremo operi exercito in gratia.

178 Quæſt. LXX. *Quandonam obeunda Sacra Communio tempore Iubilei?*

Ad hanc quæſtionem non ſufficit una reſponſio, quandoquidem non omnes Bullæ Jubileæ eodem modo loquuntur de die Communionis. Primò enim Bulla tertia Innocentii X. deſcripta initio hujus Tractatûs *lit. n.* nullum diem determinat expreſſè, ſed dicit præciſè *Sacra Communione refecti*, ita etiam loquitur Urbanus VIII. in Bulla Anni 1629. 1631. 1634. §. *Cæteri verò.* Eundem ſenſum continet formula ejuſdem Urbani de Anno 1631. Pauli V. de Anno 1617. 1608. 1606. & Clement. VIII. de Anno 1597. quatenus dicunt: *qui primo die Dominico, vel ſecundo, vel alio die dictarum hebdomadarum Sanctiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum devotè ſumpſerint.*

Secundò Gregorius XIII. Anno 1582. Sixtus V. Anno 1589. Gregorius XIV. Anno 1591. Alexander VII. Annis 1655. 61. 64. &c. & Clemens IX. Anno 1667. Clem. X. Anno 1670. & 1672. (pro neceſſitatibus Regni Polonici) ac poſtremò S. D. N. Innoc. XI. in ſua longè pulcherrima prima Bulla Jubilea, Anno 1676. utuntur hac valde diverſa à priore formula, dicunt enim: *Qui Confeſſi SS. Euchariſtiæ Sacramentum in Dominica die immediatè ſequenti, vel alia infra eandem hebdomadem reverenter ſumpſerint.* Tertio Urbanus VIII. Anno 1634. & 1636. §. *nos enim*, Innocentius X. Bulla tertia deſcripta in capite hujus Tractatûs *lit. g.* ita loquuntur: *qui Confeſſi ſequenti ſaltem die Dominico SS. Euchariſtiæ Sacramentum reverenter ſumpſerint.*

Et quidem loquendo de ſecunda formula, clarum eſt, Communionem eſſe peragendam aliqua die hebdomadæ, quâ fuit jejunatum, id quippe clarè loquitur litera. E diverſo ſtando primâ clauſulâ non ſuppetit ratio negandi, eſſe perinde, quocunque die infra alterutram hebdomadem obeatur ſynaxis; nam & verba ipſa, unde accepta, patiuntur hunc ſenſum, ergo debemus hunc eis; utpote favorabilibus, & nemini moleſtis concedere; ſicut rectè argumentatur Laymannus *Lib. 5. Tract. 7. cap. 8.* & nequaquam cogimur ordinem literæ in negotio tam pio, liberalique ſequi. Multò magis certa eſt, quam dedi, reſponſio, ſtante conſtitutione prima Pauli V: in illa enim expreſſè ſic loquitur: *Dominicâ primâ, vel ſecundâ, vel aliâ dictæ prioris, vel ſequentis hebdomadæ die Sanctiſſimum &c.*

Denique licèt Laymannus *loc. cit. n. 7.* ſentiat, ſtante ſenſu, quem efficiunt Bullæ tertio 179
loco productæ, Sacram Communionem non poſſe obiri ante Dominicam ſequentem triplex jejunium, idque longè magis cum Bottono apud Dianam *Part. 5. Tract. 12. Reſolut. 17.* diceret Laymannus, ſi renovaretur Bulla Sixti V. quæ eſt inter ejus conſtitutiones prima, ibi enim expreſſè dicitur: *Die Dominica, qua dictas eleemoſynas* (quæ tribus diebus loco trium jejuniorum fieri debebant) *& orationes proximè ſequetur Sacroſanctam Euchariſtiam devotè accipiant.* Ego tamen cum Dianâ *loc. cit. Reſol. 17.* & Boſſio, apud ipſum, cenſeo eſſe probabile, imò probabilius, quòd etiam hîc liceat, quocunque die intra duas hebdomadas communicare; tametſi prædicta Bulla, & multæ aliæ dicant: *jejunaverint, & ſequente ſaltem Dominica communicaverint*: non tamen indicant Communionem eſſe poſtponendam jejuniis, ſed non differendam ultra 3. Dominicam Jubilei; & ita habet praxis communiſſima, perſuaſióque Confeſſariorum. Undè rectè monet Cardinalis de Lugo *n. 105.* Sacram Synaxin non eſſe differendam ultra tertiam Dominicam, eſto P. Henriquez *Lib. 7. cap. 10.* teſtetur, Epiſcopum Salmanticenſem, conſultis ſapientibus viris declarâſſe, quòd liceat Sacram Communionem differre in quemcunque tertiæ hebdomadæ diem; cui quidem declarationi meritò refragatur Protel *n. 6.*

Adde, quòd Gregorius XV. pro Jubileo Anno 1621. Communionis dilationem ultra ſecundam hebdomadam non permiſerit; niſi de arbitrio Confeſſarii.

Quæſt. LXXI. *An & quando ſufficiat una Sacra Communio pro pluribus Iubileis, aliiſque Indulgentiis?* 180

RESP. I. Quando plures Indulgentiæ eadem die in diverſis Eccleſiis conceſſæ ſunt iis, qui poſt Confeſſionem, & Communionem eas viſitaverint, & ibi oraverint, tunc unica Communio, & Confeſſio ſufficit ad lucrandam utramque Indulgentiam. Ita loquitur Lugo

diſp. 17. *n.* 93. eò quòd Confeſſio, & Communio non videatur tunc exigi directè, ſed præſuppoſitivè ad meliorem diſpoſitionem ſubjecti, ad finem intentum. Adde, quòd Bonacina *diſp.6.p.5.q.1.* Eſcobar *n.* 50. Sa & alii abſolutè doceant, per unicum actum poſſe plures & diverſas Indulgentias ſimul acquiri; de quo nos ex inſtituto Tract. *ſeq.* differemus.

181 II. Idipſum dicendum eſſe, licèt ſecunda Indulgentia non eadem die, ſed ſequenti, vel intra debitam diſtantiam occurreret, exiſtimat Lugo *loc. cit.* poſt Comitolum *q.* 39. qui interrogatus, utrùm, qui primo die Auguſti Sacramenta Confeſſionis & Communionis ſuſceperant, nil planè cogitantes de Indulgentiâ, quæ omnibus Confeſſis, & Communicatis proponebatur ad diem VI. ejuſdem menſis, poſſent ſine nova Confeſſione, & Communione lucrari illam Indulgentiam? rotundè reſpondit, poſſe; eam potiſſimùm ob cauſam, quòd illi, de quibus erat ſermo, verè potuerint dici, eſſe Confeſſi, & Communicati.

182 Comitolus integre ſequitur Portel. *V. Indulgentia num.* 5. Et quando duobus diebus immediatis ſunt duæ Indulgentiæ Plenariæ, requirentes Confeſſionem & Communionem, ſentit cum Comitolo Turrianus *in ſel. diſp.* relatus à Diana *Part.* 4. *Tract.* 4. *n.* 166. non diſſentiente, ſufficere unam. Turrianum etiam refert, & ſequitur Eſcobar *Tract.* 7. *Exam.* 5. *n.* 57. ponens exemplum illius, qui vult obtinere Jubileum Feſti noſtri S. Patris Ignatii, & Jubileum diei Portiunculæ. Sed in hoc exemplo duo mihi non probantur. I. Quòd hoc exemplum ab eo poſitum, non ſit de duobus diebus ratione Communionis immediatis; nam inter Feſtum S. Patris noſtri, & Portiunculæ intercedit 1. dies Auguſti. 2. Quòd vocet Jubilea, cùm nullo modo ſint Jubilea; ut nominatim de Indulgentia Portiunculæ obſervat Rodriquez in qq. Regul. *Tom.* 2. *q.* 88. *a.* 6. qui proinde ſeriò monet ſuæ Sacræ Religionis aſſeclas, ne rati eſſe hanc Jubileum, putent dari ſibi facultatem abſolvendi à reſervatis.

183 Et idcirco facio hîc iſtius rei mentionem, quia perſæpe ſum expertus, à multis pœnitentibus omitti vel Portiunculæ Indulgentiam, idcirco quòd aut pridie pro liberandâ è Purgatorio, ratione Communionis Generalis, animâ, aut propridie in Feſto S. Ignatii ſacram menſam adierint; vel vice verſâ, omitti unam ex hiſce duabus poſterioribus Indulgentiis, tantùm ideo, quòd differant Sacram Communionem, ad diem Portiunculæ, rati ſe aliter Indulgentiâ Portiunculæ potiri non poſſe, cùm tamen utique poſſent; nam ſicuti dixi, non requiritur Communio pro illa Indulgentia: Imò nec Confeſſionem requiri, ſi quis pridie, aut propridie ſit Confeſſus, aut ſi nec tunc quidem Confeſſus ſed extra ſtatum peccati mortalis ſit, patet ex dictis ſuprà de Confeſſione.

Porrò ut revertar, unde digreſſus videor, 184
authoritas tot Doctorum, quos citavi, poſſémque citare, facit, ut tutò quis poſſit unicam Communionem obire pro duabus Indulgentiis, diverſo die lucrandis. Et nominatim id obſervandum pro Communione Generali eſt, quando illam immediatè ſequitur, aut præcedit aliquod Feſtum, præſertim B. Virginis; nam plures pœnitentes dicere conſueverunt, ſe, ut loquuntur, non libenter deſerere B. Virginem, & tamen non libenter omittere occaſionem ſuffragandi alicui miſeræ animæ; quorum aliis ego reſpondere ſoleo, poſſe ſperare, quòd una Sacra Communio ſufficiat pro utroque; aliis autem, quos ſcio eſſe pios, ac ſine ſcandalo vivere, facilè permitto, ut utroque die ſe reficiant pane cœleſti pro ſuo ſolatio ſpirituali.

Etſi autem, ut dixi, perquam tuta, & probabilis eſt illa de unius Communionis pro duobus diebus ſufficientia, & non ſcio ullum claſſicum authorem, qui id neget; ſcio tamen fuiſſe aliquando ex Urbe reſcriptum, quòd, quando Feſtum Annunciatæ Virginis cadit in diem Paraſceves, Communio celebrata in Cœna Domini, non ſufficiat ad comparandam Indulgentiam, quæ Sodalibus Annunciatæ Virginis concedi ſolet in Feſto Annunciationis.

III. Licèt Eſcobar *loc. cit.* & Turrianus, ut 185
ſuprà dixi, abſolutè pronunciet, quando duo Jubilea occurrunt, duobus diebus immediatis, unum poſt alterum, ſufficere unam, ſi homo ſit in gratia, pro utroque, Communionem; ego tamen contrarium cenſeo dicendum, quia in eo caſu Communio obiretur extra duas hebdomadas, vel primi, vel ſecundi Jubilei, cùm tamen ſuprà oſtenderim, omnia opera eſſe intra duas hebdomadas perficienda. Atque ita videtur etiam ſentire Cardin. de Lugo *cit. n.* 93. ubi ſic loquitur; *Quando Communio exigitur directè, prout in quibuſdam Iubileis ſolemnioribus exigi ſolet Communio, jejunium, eleemoſyna at preces intra eandem hebdomadem, aut quando conceditur Indulgentia iis, qui ſingulis menſibus in tali Eccleſia communicaverint; tunc unica Communio non poteſt deſervire ad duplitem Indulgentiam ſimilem, poſſet tamen deſervire illa eadem Communio ad aliam Indulgentiam, ad quam Communio non directè, ſed præſuppoſitivè exigeretur.*

CA-

CAPVT XXVII.

De Communione Generali.

SUMMARIUM.

Cauſa, cur hic agatur de Communione Generali. 186.
Origo illius. 187.
Breve Apoſtolicum de eadem. 188.
Cur vocata Generalis. 189.
Numerus multorum millium frequentantium eam Romæ. 189. & 200.
Debet pro ea viſitari Eccleſia aliqua deſignata à Superiore Societatis. 192.
Et ibi ſumi Sacra Synaxis. Ibid.
Atque piè orari. Ibid.
Non tamen neceſſariò pro anima ulla defuncti. 193.
Multò minùs Communio offerri pro aliqua. Ibid.
Quid ſi ad præſcriptas intentiones recitetur tantum unum Ave Maria? 194. & 200.
Indulgentia hujus Communionis non prodeſt ulli vivo in decurſu Anni Sancti. 196.
Prodeſt autem defuncto. 197.
Solvitur objectio. Ibid.
Quid intelligatur nomine Menſis, cujus una ſola Dominica fas eſt celebrare Communionem generalem. 198.
An poſſit Communio Generalis celebrari eodem die in diverſis Eccleſiis unius Vrbis? Ibid.
An in Villis Collegii, & in prædio ſuburbano? Ibid.
An in Aula Gymnaſii, & ipſâ Eccleſia Societatis ſimul? Ibid.
Quænam ſint illæ Eccleſiæ ſæcularium, in quibus eſt fas celebrare Communionem Generalem? 199.
Eccleſiæ Regularium quæ dicantur? Ibid.
An Ordines Mendicantes participent nobiſcum in hac gratia? 200.
An ſi Eccleſia præſcripta viſitetur Veſpere præcedentis Sabbati, ſit impleta conditio de viſitatione facienda die Dominica. Ibid.
Quid ſi precationem præſcriptam perficias primùm poſt occaſum ſolis in templo, cubiculo aut lecto? Ibid.

186 CAuſa, cur de hac Communione ſim acturus hoc loco, eſt duplex. Prima, quia peculiarem habet Indulgentia ei annexa difficultatem in Anno Jubileo. Secunda, quia ſum certus, eſſe ex honore DEI, & bono animarum in Purgatorio detentarum, ſi ad multorum notitiam veniant ea, quæ ad hanc ſpectant Indulgentiam. Et quia An. 1649 quo hunc tractatum conſcribebam, me latebat, an eſſet, à quoquam Theologo, quidquam Latinè de ea ſcriptum, cenſui me de multis bene meriturum, ſi ex Theologiæ, atque Juris principiis proponerem ea, quæ de illa Indulgentia ſcire convenit.

187 Supponendum itaque eſt, quendam è Societatis noſtræ Patribus, motum Zelo excitandi in Romanis civibus novum quendam, in obeunda Sacra Communione, fervorem, & frequentiam, petiiſſe, & impetrâſſe à Paulo V. Pontifice Max. Breve, quo offerebatur Indulgentia Plenaria omnibus, qui Dominicâ cujuſque menſis à noſtris Patribus deſignatâ, Sacram Synaxin adirent. Aliquot Annis pòſt, fuit hæc gratia ab Urbano VIII. ità extenſa, ut illam Indulgentiam liceret alicui animæ in Purgatorio per modum ſuffragii applicare. Quod etiam confirmavit Innocentius X. Anno 1649. die 5. Febr. ejus verba apponam quia exprimunt conditiones hujus Indulgentiæ. Sic ergo loquitur.

188 *Ad augendam Fidelium Religionem, & animarum ſalutem cœleſtibus Eccleſiæ theſauris piâ charitate intenti, omnibus utriuſque ſexûs Chriſti fidelibus verè pœnitentibus, & Confeſſis, qui aliquam Societatis IESV, vel quamcumque aliam ſæcularem Eccleſiam, ubicunque exiſtentem, unâ ex Dominicis cujuſlibet Menſis, quâ Communio Generalis, ſollicitudine Dilectorum filiorum Clericorum Regularium dictæ Societatis, & quoad Eccleſias Sæculares, de licentia Ordinariorum locorum, illorúmque Rectorum conſenſu agetur, devotè viſitaverint, & iiſdem Dominicis, in prædictis Eccleſiis, Sanctiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum ſumpſerint, ibique pro Chriſtianorum Principum concordiâ, hæreſum extirpatione, ac S. Matris Eccleſiæ Exaltatione pias ad Deum preces effuderint, Plenariam omnium peccatorum ſuorum Indulgentiam, & remiſſionem, quam animabus Fidelium Defunctorum applicare poſſint, miſericorditer in Domino concedimus. Præſentibus ad quindecim Annos tantùm valituris.*

189 Cæterùm divino Conſilio fuiſſe inſtitutam illam, quam ipſi Pontifices Generalem (ſcilicet ob maximam tunc Communicantium multitudinem) vocant Communionem, liquet vel ex eo, quòd ſubinde ſeni Cardinales in celeberrimis Urbis templis illam adminiſtrent, tanto piarum mentium accurſu, ut quandoque in unico templo ad 16. aut etiam 18. millia hominum uno die, divino epulo reficiantur: & in templo noſtræ Domûs Profeſſæ Romæ, nonnunquam 100. Confeſſarii aures præbeant confitentibus. Communicata hæc gratia aliis extra Urbem Collegiis, & Domibus effecit, ut ſemel Olyſſipone ad 25. millia, Panormi ad 32. millia ſacræ menſæ accubuerint; ut teſtatur author Synopſis Societatis *Lib.* 6. *c.* 15. Quin Anno 1647. ſcriptum fuit, Bononiæ unico illius Anni die in templo S. Petronii, & aliis ejuſdem Urbis numerata fuiſſe 50000. Generalem Communionem obeuntium. Strenuè Italorum pietatem

Digitized by Google

tem æmulantur Germani, noſtrique Tirolenſes nominatim; nam, ut de Civibus taceam: ex altiſſimis montium jugis per hybernas nives ad noſtrum Halenſe, ac Oenipontanum templum turmatim accurrit ruſtica plebs, iis Dominicis, quibus Communio Generalis celebratur. His ſuppoſitis oritur.

Quæſt. LXXII. *Quos favores adjunctos habeat Communio Generalis?*

190 RESP. Habet Indulgentiam Plenariam, quam aliquis poteſt vel ſibi ſervare, vel pro libitu applicare animæ in Purgatorio; non autem poteſt quis & ſibi ſervare, & ſimul animæ applicare. Patet ex verbis ipſius Brevis.

191 Quæſt. LXXIII. *Quæ Conditiones requiruntur ad comparandam hanc Indulgentiam?*

RESP. Sequentes, I. Ut quis ſit verè pœnitens, & Confeſſus. Quam conditionem oportet intelligere ſecundùm dicta ſuperiùs de Confeſſione.

II. Debet devotè viſitare aliquam Eccleſiam, & quidem illam, quam nominaverint Societatis JESU Superiores, ſive ea Eccleſia ſpectet ad Societatem JESU, ſive ſit Sæcularis, dummodo reſpectu Eccleſiæ Sæcularis adſit licentia Ordinarii loci, & Rectoris, ſeu Parochi. Unde colligo, non poſſe à noſtris Superioribus deſignari aliquam Eccleſiam ad alios Regulares ſpectantem; nam privilegia, & favores non debent extendi ultra proprietatem verborum Gloſſa in Clement. *Per literas* de præbend. verbo *directas*, communiter recepta. Porrò debet illa viſitatio Eccleſiæ fieri eâ Dominicâ, quâ *ſolicitudine*, *&* *ordinatione Superiorum Societatis* celebratur Communio Generalis.

192 III. Debet ſacram Synaxin ſumere prædicta die Dominica, in prædicta Eccleſia. Eſt autem hæc circumſtantia templi planè extraordinaria; etſi enim longè plurimæ Indulgentiæ requirunt Communionem, non memini me legere ullam Bullam, aut Breve, quo determinetur certa Eccleſia pro Communione; ſed ſemper (quantum ego quidem, lectis diverſiſſimarum Indulgentiarum formulis, ſcio) permittitur facultas communicandi in quocunque templo.

Quanquam hiſce jam alteri typo mandatis, comperio aliquid ſimile extare in Bulla pro Confraternitate Sacratiſſimi Roſarii, in ea quippe exprimi Sacram Communionem eſſe in Eccleſiis PP. Prædicatorum obeundam à fratribus, & ſororibus obtinere volentibus (certis diebus) Plenariam Indulgentiam, quod non præteriiſſem ſilentio, ſi tunc habuiſſem compertum.

IV. Debent in prædictâ Eccleſiâ pias ad Deum preces effundere, ad tres intentiones in Brevi expreſſas.

193 Et quia has ſolas conditiones apponit Pontifex, non exprimendo plures,

Sequitur primò, eum, qui Indulgentiam Plenariam vult applicare defuncto, non teneri orare pro illo, aut aliis defunctis, multò minùs offerre Communionem pro ipſis, ſed ſufficere ſi dicat: *Domine Deus, Indulgentiam, quam mihi applicare poſſem, dono huic, aut iſti animæ &c.* Debet autem vel actualiter, vel virtualiter id dici, atque adeò applicatio defuncto fieri priùs, quàm ultimum ex enumeratis operibus ſit peractum; nam poſitâ ultimâ diſpoſitione oritur forma, ut conſtat ex Philoſophia; atqui forma eſt Indulgentia, ultimum opus eſt ultima diſpoſitio. Niſi fiat id, quod dixi, vel nulla omnino Indulgentia acquiritur, vel actu applicatur perficienti prædicta opera.

Sequitur ſecundò, poſſe obtineri hanc Indulgentiam, licèt non plus recitetur, quàm unum Ave Maria ad prædictas intentiones. 194 Nam Pontifex abſolutè dicit: *pias preces effuderint.* Utique tamen conſultum eſt, ſaltem quinquies Pater & Ave recitare, ſicuti & directè orare pro miſeris animabus.

Porro, quia toties ſit, ut hæc Communio Generalis immediatè ſequatur, aut præcedat celebria feſta, quibus Chriſti fideles conſueverunt ſacro Chriſti Corpore, ſeſe reficere, practicari ſæpè debebit uterque modus, quem ſuggeſſi ſuprà *n.* 183.

Quæſt. LXXIV. *An, & quatenus, durante Anno Sancto, fas eſt Indulgentiam pro Communione Generali datam quærere?* 195

Ratio dubitandi eſt duplex; prima, quia Innocentius X. ipſo Ann. 1649. ut ſuprà memini illam Indulgentiam ad proximos 15. Annos confirmavit, & extendit; ergo Anno Jubileo ſequente, quem utique prævideràt, & animo deſtinàrat ſua Sanctitas, valebit; nam *Decet conceſſum à Principe beneficium eſſe manſurum.* Reg. 16. *in* 6. Altera oppoſita ratio eſt, quia Excommunicatione feriuntur omnes illi, qui durante Anno Jubileo prædicant, aut in uſum demandant Indulgentias alias ab eâ, quæ Romæ tunc obtinetur.

RESP. I. Certum eſt, illam Indulgentiam, durante Anno Jubileo, non poſſe alicui vivo prodeſſe: nam nimis prægnantes ſunt illæ clauſulæ, quibus per Annum Sanctum ſuſpenduntur Indulgentiæ Plenariæ vivorum. Nec obſtat allata ratio; licèt enim ſit decens, ut perſeveret beneficium à Principe conceſſum: poteſt tamen juſtis de cauſſis tolli, aut ſuſpendi, ſi velit Princeps: nam *Res omnis per quaſcunque cauſſas naſcitur, per eaſdem diſſolvitur.* Reg. 1. de Regulis Juris *in* 5. Vult autem ſuſpendi Anno Sancto hoc ſuum beneficium Pontifex, ut patet ex allata ratione. 196

II. Eſt probabile, poſſe defunctis eo etiam Anno acquiri illam Indulgentiam; nam *num.* 45. auctoritate, & ratione firmavi ſententiam,

tium, abſolutè & ſine diſtinctione docentium, Indulgentias reſpectu defunctorum perſeverare Anno Sancto. Adde dicta *n.* 43. & 44. Adde quoque, quòd P. Eſcobar *n.* 51. teſtetur, ipſummet Urbanum VIII. declaràſſe, quòd Indulgentiis pro moribundis & mortuis nil deroget Annus Sanctus, ſicut & declaravit poſtmodum Innocentius X. relatus *cit. n.* 45. in Append.

III. Quare poſſunt Confeſſarii hortari ſuos pœnitentes, ut faciant requiſita ad hanc Indulgentiam Manibus donandam. Nec eſt hîc timenda cenſura, quia oſtendi *num.* 53. eâ non peti illos, qui ex probabili ſententia in uſum demandant aliquas Indulgentias. Nec dubita, quin intentio, quâ Superiores Societatis jam ab aliquot Annis in ſingulis locis deſignârunt certam Dominicam in Menſe, certámque Eccleſiam, adhuc perſeveret in Anno Sancto, poſito, quòd eo poſſit obtineri prædicta Indulgentia.

IV. Sequitur quoque ex dictis, non tantùm omni culpâ & pœnâ immunes fore, ſed & de fidelibus defunctis optimè merituros Concionatores illos, qui prædictam Indulgentiam ſuis commendabunt auditoribus, dummodo explicent, quâ ſit ea ratione Anno Jubileo applicabilis mortuis, non applicabilis vivis.

197 Sed contra ſecundam Reſponſionem, quæ in hac quæſtione præcipua eſt, moveri poteſt grave dubium: quomodo ſcilicet prædicta Indulgentia applicari poſſit defuncto, cùm non poſſit vivo? Nam ipſe vivus homo, qui opera præſcripta perficit, eſt is, cui principaliter, primariò, directè, & per ſe promiſſa eſt, atque obvenire debet Indulgentia; defuncto autem tantùm acceſſoriè, ſecundariò, indirectè, per accidens, ſcilicet loco vivi, ſuam in alterum gratiam transferre volentis; neque valentis *plus juris transferre in alterum, quàm ſibi competere dignoſcatur.* Reg 79. *in* 6. Unde videtur allata reſponſio validè impugnari, tum Regula 42. in 6. *Acceſſorium naturam ſequi congruit principalis*: tum illo communi Axiomate, *Subrogatum naturam & conditiones ſequitur illius, cui ſubrogatur.* Ergo ſi principalis eſt incapax Indulgentiæ, incapax erit etiam acceſſoria anima, quæ illi ſubrogatur, ſicuti cui non permittitur ſtare matrimonio, contra Leges dirimentes contracto, nec permittitur ſervare dotem, quæ eſt acceſſorium quid ad matrimonium. Cap. *De Prudent. De donat.* inter virum & uxorem.

Reſponderi tamen poteſt, licèt ea, quæ opponuntur hîc, ſint per ſe, & communiter vera, per accidens tamen, & quandoque non eſſe vera, ut oſtendit Gloſſ. in cit. Cap. *Acceſſorium.* Et tunc maximè non ſunt vera, quando Princeps, aut Legiſlator aliud ſtatuit de principali, aliud de acceſſorio, aliud de ſubrogato, aliud de illo, cui eſt ſubrogatum, ſicuti in noſtro caſu ſtatuiſſe Pontifices perquam verò-ſimile fit ex iis, quæ de permanentiâ Indulgentiarum pro defunctis tempore Anni Jubilei tradidi ſuo loco.

Appendix quà Correctoria, quà Exegetica.

Ita ſcripſeram ante Annum 1675. de permanentia etiam in Anno Sancto pro Communione Generali, ſed nunc palinodiam cano, propter convincentem authoritatem Bullæ Declaratoriæ, quam propoſui, & huic individuæ materiæ applicavi *Cap.* 11. in Appendice II. At cæteris, quæ in hoc Cap. XXVII. propoſui, reſolvíque, ſine & notitia praxis, & authoritate ſcriptorum, ſiquidem Anno 1649. quo ea ſcripſeram nec dum illuxerat Annus Sanctus, nec prodierant in lucem ſeu Singularia noſtri P. Quintanadvennas, in quorum appendice eſt Legere longum eúmque primum Tractatum de univerſa ratione (excepto dubio de occurſu cum Anno Jubileo) hujus Communionis Generalis: ſeu Patrocinium defunctorum noſtri itidem Patris Jacobi Hautini; in cujus *Lib.* 3. *Art.* 3. diſſerit hic author ex inſtituto de hoc argumento; qui duo ſcriptores, quia non modo explicant pleraque ex iis, quæ hic ego, ſed plura addunt, quàm ego, dabo Synopſin utriuſque. 198

Primò itaque nomine *menſis* ita intelligitur unus è duodecim cujuſvis Anni, ut licèt fortè, quod ſæpe fit, contineat hic, aut ille quinque Dominicas, non tamen liceat pluſquam ſemel eo menſe celebrare Communionem Generalem. Quintanad. *loc. cit. dub.* 1. Unde videtur mihi convenientius, ut prima & ultima Dominicæ accipiantur more Civili, quàm Eccleſiaſtico, quo habetur ratio viciniatis cum Calendis, atque ita ſervatur in iis Collegiis hujus Provinciæ in quibus vixi.

2. Quia Brevia poſteriora tã diſertè aſſignant diem Dominicam, inutiliter deſignabimus aliam. Quintanadvennas *dub* 3. Nam tempus Legis, qui non obſervat, non dicitur formam Legis obſervare *L. Obſervare ff. De offic. proconſ.* cámque Dominicam inchoare poſſumus à media nocte, ac protendere etiam ad mediam noctem, non autem inchoare à primis Veſperis. Idem *Ibid.* De qua inchoatione dicemus plura *Tract. ſeq. Part.* 2. *cap.* 30.

3. Tametſi fuit mihi aliquando viſum, non poſſe in iis urbibus, in quibus Societas habet diverſa domicilia, celebrari eodem die in pluribus Eccleſiis noſtris Communionem Generalem, idque ob præcipuas rationes quas Quintanadvennas tunc à me nondum lectus congerit *loc. cit. dub.* 4. nunc tamen cenſeo cum eodem authore, atque Hautino *cit. a.* 3. *n.* 981, poſſe id fieri, tum quia ita declaravit

P 4 R.P.N.

R. P. N. Mutius Vitelleſcus teſte Quintanadvenna, tum quia ipſe refero ſuprà *n.* 198. id fuiſſe factitatum Bononiæ.

Nomine autem Eccleſiæ Societatis vult P. Quintanad. *dub.* 4. *&* 5. intelligi tum Eccleſias Seminariorum, ſeu (ut indigitamus in hic, & Boëmica Provincia) Convictuum Societatis, utpote quæ incolant, & regant noſtri, tum Ordinaria, & Capellas, quæ ſunt in domibus, cubiculis, atriis, ſicuti pluribus ex eo retuli ſuprà Cap. 20. num. 135. quibus ipſemet *cit. Tract.* 1. *dub.* 7. addit, multiſque probat, non carere probabilitate, quòd quando Communio Generalis celebratur in Eccleſia Societatis in civitate aliqua ſita, poſſint tam exteri, quàm noſtri lucrari Indulgentiam viſitando aliquod Oratorium exiſtens in prædio ſpectante ad Collegium, ad quod pertinet ea Eccleſia: eſto illud prædium ſit valde remotum à tali urbe dummodo in illo eodem Oratorio precentur ad tres præſcriptas intentiones: tum quia etſi talia Oratoria, Capellæ, aut Sacella ſint ſolius P. Provincialis, & non Epiſcopi authoritate fundata, dici tamen poſſint fundata authoritate Pontificis, & proinde meritò comprehendantur nomine Eccleſiæ; tum quia talia gaudent immunitate Eccleſiaſticâ; tum quia prædium ſeu grangia Monaſterii eſt membrum ſuppoſitum Monaſterio, in quo extat Oratorium ad celebrandum: tum quia omnia ſuburbia, prædia, villæ, horti, grangiæ, & alia loca ſubjacentia alicui civitati comprehenduntur ſub nomine illius civitatis in favorabilibus.

Quæ omnia ſi vera ſunt, tum certè poteſt Indulgentia, quâ de loquimur, obtineri in omnibus Aulis noſtrorum Gymnaſiorum, in quibus quotidie fit noſtris diſcipulis res divina, tum in Eccleſiis, & Sacellis omnibus, quæ diſtantes procul à noſtris Collegiis Monacenſi, Ingolſtadienſi, Friburgenſibus, ſpectant ad iſta Collegia, & quidem acquiri eo die, quo celebratur in Eccleſiis noſtris immediatè junctis ipſis Collegiis, quod ſingulariſſimè habebit locum tum in noſtro templo Marſenſi, tum in Miſeracenſi, tum Fridbergenſi, quorum primum ad Friburgenſe Nuithonum, alterum adBruntrutanum, tertium ad Auguſtanum Collegia ſpectant. Quæ omnia cùm ſint contrà praxin noſtræ Provinciæ, atque, ut puto, aliarum, idcirco ego cum P. Hautino *loc. cit. n.* 282. *&* 283. pro dubiis habeo, quæ ex P. Quintanadvenna retuli de Sacellis prædiorum, aut etiam infra ſepta Collegii penitus extra Eccleſiam vulgò dictam conſtitutis. Sanè nos hic Conſtantiæ, ſicut & Friburgi Helvetiorum habemus Sacellum domeſticum propriè conſecratum, quod eſt pars noſtri Collegii remota à noſtra vulgò dicta Eccleſia; habemus & in Auguſtano, Monacenſi, Ingolſtadienſi, pluribus Collegiis aliis itidem Sacella contigua cubiculis, in quibus decumbunt infirmi audientes Miſſas, quæ pro ipſis illic celebrantur, non exiſtimo tamen, cuiquam Doctiſſimorum virorum, ſapientiſſimorum Superiorum, qui ea domicilia incoluerunt, aut etiam rexerunt, probatas fuiſſe ejuſmodi explicationes.

4. Nomine Eccleſiarum ſæcularium, in qui- 199
bus poteſt celebrari præſens Communio, ſed *ſolicitudine Patrum Societatis*, intelliguntur omnes illæ, quæ ſubjacent poteſtati, atque juriſdictioni Epiſcoporum, ſeu Ordinariorum ſæcularium. Quintanad. *cit. App.* 1. *dub.* 8. inferens *num.* 17. *&* 18. huc quoque ſpectare illorum oppidorum Eccleſias Parochiales, in quas Religioſi obtinent juriſdictionem, ſeu utramque, ſed alterutram, dummodo in iis obeantur functiones Parochiales. Verùm quia Eccleſiæ Regularium non exemptorum ſubjacent etiam juriſdictioni Epiſcopali, eæque ſunt propriè Eccleſiæ Regulares, non exiſtimo eas venire nomine ſæcularium, ſicuti nec credit Hautinus *num.* 985. Igitur per Eccleſias *ſæcularium* intelligi autumo illas omnes, quæ ſunt extructæ principaliter in pium uſum perſonarum ſæcularium: adeóque Eccleſias ſæcularium non opponi hic omnibus Eccleſiis Regularium, ſiquidem omnis Eccleſia Parochialis pleno jure unita alicui Monaſterio eſt verè, propriéque beneficium Regulare. Rebuffus *De beneficiis.* verb. *Beneficium Regulare.* Suarez *Tom.* 4. *De Relig. Tr.* 8. *c.* 19. Sanchez in Summa *Lib.* 7. *c.* 29. *n.* 11. Garzias De Beneficiis *Part.* 7. *c.* 10. referens multos. Filliucius *Tr.* 41. *n.* 8. & recentiſſimus Petrus de Murga in qq. Parochialibus *Part.* 2. *q.* 6. *n* 8. citans Azorium, Rodriquez, Baſſæum, Pellizarium, & Rotam. Quis autem negabit, poſſe cum facultate ſeu Abbatis, ſeu Parochi, Vicariive ab eo conſtituti, in tali Eccleſia, quæ directè fundata eſt pro ſæcularibus ſine reſpectu ad functiones Monachales, obiri noſtram Communionem? Aliud utique cenſendum eſt de Eccleſiis directè, atque immediatè erectis in uſum Regularium, eſto per extenſionem, aut ſubſequens privilegium potiatur juribus Parochialibus ſicut in noſtra Germania potiuntur permultæ; dum enim Pontifices exprimunt in Brevi ſuperiùs repræſentato Eccleſias *ſæcularium*, hoc ipſo negant nobis jus deligendi Eccleſias *Regularium*, intelligendo per has non utique illas omnes, quæ ſpectant ad Regulares, ſeu cumulativè, ſeu privativè ad Epiſcopos, ſed illas omnes, & ſolas, quæ, ut ſuprà indicavi, ſunt directè, & primariò deputatæ exercitiis Regularium, conſequenter exiſtimo, noſtros PP. Tridentinos e. g. non potuiſſe inſtituere ſine facultate vel Epiſcopi, vel Parochi dictam Communionem in Eccleſia

ſia

Digitized by Google

ſia Parochiali B. Virginis, in qua habebant unum duntaxat Sacellum pro ſacris faciendis, Confeſſioniſque & Communionis Sacramentis.

5. Licentia tam Ordinarii, adeòque Epiſcopi e. g. quàm Parochi cumulativè requiſita ſufficit, ut ſit tacita. Quintanad. *dub.* 10. Hautinus *n.* 987. ſolicitudo autem noſtrorum, quâ in tali Eccleſia procurari debet Communio, conſiſtit eſſentialiter in eo, ut nos & proponamus Indulgentiam, hoc aut illo die, locóque lucrandam, & ad hanc lucrifaciendam hortemur, invitemus fideles, & vel ipſi confeſſionibus audiendis, Communioníque præbendæ vacemus, vel noſtro hortatu, rogatúve alii hæc præſtent. Hautinus *n.* 986.

200 6. Tametſi ſuperiùs *n.* 184. ſcripſi, unâ Communione poſſe obtineri Indulgentiam cadentem in duos diverſos dies viciniſſimos, nequaquam tamen volui indicare, poſſe unâ Communione obitâ extra diem Dominicam aſſignatam pro hac noſtra Indulgentia, hanc obtineri, contrarium enim eſt clarum, ſicuti etiam obſervat Quintanad. *dub.* 12. *n.* 4. qui *num.* 3. præmiſerat, eſſe probabilius, Confeſſionem in noſtra hac materia non exigi etiam à conſcio peccati mortalis, ſed ſufficere contritionem. Imò ſi poſt Confeſſionem, & Communionem labaris in mortale, ínque tali ſtatu perficias ultimum opus, id eſt preces pro communibus neceſſitatibus, non poteris quidem tibi ipſi applicare illum theſaurum, ob Generalem doctrinam traditam ſuprà *n.* 59. at fortè valebis animæ defunctæ, juxta ea, quæ Tract. ſeq. *Part.* 2. *cap.* 23. differam in hanc rem. Certè Hautinus *n.* 992. abſolutè negat, ſtatum gratiæ requiri in eo, qui hanc Indulgentiam tranſcribit alteri.

7. Sufficere, ſi ad tres præſcriptas intentiones recitetur ſemel ſalutatio Angelica, dixi ſuperiùs *n.* 194. conſentiente in terminis Quintanad. *dub.* 13. *n.* 3. diſſentiente in terminis Hautino *n.* 989. tum quia alioqui ſufficeret, (inquit Hautinus,) cum Publicano dicere: *Deus miſerere mihi peccatori*, tum quia non forent plures preces neceſſariæ ad lucrandam Indulgentiam Plenariam, quàm ad unius diei, *quod creditu difficile eſt.* Sed reſpondeo negando primam conſequentiam, oportet enim orare ad tres intentiones præſcriptas, ad has autem non poteſt aptè dirigi illa precatiuncula Publicani, poteſt autem Salutationis Angelicæ ſaltem ultima pars. Ad alterum reſpondetur, eſſe quidem difficile creditu, quòd breviſſima precatiuncula ſola æquè ſit ſufficiens ad lucrandam Plenariam Indulgentiam, atque ad acquirendam particulam unius diei, at non eſſe difficile creditu de illa Oratiuncula, quæ jungitur aliis operibus arduis, ut eſt Confeſſio, & Communio in certo templo, à quo multi diſtant, unius, & plurium horarum itinere, & quidem ſæpe adverſante tempeſtate. Nihilominus tamen omnino ſuadendum eſt illud, quod de quinque Orationibus Dominicis, & totidem Salutationibus ſcripſi ſuprà *n.* 194. éſtque his contentus ipſe P. Hautinus.

8. Neque hic Doctor, neque P. Quintanad. explicant, an Ordines Religioſi, qui participant in ampliſſima forma noſtra privilegia, & Indulgentias, poſſint hanc ipſam Communionem Generalem promulgare pro ſuis Eccleſiis. Poſſe exprimit P. Bonagratia Franciſcanus Capucinus in Summula verb. *Privilegium. n.*411. citans me in oppoſitum; P. Quintanad. *cit. Tract.* 1. *n.* 2. teſtatur, alias Religioſas familias excitas fructu ſpirituali quem produxerat hæc Communio, poſtmodum impetrâſſe à Sede Apoſtolicâ ſimilia, ut vocat Jubilea; ſicuti Illuſtriſſimus Princeps atque ad S. Galli Reverendiſſimus Abbas in ſuo amplò ſanè territorio temporali, & ſpirituali, atque Reverendi PP. Capucini pro Provinciis ſuis Helveticâ, & Suevicâ inducti zelo ſecundùm *veram* ſcientiam poſtulârunt, impetrâruntque poſt evulgationem alteram hujuſce Tractatûs, in verè magnum incrementum honoris divini, pietatiſque in pios manes. Ego meam ultimam reſolutionem prudens differò ad Tract. ſeq. *Part.* 2. *cap.* 10. ubi erit rurſum ſermo de hac Communione.

9. Illum fructum quod attinet, teſtatur noſter Quintanadvennas *cit. dub.* 1. *n.* 2. ſe vidiſſe numerum obeuntium in domo profeſſâ Societatis JESU Hiſpalenſi excreviſſe ad viginti duo, imò viginti quatuor millia & ultrà; Hiſpalenſes ſuperaverunt Panormitani, Bononienſes, Olyſſiponenſes, ut retuli ſuprà *n.* 189. poteſtque etiam videri Hautinus *n.* 1021. numerans plura loca, & *n.* 1021. ex Regulis Arithmeticæ declarans, quot milliones animarum pœnis Purgatoriis liberentur per eam Indulgentiam in paucis urbibus intra non multos Annos.

10. Fui die 18. Januarii 1658. literis interrogatus, *quid cenſerem de quibuſdam dubitantibus, an non liceret die Sabbati veſperè fundere preces ad tres præſcriptas intentiones, eáſque fundendo perficere unum ex operibus imperatis pro Indulgentia, de qua nunc diſſerimus.* Reſpondi, probabiliter licere, eò quòd tempus Indulgentiæ pro feſto alicujus ſancti conceſſæ incipiat à primis Veſperis, finiatur poſt ſecundas, póſtque occaſum ſolis, Dominica verò dies veniat nomine feſti, ut videbimus *Tract. ſeq. Part.* 2. *cap.* 26. *num.* 653. & 654. At dum conſcribo hanc additionem reperio noſtrum Quintanadvennam *cit. Tract.* 1. *dub.* 3. *num.* 3.4.5. tenere contrarium, eò quòd Papa loquatur expreſſè de Dominica, & hæc non incho-

choëtur à primis Veſperis, ſicut Feſta, proindéque cenſet inchoari à puncto medio noctis, protendique ad punctum alterius mediæ noctis. Sed licèt quiſque, ut reor, videat, hac ratiocinatione non tolli probabilitatem meæ antiquæ opinionis, non nego tamen eam ratiocinationem eſſe veroſimilem, & conſequenter, qui oblitus eſt interdiu orare ad intentiones determinatas à Papa, ſi ſuæ oblivionis recordetur ſub examine veſpertino, poſſe poſt illud etiam tempore hyberno utiliter ire ad Eccleſiam nominatam, ibíque peragere quod neglexerat. Imò idem P. Quintanad. pronunciaret, talem poſſe fieri compotem Indulgentiæ, ſi illas preces perficeret in cubiculo (& quid ni in lecto) Collegii, ad quod pertinet ea Eccleſia, ut liquet ex ſuprà relatis ex ipſo. At magnopere dubito, propterea, quòd jam dixerim, nomen Eccleſiæ videri ad hoc authore ſumi nimis amplè.

CAPUT XXVIII.

De Iejunio pro Iubileo.

SUMMARIUM.

Pro Iubileo Anni Sancti non eſt neceſſe jejunare. 201.
An in Iubileis extraordinariis ſit jejunandum, quando illa indicuntur pro tempore Paſchali? 202.
Aut quando pro tempore, in quod incidit ſolemniſſimum feſtum? 202. & 203.
Quid actum Conſtantiæ, quando Bulla advenit poſt Dominicam Lætarè? 204.
Quid tunc licuerit Parochis? Ibid.
Quale Iejunium exigatur pro Iubileo? 205.
An ſi in Quadrageſima ſit pro toto Epiſcopatu permiſſus eſus carnium, cenſetur jejunare, qui tunc ſumit refectionem ex carnibus? 205. & 206.
Qualis Veſpertina collatio permittatur in jejunio Iubilei? 208.
Quid ſi extra tempus conceſſæ refectionis edatur parum quid, an periclitabitur Iubileum? 209.
An ſi ſe quis inebriet? Ibid.
Quid cenſendum de pueris, infirmis, labore preſſis? 210. & 211.
Differentia inter non potentem jejunare, & non potentem dare eleemoſynam. Ibid.
Omnia jejunia ſunt perficienda intra unicam hebdomadem. 212.
Et quidem diebus nominatis in Bulla. 213.

201 Quæſt. LXXV. *An & quale jejunium requiritur ad Iubileum?*

RESP. I. Ad lucrandum Jubileum Anni Sancti, non eſt neceſſarium jejunare, quia hæc conditio tunc non præſcribitur, ut conſtat ex Bullâ. At verò pro Jubileis extra Annum Sanctum exigi ſolet jejunium, adeò, ut non viderim Bullam, quæ concedat Jubileum, duarum hebdomadarum, & ſimul non injungat jejunium triplex obeundum feria IV. VI. & Sabbato. Excipio tum illam Alexandri III. cujus memini Cap. 1. tum aliam Sixti V. pro Jubileo Anno 1585. quia enim illud Romanis indixerat, pro tempore Paſchali, *eo autem tempore jejunia non indicuntur*, ut loquitur ipſe Pontifex, idcirco loco triplicis jejunii, injunxit triplicem eleemoſynam faciendam tribus illis feriis, quibus cæteroquin erat jejunandum.

Unde deduco, ſi contingat, ut Jubilei Di- 202
ploma perveniat in Germaniam v. g. duabus aut tribus hebdomadis poſt Paſcha, videri poſſe, quòd Epiſcopus, in cujus id manus tunc venit, valeat loco triplicis jejunii, quod in Bulla nominatur; injungere triplicem eleemoſynam; cùm enim primum in unoquoque genere ſit exemplar reliquorum, ut pronunciant Philoſophi æquè, ac Theologi; ſummus autem Pontifex ſit utique primus, & præcipuus, idcirco ejus factum debet eſſe exemplar reliquorum, præſertim quia nititur ratione univerſali, quòd ſcilicet in tempore Paſchali jejunia non indicantur. Et quia Urbanus VIII. Anno 1638. declaravit, quando Vigilia S. Joannis Baptiſtæ incidit in diem Solennitatis Corporis Chriſti, non eſſe jejunandum illo die, nec abſtinendum à carnibus, ſed feria IV. anticipandum; *eò quòd dies feſtus hujuſmodi, quo tanti Sacramenti inſtitutio ſummâ totius populi Chriſtiani lætitiâ recolitur, è principalibus Anni feſtivitatibus exiſtat*, idcirco ſi contingat in feriam IV. VI. aut Sabbatum, indicendi pro Jubileo jejunii, incidere unum è ſolennioribus Feſtis, fas erit Epiſcopo in locum unius ex illis jejuniis ſubſtituere elargitionem eleemoſynæ peragendam illo ipſo die, quo eſſet jejunandum. Eſt autem è ſolennioribus Feſtis, ipſa etiam Epiphania Domini, cùm habeat Octavam adeo privilegiatam. Et fortè erit, qui de die Aſſumptionis Deiparæ, atque Patroni dicet, quod de Epiphania inſinuavi.

Agnoſco tamen factum de tempore Paſcha- 203
li diſcurſum, non eſſe omnino firmum, eò quòd Urbanus VIII. in Extraordinario Jubileo, quem currente ipſo Anno Sancto conceſſit die 21. April. requiſiverit triplex Jejunium, & tamen incidit ille Jubileus in tempus Paſchale, quia Anno 1625. Paſcha celebratum fuit 30. Martii. Idipſum fecit idem Pontifex in Bulla prorogatoria Jubilei Anno 1634. per Quadrageſimam Romæ celebrati, ut videre eſt apud Cherubinum. At Jubileum Anno

no 1619. noluit hic ipſe Pontifex obtineri hebdomadâ ſanctâ, aut Reſurrectionis, fortè quia in hebdomadâ ſanctâ proceſſiones ſolitæ non ſatis congruè inſtituantur; in hebdomada autem Paſchali, difficulter homines ad jejunandum adducantur. Nec dubito, quin, ſi in Germaniam literæ Jubilei pervenirent Dominicâ Palmarum, poſſent Epiſcopi exemplo Urbani VIII. differre Jubileum ad Dominicam in Albis.

204 Placet nihilominus referre, quid fuerit in hoc Conſtantienſi Epiſcopatu decretum duobus Annis, quibus Romanæ Bullæ advenerant ſub expirantem Quadrageſimam, ſcilicet An. 1661. & 1664. Utroque fuit ſumma adhibita & meritò, opera, ut quàm citiſſimè imprimerentur illæ Bullæ, pérque Bidellos deferrentur exemplaria ad Decanos Rurales. Atque ita factum, ut illo Anno 1661. potuerimus in hac urbe, omnibúſque locis non multùm remotis, opera præſcripta inchoare ipſa Dominica *Iudica*, finiréque Dominica Reſurrectionis, uti & fecimus ex mandato Epiſcopali; at imperatum remotis, qui non poſſent ſe nobis accommodare, ut pro ratione circumſtantiarum nominaretur à Superioribus Eccleſiaſticis aliud tempus, attamen ante Paſcha, vel quamprimum fieri poſſet.

Alterum verò Jubileum auſpicati ſumus hîc Dominica Palmarum incluſivè, & continuavimus ad Dominicam in Albis incluſivè. At major pars Epiſcopatûs (utpote longi itinere ſex dierum, & totidem lati,) juſſa proximo quoque tempore initium dare huic ſancto tempori, & ita quidem, ut neutro horum Annorum fuerit quidquam mutatum circa jejunia, etſi plurimis permoleſta in ipſamet lætiſſima hebdomade Paſchali, & hanc proximè ſequente.

Nihilominus arbitror, non fuiſſe neceſſarium, ut qui Bullam acceperant e. g. feriâ quinta in Cœna Domini indicerent Jubilei initium ante Dominicam in Albis. Quis enim credat, velle Pontificem, ut jejunia inchoëntur ipſâ hebdomadâ Paſchali? Eſt quidem ſatis moleſtum & propè repugnans mori indicato à Chriſto Domino *Matth. 9. v. 15.* ut filii ſponſi jejunent tempore tam læto ipſi ſponſo, non tamen arbitror, moleſtiam hanc fuiſſe accenſendam iis caſibus aut cauſis, ob quas diximus ſuprà *n. 99. & ſeqq.* poſſe unum è præſcriptis operibus commutari in aliud. At potuiſſet ex ſuprà dictis *n.* 201. Epiſcopus commutare pro toto Epiſcopatu, *cur non etiam Confeſſarius pro ſingulis ſuis pœnitentibus? imò cur non potius? etenim nullæ Bullæ faciunt expreſſè Epiſcopo, ut tali, jus faciendi commutationem, faciunt autem Confeſſario.* Reſp. Hoc argumentum roborat id, quod ultro ſcripſi ſuprà *n.* 203. videlicet non eſſe firmam illationem, quam exhibui *n.* 202. cui proinde nec ipſe do locum.

II. Jejunium pro Jubileo exigitur tale, qua- 205
le Eccleſia præcipit fidelibus extra Jubileum. Ita Sanchez in Summ. *Lib. 4. c. 11. n. 53.* ex Communi; nam Bullæ nil omnino peculiare hîc ſtatuunt: Et quia in Jejuniis extra quadrageſimam non ſolet imperari abſtinentia ab ovis, aut lacticiniis; Bulla autem Jubilei non exigit jejunium quadrageſimale, ſed Commune; idcirco non eſt opus ab iis abſtinere pro Jubileo, & ne quidem in quadrageſima, ſi quis fortè vel ex privilegio, vel præſcripta conſuetudine habeat jus, prædictis rebus in quadrageſima veſcendi. Ita plerique DD. repugnante quoad privilegiatum Navarro *Tom. 1. Conſil. Lib. 3. De Obſervat. jejuniorum, Conſil. 5.* Cùm tamen idem Doctor ſequente *Conſil. 6.* expreſſè ita loquatur: *Videtur ſua Sanctitas concedendo facultatem edendi carnes, & lacticinia in quadrageſima, virtualiter concedere, ut carnes, & ova ſint privilegiato tibi quadrageſimales, vel convenientes diebus jejunii, & conſequenter, quòd talibus veſcens non cenſeatur veſci, niſi cibis convenientibus diebus jejunii. Ex quo ſequitur, quòd comedendo tales cibos non frangit jejunium, & quòd verè jejunat, conſequenter conſequitur meritum jejunii, ſicut credo, quòd conſequeretur illud, qui, quia non poteſt habere panem, & cibos quadrageſimales, comederet ſemel tantùm in die carnes, aut ova, aut lacticinia, quia neceſſitas facit hos cibos quadra-*
geſimales. Hactenus Navarrus, qui ſive conſe- 206
quenter, ſive non conſequenter loquatur, negandum eſt cum Lugone *Tom. 3. diſp. 27. n.* 109. poſt Azor *p. 1. l. 7. c. 10.* illum, qui privilegium habet, vel carnibus veſcendi, vel cænandi diebus jejunii, ſatisfacere Jubileo, ſi utatur ſuo privilegio, quia abſtinentiam à carnibus eſſe de eſſentia jejunii Eccleſiaſtici conſtans eſt Doctorum perſuaſio.

Unde infero, Bavaros, Suevos, Francones, qui ex Generali Epiſcoporum ſuorum, diſpenſatione carnes per quadrageſimam proximis ante Jubileum Romanum Annis ob defectum aliorum ciborum, comederunt, non potuiſſe iis diebus, quibus veſcebantur carnibus, obtinere Indulgentias promiſſas jejunantibus.

III. Aliud pronunciandum eſt de iis, qui 207
habent privilegium anticipandi horam refectionis; nam hæc anticipatio non adverſatur ſubſtantiæ jejunii, cùm probabilior ſententia ferat, quòd hac ætate ad rationem jejunii non ſpectet ulla certa hora.

IV. Talis veſpertina collatiuncula permit- 208
titur pro Jubileo, qualis pro die jejunii currentis; nam Bullæ nullam hîc faciunt reſtrictionem, &, ut paulò antè dixi, non imperant, niſi commune, ſeu vulgare jejunium. Unde, ſi jejunium Jubilei cadat in Vigiliam Nativitatis

tis

Digitized by Google

tis Domini (ſicuti pluribus locis cecidit Anno 1672.) fas erit duplò, aut triplò majorem ex bellariis refectiunculam ſumere, quàm aliàs, quia ex multorum ſententiâ tanta permittitur illo die; & cenſet Paſqualigus in *praxi jejunii deciſ.* 91. eandem quantitatem permitti in Vigiliâ Paſchatis, & Pentecoſtes, eò quòd hæ ſint etiam Vigiliæ lætitiæ. Sed niſi huic rationi ſuffragetur alicubi recepta conſuetudo, admittenda non eſt quandoquidem tota veſpertinæ collatiunculæ ratio, & modus pendet non tam à jure ſcripto, aut ratione, quàm à conſuetudine; quæ quidem conſuetudo permittit, ſaltem in Germania, practicari doctrinam Filliucii, Reginaldi, Laymanni *in Tract. De Ieiunio*, tradentium, poſſe liberè pro refectiunculâ veſpertinâ tantum comedi ex rebus permiſſis, quantum æquat quartam partem juſti prandii.

209 V. Jejunium ita rigidè obſervandum eſt, ut Suar. *Tom.* 4. *diſp.* 52. *ſect.* 5. dicat, eſſe dubium, utrùm is ſufficienter pro obtinendo Jubileo jejunet, qui extra prandium, & collatiunculam veſpertinam modicum quid guſtat. Puto tamen cum Filliucio *n.* 153. hic quoque parùm pro nihilo reputari: certè Bullæ non inſinuant hunc rigorem.

VI. Si jejunium injungatur ad impetrandum aliquid à Deo, negat Laym. *C.* 6. *n.* 4. illum, qui ſe die jejunii inebriat, frui Jubileo. Quæ doctrina eſt tunc maximè probabilis, cùm quis ideo ſe inebriat, ne difficultatem jejunii perſentiſcat.

210 VII. Omnes, etiam pueri, tenentur pro Jubileo jejunare, alioqui non conſequuntur favores Jubilei. Lezana V. *Iubileum n.* 12. poſt Rodriq. & Henriq. cum Laym. *Lib.* 5. *Tract.* 7. *c.* 8. *n.* 12. addentes rectè, illis, qui tridui jejunium non poſſunt ſine notabili difficultate perferre, ut ſunt infirmi, pauperes, & mechanici aliqui, Confeſſarium, loco jejunii, alia opera æquivalentia injungere debere: at verò adoleſcentibus non debet præciſè idcirco commutari jejunium, quòd nondum explêrint Annum XXI. ætatis: nam difficultas, quam ſentiunt in jejunando, non eſt communiter gravis. Et exiſtimat Rodriq. in Summa *c.* 184. *n.* 10. non poſſe iis commutari jejunium, niſi ex eo timeatur notabile detrimentum. Quæ opinio eſt conformis Generali doctrinæ, quam de impotentia, & impedimento neceſſariis ad impetrandam commutationem tradidi in ſuperioribus.

211 VIII. Cenſet Navarrus, *De Orat. Miſcell.* 60. & poſt eum Rodriq. *loc. cit.* quando meſſor, aut alius operarius propter laborem, quem alendæ familiæ gratiâ ex neceſſitate ſubit, jejunare nequit, poſſe Confeſſarium commutare ejus jejunium in aliud opus pium: eſſe autem inter impotentem jejunare, & inter impotentem dare eleemoſynam hoc diſcrimen, quòd hic non teneatur facere, aut admittere commutationem; ille autem teneatur à Confeſſario petere, ſi vult potiri Jubileo. Hæc doctrina, quam fuſiùs defendit Nav. & etiam ſequitur Reginaldus *Lib.* 7. *n.* 185. ideo non diſplicet, quòd operarius, de quo hi loquuntur Doctores, habeat impotentiam moralem ad jejunandum, & conſequenter juſtum impedimentum: atqui propter juſtum impedimentum poteſt fieri à Confeſſario commutatio operum præſcriptorum. Utrùm, verò hæc doctrina ſit extendenda etiam ad illum, qui laborem cum jejunio incompatibilem obit non ex neceſſitate, ſed ob utilitatem, mihi non ſatis liquet: etſi opiner habere locum, quando agitur de magnâ utilitate ſpirituali, vel temporali, non item quando de parvâ.

Quæſt. LXXVI. *Titius pro obtinendo Iubileo, jejunat primâ hebdomadâ ſemel, ſecundâ bis; an acquirit Iubileum?* 212

RESP. Poſt lectas tam multas Bullas ferè mihi certum eſt, Titium non adipiſci Jubilei gratiam: nam hæ duæ phraſes: *Feria IV. VI. & Sabbato alterius ex duabus hebdomadis*: &: *feria IV. VI. & Sabbato primæ, vel ſecundæ hebdomadæ*, quarum utrâque utuntur Clemens VIII. Paulus V. Urbanus VIII. Innocentius X. Alex. VII. Clemens IX. & X. atque alii, id mihi perſuadent, ſicuti & pleriſque Doctoribus contra Bonacinam *P.* 5. *n.* 34. ubi favente apertè Naldo apud Dianam *Part.* 5. *Tract.* 12. *Reſol.* 24. putat cum Palao §. 3. *n.* 20. contrarium poſſe probabiliter aſſeri, etſi conſulat, ut in praxi obſervetur noſtra reſponſio. Et verò opinionem Bonacinæ, quæ eſt prorſus contraria praxi & publicis Edictis hujus Diœceſis, vocat Lugo *diſp.* 27. *n.* 205. falſam: quare oportebit Titio commutare ſuum tertium jejunium in aliud opus, ſed utique non tam grave, quàm ſi primâ hebdomade penitus non jejunaſſet. Addit pro noſtra ſententia Dian. *loc. cit.* cum Præpoſito hanc rationem, quòd Pontificis ſcopus ſit, ut caro jejuniis maceretur, ad quam magis faciunt jejunia magis unita.

Quæſt. LXXVII. *Si loco diei Sabbatini jejunem feria V. ſiámne compos Iubilei?* 213

RESP. Etſi cuidam viro docto videtur reſpondendum affirmativè, eò quòd jejunium feriæ V. ſit difficilius, adeóque præſtantius opus jejunio Sabbatino, cenſeo tamen negativè reſpondendum; tum quia omnes DD. ita ſupponere videntur, & in terminis ita docet Lavorius, Rodriq. apud Dianam *Reſol.* 25. cum Navarro & Reginaldo: tum quia opera perficienda ſunt, juxta formam præſcriptam. Nec obeſt allata ratio: nam videntur Pontifices tam conſtanter certos pro jejunio dies deſignare; tum ut uno eodémque tempore, plurimi ſe jejuniis affligant; tum ut vitentur

diffi-

Digitized by Google

diſſidia, quæ facilè in familiis orirentur, ſi unus hoc die, alius alio vellet jejunare. Et deniq; hoc faciunt ad imitationem quatuor Añi temporum. Accedit, quòd non ſit fas propriâ authoritate opera in Jubileo præſcripta mutare in aliquid etiam melius, ut ſuprà eſt oſtenſum.

CAPVT XXIX.

De Eleemoſyna facienda pro Iubileo.

SUMMARIUM.

Qui abſolutè nequit dare eleemoſynam, non tenetur aliud opus perficere ejus loco. 214.
Non omnes viventes de quotidiano labore cenſentur non poſſe dare eleemoſynam. 215.
Quid ſi pauper det alteri ſolùm unam nucem? Ibid.
Quid ſi dediſti eleemoſynam ignorans eſſe tempus Iubilei? Sufficiétne illa pro Iubileo? 216.
Superiores Societatis quì ſe gerant circa eleemoſynas tempore Iubilei? 217.
Quid aget uxor marito nolente largiri eleemoſynam? Ibid.
Quid nomine eleemoſynæ veniat in hac materia? 218.
An ſemper ſufficiat dare minimam? 219. & 220.

214 Quæſt. LXXVIII. *An Eleemoſynam oporteat largiri in Iubileis?*

RESP. I. Etſi pro Jubileo Anni Sancti non ſoleat præſcribi eleemoſynæ elargitio, ut patet ex Bulla prima, ſolet tamen pro Jubileis extra Annum Sanctum indictis.

II. Etſi univerſaliter omnibus præſcribitur eleemoſyna pro Jubileis, hæc tamen generalis præſcriptio non extenditur ad illos, qui eleemoſynam abſolutè largiri nequeunt, & proinde iſti non tenentur loco eleemoſynæ facere aliud opus pium. Sic cenſent Navarrus *In Miſc. 60. De Oratione num.* 133. Henriquez *Lib. 7. c. 20. n. 6. lit. n.* & plures alii. Rationem do, quia caſus rariſſimus eſt, quo quis ita ſit pauper, ut planè nil alteri dare queat; rari autem caſus non continentur regulâ generali; *nam ad ea potius debet aptari jus, quæ & frequenter, & facilè, quàm ad ea, quæ raro eveniunt: quia quæ ſemel, aut bis accidunt, contemnunt Legiſlatores* ait Celſus L. *Nam ad ea.* ff. De Legibus.

215 Ex qua ratione apparet, me non aſſentiri Dianæ *Reſol.* 18. abſolutè pronuncianti, hanc reſponſionem eſſe intelligendam de omnibus, qui vivunt de quotidiano labore, aut oſtiatim mendicant: horum enim magna nimis eſt copia. Et quia etiam loquendo de pauperrimis mendicis tutior, quia verbis Bullæ conformior, opinio tenet, illos quoque contineri hac diſpoſitione, idcirco addo in primis cum eodem Diana *Reſol.* 31. ſufficere, ſi Confeſſarius pauperrimo mendico applicet eleemoſynam, quam hic dare forte teneretur.

Addo deinde, haud dubiè ſufficere, ſi pauper faciat minimam eleemoſynam, v. g. unius oboli, aut det fruſtillum panis, pomum, nucem &c. aut roget pro ſe dari eleemoſynam. 216

At, *quid ſi quiſpiam meo id ignorantis nomine det pauperi alteri ſtipem, & ego poſtea ratificem, valebitne illa ratificatio?* Valituram cenſet Sa verb. *Iubileum n.* 4. & Boſſius apud Dianam *Part. 5. Tract. 12. Reſol.* 15. dummodo hæc ratificatio fiat intra tempus pro Indulgentia lucranda deſtinatum. Videri poteſt conſentire Cardinalis de Lugo *Tom. 3. in 3. p. diſp. 27. n.* 117. docens, ſi Prælatus Regularis det ex bonis communibus eleemoſynam pro omnibus ſubditis, ipſis id ignorantibus, fore ſatis, dummodò ipſi ſaltem intra unam hebdomadam, & legitimè ſcientes ratum habeant. Hæc doctrina, à qua tamen diſſentit Suarez *Tom. 4. in 3. Part. d. 52. ſect. 7. num.* 4. mihi probatur etiam eo caſu, quo non ſequitur formalis ratihabitio; tum quia intentio efficax lucrandi Jubilei eſt vice ſufficientis ratihabitionis; tum quia, ſicuti quiſque habet generalem, habitualémque intentionem ſe juvandi per ſua met opera tantum, quantum poteſt: ob quam cauſſam probabilior opinio fert, obtineri poſſe Indulgentiam etiam ab illo, qui neque ſcit poſſe à ſe obtineri, neque expreſſè intendit obtinere, ita etiam habitualiter cupit quiſque ſibi prodeſſe ea, quæ ejus nomine fiunt ab alio. Qua ratione ductus ipſe Suar. *d. 48. ſect. 3. n.* 11. docet, mea etiam ignorantis peccata expiari per ſatiſfactiones alienas.

Et quò tollatur omnis ſcrupulus, ſolent noſtri Ordinis Superiores, quando publicantur Jubilei, nos in Refectorio præmonere, ſe curaturos dari pro omnibus eleemoſynam, cenſétque Lugo *loc. cit.* conſequenter ad ſuam de ratihabitione ſententiam, talem præmonitionem, aut monitionem eſſe neceſſariam. Addit idem Diana *cit. Reſol.* 31. cum Lezana *n.* 14. ſi Prælatus nolit pro Religioſis ſuis largiri eleemoſynam, tum poſſe quemlibet clàm eo ſurripere quidpiam, & dare pauperi; quamvis tutius ſit petere commutationem. Ego autem cum Homobono, quem citat Diana, ſentio, illam ſurreptionem non eſſe neceſſariam, & proinde illicitam, ſuppoſitâ doctrinâ, quam tradit ipſe Diana, quòd ſcil. pauperes, qui nil habent, non egeant ulla commutatione pro eleemoſyna. Et quidni conditioni de largienda eleemoſyna ſatiſfaciat Religioſus dando pauperi cruculam, icunculam, Agnum Dei? 217

III. Quando maritus non vult dare elee-

Q mosy-

Digitized by Google

moſynam pro tota familia, cenſet idem Diana *cit. Tr. 12. Reſol. cit. 31.* uxorem, ſervos, filios familias licitè ſurripere quidpiam in egenos erogandum, pro Jubileo. Sed hanc doctrinam non admitto, ſaltem in caſu, quo uxor habet bona parapherna, & filius, ac ſervus proprium peculium; tunc enim non tenetur paterfamilias eorum loco facere eleemoſynam.

218 Quæſt. LXXIX. *Qualem, & quantam eleemoſynam oportet pro Iubileo largiri?*

RESP. I. Non ſufficit largiri ſpiritualem eleemoſynam, e. g. orando pro aliquo, vel docendo neceſſaria ad fidem, vel bonos mores; nam uſus fidelium Bullas de Eleemoſyna loquentes interpretatur de Eleemoſyna corporali. Quare non rectè docet Zanardus apud Dianam ſufficere ſpiritualem.

II. Nomine Eleemoſynæ corporalis intelligitur hîc tum in primis elargitio ſtipis, quæ fit per tranſlationem Dominii in alium egenum, vel etiam commodatio, mutuatio omnino gratis facta alicui indigenti; ut ſi ægro pauperi commodes equum, vehiculum &c. ad proximum pagum; tum ſi hoſpitio, aut tecto excipias mendicum, peregrinum pauperem, Religioſum; & univerſim, qui erga indigentem exercet gratis unum ex 7. operibus miſericordiæ corporalis, videtur ſatis facere conditioni de dandâ eleemoſyna. Probo inde, quia ſingula ex illis 7. miſericordiæ corporalis operibus ſunt propriè dictæ eleemoſynæ, ut patet ex S. Tho. 2. 2. q. 32. a. 3. per totum, communiter recepto; ergo qui unum ex illis operibus facit, fecit propriè eleemoſynam. Atqui Bulla *lit. b. & i.* plus non exigit, quàm ut faciat quis eleemoſynam. Et quamvis Bulla diceret, eſſe dandam eleemoſynam, videretur nihilominus ſatiſfacturus, qui faceret unum ex operibus aſſignatis, ut deduci poteſt ex iis, quæ de præcepto dandi eleemoſynam tradit S. Thom *Ibid. a. 5.* & cæteri poſt eum.

219 III. Spectatis hujus ſæculi & ætatis Bullis, ſufficit pro Jubileo præbere minimam eleemoſynam, quia ex Bullæ ita loquuntur: *Si Eleemoſynas ad libitum, prout Charitas ſingulis ſuggeſſerit, fecerint.* Innocentius Bulla 3. *lit. b.* vel *qui eleemoſynas pro arbitrio ſuo fecerint.* Eadem Bulla *lit. p. prout cuique ſuggeret devotio.* Clemens X. in utraque ſua Bulla Jubilea. Quamvis autem Bulla loquatur de eleemoſynis in plurali, monet tamen rectè Filliucius, non injungi, ut dentur ſæpiùs ab uno; nam propriis Bullæ verbis ſatiſfit, ſi ſinguli ex lucraturis Jubileum, dent ſingulas eleemoſynas. Sicuti ſuprà argumentabamur de indicendis proceſſionibus.

IV. Similiter quando Bulla indeterminatè, & ſine addito præſcribit eleemoſynam dicendo: *qui dederit eleemoſynam, acquirit Indulgentiam &c.* cenſent Bonacina *Punct. 5. num. 18.* & Diana *cit. Reſol. 31.* etiam ſufficere minimam eleemoſynam; at Lavorius apud ipſum, itémque Navarrus *De Iubil. Not. 31. num. 34. & 35.* & Reginaldus *Lib. 7. n. 187.* exiſtimant, tunc teneri quem tantò plus dare, quantò eſt ditior. Ego cenſeo, pro opinione Bonacinæ facere Regulam 30. in 6. *In obſcuris minimum eſſe ſequendum*; illa autem locutio: *qui dederit eleemoſynam*, eſt obſcura, cùm poſſit æquè de magna, ac de parva intelligi, ergo eſt intelligenda de minima.

V. Si renovarentur Bullæ Superioris ſæculi, quæ ita ſtatuebant: *Qui dederit eleemoſynam, quantam pro ſua cuique facultate viſum fuerit*, tum eſſet cum Corduba *q. 27.* ac Bonacina pronunciandum, non ſatiſfacturos, niſi qui darent juxta conditionem ſuam, Rex ut Rex; dives, ut dives &c. nam illa locutio eſſet intelligenda de prudenti judicio, regulato per rectam rationem, cum proportione ad facultates. 220

CAPUT XXX.

Aliæ quæſtiones de Eleemoſynâ expediuntur.

SUMMARIUM.

An ſi famulus non eroget eleemoſynam deſignatam à Domino, perdat Dominus gratiam Iubilei? 221.
Quinam intelligantur hoc loco nomine pauperum, quibus oportet dare eleemoſynam? 222.
Quid ſi detur fingenti ſe pauperem? Ibid.
Quandonam largienda eleemoſyna? 224.

Quæ. LXXX. *Mando meo Oeconomo, aut famulo, ut ex meis bonis eroget ſtipem; at non paret mandato: an privor fructu Iubilei?* 221

RESP. Cum Cardin. de Lugo *diſp. 27. n. 112.* & aliis apud Dianam *Part. 5. Tract. 12. Reſol. 31.* te privatum Jubileo; nam præcipere reverà non eſt dare. Idipſum negat idem cum Bonacina *diſp. 6. q. 1. n. 22.* in caſu, quo ipſemet in manus dediſti famulo pecunias, ut erogaret in pauperes; at hic nequiter ſibi eas reſervavit. Rationem hanc adfert Lugo, quia dare eſt transferre dominium; quamdiu autem neque pauperi ipſi ſunt datæ illæ pecuniæ, neque quis ejus nomine eas acceptavit, tamdiu dominium illarum manet penes te, poteſque revocare donationem pro Jubileo factam. Hæc ratio etſi optima eſt, non tamen obeſt, quò minus practicè probabilis, & tuta ſit opinio P. Sa V. *Indulgentia n. 4.* & Lezanæ V. *Iubileum n. 14.* tenentium oppoſitum, eò quòd quantum eſt ex tua parte, jam dederis, tradideriſque eleemoſynam.

Quæſt.

Digitized by Google

222 Quæſt. LXXXI. *Quinam hic veniunt nomine pauperum?*

RESP. I. Nomine pauperum, quibus oportet tempore Jubilei dare eleemoſynam, intelliguntur, tum veri pauperes, quibus ex obligatione naturali, aut voto teneris ſuccurrere; tum deinde, qui ſunt duntaxat ſecundùm ſtatum pauperes, ſeu, qui nequeunt ſe ſecundùm ſtatum ſuum alere; nam hi etiam abſolutè veniunt nomine pauperum; tum etiam juxta Bullam Clementis VIII. pro Jubileo Anno 1597. ipſæ Eccleſiæ, & pia, Religioſáque loca: tum inſuper illi quoque, qui fingunt ſe pauperes, cùm revera non ſint, quia de ratione eleemoſynæ non eſt, ut detur vero pauperi, ſed ut detur ad ſublevandam inopis miſeriam: atqui ad hunc ipſum finem dat, qui dat exiſtimato pauperi. Et quis credat, quòd Pontifex velit, ut, quò ſimus certiores de Indulgentiæ adeptione, mendicos interrogemus, utrùm veri ſint pauperes, an ſe mentiantur tales eſſe? cùm præſertim regulariter in his *minutis* eleemoſynis dandis, adſit animus transferendi dominium, etiam in falſum mendicum, ut ex Leſſio notat Card. de Lugo *Tom. 3. in 3. p. diſp. 27. n. 113.*

223 II. Etſi B. Pius V. revocavit omnes Indulgentias, pro quibus conſequendis porrigendæ eſſent adjutrices manus, ſeu danda eleemoſyna; hæc tamen revocatio non concernit Jubileum, ut ſingulariter notat Theſaurus *p. 2. V. Indulg. cap. 2.* quia B. Pius V. non loquitur de Indulgentiis, pro quibus obtinendis oportet dare eleemoſynam pauperibus indeterminatis, ſed pro quibus datur quid ad Eccleſiæ reparationem.

224 Quæſt. LXXXII. *Quandonam eſt danda Eleemoſyna?*

RESP. Teſtatur Leo apud Dianam *cit. Reſol.* 31. Gregorium XIII. declaráſſe, quòd ſit perinde, quocunque die duarum hebdomadarum det quis eleemoſynam, etſi det ultimâ Dominicâ poſt Communionem. Et puto etiam perinde eſſe, ſi conſiderentur pleræque Bullæ, ex iis, quas hactenus citavi; licèt enim eæ, & nominatim tertia Innocentii, & utraque Clementis X. Eleemoſynæ largitionem ponat ultimo inter opera loco, jam tamen aliquoties monui, ejuſmodi ordinem literæ non eſſe curandum; at ſi renovaretur Bulla Sixti V. pro Anno 1585. tum loco triplicis jejunii oporteret feria IV. VI. & Sabbato præbere eleemoſynam.

CAPUT XXXI.

De facultate eligendi Confeſſarium tempore Iubilei.

SUMMARIUM.

Quiſque Sæcularis habet certò jus eligendi tempore Iubilei quemlibet Confeſſarium ex approbatis, 225.
An etiam quivis Regularis, diſſentiunt Doctores. Ibid.
Proferuntur varia in favorem ſententiæ affirmativæ. 226.
Quid de PP. Capucinis ſentiat P. Bonagratia? Ibid.
Quid de PP. Carthuſianis eorum Prior? Ibid.
Sententia affirmativa eſt certa ſaltem reſpectu Monialium. 227.
Referuntur conditiones requiſitæ in Confeſſario eligibili pro Iubileo. 228.
Per loci Ordinarium non rectè intelligitur Prælatus Religioſus. Ibid.
At verò rectè intelligitur nomine Ordinarii abſolutè ſumpto. 230.
Qui proinde poteſt ſufficienter ſæcularem approbare pro Confeſſionibus ſuorum ſubditorum. Ibid.
Non tamen Parochus pro ſuorum Parochianorum. 231.
An & ille Religioſus eſt eligibilis, quem Epiſcopus quidem approbavit, at proprius Prælatus ſuſpendit à munere audiendi Confeſſiones? 232.
Saltem talis graviter peccaret obeundo tale munus. Ibid.
Quid de approbato cum reſtrictione ad certum locum, aut genus perſonarum? 233.
A quonam Epiſcopo debeat eſſe approbatus Confeſſarius Iubilei? 234.
Et ſingulariter is, qui obtinet beneficium Parochiale? 235.
Excommunicatus nequit fungi officio Confeſſarii. 236.
An irregularis, depoſitus, aut degradatus. 237.
Bullæ Iubilei non tollunt niſi defectum juriſdictionis. Ibid.

Quæſt. LXXXIII. *Eſtne omnibus omnino Chriſtianis fas pro Iubileo eligere ſibi aliquem ad libitum Confeſſarium?* 225

RESP. I. De Sæcularibus qualibuſcunque nemo rationabiliter dubitare poteſt, quia non ſolùm in Bullis nominantur univerſi, & ſinguli utriuſque ſexûs, tam Laici, quàm Eccleſiaſtici *Sæculares*, ſed etiam non eſt ulla ratio, quare hac gratia privati dicantur nonnulli ex Sæcularibus.

Digitized by Google

II. At de Regularibus dubitari poteſt rationabiliter. Nam eos quoque ſine licentia ſuorum Superiorum confiteri poſſe Sacerdotibus, etiam Sæcularibus, docet expreſſè Diana *P.* 5. *Tract.* 12. *Reſol.* 37. citans Boſſium, & Leonem. Conſentiunt Suar. *Tom.* 4. *De Relig. Tr.* 8. *l.* 2. *c.* 12. *n.* 2.7.8. Lugo *Tom.* 3. *diſp.* 20. *n.* 186. Filliucius *Tr.* 8. *n.* 276. Peyrinis *Tom.* 3. *c.* 4. *n.* 3. Sanctarellus *c.* 7. *dub.* 1. Alloza in Floribus V. *Indulgentia ſect.* 4. *n.* 31. Navarrus *Lib.* 5. *Conſil. Tit. De Pœnit. & remiſſ.* antiquæ edit. *Conſilio* 19. multis hoc probans, additque Portel V. *Confeſſor.* in addit *n.* 6. Navarri ſententiam poſſe practicari.

Non poſſe hoc facere ſine licentia Superiorum tenent Lezana V. *Iubileum n.* 16. teſtans ita etiam tenere Novarium cum multis, item ipſe Diana *P.* 3. *Tr.* 2. *Reſol.* 94. cum Tamburino, & Molfeſio, quem *cit. Reſol.* 37. pro hac ſententia refert. Denique Auſonius Noctinot in Summa Dianæ V. *Iubil. n.* 17. apertè aſſerit, Bullam Jubilei, quoad hunc articulum, non ſuffragari Regularibus.

226 Pro prima ſententia faciunt aperta verba Bullarum, quæ non ſolùm dant poteſtatem *omnibus, & ſingulis Regularibus cujuſvis Ordinis, Congregationis & Inſtituti, eligendi ſibi Confeſſarium quemlibet tam ſæcularem, quàm Regularem, qui ab omnibus caſibus abſolvat &c.* ſed etiam hanc poteſtatem concedunt, *non obſtantibus quibuſcunque privilegiis iisdem Ordinibus conceſſis, etiamſi de illis ſpecialis mentio facienda eſſet*; ut videre eſt in Bulla 3. Innocentii *lit. t. & hh.* & utrâque Clementis X. & primâ S.D.N. Innocent. XI. Facit æquè apertè reſponſum Romanum, quod vidi; in eo quippè reſcribitur, eſſe ſtandum verbis Bullæ.

Pro ſecunda ſententia non minùs apertè facere videtur privilegium à Gregorio XIII. datum Societati JESU, quo decrevit, ne perſonæ noſtri Ordinis, abſque Superiorum expreſſa licentia utantur facultatibus Jubileorum. Quia tamen P. Filliucius teſtatur huic Privilegio derogari per Bullas Recentiorum Pontificum, idque ſatis indicare videntur clauſulæ derogatoriæ, quibus utuntur, atq; reſponſum Romanum, idcirco valde propendeo in primam ſententiam, licèt determinare nihil velim, paratus me ſubmittere judicio illorum, qui plus me ſapiunt.

Quæ de præſenti argumento ſcripſi, cùm multis Annis pôſt legiſſet P. Bonagratia Habſenſis, atque eorum mentionem feciſſet in ſua Summula verè *Selectarum Quæſtionum Regularium* verb. *Abſolutiò quoad Fratres in Additione* ad *num.* 50. edit. 2. *fol.* 214. atque nominatis à me pro hac Prima affirmativa ſenſentia Doctoribus junxiſſet ſui ſacri inſtituti ſectatores P. Geſualdum, & P. Coriolano, ſubdit, ſe firmiter, & conſtanter retinere oppoſitam ſententiam negativam, eâ de cauſa, quòd Cap. *Inter cunctas* Extravag. comm. *De Privileg.* vetetur, *ne quis Religioſos abſolvat invitis eorum ſuperioribus.*

Verùm pace hujuſce Patris exiſtimo, hanc ordinationem Benedicti XI. haud multum (ſi præciſè ſpectentur clauſulæ Bullarum) patrocinari illi ſententiæ, quandoquidem certum eſt, illam Conſtitutionem limitandam eſſe ad caſum, quo Superior talium Superiorum invitorum dat poteſtatem alii abſolvendi etiam ſubditos; etenim, ut alia jura ſilentio prætercam, *dignum eſt, ut majori minor, & Superiori inferior deferat*, inquit idem Benedictus *Ibid.* loquens de horâ prædicationis, atqui Bullæ Jubileæ, nudè ſpectatæ revera magis favent ſententiæ affirmativæ, cùm diſertiſſimè nominent Regulares *cujuſvis Ordinis, Congregationis, & inſtituti*, & derogent non ſolùm omnibus ſtatutis, privilegiiſque Regularium, ſed etiam Conſtitutionibus, *& Ordinationibus Apoſtolicis*; eſt autem illa Extravagans verè Conſtitutio Apoſtolica.

Quare mihi perſuadeo, ſi præſens lis determinanda ſit ſolâ communi, & legali interpretatione verborum, quibus conſtant omnes, quas vidi, Bullæ hujus ſæculi impertientes Jubileum Univerſale duarum hebdomadarum, fas eſſe quibuſvis Regularibus cujuſcunque inſtituti, inſciis, aut etiam invitis Superioribus Regularibus eligere ſibi Sacerdotem quemvis, ſi huic nihil aliud obſtet, quàm repugnantia Superioris Religioſi. Atque ita ſine dubio ſentiunt tum DD. quos ego, & P. Bonagratia nominavimus pro Prima ſententia, tum præter illos P. Pellizarius in Manual. Regular. *Tr.* 8. *c.* 2. *n.* 7. atque Anton. à Spiritu S. in Directorio confeſſar. *Tr.* 5. *diſp.* 15. *ſect.* 4. *n.* 13. 29. teſtans, ita declaràſſe Gregorium XIII. & nominatim ſui Ordinis Carmelitani Alumnos poſſe frui hac gratiâ.

Quia tamen Clemens VIII. & Urbanus VIII. referente eodem P. Bonagratia in ſua peraccommoda Iſagoge, quam præmiſit Summulæ *n.* 31. expreſſè declarârunt, intentionem ſuam nunquam eſſe, aut fuiſſe, ut vigore ejuſmodi Indultorum liceat Regularibus eligere Confeſſarium, qui eos à reſervatis abſolvat, hanc ob cauſam ſcribit non ſolùm Baſſæus apud eundem P. Habſenſem in cit. Additione *fol.* 215. ſed etiam ipſemet Bonagratia verb. *Abſolutio quoad ſæculares. n.* 50. tutum non eſſe ſequi, ſententiam illam affirmativam.

Verùm meo judicio neutra illarum Bullarum quidquam officit huic liberaliori ſententiæ; etenim Clemens in Conſtitutione, ad quam ſe refert Urbanus, & quæ eſt apud Cherubinum LXII. hujus Pontificis, incipiens: *Romani*, ſolùm loquitur de *conceſſione Sanctæ Cruciatæ, & aliorum Indultorum particularium.*

Atqui

Digitized by Google

Atqui Jubilea, de quibus loquimur, nullo modo ſunt Indulta Particularia, ſed Univerſalia, ut liquet ex ipſa Rubrica. Rurſum, quia Urbanus in Bulla confirmativa, & declarativa illius Clementinæ, incipiente: *In Specula* apud Cherubinum *n.* 106. nec verbo ampliat illam clauſulam: *Indultorum*, ideo cenſendus omnino eſt, reliquiſſe Clementinam integre in hac clauſula per expreſſum textum in L. *Quidquid Cod. De Appellat.* à me deſcriptum ſuprà *num.* 47.

Quapropter unica ratio, ob quam videatur ſententia negativa eſſe præferenda affirmativæ reſpectu Regularium nobiſcum participantium, eſt mea opinione illa, quòd, ut ſuprà dixi, Gregorius XIII. disertè declaravit, ſe nolle ut Religioſi Societatis utantur facultatibus Jubileorum ſine facultate ſuorum Superiorum. Cui ſimilem Bullam, ſeu Breve haberi à Reverendis Patribus Carthuſianis ſcripſit mihi ante multos Annos Admodum R. Pater Prior Carthuſiæ Ittinganæ; poteſt autem videri nihil tam ſpeciali declarationi derogare clauſulas Jubileorum, etſi per quam Generales.

Sed ultimâ declaratione hujus litis relictâ ſapientioribus me, cenſeo eſſe tempore Jubilei univerſalis ſaltem id faciendum, quod nos quandoque factitamus, ut tunc videlicet nominentur publicè aliquot è domeſticis Sacerdotibus, qui præter ordinarios habeant expreſſè jus abſolvendi juxta tenorem Bullæ. Nec exiſtimo, ullum è noſtris Superioribus localibus eſſe conſentaneè menti Præpoſitorum Provincialium, aut Generalium acturum, ſi minimam difficultatem faceret in concedenda alicui domeſtico facultate confitendi cuicunque alteri ſeu incolæ, ſeu advenæ ſui Collegii.

Appendicula.

His jam priore prælo vulgatis prodiit Notificatorium Decretum Clementis X. integre exhibendum ad calcem Capitis 48. hujus Tractatûs ita ſtatuens de Regularium Confeſſionibus: *Imò & Religioſis Confeſſariis eadem* (vota abſolvendi, & commutandi) *datur facultas reſpectu ſui ordinis*: tam illis, qui tunc Romæ verſabantur, quàm illis, qui eò venturi erant illo Anno Sancto *ad quem ſe extendit tantùm hæc facultas*, inquit Vicarius Pontificis. Quæ ordinatio ſicuti patrocinatur apertè illi meo judicio de permittendo in Jubileis Extraordinariis à Superioribus, ut ſui ſubditi eligant è ſuo Ordine, quemcunque maluerint Confeſſarium, ita adverſatur arbitrantibus, eſſe eiſdem fas accedere quemcunque alterius Ordinis, aut etiam ſæcularem Confeſſarium.

227 Moniales quod attinet, dubitari nequit, quin ſtante Bulla Urbani VIII, quæ incipit: *Pontificia ſolicitudo*, valeant eligere ſibi quemcunque legitimè approbatum Confeſſarium, id quippe ipſis permittitur directè, & expreſſè in ea Bulla, & huic ſimillima illa, quam explicamus ſuprà *cap.* 6. An verò id etiam tunc liceat, quando Bullæ faciunt illam poteſtatem ſolùm in hac Generali clauſula: *omnibus utriuſque ſexûs Regularibus*, ſicuti facit tertia Innocentii deſcripta in principio hujus Tractatûs, & omnes aliæ concedentes Jubileum Univerſale, dubium eſt, & controverſum; ſiquidem ſtant pro negativo, & affirmativo reſponſo permulti apud Pellizarium in Manuali Regul. *Tr.* 10. *q.* 9. *c.* 10 & Dianam. Pars utraque eſt ſine dubio probabilis ſpeculativè, & quid ni quoque practicè? cùm Urbanus VIII. Anno 1625. ut dixi, & Innocentius X. Anno 1650. ut retuli ſuprà *cap.* 6. atque Clementes IX. & X. itemque S. D. N. Innocentius XI. expreſſiſſimè fecerint hanc illis poteſtatem.

Equidem non video majorem in praxi difficultatem aliis Annis, quàm illis quinque quos explicitè, vel implicitè nominavi, ideóque multùm inclino in ſententiam recentiſſimi Antonii à Spiritu S. *in Direct. Confeſſar. De Sacram. Pœnit. Tr.* 5. *diſp.* 15. *ſect.* 4. pronunciantis pro Monialibus. Vide tamen moderationem, quam circa haſce fecit Anno 1651. Illuſtriſſimus D. Ordinarius Conſtantienſis, ut videlicet ad plura vota eligeretur unus pro omnibus. Notat verò idem Pellizarius, poſſe ex rationabili cauſa Epiſcopum differre ad octiduum publicationem Jubilei pro Monialibus, ita ut hæ octiduo ſeriùs incipiant, quàm urbs, in qua habitant eæ.

Quæſt. LXXXIV. *Quæ conditiones requirantur in Confeſſario eligibili per Bullam Jubilei?* 228

RESP. Sequentes I. Debet eſſe approbatus à locorum Ordinariis, ut loquuntur Bullæ Clementis VIII. Pauli V. Urbani VIII. & Innocentii X. *lit. n.* ideſt, ab Epiſcopis, non autem à ſolis Prælatis Religionum, ut habet probabilior opinio Henriquez *Lib.* 6. *c.* 6. *n.* 4. Suar. *Tom.* 4. *diſp.* 28. *ſect.* 6. Cardinalis de Lugo *Tom.* 3. *d.* 20. *n.* 143. aliorúmque plurium, contra Sanctarellum & alios apud Dianam *Part.* 5. *Tr.* 12. *Reſol.* 37. dicentes, poſſe etiam, ſtante hac clauſula, Regulares tempore Jubilei confiteri alterius Ordinis Religioſo approbato à ſuo ſolo Prælato. Quæ doctrina, etſi ob authoritatē & rationem eſt probabilis, oppoſita tamen eſt, ut dixi, probabilior: quandoquidem per *loci Ordinarium* non rectè intelligitur Prælatus Religioſus, ut agnoſcunt paſſim DD. atqui Bullæ dicunt, Confeſſarium Jubilei eſſe debere approbatum *ab Ordinario loci*. Et poſſunt Pontifices habere juſtas cauſas, ob quas nolint pro Indulgentia Jubilei

Digitized by Google

valere Confeſſiones Regularium, factas iis, qui ſunt approbati ſolùm à Prælatis ipſorum.

229 Oppoſita tamen, ut dixi, ſententia eſt etiam probabilis, ut docet Bonacina *d.* 5. *q.* 7. *p.* 4. §. 1. *n.* 25. Diana *loc. cit.* & alii, ac tuta in praxi, tum quia *favorabile interpretationem non recipit, quæ eum, cui favetur, lædere poſſit*; ut habet *Rub. in Leg. Quod favore* 6. C. *De Legibus*, favente apertè Regula 61. in 6. quæ dicit, *Quod in gratiam alicujus conceditur, non eſt in ejus diſpendium retorquendum*; atqui Bulla Jubilei læderet Regulares plurimos, ſi præter ſuum morem cogerentur quærere Confeſſarium ab Ordinario loci approbatum, & fortè illum quærere extra ſuum Monaſterium; tum quia clauſula, *Ordinariis locorum*; poteſt intelligi ampliativè, quaſi dicat Pontifex: poſſunt volentes potiri Jubileo, confiteri etiam illis, qui ab Epiſcopis ſolis ſunt approbati, eſto non ſint approbati ab ipſorum propriis Prælatis.

230 Quodſi in Bulla præciſè poneretur nomen *Ordinarii*, tum abſolutè dicerem cum Filliucio *Tr.* 8. *n.* 275. Lezana *Tom.* 1. *c.* 19. *n.* 29. & aliis, ſufficere pro Regularibus approbationem Prælati Religioſi, quia & teſtatur Filliucius, non ſemel ita fuiſſe in ſacra Pœnitentiaria reſponſum; & nomine *Ordinarii* abſolutè prolato intelligi (niſi ſubjecta materia aliud poſcat) quemvis ordinaria juriſdictione (exteriore) præditum, tradit ex Communi Sanchez *Lib.* 3. *De Matrim. diſp.* 29. *n.* 4. Et denique conſtat generatim ex vi Concilii Trid. pro Confeſſionibus Regularium audiendis ſufficere approbationem Prælati Religioſi.

231 II. Adde, quòd Gallus, & Mantius apud Henriq. *Lib.* 6. *c.* 6. *n.* 2. *lit. f.* abſolutè doceant, poſſe Parochum tempore Jubilei dare viro docto ſufficientem approbationem, ut audiat ſuos Parochianos; Et cenſet Henriq. *loc. cit.* cum Ludovico Crucio apud Dianam *Reſol.* 47. hanc ſententiam eſſe probabilem, in caſu, quo accurrunt valde multi pœnitentes, & non poteſt facilis ad Epiſcopum longè diſtantem eſſe recurſus. Quin negant iidem Mantius, & Gallus apud Henriq. *loc. cit. lit. e.* Prælatum Regularem indigere ullâ ullius approbatione, ut ipſe audiat Sæcularium quoque Confeſſiones, eò quòd Prælatura Regularis æquiparetur Beneficio Parochiali; certum autem ſit ex Concil. Trid. Parochum hoc ipſo, quòd ſit Parochus, eſſe approbatum. Propter quam rationem, aliorúmque DD. authoritatem cenſet apud Dianam *loc. cit.* Boſſius hanc ſententiam practicè eſſe probabilem. Malè tamen pro eadem refert Diana Henriquezium: nam dubitat ibi Henriquez nil affirmat. Et utique contraria opinio Suar. *cit. diſp.* 28. *ſect.* 8. eſt longè communior, conformiórque Concilio Trident. exigenti vel approbationem Ordinarii loci, vel Parochialis beneficii titulum: & idcirco mihi tenenda videtur, tum reſpectu Prælati Regularis, tum reſpectu approbati à ſolo Parocho.

III. Etſi Diana *Part.* 1. *Tract.* 11. *Reſol.* 13. teſtetur, ſe ſemper conſuluiſſe, ut pro eligibili ad Confeſſiones tempore Jubilei audiendas, haberetur etiam ille Confeſſarius, qui eſt quidem ab Epiſcopo approbatus, attamen à ſuo Superiore prohibetur Confeſſiones audire: ſuámque doctrinam expreſſè extendat ad illum etiam, qui eſt ſuſpenſus à ſuo Parocho, idémque apud ipſum *cit. Tract.* 12. *Reſol.* 49. doceat Trullenck, loquens expreſſè de illo Religioſo, qui ſive per ſimplex mandatum, ſive per ſententiam à ſuis ſuperioribus prohibetur, ne Confeſſiones ſæcularium audiat, extendens quoque ad caſum, quo nec Jubilei, nec Bullæ cruciatæ privilegium ſuffragatur: quamvis etiam negare non poſſim, quin hæc ſententia, ſaltem in quantum loquitur de tempore Jubilei, ſit practicè probabilis, ob permultorum authoritatem Doctorum: non dubito tamen, quin ejuſmodi Religioſus graviter peccaret, ſaltem in caſu, quo eſt per ſententiam ſuſpenſus: nam graviter delinqueret adverſus obedientiam, à qua illum non eximit Bulla Jubilei. Et verò ejus abſolutiones eſſe invalidas rectiùs docent apud Dianam *cit. Reſol.* 40. Rodriq. & Jo. Crucius de ſtatu relig. *Lib.* 2. *c.* 6. *dub.* 2. Licèt enim Bulla faciat poteſtatem eligendi quemlibet approbatum à locorum Ordinariis, debet id tamen intelligi, de iis approbatis, quibus nil cæteroqui deeſt, aliàs fas eſſet eligere depoſitum, aut degradatum, quod utique eſt abſurdum, ut paulò pòſt oſtendam. 232

Interrogabis: *An ſi contingat aliquem approbatum eſſe ſolùm ad audiendum certum genus hominum, aut certi oppidi perſonas, poſſit tempore Iubilei audire Confeſſiones alius generis hominum aut oppidi?* 233

RESP. Verior eſt opinio Filliucii *n.* 262. Dianæ *Part.* 5. *Tract.* 12. *Reſol.* 48. & aliorum contra Boſſium, & alios apud Dianam; nec licitè nec validè poſſe; eò quòd ſicut ſe habet ſimpliciter ad ſimpliciter, ita ſecudùm quid ad ſecundùm quid. Sicuti ergo nullum noxâ Lethali infectum validè abſolvit Sacerdos nullo modo approbatus: ita etiam ſecundùm quid approbatus, invalidè abſolvet illos, reſpectu quorum non fuit approbatus. Et hæc doctrina tunc maximè eſt probabilior, quando ob doctrinæ defectum non indiſcriminatim fuit approbatus; nam tempore Jubilei ſolent proponi caſus intricatiſſimi de reſtitutione, veneficiis, ſimoniâ &c.

Quæſt. LXXXV. *A quonam Epiſcopo debet Confeſſarius Iubilei eſſe approbatus?* 234

RESP. Licèt probabilior ſit opinio illorum, qui

Digitized by Google

qui approbationem ab Epiſcopo, vel pœnitentis, vel loci, in quo ſunt audiendæ Confeſſiones, vel ipſiuſmet Confeſſarii, datam ſufficere, & requiri aſſerunt: negari tamen non poteſt, quin etiam probabile ſit, ſufficere cujuſcunque tandem Epiſcopi approbationem; ita videlicet, ut quicunque eſt ab aliquo Epiſcopo legitimè, & abſolutè approbatus, poſſit ubivis locorum (niſi quid aliud obſtet, v. g. Bulla Urbani VIII. de Anno 1628. ob quam negat Card. de Lugo *Tom. 3. d. 21. n. 29.* eſſe jam probabilem hanc ſententiam: quod ad ſummum verum eſt in locis, in quibus ea recepta eſt: non eſt autem ubique recepta in his locis) excipere Confeſſiones tempore Jubilei. Ratio eſt, tum quia ita cum Henriq. ſentiunt nobiliſſimi Theologi, quos magno numero refert, ſequitúrque cum Angelo Boſſio, non obſtante prædicta Bullâ, Diana conſtanter tum *cit. Tract. 11. Reſol. 7.* tum etiam *cit. Tract. 12. Reſol. 52.* malè tamen his annumerans Filliucium, & Coninck; tum quia verba Bullæ requirentis, ut ſit approbatus ab Ordinariis locorum, non malè, præſertim in hac favorabili materia, intelliguntur de cujuſcunque loci Ordinario. Vide tamen quæ hanc in rem ſcripſi Tomo priore *Tract. 7. n. 57.*

235 Addit Diana *cit. Tract. 12. Reſol.* 47. ſibi videri certam opinionem Suarii *Tom. 4. diſp. 18. ſect. 4. n. 18.* aliorúmque contra Laymannum *Lib. 5. Tract. 6. c. 11. n. 7.* alióſque, aſſerentis, illum, qui alicubi Parochus eſt, poſſe tempore Jubilei ubiq; audire Confeſſiones. Et præmiſerat, ſibi, Rodriquezio, & aliis pluribus videri probabilem ſententiam, aſſerentium idipſum de illo, qui fuit olim Parochus, ſed beneficio renunciavit, aut eo per ſententiam ſpoliatus fuit, eò quòd privatio beneficii non privet approbatione, ſed ſolâ juriſdictione. Ego contrariæ ſententiæ Suarii *loc. cit. n. 20.* adhæreo propter contrariam rationem.

236 Quæſt. LXXXVI. *An Cenſura Eccleſiaſtica nil obſit Confeſſario per Bullam eligibili?*

RESP. Omnino obeſt; nam etiam Jubilei Confeſſarius debet eſſe liber vinculo Excommunicationis, & Suſpenſionis (ab exercitio juriſdictionis) ut ſingulariter notat Bonac. *De Sacram. diſp. 5. q. 7. p. 5. §. 5. n. 20.* ubi etiam fusè probat, & defendit, ineptiviſſe illos, qui cenſuerunt, poſſe tempore Jubilei complicem ſceleris eligi in Confeſſarium in Diœceſi Mediolanenſi, in cujus Synodalibus decretis adimitur poteſtas Confeſſario abſolvendi ſuum complicem, idque ſub pœna Excommunicationis.

237 An Irregularis Sacerdos ſit eligibilis per Bullam, tacent DD. fortè ſupponentes, & meritò quidem, Irregularitatem partialem, quæ ſit ſolùm reſpectu Sacrificii, nil obeſſe; obeſſe autem ſi ſit reſpectu juriſdictionis. Longè magis eſt hoc dicendum de depoſito, vel degradato; & univerſim pronuntiandum, quòd per Bullam non fiat circa Confeſſarium alia diſpoſitio, quàm quòd ille omnis poſſit eligi, cui aliud nil deeſt, niſi juriſdictio: ſi autem præter juriſdictionis defectum, adſit adhuc aliud impedimentum Canonicum, non tollit illud Bulla Jubilei. Ratio univerſalis pro his reſponſionibus petitur tum ex praxi univerſali, tum quia cenſuræ, Irregularitas, & pleræque reliquæ inhabilitates, quæ licitæ, aut validæ adminiſtrationi Sacramenti Pœnitentiæ ſuapte naturâ obſunt, ex ſacrorum decretis Canonum tolli ſolent, ac debent, per ſententiam Judicis in foro interno, vel externo; atqui Pontifices, dum Bullas Jubileas promulgant, non exercent officium Judicum, nec quemquam abſolvunt, aut ſuo gradui reſtituunt. Ergo cenſuratis, & aliis ejuſmodi, nil patrocinantur generalia illa verba: *Confiteantur cuilibet approbato Confeſſario.*

CAPUT XXXII.

Agitur generatim de poteſtate Confeſſarii per Jubileum electi.

SUMMARIUM.

Datur Confeſſario Jubilei quadruplex poteſtas. 238.

Confeſſarius poteſt illam poteſtatem quadruplicem exercere etiam poſt exactum Jubileum. 240.

Licèt in Bulla fiat mentio Confeſſarii in numero ſingulari, poteſt tamen pœnitens petere ab uno Confeſſario unum, ab alio alium favorem. 241.

Jubileum ſemel obtentus dat jus omni tempore etiam poſt Jubileum eligendi Confeſſarium pro iis gratiis acquirendis; quas poterat tempore Jubilei. 242.

Hæc Doctrina eſt perutilis, & declaratur, probatúrque diſtinctè. Ibid.

Et ſingulariter de commutatione Voti faciendâ etiam poſt Jubileum. 243.

Pontifices etiam in Bullis determinant quidem certum tempus pro executione operum præſcriptorum, non tamen pro conſecutione gratiarum. Ibid.

Declaratur exemplo. Ibid.

Applicatur ea Doctrina ſingulariter Religioſis. Ibid.

Quæſt. LXXXII. *Quotuplex facultas conceditur Confeſſario per Bullam Jubilei electo?* 238

RESP. Quadruplex. I. Abſolvendi à quibuſcunque cenſuris. II. Abſolvendi à quibuſcunque peccatis. III. Commutandi

Q 4

di vota. IV. Commutandi opera præſcripta. De ultima facultate egi ſuperiùs; de tribus primis proponam ſuccinctè ea, quæ huc faciunt.

239 Quæſt. LXXXVIII. *Vbi hæc quadruplex facultas exerceri poteſt?*

RESP. Secunda in ipſo Confeſſionali, reliquæ vel in ipſo Confeſſionali, vel, ſi placet, extra. De quarta jam oſtendi ſuo loco, de reliquis itidem oſtendam ſuis locis.

240 Quæſt. LXXXIX. *Quandonam exerceri debet uſus illius quadruplicis poteſtatis?*

RESP. Poteſt ante Confeſſionem, poſt Confeſſionem, tempore Jubilei, poſt exactum Jubileum, ut declarabo ſequentibus Capitibus. Ut verò, quæ dicam, evadant clariora, præmittam hîc, & jaciam duo fundamenta, quibus inſiſtent ſecuturæ reſponſiones.

241 Primum fundamentum: Licèt in Bulla Jubilei fiat mentio Confeſſarii in ſingulari numero, attamen poteſt quis favores Jubilei petere à diverſis, ſingulos à ſingulis. Hoc fundamentum tradit in terminis Card. de Lugo *Tom. 1. in 3. p. diſp. 27. n.* 120. ubi aſſerit, quòd tempore Jubilei poſſit quis quemlibet ex approbatis Confeſſariis, etiam cui non ſolet, aut non vult confiteri, eligere, & quidem vel ad omnes effectus in Bulla conceſſos, vel ad aliquos tantùm; nec neceſſe eſſe, ut quem eligit ad unum, eligat ad reliquos omnes. Conſentit quoad operũ præſcriptorũ commutationem Henriq. *L. 7 c. 10. n. ult.* & tam quoad operum præſcriptorum, quàm quoad votorum commutationem Sanchez. *Lib. 4. mor. cap. 54. n.* 17. Ratio hujus fundamenti eſt, quia Bullæ Jubilei, quas noviſſimi Pontifices ediderunt, nõ indicant ullam neceſſitatem petendi hos favores ab uno, & eodem Confeſſario; ergo non debemus illam fingere, cùm præſertim favores Jubilei eſſe ampliſſimè interpretandos oſtenderim *n.* 24.

242 Secundum fundamentum: Jubileus ſemel obtentus dat jus omni tempore, etiam poſt Jubileum, eligendi Confeſſarium, pro iis gratiis acquirendis, quæ tempore Jubilei obtineri poterant, & tamen obtentæ non fuerunt.

Appendix.

Perſæpe ſum poſt excuſum hunc Tractatum expertus, nactúſque intra extráque Confeſſionale occaſionem recurrendi ad hoc fundamentum, comperi quoque, eſſe complures etiam è Confeſſariis, qui de eo nihil ſcirent, cùm tamen ejus notitia ſit perutilis, quare dixi, eſſe hoc loco magis declarandum ſtabiliendúmque.

Cùm itaque jus pœnitentis tempore Jubilei extendat ſe ad poſtulandam relaxationem. 1. Peccatorum, 2. Cenſurarum. 3. Votorum, & quæri poſſit, *utrùm illi ſoli Confeſſarii, qui poterant tempore Iubilei eligi, an verò etiam alii, qui tunc non poterant, (quia vel carebant approbatione, vel nec dum noti erant,) eligi poſſint? videndum eſt, an, & quo pacto noſtrum fundamentum obtineat veritatem reſpectu omnium hîc inditatorum.*

Dico igitur primò. Quando cœpiſti tempore Jubilei mihi confiteri, at diſtuli ex cauſa abſolutionem, potero tamen tranſacto Jubileo te abſolvere ab omnibus peccatis, cenſuris, votis, à quibus poteram durante Jubileo. Buſenbaum in Medulla *Lib. 6. Tr. 4. dub. 4. n.* 3. aliique communiter. Ratio eſt, quia cœptâ cauſâ apud Judicem delegatum durat hujus poteſtas, donec finiatur cauſa. *Cap. fin. De Off. Legati.* 243

Dico II. ſi es à me abſolutus ſeu legitimè, quia ſcilicet feciſti Confeſſionem formaliter integram, ſive (juxta nonnullos mihi non probatos) illegitimè, quia ſacrilegam, poteris (dummodo reliqua rite peregeris) poſtmodum à quovis, qui id temporis habebit poteſtatem in Communia tua peccata mortalia, petere abſolutionem peccatorum, quæ priùs eras oblitus, aut malitioſè reticueras. Hanc Concluſionem, quatenus tangit confeſſos cum integritate formali, elucido, ac probo inferiùs *num.* 161. *& ſeqq.* ubi etiam loquar de cenſuris reſervatis, & præter illic citandos videri poteſt Navarrus in Manuali *cap.* 26. *n.* 13. atque Laymannus *Lib. 5. Theologiæ Moralis Tr. 7. c. 8. n.* 9. nobis conſentiens. Item Coronius *Celeb. Controverſ. Lib. 2. c. 12. n.* 54. loquens etiam expreſſè poſt Dianam *Part. 5. Tr. 4. Reſol.* 150. de caſu, quo ideo non es penitus Confeſſus, quia non habebas conſcientiam gravatam mortali delicto.

Dico III. Qui fecit omnia ad Jubileum requiſita, poteſt multis etiam Annis poſt Jubilei tempus tranſactum obtinere à quovis id temporis approbato Confeſſario commutationem votorum omnium, quorum commutationem, eſt oblitus petere, excepto caſtitatis perpetuæ & Religionis. Ita contra Suarez, Bonacinam & alios citatos à Diana *Part. 2. Tr. 2. Miſcellaneo. Reſol.* 22. quos etiam ſequitur P. Layman. *Lib. 5. Tr. 7. c. 8. n.* 9. tenent tum quos pro ſequente concluſione nominabo, tum Sairus in Clavi *Lib. 6. c. 12. n.* 17. fusè hæc probans. Henriq. *Lib. 7. ſummæ c.* 11. *n.* 4. & ita etiam à parte rei ſentit Coronius, paulò antè citatus, egóque, ut verum fatear, hoc ipſo die, quo hæc ſcribo, practicavi cum aliquo Doctore Theologiæ.

Dico quippe IV. Etiam illa vota poſſunt per quemvis approbatum Confeſſarium cõmutari poſt tempus Jubilei, quorum commutationem certa de cauſa noluiſti petere, & tamen omnia præſcripta mandâſti executioni. Ita omnino ſentit magnus in re morali Magiſter P. Thomas

Thomas Sanchez *Lib.* 4. *De voto cap.* 54. *n.* 39. & 41. Leſſius *Lib.* 2. *De Juſtit. cap.* 40. *n.* 109. Sanctarellus de Jubileo *cap.* 13. *n.* 1. Portel *De dubiis Regularium verb. Indulgentia pro Jubileo n.* 7. Palaus *Part.* 4. *Tr.* 24. *Punct.* 12. §. 1. *n.* 7. Diana *Part.* 2. *Tr.* 2. *Miſcell. Reſol.* 11. & reipſa Cotonius *loc. cit.* nam fundamentum, quo ibi nititur Cotonius, vel nihil probat, vel probat hanc concluſionem, à qua tamen diſſentiunt, qui à præcedente; ut revera bene ſit facturus Confeſſarius, illam, & hanc ſequendo in praxi.

Unde ego non ſemel dicentes mihi, ſe ante octo, vel decem Annos ediddiſſe hoc, vel illud votum, quo nunc liberarentur libenter propter hanc, aut illam non irrationabilem cauſam, mox interrogavi, an non interea eſſent potiti aliquo Jubileo, reſpondentibus affirmativè commutavi illud votum ob vim, & energiam obtenti Jubilei. Etſi quippe ego polleo poteſtate Ordinibus Mendicantibus communi commutandi vota pœnitentium omnium, quia tamen commutatio facta vi Jubilei non exigit tam gravem commutationis cauſam, quam quæ fit vi privilegiorum Apoſtolicorum, ut liquebit ex dicendis infrà *n.* 296. idcirco prudenter uſurpatur doctrina traditi fundamenti, ſingulariter quando Confeſſarius intelligit, pœnitentem ſat crebro egiſſe contra ſuum votum, idque propter aliquam novam, etſi non gravem circumſtantiam ſupervenientem. Ratio autem noſtri fundamenti eſt tum hæc non mala, quam adfert Diana *cit. Reſ.* 6. quòd ſcilicet in formula Bullæ Cruciatæ exprimat Pontifex, ejus favores, & privilegia omnia expirare tranſacto Anno, nihil autem ejuſmodi innuitur in Bullis Jubilei, tum hæc fundamentalis, quia nimirum licèt Pontifices in Bullis Jubilei operum præſcriptorum executionem affigant certo tempori, ſcil. ſpatio 2. hebdomadarum, favores tamen, quos intuitu illorum operum impertiuntur, non alligant ulli certo tempori; non enim dicunt: *qui intra duas hebdomadas deſignatas jejunaverit, confeſſus fuerit &c. poterit eligere Confeſſarium, qui intra duas illas hebdomadas abſolvat &c.* ſed, *qui intra duas hebdomadas jejunaverit &c. poterit eligere Confeſſarium, qui illum abſolvat, vota commutet &c.* Legatur 3. Bulla § *Cupientes*, & omnes aliæ. Confirmatur primo, quia beneficium Principis eſt ampliſſimè interpretandum L. *Beneficium. ff. De Conſtit. Principum.* Confirmatur deinde, quia locutio indefinita æquiparatur univerſali, ut tradunt paſſim DD. in hac materià. Confirmatur tertiò, quia ſicuti ſi Papa diceret: *qui hoc Anno pugnaverit contra Turcam, eligere ſibi poterit Confeſſarium, à quo tunc legitimetur, ſi fortè ſit illegitimus*; nemo dubitaret, quin etiam 50. Annis poſt pugnam contra Turcam pugnatam, poſſet hic eligere ſibi Confeſſarium, à quo tunc legitimaretur: ita & in propoſito, nam diſcrimen nullum oſtendi poteſt.

Unde exiſtimo, illos Religioſos, quibus ſui Superiores, occaſione alicujus Jubilei, aut peculiaris Feſtivitatis, dederunt poteſtatem confitendi cuilibet Sacerdoti ſui Ordinis quælibet peccata reſervata, poſſe hodiéque, & poſt 20. Annos hac ipſa poteſtate (loquendo de peccatis tempore illius Jubilei, vel feſtivitatis commiſſis, loquendo etiam de Confeſſario, qui jus habeat aliunde abſolvendi talem pœnitentem à mortalibus) uti, niſi Superior expreſſè limitaverit ad certum tempus, aut ipſe, vel ejus ſucceſſor revocàrit, vel Conſtitutiones, ſtylúſve illius Ordinis repugnent. Ratio eſt; quia ſicuti contractus particulares cenſentur fieri ſecundùm Communem rationem legum, niſi aliud exprimatur, ut docet Palaus *Diſp.* 2. *De Leg. p.* 2. *n.* 4. & alii, ita etiam particularia indulta conformanda ſunt univerſalibus Eccleſiæ indultis, niſi aliud exprimatur.

CAPUT XXXIII.

De Poteſtate Confeſſarii circa abſolutionem à Cenſuris.

SUMMARIUM.

Deſcribuntur verba Bullarum, quatenus agunt de poteſtate Confeſſarii reſpectu abſolutionis à Cenſuris. 244. & 245.

Difficultas propter clauſulam: Tantùm *expeditur. Ibid.*

Facultas abſolvendi à caſibus Bullæ Cœnæ non datur, niſi exprimatur. 246.

At datur, poteſtas abſolvendi ab Epiſcopalibus, etſi hæc non exprimatur. 247.

In facultate abſolvendi ab omnibus caſibus Bullæ Cœnæ includitur etiam caſus hæreſis. 248.

Ante Annos quadraginta excipiebatur longe ſæpius caſus hæreſis, quàm nunc. Ibid.

Nominantur Pontifices, qui exceperunt, & qui expreſſè incluſerunt; item qui non fecère ullam mentionem ſpecialem. Ibid.

In Generali facultate abſolvendi à caſibus Cœnæ includi etiam hæreſin probatur novo argumento. 249.

Quando expreſſè excipitur hæreſis, non excipiuntur hoc ipſo caſus hæreſin ſapientes. 250.

An poteſtas abſolvendi à caſibus Cœnæ, & hæreſis extendatur ad hæreticum & ſchiſmaticum ſpecialiter denunciatos. 251.

Quid de notorio percuſſore Clerici? 252.

An Ordinis Mendicantis Confeſſarius poſſit etiam extra Jubileum abſolvere talem? Ibid.

Quid de ingreſſu in monaſteria Sanctimonialium; duello, & procurante abortum? 253.

Pœna

Pœnæ ſtatutæ in mulieres ingredientes clauſtra virorum Religioſorum non ſunt receptæ in Germania. 254.
Quid de abſolutione commiſſorum, ſpe, aut tempore Iubilei? 255.
An poßit quis ſæpius à Cenſuris abſolvi tempore Iubilei? 256.

244 Quæſt. XC. *Quomodo de poteſtate electi per Bullam Confeſſarii ſolent loqui Diplomata Pontificia?*

RESP. Duæ Bullæ Pauli V. una Gregorii XV. tres Urbani VIII. una Sixti V. ſic in rem præſentem loquuntur. *Sibi eligere poßint Confeſſarium tam ſæcularem &c. qui eos ab omnibus Excommunicationis, Suſpenſionis, & Interdicti aliiſque Eccleſiaſticis ſententiis, ac Cenſuris à Iure, vel ab homine, quovis modo, & cauſâ latis, ſeu inflictis, nec non ab omnibus criminibus quantumvis enormibus, etiam locorum Ordinariis, ſive Nobis, & Sedi Apoſtolicæ etiam in literis die Cœnæ Domini, legi ſolitis, contentis, & aliàs quomodocunque reſervatis in foro conſcientiæ tantùm, & hac vice abſolvere, & liberare valeant.*

245 Verum quidem eſt, quòd duæ ex his Bullis, & præterea Bulla; Innocentii *lit. u.* non exprimant *Interdictum*; item quod eadem Bulla Innocentii, uti & aliæ duæ ex citatis ita habeant: *in foro conſcientiæ, & hac vice tantùm.* Sed in primis de Interdicto certum eſt, licèt non exprimatur, ejus tamen abſolutionem contineri in generalibus verbis: *aliiſque Eccleſiaſticis Cenſuris.* Deinde ad excluſivam particulam *tantùm* quòd attinet, ſicuti quando ponitur in medio illarum duarum clauſularum: *in foro conſcientiæ*, et, *hac vice*, afficit utramque clauſulam, ita etiam afficit utramque, quando ponitur poſt ſecundam in prædictis formulis, ſicuti ponitur in citata Innocentii Bulla *lit. y.* & patet ex praxi; his enim Annis, quibus nos Pontificum paterna pietas tot Jubileis exhilaravit, nemo, puto, repertus eſt, qui in foro externo, & contentioſo abſolveret quempiam à cenſura, niſi aliunde præditus hac poteſtate. Ec confirmatur; quia clauſula poſita in una parte diſpoſitionis, refertur ad omnia membra, ut tradunt DD. ex C. 2. *Requiris. De Appell.*

Subjiciunt prædicti Pontifices limitationem, ſuæ gratiæ, nolentes illam extendi ad aliquam Irregularitatem, aut ad eos, qui Cenſurâ notati, nondum ſatiſfecerunt partibus.

246 Quæſt. XCI. *Quomodo ſunt intelligenda prædicta Diplomata?*

RESP. Intelligenda ſunt iis modis, quos ſuccinctè propono. I. Confeſſarius per unam ex prædictis Bullis, electus poſt abſolvere ab omnibus Cenſuris, tam à Papa, quàm ab Epiſcopis latis, & quidem ab omnibus Cenſuris in Bullâ Cœnæ Domini contentis. Liquet hoc ex tenore ipſarum Bullarum, & conſenſu omnium Doctorum.

II. Proinde illæ duæ clauſulæ: *etiam locorum Ordinariis, &*: *in literis Cœnæ Domini &c.* referri debent, non tantùm ad proximum membrum, ſcilicet ad *Cenſuras*; quia non poſſet Confeſſarius abſolvere à peccatis, niſi poſſet à Cenſuris. Excipit hinc Urbanus VIII. & Innocentius *lit. y.* caſum hæreſeos.

III. Si aliqua Bulla Jubilei præciſè diceret: 247
poterit abſolvere ab omnibus Cenſuris, etiam Sedi Apoſtolicæ reſervatis, per illam non daretur poteſtas abſolvendi à caſibus Bullæ Cœnæ, cenſeretur tam hoc ipſo data poteſtas abſolvendi à Cenſuris Epiſcopo reſervatis.

Prima pars hujus doctrinæ eſt Navarri, Covarruviæ, Graffiis: quos refert, & ſequitur Suarez. *Tom. 5. in 3. p. diſp. 7. ſect. 5. n.* 11. eò quòd ex more Eccleſiæ, & ſtylo Curiæ habeatur, quòd Cenſuræ in Bulla Cœnæ Domini contentæ propter ſuam ſpecialem rationem, gravitatem, & reſervationem non cenſeantur in generali conceſſione contineri, niſi exprimantur. Putat tamen Boſſius apud Dianam *Part. 4. Tract. 12. Reſol.* 34. contrariam ſententiam non eſſe improbabilem; imò, ut ſatis probabilem defendit Palaus *Tr. 24. p. 12. §. 2. n. 9.* eò quòd Bulla Cœnæ ſit poſterior Jubileo; clauſula verò generalis non deroget ſpeciali antecedenti, cujus expreſſa facta mentio non eſt, C. *Cæterùm*, de reſcriptis. Ego ægre à Communi DD. perſuaſione recedo.

Altera pars ejuſdem doctrinæ eſt ejuſdem Suarez. *Ibid. num.* 14. cum plurimis contra non paucos; & probatur, quia tum ipſa praxis, tum favor Jubilei demonſtrat, hîc habere locum Regulam 53. in 6. *Cui licet quod eſt plus, licet utique, quod eſt minus.* Et extendit Suarez cum plurimis hanc doctrinam etiam ad caſum, quo extra Jubileum datur generalis facultas abſolvendi ab omnibus caſibus etiam Papalibus; nam, ut notat Palaus *loc. cit. §. 2. n. 9.* particula *etiam*, quæ apponitur, eſt implicativa, & ponit caſum magis dubitabilem, minùs dubitabilem ſupponendo. Verùm de hoc plura infrà, *c. 50. n.* 491.

IV. Iſtæ Bullæ hoc ipſo quòd dent in Jubi- 248
leo poteſtatem abſolvendi ab omnibus Cenſuris, *etiam in Bulla Cœnæ, & quomodocunque reſervatis*, dant etiam poteſtatem abſolvendi à Cenſura hæreſis, niſi hanc excipiant expreſſè, Ita contra Navarrum, P. Suarez. *loc. cit. n.* 12. & Barboſam in Concilium Trid. *ſeſſ. 24. c. 6.* De *Reformat. n.* 53. plurimos nominantem, tenent P. Azor *P. 1. L. 8. c. 10. q.* 12. P. Filliucius *Tr. 8. n.* 265. P. Sanctarellus *c. 7. dub.* 3.

Quibus accedunt multi Recentiores, & inter hos doctus Cotonius, celebrior. controverſiar. *Lib. 2. Controv.* 12. *n.* 43. citans etiam Cardi-

Cardinalem de Lugo *diſp.* 23. *De Fide n.* 102. & 103. cui jungo Ferdinandum Hauckium in Epinomia *De Iubil. n.* 5.

249 Ad quam reſponſionem firmiùs probandam obſervo, hæreſin fuiſſe ante Annos propè centum, & infrà infrequentiùs multò exceptam expreſſè à poteſtate Generali abſolvendi à caſibus etiam in Bulla Cœnæ contentis, quàm hiſce poſterioribus. Etenim Gregor. XIII. Gregor. XIV. nunquam, quantùm memini, Urbanus VIII. haud ſemper excipiunt hæreſin, ut videre eſt tum in aliis horum Pontificum Bullis, tum in Editis Ann. 1582. 1591. 1595. 1597. 1601. 1605. 1608. 1617. 1628. 1651. &c. At verò idem Urbanus Anno 1629. 1631. 1632. 1636. 1641. Innocentius X. Anno 1648. Alexander VII. Anno 1656. exceperunt formaliter crimen hæreſis, tametſi idem Alexander Annis 1659. 1661. 1663. 1664. ſicuti & Clemens IX. Ann. 1667. 1670. 1672. nullam fecerint mentionem hæreſis, ſicut nec Innocentius X. Anno 1651. aut Innocentius XI. Anno 1676. Et tamen hi ipſi Pontifices tam pinguibus, ut ita loquar, clauſulis reſpectu abſolutionis à peccatis, & Cenſuris ſunt uſi, quando non exceperunt hæreſim, quàm quando exceperunt expreſſè, imò fuerunt uſi planè iiſdem.

Unde fit mihi veroſimillimum, exiſtimâſſe futurum, ut plerique Chriſti fideles, qui eſſent Bullas ſine mentione diſerta hæreſeos lecturi, eſſent quoque ſibi perſuaſuri, poſſe impertiri abſolutionem ab hæreſis crimine. Et ſingulariter poterant hoc præſumere de Theologis in hiſtoria, ut ita loquar Jubilea verſatis, eſt quippe rationi perquam conſona hæc argumentatio: *Pontifices aliquando quidem edixerunt apertè, ſuæ intentionis non eſſe excipere à ſuis quantumvis Generalibus, favorabilibuſque clauſulis caſum hæreſis, at multò ſæpius non meminerunt ullius exceptionis ab iiſdem clauſulis, tametſi ſcirent permultos doctiſſimos viros, pleroſque è mediocriter doctis Confeſſariis habituros hoc ſilentium pro negatione exceptionis, & cogitaturos: ſi Papa modernus voluiſſet excipere, poterat exprimere Cap. 2. De Tranſ. Epiſc. quia ergo non expreſſit non ignarus, nos eſſe cupidos hujus poteſtatis, tacendo conſentire videtur.*

Adde, quòd & in obſcuris inſpici ſoleat id quod frequentiùs fit, & quidquid in poſteriore Lege non fuit expreſſum, id veterum Conſtitutionum Regulis relictum intelligendum ſit. Atqui ex una parte multò ſæpius fuit omiſſa exceptio hæreſis, quàm expreſſa, ut liquet ſubducenti calculos; ex altera antiquiſſimi Pontifices Gregor. XIII. & XIV item Clemens VIII. & Paulus V. ſilentio præteriêrunt eandem, ſicuti & poſtremi nominatímque modernus ſucceſſor Petri Innocentius XI. igitur nullus eſt hic movendus ſcrupulus.

Confirmo hanc rationem novo quidem, at firmo argumento, quòd Pontifices loquentes de facultate commutandi vota, non utantur tam emphaticâ clauſulâ, quàm reſpectu abſolutionis à peccatis, & cenſuris, & tamen prudenter timent, ne fideles ſibi perſuadeant ſub ea minùs emphatica clauſula comprehendi poteſtatem commutandi vota caſtitatis, & Religionis, ideóque ſemper apponunt horum formalem exceptionem: quantò magis verendum eſt, ne, quando non excipitur diſertè hæreſis, omnino cenſeatur contineri illis efficaciſſimis verbis? quandoquidem ex tanta vicinitate horum duorum actuum planè prudens præſumptio deſumi poteſt, juxta Communem doctrinam de præſumptione ex vicinitate actuum; qualis etiam vicinitas apparet in eo, quòd dum Pontifices loquuntur de abſolutione etiam contentorum in Bulla Cœnæ, ſemper addant parentheſin hanc (*in foro conſcientiæ*, et *hac vice tantùm*) cur non jungunt exceptionem hæreſis, ſi haberi volunt pro excepta? Cur tacent tam diu, non ignari, tam multos omnium nationum Theologos docere, eorum auditores, aut lectores probabiliſſimè practicare ſententiam, pro qua hîc pugnamus? Unde poſſumus intrepidè, ſingulariter nos Confeſſarii ſeptentrionales tam ſæculares, quàm Regulares, in uſum deducere hanc doctrinam, cùm præſertim hæreſis in iſtis ſit partibus vix annumeranda, propter ſuam frequentiam, caſibus reſervatis, ut ſcripſit olim P. Paulus Laymannus. Vide alia quæ dicam *n.* 469.

Appendicula.

At priùs obſerva, non eſſe locum dandum noſtræ reſolutioni, ſi verè emanavit illa deciſio, ſeu declaratio Innocentii X. ad Inquiſitionem Toletanam, quam ego hiſce jam mandatis priori impreſſioni reperi deſcriptam à Diana *Part.* 12. *Tr. de Conclavi Reſol.* 25. in qua deciſione generatim declaratur, poteſtatem abſolvendi ab hæreſi tempore Jubilei haud dari, niſi exprimatur. Fortè erit, qui dicat, eandem declarationem, tametſi ſupponatur eſſe factam, reſtringi tamen intra Iberiæ limites, utpote citra quos & habeantur Inquiſitores, præditi vel maximè juriſdictione abſolvendi eo crimine, & idipſum ſcelus ſit in Hiſpania longè exitialius, quàm in partibus Septentrionalibus. Sed & erit fortè, qui replicet, cùm Diana ſit unicus teſtis illius Reſcripti, unus autem unicus teſtis non mereatur fidem indubitatam, ut ex utroque Jure, & DD. probo, declaróque infrà *Tract.* 5. *c.* 42. poſſe abſque omni temeritate adhuc ſuſtineri doctrinam de poteſtate illius abſolutionis traditam hoc *n.* 249. cùm præſertim huic unico teſti opponi valeat alius, haud minore fide dignus, ſcilicet

eet noſter P. Vincentius Filliucius, qui, ut referam infrà, *n.* 469. in terminis teſtatur, fuiſſe Ann. 1617. in Sacra Pœnitentiaria reſolutum, poteſtatem abſolvendi ab hæreſi incluſam eſſe, & fuiſſe facultati abſolvendi ab omnibus caſibus etiam in Bulla Cœnæ contentis, quæ reſolutio cùm fuerit utique facta interrogato priùs, ut ſolet, Pontifice, oporteátque præſumere, quòd poſteriores Pontifices potiùs legant veſtigia prædeceſſorum, quàm ea obterant, idcirco nunc quoque vim obtinere; ſingulariter in Germania, ob doctrinam, quam ex P. Laymanno, & Wangnereck refero in Experient. *Tract* 7. *Caſ.* 8. *in Append. ad num.* 371. Edit. Einſidlenſis, ſeu Eremitanæ.

250 Addo his cum Cotonio *loc. cit. num.* 45. poſt Dianam *Part.* 4. *Tract.* 4. *Reſol.* 140. & Sanchez contra Ledeſmam, etiamſi quandoque excipiatur hæreſis, non tamen idcirco excipi caſus hæreſin ſapientes, ut eſt lectio hæreticorum librorum, & ceteri poſiti in articulo primo Bullæ Cœnæ, & juxta poſtremum decretum Alexandri Septimi, ſolicitatio ad venerem facta, in Confeſſione &c. Ratio eſt, quia talia delicta non poſſunt ulla cum verborum proprietate dici hæreſes. Sed & illud obſervavi ex parte ſuperiùs, fuiſſe ſuperiore ſæculo, & initio hujus in more, ut inter cenſuras, à quibus abſolvit Confeſſarius, poneretur diſertè Interdictum, ut cernere eſt in Bullis Sixti V. Gregorii XIV. Clemens VIII. Pauli V. Anno 1605. at quinque poſtremi Pontifices ſemper, ſicut & Paulus V. Anno 1617. omiſerunt, nemine dubitante, quin ſufficienter comprehendatur ſub univerſalitate cenſurarum, ut ibi dixi.

251 V. Significat quidem Filliucius *n.* 264. poteſtatem abſolvendi à Cenſuris Bullæ Cœnæ, & hæreſeos non extendi ad hæreticum, & Schiſmaticum ſpecialiter denunciatum, vel damnatum: ſed quia hîc jus non diſtinguit, nec ego diſtinguendum cenſeo.

252 VI. Similiter P. Coninck *n.* 248. negat, notorium Clerici percuſſorem, itémque publicum hæreticum (etiamſi in Bulla exprimatur hæreſis) abſolvi poſſe virtute Jubilei. At ego cum Diana *Part.* 1. *Tract.* 11. *Reſol.* 26. ſentio, contrarium eſſe dicendum; quia nec hîc video, cur, jure non diſtinguente, nos diſtinguamus, & tam univerſales, emphaticas, favorabiles, & propriè nemini præjudicantes clauſulas dicamus limitandas in caſu, quo Bulla non expreſſè excipit hæreſim, & ejuſmodi percuſſionem. Nec dubito quin hujus ipſius ſententiæ ſit etiã Sayrus *Tom.* 1. *Lib.* 2. *c.* 20. *n.* 29.

Et ſubjicit (quod ego propter nonnullos aliter ſentientes noto) idem Diana, Ordines Mendicantes poſſe eodem modo abſolvere prædictum Clerici percuſſorem, & quidem in caſu, in quo res deducta eſt ad forum contentioſum, & lis nondum finita; quod & haud dubiè cenſet Sayrus *loc. cit.* quamquam Avila loquens in ſpecie de percuſſione Clerici *P.* 2. *cap.* 7. *diſp.* 3. *dub.* 10. cum aliis meliùs dicat, ejuſmodi abſolutionem eſſe validam quidem, non tamen communiter licitam, propter offenſiones, quæ communiter ſequuntur; quas offenſiones eſſe cavendas monet prudenter Collector noſtrorum privilegiorum V. *Abſolutio.* §. 1.

VII. Similiter per Bullam Jubilei tolli poteſt Excommunicatio incurſa, tum propter introductionem fœminarum in monaſteria virorum, & ingreſſum in monaſteria fœminarum; tum propter duellum perpetratum, tum propter cauſatum vel procuratum abortum. Ita Diana variis locis, cum aliis contra alios apud Noctinot V. *Bulla Cruciata. num.* 40. *& ſeqq.* Ratio omnium eſt, quia verba Bullarum, quæ retuli, ſunt valde emphatica, generalia, & ſpecialia ſimul. 253

VIII Idem Diana pronunciat idipſum de ſuſpenſione à Divinis, quam incurrunt intromittentes fœminas intra ſepta Regularium. Idem de ſuſpenſione incurſa per ordinationem, ante legitimam ætatem, aut ſine titulo. *Part.* 3. *Tract.* 2. *Reſol.* 66. *P.* 4. *Tract.* 4. *Reſol.* 115. *P.* 5. *Tract.* 10. *Reſol.* 53. Verùm quoad excommunicationem, vel ſuſpenſionem ob introductionem mulierum in Monaſteria virorum vix neceſſaria eſt apud nos illa Dianæ extenſio: rectè enim ſcribit Laymannus *Lib.* 4. *Tract.* 5. *c.* 12. *n.* 4. in Germania Bullas prohibentes intromiſſionem, vel ingreſſum mulierum in clauſtra Regularium, vel non eſſe receptas, vel non cum illo rigore, quem præſeferunt Eſt autem probè notandum, quòd Diana, ea, quæ ex ipſo retuli, aſſerat nominatim de Confeſſario electo per Bullam Cruciatæ: quæ quidem certò non eſt, quoad hanc rem, amplior, quàm Bullæ Jubileorum. 254

IX. Abſolutio, quam Confeſſarius vi Jubilei tribuit, valida eſt reſpectu Cenſurarum, vel ſpe Jubilei, vel primùm poſt ejus promulgationem incurſarum, niſi contrarium in Bulla exprimatur. Navarrus *De Iub. Not.* 32. *n.* 4. *&* 6. Lugo *Tom.* 3. *diſp.* 20. *num.* 130. cum aliis contra alios nodum in ſcirpo quærentes. Ratio eſt, quia favores ampliari, non autem reſtringi debere, clamant omnia jura. 255

Quæſt. XCII. *An poteſt quis ſæpius intra tempus Iubilei abſolvi à Cenſuris?* 256

RESP. Qui primâ hebdomade lucratus eſt Jubileum, ſi ſecundâ incidat in aliquam cenſuram Pontificiam, aut Epiſcopalem, poterit illius quoque abſolutionem conſequi vi Jubilei, ſi denuo perficiat opera præſcripta. Ita Navarrus *De Iubil. cit. Not.* 32. *n.* 27. Henriq. *De Iubil. Lib.* 7. *c.* 11. *n.* 2. cum multis contra Lugonem *Tom.* 3. *in* 3. *p. diſp.* 27. *n.* 121.

qui

Digitized by Google

qui tamen noſtram ſententiam meritò vocat probabilem. Ratio eſt, quia ſuperiùs docui, poſſe utrâque hebdomade, adeóque bis ab uno obtineri Jubileum, & conſequenter ejus favores.

CAPUT XXXIV.

De loco & tempore abſolutionis à Cenſuris.

SUMMARIUM.

Abſolutio à Cenſuris poteſt tibi in Iubileo dari etiam ab illo Confeſſario, cui non cogitas confiteri. 257.
Solvuntur duæ objectiones. 258.
Diana ſæpe id practicavit. 259.
Suarez mutavit ſententiam. Ibid.
Quid ſi dicas approbato Confeſſario ſolùm hæc verba : Si ſum obnoxius alicui cenſuræ, peto, ut me abſolvas? 260.
Abſolutio à Cenſuris poteſt impertiri etiam ante executionem ullius ex operibus præſcriptis. 261.
Et tenebit abſolutio, licèt mutato propoſito non perficiantur poſtmodum opera injuncta. 262.
Nec peccat graviter, qui ita mutat propoſitum. Ibid.
Referuntur quatuor Caſus, quibus abſolutio à Cenſuris licitè datur poſt jam elapſum tempus Iubilei. 263. *& ſeqq.*
Primus, quando vel ex oblivione, vel ex juſta cauſa non petiiſti tempore Iubilei abſolutionem. Ibid.
Alter, quando juſta de cauſa non fuiſti Confeſſus, aut abſolutus. 264.
Tertius, quando es Confeſſus, at ſacrilegè. 265.
Quartus, quando abſolutio debuit differri. Ibid.
Abſolutio, quæ validè datur poſt Iubileum, validè impertitur à quolibet Confeſſario prædito Communi Iuriſdictione. 266.
Solvitur objectio ex clauſula : Hac vice tantùm. *Ibid.*
Explicatur ſenſus illius clauſulæ prolatæ à Prælato Religioſo. 267.
An dilata abſolutione poſſint, quando ea dabitur, tolli etiam illæ Cenſuræ, quæ poſt Iubileum ſunt incurſæ? 268.

Quæſt. XCIII. *Vbi nam debet, aut poteſt impertiri abſolutio à Cenſuris?*

257 RESP. Poteſt dari extra Confeſſionem; adeóque ab illo, cui non cogitas confiteri. Ita Sanchez Lib. 8. De Matrimon. *diſp.* 34. *n.* 30. Avila, & alii permulti, quos congerit, ſequitúrque Diana *Part.* 2. *Tract.* 11. *Reſol.* 25. contra Sanctarellum de Jubileo *c.* 8. *dub.* 8. & Theſaurum *Part.* 1. *cap.* 27. qui pro ſua probabiliſſima utique opinione profert ſtylum ſacræ Pœnitentiariæ, & multos DD. Ratio eſt, quia tantopere diſſident iſtæ duæ, ſcilicet à *Peccatis*, & à *Cenſuris*, abſolutiones, ut nullo modo ſit neceſſe, utramque in foro ſacramentali exercere.

Nec obeſt I. quòd Sixtus V. in ſua Bulla expreſſè dicat: *Eligant Confeſſores, qui eorum Confeſſionibus diligenter auditis eos abſolvant &c.* nam inprimis reliquæ Bullæ non habent iſtam clauſulam; deinde etiam quando ponitur iſta clauſula, referri debet non ad abſolutionem à cenſuris, & comutationem votorum, ſed ad abſolutionem à peccatis. 258

Non obeſt II. quòd Pius V. contrarium declaravit; nam declaravit pro ſuo Jubileo, non pro ſecuturis ſecundùm Villalobos & Dianam *loc. cit.*

Addit Diana, ſe ſæpe ita practicaſſe, & ſæpe expedire, ut iſta ſententia practicetur; habétque locum etiam in Religioſis, qui vi ſuorum privilegiorum abſolvunt à Cenſuris, etiamſi forma privilegii dicat, abſolutionem eſſe dandam in foro Pœnitentiæ. Diana *Part.* 5. *Tract.* 11. *Reſol.* 13. poſt Præpoſitum *in* 3. *p.* contra Suarez. *Tom.* 5. *in* 3. *p. diſp.* 7. *ſect.* 5. *n.* 36. & Lib. 6. De *Voto.* Hanc tamen ſententiam mutavit, & noſtram amplexus eſt idem Suarez Tom. 4. De Rel. *Tr. ult. l.* 9. *c.* 2. *n.* 27. *junction.* 28. 30. & 32. quibus locis forum *Pœnitentiæ* à foro *Conſcientiæ* negant diſtinguendum in hac materia; ſed utrumque opponi ſoli foro exteriori, & contentioſo: nec obeſſe, quòd in noſtris privilegiis dicatur: *Auditis diligenter eorum Confeſſionibus abſolvat*; nam ſicuti verbum abſolvendi ſumitur hic, prout eſt genus ad abſolutionem Sacramentalem, ita etiam Confeſſio ſumitur, prout eſt indeterminata ad duplicem Confeſſionem duplici abſolutioni accommodatam, ita ut pro abſolutione à Cenſurâ non requiratur illa Confeſſio, quæ requiritur pro abſolutione ab ipſo peccato. Ità Suarez pluribus hæc declarans. Vide dicta à me Tomo priore *Tract.* 7. *n.* 642. 259

II. Quia idem Suar. *cit. ſect.* 5. *n.* 20. docet; eum, qui habet jus abſolvendi extra Sacramentum Confeſſionis, poſſe hac poteſtate uti; etiam erga illum, qui tantùm dicit: *Si ſum irretitus aliqua Cenſura, peto abſolutionem*, idcirco apparet, quid conſequenter poſſit cum probabilitate aſſeri de eo, qui ſecundùm dicta *num. præced.* habet jus abſolvendi. Porrò quando Confeſſarius dicit: *Abſolvo te à vinculo Excommunicationis, ſi quam incurriſti*, dicitur abſolvere *ad cautelam*. 260

Quæſt. XCIV. *Quandonam poteſt impertiri abſolutio à Cenſuris?* 261

RESP. I. Abſolutio, de qua actum quæſtione præcedente, poteſt dari, antequam quidquam operum præſcriptorum faciat pœnitens; nam dixi *n.* 161. Confeſſionem poſſe uno, alterôve die ante primam indicti Jubilei hebdomadam

 madam

Digitized by Google

madam peragi; debet tamen tunc adeſſe animus, & ut loquitur Rodriquez, firmiſſimum propoſitum præſcripta perficiendi; alioqui non valet abſolutio. Patet ex tenore omnium Bullarum.

262 *Quid ſi autem poſtmodum vel ex impotentiâ, vel ex oblivione, vel ex merâ pigritiâ omittantur omnia; permanebitne nihilominus effectus abſolutionis, & non redibunt Cenſuræ?*

RESP. Permanebit; Ratio eſt, qui abſolutio Jubilei datur, & dari debet purè & ſimpliciter, non autem ſub conditione de futuro; ergo ſortitur mox effectum. Atqui ita etiam ſentiunt Suarez *loc. cit.* Sanchez. *L.* 4. *De Voto c.* 54. *n.* 44. contra Rodriq. & alios.

Eſt autem mihi probabiliſſimum, non peccare mortaliter, qui poſt acceptam abſolutionem à Cenſuris, Reſervatis &c. mutat ex mera pigritia propoſitum, non perficiens reliqua opera præſcripta, adeóque Indulgentiam Jubilei: nam talis non peccat graviter contra fidelitatem, juſtitiam, pietatem, conſtantiam. Et ita etiam ſentit Cardinalis Lugo *De Pœnit. dub.* 10. *n.* 100. Sanch. *c.* 54. *n.* 54. contra Suarez.

263 II. Poteſt eadem abſolutio dari etiam poſt tranſactum tempus Jubilei, & quidem ſecundùm, alios, atque alios DD. in quatuor Caſibus. Primus Caſus eſt, quando quis in Confeſſione manifeſtationem peccati cenſurati omiſit vel ex oblivione, vel ex cauſa juſta. Filliucius *Tr* 8. *n.* 279 Sanctarellus *De Iubil. c.* 13. *dub.* 4 Palaus *Tr.* 24. § 3 *n.* 9. loquentes etiam de caſu reſervato, Lugo *diſp.* 20. *n.* 99. 106. & 101. loquens tam de Cenſurâ, quàm de peccato reſervato, & extendens ad caſum, quo quis negligit reliqua opera perficere. Ratio pro hac doctrina, quam admitto, eſt clara ex fundamento allato probato *n.* 242. ubi dixi, Jubileo ſemel obtento haberi jus, quocunque ſecuturo tempore favores ejuſdem in actu ſecundo comparandi. Quanquam ſi in hoc caſu Confeſſarius dixit: *Abſolvo te ab omni vinculo Excommunicationis &c.* non eſt opus alia abſolutione à Cenſura, ſed à ſolo peccato.

264 Alter Caſus, quando quis penitus non eſt Confeſſus, idcirco quòd vel bonâ fide putaverit ſe immunem à peccato mortali, ut vult Sanctarell. *loc. cit. dub.* 2. loquens de caſu reſervato cum Lugone *diſp.* 27. *n.* 102. contra Portel. *in addit. n.* 19. & Palaum *Punct.* 12. *ſ.* 3. *n.* 9. vel Confeſſarii juſſu Confeſſionem diſtulerit, ut ſubdit idem Sanctarellus *cap.* 8. *dub.* 7. Lugo *n.* 132. cui omnino aſſentior, quoad hanc ſecundam hujus ſecundi caſûs partem; quoad primam, non item, niſi Confeſſio omiſſa ſit in eo Jubileo, quo ea non exigebatur.

265 Tertius Caſus eſt, quando quis Confeſſus quidem eſt ſuum peccatum cenſuratum, ſed faciendo Confeſſionem ſacrilegam ex defectu doloris, propoſiti, integritatis &c. Ita docet Comitolus *Lib.* 1. *q.* 30. nec improbabiliter, teſte Diana *P.* 2. *Tr.* 11. *Reſol.* 18. admittitque hanc doctrinam Lugo *d.* 20. *n.* 113. tunc, quando talis pœnitens cogitat aliam Confeſſionem facere, extendens eandē doctrinam ad habentem peccatum reſervatum, & volens eſſe abſolutè veram, quando pœnitens non notat ſubſtantialem defectum, eſto non cogitet facere aliam Confeſſionem. Hæc ſunt probabilia quidem & practicabilia, quia tamen ſuperiùs docui, Confeſſionem ſacrilegam non ſufficere pro Jubileo, ideo non admitto has doctrinas, niſi reſpectu Cenſurarum, & quando adeſt animus iterum pro Jubileo confitendi, aut quando pœnitens non notat ſubſtantialem defectum.

Quartus Caſus eſt, quando cœpta tempore Jubilei Confeſſio non potuit abſolvi, ſed debuit differri juxta dicta ſuprà *n.* 242.

Quæſt. XCV. *A quonam poteſt prorogata ab-* 266
ſolutio dari?

RESP. I. Abſolutio, quam poſt Jubileum dari poſſe dixi, impertiri poteſt à quolibet ſimplici Confeſſore Communem Juriſdictionem habente. Ita loquitur Suarez Tom. 4. *in* 3. *p.* ſeu de *Pœnit. diſp.* 31. *ſect.* 4. *n.* 20. Sanchez *Lib.* 4. *Summæ c.* 54. *n.* 39. Sanctarell. *c.* 13. *d.* 1. ſeu à quolibet Sacerdote communem Juriſdictionem in mortalia habente, ut loquitur Lugo *loc. cit. n.* 99. qui *n.* 89. obſervaverat, per abſolutionem reſervationis (& Cenſuræ) factam à Superiore, peccatum, cui ea reſervatio erat antè annexa, non fieri melioris conditionis, quàm alia mortalia, & proindè non poſſe poſtmodum abſolvi, niſi per illum Sacerdotem, qui poſſet ab eo abſolvere ab initio, ſi reſervatum non eſſet.

Nec huic doctrinæ obſtat, quòd Bullæ Jubilei poteſtatē abſolvendi à Cenſuris dantes dicant: *hac vice: hac tantùm vice* abſolvat. Nam non eſt ſenſus, quòd ſolo tempore Jubilei poſſit quis abſolvi; ſiquidem rectè oſtendit Lugo *cit. diſp.* 20. *n.* 131 poſſe contingere, ut pœnitens incipiat Confeſſionem tempore Jubilei, & abſolvat illam primùm poſt Jubileum. Itaque ſenſus eſt, quòd hac vice tantùm, id eſt, hoc ſolo tempore, quo durat favor Jubilei adepti, vel adipiſcendi, poſſit obtineri abſolutio, commutatio &c. Quanto autem tempore duret ille favor, aut favores, non definit Pontifex, ſed relinquit Theologis diſputandum.

Cæterùm quando Superior dicit alicui: do 267
tibi poteſtatem, ut hunc abſolvas *pro hac vice tantùm*, vel: ut eligas Confeſſarium, qui te abſolvat *pro hac vice tantùm*, hujus poteſtatis uſum poſſe quandoq; tantùm ad exiguum tempus, quandoque ad triennium differri, oſtendit & declarat Lugo *diſp.* 20. *n.* 125. & *ſeqq.*

II. Quando quis de Confeſſarii Conſilio 268

diſtu-

diſtulit Confeſſionem ultra tempus Jubilei, abſolutio, quæ tunc illi impertitur, debet extendi ad illas ſolas Cenſuras, quas quis incurrerat ante tempus Jubilei exactum, non ad illas, quas fortè poſt id tempus incurrit. Ita probabiliùs aliquanto ſentiunt Sanctarellus *De Iubil. c. 8. d. 7.* & Lugo *diſp. 20. n. 134.* Loquuntur enim de caſibus reſervatis: contra Dianam *Part. 3. Tr. 4. Reſol. 147.* & *P. 5. Tr. 12. Reſol. 27.* itémque Bartholomæum à S. Fauſto, & Boſſium apud ipſum, extendentes ſuam doctrinam ad abſolutionem à reſervatis, & commutationem votorum. Ratio, ob quam hæc ſententia mihi aliquanto magis arrideat, quàm oppoſita, eſt, quia per dilationem Confeſſionis non acquirit Confeſſarius majorem Juriſdictionem, quàm antea habuerat; ſicuti ergo tempore Jubilei non potuit abſolvere à Cenſuris, & peccatis poſt Jubileum admittendis, ita neque ab admiſſis poſt illud. Vide tamen eundem Dianam *Part. 11. Tr. 2. Reſol. 54.* adhærentem noſtræ opinioni contra alios, quos refert.

CAPUT XXXV.

Aliæ quæſtiones circa abſolutionem à Cenſuris expediuntur.

SUMMARIUM.

Per ſatiſfactionem partis, de qua loquuntur Bullæ Iubileorum, intelligitur reſtitutio honoris, & bonorum. 269.

Quid ſi pœnitens, qui nondum ſatiſfecit, præſtet cautionem de ſatiſfaciendo? Ibid.

Redibitne excommunicatio, ſi poſtea non præſtet ſatiſfactionem, pro qua dederat cautionem? 270.

An valebit abſolutio, ſi detur illi, qui nondum ſatiſfecit, & poterat tamen ante abſolutionem ſatiſfacere. 271.

An nulla planè irregularitas poſſit tolli virtute Communium Iubileorum? 272.

Quid de ſuſpenſione, privatione officiorum, & inhabilitate ad ea? Ibid.

Poteſtatis abſolvendi limitatio pro foro conſcientiæ operatur duo. 273.

Quid autem ipſa poteſtas abſolvendi pro tali foro? 274.

An ſtandum in foro externo teſtimonio Confeſſarii? 275.

Quid in Germania? Ibid.

Non ſolemus dare ſchedam abſolutionis, quando caſus eſt notorius. 276.

An faciens poteſtatem abſolvendi à caſibus reſervatis, eo ipſo faciat abſolvendi etiam à Cenſuris reſervatis? Ibid.

Quandonam cenſeatur dari facultas abſolvendi in ſolo foro interno? 277.

Quæſt. XCVI. ***Quid intelligunt Pontifices n. 245. dicentes: ſe non impertiri poteſtatem abſolvendi, niſi ſatiſfecerint &c.?*** 269

RESP. I. Per ſatiſfactionem intelligunt reſtitutionem honoris, famæ, bonorum &c. ob quorum læſionem fuerat quis Excommunicatus &c. Per *Partes*, cum quibus eſt concordandum, intelliguntur illi, ob quorum læſa bona fuit quis excommunicatus, ſuſpenſus &c. non autem intelligitur ipſe judex excommunicans.

II. Licèt Pontifices dicant, ſe non intendere, ut Bulla Jubilei ſuffragari poſſit iis, qui nondum ſatiſfecerunt &c. ſi tamen Pœnitens non poteſt ſatiſfacere ante abſolutionem, & abſolutio nequeat diu differri, poterit Confeſſarius illam validè & licitè impertiri, modò pœnitens præſtet cautionem, vel pignoratitiam, vel fidejuſſoriam, vel juramentum pro rei qualitate. Ita cenſet Suarez *Tom. 5. in 3. Part. diſputat. 7. ſect. 5. num. 41.* cum aliis contra alios. Rationem hanc ego do, quia poſita hac cautione, juramento &c. omnino meritò creditur, partem læſam non cupere, ut qui læſit, maneat diutius præciſus à Communione fidelium: cùm ergo Pontifices prædictam limitationem ſtatuant, vel unicè, vel certè præcipuè in favorem partis læſæ, æquiſſimum eſt, ut hac conſentiente abſolvatur pars lædens. Quòd ſi conſtaret partem læſam repugnare abſolutioni, antequam ſit ſibi realiter ſatiſfactum, cenſeo irritam fore abſolutionem: nam verba Bullæ nimis expreſſam, clarámque exceptionem & limitationem faciunt.

At, *quid ſi in caſu, quem conceſſimus, abſolutus pœnitens non ſtet promiſſis, adeòque non ſatiſfaciat, redibitne Excommunicatio, à qua erat abſolutus?* 270

RESP. Non redibit: nam per Bullam Jubilei non abſolvitur quis ad reincidentiam, ut loquuntur auctores, id eſt, non ſub conditione, ut ſi non fecerit hoc, aut illud, reincidat in priorem Excommunicationem. Docet tamen Moſcoſus apud Dianam *Part. 3. Tract. 9. Reſol. 25.* in prædicto caſu redire Cenſuram, quoad forum externum.

III. Si Confeſſarius abſolvat, parte nondum ſatiſfactâ, cùm potuerit ei ante abſolutionem ſatiſfieri, aſſerit Suarez *loc. cit. n. 42.* abſolutionem eſſe invalidam: eſſe validam putat Diana *cit. Tr. 9. Reſol. 12* referens Tannerum, Hurtadum, & alios: interim agnoſcens, ejuſmodi Confeſſarium peccare mortaliter. Ego puto verba Bullæ, quæ retuli, ſtare apertè pro Suarez, nam Pontifices diſertè negant velle ſe, ut ſua gratia illis proſit, qui nondum ſatiſfecerunt. Confirmo hanc reſponſionem ex L. *Diligenter ff. Mandati*, jubente fines mandati diligenter cuſtodiri, alioquin agi contra mentem mandantis. 271

Alia, quæ ad hanc ſatiſfactionem, ejúſque circumſtantias ſpectant, ſuppeditat Suarez *loc. cit.* Diana *ll. cc.* quos ſtudioſe congeſſit Noctinot. V. *Bulla Cruciatæ, n.* 51. *& ſeqq.* Vide etiam, quæ affinia huic rei tradidi Tomo priore *n.* 144. *&* 145.

272 Quæſt. XCVII. *Cùm Pontifices n.* 245. *relati dicunt, à ſe non dari per Bullam Iubilei poteſtatem diſpenſandi in aliqua Irregularitate; loquunturne de omni omnino Irregularitate?*

RESP. Diana *Part.* 1. *Tract.* 11. *Reſol.* 27. cenſet, probabilem eſſe opinionem Arragonii, Naldi, Salas, & multorum aliorum, exiſtimantium poſſe in Jubileis dari abſolutionem omnis Irregularitatis, provenientis ex puro puto delicto, eò quòd illa ſit propriè dicta Cenſura. Unde infert idem Diana *Part.* 4. *Tr.* 2. *Reſol.* 77. *&* 81. *in fin.* probabile eſſe, quòd vi Jubilei poſſit in foro conſcientiæ abſolvi Clericus, qui vel ante ætatem ordinatus, aliquáve Cenſurà irretitus, vel ordine Presbyteratûs carens Miſſam celebravit, vel Confeſſionem excepit, dummodò delictum ſit occultum. Sed eam Dianæ doctrinam veram eſſe negat Suarez *Tom.* 4. *De Relig. Tract.* 10. *lib.* 9. *c.* 2. *n.* 42. Sanctarellus *De Iubileo c.* 7. *dub.* 5. & alii communiùs ac verbis Bullarum conformiùs. De ſuſpenſione in perpetuum vel ad tempus, itémque de privatione officiorum, & inhabilitate ad illa, fortè idem, quod de prædictis Irregularitatibus Diana, pronunciabunt partim Laymannus *Lib.* 1. *Tract.* 5. *cap.* 4. partim Sanch. *Lib.* 6. *mor. c.* 15. & Lezana *Tom.* 1. *c.* 18. *n.* 46. Sed repugnat Theſaurus *P.* 1. *c.* 1. Ego verba Bullarum pro ſuſpenſionibus qualibuſcunque rectè allegari, ad inhabilitates non niſi invita trahi judico; nam Bulla 3. *lit. cc.* non permittit diſpenſationem in inhabilitate.

273 Quæſt. XCVIII. *Bullæ n.* 244. *tranſcriptæ de abſolutione à Cenſuris & peccatis limitant ad forum conſcientiæ; quid hæc limitatio operatur?*

RESP. Duo operatur. Primum, ut non obſtante abſolutione, quam Confeſſarius per Bullam electus impertiit, poſſit Judex Eccleſiaſticus cognoſcere de delicto per abſolutionem dimiſſo, & imponere ſatiſfactionem competentem foro publico & contentioſo. Alterum, quia debet abſolutio à Confeſſario data non quidem reiterari, attamen declarari, & confirmari in foro externo, juxta modum & exigentiam Cenſuræ, alioqui nil proderit juxta dicta Tomo priore *Tr.* 7. *n.* 143. Horum autem neutrum neceſſarium eſt, quando Confeſſarius validè abſolvit, etiam quoad forum externum, quia jura communiter non permittunt, ut reus legitimè in foro externo abſolutus, denuò moleſtetur.

274 Quæſt. XCIX. *Quid commodi adfert abſolutio data in foro Conſcientiæ ſeu interno tantùm?*

RESP. Id commodi, ut ſi quis occultà Cenſurà antè tenebatur, poſſit poſt abſolutionem illius datam in foro interno ſeu Conſcientiæ, publicè & privatim ſe gerere, ac ſi nunquam fuiſſet ullà Cenſurà notatus. Si verò Cenſura erat publica, tum ſi conſtet eum fuiſſe in Jubileo abſolutum, poterit etiam publicè ſe gerere, ac ſi nunquam fuiſſet reus Cenſuræ; at ſi non conſtet publicè, quòd fuerit abſolutus, debet vitare ſcandalum. Et verò Judex Eccleſiaſticus credere debet Confeſſario aſſerenti, abs ſe fuiſſe talem abſolutum. Ita Suarez *cit. ſect.* 5. *n.* 52. *& ſeqq.* poſt Navarr. in Summa. *c.* 27. *n.* 22. cum Diana *Part.* 1. *Tr.* 11. *Reſol.* 26. Revocat hanc ſententiam ſuam idem Suarez *Tom.* 4. *De Rel. Tr. ult. l.* 9. *c.* 2. *n.* 36. eúmque ſequitur Theſaurus *p.* 1. *c.* 22. agnoſcens quidem decere, ut Judex Eccleſiaſticus credat Confeſſario, concludens tamen, in rigore non teneri credere, & proinde habere jus declarandi, illum eſſe irregularem, qui in foro interno abſolutus ab Excommunicatione ſacrificavit, teſtatúrque Suarez ita habere praxin.

Verùm de hac praxi, quæ certè valde de- 275
primit auctoritatem Confeſſarii, nil ſcio in Germania; nec videtur admittenda: tum quia nimiùm reſtringit ſingularem favorem à ſummo Pontifice conceſſum: tum quia cedit potiùs in deſtructionem, quàm in ædificationem: tum denique, quia ſunt plurimi caſus, in quibus creditur, & credi debet unius teſtis depoſitioni, unius chirographo: quidni ergo in noſtro caſu credere oporteat ſacratæ Perſonæ? cùm præſertim & ejus atteſtatio in nullius verum præjudicium cedat, & ipſe teſtetur de facto proprio, teſtanti autem de facto proprio habetur fides tunc ſaltem, quando ex publica authoritate fungitur officio, de cujus facto teſtatur ipſe, ſicuti authoritate Doctorum probavi in Experientiis *Tract.* 9. *n.* 283. Atqui Confeſſarius præſertim tempore Iubilei electus, fungitur ex publica authoritate officio abſolvendi à Cenſuris, utpote tunc delegatus Pontificius. Adde, quòd omnia jura clamant eſſe reo favendum in dubiis, ſicuti demonſtravi in noſtro Clypeo; quidni ergo etiam ipſi faveatur in hac cauſa, quam adeò ancipitem reddunt contraria judicia Doctorum?

Adde hiſce, quæ de Confeſſariis extra Ju- 276
bileum privilegiatis, & ex privilegio abſolventibus à Cenſuris tradidi Tom. priore *Tr.* 7. *n.* 645. ſiquidem allatæ doctrinæ locum habent etiam in abſolutionibus, quas Confeſſarii Mendicantes impendunt vi ſuorum privilegiorum. Diana *Part* 1. *Tr.* 2. *Reſol.* 26. tametſi nos ſaltem in hac Provincia ſuperioris Germaniæ non ſolemus præbere ſchedam teſtem abſolutionis à Cenſura notoria; obſecuti videlicet

cet monitioni extanti in Compendio noſtrorum Privilegiorum verb. *abſolutio in Annot.* qua monentur Superiores, *ne uſu hujus Privilegii offendant Ordinarios, moneántque pœnitentes, abſolutionem à Cenſuris, ſiquam impenderint, nihil eis profuturam in foro externo*, nihil, inquam, profuturam, ſi teſtimonium exhibeatur rigidiori ſuperiori Eccleſiaſtico, volenti uti jure illo, quod faciunt ipſi tot Doctores.

His adde inſuper, doceri à Texeda apud Dianam *Par.* 10. *Tract.* 14. *Reſol.* 4. quando Pontifex, aut alius dat poteſtatem à caſibus reſervatis, eo ipſo dare poteſtatem abſolvendi à Cenſuris reſervatis, eò quòd hæ ſoleant venire nomine Caſuum reſervatorum. Qui author *Ibid.* præmiſerat, quando Papa largitur Jubileum, requirendo Confeſſionem pro eo obtinendo, & tunc non faciendo expreſſè mentionem de poteſtate in cenſuras, poſſe nihilominus, ſi ad eum non pateat acceſſus, tolli per inferiorem Confeſſarium indirectè cenſuram reſervatam, ne propter eum negligatur Indulgentia, tolli autem cum onere, ſe poſtea ſiſtendi Pontifici juxta ea, quæ tradidi Tomo priore, ſeu in Experientiis *Tract.* 7. *n.* 367.

277 Quæſt. C. *Quandonam cenſetur per aliquam Bullam dari facultas in ſolo foro interiore?*

RESP. Quando additur particula excluſiva; *Tantùm, ſolùm.* Si verò hæc particula non addatur, & aliunde non poſſit colligi eam ſubaudiri, tum cenſenda eſt eſſe facultas data etiam quoad forum externum. Ita docent Rodriquez *in qq. Regul. quæſt.* 61. *a.* 6. Fillincius *Tract.* 11. *num.* 291. & alii multi cum Suarez *cit. ſect.* 5. *n.* 21. Editionis Lugdunenſis Anno 1604. qui tamen *cit. cap.* 2. *n.* 34. omnino contrarium tenet, allegans pro hac ſuâ contrariâ opinione citatam ſectionem quintam, ſed neſcio cujus Editionis. Ratio hujus doctrinæ eſt, quia ſuperiùs oſtendi, favores Jubilei eſſe ampliſſimè interpretandos. Certè cùm poſſit Pontifex hanc gratiam impertiri, ſi ejus verba admittant extenſionem ad illam, ſicut revera admittunt; non debemus reſtringere illa verba, niſi, ut dixi, in particulari caſu conſtet aliud de mente Pontificis.

CAPUT XXXVI.

De Abſolutione à Caſibus Reſervatis.

SUMMARIUM.

Confeſſarius Jubilei validè abſolvit à peccatis Reſervatis etiam in Bulla Cœnæ: & hæreſi, niſi hæc excipiatur. 278.

At non abſolvit validè niſi in foro Sacramentali. 279.

In quo valet abſolutio etiam poſt impletum tempus Jubilei. Ibid.

An ſi Confeſſio facta in Jubileo fuit ſacrilega? 280.

Quid de Confeſſione facta Religioſo privilegiato, facta autem ſine expreſſione caſus reſervati? 281.

Quæſt. CI. *Quid juris circa peccata reſervata competit Confeſſario per Bullam Jubilei electo?* 278

RESP. Id juris, ut ab omnibus caſibus, etiam Epiſcopalibus, etiam Papalibus, etiam in Bulla Cœnæ contentis, adeóque ab ipſa hæreſi, niſi excipiatur, validè, licitéque abſolvat. Patet ex verbis Pontificum relatis *n.* 244. & ex dictis *n.* 246. *& ſeqq.* Et obſerva, quòd, in quibus caſibus dixi *Ibid.* poſſe, aut non poſſe quem intra vel extra Jubileum abſolvi a Cenſuris, poſſit & non poſſit in iiſdem abſolvi à peccatis reſervatis: nam auctores, quos ibi retuli, loquuntur expreſſè de caſibus reſervatis; quare doctrinæ illic traditæ, huc applicandæ ſunt.

Quæſt. CII. *An ergò poteſt Confeſſarius, de quo loquimur, abſolvere à reſervatis extra forum Sacramentale?* 279

RESP. Hîc omnino eſt facienda exceptio, quandoquidem uſus Communis docet, veram eſſe doctrinam Cardinalis de Lugo *Tom.* 3. *in* 3. *p. diſp.* 20. *n.* 111. quòd Confeſſarius per Bullam electus non habeat vi ejus, poteſtatem auferendi reſervationem extra Sacramentum; ſicuti illam habet v. g. Superior, qui poteſt etiam non auditâ Confeſſione ſui ſubditi, tollere reſervationem caſûs, in quem incidit ille ſubditus.

Hoc fateor, illa peccata reſervata, quæ quis vel ex oblivione, vel juſta ex cauſa omiſit in Confeſſione tempore Jubilei factâ, poſſe tranſacto Jubileo remitti per quemlibet ſimplicem Confeſſarium, nam Jubileus ſemel obtentus facit hujus beneficii poteſtatem.

Quin cenſent Comitolus, & Cardinalis de 280
Lugo, etſi Confeſſio fuerit ſacrilega, poſſe nihilominus obtineri poſt Jubileum abſolutionem reſervatorum, dátque Lugo *diſp.* 20. *n.* 113. hujus rei hanc rationem, quia ſcilicet Confeſſarius ex privilegio & delegatione abſolvens, tollit reſervationem peccati, licèt Confeſſio ſit invalida ob defectum Pœnitentis etiam cognitum, dummodò non ſit circa integritatem debitam in reſervatis, ergo etiam id dicendum eſt, de Confeſſario abſolvente virtute Jubilei. Verùm cenſeo non poſſe vi Jubilei reſervationem tolli per Confeſſionem ſacrilegam, quandoquidem Faciens ſacrilegam Confeſſionem non implet conditionem de faciendâ Confeſſione, ut dictum *n.* 156; cum eodem Cardinale.

Faciliùs aſſentior eidem Doctori *Ibid. num.* 281

105. docenti: quando confiteris Privilegiato v. g. Religioſo ex Ordine Mendicantium, & obliviſceris peccati reſervati, poſſe te poſtmodum illius abſolutionem conſequi à quolibet in mortalia habente Communem Juriſdictionem, eò quòd ſuperior v. g. Papa ſuſtulerit reſervationem hoc ipſo, quòd tu ejus delegato te ſtiteris bonâ fide, & intentione.

Plura de peccatorum reſervatorum abſolutione eruditè tradit idem Doctor, quem ſi legeris, non pœnitebit.

CAPVT XXXVII.

De Votorum Commutatione Tempore Iubilei.

SUMMARIUM.

Confeſſarius Iubilaris validè commutat omnia vota præter duo. 282.
Clauſula poſterior quando non referatur ad priorem. 283.
Ea non obeſt, quin votorum commutatio poſſit fieri extra Confeſſionem. Ibid.
At diſpenſatio nulla fieri poteſt. Ibid.
Præditus poteſtate diſpenſandi pollet facultate commutandi. 284.

282 Quæſt. CIII. *Ecquæ generatim ſcienda ſunt circa Votorum tempore Iubilei commutationem?*

RESP. Sequentia. I. Omnes Bullæ Jubilei Univerſalis duarum hebdomadarum, quas legi, dant poteſtatem contentam his verbis: *Poterunt eligere Confeſſarium, qui vota quæcunque ab eis emiſſa (Caſtitatis & Religionis duntaxat exceptis) in alia pietatis opera commutet.* Vide Bullam tertiam *lit.* Z.

II. Verum quidem eſt, quod Sixtus V. clauſulæ, qua dat triplicem poteſtatem, ſcilicet abſolvendi à Cenſuris, abſolvendi à reſervatis, & commutandi vota, præmittat illam conditionalem: *eorum Confeſſionibus diligenter auditis*; ea tamen conditionalis non refertur ad omnia membra, quibus ipſa præponitur; licèt enim clauſula poſita in una parte diſpoſitionis, ſive ponatur in principio, ſive in medio, ſive in fine, cenſeatur referri ad omnia contenta in eâ diſpoſitione, ut ex c. 2. *Requiris. De Appellat.* deſumunt multi DD. ea tamen doctrina eſt vera ſolùm tunc, cùm eadem eſt illorum, quæ in principio, fine, & medio ponuntur, ratio, ut bene obſervat Sanchez *Lib.* 4. *Summæ c.* 54. *n.* 16. & Lezana V. *Clauſula. n.* 3. atqui non eſt utique eadem ratio commutationis Votorum, quæ abſolutio-
283 nis à reſervatis. Quamvis igitur non poſſit quis, ſtante illâ clauſulâ, *eorum Confeſſionibus diligenter auditis*, abſolvere à reſervatis, niſi audita Confeſſione; poteſt tamen eâ non auditâ & abſolvere à Cenſuris, & commutare Vota, ut etiam ſentiunt Henriquez *Lib.* 7. *c.* 30. *n.* 6. Sanchez *cit. n.* 16. Diana *Part.* 5. *Tract.* 12. *Reſol.* 50. aliique plures, quos refert Sanctarellus *De Iubil. c.* 8. *dub.* 8. diſſentiens tamen à nobis. Et extendit Sanchez, itémque Diana *Part.* 4. *Tract.* 4. *Reſol.* 8. cum Aſcan. Tamburino & aliis, hanc doctrinam ad Regulares, qui vi ſuorum privilegiorum abſolvunt. Et meritò quidem, quia illa privilegia data ſunt ſine clauſula: *Auditis Confeſſionibus.* Caveat tamen particularis Religioſus, ne hac in re agat contra receptum fortè in ſua religione morem.

III. Non tamen datur per Bullam Jubilei poteſtas in ullo voto, intra vel extra Confeſſionem, diſpenſandi; nam diſpenſare eſt nomine DEI abſolutè condonare voti obligationem: commutare eſt condonare cum onere, nempe ut loco prioris obligationis: ſuſcipias aliam; atqui tenetur Confeſſarius aliquod pium opus ſubſtituere in locum materiæ, ſeu actionis per votum promiſſæ, ut expreſſè tradunt Bullæ. Unde apparet, quòd ſit majoris poteſtatis diſpenſare, quàm commutare: & quiſquis etiam delegatam diſpenſandi poteſtatem habet, habeat etiam commutandi, ut reliquos inter, contra Navarrum, docet Leſſius *Lib.* 2. *De Iuſt. c.* 4. *n.* 108. 284

IV. Confeſſarii, qui in commutatione votorum non ſunt multùm verſati, vel nimiùm ſcrupulis anguntur, meminerint identidem doctrinæ propè moraliter certæ, quòd ſcilicet tutiſſimâ Conſcientia poſſint hac in re ſequi quamlibet opinionem practicè probabilem, ſicuti demonſtratum eſt in *Clypeo*: 285

CAPVT XXXVIII.

Quid hîc nomine Voti, & quæ Vota intelligantur?

SUMMARIUM.

Nomine Voti venit in Iubileo etiam juramentum factum Deo ſoli. 286.
Adeòque etiam vota juramento firmata. 287.
An quoties datur poteſtas diſpenſandi in votis, toties detur & diſpenſandi in juramentis? Ibid.
Nomine voti commutabilis intelligitur etiam pœna adjecta voto conditionali. 288.
At quid nomine juramenti facti ſoli Deo? Ibid.
Quid de promiſſione facta alicui Sancto? 289.
Nequit per facultatem Iubilei commutari votum in præjudicium alicujus tertii. 290.
At poteſt illud, cujus te commutationem non petiturum voviſti. 291.

Sicut

Sicut & omne Editum ex metu injuſtè incuſſo. 292.

At commutatione non indiget vel Editum cum ignorantia obligationis. 293.

Vel dubium, Ibid.

Declaratur, quomodo illud axioma: In dubio melior eſt conditio poſſidentis, *applicetur poſſeſſori libertatis à lege.* 294.

Et quid agendum cum petentibus commutationem voti editi ante pubertatem? 295.

Quando poſſint commutari ipſa quoque vota reſervata? 195. *remiſſivè.*

286 Quæſt. CIV. *Cùm in Iubileo datur poteſtas commutandi vota; quid nomine voti intelligitur?*

RESP. I. Nomine voti hoc loco intelliguntur etiam juramenta ſoli Deo facta, circa eam materiam, circa quam verſantur ipſa vota per Bullam commutabilia. Sic tradit Suarez *Lib. 6. De voto c. 14. num. 6.* Sanch. *Lib. 4. Summ. cap. 53. n. 8.* Tannerus *Tom. 3. diſp. 5. q. 5. n. 38.* contra Leſſium, Azor, alios. Ratio eſt, quia, ſi rem penſiculatiùs examinemus, quandò Pontifex dat poteſtatem diſpenſandi, aut commutandi vota, de quibus loquimur, habet rationem ſolius juris, quod Deus per votum acquiſivit; nam ſuum favorem impertit intentione relaxandi aliquatenus illud jus; idem autem jus acquiſivit Deus per votum, quod per juramentum.

287 II. Proinde intelliguntur quoque vota juramento firmata, ſive illud juramentum non ſit emiſſum ad ea vota firmanda, ſed tantùm concomitanter ſe habeat ad illa; ſive ſit emiſſum ad eadem novo robore firmanda, Suar. *cit. c. 14. n. 19.* Diana *Part. 1. Tract. 11. Reſol. 43.* contra Leſſium *Lib. 2. De Iuſtit. cap. 40. dub. 11.* & alios. Ratio eſt, quia juramentum voto firmando ſuperadditum, non parit DEO majus jus, quàm ſi votum firmaretur per ſui renovationem; ſicut igitur votum millies renovatum, poteſt per Bullam Jubilei commutari, ita & firmatum per mille juramenta.

Addit generatim Baſil. Pontius *Lib. 8. De Matrim. cap. 11. n. 4.* ſibi videri certam regulam, quoties datur poteſtas ad diſpenſandum in votis, toties dari ad diſpenſandum in juramentis, eò quòd juramenta votis æquiparentur, & pro votis habeantur, in quibus Deus conſtituitur creditor. Conſentit Diana *Part. 5. Tract. 12. Reſol. 56. & 57.* cum aliis docens, virtute Jubilei commutari poſſe, tum juramenta ſolvendi uſuras, & injuſto metu extorta, contra Layman, *Lib. 4. Tract. 3. c. 11. n. 8.* tum juramenta piè facta, & votis addita, vel non addita.

288 III. Nomine voti commutabilis venit etiam conſequenter ipſa pœna, quam promiſeras te perſoluturum, ſi votum tranſgredereris, eſto reipſa jam incurreris illam pœnam. Ita etiam cenſent Suarez *cit. Lib. 6. c. 20. n. 19.* Sanchez *Lib. 4. moral. c. 52. n. 10.* contra Navarrum, & alios. Ratio eſt, quia votum quodammodò magis obligat ad directam materiam, in quam cadit, quàm ad pœnam: ſi ergo poſſum commutare illud quoad materiam, cur non quoad pœnam?

IV. Nomine voti *ſoli Deo facti* intelliguntur etiam omnia illa, quæ ſunt quidem facta in gratiam alicujus hominis, ſed nondum acceptata: ut v. g. ſi quis vovit Deo, ſe alicui monaſterio prædium, obvio mendico pallium donaturum. Sanchez *cap. 41. num. 9.* Suar. *cit. Lib. 6. cap. 15. num. 3. & 11.* cum Communi, ut teſtantur, adverſus Archidiaconum, & Sarmientum. Ratio ſatis manifeſta eſt hæc, quia tunc nec monaſterio, nec mendico eſt acquiſitum ullum jus in re, aut ad rem: reverà enim injuriam monaſterio non faceret, qui ejuſmodi voto non ſtaret. Poſſet tamen, antequam ſit facta commutatio, monaſterium implorare officium Judicis Eccleſiaſtici, ut voventem juberet ſuo voto ſatiſfacere; ut admittit Suar. *loc. cit.* Graffiis *Lib. 2. c. 30. n. 11.*

V. Etſi promiſſio facta alicui Sancto non 289
ſit propriè votum, *niſi quatenus homo vovet Deo, ſe impleturum, quod Sancto promiſit.* S. Thomas *2. 2. q. 88. a. 5. ad 3.* ſi tamen quis vovit, ſeu promiſit quidpiam alicui Sancto, non cogitans de Deo, poteſt Confeſſarius tempore Jubilei, tale votum, ſeu potiùs talem promiſſionem commutare; licèt enim non ſit propriè votum, ſolet tamen à vulgo votum nuncupari; & proinde poteſt ad illam extendi privilegium commutandi *quæcunque vota*, quandoquidem ſaltem in favorabilibus verba accipienda ſunt, ſecundùm communem uſum. Itaque vi hujus privilegii poteſt commutari tum illa promiſſio, quam facis dicendo: *Voveo Deo & Beatiſſimæ Virgini, me in hujus honorem eſſe ter dicturum roſarium*: tum illud, quo dicis: *Sanctiſſima Virgo tibi promitto, me omnibus diebus Sabbatinis jejunaturum in tuum honorem.* Et puto omnino ita habere praxin Confeſſariorum. Conſentit ſatis apertè Suar. *loc. cit. n. 10.*

Quæſt. CV. *Poſſuntne omnia vota vi Iubilei* 290
commutari?

RESP. Alia non poſſunt, alia poſſunt quidem, at non debent.

I. Etenim non poſſunt commutari vota reſervata Caſtitatis, & Religionis, ut explicabo inferiùs; etſi poſſunt vota triplicis peregrinationis.

II. Nec poſſunt per Bullam, commutari illa vota, quorum commutatio cederet in præjudicium tertii, ut v. g. quando jam ſunt acceptata. Suarez *loc. cit. n. 11.* Et hæc poteſtas ſemper tacitè negatur, quando ſolùm dicitur:

do tibi poteſtatem commutandi qualibet vota. Suarez *l. ibid.*

291 III. At verò poſſunt vi Bullæ commutari etiam illa, tum quorum commutationem ſe non petiturum quis vovit; nam revera talia non ſunt reſervata: tum illa, quæ quis emiſit poſt Jubilei Bullam jam publicatam, ut rectè Suarez *cit. L. 6. c.* 13. fuſè id probans cum Sanchez *c.* 53. *n.* 26. referente multos contra Sotum, Cordubam, alios. Probatur firmiter inde, quia planè gratis reſtringitur privilegium commutandi, cùm potiùs eſſe ampliandum ex principiis utriuſque juris probatum ſit ſuperiùs.

IV. Sed & eorum commutatio dari hîc poteſt, quæ quis edidit ob ſpem, & confidentiam obtinendæ brevi commutationis. Ratio eadem, quæ pro doctrina § præcedentis.

292 V. Votum qualecunque ex metu injuſtè incuſſo emiſſum poteſt quidem à Confeſſario commutari, rectiùs tamen pronunciatur eſſe nullum, & irritum jure vel divino, vel Eccleſiaſtico, adeòque non egere commutatione, ſi quidem ille metus fuerit gravis. Sanchez *c.* 3. *num.* 11. cum pleriſque. Si verò ille injuſtus metus fuit tantùm levis, tum negat quidem rectè ipſe Sanchez *num.* 24. cum aliis multis eſſe irritum jure naturali, aut Eccleſiaſtico, & proinde aſſerit indigere commutatione; verùm meritò tam ipſe, quàm Leſſius *De Juſtit. Lib.* 2. *c.* 40. *num.* 7. fatentur oppoſitam ſententiam Navarri in *Manuali cap.* 22. *num.* 51. Rodriquez, Hoſtienſis, & aliorum eſſe probabilem. Lege ſi placet, ea, quæ hanc in rem ex inſtituto, & diffuſè hiſce jam alteri prælo mandatis, ſcripſi in Alphab. Quadrupl. Part. prima *Caſ.* 5. & de votis conditionatis an ſint reſervata? *n.* 329.

293 VI. Quando pœnitens dicit ſe feciſſe quidem votum, ſed non ſciviſſe, quòd pareret gravem obligationem, non eſt opus commutatione quia votum eſt nullum ob errorem ſubſtantialem.

VII. Quando quis verè dubitat, utrùm aliquod votum emiſerit, ſeu utrùm verè promiſerit Deo, an tantùm propoſuerit, locum non habet commutatio, ſed declarare oportet, quòd non ſit votum. Ita Suar. *Lib.* 4. *De Voto cap.* 5. cum pleriſque contra Vaſquez.

294 Hanc reſponſionem, quam in aliis ſimilibus materiis conſtanter ſemper tenui & docui, oſtendo ex illo communiſſimo Theologorum, ut alicubi vocat Bonacina, axiomate: *In dubio eſt melior conditio poſſidentis*; quod ſic applico. Homo in puris naturalibus conſideratus habet poteſtatem & libertatem, plurimas actiones innoxiè, ſeu ſine peccato exercendi, & omittendi e. g. jejunandi, uxorem ducendi, roſarium recitandi &c. debétque dici manere in poſſeſſione hujus libertatis, quamdiu non oſtenditur eſſe illâ ſpoliatus, quia non poteſt ſpoliari, niſi per mutationem; mutatio autem cùm ſit aliquid facti, non præſumitur, ſed demonſtrari debet. Porrò illa mutatio non poteſt habere ortum, niſi ab aliqua Lege poſitiva, promiſſione, aut contractu &c. Et quia hæc etiam ſunt aliquid facti, debent etiam demonſtrari, conſequenter, quamdiu non demonſtrabuntur, tamdiu cenſebitur homo permanere in prædicta poſſeſſione; atqui quando dubitatur utrùm facta fuerit promiſſio, utique non demonſtratur eſſe facta promiſſio, ergo relinquitur homo in poſſeſſione ſuæ libertatis; ergo ejus in dubio eſt conditio melior, quàm illius, qui ab eo exigit executionem promiſſionis, ergo debet repelli Theologus, qui loco Dei exigit ejuſmodi executionem, ergo à primo ad ultimum, debet illi Dubitantio dici, eum non teneri ullâ obligatione, ſed eſſe, ac fore ſui juris, & libertatis, quamdiu non adferetur contra ipſum clara promiſſio, quam ediderit. Junge his ea, quæ in cit. Part. I. Alphab. Quadrupl. *Caſ.* 12. diſſero de obligatione voti dubii.

VIII. Si quis petat commutationem voti 295
ante pubertatem emiſſi, debet ei potiùs dici, ut à patre, aut iis, qui ipſius perſonæ curam gerunt, petat irritationem omnimodam, quàm ut admittat commutationem; quamquam hæc ei neganda non eſt, ſi irritationem petere non vult.

Hæc ideò moneo, quia expertus ſum, magnopere conducere, ut Confeſſarii in Jubileis habeant in recente memoria caſus, in quibus vota ob defectum cognitionis, libertatis, & ſimilium, ſunt nulla, aut irritabilia, de quibus quidem omnibus nos in cit. Alphab.

IX. Addo, nomine voterum per Jubileum commutabilium, intelligi tum quandoq; ipſa vota reſervata, quando ſcilicet deſinunt eſſe reſervata Pontifici; tum multa reſervatis perquam ſimilia: de quibus omnibus ſigillatim tractabo inferiùs.

Addo quoque ſpeciatim potuiſſe, & poſſe à Confeſſario Jubilari commutari hoc

Rarum Votum.

Quo videlicet honeſta vidua promiſit Deo quidem caſtitatem vidualem, at ſub conditione: *Niſi paupertas ipſam impelleret ad nubendum*; illi quippe ad me à longinquo remedii cauſâ miſſæ reſpondi die 26. Junii Anno 1677. vel poſſe illud votum in alia pia opera commutari, vel per ſe ceſſare jam omnem obligationem. Etenim aſſeruit mihi, ſe quidem illis 16. Annis, quibus eſt ſuperſtes marito, habuiſſe unde vitam ſuſtentaret, nunc autem fortunas eſſe ita acciſas, ut, niſi tranſeat ad ſecunda vota, deventura ſit ad tantam inopiam, ut in quotidianum victum habitura nihil ſit, niſi ma-

Digitized by Google

macram offulam, & quandoque aliquid alterius edulii; cùm tamen hactenus unum, quandoque duos ultra offam, ſeu juſculum habuerit cibos. Porrò adeſſe ſeptuagenarium ſenem, fortunæ ſat lautæ, qui ipſam depoſcat in uxorem, cujus conjugium, ſi reſpuat, futurum, ut neminem alium ſit repertura, à quo poſſit victum honeſtum ſperare.

b Ego contemplatus (ut par erat) hæc narrantis in propatulo vultum, cognito quoque, & eſſe perbonæ complexionis, & necdum omnino quinquagenariam, potui prudenter conjicere fore, ut vitam produceret ad ſeptuaginta circiter Annos; & utique non fuiſſe, dum nuncupabat votum, ejus intentionem conjicere ſe in tantum periculum ejuſmodi egeſtatis, quæ revera magna eſt reſpectu mulieris ruſticanæ quidem, ſed natæ parentibus honeſtiore victu traducentibus vitam; & ipſamet in matrimonio priore habuerit unde honeſtius victitaret. Quapropter cenſui extinctam eſſe voti obligationem, ſiquidem vota conditionata cadunt cadente conditione, ſub qua ſunt edita; ſicut ex Communi ediſſero in Alphab. Quadrupl. *Part. 1. Caſ. 1.* atqui illud votum, de quo hic ſermo, fuit propriè conditionatum, eſt enim ſic exponendum: *Voveo vidualem caſtitatem, ſi potero ſervare abſque veroſimillimo periculo labendi in magnam paupertatem.*

c Quòd ſi ponamus illud periculum fuiſſe valde exiguum, vel etiam nullum, quia tamen votum viduitatis perpetuæ eſt commutabile per Bullam Jubilei, cùm non ſit niſi imperfectæ caſtitatis, ut videbimus infrà *cap. 40.* eam ob rem potuiſſem commutare in alia pia opera, partim vi privilegiorum Apoſtolicorum, ſeu à Sede Apoſtolica nobis impertitorum, partim vi illius fundamenti, quod ego jeci ſuprà *Cap. 32. n. 242.* dum ſcripſi: *Iubileum ſemel obtentum dat jus omni tempore, etiam poſt Iubileum eligendi Confeſſarium pro iis gratiis acquirendis, quæ tempore Iubilei obtineri poterant, & tamen obtentæ non fuerunt.* Illa autem bona vidua primùm hoc Anno (ut nihil dicam de duobus aut tribus ſuperioribus) lucrifecerat Jubileum à S. D. N. Innoc. XI. hoc ipſo Anno promulgatum in hac Diœceſi.

d At verò neutrum horum jurium uſurpare volui, erga aliam etiam viduam è Superiore Rhetia deſtinatam ad me, & expoſcentem, ſe voto ingrediendæ Religionis obſtrictam tranſiiſſe nihilominus ad nuptias, fluxiſſe autem jam viginti hebdomades, ex quo maritum ſepeliverit, nullis ex eo ſuſceptis liberis, nunc ſciſcitari, ſitne extinctum ſuum votum, an verò tantiſper, ſopitum revixerit.

e Etenim cognito primò, haud eſſe majorem quadraginta Annis. 2. perbonæ complexionis, 3. facile reperturam monaſterium, quod ſibi; ſuiſq; non contemnendis facultatibus oſtium aperiret, reſpondi eſſe abſque ullo dubio obligatam (in hiſce circumſtantiis;) ſubire illud, aut aliud monaſterium, quandoquidem in eam conveniat illud Auguſtini pronunciatum: Exigit (Deus) oblatum, qui non exegerat offerendum *Cap. nuptiarum 27. q. 1.* certúmque eſt ex Cap. *Per tuas De vot. & vot. redempt.* ubi Innocentius III. reſcribit Gratianopolitano Epiſcopo, qui antequam promoveretur ad hanc ſedem, votum ſuſcipiendi habitum regularem emiſerat: *Si tuam ſanare deſideras conſcientiam, regimen reſigna Eccleſiæ, & redde Altiſſimo vota tua.* Ratio præterea eſt, quia nuptiæ celebratæ ſacrilegè non ſuſtulerunt vinculum voti, quandoquidem nemo de ſua malitia commodum reportare debet Cap. *Intelligimus. De tranſact.* ergò, ſicut qui non poteſt aliquid facere eo modo, quo oportet, debet id præſtare eo modo, quo poteſt, ut ſæpe repetit Navarrus; ita mulier voti rea, quæ nequit conſtante matrimonio ingredi invito marito religionem promiſſam, debet, ubi erit libera à lege mariti, reddere vota, quæ ante nuptias diſtinxerant labia ejus.

f Si tamen eadem illa mulier fuiſſet vel admodum debilis complexionis, vel ætatis jam excedentis Annum quinquageſimum, fortè non fuiſſet obliganda ad ſolicitandum pro admiſſione ad hoc, aut illud monaſterium, eſto fortè ſperare potuerit ſe intuitu optimæ dotis, quam allatura erat, ſuſceptum iri. Ratio eſt, quia in omni promiſſorio juramento ſubintelligitur conditio: *ſi res in eodem ſtatu permaneant*, ſicuti probo, & explico in Alphab. Quadrupl. *Part. 2. n. 501. & ſeqq.* ita & in voto. Eſt autem jam vel valde infirmæ, vel jam quinquagenariæ, ſtatus longè alius, quàm natæ 16. 20. 24. Annos, intra quos communiſſimè, ſupra quos rariſſimè admittuntur in monaſteria mulieres, utpote tunc inhabiles ad dediſcenda, quæ malè conſueverunt, addiſcenda, quæ non conſuevêre facere.

Porrò quia hic facta mentio voti deſinentis ob metum paupertatis memoro hunc

Caſum multò rariſſimum.

g *Quo videlicet ipſe ego à Sacra Pœnitentiaria petivi, & petitam diſpenſationem ſuper voto perpetuæ, perfectæque caſtitatis impetravi allegatâ hac unicâ cauſâ, quòd Orator nequeat aliter ſeſe alere, quàm ſuo opificio, quod quidem ſibi cœlibi non liceat exercere niſi famularem operam navando magiſtris, quos difficillimum ſit reperire poſt Annum ætatis quadrageſimum, nunc eſſe ſe majorem triginta Annis, offerrique conjugium, quale fortè non ſit nacturus, ſi nunc reſpuat.*

Hanc, inquam, ſolam cauſam allegavi; & tamen impetravi diſpenſationem pro illo uno matrimonio, & cum omnibus ſolitis præſcri-

bi

Digitized by Google

bi in conceſſione hujuſmodi gratiæ, attamen is, qui rogatu meo propoſuerat preces, reſcripſit mihi, miratum fuiſſe Eminentiſſimum D. Pœnitentiarium, eò quòd non extaret ullum exemplum talis gratiæ conceſſæ, ob talem cauſam motivam.

h At ánne etiam virtute Jubilei commutari poteſt

Votum adoleſcentis, Indolis perquam inconſtantis?

Qui ceterà perquam probus laborat vitio facilitatis, & ad emittenda, & ad emiſſa retractanda pœnitudine vota, ob quam rem convênit illi cum Confeſſario id ſuadente, ut nullum, planè nullum ederet votum inconſulto eodem Confeſſario, aut, ſi quod nuncuparet, hoc non priùs interrogato, irrita fôret promiſſio. Vix abière tres, aut quatuor hebdomadæ, cùm reſiliens à diuturno propoſito ingrediendi religionem quandam minùs ſtrictam, pollicitus eſt Deo, ſe tranſiturum ad ſtrictiorem, idque eâ de cauſa, quòd cenſeret fore pergratam Deo hanc mutationem, reſolutionémque heroicam ſibi ipſi difficilem. Paulò pôſt tactus pœnitudine facti accedit Confeſſarium (alterius Ordinis) narrat factum, petit remedium, & ipſe Confeſſarius (ut dixi alterius Ordinis) à me Conſilium.

i Reſpondi cum diſtinctione: Aut enim ille adoleſcens erat pacti initi, cum Confeſſario memor tunc, cùm pollicebatur Deo ingreſſum in illam ſtrictiorem religionem, aut immemor? Si immemor, haud ſubſiſtit votum: etenim nolunt, & rectè nolunt Juriſtæ præſumi voluntatis mutationem, ſed probari, igitur præſumendum eſt, permanſiſſe (donec aliud probetur) habitualiter in ipſo voluntatem, non obſtringendi ſe validè ullo voto ſine approbatione Confeſſarii. Si autem memor, quia ex una parte non abſtulit (imò nec auferre potuit) ſibi phyſicam vim agendi contra pactum initum cum Confeſſario, ex altera actualis recordatio initi pacti ſatis indicat voluiſſe uti illâ phyſicâ poteſtate, ſeu facultate, (quia ſimiliter Juriſperiti perpetuò inculcant præſumptionem de volendo exercere actum utilem potiùs, quàm inutilem, ſeu invalidum,) omnino cenſeo, exortam fuiſſe actualem obligationem ſubeundi Ordinem ſtrictiorem, modò ſit aptus.

k Nihilominus tamen, quia ejuſmodi votum non eſt unum è reſervatis, quandoquidem ſi fiat illius commutatio in alium Ordinem mitiorem, erit ea non circa ſubſtantiam, ſed ſolùm circa circumſtantiam & modum. Sotus, Navarrus, Sanchez, Leſſius apud & cum Patre Laymanno *Lib.* 4. *Tr.* 4. *c.* 8. *n.* 8. idcirco poterit illa commutatio fieri à Confeſſario vel Jubilei, vel Ordinis Mendicantis, ne dicam ab Epiſcopo; & verò cenſeo faciendam, eò quòd illa tanta mobilitas animi adimat ſpem fore, ut maneat conſtans in illa rigida religione.

Quòd ſi illam conditionem de interrogando Confeſſario ita intellexit, ut voluerit non ſubſiſtere votum, donec à Confeſſario haberetur pro rato, revera non ſubſiſtet ante ratificationem, quâ ſecutâ habebit nihilominus fortaſſe locum doctrina cenſentium, ne quidem impletâ conditione, ſub qua eſt emiſſum votum caſtitatis, vel religionis, cenſeri hæc eſſe accenſenda reſervatis, ut etiam notavi in Alphab. Quadrupl. *Part.* 1. *n.* 328. & 329. ſed nollem dare locum huic doctrinæ in propoſito, niſi metuerem (& meritò poſſem metuere) ne ingreſſum in talem Ordinem ſequeretur aut brevi, aut poſt duos, tréſve Annos gravis & noxia pœnitudo. l

CAPUT XXXIX.

De modo & tempore commutandi vota Iubilei.

SUMMARIUM.

Confeſſarius Iubilei poteſt vota commutare in opus aliquanto minoris valoris. 296.

Et debet abſolutè, non autem conditionatè commutare. Ibid.

Singulariter non ſub conditione: ſi fueris lucratus Jubileum. 297.

Peccat Confeſſarius negans commutationem petenti. 298.

Epiſcopus nolens cum ſubditis diſpenſare quando poteſt vocatur infidelis. Ibid.

Quid ſi pœnitens non adferat cauſam, cur petat commutationem? 299.

Ad faciendam etiam extra Iubileum commutationem in opus æquale, non exigitur gravis cauſa. Ibid.

Quomodo ſpecialiter commutanda vota peregrinationum? 300.

Quæ generatim commutationes ſint percommodæ? 301.

Faciendæ ſæpe in res, quas pœnitens ſolet facere ex devotione. 302.

Facienda etiam pœnitenti optio. Ibid.

Commutatio rectè fit ante omnem inchoationem operum præſcriptorum. 303.

Poteſt & fieri illius, quod emiſiſti poſt jam factam aliorum commutationem. 304.

Ita quoque, ut ſubrogatio peragatur primùm poſt tempus Iubilei. 305.

Vel ut remittatur ad judicium alterius viri docti, etiam Laici. Ibid.

Quid ſi autem interim urgeat actualis obligatio voti? 306.

Quid ſi Confeſſarius dicat: Cõmutabo poſt tres vel quatuor hebdomadas? 307.

Quid

Digitized by Google

Quid ſi feciſti omnia neceſſaria lucrando Iubileo, at oblitus es petere commutationem? 308.
Aut reflexè noluiſti petere? 309.
Aut non feciſti Confeſſionem tempore Iubilei? Ibid.

296 Quæſt. CVI. *Ecquæ circa modum commutandi vota in Iubileo videntur præcipuè obſervanda Confeſſario benigno?*

RESP. Sequentia. I. Poteſt commutationem facere in opera aliquantò minoris valoris, ſeu aliquantò minùs grata Deo, quàm fuerit actio, aut res per votum promiſſa. Ita Leſſius *Lib. 2. De Iuſtit. cit. c.* 40. *num.* 109. cum permultis, quos ſequitur Diana *Part.* 1. *Tract.* 11. *Reſol.* 40. contra Sanchez *Lib.* 4. *Moral. c.* 54. *num.* 13. & alios. Ratio eſt, quia probabiliſſimum eſt, quòd quis propria auctoritate poſſit ſuumet votum commutare in rem evidenter æq; bonam, ut ſuppono ex Tractatu de voto,& probo,declaróque practicè in alleg. Alphab. Quadrupl. Part. 1. *n.* 356. *& ſqq.* ergo Confeſſarius poteſt in aliquantò minorem commutare, ne cæteroqui privilegium ſit fruſtra contra rationem, Cap. *Si Papa. De Privilegiis in* 6.

II. Commutatio facienda eſt abſolutè, non autem ſub conditione de futuro. Licèt enim vota commutandi poteſtas in hoc etiam differat à poteſtate abſolvendi à Cenſuris, & Reſervatis, quòd graviter peccaret Confeſſarius, qui diceret *abſolvo te ab hac Cenſura, & ab hoc peccato,dummodo reipſa exequaris opera præſcripta*, non autem per ſe loquendo peccaret, qui diceret: *commuto tua vota, dummodo reipſa exequaris opera in Bulla præſcripta*; meliùs tamen eſt, ſi commutatio fiat abſolutè, quia melius eſt,non facere reſtrictionem, ubi non facit Papa.

297 Et ſingulariter notat Suarez *Lib.* 6. *De voto cap.* 6. *num.* 10. cavendum,ne unquam Confeſſarius commutet ſub conditione: *Si ipſammet Indulgentiam fueris reipſa conſecutus*: quis enim ſciet unquam, ſe reipſa potitum eſſe Indulgentia? Hinc quando auctores dicunt, ſicut nos ſuprà *n.* 242. illum, qui ſemel lucratus eſt Jubileum, habere jus ad conſequendos omnes favores illi annexos, hæc locutio eſt intelligenda de Jubileo, non prout includit remiſſionem pœnæ temporalis in actu ſecundo obtentam, ſed prout dicit conceſſionem talium facultatum, quas Pontifex largitur omnibus facientibus talia,vel talia opera. Lugo *dub.* 20. *num.* 103. vel, ſi vis, dic, in ea locutione Jubileum accipi cauſaliter, & in actu primo, ſcilicet pro executione omnium operum præſcriptorum, non autem formaliter, & in actu ſecundo.

298 Commutatio ita debet neceſſariò fieri, quando quis eam petit,ut graviter peccet Confeſſarius, ſi recuſet facere. Ratio eſt,quia ſicuti Epiſcopus diſpenſare nolens cum ſubdito, diſpenſationem ex juſta cauſa petente, vocatur meritò infidelis, C. *Quanto*, 2. *quæſt.* 5. ita & meritò hoc epitheton tribuetur Confeſſario per Bullam electo, non item Regulari nolenti communibus Ordinis privilegiis uti, nam poteſtas commutandi voti datur Ordini Religioſo in favorem Ordinis; nemo autem tenetur ſuo privilegio, & favore uti, cap. *Si terra. De Privil.* & argum. *Reg.* 61. *in* 6. at facultas commutandi vota in Jubileo, datur directè & principaliter in favorem & commodum pœnitentium, unde acquirunt jus ad exigendam commutationem, ſaltem ab illo, cui confitentur ea intentione, ut eam impetrent.

At 3 *quid ſi pœnitens petat commutationem,non* 299
adferens ullam aliam ſuæ petitionis cauſam, niſi quia ita ipſi placet?

RESP. Oportet ei acquieſcere, modo habeat veram intentionem opera præſcripta exequendi; nam illorum executio eſt vice juſtæ cauſæ. Ita ſentiunt Sanchez *De voto cap.* 50 *n.* 19. & Suarez *cit. lib.* 6. *c.* 19. *n.* 10. loquentes quidem de commutatione in rem æqualem, poteſt tamen rationabiliter extendi hæc doctrina ad commutationem in rem aliquantò minorem. Confirmatur, quia Bullæ abſolutè, & ſine ulteriore exactione dicunt: qui opera præſcripta fecerit, poterit eligere Confeſſarium, qui vota commutet.

Addit idem Suarez *n.* 14. ad faciendam commutationem in rem æqualem, etiam extra Jubileum, ſufficere parvam cauſam, ſcilicet ut vovens libentiùs, & alacriùs Deo ſerviat, & ut gratitudo quædam ex parte Dei oſtendatur. Unde rectè infert, ferè ſemper poſſe excuſari commutationes à Confeſſariis Ordinum Mendicantium factas in opus æquale.

IV. Votum peregrinationis ita commutan- 300
dum eſt, ut habeatur ratio expenſarum in itu faciendarum, ita ut illæ jubeantur dari pauperibus, aut certè in aliud opus commutentur, ſi fortè majores erant faciendæ, in itu, quàm domi C. *Magna. De voto*, ubi dicitur: *Tibi pro te, & famulis tuis licentiam concedimus, votum peregrinationis taliter commutare, ut expenſas, quas fueras in eundo, morando, & redeundo facturus, alicui religioſo committas, in neceſſarios uſus terræ illius* (Sanctæ, ad quam Trecenſis Epiſcopus, de quo eſt hic ſermo, peregrinationem voverat) *ſine diminutione qualibet transferendas.* Conſentiunt Theologi & Canoniſtæ apud Sanchez *cap.* 56. *num.* 11. nec ſcio, qui diſſentiat. At verò quoad expenſas in reditu faciendas diſſentiunt à doctrina citati Capituli Henriquez *Lib.* 7. *cap.* 30. *n.* 5. Angles & Rodriq. apud Sanchez cum Graſſio *Lib.* 2. *cap.* 30. *num.* 9. eò quòd vovens peregrinationem, voveat itum, non autem reditum,

Digitized by Google

tum; ergo expenſæ in reditu faciendæ non indigent commutatione. Verùm oppoſita ſententia eſt communior & verior. Non dico tamen cum Suarez *Lib. 6. cap. 19. num.* 10. opinionem Henriquezii non eſſe tutam, quia auctoritas quatuor tantorum Doctorum, & aliorum facit tutam, ſicut & ratio, quam adfero in cit. Alphab. *n.* 463.

301 V. Illæ commutationes ſunt percommodæ, quibus vota perſonalia in perſonalia, realia in realia mutantur, e. g. peregrinationes in opera, per quæ perſona exerceatur, & fatigetur, ut ſunt orationes, vigiliæ, & jejunia; teſtatúrque Graffiis *cit. cap.* 30. *num.* 10. ita practicari in Pœnitentiaria Romana. Non tamen eſt neceſſe obſervare hunc modum, ſed potius attendendum, quid ſit conducibilius ſaluti Pœnitentis: ut etiam providè notat Leſſius *cit. cap.* 40. *num.* 109. ubi tamen docet, peregrinationes etiam longas mutandas eſſe in jejunia, eleemoſynas, crebras Confeſſiones & Communiones.

302 VI. Quin ſæpe expedit, ut commutatio maximè tempore Jubilei, quo laxatur ſinus miſericordiæ, & benignitatis divinæ, fiat in res, quas vovens ſolebat ex devotione facere, ut in recitationem Roſarii, ſacri quotidiani auditionem. At non facienda in res, jam aliunde ex gravi obligatione præſtandas: quia ſicut *non debet aliquis locupletari cum alterius jactura Cap. Locupletari*: De Reg. Juris *in 6.* ita etiam *mutare Conſilium quis non poteſt, in alterius detrimentum* Cap. *Mutare. Eodem.* Atqui mutatio, de qua hic eſt ſermo, cederet in detrimentum, & imminutionem divini cultûs; nam una actio loco duarum obiretur.

VII. Prodeſt quoque plura opera proponere pœnitenti, & illi dare optionem, ut loco ſui voti, modò hoc, modò illud faciat, modò iſto, modò illo die, nam *nil refert quid de æquipollentibus fiat.* argument. *L. final.* ff. *Mandati.*

303 Quæſt. CVII. *Quandonam à Confeſſario Iubilei facienda eſt commutatio votorum?*

RESP. I. Commutatio fieri poteſt, antequam quis illum ex præſcriptis operibus exequatur, dummodo habeat animum exequendi. Ita plerique; nam Pontifices poteſtatem commutandi, nullo vocabulo reſtringunt ad opera jam perfecta. Et proinde poteſt etiam fieri ante Confeſſionem, & quidem ab illo, cui non cogitas confiteri, ut docet nominatim Henriquez *Lib.* 7. *cap.* 30. *n.* 6. Sanchez *De voto c.* 54. *n.* 15. contra Sairum, Beiam, Sorbum. Ratio eſt, quia commutationis actus non habet ullam ab actu Confeſſionis dependentiam, ergo non eſt opus, ut fiat Confeſſario, ut Confeſſario. Nec verum eſt, quod aliqui docent, ſcilicet votorum obligationem reviviſcere ſi contingat vel ex inconſtantia, vel ex impotentia omitti prædictorum operum executionem, quia commutatio communiter fit abſolutè, & non ſub conditione de futuro.

II. Si initio prioris hebdomadæ facta eſt votorum tuorum commutatio, & ante eam exactam iterum aliud edas, potes adhuc illius, eâdem hebdomade durante, commutationem obtinere; nam conceditur ſaltem una integerrima hebdomada pro omnibus Jubilei favoribus acquirendis. Quin, ſi ſecunda hebdomade illud votum emitteres, & opera præſcripta iterum perficeres, poſſes tunc acquirere ejuſdem commutationem, ſuppoſitâ ſententiâ, quam ſuo loco probavimus, quòd ſcilicet Jubileum poſſit bis obtineri. Atque ita ſentit Henriquez *c.* 11. *n.* 11. 304

III. Poteſt verò commutatio voti intra tempus Jubilei ita fieri, ut tamen tunc non fiat actualis ſubrogatio in locum materiæ voto promiſſæ; nam poteſt Confeſſarius dicere pœnitenti: Ex nunc commuto tuum votum in illam rem, aut res, quam, aut quas tibi deſignabo poſt tres, quatuor hebdomadas. Sic docet Sanch. *Lib.* 4. *De Voto c.* 54. *num.* 31. poſt Rodriq. & alios. Probo hoc inde, quia, ut *num.* 308. oſtendam, poſſet Confeſſarius poſt 10. Annos deſignare illas res, etiamſi tempore Jubilei nil audiiſſet de tuo voto; quantò magis ſi ei illud expoſuiſti? Et ita me citato cenſet Diana *Part.* 10. *Tract.* 14. *Reſol.* 27 contra Texedam, nimis acriter repugnantem. 305

Imò poteſt Confeſſarius dicere: *Commuto tuum votum in rem illam, quam talis aut talis vir doctus à te conſultus judicaverit prudenter ſubſtituendam.* Ita Leſſ. *cit. n.* 109. Ratio eſt, quia ille, qui præciſè ſubſtituet aliam rem, non exercebit ullum actum juriſdictionis; ergo ei poterit dari poteſtas ſubſtituendi.

Inquies: *Ergo Confeſſarius poſſet etiam hominem laicum deſignare pro illo actu ſubrogationis?*

RESP. Vera eſt ſequela, & conſequens.

Quid ſi autem, antequam ab illo docto Laico fiat actualis ſubrogatio, occurrat occaſio voti obſervandi? 306

RESP. Non peccabit pœnitens, illud non obſervando: nam reverà jam eſt facta commutatio, adeóque ceſſat voti obligatio, & adeſt jam alia, ſcilicet acceptandi onus, quod ab illo viro docto imponetur: quod quidem onus non debet ſubire, antequam injungatur, ut optimè Sanchez *loc. cit. num.* 32. Leſſius *cit. n.* 109. Portel. in addit. *num.* 17. contra Rodriquez.

IV. Quia ſicuti *Cùm quid prohibetur, omnia prohibentur, quæ ſequuntur ex illo.* Reg. 39. *in* 6. ita etiam, qui dat poteſtatem, dat ſimul omnia, quæ ad illam moraliter conſequuntur, ſeu ad convenientem ejus uſum neceſſaria ſunt, 307

ſunt idcirco quando Confeſſarius vult attentiùs conſiderare, vel qualitatem cauſæ, vel modum commutationis, poteſt ipſammet commutationem differre, in unam, alterámve hebdomadam poſt Iubileum, dicendo pœnitenti: *commutabo tuum votum, ubi maturiùs cogitavero, quid ad animæ tuæ ſolatium, & profectum maximè expediat.* Sic arbitratur, & rectè quidem Suar. *Lib. 6. De voto c. 16. num.* 15. Sanch. *loc. cit. num.* 33. Portel. *loc. cit.* Et quidem poteſt hoc facere Confeſſarius, etſi nullum in ſpecie votum intelligat: ſi enim pœnitens dicat, ſe habere plura vota, quorum commutationem petat, poteſt Confeſſarius impeditus aliis negotiis ei reſpondere: *Illa vota mihi poſt exactum jubileum indica, & commutabo.* Sic Sanchez *loc. cit. num.* 37. & Palaus *Tract.* 24. *Punct.* 12. §. 3. *n.* 8. contra Suarez. Et extendit hanc doctrinam Sanchez ad vota reſervata Pontifici extra Iubileum. Hujus & aliarum doctrinarum paulò antè traditarum, & tradendarum rationem ſubminiſtrat ſecundũ fundamentum, quod attuli *n.* 142.

308 V. Si pœnitens tempore Iubilei oblitus eſt petere ſui voti commutationem, fecit tamen omnia opera præſcripta, poterit illius commutationem exigere, à quocunque Sacerdote approbato, etiam poſt Iubileum, Ita Portel. *n.* 7. Sanchez. *n.* 36. Leſſ. *cap.* 40. *cit. num.* 109. expreſſè dicens, poſſe etiam *poſt Annum* peti talem commutationem, & quidni poſt vicennium? Ratio petitur tum ex citato fundamento ſecundo; tum ex dictis de abſolutione cenſurarum, & caſuum reſervatorum poſt Jubileum; eſt enim eadem omnino ratio.

309 Dices: *Quid ſi fui quidem memor mei voti, ſed tamen nolui petere commutationem?* Reſp. Poteris æquè illius commutationem poſt decennium petere, ac ſi tempore Jubilei eſſes oblitus; nam favores Jubilei ſemel acquiſiti, non magis proſunt oblitis, quàm iis, qui fuêre memores. Atque ita etiam ſentiunt Sanchez *Ibid. n.* 40. Leſſius *loc. cit.*

Adde, hanc ipſam reſponſionem Judicio Sanctarelli *De Iubileo c.* 13. *dub.* 1. aliorúmque habere locum, etiam in caſu, quo non feciſti ullam Confeſſionem, idcirco, quòd bonâ fide exiſtimares te eſſe in ſtatu gratiæ: & admittit Sanchez *n.* 41. ſuppoſito, quòd Confeſſio venialium non ſit neceſſaria ad Jubileum lucrandum: quod & ego admitto, caſu, quo Confeſſio etiam mortalium non fuerit à parte rei poſita inter Conditiones Jubilei.

CAPUT XL.

Quomodo liceat, aut non liceat commutare votum Caſtitatis?

SUMMARIUM.

Quinque Vota reſervantur Pontifici. 310.
Eorum commutatio non cenſetur permiſſa, niſi exprimatur permiſſio. Ibid.
Vt votum Caſtitatis ſit reſervatum debet eſſe caſtitatis & perfectæ, & perpetuæ. 311.
Quandônam cenſeatur voveri caſtitas perfecta? 312.
Referuntur varia caſtitatis imperfectæ exempla. 312. & 313.
Quid ſi octogenarius ſenex voveat, ſe viginti Annis victurum caſtiſſimè. 314.
Vota caſtitatis emiſſa à conjugibus quomodo ſint tantùm imperfectæ caſtitatis. Ibid.
Non omne votum caſtitatis perfectæ eſt reſervatum. 315.
Et nominatim quando eſt dubium. Ibid.
Aut emiſſum ex metu juſto. 316.
Aut cum animo obligandi ſe ſolùm ſub veniali. Ibid.
Aut quando votum Caſtitatis eſt pœnale. 317.
Vel propriè conditionale. Ibid.
Quid ſi jam ſit impleta conditio, aut incurſus pœnæ reatus? Ibid.

Uppono I. ex communiore doctrina apud Sanchez *Lib.* 4. Summæ *cap.* 40. *n* 6. ſolùm quinque vota eſſe reſervata Pontifici, 310
ſcilicet vota peregrinationis Romanæ, Compoſtellanæ, Hieroſolymitanæ, Caſtitatis, ac Religionis: & quidem ſolum primum ex jure, reliqua ex conſuetudine, cùm ſpectatâ rei naturâ poſſet Epiſcopus in omnibus diſpenſare.

Suppono II. illa quinque vota eſſe ita reſervata, ut eorum diſpenſatio, vel commutatio per nullam Bullam cenſeatur conceſſa, niſi exprimatur: & ita quidem, ut ſi in Bulla ponantur hæc præciſè verba: *Damus poteſtatem commutandi omnia vota; etiam triplicis peregrinationis,* non intelligantur vota Caſtitatis, & Religionis. At quando Bulla habet, ſicut communes Bullæ Jubilei: *Damus poteſtatem commutandi omnia vota, exceptis votis Caſtitatis, & Religionis*; hoc ipſo dari poteſtatem commutandi votum triplicis peregrinationis, ut docet uſus. His ſuppoſitis, cùm votum Caſtitatis, & Religionis in omni Jubileo reſervetur; oritur

Quæſt. CVIII. *Vt votum Caſtitatis cenſeatur eſſe reſervatum, quot debet habere conditiones?* 311

RESP. Generatim duas: debet enim eſſe perfectum, & de Caſtitate perfectâ. Patebit utraque hæc conditio ex dicendis.

S Quæſt.

Digitized by Google

Quæſt. CIX. *Quid nomine Caſtitatis perfectæ*
311 *intelligitur hic?*

RESP. Perpetua in futurum abſtinentia ab omni voluntaria delectatione venerea, tam extra, quàm intra conjugium: Doctores communiter, nominatim Suar. *Tom. 3. De Relig. L. 9. cap. 2. num. 1. & 2.* juncto *c. 12. n. 1. & 2.* & alii, quos paulò pòſt referam. Hinc votum Caſtitatis reſervatum vocatur à Suarez *Lib. 6. De voto cap. 21. num. 9.* votum *negativum* Caſtitatis *ſimpliciter*.

Quæſt. CX. *Quænam ſpecies, aut partes Caſtitatis, doctis, aut indoctis videntur eſſe Caſtitatis reſervatæ, incommutabilis per Iubileum, & tamen non ſunt?*

RESP. Sequentes. I. Virginitas, ſi videlicet votum illius ſervandæ, expreſſè reſtringas ad abſtinendum à primo actu peccati carnalis, per quem Virginitatis flos deteritur. Quòd ſi dicas: *Voveo Deo Virginitatem*, & non reſtringas expreſſè ad continentiam ab uno, aut pluribus actibus turpibus, cenſeris edere votum Caſtitatis *perfectæ*, adeòque reſervatum. Sanctarell. *loc. cit. dub. 2.* ex communi. Unde infert S. Thomas *2. 2. quæſt. 88. a. 3. ad 2.* mulierem, quæ vovit Virginitatem, ſi poſtea corrumpatur, debere ſervare quod poteſt, ſcilicet *perpetuam continentiam*. Quamquam non planè diſplicet opinio Portelli V. *Votum n. 50.* contra Sanchez dicentis, eum, qui vovit Virginitatem, non obligari, niſi ad temporalem Caſtitatem, ſi dubitet, an voverit Caſtitatem perpetuam, an ſolùm abſtinentiam à primo actu; nam vota gratuita ſunt benignè interpretanda. *C. Ex parte. De cenſibus.*

313 II. Si voveas dicendo: *Voveo me nunquam ducturum uxorem: permanſurum in ſtatu viduali: futurum Sacerdotem: facturum cras votum perpetuæ Caſtitatis: nunquam tacturum ullam mulierem: nunquam ullo impuritatis peccato Deum offenſurum: matrimonii leges ſanctè ſervaturum: ab omni licitâ & illicitâ Venere per 10. imò 20. Annos abſtenturum &c.* nullum horum votorum ſeorſim ſumptum reſervatur Pontifici, ſed ſingula ſunt tempore Jubilei commutabilia; nam per quatuor priora non promittitur Caſtitas ipſa; per quatuor poſteriora promittitur illa quidem, ſed imperfecta, ratione objecti, vel temporis. Quòd ſi diceres: *Voveo me centum Annis abſtenturum ab omni carnali illecebra*, cenſereris juxta Leſſium De jur. & juſt. *Lib. 2. cap. 40. n. 115.* Sanchez *c. 40. n. 49.* feciſſe votum reſervatum, eò quòd vita hominis præſumatur non diutius durare, imò nec tamdiù, ut notavi in Experient. *Tract. 9. n. 159.*

Inquies: *Ergo ſi quis octogenarius diceret: Voveo me 20. Annis fore caſtiſſimum, tale votum reſervatis adnumerandum eſſet?* Reſp. Hæc illatio eſt veroſimilis; quamvis Leſſ. *loc.* votum 20. Annorum abſolutè annumeret temporibus, at non ego ob indicatam rationem.

III. Quando vel unus tantùm conjugum 314
ſine, aut cum alterius licentia, vovit ſe non petiturum debitum; vel uterque Communi conſenſu, ſe neque petiturum, neque etiam redditurum debitum promiſit, tale votum poteſt tempore Jubilei commutari; nam non eſt promiſſa perfecta Caſtitas: nec enim contra ſuum votum peccaret talis conjux, etſi admitteret adulterium, aut diſſoluto matrimonio per mortem alterius conjugum, tranſiret ad ſecundas nuptias.

IV. Quando unus conjugum ſine, aut cum alterius licentia vovit perpetuam, perfectámque Caſtitatem, poteſt fieri, ut illud votum ſit reſervatum, præſertim quando eſt emiſſum ante conſummationem matrimonii, cum animo ingrediendi religionem, poteſt quoque fieri, ut non ſit reſervatum, ut explicat latiſſimè, nec ſine fructu, (quidquid faſtidiat Pontius *Lib. 8. De Matrim. c. 9. n. 2.*) P. Sanchez *Lib. 8. De Matrimonio diſp. 11.* referens multos Authores pro ſe, & contra ſe, ſuccinctè autem cit. *cap. 40. n. 52. & ſeqq.* Porrò ſolius perfectæ Caſtitatis votum eſſe Pontifici reſervatum, habetur potiùs ex traditione, & conſuetudine, quàm jure ſcripto.

Quæſt. CXI. *An omne votum Caſtitatis Per-* 315
fectæ eſt ita reſervatum, ut nequeat commutari per Confeſſarium Iubilei?

RESP. Negativè; quia non ſufficit eſſe votum Caſtitatis perfectæ, ſed debet ipſummet in ſe, ſuiſque adjunctis eſſe perfectum. Ita ſentiunt communiter Doctores, intelligendi cum ſequentibus declarationibus.

I. Quoties eſt dubium de valore voti Caſtitatis, ſive ſit dubium juris, ſive facti, etſi illud dubium fortè non ſit tantum, ut deobliget voventem, poteſt commutari vi Jubilei. Ita Suarez *Lib. 6. cap. 26 n. 6. De Voto.* Ratio eſt, quia tale votum non eſt reſervatum; nam non eſt perfectum, hoc ipſo quòd ſit dubium; & reſervatio, cùm ſit res odioſa, utpote derogans juri Epiſcoporum, reſtringi debet ad caſus certos, non ad dubios. Et extendit Sanch. *Lib. 4. Summ. c. 44. n. 3.* itémque Theſaurus *P. 2. V. Vota reſervata*, hanc doctrinam ad caſum, quo quis ſcit, ſe protuliſſe verba clara obligationis, dubitat autem, an cum animo ſe obligandi. Verùm quia *nemo dicere præſumitur, quod non habet in mente*, ait Tubero relatus in L. *Labeo ff. De Supell. leg.* idcirco hæc extenſio, quantumvis ſit tuta, non tamen eſt certa.

II. Idem votum poteſt vi Jubilei commuta- 316
ri, quando fuit emiſſum ex injuſto metu gravi, aut levi. Sic Leſſius *n. 127.* & Sanchez *n. 31.* Ratio eſt, quia tunc quoque non eſt perfectum; nam deeſt ipſi perfecta libertas.

III. Idem

Digitized by Google

III. Idem dic, quando eſt emiſſum cum animo ſe obligandi ſolùm ſub veniali. Sanchez. *n.* 47.

IV. Idem dicendum eſſe putat Gutierez, quando fuit emiſſum ab impubere, eò quòd cùm ſit à patre irritabile, ſit etiam hoc ipſo valde imperfectum. Verùm hanc doctrinam à Suarez *loc. cit. n.* 3. & Sanch. *n.* 27. rejectam, & à nemine alio, quantùm ſcio, admiſſam, ego quoque rejicio, quia iſta imperfectio eſt nimis extrinſeca voto, tametſi in Alphab. Quadrupl. *n.* 174. cum communi teneo, omnia vota impuberum eſſe irritabilia à patre, & ſucceſſoribus patris, quos nomino *Ibid. n.* 187.

317 V. Quod dixi de voto Caſtitatis dubio, dico etiam, tum quando votum Caſtitatis eſt pœnale; ut cùm dixiſti: *Si hoc Anno me inebriavero, voveo me ſervaturum perpetuam Caſtitatem*: tum quando eſt propriè conditionale, ut cùm dicis; *Si Deus me hac tentatione liberaverit, promitto perpetuam Continentiam.* Et hoc votum utrumque poteſt commutari, antè & poſt impletam conditionem, pœnámque incurſam; tum quando eſt disjunctivum, ita ut altera pars non ſit reſervata, ut ſi dicas; *voveo aut perpetuam caſtitatem, aut perpetuam à carnibus abſtinentiam: voveo me futurum vel Sacerdotem, vel cæteroqui ſervaturum perpetuam Caſtitatem.* Et hæc commutatio poteſt fieri, tum antequam abjicias animum ſuſcipiendi ſacerdotii, aut abſtinendi ſemper à carnibus; tum poſtquam ſupervenit impedimentum, ob quod non poſſis fieri Sacerdos; tum denique etiam poſtquam libere conſtituiſti non ſuſcipere Sacerdotium. Ita contra Suar. *Lib. 6. De voto c. 22. n.* 11. & Pontium *Lib. 8. De Matrimon. c.* 9. docent permulti Doctores, quos partim citant, partim ſequuntur Sanch. *cit. cap. 40. n.* 81. Leſſius, *Lib. 2. De Iuſtit. cap. 40. à n.* 130. Sanctarellus de Jubil. *c.* 11. Laymann. *Lib. 4. Tract. 4. c. 8. à n.* 10. Diana *Part. 2. Tr. 11. à Reſol.* 79. qui omnium poſtremam ſententiam, à ſolo Maldero traditam, vocat *Reſol.* 65. multùm probabilem, ego multùm alienam à Communi ſenſu, non tamen improbabilem; ſicuti neque Boſſius apud Dian. *cit. Tr. Reſ.* 60. non malas pro illâ rationes adferens; at oppoſitam cum Sanctarello *c. 9 dub.* 4. præfero; reliquas aſſertiones abſolute defendo; & hanc generalem rationem cum Lezana *T. Votum n.* 13. do, quia votum Caſtitatis pœnale, non eſt perfectum; nam non fertur ex ſatis perfecto in ipſam Caſtitatem amore; ſed potiùs ex amore aut metu alterius rei; & cùm votum ſit actus Religionis, quo quis rem ſibi gratam offert Deo, in ejus cultum, id perfectè dicetur tale, quod ex directa rei promiſſæ voluntate oritur. Plura de voto Caſtitatis poſt hæc data in lucem ſcripſi in Alphab. Quadruplici toto *Caſ.* 8.

CAPUT XLI.

De Commutatione voti Religionis.

SUMMARIUM.

Per votum Religionis quid intelligatur? 318.

Quando illud votum eſt perfectum, non tollitur niſi à Papa. 319.

Secus ſi ſit imperfectum, adeòque dubium, factum ex metu, vel conditionale. Ibid.

Confeſſarius Iubilei commutare poteſt vota Caſtitatis, & Religionis in omnibus Caſibus, in quibus Epiſcopus ratione ordinariæ poteſtatis. 320.

Non autem in Caſibus, quibus ipſe commutat tanquam delegatus Sedis Apoſtolicæ, 321.

Qui ſint ii Caſus? Ibid.

An Epiſcopus diſpenſet ex ordinaria poteſtate cum conjuge, qui ante conjugium voverat perfectam caſtitatem? 322.

An Confeſſarius Iubilei, vel alias privilegiatus validè commutet materiam, in quam Papa fecit commutationem voti reſervati. Ibid.

An juramentum de perpetua caſtitate ſervanda, vel ingredienda religione ſit reſervatum? 323.

Pœna decreta in diſpenſantes in votis reſervatis non extenditur ad commutantes. Ibid.

Quæſt. CXII. *Quid per votum Religionis intelligatur?* 318

RESP. Intelligitur tum præcipuè votum ingrediendi aliquam Religionem; tum etiam ipſa tria ſubſtantialia vota, per quæ quis fit verè Religioſus. Ita ſupponunt paſſim authores; confirmátque uſus perpetuus; & docet in terminis Suar. *Tom. 3. D. Relig. l. 4. c. 7. n.* 2. Intelligi quoque non incongruè illa omnia vota, quæ nonnullæ Religiones ſolent tribus ſubſtantialibus addere, ut eſt tum votum Patrum Minimorum de vita Quadrageſimali, tum Monialium S. Claræ de clauſura, tum illa peculiaria Societatis noſtræ vota, quæ præter noſtros ſcriptores enumerant Rodriquez *Tom. 1. q. 26. a.* 1. & Miranda *Tom. 2. q. 9. a.* 6. exiſtimat Suarez *Tom. 4. De Relig. Tract. 8. lib. 2. c. 12. à n.* 30. fuſe contra Theſaurum *p. 2. V. Religioſi, c.* 4. & alios, probans, hæc vota eſſe reſervata Pontifici. Sed hæc res indiget longiore diſputatione, hic non neceſſariâ; nam in Jubileis non occurrit uſus hujus, aut illius ſententiæ.

Quæſt. CXIII. *An non in quibuſdam circumſtantiis poſſit commutari votum Religionis?* 319

RESP. Etſi; quando eſt omninò perfectum, & abſolutum, non poſſit commutari;

niſi à Papa, ejúſque commutatio excipiatur in omnibus Bullis Jubilei, attamen, quando non eſt omnino perfectum, commutari poteſt; & nominatim quando eſt pœnale, conditionale, ex metu, ut ſuprà dixi de voto Caſtitatis: item ex probabili, quando mutatur votum ſolius perſeverantiæ, aut rigidioris Religionis in mitiorem; aut denique ſolum tempus, ut ſi voviſti te ingreſſurum religionem hoc Anno, & Confeſſarius mutet in Annum ſequentem. Ita cenſet Sanch. *c.* 40. cum aliis contra alios. Sed his probandis non immoror, ſufficit nunc pro praxi ſcire, hæc probabiliter dici. Alia, quæ de voto Religionis tradunt DD. ſuppeditat noſtrum Alphabetum Quadrup. *Part.* 1. *toto* Caſu, ſeu c.9.

320 Quæſt. CXIV. ***Potéſtne Confeſſarius vi Iubilei commutare vota Caſtitatis, & Religionis in omnibus caſibus, in quibus Epiſcopus ipſe extra Iubileum?***

RESP. I. Poteſt in omnibus caſibus, in quibus Epiſcopus extra Jubileum diſpenſat, aut commutat, ex ſua ordinaria poteſtate. Ratio eſt, quia tunc jam deſinunt per ſe reſervata eſſe Pontifici. Unde præcedente capite citavi aliquos authores pro opinionibus *Ibid.* aſſertis, qui tamen non loquuntur expreſſè de poteſtate commutandi, quæ habetur in Jubileo, ſed de poteſtate ordinaria Epiſcopi: idipſum ego cum Sanchez *Lib.* 4. *Summæ c.* 54. *n.* 19. Sanctarello, & aliis aſſero de poteſtate Confeſſarii per Bullam Jubilei. Aſſero & idipſum de Confeſſariis Ordinum Mendicantium: nam ipſi quoque extra Jubileum poſſunt commutare vota Religionis & Caſtitatis in omnibus caſibus, in quibus Epiſcopi ex ordinaria poteſtate· atque adeò in omnibus, quos approbavi *Quæſt.* 99 100. & 102. Poſſunt quoque in iiſdem, ſaltem de voluntate ſuorum Superiorum diſpenſare, ut reliquos inter declárat. Portel. V. *Diſpenſatio n.* 54.

321 II. At verò quando Epiſcopus in hiſce votis diſpenſat, non ex ordinaria poteſtate, ſed tanquam delegatus Sedis Apoſtolicæ, nequit ea commutare Confeſſor per Bullam electus, ut rectè Sanch. *cap.* 40. & 41. & 44. & *lib.* 8. *De Matrim. diſp.* 9. Sanctarellus de Jubileo *c.* 9. *dub.* 9. Lezana V. *Votum. n.* 21. permultos referens, ut v. g. quando quis voto Caſtitatis obſtrictus, verſatur in proximo periculo fornicationis, niſi uxorem ducat; aut puellam imprægnavit, quam ducere vellet, priuſquam infametur; aut caret pecuniis ad impetrandam diſpenſationem; aut non patet facilis Romam aditus. Sanchez *cit. diſp.* 9. Hujus doctrinæ ratio eſt, quia tunc nihilominus manent reſervata, & potius dicitur tunc Papa diſpenſare quàm Epiſcopus, habétque hîc locum illud Axioma: *quod quis facit per alium, eſt perinde, ac ſi faciat per ſeipſum.* Argum. cap. *Poteſt quis* De Reg. Juris *in* 6. Refert quidem abſolutè Leſſius *cit. c.* 40. *n.* 134. ex compendio privilegiorum, poſſe Mendicantes (& conſequenter Confeſſarios Jubilei) commutare omnia vota, in quibus poteſt Epiſcopus: ſed utique limitanda eſt hæc doctrina, eo modo quo limitavimus, conſentiente, méque allegante Diana *Part.* 11. *Tr.* 7. *Reſol.* 6. Idem Leſſius *n.* 127. abſolutè dicit, quòd Pontifex permittat, ut Epiſcopus ſuâ ordinariâ poteſtate ad diſpenſandum in votis reſervatis utatur, quoties eſt difficilis ad Papam acceſſus; ſed Communi doctrinæ conformius dices, illum uti poteſtate extraordinariâ, ſeu delegatâ, adeóque non poſſe in eo caſu fieri commutationem per Confeſſarium Jubilei. Vide alia huc facientia in cit. Alphab. *n.* 350.

III. Cùm idem Leſſius *n.* 125. abſolutè doceat, poſſe Epiſcopum diſpenſare in ſimplici voto Caſtitatis, poſt quod emiſſum contraxit aliquis matrimonium, non improbabile videtur, id quod nonnulli teſte Sanctarello *De Iubil. cap.* 9. *dub.* 8. docent, ſcilicet poſſe hoc votum commutari à Confeſſario Jubilei: quamvis utique contrarium ſit probabilius, & praxi conforme, idcirco quòd in eo quoque caſu Epiſcopus diſpenſet ſolùm ut delegatus. 322

IV. His addo, quando Pontifex votum Religionis, & Caſtitatis commutavit in aliquod, aut aliqua opera, poſſe per Bullam Jubilei, atque adeò per privilegia Mendicantium (nam hac in re eſt inter hæc paritas) illud, vel illa opera commutari in alia: quia tunc non eſt commutare ipſum votum reſervatum.

V. Addo inſuper, juramentum de Caſtitate 323 perpetua ſervandâ, aut ingrediendâ Religione, etſi non contineat ullam promiſſionem, non tamen poſſe commutari per Bullam, niſi in iis circumſtantiis, in quibus poſſet ſimile harum rerum votum commutari. Sanch. *Lib.* 4. *Summæ, c.* 54. *n.* 21. Layman. *L.* 4. *Tr.* 3. *c.* 11. *n.* 8. & Portel. V. *Voti commutatio, n.* 100. nam Bulla non loquitur de juramentis, ſed poteſtas commutandi juramenta, deducitur ſolùm ex poteſtate commutandi ſimilia vota. Putat tamen Diana *Part.* 5. *Tr.* 12. *Reſol.* 59. poſt Alph. Leone contrarium non carere probabilitate.

VI. Addo poſtremò, etſi Sixtus IV. in Extrav. *Etſi Dominici* 2. De pœnit. & remiſſ. excommunicat diſpenſantes in votis reſervatis, tunc, cùm ſunt revera reſervata, hanc tamen pœnam, malè à nonnullis extendi ad commutantes illa, ut rectè obſervat Lezana V. *Votum* *n.* 20. poſt Sanch. nam *in pœnis benignior interpretatio eſt facienda.* Reg. 49. in 6.

CA-

Digitized by Google

CAPUT XLII.

Paradigmata ſeu exempla quarundam Commutationum, quæ ad alias multas applicari poſſunt.

SUMMARIUM.

Referuntur varia exempla, ſeu modi commutandi vota. 324. *& ſeqq.*
Singulariter votum peregrinandi. 325.
Non ineundi matrimonii. Ibid.
Suſcipiendi ſacros ordines. Ibid.
Iejunandi omnibus per totam vitam feriis ſextis, 326.
Non peccandi peccato luxuriæ. Ibid.
Ingrediendi Ordinem Prædicatorum. 327.
Aut generatim ingrediendi Religionem, 328.

324 UT Confeſſarii in Jubileo electi & expoſiti, qui ſæpe neſciunt: in quam, & quantam rem vota commutare debeant, timéntque, ne vel nimis gravent ſuos pœnitentes, vel non ſint fideles diſpenſatores, ſeipſos aliquibus Regulis practicis potiùs, quàm ſpeculativis juvare queant, referam quædam exempla commutationum particularium, quæ partim tradit, partim ab aliis tradita refert Sanch. *Lib.* 4. *Summæ c.* 26. *à num.* 39.

325 I. Quando pœnitens vovit peregrinationem pedeſtrem, poteſt unius diei iter commutari in unius diei jejunium: at equeſtris itineris quatuor dies in unicum jejunium. Sic judicat Sanch. *n.* 40. poſt Sairum, Azorium, Anglem. Quid de expenſis itineris ſentiendum ſit, dixi *n.* 300. Vide de hoc caſu Portel. V. *Voti commutatio* in addit, *n.* 105.

II. Votum non ineundi matrimonii commutari poteſt in Confeſſionem ſingulis menſibus biennio, aut triennio faciendam, itémque in novem ſacra, extra ordinem facienda. Ita judicat idem Sanchez. *n.* 42. cum quibuſdam Neotericis doctis.

III. Voto ſuſcipiendi Sacerdotii, ſubrogari poteſt quotidiana recitatio Officii Beatiſſimæ Virginis, aut Roſarii; præterea Communio decimo quinto quoque die obeunda, procurandáque unius ſacri quot menſibus celebratio; & inſuper faciendum votum Caſtitatis in ſtatu laicali, vel certè ſingulis hebdomadis ſemel jejunandum. Iidem recentiores cum Sanchez *n.* 43.

326 IV. Voto jejunandi omnibus per totam vitam feriis ſextis, rite ſubſtitues Communionem annuam decimo quinto quoque die obeundam, triúmque ſacrorum procurationem: vel ſi mavis, recitationem Roſarii, cum modica eleemoſyna ſextis quibuſque feriis per totam vitam. Iidem viri docti cum Sanchez *n.* 44.

V. Voto non admittendi peccatum adverſus caſtitatem, ſi voventi multùm proſit ad vitandam impuritatem, rectè ſuccedet Confeſſio menſtrua per totam vitam: ſi verò tale votum non multùm proſit, ſed potiùs obſit, ideò quòd illo obſtrictus, crebrò ex fragilitate labatur in peccata carnis, ſubſtituatur recitatio calculorum Virgineorum ſemel quolibet menſe per triennium.

VI. Qui poteſtatem habet commutandi votum ingrediendi Ordinem Prædicatorum, attendere debet, aſſumpto illo habitu, recitandum eſſe quotidie Officium Canonicum, jejunandum ſeptem menſibus cujuſlibet Anni, abſtinendum in Hiſpania, non in Germania perpetuò à carnibus. Hoc conſiderato, ita commutare debet, ut pœnitens jejunet totâ vitâ feriis ſextis, confiteatur, & Euchariſtiam ſumat decimo quinto quoque die, & eroget eleemoſynam juxta ſuas facultates. Ita ſentiunt Med. & Sairus apud Sanch. *n.* 41. ratum, hanc commutationem non ſufficere pro abſoluto voto Religionis, ſatiſque indicantem, ſufficere pro commutando voto conditionali, aut pœnali itidem Religionis. 327

At Graffiis *Lib.* 2. *c.* 30. *num.* 10. ita loquitur: Religionis votum in perpetuas orationes, & alia pia opera commutari debet, ad eum finem, ut ea implens meminiſſe debeat voti Religionis, quo aſtringebatur: debet etiam commutari in frequentiam Sacramentalis Confeſſionis peccatorum ſingulis ſaltem menſibus: & ita eſt in praxi Romæ in officio Pœnitentiariæ, ſicuti mihi pluries commiſſum fuit. Ita ille. 328

Generales Regulas in commutatione obſervandas ſubminiſtrat P. Suar. *Lib.* 6. *De Voto c.* 19. *n.* 21. alias particulares, præter ſuprà traditas, proponit, & elucidat P. Sanch. *cit. c.* 56. quem omnium, quos vidi, leges utiliſſimè: & generatim obſervabis in commutatione attendendum eſſe in primis, ut commutatio voti fiat in rem, maximè, quoad poteſt, conducibilem ad finem, ad quem votum fuerat emiſſum: cumprimis autem attendendum eſt, ut cedat in majus emolumentum ſpirituale voventis. Sed vide de his omnibus Hauckium in Epinomia *De Iubil. n.* 49.

Digitized by Google

CAPVT XLIII.

Qua parte hebdomadæ, aut Anni Sancti acquiratur Indulgentia, favoréſque Iubilei.

SUMMARIUM.

Indulgentia Anni Sancti comparatur eo momento, quo peractum eſt ultimum opus. 329.
Idem de Indulgentia Iubilei extraordinarii. 330.
Quid ſi id opus ultimum præſtetur in ſtatu peccati mortalis, an erit integre actum de Indulgentia? *Ibid.*
Reliqui favores Iubilei quo puncto temporis comparentur. 331.
Indulgentia Iubilei nequit applicari defunctis. *Ibid.*

329 Quæſt. CXV. *Quâ parte Anni Sancti obtinetur Indulgentia Anni Sancti?*

RESP. Benzonius *Lib. 5. De Iubil. c. 15. dub.* 11. acquiri completâ ultimâ viſitatione, eò quòd poſitâ ultimâ diſpoſitione forma ſecundùm Philoſophos introducatur. Supponit igitur Benzonius, viſitationem debere eſſe ultimum opus. Sed hoc non eſſe neceſſarium judicant alii, rati Confeſſionem poſſe differri, donec omnes viſitationes ſint peractæ. Et meritò quidem: quia jam ſæpius dixi, non eſſe inter opera præſcripta ſervandum neceſſariò in executione ordinem, quo exprimuntur in Bulla.

330 Quæſt. CXVI. *Quo die primæ, vel ſecundæ hebdomadæ ſit quis compos Iubilei extraordinarii, & favorum illi annexorum?*

RESP. I. Ipſiuſmet Indulgentiæ fit quis compos illo ipſo, ſeu tempore, ſeu momento, quo ultimum ex requiſitis operibus perficit, ſi quidem ſit tunc in ſtatu gratiæ: nam *conditionalis diſpoſitio, ſtatim poſt impletam conditionem, ſuum ſortitur effectum, & non antè*, ut traditur clarè L. *Cedere diem. ff. De verb. ſignific.* Quòd ſi tunc non obtineatur Indulgentia Jubilei, nunquam comparabitur; nam poſitis omnibus ad agendum neceſſariis cauſis, & conditionibus, effectus neceſſarius aut mox aut nunquam ſequitur; eſt autem Indulgentia effectus, ſaltem ex ſuppoſitione, neceſſarius: quia qui fecit omnia ad Indulgentiam requiſita, non poteſt impedire ortum, ut ita dicam, Indulgentiæ. Contrarium tenent tum illi omnes, qui, ut dixi *n. 59.* ajunt, recedente fictione Jubileum ſortiri ſuum effectum; tum nominatim Henriquez, qui *Lib. 7. c. 9. n. 5.* ita loquitur: *Quòd ſi communicavit in peccato, & ſine fructu, adhuc ſupereſt tempus lucrandi, ſi eo die per contritionem juſtificetur, quaſi hæc ſit ultimum opus.* Et hanc ſententiam ſequitur Eſcobar in Sum. *Tract. 7. Exam. 5. num. 56.* & probabilem vocat Diana *Part. 3. Tract. 4. Reſol.* 148. citans pro ea Fernandez, & Fauſtum, pro nobis Zanardum & Leone. Ego judico, ſatius eſſe hanc doctrinam practicare, quàm in caſu poſito omittere contritionem.

II. Reliquos Jubilei favores conſequitur 331
quis, quamprimum cum vero animo perficiendi opera præſcripta adit Confeſſarium, eorúmque communicationem poſtulat cum modis, & circumſtantiis indicatis in decurſu; mox enim illos poteſt ipſe conferre. Quamquam per accidens fieri poteſt, ut actualem illorum conſecutionem & effectum obtineat primùm uno aut pluribus Annis poſt jam tranſactum Jubileum juxta dicta *n.* 308.

III. Ita ſortitur quis Indulgentiam Jubilei, ut nequeat eam defunctis applicare, ut ſingulariter notat Navarrus *De Iubil. Not. 22. n. 1.* nam nulla Indulgentia poteſt applicari defuncto, niſi author illius faciat expreſſè poteſtatem applicandi. S. Thom. *in 4. diſt. 45. q. 2. art. 3. quæſtiunc. 2.* practicè hanc rem declarans, & nos Tract. ſeq.

CAPVT XLIV.

De probabilitate opinionum circa Iubilei actualem acquiſitionem.

SUMMARIUM.

Probabilitas opinionis à parte rei falſæ nihil prodeſt ad acquiſitionem ipſiuſmet Indulgentiæ. 332.
At prodeſt ad reliquos favores. 333.
Declaratur exemplis. *Ibid.*
Confeſſarius tenetur etiam quandoque tempore Iubilei ſequi partem tutiorem. 334.
An facilè ſibi quis perſuadere poſſit, ſe eſſe potitum Iubileo? 335.
Aut Confeſſarius, ſuum pœnitentem eſſe illum revera lucratum? *Ibid.*

Quæſt. CXVII. *Quid ad Iubilei realem acqui-* 332
ſitionem juvat probabilitas ſententiæ, quam quis in eo conſectando ſecutus eſt?

RESP. Cum diſtinctione: aut enim loquimur de adeptione ipſius præciſè Indulgentiæ: aut etiam de aliis favoribus adnexis Indulgentiæ Jubilei. Si de Indulgentia præciſè: tum ad ejus acquiſitionem nil planè conducet, ſecutum fuiſſe probabilem, aut etiam probabiliorem opinionem, niſi ea ſit à parte rei, & coram Deo vera. Ita nominatim Bonacina *diſp. 6. q. 1. p. 5. n. 27.* & Diana *Part. 5. Tract. 12. Reſol.* 32. Ratio eſt, quia *Indulgentiæ tantum valent, quantum ſonant*, ſeu, ut loquitur S. Thom. *quantùm prædicantur*, & non plus: quantum, inquam, ſonant, conformiter menti, & prudenti arbitrio eas impertientis,

Digitized by Google

tientis, & adſtringentis ad conditiones, & circumſtantias, quæ ipſi placent, & quas judicat attendendas, ſive nos judicemus, ſive non judicemus. Idem tamen Diana *Part.* 10. *Tract.* 11. *Reſol.* 34. contrariam aliorum ſententiam vocat ſatis probabilem.

333 Si verò loquamur de reliquis Jubilei favoribus, tum pronuntiandum eſt, obtineri poſſe ſequendo ſententiam probabilem, eſto ea ſit à parte rei falſa. E. g. probabiliſſimum eſt, illum fieri Jubilei participem, qui partem operum præſcriptorum perficit in peccato mortali, aut non omnia in una hebdomade: hæc ipſa ſententia, etſi fortè à parte rei ſit falſa, & proinde, qui ei ſe in praxi accommodat, non nanciſcatur Indulgentiam Jubilei, ſeu relaxationem pœnæ ſuis peccatis debitæ; attamen quia probabiliter putatur adipiſci, ideo valent abſolutiones à reſervatis, & cenſuris, commutationéſque votorum factæ ex ſuppoſitione hujus probabilis ſententiæ, ut rectè Diana *loc. cit.* Ratio eſt, quia quando eſt ob rationem, Doctorúmve authoritatē probabile, quòd alicui Sacerdoti competat facultas, ſeu poteſtas abſolvendi, validè abſolvit, eſto, illa ſententia ſit à parte rei falſa; nam ad præcavenda maxima animorum damna, ſolet Eccleſia in eo caſu tribuere Juriſdictionem, ut tenent plerique Doctores cum Cardinale de Lugo *Tom.* 3. *d.* 19. *ſect.* 2 §. 1. Vide dicta Tomo priore *Tr.* 7. *n.* 112. *& ſeqq.* fuſè.

334 Etſi autem unicè vera eſt opinio hodie communis, quòd ſcil. poſſit quis optima conſcientiâ ſequi quamlibet ſententiam certò practicè probabilem, eſto ſit minùs probabilis, quàm oppoſita, ſicut tamen Miniſter Sacramenti ſæpe ex charitate, aut juſtitia obligatur cum proximo procedere, ſecundùm tutiores ſententias, ſeu ſecundùm eas, ſecundùm quas certiùs obtinetur Sacramentum, ita etiam Confeſſarius tenetur quandoque tempore Jubilei, aut aliarum Indulgentiarum erga ſuum pœnitentem ſequi tutiorem.

335 Quæſt. CXVIII. *Eſtne tam facile Iubileum lucrari, ut pœnitens, aut Confeſſarius poſſit communiter, & niſi peculiaris ratio dubitandi occurrat, ſupponere probabiliter, Iubileum obtentum eſſe, vel obtentum iri?*

RESP. Etſi Navarrus *De Iubil. Notab.* 17. oratoriè probat, ſe non immeritò dubitare, ne plus ſatis verum ſit id, quod ait Gloſſa ſingularis *Clement.* 1. *De Reliq. & venerat. Sanctorum*, ſcil. *paucos Indulgentias conſequi*, quia tamen hactenus retuli tam multas probabiles opiniones, quæ facilitant conditiones requiſitas, ad potiendum Jubilei omnibus favoribus, idcirco exiſtimo Confeſſarium communiter, niſi quid omnino peculiare obſtet, poſſe cum ſuo pœnitente quoad pœnitentiæ mitigationem, cenſurarum, votorúmque relaxationem procedere, perinde acſi reverà ſciret eum implêſſe, vel impleturum eſſe omnes conditiones requiſitas, adeóque lucraturum eſſe, vel jam lucratum fuiſſe jus ad favores Jubilei. Addo, idipſum poſſe prudenter credi à pœnitente, etſi rectè monent Reginaldus, Bonacina, & alii, illos crebrò ſibi malè conſulere, qui ſpe Jubilei obtenti vel obtinendi, negligunt, vel differunt opera ſatisfactoria. Sæpe enim fit, ut reipſa non obtineant, & proinde experiantur indirectè veritatem Regulæ 25. *in* 6. *Mora ſua cuilibet eſt nociva.*

CAPUT XLV.

An delinquat, qui Iubileum negligit?

SUMMARIUM.

Negligens ex contemptu Iubileum peccat mortaliter. 336.

Negligens ex deſidia delinquit venialiter. 337.

Per ſe loquendo non peccat, qui omittit lucrari non ex contemptu, aut negligentia, eſto non ſuppetat ei cauſa peculiaris. 338.

Practicè tamen, & moraliter loquendo talis neglectus non caret aliquâ culpâ. Ibid.

Et ſic intelligendus noſter S. Fundator, cum ſcripſit, non leviter delinquere, qui negligit Iubileum. Ibid.

Quæſt. CXIX. *Eſtne reus alicujus peccati, qui, non conatur lucrari Iubileum, ſeu, qui omittit occaſionem lucrandi Iubilei?* 336

HAnc quæſtionem proponit, & ſolvit P. Suarez *Tom.* 4. *De Relig. L.* 9. De Inſtituto Societatis JESU c. 5. *n.* 14. occaſione doctrinæ, quam S. N. Fundator Ignatius in aureo Exercitiorum Spiritualium libello tradit, dum ſub initium agens de peccatis, pronuntiat, illum *non leviter* delinquere, qui monitiones Pontificum ad lucranda Jubilea adhortantium *aſpernari audet, ac tranſgredi.* Ad quam quæſtionem.

RESP. I. Qui ex contemptu, ut Lutherani, omittit lucrari Jubileum, delinquit mortaliter: nam eſt contemptus rei gravis.

II. Qui omittit ex cauſa gravi & rationabili, non delinquit; nam *ubi non eſt lex, nec prævaricatio.* ad Rom. 4.

III. Qui omittit ex negligentia, propriè dictâ, delinquit venialiter; quia negligentia propriè dicta eſt peccatum, ut latè explicat Cajetanus 2. 2. *q.* 186. *a.* 9. *ad* 4. ea quippe propriè eſt ſegnities, incuria, & torpor animi vitioſus. Quare non abſolutè aſſentior Suarezio, neganti intercedere hîc peccatum, quando intercedit ſola negligentia. 337

IV. Secluſo contemptu, & negligentiâ pro-

propriè dictâ, non eſt per ſe peccatum omittere occaſionem lucrandi Jubilei. Ita Suarez. Ratio eſt, quia non agitur tunc contra ullum præceptum, per ſe loquendo. Et facillimè hæc reſponſio defenditur ab iis, qui tenent, dari in individuo actus indifferentes.

338 V. Nihilominus moraliter loquendo, ſi homo ſciens, ac videns, & directâ voluntate omittat Jubileum, vix fiet ſine culpa aliqua; vel quia eſt quaſi prodigalitas quædam bonorum ſpiritualium: vel quia turpis eſt pars, quæ non conformatur toti, quod etiam moraliter non fit ſine aliquo ſcandalo: vel quia homo eſt nimis negligens in ſubveniendo ſpiritualiter communi bono, propter quod Jubileum conceditur. Igitur in hoc etiam ſenſu dici poteſt, *non leviter* peccari; nam ad hanc locutionem ſufficit, quòd moraliter conjungatur culpa.

Illud autem, *non leviter*, non debet ſumi pro peccato mortali, ſed pro gravi, & non contemnendo veniali. Ita loquitur & reſolvit ſapienter Suar. *loc. cit. n.* 15. Vide alia nonnulla hanc in rem *Tom. priore*, ſeu in *Experientiis Theologicis Tract. 6. n.* 299.

CAPUT XLVI.

An mortuo Pontifice expiret gratia Iubilei?

SUMMARIUM.

Caſus Pontificis mortui ante perfectam publicationem Iubilei ab ipſo conceſſi. 339.

Si cauſa, ob quam indictus eſt Iubileus, perſiſtat adhuc poſt mortem Pontificis, qui illum conceſſit, non deſinit per ſe Iubileus. 340.

Id ipſum dic generatim de Indulgentiis aliis. 341.

Et Epiſcopus, qui nondum publicavit Iubileum, ſi ante publicationem intelligat obiiſſe Pontificem, nihilominus mandabit publicari. 341.

Quid verò agendum, quando non ampliùs ſubſiſtit cauſa, ob quam eſt impertitum Iubileum? 342.

Gratia facta, per accidens perit, mortuo concedente. Ibid.

Quid cenſendum de illis; qui ignoratâ morte Pontificis obiêrunt opera præſcripta ab ipſo, ob cauſam non ampliùs extantem? 344.

Quando publicè ignoratur mors Epiſcopi valent ea, quæ poſt illam egit ejus Vicarius. 345.

Poteſtas delegati diutius durat, quàm poteſtas Vicarii Generalis. Ibid.

Omnes Confeſſarii electi per Bullam Iubilei ſunt quidam delegati Pontificii. Ibid.

Quæſt. CXX. *An mortuo Pontifice expiret gratia Iubilei?*

Ad elucidationem Tituli præſentis Capitis, ac Reſponſionem ſequentium præmitto hunc 339

CASUM RARUM

Ioannes Antonius Facbinetus Preſbyter Cardinalis tituli SS. Quatuor Coronatorum creatus Pontifex tertio Calend. Novemb. dictus Innocentius Nonus, coronatus tertio Nonas Novemb. Anno Domini milleſimo quingenteſimo nonageſimo primo, obiit tertio Calendas Ianuarii Anni milleſimi quingenteſimi nonageſimi ſecundi, adeòque vixit in Pontificatu duos duntaxat menſes, quibus nondum exactis indixit pro more anteceſſorum Iubileum Univerſale, quod, ut teſtatur P. Paulus Comitolus noſter in Reſponſis moralib. Lib. 1. quæſt. 108. *multùm fatigavit ingenia Theologorum, eò quòd eſſet quidem illud Iubileum publicatum in quibuſdam Diœceſibus adhuc ſuperſtite Innocentio, at nondum peracta omnia opera, in aliis verò ne quidem publicatum.*

Igitur diſceptatum fuit acriter tam de harum, quam de illarum Diœceſeon incolis & ſubditis, an eo potiri poſſent, aut potuerint?

Ut reſolutio hujus difficultatis ſit utilior, hypotheſin ad theſin reduco, & quæro: *An mortuo Pontifice expiret Iubileum ab ipſo conceſſum?*

RESP. I. Si cauſa, ob quam conceſſus eſt 340
Jubileus, perſiſtat poſt mortem Pontificis, & nil aliud peculiare obſtet, perſiſtere adhuc facultatem lucrandi Jubilei, perinde ac ſi viveret adhuc Pontifex. Ita ſentit Comitolus *loc. cit. n.* 1. ego probo. Nam Jubileum eſt gratia facta: atqui gratia facta non expirat cum morte facientis ſeu concedentis, ut patet ex *C. Si ſuper gratia. De offic. & poteſt. Legati.* Accedit Reg. 16. in 6. *Decet conceſſum à Principe beneficium eſſe manſurum.*

Hinc colliges primò, idipſum eſſe genera- 341
tim dicendum de Indulgentiis, quòd videlicet jus eas lucrandi perſeveret, niſi quid aliud obſtet, etiam poſt mortem illius, qui eas conceſſit: idque eſt manifeſtum ex praxi.

Colliges ſecundò: ſi Ordinarii, qui nondum publicârunt Jubileum, intelligant mortem Pontificis, poſſe & debere nihilominus illum publicare, ſi, ut dixi, ſubſiſtat cauſa, ob quam eſt Pontifex Jubileum largitus, ſicuti ſolet ſubſiſtere in pleriſque Jubileis, & nominatim in Romanis, & aliis ſimilibus illi, quem in Bulla 3. deſcripſi.

RESP. II. Si cauſa, ob quam Pontifex lar- 342
gitus eſt Jubileum, non ſubſiſtat poſt mortem illius, tum non poſſe, per ſe loquendo, poſt eam mortem obtineri illud Jubileum. Hanc reſponſionem tenet directè Comitolus *loc. cit.* & probat tum auctoritate præſtantium Theologorum, qui de Jubileo Innocentii ita ſenſerunt,

runt, tum hac præcipua ratione, quia ſcil. non obtinetur Jubileum, niſi præſtentur opera præſcripta; atqui in caſu, quem ponimus, ne quidem poſſunt ampliùs præſtari opera præſcripta. Declaratur ipſâ facti contingentiâ: nam Innocentius, ut & alii conſueverunt Pontifices, ſub initium ſui Pontificatûs dederat Jubileum, præſcribendo, ut eum lucrifacere volentes, peterent ſibimet, Pontifici inquam, à Deo gratiam, ad Eccleſiam rectè gubernandam, hanc autem gratiam, non potuit quiſquam prudenter petere mortuo jam Pontifice. Confirmatur tum ex iis, quæ de Intentionis neceſſitate dixi *n. 77. & 79.* tum quia, ut ait S. Thom. *in 4. diſt. 20. a. 5. Remota cauſa removetur effectus.*

343 Nec obeſt, quòd ad probandam priorem reſponſionem dixerim, gratiam factam non expirare per mortem concedendis; nam ea doctrina vera eſt per ſe loquendo; per accidens autem poteſt eſſe falſa: quale accidens apparet tunc, cùm gratiæ factæ additur cauſa formaliter, vel virtualiter determinata ad tempus.

Hinc inferes, illos Epiſcopos, qui intellectâ morte Innocentii publicârunt Jubileum, non rectè feciſſe; illos quoque non lucratos eſſe Jubileum, quibus erat quidem is ante mortem Pontificis publicatus, at pars operum pro eo præſcriptorum peracta fuit primùm, poſtquam iis palàm innotuit obitus Papæ.

344 At inquies: *Quid cenſendum de illis, qui mortuo jam quidem Innocentio, at ejus morte nondum cognitâ, fuerunt vi Iubilei abſoluti à cenſuris, & obtinuerunt commutationem unius voti?*

RESP. Etſi Comitolus *n. 4.* exiſtimat, illas abſolutiones, & commutationes fuiſſe invalidas, ego tamen cenſeo, contrarium poſſe probabiliter defendi. Probo 1. Quia ad evitanda animorum pericula conſuevit Eccleſia Juriſdictionem dare etiam iis, qui eam non habent, ſi videlicet adſit error publicus, & adſit aliquis titulus; ut latè oſtendit & declarat Sanchez *Lib. 3. De Matrim. diſp. 32.* dixique *n. 243.* Sequitur quippe Eccleſia diſpoſitionem juris civilis, indicatam L. *Barbarius.* ff. De Offic. Prætoris, ut probavimus Tom. priore *Tract. 7. Caſ. 3. num.* 107. Atqui in noſtro caſu intervenit error publicus & communis, ut ſupponimus; adéſtque in Confeſſariis titulus delega-

345 tionis Pontificiæ. Ergo. Probo 2. Quia eadem eſt poteſtas Vicarii Generalis, quæ Epiſcopi, ut proinde mortuo Epiſcopo mox expiret poteſtas Vicarii Generalis, & quidem in cauſis jam cœptis ut videre eſt apud DD. nominatim Sanch. *loc. cit. diſp.* 30. & tamen docent Henriq. *Lib. 3. De Pœnit. c. 3* & Leſſius *Lib. 2. c. 29. dub. 8. num.* 67. quamdiu publicè ignoratur mors Epiſcopi, valere acta Vicarii, & dimiſſorias literas ab eo datas; ergo longè probabilius eſt, valere abſolutiones & commutationes poſt mortem Pontificis factas in locis, in quibus ea communiter ignoratur, eſto ſint factæ vi Jubilei per ſe jam quaſi extincti, & non ampliùs valentis; nam poteſtas Delegati, poſt mortem Delegantis diutius ex diſpoſitione juris durat, quàm poteſtas Vicarii, ſiquidem etiam poſt cognitam mortem Delegantis perſeverat uſque ad finem cauſæ ante ejuſdem Delegantis obitum cognitum cœptæ, Cap. *Gratum.* De offic. Deleg. & Ibid. Henricus Wangnereck non item poteſtas Vicarii Generalis. Atqui omnes Confeſſarii per Bullam Jubilei electi, ſunt quaſi quidam Delegati Pontificii; nam authoritate Pontificis abſolvunt à cenſuris & commutant vota. Dico: *quaſi*, nec enim in iis reperitur Dignitas, quæ reperitur in propriè, & abſolutè Delegatis C. *Statutum.* De Reſcript. in 6. Sed hoc non obeſt, quò minùs procedat argumentum: etenim poteſt & debet nihilominus habere locum id, quod dicitur L. *Idem.* ff. De Leg. Aquil. *Vbi eſt eadem ratio, ibi eſt eadem iuris diſpoſitio.*

Sed contra reſolutionem, quam *n.* 342. dedi applicavíque Jubileo Innocentii Noni, replicari poteſt, cauſam quidem partialem conceſſi Jubilei corruiſſe ſublato è vivis Innocentio, non verò adæquatam; etſi enim impertiverat illud Jubileum eo fine, ut fideles impetrarent ſibi à Deo gratiam, *qua omnia ejus Conſilia, & actiones in Divini nominis Gloriam, fideliúmque, atque animæ ſuæ ſalutem dirigerentur*, ſicut poſt ipſum paulò poſt ſuam coronationem expreſſit Clemens IX. in Bulla, quâ Ann. 1667. & Clem. X. Ann. 1670. Jubileum indixit, nihilominus tamen junxit huic intentioni aliam, ut ſcilicet *Deus religionem Chriſtianam propagare, fidem Catholicam protegere, hæreſes extirpare, ac pacem, & veram concordiam inter Principes Chriſtianos conſervare, & ſicubi excidiſſet, ſuaviter reſtituere, atque firmiter ſoli dare dignaretur*, quemadmodum loquitur idem Clemens IX in eadem Bulla, & ferè Clemens X. etiam in ſua. Quibus ſanè verbis, non unus, ſed plures indicti Jubilei fines, iíque à primo diverſi exprimuntur. Sicuti ergo licèt cauſa una, ob quam lex aliqua ſancita eſt, corruat, non idcirco corruit lex, quando aliæ maximi momenti perſiſtunt, ita etiam licèt prima cauſa, ob quam Innocentius IX. largitus fuit Jubileum, ceſſarit ceſſante ejus vita, non tamen idcirco debuit ceſſare gratia Jubilei, ſubſiſtentibus adhuc tot aliis cauſis, iiſque graviſſimis. 346

Ad hoc argumentum reſpondetur primò, non ſubſiſtere argumentationem à Lege, ad Bullam Jubileam, idcirco, quòd lex non præcipiat executionem alicujus operis, ex quo pendeat jus legis, at verò Bulla Jubilea præcipit, ſeu præſcribit ſemper plura opera, à quorum executione pendet gratia, favórque Bullæ, ſicuti declaravimus ſuprà *cap. 11.* ex Communi 347

ſenſu

Digitized by Google

ſenſu Doctorum. Atqui mortuo Pontifice nequeunt fundi preces, quibus exoretur ipſi gratia ſanctè regendi Eccleſiam. Reſpondetur ſecundò, ceſſante cauſa legis primaria, atque verè finali ceſſare etiam legem, eſto perſiſtant aliæ cauſæ accidentariæ, ſecundariæ, & impulſivæ: Doctores *In Tractatu De Legibus*. Atqui primaria, veréque finalis cauſa, ob quam Innocentius edidit illam Bullam, erat impetratio Divini Auxilii pro ſalutari Sanctæ Eccleſiæ Catholicæ regimine, quemadmodum habere ſolet Rubrica, ſeu titulus Bullarum editarum initio aditi Pontificatûs, & à qua Rubrica deſumitur omnino principalis, atque eſſentialis finis legis. DD. cum Eman. Rodriq. *Quæſtion. Regul. Tom. 1. q. 11. a. 6.*

Appendicula Mortualis.

Mortualem voco, quia morti Innocentii Noni jungit ſuprema facta Clementis X. de quo toties hîc nobis ſermo; ſiquidem hic ipſe Pontifex quarto Julii Ann. 1676. expedivit quidem Bullam Jubilei, de qua *Cap. quinquageſimo*, pro hac Diœceſi Conſtant. at è vivis ſublatus fuit die. ejuſdem menſis, fortè etiam aliquibus Diœceſibus eandem gratiam largitus duobus, tribus aut quatuor diebus ante, quam apoplexia tactus excederet è vivis; *obfuitne illa mors Epiſcopatibus ad quos pervenit aut promulgata fuit primùm poſt ejus obitum cognitum, aut non cognitum?* Reſpondi interrogatus nihil prorſus obfuiſſe, quandoquidem cauſa, ob quam prodiit illud Jubileum integerrimè perſiſtere pergebat; ergo locum habebat reſponſio data ſuprà *n.* 340.

CAPUT XLVII.

Expediatne crebrò Iubilei gratias impertiri populo Chriſtiano?

348 Quæſt. CXXI. *Eſtne ex honore Dei, & bono animarum, ut ſupremus Eccleſiæ Oeconomus theſaurum frequenter aperiat, Iubileique gratias largiatur?*

RESP. Teſtatur Henriquez *Lib. 7. c. 13. n. 6. & 8.* ſua ætate Jubileum recurriſſe quolibet ſeptennio, imò ferè quot Annis, & ideo murmuraſſe Sotum; ſed meritò illum reprehendit Henriq. Uſus enim apertè docet, plurimùm animarum ſaluti prodeſſe frequentes Jubileorum publicationes; utpote in quibus ſolent permultæ egregiæ actiones à Chriſtianis elici, exoneratique Conſcientiæ immanibus ponderibus flagitiorum, quibus miſerabiliter premebantur Annos bene multos, quemadmodum fatebuntur unà mecum omnes longo uſu docti Confeſſarii. Adde varia dona cœleſtia, quæ Miſericordiarum Pater non poteſt non liberaliſſimè elargiri ſuæ electæ plebi, toties concordi animo preces ferventiſſimas conjungenti. Quare commendanda eſt Sedis Apoſtolicæ hoc in genere Liberalitas, Jubileique gratiâ ita utendum, ut æterno lætiſſimóque cum Jubileo, eâ nos eſſe uſos meminerimus, gaudeamus.

CAPUT XLVIII.

Accuratior Diſceptatio de favoribus annexis Indulgentiæ Anni Sancti.

SUMMARIUM.

Proponuntur tres quæſtiones principales diſcutiendæ toto hoc capite. 349.
Bulla Innocentii X. de Iubileo Anni Sancti intelligenda eſt eo ſenſu, quo aliæ priores de hac ipſa materia. 350.
Omnino probabile eſt, fuiſſe ante Innocentium X. annexos Indulgentiæ Anni Sancti favores circa abſolutionem à reſervatis, de cenſuris, votorumque commutationem. 351.
Probatur ex Iure Canonico. Ibid.
Et facto Sixti Quarti. 352.
Et Auctoritate Doctorum. 353. & 354.
Eſt tamen etiam probabile, quòd antiquitùs non fuerit etiam tunc plus conceſſum, quàm ſola formaliter Indulgentia. 355.
Sicut è diverſo probabile, quod Innocentius X. conceſſerit alios favores præter Indulgentiam. 357.
Tametſi oppoſitum eſt propè certum. 358.
Probatur teſtimonio Dianæ, atque Cardinalis de Lugo. 359.
Et literis unius tunc Romæ degentis. 360.
Literis quoque P. Martini de Eſparza etſi olim alieni ab hoc oppoſito. 361.
Ac judicio, relationéque aliorum quatuor Theologorum. 362. & 363.
An foret incuſandus temeritatis, qui futuro Anno M. DC. LXXV. ſequeretur ſine nova declaratione opinionem de gratiis Anni Sancti benigniorem? 364.

SCripſi in Præfatione, me ad finem hujus 349
Tractatûs diſcuſſurum tres quæſtiones, ſeriò agitatas primùm, poſtquam hic Liber fuit primo prælo liberatus; indicavi quoque cauſam, ob quam potiùs diſtulerim ad hunc locum quàm inſeruerim, ſeu, immiſcuerim aliquanto opportunioribus. Prima earum quæſtionum eſt hæc: *An illi favores, quos expreſſi ipſe ſuprà c. 3. n. 12. revera fuerint Anno 1650. conceſſi iis, qui Romæ adepti ſunt Iubileum Anni Sancti, & conſequenter an ſi Bulla, qua indicetur Iubileus adventantis Anni 1675. non conſtet clauſulis diverſis ab ea, quam exhibuimus primo loco ad initium hujus Tractatûs, poſſint, debeántque*

que Confeſſarii Romani erga ſuos pœnitentes ſe gerere, perinde, ac ſi in ea Bulla fieret expreſſa vel conceſſio, vel negatio illorum tam magnorum favorum. Non equidem me latet, eos habituros ad manum oracula viva, è quibus poſſint certiùs, quàm ex hoc Tractatu cognoſcere veritatem, nihilominus tamen videor non acturus actum, ſi protulero nunc in medium ea, quæ tum de illa ipſa Indulgentia Anno 1650. tum de priorum Annorum Sanctorum didici, à vivis & mortuis. Altera quæſtio eſt: *An Indulgentia Anni Sancti obtenta ſemel, poſſit deinde per totam vitam ſæpius acquiri?* Tertia eſt: *Quomodo intelligendæ clauſulæ Iubilei, quod ſolet ad inſtantiam Epiſcoporum impertiri immediatè poſt Annum Sanctum?* Duas poſteriores quæſtiones expediemus *cap.* 49. & 50. primam præſenti. Sit igitur in nomine Domini hæc ordine

350 Quæſt. CXXII. *An revera fuerint Indulgentiæ Iubilei Univerſalis Anni 1650. annexi favores, qui ſolent comitari Indulgentiam plenariam Iubilæorum Extraordinariorum, & inſuper unus adhuc alius?*

Antequam promam meum de hac quæſtione judicium, proponam argumenta, quæ videntur fulcire & affirmativam, & negativam reſponſionem; ſed priùs ſuppono, vix nobis ſuppetere ſufficientem rationem dubitandi, quin Bulla Innocentii X. de qua inſtituitur, præſens diſſertatio, ſit intelligenda eo ſenſu quo priores pro Annis Sanctis Bullæ, conſtantes iiſdem clauſulis, quibus poſtrema hæc: tum quia Pontifex in dubio præſumitur veſtigia ſuorum Anteceſſorum ſequi. Cap. *Verùm. De Iurejur.* & reipſa ipſemet Innocentius in prima Bulla *§. Nos interim* profitetur, ſe ſuorum Anteceſſorum veſtigiis inhærere, tum quia quod in Lege poſteriore omiſſum eſt, cenſetur eſſe relictum diſpoſitioni priorum *Text.* in L. *Præcipimus Cod. de Appell.* tum denique quia jura juribus concordanda ſunt Cap. *Cùm expediat. De Elect. in 6.*

Igitur vix dubitandum eſt, quin Doctores, qui ante Bullam Innocentii X. ſcripſerunt, prædictos favores eſſe annexos Indulgentiæ Jubileæ, & rationes, quibus hi ſunt nixi, faciant etiam pro Indulgentia Innocentii, & econtra: eſt igitur nobis diſpiciendum. 1. *Quid fuerit in Iubileis Anni Sancti ante Innocentium X. factitatum in hoc genere ex ſenſu, & interpretatione eruditorum?* 2. *Quidnam viri docti ſenſerint ſpeciatim de Iubileo Innocentii?* 3. *Quid proinde videatur eſſe veroſimiliùs pronunciandum de illo ipſo Iubileo, ſeu de aſſerta negatáve conceſſione favorum ipſi coniunctorum?*

351 Dico igitur I. Omnino probabile eſt, fuiſſe ante Innocentium X. annexos Indulgentiæ Anni Sancti favores circa abſolutionem à peccatis, ac cenſuris, votorúmque commutationem, (de poteſtate diſpenſandi circa ablata incerta, de quibus ſuprà *n.* 11. nolim quidquam aſſerere, ob cauſam adferendam infrà *n.* 364.) Probatur imprimis authoritate, ac facto ipſius Bonifacii VII. Etenim Joannes Monachus, ſeu Gloſſa ordinaria, Extravag. *Antiquorum. De pœnit. & remiſſ.* verb. *pleniſſima* teſtatur, Bonifacium VIII. in Conſiſtorio Cardinalium, cui ipſe Joannes Monachus, utpote & ipſe Purpuratus intererat, declaráſſe, ſe, dum pro Jubileo Anni Sancti impertiit Indulgentiam, non ſolùm *plenariam*, & *largiorem* ſed etiam *pleniſſimam* largitum eſſe adeò plenam, prout Clavium poteſtas ſe extendit.

Quam quidem declarationem non modò approbat, ut par eſt, ipſa Gloſſa, & Gregorius Toloſanus Partit. *Lib.* 1. *Tit.* 17. *cap.* 2. ſed inſuper eadem Gloſſa *loc. cit.* verb. *confitebuntur* verſ. *dixit etiam*, præmiſerat, eundem Papam declarâſſe, poſſe votorum non exceptorum comutationem obtineri vi Jubilei à ſe indicti, ergo potuit etiam obtineri in Jubileis poſtea ſecutis, ſiquidem declaratio authentica extenditur ad omnes caſus ſimiles, etiam futuros tanquam ſi lex ab initio cum tali interpretatione fuiſſet promulgata. text. expreſſ. in authent. *De muliere rapt. paſſâ.*

Probatur deinde facto Sixti IV. in extravag. 352
Quemadmodum De pœnit. & remiſſ. ubi ſuſpendit poteſtatem eligendi Confeſſarium, qui à reſervatis abſolvat, vota commutet &c. & quidem idcirco, *ne Annus Iubileus intermittatur* ut exprimit ipſe Pontifex; atqui Annus Jubileus, ſeu accurſus ad lucrandum Romæ Indulgentiam Anni Jubilei non intermitteretur perſeverantibus extra Urbem dictis facultatibus, niſi poſſent Romæ obtineri vi Jubilei.

Tertiò Clemens VIII Urbanus VIII. Innocentius X. in Bullis, quibus extra urbem Romanam partim durante adhuc Anno Sancto, partim immediatè poſt eum exactum, prorogantes ipſummet Annum Sanctum expreſſè impertiti ſunt ultra Indulgentiam plenariam favores indicatos ſuprà *c.* 6. indicandóſque infrà *c.* 50. ita ut Indulgentia Anni Sancti fuerit ipſo Anno Sancto inſtar fontis, Anno ſequenti inſtar rivi, quis autem credat fuiſſe minus in fonte, quàm in rivo?

Quartò retuli *cap.* 1. *num.* 4. inſignes ſcri- 353
ptores, approbantes expreſſè, vel implicitè deſcriptionem Jubilei *num.* 4. productam ex Lezana, quibus junge Coriolanum *Part.* 1. *ſect.* 3. *n.* 13. diſertè pronunciantem *ſemper in Annis Iubileis* concedi facultatem abſolvendi à reſervatis.

Quintò cùm ſint à peregrinis, qui ad Urbem invitantur ſolenniter, exantlandæ moleſtiæ, perficienda opera decuplo, centuplo, imò à quibuſdam millecuplo difficiliora, quàm in communibus Iubileis Extraordinariis, imò quàm

Digitized by Google

quàm in illis ipſis, quibus participatur per extenſionem ipſemet Jubileus Romanus, & de quibus tractavimus ſuprà, *cap. 6.* tractabimúſque *cap. 50.* quis facilè credat, minus favoris impertiri hoſpitibus tam charis, & pretioſis, quam iis, qui vix pedem efferre è domo coguntur? Unuſquiſque plus merebitur, qui Baſilicas frequentius viſitabit. Extravag. *Antiquorum De pœnit. & remiſſ.*

354 Sextò denique confirmatur probabilitas noſtræ concluſionis authoritate Theologorum ſignatè loquentium de Anno Sancto, quos inter ſunt Boſſius, Lavorius, & alii teſte Paſqualigo in Theoria, & praxi Jubilei Anni Sancti *q.* 128. *&* 175. eſt & Ferdinandus de Caſtro Palao *Part. 4. Tr. 24. p. 12. n. 5.* ubi in terminis ſcribit, & argumento, quo ſumus uſi loco ſecundo, probat, conjungi cum Indulgentia Anni Sancti illas prærogativas, quas expreſſimus ſuprà *n. 12. reſp. 2.*

Adde his Georgium de Rhodes, qui diſputation. *Theolog. Tom. 2. diſp. 2.* De Pœnit. *q. 5. ſect. 5.* §. 3. inter cæteras prærogativas, quibus Jubileus Anni Sancti ſuperat omnes vulgares Indulgentias, ponit tertio loco hanc: ***Privilegia plurima, ut à quolibet Confeſſario à reſervatis poſſit quilibet, & in pleriſque votis, diſpenſationem obtinere.*** Conſentit his ipſis etſi à ſe non nominatis P. Andreas Mohr in Portiuncula Theologica *Particulâ 1. c. 2. dub. 1.* me referens.

355 Dico nihilominus II. Eſt etiam probabile, in ipſomet Anno Sancto ſolere concedi ſolam plenam remiſſionem peccatorum. Ita ſentit Illuminatus Moronus, *Reſol. 94. n. 87.* abſolutè negans, dari in Anno Sancto Jubileo facultatem abſolvendi à reſervatis, votáque commutandi, eò quòd tanta facultas non ſit aſſeveranda, niſi reperiatur expreſſa. Ejuſdem opinionis ſunt, quos referam pro Concluſione quarta.

Probatur in primis authoritate plerorumque Summorum Pontificum, impertientium Jubilea duarum hebdomadarum, conſueverunt enim Pontifices, ut jam obſervavi *cap. 7. n. 33.* poſtquam conceſſerunt Indulgentiam, ***ſicut in Anno viſitantibus quatuor Eccleſias***, ſubjicere, ſe ***inſuper*** ut e. g. Alexander VII. in Bulla Anno 1664. aut ***cupientes, ut omnes fideles fiant participes tanti Theſauri***, concedere, ut eligant Confeſſarium; ergo poteſtas eligendi talem, non includitur in Indulgentia Anni Sancti; nam & clauſula: ***inſuper***, eſt idem quod ***ultra***, ſeu ***ulterius***, atque importat diverſitatem à præcedente, uti in ſimili obſervavi Tomo priore *Tract. 7. Caſ. 19. n. 606.* ergo conceſſio quærendi, ſeu eligendi Confeſſarium orta ex deſiderio, ut fideles ditentur Indulgentiâ, indicat, illam eligendi facultatem non ſubintelligi ſub acquiſitione Indulgentiæ.

Deinde Sixtus IV. in Bulla incipiente: ***Sacroſanctæ Religionis veſtræ***; quæ eſt apud Rodriq. XLV. alloquens Ciſtercienſes, ſuo multiplici merito Sedi Apoſtolicæ meritò charos; eiſque impertiens ***Sanctiſſimum*** (id eſt Anni Sancti) ***Iubileum***, ac ſimul explicans, quid ſit Jubileus Anni Sancti, nullam facit mentionem illius duplicis facultatis, dicit enim: ***Remiſſionem omnium peccatorum de quibus corde contriti, & ore Confeſſi fueritis, plenariam remiſſionem, nec non Sanctiſſimum Iubileum, ſive*** (en explicationem) ***omnes, & ſingulas Indulgentias, & plenariam omnium peccatorum remiſſionem fidelibus Anno Iubilei Romam venientibus &c. conceſſas impertimur.*** Tertiò probabilitatem eidem reſponſo generant ultra Moronum ſuprà citatum illi, quos referam Concluſione quartâ. 356

Dico III. Non eſt omnino improbabile, fuiſſe in ultimo Anno Jubileo Anni Sancti, adeóque Anno 1650. ultra Indulgentiam plenariam fas eligere Confeſſarium pro obtinenda abſolutione, commutationéque votorum, conſuetâ in Jubileis duarum hebdomadarum. Ducor 1. quia probabile eſt, hanc facultatem viguiſſe in prioribus Jubileis Anni Sancti. Suprà *n. 350.* ergo cùm Innocentius X. in ſua Bulla non declaraverit contrarium, non eſt improbabile, fuiſſe ſecutum veſtigia ſuorum Anteceſſorum. 357

Ducor deinde, quia P. Georgius de Rhodes miſit in lucem ſuas doctiſſimas diſputationes Theologicas primùm poſt Annum quinquageſimum hujus ſæculi, & tamen ſcripſit de Jubileo Anni Sancti generatim id, quod ex ipſo retuli ſuprà *n.* 354 Legi quoque ipſo Anno 1650. libellum lingua Italica conſcriptum à viro Theologo, in quo tradens modum, & rationem practicam potiundi Jubileo illius Anni Sancti, ſine cunctatione, & limitatione aſſerit, permiſſam eſſe electionem Confeſſarii, qui abſolvat à quibuſvis peccatis, & vota commutet. Quin teſtatur Diana *Part. 16. Tract. 16. Reſ. 5. ſub med.* quoſdam Confeſſarios reipſa practicâſſe, abſque ullo alio privilegio id, quod ipſis permiſſum eſſe jam primùm retuli ex ſcriptore Italico.

Dico nihilominus IV. eſſe propemodum certum, quòd Innocentius X. non intenderit lucraturis ſuum Jubileum largiri plus quàm Indulgentiam, ſeu remiſſionem omnium omnino peccatorum quoad reatum culpæ deletorum; adeóque nequaquam voluiſſe vi ſui Iubilei vel dari ullam abſolutionem extraordinariam, vel fieri commutationem votorum &c. Rationem hujus certitudinis vel quaſi nullam habeo, niſi petitam partim ex illo principio, quòd Indulgentiæ tantum valeant, quantum ſonant, ut explicabo Tract. ſeq. *c. 5. n. 43.* partim ab authoritate fide digniſſimorum, quos utique non latuiſſet illa Innocentiana gratia, 358

ſi

Digitized by Google

ſi verè facta fuiſſet, & tamen inficiati ſunt eſſe factam.

359 Primus eſt, quem jam primùm nominavi, Diana; etenim *loc. cit.* ſic loquitur: *Ex his* (quæ ipſe deſcribit illic ex me citato ad longum) *Eminentiſſimus Dominus meus Cardinalis de Lugo, & ego in quodam examine Epiſcoporum coram S. D. N.* (Innocentio X.) *rectè diximus, malè quoſdam Confeſſarios Anni Iubilei* 1651. (imprimi debuit 1650.) *abſque alio privilegio abſolviſſe à caſibus Papalibus, diſpenſâſſe in votis &c. non enim habebant authoritatem hoc faciendi ex vi Iubilei Anni Sancti.* En, pro uno teſte habemus duos, imò tres; etenim Innocentius ſilentio, quo fuit uſus, audiendo illam criſin, incuſationémque talium Confeſſariorum, videtur eam approbâſſe, & conſenſiſſe juxta vulgatiſſimam Regulã: *Qui tacet* &c. Si illa cenſura Cardinalis, & Dianæ fuit iniqua, revera tenebatur Innocentius corrigere utrumque: cedebat enim in non ſanè leve detrimentum animarum.

360 Alter aut tertius potiùs teſtis, qui adhuc inter vivos degebat, dum hæc inſerebam alteri Editioni, eſt noſter P. Nicolaus Wyſing, qui cùm Romæ ageret Reviſorem librorum, à me interrogatus literis: An, & quæ facultates eſſent reipſa annexæ ipſi Jubileo Anni Sancti? de quo tam multa ſcripſeram in hoc Tractatu. Reſpondit hiſce formalibus: *De facultatibus nuperò Iubileo annexis iterum interrogavi plures, etiam ex Pœnitentiariis, qui ajunt, nullam in praxi fuiſſe uſurpatam facultatem vel abſolvendi à cenſuris, aut caſibus reſervatis, vel commutandi vota, niſi eam, quæ extra Iubileum in ſimilibus erat conceſſa. Imò eſt, qui mihi dixit, negatam in re ſimili facultatem abſolvendi uni, qui putaverat, eandem ſibi vi Iubilei competere, prò ſecuritate tamen ad ſuperioris interpretationem recurrerat. Romæ* 13. *Martii Anno* 1652. Ita ille Pater idcirco uſus copulativa particula *Iterum*, quòd cùm Anno 1650. die 24. Julii ſcripſiſſet; *In hoc ultimo Iubileo nulla prorſus facultas diſpenſandi, abſolvendi &c. addita fuit*; & die 2. Decembris ejuſdem Anni. *In ultimo Iubileo nulla talis facultas diſpenſandi fuit communiter conceſſa*, ego rogâram, ut interrogaret plures, qui de praxi teſtari poſſent, quod ubi præſtitit, reddidit illas, quas deſcripſi.

361 Quartus teſtis eſt emeritus Theologus Romanus R. P. Martinus de Eſparza, quem cùm pridem cognoviſſem fuiſſe ipſo Anno Sancto; quo Romani Collegii Cathedram Theologicam ornabat docendo, ejuſdem opinionis, quam mihi placuiſſe expreſſi ſuprà *n.* 12. arbitratus ſum, non poſſe me à quoquam edoceri de communi ſenſu ſapientum Romanorum certiùs ſimul, & fideliùs, quàm ab ipſo. Quare dedi 8. Aprilis Anni 1669. literas ad ipſum orans; ut verbulo mihi indicaret, quid ipſe jam ſentiret. Mox verò, qua eſt is humanitate, reſpondit in hæc verba. *Incredibile equidem mihi viſum fuit, & prorſus valde mirabile, non tantundem, ut minimùm, concedi in Iubileo Anni Sancti Confeſſoribus, & pœnitentibus pro maximo, ac celeberrimo Iubileo, quantum eis concedi ſolet pro extraordinariis, quibuſvis aliis Iubileis. Cæterùm legenti, & relegenti Bullam prædicti Iubilei apparet clarè, in ea minimè contineri poteſtatem pro reſervatis, atque interrogatis variis æſtimatis à me peritioribus circa praxin, omnes ſtringunt humeros, & uno ore reſpondent: Quod non eſt in Bulla, non poteſt eſſe in praxi, nec mihi aliud, quod reſpondeam occurrit. Romæ* 4. *Maji, Anno* 1669.

Conſentit, & Cotonius *celebr. controverſ.* 362
Lib. 2. *Controv.* 12. *n.* 25. ubi loquens de Bulla Innocentii rotundè ſcribit: Patere ex verbis, non eſſe conceſſos illos favores. Ferdinandus verò Hauckius ſcriptor recentiſſimus *De Iubil. n.* 50. ſic ait: In Jubileo Anni Sancti tam in Extravag. quàm in Bulla Urbani VIII. nulla fit mentio, neque de Confeſſario eligendo; neque de caſibus. Romæ tamen deputantur plures cum facultate omniũ caſuum Papalium etiam Bullæ Cœnæ Domini, exceptis duobus, vel tribus.

Præterea cùm Zacharias Paſqualigus *in Theoria, & praxi Iubilei* ſit totus in enumerandis, amplificandis gratiis prædicti Anni Sancti, non audet tamen illam duplicem, aut triplicem facultatem ei attribuere, ſed quæſtionem 275. concludit his verbis. *Quando iſta gratia non exprimitur, inveſtiganda eſt mens Summi Pontificis, eò quòd pendeat ab ejus voluntate.*

At quid ſi ipſemet Paſqualigus interrogâſſet 363
Innocentium? *Quale fuiſſet reſponſum relaturus?* Probabiliſſimè ſimile illi, cujus me certiorem fecit is, de quo plura capite ſequenti, R. P. Henricus Lamparter, qui cùm & ipſe Comitiorum Generalium cauſâ fuiſſet Annis 1651. & 1652. verſatus Romæ, reverſus inde ſcripſit mihi in hæc verba: *De aliis gratiis Indulgentiæ Anni Sancti annecti ſolitis S. D. N. rogatus, expreſſè negavit, ſe illas concedere.* Hoc teſtimonium æquat fide priora, ſuperat directâ efficacitate omnia; ſi enim ipſemet Papa expreſſè id negavit, nulla argumentatione opus eſt, ad probandum meam, meorúmque Aſſeclarum aut Anteceſſorum benigniorem opinionem fuiſſe meram divinationem.

Poſtremò hæc ipſa negatio talium gratiarum fuit ita indubitata cuidam alteri Romano multarum palmarum Theologo, ut cùm non valeret capere, quo pacto prudenter credi poſſet, non eſſe factam in Año Sancto ab Innocentio X. aliquam, ut ſic loquar, compenſationem illarum gratiarum, ne alioqui peregrini pleniſſimi ſpe comparandi theſauri æquè ſaltem pretioſi, atque eſt, cum ſuis Appendi-

Digitized by Google

pendicibus, Indulgentia Extraordinariorum Jubileorum, excogitârit novam de Indulgentia Anni Sancti, inauditámque in Eccleſia Dei ſententiam, à nobis capite ſequenti proponendam, de qua quidem ſententia ne quidem hiſcere auſus fuiſſet, ſi compertam habuiſſet illam annexionem duplicis, aut triplicis indulti, habuiſſet autem compertiſſimam, ſi impertita fuiſſet, quandoquidem ipſe tunc Romæ comorans accuratè inquiſivit in rei veritatem.

364 Hæc omnia ſimul conſiderata pariunt moralem ferè certitudinem, aut ſummam probabilitatem concluſioni, quam ſtatuimus *n.* 358. ac proinde ſi contingat emanare pro Jubileo futuri Anni 1675. Bullam omnino ſimilem Innocentianæ, Urbanæ, & Clementinæ, vix evaſurum temeritatis notam Confeſſarium, qui ſine ulla declaratione Pontificia aſſumeret jus in cenſuras, caſus reſervatos, & vota, multò minùs, ſi in compoſitionem illam, de qua fui ex opinione noſtri Doctiſſimi P. Palai locutus, *c.* 4. *n.* 11. & quam nunc non admitto, videns tam multos, qui ante, & poſt Palaum ſcripſêre de Anno Sancto, diſſimulare illam compoſitionem.

Dixi autem, noſtram concluſionem quartam eſſe nunc propè certam certitudine morali, nec enim auſim pronuntiare eſſe omnino certam, cùm & ab ea tam multi diſſentiant graves ſcriptores, & rationes pro ſe habeant perbonas, & contrariis poſſit prudenti reſponſo, atque ſolutione ſatisfieri. Si R. P. Lamparter ſcripſiſſet mihi, ſe ex ore ipſiuſmet Papæ audiviſſe, quod de eo teſtatus eſt ex relatione aliena, foret mihi eius teſtimonium loco duorum, atque ideo in ore, aut calamo illius unius ſtaret meum verbum, meáq; finalis reſponſio.

Appendix noviſſimæ gratiæ Pontificiæ.

Quæ hic repræſentavi, atque Anno 1670. in publicum dedi cum approbatione illorum, qui ſpongiam in manibus habebant, haud equidem omnia præciſè, ut hîc jacent, dediſſem, ſi Innocentius X. cujus Bullam Jubileam explicabam, judicâſſet eſſe à ſe illi Bullæ publicè adjiciendas gratias, & declarationes, quas adjecit ſuæ omnino ſimillimæ Clemens itidem X. celebrandus in poſterum, & meritò calamis omnium, qui ſcripturi ſunt de favoribus annexis triplici Bullæ, primæ, qua indicitur Jubileum Romanum; Alteri, qua ſuſpenduntur Indulgentiæ occaſione illius Bullæ; Tertiæ, qua Jubileum Romanum extendi ſolet ad Epiſcopatus intra extráque Italiam ſitos. Suſpenſivæ tranſumptum, hic propono oculis Lectoris ex Italico typis Romanis excuſo converſum Romæ in Latinam linguam, atque inde Lauretum, Laureto ad me tranſmiſſum, hoc verborum tenore.

Notificatio gratiarum, & Declarationum factarum à Sanctiſſimo Domino Noſtro Papa Clemente X. occaſione præſentis Jubilei, Anni Sancti &c.

Caſpar, Tituli Sancti Sylveſtri in capite S. R. E. Preſb. Cardinalis Carpineus S.D.N. Papæ Vicarius Generalis.

Cùm Sanctitas Domini noſtri, a *(prout nobis vivæ vocis oraculo mandavit, cupiat magis dilatari gratias conceſſas omnibus illis, qui convenerunt, veniúntque Romam, conſecuturi pleniſſimum Jubileum hujus Anni Sancti, mandavit nobis exponere infrà ſcriptas conceſſiones, declarando* b *etiam illa, quæ in dubio erant, aut vocabantur, non ſine fidelium turbatione & ſcrupulis conſcientiarum, quarum paci & quieti conſulturus Summus Pontifex hæc ſtatuit.* c *Ut itaque Confeſſarii, & operarii multiplicentur ad majorem commoditatem, & conſolationem fidelium utriuſque ſexus* d *in omni plenitudine paternæ charitatis, concedit amplam facultatem Pœnitentiariis Baſilicarum D. Petri, S. Pauli, S. Ioannis Lateranenſis, & S. Mariæ Majoris, ſive illi ſint ex numero antehac eſſe ſolito, ſive ex jam aucto, & deinceps augendo. Ad hæc eadem facultas* e *Parochis tam ſecularibus, quàm Regularibus omnium Parochiarum Romæ (durante tamen Jubileo Anni Sancti) abſolvendi videlicet in ordine ad lucrandum præſens Jubilæum fideles ab omnibus ſententiis, & cenſuris Eccleſiaſticis, contra illos pronunciatis, & fulminatis à ſacris Canonibus, aut Iudicibus, quacunque de cauſa: & ab omnibus peccatis, & exceſſibus, ac delictis quantumcunque gravibus & enormibus: etiam à caſibus reſervatis non ſolùm ab Epiſcopis, aut aliàs à Prælatis inferioribus* f *verùm etiam à Pontifice ipſo, & à Sede Apoſtolicâ, etiam in Bulla* g *Cœnæ Domini, & in aliis quibuſcunque conſtitutionibus* h *Summorum Pontificum, in foro conſcientiæ tantùm: ut tamen ſua Sanctitas declaret* i *ſe non intelligere aut diſpenſare, nec dare facultatem diſpenſandi, aut habilitandi, & in priſtinum ſtatum reſtituendi, quæ ad Irregularitatem publicam, aut occultam: vel notam, defectum, incapacitatem, & inhabilitatem, quomodocunque* k *contractam, ſpectant, ne quidem in foro conſcientiæ* l *neque vult ſua Sanctitas ut præſens facultas illis ſuffragetur, qui à Summo Pontifice, aut Iudicibus Apoſtolicis, vel aliis Eccleſia-*

a b c d e f g h i k l

Digitized by Google

ecleſiaſticis excommunicati ſuſpenſi, vel interdicti ſunt declarati vel publicè denunciati, ob ſententias, & cenſuras Eccleſiaſticas, quas incurrerunt; ita ut ſi omnes abſolvi non poſſint, m *niſi prius* m *ſatiſfecerint aut obedi verint, & partes ſibi contrarias pacificas antè reddiderint. Ita ut iidem Pœnitentiarii & Parochi durante hoc Anno Iubilei Sancto, commutare* n n *omnia vota (exceptis Caſtitatis, & Religionis) in alia opera pia, imponendo nihilominus hiſce fidelibus, & quibuſque aliis pœnitentiam ſalutarem, & alia opera pia, qua iidem Confeſſarii praſcribent, poſſint.*

o o *Concedit pariter ſua Sanctitas Confeſſariis Religioſis, Regularibus cujuſcunque Ordinis, Congregationis & Inſtituti, qui à nobis, vel à noſtro vices gerente ſunt approbati, aut deinceps approbabuntur; eandem facultatem paulò antè explicatam abſolvendi à cenſuris, & caſibus reſervatis, commutandi* p *vota, modò* p *non ea ſint ſubſtantialia Religionum, Ordinum, inſtitutorum: imò & Religio-* q *ſis Confeſſariis eadem datur facultas reſpectu* q *ſui Ordinis: & illis aquè, qui modo Roma verſantur, quàm illis, qui huc ſunt venturi hoc Anno Sancto, ad quem ſe extendit tantùm hac facultas.*

r r *Vt etiam facilitetur iiſdem Religioſis conſecutio Anni Sancti, & Jubilei, tantique theſauri ſpiritualium gratiarum; & ut illi ſuo exemplo populum adificent, compareántque debito cum decore, qui decet perſonas Deo dicatas; ſignificatur eiſdem, ſuam Sanctitatem contentam eſſe, ut illi viſitent quatuor aſſignatas Eccleſias ter, tribus diebus continuis, aut interpolatis unà ſimul, aut quoad majorem partem, euntes & incedentes, reſpectu eorum, qui in eodem Conventu aut Domicilio verſentur; & ſic conſequantur Sanctiſſimum Jubileum, ac ſi viſitâſſent eaſdem Eccleſias triginta vicibus, aut diebus; ut tamen obſerventur catera, qua in Bulla Jubilei continentur. Hortamur & nos eoſdem Religioſos in Domino: ut incedant ſervato Ordine, quàm modeſtiſſimè, recitantes Pſalmos, vel alias preces, & laudes divinas decantantes.*

s s *Idem indultum, ut viſitentur tamen quatuor diebus continuis, aut interpolatis eadem Eccleſia, concedit Summus Pontifex etiam Alumnis, & convictoribus juvenibus, qui operam dant ſcientiis, & liberalibus artibus, & vivunt in eodem convictu; modò & illi eant ſaltem quoad mediam partem, quos comitabitur Prafectus, aut Rector, vel alii, qui eiſdem praſunt, ut eadem gratia fiat iiſdem Prafectis, Magiſtris & famulis, moneantur tamen hi omnes, ut ſervent modeſtiam, & ordinem inter eundum, orantes, vel pium quid tractantes.* t *Regulares verò aliunde huc profecti ad lucrandum Jubileum Sanctum,* t *ſi voluerint ſe conjungere aliis ſua Religionis, habebunt eandem facultatem, & lucrabuntur Indulgentias, ſi eodem modo ter viſitaverint Eccleſias ſuprà dicto modo. Si verò non poſſent expectare aliorum commoditatem, aut advenirent, cùm alii lucrati ſunt Indulgentias, concedit ſua Sanctitas, ut illi quinquies viſitando Eccleſias per quinque continuos aut interpolatos dies lucrentur eaſdem Indulgentias, quas fuiſſent lucrati viſitando per quindecim dies, eaſdem Eccleſias, prout Bulla praſcribit.* u *Conceditur etiam Congregationibus* u *& Confraternitatibus, qua aliunde huc venerunt, ut ſimul, ſemel viſitando Eccleſias, & bis ſeparatim Fratres, aut ſorores ſatiſfaciant viſitationibus praſcriptis in Bulla, ac ſi quindecies viſitâſſent.*

x *Et cùm maximè ſua Sanctitas ſecundùm* x *viſcera paterna compatiatur paupertati ac multiplicibus miſeriis advenarum, eorúmque plurimorum, qui non habent, unde ſe tamdiu alant, vel neque ſufferre poſſunt tot viſitationum intra quindecim dies, remittit arbitrio, diſcreto tamen & prudenti, dictorum Pœnitentiariorum, & Parochorum, ut quivis diſpenſet juxta cujuſvis pœnitentis indigentiam, & poſſibilitatem in aſſignando numero viſitandarum Eccleſiarum, dando eiſdem omnem facultatem circa id neceſſariam, & opportunam.*

y *Eodem modo, quia Cives & Incola Ro-* y *mani, qui inceperunt viſitare Eccleſias, ſed morbo impediuntur proſequi ſecundum opus; ne priventur fructu laborum inchoatorum, & pia intentionis, qua aggreſſi ſunt opus, ne affligantur corpore & animo, concedit eiſdem Pœnitentiariis & Parochis facultatem commutandi opera injuncta in alia viſitandarum Eccleſiarum per triginta dies, qua viderint eſſe proportionata poſſibilitati dictorum Civium & Incolarum infirmorum. Quòd ſi repentè mors immineat, antequam obtineant*

hanc commutationem: concedit illis ſua Sanctitas Iubileum, ac ſi omnia opera neceſſaria explevissent.

z z *Vt etiam finaliter tollatur omnis ambiguitas, & ut fideles ſint certi de Indulgentiis, quas poſſunt lucrari, declaramus, unà cum oraculo ſuæ Sanctitatis, ut ſuprà inſinuatum; quòd in ſuſpenſione generali Indulgentiarum, quæ continetur in Bulla datâ 5. Maji 1674. publicatâ verò 17. Septembris ejuſdem Anni, non intelligantur ſuſpenſæ Indulgentiæ Altarium Privilegiatorum pro Defunctis, neque aliæ: conceſſæ eodem modo pro Defunctis; verùm illæ ſuſpenſæ habeantur, quas poſſunt ſibi conſequi vivi, ut eas poſſint concedere animabus Purgatorii per modum ſuffragii: & nec minus Indulgentia conceſſa in articulo mortis, & facultates communicandi eas aliis. Sicut nec ceſſant modo facultates tribunalis Sanctæ Inquiſitionis, & Officialium ejuſdem, aut Miſſionariorum, & Miniſtrorum, qui ab eodem tribunali, vel à Congregatione propaganda fidei, vel cum authoritate Apoſtolicâ ad id ſunt deputati, & ſpecialiter facultates abſolvendi ab hæreſi illos, qui abjurato errore redduntur capaces earum gratiarum.*

aa aa *Vt autem conſervetur pium inſtitutum, & conſuetudo viſitandi templa, in quibus celebratur comprecatio quadraginta horarum: & præcipua Sanctuaria colendi hac*
bb *in Vrbe:* bb *concedit ſua Sanctitas non obſtante ea generali Indulgentiarum ſuſpenſione, ut Indulgentias ſolitas conſequi poſſint Fideles utriuſque ſexus, quas aliàs conſequebantur: ſi viſitent ſeptem Eccleſias & ſcalam Sanctam, diebus determinatis eo modo, & his cum conditionibus, quibus illæ fuerunt conceſſa: eaſdem lucratur In-*
cc *dulgentias.* cc *Quivis inſuper, qui viſitat templa, ubi habetur expoſitum Venerabile, & eſt comprecatio quadraginta horarum circularium, & Ordinariarum, quæ ſunt in publico folio, à nobis exponendo & publicando, hujus Anni Sancti decurſu, ita ut ibidem aliquo tempore inter preces detineatur, prout illi videbitur, Confeſſione priùs, & Sacra Communione peractis, aut ſaltem concepto firmo propoſito confitendi; lucrabitur is ſeptem Annorum Indulgentias, & totidem quarentanas, toties, quoties id præſtiterit. Datum Romæ ex ædibus noſtris die 1. Februarii 1675. Iubilei.*

G. Cardinal. Vicarius.

Raphaël Fabretus Secret.

Circa hanc Notificationem notanda ſunt dd ſequentia. Primò, penultimum §. in quo eſt ſermo de ſuſpenſione Indulgentiarum fuiſſe jam quidem propoſitum ſuperiùs Cap. IX. quia illic ex Inſtituto diſſerebam de ea materia, ideò autem hîc repeti, ut & tota illa Notificatio indiviſa ſtatueretur ob oculos, & quæ in hoc ipſo capite addam rurſùm de ſuſpenſione, commodiùs conferantur cum eo §.

Secundò, valdè reflexè obſervandam eſſe ee dictionem copulativam *Et*, expreſſam in Titulo, Palmarius enim error foret, ſi quis exiſtimaret omnia, quæ continentur illo Cardinalitio ſcripto habere vim Declarationum; cùm enim præciſa Declaratio nihil aliud ſit, quàm eorum, quæ priùs conſtituta erant, explicatio, ſiquidem ab omnibus recepta eſt illa doctrina, quam Gloſſula marginalis ad *Cap. 2. De decimis in 6.* exprimit his verbis: *Declarans non dicitur novum jus edere, ſed antiquum* (Ideſt ſive diu, ſive brevi antè conditum) *declarare.* Cùm, inquam ratio præciſæ declarationis ita ſe habeat, evidens eſt, hoc oraculum Cardinalitium non eſſe merè declarativum illius Bullæ, ratione cujus emanavit hæc Notificatio; ſed eſſe ex parte (maximâ) conſtitutivum novi juris, ſeu potiùs impertitiuum aliquarum gratiarum, quæ revera ne implicitè quidem continebantur in Bulla, pro Anno Sancto; ſiquidem dictio *Etiam*, qua Cardinalis utitur, ſuprà *lit.* b. includit ſpecies diverſas ab antè expreſſis. Barboſ. Dict. 113.

Tertiò, proinde illos, quibus illuceſcet almus Phœbus Anni MDCC. malè, peſſimè applicaturos has omnes gratias, Jubileo illius ipſius Anni, ſi is, qui tunc ſedebit in Cathedra Petri, nihil addiderit ſuæ Bullæ. Inſinuabo infrà, peroptandum eſſe, ut ſecuturi Pontifices aliquid diſertè ſtatuerent circa gratias Jubileas; voti compotem me, alióſque fecit Clemens X. Faxit Deus, ut ejus laudatiſſimum exemplum ſequantur ſucceſſores, & ſingulariter circa poteſtatem commutandi vota in Jubileo, quod explanabimus Cap. L. ff

Quar-

gg Quartò, generatim loquendo poſſe illo Anno MDCC. ſeverè abſque ulla ulteriore declaratione uſurpari illos articulos hujus Notificationis, quos clarum eſt, fuiſſe à S. D. N. expreſſos per modum meræ declarationis; ſiquidem Lex, Statutum, Reſcriptum &c. declarativum extenditur ad præterita & futura, loquentia de eadem materia ſeu ſubjecto, uti non ſemel notavi ex conſtanti ſenſu Theologiæ æquè ac Juriſperitorum. E diverſo ea, quæ Clemens X. per ſuum Vicarium adjecit veluti gratiam, nullo modo incluſam in Bulla Vniverſalis ſui Jubilei, non debent applicari ſecuturis Jubileis, niſi ſequentes Pontifices, vel expreſſe, vel implicitè aliquo ſigno poſt Bullæ promulgationem edito manifeſtârint, à ſe impertiri omnes, aut has vel illas particulares gratias, quas menſe uno poſt jam cœptum Jubileum largitus eſt S. D. N. Ratio eſt, quia ex una parte certum eſt ex dictis, illas de quibus hic ſermo, non contineri implicitè, ſeu obſcurè in Bulla Jubilea: ex altera non ſubſiſtere hanc conſequentiam: Clemens X. ſuperaddit ſuæ Bullæ hanc aut illam gratiam, ergo etiam ſuperaddit reipſa hic aut ille ejus ſucceſſor, facta enim non præſumuntur, ſed probanda ſunt, ut toties, & neceſſariò repeto in hoc & priore volumine. Nec obſtat, quòd Pontifex in dubio cenſeatur ſequi veſtigia prædeceſſorum, hoc enim intelligitur de dubio rationabili, quale non apparet in præſenti materia, continente tam ſpecialem, & à verbis Bullæ tam diverſam gratiam.

hh Quintò, cùm declarare ſtatutum, legem, reſcriptum, contractus, inſtrumentum nihil planè aliud ſit, quàm oſtendere, quænam explicita vel implicita mens, intentióque teſtantis, contrahentis, ſtatuentis &c. fuerit tunc, cùm reipſa contraxit, ultimas tabulas ſcripſit, legem ſanxit &c. ad prudenter divinandum conjiciendúmve de mente, quam tunc habuit implicitè, vel explicitè S.D.N. vulgando ſuam pro Anno Sancto Bullam, quámque habebunt ejus in eadem ſede & publicatione Jubilei ſucceſſores, poſſunt debéntque adhiberi illæ regulæ, ex quibus Jure conſulti, (hi quippe crebriùs & accuratiùs, quàm Theologi exequuntur hoc argumentum,) volunt conjici, deprehendíque intentiones teſtantium, contrahentium, donantium, privilegium impertientium &c. ubi generatim ſupponitur eſſe quidem temerarium colligere, conjiceréque mentem, intentionémque Principis, quando eſt perquam obſcura, & facilè impetrari poteſt ab eo interpretatio. Aretinus *in L. Ex facto ff. De vulgar. & pupill. ſubſtit.* ſecus, ſi aut non ſit multùm obſcura, aut nequeat obtineri authen-
ii tica declaratio. Alciatus & Maſcardus *De Probat. Volum. 1. quaſt. 14. n. 10.* Conjecturæ autem, ex quibus veroſimiliter aut certò colligitur mens concedentis beneficium, & gratiam, ſunt inprimis verba, quæ quidem, cùm habent duplicem ſignificationem, ſunt interpretanda in benigniorem, ſeu liberaliorem partem, *per Leg. Beneficium. De Conſtit. Princ.* interpretanda quoque conformiter mori aut ipſius Principis, aut ejus anteceſſorum. Item cùm æquè factis, ac verbis mens noſtra declaretur, ut notant omnes *in Leg. Libeo ff. De Supell. leg.* ſi Papa concedens Jubileum aliquid egit, quod non egiſſet, niſi hanc aut illam intentionem habuiſſet, præſumendus eſt habuiſſe. Sicut vice verſâ, ſi ex nulla ſignificatione verborum, quibus uſus eſt Princeps, in impertienda gratia, nullóque alio facto ipſius, poteſt prudenter præſumi, aut conjici (hæc duo vocabula pro uno accipimus, ut ſæpiſſimè Doct. apud Maſcardum *cit. q. 14. & 10.*) eum noluiſſe ſuam gratiam extendi ad hunc & illum caſum, ad hunc aut illum favorem: favor omiſſus habetur pro omiſſo; ſi enim voluiſſet aliquo ſaltem modo expreſſiſſet, argum. vulgatiſſimi. *Cap. 2. De Tranſlat. Epiſc.* Hiſce ſuppoſitis decidenda eſt hæc

Perambigua Quæſtio.

Quinam ex favoribus expreſſis in Decreto Notificativo videantur contineri verbis declarativis antiqui juris, adeóque comprehendi ſenſu communi Bullarum Anni Sancti, quinam verò noviter, & extra ſenſum illum conceſſi? kk

RESP. I. Certum eſt penultimum §. ſeu notatum *lit. z.* ſpectare ad claſſem articulorum declarativam; ſiquidem illic expreſſè dicitur: ut tollatur omnis ambiguitas, *declaramus.* Quam clauſulam non modò non eſt, ut impropriè intelligamus, ſed nec cur non intelligamus de omnibus membris in eo § contentis. ſiquidem generalis Regula eſt, clauſulam in principio diſpoſitionis poſitam referri ad omnia membra ſequentia incluſa eâdem periodo, ut notant Tuſchus, Marta, Barboſa, alii, ſcribentes de intellectu clauſularum poſitarum in fine aut principio. Conſequenter ſi Bulla, qua Anno MDC.XC.IX. indicabitur (de more) ſuſpenſio omnium Indulgentiarum, durante Anno MDCC. conſtet terminis obſervatis hoc ſeculo, adeóque proximè elapſo, ac Anno 1674. poterit in favorabilibus, debebit in odioſis obſervari diſpoſitio illius penultimi §. non expectatâ novâ declaratione, ſi autem publicetur nova, oportebit hac ſtare, quatenus fortaſſe diſcrepabit à Clementina.

RESP. II. Quæ in eodem Notificativo decreto præterea exprimuntur, (exceptis duobus articulis de poteſtate abſolvendi à reſervatis &c. itémque commutandi vota, de qua utraque poteſtate eſt magna Controverſia,) adeò palpabiliter ſpectant ad novum jus, ſúntque ll

T 3 que

Digitized by Google

que tam manifeſtè extra omnem Grammaticalem, Legalem, & Communem ſenſum Bullæ Jubileæ, ut dubitari non poſſit, quin habeant rationem diſpoſitionis planè perſonalis, recentiſſimæ, & proinde nullo modo incluſæ in Bulla Jubilea. Ergo futuro Anno MDCC. erit neceſſariò expectanda declaratio circa illa.

mm RESP. III. omnino videtur mihi, per hanc Notificativam diſpoſitionem confirmari ſententiam, quam ſuprà *n.* 356. expreſſi, & *n.* 359. ac *ſeqq.* probavi, quòd ſcilicet Bulla Jubilea Anni Sancti nihil hoc ævo contineat, niſi Indulgentiam plenariam, non verò implicitè, aut explicitè poteſtatem eligendi Confeſſarium, qui abſolvat à reſervatis, & vota commutet, longè minùs poteſtatem, componendi ſuper ablatis incertis, de quibus ex Palao mentionem feci *ſuprà n.* 12.

Ratio prima petitur à teſtimonio virorum omni fide digniſſimorum. Etenim Noſter P. Antonius Richeomus Pœnitentiarius ad D. Petri Lauretum die 11. Januarii, priuſquam videlicet S. D. N. Romanos exhilararet ſuo Notificativo Decreto ſcripſit in hæc verba: *Annus Iubileus omnium quidem ſolenniſſimus, & ſimul ſteriliſſimus eſt, quòd ſint ſuſpenſæ omnes gratiæ etiam ordinariæ (ſi pro defunctis, & vivis in articulo mortis excipiamus) ita ut nec una concedatur ſive Pœnitentiariis, ſive alii cuivis Confeſſario in genere diſpenſandi, abſolvendi à caſibus, & cenſuris reſervatis, mutandi vota &c. Repræſentatum eſt hoc Summo Pontifici, etiam externorum incommodum, quod evenit ex tam parca gratiarum diſpenſatione. Reſpondit proinde ſua Sanctitas curaturam ſe, ut huic malo obvietur; expectamus benignam reſolutionem.* In eundem ſenſum ſcripſit alius itidem Pœnitentiarius die 19. ejuſdem menſis exprimens hæc verba: *Non conceditur, ut eligatur Confeſſarius abſolvatùrque à caſibus reſervatis &c.* per quod &c. utiq; innuit defectum poteſtatis in vota. Ante utrumque hunc (quia undecimâ ejuſdem Jan.) ſcripſit alius: *Die ſeptimo hujus* (Januarii) *habitus eſt Conventus coram Eminentiſſimo D. Cardinale Vicario, in quo concluſum & ſtabilitum fuit; facultatem abſolvendi à reſervatis, commutandique vota eſſe ſolùm penes Pœnitentiarios, & multos Parochos, ut facultas Regularium ſit ſuſpenſa.* Ita ille. Certè hi teſtes, præſertim juncti illis, quos nominavi ſuprà *n.* 358. & *ſeqq.* tametſi ſingulares, tollunt à me omnem de præſente materia dubitationem, tametſi non me lateant, quæ de vi teſtimonii à ſingularibus teſtibus perhibiti inculcent Crottus, Gabrielius, Maſcardus Tuſchus, & alii.

nn Altera ratio, eáque validior, ni fallor, petitur ex ipſo Decreto Notificatorio, utpote in quo in primis clauſulæ: *Declarat* &: *Concedit* ponuntur quaſi membra contradictoria, quando eſt ſermo de poſitivis gratiis. Deinde vocula: *Concedit*, ponitur in præſenti, non autem in præterito: in quo tamen non poni debebat, ſi promulgando Bullam noluit hoc ipſo Pontifex largiri haſce duas controverſas poteſtates. Præterea non modò datur omnino ſeorſim Pœnitentiariis & Parochis ex una parte, ex altera Regularibus quibuſcunque approbatis, jus in peccata, & vota, ſed etiam poſtquam ii ſoli donati ſunt hoc jure, additur: *Imò & Religioſis Confeſſariis datur eadem facultas reſpectu ſui ordinis.* Profectò ſi Bulla Jubilea ex inſtituto Eccleſiæ, ſeu tacito, generalíque conſenſu Summorum Pontificum complectitur illos duos favores, non eſt, cur tam reflexè fiat illa, quam produxi diſtinctio, ſi ejus ſubjectum jam continebatur in Bulla, in qua etiam reperitur hæc inſolita reſtrictio, quòd non quivis approbatus ab Ordinario Sacerdos ſecularis, ſed ſoli è Clero Parochi potuerint eligi in Confeſſarios. Unde ſic argumentor: Si facultas eligendi Confeſſarium pro abſolutione & commutatione involvitur per ſe in conceſſione Bullæ Jubileæ, tum ſanè involvitur poteſtas eligendi quemlibet approbatum, quandoquidem talis poteſtas conceditur in omnibus planè aliis Jubileis, atqui nequit ſine temeritate aſſeri illam tam amplam poteſtatem fuiſſe in Jubileo Romano impertitam ante Notificationem, de qua ſuprà.

Tertia ratio eſt, quòd nullum ex iis indiciis, oo
ex quibus dixi ſuprà *lit. ii.* poſſe conjici prudenter tacitam, abſconditam intentionem Legiſlatoris, teſtatoris, ſubminiſtret cauſam prudenter credendi, Pontifices tunc re ipſa permittere hanc controverſam facultatem, quando edunt Bullam Sancti, Sanctiſſimi Anni; ergo imprudenter præſumuntur concedere eam. Certè non ipſo facto, ſiquidem hoc ſaltem ævo actualis largitio Jubilei Anni Sancti, non eſt ſignum illius duplicis gratiæ, ut demonſtrant, quæ hactenus attulimus. Sed neque mos (ex quo ſcribunt Juriſconſulti eſſe teſtatoris mentem conjiciendam, præſumendámque) Pontificis ullius ſubminiſtrat argumentum ullum: partim quia nullus hactenus attingere valuit Annos Petri, etſi nonnulli, ut Urbanus VIII. fuerint proximi; nullus igitur publicavit, niſi ſemel Jubileum Anni Sancti, atqui mos, ſeu conſuetudo: etſi in criminalibus inducatur duobus actibus, Text. *in cap. fin. 25. quæſt.* 2 in civilibus tamen ne quidem tribus, juxta Gloſſ. *Ibid.* favente apertè *L. 3. De Epiſc. authent. ſub fin.* Unde licèt duo aut tres Pontifices id feciſſent, haud tamen concederet Gloſſa invectam fuiſſe conſuetudinem. Quanquam autem agnoſcam ſolere Pontifices ſequi veſtigia prædeceſſorum, quia tamen ex una parte præſumuntur potiùs viciniorum,

quàm

Digitized by Google

quàm remotiorum inſiſtere veſtigiis, nullo autem argumento probatur Innocentium X. Urbanum VIII. Clementem VIII. fuiſſe ita liberales, imò contrarium de Inocentio probavi ſuprà *n.*359. *&* 360. idcirco nullum poteſt hinc peti argumentum, ex altera nemo jam defendit, fas eſſe vi Jubilei Romani componere ſuper ablatis incertis, cùm tamen Sixtus IV. in Extravag. *Quemadmodum De Pœnit. & Remiſſ.* eam non minùs conceſſerit, quàm Jus in cenſuras & vota; ergo nihil ſolidè poteſt inferri ex præcedentium Pontificum factis.

pp At dices: Bulla expreſſè ita ſonat: ***pleniſſimam omnium peccatorum ſuorum Indulgentiam remiſſionem ac veniam miſericorditer in Domino concedimus, impertimúſque.*** Quæ verba cùm contineant merum, & nulli prorſus præjudicioſum favorem, debent ſecundùm Leges & Doctores in primis tam latè intelligi, quàm patitur proprietas, & communis uſus verborum. Deinde debent ſumi ſine ullo vitio, adeò ut etiam ſolius vitium Latinitatis reddat ſcriptum ſubreptitium. *Cap. Ad audientiam. De Reſcript.* & ibi Gloſſ. Atqui ex una parte dicetur juxta communem loquendi modum dare pleniſſimam Indulgentiam peccatorum, ſi omnia, etiam quoad culpam, remittat per quemlibet Sacerdotem; item ſi per ſe immediatè tollat (ut ſanè poteſt) quamlibet cenſuram reſpectu illorum, qui confiteri volunt, ita, ut dictio: ***Indulgentia*** referatur ad remiſſionem pœnæ debitæ in foro Dei, hoc enim propriè indicat: vox ***Remiſſio*** autem referatur ad ipſam culpam: vox ***Venia*** ad pœnam Eccleſiaſticam, adeóque ad cenſuram. Ex altera parte niſi hæc admittatur explicatio, oportebit fateri hæc tria nomina ***Indulgentiam*** : ***Remiſſionem*** : ***Veniam*** : idem omnino ſignificare, & proinde vitioſam tautologiam hic admitti.

qq RESP. Hoc argumento nec in ſpeciem probari facultatem commutandi vota: quam poteſtatem, quia non reor poſſe nunc ulla probabili ratione defendi, idcirco nequeo adduci, ut opiner quidquam probabilitatis nunc ineſſe ſententiæ adſtruenti illud jus. At verò loquendo de abſolutione ab omnibus peccatis & cenſuris, omnino darem aliquid probabilitatis ineſſe illi ſententiæ, niſi ultra ea, quæ produxi *n.* 355. *&* 356. obſtarent alia, quæ ex Notificatione adduxi in ratione ſecundâ.

Ad argumentum de latiſſima interpretatione favorabilium diſpoſitionum, fateor, illud tunc exſerere vim ſuam, quando concedens favorabile ſcriptum vel ibidem, vel alibi non ſatis clarè oſtendit (ut in præſenti caſu Clemens X.) qua ratione ſit intelligendum & reſtringendum.

Tautologiam debent omnes agnoſcere in hac ipſa periodo, quam deſcripſi, quandoquidem τὸ ***concedimus***, τὸ ***impertimur*** differunt ſolis elementis Grammaticis. Nec Tautologia tunc eſt vitioſa, quando uſurpatur ad objectum magis inculcandum, pluris faciendum &c.

Hinc ego credo non fore immunem à peccato Confeſſarium Romanum qui Anno MDCC. fultus ſolâ Bullâ ſimili Clementinæ commutaret ulla vota, vel abſolveret à reſervatis peccatis, cenſuríſque. Jam videamus breviter quædam alia in Notificativo Decreto.

I. Quandoquidem crimen hæreſis & meritò rr exoſiſſimum Summis Pontificibus, & nihilominus tamen S.D.N. illud à ſua gratia non excepit in ſua Notificatione, tametſi optimè ſciens, illius abſolutionem contineri propriiſſimâ ſignificatione criminum, quorum remittendorum facultatem dabat Romanis Confeſſariis, imò declarat, officium Sacræ Inquiſitionis etiam quoad poteſtatem abſolvendi hæreticos reſipiſcentes, non ſubeſſe illi ſuſpenſioni, eſt mihi veroſimillimum potuiſſe tolli per Confeſſarium Jubilei.

II. Tametſi Pontifex *lit. o.* faciat Religioſis ss Confeſſariis vim commutandi aliorum ſui Ordinis vota omnia, ***dummodo non ſint ſubſtantialia Ordinis***, arbitror tamen, per vota ***ſubſtantialia*** intelligi non modò illa, quæ ſunt de ſubſtantia Religioſi ſtatûs in genere, ut ſunt paupertatis, caſtitatis, obedientiæ, ſed etiam quæ in quavis particulari Religione habentur pro *ſubſtantialibus*, ut in Ordine ***Minimorum*** abſtinentiam à carnibus, atque lacticiniis, & in noſtro Ordine tum omnia, quæ expreſſè, & in ſpecie ſunt à Sede Apoſtolica recognita & approbata, P. Suarez. *Tom.* 4. *De Relig. Tract.* 10. *Lib.* 1. *c.* 4. *n.* 13. Atqui Gregorius XIII. in Bulla *Aſcendente* expreſſè approbat quatuor ex iis, quæ noſtri Profeſſi quatuor votorum emittunt poſt Profeſſionem, tum generatim illa, quæ includuntur in ſubſtantialiſſimo voto obedientiæ; cùm enim ſubſtantia hujus voti nequeat ex Jure Societatis approbato, commendato à tot Summis Pontificibus, conſiſtere abſque emiſſione (quando hæc mandatur vi regulæ) aliorum votorum ſimplicium, quæ ſolemnibus ſuperaddit Noſter S. Fundator, meritò nuncupantur *ſubſtantialia* noſtri in individuo ſumpti Inſtituti. Ratio hujus explicationis eſt, tum quia illam ſatis indicat ipſe S.D.N. tum quia omnes Pontifices (teſte inter reliquos Clemente VIII. in Conſtitutione ***de largitione Munerum***, pro re natâ incumbunt ***in conſervationem eorum, quæ à Religionum Fundatoribus ſanctè inſtituta, ab ea ipſa Sede Apoſtolica approbata, collaudatáque ſunt***, ut ſingulariſſimè Paulus III. Gregorius XIII. & Paulus V. fecère reſpectu votorum, quæ ut, dixi, novi Profeſſi privatim, ſeu in Sacriſtia, aut alio ſe-

cretiore loco nuncupant, attamen ſemper præſente ſuperiore & aliis quibuſdam; non igitur ullo modo cogitandum eſt, horum & ſimilium relaxationem permitti tempore Jubilei Romani. *In uno ſolo nitore priſtino Societatis retinendo vis Religionis noſtræ conſiſtit*, teſte Paulo V. in Bulla: *Quantum Religio Societatis &c.* ergo non eſt ad illius deſtructioné aperienda via per Jubilea Romana. Accedit, quòd in omnibus Jubileis Extraordinariis fiat poteſtas generalis commutandi vota exceptis Caſtitatis, & Religionis, hactenus tamen nemo unus, uti credo, inventus eſt, qui aut peteret, aut daret relaxationem illorum noſtrorum votorum particularium.

tt Non me fugit Paſqualigum eò temeritatis prolapſum fuiſſe, ut auſus fuerit implicitè vel virtualiter, certò tamen, impietatis damnare (& quidem adductus rationibus, quæ ne Tironem quidem Theologiæ permoverent ad aſſenſum præbendum tam infrunitæ ſeu impudentiæ, ſeu, ut mitiùs loquar, *imprudentiæ*) Noſtros Sanctos, Ignatium, Franciſcum Xaverium, & Franciſcum Borgiam, doctiſſimos PP. Suarez, Vaſquez, Sanchez, & univerſim omnes *quatuor*, ut appellamus *votorum Profeſſos*, damnare, inquam, hos ſtolidæ impiæque ſuperſtitionis dum obſecuti Conſtitutionibus noſtris à Sede Apoſtolica, quoad *omnia, & ſingula ex certa ſcientia approbatis & confirmatis* (ut loquar cum Gregorio XIII. Gregorio XV. & Paulo V.) emiſerunt votum de amplectendo Conſilio Reverendi Patris Generalis Noſtri ſi ad dignitatem Eccleſiaſticam promoti, cúmque conſulentes judicarent Conſilium ab hoc ſuggeſtum, eſſe melius ſuomet. Non, inquam, ignoro hoc votum fuiſſe ab illo Theologo impietatis damnatum, haud tamen reor fuiſſe quenquam hactenus repertum, qui illud, quantumvis ſit ſimplex, auſus ſit ſaltem ante promotionem ad Prælaturam, commutare, aut commutari petere, ne dum ob futiliſſimas rationes Paſqualigi pronuntiare irritum; de quibus rationibus vide Cardinalem Pallavicinum in *Vindiciis Societatis IESV*.

III. Quæ in eadem Notificatione *lit. i.* dicuntur de negatione poteſtatis in irregularitates, eadem ad verbum continentur in Bulla Jubilei Extraordinarii deſcripta ſub initium hujus tractatus, nec indigent explicatione ullâ, ſicut nec novam exigit clauſula: *In foro conſcientiæ duntaxat* appoſita ad cenſuræ abſolutionem; etenim ſuprà *cap.* 35. *n.* 274. *&* 275. expoſui, quid ſit abſolvi in foro *conſcientiæ tantùm*.

CAPVT XLIX.

Nova opinione de Iubileo Anni Sancti MDCL.

SUMMARIUM.

Refertur nova omnino opinio de perpetua reviviſcentia Indulgentiæ Anni Sancti. 365.
Videtur faviſſe illi ipſe Innocentius. 366.
Probabilis viſa fuit quibuſdam. Ibid. & ſeqq.
Ea ſententia eſt omnino nova, & quidem in re magni momenti. 371.
Et contraria ſenſui Eccleſiæ, & quidem in re uſûs quotidiani. 372.
Ex eadem videtur ſequi, non ſubſiſtere illud principium, quod optima legum interpres ſit conſuetudo. 373.
Indulgentia inſtar Iubilei eſt quoad vim remittendi pœnam talis, qualis ea, quæ datur in Iubileo. Ibid.
Eadem nova ſententia eſt contraria firmis rationibus. 376.
Innocentius non plus conceſſit in ſua Bulla, quàm expreſſerit verbis. 379.
Non verbo, nec facto declaravit, ſibi probari illam novam ſententiam. 380.
Etiam Reſcriptum gratiæ non eſt extendendum ad inuſitata. 382.
Sermo ſimpliciter prolatus conſummatur in uno actu, & una vice. 383.
In interpretatione etiam gratiarum ſpectandus eſt genius concedentis. 384.
Non eſt ſatis credibilse, quòd Innocentius conceſſerit Indulgentiam ampliorem, quàm fuerit olim conceſſa cruce ſignatis. 386.
Solvitur primum argumentum pro illa nova ſententia. 387. 388.
Quæ Indulgentiæ dicantur æquales formaliter, quæ materialiter? 389.
Solvitur ſecunda objectio. 394.
Et tertia. 396.
Et quarta. 398.
Et quinta. 401.
Atque ſexta petita ex eo, quòd Indulgentia Iubilei ſit omnium pleniſſima, & tamen non habeat alios favores adjunctos. 402.
Author non abſolutè damnat illam novam ſententiam. 406.
Quid cenſendum de iis, qui fuerunt in Iubileo Innocentii abſoluti à caſibus reſervatis? 407.

Pater Ferrantinus, Theologus Romanus, perſuaſum habens, non fuiſſe in poſtremo Iubileo Anni Sancti plus conceſſum, quàm Indulgentiam, ſeu plenam remiſſionem omnium pœnarum debitarum peccatis, quoad culpæ reatum deletis, excogitavit hanc ſententiam, quòd videlicet Indulgentia Anno Iubileo M. DCL. conceſſa, extenſa fuerit eo uſque, ut valeret non ſolùm 365
quo-

Digitized by Google

quoad remiſſionem pœnæ pro peccatis præteritis; ſed etiam pro futuris per reliquam totam vitam, ita ut, qui trigeſies viſitavit Eccleſias præſcriptas, & cætera requiſita peregit, lucratus ſit Indulgentiam plenariam pro peccatis commiſſis, & ſi deinceps in alia peccata mortalia incidat, ſimiliter obtineat remiſſionem pœnarum pro illis, & ſic toties, quoties peccârit, & ad gratiam per Confeſſionem vel contritionem redierit uſque ad finem vitæ; ſic, ut in altera nihil luendum ſuperſit pro peccatis etiam poſt Iubileum obtentum commiſſis, & per Confeſſionem, vel contritionem remiſſis.

366 Hi ſunt formales termini, quibus ad me ſcripta fuit illa ſententia ab eo, quem debiti honoris cauſa ſuperiore capite nominavi, R. P. Henrico Lamparter, qui è Comitiis Generalibus Romæ celebratis Anno 1651. redux, inſequenti videlicet 1652. ad ſuum, cui præerat, Collegium Neoburgenſe, miſit ad me Ratiſbonam die 3. Maji ejuſdem Anni chartam, à ſe allatam ex Urbe, in qua exprimebatur verbis repræſentatis illa ſententia, unà cum argumentis, quibus eam fulciebat author; addebat autem ille Pater, eam opinionem non diſplicuiſſe Innocentio X. ſicut nec Theologis Romanis, & Ingolſtadienſibus. Quia verò in iiſdem literis ſcribebat, ſe libenter intellecturum, quid ego de ea opinione, ejúſque firmamentis ſentirem, conſcripſi mox ea, quæ jamjam proponam, omnia, quibus lectis reſcripſit mihi die 24. ejuſdem menſis, verbis, quæ exhi-
367 beo; *Libentiſſimè legi diſſertationem &c. de ſententia Patris Ferrantini, quam R. V. cum gratiarum actione remitto. De aliis gratiis Indulgentiæ Anni Sancti factis S. D. N. rogatus expreſſè negavit, ſe illas concedere, & tamen aliàs ſufficienter ſignificavit, ſe majorem gratiam in illa Indulgentia Anni Sancti, quàm ſit plenaria Communis, agnoſcere: inde igitur cogitandi occaſio. Nec mirum eſt, alios DD. communiter aliud protuliſſe, cùm non haberent aliud indicium, quàm ea, quæ recepta jam erant. Quia verò conſtat, omnem Indulgentiam quoad remiſſionem pœnarum erga viventes promi in Anno Sancto, quæ eſt in poteſtate Eccleſiæ, rejectis aliis, quoad alias obligationes, non videtur omni ſpeculativa probabilitate, ſi de facto loquamur, (nam de poſſibili, & congruo non eſt dubium,) carere ſententia P. Ferrantini, maximè ſi reviviſcentia illa per Pœnitentiam non extendatur ultra alium Annum Sanctum, ſicut & annua noſtra Indulgentia inſtar Iubilei ultra Annum durare non poſſet. Unde forſan plures DD. erunt, quibus, ſi innotuerit hæc opinio, non videatur ſpernenda. Neque tamen continuò ſequetur ullus in praxi; cùm in his non ſufficiat ſequi opinionem probabilem, ne ſi fortè reipſa vera non ſit, nihil agatur. Nec terret novitas: quanta enim quotidie in moralibus exponuntur in lucem à Recentioribus? Fortè poſt ſufficientem diſcuſſionem Doctorum alius Pontifex in alio Iubileo clariùs dicet, quod Modernus tanquam nimis ſerò propoſitum, & adhuc amplius conſiderandum determinare noluit, verè enim oſtendit, ſibi non improbari. Sed de his diſputare jam meum non eſt, hæc colloquii familiaris cauſa obiter ſcripſit.*

Hactenus ille mihi apprimè Venerandus Pa- 368
ter, utpote meus olim in Philoſophicis, atque Theologicis Magiſter ſolertiſſimus. Quæ huc tranſtuli idcirco quòd & exprimant occaſionem novæ opinionis, quam propoſuimus ſuprà, hícque ventilabimus, & indicent aliorum de ea judicium. Et verò occaſionem novæ hujus inventionis fuiſſe illam ipſam, quam expreſſit P. Lamparter teſtatus fuit etiam ille, de quo ſuprà *n.* 360. Pater librorum Reviſor, literis ad me ex Urbe datis Anno 1651. etiam memorans ex aliorum relatione in alia Epiſtola exarata 29. Junii Anno 1652. eam opinionem propoſitam Innocentio X. huic non diſplicuiſſe, profitens quoque, tametſi ea opinio nondum habeat multos approbatores, eam tamen apparere ſibi probabiliſſimam expenſis rationibus pro ea, & objectionibus in contrarium.

Ego maximopere deſiderans, ut vel ea opi- 369
nio apertè approbetur ab iis, quorum intereſt, vel ab iiſdem roboretur communior inter ſcriptores doctrina, quòd Indulgentia Anni Sancti implicitè involvat facultates circa abſolutionem à cenſuris, & caſibus, circáque commutationem votorum; cupiens quoque, ut eruditi, qui dignabuntur legere in hoc libro mentionem & originem hujus controverſiæ, incumbant in ejus dilucidationem, proferam in medium ea, quæ An. 1652. conſcripſi de hoc invento, & quidem primo loco ea, quæ opinionem Patris Ferrantini impugnare, ſecundo quæ eam defendere valeant; impugnationes proponam per modum concluſionum, defenſiones per modum objectionum, induturus perſonam magis, quàm ſim, infenſi illi opinioni, nec futurus reus magni peccati, ſi de novo argumento diſſeram novo modo; examen eorum, quæ promam, dabit doctioribus anſam ponendi in lucem ipſam veritatem, quæ ut magis eluceſcat, comprehendo controverſiam illis ipſis brevibus verbis, quibus eam mihi propoſuêre literæ Romanæ.

An videlicet Indulgentia Anni Sancti va- 370
leat per totam vitam, ita ut toties reviviſcat quoad effectum, quoties homo eam ſemel lucratus à peccato reſurgit. Ita reviviſcere exiſtimavit P. Ferrantinus, quem videntur fortiter impugnare quinque argumenta. 1. Quòd hæc opinio ſit nova in re magni momenti. 2. Quia adverſatur judicio, & praxi totius Eccleſiæ in materia quotidiana. 3. Quia ex ea ſequi videntur plura abſurda. 4. Quia impugnatur firmis

Digitized by Google

mis rationibus. 5. Quia propugnatur rationibus vel nihil probantibus efficaciter, vel nimis multum probantibus. Singula declaro.

371 Dico itaque primò, illam ſententiam eſſe novam,& quidem in re magni momenti. Probo 1. Quia nemo nominari poteſt,qui eam tradiderit,nec præteriiſſet ejus Author, ſi ſciviſſet quemquam. 2. Quia tanquam planè noviter inventam mirati, ſunt Romani. 3. Quia ferè omnes DD. qui Indulgentiæ pleniſſimæ rationem in Jubileis dari ſolitæ explicuerunt, attulerunt explicationem contrariam huic opinioni, dum alii dixerunt, pleniſſimam à plenaria differre ſolùm in eo, quòd per illam remittantur pœnæ debitæ peccatis etiam non confeſſis: alii aſſeruerunt, ſolius amplificationis, aut tollendorum dubiorum, circa vim Indulgentiæ plenariæ ortorum cauſâ, vocari pleniſſimâ,cùm tamen à parte rei per ipſam nō remittatur plus pœnæ, quàm per quamlibet plenariam,& cùm uſus Jubileorum jam cœperit vel à temporibus Apoſtolorum teſte Palao *Part.4.Tr.24.n.10.§.7.* vel certè diu ante Annum 1300. teſte Benzonio de Jubileo *l. 3.c.5.* & ipſe Bonifacius VIII. eodem Anno 1300. in Extravag. *Antiquorum. De Pœnit. & Remiſſ.* ejúſque Succeſſores communiter Indulgentiam Anni Sancti ſub,& cum titulo pleniſſimæ promulgârint, nec non diligentiſſimi quique Canoniſtæ, ac Theologi laboraverint in explicatione hujus voculæ,nullo tamen verbulo indicaverint,expoſitionem Theologi,ejúſve ſententiam; videtur ob ſolam etiam novitatem eſſe pro ſuſpecta habenda,cùm,ut dixi, ſit de re magni momenti, per illam enim poterunt,qui ſemel eam adepti ſunt, renuere omnes pœnitentias vindicativas, ſeu punitivas,quas tamen injungendi jus habent Confeſſarii juxta Trident. *Seſſ.14.c.8.*

372 Dico II. Opinio illa videtur eſſe contraria ſenſui totius Eccleſiæ, & quidem in re uſus quotidiani. 1. Quia non reperitur ullus doctus, vel indoctus, qui ante Annum 1650. non putaverit, elapſo Anno Jubileo expirâſſe poteſtatem reiterandæ, & rurſum lucrandæ Indulgentiæ Anni Sancti. 2. Quia non invenitur Confeſſarius, qui putaverit, ſe ſui pœnitentis, triennio ante adepti Jubileum Romanum, pœnitentiam poſſe minuere eâ ſolâ ratione, quòd is fuerit ante triennium decennium &c. probabiliſſimè, & in actu ſecundo potitus Jubileo Romano. Atqui potuiſſent, imò, pœnitente petente, debuiſſent hactenus Confeſſarii eo intuitu minuere, pœnitentias juxta ea,quæ ex Communi diſſerit Suarez *Tom. 4. in 3. Part. diſp.50. ſect. 2.* & Cardinalis de Lugo de pœnit. *diſp. 27.n.31.* 3. Innumeri DD. è quibus multos nominabo *n. 402.* nimis perſpicuè contrarium docuerunt, voce & calamo, quorum proinde doctrinæ, opinionique crediderunt,ut fieri amat, indocti, adeóque tota Eccleſia,ut in aliis materiis loqui ſolent Theologi. 4. Verſari hanc rem in uſu quotidiano, patet ex quotidianis confeſſionibus,illorum, qui lucrati ſunt vel Jubileum Romanum, vel aliam Indulgentiam in forma Jubilei, eandem quippe eſſe hujus, quæ eſt illius,rationem conſtabit ex dicendis *n.354.* Cùm igitur *minimè ſint mutanda, quæ interpretationem ſemper certam habuerunt* Text. L. *Minimè ff. De Legibus* admittenda non eſt hæc nova opinio, utpote mutans ſenſum, & praxin hactenus indubitatam omnium fidelium.

Dico III. Ex prædicta doctrina videntur ſequi varia abſurda. Primum falſum eſſe illud in utroque Jure expreſſum Principium: *Optima Legum* (Privilegiorum, gratiarum) *interpres eſt conſuetudo*,& praxis. Si enim vera eſt illa opinio, tum tribus, quatuor, quinque & pluribus ſæculis fuit conſuetudo,& praxis peſſimè interpretata Bullas Jubilei,tam Romani,quàm Extraordinariorum, & Indulgentiarum datarum in forma Jubilei. 373

Probo ſequelam, quæ continebit ſecundum abſurdum. Si enim potitus Indulgentia Anni Sancti toties poſtmodum iterum obtinet,quoties per confeſſionem, aut contritionem acquirit condonationem culpę lethalis, tū etiam cui ſemel obtigit Indulgentia vel Jubilei extraordinarii, vel in forma Jubilei, ſeu inſtar Jubilei, toties eandem rurſus lucratur, quoties ipſi confeſſo dimittitur culpa mortalis. De primo probo, quia in omnibus Bullis Jubileorum Extraordinariorum, quas legi, legi autem plurimas, exprimitur, dari Indulgentiam *pleniſſimam, ſicuti in Anno Sancto.* De ſecundo etiam probo, quia Indulgentiam etiam inſtar, ſeu in forma Jubilei jam aliquot ſæculis uſitata in Eccleſia eſt quoad vim remiſſivam pœnæ talis, qualis concedi ſolet in Jubileis. Navarrus *De indulg. & Iubil. notand. 26. n. 1.* Suarez *Tom. 5. in 3. Part. diſp. 7. ſect. 5.* atque omnes alii explicantes rationem hujus Indulgentiæ; illam enim, quoad amplitudinem remiſſionis integræ æquiparant Indulgentiæ Anni Sancti. Quis autem hactenus eſt inventus, qui tales Indulgentias putaret toties redire, & rediviſſe?

Hinc rurſum infertur aliud, adeóque tertium abſurdum, ſcilicet totam Eccleſiam per tot ſæcula ignorâſſe ſummam prorſus, & inæſtimabilem gratiam,ſibi toties in Jubileis Romanis, atque Extraordinariis oblatam, etſi captu facillimam,ſummi ſolatii plenam,& miſeris peccatoribus, atque Confeſſariis, ut indicabo inferiùs,mirè proficuam. 374

Unde iterum ſequitur unum magnum abſurdum, quòd ſcilicet tota Eccleſia, per tot ſæcula non intellexerit vocem ſuorum ſummorum Paſtorum,quantumvis toties,toti orbi per tot Bullas explicatas in ſcholis, & templis loquentium. 375

Dico

Digitized by Google

376 Dico IV. Illa eadem opinio eſt contraria firmis rationibus. Primò enim Gregorius XIII. Clemens VIII. Urbanus VIII. & Innocentius X. in Bullis, quibus indixerunt Annum Jubileum, expreſſè ita loquuntur: *Quo Anno Iubileo durante omnibus fidelibus &c. qui viſitaverint &c. pleniſſimam Indulgentiam impertimur.* Cùm igitur ablativus abſolutus conditionem limitativam importet. DD. ex Leg. *A teſtatore. ff. De Condit. & Demonſtrat.* limitatur illa Indulgentia ad durantem Annum Jubileum.

377 II. Sixtus IV. in Extravag. *Quemadmodum De Pœnit. & Remiſſ.* teſtatur à ſe concedi pro Anno Jubileo, quem indixit ad Annum 1455. omnes Indulgentias, quas ejus prædeceſſores dederant Superioribus Jubileis; & tamen illas, quas tunc impertiit, vocat ſolùm *plenarias*; ergo Indulgentiæ pleniſſimæ, & plenariæ jam ætate Sixti, non differebant in Jubileis; atqui ſi Innocentius X. in ſua Bulla expreſſiſſet, ut Sixtus, à ſe offerri Indulgentiam plenariam, nemo illam extenderet, ad ejuſmodi reviviſcentiam; ergo non rectè extendit Ferrantinus pleniſſimam, etenim *æquipollentium eadem eſt ratio.* Argum. *L. fin. ff. Mandati.*

378 III. Innocentius X. plus non conceſſit in ſua Bulla, quàm verbis expreſſit, quia *Indulgentiæ tantum & non plus valent, quantum ſonant,* S. Thomas *in 4. diſt.* 20. ab omnibus receptus, plus autem non expreſſit, quàm cogitavit; *quia nemo exiſtimandus eſt dicere, quod mente non agitaverit,* Text. *L. Labeo. ff. De ſupell. leg.* atqui mente non agitavit illam prætenſam extenſionem, cùm nullus alius agitàrit antè, *& in obſcuris inſpiciamus quod plerumque fieri ſolet.* Et profiteatur Innocentius, ſe adhærere veſtigiis Anteceſſorum.

379 IV. Bullæ ſunt interpretandæ ſecundùm vulgarem, ſeu uſitatam, notámque ſignificationem, non autem ſecundùm novam, incognitam, inuſitatam, *nec enim ex opinionibus ſingulorum, ſed ex Communi uſu nomina exaudire oportet, ait Tubero Text. in L. Labeo §. De ſupell. legat.* Atqui illa ſignificatio vel *Iubilei*, vel *Indulgentiæ pleniſſimæ*, quam adfert ſupponítque ille Doctor, eſt non tantùm non vulgaris, ſed inaudita, nec poteſt ipſe ex ullo verbo Bullæ deſumere tam extraordinariam, & inauditam gratiam, niſi ex eo ſuperlativo ſic explicato. Nónne erubeſcendum eſt hic ſine Lege loqui? Et ut utrumque præcedens argumentum roboretur

380 V. Sic argumentor. Si Pontifex fecit illam extenſionem, tunc facto, vel verbo, expreſſè, vel implicitè eam declaravit; Indulgentiarum quippe conceſſio debet ſigno externo exprimi. Lugo *De Pœnit. diſp.* 27. *n.* 137. cùm non plus valeat, quàm ſonet. Si facto, quodnam illud eſt? Et qualecúnque illud ſit, debet plebi Chriſtianæ conſtare, eſſe ejuſmodi facto annexam iſtam tantam, inæſtimabilémque gratiam. Cuinam hactenus autem conſtitit? mihi non, Incolis hujus Collegii non, aliorum, & aliis non. Si verbo, quonam illo? an, quia profeſſus eſt, ſe concedere Jubileum? aut ſe impertiri Indulgentiam pleniſſimam? at neutrum horum verborum ſignificat expreſſè illam reviviſcentiam. Sed neque implicitè illud declaravit; alioqui debuiſſet ipſe, aut anteceſſorum aliquis aliquando declaràſſe eſſe ſuam mentem; ut quando dicturus eſſet, ſe Jubileum dare, vel Indulgentiam pleniſſimam, intelligeretur, ille indeſinens reditus plenariæ Indulgentiæ. Quis autem Papa hoc declaravit facto, vel verbo? quis teſtis hujus declarationis? quis conſcius? Nemo. Atqui aſſerenti incumbit probatio. *L. Qui accuſare C. De edendo.* An ſtylus Curiæ ita fert? At quando cœpit is ſtylus? Quis ejus teſtis? Viveret D. Maraldus, pernegaret, ſe quidquam ſcire de hoc ſtylo.

VI. Nullus unquam cogitavit, quando 381
Princeps jubet fieri reſtitutionem pleniſſimam, aut promittit condonationem pleniſſimam, innui, toties repetitam, & repetendam reſtitutionem, condonationem, quoties iterum offendet, veniámque petens in gratiam reſtituetur.

VII. *Semper in obſcuris, quod minimum eſt,* 382
ſequimur. L. Semper in obſcuris ff. De Regulis juris. Quæ regula in favorabilibus hoc ſaltem indicat, quòd conceſſionem etiam gratioſiſſimam non debeamus extendere ad ſumma, inuſitata, incogitatáque. Ergo non debemus gratiam Jubileam niſi ſummùm eò extendere, ut Indulgentia illa toties redeat, quoties repetuntur opera præſcripta; aut, ut valeat tam in Anno Jubileo, tum etiam ſemel in mortis articulo, & ſemel adhuc in decurſu vitæ; aut, ut poſſit applicari defunctis; hi enim ſoli ſunt modi liberaliſſimè concedendi Indulgentias hactenus uſitati in Eccleſia.

VIII. Sermo ſimpliciter prolatus in uno 383
actu, & in una vice conſummatur, DD. ex *L. Boves ff. De verb. ſignif.* ergo non eſt extendendus ad innumeros actus, præſertim ſine repetitione conditionis adjectæ.

IX. In interpretatione gratiarum maximè ſpectanda eſt conſuetudo, & genius concedentis gratiam. DD. omnes ex aperto textu L. *Si ſervus ff. De Legat. & fidei commiſſ.* 1. §. *finali*, ubi Ulpianus ſic pronunciat: *Si numerus nummorum legatus ſit, neque apparet, quales ſunt legati, ante omnia ipſius patris familias conſuetudo ſpectanda eſt.* Atqui Innocentii X. Pontificis conſuetudo non erat facere tantas gratias.

X. Solent in Jubileis imprimi Romæ, aliiſ- 384
que Italiæ locis libelli variis linguis, quibus etiam cum exaggeratione explicantur favores Jubilei, venduntúrque volentibus lucrari

Jubi-

Digitized by Google

Jubileum, & ſcripti ſunt à viris doctis, peritiſque, cum approbatione Superiorum; an omitteretur expreſſio omnino præcipui, & principalis hujus favoris, ſi ſperandus eſſet? Legi ego unum, alterúmve talem, ſed nil ejuſmodi reperi, nil repererunt peregrini, ad quorum tamen inſtructionem, ſpem ſummi theſauri acquirendi excitandam, ſpiritualéque ſolamen, erant editi typis; ſaltem ſub dubio erat proponendus ille favor, ſi affulſiſſet ſpecies probabilitatis.

385 XI. Cruce ſignatis dabantur olim Indulgentiæ, & quidem ex longè graviſſima cauſa, ſcilicet ut excitarentur omnes Chriſtiani ad ſumenda arma pro terra Sancta, cum incremento ingenti Catholicæ Religionis, recuperanda; nec dubium, quin illæ Indulgentiæ fuerint pleniſſimæ. Suarez *Tom.* 4. *diſp.* 52. *ſect.* 8. *n.* 7. & tamen non continebant illam reviviſcentiam. Quantò plura millia Chriſtianorum dediſſent nomen illi militiæ, ſi oblatus ipſis fuiſſet tantus favor; ſingulariter à S. Bernardo, qui etiam hic Conſtantiæ Cruce ſignavit milites Jeroſolymitanos, ut poſt alios obſervat Reverendiſſimus D. Bernardinus Abbas Lucellenſis, & Mulbrunenſis, in conſultiſſimè ſcripta Epitome Faſtorum Lucellenſium. fol. 35.

386 XII. Sequitur ex argumentis pro illa nova ſententia, poſſe Indulgentiam Jubilei applicari defunctis; atqui hoc eſt contra omnes Theologos, qui poſt S. Thom. *in* 4. *diſt.* 20. in terminis negant, poſſe Indulgentiam applicari defunctis, niſi Papa expreſſam facultatem det. Sequela patebit ex referendis jam argumentis, quibus P. Ferrantinus roboravit ſuam ſententiam.

387 Dico enim V. Sententia hactenus impugnata nititur rationibus apparenter firmis, at reipſa debilibus, vel nimis multùm probantibus, ut oſtendo referendo, & refutando ſingulas.

Objicit quippe I. Ferrantinus; Indulgentia Iubilei, vel eſt tanta, quantam dare poteſt Pontifex, & habemus intentum; vel eſt ſaltem tanta, quantam aliquando concedere ſolet, aut certè non minor, cùm ſit pleniſſima, & maxima ex conſenſu omnium fidelium; atqui ſolet non rarò concedere plenariam pro articulo mortis, adeòque pro peccatis committendis uſque ad illum articulum, & pro commiſſis tempore, quo fit ea conceſſio, ergo non fit minor remiſſio per Iubileum. Conſequentia probatur, quia certum eſt, Indulgentiam Iubilei valere prò peccatis committendis poſt conceſſionem ſaltem uſque ad finem Anni Sancti. II. Quia imaginibus, & metallis datur Indulgentia plenaria toties, quoties certa pia opera quis peregerit, atque hoc uſque ad mortem; ergo niſi Indulgentia Iubilei ſimiliter duret uſque ad mortem, multò minor erit quàm ea, quæ paſſim conceditur Metallis.

RESP. Hanc argumentationem non eſſe in forma conſtringente, ſeu legitima; ſi enim eſt 388
hæc forma legitima, inferam ex ea conſequens negandum ab omnibus, & ab ipſomet opponente, ſic quippe ſubſumam: atqui Papa poteſt tantam Indulgentiam concedere, ut extendatur ad defunctos, & ad omnem pœnam Eccleſiaſticam; ergo Indulgentia Jubilei ad illos, & ad hanc exporrigitur. Exporrigi ad defunctos negant omnes; extendi ad remiſſionem pœnarum Eccleſiaſticarum, negat expreſſè ipſe author referendus *n.* 401.

Si verò in majore propoſitione pro: *poteſt dare* ponatur: *dat unquam*, tum iterum ſubſumam: atqui Papa dat aliquando tantam Indulgentiam, ut extendatur ad defunctos, & abſolutionem à cenſuris, caſibus reſervatis; ergo Indulgentia Jubilei etiam extenditur ad hæc. Si denique major propoſitio ita exprimatur, *quantam aliquando, ſeu ſubinde dat*, tunc erit propoſitio particularis, ex qua nihil poterit concludi.

Quare palàm eſt, illas duas priores propoſitiones debere ab omnibus vel abſolutè negari, 389
vel diſtingui, vel negari conſequentiam. Negari non debent illæ propoſitiones, quia primam, & conſequenter ſecundam tradidit in quadam declaratione Jubilei Bonifacius VIII. ut teſtatur Gloſſ. Extravag. antiq. *De Pœnit. V. pleniſſima*, ergo diſtinguendæ ſunt; *Et quia non intentio, aut res verbis, ſed verba intentioni & rebus deſervire debent.* Cap. *In his. De verb. ſignif.* quò meam diſtinctionem clariùs explicem, reducam ad terminos rotundiores, æquivalentes tamen, utramque illam propoſitionem hoc modo: Indulgentia Jubilei eſt æqualis cuilibet Indulgentiæ à Papa dari ſolitæ, imò etiam dabili, atqui Indulgentia pro articulo mortis eſt dabilis, imò dari ſolita, ergo ei æqualis eſt Indulgentia Jubilei. Aſſumptum in hoc ſyllogiſmo concedo de æqualitate formali, nego de materiali; & conceſſo ſubſumpto applico diſtinctionem conſequenti. Dico autem, ſicut jam dixi *n.* 117. cum Suarez *cit. diſp.* 52. *ſect.* 8. *n.* 1. illas duas Indulgentias eſſe æquales formalitèr, per quarum unam poteſt ex vi intentionis Pontificiæ remitti tantum pœnæ, quantum per alteram, & viciſſim; ſicut æqualitas materialis tunc adeſt; quando reipſà per unam tantum remittitur, quantum per alteram.

Fit autem ob varias circumſtantias, ut una 390
duarum Indulgentiarum formaliter æqualium ſit inæqualis materialiter, ſicut vice verſà fit, ut duæ Indulgentiæ formaliter inæquales ſint materialiter æquales. Cùm igitur poſſint per Indulgentiam Jubilei expiari tam multæ Myriades dierum, Annorum, ſæculorum, quàm per Indulgentiam pro articulo mortis, fit ut rectè dicantur formaliter æquales; & ſæpiſſime

Digitized by Google

mè etiam ſunt æquales materialiter, quia plurimis eorum, quibus obvenit Jubileum Romanum, reipſa remittitur tanta pœna, quanta aliis multis in articulo mortis; & circumſtantia articuli mortis eſt merè materialis, qualis eſt præſentis, & futuri.

Jam ſi contendat P. Ferrantinus, Indulgentiam Jubilei debere etiam materialiter eſſe æqualem cuilibet, quæ dari poteſt, aut ſolet, id non probabit, quandoquidem id fieri nequit, niſi detur infinita. Quòd ſi rurſum loquatur de illa Indulgentia pro articulo mortis, quæ ſimul etiam obtineatur ante articulum mortis, ſeu illo tempore, quo eam concedit Papa, tum majori propoſitioni applico ſequentem diſtinctionem.

391 Licèt enim diſtinctio præcedens poſſit dari ad inſtantiam de Indulgentiis toties, quoties repetitur opus præſcriptum, do tamen aliam ei, & paulò antè indicatæ magis, ac propriè convenientem: ſicque formo ſyllogiſmum. Indulgentia Jubilei eſt æqualis cuivis alteri ſimplici concedo, multiplici nego. Atqui Indulgentia, quæ datur toties, quoties &c. eſt Indulgentia ſimplex nego, multiplex concedo; re enim verâ ſunt numero diſtinctiſſimæ remiſſiones peccatorum, & conſequenter Indulgentiæ, quas quis heri manè, & heri veſperi obtinuit ex vi numiſmatis quinque Sanctorum e. g. unde rectiùs dixeris, illi numiſmati eſſe affixas *Indulgentias*, quàm *Indulgentiam*. Et unde, amabo, probabitur, Indulgentiam Jubilei eſſe æqualem decem aliis ſimul ſumptis aut univerſis? Singulis eſt æqualis, non univerſis, hoc enim nulli Papæ, nulli docto, vel indocto venit in mentem.

392 Et cur hic author ita argumentatur: *Datur ſæpe Indulgentia obtinenda toties, quoties repetitur aliquod certum opus bonum, ergo Indulgentia Iubilei poteſt etiam millies acquiri ab uno, eodémque homine, licèt non repetat opera præſcripta*? Nónne omnes ſciunt: A diverſis non valere illationem? *L.* Papinianus *ff. De Minoribus.* Rurſum cùm dicit ipſe, certum eſſe, Indulgentias Jubilei valere pro peccatis committendis, ſaltem ad finem Anni Sancti. Reſp. Id eſſe certum, caſu, quo quis uſque ad finem Anni Sancti diſtulit ultimum ex præſcriptis operibus, tunc enim primùm fit compos Indulgentiæ; nam conditionalis diſpoſitio ſtatim poſt impletam conditionem ſuum ſortitur effectum, & non antè *L. Cedere diem. ff. De verb. ſignif.* Si verò intelligat ipſe, Indulgentiam Jubilei pro peccatis uſque ad finem Anni Sancti valere etiam reſpectu illius, qui primo dimidio Anno jam fuit lucratus Jubileum, & repetit opera præſcripta, tum ejus aſſertio non eſt certa, ſed tantùm probabilior.

393 Denique ut etiam reſpondeam ad inſtantiam de extenſione ad defunctos, & ad cenſuras indicatam n. 388. ad quam ſolidè vix reſpondebit propugnator novi inventi, ſic rurſum diſtinguo illam meam ſolemnem propoſitionem: Indulgentia Jubilei eſt æqualis cuivis alteri, æqualis, inquam, formaliter concedo, conſecutivè, & accidentaliter nego. Et quia in formali ratione Indulgentiæ non includitur extenſio ad hos duos favores, ſed à Pontifice per novam, diſtinctámque conceſſionem adjiciuntur ipſi formali rationi Indulgentiæ, ideo eo argumento non probatur, Indulgentiam Anni Sancti poſſe applicari defunctis, aut habere adjunctos favores commutationis votorum, aut abſolutionis à cenſuris, quamquam probabiliter habere, oſtendi ſuprà n. 350.

Objicit II. Pater Ferrantinus: *Indulgentia Iubilei eſt omnium, quæ à Summo Pontifice concedi ſolent, pleniſſima, ergo interpretanda latiſſimè.* 394

RESP. Concedo totum. Si ſubinferas: ergo eſt tanta, quanta Indulgentia pro articulo mortis, & quanta illa, quæ obtinetur toties, quoties repetitur opus, concedam ſecundùm datam antè diſtinctionem. Quamquam, ſi per Indulgentiam *omnium pleniſſimam* intelligit ipſe illam, quæ ex ſe formaliter habeat vim expiandi plus pœnarum, aut ſæpius quàm ulla alia plenaria, ſeu pleniſſima, nego antecedens, ſiquidem *privilegia, & gratiæ non plus operantur, quàm verbis exprimant.* Cap. *Privilegia Diſtinct.* 3. & cap. *Porrò. De privilegiis.* Atqui gratia Jubilei non exprimit verbis, aut alio modo illam vim plus, aut ſæpius expiandi. Poteſt tamen etiam idcirco vocari peculiariter, aut per antonomaſiam pleniſſima, quia ut loquitur Benzonius *l.* 2. de Jubileo *c.* 52. certitudine, efficacitate, amplitudine, dignitate, fructu ſuperat reliquas plenarias, ſuperat, inquam, conſiderata cum ſuis cauſis, & effectibus accidentariis.

Cæterùm ſi hoc argumentum illius Patris, 395 aliquid probat, tum probat illam Indulgentiam eſſe tantam, ut poſſit etiam donari defunctis, habeátque adjunctos favores votorum commutationis, cenſurarùm abſolutionis &c. nec enim video, quo pacto negari poſſit hæc ſequela.

Ex his patet reſponſio ad confirmationem, quam petit P. Ferrantinus ex authoritate P. Leſſii docentis, facultatem diſpenſandi, datam Ordini religioſo eſſe amplè interpretandam, plus enim hinc non infertur, quàm quod ultro jam admiſi.

Objicit III. *Indulgentia Iubilei datur tantùm* 396 *ſemel intra 25. Annos: ex graviſſima cauſa: maximo cum apparatu, & deſignatione difficillimorum operum, ergo debet ea continere maximum beneficium Pontificis, quod ex Vicario DEI liberaliter ſperatur.*

RESP. I. Concedo totum, atqui nemo,

puto, ſperavit id, pro quo pugnat P. Ferrantinus, nec puto potuiſſe prudenter ſperari, utpote quid inauditum, & ab ingenio, conſuetudinéque Inocentii Pontificis alienum, quem nimirum conſtat, multò proniorem fuiſſe ad Indulgentiarum multitudinem, magnitudinem minuendam, quàm adaugendam. Longè plurimi docti, & indocti nixi authoritate librorum impreſſorum, & Theologiæ Profeſſorum ſperaverunt, ſe Romæ obtenturos vi Jubilei commutationem votorum & abſolutionem à reſervatis, nec irrationabiliter ſperaverunt, & tamen ſpes eos fefellit teſte eodem Patre; ergo illa Indulgentia non continuit maximum beneficium, quod ſperari poterat, cùm ne minus quidem fuerit conceſſum. Et nónne hinc ſequitur, illam Indulgentiam potuiſſe applicari defunctis? nónne id potuit ſperari ex Vicarii Chriſti liberalitate?

397 RESP. II. Etiam Indulgentia pro Cruce ſignatis dabatur raró: ex graviſſima cauſa: cum deſignatione longè difficillimi operis, & cum ſummo apparatu, utpote quam promulgabant Sanctiſſimi viri, ut S. Bernardus, aliique celeberrimi. An idcirco potuit centies, millies in vita iterum obtineri?

398 Objicit IV. *Senſum fidelium, qui tanto ardore, labore, numero, diſcrimine Romam petunt, ut hoc bonum conſequi poſſint, ergo judicant, maximum quid eſſe, & extraordinarium planè, quod non eſſet, ſi non duraret uſque ad mortem.*

RESP. I. Id longè majore jure inferam de Indulgentia Cruce ſignatorum, inferam quoque extenſionem ad defunctos. II. *In re clara, apertáque dubium proponere, ſuperfluum, & verecundum eſt.* Bartolus apud Manrique q. 118. *Et conjecturis in re clara utendum non eſſe*, docent omnes cum Menochio *De præſumpt.* non igitur debemus divinare de ſenſu fidelium, cùm omnes, qui interrogabuntur, ſint apertè & clarè dicturi, nunquam ſe in ſcholis, templiſve didiciſſe, vel docuiſſe, aut cogitâſſe, quod conjicit ille vir optimus.

399 Profectò diligentiſſimi Navarrus, Benzonius, Toletus, Bellarminus, Lugo, Sanctarellus, Diana, Filliucius, Lezana, Paſqualigus, qui omnes, excepto Benzonio, Romæ ſcripſerunt de hac ipſa materia, & ipſimet partim lucrati ſunt Indulgentiam Jubilei, partim cum innumeris, qui ſe ea potitos, vel potiri velle dicebant, locuti ſunt, quando tam operoſè indagabant diſtinctionem Indulgentiæ Jubileæ, ac Pleniſſimæ à plenaria, explicabántq; ipſammet Indulgentiam Jubilei, & quidem praxin, ut fecit Paſqualigus, non fuiſſent prætermituri illam tantam amplitudinem, quantam deſiderat Pater Ferrantinus, ſi eis, aut cuiquam illorum, cum quo contulerunt, ipſa in mentem veniſſet.

400 Porro cauſa, quæ homines Romam Anno Sancto trahit, non eſt opinio de extraordinaria, prorſúſque incognita amplitudine, aut reviviſcentia Indulgentiæ, cùm, ſicuti dixi, exploratum ſit, aut nemini, aut certè paucis ſpeculativè, nemini practicè eam cognitam fuiſſe. Locutus ego ſum cum nonnullis eò tendentibus, inde redeuntibus, nullus eam cauſam mihi attulit, ſed diverſi diverſas, quas quiſque facili conjecturâ aſſequi potuit. Ego ſi Romam Jubilei cauſâ profectus fuiſſem, nihil ejuſmodi ſperâſſem, & tamen tunc legeram jam omnes omnino authores, quos de Jubileo tractantes nanciſci potueram, fuerámque uti & nunc, in ea opinione, quòd favores Jubilei ſint quàm ampliſſimè interpretandi.

Objicit V. *Tempore Iubilei Innocentius X.* 401
plenariam Indulgentiam ſuæ benedictionis præſentibus dedit in Feſto Omnium Sanctorum &c. nunquam tamen ſcitur dediſſe Indulgentiam Anni Sancti, ergo maximum diſcrimen eſt inter utramque. Quod aliud? niſi id, ut Indulgentia Anni Sancti extendatur ad pœnas totius vitæ?

RESP. 1. Quid aliud, niſi quòd ea defunctis applicari poſſit? 2. Retorqueo hoc Enthymema: Summus Pontifex dedit ipſo Anno Jubileo ſæpe Indulgentiam plenariam, & nunquam *totalem* aut à *pœna* & *culpa*: ergo eſt magnum diſcrimen inter has Indulgentias. Item nemini facilè dabant olim Pontifices Indulgentiam Cruce ſignatorum, niſi Cruce ſignatis, ſed alias plenarias, ergo inter has, & illam intercedebat diſcrimen, quod hic aſſeritur? Reſp. 3. Dedit Innocentius X. implicitè, non explicitè, ſeu verbis formaliter, aut grammaticaliter exprimentibus Indulgentiam Anni Sancti. Cur autem Papa uno ſynonymorum fuerit potiùs uſus, quàm altero, nemo divinando aſſequetur, niſi neget, Principes perinde ac plebeios, uti verbis hic & nunc allubeſcentibus.

Objicit VI. *Hæc Indulgentia eſt non tantùm* 402
Plenaria, ſed Pleniſſima, & non ratione facultatum commutandi vota, abſolvendi à reſervatis &c. quia in hoc Iubileo nullæ tales facultates fuerunt, ergo iſta, quod duret per totam vitam eo modo, quo dictum eſt.

RESP. I. Ergo iſta, ut poſſit etiam ad defunctos transferri, alioqui non erit omnium maxima. 2. Innumeri Theologi, & Canoniſtæ cum Palud. S. Anton. Majore, Adriano, Córdubâ aliiſq; attulerunt explicationem Indulgentiæ *pleniſſimæ*, diſtinctionémque à *plenaria*, & tamen nullus eorum innuit illam, quam P. Ferrantinus, imò plerique negant, eſſe ullam. 3. Quandoquidem in ſuperioribus Jubileis fuit probabiliſſimè data ſaltem tacitè, & implicitè facultas commutationis & abſolutionis à cenſuris &c. ſicuti oſtenſum eſt ſuprà, & fatetur ipſe P. Ferrantinus. Eam ob rem ſentio, vel etiam fuiſſe datam tacitè in nupero Jubileo, cùm Priores Pontifices nullis aliis verbis fuerint

Digitized by Google

antuſſ, quàm Innocentius X. eorundem veſtigia ſequi ſe profeſſus: vel ſi Innocentius X. non dedit illam facultatem, tum dico, ſicuti ipſe in reliquis gratiis concedendis fuit minimè prodigus, ita etiam fuiſſe in Indulgentia Jubilei parciorem, quàm teſtimonio plurimorum Doctorum fuerunt alii. Mihi ex ejus agendi modo dubium non eſt, eum non dediſſe ampliorem Indulgentiam, quàm ejus Anteceſſores, & ſi dedit, *poterit expreſſiſſe Cap. 1. De tranſlatione Epiſcop.*

Ad alia, quæ objicit P. Ferrantinus non reſpondeo, quia vel nihil obſunt ſententiæ hactenus defenſæ, vel jam ſunt in ſuperioribus ſoluta.

403 Illud tamen prætereundum non eſt, quòd ipſe ſibi objicit, & ſolvit: ***Neque quartò dicas, etiam idem de aliis plenariis Indulgentiis dicendum, quòd durent uſque ad mortem, nam contrà primò: illæ expreſſè conceduntur tantum pro una vice, vel pro uno tantùm tempore, aut loco, qualis reſtrictio Iubileo non additur. 2. Neque alia conveniunt, ex quibus colligimus Iubilei gratiam extendi ad totius vitæ peccata, ut meritò dicatur pleniſſima.***

Contra has duas ſolutiones replico I. In Jubileis univerſalibus extraordinariis, qualia hac ætate ſingulis circiter, trienniis, ætate verò Soti ſingulis ferè Annis impertita ſunt, perpetuò poſitam hanc formulam: ***Omnibus Chriſti fidelibus confeſſis &c. pleniſſimam omnium ſuorum peccatorum Indulgentiam, ſicut in Anno Iubilei viſitantibus certas Eccleſias &c. concedimus.*** Nec fit in iis ulla prorſus reſtrictio loci, aut temporis pro ipſa Indulgentia, licèt fiat pro operibus exequendis, ut fit etiam Romæ in Anno Sancto, & pro abſolutione à cenſuris; licèt quoque Indulgentiam Jubilei, quam An. 1651. extendit Innocentius ad pleroſque Epiſcopatus, ipſe præter morem Sumorum Pontificum, reſtrinxerit ad unam vicem, ut videbimus infrà *n.* 411. Unde plerique authores tradunt, Indulgentiam Jubilei æquè Romani, atque Extraordinarii poſſe obtineri ſæpius, ſi ſæpius intra debitum tempus peragantur opera præſcripta.

Et quia omnes, qui hanc quæſtionem tractant, expreſſè requirunt, ut toties repetat quis omnia opera præſcripta, quoties vult fieri compos Indulgentiæ Jubilei, etiam Romani; ideo iterum patet, quantopere omnes diſſideant à P. Ferrantino non petente, niſi Confeſſionis, aut contritionis repetitionem.

404 II. Omnibus fidelibus in die Circumciſionis Domini viſitantibus &c. templum aliquod Societatis JESU datur Indulgentia in forma Jubilei, adeòque tanta, quanta eſt Jubilei Romani, per dicta *n.* 474. & tamen non apponitur ulla particula eam magis reſtringens ad locum, & tempus, quàm fiat in Jubileis Romanis, ſicuti fatebitur, qui horum Bullas, illius Breve contulerit. Idem dic de multis aliis Indulgentiis plenariis, *in forma Iubilei*, quarum uſum eſſe in Eccleſia antiquum, patet vel ex Extravag. quemadmodum *De Pœnit. & remiſſ.* Quare certum eſt, non ſubſiſtere illam primam ſolutionem.

Sed nec ſubſiſtit ſecunda ſolutio; licèt enim verum ſit, ſuppetere majores cauſas, cur Pontifex illam reviviſcentiam adjungat Indulgentiæ Jubilei Romani potiùs, quàm aliorum Jubileorum, nulla tamen cauſa efficaciter probat, id eſſe re ipſa factum, & ſi factum eſt, tunc illà gratia etiam extenſa eſt ad omnes Indulgentias datas inſtar Jubilei, ſeu *in forma*, ſeu *ſicut in Anno Iubilei*, omnes enim doctores, qui explicant Indulgentiam, *in forma Iubilei*, tradunt, hanc eſſe ſaltem in ratione Indulgentiæ, & remiſſionis tam amplam, quàm eſt Indulgentia Jubilei Romani, ut jam notavi *n.* 374. confirmatùrque inde, quòd favor Indulgentiarum ſit ampliſſimè interpretandus per ea, quæ ipſe hic Pater ex Leſſio refert, & approbat in confirmatione ſui ſecundi argumenti.. Unde Joannes Præpoſitus *in 3. Part.* Indulgentias *in forma Iubilei*, vocat ex communiore perſuaſione æquivalentes Jubileo. 405

Atque hæc, præter alia, occurrerunt mihi ſeu dicenda, ſeu dici poſſe, contra illam novam doctrinam, quam ſicuti nolo apertæ falſitatis, damnare, cùm noverim non diſplicuiſſe quibuſdam perquam ſapientibus Theologis, imò ob horum authoritatem credam, nec ipſimet Papæ Innocentio fuiſſe improbatam, ita nec volo ei ſubſcribere, eà etiam nova de cauſa, quòd tres præſtantes Theologi, expenſis, quæ hactenus ſcripſi, judicàrint, nihil favorabilitatis eſſe dandum illi opinioni. 406

Videor tamen mihi non peccaturus in reverentiam humillimam ſacræ Sedi à me debitam, ſi ſcripſero, momenta rationum, quæ pro ſuo ingenioſo invento protulit P. Ferrantinus, eſſe ejuſmodi, ut tametſi non probent, fuiſſe ab Innocentio Papa conceſſam illam perpetuam reviviſcentiam Indulgentiæ Jubileæ, attamen ſubminiſtrent iis, quos ſecuturi Pontifices conſulent, priùs quàm Bullas Jubileas expediant, cauſas, & rationes, ob quas meritò deliberent, an non ſit, aut approbanda illa ſententia, aut certè exprimenda facultas circa abſolutiones, & commutationes, ſic enim proſpicietur quieti, & ſecuritati conſcientiarum, quibus tam differentes opiniones maximorum Doctorum gignunt perplexitates, fortè etiam & perniciosos errores, quorum occaſione propono hunc

Specialem Caſum.

D*Iana, ut vidimus ſuprà n. 359. teſtatur, aliquos Confeſſarios Romanos nullâ, niſi Iubilei poteſtate præditos impertiiſſe abſolutionem* 407

tionem à cenſuris, commutaſſeque vota, ratos id juris factum fuiſſe in Bulla; at verò Innocentius ipſemet negavit, ſe cogitâſſe de ejuſmodi jure, an nihilominus ſubſiſtant coram Deo dictæ abſolutiones, & commutationes?

408 Reſpondeo, nequaquam eſſe certum, quòd ſubſiſtant; quandoquidem hæc certitudo nequit aſſeri, niſi certum ſit, vel poteſtatem illam fuiſſe factam ab Innocentio, vel juriſdictionem nitentem ſeu probabili opinione, ſeu errore communi, eſſe certò ſufficientem ad tollendas in foro Dei cenſuras, reſervationes, votorúmque obligationes. Atqui neutrum horum eſt certum. Non quidem Innocentii liberalitas, ut liquet ex dictis in decurſu; non vis opinionis probabilis, ſicuti ex inſtituto probavi Tomo priore *Tr. 7. n.* 114 non etiam vis erroris communis, cùm Juris error hîc nullas vires habeat, ut monui ibidem *n.* 107, ſed ſolius facti; atqui tales Confeſſarii, ſicut & pœnitentes probabiliter laborabant errore juris, cùm ſit probabile, eam facultatem non fuiſſe contentam in Bulla Jubilei, quæ quidem Bulla eſt inſtar legis.

Quæ toto hoc capite 49. protuli adverſus novam illam opinionem de jugi reviviſcentia Indulgentiæ Anni Sancti, conſcribendi anſam non dediſſet Optimus & Doctiſſimus P. Ferrantinus, ſi expertus fuiſſet tam liberalem Innocentium X. quàm nos Clementem X. una enim unica cauſa excogitandi eandem reviviſcentiam fuit, quòd Innocentius nullum prorſus favorem (extra Indulgentiam plenariam) tribuerit Remipetis, tribuit verò Clemens X. generatim duplicem, ſcilicet circa abſolutiones & commutationem, ut vidimus capite præcedenti. Quamvis autem rebus ſtantibus, ut nunc ſtant, videri poſſit labor ille meus planè ſupervacaneus, non eſt tamen cur illam diſceptationem eliminem ex hac Nova Editione, partim quia nihilominus reperiet benevolus (malevolus ſi quis ſit, eum non moror) Lector nonnulla non planè ingrata; partim quia in aliis quibuſdam locis feci mentionem hujuſce quadrageſimi noni Capitis; deciperetur ergo Lector, ſi nihil hîc reperiret.

CAPUT L.

De Iubileo diverſis Epiſcopatibus conceſſo immediatè poſt Iubileum Anni Sancti.

TRACTATIO OMNINO NOVA.

SUMMARIUM.

Nominantur tres Pontifices, qui Iubileum Anni Sancti extenderunt Anno pòſt ad varias Diœceſes. 409.
Conceſſerunt autem non motu proprio, ſed ad inſtantiam. Ibid.
Et addiderunt conditiones valde diverſas ab aliis. 410.
Deſcribitur Bulla, qua Innocentius X. publicavit dictum Iubileum pro Diœceſi Conſtantienſi. 412.
Referuntur tres quæſtiones, quæ circa illam Bullam fuêre propoſitæ Authori. 414.
Item aliæ quinque. 415. *& ſeqq.*
Et rurſum aliæ quatuor. 419.
Et una alia de quodam Archidiacono. 421.
Ac denique aliæ quatuordecim. 424. *& ſeqq.*
Reſolvuntur illæ viginti ſeptem quæſtiones 427. *& ſeqq. uſque ad* 515.
Bulla, & Breve quid ſint? 516.

MEmini non ſemel in decurſu, ac nomi- 409
natim Capite præcedenti, de Jubileo Anni Sancti, per extenſionem conceſſo Provinciis extra Italiam quoque ſitis, & conceſſo quidem ſtatim poſt exactum Annum Sanctum. Talem extenſionem fecêre Clemens VIII. An. 1601. Urbanus itidem VIII. Anno 1626. & Innocentius X. Anno 1651. Fecerunt autem non motu proprio, ſed ad inſtantiam vel Nunciorum Apoſtolicorum pro Provinciis, in quibus agebant legatos Pontificios, vel ſingulorum Epiſcoporum ſolicitantium pro ſuis Diœceſibus. Et verò non facillimè concedi hanc gratiam docet diploma quo Illuſtriſſimus D. Joannes Georgius de Halweil Epiſcopus Conſtantienſis ab incomparabili Zelo, ſolicitudinéque laudatiſſimus Imperii Princeps, publicavit ſuis Diœceſanis, Jubileum, quo Clemens VIII. dicto Anno 1601. honoravit Conſtantienſem Epiſcopatum ad inſtantiam Illuſtriſſimi Domini Joannis Comitis Turriani ad Helvetios, eiſque confœderatos Nuntii Apoſtolici; ſiquidem memoratus D. Joannes Georgius teſtatur, illum D. Nuntium *ferventiſſimè* Pontifici pro ea gratia ſupplicâſſe, *& denique* Pontificem motum ejus precibus annuiſſe.

Annuit autem, ſicut & ejus duo ſucceſſo- 410
res, præſcribendo conditiones multùm diverſas ab iis, quæ ſolent in cæteris Jubileis extraordinariis præſcribi, ideóque fuerunt ſeminarium quoddam multorum quà facilium, quà etiam difficilium dubiorum, quorum magnam partem, ut elucidarem, rogatus fui tum coràm, tum literis datis è diverſis Epiſcopatibus, atque idcirco rogatus, quòd ſub idem tempus in complurium manus deveniſſet hic ipſe tunc recens Tractatus, quem locupletatum hiſce tribus poſtremis capitibus, variiſque additionibus, & Appendicibus hinc inde inſperſis, committo huic tertio prelo. Quia verò meritò confidimus fore, ut vel S. D. N. Clemens X.

Digitized by Google

vel certè ſucceſſores ipſius facturi ſint Anno 1676. eandem, quam tres deceſſores, gratiam Epiſcopis pro ea ſupplicaturis, & proinde conſimiles ſcrupuli, dubitationéſque ſint orituræ, fruſtrà verò eorundem ſolutiones quærendæ ſint in libris ante hunc in lucem datis, cùm non reperiam quemquam, qui animum appulerit ad elucidationem præſentis Jubilei, exiſtimavi, me de compluribus Confeſſariis, & fortè etiam de aliis bene meriturum, ſi proferrem in lucem illas priſtinas quæſtiones, ad quas Ratiſbonæ commorantem reſpondere me oportuit, meáque reſponſa tunc data, vel fortè hiſce defœcatiora, cùm dies poſterior ſit prioris magiſter, certè copioſiùs conſcripta iiſdem ſubjicerem.

411 Quò verò clariùs percipiantur, quæ dicturus ſum, exhibeo exemplar Bullæ, ab Innocentio X. tranſmiſſæ Reverendiſſimo & Illuſtriſſimo Principi Epiſcopo Conſtantienſi (è cujus Cancellaria Eccleſiaſtica ſunt mihi petenti gratioſè commodatæ plurimæ Bullæ Jubileæ) Franciſco Joanni, nunc quoque divino munere ſuperſtiti, cui exemplari fuêre ſimillima Ratiſbon. Friſing. Paſſavienſe, aliáque plura; at in tribus, vel quatuor articulis diſſimile illud, quod à Clemente VIII. impetraverat is, cujus ſuprà memini, Illuſtriſſimus D. Nuntius Apoſtolicus ad Helvetios, ſed ignoro, ſitne diverſum ab eo, quod Urbanus VIII. Anno 1626. miſit ad Epiſcopatus diverſos. Hoc certum, quòd nullum (& miror, cur nullum) exemplar hoc genus Bullarum extet in Bullario Cherubini de Anno 1651. quo ſolo utor; eámque ob rem ſuppetit mihi ratio peculiaris mandandi typis illud, quod habeo præ manibus, & cui ſubjiciam tum Epiſtolas ad me, repræſentantes varia quæſita, tum alia præterea dubia, atque horum omnium ſolutiones. Eſt igitur Bullæ ad Illuſtriſſimum D. Ordinarium hujus Diœceſis Conſtantienſis hoc ſummarium, & tenor.

SUMMARIUM.

Innocentius exigit pro hoc ſuo Iubileo Confeſſionem, & Communionem. Lit. i.
Et viſitationem quatuor Eccleſiarum, vel locorum piorum deputandorum. Lit. k. l.
Viſitandorum autem per XV. dies. Lit. n.
Excipiuntur detenti legitimo impedimento. Lit. r.
Et Capitula, Congregationéſque proceſſionaliter viſitantes loca deſignata. Lit. x.
Præcipitúrque recitatio Orationis Dominicæ, & ſalutationis Angelicæ. Lit. bb.
Ac datur Facultas eligendi Confeſſarium ex deſignatis ad Epiſcopo. Lit. ff.
Qui abſolvat à Caſibus etiam Cœnæ. Lit. kk.
Ad effectum Iubilei conſequendum. Lit. nn.
Epiſcopo ſit poteſtas diſpenſandi pro arbitrio circa varias perſonas. Lit. ss.
Iubileum illud extenditur ad bimeſtre. Lit. uu.

INNOCENTIUS
Papa X. &c.

AD futuram rei memoriam. Salvator noſter Dominus noſter JESUS Chriſtus DEI filius, cujus licèt immeriti vices gerimus in terris, ad hoc nobis ligandi, & ſolvendi poteſtatem tradere voluit, ut ſaluti ejus gregis, noſtra cura divinitus commiſſi paterno affectu, ac ſolicito ſtudio incumbamus. Hinc eſt, quòd nos attendentes, Chriſti fideles a *in civitate, & in Diœceſi* a
b *Conſtantienſi Provincia Mogunt. diverſis* b
impedimentis c *detentos, ad hanc almam Vr-* c
bem, noſtrámque, pro Cæleſtibus theſauris Iubilei Anni præteriti conſequendis accedere non
potuiſſe d *& propterea* e *illorum ſpirituali con-* d e
ſolationi, ac animæ ſaluti providere volentes
ſupplicationibus f *venerab. fratris Epiſcopi* f
Conſtantienſis, Provinciæ Moguntinæ Nobis ſuper hoc humiliter porrectis inclinati, de omnipotentis Dei Miſericordia, ac Beatorum Petri, & Pauli Apoſtolorum ejus authoritate confiſi, omnibus, & ſingulis utriuſque Sexus Chri-
ſti fidelibus g *civitatis, & Diœceſis hujuſ-* g
modi h *verè pœnitentibus, & Confeſſis, ac* h
ſacra communione refectis i *quatuor* k *Ec-* i k
cleſias, vel Capellas, aut loca pia, per ordinarium Conſtantienſem Provinciæ Moguntinæ arbitrio ſuo l *ſemel* m *tantùm deputan-* l m
da per quindecim dies n *continuos, vel inter-* n
polatos, quos pro perſonis infirmis o *ſeni-* o
bus. p *Prægnantibus, Virginibus,* q *Vi-* p q
duis, & aliis, quovis alio legitimo impedimen-
to r *detentis, ac Capitulis* s *Congregatio-* r s
nibus tam ſæcularium, quàm Regularium Sodalitatibus, Univerſitatibus, t *Confrater-* t
nitatibus, u *Eccleſias vel Capellas, aut loca* u
pia hujuſmodi proceſſionaliter x *viſitanti-* x
bus, atque ob alias cauſas, y *prout, ipſi Ordi-* y
nario videbitur, z *ad minorem numerum ar-* z
bitrio pariter ſuo aa *reduci poſſe volumus,* aa
devotè, & reverenter viſitanda, & ibi quinquies orationem Dominicam, & toties ſalu-
tationem Angelicam bb *pro peccatorum ſuo-* bb
rum remiſſione, ac deinde pro pace inter Principes Chriſtianos conſervanda, & hæreſum extirpatione, ac Sanctæ Matris Eccleſiæ exaltatione, atque præſentibus Eccleſiæ neceſſi-
tatibus cc. *piè ad Deum orando, plenariam* cc

ejuſdem Anni Iubilei omnium peccatorum ſuo-
dd *rum Indulgentiam & remiſſionem*: *ſemel* dd
tantùm conſequantur, perinde, ac ſi quatuor
Eccleſias dictæ almæ Vrbis pro conſequendo
Jubileo hujusmodi deputatas, ſtatutis ad id
diebus perſonaliter viſitâſſent, & alia ad hoc
requiſita adimplevïſſent.

ee *Et ad hunc effectum* ee *illis ut Confeſſa-*
rios, quos dictus Ordinarius, Iubilei hujuſmodi
ff *cauſa in ſtatutis Eccleſiis deputaverit* ff *ſibi*
eligere valeant, preſbyteróſque Seculares, vel
cujuſvis Ordinis Regulares, qui Confeſſioni-
gg *bus eorum diligenter auditis* gg *eos, ac eo-*
hh *rum quemlibet à quibuſvis* hh *peccatis, cri-*
minibus, exceſſibus, ac delictis, & quantum-
cunque gravibus, & enormibus, etiam Sedi
ii *Apoſtolicæ reſervatis* ii *ac in literis quæ in*
kk *die Cœnæ Domini* kk *legi conſueverunt, con-*
ll *tentis, nec non cenſuris & pœnis* ll *Eccleſiaſti-*
mm *cis ad effectum* mm *ipſius Iubilei conſequen-*
dum, tamen injunctâ eis pœnitentia ſalutari,
abſolvere poſſint, nec non illi qui forſan Ro-
mam venerunt, ad Iubileum ipſum quovis
nn *modo conſecuti ſunt, denuo* nn *& illud juxta*
tenorem præſentium conſequi valeant, autho-
ritate Apoſtolica harum ſerie concedimus, &
indulgemus.

Præterea eidem Ordinario, ut cujuſvis Or-
oo *dinis Monialibus* oo *ac Orphanorum, alia-*
pp *rúmque mulierum, in Communi viventium* pp
Congregationibus, ad Iubileum intra monaſte-
rium, domóſve ſuas conſequendum conditio-
qq *nes, modum & tempus præſcribere* qq *& deni-*
rr *que* rr *in præmiſſis omnibus, & ſingulis ejus*
ss *arbitrio facere* ss *Ordinare, providere, &*
quacunque ſibi viſa remedia opportuna adhibe-
tt *re poſſit, prout animarum ſaluti* tt *expedire*
judicaverit, facultatem tribuimus, & impen-
uu *dimus, præſentibus ad bimeſtre tantùm*, uu *à*
xx *die* xx *illarum publicationis valituris.*

Volumus autem, quòd præſentium tranſum-
ptis etiam impreſſis manu alicujus Notarii
Publici ſubſcriptis, & ſigillo alicujus perſonæ
in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ munitis
eadem prorſus fides adhibeatur, quæ adhibe-
retur præſentibus, ſi forent exhibita, vel oſten-
ſa. Datum Romæ ad S. Mariam Majorem ſub
annulo Piſcatoris die XXII. Maji. M.DCLI.
Pontificatûs noſtri Anno ſeptimo.

413 Hactenus Breve Innocentii, cujus quà viſum eſt aliquibus eſſe obſcurius, elucidandi cauſa exhibeo viginti ſeptem quæſtiones, quarum dimidiam partem continent Epiſtolæ è diverſis Epiſcopatibus ad me exaratæ à viris doctis. Eas verò quæſtiones, quia verſantur circa verba, clauſuláſque Bullæ, ut clariùs ſimul, & breviùs eas expediam, ſecui Bullam in membra characteribus Alphabeticis diſtincta, ad quos characteres referuntur pleræque meæ reſponſiones. Porrò primæ ex datis ad me ſuper hac eâdem Bulla Epiſtolis erat hoc exordium, & argumentum.

Recurro ad Reverent. Veſtr. & ejuſdem judicium exquiro, occaſione mihi data à Reverendiſſimo D. Officiali noſtro (Paſſavienſi) apud quem Reverentiæ V. judicium eſt &c. authoritatis collectæ ex libro de Iubileo nuper impreſſo; cui D. Officiali injeciſſe videntur nonnulli Doctores ſcrupulum circa Iubileum, in eadem forma miſſum, quâ Epiſcopo Ratiſbonenſi. Primò enim aliqui ducti his verbis Bullæ: Omnibus & ſingulis &c. quatuor Eccleſias, vel Capellas aut loca pia per Officiales arbitrio ſuo ſemel tantùm deputanda: *ſuadere conantur, quatuor Eccleſias iis in una tantùm civitate deputandas eſſe, & ab omnibus totius Diœceſis fidelibus eſſe viſitandas, ut pro Paſſavienſi Diœceſi, in civitate Paſſavienſi ſolùm, & in nulla alia civitate, aut Decanatu aſſignandas eſſe, & conſequenter omnes ſubditos hujus Diœceſis, ſi velint lucrari Iubileum, deberi venire Paſſavium, & quatuor illas Eccleſias viſitare, quemadmodum exiſtentes extra Romam, ſi velint lucrari, debent viſitare Eccleſias Romæ aſſignatas. 2. Quid circa Confeſſarios, an vi Bullæ ſit aſſignandus certus numerus? 3. Quid de illorum poteſtate, an alligetur ad locum, vel Eccleſiam, in qua eſt deputatus ad audiendas Confeſſiones, ita ut pœnitens non poſſit abſolvi ab hujuſmodi Confeſſario extra Eccleſiam, in qua eſt deputatus ad audiendas Confeſſiones? Ignoſcat R. V. Paſſavii &c.* Ita P. Paulus Roſmer noſter, poſteà celebris nominis, ob editos Tractatus de Juſtitia, & Actibus humanis. 414

Aliæ alterius, & quidem ex hac Conſtantienſi Diœceſi petebant enixè nomine ſcribentis, & plurium, ut ajebat, aliorum, reſolutionem ſequentium dubiorum propoſitorum his formalibus quoque verbis; 1. *Cùm nulla fiat mentio in Bulla de commutatione votorum, an nihilominus Confeſſarii omnes deſignati commutare poſſint, uti aliàs in ſimilibus Iubileis potuerunt, in quibus expreſſa fuit conceſſa facultas diſpenſandi: cùm verò in hac nova Bulla concedatur quidem facultas abſolvendi à cenſuris, nihil verò dicatur de commutatione votorum, quidam putant, eam nihilominus concedi, quod colligunt ex Ræ. Vræ. Tractatu de Iubileo* Cap. 1. quæſt. 3. & cap. 3. quæſt. 9. 2. *Si Congregationes, & Confraternitates inſtituant quinque Proceſſiones, & ſic ſatisfaciant, ut non teneantur* 4 416

tur

Digitized by Google

tur Eccleſias viſitare decies quinquies, an etiam
illi ſatisfaciant, qui ſe proceſſioni adjungunt, cùm
tamen non ſint membra Congregationis; & quid ſi
fœminæ jungant ſe proceſſioni noſtrorum Soda-
417 lium? 3. An per abſolutionem à pœnis, & cen-
ſuris intelligi etiam poſſit diſpenſatio in irregula-
ritate, præſertim ex delicto orta, ut ex homicidio
occulto, vel occulta violatione cenſuræ. 4. Quid
ſibi propriè velint verba illa Bullæ de abſolutione
à cenſuris: Ad effectum ipſius Jubilei conſe-
quendum? Ceterùm omnes Bullæ ad diverſas
Diœceſes miſſæ videntur eſſe ejuſdem tenoris, cer-
tè Friſingenſis cum noſtra omnino convenit, nec
418 dubito, quin & aliæ. 5. Si quis occultè excommu-
nicatus conjungeret ſe proceſſionibus inſtitutis à
Confraternitatibus, an nihilominus ſatisfaceret,
quia Eccleſia tales excludit à ſuis publicis officiis,
licèt quidam dubitent, an privatæ Fraternita-
tum, & Congregationum Proceſſiones ſint publi-
cis Eccleſiæ Officiis annumerandæ? Quæſo &c.
Conſtantiæ. Anno 1651.
419 Tertiæ ex alia Diœceſi proponebant haſce
quæſtiones 1. Cùm verba Bullæ indicent, templa
eſſe decies quinquies viſitanda, etiam non unà
computatis proceſſionibus quatuor, videtur non
eſſe æqua proportio inter pagos & urbes: illi dua-
bus ſupplicationibus abſolvunt iſtum Iubileum;
iſti verò præter quatuor ſupplicationes tenentur
undecies viſitare templa, quæritur 1. An non ſuf-
ficiat tantùm intereſſe quatuor ſupplicationibus?
2. An ſufficiat per undecim dies viſitare tem-
plum unum, & in eodem ſacrum audire, atque
hoc ordine abſolvere numerum intra bimeſtre,
ita tamen, ut ſingulis diebus unum templum vi-
ſitetur? 3. Quænam eſſe debeat diſcretio Confeſ-
ſariorum mutantium viſitationem templorum
420 in alia ægris, Senibus &c? 4. Dubitârunt alii,
an PP. Carmelitæ, qui non ſunt in numero Con-
feſſariorum deſignatorum, poſſint vi Iubilei pro
Iubileo audire ratione templi ſui? Auxit dubi-
tationem ſubſtitutus Conſiſtorii N. in ſuis ad
Capitulum noſtræ Collegiatæ datis, quæ ita am-
biguè loquuntur, ut videantur trahere Mendi-
cantes Religioſos ad audiendas Confeſſiones in
Eccleſia Collegiata; præcipuè cùm in vulgus ema-
narit rumor, quòd omnes, quotquot volunt lucrari
Indulgentias, obligentur in Eccleſia Collegiata
confiteri. Ignoſcat &c. Straubingæ 19. April.
Anno 1651.
421 Quarta Epiſtola continebat hoc ſingulare
dubium, Gaudet, inquit ſcriptor, Prælatus A.
titulo Archidiaconi nati, ideòque exercet omnes
actus Iuriſdictionis inſtituendo Synodos, & viſi-
tationes, ferendo cenſuras, abſolvendo, & dan-
do Vicariis poteſtatem abſolvendi à reſervatis
Ordinario, idque ex eo maximè, quia Ordinariis ex
authoritate, & mandato N. Principis prohibetur
per hanc Provinciam exercere juriſdictionalia,
pro Ordinibus tamen, & dimiſſoriis paſſim omnes
ad illum recurrunt. Elapſo igitur nuper Anno
1651. quo Pontifex Iubileum ad bimeſtre paſſim
conceſſerat, dubitatum fuit, an Prælatus A. tan-
quam Archidiaconus natus potuerit per ſuum
Archidiaconatum, & ſubjectas 14. Parochias
Bullam Iubilei, quæ aliis Epiſcopis, ut N.N.N.
conceſſa fuerat, promulgare. Et judicatum fuit,
quoà non, itáque etiam obſervatum, & neglectum
apud nos Iubileum; quia Bullæ omnes, quas vi-
di diverſis Epiſcopatibus conceſſas, dicebant, In-
dulgentiam Iubilei ad ſingulorum inſtantiam Epi-
ſcoporum in ſuis Diœceſibus tantùm conceſſam,
cùm autem hìc non conſtiterit, Ordinarium ſuprà
memoratum inſtitiſſe, aut impetrâſſe à Papa Bul-
lam ſimilem, etiam Archidiaconus noſter gratiam
aliis vicinis Epiſcopatibus impertitam authoritate
ſua non eſt auſus extendere.
Quæro jam ex Ra. Va. an non reverà potuerit 422
dictam Bullam Iubileam promulgare, ſicut & aliis
Annis alia Iubilea promulgavit, ipſe & alii Ar-
chidiaconi, authoritate, & ex officio Archidiaco-
ni; præcipuè cùm decreta, & literas Ordinarii
alias non admittant, nec admittere audeant pro-
pter prohibitionem Principis N. me commendo &c.
Viennæ Auſtriæ 25. Febr. An. 1652.
Hæc tredecim dubia fuerunt mihi, ex qua- 423
tuor diverſis Epiſcopatibus perſcripta, ex qui-
bus apparet, non fuiſſe ubique ſervatum eun-
dem modum exequendi Bullam Pontificiam.
At verò coram fui interrogatus ſingulariter de
hoc per accidens ſingulari Caſu. Etenim illo
Anno 1651. quo commorabar Ratiſbonæ, in-
ſtabant Comitia Imperialia futuro præſente
Auguſtiſſimo Cæſare Ferdinando III. eámque
ob rem conceſſerant Ratiſbonam multi pere-
grini. Quærebatur igitur 1. Utrùm hi peregri- 424
ni, & advenæ gaudere poſſent beneficio Ratiſ-
bonenſibus Diœceſanis conceſſo. 2. An Epiſcopi
potuerint ſine conſenſu Parochorum dare Religio-
ſis facultatem excipiendi Confeſſiones in eorum
Eccleſiis. 3. An illa ampla poteſtas abſolvendi ab
omnibus etiam Bullæ Cœnæ caſibus ſe exporrexe-
rit ad abſolutionem ab hæreſi. 4. An etiam ſe por-
rexerit ad abſolutionem ab omni ſuſpenſione, &
interdicto locali. 5. Nomine Senum, & Virgi-
num, quinam intelligantur in hoc Brevi; an
omnes, quos ratione ſenectutis excuſant Theologi
à jejunio? An omnes puellæ, quæ putantur Virgi-
nes eſſe, & non ſunt? 6. Quid nomine legitimè
impeditorum veniat? 7. Quid itidem nomine Uni-
verſitatum? An etiam pagi? 8. An Religioſi e.g.
qui Iubileum lucrati in una urbe, in qua domi-
cilium habebant, fuêre à ſuperioribus tranſlati
ad aliud ejuſdem, vel diverſi Epiſcopatus ha-
buerint jus novum ad idem Iubileum. 9. Quomo-
do intelligenda clauſula: à die publicationis?
10. An illi ſoli fuerint capaces hujus gratiæ, qui
propter impedimenta nequiverunt priori Anno
accedere limina Apoſtolorum? 11. An, quia nulla

ſit mentio abſolvendi à caſibus Epiſcopalibus, cen-
415 *ſenda ſit poteſtas in tales excluſa?* 12. *An ſi Parochus decernat alia opera, quàm Epiſcopus demandârit, teneantur Parochiani perficere illa?* 13. *An Diœceſanus poſſit extra Diœceſin commorans lucrari Iubileum?* 14. *An Epiſcopi potuerint vi illius finalis clauſulæ* rr. ss. Denique in præmiſſis omnibus, & ſingulis ejus arbitrio facere, ordinare &c. poſſit, facultatem tribuimus. *An, inquam, vi iſtius tam amplæ, favorabiliſque clauſulæ fuerit penes Epiſcopi arbitrium diſponere de omnibus in Bulla requiſitis, augendo, vel minuendo tempus, numerum Eccleſiarum, viſitationum &c?*

416 Farrago tot dubiorum, & ipſamet litera præſentis Bullæ firmant veritatem illius, quod dixi ſuprà, ſcilicet & eſſe valde diverſam ab omnibus aliis, quæ conceduntur extra Annos immediatè ſequentes Annum Sanctum, & turgere dubiis, quorum diſſolutionem non ſit reperire in explanatoribus Jubileorum. Conabimur autem cum divina gratia iis ſatiſfacere, reſpondendo ad ſingula eo ordine, quo propoſui. Ne autem præter morem meum creem lectori faſtidium oratione non interciſâ, ſed continuatâ per multa folia, dividam hanc in quatuor claſſes illas, quas quaternæ Epiſtolæ abſentium, interrogationes præſentium indicant.

CLASSIS I.

Qua reſpondetur ad dubia propoſita num 414.

SUMMARIUM.

An Epiſcopus poſſit diverſas Eccleſias in diverſis Urbibus ſuæ Diœceſis deſignare? num. 427.
Quid fuerit factum in Diœceſi Conſtant? Ibid.
Quid Ratiſbonæ? 431.
Quid faciendum fuerit ſtante Bulla Clementis VIII. pro Anno 1601? 432.
Bulla Innocentiana non vetat nominari tot Confeſſarios, quot placuerit Epiſcopo. 434.
At nequeunt abſolvere vi Iubilei, niſi deſignati ab Epiſcopo. 435.
Poſſunt autem excipere Confeſſiones etiam extra Eccleſiam ſtrictè dictam. 438.
Epiſcopus non poteſt exemptis Religioſis mandare, ut tunc excipiant Confeſſiones. 440.
Quid fuerit factum Ratiſbonæ. 441.

417 Ad primum dubium propoſitum *n.* 414. utrùm videlicet neceſſarium ſit, ut pro qualibet Diœceſi, fruente gratia hujus extraordinarii Jubilei deſignentur ab ordinario in una, eadémque urbe quatuor Eccleſiæ pro omnibus & ſingulis Diœceſanis? Reſpondeo 1. certum eſſe, quòd hæc deſignatio non ſit ita neceſſaria, quin Epiſcopus poſſit vi clauſularum ſequentium diſpenſare cum Monialibus, ſenibus, infirmis. Id enim juris facit ipſis Pontifex *lit.* l. & aa. atque multorum Epiſcopatuum notoria praxis demonſtrat, eſſe ſatis probabile, quòd poſſit itidem Ordinarius ſaltem per modum diſpenſationis conſtituere quaternas Eccleſias in diverſis locis ſui Epiſcopatûs; eſt quippe certum, quòd permulti Epiſcopi id factitârint Annis 1601. 1626. & 1651. ſiquidem, ut alia taceam, habeo penes me diplomata Ordinariorum Conſtantienſium de An. 1601. & 1651. in quibus ſit expreſſè poteſtas Parochis faciendi deſignationem; at Illuſtriſſimus Vitus Adamus Friſinganus eodem Anno 1651. in diplomate, quod habeo, deſignavit ipſemet per totam Diœceſin Parochiales cujuſcunque loci Eccleſias, vel Eccleſiam, & ubi ſunt aut quatuor, aut pauciores quàm quatuor, deſignavit omnes, adeóque etiam Capellas. Et verò multiplicationem numericam unius Eccleſiæ viſitandæ deſignatam ab Illuſtriſſimo D. Joanne Georgio, de quo ſuprà *n.* 408. approbavit ipſemet Nuntius Apoſtolicus Turrianus, ut liquet ex literis ab eodem Joanne Georgio ad illum, & illius ad hunc reſponſo de die 21. Nov. Anno 1601.

Quod pauculis omiſſis eſt ejuſmodi. *Quoad difficultates varias, quas adducit ſua Reverendiſſima Dominatio in publicatione & ſuſceptione, præſentis Iubilei, faciliimè illas poteſt ſua prudentia, diligentia, & ſolicitudine, tanquam de ſua Diœceſi ſatis inſtructa & informata, tollere, prorſuſque auferre. Quod enim à nobis magna diſtantia disjunctis petit ſuper publicatione Iubilei, Eccleſiarum deputatione, Confeſſariorum nominatione, dierum quindecim præſcriptorum ad minorem numerum reductione, ac cum aliis legitimo impedimento detentis diſpenſatione, ac in alia pietatis opera commutatione, ipſa per ſe poterit tutè præſtare, aptéque diſponere; Sicut jam Reverendiſſimus D. Epiſcopus Curienſis præſtitit maxima animæ & operis promptitudine in ipſius vaſta & diſtracta Diœceſi, quod quidem Reverendiſſimam Dominationem Veſtram pariter facturam confidimus. Si enim videtur nimiùm brevitate temporis arctari, ut vobis, quantum in Domino poſſumus, Conſilio opitulemur, in poteſtate Reverendiſſimæ Dominationis Veſtræ erit prius diem publicationis, Eccleſias viſitandas, & Confeſſarios nominandos præſcribere, ut omnibus ſic diſpoſitis & ordinatis menſtruum tempus citius, quàm oporteret, non præterlabatur. In reli-*

quis

quis ſi opus erit noſtro auxilio, libenter præſtò erimus.

Lucerna VI. Novembris MDCI.
Perilluſtris & Reverendiſſimæ D. V.

Studioſiſſimus Amicus Ioannes Epiſcopus Vegliens. A. N.

Ita ille Illuſtriſſimus D. Nuntius, cujus authoritate fultus D. Joannes Georgius fecit, id, quod retuli.

Idem reſpectu quaternarii Eccleſiarum numeri præſcripti ab Innocentio X. factitârunt Anno 1651. Ordinarii Ratiſbonenſis, ut ſum teſtis oculatus. Item Paſſavienſis, Eichſtadianus, Baſileenſis, Biſſuntinus &c. aliique permulti, ſicut & ſum teſtis de Anno 1626. in Diœceſi Friſingana. Quis credat, tot ſapientiſſimos Ordinarios cum ſuis Conſiliariis erraſſe in re tanti momenti?

428 Eorum factum, & Conſilium defendo hac ratione, quòd videlicet verſemur in materia merè favorabili, & proinde debeamus iſtas Bullas tam latè interpretari, quàm patitur verborum proprietas. Suprà *cap. 5. n. 24.* patitur autem verborum proprietas, ut dicamus; illa clauſulâ: *viſitantibus Eccleſias ab ordinario tantùm ſemel deputandas*, mandari duntaxat Ordinario, ut minimùm quatuor loca pia deſignet viſitanda: viſitanda, inquam, non ab univerſis (nec enim textus nos cogit, ad haſcè anguſtias) ſed à ſingulis Diœceſanis, & quidem ſemel duntaxat deſignet, id eſt permaneat conſtans in deſignatione ſemel facta, non autem illam mutet. Atqui ſi Ordinarius deputet pro incolis hujus diſtrictus quatuor Eccleſias *a. b. c. d.* pro alterius diſtrictûs habitatoribus templa *e. f. g. h.* propriiſſimè dicetur deſignâſſe quatuor loca pia viſitanda à ſuis ovibus, idque ſemel.

429 Confirmatur hujus explicationis probabilitas ex textu Regulæ *67. ff. De Reg. Iur.* ita ſtatuentis: *Quoties idem ſermo duas ſententias exprimit* (ſeu duplici modo commôdè explicari poteſt. Decius *ibidem* & ejus Additionarii) *ea potiſſimùm accipietur, quæ rei gerendæ aptior eſt.* Atqui noſtra explicatio eſt rei gerendæ, ſeu operibus præſcriptis adimplendis aptior quàm oppoſita, ergo fuit, & erit potiſſimùm accipienda, præſertim in Germania, & Polonia, in qua viſuntur Epiſcopatus longitudinis 4. 5. 6. dierum, & propè totidem lati. Equidem ſi omnes, & ſinguli debeant ſe conferre ad unam civitatem, & quidem vel ſummâ hyeme, vel tempore meſſis, idque quando Jubileum circumſcribitur ſpatio unius menſis, (ut concludebatur id, quod dedit Clemens VIII.) maxima pars, imò plerique omnes plebeji cogentur carere gratiâ Pontificiâ, quod ſanè eſſet contra intentionem Ordinariorum ſupplicantium pro ea gratia.

430 At huic explicationi oppones fortaſſis, ex ea ſequi, quòd Epiſcopus poſſit deſignare planè omnes Eccleſias ſui Epiſcopatûs, adeóque non appareat, ut ſic, ratio, ob quam Pontifex det tam ſpecialem ſimul, & generalem facultatem diſpenſandi quoad viſitationem quatuor Eccleſiarum cum omnibus viduis, & virginibus, ità quippe objiciebant, qui dicto Anno 1651. cenſebant (& verò erant multi hujus opinionis) eſſe omnino duntaxat quatuor loca pro univerſo Epiſcopatu deſignanda.

431 Reſpondeo, hanc ſequelam admitti à me in ſenſu accommodo, quid enim obſtat, quò minùs Epiſcopus edicat: *In quocunque oppido, ſeu urbe ſtant quatuor Eccleſiæ, eas omnes cives viſitanto decies quinquies: In quocunque Decanatu rurali ſunt Eccleſiæ viginti, dividuntor hæ in quinque æquales numeros, atque ita hæ quaternæ viſitantor ab incolis pagorum a. b. c. d. illæ quaternæ ab e. f. g. h.* Quin lego in Epiſcopali diplomate Anni 1651. hanc in Latinum è Germanico tranſlatam formulam: *Nos pro quatuor Eccleſiis in urbe Conſtantia nominamus in locis illius, & iis, qui ibidem Iubileum lucrari volunt, noſtram Eccleſiam Cathedralem, Dominicanorum, Capucinorum, Ieſuitarum Eccleſias &c. extra urbem verò permittimus Parochis cujuſcunque loci deſignationem quatuor Eccleſiarum, ubi tot extant, aut in quovis loco tot, quot ſeu Eccleſias, ſeu etiam altaria reperire eſt. Vbi autem extat una ſolùm Eccleſia, poterit ea, vel pro ratione locorum adhuc una alia, vel plures è vicinis deputari.* Quam tam liberalem diſpenſationem in Bulla Innocentiana, tametſi ignoro, an fecerint alii præter Friſinganum, de quo ſuprà, Antiſtites, non dubito tamen, quin illi ſint ſecuti ſecuriorem, qui exemplo Ratiſbonenſium pro ſingulis circiter Decanatibus nominârunt 4. Eccleſias, etſi à multis fuerit confectum iter trium, vel quatuor horarum. Certè advenerunt, expanſis vexillis, ad civitatem (nomine civitatis decorat Curia Romana illa ſola loca, in quibus reſident Epiſcopi) Ratiſbonenſem ſupplicum ritu è permultis circum circa pagis diſſitis ad 4. vel 5. horas, imitati Friſinganos Anno 1626. qui non niſi in paucis locis quaterna loca deputârunt; indéque factum, ut confeſſionalia noſtri templi Monacenſis, in quo facilè 24. dabant operam excipiendis, confeſſionibus, acceperint à confertiſſimis ruſticis invicem impellentibus damnum non leve. Et quia potuerunt utique Epiſcopi templa tam multùm, aut etiam longius remota deputare, idcirco neceſſarium fuit habere poteſtatem diſpenſandi cum ſenibus, virginibus &c. & ſic ſatiſfactum eſt utrique argumento, quo petebatur noſtra reſponſio.

At

Digitized by Google

432 At difficilius mihi occurrit legenti Bullam Clementis VIII. de Anno 1601. etenim in ea non ſolùm fit mentio unius duntaxat Eccleſiæ neceſſario viſitandæ ab omnibus, ut jam obſervavi ſuprà *n.* 411. Catholicis Helvetiis, nam pro hiſce ſolis ſupplicaverat ab initio Apoſtolicus Nuntius, ſed etiam unius unicæ viſitandæ ab omnibus omnino Diœceſanis Conſtantienſibus, ad quos Pontifex multùm rogante prædicto Domino Nuntio extenderat eam gratiam, atque ita expreſſè fuit pro ſuis Diœceſanis illam Bullam interpretatus unà cum ſuis Conſiliariis Illuſtriſſimus D. Joannes Georgius, qui proinde fecit poteſtatem quidem ſingulis Parochis nominandi ſuas proprias Parochias, aut ſi qua in urbe eſſent plures, nominandi primariam, at profeſſus, ut jam inſinuavi *n.* 428. ſimul eſt, ſe eam facere poteſtatem, eò quòd D. Nuntius Apoſtolicus commiſerit ſuo arbitrio deſignationem Eccleſiarum, & ad hanc tam facilem conditionem eum impulerit conſideratio incommoditatum hybernæ tempeſtatis (decimo Decembris fuit editum diploma) atque itinerum.

433 Ex hoc facto Clementis deſumitur hoc difficile argumentum, quòd ſcilicet in dubio ſit poſterior diſpoſitio interpretanda juxta clarum ſenſum prioris, ſicuti ex variis juribus probavi ſuprà *n.* 348. Atqui Clementis diſpoſitio de unica pro toto Epiſcopatu Eccleſiâ eſt clariſſima; Innocentii verò de quatuor eſt dubia, imò primo aſpectu clara de quatuor pro omnibus, & ſingulis, ſeu pro omnibus collectivè, & copulativè Diœceſanis; ergo debet ita intelligi: & omnino cenſeo eſſe ita intelligendam, ac proinde licèt illo Anno 1651. totus propenderem in ſententiam ſeveriorem lectâ ſolâ Bullâ illius Anni, ideóque exiſtimarem, non poſſe ſine diſpenſatione nominari plures in toto Epiſcopatu Eccleſias, quàm quatuor, nunc tamen non ſolùm in illam ipſam ſententiam magis propendeo, verùm prorſus credo, eſſe veram, abſtrahendo à praxi, quam abſit ut damnem.

434 His circa primum dubium fuſiùs diſputatis ſequentia ſuccinctiùs expediam.

Itaque ad ſecundum dubium *n.* 414. propoſitum: An fuerit vi Bullæ aſſignandus certus numerus Confeſſariorum? Reſpondi, & reſpondeo, non fuiſſe, quia Bulla nullam prorſus reſtrictionem facit reſpectu numeri Confeſſariorum.

435 An verò Confeſſarii deputati debuerint excipere Confeſſiones in illis duntaxat Eccleſiis, quæ erant viſitandæ? quod eſt tertium dubium ex propoſitis ſub *n.* 414. controverti poteſt. Ratio ſiquidem id aſſerendi eſt hæc fundamentalis, quòd in Brevi fiat poteſtas eligendi non quoſlibet Confeſſarios, ſed quos *dictus Ordinarius Iubilei hujuſmodi cauſa in ſtatutis Eccleſiis deputaverit.* Augetur difficultas ex eo, quòd cùm Clemens VIII. pro Jubileo, de quo ſuprà, voluerit unicam Eccleſiam deſignari, loquens de Confeſſariis dicat: *eligendi Confeſſarium, quem idem Nuntius noſter in illa, vel alia Eccleſia nominabit.* Ex quibus verbis deducitur, 436
Confeſſiones fuiſſe in primis audiendas in Eccleſia, non autem extra; deinde non in qualibet Eccleſia, ſed ſolùm in una è deſignatis. Cùm enim Clemens diſjunctivè dicat, Confeſſionem eſſe peragendam in deſignata, vel alia diverſa, Innocentius verò abſtineat diſjunctivâ, videtur & nos debere abſtinere, quia quod lex non dicit, nec nos dicere debemus, *Cap. Illa. Ne ſede vac.*

Hæc ſanè ratio videri poteſt, perquam fir- 437
ma, ſi abſtrahatur à praxi, at ſpectando praxin communem, non ſubſiſtit. In primis enim non eſt credibile, quòd Religioſi homines, qui ſolent ſuas Confeſſiones peragere in cellis, ſeu conclavibus ſuorum confeſſariorum, vel in Capitulo, volentes fieri participes talis Jubilei, fecerint Confeſſionem in Eccleſia. Deinde in diplomate, quo fuit Jubileum, de quo nunc agimus, promulgatum, fiebat omnibus Confeſſariis extra urbem Conſtantienſem degentibus, & approbatis excipiendi Confeſſiones adſpirantium ad gratiam Jubilei, at ſine mentione loci, in quo deberent fungi hoc officio, ſicut & omnibus approbatis (ſine itidem mentione loci) Anno 1651. Antiſtes Friſinganus.

Qua de cauſa dico in primis, nomine *Eccle-* 438
ſiæ non intelligi hoc loco Eccleſiam vulgari modo dictam, ſed etiam ſtylo Canonico, quo nomine Eccleſiæ venit Monaſterium junctum Eccleſiæ, juxta ea, quæ ex P. Quintanadvenna tradidi ſuprà *cap.* 20. Equidem eſt quandoquè tantus concurſus volentium id temporis expiare conſcientias exhomologeſi, ut nequeant omnibus præberi aures in ipſa Eccleſia propter defectum Confeſſionalium. Certè nullum habui circa hoc ſcrupulum, cùm Ratiſbonæ agerem, nullum alii noſtri Patres, ſive in peragendis ſuiſmet, ſive in excipiendis alienis Confeſſionibus.

Deinde ajo, non dici in Bulla Confeſſiones 439
eſſe faciendas in Eccleſia, ſed faciendas illis, qui ſunt deputati in ſtatutis Eccleſiis; omnes autem, quibus communicatur ab Epiſcopo poteſtas excipiendi Confeſſiones obligatorum viſitare hanc, aut illam Eccleſiam; rectè dicuntur eſſe deputati pro illa Eccleſia, tum quia ſunt deſtinati pro viſitaturis fructuoſè talem Eccleſiam, tum, quia hoc ipſo, quòd ſint ab Epiſcopo deputati ad excipiendas Confeſſiones viſentium hanc, aut illam Eccleſiam, debent hoc officium obire in illa, ſi neceſſitas exigat. Unde licèt videatur Epiſcopus non poſſe 440
extra neceſſitatem, ſeu quando alii Sacerdotes

tes

tes numero ſufficiente non adſunt, exemptis mandare id miniſterii, ſi tamen deſignati ab eo pareant, ut ſanè convenientiſſimum eſt, debebunt conſequenter Confeſſiones audire in deputata Eccleſia, ſi Epiſcopus judicet, id eſſe neceſſarium, ſeu ad notabile commodum pœnitentium.

441 Hinc factum, ut cùm dicto Anno 1651. eſſent ab Illuſtriſſimo & Reverendiſſimo Domino Franciſco Comite de VVartenberg Epiſcopo Ratiſbonenſi, & poſtea Cardinale omnes Sacerdotes noſtri Ratiſbonenſis Collegii nominati pro Confeſſariis, ego aliique nonnulli Patres, petente ipſo, iverimus ad Eccleſiam Cathedralem, quando erat magnus accurſus, ut ſæpe fuit, peregrinorum, ibique præbuerimus hiſce aures, aliis Patribus præſtantibus hoc officium in noſtra Eccleſia, utpote quæ erat una ex deſignatis quatuor. At id non eſſe actum Conſtantiæ eodem Anno, quo etiam noſtri fuère accenſi Confeſſariis, comperi, cùm hæc ſcribebam.

CLASSIS II.

Dubia propoſita ſuprà n. 415. & ſeqq.

SUMMARIUM.

Non licet, ſtando Iubileo Anni 1651. commutare ulla vota. 442.

Solvitur duplex objectio deſumpta ex verbis authoris. 443. & 444.

An, qui non ſunt membra Capituli, aut Confraternitatis; comitando hanc, vel illud proceſſionaliter incedentia, fruantur peculiari gratiâ factâ Capitulo, vel Congregationi proceſſionaliter euntibus? 445.

Dubitandum in eo caſu non eſt de iis, qui ſe jungunt Capitulis; eſto ſint ipſi minimè Capitulares. 446.

Et veroſimiliter defenditur idipſum de aliis, qui comitantur Confraternitates, eſto non ſint membra harum. 448.

In dicto Iubileo non licebat diſpenſare in ulla irregularitate, vel manifeſta, vel occulta quidem, ſed non proveniente ex delicto. 449.

Probabiliter autem licebat, ſi fuit occulta ſimul & orta ex ſolo delicto proprio. 450.

Excipiendum homicidium. Ibid.

Nomine pœnæ *an comprehendatur irregularitas? Ibid.*

Senſus illius clauſulæ: Ad effectum ipſius Jubilei conſequendum *eſt difficilior, quàm appareat.* 451.

Excommunicatio Minor incurritur etiam ob peccatum veniale. 452.

Et ſuſpenſio non privat uſu Sacramentorum. Ibid.

Quis ſit propriè ſenſus Clauſulæ: Ad effectum ipſius Jubilei conſequendum. 453.

An excommunicatus Immiſcens, ſe proceſſioni inſtitutæ pro Iubileo ſatiſfaciat? 454.

Singulariter ſi ſit proceſſio Laicalis duntaxat? Ibid.

AD primum ex illis quinque Dubiis reſpondi, & reſpondeo, nequaquam licuiſſe vi illius Jubilei ulla vota commutare. Ratio eſt, quia hoc ipſo, quòd Papa fecerit expreſſum jus petendi abſolutionem à reſervatis, & cenſuris, non factâ ullâ mentione votorum commutationis, hanc nequiviſſe fieri prudenter infertur, ex C. *Nónne. De præſcript.* Accedit, quòd & Bulla, quam hîc explicamus, ſit valde diverſa à ceteris, unde non mirùm, quòd non jungat poteſtati abſolvendi à peccatis, & pœnis, poteſtatem in vota. Accedit quoque, quòd à diverſis non valeat illatio, hæ autem duæ poteſtates ſunt diverſiſſimæ. Denique Indulgentiæ tantum valent quantum ſonant. Infrà in App. *lit. e.* 442

Quià verò idem, qui Epiſtolam ſcripſerat, addebat, nonnullos eſſe, qui ex dictis à me in hoc Tractatu *cap. 1. n. 4. & cap. 3. q. 9.* deducebant illam poteſtatem, reſpondeo, non rectè deduxiſſe; licèt enim primo loco ſcribam, ſi contingat, quòd Pontifex abſolutè dicat, ſe alicui communitati concedere Jubileum, illam communitatem hoc ipſo poſſe ſibi prudenter perſuadere; ſe præter Indulgentiam plenariam habere jus petendi ab alio Confeſſario electo abſolutionem à cenſuris &c. & commutationem votorum: huc tamen nihil facit illa doctrina, quia Innocentius nec dicit, nec abſolutè dicit, ſe dare Jubileum. Non dicit, ut liquet ex litera, tametſi faciat poteſtatem lucrandi Jubilei Romani. Non abſolutè dicit, quia exprimit, quid ultra ipſam Indulgentiam largiri intendat. Secundum locum, 443 qui ex hoc tractatu contra me adducebatur, quod attinet, tametſi illic in prima Editione abſolutè ſcripſerim, præter Indulgentiam in Anno Sancto conceſſam conferri poteſtatem circa vota, id tamen intellexi loquendo de illa ipſa Bulla, quâ promulgari ſolet Jubileum Anni Sancti, ſicuti de ſua expreſſè ſeu declaravit, ſeu ſtatuit Clemens X. ut vidimus *cap. 9.* Append. 1. non de alia per quam confertur Indulgentia talis, qualis in Anno Sancto, & confertur cum clauſulis non exiſtentibus in Bulla Anni Sancti, & ex ſe indicantibus excluſionem unius, aut alterius ex facultatibus, quæ probabiliter comitantur Indulgentiam ipſiuſmet Anni Sancti. 444

Ad alterum dubium propoſitum *n. 416.* An, quoniam Illuſtriſſimus Conſtantienſis declaravit, quinque viſitationes quatuor deſignatarum Eccleſiarum fore ſufficientes Capitulis, Confraternitatibus, & Communitatibus proceſſio- 445

Digitized by Google

ceſſionaliter eas peragentibus, illis quoque eſſent futuræ ſufficientes, qui ſe jungerent dictis Capitulis, & Confraternitatibus, etſi non forent earum membra. Reſpondeo, rem eſſe dubiam, quia ex una parte verba ſunt intelligenda propriè *L. Non aliter ff. De Leg.* 3. per Capitula verò, & Congregationes facientes aliquid, intelliguntur propriè ſola Capitulorum membra; ſiquidem eadem eſt vis propoſitionis Exponibilis & Exponentis; Exponens autem eſt hæc: *Capitulares: Confratres &c.* qui proceſſionaliter viſitaverint; ex altera autem parte dubitari non debet, quin, quando Capitula Cathedralium, & Collegiatarum Eccleſiarum inſtituunt tales proceſſiones, harum beneficio fruantur miniſtri quoque, qui videlicet Labara geſtant, Candelabra ferunt; cantu proceſſionem animant &c.

446 Unde in primis dico, Capitula quod ſpectat, nullum eſſe dubium, quin, quotquot ſe iis proceſſionaliter incedentibus licitè jungunt, potiantur privilegio ipſorummet Dominorum Canonicorum; tum quia verba ſunt intelligenda cum effectu Juribus vulgatis, adeóque cum circumſtantiis, & conditionibus ſolitis decenter adhiberi; tùm quia Eccleſiæ Cathedrales, & Collegiatæ aſſolent indicere, aut inſtituere Supplicationes publicas maximè propter plebem, ut hanc excitent ad pietatem. Itaque nullum poteſt de his eſſe dubium rationabile, ſicuti, meo judicio, neque de aut perſonis neceſſariis ad decorem proceſſionum, à Confraternitatibus inſtitutarum, aut de famulis comitantibus de more ſuos Dominos foras procedentes, utriſque enim hoc genus hominibus patrocinatur prima ex adductis paulò antè rationibus, ſicut & Communis doctrina de famulis, comitantibus ſuum Dominum, fruentem privilegio audiendi ſacri, vel in oratorio privato, vel tempore interdicti.

447 At loquendo de perſonis non habentibus ullam peculiarem relationem ad Confraternitatis proceſſiones, & ſingulariter de illo pio femineo ſexu, qui conſuevit in hac urbe Conſtantiâ legere veſtigia Sodalium inſcriptorum Congregationibus Dominicanorum, Civium, & Scholaſticorum, Lauretanam ædem ſolenni cum modulatione viſentium, omnino rationabiliter dubitatur, an ad eos extendatur favor Bullæ, quatenus diſponit de proceſſionibus, quia neutra allatarum ſuprà rationum ipſis patrocinatur communiter loquendo.

448 Quia tamen in omni diſpoſitione maximè ſpectandus eſt finis à diſponente intentus, & ſecundum hunc regulanda diſpoſitio. Regul. *fin. in 6. & Not. Ibid.* non videtur autem eſſe mens Pontificis, loquentis de proceſſionibus fratrum facere ſpecialem gratiam hiſce, ut talibus, ſeu ut conſtantibus talem aut talem communitatem, ſed potius, ut conſtantibus multitudinem piè & ordinatè, cum aliqua Solennitate procedentem proceſſionaliter, ad hanc verò conſtandam concurrunt omnes, qui ſeſe piè, & ordinatè jungunt Confratribus, idcirco eſt mihi perquam veroſimile, ejuſmodi perſonas æquè gaudere favore proceſſionaliter viſitantium Eccleſias, atque gaudent ipſimet fratres & ſorores. Et quis neget, Sodales Roſarii, qui tunc interſunt proceſſionibus Sodalium Annunciatæ, aut ruſticos Parochiæ proximæ, vel remotæ à Parochia E. utiliter ad propoſitum noſtrum intereſſe proceſſioni Parochiæ D. ſi Eccleſia, ad quam progrèditur Parochia E. ſit etiam deſignata pro ſubditis Parochiæ D?

Ad tertium dubium *n.* 417. productum circa abſolutionem àb irregularitate, ſeu generatim, ſeu ſpeciatim occulta ſimul, & orta ex delicto, reſpondeo primò, eſſe certum, quòd non poſſit vi hujus Jubilei diſpenſari in ulla irregularitate vel manifeſta, vel occulta quidem, at aliunde, quàm ex delicto proprio ortâ; tum quia nullus, ut puto, Doctor hactenus auſus eſt hoc permittere in Jubileis communibus toti Eccleſiæ: tum quia irregularitas orta aliunde, quàm ex delicto, nimis impropriè dicitur tolli per abſolutionem, cùm tamen in noſtra Bulla non tribuatur reſpectu defectuum poteſtas niſi abſolvendi: tum quia irregularitas manifeſta, ſeu ex defectu manifeſto eſt tam difficilis diſpenſationis, ut non cenſeatur dari poteſtas diſpenſandi in illa niſi exprima- 449
tur. At ſi originem duxit ex delicto occulto, 450
poterit auferri per Confeſſarium hujus Jubilei juxta Dianam relatum à nobis ſuprà *n.* 271. nequibit ex Suarezii veriore opinione relatâ Ibid. *n.* 272. Equidem cùm Innocentius non fecerit Confeſſariis ſeu mediatè, ſeu immediatè, & directè poteſtatem abſolvendi, niſi à cenſuris &c. peccatis reſervatis & pœnis *lit.* ii. nomine autem *pœnæ* non intelligatur ulla irregularitas juxta Communem doctrinam relatam à nobis Tom. *priore Tract.* 7. *Caſ.* 20. *n.* 641. ſtando hàc Communi ſententiâ nequit Confeſſarius tollere etiam irregularitatem pœnalem, ut ita loquar. Quia tamen *cit. n.* 641. ſcripſi, poſſe in caſu neceſſitatis dari locum arbitrio Soti, & aliorum exiſtimantium, voculâ: *pœna* comprehendi irregularitatem ortam ex delicto occulto, eam ob rem poterit & Confeſſarius noſtri hujus Jubilei id facere in caſu itidem neceſſitatis. Nolim tamen id extendi ad irregularitatem ex homicidio ſaltem voluntario, propter ea, quæ tradunt Palaus *Tr.* 25. *diſp. un. p.* 8. §. 4. *n.* 3. & Diana *Part.* 5. *Tr.* 3. *Reſol.* 81.

Ad quæſtionem quartam, *cit. n.* 417. ex- 451
preſſam, quid videlicet ſibi propriè velint illa verba Bullæ *lit.* mm. de abſolutione à cenſu-

ris:

ris: *Ad effectum ipſius Iubilei conſequendum*? Reſpondeo, latere hic majorem difficultatem, quàm appareat multis; etenim ſenſus obvius horum verborum eſt, Confeſſarium electum vi hujus Bullæ, non poſſe abſolvere ab illis cenſuris, quæ non impediunt effectum Jubilei, per quem effectum intelligitur duntaxat Indulgentia ipſa, ut liquet ex contextu ſententiarum, quibus conſtat Bulla; atqui illæ ſolæ cenſuræ impediunt conſecutionem Indulgentiæ, quæ impediunt, ne vel licitè obeantur opera præſcripta pro conſequenda Indulgentia, vel operibus præſcriptis obitis obtineatur ipſa Indulgentia, ut ſi quis perfectis omnibus excepto ultimo jejunio labatur in majorem excommunicationem; etſi enim talis utique licitè validéque peragat ultimum, non tamen adipiſcetur Indulgentiam, niſi abſolvatur ab excommunicatione majore latæ ſententiæ, cùm & talis excommunicatio involuat, ſeu ſupponat peccatum mortale, & nequàquam ſit mens Eccleſiæ, expendere theſaurum Eccleſiæ in membra ab ea præciſa. Atqui non omnis cenſura impedit vel legitimam executionem operum præſcriptorum; vel adeptionem ipſius Indulgentiæ.

452 Nam in primis excòmmunicatio minor ſæpe contrahitur ob ſolum peccatum veniale, Suar. *Tom. 5. in 3. Part. diſp.* 24. *ſect.* 3. ex Communi; licèt ergo privet participatione Sacramentorum, ideóque ſi ultimum opus pro Jubileo ſit Communio, oporteat ad hanc licitè percipiendam tollere vinculum talis excommunicationis, ſi tamen incurrat quis excommunicationem primùm poſt Confeſſionem, & Communionem, ſed ante jejunia, non impedit conſecutionem Indulgentiæ; ergo non poterit dari abſolutio illius. Item ſuſpenſio ab omni beneficio, vel officio non privat uſu Sacramentorum; nec impedit licitam viſitationem Eccleſiæ &c. ergo videtur Confeſſarius etiam non poſſe ab hac abſolvere vi Jubilei.

Reſpondeo nihilominus poſſe; nam ſuſpenſio, ſicut & excommunicatio major, atque interdictum non ſolet inferri niſi ob peccatum mortale DD. communiter; atqui peccatum mortale impedit Communionem, ſicut & ipſammet acquiſitionem Indulgentiæ. Nec obeſt, quòd excommunicatio minor non impediat hanc acquiſitionem, ſufficit, quòd ſit apta impedire Sacram Communionem; eſt autem per accidens, quòd primùm poſt hanc peractam, aut ante ultimum opus executioni mandatum, quis hanc incurrerit.

453 Sed inſtabis: Si abſolutio Confeſſarii valet ſolùm ad effectum Jubilei, ergo & obtento Jubileo redibunt cenſuræ, quia ſublata cauſa tollitur effectus, & excommunicatio quatenus privat communicatione in profanis, & ſuſpenſio quatenus reſpicit beneficium Eccleſiaſticum, ſeu hujus adminiſtrationem, non poterit tolli per Confeſſarium, quia hi reſpectus nihil faciunt ad finem Jubilei.

Reſpondeo; ut his, & ſimilibus objectionibus ſatiſfiat dicendum eſt, ſenſum Bullæ dicentis: *Ad effectum ipſius Iubilei conſequendum*, eſſe hunc planum, quòd non detur poteſtas abſolvendi, niſi illos qui animum habent potiundi Jubileo, qualem habent omnes illi, & ſoli, qui intendunt obire omnia præſcripta; Item, quòd Papa det quidem his omnibus, & ſolis poteſtatem eligendi Confeſſarium, qui integerrimè, & ſine metu reincidentiæ abſolvat ab omnibus cenſuris, at hanc tam amplam poteſtatem non eſſet facturus, niſi ad hanc liberalitatem eum permoveret deſiderium, quò optat, ut omnes fideles perficiant omnia opera demandata, & ſic illi tum integrè reconcilientur Numini, tum impetrent illa externa bona e. g. concordiam Principum Chriſtianorum, ob quorum impetrationem tanquam finem mediatum ſuſcepit Pontifex conſilium de aperiendis tam liberaliter theſauris Eccleſiæ. Eſt porrò notandum, prædictam clauſulam reperiri non ſolùm in hiſce Jubileis tam multa particularia habentibus, ſed etiam in omnibus quindecim dierum Jubileis, ſicut & nominatim in illo, quod ad Moniales extenſum ipſo Anno Sancto explanavi ſuprà *cap.* 6.

Ad quintum dubium *n.* 418. propoſitum de excommunicato immiſcente ſe Proceſſioni inſtitutæ pro lucrando Jubileo, an ſatiſfaciat? 454
Reſpondeo, tametſi talis utique peccat juxta Cap. *Excommunicatos* 11. *q.* 3. non tamen impedit excommunicatio, quò minus propriè dici queat interfuiſſe Proceſſioni, & ſine dubiò omnes, qui ante Alexandri VII. Decreta condemnantia 43. propoſitiones ajebant, per Confeſſionem, aut Communionem ſacrilegam impleri conditionem de obeundis hiſce Sacramentis, idem à fortiore dixiſſent de tali excommunicato.

An verò proceſſiones, de quibus mentionem injiciebat conſulens, inſtitutæ à Confraternitatibus annumerandæ ſint officiis Eccleſiaſticis, à quibus excluduntur ſingulariter excommunicati, autumo reſpondendum, eas non contineri ſub tali nomine, quandoquidem ſunt ex ſe Confraternitates Laicorum; officia verò Eccleſiaſtica ſunt obeunda principaliter à perſonis Eccleſiaſticis. Nec videntur tales ſupplicationes eſſe magis functiones Eccleſiaſticæ, quàm recitatio publica Roſarii, quam laudabiliſſimè quoad poſſunt, promovere in templis, & campis conantur PP. Prædicatores.

CLASSIS III.

Qua expediuntur quæſtiones propoſitæ n. 419. & ſeqq.

SUMMARIUM.

An quando Epiſcopus declaravit, ſufficere undecim viſitationes Eccleſiarum, caſu quo inſtituerentur quatuor proceſſiones, potuerint fieri participes Iubilei illi fideles, qui viſitârunt Eccleſias ſolùm ſexies, aut ſepties? 455.

Qualis continuatio proceſſionum, & viſitationum fuerit facta Ratiſbonæ? 457.

Qualis Conſtantiæ? Ibid.

An auditio ſacri habeatur pro viſitatione Eccleſiæ? 458.

In quo conſiſtat Confeſſarii diſcretio circa viſitationis diminutionem reſpectu impeditorum? 459.

Etiam Mendicantes Religioſi non poterant à reſervatis abſolvere, ſi non erant nominati ab Epiſcopo. 460.

Archidiaconus, poteſt per ſe loquendo promulgare Iubileum. 461.

Caſus, quo certus quidam Archidiaconus non poterat. 461.

455 AD primam ex quæſtionibus illis reſpondeo, Diœceſanos illorum locorum, in quibus Epiſcopus voluit loco quindecim viſitationum ſufficere undecim, ſi inſtituerentur quatuor Proceſſiones, videri revera excidere gratia Jubilei, ſi non viſitent undecies. Ratio eſt, quia ſubrogatum habet vim illius, cui ſubrogatur, ut conſtat ex communi doctrina & axiomate apud Tuſchum *lit.* s. *Concl.* 757. Epiſcopi autem ſubrogantur Summo Pontifici, quia ipſe communicat iis ſuam poteſtatem circa ordinationem horum operum, ut liquet ex litera; utique autem ſi Papa præſcriberet undecim viſitationes cum quatuor Proceſſionibus, cenſeretur non lucrari Indulgentiam, qui negligeret aliquot Supplicationes. Et nónne quando Confeſſarii ex poteſtate ſibi factâ commutant ad inſtantiam ſuorum pœnitentium unum opus in alterum, privabuntur pœnitentes Indulgentiâ, ſi non obeant illud, quod Confeſſarius ſubſtituit?

456 Itaque non videtur eſſe hac de re ambigendum, ſi illæ quatuor Proceſſiones ſint non valde notabiliter difficiliores. Dubitabit autem quis fortè ulteriùs: An Epiſcopus poſſit decernere, ut omnes non impediti, volentes tamen evadere participes Jubilei, interſint his tam difficilibus, & tamen teneantur viſitare undecies Eccleſias? Sed revera non eſt locus prudenti dubitationi, quandoquidem deduxi ſuprà *n.* 433. ex tenore Bullæ, eſſe penes Epiſcopum deſignare quatuor pro toto Epiſcopatu Eccleſias; quæ deſignatio accidet quidem multis moleſtiſſima, attamen tenebit factum Epiſcopi.

Porrò tametſi fuerit in Epiſcopatu Ratiſbonenſi facta combinatio Proceſſionum, & viſitationum talis, qualem memorant literæ conficientes hanc tertiam dubiorum Claſſem, in hac tamen Diœceſi Conſtantienſi non fuit facta ulla talis combinatio. Siquidem Anno 1601. mandavit Illuſtriſſimus D. Ordinarius Joan. Georgius ab Halvveil inſtitui à Parochis Supplicationes, at nihilominus voluit impleri numerum quindecim viſitationum. E diverſo modernus Illuſtriſſimus D. Ordinarius noſter Franciſcus Joannes à Praſberg Anno 1651. liberavit onere viſitationis ulterioris omnes illos, qui proceſſionaliter viſitâſſent deſignatam Eccleſiam: ut proinde videantur illi ſatisfeciſſe, quorum Parochus quinquies, ut ſolent diebus Dominicis, circuivit cum ſuis ſuam Parochialem Eccleſiam, eúmque ſunt comitati; etenim ſit in utriuſque diplomate jus Parochis, in quorum pago, vel oppido extat una ſolùm Eccleſia, deſignandi hanc unam, ſine ſolicitudine adeundi alteram; quæ ſanè moderatio eſt tanta, ut major fieri nequeat. 457

Ad ſecundum dubium ſub eod. *n.* 419. Reſpondeo, auditionem quidem ſacri etiam die ſolis eſſe, ſi fiat in deſignata Eccleſia, legitimam Eccleſiæ viſitationem, quandoquidem poſſunt etiam opera ex voto, vel præcepto Eccleſiæ debita computari inter ſufficientia ad Indulgentiam ſuprà *n.* 75. non tamen ſufficiet in iis locis, in quibus præſcribuntur viſitandæ plures Eccleſiæ, viſitatio quotidiana unius unicæ, quia, ut jam alibi retuli ex S. Thoma, non exiſtente conditione non conſequitur illud, quod ſub conditione datur. Nec obſtat, quòd non refert, quid de æquipollentibus fiat. *L. Fidei commiſſa §. Si cui ita. De Legat.* 3. nam id verum non eſt, quando Superior mandat in ſpecie aliquid fieri. 458

Ad tertium indicatum *n.* 419. Reſpondeo, diſcretionem Confeſſarii circa mutationem viſitationis Eccleſiarum pro ſenibus, & aliis impeditis in eo conſiſtere, ut in primis attendat, quid maximè expediat ſaluti talis infirmi; ſicuti enim Papa non dat Epiſcopis poteſtatem diſponendi de omnibus præſcriptis, niſi *prout animarum ſaluti expedire judicaverit*, quemadmodum loquitur Bulla *lit.* tt. ita & Parochus, utpote Epiſcopi ſubſtitutus, eive ſubrogatus, non habet poteſtatem niſi in ordine ad ſalutem proximi. Deinde debet perpendere, an opus, quod cogitat ſubrogare viſitationi Eccleſiæ, ſit omnibus conſideratis æquè profuturum ad finem à Pontifice intentum, ac profutura Eccleſiæ viſitatio; etenim maximè ſpectandus eſt hic finis, ut in ſimili 459

dixi

Digitized by Google

dixi ſuprà *cap.* 17. *n.*109. Cavere autem debet, ne injungat actionem notabiliter moleſtiorem, quàm viſitatio ab Epiſcopo imperata ſoleat accidere pleriſque Parochianis. Ubi paterfamilias largus eſt, ut quid Sacerdos ejus auſterus? Cap. *Alligant* 26. *q.*7. eſt autem Epiſcopus Paterfamilias, S. Clemens *Conſtitut. Apoſtol.L.*2. *c.*30.

460 Ad quartum *n.*420. propoſitum, Reſpondeo; certum eſſe, quòd Patres Carmelitani ut ſic nequeant fungi officio Confeſſariorum Jubileorum, quandoquidem Papa clariſſimè reſtringit ſuam gratiam ad Confeſſarios deſignatos ab Epiſcopo; atqui fines mandati ſunt diligener cuſtodiendi *L. Diligenter ff. Mandati.* Videtur autem eſſe ſatis mirum, quòd Epiſtola inſinuet, illorum Eccleſiam fuiſſe è deputatis, & tamen ii non fuerint annumerati Confeſſariis, cùm & verba Bullæ indicent, faciendum contrarium, & fuerit eis moleſtum pati, ut Sacerdotes alieni exciperent Confeſſiones in eorum Eccleſia, ipſiſmet verò non liceret; debuiſſent autem id tolerare juxta diſcurſum allatum ſuprà *n.*430. Mirum & illud fuiſſet, ſi omnes Confeſſiones fuiſſent excipiendæ in Eccleſia Collegiata; cùm & id moraliter fuerit impoſſibile, & non debuerit ſine neceſſitate imponi Religioſis Mendicantibus tantum onus.

461 Ad interrogationem de Archidiacono factam *n.*422. An fuerit ipſi fas promulgare Jubileum? Reſpondi non fuiſſe, propter rationem fundamentalem quam ipſe conſulens exprimit in ſuis literis; verè enim non faciunt Pontifices ulli loco gratiam illius, quod hîc explicamus, Jubilei, niſi ad inſtantiam præſidentium illis, communiter quidem Epiſcoporum, nonnunquam verò etiam Nuntiorum Apoſtolicorum, ut vidimus ſuprà *n.*408. aut etiam Principum Sæcularium; niſi enim me fallit memoria, Jubileum, quod An. 1626. Urbanus VIII. extendit ad Bavaros, petierat religioſiſſimus Elector, & Dux Bavariæ Maximilianus. Cùm igitur ignoraretur, utrùm quis ejuſmodi præſes aut ſupplicâſſet, aut poſt ſupplicationem impetrâſſet; id beneficium Jubilei, illicitè promulgâſſet Archidiaconus, ſiquidem ea, quæ ſunt facti, non præſumuntur, ſed probari debent.

462 Subit autem mirari, cur ille Archidiaconus non inquiſierit debitè hanc in rem, certè potuiſſet comperire facilè veritatem, aut dando literas ad loca alia, aut mittendo proprium nuncium; publicatio quippe, & celebratio Jubilei eſt actio ſummè notoria. Quòd ſi comperiſſet, fuiſſe ab Epiſcopo ſupplicatum pro tali gratia, eámve obtentam, oportuiſſet ulterius inquirere: Anne poſtulâſſet pro ſuo toto Epiſcopatu, an pro illis ſolis Epiſcopatûs partibus, in quas actualem habet juriſdictionem; re enim verâ potuit fieri, ut poſtulârit pro ſolis illis diſtrictibus, qui ejus mandata reciperent. Conſtito, obtinuiſſe pro omnibus, poterat talis Archidiaconus publicare ſine mandato Epiſcopali, tum quia ſupponitur in ſpeciè facti, quòd ille Archidiaconus fuerit ſolitus ex ordinaria poteſtate id præſtare in aliis Jubileis, adeóque ſic potuit titulo præſcriptionis id juris acquiſiviſſe, tum quia omnes propriè dicti Archidiaconi habent jus publicandi Jubilei, ſaltem eo caſu, quo Epiſcopus non fungitur ſuo officio. Suprà *c.* 11. tum quia nominatim Archidiaconi poſſunt id præſtare, cùm ii ſint propriè Judices Ordinarii. Pax Jordanus relatus ſuprà *n.*67.

CLASSIS IV.

Quâ ſatisfit quæſtionibus propoſitis num. 423. *& ſeqq.*

SUMMARIUM.

Iubileo conceſſo Diœceſi Conſtantienſi potuère frui quaſi-incolæ. 464.

Imò & alii peregrini. 465.

Iubileum Anni 1651. *non erat favor merè perſonalis.* 466.

Etiam Peregrinus in Diœceſi Conſtantienſi poteſt vocari Chriſti fidelis Diœceſis Conſtantienſis. Ibid.

Epiſcopi poterant in illo Iubileo dare Clericis unius Eccleſiæ poteſtatem audiendi Confeſſiones in Eccleſia alterius, irrequiſito conſenſu Rectoris. 468.

An ſub poteſtate abſolvendi ab omnibus caſibus etiam Cœnæ *intellecta fuerit poteſtas in hæreſin?* 469.

An poteſtas abſolvendi à ſuſpenſione ſe extenderit ad omnem omninò ſuſpenſionem? 470.

Quinam fuerint intellecti nomine ſenum? 471.

Et an nomine Virginum etiam clàm corruptæ? 474.

Quid ſit Univerſitas? 475.

An pagus veniat nomine Univerſitatis? Ibid.

Religioſi, qui erant jam lucrati Conſtantiæ Iubileum, & poſtea miſſi Ratiſbonam, poterant rurſum lucrari Ratiſbonæ. 476.

Refertur ex P. Pirbing generalis doctrina utilis ad multa. 477.

Quomodo ſit intelligenda clauſula: A die publicationis. 479.

Refertur explicatio ex P. Georgio Lyprando. 480.

Præpoſitio A, quando locum, vel tempus dividit, ſignificat immediatum locum, aut horam. Ibid.

An morituri entes valeant pridie publicationis Iubilei per diſpenſationem Confeſſarii, vel Epiſcopi lucrifacere Iubileum? 481.

X 2 *Quid*

Digitized by Google

Quid ſi ille moriturieus convaleſcat præter omnem ſpem? 483.

An illi ſoli fuerint capaces Iubilei Innocentiani, qui nequiverunt petere Romam ipſo Anno Sancto? 485. *& ſeqq.*

Reſpondetur ad rationes probantes reſponſionem affirmativam. 489.

Confeſſarii tunc deputati, potuerunt abſolvere à caſibus etiam Epiſcopalibus. 491.

Vis particulæ: Etiam. 492. *&* 494.

Movetur novum contra illam abſolutionem dubium ratione cujuſdam ſententiæ prohibitæ ab Alexandro ſeptimo. 494.

Reſpondetur ad illud. 495.

Si Parochus imperet difficiliora, quàm Epiſcopus decreverit, non ſubſiſtit illud imperium. 496.

An ſubditi Epiſcopatus gaudentis Iubileo, exiſtentes tamen extra Epiſcopatum, poſſint illud adipiſci? 497.

An Epiſcopi potuerint pro ſuo arbitrio mutare omnes omnino conditiones requiſitas à Papa? 499.

Adfertur cauſa aſſerendi valde difficilis explicatu, Ibid.

Quid in Iure intelligatur per liberum arbitrium? Ibid.

Quid ſit arbitrium boni viri, aut regulatum? Ibid.

An Epiſcopi potuerint pro ſuo arbitrio diſponere de omnibus conditionibus, ad quas apertè referebatur clauſula: Arbitrium? 501.

In Bulla Iubilei Innocentiani exprimuntur duodecim clauſulæ, ad quas non refertur apertè clauſula: Arbitrio tuo. 502.

Referuntur diverſa Axiomata de ſequentis clauſulæ relatione ad præcedentem. 502. *&* 503.

Epiſcopus non potuit ſaltem reſpectu alicuius totius communitatis commutare omnia omninò præſcripta ab Innocentio. 505.

Nec ea, quibus Innocentius appoſuit clauſulam: Tantùm, *aut* ſemel. 506.

Nec illa, ad quæ clauſula; Arbitrio tuo *non refertur ſaltem probabiliter.* 507.

Ad quas perſonas extendatur clauſula finalis, quæ habetur lit. ss? 509.

Ad quas non extendatur? 510.

Quid cenſendum de Epiſcopis, qui fortè diſpenſarunt liberaliùs, quàm diſpenſandum fuiſſe indicavimus? 511.

Bulla, & Breve quid ſint? 516.

I. Quærebatur: *An peregrini quoque poſſent frui beneficio Iubilei illius, in gratiam Epiſcoporum petentium conceſſi?*

463 RAtio fundamentalis negandi erat, quòd Bulla Innocentii contineret, illum favorem concedi *omnibus Chriſti fidelibus Civitatis, & Diœceſis Conſtantienſis verè pœnitentibus &c.* Sed qui exiſtunt Conſtantiæ ut peregrini, & viatores, non ſunt fideles Civitatis Conſtantienſis.

Nihilominus reſpondi tunc, & reſpondeo 464
nunc, in primis non eſſe dubitandum, quin ea gratia extendatur ad illos peregrinos, & habitatores, qui vocari ſolent *quaſi-incolæ*, qui videlicet non quidem habent proprium domicilium in aliquo loco, utpote non cogitantes in eo claudere vitam, juxta deſcriptionem domicilii allatam à nobis *Tom. priore Tract. 8. n. 291.* (qui locus eſt in editione Monacenſi A. 1669. mendoſè impreſſus, debet enim ſic exprimi: alterum, ut ibi reipſa verſetur, alterum, ut verſetur &c.) attamen deſtinaverunt manere illic, per majorem Anni partem; cùm enim plerique DD. cenſeant, hoſce ligari omnibus legibus loci, poſſintque illic omnia præter Ordinis, Sacramenta percipere, ut docet conſtantiſſimus uſus roboratus Communi calculo Doctorum, non eſt ambigendum, quin & de iſto beneficio participent; ut e.g. famuli, ancillæ, ſtudioſi literarum.

At de aliis augetur hinc difficultas, quòd & 465
Jubilei favor ſit perſonalis, & non localis judice Hauckio de Jubileo *n.* 78. & Pontifex ſoleat ſe accommodare precibus ſupplicantis Cap. *Inter dilectos* §. *Cæteris De fide Inſtrum.* Rodriquez *qq. Regul. Tom.* 1. *q.* 11. *n.* 6. adeóque non plus concedere, quàm fuerit petitum; Epiſcopi autem non ſupplicant niſi pro ſuis Diœceſanis, dicúntque cum Apoſtolo, etſi non ſenſu Apoſtoli: *quid mihi de iis qui foris ſunt*, ſeu foras pertinent:

Reſpondeo tamen ſecundò, videri, omnes peregrinos poſſe probabiliter lucrari, ſi opera præſcripta perficiant, hoc quoque Jubileum. Cauſam hujus reſponſi attuli ſuprà *n.* 87. Confirmo inde, quòd optimus interpres gratiæ à ſe Anno 1651. petitæ Reverendiſſimus & Illuſtriſſimus D. Franciſcus Joannes in ſuo diplomate profiteatur, & ſe pro ſuo Epiſcopatu impetràſſe hoc Jubileum, & omnes, ac ſingulos (ſine reſtrictione ad ſubditos, ſeu Diœceſanos) qui opera præſcripta eſſent legitimo modo peracturi: potituros Jubileo. Secunda ex his clauſulis clariſſimè comprehendit æquè peregrinos, quàm cives. Prima oſtendit, jubileum illud fuiſſe privilegium mixtum, ſcilicet perſonale ſimul & locale: atqui beneficio privilegii localis frui poteſt quiſquis in loco illo exiſtit, ſicut Reali, qui re prædità beneficio utitur, niſi fortè ſpeciatim id interdicatur.

Ad rationes *n.*465. allatas in oppoſitum, 466
reſpondeo in primis negando, Jubileum eſſe favorem merè perſonalem; quandoquidem ejus acquiſitio pendet à certa Eccleſia, vel Eccleſiis, ea quadam ratione, qua Indulgentia, ac Communio Generalis, de qua ſuprà *cap.* 27. Addo, quòd diploma noſtri Jubilei ſe habeat inſtar

Digitized by Google

inſtar legis communis, ut proinde ſit de eo ratiocinandum, ſicuti (exceptâ obligatione) ratiocinamur de Legibus; nec puto Henriquezium rectè citari ab Hauckio, nam non plus in eo hanc in rem reperio, quàm quòd favor Bullæ Cruciatæ ſit perſonalis; atqui nullo modo eſt à Bulla Cruciata argumentandum ad Jubileum, utpote rem diverſiſſimam. Ad alteram rationem ajo, ſicuti Leges alicujus Provinciæ feruntur directè, ac primariò pro ſubditis, & tamen ex multorum opinione ligant indirectè, ac ſecundariò etiam forenſes, atque viatores; ita Jubileum particulare alicujus Epiſcopatûs prodeſt primariò quidem propriè ſubditis dictis Diœceſanis, ſecundariò autem
467 non ſubditis exiſtentibus in ea Diœceſi. Rurſum ad rationem *n.*463. productam reſpondeo, etiam illum, qui exiſtit tanquam peregrinus in Diœceſi Conſtantienſi, poſſe pro tunc vocari Chriſti fidelem Diœceſis Conſtantienſis, tum ſi ſit quaſi incola, ut facilè quiſque, mea opinione, fatebitur, tùm etiam ſi ſit duntaxat viator; ſiquidem iſta locutio poteſt ſic exponi: ***omnes fideles exiſtentes in Diœceſi Conſtantienſi.*** Verſamur in materia favorabili, cujus verba ſunt amplianda. Ludov. Romanus *Conſil.* 436. ex Baldo; ergo ampliemus.

468 II. Quærebatur: ***An Epiſcopi potuerint Religioſis dare facultatem excipiendi Confeſſiones in parochialibus Eccleſiis nominatis pro viſitatione, irrequiſito Parochorum conſenſu?***

RESP. Affirmativè, tum quia Epiſcopus eſt Parochus Parochorum; tum quia, ſicuti qui dat juriſdictionem, dat omnia neceſſaria ad illam expediendam *L.*2. *ff. De juriſd.* ita etiam Papa faciens Epiſcopo jus omnia diſponendi, prout judicârit expedire in Domino, dat etiam hoc particulare jus.

469 III. Quærebatur: ***An ſub illa tam ampla poteſtate abſolvendi ab omnibus caſibus, etiam Papalibus in Bulla Cœnæ contentis lit.*** kk. ***intelligeretur poteſtas abſolvendi ab omnibus caſibus hæreſis?***

Reſpondi conſtanter affirmativè, propter rationes allatas *n.*245. quibus addo, eſſe ponderandum, quòd P. Filliucius *Tr.*8. *n.*265. expreſſè teſtetur, ita fuiſſe Anno 1617. reſponſum in ſacra Pœnitentiaria occaſione Jubilei, quod tunc conceſſerat Paulus V. & de quo Jubileo ipſe tunc ſcribebat, & ſcribebat ipſemet Pœnitentiarius, atque fungens officio Reſponſoris ***quæſtionibus***, ut loquitur, ***conſcientiæ***, ita ut dubitari nequeat de veritate hujus teſtimonii.

470 IV. Quærebatur: ***An poteſtas abſolvendi ab omnibus cenſuris lit.*** ll. ***extenderet ſe ad omnem ſuſpenſionem, & interdictum locale?***

Ratio dubitandi erat, quòd poteſtas abſolvendi conceſſa eſſet duntaxat ad finem Jubilei conſequendum, ſuſpenſus autem ab officio potuerit nihilominus adipiſci Jubileum, ſicut & interdictus ab Eccleſia; ſiquidem talis poterat orare ante Eccleſiam deſignatam, eſto non liceret intrare. Sed ad hoc dubium utrumque patet reſponſio ex dictis ſuprà *n.*452. & 453.

V. Quærebatur ***de ſenibus, & iis, quæ putantur virgines, & tamen non ſunt.*** De quibus Bullæ *lit.* b. & q. 471

Ad primum reſpondeo, nomine ***Senum*** intelligi haud dubiè omnes illos, quos rigidiores Theologi ſolos eximunt ratione ſenectutis, à lege Jejunii; ſiquidem hiſce accenſent illos ſolos, quos ſenectus reddit ita infirmos, ut nequeant ſine notabili incommodo perferre Jejunium. At dubitatur non immeritò de ſexagenariis indiſcriminatè ſumptis, quandoquidem hoſce omnes eximios à jejunio pronunciant non ignobiles ſcriptores, ſoléntque ii vocari ſenes.

Et quidem ſi ſtandum ſit praxi Germaniæ, 472 talibus non patrocinabitur generatim ſua ſenectus, ſaltem quando Eccleſiæ non ſunt multùm remotæ; quam moderationem idcirco addo, quòd clauſulæ *lit.* o. & *ſeqq.* in quibus fit mentio ***infirmorum, ſenum, virginum, prægnantium, & viduarum***, non referantur niſi ad viſitationes Eccleſiarum, numerúmque illarum.

Cùm autem ſit in prudenti arbitrio Epiſcopi deſignare Eccleſias propinquas, vel remotas, 473 remotæ autem adferant peculiarem difficultatem, atque moleſtiam quinque illis generibus perſonarum, meritò tribuit Papa Epiſcopis peculiarem poteſtatem ſeu diſpenſandi, ſeu Bullam interpretandi in horum favorem, atque in favorem Senum tunc generatim, quando Eccleſiæ multùm ſunt remotæ, at quando ſunt propinquæ, non ita generatim, quia non ſubeſt tunc generatim cauſa rationabilis.

Quam doctrinam applicabis proportionaliter aliis perſonis ſuprà enumeratis, obſervato ſingulariter de Virginibus, non ſuppetere in Germania tot cauſas diſpenſandi cum his, quot fortaſſe in aliis quibuſdam Provinciis, in quibus non tam facilè permittitur Virginibus exitus è domibus, & acceſſus ad templa viris plena, adeóque proceſſiones ſolennes, quàm in Germania. Cauſas malo relinquere veris conjecturis lectoris quàm exprimere.

Ad illud verò, quod ſingulariter quærebatur de occultè corruptis, facilis eſt reſponſio, 474 cùm conſtet, Papam de occultis non judicare *Cap. Unic. Ut Eccl. benefic.* & talium egreſſus poſſit tentationes parere æquè ipſiſmet, & aliis, quàm integrarum.

VI. & VII. Ad id, quod proponebatur de 475 impeditis, & Univerſitatibus, reſpondeo, illos ipſos cenſeri in hac Bulla impeditos, quos aliæ Bullæ habent pro talibus, quia jura juribus

aptare oportet; at quoſnam hæ, explicavi ſuprà Cap. 15. *n.* 99. *&* 100.

De pago verò reſpondeo, ſi ſit populoſus, habens proprium Parochum, meritò vocari univerſitatem, cùm Univerſitas, de qua *lit.* t. ſit corpus quoddam, quod ex multis invicem collectis conficitur. Ludovicus Romanus *Conſil.* 400. *n.* 4. poſſitque de illo dici, quod de Univerſitate, quòd ſcilicet ſecundùm ſe conſideratus nec animam habeat, nec poſſit in eam excommunicationis ſententia proferri. Romanus *Ibid.* Idem probabiliter dici poteſt de parvo etiam pago, habente aliqua bona ſpectantia non ad ſingulos, ſed ad totam communitatem illorum. Faciunt huc ea, quæ diſtinctè tradit de Univerſitate idem Romanus *Conſil.* 436. *n.* 5. ubi diſſerit de Collegio, ſignifque Collegii, quod etiam à tribus confici, & Univerſitatis nomine venire ſcribit.

476 VIII. Quærebatur: *Utrùm Religioſi, qui lucrati in uno Epiſcopatu iſtud Iubileum, fuerunt à ſuperioribus tranſlati ad aliam Diœceſin, in qua nondum fuerat celebratum, potuerint illud ſecundò lucrari?*

Ratio ſingularis dubitandi erat, quòd Pontifex expreſſerit *lit.* m. hanc clauſulam: *ſemel tantùm conſequendum*, cùm in aliis Bullis non ponatur hæc clauſula, ſed alia, ſcilicet: *hac vicè tantùm.* Judicavi tamen, tales Religioſos potuiſſe indicatâ ratione bis lucrari, poſſumus enim commodiſſimè illam reſtrictionem particularem: *Semel* referre ad unum eundémque Epiſcopatum, dicendo, eſſe hunc ſenſum, quòd nemo poſſit in eodem Epiſcopatu bis lucrari: etſi compos factus in ſua Parochia ſe conferat ad aliam negotiationis, aut famulatûs cauſâ.

Quanquam ſi talis eſſet eo potitus in priore Parochia, tanquam verus incola, verus Parochianus, & commigraret ad aliam, ibi conſtituens domicilium, relicto priore, non ſanè improbabiliter dici poſſet, illum faciendo intra præſcriptum tempus omnia, quæ erant deſignata pro ſuis novis contribulibus, fore denuo participem; arbitror quippe, eſſe valde veroſimile, quòd Pontifex ſolùm intenderit illis negare repetitam conſecutionem, qui in una, eadémque Parochia feciſſent primo e.g. menſe omnia, & eadem repetiviſſent ibidem ſequenti menſe; aut qui lucrati in ſua primo menſe deditâ operâ excurrerent altero menſe ad aliam allecti ſolâ ſpe ſecundæ Indulgentiæ. Ratio eſt, quia ſicuti verba Bullarum Jubilearum debemus, quatenus offerunt gratiam, explicare, quàm latiſſimè patitur verborum proprietas. Suprà *n.* 24. ita reſtringere, quatenus eam reſtringunt ipſæmet voces. Suprà *n* 24.

477 Huc, & ad plura ex ſuperioribus reſponſis facit generalis doctrina, quam eruditiſſimus Canoniſta P. Ernricus Pirhing noſter Tom. I. in Decretal. *De Reſcript. n.* 23. tradit his verbis: *Si verbum, vel vocabulum aliquod in propria, & ſtricta ſignificatione accipi poſſit genericè, & latè, vel ſpecificè, & ſtrictè, tum in dubio, ſi de mente ſtatuentis non conſtet, & ſeclusâ fraude, vel eluſione ſtatuti, aut diſpenſationis, in materia odioſa, vocabulum illud accipi debet ſtrictè & ſpecificè: in materia verò favorabili vel indifferenti, accipi debet latè, & genericè.* Ita ille declarans hanc regulam deſumptam ex Abbat. *in Cap. Rodulphus. De Reſcript.* variis exemplis.

Quia verò, ut vidimus, Papa tam reflexè negat, hocce Jubileum poſſe pluſquam ſemel (juxta explicationem noſtram) obtineri, confirmatur id, quod ſuprà *n.* 92. diximus, videlicet, ſi quis in Jubileis quindecim dierum repetat omnia præſcripta opera, poſſe & repetitâ Indulgentiâ potiri. Sanè ſi voluit Pontifex non poſſe, debuit exprimere; oſtendimus autem ibidem clauſulam: *hac vice tantùm* nihil obeſſe huic doctrinæ. 478

479 IX. Quærebatur: *Quomodo intelligenda ſit clauſula*: A die publicationis? Nam dicit Bulla Jubilei *lit.* xx. *ad bimeſtre tantùm à die publicationis valituras*, dubitabatur quippe: *Utrùm per illum diem publicationis intelligeretur is, quo Parochus è ſuggeſtu recitat diploma Pontificium, aut Epiſcopale? An verò ille, ad quem indicitur inchoatio?*

480 Hoc dubium propoſitum mihi ab aliis propoſui & ego literis præſtanti noſtræ Provinciæ Theologo, P. Georgio Lyprando, qui plus triginta Annis pubem Academicam Ingolſtadienſem excoluit diſciplinis Philoſophiæ, Theologiæ Moralis, Speculativæ ac Myſticæ, ſcilicet Exercitiis ſpiritualibus N. S. Fundatoris; reſpondit autem hiſce formalibus: Sentio „ primò, reſolutionem propoſiti dubii ſtare in „ arbitrio Ordinarii ob clauſulam finalem, quam „ Pontifex adjecit ſuo brevi his verbis: *Denique* „ *in præmiſſis omnibus & ſingulis ejus arbitrio facere, ordinare, providere, & quæcunque ſibi bene* „ *viſa remedia opportuna adhibere poſſit, prout* „ *animarum ſaluti expedire judicaverit, facultatem tribuimus & impertimur &c.* Cùm ergo „ uterque ſenſus utriuſque ſententiæ ſit probabilis, poterit etiam vigore prædictæ clauſulæ, „ Ordinarius ſequi, quam judicaverit Chriſtifidelibus eſſe utiliorem. „

Præſcindendo à dicta clauſula ſentio ſecundò, poſteriorem ſententiam eſſe probabiliorem: tum quia Pontifex videtur tantùm voluiſſe, ne Jubileum à ſe conceſſum ultra duos „ continuos menſes extendatur, parùm autem „ curâſſe, an iſto, vel illo die inciperetur; tum „ quia ea interpretatio Legis in dubio eſt melior „ & tenenda, quæ minùs recedit à Communi „ Jure, & Lege, ergo etiam ea interpretatio „

Bre-

Digitized by Google

„ *Brevis* in dubio erit melior,&tenenda,quę mi-
„ nus recedit à recepta conſuetudine Eccleſiæ:
„ atqui recepta conſuetudo Eccleſiæ hactenus
„ ſemper habuit, ut Jubileum non illo ipſo die
„ inciperet, quo in templo promulgatur, ſed in
„ die, ad quem illud indicitur per promulga-
„ tionem; tum quia licèt propoſitio A. termino
„ præſcripta non rarò ſumatur incluſivè, regula-
„ riter tamen accipitur excluſivè, maximè in
„ odioſis, in minùs favorabilibus, & etiam diſ-
„ poſitionibus, quæ ſtatuunt certum tempus
„ e. g. à die contractûs, à die appellationis, ra-
„ tificationis &c. in quibus dies termini non
„ computatur in termino, ut ex communi no-
„ tat Barboſa in Tract. De dictionib. *dict.* 1. Cur
„ ergo in noſtro caſu non accipiamus etiam ter-
„ minum excluſivè, cùm hoc ſit favorabilius, ut-
„ pote commodius Chriſti fidelibus? Nec ob-
„ ſtat, quòd præpoſitio A. quando tempus, vel
„ locum dividit, ſignificet immediatum tem-
„ pus, aut locum, ut poſt alios docet Barb. *loco*
„ *alleg.* adeòque Jubileum juxta noſtram ſenten-
„ tiam incipiendum eſſe die Lunæ immediatè
„ diem promulgationis ſequenti contra rece-
„ ptum Eccleſiæ morem. Non obſtat, inquam,
„ ſicut enim Barboſa ibidem aſſerit, dictionem
„ A. quæ regulariter excluſivè accipitur, incluſivè
„ ſtare, quando materia ſubjecta aliud poſtulat,
„ vel natura contractûs, aut mens diſponentis,
„ ſeu favor, id ſuadet, vel ut evitetur abſurdum
„ ſeu correctio; ita & ego proportionaliter dico;
„ licèt dictio A. quando tempus, aut locum di-
„ vidit, regulariter ſignificet immediatum tem-
„ pus, aut locum, aliud tamen dicendum eſſe,
„ quando materia ſubjecta aliud poſtulat, &
„ maximè, ut vitetur correctio conſuetudinis ab
„ Eccleſia receptæ. Addo, quòd juxta dictam
„ conſuetudinem, ſi proximo die Dominicæ
„ poſt promulgationem Jubileum inchoetur, re-
„ ctè ſignificet immediatum diem Dominicum,
„ cùm inter illum, & iſtum nullus dies Domini-
„ cus mediet; ut ſimile quid dicitur, de tribus,
„ vel pluribus immediatis Annis utilibus. Ha-
ctenus literæ hujus Doctiſſimi Patris, mei olim
in Ethica Magiſtri.

481 X. Quærebatur: *Utrùm morituri entes poſſint pridie publicationis gaudere hujus Iubilei gratia?* Quærebatur autem occaſione cujuſdam Nobilis Matronæ Friburgenſis Helvetæ, probè mihi notæ, atque in extrema vitæ linea conſtitutæ propridie, quàm publicaretur hoc Jubileum, cujus favoribus muniri peroptabat ante obitum.

Reſpondi, tametſi veroſimilior opinio ferat, non potuiſſe, ſicuti liquet ex dictis ſuprà *n.* 64. adeò ut Cardinalis de Lugo *diſp.* 57. *De Pœnit. n.* 127. ſcribat: *Si aliquis die Dominica paulò ante promulgationem Iubilei viſitâſſet Eccleſias deſignandas, illa viſitatio non ſufficeret*, nihilominus tamen eſſe in tali articulo juvandam illam bonam animam, quandoquidem P. Filliucius, quem Ibid. refero, non ſolùm teſtatur *n.* 267. doctiſſimos viros Anno 1617. de Jubileo Pauli V. tunc conceſſo, & conſtante illa ipſa clauſula, quam attigimus *cit. n.* 64. cenſuiſſe, actualem publicationem non fuiſſe abſolutè neceſſariò præmittendam executioni omnium bonorum operum, ſed addit: *Ex cauſa*, credit enim, ſecurè in praxi adhiberi poſſe priorem, ſcilicet opinionem illorum, quos dixi doctiſſimorum hominum.

Accedebat Axioma, quod alibi retuli ex Joañe Sanchez: In negotiis, in quibus nihil perdi, at magnum lucrum ſperari poteſt, eſſe audacter procedendum. *At Eccleſiæ nondum erant tunc deſignatæ?* Reſp. Poterat Confeſſarius, ſicuti alia opera, ita & etiam Eccleſiæ eſto ignotæ viſitationem commutare in aliud opus. Filliucius *loc. cit.* Quam doctrinam omnino cupio & mente teneri, ut loquar cum Canoniſtis, Summuliſtiſque, & in praxin redigi cum conſtitutis in tali periculo, dummodo habeatur certa notitia Bullæ jam communicatæ Ordinario. 482

At, *quid ſi illa vidua, de qua ſuprà, præter omnem ſpem produxiſſet vitam uſque ad promulgationem incluſivè?* Reſpondeo, tunc debuiſſent repeti obita prius bona opera, vel alia prudenti arbitrio Confeſſarii. 483

Hæc tamen dicta velim eo ſolo caſu, quo Confeſſarius habuit ab Epiſcopo, ſeu ejus Vicario poteſtatem commutandi opera; etenim conſtat ex ipſa Bulla, Confeſſarios nihil poſſe ex vi Jubilei præſtare, niſi poſt deſignationem factam ab Ordinario. Itaque reſolutio præſentis caſûs poteſt ſemper reſpectu morituri entium habere locum in Jubileis dierum 15. Siquidem Papa ſolet in iis facere pœnitentibus jus eligendi quemlibet ab Ordinario approbatum, at in hoc Jubileo exigitur ultra approbationem deſignatio, deputatióque Epiſcopalis, quam non eſt ſemper facilè obtinere propter periculum, quod eſt in mora conveniendi Epiſcopum. Non videretur autem talis Ordinarius fungi officio pii Paſtoris, ſi cognito judicio Doctorum, de quibus ſuprà, cunctaretur facere poteſtatem. 484

XI. Quærebatur: *An illi ſoli capaces fuerint Iubilei noſtri, qui propter impedimenta nequiverant ipſo Anno Sancto petere Romam?* Etenim Innocentius videtur exegiſſe hanc conditionem, ſic enim loquitur *lit.* a. *Nos attendentes, Chriſti fideles in civitate, & Diœceſi Conſtantienſi diverſis impedimentis detentos, & hanc almam Urbem noſtram pro cœleſtibus theſauris Iubilei Anni præteriti conſequendis accedere non potuiſſe, & propterea illorum ſpirituali conſolationi, & animæ ſaluti providere volentes &c.* Ex quibus verbis, quorum ſimillima exhibet Bulla Clementis VIII. de Anno 1601. formatur hæc 485

 ratio.

ratiocinatio: Verba Reſcripti debent intelligi ex procemio, nam ex præfationibus ſtatutorum probatur mens ſtatuentium. Rodriquez *Tom. 1. qq. Regul. q. 11. a. 6.* ex Bartolo; & verba etiam privilegiorum debent intelligi ſecundùm id, ad quod principaliter proferuntur à privilegiante. Idem *Ibid. Lex. 1. §. Non autem ff. De flumin.* Atqui liquet ex procemio Innocentii, fuiſſe ſermonem de impeditis ab itinere Romano; liquet quoque, quòd hoc Jubileum conceſſerat in impeditorum conſolationem & animæ ſalutem; ergo illius gratiâ poterunt frui ſoli impediti.

486 Confirmatur hæc ratiocinatio primò ex Capitulo *Intelligentia. De Verb. ſignif.* ubi expreſſè dicitur: *Intelligentiam dictorum eſſe aſſumendam ex cauſis dicendi.* Confirmatur ſecundò inde, quòd & jura juribus concordare, & poſterius Reſcriptum ad normam prioris expendere, & obſcura verba unius diſpoſitionis per

487 clara alterius exponere debeamus. Atqui ipſe Innocentius Anno 1650. in Bulla, quam deſcripſimus ſuprà Cap. *6. n. 28.* loquēs de materia perſimili præſentis, vult, ut illi ſoli longâ carceratione, vel diuturnâ infirmitate præpediti utantur beneficio Romani Jubilei ad tales extenſi, *qui, & quæ reſpectivè impedimentis hujuſmodi remotis pro percipiendis Anni Iubilei fructibus ad almam Vrbem omninò venirent, & Baſilicas deputatas indubitanter viſitarent, & ob prædicta impedimenta ad Vrbem minimè venire valent.*

488 Sed his non obſtantibus conſtanter tenendum eſt, capaces noſtri Jubilei fuiſſe illos quoque, qui nullam habuêre cogitationem de ſuſcipiendo unquam itinere Romano. 1. Quia alioqui damnare deberemus omnes Epiſcopos, omnes Confeſſarios, quorum interventu fuit illud Jubileum redactum in uſum; nam neque Epiſcopi in ſuis diplomatis, neque Confeſſarii in confeſſionalibus habuerunt ullam rationem, & fortè nec cogitationem de illa intentione peregrinationis Romanæ. 2. Quia verba generaliſſima Reſcripti ſaltem favorabilis, quale eſt Jubileum conceſſum ad inſtantiam alterius, non ſunt reſtringenda ad conditionem iis nullo modo ſignificatam; ſicuti liquet ex variis juribus, atque generali Regula, quam tradit P. Ernricus Pirhing ſuprà *n. 477.* verba autem Innocentii facientia Conſtantienſibus e. g. jus eligendi Confeſſarii &c. ſunt generaliſſima, ut liquet legenti, nec verbulo indicant illam conditionem de priùs facto animi decreto adeundi limina Apoſtolorum.

489 Ad rationes in oppoſitum allatas *n. 485.* Reſpondetur, illa axiomata eſſe intelligenda in caſu dubio, ſeu quando ea, quæ diſponuntur, ſignificantur verbis obſcuris, & ancipitibus, non autem quando claris, & determinatæ ſignificationis, quia in claris non eſt confugiendum ad præſumptiones, aut alia obſcura principia. Suprà *n. 398.* Atqui illa clauſula *omnes Chriſti fideles* eſt ſole meridiano clarior; non igitur ex procemio diſcendum, an intelligantur de illis ſolis, qui præpediti non ſuſceperunt iter Romanum. Idem dic de illa Regula, quòd intelligentia dictorum ſit deſumenda ex cauſis dicendi. Quamquam illud multorum impedimentum non fuit Pontifici cauſa, ſed ſola occaſio quædam largiendæ illius gratiæ; vera enim cauſa fuêre preces Epiſcoporum, qui quia certiſſimò non petierunt aut ſolùm, aut principaliter pro impeditis priore Anno, ſed pro omnibus Diœceſanis, ſeu pro toto Epiſcopatu, verbiſque claris expoſuêre Pontifici hanc ſuam Generalem intentionem, nec Pontifex eis contradixit vel verbulo, idcirco eſt indubitatum, quòd Pontificis voluntas ſeſe extenderit ad univerſum Epiſcopatum.

Alia eſt ratio illorum incarceratorum, atque 490
infirmorum, de quibus fit mentio *n. 487.* eſt enim apertiſſimum, quòd Papa requiſierit ad veram conſecutionem ſuæ gratiæ, ut præceſſerit in eis efficax ſub conditione poſſibilitatis propoſitum ſe conferendi in Urbem, ſicut liquet ex deſcriptis, & ſcriptis ſuprà *c. 6.* Hæc verò tam manifeſta Ordinatio Pontificis non eſt argumento, quòd idem Pontifex Anno proximè ſequente exegerit idem efficax hypotheticum propoſitum: ſiquidem, ut dixi, palàm eſt, non expoſtulâſſe; inferrem tamen ego hoc ſecundum ex illo primo, ſi obſcurum, vel dubium eſſet, quid ſignificet in noſtra Bulla illa clauſula: *omnes Chriſti fideles*, aut an poſtulaverit Illuſtriſſimus Ordinarius.

XII. Quærebatur: *An, quia in Bulla noſtri* 491
Iubilei nulla fit expreſſa mentio, poteſtatis abſolvendi à caſibus Epiſcopalibus potuerint nihilominus deputati Confeſſarii abſolvere ab illis?

Cenſui tunc intrepidè, non eſſe dubitandum, quin illa tam generalis clauſula, quæ exhibetur in Bulla exporrigeret ſeſe ad Epiſcopales quoque. Ducebar primò, quòd favor Jubilei nos quodammodo adigat ad clauſulas gratiam continentes explicandas, quàm latiſſimè poſſimus ſervatâ verborum proprietate, ſicuti non ſemel in decurſu dixi, probavíque; atqui ſi illam clauſulam: *quibuſvis criminibus, quantumcunque enormibus* accipiamus, quàm latiſſimè patitur proprietas verborum, utique comprehendet etiam caſus Epiſcopales; etenim dictio: *quivis* præcipuè, quando in Dativo ſeu Accuſativo caſu pluralis numeri poſita reperitur, univerſalis eſt, & omnia comprehendit. Expreſſè Barboſa diction. 325.

Ducebar ſecundò, tum quòd particula *etiam* 492
exprimat caſum magis dubitabilem, & implicet minùs dubitabilem. Barboſa *diction. 112.* referens pro hoc axiomate plures quàm triginta Jure-

Digitized by Google

Jureconſultos, & quatuor deciſiones Rotæ: atqui ille ſingulariſſimè caſus: ***Etiam in Bulla Cœnæ Domini contentis***, qui exprimitur in Bulla hujus ipſius Jubilei eſt caſus ſummè dubitabilis, adeò ut non cenſeatur intelligi ſub ullis etiam generaliſſimis clauſulis, niſi exprimatur. Suprà ***n.*** **247.** caſus verò Epiſcopales ſunt multò minùs dubitabiles, quia longè minoris importantiæ, quàm Papales, ergo hoſce involvit, implicatque clauſula: ***Etiam***, cùm & includat ſpecie diverſos ab expreſſis. Barboſ. ***loc. cit. n.4.*** & augeat diſpoſitionem ad qualitatem, cui adjungitur. Tuſchus ***lit.*** E. ***Concl.*** 275. Atqui hæc particula adjungitur ad qualitatem criminis, ergo hanc auget, & ampliat, cùm ſit de natura ejus extendere, implicaréque, quod priùs non erat dictum. Rota apud Farinacium, & Barboſam. ***n.*** 8.

493 Ducebat tertiò, quòd ipſimet Epiſcopi petant à Pontifice communicationem Indulgentiæ Anni Sancti, non ignorantes, eſſe ſtylum Curiæ, ut inſerantur illæ clauſulæ, quas indicavi, non etiam dubitantes, quin Confeſſarii ſint eas expoſituri eo modo, quo nos exponimus, & tamen in diplomatis, quibus conſueverunt repræſentare Synopſin Bullæ Pontificiæ, ne verbulo quidem tangant caſus à ſe reſervatos, ergo eſſet pro nimis ſcrupuloſo habendus Confeſſarius, qui tunc ambigeret de Epiſcopi ſui conſenſu in abſolutionem à caſibus Diœceſanis.

494 Nihilominus tamen ſcrupulum injicit Alexander VII. dum Anno 1665. in ſuo primo decreto, de opinionibus prohibitis ***n.*** 12. annumerat vetitis doceri, & in uſum redigi hanc: ***Mendicantes poſſunt abſolvere à Caſibus Epiſcopis reſervatis non obtentâ ad id Epiſcoporum facultate***; annumeravit autem non neſciens, Mendicantes plurimos iſtud jus vindicâſſe ſibi, ductos verbis formulæ privilegiorum ita præciſè ſonantium: abſolvendi ab omnibus criminibus &c. ***etiam Sedi Apoſtolicæ reſervatis***, ergo judicavit Pontifex, voculam ***etiam*** non eſſe implicativam caſuum Epiſcopalium.

495 Sed non obſtante hac novâ non leviſſimâ ſanè objectione, ſtandum eſt data reſolutione, ac reſpondendum, tametſi Alexander fortè non approbaverit tam generalem, & prorſus illimitatam ſignificationem Dictionis: ***Etiam***, non tamen improbâſſe, quando eadem Dictio & ſubjungitur Diſpoſitioni valde ſingulari, & ampliatur ad caſum infrequentem; certum enim eſt, quòd Alexander non intenderit improbare illam explicationem dictionis ***etiam***, quam ſuperiùs primo loco produxi, cùm ſit conſentanea judicio omnium eruditorum, atque communiſſima in ſchola, & foro; ſtat ergo illa etiam ſtante Decreto Alexandri; qui quamvis noluerit eſſe ei locum in caſu de Religioſis ita argumentantibus, ſicuti eos induximus, non tamen negavit ejuſdem vim in noſtro caſu, utpote valde diverſo: diverſo, inquam, in eo, quòd privilegia facientia poteſtatem Mendicantibus abſolvendi quoſcunque Chriſti fideles ab omnibus caſibus etiam Sedi Apoſtolicæ reſervatis non addant quidquam de caſibus Cœnæ, at verò addit expreſſè iſtos Bulla noſtra; quæ additio cùm ſoleat reperiri in ſolis Jubileis, liberaliſſimè offerentibus Claves S. Petri, meritò habetur ipſius ſpecialis ratio. Et eſto Alexander noluerit valere in privilegiis merè Papalibus hanc argumentationem, non idcirco vetuit valere in Papalibus, & Epiſcopalibus ſimul, cùm à tam diverſis non valeat argumentatio, noſtrum autem privilegium eſt Papale & Epiſcopale ſimul, utpote impetratum, & publicatum ab, & per Epiſcopum communicantem (per ſuperiùs dicta) ſuam poteſtatem Confeſſariis, à ſe cum matura deliberatione delectis. Nec repugnat noſter diſcurſus Bullæ, Clement. X. incipienti: ***Superna***, ut patet legenti attentè.

XIII. Quærebatur: ***An ſi Parochus demandet alia; & difficiliora opera, quàm Epiſcopus indicaverit, lucrentur Iubileum, qui ea non perficiunt e.g. Epiſcopus manifeſtat in ſuo diplomate ſufficere ſi viſitentur duæ Eccleſiæ decies quinquies, Parochus verò nominat quatuor: An fruſtrabitur gratia Iubilei, qui non viſitavit niſi duas?*** 496

RESP. Non fruſtrabitur, ſiquidem Parochus ſe habet hic reſpectu Epiſcopi, ſicut Epiſcopus reſpectu Papæ, quandoquidem Papa committit hic arbitrio Epiſcopi deſignationem operum, ut liquet ex litera, & videbimus paulò inferiùs; atqui Epiſcopus reſpectu Papæ ſic ſe habet, ut nequeat plus imponere, quàm Papa præſcripſerit. Suprà ***cap.20.n.*** 126.

XIV. Quærebatur: ***An Diœceſani Ratiſbonenſes commorantes extra Epiſcopatum, ut e.g. qui operam literis dabant Ingolſtadii urbe Epiſcopatûs Eichſtadienſis, potuerint gaudere hoc favore ſuorum Civium Ratiſbonenſium?*** 497

RESP. Duo eſſe hic certa. Primum, non poſſe gaudere Ingolſtadii e.g. ſi viſitatio Eccleſiarum commutetur, à Confeſſario alio, quàm deputârit Ordinarius Ratiſbonenſis. Patet ex hactenus dictis. Secundum, gaudere autem, ſi Ingolſtadio in unum è vicinis, (ut verè vicini ſunt Ingolſtadio) pagis Diœceſis Ratiſbonenſis excurrat, illiúſque Eccleſiam, ſi eſt è denominatis per Epiſcopum ſufficiens, viſitet 15. diebus, aut quotidie ad eam excurrendo, aut per 15. dies manendo in loco Ratiſbonenſis Diœceſis, è quo poſſit viſitare quatuor è deſignatis, eſto nulla earum quatuor ſit ipſius Parochialis, nam ſaltem poterit in hac re illum per commutationem juvare quilibet Parochus, quem in Confeſſarium elegerit.

At dubitari poteſt 1. An Vicarius Genera- 498

lis

lit poſſit tali facultatem dare, ut eligat Ingolſtadii Confeſſarium, qui erga ipſum utatur jure Confeſſariorum Ratiſbonenſium? Secundò: An Confeſſarius Ratiſbonenſis excurrens ad talem ſcholarem, poſſit facere commutationem, & abſolvere à reſervatis? Tertiò: An Confeſſarius Ratiſbonenſis manens Ratiſbonæ, poſſit in illum Ingolſtadii ſubſiſtentem uti jure commutationis, perinde ac ſi ſtudioſus ille Ingolſtadio deſcendiſſet Ratiſbonam, ſecundo Danubio?

RESP. Ad primum, me non dubitare de poteſtate Vicarii ſaltem in Germania, in qua Epiſcopi communicant Vicariis Generalibus, ampliſſimè ſua jura. Ad ſecundum reſpondeo etiam affirmativè, quia deſignatus ab Epiſcopo commutat obligationem Diœceſani tam præſens phyſicè & moraliter, quàm ſi id fieret Ratiſbonæ. Ut ad tertium etiam affirmativè reſpondeam, ſuadet doctrina, & fundamentum allatum *c.* 32. *n.* 141. quòd ſcilicet non ſit neceſſe petere ab uno Confeſſario omnes favores Jubilei; ne ſic reſpondeám, diſſuadet heteroclitis, & peregrinitas reſponſi affirmativi. Lector eſto hujus litis diribitor.

499 XV. Et poſtremò quærebatur: *Anne valuerint Epiſcopi pro arbitrio diſponere de omnibus planè, & ſingulis in Bulla requiſitis, addendo, demendo, mutando &c?*

Ratio unica aſſerendi eſſe poteſt, quòd in clauſula finali Bullæ *lit.* ss. legantur hæc verba: *Denique in præmiſſis omnibus, & ſingulis ejus arbitrio facere, judicare, providere, & quæcunque ſibi viſa remedia opportuna adhibere poſſit, prout animarum ſaluti expedire judicaverit, facultatem eidem Ordinario tribuimus.*

Ad hoc graviſſimum dubium, ut ſolidè, & diſtinctè reſpondeatur, obſervandum eſt primò, dum Epiſcopo conceditur poteſtas diſponendi, *pro arbitrio ſuo* de his, aut illis à Papa requiſitis, non eſſe perinde ac ſi daretur poteſtas pro ſuo libero, & pleno arbitrio, nam poſſe diſponere pro ſuo libero, ſeu pleno arbitrio, eſt poſſe diſponere de ſua ſola voluntate, & beneplacito; ſiquidem liberum arbitrium eſt meum arbitrium, conſiſtens ſcilicet in ſola voluntate illius, cujus libero arbitrio committitur res aliqua. Zaſius in §. *Præterea n.*6. *Inſtitut. De Action.* repugnante Marta *Tract. De Clauſ. Part.* 1. *Clauſ.* 97. & aliis, adeóque eſt conceſſio à Lege, vel homine facta, quâ poſſit talis, ſemoto jure, & æquitate, ſed proprio ductus appetitu, à dolo tamen alieno, quod placuerit ſtatuere. Menochius De *arbitrar. Iudic. L.*1. *q.*6. *num.*3. tantam autem poteſtatem non facit Papa Epiſcopo, ut mox apparebit, ſed committens ejus arbitrio diſpoſitionem circa requiſita pro lucrando Jubileo, intelligit arbitrium *regulatum*, ut loquitur Zaſius *loc. cit.* ſeu arbitrium *boni viri*, ut perpetuò vocat Menochius *loc. cit.* q. 8. & ſingulariter ad propoſitum noſtrum Ibid. *n.* 29. arbitrium autem regulatum, ſeu boni viri (quod quidem ſemper intelligitur, quando quidpiam alicujus arbitrio permittitur) eſt, quo delegatus poteſt, quid ſentiat jure, ratione, & æquitate animi ſui proferre ſententiam, ſtatueréque. Menoch. *cit. q.*6. *num.* 2. quænam verò ratio, æquitáſque hîc ſpectanda ſit, indicat ipſe Pontifex illâ clauſulâ *lit.* tt. *prout animarum ſaluti expedire judicaverit.*

Obſervandum eſt ſecundò, clauſulam illam: *pro Arbitrio ſuo*, eſſe quinquies inſertam noſtræ Bullæ: ter quidem explicitè, & formaliter, bis autem implicitè, & æquivalenter. Inſeritur formaliter ad *lit.* l. aa. ss. ubi agitur de Eccleſiis deputandis: numero viſitationum minuendo: Monialium, Orphanorum oneribus moderandis. Inſeritur autem implicitè, & æquivalenter *lit.* z. cùm dicitur: *prout ipſi Ordinario videbitur*; ubi quidem eſt ſermo de numero viſitationum minuendo reſpectu proceſſionaliter viſitantium, & *lit.* ff. dum eſt ſermo de Confeſſariis, quos Ordinarius *deputaverit*: nec enim dubitari debet, quin utrobique committatur res prudenti Epiſcopi arbitrio, ſingulariter in prima clauſula, cùm dicitur: *prout ipſi Ordinario videbitur*, hæc enim forma loquendi deſignat regulatum, prudénſque arbitrium. Menochius *loc. cit. q.* 8. *n.* 11. junctis iis, quæ babet *q.* 7. *n.* 14. & 17.

Obſervandum eſt tertiò, non poſſe rationabiliter vocari in dubium, quin ſit in prudenti arbitrio Ordinarii poſitum diſponere, & ordinare de illis omnibus, ad quæ immediatè, clarè, apertè refertur clauſula *arbitrium*, ſeu formaliter & explicitè, ſeu duntaxat æquivalenter, & implicitè ſolùm referatur: alioquin fruſtrà poneretur illa clauſula: Et verò ſicuti generatim loquendo eſt ſæpiſſime impliciti, & expliciti, æquipollentis, & formalis eadem vis, & energia, ita etiam ſpeciatim hoc loco; cùm præſertim hoc Jubileum conceſſerit Pontifex, inclinatus ſupplicationibus Ordinarii, ut habetur *lit.* t. Igitur dubium ſolum ſupereſt, de iis, quibus clauſula: *arbitrio tuo* ſeu formaliter, ſeu æquivalenter ſumpta non apponitur apertè, ſicut non apponitur apertè Confeſſioni, & Communioni *lit.* i. nec voculæ quatuor *lit.* k. ubi ſermo eſt de numero deſignandarum Eccleſiarum, nec dictioni: ſemel *lit.* m. ubi agitur de Eccleſiis tantùm ſemel deputandis; nec voculæ quindecim dies *lit.* n. *& ſeqq.* quatenus comprehendit ea non impeditos; nec numero, aut qualitati fundendarum precum *lit.* bb. nec numero, & qualitati intentionum, ad quas dirigendæ ſunt preces *lit.* cc. nec voculæ *ſemel*, *lit.* dd. quatenus exprimit, Jubilei Indulgentiam poſſe tantùm ſemel obtineri; nec clauſulæ *quos deputaverit lit.* ff. ubi eſt ſermo

Digitized by Google

mo de deputandis Confeſſariis in plurali numero, nec clauſulæ *lit.* gg. diſponenti de Confeſſionibus diligenter audiendis ante abſolutionem à cenſuris &c. nec dictioni *quibuſvis, lit.* hh. quatenus reſpicit peccata per Confeſſarium electum abſolubilia, nec adverbio *denuo lit.* nn. quatenus fit iis, qui Anno præcedente fuerant Romæ potiti Jubileo, poteſtas idem rurſum lucrandi; nec denique voculæ *Bimeſtre tantùm, lit.* uu. quo loco Papa reſtringit tempus Jubilei ad duos menſes.

502 Hîc vides Lector duodecim clauſulas, atque conditiones ſpectantes ad rationem Jubilei, de quibus aliter, quàm litera ſonat, nulla fit aperta permiſſio Epiſcopo; quin imò in tribus videtur manifeſtè ipſi negari, ut videre eſt in materiis, quas digito demonſtravi paulò antè literis m. dd. & uu. Dubium igitur eſt, an arbitrium Epiſcopi nihilominus verſetur circa omnes haſce clauſulas, an circa nullas, & ſi circa aliquas, circa quaſnam? Potiſſimam dubitandi rationem præbent hæc tria effata Jureconſultorum, admiſſa paſſim à Theologis.

Primum: *Clauſula in fine diſpoſitionis poſita refertur ad omnia præcedentia.* Marta Jureconſultus de clauſulis *Part.* 4. *Clauſ.* 23. *n.* 1. cum innumeris, quos nominat Barboſa de clauſulis *Clauſ.* 70. *n.* 1. P. Sanchez Theologus de matrimonio *Lib.* 6. *diſp.* 22. *num.* 19. & quidem etiam ſi diverſa contineant. Marta *Ibid.* cum aliis contra Sanchez *loc. cit.* & alibi conſtanter, ac meritò cum aliis apud Barboſam *loc. cit. n.* 5. repugnantem. Atqui clauſula: *arbitrio ſuo*, poſita ad *lit.* ss. ſequitur ferè omnes præcedentes; ergo eſt in arbitrio Epiſcopi, diſponere de ferè omnibus illis duodecim articulis, quos excerpſimus.

503 E diverſo: *Clauſula generalis, & finalis non refertur ad omnia, quando eam præcedit aliqua ſpecifica clauſula*, nam tunc generalis reſtringitur ad ſpecificam. Marta ipſe cum aliis *cit. Part.* 4. *Clauſ.* 1. *n.* 2. Atqui illam generalem, quæ ponitur ante *lit.* ss. præcedit valde ſpecifica de Monialibus.

504 Denique tertium pronunciatum Juris eſt id, quo ſæpe uti ſoleo, quòd videlicet qui è duobus unum aſſerit, alterum tacendo, videatur negare hoc alterum. Cap. Nonne. *De præſumpt.* Cùm igitur Papa appoſuerit ſolùm ad quinque clauſulas permiſſionem arbitrii, arbitrandíque Ordinario factam indicantes, videtur hoc ipſo negâſſe illam reſpectu cæterarum è duodecim. Accedit, quòd poſſit videri vel ridicula, vel fruſtranea expreſſio, enumeratióque tam variarum conditionum, & circumſtantiarum, ſi licet Ordinario, pro ſuo, quantumvis ſuâ opinione, prudenti arbitrio mutare quadrata rotundis, augeréque, & demere quæ placent. Ob has in utramque partem rationes.

505 Dico I. Nequaquam fas eſt Epiſcopo reſpectu alicujus communitatis totius mutare omnia expreſſa in Bulla. Ratio præter indicatas eſt hæc fundamentalis, quia arbitrium illius, cui permiſſa eſt à Papa mutatio, debet eſſe regulatum, ſeu prudens. Suprà *n.* 498. atqui nequit ſuppetere prudens cauſa, & ratio mutandi omnia reſpectu alicujus totius communitatis. Imò ne quidem reſpectu alicujus privatæ perſonæ poſſunt, niſi reſpectu quorundam morituríentium omnia rationabiliter commutari. Patet examinanti ſingula.

Dico II. Nec poteſt Ordinarius facere mutationes circa materias illas tres, quibus additur limitativa particula: *ſemel*: vel: *tantùm*. Ratio eſt, quia licèt poneremus eſſe Ordinario datam à Papa ſub aliqua generalitate poteſtatem mutandi omnia, nihilominus cenſeretur adhuc eſſe locus Regulæ LXXXI. *in* 6. pronuntianti: In generali conceſſione non venire ea, quæ quis veroſimiliter non fuiſſet in ſpecie conceſſurus; atqui videtur Pontifex non fuiſſe conceſſurus in ſpecie fieri mutationem circa materias indicatas *literis* m. dd. & uu. Accedit ratio, quam mox afferam. 506

Dico enim III. Superat Epiſcopi poteſtatem facere mutationem circa ullam ex iis conditionibus, ad quas clauſula: *arbitrio tuo*: non extenditur vel certò, vel veroſimiliter. Ratio eſt tum illa, quam expreſſi ſuprà *n.* 504. de negato uno ex duobus, quando alterum aſſeritur, tum hæc, quòd ſicut leges privatæ, contractúſque privati, debent in dubio regulari, intelligique juxta ſenſum, normam, & praxin communium legum, contractuúmque. Ferdinandus de Caſtro Palao *Tract. De Legib. diſp.* 2. *p.* 2. *num.* 4. ita etiam gratiæ ſpeciales juxta intellectum generalium. Jubileum autem, cujus adjuncta hîc explicamus, eſt gratia particularis, utpote conceſſa ſolùm ſingulis Epiſcopis, & quidem ad ipſorum ſupplicem inſtantiam, ergo eſt intelligendum, ſicut intelliguntur, & explicantur Jubilea univerſalia conceſſa toti orbi Chriſtiano; hæc autem ſpeculativè ſimul & practicè intellecta, fuerunt ita conceſſa, & non licuerit Epiſcopis facere mutationem, multiplicare, minuere, convertere conditiones; ſed in iis locum obtinuerit illa gnome Petri Peckii *in Reg.* 66. *in* 6. *n.* 6. *Conditio ad amuſſim obſervanda, & adimplenda eſt.* Adde, quòd gratia motu proprio conceſſa favorabilior ſit, quàm conceſſa ad inſtantiam partis. Barboſa in clauſulis: *motu proprio, num.* 25. Jubilea verò univerſalia conceduntur motu proprio, hæc particularia ſolùm ad inſtantiam, ut jam expreſſi, Ordinariorum, & tamen illa favorabilitas major non admittit mutationem, cur ergo admittant minùs favorabilia? 507

Dico IV. Clauſula illa finalis, quæ habetur *lit.* ss. & quæ tribuit Epiſcopo tam illimitatam pote- 508

Digitized by Google

poteſtatem, non extendit ſe, niſi ad illas perſonas, quæ continentur inter literas oo. & pp. Ratio eſt, quia clauſula finalis, ſeu poſterior non afficit priora membra, tum quando præcedentium Capitulorum non eſt eadem ratio, quæ ſequentis, ſeu finalis. Barboſa clauſula 70. *n.* 5. cum aliis, & conſtanter Pater Sanchez de *Matrim. L. 3. diſp. 7. n. 17. Lib. 6. diſput. 22. n. 19. Lib. 8. diſp. 16. in fin. & Lib. 10. diſp. 8. n. 19.* Tum, quando priora habent per ſe determinatam, clarámque diſpoſitionem. Barboſa *loc. cit. num.* 17. cum Menochio; tum denique quando præcedentia habent orationem perfectam de ſe. Barboſa *Ibid. num.* 18. poſt Decianum, Tuſchum, & alios. Atqui membra præcedentia illam tam pinguem; illimitatámque clauſulam; quæ ſignatur *lit.* ss. continent in primis perſonarum valde diverſam rationem, ut liquet legenti, & deinde habent per ſe claras, determinatáſque ſignificationes; habent & tertiò orationem perfectam, evidentérque independentem ab illa clauſula finali.

510 Dico V. Clauſula illa finalis non facit Ordinario jus diſponendi de actionibus, accidentibúſve enumeratis in membris præcedentibus *literas* oo. Ratio eſt aperta, quia & qualitas ſine ſubjecto eſſe nequit. L. *Si ſervum* §. *ult. ff. De Action. & empt.* & non-entis nulla ſunt accidentia, nullæ qualitates. Tiraquellus *in Tr. ceſſante cauſa. Part. 1. n. 212.* Tuſchus *lit.* q. *Concluſ. 6.* cùm ergo non valeat ex vi dictæ clauſulæ quidquam diſponere circa perſonas præcedentium membrorum, nihil etiam poterit circa earum accidentia, & qualitates.

511 Quare ſi quidam Domini Ordinarii Anno 1651. circa actiones, & accidentia contingentia perſonas non expreſſas *lit.* oo. & præcedentibus, diſpoſuerunt in iis, in quibus non fuit appoſita clauſula: *Arbitrio ſuo*, aut æquivalens, non poſſunt aliter excuſari, quàm dicendo, eos, vel aliter, quàm nos intellexiſſe nonnullas clauſulas, vel ita benignè præſumpſiſſe de mente Pontificis, utendo ſcilicet aliquâ Epiikia, verè enim mihi non videtur ex principiis intrinſecis credibile, quòd illa clauſula finalis, quam tamdiu cribro, vim ſuam exeruerit in aliud genus perſonarum, quàm mulierum, & Orphanorum ibidem nominatorum; tametſi fatear, doctiſſimum P. Lyprandum aliter ſenſiſſe, ut liquet ex relatis *cap. 6.*

512 Sicut & ſenſit Illuſtriſſimus D. Ordinarius Friſinganus Anno 1651. ſiquidem in ſuo diplomate diſertè profitetur; eſſe ſibi (vi Bullæ Pontificiæ, omnino ſimilis deſcriptæ ſuprà *n.* 412.) factam poteſtatem *pro ſuo arbitrio faciendi, ordinandi, providendi, omnibus ſibi bene viſis idoneis mediis utendi, prout exiſtimaverit, expedire ad ſalutem animarum.* Unde poſtmodum inductus deſiderio inducendi ſuos Diœceſanos, bellicis cladibus plurimùm afflictos, ad obeunda animo patiente opera illius Jubilei, eatenus diſpenſavit quoad viſitationem Eccleſiarum, ut non niſi quaternam præſcriptarum viſitationem exegerit *à ſenibus: pauperibus: ægris: prægnantibus: virginibus; viduis, & omnibus illis, qui labore ſuorum opificiorum, atque ſingulariter inſtantis agriculturæ, aut aliis quibuſcunque gravibus de cauſis impedirentur perficere quindecim viſitationes; ita ut ad lucrifaciendum hunc pretioſum, & magnum theſaurum ſit futurum ſatis, ſi quis prædictis modis impeditus, præter diligentem executionem aliorum ſuprà ſpecificatorum operum, nominatas Eccleſias quatuor diebus continuis, vel interpolatis viſitaverit, atque in ſingulis oraverit quinquies orationem Dominicam, & Salutationem Angelicam ad indicatam intentionem ſuæ Sanctitatis.*

Ita illud diploma, quod abſit ut ſcribam fuiſſe contrarium ultimatæ voluntati Summi Pontificis.

Et erit fortè, qui dicat, videri eſſe uſu confirmatam hanc interpretationem illius clauſulæ *arbitrio tuo*, etiam reſpectu earum clauſularum, de quibus eſt hîc controverſia, atque nominatim reſpectu Eccleſiarum quaternarum, vel pauciorum, ut reverà poſſit Epiſcopus pro ſuo prudenti, pióque arbitrio diſponere circa illas; etenim Epiſcopi Germaniæ habentes latiſſimos Epiſcopatus, videntur illam ita intellexiſſe, ac manifeſtum eſt, ita reipſa proceſſiſſe; Atqui Indulgentiæ, earúmque conditiones ſunt intelligendæ ſecundùm interpretationem communem, uſúmque communem locorum, quibus conceduntur, ſicuti non ſemel repetam *Tract. ſiq. De Indulgentiis.* 513

Malim ſanè hoc dicere præſertim de Jubileo Anni MDCLI. quàm damnare praxin tam multorum Ampliſſimorum, piiſſimorum Præſulum, qui ſunt & legati Chriſti Cap. *Accuſatio quoque 2. q. 7. in fin.* & Summi Sacerdotes. *eod. capit. in princ.* ac honorandi ut Chriſtus. S. Ignatius *in Epiſt. ad Smirnenſes*, & ſecundùm Deum Parentes noſtri S. Clemens *Conſtitut. Apoſtol. Lib. 2. c. 30.* 514

Atque hæc ſufficiant de Jubileo, nobiliſſima ſpecie Indulgentiarum; nunc tranſitum faciamus ad ipſum earundem genus differendum, atque ad alias multiplices ſpecies, individuáque proponenda, explicanda. 515

Quia tamen toties in hoc Tractatu facta eſt, fietque in proximè ſequenti mentio Bullæ, & Brevis, priuſquam omnino claudam hoc caput, exhibeo ea, quæ noſter P. Henricus Henriquez in ſua Summa *Lib. 7. cap. 29.* in commentario *lit.* O. ſcribit de ſignificato, & Etymolo- 516

Digitized by Google

„ mologia vocis Bulla; ſic autem differit: Bul-
„ la propriè ſignificat tumorem aquæ, ſeu am-
„ pullam, quæ facilè ſolvitur. Eraſ. Proverb.
„ *Homo Bulla.* Deinde pro inſigni rotundo,
„ quod apud Romanos geſtabant collo appen-
„ ſum filii Patritiorum, & transfertur ad rotun-
„ dum ſigillum, quod pendet in Bullis Papæ:
„ & ſumitur pro tota Bulla; & quia expediun-
„ tur cum ſummo conſilio, poteſt deduci à
„ βυλή, id eſt Conſilio, hinc virtus Eubulia id
„ eſt bene conſiliativa, quæ eſt annexa pruden-
„ tiæ &c.

157 Hactenus (omiſſis authorum allegationibus) Henriquez, quibus jungo definitiones Bullæ vulgariter dictæ, & Brevis, quas ſtatuit Petrus Rebuffus *De Beneficiis* §. Bullæ novæ ſimplicis &c. *num.* 11. *fol. mihi* 190. ubi ſic deſcribit Bullam: *Bulla eſt ſcriptura, deſcripta in membrana, plumbo funibus pendente, jure munita, ſalutationem cum narratione, ac Papæ Conceſſionem, aliáque neceſſaria continens.* At verò Breve Apoſtolicum, ſeu Pontificium eſt, teſte eodem Doctore, in eod. Lib. *Tit. De Brevi Apoſtolico n.* 15. *fol. mihi* 595. Diploma, ſeu Reſcriptum à Papa, ſeu Pœnitentiario Magno emanatum, quod ſic deſcribi poteſt: *Breve Apoſtolicum eſt ſcriptura modica in parvis conceſſa negotiis, in papyro frequenter ſcribi ſolita, cerâ rubeâ, annulóque Piſcatoris ſigillata, ac ſigno Secretarii ſubſcripta.* Ita Rebuffus, utriuſque, id eſt Bullæ, & Brevis ſingulas particulas breviter ediſſerens, & ſuis deſcriptionibus ſufficienter indicans diſcrimen Bullæ ſtrictè, & Brevis itidem ſtrictè, & propriè dicti.

Appendix finalis.

a Quæ hoc toto Capite propoſui meo Lectori, ea omnia ſcripſeram occaſione Jubilei, quo Iñocentius X. gratificatus erat An. M.DCLI. illis Epiſcopatibus, quorum Angeli (hoc præſigni titulo condecorat Epiſcopos Epheſi, Smirnæ, Philadelphiæ, Apoſtolus Joannes in ſua Apocalypſi *cap.* 2.) ſupplicando impetraverant ab Innocentio X. participationem Jubilei Anni Sancti M.DCL. Eadem gratia facta eſt, à Clemente X. Anno M. DC. LXXVI. etiam ad preces Illuſtriſſimorum Archiepiſcopi Saliſburgenſis, Epiſcoporum Tergeſtenſis Auguſtani, Friſingani, Ratiſbonenſis, Conſtantienſis, Herbipolitani, Bambergenſis, è quorum Epiſcopatuum nonnullis literas accepi inquirentium, etiam poſtquam legerant ea, quæ hoc toto Capite quinquageſimo ſcripſeram, meum judicium de nonnullis dubiis. Singulariter autem & ex diverſis locis quærebatur: An poteſtas commutandi vota, quam S.D.N. repetens totam Bullam ſui Prædeceſſoris Innocentii X. etiam ſilentio præterivit, non eſſet nihilominus tacitè ſeu implicitè conceſſa? Adferebatúrque hæc nova cauſa, quòd in Notificativo Indulto (à nobis deſcripto in Appendice Noviſſima ad calcem Capitis XLVIII.) omnibus opera præſcripta executis offerat Pontifex plenariam omnium peccatorum ſuorum Indulgentiam, & remiſſionem, *perinde ac ſi Eccleſias* (Almæ Urbis) *pro conſequendo Iubileo deputatas viſitâſſent*, & alia requiſita impleviſſent, atqui ſi quis hæc præſtitiſſet, fuiſſet conſecutus commutationem votorum; ergo & conſequenter is, qui hoc A. M.DC.LXXVI. peregit omnia præſcripta.

Hæc ratio viſa fuit alicui Reverendiſſimo b Domino Vicario Generali tam efficax, ut tametſi exiſtimaverit eſſe à ſe ad praxin redigendas, quoad poſſet, omnes reſolutiones in hoc toto Capite datas à me, nihilominus tamen propemodum inſeruerit Diplomati Epiſcopali clauſulam de jure obtinendi commutationem prædictam.

Et ego quidem agnoſco, hac argumentatio- c ne accedere illi opinioni pondus, quo carebant, qui Anno 1650. tuebantur eam poteſtatem, ſalvo tamen illius Reverendiſſimi Domini, & cujuſque alterius judicio, penitus arbitror ſenſum, productæ clauſulæ reſtringi ad ſolam formaliter Indulgentiam.

Etenim verba eſſe ex communi uſu *exaudienda*, id eſt intelligenda definitur in *L. Labeo. ff. De ſupell. legat.* Communis verò uſus ſeu interpretatio clauſulæ: *Perinde ac*, eſt iſta: *Aequè*, ſeu: *Non minùs.* Atqui ſi Pontifex apertè diceret: *Qui extra Romam perfecerit opera à nobis præſcripta non minùs conſequetur Indulgentiam, remiſſionémque peccatorum, quàm ſi in Anno Sancto viſitâſſet Baſilicas Almæ Vrbis Noſtræ*, ſi, inquam, Pontifex ita apertè loqueretur, nemo, ut arbitror, inde inferret jus eligendi Confeſſarium, qui vota commutaret; ergo nec inferre debet ex illa clauſula arrepta ante interpretationem.

Confirmatur noſtra Reſolutio inde. 1. Quia d qui è dubiis unum exprimit, tacendo alterum, cenſetur negare hoc alterum Cap. *Nonne. De præſumpt.* & ibi Doctores. Atqui Pontifex loquendo de poteſtate Confeſſarii eligendi exprimit ſolam facultatem abſolvendi à peccatis, & cenſuris, ergo tacendo facultatem in vota præſumitur hanc negare, & ideò ſingulariter præſumitur, quia aliàs conſuevêre conjungi illæ duæ facultates, nunquam autem alterutra præſumi, quando tacetur. Undè & locum hic obtinet illud axioma: Lex (Bulla) ſi voluiſſet, expreſſiſſet, *Cap.* 2. *De Transl. Epiſc.*

Et confirmatur 2. Reſponſio. Qui enim deſignat finem, neceſſariò præſcribit, ſeu deſignat impertitúrve media ad illum conſequenda, Doctores cum P. Palao *Tract.* 3. *diſp.* 1. *Punct.* 21. Atqui Pontifex nullo prorſus verbulo deſignat poteſtatem commutandi vota in Ordine

ad finem operum obeundorum, ac Jubilei, qui finis eſt Indulgentia, & remiſſio peccatorum, ergo liberatio à votis non eſt finis etiam inadæquatus; ergo Pontifex nec Confeſſionem, nec Eccleſiarum Romanarum viſitationem, nec precationem mandavit in Ordine ad nanciſcendam poteſtatem eligendi Confeſſarii, qui vota commutaret; ſed qui ſolùm abſolveret à peccatis, à cenſuris; hæc enim ſola abſolutio erat neceſſaria ad præſcriptam Confeſſionem tanquam ad finem immediatum, ſicut immediatus finis Confeſſionis erat actualis abſolutio à peccatis & cenſuris, mediatus autem remiſſio actualis tam pœnæ in foro Dei & interno debitæ, quàm culpæ.

e Confirmatur 3. Quia ſi S.D.N. jam publicatæ Bullæ Jubilei Romani non ſuperaddidiſſet poteſtatem eligendi Confeſſarii pro votorum commutatione, nullus Theologus vel Canoniſta Romanus (quis nos credat ſapere præ iis?) fuiſſet auſus aſſerere, nullus Confeſſarius (ſaltem non aliàs privilegiatus,) uſurpare, ſicuti clarum eſt, tum ex teſtimoniis illorum trium Patrum, quorum verba repræſentavi in Appendice *Noviſſimæ Gratiæ* ad Caput XLVIII. *lit.* mm. tum vel maximè ex relatione de Conventu habito coram Vicario Generali Papæ, vices gerente, atque aliis, in quo fecit reſolutum, poteſtatem commutandi vota in ipſo Anno Jubileo fuiſſe, ſeu eſſe debere ſolùm penès Pœnitentiarios & aliquos Parochos. Suprà in *Append* I. ad Cap. IX. *lit.* e. Hercle ſi ipſemet Vicarius Generalis Papæ, atque ejus

f Aſſeſſores peritiſſimi Bullarum, Conſtitutionúmque Pontificiarum; habentes inſuper notum genium ipſius Papæ, crediderunt nullo verborum illorum, quibus contenta erat Indictio Jubilei Anni Sancti, implicitè vel explicitè, formaliter vel virtualiter contineri jus eligendi Confeſſarium, qui vota commutaret, ſed debuit ab eodem Vicario Generali concedi Parochis, & quidem cum reſtrictione, (ex metu, ne multùm dilatando gratiam aberraret à mente ſui Domini) ad certum numerum, evidens eſt moraliter, nequire ex vi immediata vel mediata ejuſdem Bullæ, inferri collationem illius ejuſdem Juris; ergo debet aliunde inferri. At unde? Fateor etiam hîc meam ignorantiam. Aliter utique judicarem, ſi Pontifex uteretur hîc illo vocabulo, quo uſus eſt in hac ipſa Append. *lit.* r. conſequentur *Sanctiſſimum Iubileum, ac ſi* &c. etenim vox *Iubileum* rectiſſimè accipi poſſet cum omnibus favoribus illi actu, & apertè annexis.

g Ad rationem ſuperiùs *lit.* a. propoſitam, vel nego conſequentiam propter Sophiſma latens in majore propoſitione; vel ſic diſtinguo: perinde ac ſi viſitâſſet Eccleſias Romanas, id eſt cum omni gratia, quam fuiſſet adeptus, ſi viſitâſſet illas Eccleſias nego, non minus Indulgentiam ipſam, concedo. Quare ſi in minore propoſitione ſeu ſubſumptione non ponatur niſi Indulgentia ipſa, non poterit in forma legitima inferri niſi hoc: Ergo etiam in Anno ſequente Jubileum Romanum æquè obtinebitur Indulgentia plenaria extra Romam atque fuit Romæ obtenta Anno Jubileo, & ſic concedam totum. At negabo conſequentiam, ſi minor propoſitio ita formetur, ut formata eſt *lit.* a. quia ejus veritas nititur aſſumpto, quod inficiatus ſum, ſcilicet: qui obit Anno conſequente Jubileum Romanum, opera ab Epiſcopis præſcripta, potitur Indulgentia cum omni gratia, quam fuiſſet adeptus, ſi viſitâſſet ipſas Eccleſias Romanas, ſeu Sanctuaria, ut loquitur Eminentiſſimus Vicarius Generalis Papæ.

Quam ob rem imitandum cenſeo D. Vicarium Generalem Ratiſbonenſem, qui à quodam inſigni Parocho Diœceſano literis interrogatus de hac ipſa materia ſeu commutatione votorum, reſpondit unà cum ſuis Aſſeſſoribus: *Eſt principium firmum & notorium, quòd Indulgentiæ tantum operentur, quantum ſonant; in Brevi autem Apoſtolico nihil omnino reperitur de hac facultate.* Hoc principium, quod explicabo *Tract. ſeq. cap.* 5. *n.* 43. traditum à S. Thoma his verbis: *Indulgentiæ tantum valent, quantum prædicantur*, optimè applicatur præſenti materiæ, utpote cujus verus ſenſus eſt: Indulgentiæ conſideratæ tam formaliter ſeu quoad remiſſionem, quàm accidentaliter ſeu quoad facultates accidentaliter adjunctas à Prælato, non conferunt plus, quàm indicent verba, in communi vulgarique ſignificatione intellecta. h

Ejuſdem mentis fuit Epiſcopus Auguſtanus, utpote qui, poſtquam in ſuo Diplomate impreſſo, quo publicavit hoc ipſiſſimum Jubileum, retulit luculentam ſynopſin eorum omnium, quæ ipſa Pontificia Bulla continet, ſynopſin autem contextam verbis formalibus Bullæ; poſtquam inſuper expoſuit omnia, quæ ipſe ſtatuenda judicabat, ad Jubilei adeptionem Diplomáque clauſit, ſubdit duplex totius diplomatis compendiolum; primum, quo exprimuntur neceſſaria ad lucrifaciendum Jubileum; alterum, quo gratiæ, enumerando quaternas. Primum, Indulgentiam plenariam perinde ac lucrati fuêre Romipetæ. Secundum, facultatem eligendi pro lubitu Confeſſarium approbatum. Tertium, eligendi, qui ab omnibus pœnis & cenſuris, etiam in Bulla Cœnæ nominatis, abſolvat. Quartum, quòd etiam illi, qui Anno ſuperiore adepti fuerunt Romæ Jubileum, valeant hoc recentiſſimo gaudere. Silentium altiſſimum de votis: altiſſimum, inquam, tam in ipſomet Diplomate, quàm in ejus tam reflexâ ſynopſi, eſt mihi tam certum argumentum, quòd ipſemet i

Reve-

Digitized by Google

Reverendiſſimus Ordinarius, quem conſtat eſſe Juris ſui, communiſque ſcientiſſimum, certò ſibi perſuaſerit, ſuam Sanctitatem nullam habuiſſe cogitationem de concedenda poteſtate in vota. Unde ſi qui ex Auguſtana Diœceſi Confeſſarii commutâſſent vi Bullæ, aberrâſſent à judicio ſui Paſtoris immediati, ſicut & à mediati ſeu Summi Pontificis. Idem teſtor de Illuſtriſſimo Tergeſtenſi, dignato legere ea, quæ in priore Editione ſcripſeram in hanc rem. Idem de Noſtro Reverendiſſimo & Celſiſſimo Conſtantienſi; eámque ob rem nulla in hoc Epiſcopatu fuit notoria (An occulta orta ex errore? ignoro) praxis circa commutationem. Idem Præſul Auguſtanus in eodem Diplomate bis expreſſè profitetur, ſicut & Friſinganus, de quo ſuprà *n.* 512. itémque Conſtantienſis, eſſe ſibi à ſua Sanctitate factam poteſtatem pro ſuo arbitrio diſponendi de omnibus & ſingulis in Bulla Pontificia præſcriptis; ideóque Auguſtanus fuit reſpectu locorum, in quibus extat una tantùm Eccleſia, contentus repetitâ ſepties viſitatione ejuſdem; interim tamen profitens, ſe ob milites hybernantes in ſua Diœceſi non poſſe deſignare illum numerum Eccleſiarum, quem injunxiſſet, ſi fuiſſent quietiora tempora. Conſtantienſis fuit etiam reſpectu valentium contentus primâ viſitatione quatuor præſcriptarum Eccleſiarum, fecítque Confeſſariis omnibus jus diſpenſandi cum ſuis pœnitentibus (non cum aliis) jus moderandi commutandive opera prout judicârint convenire. Friſinganus ipſemet expreſſit partim moderationem partim commutationem reſpectu impeditorum, at reſpectu non impeditorum præſcripſit quindecim viſitationes ſingularum ex deſignatis Eccleſiarum.

At qua ratione ſuccurrendum fuit duobus Conſtantienſibus ſimul & Auguſtanis Canonicis? qui pridie, quàm inchoaretur hic Conſtantiæ Jubileum, profecti fuêre Auguſtam verſus, ut intereſſent Peremptorio (ſicuti vocant) alioqui carituri præbenda Auguſtana? Potuítne Conſtantienſis Ordinarius facere ipſis poteſtatem viſitandi ſtatim poſt promulgationem ſecundam Auguſtæ factam deſignatas Eccleſias, eſto cæteri Incolæ nequiverint ante diem nonum ejuſdem menſis auſpicari ejuſmodi viſitationem? Non potuiſſe probatur inde, quòd nequidem ii, qui profitentur eſſe ſuo arbitrio permiſſum diſponere de omnibus in Bulla contentis, ſumant ſibi jus nominandi plus temporis, quàm duorum menſium, illis autem duobus Canonicis fuiſſet per illam anticipationem plus conceſſum. An igitur erunt iiſdem aſſignandæ quatuor Eccleſiæ Auguſtanæ?

Ego ſuperiùs *n.* 497. clarè inſinuavi, Diœceſanum Ratiſbonenſem commorantem Ingolſtadii, oppido Diœceſis Eichſtadianæ, videri in Diœceſi Eichſtadiana poſſe illo, quod hic explicamus, Jubileo frui, tunc cùm obitur Ratiſbonæ, dummodo Epiſcopus det Confeſſario Ingolſtadienſi poteſtatem commutandi Eccleſias Ratiſbonenſes cum Ingolſtadienſibus. Hoc meum judicium novi fuiſſe approbatum à viris doctiſſimis, ſapientiſſimis, ignoro autem an quis hactenus approbârit illam anticipationem, de qua paulò antè. Conſuevi autem in dubiis valorem directè vel indirectè, concernentibus ſectari certiora, ideóque ſuaſi, ut prædicti duo Canonici hoc ſecundo medio uterentur potiùs, quàm priore. Et verò ipſemet Illuſtriſſimus D. Ordinarius fecit ipſis poteſtatem adhibendi hoc medium. Quanquam poſtmodum venerit mihi in mentem, conſultius fuiſſe, ſi fuiſſent utroque illo medio ex conſenſu expreſſo Vicarii Generalis uſi; etenim certum videtur, quòd alterutrum ſit opportunum. Et hic finis eſto hujus tertii Tractatûs.

TRACTATVS QVARTVS
SEV
THESAVRVS ECCLESIASTICVS INDVLGENTIARVM,
IN QVO
OMNIA DUBIA MORALIA,
Quæ alii plerique: permulta, quæ pauci: non pauca, quæ nemo
DE
INDULGENTIARUM NATURA, ADIUNCTIS, ET PRAXI ADHUC PERTRACTAVIT PROPONUNTUR.

PRÆFATIVNCVLA.

QVemadmodum ego, Benigne Lector, ad concinnandũ priorem Tractatum de Jubileo Quintuplici legi non modò omnes ſcriptores, quos nanciſci potui proſequentes illud argumentum, omnéſque planè Bullas Jubileas, quarum exemplaria pervenerunt ad meas manus, ut videlicet plurimas controverſas quæſtiones reſolverem ex propriis principiis, atque ex ſenſu communiore ſapientum; ita etiam ſcias velim, fuiſſe à me, priuſquam hunc ipſum de Indulgentiis Librum darem in publicum, lectas, perpenſas, inter ſe comparatas plus centum Indulgentiarum diverſarum diſtinctas Bullas, Brevia, & Formulas: eò videlicet, ut & generales, particularéſque doctrinas, ac Regulas veritati maximè conſentaneas tradere, & utiliores ad praxin uſúmque Confeſſariorum, aliorúmque piorum hominum proponere poſſem. Quia verò haud ſemel deprehendi, duo unarum, earundémque Indulgentiarum exemplaria à ſe non parum diſcrepare, non rarò factum eſt, ut complura de eadem re Italico, Germanico, Latino idiomate tractantia contulerim, ut tantò certiùs Authenticum deprehenderem exemplar. Quin Romam, & aliò nonnunquam veritatis comperiendæ cauſâ ſcripſi, utiliáque inde reſponſa tuli.

Porrò univerſam tractationem in duas Partes ita diſtribui, ut in prima proponam, ediſſerámque ea, quæ de Indulgentiis in genere tum quæri conſuevêre, tum ab aliis prætermiſſa ſunt. In Secunda verò Parte proferam, explicémque plurima de Indulgentiis in particulari, quæ à nemine, quod ſciam, fuêre adhuc expoſita.

Vale, mi Lector, meum tibi gratificandi ſtudium æqui conſule; & ſicubi ſolutiones minùs tibi gratas adfero, ſuggere veroſimiliores, erunt ea mihi gratiſſima.

THE-

Digitized by Google

THESAURI

ECCLESIASTICI

PARS PRIMA.

DE

INDULGENTIIS IN GENERE.

CAPUT I.

Refertur pars Extravagantis Unigenitus. *De Pœnit. & Remiſſ.*

SUMMARIUM.

Cur hoc loco proponatur deſcriptio Bullæ Clementis VI. de Indulgentiis? 1.
Verba ipſius Bullæ. 2. & 3.
Duodecim doctrinæ deducuntur ex illa Bulla, breviterque indicantur. 4. & *ſeqq.*
Quo ſenſu dicatur, Theſaurum Indulgentiarum conſtare ex meritis Electorum? 8.
An illa merita poſſint hic intelligi formaliter? 9.
Cur dicatur conſtare ex meritis omnium Electorum? 10. & 11.

1 Quæſt. I. *Quidnam in celeberrima illa Extravagante* Unigenitus *definitur, & docetur, de Theſauro Eccleſiaſtico, atque Indulgentiis?*

RESP. Id conſtabit ex verbis ipſius Bullæ, quorum bonam partem, in primo iſto capite, deſcribam, adductus ea duplici ratione, tum quòd frequens nobis in decurſu futura ſit mentio hujus Bullæ, utpote clariſſimè tradentis multa in præſentem materiam facientia; tum quòd non dubitem, multos ex iis, qui hunc librum legere dignabuntur, præſertim ſi ad manum non habeant ipſum Juris Canonici Corpus, perlibenter audituros ipſum Summum Pontificem Clementem, hujus nominis VI. de præſenti materia, graviter ſanè, ac doctè diſſerentem. Illam autem in membra ſeu articulos dividam per characteres Alphabeticos, ut, quæ poſtmodum ex ea deducturus ſum, faciliùs deprehendas rectè inde deduci. Sic ergo (omiſſis aliquot, poſt tria prima verba, verſiculis, ad propoſitum non ſpectantibus) ſcripſit Annis adhinc CCCXXX. prædictus Pontifex.

a 2 a *Unigenitus Dei Filius* &c. *pretioſo ſanguine nos redemit, quem in ara Crucis innocens immolatus, non guttam ſanguinis modicam, quæ tamen propter unionem ad Verbum, pro redemptione totius generis humani ſuffeciſſet, ſed copioſè veluti quoddam profluvium noſcitur effudiſſe; ita ut à planta pedis, uſque ad verticem capitis, nulla ſanitas inveniretur in ipſo.* b *Quantum ergo exinde, ut ne ſupervacua, inanis, aut ſuperflua, tantæ effuſionis miſeratio redderetur, Theſaurum Eccleſiæ militanti acquiſivit, volens ſuis Theſaurizare Filiis pius Pater, ut ſic ſit infinitus Theſaurus hominibus, quo qui uſi ſunt, Dei amicitiæ participes ſunt effecti.* c *Quem quidem Theſaurum non in ſudario repoſitum, non in agro abſconditum, ſed per Beatum Petrum cœli Clavigerum, ejúſque Succeſſores, ſuos in terris Vicarios, commiſit fidelibus ſalubriter diſpenſandum.* d *Et propriis, ac rationabilibus cauſis, nunc pro totali, nunc pro partiali remiſſione pœnæ temporalis, pro peccatis debitæ, tam generaliter, quàm ſpecialiter (prout cum Deo expedire cognoſcerent) verè pœnitentibus, & Confeſſis miſericorditer applicandum.* e *Ad cujus quidem Theſauri* 3 *cumulum Beatæ Dei Genitricis, & omnium Electorum à primo Iuſto uſque ad ultimum, merita adminiculum præſtare noſcuntur.* f *De cujus conſumptione, ſeu minutione, non eſt aliquatenus formidandum, tam propter infinita Chriſti, ut prædictum eſt, merita, quàm pro eo, quòd quantò plures ex ejus applicatione trahuntur ad juſtitiam, tantò magis accreſcit ipſorum cumulus meritorum &c.*

Quæſt. II. *Quot doctrinæ ad propoſitum facientes deduci poſſunt ex hiſce verbis?* 4

RESP. Duodecim præcipuæ. Prima ex *lit.* b. quòd videlicet in Eccleſia exiſtat Theſaurus ille, de quo præſens liber tractat. Secunda ex eadem *lit.* b. & f. quòd nimirum ille Theſaurus ſit infinitus, & inexhauſtus; & quidem ob duas rationes, quæ *cit. lit.* f. & a. referuntur, & quarum prima eſt ſolidiſſima. Tertia ex *lit.* c. quòd diſpenſatio hujus Theſauri ſit penes Eccleſiæ Prælatos, quam doctrinam explicabo *cap. 6.* Quarta ex eadem *lit.* c. quòd ſcilicet 5 ſolus Papa Jure divino, Epiſcopi ſolo Jure humano ſint diſpenſatores hujus Theſauri, ut repetam *n.* 62. Quinta ex *lit.* d. quòd videlicet non ſubſiſtat Indulgentia ſine rationabili cauſa conceſſa; de qua plura *quæſt.* 27. Sexta ex eadem *lit.* d. quòd in Eccleſia ſit poteſtas dandi Indulgentias etiam plenarias. Septima, quòd per Indulgentiam non remittatur culpa, ſed ſola pœna, ut docetur eadem *lit.* d. & explicabitur *num.* 16. Octava, quòd licèt cauſa 6 Indulgentiæ non ſit à parte rei proportionata, valet tamen probabiliter Indulgentia, modò qui illam concedit prudenter judicet eſſe proportionatam, ut indicabo *num.* 92. id quippe inſinuatur parentheſi *lit.* d. Nona ex eadem *lit.* d. quòd Indulgentia non reviviſcat recedente fictione, ut dicam *n.* 156. Decima rurſum ex eadem *lit.* d. quòd Indulgentia non detur, niſi pro pœna reſidua peccatis jam dimiſſis, ut monebo *n.* 18. & *n.* 160. explicabo, quid per pœnitentes, ſicuti jam in Tract. de Jubileo Quintuplici declaravi, quid per *confeſſos* intelligat hic Pontifex. Undecima ex 7
lit. c.

lit. e. quòd Theſaurus Indulgentiarum conſtet, principaliter quidem ex Chriſti Domini ſatiſfactionibus infinitis, minùs tamen principaliter, ex reliquorum Sanctorum ſuperfluis, ut patebit *n.* 21. *&* 33. Denique ex toto tenore prædictæ Bullæ patet, rectè deſcribi Indulgentiam illo modo, quo deſcribetur *quæſt.* 5.

8 Quæſt. III. ***Quo ſenſu dicit Pontifex in prædicta Extrav. Theſaurum Eccleſiæ conſtare ex meritis Electorum?***

RESP. Eo ſenſu, ut vox ***meritum*** accipiatur hîc tum formaliter, tum materialiter tantùm & latè. Formaliter quidem accipitur hîc vocula *meritum*, ut indicetur, Sanctos nobis ſaltem de congruo meruiſſe, & impetrâſſe, ut Deus, intuitu operum, quæ ipſi exercuerunt, nobis pœnas debitas quandoque remitteret. Materialiter autem, & latè accipitur hîc nomen *meriti*, ſcilicet pro ipſis Sanctis operibus Beatorum; ut ſignificetur, illa operibus prodeſſe, non modò quatenus ſunt merita, ſed quatenus vim ſatiſfaciendi habent, ita ut per illa, tanquam per pretium quoddam, exſolvantur pœnæ noſtris peccatis debitæ.

9 Et quamvis non improbabile ſit, verba Pontificis poſſe etiam intelligi de merito formaliter, ut probè obſervat Suar. ***Tom.* 4. *in* 3. *p. diſp.* 51. *ſect.* 2. *num.*** 15. dubium tamen eſſe non debet, quin maximè intelligi debeant de meritis Sanctorum, prout vim ſatiſfaciendi habent, ſicuti rectè docet idem Suarez ***loc. cit.*** *n.*8. & Cardinalis de Lugo *de Pœnit. diſp.* 27. *n.*43. tum propter alias rationes, quas adfert Suar. tum quia verbum *diſpenſandi*, quo utitur Pontifex, ſignificat diſtributionem, & exhibitionem pretii, dando partem uni, & partem alteri; atqui merita, prout formaliter ſunt merita, ſatis impropriè dicuntur diſtribui, propriè autem, ſi conſiderentur, ut habent vim ſatiſfaciendi.

10 Quæſt. IV. ***Cur Pontifex dicit, illum Theſaurum conflari ex meritis omnium Electorum?***

Ratio dubitandi eſt, quia non conflatur ex meritis parvulorum, qui ſtatim poſt baptiſmum moriuntur; neque illorum, qui in amentia receperunt aliquod Sacramentum cum ſola attritione, & ſtatim pòſt ſunt mortui, ſi ponamus illos ante ſuſceptionem Sacramenti fuiſſe in ſtatu peccati mortalis, & nunquam ulla, aut certè pauciſſima bona opera exercuiſſe in ſtatu gratiæ.

11 RESP. Pontifex loquitur in ſenſu accommodo, ſcilicet de illis Electis, qui habent ſatiſfactiones ſuperfluas, nam quæ jam ſunt expenſæ, adeóque non ſuperfluæ, non poſſunt diſpenſari; loquitur enim Pontifex de Theſauro, qui, & quatenus poteſt diſpenſari. Ita Lugo *n.*44. Suar. *n.* 15. Porrò idem Lugo *n.*47. rectè monet, reproborum merita, etſi, dum ii ſunt adhuc in vivis, maneant in Theſauro Eccleſiæ, non tamen manere, poſtquam ii ſunt in infernum detruſi.

CAPVT II.

Adſertur & explicatur deſcriptio Indulgentiæ.

SUMMARIUM.

Triplex ſignificatum Indulgentiæ. 12.

Definitio Indulgentiæ, prout de ea diſſeritur hoc Tractatu. 13.

Quo ſenſu ea dicatur eſſe relaxatio pœnæ? 14.

Eſt reſpectu vivorum relaxatio pœnæ per modum abſolutionis, reſpectu mortuorum per modum ſolutionis. 15.

Cur Indulgentia dicatur eſſe relaxatio pœnæ, non autem culpæ? 16.

Cur aliquæ Indulgentiæ dicantur eſſe à culpa, & pœna? 17.

Quæ pœnæ temporales remittantur per Indulgentiam? 18.

Quid nomine Theſauri Eccleſiaſtici intelligatur in deſcriptione Indulgentiæ? 21.

Durandus malè negavit extare hunc Theſaurum. Ibid.

Maironius malè, conſtare meritis etiam Sanctorum. Ibid.

Indulgentiæ non veniunt nomine privilegii. 22.

Quæſt. V. ***Quid eſt Indulgentia?***

RESP. Vox ***Indulgentia*** profanis Scripto- 12
ribus ſignificat 1. Nimiam quandam licentiam, & facilem permiſſionem impunè agendi contra jus; quo ſenſu edidit S. Auguſtinus illam auream ſententiam: *Cupiditas indulgendo accenditur, reſiſtendo extinguitur.* Significat 2. Tum naturalem amorem parentem in filios, tum honeſtam, ſeu moderatam alicujus delicti, aut pœnæ remiſſionem ex liberalitate, vel miſericordia factam. Significat 3. Specialem quandam remiſſionem pœnæ factam per applicationem Theſauri Eccleſiaſtici; in qua ſignificatione nos hîc de Indulgentia diſſerimus, deſcribimúſque illam, vel cum Suar. ***Tom.* 4. *in* 3. *p. diſp.* 49. *ſect.* 4.** hoc mo-
do: ***Indulgentia eſt quidam actus juriſdictionis*** 13
ſpiritualis, quo peccator in foro DEI liberatur à reatu pœnæ temporalis extra Sacramentum, vel potiùs, & clariùs cum Cardinal. Toleto *Lib.* 6. *cap.* 21. Cardinale de Lugo *Tom.* 3. *diſp.* 27. *n.* 1. & Valentia *Tom.* 4. *d.* 7. *q.* 20. *Punct.* 1. ***Indulgentia eſt relaxatio pœnæ temporalis, debitæ pro peccatis actualibus jam dimiſſis, conceſſa à Prælato Eccleſiæ, per applicationem Theſauri Eccleſiaſtici.*** Veritas & bonitas hujus definitionis patet, tum ex relata extrav. *Unigenitus*, tum ex ea, quam ſubjiciam, explicatione ſingulorum vocabulorum.

14 Quæſt. VI. *Quo ſenſu Indulgentia dicitur eſſe relaxatio pœnæ?*

RESP. Hoc triplici. 1. Quòd Indulgentiæ conceſſio facta à Prælato, ſit reſpectu vivorum vera ſolutio; nam Prælatus dum Indulgentiam concedit pro vivis, depromit ex Eccleſiæ Theſauro, tanquam Dei ærario, ſuæ diſpenſationi commiſſo, particulam unam, quam veluti *argentum igne examinatum, probatum ſeptulum*, offert Deo, pro exſolutione pœnæ, debitæ à miſero peccatore. 2. Quòd idem Prælatus tanquam Vicarius Chriſti acceptet ſolutionem, & virtute illius, reum liberet à reatu pœnæ; ut proinde Indulgentiæ conceſſio facta alicui mortali, ſit vera tum ſolutio, tum
15 abſolutio. 3. Quòd Indulgentiæ conceſſio ſit reſpectu mortuorum, quibus, aut pro quibus conceditur, duntaxat ſolutio, non autem abſolutio, quandoquidem abſolutio eſt actus juriſdictionis, juriſdictionem autem in mortuos non habet Prælatus Eccleſiæ. Lugo *loc. cit. n.* 4. *&* 5. ubi contra primum hujus doctrinæ punctum refert Cajetanum, contra ſecundum citat Durandum. Quamquam Valentia *loc. cit.* non malè poſt Cajetanum dicit, Indulgentiam defunctorum non eſſe quidem actum juriſdictionis, quæ exerceatur in ſubditos, eſſe tamen actum juriſdictionis, quæ exerceatur circa rem Communem, ſeu circa bona Communia ſubditorum, hoc eſt, circa Theſaurum Eccleſiæ. Favat apertè S. Thom. *in* 4. *diſt.* 20. *q.* 1. *ad* 3. *& q.* 2. *ad* 1.

16 Quæſt. VII. *Cur, & cujus pœnæ temporalis relaxatio dicitur eſſe Indulgentia?*

RESP. I. Dicitur eſſe relaxatio *pœnæ*, non autem *culpæ*, quia per Indulgentiæ conceſſionem, aut acquiſitionem, ne venialis quidem culpa directè remittitur, ſicuti habet verior ſententia Suar. *diſp.* 50. *ſect.* 1. *n.* 11. cum aliis apud Sanctarellum de Jubil. *c.* 6. *dub.* 5. contra S. Antoninum, & Henriq. *Lib.* 7. *c.* 9. *n.* 4. Confirmatur hæc doctrina ex relata Extrav. *Unigenitus, lit.* d. nam illic fit ſolius pœnæ, pec-
17 catis debitæ mentio. Quare quando in forma Jubileorum, aut Indulgentiarum dicitur, per illa concedi remiſſionem *peccatorum*, accipitur *peccatum* pro pœna peccati, juxta illud 1. *Machab.* 12. *ut à peccatis ſolvantur.*

Item illæ Indulgentiæ, quæ ſolent vocari *à culpa, & à pœna*, appellantur tales, vel quia ſunt plenariæ, ut explicat Suarez *Ibid.* vel quia ſimul cum illis conceditur facultas abſolvendi à culpa etiam reſervatâ, ut putat Lezana *Tom.* 3. *V. Indulgentia*, Raynaudus in Scapulari *Part.* 2. *q.* 5. *n.* 1. & alii. Sed rectè monet Suar. *Ibidem*, circa hoc diligentiùs conſideranda eſſe verba reſcripti. Vide, quod ex Toleto referam *n.* 277.

18 II. Dicitur eſſe relaxatio pœnæ temporalis, ut etiam loquitur Pontifex in *cit. Extrav. lit.* d. quia æterna remittitur per illum ipſum actum, per quem culpa mortalis, & ita quidem, ut remiſſio pœnæ temporalis ſupponat jam factam remiſſionem culpæ, quandoquidem *peccati venia non datur niſi correcto. Reg.* 5. *in* 6. Hinc dicitur Indulgentia eſſe relaxatio pœnæ, pro peccatis jam dimiſſis debitæ. Quamquam Suar. *diſp.* 10. *ſect.* 2. & Lugo *diſp.* 7. *n.* 95. cenſent non implicare, quò minùs Deus condonet pœnam, nondum condonatâ culpâ.

III. Non cujuſvis pœnæ temporalis remiſ- 19
ſionem adfert Indulgentia, ſed illius duntaxat, quæ vel ex ſententia Dei in purgatorio, vel ex præcepto Confeſſarii in hac vita luenda eſſet, ut declarabo partim *n.* 25. partim *n.* 242. Nam per Indulgentiam non remittitur illa pœna, quâ Deus hominum ſcelera in hac vita, per bellum famem, peſtem &c. plectere decrevit, ut ſingulariter obſervat Suar. *diſp.* 37. *ſect.* 9. probans inde, quòd quotidiana experientia oſtendat, ejuſmodi pœnam à Deo remitti, potius ex mera gratia, quàm ex debito de condigno.

IV. Idcirco in allata deſcriptione dicitur 20
Indulgentia eſſe relaxatio pœnæ, pro *peccatis actualibus*, quòd pœna, peccato originali debita, remittatur per Baptiſmum, non per Indulgentiam. Lezana *n.* 1.

Quæſt. VIII. *Quid per Theſaurum Eccleſiaſticum intelligitur in deſcriptione Indulgentiæ?*

RESP. Nil aliud, quàm ingens quidam, in- 21
exhauſtúſque cumulus meritorum, & ſatiſfactionum, quæ & Chriſto Domino, ejúſque vivis membris ſuperfuerunt, & in acceptatione, memoriáque divinâ ſervantur, & in utilitatem Eccleſiæ membrorum erogari poſſunt. Unde patet, theſaurum Eccleſiæ, etſi præcipuè conſtet ex Chriſti Domini meritis, & ſatiſfactionibus infinitis, conflari tamen etiam ex meritis, & ſatiſfactionibus Deiparæ Matris, aliorúmque præſtantium Sanctorum, utpote quorum Sanctæ actiones potuerint longè plus pœnæ expiare, quàm eorum aut peccata, aut peccatilla fuerint promerita, *cit. Extrav.* Unigenitus *lit.* e. Quare errárunt Maironius & Durandus, dum ille penitus negavit extare Theſaurum: iſte autem aſſeruit conſtare ex ſolius Chriſti Domini meritis, ut teſtatur Valentia *Punct.* 1.

INTERROGABIS: *An nomine privilegii intelli-* 22
gatur Indulgentia?

RESP. Etſi intelligi ſupponat manifeſtè Collector noſtrorum privilegiorum *V. Indulgentia.* §. 12. rectiùs tamen id negat Suarez *de Legib. Lib.* 8. *c.* 9. *n.* 10. quia Indulgentia non eſt facultas aliquid agendi, vel non agendi. Imò ex iis, quæ docet idem Suarez *Tom.* 4. *De Sacram. diſp.* 56. *ſect.* 2. 4. 5. *& ſeqq.* deduco, dicóque cum Portel. de Dub. Reg. *V. Indulgentia. n.* 13. in Bullis Pontificum ſub generali

Digitized by Google

conceſſione *indultorum, & gratiarum* non contineri conceſſionem Indulgentiarum. Et confirmo inde; quia Pontifices in ſuis Bullis, & Brevibus ſæpiſſimè exprimunt Indulgentias tanquam membrum diſtinctum. Confirmatur item ex dicendis *n.* 287.

CAPUT III.

Ex allata deſcriptione Indulgentiæ deducitur, & explicatur effectus Indulgentiæ.

SUMMARIUM.

Remiſſio pœnæ eſt effectus Indulgentiæ. 23.
Et quidem pœnæ debitæ tum in foro Sacramentali. 24.
Tum in foro Dei. 25.
Quomodo remittantur per Indulgentiam pœnæ purgatorii? 26.
Quantum remittatur, quando Breve Indulgentiæ habet clauſulam: De pœnitentiis injunctis? 27. & 28.
Non omnes pœnæ purgatorii remittuntur per Indulgentiam. 29.

Quæſt. IX. *Quiſnam eſt effectus Indulgentiæ?*

23 RESP. Is ſolus, quem in deſcriptione Indulgentiæ conformiter doctrinæ *Extrav. Unigenitus* indicavi, ſcilicet remiſſio pœnæ temporalis. At, cùm duplex pœna temporalis debeatur peccatis, una in foro Dei luenda in purgatorio, altera in foro Sacramentali ex præcepto Confeſſarii ſubeunda in hoc mundo, oritur

Quæſt. X. *Utrùm per Indulgentiam reipſa remittatur pœna debita in ſolo foro Sacramentali, an etiam debita in foro Dei?*

24 RESP. I. Remittitur debita in foro Sacramentali. S. Thom. *in* 4. *diſt.* 20. *quæſt.* 1. *a.* 3. *quæſt.* 1. communiter receptus. Probatur ex uſu ipſo Indulgentiarum, nam Indulgentiarum uſus, magna ex parte fuit introductus in vicem, & locum graviſſimarum pœnitentiarum, quas juxta Sacros Canones olim Confeſſarii injungebant ob graviora crimina. Hinc infrà *n.* 242. dicam, illum, qui ſpem habet lucrandi Indulgentiam plenariam, non obligari ad faciendam pœnitentiam Vindicativam, quam injunxit Confeſſarius.

25 II. Remittitur etiam per Indulgentiam pœna debita in foro Dei, ſeu in purgatorio. S. Thom. *loc. cit.* receptus ab omnibus Recentioribus contra nonnullos, qui teſte eodem S. Thom. dicebant, per Indulgentias remitti ſolùm pœnitentiam, in foro Sacramentali debitam, quos bene refutat inde S. Doctor, quòd ex eorum ſententia ſequatur, Indulgentiarum largitores nobis obeſſe, non prodeſſe; nam juxta hanc ſententiam, nos liberare volunt levibus pœnitentiis, & remittunt ad graviores purgatorii. Et verò cùm Concil. Trident. *Seſſ.* 25. *c.* 21. *In Decreto de Indulg.* definiat: Illarum uſum eſſe populo Chriſtiano maximè ſalutarem, patet, hanc ſententiam eſſe planè falſam.

III. Pœna purgatorii per Indulgentias ita remittitur, ut non ſolùm remittatur illa purgatorii pœna, quæ reſpondet pœnitentiis à Confeſſario injunctis, ſed etiam pœna correſpondens aliis peccatis, pro quibus pœnitentia injuncta non eſt, ſed injungi poterat. Laym. *Lib.* 5. *Tr.* 7. *c.* 3. *n.* 2. cum multis contra multos. Ratio eſt, quia hac ætate perquam exiguæ pœnitentiæ injunguntur in foro Sacramentali, ut notat idem Laymannus; ergo foret exiguus fructus Indulgentiarum, ſi per illas ſatisfieret tantùm pro illis purgatorii pœnis, quæ evaderentur, ſi pœnitentiæ à Confeſſario injunctæ perficerentur. 26

IV. Hæc ſententia eſt vera, quoties in forma Indulgentiæ non ponuntur illa verba: *De Pœnitentiis injunctis.* Lugo *diſp.* 27. *De Pœnit.* *n.* 201. Nam Indulgentiæ tantum valent, quantum ſonant, ſuntque latè interpretandæ, ut dicam *n.* 43. 27

V. Imò hæc eadem ſententia eſt probabiliter vera, etiam quando adduntur illa verba: *De Pœnitentiis injunctis.* Nam faciunt hunc ſenſum: quòd per tales Indulgentias remittatur illa pœna non modò, quam poterat injungere Confeſſarius, ſed etiam quam injunxit reipſa; adeóque illa particula: *De injunctis*, non reſtringit, ſed ampliat Indulgentiam Laym. *loc. cit.* poſt Suar. contra Roſellum, reſtringens tamen hanc doctrinam ad pœnitentias hac ætate dari ſolitas, utpote multis partibus leviores, quàm olim imponebantur. 28

VI. Cùm dixi, per Indulgentias remitti pœnas purgatorii, non intellexi remitti per quamlibet Indulgentiam omnes illas, ſed plus, aut minus illarum, prout Indulgentiæ ſunt parvæ, aut magnæ. Cæterùm ne quidem per Jubilei Indulgentiam remitti pœnam in foro externo debitam rectè monet Sanctarellus *cap.* 15. *dub.* 16. poſt Navarrum & Reginaldum; nam revera non expedit talis remiſſio. 29

CAPUT

Digitized by Google

CAPUT IV.

Clarè, & breviter oſtenditur, eſſe in Eccleſia poteſtatem largiendi Indulgentias.

SUMMARIUM.

Probatur unico ſyllogiſmo, eſſe in Eccleſia Theſaurum Indulgentiarum. 30.
Theſaurus meritorum Chriſti eſt inexhauſtus. 33.
Nec adhuc exhauſtus Theſaurus conflatus ex meritis Sanctorum. 34. & 35.
Diſtributionem Theſauri Eccleſiaſtici fieri poſſe ab Eccleſia probatur. 37.
Sicut & probatur, poſſe fieri extra Sacramentum. 40.

30 Quæſt. XI. *Quibus argumentis Catholici Doctores adverſus hæreticos probant, eſſe in Eccleſia Catholica poteſtatem impertiendi Indulgentias ſuprà deſcriptas?*

RESP. Multis efficacibus, quæ proponunt, & deducunt Bellarminus, Valentia, alii. Ego cenſeo cuivis non pertinaci, poſſe hanc Catholicam veritatem perſuaderi hoc longo quidem, claro tamen ſyllogiſmo: Si tum Chriſto Domino, tum plurimis Sanctis ſuperſunt plurimæ, imò infinitæ ſatiſfactiones, quæ poſſint ab Eccleſia applicari vivis Chriſti membris extra Sacramenta, in relaxationē pœnæ, eorum peccatis debitæ, tum eſt in Eccleſia poteſtas largiendi Indulgentias; atqui tum Chriſto Domino, tum plurimis Sanctis ſuperſunt plurimæ, imò infinitæ ſatiſfactiones, quæ poſſunt ab Eccleſia applicari Chriſti vivis membris extra Sacramenta, & quidem in relaxationem pœnæ, eorum peccatis debitæ, ergo eſt in Eccleſia vera poteſtas largiendi Indulgentias.

31 Major propoſitio facilè ab ipſis quoque hæreticis admittitur, quandoquidem nos Catholici per poteſtatem dandi Indulgentias, nil aliud intelligimus, quàm poteſtatem applicandi fidelibus extra Sacramentum prædictas ſatiſfactiones. Itaque hæc propoſitio non indiget probatione, ſicuti nec conſequentia, cùm ſit legitima, ſuppoſita veritate minoris propoſitionis, quæ quidem conſtat ſex mem-
32 bris deinceps probandis. 1. Quòd Chriſto Domino ſuperſint ſatiſfactiones. 2. Quòd etiam ſuperſint plurimis Sanctis. 3. Quòd eæ ſint plurimæ, imò infinitæ. 4. Quòd eæ poſſint applicari vivis Chriſti membris in ſatiſfactionem pœnæ illorum peccatis debitæ. 5. Quòd hæc applicatio poſſit fieri ab Eccleſia. 6. Quòd hæc eadem applicatio poſſit fieri extra Sacramenti ſuſceptionem. Singula horum ſex membrorum ordine, & breviter.

33 I. Nam Chriſtus *eſt propitiatio pro peccatis noſtris, non pro noſtris autem tantùm, ſed pro totius mundi. 1. Io. 2.* Atqui certum eſt, non eſſe hactenus omnibus hominibus reipſa applicatas omnes Chriſti ſatiſfactiones, cùm tam multi hactenus perierint, qui poterant non perire; igitur adhuc ſuperſunt Chriſto ſatiſfactiones.

II. Intemerata Dei Mater, Chriſti Baptiſta, 34
longè plurimi alii Sancti, vel nulla, vel pauca commiſêre peccata, & tamen vitam duxerunt rigidiſſimam, ut fatebitur, quiſquis abſque pertinacia leget, quæ graviſſimi viri, de iis memoriæ prodiderunt; ergo etiam plurimis Sanctis ſuperſunt ſatiſfactiones; id eſt, Deus meminit, plurimos Sanctos exercuiſſe opera, per quæ potuiſſet ſatiſfieri pro pluribus peccatis, quàm reipſa ſatiſfactum ſit.

III. Quòd eæ ſatiſfactiones ſint plurimæ, 35
patet ex paulò antè dictis, imò quòd ſint infinitæ, ſi loquamur de iis, quæ Chriſto ſuperſunt, probatur ex infinitate Perſonæ Chriſti Domini operantis, nam infinitas Perſonæ, liberè & cum ſummâ moleſtiâ operantis, refundit in ejus opera infinitam laudabilitatem, infinitámque vim ſatiſfaciendi.

IV. Quòd ſuperfluæ Chriſti Domini, & San- 36
ctorum ſatiſfactiones poſſint applicari Chriſti Domini vivis membris probatur, tum quià nulla aut metaphyſica, aut moralis repugnantia oſtendi poteſt, ob quam fieri non poſſit applicatio; tum quia Communio Sanctorum, quam in Symbolo profitemur, ſignificat talem Chriſti membrorum inter ſe, & cum ſuo Capite conjunctionem, ut ſicuti Corporis viva membra ſibi mutuam ferunt opem, ita myſtica membra poſſint ſibi invicem communicare bona, & maximè ſuperflua.

V. Porrò hanc applicationem poſſe fieri ab 37
Eccleſia, probatur ex illo Chriſti Domini ad Petrum mandato: *Paſce oves meas. Io. 21.* Quo verbo: *paſce*, intelligitur omnis actus juriſdictionis, qui ad claudendum, vel aperiendum Regnum cœlorum conferre poteſt, ut hoc modo donatio ſit æqualis promiſſioni factæ; *Matth. 16. Tibi dabo claves regni cælorum &c.* Atqui conceſſio Indulgentiarum eſt actus ju-
riſdictionis. Et verò, cùm ex una parte non 38
poſſint hæretici oſtendere, cur phyſicè, aut moraliter implicet poteſtas ejuſmodi applicationis faciendæ, ex altera autem clarum, certúmque ſit, eam eſſe perutilem Eccleſiæ, & commodiſſimè poſſe intelligi, indicarique per duo illà pronunciata Chriſti Domini, quæ jam retuli; prudens ratio perſuadet, eſſe hanc poteſtatem; iis verbis reipſa indicatam, ut verificetur communis omnium ſapientum ex lumine naturæ profecta perſuaſio, indicata *Cap. Quamvis De præb. in 6. & L. Beneficium. ff. De Conſtit. Prin-*
cip. Nam primo loco ita loquitur Pontifex: 39
Quamvis pleniſſima ſit aliàs in Beneficiis interpreta-

pretatio facienda. Secundo autem loco ſic pronunciat per Jabolenum Imperator: *Beneficium Imperatoris, quod à divina ſcilicet ejus Indulgentia proficiſcitur, quàm pleniſſimè interpretari debemus.*

40 VI. Denique quòd iſta applicatio poſſit fieri extra Sacramenta, ſeu Sacramenti ſuſceptionem, probatur tum illa ipſa ratione, & diſcurſu, quo veritatem præcedentis membri probavi, tum quia ſatiſfactiones Sanctorum non poſſunt applicari per Sacramenta, cùm hæc totam ſuam vim in ipſos etiam Sanctos exeruerint ex meritis ſolius Chriſti, ergo ſi nobis applicari poſſunt, ut poſſe oſtendi ſuperiùs, tum applicari poſſunt extra Sacramenta. Quòd ſi Paſſiones Sanctorum poſſunt nobis extra Sacramenta applicari, longè magis Chriſti ſatiſfactiones.

CAPUT V.

Proponuntur, & diſſolvuntur nonnulla dubia circa Indulgentias generatim ſumptas.

SUMMARIUM.

Quid cenſendum de quibuſdam Catholicis, qui ſcripſerunt, Indulgentias eſſe piam fraudem Eccleſiæ? 41.
Eſt de fide illas dari. 42.
Quis ſenſus illius Axiomatis: Indulgentiæ tantum valent, quantum ſonant? 43.
Indulgentia non plus valet, quàm ſonat. 46.
Quid cenſendum de negligentibus Indulgentias? 47.
Quid de ſtudioſis earundem? 48.
An pecunia data pro bello contra infideles plus mereatur apud Deum, quàm data pauperi? 50.
Non valet votum de Indulgentiis nunquam conquirendis. 51.

41 Quæſt. XII. *Quid cenſendum de illis pauculis Catholicis Doctoribus, qui dixerunt, Indulgentiæ largitionem eſſe piam quandam fraudem Eccleſiæ?*

RESP. Meritò à S. Thom. in ſupplem. *q.* 25. *a.* 2. & Alberto Magno *in* 4. *diſt.* 20. *a.* 17. reprobari, nec enim verum eſt, quòd Eccleſia Indulgentias ideo proponat, ut illarum ſpe allecti homines efficiant opera pia, pro obtinendis Indulgentiis præſcripta, illorúmque operum virtute placent iram divi-
42 nam. Unde etiam verum non eſt, quòd Eccleſia hac in re imitetur matrem, quæ oſtentato pomo, quod datura nunquam eſt, excitat filium ad currendum; nam & hæc ſimilitudo, quam teſte S. Thoma dabant illi Doctores, inepta eſt; & doctrina, in cujus declarationem utebantur illa ſimilitudine, meritò à S. Thoma, & à Gregorio de Valentia *Tom.* 4. *D.* 7. *q.* 20. *Punct.* 1. vocatur erronea, nam repugnat tum relatæ *Extrav.* Unigenitus *lit.* c. tum Concilio Tridentino *ſeſſ.* 25. *cap.* 21. *in decreto de Indulgentiis*, ubi ſacra Synodus expreſſè aſſerit, poteſtatem conferendi Indulgentias eſſe à Chriſto datam Eccleſiæ. Unde meritò aſſerit Suar. *Tom.* 4. *in* 3. *Part. diſp.* 49. *ſect.* 1. *n.* 5. eſſe de fide, quòd in Eccleſia ſit poteſtas conferendi Indulgentias, per quas remittatur pœna, pro dimiſſis peccatis debita.

Quæſt. XIII. *Quid indicat illa vulgatiſſima phraſis*: Indulgentiæ tantum valent, quantum ſonant?

RESP. Indicat Indulgentiarum adeptionem 43
operari omnem illum effectum, qui à Prælati voluntate deſignatur per verba, quibus earum conceſſio promulgatur; ita quidem, ut Indulgentia infallibiliter operetur, quantum ſonat, ſi cauſæ omnes ad illam neceſſariæ concurrant. Suar. *diſp.* 56. *ſect.* 2. *n.* 5. Et quamvis in 44
particulari non ſit certum & infallibile, hanc aut illam Indulgentiam reipſa tantum operari, quantum ſonat, quia non eſt certum & infallibile, quòd hæc, aut illa particularis Indulgentia habeat omnes conditiones requiſitas ex parte concedentis, & accipientis; ubi tamen non conſtat evidenter, Indulgentiam ſine legitima cauſa eſſe conceſſam, non eſt reputanda habere minorem efficaciam, quàm verba, quibus ea conceditur, ſonant, ſicuti rectè ſubdit Suar. *loc. cit. n.* 6. & 7. qui *diſp.* 52. *ſect.* 5. *n.* 1. 45
rectè quoque præmiſerat, Indulgentiam plus non valere, quàm ſonent, eò quòd operetur juxta voluntatem concedentis expreſſam per formam; teſtatúrque Corduba *q.* 41. eſſe hanc communem Juriſtarum Regulam, quam confirmo inde, quòd *privilegia non plus operentur, quàm verbis exprimant.* DD. communiter ex *Cap. Privilegia diſt.* 4. *& Cap. Porrò. De privilegiis.* Eſt autem hoc Axioma deſumptum ex S. Thom. *cit. diſt.* 20. ubi crebrò ſic loquitur. *Indulgentiæ tantum valent, quantum prædicantur.*

Quæſt. XIV. *Verba, quibus Indulgentiæ conceduntur, ſuntne latè, an ſtrictè interpretanda?* 46

RESP. Sunt latè interpretanda, niſi fortè in aliquo caſu ex particularibus circumſtantiis aliud concludendum ſit. Hanc concluſionem, quam etiam tenent Henriquez *Lib.* 7. *cap.* 30. Bonac. *p.* 7. Palaus *p.* 4. idipſum ſentiens de delegata poteſtate largiendi Indulgentias, pluribus explicavi, & ſufficienter probavi in Tract. de Jub. *n.* 24. *&* 25. ideſt Indulgentiæ ſumptæ tam formaliter, ſeu quoad remiſſionem pœnæ, quàm accidentaliter, ſeu quoad gratias per accidens eis adjunctas à Prælato non conferunt plus quàm indicent verba accepta in communi ſenſu, ſicuti practicè applicavi Tract. præced. in Append. finali ad cap. quinquageſimum *lit.* c.

Quæſt.

Digitized by Google

47 Quæſt. XV. *Quid cenſendum de illis, qui Indulgentias negligunt, aut è diverſo ſtudioſè conſectantur?*

RESP. Qui per contemptum negligunt, ut Lutherani, peccant mortaliter; qui per torporem, & deſidiam, venialiter; qui ideo, quòd velint ipſimet pro ſe ſatiſfacere in hoc mundo, aut ſatis-pati in altero, non videntur peccare, quia non agunt contra ullam virtutem, aut præceptum. Attamen contra charitatis perfectionem agunt, qui tot faciles obtentu Indulgentias, quas miſerabilibus animabus in igne purgatorio applicare poſſent, prætermittunt.

48 II. Qui verò omnem, Indulgentias lucrandi occaſionem arripiunt, laudandi potius ſunt quàm arguendi, per ſe loquendo, nam ſatagunt & maturè ſatiſfacere juſtitiæ divinæ, & removere impedimenta, expedito ad conſpectum divinum curſui obſtantia, adeóque optant ocyùs cum Deo ſummo bono conjungi, qui eſt actus charitatis.

49 III. Hinc infer, voluntatem ſtudiúmque lucrandi Indulgentias, eſſe opus ex ſe bonum, & honeſtum, conſentaneúmque ſtatui Religioſo. Imò eſſe honeſtius, & laudabilius, charitatique Dei, & propriæ conformius, ex alieno ſolvere Deo per rigoroſam pœnam, ut docent Suarez *diſp.* 49. *ſect.* 5. *n.* 8. & Sanctarellus *c.* 6. *dub.* 3. contra Sotum.

50 IV. Addunt Suarez & Sanctarellus, quando Pontifex olim largiebatur Indulgentias iis, qui contribuebant pecunias, ad ſcribendum militem contra infideles, illos, qui aſſem, e.g. pro Indulgentia tunc contribuebant, exercuiſſe opus ex ſuo genere melius, & laudabilius, quàm ſi illum aſſem dediſſent pauperi, in Communi neceſſitate conſtituto. Lege Benzonium *dub.* 16.

51 Quæſt. XVI. *Propoſitum, aut votum nunquam conandi lucrari Indulgentias, éſtne validum?*

RESP. Non eſt, nam votum eſt promiſſio de meliore bono, ut docent omnes cum S. Thom. 2. 2. *q.* 88. *a.* 2. atqui paulò antè oſtendi, non eſſe melius, velle in purgatorio ſatiſfacere per ignem, quàm hìc ſatiſfacere per Indulgentias.

CAPUT VI.

De iis, penes quos eſt poteſtas largiendi Indulgentias.

SUMMARIUM.

Non niſi præditus juriſdictione ſpirituali largitur validè Indulgentias. 52.
Papa poteſt eas largiri omnibus Chriſti fidelibus. 53.
Cardinales concedunt Indulgentias centum dierum. 55.
Legati Apoſtolici quadraginta dierum. 56.
Quales fuerint nonnulli largiti recitantibus pia ſuſpiria S. Franciſci Xaverii? Ibid.
Quid hac in re poſſit Archiepiſcopus? 57. *& ſeqq.*
Quid Epiſcopus? 58. *& ſeqq.*
Quo Iure? 62.
Et quomodo Religioſis exemptis? 63.
An etiam peregrinis? Ibid. copioſè
An ubique? 66.
Actus Iuriſdictionis voluntariæ exercentur licitè ubique. Ibid.
An Diœceſani, commorantes extra Diœceſin lucrentur Indulgentias oblatas omnibus Diœceſanis? Ibid.
An ſummus Pœnitentiarius impertiatur Indulgentias? 67.
An Vicarius Generalis? 68.
Quid ſi quis ſit Epiſcopi Vicarius in ſpiritualibus ſimul & Pontificalibus? 69
Quid Confeſſarius? 70.
Quid Concilium Generale, aut Provinciale? 71.
Quid Generales, & Provinciales Ordinum Religioſorum? 72. *&* 74.
Quid Abbas utens inſignibus Epiſcopalibus? 72.
Poteſtas dandi Indulgentias quatenus delegari poſſit? 73.
Pœnæ promulgantium Indulgentias ad quæſtum. 75.
Peccatum promulgantium indiſcretas. 76.
Poteſtas largiendi Indulgentias acquiritur etiam conſuetudine. 78.
Quid ſi Pontifex ignorat talem conſuetudinem? 79.

Quæſt. XVII. *Penes quos generatim eſt poteſtas concedendi Indulgentias?* 52

RESP. I. Penes illos duntaxat, qui ſunt præditi juriſdictione ſpirituali. Nam largitio Indulgentiarum eſt actus juriſdictionis. S. Thomas *cit. diſt.* 20. *& cit. q.* 26. valde frequenter.

II. Penes ſolos Eccleſiæ Prælatos eſt ea poteſtas ordinaria, penes alios non niſi delegata S. Thom. in ſupplem. *q.* 26. *a.* 2. *&* 3. communiter receptus. Confirmatur ex *Extrav.* Unigenitus *lit.* c. tametſi Virginius Aluiſet de *Privil. Regular. ſect.* 3. *cap.* 13. aſſentiatur Canoniſtis tribuentibus hanc (de diebus, aut Annis) poteſtatem cuilibet Confeſſario reſpectu ſui pœnitentis.

Quæſt. XVIII. *Quanta, qualiſve poteſtas concedendi Indulgentias competit Summo Pontifici?* 53

RESP. I. Tanta, ut omnibus Chriſti fidelibus ubivis locorum degentibus Indulgentias largiri poſſit. *Extrav.* Unigenitus *lit.* c. *&* d. omnéſque Doctores, qui id probant ex illo *Io.* 20. *Paſce oves meas.* At Clemens VI. in cit.

Extrav.

Digitized by Google

Extrav. lit. c. inſinuat, ejus poteſtatis promiſſionem factam fuiſſe Petro per illa verba: *Tibi dabo claves Regni Cœlorum. Matth. 16.*

54 II. Eadem poteſtas eſt in Pontifice Summo ordinaria, & ita quidem, ut illi competat ante ſuam conſecrationem, eſt quippe poteſtas juriſdictionis, non autem Ordinis. Lugo *num. 2.*

55 Quæſt. XIX. *Suntne Cardinales præditi poteſtate impertiendi Indulgentias, & quali?*

RESP. I. Sunt præditi poteſtate concedendi Indulgentias 100. dierum Ludov. Bologn. *Tract. de Indulg. num.* 34. *&* 49. Diana *Part. 5. Tract. 2. Reſol. 6.*

II. Hæc poteſtas, quæ annexa jam eſt dignitati Cardinalitiæ, ſitne ordinaria, an delegata dicenda, pendet ex deſcriptione horum duorum adjectivorum, quæ non eſt eadem apud omnes.

III. Ex ſola conſuetudine, non autem ex ullo ſcripto jure hanc poteſtatem iis convenire aſſerit Navarrus *Not.* 21. At Bologni ait ex privilegio.

IV. Tametſi fidem habeo affirmantibus, Cardinales eſſe illâ, quam dixi poteſtate præditos concedendi Indulgentias 100. dierum, quidam tamen Parochus Diœceſis Auguſtanæ miſit mihi abhinc duodecennium in ipſo originali literas conſcriptas, Anno milleſimo, quingenteſimo, ſignatáſque Chirographis decem S. R. E. Cardinalium qui largiebantur omnes ſimul Eccleſiæ Parochiali Eyttenhuſanæ non plus quàm quadraginta dierum Indulgentias, manus adjutrices porrigentibus pro exædificatione memoratæ Eccleſiæ Eyttenhuſanæ, obtinendas autem non niſi in quatuor feſtivitatibus nominatis in illo originali; quæ parſimonia, quique concurrendi modus ne quidem in Epiſcopis, ne dum in Cardinalibus videtur hac ætate uſurpari.

56 Quæſt. XX. *Quid juris circa Indulgentias competit Legato Apoſtolico?*

RESP. Cotonius *Lib. 2. Controv. 11. n. 17. V. Indulgentia n. 2.* aſſerit, Legatum Apoſtolicum poſſe in ſua Provincia, & legatione, concedere perpetuas 40. dierum Indulgentias, & probat ex *Cap. fin. De offic. Legati.* Sed ibi nulla de Indulgentiis fit mentio; non dubito tamen de veritate doctrinæ, cùm enim Legatus ſit in ſua Provincia judex ordinarius, utpote inſtar Proconſulis, Cap. *Legatus, De offic. Legat. in 6.* imò aliquanto majorem poteſtatem habeat, quàm Archiepiſcopus, aut Epiſcopus. Abb. *C. 1. n. 2. De offic. Legati*; Epiſcopo autem conceſſa ſit hæc poteſtas, ut mox dicam, idcirco haud dubiè eâdem pollet Legatus.

Vide Suarez *Tom. 4. in 3. Part. diſp. 55. ſect. 3. n. 22.* aſſerentem: jure communi ſcripto Legatis Pontificiis non competere ullam poteſtatem in Indulgentias, ſed ſolùm ex ſpeciali commiſſione Pontificis, qua fuerunt (novo & propè mirando exemplo) uſi ſub Annum 1666. tres Illuſtriſſimi Domini Nuntii Apoſtolici, Viennenſis, Colonienſis, Lucernenſis. Etenim Illuſtriſſimus Dominus Sedis Apoſtolicæ ad Helvetios, & Rhætos Nuntius, ejuſdem ſedis authoritate per Alexandrum VII. P. M. indultâ, omnibus Chriſti fidelibus utriuſque ſexus Diœceſis Conſtantienſis, Curienſis, Lauſanenſis, Baſileenſis, conceſſit ducentorum dierum Indulgentias, quotieſcunque devotè, & flexis genibus ante Imaginem S. Franciſci Xaverii recitaverint orationem hanc: *O Deus ego amo te* &c. Dominus verò Nuntius Viennenſis per ſuam Nunciaturam impertiit propter eandem pietatem undecim menſium Indulgentiam, Colonienſis tantundem. Porrò infrà *n.* 438. diſcutiam illam clauſulam: *quotieſcunque* recitaverint, & ſimul proponam totam illam piiſſimam orationem.

Quæſt. XXI. *Quid de Archiepiſcopo?* 57

RESP. I. Poteſt in ſua propria Diœceſi concedere Indulgentias, quas quiſque Epiſcopus in ſua, cùm ſit verus ſuæ propriæ Diœceſis Epiſcopus.

II. Poteſt quibuſlibet ſuorum ſuffraganeorum Eccleſiis impertiri eas Indulgentias, quas ipſimet ſuffraganei. *Cap. Noſtro. De Pœnit. & remiſſ.* junctâ rubr.

III. Et quidem id poteſt etiam dum non viſitat, nam prædictum capitulum non loquitur de Viſitatione.

IV. Nec obeſt, etiamſi illæ jam antè à propriis Epiſcopis acceperint Indulgentias, nam poteſt nihilominus ſimiles conferre Archiepiſcopus & Legatus, ita ut & Epiſcopi, & Archiepiſcopi, & Legati Indulgentias ſimul quis lucretur. Suar. *diſp. 55. ſect. 2. num. 7.* Roſella. *n.* 397.

Quæſt. XXII. *Quid juris habet Epiſcopus?* 58

RESP. I. Id juris, ut quo die dedicatur aliqua Eccleſia, concedat Indulgentiam unius Anni illo die obtinendam, & præterea Indulgentiam 40. dierum obtinendam anniverſario dedicationis tempore. *Cap. Cùm ex eo, De Pœnit. & remiſſ. in fin.*

II. Ut eandem 40. dierum Indulgentiam concedat, quoties rationabilis cauſa occurrit, *cit. Cap. Cùm ex eo.*

Unde ego Anno milleſimo ſexcenteſimo ſexageſimo quinto interrogatus à quodam J. U. Licentiato Anne Reverendiſſimus & Illuſtriſſimus Ordinarius Conſtantienſis, polleat poteſtate inſigniendi Indulgentiis 40. dierum quinque feſtivitates, quas ſibi proprias delegerat enaſcens id temporis, multò piiſſima Congregatio quinque Vulnerum Chriſti è ſolis Sacerdotibus conſlanda? Reſpondi, facturum ſanctiſſimè, ſicuti fecit verbis, quæ in Bulla, ſeu Brevi confirmativo ejuſdem Confraterni-

tatis

Digitized by Google

tatis expreſſa transfero in hunc locum: *Vtque pios hujuſmodi SS. Chriſti Vulnerum amatores ſpiritualibus quoque donis ditemus, de Immenſa Dei bonitate confiſi, omnibus, & ſingulis memoratæ Confraternitatis Confratribus, ubicunque nobis ſubjectis, non ſubjectis verò in Diœceſi noſtra exiſtentibus, qui pro exaltatione S. R. Eccleſiæ, hæreſum extirpatione, Chriſtianorum Principum concordia, vel bujus Confraternitatis augmento piè oraverint in quinque feſtivitatibus ſæpe dictæ Confraternitatis propriis, quadraginta dierum Indulgentias in Domino concedimus, & elargimur.* Hactenus Reverendiſſimus & Celſiſſimus Franciſcus Joannes Princeps, & Epiſcopus Conſtantienſis; cujus verba, quatenus illam Indulgentiam extendunt expreſſè etiam ad non ſubjectos, exiſtentes tamen in Diœceſi Conſtantienſi, repetam infrà *n.64.* iiſque confirmabo doctrinam de peregrinis comparantibus Indulgentias locorum, in quibus verſantur.

59 III. Majores his Indulgentias nequit impertiri Epiſcopus. *cit. Cap. Cùm ex eo,* ubi additur hæc ratio: *quia per indiſcretas & ſuperfluas Indulgentias, quas quidam Eccleſiæ Prælati facere non verentur, & claves Eccleſiæ contemnuntur, & pœnitentialis ſatiſfactio enervatur &c.* Ex quo Cap. apparet, Epiſcopos olim largiores impertiviſſe Indulgentias, & quidni plenarias?

Quin exiſtimat Valentia *cit. q. 20. Punct. 3.* cum multis contra Cordubam, & alios, hodiéque poſſe ab Epiſcopo privatim, & ſecretè concedi alicui Indulgentias majores, quàm permittuntur *cit. Cap. Cùm ex eo*, idcirco quòd illud Capitulum videatur loqui de ſola publica
60 conceſſione. Verùm huic opinioni videtur repugnare tum ratio citati Capituli, *Cùm ex eo*, tum *Cap.* Indulgentiæ, *De Pœnit. & Remiſſ. in 6.* nam illic ita decernitur: *Indulgentiæ, quæ ab uno, aut pluribus Epiſcopis in Eccleſiarum dedicationibus, vel aliis quibuſcunque caſibus conceduntur, vires non obtinent, ſi ſtatutum exceſſerint Concilii Generalis*; atqui citatum Capitulum, *Cùm ex eo,* deſumptum eſt ex Concilio Generali Lateranenſi III.

61 IV. Prædicta tamen Capitula non obſtant, quo minùs plures, qui juriſdictione præditi ſunt e g. proprius loci Epiſcopus ejuſdémque Metropolitanus, àut ſucceſſor, ſimul, aut ſucceſſivè plures quadragenas concedant uni, & eidem Eccleſiæ, ſicuti etiam non obſtant, quò minùs illi ipſi Eccleſiæ, cui proprius Epiſcopus pro certo aliquo feſto unam quadragenam impertiit, alienus Epiſcopus largiatur aliam inſuper quadragenam obtinendam à ſuis ſubditis, Eccleſiam illam illo die viſitaturis. Sa V. *Indulgentia n.16.* quandoquidem ejuſmodi conceſſio non fit directè ipſi loco, ſed perſonis ſubditis in ordine ad illum locum, Laym. *Lib. 5. Tr. 7. c. 4. n. 2.* ſubdens, poſſe poſtmodum proprium loci Epiſcopum, illam quadragenam trahere ad ſuos ſubditos, facereque eis poteſtatem lucrandi illam, adeóque obtinendi uno die duas quadragenas, ſed plus quam unius Anni Indulgentiam non poſſunt in die Dedicationis concedere Epiſcopi, etſi plures conveniant. Azor *Tom. 2. Lib. 3. c. ult.* Roſel. *n.402.*

V. Etſi receptior Laymanni *loc. cit.* contra 62
Tannerum *Tom. 4. d. 6. q. 7. dub. 4. n. 95.* opinio tenet, poteſtatem largiendi Indulgentias, quâ pollent Epiſcopi, convenire illis Jure Eccleſiaſtico, non autem Divino, hancque opinionem inſinuat Pontifex, *Extrav.* Unigenitus *tit.* c. ſolis Petri ſucceſſoribus, aſſerens à Chriſto Domino datam hanc poteſtatem, eadem tamen poteſtas convenit iiſdem Jure ordinario. Suar. *diſp. 55. ſect. 3. n. 3.* contra Durandum; nam Epiſcopi vi Juris Communis ſcripti, atque adeò ex vi ſui muneris obtinent hanc poteſtatem; quam quidem exercere poſſunt in ſuos duntaxat ſubditos, *eò quòd non ſuo Iudice ligari nullus valeat vel abſolvi*, *Cap. Quòd autem*, *De Pœnit. & Remiſſ.* ubi etiam ex hac ipſa ratione deducit Pontifex, remiſſiones, id eſt, Indulgentias quæ fiunt in Dedicationibus Eccleſiarum, prodeſſe illis tantummodò, *quibus ut proſint, proprii Iudices ſpecialiter indulſerunt.* Unde ulteriùs infert Suar. *cit. ſect. 3.* cum aliis communiter; non poſſe Epiſcopos concedere Indulgentias defunctis applicandas, cùm non ſint proprii defunctorum Judices. Item etiam non poſſe propriis ſubditis concedere Indulgentias, quas per modum ſuffragii applicent alienæ Diœceſis ſubditis. Hæc tamen ratio, & doctrina nil obſtat, quò minùs Religioſi exempti poſſint ſe, in ordine ad lucrandas Indulgentias, ſubjicere Epiſcopo, & proinde ab illo Indulgentias participare. Filliucius *Tr. 8. n. 130.* Suarez. *diſp. 51. ſect. 1. n. 13.* Bologn. de *Indulg. n. 43.* Mathias Corona de dignit. & poteſt. Epiſcopi *Tr. 2. c. 20.* cum multis contra multos. Ratio noſtra eſt, *quia inducta ad argumentum, non debent parere diminutionem, L. Legata inutiliter. ff. De Legat. 1.* Quanquam Roſellus *n.321.* multis contra alios contendit, Epiſcopum non poſſe concedere Indulgentias locis in ſua Diœceſi exemptis.

Eſt autem obſervandum hoc diſcrimen in 63
ter Religioſos exemptos, & ſæculares peregrinos, quòd fatentur quidem DD. ſuprà citati, atque inſuper Pax Jordanus Elucubrat. *Tom. 1. Lib. 5. Tit. 15. n. 49.* contra Ugolinum, poſſe Epiſcopum impertiri directè, & immediatè Indulgentias illis exemptis, ea etiam de cauſa, quòd ipſi quoque exempti ſubjiciantur Epiſcopo in multis caſibus ut ratiocinatur Pax Jordanus *loco cit.* at verò ſæculares peregrinos quod attinet, negat expreſſè Jordanus *loco cit.*

Digitized by Google

num. 55. & Corona *loc. cit. n.* 4. cum aliis, poſſe hiſce ab Epiſcopo alieno impertiri Indulgentias, ſi tantùm breviſſima mora verſentur in eo Epiſcopatu; adeò ut ne quidem fiant participes Indulgentiarum, quas Epiſcopus alicui certo loco intra ſuam Diœceſin conceſſit, ut addit idem Jordanus *num.* 59. niſi accedat voluntas proprii Epiſcopi; quam etiam doctrinam tenet Diana *Part.* 11. *Tract.* 8. *Reſol.* 24. poſt Abbatem Cap. *Quòd autem. De Pœnit. n.* 7. ſicut & Barboſa in Cap. *Quòd autem, De Pœnit. & Remiſſ.*

64 Verùm ſi agatur de voluntate, ſeu conſenſu propriorum Epiſcoporum, eſt ita nota omnibus benevolentia eorum erga ſubditos, ut meo judicio non oporteat habere ullum dubium de eorum voluntate univerſali huc ſufficiente; imò exiſtimo; eſſe valde probabile, illum huc non eſſe neceſſarium, tum quia Parochus poteſt eam tribuere. Navarrus *de Indulg. & Iubil. Not.* 31. *num.* 23. cum aliis contra alios apud Suarez de Pœnit. *dub.* 55. *ſect.* 6. *num.* 7. tum quia ſcio, probatum eſſe non uni, ſed pluribus doctrinam, quam in Tract. præcedent. de Jubileo *num.* 87. tradidi, quámque repetam *infrà num.* 467. quòd videlicet Indulgentia alicui Provinciæ, aut Urbi conceſſa poſſit obvenire ipſis etiam peregrinis. Quam quidem doctrinam admittit etiam ipſe Pax Jordanus *num.* 61. reſpectu Indulgentiarum alicui loco conceſſarum à Summo Pontifice cùm omnes Chriſti fideles ſubjecti ſint ipſi *Cap. Cuncta per mundum* 9. *q.* 3. At probò ego de Indulgentiis, etiam quas conceſſère Epiſcopi locales; tametſi enim verum eſt, quòd conceſſio Indulgentiæ proveniat à poteſtate ligandi, atque ſolvendi. Suprà *n.* 52. & 53. quia tamen Epiſcopi poſſunt & ferire anathemate tales viatores, ſi committunt in eorum Diœceſi crimen anathemate dignum, & poſſunt ex variis titulis, excipere eorum Confeſſiones e.g. ſi adducantur hi in vitæ diſcrimen, ideo nihil officit illa, in contrarium allata ratio.

Nec dubito, quin in iis caſibus, in quibus dixi Tom. præced. *Tr.* 7. *Caſ.* 3. Parochianos unius Parochiæ, poſſe confiteri Parocho alterius, in iiſdem etiam poſſint obtinere Indulgentias proprias illius alterius Parochiæ. Huc facit doctrina Petri Marchantii, qui referente Diana *cit. Tract.* 16. *Reſol.* 2. ſic ſcribit: Arbitror externæ Diœceſis hominem orantem ante imaginem B. V. ad quam Epiſcopus 40. dies Indulgentiæ orantibus contulit, lucrari eadem ratione Indulgentiam. Denique ſuprà *n.* 56. deſcripſi diploma, quo Illuſtriſſimus Ordinarius Conſtantienſis impertitus fuit etiam non ſubjectis, in ſua tamen Diœceſi exiſtentibus Indulgentiam perſonalem.

Appendix.

Confirmantur hæc omnia, quòd licet juriſdictio contentioſa nequeat exerceri, niſi in ſubditum, & intra proprium territorium: P. Laymannus ex communi Lib. 1. Theol. Moral. *Tract.* 4. *cap.* 5. *num.* 4. Voluntaria tamen, quæ videlicet exercetur ſine vi, aut coactione, vel contradictione, ſed in volentem, & conſentientem, & ſine ſtrepitu forenſi exerceri queat, tam extra proprium territorium, Laymannus *Ibid.* rurſum ex communi, quàm in non ſubditum volentem & conſentientem. Tuſchus Practic. Concluſ. *lit. I. Concl.* 544. *n.* 11. inde poſt Alex. Lib. 6. *Conſil.* 69. inferens Imperatorem poſſe legitimare alienum, ſi non repugnet hujus alieni Princeps. Quia igitur largitio Indulgentiarum eſt actus juriſdictionis minimè contentioſæ ſeu coactivæ, ſed merè voluntariæ, poteſt Epiſcopus eam exercere erga Religioſos quantumvis exemptos, ſaltem ſi non contradicat Regularis Prælatus.

Ex quo principio ego Anno 1675. literis interpellatus à quodam Societatis Noſtræ P. Rectore: An Sacerdos Societatis libros prohibitos licitè, abſque ſui Rectoris expreſſo conſenſu aut diſſenſu legere poſſit, idcirco quòd licentiam, acceperit ab Archiepiſcopo N. habente à Sede Apoſtolica Privilegium concedendi aliis novem, vel decem eam facultatem? Reſpondi poſſe, ſtante illo ipſo Jure Communi, quandoquidem illa conceſſio ſit actus propriè dictæ juriſdictionis *voluntariæ*. At per accidens, adeóque abſolutè non poſſe abſque conſenſu ſui Superioris, tum quia generatim privilegium ab alieno Superiore impertitum nihil prodeſt, ſi repugnet hic Superior, ut paulò antè dixi, & repetit Alex. *Lib.* 7. *Conſil.* 11. loquens de ſubdito Principis A. legitimato ab Imperatore, abſque conſenſu illius Principis B. non dependentis ab Imperatore: tum ſingulariter, quia in compendio noſtrorum privilegiorum, verb. *Gratiæ*. §. 2. vetatur, ne quis de Societate abſque *expreſſo* ſuperiorum conſenſu utatur ullis Apoſtolicis indultis; & verb. *Privil.* §. 3. exprimitur, quod nullum privilegium repugnans moribus Societatis impetratum à quoquam, ullius ſit momenti. Accedit, quòd & Superiorum Societatis interſit noſſe, utrùm huic aut illi perſonæ particulari profutura, an obfutura ſit talis lectio, & revera uſus ejuſmodi privilegii à ſæculari Superiore conceſſi, nata ſit turbare, domeſticam diſciplinam, debitúmque Superioribus reſpectum. An verò ſit aliquo loco habenda doctrina Caramuelis, contendentis illam ipſam Lectionem eſſe, non obſtante Bulla Cœnæ Domini, licitam cuivis viro docto, ſcienti eam ſibi non nocituram? dixi, aperuíque meam contrariam

mea-

Digitized by Google

mentem in Experient. *Tr.* 7. *Caſ.* 8. *n.* 356. Edition. Einſidlenſis.

65 VI. Quando Epiſcopus in Indulgentiarum conceſſione tranſgreditur terminos à Jure conſtitutos, ejuſmodi conceſſio eſt invalida. *Cap.* Indulgentiæ, *De Pœnit. & remiſſ. in 6.* at ſolummodo quoad exceſſum: Ratio eſt, quia *utile per inutile non debet vitiari. Reg.* 37. *in 6.* ſaltem ſi utile poſſit ſeparari ab inutili *L.* 1. *ff. Aqua quotid. & æſtiva*; & *actus qui non valet, ut geritur, ſaltem valet, ut valere poteſt.* DD. communiter, argum. *Cap.* 1. *De Deſponſ. impub. in 6.* & in liberalitatibus interpretatio fit, ut ſuſtineatur actus uſque ad legitimum modum, Pax Jordanus *Elucubrat. Tom.* 1. *Lib.* 5. *Tit.* 16. *n.* 14. His addenda doctrina Roſelli *n.* 309. quòd ſcilicet quando dantur Indulgentiæ conferentibus eleemoſynam pro fabrica alicujus templi, ſi dominus templi nolit recipere oblatam, nihilominus obtineatur Indulgentia ab offerente, nam iſta eſt conditio mixta, & ideo habetur pro completa, *loc. cit. C. De Inſtit. & ſubſtit.*

66 VII. Porro Indulgentias, quas largitur Epiſcopus, petit ipſe, partim ex ſuæ, partim ex univerſalis Eccleſiæ Theſauro. Suarez *ſect.* 3. *num.* 4.

VIII. Quia largitio Indulgentiarum eſt actus juriſdictionis voluntariæ, & ſine ſtrepitu forenſi exercetur, poteſt Epiſcopus, ubivis locorum exiſtens, concedere ſuis ſubditis, ubivis locorum exiſtentibus, Indulgentias ubivis gentium lucrandas. Suarez. *diſp.* 55. *ſect.* 3. *n.* 17. conformiter, *L.* 21. *ff. De Offic. proconſ.* vide Roſellum *n.* 209: & nota pro praxi, Conſtantienſes e.g. qui operam literis dant Dilingæ Atheneo Diœceſis Auguſtanæ, potiri poſſe illa Indulgentia, quam piè precantibus coram icone S Xaverii impertitam eſſe à Nuntio Apoſtolico Lucernenſi dixi ſuprà *n.* 56. ſicuti enim poteſt Epiſcopus ſuis ſubditis ubivis locorum degentibus, conferre Indulgentias, ut paulò antè diximus, patétque exemplo, & facto Illuſtriſſimi Epiſcopi Conſtantienſis relato ſuprà *n.* 58. ita Nuntius Apoſtolicus, ſiquidem omnes cives ejus Nuntiaturæ ſunt ei verè ſubditi, habétq; in hos aliquanto majorem poteſtatem, quàm ipſe Epiſcopus. Suprà *n.* 56. Sed & notat ſingulariter Jordanus Elucubrat. *Tom.* 1. *Lib.* 5. *Tit.* 16. *n.* 52. Epiſcopos, & conſequenter Nuntios Apoſtolicos licitè, validéque ſua illa poteſtate uti etiam in Anno Jubileo; proindéque reprehendit ipſe Epiſcopum, qui 1625. abſtinuit conceſſione Indulgentiarum.

67 Quæſt. XXIII. *Quid circa Indulgentias poſſunt Prælati inferiores Epiſcopo?*

RESP. I. Summus Pœnitentiarius, audiente & teſtante Paludano *in* 4. *diſt.* 20. *q.* 4. *a.* 2. ſemel dixit: *Authoritate noſtra ordinaria damus vobis* 100. *dies Indulgentiæ*; unde apparet tempore etiam Paludani ſupremum Pœnitentiarium habuiſſe hâc in re majorem poteſtatem, quàm Epiſcopi.

II. Vicarius Generalis Epiſcopi, tam in Pontificalibus, quàm in Spiritualibus caret ex ſe poteſtate dandi Indulgentias, quia primus caret juriſdictione, ſecundus non habet propriè dignitatem Epiſcopalem; atqui poteſtas concedendi Indulgentias; jure ordinario annexa eſt dignitati Epiſcopali. *Cap. Accedentibus. De exceſſ. Prælat.* Roſel. *n.* 201. Corona, alii. 68

Quòd ſi tamen unus idémque ſit Epiſcopi Vicarius in Spiritualibus ſimul, & Pontificalibus, ut fit ſæpe in Germania, poſſet ex opinione probabili ejuſdem Roſelli *n.* 351. impertiri Indulgentias abſque ulla ulteriore delegatione. 69

Ex dictis infero erràſſe Angelum, & alios 70 plures apud Suar. *diſp.* 53. *ſect.* 9. ratos, omnem, qui in foro pœnitentiæ poteſt à peccatis abſolvere, poſſe quoque Indulgentiam donare, ſaltem in foro Sacramentali, ſeu interno, ut limitat Fumus, *V. Indulgentia n.* 2. Et verò S. Thom. *diſt.* 20. *a.* 4. ex profeſſo probat, hanc poteſtatem non convenire cuilibet Parocho; ſicut & errant illi, qui putant, Neomyſtas impertiri tunc Indulgentias, quando ſtatim poſt ſuam primam Miſſam Cruce ſignant eos, qui ipſis oſculantur manum.

III. Neque Generale, neque Provinciale 71 Concilium, neque Cardinales, aut Canonici ſede vacante poſſunt dare Indulgentias. Suar. *ſect.* 3. *&* 4. Corona *loc. cit.* §. 1. *n.* 1. aliique contra Navarrum *de Iubil. Not.* 31. *n.* 2. *&* 6. aliud de Concilio œcumenico, & capitulo ſede vacante dicentem, cum Bologn. *n.* 40. *& ſeqq.* Corona *loc. cit.* cum multis contra alios; nam nullum jus id eis permittit.

IV. Generales, Provinciales, aliíque Regu- 72 lares Prælati carent ex ſe prædicta poteſtate, *cit. cap. Accedentibus*, in quo etſi de ſolis Abbatibus eſt expreſſus ſermo, nihilominus tamen ibi dicitur, prædictam poteſtatem eſſe dignitatis Epiſcopalis. Et quamvis Abbas ex privilegio habeat, ut poſſit uti inſignibus Epiſcopalibus, non idcirco poteſt Indulgentias diſpenſare. Roſellus *de Indulg. n.* 378. Excipe, niſi privilegium ipſius dicat, eum poſſe uti dignitate Epiſcopali. Roſel. *n.* 381. Quamquam idem Roſell. *n.* 388. *& ſeqq.* obſervat, in generali delegatione juriſdictionis Epiſcopalis, non venire poteſtatem concedendi Indulgentias.

V. Nihil tamen obſtat, quò minùs Papa, aut 73 Epiſcopus illam eandem poteſtatem deleget cuivis Clerico, etſi non poſſit Epiſcopus delegare laico, utpote ſecundùm jus Eccleſiaſticum incapaci munerum Eccleſiaſticorum. Suar. *diſp.* 55. *ſect.* 6. *n.* 5. Hinc de facto datur ſæpe

Z 2 cuivis

Digitized by Google

cuivisConfeſſario facultas largiendi moribundis Indulgentiam, ut latè explicat Suar. *diſp.*
74 *56. ſect. 1. n. 2.* Hinc etiam Provinciales Ordinum Mendicantium potiuntur facultate concedendi in fine ſuæ Viſitationis ſuis ſubditis Indulgentiam plenariam. Caſarubios *n. 16.* & Corona *n. 6.* Quam facultatem, utpote ex vivæ vocis oraculo provenientem, etſi revocatam eſſe tradit Lezana *n. 4.* ejus tamen doctrina nil obeſt iis Ordinibus Religioſis, qui poſt illam revocationem acceperunt à Summo Pontifice reſtitutionem facultatis, de qua meminit Caſarubios.

75 VI. Quando Pontifex dicit, ſe dare alicui Indulgentiam, applicandam tamen per aliquem alium, debet hic alius eſſe Clericus, & communiter Sacerdos. Lugo *n. 137.*

Quæſt. XXIV. *Quas pœnas incurrunt, qui publicant Indulgentias ob quæſtum: id eſt, ob eleemoſynam ratione illarum acquirendam?*

RESP. Incurrunt excommunicationem Papæ reſervatam, ſi ſint Religioſi, ſi autem ſint Epiſcopi, aut Cardinales, ſunt ab ingreſſu Eccleſiæ, & perceptione ſuorum fructuum ſuſpenſi, donec ſatisfactione præmiſſa à Sede Apoſtolica diſpenſentur. Lezana V. *Indulgen-*
76 *tia n. 32.* ex Bulla Pii V. quæ incipit: *Quàm plenum.* Addit Silveſter, V. *Indulgentia ex Clem.* Religioſi, *De Privilegiis*, Religioſos peccare mortaliter prædicando Jndulgentias indiſcretas, tales videlicet, quæ vel conceſſæ quidem ſunt, ſed aut abſolutè concedi non potuerunt, aut non potuerunt concedi tam magnæ; vel quas non eſt veroſimile conceſſas eſſe. At Fumus *n. 22.* & Sa *n. 15.* hic agnoſcit peccatum mortale tunc ſolùm, quando prædicantur non veræ, non veroſimiles, ſeu non validæ Jndulgentiæ. Vide Cordubam *q. 41.* & dicta in
77 Tract. de Jubileo *n. 53.* Adde ex P. Carolo Antonino Theſauro *in Praxi Eccleſ. p. 2. V. Indulgentia, c. 1.* Religioſos abſolventes *à pœna, & à culpa*, id eſt, concedentes Jndulgentiam plenariam (abſque legitima poteſtate) feriri excommunicatione Papali Clement. 1. *De Privilegiis*, eſto dent extra Sacramentum pœnitentiæ.

78 Quæſt. XXV. *Poteſtne per conſuetudinem acquiri jus impertiendi Indulgentias?*

RESP. Poteſt I. haud dubiè, ſi ea conſuetudo introducatur ſciente Summo Pontifice, nam tunc ſaltem locum habet illud toties à Navarro repetitum Axioma: *Quidquid per Privilegium acquiri poteſt, etiam per conſuetudinem præſcriptam obtineri poteſt.*

79 Poteſt II. probabiliter etiam in caſu, quo Pontifex nil ſcit de illius conſuetudinis inchoatione, aut continuatione. Laym. *Lib. 5. Tract. 7. c. 4. n. 4.* Diana *Part. 5. Tr. 11. Reſ. 21.* Palaus *p. 6. n. 6.* poſt Abb. contra Suar. & alios. Ratio eſt, quia etiam poteſtas diſpenſandi in Voto, poteſt per conſuetudinem acquiri, ut docet Sanch. *Lib. 4. moral. c. 38. n. 21.* Quidni & poteſtas dandi Jndulgentias? Quandoquidem Pontifex videtur æquè generaliter conſentire, ut valeat, ſubſiſtátque longæva Jndulgentias largiendi conſuetudo, etſi ab ipſo ignorata. Conſentit Roſellus *n. 443.* & Cotonius celebrior. controv. *Lib. 2. c. 11. n. 21.*

CAPUT VII.

De conditionibus neceſſariis ad id, ut Prælatus validè, aut licitè Indulgentias concedat?

SUMMARIUM.

Largiturus Indulgentias debet eſſe præditus juriſdictione. 80.
Et ſuam largiendi voluntatem declarare ſigno externo. Ibid.
Et eſſe immunis ab excommunicatione, ſuſpenſionéque. 81.
Non tamen neceſſariò Sacerdos. 83.
Epiſcopi Germaniæ poſſunt ante confirmationem Pontificiam largiri Indulgentias. 84.
Non ſubſiſtit Indulgentia data ſine cauſa legitima. 86.
Eáque diſtincta à fine intrinſeco ipſi Indulgentiæ. 87.
Refutatur contraria, ſingulariſque opinio Paſqualigi. 88. & 89.
Quando Indulgentia datur propter cauſam præteritam, non eſt opus injungere aliquod opus. 90.
Non ſemper ad valorem Indulgentiæ requiritur opus pium. 91.
At ſemper exigitur cauſa proportionata ipſi Indulgentiæ. 92.
Quæ ſi non ſit proportionata pro Indulgentia plenaria, erit ſaltem pro partiali. 95.
In dubio præſumendum eſt pro ſufficientia cauſæ. 96.

Quæſt. XXVI. *Quot conditiones debent adeſſe, ut Prælatus Indulgentiam validè aut licitè impertiatur?* 80

RESP. I. Juriſdictio, ſeu poteſtas, de qua dixi Cap. præcedente.

II. Voluntas, & quidem ſigno aliquo externo indicata, quandoquidem hanc etiam actionem exercet, tanquam caput viſibile viſibilis Eccleſiæ, aut Diœceſis. Lugo *Tom. 3. in 3. Part. d. 27. num. 137.* poſt Suar. *diſp. 56. ſect. 1.* ubi rectè docet, ſignum poſſe eſſe vel vocale, vel ſcriptum, vel reale, modò ſufficienter exprimat voluntatem dandi Indulgentiam; quam quidem voluntatem poteſt ſufficienter per ſe loquendo exprimere Prælatus, etſi concedat eam Indulgentiam abſenti,

ti, ut patet ex uſu quotidiano Pontificum impertientium omnibus in toto orbe aut Religioſis, aut etiam fidelibus Chriſtianis obituris hoc aut illud bonum opus.

81 III. Ut ſibi ipſi directè, vel indirectè (nam utrumque hunc modum probabilem dicam *n.* 261. concedat Prælatus Indulgentias, requiruntur conditiones referendæ *Cap.* 12.

IV. Debet Prælatus eſſe immunis ab excommunicatione, & ſuſpenſione, juxta ea, quæ de illicito, aut etiam invalido uſu juriſdictionis à toleratis, vel non toleratis, excommunicatis, & ſuſpenſis exercito, tradunt Doctores
82 *in materia de cenſuris.* Et verò quamvis Azor *Tom.* 2. *Lib.* 3. *cap. ult.* abſolutè neget, valere Indulgentiam, quam conceſſit Epiſcopus excommunicatus, aut ſuſpenſus à juriſdictione, vel officio; attamen putat non eſſe improbabilem opinionem Paludani, rati ejuſmodi Epiſcopum validè impertiri, & delegare Clerico poteſtatem largiendi Indulgentias. Verùm alii hoc negant, eò quòd iſta delegatio videatur eſſe actus juriſdictionis.

V. Etſi Prælatus, dum in ſtatu peccati mortalis exiſtit, impertiatur Indulgentias, non tamen idcirco novum peccatum committit. Suar. *Tom.* 4. *in* 3. *p. diſp.* 55. *ſect.* 3. *n.* 20.

83 VI. Ad validam, licitámque Indulgentiæ largitionem, non requiritur character Sacerdotalis, aut Epiſcopalis. Roſel. *n.* 352. & Navarrus *De Iubil. Not.* 31. *n.* 3. cum pleriſque. Nam Prælatus etiam non conſecratus, validè, licitéque juriſdictionis actus, qualis quidem eſt ex ſuprà dictis largitio Indulgentiæ, exercet, *Cap. Tranſmiſſum. De electione.*

84 VII. Debet tamen eſſe à Sede Apoſtolica confirmatus. *cit. Cap. Tranſmiſſum*, & clariùs *Cap. Injuncta, ext. De Electione.* Excipe Epiſcopos extra Italiam, adeóque Germanos, nam hi ſtatim poſt electionem concorditer factam adminiſtrare poſſunt in temporalibus, & ſpiritualibus. *Cap. Nihil. De electione.*

VIII. Denique requiritur cauſa, quæ poſtrema conditio, quia magis, quàm reliquæ, revocatur in controverſiam idcirco ſit de ea.

85 Quæſt. XXVII. *Quæ, & quomodo ad validam, licitámve Indulgentiæ conceſſionem requiritur cauſa?*

RESP. I. Dantur Indulgentiæ pro cauſis, vel merè præteritis, ſicut e.g. Paulus III. dedit glorioſo Patriarchæ noſtro Jgnatio, in remunerationem officiorum, tot ipſius laboribus in Eccleſiam collatorum: vel præſentibus, ut ſi Papa omnibus, quos intuetur in templo orantes, largiatur ex inſperato Jndulgentiam: vel futuris, ut factum eſt ſuperioribus tot Jubileis, pro pace & concordia inter Principes Chriſtianos impetranda.

86 II. Quaſcunque ob cauſas Prælatus concedat Indulgentias, debent illæ eſſe honeſtæ, ſeu rationabiles. *Extrav.* Unigenitus *lit.* d. Et ratio eſt, quia Papa non eſt Dominus Theſauri Eccleſiaſtici, ſed ſolùm diſpenſator, *cit. Extrav.* Unigenitus; & quidem *in ædificationem, non in deſtructionem*, 1. *Cor.* 10. Foret autem in deſtructionem, ſi abſque ulla rationabili cauſa diſpenſaret. Argum. *Cap. Cùm ex eo. De Pænit. & Remiſſ.* verbis, quæ retuli *n.* 59.

III. Illa cauſa juſta, quæ requiritur ad valorem Indulgentiæ, debet eſſe diſtincta à generali cauſa finali Indulgentiarum, quæ eſt, ut in promptu habeamus, unde pro noſtris peccatis ſatisfaciamus Deo. Ita docent omnes Theologi, teſte Cardinale de Lugo *n.* 139. contra Zachariam Paſqualigum, qui in ſuis Deciſionibus moralibus *Deciſ.* 494. contrarium tenet, nullo pro ſe citato authore. Probatur hæc communis doctrina, quia ſi ad valorem Indulgentiæ non requiritur alia cauſa, quàm ut per Indulgentiæ acquiſitionem habeant Chriſtiani, unde pro ſuis peccatis ſatisfaciant, ſequitur, quòd Pontifex poſſit ſingulis, ut ita dicam, momentis, omnibus Chriſtianis in ſtatu gratiæ conſtitutis, remittere omnem reatum pœnæ debitæ, pro peccatis quibuſcunque dimiſſis, & quòd itidem poſſit ſingulis momentis vacuare totum purgatorium; atqui hoc utrumque eſt alieniſſimum ab opinione, & perſuaſione fidelium nominatim S. Thomæ *in* 4. *diſt.* 45. *quæſt.* 2. *q.* 3. *a.* 2. 87

Accedit, quòd licèt cauſa finalis diſpenſationis in Voto ſit, eſſe liberum ab obligatione Voti, ut tamen hæc diſpenſatio ſit valida, requiritur alia cauſa; ita etiam licèt cauſa finalis Indulgentiæ ſit, eſſe liberum ab obligatione ad ſubeundam pœnam, neceſſaria tamen eſt ad valorem Indulgentiæ alia cauſa, quàm indicet Paſqualigus; qui quidem ſuam ſententiam probat infirmiſſima ratione, hac ſcilicet, quòd tunc valeat Indulgentia, adeóque ſufficiens illius impertiendæ cauſa habeatur, quando conceditur ſecundùm inſtitutionem Chriſti; atqui conceditur ſemper ſecundùm inſtitutionem Chriſti, quando conceditur eo fine, ut Chriſtiani ſatisfaciant pro peccatis. Hujus rationis, & ratiocinationis minor propoſitio tam parùm eſt abſolutè vera, quàm parùm verum eſt, tunc ſemper ſecundùm inſtitutionem Chriſti & confici, conferríque Sacramenta, & Vota diſpenſari, quando conficiuntur, conferuntur, diſpenſantur in eum finem, in quem Chriſtus Dominus juſſit confici, conferri, diſpenſari. Hanc meam Reſolutionem deſcribit, atque approbat Diana *Part.* 10. *Tract.* 16. *Reſol.* 2. 88 89

IV. Quando Indulgentia datur propter cauſam præteritam, vel præſentem, neceſſe non eſt, ut Prælatus injungat aliquod opus exequendum, nam illa ipſa cauſa eſt ſufficiens ad Indulgentiam; ſecus plerumque, quando 90

Digitized by Google

datur ob cauſam futuram, nam Indulgentia tunc ferè datur ob bonum aliquod impetrandum; vix autem impetratur per ſolam Indulgentiæ conceſſionem, vel adeptionem, ſed per exercitium operis, ad finem intentum obtinendum apti; & proinde *cauſa* Indulgentiæ, & *opus* ad Indulgentiam acquirendam requiſitum valde differunt.

91 Ex his patet, rectè docuiſſe Cardinalem de Lugo *cit. diſp. 27. n. 86.* non ſemper exigi opus pium, ad lucrandam Indulgentiam pro vivis, nam cauſa juſta, quæ ad diſpenſationem requiritur, non alligatur ad ſolum opus pium faciendum, cùm poſſit eſſe juſta cauſa ex titulo gratitudinis, remunerationis, ſolatii, medicinæ. Patet quoque nos diſſentire à vera doctrina, quam tradit P. Coninck *Tom. 2. in 3. Part. diſp. 12. n. 34.* quòd videlicet poſſit Pontifex alicui de Eccleſia bene merito impertiri ſine injunctione ullius operis Indulgentiam, eo fine, ut alios ad ſimilia merita excitet.

92 Quæſt. XXVIII. *Requiriturne ad valorem Indulgentiæ cauſa proportionata ipſi conceſſioni Indulgentiæ?*

RESP. Inter opiniones vel abſolutè, vel cum limitatione aſſerentium, negantiúmve ad valorem Indulgentiæ requiri cauſam proportionatam, probatur mihi ea, quam diſtinctè, ſuo more, explicat Tannerus *Tom. 4. diſp. 6. q. 7. n. 84. & ſeqq.* ſcilicet cauſam ita debere eſſe proportionatam, ut ſpectatis omnibus circumſtantiis, in quibus, & cum quibus Indulgentia datur, prudens vir (ſive verè, ſive præter opinionem falsò) judicet, magis conducere ad honorem Dei, ut per exercitium talis, aut talis operis, ad talem finem nunc obtinendum acquirant fideles Indulgentiam, quàm ut pro ſuis peccatis cogantur rigoroſè ſatisfa-
93 cere in hoc, aut altero mundo. Si enim neges, ullam proportionem requiri, adeóque dicas, ad valorem Indulgentiæ ſemper ſufficere quamlibat cauſam honeſtam, debebis aſſerere, poſſe per unicam ſalutationem Angelicam liberari purgatorio omnes animas illic detentas; ſi verò exactam, & quaſi arithmeticam proportionem exigas, revocabis in dubium plurimas Indulgentias, quæ à toto populo Chriſtiano habentur pro Authenticis.

94 Hinc patet, aliquo tempore ſufficere unam cauſam pro danda Indulgentia, quæ non ſufficeiſſet alio, & proinde moriturientibus faciliùs concedi Indulgentiam plenariam ob Sacroſanctorum nominum JESU, & MARIÆ pronunciationem, quàm aliàs, præſertim ſi alicui Congregationi inſcripti ſint.

95 Quòd ſi fortè cauſa non eſſet ſufficiens pro Indulgentia plenaria, erit ſaltem pro non plenaria, quæ & obtineri poterit. Nam *verba aliquid operari debent, Cap. Si Papa. De Privil. in 6.* Similiter ſi cauſa non eſt ſufficiens pro Indulgentia perpetua, erit pro temporali. In dubio autem utrùm ſit ſufficiens, nec ne, præſumendum eſt eſſe ſufficientem, nam in dubio eſt de Superioris prudentia præſumendum potiùs, quàm de imprudentia, & temeritate; Quandoquidem *in dubio præſumitur id factum, quod erat de Iure faciendum.* Argum. *Text. in L. Quædam mulier. ff. De rei vindic.* DD. communiter cum Alderano Maſcardo *Commun. I. V. Concluſionum Concluſ. 3. n. 8.* ubi plura hanc in
rem. Ut proinde rectè ita ſcripſerit Fumus, 96
V. Indulgentia n. 11. Quoniam poſſet eſſe dubium, an cauſa expreſſa in Bulla ſit rationabilis, & homines ſemper in dubio eſſent, ideo dico, quòd cauſa Indulgentiæ expreſſa in Bulla, niſi manifeſtum contineat errorem, ſemper debet præſumi rationabilis, ſicut ſententia lata à judice præſumitur juſta, niſi contineat manifeſtum errorem. Hinc 97
Coninck *n. 36.* meritò temeritatis arguit illos, qui Indulgentias Pontificum tanquam indiſcretas facilè damnant; quia Pontifex poteſt juſtiſſimas habere cauſas eas concedendi, quas ignoramus; & facilè poſſunt reſpectu quorundam hominum, reſpectu quorum videntur eſſe nimiæ, habere commodam explicationem. Vide Reginaldum *Lib. 7. n. 132. & ſeqq.* inſigniter hoc argumentum tractantem.

CAPUT VIII.

Deducuntur ex doctrina Quæſtionis præcedentis nonnulla Corollaria notatu digna.

SUMMARIUM.

Indulgentiæ dantur ea intentione, ut quis lucretur integrè. 98.

Quæ circumſtantiæ efficiant, ut quis lucretur Indulgentiam plenariam datam ob cauſam ex ſe non proportionatam? 99.

Eſt nobis utilius, dari Indulgentias magnas pro cauſis parvis, quàm alias minores pares cauſis. 100.

Non eſt prædicanda vis Indulgentiæ non factâ mentione fervoris. 102.

Quid ſi cauſa non ſit omnino ſufficiens, habeatur autem à Papa pro ſufficiente? 103.

Quæſt. XXIX. *Quænam præcipuè corollaria colliguntur ex dictis de proportione cauſæ cum Indulgentiæ conceſſione?* 93

RESP. Sequentia I. Indulgentia, quæ ob aliquam cauſam conceditur, videtur ea intentione concedi, ut illam totam lucrifacias, ſi exercitium operis præſcripti, vel ſuapte naturâ, vel ob ſuam cum fine, ſeu cauſâ, proportionem, vel ob ejus conficiendi modum, vel ob parvitatem pœnæ à te debitæ tantum

tum

Digitized by Google

tum ſit, quantum oportet eſſe ad illam Indulgentiam obtinendam. Navarrus *De Iubil. cit. Not.* 15. Nam hîc locum habet illud Axioma: *Indulgentiæ tantum valent, quantum ſonant.*

99 II. Is, cui Indulgentia plenaria conceditur, ob facilem unius, vel alterius templi viſitationem, vel ob recitationem unius Orationis Dominicæ, vel ob acceptationem devotam unius, aut alterius Benedictionis Papalis &c. poteſt hæc peragere cum tanto fervore, tantâ Dei reverentiâ &c. vel fortè tam parùm pœnæ debere, ut totam illam Indulgentiam lucretur; cùm interim alius, in quo diverſæ omnino circumſtantiæ reperiuntur, vix tertiam, aut quartam partem comparet. Navarrus *Ibidem.*

100 III. Utilius nobis eſt Indulgentias magnas, pro cauſis, aut operibus ſuâ naturâ parvis, & non ſatis proportionatis concedi, quàm alias minores, pares cauſis concedendi juxta earum naturam ſolùm conſideratis; quia in poſteriore caſu, per noſtram induſtriam & conatum, Indulgentia ultra ſuam metam creſcere nequit, in priore verò creſcit intra metam. Navarrus *Ibidem* poſt Innoc.

101 IV. Ad hunc modum temperandæ ſunt etiam illæ Indulgentiæ, quibus conceditur, ut per unam Miſſam, per unum Roſarium &c. liberetur una Anima ex purgatorio; poteſt enim contingere, ut vel illi Animæ tam exigua pœna luenda reſtet, vel id Roſarium tanto cum fervore recitetur, ut per illud liberetur Anima, quæ cæteroquin liberanda non foret, ſi valde mediocri cum fervore percurſum fuiſſet Roſarium. Navarrus *Ibidem.*

102 V. Non ſatis theologicè loquuntur illi Confeſſarii, & Concionatores, qui abſolutè dicere ſolent, hanc, aut illam Animam flammis expiatoriis ereptum iri, mox ut hoc, aut illud opus à Pontifice præſcriptum, fuerit executioni mandatum, nullâ interim factâ mentione fervoris, & attentionis adhibendæ in illa precatione. Navarrus *Ibidem.* Plura hanc in rem dicam infrà, & nominatim *n.* 137. inſinuabo, quomodo ſint temperanda hæc corollaria, quæ ex Navarro retuli.

103 VI. Probabile eſt, valere Indulgentiam, etſi cauſa, ob quam data fuit, non ſit omnino ſufficiens, modò Pontifex prudenter cenſeat eſſe ſufficientem. Tannerus *n.* 87. & Lugo *n.* 145. poſt Suarez. *diſp.* 36. nam hanc doctrinam inſinuat parentheſis *Extrav.* Unigenitus *lit.* d.

CAPUT IX.

De Indulgentiarum differentia à communicatione bonorum operum.

SUMMARIUM.

Quomodo Indulgentia differat à communicatione bonorum operum vigente inter Regulares? 104.

Merita vivorum quando referantur in theſaurum Eccleſiæ? 105.

Prælatus Religioſus nequit merita ſubditi applicare alteri ſine facultate ejuſdem ſubditi. Ibid.

Commoda dimanantia ex communicatione bonorum operum. 106. *& ſeqq.*

Opera omnia ſatiſfactoria Religioſorum non neceſſaria ipſis, applicantur quoad valorem Specialem, & Medium, habentibus communicationem cum ipſis. 109.

Indulgentiæ conceſſæ Regularibus participantur dupliciter à Sæcularibus habentibus communicationem Indulgentiarum. 110.

Indulgentiæ, quas Provinciales Mendicantium poterant olim communicare Benefactoribus Ordinis, non ſunt revocatæ à Paulo V. 111.

Quæſt. XXX. *Quomodo ab Indulgentiæ largitione differt communicatio bonorum operum, quâ multi Regularium ſuos Benefactores remunerari ſolent?* 104

RESP. Differt in eo, quòd concedere Indulgentiam, nil ſit aliud, quàm ſuperabundantium Chriſti Domini, Sanctorúmque ſatiſfactionum, in Eccleſiæ theſauro, ſeu in Dei memoria reconditam partem diſpenſare in ſatiſfactionem propriorum, vel alienorum peccatorum. Prædicta autem communicatio non eſt talis diſpenſatio; nam Religioſi Superiores non habent poteſtatem bona ſuorum ſubditorum in Eccleſiæ theſauro jam repoſita, diſpenſandi, imò neque ſua propria, quia ad Eccleſiæ theſaurum clavem non habent, ſed illi ſoli, de quibus ſuprà diſſerui. mus.

In quem quidem theſaurum refertur quodlibet opus meritorium, ut primùm eſt editum, 105 niſi dum exercetur, per interpretativam, virtualem, aut formalem intentionem applicetur ipſi operanti, aut alicui alteri; & quidem ita, ut ſi tibi, vel alicui alteri applices, Prælato nil amplius juris in illud ſuppetat; es quippe tuarum actionum Dominus, quamvis pecces offerendo illas pro alio, quàm Prælatus præſcripſerat, ſicuti tradunt DD. communiter *in materia de applicatione ſacrificii* contra nonnullos.

Quapropter quando in conſortium, & parti- 106

ticipationem bonorum operum alicujus Religionis, aut Congregationis, Confraternitatiſve admitteris, tria obtines.

I. Ut Deus tibi benefaciat propter bona opera illorum Religioſorum, quamvis de te nil cogitantium; cùm enim illi ſint ſummi Regis ſingulares amici, ſpectet autem ad amicum, ut non modò amico ſuo, ſed omnibus illi ſingulari vinculo connexis bene velit, haud dubiè optimus Deus propter bonos Religioſos benedicet illorum amicis, & patronis, ſicut benedixit Putiphari propter Joſeph, *Gen.* 39.

107 II. Ut preces, quas pro te nominatim, vel pro ſua Religione fundent, tibi plus proſint. Sicut enim preces, quas pro ſe quiſque facit, plùs & certiùs illi proſunt, quàm, quas pro alio, ita etiam quas quis Deo offert pro altero ſe, ſeu ſuo ſingulari amico, plus adferunt ipſi commodi, quàm ſi non eſſet amicus.

108 III. Ut vel particulares Religioſi, ſponte, juſſúve Superiorum ſuas etiam non ſuperfluas ſatiſfactiones, vel Superiores, dependenter tamen à voluntate Inferiorum, eaſdem in tuorum delictorum expiationem offerant Deo ſæpius, quàm facerent, ſi non eſſes in tam arctum conſortium admiſſus.

Primus horum trium effectuum eſt per modum meriti cujuſdam de congruo; ſecundus per modum impetrationis; tertius per modum ſuffragii & ſatiſfactionis, ac de condigno. Et hi duo poſtremi effectus tantò magis minuuntur reſpectu tui, quantò plures præter te admittentur in communicationem bonorum operum.

109 IV. Opera omnia ſatiſfactoria Religioſorum ipſis haud neceſſaria applicantur, quoad valorem Specialem, & Medium, habentibus prædictam communicationem cum ipſis, & non reconduntur in Eccleſiæ Theſaurum; nam eſt hæc eorum interpretativa, vel implicita voluntas.

V. Adde his Indulgentias peramplas, quas ſolent Pontifices extendere ad participantes bona opera alicujus Religionis.

110 Hæc omnia, & plura alia in hanc rem fusè Navarrus in accuratiſſimis ſuis miſcellaneis de oratione. *Miſcell.* 11, aliàs 26. *n.* 30. *&* 32. Suar. *Tom.* 4. *in* 3. *Part. diſp.* 55. *ſect.* 5. Palaus *p.* 6. & breviter Laym. *V. Indulgentia c.* 4. pleniùs Corona de dignit. & poteſt. Epiſc. *Tract.* 2. *c.* 10. §. 1. *n.* 7. Obſervat autem Lezana *n.* 15. Indulgentias Religioſis conceſſas, à ſæcularibus habentibus communicationem bonorum cum illis, participari duplici modo. I. Si præcipiat, ut ſubditi Regulares conentur lucrari Indulgentias, eáſque applicent ejuſmodi ſæcularibus. Qua de re vide Rodriq. *Tom.* 1. *q.* 33. *a.* 2. & Suar. *loc. cit. n.* 13. II. Si ejuſmodi ſæculares illud ipſum opus, cum cujus onere eſt Religioſis promiſſa Indulgentia, obeant. Meritò autem præmiſerat idem Lezana, fa- 111
cultatem, qua teſte Cæſarub. *V. Indulgentia, quoad ſæculares* 4. *n.* 4. poterant olim Provinciales Minorum Benefactoribus Ordinis communicare Indulgentias ipſi Ordini conceſſas, non eſſe revocatam à Paulo V. Quare hodiéque idipſum poſſunt facere Provinciales reliquorum Ordinum Mendicantium, utpote gaudentium communicatione mutua Indulgentiarum. Utique autem non concedunt propriè in his caſibus ipſi Prælati Indulgentias, ſed ipſemet Summus Pontifex. Suarez *loc. cit.*

CAPUT X.

De antiquitate Indulgentiarum, déque modernarum ab antiquis differentia.

SUMMARIUM.

Qui primi ex Summis Pontificibus largiti ſint Indulgentias? 112.

Probabile eſt, jam fuiſſe impertitas in Concilio Niceno. 113.

Differentiæ variæ inter Indulgentias conceſſas antiquitus, & proximis ſæculis. 115. *& ſeqq.*

Plenariæ dabantur olim rariſſimè. Ibid.

Et Partiales etſi parvæ non niſi ex cauſis valde gravibus. Ibid.

Quàm graves conditiones adjecerit Eugenius IV. Indulgentiæ plenariæ pro Monachis Vallisoletanis in articulo mortis? 117.

Quàm difficiles conditiones exegerit pro ſuis Indulgentiis Urbanus Secundus, Eugenius Quartus, & alii Pontifices. 119. *&* 120.

Priſci Pontifices non ſolebant pro Indulgentiis præſcribere Communionem, etiam quando injungebant Confeſſionem. 122.

Et ſolebant addere hanc clauſulam: Peccatorum, de quibus corde contriti, & ore confeſſi fuerint. 123.

Quæſt. XXXI. *Eſtne Indulgentiarum conceſſio & uſus, res priſcis ignota, ut dictitant hæretici?* 112

RESP. I. Notiſſima. Nam Urbanus II. Anno M. XCII. impertiit eas, quas indicabo *n.* 115. Paſchalis II. Anno Domini M. C. XVI. iis, qui limina Apoſtolorum viſitarent, conceſſit Indulgentias 40. dierum, teſte Bellar. *De Indulgent. l.* 2. *c.* 17. Eugenius III. S. Bernardi diſcipulus circa Annum Domini M. C. L. eidem S. Bernardo mandavit, ut annuntiaret Indulgentias, quas impertiebat ituris ad bellum Sanctum. Bellar. *Ibidem.* Alexander III. Eccleſiam rexit Anno M. C. LIX. eámque de Indulgentiis velut jam longo uſu

uſu receptis mentionem fecit, quæ refertur in Corpore Juris Canonici *cap. Quòd autem*, *De Pœnit. & remiſſ.*

113 II. Non conſtat certò de ullo, qui largitus ſit ante Urbanum, & Paſchalem II. quorum paulò antè memini; quamvis Indulgentias ſtationum cœpiſſe à S. Gregorio M. tradat cum aliis Toletus *cap.* 28.

114 III. Probabile eſt, Concilium Nicenum, quod Anno Domini CCC. XXVII. celebratum fuit, dediſſe, (ex Pontificis commiſſione) Indulgentias, nam ita cenſent non pauci, teſte Suarez. *Tom.* 4. *in* 3. *p. diſp.* 49. *ſect.* 2. *n.* 1.

IV. Probabile quoque eſt, S. Paulum dediſſe Indulgentias propriè dictas inceſtuoſo Corinthio, id quippe indicat illa ſententia, quæ habetur 2. *Cor.* 2. *Nam & ego quod donavi, ſi quid donavi, propter vos in perſona Chriſti*; quam donationem de Indulgentia propriè dicta intelligunt S. Thom. *in* 4. *diſt.* 40. *q.* 1. *a.* 3. *verſ. Sed contra.* Bellar. Suar. Valentia, & multi ante illos.

115 Quæſt. XXXII. *Quantopere differant horum temporum in Indulgentiæ à priſcis.*

RESP. In Bullis, quas Cherubinus, & Rodriquezius in ſuis Bullariis referunt, obſervari hæc quatuor præcipua diſcrimina.

I. Indulgentiæ tum Partiales, tum potiſſimùm Plenariæ erogabantur olim rariſſimè. Urbanus II. Anno M.XCII. pœnitentibus, & Confeſſis viſitantibus Eccleſiam Congregationis S. Juſtinæ Ordinis S. Benedicti, cui addictiſſimus erat ille Pontifex, largitus eſt velut eximiam gratiam, ſeptem Annorum, & totidem quarantenarum Indulgentiam, ut reperies in Bulla, cujus inſcriptio eſt: *Reverendiſſimo Fratri Petro Cœnobii* &c. Clemens III. Anno M.C.LXXXVIII. pœnitentibus & Confeſſis, qui in feſtivitatibus Sanctorum ex Ordine Minorum EccleſiamMinorum, religionis cauſâ adirent, 100. dierum duntaxat Indulgentias indulſit, ut in ejus Bulla 14. apud Rodriq.

116 videbis. At Nicolaus III. Anno M.CC.LXXIX. in Bulla 9. apud Rodriq. *loc. cit. fol.* 48. itidem pœnitentibus, & Confeſſis, qui in feſtivitatibus B. Virginis viſerent Eccleſiam Minorum Camorenſium Annum unum, & 40. dies Indulgentiarum obtulit. Ipſe Sixtus IV. qui omnes prædeceſſores ſuperavit liberali diſpenſatione Theſauri Eccleſiaſtici, in Bulla, quæ incipit: *Dum attenta*, & quæ eſt Mare Magnum Carmelitanorum, nominat XX. Pontifices, qui non niſi aliquot Annorum Indulgentiis donârunt illos, qui in præcipuis Deiparæ feſtis pœnitentes & Confeſſi viſitarent Eccleſias PP. Carmelitanorum.

117 Ad hæc Eugenius IV. An. M.CCCC.XXX. Religioſiſſimis Monachis Valliſoletanis Ordinis S. Benedicti, petentibus ſuppliciter plenariam remiſſionem peccatorum, pro articulo mortis, eam conceſſit quidem, ſed non niſi cum conditionibus adeò difficilibus, ut neſciam, utrùm hac ætate reperiendus eſſet, qui tanti eam Indulgentiam mercari (ſi ita loqui fas eſt) vellet. Lege ſis ipſam Bullam, & ea, quæ paulò pòſt ex ea referam. Denique ut alia id genus omittam, Innocentius VIII. Anno M.CCCC.XCIII. veluti admodum ſingularem (& verò ſingulariſſimus tunc erat) favorem impertiit Eremitis S. Auguſtini, Plenariam) hoc enim vocabula tam ipſe, quàm Sixtus quandoque jam utitur) Indulgentiam, tum in articulo mortis, tum quot Annis ſemel in feſto Nativitatis Chriſti Domini. Bullæ illius initium eſt: *Pia deſideria.*

At verò hac ætate Indulgentiis Perſonalibus, Localibus, & (quarum rara apud Priſcos 118
mentio) Realibus, tum Partialibus plurimorum Annorum, tum Plenariis in vitæ decurſu, & in extrema linea adeò liberaliter orbem Chriſtianum, Sæculares æquè ac Religioſos donat ſummorum benignitas Pontificum, ut plures jam uno die, quàm olim toto Anno poſſit quis in ſuum convertere uſum.

II. Longè difficiliores conditiones pro In- 119
dulgentiis exigebantur olim, quàm hodie. Inprimis enim Urbanus II. in Bulla paulò antè indicata, ad comparandam in Eccleſia Congregationis S. Juſtinæ Indulgentiam, obvenire ſolitam peregrinantibus Compoſtellam, præter Confeſſionem exegit, ut quis feriâ V. & totâ feriâ VI. in ea Eccleſia verſaretur. Deinde Eugenius IV. etiam in Bulla paulò ſuperiùs allegata, Monachos Valliſoletanos Indulgentiâ pro extremo agone non donavit, niſi ſub conditione ſequentibus verbis expreſſa: *Volumus, quòd ſinguli Monachi, & perſonæ* 120
præfatiâ tempore, quo conceſſione ejuſmodi gaudere voluerint, per unum Annum ſingulis ſextis feriis, impedimento ceſſante legitimo, jejunent, & ſi prædictis feriis ex præcepto Eccleſiæ, voto, pœnitentiâ injunctâ, vel aliàs jejunare teneantur, uno alio die ſingularum ſeptimanarum ejuſdem Anni, quo ad jejunandum, ut præmittitur, non ſunt adſtricti, jejunen.; quòdque ſi in dicto Anno, vel aliqua ejus parte impediti legitimè fuerint, Anno ſequenti, vel aliàs, quamprimùm poterunt, modo ſimli ſupplere jejunium teneantur &c.

Præterea pro Indulgentiis ſeptem, quatuor, 121
aut etiam unius Annorum perſæpe exigebant Confeſſionem, ut in permultis Bullis animadverti. Lege ſis Mare Magnum Carmelitarum: Jam verò Sedis Apoſtolicæ in nos pietas paterna, nobis plenarias offert Indulgentias ob actiones facillimas, quas tamen plurimi gravantur obire.

III. Quando ad comparandas Indulgentias 122
etiam plenarias injungebant ſuperiores Pontifices Confeſſionem, non ſolebant facere mentionem Sacræ Communionis, ut cernere eſt in omni-

omnibus Bullis hac quæſtione indicatis : ea tamen mentio fit tunc hodie communiter. Utrùm verò fuerit ex uſu,& conſuetudine olim ſubintellecta , ſicuti hodiéque ſubintelligitur in Bullis Jubileum Anni Sancti indicentibus, mihi non omnino conſtat.

123 IV. Quando olim concedebatur Indulgentia omnium peccatorum, non dabatur omnium ſimpliciter, ſed: *omnium, de quibus corde contriti, & ore Confeſſi fuerint*, quemadmodum Bullæ in hac quæſtione indicatæ, aliæque complures loquuntur. At hodie non apponitur illa reſtrictio. Quare olim per Indulgentiam quantumvis plenariam non obtinebatur remiſſio peccatorum venialium in Confeſſione celatorum, quæ tamen hac ætate obtinetur, quandoquidem abſque limitatione offertur remiſſio omnium peccatorum.

Verùm qualiacunque demum diſcrimina exiſtant inter hodiernas priſcáſque Indulgentias.

Laudamus veteres , ſed noſtris utimur Annis.

124 Atque adeò formulæ Indulgentiarum ſunt nunc intelligendæ, & in uſum redigendæ ſecundùm normam , rationem , conſuetudinem legitimam hujus ætatis.

CAPUT XI.

Reſolvuntur nonnulla dubia , quæ oriri ſolent circa illos , qui habent Intentiones , ut loquuntur , eáſque donant aliis , aut applicant rebus Sanctis.

SUMMARIUM.

An habens à Pontifice multas Indulgentias applicandas imaginibus &c. poſſit partem earum dare alteri applicandam ab hoc? 125. & 133.

Quid ſi accepit ab alio, quàm à Pontifice? 128.

Intentiones, ſeu vota, quæ accepiſti quidem à Papa, ſed non diſtribuiſti, ante ejus mortem, validè diſtribuas poſt. 129.

An ſuperior Religioſi poſſit poſt hujus obitum liberè diſponere de Intentionibus, ſeu votis, quæ ille Religioſus nondum diſtribuerat? 130.

Author revocat in dubium nonnulla ex prius aſſertis, idque propter Breve Alexandri VII. 131. & 132.

Quid teſtetur Diana de praxi Romana? Ibid.

Applicatio, quam feciſti authoritate Pontificia, eſt æque certa, ac ſi ipſe Pontifex immediatè applicâſſet. 133.

Et applicatio facta numiſmati, æquè certò valet, ac facta altari privilegiato. 134.

An meritò dubitetur de proportione cauſæ in largitione tam multarum Intentionum? 135. & *ſeqq.*

Quæſt. XXXIII. *Omniſne, qui aliquot, ut loquimur, Intentiones Indulgentiarum habet, poteſt validè eas cuivis alteri donare, ita ut hic alter habeat jus eas applicandi rei alicujus ſacræ?* 125

RESP. I. Qui à Summo Pontifice accepit Indulgentias applicandas Imaginibus , Roſariis &c. poteſt eas in alterum transferre, ita ut hic alter validè applicet prædictis rebus ſacris , niſi fortè aliud conſtet de mente Pontificis. Paſqualigus *Deciſion. moral. Deciſ.* 492. inde id probans, quòd qui à Summo Pontifice tales Indulgentias accipit, non accipiat nudè ipſas Indulgentias, ſed ſimul facultatem eas applicandi rebus ſacris , unde cenſetur eſſe delegatus ad ejuſmodi applicationem ; atqui delegatus à Summo Pontifice poteſt ſubdelegare *Cap. fin. De Offic. Iudicis*; *& cap. Cùm cauſa , De Appellat.* Ergo is , de quo loquimur, poterit ſuam facultatem alteri ſubdelegare , & conſequenter donare alteri unàm, aut plures intentiones, quas hic alter pro lubitu applicabit imaginibus , coronis , crucibus &c.

RESP. II. Si tamen conſtet, mentem Summi 126
Pontificis eſſe, ut is, cui ipſe donavit plures intentiones, ſeu Benedictiones, non det eas cuiquam, niſi ſimul cum ipſis imaginibus, medalliis &c. tum nequit iſte alteri ſubdelegare poteſtatem applicandi prædictas intentiones, aut Indulgentias; nam ſicut Indulgentiæ non plus valent, quàm ſonent, ita etiam conceſſio largiendi Indulgentias. Et verò Lezana V. *Indulgentia n.*19. de Indulgentiis Urbani VIII. loquens teſtatur, ſe audiviſſe, quòd illæ intentiones, ſeu, ut ipſe vocat, Benedictiones, non poſſint dari, niſi ſimul cum ipſis medalliis, ſeu imaginibus. Verùm ſcio alios aliter judicare, 127
ac practicare, & meritò, nam conſtat ipſum Urbanum VIII. quibuſdam particularibus Religioſis conceſſiſſe multa millia ejuſmodi intentionum , utique autem non ſupponebat, unum aliquem particularem Religioſum donaturum multa millia imaginum, medalliorum &c. Et certum eſt, multos fuiſſe ejuſmodi intentiones aliis largitos eo fine , & conditione, ut hi liberè alicui rei applicarent.

RESP. III. Qui ab alio , quàm à Summo 128
Pontifice accepit facultatem applicandi intentiones, non poteſt ſecundùm Paſqualigum *loc. cit.* in alterum transferre Indulgentias, ab hoc altero applicandas , eò quòd delegatus non poſſit ſubdelegare. Verùm hæc doctrina non videtur ita generaliter admittenda , quia repugnat praxi permultorum eruditorum Religioſorum , intra & extra Romam degentium, qui partem intentionum , quas ab aliis vel Romæ degentibus, vel Roma venientibus magno numero acceperunt , largiuntur aliis. Et ratio hujus praxis eſt, quia mens Summi Pontificis multa millia prædictarum intentio-

num

Digitized by Google

num concedentis, non videtur eſſe alia, quàm ut per rerum his intentionibus affectarum uſum, operáque præſcripta homines ad pietatem excitentur, próque ſuis peccatis ſatiſfaciant, ſive interim mediatè, ſive immediatè applicet eas is, cui ipſe Pontifex illas conceſſit.

Ad non malam rationem Paſqualigi reſponderi poteſt, illam Juriſtarum Regulam: quòd delegatus non poſſit ſubdelegare, intelligi potiſſimùm de delegato ad actus juriſdictionis exercendos, aut de taliter delegato, ut in illo delegans ſpectet circumſtantias doctrinæ, prudentiæ, atque adeò induſtriam perſonæ. At verò applicatio intentionum non eſt actus juriſdictionis, quandoquidem ſolet ipſe Pontifex etiam laicis perſonis concedere facultatem applicandi intentiones; & præterea in illo, cui datur facultas applicandi, non ſpectatur circumſtantia doctrinæ, prudentiæ &c. Atque ita cenſent viri docti, quos hac ſuper re conſului. Conſentit & Pellizarius *Tom. 2. Tr. 10. cap. 9. n. 40. aſſert. 24.*

129 Quæſt. XXXIV. *Urbanus VIII. permultis conceſſit plurimas Intentiones, quæ ante ejus mortem non fuerunt ulli rei applicatæ; Poſſuntne jam perinde applicari, acſi Urbanus adhuc in vivis eſſet?*

RESP. Poſſunt, ut probat tum ipſa praxis, tum generalis doctrina, quam tradere ſolent Doctores *in materia de Privilegiis*, & nominatim inter eos Laymann. *Lib. 1. Tract. 4. cap. 23. num.* 18. quòd videlicet privilegium, & facultas gratiæ factæ non expiret morte concedentis. *Cap. Si ſuper gratia, De Offic. & poteſt. Iudicis delegati in 6.* ubi etiam redditur ratio hujus doctrinæ; atqui facultas applicandi intentiones, & benedictiones, eſt quoddam privilegium, & facultas gratiæ *factæ*, quandoquidem gratia *facta* eſt ea, quæ vel alicui conceditur, præcipuè in gratiam ipſius, ut deſcribit Laymann, cum Bonacina *in materia de Privilegiis*, vel non ordinatur tantùm ad exercendam juriſdictionem delegantis, ut deſcribit Paſqualigus *Deciſ.* 493. approbans noſtram præſentem doctrinam.

130 Quæſt. XXXV. *An quando Religioſus moritur, nondum applicatis, vel diſtributis intentionibus Indulgentiarum, quas habuit, poſſit ejus Superior liberè de iis diſponere?*

RESP. Poſſe. Nam ex utriuſque parte militat bona ratio ad hoc aſſerendum. Ex parte quidem ſubditi, quia nullus Religioſus eſt, qui ante mortem interrogatus non pronuntiaret, ſe ita velle; & qui non ſaltem ſemel in vitâ apud ſe dixerit, cupere ſe, ut omnia ſua cedant, quo ad fieri poteſt, in majus Dei & proximi obſequium. Atqui cedent hæ intentiones in majus proximi emolumentum, ſi eas uſurpet Superior. Porrò hanc generalem voluntatem hîc ſufficere deduces ex tot exemplis adferendis *n.* 256.

Ex parte autem Superioris adeſt hæc ratio, quòd is utique habeat generalem voluntatem omnibus ſuis, ſuorúmque bonis utendi ad Dei gloriam, & proximi commodum, quoad poteſt. Qua voluntate poſita, ſibi jam virtualiter & implicitè illas intentiones, ſaltem ſub conditione ſecuturæ mortis, vendicavit, quando ſubditus agebat animam.

Confirmatur inde, quòd ſatiſfactiones Religioſorum, eis ſuperfluæ cedant in emolumentum, habentium cum illis participationem bonorum operum; item quòd Superior Regularis poſſit ſuorum ſubditorum etiam ignorantium ſatiſfactiones, & preces, applicare Benefactoribus; propter interpretativum conſenſum ſubditorum, ut partim tradidi *n.* 108. partim docet Palaus *p. 6. n. 12.*

Loquor autem de illo Superiore, qui toti Conventui, ſeu Collegio præeſt; non de Priore Clauſtrali, aut Miniſtro.

Appendix Correctoria.

Hæc ego omnia de hiſce intentionibus ſcri- 131
pſeram in prima Editione hujus libri, ſeu tractatûs, cùm Antoninus Diana illum nactus deſcripſit pro ſuo more, ad longum omnia, quæ ſuprà *n.* 128. & 130. expreſſi, ita quidem, ut *Part. 10. Tract. 16. Reſol. 2.* dicat, ſe non recedere ab opinione contraria illi, quam ſecutus ſum *citato num.* 128. & *Ibidem Reſ. 6.* profiteatur, ſe etiam magis adhærere (ſicut & adhæret Pellizarius in Manuali, *Tract. 10. c. 9. n. 40. verſ. aſſero 24.*) ſententiæ neganti illud jus hæreditandi, quod attribui *cit. n.* 130. Superiori Religioſo; addat tamen, probabilem eſſe meam opinionem.

Et verò ego ipſe jam multùm dubito de veritate utriuſque illius meæ opinionis, tum propter rationem, & cauſam noviter ortam, attingentémque utramque illam doctrinam: tum propter unam oppoſitam ſoli priori. Etenim Diana *cit. Reſ. 2.* loquens de Jure diſtribuendi in alios Benedictiones, quas quis ſolùm mediatè accepit à Summo Pontifice, ſic ſcribit: *Sed ego non recedo à ſententia negativa, quam ſemper docui, nixus authoritate Praxis hujus Romanæ Curiæ; & ita etiam mihi reſponderunt Magiſtri Ceremoniarum S. D. N. in his materiis Indulgentiarum verſatiſſimi.* Ita ille, cui teſtanti de praxi Romanæ Curiæ, judicióque peritiſſimorum Romanorum, cùm ego non poſſim, aut velim haberi minorem fidem, quàm mihi contrarium teſtanti de more, judicióque doctiſſimorum Germanorum, & inſuper puriùs ex ipſo fonte bibantur aquæ, proindéque videatur praxis Curiæ Romanæ eſſe magis conſentanea Pontificis menti, intentionique, à qua revera pendent tum honeſtas, tum valor

quo-

Digitized by Google

quoque praxeos circa haſce intentiones verſantis, idcirco videri queat, eſſe mihi impoſita neceſſitas,tum emendandi, quæ priùs ſcripſi,tum (quod mihi duriùs accidit) damnandi ea, quæ ipſis ego, aliique plurimi ante, & poſt me, atque mecum egêre perſæpe, ac ſine ſcrupulo. Atque hæc eſt ratio, quam dixi opponi ſoli priori meæ doctrinæ de jure diſtribuendi intentiones competente illi quoque, qui non accepit eas immediate à Summo Pontifice,ſed ſolùm mediatè.

132 At verò ratio impugnans utramque illam meam opinionem nova, recénſque eſt hæc, quòd Alexandr. VII. Anno 1657. vetuerit, ne res Indulgentiis affectæ tranſeant perſonam eas poſſidentem, & quæ ad id tempus nondum diſtributæ erant, in poſterum diſtribuantur, quemadmodum videbimus *Part.* 2. hujus Quarti Tractatûs *cap.* 37. Ex hoc Decreto inhibitorio videtur manifeſtè ſequi, non ſubſiſtere ſaltem nunc Superiorem doctrinam de partitione, aut hæreditate intentionum, tum quia ſi interrogatus fuiſſet Alexander, probabiliſſimè reſpondiſſet, ſuum decretum eſſe intelligendum de dictis intentionibus; tum quia cauſa, ob quam ipſe illud, utrumque ſancit de rebus, quibus eæ intentiones jam erant re ipſa applicatæ, videtur æquè, aut magis habere locum in intentionibus; cauſa quippe, quæ ad id movit Alexandrum, fuit partim ut tandem abolerentur locupletiſſimæ, pretioſiſſimæ Jndulgentiæ. Quinque Sanctorum, Sancti Caroli Borromæi, & aliæ nonnullæ, partim quia poſſidebantur,uſurpabantur à plurimis numiſmata, Roſaria, & alia ejuſmodi tanquam affecta Jndulgentiis, quæ revera non erant iis ornata.

Hæ rationes ſimul ſumptæ fuerunt in cauſa, ut, quando innotuit in hac Conſtantienſi Urbe, & Diœceſi, in qua jam morabar illo Anno 1657. non ſemel reſolverim, decretum de moderatione Indulgentiarum factum directè reſpectu Medalliorum, Coronarum &c. intelligendum eſſe de ipſis quoque intentionibus,& Votis, ut appellant. Quapropter, quod ſcripſi *ſuprà n.* 128. & 130. etſi nec dum videtur mihi eſſe improbabile, nunc tamen judico, contrarium eſſe verum, ac proinde licèt mihi quis è Romipetis domum redux offerret, ut obtulit hoc ipſo Anno R. P. N. N. partem intentionum donatarum ſibi à ſua Sanctitate; ego vel eas non acciperem, vel acceptas non diſtribuerem meo nomine, ſed, quemadmodum feci, ut nudus miniſter, & quaſi manus dicti Romipetæ; vel denique applicarem immediatè rebus alienis non autem meis (ſi quidem ego, voto paupertatis obſtrictus,poſſum aliquid appellare meum) niſi fortè uni, cui enim uſui eſſent plures, ita benedictæ,cùm nequeant juxta Alexandrinum decretum tranſire perſonam eas habentem? Nec ampliùs me conſtituerem hæredem ejuſmodi intentionum, ſicuti feci ſemel, cùm relictis mihi ab aliquo optimo ſene moriturienté, formaliter earum jus in me transferente. Plura de his intentionibus dicam infrà *Part.* 2. *c.* 37. ubi agam de revocatione Indulgentiarum.

Quæſt. XXXVI. *Quando quis alicui Numiſmati v. g. applicat intentionem, quam à Summo Pontifice acceperat, éſtne tam certum, tale numiſma eſſe reipſa præditum Indulgentiâ, ac ſi ipſemet Pontifex immediatè applicaſſet illi numiſmati?* 133

RESP. Eſt æquè certum,quia eſt omnino indubitatum, Pontificem poſſe impertiri facultatem applicandi ejuſmodi intentiones.

At, *éſtne æquè certum, tale numiſma ſortiri reipſa Indulgentiam, ac certum eſt, Altaria Privilegiata eſſe reipſa affecta Indulgentiis?* 134

Reſpondet Paſqualigus *Deciſ.* 494. affirmatavè, eò quòd æquè certum ſit, numiſmati ſecundùm inſtitutionem Chriſti applicari Indulgentias, ac certum eſt applicari Altari Privilegiato. Verùm ſuprà *n.* 89. jam refutavi hanc ratiocinationem cui accedit,quòd perſæpe ſit incertiùs eſſe alicui numiſmati in individuo ſumpto reipſâ conceſſam Indulgentiam, quàm huic aut illi Altari etiam in individuo ſumpto, ea etiam de cauſa, quòd unum Numiſma facillimè commutetur, aut confundatur,miſceatúrve,cum alio,non ita Altare. Dico itaque conformiter doctrinæ traditæ *quæſt.* 28. quando Pontifex intentiones dat ex cauſa ſufficiente, & proportionata, veram eſſe doctrinam Paſqualigi, ſecùs ſi det ex cauſa non ſatis proportionata. At oritur.

Quæſt. XXXVII. *An non meritò dubitetur de proportione cauſæ in largitione ejuſmodi intentionum?* 135

Ratio hoc quærendi, & dubitandi eſt, quia Pontifices ſolent multas myriades intentionum uno die, hebdomade, aut menſe largiri, eſt autem difficile credere, quòd pro tam liberali largitione ſuppetat cauſa ſufficiens.

RESP. Nihilominus, tales intentiones non eſſe in dubium revocandas; cùm enim ex una parte conſtet,nobis non conſtare, illas dari ex cauſa improportionata; ex altera autem parte certum videatur,poſſe Pontifici occurrere cauſas omnino ſufficientes ad juſtificandam tantam liberalitatem, meritò cenſemus, illum reipſa his ſufficientibus cauſis moveri. Vide quod in hanc rem retuli ſuprà *n.* 99. 136

Interim quia faciliùs utique poſſunt occurrere cauſæ ſufficientes ad largiendam pro altaribus Indulgentiam, quàm ad tot intentiones diſtribuendas, idcirco ſi ex hoc Capite aſſerere velis, iſtarum intentionum applicationem quandoque non tam certò conſequi ſuum effectum, ac conſequuntur Indulgentiæ Altaribus Privilegiatis conceſſæ, non multum repugnabo. 137

CA.

Digitized by Google

CAPUT XII.

De Conditionibus requiſitis ad lucrandam Indulgentiam.

SUMMARIUM.

Exprimuntur duodecim conditiones, quas nonnulli ſeu probabiliter, ſeu improbabiliter requirunt ſemper in eo, qui eſt lucraturus Indulgentiam. 138.

Nominantur nonnulla, quæ quandoque certò impleri debent. 139.

Omnis illa conditio eſt neceſſaria, quam legitima voluntas Prælati, concedentis Indulgentiam, requirit. 140.

Illæ ſolæ conditiones ſunt neceſſariæ, quas aut ipſa ratio Indulgentiæ, aut legitima voluntas Prælati exigit. 141.

Conditiones præſcriptæ intelligendæ ſunt juxta conſuetudines particulares Provinciarum, quibus eæ conceduntur. 142.

An lucraturus Indulgentiam debeat eſſe compos mentis? 143.

Quomodo Status Gratiæ ſit neceſſarius comparandæ Indulgentiæ? 148. *& ſeqq.*

An ſi ultimum opus perficiatur in Statu peccati mortalis, obtineatur, remoto obice Indulgentia. 155.

138 Quæſt. XXXVIII. *Quot, & quæ conditiones à Doctoribus verè, aut falſò ponuntur neceſſariæ ex parte illius, qui Indulgentiam reipſa acquiſiturus eſt?*

RESP. Hæ duodecim. I. Ut ſit compos mentis. II. Ut baptizatus. III. Ut non excommunicatus. IV. Ut ſubditus illius, à quo ipſi conceduntur Indulgentiæ. V. Ut in ſtatu gratiæ. VI. Ut ſciat, eſſe occaſionem lucrandi Indulgentiam. VII. Ut intendat illam vel lucrari, vel ab alio ſibi applicari. VIII. Ut opera præſcripta integrè perficiat. IX. Ut perficiat ad intentionem illius, qui Indulgentiam impertiit. X. Ut doleat de peccatis. XI. Ut, ſi ſibi vivo velit prodeſſe Indulgentiam, conetur ipſe per alia bona opera ſatiſfacere, quoad poteſt, ſi autem velit ſibi mortuo prodeſſe; habeat, dum eſt in vivis, peculiarem devotionem ad Indulgentias lucrandas, & ad ſuffragandum animabus in purgatorio. XII. Ne peccet ex confidentia Indulgentiæ.

139 Quinque priores conditiones, habitum potiùs, quàm actum aliquem includunt, poſteriores actum exigunt. Inſuper ad aliquarum Indulgentiarum effectum requiritur, ne eæ imprimantur; de qua conditione agam infrà *num.* 444. Item ne pro iis aliquid accipiatur; ut de Indulgentiis Cruciatæ dicam *num.* 424. Denique ſæpe fit, ut in ſpecie promittatur Indulgentia confeſſis, communicantibus, viſitantibus Eccleſiam, jejunantibus, orantibus, dantibus eleemoſynam, quas omnes ſpeciales conditiones explicavi Tract. *præced.* de Jubileo; in quo etiam pleraſque ex paulò antè indicatis expoſui, alias fuſiùs, alias breviùs. Nonnulla hic repetenda neceſſariò, & explicatiùs proponenda; reliqua Lector petet ex citato Tractatu, locis in decurſu indicandis. Quò autem ſolidiùs definiamus, hæcne an illa in particulari conditio ſit ad Indulgentiæ actualem adeptionem neceſſaria, ſtatuam duo fundamenta indubitata, tertium probabiliſſimum.

I. Fundamentum. Omnis illa conditio eſt neceſſaria, quam vel ratio Indulgentiæ, vel Prælati legitima voluntas exigit. Prima pars eſt per ſe nota. Altera probatur; quia Indulgentiæ largitio eſt quidam quaſi contractus innominatus: *Do ut des*; ſicuti ergo ad contractûs valorem neceſſaria eſt omnis conditio, quam principalis contrahentium pars legitimè apponit, & exigit, nam *contractus ex conventione legem accipere dignoſcuntur*, *Cap. Contractus. De Reg. Iur. in 6.* ita etiam dicendum eſt de Indulgentiâ. Accedit, quòd liceat unicuique imponere modum rei ſuæ. *L. In traditionibus. ff. De Pactis.* 140

II. Fundamentum. Illæ ſolæ conditiones ſunt hîc neceſſariæ, quas aut ipſa ratio Indulgentiarum, aut legitimi Prælati Indulgentiam largientis voluntas præſcribit. Prima pars eſt per ſe nota, altera probatur; nam ſolius Prælati e. g. Papæ eſt; præſcribere conditiones, non autem Doctorum, aut volentium lucrari Indulgentias; ergo illæ ſolæ ſunt neceſſariæ ad actualem Indulgentiæ adeptionem, quas ipſe ultra requiſitas ex rei natura, injungit. Ex hoc utroque fundamento rejiciam in decurſu aliquas conditiones, quas alii minùs probabiliter contendunt eſſe neceſſarias. 141

III. Fundamentum. Illæ conditiones, quas Prælatus exigit, intelligendæ ſunt ſecundùm cujuſque loci conſuetudinem, adeòque aliter in uno, aliter in alio loco. Ita ſingulariter docet Navarrus *De Oratione Miſcell.* 54. Ratio eſt, quia *verba concedentis gratiam debent intelligi ſecundùm conditionem perſonæ, cui fit conceſſio.* *L.* Plenum. §. *Equitii. ff. De uſu & habit.* & Bartolus *Ibidem.* Hinc conditio de jejunando pro Indulgentiæ acquiſitione, & ratione tam abſtinentiæ à lacticiniis, quàm veſpertinæ collatiunculæ aliter in Germania, aliter in Italia intelligenda; quia ut in tractatu de Jubil. *num.* 205. docui, Eccleſia pro Jubileo per jejunium obtinendo non exigit aliud jejunium; quàm quale extra Jubileum præcipit fidelibus. 142

Quæſt. XXXIX. *Is, qui lucraturus eſt Indulgentias, debétne eſſe compos mentis?* 143

RESP. I. Debet ſaltem aliquando fuiſſe

Digitized by Google

mentis compos; ſi enim fuit amens ab infantia, non peccavit, ergo ei nihil proſunt Indulgentiæ. II. Si fuit aliquando compos mentis, & peccatum unum, vel plura nondum ſatis expiata commiſit, poteſt pro illorum expiatione Indulgentiam obtinere, illo etiam ipſo tempore, quo fortè erit iterum privatus uſu rationis. Lugo de *Pœn. diſp. 27. num. 79. & 81.*

144 Declaratur hæc doctrina tribus exemplis. Primum eſt illius, qui pro lucrando Jubileo jam omnia perfecit, & ultimo die jejunii ante collatiunculam veſpertinam incidit, vel in ſomnum durantem ultra mediam noctem; talis enim Indulgentiam Jubilei lucratur ipſa media nocte, eſto tunc careat uſu rationis. Alterum exemplum eſt illius, qui in perpetuam amentiam poſt habitum uſum rationis cadit, nam illi poteſt haud dubiè Pontifex impertiri Indulgentiam. Tertium exemplum eſt moribundorum, iis enim ſolent, etiam dum ſunt omnibus ſenſibus deſtituti, concedi Indulgentiæ pro articulo mortis.

145 Quæſt. XL. *An ſoli baptizati ſunt capaces Indulgentiarum?*

RESP. Granadus *in 3. p.* teſte Diana *Part. 5. Tract. 12. Reſol. 9.* doctè oſtendit, Catechumenos, tam vivos, quàm defunctos, ſi nil aliud obſit, eſſe capaces Indulgentiarum. Tannerus *Tom. 4. diſp. 6. q. 7. num. 93.* putat, Catechumenis defunctis prodeſſe Indulgentias etiam per modum *ſolutionis*. Laymannus *Lib. 5. Tr. 7. cap. 6. num. 1.* poſt Navarrum exiſtimat, tam vivos, quàm defunctos, ſi non per modum *abſolutionis*, & juſtitiæ, ſaltem per modum *ſuffragii*, & impetrationis juvari poſſe Indulgentiis. Suarez *Tom. 4. in 3. p. diſp. 53. ſect. 4. num. 8.* arbitratur eſſe probabilius, quòd ne defunctis quidem Catechumenis applicari poſſint ullo modo ſuffragia, eò quòd nec ſint, nec fuerint unquam membra Eccleſiæ. Verùm quia Eccleſia etiam pro Catechumenis offert Miſſæ Sacrificium, idcirco non improbo Laymanni ſententiam. Vide Benzonium *De Jubil. Lib. 5. dub. 28.* latè de hac quæſtione diſſerentem.

146 Quæſt. XLI. *Redditne excommunicatio incapacem Indulgentiæ?*

RESP. I. Reddit, & facit incapacem illum, qui non petit exſolvi vinculo excommunicationis, nam potiſſimus excommunicationis effectus eſt privatio bonorum Eccleſiæ communium. Doctores *in materia de excommunicatione*. II. Si tamen quis contritus ſeriò petat ſolvi vinculo excommunicationis, & citra ſuam culpam maneat excommunicatus, tum ſicuti illum Deus recipit in ſuam amicitiam, ita & pia mater Eccleſia in conſortium Theſauri Eccleſiaſtici. Henriquez *Lib. 7. cap. 18. n. 2.* & alii non improbabiliter, teſte Diana *Reſol. 13.* contra communiorem Filliucii *Tract. 8. n. 136.* Irregularem, ſuſpenſum, & interdictum eſſe capacem Indulgentiæ, rectè oſtendit Benzonius *dub. 29.*

Quæſt. XLII. *Quo pacto lucraturus Indulgentias debet eſſe ſubditus illius, qui eas largitur?* 147

RESP. Illo modo, quem indicavi *num. 62. & ſeqq.* quamquam Papa poteſt etiam non ſubditis v.g. defunctis; itémque vivis Catechumenis impertiri Indulgentiam per modum ſuffragii, & ſolutionis, non autem per modum abſolutionis. Vide dicta *quæſt. 6.* & dicenda *n. 476.* ubi explicabo, quid ſit per modum ſuffragii dare, aut participare Indulgentias; & *n. 260.* indicabo, quomodo quis ſibi ipſi poſſit dare Indulgentias, atque adeò ſe ſibi ipſi ſubjicere.

Quæſt. XLIII. *Quomodo ſtatus gratiæ requiritur ad Indulgentiam lucrifaciendam?* 148

RESP. I. Status gratiæ ita requiritur, ut nemo lucrari poſſit Indulgentiam pro illo peccato mortali, cujus remiſſionem quoad reatum culpæ nondum à Deo obtinuit. Ita omnes Doctores. Ratio eſt, tum quia non dimittitur pœna, niſi poſt dimiſſam culpam. *Suprà n. 18.* tum quia non niſi verè pœnitentibus prodeſt Indulgentia *Extrav.* Unigenitus *lit.* d.

II. Idem ſtatus gratiæ ita requiritur, ut cùm 149
quis eſt in ſtatu peccati mortalis, non poſſit acquirere Indulgentiam, ne quidem pro iis peccatis, quorum remiſſionem obtinuerat, antequam in illud peccatum mortale laberetur. Ita Suarez *diſp. 52. ſect. 2. num. 6.* cum communiore Theologorum contra Maironium, & alios. Ratio eſt, quia indecens, & inconveniens eſt, ut illi, qui eſt actu hoſtis Dei, ut eſt quiſquis conſcientiam peccato mortali gravatam habet, Deus remittat debitum ullius pœnæ.

III. Itaque quando pro lucranda Indulgen- 150
tia unum tantùm opus requiritur, v.g. ſacra Communio, debet, qui illam lucrari vult, eſſe in ſtatu gratiæ tunc, cùm illud opus exequitur, quia vel tunc, vel nunquam acquiret eam Indulgentiam. Lugo *diſp. 27. num. 84.* contra alios referendos quæſt. ſeq.

IV. Etſi optimè illi ſibi conſulunt, qui, 151
quando plura opera, ut fit in Jubileis, præſcripta ſunt, ſtudent ſingula exequi extra ſtatum peccati mortalis, adeóque actum contritionis eliciunt, priuſquam aliquod eorum, (ſi quidem ſibi conſcii ſint gravis delicti, nondum contritione, aut confeſſione deleti,) inchoënt; eſt tamen perquam probabile non requiri, ut omnia fiant in gratia, alioqui tolerandum non eſſet, ut plerique in Jubileis confiterentur poſt jam peracta aliquot ex præſcriptis operibus.

V. Itaque abſolutè dicendum eſt, ſuffice- 152
re, modò ultimum opus, pro conſequenda Indulgentia præſcriptum, fiat in ſtatu gratiæ. Suarez *cit. ſect. 2. num. 7.* Laym. *cap. 6. num. 2.*

Diana

Diana *cit. Tract.* 12. *Reſol.* 4. multos referens contra Comitolum, & alios. Excipe cum Tannero *n.* 79. caſum, quo Pontifex expreſſè exigit ſtatum gratiæ, ut cùm dicit, opera eſſe facienda à verè pœnitentibus. Excipe quoque cum eodem *Ibidem* caſum, quo opus exigitur ad propitiandum Deum, & ſine gratia eſt offenſivum Dei, ut eſt Communio ſacrilega. Vide Pacem Jordanum elucubrat *Tom.* 1. *Lib.* 5. *Tit.*
153 *16. n.* 35. Et verò non eſt neceſſe communiter, ut totum illud ultimum opus, de quo paulò antè dixi, fiat in gratia, nam ſi ultimum opus ſit v.g. jejunium diei Sabbatini, poteris Indulgentiam conſequi, licèt horâ decimâ veſpertinâ ſis adhuc mancipium diaboli. Sufficit ergo, ſi dæmonis mancipatum evadas, & in Dei filiorum libertatem adſciſcaris illo temporis momento, quo verum eſt dicere, te perfeciſſe omnia opera, quæ Pontifex præſcripſerat, v.g. ultimo momento diei deſtinati jejunio. Suar. & Diana *ll. cc.* cum Bonac. *de Sacràm. diſp.* 6. *q.* 1. *p.* 5. *n.* 11. Ratio hujus, & præcedentis reſponſionis à priori eſt, quia cùm Indulgentiæ effectus non proveniat ex dignitate operis à te præſtiti, ſed ex Chriſti meritis non eſt neceſſarium, ut illud ſit ſatisfactorium, ſed ſufficit, modò tunc non adſit obex gratiæ, quando conferenda eſt Indulgentia.

154 VI. Hinc à fortiori inferes, illum potiri Indulgentiâ, conceſſâ viſitantibus certo aliquo die, certam Eccleſiam, qui manè illam viſitavit in ſtatu peccati mortalis, ſed poſt prandium contritus iterum eandem viſitat. Vide, ſi placet, quæ in datarum reſponſionum confirmationem dixi in Tract. præced. de Jubileo *quæſt.* 32. *n.* 59. & quæ *Part.* 2. *c.* 23. dicam de ſtatu gratiæ reſpectu Indulgentiarum pro defunctis.

155 Quæſt. XLIV. *Si ultimum opus fiat in peccato mortali, eſto tunc non obtineatur Indulgentia, nonne ſaltem obtinebitur poſt ſex, vel octo dies, ſi poſt tot dies eliciatur vera contritio?*

RESP. I. Haud dubiè poteſt efficaciter velle Pontifex, ut ſicuti probabiliter omnia, vel pleraque Sacramenta ſuum effectum conſequuntur fictione recedente, obiceque remoto, ita etiam Indulgentiæ conceſſio ſatisfactionem peccatorum tribuat proximo tempore, quo quis poſt omnia opera peracta erit in gratia.

156 II. Utrùm verò reipſa ita voluerint, & ordinaverint Pontifices, non ſatis conſtat. Ita voluiſſe, & ordinâſſe fusè docet Granadus *in* 3. *p.* cujus verba refert Diana *Reſol.* 4. approbans cum aliis hanc ſententiam, tum in eo caſu, in quo Pontifex non facit mentionem contritionis, tum etiam in eo, quo dicit ſe Indulgentiam dare ſolùm verè pœnitentibus, ſeu contritis, & confeſſis, modò quis bona fide putet ſuæ confeſſioni, aut contritioni nil defuiſſe. At verò Sa *V. Indulgentia n.* 2. Coninck *dub.* 7. & Lugo *de Pœnit. diſp.* 27. *n.* 84. cum pleriſque aliis abſolutè negant, eſſe hanc unquam Pontificum intentionem. Et ego non puto eſſe, ſaltem tunc, quando contritionis aut Confeſſionis mentionem faciunt, nec enim eſt ratio, cur hæc verba torqueamus in ſenſum valde alienum à communi hominum loquendi modo. Fateor tamen, Granadi ſententiam eſſe practicè valde tutam, ut tam Confeſſarius circa pœnitentiæ injunctionem, quàm ipſe pœnitens circa ejus executionem poſſint in praxi huic opinioni accommodare doctrinam inſinuandam, *n.* 242.

CAPUT XIII.

De ſtudio, & pœnitentia neceſſariis ad acquirendas Indulgentias.

SUMMARIUM.

Non illi ſoli potiuntur Indulgentiis, qui ſtudent per alia pia opera ſatisfacere Deo. 157.
Solvitur argumentum Navarri. 158.
Aut qui ſolent orare pro defunctis. 159.
Quatenus pœnitentia ſit neceſſaria adeptioni Indulgentiæ? 160.
Caſus, in quibus per ſe exigitur pœnitentia. 162.

Quæſt. XLV. *Anne illi ſoli in vivis Indulgentias obtinent, qui ſtudent per alia pia opera ſatisfacere pro ſuis peccatis?* 157

RESP. Id quidem poſt Cajetanum docet, & octo rationibus probat Navarrus *De Iubil. Not.* 21. nec improbabiliter teſte Henriq. *Lib.* 7. *cap,* 8. *num.* 3. Sed rectiùs negatur ab ipſomet Henriq. Corduba *q.* 30. Valentia *Tom.* 4. *diſp.* 7. *q.* 20. *punct.* 5. & Suar. *diſp.* 52. *ſect.* 11. *n.* 1. ubi ſuam ſententiam vocat moraliter certam. Ratio petitur ex fundamento allato *n.* 141. nam ex natura rei non exigitur illa conditio; & poteſt haud dubiè Pontifex validè largiri Indulgentiam, etiam iis, qui non conantur ſatisfacere pro ſuis peccatis; velle autem largiri, perſuadet tum commune judicium Doctorum, Confeſſariorum, Pœnitentium; tum quia in nulla ullius Indulgentiæ, aut Jubilei forma requirit hanc conditionem, cùm tamen requirat alias. Hinc infer, erâſſe Altiſiodorenſem, dum apud Suar *Tom.* 4. *in* 3. *p. initio cit. ſect.* 12. putavit, Indulgentias illis ſolis prodeſſe, qui nequeunt pro ſuis ſatisfacere peccatis.

Objicit inter alia Navarrus: *Indignus eſt* 158
aliena ope, qui ſibi non vult opitulari, cùm poſſit juxta *Leg.* Bona fides, *ff. De depoſito*, & communem, ut ait, doctrinam, *in Cap.* Quæ in Eccleſiarum. *De Conſtit.* Verùm huic communi doctrinæ opponimus commune judicium Canoni-

noniſtarum apud Suar. *n.* 1. & ad illud Juris prenuntiatum dicimus, multa etiam indignis, ſeu non dignis conferri beneficia, ſi ſint indigentes. Ad alia Navarri argumenta bene reſpondet Corduba.

Hinc patet, nos diſſentire à Fumo *V. Indulgentia num.* 13. ſic pronuntiante: *Aliqui ſunt tepidi, qui licet ſint in gratia, rogant tamen ſibi dari parviſſimam pœnitentiam, & gaudent, cùm parva datur; & cùm illam minimam executi fuerint, non curant aliam facere, & iſtis ſic negligentibus non proſunt Indulgentiæ. Ex quo patet, quòd quaſi omnes remaneant decepti.* Ita ille, quem decipi & optamus, & meritò credimus.

159 Quæſt. XLVI. *An illis ſolis defunctis proſunt Indulgentiæ, qui dum erant in vivis, ſtudebant, & Indulgentias lucrari, & defunctos juvare ſuffragiis?*

RESP. Quidquid in contrarium dicat iterum Cajetanus, hæc conditio non eſt neceſſaria, quia à nullo Pontifice indicata, ab omnibus ferè Chriſtianis ignorata. Suarez *diſp.* 53. *ſect.* 4. *n.* 9. Bellarm. *c.* 14. Tannerus *Tom.* 4. *diſp.* 6. *q.* 7. *n.* 93.

160 Quæſt. XLVII. *An, & quomodo pœnitentia eſt neceſſaria ad acquiſitionem Indulgentiæ?*

RESP. I. Eſt neceſſaria omnibus, qui aliquod crimen lethale admiſerunt, nam pœnitentia eſt ad remiſſionem culpæ mortalis neceſſaria: Trid. Concilium *ſeſſ.* 6. *cap.* 6. & 7. & conſequenter ad Indulgentiæ acquiſitionem, *ſuprà n.* 18.

RESP. II. Cùm ne veniale quidem peccatum quoad culpæ reatum remittatur niſi per pœnitentiam, ſaltem virtualem. Lugo *De Pœnit. D.* 9. *n.* 23. Indulgentia autem pro veniali quoque peccato ſit inutilis, niſi illud ſit jam, quoad reatum culpæ dimiſſum. *Suprà n.* 18. hinc qui nondum eſt conſecutus veniam unius, aut plurium peccatorum venialium, debet priuſquam ultimum Indulgentiæ lucrandæ inſtans adſit, elicere de ſuis peccatis actum pœnitentiæ ſaltem virtualis, alioqui non obtinebit Indulgentiam, niſi pro pœna peccatis mortalibus, aut aliis venialibus jam dimiſſis debita. Bellar. de Indulg. *Lib.* 1. *c.* 13. *quæſt.* 2.

161 RESP. III. Qui non eſt reus peccati nondum per pœnitentiam deleti, non eſt opus, ut eliciat ullum actum pœnitentiæ, etiamſi in forma Indulgentiæ, aut Jubilei ponatur: *verè pœnitentibus*, ſeu: *verè contritis*; nam pœnitentia, & contritio communiter non præcipitur pro Indulgentiis, tanquam ſpeciale opus, per ſe à Pontifice intentum, ſed tanquam mera diſpoſitio removens prohibens; removens, inquam, culpæ reatum prohibentem pœnæ remiſſionem, ergo ubi non eſt ampliùs reatus culpæ, ibi neque pœnæ. Vide, quod de Confeſſionis neceſſitate dixi in Tract. præced. ſeu de Quintuplici Jubileo *cap.* 23.

Dixi, pœnitentiam *communiter* non præcipi &c. non autem dixi, *Nunquam* per ſe præcipi, quia revera per ſe præcipitur, ſeu requiritur in illo, qui vult, faciendo examen, obtinere vel remiſſionem tertiæ partis peccatorum, juxta §. 4. Indulgentiarum S. Caroli; vel 50. dies juxta §. 10. Indulgentiarum Urbani VIII. vel juxta §. 4. Indulgentiarum Quinque Sanctorum obtinere X. Annorum Indulgentias, & remiſſionem tertiæ partis peccatorum. 162

CAPUT XIV.

De ſcientia, & intentione neceſſariis ad comparandum Indulgentiæ fructum.

SUMMARIUM.

An ut lucreris Indulgentiam oporteat ſcire, poſſe hic & nunc illam comparari? 163.

An ille ſolus lucretur, qui habet actualem lucrandi intentionem? 165.

Quid ſi facias omnia requiſita, attamen expreſſè dicas, te nolle fieri participem Indulgentiæ? 167.

Quid ſi applicabilem applices non petenti applicari ſibi? 169.

Quæſt. XLVIII. *Ut fiam particeps Indulgentiæ, aliquod pium opus exercenti promiſſæ, debeóne ſcire eſſe promiſſam, & adnexam tali operi?* 163

RESP. Id quidem neceſſarium eſſe ſcire, arbitrati ſunt Emmanuel Rodriq & Trullenck apud Lugonem *Tom.* 3. *in* 3. *p. Diſp.* 27. *n.* 80. Meritò tamen ipſe cum Portel. Molf. Laym *c.* 6. *n.* 5. Diana *Part.* 5. *Tr.* 12. *Reſol.* 6. Lezana *V. Indulgentia n.* 8. ſequitur negantem *n.* 81. tum quia nec ex natura rei, nec in ulla formula Indulgentiarum requiritur hæc ſcientia; tum quia more univerſali receptum eſt, ut moribundis omni ſenſu deſtitutis dentur Indulgentiæ: tum quia per opera pia, quæ aut nos ipſi facimus, aut alii nobis inſciis applicant, ſatiſfacimus pro noſtris peccatis, eſto non ſciamus, nos per illa ſatiſfacere. Conſentit Bellizarius *Tract.* 8. *c.* 5. *n.* 250.

Excipe cum Cardin. de Lugo *n.* 82. caſum, quo præſcribuntur opera ad certam intentionem dirigenda, nec enim illa ad eam intentionem diriges, niſi ſcias, eſſe occaſionem obtinendæ Indulgentiæ. Si tamen, quod utique fieri poteſt, poſitâ Indulgentiæ ignorantiâ, injuncta opera exſequaris ad determinatam à Pontifice intentionem, nil oberit ea ignorantia. 164

Quæſt. XLIX. *Rectène ſentiunt illi Doctores, qui cenſent me non potiri Indulgentiâ; etſi* 165

opus

Digitized by Google

opus ad illam requiſitum exſequar, ſi non exſequor cum intentione acquirendæ per illud Indulgentiæ?

166 RESP. Etſi hi Doctores patronum habent P. Suar. *Tom. 4. in 3. p. cit. diſp. 52. ſect. 6.* ego tamen penitus ab iis diſſentio; quia oſtendere non poſſunt ejuſmodi intentionem, aut ex rei natura, aut ex voluntate Pontificis exigi. Dico itaque cum Sanctarello de Jubil. *c. 15. dub.* 4. Eſcobar in Summa *Tract. 7. Exam. 5. n.* 54. Cardinale de Lugo, Lezana, Laym. Diana ll. cc. ubi pro ſe etiam referunt Molfeſium, Portel, Salas, & Hieron. Gratianum, non requiri intentionem formalem comparandæ Indulgentiæ, ſed ſufficere habitualem, ſeu interpretativam, quam quiſque hoc ipſo habere cenſetur, quòd generatim, & univerſim velit per ſua bona opera tantum prodeſſe, quantum poteſt, ut notat Coninck *Tom. 1. De Sacramentis q. 83. a. 1. n.* 166. Ratio eſt, quia *ſubrogatum habet naturam illius, pro quo ſubrogatur*, Portel *in addit. n.* 7. aliique DD. communiter; atqui Indulgentia ſubrogatur operibus ſatisfactoriis; nam Indulgentiæ non ſunt introductæ potiſſimùm, ideo ut per earum conceſſionem honorarentur Sancti illi, in quorum Eccleſiis obtinendæ eſſent, ſicut exiſtimat Lud. Bologni; ſed præcipuè ideo, ut Chriſtiani liberarentur obligatione plectendi ſua peccata per opera ſatisfactoria. Cùm igitur opera ſatisfactoria habeant ſuam vim, etſi quis ne virtualiter quidem intendat ſatisfacere per illa, Suar. *diſp. 37. ſect. 3. n. 5.* Portel *loc. cit.* fit, ut Indulgentiam lucretur, etiam qui non intendit illam lucrari.

167 Quòd ſi ponas eſſe hominem, qui expreſſè dicat, ſe velle quidem facere omnia ad obtinendam Indulgentiam requiſita, nolle tamen lucrari Indulgentiam, ſed velle alia ratione pro ſuis peccatis ſatisfacere, tum fortè quis putet, non potiturum Indulgentiâ, argum. *Regulæ 38. in 6. Ex eo non debet quis fructum conſequi, quod niſus extitit impugnare.* Verùm contrarium videtur probabilius, eò quòd conceſſio Indulgentiæ poſitis conditionibus, quas præſcripſit Pontifex, operetur ex opere operato, & neceſſariò, ſaltem in eo, cui immediatè conceduntur.

168 Hinc apparet, exceſſiſſe Cordubam Quæſtionarii *Lib. 5. q. 25.* dum voluit, ut opus præſcriptum fiat principaliter ad lucrandam Indulgentiam. Apparet quoque, innumeros homines lucrari Indulgentias, dum minimè cogitant; & nominatim illos, qui veſperi ad ſonum Salutationis Angelicæ recitant conſuetas preces, de quibus dicam *Part. 2.* aut qui devotè nomen JESU, vel MARIÆ proferunt, ut ibid. indicabitur. Quare dicta ad utramque præcedentem quæſtionem probè notanda ſunt Confeſſario.

Quæſt. L. *Si Papa faciat mihi poteſtatem applicandi Cajo meam Indulgentiam, valebitne mea applicatio, caſu quo Cajus non petit Indulgentiam ſibi applicari?* 169

RESP. Valebit, modò reliquæ conditiones adſint, Lugo *D. 27. n. 81.* Ratio eſt eadem, quæ pro reſponſione ad quæſtionem præcedentem.

CAPUT XV.

Qualia opera pro Indulgentia conſequenda præſcribi debent?

SUMMARIUM.

Poteſt pro Indulgentia præſcribi opus etiam internum. 170.
Non autem indifferens manens tale. 171.
Nec neceſſariò non aliunde imperatum. 172.
Adiens Sacram Menſam ex præcepto Confeſſarii ſatiſfacit ordinationi de Communione pro Indulgentia. 174.
Et Canonicus accedens Chorum ratione officii, implet conditionem de viſitanda Eccleſia. 176.
Sicut & faciens ſacrum in Eccleſia, etſi ex obligatione. Ibid.
Alia Corollaria practica. Ibid. & n. 177.

Quæſt. LI. *Opus, quod pro Indulgentia conſequenda præſcribitur, debétne eſſe externum?* 170

RESP. Etſi opera externa ſint communiter convenientiora, & proinde uſitatiora, nil tamen obeſt, quò minùs merè interna injungantur, ut v. g. oratio mentalis, deteſtatio peccatorum, propoſitum ſe emendandi, aut aliquem Sanctum imitandi, ut videre eſt in Indulgentiis Quinque Sanctorum, in quibus etiam, ſicuti & in Indulgentiis Urbani VIII. aliiſque communiter conceditur plenaria Indulgentia iis, qui in articulo mortis conſtituti ſaltem corde, ſi non poſſint ore, dicunt JESU. Vide Filliucium *Tract. 8. n.* 154. & Suar. *diſp. 52. ſect.* 5. proponentem, & diſſolventem argumenta in contrarium.

Quæſt. LII. *Opus, quod pro Indulgentia conſequenda præſcribitur, debétne eſſe honeſtum, an ſufficit eſſe indifferens?* 171

RESP. Debet vel ex ſe, id eſt ratione objecti, eſſe honeſtum, & laudabile, vel ordinari ad finem honeſtum ab ipſo Indulgentiæ fructu diverſum S. Thom. Sylv. & alii communiter. Ratio eſt, quia res ſpiritualis, qualis eſt Indulgentia, non debet dari pro re planè indifferente, utpote penitus improportionata. Cæterùm an, & quomodo opus, quod præſcribitur, debeat non modò eſſe bonum, ſed etiam bene fieri, explicabo *n.* 201.

Quæſt. LIII. *Opus, quod pro Indulgentia conſequenda præſcribitur, debétne eſſe planè liberum,* 172

rum, ita videlicet, ut non ſit aliunde imperatum?

RESP. Id quidem putat Sylveſter V. *Indulgentia q. 6. num.* 18. ſed rectè negant Corduba *q.* 18. Benzonius *Lib.* 5. *cap.* 15. *dub.* 30. & alii paſſim. Ratio eſt, tum quia & Romæ, & extra Romam pro Jubileo obtinendo jejunatur tribus feriis quatuor temporum, & formulæ hujus ætatis Indulgentiarum nullo verbulo indicant opinionem Sylveſtri. Quinimo in recentiſſima Formula Indulgentiarum SS. Petri, de Alcantara, & Mariæ Magdalenæ de Pazzis §. 12. leguntur hæc verba: *Pro eiſdem Indulgentiis percipiendis ſatis &c. quæ ſuperiùs præſcripta ſunt, adimplere, licèt illa etiam alio nomine impleri fortè debuerint.*

173 Quamquam agnoſco Eugenium IV. *Bulla* 23. *in Bullar. Rodriq.* Indulgentiam pro articulo mortis, qua Monachos Congregationis Valliſoletanæ donabat dependenter à jejunio ſingulis ſextis feriis per totum Annum obeundo, largitum eſſe cum hac clauſula: *Si prædictis feriis ex præcepto Eccleſiæ, injunctâ pœnitentiâ, voto, vel aliàs jejunare teneatur, uno alio die ſingularum ſeptimanarum ejuſdem Anni, quo ad jejunandum non ſunt aſtricti, jejunent.*

Quæſt. LIV. *Quænam Corollaria practica ſequuntur ex reſponſione ad præcedentem Quæſtionem?*

174 RESP. Sequentia I. Qui ex pœnitentia à Confeſſario injuncta, ſacræ menſæ accumbit, vel coronam Deiparæ percurrit, habens Numiſma, aut quid ſimile affectum Indulgentiis Quinque Sanctorum, SS. Petri de Alcantara, & Mariæ Magdalenæ de Pazzis æquè lucratur Indulgentiam plenariam, & æquè liberat animam ex purgatorio, ac ſi merè ſponte utrumque faceret.

175 II. Quoties Sacerdotes ratione vel obedientiæ, vel beneficii, aut ſtipendii ſacrum faciunt, conſequuntur Indulgentiam plenariam, & ſimul unam animam è purgatorio, ſi videlicet pro animabus purgatorii orent, & habeant Indulgentias Quinque Sanctorum, ut dicitur in §. 1. harum Indulgentiarum, ex quo, ſicuti etiam ex §. 2. falſitatis convincitur ſententia Sylveſtri.

III. Qui ratione ſuæ Regulæ, aut Voti jejunat; æquè lucratur Indulgentias promiſſas jejunantibus, acſi jejunaret non compulſus ratione voti, aut regulæ. Idem dic de illo, qui ex voto orat, communicatur, peregrinatur, Benzonius *loc. cit.*

176 IV. Canonici, qui ex obligatione chorum frequentant, conſequuntur Indulgentias viſitantibus Eccleſiam conceſſas, eſto non diutius maneant in templo, quàm exigat eorum obligatio. Benzonius *Ibidem.* Idem dic de faciente ſacrum ex obligatione.

V. Clerici, dum ſuum penſum Canonicum perſolventes, dicunt ex ritu Breviarii, *Pater, Ave, Credo, Te Deum Laudamus*, Pſalmum, *Miſerere*, aut *De profundis &c.* non minùs conſequuntur Indulgentias, quæ ratione alicujus Congregationis, ſeu Confraternitatis, aut ratione Indulgentiarum S. Caroli, quinque Sanctorum, vel Urbani VIII. Clementis IX. & X. conceduntur recitantibus unum ex enumeratis, quàm ſi ſeorſim, & extra officium Canonicum oráſſent. Idem dic, quando in ſuo officio piè pronunciant JESUS vel MARIA.

VI. Hinc fit, ut ſi, antequam Tertiam, Sextam, Nonam orare incipias, dicas, te illa tria Pater & Ave, quorum ſingula ſingulis harum Horarum præmittuntur ex more Eccleſiæ, oraturum in honorem Sacroſanctæ, & Individuæ Trinitatis, obtineas illos 50. dies Indulgentiarum, quas Urbanus VIII. huic precationi, cum ejuſmodi intentione factæ conceſſit, ſi videlicet habeas apud te coronam, crucem, Imaginem, aut medallium benedictum Indulgentiis ordinariis, aut extraordinariis prædicti Pontificis. 177

Hæc paradigmata ſufficient, ut quiſque Sodalitati, aut Confraternitati Roſarii, Annunciatæ, Scapularis adſcriptus agnoſcat, an & quando poſſit Indulgentias ſuæ Congregationis proprias adipiſci, obeundo opera, jam aliàs ex voto, ex pœnitentia Sacramentali, ex pacto, ex Eccleſiæ præſcripto debita.

CAPUT XVI.

Specialiter agitur de intentione, quam Pontifex præfigit quibuſdam precibus, aut actibus.

SUMMARIUM.

Colliguntur quædam Corollaria practica ex alibi dictis de operibus præſcriptis ad certam aliquam intentionem pro Indulgentiæ conſecutione. 178. *& ſeqq.*

Prioribus ſæculis non ſolebat imperari certa intentio, ad quam dirigenda eſſent opera pro Indulgentia. 183.

At ſolent hoc, & ſuperiore ſæculo. 184.

An præfigens operi præſcripto intentionem diſtinctam ab ea, quam præfixit Papa, fiat compos Indulgentiæ? 185.

Quæſt. LV. *Sæpe fit, ut Pontifex Indulgentiam concedens, & opus aliquod pium pro illius conſecutione injungens præcipiat id ad hanc, aut illam intentionem fieri. Quid tunc facto opus?* 178

RESP.

RESP. Me ad hanc quæſtionem prolixè reſpondiſſe Tract. *præcedent.* de Jubileo *Cap.* 12. Ex illic dictis ſolùm repeto, licèt probabile ſit, illum pro obtinenda Indulgentia ad certam intentionem orantibus promiſſa ſufficienter orare, qui gnarus, ignarúſve intentionis præſcriptæ precatur, dicens: *Volo orare ad intentionem præfixam, ſi quæ fortè præfixa eſt*; aut orat præciſè dicens: *Volo facere neceſſaria ad comparandam Indulgentiam*: licèt, inquam, hoc utrumque ſit probabile, eſt tamen, ut ibidem oſtendi, probabilius, neutrum horum modorum ſufficere; ſed requiri, ut quis ſciat, quæ intentio ſit præfixa, & ad illam ſpeciatim, non autem tantùm in genere oret.

179 Ex dictis ibidem, hícque ſuppoſitis apparet, quo pacto plenariæ Indulgentiæ, quæ tum ſingulis menſibus ſemel, tum in triduo Bacchanalium obtineri poteſt in templis noſtræ Societatis, fiant, aut non fiant participes illi, qui quidem ſacram ſynaxin adeunt, & orant Deum, cogitantes, aut non cogitantes expreſſè, aut implicitè, de concordia inter Principes Chriſtianos, exaltatione fidei, & extirpatione hæreſeon, quas tres intentiones exigunt Pontifices in ſuis de hac utraque Indulgentia Brevibus.

180 Apparet quoque, an Indulgentiam 50. dierum, quam Urbanus VIII. largitus eſt dicentibus ter Pater & Ave, ad honorem Sacroſanctæ Trinitatis, item itidem 50. dierum, quam idem Urbanus VIII. dedit orantibus quinquies Pater & Ave, in reverentiam quinque vulnerum Chriſti, obtineat is, qui vel ex more, vel præter morem ea recitat, de neutra harum intentionum cogitans.

181 Apparet inſuper, an quando habens Indulgentias, à Paulo V. conceſſas Sereniſſimo Bavariæ Duci Wilhelmo, orat ter Pater & Ave ad honorem Sacroſanctæ Trinitatis, lucretur Indulgentiam plenariam, quæ etiam in formula prædictarum Indulgentiarum §. 19. offertur iis, qui orationem Dominicam, & ter Salutationem Angelicam dicunt in memoriam triplicis orationis, quam Chriſtus Dominus in horto fudit, & inſuper in opem, & ſolatium illorum, qui eo die vel ſunt mortui, vel morientur.

182 Apparet denique Indulgentiam 10. Annorum, & remiſſionis tertiæ partis peccatorum, promiſſam iis, qui proponunt facere aliquem actum virtutis ad imitationem earum, quas unus aut plures è Quinque Sanctis exercuerunt, non obtineri ab iis, qui quidem unum, aut plures actus præſtantium virtutum exercent, ſed nil de imitandis illis Sanctis cogitàrunt. Hi utique & pœnas ſuis peccatis debitas minuerent, & præſentem ad ſuos illos actus religioſiſſimè obeundos ſtimulum ſibi ipſis admoverent, ſi priùs, quàm Sacrum v. g. Breviarium, & alia opera inciperent, apud ſe expreſſè dicerent: *Hoc Sacrum faciam, vel audiam ad imitationem S. Ignatii, v. g. Hoc Roſarium recitare conabor ea cum pietate, cum qua ſolebat S. Tereſia: excipiam hodie Confeſſiones cum ea patientia & charitate, cum qua ſolebat S. Franciſcus Xaverius.* Idem dic de Indulgentia 7. Annorum, & totidem Quadragenarum à Clem. IX. datarum exercenti aliquem actum virtutis imitatione. SS. Petri de Alcantara, vel Mariæ Magdalenæ de Pazzis.

Quæſt. LVI. *Quænam intentiones ſolent* 183
communiſſimè pro Indulgentiis lucrandis præſcribi?

RESP. I. Sæculo decimo quarto, & anterioribus, non ſolebat ulla intentio præfigi operibus pro Indulgentia requiſitis. Credet hoc, qui Bullaria excuſſerit. Excipe, quando dabatur Indulgentia Cruce ſignatis, aut manus adjutrices porrigentibus. At hoc, & ſuperiore ſæculo frequentiſſimè offertur Indulgentia facientibus, vel orantibus aliquid ad certam intentionem, ut conſtat ex Bullis, Brevibus, & formulis Indulgentiarum.

II. Sæculo ſuperiore, quando dabatur In- 184
dulgentia viſitantibus certo die feſto Eccleſiam aliquam communiter jubebantur orare: *pro Sanctæ Matris Eccleſiæ exaltatione, fideique Catholicæ incremento.* At hoc ſæculo ita ſtatuitur: *Qui pro Chriſtianorum Principum concordia, hæreſum extirpatione, ac Sanctæ Matris Eccleſiæ exaltatione pias ad Deum preces &c.* Plurima Brevia, & Bullas Clementis VIII. Pauli V. Gregorii XV. Urbani VIII. Innocentii X. Alex. VII. Clem. IX. legere eſt utentia hac locutione. Primam harum trium intentionum eſſe planè diverſam ab aliis duabus videt quiſque; an ſecunda ſit reipſa à tertia? non ita clarum eſt. Aget ſecuriſſimè, qui omnes tres expreſſerit.

III. Intentiones præſcriptæ orationibus extra caſum in præcedente numero expreſſum, itémque aliis piis operibus, ſunt ita variæ, ut nullâ regulâ poſſint comprehendi.

Quæſt. LVII. *Intentioni à Pontifice præſcri-* 185
ptæ adjungo aliam; facióne idcirco dubiam, aut irritam Indulgentiam?

RESP. Non videris facere irritam, aut dubiam, ſaltem ſi intentio, quam adjungis, ſit tantùm ſecundaria, & æquè, magiſve excellens, quàm quæ à Pontifice eſt nominata. Ratio eſt, quia non obſtante hac ſecundaria intentione, propriiſſimè, & moraliſſimè diceris preces, aut opus feciſſe ad Summi Pontificis intentionem. Quia tamen una oratio pro multis fuſa, non tantùm prodeſt ſingulis illorum, quàm ſi pro ſingulis ſeorſim funderetur, ut ſuppono ex communiore ſententia Patris Suar. *in Tract. De Oratione Lib.* 1. *cap.* 27. contra alios, idcirco poſſet non nemini videri in-

Digitized by Google

certa reſponſio, quam attuli, ſicuti jam inſinuavi in Tract. De Jubileo Quintuplici *num.* 85.

CAPUT XVII.

De perfecta operum pro Indulgentia præſcriptorum executione.

SUMMARIUM.

Omittens ex ignorantia, vel impotentia unum, aut plura ex præſcriptis operibus excidit Indulgentia. 186.
Excipe: Niſi Bulla excipiat impeditos. 187.
An non exequens niſi partem operis lucretur partem Indulgentiæ? 188.
Quid ſi omittatur pars minima? 190.
Quænam habeatur pro minima? 191.
Quid ſi omittatur ex Roſario quater Salutatio Angelica? 192.
Quid ſi unicam? 193.
An peccans ex confidentia Indulgentiæ poſſit hanc lucrifacere? 195.
Quid de pœnitentia, & Confeſſione præſcriptis pro Indulgentia? 196.
An opera injuncta perfici debeant ſine omni culpâ? 197. *& ſeqq.*
Quatenus debeat quis per ſemet exequi opus præceptum pro Indulgentia? 204.
Omnes conditiones præſcriptorum operum reduci poſſunt ad quatuor. 207.

186 Quæſt. LVIII. *Qui per ignorantiam, oblivionem, aut impotentiam non perficit unum, aut plura ex præſcriptis operibus, poteſtne nihilominus ſperare fructum Indulgentiæ?*

RESP. Non poteſt, DD. communiter ex §. Omnis, *Inſtit. De verborum ſignif. & Cap.* Si pro te. *De Reſcr. in* 6. Ratio eſt, quia licèt, *cùm non ſtat per eum, ad quem pertinet, quò minùs conditio impleatur, haberi debeat, perinde, ac ſi impleta fuiſſet, Reg.* 66. *De Regulis Iuris in* 6. hæc tamen Regula debet intelligi eo ſenſu, quem reddit Lex *In Iure* 122. De Regulis Juris: *In Iure civili receptum eſt, quoties per eum, cujus intereſt conditionem non impleri, ſtat quò minùs impleatur, perinde haberi, ac ſi impleta conditio fuiſſet*; quæ proinde Regula nil officit datæ reſponſioni inde claræ, quòd conditionalis non impleta conditione nil ponat in eſſe. DD. communiter; forma autem, qua conceditur Indulgentia, tum præſcriptione operis faciendi eſt conditionalis, ſeu conditionata. Vide *in cit. Tract. præced. n.* 79.

187 Excipe, niſi in Bulla conceſſionis alia ratione ſubventum ſit, juſto impedimento impeditis, quemadmodum obſervat Laym. *Lib.* 5. *Tract.* 7. *cap.* 6. *n.* 2. ſicuti tempore Jubilei fieri ſolere cum ægris, aut detentis carcere, vel clauſtro, docui *in cit. Tract. num.* 98. ſicuti etiam permittitur iis, qui habent Indulgentias Quinque Sanctorum. Equidem per ſe loquendo valere etiam hîc debet illud naturæ pronunciatum.

Commoda qui ſentis, jungas onus emolumentis.

Quæſt. LIX. *Quid ſi quis opus præſcriptum exequatur non integrè? privabiturne totali, an ſolùm partiali fructu Indulgentiæ?* 188

RESP. I. Si notabilem partem ex ignorantia, impotentia &c. omittat, non adipiſcitur totum Indulgentiæ fructum. Ratio eſt, quia qui operis injuncti notabilem partem omittit, non poteſt abſolutè, & moraliter dici opus illud eſſe executus, ſicut illam Horam Canonicam non abſolutè diceris recitâſſe, cujus notabilem partem omiſiſti.

RESP. II. Imò ne partem quidem Indulgentiæ obtinet talis homo. Suar. *loc. cit.* poſt 189
Paludanum, & S. Antoninum, nam neque ex verbis formularum, quibus ſolent Indulgentiæ promulgari, neque ex praxi, aut judicio prudentium virorum poſſumus conjicere eſſe mentem Pontificis, ut parti operis reſpondeat pars Indulgentiæ, ſed ut tota toti, parti nihil, adeòque totum opus ſe habeat, tanquam unica indiviſibilis conditio conceſſionis.

Probè autem monet Suarez, eſſe attentè conſideranda verba conceſſionis; nam aliquando ſunt omnino determinata ad tale opus in tanta quantitate, vel ad plura opera copulatim, conjunctimque ſumpta, & tunc procedit allata reſponſio; aliquando autem præcipitur opus indeterminatè, vel ſub disjunctione, ut quando dicitur: *Qui oraverit, vel eleemoſynam dederit* &c. & tunc totam Indulgentiam lucratur, qui etiam minimam partem implet.

Quæſt. LX. *Quid verò ſentiendum, quando omittitur pars non notabilis, ſed minima?* 190

RESP. Eſt opinio magnorum Doctorum, ut Suar. *loc. cit.* Palai *p.* 9. Laym. *c.* 6. *n.* 3. Filliucii *Tract.* 8. *n.* 153. Bonacinæ *p.* 5. *n.* 21. & Dianæ *Part.* 5. *Tract.* 12. *Reſol.* 23. plures referentis, omiſſionem minimæ partis nil obeſſe acquiſitioni Indulgentiæ, eò quòd & parum pro nihilo reputetur, & omiſſio minimæ partis non efficiat, quò minùs ipſum opus poſſit abſolutè, & moraliter dici executioni mandatum.

At, *Quidnam hîc habetur pro parte minima?* 191

RESP. Ut aliqua pars vocetur hîc minima, debet eſſe minima, non tantùm abſolutè, ſed etiam reſpectivè. Palaus, Suar. & Bonac. *ll. cc.* Unde quando præcipiuntur quinque Pater & Ave, non cenſetur, ſecundùm Suarez & Dianam, is minimam partem omiſiſſe qui tantùm quater Pater & Ave recitat. At,

Digitized by Google

192 At, *Quid ſi quis habens Indulgentias Quinque Sanctorum, vel SS. Alcantara, aut de Pazzis omittat ex Roſario tantùm quatuor Ave Maria, fiétne compos Indulgentiæ plenariæ recitantibus Coronam, ſeu Roſarium promiſſæ?*

RESP. Juxta principium Thom. Sanchez *Lib. 1. Moral. c. 19. num. 4.* & Joannis Sancii *in ſel. diſp. 15. n. 7.* videtur id negandum, hi enim duo Doctores aſſerunt, Coronam, ſeu Roſarium reputari pro materia individua; & ideo deficientibus aliquot Ave Maria, Roſarium non dici. Unde infert idem Joannes Sancius, illum, qui ex voto, aut pœnitentia tenetur recitare Roſarium, non obligari ad quatuor, aut quinque decades recitandas, ſi non poſſit totum recitare. Filliucius *loc. cit.* ait, eſſe probabile, quòd non impediatur effectus Indulgentiæ, ſi omittatur duplex Ave Maria in Roſario præſcripto, ſecus ſi decem.

Ego cenſeo quidem tria, aut quatuor Ave Maria, eſſe reputanda pro parte minima Roſarii; quia tamen providè monet Suar. & Bonacina *loc. cit.* eſſe planè dubium, utrùm omiſſio etiam minimæ partis, non irritet totam Indulgentiam, & P. Martinus Roa *de Purgatorio c. 14.* apertè negat, quidquam Indulgentiæ ab illo acquiri, qui vel minimam partem præſcriptæ precationis, aut operis omittit; & denique Eugenius IV. in Bulla indicata ſuperiùs *n. 173.* omiſſionem quantumvis involuntariam unici jejunii ex quinquaginta duobus, quæ à Monachis Valliſoletanis ad Indulgentiam pro articulo mortis exigebat, voluit ſuppleri alio proximo Anno, alioqui nolebat illos eâ Indulgentiâ gaudere, idcirco ſuadendum eſt, ut hac in re procedatur ſcrupuloſè potiùs, quàm laxè.

193 Hunc diſcurſum deſcribit ex me non citato Diana *Part. 10. Tract. 16. Reſol. 4. in fin.* approbátque, ſicut è diverſo meritò diſſentit à Paſqualigo de Jubil. *quæſt. 41. num. 6.* mordicus negante, lucrifieri Indulgentiam promiſſam recitanti Coronam, vel Roſarium, ſi vel unicum Ave Maria deſit tali recitationi; ſicut negat & Dicaſtillo de Pœnit. *Tract. 9. diſp. 2. dub. 16. num. 207.* de omittente ex Roſario unum Pater & Ave, ſi quidem omittat deditâ operâ, ſeu ſponte, ſecùs ſi ex inadvertentia.

Verùm Coronius *Celebrior. Controverſ. Lib. 2. Controv. 11. cap. 2. n. 52.* non ſolùm diſſentit à rigore tam Dicaſtilli, quàm Paſqualigi, ſed inſuper generalem illam quæſtionem, quam propoſuimus *n. 190.* ſic generatim reſolvit: Reſpondeo, dari in hac re parvitatem materiæ, quæque excuſaret à violatione præcepti mortifera, non impedire Indulgentiam, quia parum pro nihilo reputatur, teſtatúrque ita tenere Dianam *Part. 5. Tract. 5. Reſol. 7. & Tract. 12. Reſol. 23.* ſed Diana neutro loco innuit, nedum exprimit illam generalem Regulam, quæ quidem ſi eſt vera, tum Indulgentiæ dependentes à jejunio, auditione ſacri, recitatione Breviarii &c. obtinentur etiam ab illis, qui de hiſce rebus omittunt tantum, quantum poſſe abſque culpa mortali omitti ab obligatis ad ea ſub mortali, tenent DD. quod ſanè non auſim dicere, quia in tales non convenit Axioma: *parum pro nihilo reputatur*, & Diana, aliique authores relati ab ipſo præſertim *cit. Reſol. 23.* loquuntur ſolùm de parte minima. Adde his dicta Tract. præced. ſeu de Jubil. Quintuplici *cap. 11. n. 81.*

Ex his apparet, quo ſenſu verum ſit, quod 194
docet Bonacina *p. 5. n. 23.* videlicet Indulgentiam non obtineri inchoato, ſed non completo opere; poteſt enim tam parum deeſſe complemento, ut hic defectus non obſit Indulgentiæ.

Quæſt. LXI. *Eſtne ad Indulgentiæ adeptionem neceſſe, ut quis non peccet ex illius confidentia?* 195

RESP. Etſi Eugenius IV. Innoc. VIII. & Sixtus IV. relati *n. 117.* hanc conditionem appoſuerint, etiam illi Indulgentiæ, quam moribundis Auguſtinianis, & Ciſtercienſibus offerebant, quia tamen ea non eſt ex rei natura neceſſaria, & ipſemet Sixtus IV. ſex Annis pòſt in Bulla 14. apud Cherubin *T. 1.* tacens hanc conditionem, conſimili Indulgentia donavit Confratres Hoſpitalis S. Spiritus in Saxia, & tum hi tres Pontifices, tum alii poſteriores conſueverunt omittere eandem conditionem, ut in plus quàm 50. Bullis apud Rodriq. & Cherubin obſervavi, idcirco non eſt neceſſaria, niſi ubi expreſſè ponitur; quidquid in contrarium aſſerat Joannes de Anania apud Navarr. *De Indulg. & Iubil. Not. 34.* & ſubdubitet Benzonius *Lib. 5. c. 15. dub. 24.*

Quæſt. LXII. *Sæpe dicitur concedi Indulgentiam Pœnitentibus, & Confeſſis, an illam lucrifacere poteſt, qui pœnitentiam, aut Confeſſionem omittit?* 196

RESP. I. Quomodò tunc ſit, aut non ſit opus, exercere actum pœnitentiæ, aut contritionis, declaravi ſuprà *quæſt. 47.* II. Quandoquidem Confeſſio ſolet in omnibus Jubileis exigi, de illa diſſerui *cit. Tract. cap. 23.* Hoc ſolùm addo, in Bullis Sæculi XIV. & XV. quandoque poni hanc disjunctivam: *pœnitentibus, & Confeſſis: ſeu temporibus à Iure ſtatutis propoſitum confitendi habentibus.* Sed hoc ſæculo omittitur altera pars hujus disjunctivæ, & quando omittitur, cenſetur exigi Confeſſio actualis, & non in ſolo propoſito, ut declaravi *cit. cap. 23.* etſi Sylveſter *n. 20.* putet, illam disjunctivam ſemper intelligi.

Quæſt. LXIII. *Opera præſcripta debéntne fieri cum ea integritate, & perfectione, ut nulla in iis exequendis culpa admittatur?* 197

RESP.

Digitized by Google

RESP. Ad hanc valde practicam quæſtionem redduntur duæ extremæ, oppoſitæ reſponſiones, una media. Prima eſt Navarri *de Iubil. Not. 19. n.6.* poſt Adrianum docentis, opus præſcriptum eſſe ita bene moraliter faciendum, ut ſi in eo faciendo, vel venialiter peccetur, Indulgentia non obtineatur. Altera eſt Cordubæ *q. 25.* Suar. *Tom. 4. in 3. Part. diſp. 51. ſect.6.* Lugonis *in 3. p. diſp. 27. n. 85.* & aliorum generatim negantium, valori Indulgentiæ obeſſe, etiamſi quis opus præſcriptum faciat cum peccato; v.g. cùm quis ex fine venialiter malo dat eleemoſynam, viſitat Eccleſiam. Lugo *Ibidem*, & Suarez. aut cùm quis inter orandum admittit aliquam volun-
198 tariam diſtractionem Suar. *n.16.* Ratio horum Doctorum eſt, quia quando Pontifex injungit aliquod opus, non ſpectat aliud, quàm ut illud opus ſit ex ſuo genere bonum, nam plus non indicant formulæ Indulgentiarum; atqui poteſt eſſe ex ſuo genere bonum, etſi fiat cum peccato, quod non ſolùm ſe habeat ad illud concomitanter, ſed etiam influat in illud. Et addit Corduba, ac Diana *Part. 5. Tr. 12. Reſol. 5.* non eſſe veroſimile, quòd Pontifex injungens bona opera, plus requirat, quàm requirat Eccleſia ad implenda præcepta divina, & humana, quæ quidem poſſe impleri per actum ex circumſtantiis malum docent permulti *in Tract. de Legibus*, modò ille actus ſit ex objecto bonus, quàm phraſin perbene explicat Corduba *loc. cit.*

199 Tertia ſententia eſt Cardinal. Bellarmini *Lib. 1. de Indulg. c.13.* Laym. *c. 6. n. 4.* Tann. *Tom.4. diſp.6. q.7. dub.4. n. 81.* & Nugni apud Dianam diſtinguentium, aut enim per opus à Pontifice præſcriptum poteſt finis, ab illo intentus obtineri, quantumvis fiat cum peccato veniali, aut non poteſt ſic obtineri; in primo caſu vera eſt ſecunda ſententia, in ſecundo prima. V. G. præcipit Pontifex jejunari ad placandum Deum, aut ſatisfaciendum pro peccatis, item orari ad impetrandam à Deo concordiam inter Principes Chriſtianos; jam ſi quis jejunet quidem, ſed merè ex vana gloria, & oret quidem, ſed cum perpetuis diſtractionibus, non acquiret Indulgentiam, quia jejunio ex vana gloria ſuſcepto non placatur Deus, ſicut nec quando quis vino ſe inebriat die jejunii. Laym. *loc. cit.* & per precationem cum perpetuis voluntariis diſtractionibus factam non impetratur quidquam, quia *illam orationem Deus non audit, cus, qui orat, non in-*
200 *tendit.* S. Gregorius apud S. Thom. *2.2. q. 83. a.13.* Vice verſa, quando Pontifex pro Indulgentia conſequenda, præſcribit elargitionem pecuniæ pro pauperibus, aut prò bello contra infideles, aut pro fabrica loci pii, nil Indulgentiæ acquiſitioni officit vana gloria, quam ſectaris elargiendo illam pecuniam, quia per ſe loquendo pecunia etiam hoc modo, & cum hoc peccato data, proderit pauperibus, proderit & contra infideles. In idem ferè recidit, quod docet Valentia *Tom. 3. diſp.7. q. 10. p. 5.* ſcilicet, quando Pontifex præſcribit opus externum, ut eleemoſynam, aut peregrinationem, quod ratione effectûs, vel propter exemplum, poſſit ex ſuo genere cedere in gloriam Dei, & utilitatem Eccleſiæ, nil obeſſe malam circumſtantiam, ſecus ſi opus ſit merè internum, ut meditatio.

Prima harum ſententiarum eſt nimis rigida, 201
parúmque probabilis. Secunda valde probabilis, ſed minùs tuta, quàm Tertia, quæ quidem eſt probabiliſſima, & tutiſſima, juxta quam tamen, uti & juxta Secundam dicendum, nil prorſus officere valori Indulgentiæ, etiamſi operi præſcripto adjungatur aliquod peccatum, ſe ad illud habens merè concomitanter, & non tanquam circumſtantia, ut ſi die jejunii detrahas famæ proximi, aut dum precaris Deum pro neceſſitatibus Eccleſiæ, ſerves in tuo pectore parvum odium erga proximum.

Nec abſurdum eſt dicere, quòd Pontifex 202
concedens Indulgentias, exigat quandoque plus, quàm ſit neceſſe ad præcepti Eccleſiaſtici adimpletionem, ut apparet vel inde, quòd ad perdendam Indulgentiam promiſſam jejunanti, aut recitanti Breviarium, aut audienti Sacrum, non ſit neceſſe tam multum detrahere de integritate horum operum, quàm neceſſe eſt ad peccandum mortaliter, per illorum partialem violationem, & mutilationem.

Quæſt. LXIV. *Quando quis opera præſcripta* 203
ita defectuoſè fecit, ut Indulgentiam non ſit per ea meritus, merebiturne, ſi eadem iterum, & ſine defectu obeat?

RESP. Affirmativè, modò iterum obeat intra tempus præfixum, Bonacina *Part. 5. num. 33.*

Quæſt. LXV. *Debétne quis opus præſcriptum* 204
perficere per ſemetipſum?

RESP. Debet communiter, quia communiter videtur eſſe hæc mens Pontificis, ut v.g. quando præſcribit preces, peregrinationes, jejunia viſitationes Eccleſiarum &c. Bonacina *p.5. n.24.* Quid de eleemoſyna ſit ſentiendum, dixi *In Tract. Præced. De Iubileo n.62.*

Nec obeſt Regula 72. in *6. Qui facit per* 205
alium, eſt perinde, acſi faciat per ſeipſum; nam hæc Regula habet locum tantùm in iis actionibus, ad quas nec induſtria perſonæ electa eſt, nec à lege, aut voluntate Superioris introductum eſt, ut res non per alium, ſed per ipſum expediatur. Vide Henricum Caniſium *in Regulam 68. in 6.* huic ſimillimam. Quare Benzonius *dub. 21.* meritò rejicit Joannem ab Anania contrarium datæ reſponſioni docentem, quoad Eccleſiarum viſitationes præſcriptas. Plura hanc in rem *q. 77. & in cit. Tract. n.62.*

Quæſt.

206 Quæſt. LXVI. *Vtrùm ea, quæ de conditionibus ad Indulgentiam requiſitis diximus, concordent cum receptis apud Theologos Principiis?*

Ratio dubitandi eſt, quia Valentia *cit. q.* 10. *p.* 5. teſtatur, Communi Theologorum Axiomate dici, quòd tum demum proſunt Indulgentiæ, *quando adeſt in concedente authoritas, in cauſa pietas, & in recipiente Charitas*; quo Axiomate tantùm tres conditiones pro valore Indulgentiarum indicantur, cùm tamen longè plures in Superioribus capitibus exegerimus.

207 RESP. Etſi P. Valentia, Sotus *in* 4. *diſt.* 21. *quæſt.* 2. *a.* 3. aliique nonnulli, omnes Superiores conditiones allatas referant ad haſce tres: attamen expeditiùs ad quatuor reducit Graffiis *Deciſ. Lib.* 7. *cap.* 15. *num.* 51. dicens: *Indulgentia non valet, niſi quatuor concurrant: authoritas in concedente: idoneitas in recipiente: pietas in fine: utilitas in opere.* Conſentit Fumus *num.* 5. aliique plures. Quamquam Valentia videtur loqui de ſolis illis conditionibus, quæ ad omnem omnino Indulgentiam neceſſariæ ſunt, non eſt autem ad omnem Indulgentiam neceſſaria utilitas in opere, cùm ſæpe dentur Indulgentiæ non imperando ullum opus, *Suprà* n. 91.

CAPUT XVIII.

Vtrùm poßint plures Indulgentiæ ſimul: & una ſæpius eodem die comparari?

SUMMARIUM.

An uno actu poßit comparari duplex Indulgentia? 208.
Et ſingulariter duplex plenaria? 209.
Quid ſi opus præſcriptum pro pluribus non poßit bis obiri in uno die? 210.
Quid ſi adjungatur fervor ſingularis? 212.
Deducuntur aliquot Corollaria practica ex dictis. 214. *& ſeqq.*
An per diverſos actus poßit quis eodem tempore acquirere diverſas Indulgentias? 218.
An, & quatenus poßit uno, eodémque die ſæpius obtineri una, eadémque Indulgentia? 220.
Quid Sixtus V. ſanxerit circa Indulgentiam pro feſto Annuntiationis, cadente in aliquod Sabbatum Quadrageſimæ? 222.

208 Quæſt. LXVII. *Poteſtne per Exercitium unici operis præſcripti, multiplex Indulgentia obtineri?*

RESP. I. Poteſt, ſi ita velit is, qui Indulgentias conceſſit, cùm tota res pendeat ab ejus voluntate. Bonac. de Sacram. *D.* 6. *q.* 1. *cit. p.* 5. *n.* 29.

II. Duas plenarias Indulgentias uno actu lucrari nemo poteſt; nam per unam plenariam remittuntur omnes pœnæ, ergo per alteram nil remittitur pœnæ, ergo altera non obtinetur; aut certè utraque ſimul concurrit ad integrum effectum. Lugo *De Pœnit. diſp.* 27. *num.* 91. Excipe caſum, quò cauſa Indulgentiæ, vel propter ſuammet exilitatem, vel propter multitudinem peccatorum non eſſet ſufficiens ad omnium remiſſionem impetrandam, tunc enim veroſimile eſt, utramque Indulgentiam plenariam per exercitium unius operis ita obtineri, & conjungi poſſe, ut ambæ operentur effectum, quem ſingulæ non poſſent; ſi v. g. una Indulgentia plenaria ſit data propter communes Eccleſiæ neceſſitates, altera ad promovendum hujus, aut illius Sancti cultum. Lugo *num.* 91. quia *in dubio potiùs eſt accipienda præſumptio, ut actus valeat quàm ut pereat. L.* Quoties. 2. *ff. De Reb. Dub.* Eſtque hæc doctrina vera, etiam quando plures Indulgentiæ non plenariæ incidunt in unum, idémque tempus, nam & illæ, propter indicatas circumſtantias poſſunt convenire & concurrere, ad producendum unum integrum effectum. Lugo *Ibid.* 209

III. Quando opus, ob quod Indulgentia promittitur certo aliquo die, aut non poteſt, aut non ſolet bis in die præſtari, ut v. g. Jejunium, Sacrum, Communio &c. poteſt quis illud ſemel obeundo, obtinere omnes Indulgentias promiſſas exercentibus illud opus. Laym. *Lib.* 5. *Tract.* 7. *c.* 6. *n.* 6. Diana *Part.* 5. *Tract.* 12. *Reſol.* 11. Granadus apud ipſum limitat Laym. ad caſum, quo quis tanto fervore opus præſcriptum exequitur, ut illo fervore compenſet diſproportionem intercedentem inter illud opus, cum communi aliàs diligentia factum, & tot Indulgentias. 210

IV. Qui habet duo numiſmata prædita iiſdem Indulgentiis, certum eſt, eum uno actu non lucrari plures Indulgentias, quàm ſi tantùm unum numiſma haberet, nam praxis omnium prudentium declarat, eam non eſſe Pontificis mentem. Idem dic de illo, qui haberet unam Imaginem, itémque unum numiſma, iiſdem planè Indulgentiis affecta. 211

V. Poteſt quis tanto cum fervore præſtare opus deſignatum, ut uno actu duas Indulgentias, ob diverſos titulos promiſſas lucrifaciat, eſto poſſet pro ſingulis illarum ſingulos actus exercere. Hanc reſponſionem à fortiori tradunt Henriq. *Lib.* 7. *c.* 17. *n.* 5. Eſcobar *n.* 50. *fin.* Sa *num.* 16. Naldus, Corduba, Graffius, Hoſtienſis, & alii, quos referunt Diana *loc. cit.* & Bonacina de Sacrament. *D.* 6. *q.* 1. *p.* 5. *num.* 29. abſolutè, & haud dubiè probabiliter docentes, poſſe per unicum actum obtineri plures Indulgentias. Ratio eſt, quia cùm Indulgentiæ tantum valeant, quantum ſonant, ſonant autem, 212

Digitized by Google

autem, acquiri hanc, & illam Indulgentiam, quoties exercetur hoc, aut illud opus, dicendum eſt valere ſaltem in illo caſu quem ponimus.

213 VI. Communiter tamen loquendo non ſolet extra caſum *num.*210. poſitum obtineri per unum actum multiplex Indulgentia, quia communiter pro actibus non grandibus dantur Indulgentiæ adeò grandes, ut fervor ille, quo cum ſolent illi actus ab hominibus communiter exerceri, vix ſit ſufficiens ad ſingulas Indulgentias, nedum ad plures ſimul conſequendas. Hanc reſponſionem ut minimùm tenent Suar. *Tom.*4. *diſp.* 52. *ſect.*8. Lugo *D.* 27. *num.*92. Bonacina *loc. cit.* aliique plures, dum alii illorum abſolutè, ut Bonacina, & Palaus *Tract.*24. *p.*9. alii extra caſus *n.* 109. indicatos negant poſſe uno opere acquiri plures Indulgentias, partim quia communiter non poteſt per unum actum ſatiſfieri pluribus legibus, ut argumentatur Bonacina, partim quia opus, quod eſt uni Indulgentiæ obtinendæ proportionatum, non eſt proportionatum duabus, ut ratiocinatur Diana,

214 Quæſt. LXVIII. *Quænam ſpeciales doctrinæ poſſunt ex reſponſionibus ad præcedentem quæſtionem datis deduci probabiliter?*

RESP. Sequentes. I. Qui habet duo numiſmata, quorum alterum Indulgentiis Quinque Sanctorum, alterum S. Caroli Borromæi ſit præditum, quoties communicat, oratque prò fidelibus defunctis, poteſt duas animas liberare è purgatorio, juxta opinionem Henriquez & aliorum relatam *num.* 212. Et, ſi ille dies, quo communicat, ſit Dominica Communionis Generalis, liberabit tertiam animam, modò faciat explicata in *Tract. præc.* ſeu *De Iubil. q.* 73.

II. Sacerdos habens numiſma affectum tam Indulgentiis Quinque Sanctorum, quàm Extraordinariis ab Urbano VIII. aut à Clem. IX. conceſſis, liberat juxta eandem opinionem Henriq. tres animas è purgatorio, quando Sacrum facit in ſolemnibus feſtivitatibus recenſitis in Brevi, modò ſervet duas conditiones in Brevi indicatas.

215 III. Qui in feſto Glorioſi Patriarchæ noſtri Ignatii pro Indulgentia tunc lucranda communicat, poteſt ſtatim biduò pòſt, id eſt ſecundo Auguſti, obtinere Indulgentiam plenariam in feſto Portiunculæ, ab ipſo Chriſto Domino Seraphico Patri Franciſco conceſſam, eſto non iterum communicet, aut confiteatur, ſi non ſit ſibi conſcius peccati mortalis. Eſcobar. *Tract.* 7. *Examine* 5. *num.* 56. loquens in terminis de iſtis duobus diebus. Vide, quòd in hanc rem dixi *Tract. de Iubil. n.* 182.

216 IV. Quando quis habet vel unam, vel diverſas res affectas diverſis Indulgentiis, exercétque actum, cui ex diverſis titulis debetur diverſa Indulgentia, lucratur illam Indulgentiam, ad quam determinavit ſuam intentionem; ſi autem non determinavit ad ullam, tum obtinet maximam inter illas, ad quam concurrere ſingulos titulos cenſet Bonacina *loc. cit.* Equidem videtur hæc doctrina à ſimili confirmari, per *L.* Cum pluribus, *ff. de oblig.* ita decernentem: *Si debita ſint omnia æqualia, nec quiſquam decrevit, cui debito ſatiſfacere velit, cenſetur omnibus pro rata ſatiſfacere: ſi autem alterum ſit majus, cenſetur gravieri.*

V. Quando Pontifex dicit, ſe tali loco, aut 217 perſonæ dare omnes, v. g. Urbis Romæ Indulgentias; hæc aut illa loca, hæ aut illæ perſonæ, non ſignificant eas poſſe obtineri actu uno, ſed diverſis, niſi fortè circumſtantia conceſſionis aliud indicet. Suarez *citat. ſect.* 8. *num.* 12.

VI. Sicut in Compendio noſtrorum privilegiorum *V. Indulgentia* §. 6. dicitur, nobis toties Indulgentiam plenariam obtingere, quoties Chriſti Domini, aut B. Virginis coronam recitamus, ita etiam eaſdem Indulgentias eodem verbo contentas, itémque Indulgentias Quinque Sanctorum, & alias Reales, Perſonaléſque lucramur, quoties opera pro iis præſcripta rite obimus, modò non apponatur formaliter, vel virtualiter aliqua limitatio, ſicuti ponitur formaliter pro Indulgentia in triduo Bacchanalium, & virtualiter, quandò Communio, aut Jejunium præſcribitur. Adde, quòd S.D.N. Innoc. XI. declaràrit Indulgentias ſtationum poſſe tantùm ſemel in die lucrifieri. Infrà *n.* 709. *In Append. lit. p.*

Quæſt. LXIX. *Poteſtne quis per diverſos* 218 *actus adipiſci eodem tempore diverſas Indulgentias?*

RESP. Poteſt, ſi illi actus poſſint ſimul decentèr, & honeſtè exerceri. Bonac. de Sacram. *D.* 6. *q.* 1. *p.* 5. *n.* 31. dicens à nemine ante ipſum propoſitam fuiſſe hanc quæſtionem; eum ſecutus eſt Sanctarellus De Jubil. *cap.* 15. *dub.* 2. Ratio eſt, quia Indulgentiæ tantùm valent, quantum ſonant. Hinc qui habet Indulgentias Quinque Sanctorum, obtinet bis remiſſionem tertiæ partis peccatorum ſuorum, ſi, dum audit Sacrum, eliciat actum deteſtationis ſuorum peccatorum, invocando unum, aut plures ex illis Sanctis.

At, *Si quis Sodalis Beatiſſimæ Virginis, ha-* 219 *bens Indulgentias eorundem Quinque Sanctorum tempore Sacri, in templo Societatis, aut Patrum Carmelitarum, coram Altari, in quo ſit Imago S. Ignatii, aut S. Tereſiæ &c. ſertum Virgineum precando percurrat, ad imitationem S. Ignatii, S. Tereſiæ, S. Franciſci Xaverii &c. lucrabitúrne uno eodémque tempore Indulgentias promiſſas, tum recitantibus coronam Beatiſſimæ Virginis, tum ſepties Pater, & Ave* (nam hæc in corona utique continentur) *orantibus, tum* pre-

precantibus in templis Ordinum Mendicantium pro obtinendis Stationum Indulgentiis, tum orantibus ante imaginem unius è Quinque Sanctis, tum audientibus Sacrum, tum facientibus bonum opus ad imitationem unius ex iſtis Quinque glorioſis Sanctis?

RESP. Non videri dubitandum, niſi de Indulgentiis precantium ſeptem Pater, & Ave, quarum adeptionem in caſu poſito, malo eſſe, quàm dicere certam.

Quæſt. LXX. *Poteſtne eodem die ſæpius una, eademque Indulgentia comparari, ſi repetantur præſcripta opera?*

220 RESP. I. Quando Indulgentia eſt annexa viſitationi Eccleſiæ, poteſt quandoque ſæpius de die obtineri, quandoque non poteſt, ut diſtinctè explicavi *in Tract. de Iubil.* Quintuplici *q.57.* Et ex illic dictis facilè colliges, communiter ſatis id fieri poſſe. Enimverò B. Pius V. Bulla 34. *in Bullario Rodriq.* impertiit Indulgentiam 100. dierum, toties quoties quis in Feſto S. Thomæ Aquinatis præter alia viſitârit aliquam Prædicatorum Eccleſiam.

RESP. II. Quando Indulgentia offertur ob actiones a viſitatione Eccleſiæ differentes, tum ſi hæ queant ex more Eccleſię ſæpius intra diem frequentari, & Indulgentia abſolutè, & ſine reſtrictione proponatur obeuntibus ejuſmodi actiones, vel facientibus tali die illa opera, valde credibile eſt toties obtineri illam Indulgentiam, quoties eo die talia opera decenter

221 exercentur. Ratio eſt, quia Indulgentiæ & tantum valent, quantum ſonant, & ſunt latè interpretandæ. Quia ergo in caſu poſito non reſtringuntur ad unam vicem in vita, Anno, menſe, die, ſequitur poſſe ſæpius in vita, Anno, menſe, die, comparari. Quod quidem maximè in Paſchalibus habere locum rectè obſervat Rheita; ſed & *n.349.* explicabo, quomodo id ipſum de Plenariis convenienter dici queat, & *Part 2. c. 17.* quomodo ſpecialiter de Indulgentiis S. Franc. Xaverii.

222 Quamquam non ignoro, Sixtum IV. Bulla 36. apud Rodriq. *in Bullar.* ſanxiſſe, ut quando Feſtum Annunciationis celebratur aliqua quadrageſimæ Sabbati die, unam illarum Indulgentiarum Plenariarum, quas viſitantes Eccleſiam B. Mariæ Virginis de populo, poterant lucrari ratione tam Sabbati Quadrageſimalis, quàm Feſti, obtineant Dominico die ſequenti. Lege S. Thom. *diſt.* 20. *q.* 3. *a.* 1. Navar. *De Indulg. Not.* 31. *n.* 37. Regin. *Tract.* 7. *n.* 155. [illegible], Indulgentias perennes poſſe ſæpius de die obtineri; intelligendo per *perennes* illas, quæ [illegible] dantur pro determinato, breviqùe tempore,

CAPVT XIX.

De æquali, vel inæquali participatione Indulgentiarum.

SUMMARIUM.

An, & quatenus omnes exequentes opera injuncta, potiantur æquali fructu Indulgentiæ? 223. *& ſeqq.*

Quid ſi opus præciſè ſumptum non ſit ſufficiens conſequendæ toti Indulgentiæ? 227.

Quid ſi totum perficias, at tepidè, an tantum lucraberis, quantum is, qui fervidè? 231. *&* 232.

Qualem fervorem, ſeu devotionem exigant communiter Pontifices? 233.

Corollaria ex dictis. 237.

An præſcriptam peregrinationem perficiens equo tam multum lucretur, ac perficiens pedibus? 238.

Quid agendum, quando magnæ Indulgentiæ dantur pro opere, quod prudentes judicant eſſe improportionatum? 239.

Quæſt. LXXI. *Omnéſne opera præſcripta per-* 223
ficientes conſequuntur æqualem fructum Indulgentiæ?

RESP. I. Si unus impleat integrè opus præſcriptum, alter non impleat, iſte nihil, ille totam Indulgentiam, vel partem illius acquirit, juxta dicta ſuprà *Cap.* 17. & paulò poſt dicenda.

II. Quando opus injunctum, aut finis Indul- 224
gentiæ non eſt ſufficiens cauſa tantæ Indulgentiæ, niſi fiat cum excellenti fervore, aut cum alia excellente circumſtantia, non lucrantur æqualem Indulgentiam, qui illud opus cum admodum inæquali fervore perficiunt, nam qui majorem fervorem adferunt, adferunt quoque cauſam magis proportionatam majori Indulgentiæ, Navarrus de *Indulg. Not.* 15. & Suar. *Tom. 4. in 3 Part. diſp. 52. ſect. 8. n. 4.*

III. Quando opus injunctum præciſè conſi- 225
deratum, prout in conceſſione Indulgentiæ poſtulatur, complet omnino ſufficientem cauſam ad obtinendam totam Indulgentiam, quæ promittitur, tunc in omnes, qui omnes præſcriptas conditiones implent, derivatur æqualis effectus, & fructus Indulgentiæ. Suarez *loc. cit.* nam non habemus rationem aſſerendi, Pontificem in prædicto caſu velle, ut vel qui ferventiſſimè illud opus exequitur, acquirat Indulgentiam majorem illâ, quæ proponitur, vel qui tepidè facit, non fiat compos totius illius, quæ proponitur.

IV. Hæc doctrina intelligenda eſt de æqua- 226
litate formali, non autem materiali. Suarez *Ibidem*, quia tunc adeſt æqualitas Formalis, quando ſinguli obtinent Indulgentiam, ſub

illa ipſa forma, quæ nominatur, v. g. plenariam, 10. annorum, tertiæ partis peccatorum &c. Tunc autem adeſt æqualitas Materialis, quando reipſa tantæ pœnæ remittuntur uni, quantæ ſingulis; quod quidem tunc ſolùm fit, quando ſingulis remanent pœnæ arithmeticè æquales. Et verò hoc nunquam contingere videtur, nam non videtur unquam fieri, ut unuſquiſque illorum, qui aliquam Indulgentiam lucrantur, tantam pœnam debeat Deo, quantam alter; ergo ſi unuſquiſque potiatur Indulgentia, non acquirent in caſu, quem pono, ſinguli Indulgentiam æqualem materialiter, ſed tantùm formaliter. Quodſi contingat, ut quis non habeat tantùm pœnæ luendum, quantum exprimitur in Brevi, ut quando datur Indulgentia 100. Annorum, & ipſe non habeat reatum pœnæ 100. Annorum alii autem habeant, tum ille conſequetur Indulgentiæ fructum, aliorum fructui æqualem in actu primo, non autem in actu ſecundo.

227 V. Si fortaſſe opus, quod injungitur, præciſè ſumptum non ſit ſufficiens ad complendam cauſam Indulgentiæ adæquatam; tunc fieri poteſt, ut aliquis perficiens tale opus non conſequatur totum Indulgentiæ effectum, & conſequenter ut alius majore devotione, aut frequentia efficiens tale opus, majorem remiſſionem conſequatur, ac denique ut augendo bonitatem, & circumſtantias operis tandem obtineat totum effectum. Ita loquitur Suar. *cit. n. 4.* quem ſequitur Coninck *Tom. 2. diſp. 12. n. 34. & 35.* Navarrus *cit. Not. 15.* per totum. Conſentit Palaus *Tract. 14. p. 9.* addens, quòd opus præciſè ſumptum communiter ſufficiat ad totam Indulgentiam.

228 VI. Hinc, quando opus pro Indulgentia requiſitum eſt eleemoſyna, tum ſi erogatio etiam minimæ eleemoſynæ ſufficienter complet totam cauſam Indulgentiæ, conſequetur totam Indulgentiam æquè ille, qui parum, quàm qui multum tribuit, ut patet ex doctrina *n. 124.* allata, & communiſſimè recepta; ſi verò erogatio minimæ eleemoſynæ non complet integrè cauſam Indulgentiæ, nec facit illam huic proportionatam, tum qui majorem eleemoſynam tribuit, plus quoque de Indulgentia conſequitur. Suar. *n. 5.* ſatis apertè, & ſequitur ex doctrina *numeri* præcedentis.

229 VII. Secundùm ſenſum, in fine proximi numeri indicatum, videtur locutus fuiſſe S. Th. *in 4. diſt. 20. a. 3. q. 2. ad 3.* ita differens: *Quando datur Indulgentia indeterminatè, v. g. qui dat auxilium ad fabricam Eccleſiæ, intelligitur tale auxilium, quod ſit conveniens ei, qui auxilium dat, & ſecundùm illud plus, vel minus de Indulgentia conſequetur. Unde aliquis pauper dans unum denarium, conſequetur totam Indulgentiam, non autem dives, quem non decet ad opus tam pium & fructuoſum dare tam parum, ſicuti non diceretur Rex alicui homini auxilium dare, ſi ei obolum daret.* Quæ S. Thomæ doctrina, etſi fortè non eſt vera in illa univerſitate, in qua proponitur, attamen dubium non eſt, quin ſæpeſit vera, ut etiam admittit Suar. *n. 6.*

VIII. Secundùm eundem ſenſum intelligunt Navarrus *cit. Not. 15. n. 4.* & Coninck *Tom. 2. diſp. 12. n. 34.* Bonifacium VIII. dum in *Extrav.* Antiquorum, *de Pœnit. & Remiſſ.* loquens de Indulgentia plenaria, quam pro Anno Jubilæo Anni M. CCC. concedebat viſitantibus Eccleſias Romanas, ait: *Unuſquiſque autem plus merebitur, & Indulgentiam efficacius conſequetur, qui Baſilicas ampliùs & devotiùs frequentabit.* 230

Quæ verba, inquit Coninck, quantumcunque aliqui conentur ea aliter interpretari, non videntur commodè admittere alium ſenſum, niſi dicamus fieri poſſe, ut tepidè frequentantes Baſilicas, non lucremur plenarias omnino Indulgentias aliàs has devotiùs viſitantes, non poſſent illas efficaciùs lucrari. Unde patet, plenarias Indulgentias ita intelligi concedi, ut illi, qui pro magnitudine pœnarum, quas debent, ferventer etiam opera præſcripta obeunt, omnium pœnarum, quas debent, remiſſionem conſequantur, alii autem proportionaliter, aut omnium, aut partis debitarum remiſſionem percipiant, ſecundùm proportionem pœnarum, quas debent, & devotionis, qua opus præſcriptum obeunt, reſpectu quorum etiam dicuntur Plenariæ, quia tantas lucrantur, quantas ex plenaria poteſtate Pontificis, ſpectata hac cauſa, & circumſtantia operis, poteſt eis concedere. Idem etiam proportionaliter de aliis multorum Annorum Indulgentiis dicendum eſt. Nullus tamen tantus poteſt eſſe peccator, in quo non poſſint habere integrum effectum, ſi cum debita diſpoſitione, & proportionata devotione injuncta opera faciat. 231

Hactenus Coninck, in quo mihi tria non ſatis probantur. Primum, quòd Indulgentiam etiam Jubilæi putet à gravibus peccatoribus non obtineri, niſi præſcripta opera obeant ferventer, nam contrarium oſtendi *in Tract. de Iubilæo n. 119.* 232

Alterum, quòd putet allata verba Bonifacii VIII. non poſſe aliter, quàm ipſe exponit, explicari; nam utique poſſunt aliter exponi, ut oſtendit Suar. *cit. ſect. 8. n. 8.*

Tertium, quòd inſinuet, omnes Indulgentias etiam plenarias ita concedi, ut multitudo peccatorum poſſit impedire, quò minùs uni, aut pluribus omnes omnino pœnæ remittantur per Indulgentiam, quantùmvis plenariam. Etenim veroſimilior, & perſuaſioni fidelium conformior eſt doctrina, quam tradit Filliucius mox citandus.

Quæſt. LXXII. *Quandoquidem dictum eſt, quandoque ex diverſitate devotionis, qua* 233

opus

opus præſcriptum perficitur, oriri diverſitatem, & inæqualitatem in participatione Indulgentiæ; qualem devotionem communiter attendit Pontifex concedens Indulgentiam? attenditne ſummam, an mediocrem?

RESP. I. Attendit communiter illam ſolam devotionem, & fervorem, cum quo ſolent communiter opera præſcripta peragi à fidelibus, aliquo modo ſeriam ſalutis rationem habentibus. Ita cenſet Filliucius *Tract.* 8. *n.* 126. Probatur ex communi perſuaſione bonorum Chriſtianorum, & Confeſſariorum, qui cenſent communiter, obtineri totam Indulgentiam, ut ſonat, etiam ab illis, qui non ſummo cum fervore peragunt preces, peregrinationes, Sacras Communiones, Sacrificia &c. quod etiam de tepidè obeuntibus cenſet Suarez & Palaus poſt Sotum *in* 4. *diſt.* 21. *q.* 2. *a.* 3. *Concl.* 2.

234 II. Quapropter communiter loquendo, qui opus præſcriptum obit cum fervore, bonitate, & diligentia mediocri, conſuetáque hominibus, ſuæ animæ curam aliquo modo ſeriam habentibus, conſequitur (modo aliunde non ſit defectus) totam Indulgentiam propoſitam, ſeu paucas, ſeu multas pœnas dependendas habeat, ut nominatim de Jubilei Indulgentia *in cit. Tract. n.* 119. docui poſt Filliucium *n.* 127. Si verò non accedat ad prædictam mediocritatem, non quidem penitus carebit fructu Indulgentiæ, ſed tantò minùs de illa accipiet, quantò magis recedet à fervore mediocri. Filliucius *Ibidem.*

235 III. Et verò teſtatur Navarrus Commentario *de Indulg. & Iubil. cit. Not.* 15. *n.* 4. omnes tranſire cum Innocentio, aſſerente de Indulgentia generaliter ob aliquid conceſſa, alterum plus, alterum minus, ultra metam à Prælato conceſſam, quærere poſſe, prout alter vel plùs, vel minùs laborat, vel majoribus periculis ſe objicit. Quæ Innocentii doctrina non eſt utique de omni Indulgentia intelligenda, ut demonſtrant rationes, quas Suarez *cit. ſect.* 8. valde benignus, & liberalis, uti & Palaus adfert, ſed de illa ſola, de qua ſpecialiter vult Prælatus ſuam conceſſionem cum illa modificatione intelligi.

236 IV. Et quamvis non incredibile ſit, ita ſpecialiter voluiſſe Bonifacium VIII. *quæſt. præc.* relatum, intelligi, & modificari illam Indulgentiam Jubilei, quam tunc conceſſit, ſicuti & propter authoritatem S. Thomæ ibidem adductam probabile eſt, ita ſæpe, aut communiter modificandas, reſtringendas, ampliandáſque eſſe Indulgentias, quæ offeruntur dantibus auxilium ad fabricam Eccleſiæ, ſeu Baſilicæ, nequaquam tamen eſt univerſim dicendum, quòd Indulgentiæ pro Jubileo, pro peregrinationibus, pro eleemoſynis &c. promiſſæ habeant prædictam modificationem, ſed potiùs aſſerendum id, quod cum Filliucio dixi *n.* 233. & declarabunt Corollaria, quæ mox ſubjiciam.

Quæſt. LXXIII. *Quænam ſpeciales doctrinæ colliguntur ex dictis ad utramque præcedentem quæſtionem?* 237

RESP. Sequentes I. Corollaria, quæ ſuprà *cap.* 8. ex Navarro retuli, etſi omnia contineant probabilem doctrinam; attamen rectiùs limitantur ſecundùm doctrinam in præced. *quæſt.* traditam.

II. Qui pro Jubilei, aut alia Indulgentia obtinenda, jejunat in pane, & aqua, non acquirit communiter Indulgentiam formaliter majorem, quàm is, qui more Eccleſiaſtico jejunat, nam Pontifices communiter in imponendo jejunio, habent rationem ſolius modi, quem in jejunio ſolent communiter obſervare viri bonæ conſcientiæ.

III. Falſa eſt doctrina, quam nonnemo apud Benzonium de Jubil. *Lib.* 5. *dub.* 22. tradit, ſcilicet illum, qui ſano corpore eſt, ſi curru, aut equo peregrinationem injunctam obeat, non lucrari Indulgentiam; nam Pontifex proportionem peregrinationis cum Indulgentia non ſolet taxare ex circumſtantia itineris pedeſtris, aut equeſtris, imò neque ex diſtantia; unde communiter loquendo, tam multum lucrantur illi, qui ſunt proximi loco pro peregrinatione deſtinato, quàm qui remotiſſimi. 238

Quamquam fateor, Bonifacium VIII. *in Extrav.* Antiquorum, *De Pœnit. & Remiſſ.* ejúſque Succeſſores noluiſſe Romanis, Romanas Eccleſias viſitantibus dare Indulgentiam, quam dederunt exteris, niſi ipſi ſæpius, quàm exteri illas viſitarent, id eſt, trigeſies. Fateor etiam, illos, qui pedites, aut remotiori ex loco peregrinationem perficiunt, plus apud Deum (cæteris paribus) mereri ex opere operantis.

IV. Quando magnæ Indulgentiæ dantur pro opere, quod judicio virorum prudentium, non eſt, ſi præcisè ſumatur, proportionatum Indulgentiæ, non debet penitus rejici illa Indulgentia, ſed cogitari, eam integrè, vel ſaltem ex parte poſſe obtineri, ſi magno, & ſingulari cum fervore peragatur illud opus; nam voluntas Principis nunquam debet fruſtrari, nec inefficax reddi. DD. communiter cum Suar. *Lib.* 8. *De Legibus c.* 28. *n.* 2. ſumitúrque apertè ex *Cap. In his, De Privilegiis.* 239

V. Sæpiſſime fit, ut unus non plus formaliter obtineat de Indulgentia, quàm alius, ſæpe tamen è contrario fit, ut ob fervoris intenſionem, debitarúmque pœnarum exiguitatem, conſequatur quis Indulgentiam plenariam integrè, alius autem tepidior, aut majori pœnæ obnoxius obtineat vix ſemiſſem, alius trientem, alius quadrantem. Navarrus in cit. Commentario *Notab.* 15. 240

Digitized by Google

CAPVT XX.

An ſpes, aut adeptio Indulgentiæ eximat ab obligatione pœnitentiæ Sacramentalis.

SUMMARIUM.

Quid cenſendum de pœnitentia Sacramentali omittenda ob adeptionem Indulgentiæ? 241. *& ſeq.*

Eſtne ita facile lucrari Indulgentiam, ut Confeſſor, aut Confeſſus poſſit communiter, vel ſæpe minuere pœnitentiam intuitu Indulgentiæ? 243.

Nemo poteſt eſſe certus de obtenta Indulgentia. 245.

At ſæpe perquam probabiliter credere, ſe adeptum eſſe. 246.

Navarrus timet, ne ſit verum pronuntiatum Gloſſæ, quod ſcilicet pauci lucrentur Indulgentias. 247.

241 Quæſt. LXXIV. *Quid cenſendum de pœnitentia Sacramentali omittenda, vel perficienda tempore Indulgentiarum?* E. G. Poteſt quis hodie ratione vel Congregationis, cui eſt inſcriptus, vel benedicti Numiſmatis, vel certi cujuſdam diei, & templi, obtinere Indulgentiam aliquam, *licétne tam Confeſſario, qui hanc occaſionem novit, omittere injunctionem pœnitentiæ Sacramentalis, quàm ipſi pœnitenti illius executionem?*

242 HAnc quæſtionem in terminis, fuſè & diſtinctè reſolvi in præced. Tract. *de Iubil. n.* 170. *& ſeqq.* ubi reſpondi affirmativè, & addidi quid remedii ex allatis illic doctrinis, dandum ſit pœnitenti de gravitate pœnitentiæ conquerenti?

243 Quæſt. LXXV. *Eſtne ita facile Indulgentias lucrari, ut pœnitens, aut Confeſſarius poſſit frequenter exiſtimare, illas reipſa eſſe obtentas, aut obtentum iri?*

RESP. I. Quando pauca, eáque facilia opera præſcribuntur (ut ferè hoc tempore contingit) facilè eſt conſequi Indulgentiam; ſecus quando multa, aut difficilia, ut fit in Jubileis.

244 II. Itaque quando multas, & difficiles conditiones oportet implere, communiter non ſine ratione dubitatur, an obtenta ſit Indulgentia, quia non ſine cauſa dubitatur, an ſint omnia opera mandata executioni præſertim quando quis, in illis operibus exercendis, ſecutus eſt opinionem minùs tutam, eſto probabilem.

245 III. Sive multæ, ſive paucæ conditiones præſcribantur, nunquam tamen tibi certò, & infallibiliter perſuadere potes, te reipſa conſecutum eſſe Indulgentiam. Ratio, præter alias, eſt hæc, quia vel neſcis, *utrùm odio, an amore dignus ſis? Eccleſ.* 9. cùm tamen gratiam eſſe fundamentum Indulgentiæ, conſtet ex dictis *ſuprà quæſt.* 43. vel certè non es certus, utrùm cauſa Indulgentiæ ſit ſufficiens.

IV. Non tamen inficiamur, quin ſæpe poſſit quis perquam probabiliter exiſtimare, ſe Indulgentiâ potitum. Quidni enim ſæpe quis abſque temeritate confidat, ſe immunem eſſe à noxa lethali? DD. *in materia de juſtificatione*, & nominatim Arriaga *Tom.* 4. *diſp.* 49. *ſect.* 2. *&* 3. Item ſe perfeciſſe opus præſcriptum, & præſcriptum ob cauſam ſufficientem? Itaque illud dubium, de quo *in Reſp.* 2. ſum locutus, non excludit communiter probabilem, & prudentem perſuaſionem de Indulgentia reipſa obtentâ. 246

V. Quia tamen, ut ex hactenus dictis conſtat, & ex infrà dicendis conſtabit, tam pauca de Indulgentiis, ſecundùm ſpecificas, vel individuales rationes, circumſtantias, & conditiones conſideratis, certa, & explorata habentur, ideo crebrò illi ſibi malè conſulunt, qui ſpe Indulgentiæ obtinendæ, vel obtentæ, negligunt opera pietatis. Bonacina, Reginaldus, & alii *locis ſuprà citatis.* Vide Religioſiſſimum Navarrum *de Indulg. Not.* 17. probantem, ſe non immeritò dubitare, ne plùs ſatis verum ſit id, quod ait Gloſſa ſingul. *Clem.* 1. *De Reliq. & Venerat. Sanctorum*, ſcilicet paucos Indulgentiam conſequi. Quo etiam loco oratoriè oſtendit, actum contritionis, & veræ pœnitentiæ, quæ ad Indulgentiam juxta ſuprà dicta *n.* 160. neceſſaria eſt, non tam facilè elici, ac exiſtimavit Felinus *Sermone de Indulgentiis.* 247

CAPVT XXI.

An quis ſuam Indulgentiam alteri donare, aut opus pro Indulgentia præſcriptum vice, ſeu loco alterius implere poſſit.

SUMMARIUM.

Rarò, vel nunquam fit poteſtas donandi alicui vivo ſuam Indulgentiam. 249.

Qua ratione poſſit, aut debeat quis peragere opera loco alterius? 250. *& ſeqq.*

An qui ea peragit loco alterius, debeat eſſe in ſtatu gratiæ? 253.

An ea exequi ſine peccato? 254.

Quid requiratur ad id, ut quis verè, propriéque cenſeatur loco alterius obire opera injuncta? 255.

Qualis voluntas hic deſideretur? 256.

Quænam cognitio hic exigatur? 257.

Quæſt.

Digitized by Google

248 Quæſt. LXXVI. *Cùm Suarez diſp. 50. & alii rectè doceant, illum etiam onere pœnitentiæ liberum eſſe, pro cujus peccatis alius ſatiſfecit, eſtne hoc quoque extendendum ad caſum, quo quis ſuam alteri Indulgentiam donavit?*

RESP. I. Si Pontifex fecit poteſtatem applicandi, donandíque alteri ſuam Indulgentiam, tum etiam ad hunc caſum extendi poteſt ſuperior doctrina, nam dubitari non debet, quin Pontifex poſſit ejuſmodi facultatem, & poteſtatem concedere. Suarez *Tom. 4. diſp. 52. ſect. 7. n. 6.*

II. Si non fecit Pontifex ejuſmodi poteſtatem, tum fruſtra quis alteri ſuam Indulgentiam donat, vel applicat, cùm ne quidem defunctis poſſint applicari ſine poteſtate Pontificis, ut oſtendam *infrà n. 264.* poſt S. Thom. *diſt. 20. q. 2. a. 5. q. 3. ad 2.*

249 Et verò vel rarò, vel nunquam extra caſum *n.* 110. indicatum contingit, ut Prælatus det poteſtatem applicandi, aut donandi alteri vivo Indulgentiam, eò quòd vivi poſſint per ſemet ſatisfacere; atqui *indignus eſt alienâ ope, qui ſibi non vult opitulari, cùm poſſit. L.* Bona fides. *ff. De Depoſit.* Cæterùm an, & quomodo poſſit quis alteri dare intentionem Indulgentiarum, explicavi *Cap. IX.* ſed aliud eſt dare, aut donare intentionem Indulgentiæ, aliud applicare Indulgentiam, ſeu fructum ipſius Indulgentiæ.

III. Tunc non datur poteſtas transferendi Indulgentiam in alium, quoties in formula ponuntur hæc verba: *Quicunque fecerit hoc, aut illud, habebit tantum de Indulgentia:* datur autem, quando ita dicitur: *Quicunque fecerit hoc vel illud, ipſe & pater ejus, vel quicunque alius adjunctus, in purgatorio detentus, habebit tantum de Indulgentia.* Sic docet S. Thom. *cit. loc. diſt. 45.*

IV. Si quo caſu ponamus dari poteſtatem applicandi ſuam Indulgentiam alicui viventi, poteſt applicari illi, nil de hac applicatione ſcienti, ut rectè *loc. cit. n. 7.* ex doctrina communiter recepta de applicatione bonorum operum.

250 Quæſt. LXXVII. *Qua ratione poteſt, aut debet quis, loco alterius opera præſcripta exequi?*

Præter ea, quæ ad hanc quæſtionem dixi *num.* 204.

RESP. I. Etſi dubium non eſt, quin Papa poſſit tanquam neceſſariam conditionem apponere hanc, ut ſcilicet eleemoſynam, quam ipſe præſcribit, det quis per ſeipſum, & non tantùm per famulum, communiter tamen non ſolet pro hoc opere iſtam conditionem exigere, & proinde niſi expreſſè ea ponatur in formula Indulgentiæ, cenſenda eſt non eſſe neceſſaria. Ita teſtatur Suarez *cit. diſp. 52. ſect. 7.*

251 II. Quamvis rectè obſervet S. Thom. *loc. cit.* non repugnare, quò minùs alia opera, v.g. viſitationem ægrorum, aut Eccleſiæ: orationem, & ſimilia poſſit Pontifex exigere, ut tamen permittat ea fieri per alium à lucrante Indulgentiam diſtinctum, id valde rarò contingit, & tunc ſolùm (arbitro Suar. *cit. ſect. 7.*) cenſetur permittere, quando in forma Indulgentiæ ponit hæc, aut ſimilia verba: *Qui per ſe, vel per alium fecerit hoc, aut illud opus, obtinebit hanc, aut illam Indulgentiam.* Ratio autem, cur Pontifex communiter permittat eleemoſynam fieri per alium, non item communiter id permittat de jejunio, precibus, & ſimilibus, eſt, quia quando famulus v.g. juſſu domini ſui erogat eleemoſynam, erogat illam tantùm miniſterialiter, & ut inſtrumentum, eſtque erogatiò eleemoſynæ ejuſmodi actio, ut ſecundùm morale, prudénſque hominum judicium, tribuatur potiùs mandanti dari eleemoſynam, quàm eroganti ex alterius demandatione, dicitúrque dominus facere, & dare eleemoſynam, non autem famulus.

252 At verò poſteriores actiones, ut jejunium, & oratio, ſunt ita actiones perſonales, ut eam ſolam perſonam denominent orantem, jejunantem &c. quæ illas immediatè, & proximè exercet, eíque ſuam propriam, formalémque bonitatem, ac honeſtatem tribuunt; quia igitur Pontifex imperans pias actiones vult, ut illarum bonitas, honeſtáſque redundet propriè in eum, cui largitur Indulgentiam, idcirco non ſolet permittere, ut lucraturus Indulgentiam oret per alium, viſitet ægros per alium &c.

253 III. Caſu, quo permittit Pontifex, ut hæ ipſæ actiones fiant per alium, non eſt dicendus hic alius lucrari Indulgentiam, & donare ſeu applicare alteri, ſed ille ſolus propriè obtinet, acquiritque Indulgentiam, cujus loco oratur, jejunatur &c.

IV. Sicuti teſte Suar. *loc. cit. num. 2.* ex omnium ſententia certum eſt, domino, qui demandat eleemoſynæ erogationem, nil obeſſe, etſi famulus, qui ejus juſſu erogat, ſit in ſtatu peccati mortalis, ita etiam valde probabiliter contra Cajet. & Sotum *in 4. diſt. 21. q. 2. a. 3.* docet Adrianus, nil obeſſe etiamſi poſterioris generis actiones, quas nomine, & loco alterius quis exercet, exerceat in peccato mortali, ſed ſufficit, modò is, cujus nomine illa actiò exercetur, ſit tunc in ſtatu gratiæ, cùm fructus Indulgentiæ percipiendus eſt. Suar. *Ibid. num. 4.*

254 V. Addit idem Suar. nil referre, etſi is, qui tuo loco facit opus pro Indulgentia præſcriptum, peccet in illo perficiendo, modò revera faciat opus ex ſuo genere honeſtum. At conſequenter ad ea, quæ *ſuprà n. 201.* dixi, exiſtimo, vel in hoc, vel in te, cujus loco, & nomine perficitur opus, neceſſariam eſſe illam bonitatem, quam *cit. n. 201.* requiri cenſui. Loquor autem

Digitized by Google

tem de illis actionibus perſonalibus, quæ propriè denominant perſonam, à qua immediatè exercentur, juxta dicta paulò antè.

255 Quæſt. LXXVIII. *Quid neceſſarium eſt ad id, ut quis verè, propriéque cenſeatur meo loco, & vice mea peregrinari, eleemoſynam dare &c.*

RESP. Requiritur, ut aliquo modo ex voluntate meâ peregrinetur, eleemoſynam det &c. Ita generatim docet Suar. *loc. cit. n.* 5.

Ratio eſt, quia non loquimur hîc de actionibus, quas loco meo ita quis exercet, ut per eas velit ſibi comparare Indulgentiam, eámque mihi donare, ſed de iis, per quas ego directè, primariò, & immediatè lucror Indulgentiam; atqui per eas non poſſum lucrifacere Indulgentiam, niſi procedant aliquo modo ex mea voluntate, tum quia debent me aliquo modo denominare *peregrinantem*, *jejunantem*, *dantem eleemoſynam*, argum. Regulæ 68. *in* 6. *Poteſt quis per alium, quod poteſt facere per ſeipſum*; tum quia is, qui loco meo illas actiones exercet, eſt quaſi inſtrumentum meum; atqui inſtrumentum, ut inſtrumentum, non operatur, niſi motum à cauſa principali, non movetur autem inſtrumentum ejuſmodi, niſi per voluntatem cauſæ principalis, cùm ſit inſtrumentum morale cauſæ moralis, omnis autem moralitatis principium ſit voluntas, ut patet ex S. Thom. *in* 3. *diſt.* 24. *q.* 1. *art.* 1. *quæſt.* 2.

256 At inquies: *Quænam voluntas hic exigitur?*

RESP. Non requiritur voluntas formalis, & expreſſa, ſed ſufficit virtualis, implicita, tacita, interpretativa, & habitualis. Ita haud dubiè ſentit Sotus, dum teſte Suar. *cit. n.* 5. docet me cenſeri ſufficienter dare eleemoſynam pro Indulgentia præſcriptam, ſi tu illam des pro me omnino ignorante. At diſſentiunt Suarez, & Lugo mox citandi. Probo reſponſionem, quia voluntas tacita, implicita, interpretativa, & habitualis ſufficit, ut plurimi alii effectus abſolutè dicantur eſſe mihi voluntarii, ſeu provenire à mea voluntate, ergo etiam hic ſufficiet. Antecedens declaratur ex iis, quæ Doctores tradunt de Religioſo ex interpretativa voluntate Superioris aliquid accipiente, de populo ex tacita Principis voluntate conſuetudinem obligatoriam introducente, de Epiikia, de Mandatario, Procuratore; Ignorantiâ, contractum vel votum infirmante; Tacita approbatione; Sacrificii ſibi, vel alteri factâ applicatione; Moribundo ſenſibus deſtituto, cui, etſi non petierit, adminiſtratur viaticum, & extrema unctio; Generali ſe per propria, alienáve pia opera juvandi, quoad fieri poteſt, voluntate &c. Adde, quòd efficax intentio lucrandi Indulgentiam ſit implicita, & virtualis voluntas, & deſiderium, ut quis pro me obeat illa opera, quæ ego obire nequeo.

Rursum Interrogabis, *Quænam cognitio ſit hic neceſſaria?*

RESP. Etſi Suarez *loc. cit.* Lugo *dub.* 27. *n.* 257
117. Diana *Reſol.* 11. requirant actualem, & ſatis expreſſam, ego tamen cum Soto judico, non eſſe neceſſariam; quandoquidem non requiritur cognitio niſi proportionata voluntati, cùm ergo oſtenderimus non exigi voluntatem actualem, & expreſſam, ſequitur nec exigi cognitionem expreſſam. Sufficit ergo talis cognitio, qualem mitiores Doctores exigunt ad id, ut Legiſlator cenſeatur approbare conſuetudinem à populo introduci cœptam; atque adeò ſufficit illa, qua quis novit poſſe, aut ſolere fieri, ut unus Chriſtianus alterius etiam non cogitantis cauſam ſpiritualem agat apud Deum, ejúſque vices obeat. Vide plura hanc in rem *in Tract. De Iubil. c.* 29. *num.* 216.

CAPUT XXII.

Quomodo, & quibus concedatur, ac proſint Indulgentiæ.

SUMMARIUM.

Indulgentiæ ſolent concedi duplici modo. 258.
Conceduntur & homini pro ſe, & rebus aliis propter hominem. 259.
Cui competit ordinaria poteſtas largiendi Indulgentias, poteſt ſibi ipſi largiri. 260.
Et quidem id poteſt facere triplici modo. Ibid. & ſeqq.
Poteſt & Catechumenis, excommunicatiſque. 261.
Defunctis qua ratione poſſit impertiri Papa? 263.
Ille ſolus pollet hac poteſtate. 264.
An quis validè poſſit defunctis applicare ſuam Indulgentiam, propria authoritate? Ibid.
An quando conceduntur tibi omnes Indulgentiæ alicujus Eccleſiæ, hoc ipſo etiam donentur Indulgentiæ ejuſdem Eccleſiæ applicabiles defunctis? Ibid.
Indulgentiæ mere perſonales non ſolent eſſe applicabiles defunctis. 266.
An poſſis applicare defunctis alteram Indulgentiam, quam forte lucratus es obeundo ſecunda hebdomade Iubilei rurſum omnia opera præſcripta? Ibid.

Quæſt. LXXIX. *Quomodo ſolent concedi Indulgentiæ?* 258

RESP. Generatim hoc duplici modo; immediatè, & mediatè. Nam Prælatus e. g. Pontifex quandoque, imò plerumque immediatè, ſeu ſine miniſterio ullius delegati impertit alicui relaxationem pœnæ temporalis, ut e. g. fit in Indulgentiis obtineri ſolitis

per

Digitized by Google

per viſitationem templorum, per recitationem Roſarii &c. Aliquando autem largitur hanc gratiam per ſuum delegatum, ita ut delegatus loco Papæ propriè, & immediatè remittat pœnas in foro Dei debitas, e.g. in articulo mortis, quando in formula Indulgentiæ præſcribitur, ut ea morituriенti applicetur per Confeſſarium, quemadmodum explicabo *n. 626.* Indulgentiam, quæ primo modo conceditur, vocat Suarez *Tom. 4. in 3. Part. diſp. 56. ſect. 1. num. 2.* Indulgentiam Latam; Ferendam verò vocat illam, quæ datur ſecundo modo; & utitur his duobus vocabulis ad imitationem diviſionis, qua cenſura dividitur in Latam, & Ferendam.

259 Quæſt. LXXX. ***Conceditúrne ſoli homini Indulgentia, an etiam templis, Imaginibus &c?***

RESP. Certum quidem eſt, ſoli homini ipſum Indulgentiæ effectum concedi; ſicuti tamen interdicto Eccleſiaſtico dicitur tum homo, tum templum, & urbs aliqua ſubjici, eámque ob rem interdictum dividitur in Perſonale, & Locale, ita etiam licèt ipſe Indulgentiæ effectus ſoli homini proſit, attamen non malè dicitur, non modò homini, ſed etiam templo, & imagini alicui concedi Indulgentiam, templo, inquam, & imagini, non quidem propter ſe, ſed propter hominem, ita ut templo, & imagini inhæreat ipſa Indulgentia, attamen in ordine ad perſonas in illo templo oraturas, illa re uſuras &c. homini autem ipſi, propter ſe inhæreat Indulgentia, ejúſque favor. Hinc orta diviſio Indulgentiæ in Localem, Realem, Perſonalem, quas ſpecies explicabo infrà.

260 Quæſt. LXXXI. ***Poteſtne quis ſibi ipſi Indulgentiam impertiri?***

RESP. Poteſt. Ita S. Thom. *in 4. diſt. 20. a. 5. q. 4.* cum aliis. Ratio eſt, quia *cui conveniunt verba diſpoſitionis, debet convenire diſpoſitio, L. 4. §. Toties. ff. De dam. infect.* Atqui verba Bullæ concedentis Indulgentias jejunantibus, orantibus &c. etiam illi, qui conceſſit, conveniunt jejunanti, oranti &c.

Poteſt autem quis ſibi ipſi Indulgentiam largiri tribus modis, quos poſt Suar. *diſp. 52. ſect. 1. n. 14. & ſeqq.* explicat Filliuc. *Tract. 8. n. 231.* I. Ita, ut Prælatus ſuo v.g. Confeſſario dicat: *Do tibi poteſtatem, ut mihi impertiaris Indulgentiam*, ſicuti Epiſcopus dat ſuo Confeſſario poteſtatem eum abſolvendi ab hac, aut illa cenſura.

261 II. Ita, ut Indulgentiam directè quidem det Prælatus illi Communitati, cujus eſt ipſe pars, indirectè tamen, & conſequenter redundet in ipſum. Et tunc ſi Indulgentia non prodeſt Prælato per modum Abſolutionis, prodeſt ſaltem per modum Solutionis. Nec eſt neceſſe, ut opus generaliter præſcriptum exequatur ipſe, ſed poteſt, ea in re, ſecum ipſe diſpenſare. Eſcobar in Summa *Tract. 7. Exam. 5. n. 48.*

III. Ita, ut directè ac primariò tribuat ſibi ipſi, vel ſoli, vel unà cum aliis Indulgentiam; aut per modum ſolius ſolutionis, ut vult Lugo *Tom. 3. in 3. Part. diſp. 27. n. 6.* aut abſolutionis, ut volunt citati, ideo quòd ſicuti Prælatus poteſt ſecum ipſe directè, & immediatè diſpenſare in voto, ita & ſibi immediatè dare Indulgentiam. Nec obeſt, quòd *ſuprà n. 62.* ex communi dixerim, neminem niſi ſubdito poſſe largiri Indulgentiam, nemo autem ſit ſibi ipſi ſubditus, nam reſpondent non irrationabiliter citati cum Roſello *de Indulg. num. 457.* Prælatum ut hominem, & peccatorem ſubeſſe ſuæ dignitati. Sed hunc modum non admittit Jordanus Epiſcopus elucubrat. *To. 1. Lib. 5. Tit. 16. n. 46.* & utique duo priores modi ſunt certiores. Vide Matth. Coronam de dignit. Epiſc. *Tract. 2. cap. 10.*

Quæſt. LXXXII. ***Poſſúntne Indulgentiæ impertiri Catechumenis, Excommunicatis, & Defunctis?*** 262

RESP. I. Poſſe probabiliter concedi, & prodeſſe Catechumenis, & Excommunicatis, dixi *ſuprà n. 145.*

II. Defunctis poſſunt concedi Indulgentiæ, ſaltem mediatè, ita videlicet, ut quis vivus lucretur Indulgentiam, atque eam applicet, ſeu donet defuncto. Patet tum ex Communi conſenſu omnium recentiorum Doctorum contra Hoſtienſem, Gerſonem, & Gabrielem apud Suar. *diſp. 54. ſect. 1.* planè improbabiliter diſſentientes, & ſeipſos poſtmodum corrigentes; tum ex variis Bullis, aut Brevibus Pontificiis, in quibus expreſſa ſit poteſtas applicandi per modum ſuffragii Indulgentiam defunctis.

III. Non poſſunt defunctis directè, immediatè, & principaliter Indulgentiæ ullæ concedi juxta S. Thom. *in 4. diſt. 45. q. 2. a. 3. q. 2.* Bellarm. *c. 4.* Lugonem *cit. diſp. 27. n. 62.* dicentem, contrarium eſſe inauditum in Eccleſia. Poſſunt juxta Suar. *diſp. 54. ſect. 3. n. 14.* Filliucium *Tract. 8. n. 209.* Navarrum *de Indulg. & Iubil. Not. 22. n. 33.* teſtantem reipſa fuiſſe quoſdam Pontifices uſos hac poteſtate erga nonnullos defunctos, de Sede Apoſtolica olim bene meritos. Quidquid de hac controverſia ſit, aſſerendum eſt, defunctos non ſubeſſe juriſdictioni Eccleſiæ. 263

IV. Nequit ullus Papâ inferior impertiri defunctis Indulgentiam. Corduba *q. 19.* Navarrus *Not. 22. n. 4.* argum. *Cap. Quòd autem, De Pœnit. & Remiſſ.* ubi dicitur Epiſcopos non poſſe dare Indulgentias, niſi ſuis ſubditis; atqui defuncti non ſunt iis ſubditi. 264

V. Defunctis ſuam Indulgentiam nemo validè (authoritate Pontificia) applicat, niſi in formula, ſeu Bulla Indulgentiæ fiat expreſſa facul-

Digitized by Google

facultas hujus applicationis. S. Thom. *in 4. diſt. 45. q. 2. a. 3. q. 2.* nam Indulgentiæ plus non valent, quàm ſonent. Nec ſufficit, quòd in formula dicatur, hanc aut illam Indulgentiam concedi *omnibus Fidelibus*, nam uſus fidelium docet, hoc vocabulo vel abſolutè, vel ſaltem in hac materia prolato, deſignari ſolos vivos; ut ergo deſignentur defuncti, oportet illos exprimere. Suar. *diſp. 53. ſect. 1. n. 7.* Bonacina de Sacram. *diſp. 6. q. 1. p. 6.* Sanctarellus *de Iubil. cap. 15. dub. 13.* teſtatúrque Lezana in Summa *V. Indulgentia n. 21.* ita habere ſtylum Curiæ, & Regulas Cancellariæ, atque adeò ſi Pontifex dicat: *Concedo tibi omnes Indulgentias ſeptem Eccleſiarum Romæ*, non extenditur hæc conceſſio ad Indulgentias, quæ iis Eccleſiis datæ ſunt etiam pro defunctis juxta Lezanam *Ibidem* poſt Suar. *diſp. 52. ſect. 8. n. 12.* & Sanctarellum *loc. cit.*

265 Attamen ſcio, contrarium eſſe perſuaſum multis viris prudentibus, nec ſine ratione; nam ubi jus non diſtinguit, nec nos diſtinguere debemus. Bartolus communiter receptus apud Rodriq. *Tom. 1. q. 11. a. 6.* præſertim in materia merè favorabili. Si tamen conſtaret, Regulas Cancellariæ ſtare pro Lezana, irem & ego penitus in ejus ſententiam.

266 Cæterùm in Brevibus, & formulis Indulgentiarum, quoad præſens inſtitutum, hoc diſcrimen reperio, quòd in nulla formula Indulgentiarum merè Perſonalium fiat expreſſa facultas transſerendi illas in pios Manes, ſicuti neque etiam fit in formulis Localium, præterquam pro Communione Generali. At in omnibus Realium Indulgentiarum formulis, quarum habeo plus 20. diverſa admodum exemplaria, exprimitur, eas omnes poſſe per modum ſuffragii applicari defunctis, ut videre eſt in omnibus Realibus, quas in decurſu, & ſingulariter *num.* 380. nominabo. Aliâ huc ſpectantia proponam *Part. 2. cap. 21. & ſeqq.* Prius tamen memoro, me Anno 1667. fuiſſe literis interrogatum, quid ſentirem de nonnullis, autumantibus quando quis lucratus prima hebdomade Jubileum, repetit ſecundâ omnia opera præſcripta, poſſe Indulgentiam, quam ex multorum per quam probabili opinione rurſum lucratur, applicare defunctis. Reſpondi autem, illos bonos viros haud dubiè nimis benignè ſentire de liberalitate Pontificum; cùm enim ex una parte conſtet, nullum eorum implicitè, vel explicitè declarâſſe, talem eſſe ſuam intentionem, ex alterâ verò jam primum oſtenderimus, Indulgentiam non poſſe donari defunctis, niſi cum permiſſu Pontificio, liquet illam opinationem carere, ſolido fundamento.

CAPUT XXIII.

De Indulgentiarum Revocatione, & Ceſſatione.

EST quidem Revocatio, & generatim Ceſſatio accidens quoddam omnibus Indulgentiis commune, & proinde non incongruè poſſem de ea diſſerere in hac prima Parte; quia tamen in hujus accidentis explicationem incurrunt variæ quæſtiones, tractantes de ſpecialium quarundam Indulgentiarum deſitione; idcirco commodius fore judicavi, differre hanc materiam in calcem Partis ſecundæ. 267

THESAURI

ECCLESIASTICI

PARS SECUNDA.

DE

INDULGENTIIS IN PARTICULARI.

SUNT æquè Magnates, ac populus Germaniæ noſtræ, perquam ſtudioſi [illegible]*inendarum Indulgentiarum; qua de cauſa ſolent ſuis Confeſſariis non rarò proponere quæſtiones, circa nonnullas particulares Indulgentias. Fortè his, & illis aliquid obſequii præſtabo, ſi deſcendero ad explicandas multas valde particulares, de ſpecialibus quibuſdam Indulgentiis, quæſtiones, à cæteris prætermiſſas Theologis, è quarum quæſtionum reſolutione faciliùs quiſque aliorum dubiorum, quæ quotidie occurrunt, explicationem petere poterit. Occupabitur itaque hæc ſecunda Pars tum in tradenda, explicandáque Indulgentiarum varia diviſione, tum in quarundam particularium Indulgentiarum declaratione.* 268

CA-

CAPVT I.

Enumerantur aliquæ diviſiones, & quaſi ſpecies Indulgentiarum.

SUMMARIUM.

Varia diviſio Indulgentiæ. 269. *&* 270.
Adferuntur deſcriptiones plerorumque hujus diviſionis, membrorum. 270. *&* 271.

269 Quæſt. I. *Quot modis ſolet Indulgentia generatim dividi?*

RESP. Nullo eſſentiali, cùm omnes Indulgentiæ ſint ejuſdem ſpeciei infimæ; at pluribus accidentalibus, ſeſe mutuò includentibus, & excedentibus, ita ut difficile ſit diſcernere exactè, quænam diviſio ſit alteri ordine univerſalitatis, aut doctrinæ præferenda, ſeu præmittenda. Ego partitionem à notiſſimis membris orſus divido Indulgentiam primò in *Plenariam*, & *Partialem*, hiſque affines *Perpetuam*, & *Temporalem*, interjiciendo quæſtionem de Indulgentia *per modum Iubilei*. Deinde divido in *Localem*, *Realem*, *Perſonalem*. Sicuti autem *Partialem* ſubdivido in varia membra, ita & *Localem*, *Realem*, *Perſonalem* in varia vulgò magis nota, aut magis practicabilia, quorum alia ſpecies ſubalternæ, alia infimæ, aut individua vocari poſſunt.

270 Etenim *Localem*, quæ ſcilicet obtinetur cum dependentia à loco determinato, ſubdivido in Indulgentias *Stationum*, *Portiunculæ*, *Communionis Generalis*, & *Tridui Bacchanalium*. *Realem*, quæ ſcilicet acquiritur per uſum alicujus certæ rei, partior in Indulgentias *Bullæ Cruciatæ*, *Quinque Sanctorum*, *S. Franc. Xaverii*, *S. Caroli Borromei*, *Vrbani VIII.* geſtantium *Scapulare Patrum Carmelitanorum*, itémque *Cingulum Patrum Auguſtinianorum*, & *Chordam Patrum Franciſcanorum*, præmiſſis variis
271 circa Indulgentiam *Realem* quæſtionibus. Denique Indulgentiam *Perſonalem*, quæ nimirum uni, aut pluribus hominibus datur ſine reſpectu ad locum certum, aut rei certæ uſum, divido in Indulgentiam pro *vivis*, & *defunctis*, tractando in ſpecie de Indulgentiis *Altarium Privilegiatorum*. Item in Indulgentias pro *Regularibus*, ac *Sæcularibus*, pro Clericis *Breviarium recitantibus*, & pro omnibus Chriſtianis orantibus ad pulſum *Salutationis Angelicæ*; pro pronunciantibus nomen JESU &c. ac ſubinde in Indulgentias Sancti Franciſci Xaverii, Roſarii, Annuntiatæ, & obeuntium Exercitia ſpiritualia: Denique quia Indulgentia *pro articulo mortis* eſt communis omnibus, alicui Confraternitati, vel Religioni inſeriptis, itémque habentibus rem Indulgentiâ affectam, ideo etiam de illa ſpeciatim diſſero.

Circa hæc genera, ſpecies, individua Indulgentiarum propono ea, quæ maximè utilia, & Lectori præcipuè grata fore exiſtimavi; tradidi autem in prima Editione plurima ſine Auctore, quia non reperi, qui talia explicaret, aut etiam indicaret.

CAPVT II.

De Indulgentia Plenaria.

SUMMARIUM.

Deſcriptio Indulgentiæ Plenariæ. 272.
Sitne hodie diſtinctio inter Indulgentiam Plenariam, plenam, pleniorem, & pleniſſimam? 273.
Cur geminentur ea vocabula? 274.
Cur partialis addatur aliquando plenaria? 275.
Quid ſit Indulgentia à tota pœna, & culpa? 277.
An plenariam acquirat habens affectum vigentem erga aliquod veniale peccatum? 278.
Quæ verba deſignent realem conceſſionem Indulgentiæ plenariæ? 279.
An debeant expreſſè exprimere plenariam? 280.

Quæſt. II. *Quid de Indulgentia Plenaria?* 272

RESP. I. Navarrus *de Iubil. Not.* 9. quem ſequitur Reginaldus *Lib.* 7. *num.* 141. & *ſeqq.* diſtinguit hæc tria vocabula: *Plena*, ſeu *Plenaria* Indulgentia, *Plenior*, & *Pleniſſima*. Nam per *Plenam*, ſeu *Plenariam* intelligit illam ſolam, quia remittitur tota pœna peccatis omnibus confeſſis debita. *Plenior* ſecundùm ipſum eſt illa, qua remittitur omnis pœna peccatis debita tum reipſa confeſſis, tum mortalibus in confeſſione per oblivionem omiſſis; *Pleniſſima* verò, qua remittitur omnis pœna debita peccatis tam venialibus, quàm mortalibus confeſſis, & oblitis. Rationem alicujus diſtinctionis inter hæc tria faciendæ deſumpſit Navarrus ex *Extrav.* Antiquorum, *De Pœnit. & Remiſſ.* ubi dicitur: *Non modò plenam, & largiorem, imò pleniſſimam omnium ſuorum concedimus veniam delictorum.* Rationem autem faciendæ hujus ipſius diſtinctionis adfert tam Navarrus, quàm Reginaldus, quam opus non eſt commemorare.

II. Etſi veroſimile eſt, ob authoritatem citatæ Extrav. *Antiquorum*, fuiſſe olim diſtinctionem inter *Plenam*, *Pleniorem*, & *Pleniſſimam* Indulgentiam, ita ut per duo priora vocabula, non fuerit tam multum ſignificatum, quàm per poſtremum; modernus tamen ſtylus Curiæ Romanæ, plurimorum jam Annorum uſu, & plerorumque ſapientum judicio, authoritatéque roboratus, docet per Indulgentiam *Plenariam* (quod vocabulum, antiquatis 273

ferè

ferè primo & tertio, ſolum ferè jam uſurpatur) idipſum deſignari, quod per *Pleniſſimam* intellexit Navarrus, ut proinde quoties datur Indulgentia *Plenaria*, toties jam cenſeatur dari & fieri relaxatio omnium pœnarum, quas quis in purgatorio luere deberet. Ita teſtatur Sotus *in* 4. *diſt.* 21. *q.* 2. *a.* 1. Corduba *q.* 11. Suar. *Tom.* 4. *diſp.* 50. *ſect.* 4. Bonacina *p.* 2. *n.* 5. tres Cardinales Toletus *Lib.* 6. *c.* 24. Bellarmi *c.* 9. Lugo *De Pœnit. D.* 27. *n.* 128. aliique propè omnes, quorum nonnulli cum Suar. ajunt, Pleniſſimam à Plenaria fortè in eo differre, quòd Pleniſſima detur majore ex cauſa, quàm plena. Alii cum Palao, & Bonacina hæc tria vocabula ſolius amplificationis gra-
274 tiâ uſurpari aſſerunt. Alii cùm Pinello, & Sanctarello *De Iubil. c.* 15. *dub.* 8. idcirco geminari iſta nomina, ut ex hominum animis ſcrupuli, & dubia, quæ ex varietate opinionum Doctorum naſci poſſunt, expellantur, & etiam, quia ex illo loquendi modo ſimplices, & idiotæ conſolationem non mediocrem recipiunt, & animos colligunt. Aliam Indulgentiæ Plenariæ ſignificationem ex Coninck retuli *n.* 231. quæ tamen non probatur.

III. Hinc apparet, Indulgentiam Plenariam & Totalem, idem omnino ſignificare, ut etiam ex Extrav. *Quemadmodum*, colligi poteſt.

275 Quæſt. III. *Si per Indulgentiam Plenariam remittitur omnis pœna peccatis debita, cur Plenariæ additur non rarò alia Partialis?*

RESP. Suarezius *cit. ſect.* 4. *n.* 9. cùm Palao *Part.* 3. *Tract.* 24. *n.* 12. negat quidem à ſe, & ego cum ipſo à me lectum ullum Juris textum, aut Bullam authenticam, ubi Indulgentiæ Plenariæ addatur expreſſè partialis, attamen omnes ſupponunt, non rarò fieri talem additionem, ut videre eſt apud citatos hactenus Doctores; quare & ego quoque ſuppono, ac dico vel cum eodem Suar. quando reperitur Bulla, in qua fit partialis Indulgentiæ ad totalem adjectio, tum debere eam referri ad diverſos Indulgentiarum largitores, aut exiſtimari, illos dies vel Annos concedi, ut poſſint per modum ſuffragii aliis applicari; quod utrumque docet etiam Palaus & Sanctarellus *loc. cit. dub.* 9. citans Pinellum. Vel cum Reginaldo *n.* 149. poſt Cordubam, & Valentiam, illam additionem fieri ad cautelam, ut ſcilicet ſimus certi, cauſam Indulgentiæ eſſe ſufficientem ſaltem ad acquirendam illam partialem, ſi non totalem.

276 Dixi ſuperiùs: *expreſſè*; nam implicitè hoc ipſo datur in unâ eadémque Bullâ, & Brevi Indulgentia partialis cum plenariâ pro uno eodémque actu, quando datur poteſtas, uno aliquo actu lucrandi omnes Indulgentias Stationum, omnes Indulgentias Urbis, omnes Indulgentias peregrinantibus Compoſtellam &c. Nam præmiſſas inter Indulgentias Stationum ſunt aliquæ plenariæ, aliquæ etiam partiales; ſicuti & inter Compoſtellanas &c. Lege, ſi placet, XXXII. Bullam Sixti IV. apud Rodriq. in Bullario, item Compendium noſtrorum Privilegiorum *V. Indulgentia*; ac denique formulam Indulgentiarum Quinque Sanctorum.

Addit Toletus *Lib.* 6. *cap.* 24. ex Paludano, 277
& S. Antonino, quando conceditur Indulgentia *à tota pœna, & culpa*, hoc ipſo concedi remiſſionem venialium quoad culpam, ita ut illud opus, quod pro tali Indulgentia obtinenda præſcribitur v. g. Pater noſter, vel eleemoſyna, tanquam Sacramentale quid ab Eccleſia inſtitutum, habeat vim directè dimittendi. Aitque, hanc eſſe optimam expoſitionem ejuſmodi locutionis, quam quidem ita puto eſſe probabilem, ut tamen præferam communiorem indicatam *ſuprà n.* 17.

Ita verò per Indulgentiam Plenariam tribuitur remiſſio omnium pœnarum, ut tribuatur etiam illarum, quas quis meritus eſt peccando, poſtquam Indulgentia fuit promulgata, ut contra Joan. Monachum operoſè probat Navarrus *De Iubil. Not.* 34. *n.* 4. dicens, hanc controverſiam eſſe gravem. Sed revera quærit Joannes Monachus nodum in ſcirpo, cùm nec apparens ratio ejus imaginationi patrocinetur; adeóque prorſus gratis ſignum univerſale *omnium* reſtringat ad pœnas ante Indulgentiæ publicationem commeritas. Accedit, quòd hodiéque Sæculares, & Regulares fruantur Indulgentiis, quas jam pridem cœlo recepti Pontifices impertierunt.

INTERROGABIS: *An Indulgentiam Plenariam* 278
à Pontifice oblatam is lucrari poſſit, qui retinet affectum erga aliquod peccatum veniale vigentem?

Ratio dubitandi eſt, quia non acquirit Indulgentiam reſpectu illius peccati, erga quod retinet affectum, igitur non obtinet Indulgentiam omnium peccatorum, ergo non Plenariam, ergo nullam, quia Pontifex ſupponitur tunc non niſi Plenariam offerre, nec immeritò creditur nolle ut parte ſuæ gratiæ fruatur is, de quo loquimur.

Hoc dubium poſt conſultos alios Theologos mihi propoſuit vir quidam doctus & prudens. Cui reſpondi 1. Haud dubiè poſſe efficaciter velle Pontificem, ut is, de quo loquimur, obtineat remiſſionem omnium pœnarum cæteris peccatis debitarum, nec enim ulla repugnantia adferri poteſt. Reſpondi 2. Non tantùm poſſe, ſed etiam re ipſa velle Pontificem, ut illarum pœnarum obtineatur eo in caſu remiſſio; tum quia voluntas Principis non debet fruſtrari *C. In his. De Privil.* tùm quia in dubio potiùs eſt accipienda præſumptio, ut actus ex parte valeat, quàm ut penitus pereat. *L. Quoties* 2. *ff. De reb. dub.* tum denique quia Pon-

tifex

Digitized by Google

tifex cenſetur in dubio ſuorum Antecesſorum veſtigia ſequi, *C. Verùm, De Iurejur.* atqui Pontifices olim Indulgentiam Plenariam extendebant etiam ad illos, qui non dolebant de omnibus ſuis peccatis, ut patet ex doctrina relata *Part. 1. num.* 133. Igitur is, de quo hic diſputamus, dicendus eſt potiri Indulgentiâ, ſumendo hoc vocabulum in ſenſu accommodo.

279 Quæſt. IV. *Quibus verbis Plenaria Indulgentia concedi intelligitur?*

RESP. Quoties in conceſſione Indulgentiæ non additur ſignum, aut verbum determinans remiſſionem ad partem pœnæ, toties intelligitur remitti totam pœnam, adeóque dari Indulgentiam plenariam. Sic arbitratur Suar. *diſp.* 50. *cit. ſect.* 4. *n.* 10. addens, eandem cenſendam concedi, tum quando dicitur: *concedimus Indulgentiam omnium peccatorum*; tum quando dicitur indefinitè: *concedimus Indulgentiam peccatorum.* Conſentit Filliucius *Tract.* 8. *n.* 189 Ratio eſt, quia ſi in hoc poſtremo caſu, non conceditur plenaria, tum non poteſt dici, quænam ex non plenariis concedatur.

280 Unde non aſſentior Lezanæ V. *Indulgentia n.* 21. poſt Sanctar. *cap.* 15. *dub.* 13. aſſerenti: Stylum Curiæ Romanæ, & Regulas Cancellariæ Apoſtolicæ habere, quòd cùm Indulgentiæ Plenariæ ſint difficilis conceſſionis, non intelligantur conceſſæ, niſi expreſſè exprimantur. Eandem Lezanæ & plurium aliorum ſententiam negat poſt Trulleneck, Villalobos, Rodriquez, & alios, Diana *Part.* 5. *Tract.* 12. *Reſol.* 2. cum Palao *Tract.* 5. *p.* 5. *n.* 10. & Caſarubio ita argumentans: In Bulla plumbea (Cruciatæ) expreſſè dicitur, habentem Bullam poſſe lucrari Indulgentiam Stationum. Cùm ergo in eis contineantur Indulgentiæ Plenariæ, illa generalis locutio æquipollet ſpeciali, ſeu ſpecificæ locutioni. Vide plura hanc in rem infra, *n.* 340.

CAPVT III.

De Indulgentia non Plenaria, ſeu Partiali, dierum & Annorum.

SUMMARIUM.

Indulgentia unius, aut plurium Annorum quid importet? 281. *& ſeqq.*

Indulgentiæ ſtationum an extendantur quandoque ad centum millia Annorum? 281.

Canones Apoſtolici deſignant certas Pœnitentias pro peccatis gravioribus. 284.

Nominantur quædam Pœnitentiæ particulares deſignatæ pro quibuſdam particularibus peccatis. 285.

Peſſimè ſibi conſulunt, qui negligunt Indulgentias aliquot dierum, vel Annorum. 286.

Damnata eſt ſententia Dominici Soti, docentis, nullam animam hærere in purgatorio ultra viginti Annos. 287.

Ea ſententia repugnat uſui univerſalis Eccleſiæ. 288.

Authores ſcribentes de gravitate pœnarum purgatorii. Ibid.

Gravis pœnitentia unius anni, aut etiam diei poteſt delere de pœnâ peccatis debitâ plus, quàm plures anni purgatorii. 289.

Quidam latro expiavit ſuâ ſacramentali confeſſione totam pœnam debitam ſuis ſceleribus. Ibid.

Plurimæ animæ hærebunt uſque ad finem mundi in Purgatorio. Ibid.

Quidam ſanctiſſimi viri ob unum ſolum veniale peccatum fuerunt in purgatorio graviſſimè cruciati. Ibid.

Cur ſæpe dentur Indulgentiæ multorum millium Annorum? 290.

Eæ non ſunt ſuppoſititiæ. 291.

Quid deſignetur per Annos, & dies, quorum Indulgentia conceditur? Ibid.

Non fuit olim determinata pœna pro quolibet peccato mortali. 293.

Quæſt. V. *Cùm toties in Indulgentiis Congregationis Annunciatæ, Quinque Sanctorum, Urbani VIII. dicatur, concedi Indulgentiam tot Annorum, aut dierum, quid per hanc locutionem propriè intelligitur?* 281

RESP. I. Quando Pontifex dicit, ſe concedere Indulgentiam v. g. unius Anni, non indicat, ſe remittere pœnas uno Anno in purgatorio luendas, nam Indulgentiæ Stationum, de quibus erit ſermo *cap.* 8. crebrò ultra centum millia Annorum (etſi hac de re dubitat Bellarm. de *Indulg. lib.* 1. *cap.* 20.) exporriguntur. Et quis putet, purgatorium non citiùs vacuandum? Ita contra Vigerium apud Suar. *Tom.* 4. *diſp.* 50. *ſect.* 5. *n.* 11. docent omnes, quos legi.

II. Si probè examinentur, ea quæ Suar. *cit. ſect.* 5. *à num.* 15. *ad* 18. diſſerit, apparebit, ab eo doceri, quando Pontifex impertitur tibi Indulgentiam unius v. g. Anni, perinde eſſe, ac ſi diceret, ſe relaxare omnem hujus vitæ pœnam, quam Deus ſpectans tum tuorum peccatorum gravitatem, tum fervorem, quo te ultimò ad lucrandum Indulgentiam diſpones, potuit à te Anno integro, ſecundùm juſtitiæ ſuæ rigorem exigere. 282

III. Coninck verò *diſp.* 12. *n.* 27. tradit, per unius Anni Indulgentiam remitti tantas pœnas purgatorii, quantæ delerentur per pœnitentiam unius Anni, ſecundùm antiquos Canones, abſtrahendo à diſpoſitione, ſeu fervore particulari ſuſcipientis. Hanc ego explicationem, utpote plerorumque, quos hactenus 283

nomi.

nominavi, & nominatim Bellarm. *c.9.* Tann. *Tom. 4. D.6. q.7. n. 99.* Laym. *Lib. 5. Tract. 7. c.3.* calculo probatam, & Suario ipſi non omnino diſplicitam, ſequendam judico, & proinde dicendum, per Indulgentiam 1000. Annorum relaxari omnes pœnas purgatorii, quas in hac vita redemiſſes, ſi pro tuis peccatis egiſſes 1000. Annis eam omnem pœnitentiam, quam Confeſſarius deberet tibi ſecundùm Canones Pœnitentiales injungere.

284 IV. Ut hoc meliùs intelligatur, notandum eſt, ab Apoſtolis, & Sanctis Patribus ſancitos, præſcriptóſque fuiſſe Canones, ſeu Regulas, ſecundùm quas Confeſſarii peccata graviora debebant in foro Sacramentali plectere. Partem magnam illorum reperiet Lector in calce Decreti, Editione Colonienſi: in fine Libri primi Jacobi à Graffiis, & in Lib. 7. P. Reginaldi *n. 54.* ubi ejuſmodi Canones refert. Et teſtatur Sotus *in 4. diſt. 19. q.2. a.5.* aliique plures apud Henriq. *Lib. 7. c. 15. n. 4.* in illis Canonibus fuiſſe determinatas illas pœnitentias, per quas eorum conditores putabant, frequentiùs integrè expiari totam pœnam peccatis debitam, quamvis fuerit nihilominus in arbitrio Sacerdotis, ut aliquas ex ſeptennibus v.g. juberet tantùm ſemel in hebdomade, aut menſe obiri.

285 Unde mirum non eſt, quòd & illæ pœnitentiæ fuerint valde graves, & pro magna gratia habeatur, quando datur Indulgentia 10. aut 20. dierum, vel ſeptem Annorum; ſiquidem olim, qui vel perjurium ſciens admiſerat, vel alium induxerat ad pejerandum, debebat 40. dies in pane, & aqua tranſigere, ſeptémque ſequentes Annos pœnitere, ut decrevit partim Fabianus Papa *Cap.* Quicunque *6. q. 1.* partim Gelaſius Papa *Cap.* Si quis pejeraverit *22. q. 5.* Et *Cap.* Pecuniam *17. q. 4.* ſtatuitur, ut qui rapuerit, vel furatus fuerit aliquid Eccleſiæ, quadruplum reddat: ſi autem populo, duplum: & Annis ſeptem pœniteat, tres in pane & aqua; Per has, pro perjurio & furto injunctas, peractáſque pœnitentias haud dubiè, vel totaliter, vel certè maxima ex parte expiabatur pœna,

286 quam Deo debebat perjurus & fur. Porro hanc ipſam pœnam expiat, & delet, quicunque reipſa lucratur Indulgentiam 40. dierum, & 7. Annorum; quam quidem ſæpiſſimè lucrari quis poteſt, intra vigeſimam, aut trigeſimam partem hujus horæ.

Unde peſſimè ſibi conſulunt, qui ad ſolas plenarias Indulgentias attendunt, neglectis dierum, aut Annorum Indulgentiis.

287 Quæſt. VI. *An pœnæ uno Anno luendæ in purgatorio, expientur per annuam, in hac vita pœnitentiam, continuam, & ex rigore ſacrorum Canonum inſtitutam?*

RESP. Sotus *in 4. diſt. 19. q. 3. a.3. in fin.* Graffiis *Lib. 4. c. 15. n. 63.* & apud Dianam *Part. 4. Tract. 8. Reſol. 101.* Vivaldus, Crucius, ac Conradus cenſent, pœnas purgatorii eſſe tam horrificas, tantámque Dei Clementiam, ut nulla anima ultra 10. aut ſummum 20. Annos, detineatur in purgatorio. Henriquez *Lib. 7. cap. 16. n. 4.* teſtatur, hanc doctrinam fuiſſe ab Inquiſitoribus fidei in Hiſpania damnatam; quare illam ut temerariam ipſe rejicit, cum Nugno apud Dianam. Suar. *diſp. 56. ſect. 4. n. 6.* putat abſtinendum omni cenſura, interim cum Bellarmino de *Indulg. l. 1. c. 9.* aliiſque multis, ab eodem Bellarm. relatis exiſtimat, doctrinam Soti carere omni fundamento, quod & ego cenſeo, addens tria.

I. Opinionem Soti ſufficienter refutari communi praxi Eccleſiæ, inſtituentis Anniverſarios dies valde diuturnos pro defunctis. Quamvis fateor cum Suar. ab aliquibus inſtitui hos Anniverſarios, non tam in propriam, quàm aliorum utilitatem. Vide de diuturnitate harum pœnarum Roa in Libello *de Purgatorio c.6.7. & 8.* diſſerentem, & varias hiſtorias referentem. 288

II. Nonnullas animas in purgatoriis flammis ita graviter cruciari, ut plurium Annorum pœnitentia valde rigida, non æquet valore illum cruciatum. Bonac. *p. 2. n. 2.* poſt Toletum *c. 23.* Coninck *n. 27.* & multos alios, quos refert. Lege Roa *c. 5.* de harum pœnarum acerbitate ſcribentem, & vel maxime Jacob. Hautinum *in Patroc. Defunctorum. Lib. 1.*

III. Alias animas ita leviter illis flammis torqueri, ut gravis unius [illegible] etiam diei pœnitentia, ingenti cum animi contritione ſuſcepta plus deleat de pœna peccatis debita, quàm plures Anni purgatorii; [illegible] ſponte à viatore ſuſceptum, incomparabiliter majores vires ſatiſfaciendi habet, quàm ſuſceptum coactè, & extra ſtatum merendi. Bellarm. *cit. c. 9.* qui hanc doctrinam confirmat tribus rationibus meritò commemorandis. I. Quòd conſtet, quendam ſceleratiſſimum latronem, ſuorum flagitiorum integram remiſſionem obtinuiſſe, eo ipſo tempore, quo cum animi dolore maximo, ſua ſcelera coram aliis recitaverat. II. Quòd ex probatis hiſtoriis ſciatur, plurimas animas in purgatorio manſuras uſque ad diem extremum judicii. III. Quòd graviſſimi authores referant, aliquos ſanctos viros, ob unum ſolum peccatum, diu in purgatorio tortos fuiſſe. Vide Portel in add. *n. 11.* 289

Neque huic doctrinæ obſtat, quòd ſæpe dentur Indulgentiæ multorum millium annorum; ſunt enim multi tot ſceleribus coopertí, ut mirum non foret, ſi Deus novum pro ipſis Tartarum conderet, qui proinde licèt in hoc mundo tepidè pœnitentiam ſacris Canonibus commenſam agerent per aliquot Annorum millia, attamen ſatiſfacturi non eſſent 290

pro-

pro 1000. aut 2000. Annis in purgatorio fortè tranſigendis. Vide Bellarminum *c.9.* Toletum in Summa *Lib.6.c.23.* & Portel. in addit *n.15.*

291 Hinc ſequitur I. Erràſſe Sotum, & Gerſonem, dum referente Bellarmino *c.9.* aſſeruerunt, Indulgentias multorum millium Annorum à ſolis Quæſtionariis prædicatoribus inductas fuiſſe.

Sequitur deinde, per Annos, aut dies certos, pro quibus datur Indulgentia, non deſignari totidem dies, aut Annos purgatorii, ſed Annos & dies pœnitentiæ, ex præſcripto ſacrorum Canonum agendæ, ut rectè Sylv. V. *Indulgentia q.4.* ſive interim iſti Anni æquent tempus purgatorii, ſive ſuperent, ſive etiam ſuperentur, hoc enim ſoli Deo, non Pontifici notum eſt. Et proinde haudquaquam bono cuidam viro, qui Indulgentias ſtationum Germanicè in patente folio edidit, aſſentior, quatenus rotundè aſſerit, per Indulgentiam 2000. Annorum exprimi pœnam 2000. Annorum in purgatorio tranſigendorum.

292 Sed neque ex ullo Canone probari poteſt, cuivis peccato mortali fuiſſe olim decretam ſeptennem pœnitentiam, quod tamen abſolutè, in eodem patente folio poſt Graſſiis *num.* 62. affirmatur, cùm affirmandum fuerit de ſolis gravioribus mortalibus, ut poſt Navarrum in Manual. *cap.26.num.17.* tradunt communiter Recentiores. Illud potiùs obſerva, perſæpe fieri, ut Indulgentia aliquot Annorum, aut etiam dierum, ſit Plenaria reſpectu aliquorum hominum, qui ſcilicet exiguæ pœnæ ſunt rei.

CAPUT IV.

De Indulgentia Carena, Septenna, &c. Itémque partis peccatorum.

SUMMARIUM.

Quid intelligatur per Carenam? 293.
Quid per Quadragenam? 294.
Quid per Septennam? Ibid.
Quid per Indulgentiam dimidiæ, aut tertiæ partis peccatorum? 295.
Per neutram harum etiam centies millies obtentarum poteſt expiari tota pœna debita ulli peccato. Ibid.
Quid ſentiendum, quando certo numero Annorum jungitur remiſſio tertiæ partis peccatorum? 297.
Carena de pœnitentiis injunctis quid ſignificet? 298.

293 Quæſt. VII. *Quid per Carenam, Quadragenam, Septennam, intelligunt Bullæ Pontificiæ?*

RESP. I. Bonacina de Sacram. *diſp.6. q.1. p.2.* tradit, per Carenam intelligi pœnitentiam per 40. dies, & ſeptem Annos inſequentes antiquitus agendam in pane, & aquâ; Suarez *Tom.4. diſp.50. ſect.5. num.14.* pœnitentiam agendam per 40. dies in pane & aquâ, & per ſeptem Annos in alia pœnalitate. Et ita nomen Carenæ accepit Pontifex *Cap.* Accuſaſti, *De accuſationibus.* Attamen Laymann. *Lib.5. Tract.7. cap.3.* per Carenam intelligit pœnitentiam agendam ſolùm 40. dies in pane & aquâ; & ideo dicebatur *Carena*, quia adferebat carentiam ciborum, & conſortii humani.

II. Quadragena ſecundùm Henriquez *Lib.* 294
7. *c.15.* ſignificat pœnitentiam 40. continuis diebus in jejunio, aut alia afflictione tranſigendam; at ſecundùm Suarez illam ſolennem pœnitentiam; quæ in capite quadrageſimæ cum luctuoſiſſimis cæremoniis *diſt.50. Cap. In capite quadrageſimæ* relatis, inchoabatur, & durabat uſque ad diem Cœnæ Domini. Quarantena verò dicebatur pœnitentia conſiſtens in communi modò jejunandi 40. dies. Vide Filliucium *Tract.8. n.191.* & Sylv.

III. Nomine Septennæ, ut ſcribit Bonacina, ſeu ſeptenæ deſignabatur pœnitentia ſeptem Annorum, varia pro varietate delictorum, continua, inquam, aut interpolata; quare cùm datur una, vel plures Carenæ, Quadragenæ, Septennæ, ſenſus eſt, per illam Indulgentiam tantas purgatorii pœnas expiari, quantæ expiantur ſubeundo illam, vel illas Carenas, Quadragenas, Septennas. Laymannus *cit. cap.3.* poſt S. Antoninum, Paludanum, & alios.

Quæſt. VIII. *Indulgentia dimidiæ, aut tertiæ* 295.
partis peccatorum quid importat?

RESP. Adfert directè, & primariò condonationem dimidiæ partis pœnitentiæ, quam in hoc mundo, juxta Sacros Canones deberes agere, pro expiatione integra tuorum peccatorum: indirectè autem, conſequenter, infallibiliter tamen, ſi omnes conditiones ſuprà recenſitæ adſint, adfert condonationem dimidiæ partis pœnarum, quas in purgatorio ſufferre deberes; uti Indulgentia tertiæ, aut quartæ partis pœnarum earundem. Vide Suarez *cit. ſect.5. n.21.* & Bellarminum *de Indulg. Lib.1. cap.9.*

Proinde ſi ob tua peccata deberes in purga- 296
torio manere 12. dies, obtenta Indulgentia tertiæ partis peccatorum, ſeu pœnitentiarum, faciet, ut illic hærere debeas tantùm 8. diebus. Licèt autem poſtquam lucratus es illam Indulgentiam, rurſum obtineas aliam conſimilem, non idcirco tamen iſta ſecunda valebit pro remittendis 4. diebus purgatorii, ſicut valebat prima, ſed tantùm pro remiſſione duorum dierum, & 16. horarum; cùm enim illa ſecunda Indulgentia, perinde ac prima, ſit tantùm remiſſio tertiæ partis, reſtent autem ex pri-

ma octo dies, quorum in tres æquales partes diviſorum tertia non ſuperat duos dies, & 16. horas, ideo non acquiſiviſti ampliorem relaxationem, quàm dixerim; & minorem acquires, ſi tertiò lucreris Indulgentiam tertiæ partis, nam tertia vice remittetur tibi ſolùm unus dies purgatorii, cum 18. horis, & 40. minutis, adeóque ter obtentâ Indulgentiâ tertiæ partis peccatorum, commerentium 12. dies purgatorii, reſtabunt luendi adhuc tres dies, cum 22. horis, & 20. minutis, quæ quidem non expiabis integre, etſi centies millies obtineas Indulgentiam tertiæ, aut etiam dimidiæ partis peccatorum.

297 Cæterùm quando certo numero Annorum, aut dierum additur remiſſio tertiæ partis peccatorum, per illam Indulgentiam priùs remitti tertiam partem peccatorum, & poſtmodum illum certum numerum Annorum applicari duabus partibus relictis tradit Filliucius *n.*191.

298 Quæſt. IX. *Quid ſignificat illa perfrequens phraſis, qua dicitur concedi Carenam, aut Indulgentiam de pœnitentiis injunctis?*

RESP. Conformiter illi, quod dixi ſuprà *Part.*1. *n.*18. ſignificat id, quod ſignificaret, ſi expreſſè diceretur: *Damus Indulgentiam, & remiſſionem pœnitentiarum, non tantùm, quas poterat Confeſſarius imponere, per tot & tot Annos, ſed etiam, quod plus eſt, illarum, quas reipſa impoſuit Confeſſarius.*

Similiter quando Bulla impertit Indulgentiam tertiæ partis peccatorum *de pœnitentiis injunctis*, intelligenda eſt non aliter, quàm ſi aſſereret, condonari tertiam partem pœnitentiarum, non modò quæ à Confeſſario injungi poterant, ſed etiam, quas actu ipſo injungit, adeóque illa particula: *de injunctis* non reſtringit, ſed extendit, & ampliat Indulgentiam, ſaltem hac ætate, qua ſolent valde exiguæ pœnitentiæ dari, ut contra non paucos docet cum permultis Laymannus *c.* 3. *n.*2. etſi etiam quoad pœnitentias, quæ hac ætate imponuntur, diſſentit à nobis Lugo *Tom.* 3. *in* 3. *p. diſp.*27. *n.*15.

CAPUT V.

De Indulgentia per modum Iubilei, itémque Temporaria, & Perpetua.

SUMMARIUM.

Quid ſit Indulgentia per modum Iubilei juxta nonnullos? 299.
Quid juxta alios? 300.
Opinio Authoris declaratur, & confirmatur. 301. *& ſeqq.*
Indulgentia pro die Circumciſionis eſt etiam in forma Iubilei, & tamen non habet annexos alios favores. 304.
Exprimuntur aliæ Indulgentiæ in forma Jubilei, *non trahentes ſecum plus, quàm Indulgentiam.* 305.
Proponitur, & ſolvitur argumentum contra noſtram doctrinam. 310.
Vera explicatio illius Clauſulæ: Indulgentia in forma Jubilei. 311.
Confirmatur eadem Explicatio. 312.
Quid ſit Indulgentia Temporalis, & Perpetua? 313.

Quæſt. X. *Quid eſt Indulgentia per modum Iubilei?* 299

RESP. Nonnulli teſte Suarez *Tom.* 5. *in* 3. *p. diſp.* 7. *ſect.* 5. *n.*9. cenſent per Indulgentiam *inſtar Iubilei, in forma Iubilei, per modum Iubilei* (nam hæc tria idem ſignificant) à Pontificibus, deſignari Indulgentiam Plenariam cum facultate percipiendi abſolutionem ab omnibus cenſuris, &, ut teſte eodem Suarez, indicare videtur Graffiis *Lib.* 7. *n.* 29. inſuper cum poteſtate commutandi vota non reſervata. Filliucius *Tract.* 8. *n.* 264. teſtatur unà cum Indulgentiâ *in forma Iubilei* ſolere conjungi poteſtatem eligendi Confeſſarium, qui & à cenſuris, caſibúſque reſervatis abſolvat, & vota non reſervata commutet. Peyrinis *Tom.* 2. *fol.* 282. agens de Indulgentia *in forma Iubilei*, quæ obvenit Regularibus in articulo mortis, ita loquitur: *Hæc Indulgentia in forma Iubilei nihil aliud ſignificat, quàm quòd Papa tribuit facultatem, ut poſſit abſolvi, & diſpenſari, ab & ſuper omnibus his, ſuper quibus poſſunt tempore Iubilei. Quod nota pro omnibus ſimilibus Indulgentiis.*

Denique Eſcobar in Summa *Tr.* 7. *Exam.* 5. *n.* 56. generatim de Indulgentia *in forma Iubilei* pronuntiat, quòd in ea detur poteſtas eligendi Confeſſarium, qui à reſervatis abſolvat, vota commutet. Quare quoad hujus Indulgentiæ vim, ſeu valorem, ſentit Eſcobar idem, quod Peyrinis, ut jam dixi in Tract. de Jubileo *n.* 33. ſed differt in hoc ab eo, quòd pro eà obtinenda requirat illa opera, quæ in Jubileis extraordinariis exigi ſolent. Unde illam vocat etiam Jubileum. Quam tamen vocem *Iubileum* applicat poſtea Indulgentiis, quæ nullo modo ſunt Jubilea. 300

Quamvis autem in citato *Tract. de Iubileo cap.* 7. impugnaverim illam Indulgentiæ *in forma Iubilei* deſcriptionem, quam retuli ex Laurentio Peyrinis viro ſanè docto, quia tamen Diana *Part.* 10. *Tr.* 16. *Reſ.* 5. laudat pro eadem deſcriptione Paſqualigum *de Iubileo quæſt.* 178. *n.* 7. Baſſæum de Jubileo *ſect.* 1 *caſu* 16. *n.* 2. Homobonum *Part.* 2. *Exam. Eccleſ. Tr.* 11. *quæſt.* 13. *ſuppoſito.* 4. atque Henriquez (in quo tamen nihil reperio loco hîc cit. *Lib.* 2. *Summæ c.* 9. *n.* 4.) intelligentes eandem deſcriptionem, & aſſertionem de omnibus omnino 301

Indul-

Digitized by Google

Indulgentiis in forma Jubilei, etiam extra mortis articulum (nec enim inter has, & illas, quæ conceduntur in mortis articulo faciendum eſt diſcrimen) datis, quia inſuper nonnulli alii adhuc mordicus eandem opinionem tuentur, ex hac autem tuitione, defenſione, & uſu naſci poſſunt non levia incommoda, cenſui, me operæ pretium facturum ſi partim argumenta, quæ in citato *Tract.* 3. ſeu proximè præcedente contra illam ſuccinctiùs propoſui, magis explicarem, partim alia iis adderem, quorum ſecundum, tertium, & quartum ex me verbatim deſcripta appellat validiſſima Antoninus Diana *loc. cit.* Sit igitur hæc prima Ratio.

302 Si omnis Indulgentia *in forma Iubilei*, ſeu *per modum Iubilei* includit omnes favores, qui in Jubileis impertiuntur, abſolvendi, commutandi &c. tum includit favores, vel Romani, ſeu Anni Sancti vel Extraordinariorum? Neutrum dici poteſt. Non enim Romani, tum quia permulti probabiliſſimè negant, ullum favorem ultra ipſammet & propriè, & formaliter dictam Indulgentiam plenariam, ſeu pleniſſimam concedi in Jubileo Romano, ſicuti retulimus, & argumentis non planè infirmis ſtabilivimus *Tractatu præced. c.* 48. *n.* 355. Tum quia eſt inauditum, quòd quis vi ejuſmodi Indulgentiæ poſſit obtinere diſpenſationem circa bona incerta, injuſto titulo acquiſita, cùm tamen hic favor tribuatur ex opinione P. Ferdinandi de Caſtro Palao in Jubileo Romano, quemadmodum retuli in cit. Tract. præcedente *n.* 12. Tum quia cùm Pontifex pro aſſertis favoribus Anni Jubilei exigat tam difficilia opera, non eſt credibile, quòd illos favores impertiatur in mortis articulo propter actiones minimè operoſas; tum quia nullus Doctor videtur unquam ita ſenſiſſe.

303 Sed neque Indulgentia in forma Jubilei includit favores Jubilei Extraordinarii; tum quia ii favores ſunt incerti: aliquando enim conceditur poteſtas abſolvendi ab hæreſi, aliquando non conceditur. Tract. præced. *c.* 33. Sicut nec ſemper datur poteſtas commutandi vota. Eod. Tract. *cap.* 50. *n.* 432. tum quia cùm Romanum Jubileum ſit antiquius, & notius Extraordinario, *primum autem in unoquoque genere ſit exemplar cæterorum*, ſequitur, quòd Indulgentia in forma Jubilei, debeat potiùs dici eſſe in forma Jubilei Romani, quàm Extraordinarii, cùm præſertim gratia Indulgentiarum ſit amplianda. Unde non dubito, quin ſi Indulgentia Jubilei Romani eſſet major, quàm Extraordinarii, per Indulgentiam in forma Jubilei deberet intelligi Indulgentia in forma Jubilei Romani.

304 II. Ratio. Optima legum interpretatio eſt praxis, & uſus communis; uſus autem communis planè repugnat doctrinæ, quam impugno. Nam in primis non puto ullum repertum, qui putaret eſſe ſibi licitum in die Circumciſionis Domini eligere quemlibet approbatum Sacerdotem ſæcularem, aut Religioſum, à quo acciperet abſolutionem quorumcunque peccatorum, cenſurarúmque; itémque commutationem omnium votorum, etiam triplicis peregrinationis, ac poſtremò compoſitionem ſuper malè ablatis incertis. Et tamen in die Circumciſionis poſſunt omnes Chriſti fideles, qui eo die à primis veſperis ad occaſum ſolis Confeſſi, & Sacra Communione refecti templum aliquod Societatis viſitârunt, in eóque quinquies Pater & Ave recitârunt ad conſuetas Intentiones, potiri Indulgentiâ in forma Jubilei. Nemo etiam id ſibi juris vendicat, etſi inſtructus Indulgentiis in gratiam Ducis Bavariæ Guilielmi, vel Ducis Oſcalenæ ad Paulum V. Oratoris Hiſpanici, vel noſtræ Societatis Aſſiſtentium, & Procuratorum impertitis, jejunet ſingulis per Annum ſextis feriis, aut Sabbatis. Nemo item illorum, qui vel alicui Congregationi adſcripti, vel Indulgentiis Quinque Sanctorum, S. Caroli, Urbani VIII. præditi, adeunt probabile mortis periculum, è quo poſtea præter ſpem emergunt. Et tamen his omnibus obtingit tunc Indulgentia in forma Jubilei. Imò non dubito, quin in Italia, & Hiſpania Epiſcopi, Fidei Inquiſitores, Commiſſarii Cruciatæ eſſent graviter animadverſuri in illum Sacerdotem, qui extra mortis articulum à Caſibus Bullæ Cœnæ, & Epiſcopalibus abſolveret quempiam non munitum alio privilegio, quàm Indulgentiæ in forma Jubilei.

305 (line "ma Jubilei. Nemo etiam id ſibi juris vendi-")

306 III. Ratio, Si Indulgentia in forma Jubilei nihil aliud ſignificat, quàm quòd quis poſſit abſolvi, & diſpenſari ab & ſuper omnibus, ſuper quibus poteſt in Jubileo, cur Summi Pontifices in Bullis Jubileorum extraordinariorum toties, nunc quidem expreſſè, nunc autem implicitè profitentur, ſe *præter* Indulgentiam in forma Jubilei impertiri poteſtatem eligendi Confeſſarium, qui à reſervatis abſolvat, & vota commutet? Cùm domus, arbor, equus, & univerſim quodlibet totum, nil aliud ſignificet, quàm ſuas partes unitas, quis ferat dicentem: *Vendo tibi meam domum*, *&* præter *illam tectum*, *omniáque ejus hypocauſta*; *commodo tibi meum Bucephalum*, *&* præter *eum*, *ſeu* inſuper *ejuſdem caput*, *& pedes*; *dono tibi hunc meum ſervum Carmenidem*, *&* inſuper *ejus manus*, *ac viſcera*?

307 IV. Ratio. Innocentius X. die 22. Decembris Anno 1646. omnes Societatis noſtræ Religioſos donavit Indulgentiâ *in forma Iubilei*, apponens expreſſè limitationem contrariam opinioni Peyrinis, hanc videlicet clauſulam: *Citra tamen facultatem eligendi Confeſſarium, qui eos à Caſibus Sedi Apoſtolicæ quomodolibet reſervatis abſolvat.* Ex qua limitatione deduco

duco aliud argumentum contra Peyrinis. Nam ſi Indulgentia in forma Jubilei nil aliud ſignificat, quàm facultatem obtinendi abſolutionem, & commutationem votorum, ſequitur homines Societatis potuiſſe ex vi illius indulti Pontificii petere à quolibet Confeſſario commutationem omnium votorum non reſervatorum, itémq; abſolutionem omnium caſuum Epiſcopis, & Societatis Superioribus reſervatorum, nam *qui de duobus propoſitis alterum negat, alterum concedere videtur. Cap.* Nonne. *De præſumpt.* Quod tamen eſt falſum, & à noſtrorum Superiorum judicio alienum.

308 Accedit pro hominibus Societatis hæc quinta Ratio, quòd ſcilicet ſapientiſſimus P. Everbardus Mercurianus, quartus Generalis, illam Indulgentiam, quam Gregorius XIII. die 7. Maji Anno 1578. Societati pro feſto Circumciſionis impertiverat *in forma Iubilei*, ſequenti mox Anno, adeóque 16. Januar. Anno 1579. Societati publicârit, utendo ſolâ voce *Indulgentiæ Plenariæ*, ut ſcilicet indicaret, non eſſe ei ullos alios favores adjunctos.

309 Ob haſce rationes cenſuit Diana *cit. Reſ.* 5. nullo modo recedendum ab hac doctrina, quam etiam ſequitur me citato, Cotonius *Celebrior. Controv. L.* 2. *Controv.* 12. *cap.* 1. *n.* 25. ſubdens, contrariam doctrinam validiùs impugnari à deſtructione fundamenti, nam falſum eſt, inquit ille, Jubileum includere hujuſmodi privilegia. Quæ falſitatis aſſertio quibus argumentis propugnetur, & impugnetur videre eſt Tract. præced. de Jubil. toto *Cap.* 48.

310 Dictis non obſtat, quòd hæc vocabula: *in forma Iubilei, per modum Iubilei* ſignificent dari Indulgentiam, eâ formâ, & eo modo, quo datur Jubileum; atqui Jubileum datur eâ formâ, ut includat favores circa caſus reſervatos, & vota. Nam reſpondeo, conſtare ex praxi, illam majorem propoſitionem ita eſſe diſtinguendam: Indulgentia in forma Jubilei eſt ea, quæ datur in illa forma, quâ expreſſâ datur Jubileum, concedo majorem: quâ implicitâ datur Jubileum, nego majorem: atqui Jubileum datur in ea forma, ut illos favores includat tanquam formam implicitam, eſto minor, tanquam expreſſam, nego minorem, & conſequentiam. Etenim in Bullis Romani Jubilei non exprimitur, niſi Indulgentia Plenaria, reliqui favores ſolùm implicitè involuuntur, ut oſtendi in Tract. de Jubileo. Atqui paulò ſuperiùs dixi, quando datur Indulgentia in forma Jubilei, dari in forma Jubilei Romani, ſeu Anni Sancti, ut probo clariſſimè ex Bullis Jubileorum extraordinariorum, ubi ſolet exprimi, quòd in iis concedatur Indulgentia Plenaria: *ſicut in Anno Sancto.*

Ad alias objectiones ſufficienter reſpondi in citato Tract. de Jubileo.

311 Hinc concludo cum Suarez *Tom.* 5. *in* 3. *p. d.* 7. *ſect.* 5. *num.* 7. quando dicitur dari Indulgentiam Plenariam, ſeu pleniſſimam *in forma Iubilei*, eſſe perinde ac ſi dicatur, dari eo modo remiſſionem omnium pœnarum, quo modo in Anno Sancto ſolet concedi.

Et quamvis ex hac explicatione ſequatur, omnem Indulgentiam Plenariam eſſe à parte rei Indulgentiam in forma Jubilei, & conſequenter ita poſſe vocari, nam *Ad eſſe ſequitur dici*, attamen Pontifices ideo nonnullas peculiariter hoc nomine decorant, ut & oſtendant majorem non effectûs, ſed affectûs abundantiam. Cotonius *loc. cit. n.* 25. & in hominibus majus earum ſtudium, majorémque ex eis conſolationem excitent. Qua de cauſa etiam nonnullas plenarias vocant ſingulariter, & quaſi per Antonomaſiam *pleniſſimas.*

Porrò allatam explicationem eſſe legiti- 312
mam probo clarâ authoritate ipſiuſmet Sixti IV. qui in Bulla incipiente: *Sacroſanctæ Religionis veſtræ*, Ciſtercienſes alloquens, eiſque Indulgentiam pro articulo mortis elargiens, utitur hiſce verbis: *Remiſsionem omnium peccatorum, de quibus corde contriti, & ore Confeſsi fueritis, plenariam remiſsionem, nec non ſanctiſsimum Iubileum, ſive omnes, & ſingulas Indulgentias, & plenariam omnium peccatorum remiſsionem, fidelibus Anno Iubileo Romam venientibus, & Eccleſias ad hoc ſtatutas, verè contriti, & Confeſsi viſitantibus, quomodocunque conceſſas &c. concedimus.* Ita Pontifex.

Quæſt. XI. *Quid eſt Indulgentia Temporaria?* 313
quid Perpetua?

RESP. Indulgentia *Temporaria* eſt ea, quæ definitur ſpatio temporis, quo obtineri poteſt, ut cùm definiuntur 24. horæ, vel una alteráve hebdomada, vel integer Annus. Bellarminus de Indulg. *L.* 1. *c.* 9. *fin. Perpetua* dicitur, quæ eſt alligata certo loco, vel rei, ut Roſario, ſine ulla temporis determinatione. Idem *Ibidem.* Pro exemplo Indulgentiæ Perpetuæ appoſitè ponit Reginaldus *Lib.* 7. *n.* 154. poſt Navarrum Indulgentiam quinque Annorum, & totidem quadragenarum, quam Sixtus IV. omnibus Chriſti fidelibus præſentibus & futuris, ubicunque degentibus, qui tertiam Roſarii partem dixerint, impertivit.

CAPUT VI.

De Indulgentia Locali.

SUMMARIUM.

Quid ſit Indulgentia Localis? 314.

Quid nomine Eccleſiæ intelligatur, quando Indulgentia proponitur viſitantibus hanc, aut illam Eccleſiam? 315.

Quando aliqua Eccleſia eſt affecta aliquâ Ingentiâ, valétne illa, quæ ſuperadditur? Ibid.

Diana

Diana recantat ea, quæ author tradiderat ex eo in prima Editione hujus Tractatus. 316.
Quomodo ſit intelligenda declaratio Vrbani, quæ videtur repugnare noſtræ ſententiæ? 317.
Quid ſi unus, idémque Pontifex impertiatur uno, eodémque die, uni eidémque Eccleſiæ diverſas Indulgentias, an peribit poſterior? 318.
Quid Diana intelligat per voculam aliam? 319.
Quatenus deſtructo templo deſtruatur Indulgentia, ei annexa? 320.

314 Quæſt. XII. *Quid eſt Indulgentia Localis?*

RESP. Eſt illa, quæ homini datur dependenter à certo loco, utpote cui ita eſt affixa, ut nemo illam (niſi fiat expreſſa exceptio) lucrifacere queat, niſi in eo loco exiſtens, ut ſunt eæ Indulgentiæ, quæ Templis, Sacellis, Oratoriis conceduntur.

315 Quæſt. XIII. *Quid nomine Eccleſiæ intelligitur, quando dicitur dari Indulgentia viſitantibus talem Eccleſiam, aut orantibus in tali Eccleſia?*

RESP. Me id declaráſſe in præcedente Tract. de Jubileo *Cap.* 20. ubi etiam explicavi, quid nomine Viſitationis, & Orationis in Eccleſia faciendæ intelligatur, & quomodo, ac quoties Indulgentiam viſitationi Eccleſiæ, & orationi promiſſam lucrari quis poſſit; nam actiones, quæ ſunt omnibus Jubileis communes, explicavi in eodem Tract. cit.

Quæſt. XIV. *Quando aliqua Eccleſia eſt unâ, vel pluribus Indulgentiis affecta, valéntne illæ, quæ ſuperadduntur?*

RESP. Navarrus *Not.* 9. *n.* 8. Suarez *Tom.* 4. *diſp.* 57. *ſect.* 2. *n.* 2. & Filliucius *in* 3. *p. Tract.* 8. *n.* 246. Si in petitione poſterioris Indulgentiæ, non eſt facta mentio prioris jam conceſſæ, poſteriorem, utpote ſubreptitiam, non valere, & ſic definitum haberi in Regulis Cancellariæ Apoſtolicæ *Reg.* 57. Verùm Diana *Part.* 6. *Tract.* 8. *Reſol.* 31. & Lezana *Tom.* 3. *V. Clauſula. n.* 25. negant hanc doctrinam ita generaliter ſumptam; dicunt enim, etiam quando Pontifex, in conceſſione alicujus Indulgentiæ, apponit illam clauſulam (*volumus autem, quòd ſi aliàs Chriſti fidelibus, dictam Eccleſiam viſitantibus, aliquam aliam Indulgentiam perpetuò, vel ad tempus nondum elapſum duraturam conceſſerimus, præſentes nullæ ſint*) ſolummodò excludi ſimilem Indulgentiam pro eodem Sancto &c. (propter dictionem *aliam*, quæ eſt repetitiva ejuſdem qualitatis, quæ immediatè fuerat expreſſa,) non autem alias, quæ eidem Eccleſiæ in honorem alterius Sancti v. g. conceſſæ fuiſſent. Et teſtatur Lezana ita ſentire Nugnum cum Gavanto *in Manuali Epiſcop. V. Indulgentia*, atque à ſe viſum ita practicari.

Quare propter horum Doctorum authoritatem, & propter reſcriptum quoddam Illuſtriſſimi Domini Nuntii Apoſtolici referendum *n.* 519. reſpondi per literas conſultus, Indulgentiam Plenariam, quam Innocentius X. Anno 1649. impertiit viſitaturis in Feſto S. Sebaſtiani Eccleſiam Parochialem Landſpergenſem, valere, eſto illi Eccleſiæ ſit jam antea pro Confratribus Congregationis Roſarii data alia Indulgentia Plenaria, & in Brevi Pontificio ponatur expreſſè illa clauſula, quam ex Diana retuli. Aliam commodam explicationem poſt Bonacin. de Sacram. *Diſp.* 6. *q.* 1. *p.* 7. adfert Palaus *Tract.* 24. *p.* 4. *n.* 13. quòd ſcilicet illud verbum: *conceſſerimus*, ſit intelligendum de conceſſione facta ab eodem Pontifice, tunc enim exprimi nomen perſonæ, non dignitatis, ſecùs ſi dicatur: *ab hac ſede conceſſa ſit.*

Appendix.

Hæc omnia ſcripſeram in prima Editione; 316
quibus lectis, & deſcriptis Diana, quem laudaveram primarium Doctorem doctrinæ traditæ. *n.* 315. recantat. *Part.* 10. *Tract.* 16. *Reſol.* 11. quæ ex ipſo retuli; recantat autem non abſolutè, ſed *ſtante declaratione felicis memor. S. D. N. Vrbani Octavi, & clauſulâ aliâ, quæ de novo in Indulgentiis Papalibus apponitur*; eam autem clauſulam deſcribit Diana ex Sylvio hiſce verbis: *Volumus autem, ſi aliàs pro Chriſti fidelibus in quocumque Anni die dictam Eccleſiam viſitantibus aliquam aliam Indulgentiam etiam diſſimilem perpetuò, vel ad tempus nondum elapſum duraturam conceſſerimus, præſentes nullæ ſint.* Et aſſentior huic recantationi Dianæ *ſtante hac clauſula.* Sed quæro: Utrùm dicatur ſtare etiam tunc, quando non exprimitur in Bullis poſt declarationem Urbani expeditis ab ipſomet Urbano, vel à ſucceſſoribus? ſicut re ipſa vidi non unam, ſed plures carentes tum illâ totâ novâ clauſulâ, tum ſolâ illius clauſulæ ſecunda parte diſſimilitudinem exprimente. Ratio dubitandi deſumitur ex vulgatis principiis Juris, quòd ſcilicet tum Lex declaratoria extendatur ad præterita, & futura Auth. *De mulier. rapt. paſſa, in fin.* tum poſteriores Pontifices ſequantur, in dubio veſtigia priorum: tum jura juribus ſint concordanda: tum omiſſum in poſteriore Lege, relinquendum ſit diſpoſitioni prioris Legis.

Nihilominus tamen ſentio, illa Brevia, in 317
quibus non exprimitur clauſula præſcripta ab Urbano, eſſe perinde intelligenda, ac ſi Urbanus nullam unquam declarationem feciſſet. Ita ſanè videtur ſentire Cotonius *Celebrior. Controverſ. Lib.* 2. *Controv.* 11. *cap.* 3. *n.* 94. ſic breviter reſolvens: *Concluſio* (recantatoria Dianæ) *locum habebit, quamdiu hæc* (Urbani) *clauſula concipietur hujuſmodi. Nam ſi ad priſtinam formam ab aliis Pontificibus redigeretur, tunc potiori jure tenenda eſſet prior* (quam tradidi *n.* 315. & pro qua me citat Cotonius ipſe)

Digitized by Google

ſententia. Ratio eſt, quia hoc ipſo, quòd ea clauſula non inſeratur etiam poſt illam declarationem, imò etiam præceptionem Urbani, & authores mox nominandi ſcripſerint, multis Annis poſt eam, nullámque mentionem ejuſdem fecerint, ſignum eſt, non eſſe ſtylo Curiæ, qui legem facit (& conſequenter abrogat) receptam illam declarationem, ſed potiùs confirmatam explicationem, quam attulimus *cit. n.* 315. & pro qua, (præter illos, quos ipſe ſuprà nominavi, quibúſque jungo Pellizarium *Tract.* 8. *c.* 5. *n.* 259. Quintanadvennam in Appendice ſuorum Singularium *Tract.* 2. *dub.* 5. multis particularibus caſibus, & circumſtantiis declarantem hanc doctrinam,) allegat ipſe Diana, Gavantum, Martinum à S. Joſepho, atque doctiſſimum Pacem Jordanum Elucub. *Tom.* 1. *Lib.* 5. *Tit.* 16. *n.* 71. qui duabus inſtantiis firmat noſtram doctrinam de clauſula *aliam*, ſicuti & Cotonius *loco citato n.* 96. explicationem ex Bonacina, & Palao allatam approbat in eo caſu, quo Indulgentia homogenea, ſeu ejuſdem omnino rationis, priùs eſt conceſſa, non autem ſi heterogenea, ſeu diverſæ rationis & valoris.

Pellizarius verò *loc. cit.* ſingulariter meritò notat, in his clauſulis per Indulgentiam eidem Eccleſiæ conceſſam deſignari illam ſolam, quæ eſt directè, per ſe, & explicitè conceſſa illi Eccleſiæ, non autem eam, quæ conceſſa eſt directè, & expreſſè toti Ordini Religioſo, & conſequenter implicitè huic & illi particulari Eccleſiæ illius Ordinis Religioſi, ſicut e.g. eſt Indulgentia toti Societati Noſtræ communis in Feſto Circumciſionis. Et quidni hoc ipſum dixeris de Indulgentia tum communionis Generalis, tum tridui Antecineralium? hæ enim directè conceduntur, vel toti Societati, vel ſanè toti alicui Provinciæ; ergo earum duratio nihil obeſt alteri ſupervenienti Indulgentiæ, tametſi impertitæ cum clauſula: *ſi aliàs in quocunque Anni die etiam diſſimilem Indulgentiam eidem Eccleſiæ conceſſerimus.*

318 At quid ſi unus, idémque Pontifex, uno eodémq; die concedat uni, eidémque Eccleſiæ binas Indulgentias, comprehenſas duobus diverſis Brevibus, quorum unum exprimat clauſulam deſcriptam *n.* 315. Exempli gratia Alexander VII. Anno 1664. die 19. Febr. impertiit noſtræ Conſtantienſi Eccleſiæ Cathedrali Plenariam Indulgentiam pro viſitantibus ſeptem Altaria, duodecim diebus deſignatis à Reverendiſſimo Ordinario. Eodem ipſo Anno, & die largitus eſt itidem Plenariam Indulgentiam viſitantibus in Feſtis SS. Conradi, & Pelagii (Patronorum) eandem Cathedralem; eſt autem largitus cum clauſula: *Cui Eccleſiæ, illiúſque Capellis, & altaribus ſive omnibus, ſive ſingulis, eámque, vel eas, vel ea, ſeu illorum, vel illarum ſingulas viſitantibus alia Indulgentia non reperitur conceſſa.* Et infrà: *Volumus autem, ut ſi aliàs Chriſti fidelibus dictam Eccleſiam, ſeu Capellam, vel Altare in ea ſitum, in quocunque alio Anni die viſitantibus aliqua alia Indulgentia perpetuò, vel ad tempus nondum elapſum duratura, etiam in erectione, vel alio quovis modo, quantumvis privilegiato, conceſſa fuerit, præſentes nullæ ſint.*

De hiſce duobus Brevibus ſententiam rogatus reſpondi, & reſpondeo in primis, ſaltem primum ex iis indubitanter obtinere robur, tum quia fuit conceſſum purè, id eſt ſine clauſula: *Volumus autem, ut ſi aliàs &c.* tum quia inſuper fuit conceſſum cum clauſula derogatoria: *non obſtantibus Regula noſtra de non concedendis Indulgentiis ad inſtar, cæteriſque contrariis, quibuſcunque.* Per quam non-obſtantiæ clauſulam derogatur Regulæ 57. Cancellariæ, ſtatuenti apud Suarez *To.* 4. *in* 3. *p. diſp.* 57. duas Indulgentias eſſe incompatibiles in eodem loco, ſi nulla fuit facta mentio prioris in impetratione poſterioris. Reſpondi deinde, alterum quoque Breve fuiſſe, eſſéque probabiliſſimè validum, non obſtante Indulgentia conceſſa per primum Breve eidem ipſi Eccleſiæ Cathedrali. Ratio fundamentalis petitur à vitando abſurdo, quæ argumentandi ratio eſt efficaciſſima, ut probavi *Tom. priore*, ſeu in Experientiis *Tract.* 8. *caſ.* 18. *n.* 705. foret autem non leve abſurdum, ſi Pontifex, unâ, eadémque horâ concederet, revocarétque tantam gratiam, nulla ſuperveniente cauſa; *Princeps enim debet eſſe ſicut lapis Angularis, habereque unum calamum, & unam linguam, cùm ipſi maximè conveniat illud: Semel locutus eſt D us*, quemadmodum memini me legere variis locis apud Baldum.

Ne tamen incidamus in aliud abſurdum, 319 quod utique non exiguum ſequeretur, ſi diceremus, illam clauſulam: *Volumus autem*, fuiſſe prorſus gratis, fruſtráque appoſitam, cùm nulla clauſula debeat eſſe fruſtra, & inutilis, ut millies inculcant ICti, exiſtimamus illud Breve, quod primo loco retulimus, fuiſſe expeditum poſt alterum, quod quidem quia reſpicit ſolùm præterita, non autem futura, ut liquet ex litera, idcirco non ſpoliat ſuo robore dandum, ſeu poſteriùs datum. Quia verò ut obſervavi, iſtud ipſum Breve liberum eſt illâ odioſâ exceptivâ: *Volumus autem*, eam ob rem non ſuppetit ratio aſſerendi, valorem ipſius infringi additione, conjunctionéve cujuſquam alterius præcedentis; ſicut nec infringi textu Regulæ Cancellariæ jam dixi ſuperiùs. Ut non dicam, quòd Diana *cit. Tract.* 8. *Reſol.* 31. è Gallia interrogatus reſponderit (rectè, an ſecùs non determino) per clauſulam: *Aliam* intelligi Indulgentiam *in eadem* conceſſione datam, ſicut & intelligunt Lezana, Pax Jordanus, Quintanad. Pellizarius ſuprà citati, & apud Dianam Gavantus.

Acce-

Accedit quòd Bulla, de qua hîc loquimur, & aliæ plures, quas legi, & quarum unam refert Silvius apud Dianam *cit. Part.* 10. *Tract.* 16. *Reſol.* 11. expeditæ poſt illam declarationem ab Urbano factam Anno 1640. exprimant quidem clauſulam: *quocunque alio Anni die conceſſam*, omittant autem clauſulam: *ſimilem, vel diſſimilem*, ideòque planè videantur non habere ullam ejus rationem, & ideo fortè quia contraria conſuetudo ubique invaluit teſte Quintanadvenna *loc. cit.*

320 Quæſt. XV. *Indulgentia alicui Templo, vel Sacello data, peritne deſtructo Templo.*

RESP. Si non reædificetur Templum illud, aut Sacellum, certum eſt perire Indulgentiam; nam Indulgentia non erat data loco ſimpliciter, ſed Eccleſiæ. Layman. *Lib.* 5. *Tract.* 7. *c.* 3. *n.* 5. Si autem per partes, ſeu paulatim reædificetur, ſicut manet eadem moraliter Eccleſia, ita & eadem Indulgentia. Lugo *Tom.* 3. *in* 3. *p. diſp.* 27. *n.* 131. Imò etſi tota ſimul deſtruatur, & alia mox exſtruatur in eodem loco, cenſet Suarez *Tom.* 4. *in* 3. *p. diſp.* 52. *ſect.* 1. *n.* 9. probabiliter remanere priorem Indulgentiam; ſed Lugo de hoc dubitat. Quin Laymannus teſtatur, in praxi obſervari, ut quando Eccleſia authoritate Prælati deſtruitur, ea lege, ut alio loco reædificetur, ſervando eundem titulum, & Patronum, ſecum ferat ſuas Indulgentias. Conſentiunt à fortiori Bonacina de Sacram. *diſp.* 6. *q.* 1. *p.* 8. *n.* 5. & Ghilinus apud Dianam *Part.* 6. *Tract.* 7. *Reſol.* 31. non diſſentientem. Vide Bologni *de Indulgent. num.* 73. Suar. *loc. cit.* & Palaum *Tract.* 24. *Part.* 11. diſtinguentes.

CAPUT VII.

An cum Feſto transferantur Indulgentiæ?

SUMMARIUM.

Referuntur duæ Authorum ſententiæ circa illam quæſtionem: Utrùm Indulgentia conceſſa pro aliquo feſto transferatur translato iſto? 321. *&* 322.

Quando feſtum fori & Chori ſimul, transfertur quoad ſolum officium & miſſam, non transfertur Indulgentia. 323.

Secùs ſi transferatur feſtum tàm quoad chorum, quàm quoad forum. 324.

Aut quando Regulares transferunt feſta ſuorum Primariorum Patronorum. 326.

Verbum: Declaramus *ſignificat juridicam, & univerſalem omnium ſimilium declarationem.* 328.

Quid ſi Indulgentia fuit data determinando diem, aut menſem? 329.

Quid ſi data fuit pro die mortis, aut translationis? Ibid.

Doctrina allata n. 326. *eſt extendenda ad illa feſta, quæ ſunt conſtanter translata in certum diem.* 330.

Multæ Diœceſes transferunt aliqua feſta etiam quoad forum. 331.

Notatur peculiare quid de translatione Patroni Eccleſiæ, & Feſti Purificationis. 332.

Item de S. Franciſci Xaverii. Ibid.

Item de translatione Patroni alicujus Congregationis. Ibid.

Referuntur aliquæ opiniones P. Bonagratiæ Capucini circa translationem Indulgentiæ cum feſto. 333.

Translatio facta ex conſuetudine Diœceſis particularis an poſſit dici conformis Ritui Eccleſiæ? 334.

Quid cenſendum de caſu, quo feſtum S. Antonii de Padua occurrit in aliquo feſto Pentecoſtes? 335.

Sixtus V. fecit Congregationi Annuntiatæ poteſtatem transferendi unà cum feſto Annuntiationis Indulgentiam. 336.

Quæſt. XVI. *Multa Indulgentiæ impertiuntur obtinendæ aliquo die feſto; ſi contingat illud feſtum ſecundùm Rubricas Breviarii transferri in alium diem, transferuntùrne etiam Indulgentiæ ipſæ?* 321

CIrca hanc in frequenti uſu verſantem, à nemine ſatis ventilatam quæſtionem reperio duas ſententias. Prima eſt P. Stephani Fagundez *in Præcept. Eccleſ. præc.* 1. *l.* 1. *c.* 2. *n.* 10. aſſerentis univerſim, Indulgentias eſſe Romani Pontificis voluntate ita annexas certo diei, ut non poſſint in alium diem transferri, niſi id ſpeciale privilegium in earum diplomate exprimatur. Unde infert, quando transferuntur Horæ Canonicæ, non transferri Indulgentias. Nec malè pro ſua concluſione citat Patrem Azor *P.* 2. *l.* 1. *c. ult. q.* 8. licèt malè citet pro ratione concluſionis. Satis clarè eandem opinionem ſequuntur tum Portel. *V. Feſtum n.* 1. tum Peyrinis *Tom.* 2. *f.* 294. abſolutè, & ſine diſtinctione negantes, cum feſto transferri Indulgentiam.

Altera ſententia diſtinguit; aut enim feſtum transfertur duntaxat in Choro, ſeu quoad divina officia? aut etiam in foro, ſeu quoad feſtivitatem, adeòque ceſſationem ab operibus ſervilibus? In primo caſu negat transferri Indulgentiam. In ſecundo aſſerit transferri. Ita docet apertè Sylvius *in Reſol. variis. V. Indulgentia*, cujus verba refert, ſequitúrque Diana *Part.* 6. *Tract.* 7. *Reſol.* 31. *& Tract.* 8. *Reſol.* 31. 322

Dico I. Quando feſtum fori transfertur quoad ſolum officium, ſeu Horas Canonicas, & Sacrum, non transfertur communiter Indulgentia illi feſto annexa, ſed obtinenda eſt 323

die ordinario. Ita præter omnes citatos tradit Lezana in Summa *V. Feſti dies. n. 13.* & P. Carolus Guyetus in Heortolog. *Lib. 2. c. 19. q. 1.* Probatur, tum quia non ſuppetit ſufficiens ratio recedendi hic à proprietate verborum: tum quia *in dubio meliùs eſt ſervire verbis edicti. Text. l. 1. ff. De Exercit. actione*; tum quia ejuſmodi Indulgentiæ dantur in uſum populi, qui nihil ſcit de tali tranſlatione; ſed ſuæ memoriæ imprimit, aut ex plebeis Calendariis, vel Concione diſcit tertium, quartum &c. diem hujus, aut illius menſis.

324 Dico II. Quando feſtum transfertur etiam quoad forum, ita ut tota Parochia, aut ipſius pars à laboribus ſervilibus ceſſet illo die, in quem ex Rubricis Breviarii fit tranſlatio, tum etiam cum feſto transfertur jus, & poteſtas lucrandi Indulgentiam. Ita poſt Sylvium Diana *loc. cit.* cujus apud me magna in ejuſmodi dubiis auctoritas, atque Guyetus *loc. cit.* Declaro exemplo familiari. Nam feſto Annunciationis Deiparæ offertur Indulgentia Plenaria omnibus Sodalibus Congregationis Roſarii, Virginis Annuntiatæ &c. item ſolitis frequentare Sacramenta in templis Societatis JESU; & quia quando cadit hoc feſtum in hebdomadam Sanctam, ſolet in quibuſdam Diœceſibus etiam quoad forum transferri in feriam aliquam poſt Dominicam in Albis, idcirco Indulgentia illa obtinebitur poſt Paſcha in illis
325 Diœceſibus, non autem ante Paſcha. Probo I. Quia propriè poſt Paſcha erit feſtum Annunciationis, non autem ante Paſcha. Probo II. Quia, ut paulò antè dixi, talis Indulgentia datur in uſum populi, cui etiam pro Concione publicatur ejuſmodi tranſlatio. Datur quoque ad augendam celebritatem ejuſmodi feſti, ut patet ex Bulla XIV. Clementis IV. & ex Bulla XXXIV. B. Pii V. in Bullario Rodriquez. Eſt autem clarum, quòd & commoditati, devotionique populi, & augendæ celebritati ſit opportunior dies, in quem ſolennitas fori externi transfertur, quàm alius; atqui *in omnibus diſpoſitionibus maximè ſpectanda eſt intentio, & finis Legiſlatoris. C. Ad aures. De Reſcript.* Probo III. Ratione, quam mox adferam.

326 Dico enim III. Probabile eſt, illas etiam Indulgentias, quæ ſunt conceſſæ pro Feſtis Primariorum Sanctorum Religioſorum, transferri in illum diem, in quem ii Religioſi transferunt ejuſmodi feſta, eſto ille dies à ſolis Religioſis, eorúmque familiaribus colatur ceſſatione à labore ſervili. Ita arbitrantur Sylvius, & Diana *ll. cc.* ubi ponunt exempla SS. Benedicti, Thomæ Aquinatis, Franciſci de Paula, quorum feſta à Benedictinis, Dominicanis,
327 Minimis celebrantur. Rationem præcipuam, ultra eas, quæ ex paulò antè allatis peti poſſunt, deſumo ex Bulla Gregorii XIII. apud Peyrinis *loc. cit.* ubi ita loquitur Pontifex: *Cùm feſtum S. Franciſci de Paula poſt Octavam Paſchæ transferri ſoleat, & ideo in dubium verti poſſet, an Indulgentia die, quo feſtum transferri contigerit, à fidelibus adipiſci poſſit, volumus, & declaramus, ut tranſlata eſſe cenſeatur &c.* In his verbis Pontificis pondero ego duo. Primum, quòd dicat; *poſſet verti in dubium*; hìc enim loquendi modus, præſertim adjunctus verbo, *declaramus*, innuit non debere, aut debuiſſe id in dubium verti, ſed potiùs formari judicium conforme declarationi, quam mox ipſe Pontifex eſt allaturus.

Alterum, quòd dicat Pontifex: *declaramus.* 328
Nam & declarans nihil novi agit. Clem. *Exivit. De Verb. ſignif.* Nihilque addit. Gabrielius. *Commun. Concluſion. Lib. 6. Concluſ. 3. n. 1.* & verbum *declarandi* ſignificat juridicam, & univerſalem omnium ſimilium declarationem, inquit alicubi Suarez, addens *Tom. 4. de Relig. Tract. 10. l. 3. c. 4. n. 1.* ex communi Sylveſtri, & Navarri, quòd Lex declaratoria extendatur ad præterita & futura; favétque apertè Alderanus Maſcardus *Concl. 13. n. 410.* poſt Bart. Baldum, Felinum, dicens: *Lex declaratoria aperit tantùm mentem circa jam ordinata.* argum. *Authenticæ. De mulier. rapt. paſſ. in fine,* ubi ita loquitur Imperator: *tanquam ſi Lex ab initio cum tali interpretatione promulgata fuiſſet.* Cùm igitur Indulgentia pro feſto S. Franciſci de Paula fuerit primitus data, & publicata eâ verborum formulâ, qua ſolent illæ, de quibus hìc loquimur, fit ut declaratio facta à Gregorio XIII. extendatur ad omnes alias Indulgentias, pro feſto aliquo valde ſolenni ante & poſt illam Bullam impertitas, & impertiendas; quia *ubi eſt eadem ratio, ibi eſt eadem legis diſpoſitio. L.* Illud. *ff. De Leg. Aquil.* favétque apertè Lex 12. *ff. De leg.* & Lex ult. *Cod. eod.* & *L.* A Titio. *ff. De verb. oblig.*

Excipio ab hac, & præcedente concluſione 329
cum Sylvio, & Diana caſum, quo daretur Indulgentia determinando diem menſis. e. g. nominando per ſe, & non tantùm per accidens diem ſecundum Decembris, primum Maji &c. Putat quoque Sylvius excipiendum etiam eſſe caſum, quo datur Indulgentia pro die Depoſitionis, Mortis, Tranſlationis, aut ſimilis &c. Sed fateor, me necdum videre ſufficientem rationem hujus exceptionis. Etſi enim feſta Sanctorum ſolita ſint celebrari eo die, quo ex hoc ſæculo migrârunt, ut patet ex Bulla Pauli IV. quæ incipit: *Glorioſus* apud Cherubinum, attamen eo ipſo die, quo ex vi Rubricarum transfertur feſtum Sancti Confeſſoris, canimus: *Hæc die lætus meruit beatas ſcandere ſedes*; nec ullam facimus in Miſſa mutationem.

Dico IV. Præcedentes duæ concluſiones de- 330
bent eſſe indubitatæ, ſaltem reſpectu illorum feſtorum, quæ ſunt à tota Eccleſia in diem certum

tum

tum quaſi perpetuò tranſlata, ut eſt e.g. Feſtum S. Norberti, quod Urbanus VIII. à ſexto Junii ad XI. Julii, feſtum S. Dominici, quod à quinto Auguſti ad quartum ejuſdem tranſtulit Paulus IV. teſte Barboſa. V. *Tranſlatio feſti coll.* 707. Sicut Alexander VII. feſtum S. Franciſci Saleſii, & S. Petri Nolaſci, ut videre eſt in Breviario Romano, & Caſu peculiari, quem de iis refero in Experientiis *Tr.* 5. *n.* 639, ubi etiam *n.* 656. *&* 657. ſpeciatim, ob ſpecialem cauſam diſſero de tranſlatione Indulgentiæ annexæ feſto S. Xaverii.

Quæſt. XVII. *Quænam pro complemento præ-*
331 *cedentium concluſionum videntur adhuc notan-*
da?

RESP. Sequentia I. Licèt Barboſa *loc. cit.* teſtetur, à Congregatione eſſe vetitum, ne feſta aliter tranſferantur, quàm permittant Rubricæ; & Gavantus *p.* 4. *tit.* 9. *n.* 24. miretur, aliquem Italiæ Epiſcopum auſum fuiſſe Anno 1622. feſtum Annuntiationis Deiparæ, quod tunc in diem Paraſceves ceciderat, etiam quoad forum tranſferre, cùm & hæc mutatio feſti univerſalis excedat (ejus opinione) facultatem Epiſcopi, & eo Anno Romæ, Laureti, aliiſque locis ea mutatio non fuerit facta; ſcio nihilominus, multarum Germaniæ, Galliæ, & Belgii Diœceſeon uſu receptum, ut quando id feſtum occurrit in hebdomade Sancta, integre tranſferatur vel in Sabbatum Palmarum, vel in feriam ſecundam poſt Dominicam in Albis. Similiter quando feſtum S. Michaelis Archangeli cadit extra Dominicā, ſolet in locis lacui Acroniano vicinis tranſferri in unam, alterámve ſeptimanam, ne ejus obſervatio impediat, ſeu interrumpat cœptam jam vindemiam. Quin novi Vicarium Generalem, qui Anno 1636. feſtum SS. Philippi, & Jacobi, quod tunc occurrebat cum feſto Aſcenſionis ſuo decreto diſtulit in feriam ſecundam proximè ſequentem, ſed ei decreto ſe oppoſuit Magiſtratus civilis, coëgítque revocare. Poſtremò in quibuſdam Germaniæ Epiſcopatibus ſolent Epiſcopi, quando Vigilia S. Matthiæ occurrit in feria III. poſt Quinquageſimam, eam tranſferre in Sabbatum præcedens, quia alioquin plurima peccata per eſum carnium committerentur illâ feriâ III. qua de re in Experientiis *Tract.* 5. *n.* 111.

Has omnes praxes (exceptâ penultimâ) quidquid dicat Gavantus, & me citato Diana *Part.* 10. *Tract.* 16. *Reſol.* 7. ego approbo; tum præcipuè quia nituntur & longo uſu, & gravi cauſa, nec ignorantur à Legatis Pontificiis; tum etiam quia *poteſt Epiſcopus circa ſuos ſubditos, quidquid poteſt Papa in univerſa Eccleſia, niſi ipſi ſit ſpecialiter prohibitum*, ut ex communi Canoniſtarum docet Sanchez *Lib.* 1. *De Matrim. diſp.* 61. multos referens. Nec obſtant difficultates, & limitationes, quas contra hoc Axioma adfert Suarez *Lib.* 6. *De Legib. c.* 14. *n.* 6. *& ſeqq.*

II. Feſtum Patroni ſi occurrat in Domini- 332
cis 2. 3. & 4. Adventûs, & 2. 3. 4. & 5. Quadrageſimæ, officium debet fieri de Dominica, niſi ſit Feſtum ſolenne Titularis illius Eccleſiæ, nam ita decrevit Congregatio apud Barboſ. *Coll.* 355. ſicuti etiam declarat apud Gavantum in Rubricis Miſſalis fol. 286. *lit. b.* Cæremoniale Epiſcop. quando feſtum Purificationis venit in Dominica Sexageſimæ, Quinquageſ. vel Septuageſ. celebrandum eſſe cum commemoratione Dominicæ, ſi videlicet Purificatio ſit Feſtum Titulare.

III. Indulgentia, quæ offertur jejunantibus in Vigilia Indiarum Apoſtoli, (ſicuti S. Franciſcum Xaverium vocat in Bulla Canonizationis Urbanus VIII.) obtinetur die Sabbati: ſive die Dominica, ſive die Lunæ celebretur ipſum feſtum. Quod ipſum dico de ſimilibus vigiliis aliqua Indulgentiâ affectis; nam Eccleſia non petit, ut die Dominico jejunetur, argum. C. Sacerdos. 26. *q.* 7. Et quia feſtum ejuſdem Sancti, quando occurrit in Dominica I. Adventûs, tranſferimus communiter in feriam II. (ubi feſtum S. Barbaræ non colitur ritu duplici, ſicut colimus Conſtantiæ) eámque feriam II. tunc colimus decantatis officiis, Concione, vacatione à ſcholis, ac labore ſervili intra ſepta Collegiorum, ac denique populò pro Concione id feſtum indicimus tunc ad feriam ſecundam, idcirco Indulgentia Communicantibus in feſto S. Xaverii promiſſa obtinetur tunc feria II. qua de re vide duo peculiaria dubia, quæ reſolvi in Experientiis *Tract.* 5. *n.* 654. *& ſeqq.*

Noto poſtremò, Indulgentiam conceſſam 333
alicui Congregationi pro die Titulari ſolito non celebrari in foro, non tranſferri in diem Dominicam, ſi fortè illa Congregatio pro majore ſolennitate diem Tituli, aut Patroni velit celebrare in Dominica: nam ejuſmodi tranſlatio non eſt Canonica, nec propriè feſti tranſlatio.

Appendix.

Omnia hactenus expreſſa in hoc capite ſeptimo mandaveram primo typo, cùm interim lucem vidit luce perquam digna, Summula *ſelectarum quæſtionum Regularium* R. P. Bonagratiæ Habſenſis Franciſcani Capucini, in qua V. *Indulgentia n.* 236. aſſuit tractationi de Indulgentiis Additionem ſat longam, & doctam de tranſlatione Indulgentiæ cum feſto; in qua faciens hujuſce mei Tractatus mentionem, mihi aſſentitur in tribus doctrinis traditis ſuprà *n.* 323. 324. *&* 326. additque reſolutionem unius Generalis dubii à me non ſatis clarè deciſi, atque duorum ſpecialium, à me ſolùm generatim, & implicitè reſolutorum. Ait

Igitur;

Digitized by Google

igitur; ſi feſtum transferatur quoad cultum divinum publicum, quo tam clerus, quàm tota civitas obſtringitur, ſimul etiam transferri Indulgentiam, ſive officium, ſeu Horæ Canonicæ, ſeu divini cultus transferantur ſive non, probátque inde, quòd Indulgentia ſit accidens feſti, ergo moto feſto moveatur Indulgentia, quia ergo divinus cultus publicus prævalet privato propter majorem ſolennitatem, & obligationem plurium, & ad plura, ideo transfertur Indulgentia, quando cultus divinus publicus transfertur. Primam partem hujus doctrinæ expreſſi ſuprà *n.* 324. probavíque contra authores relatos *n.* 321. quibus ſubſcribit noſter P. Quintanadvennas in Appendice ad ſua Singularia *Tract.* 3. *dub.* 5. exactiùs, quàm alii tractans hoc individuum argumentum, & à me viſus primùm hiſce diebus, rectè autem refutatus à P. Bonagratia.

At verò quid de altera parte ejuſdem doctrinæ Bonagratiæ ſentiam, non expreſſi uſpiam, quid videlicet pronuntiandum de caſu, quo feſtum transfertur quo ad forum duntaxat, in hoc quippe eventu diſertè, & abſolutè ait P. Bonagratia, Indulgentiam tunc quoque transferri. Declaro praxi hujus Urbis Conſtantienſis, de qua ego in Tom. præced. ſeu in Experientiis *Tract.* 5. *n.* 93. ſolent enim, quando vindemia incidit in feſta SS. Matthæi, aut Michaëlis, in hac, aliiſque vicinis urbibus, & pagis ea feſta transferri quo ad ſolum forum, Clericis interim ſuum ſolenne ſervantibus quo ad Horas Canonicas proprias eorundem feſtorum. Quæri igitur poteſt: *An ſi feſtum S. Michaëlis honoraretur Indulgentiâ Plenariâ, foret hæc eo tempore vindemiæ transferenda, nec ne?*

Ad hoc dubium reſpondendum affirmativè ex doctrina P. Bonagratiæ paulò antè deſcriptâ, negativè autem ex alia ejuſdem Doctoris in eadem Additione *pag.* 148. ubi ſcribit, quando ipſe docet cum aliis, Indulgentiam transferri cum feſto, eſſe ſibi ſermonem de tranſlatione facta *conformiter ritui ab Eccleſia præſcripto, non autem ad merum alicujus Superioris beneplacitum.* Subſumo ego: Atqui tranſlatio feſti S. Michaëlis, non fit in noſtro caſu conformiter, ſed potius difformiter ritui ab Eccleſia præſcripto, ut per ſe liquet, probatúrque inde, quòd fiat ex poteſtate diſpenſativa juncta commutationi; ergo ex doctrina P. Bonagratiæ videtur manifeſtè ſequi, Indulgentiam tunc obtineri 29. Septembris ſeu die ordinario. At quid ſi feſtum S. Michaëlis occurrat tali Anno cum feſto Dedicationis Eccleſiæ propriæ, ita ut juxta Rubricas perſolvendum ſit prima Octobris Officium Canonicum, feſtivitate fori dilata in tempus poſterius? *Quonam trium dierum lucrifiet Indulgentia? Anne 29. Septembris? An primo Octobris, quo ſolus Clerus colet Archiſtrategum Cæleſtem? An denique 21. Octobris, quo ſine alio hujus Archangeli cultu compenſabitur neglecta feriatio à labore ſervili, ſicuti factum fuit Anno* 1659. *& ego refero in Experientiis Tract.* 3. *Caſu* 7. *num.* 230.

Ego ad expediendum hanc, aliáſque difficultates, & antilogias exiſtimo, feſti tranſlationem ex more Diœceſano factam quo ad Chorum, ſeu quo ad forum ſufficienter dici eſſe conformem ritui Eccleſiæ, quando eſt formis conſuetudini Diœceſanæ inductæ ex cauſa rationabili; talis enim conſuetudo approbatur tacitè, & generaliter à Papa Cap. *Cùm conſuetudinis*, & Cap. fin. *De conſuet.* Unde conſequenter dicendum exiſtimo, quando feſtum S. Michaëlis transfertur quoad ſolum forum, Indulgentiam acquiri ipſo die tranſlationis. Equidem tranſlatio feſti Annuntiationis quoad forum quoque, eſt tam parum conformis generalibus Rubricis, & mori Eccleſiæ Romanæ, quàm S. Michaëlis, & tamen tam multi DD. defendunt valorem Indulgentiæ tranſlatæ cum ſolenni feſtivitate, ipſéque P. Bonagratia eſt contentus tranſlatione feſtivitatis quoad ſolum forum factâ. 334

Ait 2. P. Bonagratia, quando feſtum S. Antonii de Padua cadit in die Pentecoſtes, & conſequenter transferri debet in aliquam diem poſt Trinitatis, Indulgentiam illi feſto deſtinatam valere illo die, quo celebrabitur (juxta Rubricas) in choro id feſtum, probátque inde, quòd feſtum S. Antonii de Padua non habeat alium cultum præter Officium, & proinde locum obtineat doctrina, quam ex Bulla Gregorii XIII deſumpſi ſuprà *n.* 327. Poteſt hæc particularis reſolutio haberi, (quoad certum quid conſtet,) pro probabili; & proinde generatim dici, Indulgentiam unà cum feſto transferri, tum quando feſtum non habet ullum alium communem cultum, quàm Officium, id eſt, Horas Canonicas, & Miſſam ſolemnem, ut ſentit P. Bonagratia, tum quando habet alium cultum publicum, adeóque feriationem à labore ſervili, qui tamen, & quæ etiam transferantur in illum ipſum diem, in quem Officium Canonicum, ſicuti concluſimus ſuprà *n.* 314. *&* *n.* 331. declaravi inſtantia de feſto Annuntiationis. Quòd ſi feſtum transferatur quoad ſolum Officium, ac Miſſam, ita ut populus ſimul & Clerus in die propria feſti abſtineat labore ſervili, tunc Indulgentia regulariter non transfertur cum feſto. Ita præter citatos *n.* 321. cum P. Quintanadvenna ſentit P. Bonagratia in altero è particularibus caſibus, quos ab ipſo deciſos dixi ſuprà, éſtque ille, quo feſtum S. Joannis Baptiſtæ occurrit cum feſto Corporis Chriſti. Probat ipſe ex præjactis, ut ait, fundamentis, inter quæ non reperio, niſi hoc, quòd ſit habenda hac in re 335

major

Digitized by Google

major ratio obligationis conſtringentis Clerum ſimul & populum, quàm conſtringentis ſolum Clerum; atqui illa major obligatio reperitur in die proprio feſti tranſlati quo ad ſolum Chorum. Confirmo ego ratione, quam attuli pro concluſione expreſſa *num.* 323. & quæ re ipſa coincidit cum præſenti reſolutione.

336 At objici poteſt id, quod quidam è noſtris Patribus jam vitâ functus, piiſſimæ, laudatiſſimæque memoriæ mihi ſcripſit die 12. Junii Anno 1657. in hæc verba: *Ante duos Annos noſtri NN. die Iovis, quo quidem in Choro non celebrabatur feſtum Annuntiationis occurrens illo die inſtituerunt Communionem, ut Indulgentias lucrarentur, nobiſque Auguſtam perſcripſerunt, rationem eſſe, quòd Indulgentiæ non transferantur cum feſto. Verùm errant, nam Auguſtæ habui impreſſam Bullam Sixti V. quâ ille poteſtatem facit cum feſto B. V. Annuntiatæ etiam transferendi Indulgentiam; fortaßis Reverentia Veſtra non vidit hactenus illam Bullam, quia ſcio, plures ignorâſſe eam.* Ita ille Pater. Et omnino verum eſt, fuiſſe mihi ignoratam, nec repertam in Bullario Cherubini tametſi foliatim, ut ita loquar, excuſſo; attamen poſt hæc ipſa verba, aliáque jam plura deſcripta ab Amanuenſi, accepi Auguſtâ Vindelicorum petitam authenticam Copiam illius ſeu Brevis, ſeu Bullæ Sixtinæ, in qua *Indulgentias conceſſas Sodalitiis Annuntiationis B. Mariæ etiam ſub quacunque alia invocatione, ſeu titulo erectis* extendit, & ampliat. *Ita quòd in eventum, in quem Officium ejuſdem Annuntiationis, ſeu cujuſvis alterius feſti, ſeu tituli invocationis Congregationum, ſeu Sodalitiorum hujuſmodi transferri contigerit, Indulgentiæ privatæ ſimiliter in diem tranſlationis hujuſmodi arbitrio Superioris loci dictæ Societatis transferri poßint, authoritate Apoſtolica perpetuò concedimus. Non obſtantibus &c. volumus autem &c. Datum Romæ apud S. Marcum Anno Incarnationis Dominicæ* 158 . 3. *Calend. Octobris.*

Ita Nomotheta Sixtus. An ergo dicemus, quod ipſe ſanxit de feſto Annuntiationis, eſſe pronuntiandum de omnibus utriuſque fori feſtis tranſlatis quo ad ſolas Clericales obligationes? quandoquidem procedendum eſt de ſimilibus ad ſimilia *L. Non poſſunt. & L. Nam ut ait ff. De Legibus.* Ibique Not. per Gloſſ. & DD. At obſtat, ni fallor, communis ſenſus, ut vidimus ſuprà *n.* 323. & nominatim P. Bonagratia loc. paulò antè citato. An verò dicemus, quandoquidem Sixtus non dicit, ſe declarare, illam tranſlationem eſſe faciendam, ſed ſolùm ait, ſe concedere fieri, hanc conceſſionem non eſſe extendendam neque ad alia feſta, niſi quibus patrocinetur peculiaris gratia Pontificia, neque ad ipſummet feſtum Annuntiationis in caſu, quo colitur independenter à Sodalitiis Marianis? Certè quæ à Jure communi exorbitant, non ſunt ad conſequentiam trahenda. *Reg.* 28. *in* 6. An verò pronuntiabimus, id, quod ſtatutum eſt de hoc feſto, intelligi ſtatutum de omnibus feſtis Titularibus alicujus Confraternitatis? eò quòd Confraternitates plurimùm ornent Eccleſiam, ideóque videantur favore peculiari, iis tamen omnibus, & ſolis convenienti, dignæ. Ego non auſim hoc aſſerere, utpote compertum habens, multas Congregationes, ſeu Confraternitates eſſe multò inferiores Confraternitate Roſarii, Annuntiatæ &c. videtur igitur mihi propter citatam Regulam vigeſimam octavam in 6. & illius eruditam explicationem apud Petrum Peckium, in primis indultum Sixtinum reſtringendum intra terminos Brevis, adeóque non exporrigendum ad titulare feſtum ullius alterius Confraternitatis, quàm quæ ſubſit regimini Societatis, ut ſatis innuit ipſe Sixtus.

Deinde indultum illud eſſe merè permiſſivum, ita ut ſtet in arbitrio Superioris Societatis loci, in quo eſt erecta Sodalitas, permittere tranſlationem Indulgentiæ, quam meo judicio rectiùs permittet rarò, (v.g quando feſtum cadit in Paraſceven, aut Sabbatum Sanctum, utpote quibus diebus non permittitur Communio neceſſaria lucrandis Indulgentiis,) quàm ſæpe; quia indulta propter pietatem non debent militare contra pietatem. Unde factum hic Conſtantiæ, ut cùm hic liber exerceret operas Typographicas, fuerit in ipſâ Dominica Septuageſimæ obita Sacra communio à Civica Congregatione pro obtinenda Indulgentia oblata Sodalibus B. Virginis Purificatæ, cujus Virginis Matris Purificatio occurrebat eâ Dominicâ, eam comprecationem decem horarum in noſtra Eccleſia colentibus Dominis Sodalibus. Si ille ipſe dies occurriſſet in Sexageſima, non obſtitiſſet quidquam curſui ordinario, etenim retuli ſuprà ex Gavanto, quando hæc Feſtivitas cadit in Dominicam Sexageſimæ, non eſſe opus tranſlatione.

Hiſce omnibus adde, patere ex paulo ſuperiùs dictis, doctrinam traditam ſuprà *Concl.* 3. *n.* 326. eſſe intelligendam non de ſolis primariis Sanctis alicujus familiæ Religioſæ, ſed de omnibus, qui ſolent coli Officio Canonico & Miſſâ. Ut proinde dictorum in hoc Capite ſit hæc ſynopſis: Indulgentia feſti tranſlati, & habentis ſolennitatem fori communiter adhæret diei, quo id feſtum celebratur legitimo modo quoad forum. At ſi careat ſolennitate fori externi, obtinetur eo die, quo idem feſtum colitur legitimè Officio Canonico, & Miſſâ. Feſta Congregationum ſubditarum gubernationi Societatis JESU gaudent hîc ſpeciali privilegio.

CAPUT

CAPVT VIII.

De Indulgentiis Stationum.

SUMMARIUM.

Quæ ſint Indulgentiæ Stationum? 337.
Nomine Stationis quid intelligatur? Ibid.
Sunt ſecundùm nonnullos quotidie Romæ Indulgentiæ Stationum. 338.
Fruſtra dubitatur, utrùm inter Indulgentias Stationum aliquæ ſint plenariæ. Ibid.
Regulares poſſunt omnes lucrari in ſuis Eccleſiis. 339.
Et etiam plenarias. Ibid.
Reſpondetur ad objectionem petitam ex Regulis Cancellariæ. 340.
Sufficit, ſi ad præſcriptas quatuor intentiones recitetur quinquies oratio Dominica, & ſalutatio Angelica. Ibid.
Qualis ſalus Pontificis intelligatur, quando pro lucrandis illis Indulgentiis oratur ex præſcripto pro ſalute Summi Pontificis? 341.
Quis Religioſus dicatur vivere extra clauſtra? 342.
An omnes Chriſtiani valeant eas acquirere in Templis Societatis IESV? 343.
Non poſſe probatur variis argumentis. Ibid.
Poſſe probatur aliis. 344.
Concluditur pars affirmativa. 345.
Utrùm Indulgentiæ Stationum ſint applicabiles defunctis? 346. *& ſeq.*
An queat obtineri ſæpius de die? 348.

337 Quæſt. XVIII. *Quid, & quantæ ſunt Indulgentiæ Stationum?*

RESP. I. Indulgentiæ Stationum ſunt eæ, quæ conceduntur viſitantibus certas quaſdam Romanas Stationes, id eſt, Romanas Eccleſias, quæ ſint inſtar Stationum, ſeu Præſidiorum, excubiarúmque ſpiritualium, ut declarat partim Emm. Rodriq. *q.* 89. *a.*1. partim Cardinalis Toletus *Lib. 6. c.*28. ubi ſic loquitur: Ut *intelligas Stationum originem, adverte ex Tertull. c.*29. *Apol. ex tempore perſecutionis, ſolere Chriſtianos noctu convenire in Baſilicas Martyrum, tum ad laudes Dei &c. tum ad negotia circa Religionem tractanda, tum ad corrigendos fratres, qui non bene ambulabant. Poſtea perſecutione ceſſante, fideles remittebantur, & negligentes erant in ſtationibus continuandis. Propterea Gregorius (Magnus) ad attrahendos animos fidelium ne vacarent à divinis laudibus, adjunxit magnas (non tamen plenarias) Indulgentias, viſitantibus loca, ſeu Stationes, nam nomen* Stationis *ſignificat locum, in quo frequenter conveniri ſolet ad negotia tractanda.* Ita Toletus, ex quo, ſicut etiam ex Rodriq. colliges, Authorem Stationum fuiſſe S. Gregorium Magnum.

338 II. Sunt autem quotidie Romæ talium Stationum Indulgentiæ maximæ, ut teſtatur Eſcobar in Summa *Tract.*7. *Exam.*5. *n.*55. & Rodriq. *loc. cit. a.*2. & quidem, ut nonnulli, teſte Rodriq. aſſerunt, quotidie in aliquibus illarum Eccleſiarum plenariæ, in aliis 4000. Annorum, & 1500. quadragenarum; quam aſſertionem, quia idem Rodriq. vir adeò gravis non rejicit, non audeo ego rejicere, ſicut nec rejicio id, quod aſſerit Caſarubius, *V. Indulgentia 7. Eccleſiarum Urbis*, ubi affirmat, quotidie in Eccleſia S. Petri, & ſimiliter in Eccleſia S. Mariæ Majoris eſſe Indulgentias 6000. Annorum, quamvis non ſint ibi quotidie Stationes, ut ait Caſarubius, aſſerente Eſcobar *loc. cit.* eſſe quotidie ad Sanctum Petrum.

Nec quemquam turbare debet, quòd Romæ nonnulli, ut inde mihi ſcriptum eſt, dubitent, utrùm ullæ Stationum Indulgentiæ ſint plenariæ; nam ejuſmodi dubio oppono certam perſuaſionem doctiſſimorum, prudentiſſimorúmque ſine numero virorum, & Bullam XIV. Sixti IV. apud Cherubinum, ubi dicit, ſe Confratribus Hoſpitalis Sancti Spiritûs in Saxia concedere *omnes Indulgentias Stationum, & Pontificalium Benedictionum Plenarias, & non Plenarias*; atqui illa ætate, quantum quidem ex Bullariis, & aliunde colligere poſſum, nondum dabantur Plenariæ in benedictionibus Pontificalibus.

Verùm quidem eſt, quòd Dominicus Sotus *in 4. diſt.* 21. *q.*1. *a.*2. adſtipuletur Gerſoni, illas Indulgentias, quæ ſunt quinque millium Annorum, vocanti *portentoſas*, & *quæſtorum impoſturas*, ſed modeſtiùs ſentiunt, loquuntúrque plerique.

339 III. Has porrò Indulgentias Stationum, ut exprimit Bulla referenda infrà *cap.*27. *num.* 549. poſſe quotidie lucrari omnes Religioſos eorúmque Novitios in ſuis Eccleſiis orantes, docet idem Rodriq. At repugnat Decretum Innocentianum. Et quamvis Lezana *Tom.*3. *V. Indulgentia n.*21. poſt Suar. *diſp.*52. *ſect.*8. *n.*12. Caſarubium & Molfeſium cenſeat, illas ſolas ſtationum Indulgentias, quæ non ſunt plenariæ, nec pro defunctis, participari ab iis, quibus generatim communicantur Indulgentiæ Stationum, meritò tamen fatetur, oppoſitum doceri probabiliter ab aliis. Certè Decretum Innocentianum nullam facit reſtrictionem. Et licèt vera eſſet opinio Lezanæ, attamen Indulgentiæ Stationum non plenariæ ſummam continent gratiam, ut patet ex illarum Catalogo. Cæterùm opinionem Lezanæ, & Suarii, non eſſe veram, patet ex dictis *num.* 280.

Vide omnino P. Bonagratiam Habſenſem in

Digitized by Google

in *Summula ſelectar. quaſt.* Regular. *V. Indulgentia n.*221. fuſè, atque nervoſè probantem, Indulgentias quoque plenarias Stationum, contineri eâ conceſſione, qua Paulus V. omnibus Religioſis *intra clauſtra viventibus, qui ſuam Eccleſiam viſitârint, & ut præfertur oraverint, impertiit, ut conſequantur eaſdem Indulgentias, quas viſitantes Eccleſias Vrbis, & extra eam diebus Stationum conſequuntur in omnibus diebus, perinde ac ſi ipſas Vrbis Eccleſias perſonaliter viſitarent.*

340 Regulam Cancellariæ, qua ſolùm nituntur Lezana, Suar. & alii adverſarii, nihil planè obeſſe noſtræ concluſioni, probo inde cum P. Bonagratia, quia cauſa, ob quam Innocentius VIII. author illius Regulæ, voluit conceſſioni Indulgentiarum *ad inſtar*, inſeri ſpecificationem earum, quæ conceduntur, adfertur hæc: *quia aliàs poſſet Pontifex decipi*; atqui Pontifex non poteſt decipi, quando Indulgentias Stationum exteris concedit inſtar Romanorum viſitantium Eccleſias Urbis: certiſſimò enim ſcit Pontifex, Indulgentiis Stationum contineri plurimas plenarias. P. Bonagratiæ junge P. noſtrum Pellizarium in Manual. Regular. *Tract.*8. *c.*5. *ſect.* 5. *n.*194. *&* 195. ubi etiam exprimit, ſicuti illâ generali clauſulâ Pauli V. involvuntur etiam omnes plenariæ, ita etiam involvi Indulgentias pro defunctis. Porrò per illam clauſulam: *ut præfertur*, qua Pontifex utitur, intelligit illum paragraphum ſeptimum, quo idem in ſua Vigeſima Bulla revocativa Indulgentiarum, exigebat pias ad Deum preces pro Chriſtianorum Principum Concordia; hæreſum extirpatione, Romani Pontificis ſalute, ac ſanctæ Matris Eccleſiæ exaltatione. Ratio, cur hoc aſſeram, eſt, quia non apparet, ad quem alium paragraphum, quódve aliud membrum referatur clauſula: *ut præfertur.* Unde apparet, ſatis omnino eſſe, ſi quinquies recitetur ad prædictas quatuor intentiones Oratio Dominica, & ſalutatio Angelica.

At quid intelligitur hic per ſalutem Romani Pontificis? Temporalis, an æterna? Corporis, an animi, an utriuſque?

341 Non eſt ſanè otioſa hæc quæſtio, præſertim ſuppoſita veritate doctrinæ, quam probavi *Tr.* præced. *cap.*12. ac repetii ſuprà *Part.*1. hujus Tractatus *cap.* 14. *n.* 178. ſcilicet Indulgentiam requirentem preces fuſas ad aliquam ſpecialem intentionem, non obtineri dicendo præciſè: *Offero has preces ad eam, vel eas intentiones, quam, vel quas fortè præfixit Pontifex*, ſed exigi, ut lucraturus ſciat, quæ intentio ſit præfixa, & ad illam ſpeciatim, non autem ſolùm in genere oret. Quam doctrinam cenſeo omnino confirmari enumeratione intentionum ita ſpecificatarum in hac ipſa Bulla Pauli V. Et ad dubium propoſitum, maximéque practicum reſpondeo, videri mihi per ſalutem Romani Pontificis intelligi illud, quod exprimitur in Litaniis omniũ Sanctorum, dum dicitur: *Dominus conſervet eum, & vivificet eum, & beatum faciat eum in terra, & non tradat eum in animam inimicorum ejus.* Ratio eſt, tum quia 342
Jura juribus, ſpecialia communibus concordare oportet, atque in uno eodémque ſenſu intelligere, quoad fieri poteſt; tum quia verba ſunt propriè intelligenda, vox autem *ſalus* propriè ſignificat incolumitatem, ut videre licet apud lexicographos, nomine autem incolumitatis intelligimus conſervationem bonorum animi, corporis, fortunarum, ut proinde non putarem me compotem fore Indulgentiarum, ſi precarer pro ſola æterna ſalute Pontificis, fore autem probabiliter, ſi pro ſola temporali, fore certò, ſi pro temporali & æterna. His adde tum ex Pellizario *citat. n.* 195. illum Religioſum dici intra clauſtra vivere, (nam Pontifex loquitur de ſolis viventibus intra Clauſtra) qui Ordinariè vivit in monaſterio, Collegio, etſi frequenter foris degat ex voluntate ſuperiorum; tum ex Quintanadvenna in Appendice ad ſingularia *Tract.*6. *dub.* 2. nomine *ſuarum Eccleſiarum*, quas viſitare debent Regulares potituri Indulgentiis Stationum, intelligi etiam illas Eccleſias, eſto nondum benedictas, illáque Oratoria pro Sacrificio legitimè approbata, quæ ſunt in prædiis, & villis Regularium. Qua de re vide plura *in Tract. præced.* cap. 20.

Appendix Correctoria.

Correctoria, inquam, illius quod ſuprà *n.* 339. retuli de Indulgentiis Stationum obtinendis quotidie à Religioſis, ac Sodalibus, quandoquidem iis jam duplici typo mandatis accepi ex Urbe illud Decretum S.D N. Innocentii XI. revocatorium plurimarum Indulgentiarum, & repræſentandum infrà poſt *n.* 709. quod quidem de Indulgentiis Stationum ità ſancit: Indulgentias Stationum Urbis, quæ à Romanis Pontificibus ſingulari quodam beneficio vel communicatæ ſunt, vel communicabuntur interdum aliquibus locis, Ordinibus, aut perſonis diebus tantùm Stationum in Miſſali Romano deſcriptis ſuffragari poſſe declarat (S.D.N.) ſemel autem &c. ut proinde videar operæ pretium facturus ſi hoc loco ſub unum aſpectum dedero illos ipſos dies, qui in Miſſali Romano referuntur eſſe honorati Stationibus & quidem.

Hoc omnino Ordine.

Dominica I. Adventûs Statio ad S. Mariam Majorem. Secunda ad S. Crucem in Jeruſalem. Tertia ad S. Petrum. Feria quarta quatuor temporum Adventûs ad S. Mariam Majorem. Feria ſexta ad Sanctos duodecim Apoſtolos. Sabbato eorundem quatuor temporum ad S. Petrum. Dominica

Digitized by Google

quarta ad Sanctos duodecim Apoſtolos. In Vigilia Nativitatis Domini ad S. Mariam Majorem.

In Nativitate Domini.

Ad primam Miſſam Statio ad S. Mariam Majorem ad Præſepe. Ad ſecundam Statio ad S. Anaſtaſiam. Ad tertiam Statio ad S. Mariam Majorem.

In Feſtis.

S. Stephani Protomartyris ad S. Stephanum in Cœlio monte. S. Joannis Apoſtoli & Evangeliſtæ ad S. Mariam Majorem. SS. Innocentium ad S. Paulum.

Menſe Januario.

I. In Circumciſione Domini ad S. Mariam trans Tiberim. II. In Epiphania Domini ad S. Petrum. Nec reperio in ullo Feſtorum occurrentium hoc menſe ullam mentionem ullius Stationis.

Menſibus Februario, Martio, Aprili.

Nullum Feſtum ullius Sancti occurrens his tribus menſibus honoratur Statione præter Feſtum S. Marci Evangeliſtæ, quo eſt Statio ad S. Petrum. At verò, quia iiſdem tribus menſibus occurrunt Dominicæ Septuageſima: Sexageſima: Quinquageſima: Quadrageſima cum ſuis Feriis; notandum illis omnibus Dominicis, & Feriis Quadrageſimalibus poſſe lucrifieri Indulgentias Stationum.

A Dominica Reſurrectionis ad Pentecoſten.

Ipſâ Dominicâ Reſurrectionis & ſingulis hebdomadæ Paſchalis diebus, & ipſa Dominica in Albis, eſt Statio in diverſis Eccleſiis; ſicuti eſt Feria ſecunda, tertia, & quarta Rogationum, cum ipſo Feſto Aſcenſionis & Vigilia Pentecoſtes, non facta ulla mentione Sanctorum tum occurrentium; ſicut nec quidem Inventionis S. Crucis.

A Pentecoſte uſque ad Adventum.

Ipſo die Pentecoſtes, & ſex ſequentibus diebus Stationes. Sicut & Feria quarta, ſexta, & Sabbato quatuor temporum menſis Septembris. At nullo aliorum interjectorum dierum, etſi ſolenniſſimorum, fit ulla mentio Stationis; adeóque hic omiſſum debet haberi pro omiſſo. Quare emendabo illud, quod ad *num.* 512. olim ſcripſeram de numero animarum è purgatorio educendarum à Sodalibus Congregationum Roſarii, & Annuntiatæ.

Etſi autem verba illa, quæ ſuprà retuli ex Decreto exprimant ſolùm loca, Ordines, & perſonas fruſtra tamen nonnulli dubitârunt, an ipſæ Congregationes contineantur illâ clauſulâ, quandoquidem nulla fit earum expreſſa mentio. Sed utique ipſimet Sodales, qui propriè donantur Indulgentiis Stationum, ſunt perſonæ.

Quæſt. XIX. *Vtrùm Indulgentias Stationum poſſint in Societatis IESV templis obtinere omnes Chriſti fideles?* 343

Poſſe probatur non paucorum ita ſentientium auctoritate. Non poſſe probatur I. Quia nequit ulla Bulla, ullum Breve, ullum vivæ vocis oraculum nominari, quo fiat tam generalis tantarum Indulgentiarum communicatio.

II. Quia ſi omnes Chriſti fideles poſſent in noſtris templis lucrari eas Indulgentias, poſſent etiam in templis aliorum Religioſorum propter mutuam communicationem, hoc autem eſt contra praxin, & contra communem Doctorum; nam Caſarubius, Rodriquez, Antonius Maria de Rheita, & alii, qui collegerunt Indulgentias Stationum, illas tanquam peculiarem Theſaurum appropriant Religioſis.

III. Gregorius XIII. in Bulla, qua Anno 1584. quinto Decembr. confirmavit Congregationem Annuntiatæ Virginis, à Societatis noſtræ gubernatione pendentem, tanquam omnino peculiarem gratiam, conceſſit omnibus Sodalibus poteſtatem, Indulgentias Stationum obtinendi in noſtris templis.

IV. In Compend. Privileg. Societatis. *V. Indulgentia.* §. 22. *& ſeqq.* enumerantur Indulgentiæ, quas Chriſti fideles in noſtris templis lucrari poſſunt, non factâ ullâ mentione Stationum. Imò eodem *V.* §. 1. *&* 2. poteſtas Stationum Indulgentiis in noſtris templis potiundi reſtringitur ad noſtros; & Ibid. §. 29. reſpectu ſæcularium reſtringitur ad noſtros Procuratores, Parentes, Fratres, Medicos &c.

V. Gregorius XIII. in Brevi quodam Anno 1573. 26. Auguſti, auguſto templo B. Virginis Viſitantis, quod eſt Halæ in Tiroli, quodque tunc erat Societatis JESU, Indulgentias Stationum impertivit, reſtringendo tamen, tum ad ſcholares, *qui noſtras ſcholas frequentant*, tum ad reliquos fideles, *qui in Societatis noſtræ templis ſæpius Sacramenta Pœnitentiæ, & Euchariſtiæ percipiunt.* Quam ſingularem gratiam idem Pontifex cum reſtrictione ad noſtros diſcipulos, extendit poſtea ad omnia noſtræ Societatis templa, ut dicam *num.* 567. ergo non participatur ab omnibus Chriſtianis; nam ſi *Pontifex idem* (cum omnibus Chriſtianis) *fieri voluiſſet, poterat expreſſiſſe*, Text. *Cap.* 2. *De Tranſl. Epiſc.* §. Sed neque. Et *quod de uno ſpecificè affirmatur, de oppoſito negari videtur.* C. Nonne. *De præſumpt.* Sa *V. Interpretatio n.* 13.

VI. Per-

VI. Perdoctus quidam noſtræ Societatis Theologus Romæ habitans conſultus à me hac ſuper quæſtione, reſpondit mihi Anno 1648. die 22. Febr. in hæc verba; *De quæſtione illa, quam R. V. propoſuit, & de qua hoc loco inquiri voluit, indagavi apud Patres quàm plurimos, eóſque variæ nationis atque doctrinæ, judicio, rerúmque uſu præſtantes, non potui autem ab ullo, præterquam à P. Theophilo Raynaudo intelligere, qui velit admittere, quòd omnes Chriſti fideles poſſint in templis noſtris lucrari Indulgentias Stationum, ſed reſtringunt ad Sodales B. Virginis,* (& ad illos, de quibus infrà) *aſſerentes, ita habere praxin in Germania, Hiſpania, Gallia, Italia, Luſitania, Belgio &c.*

344 His rationibus, & authoribus convictus cenſeo, partem negativam hujus quæſtionis eſſe veram. Addo tamen, affirmativam eſſe probabilem, tum quia P. Theophilus Raynaudus non dubitat de veritate affirmativæ opinionis, ut præfatus Pater teſtatur in iiſdem literis, qui eundem Patrem Raynaudum etiam coràm interrogavit; tum quia Paulus V. Anno 1611. die 4. Febr. illi Halenſi templo, cujus paulò antè feci mentionem, poſtquam Societas ſuo in illud omni Jure ceſſit religioſiſſimis, etſi non Religioſis Virginibus Regii Parthenonis, impertivit communicationem, & participationem omnium Stationum, expreſſè extendens ad *omnes Chriſti fideles* oraturos in illo templo quinque Pater & Ave &c. ut videre eſt in Brevi ejuſdem Pontificis relato in vitâ Sereniſſimæ Magdalenæ Reginæ, & piiſſimæ Fundatricis memorati Parthenonis. Atqui omnia Societatis noſtræ templa gaudent omnibus Indulgentiis conceſſis templis cujuſcunque Ordinis, Congregationis, (eſt verò Parthenon Regius, Congregatio propriè dicta) Confraternitatis, ſicut manifeſtè ſupponit Collector Compendii Privilegiorum Societatis *V. Indulgentia.* §. 22. ubi homines Societatis poſſe in noſtris templis obtinere Indulgentias conceſſas templis quarumcunque Congregationum, inde probat, quòd in Compendio noſtrorum Privil. *V. Communicatio gratiarum*, §. 3. tradatur, eoſdem Societatis homines, & templa gaudere omnibus privilegiis quarumcunque Congregationum. In qua probatione nomen privilegii in hac favorabili materia extendit etiam ad Indulgentias, aut certè nihil probat. Et verò cùm illud templum, de quo ſum locutus, ſit à Sede Apoſtolica affectum tanto munere, non videtur rationabiliter dubitari poſſe, quin id ipſum munus, eadem ipſa gratia ſit itidem à Sede Apoſtolica impertitâ alicui, aut aliquot Eccleſiis unius, aut plurium Ordinum Mendicantium; atqui noſtra templa potiuntur omnibus Indulgentiis, & gratiis, quibus gaudent Eccleſiæ aliorum Ordinum, etiam non Mendicantium, uti clarè habetur in citato *V. Commun. gratiar.* §. 3. Fateor tamen, firmitati hujus diſcurſus obſtare reſtrictionem, quam circa communicationem Indulgentiarum localium adferam n. 557.

Appendix.

Ita de ſæcularibus valentibus, & non valentibus ex opinione virorum doctorum obtine- 345
re Indulgentias in Eccleſiis mendicantium ratiocinabar, cùm Tractatum hunc ſubjeci primo prælo, quem diſcurſum cùm legiſſet P. Bonagratia Habſenſis, déque eo meminiſſet in Summula ſelectarum quæſtionum Regularium Verb. Privilegium. *n.* 412. *Edit.* 3. cum majore ſanè encomio, & libri, & authoris, quàm mereantur, protulit contra ea, quæ pro parte negativâ concluſeram, eas rationes, quæ partim ſuadent, partim cogunt mutare ſententiam. Etenim refert ſententiam Innocentii VIII. inſertam mari magno PP. Servitarum B. V. M. tam amplè extendentis ad omnes ſæculares viſitantes eorum Eccleſias, quaſlibet Indulgentias eiſdem Eccleſiis impertitas, ut nequeam ſine nota obſtinationis negare, illis ipſis verbis etiam contineri Indulgentias Stationum, ac proinde poſſe quotidie eas lucrifieri à quibuſlibet Chriſti fidelibus viſitantibus Templa, Oratoriáve cujuſvis Ordinis Mendicantis, aut alterius participantis, ſicut participant omnia S. Benedicti Monaſteria in Helvetia, omnia privilegia, Indulgentiáſque Mendicantium, modo in iis Eccleſiis fundant preces, de quibus ſuprà, & ad præſcriptas intentiones; modò deinde ſint Confeſſi, & Sacra Communione refecti, id quippe à ſæcularibus exigit Innocentius VIII. in citata Bulla. Ad reliqua, quibus Pater Bonagratia refutat cæteras rationes, quibus oppugnabam opinionem Patris Theophili Raynaudi, arbitrati ſæculares quoque omnes poſſe in noſtris templis potiri quotidie iiſdem Indulgentiis Stationum, non eſt operæ pretium reſpondere, cùm ego jam pedibus eam in ſententiâ dicti doctiſſimi Patris Bonagratiæ, ſtrenuè pugnantis in favorem ſæcularium, qui utinam largis eleemoſynis ſtudeant remunerari Indulgentiam hujus ſui boni Patroni.

Quæſt. XX. *Poſſuntne Indulgentiæ Stationum applicari defunctis?*

RESP. I. Poſſunt ab habentibus Bullam Cru- 346
ciatæ, ut teſtantur Eſcobar in Summa *Exam.* 5. *Tract.* 7. *n.* 55. Palaus *Tract.* 25. *p.* 5. *n.* 12. Idipſum de Religioſis, ſi quidem ſæpius in die viſitent Eccleſiam pro iis comparandis, docet teſte Eſcobar, Rodriquezius.

II. Non legi Claſſicum authorem, qui doceat, eas poſſe indiſcriminatim ab omnibus, qui illas comparant, transferri in mortuos. Imò Palaus *loc. cit.* teſtatur, eſſe ſpecialem gratiam, & favorem, quòd Bullâ Cruciatæ inſtructi poſſint illas donare defunctis.

347 Unde dubito, an Religioſis permiſſa ſit ea facultas? longè magis an Sodalibus Roſarii, aut Annuntiatæ? Et longè maximè, an verum ſit antecedens, & conſequens, quod Rheita in Faſciculo *Sacrar. Indulgentiar. dub.* 1. ponit dum in antecedente generatim aſſerit illum, qui ſæpius de die viſitat Eccleſiam aliquam Indulgentiâ Plenariâ præditam, comparare ſibi ipſi prima viſitatione illam Indulgentiam, ſecundâ verò & tertiâ piis Manibus. Unde infert, cùm quotidie tribus locis Romæ Indulgentiæ Plenariæ Stationum habeantur, omnes, qui volunt, poſſe ſæpius in die iis juvare defunctos.

At ex recitatis horum Doctorum verbis, & ſententiis exſurgit hæc

348 Quæſt. XXI. *Utrùm quis Indulgentias Stationum ſæpius de die reverâ obtinere queat?*

RESP. Præter Rodriquez, Eſcobar & Rheitam aſſerunt Villalobos, Nugnus, & Trullenck, quos refert, ſequitúrque Diana tum *Part.* 5. *Tract.* 12. *Reſol.* 45. tum 1. *p. Tract.* 11. *Reſol.* 104. Negant Ludovicus Crucius apud ipſum,

349 item Palaus & alii. Quibus etſi adhæſi in duabus prioribus Editionibus hujus Tractatus, jam tamen abſit ut adhæream, quandoquidem S.D.N. Innoc. XI. in Decreto repræſentando infrà *n.* 709. *lit. p.* damnavit hanc opinionem.

CAPUT IX.

De Indulgentia pro die Portiunculæ.

SUMMARIUM.

Indulgentia Portiunculæ fuit ab ipſo Chriſto Domino conceſſa S. Franciſco Aſſiſiati juxta aliquos, juxta alios à Papa ex mandato Chriſti Domini. 350.

Poteſt obtineri in omnibus Eccleſiis Ordinis Seraphici. 351.

At non per viam communicationis. Ibid.

Nulla alia gratia jungitur illi juxta Rodriq. Ibid.

An ad eam comparandam requiratur Communio? 352.

An ſuſpendatur in Anno Sancto? 353.

An poſſit comparari in Eccleſiis aliorum Mendicantium? 354.

Utrùm toties obtineatur, quoties ſecundo die Auguſti viſitatur Eccleſia? Ibid.

Omnium Ordinum Mendicantium alumni poſſunt etiam comparare in ſuis Eccleſiis. Ibid.

350 Quæſt. XXII. *De Indulgentia pro die Portiunculæ quænam obſervanda?*

RESP. Hæc quatuor præcipuè.

I. A Chriſto Domino fuiſſe Sancto Franciſco Aſſiſiati ad interceſſionemglorioſiſſimæ Cœlorum Reginæ conceſſam, pro ipſo, & omnibus, qui templum Beatiſſimæ Virginis Angelorum, ſeu Portiunculæ ad Aſſiſium ſitum, contriti, & Confeſſi piè viſitarent die ſecunda Auguſti, quâ celebratur Dedicatio illius templi, plenariam omnium peccatorum remiſſionem, ut reliquos inter docet Emman. Rodriq. *Tom.* 1. *quæſt. Regul. q.* 55. *a.* 18. *& Tom.* 2. *q.* 88. *a.* 6. referens, à Benedictis XI. & XII. ita declaratum fuiſſe, Raynaudo in Scapulari *Part.* 2. *q.* 5. poſt Bellarm. tradente, ſed contrarium defendente P. Andrea Möhr Franciſcano Reformato, in Opuſculo de hac Indulgentia *fol.* 30. *& ſeqq.* S. Franciſcum fuiſſe ſolùm à Chriſto juſſum dicere Papæ, ſe velle, ut hic concederet eam Indulgentiam. Hiſtoria prolixè recenſetur tum in Chronicis & Breviario Minorum, tum in Genealogia Chriſti, authore Reverendiſſimo Domino Carolo Stengelio Abbate Brentzenhuſano, & Genealogia Beatiſſimæ Virginis, authore Leonardo Mair ad ſecundum diem Auguſti, quos duos poſteriores libros Teutonico idiomate editos, nomino in gratiam illorum, qui carent hiſtoriæ Sancti Antonini tertiâ parte.

II. Hanc Plenariam Indulgentiam poſſe 351 in omnibus Eccleſiis Ordinis Minorum obtineri, docet Rodriq. *cit. a.* 18. eò videlicet, quòd per communicationem omnia indulta conceſſa uni Monaſterio dicti Ordinis, omnibus aliis ejuſdem Ordinis Monaſteriis, tam virorum, quàm mulierum fiant communia. Verùm etſi huic Doctori facilè aſſentior quoad ipſam concluſionem, praxi certiſſima confirmatam, haud tamen ita facilè quoad probationem ejuſdem concluſionis. Etenim Paulus V. Anno 1608. hujus Indulgentiæ in templis PP. Capucinorum obtinendæ poteſtatem fecit literis *ad decennium duntaxat valituris*, ut videre eſt in Brevi, quod ad calcem Annalium Capucinorum deſcribit Boverius. Et Gregorius XV. Anno 1622. illam gratiam confirmans, atque amplians *literis perpetuis futuris temporibus valituris* dicit: *volentes omnes & ſingulas Eccleſias Ordinis Fratrum Minorum S. Franciſci Capucinorum nuncupatorum ubique exiſtentium aliquo ſpirituali munere illuſtrare, omnibus Chriſti fidelibus, qui die ſecunda Auguſti &c.* Equidem neque Venerabilis Congregatio PP. Capucinorum eam gratiam à Sede Apoſtolica petiiſſet, neque Paulus V. ad decennium reſtrinxiſſet (nam *quod favore quorundam ordinatum eſt, ad læſionem illorum vergere non debet. L.* Quod favore 6. *C. De Leg. & Cap.* Quod ob gratiam, *De Reg. Iuris in* 6.) neque Pauli Succeſſor

ceſſor Gregorius eam veluti *Illuſtre* quoddam, *ſingularéque munus* impertiiſſet, ſi vel ipſe Ordo, vel hi duo Pontifices, cenſuiſſent, prædictum Indulgentiæ beneficium per viam communicationis competere omnibus Minorum Eccleſiis. Nihilominus Rodriq. *cit. Tom.* 1. *q.* 58. *a.* 3. expreſſè tenet, Auguſtinianorum Eccleſias gaudere hoc indulto. Sed negat P. Möhr *loc. cit. fol.* 151. *& ſeqq.*

III. Cum hac Indulgentia nullo modo conjunctam eſſe poteſtatem abſolvendi à reſervatis, aut commutandi vota, ſcribit ſingulariter Rodriq. *cit. a.* 6. ſed vide in Appendice ad *n.* 354.

352 IV. Ad eandem Indulgentiam lucrifaciendam non requiri Communionem ſacram, ſed ſufficere Confeſſionem, & Eccleſiæ Minorum viſitationē, inſinuat Rodriq. dum *q.* 55. *cit. a.* 18. disertè ait, illam Indulgentiam acquiri ab omnibus, qui contriti, & Confeſſi viſitant Eccleſiam Monaſteriorum Ordinis S. Franciſci. Verùm obſtant illa duo Brevia, quorum paulò antè feci mentionem, & in quibus expreſſè exigitur communio ſacra, cum oratione ad tres communes intentiones; exigitur, inquam, pro templis extra Aſſiſium, nam in Aſſiſiate ſufficit Confeſſio vera, atque viſitatio Religioſa, ut patet ex Breviario Minorum.

353 Quæſt. XXIII. *Indulgentia Portiunculæ ſuſpenditúrne in Anno Sancto?*

Hanc quæſtionem mihi propoſuit ex Ordine Minorum vir eruditus; cui mox reſpondi, me non dubitare de illa, quæ extra Aſſiſium comparari ſolet; tum quia verba Bullæ ſuſpenſivæ ſunt valde generalia, & ſpecifica ſimul; tum quia non eſt hujus major ratio, quàm aliarum quarumdam, quas certum eſt interdici; tum quia non legi, qui excipiat, & Anno 1625. non fuit excepta.

Si verò loquamur de ea Indulgentia, quatenus Aſſiſii obtineri ſolita eſt, occurrit omnino peculiaris ratio dubitandi, imò negandi illam ſuſpendi. Nam ipſemet Chriſtus Dominus eam, & quidem in perpetuum impertiit illi templo; cui ſingulariſſimæ gratiæ non videtur Pontifex aut poſſe, aut velle quidquam derogare, argum. *Cap.* Nulli *Cap.* Sunt quidam, & *Cap.* Contra 25. *q.* 1.

Sed quidquid ſit de poteſtate, quam negat Möhr *loc. cit. fol.* 74. voluntatem S. D. N. Innocentii X. habemus ſatis perſpectam, etenim in ſua ſuſpenſiva Bulla non interdicit alias, quàm à ſola Sede Apoſtolica profectas Indulgentias, ut patet ex ipſa Bulla, à me in Tract. de Jubileo deſcripta; & inſuper reſcriptum mihi eſt ex Urbe, illam Indulgentiam conſentiente ſua Sanctitate quæſitam, & acquiſitam Anno Jubileo 1650. in memorata Eccleſia Beatiſſimæ Mariæ Angelorum.

354 Dictis de Indulgentia Portiunculæ addo nonnulla ex noſtro Patre Quintanadvenna, cujus totus, & brevis Tractatus quartus Appendicis adjectæ ad Singularia impenſus eſt huic particulari argumento. Docet igitur primò hic author *loc. cit.* ſuppoſito (quòd ipſe ſupponit) quòd omnes Regulares lucrentur in ſuis Eccleſiis omnes Indulgentias, & Jubilea, quæ in aliis totius orbis ſunt; ſuppoſito inſuper, quòd omnes Tertiarii etiam Sæculares fruantur cunctis privilegiis & Indulgentiis illius ordinis, cujus tertiam profitentur Regulam; ſuppoſito tertiò, quòd omnes etiam ſæculares portantes Chordam, Corrigiam, aut Scapulare Minorum: Auguſtinianorum: Carmelitarum, quibus præfati Regulares, his, inquam, tribus ſuppoſitis, approbatiſque à ſe, infert ille author, omnes dictos Tertiarios, Chordigeros &c. tametſi ſæculares poſſe Indulgentiam Portiunculæ lucrari in templis aliorum, quorumvis Ordinum; ſicut, ipſo teſte, Emman. Rodriq. *Tom.* 1. *q.* 58. *a.* 3. & Hieronymus Rodriquez *Reſol. Regul. Reſol.* 11. *n.* 4. ſpeciatim tradunt de Corrigiatis Auguſtinienſium, lucrari hoc Portiunculæ Jubileum, ſi viſitent Altare à Prælatis Auguſtinianis aſſignatum, ac recitent illic quinquies Pater, & Ave, indéque etiam probat Emmanuel Rodriquez, quòd illi Chordigeri, & Chordigeræ conſequantur omnes Indulgentias, quas ipſimet PP. Auguſtiniani. Idem Quintanadvennas *cit. dub.* 2. *n.* 5. meritò non aſſentitur Collectori Indulgentiarum Minorum, & Mendicantium, inſinuanti, quoties fideles devotè viſitant in die Portiunculæ, Eccleſiam Aſſiſienſem, toties lucrari novam Indulgentiam, adeóque aliam, atque aliam animam poſſe liberare pœnis Purgatorii. Ratio, cur hanc doctrinam rejiciat Quintanadvennas, eſt, quia non exhibetur ullum Pontificium Indultum, quo exprimatur tam ſingularis gratia.

3. At verò *in dub.* 3. *n.* 4. adverſus Emmanuelem Rodriq. & Mirandam, tenet cum P. Möhr *loc. cit. fol.* 115. omnes fideles poſſe lucrifacere Indulgentiam Portiunculæ, ſi viſitent aliquam Eccleſiam Monialium profitentium Regulam S. Franciſci, eò quòd varii Pontifices extenderint Indulgentiam ad omnes Eccleſias Ordinis S. Franciſci ſine ulla exceptione; atqui Eccleſiæ talium Monialium ſunt Eccleſiæ Ordinis S. Franciſci. Et verò nos ſuperiùs *n.* 351. propoſuimus, qua ratione Paulus V. & Gregorius XV. illam gratiam extenderint ſpecialiter ad Patres Capucinos. Illud certum, quòd omnes Ordines Mendicantes poſſint vi ſuorum privilegiorum fieri participes illius beneficii, ſi in ſuiſmet Eccleſiis perficiant requiſita.

Tribus hiſce doctrinis ex P. Quintanad. relatis jungo, approbari à P. Bonagratia in Summula *Verb. Privilegium n.* 412. id quod infrà

Dd 3 cap.

Digitized by Google

cap. 27. addam de Indulgentia Portiunculæ, ſcilicet Communicationem Indulgentiarum vigentem inter Mendicantes Ordines non extendi ad omnes Sæculares, viſitantes ſecundo Auguſti quorumlibet Mendicantium Eccleſias. Jungo quoque hanc

Appendicem.

a Quam pro pleniore intelligentia pretioſiſſimæ iſtius Indulgentiæ attexo huic noviſſimæ Editioni ex Libello, cui nomen *Portiuncula Theologica* recèns conſcripto à. P. Andr. Mohr ſtrictioris obſervantiæ S. Franciſci alumno, & Lectore Theologo; qui quidem eruditus ſcriptor tradit, probátque ad meum propoſitum *ſeqq.* 1. Chriſtus Dominus S. Franciſco petenti illam Indulgentiam pro Portiuncula, ſeu Eccleſia B. V. Aſſiſii, reſpondit ſe petitionem ejus admittere, ut referunt Barthol. Piſanus, & Wadingus, ſeu eam petitionem ſibi placere, ut habet Breviarium Ordinis, ergo re ipſa eam ipſemet conceſſit immediatè & directè, non autem mediante Papæ miniſterio. Conſequentiam & conſequens ipſum ita ſapienter *pag.* 31. & 32. Edit. Saliſburg. Anno 1670. probat, firmátque hic ſcriptor, ut ipſi integre aſſentiar, non autem Patri Ray-
b naudo relato ſuprà *n.* 350. 2. Illa Indulgentia poteſt applicari non ſolùm defunctis *pag.* 45. ut docet communis ſenſus ac praxis fidelium dictam Eccleſiam viſitantium, ſed etiam aliis vivis. *Pag.* 42. Ita quippe teſtantur hiſtoriæ, Chronica FF. Minor. & communis piorum fidelium conſenſus; adeò ut Sacriſta Aſſiſianus nonnunquam 8. 9. 10. millia teſtimoniorum (præſtitæ fidei) impreſſorum tradat iis, qui à viris Principibus, atque aliis miſſi fuere ad illud templum, ut eam Indulgentiam lucrifacerent, non ſibi ſed illis, à quibus able-
c gati erant, appropriandam. 3. Indulgentia Portiunculæ habet (etſi repugnet Rodriquez relatus ſuprà *n.* 351.) adjunctos omnes illos quatuor favores, quos Tract. præced. *n.* 4. & 12. retuli, adeóque etiam poteſtatem faciendi compoſitionem ſuper ablatis incertis, aut illicito modo extortis. *pag.* 63. & 64. ubi expreſſè ſcribit eâ Indulgentiâ contineri non ſolùm remiſſionem omnis pœnæ, ſed etiam reliquas facultátes, quas ex me citato expreſſerat, *pag.* 62. & 63. Atqui illic expreſſerat ex me poteſtatem faciendi illam compoſitionem. Et verùm quidem eſt, me *n.* 12. dicti Tract. referre ex P. Palao jus illius compoſitionis; at ſimul ultimam meam determinationem differo ad cit. *cap.* 48. citati Tract. in quo *n.* 364. ſecundæ Editionis, quæ prodiit in lucem tribus menſibus poſt expeditam à P. Mohr, & in qua pronuntio me idcirco non aſſentiri P. Palao, quòd videam illud tam rarum privilegium diſſimulari à Theologis & Canoniſtis, qui ante & poſt eundem doctiſſimum Patrem accuratiſſimè ſcripſerunt de favoribus Jubilæorum. Id ipſum repeto in hac Editione, tum *cit. n.* 364. tum in Append. ad illum ipſum *num. lit. oo.* 4. Illa ipſa Indulgentia Portiun- d
culæ ita extenditur ad omnia, etiam Oratoria, Sacella minora, ac amovibilia & occulta, proindéque etiam Sacella infirmariæ FF. Minorum, & ita quidem, ut ſi plura ejuſmodi Sacella reperiantur in uno parvo, aut magno Conventu, poſſit ab omnibus Fratribus Ordinis Seraphici obtineri die 2. Auguſti, in quovis talium locorum Indulgentia Plenaria, cum jure eligendi ſibi tam extra, quàm intra Ordinem Confeſſarium, qui abſolvat à reſervatis. Extenſionem ad talia Oratoria probat verbis expreſſis in Brevi, quòd Urbanus VIII. Anno 1639. conceſſit Ordini, poteſtatem autem eligendi Confeſſarium inde, quòd hæc ſoleat annecti Jubileis, & poſſe à Franciſcanis practicari tradit Portel. de Dubiis Regul. V. *Confeſſio* in Addit. *n.* 6. 5. Quin imò omnes ſe- e
culares frequentantes ubivis terrarum ejuſmodi loca, fiunt participes ejuſdem Indulgentiæ, & favorum ipſi annexorum, *pag.* 109. probans peculiaribus Bullis Summorum Pontificum, facientium extenſionem ab ipſis perſonis, Ordinis Seraphici ad alias; ac poſtmodum ſingulariter probans, de Eccleſiis Clariſſarum, & Tertiariorum, Tertiariarúmque, itémque aliarum alterius Ordinis, ſubjectarum ſoli obedientiæ FF. Minorum, nam viſitantes horum & harum Eccleſias & Oratoria, gaudent eo fructu, quo virorum. 6. Tametſi Em- f
manuel Rodriq. *Tom.* 1. *q.* 58. *n.* 16. & Hieronymus tanquam certum tradant, ob authoritatem Bullæ à Leone X. conceſſæ Ordini Prædicatorum, dictam Indulgentiam obtineri poſſe in Eccleſiis quoque PP. Prædicatorum, & conſequenter in aliorum Ordinum communicantium cum Prædicatoribus *pag.* 151. attamen & probabile eſt Leonem id nunquam conceſſiſſe, *pag.* 154. & licèt conceſſiſſet, quia tamen nec ipſi Dominicani, nec alii Religioſi hactenus uſi ſunt hoc beneficio communicationis, exciderunt Jure illius, quia privilegium affirmativum amittitur per longum non uſum, ſi ſæpe fuit oblata occaſio utendi, nec obſtitit impedimentum. *pag.* 156. ex Portel. de *Dubiis Regul. V.* Privilegium *n.* 57. & communi: ut aſſerit, quod tamen ego alibi cum Suarez, & aliis abſolutè negavi, negóque. Nulli tamen Ordini diverſo à Minoritarum author ſim uſurpandi Jus, de quo Rodriquez.

7. Indulgentiæ Portiunculæ probabiliter g
(ſalva interim Sedis Apoſtolicæ in Eccleſia Chriſti viſibili eminentia, & poteſtatis plenitudine) non poſſunt ſuſpendi authoritate humana etiam ſuprema Pontificis. I. Quia Joannes XXII. apud VVadingum ad Ann. 1223.

n. 4.

Digitized by Google

*n.*4. non audet os ad illas apponere. Et Urbanus VIII. in Bulla: *Cùm nuper*, editâ Anno 1624. expreſſè teſtatur, has Portiunculæ Indulgentias nec ſua ſuſpenſione comprehendi, nec comprehenſas eſſe in verbo Romani Pontificis. Item Innocentius X. ſuam ſuſpenſionem à P. Gobat *de Iubil.* antè relatam diſertè ad Indulgentias à Romano Pontifice conceſſas limitat, ut has noſtras excipiat. Horum autem omnium non apparet ratio alia, quàm quòd ipſimet judicent, ſe has noſtras Indulgentias ſuſpendere nequire. II. Quia à ſupremo Eccleſiæ Hierarcha Chriſto Domino immediatè deſcendunt, adeóque nulli inferiori poteſtati, quoad ullam mutationem ſubduntur, *pag.*75. ubi hæc omnia verba eſt legere. Quibus rurſum addo ex eodem *pag.*42. poſſe eam Indulgentiam donari, tum aliis vivis abſentibus, tum defunctis. Item ex ejuſdem ſententia *fol.*63. cum eâdem concedi jus petendi abſolutionem à reſervatis, & votis, ſicut in Jubileo; quas omnes gratias ſcribit ipſe *fol.* 48. *n.* 37. competere viſitantibus omnes alias Minorum utriuſque ſexus Eccleſias. At ego nequeo affirmare uſum Germaniæ favere huic doctrinæ, quamvis etiam non negem, utpote ignarus praxis.

CAPUT X.

De Indulgentiis pro Communione Generali.

SUMMARIUM.

Hæc Indulgentia non ſuſpenditur in Anno Sancto. 355.

Pœnitentibus intimanda conditio de communione peragenda in Eccleſia Societatis IESU. Ibid.

Item qualitas intentionis. Ibid.

Defenditur doctrina, & praxis oſtendens, Indulgentiam Communionis Generalis non poſſe obtineri niſi in Eccleſiis deſignatis à Superioribus Societatis. 356.

355 Quæſt. XXIV. *De Indulgentia pro Communione Generali, quænam obſervanda videntur?*

RESP. Præter ea, quæ ex profeſſo in præced. Tract. de Jubileo *toto cap.*27. tradidi, de ortu, & conditionibus hujus Indulgentiæ, quatuor duntaxat hic memoranda cenſui.

Primùm, doctrinam, quam ibidem tradidi de prædicta Indulgentia, defunctis etiam durante Anno Jubileo applicandâ, & publicè privatímque prædicandâ, receptam, firmatámque eſſe, tum praxi per totum tempus currentis Anni Jubilei M.DCL. communiſſima Concionatorum, Confeſſariorum, & aliorum utriuſque ſexûs fidelium, tum judicio præſtantiſſimorum Germaniæ noſtræ Theologorum, etiam antequam innotuiſſet illa declaratio S. D. N. de qua *n.*631.

Alterum, ſæpe admodum expedire, ut pœnitentibus dicant Confeſſarii, eſſe omninò quid peculiare, quòd pro comparanda hac Indulgentia, ſit neceſſe ſacram Communionem obire in templo à Superioribus Societatis determinato, cùm pro Indulgentiis reliquis, quæ conſueverunt impertiri in feſtis Confraternitatum, Religioſorum, Sanctorum Franciſci, Dominici, Ignatii, Dedicationis, Patrocinii &c. perinde ſit, ubi quis Synaxin accedat. Sum expertus multos ſuo cum gravi incommodo in certa aliqua Eccleſia ideo communicâſſe, quòd putarent ſe in alia communicando non potuiſſe fieri participes Indulgentiæ.

Tertium. Quia toties experior rudes homines ignorare, ad quam intentionem orare debeant, pro lucranda hac Indulgentia, optimè illis conſulet Confeſſarius, qui pro partiali, aut etiam (quando ſolùm levicula peccata commiſſa ſunt) Totali pœnitentia imponet iis, ut dicant ter, aut quinquies Pater & Ave ad tres præſcriptas (quas majoris ſecuritatis cauſâ nominabit) intentiones.

Quartum. Cùm P. Bonagratia Habſenſis legiſſet, quod dicam breviter infrà *cap.* 27. *n.* 555. de Indulgentia præſenti non communicabili Eccleſiis aliorum Ordinum Mendicantium, ſcripſit in ſua Summula verb. Privilegium. *num.*412. ſe non videre, cur impugnetur hujus ſpecialis Indulgentiæ communicatio cum aliis Religioſis Ordinibus, ſi quidem iis placeret eandem ſecundùm requiſitas conditiones in uſum deducere; quod quia non faciunt, nihil ipſis nocet, inquit idem ſcriptor; cui adſtipulor lubens neganti, ſolum non-uſum hujus favoris quidquam obeſſe juri ad illum, id quippe ſufficienter probat ratione particulari ſubminiſtratâ ab Emman. Rodriquez, cui jungo hanc generalem, quòd privilegia nemini præjudicantia non amittantur per ſolum non-uſum. Fusè Suarez *Lib.* 8. *De Legib. cap.*34. & Barboſa *De Offic. & poteſt. Epiſc. alleg.* 26. *n.* 11. at necdum eidem authori aſſentior, volenti, illum ipſum favorem poſſe per viam communicationis obtineri in Eccleſiis aliorum omnium Mendicantium. Rationem peto in primis ex communi Prælatorum Regularium Mendicantium judicio, & praxi. Cùm enim ex una parte conſtet, hanc pretioſiſſimam Indulgentiam ab iis non proponi fidelibus in tot centenis, & millenis Conventibus, quos habent ſitos in oppidis, pagiſque etiam iis, in quibus noſtra Societas nullum domicilium obtinet; ex alia verò meritò 356

Digitized by Google

ſupponamus, multiſque eorum præclarè factis comprobetur, ipſos eſſe ſtrenuos promotores cultus divini, atque pietatis in animas purgantes, cur dicamus illos, *tam immiſericordes* (utor verbis P. Bonagratiæ) *verſus afflictiſſimos incolas Purgatorii*, ut jam à plus 40. Annis neglexerint tam optatam occaſionem juvandi hoſce incolas, ſi quidem exiſtimant, ſe poſſe jure ea utendi? An hoc non eſt mnam reponere in ſudario, abſcondereque talentum? Rectiùs dixeris, illos prudenter timuiſſe, ne utendo ea participatione fierent obnoxii maledictioni æternæ, quam Clemens V. in Clement. Religioſi §. 2. *De Privil. & Exceſſ. Privilegiatorum* interminatur pronuntiantibus, Indulgentias indiſcretas, id eſt, non conceſſas *Gl. Ibidem.* verb. *Indiſcretas.* Qua de cauſa concludit denique P. Bonagratia, ea, quæ paulò antè ſcripſerat, de quarundam Indulgentiarum extenſione per viam communicationis, eſſe à ſe dicta diſſerendo potiùs, quàm aſſerendo.

Peto deinde rationem ex ponderatione tum individualium circumſtantiarum expreſſarum in communi Bulla deſcripta *Tract. praeced. cit. cap.* 27. tum finis, ob quem emanavit illud indultum, qui fuit, ut multorum centenorum, millenorum Chriſti fidelium in una, eademque Eccleſia inſtar aciei conſpirantium in carceris tenebroſi evacuationem, accendantur, ut ferè fit, ſingulorum animi. Quæ flammæ ſegniùs excitarentur, ſi in 2. 6. 8. Eccleſiis unius, ejuſdem civitatis aliæ, atque aliæ, ut ita dicam, cohortes aggrederentur illum carcerem. Vires unitæ plerumque plus efficiunt, quàm diſperſæ; ſicut funiculus triplex difficiliùs rumpitur, quàm tres ſeorſim funiculi. Nec dubium eſt, quin una è cauſis, ob quas Eccleſia conſtituit loca publica deſtinata precibus, fuerit etiam hæc, ut ipſa piarum mentium corporalis conjunctio fervorem augeret precantium.

Aſſentitur mihi non obſcurè P. Andreas Mõhr, Ordinis Seraphici, in opuſculo, (de quo in præcedente capite) *fol.* 160. aliique eodem teſte. Sed vide id, quod de Illuſtriſſimo Principe & Abbate ad S. Gallum, deque PP. Capuccinis Provinciarum Sueviæ & Helvetiæ memoravi in Tract. præced. ſeu de Jubil. *cap.* 27. *n.* 200.

CAPUT XI.

De Indulgentia in triduo Bacchanalium.

SUMMARIUM.

Origo Indulgentiæ iſtius. 357.
Ea eſt plenaria. 358.
Conditiones requiſitæ ad eam. 359.
Innocentius X. addidit conditionem de continuatione, diu noctûque. 360.
Quomodo intelligenda illa continuatio? 361.
Plura alia circa hanc remiſſivè. 362.
An quando illa oratio debebat continuari, die ac nocte per horas quadraginta, fuerint compotes effecti illius ii, qui orabant hora quadrageſima tertia, vel ſexta continuatæ publicæ orationis. Ibid.

SUppono noſtris Patribus authoribus jam 357
permultis ab hinc Annis, ut liquet vel ex Brevi Pauli V. edito die 3. Januar. Anno 1606. inſtitutam comprecationem 40. horarum triduo Bacchanalium, ſeu Dominicâ Quinquageſimâ, & duabus feriis inſequentibus, cum tanta multis in locis & precantium, & ſacram Synaxin obeuntium multitudine, ut noſtrum Collegium Friburgenſe apud Helvetios, plerumque octo, vel novem millia numeret tum Dominorum Senatorum (quorum eximiæ prorſus religionis, & pietatis illo triduo undecim ipſos Annos oculatus teſtis, miniſterque fui,) tum civium, tum ruſticanæ plebis à tribus quatuórve milliaribus Germanicis, ſeu ſex, octóve leucis accurrentis, per illud tempus, quo diabolus tam latè, & liberè bacchatur, ac regnat, ad divinam menſam accumbentium.

Quæſt. XXV. *Quænam Indulgentia obtinetur* 358
illo triduo?

RESP. Plenaria, quæ tamen non poteſt applicari animabus purgatorii, nec niſi ſemel illo triduo à quoquam comparari, ut poſt Paulum V. expreſſit Urbanus VIII. in Brevi Anni 1639. Poteſt autem dici, eſſe unam ex certiſſimis, quæ dari ſolent, quandoquidem in primis cauſa, propter quam datur, eſt graviſſima, ſcilicet ut illo triduo & graviſſimorum flagitiorum numerus minuatur, & loco illorum egregia pietatis opera obeantur. Deinde quia una ex conditionibus pro illa Indulgentia obtinenda requiſitis, eſt rara & difficilis, duæ ex reliquis non raræ quidem, ſed valdè religioſæ, ut mox apparebit, nam ulteriùs eſt

Quæſt. XXVI. *Quæ conditiones requirantur* 359
ad obtinendam Indulgentiam prædictam?

RESP. Requiritur inprimis Confeſſio, & Communio. Deinde ut quis devotè per aliquod

Digitized by Google

quod temporis ſpatium (Paulus V. Anno 1606. horam integram, tum Anno 1611. nonniſi aliquantum temporis ſpatium præſcripſit) interſit orationi 40. horarum, quæ fit illo triduo in Eccleſiis Societatis JESU. An verò poſſit propter communicationem privilegiorum, & gratiarum, quæ eſt inter Religioſos Mendicantes, hæc oratio fructuoſè, in ordine ad lucrandam Indulgentiam, inſtitui in templis aliorum Ordinum? (ut quidem nonnullos dixiſſe, & feciſſe audio,) patebit ex dicendis *num.* 549. *& ſeqq.*

Præterea, ut in iiſdem Societatis Eccleſiis durante ea oratione precetur quis Deum pro Chriſtianorum Principum concordia, extirpatione hæreſum, & Sanctæ Matris Eccleſiæ exaltatione.

360 Poſtmodum ab Innocentio X. addita (ab Alex. VII. non requiſita) fuit hæc conditio, ut illa 40. horarum precatio, ſeu oratio, non ſit interpolata, ſed continua. Unde licèt illa oratio poſſit inchoari immediatè poſt mediam noctem diei Sabbatini exacti, & prorogari uſque ad mediam noctem feriæ tertiæ (nam Bulla etiam Innocentii X. tres integros dies concedit) tamen ſi quis finita ſupplicatione, ſeu proceſſione, quâ ſolet illa oratio claudi, primùm oraret pro concordia Principum Chriſtianorum &c. non eſſet lucraturus Indulgentiam, ut etiam me citato ſentit Cotonius *Lib.* 2. *Controv.* 12. *c.* 3. *n.* 89.

361 Certum quoque eſt, ſufficere ad illius orationis continuationem, modò ſit quovis tempore unus unicus homo in templo, qui oret; nam Pontifex utitur voce *orationis*, non autem *comprecationis*; imò quamvis contingeret per breviculum temporis ſpatium v. g. per ſextam unius horæ partem, neminem eſſe in templo, non tamen cenſeretur moraliter interpolata oratio; ſi enim ex tam multorum præſtantiúmque Theologorum opinione eſt una moraliter continuata actio, quâ vel plures homines, unum poſt alterum confitentes, audis, aut quâ pluribus hominibus in uno Sacro, Chriſti Corpus præbes, eſto fortè ter, vel quater à menſa communicantium redeas ad Altare; aut qua die vetito carnes comedis ad initium, & ad finem prandii, comeſtis in medio prandio piſcibus; ſi, inquam, illæ actiones, quas enumeravi, ſunt in circumſtantiis, quas attuli, ita moraliter una actio, ut in Sacra Confeſſione non oporteat exprimere numerum perſonarum, quas peccati mortalis reus abſolviſti, & communicâſti in caſu prædicto, ut egregiè docet Cardinalis de Lugo *de Pœnit. diſp.* 16. *ſect.* 14. §. 2. cum multis contra multos, nec oporteat dicere, te comediſſe bis carnes, imò mala foret Confeſſio, ſi in caſu poſito diceres te comediſſe bis carnes, clarum eſt, orationem 40. horarum poſſe moraliter vocari continuam, & non interpolatam, licèt ob ſomnolentiam omnium, qui ſunt in templo, aut unius, pluriúmve tarditatem, vel inadvertentiam contingeret, aliquo breviuſculo tempore non orare, cùm præſertim externa orationis ſigna, ut ardentes cerei, Venerabilis Sacramenti præſentia &c. etiam juvent ad moralitatem continuationis, ſicut ad unitatem, & continuationem prandii facit, quòd menſa permaneat ſtrata; atque ita etiam ſentiunt, me citato Diana *Part.* 10. *Tract.* 16. *Reſol.* 4. & Cotonius *Lib.* 5. *Controv.* 10. *n.* 4.

Plura de hujus ejuſdem orationis continui- 362
tate dixi in Tract. *præced. cap.* 22. ubi etiam oſtendi, licèt hæc Indulgentia promittatur iis ſolis, qui orant durante oratione 40. horarum, eâ tamen potiri poſſe etiam illos, qui jam exactis primis 40. horis ſuam perficiunt orationem, durante adhuc continuatione orationis.

Et quia nonnulli de hac re immeritò dubitant, idcirco confirmo hac perſpicua ratione, quòd ſcilicet ex rationibus ibidem à me allatis pateat, quando Pontifex dicit: qui durante oratione 40. horarum oraverit in tali Eccleſia, lucrabitur &c. eſſe perinde acſi dicat: qui oraverit tunc, cùm habebitur precatio, quæ ut minimùm duret 40. horas; Atqui ille, qui precatur horâ quinquageſimâ prædictæ comprecationis, precatur propriiſſimè tunc, cùm habetur oratio durans minimùm 40. horas; nam quæ durat horis 50. durat utique ſaltem 40. *quia plus ſemper in ſe continet, quòd eſt minus. Reg.* 35. *in* 6. Plura vide *cit. cap.* 22. quod conſcripſi nondum conſtitutum habens excudere hunc, ad quem præſens materia directè ſpectat, Tractatum. Vide quoque Tract. præcedent. *cit. cap.* 22. Appendicem Hiſtoricam de ortu & proceſſu Indulgentiæ & conditionũ annexarum comprecationi ſolitæ inſtitui hoc triduo Bacchanalium.

CAPUT XII.

De Indulgentia Reali.

SUMMARIUM.

Quid ſit Indulgentia Realis? 363.
Quibus rebus ſoleat applicari Indulgentia Realis? 364.
Quid intelligatur per Imagines, aut Cruces benedictas? 366.
An per Imagines Sanctorum intelligantur icones ſolorum Canonizatorum? 367. *&* 368.
Quid referat ad pietatem habere granum benedictum? 369.
Quis uſus rerum Indulgentiis præditarum ſit neceſſarius ad eas lucrandas? 370.
An ſufficiat orare ante aliquam ejuſmodi Imaginem affixam parieti? 372.

Quæſt.

Digitized by Google

363 Quæſt. XXVII. *Quid eſt Indulgentia Realis ?*

RESP. Eſt ea, quæ alicui rei v. g. Imagini, Roſario, Grano &c. affigitur, & ita adhæret, ut non obtineatur, niſi per aliquem illius rei uſum, aut præſentiam.

Quæſt. XXVIII. *Quibus rebus ſolet concedi*
364 *Indulgentia Realis ?*

RESP. I. Communiter rebus mobilibus, ut Imagini, Roſario. Quamquam ſi Indulgentiam Altari fixo conceſſam revocare velis ad Realem, non ſum magnopere repugnaturus.

II. Tametſi Clemens VIII. ſuis peculiaribus
365 Indulgentiis voluerit ornari illas ſolas cruculas, quæ eſſent ex auro, aliòve metallo confectæ, ſicuti liquet ex formula Latina, & Italica impreſſa, nihilominus dicendum eſt, Indulgentias Quinque Sanctorum, S. Caroli, & reliquas communiter poſſe applicari imaginibus, ac crucibus ligneis, & papyraceis. Tum quia in harum formulis indiſtinctè dicitur eas Indulgentias tribui Imaginibus, & medalliis; atqui *ubi jus non diſtinguit, nec nos diſtinguere debemus*. Bart. in *L.* De pretio. *ff. De Publicanis*. Tum quia uſus doctiſſimorum etiam virorum ita habet. Tum denique quia non ſuppetit ratio generalia verba Imaginum, & crucularum reſtringendi ad metallinas, cùm è contrario *verba generalia generaliter accipienda ſint*. argum. *Leg.* 1. *ff. De Legat. præſt.* Porrò per Quinque Sanctos intelligo illos, de quibus infrà *Cap.* 17. *n.* 436. in App. I.

366 III. Licèt Indulgentiæ, quas Paulus V. ad honorem S. Caroli, Gregorius XV. ad honorem Quinque Sanctorum, Urbanus VIII. atque eorum ſucceſſores ad varias intentiones dederunt, dicantur conceſſæ coronis, granis, imaginibus *Benedictis*, & proinde videri poſſit requiri, ut iſtæ res habeant aliquam benedictionem Eccleſiaſticam, quia tamen non ſolent, ne quidem à viris Religioſis benedici, ideo cenſendum eſt, per illam benedictionem, nil aliud intelligi, quàm ſimplicem conceſſionem Indulgentiæ, ſicut etiam monet Suar. *Tom.* 4. *in* 3. *p. diſp.* 52. *ſect.* 1. *n.* 11. Filliucius *n.* 135. *Tract.* 8.

Quid nomine Coronarum in eorundem Pontificum Indulgentiis intelligatur, dicam. *n.* 410.

367 IV. In iiſdem eorundem Pontificum Indulgentiis dicitur, eas non concedi Imaginibus, niſi Chriſti Domini, Beatiſſimæ Virginis, & Sanctorum. Ubi oritur duplex breve dubium. Primum: An ſaltem in formula Indulgentiarum Quinque Sanctorum, per Imagines intelligantur ſolùm imagines illorum Quinque Sanctorum? Secundum: Si etiam aliorum, utrùm intelligantur Imagines ſolorum Sanctorum Canonizatorum, an verò etiam Beatificatorum?

Ad primum dubium reſpondeo, haud dubiè intelligi Imagines quorumcunque Sanctorum Canonizatorum, ut patet vel ex formulis Indulgentiarum Pauli V. & Urbani VIII. nam illæ utuntur iiſdem verbis.

Ad alterum dubium dico, mihi non improbabile videri, quòd per Imagines Sanctorum intelligantur Imagines illorum etiam, qui ſunt duntaxat Beatificati. Ratio eſt, quia iſti ſunt propriè Sancti, etiam teſtimonio Eccleſiæ; nam & Martyres Japones, quos Urbanus VIII. in numerum Beatorum retulit, vocat ipſemet Urbanus *Sanctos* Martyres; & Beatificatio à Canonizatione tantùm in hoc differt, quòd per Canonizationem *præcipiatur* omnibus fidelibus, ut illum, qui canonizatur, habeant pro verè Sancto; per Beatificationem verò declaretur, illum, qui Beatificatur, meritò ab omnibus fidelibus, pro verè Sancto haberi, & coli, ut declaravi in Experientiis *Tract.* 3. *n.* 678. App. I.

Appendix.

Hanc doctrinam de Jure Indulgentias appli- 368
candi Imaginibus etiam Beatorum nondum Canonizatorum tradideram in prima excuſione hujus Tractatus, ignorans, an quiſquam ante me aſſeruiſſet, negaſſetve. At poſtmodum Typographicas operas fatigavit Decima Pars Antonini Dianæ, in cujus *Tract* 16. *Reſ.* 8. ſcribit, ſe in mei gratiam adducere P. Amicum, qui in Curſu Theologico *Tom.* 8. *diſp.* 20. *ſect.* 5. *n.* 92. expreſſè ſcribit, niſi Pontifex diſertè in ſua conceſſione vetet applicari Imaginibus Beatorum, qui ſcilicet non ſola fama, & voce populi, ſed authoritate Pontificia ſunt declarati Beati, tunc poſſe applicari. Hanc meam, & Amici opinionem refert etiam Cotonius *Celebr. Controverſiar. Lib.* 2. *Controv.* 11. *n.* 41. At neuter clarè diſſentit, ſed ſolùm uterque opponit praxin Romanæ Curiæ, quam, non video, inquit Diana, applicare Indulgentias niſi medalliis Sanctorum Canonizatorum: P. Bonagratia *in Summula ſelect. qq. Regular. V. Privilegium n.* 413. in fine negat, Indulgentias promiſſas pro feſtis Sanctorum Ordinis Seraphici, extendi ad feſta duntaxat Beatificatorum, eò quòd de iis non fiat propriè feſtum. Hæ authoritates, & praxis Romana non auferunt probabilitatem ſententiæ à me hîc indicatæ, & ſolùm poſitæ tanquam non improbabilis, & etiam confirmatæ inde, quòd Innocentius X. & Alexander VII. in penultimo §. Indulgentiarum ordinariarum expreſſè promittant Indulgentias, habenti in loco decente *ſacram* Imaginem Benedictam: Imago autem Beati Aloyſii Gonzagæ, B. Pii V. eſt utique Imago ſacra, cùm futurus eſſet ſacrilegii reus, qui ex contemptu conculcaret illam pedibus. Fateor nihilominus me, ſi quas haberem Indulgentias applicandas alicui Iconi, non applica-

Digitized by Google

plicaturum Imagini ullius ſolummodo Beatificati, niſi illa Imago, vel numiſma referret etiam aliquem Canonizatum; quia quiſque prudens meritò ſequitur tutiora. Et utiq; non eſſet imitandus, qui applicaret Imaginibus laudatiſſimorum à vitæ Sanctimonia virorum Ludovici Granatenſis, Joannis Avilæ, Petri Caniſii &c. ut obſervat etiam ex me Diana *loc. cit.*

369 Quæſt. XXIX. *Cùm Indulgentiæ dentur non ſolis Imaginibus, Crucibus, & Roſariis integris, ſed etiam quandoque uni grano ſolitario, quid ad pietatem refert habere tale granum?*

RESP. In primis non ſolet concedi intuitu ſolùm unius alicujus grani, ſed principaliter in cultum alicujus Sancti, vel ob neceſſitatem aliquam, vel ob egregia merita alicujus Principis Chriſtiani erga Eccleſiam, ut etiam notat Lugo *diſp.* 27. *n.* 130. Deinde ipſum etiam granum, haud parùm ad pietatis augmentum facit, nam dum illud aſſervamus, & veneramur, eò ipſo honoramus, veneramúrque Sacroſanctam Pontificis, à quo mediatè, vel immediatè granum fuit benedictum, authoritatem, ſicuti idem Doctor ibidem ſubdit. Vide Suar. *Tom.* 4. *in* 3. *p. diſp.* 52. *ſect.* 1. *num.* 11. addentem, grana per Indulgentiam eis conceſſam effici veluti quædam Sacramentalia.

370 Quæſt. XXX. *Quis uſus prædictarum rerum eſt neceſſarius ad id, ut per illas acquiratur Indulgentia?*

RESP. Uſus harum rerum eſt, ut quis *ſecum portans, ſecum habens, penes ſe habens, domi habens* (ut loquuntur Paulus V. Gregorius XV. Urbanus VIII. in conceſſione Indulgentiarum S. Caroli, Quinque Sanctorum, & Extraordinariarum,) exerceat illum actum, cui eſt promiſſa Indulgentia, adeóque non eſt opus manibus tenere rem Indulgentiâ affectam, videtur tamen crebrò eſſe opus, ut quis illam actu ſecum geſtet, ut indicant tum citata verba Pauli V. & Gregorii XV. tum Indulgentiæ conceſſæ, partim Duci Bavariæ Guilielmo, partim Duci Feriæ, quæ nonnunquam utuntur verbo *portandi ſecum*; tum quia in titulo Indulgentiarum Ordinariarum Urbani VIII. ponuntur hæc verba: *quelli che haueranno appreſſo di ſe &c.* hi, qui habebunt
371 apud ſe aliquam Coronam &c. Et conſentit Sanctarellus *de Iubil. cap.* 15. *dub.* 11. in caſu, quo dicitur: *qui ſecum habuerint.* Non tamen requiritur ſemper id, quod dixi: nam ſub finem Indulgentiarum Ordinariarum tam Urbani VIII. quàm Pauli V. ponuntur hæc verba: *Qui Crucifixum, Crucem, aut aliam Imaginem benedictam in cubiculo, aut in alio decente loco domus, in qua habitat, habuerit, & ante illam requiſita oraverit, ſupradictas Indulgentias conſequetur.* Item in titulo Indulgentiarum Extraordinariarum Urbani VIII. leguntur hæc verba: *quelli che haueranno ſeco, ò nella loro caſa privatamente &c. qui habebunt ſecum, vel domi ſuæ privatim.* Eandem phraſin leges in Indulgentiis Innoc. X. Alex. VII. & ferè Clem. IX. ac Clem. X.

Et verò quia mos Eccleſiæ habet, ut precemur coram Imaginibus parieti affixis, Indulgentiam Plenariam lucraberis, ſi in extremis conſtitutus dicas ſemel JESUS MARIA ante Imaginem habentem Indulgentias prædictorum, aut aliorum Pontificum, ut declaratur nominatim in Indulgentiis olim Eminentiſſimo Cardinali à Sabaudia conceſſis, & ita etiam poteſt intelligi §. 28. Indulgentiarum, toties jam nominato, & æternâ memoriâ longè digniſſimo Duci Guilielmo conceſſarum à Paulo V. ſicuti etiam §. 1. Indulgentiarum S. Caroli huc extendendus eſt. 372

CAPUT XIII.

Aliæ quæſtiones de Indulgentia Reali proponuntur.

SUMMARIUM.

Quomodo ſit intelligenda clauſula de habente clam apud ſe Imaginem benedictam? 373.
Quando conditio appoſita cenſeatur ſubſtantialis? Ibid.
An nihil obſit, ſi Imago proſtet in oratorio? 374.
An itidem nihil officiat, ſi Roſarium benedictum lateat in ciſta? 375.
Legenda eſt tota formula Indulgentiarum, ut verus ſenſus percipiatur. 377.
Quid intelligatur per Indulgentias Extra-ordinarias? 378.
An utens re alienâ potuerit olim frui Indulgentiis? 379.
Quid dicendum hic ſtante Declaratione Alexandri VII? 381.
Olim licebat ſubſtituere perditæ rei ſacræ aliam. 382.
Utrùm reperto, quod amiſſum erat, numiſmate, pereat Indulgentia, quæ conceſſa erat poſteriori? 385.
Quomodo Pontifex jam pridem mortuus poſſit impertiri Indulgentias mortalibus? 386.

Quæſt. XXXI. *Quomodo eſt intelligendum, quod jam primùm inſinuavi, de privatim habente rem affectam Indulgentia?* 373

RESP. I. Non ſolùm Urbanus VIII. in Extraordinariis Indulgentiis addidit particulam: *privatim*, ſeu etiam in fine Indulgentiarum à Gregorio XV. in honorem Quinque Sanctorum conceſſarum, ponuntur hæc verba: *Sanctiſſimus Dominus Noſter conceſſit ſupradictas Indulgentias, & gratias, ita tamen ut non imprimantur, & Imagines privatim domi*

domi habeantur; quo etiam modo loquitur Paulus V. in formula Indulgentiarum Cardinalis à Dietrichſtain; Epiſcopi Bambergenſis Godefridi, & correctioribus exemplaribus Indulgentiarum Sancti Caroli. Vocula: *privatim* utuntur etiam Innocentius X. in formula Indulgentiarum Extraordinariarum, non in Ordinariarum. At Alexander VII. etiam in Ordinariarum, & Clemens IX.

II. Proinde certum eſt, me non fore compotem Indulgentiarum, paulò antè dictarum, ſi coram Imagine, iis affectâ, & in templo publicè appenſa orem. Nam maximè locum hic habet ea generalis Regula, quam ex Suarez affert approbátque Laymannus *Lib.* 1. *Tr.* 4. *c.* 16. *n.* 7. his verbis: Si Legiſlator, cùm actum inſtituit, vel ejus exercendi poteſtatem primitus confert, conditionem, vel formam apponat, cum qua exerceri debeat, cenſetur forma ſubſtantialis. Atqui ex relatis verbis omnino apparet, Imaginem debere loco privato aſſervari.

374 At, *Quid ſi in privato Oratoriolo habeam Imaginem Deiparæ, Indulgentiis affectam? an non fruar iis, niſi deponam ex Oratoriolo?*

RESP. I. Si ſint Indulgentiæ S. Caroli, aut Extraordinariæ Urbani VIII. nil earum valori obſtat, Imaginem eſſe in Oratoriolo collocatam, ut patet ex verbis relatis *n.* 371. *&* §. 1. Indulgentiarum S. Caroli, & probabo *n.* 440.

II. Idipſum dico de Indulgentiis Ordinariis Pauli V. & Urbani VIII. propter verba, quæ de iis retuli *n.* 371.

III. Si verò ſint Indulgentiæ Quinque Sanctorum, cùm illarum formula dicat: *Qui apud ſe habuerit &c.* ſicut & formula Clem. IX. videri poteſt res dubia, nam non dicor propriè habere apud me rem illam, quam ante meos præciſè oculos habeo, ſi quidem ſit ejuſmodi, ut ſoleat manu, aut pera geſtari. Et verò Sanctarellus *de Iubil. c.* 15. *dub.* 11. poſt Pinellum docet, ſi in diplomatis abſolutè dicatur: *quicunque habuerit talem Imaginem, lucrabitur has, aut illas Indulgentias*, eſſe probabilius, quòd etiam tunc oporteat effectivè ferri, & non ſufficiat domi ſervare. Ego autem contrarium cenſeo probabilius, propter rationem allatam in fine Cap. præcedentis.

375 Quamquam aſſentior Sanctarello, quoad Roſaria, & grana, nam non ſolemus ante illa orare; quare non puto obtineri Indulgentias pleraſque ex hactenus enumeratis ab illo, qui non habet, niſi in ſuo pulpito, aut ciſta Roſarium, aut Coronam, præditam Indulgentiis prædictis. Confirmo inde, quòd Paulus V. & Urbanus VIII. verbis *num.* 371. relatis ſolas Cruces, & Imagines exprimant, quando offerunt Indulgentias orantibus ante rem affectam Indulgentiis. Et verò quia portare ſecum rem Indulgentiis affectam, eſt actus & profeſſio Catholicæ Religionis tacita, ſaltem in certis quibuſdam circumſtantiis, idcirco poteſt Pontifex rationabiliter geſtationem talis rei exigere, tanquam conditionem ſine qua non.

Sed quamquam ea, quæ dixi hîc, probabilia 376
ſunt, obſervandum tamen eſt pro vera, & individua praxi, licèt in titulo, ſeu Rubrica, ut loquuntur Juriſconſulti, Indulgentiarum ordinariarum Innocentii X. generatim dicatur: *omnibus, qui habebunt apud ſe Coronam, Roſarium, Medallium, aut Crucem*: attamen in ultimo §. hujus ipſius formulæ diſertè exprimitur: *qui habebit unum Crucifixum, Crucem vel aliam Sacram Imaginem benedictam in Cubiculo, vel in alio loco decente, ubi ipſe erit, & adimplebit opera ſuprà dicta, fundendo tamen fundendas ante dictum Crucifixum, Crucem vel aliam Imaginem preces, conſequetur eaſdem Indulgentias.* His omnino verbis conſtat etiam penultimus §. Indulgentiarum Ordinariarum quoque Alexandri VII. qui tamen in Rubrica exprimit ſub diſjunctione: *quicunque habebunt apud ſe, vel domi ſive privatim Coronam, Roſarium, Medallium, & Crucem benedictam*, Clemens verò IX. ſolùm: *Satis eſt privatim habere apud ſe aliquam Coronam &c.*

Ex quibus pro praxi colligo, individuas 377
quæſtiones de modo habendi res præditas Indulgentiis, decidendas non eſſe ex ſola Rubrica, ſed potiùs ex ſpecialibus articulis, aut paragraphis, qui ſigillatim ſubjiciuntur illi Rubricæ. Colligo deinde, quandoquidem citatus paragraphus, penultimus Indulgentiarum Innocentianarum, & Alexandrinarum non offert habentibus in loco decente Crucem, aut Imaginem, niſi facientibus orationes, quæ faciendæ ſunt ante illas res, ſatis meo judicio, indicari, preces illas neceſſariò ad lucrifaciendam Indulgentiam peragendas eſſe ante illas Imagines, & Cruces: cur enim hi Pontifices relativè, loquuntur de precibus fundendis ante Imagines, ſi non exigunt, ut fundantur ante illas? Utique autem non eſt neceſſe, ut tunc flectantur genua, nec enim id Pontifices poſtulant.

Quia verò feci paulò antè mentionem de 378
Indulgentiis Extraordinariis, memoro, me abhinc plures Annos fuiſſe interrogatum Literis ab aliquo Sacerdote, quid ego in hoc meo tractatu intelligam per Extraordinarias, eſſe quippe nonnullos, qui putent grande myſterium tegi hoc vocabulo. Sed reſpondi, nomine Indulgentiarum *Extraordinariarum*, quas conceſſêre Urbanus VIII. Innocentius X. & Alexander VII. nihil aliud deſignari, quàm illas, quæ non ita facilè, promiſcuéque dantur, ac ſolent donari eæ, quæ nuncupantur *Ordinariæ*, idcirco autem non donantur tam facilè, & ſine delectu perſonarum, meritorúmve,

quia

quia ſunt ampliores, & præſtantiores, quàm Ordinariæ, tametſi Ordinariæ æquè atque Extraordinariæ poſſunt applicari animabus Defunctorum, ſicut & Clementis IX.

379 Quæſt. XXXII. *Imago, aut Numiſma, cujus uſu volo lucrari Indulgentiam, debétne eſſe meum?*

RESP. Cùm à Religioſis debeat abeſſe *Meum ac Tuum, frigidum illud verbum, & quidquid malorum eſt, in vitam noſtram invehens.* S. Chryſoſt. *Orat. De S. Philogonio*, Religioſi autem æquè ac cæteri, poſſint fieri compotes Indulgentiarum, rebus piis conceſſarum, clarum eſt nil intereſſe, ſive illud numiſma ſit tuum, ſive alienum, ut etiam docet Sanctar. *c.15. dub.3.*

Quare ſi tibi ſuum Roſarium quiſpiam commodet, æquè poteris Indulgentiis illi adhærentibus gaudere, ac Dominus Roſarii. Et ita nominatim declaratur in Indulgentiis Quinque Sanctorum §. 13. Unde abſolutè infert Sanctarellus *loc. cit.* ex Hieron. Gratiano, tibi obventuras mei Roſarii Indulgentias, ſi illud à me amiſſum reperiſti, & orando percurriſti.

380 Obſervo autem, inter formulas Indulgentiarum, quoad præſens inſtitutum, hoc diſcrimen, quòd in formulis, quibus Pontifices erogant Indulgentias ad inſtantiam alicujus perſonæ, aut honorem alicujus particularis Sancti, conſueverint exprimere hanc facultatem, quòd ſcilicet ſit perinde, ſeu quis alienâ, ſeu propriâ re utatur, ſicuti videbis in formulis S. Caroli, Quinque Sanctorum, Cardin. à Dietrichſtain, Ducum Guilielmi, Maximiliani, Feriæ, Godefridi Bambergenſis, Noſtrorum Patrum Aſſiſtentium, Patris Hyacinthi Capucini &c. At verò in aliis Indulgentiis omittitur hæc facultas, ut videre eſt in formulis Communiorum Indulgentiarum Clementis VIII. Pauli V. Urbani VIII. Puto tamen eſſe hoc ipſum de his, quod de cæteris dicendum; tum quia ita habet praxis, tum quia ita haud dubiè ſentiunt citati, tum quia id convincunt allatæ paulò antè rationes, tum denique quia *inſpicimus in obſcuris, quid plerumque fieri ſoleat*, *Cap.* Inſpicimus, *De Reg. Iur. in 6.* vide plura *n.431.*

Appendix.

381 Ita ſenſi, ita ſcripſi priuſquam emanârat Breve Alexandri VII, quod ego totum exhibebo, & explanabo infrà *cap.37.* ex cujus clauſulis apparebit in primis, tametſi Papa Alexander minimè damnet opinionem ſentientium mecum, Indulgentias ante hunc Pontificem vulgatas potuiſſe indiſcriminatim obtineri ab utentibus medallio, Roſarióve alieno, jam tamen non poſſe, obnitente ſcilicet præſenti Brevi, quod malo vocare conſtitutivum novi Juris, quàm declarativum priorum. Nihilominus tamen repetii in hac ipſa Editione id, quod ante illud Breve perſcripſeram, non ut repetendo oſtendam, inhærere me etiamnum meæ priſtinæ opinioni, quod utique foret ſcelus morte piandum, ſed ut etiam hinc appareat, quàm diverſimodè arbitrentur de rebus etiam quotidianis ſapientes, quales fuêre, quos ſecutus ſum, & quibus me citato jungit alios Diana *Part.11. Tract. 2. Reſol. 50.* qua etiam de cauſa tranſtteram huc, paulò pòſt adhuc alia, priùs à me non ſine ſuffragio eruditorum typo mandata, quæ tamen nolim nunc aſſerere.

Accedit, quòd cùm Alexander VII. nequaquam cenſura notet opiniones contrarias ſuo Brevi, poſſint ii, qui ante hoc Breve titulo donationis, aut quaſi hæreditatis acquiſiêre Cruces, Roſaria, Imagines affectas Indulgentiis, poſſint, inquam, tales hodiéque ſine ſcrupulo iis uti in ordine ad lucrandas Indulgentias, eſto his ipſis ſit etiam à Clem. IX. ſub pœna nullitatis nunc vetitum donare, vel commodare aliis intendentibus comparare uſu earum Indulgentiæ theſaurum.

Quæſt. XXXIII. *Amiſi medallium habens Indulgentias valde pretioſas, quid remedii?* 382

RESP. I. Si fuit numiſma affectum Indulgentiis S. Caroli, aut Quinque Sanctorum, & illud non fuit unquam alteri ſubrogatum, potuit olim illi aliud ſubrogari, quod ex ſuæ Sanctitatis voluntate haberet prioris Indulgentias. Idipſum video permiſſum fuiſſe in formulis Indulgentiarum datarum Ducibus Bavariæ, & Feriæ, Cardinali à Dietrichſtain, & Bambergenſi Epiſcopo, in quibus formulis ponuntur hæc verba: *Si una ex prædictis rebus frangatur, aut perdatur, liceat aliam ejus loco ſubſtituere.* Item: *Liceat aliam pro una tantùm vice ſubſtituere.* Sed puto prioris locutionis ſenſum eſſe reſtringendum ad ſenſum hujus poſterioris.

II. At in Indulgentiis communibus Clementis VIII. Pauli V. Urbani VIII. non reperiuntur hæc aut illa verba; imò Clemens VIII. Breve Indulgen. Anno 1597. ita claudit: *Coronâ, Roſario aut grano, ſeu calculo uno, vel aliâ re benedictâ deperditâ, alterum pro ea ſubrogandi facultas ne eſto, neque detur.* Hinc quia illa facultas eſt ita ſpecialis gratia, ut & in nullo jure communi fundetur, & tanquam prorſus novum, peculiaréque beneficium largitioni Indulgentiæ ſuperaddatur merè gratioſè, *quæ autem gratioſe conceduntur ad conſequentiam non ſunt trahenda. Cap.* Quod gratioſè, *De Reg. Iur. in 6.* ſequitur, prædictam facultatem non eſſe uſurpandam, niſi ubi eſt expreſſè conceſſa poſt Breve Alex. VII. deſcriptum paulò ſuperiùs; & verò expreſſè illam negat etiam Clemens IX. 383

384 III. Licèt dictum fuerit *n.* 80. Indulgentiæ conceſſionem fieri debere ſigno externo, quando tamen loco amiſſi numiſmatis, ſeu medallii, aliud eligis, eique prioris Indulgentias applicas, non eſt opus quidquam loqui, aut aliud ſignum externum adhibere, nam illa tua applicatio, quam rectiùs deſignationem, & ſubſtitutionem dixeris, non eſt conceſſio Indulgentiæ, non enim tu, ſed Pontifex, aut potiùs Deus immediatè concedit illam Indulgentiam habentibus tale numiſma à te deputandum, ut optimè Lugo *Tom.* 3. *diſp.* 27. *n.* 151. inde etiam probans, quia facultas concedendi Indulgentias nunquam delegatur laicis, aut fœminis, & tamen ii poſſunt determinare grana, aut Imagines. Quo etiam argumento, priuſquam hunc iſtius Doctoris locum obſervâſſem, refutavi rationem quandam Paſqualigi *ſuprà q.* 27. Itaque illa tua applicatio, ſeu deſignatio, eſt tantùm conditio, non autem cauſa Indulgentiæ. Conſentit me citato Diana *Part.* 11. *Tract.* 2. *Reſol.* 50.

385 Quæſt. XXXIV. *Utrùm, ſi reperiam medallium, quod amiſeram, pereat Indulgentia ſecundi numiſmatis, à me deputati in locum primi?*

Reſpondet Cardinalis de Lugo *cit. diſp.* 27. *n.* 150. videri permanere Indulgentiam in ſecundo numiſmate, & non redire ad primum, eò quòd fuerit verificata conditio, ut poſſet ritè eligi ſecundum. Addit tamen, te tutiùs, & conſultiùs acturum, ſi utrumque ſervaveris, nam certum eſt in alterutro eſſe Indulgentiam. Conſentit Diana *Part.* 6. *Tract.* 7. *Reſol.* 33. & rurſum *cit. Reſol.* 50. Ex eadem ſuperiore reſponſione emergit inſuper hæc

386 Quæſt. XXXV. *Quomodo Pontifex jam pridem mortuus, poteſt concedere immediatè Indulgentias meo medallio?*

RESP. Dubium non eſt, quin Pontifex, & loco, & etiam tempore diſtans, poſſit Indulgentias largiri, etiam per modum abſolutionis, ut tradit nominatim Suarez *Tom.* 4. *in* 3. *p. diſp.* 56. *ſect.* 1. *n.* 3. Atque adeò ſicuti mortuus Pontifex poteſt aliquem ferire excommunicatione ſententiæ latæ, ita etiam poteſt Indulgentiam alicui rei, vel immediatè perſonæ concedere, non quidem per actum, quem habeat mortuus, ſed per actum voluntatis, quem de re, aut perſonâ futurâ habuit in confuſo vivus, modò illum non retractârit; nam voluntas non retractata poteſt plurimos effectus morales gignere, ſicuti rectè obſervat idem Suarez *diſp.* 57. *ſect.* 2. *n.* 3. ſubdens, hoc ipſo quòd Succeſſor Pontificis jam mortui non revocet Indulgentias ab eo conceſſas, eas approbare, & concedere videri.

CAPUT XIV.

Aliæ de Indulgentia Reali quæſtiones ſolvuntur.

SUMMARIUM.

Pereunte re, cui affixa erat Indulgentia, perit ipſa Indulgentia. 387.

Quanta debeat eſſe ruptura, aut fractura, ut cenſeatur periiſſe Indulgentia affixa? 390.

An Indulgentia cerei Agni Dei remaneat in ſingulis particulis, in quas dividitur? 395.

Papa reverà concedit nonnullas Indulgentias talibus Agnis cereis. 397.

Non videtur ea Indulgentia remanere in ſingulis particulis. 398.

Argumentum à multiplicatione benedictionum ad multiplicationem Indulgentiarum non valet. 402.

Si Papa impertiretur Indulgentias omnibus communicaturis ex mille hoſtiis in aliquo Ciborio contentis, fieret compos Indulgentiæ is quoque, qui ſumeret duntaxat fragmentum. 403.

Quando ante Alexandrum VII. poterat rei perditæ ſubſtitui alia, non dabat huic alteri Indulgentiam homo privatus, ſed Papa. 405.

Poſſunt plures Indulgentiæ concedi uni, eidémque rei. 406.

Quæſt. XXXVI. *Cruci Caravacenſi applicavi Indulgentias S. Caroli Borromæi, frangitur illa Crux, an amiſit Indulgentias? Et ſi amiſit, quid facto opus, ut recuperentur?* 387

RESP. I. Communis opinio Doctorum fert, deſtructa re, in qua erat Indulgentia, perire ipſam Indulgentiam, Suarez *Tom.* 4. *in* 3. *p. diſp.* 57. *ſect.* 2. *num.* 11. & loquitur Lugo *diſp.* 27. *num.* 150 expreſſè de re, quæ rumpitur. Ratio eſt, quia deſtructis nobis, omnia deſtruuntur, quæ ſunt in nobis, ergo etiam deſtructa re, cui inhæret Indulgentia, veluti accidens quoddam morale, perit Indulgentia.

II. Itaque in caſu, qui ponitur, oportet, 388 fracta illa Cruce, aliam Crucem, Imaginem, aut Roſarium deſignare, quod ex intentione Pauli V. habebit (abſtrahendo à reformativo Brevi Alex. VII. de quo *n.* 379.) Indulgentias prioris Cruculæ, ut traditur in formula, ſeu diplomate illarum Indulgentiarum; eadémq; eſt ratio Quinque Sanctorum, & aliarum enumeratarum *n.* 382. Non item Ordinariarum Clementis VIII. Pauli V. aut Urbani VIII. Ordinariarum, aut Extraordinariarum propter rationem allatam *num.* 383. Et univerſim ubi ſit, aut non ſit poteſtas ſubſtituendi amiſſæ aliam, ibi ſit, (abſtrahendo à dicto Brevi,) aut non ſit poteſtas fractæ ſubſtituendi integram; argu-

Digitized by Google

argument, *Leg. fin. ff.* Mandati: *Nil refert, quid de æquipollentibus fiat.*

389 III. Si hanc ſecundam Crucem, aut Imaginem etiam frangas, aut amittas, invalidè aliam ſubſtitues ejus loco, quia non niſi unicam ſubſtitutionem permittunt Paulus V. & Gregorius XV. nec vidi formulam, in qua permittatur pluſquam una ſubrogatio.

390 Quæſt. XXXVII. *Quanta debet eſſe ruptura, aut fractio, ut cenſeatur periiſſe Indulgentia?*

RESP. I. Indulgentiæ applicatæ Roſario, nil officit fractio chordulæ, ſeu funiculi, quia mutatio & variatio chordulæ non facit, ut Roſarium ſit ullo modo mutatum moraliter.

II. Similiter nil obeſſe videtur, etſi penitus frangatur Crucula Roſarii, aut etiam ſexta circiter pars granorum, ſaltem ſi alia ſubſtituantur, nam cenſetur nihilominus eſſe idem moraliter Roſarium.

391 III. Etſi frangatur ſuperior pars, & fibula medallii, ita ut non poſſit ampliùs ſuſpendi ex Roſario, non tamen perit Indulgentia medallio conceſſa, quia ſaltem ratione Imaginis illi inſculptæ, poteſt adhuc inſervire ad uſum Religioſum.

IV. Quamvis laceretur, aut exuratur tota illa charta, aut tela, quæ eſt continua cum parte, cui immediatè inhærent colores, Sanctum ipſum repræſentantes, non perit Indulgentia illi Imagini conceſſa, nam remanet nihilominus vera Imago, ſeu effigies Sancti.

392 V. Si Cruculæ Caravacenſis pars recta, aut tranſverſa ita frangatur, ut quod infractum manet, repræſentet adhuc Crucem Hiſpanicam, aut etiam qualemcunquè Crucem, non videtur intercidiſſe Indulgentia, quia nihilominus id, quod reſtat, poteſt ſecundùm morem Eccleſiæ inſervire ad uſum verè, & propriè dictæ Crucis. Si verò ita frangatur, ut non referat ampliùs ſpeciem Crucis, perit Indulgentia, quæ tamen reditura videtur, ſi partes fractæ denuo copulentur. Quod etiam dicendum cenſeo de Imagine per medium fiſſa, aut ſciſſa, iterúmque compacta. Ratio petitur ex dictis *ſuprà n.* 320. de interitu, & reditu Indulgentiæ alicui templo, quod deſtruitur, & reſtauratur, conceſſæ; nec enim video, cur formâ templi pereunte, pereat Indulgentia, redeunte, ſeu reſtitutâ redeat; & non item deſtructa forma ſubſtantiali Crucis, & Imaginis, pereat Indulgentia, & redeat, quando Imago & Crux dicto modo reficiuntur, cùm præſertim Crux refecta ſit phyſicè, & moraliter eadem.

393 VI. Si Roſarii dimidia pars confringatur, cenſeo Indulgentiam non remanere in parte integra. Ducor quia ſi manet in parte integra, tum poſito, quòd dimidia pars non eſſet confracta, ſed tantùm amiſſa, ſequeretur in dimidia parte amiſſa reſidere etiam Indulgentiam, cur enim potiùs reſideat in non amiſſa, quàm in amiſſa? Hoc autem non debet admitti; quia ſi admittatur, ſequetur me poſſe ex uno Roſario habente Indulgentias Quinque Sanctorum facere duo, quorum ſingula ſint verè affecta Indulgentiis, hoc autem eſt utique falſum, quia neque ego, neque ullus privatus poteſt multiplicare intentiones Indulgentiarum faciendo 10. aut plures ex una.

Hanc quæſtionem ab aliis præteritam minutiùs diſcuſſi, quia cùm Indulgentiæ Quinque Sanctorum, & S. Caroli ſint valde pretioſæ, & jam non ampliùs dentur, multi, qui habent reculas, iiſdem Indulgentiis affectas, timent, ne per quamlibet fractionem amittant, excidántque ſuis Indulgentiis.

Appendix.

Dixi, hanc tam multa minuta continentem quæſtionem fuiſſe ab aliis præteritam, quia reverà ignorabam, an quis illam diſcuteret. Verùm diligentiſſimus Diana non contentus *Part* 10. *Tract.* 6. *R fol.* 9. deſcribere ex me omnia hìc à me reſoluta, deſcribit quoque ſat multa ex Patre noſtro Franciſco Amico, qui ante me: & ex Patre Pellizario, qui poſt me ſcripſere, conſpirantia in eundem ſenſum, quem expreſſi; putátque Antonius Cotonius *Celebr. Controv. Lib.* 1. *Controv.* 12. *c.* 3. *n.* 109. id quod indicavi de Indulgentiæ remanentia in Cruce Caravacenſi fracta, eſſe verum, ſi Indulgentia fuit applicata illi, ut ſimpliciter Cruci, non verò ſi tanquam Cruci Caravacenſi; quod & ego credo. Addens, tunc videri Indulgentiam eſſe Cruci Caravacenſi, ut tali, applicatam, quando ea Indulgentia eſt à Pontifice deſtinata ſolis, (non autem aliis) Crucibus Caravacenſibus. Cæterùm quid ſentiendum ſit de iis, quæ circumferuntur tanquam datæ illis Crucibus? dicam infrà *cap.* 37. *n.* 705. Priùs notato, quando Alex. VII. in Brevi ſuprà propoſito, ſicut & Clemens IX. aufert jus utiliter ſubrogandi rei deperditæ aliam, videri voculam, *deperditæ* denotare non modo amiſſam, ſed etiam deſtructam; nam & deeſt fundamentum dicendi, illam voculam accipi ſolùm pro re propriè amiſſa, & etiam illud deperditum dicitur, quod in rerum natura eſſe deſiit, teſte Calepino Crux autem deſiit eſſe in rerum natura, quando ita fracta eſt, ut deſinat eſſe propriè Crux. 394

Cùm verò pleraque, quæ ita diſtinctè ſcripſi de illis benedictis rebus fractis, legiſſet doctiſſimus P. de Dicaſtillo, non duxit alienum à ſua erudita gravitate ſciſcitari à me literis ad me datis, quid reſpondendum cenſerem, ad quæſtionem jamjam proponendam, quam etiam poſtea in ſuo *Tom.* 2. *in* 3. *Part.* ſeu

Digitized by Google

de Pœnit. Tract. 9. diſp. 1. dub. 7. num. 127. reſolvit, conveniens quidem mecum in reſolutione principali, ſicut & conſentit Coroniùs *Lib. 1. Controv. 11. cap. 3. n. 110.* ſed hic breviſſimè, ille multò ſuccinctiùs, quàm ego. Eſt ergo hæc

395 Quæſt. XXXVIII. *Vtrùm ſicuti quando Summus Pontifex benedicens, & Indulgentiis afficiens orbiculos cereos, quos Agnos Dei vocamus, benedictio, & ſanctitas remaneat in ſingulis particulis, in quas ex more recepto franguntur illi orbiculi, ita etiam in iiſdem perſiſtat Indulgentia, unà cum benedictione percepta?*

396 Ratio dubitandi eſſe poteſt I. Quia remanet in his fragmentis haud dubiè ſanctitas, imò & denominatio ceræ benedictæ. II. Si Papa in Cœna Domini e. g. conſecraret hoſtias, & daret Indulgentias iis, qui ſumerent ex illis hoſtiis à ſe conſecratis, etiamſi quamcunque hoſtiam divideres in varias particulas, cui conferres unam, conferres & Indulgentiam. III. Si concedatur Indulgentia aquæ, quam totam ſimul benedixit Papa in multis vaſis, e. g. viginti, ſi ſpectes primam conceſſionem Indulgentiæ Realis in re, cui eſt affixa Indulgentia, tantùm ſunt viginti Indulgentiæ, ſi poſtea educillando aquam diſtribuas, unicuique diſtribues Indulgentiam aquæ affixam. Has rationes ſubtiles ſanè Doctor ille propoſuit, & eruditè, ut ſolet, pluribus declaravit. Ego cenſui reſpondendum in hunc modum.

397 Suppono, revera quandoque fieri, ut Papa unà cum benedictione det ejuſmodi rebus Indulgentias, & meritò ſupponitur; licèt enim habeam ad 20. diverſas formulas Indulgentiarum, & in nulla illarum fiat hujus rei mentio, & Clemens VIII. vetuerit ſuas Indulgentias dari Agnis Dei cereis, attamen in una illarum formularum reperio Gregorium XV. conceſſiſſe, ut eæ Imagines, Cruculæ, Roſaria, & *Agni Dei*, quibus P. Frater Hyacinthus de Caſale Capucinus applicâſſet intentiones, eſſent prædita tum aliis Indulgentiis, tum nominatim iis, quas P. Frater Laurentius de Brixia itidem Capucinus ex Pauli V. conceſſione impertiiſſet Imaginibus &c. & *Agnis Dei.* Hoc ſuppoſito.

398 RESP. I. Res tota pendet à voluntate Pontificis, quandoquidem poteſt occurrere ſufficiens cauſa ad reſtringendam hìc, & ampliandam gratiam.

RESP. II. Salvo meliore judicio, non videtur mihi eſſe intentionem Pontificis eo modo, qui ſupponitur, benedicentis, ut Indulgentiæ adhæreant ſingulis, in quas orbiculi cerei franguntur, particulis. Ratio eſt, quia *inſpicimus in obſcuris, quid plerumque fieri ſoleat. Cap.* Inſpicimus, *De Reg. Iur. in 6.* & quidem quid plerumque in ſimilibus fieri ſoleat ab illo, cujus mentem dubiam exploramus, argum. *Leg.* Si ſervus, *ff. De Legat. & fideic.* §. *fin.* ubi Ulpianus ſic pronuntiat: *Si numerus nummorum legatus ſit, neque appareat, quales ſunt legati, ante omnia ipſius Patrisfamilias conſuetudo ſpectanda eſt*; ergo etiam hìc ſpectandum eſt, quid Pontifex in ſimilibus agere conſueverit. Id autem patet ex ſequentibus.

399 I. Quando alicui grandi cumulo Roſariorum, inter quæ ſunt multa Pſalteria, impertit Indulgentias, non vult, ut ſi poſtmodum ex Pſalteriis fiant Coronæ Beatiſſimæ Virginis, aut Chriſti Domini, multiplicentur Indulgentiæ.

II. Quando Pontifex aut immediatè, aut mediatè per alium dat Indulgentias alicui ex illis grandibus crucibus ligneis, quas PP. Capucini, & Franciſcani geſtant è Roſario pendula, & quæ poſſunt poſtmodum, concinnè per medium findi in duas, non remanet Indulgentia in utraque parte reſultante ex fiſſione.

III. Viſuntur complura templa ita fabrefacta, ut ex uno poſſint, ſi unicus murus interjiciatur, duo non planè aſymetra fieri. Si fiant, nemo, puto, dicet Indulgentiam, quæ priùs à Pontifice promiſſa erat viſitaturis illud unum templum, obventuram viſitantibus jam utrumque.

400 IV. Quando illi PP. Capucini, de quibus ſuprà, diſtribuebant Agnos Dei affectos Indulgentiis, non exiſtimo, quòd, qui unum ex iis acceperat, potuerit eum ex intentione Pontificis in plures particulas dividere cum multiplicatione Indulgentiarum.

V. Si quis unam intentionem Indulgentiarum applicet Imagini, quæ ita cenſetur moraliter una Imago, ut tamen poſſit non abſurdè dividi in duas, qui ita dividet, habebit duas Imagines, ſed non utramque affectam Indulgentiis.

401 Denique Pontifex nunquam ſolet dicere: do tibi tot intentiones, quot tu vis habere; ſed & numerum certum largitur, & Roſaria, ac numiſmata donat ipſe Indulgentiis non temere, &, ut ita dicam, clauſis oculis, ſed vel ſciſcitando, quantus ſit Roſariorum, quæ benedicenda offeruntur, numiſmatúmque numerus, vel ſaltem aſpiciendo, ità, ut in confuſo conjicere queat, quot apponantur; quod ſanè argumento eſt, nolle multiplicari intentiones Indulgentiarum, niſi quando id exprimit.

402 Ad rationes principio allatas Reſp. I. argumentationem à multiplicatione benedictionum ad multiplicationem Indulgentiarum idcirco non convincere, quòd centuplo faciliùs concedantur benedictiones, quàm Indulgentiæ; nec enim per benedictiones, ſed *per Indulgentias indiſcretas, & ſuperfluas claves Eccleſiæ contemnuntur, & pœnitentialis ſatiſfactio enervatur. Cap.* Cùm ex eo, *De Pœnit. & Remiſſ.*

Et

Digitized by Google

Et quamvis quælibet pars ceræ benedictæ, ſit verè cera benedicta, non tamen eſt idcirco Indulgentiis prædita, ſicuti patet in exemplo Pſalterii, quod communiſſimè vocatur Roſarium, ſeu relinquatur cum ſuis 165. orbiculis integrum, ſeu dividatur in bis 63.

403 II. Si Summus Pontifex conſecraret Ciborium hoſtiis plenum, cum intentione, ut quotquot inde communicarent, potirentur Indulgentiâ plenariâ, non dubitarem, quin eâ Indulgentia gaviſuri eſſent etiam illi, quibus præberentur fruſtilla caſu, ut fit, fractarum hoſtiarum; nam meritò præſumeretur ea eſſe ſuæ Sanctitatis intentio, quia ſicuti *ad ea debet aptari jus, quæ & frequenter, & facilè eveniunt. L.* Nam ad ea. *ff. De Leg.* Ita & gratia. Si verò illæ conſecratæ hoſtiæ magno numero in particulas ea intentione frangerentur, ut plures inde participarent, dubitarem de extenſione gratiæ Pontificiæ, quia ſicuti *Papa in ſuis reſcriptis cenſendus eſt ſe cum Iure communi conformare quoad poteſt.* Baldus in *L.* Ex facto. *ff. De vid. & pupil.* communiter receptus, ita & in ejuſmodi gratiis. Nec cogitari debet, quòd velit aliquid tunc inducere contra Eccleſiæ morem, *Argum. Leg.* 19. *ff. De Leg.*

404 III. Si Papa benedicendo aquæ dolium daret ſimul Indulgentias ea aqua uſuris, haud dubiè iis potirentur omnes, qui illa aqua aſpergerentur; nam utique non vellet Papa, illud dolium ita aſſervari integrum & plenum, quia ut ſic foret ejus gratia planè fruſtra, contra reſolutionem & rationem *Cap.* Si Papa, *De Privil.* vellet ergo diſtribui eo modo, quo ſolet fieri in Eccleſia. Idem ſentio de integro pane, quem ita benediceret Papa, nec enim cenſendus eſſet benedicere pro Polyphemo, totum uno hiatu abſorpturo. Unde infero, ſi Papa benediceret informem ceræ maſſam, dando illi Indulgentias, fore ut tot Indulgentiæ eſſent emerſuræ, in quot maximos, minimos Agnos Dei illa cera divideretur. Et quidni in quot parvas particulas? niſi fortè conſtaret, eſſe mentem Pontificis, ut illa maſſa in conſuetos orbiculos formaretur.

405 Quæſt. XXXIX. *Applicavit quis vulgari Roſario Indulgentias S. Caroli, nactus elegantius vellet è primo in ſecundum transferre dictas Indulgentias, poteſtne?*

RESP. Unus omnium, quos legi, hanc quæſtionem, ſed tamen aliud agendo reſolvit Cardinalis de Lugo *diſp.* 27. *num.* 151. ubi illum, qui in locum amiſſæ Imaginis, aut alterius rei benedictæ ſecundùm dicta *n.* 382. aliam ſubſtituit, non dare propriè huic alii Indulgentias, probat hoc argumento: quia qui dedit Indulgentias, poteſt eas revocare; atqui is, qui in prædicto caſu unam Imaginem, pro alia amiſſa ſubſtituit, & deſignat, non poteſt revocare factam deſignationem, & electionem; ergo iſta deſignatio non eſt actus juriſdictionis, ergo non eſt propriè conceſſio Indulgentiæ. Itaque ratio, cur talis non poſſit ex uno Roſario, in aliud transferre Indulgentiam à ſe datam eſt, quia non ille propriè, ſed Pontifex priori Roſario illam gratiam fecit. Unde apparet, me nihil effecturum, ſi dicam: *Iſtam Indulgentiam pro hoc Anno applico huic Roſario, pro ſequente alteri.* Hæc refert ex me Diana *Part.* 10. *Tract.* 16. *Reſol.* 9. approbátque.

Quæſt. XL. *Poſſuntne uni, & eidem rei ſacræ concedi & applicari plures Indulgentiæ?* 406

RESP. Quin ſimul & ſucceſſivè id poſſit fieri non dubitant Doctores, qui propterea quærunt, utrùm, cùm quis habet medallium diverſis Indulgentiis affectum, poſſit uno omnes lucrari, & ſi non omnes, quamnam lucretur? Utramque hanc quæſtionem diſſolvi. *num.* 216.

CAPUT XV.

Quid nomine Roſarii, & Coronæ intelligitur in diplomatis Indulgentiarum?

SUMMARIUM.

An congeries ſexaginta trium Ave Maria, & ſeptem Pater Noſter, rectè vocetur Roſarium? 407.

Quid vulgò intelligatur nomine Roſarii? Ibid.

Quid intelligatur per Coronam Chriſti Domini? 410.

Quid per Coronam Dominæ noſtræ? 411. & 412.

Quid nomine Coronæ abſolutè poſito? 413.

An peccet mortaliter omittens aliquot Ave Maria ex Corona, cujus recitationem imperaret Confeſſarius? 415.

Quæſt. XLI. *Quid nomine Roſarii intelligitur, quando dicitur, dari Indulgentiam talem, aut talem recitantibus Roſarium?* 407

RESP. I. Licèt Navarrus *Tom.* 3. *opuſc. miſcell.* 19. *De Pſalter. n.* 6. neget, ullum Claſſicum authorem inveniri, qui dicat congeriem ex 63. Ave Maria, & 7. Pater noſter appellari Roſarium, certum tamen eſt, à Germanis, Gallis, doctis & indoctis ſæpiſſimè ita appellari, & intelligi.

II. Nomine Roſarii abſolutè prolati intelligitur etiam, tum à majore parte hominum Germanorum, Gallorum, Italorum, tum, à Summis Pontificibus in Bullis Indulgentiarum tertia pars Pſalterii B. Virginis, ſeu quinque Pater Noſter cum quinquaginta ſalutationibus Angelicis, ut teſtatur, & fusè probat Navarrus *loc. cit.*

Digitized by Google

DICES : *Ergo huic Nomenclaturæ poſſunt ſe in praxi accommodare omnes abſolutè, dum recitant Roſarium pro Indulgentia, voto, aut pœnitentia Sacramentali, aut pro benefactoribus Religionum.*

408 RESP. Poſſunt, ut notat Navarrus *Ibid.* niſi fortè contrarium ſatis clarè ſignificetur, ſicut ſignificatur in Catalogo Latino (non autem Germanico) Miſſarum, & Orationum, quas noſtræ Societatis Religioſi non Sacerdotes hebdomadatim, aut aliàs, pro benefactoribus, aliiſque intentionibus facere debent; quo loco, nomine Roſarii abſolutè prolati intelligitur Pſalterium, circulus, inquam, conſtans centum quinquaginta ſalutationibus Angelicis, & quindecim orationibus Dominicis, & ita etiam ſumunt Paulus V. & Gregorius XV. nam Coronam Beatiſſimæ Virginis, de qua mox, accipiunt pro tertia parte Roſarii; tertia autem pars Roſarii haud dubiè deſignat quinquaginta Ave Maria, & quinque Pater Noſter. Et Urbanus in Indulgentiis Ordinariis §. 1. per Roſarium deſignat id, quod nos Beatiſſimæ Virginis Pſalterium voca-
409 mus. Unde confirmatur id, quod docuit Navarrus *loc. cit.* ſi videlicet jubearis recitare *totum* Roſarium, te obligari ad ipſum Pſalterium. Quamquam in Germania, & Gallia per *totum* Roſarium ſæpe intelligimus nihil aliud, quàm ſexaginta tria Ave, & ſeptem Pater Noſter.

410 Quæſt. XLII. *Quid per Coronam Chriſti Domini intelligunt primùm nominati aliique Pontifices?*

RESP. Intelligunt triginta tria Pater Noſter, & totidem Ave Maria, in honorem Annorum, quibus inter mortales vixit Chriſtus Dominus, ut videre eſt apud Caſarub. *V. Indulgentia Plenaria quoad fratres n.* 8. & in Compendio noſtrorum Privilegiorum *V. Indulgentia* §. 6. quamvis Navarr. *De Orat. c.* 10. *n.* 30. loco triginta trium ſalutationum Angelicarum ponat in Corona Chriſti ſolùm quinque, dicens eſſe novè inventam, & optimam precandi ſpeciem.

411 Quæſt. XLIII. *Per Coronam Dominæ noſtræ, quid intelligunt Bullæ Pontificiæ?*

RESP. Caſarubius *loc. cit. num.* 11. ait, illos meliùs ſentire, qui per Coronam Beatiſſimæ Virginis intelligunt ſeptuaginta duo Ave Maria, & de decem in decem unum Pater Noſter, At Corduba *in annotatione ad illum locum Caſarubii* teſtatur, in tota Italia à ſui Ordinis fratribus communiter per Coronam Noſtræ Dominæ deſignari ſexaginta tria Ave Maria; quamvis idem cum Emman. Rodriq. *q.* 88. *a.* 3. fatetur à Leone X. per Coronam fuiſſe intellectum, id quod intelligit Caſarubius, At Collector Privilegiorum Societatis Noſtræ *loc. cit.* ſignificat, Leonem X. per Coronam non intellexiſſe, niſi ſexaginta tria Ave Maria, & de decem in decem unum Pater noſter.

Quin imò Germanicus Interpres Catalogi 412
paulò antè memorati, per Coronam abſolutè intelligit, id quod Latinus Scriptor tertiam partem Roſarii vocat. Verùm Urbanus VIII. in ſuis Indulgentiis Ordinariis Coronam Deiparæ à tertia parte Roſarii diſtinguit. Unde conjicio, quando Paulus V. concedit Indulgentias Plenarias recitantibus Coronam, aut tertiam partem Roſarii, & Gregorius XV. eaſdem concedit orantibus Coronam, ſeu tertiam partem Roſarii, per illud : *aut*, & *ſeu*, non indicari diſjunctionem, & diverſitatem, ſed identitatem; quamvis qui illas particulas ſumpſerit propriè diſjunctivè, videatur non erraturus. Et verò in quibuſdam diſpoſitionibus ſumi has particulas diſjunctivè, in aliis copulativè oſtendit Azor *Tom.* 1. *Lib.* 5. *cap.* 27.

Quæſt. XLIV. *Quid intelligunt Pontifices nomine Coronæ poſito ſine ulla determinatione?* 413

RESP. Quando dicunt ſe concedere Indulgentias Coronis, Roſariis &c. ſeu illis, qui habent Coronas, Roſaria Benedicta &c. exiſtimo Coronam accipi genericè pro Corona tam Chriſti Domini, quàm Beatiſſimæ Virginis; nam non video, cur non habeat hic locũ doctrina tradita *n.* 46. quòd ſcilicet verba, quibus conceduntur Indulgentiæ, ſint latè accipienda. Quæ ratio etiam non nemini perſuadebit, 414
hoc ipſum nomen ita latè accipi in iis paragraphis, in quibus dicitur concedi has, aut illas Indulgentias, recitantibus Coronam, vel Roſarium, aut tertiam partem Roſarii, niſi ex antecedentibus, aut conſequentibus aliud colligendum ſit. Et verò etiam in odioſis Coronam pro Roſario quoque accipi patet ex Bulla ſuſpenſiva Indulgentiarum, quam in Tract. de Jubil. deſcripſi.

His addo, meritò à Diana *Part.* 5. *Tract.* 5. 415
Reſol. 15. rejici doctrinam, quam ipſe ex Thoma, & Joanne Sanchez colligit, ſcilicet peccare mortaliter illum, qui à Confeſſario juſſus recitare Coronam, ſeu tertiam partem Roſarii, omittit aliqua Ave Maria; nam eſto Corona ſit aliquid individuum, ut vult uterquè hic Doctor, inde inferens, illum, qui non poteſt totam Coronam recitare, non teneri ad illam ejus partem; Confeſſarii tamen non ſunt ita rigidi, ut pœnitentiæ, de recitanda Corona à ſe impoſitæ, nolint eſſe ullatenus ſatiſfactum, ſi tantùm aliquot Ave Maria omittantur.

CA-

Digitized by Google

CAPUT XVI.

De Indulgentiis Bullæ Cruciatæ.

SUMMARIUM.

Quænam ſint Indulgentiæ Bullæ Cruciatæ? 416.
Quid ſit, & unde dicta Bulla Cruciatæ? Ibid.
Cur dicatur conceſſa Regi Hiſpaniæ? 417.
Quanta eleemoſyna detur Regi Hiſpaniæ à volentibus ea frui? 418.
Quinam poſſint eam obtinere? 419.
Ea Bulla ſingulariter pupugit Lutherum. 420.
An debeat eſſe in ſtatu gratiæ, qui eam accipit pro defuncto? 422.
Quomodo per eam cenſeantur concedi Indulgentiæ Plenariæ Stationum? 423.
Quomodo intelligenda clauſula de invaliditate Bullæ Indulgentiarum, ſi pro ea detur aliquid? 424. *& ſeqq.*
Quid ſi aliquid detur ſollicitatori Romano? 427.
Quid ſi accipiatur ſponte oblatum? 428.
Quid ſi ex pacto? 429.
An, & quatenus liceat aliquid dare pro inſcriptione, ſeu admiſſione in Congregationem Roſarii? Ibid.

416 Quæſt. XLV. *Ecquæ ſunt Indulgentiæ Bullæ Cruciatæ?*

RESP. Sunt eæ, quæ conceduntur habentibus Bullam Cruciatam. Eſt autem Bulla Cruciata, ſeu Cruciatæ, de qua paucis Germanis ſatis cognitâ toties meminerunt Hiſpani, Italique ſcriptores, nihil aliud, quàm Bulla à Summo Pontifice Hiſpaniarum Regi Catholico, in ſubſidium belli contra infideles conceſſa, varia, eáque utilia privilegia continens, ut eam deſcribit Trullenck in expoſ. illius, *Lib.* 1. *dub.* 1. referens ex Henriquez *Lib.* 7. *cap.* 29. *num.* 3. *lit.* o. etymon vocabuli *Bulla*.

417 Dicitur autem eſſe conceſſa Regi Hiſpaniæ, quòd, ut quis illius Bullæ privilegia conſequi poſſit, debeat huic Regi ſtipem, ut vocant Trullenck, Sancius, aliique Hiſpani ſcriptores, ſeu aliquid pecuniæ dare convertendum, non in profanam, regiámque pompam, ſed
418 in Bell:m contra infideles. Teſtatúrque Joannes Sancius *in ſelect. diſput. diſp.* 51. *num.* 6. illam ſtipem; ſeu, ut appellat, eleemoſynam, eſſe duntaxat duorum argenteorum, id eſt, ut interpretor, duorum regalium, ſeu 20. cruciferorum noſtratis monetæ; nam ita ipſe loquitur; *Ingentes agere gratias Pontifici ſumus devincti, cùm quiſque domi ſuæ habeat diſpenſationem, ob eleemoſynam duorum argenteorum, nec Romanas dilationes exſpectare ultrà teneatur.*

419 Porrò hanc Bullam obtinere poſſunt omnes Hiſpaniæ tum incolæ, & quaſi incolæ, tum etiam peregrini, ut declarat Trullenck *loc. cit.* § 1. *dub.* 5. poſſúntque ejus privilegiis frui per Annum, non diutiùs, niſi dent iterum duos, pro Anno ſequente, argenteos; & vocatur ideo Cruciata, quòd contineat Indulgentias ſimiles iis, quas Urbanus II. impertivit inſignitis Cruce Rubea ad Terram Sanctam recuperandam proficiſcentibus, quorum expeditio nuncupata eſt Cruciata. Henriq. *loc. cit.* ſolétque Trullenck, & alii hanc eandem Bullam vocare Bullam Sanctæ Cruciatæ, alii Cruciatam.

Hæc ipſa Bulla ſingulariter pupugit Lutherum, ut inter alios teſtatur Henriq. *loc. cit. lit. p.* quia videtur præſeferre ſpeciem ſimoniacæ Indulgentiarum nundinationis; ſed reverà non continet ullam, per ſe loquendo, ſimoniam, ut ex communi doctrina de ſimonia, quiſque facilè deducet, nec propriè loquendo præſefert ſpeciem ullius ſimoniæ, cùm præſertim concedat non ſolas Indulgentias, ſed alios magnos favores, circa celebrationem Miſſæ, eſum ciborum vetitorum &c. 420

His in gratiam illorum, qui rationem hujus Bullæ ignorant, obſervatis, addo cum Diana *Part.* 5. *Tract.* 13. *R-ſol.* 71. non valere Indulgentias, in illa Bulla conceſſas, ſi pro ejus publicatione, aliquid etiam ſponte oblatum accipiatur. 421

Addo quoque, eſſe doctrinam Cardinalis de Lugo *Tom.* 5. *in* 3. *p. diſp.* 17. *n.* 76. contra Portel. *In Addit. n.* 24. quòd, quando quis prædictam Bullam accipit pro defuncto, debeat in inſtanti, quo accipit, eſſe extra ſtatum peccati mortalis; nam contributio, & elargitio illius eleemoſynæ, inquit, eſt unicum opus, quo peracto obtinetur Indulgentia pro defuncto, pro quo accipitur Bulla. At verò non eſſe eandem rationem, quando aliquis iſtam Bullam accipit pro vivo, quia Indulgentia non obtinetur tunc, quando accipitur Bulla, & datur eleemoſyna, ſed quando implentur alia ibi requiſita, ad Indulgentias conſequendas, vel quando applicatur à Confeſſario ſemel in vita, & ſemel in articulo mortis. 422

Addo poſtremò ex Diana *Reſol.* 2. ab habentibus Bullam Cruciatæ, hoc ipſo participari Indulgentias plenarias Stationum, quòd Bulla abſolutè, & ſine expreſſa reſtrictione dicat, habentem Bullam poſſe lucrari Indulgentiam Stationum. Hoc ipſum docent apud ipſum Trullenck, & Villalobos: ſed negant Navarrus *de Indulg. & Iubil. Not.* 9. *num.* 15. Granadus, & alii. Ego non dubito, quin Plenariæ ſufficienter comprehendantur illa conceſſione generali: *concedimus omnes, & ſingulas Indulgentias Stationum.* 423

Quæſt. XLVI. *Quomodo eſt intelligendum id, quod de Bullæ Cruciatæ, aliiſque nonnullis Indul-* 424

gentiis ſtatuitur, illas ſcilicet non valere, ſi ratione earum aliquid detur?

RESP. I. Non legi ullam Bullam, quæ generatim irritas reddat omnes Indulgentias, ratione quarum aliquid detur, & accipiatur. Quamquam Pius IV. Bulla 64. apud Cherubinum ſeverè univerſim prohibeat, ne ulli Officiales Curiæ Romanæ quidquam accipiant, etiam pro labore ſcribendi Brevia Indulgentiarum.

425 II. Attamen de aliquibus in particulari Indulgentiis ſtatuitur pœna nullitatis, ſi pro iis aliquid accipiatur. Statuitur autem duobus diverſis modis. Primò enim de Indulgentiis Bullæ Cruciatæ expreſſè ab Urbano VIII. decernitur id, quod paulò antè ex Diana retuli.

426 Deinde multa hujus, & ſuperioris ſæculi Brevia concedunt pro feſtis Indulgentias cum hac clauſula: *Volumus autem, ut, ſi pro impetratione, præſentatione, admiſſione, ſeu publicatione aliquid, vel minimum detur, vel ſponte oblatum accipiatur, præſentes nullæ ſint eo ipſo.*

427 III. Ratione hujus ſecundæ clauſulæ, quæ in quodam Brevi Innocentii X. poſita erat, quæſitum fuit ex me per literas, utrùm illius Brevis valor non periclitetur idcirco, quòd Confraternitas, quæ illud impetraverat, debuerit tres Julios, ſeu dimidium florenum Rhenanum dare Solicitatori Romano? Reſpondi ego, non periclitari, ideo videlicet, quòd, *in pœnis benignior interpretatio ſit facienda, Cap.* In pœnis, *De Reg. Iur. in 6.* atque adeò illa nullitatis pœna non ſit extendenda, niſi ad caſus, in quibus aliquid accipitur pro ſtrictè, propriéque dicta impetratione, præſentatione &c. Atqui in caſu propoſito id non fuit factum; quandoquidem ille Solicitator, cui fuerunt erogati tres Julii, eſt homo plebeius, qui ſolet ſolicitare, ſeu urgere Notarios Pontificios, ut jam antea impetrata, & à ſua Sanctitate conceſſa Brevia ſcribant, ſeu expediant. Et proinde Solicitator ejuſmodi non eſt talis, qualium facit mentionem Pius IV. in paulò antè allegata Bulla, nam iſti ſunt Officiales Curiæ Romanæ, non ille. Ita etiam ſentit Cotonius *Lib. 2. Controverſ. 11. cap. 3. num. 91.*

428 IV. Quando ſub pœna nullitatis prohibetur, ne quid etiam ſponte oblatum accipiatur *pro labore: pro impetratione: pro publicatione*, eſt virorum gravium Romæ florentium opinio, non incurri illam pœnam, niſi quid detur ex pacto ſaltem virtuali, hoc enim videre ſonare illam particulam: *pro.* Ita mihi teſtatus eſt per literas quidam Theologus Romanus, qui & illum de Solicitatore diſcurſum probavit. Et verò placet mihi allata explicatio, quia & eſt benigna, qualem decet eſſe in odioſis reſtringendis, & non repugnat proprietati prædictæ particulæ, & denique eſt omnino conformis Conſtitutioni Gregorii XIII. *de datis pro gratia obtinenda*, quam commentariis illuſtrat Navarrus *Tom. 2. ſuorum oper.* Atqui ſolet Pontifex in dubiis anteceſſorum veſtigia ſequi *Cap.* Verùm, *De Iure jur.* Rigidior, nec ſine ratione, eſt Anton. Cotonius referens Dianam *Part. 9. Tract. 2. Reſol. 28.* dicentem: *Tu cogita.*

V. Ad incurrendam prædictam pœnam nullitatis ſufficit, ſi reipſa aliquid pro impetratione &c. detur ex pacto, eſto fortè non admittatur. Ratio eſt, quia Pontifex dicit, ſub disjunctione: *ſi detur, vel accipiatur*; atqui ad veritatem disjunctivæ ſufficit unam partem verificari *Reg. 70. in 6. & L.* Si hæredi plures, *ff. De condit.* Atque ita ſenſit etiam Navarrus *in citat. commentar. n. 13.* 429

His adde, etſi in ſtatutis quarundam Congregationum, & nominatim Roſarii exprimatur, neminem teneri quidquam dare pro ingreſſu, vel inſcriptione, nec ulli fas eſſe aliquid idcirco petere, attamen licere aliquid ſponte, & gratis offerre pro ea Congregatione, vel pro Monaſterio, in quo quis inſcribitur, & conſequenter poſſe ſponte oblatum accipi, ut probat, & defendit Navarrus *de Pſalt. & Roſar. Miſcell. 6.* teſtans, ſe unum Aureum donâſſe, quando Congregationi Roſarii fuit inſcriptus.

CAPUT XVII.

De S. Caroli, & Quinque Sanctorum antiquioribus Indulgentiis.

SUMMARIUM.

In quibus conveniant Indulgentiæ S. Caroli, & Quinque Sanctorum antiquiores? 430. *& ſeqq.*

In quibus differant? 433. *& ſeqq.*

An ſi Imago ornata Indulgentiis S. Caroli ponatur loco publico, omnes orantes ante illam potiantur Indulgentiâ, poſito quòd adſint reliquæ conditiones? 436.

Corriguntur dicta numero præcedenti. 437.

Refertur oratio, ſeu Affectus S. Franciſci Xaverii. 438.

Eos ipſe comprehendit Rhythmis linguæ Luſitanæ. Ibid.

Indulgentiæ à Nuntiis Apoſtolicis conceſſæ recitantibus illos Rhythmos. Ibid.

Poteſt Nuntius Apoſtolicus impertiri Indulgentiam ducentorum dierum ſaltem ſemel obtinendam quotidie à recitantibus illos affectus. Ibid.

Eſt etiam probabile, at non certum, quòd poſſit facere

Digitized by Google

facere eandem gratiam ſæpius etiam de die obtinendam. Ibid.
Variis rationibus probatur illa probabilitas. Ibid.
Quomodo poteſtas lucrandi hanc Indulgentiam coram qualibet Imagine S. Xaverii concordet cum Declaratione Alexandri Septimi? 439.
An ſubditi illorum Dominorum Nuntiorum commorantes extra Nuntiaturam valeant potiri ea gratia? Ibid.
Nominatim ſi ſint Religioſi? Ibid.
An eadem gratia perſeveret etiam poſt exactum tempus Nuntiaturæ? 440.

430 Quæſt. XLVII. *In quibus conveniunt Indulgentiæ S. Caroli, & Quinque Sanctorum antiquiores?*

RESP. Conveniunt I. in hoc, quòd utræque ſint ampliſſimæ, ut apparebit ex dicendis, hac & ſequenti quæſtione.

Conveniunt II. in hoc, quòd omnes poſſint applicari animabus purgatorii, ut de Indulgentiis S. Caroli habetur §. 17. & de Indulgentiis Quinque Sanctorum §. 14.

Conveniunt III. quòd non cenſeantur revocatæ, niſi fiat expreſſa mentio omnium articulorum, ſeu paragraphorum.

Conveniunt IV. quòd illas Indulgentias poſſit quis lucrari, ſive habeat propriam Imaginem, v. g. illis Indulgentiis affectam, ſive commodatò acceptam, ut habetur in citatis §§.

431 Quamquam non cenſeo, fieri hîc gratiam ſpecialem, quandoquidem generatim *n.* 378. cum Sanctarello, & Pinello dixi perinde eſſe, abſtrahendo à decreto Alex. VII. cui ſe conformavit Clemens IX. ſive proprio, ſive alieno numiſmate utaris ad Indulgentiam lucrandam. Sicuti enim privilegium Perſonale ſequitur Perſonam *Reg. 7. De Reg. iuris in 6.* ita privilegium Reale ſequitur rem ipſam, eique adhæret, ſaltem quando eſt datum rei, non propter individualem perſonam, ſicut Indulgentiæ ipſæ non dantur uni numiſmati propter Petrum, aut Paulum, ſed indeterminatè propter illum, qui legitimè utetur re illis affectâ. Hac ipſa clauſula expreſſè firmari multas Indulgentiarum formulas obſervavi *n.* 379.

432 Conveniunt V. quòd, qui in articulo mortis ſecum habet, aut oſculatur unam ex rebus ornatis alterutrâ harum Indulgentiarum, ſemelque corde, ſi ore non poteſt, dicit JESUS, conſequatur Indulgentiam plenariam omnium peccatorum in forma Jubilei; ſi videlicet, aut ſit confeſſus, & communicârit, aut contritus, ſi non potuerit confiteri, vel communicare.

Conveniunt VI. in hoc, quòd licet hæ Indulgentiæ ſint ampliſſimæ, nullo tamen modo ſit de earum valore dubitandum; tum propter generales rationes, quas attuli *n.* 95. tum propterea, quòd certiſſimum ſit conceſſas fuiſſe, priores quidem à Paulo V. poſteriores à Gregorio XV. graviſſimis, ſapientiſſimiſque Pontificibus, & proinde conceſſas ob cauſas juſtiſſimas, videlicet, tum in gratiarum actionem pro inexplicabilibus beneficiis, quæ Optimus Deus toti Eccleſiæ, per merita, laboreſque ſex iſtorum Sanctorum contulit, & quotidie confert; tum ad promovendum cultum, imitationémque prædictorum Sanctorum, qui cultus, quàm ſit animis, corporibúſque ſalutaris, teſtantur plurima millia hominum, quibus prodigioſè profuit, tum oleum, aqua, effigies, invocatio S. Ignatii, tum invocatio S. Franciſci Xaverii, adeò ut mihi P. Emmanuel de Lima vir Religioſiſſimus Societatis noſtræ, Annis abhinc plus triginta coràm conteſtatus fuerit, tot miracula quotidie patrari, tactû & uſu olei manantis Goæ ex incorrupto adhuc, ſed ſubfuſco corpore S. Franciſci Xaverii, ut ſingulis Annis novum, & citra omnem hyperbolen, bene magnum codicem pro iis ſcribendis conficere oporteret, ſi omnia conſcribenda forent; addiditque ſe oculatum ejus rei teſtem eſſe, utpote qui pluribus Annis Goæ habitavit.

Quæſt. XLVIII. *In quibus differunt hæ Indulgentiæ?* 433

RESP. Differunt in ſequentibus. I. Quòd priores ſint conceſſæ in honorem Sanctiſſimi Cardinalis, & Archiepiſcopi Mediolanenſis Caroli Borromæi, in ejus Canonizatione (nam quæ circumferuntur tanquam datæ in Dedicatione templi ipſius, videntur ſuppoſititiæ, ut dicam *cap.* 37.) poſteriores verò in honorem Quinque Sanctorum, uno eodémque die Canonizatorum, ſcilicet SS. Iſidori, Ignatii Loiolæ, Franciſci Xaverii, Tereſiæ, & Philippi Nerii.

II. Quòd hæ poſteriores ſint & ampliores, 434 & faciliores obtentu; nam qui habet Indulgentias Quinque Sanctorum, lucratur Indulgentiam plenariam, quoties recitat Roſarium, ſeu Coronam Beatiſſimæ Virginis, aut ejuſdem parvum officium &c. ut apparet ex §. 2. At verò per horum recitationem non obtinet quis Indulgentias plenarias, vi Indulgentiarum S. Caroli, niſi hæc recitet poſt Communionem, ut conſtat ex §. 1.

III. Quòd habens Indulgentias Quinque Sanctorum, quoties communicat, aut Sacrum facit, obtineat Indulgentiam Plenariam, ut dicitur in §. 1. Hanc tamen Indulgentiam ex vi Indulgentiarum S. Caroli non conſequeris per communionem, aut Sacrum, niſi ores pro exaltatione Eccleſiæ, aut extirpatione hæreſeon, ut videre eſt in §. 4.

IV. Quòd in §. ultimo Indulgentiarum Quinque Sanctorum ponantur hæc verba: ***Sanctiſſimus Dominus Noſter conceſſit ſupradictas Indulgentias, & gratias, ita tamen, ut non*** *impri-*

Digitized by Google

imprimantur, *& Imagines privatim domi habeantur.* At verò utraque harum conditionum omittitur in quibuſdam exemplaribus Indulgentiarum S. Caroli.

Plura in hanc rem addere neceſſe non eſt, cùm tam multi formulas utrarumque Indulgentiarum habeant, qui verò non habent, nanciſci poſſint, quibus etiam author ſum, ut ſæpius relegant, maximè propter Indulgentias, tum exercentibus aliquem pium actum, ad imitationem unius è Quinque Sanctis promiſſas, tum miſerabilibus animabus applicandas; qui verò non habent ullam rem ſacram iis affectam, conentur acquirere, proprio Jure, vel commodatò utendam. Ita olim hortabar utiliter, nunc foret inutile, propter Breve Alexan. VII. toties memoratum, cui tamen contrarium ſi fortè alius Pontifex ob graviſſimam cauſam ediderit, non oberit meminiſſe horum, & plurium aliorum expreſſorum ſuperioribus capitibus. Porrò ex differentia ultima oritur.

435 Quæſt. XLIX. *An, & quomodo impreſſio impediat valorem Indulgentiarum Quinque Sanctorum?*

RESP. Impedit, & quidem eo modo, quem afferam in ſimili *q. 60.* Inſurgit inſuper ex eadem differentia ultima hæc

436 Quæſt. L. *Vtrùm, ſi Imago affecta Indulgentiis S. Caroli ponatur in loco publico, omnes, qui ante illam exercent opera, quibus Indulgentiæ S. Caroli promiſſæ ſunt, revera illas conſequantur?*

Ratio dubitandi eſt, quia in §. 1. Indulgentiarum S. Caroli, expreſſè dicitur: *qui orabit ante aliquam harum Imaginum, obtinebit &c.* nam clauſula poſita in principio diſpoſitionis, mandati, reſcripti &c. refertur ad omnia contenta in illis, quando omnium eſt eadem ratio, ut reliquos inter notat Sanchez *Lib. 6. De Matrimonio diſp. 22. in fine*, & Lezana *V. clauſula n. 4.*

RESP. Nihilominus ad propoſitam quæſtionem negativè, eò quòd tum praxis, tum aliarum Indulgentiarum formulæ cogant ad negativè reſpondendum; atque etiam nonnulla, (& quidem, ut ex ſtylo Curiæ deduco,) correctiora exempla Indulgentiarum S. Caroli habeant hanc finalem, ſatíſque communem clauſulam: *Ita tamen, ut Imagines privatim habeantur.* Ergo ille §. primus reſtringi debet ad terminos clauſulæ illius finalis. Extendi tamen poteſt ad privatum oratoriolum, ſeu Capellam, eò quòd Leo XI. in formula Indulgentiarum, quas conceſſit Cardinali à Dietrichſtain, poſuerit hæc verba: *qui in Capella, ſeu oratorio, in quo fuerit una ex benedictis rebus &c.* verba autem poſteriorum Pontificum ſint intelligenda ſecundùm ſenſum à prioribus expreſſum, nam *Pontifex in dubio cenſetur Prædeceſſorum veſtigia ſequi*, argum. *Cap.* Verùm, *De Iurejur.* Verùm hic diſcurſus, quem me citato refert Cotonius *Celeb. Controv. Lib. 2. Controv. 11. Cap. 1. n. 43.* videtur huic authori jam non habere locum propter Breve Alexan. VII. deſcribendum infrà *cap. 37.* quod & ego judico eſſe verum, quandoquidem illo Brevi unicè cavetur, ne plùs, quàm unica perſona re affecta Indulgentiis utatur. Quare tranſeo ab his antiquioribus, & ex parte antiquatis Indulgentiis ad recentiſſimam, ac pertinentem ad hoc caput aliquo (non tamen perfectè, cùm non ſint Reales, ſed Perſonales) modo, in quo diſſero de Indulgentiis Quinque Sanctorum, quos inter locum, ut ſuprà dixi, obtinet S. Franciſcus Xaverius, in cujus à Deo ſummè honorificati, ſingulariter hac noſtra ætate, venerationem ſit hæc ex objecto vocata.

Appendix I. Declaratoria.

Tametſi Lectores ætate provectiores facilè animadverſuri ſint, fuiſſe nomine *Quinque Sanctorum* à me tum in hoc, tum in ſuperioribus capitibus intellectos SS. Iſidorum, Ignatium, Xaverium, Philippum Nerium, & Tereſiam, quos Gregorius XV. Anno 1622. retulit in claſſem cœlitum, nihilominus propter juniores, qui fortè haud multùm audiêrunt de his Quinque, ſed plus de aliis Quinque, quos etiam ſimul, unáque Clemens IX. ſolenniter inſcripſit ſyllabo Eccleſiaſtico civium cœleſtium, ad vitandam confuſionem annecto hanc Declaratoriam Appendicem inductus etiam occaſione.

Literarum Romanarum.

Etenim tertio Decembris Anni 1673. elapſi perlata huc eſt Epiſtola data 18. Novembris à Patre mihi notiſſimo, qui illo ipſo die 18. admiſſus ad oſculum pedum S. D. N. Clementis X. interrogatúſque quid peteret? Reſpondit: Sanctiſſime Pater, peto humillimè aliquas Indulgentias. Tum Papa, Ergo tibi concedimus ducentas *Quinque Sanctorum.* Ex quo reſponſo ſtatim intuli: Ergo per Indulgentias *Quinque Sanctorum* abſolutè ſumptas intelliguntur jam aliæ, quàm abhinc quadrienniùm; nullæ quippe ſub nomenclatura Quinque Sanctorum erant in orbe notæ, quàm illæ ampliſſimæ, & ab uno in alterum adeóque in filios, pronepotes &c. transferibiles, quæ erant conceſſæ in honorem S. Iſidori, & quatuor SS. Collegarum. At verò quando nunc eſt ſermo de recenter impertitis Indulgentiis *Quinque Sanctorum*, intelligendi ſunt Sancti Cajetanus, Franciſcus Borgia, Ludovicus Bertrandus, Philippus Bennitius, & S. Roſa Pervana, quos idem Clemens X. ſimul inſeruit Faſtis Eccleſiaſticis. Cùm enim certum ſit, priores illas Indulgentias, poſtquam fuerunt ab Alexandro VII. reſtrictæ,

Digitized by Google

ſtrictæ, limitatæque iis modis, quos proponemus infrà *cap.* 37. vel nulli omnino, vel non niſi pauciſſimis, & quidem ægerrimè fuiſſe donatas, non eſt credibile, eas nunc cenſeri conceſſas, niſi expreſſiſſimè nominentur, præſertim in tanto numero, & reſpectu perſonarum privatarum, & quidem poſtquam idem Pontifex in fine Indulgentiarum pro illis Quinque novis Sanctis, formaliter privilegio, ſi quod contrarium derogationi Alexandrinæ quis obtinuiſſet, derogavit. Quamvis ergo gratiæ ſint in dubio latè interpretandæ, quia tamen non eſt hîc ullum morale dubium de mente Pontificis, idcirco nec dubitandum hîc de reſtrictione ad minùs amplas Indulgentias; de quibus quidem fuit mihi ſcripto propoſitum etiam 18. Novembris,

Hoc dubium.

c Quandoquidem certum eſt, illum, qui jejunat in Vigiliis horum Quinque Sanctorum, præſtátque aliqua ſecundùm §. *ſecundum* præſtanda, ſemper, adeóque quinquies lucrari plenarias Indulgentias, ſecundùm §. *tertium*, an non ille lucrari poſſit ſimiliter quinquies Indulgentiam Plenariam, qui uno menſe quinque aras horum Sanctorum viſitat, quinquies jejunando etiam, & communicando quinquies? Rationem dubitandi ſuggeſſit illi clariſſimo Domino conſulenti, quòd *cit.* §. 3. in Latino impreſſo Romæ exemplari, quod inde allatum habeo, ita ſonet: *Quicunque Miſſam celebraverit, vel Confeſſus & ſacra Communione refectus interfuerit Miſſæ, ad Altare, in quo Imago, aut Corpus, aut Reliquiæ, cujuſlibet prædictorum Quinque Sanctorum, aſſervantur, piéque Deum oraverit, ut dictum eſt, die uno, quem voluerit, cujuſlibet menſis plenariam Indulgentiam lucratur.* At verò §. 2. ita exprimatur: *Quiſquis in Vigilia cujuſlibet iſtorum Quinque Sanctorum jejunaverit, & Confeſſus in ipſius Feſto Sanctiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum ſumpſerit, oraveritque Deum (ut ſuprà dictum eſt,) toties Indulgentiam Plenariam conſequatur.* Quæ duæ formulæ loquendi, cùm videantur eſſe ſimiles, quoad clauſulas formales, non apparet cur lucraturus eſſet in menſe quinquies Indulgentiam Plenariam is, qui jejunaret & communicaret quinquies in menſe, poſito quòd ea feſta inciderent in unum eundem menſem, non autem ſit quinquies obtenturus, ſi uno menſe quinquies aras horum Sanctorum viſitet, repetita quinquies Confeſſione, & Communione, præſertim cùm favor Indulgentiarum ſit ampliandus, ut crebrò repetivimus in hoc & ſuperiore Tractatu..

d Nihilominus tamen Reſp. videri mihi veroſimilius non ſubſiſtere argumentationem à 2. §. ad §. 3. Secundus enim diſertè habet; *Toties conſequetur*: Tertius autem non ſolùm abſtinet dictione univerſali *Toties*, ſed potiùs è diverſo continet reſtrictivam clauſulam, *Uno die*. Non igitur tribus, quatuor quinque diebus. Accedit, quòd ſicut vera interpretatio teſtamenti deſumenda eſt ex genio, moréque teſtatoris, ut ſexcenties ingerunt Juſtinianæi, ita etiam intelligentia gratiæ Jubileæ petenda veniat ex genio conſuetudinéque Pontificum eam impertientium. Conſueverunt autem Alexander VII. atque duo ejus ſucceſſores, tametſi Clementes, eſſe præparci (nec immeritò) in concedendis Indulgentiis Plenariis.

Porrò occaſione antecedentis dubii propono, reſolvóque breviter alia duo communia multis aliis Indulgentiis. e

I. Dubium eſt: *Utrùm ſi quis uno die bis, térve ſacrificet licitè, (uti ſit tum ab omnibus Sacerdotibus die Natalis Salvatoris, tum à multis Parochis procurantibus duas tréſve Parochias,) adipiſcatur ter Plenariam Indulgentiam oblatam communicantibus illo die?* Reſp. Videri mihi tenendam affirmativam reſolutionem, eò quòd ex omnium, aut plerorumque ſenſu formulæ Indulgentiarum ſint intelligendæ in ea latitudine, quæ comprehenditur propria ſignificatione; atqui ille Sacerdos, qui feſto S. Franciſci Borgiæ e.g. occurrente prima Dominica Octobris ſub ſuo ſacro tertio ſumit ſacram Euchariſtiam, propriiſſimè dicitur communicare die feſto illius Sancti, ſicuti & ille, qui manè optimè valens ſumpſit ſynaxin, veſpere autem correptus morbo lethali accipit viaticum, juxta dicta in Experient. *Tract.* 4.

Alterum dubium eſt quidem commune quinque recentioribus Sanctis, at ſatis ſingulare; paucæ enim formulæ Indulgentiarum loquuntur diſertè de altaribus, in quibus reperiantur Imagines, aut reliquiæ Divorum. Quæritur verò: *Cenſeatúrne ſatiſfacturus conditioni de Imagine poſita ſuprà aram, ſi illa Imago ſuſpendatur ad murum lateralem, qui nullo modo ſit, pars dicti altaris?* Ratio afferendi occurrit hæc duplex: prima, quòd nôrim, ita alicubi factitari circa Imaginem unius ex illis Cœlicolis. Altera, quòd, quamvis Rubricæ Miſſalis tradant, Crucem eſſe ſupra Altare ſacrificantis collocandam, nihilominus tamen P. Tamburinus, quem Tom. priore refero, in Alphabeto ſacrificantium *n.*299. ſcribat, ſufficere, ſi Crux ſit depicta in pariete ad latus. f

Ad primam rationem reſpondeo: una hirundo non facit ver, ut in ſimili reſpondet, ex Ariſtotele. S. Antoninus, relatus à me *Tom. priore Tract.* 4. *num.* 170. Ad ſecundam, meritò à Patre Tamburino diſſentit Gavantus, relatus illo *n.* 299. Unde arbitror, exponi periculo nullitatis Indulgentiam, ſi non ſit in eo altari aliqua alia, ſaltem parva effigies unius ex illo S. Quinario. Cæterùm licèt Indulgentia priorum Quinque Sanctorum jam interierint, fortè reſpe-

Digitized by Google

reſpectu plerorumque ex poſſeſſoribus, quia tamen plurimæ myriades gaudentium illis adhuc ſunt ſuperſtites, non planè gratis committo etiam præſenti prælo ea, quæ de ipſis vulgaveram Anno 1649. cùm maximè florerent.

APPENDIX II. XAVERIANA.

437 MEmini ſuprà *num.56.* tres Illuſtriſſimos Dominos Nuntios Apoſtolicos ſub Annum Chriſti M.DC.LXVI. conſpiràſſe in cultum S. Indiarum Apoſtoli promovendum impertitione Indulgentiæ obtinendæ à Chriſti fidelibus, eorum juriſdictioni ſubjectis, & flexis genibus ante Imaginem illius S. Thaumaturgi recitantibus orationem, ſeu cum Deo collocutionem comprehenſam his verſiculis:

O Deus! ego Amo te:
Nec amo te, ut ſalves me,
Aut, quia non amantes te,
Æterno punis igne.
Tu, tu, mi IESV, totum me
Amplexus es in Cruce:
Tuliſti clavos, lanceam,
Multámque ignominiam:
Innumeros dolores,
Sudores, & angores,
Ac mortem; & hæc propter me,
Ac pro me peccatore.
Cur igitur non amem te,
O IESV amantiſſime?
Non ut in Cœlo ſalves me:
Aut, ne æternùm damnes me.
Nec præmii ullius ſpe:
Sed ſicut tu amâſti me,
Sic amo, & amabo te,
Solùm quia Rex meus es,
Et ſolùm quia Deus es.

Circa quam precatiunculam, ſeu potiùs alloquium divinum, affectúmque amantis animæ noto in gratiam longè plurimorum hosce affectus repetentium ſtudio lucrandi Indulgentiam ſequentia.

I. Hi affectus amantis animæ fuerunt ab ipſo S. Franciſco Xaverio Rythmicis numeris linguæ Luſitanicæ per Indias vulgati, ut decantarentur à Neophitis Indis, quemadmodum adhuc hodie per Indias decantantur teſte noſtro P. Petro Poſſino *in Notis*, ſeu, ut vocat, *Indiculo Exegetico* in novas Epiſtolas S. Franciſci Xaverii *Libr. 2. Epiſt. 2.* quam totam Epiſtolam ipſe P. Poſſinus non duntaxat repræſentat in ipſomet Libro ſecundo, ſed etiam illos affectus exprimit non exlegibus Jambis, (ut ſunt, quos deſcripſi,) ſed legitimis,

II. Verba exprimentia indultum illorum trium Illuſtriſſimorum Dominorum Nuntiorum legere eſt ſub plurimis etiam millibus Iconum papyracearum, referentium eundem Sanctum diverſo habitu; quibus verbis indicatur, dari omnibus Nuntiaturæ ſingulorum ſubditis 200. dierum aut undecim menſium Indulgentiam, *quotieſcunque devotè, & flexis genibus ante Imaginem S. Franc.* *Xaverii* pios illos verſus recitaverint.

III. Occaſione verborum in prototypo, & ectypis expreſſorum partim propoſita mihi ſunt, partim proponi poſſunt ſequentia dubia. 438

Primum dubium. An Illuſtriſſimus Dominus Nuntius N. vi facultatis, qua poteſt pia opera exercentibus Indulgentias unius Anni concedere, potuerit dare Indulgentias ducentorum dierum toties obtinendas, quoties quis affectus Xaverianos coram Imagine S. Xaverii flexis genibus recitârit?

Hujus quæſtionis reſolutionem petiit à me literis 3. Junii Anno 1667. datis Prælatus Regularis Theologiæ ſcientiſſimus. Ad quam ſic reſpondi. Certum eſt, meo judicio, Illuſtriſſimum Dominum Nuntium vi illius poteſtatis potuiſſe dare Indulgentiam 200. dierum ſaltem ſemel quotidie lucrandam, recitanti piè, ac flexis genibus illos verſiculos; hoc enim clarè facit Regula, & Axioma: *Cui licet, quod eſt plus, licet utique quod eſt minus*; atqui dies 200. ſunt minus quid, quàm Anni unius circulus. II. Eſt probabile, poteſtatem illam extendi etiam ad repetitam acquiſitionem Indulgentiæ repetitâ unius, ejuſdémque boni operis executione; tum quia delegata poteſtas largiendi Indulgentias eſt latè interpretanda; tum quia ſicut ubi lex non diſtinguit, ibi nec nos diſtinguere debemus, ita ubi non limitatur conceſſio poteſtatis, ibi nec nos limitare debemus; tum denique quia tres Nuntii Apoſtolici fecerunt jus repetitæ acquiſitionis facta iteratione illius recitationis. Hi utique conſuluerint ſuos Theologos, eorúmque ſteterint judicio, quod quidem videtur ſufficere ad conciliandam probabilitatem datæ reſponſioni.

Non auſim tamen dicere, hoc reſponſum ſine limitatione ulla numeri eſſe certum; eò quòd in poteſtate delegata non videantur includi actus rari, & extraordinarii, eſt autem largitio Indulgentiæ cum clauſula. *Toties, Quoties*, actus ſatis rarus, ſaltem reſpectu operum breviculorum, non requirentium Confeſſionem, & Communionem. Minùs dubitarem, ſi in conceſſione exprimeretur, gratiam illam lucrifieri ab iis ſolis, qui non materialiter ſolùm, & recitativè, ſed formaliter, & ſignificativè proferrent illas ſententias, atque adeò exercerent tunc illos ipſos formales actus fidei, & chari-

[illegible]s, qui indicantur verbis S. Franciſci Xaverii. Sic ego tunc reſpondi; quibus lectis reſcripſit mihi Prælatus ille (quondam Theologiæ Profeſſor) ſe omnino judicare, poteſtatem ad Toties Quoties competere Nuntio vi indulti de quo ſuprà, idque ob ſequentes rationes.

I. Quia Pontifex, hoc ipſo quòd non niſi paucorum dierum, aut Anni facultatem concedat, videtur eam conceſſiſſe cum ea amplitudine, quam ipſe habet, atque adeò quoad hoc tempus totam ſuam poteſtatem delegâſſe; atqui conſtat, ipſum habere poteſtatem talem. 2. Quia mens Pontificis in hac poteſtate concedenda non videtur alia fuiſſe, quàm ut homines ad pia opera frequentanda alliceret; ergo cùm hic finis æquè obtineatur, ſi ab eodem homine idem opus ſæpius exerceatur, quàm ſi à diverſis ſemel fiat, non apparet, cur non æquè cenſendus ſit, facultatem pro illa, quàm hac frequentatione conceſſiſſe. 3. Quia praxis ipſa, ni fallor, oſtendit, numquam Pontifices in deleganda facultate Indulgentias concedendi, addere ſolere, ſe illam dare toties, quoties concedere poſſint, & tamen experientia conſtat, ſæpius à Nuntiis, & aliis ejuſmodi Indulgentias conceſſas. Ita ille. Quæ omnia ſimul ſumpta meo judicio ſufficiunt ad prudenter defendendum factum illorum trium Dominorum Nuntiorum, eſto ponamus non fuiſſe inſtructos alia extraordinaria (carere ordinaria ipſos etiam Legatos à latere jam monui ſuprà *Part. I. cap. 6.*) poteſtate. Equidem minimè gentium dubito, quin ſaltem binam, aut ternam cum excellenti fervore factam iterationem de die potuerint donare hoc ſpirituali congiario; quare nequaquam fruſtrabitur ſua ſpe, qui toties ſaltem, cúmque tali fervore præſtiterit.

439 Secundum dubium. *Quomodo hæc poteſtas lucrandi hanc Indulgentiam proferendo debito modo illa amore charitatis flammantia verba coram qualibet* (nec enim hîc fit reſtrictio) *Imagine S. Xaverii, concordet cum reformatione Indulgentiarum facta per eundem Alex. VII, deſcribendáque infrà cap. 37.* nemini enim fit juxta opinionem aliquorum, illic poteſtas habendi ſimul plures Cruces, plures Imagines affectas Indulgentiis iiſdem. Non tam propter hanc, non ſatis fundatam dubitandi rationem propter quàm ac verba ipſa conceſſionis ſuperiùs relata, arbitror, hanc Indulgentiam eſſe annumerandam potiùs Perſonalibus, quàm Realibus, ſicut eſſet annumeranda illa, quæ offerretur Chriſtianis oraturis in qualicunque Eccleſia, coram qualicunque Imagine Chriſti, aut Sanctorum; nec enim hîc video diſcrimen inter datas orantibus coram quacunque Icone cujuſvis Sancti, & orantibus coram quocunque Simulacro S. Xaverii. Papa Alex. autem loquitur apertè de propriè Reali, cùm loquatur de Benedicta.

Tertium dubium. *An Conſtantienſes e. g. poſſint uti hoc favore, etſi exiſtant extra Nuntiaturam Illuſtriſſimi Lucernenſis?* Reſpondeo affirmativè, tum quia expreſſè loquitur Nuntius de ſibi ſubjectis, quales non deſinunt eſſe omnes commorantes extra Nuntiaturam cum animo redeundi ad propria; tum quia privilegium perſonale ſequitur perſonam. At, *an ſequitur Conſtantienſes dantes diuturnam operam ſtudiis in Academia extra loca Nuntiaturæ? redituros tamen Conſtantiam ſuo tempore?* An *eoſdem Conſtantienſes factos Religioſos, & applicatos Monaſterio, vel Collegio ſito extra fines Nuntiaturæ?* Reſp. ad primum, reſpondíque jam ſuprà *n. 65.* affirmativè, cùm tales non deſinant eſſe ſaltem habitualiter ſubditi Nuntio Lucernenſi, utpote & à quo poſſint obtinere diſpenſationem pro Ordinibus ſuſcipiendis extra tempora, & poſſit ille exercere erga illos alios actus juriſdictionis ſaltem voluntariæ. Ad ſecundum; quandoquidem tales omninò ſubtrahuntur juriſdictioni Legati Pontificii, ac proinde deſinunt eſſe ſubditi, loquitur autem diſertè de ſubjectis ſuæ juriſdictioni, videri poſſunt hi tales deſtituti ſuo privilegio. E diverſo quia Indulgentiæ, & privilegia nemini oneroſa debent ampliari potiùs, quàm reſtringi, & privilegium perſonale ex ſe perpetuum comitatur perſonam ubicunque locorum degentem, ut obſervat Dynus, Peckius, Streinius in Regul. ſeptimam *in 6.* eam ob rem non caret ſpecie probabilitatis affirmatio de permanentia Indulgentiæ in talibus hominibus.

Quartum dubium. *Quamdiu duret hæc poteſtas potiundi hac Indulgentia?* Reſp. I. Non extinguitur morte aut naturali, aut ut ita dicam, civili (per liberationem ab officio) Dominorum Nuntiorum, ut deducitur ex communi doctrina de privilegiis, & per not. in cap. *Decet conceſſum. De Reg. Iuris in 6.* ergo durat uſque ad mortem illorum, qui fuerunt facti participes talis gratiæ, ſaltem quamdiu manent ſubjecti Nuntiaturæ. 440 2. Non eſt improbabile durare, quamdiu non revocabitur vel à ſucceſſore, vel Papa, ut proinde illo jure uti, frui valeant non ſolùm Lucernenſes, Viennenſes, Colonienſes, qui jam erant in vivis, dum tres illi munifici Veneratores Indiarum Apoſtoli conſpirârunt (in actu exercito, non in ſignato, & formali) in conceſſionem hujus gratiæ totam Germaniam pervadentis, ſed etiam nati natorum, & qui naſcentur ab illis adeóque omnes poſteri. Ratio deſumitur ex Regula paulò antè indicata, quòd ſcilicet *Deceat beneficium Principis eſſe manſurum.* Inde quippe deducunt Commentatores, & Conſiliſtæ, illud beneficium eſſe perpetuum, niſi ſit conceſſum cum clauſula reſtringente ad

Digitized by Google

tempus, qualis hic non eſt, ſiquidem per ſubditos juriſdictioni hujus, aut illius principis intelligi ſolent in legibus, ſtatutis, gratiis, ii, qui ſunt ſubditi non ſoli individuæ perſonæ ferenti legem, ornanti privilegio &c. ſed Sedi, Sceptro, Ducatui, adeóque Dignitati.

CAPUT XVIII.

De Indulgentiis conceſſis ab Urbano VIII. Pontifice.

SUMMARIUM.

Eas Indulgentias confirmavit Innocentius X. 441.
Poſſunt applicari defunctis. Ibid.
Extraordinariæ quomodo differant ab Ordinariis? 442. & 443.
Prohibetur impreſſio Extraordinariarum. 443.
Earum impreſſio impedit valorem. 444.
Sicuti impedivit expreſſè reſpectu quarundam antiquiorum Indulgentiarum. Ibid.
Quid ſi illæ Indulgentiæ reperiantur impreſſæ in aliquo libro? 445.
Quid ſi habens illas Indulgentias non curavit imprimi, ſed habeat penes ſe impreſſas? 446.
An dicta de Indulgentiis Urbani ſint intelligenda etiam de aliis? 447.
Quid in materia Indulgentiarum intelligatur per ſolitos facere aliquod bonum opus? 451.
Quot Actus exigantur ad id, ut quis generatim, aut ſpeciatim cenſeri debeat habere conſuetudinem faciendi hoc, aut illud? 452.
Erravit, qui putavit intelligi hac clauſula: Qui ſolet hoc, aut iſtud facere, *id ipſum, quod iſtâ:* Qui facit hoc, aut illud. 453.
Corrigenda ſunt quædam exemplaria Indulgen-
441 *tiarum impreſſarum lingua vulgari. Ibid.*

Quæſt. LI. *Quid ſingulariter obſervandum eſt circa Indulgentias Urbani VIII?*

RESP. Notanda occurrunt ſequentia. I. Indulgentiæ tam Ordinariæ, quàm Extraordinariæ; quas conceſſit Urbanus VIII. & quas etiam Innocentius X. impertiri perrexit, poſſunt applicari animabus defunctorum. Patet ex utrarumque rubrica. Unde
442 ſunt hæ Indulgentiæ maximi faciendæ.

II. Utræque continent Indulgentiam plenariam in articulo mortis obtinendam à confeſſis, & communicantibus, vel ſi hoc fieri nequeat, à contritis, & proferentibus corde, ſi ore nequeant, Sacratiſſimum nomen JESUS.

III. Extraordinariæ continent plus favoris, quàm Ordinariæ, eò quòd contineant ſæpius, ſeu pro pluribus feſtis Indulgentias plenarias, & inſuper favores Ordinariarum.

443 IV. Differunt maximè in hoc, quòd Extraordinariis adjungatur hæc clauſula: *Probibeſce ſua Santità lo ſtampare in qualſi voglia maniera queſta formola Straordinaria d' Indulgenze; è vuole che le ſudette Imagini ſiano ſolamente del Noſtro Signore Gieſu Chriſto, o della Beatiſſima Virgine, o dei Santi, ſotto pena di nullità della conceſſione:* id eſt: *Probibet ſua Sanctitas impreſſionem hujus formulæ Extraordinariæ Indulgentiarum, qualicunque modo factam, & vult, ut* (hæc conditio ſubauditur etiam in ordinariis) *ſupradictæ Imagines ſint duntaxat Domini noſtri IESU Chriſti, Beatiſſimæ Virginis, & Sanctorum, ſub pœna nullitatis ipſius conceſſionis.* At verò de prohibitione impreſſionis nil dicitur in formula Ordinariarum. Hinc autem movetur.

Quæſt. LII. *Quomodo ſit intelligenda clauſula,* 444
de non imprimenda Indulgentiarum harum formula?

RESP. I. Videtur eſſe ita intelligenda, ut impreſſio iſtarum Indulgentiarum reverà impediat valorem illarum. Ducor, quia clauſula in fine poſita refertur ad omnia præcedentia *L.* Si talis ſcriptura, *§. fin. ff. De Legat.* Sanch. *Lib. 3. De Matrimonio diſp. 7. num. 27.* ſaltem quando eſt eadem de illis ratio, & ſalva recta ratione ad illa referri poteſt, ut rectè explicant Sanchez *Lib. 6. De Matrimonio diſp. 22. n. 19.* & Lezana *V. Clauſula n. 3.* Atqui clauſula annullans ponitur in fine §. quem retuli, ergo refertur etiam ad primum membrum, præſertim cùm ſit major ratio, cur dicamus Pontificem magis intendiſſe declarare quòd annullet Indulgentias impreſſas, quàm quòd annullet datas rebus ab eo non permiſſis. Etenim jam ex aliarum Indulgentiarum communiſſimis formulis conſtat, non valere Indulgentias conceſſas rebus non ſacris, non autem conſtat non valere impreſſas; ergo dum Pontifex ita expreſſè, & ſignatè utitur voculâ *Nullitatis*, deſignat magis primum illorum duorum membrorum, quàm ſecundum. Ergo imitatus eſt Urbanus VIII. Paulum V. qui Anno 1606. ad inſtantiam Patrum Aſſiſtentium, & Procuratorum Societatis, dedit Indulgentias, cum hac clauſula: *Ea tamen conditione, ut non imprimantur, alioquin nullæ ſint,* ut habes in illarum formulis §. ultimo.

II. Ita eſt illa clauſula annullans intelligen- 445
da, ut etiamſi in hoc, quem legis, libro, ſint quædam de illis Indulgentiis impreſſa, nil tamen egerim contra mentem Pontificis; nam tantùm prohibet imprimi ipſam formulam Indulgentiarum Extraordinariarum, in iſto autem libello non poteſt ullo modo dici eſſe impreſſa illa formula, quia pars integrans non prædicatur de toto, & *totum, & pars non ſunt idem, L.* Si quis *ff. De Except. rei Iudic.*

III. Ita intelligenda eſt, ut ſi quis totam 446
illam formulam imprimeret, aut imprimi curaret, non frueretur Indulgentiis impreſſis; non tamen quidquam ea res præjudicaret aliis,

aliis, qui nil negotii cum impreſſore haberent, nam *non debet aliquis alterius odio prægravari*, *Reg. 22. De Reg. juris in 6.*

447 Quæſt. LIII. *Utrùm, quod hic dicitur de Indulgentiis Extraordinariis Urbani VIII. ſit etiam intelligendum de Indulgentiis Quinque Sanctorum antiquorum?*

Ratio dubitandi ex una parte eſt, quia in formula harum Indulgentiarum non apponitur clauſula expreſſè annullans. Ex altera autem parte eſt etiam ratio, quia Gregorius XV. expreſſè edicit, ſe illas Indulgentias concedere: *ita tamen, ut non imprimantur*, quæ clauſula habet vim locutionis conditionalis; atqui quando forma rei faciendæ præſcribitur ſub locutione conditionali, cenſetur eſſe ſubſtantialis, & proinde ſine ea non valere actus, ſicuti docet Ferd. de Caſtro Palao *Tract. 3. diſp. 2. p. 9. n. 2.* teſtans eſſe communem doctrinam.

448 RESP. Mihi videri id, quod poſtrema hæc ratio intendit, & proinde ſi quis curet imprimi Indulgentias Quinque Sanctorum, illum æquè parum iis fruiturum, ac ſi imprimeret Extraordinarias Urbani VIII. Adductæ rationi addo illam, quâ jam ſemel uſus ſum, quòd ſcilicet quando Lex tribuit facultatem aliquid faciendi, & ſimul præſcribit modum, talis modus cenſeatur inductus ut ſubſtantialis forma. Palaus *loc. cit.* poſt Sanchez *Lib. 5. moral. c. 4. n. 26.* & multos alios, deſumitúrque non malè ex *Cap.* Cùm dilecti, *De Reſcript.* Unam quidem alterámve exceptionem ab iſta generali Regula faciunt hi, & alii Doctores, & meritò, ſed
449 eæ non obſtant huic doctrinæ. Cujus tamen oppoſitum videtur etiam probabiliter, nominatim loquendo de Indulg. Clement. IX. poſſe defendi, nam odia ſunt reſtringenda, & *ſemper in obſcuris minimum eſt ſequendum*, inquit Ulpianus *L.* Semper *ff. De Reg. jur.* Et *multa fieri prohibentur, quæ tamen ſi facta fuerint, obtinent firmitatem, Cap.* Ad Apoſtolicam, *De Regular.* Et denique acceptum ſub modo, qui tantùm impropriè fit conditio, regulariter quæritur ante modum impletum. Navarrus *De Orat. Miſcell. 29.* fundatúrque in *Cap.* Verùm, *De condition. appoſ.*

450 Cur autem hi duo Pontifices, ſicuti & Clement. IX. ac Paulus V. ut videre eſt in Indulgentiis datis Godefrido Bambergenſi Epiſcopo, noſtris PP. Aſſiſtentibus, itémque pro S. Carolo, prohibuerint typis mandari (extra Urbem, ut exprimit Clemens IX. in Indulgentiis SS. Petri, & Mar. Magdal. & Clemens X. in Quinque Sanctorum) ſuas Indulgentias? Nec liquidè ſcio: nec divinare neceſſe eſt: nec *omnium, quæ à Majoribus conſtituta ſunt, ratio reddi poteſt. L. 20. ff. De Legib.*

451 Quæſt. LIV. *In formula Indulgentiarum Ordinariarum, & Extraordinariarum, aliarúmque plurium, offertur non ſemel Indulgentia iis, qui ſolent certum aliquod opus exercere, quid neceſſe eſt ad id, ut quis dicatur* ſolere *hoc aut illud facere?*

RESP. I. Requiritur exercitium plurium actuum: ſeu actuum jam præteritorum frequentia. Ariſtoteles *2. Ethic.* & S. Thom. *in 3. d. 23.* Ut proinde nemo propriè dicatur ſolere, ſeu conſueviſſe ſingulis Sabbatis jejunare, ſingulis diebus Coronam Beatæ Virginis recitare, niſi aliquot Sabbatis jejunârit, aliquot diebus continuis calculos Virgineos evolverit.

II. Quot autem actus præceſſiſſe oporteat 452
ad id, ut quis rectè dicatur *ſolere* hoc aut illud peragere, ſeu habere conſuetudinem hoc aut illud agendi, certa Regula determinari nequit, ſed definiendum eſt judicio viri prudentis, attendentis diligenter ad rationem ipſiuſmet operis, circumſtantias perſonæ, temporis, propoſiti mutati, vel non mutati. Et verò *cap. fin. 25. q. 2.* Gelaſius Papa duorum Epiſcoporum cædem à propriis ſubditis patratam vocat *Uſum & Conſuetudinem*, mactandi ſcilicet ſacrilegè proprios Epiſcopos. Quo loco Gloſſa, favente apertè Leg. *3. C. De Epiſc. audient. ſub. fin.* dicit, quòd duæ vices in criminibus inducant conſuetudinem: at in civilibus ne quidem tres vices. Quam de civilibus doctrinam ſatis etiam inſinuant Gloſſæ in cit. Legem tertiam.

Utique autem ille rectè dicetur ſolere quot hebdomadis ſemel recitare Roſarium, & proinde, ſi reliqua in formula Indulgentiarum Extraordinariarum præſcripta perficiat, obtinere deſignatis ibidem diebus Indulgentiam plenariam, qui 40. circiter hebdomadis diſcretis illud recitat, eſto omittat 10. vel 12. intra Annum ſeptimanis.

Atque ex his ferre poteris judicium de In- 453
dulgentiis Ordinariis Clementis VIII. Pauli V. & Urbani VIII. in quibus non ſemel Italicè legitur: *chi ſarà ſolito &c. qui conſueverit &c.* Nec ullo modo aſſentior cuidam viro prudenti, & docto, exiſtimanti, hac loquendi ratione non plus ſignificari, quàm ſi præciſè diceretur: *qui hoc fecerit:* nam ejuſmodi explicatio non modò repugnat ſenſui tum proprio, tum communi, à quo tamen recedendum non eſt *L. 1. ff. De Exerc. act.* & *L.* Labeo *ff. De ſupell. Leg.* ſed etiam conformiter *Cap. 2.* Requiris. *De Appellat.* & *L. 1. ff. De reb. dub.* poteſt ex antecedentibus & conſequentibus confutari ea interpretatio. Hinc cenſeo eſſe mendoſa illa Germanica, & Latina exemplaria, in quibus omittitur ea conſuetudinis circumſtantia, quæ in authenticis Italicis, ac Latinis exprimitur. Ea porrò, aliáque non levia menda, arbitror ego in multa exemplaria formularum irrepere idcirco, quia vel interpretes volunt compendio rem exprimere, vel ſunt imperiti ſtyli Curiæ,

Digitized by Google

Puriùs ex ipſo fonte bibuntur aquæ.

Quæ hoc Capite dixi de Indulgentiis Urbani VIII. applica Indulgentiis Innocentii X. Alexand. VII. Clement. IX. Clem. X. quatenus loquuntur ut Urbanæ.

CAPUT XIX.

De Indulgentiis geſtantium Scapulare, Corrigiam, & Chordam Patrum Carmelitanorum, Auguſtinianorum, Franciſcanorum.

SUMMARIUM.

Geſtantes Scapulare Carmelitanorum gaudent magnis Indulgentiis. 454.

Et ſingulariter gaudent ſingulari Patrocinio Deiparæ. Ibid.

Quomodo ſit intelligendum hoc ſingulare Patrocinium poſt primum ab obitu diem Sabbatinum? Ibid. & n. 458.

Solvitur objectio ex Bulla Clementis ſeptimi. 456.

Adfertur authentica declaratio Pauli Quinti. Ibid.

Promiſſio ſervandi caſtitatem, quam faciunt ſuſcipientes Scapulare, non eſt propriè votum. 457.

Quomodo peragatur illud Patrocinium Beatiſſimæ Virginis? 458.

Animæ non liberantur nudis precibus è purgatorio, ſed neceſſaria eſt repræſentatio litri. Ibid.

Deus quandoque non acceptat ſuffragia oblata pro aliqua etſi capace anima. Ibid.

Quomodo geſtatio Scapularis ſit verè ſignum prædeſtinationis? 459.

Quæ ſint Indulgentiæ Corrigiatorum, & Chordigerorum? 460.

454 Quæſt. LV. *Quænam Indulgentiæ obtingunt iis, qui Scapulare Patrum Carmelitanorum geſtant?*

RESP. Multæ à priſcis Pontificibus erant conceſſæ, ſed partem illarum ſuſtulit Paulus V. Anno 1606. aliáſque dedit, quas refert Lezana *Tom. 2. cap. 15. n.* 40. præcipua eſt plenaria, tum die, quo quis in Confraternitatem ſuſcipitur, tum quo moritur. Accedit patrocinium ſingulare ſacratiſſimæ Virginis Matris, de quo Clemens VII. in Bulla *ex Clement.* apud Cherubinum, & apud Lezanam *num.* 35. edita Anno 1530. ita loquitur: *Aliàs felic. record. Ioan. XXII. & Alexandr. V. Romani Pontifices Prædeceſſores noſtri, univerſis, & ſingulis Chriſti fidelibus, qui Confraternitatem de Monte Carmelo ingredi, ipſiúſque Ordinis ſtatuta ſervare, ac habitum ejuſdem Ordinis deferre, ſeque fratres & ſorores ejuſdem Ordinis appellare, ita quòd, ſi mulier virgo caſtitatem, vidua verò continentiam, conjugata tamen matrimonii jura prout Sancta Eccleſia præcipit, tempore earum ingreſſus inviolabiliter velle ſervare promitterent, & obſervarent, tertiam partem ſuorum peccatorum in Domino relaxârunt, at ipſa Glorioſiſſima Dei Genitrix ſemper Virgo Maria, ipſorum Confratrum, ſeu Religioſorum, ac Sororum animas poſt eorum tranſitum, ſuis interceſſionibus continuis, piis ſuffragiis, & ſpeciali protectione adjuvabit &c.* Addit Gregorius XIII. in quadam Bulla apud eundem Lezanam *n.* 39. ſequentia: *Idémque Ioan. XXII. pro animabus, quæ in purgatorio exiſtunt, & habitum hujus religionis geſtârunt, vel eorum Confraternitatem ingreſſi fuerint, vel Confratrum numero adſcripti, in honorem Beatiſſimæ Mariæ Matris Dei, die Sabbati, poſt eorum tranſitum interceſſionibus continuis, piis ſuffragiis, ac ſpeciali protectione adjuvandis, publicavit &c.*

Circa has Bullas noto breviter tria. I. Sicuti confratres Scapularis tenentur ex vi ſui inſtituti alia adhuc præſtare, quàm quæ indicavi, ita etiam aliis gratiis præter enumeratas potiri, quæ omnia videre eſt apud Lezan. *cit. c.* 15. & in libello, quem Confratres plerique habent. 455

II. Sicuti extremæ temeritatis damnandus eſſet, qui in dubium revocaret, utrùm Beatiſſima Virgo Confratres, ea, quæ oportet ſedulò obſervantes, ſingulari patrocinio primo poſt obitum Sabbati die, aut paulò pòſt, adjuvet, Indulgentiámque *Sabbatinam*, ut loquuntur Lezana, & Rodriquez mox citandus procuret, cum Bullæ Pontificum tam clarè id aſſerant; ita etiam reprehendendus eſſet, qui aſſereret, hoc à Virgine Matre promiſſum, & præſtari ſolitum patrocinium, eſſe adeò infallibile, & efficax, ut non permittat ullum ex Confratribus hærere in purgatorio ultra primum Sabbatum à ſuo obitu, nam neque Pontifices hoc dicunt, neque ſuppetit ulla ratio dicendi. Multò magis errant quidam ſimplices, qui putant, omnes omnino, qui cum Scapulari moriuntur, eſſe prædeſtinatos.

Nec obſtat, quòd idem Clemens VII. in alia priore Bulla, quæ incipit: *Dilecti filii*, & quam refert Rodriquez *quæſt.* 97. *art.* 7. verbis illis: *in Domino relaxârunt*, quæ ſuprà retuli; ſubjungat iſta: *Ac die, quo à ſæculo hujuſmodi purgatorium acceſſerunt, ipſáque Virgo Glorioſa Dei Genitrix Maria Sabbato ſequenti poſt ipſorum Confratrum ſeu Religioſorum, ac Sororum obitum viſitando à pœnis purgatorii hujuſmodi eorum animas liberabit*; non inquam obſtant hæc verba; nam rectè obſervat Rodriq. *l. c.* hæc verba, & hanc ſententiam eſſe declaratam per poſteriorem Bullam, tum ejuſdem Clementis, quam ſuprà retuli, tum Gregorii XIII. & proinde ita intelligendã, quòd Beatiſſima Virgo ſit impetratura à Deo, ut talibus 456

ani-

animabus ſuffragia pro earum liberatione ad modum nunc plenariæ cujuſdam, nunc partialis Indulgentiæ applicentur.

Confirmo hanc reſponſionem Authentica declaratione Pauli V. quæ refertur in Appendice aſſuta Bullario Rodriqueziano Editionis Antuerpianæ Anni 1616. *fol. ult.* & quam cenſui hîc adſcribendam. Sic ergo habet: *Fratribus Ordinis Carmelitarum permittatur prædicare &c. quòd populus Chriſtianus poſſit piè credere de adjutorio animarum fratrum, & confratrum Sodalitatis B. Virginis Mariæ de monte Carmelo, videlicet: Beatiſſimam Virginem animas fratrum, & confratrum in charitate decedentium, quæ in vita habitum geſtaverint; & caſtitatem pro ſuo ſtatu coluerint; officiumque parvum recitaverint; vel ſi recitare neſciant, Eccleſiæ jejunia obſervaverint: & feria quarta, & Sabbato à carnibus abſtinuerint: niſi ubi in iſtis diebus Nativitas Domini inciderit, ſuis interceſſionibus continuis, piiſque ſuffragiis, ac meritis, ac ſpeciali protectione poſt earum tranſitum: præcipuè in die Sabbati, qui dies ab Eccleſia eidem B. Virgini Mariæ dedicatus eſt, adjuturam. Itaque Imagines, quæ à devotis de hac re ſolent fieri, vel depingi cum deſcenſione Beatæ Virginis ad animas in purgatorio liberandas, minimè fiant; ſed per interceſſionem ejuſdem Virginis à tanto periculo per manus Angelorum in Cælo collocari.*

457 III. Illam promiſſionem ſervandi Caſtitatem, non eſſe propriè votum, ſicuti neque promiſſio obſervandi ſtatuta. Et quamvis bis térve ex humana fragilitate peccet quis Confrater contra caſtitatem, ſi tamen ſe ſeriò emendet, potiturum patrocinio Matris Virginis probè obſervat Lezana *loc. cit. n.45.*

458 Dicta de Scapulari partim declaro, partim ſtabilio ex P. Theophilo Raynaudo, qui integrum, eruditiſſimúmque (ut ſunt omnes ejus libri, libelli, ac pœne ſingula folia) Tractatum conſcripſit de argumento præſenti, quem etiam tranſtulit in ſeptimum Tomum ſuorum octodecim Tomorum cum inſcriptione: SCAPULARE MARIANUM, in cujus parte ſecunda *quæſt. 5. fol.* 288. *Col.2.* ita diſertè ſcribit: *Verba Deiparæ* (apparentis Joanni XXII. & manifeſtantis ipſi ſuum pro Defunctis Fratribus Scapularis patrocinium) *in rigore ſumpta tantùm ferunt, in Sabbato ſubventionem Deiparæ affuturam animabus illis, & liberandas eſſe; ſin minùs tum, at certè non multò poſt: Nam Paulus V. in Decreto ſuperiùs adducto ſic intellexit verba Deiparæ, ut ſenſus ſit, ſubveniendum illis eſſe à B. V. præcipuè in Sabbato, quòd ea dies ſit Virgini feſtiva.* Sic loquitur P. Theophilus præcipuus Patronus Scapularis, ac ſummè commendatus à Generali PP. Carmelitarum.

Deinde idem ſcriptor eâdem *q.5. fol.* 289. *Col.1. & 2.* docens, quomodo peragatur hæc ſubventio, & actualis liberatio, rectiſſimè obſervat, eam non fieri immediatè ob nudam interceſſionem Deiparæ, nullis videlicet applicatis ſuffragiis, quandoquidem animæ purgantes non liberantur pœnis, niſi repræſentato litro, ergo ſit procurando, ut iis laborantibus applicentur Viatorum ſuperſtitum ad id excitatorum ſuffragia, vel ut pro iis educatur litrum ſufficiens ex communi Eccleſiæ Theſauro. Quamvis enim Chriſtus Theſauri erogationem integre permiſerit Eccleſiæ, tamen poteſt contingere, ut quæ inde erogantur in gratiam unius, non acceptentur pro illo, ſed applicentur alteri. Et idem eſt de ſuffragiis, & ſatiſfactionibus privatorum, quæ Deus aliquando non acceptat pro uno quopiam ob certam cauſam id jure ferentem, ut habetur in vita Rabani Mauri, ubi narratur rejectio ſuffragiorum pro demortuo Cœnobii Promo, qui vicies defraudaverat defunctos ſubſidio eleemoſynæ per Abbatem conſtitutæ. Veroſimile autem eſt nolle Deum, ut ſuffragia pro indigno exhibita abeant irrita, ac proinde ea admittere pro alio, pro quo Sanctus aliquis intercedit. Hactenus Raynaudus, cujus ratiocinatio & mihi probatur, & utiliter revocabitur ſæpe in memoriam, ſingulariter legendo materiam tractandam infrà, *Cap.22.*

Tertio idem ille Doctor *Part. 1. cap.7.* ejuſdem libri probat quidem ex inſtituto, Scapulare Marianum geſtatum cum conditionibus præſcriptis, eſſe ſignum ſalutis æternæ, notámque prædeſtinationis ſed *Part. 2. quæſt. 7.* defendens contra inſectatores hanc ſuam 459
doctrinam *fol.293. Col.2.* ſic ſeipſum explicat: *Scapulare Marianum eſt ex Deiparæ inſtituto ſignum ſalutis, & nota prædeſtinationis, quatenus geſtatio Scapularis ejuſmodi teſſera eſt ſingularis protectionis B.V. affuturæ Sodalibus, & conciliaturæ media gratiæ ſingularis, quibus & ſecuriùs ſerventur mandata, & tutiùs ad optatum finem beatitudinis pertingatur. Non plus dicitur, cùm aſſeritur, Scapulare eſſe ſignum ſalutis, & pignus vel notam prædeſtinationis.* Ita P. Theophilus, cui lubens adſtipulor, ſi adhibeantur certæ conditiones tum communes, tum particulares. *Communes dico, obſervationes omnibus demandatas, queis in primis neceſſe eſt inſiſtere; particulares verò appello, quæ continentur certis capitibus præſcriptis Sodalitio Mariano, ex Virginis monito.* Ita rurſum P. Theophilus interpretatur ſe ipſum *fol.293. Col.1.* quæ volui notare in gratiam Confeſſariorum, qui ſæpe interrogantur de hac materia.

Quæſt. LVI. *De Indulgentiis Corrigiatorum, & Chordigerorum quid pronuntiandum?* 460

RESP. Dicendum eſt, eſſe ampliſſimas; ſiquidem Corrigiati & Corrigiatæ fruuntur Indulgentiis omnibus conceſſis antiquiſſimo, &

plurimis Sanctis Viris illuſtrato Ordini Eremitarum Sancti Auguſtini. Chordigeri autem & Chordigeræ iis, quibus gaudet nobilis Magni Franciſci proles, ut videre eſt apud Rodriquez *q.88. art. 2.* & Lezanam *Tom. 2. cap. 15. n. 63. & 65.*

Porrò Corrigiatorum, ut vocant citati authores, Confraternitas & approbata jam fuit ab Eugenio Papa, Anno Domini 1446. & à Gregorio XIII. extenſa etiam ad mulieres ſub nomine Sanctæ Monicæ. At verò Chordigerorum utriuſque ſexûs Confraternitatem non tantùm confirmavit, ſed inſtituit ipſe Sixtus V. Pontifex, Anno Domini 1587. Aſſiſii in templo, quo Seraphici Patris glorioſum corpus requieſcit, ut videre eſt apud Rodriquez *Tom. 1. q. 58. a. 1.* & Lezanam *cit. n. 63.*

CAPUT XX.

De Indulgentia Perſonali.

SUMMARIUM.

Quid ſit Indulgentia Perſonalis? 461.
Indulgentia conceſſa toti Civitati extenditur ad omnes Clericos, & Religioſos illius Civitatis. 462.
Non item ſententia Interdicti, aut alia. Ibid.
An Indulgentiâ itidem impertitâ toti Civitati gaudeant ipſi quoque forenſes, ſeu peregrini? 463.
Quid ſentiendum de Vagis? Ibid.
Quid hic cenſendum de iis, qui per modum peregrini morantur in aliquo monaſterio celebrante diem ornatum Indulgentiis? 464.

461 Quæſt. LVII. *Quid eſt Indulgentia Perſonalis?*

RESP. Eſt illa, quam habes non ratione loci, in quo verſeris, neque rei, qua utaris, ſed quia vel es pars communitatis alicujus, vel aliam ob cauſam. Vide Suarez *diſp. 52. ſect. 1. num. 3.* & Filliucium *num. 269.* Cæterùm quando alicui particulari perſonæ ſoli, & directè datur Indulgentia Perſonalis, verificatur in illa notiſſima regula Juris in 6. *Privilegium Perſonale perſonam ſequitur, & extinguitur cum perſona.*

Quæſt. LVIII. *Quando conceditur Indulgentia alicui toti Civitati, ſiuntne ejus participes Clerici, & Religioſi illius Civitatis?*

462 RESP. Quandoquidem in favorabilibus nomine Populi, & Civitatis intelliguntur etiam Clerici, & Regulares, in illo populo, aut civitate habitantes, ut *ex Cap.* Dilecti, *De foro competente*, notant Doctores, idcirco Indulgentia, conceſſa alicui civitati, extenditur ad omnes Clericos, & Regulares illius civitatis Bologn. de Indulgent. *num.* 104. Suarez *loc. cit. num.* 13. Filliucius *Tract. 8. num.* 130. Eſtò Joannes Salas. *q. 96. Tract. 14. diſp. 14. n.* 104. neget, Clericos eſſe propriè Cives urbis, in qua habitant.

Alia eſt ratio interdicti, & ſimilium pœnarum, aut onerum, quibus civitas aliqua afficitur, nam ea non extenduntur ad Clericos, multò minùs ad Regulares, propterea quòd in hoc maximè caſu locum habeat, utroque jure firmata Regula: *Odia ſunt reſtringenda.*

Cæterùm Indulgentiam, quam Prælatus alicui communitati concedit, ut v.g. eſt illa, quam Provinciales Regularium impertiuntur ſuis ſubditis finita viſitatione, extenditur ad ipſummet Prælatum, ex dictis *ſuprà n.* 261.

Quæſt. LIX. *Indulgentia conceſſa civitati Mediolanenſi v.g. aut civibus Mediolanenſibus, extenditúrne ad peregrinos, advenas, vagos?* 463

RESP. Quandoquidem *qui ſentit onus, ſentire debet commodum*, *Reg. 55. in 6.* omnes autem peregrini, tam qui in aliquo loco, per majorem, ut fert verior opinio Sanchezii *Lib. 1. moral. c. 12.* contra Paludanum, & multos alios, quàm qui per minorem Anni partem, ut habet probabilis quidem, minùs tamen probabilis ſententia Laymanni *Lib. 1. Tract. 4. cap. 12.* contra Sanchez *cit. c. 12.* cogitant habitare, tenentur legibus omnibus loci illius; idcirco probabile eſt, illum, qui eſt Mediolani inſtar peregrini, aut advenæ, frui omnibus Indulgentiis, quæ conceduntur omnibus, & univerſis civibus Mediolanenſibus, juxta dicta, & fuſiùs declarata ſuprà *num. 63. & 64.* Quod ipſum eſt etiam de Vagis idcirco dicendum, quia plerique cum Sanchez *loc. cit.* contra Laymannum *loc. cit. n. 7.* & alios docent, hos teneri omnibus legibus omnium locorum, in quibus contingit eos exiſtere. Eſt alia ratio de 464
ſæcularibus per modum Peregrinorum commorantibus in Monaſterio v. g. nam non fruuntur Indulgentiâ Monachis loci conceſſa, cùm ne quidem perpetui famuli eâ fruantur. Aliud cenſerem de Monacho ejuſdem Ordinis hoſpitante in illo Monaſterio; quia eadem eſt ratio Regularis cùm Regularibus (ejuſdem ſaltem Ordinis) quæ ſæcularis cum ſæcularibus. Unde quando Pontifex dat alicui Ordini Indulgentiam, per modum Jubilei, poteſt illius Ordinis Religioſus illam bis ratione peregrinationis lucrari, juxta ea, quæ dixi *in præced. Tract. De Iubil. n.* 94.

CA-

Digitized by Google

CAPUT XXI.

De Indulgentiis pro vivis & defunctis.

SUMMARIUM.

Indulgentia pro vivis quomodo differat ab Indulgentia pro defunctis? 465.
Poteſt quis licitè, & probabiliter validè propria authoritate ſuammet Indulgentiam offerre Deo pro defunctis. 466.
Solvuntur duo argumenta in contrarium. 467.
Et tertium petitum ex quodam abſurdo. 468.
Quid ſi Deus non admittat talem oblationem? 469.
Nominantur tres Authores diſſentientes à Doctrina n. 466. propoſitâ. 470.
Satiſfit eorum rationibus. 471.

465 Quæſt. LX. *Indulgentia pro vivis quomodo differt ab Indulgentia pro defunctis?*

RESP. Differt hoc modo, quòd Indulgentia pro defunctis non detur, nec dari poſſit per modum abſolutionis, ſed ſolùm per modum ſuffragii, & ſolutionis, ut dixi *num.* 15. At Indulgentia pro vivis poteſt etiam, & ſolet per modum abſolutionis dari. Deinde Indulgentia pro vivis conceditur immediatè ipſis vivis, at defunctis non conceditur, niſi mediante opere alicujus mortalis, ut *n.* 265. retuli; & non niſi interveniente Pontificis authoritate, ut ſubdidi *n.* 264.

466 Quæſt. LXI. *An non poteſt quis privatâ, propriâque auctoritate, ſuammet Indulgentiam Deo pro defunctis æquè offerre, ac poteſt jejunia diſciplinas &c?*

Reſpondeo, id fieri poſſe licitè, & fructuoſè, idque confirmo inde, tum quia nullum jus Divinum, aut Eccleſiaſticum vetat hoc in praxin redigi, atqui *intelliguntur conceſſa, quæ non ſunt expreſſè prohibita*, inquit Gloſſa: *in Cap. 2. De Tranſlat. Epiſc. verſ. non invenitur*; communiter recepta; tum quia utiliter practicatur, nam Joan. 16. generatim promittitur: *Si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis*; tum denique quia nullum planè inconveniens apparet in hac precatiuncula: *Clementiſſime Deus; rogo te, ut illam Indulgentiam Plenariam; quam cras in die Portiunculæ comparare ſtudebo, digneris admittere potiùs pro expiandis mei Patris defuncti peccatis; quàm pro meis.*

467 Nec obeſt primò, quòd nullus author Claſſicus hanc doctrinam tradit. Nam etſi materia de Jubileo, & Indulgentiis à permultis ita accuratè ſit tractata, fatebitur tamen æquus Lector; ſe tam in hoc, quàm in præcedente Tractatu de Jubileo reperiſſe permulta dubia practica; non parvi momenti; quæ nemo alius ante me propoſuit, ſicut mihi ipſi per literas teſtatus eſt doctiſſimus quidam, & libris ſcriptis notiſſimus Theologus. Sufficit, modò hæc doctrina ſit utilis, & non contraria ſenſui Eccleſiæ, vel Doctorum.

Nec obeſt ſecundò, quòd *num.* 264. & alibi ex omnium ſententia negârim, validè in defunctos transferri Indulgentias, niſi Pontifex Romanus eas transferendi poteſtatem verbis admodum claris largiatur. Etenim illa doctrina intelligitur, & intelligenda eſt de applicatione infallibilem (ex ordinariâ Dei lege) effectum habente, ac fundata in poteſtate Paſtorali, ſeu Clavium, non autem de applicatione fundata in ſola Dei liberali acceptatione, & quæ pendeat etiam ab iis conditionibus, à quibus efficaciam orationis pendere tradunt Doctores poſt S. Thomam 2. 2. *q.* 83.

Non obſtat tertiò, quòd hinc ſequatur, 468
poſſe eodem modo ab uno vivo alteri donari ſuam Indulgentiam. Reſpondeo enim, id non videri abſurdum, quamvis longè utique difficiliùs, & rariùs Deus admittat pro vivis, quàm pro defunctis, quia illi poſſunt ſe juvare; hi nequeunt. Unde reſpectu vivorum habet aliquo modo locum illud pronuntiatum Juridicum: *Indignus eſt aliena ope, qui ſibi non vult opitulari, cùm poſſit.*

Hinc patet laudandum eſſe Cajum, cùm dicit: *Domine Deus peto, ut omnes omnino Indulgentias, quas toto hoc menſe poſſem in meum uſum convertere, permittas potiùs cedere in ſubſidium miſerabilium animarum, in flammis purgatoriis detentarum.* Equidem hoc loco aptiſſimè dicitur, quod de illis Indulgentiis dubiis, (quarum occaſione nullum damnum emergit,) pronuntiant Doctores: *Tantùm valeant, quantùm poſſunt.*

DICES: *Quid ſi Deus non admittat; ſicut ſæ-* 469
piſſime non admittit, talem donationem, aut applicationem?

RESP. Tunc Indulgentiarum fructus remanet penes illum, qui donare volebat: etenim ob ejus interpretativam voluntatem impletur in eo illud Pſalmiſtæ: *Oratio mea in ſinu meo convertetur*; & illud Chriſti Domini: *Pax veſtra revertetur, ad vos. Matth.* 10.

Appendix.

Legiſti Lector, quid ego abhinc Annos plus 470
viginti cenſuerim de quæſtione propoſita *n.* 466. Si autem quæras, quid etiam nunc judicem, reſpondebo in primis, eam reſponſionem jam non mihi videri tam probabilem; quàm antea videbatur, idque ob ſolam authoritatem contrariam. Siquidem reperio tres Doctores, qui me citato non probant illam doctrinam. Primus eſt Antoninus Diana, qui *Part.* 10. *Tract.* 16. *Reſol.* 12. deſcribit omnia, quæ hîc repetii, concludit tamen, ſe non poſſe

adhærere meæ opinioni quamtumvis piæ. Alter eſt Antonius Cotonius *Celebrior. Controver. Lib.2. Controv.* 11. *cap.*1. *n.*112. qui iiſdem meis verbis lectis apud Dianam ſentit cum Diana. Tertius eſt noſter P. Adamus Burghaber, qui *Centuria* 1. *quæſt.*72. etiam mei meminit, atque à me diſſentit. Sanè hi Triumviri injiciunt non irrationabilem metum, ne illa mea reſponſio non ſit vera, quandoquidem profitentur, ſe ab ea diſſentire. Proferunt etiam contra me Diana, & P. Burghaber varios authores. Verùm illi non loquuntur in eo ſenſu, in quo ego clarè propono meam ſententiam; nec rationes, quibus nituntur tum hi varii authores, tum illi Triumviri, ſunt mihi novæ, cùm nitantur omnes illa communi doctrina, quam ipſe ultro contra me attuli *n.*467. explicavíque; nihilominus tamen reddunt dubiam meam reſolutionem; quam tamen explano, roboróque ulterius hoc modo. Quando Pontifex mihi promittit Indulgentiam Plenariam e.g. extrahit, ſeparátque ex theſauro, cumulóque meritorum Chriſti, & Sanctorum portionem ſufficientem expiandæ pœnæ debitæ omnibus meis peccatis, quandoquidem cauſa effectiva hujus expiationis, propriéque dictæ ſatiſfactionis eſt applicatio talium meritorum, ut liquet ex dictis in hoc Tractatu *Part.*1. *cap.* 2. 3. 4. Hanc portionem jam eductam per Pontificis, non per meam voluntatem, non vult Deus eſſe irritam, ut rectè tradit P. Raynaudus relatus ſuprà *n.*458. ſed paratus eſt eam admittere pro alio, pro quo orat aliquis Sanctus, ut loquitur idem Doctor; ergo etiam pro quo aliquis mortalis in gratia Dei conſtitutus; nam ſi quid obſtaret, obſtaret hoc, quòd & ſolus Papa habeat jus in diſtributionem Theſauri Eccleſiaſtici, & illa portio non ſit futura irrita, etſi non donem alicui animæ. Primum non obſtat reſpectu Cœlitum, ergo nec reſpectu terrigenarum. Secundum etiam non obſtat, quia poſito, quòd ego nolim mihi applicari in actu ſecundo illam jam extractam portionem, erit fruſtra, niſi transferatur in defunctum à me deſignatum.

471 Eſt quidem ſolius Pontificis extrahere ex Theſauro communi ſuperfluas ſatiſfactiones, quæ vi ſuæ Oeconomicæ poteſtatis, de qua infrà *n.* 482. ex Valentia, atque authoritativè, ut loquar cum Palao infrà *n.*485. referendo, transfuſæ in Petrum, vel Paulum velut viva inſtrumenta applicentur actu, & quidem infallibiliter alicui defuncto capaci, ipſe quippe ſolus potitur juriſdictione in communem Theſaurum Eccleſiæ. Cajet. & Valentia relati ſuprà *n.*15. proinde nemo poteſt velut inſtrumentum Oeconomi ut talis facere illam applicationem ſine poſitivo conſenſu Pontificis, ſicut probant rationes ab authoribus contrariis productæ, & inſinuatæ. At hæc veriſſima doctrina ſtare poteſt cum opinione dicente, portiones jam extractas, atque poſitas in meo arbitrio, ut poſſim mihi applicare, ſi velim, non applicare, ſi nolim, poſſe non vi poteſtatis Oeconomicæ, & authoritativæ mihi tanquam inſtrumento, ſeu miniſtro communicatæ per Papam, ſed vi precum, quibus rogo Deum, ut potiùs velit huic, vel illi animæ ſolutæ corpore, prodeſſe quàm mihi. Certè Papa id non vetat, nec ulla ratio oſtendit, hunc actum eſſe de ſe malum, imò eſt de ſe bonus, & pius; ſed nec Diana, vel Burghaber oſtendunt, eſſe certo inutilem. Diſcurſus autem quem formo, nititur authoritate, ac doctrina Theophili Raynaudi ſcriptoris abſque dubio Claſſici. Quidni igitur huc applicemus hortationem maſculo animo Theologi Joannis Sanchez *in ſel. diſp.* 27. *n.*17. pronuntiantis, negotia, in quibus nullum damnum timetur, ſed potiùs lucrum ſperatur, eſſe audacter tractanda? Atqui ego hìc nullum damnum patiar, etſi mea Indulgentia obtingat animæ, cui applicatam volo, ſicuti enim qui ſua culpâ damnum ſentit, non intelligitur damnum ſentire, judice Pomponio *Leg.* 203. *ff. De Reg. Iur.* ita nec is, qui ſponte. Sed neque damnum ſentio caſu, quo Deus non dat locum applicationi factæ authoritate privatâ, quia tunc Indulgentia redit ad me, ſicuti quando authoritate Pontificis publicè notâ applico defuncto quidem, at incapaci. Hæc dicta ſunto diſputandi & diſputata remittendi ad aliorum iteratum examen causâ.

CAPUT XXII.

Quibus, & quomodo defunctis proſint Indulgentiæ.

SUMMARIUM.

Quibus generatim proſint Indulgentiæ? 472.

Deus faciliùs admittit Indulgentias applicatas illis defunctis, qui in vita fuère ſtudioſi illarum, aut animarum corpore ſolutarum. 474.

Indulgentiæ proſunt non modo defunctis generatim, ſed etiam aliquibus ſpeciatim. 475.

Quatuor modis explicatur vulgaris modus loquendi de applicatione per modum *ſuffragii.* 476. *&* *ſeqq.*

Approbatur quartus modus. 483. *&* 484.

Cur ſi Indulgentiæ applicatæ defunctis per modum ſuffragii proſunt iis infallibiliter, attamen ſæpius applicentur plenariæ uni, & eidem? 486.

Quæſt. LXII. *Proſuntne Indulgentiæ omnibus* 472
defunctis? & utrùm in particulari, an in communi?

RESP.

RESP. I. Non proſunt damnatis, quia hi ſunt perpetui hoſtes Dei; non Beatis, quia illis nil ſupereſt expiandum; non iis, qui cum peccato originali deceſſerunt; tum quia Indulgentia datur ſolùm pro pœna peccatis actualibus debita; tum quia tales carent Dei gratiâ; non denique Catechumenis, & excommunicatis Deo tamen reconciliatis, juxta opinionem multorum, quam tamen non eſſe probabiliorem oppoſitâ indicavi *ſuprà n.* 145.

473 II. Cæteris omnibus defunctis proſunt, etiam illis, qui dum inter mortales agerent, non ſtuduerunt aut pro ſuis peccatis ſatisfacere, aut defunctos ſuffragiis juvare, ut contra Cajetanum probè à Soto *in 4. diſt. 21. q. 2. a. 3. ſub. fin.* refutatum oſtendi ſuprà *quæſt.* 46. quamquam *n.* 486. addam aliquam exceptionem.

474 III. Nihilominus tamen veroſimile eſt, à Deo faciliùs acceptari Indulgentias, oblatas pro animabus illorum, qui & ipſi dum in vivis agerent, ſedulò pro mortuis oravêre, & iis ſuas donavêre Indulgentias. Laym. *Lib. 5. Tract. 7. c. 7. n. 4.* poſt Henriq. & Rodriq. Quæ doctrina etſi veroſimilis, non videtur tamen generaliter defendenda ab iis, qui aſſerunt, Indulgentias defunctis applicatas habere infallibilem effectum.

475 IV. Et verò Indulgentiæ ita proſunt fidelibus defunctis, in igne purgatorio detentis, ut non ſolùm quandoque in omnes, aut aliquas ſimul derivetur fructus aliquis Indulgentiæ, ſed etiam in particulari una anima præ altera juvetur. DD. communiter teſte Bellarmino *De Indulgentiis Lib. 1. c. 14. in fin.* Nam & ratio reddi non poteſt, cur non poſſit uni animæ præ altera, imò uni, ſine omnino aliâ animâ applicari Indulgentia: & praxis Summorum Pontificum Paſchalis II. Alexandri VI. Clementis VII. quos nominat Bellarminus, itémque Gregorii XIII. in Indulgentiis Congregationis Annuntiatæ, Pauli V. in Indulgentiis datis tum Sereniſſimo Bavariæ Duci Guilielmo, tum Illuſtriſſimo Bambergenſi Epiſcopo Godefrido, Gregorii XV. in Indulgentiis Quinque Sanctorum, communem hanc ſententiam certam facit; ſiquidem Pontifices, quos nominavi, dant poteſtatem, certas & particulares animas v. g. patris, matris &c. è purgatorio eximendi per Indulgentias.

476 Quæſt. LXIII. ***Quid ſignificat illa phraſis, qua dicitur, has aut illas Indulgentias poſſe per modum ſuffragii, applicari animabus purgatorii.***

RESP. Triplex hujus phraſis, quæ plerumque uſurpatur, quando de Indulgentiis pro fidelibus defunctis agitur, explicatio ab aliis, aliiſque Doctoribus adfertur, ut notat Filliucius *n.* 204.

477 Prima eſt, ut *per modum ſuffragii*, ſeu ſpiritualis auxilii (nam ſuffragium ſignificat hic auxilium, patrocinium, advocatiam) dicatur Indulgentia prodeſſe defunctis, ideo ſolùm quòd illud auxilium, & patrocinium non habeat infallibilem effectum, ſed pendeat à libera acceptatione Dei; ſicut quando pro Cajo, ad triremes à Rege damnato, offero Regi 1000. aureos. Corduba *q. 13.* Henriq. *Lib. 7. cap. 7.* Laym. *Lib. 5. Tract. 7. c. 7. n. 3.* Sed hanc explicationem negant, qui Indulgentias infallibiliter prodeſſe defunctis aſſerunt.

Secunda explicatio eſt, quòd Indulgentia *per modum ſuffragii* ab Indulgentiâ *per modum abſolutionis* differat ſolùm, quoad modum cauſandi moraliter illum effectum remiſſionis pœnæ. Nam quando eſt per modum abſolutionis, qui illam concedit, immediatè remittit pœnam tanquam Dei Miniſter, & Judex locum Dei tenens; quando verò eſt ſolùm per modum ſuffragii, concedens non remittit pœnam, ſed offert Deo pretium æquivalens, ut ipſe Deus pœnam remittat, Suarez *Tom. 4. in 3. p. D.* Th. *diſp. 53. ſect. 3.* fusè hanc phraſin declarans, Coninck *Tract. 8. dub. 10.* Filliucius *n.* 205. Toletus *Lib. 6. c. 26.* ubi appoſito exemplo rem declarat. Verùm Lugo *in 3. p. Tom. 3. diſp. 27. n. 61.* ait, hunc explicandi modum nunquam ſibi ſatisfacere potuiſſe. 478

Tertia explicatio eſt, quòd Indulgentia per modum ſuffragii conceſſa alicui, cenſeatur eſſe ipſi conceſſa, non immediatè, & directè, ſed mediante actione alterius, ſicut conceduntur defunctis, mediante actione alicujus vivi, illas ipſis applicantis. Hanc explicationem admittit etiam Toletus *cit. cap. 26.* eandémque inſinuat, aut potiùs ſupponit S. Thomas *in 4. diſt. 45. q. 2. a. 3.* nam negat animas defunctorum poſſe per Indulgentias juvari aliter, quàm indirectè, & ſecundariò. Vide quod dixi *ſuprà n.* 263. 479

Hic ipſe tertius modus explicandi, qui valde mihi probatur, poteſt adhuc in duos alios explicandi modos ſubdividi. Inprimis ita, ut is, per cujus actionem applicatur defuncto Indulgentia, donet defuncto illam ipſam Indulgentiam, quam poſſet ſibi ipſi applicare, ſi vellet. Hunc modum refutat quidem Cardinalis de Lugo *n. 67. 68. & 69.* ſed non poteſt negari, quin aliquando ſit vera iſta explicatio, nam in Brevi pro Communione Generali, quod explicui in Tract. de Jubil. Quintupl. *cap.* 27. ſit expreſſè poteſtas, vel lucrandi ſibi Indulgentiam plenariam, vel eam applicandi defunctis per modum ſuffragii. Idem indicat Clemens IX. in ſuis Indulgentiis §. 11. Itaque meritò Suar. *diſp. 52. ſect. 7. n. 6.* admittit hanc explicationem in quibuſdam Indulgentiis habere locum. Quamquam fateor eſſe verum, quòd communiter iſta explicatio non ſit vera, ut apparet vel ex Indulgentiis Quinque Sanctorum, 480

ctorum, & Ducis Guilielmi, in quibus non ſemel, pro uno, eodémque actu datur uni Indulgentia plenaria, & ſimul poteſtas liberandi unam animam è purgatorio per modum ſuffragii.

481 Altera explicatio illius tertii modi eſt, quòd Pontifex non concedat immediatè Indulgentiam defuncto, nec etiam viventi, ſed ſolùm ex Theſauro Eccleſiæ elevet opera pia fidelium viventium, ita ut non ſolùm ſint ſatisfactoria ex opere operantis, ſed etiam ex opere operato, ferè ſicut pœnitentia à Confeſſario injuncta elevatur in Sacramento Confeſſionis, ad ſatisfaciendum ex opere operato. Hanc explicationem doctè, ut omnia, defendit, declarátque Lugo *n.70. & ſeqq.* Ego illam nec probo, nec improbo; ſolùm dico quatuor.

482 Primum, nil obeſſe, licèt quis dicat, actum, quo Indulgentiæ defunctis applicantur à Pontifice, eſſe actum juriſdictionis, non quidem Judiciariæ in defunctos, ſed Oeconomicæ, in Theſaurum communem, juxta doctrinam ex Valentia relatam *ſuprà quæſt. 6. in fin.* Nam Pontifex Indulgentiis juvat defunctos, non quidem abſolvendo illos tanquam Judex, nam *nemo qui condemnare non poteſt, abſolvere poteſt. L.* Nemo 38. *ff. De Regulis Iuris*, ſed tamquam Eccleſiaſtici Theſauri Oeconomus, & diſpenſator, deſumendo ex illo jam hanc, jam illam partem, & offerendo Deo in ſolutionem; ita ut Deus, non autem Pontifex ipſe propriè remittat pœnam defunctis, ſicuti propriè remittit vivis Indulgentiâ potientibus. Suarez *cit. ſect.3. n.17.*

Secundum, proinde Indulgentiis pœnas defunctorum expiari per modum Solutionis, non per modum Abſolutionis, ut ibidem explicavi, & bene probat Reginaldus *Lib.7. num.* 152.

483 Tertium, in conceſſione Indulgentiarum, non intelligi facultatem illas authoritate Pontificia applicandi defunctis, niſi expreſſa fiat hujus poteſtatis mentio. *ſuprà n.264.*

Quartum, veriorem videri opinionem Soti *q.2. a.3.* Navarri *De Indulg. & Iubil. Not.* 22. Suar. *cit. ſect.4.* Lugonis *n.59.* Filliucii *Tract. 8. n.205.* aliorúmque permultorum, ab his relatorum, quòd Indulgentiæ proſint infallibiliter defunctis, ſeu quòd illa anima, cui ex mente Pontificis applicatur Indulgentia, certò & infallibiliter (ſecundùm ordinariam Dei legem) juvetur per illam, vel aliqua ex parte, ſi ſit Indulgentia non plenaria; vel integre, ſi ſit plenaria, habeátque conditiones ſuperiùs

484 explicatas, & cap. ſeq. explicandas. Ratio eſt, tum quia Leo X. in Epiſtola ad Cajetanum, cujus partem refert Lugo *cit. n.59.* Indulgentiæ defunctis applicatæ, non minùs univerſaliter, & abſque hæſitatione promittit effectum ſuum, ac illi, quam quis vivus ſibi lucratur; tum quia poteſtas, quam habet Pontifex, ad applicandas Indulgentias defunctis, fundatur æquè in officio Paſtorali, & in promiſſione, à Chriſto Domino facta S. Petro, quàm fundatur poteſtas largiendi vivis Indulgentias, ergo ſicuti iſta eſt, ex generali Dei lege, infallibilis, ita & illa.

Hinc infero, quòd Indulgentiam *per modum ſuffragii* applicare defunctis, ſit deſignare defunctum, pro quo Pontifex authoritativè offerat Deo partem Theſauri Eccleſiaſtici, ut explicat Palaus *Part.4. Tract.24. p.10.* 485

Nec obſtat, quòd ſoleat ſæpius pro una, & 486 eâdem anima, vel Indulgentia plenaria applicari, vel in altari privilegiato ſacrificari; nam id fit, tum quia non conſtat, an cauſa, ob quam Pontifex conceſſit Indulgentiam plenariam, ſit ſufficiens; tum quia non conſtat, an, & quomodo prior Sacerdos applicuerit ſuam intentionem; tum quia neſcitur, an, qui plenariam Indulgentiam alicui animæ applicavit, vel donavit, omnes conditiones neceſſarias impleverit; tum quia noſtra ſententia eſt tantùm probabilis, & non omnino certa; tum quia ignoratur, an non peculiarem ob cauſam velit Deus circa hanc, aut illam animam facere exceptionem à ſua generali promiſſione, ſcilicet ob rationes omnino peculiares non permittendo, ut Indulgentia, in actu ſecundo, proſit huic certæ animæ. Gujus rei exemplum protuli ex Raynaudo *Cap. præced.* Certè communiſſima S. Thomæ, & aliorum, quos magno numero refert P. Perſicus *Lib.2. De Sacrificio, dub.14.* ſententia eſt, ſacrificium Miſſæ prodeſſe infallibiliter animabus defunctorum, & tamen P. Roa *De Purgator. c.20.* docet, atque veroſimili hiſtoria probat, quandoque fieri, ut Miſſæ ſacrificium, pro aliqua anima purgante rite oblatum, nil illi proſit, ita Deo ſingulariter diſponente, & nihilominus hic Author *c.15.* nobiſcum ſentit, Indulgentiam, & conſequenter ſacrificium Miſſæ, habere effectum infallibilem reſpectu defunctorum. Denique Navarrus *Not.15. n.17.* ad- 487 dit, licèt miſſa in altari privilegiato oblata pro aliqua anima poſſit illam, quæ parvæ pœnæ rea eſt, omnino liberare, adeòque illi conferre Indulgentiam plenariam, attamen poſſe fieri, ut propter gravitatem pœnæ, quam aliqua alia debet, non liberet per unam talem miſſam, ſed per plures. Vide plura hanc in rem apud Rodriq. *q.97. a.4.* & Benzonium *De Iubileo Lib.2. cap.51.*

CA-

CAPVT XXIII.

Quæ conditiones requirantur ad id, ut Indulgentiæ defuncto alicui applicatæ proſint illi infallibiliter?

SUMMARIUM.

Referuntur aliquæ conditiones neceſſariæ, & non neceſſariæ ad id, ut animæ defunctæ proſit Indulgentia. 488.

Quatenus volens applicare defuncto ſuam Indulgentiam debeat, aut non debeat eſſe in ſtatu gratiæ? 489. & 490.

Quæ, & qualis intentio in applicante Indulgentiam requiratur? 492. & *ſeqq.*

Suggeritur praxis pro habentibus poteſtatem perſæpe applicandi Indulgentias piis manibus. 495.

Sitne opus orare pro illo defuncto, cui donatur Indulgentia? 496.

Aut pro illo offerre opus injunctum pro comparanda Indulgentia? 497. & *ſeq.*

488 Suppono ex dictis ſequentia. I. Non requiri ad hujus effectûs infallibilitatem, ut defunctus, dum erat in vivis, ſtuduerit ſatiſfacere pro ſuis peccatis, aut juverit ſuffragiis alios. II. Nec etiam ſecundùm probabilem opinionem relatam *n.* 145. requiri, ut fuerit revera baptizatus. III. Tamen requiri, ut opus, quod pro Indulgentia pro defuncto lucranda, obiri debet, obeatur cum illa perfectione & integrirate, quam exigi docuimus *cap.* 17. IV. Requiri, ut Pontifex dederit poteſtatem applicandi defuncto Indulgentiam, *ſuprà n.* 264. & 471. V. Requiri, ut Deus ob ſpecialem rationem non reſpuat prædictam applicationem. His & aliis, quæ facilè ex dictis intelliguntur, ſuppoſitis oritur

489 Quæſt. LXIV. *Vtrùm, quando alicui defuncto volo lucrari Indulgentiam, debeam eſſe in ſtatu gratiæ?*

RESP. I. Si plura opera ad illam Indulgentiam obtinendam requiruntur, non magis neceſſe eſt, te eſſe in ſtatu gratiæ, dum ſingula peragis, quàm ſi pro te deberes lucrari Indulgentiam.

490 II. Quando unicum opus, aut ex pluribus ultimum, tibi peragendum eſt, negat abſolutè & valde probabiliter Reginaldus *Lib.* 7. *n.* 195. Palaus *Punct.* 10. cum Diana *Part.* 5. *Tract.* 12. *Reſol.* 38. & multis ab illo relatis, quidquam referre, utrùm ſis in ſtatu peccati mortalis, aut gratiæ Dei. Lugo verò *diſp.* 27. *n.* 75. teſtatur, eſſe magis commune, & ſecundùm fidelium ſenſum, quòd requiratur ſtatus gratiæ, eo modò, quo requiri dixi *quæſt.* 43. Conſentit Dicaſtillo *Tom.* 2. *in* 3. *Part. Tract.* 9. *diſp.* 2. *dub.* 17.

Poſſet fortè ſic diſtingui. Aut enim illam 491 ipſam Indulgentiam, quam tibi applicare poteras, applicas defuncto, & tunc ſuppetit major ratio dicendi, requiri ſtatum gratiæ, nam *acceſſorium naturam ſequi congruit principalis. Reg.* 42. *in* 6. Es autem in prædicto caſu principalis, & primarius Indulgentiæ participator; ſicut ergo requiritur in te ſtatus gratiæ, ut illam Indulgentiam tibi ipſi fructuoſè applices, ita probabiliter etiam requiritur, ut eandem alteri acceſſoriè applices. Aut illam Indulgentiam, quam tibi non poteras applicare, applicas defuncto; & tunc non adeſt tanta ratio exigendi ſtatum gratiæ; nam in tali caſu non videtur magis in te requiri gratia, quàm requiritur in tuo famulo dante ex tuo juſſu eleemoſynam, pro Indulgentia tibi comparanda. Hac ſimilitudine utuntur Reginaldus, & apud Dianam Portel. *In Addit. num.* 24. addens hanc cauſam, quòd opus, quod facis pro Indulgentia defuncto lucranda, facias nomine Eccleſiæ. Agnoſco tamen Cardinalem de Lugo valde conſequenter loqui, ſuppoſitâ doctrinâ de elevatione operum, quam ex illo inſinuavi *num.* 482.

Quæſt. LXV. *Vt Indulgentia proſit alicui* 492 *defuncto, requiriturne in illo, qui eam lucratur, intentio determinata lucrandi illam pro defuncto?*

RESP. I. Requitur ejuſmodi intentio; alioqui, vel omnino non acquiretur Indulgentia, vel acquiretur illi, qui opus pro illa lucranda exercet, ſi præter alia ſit in ipſo habitualis intentio, tantùm ſibi ipſi per ſua bona opera commodandi, quantùm poteſt. Quam quidem habitualem intentionem, præſertim in materia ſatiſfactionis, omnes habere videri, notat Navarrus *de Oratione Miſcell.* 26. *n.* 20.

II. Illa determinata intentio, quam dixi eſſe 493 neceſſariam, debet formari, antequam integre perficias totum opus pro Indulgentia requiſitum. Lugo *cit. diſp.* 27. *n.* 78. *juncto num.* 18. *diſputationis* 26. Sicut enim generatim loquendo per recitationem Roſarii non ſatiſfacis pro Petri peccatis, ſi illud ipſi Petro applices primùm, poſtquam id recitâſti, tum quia non poteſt tua ſatiſfactio à te cuiquam applicari, niſi quatenus ſubeſt tuo dominio, non autem ſubeſt, poſtquam opus ſatiſfactorium jam eſt peractum; tum quia alioqui ſequeretur, quòd quis, aut vivus, aut jam cœlo donatus, vel orco addictus, poſſet validè pro aliquo offerre bona opera, quæ ante 20. Annos peregit; ita etiam videtur omnino ratiocinandum de applicatione Indulgentiæ, utpote in qua maxima ſatiſfactio continetur.

III. Eadem determinata intentio non eſt 494 neceſſe, ut ſit vel actualis, vel virtualis, ſed ſufficit modò ſit habitualis. Lugo *cit. num.* 74. *juncto num.* 19. *ejuſdem diſputationis vigeſimæ ſextæ*

Digitized by Google

ſextæ contra Vaſquez. Intelligit autem expreſſè Lugo per Virtualem intentionem illam, qua opus pro Indulgentia præſcriptum peragis ex vi propoſiti, quo antea conſtitueras illud pro defuncto aliquo juvando peragere. At per Habitualem intentionem intelligit etiam expreſſè illam, qua ante menſem v. g. applicâſti, pro aliquo omnia opera hujus menſis, & eâ non retractatâ peragis prædicta opera. Quare ſi hodie dicas: *Domine Deus, omnes hujus totius Anni Indulgentias, quas lucrabor, & quas animabus applicare potero, offero tibi ex nunc, pro tunc, ad liberationem omnium illarum animarum, quæ hoc Anno ex mea Congregatione deceſſerunt*; etſi poſtea non ampliùs cogites de iſta applicatione, æquè illis poſtmodum proderunt, ac ſi identidem renovares applicationem, modò illam non retractes. Vide peropportunum exemplum, quo intentionem habitualem pro applicatione ſacrificii ſufficere declarat P. Joannes de Dicaſtillo in eruditiſſimo ſuo Tom. 1. de Sacram. *Tract. 1. diſp. 3. n. 131.* qua diſputatione præclarè de intentione diſſerit.

495 Quapropter Regulares, & alii, qui habent poteſtatem tam frequenter applicandi piis Manibus Indulgentias, conſultiſſimè agunt dicendo: *Domine Deus, omnes Indulgentias hujus hebdomadæ, quas mihi expreſſè non reſervavero, offero tibi pro tali, & tali anima; quòd ſi nec illa, nec illa, nec illa ſit capax, aut indiga Indulgentiæ, offero tibi pro iſta, iſta, iſta &c.* Atque ita jam obſervavi in Experientiis *Tract. 3. Caſ. 5. n. 167.*

496 Quæſt. LXVI. *Utrùm, quando applicatur Indulgentia defuncto, oporteat pro illo orare?*

RESP. Oportet, ſi ita præſcribitur in formula Indulgentiæ; non oportet, ſi non præſcribatur. Et verò quandoque præſcribitur, quandoque non præſcribitur; quare ſunt diligenter inſpiciendæ ſingulæ formulæ. Lugo & Suarez *ll. cc.* Et nominatim in Tract. de Jubileo monui, non eſſe neceſſe orare pro defunctis, quando iis applicatur Indulgentia Communionis Generalis.

497 Quæſt. LXVII. *Opus, quo lucrari volo Indulgentiam pro defuncto, debeóne offerre Deo pro illo defuncto, an poſſum totum illius valorem mihi retinere?*

RESP. Quandoque oportet ita offerre, quandoque non oportet, quia quandoque ita exigitur in formula Indulgentiæ, quandoque non exigitur. Suarez *diſp. 53. ſect. 4. n. 3.* Lugo *diſp. 27. n. 78.* Et verò quando ponuntur hæc, aut ſimilia verba: *Qui dixerit Miſſam pro defuncto; qui jejunaverit pro defuncto, liberabit illum è pœna purgatorii*, cenſetur exigi, ut miſſa & jejunium, quatenus ſunt ſatiſſactoria, offerantur pro defuncto, teſte Suar. *loc. cit.* quod etiam putat Lugo *loc. cit.* eſſe verum, ſi dicatur: *Qui oraverit Coronam pro aliqua anima, liberabit illam è purgatorio.* Ego autem in hoc caſu exiſtimo ſufficere, ſi recitatio Roſarii, quatenus eſt merè impetratoria, offeratur pro aliquo defuncto; nam vis impetrandi eſt potiſſima in precibus, & ferè ſola ſpectatur, quando alicujus preces vel pro vivo, ut teſtatur Navarrus *De Orat. c. 20. n. 49.* vel etiam pro defuncto, petuntur.

Quòd ſi in formula Indulgentiæ reperiantur tantùm hæc verba: *Qui Miſſam dixerit, communicaverit, jejunaverit &c. liberabit animam è purgatorio*, tunc non eſt neceſſe, ut ſacrum, jejunium &c. offerantur pro defuncto, ſicuti rectè monent Lugo & Suarez *ll. cc.* Quamvis idem Suar. putet, oppoſitum eſſe probabile, ſaltem loquendo de Miſſa. Ex his apparet poſſe per Indulgentiam Communionis Generalis, per Indulgentias Quinque Sanctorum Alex. VII. Clem. IX. Clement. X. ſuccurri animabus defunctorum, etſi pro iis non offeratur Communio, Roſarium &c. 498

CAPUT XXIV.

Sitne laudabilius Indulgentias applicare animabus purgatorii, quàm facere eleemoſynas pauperibus, aut orare pro exiſtentibus in peccato mortali?

SUMMARIUM.

Sitne præſtabilius juvare defunctos Indulgentiâ, an vivos eleemoſyna? 499.

Aut ſupplicare Deo pro defunctis, quàm pro conſtitutis in peccato mortali? 500.

An offerens Deo pro defuncto Indulgentiam, vel bonum opus careat omni fructu Indulgentiæ, vel operis? 501. *& ſeqq.*

Applicantes Indulgentias defunctis tot, quot poſſunt, meritò ſperant æternam beatitudinem. 504.

Quid ſi tua ſuffragia non proſint reipſa illi, cui cupis ſuffragari? Ibid.

Eſt majoris meriti apud Deum, ſuas Indulgentias donare defunctis, quàm ſibi reſervare. 505.

Quæſt. LXVIII. *Petrus valde ſtudioſè conquirit Indulgentias, ut iis juvet defunctos: Paulus non minùs ſtudioſè juvat egenos ſtipe. Uter horum eſt majore laude dignus?* 499

RESP. Si cætera, ut v. g. labor, ſolicitudo, & alia ſint paria, tunc eſt Petrus præ Paulo laudandus. Ratio eſt, quia exercet nobilius opus miſericordiæ, utpote miſerum liberans longè majore pœna ſenſûs, & damni. Nihilominus placet mihi moderatio, quam ſtatuit Eſcobar in Sum. *Tract. 7. Exam. 5. n. 53.* his verbis: Profectò præſtantiſſima ſuffragia,

ſunt

Digitized by Google

ſunt Miſſa, & Indulgentia plenaria; ſi tamen pro uno defuncto, jam Miſſæ multæ fuerint celebratæ, & aliunde urgeat neceſſitas magna viduarum, & pauperum, non ingratior Deo, me authore, erit per eleemoſynam ſatiſfactio. Ita Eſcobar dignus meliore Interprete. Vide in hanc rem dicta in Experientiis *Tract.* 3. *Caſ.* 5. *n.* 165.

500 Quæſt. LXIX. *Vtra actio eſt præſtantior? Illáne, qua defunctis applicantur Indulgentiæ, orando pro illis? An, qua Deo ſupplicatur pro converſione exiſtentium in peccato mortali?*

RESP. Cùm Roa *De Purgator.* c. 20. priorem harum actionum videri præſtantiorem. Probat Roa terrifico exemplo deſumpto ex hiſtoria Ordinis Prædicatorum *Tom.* 1. *l.* 2. *c.* 27. ego his duabus rationibus; tum quia, qui ſunt in ſtatu peccati mortalis, poſſunt ſaltem ordinariè ſe inde eximere, quoties voluerint, non item pœnis ſe exſolvere poſſunt, qui ad purgatorium ſunt damnati; tum quia majus bonum procuratur defunctis, quando eis procuratur liberatio è pœnis, quàm procuretur peccatori, quando liberatur peccatis, nam viſio beata eſt quid abſolutè præſtantius gratiâ divinâ, ut docet S. Thom. 1. 2. *q.* 113. *art.* 9. *in Corpore.* Junge his ea, quæ, in Experientiis *Tract.* 3. *Caſ.* 18. fuſiùs in hanc rem ſcripſi.

501 Quæſt. LXX. *Cùm quis defunctis applicat vel Indulgentiam, vel bonum opus, privaturne omni fructu Indulgentiæ, aut operis illius boni?*

RESP. I. Privatur toto fructu Indulgentiæ formaliter, & in ſe ſpectatæ; quia licèt utique poſſet Pontifex Indulgentias non plenarias v.g. Indulgentiam 100. dierum ita largiri, & diſpenſare, ut una pars remaneret penes vivum, altera tranſferretur in defunctum, nullum auctorem Legi, qui dicat ejuſmodi diſpenſationem reipſa fieri.

502 II. Non privatur fructu Indulgentiæ cauſaliter ſpectatæ, id eſt, conſideratæ ſecundùm actum, quo applicatur defuncto; ille enim actus, quo dico: Domine Deus, hanc Indulgentiam offero tibi pro tali, aut tali anima, eſt meritorius, ſatiſfactorius, & impetratorius. Quà meritorius, non poteſt in alium transferri, quà ſatiſfactorius (nam actus etiam merè internos habere vim ſatiſfaciendi rectiùs docet cum pleriſque Recentioribus Suar. *To.* 4. *in* 3. *p. diſp.* 37. poteſt quidem applicari defuncto, ſed non ſolet. Denique qua impetratorius poteſt prodeſſe illi ipſi, qui eum elicit; quidni enim rectè, & fructuoſè dicam: *Domine Deus, iſtam Indulgentiam idcirco applico huic defuncto, ut intuitu illius miſericordiæ ſpiritualis, quam ea applicatio continet, digneris in me augere miſericordiæ virtutem, erga vivos, & defunctos?*

503 III. Quando aliquod opus offers pro aliquo defuncto, v. g. recitationem Roſarii, jejunium &c. illud opus, quoad vim merendi conſideratum, manet totum penes te; nam nemo ſuum meritum poteſt in alterum transferre, DD. communiter *in materia de ſuffragiis, & de merito*; at quoad vim ſatiſfaciendi, & impetrandi, transfertur integre in defunctum, ſi velis; ſi nolis, tantùm partialiter; poteſque vim ſatiſfaciendi integre ſeparare à vi impetrandi. Quia verò illa ipſa bona voluntas, qua opus illud offers pro defuncto, eſt etiam formaliter meritoria, ſatiſfactoria, & impetratoria, & quidem per propriam rationem diſtinctam ab ipſo opere, idcirco de illa philoſophandum eſt, perinde ac de ipſa applicatione Indulgentiæ diſſerui.

Addo his maximam, & ferè exploratam 504 ſpem cœlo olim potiendi poſſe concipere illos, qui quas poſſunt Indulgentias, mortuis ſtudioſiſſimè applicant; tot enim fideliſſimos apud Deum Patronos habent, quot animas cœlo tranſcripſerunt. Quare quidquid potes in hoc genere, facito; & quò pergas conſtantiùs, Lege ſis 21. & 22. Caput Patris Roa, *De Purgat.* in quorum utroq; probatis exemplis docet, quàm gratas erga ſuos liberatores, ſeſe oſtendant animæ cœlo tranſmiſſæ. Unde meritò monet Reginaldus *Lib.* 24. *num.* 198. ut quiſquis habet pectus verè Chriſtianum, non tantùm libenter ſuis vitâ functis acquirat Indulgentias, ſed etiam ſuffragia præſtet, quibus etſi fortè non indigeant, per ea tamen accreſcat illis gaudium accidentale, eo nomine, quòd cauſâ ipſorum, & animæ aliorum defunctorum juventur, & divina Majeſtas honoretur, quam illi à pœnis liberi, etiam atque etiam deprecantur, ut nos, qui fuimus in ipſos benefici, ſecum tandem collocet in cœlis.

Adde his, noſtrum Jacobum Hautinum 505 *Lib.* 2. *Patrocinii defunctorum Cap.* 3. *art.* 1. fuſè, atque ſolidè probare contra P. Arriagam, eſſe majoris meriti, adeóque gratius Deo, ſatiſfactiones ſuas defunctis applicare, quàm ſibi ipſi reſervare; & quidem hanc doctrinam intelligit de omnibus ſatiſfactionibus, reſpondétque ſolidè ad omnes in contrarium objectiones. Certè eſt opus majoris charitatis, quàm ſi quis ſibi ipſi applicet, ergo & majoris meriti. Unde Cardinalis de Lugo *Tom.* 3. *in* 3. *Part. diſp.* 26. *ſect.* 1. abſolutè ſcribit, eſſe melius, ſuffragium applicare defunctis, quàm vivis, conſequenter eſt etiam melius ſuam Indulgentiam etiam plenariam donare defunctis, quàm reſervare ſibi.

Digitized by Google

CAPUT XXV.

De Indulgentiis, quæ per Miſſæ Sacrificium applicantur fidelibus defunctis.

SUMMARIUM.

Licitè ſacrificatur ſæpius pro una eadémque anima. 506.

Quid cenſendum de illo, qui habens obligationem Sacrificandi pro defunctis in quocunque tandem Altari privilegiato, *ſacrificat in non privilegiato, habens apud ſe rem affectam Indulgentia plenaria?* 507. *& ſeqq.*

Quæ cautela ſit neceſſaria ad licitè ſectandam affirmativam ſententiam? 511.

Oſtenditur, quo pacto queat is, qui habet Indulgentias Quinque Sanctorum liberare plures animas per unum Sacrificium. 513.

An Sacerdos volens ſacrificando liberare animam, debeat eſſe in ſtatu gratiæ? 515.

506 Quæſt. LXXI. *Quænam de ſacrificiis, per quæ animabus defunctorum applicantur Indulgentiæ, ſunt pro praxi obſervanda?*

RESP. Sequentia I. Licèt Altari privilegiato Indulgentia plenaria ſit annexa, non tamen ſuperſtitioſè pro una, & eadem anima ibidem ſæpius ſacrificatur. Rationem attuli ſuprà *n.* 486.

II. Ut per aliquod ſacrificium applicetur alicui animæ Indulgentia, nequaquam eſt generatim opus, ut vel illud ſit *de Requiem*, vel offeratur pro animabus purgatorii, juxta doctrinam traditam *n.* 498. quamquam haud dubiè poteſt quandoque hoc utrumque exigere Pontifex; & tunc non obtinetur Indulgentia plenaria, niſi ſervetur utraque hæc conditio. Rodriq. *q.* 97. *a.* 6. vide infrà *n.* 524.

507 III. Sacerdos ſtipendio conſtitutus ad ſacrificandum in aliquo, *qualicunque tandem* Altari privilegiato pro liberanda anima ex purgatorio, ſatiſfacit ſuæ obligationi ſecundùm Megalium, Fraxinellum, Alphonſum Leone, quos referunt, & ſequuntur Paſqualigus *deciſ.* 427. & Diana *Part.* 4. *Tract.* 4. *Reſol.* 40. etſi in Altari non privilegiato ſacrificet pro illa anima, modò habeat numiſma affectum Indulgentiis Quinque Sanctorum. S. Caroli, vel aliud ſimile; & ne quidem venialiter tunc peccare cenſet Paſqualigus; ſi verò ſit conſtitutus ad ſacrificandum in aliquo certo & peculiari Altari privilegiato, peccabit contra fidelitatem veniàliter, faciendo ſacrum in alio, eſto habeat ſecum prædictum numiſma, ut docet Ibidem Diana.

508 Atverò Bonazina *diſp.* 4. *De Euchariſtia q. ult. p.* 7. §. 4. *num.* 5. Gavantus *Part.* 3. *Tit.* 12. itémque Cardinalis de Lugo *in Tom. De Sacramentis in genere diſp.* 21. *num.* 39. cum Homobono & Rubeo apud Paſqual. *deciſ.* 418. negant, talem ſatiſfacere ſuæ obligationi, & proinde peccare mortaliter aſſerit Gavantus; tum quia Indulgentia, quæ applicatur Altari, ſolet regulariter eſſe magis authentica, & ſecura, quàm quæ applicatur alicui calculo benedicto, ut argumentatur Gavantus, & Lugo; tum quia Miſſa, quæ fit in Altari privilegiato, minùs fortè dependet à ſtatu gratiæ ipſius celebrantis, ut habeat effectum, quàm quæ fit ab habente ejuſmodi numiſma, ut ratiocinatur Lugo; tum denique quia magis prodeſt Miſſa in Altari privilegiato celebrata, quàm aliqua brevis oratio, facta pro defuncto, cum grano benedicto, ut addit Bonacina.

Utraque harum ſententiarum eſt practicè probabilis, & prima quidem inde confirmatur, quòd Paſqualigus *deciſ.* 428. teſtetur, ſe experientia doctum eſſe, quòd pluries contigerit, aliquos petentes Miſſas in tali Altari privilegiato, contentos fuiſſe, ut in quocunque alio celebrarentur cum applicatione Indulgentiæ, cùm audiērunt æqualiter prodeſſe animabus purgatorii. Unde infert, nos habere interpretativam voluntatem, quòd petentes Miſſas in Altari determinato privilegiato, contenti ſint Miſſâ celebratâ in alio Altari, cum applicatione Indulgentiæ, & ideo Sacerdotem ſic celebrantem ſatiſfacere ſuæ obligationi, etiamſi promiſerit celebrare in Altari privilegiato. niſi fortè is, qui petivit fieri Miſſam in certo Altari privilegiato, intendat aliud præter liberationem animæ. 509

Infert quoque, ſi loquamur de Miſſis manualibus, quæ in dies ſingulos ſolent exigi, etiamſi plures ſimul ab uno aliquo exigantur, in aliquo Altari privilegiato determinato, Sacerdotem ſatiſfacere obligationi, celebrando in alio Altari, & applicando Indulgentiam plenariam per modum ſuffragii. 510

IV. Quòd tamen hæc ſententia Paſqualigi, & Dianæ ſit vera, eſt omnino neceſſe, ut Sacerdos, qui illam in praxi ſequitur, ſit tam certus ſe habere numiſma, aut Imaginem revera affectam Indulgentiâ plenariâ in defunctos transferibili, quàm eſt certum, illud Altare, in quo jubetur ſacrificare, eſſe privilegiatum. Unde quia non eſt tam certum, Indulgentias Quinque Sanctorum, S. Caroli, Urbani VIII, Extraordinarias habere ſuum valorem, quando alicui numiſmati applicatæ fuerunt ab alio, quàm vel ab ipſo Pontifice, vel ab illo, cui ipſe Pontifex immediatè dedit intentiones, ut patet ex dictis *n.* 137. quàm certum eſt illud Altare, pro quo habentur literæ Pontificiæ authenticę, eſſe revera privilegiatum, idcirco non vellem ego in praxi ſequi ſententiam Paſqualigi, caſu quo haberem Indulgentias à me, qui Papam nunquam vidi, applicatas numiſmati, præſertim conſiderato decreto Alex. VII. 511

Con-

Digitized by Google

512 Confirmatur hæc reſponſio ex eo, quòd licèt probabilis ſit opinio Vaſq. *Tom.* 3. *in* 3. *p. diſp.* 231. *c.* 2. & aliorum aſſerentium, unum Miſſæ ſacrificium pro 100. animabus oblatum, tam multùm prodeſſe ſingulis illarum, quàm ſi pro una ſola ex illis 100. offerretur, nequaquam tamen probabile ſit, illum ſuæ obligationi ſatisfacere, qui cùm acceperit 10. ſtipendia, pro decem ſacris applicandis diverſis perſonis, facit tantùm unum, aut duo ſacra pro illis omnibus. Ideo videlicet hic non ſatisfacit ſuæ obligationi, quia homines, qui dant ſtipendia, & petunt, & juſtè petunt practicari tutiorem ſententiam, eſto fortè minùs probabilem, ut fatetur ipſemet Vaſquez, & notat P. Dicaſtillo *Tract.* 5. *dub.* 3. *n.* 119. Sed de dictis num. præced. Vide plura in Experientiis *Tr.* 3. *Caſ.* 17. *n.* 579. & 580.

513 V. Quoties Sacerdos habens ſecum Imaginem, medallium &c. affectum Indulgentiis Quinque Sanctorum; ſacrificat in Altari privilegiato, orans pro defunctis, liberat, ſi velit, tres animas è purgatorio; primam ratione Altaris privilegiati, ſecundam ratione conceſſionis, quæ fit expreſſè in §. 1. Indulgentiarum Quinque Sanctorum, tertiam ratione conceſſionis, quæ fit §. 19. earundem Indulgentiarum; nam illic dicitur, omnes Indulgentias, eâ formulâ, ſeu Brevi conceſſas, poſſe applicari per modum ſuffragii animabus purgatorii, ergo Indulgentiam plenariam, quam ſibi ipſi poteſt ſacrificans acquirere juxta *cit.* §. 1. poterit per modum ſuffragii applicare ter-
514 tiæ animæ. Quòd ſi habeat inſuper Indulgentias Extraordinarias ab Urbano VIII. vel Alex. VII. aut Clement. IX. vel X. conceſſas, faciátque Sacrum aliquo ex diebus in formula harum Indulgentiarum nominatis, poterit ſecundùm ſententiam Henriquez relatam *n.* 212. quartam animam illis pœnis eximere, & quintam, ſi prætereà adhuc habeat Indulgentias S. Caroli *juxta* §. 17. illarum Indulgentiarum. Et idcirco hæc adeo particularia commemoro, quia non dubito, quin multi has doctrinas in uſum redigerent, ſi noſſent eſſe probabiles.

515 Quæſt. LXXII. *Sacerdos, qui vult animam liberare è purgatorio, vel ſacrificando in Altari privilegiato, vel applicando Indulgentias plenarias, debétne eſſe in ſtatu gratiæ?*

RESP. Juxta opinionem Sa Verbo Indulgentia *n.* 2. Suar. *Tom.* 4. *in* 3. *p. diſp.* 33. *ſect.* 4. & plurimorum aliorum probabiliſſimam, in neutro caſu eſt neceſſe. At juxta opinionem Cardinalis de Lugo *num.* 508. relatam, res eſt in primo caſu dubia, in ſecundo probabilius requiri ſtatum gratiæ. Ego autem conſequenter ad ea, quæ dixi *n.* 491. exiſtimo, ſtatum gratiæ non requiri in Sacerdote, quatenus præciſè aut ſacrificat in Altari privilegiato, aut animæ applicat Indulgentiam, quam ipſe ſibi applicare non poteſt, nam hic quoque locum habet ſimilitudo, quam illic ex Reginaldo retuli; at verò requiritur ſtatus gratiæ in illo, quatenus, & dum vult applicare Indulgentiam, quam ipſe ſibi reſervare poſſet. Unde in caſu, quo *n.* 513. dixi, poſſe tres animas uno ſacrificio juvari, debet Sacerdos eſſe liber à peccato mortali, alioquin tantùm duabus ſuffragabitur efficaciter. Diana tamen *Part.* 10. *Tract.* 16. *Reſol.* 19. faciens mentionem mei, negat univerſim in his caſibus neceſſitatem gratiæ.

CAPUT XXVI.

De Indulgentiis Altarium privilegiatorum.

SUMMARIUM.

Uſus celebrandi in Altari privilegiato eſt antiquus. 516.

Refertur communis formula, qua impertitur facultas Altaris privilegiati. 518.

Quomodo intelligenda Clauſula: In qua non reperitur aliud Altare privilegiatum? 519.

Refertur recens Reſponſum Romanum. Ibid.

Quomodo illa: Dummodo in ea ſeptem Miſſæ quotidie celebrentur? 520.

Quid intelligatur voculis: Quotidie: ſemper: ſine intermiſſione: continuò? Ibid.

Praxis PP. Capucinorum. Ibid.

Quid ſi ob incurſum hoſtilem omittatur in ea Eccleſia omne Sacrificium per unum, alterumve menſem? 521.

Quid indicet Clauſula: Dummodo in ea ſit Altare Sancti N? 522.

Et illa: Sacerdos ejuſdem Eccleſiæ? 523.

Et illa: Miſſam defunctorum? 524.

Et illa: In die Commemorationis omnium defunctorum? 525.

Et illa: Singulis diebus infra octavam? 526.

Sicut & illa: Feria ſecunda? 527.

Miſſa de Requiem *in Altari privilegiato quibus diebus nequeat legi?* 528.

Explicatur Clauſula: pro anima. 529.

Et Clauſula: Cujuſcunque. 530.

Et Clauſula: Liberetur. 531.

Et Clauſula: Ad ſeptennium tantùm. 532.

An ſeptennium Altarium privilegiatorum interrumpatur per occurſum Anni Iubilei ſuſpendentis omnes Indulgentias? 533.

An ſub generali communicatione privilegiorum veniant etiam Altaria privilegiata? 535.

Nomine Privilegii non venit Altare privilegiatum. Ibid.

Quænam fractio Altaris privilegiati deſtruat Indulgentiam? 536.

Quomodo intelligenda doctrina communis de amiſſione Indulgentiæ, quando menſa Altaris removetur à ſtipite? 537.

Quid ſi totum Altare transferatur de loco ad locum? An amittit conſecrationem? 538.
Quid ſi deſtruatur paries, cui junctum eſt Altare? Ibid.
Quid ſi aliquid de ſtipitibus Altaris? 539.
Quid ſi frangatur, vel amoveatur ſigillum? 540.
Quid ſi celebret quis in Altari, quod nunquam habuit, vel amiſit conſecrationem? 541.
An Indulgentia Altari conceſſa redeat, refecto Altari? 542.
Et, an Altari privilegiato tranſlato in alium locum, amittatur Indulgentia? 543.

516 Quæſt. LXXIII. *Uſus celebrandi Miſſas in Altaribus privilegiatis, eſtne novus, an antiquus?*

RESP. Roa de purgatorio, *c.* 16. teſtatur, Jam abhinc Annis plus 700. inſtituiſſe Paſchalem I. Pontificem, ut quotquot Sacerdotes quinquies celebrarent in Sacello S. Praxedis, unam animam cœlo transmitterent; hàncque Indulgentiam ab undecim Pontificibus fuiſſe confirmatam; & cùm ipſemet Paſchalis ibidem pro ſuo nepote quinquies litâſſet Deo, mox vidiſſe animam ejuſdem nepotis in cœlos evolantem.

517 Quæſt. LXXIV. *Quomodo ſunt intelligendæ Clauſulæ Brevium, quibus expediuntur Indulgentiæ pro Altaribus privilegiatis?*

Ut ad hanc perutilem, multa dubia complectentem, &, ut verum fatear, ſpectantem potiùs ad materiam de Indulgentia Reali, quàm Perſonali quæſtionem, diſtinctiùs reſpondeatur, deſcribam prius, ut jam feci Tom. præc. *Tract.* 3. *n.* 659. commmem formulam ejuſmodi Brevium, quæ quidem ita habet.

518 *Ad futuram &c. Volentes Eccleſiam N. in qua aliud Altare privilegiatum non reperitur erectum, dummodo in ea ſeptem Miſſæ quotidie celebrentur, & in ea ſit Altare Sancti N. nuncupatum, hoc ſpeciali dono illuſtrare. Dei miſericordia &c. confiſi, ut quandocumque Sacerdos aliquis ejuſdem Eccleſiæ duntaxat, Miſſam defunctorum in die Commemorationis defunctorum, & ſingulis diebus infra octavam illius, ac feriâ II. cujuſlibet hebdomadæ, pro anima cujuſcunque fidelium defunctorum, ad præfatum Altare celebrabit, anima ipſa de theſauro Eccleſiæ per modum ſuffragii Indulgentiam conſequatur; ita ut Domini Noſtri &c. ſuffragantibus meritis à purgatorii pœnis liberetur, concedimus. Præſentibus ad ſeptennium tantùm valituris. Datum &c.*

Circa XII. Clauſulas hujus Brevis, obſervo, ultra ea, quæ diſtinctè attuli *cit. Tract.* 3. *n.* 660. *& ſeqq.* pro praxi ſequentia.

519 I. Clauſula: *In qua non reperitur aliud Altare &c.* ſic intelligenda eſt, ut quando illud templum jam antea decoratum eſt alio Altari privilegiato pro animabus generatim, ſeu pro quibuſcunque defunctis, ſicut ſunt illa, quæ deſignantur per decimam clauſulam Brevis, quod explico, poſterior conceſſio facta etiam pro animabus generatim, nil valeat, ſed ſit ſubreptitia, ut deduces ex dictis ſuprà *n.* 315. Sin verò poſterior conceſſio impetrata eſt pro una, aut pluribus Confraternitatibus, omnino valet, eſto in petitione facta non ſit mentio prioris indulti pro animabus generatim conceſſi. Ego quippe abhinc 30. Annos legi Reſcriptum quoddam Illuſtriſſimi Domini Nuntii Viennenſis ad R. D. Parochum Halenſem, in quo hæc verba erant expreſſa: *Poſſunt in eadem Eccleſia præter unum Altare privilegiatum pro animabus generatim, eſſe plura alia pro animabus è variis Confraternitatibus defunctorum.*

Sed & Anno milleſimo ſexcenteſimo quinquageſimo 18. Junii fuerunt mihi ex Urbe Miſſa tria Brevia pro tribus Altaribus privilegiatis cum hac explicatione: *Circa Altare privilegiatum pro omnibus fidelibus Clauſula illa*: Simili ad præſens privilegio condecorata, *intelligenda eſt bene; neque enim præjudicant alia Altaris privilegiata, cùm ſint pro animabus Confraternitatum &c. prout conſideranti patebit, & per hoc excluditur Altare ſimile pro omnibus, vel Altare ſimile pro iiſdem Confraternitatibus, non verò Altare pro alia Confraternitate &c.* Ita P. Laurentius Koler quotidianus procurator horum, aliorúmque Brevium. Vide Bonagratiam Habſenſem, in ſummula *ſelect. quæſt. Regul. Verb. Indulgentia n.* 229. ubi me citato ſubſcribit huic doctrinæ.

II. Clauſulæ: *Dummodo in ea ſeptem Miſſæ &c.* ſatiſſit, licèt quandoque ob morbum, 520
aut planè extraordinarium impedimentum contingat, ut tantùm ſex aut quinque ſacra uno quopiam die fiant, cùm tamen in Brevi exprimantur ſeptem. Non probo hanc aſſertionem ex eo, quòd alioqui ſequeretur, eſſentialem fructum primi ſacri pendere ab incerto eventu aliorum ſecuturorum, nam revera id non ſequitur, quamvis ſequatur, fructum Indulgentiæ ita manere ſuſpenſum: ſed probo inde, quia etiam in materia Indulgentiarum parvus defectus pro nullo reputatur, ut dixi *n.* 190. eſt autem hic defectus parvus reſpectu totius ſeptennii, aut etiam Anni; tum quia τὸ *celebrentur*, juxta communem ſenſum, qui maximè ſpectandus eſt, *L.* Labeo. *ff. De ſupell. leg.* ſignificat idem, quod: *ſoleant celebrari*: atqui ille caſus, quem pono, non officit, quò minus propriiſſimè dicatur *ſolere* in eo templo quotidie ſepties fieri; tum denique quia hoc beneficium gratiæ Pontificiæ, utpote nemini præjudicioſum, & piis Manibus valde proficuum, decet benignè interpretari, ac meminiſſe Legis VIII. *Cod. De Iudiciis* ita ſancientis: *placuit in omnibus rebus præcipuam eſſe juſtitiæ, & æquitatis, quàm ſtricti juris rationem.*

Datam

Digitized by Google

Datam reſolutionem illuſtrat relatus num. præcedente diligentiſſimus P. Bonagratia *n.* 299. obſervans ex Felino in Proœmio Decret. verb. *Quotidie* dictiones has: *Quotidie*: *ſemper*: *ſine intermiſſione*: *continuò &c.* intelligendas eſſe civiliter, ita ut quotidie fieri dicatur, quod fit abſque intervallo interpoſito, continuò, quod fit horis competentibus, & dicuntur continuò in civitate habitâſſe ii cives, qui rus petiêrunt meſſis & vindemiæ gratiâ, teſte Barboſa de *diction. titul.* 68. *n.* 3. etiamſi ſingulis Annis verſarentur ruri tribus menſibus, inquit Barboſa *loc. cit.*

Unde fuit in Capitulo Generali P.P. Capucinorum Anno 1634. referente P. Bonagratia, deciſum; ad altaris privilegiati beneficiò perfruendum ſufficere, *ut in Conventu ſint ſeptem Sacerdotes ex majore parte.* Quam deciſionem pronus admitto, ſi nitatur, ut ſuppono, aut Pontificia approbatione, aut longo uſu; ſin minùs, exiſtimo, eam non niſi difficillimè, ut jacet, poſſe concordari cum innumeris legibus, ſtatutis, contractibus, diſpoſitionibus onerofis, & favorabilibus, quibus exigentibus, & poſtulantibus fieri hoc, aut illud *quotidie*, cenſeatur eſſe ſatiſfactum functione, præſentia &c. ſeptem menſium, qui utique explent majorem Anni partem. Equidem Felinus ſupra relatus explicando etiam civiliter voculam: *Quotidie*, ait, illud fieri *Quotidie, quod fit abſque intervallo interpoſito*; atqui intervallum 4. vel 5. menſium eſt & verè intervallum, & magnum intervallum, etiamſi fortè non ſit phyſicè continuum. Sed nec fuit clauſula de ſeptenis quotidie miſſis impleta in duobus illis caſibus, quos retuli, ac reſolvi in Alphabeto Sacrificant. Seu in Experientiis *Tract.* 3. *Caſ.* 19. *n.* 637. *&* 646.

521 Dices: *Quid ſi ob incurſum hoſtilem evenist, ut integro menſe, aut nullum, aut vix ullum in ejuſmodi templo ſacrum celebretur?*

RESP. Non idcirco concidet beneficium Pontificium, ut patet ex allatis rationibus. Et verò audio ita fuiſſe Ingolſtadii, conſultis Theologis, aliquando practicatum: conſentit P. Bonagratia *loc. cit.* Porrò in Brevibus aliquando, & communiter exiguntur quotidiana 7. ſacra, tanquam conditio ſine qua non, aliquando tantùm 4. ut e.g. pro altari privilegiato Parochiæ Halenſis; aliquando indeterminatè aliquot, ut pro altari B. Mariæ de Victoria Ingolſtadii, & tunc ſufficit. ſi conſueverint duo celebrari, nam *pluralis locutio, duorum numero eſt contenta. Cap.* Pluralis. *De Reg. Iur. in* 6.

522 III. Clauſula: *Dummodo in ea ſit Altare Sancti N.* indicat, indulgentias impertiri dependenter à tota illa machina, quæ abſolutè vocatur altare, non autem dependenter à ſola arula, ſeu altari mobili; quamvis verba Brevis non repugnent, quò minus illi altari inſit altare Portatile.

IV. Clauſula: *Sacerdos ejuſdem Eccleſiæ*, deſignat omnes Sacerdotes obtinentes in ea Eccleſia qualecunque beneficium; item habentes illic Cooperaturam, Coadjutoriam, Expectantiam. Et quidni etiam Cantores, & Organœdos addictos ſervitio illius Eccleſiæ? Si enim ſint Sacerdotio inſignes, poſſunt omnes vocari Sacerdotes illius Eccleſiæ. Adde, quòd nonnullæ Religiones, uti & Noſtra, habent id privilegii, ut in earum altari privilegiato poſſint Sacerdotes ſæculares ſacrificare cum fructu Indulgentiæ. 523

V. Clauſula: *Miſſam defunctorum*, ſignificat, ad fruendum hoc beneficio omninò exigi ut fiat Sacrum de *Requiem*; eſtque hæc conditio neceſſariò obſervanda, quamvis fortè mentio non ſit facta in Brevi, ut declaravit Congreg. Rit. apud Barboſam, *V. Miſſa defunctorum, Coll.* 478. Scio tamen eſſe Religioſas familias, quæ ex ſpeciali gratia Gregorii XIII. fructuosè in ara privilegiata faciunt, faciendo duntaxat commemorationem pro defunctis; quam tamen, ſaltem in feſtis primæ claſſis, omittendam eſſe regulariter, decrevit in ſimili Congregatio Rit. apud Gavant. *Part.* 1. *Tit.* 9. *n.* 16. Vide plura Tom. priore *Tr.* 3. *Caſ.* 19. *n.* 650. *& ſeqq.* 524

VI. Clauſula: *In die Commemorationis &c.* junctâ ſequentibus verbis, refutatur Gavantus *Part.* 4. *Tit.* 15. *n.* 18. docens, omnia ſacra, quæ fiunt die Commem. omnium defunctorum, applicanda eſſe fidelibus defunctis in communi; quem etiam ipſa praxis refutat, nec patrocinatur ulla Lex tacita Eccleſiæ. 525

VII. Clauſula: *Singulis diebus infra octavam*, facit jus hujus gratiæ ipſâ Dominica infra octavam omnium Sanctorum fruendæ, ſaltem iis in locis, quibus contra Rubricas Miſſalis *Tit.* 5. & deciſionem Congregationis apud Gavant. *Part.* 1. *Tit.* 5. *lit.* x. conſuetum eſt, diebus Dominicis facere Sacrum de *Requiem.* Quam tamen conſuetudinem; ſi obſervetur aut ratione fundationis, aut quia corpus inſepultum præſens eſt in templo, non damnat univerſim Congregatio, nec Laym. Gavantus, Barboſa *Coll.* 478. 526

VIII. Clauſula: *Feria ſecunda* denotat, diem ſecundam hebdomadæ communiter determinari pro altari privilegiato, & ita determinari, ut ſi eo non poſſit fieri Sacrum de *Requiem*, non liceat in alium diem transferre, ut tradit ſingulariter Gavantus *loc. cit. lit.* aa. & firmat praxis: eſto Congregatio Rituum, teſte Barboſa *loc. cit.* decreverit, ut Miſſæ defunctorum certo die dicendæ, eo die impeditæ transferantur in ſequentem. 527

Porrò prædicta Congregatio, referente Barboſa, & Gavant. *ll. cc.* declaravit, Miſſam 528

de Requiem in altari privilegiato non poſſe dici in die feſto duplici, & de præcepto (ſecus ſi non ſit de præcepto) qui incidat in diem aſſignatum pro dicto altari privilegiato. Excipere mego caſum, quem pro Dominica paulò antè excepi, quia quando licet facere ſacrum de Requiem, licet utique frui gratiâ illi Sacro (ſi reliquæ conditiones adſint) annexâ; cùm præſertim in Brevi addatur: *cujuſcunque hebdomadæ*. Inſuper eadem Congregatio apud citatos ſtatuit, ne Miſſæ de Requiem, dicantur illis diebus, quibus prohibetur fieri de feſto duplici, ſcilicet infra octavam Epiphaniæ, Hebd. Sanctæ, Reſurrectionis, Pentecoſtes, Nativitatis Domini, & feria IV. Cinerum. Sed hæc decreta non obligant, ubi contraria viget conſuetudo.

529 IX. Clauſula: *Pro anima*, juncta clauſulæ, *anima ipſa*, innuit illud ipſum ſacrum, per quod eſt aliqua certa anima liberanda flammis expiatoriis, offerendum eſſe pro illa ipſa anima, & non ſufficere, ſi offeratur pro omnibus animabus defunctorum. Haud puto tamen, quidquam obfuturum, ſi Sacerdos non conductus ſtipendio, ſuum ſacrum, qua eſt impetratorium, & Euchariſticum, applicet ſibi, aut aliis vivis, vel defunctis, dummodò qua eſt ſatiſfactorium, applicet animæ illi, quam vult liberare.

530 X. Clauſula: *Cujuſcunque* docet, ſolere concedi altaria privilegiata pro quibuſcunque fidelibus defunctis generatim, quamquam etiam ſæpe conceduntur cum reſtrictione ad defunctos ex hac, aut illa Confraternitate.

531 XI. Clauſula: *Liberetur* oſtendit, Indulgentiam hanc eſſe plenariam. Confirmat quoque noſtram ſententiam de effectu Indulgentiæ per modum ſuffragii infallibili explicatam *n.* 483.

532 XII. Clauſula: *Ad ſeptennium tantùm* indicat, Indulgentias iſtas conſueſſe non niſi ſeptennio durare; quamvis ego viderim altaria multa, perpetuis donata Indulgentiis. Cæterùm, quando incipiat aut deſinat illud ſeptennium, aperiemus infrà *n.* 660.

Plura vide in Tract. quem citavi ſuprà *n.* 517.

533 Quæſt. LXXV. *Septennium Altarium Privilegiatorum interrumpiturne per occurſum Anni Iubilei?*

RESP. Non interrumpi, ſatis ut reor, oſtendi in Tract. de Jubileo. Accedit declaratio Innoc. X. cujus omni exceptione major teſtis exiſtit Antoninus Diana: ipſe enim 2. Febr. à duobus è præcipuis noſtris Patribus viſitatus Romæ, affirmavit iis: S. D. Noſtrum hebdomada præcedente in Examine Epiſcoporum, ſe præſente, & audiente interrogatum, quidnam ſua Sanctitas velit determinatum de Indulgentiis, pro hoc Anno Sancto, circa defunctos, & in articulo mortis? reſpondiſſe, eas Indulgentias à ſe non revocatas. His ipſis verbis unus illorum duorum Patrum, 5. Februarii id teſtimonium ad me, ſimilia cognoſcendi avidum, ex Urbe perſcripſit. Et quia 534 ita etiam de ſuo Jubileo declaravit Urbanus VIII. ut retuli in Tract. de Jubileo, ſequitur, ſi pro Jubileo Anni M DC.LXXV. edatur Bulla ſuſpenſiva ſimilis nuperæ, non poſſe à quoquam rationabiliter dubitari, quin ea ſit Indulgentias pro defunctis, & moribundis relictura in ſuo continuo valore, & uſu, maxime ſi habeatur ratio eorum, quæ de vi Legis declaratoriæ dixi *n.* 328. nam vivæ vocis oracula eandem vim habent, argum. *Leg. ult. Cod. De Leg.* ita ſtatuentis: *Si Imperator, partibus ſententiam dixerit, omnes omnino judices ſciant hanc eſſe legem non ſolùm illi cauſæ, per quam producta eſt, ſed & omnibus ſimilibus.* Vide plura *Tract. præced. n.* 45.

Quæſt. LXXVI. *Sub generali communicatione privilegiorum, veniuntne Altaria privilegiata?* 535

RESP. Cum Tamburino, & Merolla, quos refert, ſequitúrque Diana *Part. 6. Tract.* 57. *Reſol.* 39. negativè, eò quòd per ejuſmodi communicationem non communicentur privilegia exorbitantia, & difficulter concedi ſolita. Accedit, quòd *n.* 22. oſtenderim, nomine *Privilegii* non venire Indulgentias: eſto Baldus, & alii dicant, omnem gratiam poſſe latè vocari Privilegium.

Quæſt. LXXVII. *Quænam fractio Altaris privilegiati, ſeu Indulgentia plenaria præditi, eſt neceſſaria, ad id, ut conſecrationem, & conſequenter Indulgentiam amiſiſſe cenſeatur?* 536

RESP. Zacharias Paſqualigus in ſuis Deciſionibus inter reliquos tractatus unum habet de altari, in quo diſtinctè ſanè, ut ſolet, per quinque deciſiones quærit, & reſolvit præſentem quæſtionem, illarum epitome eſt hæc.

I. Communis doctrina tradens, quòd altare 537 amittat conſecrationem, ſi menſa removeatur à ſtipite, ſeu ab inferiori ſtructura, intelligenda eſt in caſu, quo altare fuit conſecratum cum tota inferiore ſtructura, ſecùs ſi menſa ſeorſim ſit conſecrata, & poſtea ſuperpoſita ſit inferiori ſtructuræ, etiamſi ita conjuncta, ut non poſſit ſeparari. Ratio eſt, quia inferior ſtructura non communicat in conſecratione, *deciſ.* 40. poſt Suar. *Tom.* 3. *in* 3. *p. diſp.* 82. *ſect.* 5. Item intelligenda eſt in caſu, quo altare conjungitur inferiori ſtructuræ, firma, & ſtabili conjunctione, qualis eſt conjunctio cæmentaria, ſecus ſi conjunctio ſit ex natura ſua mobilis, & ex inſtitutione: *Ibidem*: poſt Laym. *Lib.* 5. *Tract.* 5. *c.* 6. *n.* 6. contra Lugonem *de Euchar. diſp.* 20. *ſect.* 2. *n.* 71. Item intelligenda eſt in eo caſu, quo ſtructura inferior eſt lapidea, ſecus ſi ſit lignea, nam altare non poteſt

teſt conſtare ex ligno. *Cap.* Altaria, *De conſec. diſt.* 1.

538 II. Si Altare ſtabile integrum transferatur de loco ad locum, non amittit conſecrationem, nam cùm remaneat integrum, remanet etiam forma ipſius, *deciſ.* 41. poſt Suar. & Lugonem *ll. cc.*

III. Etſi deſtruatur paries, cui eſt compaginatum Altare, non idcirco amittit hoc conſecrationem, utpote retinens adhuc totam ſuam formam, *deciſ.* 42. poſt Sylveſtrum *V. Altare. q.* 8. Idque verum eſt, etiamſi Altare ſit ita compaginatum parieti, ut ab ipſo ſuſtentetur, ut ſi ſola menſa lapidea abſque ſtipitibus, aut ſtructura inferiori inſeratur parieti. *Ibid.*

539 IV. Si aliquid de ſtipitibus Altaris, ſeu inferioris ſtructuræ removeatur, vel frangatur, non ideo amittit Altare conſecrationem, niſi tam multi lapides auferantur, ut inferior ſtructura non ſit ampliùs apta ad ſuſtentandum Altare, quia tunc ſolùm amittit formam. Unde ſi ex quatuor columnis, quibus fortè inſiſtit Altare, una auferatur, nil officit conſecrationi. *deciſ.* 44.

540 V. Certum eſt, amitti conſecrationem, quoties frangitur, vel amovetur ſigillum ſepulchri, in quacunque parte Altaris illud ſigillum reperiatur. *Cap.* Ad hæc, *De Conſec. Eccleſ. vel Altar.* vel ſi enormis fractio ipſius menſæ, quæ quidem tunc ſolùm, & ſemper fit, quandò amittitur forma Altaris; quando autem amittatur forma Altaris, committendum eſt judicio viri prudentis, qui quidem dicet non amitti, licèt menſa frangatur, vel in cornibus, vel etiam per medium, modò partes fiſſæ non moveantur loco. Quòd ſi vel utraque, vel una ſolùm, quæ tamen excedat quartam partem menſæ, loco moveatur, tum utraque amittit conſecrationem, eſto illa, quæ remanſit, ſit capax hoſtiæ, & calicis, *deciſ.* 44.

541 VI. Si quis in Altari, quod vel nunquam habuit, vel amiſit conſecrationem, celebret, bona vel etiam mala fide, Altare illud non indiget alia conſecratione, eſto peccârit mortaliter, qui mala fide in illo Sacrum fecit *deciſ.* 44. Et conſequenter ſine ulteriore conſecratione valebit favor Altaris privilegiati.

Hæc breviter referre (non tamen approbando omnia) volui idcirco, quòd hæ doctrinæ ſint omnes non ſolùm probabiles, ſed erutiles Parochis, in quorum Eccleſiis ſunt per iſta tempora bellica factæ variæ mutationes circa Altaria.

542 Quæſt. LXXVIII. ***Indulgentia Altari privilegiato conceſſa, reditne refecto Altari, ſicut perit illo deſtructo?***

Non memini legere, qui ad hoc dubium reſpondeat. Fortè quis cenſebit, eſſe de hac Indulgentia dicendum; quod diximus ſuprà *n.* 320. de Indulgentia conceſſa templo, quódque ob paritatem rationis de Indulgentia Reali *n.* 392. Mihi videtur ſaltem in caſu, quo Altare ita deſtruitur, & reficitur, ut nō indigeat nova conſecratione, remanere priorem Indulgentiam.

Appendix.

Dixi, me non meminiſſe legere, quiſnam reſpondeat disertè ad propoſitam quæſtionem, 543 ſicut & P. Dicaſtillo, qui poſt me ſcripſit, negat *Tom.* 2. 3. *Part. Tract.* 9. *diſp.* 1. *dub.* 7. *n.* 120. ſe meminiſſe, quòd legerit deciſam hanc quæſtionem: ***An ſi transferatur Altare privilegiatum de loco ad locum adhuc duret Indulgentia?*** Quam quæſtionem, cùm Diana *Part.* 11. *Tract.* 8. *Reſol.* 8. dixiſſet, fuiſſe ſibi propoſitam à Clericis Eccleſiæ S. Hieronymi, deſcribit more ſuo ad longum reſolutionem P. Dicaſtillo, ſubdens eidem illam ipſam quæſtionem, quam propoſui *n.* 536. atque reſolvens meiſmet citati verbis cum fide deſcriptis. Ait ergo ex, & cum Dicaſtillo circa quæſtionem de Altari privilegiato tranſlato de loco in locum, ſi Indulgentia conceſſa ſit primariò, & per ſe alicui Capellæ Eccleſiæ viſitantibus Altare illius, omnino videri Indulgentiam, utpote conceſſam Capellæ potiùs, quàm Altari, permanere in Capella, etiam poſt motum inde Altare. Si verò Indulgentia ſit conceſſa ipſi Altari, conſiderandū, utrùm Indulgentia Altari ſit conceſſa propter conſecrationem ſpecialem in gratiam conſecrantis, aut curantis illud conſecrari, vel utrùm conceſſa ſit ab ipſo conſecrante, ita ut ea gratia, & conceſſio reſpiciat conſecrationem, & ratione conſecrationis fiat. Tunc ſanè ſic amoto, fracto, & mutato Altari, ſicuti omnino ceſſat conſecratio; ita & ceſſare Indulgentiam. Si verò Indulgentia conceſſa fuit Altari ratione alicujus devotæ Imaginis in ipſo exiſtentis, ita ut ſecundùm moralem exiſtimationem ipſi potiùs Imagini conceſſa cenſeatur, etiamſi Altare mutetur de loco in locū cum ſua Imagine, manere nihilominus Indulgentiam, quia ſemper manet Imago. Item ſi Altari conceſſa ſit Indulgentia in reverentiam alicujus Sancti, vel Myſterii, in cujus honorem dedicatum ſit, & legitima authoritate hujuſmodi Altare deferatur de loco in locum, ita ut cenſeatur idem Altare, tranſlatum tamen, imò etiam ſi Imago ſit alia ejuſdem Myſterii, vel Sancti, quia renovatur, vel reſtauratur repræſentatio, adhuc juxta dictas ſententias cenſeatur manere Indulgentia, ſicut dicitur de Eccleſia rurſum inſtaurata, vel mutata legitimè cum ſuo titulo, quæ moraliter cenſetur eadem cum præcedenti. Ita Dicaſtillo ſubdens tamen, hæc omnia ſatis eſſe incerta, eò quòd in aliquibus non ſatis liqueat identitas præcedentis cum ſequenti.

CAPUT XXVII.

De Indulgentiis, quas Varii Pontifices conceſſerunt Regularibus in Genere, & in Specie.

SUMMARIUM.

Omnes Indulgentiæ conceſſæ Sæcularibus poſſunt obtineri à Regularibus. 544.

Paulus V. juxta aliquos, reſtituit Indulgentias quas abſtulerat Regularibus, ſed Alexander Septimus inhibuit hanc ſententiam. 545.

Revocavit autem Paulus V. eas ſolas, quæ conceſſæ erant directè, ac principaliter Regularibus. 546.

Revocatæ non ſunt eæ, quæ erant conceſſæ Sæcularibus ſimul & Regularibus. Ibid.

Aut Eccleſiis Regularium. Ibid.

Aut Religioſis vel in agone extremo, vel in igne purgatorio exiſtentibus. 547.

Quid ſi autem erant directè quidem datæ Regularibus vivis, at cum poteſtate applicandi defunctis? Ibid.

Indulgentiæ conceſſæ vivæ vocis oraculo non cenſentur comprehenſæ in generali revocatione privilegiorum, & indultorum conceſſorum vivæ vocis oraculo. 548.

Quas Indulgentias ſubſtituerit ablatis Paulus V? 549.

An Indulgentiæ conceſſæ emittentibus profeſſionem extendantur ad Scholaſticos Societatis IESV emittentes tria vota ſimplicia? Ibid.

Ordines Mendicantes habent inter ſe communicationem Indulgentiarum. 550.

Quæ tamen communicatio non extenditur ad Indulgentias conceſſas pro ſingularibus feſtivitatibus hujus, aut illius Ordinis. Ibid.

Quid de Indulgentia Portiunculæ? Ibid.

Vileſcerent Indulgentiæ, & peculiaris earum cultus, ſi omnes omnino participarentur à quovis Ordine Mendicantium. Ibid.

An in generali omnium Indulgentiarum communicatione intelligantur etiam plenariæ? Ibid. & ſeqq.

An & illas, quæ ex aliqua peculiari occaſione conceduntur pro una tantùm vice alicui certo ordini? 553.

Adfertur hanc in rem Bulla Leonis X. 555.

Indulgentias omnes conceſſas Eccleſiis unius ex ordinibus Mendicantibus lucrari poteſt in Eccleſia ſui ordinis quivis alius Mendicans, niſi obſtat aliqua ſpecialiſſima ratio. 556.

Non tamen poteſt idcirco quilibet ſæcularis eaſdem lucrifacere in qualibet Eccleſia alterius Ordinis. Ibid.

Varia de communicatione Indulgentiarum non obvia referuntur ex Quintanadvenna. 557. & 558.

Singulariter pronuntiat eſſe inauditum, quòd Indulgentiam Portiunculæ poſſint Sæculares obtinere in noſtris Eccleſiis, aut in aliorum Ordinum Eccleſiis Indulgentiæ doctrinæ Chriſtianæ, Communionis generalis, aut Miſſionum. 558.

Oſtenditur, Indulgentiam pro doctrina Chriſtiana non poſſe obtineri à quibuſlibet Religioſis Mendicantibus, aut frequentantibus doctrinam traditam ab iis. 559.

Referuntur ex Bonagratia nonnulla de communicatione Indulgentiarum. 560.

Quæſt. LXXIX. *Quænam circa Indulgen-* 544
tias pro Regularibus conceſſas, videntur hic notanda?

RESP. Sequentia. I. Nulla, quantùm quidem ſcio, Indulgentia conceditur Sæcularibus, quæ non etiam poſſit à Regularibus obtineri, cùm etiam Indulgentia, quæ olim dabatur Crucem ſumentibus, in illos quoque Religioſos derivata fuerit, qui operam ſpiritualem præſtabant militantibus in terra ſancta.

At verò Regulares plurimis, præſtantiſſimiſque gratiis ſunt ditati, quas partim nequeunt participare ſæculares, partim poſſunt quidem participare, ſed non niſi dependenter, vel à voluntate Superiorum Regularium, vel templorum ad Regulares ſpectantium.

De Indulgentiis ſecundi generis tradam 545
magis practica *Cap. ſequenti*, at de prioris generis, quas certum eſt fuiſſe à Paulo V. extinctas, hic obſervo, tametſi Hieronymus Rodriquez apud Dianam *Part.* 4. *Tract.* 4. *Reſol.* 10. aliique nonnulli cenſuerint, eaſdem omnes fuiſſe ab eodem Pontifice, & quidem uno, eodémque Anno ſcilicet 1606. reſtitutas, attamen hac ætate nequit ſuſtineri illa ſententia, quandoquidem certum eſt, propoſitionibus damnatis ab Alex. II. eſſe *n.* 37. junctam hanc *Indulgentiæ conceſſæ Regularibus, & revocatæ à Paulo V. hodie ſunt revalidatæ.* At dubium eſt, de quibuſdam, an revera fuerint abolitæ ab illo Pontifice, nec ne? Ego in ſolamen illorum Regularium, quibus moleſta accidit tum revocatio à Paulo V. tum reformatio, reſtrictióque facta ab Alex. VII. proponam breviter illas Indulgentias, ſeu generatim, ſeu ſpeciatim, quas viri ſapientes, & docti cenſent valere etiam poſt Bullam Pauli V. & proinde non fuiſſe ab hoc revocatas. Exhibebo & illas, quas ſubſtituit revocatis à ſe.

II. Itaque generatim loquendo revocatæ 546
ſunt illæ ſolæ, quæ conceſſæ erant directè, & principaliter ipſis Religioſis, ac Monialibus. P. Quintanadvenn. in Appendice ſuorum ſingularium *Tract.* 4. *dub.* 13. *n.* 3. expreſſè, ac poſt illum P. Bonagratia Habſenſis in Summula V. Indulgentia *n.* 221. probatúrque inde, quòd Paulus V. ſolùm dicat, à ſe revocari Indul-

Digitized by Google

gentias *quibuſcunque Ordinibus, & Inſtitutis Regularibus, & quibuſlibet Regularibus perſonis conceſſas*; quæ verba cùm ſint correctiva jurium antiquorum, atque odioſa, merito intelliguntur ſtrictè, cùm præſertim Pontifex potuiſſet facilè apponere clauſulam: *quomodocunque*, quam, quia non appoſuit, cenſendus eſt non voluiſſe ſubintelligi. Arg. *Cap. 2. De Tranſl. Epiſc.*

Ideo Bulla Paulina non attingit Indulgentias, quæ aut datæ ſunt promiſcuè Regularibus, & Sæcularibus. Bonagratia *ibidem*; aut conceſſæ Religioſorum etiam ſolorum Eccleſiis, & Capellis. Quintanad. *loc. cit. dub. 2. n. 2.* & Bonagratia, ut ſunt illæ, quibus gaudent omnes viſitantes Eccleſias Regulares in his, aut illis feſtivitatibus, intelligendo nomine Eccleſiarum etiam Oratoria juxta indultum ab Urbano VIII. factum Patribus Capucinis teſte eodem P. Bonagratia *loc. cit. n. 223.* nec revocatæ illæ, quæ impertitæ erant Parentibus, Cognatis, Servitoribus Religioſorum: Quintanad. *loc. cit. n. 4.* vel ipſis Religioſis pro animabus Purgatorii, ut e.g. tali die poſſint orando, vel ſacrificando liberare animam Purgatorio. Idem *n. 5.* vel quas poterant Regulares concedere tam Regularibus, quàm Sæcularibus pro aliquo opere, ut eſt Indulgentia, quam Regulares Concionatores dare poſſunt audientibus ipſorum Conciones. Quintanad. *loc. cit. n. 8.* aut plenaria, quam Provinciales ſuis largiuntur in fine Viſitationis, ſicuti oſtendit praxis.

547 III. Indulgentiæ etiam directè conceſſæ Regularibus vel agonizantibus, vel jam vità functis probabiliſſimè manent in ſuo vigore Lezana V. *Indulgentia n. 11. & 12.* Diana *Part. 4. Tract. 9. Reſol. 21.* Pellizarius *Tract. 8. cap. 5. n. 181.* referens etiam Peyrinis, & Alphonſum Leonem. Ratio eſt, quia Indulgentiæ pro articulo mortis, & defunctis ita ſunt favorabiles, ut non cenſeantur involui etiam Bullis, tametſi univerſaliſſimè ſuſpendentibus omnes Indulgentias, ut oſtendimus *Tract. præced.* cur ergo cogitemus, eas implicari Bullà Pauli V. quæ nullo modo utitur clauſulis tam efficacibus, generalibus, & ſpecialibus, quàm ſolent uti Pontifices, dum ſuſpendunt Indulgentias? ut fatebitur quiſquis Bullam Pauli V. cujus bonam partem compendio dabimus paulò pòſt, contulerit cum Bulla Innocentii X. quæ eſt ſecunda inter eas tres, quas integras exhibui in fronte Tractatùs proximè antecedentis. Addit Pellizarius *num. 182.* nec illas eſſe revocatas, quæ erant quidem directè datæ Regularibus vivis, ita tamen, ut poſſent eas applicare defunctis Religioſis, aut Sæcularibus; hoc enim ipſo, quòd poſſint applicari defunctis, gaudent privilegio datarum immediatè defunctis.

IV. Indulgentiæ vivæ vocis oraculo con- 548
ceſſæ non cenſentur abrogatæ per Bullas Gregorii XV. & Urbani VIII. abolentes omnia vivæ vocis privilegia, & indulta juxta Quintanad. *cit. dub. 2. n. 3.* partim quia Indulgentia non eſt propriè privilegium, partim, quia licèt ſit propriè indultum, attamen Indulgentia non venit in odioſis nomine indulti, ſed debet exprimi, judice hoc authore, quem nec improbo, nec probo; aſſentior autem ipſi *dub. 13.* & Bonagratiæ *n. 224.* negantibus, Indulgentias ſtationum contineri Bulla revocatoria. Sed hiſce non immoror, quandoquidem ipſemet Paulus V. in hac ipſa Bulla eas de novo conceſſit, ut mox dicam.

V. Loco Indulgentiarum abrogatarum con- 549
ceſſit alias idem Paulus V. in eadem Bulla, quæ incipit: *Romanus Pontifex*, eſtque vigeſima prima illius; edita 23. Maji Anno 1606. ſui Pontificatùs Anno 2. Præcipuas indico breviter. Plenariam Indulgentiam conſequentur tum die, quo habitum Regularem induunt, tum illo, quo poſt Novitiatum emittunt profeſſionem, ſi videlicet utroque illo die confiteantur, & communicent; nomine autem profeſſionis intelligi etiam vota noſtrorum Scholaſticorum in fine Novitiatus notat Quintanad. *cit. Tract. 4. dub. 3. n. 2.* tum qui in feſto principali ſui Ordinis, ut apud nos eſt feſtum Circumciſionis, ſacrâ Communione refectus, pias ad Deum preces effuderit pro Chriſtianorum Principum concordia, hæreſum extirpatione, Romani Pontificis ſalute, ac Sanctæ Matris Eccleſiæ exaltatione, tum in mortis articulo; tum quò die quis Regularis aut primam Miſſam celebrat, aut ei intereſt confeſſus, & Communione refectus, tum qui decem dies impenderint exercitiis ſpiritualibus. Inſuper iidem omnes Regulares viſitantes unam è ſui Ordinis Eccleſiis, obtinent Indulgentias Stationum, ſicut oſtendimus, & explicamus ſuprà *cap. 8. n. 339. & 340.* præmittentes, haud dubiè iis contineri multas plenarias, quarum numerum, ſicut & animarum, quæ quot Annis eripi è flammis poſſunt ope potientium favore Stationum, indico infrà *n. 612.* Alias Indulgentias, trium, quinque, ſexaginta Annorum, quas ibidem concedit Pontifex, prætereo brevitatis causâ, ſolùm hortor omnes Regulares Mendicantes, ne patiantur abire diem, quo non conentur ſe facere participes Indulgentiarum Stationum, atque ipſo uſu, exercitioque doceant, ſe piè credere, quòd poſſint de die toties lucrifacere hunc immenſum theſaurum, quoties ſuam Eccleſiam viſitârint, atque perfecerint preces, de quibus *cit. n. 340.* cum intentione illic explicatâ, huc enim vel maximè applicanda eſt doctrina generalis, quam de viſitantibus ſæpius in die Eccleſias tradidi Tract. præced. *Cap. 20. n. 134.*

Appen-

Digitized by Google

Appendix Romana.

a CUm ea, quæ ſcripſi de revocatione Indul-
gentiarum, facta à Paulo V. legiſſet quidam
Pater Romanus, dedit ad me literas die 22.
Auguſti Anno 1672. quibus præter alia quære-
bat: *Cur neque ego, neque P. Quintanadvennas,*
quem refero pro illa revocatione, *quidquam
meminerimus de altera Bulla ejuſdem Pontificis, in
favorem noſtræ Societatis ſub die 4. Septembris
ejuſdem Anni* 1606. *incipiente*: Quantum So-
cietas JESU, *confirmantis atque innovantis o-
mnia privilegia & gratias? Si enim crediderunt*
(P. Quintanad. Et ego.) *eam ad rem non fa-
cere, videntur credidiſſe aliquid omnino impro-
babile, cùm Paulus ampliſſimis clauſulis confir-
met, ac de novo concedat omnia privilegia & gra-
tias, quas non vult comprehendi in quibuſvis re-
vocationibus, etiam à ſua Sanctitate factis, præ-
ſertim verò dum excipit literas Leonis Undecimi
ſuper decimis, quæ exceptio juxta vulgarem Re-
gulam cætera non excepta fortiùs includit, & fir-
mat. Adde, beneficium hoc ſpeciale conceſſum
fuiſſe Societati titulo remunerationis & oneroſo,
intuitu nimirum fidelitatis & obſervantiæ ſpe-
cialis à nobis exhibitæ erga Sedem Apoſtolicam,
propter quam à ſtatu Veneto nuper fueramus ex-
pulſi.* Ita ille

b Ad quæ Reſpondi, quòd tametſi in ea Bul-
la fiat expreſſa mentio gratiarum, & non du-
bitem, quin nomine gratiæ ſaltem in ma-
teria favorabili veniant etiam *Indulgentiæ*,
cùm eæ in tali materia veniant nomine *Indulti*,
ſicuti noto ipſemet in hoc *Tract.* 4. attamen il-
lo nomine has non comprehendi in Paulina
quantumvis favorabiliſſima, perſuadet illud
Jure Conſultorum principium, quòd intelle-
ctus reſcripti ſit, quoad clauſulas involventes
gratiam, petendus ex mente ſupplicantis,
proœmióque Principis reſcribentis. Atqui
mens Societatis non fuit petere confirmatio-
nem Indulgentiarum, ſed ſolorum Decreto-
rum, privilegiorúmque facientium ad guber-
nationem Societatis, ut eluceſcit ex toto pro-
œmio Bullæ Paulinæ, in quo ipſe quoq; Paulus
nec directè, nec indirectè, ſive in propria per-
ſona, ſive nomine Societatis facit mentionem,
aut generatim gratiarum, aut ſpeciatim Indul-
gentiarum, nec eſt ſatis credibile, fuiſſe haſce
confirmatas tunc ab eodem; ſiquidem, ut ſu-
prà memini, revocatio generalis ſeu reſpectu
omnium Regularium peracta fuerat menſe
Majo, quis autem credat, fuiſſe redintegratas
tribus menſibus & pauculis diebus pòſt, cùm
non ignoraret fore, ut cæteri Religioſi Ordi-
nes eſſent hanc confirmationem ſibi quoque
(propter generalem communicationem, de
c qua ſuprà) applicaturi? Erat Paulus confir-
matus ſpiritu verè *principali*, erátque illi unum
os & calamus unus, ut eſſe debere Principi mo-
net Baldus; non igitur veroſimile eſt confir-
måſſe intra tam breve tempus id, quod priùs
antiquaverat.

Si tamen quis diceret, confirmåſſe, fortè d
non ſubjaceret cenſuræ, & pœnis ſtatutis ab
Alexandro VII. ſiquidem ipſe ſolummodo da-
mnat hanc propoſitionem: *Indulgentiæ con-
ceſſæ Regularibus, & revocatæ à Paulo V. ho-
die ſunt revalidatæ*, quàm propoſitionem ſta-
tuit Hieronymus Rodriquez apud Patrem Pel-
lizarium, in Manual. Regul. *Tract. 4. cap. 5. n.*
180. quæ quidem propoſitio cùm ſit univerſa-
lis, adeóque indicet eſſe revalidatas reſpectu
omnium Regularium, debet ſententia Ale-
xandri ita intelligi, ut illos duntaxat damnet,
qui generatim dictam revalidationem ſuſti-
nent reſpectu omnium Religioſorum, cùm
ſententia correctoria intelligenda ſit juxta
ſenſum correctæ, argum. L. *In Teſtamentis ff. De
condit. & demonſt.* ergo qui ſcriberet eſſe re-
ſtauratas reſpectu noſtræ Societatis incom-
municabiliter cum aliis Religioſis, non feri-
retur ferulâ Alexandrinâ; ſicut fortè nec is,
qui ſcriberet, ab Alexandro damnari hanc ſo-
lam propoſitionem: *Indulgentiæ conceſſæ Re- e
gularibus, & à Paulo V. revocatæ, hodie, ſunt
directè expreſſéque renovatæ*; atqui eæ non ſunt
directè & expreſſè reſpectu omnium Regula-
rium renovatæ, quæ per ſolam communica-
tionem redierunt ad priſtinos poſſeſſores. Ve-
rùm facta reflexione ad genium Alexandri
multùm averſantis, multiplicationem Indul-
gentiarum plenariarum, cenſeo, neutri harum
expoſitionum eſſe dandum locum. Equidem
Regulares, poſſunt ſatis Indulgentiarum lu-
crifacere, modò ſint gnavi in comparandis iis,
quas & ſuperiùs expreſſi eſſe adhuc in valore,
& certum eſt offerri iiſdem occaſione varia-
rum canonizationum habentium adjunctos
plurimos modos, rationéſque locupletandi
ſe ejuſmodi theſauris, ſi velint peragere præ-
ſcripta, ſi nolint, digni non ſunt tam larga li-
beralitate.

Verùm quia hiſce jam ante plures Annos f
exaratis emanavit Decretum S.D.N. Innocen-
tii XI. verbatim repræſentandum infrà *n.* 709.
ínque hujus Decreti §. incipiente: *Ac demum
omnes Indulgentias &c.* videntur abſolutè ab-
rogari omnes Indulgentiæ, quæ ante Paulum
V. erant impertitæ Religionibus, ſeu in gene-
re, ſeu in ſpecie, idcirco nolim ſtare illo diſcur-
ſu, quem nunc primùm formavi.

IV. Ordines Mendicantes, ut nominatim 550
de Franciſcanis, Auguſtinianis, Carmelitis, &
noſtra Societate oſtendit Rodriq. *Tom. 1. q. 55.
a. 1. & a. 5.* habent id privilegii, ut Indulgen-
tiæ, quæ templis unius Ordinis ſunt conceſſæ,
cenſeantur etiam eſſe ad aliorum Mendican-
tium Ordinum templa derivatæ, ſicuti videre
eſt etiam apud Lezanam V. *Indulgentia n. 8.*

quid-

Digitized by Google

quidquid repugnet Portel. apud ipſum. Quod tamen privilegium, & communicatio non debet extendi ad Indulgentias datas pro feſtivitatibus Sanctorum cujuſvis Ordinis, aut Congregationum prædictarum, ut ex Caſarubio notatur in comp. noſtrorum privilegiorum *V. Indulgentia.* §. 12. conſentiente à fortiori Peyrinis *Tom.* 1. *fol.* 142. ubi Indulgentias templis Minimorum pro feſtis Pentecoſtes, Aſſumptionis, & Annuntiationis impertitas poſſe in Eccleſiis aliorum Ordinum acquiri negat. Conſentit & Rodriq. *cit. a.* 5. Quapropter prædictum Communicationis privilegium cenſet Lezana *num.* 8. intelligendum eſſe ſolùm de Indulgentiis, quæ in genere conceſſæ ſunt Eccleſiis Regularium, non autem de illis, quæ ſpecialiter pro aliqua Eccleſia in particulari datæ ſunt.

Adde, quòd licèt Indulgentia pro feſto Portiunculæ ſit extenſa ad omnia templa Ordinis Sancti Franciſci, praxis tamen oſtendit, illam non poſſe in templis noſtri, aut alterius Ordinis à ſæcularibus comparari, ſicuti nec illâ, quæ in templis noſtri Ordinis obtinetur die Circumciſionis, gaudent aliorum Regularium Eccleſiæ. Et tandem certè vileſcerent illæ Indulgentiæ, peculiariſque illorum dierum cultus, ſi ita vulgarentur, inquit Lezana, addens, prædictam communicationem Indulgentiarum, quæ eſt inter Mendicantium Ordines, non eſſe extendendam ad Indulgentias plenarias, ſed ſolùm ad non plenarias, niſi harum fiat (ſicuti reſpectu Ciſtercienſium fit apud Rodriq. *Tom.* 1. *q.* 55. *a.* 7.) expreſſa mentio, eò quòd ſub generali collectione Indulgentiarum, non includi plenarias habeat ſtylus Curiæ, & Regulæ Cancellariæ, ut putant etiam Suar. *Tom.* 4. *in* 3. *Part. diſp.* 52. *ſect.* 8. *n.* 12. & Sanctarellus *De Iubil. c.* 15. *dub.* 13. multò minùs extendendam eſſe ad Indulgentias pro defunctis, notant iidem. Quibus lubens accedo, ſi ita habeat revera ſtylus Curiæ, & Regulæ Cancellariæ.

551 Addo tamen, in compendio privilegiorum noſtrorum *V. Indulgentia.* non ſemel ſupponi, vel contrariam opinionem, vel privilegium contra ſtylum Curiæ. Et certè cùm Beatiſſimus Pius V. verbis, quæ ex compendio noſtro *V. Communicatio.* §. 3. refert Rodriq. *Tom.* 1. *q.* 55. *art.* 5. dicat, ſe Societatis JESU Religioſis, & Eccleſiis concedere omnes Indulgentias conceſſas aliis Religioſis Perſonis, & Eccleſiis, *non ſolùm ad illorum inſtar, ſed pariformiter, & æquè principaliter*, apparet, doctrinam Lezanæ, & Suarii non eſſe generaliter veram, cùm præſertim privilegia conceſſa uni Academiæ inſtar privilegiorum alterius, perinde valeant, ac illius privilegia.

552 Quare Rodriq. tum *loc. cit.* tum *Tom.* 2. *q.* 88. non ſemel ſupponit contrarium, dum Indulgentiam plenariam uni, alterive Ordini conceſſam, extendit ad alios Ordines communicationem Indulgentiarum habentes. Vide dicta *n.* 280.

VII. Hac tamen generali conceſſione fretus quiſpiam inferet fortè: quando Summus Pontifex uni certo Ordini, ex occaſione aliqua peculiari impertitur pro una vice duntaxat Indulgentiam in forma Jubilei, ſicuti Innocentius X. Anno 1646. Societati noſtræ impertiit, illius poſſe fieri participes eos omnes Religioſos Ordines, qui habent cum illa participationem Indulgentiarum. Similiter eam, quæ in triduo Bacchanalium, & in Dominica Communionis Generalis obtinetur in templis Societatis noſtræ, poſſe acquiri in templis eorundem Ordinum. 553

Verùm exiſtimo, huic illationi obſiſtere, tum praxin communem, quæ eſt valdè bona gratiarum interpres, tum rationes, quæ Indulgentiam, uni Ordini & loco, potiùs quàm alteri concedendam, tum verba ipſorum Pontificum, ut nominatim de Indulgentia Communionis Generalis obſervavi *ſuprà n.* 356. Quamquam faciliùs concedi poteſt, ab ipſiſmet Religioſis participari poſſe in ſuiſmet Eccleſiis Indulgentias aliorum Ordinum, quàm à ſæcularibus participentur, dum hi opera præſcripta perficiunt, in templis eorundem aliorum Ordinum, argumento communis ex Ariſtotele Axiomatis: *Propter quod unumquodque tale, illud eſt magis tale.* 554

Et confirmo ex Bulla Leonis X. incipiente: *Dudum per nos*, ubi cùm dixiſſet, illos *plus ſapere, quàm oportet*, qui ex eo, quòd Indulgentiæ templis unius Ordinis Mendicantium impertitæ, eſſent communicatæ templis aliorum Ordinum Mendicantium, inferebant, ſæculares poſſe in Eccleſiis Prædicatorum, Minorum &c. obtinere Indulgentiam, quam prædeceſſores ejus elargiti erant viſitantibus Eccleſiam B. Mariæ Virginis de populo de Urbe ad Auguſtinianos Eremitas ſpectantem: *Attendentes*, inquit, *quòd Indulgentia, intuitu Religionis conceſſa, ad ſæculares extendi non debet, volentes mentem prædictorum prædeceſſorum noſtrorum, & noſtram declarare, volumus, & authoritate Apoſtolica declaramus, quòd univerſi, & ſinguli dictorum Ordinum Fratres, & Moniales &c. prædictis Indulgentiis gaudeant, perinde acſi ipſi dictam domum B. Mariæ de populo perſonaliter viſitarent; quòdque vigore prædictarum literarum ſæculares Indulgentiis hujuſmodi gaudere non poſſint.* 555

Ubi probè ponderandum eſt verbum: *declaramus*, propterea quòd ſignificet juridicam, & univerſalem omnium ſimilium declarationem, ut probavi *n.* 328.

Deinde deducendum eſt, ſtante illa Bullâ, itemque mutua communicatione Indulgentiarum, 556

tiarum, quæ eſt inter Mendicantes Ordines, à quolibet Religioſo Mendicante poſſe in ſui Ordinis Eccleſia longè faciliùs obtineri Indulgentias datas Eccleſiæ alicujus alterius Ordinis Mendicantis, quàm poſſint à Sæcularibus, eſto per Bullam Clementis VII. de qua in compendio noſtrorum privilegiorum *V. communic. gratiarum.* §.3. junctis ſubſequentium Pontificum quibuſdam aliis Bullis, ſine diſtinctione ſtatuatur, ut Eccleſiæ cujuſlibet Ordinis Mendicantium gaudeant iiſdem Indulgentiis, quibus gaudent aliæ aliorum Ordinum. Et univerſim dico, Indulgentias Eccleſiis unius Ordinis Mendicantium conceſſas poſſe à quovis alterius Ordinis Mendicantis Religioſo in ſui Ordinis Eccleſia obtineri, niſi reſpectu aliquarum peculiariſſima ratio obſtet, ſicuti deduces ex allata Bulla, itémque ex aliis, quas refert Rodriq. *Tom.* 1. *q.* 55. *art.* 8. *& ſeqq.* At à ſæcularibus non poſſe, ſaltem ſi de plenariis loquamur, illas quæ ob affectum peculiarem Sedis Apoſtolicæ erga aliquem Ordinem Religioſum, ejúſve Sanctos, vel Eccleſias conceſſæ ſunt, obtineri in Eccleſiis alterius Ordinis. Et quidem negat diſertè Rodriq. *Tom.* 2. *q.* 88. *a.* 5. Indulgentias pro feſto S. Claræ deſtinatas obtineri poſſe in Eccleſiis Franciſcanorum, ſed in ſolis Eccleſiis Clariſſarum. Vide, quod de Indulgentia Portiunculæ dixi *n.* 550.

Verùm quidquid ſit, dico cum S. Moyſe: *Quis tribuat, ut omnis populus prophetet? Num.* 11. *v.* 23.

Appendix.

557 Facere nequeo, quin in confirmationem eorum, quæ de communicatione Indulgentiarum hactenus tradidi, huc transferam nonnulla partim ex P. Anton. de Quintanad. qui ſcripſit ſub idem tempus, quo ego, partim ex P. Bonagratia Habſenſi, qui poſt me. Itaque Quintanadvennas in Appendice ad ſua ſingularia *Tract.* 4. *dub.* 8. in quo, ſicut in duobus ſequentibus, utiliter proponit deſcriptas aliquas Bullas tractantes de hac materia, diſſentit ab utroque Rodriquezio, ſcribentibus, Indulgentias conceſſas viſitantibus Eccleſias Minorum in quibuſcunque feſtivitatibus Sanctorum ex illo Ordine, poſſe obtineri à quibuſcunque viſitantibus Eccleſias Prædicatorum, in quibuſcunque feſtivitatibus Sanctorum Prædicatorii Ordinis. Ex qua doctrina infert meritò (niſi fortè inter hos duos Ordines intercedat peculiaris conſociatio) hic author, idem eſſe conſequenter pronuntiandum de viſitantibus Eccleſias cujuſcunque Ordinis Mendicantium in quacunque feſtivitate illius Ordinis. Atqui hæc doctrina à praxi abhorret, & eam deteſtatur conſuetudo, inquit iſte author, cui aſſenſus ſum ſuprà *n.* 552. quia tamen negari non poteſt omnis, quod hoc punctum, Communicatio, eam ob rem ſtatuit idem author in dubio nono diſtinctionis cauſâ tres concluſiones.

Primam hanc. Omnes Indulgentiæ con- »
ceſſæ immediatè, & directè Religioſis, vel eo- »
rum Oblatis, Parentibus, Cognatis, Procura- »
toribus, Benefactoribus, Servitoribus, & ſimi- »
libus perſonis ad Ordinem aliquem ſpectanti- »
bus, inter ipſos ita communicantur, ut Regu- »
laribus Prælatis, privatis Religioſis, eorum »
Parentibus &c. & ſimilibus perſonis, cujuſvis »
alterius Ordinis communicatione gaudentibus »
intelligantur conceſſæ. Ita Julius II. »

Secundam hanc. Omnes Indulgentiæ im- »
mediatè, & directè conceſſæ omnibus Chriſti »
fidelibus, viſitantibus aliquam Eccleſiam ali- »
cujus Ordinis, conceduntur, & communican- »
tur viſitantibus, quamlibet Eccleſiam ejuſdem »
Ordinis, niſi oppoſitum in Indulgentiæ In- »
dulto exprimatur; in Eccleſiis verò aliorum »
Ordinum poſſunt Regulares illam lucrari, non »
verò Sæculares. Quòd ſi præter viſitationem »
Eccleſiæ requiratur etiam Communio, debe- »
bunt hanc etiam obire, non tamen neceſſariò »
in altera Eccleſia, ſufficiet in ſua. Ita ſe ſe ex- »
plicat hic author *cit. Tract.* 4. *dub.* 14. dans pro exemplo Indulgentiam Communionis generalis, de qua nos ſuprà *cap.* 10. Hæc concluſio convenit cum doctrina tradita *n.* 554. ubi dixi Indulgentias conceſſas viſitantibus Eccleſiam aliquam faciliùs à Religioſis, quàm à Sæcularibus obtineri, dum viſitant aliam ab expreſſè deſignatâ.

Tertia concluſio ejuſdem doctoris poſita *cit.* 558
dub. 9. eſt hæc: Omnes Indulgentias, & Ju- »
bilea conceſſa generaliter aliquam Eccleſiam »
Regularem viſitantibus, nullo modo lucran- »
tur Sæculares, ſi aliam ab aſſignata viſitent; non »
enim reſpectu Sæcularium datur inter Eccleſias »
diverſorum Ordinum Communicatio Jubi- »
leorum, & Indulgentiarum. Unde Indulgen- »
tia conceſſa Ordini Minorum pro feſto S. »
Franciſci non communicatur Eccleſiæ Socie- »
tatis pro die S. Ignatii. Ratio eſt, quia tales In- »
dulgentiæ directè, immediatè, & præcipuè »
conceſſæ ſunt non Regularibus, ſed Sæculari- »
bus, ad hos enim diriguntur Bullæ Indulgen- »
tiarum, utpote quæ præferunt hunc titulum: »
Omnibus Chriſti fidelibus præſentes literas inſpe- »
cturis. Ita hic author *cit. dub.* 9. qui *dub.* 8. præmiſerat eſſe inauditum, quod quis dixerit, Indulgentiā Portiunculæ poſſe obtineri in Eccleſiis noſtræ Societatis, aut in aliorum Ordinum Eccleſiis Indulgentiam doctrinæ Chriſtianæ, Communionis generalis, aut Miſſionum, ſine interventu aut ſolicitudine Societatis noſtræ, niſi videlicet alius Ordo habeat per Bullam peculiarem jus ad tales Indulgentias. Et verò Aſcanius Tamburinus *De Iure*

Abbat.

Digitized by Google

Abbat. Tom. 1. diſp. 17. quæſt. 2. negat, privilegia Miſſionum eſſe communicabilia, ego quoque jam oſtendi ſuprà *Cap. 9. & 10.* Indulgentiam Portiunculæ non poſſe à Sæcularibus obtineri in cujuſlibet Ordinis Mendicantis Eccleſia; quod & dico de Indulgentia tridui Bacchanalium, favente apertè concluſione tertia P. Quintanadvennæ, paulò ſuperiùs deſcriptâ, favente etiam praxi conſtanti.

559 De Indulgentia doctrinæ Chriſtianæ fui abhinc decem Annos circiter à quodam viro erudito Ordinis S. Benedicti Parocho celebris pagi literis interrogatus: ***Anne, qui dabant operam ipſi tradenti doctrinam Chriſtianam in ſua Parochiali Eccleſia, poſſent eſſe participes Indulgentiæ, cujus ſunt compotes illi, qui nos audiunt?***

Ratio peculiaris dubitandi erat, quòd ipſe eſſet membrum monaſterii intra fines Congregationis Benedictinæ in Helvetia conſtituti; quæ quidem laudatiſſima Congregatio gaudet omnibus privilegiis Ordinum Mendicantium, ſicuti obſervavi in Experientiis *Tract. 7. n. 105.* Reſpondi tamen, etiam nondum lecto Patre Quintanadvenna, negativè, idcirco, quòd ſi probè expendantur clauſulæ Brevium concedentium hanc Indulgentiam, videantur omnino exigere induſtriam perſonarum Societatis.

Ut proinde huc applicari valeat doctrina P. Bonagratiæ in Summula V. *Privilegium num.* 412. pronuntiantis, ſi privilegium (eandem hic eſſe rationem Indulgentiæ concedit ipſemet ibidem) ex parte materiæ, & objecti ſtatuat determinatum locum, aut Provinciam &c. tunc ceſſare Communicationem. Atqui videtur ita ſe res habere in propoſito. Cùm enim noſtra Religio ratione ſui peculiaris ſtatus ita obſtricta ſit ad doctrinam catecheticam rudibus tradendam, ut etiam Profeſſi noſtri publico voto Deo promittant ***peculiarem curam circa puerorum eruditionem***, ſicuti loquitur noſter S. Fundator *Conſtitut. Part. 5. cap. 3. lit.* B. ſitque Societas à primo ſui exordio complexa tanto ſtudio hoc munus, ut in oppidis, in quibus obtinemus Collegia, vix alii ſeu Regulares, ſeu Sæculares illud obeant, videtur Sancta Sedes voluiſſe omnino peculiari, aliiſque non communicabili dono allicere rudes animas, ad frequentandas noſtras Catecheſes.

560 Idem P. Bonagratia V. *Privilegium n.* 412. ſcribit, ſe mihi aſſentiri circa Indulgentias Portiunculæ, & Circumciſionis, ***& ſi quæ aliæ conceduntur pro Feſtis Ordinum ſpecialibus***, quæ Julius II. in Bulla ab ipſo relata vult cum certo reſpectu valere. ***Non tamen plenam fidem habeo***, ait Pater Habſenſis. ***Peyrinis Tom. 1. fol. 142. neganti, Indulgentias templi Minimorum pro Feſtis Pentecoſtes, Aſſumptionis, & Annuntiationis (vel aliis ſimilibus toti Eccleſiæ communibus) impertitas, poſſe in Eccleſiis aliorum Ordinum acquiri, niſi conformiter Bullæ Pauli V.*** *de qua Verb. Indulgentia n. 220.* ***ſolennitas aliqua univerſalis in Ordine aliquo habeatur pro principali: Prout in Societate IESV feſtivitas Circumciſionis Domini, vel Indulgentiæ aliquæ conceſſæ ſint pro aliquo caſu, vel ratione, quæ non militat in aliis Ordinibus.*** Ita ille, cum quo claudo hoc caput, tranſiens ad ſequens.

CAPUT XXVIII.

De Indulgentiis pro Sæcularibus propter Regulares.

SUMMARIUM.

Enumerantur variæ Indulgentiæ conceſſæ Sæcularibus intuitu Regularium. 561. & ſeqq.

Quomodo intelligantur datæ audientibus conciones Mendicantium? Ibid.

Et quæ obtingant viſitantibus Eccleſias Mendicantium? 564.

Et quas Gregorius XIII. conceſſit in gratiam frequentantium ſcholas, & Eccleſias Societatis? 567.

Idem Gregorius Indulgentias ſtationum per totum Annum dedit noſtris ſcholaribus. 568.

Quid teneantur orare tales? Ibid.

Quinam dicendi ſint frequentare Sacramenta in Eccleſiis Societatis? 571.

Quid ſi quis ſoleat quotannis apud nos obire Paſchalem Confeſſionem, & Communionem? 573.

Quid ſi tantùm bis, aut ter in Anno percipiat apud nos illa duo Sacramenta? 575.

Quid ſi ſurdaſter ſoleat quot menſibus confiteri nobis, at non in templo, ſed conclavi Collegii? 576.

Quid de illis, qui ſoliti eadem Sacra Myſteria obire apud nos ſani, jam nequeunt ob ægritudinem incurabilem? 577.

Quæſt. LXXX. ***Quas Indulgentias acquirunt Sæculares propter Regulares Perſonas, & Eccleſias?*** 561

RESP. Acquirunt ſequentes. I. Qui intereſt concioni alicujus ex Ordine Mendicantium, lucratur Indulgentias quindecim Annorum ex Gregorio IX. centum dierum ex Alexandro IV. centum triginta Annorum, & 202. dierum pro feriis 2. 4. & 6. quadrageſimæ, ex aliis alias. Caſarubius, & Lezana *V. Concionator. n. 14.* Qui Caſarubius, uti & Miranda in Manuali Præl. *q. 50. a. 10.* ac Diana mox referendus, tradunt, ab ejuſmodi Ordinum concionatore, etiam quando concionatur extra templum ſui Ordinis, poſſe pro ſingulis concionibus impertiri ſuis auditoribus 18. Annorum & 222. dierum Indulgentias. Et ad has Indulgentias lucrandas non

Digitized by Google

opus eſſe, ut dicant Concionatores, ſe illas concedere nomine Suæ Sanctitatis, obſervat contra Dianam *Part.4. Tr. 4. Reſol.2.* Lezana in Summa V. *Indulgentia n.13.* addens tamen, eſſe adhuc alias Indulgentias, quibus ipſi Concionatores Ordinum Mendicantium poſſunt donare ſuos auditores, ita tamen, ut expreſſè addant, ſe id facere nomine Pontificis. Porrò ſatis innuunt citati authores, prædictas Indulgentias ab ipſiſmet concionatoribus (per poteſtatem delegatam) propriè concedi. Unde conſequenter dicere debent, eas non obtineri, niſi Concionator indicet, à ſe illas imperriri. Quod quidem videtur ſatis indicare, quando finitâ concione dat de more benedictionem dicendo: *Indulgentiam abſolutionem &c.* ſicuti deduces ex communi doctrina tradenda *n.623.* Hoc probè nota.

562 Patres, & Matres eorum, qui ſunt in aliquo Ordine Mendicantium, conſequuntur Indulgentiam plenariam in purgatorio. Caſarubius *V. Indulgentia quoad Sæculares 8. n.1.* ex Calliſto III. & Compendio Societatis V. *Indulgentia* §.18.

III. Procuratores Ordinum Mendicantium, & eorum ſubſtituti, nec non eorum filii, parentes, fratres, & uxores, poſſunt promereri Indulgentias Stationum recitando in Eccleſiis prædictorum Ordinum quinque Pater noſter, & Ave Maria pro Summo Pontifice, & felici ſtatu Rom. Eccleſiæ illis diebus, ſicut ſunt Romæ. Idipſum beneficium conſequuntur Medici Ordinarii talium Religioſorum. Compendium Privileg. Societatis JESU, V. *Indulgent.* § 29.

563 IV. Ordinum Mendicantium Generales, & Provinciales, Indulgentias ſuis Ordinibus conceſſas, ſæpe communicant ſui Ordinis Benefactoribus, id concedente Urbano V. apud Lezanam *n.15.*

564 V. Viſitantes Eccleſias Ordinum Mendicantium, in iiſque orantes, conſequuntur varias Indulgentias. Et in primis quidem tot Pontifices, partim 100. dierum, partim unius Anni Indulgentias conceſſerunt viſitantibus Religioſè, quocunque die, aut horâ diei, Eccleſias quorundam Ordinum Mendicantium, præſertim Minorum, & Carmelitarum, ut excreſcant ſingulis diebus ad 40. Annos, & 50. dies. ut videre eſt in Caſarubio. *V. Indulgent. quoad Sæculares 3. n.9. & 11.* Deinde qui aliquo per Annum Sabbato, vel Dominico, unam ex iiſdem Eccleſiis viſitat, fruitur Indulgentiâ 40. Annorum, totidem quadragenarum, & ſeptimæ partis peccatorum. Caſarubius. *loc. cit. n. 10.*

565 Præterea qui quocunque die Quadrageſimæ, piè viſitat aliquod templum Fratrum Minorum, conſequitur, ut minimùm, Indulgentiam 40. Annorum. Caſarubius *Ibidem.* At qui feriâ 4. aut 6. quadrageſimæ inviſit templum aliquod Patrum Carmelitarum, obtinet Indulgentiam 80. Annorum, & totidem quadragenarum. *Ibid. n.7.* Denique qui in feſtivitatibus Chriſti Domini, & Beatiſſimæ Virginis, accedit piè ad templum, aut templa alterutrius horum Ordinum, obtinet pluſquam 60. Annorum Indulgentias, adeóque ſingulis feſtivitatibus valde multorum Annorum, ut videre eſt apud Caſárub. *loc. cit. n. 9. & ſeqq.*

Et omnes hîc enumeratas Indulgentias obtinent etiam ii, qui noſtræ Societatis templum aliquod prædictis diebus viſitant, ut deduces ex verbis *num. 551.* relatis; atque idipſum de aliis Ordinibus Mendicantibus poteſt dici, ut videre eſt apud Rodriq. relatum *n. 549.* 566

Inſuper Gregorius XIII. die 25. Jun. Anno 1573. ad fovendam, augendámque devotionem eorum, qui ſcholas, & templa noſtra frequentant in ſeptentrionalibus Provinciis, conceſſit, ut in Quadrageſima, Adventu, & aliis feſtis Chriſti Domini, Deiparæ, & Apoſtolorum, potiantur noſtras ſcholas, & Sacramenta apud nos frequentantes Indulgentias Stationum, ſi quinquies Pater, & Ave recitent in honorem quinque vulnerum Chriſti, & pro Eccleſia Romana, omniúmque hæreſum extirpatione; qui etiam in articulo mortis dicendo ter JESUS, aut percutiendo ter pectus, conſequuntur Indulgentiam plenariam; eandem quoque obtinent, quicunque in noſtris templis primâ Dominicâ cujuſvis menſis, aut feſtis Deiparæ, aut Chriſti Domini poſt Communionem ſacram, Pſalmum Miſerere, vel ter Pater, & Ave pro Summo Pontifice edixerint, ut refertur in privilegiis Sept. *V. Indulgentia.* 567

Quin idem ipſe Gregorius XIII. An. 1576. die 17. Maji per totum Annum Indulgentias Stationum, & Eccleſiarum Romanarum extendit ad omnes Scholaſticos, qui noſtras ſcholas frequentare ſolent. Si videlicet in aliquo noſtro templo, vel ſacello, ante altare majus recitent quinquies Pater & Ave, & ante ſingula ex aliis quatuor altaribus ſemel Pater & Ave, vel ſicubi non fuerint tot altaria, novies ante altare majus repetant Pater & Ave, ut refertur in minore compendio noſtrorum privilegiorum *V. Indulgentia* §. 32. 568

Porrò, Ordines Mendicantes, quorum toties in hoc capite mentionem feci, & quorum his in locis vulgò notitia habetur, ſunt Ordo Patrum Carmelitarum, Auguſtinianorum, Dominicanorum, Minorum ſeu Franciſcanorum, & Capucinorum, Servitarum, Minimorum, ſeu, ut hîc vocant, Paulinorum, & noſtræ minimæ Societatis. 569

His ſcriptis, & jam ad typum paratis, occurrit 570

Digitized by Google

currit mihi valde Practicum dubium, quod judicavi ſequente quæſtione proponendum, & reſolvendum.

571 Quæſt. LXXXI. *Cùm Gregorius XIII. n. 568. relatus Indulgentias ſtationum extendat ad illos, qui in templis Societatis IESV Sacramenta frequentant, quid neceſſarium eſt ad id, ut quis dicatur in noſtris templis Sacramenta frequentare?*

RESP. Duo ſunt neceſſaria. Primum, ut non tantùm unum, ſed plura Sacramenta in noſtris templis ſuſcipiat. Alterum, ut ſuſcipiat frequenter. Probo, & declaro utrumque.

Nam inprimis in illo vivæ vocis oraculo expreſſè ponitur vox *Sacramenta* in plurali: atqui ſicut *pluralis locutio duorum numero eſt contenta Reg. 15. in 6.* ita etiam ad ſui veritatem exigit ſaltem duo, ut tradunt Gloſſæ illius Regulæ: & confirmatur ex *Cap.* Hoc quoque *De Conſecr. diſt. 1.* ubi Soter Papa vetat, ne quis Presbyterorum præſumat ſolemnia celebrare, niſi præſentibus ſaltem duobus, eò quòd pluraliter ab eo dicatur: *Dominus vobiſcum.*

Itaque prædictâ gratiâ non fruuntur ii, qui in noſtris templis ſolùm communicant, aut Sacrum faciunt, neque ii, qui ſolùm confitentur.

572 Deinde in eodem vivæ vocis oraculo ponitur verbum *frequento*, quod auctoritate Latinitatis, Patrum, Grammaticorúmque conſtat ſignificare repetitionem actûs alicujus.

573 Hinc infero I. illos, qui apud nos obeunt ſolam Confeſſionem, & Paſchalem (uti ex ſingulari Privilegio Reverendiſſimorum, & Illuſtriſſimorum Epiſcoporum Brixinenſium poſſunt in Tiroli omnes Diœceſani Brixinenſes) Communionem, non potiri gratiâ Gregorii XIII. Nec eos juvat, etiamſi per 10 Annos id factitàrint, & impoſterum factitare cogitent: nam cùm largitio ejuſmodi Indulgentiarum ſit Summum beneficium, & non ſoleat Pontifex illud impertiri, niſi iis, qui profitentur aliquem, ut ita dicam, ſtatum, ſeu aliquod vitæ genus, quod complectatur plures in Anno pios actus, ut ſunt Religiones, & Confraternitates, idcirco non eſt veroſimile, illis, de quibus loquimur, fieri eam gratiam.

Adde, quòd mens Pontificis fuerit per hoc indultum allicere populos ſeptentrionales, ad ſæpius intra Annum in noſtris templis obeunda ſacra myſteria.

574 Infero II. Memoratam gratiam obtingere iis, qui quater, aut quinquies in Anno faciunt id, quod dixi: Nam ſatis propriè poſſunt tales dici frequentare Sacramenta.

575 At, *quid ſi tantùm bis, aut ter in Anno, ut faciunt Ruſticani homines?*

RESP. Cùm ille agricola, qui ter in Anno conſuevit extra tempus Paſchale Sacramentis Confeſſionis, & Eucharistiæ animum expiare, ſatis commodè dicatur eſſe *frequens* in percipiendis illis Sacramentis, me judice pronuntiandus eſt, habere jus ad Indulgentias Stationum.

Conſequenter licèt ejuſmodi agreſtis homo, non ſit ulli Congregationi inſcriptus, nec habeat ullam rem ſacram Indulgentiis affectam, poteſt Parochus, aut quiſquis illum in mortis periculo conſtitutum viſit, ei ſpem facere, quòd pronuntiando ter JESU, aut tundendo ter pectus, adipiſcatur in illo mortis articulo plenariam Indulgentiam deſtinatam iis, qui in noſtris templis frequentant Sacramenta.

Sed fortè quærat aliquis Confeſſarius, *quid cenſendum de ſurdaſtris, qui confitentur non in templo ipſo, ſed in aliquo Collegii cubiculo Sacriſtiæ vicino?* 576

RESP. In his haud dubiè locum habère epiikiam, cùm & ſatisfaciant intentioni Pontificis, & ſi Pontifex interrogaretur, pro ſumma benignitate eſſet reſponſurus, ſe illis æquè ac aliis favere velle. Vide etiam ea, quæ de ſignificato Eccleſiæ refero Tract. præcedente *n. 135. 136. & 198.*

Hæc idcirco diſcuſſi, quia monentur noſtri Confeſſarii, ut in praxin deducant prædictæ gratiæ uſum.

De illis ægris, qui cùm ſani eſſent, conſueverunt in templis noſtris obire Sacramenta, & eum morem ſervarent, ſi poſſent, at jam per unum, alterúmve Annum lecto affixi, nequeunt facere, quod vellent, interim ſæpius in Anno domi ſuæ noſtris confitentur, & à Parocho ſynaxin accipiunt, fortè erit, qui etiam benignè pronuntiabit. Sed hìc nihil dè iis definio. 577

CAPVT XXIX.

De Indulgentiis pro defectibus in recitatione Breviarii admiſſis.

SUMMARIUM.

Indulgentiæ pro defectibus Breviarii quæ? 578.

Quidnam intelligatur per defectus commiſſos ex humana fragilitate? 579.

Sitne oratio, cujus recitationi promittitur Indulgentia, pronuntianda in fine Breviarii? 582.

Quid ſi diu poſt Completorium? 583.

Sitne opus legere, an ſufficiat ex memoria recitare Breviarium, ut obtineatur illa Indulgentia? 585.

An legere etiam ea, quæ ſocius recitat alta voce? 588.

Quid ſi iſte ſocius omnia recitet ex memoria?

589.

578 SUPPONO, Leonem X. omnibus, qui orationem *Sacroſanctæ &c.* in Breviariis ab Urbano VIII. recognitis poſitam orant poſt Officium divinum, conceſſiſſe Indulgentiam *defectuum, & culparum in eo perſolvendo ex humana fragilitate contractarum*; hæc enim ipſa verba habentur *loc. cit.* Jam poteſt oriri.

579 Quæſt. LXXXII. *Quidnam per defectus, & culpas ex humana fragilitate contractas intelligatur?*

RESP. I. Intelliguntur omnes, quæ ex paſſionis vehementiâ committuntur; ut ſi ex vehemente amore ſpectaculi, ad quod properas, penſum tuum Canonicum indecenter deproperes: nam peccatum ex paſſionis vehementia ortum habens, vocatur propriè peccatum *ex infirmitate*, adeóque fragilitate. S. Thom. 1. 2. q. 76. & 77.

580 II. Mihi quoque videntur ſatis probabiliter intelligi omnes defectus, qui ex ignorantia, aut inadvertentia mortaliter non mala, & non affectata committuntur. Cùm enim generatim peccata, quæ ex ſubreptione fiunt, ſoleamus vocare peccata ex fragilitate humanâ profecta, eò quòd ſubreptioni ſit maximè ſubjecta noſtra natura: ignorantia autem, & inadvertentia, de qua loquor, ſit ſubreptio quædam, arg. *Cap. fin. De Fil. Preſb. in 6.* idcirco defectus, de quibus loquor, non immeritò dicuntur eſſe ex fragilitate humana.

581 III. Si per culpas in perſolvendo Breviario admiſſas intelligas non ſolùm illas, quæ ipſam orationem Canonicam formaliter afficiunt, & inquinant, ut eſt v. g. vana gloria, ex qua legis, aut cantas tuum Breviarium: aliquarum vocum mala pronuntiatio, diſtractio voluntaria &c. ſed etiam illas, quæ ſe tantùm per accidens, & concomitanter habent, ut v. g. vana complacentia, quam habes de tua pulchra voce, quâ canis Horas, indignatio propter muſcam, quæ te vexat, dum oras &c non multùm repugnabo: præſertim ſi verum eſt id, quod Suarez *L. 3. De Orat. c. 4. n. 23.* pro probabili habet, quòd ſcilicet contra virtutem Religionis peccet, qui dum orat, volvit animo turpes cogitationes, eſto eæ non divertant illum ab attentione neceſſaria.

582 Quæſt. LXXXIII. *An prædicta oratio ſit recitanda in fine totius Breviarii?*

RESP. Mihi veroſimile apparet, perinde eſſe ad expiandos defectus in aliqua Hora, v. g. Prima commiſſos, ſive prædictam orationem dicas immediatè poſt illam Horam, ſive poſt aliam ſequentem, ſive poſt omnes: tum quia ſingulæ Horæ ſunt quoddam officium divinum; tum quia non apparet, cur Leo X. voluerit expiari culpas in Matutino v. g. commiſſas, recitando illam orationem poſt Completorium, & non voluerit expiari, illarúmque Indulgentiam obtineri, ſi dicatur ſtatim poſt Matutinum. Ubi autem non eſt diverſa, ſed potiùs eadem ratio, debet eſſe eadem legis diſpoſitio *L. Illud. ff. De Lege Aquil.*

Quòd ſi illam orationem quis recitet duabus, aut tribus horis poſt Completorium, videtur nihilominus implêſſe conditionem à Leone X. requiſitam, ad lucrifaciendam Indulgentiam. Et ſi Completorio hodierni diei immediatè ſubjungat Matutinum craſtini, & dicto Matutino addat illam ipſam orationem, non improbabile eſt, illius unica recitatione obtineri Indulgentiam pro defectibus commiſſis, tum in hodierno toto Officio, tum in Matutino craſtinæ lucis. Nam uno actu duas Indulgentias poſſe obtineri, probabile eſt ex dictis ſuprà *n.* 210. 583

Ratione duarum præcedentium Quæſtionum ex me fuit quæſitum, quid cenſerem de Indulgentia, ab eodem Leone X. conceſſa Religioſis Mendicantibus, *Officium divinum per librum ſolventibus*, ut refertur in Compend. noſtrorum privil. *V. Indulgentia* §. 18. ubi dicitur tales conſequi remiſſionem dimidiæ partis peccatorum commiſſorum illo die, quo prædictum ſolvunt officium; nam movetur hæc 584

Quæſt. LXXXIV. *Eſtne opus, totum omnino officium Canonicum legere, ut obtineatur Indulgentia promiſſa ſolventibus illud per librum?* 585

RESP. I. Sicuti generatim *n.* 19. dixi eſſe probabile, quòd omittere parum quid ex opere præſcripto, nil officiat acquiſitioni Indulgentiæ, ita etiam dicendum eſt, illum potiri præſente Indulgentia, qui pauculos duntaxat verſiculos ex Breviario memoriter recitat, reliquos ex libro legens.

II. Qui tertiam, vel quartam partem totius Breviarii diceret ex memoria, non frueretur prædictâ gratiâ. Nam quarta pars eſt valde notabilis, cùm etiam illius omiſſio ſufficiat ad peccatum mortale.

III. Qui verſiculos: *Deus in adjutorium, &: Gloria Patri*, itémque *Pater, Ave, Credo, per Dominum noſtrum &c.* non ex libro, ſed ex memoria ſemper diceret, videretur nihilominus fieri compos beneficii Apoſtolici. Ratio eſt, quia cùm illa gratia fuerit eo tempore impertita, quo jam admodum excreverat liberalitas Pontificia in diſpenſando Eccleſiaſtico Theſauro, non eſt ſatis credibile, quòd hanc Indulgentiam Leo Papa reſtrinxerit ad ejuſmodi conditionem, quam nullus, aut vix ullus eſſet impleturus. Quis enim ea, quæ enumeravi, ſolet ex libro dicere? Et quàm facilè poteſt in Choro error committi, ſi duo, vel tres, ea, quæ indicavi, legant ſemper ex libro? Etenim conſtat, illa non ſolere in toto Breviario, 586

niſi

niſi ſemel ad longum imprimi. Ergo tam fre-
quens eorum inveſtigatio turbaret facilè Or-
587 dinem , & attentionem interiorem. Adde,
quòd aliis daret occaſionem riſus & irriſionis.
Atqui *quod ob alicujus gratiam conceditur, non
eſt in ejus diſpendium retorquendum. Reg. 61. in
6.* multò minùs in divini cultûs detrimentum;
nam *indicta ad augmentum* (honoris divini)
non debent parere diminutionem, inquit Anton.
Roſellus *Tract. De Indulg. n.321. ex Leg.* Le-
gara inutiliter. *ff. De Legat.*

588 IV. Ad hanc gratiam comparandam, non
videtur eſſe neceſſarium , ut quis ex libro re-
citet ea, quæ ipſius ſocius, aut alter Chorus
erat ex libro. Ratio eſt, quia ſicuti obligatio-
ni perſolvendi penſi Canonici ſatiſfacit, qui
attendit ad verſiculos à ſuo ſocio recitatos, eò
ſcilicet, quòd cenſeatur moraliter illos ut ſic
pronuntiare, ita etiam ſatiſfaciet conditioni
de legendis illis verſiculis, qui audiet legi ab
alio, nam etiam moraliter cenſetur, ut ſic, lege-
re. Quod etiam confirmatur ex doctrina per-
multorum, cenſentium excommunicationem
latam in legentes libros hæreticos, contrahi ab
eo quoque, qui ſibi curat legi, eſto ipſe non
legat. Adde, quòd Minoribus, quibus præ-
dicta Indulgentia fuit primitus data, longè
difficillimum foret totum officium Canoni-
cum, præſertim de nocte, legere ex libro, ſic
enim deberent quandoque per ſeſquihoram,
quandoque per duas horas continuas irretor-
tos in librum oculos conjicere, quod quidem
non tantùm non exigi, ſed ne quidem permit-
ti debet, utpote valde noxium oculis.

At, *Quid ſi meus ſocius, aut chorus mihi oppo-
ſitus omnes, aut pene omnes Pſalmos ex memoria
pronuntiet?*

589 RESP. Si vel unicus in Choro oppoſito le-
gat illos, ſufficiet tibi; ſi nullus omnino, tum
excides Indulgentiæ fructu, niſi tu ipſus, le-
gas; nam in eo caſu nec propriè, nec impro-
priè, nec phyſicè, nec moraliter diceris Offi-
cium divinum ſolvere per librum. Atqui In-
dulgentiæ plus non operantur, quàm ſonent.
Confirmo inde, quòd verba, quibus indicun-
tur Indulgentiæ, explicanda ſint eo modo,
quo explicaretur lex Canonica tractans de ea-
dem materia, nam ſicuti contractus particu-
lares ſunt interpretandi juxta communem ra-
tionem legum, teſte Palao *diſp. 2. De Leg. p. 2.
num. 4.* ita & Indulgentiæ, quæ ſe, ut quid par-
ticulare, & ſpeciale reſpectu legum Canoni-
carum habent, explicandæ ſunt ſecundùm
communem rationem legum, niſi in peculiari
circumſtantia aliud dicendum eſſe ſuadeat ra-
tio; atqui ſi ferretur Lex Canonica ſub mortali
præcipiens Clericis recitationem Breviarii ex
libro, nemo diceret, te in caſu, quem ponimus,
ſatiſfacere ejuſmodi Legi, ergo nec ſatiſfacis
conditioni pro comparanda Indulgentia ap-
poſitæ.

CAPUT XXX.

De Indulgentiis orantium ad pulſum ſalutationis Angelicæ.

SUMMARIUM.

Referuntur Theologi teſtantes, Indulgentiam plenariam obtingere recitantibus ſalutationem Angelicam ad pulſum conſuetum. 590.

Refertur precatiuncula de B. Virgine, cujus recitationi ſcribitur eſſe annexa Indulgentia itidem plenaria. 593.

Indulgentia oblata orantibus Ave Maria *obveniatne illis, qui ex more patrio omittunt:* Sancta Maria Mater Dei &c? 596.

Indulgentiæ cenſentur intelligendæ cum reſpectu ad conſuetudinem loci, in quo proponuntur publicè. Ibid.

An Clerici locorum, in quibus ſolet à Sæcularibus omitti indicata clauſula ſalutationis Angelicæ, excidant Indulgentia, ſi & ipſi omittant? 597.

Mos ſalutandi ad pulſum Virginem Matrem quando cœperit? 598.

Quæſt. LXXXV. *Verène Indulgentiam ple-* 590
*nariam obtinent, qui, cùm datur ſignum ad ſalu-
tandam Auguſtiſſimam Cœlorum Reginam, orant
tres illos verſiculos, Angelus Domini &c. Ecce
ancilla Domini &c. Et Verbum caro factum &c.
unà cum ter repetita ſalutatione Angelica?*

RESP. Gravium Theologorum ſententia
eſt, ab Adriano VI. conceſſam fuiſſe ejuſ-
modi Indulgentiam. Sic enim ſentiunt
inprimis Emman. Rodriq. Tom. 1. *Quæſtion.
Regul. q. 89. a. 12.* ita loquens: Adrianus VI. »
conceſſit, quòd qui dicit in pulſatione cam- »
panæ ad Ave Maria ad primum ſignum, *Ange-* »
lus Domini nuntiavit Mariæ, & concepit de Spi- »
ritu S. & unum Ave Maria; & in ſecundo ſi- »
gno: *Ecce ancilla Domini, fiat mihi ſecundùm* »
Verbum tuum, & aliud Ave Maria; & in tertio »
ſigno: *Et Verbum caro factum eſt, & habitavit* »
in nobis, cum alio Ave Maria, lucratur Indul- »
gentiam plenariam. Hoc conceſſit Adrianus »
VI. Guardiano Burgenſi Marchina petenti, ut »
eſt ſcriptum apud nos Minoritas in Hiſpali »
civitate, & refert Veracrux Religioſus, & do- »
ctus Pater in ſuo manuſcripto. Hactenus Ro- 591
driquez, qui loquitur indeterminatè de ſigno
Matutino, Meridiano, & Veſpertino. At de-
terminatè de Veſpertino loquitur, & Rodri-
quezium ſequitur Diana, *Part. 4. Tract. 4. Re-
ſol. 24.* dicens, ſe ſupponere tanquam certum;
quòd Adrianus VI. conceſſerit talem Indul-
gentiam, tam Sæcularibus, quàm Regulari-
bus, orantibus ter Ave Maria, cum prædictis
tribus verſiculis, *poſt Solis occaſum*, & ita inter
reliquos docere Hieron. Rodriq. *in Comp. Re-
ſol. 77.*

Digitized by Google

*ſol.*77. Lezana quoque V. *Indulgentia num.* 20. refert Dianam, & non improbat. Eundem Dianam ſequitur Maria de Rheita Capucinus *in Faſciculo ſacrarum Indulg.* teſtans, ea de cauſa pulſum veſpertinum in omnibus Provinciis (non utique Germaniæ) dici pulſum *Indulgentiarum.* Conſentit Pellizarius *Tract.* 10. *c.* 9. *n.* 40. Denique Eſcobar in Summ. *Tr.* 7. *Exam.* 5. *num.* 54. integre ſentit cum Diana, referens pro ſe Laymannum, ſed non reperio quidquam in Laymanno hac de re.

592 Itaque ob iſtorum Doctorum authoritatem probabile eſt, reipſa conceſſam eſſe talem Indulgentiam, veſperi ad pulſum ſalutationis Angelicæ, fundentibus ter Ave Maria, cum tribus illis antiphonis, ſeu verſiculis. Et cenſeo, publica pietatis, & reverentiæ erga cœli terráque Reginam officia, eſſe tanti momenti, ut poſſit pro illa precatione, de qua agimus, concedi Indulgentia plenaria, ſaltem ſi cum magna pietate, & reverentia peragatur illa precatio.

593 Similiter teſtatur paulò antè citatus author Rheita aliique plures, teſte P. Bonagratia, eſſe ad inſtantiam Eliſabethæ Reginæ Hiſp. impertitam plenariam Indulgentiam, toties, quoties quis recitat ſequentem oratiunculam.

Ave Virgo glorioſa:
Stella Sole clarior,
Mater Dei gratioſa:
Favo mellis dulcior:
Rubicunda pluſquam roſa:
Lilio candidior.
Omnis Virtus Te decorat,
Omnis Sanctus Te honorat
In cœlo ſublimior. Amen.

594 Fides ſit penes auctorem. Multi difficulter credent & factum, & validè factum. P. Bonagratia in Summula verb. *Indulgentia n.* 126. refert id altiori judicio.

Quæſt. LXXXVI. *An non aliæ Indulgentiæ magis exploratæ, & magis credibiles datæ ſunt ob prædictum pietatis erga Deiparam officium?*

RESP. Lezana *loc. cit.* ex Ceremoniali ſui Ordinis, PP. inquam, Carmelitarum, (quod apud me eſt magnæ authoritatis, propter pietatem, & eruditionem illius ſacræ familiæ,) re-
„ fert hæc verba: *Pulſatio ſalutationis Angelicæ*
„ *poſt occaſum Solis per tres ictus ter factos efficia-*
„ *tur; ad cujus pulſationem Fratres tres hos verſus.*
„ Angelus Domini &c. Ecce Ancilla Domini.
„ Et Verbum caro factum, *dicant, térque Ave*
„ *Maria, cum oratione:* Gratiam tuam &c. Fide-
„ lium animæ &c. *Quibus precibus Paulus III. In-*
„ *dulgentiam plenariam conceſſit; item Gregorius*
„ *XIII. præcepit, in omnibus Eccleſiis, etiam Re-*
„ *gularium, pulſationem pro defunctis, ſeu poſt ſa-*
„ *lutationem Angelicam horâ competente noctu fieri,*
„ *Indulgentiam tunc pro defunctis concedens.* Ita
„ Lezana.

Addo verba Diſcipuli (qui meritò Magiſter 595
vocari poteſt) *in Serm. De Viſitatione Deiparæ,* „
qui eſt XXV. de Sanctis ita pronuntiantis: Pa- „
pa Joannes XXII. ſtatuit, ſerò fieri pulſum „
campanæ, ad quem qui genu flectendo tria „
Ave Maria dixerit, viginti dies Indulgentia- „
rum habebit. Et de illo miraculo (nam ante „
verba, quæ refero, narravit Diſcipulus illuſtre „
miraculum hominis, à Deipara ſupplicio pu- „
blicè decreto erepti) & de illis Indulgentiis „
habetur publicum inſtrumentum Literæ au- „
thenticæ. „

At Inquies: *Quid ſi quis ex recepto patriæ* 596 *more ſalutationem Angelicam pronuntiet, uſque ad illa ſolùm excluſivè verba:* Sancta Maria Mater Dei *&c.*

RESP. Fiet æquè compos Indulgentiæ hujus, ac illi, qui totum orant. Ita ſingulariter Navar. *De Orat. & Roſar. Miſcell.* 54. Ratio petitur ex fundamento tertio, quod attuli *n.* 142. quia ſcilicet conditiones Indulgentiarum à Prælatis præſcriptæ debent intelligi juxta morem cujuſque loci. Et quia bona pars Belgii, ut ſe vidiſſe teſtatur Navarrus, *Ibid.* ſalutat Virginem Matrem omiſſâ illâ precatiunculâ: *Sancta Maria Mater Dei &c.* & laici in Hiſpania conſueverunt omittere illa poſtrema verba: *nunc & in hora mortis noſtræ, Amen.* Infert *loc. cit.* idem Doctor, laicos incolas Belgii, & Hiſpaniæ, dum indicatis modis orant, potiri Indulgentiis recitationi Roſarii annexis.

At Quid De Clericis? Dubitat *Ibid.* 597 Navarr. eò quòd hi ex præſcripto Breviarii teneantur orare totum illud: *Sancta Maria.* Verùm rectè tandem concludit, in rigore juris eſſe de iis illud ipſum, quod de laicis ſentiendum. Ratio mea eſt, tum quia Clerici in actionibus plebi, & Clero communibus poſſunt ſe accommodare conſuetudini laicorum, cum quibus vivunt, ut ſuppono ex communi ſententia *in materia de legibus*; & declaravi in Theolog. Experimentali in Append. *Tract.* 7. *n.* 577. tum quia res una & eadem diverſo reſpectu diverſo jure cenſenda eſt. *L.* Si quis ad perferend. §. 1. *ff. De furt.* Quia igitur Clerici Roſarium, & ad pulſum veſpertinum *Ave Maria* orant non ut Clerici, ſed ut boni Chriſtiani, cenſendi ſunt jure, & privilegio, gratiáque bonorum Chriſtianorum laicorum, quibus convivunt.

Cæterùm qui originem Matutini, Meridia- 598 ni, & Veſpertini pulſus noſſe cupit, adeat P. Petrum Ant. Spinellum *in Throno Deiparæ Cap.* 29. *n.* 37. reperiet, ab aliis, ut à Polydoro Virgilio Veſpertinum pulſum Joanni XXII. Matutinum cuidam Colonienſi Archiepiſcopo, ab aliis, ut ab Octaviano apud Surium *Tom.* 5. utrumque S. Bonaventuræ in honorem Incarnationis Dominicæ; ab aliis, ut ab Arnol-

do

Digitized by Google

do Wion Urbano II. in Concilio Claromontano, ad opem à Deo contra Infideles impetrandam: Meridianum verò Ludovico XI. Galliarum Regi, & Calliſto III. Pontifici pro auxilio adverſus Turcas exorando: ab aliis, ut ab eodem Arnoldo, ipſum meridianum pulſum Gregorio IX. adſcribi: qui Gregorius, & matutinum, & veſpertinum, unà cum meridiano, commutavit in honorem Deiparæ, ob tria genera myſteriorum in Roſario contentorum.

599 Hanc digreſſiunculam Lectori, ut ſpero, non ingratam, claudo ſententia Divi Antonini, non ſanctitate minùs, quàm eruditione clari, qui *P. 4. tit. 15. cap. 25.* §. 3. ita ſcribit: *Statuit Eccleſia ſingulis diebus pulſari ter campanas Eccleſiarum, de ſero, & iterum de mane, ad quid? niſi ut honoretur Beatiſſima Virgo, & laudetur ex ſalutatione Angelica?*

CAPUT XXXI.

Referuntur aliæ omnibus Chriſti Fidelibus Communes Indulgentiæ.

SUMMARIUM.

Quas Indulgentias lucretur quivis fidelis recitans tertiam partem Roſarii? 600.
Quales, qui certis quibuſdam feſtis jungunt illi precationi Sacram Communionem? 601.
Quales datæ pronuntiantibus devotè ſacratiſſima nomina JESUS & MARIA? 602.
Aut Litanias de nomine IESV, vel Lauretanas? Ibid.
Deſcribuntur verba Bullæ Sixti V. loquentia de prædictis Indulgentiis. 603.
Monita directa peculiariter ad nonnullos. Ibid.

600 Quæſt. LXXXVII. *Quænam aliæ Indulgentiæ poſſunt ab omnibus Chriſti fidelibus ſine reſpectu ad certum locum, cœtum, aut rem comparari?*

RESP. Ego ſequentes reperio. I. Quinque Annorum, & totidem Quadragenarum Indulgentias *omnibus Chriſti fidelibus præſentibus, & futuris ubicunque exiſtentibus*, qui tertiam Roſarii partem, ſeu quinquies Pater, cum 50. Ave Maria recitaverint, conceſſit Sixtus IV. ut ex ejus Bulla authentica refert Navar. *De Orat. Miſcell.* 1. Et conſequenter 15. Annorum, & totidem quadragenarum Indulgentiis potiuntur omnes, qui totum Pſalterium orant, ut infert Navar. *Ibid. Miſcell.* 14. addens *Miſcell.* 18. hanc gratiam fuiſſe à B. Pio V. confirmatam.

601 II. Omnes, qui in feſtis B. Virginis Annuntiatæ, vel Aſſumptæ, vel Chriſti Reſurrectionis Sacrâ Communione refecti tertiam partem prædicti Roſarii recitaverint, 10. Annorum Indulgentiis, & totidem quadragenis gaudent ex conceſſione ejuſdem B. Pii V. ut teſtatur idem Navar. *cit. Miſcell.* 18.

III. Qui intereſt concioni alicujus ex Ordine Mendicantium, potitur Indulgentiis enumeratis *n.* 560.

IV. Sixtus V. Indulgentias tam formaliter, 602
quàm cauſaliter, ſeu occaſionaliter utiliſſimas impertiit omnibus Religioſè proferentibus Sacroſancta nomina JESUS & MARIA, itémque Litanias de nomine JESU, & Lauretanas recitantibus. Verba ipſa Bullæ, quæ incipit: *Reddituri*, & quam exhibet Rodriquez in Bullario *fol.* 488. utpote plurimùm ad pietatem facientia deſcribam. Sic igitur, præmiſſis aliis aliò ſpectantibus, loquitur Sixtus Pontifex.

Quia non eſt aliud nomen ſub cælo, in quo nos 603
oporteat ſalvos fieri, niſi nomen IESV, idcirco omnibus & ſingulis Chriſti fidelibus, qui hoc modo ſalutaverint alios, nempe ſuo vulgari, ſeu Latino ſermone: laudetur *IESVS CHRISTVS, & his, qui ſic reſponderint,* In ſæcula, *vel:* Amen; *aut:* ſemper, *utriſque tam ſalutantibus, quàm reſpondentibus quinquaginta, quotieſcunque id factum fuerit: qui autem nomen IESV nominaverint reverenter, vel nomen MARIÆ, viginti quinque dies: qui verò in mortis articulo ore, vel corde (ſi ore non potuerint) idem nomen invocaverint, dummodò antè habuerint conſuetudinem ſic ſalutandi, vel nominandi idem nomen IESV, plenariam omnium peccatorum Indulgentiam, & remiſſionem; quique Litanias ejuſdem ſanctiſſimi Nominis nominaverint, trecentos, qui Litanias ejuſdem Beatiſſimæ Virginis Mariæ, ducentos, nec non prædicatoribus verbi Dei, qui inter prædicandum ad hunc modum ſalutandi, invocandi, vel recitandi, ſeu nominandi nomen IESV & MARIÆ auditores monuerint, & quicunque hanc ſalutationis formam uſui eſſe curaverint, eaſdem Indulgentias, ac peccatorum remiſſiones conſequantur, auctoritate, & tenore præmiſſis concedimus, & largimur. Volumus autem, ut prædictæ Litaniæ Nominis IESV & B. MARIÆ juxta morem, & conſuetudinem in Romana Curia, & domo Beatiſſimæ Mariæ Virginis uſitatum recitentur, quod indultum etiam extendatur ad Indos, ubi eſt eadem neceſſitas. Decernentes, præſentes literas nullo unquam tempore per quaſcunque alias literas Apoſtolicas revocari, ſuſpendi, aut limitari; ſeu illis derogari poſſe. Et ſi illis aliquando derogari aut ſuſpendi vel revocari, aut limitari contigerit in genere, vel in ſpecie; ſtatim in priſtinum, & eum, in quo antea præmiſſa erant, ſtatum reſtitutas, repoſitas, & plenariè reintegratas eſſe, & cenſeri debere, revocationibus, ſuſpenſionibus, limitationibus, derogationibus, aut aliis in contrarium facientibus quibuſcunque non obſtantibus.*

Digitized by Google

Hujus Indulgentiæ velim memorem eſſe meum Lectorem, ſingulariter dum ex more Virginem Matrem ſalutat ad pulſum conſuetum, aut ejus coronam recitat, vel penſum Canonicum perſolvit, Miſſamque celebrat. Cùm enim tam crebrò in hiſce quaternis actionibus religioſiſſimis occurrant illa duo Sacratiſſima Nomina, occurrit quoque tunc ſæpiſſime occaſio delendi tantas pœnas purgatorii, quantæ expiarentur, ſi peragеretur ardua pœnitentia dierum XXV. Dicetur autem rectè ille moribundus habuiſſe *conſuetudinem reverenter nominandi Nomen IESV*, qui poſtremis vitæ Annis tunc plerumque cum reflexa ſeu actuali reverentia, ſubmiſſionéque illud proferebat, quando occurrebat vel in precatione, vel in alia actione.

Porrò has Indulgentias non fuiſſe ſuſpenſas proximo, aut prioribus Annis Sanctis obſervavi Tract. præced. *cap.* 9. *App.* 3. *lit.* a.

CAPVT XXXII.

De nova Indulgentia obeuntium Exercitia ſpiritualia S. Ignatii.

SUMMARIUM.

Deſcribitur Breve ab Alex. ſeptimo conceſſum pro facientibus illa Exercitia.

Ad Indulgentiam plenariam, quam proponit, comparandam exiguntur quinque conditiones. 605.

Quid nomine ſpiritualium Exercitiorum intelligatur hic? *Ibid.*

Quis cenſeatur illa obire juxta laudabilem conſuetudinem Societatis? Ibid.

Quomodo intelligenda clauſula de illis obeundis in aliqua domo Societatis? Ibid.

Referuntur varia diſcrimina inter conditiones, quas Paulus V. & Alexander VII. requirebant ab Exercitantibus, volentibus lucrari ſuam Indulgentiam plenariam. 606.

Quomodo intelligenda clauſula: Quilibet? Ibid.

An Indulgentiam obtineant, qui tepidè faciunt Exercitia? 607.

Aut qui non implent metaphyſicè ſpatium octo dierum? Ibid.

Vtrùm interruptio Exercitiorum poſtmodum continuatorum obſit acquiſitioni Indulgentiæ? 608.

Recenſetur in hanc rem verus Caſus. Ibid.

Qui Exercitia ſpiritualia obeunt ex norma quidem Sancti Ignatii, non tamen aut in domibus Societatis, aut ſub directione PP. Societatis, non potiuntur memoratâ Indulgentiâ. 609.

Nomine Notarii quis veniat? 610.

Quanta ſit vis clauſulæ, ſeu particulæ: Aliquis? Ibid.

Religioſus, qui eſt Secretarius alicujus Monaſterii, aut Patris Provincialis, poteſt fungi officio illius Notarii, qui in Bullis Pontificiis vocatur Notarius Publicus. Ibid.

Quinam intelligantur per conſtitutos in dignitate Eccleſiaſtica? 611.

Quid ſit propriè Dignitas Eccleſiaſtica? Ibid.

IAm indicavi ſuprà *cap.* 27. Paulum V. do- 604
nâſſe Indulgentiis plenariis omnes Regulares, qui de ſuorum Superiorum licentia vacarent decem dies Exercitiis Spiritualibus, ac Tomo priore *Tract.* 8. *n.* 864. expreſſi, Alexandrum VII. hanc ipſam gratiam extendiſſe ad omnes, etiam Sæculares, qui in Domibus Societatis ea frequentarent. Hinc viſus ſum mihi non perditurus opellam, ſi hoc totum Caput XXXII. tribuerem enodationi quorundam dubiorum, quæ moveri poſſent circa conceſſionem, & conditiones tum illius antiquioris, tum vel maximè hujus recentiſſimæ gratiæ. Placet ergo exhibere ipſam Bullam Alexandrinam, & quædam dubia circa illam proponere. Sic autem habet.

ALEXANDER

PAPA VII.

Ad perpetuam rei memoriam.

CVm, ſicut nobis nuper exponi fecit dilectus filius Goſvvinus Nickel Præpoſitus Societatis IESV, perſonæ ejuſdem Societatis quot Annis, & plerumque plurima aliæ ſive Eccleſiaſticæ, & aliorum Ordinum, & Congregationum Regularium, ſive Laicæ Exercitiis ſpiritualibus, à S. Ignatio dictæ Societatis Fundatore inſtitutis in domibus ejuſdem Societatis per octiduum vacare conſueverint. Nos, qui probè ſcimus, quantoperè conducant Exercitia hujuſmodi dirigendis in viam Domini, & confirmandis in illa Chriſti fidelium mentibus, devotionem eorum, qui operi adeò pio, & ſalutari vacaverint, cæleſtium Eccleſiæ theſaurorum elargitione magis incitare volentes, de omnipotentis Dei miſericordia, ac Beatorum Petri, & Pauli Apoſtolorum ejus authoritate confiſi omnibus, & ſingulis Chriſti Fidelibus tam prædictæ Societatis, aut cujuſcunque alterius Ordinis, & Congregationis Regularibus, quàm aliis quibuſlibet Eccleſiaſticis, & Laicis, qui in Domibus memoratæ Societatis Exercitia prædicta juxta laudabilem ejuſdem Societatis conſuetudinem per octidui ſpatium quandocunque peregerint, & in-

& interea temporis verè pœnitentes & conſeſſi Sacroſanctum Euchariſtiæ Sacramentum ſumpſerint, quoties id egerint, plenariam omnium ſuorum peccatorum Indulgentiam, & remiſſionem miſericorditer in Domino indulgemus; Præſentibus, in perpetuum valituris.

Volumus autem, quòd ſi pro impetratione, præſentatione, ſeu publicatione præſentium aliquid vel minimum detur, aut ſponte oblatum recipiatur, eadem præſentes nullæ ſint eo ipſo, quodque earundem præſentium tranſumptis etiam impreſſis, manu Notarii Publici, vel Secretarii dictæ Societatis ſubſcriptis, & Sigillo perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ, vel Præpoſiti Generalis Societatis prædictæ munitis, eadem prorſus fides adhibeatur, quæ præſentibus ipſis adhiberetur, ſi forent exhibitæ, vel oſtenſæ. Datum in arce Gandolphi die XII. Octobris MDCLVII. Pontificatûs noſtri Anno tertio.

605 Hactenus Breve, ſeu Bulla Alexandrina, ex qua in primis liquet, implendas eſſe quinque conditiones à volente frui hac Indulgentia. Prima eſt, ut obeantur exercitia ſpiritualia: altera ut obeantur ſpatio octo dierum: tertia, ut obeantur ſecundùm laudabilem conſuetudinem Societatis: quarta, ut obeantur in aliqua Domo Societatis: quinta, ut eo tempore peragatur Confeſſio, & Communio.

Primam, & ſecundam conditionem quod attinet, cùm nomine *ſpiritualium Exercitiorum* intelligatur *modus quilibet examinandi propriam conſcientiam: item meditandi, contemplandi, orandi ſecundùm mentem, & vocem* ut loquitur ipſe S. Pater noſter *in prima Annotatione ex viginti*, dicetur is feciſſe ſpatio octo dierum Exercitia ſpiritualia, qui octo dies impenderit hiſce actionibus corporis, & animi.

Tertia conditio *juxta laudabilem conſuetudinem Societatis* aderit, quando in primis exercitia peragentur conformiter Regulis, documentis, materiis præſcriptis à noſtro S. P. nec enim viget in Societate noſtra conſuetudo peragendi octiduana Exercitia juxta normam, ac methodum ab Ignatiana diverſam, ſed conformem illi, utpote quibuſdam Fidei principiis ab ipſo expreſſis innixam, ac certis legibus, ab eo traditis adſtrictam.

Sicuti autem in materiis infinitis locutio vulgaris, & lata præfertur legali, & ſtrictæ, ut nos Juris utriuſque Sanctiones docent, ac Reſponſa, ita etiam dicetur is obire Exercitia ſpiritualia *juxta conſuetudinem Societatis*, qui tametſi non omnia omnino præſtet, quæ communis conſuetudo Societatis exigit, attamen ea obſervat, quibus obſervatis dicitur vulgo quis obiiſſe octiduana exercitia ſecundùm morem Societatis laudabilem.

Quarta conditio eſt, ut fiant in aliqua domo Societatis. Quæ vocula eſt interpretanda in primis de quacunque domo, in qua ordinariè habitant aliqui de Societate, ut ſunt etiam eæ, quas vocamus Reſidentias. Item illæ, quæ aſſignantur noſtris Miſſionariis incolendæ; quidni enim in hac favorabili materia illam domum, quam vulgus appellaret Quarterium Jeſuiticum, vocem domum Jeſuiticam? Quod utique eſt extra controverſiam, ſi ea domus incolatur vel à ſolis, vel præcipuè à noſtris, & quidem non ad menſem, ſed ad tempus indeterminatum. Idem judico de ædibus ſuburbanis, & prædiorum ſpectantium ad aliquod Collegium, ſolitis à noſtris adiri relaxationis, aut negotiorum cauſa.

Quinta conditio eſt, ut durante illo octiduò fiat aliqua Confeſſio, & Communio.

Liquet deinde ex eadem Bulla, eam differre ab illa, qua Paulus V. jam prius impertierat Indulgentiam facientibus Exercitia, ut jam vidimus ſuprà *n.* 548. 606

Nam 1. Paulus exigebat decem dies, Alexander eſt contentus octo.

2. Paulus donabat Indulgentiis ſolos Regulares, & quidem non omnes ſed eos duntaxat, *qui de ſuorum ſuperiorum licentia* obirent eadē, Alexander extendit ſuam gratiam ad Sæculares expreſſè, tacitè autem ad illos etiam Regulares, qui abſque licentia ſuorum Superiorum vacarent huic recollectioni; etenim nec ipſe, nec jus naturale, aut poſitivum hoſce excipit. Quare ſi quis Monaſtici, aut Mendicantis inſtituti ſectator degens, vel in Academia ſtudiorum ergo, vel in Curiis Romana, Cæſareà, Regia ob ſui Monaſterii negotià, ſuſciperet apud nos ſacram aſceſin, frueretur gratia Alexandrinà, eſto ſciret, ſuum Dominum Prælatum, re forſan intellecta, ſibi ſucenſurum.

3. Paulus volebat, ut exercitans decem illos dies in Cella commoraretur, Alexander nihil habet de hac commoratione; quæ tamen ita eſt intelligenda, ut non excludat aliquam deambulationem in ambulacro, vel horto, factam animi levandi cauſâ, talis enim eſt aliquo modo neceſſaria ad ſe conſervandum in ſtatu apto ritè obeundis hiſce Exercitiis, atque ita ſentit Pellizarius in Manuali *Regular. Tract. 8. cap. 5. n. 192.* poſt Bordonum.

4. Paulus poſtulat disertè, ut Exercitantes ſaltem per duas horas in diem, & noctem orationibus mentalibus ſeſe exerceant, adeóque eſt contentus duabus orationum mentalium horis, eáſque exigit; Alexander vult, ut exercitia obeantur ſecundùm laudabilem conſuetudinem, Societatis, quæ quidem eſt nunc in noſtra Germania ſuperiore talis, ut ſaltem tres

horæ

horæ communiter impendantur orationi mentali, fortè autem viget in Hiſpania mos quatuor, aut quinque horarum.

5. Cùm Paulus enumeráſſet pia exercitia obeunda illo decendio, expreſſiſſetque Confeſſionem,& Communionem,(ſicut & Alexander exprimit,) ſubdit immediatè hæc verba: *Toties pro quolibet prædictorum exercitiorum plenariam peccatorum Indulgentiam concedimus.* Quibus verbis videtur Paulus manifeſtè indicare, plenariam Indulgentiam obtingere exercitanti toties, quoties tunc aut confitetur, aut communicat, aut orat mentaliter, aut vocaliter, hunc enim ſenſum facit illa clauſula ſumpta in ſenſu communi, proprio, & plano, atqui ita debere ſumi docent nos Canones, & Leges, præſertim ſi talis ſenſus ampliet favores, contrarius reſtringat, & ſit ſimul captioſus; etenim privilegia (conſequenter Indulgentiæ) non debent eſſe obſcura, & captioſa, ut loquitur Innoc. III. *Cap. Abbate* §. *contra quod De Verb. ſignif.* Nihilominus ſentio cum Pellizario *loc. cit.* per clauſulam: *Quodlibet prædictorum exercitiorum* in primis non deſignari Confeſſionem,& Communionem, utpote quam Paulus non annumerat Exercitiis, ſed obiri vult tempore exercitiorum. Deinde eâdem clauſulâ plus non ſignificari, quàm quòd quoties tales Religioſi faciunt Exercitia integra per decem dies, toties fiant compotes Theſauri Eccleſiaſtici; atqui antequam ſit elapſus dies decimus exercitiorum, non poteſt dici quis feciſſe per decem dies exercitia integra præſcripta.

Fortè non reperitur in toto Bullario, aut Corpore Juris textus, in quo oporteat ita torquere, diſtributivam particulam: *Quilibet*, ſicut ego torqueo adjiciendo ipſi genitivum pluralem collectivè ſumptum, cùm tamen hæc vocula & differat à clauſula *Omnis* in eo, quòd clauſula *Omnis* ſumatur diſtributivè, atque collectivè: vocula autem *quilibet* ſolùm diſtributivè. Pariſius, Surdus, alii apud Barboſam Diction. 320. *n.* 2. & ſit diſtributiva ſingulorum ſuprà poſitorum. Rebuffus, Tuſchus, alii apud Barboſ. *Ibid. n.* 5. Atqui Papa fecit ſuprà mentionem plurium particularium Exercitiorum ſpiritualium, ergo ſuam diſpoſitionem intellexit diſtributivè de ſingulis, cùm præſertim & hæc particula comprehendat etiam inhabiles, & extendatur ad minima, & operetur idem, ac ſi eſſent factæ plures diſpoſitiones, & dinumerationes. Barboſa *n.* 1. 3. 8. cum aliis Juriſconſultis.

Sed his non obſtantibus adhæreo Pellizario, eâ prorſus unica de cauſa, quòd verear diſcedere à communi judicio. Reor autem, omnes, qui interrogarentur, negaturos, Pontificem voluiſſe pro ſingulis actibus Fidei, Spei, Charitatis, cæterarúmque virtutum, quas maximo numero ſingulis decem dierum eliciunt Exercitantes, offerre Indulgentiam plenariam; quamvis, ut verum fatear, hæc gratia conſiderata in concreto non foret tam magna, quàm longè plurimæ aliæ, facillimè, frequentiſſimè de die obtinibiles; cùm enim Exercitantes ſoleant committere & pauciſſima, & non niſi levia peccata, non promerentur magnas, aut longas Purgatorii pœnas, conſequenter non multum ipſis remittitur, nec multum è Theſauro Eccleſiæ in eos expenditur, etſi vigeſies, quadrageſies de die nanciſcantur plenariam perfectam expiationem pœnarum à ſe debitarum. Quòd ſi duo, vel tres viri prudentes, perpenſis, quæ protuli de clauſula: *Quilibet*, judicârint, eſſe habendam eorum rationem potiorem, quàm communis judicii de illo particulari caſu, poterunt confeſtim me accenſere ſuis aſtipulatoribus.

Quæſt. LXXXVIII. *An illi potiantur Indulgentia Alexandrinâ, qui obeunt exercitia octiduana quidem in noſtris Collegiis, ſed valdè imperfectè.* 607

Ratio aſſerendi eſt, quia Papa expreſſe, ſine limitatione offert Indulgentiam, tum illis, *qui operi adeò pio* (ut ſunt Exercitia) *& ſalutari vacaverint*; tum illis, *qui per octidui ſpatium ea peregerint juxta laudabilem conſuetudinem Societatis*; prima locutio propriè convenit etiam imperfectè vacantibus, cùm hæc propoſitio: *Cujus vacavit imperfectè Exercitiis* non contineat ullam improprietatem; altera locutio continet limitationem.

At, *obéſtne illa pigris, aut tepidis, ac ſingulariter iis, qui ſomno ante- aut pomeridiano plus dant, quàm & communis ferat mos, & neceſſitas exigat? An illis, qui multum otio, garrulitati, proſpectioni è feneſtris tribuunt? Unam tantum, alterámve horam impendunt meditationi, cùm ferat laudabilis mos noſter, ut tribuamus ternas de die &c. Et quid ſi finiant, una, alterâve horâ ante finem diei octavi?*

RESP. Ad propoſitam generalem, atque ſpeciales quæſtiones, in primis diſtinguendo inter eos, qui ex deſidia, aut ſine rationabili cauſa, ideóque propriâ ſponte admittunt unam, aut plures ex his imperfectionibus, & defectibus: & inter eos, qui ex conſilio ſui Directoris. Si ex conſilio Directoris, poſſunt nihilominus dici feciſſe exercitia ſecundùm laudabilem noſtram conſuetudinem, ut patet tum ex hujus clauſulæ explicatione allata ſuprà *n.* 605. tum inde, quòd conſuetudo Societatis innixa monitioni noſtri S. Fundatoris Annot. 18. & 20. ferat, ut liceat Directori augere, vel minuere has, aut illas particulares exercitationes, prout judicaverit magis expedire ſuo Exercitanti; ergo dum Exercitans paret huic directioni, meditando e.g. tantùm ſemel per diem, facit Exercitia juxta Societatis conſuetudinem, non quidem determinatè, ſed

Digitized by Google

ſed indeterminatè ſumptam. Sin exercitans committat ſuperiores defectus ſponte. atque ex deſidia, tum vel tot, totiéſve committit, ut moraliter loquendo dicendus ſit non feciſſe Exercitia niſi quatuor, ſex, ſeptem diebus, & tunc meritò gemet, ſe laboráſſe octo diebus, at nihil ex Theſauro Indulgentiarum cepiſſe, aut non admiſit tam magnos, frequentéſve, quin poſſit nihilominus moraliter, atque in ſenſu tolerabili dici impendiſſe octo integros dies exercitiis Spiritualibus, & tunc poterit habere ſpem Indulgentiæ, ſiquidem loquendo de operibus requiſitis ad lucrifaciendas tam alias plenarias, quàm particulares Indulgentias, non exigitur plus, quàm ut ita obeantur, ut moraliter loquendo poſſimus dicere fuiſſe perfecta, ſicuti patet de Indulgentiis promiſſis audienti ſacrum, recitanti piè Breviarium, comitanti Religioſè proceſſionem &c.

At, *quid ſi vel primum diem Exercitiorum inchoant primum circa ſeptimam matutinam, non faciens poſtea compenſationem; vel inchoet ſummo mane, ſed octavum diem finiat quinta, ſextáve veſpertina?*

RESP. Cùm neque Paulus V. exigens decem, neque Alexander VII. contentus octo diebus adjiciant clauſulam: *integros*: & ratio nos non cogat, ut in materia tam favorabili procedamus mathematicè, ſed ſufficiat, ſi moraliter: ideo arbitror, hîc non eſſe habendum ſcrupulum. Et ſingulariter tunc non eſt habendus ſcrupulus, quando civis, aut Clericus venit ad Collegium Veſperi, duabus e.g. horis ante cœnam, ac ſtatim poſt Adventum tractat cum Directore de faciendis tempore Exercitiorum, cœnátque privatim, & cubat in Collegio, tunc enim cenſetur jam inchoáſſe Exercitia, & proinde poterit die octavo abſque metu excidendi Indulgentiâ redire domum unâ, alteráve horâ ante cœnam, ſicuti re ipſa, dum hæc commentabar, proceſſi cum duobus Sacerdotibus curæ meæ commiſſis. At quid reſpondendum ad hanc

608 Quæſt. LXXXIX. *Utrùm liceat ſine diſpendio Indulgentiæ interrumpere jam inchoata Exercitia, ac poſtea implere dies, qui deerant?*

Propono hanc quæſtionem ob caſum, qui mihi contigit Anno 1668. Cùm enim cuidam inſigni Curioni darem, ut loqui ſolemus, Exercitia, debuit quarto illorum inceptorum die redire in ædes ſuas, parare concionem funebrem, ducere funus, & univerſim huic rei tribuere duos dimidios unumq; integrum diem. Quæſiit ergo: *An, ſi primis tribus diebus & dimidio rite impenſis, adderet mox perfecto labore neceſſario quinos alios dies, etiam intra ſepta Collegii, eſſet compos futurus gratiæ decennio antè oblatæ ab Alexandro VII?*

Reſpondi ego non ſine plurium Collegialium approbatione affirmativè, tum quia Pontifex non exprimit clauſulam *continuos*, tum quia licèt haud dubiè ſubaudiat, ac proinde per ſe loquendo exigatur ad Indulgentiam continuitas dierum, ſicuti declarat Societatis mos, nixus optima ratione petita ex majore energia actionum continuatarum, quàm identidem interruptarum; attamen ſicuti fas eſt perſæpe in legibus ipſis ſine earum injuria uti epiikia, ita etiam in hoc indulto gratioſo. Cùm enim nôrit Pontifex, dies octo eſſe ſubjectos tot caſibus, ut oporteat eos quandoque interrumpere, non eſt credibile, quòd velit ſuam gratiam ita ſtrictè alligare continuationi phyſicæ, ut quando jam eſt ad quartum, quintúmve diem perventum cum ſpe Indulgentiæ, non liceat ob graviſſimam cauſam interrumpere ſine vel metu perdendi Indulgentiam, vel animo repetendi ab ovo. Mutatâ igitur phraſi Celſi ICti dico: *Indultum Alexandrinum benigniùs interpretandum eſt, quo ejus voluntas ſervetur*, adeóque plures ad ſacram hanc ſolitudinem efficaciter alliciantur. Faciunt huc notata per DD. in Leg. *Quæ quid ff. De Reg. Iur.* Ibi. *In brevi reverſa &c.* & quod Baldus ſcripſit in *L.1. C. De Serv. fugit.* quòd pœna ſtatuta in fugientes è carcere, non teneat brevi reverſos in eum; eſt autem Cella Exercitantium carcer voluntarius. Denique brevi reverſurus habetur pro jam reverſo. Hippol. *Conſil.*10. *Volum.*1. ubi plura in hanc rem. Si tamen reditus ad jam cœptam anachoreſin fieret duabus hebdomadibus pòſt, ſummopere timerem, ne eſſet nimis ſerus, quia vis actionum elicitarum primo triduo vix influeret in actiones poſteriores; nec tali ſuffragarentur DD. nunc primùm citati.

Poſſet inſuper hîc quæri: *An quoniam ab Annis jam 50. 60. cœperunt laudabiliſſimè, & ad rabiem Luciferi in permultis Monaſteriis diverſorum Ordinum Mendicantium, & non Mendicantium obiri Annua Exercitia ſpiritualia, ex norma noſtri S. Patris, imò aliquibus etiam externis dari, an tam Religioſi, quàm Sæculares poſſint ſolari ſe ſpe conſequendæ Indulgentiæ Alexandrinæ, ſi fortè gaudeant (ut gaudent omnes Ordines Mendicantes, & Benedictini Congregationis Helveticæ) participatione Indulgentiarum?* 609

Dixi: *Ex norma noſtri S. Patris*; eſt quippe evidens, hanc conditionem eſſe in ſua individua forma ſubſtantialem. Ratio aſſerendi poteſt hæc eſſe, quòd Indulgentiæ conceſſæ viſitantibus noſtras Eccleſias obtingant communiter Mendicantibus, viſitantibus ſuaſmet, perſæpe etiam Sæcularibus, ut retulimus ex P. Quintanadvenna ſuprà Cap. 217. n.557. *ſi igitur nomine noſtrarum Eccleſiarum veniunt tunc etiam Eccleſiæ aliorum Mendicantium, cur non & nomine noſtrarum Domorum, illorum quoque domus?*

Fateor,

Digitized by Google

Fateor, hanc rationem non eſſe apertè futilem, æſtimo tamen, non eſſe ſolidam in concreto. Cauſam meæ æſtimationis non promo, ne fortaſſis irritem alicubi crabrones. Securiùs noto, quandoquidem Pontifex non expoſcit pro hoc ſpirituali lucro alias conditiones quàm expreſſas ſuprà *n.* 605. hoc ipſum lucrum obvenire exercitanti ultimo momento ſuorum Exercitiorum, eſto nullam precationem fundat in hunc finem, imò nec etiam ſi neſciverit offerri ſibi hoc divinum munus, nec intenderit expreſſè illud oblatum admittere, ſicuti deducitur ex dictis prima part. hujus Tract. *c.* 14.

610 Porrò quia in Bulla Alexandri VII. ut vidimus *n.* 604. & in plurimis aliis fit mentio Notarii, ac Perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ, obſervo inprimis, Notarios, (qui à conficiendis notis habent nomen, teſte Rebuffo *in Leg.* 9. *ff. De Verb. ſignif.*) eſſe, qui à legitimo Magiſtratu jus habent conficiendi publica, & authenticam authoritatem obtinentia inſtrumenta, ſeu ſcripturas. Quales quidem Notarios creandi jure gaudet quivis Juriſdictionem obtinens ſeu in foro civili, ſeu Eccleſiaſtico, ut obſervat inter cæteros Quintanadvennas, in Appendic. *Tract.* 3. *dub.* 6. *n.* 2. meritò ſubdens *n.* 4. quando Bullæ Pontificiæ ad fidem faciendam requirunt ſubſcriptionem Notarii publici, ſufficere, ſi ſubſcribat Notarius creatus à Magiſtratu civili, nec enim ratio ſuppetit, cur verba Pontificum, generaliter loquentia de Notario, non intelligamus generaliter, & cur jure non diſtinguente diſtinguamus, cùm præſertim Bulla Alexandri, atque aliæ communiter utantur clauſula *alicujus*, quæ clauſula, ſeu dictio eſt univerſalis, & comprehendit omnem ſpeciem. Barboſa *in Dict.* 21. *n.* 1. omnéſque perſonas abſque diſtinctione. Idem *Ibid. n.* 8. adeò, ut licet ponatur in genere maſculino, attamen extendatur ad feminas. Idem *n.* 10. citans pro hiſce tribus enuntiationibus multos authores. Et utique non eſt neceſſe, ut Bulla, quæ publicatur pro urbe e.g. Conſtantienſi, ſubſcripta ſit à Notario, quem approbârit Magiſtratus Eccleſiaſticus, aut Civilis hujus urbis, ſufficit eſſe legitimè approbatum, ſeu creatum à quocunque denique Magiſtratu, etenim Papa admittit ad talem quemlibet verum Notarium, ut patet ex litera, deducitúrque ex ſignificatione voculæ *alicujus* paulò antè expreſſæ; traditque Quintanadvenn. *loc. cit. n.* 5. ſubdens *n.* 6. non ſolùm vulgò dictos Notarios, ſed etiam Secretarios dignitatis Epiſcopalis, vel alicujus Religionis ſufficere ad ſubſcriptionem authenticam ejuſmodi indultorum. Quare cùm Socii Reverendorum Patrum Provincialium in diverſis Religioſis Ordinibus ſoleant eſſe, & vocari Secretarii, ſufficiet huc eorum Chirographum, nos tamen in hac Provincia habemus delectum.

At per perſonas in dignitate Eccleſiaſtica 611 conſtitutas, quarum ſigilli appreſſionem præter publici Notarii ſubſcriptionem exigit Bulla Alexandrina, omnéſque aliæ hujus argumenti, intelliguntur eæ, quas Doctores differentes de materia beneficiorum Eccleſiaſticorum, dicunt habere propriè dignitatem, notantes, dignitatem Eccleſiaſticam eſſe propriè ſpiritualem præeminentiam cum juriſdictione; ut inter Theologos obſervat Joannes Azor *Inſtitut. Moral. Tom.* 2. *Lib.* 3. *cap.* 13. *q.* 7. inter Jureconſultos Rebuffus in *L.* 125. *De Verb. ſignif.* Unde infert Azor *loc. cit.* Abbates, Priores, Guardianos, Rectores eſſe præditos vera dignitate Eccleſiaſtica, adeóque eſſe poſſe Conſervatores Apoſtolicos, & delegatos judices Cauſarum Eccleſiaſticarum, ſicuti etiam eſſe poſſunt illi, qui in aliqua Eccleſia nomine, quod dignitatem ſonat, decorati exiſtunt; aut qui ex conſuetudine pro perſonis in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutis habentur, licet careant adminiſtratione, & juriſdictione, nam in his plus attenditur conſuetudo, quàm jus commune. Ita Confetius *De Privileg. Regul. Part.* 2. *cap.* 5. Quare hi omnes & propriè ſunt Prælati, ut oſtendimus in Tract. præced. ſeu de Jubileo Quintuplici *cap.* 11. & poſſunt authenticè munire diplomata exigentia ſigillum perſonæ in Eccleſiaſtica dignitate conſtitutæ, ut docet etiam Quintanadvenn. *cit. Tract.* 3. *dub.* 7. eruditè, ut ſolet, diſſerens de præſenti materia ſigillationis, & attribuens hanc authoritatem etiam Vice-Guardianis, Vice-Rectoribus, at non niſi cum integro officio gerentibus Vices Guardianorum, Rectorum &c. quemadmodum ex inſtituto explicavi Tomo priore, ſeu in *Experientiis Tract.* 7. *num.* 713. *&* 715.

CAPUT XXXIII.

De Indulgentiis Congregationum Sacratiſſimi Roſarii, & Virginis Annuntiatæ.

SUMMARIUM.

Cur conjungantur hæ duæ Congregationes? 611.
Recenſentur capita, in quibus ratione Indulgentiarum præcipuè conveniunt hæ duæ Confraternitates. Ibid. & ſeqq.
Quoties poſſint per Annum obtinere Indulgentiam plenariam Confratres alterutrius Congregationis? Ibid.
Neutrius Congregationis membra peccant non obſervando ſtatuta. 613.
Gaudent communicatione bonorum operum, & Indulgentiarum. 614.
Differunt autem illæ duæ Confraternitates tum [illegible] ratio-

ratione operis exequendi pro obtinendis Indulgentiis in decurſu vitæ. 615.

Tum pro obtinenda plenaria in agone. 616.

Neutrius Congregationis Indulgentiæ videntur poſſe applicari defunctis. 617.

612 HAſce binas Indulgentias copulo hoc Capite, quia duas illas Religiones, à quarum zelo, & induſtria pendet earum initium, & conſervatio, ſingulari omnino Religioſæ charitatis nexu author pacis, & charitatis Deus conjungi voluit, ſcilicet Sanctiſſimam Religionem Patrum Prædicatorum, & Minimam Societatem JESU. Eſt igitur hîc expedienda.

Quæſt. XC. *In quibus præcipuè capitibus conveniunt hæ duæ Congregationes, quoad materiam Indulgentiarum?*

RESP. Conveniunt in ſequentibus. I. In eo, quòd utriuſque Congregationis Indulgentiæ ſint plurimæ, maximæ; nam præterquam quòd ſinguli alterutri inſcripti, poſſint die ſuæ in Confraternitatem, ſeu Congregationem, & Sodalitatem receptionis, itémque in articulo mortis, plenariam Indulgentiam conſequi, lucrantur inſuper Indulgentias omnium Stationum Urbis Romæ per totum Annum. Unde fit, ut intra Anni circulum poſſint ſinguli Sodales, plus trecenties ſexagies plenariam (probabili nonnullorum opinione indicatâ ſuprà *n.* 340.) Indulgentiam conſequi, & ſedecim animas purgatorio liberare, ut deprehendet, qui in calculos reduxerit ea, quæ de Indulgentia Stationum recitavi in prima editione hujus libri ex Rodriq. in fine hujus opuſculi. Unde qui utrique Congregationi nomen dedit, ſicuti dant infiniti propemodum mortales, poteſt Anni ſpatio 32. animas flammis expiatoriis eripere: imò plures, ſi verum eſt id, quod Rheita in faſcic. Indulg. docet *dub.* 2. ſcilicet omnes Indulgentias Stationum poſſe applicari defunctis: & id quod ex probabili Cordubæ, & Henriquezii opinione ſignificavi *n.* 212. Adde his multos milliones Annorum, quos ratione earundem Stationum lucratur quis annuatim. Hunc calculum feceram ante toties memoratum Decretum Congregationis Indulgentiarum, nunc autem aliud ſentio propter tantopere imminutum numerum dierum, quibus poſſunt lucrifieri Indulgentiæ Stationum, de qua imminutione infrà *n.* 709. ubi refero illud Decretum.

613 II. Conveniunt in eo, quòd neutrius Congregationis Clientes, omittendo ea, quæ in eorum ſtatutis præſcribuntur, propriè peccent. Sicuti autem Confrater Roſarii omittens recitationem Roſarii, privatur quidem Indulgentiis, quæ recitantibus Roſarium conceduntur, non tamen Stationum, & aliis ejuſmodi; ita etiam Sodalis Annuntiatæ, quando negligit conventum, non acquirit Indulgentiam frequentantibus Conventum promiſſam, non tamen idcirco mox aliis Indulgentiis excidit.

III. Conveniunt in eo, quòd ſit inter utriuſ- 614
que Congregationis reſpective membra communicatio bonorum operum, & meritorum, ut de Congregatione Roſarii refert Navar. *De Orat. Miſcell.* 11. *aliàs* 27. & de Congregatione Annuntiatæ habetur in ejus Regula 12. Equidem cùm eadem ſit membrorum, & capitis vita, ſenſúſque; fit, ut omnes Germaniæ v. g. Sodales gaudeant communione bonorum operum, precum, Sacrificiorum, quibus Romana Congregatio, utpote caput, & origo omnium, & cui omnes unitæ ſunt. Gaudet autem illa meritis omnium Sodalitatum toto orbe ſparſarum, ut teſtatur Author Manualis Sodalitatis *c.* 2. *p.* 2. ergo etiam eadem merita, quæ certe ſunt magna, participant ſinguli Sodales. Vide, quæ de communicatione bonorum operum à Religioſo fieri ſolita dixi *p.* 1. *cap.* 9. Vide etiam Navarrum *loc. cit.*

Quæſt. XCI. *In quibuſnam potiſſimùm, quoad* 615
præſentem materiam, differunt iſtæ duæ Congregationes?

RESP. In his quatuor. I. Quòd, ut quis Annuntiatæ adſcriptus acquirat Indulgentias Stationum, debeat ſolùm orare 7. Pater & Ave in aliquo Societatis JESU templo; aut ſi in loco, in quo quis commoratur, vel peregrinatur, non adſit tale templum, ſufficit, modò illas preces fundat in aliquo templo, vel Sacello. At verò Confratres Roſarii debent pro iiſdem viſitare quinque Altaria, ſi adſint, & in ſingulis viſitationibus quinque Altarium recitare quinquies Pater. & Ave, ut refert Navarr. *D. Orat. Miſcell.* 27. *n.* 36. aliàs *Miſcell.* 16. At aliunde mihi ſcribitur, ſufficere ex indulto B. Pii V. ut ante Altare Roſarii recitentur 5. Pater & Ave.

II. Quòd Indulgentiam pro articulo mor- 616
tis non lucrentur Confratres Roſarii, niſi confeſſi, & ſacro Viatico refecti, ut idem Ibidem refert, ex Bulla B. Pii V. cùm tamen Sodales Annuntiatæ etiam ſine Confeſſione, aut ſacro Viatico morientes (modò in gratia Dei decedant) illam obtineant, nam horum Sacramentorum pro Indulgentia mentionem non facit Gregorius XIII. in Bulla erectionis. Quamquam credendum eſt, ſicut confeſſio, & communio in voto ſufficit ad obtinendam in articulo mortis Indulgentiam plenariam Pauli V. Gregorii XV. & Urbani VIII. ſecundùm ſuperiùs dicta, ita etiam ſufficere ad obtinendam Confraternitatis Roſarii. Vide, quod ex Rodriq. referam *n.* 610. Et quia religioſiſſimus Navarrus *cit. Miſcell.* 27. *aliàs* 18. *ſub finem*, tanti facit illam Indulgentiam pro articulo mortis, ut meritò aſſeruerit, ob eam ſolam eſſe

Digitized by Google

intrandam, & ſuſcipiendam Confraternitatem Roſarii, facilè judicabis, quid de Congregatione Annuntiatæ Virginis cenſendum putaverit vir tantus.

617 III. Quòd Indulgentiæ Congreg. Roſarii ſint ampliores iis, quas habet Congreg. Annuntiatæ, nec immeritò gaudet amplioribus, cùm antiquitate longè præcellat. Porrò an Indulgentiæ hujus utriuſque Congregationis poſſint animabus purgatorii applicari? Nondum authenticè comperi: quamvis de Indulgentiis Annuntiatæ aſſerat quidam Germanicus Compilator Stationum. Ego nec in Bulla Gregorii XIII. nec in ipſis legibus Sodalitatis quidquam de hac applicatione invenio; quare magis inclino, ut negem, quàm ut aſſeram, poſſe applicari, propter doctrinam traditam *n.*264. Idem cenſeo de Indulgentiis Roſarii, quandoquidem Lezana *cit. c.*15. illas ex variis Bullis enumerans nil dicit de ejuſmodi applicatione, ſicuti nec Navarrus. At mutabo lubens mentem, ſi docear, quæ ignoro.

IV. Quòd communio menſtrua debeat à Confratribus Roſarii obiri in aliqua Eccleſia PP. Prædicatorum, quemadmodum poſt alteram evulgationem hujus Tractatus comperi haberi in Bullario PP. Prædicatorum edito Romæ Anno 1668. ubi licèt ſit expreſſus ſermo de Solis Provinciis Romana & Lombardia, attamen ajunt PP. Dominicani (quod credo propter tum eorum authoritatem, tum generalem doctrinam allatam ſuprà *cap.* 24. *n.*575.) gratias uni ex eorum Eccleſiis conceſſas extendi ad reliquas ſui ſacri inſtituti.

CAPUT XXXIV.

De Indulgentia pro articulo mortis.

SUMMARIUM.

Articulus mortis alius eſt verus, alius præſumptus. 618.

Indulgentia pro articulo mortis debet quandoque, non tamen ſemper applicari per Confeſſarium. 619.

Differentia quoad articulum intercedit, quando applicas tibi ipſi, & quando applicat tibi Confeſſarius. 620.

Quoties poſſit obtineri Indulgentia pro articulo mortis? 621.

Et ſingulariter à Ciſtercienſibus? Ibid.

Indulgentia applicabilis per Confeſſarium applicari poteſt etiam ſenſibus deſtituto, & qui non petiit. 622.

Nec eſt opus certis verbis; ſufficit ſola voluntas Confeſſarii indicata ſigno externo. 623.

Peculiare quid de inſtructis Bulla Cruciatæ. 624.

Quid ſi Confrater Roſarii, aut Annuntiatæ nihil cogitet, aut cogitârit de Indulgentia pro mortis articulo? 625.

Per Confeſſorem intelligitur in Bullis etiam ille, qui præditus eſt juriſdictione, eſto non excipiat reipſa Confeſſionem moribundi. 626.

An quivis Clericus poſſit applicare agonizanti Indulgentiam, quam poteſt quivis Confeſſarius? Ibid.

An etiam abſens Confeſſarius poſſit impertiri Indulgentiam moribundo? 627.

Conſilium Navarri pro habente plures res, habentes annexam Indulgentiam pro articulo mortis. 628.

Confeſſio, & Communio in voto ſufficit pro agonizantibus, eſto Bulla loquatur de Confeſſis, & ſacra communione refectis. 630.

Quæſt. XCII. *Quænam de Indulgentiis pro articulo mortis tradunt Scriptores.* 618

RESP. Sequentia. I. Articulus mortis alius eſt verus, quem ſcilicet mors reipſa eſt mox exceptura: alius præſumptus, quem mors probabiliter, falsò tamen ſecutura putatur.

II. Articulum mortis, à mortis periculo diſtinguunt alii. Alii cum Cardin. de Lugo *Tom.* 3. *in* 3. *p. diſp.* 18. *n.* 22. rectiùs putant, Pontifices non facere ullum inter hæc duo diſcrimen.

III. Indulgentia pro articulo mortis, debet quandoque actu ipſo applicari per Confeſſarium, ut de Bullæ Cruciatæ Indulgentia ſupponit Diana *Part.* 1. *Tract.* 11. *Reſol.* 6. quandoque per intentionem conſtituti in articulo mortis: & univerſim cenſetur non eſſe opus interventu Confeſſarii, quando in formula Indulgentiarum non ſit expreſſa illius mentio: nam Indulgentiæ tantum valent, quantum ſonant. Et quia in Indulgentiis Quinque SS. S. Caroli, Urbani VIII. Sereniſſimi Ducis Guilielmi, Congregationis Annuntiatæ, Alexandri VII. Clem. IX. non dicitur quidquam de Confeſſario, ideo pro his conſequendis non eſt opus operâ Confeſſarii. 619

IV. Indulgentiam, quam tibi ipſi applicare potes, applicabis validè in ſolo vero mortis articulo, quia videtur eſſe mens concedentis tunc Indulgentiam, ut infirmus decedat ex hac vita, abſque onere luendi pœnas in purgatorio; huic autem intentioni ſatiſſit communiter in ſolo vero mortis articulo. Ita Bonacina de Sacram. *diſp.* 6. *q.* 1. *p.* 8. *num.* 12. non improbabiliter diſſentiente Eſcobar *num.* 51. eò quòd propoſitio indefinita æquivaleat univerſali. Bartol. in *L. Omnes populi*, *ff. de Iuſt. & Iur.* Quem quidem articulum aliqui ita explicant, ut dicant, Religioſum v.g aut Sodalem B. Virginis Indulgentiam, de qua jam diſ- 620

ſeri.

ſerimus, conſequi in eo inſtanti, in quo eſt ita defectus viribus, ut mortem naturaliter evitare non poſſit. Alii autem in eo inſtanti, in quo deſinit, eò quòd videatur tunc impleta conditio, & anima ſit capax Indulgentiæ, licèt non ſit capax (ſecundùm ordinariam Dei legem) primæ gratiæ. Bonacina *p.* 5. *n.* 12.

621 V. Indulgentiam, quam alterius operâ percipere debes, toties validè percipies, quoties erit probabile mortis periculum, ut v. g. quando Medici dicunt, te eſſe diſponendum ad Confeſſionem. Nam ſi oporteret expectare verum mortis articulum, nimis ſæpe fieret, ut Indulgentia hæc nulli conferri poſſet, cùm perſæpe ignoretur mortis inevitabile periculum. Confirmatur ex multis Bullis apud Cherubinum, ac Rodriq. & nominatim ex Bulla 20. Pauli III. in qua hæc doctrina clarè exprimitur; quam etiam tradunt Bonacina de Sacram. *diſp.* 0. *q.* 1. *Punct.* 8. *num.* 12. Reginaldus *Lib.* 7. *n.* 156. poſt alios. Quamquam teſtatur Diana *Part.* 1. *Tract.* 11. *Reſol.* 156. Commiſſarium Bullæ Cruciatæ jubere, ut Confeſſarius Indulgentiam Cruciatæ, moribundo applicet hoc modo: *Si verè mortem obieris, impertio tibi Indulgentiam Bullæ, alioqui ſervet tibi Deus hanc Indulgentiam ad inſtans mortis?*

At verò Sixtus IV. referente Domino Bernardino Abbate Lucellenſi, ſeu Luciſcellenſi in toties nominata Epitome Faſtorum Lucellenſium *fol.* 83. indulget, *ut omnibus perſonis Regularibus utriuſque Sexus Ordinis Ciſtercienſis, atque etiam Novitiis, Converſis, Donatis, Familiaribus, continuis Commenſalibus, Oeconomis, Procuratoribus, Confeſſor de Ordine, quem quilibet elegerit in mortis articulo, omnium peccatorum, cenſurarum, ac pœnarum abſolutionem, & plenariam remiſſionem, ac Sanctiſſimum Iubileum conferre poſſit. Et ſi mors tunc non ſequatur, nihilominus abſoluti maneant, ac plena remiſſio, & Iubileum hujuſmodi, in vero mortis articulo, iterum impendi queat.* Ita ille Reverendiſſimus Dominus Præſul. Quæ obſervanda ſunt ſingulariter Ordinibus Mendicantibus, nec enim dubium eſt, quin hæc gratia quoque ipſis communicata ſit.

622 VI. Poteſt verò Indulgentia à Confeſſario impertiri homini ſenſibus omnibus deſtituto, non modò ſi petivit Confeſſarium, ut fatentur communiter Doctores, ſed etiam ſi non petivit. Diana *cit. Tract.* 11. *Reſol.* 108. poſt Navarr. *Not.* 30. *n.* 12. contra Fillincium *Tract.* 8. *num.* 223. Ratio eſt, quia poteſt nihilominus fieri, ut ejuſmodi moribundo proſit integrè Indulgentia.

623 VII. Opus non eſt ullâ certâ verborum formula uti, ſed ſufficit voluntas applicandi Indulgentias, modò exprimatur ea aliquo ſigno externo, Reginaldus *num.* 153. ex communi. Et hanc voluntatem ſufficienter exprimit Sacerdos, dum pronuntiat formulam abſolutionis, cum intentione abſolvendi, in quantum & quocunque titulo poteſt, etſi neque ipſe, neque æger quicquam ſciant de Indulgentia. Filliuc. *Tract.* 8. *num.* 124. Reginald. *loc. cit.* poſt Suar. & Navarr. teſtans eſſe communem; & meritò extendens ad abſolutionem ab excommunicatione. Quid verò peculiare hac in re habeat Bulla Cruciatæ, paulò antè inſinuavi ex Diana. Et obſervat Suarez *Tom.* 4. *in* 3. *p. diſp.* 56. *ſect.* 1. *n.* 5. etſi in Bullis Cruciatæ ſoleant longiſſimæ formulæ apponi, ex omnium tamen Doctorum ſenſu, non eſſe neceſſe omnes illas proferre, nec ordinariè à Pontifice poni, ſed à Commiſſariis, qui Bullas tranſcribunt magis ad inſtructionem, & compendioſam narrationem omnium gratiarum, quàm ad uſum abſolutionis; conſultum tamen eſt dicere: *Concedo tibi talem, aut talem Indulgentiam*; nequaquam tamen neceſſum, ut dicatur: *authoritate Sedis Apoſtolicæ mihi conceſſa, concedo tibi talem aut talem remiſſionem*, ut tamen voluerunt S. Antoninus, Felinus, Silveſter, meritò refutati à Suar. *loc. cit.* 624

VIII. Quin imò, etſi Confrater Roſarii, Sodalis Annuntiatæ, aut habens numiſma S. Caroli, Quinque SS. Urbani VIII. Clementis IX. & X. &c. non cogitet in morbo de applicanda ſibi Indulgentia plenaria, eam tamen, ſi reliquæ conditiones non deficiant, conſequitur, quia utique quivis habet vel virtualem, vel ſaltem interpretativam, & habitualem intentionem, ſeipſum ſpiritualiter, quoad poteſt in illa extrema neceſſitate juvandi: quemadmodum varii Doctores obſervant, dum agunt de Euchariſtiâ, & extremâ Unctione dandis moribundo ſenſibus deſtituto. Et cùm Indulgentiæ tantum valeant, quantum ſonant, non autem ſonent, nec indicent neceſſitatem expreſſæ applicationis, fruſtra illam requires. 625

IX. Quando in formulâ Indulgentiæ ponitur, Indulgentiam plenariam eſſe pro articulo mortis impertiendam à Confeſſore, exiſtimant Suarez *diſp.* 55. *ſect.* 6. *n.* 4. intelligi Confeſſorem actu, ſeu illum, qui moribundi Confeſſionem audit. Addit tamen, eſſe etiam probabile, quòd quivis, qui in tali articulo abſolvere poteſt, poſſit etiam impertiri prædictam Indulgentiam, eſto ei non confiteatur æger. Quæ poſtrema doctrina eſt probabiliſſima, præſertim cùm Navarr. *De Indulg. Not.* 30. *n.* 9. teſtetur omnes Doctores ſecum docere, quòd in prædicto caſu poſſit deficiente Sacerdote quivis Clericus impertiri Indulgentiam, ſicut & abſolutionem ab excommunicatione. Quod etiam ſentit Diana *Part.* 5. *Tr.* 12. *Reſol.* 46. citans Valer. & Trullenck, & addens: 626

Digitized by Google

Hanc ſententiam me conſulente & impellente, ne timeant in praxin deducere non ſolùm Clerici tonſurati, ſed etiam laici, ſi Sacerdos tamen non adſit. Verùm hanc ſententiam non ſine ratione rejiciunt Suar. *cit. ſect. 6. n. 4.* Lugo *Tom. 3. diſp. 27. n.* 137. tum quia nomine Confeſſoris, ſeu Confeſſarii, non poteſt ullo modo intelligi laicus, tum quia eſt contra jus commune, nam jus commune non permittit laico juriſdictionem ſpiritualem, *quæ autem à jure communi exorbitant, nequaquam ad conſequentia ſunt trahenda. Reg. 28. in 6.*

627 X. Illud credibilius eſt, quod tradit ibidem Diana, poſt Trullenck, quòd ſcilicet Sacerdos, qui alicui extremam unctionem impertivit, oblitus tamen eſt impertire Indulgentiam, quam æger mediante Confeſſario accipere debebat, poſſit etiam abſens, cùm nequeat ampliùs illum inviſere, ægro dare illam eandem Indulgentiam, cùm etiam abſolutio à cenſurâ poſſit dari abſenti.

628 XI. Suadet Navarrus *cit. Not. 30. n. 17. & 18.* ut qui habet plures Indulgentias per Confeſſarium applicandas, curet unam illarum applicari ſtatim, cùm ad præſumptum mortis articulum venerit: alteram cùm jam efflare animam putat, *ne, dum ultimæ vitæ ſpiritus exſpectatur, ſubitò, antequam putabatur, moriens omnia lucrifacere volens, omnia perdat.* Quòd ſi quis unam tantùm ejuſmodi Indulgentiam habeat, ſuadet optimus hic ſenex, ut tempore extremæ Unctionis utatur.

629 XII. Suaderem & ego, ut ſi Confeſſarius, aut alius moribundo aſſiſtens intelligat, eum non habere ullum titulum, quo debeatur ei Indulgentia plenaria, commodet ipſi Numiſma, Roſarium, aut aliquid affectum Indulgentiis Quinque Sanctorum, aut S. Caroli, Urbani VIII. vel ſimilibus, détque oſculandum, niſi obſtaret Bulla revocatoria Alexandri VII. & Clementis IX.

630 XIII. Quando ad lucrandam Indulgentiam pro articulo Mortis requiritur Confeſſio, & Communio, ſufficit utraque in voto, ſi non poſſit quis reipſa confiteri, & communicare, Rodriquez *q.* 88. *a.* 2. teſtans ex Veracrucio Gregorium XIII. ita ſtatuiſſe; & quidem pro

631 omni Indulgentia plenaria. Et verò pleræque Indulgentiarum formulæ, ex hactenus allatis, expreſſè dicunt, ſi quis in mortis articulo non poſſit confiteri, aut communicare, eum nihilominus potiri Indulgentiâ, modò ſit contritus, ut nominatim videre eſt in Indulgentia Pauli V. Gregorii XV. Urbani VIII.

632 Addo his ex Tract. præced. de Jubileo, Cap. 9. Append. I. Indulgentiam pro articulo mortis minimè fuiſſe Anno 1675. ſuſpenſam. Cæterùm qui plura volet de hac Indulgentia, conſulat vel P. Quintanadvenn. in Append. *Tract. 9.* per totum, vel P. Dicaſtillo *Tom. 2. in 3. p.* ſeu *De Pænit. Tract. 9. diſp. 2. dub. 13.*

Appendix Conſtantienſis.

Sanctiſſimus Dominus noſter Clemens X. Anno 1673. Reverendiſſimo & Illuſtriſſimo Epiſcopo Conſtantienſi ſupplicanti pro facultate ſibi, & ſuo Vicario *a.* in ſpiritualibus generali impertienda in Ordine ad muniendos agonizantes, ſuæ Metropolis, & Diœceſis Conſtantienſis benedictione Apoſtolica & Indulgentia plenaria, dedit per Dominum Sluſium Expeditorem Brevium hoc Reſcriptum: *Illuſtriſſimo & Reverendiſſimo Domino Epiſcopo Conſtantienſi. Deſiderium Illuſtriſſimæ & Reverendiſſimæ Dominationis Veſtræ, quo benedictionem Apoſtolicam cum Indulgentia plenaria agonizantibus b. iſtius civitatis & Diœceſis Conſtantienſis concedendi tenetur, expoſui Sanctiſſimo Domino noſtro, qui benignè annuit, ut Illuſtriſſima Dominatio Veſtra ad triennium proximum, benedictionem & Indulgentiam hujuſmodi agonizantibus c. civitatis & Diœceſis prædictarum d. Apoſtolica authoritate concedat. Ubi verò præciſa neceſſitas exegerit, & inſimul noctis tempore eidem permittit, ut alicui Sacerdoti pio per veſtram Illuſtriſſimam Dominationem e. eligendo qualibet vice: quoad Moniales verò, illarum Confeſſario facultatem ſimilem communicare valeat. Romæ &c.*

Circa hoc Reſcriptum fuêre mihi itidem ſcripto propoſita à viro primæ dignitatis ſex dubia ſequentia.

Primum: An Epiſcopus omnibus Parochis locorum hanc facultatem generaliter pro omnibus caſibus contingentibus communicare poſſit? ut quidam exiſtimârunt ob rationem, quòd aliis paucis hæc gratia, in tam ampla Diœceſi prodeſſet, ſi ipſimet Epiſcopus tantùm in perſona agonizantibus dare poſſet.

Secundum dubium: An Epiſcopus concedens Indulgentiam debeat eſſe præſens agonizanti, vel ſufficiat ipſum de agone certiorari, & conſentire ut percipiat Indulgentiam?

Tertium: Quæ ſit iſta præciſa neceſſitas, in qua Epiſcopus poſſit alicui pio Sacerdoti committere illam facultatem?

Quartum dubium: Utrùm tantùm de die, an etiam noctis tempore in præciſa neceſſitate committere poſſit alii Sacerdoti facultatem?

Quintum: Utrùm ad omnes caſus præciſæ neceſſitatis aliquem ſubſtituere poſſit generaliter, vel requiratur ſpecifica cognitio in ſingulis contingentibus caſibus.

Sextum: Utrùm etiam quoad Moniales non ſufficiat generatim Confeſſariis illarum deputatio, ſed in omni caſu contingente requiratur etiam ſpecifica.

His terminis propoſita mihi fuêre illa dubia,

bia, quæ ordine reſolvam, meriturus ſicubi erravero, faciliùs idcirco veniam, quòd neminem unum repererim, qui quidquam ſcripſerit in ordine ad hujuſmodi Brevia, tametſi uſitata in Eccleſia præſertim per Italiam.

k Suppono autem pro fundamentali reſolutione aliquorum ex iis ſex dubiis, hoc Breve cùm ſit expeditum ad inſtantiam Epiſcopi, eſſe utique in ejus aliquem favorem expeditum, præcipuè tamen ſeu primariò in favorem agonizantium, tum quia profitetur ipſe Illuſtriſſimus Orator ſe illam gratiam, quam ſibi poſtulat, petere pro agonizantibus, tum quia ſicuti in Legibus & Canonibus interpretandis ſequi debemus meliorem, ſubtiliorémque rationem Cap. *Capellanus* de Fer. ibi: *Meliore & ſubtiliore ratione*, ita etiam cenſere primariam intentionem, quæ inducit Pontifices, eſſe eam, quæ fulcitur meliore ratione, cùm ratio Legis præcipua ſit anima Legis. *L. Cùm ratio. ff. De bon. damnat.* ideóque eadem ratio ampliat & reſtrinxit Legis diſpoſitionem tanquam ejus anima. Surdus *De aliment. Titul. 1. quæſt. 44.* Barboſ. *Axiomat. 197. n. 2.* & quoad fieri poteſt, in omnibus obſervatur. Prateus *De Reg. Iur. Lib. 2. cap. 2. n. 1.*

l Eſt autem multò rationabilius, ut Pontifex faveat, quoad poteſt agonizantibus, pro quibus ſupplicatur, quàm ſupplicanti; éſtq; multò dignius ſupremo Chriſtianorum Paſtore, ut ſuis oviculis in extremo periculo verſantibus, quàm commoditati Epiſcopi ſupplicantis gratifice-
m tur; ſiquidem vel maximè, & ad literam, tunc locum obtinet illud à me ipſo frequenter uſurpatum effatum, quod Gregorius X. *Cap. 3. De Electione in 6.* expreſſit his verbis: *Ubi periculum majus intenditur, ibi procul dubio eſt plenius conſulendum.*

n Suppono 2. hunc tamen favorem agonizantium non eſſe extendendum ultra aut contra proprietatem, uſúmve communem verborum, quibus eſt conceptum Breve. Ratio eſt, quia omnia Reſcripta, tam Gratiæ, quàm Juſtitiæ ſunt propriè, aut ſecundùm uſum communem intelligenda, niſi inde ſequatur, abſurdum quid, aut incommodum improviſum. Doctores in Reg. *Non aliter De Legat. 3.* & L. *Non dubium. ff. De Legibus.*

o Hiſce ſuppoſitis reſpondeo ad primum dubium, ſalvo illius Domini aliter ſentientis judicio, non poſſe fieri tam amplam communicationem. Primò, quia clauſula: *Ubi verò* poſita in Brevi *lit. d.* eſt adverſativa in jure & facto. Bartolus in *L. Hoc amplius §. De his autem ff. De damno infecto.* Et quidem ita adverſativa præcedentis, ut ſimul eam repetat, retenta eadem qualitate. Cardinalis Tuſchus *lit. D Concluſ. 240.* cum aliis communiter: atqui in ea fit expreſſa poteſtas ſubſtituendi Vicarium, ergo ea non fuit facta in §. *Lit. c.* alioqui non adverſaretur huic præſenti. 2. Quia in eodem Brevi §. ad *lit. c.* fuit expreſſa reſtrictio ad communicationem faciendam pro qualibet ſeorſim vice, ut explicabitur in reſponſo ad quintum dubium. 3. Clauſula *per ſeipſum* adverſatur illi tam largæ interpretationi mentis Pontificiæ, ſicuti declarabitur in reſolutione dubii ſecundi. 4. Narratur in ſpecie facti, fuiſſe ſupplicatum p
pro ipſo quoque Vicario Generali, & tamen in Reſcripto nulla fit hujus mentio; igitur nec ei eſt conceſſa, ſed omiſſum debet hic haberi pro omiſſo, per doctrinam Capituli: *Nonne. De Præſumpt.* & ibi not. Si negata eſt Vicario, quis credat poſſe ab Epiſcopo impertiri omnibus & ſingulis Parochis? Cur ſi ſingulis Parochis pro ſuis Parochiis, non etiam ſingulis Decanis, pro ſuo toto Decanatu? Aut Archipreſbytero pro ſuo toto diſtrictu? Quidni ipſi Vicario pro tertia aut quarta parte Epiſcopatûs?

Nec allata in contrarium ratio ſatis probat q
illam tantam liberalitatem, quia inauditum eſt in jure validè fieri ex præſumpta mente Principis extenſionem gratiæ cum contradictione, ſiquidem contrarietas ubique evitanda eſt. Maranta *in ſpeculo p. 3. n. 112?* & DD. *in L. Præcipimus. Cod. De Appellat.* Quamvis igitur ſuperiùs *lit. l.* probaverim eſſe in hoc Brevi habendam præcipuam agonizantium rationem, id tamen eſt neceſſariò reſtringendum ad caſus non involventes contradictionem.

Ad ſecundum dubium: Tametſi quotidia- r
na praxis Prælatorum impertientium diſpenſationes, abſolutiones à cenſuris, & ipſaſmet Indulgentias, evidenter demonſtret, non exigi generatim ad harum valorem, ut hæ fiant à Prælato habente in ſua præſentia illum, cui vult aliquod hujuſmodi beneficiorum largiri, attamen credo, Epiſcopum ordinariè, ſeu extra præciſam neceſſitatem, (de qua ad dubium quartum,) nihil acturum, niſi ſit præſens ago-
nizanti. Ducor primò, quia nulla clauſula de- s
bet eſſe fruſtra, ſed aliquid operari, ut ſexcenties repetunt Jureconſulti à nobis alibi relati; adeò ut potiùs improprietas, quàm ſuperfluitas admittenda ſit. Rolandus à Valle *Lib. 3. Conſil. 61. & 62.* in ſpecie facti, ſingulariter in tam ſuccinctis Brevibus, foret autem clauſula de jure ſubdelegandi fruſtranea, & ſuperflua, ſi jam eſſet manifeſtè intellecta in priore §. Eſt autem manifeſtè intellecta in eo, ſi nunquam exigitur præſentia Epiſcopi.

Neque dicas, in §. ſub *lit. c.* concedi Epi- t
ſcopo, ut extra neceſſitatem valeat infirmo abſenti Benedictionem & Indulgentiam dare per aliquem non tanquam Vicarium ſeu ſubſtitutum, & delegatum, ſed duntaxat tanquam per merum nuntium indicantem, ſeu referen-

Digitized by Google

tem, Epiſcopum impertiri ipſi eam gratiam ſpiritualem, in ſequenti autem §. *lit.* d. valere ejuſmodi ſubdelegationem, non, inquam, admittenda eſt, (tametſi utique ſit phyſicè & moraliter poſſibilis) hoc loco iſta differentia; eſt quippe longè dignius paternâ, paſtoralique ſolicitudine Pontificis, invenire rationem ſuaviter inducendi Epiſcopos, ut ſaltem ſemel in vita, inque illo articulo, quo lupus tartareus nequiſſimè ſimul & ferociſſimè, ſi unquam aliàs, intentus eſt devorandis oviculis ipſorum, cognoſcant vultum ſui pecoris, eis adſint, coràm diſpiciant, quî ſit eis ſubveniendum, quàm præciſè mittere ejuſmodi nuntium. Igitur videtur hæc interpretatio præferenda juxta dicta ſuprà *lit.* k. præſertim cùm & clauſula: *Per ſe ipſum*, ſit perſonaliſſima. Barboſ. *In Opuſc. Diction.* 225. poſt Baldum (mendoſè citatum) Rotam, & Farinacium, loquentes de clauſula *Noſmet ipſi*, ſanè non magis indicantem reſtrictionem ad individuam, perſonam loquentis, quàm clauſula: *Per ſe ipſum*; & particula *verò* poſita ad *lit.* d. tantopere adverſetur præcedenti, quantopere indicant Doctores indicati *lit.* o.

u Igitur dicendum eſt, primariam rationem, quæ movit primum Pontificem, movétque ejus ſucceſſores ad delegandas expreſſè, ut indicat vox *Benedictionis Apoſtolicæ* ſuas vices Epiſcopis in ejuſmodi articulo, fuiſſe hanc, ut quoniam, prô dolor! tam pauci ex his funguntur paſtorali officio erga oviculas extremè periclitantes, illud per ſe immediatè ſaltem ſemel reſpectu ſingulorum, obeant, non per Vicarium, ut olim obſervavit Hugo à S. Victore, ſed per ſe ipſos obeant: obeant, inquam, ſi phyſica vel moralis impoſſibilitas non interveniat, de quo infrà *lit.* z.

x Nec objicias, fore, ut hac ratione longè plures agonizantes deceſſuri ſint privati Benedictione Papali & Indulgentia, quàm ſi Epiſcopi etiam procul diſtantes uterentur beneficio Apoſtolico. In primis enim valde credibile eſt, in Italia, Hiſpania, Sicilia reperiri pauciſſimos homines, qui non ſint vel inſcripti alicui Confraternitati, vel inſtructi numiſmatis offerentibus Indulgentiam plenariam, in agone, non itaque eſt tantopere iis curandum de Indulgentia Papali præciſè. Et quia videtur illa Pontificiæ Benedictionis largitio præcipuè vigere in Italia, utpote cujus Epiſcopi omnes vel audierint, vel fortè ipſimet Romæ viderint curſitantes ad Papam pro ea gratia, cujus quoque (Italiæ) Epiſcopatus plerique non ſunt ampli, ac proinde veroſimile eſt Brevia communicativa Pontificiæ Benedictionis eſſe primitus conceſſa ad eorum preces, oportet utique ea intelligere eo ſenſu, quo intelligunt practicántque Epiſcopi Italiæ, ſiquidem primum in unoquoque genere eſt exemplar cæterarum Cap. Ex *literis de Conſtitut.* ſolent autem Itali Epiſcopi, ut reor, inſtructi illâ gratiâ Pontificiâ adeſſe conſtitutis in ſupremo agone.

Porrò paucitatem eorum, de qua objectio, compenſat aliunde præſentia perſonalis, quam Epiſcopus præſtat aliis, utpote quæ non uni, ſed pluribus poteſt eſſe cauſa, evadendi pœnas, non modò purgatorii per Indulgentiam ſeu immediatè per ſe, ſeu mediatè per tabellarium impertitam, ſed ipſius tartari per hortationem, conſilium, mandatum capta, & ſubminiſtrata in ro præſenti & arenâ. y

Hanc interpretationem eſſe meliorem & ſubtiliorem appoſitâ nemo inficiabitur, ergo eſt præferenda, per citatum Cap. *Capellæ ut De Feriis*. Denique cùm tam pauci per ſeptentrionem & Occidentem Epiſcopi petant hanc gratiam magnam, ſignũ eſt, eos ideo non ſupplicare pro illa, quod ſit ei annexa illa [illegible]tis moleſta Appendix de præſentia corporali.

Ad tertium dubium de neceſſitate præciſa: Reſp. intelligi veram, apertámque neceſſitatem nominandi ſubſtitutum. 1. Quia per hanc nequit intelligi per ſe & præciſè periculum mortis imminentis infirmo, hoc enim periculum jam erat propoſitum in 1. §. hujus Brevis, in quo eſt ſermo de ſolis agonizantibus, ergo non indicatur per ſe & præciſe in præſenti §. tum quia foret ſupervacanea hæc repetitio, contra vulgatiſſimum dogma, de quo ſuprà *lit.* u. quòd nullum verbulum, nedum clauſula debeat eſſe fruſtra in Lege, aut Reſcripto; tum quia clauſula: *Ubi verò*, eſt adverſativa, non repetitiva prioris. 2. Quia antecedentium ſenſus anceps declaratur tum per ſequentia, DD. ex L. *Incivile. ff. De Legibus.* tum vel maximè ex ſubjecta materia Cap. *Intelligentia. De ſignif. Verb.* materia verò de qua diſponitur in hoc §. ſeu *lit.* e. & quæ ſequitur mentionem præciſæ neceſſitatis, eſt deſignatio ſubdelegati, adeóque indicatur poſſe hanc fieri tunc ſolùm, quando urget neceſſitas, vel ſubſtituendi alium, vel mittendi Indulgentiam per nuntium, ita ut ſi neutrum fiat, infirmus probabiliſſimè ſit animam exhalaturus abſque beneficio Indulgentiæ. Etenim illud dicitur *præciſum*, quod ſtrictè admodum intelligitur. Menochius in ſpecie facti *Conſil.* 134. ex Baldo ita videlicet, ut non modò non admittat ullam diſpenſationem, ſed nec interpretationem. Idem. Adeóque deſignat indubitatum, aut probabiliſſimum ſaltem periculum, de quo paulò antè. aa

Quarti dubii reſolutio eſt non ſatis expedita. Rationem enim dubitandi ſuggerit anceps explicatio, diſpoſitionis in Brevi *lit.* d. ſiquidē hæc ſententia: *ubi verò præciſa neceſſitas exegerit, & inſimul noctis tempore duntaxat*, po- bb

teſt

Digitized by Google

teſt ita exponi: ubi verò exegerit neceſſitas, eáque nocturna ſeu juncta tempori nocturno. Poteſt quoque ita explicari: ubi verò exegerit neceſſitas, & prætereà, id eſt vel incideret tempus nocturnum &c. Si admittatur poſterior expoſitio, tunc certò poterit etiam de die fieri commiſſio. Si prior, non poterit, ſiquidem ex una parte clauſula *Duntaxat* eſt ita reſtrictiva, ut excludat omnes alios caſus præter expreſſos, Tuſchus *lit.* D. Concluſ. 388. ex altera autem parte quando idem adverbium: *Duntaxat* collocatur poſt duo membra, afficit utrumque, ut ſolent clauſulæ poſteriores, juxta dicta Tract. præced. ſeu de Iubil. Quintupl. *cap.* 50. *n.* 502. & verò ſumi debere in ſenſu priore, ſuadet tum illud, quod nunc primum dixi de vi clauſulæ poſterioris reſpectu præcedentium, tum vel maximè doctrina Cephali, Flamminii, Barboſ. in Diction. *Simul* pronuntiantium, naturam voculæ *Simul* eſſe, unire ſequentia cum præcedentibus; ergo vocula *Inſimul* unit nocturnum tempus cum præciſa neceſſitate, non igitur videtur hic locum habere poſterior, & dil junctiva explicatio, ſed prior copulata.

cc Hanc reſponſionem indicant (à me poſt hæc omnia ſcripta viſi) P. Pellizarius in Manual. Regul. *Tract.* 8. *c.* 5. *n.* 190. cúmque fideliter deſcribens Diana *Part.* 10. *Tract.* 16. *Reſol.* 5. *in fin.* quatenus Pellizarius reſpondit cuidam Epiſcopo, habenti facultatem concedendi plenariam Indulgentiam moribundis, cum hoc tamen, ut interdiu id faciat per ſe ipſum, aliàs potens talem facultatem ſubdelegare pro tempore noctis, reſpondit, inquam, illum Epiſcopum, ſi interdiu vocetur ad ægrum, non poſſit autem, aut nolit accedere, poſſit nihilominus de die dicere uni Sacerdoti: Delego nunc tibi meas vices, ita ut de nocte impertiaris hæc moribundo ex delegata poteſtate Indulgentiam plenariam, teſtatur autem expreſsè idem P. Pellizarius, ſuum reſponſum probatum fuiſſe viris doctiſſimis.

dd Et verò, quia verſamur in materia non ſolùm nemini præjudicioſa, ſed maximè favorabili tum Epiſcopo, utpote quæ ampliat ejus privilegia, tum præcipuè deductis ad extrema, conſtitutiſque in periculo ſummo inexplicabilium purgatorii pœnarum ſubeundarum, eam ob rem videtur mihi vera ſecunda è duabus illis expoſitionibus, quòd ſcilicet Epiſcopus poſſit interdiu ſolùm & ſemper committere alicui pio Sacerdoti abſolutionem à pœnis purgatorii, quando eſt ipſemet ita impeditus, vel ægritudine, vel magni ponderis negotiis, vel diſtantià loci, ut nequeat moraliter loquendo, ſeu non niſi difficillimè ſat tempeſtivè adeſſe ipſi agonizanti; poſſit inſuper juriſdictionem illam ſubdelegare pro nocturno tempore, etiamſi foret ipſi non incommodum convenire ægrum, ſicut & poteſt libere tam pro diurnis, quàm nocturnis neceſſitatibus Moniales concernentibus ſuas vices delegare earum Confeſſario. Equidem beneficium Principis eſſe quàm latiſſimè interpretandum nôrunt omnes ex Lege *Beneficium. ff. De Conſtit.* & hac expoſitione poſita confirmatur id, quod dixi ad ſecundum dubium de neceſſitate præſentiæ perſonalis interdiu, quando eam præſtare valet Epiſcopus, niſi enim dicamus, eam eſſe de die *Ordinariè*, ſeu extra grave impedimentum, neceſſariam, non erit differentia inter tempus diurnum & nocturnum, cùm tamen ſtatuendum eſſe evincant ea, quæ retuli de energia clauſulæ: *Ubi verò.*

ee Ad id, quod protuli de emphaſi unitivæ voculæ *Simul*, ſeu *Inſimul*: Reſponderi poteſt, neceſſitatem præciſam ſatis uniri cum ſequentibus, ſi dicatur concedi Epiſcopo æquè in caſu neceſſitatis diurnæ, quando eſt impeditus, atque nocturnæ, etiam quando non eſt impeditus, jus, delegandi: voculam autem finalem *Duntaxat* ſufficienter referri ad ipſam quoque interdiu neceſſitatem, ſi dicatur commiſſionem fieri poſſe ſolùm in duobus caſibus, ſcilicet neceſſitatis, tempore diurno, quando Epiſcopus nequit, & etiam nocturno, licèt poſſet adeſſe nocturno.

ff Ad quintum dubium Reſp. breviter, exigi ſpecificam talem commiſſionem, qualis ibi exprimitur. Siquidem clauſula: *Eligendo qualibet vice*, ita ſuadet, perſuadétque; etenim dictio: *Quilibet* non modo eſt abſolutè loquendo diſtributiva. Pariſius, Decius, atque alii apud Barboſ. in Diction. *Quilibet*, verùm etiam operatur idem, ac ſi eſſent factæ, (ſeu faciendæ,) plures diſpoſitiones & dinumerationes. Tuſchus *lit.* D. Concluſ. 269. *n.* 21. maximè quando actus eſt iterabilis, & recipit diviſionem. Idem *ibidem* quemadmodum utique recipit electio. Adde, quod & fruſtra ſit appoſita illa particula, niſi ita explicetur, & nemo rectè dicturus ſit, pœnitentiarium Epiſcopalem e.g. eſſe hac vice electum ab Epiſcopo ad abſolvendum Titium à caſu Epiſcopali, ſi abſolvat vi officii commiſſi abhinc unum, aut plures Annos. Accedit, quòd omnino videatur illa clauſula eſſe idcirco expreſſa, ut Epiſcopo innoteſcat ſtatus certantis cum morte, conſiderétque an non ſit ei proſpiciendum de aliquo ſpeciali remedio, ut Confeſſario ſingularis dexteritatis, aut admonendus de aliqua ſatiſfactione & ſimilibus; nulla diligentia eſt hîc ſuperflua, ſed omnis cautela adhibenda. Gloſſa. *Cap. Literæ. De Frigid. & Malef.* agitur enim non de lana, ſed de anima. Hoſtiens. in *idem Cap.*

gg Ad ſextum dubium de Confeſſario Monialium. Reſp. ſi loquamur de Monialibus ſubjectis Epiſcopo, eſſe veroſimiliter de harum Con-

feſſario ſentiendum id, quod ad quintum dubium diximus de Confeſſario ſæcularium. Ratio eſt, quia in Reſcripto Papali exprimitur, facultatem communicabilem Confeſſario ſanctimonialium eſſe debere ſimilem facultati delegabili pio Sacerdoti, de quo eſt ſermo *lit.* d. atqui dictio ſeu clauſula: *Similis* denotat ſimilitudinem reſpectu facti, modi, & qualitatum abſque ulla difformitate. Expreſſè Barboſa, *Diction.* 367. *n.* 52. poſt Innoc. Socin. Gabriel. Rotam, Cardinalis Tuſchus *lit.* d. *Concluſ.* 375. *n.* 12. poſt Bartolum.

hh Accedit, quòd clauſula poſterior, ſit in dubio intelligenda juxta ſenſum clarum antecedentis, adeóque Confeſſarius talium Religioſarum debet ab Epiſcopo petere delegationem, quoties ſeu de die ſeu de nocte ſubeſt periculum mortis. Ut proinde diſcrimen inter nominationem pii Sacerdotis pro diſtinctis à Monialibus: & delegationem Confeſſarii Monialium in hoc ſolo conſiſtat, quòd pro his non ſit quilibet Sacerdos pius capax delegationis, ſed ſolus earum Confeſſarius ordinarius; reſpectu autem aliorum & aliarum, poſſit Epiſcopus ſuas vices delegare tam ordinariis, quàm extra-ordinariis Confeſſariis, imò etſi non ſint Confeſſarii, modò ſint Sacerdotes pii, id eſt, non ſuſpenſi, non excommunicati.

ii Quia verò ſuperiùs *lit.* hh. ſum locutus de Monialibus duntaxat ſubjectis Epiſcopo, erit fortè, qui quærat, quid cenſeam de exemptis? Et Reſp. cùm probabiliter nec Epiſcoporum intentio ſit ſupplicare pro hiſce, nec eiſdem fas ſit ingredi harum Monaſteria abſque ſpeciali facultate vel Sedis Apoſtolicæ, (Trid. Concil. *Seſſ.* 25. *De Regul. cap.* 5. Barboſ. *Ibidem n.* 61.) vel illarum ſuperioris Regularis, Lezana in *Summa* verb. *Clauſura n.* 33. non reor, poſſe talium Confeſſario ſubdelegari ab Epiſcopis munus illud, de quo diſſervimus, cùm ſubrogatum licèt ſapiat naturam illius, cui ſubrogatur. Ancharon. *Conſil.* 411. non tamen habeat plus juris, quàm id, cui ſubrogatur, DD. in Cap. *Eccleſia, Vt lite pendent.* Menochius *Conſil.* 784. *n.* 12. Quandoquidem verò iiſdem Antiſtitibus nullo jure interdicitur ingreſſus in Monaſteria virorum quantumvis exempta, & Religioſi horum Monaſteriorum vulgò dicuntur eſſe Religioſi illius Urbis & Diœceſis, ubi domicilium obtinent, non video, cur tales ſint incapaces Indulti Epiſcopalis.

Appendix ad Appendicem.

kk Cùm hæc omnia jam eſſent chartæ mandata, fuit huc perlatum mihique communicatum reſponſum, quod ex Urbe dederat Agens Reverendiſſimi & Illuſtriſſimi Conſtantienſis, dederat autem non ex ſuo ſenſu, ſed ex Cardinalis Ottoboni, dum eſſet Epiſcopus Brixienſis, frueretúrque illâ, quam deſcripſimus, gratia Pontificia, atque ex Domini Sluſii, qui expediverat iſtud ipſum Indultum. Reſpondet autem. I. *Non poſſe ab Epiſcopo communicari generaliter omnibus Parochis, quantumvis remotis, niſi in caſu, quo ea facultas poſtulatur, pro determinato aliquo agonizante, ad quem Epiſcopus ipſe per ſe accedere nequeat, tam ob diſtantiam loci, quàm ob aliud impedimentum. Quòd ſi notificatio ad deſtinatum locum pertingere tempeſtivè non poſſit, oportere id ferre æquo animo, & remedium, ſeu compenſationem huic defectui facere procurando numiſmata cum impoſita, ſeu annexa benedictione, & Indulgentiis in articulo mortis.* 2. *Epiſcopum debere agonizanti præſentem adeſſe ad dandam benedictionem, excepto caſu gravis impedimenti, quod interveniens impediret præſentiam perſonalem, quo in caſu poteſt, inquit ille, fieri commiſſio alteri eo prorſus jure, quo de noctu delegari poteſt commiſſario ea, de qua agimus, facultas, pro eo tamen ſolo agonizante, qui Benedictionis impertitionem ſibi poſtulat.* 3. *Hoc ipſo & conſimili modo debet in omni caſu ſpeciali fieri deputatio, etiam quoad Moniales. Atque hic eſt ſenſus literarum à D. Sluſio mihi per aliam occaſionem dudum expeditus, & declaratus.* 4. *Hæ literæ non conceduntur niſi Nuntiis, Cardinalibus, & magnis Principibus, quorum proinde facultas, ſi ab ipſis communicari poſſet aliis, præter expreſſos, poſſet exinde concedi generaliter omnibus abſque ulla diſtinctione.*

Hæc omnia ad verbum ille Romano-Conſtantienſis Agens, circa quæ obſervo duo: Primum hoc Reſcripto confirmari reſolutiones, quas dedi ſuprà *lit.* o. u. x. z. dd. ee. gg. Si quid autem indicavi contrarium huic reſponſo Romano, id poſtponendum eſt huic Reſcripto. Alterum, fuiſſe mihi quoque Bononiâ à quodam noſtro Patre, Theoria, uſúque percelebri, quem quoq; conſuluerā, reſponſum id ipſum, quod jam ſcripſeram ad *lit.* o.

CAPUT XXXV.

Utrùm ad Indulgentiam pro articulo Mortis obtinendam, ſufficiat fuiſſe Sodalem, ſeu Confratrem.

SUMMARIUM.

Ratio afferendi, Indulgentiam pro articulo mortis promiſſam Confratribus variarum Congregationum competere etiam illis, qui poſtea ſunt expuncti ex Albo Confraternitatis affertur. 634.

Rationes id negandi proponuntur. num. 635. & 636.

Concluditur pro parte negativa. 637.

Reſpon-

Reſpondetur ad rationes in oppoſitum. 638.

Obſervatur peculiare quid circa illos, qui etſi conventum non frequentent unquam, attamen gaudent hac in re privilegio frequentantium. 640.

633 SIcut omnes Indulgentiæ Reales hactenus indicatæ in hoc ſunt ſimiles, quòd omnibus, rem iis affectam habentibus tribuant in articulo mortis omnium peccatorum remiſſionem, ſi reliquæ conditiones adſint, ita omnes Confraternitates, quantùm ex Cherubini Bullario, & Confraternitatum ſingularum libellis diſco, in hoc conveniunt, quòd Indulgentiam plenariam obtineant non ſolùm eo die, quo in Congregationem, ſeu Confraternitatem admittuntur, ſed etiam in mortis articulo, unde oritur hæc gravis.

634 Quæſt. XCIII. *An Indulgentiam pro articulo mortis acquirere poſſunt, qui albo Congregationis Annuntiatæ expuncti ſunt ob mores diſcolos, aut qui ſponte ei nuntium miſerunt?*

Eadem quæſtio movetur de Confratribus Roſarii, Scapularis &c. Ratio dubitandi ex una parte eſt, quia Gregorius XIII. in Bulla, qua confirmat Congreg. Annuntiatam, dicit, ſe impertiri hanc Indulgentiam omnibus, *qui in prædictam Congregationem recipientur.* Atqui illi, de quibus loquitur, ſunt in eam recepti; & Indulgentiæ tantùm valent, quantum ſonant; ſuntque latè interpretandæ, ut ſtabilivimus *n.* 30.

635 Ex altera autem parte videtur dicendum, hunc tantum favorem reſervari iis, qui tanquam legitima, & actualia Congregationis membra moriuntur. Nam inprimis videtur eſſe hic communis Sodalium, & aliorum prudentum ſenſus. Deinde ſi ob allatam rationem habent ejecti, aut dimiſſi è Sodalitio jus ad Indulgentiam plenariam pro mortis articulo, habent quoque ad Indulgentias Stationum, illæ enim æquè offeruntur receptis in Sodalitium; hoc autem ſentire eſt perabſurdum, cùm ſit contra judicium tam illorum, qui Congregationem deſerunt, quàm qui in eâ conſtantes permanent. Accedit, quòd pro uno actu non ſoleant dari ab uno, eodemque Pontifice plures plenariæ Indulgentiæ; atqui pro ipſo actu receptionis, & ingreſſûs in Congregationem, datur Indulgentia plenaria: *ſuprà n.* 611. ergo pro illo ingreſſu non datur plenaria in articulo mortis; daretur autem, ſi illam obtinerent ii, qui deſinunt eſſe membra Congregationis.

636 Et quis dicat, Indulgentiam conceſſam Religioſis pro articulo mortis, apud Caſarubium 1. *num.* 1. obtingere etiam ejectis? Et tamen Julius II. omnibus in Ordine Minimorum receptis conceſſit Indulgentiam plenariam tam in morte illorum, quàm in ingreſſu, ut refertur in Compend. Privileg. Societ. noſtræ. *V. Indulgent. ſ.* 4. Enimvero Eugenius IV. & Innocent. VIII. in Bullis *num.* 117. relatis, plena remiſſione peccatorum pro ſuprema lucta muniverunt Religioſos, cum hac expreſſa clauſula: *quamdiu ſub Regulari obſervantia fuerint.*

637 Hæ ultimæ rationes mihi perſuadent, eſſe ad propoſitam quæſtionem reſpondendum negativè. Et ita etiam reſpondendum cenſuerunt docti, ſapienteſque Patres è Societate noſtra à me conſulti. Quamvis Navar. *De Orat. Miſcell.* 30. loquens in ſpecie de Indulgentia pro articulo mortis promiſſa Confratribus Roſarii, dicat, ejus fieri compotes omnes, *qui illi Congregationi inſcripti ſunt cum vera voluntate implendi omnia ſtatuta.*

638 Ad rationes in oppoſitum dico, ſicuti conſuetudo eſt optima legum interpres: *Cap. Cùm dilectus, De conſuet.* ita commune judicium Sapientum optimè interpretatur Legem. Cùm igitur confirmationem Gregorii XIII. commune ſapientum, quantum quidem reſcire poſſum, judicium interpretetur eo modo, quo dixi, oportet ejus verba ſtrictè, non latè interpretari, etiamſi plus ſonent. Nam *non intentio verbis, ſed verba debent intentioni deſervire. Cap.* In his, *De verb. ſignificat.* 639 Confirmo datam reſponſionem inde, quòd in interpretatione gratiarum, & Indultorum, oporteat maximè attendere ad ſupplicationem pro gratia obtinenda factam. Etenim Princeps ſolet ſe accommodare precibus ſibi factis, ut ex *L.* Si preces. *ff. De Legibus. Et Cap.* Inter dilect. §. Cæteris, *De fide Inſtrum.* tradunt Juris Utriuſque Doctores, cum Suar. *L.* 8. *De Legib. c.* 28. *n.* 19. Atqui nullo modo cogitandum eſt, quòd Superiores Societatis, & primaria Congregatio Annuntiatæ à Gregorio XIII. confirmata, petiverint prædictam Indulgentiam, niſi pro iis, qui conſtantes eſſent manſuri Sodales: ergo pro illis ſolis conceſſit Gregorius, & Sixtus V.

640 Cæterùm etſi quis legitimam ob cauſam perpetuò abſit à conventibus, ſicut v.g. abſunt plerique habitantes extra urbem, in qua Congregatio ſuum Oratorium habet, poteſt nihilominus eſſe omnium ejuſdem Indulgentiarum, itémque meritorum, & orationum pro Sodalibus fuſarum particeps, ſi & eſſe velit, & ſe gerat ut membrum Congregationis, ejus ſcilicet ſtatuta ſervando tolerabili cum ſatiſfactione, prout occaſio tulerit.

Quòd ſi prætereà Sanctos menſtruos petat; ſeſe Sodalibus interdum commendet; oret ipſe pro defunctis Sodalibus, qui commendantur; annuatim ſuam formulam tranſmittat, non modò ſuperioribus gratiis fruitur, ſed etiam pro illo mortuo, juſta funebria ſolvuntur, & confœderatis Sodalitiis commendatur, perinde acſi in ipſo Congregationis locò obiiſſet diem extremum.

Quòd

641 Quòd de iis, qui Congregationem Annunciatæ Virginis deſerverunt, dixi, idipſum pari ratione de deſerentibus alias Confraternitates aſſerendum cenſeo, propter allatas rationes. Et addo, fuiſſe opinionem cujuſdam viri docti, prudentis, & pii, quòd ne quidem omnes Religioſi, qui in Religione, ſtatúque gratiæ moriuntur, potiantur Indulgentiâ morientibus Religioſis promiſſa, eò quòd tantus favor non videatur extendendus ad valde tepidos, & ſuo nomine vix dignos Religioſos. Verùm quia plurimis in articulo mortis datur Indulgentia plenaria pro actu incomparabiliter minùs excellente, quàm ſint univerſi, quos etiam tepidiſſimi Religioſi exercent, idcirco exiſtimo etiam his obtingere prædictam gratiam.

CAPVT XXXVI.

Quamdiu duret, ſeu quando ceſſet Indulgentia?

SUMMARIUM.

Indulgentia tamdiu durat, quamdiu vult is, qui conceſſit. 642.

Quænam per ſe loquendo durent perpetuo? 643.

Ceſſante cauſa Indulgentiæ non ceſſat hoc ipſo Indulgentia. 645.

Sicut nec per renuntiationem illius, cui conceſſa eſt. Ibid.

Aut per mortem ejus, qui conceſſit. 646.

Eſto ſit conceſſa ab habente ſolam delegatam poteſtatem. 647.

At ceſſat per revocationem. 649.

Indulgentia pro aliquo die conceſſa an incipiat à primis veſperis. 650.

Bullæ diverſimode loquuntur de tempore, quo incipit, aut deſinit jus lucrandi Indulgentiam. 651. *& ſeqq.*

Indulgentiæ pro feſtis conceſſæ communiter incipiunt à primis Veſperis uſque ad occaſum ſolis. 653. *&* 654.

Idem dic de Indulgentia conceſſa pro die Dominica. 654. *&* 657.

In promulgatione Bullarum Indulgentias impertientium quæ verba ſint uſurpanda? 655.

Quid hic intelligatur per Solis Occaſum? 655. *&* 657.

Quid per primas Veſperas? 656. *&* 657.

Quid ſi nullæ dicantur in eo loco? Ibid.

Quid ſingulariter pro feſtis occurrentibus in Quadrageſima? 656. *&* 657.

Quando incipiat tempus lucrandi Indulgentiam conceſſam pro aliqua feria? Ibid. & num. 657.

Patris Quintanadvennæ ſententiæ de tempore, quo incipit Ius lucrandi Indulgentiam pro Dominica Communionis Generalis. Ibid.

Sacerdos faciens ſacrum in Eccleſia deſignata pro illa Indulgentia, non neceſſario inſtituit aliam viſitationem, & ſatiſfacit conditioni de oratione ad præſcriptas intentiones, ſi ad eas oret in Memento, aut inſerat Miſſæ aptam Collectam. Ibid.

Quando incipiant Indulgentiæ datæ v.g. ad ſeptennium? 658.

Faciendum eſt diſcrimen ob diverſas clauſulas Brevium, concedentium tales ſeptennales Indulgentias. 659. *&* 660.

An proſint tales Indulgentiæ, antequam perveniant ad notitiam illius, qui petivit? 661.

Illa Brevia non ſunt irrita, etſi petita ſint aliquanto ante finitum prius ſeptennium. 662.

Quandonam aptè petantur? Ibid.

Quo die deſinant valere talia Brevia? 663.

Quæſt. XCIV. *Quænam de duratione Indulgentiarum tradunt Doctores?* 642

RESP. Sequentia. I. Indulgentia univerſim tamdiu durat, & non diutius, quamdiu vult is, qui conceſſit. Nam ſicut ab ejus voluntate pendet in fieri, ita & in conſervari, & *omnis res per quaſcunque cauſas naſcitur, per eaſdem diſſolvitur. Cap. Omnis, De Reg. Iur. in* 5.

643 II. Specialiter loquendo, Indulgentia ſimpliciter & abſolutè, ſeu ſine appoſitione determinati temporis conceſſa, perpetuò durat per ſe loquendo, nam cùm Superior non limitet, nec nos limitare debemus. Suarez *Tom.* 4. *in* 3. *p. d.* 57. *ſect.* 1. *n.* 5. Filliuc. *Tract.* 8. *n.* 236. Unde à fortiori dicendum eſt, eſſe perpetuam, quando expreſſè dicitur: *concedimus hanc Indulgentiam in perpetuum.* Item: *uſque ad ben-placitum Sedis Apoſtolicæ*; ut notat Filliucius *n.* 235. Item: *donec revocaverimus*; ut deduces ex communi DD. dum agunt generatim de ceſſatione Privilegii. Non autem eſt perpetua, ſi dicatur: *concedimus hanc Indulgentiam uſque ad beneplacitum noſtrum.* Doctores *in citata materia De Privil. ceſſatione* & Filliuc. *n.* 235. ſiquidem beneplacitum extinguitur extincto privilegiante.

644 III. Per accidens tamen fit, ut Indulgentia, quæ ex vi formulæ, quâ conceditur, videtur eſſe perpetua, re tamen ipſa ſit tantùm temporalis. Imprimis quidem, quando illam expreſſè revocat concedens, ut explicabo *quæſt.* 97. Deinde quando perit res, cui erat annexa Indulgentia ſecundùm dicta *num.* 320. & alibi.

645 IV. Licèt cauſa, ob quam data fuit Indulgentia, ceſſet, non ideo tamen ceſſat ipſa Indulgentia. Filliucius *n.* 245. poſt Suar. *diſp.* 57. *ſect.* 7. *num. ult.* cùm conſtet ob cauſam temporalem ſæpe concedi Indulgentiam Perpetuam.

V. Po-

Digitized by Google

V. Poteſtas lucrandi Indulgentiam durat, licet is, cui ea conceſſa eſt, ei renuntiet. Suarez *n.13*. Nam etſi quis dicat, ſe nolle uti poteſtate, & privilegio lucrandi Indulgentiam, ſi tamen hanc voluntatem mutet, & opera præſcripta perficiat, lucrabitur reipſa Indulgentiam. Et ratio eſt, quia etſi dicas, te nolle uti Indulgentiâ, adeóque illi renunties, non idcirco tamen efficis, ut Pontifex revocet ſuam gratiam: quamdiu autem Pontifex non revocat tacitè, vel expreſſè ſuam gratiam, tamdiu potes illâ frui. Vide Cardin. de Lugo *De Pœnit. diſp. 27. num. ult.* & Palaum *Tract. 24. Punct. 11.*

646 VI. Indulgentia non perit per mortem concedentis, niſi in ipſamet conceſſione ponatur explicitè, vel implicitè iſte terminus. Suarez *diſp. 57. ſect. 2. n. 2.* teſtans eſſe certam & communem. Ratio eſt eadem, quam attuli *n. 130.* ad oſtendendum, illum, qui accepit varias Intentiones Indulgentiarum, poſſe etiam poſt mortem illius, à quo accepit eas, validè applicare. Confirmatur ex *Reg. 16. in 6. Decet conceſſum à Principe beneficium eſſe manſurum.* Et utique poteſt valor Indulgentiæ continuari, præciſè propter voluntatem præteritam, ex vi cujus Pontifex, jam abhinc 100. Annis ſepultus, applicuit Theſaurum ad talem effectum ſuo tempore producendum. Lugo *n. 148.* Dixi: *niſi in ipſamet conceſſione exprimatur terminus mortis*; quomodo autem cenſeatur exprimi, indicavi paulò antè *n. 643.*

647 Et hæc doctrina intelligenda eſt de omni Indulgentiâ conceſſâ, tum ab habente poteſtatem ordinariam largiendi Indulgentiam, ut eſt Legatus Apoſtolicus, & Epiſcopus, tum ab habente ſolùm poteſtatem delegatam. Suarez *loc. cit. n. 4.* Unde ſi contingeret Provincialem Mendicantium diem extremum obire, aut officio cedere, poſtridie quàm ſuis impertivit Indulgentiam plenariam ratione viſitationis, eam lucrifacere poſſent omnes biduo, triduo pòſt. Lege, ſi placet, ea, quæ de Innocentio IX. mortuo antequam ubique publicaretur Jubileus ab ipſo indictus, diſſervi in præcedenti Tract. de Jubil. Quintupl. *c. 46.*

VII. Indulgentia pro uno tantùm die, aut pro uno ſolo actu impertita, deſinit deſito illo actu, vel die: nam, ut ſæpius jam dixi, Indulgentiæ plus non valent, quàm ſonent.

648 At Inquies. *Quid ſi illum actum malè obivi priùs, & poſtmodum ritè repetam?*

RESP. Si ritè repetas intra tempus præſcriptum, compos fies Indulgentiæ, ut patet exemplo illius, qui pro Indulgentia tridui Bacchanalium comparanda, confeſſus quidem eſt, ſed ſacrilegè, nam etſi ejuſmodi Confeſſio non ſit ſufficiens ad Indulgentiam ejuſmodi, ut generatim de Confeſſione ad Indulgentias requiſita docui *cit. Tract. De Iubil. n. 156.* nihilominus ſi Confeſſionem legitimè repetat ante finem illius tridui, poterit frui prædictæ Indulgentiæ fructu.

VIII. Quomodo Indulgentiarum valor ceſſet, durante Anno Sancto, prolixè diſſervi in toties jam allegato Tractatu. *Cap. 9. & 10.* 649
Quæ quidem omnia nominatim de Indulgentiis Partialibus rectè dicta fuiſſe comprobavit poſtmodum uſus, optimus Bullarum Pontificiarum interpres.

IX. Indulgentiæ deſinunt per revocationem, quem modum priuſquam capite ſequenti ediſſeram, explanandæ hic ſunt duæ ſequentes quæſtiones.

Quæſt. XCV. *Indulgentia pro aliquo certo feſto conceſſa, qua diei parte incipit, & deſinit?* 650

RESP. Abſolutè Benzonius *loc. cit. De Iubil. cap. 15. dub. 7.* poſt Mendozam *in praxi ſignaturæ*, facultatem obtinendæ ejuſmodi Indulgentiæ incipere à primis Veſperis illius diei, & durare ad ſecundas incluſivè, adeóque etiam per totam noctem interjectam. Favet Navarr. *De Iubil. Not. 31. n. 26.* & Regin. *Lib. 7. n. 154.* dicens durare à veſpera ad veſperam. Idem videtur eſſe ſenſus multorum Parochorum, & Superiorum Regularium, qui Indulgentias ſuorum Feſtorum crebrò promulgant utendo Germanica voce, primarum, & ſecundarum Veſperarum.

Ego quidem in priſcæ, mediæ, & hujus ætatis Bullis, & Brevibus Indulgentiarum obſervo, quando eſt ſermo de Indulgentia, hoc aut illo feſto obtinendâ, abſtrahendo à viſitatione Eccleſiæ, non ſolere adhiberi alium terminum, quàm præciſè *Feſtivitatis*, talis, & talis; at ubi eſt ſermo de Indulgentia aliquo Feſto per viſitationem Eccleſiæ acquirenda, noto inter ejuſmodi Bullas, & Brevia, hoc diſcrimen, quòd priſcæ Bullæ præciſè dicant: *Qui in Feſtivitate* e.g. Annuntiationis *viſitaverint talem Eccleſiam, potientur tali, & tali Indulgentia*, ut cernere eſt in Bulla Clementis III. incipiente: *Loca Sanctorum*, & Nicolai IV. incipiente: *Vitæ perennis gloria.* Ut alias prætaream. 651

At verò Bullæ mediæ, ut ſic loquar, ætatis, adeóque Sæculi XIII. & XIV. voci *Feſtivitatis* ſæpiuſcule addunt terminum: *à primis Veſperis ad ſecundas*, ut apud Rodriq. *in Bullar.* reperiet Lector in Bulla Sixti IV. quæ incipit: *Ineffabilis glorioſæ Virginis*, itémque in Bulla Julii II. cujus initium: *Dum fructus uberes.* 652

Denique Bullæ proximè ſuperioris, ac præſentis Sæculi conſueverunt ita loqui: *quicunque talem, aut talem Eccleſiam, tali aut tali feſto die à primis Veſperis ad Solis Occaſum ejuſdem Feſti viſitaverint &c.* conſequentur Indulgentiam &c. Et, ut alia à me aliàs lecta taceam, dum hæc ſcribo, ante oculos habeo varias Pauli III. B. Pii V. Gregorii XIII. Sixti V. & aliorum 653

hujus

hujus ſæculi Pontificum Bullas, in quibus omnibus, quatenus hanc materiam attingunt, offertur plenaria Indulgentia iis, qui præter alia illic expreſſa, diebus Feſtis Circumciſionis, S. Sebaſtiani, Annuntiationis, Viſitationis, S. Franciſci, S. Thomæ Aquinatis, Portiunculæ, S. Ignatii, Dedicationis &c. *à primis Veſperis uſque ad Occaſum Solis Feſtorum hujuſmodi* ſingulis Annis illic nominatam Eccleſiam devotè viſitaverint. Et quia rationabiliter mihi perſuadeo eſſe hunc jam communem ſtylum Cancellariæ Romanæ, idcirco.

654 Infero hinc I. Omnium reliquarum Indulgentiarum pro certo die Feſto conceſſarum eſſe eandem rationem, niſi aliud peculiariter de quibuſdam ſtatuatur, proinde eas lucrifaciendi tempus incipere à primis Veſperis, & finiri ad Solis occaſum ipſius feſti, aut Dominicæ. Nam nomine Feſti novem lectionum venire Dominicam, declaravit Congreg. Rit. apud Barboſ. *V. Feſtum.*

Infero II. Explicationem, quam paulò antè ex Benzonio retuli, vel eſſe falſam, vel per ſecundas Veſperas intelligendum Solis Occaſum, ut etiam intelligi vult Rodriq. *Tom. 2. q. 32. c. 5.*

655 Infero III. In promulgatione talium Indulgentiarum, uſurpanda eſſe verba Bullarum, quæ recitavi; quotus enim quiſque per ſecundas Veſperas intelligit Solis Occaſum, præſertim in æſtate? Unde fit, ut quandoque nonnulli poſt cœnam eſſent viſitaturi deſignatam Eccleſiam, & quæſituri Indulgentiam; ſi non falsò putarent, præteriiſſe jam præſcriptum tempus, cùm tamen revera nondum præterierit, utpote Sole nondum occaſo.

Infero IV. Per Solis Occaſum intelligendum eſſe id tempus, quo Sol jam planè ſub horizontem eſt abditus, ita ut Indulgentiam pro S. Joannis Baptiſtæ die, qui longiſſimus eſt, decretam, adipiſcatur is, qui reliquis jam perfectis deſignatam Eccleſiam viſitat, in eâque orat, dum horizon planus (nam nulla montium eſt hîc habenda ratio) Solem ſecat, aut ſtatim poſtquam totus planè occubuit. Nam verba Bullarum de Indulgentiis loquentium eſſe latè interpretanda, dixi jam ſæpe. Et quia nobis in Superiore Germania ſolet circa Solſtitium æſtivum occumbere hora Octava poſt meridiem, ideo horâ Octavâ, aut dimidio quadrante pòſt, poteſt utiliter ad lucrandas Indulgentias viſitari Eccleſia præſcripta. Atque ita me citato ſentit etiam Cotonius *Lib. 2. Controverſ. 11. c. 3. n. 86.*

656 At Inquies: *Quid per primas Veſperas intelligitur? Illæne, quæ aut Romæ, ubi Bullæ expediuntur, aut in loco, pro quo expediuntur, reipſa cantantur, aut recitantur?* At, *quid ſi nullæ tunc dicantur in tali loco?*

RESP. Etſi Rodriq. *cit. a. 5.* per primas Veſperas intelligit ſerum diei, quia tamen verba Bullarum ſunt & latè, & juxta modum cujuſque loci interpretanda, ut dictum *n. 46. & 142.* idcirco rectiùs dixeris, per primas Veſperas intelligi illud tempus, quo ex probato uſu ſolent, aut poſſunt in illo loco, quo datur Indulgentia, recitari Veſperæ. Quod quidem tempus incipit privatim à Prima, aut ſaltem Media Secunda pomeridiana, extra Quadrageſimam: publice hora Tertia: at vero in Quadrageſima Media, aut ipſa Decima antemeridiana.

Et verò in Quadrageſima poteſtatem, ſeu tempus obtinendi Indulgentiam pro ſequente Feſto die promiſſam incipere ab antemeridianis horis diei præcedentis, probo, tum quia Pontifices abſolutè loquuntur de primis Veſperis; tum quia Gregorius XIII. dum omnibus Chriſti fidelibus, qui in die feſto Annuntiationis à primis Veſperis ad Solis Occaſum viſitarent Eccleſiam Annuntiatæ B. Mariæ de Urbe, impertit Indulgentiam plenariam, non ignorabat illud Feſtum communiter celebrari in Quadrageſima.

Rurſum quæras: *Quando incipiat, & deſinat tempus lucrandi Indulgentias datas pro die non Feſto, ſeu pro aliqua Feria, abſtrahendo à Feſtivitate: e.g. pro Feria IV. Cinerum.*

RESP. Videtur incipere nocte intempeſtâ, & durare uſque ad alteram noctem intempeſtam, adeóque illius menſuram eſſe diem naturalem. Ratio eſt, quia *ex communi uſu, nomina exaudiri debere, ait Tubero, Text. Leg.* Labeo. *ff. De Supell. leg.* Et quia Indulgentiæ dantur in uſum populi: populus autem per diem intelligit id, quod dixi.

Ex qua ratione (ut hoc obiter notem) deduces, in Brevibus impertientibus Indulgentiam prima Dominica menſis, nomine *primæ* Dominicæ deſignari illam, quæ prima currit in menſe, eſto ſit fortè à Calendis remotior, quàm præcedens. Nam populus primam Dominicam intelligit hoc modo, & non Eccleſiaſtico.

Appendix.

Complura ex hîc deciſis ſcripſi in prima editione ferè carens duce, quem ſequerer. Nunc offert ſeſe mihi P. Quintanadvennas noſter, qui in Appendice ad ſua ſingularia non immeritò ſic vocata *Tract. 1. dub. 3. & Tract. 1. dub. 3. & 4.* etiam ex profeſſo, ac minutè diſſerit de principio, atque fine diei Indulgentiis decorati, aſſerens *cit. Tract. dub. 3. n. 4. & 5.* Indulgentiam pro die Dominica Communionis Generalis non inchoari à primis Veſperis, ſed ab hora noctis duodecima, eò quòd ſequeretur viſitationem Eccleſiæ poſſe utiliter fieri Sabbato præcedente Dominicam illam, cùm tamen Pontifex diſertè dicat: *Qui aliquam So-*

cieta-

Digitized by Google

tietatis Eccleſiam una ex Dominicis, qua Communio Generalis &c. viſitârint.

Verùm hæc ratio non convincit, quandoquidem ipſemet Quintanadv. *Tract.* 4. *dub.* 4. *n.* 5. *&* 7. disertè, & generatim ait, Indulgentias pro aliqua feſtivitate conceſſas incipere in primis Veſperis, etſi Papa non facit ullam mentionem hujus initii. Nihilominus quia ſententia, quam indicamus *num.* 654. non eſt utique plus quàm probabilis, cenſeo, non eſſe ſequendam in praxi, quandoquidem nulla neceſſitas videtur exigere hanc ſectationem; cùm enim Communio debeat ipſa die Dominica peragi in Eccleſia viſitanda, viſitabitur utique ab illo, qui percipit communionem in ea. Unde cenſeo, Sacerdotes, qui ſub ſacro in Eccleſia deſtinata facto orant pro indicatis intentionibus, non egere alia viſitatione, ſive ad illas intentiones orent ſub *Memento*, ſive inſerant Collectas aptas indicandis illis intentionibus. Junge his dicta ſuprà *n.* 556. *& Tract.* præced. *cap.* 27. *n.* 200.

Præter id, quod de Dominica ſcribit, ut vidimus P. Quintanad. in *dub.* 3. *Tract.* 1. tradit *Tract.* 4. *dub.* 3. *&* 4. ſequentia. 1. Per primas Veſperas, à quibus inchoantur plurimæ Indulgentiæ, ſeu potiùs lucrandarum Indulgentiarum tempus, intelligi illud tempus, ſeu illam horam, qua in Eccleſia majore, ſive Cathedralis ſit, ſive Parochialis, in aliqua civitate, vel oppido recitari ſolent communiter juxta univerſalem Eccleſiæ, vel rectum Provinciæ, civitatis, vel oppidi illius uſum. 2. Hanc horam incipere non ſolùm à tempore, in quo Veſperæ in choro inchoantur, ſed ab eo etiam, quo ad Veſperas Campanæ pulſantur, aut pulſari ſolent, ut Hiſpali hora ſecunda poſt meridiem in hieme, hora tertiâ in vere. 3. Sentit idem, quod ego *n.* 656. de Veſperis in Quadrageſima, addens *n.* 5. quando tunc non cantantur in oppido, in quo eſt Indulgentia, Veſperæ, habendam eſſe rationem vel moris Diœceſani, vel vicini oppidi, vel generalis conſuetudinis. 4. In *dub.* 4. *n.* 2. aſſerit, quando Indulgentia datur pro feſto à primis Veſperis *uſque ad Occaſum Solis*, per *Occaſum Solis* intelligi tempus, quo Completorium cantari ſolet juxta morem Eccleſiæ, ſolet autem cantari circa Solis Occaſum, adeóque hic author ſentit idem, quod nos ſuprà *n.* 656. Subdit autem *n.* 4. Si qua Bulla ita ſonet: *A primis Veſperis ad ſecundas*, per *ſecundas* intelligi etiam Occaſum Solis, eò quòd dictio: *Ad* includat tempus omne, quo durant Veſperæ, & S. Auguſtinus *in Pſal.* 29. dicat: *Veſpera fit, quando ſol occidit.*

658 Quæſt. XCVI. *Solent dari Indulgentiæ ad quadriennium, ſeptennium, vicennium &c. quandonam incipit, ac deſinit illud vicennium? An ſtatim poſtquam eſt expeditum Breve, quo continentur illæ Indulgentiæ? An ſtatim poſtquam id Breve eſt intimatum illis, qui id petierant?*

Ad hanc quæſtionem reſpondet Rodriquez *Tom.* 2. *Quæſt. Regular. q.* 99. *a.* 3. hiſce verbis: Certum eſt, quòd Indulgentiæ conceſſæ va- » lent à tempore datæ, & ab illo tempore jus eſt » quæſitum illi loco, cui conceſſæ ſunt: ſed » quantum ad eos, qui lucrari volunt, incipiunt » in eis efficaciam habere, quamprimum eis præ- » ſentantur; & notificantur; & ſic iſtud quin- » quennium computatur à die, quo exhibitæ » ſunt literæ, ſeu à die inſinuationis, & exhibi- » tionis, ut reſolvit Rebuffus. Hanc Rodrique- » zii doctrinam generatim confirmant Brevia Pontificia Pauli V. & Urbani VIII. quibus Indulgentiæ conceduntur cum hac clauſula: *Præſentibus ad ſeptennium, à die publicationis illarum computando, duntaxat valituris.* Item: *ad quadriennium proximum valituris.*

Dico Primò. Quando in aliquo Brevi ponitur prior clauſula, tempus lucrandi Indulgentiam incipit à die publicationis factæ in loco, pro quo conceditur Indulgentia; nam Romæ non fit publicatio ejuſmodi Brevium. 659

Dico Secundò. Quando ponitur illa particula: *proximum*, debet Breve Indulgentiam continens publicari, & conſequenter Indulgentiæ tempus inchoari illo ipſo Anno, quo eſt Romà acceptum Breve. Ratio eſt, quia ſi differatur ad unum, alterúmve Annum, peribit unus altérve Annus Indulgentiæ. Nam τὸ proximum deſignat formaliter initium, & conſequenter finem ejuſmodi Indulgentiæ, quemadmodum argumentatus ſum in Tract. de Jubil. *n.* 56.

Dico Tertiò. Quando in Brevi neutra allatarum clauſularum ponitur, ſed præciſè iſta: *præſentibus ad* 7. 15. 20. *Annos duntaxat valituris*, veriſimile eſt, poſſe, ſaltem ex rationabili cauſa, illos ſeptem, quindecim Annos ſine ullo detrimento inchoari uno, alteróve Anno, poſtquam Breve Pontificium eſt exhibitum iis, quibus exhiberi debet. Ita jam docui *in Tract. de Iubil. n.* 55. Ducor, quia cùm formulæ Indulgentiarum ſint latè potiùs, quàm ſtrictè interpretandæ, non video, cur dicamus illud ſeptennium debere tam maturè inchoari. Porrò vidi plurima, & de facto in manibus habeo tredecim Brevia diverſorum Pontificum, in quibus ponitur illa præciſè clauſula, de qua loquimur. 660

Dico Quartò. Quin imò, licèt in Brevi continéatur illa clauſula: *præſentibus ad ſeptennium à die publicationis computando &c.* videtur poſſe, ſaltem ex rationabili cauſa, à Prælato, Parocho &c. publicatio differri ad unum alterúmve Annum; & tunc primùm inchoabitur illud ſeptennium. Ratio eſt, quia ejuſmodi Breve non præcipit mox publicari, ſed tantùm inchoari ſeptennium poſt publicatio- 661

nem: ergo niſi obſtet ſtylus Curiæ Romanæ, poteſt publicatio, ſaltem ex juſta cauſa, validè prorogari ad biennium circiter.

In confirmationem dictorum circa hanc tam frequentem materiam adduco P. Quintanadvennam, qui in Appendice ad ſua Singularia *Tract. 2. dub. 3.* ſi quis alius accuratè, atque diſtinctè reſolvit dubia indicata hîc, explicatáque à nobis, qui quidem *n. 1.* ſupponit, tanquam certum, Brevia Indulgentiarum, de quibus hîc tractamus, non habere ullam vim ante notitiam earum factam illi, in cujus gratiam conceditur ſeptennii tempus, tum quia ignoranti non currit tempus *L. Quamdiu. Cod. Qui admitti.* Barboſa *Axiom.* 113. *num.* 15. tum quia ejuſmodi Brevia imitantur Leges, quæ quidem non obligant, niſi perveniant ad notitiam ſubditorum. Si igitur Breve pro Altari privilegiato e.g. expeditum Romæ hoc Anno 1673. pro Eccleſia B. perveniat ad hujus rectorem primùm Anno 1675. vel 1676. poterit ſeptennium in eo expreſſum numerari ab Anno 1675. ad Annum 1682. Rurſum confirmat Quintanadvennas ſua authoritate id, quod trepidè, quia nullius ſcriptoris clypeo tectus tradidi tum ſuprà *n. 660.* tum Tract. præced. ſeu de Jubil. *Cap.* 10. *num.* 55. de poteſtate differendi etiam obtentâ notitiâ inchoationem Indulgentiæ. Addit autem hanc rationem duplicem, tum quia illa phraſis: *Ad ſeptennium duraturas*, indicat, concedi abſolutè à Papa ſeptem Annos, tumquia ſi Rex tibi daret privilegium immunitatis à vectigalibus per ſeptem Annos, nequaquam minuerentur hi ſeptem Anni, ſi penderes primis à conceſſione Annis duobus vectigalia. Suadet quidem hic author *n. 4.* ut ſequamur etiam hic tutiora, quod & ego ſuadeo, ubi nulla prægnans cauſa ſuadet dilationem, atſiqua ſuadeat, procedendum hic eſt animoſè, ſecùs ſi Breve conſtaret hac clauſula: *Ad ſeptennium à die publicationis*, clarum enim eſſet: quòd Papa vellet ſeptennium inchoari à die publicationis factæ in loco privilegii impetrati.

662. Singulariter autem eſt contra Zypæum apud Dianam *Part. 9. Tract. 2. Reſol.* 10. *&* 11. notandum, ſimilia Brevia neque cenſeri ſubreptitia ex eo, quòd ſint petita, atque impetrata aliquanto ante finitum ſeptennium, cujus prorogatio petitur, eſto in illis ipſis Brevibus ponatur, ut ſolet, hæc clauſula: *ſimili ad præſens privilegio, ut accepimus, minimè decoratum*; neque etiam minui tempus ſequentis ſeptennii ex eo, quòd Breve pro illo advenerit ad oratorem aliquanto ante finitum primum ſeptennium; nam & primam illam doctrinam Zypæi nimis ſcrupuloſam arbitrantur aliqui viri docti, teſtante, nec diſſentiente Diana. *cit. Reſol.* 10. & hanc ſecundam refellit hæc ratio, quòd alioqui nimis ſæpe contingeret, ut haberentur duo, vel tres menſes vacui privilegio Altaris, ut argumentatur cum Sylvio Diana *cit. Reſ.* 11. addente Cotonio *Celebrior. Controv. Tom. 1. Lib. 2. Controv.* 11. *cap. 3. n.* 95. non per quodvis tempus, validè nondum elapſo primo ſeptennio, anticipari petitiones confirmationis, ut ſi quis ſecundò, vel tertio Anno primi impetret pro ſecundo ſeptennio; ſed prudenter eſſe procedendum, penſata diſtantia loci à Curia Romana, & qualitate Indulgentiarum. *Nam loquendo de ea, quæ conceditur pro anniverſario die alicujus Sancti: nimiam anticipationem exiſtimo, ſi petatur ante ultimam Feſtivitatem, non ſi ſtatim poſt illam. Si autem de Altari privilegiato, quod valet hebdomadatim, puto, peti poſſe eo tempore, ut ſecundæ literæ perveniant in locum uno menſe ante completum ſeptennium; Indulgentiæ verò ſeptem Altarium, quæ ſunt quotidianæ, ut perveniant quindecim antè diebus.* Ita Cotonius, cui ita ſubſcribo, ut tamen nolim injicere ſcrupulum petentibus maturiùs, quàm indicat Cotonius, quandoquidem ſum uſu doctus, tam crebro ob varias cauſas differri contra omnem ſpem tum oblationem ſupplicum libellorum, tum horum placidationem, ut ſic loquar, aut in Cancellaria Apoſtolica expeditionem, tum delationem ad locum deſtinatum, ut judicem, non poſſe ſine multùm probabili metu ſperari gratiæ actualem in tempore opportuno obtentionem, ſi quis ſeſe conſtringat intra terminos tam arctos. Vide exemplum moleſtæ dilationis, quod retuli in Experientiis *Tract. 9. Caſ. 23. n. 741.* junct. *n. 750.*

Denique hîc noto ex Quintanadvenna ci- 663
tatæ Appendicis *Tract. 2. dub. 3. n. 5.* tum Indulgentias ad ſeptennium datas durare à die, qua in primo Anno inchoatum eſt id ſeptennium, uſq; ad diem ei correſpondentem in ſeptimo Anno, tum Annos illos ex ejuſdem ſententia *n. 5.* debere eſſe continuos, non autem interpolatos, ſic enim receptum eſt in praxi, ex qua Pontificis intentio apparet, & aliter maxima confuſio eſſet tum in Annorum computatione, tum in Indulgentiæ lucratione. Ita ille, cui adſtipulor caſu, quo in Brevi ponitur hæc clauſula: *Ad proximum ſeptennium: proximos in Annos &c. computandos*, ut jam ſcripſi Tract. præced. *c. 10. n. 56.* At ubi deeſt limitativa clauſula: *proximum*, teneo conſtanter id, quod *cit. n. 56. &* 55. cum approbatione virorum ſapientum docui, ſcilicet, illud ſeptennii ſi occurrat cum Jubileo Anni Sancti, in quo ſuſpenduntur Indulgentiæ Brevis, illa clauſulâ carentis (privilegiatorũ Altarium non ſuſpendi probavi authenticè in eodem *Tract. præced. cap.* 10.) poſſe gratiam Pontificiam extendi ad Annum ab exordio octavum incluſivè. Rationibus eo loco allatis addo hanc, quòd ipſe-

met

met P. Quintanadvennas, ut retulimus ſuprà, inde probet, licitè differri inchoationem Indulgentiæ impertitæ ad ſeptennium abſque clauſula: *proximum*, quòd ſubditus donatus à Principe gratiâ exemptionis à Gabellis, poſſit differre inchoationem uſûs hujus gratiæ ad unum, duos, tres Annos; atqui talis poteſt etiam ex juſta cauſa interpolare illos Annos, ergo & poterit interpolare quis ſeptem Annos Indulgentiarum, ne ſi non interpolet, amittat ob occurſum cum Jubileo Annum integrum. Sed quia ſum minimè pertinax in defendendis etiam illis meis opinionibus, quæ verſantur circa argumenta à nullo, vel vix ab ullo pertractata, ideo libenter cedam Lectori, veroſimiliora, quàm hic, & alibi dixi, propoſituro.

CAPUT XXXVII.

De Revocatione Indulgentiarum.

SUMMARIUM.

Omnis Indulgentia poteſt revocari, antequam ſortiatur ſuum effectum. 664.

An poſſit revocari ſola voluntate non manifeſtata ſigno externo? 665.

An revocatio Indulgentiæ habeat ſuas vires ſtatim poſtquam eſt Romæ publicata revocatio? 666.

Quid ſi intercedat ſola ignorantia publicationis requiſitæ? Ibid.

Quandonam revocatio Indulgentiæ, & privilegii ad valorem in actu ſecundo exigat notitiam privilegiati? 667.

Et ſpeciatim an moderatio, quam Alexander Septimus fecit circa Indulgentias Quinque Sanctorum, & alias, habuerit vim, priuſquam eſſet promulgata in ſingulis Diœceſibus? Ibid.

Reſpondetur ad objectionem de legibus irritativis contractuum. Ibid.

Derogatio privilegiorum etiam in ampliſſima forma nihil obeſt Theatinorum, & noſtro Ordini, niſi fuerit intimata nobis, & ipſis. Ibid.

Quam vim habeat illa formula: Revocamus omnes Indulgentias, etiam illas, quarum de verbo ad verbum oporteret facere expreſſam mentionem? 668.

Et illa: Revocamus omnes Indulgentias etiam ſub quacunque forma conceſſas? Ibid.

Enumerantur aliquæ Indulgentiæ, de quibus peculiariter dubitari poteſt, utrùm earum revocatio comprehendatur alterutrâ ex formulis expreſſis. Ibid.

Examinatur ſingulariter formula, qua Alexander VII. fuit uſus. 669.

Conſuetudo etiam facientis gratiam, aut auferentis eſt intuenda. Ibid.

Proponitur formula, de qua dubitari poteſt, an per eam cenſeatur revocata Indulgentia pro articulo mortis. 670.

Item illæ, quæ pro defunctis erant conceſſæ ante Paulum V. 671.

Hæ non involvuntur Bullis Iubileorum ſuſpenſivis, etſi hæ conſtent pinguiſſimis clauſulis. 672. & 673.

Solvitur obiectio petita inde, quòd eæ Indulgentiæ involvantur clauſulis communicativis gratiarum. 674.

An in revocatione Indulgentiarum alicujus loci contineantur datæ ad inſtar earum? 675.

Et in revocatione datarum Eccleſiæ an intelligantur datæ alicui illius Altari? 676.

Quænam Indulgentiæ ſint hactenus revocatæ? 677.

Deſcribitur Declaratio Moderativa Indulgentiarum, quam edidit Alexander VII. 678.

Eo Decreto declaratorio continentur quatuor Articuli. 679.

Nullo illorum fit ullius Indulgentiæ revocatio, ſed ſolùm moderatio. Ibid.

Illa declaratio eſt uſu recepta. 680.

Vtrùm nomine Coronarum, & aliarum rerum, quarum Indulgentiæ modificantur, veniant etiam intentiones, ſeu Vota? 681.

Hæ intentiones non comprehenduntur ſub propria, vel impropria ſignificatione ullorum verborum expreſſorum in eo Decreto. 682.

Quare abſtrahendo à judicio communi, probabile eſt, non eſſe quidquam reipſa ſtatutum de iis. 683.

Secùs dicendum, conſiderato, ut debet, communi ſenſu. Ibid.

Adfertur cauſa, cur uſus communis fuerit ita interpretatus illud Breve. 684.

An, qui acceperunt multas ejuſmodi intentiones poſſint in alios partiri? 685.

An partiri & illi, qui non intentiones, ſed res ipſas affectas Indulgentiis acceperunt magno numero? 687.

Quid ſi quis accipiat quidem à tali ſed diſtribuendas ejus nomine? Ibid.

An, & quomodo Donatio intelligi poſſit in verbis Alexandri? 689.

Vtrùm clauſula derogatoria: Non obſtante, *qua utitur Alexander, referatur ad membrum proximè antecedens eam?* 693.

Quandonam locum habeat doctrina multorum, quòd clauſula in fine poſita referatur ad omnes præcedentes? Ibid.

An decretum Alexandrinum ſit intelligendum etiam de Indulgentiis conceſſis, aut concedendis ab ejus ſucceſſoribus? 694.

An quis utiliter retineat duo numiſmata affecta Indulgentiis Quinque Sanctorum, retineat verò ea intentione, ut ſi unum amittat, alterius beneficio fruatur? 696.

Subſtitutio propriè quando fiat? 696. & 697.

Fuerunt æquo Religioſiores, qui poſt notitiam decreti Alexandrini ſpoliaverunt ſe omnibus, præter unam rebus præditis Indulgentiis ejuſdem generis. 697.

Alexander per obtinentes *rem Indulgentiа donatam non intellexit illos. qui obtinebant ſolùm commodato, aut precario.* 699.

Excipe Regulares. Ibid.

Quid cenſendum de illis, qui habentes multas intentiones donaverunt omnes, excepta una, aliis, ſtatim poſt notitiam requiſitam? 700.

An poteſtas applicandi intentiones Imaginibus, habeat hoc ipſo jus applicandi nudis crucibus? 701.

Crux eſt Imago Crucifixi. 702.

Crux adoratur latriâ, eò quòd per eam, tanquam Imaginem repræſentetur nobis Chriſtus Crucifixus. Ibid.

Enumerantur variæ Indulgentiæ, quas Congregatio declaravit eſſe Apocryphas. 703.

Nominatim eliminatur illa Plenaria, quæ promittitur dicentibus: Laudetur Venerabile Sacramentum. 704. *&* 706.

Et datæ Cardinali Friderico Borromæo. Ibid.

Et Sindoni Turinenſi. Ibid.

Recens caſus circa Indulgentias Crucis Caravacenſis. 705.

Quid cenſendum de Indulgentia, quæ proponitur in Tabula deaurata Sacræ ædis Lauretanæ? 707.

Quid de illa quam ſcribunt eſſe datam Germanis tantùm ſemel bibentibus poſt Deo gratias? 709. *ad finem.*

664 Quæſt. XCVII. *An, & quomodo Indulgentiæ per revocationem deſinant?*

RESP. I. Omnis omnino Indulgentia poteſt revocari, antequam ſuum effectum ſortiatur. DD. communiter. Nam *omnis res per quaſcunque cauſas naſcitur, per eaſdem diſſolvitur Cap.* Omnis res, *De Reg. Iuris in* 5. Et patet ex praxi Pauli V. qui tam multas Indulgentias à ſuis Anteceſſoribus conceſſas revocavit. Dixi: *antequam ſuum effectum ſortiatur*: nam ſi ſit jam effectum conſecuta, non poteſt revocari, quoad illum effectum, quia remiſſio pœnæ ſemel facta, non poteſt retractari, & *Divina Clementia dimiſſa, in ultionem ulterius redire non patitur*, inquit Gelaſ. Papa relatus *Cap. fin. De Pœnit. diſt.*4. Quodſi Pontifex abſque juſta cauſa revocet Indulgentiam, valde proficuam animabus, aut pro qua obtinenda jam ſunt facti aliqui ſumptus, peccabit quidem, valebit tamen revocatio. Suar. *Tom.*4. *in* 3. *p. diſp.* 57. *n.*7. Lugo *Tom.*3. *in* 3. *p. diſp.*27. *n.*146.

665 II. Poſſe Pontificem per actum voluntatis merè internum, ſine ullo ſigno externo, revocare Indulgentiam, cenſent poſt Cordubam *q.*36. *prop.*3. Suar. *loc. cit. ſect.*2. *n.*10. & Filliucius *Tract.*8. *n.*242. fatentes interim graviter peccaturum Pontificem, ſi ita revocaret; nam in re gravi deciperet homines. At Cardinalis de Lugo *Tom.*3. *diſp.*27. *n.*148. id poſſe negat: tum quòd Sanchez *L.*3. *De Matrim. diſp.*36. ex communi tradat, privilegium non poſſe revocari per ſolam internam voluntatem, tum quòd non poſſit dari ratio, cur ad Indulgentiam validè conferendam requiratur ſignum aliquod externum, juxta opinionem ipſiuſmet Suar. & communem, relatam *n.* 80. non autem tale ſignum requiratur ad revocationem validam Indulgentiæ. Reſpondet quidem Filliucius, eam hujus rei eſſe rationem, quòd faciliùs ſit deſtruere, quàm conſtruere, & quòd bonum ſit ex integra cauſa, malum autem ex quolibet defectu. Verùm etſi hæc reſponſio parit priori ſententiæ probabilitatem, non poteſt tamen negari, quin poſterior ſit valde probabilis.

III. Etſi revocatio Indulgentiæ ſit facta publicè, affixáque Romæ Bulla revocatoria illius, non tamen ſtatim incipit ubique deſinere ejus valor. Navar. *De Iubil. Not.*31. *n.*28. Sa *n.*9. & alii communiter. argum. *L.* ſi procuratorem, *ff. De Procur.* ſed tamdiu ſingulis in provinciis durat, donec communi, & moralimodo ad eas potuerit pervenire revocatio, ut rectè addunt Suar. *cit. ſect.*2. *n.*9. & Filliucius *n.*241. eò quòd alioquin orirentur nimii magna incommoda, & deceptiones. 666

Imò quamdiu quis invincibiliter ignorat, revocatam eſſe Indulgentiam, tamdiu non modò licitè, ut per ſe patet, ſed etiam validè utitur illâ, favoribúſque ei annexis. Ita Navar. *loc. cit.* Pellizar. *Tract.*8. *n.*180. Corduba *cit. prop.*3. probans id ex communi Doctorum ſenſu; de aliqua revocatione Indulgentiæ datæ à Calliſto Papa, peracta per ejus ſucceſſorem. Unde Suarez & Filliucius *ll. cc.* cum Reginaldo *Lib.*7. *n.*163. ac Bonacin. *p.*8. *n.*8. inferunt eſſe probabile, quòd quamdiu quis invincibiliter ignorat factam revocationem, validè abſolvatur per quemcunque ab iis caſibus, à quibus poterat ante revocationem abſolvi, eò quòd prudenter, & piè poſſimus ita interpretari mentem Pontificis.

Et verò minimè dubitari debet, quia generatim loquendo, tunc revocatio ad ſui valorem in actu ſecundo exigat notitiam utentis privilegio Indulgentiæ legitimè datæ, quando ultra privationem ipſiuſmet Indulgentiæ accideret aliud malum, ut exempli gratiâ nullitas abſolutionis, Votorum commutationis &c. tunc enim neceſſariam eſſe talem notitiam particularem (ubi abeſt ignorantia craſſa, vel affectata) cenſent præter citatos Coronius *Celebrior. Controv. Lib.*2. *Controv.*11. *c.*3. *n.*17. Diana *Part.*10. *Tract.*8. *Reſol.* 10. poſt Amicum, quem ipſe citat, & à fortiori illi qui abſolutè, ac ſine diſtinctione negant efficacitatem 667

tem revocationis ante notitiam inſtructi Indulgentiâ. Et verò ita illimitatè negant ultra Navarrum, Cordubam, & alios ſuprà Vaſq. *Tom.2.in 1.2. diſput.* 156. Quintanadven. *in Appendic. Tract. 2. dub. 3. n. 6.* Pellizarius in Manuali Regular. *Tract. 8. cap. 5. ſect. 5. n.* 181. Bordonus apud ipſum, teſtantem (ſed falſò) ita docere omnes cum Silv. Bonacina, aliis apud eundem Pellizarium, non diſſentiente Dicaſtillo *Tom.2. in 3. Part. Tract. 9. diſp. 2. dub. 20. num.* 281. diſſentientibus autem Diana *loc. cit.* Amico apud ipſum, Cotonio *loc. cit.* Ratio communis ſententiæ eſt, quòd privatio Indulgentiæ ſaltem plenariæ non ſit exiguum damnum. Quapropter cenſeo, eſſe probabiliſſimum, nullo tamen modo certum, quòd decretum, ſeu Bulla Alexandri VII. referenda paulò inferiùs, qua limitantur nonnullæ facultates Indulgentiarum ab ipſius Prædeceſſoribus impertitarum, non habuerit ſuam vim reſpectu vel illorum, in quorum Diœceſi non fuit publicatum illud decretum, ſeu declaratio, (ſicut Anno 1657. reſpondi literis interrogatus à quodam Profeſſore Theologiæ,) vel illorum etiam ignorantium, in quorum Diœceſi fuit publicata, ſicut hic Conſtantiæ.

Quòd ſi objicias adverſus hanc ſententiam, leges irritativas poſt debitam promulgationem ita ligare etiam ignorantes, ut contractus contra talem legem initus ab iis non ſubſiſtat, ſicut cum pluribus docet Vaſq. *cit. diſp.* 156. *cap. 3. n.* 23. Reſpondeo, abſtrahendo à probabilitate opinionis contrariæ huic Vaſquezianæ, eſſe hanc diſparitatem, quòd ſi ignorantia legis irritativæ contractuum generatim eliderct vim hujus in actu ſecundo, aperiretur via multis mendaciis pernicioſis bono publico, & privato tertii; multi quippe eam falſò allegarent; eſt autem malitiis hominum obviandum Cap. *Plerùmque. De Reſcript.* atqui nullum tale incommodum pertimeſcendum eſt ex alterutra è ſententiis de Indulgentiarum revocatione indicatis. Examinet Lector hanc reſponſionem, & ſolutionem, quam fateor non eſſe à me lectam apud quemquam, at legi apud Dianam *Part. 3. Tract. 2. Reſol.* 68. derogationem in ampliſſima forma, privilegiorum Societatis noſtræ, & Theatinorum non præjudicare nobis, aut hiſce, ſi non fuerit intimata noſtræ, & ipſorum Religioni reſpectivè; quam ſingularem gratiam erit fortè, qui extendat ad Indulgentias datas nobis ſaltem directè, & ſolis. Sed nihil determino.

668 IV. Cùm in Indulgentiis Quinque Sanctorum, S. Caroli, & quibuſdam aliis expreſſè dicatur, illas non cenſendas eſſe revocatas, niſi in Bulla revocatoria fiat expreſſa mentio omnium articulorum, ſeu capitulorum, quibus hæ Indulgentiæ conſtant, facilè patet, non cenſeri revocatas per Bullam præciſè dicentem: *Revocamus quaſcunque Indulgentias à nobis, vel noſtris Anteceſſoribus conceſſas.* argum. communis doctrinæ de revocatione privilegiorum. Si tamen Bulla ita ſonet: *revocamus omnes Indulgentias, etiam illas, quarum de verbo ad verbum oporteret facere expreſſam mentionem*, tunc per hanc revocatoriam formulam cenſerentur revocatæ hæ Indulgentiæ. Quod etiam ex mente Palai *Tract. 3. diſp. 4. p. 21. n. 4.* & aliorum, dicendum eſt, quando formula revocatoria ita ſonat: *Revocamus Indulgentias omnes, ſub quacunque forma conceſſas.* Vide Suarezium de Legib. *Lib. 8. cap.* 38. & doctrinam ejus de revocatione privilegiorum huc applica.

Hæc tamen doctrinam caret difficultate, propter ea, quæ in contrarium docet cum aliis Cynus apud Petrum Andream Gambarum *De auctoritate Legati. Lib. 8. Tit. 2.* & refertur *Tom. 3. Tract. Iuridic. Part. 2. fol.* 214. & ob quæ videri queat eſſe probabile, quòd per hanc formulam non ſufficienter indicetur revocatio prædictarum Indulgentiarum. Multò minùs illarum, quæ dantur cum illa ſingulariſſima clauſula, qua firmantur Indulgentiæ pronuntiantium Nomen JESU, quam retuli *num.* 603. & qua etiam firmantur à Gregorio XIII. gratiæ Congregationis Annuntiatæ, & à Paulo V. qualiacunque privilegia, & gratiæ unquam Societati JESU conceſſa.

At *quid dicemus de Decreto Alexandri VII. toties citato, citandóque?* Etenim ejus vis adamantina non firmatur alia clauſula, quàm hac: *Quacunque conceſſione in contrarium non obſtante, etiamſi de ea ſpecialis, & expreſſa mentio facienda eſſet, cui per præſentes ſua Sanctitas derogavit, & derogatum eſſe voluit.* Reſp. Quandoquidem conſuetudo eſt interpres non modò Legum propriè dictarum, ſed etiam Privilegiorum, imò & in ſpecie ipſarummet Indulgentiarum, ut non ſemel ex ſenſu ſapientum indicavi in decurſu, conſuetudo autem poſt Alexandrinam Declarationem, & Decretum inducta declaravit genium Innocentii X. qui etiam Principibus Perſonis negavit Indulgentias Quinque Sanctorum, quas unà cum S. Caroli, aliiſque conſimilibus cupiebat ob ipſarum amplitudinem, & fortè ob multas earum occaſione admiſſas deceptiones maturè ſepeliri, ita potenter immigrâſſe in ſucceſſorem Alexandrum, ut omnino voluerit, & fortè etiam non ſemel coram aliis disertè manifeſtârit, velle ſe, ſuam generalem declarationem intelligi tam amplè, quàm ſi expreſſiſſet omnes excogitabiles ſpecificationes. Monent ICti *Leg. Si ſervus plurium. §. in fine. ff. De Legat. 1.* & in his ſingulariter Jaſon *in cit. Legem*, inter ſeptem conjecturas, quæ declarant verba obſcura teſtatoris (ac Principis) primum locum tenere conſuetudinem teſtatoris, conſueve-

Digitized by Google

fueverunt autem, nec ſanè immeritò, Innocentius, atque Alexander, eſſe parciſſimi in largiendis amplis Indulgentiis, ut teſtantur tam multæ repulſæ, quas plurimi paſſi ſunt circa Indulgentias Perſonales, Reales, & Locales. Adde, quòd Alexander non revocârit ullas Indulgentias, ſed tantùm aliquas gratias ipſi accidentaliter annexas, ut patet legenti.

670 Quæſt. XCVIII. *Indulgentiæ pro articulo mortis conceſſæ, cenſentúrne revocatæ per hanc formulam: Revocamus, annullamus, caſſamus, abrogamus, omnes & ſingulas Indulgentias, quibuſcunque Ordinibus, ac Perſonis Regularibus, aut Sæcularibus quovis modo conceſſas, confirmatas, innovatas?*

RESP. Negant Lezana *V. Indulgentia n.*10. & apud ipſum Alphonſus Leo, Peyrinis, & Novarius: nam hi Doctores dicunt, per Bullam Pauli V. explicatam ſuprà *cap.*27. *n.*544. & 545. non revocatas fuiſſe Indulgentias pro articulo mortis conceſſas Regularibus; & tamen illa Pauli V. Bulla conſtat hac ipſâ formulâ, quam attuli, ut videre eſt in ejuſdem §. 9. apud Cherubinum in Bullario.

671 Addit idem Lezana *n.*11. poſt Peyrinum, & Novarium, illâ eâdem revocatoriâ formulâ, non comprehendi Indulgentias, quæ pro defunctis datæ fuerunt ante Conſtitutionem Paulinam. Probat, quia quæ ſpeciali nota digna ſunt, non cenſentur eſſe ſublata, niſi expreſſè nominentur, ut tradunt communiter Doctores, qui teſte eodem Lezana *Tom.*1. *cap.*3. *n.*19. hoc axioma deſumunt ex *L.* Item, apud Labeonem 15. *ff. De Injur. & fam. Libell.* §. Ait Prætor. Verùm non video, quomodo ex illo §. poſſit id Axioma deſumi. Rectiùs deſumeretur ex eadem ipſâ Lege §. *Idem ait*: nam ibi fit in actu ſignato limitatio ſententiæ generalis, quæ circa convitium lata erat, *cit.* §.
672 *Ait Prætor.* Probat ſecundò inde, quòd ita omnino deceat ſentire de Summorum Pontificum pietate. Probat tertiò, quòd ipſe Paulus V. declarârit, ſuâ Bullâ revocatoriâ non comprehendi Indulgentias pro Regularibus defunctis conceſſas. Et Urbanus VIII. Illuſtriſſimo Domino Coccino, Vices gerenti Pœnitentiariæ, Anno 1625. declarârit, Anno Jubilei, (quo ſolent expediri Bullæ ſuſpenſivæ Indulgentiarum, valde pinguibus, ut cum Gambaro loquar, clauſulis ſuſpenſivis conſtantes, ſicut patet ex Bullis relatis in Tract. de Jubil. c.8.) nequaquam ſuſpendi Indulgentias conceſſas pro articulo mortis.

673 Ego propter talium Doctorum auctoritatem, & rationes non malas exiſtimo, eſſe ſatis probabile, quòd Indulgentiæ pro defunctis, & pro articulo mortis non antiquentur per ejuſmodi clauſulam. Huic ipſi doctrinæ majorem auctoritatem conciliant ii, qui, ut retuli in Tract. de Jubil. *n.*44. negant, in Jubileis ſuſpendi has Indulgentias; nam ſi verba Bullarum, quibus in Jubileo dicuntur ſuſpendi omnes Indulgentiæ comparemus cum verbis Pauli V. ſuprà relatis, cernemus, illa eſſe his longè magis emphatica, ſeu efficacioribus, univerſalioribúſque clauſulis munita. Unde ſicut *cui licet, quod eſt plus, licet utique, quod eſt minus. Cap. Cui licet, De Reg. Iur. in 6.* ſic etiam cui probabiliter licet Bullas Jubilei ita interpretari, ut non derogent Indulgentiis, de quibus loquimur, eidem erit jus Bullam Pauli V. eique ſimiles ita exponendi, ut expoſitio non cedat in prædictarum Indulgentiarum interitum.

Nec obſtat, quòd non ſemel hactenus inſi- 674
nuaverim, Indulgentias pro defunctis, & pro articulo mortis alicui loco, vel Ordini cum aliis plenariis, & partialibus conceſſas, ſufficienter cenſeri communicari alicui loco, vel Ordini, quando dicitur: *Omnes, & ſingulas Indulgentias huic loco, vel Ordini conceſſas, impertimur etiam iſti loco, aut iſti Ordini*; Nam in promptu eſt contra hanc objectionem Regula 15. de odiis reſtringendis, & favoribus ampliandis.

Quæſt. XCIX. *Quando revocantur Indulgen-* 675
tiæ alicujus Eccleſiæ, aut Ordinis, cenſentúrne revocatæ Indulgentiæ alteri loco, aut Ordini inſtar earum conceſſæ?

RESP. Non cenſentur. Ita Navarrus *De Iubil. Not.* 26. *n.*8. nam etſi ejuſmodi Indulgentiæ à prioribus pependerint quoad productionem, non tamen pendent quoad conſervationem: ſicut privilegia uni Academiæ, inſtar alterius Academiæ privilegiorum conceſſa, non tolluntur ſublatis illius alterius privilegiis juxta Baldum communiter receptum, in *L. Omnia, C. De Epiſc. & Cleric.*

Quæſt. C. *Revocatis Indulgentiis omnibus,* 676
quæ alicui Eccleſiæ ſunt conceſſæ, cenſentúrne revocatæ illæ, quas habet unum, alterúmve illius Eccleſiæ Altare privilegiatum?

RESP. Non cenſentur revocatæ; nam non eſt ratio, cur nomine Eccleſiæ intelligamus in hac odioſa materia etiam Altaria. Conſentit haud dubiè Lezana *V. Bulla Cruciata. num.* 41. Confirmatur ex reſponſionibus ad *quæſt.* 98. datis.

Quæſt. CI. *Quænam Indulgentiæ ſint hactenus* 677
revocatæ?

RESP. Jam dixi *n.*545. fuiſſe à Paulo V. revocatas, quas ejus anteceſſores conceſſerunt Regularibus. Deinde B. Pius V. Bulla 14. in Bullar. Rodriq. recenſet, quinam ejus prædeceſſores ſuſtulerint Indulgentias, quæ manus adjutrices, & quæſtum continebant, ipſéque eas etiam omnes in futurum verbis graviſſimis, ob grandia ſcandala occaſione illarum orta, antiquat. Diſce, ſi placet, tum ex Navarro *Not.*31. *n.*46. tum ex ipſomet Concilio Triden-

Digitized by Google

Tridentino *Seſſ.* 21. c.9. *De Reform.* quantam olim nequitiam exercuerint Quæſtuarii.

Tertiò huc ſpectant fortè nonnullæ ex Indulgentiis illis, quas eſſe à Sede Apoſtolica declaratas Apocriphas referam paulò pòſt, non enim eſt incredibile, nonnullas earum aliquando fuiſſe conceſſas, at poſtmodum abrogatas, ut patebit paulò pòſt.

678 Quartò autem vel maximè huc ſpectat revocatio ab Alexandro VII. verbis hic repræſentatis peracta.

DECLARATIO.

Et Decretum Sanctiſſimi D. N. Alexandri Papæ VII. ſuper Indulgentiis, quæ tam à Sanctitate ſua, quàm ab ejus Prædeceſſoribus Coronis, Roſariis, granis, calculis, crucibus, numiſmatibus, Medalliis vulgo nuncupatis, & Sacris Imaginibus benedictis, hactenus conceſſæ ſunt, & impoſterum à Sanctitate ſua concedentur.

Sanctiſſimus Dominus noſter Alexander Papa VII. declarat, ac decernit, quòd, quæcunque Coronæ, Roſaria, Grana ac
a *Calculi*, a *Cruces, Numiſmata, Medallia vulgò nuncupata, & ſacræ Imagines ſive ſint S. Caroli Borromæi, ſive Quinque Sanctorum à fel. record. Gregorio XV. Pont. Max. in Sanctorum numerum relatorum, ſive quæcunque aliæ cum Indulgentiis ante à Romanis Pontificibus Sanctitatis ſuæ Prædeceſſoribus*
b b *benedicta, & conceſſa, quæ quidem in hunc*
c *uſque diem diſtributa ſunt, non tranſeant* c *perſonam illorum, qui ea de præſenti obti-*
d *nent; neque commodari* d *aut etiam precario dari poſſint, & quæ à Sanctitate ſua conceſſa ſunt, vel impoſterum concedentur, non tran-*
e *ſeant* e *ſimiliter perſonam illorum, quibus ab*
f *eodem Sanctiſſimo* f *conceſſa fuerint, vel qui-*
g *bus à Prædictis* g *de ordine ejuſdem Sanctiſſi-*
h *mi prima vice diſtributa fuerint, ita* h *ut à nemine aliis commodari, vel precario conce-*
i *di poſſint: alioquin careant* i *Indulgentiis conceſſis.*

k *Et quantum* k *attinet ad Coronas, Roſaria, Grana, Calulos, Cruces, Numiſmata, Medallia vulgo nuncupata, & ſacras Imagines cum Indulgentiis ab iiſdem Sanctitatis ſuæ Prædeceſſoribus benedictas, & conceſſas, quæ in hodiernum uſque diem effectum ſortita*
l *non ſunt, id eſt nulli* l *hactenus diſtributa ſunt, nemini uti benedicta deinceps diſtribui poſſint. Quodſi de facto diſtribuantur, careant* m *Indulgentiis jam conceſſis.* m

Ac n *alicui ex rebus præmiſſis, ut præfer-* n
tur, benedictis perdita o *altera pro ea ſubro-* o
gari p *nullo modo poſſit, quacunque conceſſione* p *in contrarium non obſtante, etiamſi de ea ſpecialis, & expreſſa mentio facienda eſſet, cui per præſentes Sanctitas ſua derogavit, & derogatum eſſe voluit. Datum Romæ die VI. Febr. 1657. Pontificatûs ejuſdem Sanctiſſimi D. N. Anno ſecundo.*

G. GUALTERIUS

Romæ ex Typographia, Rev. Cameræ Apoſtolicæ 1657.

Ita Alexander VII. qui hoc ſuo Decreto inhibet quatuor. Primum, ne res ornatæ Indulgentiis, jámque diſtributæ ab Anteceſſoribus tranſeant etiam per modum commodati &c. perſonas pro eo tempore obtinentes illas. Secundum, ſimiliter non tranſeant illæ, quæ ab ipſomet Alexandro jam diſtributæ ſunt, vel diſtribuentur. Tertium, ne res jam ornatæ quidem Indulgentiis, attamen nemini adhuc diſtributæ (à Papa ullo) diſtribuantur in poſterum cuiquam. Quartum, ne rei ſacræ amiſſæ ſubſtituatur alia. Et quibus patet, nullas Indulgentias eſſe formaliter revocatas, ſeu abolitas ab hoc Pontifice, ſed tantùm aliquas nonnullarum prærogativas cum inhibitione, ne quis ulla talium prærogativarum impoſterum utatur ſive reſpectu illarum Indulgentiarum, quas habuit ante hoc Decretum, ſive reſpectu earum, quas poſt illud nacturus eſt. Ubi revocanda ſunt in mentem ea, quæ ante præſens decretum tradidi in hac ſecunda parte hujus Tractatus Cap. 13. & 14. de commodatione, ac ſubſtitutione rerum Indulgentiis affectarum; & quæ quidem obtinebant tunc veritatem, utpote nitentia perſpicuis verbis Pontificum donantium Medallia, Imagines &c. talibus prærogativis, at ſublata ſunt jam illa, ut ita dicam, privilegia, & hoc ipſo extinctæ multæ Chiliades, ne dicam myriades præſtantium Indulgentiarum, utpote ſepultarum cum iis, qui in vivis habebant vel unam, pluréſve res affectas Indulgentiis, vel intentiones, ſeu vota, adeóque poteſtatem applicandi Indulgentias ſacris Imaginibus, crucibus Roſariis &c. 679

Quæ doctrina non parùm faciens ad praxin, 680
ut fundamentaliter intelligatur, placet referre, ac reſolvere aliqua dubia, quæ ratione hujus ipſius Decreti Alexandrini partim mihi

 ultro

ultro occurrunt, partim propoſita mihi fuerunt verbo, aut ſcripto, tum immediatè poſt notitiam illius Decreti, tum etiam diu pòſt, adeóque etiam proximis diebus.

Suppono autem ex dictis ſuprà *n.667.* hoc Decretum eſſe quidem uſu receptũ, at non cœpiſſe habere robur, niſi in Diœceſibus, in quibus fuit publicatum, & probabiliſſimè niſi etiam reſpectu perſonarum, quibus innotuit illa ipſa Declaratio. Hoc ſuppoſito.

681 Primum dubium eſt: *Quomodo ſint intelligendæ nonnullæ clauſulæ hujus Declarationis.* Et inprimis, *utrùm nomine Coronarum lit.*a. & k. *cæterarùmque rerum ibidem expreſſarum intelligantur etiam Vota, Benedictiones, ſeu Intentiones, ut vocamus, applicandæ ipſiſmet Coronis, Roſariis &c?* Ratio negandi eſt, tum quia ipſæ intentiones nec propriè, nec impropriè vocantur Coronæ, Roſaria &c. ut per ſe liquet, tum quia Papa loquitur *lit.*b. ſolùm de rebus, & benedictis, & conceſſis cum Indulgentiis; atqui intentiones nec benedicuntur, nec conceduntur cum Indulgentiis, ſed ſunt jura ornandi Indulgentiâ rem aliquam materialem ſacram, ut Roſarium; tum quia idem *lit.*d. loquitur ſolùm de rebus, quæ ex ſe commodari, aut precario dari poſſunt; atqui neutrum horum convenit intentionibus, tum quia idem *lit.*i. ſolùm loquitur de rebus, quæ poſſint ſpoliari Indulgentiis conceſſis; atqui intentiones nequeunt ſpoliari Indulgentiis, utpote quas nunquam habuerunt; tum quia *lit.*k. Pontifex intelligit per Coronas, & Roſaria &c. idem, quod hiſce vocabulis intelligit *lit.*a. atqui ibi diſertè loquitur ſolùm de rebus benedictis, quo quidem nomine nullatenus venire intentiones poſſunt, ut vidimus paulò antè. Denique idem Pontifex §. *finali* loquitur de re perdita, ac fatetur, eſſe ſibi ſermonem *de præmiſſis*, atqui intentiones non poſſunt perdi.

682 Hæ rationes omnino probant, intentiones non comprehendi ullo verbo, ſeu ulla ſignificatione propria, vel impropria ullius verbi extantis in hoc Decreto. At recténe infertur: *Ergo hoc Decretum non extenditur ad illas eaſdem intentiones?* Ratio admittendi hanc illationem eſt hæc, quia non ſubeſt fundamentum adſtruendi oppoſitum niſi propter identitatem rationis. At in primis Papa nullam prorſus rationem ſui Decreti adfert; atqui extenſio legis ultra omnem verborum ſignificationem non debet fieri ob identitatem rationis, niſi ea ratio exprimatur in Lege. Abbas *in cap.* 1. *De Iuram. calum. n.*8. atque alii plures. Deinde, eſto Legis extenſio ob rationis identitatem admittenda ſit in Lege favorabili, nullo tamen modo in Lege correctiva, & pœnali ſimul. Expreſſè Everhardus *in Locis. loc.79. n.24.* poſt Gloſſ. Romanum, & alios, loquens etiam de caſu, quo ratio major militat æquè pro omiſſo, quàm pro expreſſo. Eſt autem hoc Decretum & Correctivum multarum formularum continentium Indulgentias, & pœnale, cùm imponat pœnam amittendi Indulgentiam. Denique eſto licita ſit hæc extenſio in legibus etiam odioſis, adeóque pœnalibus & Correctoriis, attamen in iis habet locum tunc ſolùm, quando ſine tali extenſione non poteſt ſervari juſtitia, & rectitudo in gratiam obſervantium leges, ſecùs ſi poſſit ſine hac ſervari prudens diſpoſitio, & juſtitia. Expreſſè, & ex inſtituto Suarez *De Legib. Lib.6. cap.4. num.* 3. Atqui licèt Papa non excluſiſſet intentiones, conſervaretur tamen prudens diſpoſitio, non enim quidquam contra diſcretionem, aut juſtitiam, prudentiámve egiſſet Pontifex, ſi expreſſiſſet, ſuum decretum eſſe intelligendum de ſolis rebus affectis Indulgentiâ, non autem de intentionibus.

Hæ ſanè rationes petitæ ex communibus, 683
receptíſque Principiis, ſeu Regulis Theologiæ, Juríſque peritorum demonſtrat, non fore dignum exſibilatione, qui abſtrahendo à judicio communi, de quo mox, propugnaret hanc hypotheſin: *Alexander VII. nihil prorſus aut directè, aut indirectè, explicitè, vel implicitè ſtatuit in illo ſuo Decreto de Intentionibus, ſeu Benedictionibus Indulgentiarum, ſed eas omnino reliquit in valore, quo gaudebant ante idem Decretum.* At verò exiſtimo, me à noſtris Germanis (& utique etiam Italis) exploſum iri, ſi etiam conſideratis hiſce principiis ſuſtinerem nunc tueri illam propoſitionem. Ratio eſt, quia liquidò novi, Doctiſſimos, addo & ſapientiſſimos quoſque viros, ac Prælatos Sæculares, Regularéſque ita ſentire nunc, & ſenſiſſe mox poſt factam promulgationem, ſi loquamur de intentionibus, quæ poſſidebantur ante Decretum Alexandri. Ut proinde metuendum mihi foret, ne in me retorqueretur illud telum, quod è pharetra Baldi deſumptum haud ſemel torſi in multos patronos opinionum prorſus abhorrentium à ſenſu Communi: *Non bene loquitur, qui contra omnes loquitur.* Cauſam ita interpretandi illud Decretum ha- 684
buêre hanc, ni fallor, quòd cognitis, & ponderatis Innocentii, & Alexandri genio, propenſione, factis, de quibus ſuprà *n.669.* exiſtimaverint, licèt Everhardus *cit. loco 79. n.* 14. cum permultis, quos addenſat, pronuntiet, eſſe pro Regula tenendum, quòd in Legibus, & Canonibus Correctoriis non ſit licita extenſio etiam ex majoritate rationis, nihilominus fas eſſe recedere in hoc caſu ab illa Regula, tum quia & eam abſolutè negat Sfortia Odd. *Conſ.* 38. *n.*8. *Lib.*1. apud Barboſam *Loco 67. n.4.* & eandem limitat poſtea idem Everhardus: & extenſio in præſenti materia non eſt extenſio propriè dictæ Legis, aut Canonis, ſed puræ putæ gratiæ; atqui à diverſis non valet illatio,

& ap-

& apparet quædam inconcinnitas, ſi cùm Alexandrum impulerint ad præſentem reformationem decernendam cauſæ adductæ *n.* 131. non etiam impulerunt ad intentiones, ſeu benedictiones moderandas, quandoquidem multitudo intentionum nata eſt parere multò plures deformitates, ac deceptiones voluntarias, & involuntarias, quàm Imaginum e.g. & denique illarum in ſuo valore tacita, vera tamen confirmatio directè pugnaret contra cauſam finalem Decreti, quæ quidem erat, ut quàm citiſſimè poſſet, eliminaretur uſus tam amplarum Indulgentiarum, quas expreſſè, & implicite nominat Papa Alexander. Hæc ratio certò probata noſtris Romanis ſapientiſſimis Theologis, perſuaſit mihi, & pluribus aliis, ut reor, ut quàm primùm innotuit nobis authenticè illud Decretum, ejúſque jam jam inſtans publicatio, diſtribuerimus inter carentes Indulgentiis multas centurias, imò chiliades intentionum, metu, ne non diſtributarum gratia penitus interiret. At oritur.

685 Secundum dubium: *Quid cenſendum de iis, qui poſt illud ipſum Decretum acceperunt, vel ab ipſomet Alexandro, vel ab ejus ſucceſſore Clemente IX. aut Illuſtriſſimo Domino Nuntio Apoſtolico plurimas intentiones novarum Indulgentiarum?* Sicuti novi quendam olim Vicarium Generalem, cui Illuſtriſſimus Dominus Nuntius largitus fuit primùm abhinc quinquennium millenas. *An etiam hæ non poſſunt tranſire perſonam, quæ immediatè accepit à nominatis?*

686 RESP. Si ſtandum ſit judicio Dianæ relato ſuprà *cap.* 11. *n.* 131. tenebuntur ejuſmodi donatarii, acceptas intentiones applicare immediatè materiæ capaci, quod & ego cenſeo ſalvo aliorum ſecus arbitrantium judicio; propter rationem fundatam immediatè in Brevi, ſeu Decreto à nobis explicato, utpote in quo tam disertè inhibetur ille tranſitus in tertiam perſonam reſpectu Roſariorum, Coronarum &c. etiam in futurum benedicendorum; ergo & reſpectu intentionum in futurum impertiendarum; ſiquidem oſtendimus, ſtatuta de ipſis rebus materialibus, quibus applicatæ jam ſunt Indulgentiæ, eſſe etiam ſtatuta de benedictionibus, cenſebitur autem tunc applicare immediatè, quando dicet alicui: *Do tibi decem intentiones, quas ex nunc pro tunc affigo totidem ſacris rebus à te determinandis*, ſicuti recentiſſime fecit mecum Vir primæ authoritatis. At, quid reſpondendum ad hoc

687 Tertium dubium. *An qui ab Alexandro Pontifice acceperunt ante, aut poſt factam reformationem multas dodecades, aut etiam centurias rerum benedictarum, ſeu Indulgentiis donatarum, validè illas redonent alteri?*

Ratio negandi eſt, quia in Decreto Alexandrino *lit.* e. & f. expreſſè ſtatuitur: *Quæ* (res benedictæ) *à Sanctitate ſua conceſſæ ſunt, vel impoſterum concedentur, non tranſeant ſimiliter Perſonam illorum, quibus ab eodem Sanctiſſimo conceſſæ fuerint, vel quibus à prædictis* (quibus ſcilicet conceſſit Alexander) *de ordine ejuſdem Sanctiſſimi prima vice diſtributa fuerint.*

688 Ratio aſſerendi eſt, quia Pontifex Alexander erat utique memor illius ſapientis interrogationis; *Sapientia enim abſcondita, & Theſaurus inviſus quæ utilitas in utriſque? Eccl.* 41. *v.* 17. Foret autem Theſaurus Indulgentiarum inviſus, abſconditus, & inutilis, ſi tanto numero remaneret apud quempiam. Ergo neceſſariò dicendum, eſſe in eo §. ſermonem de una tantùm, alteráve Corona e.g. donata Cajo, aut etiam de decem, quas fortè idem Cajus accepit à Papa pro totidem ſuis amicis familiaribus &c. quas nominârat Pontifex. Si igitur accepit magnum numerum ſine ulla determinatione perſonarum, poterit illum partiri, in quos viſum fuerit, ita tamen, ut his non ſit fas transferre in alios proprio nomine, ſed nomine Caji. Qua de cauſa cùm ab hinc circiter octennium quidam nobilis Adoleſcens attuliſſet ex Urbe complures dodecades Roſariorum benedictorum à ſua Sanctitate, mihíque liberaliter offerret decem, imò viginti ejuſmodi, nolui aliter accipere, quàm ut ejus nomine, & tanquam nudiſſimus miniſter, dividerem in nonnullos domeſticos, atque externos; ſicut & non ita pridem feci cum intentionibus, eas certis rebus applicando ex mente illius, qui mihi donaverat cum hac ita applicandi conditione, acceperat autem immediatè à Clemente IX.

689 At fortè objiciet quiſpiam, me eſſe æquo ſcrupuloſiorem, quandoquidem Alexander non videtur vetare donationem, ſed tantùm commodationem, precariámque traditionem, etenim poſt inhibitionem tranſitûs in tertiam, ſeu aliam perſonam, ſubjicit *lit.* h. hæc formalia: *ita ut à nemine aliis commodato, vel precario concedi poſſint, alioquin careant Indulgentiis conceſſis.* Quæ verba cùm videantur explicativa inhibitionis de facto tranſitu, ſintque & correctiva priorum indultorum, & pœnalia, nequaquam extendenda ſunt ad donationem.

690 Augetur inde difficultas, quia Alexander potuit habere juſtam cauſam, ob quam inhiberet, ne commodatò, aut precariò concedantur illæ res, eſto permitteret donationem; quia per donationem nequaquam fit tranſitus ad tam multas perſonas, quàm per commodationem ſtrictè dictam, id eſt cum jure repetendi tempore determinato, latéve ſumptam, ſeu cum jure repetendi ad libitum.

691 Cenſeo nihilominus, vel maximè donationem eſſe interdictam, ac proinde clauſulam: *Ita ut à nemine commodato &c. concedi poſſint,* eſſe hoc modo intelligendam: *ita ut à nemine*

ne

Digitized by Google

ne quidem commodato, aut precario &c. Ratio ita interpretandi eſt communis perſuaſio poſſidentium res tales, innixa tùm proprietati verbi *tranſitûs*, quod nomen apponit ipſe Alexander *lit.* c. & d. Commodationi, & Precariæ conceſſioni, tum fini, ob quem edita eſt illa quoad materiam præſentem de illo tranſitu non tam declaratoria, quàm propriè abrogatoria ſanctio juris conceſſi à Paulo V. pro Indulgentiis S. Caroli Borromæi, & à Gregorio XV. pro Quinque Sanctorum. Si enim donatio non eſſet inhibita, tum Indulgentiæ illæ tam illuſtrès, & fœcundæ poſſent permanere in ſæcula ſæculorum, quod tamen præcipuè, & unicè voluit impedire Alexander, ut proinde arbitrer, in illum, qui negare contenderet prohibitionem donationis, caſuram poſtremam Regulam Juris Canonici *in 6. Certum eſt, quòd is committat in legem, qui legis verba complectens contra legis nititur voluntatem.*

692 Quartum dubium: *An clauſula: non obſtante lit.*p. *referatur ſolùm ad declarationem, ſeu derogationem expreſſam §. in fine lit.* n. *&* o? Ratio negandi eſt, quia & generatim clauſula in fine diſpoſitionis poſita non refertur ad antecedentia, quando antecedentia ſunt vel rationis diverſæ à ſequentibus, Sanchez *Lib.6. De Matrim. diſp. 22. num.* 19. vel veſtita ſpecifica aliqua clauſula. Marta *De Clauſulis Part.*4. *Clauſul.*1. *n.*2. & ſpeciatim clauſula: *non obſtante* non derogat privilegiis liberaliter conceſſis à Principe, niſi fiat eorum mentio expreſſa. Moneta *De Commutat. ultimar. volunt. Cap.7. n.*161. apud Barboſam *Clauſu.* 83. *n.*12. Atqui & Indulgentiæ æquiparantur privilegio, & hujus in prima, & ſecunda parte hujus declarationis indicatæ, nulla fit expreſſa, aut etiam propriè implicita mentio in hac poſtrema parte.

693 Nihilominus dicendum eſt, clauſulam finalem: *non obſtante* referri non ſolùm ad membrum immediatè præcedens hanc clauſulam, illud, inquam, in quo interdicitur ſubſtitutione rei in locum perditæ, ſed etiam ad duo præcedentia, quæ ſcilicet tangunt tranſitum ad tertiam perſonam, & diſtributionem nondum diſtributorum. Ratio eſt, quia generalis multorum doctrina cum Marta de clauſulis *Part.*4. *Clauſ.* 23. *n.* 1. docentium, clauſulam finalem referri ad præcedentia, etiam quando horum eſt à poſtremis diverſa ratio, locum habet ſaltem tunc (abſtrahendo ab aliis caſibus) quando diſpoſitio præcedens eſſet nulla, ſi ad eam non referretur ſubſequens: quandoquidem præſumptio, quòd actus ita ſit geſtus, ut valeat, & nullitas removeatur, ſuperat omnes alias præſumptiones, ut alibi refero ex ICtis: foret autem nulla, & fruſtra hæc declaratio relata ad materiam ſub *lit.*b. & k. contentam, ſi non muniretur ſolenni clauſula non obſtantiarum; ſiquidem Indulgentiæ S. Caroli, & Quinque Sanctorum ſunt confirmatæ tam ſpecialibus clauſulis, ut ſi eæ non elidantur aliqua peculiari proviſione, non poſſit cenſeri eſſe quidquam ipſis derogatum. Denique voluntas in omnibus dominatur *L. In conditionibus Cod. De Condit. & Demonſt.* eſt autem hic perſpicua voluntas Alexandri VII.

Quintum dubium: *Vtrùm Decretum Alexandri extendendum ſit ad Indulgentias, quas ejus Succeſſores concedent?* Ratio dubitandi eſt, quia Alexander loquitur ſolùm de Indulgentiis & conceſſis ab Anteceſſoribus, & à ſeipſo etiam conceſſis, vel in poſterum concedendis, ut liquet ex contentis ſub *lit.* b.d.k. & cùm *lit.* n. vetat, ne rei amiſſæ ſubſtituatur alia, diſertè ait: *Re aliqua ex præmiſſis deperdita.* Atqui præmiſit ſolùm res benedictas à ſe, anteceſſoribúſve, aut benedicendas à ſe. 694

RESP. I. Si ſequentes Pontifices non inſtituant novam formulam Indulgentiarum, ſed confirment ſolùm Alexandrinam, ſeu Innocentianam, utique Bulla ſeu declaratio Alexandrina exeret ſuas vires etiam in confirmatam formulam, quandoquidem res quælibet intelligitur cum qualitatibus ei annexis. Suarez *Tom.*5. *in* 3. *p. diſp.* 33. *ſect.*1. *n.*2. tranſitque cum ſuo onere *L. Is cui opus. ff. De nov. oper. nuntiat.* ibique latè Jaſon. *n.*6. At verò ſi Indulgentiæ poſteriorum Pontificum ſint novæ, adeóque nova formula, videtur hoc decretum utpote valde odioſum non debere iis applicari. Verùm quia Pontifices cenſentur in dubio veſtigia ſuorum Anteceſſorum ſequi, & verbum *Declaratio* extenditur etiam ad futura, ſuprà *Cap.*7. *n.*320. idcirco inclino ad partem ſeveriorem. Et verò Clemens IX. in formula ſuarum Indulgentiarum ſequitur ſtylum Alexandri, ſicut & S.D.N. Clem. X. in Indulgentiis S. Franc. Borgiæ, ſeu novorum Quinque Sanctorum. 695

Sextum dubium: *An poſſit aliquis duo numiſmata iiſdem Indulgentiis affecta v.g. Quinque Sanctorum retinere, ut ſi caſu aliquo unum amiſerit, habeat aliud, vi cujus poſſit Indulgentias lucrari?* 696

Eſt non nemo, qui putet, hanc eſſe ſubſti- »
tutionem unius pro alio prohibitam in De- »
creto S.D.N. quod ego quidem non credo; »
ſubſtitutio enim in locum alterius videtur mi- »
hi tunc fieri, quando id, quod ſubſtitui, ſeu »
ſubrogari dicitur, prius nondum habuit ean- »
dem vim aut poteſtatem cum illo, cui ſubſti- »
tuitur. Sic ſi duo eodem officio e.g. Conſulis »
in Republica fungantur alternatim, donec al- »
ter moriatur, ſuperſtes non dicitur in eo officio »
defuncto ſubſtitui. Quodſi Ra. Va. ad hæc duo »
quæſita reſponderit, cùm commodum fuerit, »
faciet mihi rem gratiſſimam. N.12. April. An- »
no 1657. Sic »

Digitized by Google

Sic ad me quidam Theologiæ Profeſſor faciens mentionem duorum dubiorum, quia præmiſerat tranſlatis huc verbis quæſtionem, *utrùm, ut hæc declaratio Alexandri vim habeat, ſufficiat promulgatio facta Romæ, vel requiratur, ut in ſingulis Diœceſibus promulgetur?* Ad quam quæſtionem reſpondi ſuprà *num.*667. nequaquam ſufficere promulgationem Romanam.

697 Reſpondi autem ad dubium de ſubſtitutione, illum, qui me conſulebat, loqui juridicè, & legaliter, non autem antagoniſtam, ut patet ex toto *Tit. ff. De ſubſtit. vulgari, & pupillari,* ubi clarum eſt, illos ſolos potiri jure ſubſtitutionis, qui nondum ſunt Domini. Et quia Alexander nuſquam vetat ſubſtitutionem impropriè dictam (eſt quippe cenſendus fuiſſe propriè locutus, tum quia improprietas non eſt præſumenda, tum quia ſanctio poſterior eſt intelligenda in ſenſu prioris, ut tradunt paſſim Juriſtæ) dubium mihi jam non eſt, quin potuerit quis etiam poſt publicatam declarationem Alexandri ſervare validè decem numiſmata prædita Indulgentiis Quinque Sanctorum; & viginti Imagines Sancti Caroli. Quare fuerunt æquo religioſiores, qui omnibus, una excepta, rebus habentibus Indulgentias pretioſiſſimas. Quinque Sanctorum, ſe ſpoliârunt, veriti, ne omnes amitterent. Hoc ſanè non ſanxit Papa Alexander, ſed ſolùm, ut illæ res benedictæ, quas quis obtinebat, non diſtribuerentur poſt publicationem in alios, aliàs fore, ut ſic diſtributæ (non autem nondum diſtributæ) carerent Indulgentiis.

698 At *quos in primis intellexit Pontifex lit.* c. *per obtinentes rem affectam Indulgentiâ? An etiam qui talem rem habebant apud ſe ſolo titulo, & jure commodati?* At videtur hoc iniquũ: eſſet enim ſpoliare Innocentem aliquem re ſuâ. *An ergo ſolum Dominum?* Atqui Religioſi non ſunt utique Domini Roſariorum, quæ geſtant, præſertim Fratres Minores de Obſervantia, & Capucini.

699 RESP. Per obtinentes rem benedictam non intelligi reſpectu ſæcularium illos, qui obtinent ſolùm commodatò, aut precariò, alioqui ſequeretur, quòd res illa nequiret ſine jactura Indulgentiæ redhiberi vero Domino, quod eſt nimis durum; nec videtur Pontifex maluiſſe conſulere potiùs commodatario, quàm commodatori, ſeu Domino. At verò reſpectu Regularium, cùm ab eis exulet *Meum*, & *Tuum* propriè, ac rigidè ſumptum, & tamen ſint capaces rerum benedictarum, dicuntur illi obtinere, quibus ſuperiores fecerunt jus peculiare utendi conſueto modo tali re.

700 *Sed quid ſecundò cenſendum de obtinentibus tempore publicationis hujus Edicti plures intentiones? An fuerunt tunc neceſſario omnes dividendæ in alios una excepta?* Reſp. negativè, quia affirmativa reſponſio nequit probari, niſi illo textu, qui habetur *lit.* g. de nullitate diſtributionis, atqui ille textus huc non quadrat; cùm clarum ſit; nomine diſtributionis intelligi in hoc Decreto elargitionem factam alteri; à qua non valet, præſertim in materia odioſa, argumentatio ad applicationem ſine tali elargitione. Quare qui ultra unum numiſma præditum Indulgentiis, habuit quatuor intentiones, ſeu benedictiones, potuit huic numiſmati amiſſo ſubſtituere aliud; etenim ſubſtitutio, ſeu ſubrogatio vetita *lit.* o. intelligitur illa, quæ fiebat prius ex vi Indulgentiarum facientium expreſſam facultatem ſubſtituendi rei deperditæ alteram, quæ ex ſuæ Sanctitatis, non autem privati hominis intentione, habeat Indulgentias amiſſi numiſmatis e.g. ſicuti explicavi ſuprà *n.*382. Confirmatur hoc reſponſum, tum quia in correctoriis diſpoſitionibus, utpote odioſis, debemus eſſe minimo contenti, cùm eæ ſint ſtrictiſſimæ interpretationis; tum quia qui reſervavit ſibi quatuor Vota, ſeu intentiones e.g. potuit ante amiſſionem ſui pretioſi, chariquе numiſmatis applicare unam ex iis alteri, cur non etiam poſſit poſt amiſſionem?

Septimum dubium: *An ſi quis habeat intentiones cum facultate eas applicandi imaginibus, & Coronis ſine ulla expreſſione Crucis, poſſit vi hujus facultatis unam ex iis intentionibus transferre in Crucem Caravacenſem?* Pauculis diebus priùs, quàm hoc dubium conſcriberem, propoſuit illud mihi unus è domeſticis. 701

RESP. Tametſi pleraque formulæ Indulgentiarum videantur facere diſtinctionem inter Imagines, & Crucem, unde exprimunt hæc duo tanquam diverſa, re tamen verâ nomine Imaginis Chriſti venire etiam Crucem, utpote quæ ſit à Chriſtianis cœpta fabricari, ut nobis immediatè repræſentet ipſum Chriſtum Crucifixum; cùm ergo ſit res publicâ poteſtate inſtituta ad ejus repræſentationem, cur non dicatur eſſe ejus Imago? Equidem Jacobus Gretſerus noſter *Lib.*1. *De Cruce Cap.*54. indè probat Crucem Chriſti venerandam, quòd ſit loco Chriſti Crucifixi, eúmque repræſentet; & *Cap.*75. eſſe adorandam cultu latriæ ideo, quòd per eam *tanquam Imaginem* repræſentetur Chriſtus, & nos per Crucem *tanquam Imaginem Chriſti* moveamur in Chriſtum. Et verò ipſemet S. Thomas 3.*p. q.* 25. *art.*4. dicens: *Veneramur Crucem tantùm ut Imaginem Chriſti,* loquitur de Cruce facta ad imitationem Crucis, in qua Chriſtus pependit. 702

Denique Innocentius X, relatus ſuprà *num.* 476. dicit: *qui habebit Crucem, vel aliam Imaginem.* Inde ſic arguo: Ex eo, quòd *in L. ult. Cod. De Pact.* dicatur: *Donationem, vel alium contractum*, deducit Decius, & alii cum Tiraq. *Leg. Connubial. Gloſſ.* 5. *n.*48. donationem

eſſe

Digitized by Google

eſſe contractum, quia ſcil. vocula *alius* denotat ſimilitudinem, ergo quia Pontifex dicit: *Crucem, vel aliam Imaginem*, denotat ſimilitudinem, adeóque indicat, Crucem eſſe Imaginem. Nominatur autem in formulis Indulgentiarum formaliter Crux etiam poſt Imagines formaliter nominatas, non ut res planè diſtincta, ſed ad majorem explicationem. Sanè non eſt in his favorabilibus diſpoſitionibus multùm ſcrupulizandum, quando videmus communem uſum ſuperiorum nobis faventem; communiſſimus autem uſus eſt, ut Crucibus ſolitariis æquè applicentur à Pontificibus Indulgentiæ, atque Roſariis, aut vulgò dictis Imaginibus.

703 Quæſt. CII. *Quænam Indulgentiæ tanquam falſæ, & Apocryphæ ſint à Sede Apoſtolica damnatæ.* Reſp. Sequentes, quas P. Bonagratia Habſenſis Franciſcanus Capucinus ſcripto mihi amiciſſimè communicavit abhinc quinquennium (interim vita defunctus,) hiſce formalibus terminis:

Indulgentiæ declaratæ à S. Congregatione Apocryphæ.

Indulgentia, quæ dicuntur conceſſa à Pio V. 1614. Principi Senenſi.

Indulgentia, quæ dicuntur conceſſæ à Pio V. & confirmatæ à Clement. VIII. Roſario magni Ducis Hetruriæ.

Indulgentia, quæ dicuntur conceſſa à Clemente VIII. templo B. Virginis de monte ſerrato impreſſa Avignione.

Indulgentia plenariæ conceſſa pro animabus defunctorum à Clemente VIII. impreſſa Madriti ſub dato 20. Junii 1606.

Indulgentia fundata ſuper Revelationem B. Joanna de Cruce, conceſſa granis, ſive Ave Maria, quæ dicuntur tetigiſſe unum illorum trium, quæ aſſeruntur ſolùm habere ipſum Papam, Regem Hiſpan. & Patrem Generalem Minorum Obſervantia.

Indulgentia, quæ dicuntur conceſſa à Joanne XXII. illis, qui oſculantur plantam menſura pedis B. V. Mariæ.

Indulgentia conceſſa ab Adriano VI. Granis benedictis ad inſtantiam Regis Catholici Philippi II.

Indulgentia, quæ dicuntur conceſſa ab Vrbano VIII. ad inſtantiam Card. Magatelli in honorem SS. Sacramenti. Item illa Indulgentia à Gregorio V. ſuper hæc verba: Sia lodato il Santiſſimo Sacramento.

Indulgentia, quæ dicuntur conceſſa à Bonifacio IX. viſitantibus Capellam S. Nicolai de Tolentino.

Indulgentia, quæ dicuntur conceſſa Confraternitati Sanctiſſimæ Trinitatis, & Redemptionis Captivorum.

Indulgentia, quæ dicuntur conceſſa à Leone X. Imaginibus Conceptionis B. V.

Indulgentia conceſſa ſuper revelationem IX. factam S. Brigitta S. Hedvvigi & S. Eliſabetha.

Indulgentia conceſſa, & acceptata ex magna tabula S. Joann. Lateran.

Indulgentia conceſſa ab Urbano VIII. granis benedictis ad inſtantiam Card. Infantis.

Indulgentia conceſſa Altari Sanctiſſimi Roſarii in templo S. Antonii de Rovigo.

Indulgentia conceſſa à Paulo V. Coronis, Roſariis, Crucibus, Metallis, & Imaginibus benedictis ad inſtantiam Card. Borromæi 1611. ex occaſione fundationis Eccleſia S. Caroli Romæ.

Indulgentia 100. dierum dicenti Ave Maria ad pulſum horologii, quæ dicuntur conceſſa à Leone X.

Indulgentia conceſſæ à Sixto V. Roſariis, ſeu Coronis, quæ dicuntur Coronæ Myſteriorum Paſſionis Domini noſtri Jeſu Chriſti ad inſtantiam magni Ducis Florentiæ.

Indulgentia conceſſæ Crucibus de Caravaca.

Indulgentia quæ dicuntur conceſſa à Clem. VIII. ad inſtantiam Sereniſſimæ Infantis Ducis Sabaudiæ de Sindone Corporis Chriſti, quòd qui orationem illam recitat, liberat animam è Purgatorio.

Ex Cancellaria S. Officii Inquiſitionis di ejuſdem S. Officii Notario Domino Joanne Gappo. Romæ 18. Maii Anno 1657.

Indulgentia de Lammas Legati Hiſpan. quæ dicuntur Indulgentiæ granorum de mille Ave Maria, etiam dicuntur inter Apocryphas reputari.

Hactenus ſcriptum P. Bonagratiæ, quod 704
confirmat reſponſa, quæ variorum literis interrogatus dedi diverſis Annis circa nonnullas ex Indulgentiis hic enumeratis, aſſerens ſine authoritate quidem, non tamen ſine ratione, eſſe valde dubias, & ſuſpectas de nullitate. Ut nominatim reſolvi de Indulgentiis pro dicentibus: *Laudetur Sanctiſſimum Sacramentum,* aut

Digitized by Google

aut conceſſis Anno 1611. ad inſtantiam Cardinalis Friderici Borromæi, aut recitantibus orationem appreſſam Sacræ Sindoni Taurinenſi, aut geſtantibus crucem Caravacenſem.

705 Unde cùm abhinc circiter quadriennium miſiſſet ad me Reverendiſſimus D. Vicarius Generalis, & Officialis ſimul impreſſum exemplar ejuſmodi Indulgentiarum, habentium inſuper adjunctas alias gratias ſupernaturales, cum narratione Originis Crucis Caravacenſis, reſpondi, narrationem quidem illam eſſe veram, utpote conformem illi, quam ipſemet refero in Experientiis *Tract. 3. Caſ. 10. n. 286.* at verò gratiarum, quarum ibi fit mentio, aliquas eſſe commentitias, ipſas quoque Indulgentias eſſe ſuſpectas ob nimiam amplitudinem. Primùm poſt hoc reſponſum venit mihi in mentem, me facturum fuiſſe conſultò, ſi inſinuâſſem, videri conſultum, ut omnes eæ chartæ fiſco Eccleſiaſtico addicerentur, gravi pœna intentata, ſi ille circumforaneus auderet impoſterum ejuſmodi putidas merces venum exponere, intra Diœceſin, ea etiam de cauſa, quòd in formula dictarum Indulgentiarum abſolutè exprimatur, illas obtingere cuilibet habenti talem crucem, facientíque præſcripta. Etenim hæc tam illimitata expreſſio, aſſertióque repugnat evidenter Decreto Alexandri VII. à nobis diſcuſſo in hoc XXXVII. Capite, utpote quod, ut vidimus, tam diſertè inhibet, & quidem ſub pœna nullitatis, omnem alienationem rerum Indulgentiis præditarum, alienant autem vel maximè tum Hiſpani vendentes illas cruculas, tum peregrini ementes eaſdem, revendentéſque, aut donantes. Quamobrem ſunt manifeſtis impoſtoribus accenſendi omnes, qui vendunt, donántve aliis tanquam ornatas Indulgentiis, niſi fortè vel ipſe Alexander, vel Clemens ſucceſſor cuipiam fecerit in ſpecie poteſtatem donandi, quam ſatis cenſetur feciſſe in ſpecie, quando in alicujus gratiam benedixit, ſeu Indulgentiis donavit aliquem cumulum talium crucum, ut ſuprà vidimus, cujus tamen cumuli ſingulæ cruces quia non poſſunt alienari niſi ab eo, cui Papa fecit illam, quam dixi gratiam, ideo rurſum detegitur falſitas, & impoſtura illius generalis, & illimitatæ aſſertionis, quam hîc impugnamus.

706 De Indulgentia pro dicentibus: *Laudetur Sanctiſſimum Sacramentum*, cùm ego à diverſis fuiſſem literis interrogatus, atque reſpondiſſem, me magnopere dubitare de valore illius, ut nanciſcerer aliquam certitudinem dedi 9. April. 1656. literas Romam ad R. P. Chriſtophorum Schorrer, id temporis Aſſiſtentem pro Germania, ac poſtmodum noſtræ Provinciæ Viſitatorem, ad quas die 18. Maji reſpondit hiſce verbis: *Iam alias hic de Indulgentiis illis, quarum Reverentia Veſtra meminit, inquiſitum fuit, & nihil uſpiam repertum. Videretur ſanè apertus abuſus poteſtatis, ideóque & mihi ſemper incredibile fuit, ejuſmodi Indulgentias perpetuò, & omnibus cum infinita multiplicatione fuiſſe unquam conceſſas.*

Claudo hoc prolixum caput literis, quas 707 ad me dare dignatus fuit Reverendiſſimus & Ampliſſimus Dominus Joannes Franciſcus Laudatiſſimus Abbas Monaſterii S. Georgii in Silva Hercinia Ord. S. Benedicti die 13. Maji Anno 1659. cùm fungeretur officio Prioris in hæc verba: *Legitur in Anno Sancto P. Pauli de Barry conceſſam eſſe Indulgentiam plenariam toties, quoties recitantibus orationem illam, quæ tabulæ deauratæ in ſacra æde Lauretana inſcripta ſit hiſce quatuor verſiculis.*

Ave Maria filia Dei Patris:
Ave Mater Dei Filii:
Ave Sponſa Spiritus Sancti:
Ave Templum totius Sanctiſſimæ Trinitatis.

Aveo intelligere, an Reverentia Veſtra cenſeat, id eſſe verum, cùm aliqui dubitent, & exiſtiment, non aliter concedi, niſi in ipſa æde ſacra recitantibus, non extrà, item confeſſis ſimul, & ſacra ſynaxi refectis ibidem.

Ad haſce literas reſpondi tunc, me per- 708 ægre credere, ejuſmodi Indulgentiam eſſe, aut verè, aut validè conceſſam omnibus ita ſalutantibus Reginam Cœli. Equidem præberemus Acatholicis occaſionem ſubſannandi noſtras Indulgentias, ſi aſſereremus poſſe tantillo opere toties expiari pœnas debitas pro 100. aut 1000. ſceleribus mortalibus plurimorum impiiſſimorum hominum. Addidi tamen, cùm P. Barry ſit vir prudens, ac doctus, adeóque nôrit, decretas eſſe graves pœnas in prædicantes Indulgentias indiſcretas, & prorſus improbabiles, non audere me negare, quin ille Pater nixus gravi authoritate, aut ratione mandârit literis illam ſuam aſſertionem. Valeant ſa- 709
nè quantùm poſſunt eæ Indulgentiæ, ſaltem illius quadruplicis ſalutationis piam pronuntiationem gratam accidere illi Sponſæ Spiritus Sancti, quæ cùm ſit ditiſſima, utpote Theſauraria filii ſui, facilè obtenturam etiam majorem gratiam. Sic ego reſcripſi illi Reverendiſſimo Domino, nunc Abbati omnis laudis digniſſimo, ea ſingulari de cauſa, quòd ſua Religioſa frugalitate, ac dexterrima rei œconomicæ adminiſtratione novum Monaſteriũ, novũ Templum (veteribus una cum pleriſque fundis ab hæreſi occupatis) ſtruxerit, juſto Religioſorum incolarum numero inſtruxerit in oppido Villingano, è quo dignatus eſt me multis epiſtolis, & frequentibus liberalitatis ſymbolis, cujus proinde hîc mentionem facio in ſymbolum, etſi tenuè gratitudinis debitæ, at addo, me poſtmodùm deprehendiſſe, Patrem Barry mutuatum eſſe hanc de illa Indulgentia narrationem à P. Franciſco Poiero noſtro, *qui in ſuæ Triplicis Coronæ* ab omnibus permagni æſtimatæ

ob excellentem pietatem ſimul & eruditionem *Part. ſeu Tr. 4. c.9. §.9. n.18.* abſolutè aſſerit, illam amplitudinem Indulgentiæ, quam ut defendam tanquam vero ſimilem, exiſtimo cum illis, de quibus ille Reverendiſſimus D. Prælatus, eſſe conceſſam iis ſolis, qui eam recitant in ipſa æde Lauretana, & fortè qui in ſola Sacriſtia, ſeu Sacrario, ad quod quia fortè pauci in comparatione aliorum peregrinorum, admittuntur, nec ſine magni animi ſenſu, atque poſt longam, moleſtam peregrinationem, idcirco non ſuperat tanta liberalitas captum humanum, Chriſtiana moderatione regulatum. Si tamen revera omnibus omnino cum obſervatione communium, particulariúmque conditionum requiſitarum ad Indulgentiæ comparationem ita ſalutantibus cœli, terræque Dominam promiſſa eſt, durátque in hodiernum diem, captivo meum judicium, ac lubens ſubmitto. Denique dicam in Tract. ſequenti *cap.26. n.21.* eſſe probabiliter fictitiam illam Indulgentiam, quam fertur Honorius III. omnibus Teutonibus poſt: *Deo gratias* ſemel bibentibus impertiiſſe.

Appendix I. Lauretana.

Tametſi non auſim jurare omnibus planè, quæ ad quæſtionem facti pertinentia refero in hoc, & priori Volumine, eſſe veritati conformia, quandoquidem pleraque omnia nituntur fide, teſtimoniiſque humanis, attamen agnoſcet, uti ſpero, benignus Lector, fuiſſe à me non indiligentem operam datam, ut veritatem comperirem circa illa præcipuè, quæ aut videbantur non eſſe facilè inventura fidem, aut quorum falſitas aliquid mali gignere poſſet; hæc inter eſt Indulgentia plenaria impertita Sacratiſſimæ Domui Lauretanæ, de qua hoc loco ſermo, & de qua adhuc nonnulli ambigebant, an revera tam pretioſus theſaurus poſſet toties obtineri, quoties refero ſuperiùs. Igitur ad tollendum omne dubium dedi rurſum Anno 1676. literas Lauretum, accepíque à noſtro P. Nicolao Gonſaluo id loci explicante intricatos conſcientiæ caſus reſponſum hiſce verbis: *Audivi veram eſſe Indulgentiam plenariam pro ſingulis vicibus, quibus inſignis ſalutatio aureis inſcripta characteribus in tabula pendente nunc ex ornamento marmoreo extrinſeco Sanctiſſimæ Domus Lauretanæ, & olim intra ſeceſſum Sancti Camini aſſervata, recitatur.*

Ave Filia Dei Patris
Ave Mater Dei Filii,
Ave Sponſa Spiritûs Sancti:
Ave Templum totius Trinitatis.
Unum Pater & Ave.

Dum ſcribo, vidi, & legi tabellam, ubi ſolùm verba præſcripta extant, omiſſo nomine Maria.

Vera dicitur talis eſſe Indulgentia toties, quoties recitatur Salutatio. Primò, quia eſt traditio octoginta ferè Annorum perennitate continuata, quòd Clemens VIII. eam conceſſerit. 2. Quia effectus arguit cauſam, multò magis publicus in materia morali Eccleſiaſtica, in urbe, in quam Orbis totus confluit, & per longiſſimum tempus continuatus, ut eſt Indulgentia, de qua loquimur; cui accedit Patris Barry authoritas plurimi præ ſua eruditione, & conſideratione æſtimata, ut bene notat R. V. Nec obſtat, quòd nonnulli aſſerunt, hujuſmodi Indulgentias fuiſſe revocatas; nam Gregorius XIII. Innocentius X. & Clemens X. etiam tempore Iubilei revocantes omnes Indulgentias declarârunt, ſe eas excipere, quæ ad divinam Laureti Domum ſpectant. Neque urgere videntur ſubſannationes Hæreticorum, quæ ſunt potiùs deſpiciendæ, quàm inſpiciendæ, cùm inimici Eccleſiæ Catholicæ cæcutiant in luce, & non noverint infinitam Dei miſericordiam, cujus limitata quævis donatio pro nihilo à Deo reputatur juxta illud, finiti ad infinitum nulla eſt proportio.

His, aliiſque validiſſimis argumentis, quæ brevitatis cauſa, prætereo, impulſus in Congregatione Sacerdotum hujus Cathedralis in noſtro Collegio recenter ex obedientia à Superioribus impoſita, à me rite formata propoſui de more, omnibus dignitatibus, Canonicis, cæteriſque Preſbyteris probantibus, & ſolitis ſingulis Sabbathis, (quibus Congregatio prædicta ſub Titulo Virginis Lauretanæ erecta cogitur,) recitare ſemel alta voce, Salutationem ſuprà poſitam ad plenariam Indulgentiam conſequendam. Ita graviſſimus ille Pater, cujus verbis, ut quidquam addam, vel demam, neceſſe non habeo.

Appendix II. opportuniſſima.

Opportuniſſima, inquam, exhibet quippe a doctrinam compertam à me, excuſis jam multis foliis hujus ipſius Editionis Tertiæ, ut proinde fuiſſet hæc proditura manca, & uno alterôve errore, circa hanc de Indulgentiis materiam inquinata, ſi aliquot menſibus ſerius nactus fuiſſem objectum hujus Appendicis. Siquidem primùm Octobri menſe hujus Anni 1678. didici, fuiſſe à Sanctiſſimo D. N. Innocentio XI. ſeu revocatas, ſeu pro nullis declaratas plurimas Indulgentias. Et quia in hoc ipſo capite non ſolùm diſſero de revocatione etiam in particulari, & *n.703.* ex M.S. exprimo ſat multas hoc genus, quo certiora eſſent, quæ exhibui, dedi illo ipſo menſe literas Romam ad unum è præcipuis noſtris Patribus, quibus rogavi, ut dignaretur curare deſcribi in meam, & aliorum gratiam, indiculum illius recentiſſimæ abrogationis & abolitionis; qui quidem qua eſt officioſiſſima charitate, non ſolùm loco indiculi tranſmiſit mihi typis Romanis excuſum Decretum Congregationis, quod mox ſubjiciam, ſed etiam præmiſit hæc verba:

b verba: Indulgentiæ Sodalitiis B. V. in Domibus Societatis erectis conceſſæ, non continentur hac revocatione, neque aliæ Societati noſtræ à variis Pontificibus itidem conceſſæ, ut reſponſum eſt nomine ſuæ Sanctitatis.

c Quod attinet ad officium de Immaculata Conceptione, præſens Pontifex prohibuit tantùm breve quoddam officium de Immaculata Conceptione impreſſum Mediolani cum toto titulo: Officio dell Immaculata Concettione della Santiſſima Vergine noſtra ſignora *approvato dal Summo Pontifice Paulo V. il quale à chi divotamente lo recitarà, concede Indulgenze di cento giorni.* Ratio prohibitionis non eſt, quòd in illo Officio contineatur aliquid minùs orthodoxum, ſed quia verba illa, *approvato dal Summo Pontifice &c.* falsò addita ſunt, cùm Paulus V. nec tale officium approbaverit, nec tales Indulgentias conceſſerit. Ita ego ex ore ſuæ Sanctitatis accepi, cùm ad eum detuliſſem rumores in Gallia ſparſos cum plurimorum ſcandalo, quòd ſua Sanctitas aliena eſſet ab Immaculata Conceptione. Reſpondit, ſe de hoc valde mirari & rationem prohibitionis attulit, quam ſuprà poſui. Increbuerat etiam rumor in Galliis, quòd omnes Indulgentias revocâſſet, & hoc ad ipſum retuli. *Quomodo*, inquit, *omnes Indulgentias revocavi, ſi novas conceſſi?* Hactenus ille Pater, accipe jam verba, Decreti.

DECRETUM.

d *Delata ſæpius fuère ad Sacram Congregationem Indulgentiis, ſacriſque Reliquiis præpoſitam, Indulgentiæ quædam conficta, & omnino falſa, quæ per diverſas Orbis Chriſtiani partes circumferuntur; alia verò examinanda, quæ adhibito ſtudio inventa ſunt vel Apocrypha, vel à Romanis Pontificibus revocata, vel nulla, quòd datum eis tempus præteriiſſet: quarum quidem plurimæ, cùm non facilem cognitionem habeant, Chriſti fideles harum rerum, minùs peritos fallunt, qui ſpe Indulgentiæ, remiſſioniſque peccatorum ſuorum conſequendæ fruſtrantur. Quamobrem eadem Sac. Congregatio vehementer cupiens huic malo magis indies ſerpenti occurrere, animarum profectui, & Indulgentiarum dignitati conſulere, plures illarum ſingulari diligentia colligi, & in Indicem referri curavit.*

e *Tales in primis ſunt illæ, uti aſſerunt, conceſſæ à Joanne II. & Sixto IV. recitantibus Orationem charitatis Jeſu Chriſti, Domini noſtri:* Precor te, piiſſime Domine &c. *ab Urbano II. Eccleſiæ S. Mariæ, ut vulgò dici ſolet,* Campagnolæ, *& S. Victoriæ, ab Eugenio III. Revelationi de plaga in humero Jeſu Chriſti facta S. Bernardo, ab Innocentio III. Archiconfraternitati, & Ordini Redemptionis, à Bonifacio IX viſitantibus Capellam S. Nicolai de Tolentino in ejus die feſto, à Joanne XXII. oſculantibus menſuram plantæ pedis Beatæ Mariæ Virginis, ab Alexandro VI. Imagini B. Mariæ, vulgò dictæ,* Laghetti, *à Leone X. geſtantibus funiculum S. Franciſci, primùm in Urbe impreſſa, deinde Mediolani Anno 1665. (ſuas tamen habent, & veras, Confratres Archiconfraternitatis Cordigerorum S. Franciſci) recitantibus Salutationem Angelicam* f
ad pulſum horologii, & Imagini Conceptionis, Mariæ Virginis Immaculatæ in circulo depictæ, cujus pedibus Luna ſubjecta eſt, à Pio IV. vel Pio V. Principi Senarum, à Clemente VIII. dicentibus Orationem, O magnum myſterium &c. *& Eccleſia S. Mariæ, quam vocant.* Montis Serrati, *Avenione impreſſa, tum alia pro animabus Chriſti fidelium defunctorum impreſſa Matriti 20. Julii 1606. à Paulo V. cantantibus Hymnum:* Te Matrem Dei laudamus, te Mariam Virginem confitemur &c. *vel ſi die Sabbati interfuerint, dum idem canitur, & coronis, Roſariis, Imaginibus, & Numiſmatibus, quæ medallias appellant, ab eo benedictis, Federico Cardinali Borromæo ſupplicante Anno 1611. dum Eccleſia Romæ in honorem S. Caroli ædificaretur, & ab eodem Paulo, & Gregorio XV. dicentibus:* Sia lodato il Santiſſimo g
Sacramento, *laus Sanctiſſimo Sacramento, ab Urbano VIII. in honorem ejuſdem Sacramenti, precibus Cardinalis Magalotti, & Sacerdotibus, celebrata Miſſa, dicentibus,* Ave filia Dei Patris, Ave Mater Dei filii &c. *à Clemente X. recitantibus mane, meridie, ac Veſpere conſuetam Antiphonam,* Angelus Domini &c. *& in fine,* Deo gratias, & Mariæ, *ac demùm alia à nonnullis Romanis Pontificibus tributa, ut ajunt, Coronis Myſteriorum Paſſionis Domini noſtri Jeſu Chriſti prece magni Ducis Etruriæ.*

Talis Indulgentia Sodalitatis S. Nicolai, h
quæ repetita quinquies Oratione Dominica, & Salutatione Angelica, unam liberari animam quolibet die à Purgatorii pœnis affirmant.

mant. Tales aliæ Peruſii Confraternitatis Sanctorum Sebaſtiani, & Rochi, & Romæ Societatis S. Bernardi ad Columnam Trajani. Tales demum aliæ Cruce ſignatorum Sancti Euſtorgii Mediolani, Arimini, & Bononiæ.

i Ejus generis ſunt & illæ conceſſæ, ut ajunt, Capellæ Roſarii in Eccleſia S. Antonii de Rovigo, ſeu Rodigii. Vel Eccleſiæ Sanctiſſ. Trinitatis Bergomi. Aut Sancti Petri Montis Todoni die feſto Inventionis Sanctiſſ. Crucis. Vel geſtantibus funiculum S. Franciſci de Paula. Vel celebrantibus Miſſas Sancti Auguſtini, aut alias quinque in honorem quinque feſtivitatum B. V. Vel recitantibus Officium S. Franciſcæ Romanæ. Aut Antiphonam: ò Paſſio magna &c. in memoriam Paſſionis Jeſu. Aut Roſarium S. Annæ (quod Congregatio Sacrorum Rituum non probat) Aut orationem quæ impreſſa cum Imagine S. Annæ circumferri ſolet: Ave gratia plena &c. (quæ oratio prohibetur) Aut Officium Conceptionis B. V. Immaculatæ, quod aſſerunt à Paulo V. probatum fuiſſe. Aut orationem: Deus, qui nobis in S. Sindone &c. (excipitur Indulgentia centum dierum Anno 1671. conceſſa precibus Duciſſæ Sabaudiæ ad Annos 25. cunctis in illius ditione degen-
k tibus) Aut aliam: Ave filia Dei &c. poſt Communionem recitandam. Vel aliquo conſpicuo ſigno venerantibus Sanctiſſimi Euchariſtiæ Sacramenti nomen. Indulgentiæ rurſus octoginta millium Annorum veteri de Tabula exſcripta, quam in Baſilica Lateranenſi aſſervari affirmant, pro dicentibus orationem illam verè piam: Deus, qui pro redemptione Mundi &c. Tum quæ impreſſæ fuerunt Papiæ Anno 1670. ſub hoc titulo: Sommario delle Indulgenze conceſſe dalla Santità di Noſtro Sig. Papa Leone X. all' Imagine della Concezzione della Glorioſa Vergine Maria. Vel Piſauri ſub nomine B. Joannæ, Anno 1608. evulgata. Vel Barlettæ, ſeu Baruli à recitantibus quaſdam, non ſanè malas orationes, lucrandæ. Vel Parmæ à viſitantibus per Quadrageſimæ dies Eccleſias Tertii Ordinis S. Franciſci. Vel Piſtorii, & Vaſtallæ à recitantibus orationem: Ave Sanctiſſ. Maria, Mater Dei, Regina Cœli &c. Et aliæ in peculiari impreſſo libro deſcriptæ, quibus frui dicunt Devotos Seraphicos, & Benefactores.

His annumerandæ ſunt, quæ Crucibus Caravacenſibus tributæ dicuntur. Vel Coronæ, l
ſive Stellario Conceptionis Virginis Immaculatæ, quod ex duodecim globulis precariis conſtat; vel Granis, Crucibus, & Coronis Aloyſiæ ab Aſcenſione Hiſpanæ Monialis Ordinis S. Claræ. Vel menſuræ altitudinis Jeſu Chriſti Domini noſtri. Vel Imagini, aut menſuræ vulneris lateri ejus inflicti. Vel orationi, ut ajunt, in ſepulchro Domini noſtri repertæ. Et Indulgentiæ, ut ajunt, innixæ revelationi factæ Sanctis Birgittæ, Mechtildi, & Eliſabeth, vel B. Joannæ de Cruce, & conceſſa, ut aſſerunt, Granis, quæ aliquod ex tribus Granis tetigerint extantibus penes Romanum Pontificem, Hiſpaniarum Regem, & Miniſtrum Generalem Fratrum Minorum obſervantiæ S. Franciſci.

Omnes verò, & ſingulas jam dictas Indulgentias ſacra Congregatio partim eſſe m
confictas, & planè falſas declarat, partim Apocryphas; vel ex alio capite nullas, quæ nemini ſuffragari poſſunt, eaſque in futurum ullo in loco, ut veras publicari & lucrandas Chriſti fidelibus proponi vetat, Foliáque, & Libros, ubi ſic proponuntur, ſeu aſſeruntur, omnino præcipit aboleri, niſi prædictæ Indulgentiæ fuerint diligenter expunctæ. Nec ideo tamen vult, alias, quas hoc Decretum non continet, pro veris, & legitimis, tacitéque probatis haberi.

Ac demum omnes Indulgentias conceſ- n
ſas ante Decretum Clementis VIII. latum die 9. Januarii 1597. Coronis, Roſariis, Granis, ſeu calculis, Crucibus, & Imaginibus ſacris, vel ante Breve Pauli V. quod incipit: Romanus Pontifex &c. editum 23. Maji Anno 1606. perſonis Regularibus quarumcumque Religionum, & Ordinum, etiam Mendicantium, vel ante Conſtitutionem 115. Clementis VIII. cujus initium: Quæcunq; &c. & 68. Pauli V. incipientem: Quæ ſalubriter &c. habitas per aggregationem, vel aliam communicationem ab Archiconfraternitate ulla, Ordine, Congregatione, Societate etiam Jeſu, Capitulo, vel cœtu quocunque; vel ab eorum Officialibus, Superioribus, aliiſque perſonis, vel perſona, etiamſi

earum,

tarum, vel ejus mentio ſpecialis, & individua facienda eſſet, niſi fuerint deinde Romani Pontificis authoritate innovata, aut confirmata, nullius eſſe roboris, & momenti pariter declarat.

o *Porrò Summaria Indulgentiarum pro Congregationibus Doctrinæ Chriſtianæ, Confraternitatibus Sanctiſſimæ Trinitatis, & Redemptionis captivorum, Nominis Dei, Roſarii, B. Mariæ de Mercede, & Redemptionis captivorum, B. Mariæ de Monte Carmelo, cincturæ S. Auguſtini, & S. Monicæ, niſi ab eadem Congregatione recognita, non permittuntur.*

p *Indulgentias verò Stationum Urbis, quæ à Romanis Pontificibus ſingulari quodam beneficio vel communicatæ ſunt, vel communicabuntur interdum, aliquibus locis, Ordinibus, aut perſonis, diebus tantùm Stationum in Miſſali Romano deſcriptis ſuffragari poſſe declarat, ſemel autem duntaxat in die plenariam Indulgentiam in certos dies Eccleſiam viſitantibus conceſſam, vel aliud pium opus peragentibus, lucrifieri.*

De quibus relatione factâ per Secretarium ad Sanctiſſimum, cuncta Sanctitas ſua probavit, & inviolatè ſervari juſſit. Datum Romæ die 7. Martii 1678.

Aloyſius Card. Homodeus.

Loco ✠ Sigilli.

Michaël Angelus Riccius Secret.

Die 12. menſis Martii 1678. ſupradictum Decretum affixum, & publicatum fuit ad Valuas Curiæ, & in acie campi Floræ, ac aliis locis ſolitis, & conſuetis Urbis per me Rochum de Stephanis Sanctiſſ. Domini Noſtri Papæ Curſ.

Laurentius Segnius Magiſt. Curſ.

Romæ, Typis Reverendæ Cameræ Apoſtolicæ. M.DC. LXXVIII.

q Ita Sacra Congregatio Indulgentiarum, de cujus approbatione facta à S. D. N. Innocentio XI. cùm nemo ſanus dubitare poſſit, in primis revoco, ſiquid illi adverſans atque aliorum judicio ſeu relatione fretus, ſcripſi in duabus prioribus Editionibus iſtius libri, & fortè etiam in hac ipſa. Etſi autem hoc Indice non continentur omnes illæ Indulgentiæ, quas pro Apocryphis habitas fuiſſe à ſacra Congregatione retuli *n.* 703. ex Bonagratia, haud tamen rectè inferes, illas, quæ non ſunt expreſſæ in præſenti Decreto habitas eſſe à ſacra Congregatione pro legitimis; huic enim illationi reflexè contradicit hoc recentiſſimum Decretum; ergo remanent eo in ſtatu, in quo erant ante præſentem providentiſſimam Sanctionem Sanctiſſimi Domini noſtri, cui ad majorem ſui divini honoris propagationem indulgeat Deus Annos Petri.

CAPUT XXXVIII.

An, & quid ad Indulgentiæ acquiſitionem proſit ſequi opinionem probabilem?

SUMMARIUM.

Probabilitas opinionis non prodeſt ad acquiſitionem ipſiuſmet Indulgentiæ omittenti actum, quem Pontifex reipſa requiſivit ut conditionem. 710.

Nec huic patrocinatur reſpectu Indulgentiæ doctrina de valore actionum procedentium ex juriſdictione falsò quidem, attamen probabiliter credita. 711.

Patrocinari autem poteſt reſpectu aliquarum gratiarum adjunctarum ipſi Indulgentiæ. 712.

Quatenùs liceat procedere in hac materia ſecundùm ſententias probabiles, etſi minùs tutas? 713.

Quæſt. CIII. *Sunt in tota hac ſecunda & prima Parte recitatæ tum multæ probabiles opiniones de expedita facultate lucrandi reipſa Indulgentiam, quid prodeſt prædicta probabilitas?*

RESP. I. Qui prætermittit aliquem actum, 710
quem juxta probabilem, vel etiam probabiliorem opinionem, credebat non eſſe neceſſarium ad conſequendam Indulgentiam, non conſequitur Indulgentiam, ſi talis actus reipſa, & abſtrahendo ab hujus ſententiæ probabilitate, neceſſarius eſt ad lucrandam Indulgentiam. Bonacina de Sacram. *diſp.* 6. *q.* 1. *punct.* 5. *n.* 27. & Diana *Part.* 5. *Tract.* 12. *Reſol.* 52. poſt Fauſtum, & Boſſium, quos citat. Ratio eſt, quia valor Indulgentiarum non pendet ab opinione noſtra, ſed à voluntate, & arbitrio concedentis, & ſuam gratiam adſtringentis ad conditiones, & circumſtantias, quæ ipſi placent, & quas judicat attendendas, ſive nos judicemus, ſive non judicemus attendendas.

Nec obſtat, quòd in materia de Juriſdictione 711
Confeſſarii tradant communiter recentiores

res Theologi, valere abſolutionem datam ab illo, qui quidem deſtitutus eſt jurisdictione, per publicum tamen errorem, ſaltem accedente titulo colorato (imò probabiliter etiam ſine hoc titulo, ſicuti refero in Tomo priore *Tract.* 7. *Caſ.* 3. *n.* 108.) putatur eâ eſſe præditus. Nam id docent Doctores idcirco, quòd ad evitanda graviſſima animarum damna, meritò præſumatur Eccleſia tali Sacerdoti pro ſingulis actibus tribuere jurisdictionem: at nullo modo eveniunt talia damna ex eo præciſè, quòd quis non potiatur Indulgentiâ tunc, cùm prudentiſſimè exiſtimat ſe illâ potiri, aut potitum eſſe.

712 II. Alios tamen effectus ab ipſa pœnæ remiſſione diſtinctos, obtinere quis poteſt, ſi ſequatur opinionem probabilem, eſto ea ſit à parte rei falſa. E. G. probabiliſſimum eſt, ab illo obtineri Indulgentiam, qui, quando pro illa acquirenda præſcribuntur plura opera, partem illorum perficit in ſtatu peccati mortalis, ut viſum eſt *n.* 85. Hæc ipſa ſententia, etiamſi fortè ſit à parte rei falſa, & proinde qui illam in praxi ſequitur, non obtineat Indulgentiam Jubilei, attamen, quia probabiliter putatur obtinere, valent abſolutiones à reſervatis, & commutationes votorum, quæ fiunt ex ſuppoſitione hujus ſententiæ. Atque ita ſenſi in Tract. de Jubileo *cap.* 44. Ratio eſt, quam **num. præcedente** attuli, ad probandum, valere abſolutionem datam à Sacerdote, qui per errorem publicum putatur habere jurisdictionem, cùm non habeat. Et denique Diana factus uſu, ac lectione doctior *Part.* 10. *Tract.* 11. *Reſol* 34. vocat ſatis probabilem, uti & ego, ſententiam generatim oppoſitam Bonacinianæ *n.* 710. adductæ, ſicut & Cotonius *Lib.* 1. *Controv.* 11. *n. ult.* in caſu, quo falſa opinio circa requiſita, eſt probabilior; ego non diſtinguo inter majorem, & minorem.

Et idcirco etiam non diſtinguo, quòd omnibus hiſce jam pridem publicatis R. P. Joannes Evangeliſta Thanner, magnus in Provincia noſtra Theologus, dum abhinc biennium ageret ejuſdem Provinciæ Præpoſitum, mihi coram dixerit, audiviſſe ſe ex ore viri fide digniſſimi, Urbanum VIII. aliquando interrogatum generatim de interpretatione verborum Indulgentias proponentium: Reſpondiſſe ſuam ſediſque Apoſtolicæ mentem hanc eſſe ac voluntatem, ut eæ valeant illo modo, quo prudentes pii, doctique Theologi exiſtiment valere. Quia verò frequentiſſimè horum aliqui cenſent, hanc aut illam Indulgentiam valere in hac aut illa circumſtantia, cum, aut ſine hac & illa conditione, nequit autem Pontifex velle oppoſita, idcirco intelligo illud reſponſum de judicio vel communi, vel plerorumque, ſeu notabiliter plurium prudentium, piorum, doctorumque Theologorum, quando agitur de ipſo præciſè valore, ſeu effectu eſſentiali, ut ita loquar, Indulgentiæ, qui eſt actualis remiſſio pœnæ in foro Dei, non autem quando de effectu quandoque annexo huic remiſſioni, ut eſt actualis relaxatio caſus reſervati, aut votorum commutatio; ſiquidem ad hujus relaxationis utriuſque valorem ſufficit minùs communis ſenſus Doctorum ob cauſam expreſſam hoc *n.* 712. At verò ad illum, quem vocavi effectum *eſſentialem* exigo plurium ſenſum, conſenſúmque Theologorum memor, ſeu gnarus Pontificibus parùm probari opiniones, aut ſingulares, aut etiam minùs communes, ubi eſt periculum peccati aut nullitatis, & ſic intellige, quod dixi *n.* 710.

III. Poteſt quis bonâ conſcientiâ, ſententiis quibuſcunque probabilibus de Indulgentiâ, per hanc aut illam conditionem obtinendâ, vel obtentâ, in praxi inniti, perinde ac ſi ſciret eſſe certas; niſi fortè charitas, aut juſtitia proximo debita, aliud in caſu, aut materia particulari exigat. Ratio primæ partis eſt, 713
quia oſtendi nequit, cur in uſu Sacramentorum, ſicut optimè declarat P. Dicaſtillo *Tract.* 1. *De Bapt. diſp.* 1. *dub.* 8. liceat praxin accommodare ſententiis, probabiliter aſſerentibus ea valere in hoc, aut illo caſu, & non liceat in Indulgentiis, cùm præſertim certum ſit, nullum ex deceptione circa illarum valorem periculum æternæ damnationis imminere.

Ratio ſecundæ partis, & additæ exceptionis eſt, quòd ex materia de Sacramentis conſtet, miniſtrum Sacramenti quandoque ex charitate, imò & ex juſtitia obligari ad ſequendas in praxi opiniones magis tutas, ſeu ſecundùm quas certiùs obtinetur Sacramenti effectus, ut ſuppono ex communiſſima ſententia Patris Dicaſtillo *loc. cit.* & dictis in Experientiis *Tract.* 2. *n.* 98. & 99. Ergo etiam quandoque obligatur ad hoc ipſum faciendum in uſu Indulgentiarum. 714

CAPUT XXXIX.

Ex dictis toto hoc Tractatu deducuntur documenta, multùm ad praxin facientia.

SUMMARIUM.

Volens fieri compos Indulgentiæ accommodet ſe opinioni tutiori. 716.

Confeſſarius quid faciet circa impoſitionem pœnitentiæ? 717.

Habeat Confeſſarius in memoria Indulgentias, quas omnes Chriſti fideles poſſunt faciliìmè lucrari. 718.

Et

Et accommodet ſe etiam in hac re opinioni probabili pœnitentis. 719.
Conſilium pro pœnitentibus omittentibus pœnitentias. 720.
Obſervanda pro certiore acquiſitione qualiumcunque Indulgentiarum. 722.
Modus applicandi ſub disjunctione Indulgentias animabus. 723.
Peculiare quid Religioſis, & inſcriptis Congregationi alicui obſervandum in ordine ad Indulgentias. 724.
Cur Author omiſerit in hac editione enumerationem Indulgentiarum ſtationum? 725.
Quibus diebus poſſint vi Indulgentiarum ſtationum liberari animæ purgatorio? 726.
Documentum pro metuentibus ſuperſtitionem in hac re. 728.
Motiva ad conandum juvare defunctos applicatione Indulgentiarum. 729.

715 UT benevolus Lector ex hactenus aſſertis, & relatis optatum fructum certiùs, & faciliùs conſequatur, placuit nonnulla documenta Corollariorum loco ſubjungere, partim repetendo nonnulla ex dictis, partim alia indicandò.

716 I. Documentum. Quandoquidem ad ipſammet Indulgentiam, ſeu pœnæ debitæ remiſſionem acquirendam, probabiliter nihil prodeſt ſententiæ, quam quis ſequitur, probabilitas ſeu minor, ſeu major, ſed ſola veritas, ut paulò antè oſtendi, idcircò qui ſibi optimè conſultum vult, debet ſe in Indulgentiarum obtinendarum ſtudio accommodare ſententiis tutioribus, ſive ſint magis, ſive minùs probabiles; ut ſunt illæ ſententiæ, quæ dicunt opera præſcripta debere neceſſariò fieri in gratiâ: ſine peccato: cum intentione lucrandi Indulgentiam: cum cognitione, & ſaltem virtuali intentione illius intentionis, quam præfixit Summus Pontifex: cum ſtudio ſaltem aliquo ſatiſfaciendi pro peccatis per aliqua pia opera &c.

717 II. Confeſſarius poteſt in omittenda pœnitentia non tantùm vindicativa, ſed etiam medicinali accommodare ſe opinioni, quâ probabiliter credit, ſuum pœnitentem, etſi in peccato mortali exiſtentem, lucraturum mox, vel lucratum jam eſſe Indulgentiam plenariam ratione Congregationis, cui inſcriptus eſt, ratione numiſmatis Quinque Sanctorum S. Mariæ Magdalenæ de Pazzis. S. Franciſc. Borgiæ &c. Et vel maximè hoc facere poteſt, quando pœnitens gravatus eſt antiquis pœnitentiis jejuniorum, diſciplinarum, Roſario-
718 rum, Confeſſionum octiduanarum &c. Et quia tam multi Indulgentias Partiales adipiſcuntur ratione concionum, aut templorum Ordinum Mendicantium, quæ adeunt, & viſitant, juxta dicta *n.*560. item ratione Roſarii: pronuntiati Nominis JESU &c. ſecundùm dicta *n.*603. Item ratione Confraternitatum, quibus ſunt adſcripti: itémque ratione ternæ ſalutationis Angelicæ, quam ad pulſum matutinum, & veſpertinum recitant, juxta dicta *n.* 590. *& ſeqq.* idcirco poteſt pleriſque hoc intuitu minui pœnitentia, etiam in Anno Jubileo: nam eo non fit ſuſpenſio Indulgentiarum Partialium, ut oſtendi Tractat. præced. ſeu de Jubileo Quintuplici *cap.* 9. *n.*47.

III. Quia receptiſſima opinio fert, Confeſſarium teneri accommodare ſe opinioni probabili pœnitentis, idcirco Confeſſarius non tantùm licitè poteſt, ſed etiam tenetur omittere injunctionem pœnitentiæ vindicativæ, quando pœnitens id petit, ob Indulgentiam à ſe paulò antè probabiliter obtentam, vel probabiliter mox obtinendam. 719

IV. Pœnitentes, qui facilè omittunt, aut nimis diu differunt pœnitentias à Confeſſariis impoſitas, periculum mortaliter peccandi per illarum omiſſionem evadent, ſi paulò pòſt Confeſſionem faciant ſe participes alicujus Indulgentiæ plenariæ, cum propoſito tamen perficiendi, quoad fragilitas humana patitur, pœnitentiam, præſertim quam ipſimet judicant eſſe ſibi ſummè proficuam, aut ferè neceſſariam ad vitæ emendationem. 720

V. Sacerdotes, qui acceperunt ſtipendium pro faciendo Sacro in Altari privilegiato, non poſſunt tam libere in alio Altari non privilegiato facere Sacrum, ſub prætextu, quòd habeant numiſma affectum Indulgentiâ plenariâ applicabili animabus defunctorum, quàm ſi ex ſola obedientia tenerentur itidem in privilegiato Altari ſacrificare: nam obligatio juſtitiæ non tam facilè permittit praxin probabilium opinionum minùs tutarum, quàm permittit obligatio obedientiæ, Religionis &c. Vide dicta *n.*508. 721

VI. Ad certiorem Indulgentiarum qualiumcunque acquiſitionem, refert obſervare ſequentia. Primò, omnes à Summo Pontifice indicatæ conditiones obſerventur, impleanturque religioſiſſimè, integerrimèque, ſequendo potiùs in praxi opiniones tutas, quàm ſolùm probabiles; quandoquidem probabilitas ſola fortè non facit, ut acquiratur reipſa Indulgentia. Secundò, qui nequit ex valde veriſimilibus indiciis conjicere, ſe eſſe in ſtatu gratiæ divinæ, conetur actum contritionis elicere, priuſquam incipiat exequi opera ad Indulgentiam neceſſaria. Tertiò, antequam 722

ea inchoët, dicat, ſe illa offerre divinæ Majeſtati in eum finem, ut ſibi, vel alii, (ſi applicari poſſit) Indulgentiam propoſitam adipiſcatur. Quartò, tot Indulgentias, quot poteſt, applicet animabus purgatorii; parabit eâ ratione aſſiduos apud Deum Patronos, & Interceſſores.

723 Et quia non poſſumus ſcire, hæcne determinata anima in purgatorio detineatur, an potiùs alia, valde conſultum eſt, unam eandémque Indulgentiam plenariam applicare ſub conditione quinque (in memoriam, aut cum memoria quinque Vulnerum Chriſti) aut pluribus animabus diverſis dicendo v.g. *Domine Deus, Indulgentiam, quam nunc acquirere intendo, offero tibi pro anima mei Patris, v.g. ſi ejus capax, aut indiga eſt: ſin minùs, pro anima mei fratris Arnulphi: quòd ſi nec ea indigeat hoc ſuffragio, tum cupio obtingere illi animæ, quæ eſt omnium deſertiſſima, vel diutiſſimè in purgatorio, vel quæ ſecundùm diſpoſitionem, quam olim in corpore habuit, maximè omnium parata eſt ad hanc, aut illam virtutem à te pro me, ubi ad cœlum venerit, poſtulandam &c.*

724 VII. Quandoquidem plerique Religioſi, Sodales Confraternitatum, & Congregationum, aliique inſtructi benedictis medalliis, & Roſariis ignorant habitualiter, vel actualiter, quantas Indulgentias per ſuos bonos, frequentiſſimóſque actus, præſertim per recitationem quinque, aut ſeptem Pater, & Ave in Eccleſiis Regularium, aut in aliis (ſi ad Religioſorum venire nequeant) lucrari poſſint, ideo valde expediens eſſet, ut quiſque manè expreſſè diceret: *Domine Deus, omnes Indulgentias hodie quocunque titulo obtinendas, offero tibi pro tali, aut tali anima, aut pro decem animabus, quæ cùm eſſent illigatæ corpori, maximè omnium precabantur pro pace univerſali: ſummè omnium amabant, & colebant Virginem Matrem, Venerabile Sacramentum &c.* prout ſuus cuique genius ſuggeret.

725 Clauſi primam editionem hujus Tractatûs tranſcriptione omnium, quæ graviſſimus Doctor Emmanuel Rodriquez *Reg. quæſt. q.* 90. & ſequentibus ſtudiòſè, ac ſigillatim conſcripſit de Stationum Romanarum Indulgentiis, enumerando, quot, & quales obtineri queant ſingulis Anni diebus. Ideo autem tam multa aliena præter meum morem tranſcripſeram, quòd meus Tractatus ille deſcenderet ad materias particulariores, atque magis uſui quòtidiano ſervientes, quàm ullus à me lectus, ideóque cenſerem, ei apprimè convenire enumerationem illarum Stationum, illi inquam Tractatui in parva forma, atque ſeorſim impreſſo; at neſcio, an non plures, ac vellem ſuccenſuri mihi eſſent, ſi alienis, támque copioſis plumis veſtirem hanc editionem, ea etiam de cauſa, quòd ex quo primo vidit ſolem Germanicum, prodierint multi alii libelli, aut chartæ patentes ferè omnibus obviæ, in quibus exprimuntur omnia, quæ tunc temporis vulgaveram.

Facere tamen nequeo, quin ad promovendam, fovendámque nonnullorum valde laudabilem pietatem erga pios manes, huc transferam, quæ P. Henricus Lamparter ſolidæ vit pietatis, ac noſtræ Provinciæ, graviſſimus Theologus collegit, atque unâ paginâ typis vulgavit, de diebus, quibus fit poteſtas liberandi animas igne purgatorio; illius folioli ſunt hæc verba: 726

Quibus diebus Romæ in diverſis Templis liberari poſſit Anima è Purgatorio. 727

1. *In Dominica Septuageſima apud B. Laurentium extra Muros.*
   Item Feria III.
2. *Dominica I. Quadrageſimæ.*
   Item Feria III. & Sabbato.
3. *Dominica II. Quadrag. & Sabb. apud S. Joannem in Laterano.*
4. *Dominica III. Quadrag. apud S. Laurentium.*
   Item Feria III. & Sabbato.
5. *Dominica Lætare apud S. Crucis in Jeruſalem.*
   Item Feria III. & Sabbato.
6. *Dominica Paſſionis.*
   Item Feria VI. & Sabbato.
7. *Dominica Palmarum.*
   Item Feria VI.
8. *In Paſchate Feria III. IV. & V.*
9. *In Pentec. Feria III. V. & Sabb. apud S. Laurentium extra Muros.*
10. *In Feſto S. Joannis die 6. Maji, & 27. Decembris apud S. Mariam Majorem, & apud S. Paulum.*
    Item Feſto S. Joan. Baptiſta 24. Junii apud S. Joannem in Laterano.
11. *Omni die Lunæ à meridie apud S. Andream della valle.*
    Item omni die Mercurii apud S. Laurentium extra Muros.
    Item Sabbato IV. Temporum in Septembri.

12. Com-

12. Communione Generali quolibet menſe, qua fit Romæ ultima Dominica menſis: alibi aliâ. Addunt aliqui diem 27. Ianuarii propter tranſlationem S. Ioann. Chryſoſt. ad S. Petr. in Vaticano.

718 Hactenus illud folium omni ſybillino præferendum, ſi exploratum eſſet, omnes, qui potiuntur Indulgentiis Stationum, potiri etiam illis, quibus poſſunt eximi flammis expiatoriis animæ. Sed eſto deſit huic rei certitudo, non tamen deeſt vera probabilitas, ut vidimus ſuprà *cap. 8. num. 339. & ſeqq.* quæ quidem ſola abſolvit omni nota ſuperſtitionis, aut imprudentiæ, qui diebus hîc enumeratis, dum recitat quinquies *Pater*, & *Ave* ad intentiones expreſſas *cit. cap. 8. n. 340.* etiam addit: *Domine Deus precor te, ut ſi præter Indulgentiam ſolis vivis deſtinatam poſſim ſuppetias ferre alicui animæ in charitate defunctæ, velis hanc, aut illam eripere ex illis ignium vorticibus.*

Animum ad hanc induſtriam accendet memoria eorum, quæ de cauſis, modo, fructu pietatis erga manes vinculis corporeis in ſtatu gratiæ exſolutos, non minus doctè, quàm pi[e] ſcripſit præcipuus, ni fallor, hac ætate an[i]marum purgantium Patronus dogmaticus Jacobus Hautinus noſter tribus Libris *De [Pa]trocinio Defunctorum.* Cui jungo Patron[um] Concionatorium R. P. Joannem Baptiaſin Mannium, nunc Collegii Bononienſis Rectorem, in illis Diſcurſibus Oratoriis, quos Italico ſermone ad populum Venetum habitos typis vulgavit diſertè, piè, doctè.

TRA-

eſſe contractum, quia ſcil. vocula *alius* denotat ſimilitudinem, ergo quia Pontifex dicit: *Crucem, vel aliam Imaginem*, denotat ſimilitudinem, adeóque indicat, Crucem eſſe Imaginem. Nominatur autem in formulis Indulgentiarum formaliter Crux etiam poſt Imagines formaliter nominatas, non ut res planè diſtincta, ſed ad majorem explicationem. Sanè non eſt in his favorabilibus diſpoſitionibus multùm ſcrupulizandum, quando videmus communem uſum ſuperiorum nobis faventem; communiſſimus autem uſus eſt, ut Crucibus ſolitariis æquè applicentur à Pontificibus Indulgentiæ, atque Roſariis, aut vulgò dictis Imaginibus.

703 Quæſt. CII. *Quænam Indulgentiæ tanquam falſæ, & Apocryphæ ſint à Sede Apoſtolica damnatæ.* Reſp. Sequentes, quas P. Bonagratia Habſenſis Franciſcanus Capucinus ſcripto mihi amiciſſimè communicavit abhinc quinquennium (interim vita defunctus,) hiſce formalibus terminis:

Indulgentiæ declaratæ à S. Congregatione Apocryphæ.

Indulgentia, quæ dicuntur conceſſa à Pio V. 1614. Principi Senenſi.

Indulgentia, quæ dicuntur conceſſa à Pio V. & confirmata à Clement. VIII. Roſario magni Ducis Hetruriæ.

Indulgentia, quæ dicuntur conceſſa à Clemente VIII. templo B. Virginis de monte ſerrato impreſſa Avignione.

Indulgentia plenariæ conceſſa pro animabus defunctorum à Clemente VIII. impreſſa Madriti ſub dató 20. Junii 1606.

Indulgentia fundata ſuper Revelationem B. Joannæ de Cruce, conceſſa granis, ſive Ave Maria, quæ dicuntur tetigiſſe unum illorum trium, quæ aſſeruntur ſolùm habere ipſum Papam, Regem Hiſpan. & Patrem Generalem Minorum Obſervantiæ.

Indulgentia, quæ dicuntur conceſſa à Joanne XXII. illis, qui oſculantur plantam menſuræ pedis B. V. Mariæ.

Indulgentia conceſſa ab Adriano VI. Granis benedictis ad inſtantiam Regis Catholici Philippi II.

Indulgentia, quæ dicuntur conceſſa ab Vrbano VIII. ad inſtantiam Card. Magatelli in honorem SS. Sacramenti. Item illa Indulgentia à Gregorio V. ſuper hæc verba: Sia lodato il Santiſſimo Sacramento.

Indulgentia, quæ dicuntur conceſſa à Bonifacio IX. viſitantibus Capellam S. Nicolai de Tolentino.

Indulgentia, quæ dicuntur conceſſa Confraternitati Sanctiſſimæ Trinitatis, & Redemptionis Captivorum.

Indulgentia, quæ dicuntur conceſſa à Leone X. Imaginibus Conceptionis B. V.

Indulgentia conceſſa ſuper revelationem IX. factam S. Brigittæ S. Hedvvigi & S. Eliſabethæ.

Indulgentia conceſſa, & acceptata ex magna tabula S. Joann. Lateran.

Indulgentia conceſſa ab Vrbano VIII. granis benedictis ad inſtantiam Card. Infantis.

Indulgentia conceſſa Altari Sanctiſſimi Roſarii in templo S. Antonii de Rovigo.

Indulgentia conceſſa à Paulo V. Coronis, Roſariis, Crucibus, Metallis, & Imaginibus benedictis ad inſtantiam Card. Borromæi 1611. ex occaſione fundationis Eccleſiæ S. Caroli Romæ.

Indulgentia 100. dierum dicenti Ave Maria ad pulſum horologii, quæ dicuntur conceſſa à Leone X.

Indulgentia conceſſæ à Sixto V. Roſariis, ſeu Coronis, quæ dicuntur Coronæ Myſteriorum Paſſionis Domini noſtri Jeſu Chriſti ad inſtantiam magni Ducis Florentiæ.

Indulgentia conceſſæ Crucibus de Caravaca.

Indulgentia quæ dicuntur conceſſa à Clem. VIII. ad inſtantiam Sereniſſimæ Infantis Ducis Sabaudiæ de Sindone Corporis Chriſti, quòd qui orationem illam recitat, liberat animam è Purgatorio.

Ex Cancellaria S. Officii Inquiſitionis ab ejuſdem S. Officii Notario Domino Joanne Gappo. Romæ 18. Maii Anno 1657.

Indulgentia de Lammas Legati Hiſpan. quæ dicuntur Indulgentiæ granorum de mille Ave Maria, etiam dicuntur inter Apocryphas reputari.

Hactenus ſcriptum P. Bonagratiæ, quod 704 confirmat reſponſa, quæ variorum literis interrogatus dedi diverſis Annis circa nonnullas ex Indulgentiis hic enumeratis, aſſerens ſine authoritate quidem, non tamen ſine ratione, eſſe valde dubias, & ſuſpectas de nullitate. Ut nominatim reſolvi de Indulgentiis pro dicentibus: *Laudetur Sanctiſſimum Sacramentum,* aut

Digitized by Google

aut conceſſis Anno 1611. ad inſtantiam Cardinalis Friderici Borromæi, aut recitantibus orationem appreſſam Sacræ Sindoni Taurinenſi, aut geſtantibus crucem Caravacenſem.

705 Unde cùm abhinc circiter quadriennium miſiſſet ad me Reverendiſſimus D. Vicarius Generalis, & Officialis ſimul impreſſum exemplar ejuſmodi Indulgentiarum, habentium inſuper adjunctas alias gratias ſupernaturales, cum narratione Originis Crucis Caravacenſis, reſpondi, narrationem quidem illam eſſe veram, utpote conformem illi, quam ipſemet refero in Experientiis *Tract. 3. Caſ. 10. n. 286.* at verò gratiarum, quarum ibi fit mentio, aliquas eſſe commentitias, ipſas quoque Indulgentias eſſe ſuſpectas ob nimiam amplitudinem. Primùm poſt hoc reſponſum venit mihi in mentem, me facturum fuiſſe conſultò, ſi inſinuâſſem, videri conſultum, ut omnes eæ chartæ fiſco Eccleſiaſtico addicerentur, gravi pœna intentata, ſi ille circumforaneus auderet imposterum ejuſmodi putidas merces venum exponere, intra Diœceſin, ea etiam de cauſa, quòd in formula dictarum Indulgentiarum abſolutè exprimatur, illas obtingere cuilibet habenti talem crucem, facientique præſcripta. Etenim hæc tam illimitata expreſſio, aſſertióque repugnat evidenter Decreto Alexandri VII. à nobis diſcuſſo in hoc XXXVII. Capite, utpote quod, ut vidimus, tam disertè inhibet, & quidem ſub pœna nullitatis, omnem alienationem rerum Indulgentiis præditarum, alienant autem vel maximè tum Hiſpani vendentes illas cruculas, tum peregrini ementes eaſdem, revendentéſque, aut donantes. Quamobrem ſunt manifeſtis impoſtoribus accenſendi omnes, qui vendunt, donántve aliis tanquam ornatas Indulgentiis, niſi fortè vel ipſe Alexander, vel Clemens ſucceſſor cuipiam fecerit in ſpecie poteſtatem donandi, quam ſatis cenſetur feciſſe in ſpecie, quando in alicujus gratiam benedixit, ſeu Indulgentiis donavit aliquem cumulum talium crucum, ut ſuprà vidimus, cujus tamen cumuli ſingulæ cruces quia non poſſunt alienari niſi ab eo, cui Papa fecit illam, quam dixi gratiam, ideo rurſum detegitur falſitas, & impoſtura illius generalis, & illimitatæ aſſertionis, quam hic impugnamus.

706 De Indulgentia pro dicentibus: *Laudetur Sanctiſſimum Sacramentum*, cùm ego à diverſis fuiſſem literis interrogatus, atque reſpondiſſem, me magnopere dubitare de valore illius, ut nanciſcerer aliquam certitudinem dedi 9. April. 1656. literas Romam ad R. P. Chriſtophorum Schorrer, id temporis Aſſiſtentem pro Germania, ac poſtmodum noſtræ Provinciæ Viſitatorem, ad quas die 18. Maji reſpondit hiſce verbis: *Iam aliàs hic de Indulgentiis illis, quarum Reverentia Veſtra meminit, inquiſitum fuit, & nihil uſpiam repertum. Videretur ſanè apertus abuſus poteſtatis, ideóque & mihi ſemper incredibile fuit, ejuſmodi Indulgentias perpetuò, & omnibus cum infinita multiplicatione fuiſſe unquam conceſſas.*

Claudo hoc prolixum caput literis, quas 707 ad me dare dignatus fuit Reverendiſſimus & Ampliſſimus Dominus Joannes Franciſcus Laudatiſſimus Abbas Monaſterii S. Georgii in Silva Hercinia Ord. S. Benedicti die 13. Maji Anno 1659. cùm fungeretur officio Prioris in hæc verba: *Legitur in Anno Sancto P. Pauli de Barry conceſſam eſſe Indulgentiam plenariam toties, quoties recitantibus orationem illam, quæ tabulæ deauratæ in ſacra æde Lauretana inſcripta ſit hiſce quatuor verſiculis.*

Ave Maria filia Dei Patris:
Ave Mater Dei Filii:
Ave Sponſa Spiritus Sancti:
Ave Templum totius Sanctiſſimæ Trinitatis.

Aveo intelligere, an Reverentia Veſtra cenſeat, id eſſe verum, cùm aliqui dubitent, & exiſtiment, non aliter concedi, niſi in ipſa æde ſacra recitantibus, non extrà, item confeſſis ſimul, & ſacra ſynaxi refectis ibidem.

Ad haſce literas reſpondi tunc, me per- 708 ægre credere, ejuſmodi Indulgentiam eſſe, aut verè, aut validè conceſſam omnibus ita ſalutantibus Reginam Cœli. Equidem præberemus Acatholicis occaſionem ſubſannandi noſtras Indulgentias, ſi aſſereremus poſſe tantillo opere toties expiari pœnas debitas pro 100. aut 1000. ſceleribus mortalibus plurimorum impiiſſimorum hominum. Addidi tamen, cùm P. Barry ſit vir prudens, ac doctus, adeóque nôrit, decretas eſſe graves pœnas in prædicantes Indulgentias indiſcretas, & prorſus improbabiles, non audere me negare, quin ille Pater nixus gravi authoritate, aut ratione mandârit literis illam ſuam aſſertionem. Valeant ſa- 709 nè quantùm poſſunt eæ Indulgentiæ, ſaltem illius quadruplicis ſalutationis piam pronuntiationem gratam accidere illi Sponſæ Spiritus Sancti, quæ cùm ſit ditiſſima, utpote Theſauraria filii ſui, facilè obtenturam etiam majorem gratiam. Sic ego reſcripſi illi Reverendiſſimo Domino, nunc Abbati omnis laudis digniſſimo, ea ſingulari de cauſa, quòd ſua Religioſa frugalitate, ac dexterrima rei œconomicæ adminiſtratione novum Monaſteriū, novū Templum (veteribus una cum pleriſque fundis ab hæreſi occupatis) ſtruxerit, juſto Religioſorum incolarum numero inſtruxerit in oppido Villingano, é quo dignatus eſt me multis epiſtolis, & frequentibus liberalitatis ſymbolis, cujus proinde hic mentionem facio in ſymbolum, etſi tenuē gratitudinis debitæ, at addo, me poſtmodùm deprehendiſſe. Patrem Barry mutuatum eſſe hanc de illa Indulgentia narrationem à P. Franciſco Poiero noſtro, *qui in ſuæ Triplicis Coronæ* ab omnibus permagni æſtimatæ

ob excellentem pietatem ſimul & eruditionem *Part. ſeu Tr.* 4. *c.*9. §.9. *n.*18. abſolutè aſſerit, illam amplitudinem Indulgentiæ, quam ut defendam tanquam vero ſimilem, exiſtimo cum illis, de quibus ille Reverendiſſimus D. Prælatus, eſſe conceſſam iis ſolis, qui eam recitant in ipſa æde Lauretana, & fortè qui in ſola Sacriſtia, ſeu Sacrario, ad quod quia fortè pauci in comparatione aliorum peregrinorum, admittuntur, nec ſine magni animi ſenſu, atque poſt longam, moleſtam peregrinationem, idcirco non ſuperat tanta liberalitas captum humanum, Chriſtiana moderatione regulatum. Si tamen revera omnibus omnino cum obſervatione communium, particulariúmque conditionum requiſitarum ad Indulgentiæ comparationem ita ſalutantibus cœli, terræque Dominam promiſſa eſt, durátque in hodiernum diem, captivo meum judicium, ac lubens ſubmitto. Denique dicam in Tract. ſequenti *cap.*26. *n.*21. eſſe probabiliter fictitiam illam Indulgentiam, quam fertur Honorius III. omnibus Teutonibus poſt: *Deo gratias* ſemel bibentibus impertiiſſe.

Appendix I. Lauretana.

Tametſi non auſim jurare omnibus planè, quæ ad quæſtionem facti pertinentia refero in hoc, & priori Volumine, eſſe veritati conformia, quandoquidem pleraque omnia nituntur fide, teſtimoniiſque humanis, attamen agnoſcet, uti ſpero, benignus Lector, fuiſſe à me non indiligentem operam datam, ut veritatem comperirem circa illa præcipuè, quæ aut videbantur non eſſe facilè inventura fidem, aut quorum falſitas aliquid mali gignere poſſet; hæc inter eſt Indulgentia plenaria impertita Sacratiſſimæ Domui Lauretanæ, de qua hoc loco ſermo, & de qua adhuc nonnulli ambigebant, an revera tam pretioſus theſaurus poſſet toties obtineri, quoties refero ſuperiùs. Igitur ad tollendum omne dubium dedi rurſum Anno 1676. literas Lauretum, accepíque à noſtro P. Nicolao Gonſaluo id loci explicante intricatos conſcientiæ caſus reſponſum hiſce verbis: *Audivi veram eſſe Indulgentiam plenariam pro ſingulis vicibus, quibus inſignis ſalutatio aureis inſcripta characteribus in tabula pendente nunc ex ornamento marmoreo extrinſeco Sanctiſſimæ Domus Lauretanæ, & olim intra receſſum Sancti Camini obſervata, recitatur.*

Ave Filia Dei Patris
Ave Mater Dei Filii,
Ave Sponſa Spiritûs Sancti:
Ave Templum totius Trinitatis.
Unum Pater & Ave.

Dum ſcribo, vidi, & legi tabellam, ubi ſolùm verba præſcripta extant, omiſſo nomine Maria.

Vera dicitur talis eſſe Indulgentia toties, quoties recitatur Salutatio. Primò, quia eſt traditio octoginta ferè Annorum perennitate continuata, quòd Clemens VIII. eam conceſſerit. 2. Quia effectus arguit cauſam, multò magis publicus in materia morali Eccleſiaſtica, in urbe, in quam Orbis totus confluit, & per longiſſimum tempus continuatus, ut eſt Indulgentia, de qua loquimur; cui accedit Patris Barry authoritas plurimi præ ſua eruditione, & conſideratione æſtimata, ut bene notat R. V. Nec obſtat, quòd nonnulli aſſerunt, hujuſmodi Indulgentias fuiſſe revocatas; nam Gregorius XIII. Innocentius X. & Clemens X. etiam tempore Iubilei revocantes omnes Indulgentias declarârunt, ſe eas excipere, quæ ad divinam Laureti Domum ſpectant. Neque urgere videntur ſubſannationes Hæreticorum, quæ ſunt potiùs deſpiciendæ, quàm inſpiciendæ, cùm inimici Eccleſiæ Catholicæ cæcutiant in luce, & non noverint infinitam Dei miſericordiam, cujus limitata quævis donatio pro nihilo à Deo reputatur juxta illud, finiti ad infinitum nulla eſt proportio.

His, aliiſque validiſſimis argumentis, quæ brevitatis cauſa, prætereo, impulſus in Congregatione Sacerdotum hujus Cathedralis in noſtro Collegio recenter ex obedientia à Superioribus impoſita, à me rite formata propoſui de more, omnibus dignitatibus, Canonicis, cæteriſque Presbyteris probantibus, & ſolitis ſingulis Sabbathis; (quibus Congregatio prædicta ſub Titulo Virginis Lauretanæ erecta cogitur,) recitare ſemel alta voce, Salutationem ſuprà poſitam ad plenariam Indulgentiam conſequendam. Ita graviſſimus ille Pater, cujus verbis, ut quidquam addam, vel demam, neceſſe non habeo.

Appendix II. opportuniſſima.

Opportuniſſima, inquam, exhibet quippe doctrinam compertam à me, excuſis jam multis foliis hujus ipſius Editionis Tertiæ, ut proinde fuiſſet hæc proditura manca, & uno alteróve errore, circa hanc de Indulgentiis materiam inquinata, ſi aliquot menſibus ſeriùs nactus fuiſſem objectum hujus Appendicis. Siquidem primùm Octobri menſe hujus Anni 1678. didici, fuiſſe à Sanctiſſimo D. N. Innocentio XI. ſeu revocatas, ſeu pro nullis declaratas plurimas Indulgentias. Et quia in hoc ipſo capite non ſolùm diſſero de revocatione etiam in particulari, & *n.*703. ex M.S. exprimo ſat multas hoc genus, quò certiora eſſent, quæ exhibui, dedi illo ipſo menſe literas Romam ad unum è præcipuis noſtris Patribus, quibus rogavi, ut dignaretur curare deſcribi in meam, & aliorum gratiam, indiculum illius recentiſſimæ abrogationis & abolitionis; qui quidem qua eſt officioſiſſima charitate, non ſolùm loco indiculi tranſmiſit mihi typis Romanis excuſum Decretum Congregationis, quod mox ſubjiciam, ſed etiam præmiſit hæc verba:

b verba : Indulgentiæ Sodalitiis B. V. in Domibus Societatis erectis conceſſæ, non continentur hac revocatione, neque aliæ Societati noſtræ à variis Pontificibus itidem conceſſæ, ut reſponſum eſt nomine ſuæ Sanctitatis.

c Quod attinet ad officium de Immaculata Conceptione, præſens Pontifex prohibuit tantùm breve quoddam officium de Immaculata Conceptione impreſſum Mediolani cum toto titulo : Officio dell Immaculata Concettione della Santiſſima Vergine noſtra ſignora *approvato dal Summo Pontifice Paulo V. il quale à chi divotamente lo recitarà, concede Indulgenze di cento giorni.* Ratio prohibitionis non eſt, quòd in illo Officio contineatur aliquid minùs orthodoxum, ſed quia verba illa, *approvato dal Summo Pontifice &c.* falsò addita ſunt, cùm Paulus V. nec tale officium approbaverit, nec tales Indulgentias conceſſerit. Ita ego ex ore ſuæ Sanctitatis accepi, cùm ad eum detuliſſem rumores in Gallia ſparſos cum plurimorum ſcandalo, quòd ſua Sanctitas aliena eſſet ab Immaculata Conceptione. Reſpondit, ſe de hoc valde mirari & rationem prohibitionis attulit, quam ſuprà poſui. Increbuerat etiam rumor in Galliis, quòd omnes Indulgentias revocâſſet, & hoc ad ipſum retuli. *Quomodo,* inquit, *omnes Indulgentias revocavi, ſi novas conceſſi?* Hactenus ille Pater, accipe jam verba, Decreti.

DECRETUM.

d *Delatæ ſæpius fuère ad Sacram Congregationem Indulgentiis, ſacriſque Reliquiis præpoſitam, Indulgentiæ quædam confictæ, & omnino falſæ, quæ per diverſas Orbis Chriſtiani partes circumferuntur ; aliæ verò examinandæ, quæ adhibito ſtudio inventæ ſunt vel Apocryphæ, vel à Romanis Pontificibus revocatæ, vel nullæ, quòd datum eis tempus præteriiſſet : quarum quidem plurimæ, cùm non facilem cognitionem habeant, Chriſti fideles harum rerum, minùs peritos fallunt, qui ſpe Indulgentiæ, remiſſioniſque peccatorum ſuorum conſequendæ fruſtrantur. Quamobrem eadem Sac. Congregatio vehementer cupiens huic malo magis indies ſerpenti occurrere, animarum profectui, & Indulgentiarum dignitati conſulere, plures illarum ſingulari diligentia colligi, & in Indicem referri curavit.*

e *Tales in primis ſunt illæ, uti aſſerunt, conceſſæ à Joanne II. & Sixto IV. recitantibus Orationem charitatis Jeſu Chriſti, Domini noſtri :* Precor te, piiſſime Domine &c. *ab Vrbano II. Eccleſiæ S. Mariæ, ut vulgò dici ſolet,* Campagnolæ, *& S. Victoriæ, ab Eugenio III. Revelationi de plaga in humero Jeſu Chriſti factæ S. Bernardo, ab Innocentio III. Archiconfraternitati, & Ordini Redemptionis, à Bonifacio IX viſitantibus Capellam S. Nicolai de Tolentino in ejus die feſto, à Joanne XXII. oſculantibus menſuram plantæ pedis Beatæ Mariæ Virginis, ab Alexandro VI. Imagini B. Mariæ, vulgò dictæ,* Laghetti, *à Leone X. geſtantibus funiculum S. Franciſci, primùm in Urbe impreſſæ, deinde Mediolani Anno 1665. (ſuas tamen habent, & veras, Confratres Archiconfraternitatis Cordigerorum S. Franciſci) recitantibus Salutationem Angelicam* f *ad pulſum horologii, & Imagini Conceptionis, Mariæ Virginis Immaculatæ in circulo depictæ, cujus pedibus Luna ſubjecta eſt, à Pio IV. vel Pio V. Principi Senarum, à Clemente VIII. dicentibus Orationem,* O magnum myſterium &c. *& Eccleſiæ S. Mariæ, quam vocant,* Montis Serrati, *Avenione impreſſæ, tum aliæ pro animabus Chriſti fidelium defunctorum impreſſæ Matriti 20. Julii 1606. à Paulo V. cantantibus Hymnum :* Te Matrem Dei laudamus, te Mariam Virginem confitemur &c. *vel ſi die Sabbati interfuerint, dum idem canitur, & coronis, Roſariis, Imaginibus, & Numiſmatibus, quæ medallias appellant, ab eo benedictis, Federico Cardinali Borromæo ſupplicante Anno 1611. dum Eccleſia Romæ in honorem S. Caroli ædificaretur, & ab eodem Paulo, & Gregorio XV. dicentibus :* Sia lodato il Santiſſimo g Sacramento, *laus Sanctiſſimo Sacramento, ab Vrbano VIII. in honorem ejuſdem Sacramenti, precibus Cardinalis Magalotti, & Sacerdotibus, celebrata Miſſa, dicentibus,* Ave filia Dei Patris, Ave Mater Dei filii &c. *à Clemente X. recitantibus mane, meridie, ac Veſpere conſuetam Antiphonam,* Angelus Domini &c. *& in fine,* Deo gratias, & Mariæ, *ac demùm aliæ à nonnullis Romanis Pontificibus tributæ, ut ajunt, Coronis Myſteriorum Paſſionis Domini noſtri Jeſu Chriſti prece magni Ducis Etruriæ.*

Talis Indulgentia Sodalitatis S. Nicolai, h *quæ repetita quinquies Oratione Dominica, & Salutatione Angelica, unam liberari animam quolibet die à Purgatorii pœnis affirmant.*

mant. Tales aliæ Peruſii Confraternitatis Sanctorum Sebaſtiani, & Rochi, & Romæ Societatis S. Bernardi ad Columnam Trajani. Tales demum aliæ Cruce ſignatorum Sancti Euſtorgii Mediolani, Arimini, & Bononiæ.

i *Ejus generis ſunt & illæ conceſſæ, ut ajunt, Capellæ Roſarii in Eccleſia S. Antonii de Rovigo, ſeu Rodigii. Vel Eccleſiæ Sanctiſſ. Trinitatis Bergomi. Aut Sancti Petri Montis Todoni die feſto Inventionis Sanctiſſ. Crucis. Vel geſtantibus funiculum S. Franciſci de Paula. Vel celebrantibus Miſſas Sancti Auguſtini, aut alias quinque in honorem quinque feſtivitatum B. V. Vel recitantibus Officium S. Franciſcæ Romanæ. Aut Antiphonam:* ô Paſſio magna &c. *in memoriam Paſſionis Jeſu. Aut Roſarium S. Annæ (quod Congregatio Sacrorum Rituum non probat) Aut orationem, quæ impreſſa cum Imagine S. Annæ circumferri ſolet:* Ave gratia plena &c. *(quæ oratio prohibetur) Aut Officium Conceptionis B. V. Immaculatæ, quod aſſerunt à Paulo V. probatum fuiſſe. Aut orationem:* Deus, qui nobis in S. Sindone &c. *(excipitur Indulgentia centum dierum Anno 1671. conceſſa precibus Ducíſſæ Sabaudiæ ad Annos 25. cunctis in illius ditione degen-*
k *tibus) Aut aliam:* Ave filia Dei &c. *poſt Communionem recitandam. Vel aliquo conſpicuo ſigno venerantibus Sanctiſſimi Euchariſtiæ Sacramenti nomen. Indulgentiæ rurſus octoginta millium Annorum veteri de Tabula exſcripta, quam in Baſilica Lateranenſi aſſervari affirmant, pro dicentibus orationem illam verè piam:* Deus, qui pro redemptione Mundi &c. *Tum quæ impreſſa fuerunt Papiæ Anno 1670. ſub hoc titulo:* Sommario delle Indulgenze conceſſe dalla Santità di Noſtro Sig. Papa Leone X. all' Imagine della Concezzione della Glorioſa Vergine Maria. *Vel Piſauri ſub nomine B. Joannæ, Anno 1608. evulgata. Vel Barlettæ, ſeu Baruli à recitantibus quaſdam, non ſanè malas orationes, lucrandæ. Vel Parmæ à viſitantibus per Quadrageſima dies Eccleſias Tertii Ordinis S. Franciſci. Vel Piſtorii, & Vaſtallæ à recitantibus orationem:* Ave Sanctiſſ. Maria, Mater Dei, Regina Cœli &c. *Et aliæ in peculiari impreſſo libro deſcripta, quibus frui dicunt Devotos Seraphicos, & Benefactores.*

His annumerandæ ſunt, quæ Crucibus Caravacenſibus tributa dicuntur. l *Vel Coronæ, ſive Stellario Conceptionis Virginis Immaculatæ, quod ex duodecim globulis precariis conſtat; vel Granis, Crucibus, & Coronis Aloyſiæ ab Aſcenſione Hiſpana Monialis Ordinis S. Claræ. Vel menſuræ altitudinis Jeſu Chriſti Domini noſtri. Vel Imagini, aut menſuræ vulneris lateri ejus inflicti. Vel orationi, ut ajunt, in ſepulchro Domini noſtri repertæ. Et Indulgentiæ, ut ajunt, innixæ revelationi factæ Sanctis Birgittæ, Mechtildi, & Eliſabeth, vel B. Joannæ de Cruce, & conceſſæ, ut aſſerunt, Granis, quæ aliquod ex tribus Granis tetigerint extantibus penes Romanum Pontificem, Hiſpaniarum Regem, & Miniſtrum Generalem Fratrum Minorum obſervantiæ S. Franciſci.*

Omnes verò, & ſingulas jam dictas Indulgentias ſacra Congregatio partim eſſe confictas, & planè falſas declarat, partim Apocryphas, vel ex alio capite nullas, quæ nemini ſuffragari poſſunt, eaſque in futurum ullo in loco, ut veras publicari & lucrandas Chriſti fidelibus proponi vetat, Foliáque, & Libros, ubi ſic proponuntur, ſeu aſſeruntur, omnino præcipit aboleri, niſi prædictæ Indulgentiæ fuerint diligenter expunctæ. Nec ideo tamen vult, alias, quas hoc Decretum non continet, pro veris, & legitimis, tacitéque probatis haberi. m

Ac demum omnes Indulgentias conceſſas ante Decretum Clementis VIII. latum die 9. Januarii 1597. Coronis, Roſariis, Granis, ſeu calculis, Crucibus, & Imaginibus ſacris, vel ante Breve Pauli V. quod incipit: Romanus Pontifex &c. *editum 23. Maji Anno 1606. perſonis Regularibus quarumcumque Religionum, & Ordinum, etiam Mendicantium, vel ante Conſtitutionem 115. Clementis VIII. cujus initium:* Quæcunq; &c. *& 68. Pauli V. incipientem:* Quæ ſalubriter &c. *habitas per aggregationem, vel aliam communicationem ab Archiconfraternitate ulla, Ordine, Congregatione, Societate etiam Jeſu, Capitulo, vel cœtu quocunque, vel ab eorum Officialibus, Superioribus, aliiſque perſonis, vel perſona, etiamſi* n

earum,

Digitized by Google

earum, vel ejus mentio ſpecialis, & individua facienda eſſet, niſi fuerint deinde Romani Pontificis authoritate innovata, aut confirmata, nullius eſſe roboris, & momenti pariter declarat.

o *Porrò Summaria Indulgentiarum pro Congregationibus Doctrinæ Chriſtianæ, Confraternitatibus Sanctiſſimæ Trinitatis, & Redemptionis captivorum, Nominis Dei, Roſarii, B. Mariæ de Mercede, & Redemptionis captivorum, B. Mariæ de Monte Carmelo, cincturæ S. Auguſtini, & S. Monicæ, niſi ab eadem Congregatione recognita, non permittuntur.*

p *Indulgentias verò Stationum Urbis, quæ à Romanis Pontificibus ſingulari quodam beneficio vel communicatæ ſunt, vel communicabuntur interdum, aliquibus locis, Ordinibus, aut perſonis, diebus tantùm Stationum in Miſſali Romano deſcriptis ſuffragari poſſe declarat, ſemel autem duntaxat in die plenariam Indulgentiam in certos dies Eccleſiam viſitantibus conceſſam, vel aliud pium opus peragentibus, lucrifieri.*

De quibus relatione facta per Secretarium ad Sanctiſſimum, cuncta Sanctitas ſua probavit, & inviolatè ſervari juſſit. Datum Romæ die 7. Martii 1678.

Aloyſius Card. Homodeus.

Loco ✠ Sigilli.

Michaël Angelus Riccius Secret.

DIe 12. menſis Martii 1678. ſupradictum Decretum affixum, & publicatum fuit ad Valuas Curiæ; & in acie campi Floræ, ac aliis locis ſolitis, & conſuetis Urbis per me Rochum de Stephanis Sanctiſſ. Domini Noſtri Papæ Curſ.

Laurentius Segnius Magiſt. Curſ.

Romæ, Typis Reverendæ Cameræ Apoſtolicæ. M.DC. LXXVIII.

q ITa Sacra Congregatio Indulgentiarum, de cujus approbatione facta à S. D. N. Innocentio XI. cùm nemo ſanus dubitare poſſit, in primis revoco, ſiquid illi adverſans atque aliorum judicio ſeu relatione fretus, ſcripſi in duabus prioribus Editionibus iſtius libri, & fortè etiam in hac ipſa. Etſi autem hoc Indice non continentur omnes illæ Indulgentiæ, quas pro Apocryphis habitas fuiſſe à ſacra Congregatione retuli *n.* 703. ex Bonagratia, haud tamen rectè inferes, illas, quæ non ſunt expreſſæ in præſenti Decreto habitas eſſe à ſacra Congregatione pro legitimis; huic enim illationi reflexè contradicit hoc recentiſſimum Decretum; ergo remanent eo in ſtatu, in quo erant ante præſentem providentiſſimam Sanctionem Sanctiſſimi Domini noſtri, cui ad majorem ſui divini honoris propagationem indulgeat Deus Annos Petri.

CAPUT XXXVIII.

An, & quid ad Indulgentiæ acquiſitionem proſit ſequi opinionem probabilem?

SUMMARIUM.

Probabilitas opinionis non prodeſt ad acquiſitionem ipſiuſmet Indulgentiæ omittenti actum, quem Pontifex reipſa requiſivit ut conditionem. 710.

Nec huic patrocinatur reſpectu Indulgentiæ doctrina de valore actionum procedentium ex juriſdictione falsò quidem, attamen probabiliter credita. 711.

Patrocinari autem poteſt reſpectu aliquarum gratiarum adjunctarum ipſi Indulgentiæ. 712.

Quatenùs liceat procedere in hac materia ſecundùm ſententias probabiles, etſi minùs tutas? 713.

Quæſt. CIII. *Sunt in tota hac ſecunda & prima Parte recitatæ tum multæ probabiles opiniones de expedita facultate lucrandi reipſa Indulgentiam, quid prodeſt prædicta probabilitas?*

RESP. I. Qui prætermittit aliquem actum, quem juxta probabilem, vel etiam probabiliorem opinionem, credebat non eſſe neceſſarium ad conſequendam Indulgentiam, non conſequitur Indulgentiam, ſi talis actus reipſa, & abſtrahendo ab hujus ſententiæ probabilitate, neceſſarius eſt ad lucrandam Indulgentiam. Bonacina de Sacram. *diſp.* 6. *q.* 1. *punct.* 5. *n.* 27. & Diana *Part.* 5. *Tract.* 12. *Reſol.* 52. poſt Fauſtum, & Boſſium, quos citat. Ratio eſt, quia valor Indulgentiarum non pendet ab opinione noſtra, ſed à voluntate, & arbitrio concedentis, & ſuam gratiam adſtringentis ad conditiones, & circumſtantias, quæ ipſi placent, & quas judicat attendendas, ſive nos judicemus, ſive non judicemus attendendas. 710

Nec obſtat, quòd in materia de Juriſdictione Confeſſarii tradant communiter recentio- 711

res Theologi, valere abſolutionem datam ab illo, qui quidem deſtitutus eſt juriſdictione, per publicum tamen errorem, ſaltem accedente titulo colorato (imò probabiliter etiam ſine hoc titulo, ſicuti refero in Tomo priore *Tract.* 7. *Caſ.* 3. *n.* 168.) putatur eâ eſſe præditus. Nam id docent Doctores idcirco, quòd ad evitanda graviſſima animarum damna, meritò præſumatur Eccleſia tali Sacerdoti pro ſingulis actibus tribuere juriſdictionem: at nullo modo eveniunt talia damna ex eo præciſè, quòd quis non potiatur Indulgentiâ tunc, cùm prudentiſſimè exiſtimat ſe illâ potiri, aut potitum eſſe.

712 II. Alios tamen effectus ab ipſa pœnæ remiſſione diſtinctos, obtinere quis poteſt, ſi ſequatur opinionem probabilem, eſto ea ſit à parte rei falſa. E. G. probabiliſſimum eſt, ab illo obtineri Indulgentiam, qui, quando pro illa acquirenda præſcribuntur plura opera, partem illorum perficit in ſtatu peccati mortalis, ut viſum eſt *n.* 85. Hæc ipſa ſententia, etiamſi fortè ſit à parte rei falſa, & proinde qui illam in praxi ſequitur, non obtineat Indulgentiam Jubilei, attamen, quia probabiliter putatur obtinere, valent abſolutiones à reſervatis, & commutationes votorum, quæ fiunt ex ſuppoſitione hujus ſententiæ. Atque ita ſenſi in Tract. de Jubileo *cap.* 44. Ratio eſt, quam *num. præcedente* attuli, ad probandum, valere abſolutionem datam à Sacerdote, qui per errorem publicum putatur habere juriſdictionem, cùm non habeat. Et denique Diana factus uſu, ac lectione doctior *Part.* 10. *Tract.* 11. *Reſol.* 34. vocat ſatis probabilem, uti & ego, ſententiam generatim oppoſitam Bonacinianæ *n.* 710. adductæ, ſicut & Cotonius *Lib.* 1. *Controv.* 11. *n. ult.* in caſu, quo falſa opinio circa requiſita, eſt probabilior; ego non diſtinguo inter majorem, & minorem.

Et idcirco etiam non diſtinguo, quòd omnibus hiſce jam pridem publicatis R. P. Joannes Evangeliſta Thanner, magnus in Provincia noſtra Theologus, dum abhinc biennium ageret ejuſdem Provinciæ Præpoſitum, mihi coram dixerit, audiviſſe ſe ex ore viri fide digniſſimi, Urbanum VIII. aliquando interrogatum generatim de interpretatione verborum Indulgentias proponentium: Reſpondiſſe ſuam ſediſque Apoſtolicæ mentem hanc eſſe ac voluntatem, ut eæ valeant illo modo, quo prudentes pii, doctique Theologi exiſtiment valere. Quia verò frequentiſſimè horum aliqui cenſent, hanc aut illam Indulgentiam valere in hac aut illa circumſtantia, cum, aut ſine hac & illa conditione, nequit autem Pontifex velle oppoſita, idcirco intelligo illud reſponſum de judicio vel communi, vel plerorumque, ſeu notabiliter plurium prudentium, piorum, doctorumque Theologorum, quando agitur de ipſo præciſè valore, ſeu effectu eſſentiali, ut ita loquar, Indulgentiæ, qui eſt actualis remiſſio pœnæ in foro Dei, non autem quando de effectu quandoque annexo huic remiſſioni, ut eſt actualis relaxatio caſus reſervati, aut votorum commutatio; ſiquidem ad hujus relaxationis utriuſque valorem ſufficit minùs communis ſenſus Doctorum ob cauſam expreſſam hoc *n.* 712. At verò ad illum, quem vocavi effectum *eſſentialem* exigo plurium ſenſum, conſenſúmque Theologorum memor, ſeu gnarus Pontificibus parùm probari opiniones, aut ſingulares, aut etiam minùs communes, ubi eſt periculum peccati aut nullitatis, & ſic intellige, quod dixi *n.* 710.

III. Poteſt quis bonâ conſcientiâ, ſententiis quibuſcunque probabilibus de Indulgentiâ, per hanc aut illam conditionem obtinendâ, vel obtentâ, in praxi inniti, perinde acſi ſciret eſſe certas; niſi fortè charitas, aut juſtitia proximo debita, aliud in caſu, aut materia particulari exigat. Ratio primæ partis eſt, quia oſtendi nequit, cur in uſu Sacramentorum, ſicut optimè declarat P. Dicaſtillo *Tract.* 2. *De Bapt. diſp.* 1. *dub.* 8. liceat praxin accommodare ſententiis, probabiliter aſſerentibus ea valere in hoc, aut illo caſu, & non liceat in Indulgentiis, cùm præſertim certum ſit, nullum ex deceptione circa illarum valorem periculum æternæ damnationis imminere. 713

Ratio ſecundæ partis, & additæ exceptionis eſt, quòd ex materia de Sacramentis conſtet, miniſtrum Sacramenti quandoque ex charitate, imò & ex juſtitia obligari ad ſequendas in praxi opiniones magis tutas, ſeu ſecundùm quas certiùs obtinetur Sacramenti effectus, ut ſuppono ex communiſſima ſententia Patris Dicaſtillo *loc. cit.* & dictis in Experientiis *Tract.* 2. *n.* 98. & 99. Ergo etiam quandoque obligatur ad hoc ipſum faciendum in uſu Indulgentiarum. 714

CAPUT XXXIX.

Ex dictis toto hoc Tractatu deducuntur documenta, multùm ad praxin facientia.

SUMMARIUM.

Volens fieri compos Indulgentiæ accommodet ſe opinioni tutiori. 716.

Confeſſarius quid faciet circa impoſitionem pœnitentiæ? 717.

Habeat Confeſſarius in memoria Indulgentias, quas omnes Chriſti fideles poſſunt facillimè lucrari. 718.

Et

Digitized by Google

Et accommodet ſe etiam in hac re opinioni probabili pœnitentis. 719.
Conſilium pro pœnitentibus omittentibus pœnitentias. 720.
Obſervanda pro certiore acquiſitione qualiumcunque Indulgentiarum. 722.
Modus applicandi ſub disjunctione Indulgentias animabus. 723.
Peculiare quid Religioſis, & inſcriptis Congregationi alicui obſervandum in ordine ad Indulgentias. 724.
Cur Author omiſerit in hac editione enumerationem Indulgentiarum ſtationum? 725.
Quibus diebus poſſint vi Indulgentiarum ſtationum liberari animæ purgatorio? 726.
Documentum pro metuentibus ſuperſtitionem in hac re. 728.
Motiva ad conandum juvare defunctos applicatione Indulgentiarum. 729.

715 UT benevolus Lector ex hactenus aſſertis, & relatis optatum fructum certiùs, & faciliùs conſequatur, placuit nonnulla documenta Corollariorum loco ſubjungere, partim repetendo nonnulla ex dictis, partim alia indicando.

716 I. Documentum. Quandoquidem ad ipſammet Indulgentiam, ſeu pœnæ debitæ remiſſionem acquirendam, probabiliter nihil prodeſt ſententiæ, quam quis ſequitur, probabilitas ſeu minor, ſeu major, ſed ſola veritas, ut paulò antè oſtendi, idcirco qui ſibi optimè conſultum vult, debet ſe in Indulgentiarum obtinendarum ſtudio accommodare ſententiis tutioribus, ſive ſint magis, ſive minùs probabiles; ut ſunt illæ ſententiæ, quæ dicunt opera præſcripta debere neceſſariò fieri in gratiâ: ſine peccato: cum intentione lucrandi Indulgentiam: cum cognitione, & ſaltem virtuali intentione illius intentionis, quam præfixit Summus Pontifex: cum ſtudio ſaltem aliquo ſatisfaciendi pro peccatis per aliqua pia opera &c.

717 II. Confeſſarius poteſt in omittenda pœnitentia non tantùm vindicativa, ſed etiam medicinali accommodare ſe opinioni, quâ probabiliter credit, ſuum pœnitentem, etſi in peccato mortali exiſtentem, lucraturum mox, vel lucratum jam eſſe Indulgentiam plenariam ratione Congregationis, cui inſcriptus eſt, ratione numiſmatis Quinque Sanctorum S. Mariæ Magdalenæ de Pazzis. S. Franciſc. Borgiæ &c. Et vel maximè hoc facere poteſt, quando pœnitens gravatus eſt antiquis pœnitentiis jejuniorum, diſciplinarum, Roſario-
718 rum, Confeſſionum octiduanarum &c. Et quia tam multi Indulgentias Partiales adipiſcuntur ratione concionum, aut templorum Ordinum Mendicantium, quæ adeunt, & viſitant, juxta dicta *n.* 560. item ratione Roſarii: pronuntiati Nominis JESU &c. ſecundùm dicta *n.* 603. Item ratione Confraternitatum, quibus ſunt adſcripti: itémque ratione ternæ ſalutationis Angelicæ, quam ad pulſum matutinum, & veſpertinum recitant, juxta dicta *n.* 590. *& ſeqq.* idcirco poteſt pleriſque hoc intuitu minui pœnitentia, etiam in Anno Jubileo: nam eo non fit ſuſpenſio Indulgentiarum Partialium, ut oſtendi Tractat. præced. ſeu de Jubileo Quintuplici *cap.* 9. *n.* 47.

III. Quia receptiſſima opinio fert, Confeſſarium teneri accommodare ſe opinioni probabili pœnitentis, idcirco Confeſſarius non tantùm licitè poteſt, ſed etiam tenetur omittere injunctionem pœnitentiæ vindicativæ, quando pœnitens id petit, ob Indulgentiam à ſe paulò antè probabiliter obtentam, vel probabiliter mox obtinendam. 719

IV. Pœnitentes, qui facilè omittunt, aut nimis diu differunt pœnitentias à Confeſſariis impoſitas, periculum mortaliter peccandi per illarum omiſſionem evadent, ſi paulò poſt Confeſſionem faciant ſe participes alicujus Indulgentiæ plenariæ, cum propoſito tamen perficiendi, quoad fragilitas humana patitur, pœnitentiam, præſertim quam ipſimet judicant eſſe ſibi ſummè proficuam, aut ferè neceſſariam ad vitæ emendationem. 720

V. Sacerdotes, qui acceperunt ſtipendium pro faciendo Sacro in Altari privilegiato, non poſſunt tam libere in alio Altari non privilegiato facere Sacrum, ſub prætextu, quòd habeant numiſma affectum Indulgentiâ plenariâ applicabili animabus defunctorum, quàm ſi ex ſola obedientia tenerentur itidem in privilegiato Altari ſacrificare: nam obligatio juſtitiæ non tam facilè permittit praxin probabilium opinionum minùs tutarum, quàm permittit obligatio obedientiæ, Religionis &c. Vide dicta *n.* 508. 721

VI. Ad certiorem Indulgentiarum qualiumcunque acquiſitionem, refert obſervare ſequentia. Primò, omnes à Summo Pontifice indicatæ conditiones obſerventur, impleantúrque religioſiſſimè, integerrimèque, ſequendo potiùs in praxi opiniones tutas, quàm ſolùm probabiles; quandoquidem probabilitas ſola fortè non facit, ut acquiratur reipſa Indulgentia. Secundò, qui nequit ex valde veriſimilibus indiciis conjicere, ſe eſſe in ſtatu gratiæ divinæ, conetur actum contritionis elicere, priuſquam incipiat exequi opera ad Indulgentiam neceſſaria. Tertiò, antequam 722

ea inchoët, dicat, ſe illa offerre divinæ Majeſtati in eum finem, ut ſibi, vel alii, (ſi applicari poſſit) Indulgentiam propoſitam adipiſcatur. Quartò, tot Indulgentias, quot poteſt, applicet animabus purgatorii; parabit eâ ratione aſſiduos apud Deum Patronos, & Interceſſores.

723 Et quia non poſſumus ſcire, hæcne determinata anima in purgatorio detineatur, an potiùs alia, valde conſultum eſt, unam eandémque Indulgentiam plenariam applicare ſub conditione quinque (in memoriam, aut cum memoria quinque Vulnerum Chriſti) aut pluribus animabus diverſis dicendo v.g. *Domine Deus, Indulgentiam, quam nunc acquirere intendo, offero tibi pro anima mei Patris, v.g. ſi ejus capax, aut indiga eſt: ſin minùs, pro anima mei fratris Arnulphi: quòd ſi nec ea indigeat hoc ſuffragio, tum cupio obtingere illi animæ, quæ eſt omnium deſertiſſima, vel diutiſſimè in purgatorio, vel quæ ſecundùm diſpoſitionem, quam olim in corpore habuit, maximè omnium parata eſt ad hanc, aut illam virtutem à te pro me, ubi ad cælum venerit, poſtulandam &c.*

724 VII. Quandoquidem plerique Religioſi, Sodales Confraternitatum, & Congregationum, aliique inſtructi benedictis medalliis, & Roſariis ignorant habitualiter, vel actualiter, quantas Indulgentias per ſuos bonos, frequentiſſimóſque actus, præſertim per recitationem quinque, aut ſeptem Pater, & Ave in Eccleſiis Regularium, aut in aliis (ſi ad Religioſorum venire nequeant) lucrari poſſint, ideo valde expediens eſſet, ut quiſque manè expreſſè diceret: *Domine Deus, omnes Indulgentias hodie quocunque titulo obtinendas, offero tibi pro tali, aut tali anima, aut pro decem animabus, quæ cùm eſſent illigatæ corpori, maximè omnium precabantur pro pace univerſali: ſummè omnium amabant, & colebant Virginem Matrem, Venerabile Sacramentum &c.* prout ſuus cuique genius ſuggeret.

725 Clauſi primam editionem hujus Tractatûs tranſcriptione omnium, quæ graviſſimus Doctor Emmanuel Rodriquez *Reg. quæſt. q.* 90. & ſequentibus ſtudiòſè, ac ſigillatim conſcripſit de Stationum Romanarum Indulgentiis, enumerando, quot, & quales obtineri queant ſingulis Anni diebus. Ideo autem tam multa aliena præter meum morem tranſcripſeram, quòd meus Tractatus ille deſcenderet ad materias particulariores, atque magis uſui quotidiano ſervientes, quàm ullus à me lectus, ideóque cenſerem, ei apprimè convenire enumerationem illarum Stationum, illi inquam Tractatui in parva forma, atque ſeorſim impreſſo; at neſcio, an non plures, ac vellem ſuccenſuri mihi eſſent, ſi alienis, támque cōpioſis plumis veſtirem hanc editionem, ea etiam de cauſa, quòd ex quo primo vidit ſolem Germanicum, prodierint multi alii libelli, aut chartæ patentes ferè omnibus obviæ, in quibus exprimuntur omnia, quæ tunc temporis vulgaveram.

Facere tamen nequeo, quin ad promoven- 726
dam, fovendámque nonnullorum valde laudabilem pietatem erga pios manes, huc transferam, quæ P. Henricus Lamparter ſolidæ vir pietatis, ac noſtræ Provinciæ, graviſſimus Theologus collegit, atque unâ paginâ typis vulgavit, de diebus, quibus ſit poteſtas liberandi animas igne purgatorio; illius folioli ſunt hæc verba:

Quibus diebus Romæ in diverſis 727
Templis liberari poſſit Anima è Purgatorio.

1. *In Dominica Septuageſima apud S. Laurentium extra Muros.*
   Item Feria III.
2. *Dominica I. Quadrageſimæ.*
   Item Feria III. & Sabbato.
3. *Dominica II. Quadrag. & Sabb. apud S. Joannem in Laterano.*
4. *Dominica III. Quadrag. apud S. Laurentium.*
   Item Feria III. & Sabbato.
5. *Dominica Lætare apud S. Crucis in Jeruſalem.*
   Item Feria III. & Sabbato.
6. *Dominica Paſſionis.*
   Item Feria VI. & Sabbato.
7. *Dominica Palmarum.*
   Item Feria VI.
8. *In Paſchate Feria III. IV. & V.*
9. *In Pentec. Feria III. V. & Sabb. apud S. Laurentium extra Muros.*
10. *In Feſto S. Joannis die 6. Maji, & 27. Decembris apud S. Mariam Majorem, & apud S. Paulum.*
    Item Feſto S. Joan. Baptiſtæ 24. Junii apud S. Joannem in Laterano.
11. *Omni die Lunæ à meridie apud S. Andream della valle.*
    Item omni die Mercurii apud S. Laurentium extra Muros.
    Item Sabbato IV. Temporum in Septembri.

12. Com-

Digitized by Google

12. Communione Generali quolibet menſe, quæ fit Romæ ultima Dominica menſis: alibi aliâ. Addunt aliqui diem 27. Ianuarii propter tranſlationem S. Ioann. Chryſoſt. ad S. Petr. in Vaticano.

718 Hactenus illud folium omni ſybillino præferendum, ſi exploratum eſſet, omnes, qui potiuntur Indulgentiis Stationum, potiri etiam illis, quibus poſſunt eximi flammis expiatoriis animæ. Sed eſto deſit huic rei certitudo, non tamen deeſt vera probabilitas, ut vidimus ſuprà *cap. 8. num. 339. & ſeqq.* quæ quidem ſola abſolvit omni nota ſuperſtitionis, aut imprudentiæ, qui diebus hîc enumeratis, dum recitat quinquies *Pater*, & *Ave* ad intentiones expreſſas *cit. cap. 8. n. 340.* etiam addit: *Domine Deus precor te, ut ſi præter Indulgentiam ſolis vivis deſtinatam poſſim ſuppetias ferre alicui animæ in charitate defunctæ, velis hanc, aut illam eripere ex illis ignium vorticibus.*

Animum ad hanc induſtriam accendet memoria eorum, quæ de cauſis, modo, fructu pietatis erga manes vinculis corporeis in ſtatu gratiæ exſolutos, non minus doctè, quàm pi ſcripſit præcipuus, ni fallor, hac ætate an marum purgantium Patronus dogmaticus Jacobus Hautinus noſter tribus Libris *De trocinio Defunctorum.* Cui jungo Patron Concionatorium R. P. Joannem Baptiaſm Mannium, nunc Collegii Bononienſis Rectorem, in illis Diſcurſibus Oratoriis, quos Itali co ſermone ad populum Venetum habitos typis vulgavit diſertè, piè, doctè.

TRA-

TRACTATVS QVINTVS
SEV
THEOLOGIA IVRIDICO-MORALIS,
ID EST
ACCVSATIO CANONICA EBRIOSI,

Ad divortium compellendi propter ebrioſitatem, indéque ſecuta varia mala.

OPUS CONTEXTUM

Variis & curioſis Quæſtionibus, Deciſis

Ex Fundamentis Theologiæ Moralis, Atque Iuriſprudentiæ.

PRÆFATIUNCULA.

Conſideranti eos, qui de actionibus humanis ſcripſerunt, videntur de re literaria bene meriti, non duntaxat ii, qui omnes, aut pleraſque materias Morales, uno, pluribúſve voluminibus perſecuti ſunt, ſed & ii, qui de una aliqua veluti in manipulum collegerunt, quidquid de ea ad mores faciens, apud probatos ſcriptores ſparſim legerunt. Hac enim ratione effecère, ut plerorumque omnium dubiorum, quæ circa eam materiam oriri queunt, reſolutio perfacili labore, magno pretioſiſſimi temporis compendio ex illo poſſit manipulo peti. Quod quidem verum eſſe agnoſcunt, qui volverunt è Iureconſultis, Maſcardum de Probationibus, Menochium de Præſumptionibus, Barboſam, de Officio, & Poteſtate Epiſcopi; è Theologis Thomam Sanchez de Matrimonio; Paſqualigum de Ieiunio; Bonartium de Horis Canonicis, ut alios prætercam.

Horum ego inſtitutum ſecutus ſum in opuſculis meis prioribus, ſeu Alphabetis, & utroque proximè antecedente Tractatu. Sequor in hoc præſenti opere, in quo propono ferè omnia, quæ ad mores facientia de non probroſo minùs, quàm frequenti vitio ebrietatis, reperi apud auctores, qui de ea ſcripſère, vel ex profeſſo, vel incidenter.

Quod vitium, quia ſatis crebrò juſtam divortii cauſam præbet, idcirco complura de divortio in medium protuli, ſicut & de teſtibus, utpote qui ante ſententiam divortii audiendi ſunt

ſunt

Digitized by Google

ſunt juxta doctrinam C.Forus §.In omni. De verb. ſignif. *& de gula, veluti ebrietatis ſorore, ac variis aliis criminibus ortum ab ea, ebrietatéque ſumentibus.*

Univerſam materiam comprehendi verbis, & ſententiis in formam Accuſationis redactis, exemplo (in diſſimili tamen materia,) graviſſimi viri Ignatii Lopez in Practica criminali.

Tametſi verò me non lateat, Accuſationem *propriè eſſe criminis delationem apud judicem publica vindictæ causâ, interveniente inſcriptione legitima, & vice verſa* Actionem *propriè, ſtrictéque nil aliud eſſe, quàm jus quod ſibi debeatur; judicio proſequendi. Text.* in L. Nihil aliud. ff. De oblig. & action. *ac proinde huic Operi potiùs* Actionis, *quàm* Accuſationis *nomen tribuendum fuiſſe videri, quandoquidem pars læſa inducitur à me proſequens jus ſuum, non poſtulans vindictam; quia tamen hæc duo nomina ſæpiſſime ab ipſiſmet juribus promiſcuè accipiuntur, ut* C.Tuæ De procurat. *itemque* L.1.2.3. C.De crimine ſtellionat. *atq; alibi paſſim; quia præterea accuſatio adulterii ob divortium eſt actio quaſi mixta. Text. expreſſ.* cit. cap. Tuæ. De procurator. *Eam ob rem jure ago, dum Librum hunc* Accuſationis *nomine afficio, nuncupans etiam non tam motu proprio, quàm judicio alieno* Theologiam Iuridico-Moralem, *quòd plurimas quæſtiones reſolvam è fundamentis Iuriſprudentiæ, etſi plures ex Theologia.*

Totum Libri ſyſtema oculis tuis, amice Lector, ſubjiciet Oratio, quam præmittam, literis marginalibus indicaturam ſingulas materias in decurſu pertractandas. Authorum, quorum placita probo, improbóve, numerum haud accumulo, ſicuti mihi non difficile foret, ratus, illos, quorum nomina exprimo, ſufficere ad authoritatem pariendam ſententiis, pro quibus illos laudo, nec ignarus, poſſe apud illos ipſos reperiri plures ſi cui multitudo allubeſcat.

Paucos ex antiquioribus, præter Doctorem Angelicum, ſcholarum noſtrarum Theologicarum Ducem, & Anteſignanum in meum patrocinium advoco, idcirco quòd & illi Neoterici, quos refero, ſint petenti nominaturi priſcos, & ego multiplici experientia didicerim, eſſe in rebus Moralibus plerumque ſtandum potiùs judicio Recentiorum, quàm Antiquiorum. Tertiam hanc Editionem auctam eſſe variis locis, agnoſcet curioſus Lector.

ACCUSATIO CANONICA EBRIOSI.

Ad divortium ob ebrietatem, & inde ſecuta mala compellendi.

MEO, meorúmque malo, & periculo adductus ad veſtrum tribunal ſto Reverendiſſimi, & Ampliſſimi Domini, coactus illum coram vobis agere reum, cui me patronum offerrem, ſi apud me eſſe non oporteret potiorem æqui rationem, quàm decori; & non meminiſſem, me, cùm cœpi ſocer eſſe, non deſiiſſe eſſe patrem, ſperâſſe, fore avum.

Sulpitius Merula gener meus, priuſquam meam
ipſi filiam nuptui darem, ſobrietatis a *quam* b *ju-* a b
venes, æquè ac c *ſenes peculiari ſtudio conſecta-* c
ri decet, non ſecùs ac ſi vini non bibendi d *Reli-* d
gione teneretur, laude clarus, & charus, nunc e e
ebrietati, f *vitio, inquam, vitiorum pene o-* f
mnium g *fœdiſſimo perditiſſimè deditus eſt, eáque* g
tum planè h *ebrius* i *tum ſemiebrius factitat, quæ* h i
filiam meam Elpidiam ab eo etiam invitam diſcedere rogant. Idque faciendi poteſtatem petit ea per me, patrem ſuum, à vobis, Reverendiſſimi, & Ampliſſimi Iudices, minimè dubia, ſe, quod poſtulat, impetraturam, ubi ſuæ petitionis cauſas ex me patienter audieritis.

Eſt, ut dixi, gener meus immodico potui vini intolerandum in modum addictus. Nec iſto illum crimine poſtularem, niſi ſuo nos ipſe exemplo, grandi noſtro malo docuiſſet, illam potandi libidinem eſſe ſcaturiginem aliorum, quæ diutius ferri nequeant, permultorum, quà flagitiorum,
quà ingentium malorum, ipſam crapulam k *comi-* k
tantium, & l *conſequentium.* l

Præcipua indicabo, nullum amplificabo, quia me ſocerum eſſe tam ſcio, quàm doleo.

Vix abit dies, Reverendiſſimi Domini, quo
ille gener meus m *tabernam vinariam, vel cere-* m
viſiariam non adeat, ſeque vino oppleat. Et id quidem non tam aliorum exemplo, atque hortatu quàm eorundem hortator, atque anteſignanus.
Popinonum etiam n *obæratorum greges ſecum* n
trahit, nec à provocatione ad hauſtus o *æquales* o
deſiſtit, donec vino marcidos, ac depoſitos videat. Etenim duos illos Sacerdotes, quorum alterum, quòd in crapula ſacram hoſtiam (honorem præ-
fando dictum velim) p *vomuiſſet in menſam, al-* p
terum, quòd non abſque gravi multorum offenſione inter pocula identidem repetiiſſet verba,
q *ſacroſanctis myſteriis conficiendis inſtituta, me-* q
rito ſupplicio affeciſtis, ipſe ad temulentiam, &
quidem die r *jejunio dicata, compulerat.* r

Quin alteri Sacerdoti, quòd hic, utpote non

neſcius

s *neſcius quàm propudioſum dignitatis* s *ſacræ cri-*
men ſit ebrietas, tricongium exhaurire detrecta-
t *ret, manus violentas injeciſſet, niſi is ſibi* t *fuga,*
ſanè non admodum decora conſuluiſſet.
u *Ubi ebrius domum repetit, ſcelus* u *ſceleribus*
x *cumulare, obvios quoſque aut* x *verberibus, aut*
yz y *ſpurcis verbis, geſtibúſque, aut* z *contumeliis*
aa *laceſſere; abſentium famæ* aa *obtrectare; præ-*
bb *ſentes juxta eum abſentibus* bb *maledictis impe-*
cc *tere; execrationes* cc *in Deum, & Cælites jacta-*
dd *re; verba Catholico homine* dd *indigniſſima ru-*
ee *ctare; falſiſſima quæque* ee *jurejurando firmare;*
ff *ſecretiſſima* ff. *quævis prodere; dignus, de quo*
canatur illud veteris Poëtæ:

Arcanum demens detegit ebrietas.

gg *Quas ob res tametſi aliquoties infame* gg *ſup-*
hh *plicium vix evaſit, etiam poſtquam certis* hh *ſi-*
gnis demonſtravit, ſe prorſus ebrium, ac mente
captum hæc dixiſſe, feciſſe, jam tamen nihilo me-
lior evadit. Nec illum emendat carcer, quo ob ip-
ſammet ſuam continuam temulentiam, non ſemel
ii *ex* ii *Patrii Iuris præſcripto multatus eſt.*
kk *Accedit his malis, quòd per omne genus* kk *in-*
ll *gluviei, filiæ meæ bona* ll *paraphernalia, ipſam-*
mm *que adeò* mm *dotem, ut de bonis* nn *communibus*
nn *nihil dicam, abliguriat,* oo *ſolvens, dum*
oo *ebrius eſt, integra ſympoſia, ſumptuoſa* pp *con-*
pp *vivia; graves inſuper* qq *morbos ultra podagram*
qq *parit ſibi portentoſa ſua ingluvie. Eámque ob rem*
rr *tum complura divina humanáque* rr *præcepta*
negligit, tum cornicinis, atque fidicinis munere,
quod honeſtam ſanè mercedem ei adfert, perſæpe
ss ss *fungi nequit. Quo quidem, ſi ob ſuam exitialem*
intemperantiam, græcandique libidinem ſpolietur,
tt *non erit, unde ſe, unde uxorem, unde liberos* tt
ſuſtentet, &, ut verbo Ulpianæo utar, exhibeat.
Quamquam, quid de hiſce alendis loquar?
Quibus ipſe vitam haud ſemel eſt eripere cona-
tus? Quoties filiam meam? Quoties nepotulos meos
uu uu *fuſtibus diverberavit? Quoties cultrum, &*
gladium mero, zythòve gravis in hos, & illam
ſtrinxit? vibravit? Certò necaturus, niſi declinan-
do furorem amentis, vitam, ſervâſſent & ſuam,
& ejus. Suam, quam petebat impius parricida;
ejus, quam vindice gladio erepturus erat carnifex.
Suaſêre quidem haud pauci filiæ meæ, ut pro-
pinato, neſcio, quo pharmacorum genere tolleret
viniperdæ appetentiam vini, atque ex ebrioſo
xx *redderet abſtemium. Sed* xx *ſcelus deteſtata eſt,*
cùm aliis de cauſis, tum quòd is naturæ ipſi adeò
pervicaciter bellum indixiſſe videtur, ut cùm de-
eſt vinum, cerevîſia, aut mulſum, quibus ratio-
yy *nem exturbet,* yy *tabaco,* zz *lupulo,* a 3. *fumo,* b 3.
zz *pane ipſo (credetis teſtatiſſima proferenti) inſa-*
a 3. *nus ſeſe inebriet, non temperaturus ſibi, credo,* c 3.
b 3. *ſanguine, ac* d 3. *lixivio, ſi & horum potûs homi-*
c 3. *nem in beſtiam conſueta ipſi metamorphoſi verte-*
d 3. *re poſſet.*
Accedit, quòd tanta ei neceſſitudo intercedat
e 3. *cum infami ſcorto, ut haud obſcura* e 3. *violatæ*
fidei conjugalis argumenta dediſſe cenſendus ſit.
Etenim non ſemel de die, & de nocte plures horas
ſolus cum ſola in clauſo conclavi moratus, & pro-
nuper ab ipſa filia mea deprehenſus, ſubque rubo-
re, ſi quid tamen ruboris in effronte reliquum fe-
cit pallida conſcientia, ſeu meditatum, ſeu perpe-
tratum ſcelus confeſſus eſt.
Quocirca volens Elpidia mea, f 3. *cùm animæ* f 3.
ſuæ incolumitati, tum ſuæ, ſuorúmque liberorum
g 3. *vitæ, ac fortunarum exiguis reliquiis con-* g 3.
ſultum, etſi authoritate h 3. *propria, lecti, tecti-* h 3.
que ſeparationem facere poſſet, mavult tamen
id veſtro conſenſu, auſpiciiſque peragi, minimè
ignara, ad veſtrum tribunal, i 3. *divortiorum* i 3.
æquè ac k 3. *Matrimoniorum cauſas ſpectare.* k 3.
Orat proinde, obteſtatúrque, ut per vos, Reve-
rendiſſimi Domini, ſibi liceat, cum dimidia l 3. l 3.
communium liberorum parte in meas ædes commi-
grare, & ut habeat, quo ſe, ſuóſque m 3. *ſuſten-* m 3
tet, n 3. *dotem, paraphernalia, & quæ propria* n 3.
induſtria comparavit, ipſa ſecum auferre, ac
ſeorſim à marito, liberámque ab omnibus ejus im-
periis impoſterum vivere, aut etiam inter o 3. o 3.
velatas Virgines non velatam profiteri.
Omnium, quæ adverſus generum dixi p 3. *te-* p 3.
ſtes, q 3. *omni exceptione majores,* r 3. *Clericos,* qr 3.
& Laicos s 3. *Regulares, Sæculares,* t 3. *Domeſticos,* st 3.
Vicinos, vobis, cùm volueritis, juſſeritis, ſi-
ſtam; audite, quæ referent, & miſeris, ut ſole-
tis, conſulite.
Scio, objiciet gener meus, quod & dictitat,
meam videlicet filiam non minùs ſeipſo ſtudio-
ſam vacuandorum poculorum, atque ebrioſam
eſſe, idque vitium longè probroſius u 3. *in mu-* u 3.
liere meritò cenſeri, quàm in viro. Et fateor
dolens ipſam uno, alteróve Anno vixiſſe vi-
tam minùs ſobriam, ac decuiſſet, dignámque
proinde fuiſſe, cui x 3. *ſolenni formula diceret:* x 3.
Res tuas tibi agito, conditione tua non utor,
ſi ea in id probri ultro potiùs, quàm mariti ex-
emplo deveniſſet, nec à me caſtigata omni meraco
jam abſtineret. Nunc quando certum eſt, eam to-
to, quod proximè elapſum eſt, ſexennio, vicinas
omnes modeſtiæ, ſobrietatiſque laude æquâſſe,
illum autem ruptis omnibus temperantiæ repagu-
lis, eò dementiſſimæ impudentiæ, impietatiſque
deveniſſe, ut ſpreta jam ſacratiſſimorum y 3. y 3.
quorumque, ipſius adeo z 3. *Paraſceves, ſacré-* z 3.
que Synaxi a 4. *deſtinatorum dierum religione* a 4.
Baccho litet, ac genio, auſus quoque (horreo
referens) ſæpe ſæpius in ipſam ædem ſacram in-
ferre vini lagenam, eámque in b 4. *odæo, dum* b 4.
Eccleſiaſtes ad plebem verba faciebat, non ſi-
ne c 4. *laſciva cantilatione vacuare, ideóque* c 4.
meritò formidandum ſit, ne ſacrilegam homi-
nis improbitatem vindicante Numine, ſibi ali-
quando cervicem lapſu frangat ebrius, eámque
ob rem cum mea, liberorúmque æterna ignominia,
ſepultura d 4. *aſini ſepeliatur; & verbo omnem* d 4.
planè ſpem e 4. *melioris frugis ſucciderit, non eſt,* e 4.
cur

Digitized by Google

tur jampridem emendato uxoris nævo inveteratam ſuam turpitudinem tegere, tuerique velit.

Quapropter iterum, atque iterum vos, Reverendiſſimi atque Ampliſſimi Domini, oro, quæſoque, ut meæ filiæ, nepotumque ſecuritati per divortii perpetui ſententiam conſulatis.

A.

SOBRIETATIS LAUDE.

CAPUT I.

DE SOBRIETATE,

SECTIO I.

De Sobrietatis natura.

SUMMARIUM.

Sobrietatis etymon, & ſignificatum. 1.
Sobrietatis vocabulo tria ſignificantur. 2.
Cur ſobrietas dicatur moderari affectum, & uſum potûs delectabilis? 3.
Quomodo differat ab abſtinentia ſtrictè dicta? 5.
Quid intelligatur nomine potûs inebriare valentis? 7.
Appellatione vini non venit cervisia. 8. *&* 9.
In quo conſiſtat moderatio potûs inebriantis, quam ſobrietas procurare debet? 11.
Sitne actus ſobrietatis abſtinentia à vino etiam tunc ſuſcepta, quando ratio dictat eſſe bibendum vinum? 13.
Stupor, & inſenſibilitas opponitur temperantiæ per defectum. 14.

1 Quæres I. *Quod ſit Sobrietatis etymon, quod ſignificatum?*

RESP. I. Nomen Sobrietatis ſumitur à menſura; *dicitur enim aliquis ſobrius, quaſi Briam, id eſt, menſuram ſervans.* Ita loquitur S. Thom. 2.2. *q.* 149. *a.*1. Vide Cajet. *Ibid.* ex Donato, & Servio referentem qualem menſuram ſignificet Bria.

2 RESP. II. Sobrietatis triplex eſt ſignificatum. I. Enim latiſſimè ſumpta ſignificat ipſam temperantiam: ubi enim nos *Sap.* 8. Latinè legimus: *Sobrietatem, & prudentiam docet,* Græcè legitur: Σωφροσύνην Eodem ſenſu locutus eſt Apoſtolus ad *Titum* 2. ſcribens: *Sobriè, juſtè, & piè vivamus*, nam pro Latino *Sobriè* habetur in Græco Σωφρόνως. II. Accipitur ſtrictius pro virtute moderante appetitum potûs & cibi ſimul; unde ſolemus vocare ſobrios, qui moderatè utuntur cibo, potúque. III. Strictiſſimè, & ad propoſitum ſumitur pro virtute moderante potum, deſcribitúrque hoc modo: *Sobrietas eſt virtus, quæ affectum, & uſum delectabilem potûs, inebriare valentis debitè moderatur.*

Quæres II. *Cur Sobrietas dicatur moderari affectum, & uſum potûs delectabilem?* 3

RESP. I. Ideo dicitur moderari tum ipſum affectum, ſeu appetitum elicitum, tum uſum potûs, ſcilicet frænare ex rationis præſcripto, tum ipſum inet internum appetitum, deſideriúmque rerum tactui gratarum, tum etiam uſum externum, ita etiam ſobrietas, quæ ſpecies quædam temperantiæ eſt, duplex officium obeat, quorum altero efficit, ne homo ſobrius immoderatè appetat potum, altero, ne appetito, habitóque utatur immoderatè; atque adeò ſobrietas formam ſuam, id eſt rationis Regulam imprimit non ſolùm affectui interno, ſed etiam externo, quandoquidem bonos affectus internos formamus, & elicimus, ut illorum moderatio, & bonitas in opus externum exeat.

RESP. II. Sobrietas ideo dicitur moderari appetitum, uſúmque potûs, quia diſtinguitur à virtute *Abſtinentiæ* ſtrictè ſumptæ cujus officium eſt temperare appetitum, uſúmque cibi. 4

RESP. III. Eadem virtus non dicitur ſimpliciter moderari appetitum, uſúmque potûs, ſed cum addito: *delectabilem*; quia ſicuti hoc ſolùm ſpectat ad gulam, ut aliquis propter concupiſcentiam cibi delectabilis ſcienter excedat menſuram cibi in edendo. S. Thom. 2.2. *q.*148. *a.*1. *ad* 2. & proinde ad abſtinentiam ſtrictè dictam pertinet moderari appetitum, uſúmque cibi delectabilis; ita etiam ad ſobrietatem pertinet regulare appetitum potûs delectabilis. 5

Conſentit Cajetanus *in Summ. v. Gula* ita diſſerens: *Gulæ* (quatenus opponitur abſtinentiæ ſtrictè dictæ) *peccatum conſiſtit in hoc, quòd inordinatè delectatio cibi appetitur, aut habetur*; ergo etiam gulæ (quatenus Sobrietati opponitur) vitium in hoc conſiſtit, quòd inordinatè delectatio potûs appetatur, ergo ad ſobrietatem ſpectat moderari potum delectabilem. 6

Quæres III. *Quid intelligitur nomine potûs inebriare valentis?* 7

RESP. Intelligitur vinum, & omne, quod inebriare poteſt. S. Thom. *q.* 149. *a.* 1. ſeu omnis potus, qui poteſt ſua fumoſitate caput conturbare. Baldellus *Theologiæ Moralis Lib.*5. *diſp.*30. *n.*4. adeóque intelligitur etiam ſuccus pomorum, aliorúmque fructuum, ut ſingulariter obſervat Franc. Sylvius *in cit. q.*149. *a.*3; addens, omnem potum, qui inebriare poteſt, vocari ab Hebræis Schechar, à Græcis Siceram.

Etſi autem Baldellus *loc. cit.* obſervat, cerviſiam, mulſum, & ſimiles potus eſſe inventos loco vini, & ut ſuppleant illius defectum, proindéque ſecundariò intelligi, & venire nomi- 8

Digitized by Google

ne vini, non tamen probanda eſt argumenta-
tio, quam idem Author *loc. cit.* poſt Cajetan.
format in hunc modum: Nomine vini intelli-
gitur ſecundariò cereviſia, & alii ſimiles potus,
ergo qui uno die tenetur abſtinere à vino, te-
netur quoque abſtinere à cereviſia, & omni alio
9 potu inebriare valenti. Nam hoc conſequens
meritò negatur à P. Sanchez *L.4. Moral. c. 11.
n.44.* (etſi ſcio aſſeri à Cajetan. *quæſt.* 150.
a.1.) quandoquidem non una, ſed plures ra-
tiones occurrere poſſunt, cur per legem, ſim-
plex præceptum, votum, aut juramentum in-
terdicat ſibi quis, vel aliis vino, permittens
interim cereviſiam, ſicuti videmus quotidie
10 fieri à medicis in morbis calidis. Deinde meri-
tò etiam negatur antecedens prædictæ argu-
mentationis. Si enim appellatione vini venit
omne, quod inebriare poteſt, cur, poſtquam
Angelus matri Samſonis bis prohibuit vinum,
bis addidit, Siceram quoque eſſe ipſi prohibi-
tam? ut videre eſt *Iud.* 13. *v.*4. *&* 14. Cur
Anna Mater Samuelis non ſimpliciter dixit
Heli Sacerdoti: *vinum non bibi*, ſed addidit:
& *omne, quod inebriare poteſt?*

11 Quæres IV. *In quo conſiſtat debita moderatio
potûs inebriativi, quàm ſobrietas procurare debet?*

RESP. In eo conſiſtit, ut per potum non læ-
datur, ſeu obtenebretur mentis ſerenitas, ſed
ſuas ipſa functiones ritè poſſit obire, ut poſt
Leſſium obſervat P. Dicaſtillo *L. 1. De Virtu-
tib. Cardinalib. diſp.* 3. *n.*98. Excipe, niſi ratio-
nabilis cauſa permittat quandoque largiorem
potum, quàm conducat mentis ſerenitati ſe-
cundùm ea, quæ dicam *Cap.17.*

12 Quæres V. *An non ſit officium ſobrietatis mo-
derari nimium appetitum, & uſum aquæ?*

RESP. Non eſt; ſed hujus potûs, omniſque
alterius vim inebriandi non habentis modera-
tio ſpectat ad virtutem abſtinentiæ, ut confor-
miter S. Thomæ notat Leſſius *De Iuſtit. &
Iur. Lib.4. c.2. n.87.* Hinc fit, ut contra abſti-
nentiam, non autem contra ſobrietatem pec-
cet is, qui ex aquæ potu tantam capiens volu-
ptatem, quantam ex cratere phalerni, bibit
uſque ad valetudinis læſionem.

13 Quæres VI. *Eſtne moderatio potûs inebriati-
vi ita proprius ſobrietatis actus, ut is contra hanc
moderationem, adeòque ſobrietatem delinquat,
qui omni vino abſtinet, etiam quando ratio dictat
eſſe bibendum vinum?*

14 RESP. Sicuti generatim loquendo tempe-
rantiæ per defectum opponitur ſtupor, ſeu in-
ſenſibilitas, ut poſt Ariſtotelem nominat S.
Thom. *q.*141. *a.*1. vitium, inquam, illud, quo
quis voluptatem tactûs, & guſtûs ita averſatur,
ut nolit eam admittere, etiam ubi Regula ra-
tionis, & temperantiæ admittendam eſſe de-
cernit, & proinde ad temperantiam genera-
tim ſpectat ita moderari uſum rerum tactu
perceptibilium, ut hic admittatur, cùm ad-
mittendum eſſe ſuadet: eodem modo ad ſo-
brietatem pertinet ita ponere modum in uſu
potus inebriativi, ut non reſpuatur, quando
ratio dictat utendum eſſe tali potu, & proinde
contra ſobrietatem delinquere videtur, qui
non bibit vinum, quando ratio bibendum eſſe
dictat.

Et verè ita dicendum puto ſecundùm com- 15
muniorem Doctorum perſuaſionem; interim
tamen, quia ſine dubio ineptè dicitur is delin-
quere contra legem jejunii, qui die jejunii re-
ſpuit omnem cibum, etiam cum incommodo
gravi valetudinis: quia etiam virtus omnis di-
citur verſari inter duo extrema, ſeu conſiſtere
in medio, non idcirco, quòd prohibeat, omnia
extrema, undecunque illa ſint vitioſa, ſed quia
ut ſit actus virtutis requiritur, ne deflectat in
aliquod extremum, quandoquidem bonum
eſt ex integra cauſa, idcirco non videtur pec-
care contra ſobrietatem, qui abſtinet potu vi-
ni, etiam tunc, cùm recta ratio imperat illo
uti, ſed potiùs peccat talis quandoque contra
charitatem propriam, quandoque contra ur-
banitatem, quandoque contra obedientiam,
aut aliam quampiam virtutem, quæ pro va-
rietate circumſtantiarum obligat.

SECTIO II.

An Sobrietas ſit virtus ſpecialis?

SUMMARIUM.

An ſobrietas ſit virtus ſpecialis? 16.
Quomodo ſobrietas ſit pars abſtinentiæ? 19. *&* 20.
Quid ſi abſtineatur vino, quatenus eſt nutritivum? 22.
An ſobrietas differat à moderato ſui amore? 23. *& ſeqq.*

PRopono hanc quæſtionem, quia ex ejus 16
deciſione videtur pendere reſolutio pra-
cticæ cujuſdam quæſtionis, utrùm vide-
licet is, qui ſe voluntariè inebriavit, teneatur
confiteri, quòd ſe inebriaverit, an ſufficiat di-
cere, quòd illicito modo ſe ad notabile tem-
pus privaverit uſu rationis, ſeu proximâ ad
uſum rationis potentiâ; ſi enim ſobrietas non
eſt virtus diſtincta à moderato ſui amore, tum
ſufficiet utique poſterior Confeſſio; non ſuffi-
ciet, ſi ſit diſtincta.

Et verò non dubitat S. Thom. quin ſobrie- 17
tas ſit virtus omnino peculiaris, idque etiam
probat *cit. q.*149. *a.*2. inde, quòd potus ine-
brians habeat ſpecialem rationem impediendi
uſum rationis. S. Thomam ſequuntur quotquot
Legi Commentatores. At P. Theophilus
Raynaudus *Lib.6. De Virtut. num.* 69. negat
expreſſè, ſobrietatem prout eſt virtus mo-

ralis,

ralis, ſeu prout intendit honeſtatem moralem, eſſe virtutem ab omni alia diſtinctam, ſed eſſe eandem vel cum moderato ſui amore, vel cum virtute abſtinentiæ; nam moderatus ſui amor dictat, non eſſe plus potus inebriativi ſumendum, quàm neceſſe ſit; ergo ſub iſto reſpectu ſobrietas non diſtinguitur à ſui moderato a-

18 more. Deinde potus inebrians eodem modo afficit, & oblectat, quo cibus; ergo ea virtus, quæ moderatur delectationes cibi, moderatur quoque delectationes potûs; & diverſitas, quæ tunc reperitur, eſt tantùm materialis; igitur ut ſic Sobrietas non differt à virtute abſtinentiæ.

19 Priuſquam aperiam, quid mihi circa hanc controverſiam videatur, ſeparabo certa ab incertis, & controverſis. I. Certum videtur, ſi nomen abſtinentiæ ſumatur, ut ſolet vulgo, imò & à SS. PP. ſumi, ſobrietatem eſſe vocandam partem abſtinentiæ; nam nemo integre abſtinens vocatur, ſi ſit intemperans in uſu vini, eſto moderatè cibis utatur. Leſſius & Dicaſtillo citati *ſect. præced.*

20 II. Itidem certum videtur, ſi loquamur de cibo, & potu, quatenus præciſè ſunt delectabiles, abſtrahendo ab eo, an turbent, vel non turbent rationem, tum ut ſic ſobrietatem non diſtingui, in ratione virtutis, à virtute abſtinentiæ ſtrictè ſumptæ. Nam Cajetan. *q.*149. *a.*1. rectè docet, ſpectare ad abſtinentiam, moderari appetitum vini, quatenus delectabile eſt in ſe.

21 III. Si quis tam effræni impetu feratur in vinum, ut per vehementiam appetitus, & paſſionis turbetur ipſa ratio, ſicuti turbatur e.g. per exceſſum iræ, tum facilè etiam concedit Cajetan. *Ibid.* pertinere ad abſtinentiam, idque haud dubiè ſentit S. Thom. *q.*149. *a.*2. *ad* 1.

22 IV. Cùm in vini potu, præter rationem delectabilitatis, reperiatur ratio nutritivi, & ratio inebriativi: nam vinum revera nutrit & inebriat, ſatis certum videtur, moderationem illius, quatenus eſt nutritivum, ſpectare vel ad virtutem abſtinentiæ ſtrictè dictæ, ut cenſet Dicaſtillo *n.*103. & Tannerus *Tom.* 3. *diſp.* 3. *q.*3. *n.*32. apertè favente S. Thom. *q.*150. *a.*2. *ad* 2. ubi ait, quòd plus ſumere in cibo, & potu, quàm neceſſe ſit, ſpectat ad vitium gulæ (ſtrictè dictæ, ut manifeſtum eſt ex eo, quod mox ipſe ſubdit) vel ſi non ſpectat ut ſic ad virtutem abſtinentiæ, tum ſpectare ad moderatum ſui amorem, ſicuti poſt Martinum de Magiſtris ſentit Raynaudus *loc. cit.*

23 V. Fatetur ultro idem Raynaudus *loc. cit.* abſtinentiam, quatenus reſpicit poculenta, ſpecie differre, in ratione habilitatis, ab habitu, quo quis inclinatur, ad facilè abſtinendum ab eſculentis. Itaque hæc duo videntur eſſe controverſa. Primum, utrùm abſtinere à potu delectabili, quatenus inebriativus eſt, ſit actus virtutis ab abſtinentia ſtrictè ſumpta diverſæ. Alterum, an, ſi eſt actus virtutis, diſtinctæ ab abſtinentia, ſit quoque diſtinctæ ab omni alia virtute, præſertim à charitate propria, debeátque proinde nomine peculiari vocari ſobrietas?

Et verò dubitari non debet, quin S. Thom. *II.cc.* & Commentatores ejus cenſeant, reſpondendum eſſe affirmativè ad utrumque punctum controverſum, cùm interim P. Raynaudi haud dubiè opinio ſit, abſtinentiam à potu, quatenus inebriativus eſt, non eſſe virtutem diſtinctam vel ab abſtinentia ſtrictè dicta, vel à moderato ſui ipſius amore. Et qui- 24

dem non diſtingui à moderato ſui amore probari poteſt hac non planè infirma ratione. Quia ſi datur neceſſariò peculiaris virtus ad impediendum, ne per uſum potûs damnum adeat ratio, tum etiam dari debebit peculiaris virtus impediens, ne per uſum potûs, aut cibi lædatur ſanitas corporis: item ne per uſum venereorum lædatur eadem ſanitas; hoc autem eſt falſum, & contra S. Thom. qui conſentientibus Leſſio & Baldello rectiſſimè docet, incommodum valetudinis planè per accidens ſe habere reſpectu intemperantiæ, & gulæ. Sequela probatur, nam certum eſt, plurimis hominibus æque difficile eſſe abſtinere potu, cibo, & venere noxiis corpori, ac difficile eſt abſtinere potu noxio rationis uſui. 25

Confirmatur inde, quòd incommodum valetudinis æquè naturaliter ſequatur ex cibo, quo ad quantitatem, vel qualitatem valde immoderato, ac naturaliter ſequitur incommodum rationis ex vino immoderatè ſumpto; ergo ſicuti ex ſententia S. Thom. incommodum valetudinis ex nimio cibo ortum, non eſt contra ullam temperantiæ ſpeciem, ita etiam incommodum rationis non erit contra ullam ſpeciem temperantiæ, ergo non dabitur ulla ſpecies temperantiæ, cujus officium ſit incomodum rationis cavere, ergo à primo ad ultimum ſobrietas non erit virtus diſtincta à moderato ſui amore. 26

Propter hanc, aliáſque nonnullas rationes, videri poteſt probabile, quòd ſobrietas non differat à moderato ſui amore, & conſequenter ebrietas non repugnet temperantiæ, ſed reſpectu hujus ſe habeat, ſicuti reſpectu veracitatis ſe habet damnum ex mendacio noxio per ſe ſecutum. Verùm in re tanti momenti nolo diſcedere à communi perſuaſione. 27

Unde ad rationem in contrarium ſuprà allatam reſpondeo, ad præcavendam rationis, non autem corporis læſionem dari peculiarem virtutem, quòd & rationis bonum ſit longè excellentius bono corporis, & bonum corporis bono rationis ſubordinari debeat, & mode- 28

Mm 2

Digitized by Google

moderatio potûs inebriantis habeat peculiarem difficultatem, quæ non reperitur in moderatione cibi; & homines ſint paſſim magis proclives, ad exceſſum in potu inebriante, quàm in cibo, & denique ille exceſſus ſit gravior, damnoſiórque juxta illud *Prov.* 23. *Ingreditur blandè, & in fine mordebit, ut coluber.*

SECTIO III.

Sitne fas per abſtinentiam à vino, & cerevisia minuere vitæ Annos, aut ſanitatem lædere?

SUMMARIUM.

An ſit tanta obligatio vitam prolongandi per potum, & eſum, quàm conſervandi per hæc duo? 30.

An tanta non decurtandi per abſtinentiam nimiam ab his, quàm per horum nimium uſum? 31.

Sitne fas abſtinere omni vino ea intentione, ut mors acceleretur? 32.

An adſit obligatio vitam conſervandi vino exquiſito, & delicato? 34.

Licétne perpetuò abſtinere potionibus medicis? 36.

Quid ſi cholica laborans graviter, eas reſpuat amore patiendi? 38.

An ſit licita abſtinentia à communi quoque potu, quando inde vita diminuitur notabiliter? 40.

Quomodo intelligenda doctrina, quòd virtus abſtinentiæ imperet ſumi tantum cibi, & potûs, quantum neceſſarium eſt ad valetudinem conſervandam? 44.

Quid cenſendum de illo, qui non ſumit tantam quantitatem potûs communis, aut vini, quanta eſt neceſſaria ad conſervandam ſuam valetudinem? 45.

Quomodo excuſandi illi Sancti, qui non ſumpſerunt illam tantam quantitatem? 47.

Non oportet hac in re eſſe ſcrupuloſum. 49.

Quid ſi autem quis tali abſtinentia reddat ſe ineptum ad officia, ad quæ tenetur ſub mortali? 50.

Prælati Religioſi nequeunt ſuis ſubditis imponere tantam abſtinentiam, quantam hi licitè exercere poſſunt. 53.

29 Illi etiam medici, qui potum aquæ ſummopere commendant, fatentur, quibuſdam ad vitæ diuturnitatem magis vini, quàm aquæ uſum conducere, ut reliquos inter concedit ſuâ morum conſpicuâ integritate, & ſingulari eruditione notiſſimus Doctor Hippolytus Guarrinonius in ſua Oenohydrogamia. Igitur.

Quæres I. *Sitne eadem obligatio vitam pro-* 30 *longandi, per vini aut cerevisiæ ſumptionem, aut abſtinentiam, quæ conſervandi?*

Negant rectè P. Sanch. *L.* 5. *Conſ. moral. c.* 1. *n.* 33. & Paſq. *in praxi jejunii deciſ.* 27. loquentes de cibis. Ratio eſt, quia obligatio prolongandi vitam, importat ſingulare ſtudium ad vitam producendam; at obligatio vitæ conſervandæ non niſi commune ſtudium imperat; quare omnibus hominibus eſt impoſita obligatio conſervandi vitam, non autem prolongandi. Meritò etiam negat Victoria *relect. de temp. n.* 9. eſſe idem, vitam non protelare, & vitam abrumpere, nam ſæpius licitum eſt primum, quàm ſecundum.

An verò eſt ſaltem eadem obligatio vitam non 31 *abbreviandi per vina vel noxia, vel nimis copioſè ingeſta, quæ non abbreviandi per ſubtractionem vini?* Cardinalis de Lugo *Tom.* 1. *De Iuſt. diſp.* 10. *n.* 32. ita loquitur: In hoc pares ſunt, qui exceſſu cibi, aut potûs, & qui eorum defectu (voluntario) vitæ abbreviationem cauſant. Verùm quia S. Thom. *q.* 154. *a.* 12. *ad* 4. pronuntiat, gravitatem in peccato magis attendi ex abuſu alicujus rei, quàm ex omiſſione debiti uſus; non eſt autem par obligatio vitandi levius, & gravius peccatum, idcirco cenſeo, nos habere majorem obligationem non abbreviandi vitam per vinum nimium, aut noxium; quàm per ſubtractionem vini opportuni, nec puto diſſentire hunc Doctorem.

Cujus Doctoris Eminentiſſimi limitatiſſimo judicio cùm ego ſæpiſſime in hoc, & Experientiarum volumine ſenſa mea confirmem, placet hic referre illud omnino ſingulare, quod primùm hiſce diebus legi in Bibliotheca Societatis noſtræ, editâ à P. Nathanaële Sotuello, in qua hoc rariſſimum Summæ docilitatis exemplum de eodem Cardinali refert his verbis: *Ab ipſis ferè incunabulis fuit* (Cardinalis de Lugo) *ea facilitate ingenii, ut vel triennis potuerit & libros, & literas manu exaratas legere.* Ita Pater Sotuellus.

Quæres II. *Vtrùm liceat abſtinere à vino di-* 32 *rectè ea intentione, ut quis citiùs moriatur?* Negant omnes. Nam hoc ipſo, quòd homo non ſit dominus ſuæ vitæ, teneretur non intendere illius abbreviationem. 33 *Quid ſi ut ſolùm una hora citiùs moriatur?* Hanc etiam tantillam abbreviationem nefas eſt intendere; ſicut non licet ſe occidere etiam unâ tantùm horâ citiùs, quàm ab alio occidatur, inquit Card. de Lugo *loc. cit.*

Quæres III. *An teneat vitam conſervare vi-* 34 *nis admodum exquiſitis, & delicatis?* Imò repræhenſibilem te pronuntiat poſt Victoriam Sanchez *num.* 2. ſi id facias: certè te non teneri docent Sayrus *in Clavi Regia l.* 7. *c.* 9. *num.* 28. & alii communiter, loquentes de cibis.] Ratio eſt,

Digitized by Google

eſt, quia non tenemur vitam conſervare, niſi mediis ordinariis, & communibus; vina autem valde exquiſita, non ſunt ordinaria me-
35 dia. Adde, quòd nemo teneatur vivere in loco ſaluberrimo, ſed poſſit habitare in regione noxia ratione frigoris, caloris, humiditatis, ut argumentatur Victoria *n.9.* & Sayrus, dicens expreſſè, non teneri quem ad locum etiam proximum migrare, ob ſalubriorem auram, nec bibere vinum, quamvis medicus dicat, ejus potu vitam ad decennium prolongatum iri; de quo iterum erit ſermo *Sect. ſeq. n.59.* Quòd ſi à tua longævitate penderet incolumitas Reipublicæ, tum non puto hos Doctores negaturos, quin tenereris uti vinis ſolito delicatioribus, & pretioſioribus, ſi medici pronuntiarent eſſe neceſſaria ad vitam producendam.

36 Quæres IV. *An liceat perpetuò potionibus medicis abſtinere?*

RESP. Victoria *cit. Relect. De Temper. n. 1.* cujus ſententiam approbat Sayrus *loc. cit.* præſens dubium ita reſolvit: [Si quis haberet certitudinem moraliter, quòd per pharmacum reciperet incolumitatem, ſine pharmaco autem moreretur, non videtur profectò excuſatus à mortali; quia ſi non daret pharmacum proximo ſic ægrotanti, peccaret mortaliter; & medicina per ſe etiam ordinata eſt ad ſalutem; ſed quia vix hoc poteſt eſſe certum, ideo non ſunt damnandi de mortali, qui in univerſum decreverunt abſtinere à pharmacis, li-
37 cèt non ſit laudabile.] Addit Sayrus non valere hanc conſequentiam: Homo tenetur vitam ſuſtentare cibo, ergo & pharmaco. Et P. Sanchez *n.4.* ſic loquitur: Non tenetur quis uti medicinis ad prolongandam vitam, etiam ubi eſſet periculum probabile mortis, ut quot Annis ſumere pharmacum ad vitandas febres, quamvis teneatur quis, dum morbo laborat, conſulere medicos, & uti cibis ſalutaribus ut addit *n.5.*

38 Quæres V. *An exerceam opus laudabile, & meritorium, ſi cholicâ graviter laborans reſpuam medicas potiones?* Patris Sanchezii *cit. dub. 33. n.8.* eſt hoc reſponſum: [Licitum, & meritorium eſt viris perfectis reſpuere medicinas in aliquibus morbis, & doloribus gravibus, non afferentibus periculum mortis, ut e.g. in dolore paſſionis iliacæ, remedia omittere, ad profectum ſpiritualem, & carnis mortificationem, & ad experiendum dolores Chriſti in paſſione. Similiter tempore Martyrii licet reſpuere medicinam corporalem, etſi adeſſet periculum mortis, quia utilitas maxima eſt, neceſſitas promptitudinis animi ad ſuſtinendum, & promptè perhibendum teſtimonium fidei.] Et verò P. Henricus Lamparter in vita Religioſiſſimi, Theologiæque ſcientiſſimi P. Ludovici de Ponte *L.3. c.4. §. 8.* ſcribit de eo hæc verba: *Cùm Medicus deprehendiſſet, affluxiſſe oculo Ludovici malignum humorem, citò ſermonem de illo abrumpens Ludovicus, ne qua illi medicina fieret, conſtanter toleravit, donec per ejus acrimoniam tota videndi vis demum exeſa eſt, jactura tanto acerbiore, quanto oportet chariorem fuiſſe oculum homini legendi, ſcribendique ſtudioſo.*

Quæres VI. *Quid ſi æger ſim, & nequeam po-* 39
tum ſumere, niſi magno cum cruciatu? Victoria *n.1.* ſic reſpondet: [Si animi dejectio tanta eſt, & appetitivæ virtutis tanta conſternatio, ut non niſi per ſummum laborem, & quaſi cruciatum quendam poſſis ſumere cibum, aut potum, jam reputatur quædam impoſſibilitas, & ideo excuſatur ſaltem à mortali, maximè ubi eſt exigua ſpes vitæ, aut nulla.]

Quæres VII. *An ſit mihi licitum abſtinere* 40
etiam à communi potu, non tantùm quo ad pluralitatem potationum, ſed etiam quantum ad quantitatem, eſto, clarè, & ſenſibiliter videam, & advertam, ex tali abſtinentia diminui meam vitam? P. Sanchez *n.11.* reſpondet, id tibi eſſe licitum, dummodo per hanc abſtinentiam non impediaris ab adimpletione tui officii, & ſumas potum neceſſarium ad conſervationem individui. Patrem Sanchez ſequitur Paſ- 41
qualigus *cit. deciſ.27. n.8.* Ratio prima eſt, quia licet exponere vitam corporalem pro ſalute ſpirituali, imò etiam corporali amici, ut tradunt D.D. cum S. Thom. *q.24. & 26.* quid ni igitur licita ſit prædicta abſtinentia ob finem ſpiritualem ſuſcepta? Ratio ſecunda eſt, 42
quia alioquin non liceret dare operam literis per multum tempus & exercere artes valde laborioſas, & calorem vitalem notabiliter ſuffocantes. Ratio tertia eſt, quia innumeri Sancti ejuſmodi abſtinentiam tam in cibo, quàm in potu coluerunt, nominatim Fundatores Religionum, quorum nonnulli ſuis injunxerunt pœnitentias, & auſteritates, quibus vita ſenſibiliter abbreviatur. Plures rationes ſubminiſtrat Cardinalis de Lugo *diſp.10. de Iuſt. à n. 34.* *O felix pœnitentia, quæ tantam mihi promeruit gloriam*, inquiebat S. Petrus de Alcantara, factus poſt mortem conſpicuus B. Tereſiæ. 43

Objicies I. Illam ſententiam, quæ ex S. Hieronymo refertur c. Non mediocriter *De Conſecr. diſt.* 5. & quam S. Thom. *q.147. a.1. ad* 2. ita refert: [Non differt utrùm parvo, an magno tempore te interimas, quia de rapina holocauſtum offert, qui vel ciborum nimia egeſtate, vel manducandi, vel ſomni penuria immoderatè corpus affligit.]

RESP. S. Hieronymum intelligendum eſſe, vel de illo, qui indiſcretis abſtinentiis ſe conficit juxta dicenda *n.48.* vel de illo, qui abſtinentias ſuſcipit cum intentione vitam minuendi.

Objicies II. Doctrinam communem, quòd 44
ſcilicet virtus abſtinentiæ exigat tantum cibi

Digitized by Google

& potûs ſumi, quantum ad valetudinem, & vitæ conſervationem eſt neceſſarium.

RESP. Id per ſe loquendo exigi ab abſtinentia, per accidens tamen non exigit tunc, quando alia nobilior virtus imperat majorem cibi, & potûs ſubtractionem. Hinc infer, abſtinentias, & jejunia, quæ præſcribuntur in Regulis Religioſorum, poſſe aſſumi, etſi prævideatur, vitam ideo fore breviorem, ut rectè poſt Petrum Navarr. *L.* 1. *De Reſtit. cap.* 3 *n.* 89. advertit Paſqualigus.

45 Quæres VIII. *Quid cenſendum de illo, qui ita abſtinet à communi potu, aut vino, ut non ſumat quantitatem præciſè neceſſariam ad alimentum, & ſuſtentationem, ac valetudinem individui, ſecundùm ſuam propriam complexionem?* Talem paſſim damnant peccati, nominatim P. Sanchez *n.* 12. *An mortalis?* Ita quidem, ſi illam
46 abſtinentiam non ſuſcipiat ex fine bono. *Quid ſi ex intentione ſubjiciendi carnem ſpiritui?* Omni peccato talem abſolvunt Simanca, & Plaza apud Paſq. *n.* 4. etſi advertat ea ratione imminui vitam, vel certè ſi putet, ſe rectè facere, ut ait Graffiis *L.* 2. *Deciſ. c.* 6. *n.* 63. quem proinde malè prioribus duobus Doctoribus jungit Paſqualig. Malè quoque refert *n.* 5. Cajetanum, & P. Sanchez, quaſi abſolutè docentes, talem peccare ſolùm venialiter; nam hi duo Doctores ſolùm dicunt, quando ejuſmodi homo advertit ſe excedere, putans tamen ſe rectè facere, peccare communiter duntaxat venialiter, propter intentionem, & nocumenti ignorantiam, quoad notabilitatem, ut addit Cajet. *q.* 147. *a.* 1. nam, ut optimè advertit, apprehendunt iſtæ piæ animæ nocumenta corporis e.g. dolorē ſtomachi, quaſi nihil, & tanto plus excuſantur, quanto ſanitas corporis conſideratur ab eis non abſolutè, ſed in ordine ad ſervitium ſpirituale.

47 Nec dubitari debet quin horum alios excuſet ignorantia, aut inadvertentia planè invincibilis, alios inſtinctus Dei, cui veluti domino vitæ paruerunt, juxta ea, quæ cum S. Auguſtino diſſerit S. Thomas 2. 2. *quæſt.* 64. *a.* 5. *ad* 4. de illis Sanctis Virginibus, quæ ſe ipſas occiderunt. Et in hoc ſecundo caſu meruerunt augmentum gratiæ per ſuas exceſſivas abſtinentias; at in primo eſt dubium. Tannerus *Tom.* 2. *diſp.* 6. *q.* 6. *n.* 70. aſſerit eſſe certum, quòd nil mereamur per opera materialiter mala, quæ per errorem invincibilem putamus eſſe honeſta; at Martinus Breſſerus de conſcientia. *L.* 2. *c.* 6. *n.* 39. affirmat eſſe ſatis certum, quòd per illa, & non ſolùm per bonam intentionem mereamur præmium.

48 Ex his apparet, abſtinentias diſcretas non eſſe improbandas, indiſcretas autem meritò improbari. *At quando in particulari ſunt cenſendæ diſcretæ, & indiſcretæ?* Reſpondeo cum Granado *in* 2. 2. *Contr.* 3. *Tract.* 6. *diſp.* 2. *ſect.* 3. *n.* 12. apud Dianam *Part.* 5. *Tract.* 4. *Reſol.* 33. nil certiùs affirmari poſſe, quàm id arbitrio prudentis definiendum videri argum. cap. De cauſis 4. §. 2. *De Offic. Iud. Deleg.* Cùm enim ex una parte homo conditus ſit ad gloriam promerendam, qui finis multa exigit non ita accommodata vitæ protrahendæ, ex altera autem parte idem homo non ſit dominus ſui corporis, aut membrorum text. *L. Liber. ff. Ad Leg. Aquil.* non eſt facile tradere generalem circa hoc Regulam.

Oportétne autem eſſe hac in re ſcrupuloſum? 49
Negat P. Granadus rem hanc eſſe ſcrupuloſè accipiendam præſertim ab his, qui ob divinum obſequium, & ad ſatiſfaciendum Deo pro peccatis corpus affligunt, rarò enim, aut nunquam damnandus eſſet tanquam culpæ mortalis reus, qui propterea vitam valde abbreviaret. Ita Granadus, cujus doctrinam confirmant innumeri utriuſque ſexus, atque omnis ætatis Sancti; qui variis corporis afflictionibus multùm Annos vitæ minuerunt, alii quidem præter omnem opinionem, omnes verò citra directam intentionem. Porrò rectè notat Petrus Navarr. *loc. cit. n.* 90. Cœnobitas feliciores eſſe hac in re Eremitis, eò quòd habeant Prælatos, à quibus dirigantur, refértque non ſine approbatione Regulam, quæ noſtræ Societatis hominibus præcipit, ut aperiamus noſtras mortificationes Superioribus noſtris. 50

Quæres IX. *Quid ſentiendum de illo, qui per nimiam à potu, vel cibo abſtinentiam reddit ſe ineptum ad obeundum officium, ad quod ſub mortali tenetur?* Reſpondet rectè P. Sanchez *n.* 13. talem delinquere mortaliter, quia eſt cauſa damni alieni. Unde Concionatores quadrageſimales, itémque Profeſſores, qui per nimiam abſtinentiam reddunt ſe ineptos ad ſuum officium, peccati mortalis condemnat Sanchez cum doctis Junioribus, & Paſqual. *deciſ.* 28. ſi videlicet per notabile tempus fungi non potuerunt ſuo officio. Et addit Paſ- 51
qual. hoc eſſè verum, etiamſi per alium Concionatorem poſſit ſuppleri defectus. Quam Sanchezii doctrinam admitto reſpectu Concionatorum, quibus ſtipendium, ut in Italia fieri ſolet, datur, non autem reſpectu illorum, qui ex mera charitate concionantur, niſi fortè non haberi poſſit, qui officium ſuppleret. Vide dicenda C. 10. *n.* 24. *Adéſtne autem obli-* 52
gatio aliquid reſtituendi? Negat Paſqual. eò quòd concio & lectio, quæ illicitè ſubtrahitur, ſint functiones ita alteri debitæ, ut ſint affixæ diei.

Quæres poſtremò. *An Prælati poſſint impo-* 53
nere ſubditis abſtinentias à potu & cibo, tam rigidas, quàm poſſunt ipſi ſine peccato aſſumere?

RESP. Meritò id negari à Paſqual. *deciſ.* 29.

quia

Digitized by Google

quia Lex,& præceptum humanum, & præſertim Regulare debet imitari ſuavem Dei Spiritum, cujus mandata gravia non ſunt.

SECTIO IV.

An qui Religionis approbatæ Novitiatum ingreſſus, experitur abſtinentiam à vino obeſſe ſuæ valetudini, teneatur Novitiatum deſerere?

SUMMARIUM.

Caſus Novitii delicatè enutriti, quem medici judicabant, teneri redire ad ſæculum. 54.
Quid cenſendum de Novitiis vino enutritis in ſæculo, at in Religione carentibus eo? 55.
Tales ſe non occidunt, ſed occidi permittunt, quando abſtinentia à vino eſt ipſis noxia. 58.

AD elucidationem quæſtionis propoſitæ in titulo hujus Sectionis repræſento hunc

Caſum Novitii Romani.

54 TEſtatur Cardinalis de Lugo Tom. I. de juſt. diſp. 20. num. 33. *paucos ante Annos juvenem nobilem minùs firmæ valetudinis, & delicatæ complexionis ingreſſum fuiſſe Novitiatum cujuſdam approbatæ Religionis, Medicos nonnullos pronuntiâſſe, illum obligari ſub peccato ad deſerendum Novitiatum. At à Theologis juſſu Vrbani VIII. congregatis fuiſſe rejectum illud Medicorum conſilium, illúmque juvenem relictum ſuo arbitrio, qui quidem in Religione permanens Medicas conjecturas fallaces comprobârit, cùm meliùs multò ſub diſciplina Religioſa valuerit, & adhuc valeat, quàm priùs valuiſſet in ſæcularibus deliciis.*

55 Idipſum, quod de Romano Novitio pronuntiârunt illi Medici, pronuntiabunt utique de iis adoleſcentibus, qui vino enutriti ſubeunt Tirocinium Religioſum, in quo non niſi cerevìſia eorum ſtomacho, & complexioni parum grata, parum commoda, ſed potiùs noxia præbetur. *Quæritur, an teneantur idcirco deſerere Novitiatum?*

56 RESP. Non tenentur. Primò, quia ex Eccleſiæ praxi conſtat, nullum Novitium teneri exire novitiatu, etſi experiatur vitæ Religioſæ auſteritatem, & abſtinentias adferre non modica incommoda valetudini. Secundò, quia ipſa Eccleſia nobis imitandum proponit S. Caſimirum, Caſimiri Poloniæ Regis filium, quòd virginitatem, quam ab incunabilis ſervârat illæſam, ſub extremo vitæ termino fortiter aſſeruerit; dum gravi preſſus infirmitate, mori potiùs, quàm caſtitatis jacturam ex medicorum conſilio ſubire conſtanter decrevit, ut refertur in Breviario Romano ad IV. diem Martii; ergo non peccat ille, qui conſtans manet in propoſito caſtitatis, paupertatis, & obedientiæ Religioſæ, etſi inde timeat vitæ abbreviationem. Tertiò, poteſt quis laudabiliſſimè vitam ſuam præſentiſſimo periculo exponere, ad avertendum aliquod grave malum ſpirituale, aut temporale, impendens ſuo proximo, & communitati; cur non igitur etiam laudandus ſit, qui in rectiſſima ad cœlum via perſiſtit, eſto prævideat cereviſiam, aut aquam ſubmerſuram non paucos vitæ Annos? 57

58 Objicies. I. *Talis ſe occidit.* Reſp. Non ſe occidit, ſed occidi permittit; valde autem cæcus eſt, qui non cernit immane inter hæc duo diſcrimen, nec advertit, etſi nefas ſit unquam ſe ipſum directè occidere, ſæpiſſime tamen laudari, qui ſe occidi permittunt, aut indirectè occidunt ſe ipſos.

59 Objicies II. *Talis Novitius ſponte, & ultro utitur potu vitam abbreviaturo, ergo ſeipſum occidit directè.* Reſp. Etiam ille, qui habitat loco uliginoſo, haurit auram putrem, ſanitatíque valde noxiam, & tamen non dicitur ſe occidere, nec tenetur, etſi poſſit, domicilium aliò transferre, ſicuti ex Victoria, & Sayro obſervavi ſuprà. Ratio eſt, quia applicatio rerum valetudini noxiarum à ſapientibus non vocatur occiſio ſui ipſius, quando fit ex cauſa proportionata, Sanctorúmque exemplis conformi. Vide, ſi placet, prædictum Cardinalem fusè de propoſito argumento diſſerentem.

SECTIO V.

An Religioſus, qui experitur, potum ſuo Monaſterio conſuetum, eſſe ſuæ valetudini noxium, teneatur alium à Superiore petere?

SUMMARIUM.

Nullus Religioſus tenetur petere victum diverſum à communi, eſto hic noceat valetudini. 60.
Non tamen delinquit, ſi alium petat rogando. 62.
Secùs ſi petat exigendo. Ibid. & ſeq.
Si tamen potus ordinarius ſit multùm noxius, tenetur indicare ſuperiori. 65.
Quid ſi cauſet ſolùm dentium dolorem, tremorem manuum &c? 66.

60 AD hanc dubitationem, quæ fortè pluribus, quàm opus eſſet, moleſtiam faceſſit.

Dico I. Nullus Religioſus tenetur à ſuo Superiore petere potum, victum, veſtitum diverſum ab iis, quæ ſunt in ejus Conventu, Monaſterio, Collegio conſueta. Probo, quia ſufficit ſignificare Superiori ſuam neceſſita-

Digitized by Google

tem, & dicere cum Magdalena & Martha: *Ecce: quem amas, infirmatur. Ioan.* 11. Ergo non eſt opus petere, ac rogare, ut ſibi quid
61 peculiare detur. Antecedens probatur, tum ex illo S. Bernardi apud Umbertum *in Cap.* 19. *Reg. S. Auguſt. Qui veſtri curam ſemel nobis commiſiſtis, quid rurſus de vobis vos intromittitis?* tum quia viri Sancti non leguntur petiiſſe ullas ſingularitates, ſed reſpuiſſe oblatas; tum denique, quia obedientiæ perfectio non permittit, ut Superiorem in noſtras partes, quando de carne, & ſanguine agitur, trahere conemur.

62 Dico II. Non peccat, qui ratione infirmitatis formidatæ peculiarem potum petit rogando, peccat, qui petit flagitando. Primum probo, quia licitè rogo id mihi concedi, quod licitè datur, & licitè uſurpatur à me. Secundum probo, quia Superior non tenetur ob infirmitatem tuam peculiarem tibi potum præ-
63 bere, ergo peccas, ſi ab illo tanquam debitum exigas. Antecedens oſtendo, tum quia non tenetur tibi non petenti obtrudere potum peculiarem, tum quia non obligatur ad concedendas tibi ſingularitates, utpote quas Religionum Fundatores, & Aſcetæ tam ſæpe ac graviter inſectantur. Quos inter S. Bernard. *Serm.* 30. *in Cant. ſub fin.* graphicè illum Religioſum deſcribit, qui ſuæ valetudini pluſquam oportet ſtudens dictitat: [Legumina ventoſa ſunt, potum aquæ non ſuſtinet pectus, piſces de lutoſa aqua meæ penitus complexioni non congruunt.]

64 Excipio tamen hinc caſum, quo potus ordinarius gravem invaletudinem pareret, tunc enim non videretur peccare Religioſus exigens alium facilè parabilem; poſtquam enim Monaſteria ſunt ad ſuſtentationem Fratrum dotata, habet quiſque jus exigendi alimenta, cæteráque neceſſaria, inquit Leſſ. *L.* 2. *De Iuſt. c.* 35. *n.* 68. poſt Navarr.

65 Dico III. Quando potus ordinarius grave incommodum adfert valetudini, tenetur Religioſus id Superiori indicare. Probatur I. ex SS. Iſidoro, Baſilio, Monachis Cæleſtinis, ac Sancto Ignatio, qui, ut videre eſt apud Nigronium *in Reg. Com. Soc. Reg.* 17. ita expreſſè ſtatuerunt. Probatur II. quia ſi non indicet, periculum eſt, ne poſtea oporteat majores ſumptus facere, & quidem cum propriorũ officiorum detrimento, domeſticorúmque moleſtia; atqui tale damnum tali ſilentio Religio compenſare non vult. *Cap.* 1. *De Converſ. infid.*

66 Dico IV. Quando ex potu ordinario generantur duntaxat catarrhi, tuſſes, manuum tremor, dentium dolor, ſomnus inquietior, notabiliter major difficultas in obeundis muneribus, & officiis, non tenetur quis id ſignificare Superiori, ea intentione, ut potum peculiarem obtineat. Ratio eſt, quia nec Superiorum, nec Dei præceptum nos obligat ad haſce infirmitates, cum ſingularitatis nota cavendas, & infiniti Sancti, (quorum mores debent nobis eſſe norma vivendi *Cap. fin. diſt.* 20.) laudantur, qui amore virtutis, ac patientiæ diſſimulaverunt talia incommoda. Et præſertim illi ſunt in conſcientia tuti, qui ſuo Monaſterio, ſeu Ordini parùm, aut nihil prodeſſe, aut poſſunt, aut volunt.

SECTIO VI.

An damnatus ſententia Iudicis, ut ſiti pereat, poſſit licitè abſtinere potu clàm oblato?

SUMMARIUM.

Vtrùm damnatus ſententia Iudicis, ut ſiti pereat, licitè abſtineat potu clàm oblato? 67. *& ſeqq.*
Eſtne faciendum hic diſcrimen inter damnatum injuſtè, & damnatum juſtè? Ibid.
Quid ſi non ſemel, ſed ſæpius offeratur clàm talis potus? 70.
Quid aget Confeſſarius cum homicida, qui in carcere debilitat naturam abſtinentia à cibus, & ideo debilitat, ut tanto citiùs moriatur inter manus Carnificis? 72. *& ſeqq.*

Quæres I. *Vtrùm ſit eadem ad propoſitam quæſtionem reſponſio danda, ſive per juſtam, ſive etiam per injuſtam ſententiam ſit quis ad mortem ſiti ſubeundam damnatus?* 67

RESP. A Leſſio *Lib.* 2. *De Iuſt. c.* 9. *n.* 29. ex Laymanno *Lib.* 1. *Tract.* 4. *c.* 18. *n.* 9. non fieri ullam diſtinctionem inter juſtâ, & injuſtâ ſententiâ damnatum. Imò Cardinalis de Lugo *cit. diſp.* 10. *n.* 30. expreſſè docet, non eſſe opus ulla diſtinctione. Certè nulla ratio ſuadet diſtinctionem.

Quæres II. *Vtrùm ejuſmodi homini ſit fas uti potu, qui ipſi offertur, inſcio, & invito Iudice?* 68

RESP. Omnino, quia eſt nimis durum, mortem oppetere, quando quis ſe facilè liberare poteſt, ut rectè Laymannus cum aliis. *Etiam quando ſententia Iudicis eſt juſta?* Utique, nam ſi ſit injuſta, non opus eſt probare licitam eſſe clancularìam illam potûs ſumptionem.

Quæres III. *Quid directè reſpondendum ſit ad quæſtionem, in titulo ſectionis propoſitam?* 69

RESP. Fas eſſe, oblatum potum reſpuere, ut docent tres citati Doctores, loquentes de cibo, cum aliis permultis. Nec hoc eſt ſe ipſum occidere, ſed is illum occidit, qui ei potum ſubtrahi imperat. Etſi enim ſumendo potum furtim oblatum, eſſet vitam aliquamdiu pro-

tractu.

Digitized by Google

tracturus, non tamen ad illam protractionem obligatur tunc, cùm alius & vult, & etiam poteſt illum paulò pòſt interimere, ergo licitè talem potum ſemel, iterúmque reſpuit, ut rectè Cardinalis de Lugo *loc. cit.*

70 *Quid ſi autem non ſemel, aut iterum, ſed ſæpe offerretur ei potus, & ita quidem, ut mortem ejuſmodi à judice ſibi decretam evadere poſſet?* Tunc aſſentior eidem Cardinali aſſerenti, adeſſe obligationem utendi, fruendi beneficio oblato. Probat ipſe hanc doctrinam modo ipſi familiariſſimo, videlicet per ſimilitudinem, & exemplum palpabile.

71 Si enim, inquit ipſe, ad ignem quis damnatus, dum jam flammâ circumdatus eſt, haberet ad manus aquam, quâ poſſet ignem extinguere, & vitam protrahere, quamdiu alia ligna afferuntur, & accenduntur, non ideo teneretur uti illo medio, ut vitam illo brevi tempore conſervaret; ſi verò ei jam in ſtrue lignorum poſito, daretur facultas ſemper aquâ extinguendi incendium, & ſic evadendi mortem, teneretur ad utendum tali medio, quia tunc jam non inferretur ei mors abſolutè ab intrinſeco, cùm & daretur facultas libera, defendendi ſe ab igne per media ordinaria. Similiter ergo quando loco flammæ applicatur fames, (aut ſitis, quæ eſt incendium internum ut eum conſumat, ſi ſimul relinquitur ei facultas extinguendi ſemel, vel iterum illud incendium cibo vel potu ſibi oblato, non tenetur uti illo medio ad vitam aliquantulùm protrahendam, quæ ſtatim nova fame conſumenda eſt, teneretur tamen, ſi modus offerretur ſuſtentandi vitam, & mortem evadendi.] Ita ille, reſpondens ad aliquam diſparitatem, quæ intercedit inter ignem externum, qui ab alio, & internum ventriculi, qui à cujuſque naturâ accenditur, & confirmans principalem hujus ſectionis doctrinam argumento, quod quia multis mirum videbitur, dedit occaſionem proponendi ſequentem quæſtionem.

72 Quæres IV. *Quid reſpondendum latroni, qui prævidens, ſe ob ſua flagitia à judice, à quo jam in vincula datus eſt, certò damnatum iri ad ſuſpendium, vel crurifragium, vel etiam rogum; ut tantò faciliùs, & breviùs à carnifice, aut igne perimatur, naturam ſuam ſiti, & inedia voluntaria valde debilitat, & quærit à Confeſſario utrùm non peccet, deditâ operâ ſuam naturam per inediam ex prædicta intentione debilitando?*

73 Fortè reſpondebit Confeſſarius, hunc latronem peſſimè agere, quandoquidem *n.* 32. ex omnium ſententia diximus, nefas eſſe abſtinentias ſuſcipere, cum directa intentione vitam abbreviandi, eò quòd, cùm homo non ſit ſuæ vitæ dominus, teneatur non intendere ejus abbreviationem.

74 At verò talem excuſaret Cardinalis de Lugo, utpote qui *n.* 31. ita ratiocinatur: [Qui ſtrangulandus eſt, poteſt priùs ad hunc finem abſtinere, vel comedere, ut faciliùs, & breviùs à carnifice ſuffocetur; ergo qui ab aliis fame necandus eſt, poteſt, ſi id prævideat, prius abſtinere, ut poſtea ab aliis includendus debilior cùm ſit, minùs reſiſtat, & faciliùs, ac breviùs occumbat. Nec hoc eſt ſe occidere, (*inquit prædictus Doctor*) ſed licitè auferre impedimenta, quibus futuram occiſionem poſſet per aliquod tempus impedire, eíque aliquantulum reſiſtere.]

Et quamvis hæc doctrina videatur contraria judicio multorum, eſt tamen probabilis, 75
tum ob allatam rationem, tum ob tanti viri judicium. Ego miſero homini vel prohiberem, vel diſſuaderem illam inediam, caſu, quo ſperarem eum in rogo, aut ſub carnificis manu non deſperaturum, ſecùs ſi probabiliter timerem, ne carnificinæ diuturnitas illum ad blaſphemias, aut deſperationem vehementer incitatura eſſet; nam in utroque caſu tutiora ſequerer; in primo quidem caſu vitando periculum peccati, etiam materialis, & dando occaſionem expiandi ſcelera per diuturniorem cruciatum, in altero autem præcavendo periculum peccati formalis, & æternæ damnationis. Ubi difficultas occurrit, ſemper accipiendum eſt illud, quod minus habet de periculo, inquit Angel. Doctor 3. *p. q.* 83. *a.* 6. *ad* 2.

SECTIO VII.

An ſobrietati, aut alteri virtuti repugnet bibere ob ſolam voluptatem?

SUMMARIUM.

Quid S. Auguſtinus ſcribat circa illam quæſtionem, utrum ſobrietati, aut alteri virtuti repugnet bibere ob ſolam voluptatem? 76.
Quid S. Thomas? 77.
Ratio, cur talis potus repugnare videatur rationi. 78. *& ſeqq.*
Authores, qui dicunt, talem potum eſſe indifferentem. 81.
Eorum rationes. 82.
Sententia recentioris Theologi, rati, talem potum eſſe actum honeſtum. 86.

Triplex eſt de hac re quotidianâ ſententia. Prima, eſſe peccatum. Ita ſignificat 76
S. Auguſt. *Lib.* 10. *Confeſſ. c.* 31. ubi ita de ſe ipſo loquitur: *Cùm ſalus ſit cauſa edendi, & bibendi, adjungit ſe tanquam pediſſequa periculoſa jucunditas, & plerumque præire conatur, ut ejus cauſa fiat, quod ſalutis cauſa me facere vel*

vel dico, vel volo; nec idem modus utriuſque eſt, nam quod ſaluti ſatis eſt, delectationi parum eſt, & ſæpe incertum fit, utrùm adhuc neceſſaria corporis cura ſubſidium petat, an voluptaria cupiditatis fallacia miniſterium ſuppetat.

77 Idipſum indicat S. Thom. 2.2. *q.*148. *a.*3. *ad* 3. malitiam gulæ in hoc conſtituens, quòd guloſus intendat in cibo delectari; & apertè docet S. Anton. *Part.*2. *tit.*6. §.2. confirmatúrque aliquibus doctrinis, quas ex Ariſtotele, & SS. Auguſt. & Thom. retuli *ſect.*1. Eſtque hæc communis opinio inter Recentiores, præſertim negantes dari actus indifferentes in individuo; quam nominatim defendit Paſq. *deciſ.*16. & Eminentiſſimus Cardinalis Sfortia Pallavicinus *Tom.* 1. *aſſert. Theolog. L.* 1. *cap.*15.

78 Ratio eſt, tum quia ſi potus non eſt neceſſarius ſaltem ad optimè nutriendum corpus, aut ſitim reſtinguendam, tum eſt ſuperfluus, ergo noxius valetudini, ergo qui ſumit potum non neceſſarium, peccat, quia nocet ſaltem aliquantulùm valetudini; atqui omnis, qui ob ſolam voluptatem bibit, ſumit potum non neceſſarium; tum quia Regula temperantiæ eſt, moderari appetitum cibi, & potûs, ſecundùm exigentiam valetudinis, atqui contra hanc Regulam agit, & conſequenter peccat, qui appetitum moderatur ſecundùm delectationem; tum quia delectatio ſubordinatur ſuſtentationi, tanquam fini, ob quem eſt ab Authore naturæ indita delectatio comeſtioni, & bibitioni. Siſtere autem in fine ſubordinato, & non dirigere illum ad ſubordinantem, eſt contra rationem exigentem, ut finis ex natura intermedius ordinetur ad ultimum. Atque

79 ita ratiocinatur Paſqualigus. At Cardinalis Pallavicinus eandem ſententiam probat tum ſatis clara authoritate S. Auguſt. *Lib.*4. *contra Iulianum cap.* 14. tum inde, quòd cùm Deus naturam humanam elevârit ad beatitudinem ſupernaturalem, à qua plurimùm avertit ſtudium voluptatis corporalis, ſatius fuerit ad hunc finem, ut tale ſtudium omnino prohiberetur.

80 Addo his ego hanc rationem, quia ſi licet bibere præciſè ob delectationem, licebit quoque conjugibus uti copula conjugali ob ſolam delectationem; conſequens eſt ſine dubio contra SS. Aug. & Thom. & videtur eſſe contra rationem.

81 Altera ſententia tenet, quòd bibere, & comedere præciſè ob delectationem, ſecluſo invaletudinis periculo, ſit opus indifferens, omni laude, & vituperio per ſe carens. Ita expreſſè docet P. Leſſ. *cit. Lib.*4. *c.*2. *n.*10. *&* 12. Eſcobar *in Summa Tract.*2. *Exam.* 2. *n.* 34. & multi alii teſte Pallavicino *loc. cit.*

82 Prima hujus ſententiæ pars probatur tum argumentis primæ ſententiæ, tum quia delectatio non eſt motivum per ſe honeſtum, ſed inferioris ordinis, quale etiam in brutis locum habet. Altera ejuſdem ſecundæ ſententiæ pars probatur tum argumentis pro tertia ſententia adferendis, tum iſtis. Primò quòd *Geneſ.* 27. Rebecca dixerit filio ſuo Jacob: *Affer mihi duos hædos optimos, ut faciam ex eis eſcas patri tuo, quibus libenter veſcitur*; his verò verbis ſignificatur ſanctum Patriarcham Iſaacum delectatum fuiſſe iſtis eſcis, & ſatis inſinuatur comediſſe ob ſolam delectationem, nam non comedit ob ſanitatem, quandoquidem medicorum ſcitum eſt, carnes hœdinas obeſſe potiùs, quàm prodeſſe ſanitati. Secundò, nimis facilè, & nimis multi homines damnandi eſſent peccati, ſi prima ſententia eſſet vera, cùm revera difficile ſit pleriſque hominibus, delectationi præfigere finem honeſtum, & non operari propter illam ſolam. Tertiò, non 83
eſt ullum peccatum, facere quidpiam eo ſolo fine, ut appetitus naturalis fruatur ſuis naturalibus, & non malis actibus; delectatio autem ex cibo, & potu eſt naturalis actus appetitûs, & certum eſt, eam vacare ex ſe omni culpa. Quartò, ſi edere, & bibere ob ſolam delecta- 84
tionem eſt peccatum, ſequitur etiam illum peccare, qui ſuos oculos oblectat aſpectu elegantis Imaginis, item illum, qui aures modis mulcet ſymphoniacis, atqui nimis durum eſt, hos omnes damnare peccati.

Propter has, & ſimiles rationes negant ex- 85
preſſè Joann. Sanchez *d.*2. *n.* 14. & P. Eſcobar. *loc. cit.* conſentiente, aut multùm favente Silvio 2. 2. *q.*148. *a.*1. peccare illum, qui citra detrimentum valetudinis aliquid edit, & bibit, & quidem uſque ad ſatietatem præciſè ob voluptatem. Negat haud dubie Hurtadus referendus *n.*96. Negavit id quoque conſtanter Recentior quidam, multarúmque palmarum Theologus, P. Simon Felix, quem in conſeſſu multorum virorum doctorum audivi perquam eruditè defendentem hanc ſententiam. Addo his hanc rationem, quòd ſcilicet intelligantur conceſſa, quæ non ſunt expreſſè prohibita. Gloſſ. *Cap.*2. *De Tranſ. Epiſc.* Et cuncta licita ſunt, niſi decreto, aut Lege prohibeantur. Nellus *Tract. De Teſt. n.* 1. Atqui nulla Lege prohibemur quærere delectationem in potu.

Tertia ſententia tenet, non ſolùm non pec- 86
care, qui ob ſolam delectationem edit, & bibit, ſed etiam exercere actum honeſtum. Ita ſentiebat Recentior ille Theologus, P. inquam Simon Felix. Ejuſdem opinionis eſt haud dubiè Joann. Sanchez. Nam *diſp.*23. *n.* 26. expreſſè docet, & probat, illum honeſtè operari, qui capit delectationem in re, quam licitè poteſt operari, eò quòd operans ob delectationem, operatur ſimul ob finem honeſtum ex

parte

Digitized by Google

parte operis, licèt ex parte ſua, ſcilicet operantis operetur propter finem delectabilem. Eandem ſententiam meo judicio tradit P. Azor referendus *n.* 89.

87 Confirmabat P. Felix ſententiam iſtam hoc argumento, quòd ſcilicet ſit honeſtum, & opus propriæ charitatis naturalis erga ſe, naturam oblectare mediocriter; hæc enim delectatio eſt quædam naturæ ſublevatio, ad quam nos ipſa natura, & ratio ducit.

88 De his tribus ſententiis ita ego ſentiebam olim: Primam præſtare authoritate, ſecundam ratione, tertiam eſſe quoque probabilem, tum ob judicium illorum Theologorum, quos pro ea retuli, tum ob utramque rationem allatam, tum fortè etiam ob hanc, qua illi quoque utuntur, quòd ſcilicet S. Auguſt. *Lib.* 8. *Conf. c.* 10. expreſſè doceat, eſſe opus *bonum*, id eſt, *honeſtum*, oblectare ſe cantu ſobrio; verba S. Patris adſcribo: *Quæro ab eis (bonis voluntatibus) utrùm bonum ſit, delectari Pſalmo ſobrio, & utrùm bonum ſit, Evangelium diſſerere? Reſpondebunt ad ſingula: Bonum. Quid ſi ergo pariter delectent omnia, ſimulque uno tempore? nonne diverſæ voluntates diſtendunt cor hominis cùm deliberetur, quid potiſſimum arripiamus? Et omnes bonæ ſunt, & certant ſecum &c.* His verbis apertè docet S. Pater, bonum, id eſt honeſtum eſſe, delectari Pſalmo ſobrio, ſeu cantu ſobrio, id eſt non petulante, non perverſo. Ergo etiam honeſtum eſt oblectare ſe cibo, & potu ſobrio, qualis quidem eſt, quando nec eſt valetudini noxius, nec notabiliter in peccatum incitant, nec lege prohibitus eſt.

89 Eandem tertiam ſententiam tenuit Azor; nam *Part.* 1. *Lib.* 2. *c.* 3. *q.* 4. expreſſè dicit, quòd actus ex rationis deliberatione facti ad recreandam tantummodo cum quadam delectatione naturam, ſine alia neceſſitate debita, ſint honeſti, & quòd ſit bonum ſequi, & amplecti, quæ ſunt naturæ (ſpectatæ ſeorſim à ſua corruptione) grata & jucunda.

90 Ad primam rationem *n.* 78. allatam reſpondebam, in primis illâ non probari, quòd is peccet, qui cibos, aut potus ſalubres ſumit, non ſalubritate, ſed ſola delectatione illectus, ſeu non cogitans de commoditate corporis, quæ revera per illos promovebitur, ſed de ſola voluptate. Eſt autem potiſſima lis de hoc, utpote frequentiſſimo caſu; ergo argumentum iſtud non impugnat id, quod maximè impugnandum eſſet.
91 Reſpondetur deinde, poſſe tam modicum cibi, aut potûs ex ſola delectatione, ſine ulla optimâ nutritione ſumi, ut vel nullo modo noceat valetudini, vel tam imperceptibiliter, ut in moralibus non ſit æſtimandum illud nocumentum.

92 Ad alteram rationem ibid. allatam dicitur, plus non probare, quàm quòd is, de quo loquimur, non exerceat actum Temperantiæ, non autem probatur, quòd exerceat actum contrarium Temperantiæ.

Ad tertiam rationem dicebam, eâ nimis 93
multum probari, videlicet illum, qui exercet actum, vel ex ſeſe indifferentem, vel præditum ſola honeſtate naturali, peccare, ſi non referat ad finem ſupernaturalem; quorum primum à multis veriſſimè: alterum à pleriſque rectiſſimè negatur. Et rectè docet Sancius *cit. n.* 25. 94
non omnem ſubordinationem ab Authore naturæ factam eſſe in præcepto, ſed aliquam poſſe eſſe in ſolo conſilio; nam non peccat aut is, qui Matrimonio utitur, ſolùm ad evitandum peccatum, aut Deo ſervit ſolùm ob æternam beatitudinem apprehenſam ut ſuum, non ut Dei bonum.

Ad rationem Cardinalis Pallavicini dico, illo 95
argumento rectè probari, immoderatum, & vehemens ſtudium voluptatis eſſe vetitum, non item moderatum, commune, mediocre, ſi videlicet ſit de objecto, aut actione licita.

Ad quintam rationem concedit facilè ſe- 96
quelam Joan. Sanchez, utpote qui *cit. diſp.* 23. *n.* 25. poſt Majorem, Almainum, Pontium, & P. Caſparum Hurtado *De Matr. diſp.* 10. *diffic.* 2. exiſtimat, nullum admitti peccatum ab eo, qui ſolius cauſa voluptatis utitur matrimonio; quin addit, talem operationem eſſe honeſtam. Ego autem id non dico, ſed potiùs poſſe ideo negari ſequelam, quòd omnis commixtio carnalis & ſit parva quædam epilepſia, (Hippocrates apud Damhouderium *in Pract. crim. c.* 93. *n.* 6.) & contineat talem partim turpitudinem, partim mentis abſorptionem, ſeu rationis ligamentum, ut loquitur S. Thomas 1. 2. *q.* 33. *a.* 3. *in C. & q.* 34. *a.* 1. *ad* 1. ut hæc duo mala non videantur rationabiliter eligi, propter delectationem ſolam.

Dices: *Quid ſi quis voluptatem in cibo, potu,* 97
copula conjugali quærat, atque intendat directè, illam tamen ordinando ad finem honeſtum? Reſp. Rectè negat ipſe S. Auguſtinus *cit. c.* 14. itémque Pallavicinus *n.* 186. ut ſic peccari. Et quidni tunc ille finis ſuam honeſtatem refundat in ejuſmodi intentionem, & opus?

SECTIO VIII.

Sitne peccatum bibere delectabiliter?

SUMMARIUM.

Sitne peccatum bibere delectabiliter? 98.
Quid S. Antoninus cenſeat circa hanc quæſtionem? 99.
Quo ſenſu dicatur delectatio perficere operationem? 103.

Sitne

Digitized by Google

98 ITa loquitur Cajet. *in Summa V. Gula*; ſenſus eſt, utrùm peccet, qui acceptat delectationem in ſumendo cibo, & potu, ſeu qui gaudet, palatum ſuaviter mulceri cibo, & potu?

Reſpondet Cajet. id aſſeri non poſſe, niſi ab eo, qui ita ſit inſipiens, ut putet omnem voluntariam delectationem ſenſibilem eſſe, peccatum. Conſentit Sylvius *q.* 148. *a.* 1. & Cardin. Pallavicinus *ſect. præcedente n.* 77. relatus. Nec poteſt hæc eorum reſponſio revocari in dubium ab iis, quos *ſect. præced.* retuli pro ſententia ſecunda, & tertia. Sed neque ab iis, qui primam defendunt, exiſtimo negari.

99 Equidem ipſe S. Antonin. *loc. cit.* apertè hanc doctrinam tradit, & meritò; nam humana infirmitas eget non tantùm cibo, & potu, ſed etiam cibi ſapore, & delectatione, ad hoc, ut finem, propter quem ſumenda ſunt alimenta, meliùs, ac pleniùs aſſequatur; delectatio enim à ſapore veniens, ut rectè obſervat Sylvius, facit, ut non recuſemus alimenta ſumere, & ut ſumpta faciliùs retineantur, & concoquantur; nam *quod ſapit, nutrit*, teſte Avicenna.

100 Unde S. Auguſt. contra Julianum, *Lib.* 4. *Cap.* 14. rectè ſcripſit: *Non ſolùm cibo, ſed etiam cibi ſapore indiget infirmitas corporis noſtri, non propter ſaturandam libidinem, ſed propter tuendam ſalutem.*

101 Licèt itaque ſit in controverſia poſitum, an comedere, vel bibere propter ſolam delectationem, citra tamen valetudinis læſionem, ſit peccatum, eſt tamen, aut certè eſſe debet extra omnem controverſiam, quòd is non peccet, qui quando inter edendum, aut bibendum, ſentit magnam in palato voluptatem, gaudet in animo, ſe illa voluptate mulceri; nam revera ſolùm gaudet, cibum, & potum ſibi vehementer ſapere; non ſaperet autem, qui diceret, ejuſmodi gaudium eſſe illicitum, quandoquidem eſt de objecto planè licito, ſcilicet de delectatione ex potu, & cibo, ad ſuſtentandam naturam ſumpto.

102 *Quid ſi verò illa delectatio oriatur ex ſumptione cibi vetiti, ob quantitatem, vel qualitatem &c.* Tum peccatur in ea ſibi complacendo; nam talis delectatio eſt mala, eò quòd habeat objectum malum, & talis ſit delectatio, qualis operatio, ut cum S. Thom. 1. 2. *q.* 34. *a.* 1. in C. contra Vaſquez. docent communiter Recentiores.

103 Dices: Delectatio perficit operationem, teſte S. Thom. *Ibid. q.* 33. *a.* 4. Reſpondeo, illam doctrinam eſſe intelligendam vel de ſola delectatione operationis bonæ, vel certè de perfectione Phyſica, non autem morali, ut rectè advertit P. Arriaga *Tom.* 3. *d.* 29. *n.* 47.

104 Etſi verò nullo modo peccet, qui ſe voluptate potûs non vetiti perfrui gaudet, imò honeſtiſſimè operetur, ſi ideo gaudeat, quòd illa voluptate allectus poſſit ſumere cibum, quem etſi valde ſibi neceſſarium, non poterat antea ſumere, conſultiſſimum tamen eſt, & omnibus perfectionis ſtudioſis ſolenne non attendere ad ullam delectationem, utpote quæ inſidias perpetuò ſtruat.

SECTIO IX.

An bibere ſit actus indifferens.

SUMMARIUM.

An bibere ſit actus indifferens in ſpecie? 105.
An indifferens in individuo? 106.
Refertur principalis ratio S. Thomæ contra indifferentiam. 109.
Adferuntur varia adverſus hanc rationem. 110. *& ſeqq.*
Quid ſi quis bibat ex ſola intentione, ut naturæ neceſſitatem decenter ſublevet? 113.
Quid ſi ut præcisè mitiget dolorem ex ſiti provenientem? Ibid.
Quid ſi præcisè ut exerceat ſuam libertatem? Ibid.
An facere aliquid præcisè ideo, quòd ſit à Deo permiſſum, ſit actus indifferens? 114.
Refertur Cardinalis Pallavicini ſingulare argumentum contra aſſertores indifferentiæ actuum in individuo. 115.
Author mutat priſtinam opinionem de actuum in individuo Indifferentia. 117. *in Append.* lit. a.
Referuntur literæ Romæ datæ, atque inducentes ad recantationem. lit. c.
Non tamen probantur omnia contenta iis literis. lit. o.
Proponitur fundamentalis difficultas contra negantes Indifferentiam. lit. n.
Aſſertores indifferentiæ quomodo in tribunali ſacro abſolvant optimas animas nihil aliud confitentes, quàm actus indifferentes non directos ad ſupernaturalem finem. lit. r.
Quanta fuerit temperantia P. Leſſii. lit. t.

QUæres I. *Utrùm bibere ſit actus ex ſua ſpecie, ſeu ſecundùm ſpeciem indifferens?*

Reſpondeo cum communi ſententia, & perſuaſione affirmativè. Nam bibere non continet ex ſe ullam bonitatem, vel malitiam moralem. Eſt autem hæc reſponſio contra Scotum, & Gabrielem, qui apud Tannerum *Tom.* 1. *diſp.* 2. *q.* 5. *dub.* 5. negant dari actus ſecundùm ſpeciem indifferentes, rectè aſſerente S. Thoma 1. 2. *q* 18. *a.* 8. dari ejuſmodi actus, eò quòd levare feſtucam è terra, ire ad campum, ut loquitur S. Thomas, non contineat aliquid pertinens ad ordinem rationis.

Quæ-

Digitized by Google

106 Quæres II. *An bibere, ſit actus in individuo indifferens?*

RESP. I. Si ad bonum finem dirigatur potus, tum erit actus bonus, & non indifferens; malus & non indifferens, ſi ad malum finem ſumatur. S. Thom. *loc. cit. a. 9.* nam finis dat actui ſpeciem. S. Thom. *Ibid.*

RESP. II. Probabilius eſt, ſtando ſolâ, quæ mihi occurrit, ratione, quòd bibere ſine intentione boni, aut mali finis eſſe poſſit actus in individuo indifferens; eſto ille potus cum plena deliberatione ſumatur. Fateor quidem hanc reſponſionem adverſari S. Thomæ *cit. a. 9.* longè probabiliſſimè neganti dari actus in individuo indifferentes, verùm eam mihi perſuadent hæ rationes.

107 I. Quòd ſententia S. Thomæ, prout ab ipſo, & ab aliis communiter defenditur, tradat, hominem eſſe obligatum, ut omnibus ſuis actionibus ex objecto indifferentibus præfigat finem honeſtum, ſeu virtutis; hoc autem non videtur eſſe aſſerendum. Quia non debet aſſeri naturam humanam ad aliquid admodum grave, & moleſtum eſſe obligatam, niſi hujus obligationis magna, claráque argumenta ſuppetant. Tum quia *affirmanti incumbit probatio. Leg. 2. ff. De probat.* tum quia *factum in dubio demonſtrari debet.* DD. communiter ex *Leg. In bello §. factæ. ff. De Capt. & poſtlim. rev.*
108 Tum quia *quoties dubia eſt interpretatio libertatis, ſecundum libertatem reſpondendum eſt.* Text. *L. Quoties dubia. ff. De Regulis Iuris.* Atqui ex una parte eſt valde grave onus, obligatum eſſe, ad præfigendum ſuis actionibus indifferentibus finem honeſtum; ex altera autem parte non ſuppetunt magna, claráque argumenta, pro hac obligatione aſſerenda.

109 Nam unicum S. Thomæ argumentum eſt hoc, quòd peccet ille, qui actiones ſuas non ordinat ad debitum finem, quæ propoſitio tametſi, ut jacet, vera eſt, non tamen probat intentum. Quamvis enim plurimis actionibus debeatur finis aliquis honeſtus, plurimis tamen non debetur ejuſmodi finis; ergo licèt non dirigantur ad illum; non dicentur non ordinari ad finem debitum. Equidem non debetur ſemper honeſtus finis illis actionibus, quas qui exercet, ex ſententia S. Hieronymi *Epiſt. 89. nec juſtitiam habet, ut eſt ambulare, capitis naribus purgamenta ejicere, ſputis rheumata iacere.*

110 II. Quòd ex communi ſententia S. Thomæ ſequatur, illum per ſe loquendo peccare, qui res, quæ ſunt cæteroquin ſolius conſilii, omittit, niſi omittat ductus motivo honeſto; hoc autem eſt revera nimis durum; quis enim peccati damnet illum, qui dicit: Eſſet quidem mihi utiliùs ad ſalutem, ſi audirem quotidie duo ſacra, & non tantùm unum; volo tamen tantùm unum audire. Sequela autem probatur tum inde, quòd eam admittat Suarez *Tom. 4. De Relig. Tract. 1. Lib. 1. cap. 7. n. 13.* tum quia argumenta, quibus hic Auctor, aliique plerique probant, omnes noſtras actiones, debere ad finem honeſtum dirigi, probant idipſum de omiſſionibus.

III. Hinc deſumitur tertia probatio; quia 111
ſecundùm hanc ſententiam, ejúſque palmarem rationem dicendum eſt, te non ſatiſfacere officio hominis Chriſtiani, etſi quotidie ſexcenta opera ſupererogatoria facias, ſed teneri te, tot facere, donec recta ratio dictet, te honeſtè acturum, ſi finem ponas illis bonis operibus. Hoc autem eſt conſcientias infinitis ſcrupulis diſcruciare; quandoquidem juxta communiora principia hujus ſententiæ, oportebit ad ſingulas actiones inſtituere examen, & diſquirere, utrùm honeſtè agas, illas continuando, multiplicando, ab iis ceſſando, illas aliis præferendo, poſtponendo.

Et quia rem omnibus conſideratis minùs 112
perfectam perfectiori præferre, non eſt honeſtè agere, debebunt omnes ſæculares, pariter & Religioſi luere graves in purgatorio pœnas, ſi ſola mandata Dei, ſuáſque Regulas ſervent, aut etiamſi invigilent ſolis operibus ſupererogatoriis, niſi perfectiora ſecundùm ſuum ſtatum ſequantur, & ſic fiet, ut res conſilii non ſint conſilii in individuo, ſed revera præcepti ad veniale obligantis.

Ex his, aliiſque rationibus, quas lubens præ- 113
tereo, infero primò, probabiliſſimam, imò (ſpectata ſola ratione) probabiliorem eſſe ſententiam S. Bonaventuræ, Alenſis, Carthuſiani, Angeſti, Palatii, Scoti, omnium Scotiſtarum, (ut teſtatur Raynaudus *in Morali diſciplina, diſt. 4. n. 30.*) Vaſq. *in 1. 2. diſp. 52. cap. 2.* Arriaga *Tom. 3. diſp. 21. n. 43.* Joannis VVigers apud eundem *n. 41.* Joannis Lalemandet *phyſ. diſp. 16. part. 8.* Joannis Sanchez *in ſelect. diſp. 4. n. 1.* & Herreræ apud ipſum, qui omnes aſſerunt, poſſe dari actus in individuo indifferentes, qui ſint plenè deliberati.

Infero ſecundò, quando quis bibit eo fine, ut naturæ neceſſitatem decenter ſublevet, ſuſtentet, vel ei quietem adferat, eſſe actum honeſtum, præſertim ſi is ſuum corpus ordinet ad bonum virtutis, ut inquit S. Thom. *loc. cit. ad 3.* Imò, quia bibere præciſè ad mitigandum dolorem, qui ex ſiti perſentiſcitur, eſt actus honeſtus, quandoquidem dolor eſt natura ſua malus, & incompoſſibilis cum beatitudine, quam omnes homines ſecundùm rationem appetunt, ut argumentatur ex S. Auguſtino *cit. c. 14. contra Iulianum* P. Pallavicinus *Tom. 1. Aſſert. Theolog. Lib. 1. n. 184.* Confirmatur doctrina *in Sect. 7.* allata, quòd ſcilicet vacet culpa, bibere ob ſolam voluptatem, cùm etiam voluptas ſit pars beatitudinis.

Infero ulteriùs tertiò, non modò illum, qui 114
ex

ex ſola voluptate bibit, non peccare, ſed neque illum,qui bibit non ob voluptatem,quia fortè nullam, ob læſum organum guſtatorium, experitur, ſed quia ita ipſi placet, dummodo alia mala circumſtantia non admiſceatur.

Infero quartò,diſſentire nos ab eodem Cardinali Pallavicino, dum *n.*180. docet, omne objectum gratia ſui licitè amabile, poſſe terminare actum honeſtum, propter ſuam bonitatem nativam,& non tantùm quatenus poteſt eſſe utile ad aliud objectum,eò quòd omne poſſibile non illicitum ſit tale, ut Deus ſit illius cauſa per ſe, ergò quicunque illud facit, conformat ſe cum voluntate divina, ergo honeſtè operatur, ut argumentatur idem Doctor. Verùm reſpondetur, quòd conformare ſe cum voluntate Dei permiſſiva, ſeu (quod idem eſt) velle id, quod Deus permittit, non ſit actus,ut ſic, virtuoſus, cùm ne facere quidem id, quod permittit Deus,ſit actus, ut ſic,virtuoſus.

115 Infero quintò, diſſentire nos ab eodem doctore, dum *n.*181. negans dari actus indifferentes in individuo, non ſolùm per ſe, cùm omne objectum non malum ſit bonum, ut ipſe ait,ſed ne ex ignorantia quidem, eò quòd quis exiſtimaret, contrariam opinionem eſſe veram,probat hac nova ratione: Ut quis operetur licitè,debet cognoſcere, objectum eſſe licitum, & permiſſum à Deo; vel ergo eligit hoc objectum propter hoc motivum, vel non? Si eligit propter illud, jam demeretur ſibi Deum,dum amplectitur aliquid, quoniam ille permittit, ac proinde ſubjicit ſe illius dominio. Si verò contemnit hoc motivum,hoc ipſo offendit Deum.

Verùm ad hanc ſubtilem ſanè rationem reſpondeo inprimis, eſſe infinitos homines, bonos, & malos,fideles & infideles, qui actiones ex ſe indifferentes exercent, ſolùm habitualiter ſcientes, & non actualiter cogitantes, illas eſſe de ſe permiſſas. Hos autem,ut ſic, honeſtè vel inhoneſtè operari quis dicat? Nam neque habitus Gratiæ, quo juſti prædití ſunt, efficit,ut cenſeantur ita habitualiter eſſe ad bonum inclinati, ut propter hanc inclinationem derivetur honeſtas in omnia opera non mala, quandoquidem rectè negat Sanchez *Lib.* 1. *Moral. cap.* 11. *n.*7. actu delinqui ab eo, qui ex erronea conſcientia ratus, obligari ſe ad omnia ſua bona opera offerenda idolo, & paratus habitualiter illa offerre, exercet aliqua bona opera, non cogitans, ſe teneri, illa offerre idolo. Nec habituale peccatum ſufficit, ad omnia peccatoris opera indifferentia commaculanda.

116 Reſpondeo ſecundò, poſſe utique fieri, ut aliquis dicat: faciam hodie omnia illa, quæ conſcientia dictabit eſſe indifferentia, utrùm autem velim facere etiam aliqua ex malis, non determino, ſed ſuſpendo omne circa illa propoſitum. Jam, ſi occurrente huic homini occaſione bibendi craterem, dicat: quia manè propoſui facere omnia opera indifferentia, ebibam hunc craterem, fortè bibiturus, fortè non bibiturus (nec enim hoc nunc determinare eſt neceſſe) ſi ſcirem eſſe vetitum. Profectò in hoc caſu ille homo non demeretur ſibi Deum,nec timore, aut contemptu Dei inducitur ad bibendum illum ſcyphum. Unde apparet,dari medium inter contemptum Dei,ejuſdémque timorem *moventem*.

Reſpondeo tertiò, ratione P. Pallavicini plus non probari,quàm quòd illa Dei permiſſio ſit conditio, ſine qua non. Hanc autem non ſufficere ad actûs honeſtatem probatur, tum communi judicio S. Thomæ *loc.cit.* aliorúmque ad honeſtandum actum indifferentem requirentium præfixionem boni finis, & inſuper aſſerentium, peccare, aut certè non virtuoſè agere illum, qui ambulat idcirco, ut ſuam libertatem exerceat, ſeu quod idem eſt, ut faciat id,quod ipſi licitum eſt; tum quia nullus famulus rem ſuo domino gratam facit, ex eò præciſè, quòd otietur tunc, cùm permittit ille dominus otium.

Adde,quòd ex hac ſententia ſequatur,ſi Mævius à Seio exigat debitos ſibi centum aureos, 117
& Seius ſolvat,talem exactionem eſſe æquè actum juſtitiæ,ac eſt ſolutio, ſi videlicet Mævius exigat,non exacturus, ſi foret contra juſtitiam, & Seius ſolvat, non ſoluturus, niſi imperaret juſtitia. Hoc autem videtur repugnare communi omnium judicio: Sicuti illud, quod Religioſus ipſamet tranſgreſſione Regularum ad culpam non obligantium æquè mereatur augmentum gratiæ, & gloriæ, ac meretur eas obſervans,ſiquidem prior ille tranſgrediatur,non tranſgreſſurus, ſi vetaret Deus.

Addo tamen hanc hujus Eminentiſſimi dignitate, doctrinâ ſapientiâ, virtutibus, quas commemorat P. Nathanaël Sotuellus *in Bibliotheca Societatis lit.* S. Doctoris ſententiam mihi veroſimiliorem videri illâ, quæ jubet, ut omnes actiones ex ſe indifferentes dirigamus in finem honeſtum. Addo quoque, conſultiſſimè agere illos, qui ſuas proprias actiones inſtituunt conformiter doctrinæ Sancti Thomæ, adeóque eas dirigunt ſemper ad finem honeſtum, atque ad majorem Dei gloriam, quam quia Sanctus Fundator noſter Ignatius *ſemper in ore habuit, ſemper in omnibus quæſivit*, ut de eo teſtatur Eccleſia, idcirco in aureo Libello Exercitiorum Spiritualium, pro principio ſeu Fundamento vitæ perfectæ ſuppoſuit à fortiori ſententiam Divi Thomæ, quam etiam ſupponere debet, quiſquis illa Exercitia Spiritualia tradit homini, aſpiranti ad perfectionem ſuo ſtatui conſentaneam, nec enim conſequetur illum

Digitized by Google

illum finem, niſi ſuis moribus exprimat opinionem Doctoris Angelici. Expreſſit autem inter alios & quidem veſtitam ſupernaturali motivo Sancta Thereſia Virgo, utpote quæ ſuaſu Chriſti Salvatoris edidit illud maximè arduum votum *efficiendi ſemper quidquid perfectius eſſe intelligeret*, ſicuti refertur *in Lect. 5. Officii* ejuſdem Virginis.

Appendix mutatæ opinionis.

a QUæ legiſti, benigne Lector, ſcripta à me hac ſectione in favorem ſententiæ ſcotiſticæ adverſus Thomiſticam de poſſibilitate actuum moralium indifferentium in individuo, velimà te accipi perinde, ac ſi prolata eſſent non à concludente finaliter, ſed à diſputante, fluctuante, ſuáque priſtina ſenſa duntaxat exprimente, non verò ultimatò confirmante; ſiquidem propter nunc primùm indicatas, atque alias è ſuperiùs relatis, rationes, maximè verò propter authoritatem D. Angelici, ac propè innumerorum, intérque hos præcipuorum ſcriptorum noſtræ Societatis aſſeclarum, captivo nunc meum judicium, credens ſcribénſque in hac tertia Editione, ſupremáque (agito, dum hæc imprimuntur Monachii, per Dei gratiam Annum vitæ LXXIX.) mea ætate, videri mihi, perpenſis, & inter ſe collatis omnibus, veriorem doctrinam S. Thomæ, & quæ ei adverſantia ſcripſi hac, ſuperioréque ſectione, & fortè alibi, accipi debere eo ſenſu & modo, quem expreſſi initio hujus Appendicis, quæ quidem doctrina Thomiſtica acciperet magnum adhuc aliud robur ab authoritate, ſi aliqui è SS. Patribus loquerentur expreſſè de Chriſtianis, in genere, eo modo, quo præſtans ille Aſcetarum Magiſter P. Zacharias Ignatius Trinckellius olim Theologiæ Publicus Profeſſor Græcii, atque *magnus*, ut loquar cum P. Nathanaële Sotuello in Bibliotheca Societatis *lit. z. naturæ, & gratiæ donis excellens*, in ſuo perquam inſigni opere, cui titulus in prima Editione eſt: *Major Dei Gloria*: in altera *Divinatorium*. Siquidem ille ſcriptor ex iis, quæ S. P. Noſter Ignatius in *Fundamento*, ſeu *Principio* ſuorum Exercitiorum ſpiritualium, partim expreſſit, partim implicitè, verè tamen, intellexit, deducit con-
b ſequentiam expreſſam hiſce formalibus: *Ex his concludes, hominem de facto obligatum eſſe, ſe ſuáque NB. omnia in Deum, ut finem ultimum, & quidem non ſolùm naturalem, ſed ſupernaturalem referre, cùm non ſolùm per creationem acceperit eſſe naturale, ſed inſuper elevatus per gratiam ſit ad eſſe ſupernaturale, atque adeò ordinatus per hoc abſolutâ voluntate in Deum, ut finem ſupernaturalem.* Hæc verba leges in cit. voluminis Parte ſeu Tract. 2. cui titulus *Recollectio Annua*, in omnium prima Meditatione *n.* 12. *pag.* 402. Et *n.* 33. *pag.* 407. (non autem 345. ut vitiosè expreſſit Viennenſis Typotheta) repetitum hoc dogma. Quòd quo pacto concordet cum communi ſenſu DD. negantium, omnia opera infidelium eſſe peccata, viderint alii. Ego pro majore elucidatione controverſiæ Thomiſticæ & Scotiſticæ ſuperius excuſſæ, repræſento ſynopſin literarum admodum prolixarum ex urbe Roma à viro profundè docto vel dictatarum, vel exaratarum die 22. Auguſti Anno 1672. ac meum reſponſum redditum die 30. Septembris ejuſdem Anni. Eſto igitur.

Summa Literarum Romanarum.

PRimò doctrina (quam ſuprà *n.* 114. deduxi c
ex Scotiſtica ſententia) videtur nimis laxa, & occaſionē præbere viris piis vitæ remiſſioris. Si enim non eſt peccatum bibere ob ſolam delectationem, non erit conſequenter peccatum comedere quacunque hora bellaria, fructus, & alia ejuſmodi gulæ irritamenta; producere ſomnum ultra naturæ indigentiam, quærere & admittere ſuperfluas delectationes in Muſicis Cantionibus, odoribus, curioſitatibus videndi nova quæque, terere tempus in confabulationibus, nugis, ſcurrilitatibus, licèt in his & ſimilibus oblectamentis nullus honeſtus finis, ſed voluptas ſola ſpectetur, dummodo non interveniat alia circumſtantia mala. Hujuſmodi autem conſequens videtur valde abſurdum, & ſcandaloſum.

Deinde eadem opinio videtur adverſari ex- d
preſſis verbis Chriſti Servatoris Noſtri, ita loquentis *Matth.* 12. *verſ.* 36. Dico autem vobis, quoniam omne verbum otioſum, quod locuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die judicii. Si enim verbum otioſum (quod ſanè aliud eſſe non poteſt, quàm prolatum cum deliberatione abſque fine honeſto, & ſolius voluptatis gratia) peccatum eſt, ut propterea ſit de eo reddenda ratio in die judicii, ſicut fateri tenentur omnes, qui Evangelium non negant, quanto majori jure dicenda erunt peccata omnia opera otioſa, & ob ſolam voluptatem facta, ut bibere, ludere, nugari? 2. Eadem doctrina opponi videtur Concil. Tridentino *in ſeſſ. 6. can.* 23. definienti non poſſe hominem venialia etiam peccata vitare niſi ex ſpeciali Dei privilegio, quemadmodum de B.
Virgine tenet Eccleſia. Nam ſi ex venialium e
peccatorum Catalogo deleantur omnes actus deliberati circa materiam indifferentem ob finem ſolius delectationis facti, in verbis, cogitationibus, & operibus, non modò non erit impoſſibile à venialibus abſtinere etiam per totam vitam abſque illo privilegio tam ſpeciali, ſed neque erit admodum difficile; imò ſine nota temeritatis poſſet affirmari conceſſum multis Sanctis, quos à primo rationis uſu

Digitized by Google

præventos legimus à Spiritus S. unctione, & lumine, quo ſumma cum diligentia omnes vel minimas Dei offenſas vitare conati ſunt, nimirum alia peccata venialia graviora, ut mendacia, detractiones, deriſiones, & ſimilia, verſantia circa materiam de ſe inhoneſtam, vel directa in finem per ſe inhoneſtum, ſunt vitatu faciliora, præſertim viris pietati
f ſeriò operam dantibus. 3. A fortiori repugnat communi Patrum & Theologorum ſententiæ, exiſtimantium, ne quidem per longum tempus poſſe hominem vitare omnia venialia, ita ut nonnulli vix paucas horas: alii verò unicum diem viris perfectionis ſtudioſis, & apprimè vigilantibus immunem à venialibus etiam deliberatis concedant, ut videre eſt apud Suarez de gratia *Lib.9. cap.8.* nam facillimum erit hujuſmodi viris diu vacare ab omni peccato veniali, ſi inter iſta non annumerentur actus indifferentes Voluptatis ſolius gratia facti, qui ſunt ferme unica materia Confeſſionum & culparum hominum etiam perfectorum.

g Tertiò videtur contra univerſaliſſimum uſum, & praxin omnium fidelium, timoratæ conſcientiæ, qui in confeſſionibus quotidianis ſe accuſant, de hujuſmodi peccatis, & ſæpe nullam aliam exhibent materiam. Eidémque ſenſui de praxi concordant omnes Confeſſarii, impendendo Sacramentalem abſolutionem illis, qui talia confitentur, quamvis
h aliam materiam non ſubjiciant. Et certè audirem libenter, quid eſſet factura Reverentia Veſtra ſi ad ipſam accederet aliquis vir Religioſus e. g. & confiteretur, ſe aliquoties bibiſſe, aut comediſſe ex Saccaro, aut poma, ficus &c. ſolùm ut gulæ indulgeret: triviſſe tempus in vanis collocutionibus, curioſè inveſtigâſſe nova inutilia, dediſſe operam nugis, dicteriis, ſcommatis ad procurandos cachinnos, & alia his ſimilia, in quibus nihil aliud ſpectaverit, præter voluptatem propriam, licèt nullam aliam adverterit fuiſſe admixtam circumſtantiam pravam. Dimitterétne Reverentia Veſtra talem pœnitentem tanquam prorſus Innocentem ſine abſolutione, niſi vellet exponere aliam materiam? Dicet forſitan peccâſſe illum ex conſcientia erronea; ſed quamvis contingat unum aut alterum rudem, vel ſcrupulis vexatum peccare ex errore intellectûs, temerarium ac penitus inſulſum eſſet dicere, omnes communiter tam rudes, quàm doctos, & maximè pios homines ſemper peccare ex ejuſmodi errore conſcientiæ, & eò magis cæcutire in agnoſcendis peccatis, quò magis in via Dei proficiunt, & majori Spiritûs S. lumine colluſtrantur; cùm potiùs pro modo progreſſus in vita ſpirituali augeatur cognitio etiam minimarum labecularum, quæ tamen verè ſunt peccata, licèt minùs perfectis ne quidem appareant.

Quartò neque videtur verum ex contraria i
opinione conſequi, eſſe peccata venialia omnes omiſſiones operum perfectiorum, adeóque conſcientias infinitis ſcrupulis diſcruciari, ut effatur Reverentia Veſtra dictâ *ſect. 9.* à *num.* 110. nam omiſſio operis perfectioris & conſilii, de ſe nullum eſt peccatum, etiamſi fiat ad evitandam duntaxat moleſtiam illius; ſiquidem eo ipſo, quòd à Deo proponitur aliquid per modum meri conſilii, conceditur facultas illud omittendi, abſque peccato, quanquam cauſa omiſſionis ſit ſolummodo timor difficultatis ſeu moleſtiæ, propter quam ipſam non fuit expediens proponi ſub præcepto. Pro cujus rei majori declaratione adverto, tripliciter poſſe contingere omiſſionem deliberatam actûs perfectioris non præcepti. 1. Cùm quis territus arduitate alicujus perfectionis & meri conſilii ad eam tantummodo vitandam ſtatuit illud omittere, nihil interim cogitans de alio opere, ſive de otio, cui loco illius vacet. Et per hanc deliberationem præciſè nihil omnino peccat, ut dixi, alioqui conſilium non eſſet diverſum à præcepto.

2. Cùm quis omittit perfectiora, non ſolùm k
ut laborem fugiat, & moleſtiam illam majorem, ſed ſimul intendens loco illorum navare operam alteri operi, honeſto quidem, & ex fine honeſto, ſed minùs difficili & moleſto. In eo caſu arbitror eum per talem actum deliberatum quatenus omiſſivum melioris boni non peccare, ut jam diximus, per eundem verò quatenus proſecutivum actûs honeſti etiam mereri, honeſtéque operari. 3. Demum ſi omittat opus conſilii eo tantùm fine, ut vacet operi voluptuoſo, vel otio inutili, ſiſtendo ſuam intentionem in ipſa delectatione operis aut quietis, peccabit profectò juxta ſententiam, quam exiſtimo veriorem, imò veriſſimam, quod tamen peccatum non procedit ex omiſſione operis non præcepti, ſed ex inordinato fine illius omiſſionis, qui eſt ſola voluptas operantis, ſeu omittentis. Hæc ſunt, quæ me urgent, & ſententiam Reverentiæ Veſtræ mihi reddunt valde improbabilem, præter alia argumenta, quibus communiter demonſtratur ab authoribus non poſſe dari actum deliberatum indifferentem in individuo.

Hactenus verba, rationúmque momenta l
illius perquam docti Patris data Româ (unde epitheton literarum *Romanarum.*) Ad quæ reſpondi generatim, unicam rationem, quæ me vehementer reluctantem abſtraxit olim à Thomiſtica ad Scotiſticam de actuum in individuo indifferentia doctrinam, fuiſſe ingenii infirmitatem, qua nequivi comprehendere, quo pacto Thomiſtæ evitent neceſſitatem, ſemper ſectandi ſub reatu culpæ perfectiora occurrentia menti, hâncque ad ſe invitantia, incitantiáque; nunc verò reddi mihi ex parte fa-

cilior

ciliorem captu eam ſententiam, ſi intelligatur eo ſenſu, quem exhibet Epiſtola verbis *lit.* i. deſcriptis; re enim verâ non delinquit, imò honeſtè agit, qui opus perfectius omittit eâ intentione, ut vacet minùs perfecto, verè tamen placenti Deo. Etſi enim actus, quo minus bonum præfertur majori, non ſit in ratione prælationis formaliter honeſtus, quando tamen involvit intrinſecè animum efficiendi aliquid gratum Deo, non poteſt non eſſe in concreto meritorius, ſi reliquæ conditiones meriti adſint, atque adeò facilè concedo dari caſum, quo ſententia Thomiſtica defendi queat abſque neceſſitate ſectandi perfectius.

m At verò non video, qua ratione defendatur in communiſſimo caſu, quem exprimit ille Pater, dum *lit.* i. ita ſcribit: ***Cùm quis territus arduitate operis perfectioris, & meri Conſilii ad eam tantummodo vitandam ſtatuit illud omittere, nihil interim cogitans de alio opere, ſive de otio*** &c. Non video, inquam, quo pacto ea doctrina defendatur ſine declinatione ad Scoticiſmum. Si enim propoſitum omittendi actionem perfectiorem ſuſceptum ad evitandam arduitatem, aut moleſtiam annexam executioni operis perfectioris caret omni culpa ut ſic, ſequitur manifeſtè, non tantùm carere omni culpa, ſed inſuper eſſe vel honeſtum, vel indifferens in individuo, honeſtum nemo dicet, cùm nihil prorſus laudabilitatis inſit ſecundo ex ſequentibus duobus propoſitis: ***Volo hodierno die Sabbathi audire ſacrum uſque ad conſecrationem. Deinde volo domum redire, quia eſt mihi aliquantulum moleſtum intereſſe toti***; Vel: ***Quia eſt ſolius Conſilii intereſſe uſque ad finem.*** Igitur fatendum eſt, hoc propoſitum atque ſexcenta alia eſſe in individuo indifferentia, ſi negetur eſſe mala. Et cùm fuga unius contrariorum ſit proſecutio alterius contrarii, moleſtiæ autem ſit contraria jucunditas, ſeu voluptas ſolita percipi ex abſentia moleſtiæ, nónne rectè diceretur is, de quo loquor, omittere integritatem Sacri, eo fine, ut fruatur jucunditate, quam percipit ex abſentia moleſtiæ, e.g. parvi frigoris cauſandi per illam integritatem?

n Rurſum ſi eo ipſo, quòd à Deo proponatur aliquid per modum Conſilii, conceditur, (ut revera concedi debet,) facultas id omittendi abſque peccato, & hac conceſſione poteſt quis licitè uti, tametſi non intendat finem honeſtum, nónne ſimiliter dicam: Hoc ipſo, quòd Deus permittit uſum potûs ſuavis, impertitur facultatem eum, ſumendi, & quidem ſine obligatione præfigendi finem honeſtum, ſed præciſè dicendo: quia Deus dat mihi libertatem hauriendi Falernum, haurio idcirco, quia hic & nunc mihi placet? Et hic nodus Gordius, quem qui mihi ſolverit, habebit me Diſcipulum, mutabo enim meam illam mihi ipſi diſplicitam moleſtam perſuaſionem de poſſibilitate indifferentiæ in individuo, præſertim cùm perſpiciam, communi doctrinæ non obſtare actum illum, quo actus perfectus ideo omittitur, ut exerceatur imperfectior; rectiſſimè enim obſervat Reverentia Veſtra etſi propoſitum illud quatenus præciſivè omiſſivum perfectionis non ſit, ut ſic, virtuoſum, eſſe tamen in concreto (& de hoc intelligenda eſt ſententia S. Thomæ) honeſtum, cùm realiter involvat electionem boni honeſti.

Ita ego generatim reſpondi ad directam quæſtionem de indifferentia. At verò ad primam objectionem propoſitam *lit.* h. reſcripſi inprimis retorquendo argumentum. Siquidem infero: Per communiſſimam, univerſaliſſimam, moraliter certam doctrinam de licito uſu cujuſvis opinionis certò probabilis practicè dari occaſionem vitæ remiſſioris, ſi placeret facere tales inductiones, quales proferuntur in illo primo argumento, haud tamen inde rectè infertur eam doctrinam eſſe valde abſurdam & ſcandaloſam. Cæterùm non diffiteor nonnulla ſindicatarum inſtantiarum vacare culpa juxta dogma indifferentiſtarum, non tamen omnes, ut eſt curioſitas in audiendis quibuſcunq; novis, ſcurrilitas &c. Siquidem curioſitas eſt. (teſte S. Thoma 2.2. *q.* 167. *art.* 1. & 2.) appellatúrque vitium, de quo etiam vide Gregorium à Valentia *Tom.* 3. *diſp.* 3. *q.* 9. *Punct.* 1. Sicut & idem S. Thom. *q.* 148. *art.* 6. & alibi poſt S. Paulum ad *Epheſ.* 3. Scurrilitatem accenſet peccatis. Et quia video, pleroſque omnes ex indicatis haberi à choro Aſcetarum, multúmque illuſtratorum lumine ſupernaturalis ſcientiæ, pro veris peccatis, eam ob rem nolo jam appellare probabilem ſententiam, quam retuli illo *n.* 114. ſed abſolutè ſequi oppoſitam. o

Ad alteram objectionem de verbo otioſo reſpondeo, nec dum eſſe de ullo errore convictos, qui Chriſti minas contra proferentes verbum otioſum explicant eo modo, quo indifferentiſtæ, ut Vaſquez & alii, aut cum Theophylact. & Euthymio apud Maldonat. in Matth. *Cap.* 12. *v.* 37. intelligunt de verbo otioſo. p

Ad tertiam *lit.* d. de definitione Concil. Tridentini. Reſpondetur, generatim illam doctrinam eſſe generaliter intelligendam, & conſequenter eſſe vi illius id ſolùm credendum, quòd nemo poſſit ſine ſpeciali Dei auxilio vitare omnia tam male, quàm bene exiſtimata peccata venialia, nec eſt, ut reor, Theologorum de hoc ſubjecto ſcribentium alia mens, quàm quòd exigant neceſſitatem ſpecialis auxilii ad vitandum aliquo notabili tempore id, quod eſt vel certò, vel probabiliter peccatum aliquod. q

Ad quartam Reſp. me utique facere id, quod alii, quibus obtingit pœnitens, qui nihil aliud con- r

confitetur, quàm quòd fecerit ſacrum nondum dicto Matutino, cùm tamen potuiſſet præmittere, aut quòd receſſerit abſque rationabili cauſa à bono propoſito: aut quòd die Dominico audierit ſacrum in ſolo Oratorio privato, non autem in Eccleſia: aut quòd non jejunaverit in Paraſceve, cùm tamen optimè valeat, eſto ſit jam ſeptuagenarius &c. In quibus & ſimilibus caſibus concernentibus materiam ſolùm probabiliter peccaminoſam, ſicuti Thomiſtæ impertiunt abſolutionem, vel quia exiſtimant non eſſe neceſſarium, ut materia Confeſſionis ſit certò peccaminoſa, dummodo ſit probabiliter talis vel quia ſupponunt pœnitentem, qui talia fecit, fuiſſe imbutum opinione agnoſcentium malitiam moralem in illis actionibus, adeóque peccâſſe contra dictamen conſcientiæ, ita etiam dono abſolutione illos quoque, qui nihil aliud confitentur, quàm ſe quæſiiſſe aliquam in potu vel eſu voluptatem, legiſſe vel audiiſſe novellas ex ſola curioſitate.

s Cachinni, quia communiter repugnant contrariè modeſtiæ, idcirco cadunt ſub claves, conſequenter & nugæ, dicteria, ſcommata, directa ad procurandos cachinnos. Riſum modeſtum ſi quis peccati abſolutè damnet, ridendus ipſe erit. Denique omnes omnino ſtudioſi perfectionis ſedulò confitentur, petúntque abſolutionem Sacramentalem, ſi quando intra decem vel plures Annos ſint vel ſemel abſque neceſſitate vel utilitate peculiari in operando ſecuti ſententiam minùs tutam, minúſque probabilem, cum periculo præciſo committendi peccatum merè materiale, & tamen nemo dicet eos ex erronea conſcientia detuliſſe talia ad ſacrum tribunal. Cur igitur dicamus illos Sanctos, aut pios viros, quos innuit Epiſtola *lit.* h. procedere aut proceſſiſſe ex erronea conſcientia?

t Circa opinionem P. Leſſii relati *cit. n.* 112. de inculpabili potu ob meram voluptatem, hoc ſolùm noto, idcirco difficulter à me appellari valde improbabilem, cùm fuerit P. Leſſius ſapientiſſimus & ſimul ſummus, capitaliſque hoſtis omnis voluptatis ex cibo, potúque provenientis, de quo etiam in ejus vita *Cap.* 17. memoratur, illum plus quadraginta Annis eam temperantiæ cenſuram ea conſtantia tenuiſſe, ut nullo unquam tempore, neque cibum, neque potum, alio quàm rationis præſcripto aſſumpſerit; quo etiam loco narratur, quid fuerit ſolitus agere, quando ſeſe inſinuabat voluptatula. Et quia tanti viri judicium probatum eſt pluribus aliis etiam doctiſſimis, idémque nititur rationibus non planè futilibus, nec ullum prorſus Eccleſiæ decretum ei adverſatur, nolim vocare prorſus improbabile, tametſi nec vocem probabile, nec diſſimulem præplacere oppoſitam, & fatear præterea, rationibus, argumentíſque productis ex illa docta Epiſtola multum roborari illam, ad quam me denique, ut dixi, recipio cum bono Deo Thomiſticam, adeóque Prædicatoriam, Jeſuiticam, magis piam, magiſque ad opera vitæ æternæ meritoria inducentem ſententiam.

B.

QUAM IUVENES &c.

CAPUT II.

An, & cur Iuvenes peculiariter teneantur eſſe ſobrii?

SUMMARIUM.

Quibuſnam generatim conveniat peculiariter ſobrietas? 1.
Cur peculiariter Iuvenibus? 2.
Plato non permiſit iis vinum ante Annum ætatis decimum octavum. 3.
Galeni Iudicium hac de re. 4.
Et Sancti Hieronymi. 5.
An reprehendendi Germani, qui filios à teneris educant vino? 6.
Iudicium Forneri, & Adami Contzen hac de re. 7. & 8.
Iudicium Authoris. 10.

SAnctus Thomas 2. 2. *q.* 149. *a.* 4. docet, virtutem Sobrietatis quibuſdam certis hominibus peculiari ratione convenire, iis videlicet, in quibus vinum aut magis accendit libidinem, aut rationem cum majore indecentia turbat, ut ſunt juvenes, ſenes, mulieres, Clerici, Magiſtratus. De juvenibus, ac ſenibus oſtendam hoc & ſequenti capite, de Clericis *Cap.* 17. de mulieribus *Cap.* 43. 1

Quæres jam I. *Cur juvenes peculiari ratione teneantur eſſe ſobrii?* 2

Reſpondet S. Thomas *loc. cit.* idcirco, quòd in iis propter ætatis fervorem vigeat concupiſcentia delectabilis; quòd, inquam, propter dulcis ſanguinis fervorem ſint ad libidinem valde propenſi. Et quia *Cap.* 10. oſtendam, vini hunc eſſe genium, ut videlicet ad Venerem accendat, fit, ut oleum igni affundatur, dum ab adoleſcentibus vinum bibitur.

Hinc ſapientiſſimus Plato *Lib.* 2. *De Leg.* 3 ita ſanxit: [Principio Lege ſanciemus, ut pueri uſque ad decimum octavum Annum, vini uſum prorſus ignorent. Nempe eos monebimus, non oportere ignem igni in corpus, atque animam ſuggerere, antequam viri effecti ſubire

ſubire labores incipiant; furioſum namque habitum juventutis cavere oportet. Deinde vino moderatè utantur uſque ad Annum trigeſimum.] Ita ille.

4 Cui addo judicium Galeni, ſummi ſimul Philoſophi, & Medici, qui libro *de ſanitate tuenda c. 11.* ita monet: [Pueros ne guſtare quidem vinum ſuaſerim, quippe quod & humectat nimiùm, & corpus calefacit, & caput ſuo halitu obtundit; quæ ſuperfluitas utraque in pueris valde noxia eſt. Quin imò, neque jam adultioribus concedendum, niſi admodum modicè ſumptum, atque dilutiſſimè; nimium enim & ad iras præcipitat, & incontinentes facit, & partem animæ rationalem hebetat, ac turbat.] Sic Galenus.

5 Sed Galeno, Platonéque elegantiùs S. Hieronymus, utpote qui *Epiſt. ad Euſtochium de virginitate ſervanda* ſic diſſerit: *Si quid itaque in me poteſt eſſe Conſilii, ſi experto creditur, hoc primum moneo, hoc obteſtor, ut Sponſa Chriſti vinum fugiat pro veneno. Hæc adverſus adoleſcentiam prima arma ſunt Dæmonum; non ſic avaritia quatit, inflat ſuperbia, delectat ambitio; facilè aliis caremus vitiis, hic hoſtis nobis incluſus eſt; quocunque pergimus, nobiſcum portamus inimicum: vinum, & adoleſcentia duplex incendium eſt voluptatis. Quid oleum flammæ adjicimus? Quid ardenti corpuſculo fomenta ignium ſubminiſtramus?*

6 Quæres II. *An hoc Sancti Hieronymi, aliorúmque ſapientum judicium det occaſionem ſuſpicandi, Germanos Nobiles haud levi crimine ſe obſtringere, & proinde à Confeſſariis, aut concionatoribus graviter reprehendendos eſſe, quòd ſuos liberos in meraco educent, ſeu domi commorentur, ſeu peregre literis operam navent.*

7 Et verò delinquere non leviter inde probatur, tum quòd agant contra judicium, & illorum trium virorum, quorum verba retuli, & plurimorum aliorum uſu peritorum; tum quia Fridericus Fornerus ſcriptor ipſe Germanus *Lib. 3. De temulentiæ malo. cap. 30.* ita ſcribit: [Nemo miretur, Germanam juventutem adeò corruptam eſſe, quòd ab ineunte ætate parentes vino ipſam imbuant, aut quodammodo in vino nata, in vino educata dici poſſit.] Certè ſi judicio tanti viri corruptela juventutis Teutonicæ provenit ex eo, quòd liberi à parentibus in vino educentur, malè officio paterno funguntur, qui ſuos liberos ita educant.

8 Fornero adſtipulatur P. Adamus Contzen *Polit. Lib. 3. c. 10. n. 10. & 16.* oſtendens, juventutem, ac nominatim Germanos per vini potum perdi, probánſque id propria obſervatione, & experientia.

E diverſo Nobilibus patrocinatur ipſa conſuetudo; ſiquidem videmus paſſim adoleſcentibus, dum literis operam dant, ſuum meraci dimenſum quotidie bis à patre familias ex pacto ſubminiſtrari, nec hanc praxin à Confeſſariis damnari.

Accedit, quòd S. ipſe Hieronymus *in Commentario ſuper caput quintum Epiſt. ad Gal.* reddens cauſam, cur loco ſuprà citato dixerit, adoleſcentes debere vinum fugere ut venenum, ait, ſe id ideo dixiſſe, ne juventus ſub occaſione parum bibendi, plus biberet, & periret. Et certè hic S. Doctor non tam præcipit, quàm hortatur, & ſuadet, ne adoleſcentibus vinum præbeatur. 9

Idipſum & ego omnibus ſuadendum ſentio; quamvis non damnem aperti peccati parentes, qui filios vino enutriunt, modò ita moderatè, ut neque oculorum, neque capitis aliorúmve membrorum functiones prodant, quidquam vini eſſe bibitum. P. Contzen *cit. n. 10.* pueris Germanis, utpote loca frigida incolentibus, vinum quidem permittit, ſed dilutum; loca calida inhabitantibus omnino nullum, adeóque ne dilutum quidem. 10

C.

AEQUE AC SENES.

CAPUT III.

Cur ſenibus peculiariter competat Sobrietas?

SUMMARIUM.

Cur ſenibus ſpecialiter conveniat ſobrietas? 1.
Cur vinum dicatur lac ſenum? 2.

Cur ſenibus peculiariter conveniat ſobrietas, rationem hanc adfert Sanctus Thom. *2. 2. q. 149. a. 4.* quia nimirum in ſenibus debet vigere Ratio, ad aliorum eruditionem; nihil enim turpius ſene ebrioſo, & fatuo, inquit Leſſius. Ob quam rem Apoſtolus Tito commendat, ut moneat ſenes, ut ſobrii ſint. *Tit. 2.* 1

Quæres. *Cur igitur vulgato Proverbio dicitur: Vinum eſt lac ſenum?* 2

RESP. Idcirco, quia moderatè ſumptum fovet illos, ut lac infantes. Qua de cauſa Galenus *Lib. 5. De Sanitate tuenda, c. 5.* ſic loquitur: [Vinum ſicut pueris eſt alieniſſimum, ita ſenibus eſt aptiſſimum; id enim commodi præſtat ſenibus, naturâ frigidis, & humoribus noxiis repletis, ut excalefaciat, ac ſerum ſanguinis, quo maximè ſenectus abundare ſolet, per urinam expurget.]

Digitized by Google

D.

VINI NON BIBENDI RELIGIONE &c.

CAPVT IV.

De Voto, aut juramento non bibendi vini.

SECTIO I.

Proponuntur nonnullæ circa hoc votum, & juramentum quæſtiones.

SUMMARIUM.

An abſtinentia ab omni potu vini ſit actus ſobrietatis? 1.
Quid ſi illa abſtinentia obſit Valetudini, aut vitæ prolongationi? 3.
Præſertim quando deeſt alius potus? 6.
Vini potus fuit ignoratus ante diluvium. 7.
Vtrùm qui vovit, ſe hodie non bibiturum vinum, teneatur pitiſſare, videns ſe aliter non poſſe ſervare ſuum votum? 9.
Voto non bibendi vini non adverſatur per ſe potus cerevifiæ. 11.
Qui ob periculum ebrietatis vovit, ſe non bibiturum vinum, non peccat niſi venialiter, bibendo parum. 13.
Qui ob periculum jurgiorum vovit, ſe non luſurum, non peccat per ſe loquendo, contra votum licèt multum exponat in luſum. Ibid.

1 QUæres I. *Sitne actus ſobrietatis abſtinere ab omni potu vini?*

RESP. Quando ea abſtinentia citra notabile valetudinis detrimentum, aliúdve incommodum extrinſecum ſuſcipitur ex motivo ſobrietatis, ut ſcilicet quis tantò ſit remotior ab omni periculo faciendi ullum in potu exceſſum, facilè ex communibus Theologorum principiis deducitur, talem abſtinentiam
2 eſſe actum ſobrietatis elicitum. Quem quidem exercuêre, poſt S. Apoſtolum Jacobum, fratrem Domini, longè plurimi Sancti, quorum ſat multos nominat Fornerus *Lib. 2. De Temulentiæ malo, Cap. 3. & 4.* intérque hos meritò Danielem cum ſociis, Baptiſtam, Paulum Eremitam, Antonium, Hilarionem.

3 At verò quando prædicta abſtinentia videtur incommodare valetudini, aut vitæ prorogationi, dubium eſt, utrùm ſit licita, & laudabilis? Eſſe enim illicitam inſinuat Sanctus Thomas *q. 150. a. 1.* ita loquens: *Si quis ſcienter in tantum à vino abſtineret, ut naturam multum gravaret, à culpa immunis non eſſet.* S. Thomam ſequitur S. Antoninus *Part. 2. Tit. 6. cap. 3.* ante §. 1. Addens idem videri dicendum, *ſi quis multum limpharet, ita ut noceret, præſertim ſi hoc ageret contra monita, vel conſilia Superiorum.*

E diverſo vini potum nunquam, ratione 4
valetudinis, aut vitæ prorogationis eſſe præceptum, ſuadetur his rationibus. I. Quòd, ut retuli *Cap. 1. n. 35.* Sayrus neget quempiam obligari bibere vinum, etſi medicus dicat, illius potu vitam ad decennium productum iri; & Cardinalis de Lugo *Tom. 1. De Iuſt. diſp. 10. n. 32.* abſolutè negat, teneri quem bibere vinum eo fine, ut longiùs vivat. II. Quòd ſuprà retulerim, eſſe magnorum Doctorum opinionem, propoſitum nunquam utendi medicinis, omni culpa vacare; atqui vinum eſſe medicinalibus potibus annumerandum docet ex inſtituto in ſua Oenohydrogamia Doctor Hippolytus Guarinonius. III. Sanctus Hierony- 5
mus in Epitaphio S. Paulæ teſtatur, eam, ne infirmam quidem voluiſſe guſtare vinum. Quod ipſum de multis Sanctis poteſt cum veritate aſſeri, & nominatim de Sancta Eliſabetha Regina Luſitaniæ hæc leguntur in Breviario Romano *ad 4. Iulii*: Aqua in quodam ejus morbo, verſa eſt in vinum, cùm id à medicis præſcriptum bibere recuſaſſet. IV. Sanchez *Lib. 5. Conſil. Cap. 1. dub. 34.* & Leſſius docent, propoſitum nunquam veſcendi carnibus eſſe laudabile; ergo multò magis propoſitum nunquam vinum bibendi.

Ob has rationes cenſeo, hanc poſteriorem 6
ſententiam eſſe probabiliorem, ſi loquatur de caſu, quo quis habet alium potum præter vinum, ſicuti idem Sanchez *cit. dub. 34. n. 6.* docet de voto abſtinendi à carnibus. At verò ſi loquatur de caſu, quo quis non habet alium potum, quàm vinum, amplectenda eſt opinio Sancti Thomæ, ſicuti in ſimili docet idem Sanchez *Ibid. num. 7.* His addo, potum vini fuiſſe 7
ignoratum ante diluvium, & antequam inebriaretur Noë, ſicuti poſt SS. Chryſoſtomum, Hieronym. Theodoret. docent Pererius, Cornelius, Bonfrerius *in Cap. 1. Gen. v. 21.* & idcirco ebrietatem, quæ contigit S. Patriarchæ Noë, excuſant à peccato, quòd neque ipſe, neque ejus majores unquam antè vinum bibiſſent. Addo quoque, etſi Sanctus Thomas 8
quæſt. 149. a. 3. rectè oſtendat, vini potum non eſſe per ſe prohibitum, nec per ſe repugnare ſobrietati, omnem tamen vini potum eſſe quibuſdam per accidens prohibitum ratione voti, Regulæ, ſcandali &c.

Quæres II. *Vtrùm, qui vovit, ſe hodie non* 9
bibiturum vinum, teneatur pitiſſare, ſi non poſſit ſuum votum obſervare, niſi bibendo parum quid vini?

RESP.

RESP. Paſqualigus in Praxi jejunii *deciſione* 241. & Diana *Part.* 3. *Tract.* 5. *Reſol.* 61. affirmat, talem teneri parum quid vini bibere, eò quòd obligetur adhibere medium, ad voti ſui adimpletionem neceſſarium. Subdit tamen, talem non teneri ad multùm vini bibendum, quia ſi multum biberet, ageret directè contra votum ſuum. Hæc ſecunda doctrina eſt utique veriſſima; prima non caret difficultate. Quia tamen tradunt nonnulli Doctores, illum, qui nequit jejunium ab Eccleſia præceptum obſervare, niſi parum quid cibi manè ſumat, obligari aliquid ſumere, idcirco illa prima
10 doctrina eſt veroſimilis. Quòd ſi talis homo per ſuum votum intendit ſe obligare, ad ne quidem guſtandum vinum, clarum eſt, non teneri modicum quid bibere; quamvis licitè guſtet, quando videt ſe, niſi jam libet, paulò pòſt coactum iri haurire. Vide Azor *Part.* 1. *lib.* 11. *cap.* 20. qui etiam rectè addit, ejuſmodi hominem non agere contra ſuum votum, etſi in ſacro ſumat utramque ablutionem; ſicuti neque contra illud ageret, ſi eſſet Laicus, & poſt Communionem Sacram ſumeret vinum, de more præberi ſolitum. Paſqualigus *loco citato deciſione* 235.

11 Quæres III. *An voto non bibendi vini adverſetur potus cereviſiæ?*

Adverſari aſſerunt Cajetanus, & P. Baldellus relati *cap.* 1. *n.* 8. Negat meritò P. Sanchez *Lib.* 4. *Moral. cap.* 11. *n.* 44. & P. Tambur. in Decal. *Lib.* 3. *c.* 16. §. 6. *n.* 14. nam votum eſt ſtrictè, non autem latè interpretandum, tum argum. *L. Divus Pius ff. De Reg. Iur.* tum quia *actus præſumitur in dubio ita geſtus, ut ſit minus quàm fieri poteſt oneroſus.* Menochius *De Præſumpt. Lib.* 6. *Præſ.* 9. Ergo votum non bibendi vini debet intelligi de vino, non de potu, qui non eſt vinum. Et ex hac ratione non planè improbabiliter inferes, illum, qui eſt obſtrictus voto non bibendi vini, non agere contra ſuum votum, hauriendo quidem liquorem, qui nomine vini afficitur, at ita degenerat à propria vini natura, ut non ſit materia apta pro conſecratione.

12 Moneo tamen, ſpectandam eſſe voventis intentionem; ſi enim idcirco vovit abſtinentiam à vino, ut omne ebrietatis periculum effugeret, erit utique ei prohibitus potus cereviſiæ, vini ſublimati, Hippocras &c. non autem erit cereviſiæ potus interdictus, ſi tantùm intendit cavere periculum ebrietatis, à vino provenientis.

Quæres IV. *An, qui ob periculum ebrietatis cavendum vovit ſe vino abſtenturum, peccet mortaliter, quoties vinum abſque rationabili cauſa bibit?*

13 RESP. Si tantùm unum parvum vitrum ebibat, non peccat mortaliter, quia parvitas materiæ excuſat. Imò credibile eſt, eſſe etiam immunem à peccato mortali, licèt multum bibat, modò ſit omnino certus, abeſſe hîc & nunc periculum ebrietatis. Ratio eſt, quia ſicuti, quando ob periculum jurgiorum, aut blaſphemiarum vitandum, voviſti, juraſti, te non luſurum aleis, aut chartis, quantitas culpæ, quam ludendo admittis, deſumenda eſt non ex diuturnitate temporis luſui impenſi, neque ex quantitate pecuniarum in luſum expoſitarum, ſed præciſè ex ratione periculi, cui ob circumſtantiam ſociorum &c. te exponis ludendo poſt tuum votum. Sanchez *Lib.* 3. *Moral. c.* 18. *n.* 3. communiter receptus; ita & hîc, ut ſcias, an mortaliter pecces bibendo poſt editum votum, de non bibendo vino, diſpicere debes, in quantum, & quàm certum ebrietatis periculum te conjicias, hîc & nunc calices ſiccando: nam *quæ conveniunt in identitate rationis, non debent ſeparari in conſtitutione Iuris.* Dynus *in Reg.* 78. *in ſexto.*

SECTIO II.

Aliæ quæſtiones de voto, & juramento vini non bibendi reſolvuntur.

SUMMARIUM.

An qui, ut privaret ſe ſuavitate, quam percipit ex potu vini, vovit abſtinentiam abhoc, liberetur voto, ſi deſinat perdere omnem guſtum? 14.

Declaratur caſu Viri Religioſi. Ibid.

Quandonam mortaliter peccent bibendo vinum nonnullæ particulares perſonæ, quæ ob diverſas cauſas voverunt abſtinentiam à vino? 15. 16.

Quoties peccet de die, qui manè vovit, ſe eo die non bibiturum vinum, & tamen ſæpe bibit? 17.

An qui vovit, ſe hodie jejunaturum in aqua, & pane, toties peccet mortaliter, quoties bibit vinum? 19.

Ratio Iejunii magis pendet ex conſuetudine, quàm ſcripto Iure. 20.

QUæres I. *An, qui ut privaret ſe ſuavitate,* 14
quam ex vini potu perſentiſcebat, vovit ſe abſtenturum vino, licitè bibat vinum, è quo non percipit ullam voluptatem?

Caſus ex Caſu.

N*Ovi Religioſum virum, cui ex lapſu gravi ita fuêre læſa organa, ut nec guſtu, nec adoratu vinum ab aqua diſcernere poſſet.* Quæritur: *An ſi ante ſuum lapſum feciſſet votum non bibendi vini, idque ob eam ſolam cauſam, quæ in quæſtione proponitur, licitè poſt lapſum bibiſſet vinum?*

num? Et quid ſi vinum, quod ego jam bibo, mihi, vel ob mei palati, vel ob ſuum vitium nullo modo ſapiat? An licitè illud bibo, poſtquam dixi: Domine Deus, ut gulam meam mortificem, voveo, me vino abſtenturum.

RESP. Si ponamus, planè nihil aliud per illud votum fuiſſe intentum, niſi gulæ mortificationem, privationémque ſuavitatis, è potu percipi ſolitæ, tum non aget contra votum, qui bibet vinum, è quo nullam percipit voluptatem. Ratio eſt, quia votum obligat inſtar legis, Sanchez *Lib.*1. *Moral. cap.*13. Ergo ſicuti ceſſante tota cauſa legis, ceſſat obligatio legis, Suarez *Lib.*6. *De Leg. cap.* 9. cum communi, ita etiam ceſſante cauſa adæquata voti, ceſſat obligatio voti in caſu, quem ponimus.

15 Quæres II. *Quandonam mortaliter peccent ii, qui vinum bibunt, poſtquam jurârunt, ſe toto Anno non bibituros; & quidem idcirco jurârunt, quòd vel ſolerent in ebrietate gravia mala committere, vel per ſympoſia rem familiarem nimiùm minuere.*

RESP. Qui ob primam cauſam juravit, peccat mortaliter contra religionem juramenti, quando ſe inebriat ſciens volens, aut quando ſe exponit periculo proximo ebrietatis; non autem peccat contra ſuum juramentum, etſi multùm bibat, modò ſciat, non eſſe pericu-
16 lum ebrietatis. Qui verò ob ſecundam cauſam juravit, peccat tunc ſolùm mortaliter contra ſuum juramentum, quando per ſuum potum adfert rei domeſticæ, & conſequenter liberis, aut uxori notabile detrimentum. Ratio eſt, quia qui ideo vovit, ſe non luſurum chartis, quòd per luſum chartarum ad blaſphemias, aut fortunarum dilapidationem deveniat, non eſt reus violati juramenti, niſi ludat tunc, cùm eſt periculum blaſphemiarum, aut multum luſu perdendi, ſicuti videre eſt apud Sanchez *Lib.*3. *Moral. cap.*18. *n.*6. Ergo etiam, qui ob utramque prædictam cauſam juravit, ſe hoc toto Anno vinum non bibiturum, perjurus nón erit, tametſi multum ſæpe bibat, modò id fiat abſque periculo incidendi in ea mala, quorum evitationem unicè intendebat, quando ſe jurejurando obſtringebat. Sanè *in ambiguis orationibus maximè ſpectanda eſt ſententia ejus, qui eas protulit, Text. Leg. In ambiguis* 97. *ff. De Reg. Iur.*

17 Quæres III. *Quoties peccet is, qui ubi vovit, ſe bodie non guſtaturum vinum, manè, meridie, veſpere non tantùm guſtat, ſed haurit liberaliter.*

RESP. Peccat ſola prima vice. Azor *Part.* 1. *Lib.* 11. *cap.* 20. Ratio eſt, quia talis videtur ſolùm intendiſſe ejuſmodi à vino abſtinentiam, ut verè dicere poſſet ſe ob honorem Dei ne guſtâſſe quidem vinum, toto illo die; atqui poſtquam jam ſemel guſtavit, non poteſt dicere, ſe non guſtâſſe; ergo licèt poſtmodum ter, vel quater guſtet, aut bibat, non aget contra abſtinentiam à ſe promiſſam, ergo non de-
linquet adverſus votum. Confirmatur ex doc- 18
trina ad ſequentem quæſtionem danda. Quod ſi verò dixiſſet ille: *voveo me hodie bibiturum ſolam aquam*, tunc peccabit graviter, quoties de die bibet vinum in magna quantitate. Sanchez mox citandus. Ratio eſt, quia tale votum eſſet prorſus ſimile præcepto Eccleſiaſtico de non edendis carnibus die Sabbati, contra quod utique agitur, quoties de die carnes eduntur.

Quæres IV. *An, qui vovit ſe hodie jejunaturum in aqua, & pane, toties peccet mortaliter, quoties vinum bibit?* 19

RESP. Peccat mortaliter ſola prima vice, qua vinum bibit in notabili quantitate. Sanch. *Lib.*4. *Moral. c.*11. *n.*45. & Paſqualigus *in Praxi jejunii deciſ.* 230. *contra Gbilium.* Ratio eſt, quia quàm primùm ſumpſit multùm vini, deſtruxit formam jejunii, quam obſervare cogitabat, ſicuti illam deſtruxit, qui die jejunii ſecundam refectionem ſumpſit. Etenim qui dicit: *Voveo, me jejunaturum in aqua, perinde ſe habet, ac ſi diceret: voveo, me tale jejunium obſervaturum, ut dici poſſit, nil notabile præter aquam, eſſe à me bibitum.* Unde apparet, tale votùm non eſſe ſimile illi præcepto, quo tenemur die Veneris abſtinere carnibus; quandoquidem toties contrahimus noxam lethalem, quoties tali, aut aliquo jejunii Eccleſiaſtici die carnes manducamus refectionibus moraliter diſtinctis, ſicuti poſt hæc ſcripta reſpondimus Anno 1659. cuidam pererudito Theologo, Patri, inquam, Theodoro Moreto, è Sileſia ſenſum noſtrum exquirenti, & contrarium huic doctrinæ ſentienti idcirco, quòd ſit de eſſentia jejunii non veſci carnibus; quæ eſſentia cùm deſtruatur per primam comeſtionem, ejus obſervatio erit poſtea illo die impoſſibilis; non igitur delinquet, qui primæ illicitæ comeſtioni carnium adjiciet ſecundam, aut tertiam, ſicuti ex probabiliore opinione non peccat ſaltem graviter, qui die itidem jejunii Eccleſiaſtici ſecundæ illicitæ refectioni ſuperaddit tertiam aut quartam.

Verùm quia totum jejunium magis pendet 20
ex more, & conſuetudine, quàm ex Lege, & præcepto, ut loquitur P. Stephanus Fagundez *De Præc. Eccleſ. præc.* 4. *L.* 1. *c.* 4. *n.* 18. aq; adeò magis quàm à ratione ſpeculativa, mos autem fidelium declarat, eſſe verum, tam id quod diximus de repetito eſu carnium, P. Tanner. *Tom.* 3. *diſp.* 3. *q.* 3. *dub.* 5. *n.* 93. quàm quod de iterata juſta refectione, Idem *Ibid.* ac P. Laymannus *Lib.* 4. *Tract.* 8. *cap.* 1. *n.* 12. idcirco nunc quoque arbitror, ſtandum eſſe illâ de carnibus doctrinâ.

Apparet deinde, illum, quo de loquimur, 21
poſt-

poſtquam ſemel bibit vinum in notabili quantitate, non obligari ad jejunium, niſi fortè aliunde teneatur jejunare. Paſqualigus *deciſ.* 240. contra Sanchez *cit. n.* 45. Ratio eſt, quia jam eſt ipſi impoſſibile ſervare illam jejunii formam, quam ſibi præſcripſerat. Atqui *impoſſibilium nulla eſt obligatio L. Impoſſibilium. ff. De Reg. Iur.* Porrò exiſtimat quidam eruditus Recentior, non delinqui mortaliter contra votum non bibendi vinum, niſi bibatur dimidia menſura Tirolenſis, quæ eſt una ex mediocribus. At ego exiſtimarem, me repugnaturum judicio ſeu communi, ſeu communiori ſi hoc ſcriberem. Malo tamen aliorum de hac doctrina ſenſum intelligere, quam meum promere. Quem tamen poſt alteram editionem prompſi in Alphab. Votivo, ſeu Alphabeto Quadrupl. *Part.* 1. *Caſ.* 3. *n.* 103. & 104.

E.

NUNC EBRIETATI.

Quid ſit Ebrietas, & in quo conſiſtat?

SECTIO I.

Ebrietatis ſignificata, & Etymon.

SUMMARIUM.

Ebrietatis ſignificatum eſt duplex. 1.
Ebrius dicitur quaſi extra Briam, id eſt menſuram. 3.
Ebrietas ſignificat Actum, Ebrioſitas Habitum. 4. & 5.
Temulentia differt ab Ebrietate. 6.

1 QUæres I. *Quotuplex ſit Ebrietatis ſignificatum?*

RESP. Duplex teſte S. Thom. 2. 2. q. 150. a. 1. *Quandoque enim defectum, & privationem uſus rationis ex nimio potu ortum ſignificat; quo ſenſu dicimus, aliquem bibiſſe uſque ad ebrietatem, id eſt uſque ad rationis exturbationem. Quandoque autem ſignificat illum actum potandi, ex quo oritur defectus, & privatio prædicta, ſive oriatur ex vini generoſitate, ſive negligentia hominis, (ſicuti creditur Noë fuiſſe inebriatus,) ſive oriatur ex inordinata concupiſcentia vini; & hoc pacto ebrietas eſt quædam ſpecies gulæ, nam gula* (latiùs ſumpta) *dividitur in Comeſſationem, & Ebrietatem.*

2 Ita S. Thom. cum quo nos de ebrietate in hoc ſecundo ſignificato tractabimus, ubi priùs obſervaverimus, ſicuti eſt duplex privatio uſûs rationis, una perfecta, quando penitus abſorbetur ratio: altera imperfecta, quando remanet adhuc aliquid rationis, & libertatis, ita etiam eſſe duplicem ebrietatem: perfectam, inquam, & imperfectam, ut pluribus declarabo *cap.* 21. *ſect.* 2.

Quæres II. *Quod ſit Ebrietatis etymon?* 3

RESP. Sicuti ſobrius dicitur quaſi Briam, ſeu menſuram ſervans, ut vidimus ſuprà *cap.* 1. *n.* 1. ita ebrius dicitur, quaſi extra Briam, ſeu excedens menſuram, ut ex Sancto Thoma notat Leſſius *Lib.* 4. *De Iuſt. & Iur. cap.* 3. *n.* 13. vel, ut cenſet Gloſſ. *in cap. à crapula, De Vit. & honeſt. Cler.* Ebrietas dicitur ab *é*, quod eſt *ſine*, & *Bria*, quod eſt *menſura*. Huic vocabulo aptiſſimè reſpondet Germanicum, quo potum immodicum vocant Ohnmäſſig / ſeu ſine menſura.

Quæres III. *Quæ ſit differentia inter ebrium & ebrioſum?* 4

RESP. Hæc, quòd ſcilicet ebrioſus ſit is, qui conſuevit bibere uſque ad rationis exſpoliationem, eſto re ipſa jam ſit compos rationis: at ebrius non diceris, niſi quando actu ipſo ratione cares ob nimium potum, eſto nunquam aliàs incurreris ejuſmodi carentiam. Verbo, ebrius actum, ebrioſus habitum indicat; de quo quidem eleganter Sanctus Ambroſius *Lib. De Pœnit.* apud Fornerum *Lib.* 1. *cap.* 2. *Ebrioſus eſt, qui dum abſorbet vinum, mala ebrietatis conſuetudine abſorbetur à vino; abominabilis fit Deo, deſpicitur ab Angelis, deridetur ab hominibus, deſtituitur à viribus & virtutibus, confunditur à Dæmonibus.* 5

Quæres IV. *Quomodo temulentia differat ab ebrietate.* 6

RESP. Apud modernos ſcriptores differt ſolis literis, cùm tamen apud priſcos non in malam ſemper, ac vitioſam ſignificationem fuerit detortum, ut teſtatur Athenæus *Lib.* 7. *Dipnoſoph. cap.* 10. Eſt autem temulentia derivata à *temeto*, ita dicto, quòd tentet, ſeu labefactet mentem, de quo accipe Plinii ſententiam: *Cato propinquos ideo fœminis oſculum dare juſſit, ut ſcirent, an temetum olerent; hoc tum vino nomen erat, unde temulentia appellata.* Ita Plinius *Lib.* 14. *cap.* 13.

SECTIO

SECTIO II.

Deſcriptio ebrietatis.

SUMMARIUM.

Ebrietatis deſcriptio ex S. Auguſtino. 7.
Et ex S. Petro Chryſologo. 8.
Ebrietas Theologicè eſt exceſſus in potu inebriante voluptatis cauſa, donec rationis uſus adimatur. 9.
Meritò exprimitur in hac deſcriptione clauſula: Voluptatis cauſa. 12.
Eſt lis non verbalis, ſed realis, utrùm illa clauſula ſit immiſcenda. 13.
Declaratur vero Caſu. Ibid.
Pœnitentes tenentur confiteri illas ſolas circumſtantias, quas apprehenderunt in operando. 14.
Nova objectio contra deſcriptionem ebrietatis. 16.
Cur Doctores dicant, ebrietatem eſſe rationis ſpoliationem violentam? 17.

7 QUæres I. *Quid cenſendum de illa ebrietatis deſcriptione, quam ex S. Auguſtino ſerm.* 232. *De temp. refert Fornerus Lib.* 1. *cap.*4. *his verbis*: Ebrietas eſt blandus dæmon, dulce venenum, grave peccatum, quam qui habet, ſeipſum non habet, quam qui facit, peccatum non facit, ſed ipſe totus eſt peccatum.

RESP. Etſi hæc deſcriptio non ſit aliena ab Auguſtini vel ingenio, vel doctrina, quam *cit. ſerm.*232. & 231. tradit ipſe, attamen in neutro horum ſermonum illam reperio. 8 Idem auctor ex Sancto Petro Chryſologo *ſerm. de jejunio* hanc ebrietatis deſcriptionem exhibet: *Ebrietas eſt Mater litium, furoris genitrix, petulantiæ Mater, hanc qui habet, homo non eſt. Hæc enim eſt rabies voluntaria, invitatus hoſtis, illecebra honeſtatis, & pudoris injuria.*

9 Quæres II. *Quomodo ſit Theologicè deſcribenda ebrietas?*

RESP. Hoc modo: *Ebrietas eſt exceſſus in potu inebriante voluptatis cauſa, donec rationis uſus adimatur.* Sic deſcribit Laymannus *in Theolog. Morali Lib.*3. *ſect.*4. *n.*4. poſt Valentiam *Tom.*3. *diſp.*9. *q.*3. *p.*1. & Leſſium *De Iuſt. Lib.*4. *cit. cap.*3. *n.*13. Unde propriè, formaliter, & Theologicè loquendo non eſt ebrius, qui ob aliam cauſam, quàm ob voluptatem privavit ſe ratione per potum, ut diſertè tradit Azor *Part.* 1. *Lib.*7. *cap.*22. *q.*7. poſt Medinam unà cum Cajetano *q.*150.*a.*2. Valent. *loc. cit.* & aliis aſſerentibus, illum, qui alia de cauſa, quàm ob voluptatem bibit, uſque ad privationem uſus rationis, non *formaliter*, ſed tantùm *materialiter* eſſe ebrium. Quam doctrinam repetit ter Cajetanus *loc. cit.*

Eandem doctrinam ſufficienter inſinuavit 10
S. Thom. *cit. q.*150. *a.*1. ubi volens deſcribere ebrietatem in eo ſenſu, in quo de illa, tanquam de peccato, tractant Theologi, dicit eam contingere, *ex nimia vini concupiſcentia.* Et *a.* 2. *in Corp.* expreſſè dicit, eam conſiſtere in uſu, *& concupiſcentia vini*, per vinum intelligens omnem potum inebriare valentem.

Et confirmatur inde, quòd ebrietas Theo- 11
logicè ſumpta adverſetur formaliter temperantiæ, ut oſtendam *cap. ſequenti*; ergo ſicuti temperantia formaliter verſatur circa delectabile ſecundùm ſenſum tactûs, illo moderatè utendo, ita ebrietas formaliter verſatur circa delectabile tactûs, illo immoderatè utendo, contrariorum quippe eadem eſt diſciplina.
Ariſtoteles 1. *Topic. cap.*8. Hinc refutatur Syl- 12
vius, qui in 2.2.*q.*150. *a.*1. negat, in definitione ebrietatis, neceſſariò ponendas eſſe illas duas particulas: *voluptatis cauſa*, ſed illum propriè & Theologicè eſſe ebrium, qui potavit voluntariè uſque ad privationem uſûs rationis, ſive interim, quod potando quæſivit, ſit delectatio, ſive amici complacentia, ſive è morte, quæ ipſi intentatur, evaſio, ſive aliquid aliud.

Quæres III. *Utrùm hæc diſſenſio inter nos,* 13
& Sylvium, ſit tantùm de nomine an de re morali?

RESP. Eſſe de re morali, ut declarabitur hic

Caſus non imitandus.

Hilarius vir Nobilis, nulla ſiti preſſus, contendit cum Bonifacio, ſe uno ſpiritu exſiccaturum ingentem menſuram vino plenam. Factâ ſponſione illam exhaurit, ſed tanta cum violentia, ut mox humi corruat, ſpoliatus & ſenſu interno, & ipſa ferè vitâ. Quæritur utrùm rectè confeſſus fuerit, ſi fortaſſis præciſè dixit: me ſemel inebriavi?

RESP. Hilarium, qui mihi perbene notus fuit, per ſe loquendo non rectè, & Theologicè confeſſum fuiſſe, ſi forſitan ita confeſſus eſt. Nam ut ſic ponitur, non tantùm non fuiſſe confeſſus evidens periculum gravis invaletudinis, cui ſe tam temerariè expoſuit, ſed etiam aliam peccati ſpeciem finiſſe confeſſus, quàm admiſerit. Non enim admiſit propriè peccatum ebrietatis, eſto potaverit cum evidenti periculo amittendi rationem. Quare ejuſmodi Confeſſio fuit mendax, perinde ac ſi diceret: ſemel per potum me privavi ratione voluptatis cauſa. Per accidens tamen fuit ea Confeſſio idcirco legitima, quòd pauci illorum, qui vino ſeſe opplent, apprehendant diverſam malitiam in potationibus, quarum uni nimium indulgent ex voluptate, alteri ob ſponſionem, ſociorum adhortationem, & ſimilia; ſed ſolùm hoc apprehendunt, eſſe grave

Digitized by Google

ve peccatum, privare ſe ratione per potum, abſque gravi cauſa.

14 Et quia pœnitens non tam tenetur confiteri ſpecificas malitias, quæ re ipſa inſunt objecto, & circumſtantias, quàm quas apprehendit, harum enim ſolarum malitiam contraxit. Arriaga *Tom.3. diſp. 13. ſect.2.* Vaſquez 1.2. *diſp.* 107. Et Confeſſarius, niſi peculiaris ratio occurrat, ſupponere debet, ſingulos ex pœnitentibus, actiones malas, de quibus ſe accuſant, exercuiſſe eo modo, quo ſolent à pleriſque exerceri, Laymann. *Lib.1. Tract.2. cap.4. n.7.* Idcirco neque ipſi Hilario, neque Hilarii Confeſſario fuit movendus ſcrupulus. Et verò verbum inebriandi in Latina, vulgaribúſque linguis tam communiter accipitur pro ebrietate etiam materiali, ut ego ipſe in poſterum ſim non ſemel cum aliis Doctoribus uſurus hac voce in iſta materiali ſignificatione, ſæpe tamen additurus adjectiva Formalis, Materialis.

15 At inquies: *Quomodo igitur per ſe loquendo debuiſſet confiteri Hilarius?* Reſpondeo hoc modo: Semel bibi uſque ad plenam privationem rationis, cum præviſo gravis valetudinis periculo. Neque opus fuit adjungere circumſtantiam ſponſionis, quia illa ſe merè per accidens habet reſpectu potûs nimii; at voluptas non habet ſe per accidens reſpectu ebrietatis Theologicæ. Optimè feciſſet Hilarius, ſi memor Regulæ 69. *in 6. In malis promiſſis fidem non expedit obſervari*, factâ ſponſione deſtitiſſet à propoſito.

16 Etſi autem, ut dixi, ebrietas ſtrictè, ac Theologicè loquendo videtur eſſe omninò deſcribenda eo modo, quem expreſſi ſuprà *n.9.* nihilominus tamen etiam accipitur ab ipſiſmet Theologis (quorum morem ſequemur non ſemel) latè, ac materialiter, ſcilicet pro privatione rationis proveniente ex potu nimio, ſive Voluptatis, ſive alterius finis ergò ſit ſumptus. Unde nos inferiùs *cap.* 18. quæremus: Utrùm ſit fas inebriare ſeſe eo fine, ut non ſentiatur dolor proventurus ex ſectione pedis? Imò quæremus *cap.* 31. Liceátne ſe inebriare tabaco, lupulo, pane? Hoc ideo in hac Editione obſervo, quòd inſignis quidam Theologiæ Profeſſor in urbe celeberrima amiciſſimis literis ad me die ſexto hujus ipſius menſis, quo revideo hunc librum, ſcripſerit mihi: Mirari ſe, quòd vitium ebrietatis definiamus per exceſſum in potu inebriante uſque ad privationem rationis *Voluptatis* cauſa, & tamen poſtea quæratur, an incurratur vitium ebrietatis, ſi extrudatur ratio per vini potum, ne ſentiatur abſciſſio membri &c. *Cur, obſecro, quæritur, an ſit homo, ubi deeſt certa differentia rationalitatis? cur an ſit ebrietas, ubi non reperitur illud*; Voluptatis cauſa? Sed huic non otioſæ objectioni ſatiſfit diſtinctione nunc primùm allata.

Quæres IV. *Cur Doctores paſſim dicant ebrietatem eſſe violentam privationem rationis?* 17

RESP. Alii cum Baldello Theol. Moralis *Lib.5. cit. diſp.30. n.1.* ideo, quòd per illam fiat, ut homo non retineat in ſe facultatem, pro arbitratu recuperandi rationem, ſed inducatur neceſſitas, manendi per vim ſine uſu rationis, toto tempore ebrietatis. Alii cum Filliucio *Tract.20. n.12.* idcirco, quòd ebrius etſi ſit vigilans, tamen non poſſit uti ratione. Alii cum P. Dicaſtillo ideo, ut à deſcriptione ebrietatis excludatur ſomnus, quia etiamſi per illum auferatur uſus rationis, interim dum ipſe durat, eſt tamen hic modus à natura inſtitutus, ad virium inſtaurationem.

F.

VITIO.

CAPUT VI.

In quo conſiſtat malitia Ebrietatis.

SECTIO I.

Utrùm Ebrietas ſit ſpecies gulæ?

SUMMARIUM.

Ebrietas eſt propriè dicta ſpecies gulæ. 1.
An interſit rei moralis nôſſe, utrùm Ebrietas ſit ſpecies gulæ, nec ne? 3.
An contra ſobrietatem peccet Religioſus, qui locum ex intuitu ſobrietatis interdictum ingreditur ſine periculo Ebrietatis? 4.

QUæres I. *Utrùm Ebrietas ſit propriè dicta ſpecies gulæ?*

RESP. Ita cenſere S. Thomam 2.2. 1
q.150. a.1, S. Antoninum *Part.2. Tit.6. cap.3.* Sylvium *in 2.2. q.150. a.1.* & Baldellum *Lib.5. diſp.30.* Qui Baldellus hanc communem ſententiam probat hac ratione: Nam gula gene- 2
ratim accepta dicit inordinationem in eſu, & potu; Ebrietas autem hujuſmodi inordinationi genericæ ſuperaddit quaſi ſpecificam differentiam, quod pertingat uſque ad privationem rationis. Nam quemadmodum ſacrilegium e.g. rectè dicitur contineri ſub furto tanquam ſpecies ſub genere, quia hoc, quod eſt rem alterius, quæ accipitur, eſſe ſacram, aut commiſſam loco ſacro, eſt quædam alienitas, & ſpecialiter diſconvenit rationi ſub illo ipſo genere, ſub quo diſconvenit in univerſum ac-

Digitized by Google

cipere rem alienam; & adulterium rectè dicitur contineri ſub fornicatione, quia hoc, quod eſt, fœminam, ad quam acceditur, eſſe alienam, eſt quædam Non-ſuitas, & ſpecialiter diſconvenit ſub hoc ipſo genere, ſub quo diſconvenit in univerſum accedere ad non ſuam, ita ebrietas rectè dicitur contineri ſub gula, tanquam ſub genere, quia hoc, quod eſt inordinatum potum ob delectationem pertingere uſque ad rationis turbationem, ſpecialiter diſconvenit ſub hoc ipſo, quod eſt inordinatè delectari potu &c.]

3 Quæres II. *Vtrùm interſit rei moralis, nôſſe, an Ebrietas ſit propriè ſpecies gulæ nec ne?*

RESP. Omnino intereſt. Nam ſi neges, eſſe propriè ſpeciem gulæ (in lata ſignificatione acceptæ) tum quando te inebriâſti, non erit opus, ut in ſacra Confeſſione dicas: me inebriavi, ſeu: per intemperantem potum ademi mihi ipſi rationem; ſufficiet, modò dicas: ſemel voluntariè me privavi proxima ad uſum rationis potentia. At verò hæc Confeſſio non ſufficiet in ſententia S. Thomæ, & communi; à qua, quia ægre diſcedo in re tam gravi, idcirco magis propter auctoritatem, quàm propter allatam rationem, cenſeo eſſe dicendum, quòd ebrietas ſit ſpecies gulæ latè ſumptæ, adeóque intemperantiæ oppoſitæ ſobrietati. Repete ſi placet, controverſiam agitatam *Cap.* 1. *ſect.* 2.

4 Quæres III. *Si Ebrietas opponitur ſobrietati, an contra ſobrietatem peccet Religioſus, qui locum, per ſuam Regulam ex motivo ſobrietatis, ſeu ne quis ſe inebriet, ſub præcepto interdictum adit, eſto in illo loco revera ſe non inebriet, nec fuerit ullum inebriandi periculum?*

Affirmandum videtur ex communi principio, quòd lex rem præceptam ponat in ea virtute, quam ipſa lex, ſeu legiſlator intendit; ita enim docent omnes, teſte P. Roderico de Arriaga *Tom.* 3. *diſp.* 41. *n.* 32. Ipſe tamen in terminis proponens iſtum caſum *n.* 36, negat, & illam omnium doctrinam, & hunc Religioſum peccare contra ſobrietatem; ac *num.* 35. idem negat de illo, qui tranſgreditur legem vetantem hauſtum vini etiam moderatum, eſto illum vetet ex motivo ſobrietatis. Sicut non peccat contra caſtitatem, qui proſpicit per feneſtras contra Regulam, quæ ex motivo caſtitatis interdicit hunc proſpectum. Ego ſicuti non inficior, hanc P. Arriagæ opinionem eſſe valde veroſimilem, ita nondum abſolutè illam complector, erit fortè locus rem penitiùs examinandi.

SECTIO II.

Quantum ſit peccatum Ebrietas?

SUMMARIUM.

Nonnulli malè negârunt, Ebrietatem eſſe peccatum. 5.

S. Thomas, & nonnulli alii cenſuerunt, Ebrietatem non frequentem non eſſe crimen lethale. 6. *& ſeqq.*

Explicantur tamen benignè. 10.

Vtique non eſſe hæreticus, qui defenderet, unam, alterámve ebrietatem voluntariam non eſſe peccatum lethale. 12.

NEmo niſi ebrio ſimilis dubitavit unquam, 5
ſitne ebrietas peccatum. Quid enim peccati rationem obtinet, ſi non obtinet tam effrœnis potandi libido, ut quis abjecta rationis poteſtate, qua nihil in homine diviniùs, ad brutorum ſtoliditatem, voluptatis cauſa vino, cereviſia, aliòve ejuſmodi potu ſe abjiciat? Quare explodendi ſunt, & Antonius Triumvir, qui teſte Plinio *Lib.* 14. *cap.* 22. Libro pro ebrietate conſcripto negavit, el quidquam ineſſe fœditatis; & illi Philoſophi, qui referente Theophilo Raynaudo *De Virtutibus Lib.* 6. *n.* 102. idem inficiari ſunt auſi.

Quæres autem I. *Quantum peccatum ſit Ebrie-* 6
tas?

RESP. Non referri à quoquam quemquam Theologum, qui hac ætate dubitet, quin plena, voluntaria, formaliſque ebrietas ſit ſemper peccatum mortale, licèt Abbas *in C. A crapula. De vit. & hon. Cleric.* tradat haberi *in cap. Vnum.* §. *Aliàs autem. diſt.* 25. textum, *ſemper menti tenendum*, quòd ſcilicet ebrietas non ſit peccatum mortale, niſi ſit aſſidua. Attamen non ita ſonat ille textus, ut videbimus *n.* 10. Licèt etiam agnoſcat Thomiſtarum Coryphæus Cajetanus in citatam *quæſt.* 150. *a.* 1. negâſſe S. Thomam, ebrietatem eſſe peccatum mortale, negâſſe, inquam, in caſu, quo tantùm ſemel, iterúmve admitteretur hoc vitium; at ſapientior ſeipſo factus damnavit *cit. a.* 2. noxæ lethalis omnem illum, qui vel ſemel voluptatis cauſa ſe inebriaret.

Videtur quoque S. Auguſtinus negâſſe, 7
ebrietatem non aſſiduam eſſe peccatum mortale, & quidem bis in uno eodémque ſermone, cujus pars refertur. *C. Vnum. Diſt.* 25. Nam *ſerm.* 41. de Sanctis dicit in primis, ſe, ne deſperationem facere videatur, breviter enumeraturum, quæ ſint capitalia, ideſt mortalia crimina; & nominato homicidio, adulterio &c. ſubdit hæc verba: *Et ebrietas, ſi aſſidua ſit in eorum numero computatur.* Ergo hic S. Doctor ſolam aſſiduam ebrietatem cenſuit eſſe mortaliter malam. Deinde paulò pòſt dicens, 8

Digitized by Google

ſe indicaturum, quæ ſint peccata minuta, ſic loquitur: *Quoties quis in cibo, aut in potu plùs accipit, quàm neceſſe ſit, ad minuta peccata noverit pertinere.* Atqui is, qui ſe inebriat, plus accipit in potu, quàm neceſſe ſit, ergo ebrietas ſpectat ad minuta peccata. Unde inſignis ille ac multùm Religioſus Jureconſ. Petrus Gregorius Toloſanus *Syntagm. Iur. Part.* 3. *Lib.*39. *cap.*8. ita poſt Gloſſ. *in C. Inebriaverunt.* 15. *q.* 1. Abb. *loc. cit.* & alios paſſim Canoniſtas abſolutè pronuntiat: *Ebrietas aſſuefacta mortale eſt peccatum: ſi non aſſidua, veniale.* Nihilominus tamen.

9 RESP. I. Indicatum Sermonem, à Doctoribus Lovanienſibus reponi inter eos, de quibus dubitatur, an ſint genuini fœtus Divi Auguſtini. Quia tamen conſtat, illum à Catholicis tum in hac materia, tum maximè in materia de peccatis venialibus, & Purgatorio paſſim ſub nomine S. Auguſtini citari, idcirco.

10 RESP. II. Ad primum locum vel cum Leſſio *Lib.*4. *De Iuſt. & Iur. cap.* 3. *n.*16. à S. Patre enumerari duntaxat illa peccata, de quibus non poterat eſſe dubium, an eſſent mortalia; vel certè cum S. Thoma *2.2. ad.*1. hunc S. Patrem loqui de Ebrietate plenè voluntaria. Plenè voluntaria autem vix eſt, niſi ſit aſſidua, id eſt ſæpius iterata, quia antequam ſe quis aliquoties inebriaverit, vix ſufficienter advertit periculum ebrietatis, cùm non habeat ſui, & vini ſufficientem notitiam. Et quidni hæc explicatio applicetur illis ipſis locis, quibus ipſemet Sanctus Thomas aſſerit, ſolam frequentatam ebrietatem eſſe peccatum mortale?

11 Ad alterum locum S. Auguſtini. Reſp. eum loqui de exceſſu in cibo, & potu, citra incommodum, à cibo, potúque diſtinctum; etenim docebo infrà, exceſſum in appetitu, uſque vini, conſideratum ſine incommodo extrinſeco, non eſſe niſi veniale peccatum.

12 Cæterùm ſi quis negaret, unam, alterámve inebriationem voluntariam eſſe peccatum mortale, non foret utique hæreticus; quandoquidem doctrina hîc tradita habet multos Canoniſtas adverſantes, & nullo modo eſt de fide. Foret tamen is temerarius, utpote, qui in re tam gravi, tantíſque firmata rationibus diſſentiret ab omnium modernorum Theologorum ſenſu.

13 Quæres II. *Quinam optimè probare videantur, Ebrietatem eſſe grave crimen?*

RESP. Inter eos, quos ego legi, inſigniter hoc argumentum tractaverunt Fridericus Fornerus toto Libro 1. *De Temulentiæ malo.* PP. Valentia, Leſſius, Raynaudus, Baldellus *ll. cc.* Primus quidem enumerando, exaggerandóque mala multiplicia, quæ ex ebrietate oriuntur. Secundus & tertius argumentis petitis ex Scriptura Sacra, PP. ratione naturali. Quartus Patrum, Philoſophorúmque multiplicem authoritatem de ſuo incomparabili, & ferè inexhauſto theſauro adfert. Quintus rationes naturales, ſuo inter Theologos morales more ſingulari multùm urget. Ego ſingulas horum argumentorum ſedes obiter luſtrabo.

SECTIO III.

Ebrietatem eſſe crimen mortale probatur breviter tum ſacræ Scripturæ, tum SS. PP. Authoritate.

SUMMARIUM.

Textus ſacræ Scripturæ maximè damnantes ebrietatem. 14.
Et SS. Patrum in eundem ſenſum. 16.
Nihil eſt tam Dæmoni amicum, quàm ebrietas. 17.

Quæres I. *Quinam ſacræ Scripturæ textus ebrietatem maximè damnent?* 14

RESP. Sequentes: *Cui væ? cujus patri væ? cui rixæ? cui foveæ? cui ſine cauſâ vulnera? cui ſuffuſio oculorum? nonne his, qui commorantur in vino, & ſtudent calicibus epotandis? Proverb.* 23. *verſ.* 29. & 30. Ubi breviter enumerantur mala, quæ ex ebrietate ſolent oriri; ergo ipſa ebrietas eſt mala. Et mox *Verſ. ſequent. ſcilicet* 31. & 32. additur: *ne intuearis vinum, quando flaveſcit, cùm ſplenduerit in vitro color ejus; ingreditur blandè, ſed in noviſſimo mordebit ut coluber, & ſicut Regulus venena diffundet.* Nimirum ſicut illa venena ſunt corpori lethifera, ita vinum in fine mortem æternam adfert animæ, & corpori. *Væ, qui conſurgitis manè ad ebrietatem* Iſa. 5. v. 11. *Neque avari, neque ebrioſi, neque maledici Regnum Dei poſſidebunt:* 1. Cor. 6. v. 10.

Hunc Pauli locum, ad probandum, ebrietatem, etiam ſemel voluntariè ſuſceptam, eſſe peccatum mortale, meritò adferunt plerique 15
DD. eò quòd licèt vox ebrioſus, (ut *Cap.*4. *n.*5. monui,) ſignificet illum duntaxat qui ſolet ſe inebriare, attamen, quia Apoſtolus ſcripſit Græcè, & vox Græca Μέθυσοι qua ipſe fuit uſus, idem ſignificat, quod Μεθύων id eſt ebrius, ut bene obſervat Cornelius à Lapide in Commentario ejus loci, idcirco fatendum eſt, ab Apoſtolo reum gehennæ dici illum, qui etiam ſemel ſe formaliter inebriat. Scio à Juſtiniano aliter hanc vocem explicari, ſed noſtra expoſitio eſt longè probabilior.

Quæres II. *Quæ SS. Patrum ſententiæ luculentiùs probent doctrinam allatam n.6. ſect.2.* 16

RESP. Iſtæ I. *Ebrietas quaſi inferni puteus, quoſcunque ſuſceperit, niſi digna ſubvenerit pœnitentia, ita fortiter ſibi vindicat, ut eoſdem ipſos de inferni tenebroſo puteo ad charitatem,*

Digitized by Google

ſive ſobrietatis lucem redire non permittat. S. Auguſtin. *Serm.* 231. *de Temp.* quem unà cum ſequente utiliſſimè leget concionator parans invectivam in ebrioſos. Non ignoro quidem, hos ipſos duos Sermones, qui certè communem S. Auguſtini ſtylum non redolent, à DD. Lovanienſibus referri inter dubios; verùm quia omnes utrumque citant, ſub nomine Auguſtini, ejus non eſt authoritas ſpernenda.

17 II. *Nihil eſt ita Dæmoni amicum, quàm ebrietas, & laſcivia, quæ eſt mater omnium vitiorum.* S. Chryſoſtomus *hom.* 71. *ad pop. Antioch.* relatus à S. Thom. *a.* 3.

III. *Ebrietas mortale crimen eſt: Ebrietas grave peccatum eſt: Ebrietas inter homicidia, fornicationes, & adulteria reputatur: Ebrietas ejicit hominem è Regno Dei.* S. Bernardus *de modo bene vivendi*, ſeu ad ſororem *ſerm.* 25. ante medium.

SECTIO IV.

Quibus rationibus naturaliter probetur, Ebrietatem voluntariam eſſe peccatum mortale, etſi non niſi ſemel eveniat.

SUMMARIUM.

Adfertur prima ratio naturalis probans, ebrietatem eſſe crimen lethale. 18.
Adfertur ſecunda ad idem propoſitum. 20.
Et tertia ex SS. Baſilio, & Chryſoſtomo. 21.
Et quarta hæc, quòd Ebrietas cauſet multos morbos. 23.
Et quinta, quòd alliciat ad turpia. 24.
Et ſexta, quòd creet plurima alia mala. 25.

18 PRima ratio, qua Theologi probant, ebrietatem eſſe crimen lethale, eſt hæc, quòd ebrietas naturaliter, & neceſſariò privet hominem non tantùm uſu rationis, ſicut privat ſomnus, ſed etiam proximâ ad uſum rationis potentiâ. Ebrius enim non tantùm non poteſt uti ratione, dum eſt ebrius, ſed neque poteſt liberare ſe ebrietate, quando vult, & proinde non poteſt redire ad rationem, quando vult, ſicuti poteſt redire is, qui ad ſomnum ſe componit; poteſt enim hic antequam ad ſomnum ſe componat, ita res ſuas inſtituere, ut à famulo, horologio, aut alia ſimili machina excitetur. Ergo ebrietas privat proxima ad uſum rationis potentia; ergo eſt mortale
19 crimen. Cùm enim ex una parte ſit certum, quòd privari ſaltem per notabile tempus proximâ ad uſum rationis potentiâ, ſit magnum malum, & longè majus, quàm privari per unum, alterúmve diem uſu ſuæ domûs: ex altera autem parte etiam certum ſit, hominem non eſſe dominum, ſed tantùm adminiſtratorem ſuæ rationis, uti & aliarum potentiarum naturalium, ſit, ut ſe inebriando inſerat ſibi grave damnum, cujus ſibi inferendi non habet poteſtatem. Hoc argumento utuntur potiſſimùm Cajet. 2. 2. *q.* 150. *a.* 2. *ſub fin.* & Valent. *Tom.* 3. *diſp.* 9. *q.* 3. *Punct.* 2.

20 II. Ratio. Ebrietas impedit, quò minùs ſatiſfaciat quis præceptis affirmativis, eſt quoque cauſa, ut multa fiant contra præcepta negativa, ergo eſt peccatum mortale propter periculum peccandi ſaltem materialiter, cui ſe exponit ebrius. Nam eſto, multi non tranſgrediantur in ebrietate ulla præcepta, quia tamen cōmuniter ſolet fieri aliquorum tranſgreſſio, & doctrina moralis ſolùm attendit id, quod communiter accidit, & quod per ſe eſt, non autem quod rariùs, & per accidens, ſequitur omnem, qui ſe voluntariè inebriat, peccare mortaliter propter hoc periculum, cùm præſertim non poſſit quiſquam ſatis præcavere, ne, dum eſt ebrius, habeat turpes concupiſcentias, & ne exteriùs proferat verba turpia. Hoc argumentum ex Cajetano deſumptum, fusè deducit Baldellus.

21 III. Ratio. Omnis ebrietas facit hominem beſtiis ſimilem, aut deteriorem, ut ex PP. oſtendunt Valentia, Leſſius, & Fornerus Lib. 1. cap. 26. *Qua in re, dic homo miſer, à brutis differs? nónne ratione? quam à Deo omnium conditore accepiſti, reliquæ creaturæ factus Imperator ac Dominus? Hoc igitur te mentis lumine per ebrietatem privans, inter beſtias, ratione carentes numerari poteris, & illis ſimilis fieri.* Ita loquitur S. Baſilius *Homil. in Ebriet.* ante med. mox oſtendens, ebrioſos eſſe magis rationis expertes, quàm pecora.

22 *Quantò melior aſinus ebrioſo eſt? quantò canis præſtantior? Omnes certè animantes, quæ rationis expertes ſunt, cùm bibunt, & comedunt, ultrà quàm ſatis eſt, etiamſi mille homines cogerent, nunquam biberent. Peiores igitur irrationalibus vos eſtis, qui inebriamini.* Ita pronuntiat S. Chryſoſtomus *Homil.* 50. *in Matth.* fuſiùs hoc ipſum argumentum deducens.

23 IV. Ratio. Ebrietas cauſat multos morbos corporales. Res iſta eſt ex auctoritate Ariſtotelis *ſect.* 3. *problem.* apud Raynaudum *num.* 109. Galeni *Lib.* 2. *De Temperam.* aliorúmque medicorum apud Fornerum *Lib.* 1. *cap.* 20. Sanctorum Patrum Auguſtini, Baſilii *ll. cc.* Chryſoſtomi *Homil. contra Crapulam*, & S. Ambroſii *de Elia, & jejunio*, adeò certa, ut Baldellus *n.* 17. ita argumentetur: [Quòd aliquis per inordinatam vini compotationem in ejuſmodi morbos, aut pericula ſponte, ac ſcienter ſe conjiciat, certum eſt, quòd non vacat culpa mortali; & ideo peccatum ebrietatis etiam ex hoc capite eſt damnandum ut mortale.]

Ita

Digitized by Google

Ita ille. Verùm inferiùs *cap*. 10. declarabimus, an, & quando periculum infirmitatis ex ebrietate ſecuturæ, non addat ebrietatis propriæ malitiæ plùs quàm venialem circumſtantiam.

24 V. Ratio. Ebrietas corporis incendit igne Cyprio, & ferociter ad turpia allicit, ergo hoc ipſo eſt peccatum mortale. Antecedentis veritatem declarabo *cap*. 10. *ſect*. 9.

25 VI. Ratio. Ex ebrietate plura alia mala oriuntur. Ea non ſolùm enumerat, ſed etiam verè ex ebrietate ortum deducere, omnium probabiliſſimè oſtendit Fornerus *Lib*. 1. per plurima capita, quorum nonnulla attingam. Eccleſiaſtica Reſpublica, orthodoxa religio à temulentia non exiguum detrimentum accipit. *Cap*. 10. Temulentia nationes integras, & populoſas urbes delevit *Cap*. 11. Temulentia exercitus inſtructiſſimos, jam prope parta victoria protrivit. *Cap*. 12. Bonorum abligurițio è temulentia plerumque ſecuta, *Cap*. 17. Jurgia, lites, vulnera è temulentia plerumque oriri ſolita. *Cap*. 22. Temulentia quàm plurimos interfecit. *Cap*. 23. & 24. Temulentia recludit abditiſſima quæque animi ſecreta, *Cap*. 29.

SECTIO V.

In quonam integre, & per ſe ſita ſit malitia mortalis ebrietatis formalis?

SUMMARIUM.

In quo integrè, & per ſe ſita ſit malitia ebrietatis ſecundùm alios, atque alios Doctores? 26. & *ſeqq*.

Appetitus rei per ſe non malæ etſi vehemens non poteſt eſſe per ſe malus mortaliter. 26.

Malitia formalis ebrietatis non conſiſtit in periculo cauſandi varios morbos. 29.

Neque in diſcrimine patrandi varia crimina in ebrietate. 30.

Lex naturalis non prohibet ſub mortali generatim actionem illam, ex qua ſæpiſſime non ſequitur peccatum mortale, etſi aliquando ſequatur. Ibid.

Lex lata ob periculum peccati juxta nonnullos non obligat illum, in quo non ſubeſt tale periculum. 33.

Periculum committendi tantùm in genere aliquod peccatum; non cenſetur eſſe morale periculum. 34.

Explicatur S. Thomas. 35.

In quonam conſiſtat igitur eſſentialis malitia ebrietatis? 36.

Ego malitiam illam, ob quam per ſe, & 26 ſemper ebrietas formalis dicenda ſit mortaliter mala, non conſtituo primò integre in appetitu voluptatis potum inebriativum comitantis, aut conſequentis. Jam enim pridem mihi probata eſt doctrina P. Leſſii *Lib*. 4. *De Iuſt. & Iur*. c. 4. n. 110. & P. Laymanni *Lib*. 1. *Tract*. 3. c. 5. n. 5. negantium, exceſſum in appetitione rei per ſe non malæ, eſſe peccatum mortale per ſe loquendo. Atqui illa delectatio, quantumvis intenſiſſima, non eſt per ſe mala; ergo, etſi ſummopere quis appetat omnem illam voluptatem, & delectationem, quæ percipitur in potu inebriante, non peccat idcirco mortaliter. In hoc puncto puto omnes conſentire.

Deinde eandem, ut ita loquar, mortalitatem 27 ebrietatis, non conſtituo integre, præciſe, & formaliter in eo, quòd per potum amittatur uſus rationis. Nam uſum rationis poſſumus abſque peccato amittere voluntariè, tum quandoque per potum, ut oſtendam *Cap*. 18. tum per ſomnum.

Neque tertiò eandem malitiæ gravitatem 28 pono integre in eo, quòd ob ſolam voluptatem velit quis ſe uſu rationis privare. Nam etiam ille ſe ob ſolam voluptatem privat, qui ex ſola voluptate ſine ulla neceſſitate dormit.

Neque quartò in eo, quòd ebrietas varios 29 morbos, aut dolores procreet. In primis enim conſtat, longè plurimos reperiri, quibus ebrietas nullum morbum attulit, nullum etiam dolorem, quem ſub gravi peccato cavere debuerint, pepererit. Aut ſi dicas, ſaltem poſt decem, aut viginti Annos emerſiſſe morbum ex illa intemperantia, tum ajo te nimis rigidum eſſe Theologum, ſi ob periculum mali tam ſerò, & tam incertò eventuri damnes ebrietatem peccati mortalis. Deinde ebrietas ſemiplena, de qua diſſeram infrà, eſt tantùm venialiter mala, & tamen ex illa vix minus periculum imminet valetudini, quàm ex plena ebrietate, quandoquidem morbum generat temulentia, non quatenus inducit privationem rationis, ſed quatenus vitalia nimium calefacit, frigefacit, exſiccat, humectat &c. Et quid dicemus de illis, quibus etiam modicus potus eripit uſum rationis?

Neque quintò ideo judico, ebrietatem for- 30 malem eſſe ſemper, & ubique lethaliter malam quòd is, qui ſe inebriat ob voluptatem, exponat ſe voluntariè, & abſque ſufficiente cauſa diſcrimini committendi multa, aut aliqua crimina mortalia. Rationem contra Cajetanum *a*. 2. & Baldellum *cit. diſp*. 30. adfero hanc, quia lex naturalis aliquam actionem non prohibet univerſim graviter ob periculum gravis mali ex illa impendentis, ſi id malum longè ſæpiſſime non eveniat, eſto eveniat ſæpius; præſertim

Digitized by Google

tim quando poteſt evitari per induſtriam illius, qui eam actionem exercet. Atqui ex actione inebriativa ſæpiſſime non oritur ullum grave peccatum, & omnia gravia peccata poſſunt evitari per induſtriam plerorumque, qui exercent actionem inebriativam, ſeu qui ſe inebriant: ergo lex naturalis non prohibet univerſim graviter ebrietatem propter pericula peccatorum ex illa imminentium, ergo ebrietas non eſt ideo formaliter prohibita ſub mortali, ſeu ſemper, & ubique mortaliter mala quòd is, qui ſe inebriat ob voluptatem, exponat ſe voluntariè, & abſque ſufficiente cauſa diſcrimini committendi multa, aut aliqua peccata mortalia.

31 Major propoſitio debet eſſe extra controverſiam, alioquin oportebit dicere, quòd choreas cum mulieribus alienis ex levitate ducere: illas in partibus honeſtis ex voluptate duntaxat ſenſuali (non dico venerea, nam in hac non datur parvitas materiæ) contrectare: adire ex ſola curioſitate, aut levitate domum, præbentem plurimis ſcandalum: legere abſque rationabili cauſa libros ſpurcos, aut hæreticos: ſit ſemper, & ubique crimen lethale, contra Legem naturalem; quod utique eſt à veritate

32 Theologica alienum. Minor propoſitio mihi, aliiſque plurimis in foro pœnitentiali, & ſecreto non parùm exercitatis conſtat inde, quòd ſciam, longè plurimos, qui confitentur ſe fuiſſe verè ebrios, nullum planè crimen admiſiſſe in ebrietate; imò ſatis certum eſt, eſſe non paucos, qui vix unquam ſint, ut loqui ſolemus, meliores, quàm quando ſunt probè poti; & plerique illorum, qui aliquid grave in ebrietate committere ſolent, fatentur, ſe, ſi vellint, illi gravi malo occurrere poſſe. Nec obeſt, quod addit Baldellus, de turpibus concupiſcentiis &c. nam ſufficienter oſtendam *Cap.* 19. illas non imputari ebriis.

33 Accedit, quòd Coninck *De Sacrament. diſp.* 26. *num.* 21. generatim doceat, quando lex naturalis aliquid prohibet ob periculum imminentis mali, obligationem talis legis ceſſare reſpectu illius, in quo non eſt periculum. Et hanc doctrinam, quam tantùm ut probabilem ſuppono, à fortiori docet Diana *Part.* 5. *Tract.* 14. *Reſol.* 69. cum Mendoza, & aliis; ergo ex horum doctrina ebrietas non eſt reſpectu omnium idcirco graviter mala, quòd adferat peccandi periculum.

34 Addo aliam rationem nitentem doctrina multùm ſcrupuloſis proficua, quòd ſcilicet ex ſententia Suarezii *Tom.* 4. *in* 3. *Part. diſp.* 35. *ſect.* 3. *num.* 11. & Filliucii *Tract.* 7. *num.* 40. periculum committendi tantum aliquod peccatum mortale in genere, non cenſeatur morale periculum, neque moralis occaſio, & proinde non teneamur ſub mortali adhibere media, ad illud periculum evitandum neceſſaria.

Quia igitur plurimi, qui ſe inebriant, non apprehendunt, nec apprehendere tenentur, quòd ſeſe exponant periculo proximo committendi in temulentia hoc aut illud ſpeciale peccatum, idcirco non debet mortalis, & eſſentialis, inſeparabiliſque malitia ebrietatis fundari in periculo committendi varia peccata.

Videtur quidem S. Thomas *a.* 2. *in C.* malitiam eſſentialem, & ut loquitur Cajetanus *Ibid.* ſubſtantialem ebrietatis conſtituere in eo, quòd qui ſe inebriat, conjiciat ſe in diſcrimen peccandi. Verùm Cajetanus *Ibid.* oſtendit, S. Doctorem plus non velle, quàm quòd malitia ebrietati eſſentialis, inde etiam ſaltem venialiter augeatur, quòd omnes, aut fere omnes ebrii ſe committant periculo peccandi, non quidem mortaliter, (nam Cajetanus, qui refert à ſe paucos ebrios fuiſſe viſos, meritò negat, illos communiter incurrere actus peccatorum mortalium,) ſed tamen venialiter: cùm multi dormiant, multi ſint otioſi &c. Hinc diſertiſſimè negat, ebrietatem eſſe mortaliter malam, ex periculo peccandi. 35

Itaque ſextò ebrietatis malitiam mortalem in eo conſtituo, quòd quis voluptatem ex potu provenientem tanti faciat, ut ob eam ſaltem indirectè velit ſe privare uſu rationis, non quidem ſimpliciter (loquor cum Cajetano, & Valent. *ll. cc.*) ſed ita privare, ut non ſit in ejus arbitrio ſitum, ullo adhibito medio, redire (brevi) ad uſum rationis, ſicuti eſt nimirum in arbitrio hominis, qui ſe dat ſomno, redire ad uſum rationis pro lubitu, ſi adhibeat ſcilicet aliquem, à quo in tempore excitetur, vel horologium, aut aliam hujuſmodi machinam, per cujus ſtrepitum ſolvatur ſomno. 36

SECTIO VI.

An, ut ebrietas ſit mortaliter mala, neceſſe ſit, per illam turbari diu rationem, an verò ſufficiat turbari brevi?

SUMMARIUM.

Ebrietas non eſt idcirco mortaliter mala, quòd privet uſu rationis abſolutè, ſed quòd privet diu. 37.

Probatur ratione. 38.

Probatur authoritate. 39. & 40.

Habens apud ſe pulverem, qui ſumptus pellat ſubitò ebrietatem, non peccat mortaliter inebriando ſe. 41.

Quid hic intelligatur per brevem privationem rationis? 42.

Mihi

Digitized by Google

37 Mihi valde veroſimile eſt, nullam ebrietatem idcirco eſſe mortaliter malam, quòd voluntariè privet uſu rationis, ſed quòd *diu* privet, ſeu non relinquat potentiam proximam redeundi *brevi* ad uſum rationis. Probo hanc doctrinam in primis, rationibus. Nam nemo mortalis delicti illum damnat, qui ex mera levitate, aut petulantia ſe tam diu in gyrum agit, ſeu in orbem gyrat, donec vertigine correptus, & neſciens ubi ſtet, humi labatur planè rationis impos. Deinde multi patiuntur, ſe ita vehementer ira corripi, ut intra unum Pater, & Ave revera non ſint ſui compotes; & tamen non facilè reperietur, qui ob hanc præciſè rationem damnet peccati mortalis ejuſmodi iram, niſi habeat aliud malum adjunctum.

38 Præterea ſcribunt Philoſophi, & Medici hominem actui conjugali vacantem, eo tempore, quo eſt maxima delectatio, ita abſorberi, ejúſque rationem ita obtenebrari, ut revera non poſſit tunc quidquam pro viro ſano, & ſapiente agere, proindéque Hippocrates, ut jam retuli *cap. 1. n. 96.* coitum vocet *parvam Epilepſiam*, & tamen nemo conjugem, qui ſolius voluptatis cauſa utitur matrimonio, ait idcirco delinquere mortaliter. Plures alias ejuſmodi actiones, quibus ad pauxillum temporis ſopitur ratio, & quæ tamen non excedunt culpam venialem, omitto.

39 Eandem doctrinam probo authoritate. Nam Fagundez *in præcepta Eccleſiæ præcept. 4. Lib. 1. cap. 1. num. 13.* explicans ſententiam Cajetan. & Valent. *num. 18.* relatam, ſic loquitur: [quando dicimus, ebrietatem conſiſtere in potu immoderato, per quem violenter privatur quis uſu rationis, intelligimus per ebrietatem, non qualemcunque ſed talem, quæ ita privat hominem uſu rationis, & cum ea violentia, ut non ſit in hominis poteſtate ullo adhibito medio redire ad uſum rationis, cùm voluerit.] Ergo ſentit hic author, illum non peccaturum mortaliter, qui ſe per potum planè immoderatum privaret ad modiciſſimum tempus ratione. P. Tannerus *Tom. 2. diſp. 4. q. 5. n. 92.* malitiam ebrietatis in eo ponit, quòd homo ſolius voluptatis cauſa, ſe per potum privet uſu rationis, uſque adeò, ut etiamſi opus eſſet, non poſſet *brevi* ad uſum rationis redire. Leſſius *cit. cap. 3. num. 17.* ita ratiocinatur: Si quis alteri poteſtatem utendi ratione etiam ad *aliquot horas* eriperet, peccaret mortaliter, ergo etiam qui ſibi illam adimit. Ubi ſatis inſinuat, non qualecunque tempus ſufficere ad peccatum mortale hîc contrahendum.

40 Facit huc etiam Angelus, qui in ſumma *verb. Ebrietas*, ebrietatem ita definit: Ebrietas eſt privatio uſûs intellectûs, facta ad *aliquod tempus*, ex immoderato potu vini &c. Fruſtra ſanè τὸ *ad aliquod tempus* poſuiſſet, ſi noluiſſet intelligi notabile tempus.

Hinc infero, illum non peccaturum mortaliter contra ſobrietatem, qui ſe voluntariè inebriaret, ſciens ſibi ſuppetere pulverem, quo ſumpto rediturus ſit ad rationem intra breviculum tempus. 41

At, *quod tempus cenſetur hic breviculum?* 42

Nolo mihi ſumere, ut abſolutè determinem; ſufficit, quòd eruditioribus, & cordatioribus dederim occaſionem determinandi illud. Nec dubito, quin ii, quibus hæc ſententia placebit, pronuntiaturi ſint, longum tempus cenſeri unam horam; breve, & modicum illud, quo ſemel decurreretur oratio Dominica, & ſalutatio Angelica. Profectò ſi probabilis eſt opinio Cardinalis de Lugo *diſp. 8. De Iuſt. num. 21.* cum aliis negantis, illum delinquere mortaliter, qui magnam ſummam pecuniæ furatur, cum animo mox, id eſt intra horæ quadrantem, ut ait hic Eminentiſſimus Doctor *diſp. 14. num. 11.* illam reſtituendi, modò ſit moraliter certus, ſe reſtituturum, & domino interea nullum damnum emerſurum, ſi, inquam, hæc doctrina eſt probabilis, tum etiam veroſimile eſt, illum non admittere noxam lethalem, qui ſibi quodammodo furatur uſum rationis, ſi poſſit, & velit illum ſibi mox reſtituere, & interea non timeatur aliquod aliud malum.

SECTIO VII.

Occurritur objectioni contra doctrinam numero 40. traditam, & adfertur alia duplex utilis doctrina practica.

SUMMARIUM.

Proponitur, & ſolvitur objectio contra doctrinam n. 41. ſtatutam. 43.

Inter ea, quæ ponuntur in ſuppremo genere bonorum, ſunt aliqua, quæ in eo ipſo genere cenſentur exigua. 44.

Non valet hæc argumentatio: Mallem perdere decem aureos, quàm hanc, aut illam rem, ergo qui mihi aufert hanc, æquè peccat mortaliter, atque ſi auferret decem aureos. 45.

Non bene arguitur ex genere bonorum fortunæ ad aliud, ut indè colligatur materiæ gravitas in ſingulis generibus. 46.

Contra id, quod *num. 41.* dixi, non videri peccaturum mortaliter contra ſobrietatem illum, qui ſe voluntariè inebriaret, certus, illam ebrietatem modiciſſimo tempore duraturam, objici poteſt hoc argumentum: Uſus rationis eſt in ſupremo genere bonorum; & quivis prudens mallet carere uſu decem aureorum per Annum, quàm uſu rationis per tan- 43

Digitized by Google

tantillum temporis, quo ſemel recitaretur *Pater*, & *Ave*; ergo hæc rationis carentia eſt grave malum, ergo eſt objectum peccati mortalis.

44 Ad hoc argumentum reſpondendum eſt inprimis, etſi uſus rationis ſit in ſupremo genere bonorum, tamen in hoc ipſo genere eſſe aliqua bona, quæ in illo cenſentur exigua, & proinde non ſufficientia ad peccatum mortale; ſicuti e.g. miſſæ ſacrificium eſt in ſupremo genere bonorum, ſcilicet ſpiritualium, & tamen unum miſſæ ſacrificium cenſetur in iſto genere eſſe ita exiguum, ut non ignobiles ſcriptores negent, à te peccari mortaliter, ſi negligas facere ſacrum unum, quod te pro me facturum eſſe liberaliter promiſeras cum animo te obligandi. Similiter dico, etſi uſus rationis ſit per ſe res Excellentiſſima, attamen uſus rationis per breviculum tempus non cenſetur res magna. Vide dicta in Experientiis *Caſ.16. n.489. Tract.3.*

45 Dico deinde, non quemvis prudentem malle carere uſu decem aureorum per Annum, quàm uſu rationis, per illud tempus, quod poſuimus. Et quamvis revera prudenter id mallet, non eſt tamen in moralibus admittenda hæc argumentatio: mallem amittere decem aureos, quàm hoc, aut illud facere, vel pati, ergo ſicuti qui mihi rationabiliter invito aufert decem aureos, peccat mortaliter, ita & ille, qui me rationabiliter invitum cogit ad agendum, vel patiendum illud, quod decem aureis æſtimo.

46 Hanc doctrinam, quæ non nemini paradoxa videri poteſt, & cui contrariam tradit Molina *Tom.5. diſp.26. n.5.* ſua authoritate ſufficienter probabilem reddit Card. de Lugò *cit. diſp.14. n.24.* ita diſſerens: [Non bene arguitur ex genere bonorum fortunæ ad aliud, ut inde colligatur materiæ gravitas in ſingulis generibus. Primò, quia homo nobilis, & dives maluiſſet perdere quatuor, vel ſex argenteos, quàm pati frigus magnum, per duas, vel tres horas, aut quàm jejunus eſſe uſque ad veſperam, aut quàm gelidâ aquâ irrorari, & madefieri, dum videt artificioſos fontes alicujus villæ; & tamen hæc omnia in ordine bonorum corporis levia æſtimantur, ac per jocum hæc detrimenta inferuntur.

47 Secundò, etiam aliqua ſunt, quæ in genere honoris, & famæ levia cenſentur, quæ tamen non quatuor, ſed decem, vel pluribus argenteis redimerent, ut in exemplo poſito, quando aliquis nobilis, dives, & prudens per fraudem aqua irroratur, & aſpergitur, dum fontium artificium contemplatur, mallet octo, vel decem Julios ſolvere, quàm pati erubeſcentiam, & irriſionem ex fraude, & deceptione, quam publicè paſſus eſt; & tamen illud totum leve cenſetur in genere honoris, & famæ; nec obſtat illum ferre graviùs id damnum, quàm furtum decem argenteorum.] Hæc & plura in hunc ſenſum Cardinalis.

Quæres fortè, *utrùm ſicut illa particula brevi* 48
non otioſè poſita eſt, ſi loquamur de ebrietate phyſicè ſumptâ, ita etiam non ponatur otioſè, ſi loquamur de ebrietate conſiderata moraliter, ſeu ut ſolet contingere?

RESP. Fruſtra, & otioſè poni in hoc poſteriore ſenſu. Nam credibile eſt, non ſuppetere cuiquam pulverem, Medicinam, aut aliud medium, ita efficax, ſimul & lene, ut ſine gravi, & mortaliter prohibita læſione vitalium, poſſit ebrium ſibi mox reſtituere. Unde infe- 49
ro, non eſſe abſolutè opus, ut illa particula *brevi* ponatur in explicatione malitiæ mortalis, ebrietatem conſtituentis, quandoquidem rerum moralium deſcriptiones, & explicationes intelligi debent moraliter, non autem ſemper metaphyſicè, aut phyſicè: *Nam ea, quæ raro accidunt, non temere in agendis negotiis computantur*, inquit Julianus *Leg. Ea quæ ff. De Reg. Iur.* Et eodem ſenſu Celſus: *Ad ea potiùs aptandum eſt jus, quæ frequenter, & facilè, quàm quæ raro eveniunt, Leg. Nam ad ea. ff. De Leg.*

SECTIO VIII.

An non etiam quandoque ſit peccatum mortale, privare ſe ratione per ſomnum?

SUMMARIUM.

Cur ſit grave peccatum prĭvare ſe ratione per potum, non autem per ſomnum? 50.

An peccent mortaliter, qui abſque rationabili cauſa conciliant ſibi ſomnum, non niſi difficillimè diſpellibilem? 51.

OMnes poſt Cajetanum *2.2. q.150. a.1.* 50
conantur oſtendere, cur ſit grande peccatum, privare ſe per delectabilem potum uſu rationis, non autem ſit grave crimen, eâdem ratione, ejúſve uſu ſe ſpoliare per ſomnum, ex mera voluptate, quam percipit quis, e.g. in aquæ ſtillantis ſonitu, quod eſt exemplum Cajetani? Rationem hanc ex eodem Cajetano retuli *n.9.* facilem intellectu. Aliam addit ipſe, quòd ſcilicet privatio rationis per ſomnum, ſit privatio naturalis, utpotè facta per ſenſuum ligamen, in quo ligamine conſiſtit ratio ſomni; at privatio rationis per ebrietatem, non eſt privatio naturalis, ſed violenta, idcirco quòd fiat, & contingat ex perturbatione ægritudinali, inquit Cajetanus; nam revera perturbatio, quæ ebrium exſpoliat uſu rationis, eſt quædam morbida perturbatio, utpote valde intemperata. Cùm igitur lumen

natu-

Digitized by Google

naturæ non dictet, eſſe tantopere cavenda mala naturalia, quantopere violenta, conſequenter non tam præcipit, ut illorum, quàm ut iſtorum cauſas removeamus, ergo non tantopere nos obligat ad fugiendum ſomnum voluptuoſum, quàm ebrietatem voluptuoſam, ſeu ex voluptate electam, quandoquidem hæc eſt cauſa mali violenti, ille naturalis.

51 Hæc doctrina etſi vera eſt in his generalibus terminis, quæri tamen poteſt, an non mortaliter peccaret, qui ſibi ex voluptate inepta, vel ex alia prorſus irrationabili cauſa conciliaret lethargum, ſeu ſomnum talem, qui non poſſet citiùs diſpelli, quàm diſpelli poteſt ebrietas? Et ad hanc quæſtionem exiſtimo eſſe dandam reſponſionem affirmativam. Probo in primis authoritate Cajetani, Valentiæ, & multorum aliorum, qui pro potiſſima, & fundamentali cauſa, ob quam ebrietas voluptuoſa, non autem ſomnus voluptuoſus ſit grave peccatum, dant hanc, quòd ſcilicet ebrius non poſſit redire ad rationem, quando vult, poſſit autem ſomno captus, ſi videlicet horologium, aut hominem conſtituat, à quo excitetur. Probo deinde ratione, quia cùm homo non ſit dominus ſuæ rationis, tam parùm ipſi licet, ſe proxima ad illum potentia ſpoliare per ſomnum non neceſſarium, quàm per ebrietatem non neceſſariam.

G.

PENE OMNIUM FOEDISSIMO &c.

CAPUT VII.

De Turpitudine Ebrietatis.

SECTIO I.

An Ebrietas ſit omnium peccatorum fædiſſimum, & graviſſimum?

SUMMARIUM.

Ebrietas cur ſit omnium, excepta libidine, fædiſſimum peccatum? 1.
Ebrietas maximè repugnat gloriæ. 2.
Gloria conſiſtit in claritate nominis, Ibid.
Non tamen eſt Ebrietas omnium peccatorum graviſſimum. 3.
Eſt deterior furto. 4.
Directè ſe inebriare eſt vitium pluſquam humanum. 5.

QUæres I. *Utrùm Ebrietas ſit omnium peccatorum fœdiſſimum?* 1

RESP. Eſt omnium, exceptâ impurâ libidine, fœdiſſimum. Probo ex Ariſtotele 3. *Eth. cap.* 12. itémque S. Thoma 2.2. *q.* 142. *a.* 4. Nam uterque *ll. cc.* docet, vitium intemperantiæ eſſe omnium maximè exprobrabile, ſeu probroſiſſimum, ídque ob duas cauſas. Primò: Illud vitium eſt maximè probroſum, quod maximè repugnat excellentiæ hominis; atqui intemperantia maximè repugnat excellentiæ hominis, utpote cùm ſit circa delectationes communes nobis, & beſtiis, proptercáque voluptates temperantiæ contrarias vocat Philoſophus *ferinas*.

Secundò: Illud vitium ſimiliter maximè probroſum eſt, quod maximè repugnat gloriæ; repugnat autem maximè intemperantia gloriæ, quia gloria conſiſtit in claritate nominis: in intemperantia autem minus, quàm in aliis vitiis apparet de lumine rationis, ex quo tamen eſt tota claritas, & pulchritudo virtutis, unde & ejuſmodi voluptates vocantur *ſerviles*, inquit S. Doctor; qui præced. *a.* 2. poſt Ariſtotelem ex inſtituto docet, ac defendit, intemperantiam eſſe vitium puerile. 2

Quæres II. *An ebrietas, ſit omnium peccatorum graviſſimum?* 3

Reſpondeo cum S. Thoma *q.* 150. *a.* 3. non eſſe. Rationem ipſe S. Thomas adfert his verbis: [Tantò aliquid eſt gravius malum, quantò majore bono privat, quandoquidem per hoc dicitur aliquid eſſe malum, quod privat bonum; manifeſtum eſt autem, quòd bonum divinum eſt majus, quàm humanum, ergo peccata, quæ ſunt directè contra Deum, ſunt graviora peccato ebrietatis, quòd directè opponitur bono rationis humanæ.]

Etſi autem ebrietas eſt minus peccatum, quàm peccata oppoſita virtutibus Theologicis, rectè tamen monet Sylvius *in cit. a.* 3. illam eſſe furto deteriorem: tum quia rationis uſus nobilior eſt uſu rei externæ: tum quia turpius eſt directè agere contra dilectionem ſui, quàm contra dilectionem proximi. 4

His addo, quod docet Cajetanus in fine articuli primi, ſcilicet quando quis directè ſe inebriat, ſeu ex directa intentione in potu excedit, ut per illum exceſſum exturbet rationem, ejuſmodi ebrietatem eſſe vitium plus quàm humanum, & planè beſtiale, eò quòd ejuſmodi homo cupiat, & intendat facere ſeſe beſtiam, brutúmque animal. 5

SECTIO

SECTIO II.

Adferuntur cauſæ, cur Ebrietas, licèt ſit tam grave vitium, apud aliquas tamen gentes cenſeatur eſſe parvum, & minimè probroſum crimen.

SUMMARIUM.

Cur ebrioſitas apud aliquas gentes habeatur pro vitio minimè probroſo? 6.
Adfertur prima ratio ex Sylvio. 7.
Altera eſt conſuetudo. 8.
Tres aliæ memorantur ex eod. 9. & 10.
Sexta ratio ex Fornero. 11.
Verba inebriare & ebrium eſſe *accipiuntur ſæpe pro ſola ſatietate.* 12.
Quid cenſendum de Ebrietate Patriarcharum Noë, & Loth? 14.
Inſtruunt nos Patriarchæ non ſolùm docentes, ſed etiam errantes. 15.

6 PArtim ex dictis *Sect. præced.* & *Cap.6.* partim ex dicendis certum eſt, ebrietatem eſſe vitium fœdiſſimum, & prorſus indignum homine, meritò igitur quæritur, unde fiat, quòd in nonnullis Provinciis hoc vitium ita alienum à probro æſtimetur, ut multos in Eccleſiaſtica, civilique, imò Ducali dignitate conſtitutos minimè pudeat, eſſe, viderique ebrioſos.

Quinque hujus rei cauſas adfert Franciſcus Sylvius *in 2.2. q.150. a.3.*

7 Prima eſt vehemens amor, & inclinatio multorum ad comeſſationes, compotationes, & ebrietates; illa enim, ad quæ homines vehementer afficiuntur, vel bona eſſe putant, vel certè non magna mala, etiamſi ab iis non ita affectis clarè perſpiciatur, quòd ſint magna mala. Et hujus rei ratio eſt, quia, ut ſapienter obſervat Philoſophus *Lib. De Somniis. Cap.2. in fine, tantò magis decipiuntur omnes, quantò in paſſionibus magis fuerint.*

8 Secunda cauſa eſt conſuetudo ebrietatum. Nam ut loquitur S. Auguſtinus *in Enchiridio C.20. Peccata, quamvis magna, & horrenda, cùm in conſuetudinem venerint, aut parva aut nulla eſſe creduntur.* Et huc quadrat illud Ariſtotelicum: *Ab aſſuetis non fit paſſio.*

9 Tertia cauſa eſt falſa perſuaſio, qua creditur, ejuſmodi peccata gulæ, ad amicitiam cum aliis ineundam, vel conſervandam, atque ad honeſtatem tuendam valere. Hinc fit, ut tum in quibuſdam Sanctorum confraternitatibus: tum opificum Sodalitiis: plurimùm uſitatæ ſint potationes etiam exceſſivæ, ut videmus fieri à Vinitoribus in feſto S. Urbani, à Sutoribus, in Feſto Sanctorum Criſpini, & Criſpiniani, quaſi verò non ſit abſurdiſſimum, *nimia ſaturitate velle honorare Sanctos, quos ſcimus Deo placuiſſe jejuniis*, ut perquam ſapienter monet S. Hieronymus *Epiſt.*19.

10 Quarta cauſa eſt, inquit Sylvius, quòd his malis interdum laborant illi, qui pii, & Religioſi videntur. Ita etiam fit, ut & ipſi ſe in talibus non multùm peccare exiſtiment, & alii ipſorum exemplo invitari idem ſentiant.

Quinta cauſa eſt, quòd multi cernantur gravioribus peccatis irretiti, quorum comparatione ebrietas, & comeſſationes, tanquam parva, vel nulla peccata exiſtimantur.

11 Sextam cauſam addo ex Fornero *Lib.1. De Temulentiæ malo. Cap.1.* quòd videlicet nonnullæ Nationes adeo effuſa libidine ferantur in compotationes, ut ſine iis nil agi poſſe putent, nihil fauſtis avibus executionem nanciſci, nihil omnino tranſigi, niſi largiùs bibitum fuerit. Naſcitur quis? bibendum. Moritur idem? bibendum. Pacta fiunt? bibendum. Contractus celebrantur? bibendum. Vinum omnia tranſigit, omnia roborat. Abſente vino, omnium abeſt negotiorum Spiritus, & anima. Hæc & plura Fornerus, ſubnectens dictum Germani, qui cùm intereſſet ludis, à Ferdinando Rege non ſine omnium applauſu exhibitis, ſonora voce exclamavit: *O valeant ludi, atque à me procul ſint, quibus nemo bibit.*

12 Fortè ſunt etiam nonnulli, quos idcirco minùs pudeat fuiſſe ebrios, quòd Sacra Scriptura teſtetur, fratres Joſeph bibiſſe, & inebriatos fuiſſe cum eo, *Gen.43.* Item Noë, atque Loth fuiſſe ebrios, *Gen.6.* & *19.* qui & fuêre Sancti, & à ſacris paginis non reprehenduntur. Verùm hæc ratio nulla prorſus eſt. Nam in primis certum eſt, verbum *inebriare* in divinis voluminibus ſæpe ſumi pro ſola ſatietate, ut tradit expreſſè S. Chryſoſtomus *homil.*28. *in Gen.* & nominatim de inebriatis fratribus Joſeph ita hoc verbum exponit.

13 Hinc illæ locutiones: *Calix meus inebrians quàm præclarus eſt? Pſal.*22. *Inebriabuntur ab ubertate domus tuæ. Pſal.*35. *Comedite amici, & bibite, & inebriamini chariſſimi Cant.*5. Hinc etiam iſtud ipſum verbum transfertur ad inanimata, quæ tunc dicuntur inebriari, quando copioſè irrigantur, abundantérque replentur bonis ſibi convenientibus, ut *Pſal.*64. *Viſitâſti terram, & inebriâſti eam.*

14 Deinde Noë fuit inculpabiliter inebriatus, nam vini vim ignorabat, ut ex S. Thoma retuli *cap.4. num.7.* conſentiúntque SS. PP. & interpretes apud P. Bonfrerium *Gen.6.* Ad Loth quod ſpectat, excuſant illum S. Chryſoſtomus, & alii, eò quòd putaverit, ſibi largiorem illum potum eſſe permiſſum, ad leniendum dolorem; alii cum S. Auguſtino eum damnant. Sed ſive hi omnes revera deliquerint,

rint, ſive non deliquerint, non valet utique hæc conſequentia: Scriptura narrat, aliquos viros Sanctos fuiſſe ebrios, nec illos reprehendit; ergo ebrietas non eſt tam turpe peccatum, quàm eſſe dicitur. Ut enim eleganter ſcribit
15 S. Ambroſius *Lib. 1. de Abraham*: *Non utique vitia Patriarcharum ſcriptura expoſuit, quos victos vino legimus; ſed ut tu diſceres, quid caveres. Ille nudus jacuit, iſte filiarum errori patuit, & Noë juſtus deceptus eſt, quia vini vis adhuc ignorabatur, ſed in illo inſtructus es, ne tu ignorares. Loth filiabus ſe credidit, & per ſenectutem madidam, vino ſolutus commiſit inceſtum ignarus. Tu ſic bibe, ne capiaris. Inſtruant nos Patriarchæ non ſolùm docentes, ſed etiam errantes. Ideo iteratum eſt exemplum ebrietatis, ut confirmaretur magiſterium cautionis.*

H. & I.

EAQUE TUM PLANE EBRIUS, TUM SEMI-EBRIUS FACIT &c.

CAPUT VIII.

Explico cauſas Ebrietatis plenæ, & ſemiplenæ, ſeu mortaliter & venialiter malæ.

SECTIO I.

Quæ ſit Ebrietatis cauſa Phyſica?

SUMMARIUM.

Quomodo cauſetur phyſicè exturbatio rationis per potum? 1.

Quæ ſit remota, quæ proxima cauſa hujus exturbationis? 2.

1 SErmo hic eſt de Ebrietate, prout ſignificat ipſammet rationis privationem, ſeu impotentiam utendi ratione, quæritur enim, *quo modo ea contingat*, & reſpondeo breviter cum Baldello *Lib. 1. Theol. Moral. diſp. 11. n. 3.* ſicuti in pueris ex nimia humiditate cerebri, & totius corporis, continuò efficitur magna copia & agitatio ſpirituum, & vaporum, per quos deferuntur phantaſmata, & conſequenter impediuntur ſenſationes interiores, ita ut vel omnino non fiant, vel fiant aliæ, quàm ad aptam intellectionem requiritur, ita etiam in ebriis, ex vini nimia copia provenit nimia copia vaporum, ſpirituúmque, & ex ejus calore, nimia horum agitatio, & perturbatio, ipſorúmque organorum nimia calefactio, & innaturalis alteratio, per quam ita perturbantur phantaſmata, à quibus in operando pendet intellectus, ut & alia repræſentent, quàm recta ratio exigat, & non ea repræſentent, quæ hic & nunc ad prudenter operandum neceſſaria ſunt. Et ſicuti quando aqua nimium turbatur, aut movetur, nequit oculus in ea, aut per illam cernere, quæ ſint in aqua, ita quando actus, diſpoſitionéſque phantaſiæ per nimiam vini copiam turbantur, nequit intellectus ſuo munere aptè fungi, quandoquidem notum eſt illud Ariſtotelis, quòd intellectus non operetur, niſi per converſionem ad phantaſmata.

Itaque hujus privationis, de qua loquimur, ſeu proximæ ad rectè ratiocinandum impotentiæ cauſa phyſica remota ſunt vapores calidi, è vino in cerebrum elati; proxima autem eſt phantaſmatum inconcinnitas, & perturbatio ferè talis, qualis in phreneticis, & febricitantibus. Vide Ariſtotelem *Lib. De Somniis cap. 3.* 2

SECTIO II.

Quæ ſit cauſa moralis Ebrietatis?

SUMMARIUM.

Quomodo voluntas cauſet moraliter directè, & indirectè ebrietatem? 3.

Præcognitio eſt neceſſaria ad id, ut voluntas poßit impedire ſpoliationem rationis. 4.

Quid ad voluntarium indirectè requirat Suarez? 5.

HAud dubiè voluntas propria, aut aliena 3
illius inquam, voluntas, qui eſt cauſa, ut hauriatur ille potus, qui rationem eſt extremè læſurus, debet vocari cauſa moralis ebrietatis. Porrò ea voluntas vel tendit directè, & formaliter eò, ut exturbetur ratio, & ſic dicitur ebrietas eſſe directè voluntaria: ut cum quis expreſſè dicit: *Ego volo hunc craterem idcirco exhaurire, ut etiam ſemel ſim ebrius*; vel non tendit directè eò, ut exturbetur ratio, applicat tamen ori, & ſtomacho potum, qui re ipſa inebriaturus eſt, idque facit vel penitus ignorans ſecuturam ebrietatem, vel non penitus ignorans. Si applicet penitus ignorans, tum ebrietas non poteſt nec directè, nec indirectè dici voluntaria. Non directè voluntaria; quia non idcirco applicat vinum, ut perdat rationem. Non indirectè; quia ad effectum voluntarium indirectè acceptum (ut multi accipiunt pro voluntario in cauſa) requiri-

quiritur, ut potuerit impediri, quandoquidem omne voluntariū in cauſa eſt ſpecies effectûs liberi, liber autem effectus non eſt, qui impediri non poteſt à libera voluntate.

4 Porrò ut dicatur poſſe à libera voluntate impediri, debet ſaltem aliquo modo eſſe præcognitus, ſeu non penitus ignorari. Siquidem ſicuti nihil eſt volitum niſi præcognitum, ita etiam nihil eſt à voluntate libera libere impedibile, niſi ab ea cognitum aliquo modo. Cùm autem ſupponamus, ebrietatem penitus ignorari, ſitque certum, id, quod penitus ignoratur, non cognoſci ullo modo, à primo ad ultimum ſequitur, ebrietatem non eſſe voluntariam indirectè, ſeu in cauſa, ſi penitus ignoretur ſecutura ex tali, & tali potu.

5 Quamvis autem ponamus, quandoque non ignorari, ſed clarè prævideri ebrietatem ſecuturam ex hauſtu, ad quem nos accingimus, ſi tamen ſit ea nobis licita ob unam ex cauſis, quas adferam *cap.* 18. tum juxta principia P. Suarez *Tom.2. Tract.2. diſp.*1. *ſect.*5. ne indirectè quidem voluntaria dici debet. Etenim hic Doctor inter reliquas conditiones ad voluntarium in cauſa, ſeu (quod pro eodem hic ſumimus, cùm tamen conſtet à S. Thoma diſtingui) indirectè, hanc etiam exigit, ut cauſa, ex qua effectus præter directam voluntatem oritur, ſit prohibita, quam tamen conditionem non exigunt alii, & nominatim Laymannus *Lib.*1. *Tract.*2. *cap.*3. *n.*5.

6 Verùm huic liti nolumus nos miſcere, ſicuti nec quidquam ampliùs dicere de ebrietate voluntaria directè, quandoquidem & facilè conſtat ex allata ſuperiùs deſcriptione, quidnam per illam intelligamus, & *cap.*7. diximus ejuſmodi ebrietatem eſſe vitium non humanum, ſed beſtiale, & denique *cap.*18. diſquirimus, utrùm ea ſit in aliquo caſu permiſſa. Quapropter id ſolùm eſt in præſentia expediendum, quidnam requiratur ad id, ut culpabilis, punibiliſque ebrietas cenſeatur indirectè voluntaria?

SECTIO III.

Quomodo diverſi Authores loquantur de modo, quo Ebrietas ſit mortalis, vel venialis?

SUMMARIUM.

Quomodo juxta S. Thomam ebrietas evadat mortalis, & venialis? 8.
Quomodo ex opinione Angeli? 10.
Quomodo ex ſenſu Silveſtri? 12.
Quomodo judice Navarro? 13.
Et Gregorio de Valentia? 14.

Quia hoc peccatum eſt adeo frequens, & multi in illud labuntur cum culpa planè mortali, alii autem cum duntaxat veniali, non tamen ſine magno metu, ne pluſquàm venialiter deliquerint, & Confeſſarii libenter nôſſent aliquam prudentem Regulam, ex qua veroſimiliter colligere poſſent, utrùm ſuos pœnitentes, quos verè fuiſſe ebrios intelligunt, tanquam reos mortalis delicti tractare debeant, idcirco referam hac ſectione varios celebriorum Doctorum iſta de re loquendi modos, tum ſectione ſequenti dicam quid mihi videatur. 7

Agmen meritò ducit S. Thomas, qui 2.2.q. 150. *art.*2. *in C.* ſic loquitur: *Culpa ebrietatis conſiſtit in immoderato uſu, & concupiſcentia vini. Hoc autem contingit eſſe tripliciter. Uno modo ſic, quòd neſciat potum eſſe immoderatum, & inebriare potentem; & ſic ebrietas poteſt eſſe ſine peccato. Alio modo ſic, quòd aliquis percipiat potum eſſe immoderatum, non tamen æſtimet potum eſſe inebriare potentem; & ſic ebrietas poteſt eſſe cum peccato veniali. Tertio modo poteſt contingere, quòd aliquis bene advertat, potum eſſe immoderatum, & inebriantem, & tamen magis vult ebrietatem incurrere, quàm à potu abſtinere; & talis propriè dicitur ebrius; & ſic ebrietas eſt peccatum mortale, quia ſecundùm hoc homo volens, & ſciens privat ſe rationis uſu, quo ſecundùm virtutem operatur, & peccata declinat.* Ita S. Thomas, quem verbatim deſcribit, & ſequitur S. Antoninus *Part.*2. *Tit.*6. *cap.*3. § 1. cùm tamen ante §. 1. illum quoque mortalis ebrietatis damnâſſet, qui probabiliter dubitans, utrùm per potum poſſit amittere uſum rationis, tractus delectatione potùs nimium bibit. 8 9

Alter eſt Angelus, qui *in Summa Angelica verb. ebrietas* ſic diſſerit: [Quæritur, utrùm ebrietas ſit peccatum mortale? Reſpondeo, quòd aut raró contingit, aut aſſiduè. Si raró, ſic diſtinguo: aut inebrians ſe, cognoſcit vini potentiam, & ſuam complexionem diſpoſitam ad ebrietatem, & tamen vult magis ebrietatem incurrere, quàm à potu abſtinere, & ſic eſt peccatum mortale; aut ſe inebrians neſcit vini potentiam, & ignorat, quòd ex tali potu poſſit inebriari, vel non advertit, & ſic eſt veniale peccatum, majus, vel minus ſecundùm exceſſum in potu, & negligentiam in advertendo. Si verò aſſidua eſt ebrietas, mortale peccatum eſt, non propter iterationem actûs, quia multiplicatio actuum venialium non auget in infinitum, ſed quia non poteſt eſſe, quòd homo aſſiduè inebrietur, quin ſciens, & volens ebrietatem incurrat, aut ſaltem omittat diligentiam, quam debuit adhibere de neceſſitate, ne inebrietur, cùm habeat tempus deliberationis reprimendi motus veniales, ne procedant in reatum peccati.] Ita Angelus, qui ſuam de inebriante ſe aſſiduè doctrinam accepit 10 11

cepit à S. Thoma *loc. cit. ad* 1. & S. Antonino, loquente etiam hîc ut S. Thomas, adeóque dicente : *Non poteſt eſſe, quòd homo aſſiduè inebrietur, quin ſciens, & volens ebrietatem incurrat, dum multoties experitur fortitudinem vini: & ſuam habilitatem ad ebrietatem.*

12 Tertius eſt Sylveſter, qui *Verb. Ebrietas n.* 2. citatis S. Thoma & Angelo ſic reſolvit: [Aut quis ſciens, & volens inebriatur totaliter, & ſic ebrietas eſt mortale peccatum; aut neſciens, & conſequenter non volens, & hoc dupliciter ſcilicet aut rarò, & ſic nullum, vel veniale peccatum ſecundùm negligentiam, qua utitur quis ad cavendum; aut aſſiduè, & tunc eſt mortale, non quidem ratione aſſiduitatis, vel iterationis actûs ſecundùm omnes, quia multiplicatio actuum venialium non facit mortale, ſed quia non poteſt quis aſſiduè inebriari, niſi ſciens, & volens, vel notabiliter negligens in ſciendo & cavendo.]

13 Quartus eſt Navarrus, cujus in Manuali *cap.* 23. *n.* 121. hæc ſunt verba : *Peccat, qui ſe ſcienter inebriat, ſecùs ſi id fecerit ignorantia qualitatis potûs, vel inadvertentia nimietatis ejus, quia tunc aut nihil, aut venialiter tantùm peccat. Idem eſt de ſcire debente, ut quia conſuevit tali, vel tanto potu inebriari, & tamen bibit, non credendo ſe inebriatum iri: non quòd iteratio actûs ex veniali mortale faciat, ſed quia conſuetudo facit, ut ille ſcire debeat, ſe ejuſmodi potu inebriatum iri, quod ſatis eſt ſecundùm Cajetanum* 2.2. q. 150. a. 2. Atque ita Navarrus.

14 Quintus eſt Gregorius de Valentia, qui *Tomo* 3. *diſp.* 9. *q.* 3. *p.* 2. rem iſtam ſic explicat: Ebrietas eſt etiam voluntaria tunc, cùm quis poteſt, & tenetur (ſicuti ſemper tenetur) illam vitare, & non vitat; atque adeò tunc etiam eſt peccatum mortale; nam tunc eſt voluntaria indirectè; ut tamen cenſeatur quis potuiſſe vitare ebrietatem, quam non vitavit, neceſſe eſt, ut conſideratis omnibus circumſtantiis prævideriț, vel prævidere potuerit, & debuerit, ebrietatem ex tali, vel tanto potu ſecuturam, ſpectata etiam complexione, & aliis circumſtantiis; quando autem id contingat, judicio prudentis in particularibus caſibus dijudicandum eſt. Et quidem ſi quis jam aliquoties expertus eſſet, inebriari ſe ex tali, vel ſimili potu, quoad quantitatem, qualitatem &c. meritò cenſeri is poſſet, prævidere potuiſſe, & debuiſſe ebrietatem ſecuturam, atque adeò mortaliter peccaret, illam incurrendo etiam præter directam ſuam intentionem, tametſi aliquantò minùs, quàm ſi ex intentione inebriaretur. Cùm autem quis nullam antea experientiam ebrietatis habuit, faciliùs poteſt accidere, ut quam præter opinionem incurrit, non ſit illi ullo modo voluntaria, quia ſcilicet nec potuerit, nec debuerit illam prævidere.] Ita hic Doctor.

SECTIO IV.

In quibus punctis conveniant, in quibus diſcrepent prædicti Doctores?

SUMMARIUM.

In quibus punctis conveniant Authores præcedente ſectione nominati? 15. & 16.

In quibus diſcrepent iidem? 17.

Qui habens conſuetudinem ſe inebriandi ſe inebriat, non meretur juxta S. Thomam fidem, dicens, ſe non advertiſſe periculum ebrietatis. Ibid.

CONveniunt nominati authores. I. In hoc, 15
quòd qui vel nunquam, vel rarò ſe inebriavit, ſi antequam ſe inebriaret, non putavit ſe inebriatum iri, non peccàrit mortaliter, ſe inebriando. Conveniunt ſecundò in eo, quòd mortaliter peccet, qui bene advertens, potum eſſe immoderatum, & inebriantem ſumit illum potum.

Conveniunt tertiò in eo, quòd qui aſſiduè 16
inebriatur, etſi dicat, ſe non advertiſſe periculum ebrietatis, ſit cenſendus habuiſſe ſufficientem illius periculi advertentiam, adeóque peccâſſe mortaliter, quando ſe inebriavit. Conveniunt quartò in eo, quòd quando quis vel rarò, vel nunquam antè ſe inebriavit, etſi tunc non peccet mortaliter, quando ſe inebriat, non advertens ullo planè modo, ſe aut nimis multum bibere, aut potum eſſe præditum vi inebriandi, attamen poſſit fieri, ut intercedat venialis negligentia in diſquirendo, num adſit periculum temulentiæ, & ob hanc venialem, levémque negligentiam, ipſa ebrietas contineat malitiam peccati venialis.

At diſcrepant iidem Doctores, vel certè non 17
ſatis clarè conveniunt in duobus punctis. Primò, quòd Angelus abſolutè peccati ſaltem venialis reum agat illum, qui ſe inebriat, neſciens vini potentiam, & ignorans, quòd ex tali potu poſſit inebriari, vel non advertens; nam in hoc caſu Sylveſter non agnoſcit ullum peccatum, niſi aliqua negligentia intervenerit. Secundò, quòd S. Thomas & S. Antoninus illum, qui conſuetudinem ſeſe inebriandi habet, ideo damnent peccati mortalis, quòd licèt dicat, ſe non advertiſſe periculum, re tamen ipſa ſit advertiſſe cenſendus; at Angelus, & Sylveſter talem idcirco condemnent, quòd ſaltem fuerit negligens in examinando, utrùm non adeſſet periculum. Idipſum eſt Valentiæ judicium: Navarrus verò ejuſmodi hominem ideo lethalis noxæ reum agit, quòd ſive adverterit, ſive non adverterit periculum, debuerit tamen advertere.

Digitized by Google

SECTIO V.

Quid ſit pronuntiandum de modo, quo Ebrietas evadit, vel mortaliter, vel tantùm venialiter mala?

SUMMARIUM.

Advertens, ſe ultra neceſſitatem bibere, at non cogitans de periculo Ebrietatis, non peccat mortaliter, etſi præter intentionem evadat ebrius. 18.

Quiſnam cenſendus ſit advertiſſe periculum ebrietatis? 20.

Quid cenſendum de perrarò ſe inebriante, & non advertente periculum tunc, quando hauritur ultimum poculum inebriativum? 21.

Quando actum ex ſe malum non præceſſit actualis cogitatio de malitia, hæc malitia non eſt tali cenſenda voluntaria. Ibid.

Et hæc doctrina eſt vera etiam reſpectu ſoliti committere illum malum actum. 22.

Declaratur exemplo ebrioſi, qui poſt emendationem relabitur in aliquam Ebrietatem, aſſerens, ſe non prævidiſſe periculum. 23.

18 DIco I. Quando quis fit ebrius vino, aut cereviſia &c. non quidem advertens ullum periculum ullius in ratione turbationis, advertens tamen, à ſe ſtomachum onerari majore vini copia, quàm ſitis, labores, & aliæ honeſtæ circumſtantiæ exigant, non peccat contra ſobrietatem, ſed contra abſtinentiam ſtrictè dictam. Patet ex doctrina, quam *cap.* 1. *n.* 20. retuli ex Cajetano.

19 Unde inferes, ejuſmodi exceſſum, ſaltem ſi fiat ab homine rarò ſe inebriante, non eſſe niſi venialiter peccaminoſum, abſtrahendo à gravi nocumento valetudinis &c. Et ſic eſt intelligendus S. Thomas, quando relatus *n.* 8. dicit, ebrietatem eſſe poſſe cum peccato veniali, quando quis percipit, potum eſſe immoderatum, non tamen æſtimat, illum inebriare potentem.

20 Dico II. Omnis ille cenſendus eſt advertiſſe, ſeu ſciviſſe periculum ebrietatis, ſeu ſe inebriatum iri, qui poculum ebibit, vel probabiliter putans ſecuturam ebrietatem *Argum. cap. Inquiſitioni. De ſentent. excom.* vel ſuſpicans ſecuturam, vel dubitans, an non eſſet ſecutura; ſi videlicet ejuſmodi dubium, ſuſpicionem, opinionem non deponat, antequam ebibat illud poculum. Ita docent tum generatim Doctores, quando loquuntur de ignorantia, inadvertentiáque vincibilibus, tum nominatim de probabili opinione ſecuturæ ebrietatis Laym. *Lib.* 3. *ſect.* 4. *n.* 5. loquens de illo, qui probabile periculum advertit & Reginaldus *Lib.* 22. *n.* 58. Et de dubitante, utrùm ebrietas ſit ſecutura exprimit S. Antoninus allegatus *n.* 18. Ratio eſt, quia ejuſmodi homo non poteſt dici laborare ignorantia inadvertentiáve ſecuturæ temulentiæ: ergo dicendus eſt advertiſſe illius periculum.

Dico III. Qui rarò, vel nunquam ſe inebriavit, non peccat mortaliter ſe inebriando, ſi tunc, cùm vacuandis cyathis operam dabat, non advertit actu, eſſe periculum ebrietatis, ſi ita pergeret bibere, eſto actu cogitàrit, ſe bibere plus quàm ſitis exigeret. Eſt hæc concluſio mihi pridem perſuaſa, ob generale principium, ſufficiente ratione, & authoritate firmandum *Cap. ſequent.* quòd videlicet, quando non præceſſit actualis cogitatio malitiæ moralis, ſeu turpitudinis, objectum aliquod afficientis, non poſſit illa malitia dici voluntaria voluntati, circa illud objectum verſanti, adeóque non poſſit ea malitia contrahi à voluntate, nec hanc inquinare. Atqui in propoſito caſu non præceſſit actualis cogitatio malitiæ, quæ inebrietati ineſt, ergo illam malitiam non contrahit voluntas, nec ab illa inquinatur; ergo tunc non peccatur mortaliter peccato ebrietatis. Fateor, hanc doctrinam diſplicere magnis doctoribus, ſed ſufficit, quòd placeat etiam magnis, & nitatur longè firmioribus rationibus. 21

Dico IV. Eadem doctrina eſt vera, etiam reſpectu illius, qui frequenter ſe inebriat. Probatur. Nam illud principium, quod antè attuli, eſt omnino univerſale, & procedit tam de habituatis in peccato, quàm de non habituatis. Et quamvis hæc concluſio ſit haud dubiè contra Navarrum, & Valentiam *ll. cc.* non eſt tamen contra S. Thomam, neque contra S. Antoninum, hi enim ſupponunt, quòd ejuſmodi ebrioſus revera advertat actu periculum ebrietatis; ego autem loquor ex hypotheſi, quòd non advertat actu. Etſi verò hanc hypotheſin videntur penitus negare hi duo SS. DD. poſſunt tamen non incommodè explicari, quaſi velint prædictam hypotheſin ordinariè, & ferè ſemper eſſe falſam in iis, qui aſſiduè vino deponuntur. 22

Certè illam non poſſe penitus negari inde probatur, quòd negari non poſſit, quam in primis ea habeat locum quandoque in ebrioſis, qui inebriantur vino fortiore, quàm antè biberint, aut qui cùm ſoliti fuerint tabernas adire non niſi paſti cibo, ſemel, iterúmve jejuni hauſerunt multum meri. Deinde eadem hypotheſis quandoque vera eſt reſpectu illorum, qui fuère quidem toto Anno ſtrenui lurcones, & bibones, ſed poſtquam in Paſchate e. g. ſuam adeò frequentem temulentiam fuère cum ſingulari propoſito integræ emendationis confeſſi, ſemel in hebdomade Paſchali biberunt uſque ad ebrietatem, ita tamen, ut edormitâ crapulâ mirentur, ſe, præter omnem 23 24

ſuam

ſuam opinionem factos fuiſſe ebrios; quidni enim, quando poſtmodum ſe de iſta ebrietate accuſabunt apud Confeſſarium, hic credat iis aſſerentibus, ſe non habuiſſe animum ſe inebriandi, nec cogitâſſe prudenter de periculo? maximè ſi addant, ſe, eò quòd illa hebdomade Paſchali ita decepti fuerint, poſtmodum omnem fugiſſe, & effugiſſe temulentiæ occaſionem?

25 Quapropter malo cum Regin. *Lib.* 22. *n.* 55. dicere, quòd ebrietas præter intentionem incurſa vix habeat locum in ſolitis ſe inebriare, quàm quòd non habeat in iis locum. Et ſine dubio hoc ipſum etiam ſentit Fumus *V. Ebrietas n.* 3. ubi ait: [Licet DD. dicant, illum, qui frequenter inebriatur, peccare mortaliter, tamen ſolùm præſumptivè loquuntur, & non ut verè eſt, præſumitur enim, quòd qui frequenter inebriantur, percipiant virtutem vini.] Unde idem Author rectè præmiſerat, etiam illum, qui ter ſe inebriat, poſſe titulo inadvertentiæ excuſari à mortali.

SECTIO VI.

Deducuntur ex præcedente Sectione Corollaria practica.

SUMMARIUM.

Quando poßit, aut non poßit Confeſſarius eſſe contentus illa Confeßione, qua intra duos menſes non confeſſus dicit: Fui bis omnino ebrius? 26.

An ſi intra bimeſtre non confeſſus dicat, ſe illo bimeſtri fuiſſe vigeſies omnino ebrium? 27.

Quid ſi exprimat, duas ex illis ebrietatibus fuiſſe ſibi improviſas? 28.

Quandonam homo Germanus poßit cum veritate dicere, ſe fuiſſe rarò ebrium? 29.

Quid pronuntiandum de peccato illorum, qui ob infirmitatem cerebri privantur ratione per modicum potum? 30.

Quo puncto temporis committatur internum peccatum ebrietatis? 31.

Quo puncto ebrietas externa? Ibid.

Quid ſi ebrietas iſta contingat una hora poſt ſumptum ultimum poculum? 32.

Neceßitas actualis advertentiæ ad malitiam ebrietatis, quomodo applicetur aliis materiis? 33.

26 Corollarium I. Quando pœnitens, qui intra duos menſes non eſt confeſſus, dicit confeſſario: *bis ab ultima confeßione ita fui ebrius, ut neſcirem, quid agerem*, ſeu: *fui omnino ebrius bis*; fieri poteſt, ut confeſſarius meritò ſit contentus hac ſola confeſſione, fieri etiam poteſt, ut meritò non ſit contentus. Si enim pœnitens ille ſit vir doctus, aut valde prudens, e.g. Sacerdos, vel conſul, poteſt, debétque confeſſarius acquieſcere, & non interrogare, utrùm præviderit periculum ebrietatis, ſed ſupponere, eſſe præviſum, quandoquidem tales homines ſolent vel confeſſionem talis ebrietatis penitus omittere, quando non fuit ullo modo præviſa, vel ſpontè, & ultrò dicere, ſe non advertiſſe ullum periculum. At verò, quando ejuſmodi pænitens eſt ruſticus, mechanicus, aut rudis, meritò quærit confeſſarius, an non quando bibebat, timuerit, ne ſequeretur ebrietas; conſtat quippe experientiâ, ferè tot è plebeis hominibus rarò ſe inebriantibus reperiri, qui præter opinionem inebriantur, quot qui cum præviſo periculo.

Corollarium II. Quando pœnitens, qui intra duos menſes conſcientiam in ſacro tribunali non exonerârit, confitetur, ſe fuiſſe illo bimeſtri vigeſies omnino ebrium, nihilque ulteriùs addit, debet confeſſarius eſſe hac confeſſione contentus, & ſupponere omnes illas ebrietates fuiſſe voluntarias, tum quia ad hoc ſupponendum inducit authoritas DD. *ſect.* 4. relatorum, tum quia debet confeſſario jugiter in memoria inhærere, & in praxi verſari generalis hæc doctrina, quòd videlicet confeſſarius, quando peculiaris in contrarium ratio non occurrit, prudenter ſupponat, ſuum pœnitentem, ſe, dum peccabat, aut aliquam actionem exercebat, eo modo, quo ad intentionem, advertentiam hujus, aut illius circumſtantiæ, eventûs &c. habuiſſe, quo ſolent ejuſdem cum illo conditionis, ætatis, educationis homines, *Argum. Leg. In obſcuris ff. De Reg. Iur.* ubi dicitur: *In obſcuris inſpici ſolet, quod plerumque fieri ſolet.* 27

Cùm igitur conſtet experientia, & auctoritate Doctorum ſuprà nominatorum, cujuſque conditionis homines, qui ebrietati aſſueverunt, ſolere, priuſquam inebrientur, habere ſufficientem advertentiam periculi, poteſt, & debet confeſſarius, quando peculiaris in contrarium ratio non occurrit, de illo pœnitente, de quo in hoc Corollario loquimur, judicare ſicut judicandum eſſe diximus, adeòque nil ulteriùs interrogare; niſi fortè dubitet, an ſuus pœnitens per ebrietatem intelligat potiùs crapulam, quàm veram ebrietatem.

Corollarium III. Quòd ſi quis tamen valde cæteroquin ebrioſus, ultro, & ſponte dicat, ſe quidem duodecies ab ultima ante menſem confeſſione, fuiſſe planè ebrium, primas tamen duas ebrietates eveniſſe ſibi præter omnem ſuam opinionem, & intentionem, debet illi credere confeſſarius. Cùm enim illos, qui ſæpe per vinum excidunt uſu rationis, ex ſola præſumptione dicamus præſenſiſſe virtutem vini. Fumus *V. Ebrietas. n.* 3. ſuprà relatus, præſumptio autem nobilior ſit attendenda, *L. Quintus, ff. De donat. inter vir. & uxor.* & præ- 28

Digitized by Google

præſumptio major tollat minorem *L. Divus. ff. De in integr. reſtitut. & ibi Gloſſ. in verb. exiſtimari.* Menochius *De Præſumptionibus. Lib.1.q.30.* credere debet confeſſarius pœnitenti ejuſmodi; nam magis præſumendum eſt, illum dicere verum, quàm omnes, qui aſſiduè inebriantur, ſemper inebriari cum ſufficiente advertentia periculi.

29 Corollarium IV. Quandoquidem DD. allegati *ſect.4.* fatentur, perſæpe fieri, ut, qui rarò inebriantur, inebrientur citra noxam lethalem, ille autem opifex Germanus, qui tantùm ſemel in menſe fuit ebrius, poteſt dici rarò inebriari, idcirco ſi ejuſmodi homo in Paſchate confiteatur, ſe ſingulis totius Anni menſibus fuiſſe ſemel circiter ebrium, & quidem ferè toties involuntariè, quoties voluntariè, ſeu cum periculi advertentia ſufficiente, non video, cur confeſſarius non debeat fidem habere tali pœnitenti.

30 Corollarium V. Etſi ſunt non pauci, qui ex morbo, contuſione, vulnere ita debile caput habeant, ut evadant planè ebrii, ſi vel duo vitra vini ebibant, quia tamen ejuſmodi homines ſupponuntur, ſufficienter nôſſe ſuam miſeriam, ſupponendum quoque eſt, illos mortaliter peccare quoties duo vitra exhauriunt, niſi fortè eos excuſet ea ſitis, de qua locuturus ſum *cap.18.ſect.3.* & quæ ſingulariter id genus hominibus patrocinatur.

31 Corollarium VI. Cùm ebrietatis internæ peccatum admittatur illo ipſo momento, quo quis ſtatuit, neglecto temulentiæ periculo, ebibere poculum, ex cujus hauſtu prævidet ſecuturam rationis exſpoliationem; externæ autem ebrietatis crimen tunc ſolùm perpetretur, quando reipſa deglutitur ultimus caliculus, qui rationem exturbaturus prævidetur; idcirco internum, & externum, & quidem in taberna peccatum ebrietatis commiſiſti, ſi eo, quo dixi, modo bibiſti, prævidens mentis turbationem eventuram, non niſi poſt unam ab illo potu ſumpto horam.

32 At inquies: *Quid ſi primùm poſt duas horas?* Nibil refert judice P. Laymanno *n.5. Etiamſi ventus, & aër, in quem progreſſus ſum, promoverit illam mentis turbationem?* Hoc ipſum aſſerit idem Doctor. *Quid ſi autem* experientia doctus ſciam, vini menſurâ perdi quidem rationem, quando foras progredior, non autem perdi, quando maneo loco concluſo? *Eritne menſuræ illius evacuatio in utroque caſu, an in neutro crimen lethale?* Ad hanc quæſtionem reſpondebo ſequenti ſectione.

33 Corollarium VII. ac probè notandum eſt, quòd ſcilicet doctrinas relatas *n.25. & ſeqq.* applicent nominati Doctores variis materiis practicis, ac nominatim patrationi conſuetudinariæ illorum malorum, quæ *cap.9.n.44. & cap.19.* dicam, retinere vel non retinere malitiam objectivam, ſi abſit actualis advertentia, eſto illa mala patrentur à non ebrio, ſed ſobrio, attamen haud advertente malitiam actûs; ut cùm quis aſſuetus, vel non aſſuetus contumeliis, detractionibus, turpiloquiis, fraudibus in vendendo, emendo, committit talia non advertens vel à ſe committi, vel ex iis ſecuturum unum, aut plura ex malis, quæ ſolent, aut non ſolent provenire ex iis peccatis, ut quando e. g. coram uno denigras famam alienam, ille autem unus vulgat, quæ ex te audivit, tu autem non cogitabas vulgaturum.

SECTIO VII.

An mortaliter peccet, qui ebibit menſuram vini, ſciens, per illam ſibi ablatum iri rationem, ſi foras fuerit progreſſus, non ablatum iri, ſi loco clauſo manſerit?

SUMMARIUM.

An mortaliter peccet, qui ebibit menſuram vini, ſciens, per illam ablatum iri rationem ſi progrediatur foras, non ablatum iri, ſi maneat in loco clauſo? 34.

Rationes pro & contra talem. 34. & 35.

Excuſandus & incuſandus eſt cum diſtinctione. 36.

Talis peccabit mortaliter, ſi abſque rationabili cauſa prodeat foras. 37.

FRequentem uſum abſque dubitatione habet deciſio iſtius quæſtionis, non tractatæ ab aliis.

Et quidem pro reſponſione affirmativa facit, quod paulò antè retuli ex P. Laymanno; 34 ſunt enim hæc ejus verba: [Tunc homo peccati mortalis damnandus eſt, ſi pergat bibere, poſtquam advertit periculum probabile ſecuturæ privationis rationis, niſi deſiſtat, eſto, quòd mentis ſpoliatio poſt unam aut alteram horam, cùm in liberum aërem progrediendum erit, proventura ſit.]

Pro reſponſione autem negativa militat hoc 35 argumentum, quòd ejuſmodi homo poſſit proponere, ſe domi manſurum, & foras non proditurum; quod propoſitum, & animi decretum efficiet, ut abſit probabile periculum ſecuturæ privationis rationis, ergo non eſt, cur damnetur peccati mortalis. Confirmatur hæc reſponſio. Nam ſi quis vel pedibus captus, vel carcere clauſus tantum vini bibat, quantum ſufficeret ad auferendam illi rationem, ſi foras progrederetur, nemo dicet talem peccare mortaliter, niſi eadem illa quan-

quantitas vini ſit ipſum in ſuo carcere, aut podagrico lecto hærere coactum ſpoliatura uſu rationis, ergo neque is, de quo proponitur præſens quæſtio, dici debet delinquere mortaliter.

36 Ego ſalvo ſaniore judicio exiſtimo hîc diſtinguendum; aut enim is, de quo præſens quæſtio inſtituitur, priuſquam illam menſuram ebiberit, conſtituit manere domi, aut non conſtituit? Si non conſtituit, tum omnino videtur habere locum, & veritatem doctrina P. Laymanni. Si conſtituit, tum, ut reor, neque ipſe Laymannus pronuntiabit illum reum noxæ lethalis, propter rationem allatam. *n.* 34.

37 *Quid ſi autem poſtquam ebibit menſuram, mutato propoſito exeat domo?* Peccabit mortaliter, ſi exeat abſque cauſa rationabili. Nam non licet abſque cauſa rationabili exponere ſe periculo amittendæ, ſeu per potum ſolum, ſeu per ventum, ſeu per aliam cauſam naturalem, proximæ potentiæ ad utendum ratione, amittendæ, inquam, illius per tempus adeò notabile. Vix puto tamen, requiri hîc tam juſtam, gravémque cauſam exeundi foras, quàm requiritur ad id, ut ſecundùm dicenda *cap.* 18. licitè quis vinum hauriat cum præviſo periculo ebrietatis; ſicuti gravior cauſa requiritur, ut applicem licitè horreo alieno ignem, quo exuſtum iri prævideo, quàm ut jam à me, aut alio ſine gravi peccato applicatum excitem. Confirmatur reſponſio doctrinâ, quam ſuprà *cap.* 6. *n.* 52. dedi de pariente ſibi lethargum.

SECTIO VIII.

An delinquant mortaliter, qui tantum quidem vini, aut cerevißiæ infundunt, quantum ad cauſandam Ebrietatem ſufficeret, attamen priuſquam inebrientur, revomunt, quod infuderunt?

SUMMARIUM.

An peccet mortaliter, qui tantum bibit, quantum ſufficit cauſandæ Ebrietati, attamen priuſquam inebrietur, removit, quod infudit? 38.
Rationes damnantes hunc portum peccati mortalis. 39. *&* 40.
Re tamen verâ non peccat mortaliter. 41.
Sumens venenum ex ſe lethiferum non peccat mortaliter, ſi poßit retundere vim ſumpti. 42.
Animadvertens, quantitatem vini, quam ſumpſit, allaturam privationem rationis, ſi non revomat, laudabiliter agit procurando vomitum. 47.
Imò tenetur ad hanc procurationem. 48.

Quod S. Hieronymus *in cap.* 1. *Epiſt. ad Tit.* de ſui ævi lurconibus ſcripſit, id ipſum de quibuſdam helluonibus noſtræ ætatis affirmare cogit veritas: *Vomunt ut bibant, bibunt ut vomant; digeſtio ventris, & guttur uno officio occupantur.* Solent enim hodiéque nonnulli plures vini, aut cereviſiæ menſuras certatim infundere in ventrem, etiam reluctantem, quod autem infuderunt, eructare, priuſquam in ſtomacho ſufficienter calefiat; & quia non permittunt moram neceſſariam concipiendo calori, fit, ut nequeat in cerebrum calidos vapores evibrare, & conſequenter non poſſit inebriare. 38

Quæſtio igitur eſt: *Vtrùm hujuſmodi porci, vel canes, ut proprio nomine condecoremus eos, peccent mortaliter, ingerendo tantam copiam vini, aut cerevißiæ, quanta ſufficeret, ad illos ter, quatérve inebriandos, ſi eam non revomerent vi adhibitâ?* Peccare mortaliter ſuadet hæc ratio, quòd moralia accipiant ſpeciem ab iis, quæ ſunt per ſe, non autem ab iis, quæ per accidens adjunguntur. S. Thomas 2.2. *q.* 150. *a.* 2. *in corp.* De illis enim & non de his datur judicium. Atqui illa copia vini per ſe eſt talis, & tanta, ut ſit ſufficientiſſima ad illos privandos ratione, & ex ſeſe creet naturale periculum temulentiæ; eſt autem per accidens, quòd hi fœdi bibones cogitent, ejus vim naturalem tam innaturali, & violento modo impedire. 39

Confirmatur. Nam illud non dicitur poſſe fieri, quod licite fieri nequit. Dynus *in cap. Nemo poteſt. De Reg. Iur. in* 6. Atqui hi Bacchi nepotes non poſſunt licitè evomere, quod ingeſſerunt: tum quia per talem vomitum, utpote violentiſſimum, graviter lædunt ſtomachum: tum quia vomunt ideo, ut poſſint iterum immodicè bibere, quæ intentio eſt utique prava. 40

Ego etſi horum monſtrorum patrocinium ægre ſuſcipio, cogor tamen negare, ab iis, ut ſic præciſè, incurri peccatum mortale ebrietatis. Conſtat ſiquidem ex ſuprà dictis, non peccari mortaliter peccato temulentiæ, niſi quando bibitur præviſo morali periculo ebrietatis; in hoc autem caſu non prævidetur morale periculum, imò prævidetur non eſſe morale periculum, quia prævidetur, vinum regerendum priuſquam poſſit nocere rationi. 41

Confirmo hanc reſolutionem inde, quòd nemo me damnaturus eſſet homicidii, ſi biberem venenum, ex ſe quidem mortiferum, at à me certò vel ejiciendum per medicinam, vel debilitandum, priuſquam grave damnum corpori inferret, de quo caſu vide Dianam *Part.* 5. *Tract.* 4. *Reſol.* 38. & Malderum *De Virtut. Theolog. Tract.* 3. *dub.* 19. 42

Ad primam rationem in oppoſitum reſpondeo, diſtinguendo illam hoc modo: moralia accipiunt ſpeciem ab iis, quæ ſunt per ſe, ſi illa 43

Digitized by Google

quæ ſunt per ſe non poſſint impediri à libero arbitrio, eſto major, ſi poſſint impediri à libero arbitrio, negatur major propoſitio. Atqui vis inebriandi, quæ ineſt tam intemperato potui poteſt impediri, & defacto impeditur à libero arbitrio talium viniperdarum.

44 Ad alteram rationem, ſeu confirmationem dico in primis, nil probari in eo caſu, in quo revomunt ſine intentione mala. Dico deinde, allata ratione mihi ſatis veroſimile videri, quòd peccent mortaliter peccato ebrietatis, quando illam copiam vini infundunt cum propoſito revomendi in eum finem, ut aliud inſuper vinum, quod ſecundùm ſe ſufficientem vim illos inebriandi habet, identidem infundant. Quia tamen propoſito revomendi adjungitur planè per accidens iſte finis, qui, ut patet ex dictis, eſt tantùm venialiter malus, idcirco abſolutè veroſimilius videtur, tales non peccare mortaliter peccato ebrietatis, quamdiu certi ſunt, omne exilium rationis actu impeditum iri per prædictam vomitionem. Puto tamen, raró illos viniperdas eſſe certos hac de re, quia communiter vel tantum ingerunt, ut vomitus non poſſit impedire efficaciam vini, vel denique, uti ſemel, iterúmve canes imitati ſunt vomendo, ita ſanguiſugas æmulantur retinendo, quod poſtmodum ingeſſerunt.

45 Dixi autem ſemper, tales non peccare mortaliter peccato temulentiæ. Nam multi illorum peccant mortaliter, vel quia graviter lædunt ſanitatem, & ſtomachum, vel quia alios ſuo beſtiali exemplo provocant ad violentiam ſummam inferendam aut ſtomacho, aut cerebro; & abſolutè illos de peccato mortali damnat Antonius Fernandez *in Examine p.4. c.2. l.6.* poſt hæc ſcripta viſus à me.

46 At fortè quæres: *An, ſi quis horum lurconum vinum revomat præciſè idcirco, ne inebrietur, & cum propoſito, non infundendi aliud in locum evomiti, rectè, & laudabiliter agat?* Imò fortè ſciſcitaberis: *Vtrùm non teneatur quis in conſcientia per vomitum rejicere ejuſmodi immodicam vini copiam?* Reſp. I. Si tales peccant, non peccant niſi venialiter. Nam intemperantia, ex qua ſequitur vomitus, non eſt, ut ſic, niſi venialiter mala. Cajet. *in Summa V. Gula.*

47 RESP. II. Imò nec venialiter peccant. Nam etſi hic etiam hoſpes turpiùs, fœdiuſque ejiciatur, quàm non admittatur, quia tamen hoſtiliter ſe gerit, & mordere vult ut coluber, cùm priùs blandè intraverit. *Proverb.* 23. meritò ejicitur, priuſquam venena diffundat, ut Regulus.

RESP. III. Hac ipſa ratione probatur, laudabiliter agere, qui cùm vident, ſe vel prudentes, vel imprudentes tantùm meri hauſiſſe, ut ſi relinquatur in ſtomacho, moliturum ſit, excitaturúmque ſeditionem, & rationem de ſede ſua dejecturum, illud foras exturbant oleo, vel tepida aqua infuſis, intruſòve digito. Eſt enim utique honeſtum, medijs indifferentibus, quale eſt ſtomachi evacuatio per os, conſervare id, quod eſt ſummum in homine.

RESP. IV. Quinimo arbitror, obligari quemque ad id faciendum, ſaltem in eo eventu, quo probabiliter timet, ſi revera inebrietur, ſecuturum grave ſcandalum, aut aliud malum non leve. Imò etiamſi non timeatur ullum in particulari malum aliud, quàm ipſa rationis exturbatio. Illa quippe eſt tam fœdum, gravéque malum, quemadmodum conſtat ex ſupradictis, ut meritò dicatur, debere impediri longè minore malo, ſeu incommodo, quale eſt vini ingeſti egeſtio per os, eſto fiat cum cruciatu ſtomachi. 48

K.

CRIMINUM ET MALORUM EBRIETATEM IPSAM COMITANTIUM &c.

CAPUT IX.

De peccatis, & malis, quæ in ipſa Ebrietate patrantur.

SECTIO I.

An mala in Ebrietate patrata ſint peccata?

SUMMARIUM.

Quid intelligatur nomine malorum, quando eſt quæſtio de malis comitantibus, aut ſequentibus Ebrietatem? 1.

Vtrùm, quando ea mala patrantur in ebrietate involuntaria, debeant vocari peccata? 2.

Quid ſi ebrietas fuerit quidem voluntaria, attamen illa mala non fuerunt præviſa? 3.

Differunt hæc duo: eſſe peccatum, & Imputari ad culpam, Ibid.

Vt aliquid vocetur propriè peccatum, debet tunc, cùm patratur, pendere ab actuali influxu libertatis. Ibid.

An ſaltem tunc ſint peccata, quando & fuerunt præviſa, & ebrietas fuit voluntaria? 4.

Sitne de re, an ſolùm de nomine lis inter negantes, & aſſerentes talia eſſe peccata? 5

Quid

Quid rationem peccati propriè dicti habeat in illo homine, qui patravit homicidium in ebrietate, prævіſum autem ante ebrietatem? 6. & 7.

Proponuntur, & ſolvuntur argumenta contra veram ſententiam dicentem, ſolam voluntariam ſumptionem poculi allaturi Ebrietatem, dici debere propriè peccatum. 9. & ſeqq.

Cur tunc primùm vocetur homicida, quando ex vulnere lethali moritur percuſſus iniquè? 10.

De generali conſuetudine non punitur affectus, ſi non ſequatur effectus. 11.

1 QUæres I. *Quid nomine malorum hic intelligatur?*

RESP. Omnia, & ſola mala moralia, quæ ab ebriis proveniunt, ſeu omnes illæ actiones, & omiſſiones, quæ ſaltem quando fiunt à præditis ſana mente, vocantur peccata.

2 Quæres II. *Vtrùm quando illa mala petrantur in Ebrietate omnino involuntaria, vocanda ſint peccata?*

RESP. Non ſcio, qui vocet, ſcio autem negari à S. Thom. 2.2. *q.* 150. *a.*4. & ab aliis communiter. Ratio eſt, quia, ut S. Auguſtinus *Lib.*1. *Retract. Cap. ult.* loquitur, *uſque adeò peccatum malum voluntarium eſt, ut non ſit peccatum, ſi non ſit voluntarium.* Atqui quando ebrietas non fuit ullo modo voluntaria, tunc mala inde ſecuta non ſunt ullo modo voluntaria, cùm non ſint voluntaria neque in ſe, utpote facta ab impote rationis, neque in cauſa, utpote involuntaria.

3 Quæres III. *An ſint peccata, quando Ebrietas fuit quidem voluntaria, & culpabilis, attamen illa mala non fuerunt ullo modo prævіſa?*

RESP. Neque ut ſic ſunt propriè peccata. Ratio petitur ex mox dicendis. An verò ſaltem imputentur ad culpam? explicabo *Sect.* 3. *Eſtne ergo aliud, eſſe peccatum, aliud imputari ad culpam?* Eſſe aliud, inde probatur, quòd etiam illa mala, quæ prævidentur committenda in ebrietate voluntaria, negent eſſe propriè peccata Leſſius *cit. Lib.* 4. *De Iuſt. & Iur. cap.* 3. *n.* 29. & P. Dicaſtillo *Lib.* 1. *De Iuſt. diſp.* 3. *n.* 137. cùm tamen neque hi Doctores, neque ullus alius neget, imputari ad culpam, quando ſunt prævіſa. Et ratio eſt, quia ut aliquid propriè dicatur peccatum, debet tunc, cùm fit, pendere ab actuali voluntatis influxu. Cardinalis de Lugo *Tom.* 3. *in* 3. *Part. diſp.* 16. *n.* 459. & 460. At verò ut aliquid imputetur ad culpam, ſufficit modò augeat malitiam interiorem voluntatis, faciátque hominem magis reprehenſibilem, magis punibilem. Atqui poteſt facere magis reprehenſibilem, magíſque punibilem, etiamſi non pendeat tunc, cùm fit ab actuali influxu voluntatis, modò videlicet ſit prohibitum ex ſe, & à voluntate im-

pedire debente, ortum me
Quapropter talia mala mor
minare *effectus* peccatorum,
ta, ut obſervant Leſſius, & Dic
frà referendi.

Quæres IV. *An ejuſmodi m*
vocanda peccata, quando & eb
taria, culpabiliſque, & fuer
viſa?

RESP. Etſi utique ſaltem
non omnia imputantur ad cul
bo *ſect.* 3. attamen nullum ill
& formaliter vocandum pec
2.2. *diſp.* 73. *n.* 46. & *diſp.* 94.
caſtillo *ll. cc.* multíque alii c
Vaſquez. Ratio à priori eſt
ptum peccati propriè dicti
actualis, ut rectè notant cita
de Lugo *cit. diſp.* 16. *ſect.* 9. &
ma Secundæ; atqui in ebrio
libertas, ergo nullæ ejus acti
ſiones debent, aut poſſunt p
cata.

Quæres V. *Vtrùm ſit lis de r*
nomine inter eos, qui negant,
mala, in caſu, quem poſuimus
peccata?

Reſpondent Leſſius, & Dic
de nomine. Quibus ego aſſe
lorum, qui cùm negent, hæc
cata, ajunt tamen eſſe neceſſ
at verò reſpectu illorum, qui
hæc eſſe confitenda, quòd ne
ta, valde realis controverſia
quia his poſtremis accedam *ſe*
me non ſola voce, ſed reali
aſſerentibus, hæc eſſe peccata.

Quæres VI. *Quid ergo rati*
priè dicti habeat in homine illo
voluntaria patrat homicidiu
ſum?

RESP. Facilè intellectum
tur quatuor actus, qui à tali h
tur, & ad præſens inſtitutum
actus eſt propoſitum, ſeu volu
di, quam habet ille neglecto p
dii. Secundus eſt ipſa actualis
mi poculi, ex quo prævidet
tio, quæ ob priora pocula j
Tertius eſt ipſa vini operatio,
evaporatum in caput, ſopit
nem. Quartus eſt ipſa actual
dii, e.g. in alterius cor, ex q
ritur.

Primus actus eſt totius mali
ſiméque peccatum internum,
brietati, ſed etiam juſtitiæ rep
qui continet in ſe formaliter
tatis, & homicidii. Secundu
priiſſimè peccatum externu

Digitized by Google

glutitio vini, allaturi certam ebrietatem, & eſt prohibita à lege naturæ, & in actu ſecundo jugiter pendet à primo actu, quoniam voluntas ſe inebriandi poteſt ſingulis momentis corrigi, & proinde ſingulis momentis impediri libera deglutitio vini. Ergo negari nequit, nec à quoquam negatur, quin illa ſit propriè peccatum. Quamquam etiam verum eſt, illam ſumptam cum primo actu efficere, ſeu conſtituere integrum, & completum peccatum ebrietatis.

8 Tertius actus eſt effectus primi, & ſecundi, non autem eſt peccatum, quandoquidem poſtquam vinum conſcendit caput, non eſt in poteſtate hominis. Quartus denique eſt effectus omnium trium, ita tamen, ut dum eſt in fieri, non pendeat ab actuali libertate occidentis; cùm enim ſupponatur eſſe ebrius, in ebrio autem non habeat locum libertas moralis, utpote neceſſariò pendens à ratione libera, fit, ut non poſſit illa gladii immerſio in cor, aut jugulum alterius dici, pendere ab actuali, & præſente libertate, licèt utique pendeat à præterita.

9 At inquies: ***Omne homicidium injuſtum eſt peccatum; illa autem immerſio gladii eſt homicidium injuſtiſſimum, ergo eſt peccatum.*** Reſp. eſt peccatum vel in ſe, vel in cauſa; & hoc ipſo, quòd aliquando ſit peccatum in ſola cauſa remota, non eſt tunc propriè peccatum.

10 Nec obſtat, quòd tunc primùm quis incipiat verè, & propriè denominari homicida, quando moritur is, quem lethali ictu vulneravit. Reſpondeo enim, denominationem homicidæ includere duo, ſcilicet actionem ex parte hominis, & paſſionem ex parte paſſi, ſeu poſitionem termini ultimi, qui eſt mors. Quamvis igitur aliquis tunc non vocetur propriè homicida, quando vel ſe inebriat cum prævifo periculo homicidii, vel enſem infigit in cor alterius, jamjam inde morituri, hoc tamen non eſt ex defectu actionis, nam ex parte ſua erat poſita actio neceſſaria, ſed eſt ex defectu termini ultimi, qui poſtea ponitur ſine nova actione proveniente ex parte ebrii homicidæ; poſtquam etenim immerſit gladium in cor innocentis, mox ſequitur mors, etſi nil amplius agat ebrius. Quare non eſt verum, quòd tunc occidat, quando alter moritur, ſed quòd tunc ponatur terminus, ratione cujus eſt verum jam, quòd antea occiderit, eo ſenſu, quo S. Auguſtinus *in Pſalm. 63.* dixit: quòd Judæi tunc occiderint Chriſtum, quando clamabant: *Crucifige, crucifige.*

11 Inſtabis: ***Si non moreretur ille, de quo hic diſputamus, tunc ebrius non incurreret excommunicationem, ſiqua in homicidas ſit lata; atqui excommunicatio non incurritur, niſi propter peccatum, ergo revera tunc peccat ebrius, quando alter moritur ex vulnere.***

illa mala, de quibus præſens quæſtio inſtituitur, non ſunt peccata, ut oſtendam *ſect. ſeq.* multò minùs per illa mortaliter Deum offendimus; nam planè abſurdum eſt dicere, quòd ebrius tunc mortaliter offendat Deum, cùm hominem occidit; ergo non ſunt neceſſariò confitenda.

15 At inquies: *Praxis proborum virorum, & Confeſſariorum docet eſſe neceſſariò confitenda.* Reſpondet rectè P. Theophilus Raynaudus *in Morali Diſciplin. diſt.*4. *q.*1. *n.*119. eſſe praxin imperitorum, nitentem falſo fundamento, quòd hæc talia ſint mala non ſolùm objectivè, ſed etiam formaliter.

16 Quæres III. *Quomodo igitur oporteat confiteri homicidium, e.g. in plena ebrietate commiſſum?*

RESP. Sufficit per ſe loquendo, ſi dicat: me voluntariè inebriavi, præviſo periculo homicidii committendi; nec opus eſt confiteri, quòd inflixerit vulnus lethale, ut oſtendit allata ratio.

17 Unde nec maritus, qui in temulentia uxorem, & liberos indigniſſimis modis decies habuit, tenetur dicere, quòd illos tam malè habuerit, e.g. pedibus conculcàrit, domo ejecerit nocte intempeſta; ſufficit modo dicat: *decies me inebriavi cùm ſoleam uxorem, & liberos in ebrietate barbarè tractare.* Et ſi in illis decem ebrietatibus illos tantùm ſexies barbarè habuiſſet, ſufficeret hæc ipſa, quam dixi Confeſſio. Non ideo tamen ille, qui ſobrius notat plagis innoxiam uxorem, ſufficienter confitebitur, ſi ſe accuſet de ſua improba conſuetudine; quia omnes ictus, quos in uxorem vibrat maritus ſobrius, ſunt vera peccata, utpote pendentia ab actuali libertate voluntatis. Plura de confitendis effectibus peccatorum tradidi proprio loco, id eſt in Experientiis *Tract.*6. *Caſ.* 14. *n.*348. *& ſeqq.*

18 Quæres IV. *An etiam tunc ille homicida, de quo quæſt. præced. ſat bene confiteatur, caſu, quo homicidium eſt caſus reſervatus, à quo nequeat abſolvere is, cui confitetur.*

Reſpondeo: Clarum eſt, talem confeſſionem non fore tunc legitimam, eò quòd fiat non habenti poteſtatem abſolvendi ab homicidio. Idem dic, ſi homicidium eſſet ſub excommunicatione prohibitum, à qua non poſſet abſolvere Confeſſarius, cui talis homicida confiteretur. Cæterùm rectè cum Vaſquez advertit Cardinalis de Lugo, regulariter expedire, ut effectus ebrietatem conſecuti exprimantur, atque ideo non eſſe pœnitentes impediendos, ſed relinquendos in hoc uſu, quia hoc modo explicatur meliùs malitia actûs præ-

care.

SECTIO III.

An mala, quæ ebrii committunt, imputentur eis ad culpam?

SUMMARIUM.

An mala in Ebrietate patrata imputentur ad culpam tunc, cum actu ipſo patrantur? 19.

An ſaltem tunc, quando hauritur poculum allaturum Ebrietatem? 20.

Quid ſi Ebrietas fuit involuntaria? 21.

Quid ſi voluntaria quidem, at mala non fuêre præviſa? 22.

Non datur judicium de re aliqua ſecundùm id, quòd eſt per accidens. Ibid.

Quid ſi illa mala ſoleant patrari ab ebriis? 24.

Explicatur mens P. Vaſquez contra P. Arriagam. 25.

Illud non imputatur culpæ, quod nec directè, nec indirectè eſt voluntarium. 27.

Oſtenditur clarâ inſtantiâ, illud non poſſe dici eſſe voluntarium, quod non eſt præviſum. 28.

Refutantur dicentes: Eſto non prævidèrit, debuit tamen prævidiſſe. 29.

Sæpe ex habitu provenit, ut quis citiùs deliberet, quàm ſi habitum non haberet. 32.

QUæres I. *An mala, quæ ab ebriis admittuntur, tunc eis imputentur ad culpam, quando actu, & re ipſa committuntur?* 19

Aſſerunt quidem non pauci, negant autem omnes, quos *n.*4. ſum ſecutus, & negant utique conſequenter. Nam ad culpā nil imputatur niſi peccatum, ergo ſolùm tunc aliquid culpæ imputatur, cùm peccatur; ſed ebrius non propriè peccat, quando quidpiam mali patrat in ebrietate, ut oſtendi *Ibidem*, ergo tunc, ſeu eo tempore, quo actualiter exequitur illa mala, non imputantur ei ad ullam culpam.

Quæres II. *An non ſaltem tunc, ſeu illo ipſo tempore imputentur ad culpam, quo quis haurit ultimum poculum, ex quo inebriabitur; ſeu utrùm tunc non contrahatur malitia illorum, quando deglutitur, & exhauritur poculum, quod allaturum eſt Ebrietatem?* 20

Ad hanc permagni momenti quæſtionem reſpondeo per ſequentes concluſiones, magis declarandas in ſequentibus ſectionibus.

Dico itaque I. Quando ebrietas eſt planè involuntaria, tunc quidquid in illa mali fiat, 21

ad

ad nullum peccatum, ſeu culpam id imputatur unquam. Ita docent omnes cum S. Thoma 2.2. *cit. q.* 150. *a.* 4. Ratio eſt, quia tunc non pendent ullo modo à libera voluntate, ergo nunquam poſſunt dici peccata, nec unquam culpæ imputari. Et hæc concluſio vera eſt, etiamſi quis bene notârit, ſe nimis multum bibere, modò non præviderit, ebrietatem ſecuturam ex ſuo nimio potu. Ratio eſt eadem, quam adferam pro concluſione ſequenti.

22 Dico enim II. Etiamſi ebrietas fuerit omnino voluntaria, & valde culpabilis, ſi tamen mala, quæ in illa patrata ſunt, neque fuerint ullo modo præviſa, neque ſoleant fieri in ebrietate, tunc non debent ullatenus imputari ad culpam. Hanc concluſionem tradit haud dubiè S. Thomas 1.2. *q.* 20. *art.* 5. *in Corp.* ubi ſic loquitur: *Si eventus ſequens non eſt præcognitus, tunc diſtinguendum eſt: quia ſi per ſe ſequitur ex tali actu, & ut in pluribus, ſecundùm hoc eventus ſequens addit ad bonitatem, vel malitiam actûs; ſi verò per accidens, & ut in paucioribus, tunc eventus ſequens non addit ad bonitatem, vel malitiam actûs, non enim datur judicium de re aliqua ſecundùm illud, quod eſt per accidens, ſed ſolùm ſecundùm illud, quod eſt per ſe.* Ita S. Thomas.

23 Ex quo pro præſente concluſione deſumo hanc rationem. Ille eventus non imputatur ad culpam, de quo non poteſt, ſeu potuit formari judicium, id eſt, de quo non poteſt, ſeu potuit prudenter cogitari, quòd ſit ſecuturus ex tali, aut tali cauſa; atqui de illis malis, quæ neque fuerunt ante ebrietatem præviſa, neque ſolent in ebrietate fieri, non poteſt, aut potuit prudenter cogitari, quòd ſint ſecutura ex ebrietate, ergo non imputantur ad culpam. Confirmatur hæc concluſio à fortiori ex concluſione ſequenti.

24 Dico quippe III. Etſi ebrietas fuerit omnino voluntaria, & valde culpabilis, ſi tamen mala, quæ in illa patrata ſunt, non fuerunt ullo modo præviſa, non imputantur culpæ, eſto ſoleant ſequi ex ebrietate. Hanc concluſionem expreſſè tradit P. Vaſquez 1.2. *diſp.* 127. *cap.* 8. *n.* 8. in qua diſputatione ex profeſſo tractat hanc quæſtionem: *Utrùm omnia opera aliàs mala, quæ fiunt in ebrietate, ſint peccata? & n.* 8. *cit.* docet peculiariter id, quod dixi.

25 Nec poſſum aſſentiri P. Roderigo de Arriaga *Tom.* 3. *diſp.* 44. *n.* 3. aſſerenti, illam difficultatem: An ſcilicet opera facta in ebrietate imputentur ad culpam illi, qui ſe inebriavit? ita tractari à P. Vaſquez, non quaſi ipſa ebrietas ſit gravior ex operibus poſtea ſecutis, ſed utrùm ipſa opera ratione libertatis, quam homo habuit, dum ſe inebriavit, ſint in ſe vera, & propria peccata, diſtincta ab ipſa ebrietate. Nam contra hanc opinionem P. Arriagæ eſt, quòd ipſe Vaſquez *cap.* 2. *n.* 4. neget pro doctrina,

Digitized by Google

Lib 7. ſub fin. fuſéque declarat P. Vaſquez *diſp.* 107. *cap.* 3. ergo non eſt in poteſtate ebrii cogitare de ullis malis, quæ patraturus eſt in temulentia, quando non præceſſit cogitatio illorum malorum, ſeu quando non fuerint ullo modo præviſa.

28 Huic rationi ex tam univerſali, & ſummi momenti principio petitæ addo aliam, petitam ex natura intemperantiæ. Etenim ſi hodie nulla ſiti preſſus, ſed ex mera voluptate ebiberem poculum, mihi ab amico præbitum, & veneno infectum, nemo ſanus diceret, me eſſe mei ipſius culpabilem homicidam, nec quiſquam me magis reprehenderet, quòd hodie propinatum ab eo poculum ex mera voluptate, & cum exceſſu aliquo epotâſſem, quàm quòd heri. Ratio autem, hujus rationis, ſeu cur nemo me hodie magis culpabilem cenſeret, eſt, quia hodie tam parum cogitavi de periculo veneni, quàm heri. Et quamvis ille meus amicus conſuêſſet venenum ponere in potu, ſi tamen, quando exhibitum ab ipſo craterem ſiccavi, nulla mihi de ejus conſcelerata conſuetudine cogitatio ſuborta fuiſſet, nemo rectè pronuntiaret, me mihimet necem attuliſſe culpabiliter; ergo etiam nemo debet ebrio imputare mala, quæ ſolent quidem ebrietati eſſe annexa, attamen non fuerunt ullo modo ab ipſo præviſa, nec prævideri potuerunt.

29 Dices: *Eſto non prævideriit, nec prævidere potuerit, debebat tamen prævidere, debebat præcogitare.*

RESP. Hunc eſſe ſcopulum, ad quem haud immeritò mireris impegiſſe tam multos præſtantes Doctores, & non vidiſſe, implicare in adjecto, ut quis debeat id facere, quod non poteſt facere, cùm impoſſibilium nulla ſit obligatio.

30 Inſtabis: Quando jus actionem aliquam aggreditur, tenetur utique examinare omnes ſaltem ordinarias, & conſuetas circumſtantias, adeóque etiam eventus ex ea actione oriri ſolitos *Argument. Reg.* 19. *ff. De Reg. Iur. Qui cum alio contrahit, vel eſt, vel eſſe debet non ignarus ejus conditionis*; ergo ſive ante ebrietatem potuerit quis cogitare de malis, in ebrietate ipſa patrandis, ſive non potuerit, tenebatur tamen cogitare. Reſp. Tenebatur quidem in actu primo & remotè, non autem in actu ſecundo, & proximè; eſt enim impoſſibile, ut ego in actu ſecundo, adeóque ſub reatu veri, & actualis peccati, actualiſque pœnæ obliger hic & nunc, ad faciendum quidpiam, quod non poſſum hic & nunc facere.

31 Dico IV. Concluſio præcedens eſt vera, etiam reſpectu illorum malorum, quæ ipſe, qui ſe ſponte ingurgitat vino ad rationis exilium uſque, conſuevit in ebrietate patrare, modò, ut dixi, de illis nullo modo cogitârit, quando compotationi vacabat. Ita nominatim docet Vaſquez *cit. diſp.* 126. *n.* 5. Ratio eſt, quia fundamentum allatum *num.* 19. probat hanc concluſionem, æquè ac præcedentem.

32 Cæterùm ne doctrina noſtra, quæ in infinitis materiis locum habet, nimium videatur patrocinari hominibus bibentibus iniquitatem velut aquam, notandum eſt ex Scoto *in* 3. *diſt.* 39. *n.* 1. quem refert Suarez *Tom.* 2. *De Relig. Lib.* 3. *De Iuramento. Cap.* 8. *n.* 10. ſæpe ex conſuetudine, & habitu provenire, ut homo citiùs deliberet, quàm ſi habitum non haberet; nam qui eſt aſſuetus eliciendis actibus amoris Dei, audito Dei nomine ſtatim prorumpit in ejus amorem, non quia indeliberatè operetur, ſed quia citò deliberat, inquit Suarez, inde inferens, non eſſe *certam* illam Regulam, quæ aſſignari ſolet, quòd jurantes ex conſuetudine, cæteris paribus, frequentius jurent ſine advertentia, quàm alii, qui non habent conſuetudinem, ſed diſtinguendas eſſe perſonas.

SECTIO IV.

Explicatur adhuc magis, quomodo mala in Ebrietate patrata imputentur culpæ, vel non imputentur?

SUMMARIUM.

Quando adhibuiſti diligentiam, ne accideret malum ſolitum ſequi in Ebrietate, non imputatur illud tibi. 33.

Quid ſi orta fuit ſuſpicio, fore, ut nihilominus accideret, hanc tamen repuliſti tanquam irrationabilem? 35.

Quid ſi occurrant probabiles utrinque rationes de periculo? 37.

Non pecco emendo rem, quam eſſe, & non eſſe furtivam, probabile eſt. 39.

Quid ſi Ebrietas fuit tantùm venialiter mala, an malum inde ſecutum imputabitur ad gravem culpam? 41.

33 Dico I. Etſi quis actu cogitârit de aliquo malo à ſe veroſimiliter in ebrietate patrando, ſi tamen antequam ſe inebriaret, adhibuit diligentiam ſufficientem, ita ut moraliter eſſet certus, ſe re ipſa non eſſe patraturum illud malum, tunc id malum non debet ei imputari ad culpam, eſto poſtmodum præter opinionem ſequatur. Ita contra Cajetan. 2. 2. *q.* 150. *a.* 2. docent paſſim priorum concluſionum patroni poſt Vaſquez 1. 2. *dub.* 117. *cap.* 3. *cit. n.* 8. Ratio eſt, quia quando homo prudenter præcavet illa mala, non poſſunt ei imputari, etiamſi poſtea per accidens eveniant, nec enim tenetur homo omnes eventus extra-

extraordinarios, & ferè moraliter impoſſibiles prævidere, & præcavere, ut argumentatur Arriaga. Et, ſi culpâ caret, qui ſcit, ſed prohibere non poteſt, Text. *Leg. Culpa caret. ff. De Reg. Iur.* longè innocentior eſt, qui nec ſcit, nec prohibere poteſt. Adde, quòd, qui omnia, quæ oportuit, obſervavit, culpâ careat. Text. *Leg. Qui occidit* 30. *ff. Ad Leg. Aquil.* Et culpâ caret, qui, ut damnum non accideret, de contingentibus nil omiſit. Text. §. *fin. cap. Si culpa, De Injur. & dam. dat.*

34 *Eſtne autem par diligentia reſpectu omnium talium malorum adhibenda?* Reſpondet rectè Vaſquez *loc. cit.* conſiderandum eſſe id, quod S. Thomas. 1.2. *q.*20. *a.*5. dixit, an nimirum eventus aliquis frequenter contingat in ebrietate, ſive per ſe, ſive per accidens, & tunc peculiaris cura adhibenda eſt, ne tale quid accidat. At ſi rarò accidat, multò minor cura adhibenda eſt. Quòd ſi juxta circumſtantias temporis, & loci, nullum videatur imminere periculum tunc non oportet ullam diligentiam adhibere.

35 Dico II. Etſi cogitatiò, ſuſpicio, dubium, ſcrupulus &c. oriatur de aliquo malo committendo in temulentia, ſi tamen illam cogitationem, ſuſpicionem, dubium, ſcrupulum &c. quis ejiciat, vel corrigat, perſuadendo ſibi ob rationes poſitivas, illam ſuſpicionem, dubium, ſcrupulum, eſſe inanem, & imprudentem, tunc tam parùm ei imputatur illud malum, quàm ſi nunquam ulla de ipſo cogitatio occurriſſet. Qui hanc doctrinam à Vaſquez *loc. cit. n.*8. *in fin.* inſinuatam tradat in hiſce terminis, non ſcio, eſt tamen mihi certa, quia puto eſſe optimam hanc conſequentiam: *imprudenter timeo, hoc aut illud imminere, ergo poſſum me ſalva conſcientia periude gerere acſi nulla illius periculi cogitatio, vel metus mihi occurreret.* Cur autem hanc conſequentiam putem eſſe certam, cauſa eſt hæc, quòd rerum agendarum, vel omittendarum Regula non debeat eſſe judicium, vel apprehenſio, quæ reputentur eſſe falſa, ſed illa apprehenſio, aut judicium, quæ & quatenus habentur pro veris, ac minimè fallacibus.

36 Unde fit, ut quando vel ſcrupuloſo, vel etiam alteri cuipiam venit in mentem, aliquid eſſe vetitum, poſſit nihilominus facere id, quod cogitat eſſe vetitum, modò prudenter, id eſt, ſine præcipitatione, ſed prout circumſtantiæ loci, temporis, negotii &c. exigunt, ſibi ob rationem non levem perſuadeat, illam cogitationem eſſe inanem, & fundamento deſtitutam. Vaſquez 1.2. *diſp.* 67. *cap.* 1. Sanch. *Lib.* 1. *Moral. cap.* 11. *n.* 10.

37 *Quid ſi autem occurrant rationes pro utraque parte ita ut probabile videatur, hoc aut illud malum in ebrietate eventurum, & ſimiliter probabile videatur non eventurum? An tunc etiam*

cidium, quantumvis injuſtiſſimum, erit ſolùm venialiter malum.

42 Dico IV. Per ſe loquendo ille ratione etiam periculi peccat mortaliter, qui ſe inebriat voluntariè, advertens periculum mali gravis in ebrietate patrandi. Ita omnes. Ratio eſt, quia communi judicio omnium hominum cenſetur talis velle illud grave malum, ſeu eſſe illi indirectè voluntarium; & qui occaſionem damni præſtat, damnum dediſſe videtur. *L. Qui occidit.* §. 3. *ff. Ad leg. Aquil.* Hinc fit, ut qui ſe voluntariè inebriat, prævidens periculum verberandi uxorem graviter, fit reus duplicis peccati lethiferi, ſcilicet ebrietatis, & iniquæ percuſſionis, ſive reipſa ſequatur illa percuſſio, ſive non ſequatur.

43 Dixi autem: *per ſe loquendo*; nam per accidens fit, ut vel nullum peccatum admittatur, ratione prævifi periculi, vel tantùm veniale. Nullum, quando malum prævisum deſinit ratione ebrietatis habere malitiam objectivã, ut explicabo *ſequenti Sectione.* Veniale autem, quando tantũ levis dubitatio de illo periculo inceſſit, & per venialem negligentiam major deliberatio fuit prætermiſſa. Leſſius *num.* 28. & ex illo Dicaſtillo. Ratio eſt, quia ſicuti generatim loquendo, poteſt rei graviſſimæ, & ſcitu valde neceſſariæ dari ignorantia vincibilis, quæ ſit tantùm venialiter mala, ut ſuppono ex ſententia, ideo apud me certâ, quòd poſſit utique fieri, ut quis non niſi imperfectè advertat, à ſe non adhiberi diligentiam tantæ rei cognoſcendæ neceſſariam, ita etiam poteſt hic fieri, ut committatur ſolùm venialis culpa in diſquirendo, utrùm hoc, aut illud malum ſit ebrietatem comitaturum, vel ſecuturum. Qua veniali culpâ poſitâ, non poteſt illud malum vocari perfectè voluntarium, ſed tantùm imperfectè. Unde etiam fit, ut quis poſſit non pluſquam venialiter peccare occidendo caſu innocentem, ſi videlicet adfuit tantùm venialis negligentia in examinando periculo.

SECTIO V.

An omnia mala, quæ quis clarè prævidet, ſe in Ebrietate patraturum, imputentur ipſi ad culpam, ſi ſe inebriet?

Brevis eſt, non ſummatur.

44 AD propoſitam in titulo quæſtionem Auctores communiter reſpondent negativè, poſt Majorem, & Vaſquezium *cit. diſt.* 127. *num.* 11. Duas rationes pro duabus claſſibus talium malorum aſſignat Vaſquez *loc. cit.* & Tanner. *Tom.* 2. *diſp.* 4. *q.* 3. *num.* 56. Primam, quòd multa ex illis malis in æſtimatione hominum non cenſeantur injurioſa, e.g. dictum contumeliæ, ex quo non ſequitur ullum alteri detrimentum. Alteram, quòd aliqua illorum malorum non poſſint imputari, niſi fiant ſcienter, ut ſunt peccata blaſphemiæ, infidelitatis, & perjurii. Generalem horum omnium rationem hanc adfert Cardinalis de Lugo *Tomo* 3. *in* 3. *Part. ſeu De Pœnit. diſp.* 16. *n.* 207. quòd multa ex iis malis, quæ ebrii committunt, hoc ipſo, quod ab ebriis, ſeu ratione privatis fiant, amittant rationem malitiæ objectivæ, quam tamen retinerent, ſi fierent à præditis ratione. Illa verò mala, quæ etiam ab ebrio commiſſa retinent ſuam malitiam objectivam, ſeu quæ in illis etiam fundant diſconvenientiam, ut loquitur Baldellus *Moral. Theolog. Lib.* 1. *diſp.* 28. *num.* 24. imputantur culpæ, ſi cum illorum præviſione quis ſe inebriavit. Hanc generalem doctrinam declarabo enucleatiùs, *cap.* 19. explicando contumelias, blaſphemias, & alia communia peccata ebriorum.

SECTIO VI.

Quid cenſendum de illo, qui ideo ſe inebriaret, ut tantò animoſius verba contumelioſa, blaſphema, perjura, hæretica proferret?

SUMMARIUM.

Quid cenſendum de ejuſmodi intentione circa verba, blaſphema, hæretica, & imprecatoria? 46. & 49.
Quid circa contumelioſa? 47.
Aut perjura? 48.
Aut actiones adferentes damnum proximo? 50.

ETſi puto, vix eſſe quemquam, qui ſe inebriet ea intentione, quæ in titulo hujus Sectionis indicatur, quia tamen nonnulli graves Doctores hanc quæſtionem proponunt, duxi non eſſe ſilentio prætereundam. Et quidem inter illos, qui diligentiùs eam pertractant, Joann. Sancius *in ſelectis diſp.* 20. *n.* 5. tradit ſequentia. 45

46 I. Quando quis mero ſe ingurgitat eo animo, ut blaſphemias, hæreſes, maledictiones in temulentia proferat, non velle revera id, quod eſt blaſphemia, hæreſis, maledictio; cùm nequeat in ebrio reperiri propriè dicta blaſphemia, hæreſis, aut maledictio; ſed illam depravatam voluntatem ſe inebriandi ad proferenda verba hæretica, eſſe peccatum contra fidem, non quidem hæreſis, ſed infidelitatis, ex

prava affectione ad fidem, vel hæreſis reductivè, eo modo, quo ignorantiam fidei, peccatum hæreſis reductivè appellat Canarienſis, & alii.

47 II. Qui ſe inebriat ea intentione, ut proximum tantò liberiùs verbis contumelioſis petat, non committere peccatum injuſtitiæ, (ſubaudi externum,) ſed odii erga proximum. Cùm enim contumelia peccatum injuſtitiæ non ſit, nec in dedecus contumeliâ affecti cedat, niſi à rationis compote dicatur, idcirco talis non peccat peccato (externo) contumeliæ, ſed odii.

48 III. Cùm neque in injuriam, aut dedecus Dei cedat, illum in falſitatis teſtem adducere, niſi fiat à compote rationis, non fore reum perjurii, qui ea intentione ſe inebriat, ut verba perjura proferat, ſed ad ſummum fore contra veritatem, & rectam affectionem ipſius conſtituti in morali occaſione falſa dicendi, nunquam tamen fore contra religionem.

49 IV. Dum aliquis ſe inebriat, animo jactandi contumelias, blaſphemias, aut falſa juramenta tempore ebrietatis, ſi in eo ea jactat, non teneri confiteri, ſe illa jactâſſe, ſed ſatiſfacturum confitendo, quòd ſe illo animo inebriaverit. Ita Joan. Sancius, cujus totam doctrinam, per inſertas parentheſes limitatam, & *Capite 19.* diſtinctiùs explicandam approbo.

50 At ponamus, eſſe hominem, qui multiplici experientia compertum habens, ſe temulentum ſolere ſcortari, pugnare, reali injuriâ, & damno alios afficere, de induſtria ideo ſe inebriat, ut hæc peccata tantò liberiùs patret ebrius. Reſpondet Sylvius *in 2. 2. q. 150. a. 4.* peccata iſta fore graviora, quàm ſi ea committeret extra ebrietatem. Quæ reſponſio nititur generali doctrina S. Thomæ, & multorum aliorum, quòd ignorantia affectata augeat voluntarium, quam tamen doctrinam haud ſanè abſque ratione negant magni Doctores, quos inter conſuli poterit P. Arriaga *Tom. 3. diſp. 12. n. 31.* Ego nil hic definio, & parùm omnino intereſt ad praxin, quid hic dicatur, cùm præſertim ſequar opinionem negantium, circumſtantias intra eandem ſpeciem ſeu non notabiliter, ſeu notabiliter aggravantes, eſſe neceſſariò in pœnitentiæ tribunali exprimendas, ut multis declaro in Experientiis Theolog. *Tract. 6. Caſ. 15.*

pe liceat aliquid aggredi, aut inchoare ſub periculo, aut dubio damni, cum certitudine verò nullo modo liceat. Sic omnis, qui ſe longæ navigationi committit, profectò illud dubium ſubit, & tamen licitè conſcendit navem. At ſi Deus revelâſſet alicui, illum ſi navem conſcenderit, certò ſubmergendum, ſine dubio peccaret, eam conſcendens; ergo dubium damnum, vel certum ſufficit non modò ad diverſitatem actuum qualemcunque, ſed ad illam, quæ inter actum licitum, & peccaminoſum reperitur, quæ magna utique diverſitas eſt, & ſine dubio ſpecifica, imò & generica ſubalterna. Ita ille.

53 Ex hac Arriagæ ratiocinatione, quæ utique valde veroſimilis eſt, infertur pro praxi, ebrios confitentes, quòd ſe inebriaverint, cum periculo patrandi hæc aut illa mala, teneri exponere, utrùm illud periculum apparuerit ipſis dubium, an verò certum? Quia verò Doctores alii non faciunt mentionem tam diſtinctæ accuſationis, & non dicunt, eum, qui certus de ebrietate ſecutura ex poculo, ebibit illud poculum, teneri ebrietatem ſecutam manifeſtare ſacro arbitro aliter, quàm teneatur is, qui ſub dubio ſecenturæ ebrietatis illud exhauſit, nec pœnitentes ipſi apprehendunt hic diverſam malitiam, idcirco poteſt meritò quis in praxi recedere ab hac Arriagæ opinione, cùm præſertim permultis arrideat doctrina Vaſquezii *diſp.* 100. *cap.* 4. *&* 6. tradentis, omnia peccata, ſaltem quæ opere externo conſumantur, eſſe ejuſdem ſpeciei, ſive committantur à laborantibus ignorantia vincibili, ſive ab habentibus perfectam illorum notitiam.

SECTIO VIII.

An, qui patrem ſuum ebrius occidit, poſtea licitè gaudeat hoc parricidio ob hæreditatem inde acquiſitam?

SUMMARIUM.

An qui ebrius necavit Patrem, licitè poſtea gaudeat fuiſſe necatum? 54.

An qui tunc fregit ſibi crus, licitè poſtea gaudeat hoc ſibi eveniſſe? 56.

An liceat etiam optare, ut aliqua mala ex ſe eveniant citra noſtram culpam, & cum noſtro commodo? 57.

Objectum honeſti gaudii eſt etiam objectum honeſti deſiderii. Ibid.

Non tamen eſt fas omnia procurare, quæ fas eſt deſiderare. Ibid.

Refellitur opinatio, & gloriatio Michaëlis Manrique, inſultantis Theologis quaſi ab ipſo triumphatis. Ibid.

Deſcribuntur eius verba. Ibid.

PAter Fagundez *Lib.* 9. *in Decalogum cap.* 4. *n.* 21. ſic loquitur: [Licitum eſt filio gaudere de parricidio parentis à ſe in ebrietate perpetrato propter ingentes divitias inde ex hæreditate conſecutas.] Hanc doctrinam deducit ipſe ex illo vero, & multis perſuaſo principio, quòd ſcilicet, quando ex aliqua actione ſecundùm ſe quidem prohibita, attamen ob defectum deliberationis inculpabili, oritur aliquis effectus bonus, poſſimus licitè gaudere, non ſolùm de illo effectu, ut per ſe clarum eſt, ſed etiam de ipſamet actione prohibita, non quidem quatenus prohibita, ſed quatenus eſt cauſa, vel occaſio boni eventus. Vaſquez 1. 2. *diſp.* 115. Tanner. *Tom.* 2. *diſp.* 4. *q* 8. *n.* 142. poſt Adrianum *in* 4. *q.* 4. *De Euchar.* & alios communiter teſte Tannero contra Manrique *quæſt. Vicarial. Part.* 2. *q.* 85. 54

Cùm igitur ex una parte ſupponatur, illud parricidium fuiſſe inculpabile ob defectum tam deliberationis impeditæ per ebrietatem, quàm prævifionis non antegreſſæ, ex altera autem parte amplæ opes ſint hujus parricidii effectus vel bonus, vel certè non malus, fit ut illa P. Fagundez doctrina, quæ paradoxa videri poſſit, veritatem habeat ſpeculativam, etſi practicè periculoſam. 55

Hinc ulteriùs inferes I. Illum nullius peccati reum eſſe, qui cùm in temulentia per lapſum fregerit ſibi crus, gaudet id mali ſibi eveniſſe, idcirco, quòd niſi teneretur affixus lecto, frequentaret modo ſolito ganeas, & popinas. 56

Inferes II. Sicuti licitum eſt gaudere, quòd hi, aut illi mali effectus evenerint inculpabiliter tempore ebrietatis, ita etiam fas eſſe optare, ut eveniant, ſi quo caſu contingat aliquem vino deponi. Vaſquez *loc. cit.* Leſſius *Lib.* 4. *cit. cap.* 3. *n.* 105. *&* 106. contra Tanner. *Tom.* 2. *diſp.* 4. *q.* 8. *n.* 144. Ratio eſt, quia quod eſt objectum honeſti gaudii, eſt etiam objectum honeſti deſiderii. Et planè peccat Manrique *Part.* 2. *q.* 85. tum in impugnatione doctrinæ hujus, dum ait, ex ea ſequi, quòd liceat ſe interficere propter tædium præſentis vitæ; tum in hoc ſuo ſolemni epiphonemate, quo toties ſibi ipſi canit triumphum de ſtratis à ſe Theologis, dum exarat verba inſultatoria, quæ hoc etiam loco refero. *Patet itaque in hac quæſtione, quòd adhuc Summiſtæ* (ita Azorium, Palaum, Dianam *Part.* 3. *Tract.* 5. *Reſol.* 81. & alios noſtræ ſententiæ patronos appellitat) *in profeſſione ſua decipiuntur; nil ergo mirum, quòd in aliena, & materiis juris labantur.* Sed labitur Manrique à ſuarum inventionum, judiciorúmque nimia æſtimatione in ruinam propulſus; ſicuti & erraret is, qui ex dictis inferret, fas eſſe, ob iſtos eventus optare ebrietatem voluntariam, vel de illa gaudere. Re- 57

ctiùs inferret, licere optare quandoque inculpatam ebrietatem, ex qua orietur grande bonum. Vide Caramuelem in Theologia Regulari *n.*151.

SECTIO IX.

Examinatur unum antecedens, & unum conſequens P. Vaſquez circa malas actiones ebriorum?

SUMMARIUM.

Sitne verum, quòd ebrii communiter non niſi irritati ab aliis committant actiones ex ſe malas? 58.
Singulariter an Germani? 59.
An eæ actiones ſint communiter à caſu? 60.
An eo ipſo non teneatur homo eas præcavere? *Ibid.*
An graviter peccet incitans ebrios ad illas? 63.

58 QUæres I. *Quid ſentiendum de hoc Vaſquezii citata diſp.*117. *num.* 10. Antecedente: *Ebrii communiter non efficiunt aliquid, quod aliàs eſſet peccatum, niſi irritentur ab aliis.*

RESP. Rectè illud admitti à Sanchez *Lib.*1. *Moral. cap.* 16. *n.*43. tradique à Cajetano *in* 1.2. *q.*50. *a.*4. etſi à Tannero *Tom.*2. *diſp.*4. *q.*3. *num.*64. & Arriaga *Tom.*3. *diſp.*44. *n.*12. negetur ideo, quòd multi ebrioſorum ſint ad rixas proni, multi res pretioſas confringant, multi inſtar ferarum in obvios quoſque graſſentur.

Verùm hæc ratio non evertit pronuntiatum Vaſquezii. Nam ſæpe, & rectè dicimus aliquid *communiter* fieri, etſi contrarium illius frequentetur à multis. Certè homines *communiter* non pertingunt ad Annum ætatis ſeptuageſimum; tamen eſt verum dicere, quòd multi illam ætatem ſuperent. Et duas opiniones contradictorias poſſe dici communes patet ex Navarro in Manual. *cap.*27. *n.*289.

59 Et verò de Germanis poſſum ego teſtari id, quod Vaſquez, & Sanchez de Iberis, ſcilicet eos communiter in ebrietate nil mali efficere, niſi incitentur ab aliis. Ut proinde exiſtimem, ne à rigido quidem Theologo poſſe injungi confeſſario, ut hominem Germanum, quem aliàs non novit, confitentem: Se fuiſſe ſemel, imò ter ebrium, interroget, an non admiſerit quidquam mali in temulentia. Nam confeſſarius non tenetur ex pœnitente ſciſcitari, niſi ea, quæ ejus ætatis, conditionis, & ſtatûs homines facere (communiter) ſolent? Tannerus *Tom.* 4. *diſp.* 6. *q.*7. *dub.*5. *n.*91. ex communi perſuaſione Theologorum. Quamquam reprehendendus non eſt confeſſarius, qui ejuſmodi interrogationem proponit.

ejuſmodi verborum non continet per ſe turpitudinem. Non ergo rectè ab hoc reſponſo diſſentit Laymannus *loc. cit.* Vide dicta *ſect.* 5. & dicenda *cap.* 17. *n.* 46. *& ſeqq.*

SECTIO X.

Utrùm peccata in Ebrietate commiſſa ſint leviora, quàm ſi à ſobrio committerentur?

Brevis eſt, non ſummatur.

64 Quæſtio hîc eſt de illis ſolis malis, quæ clarè prævidentur committenda in ebrietate; jam enim *n.* 5. dixi, mala, quæ ſolùm ſub dubio apprehenduntur, non eſſe tam gravia, quàm quæ certò prævidentur eventura.

Quæſtio item eſt de illis ſolis malis, quæ fiunt in ebrietate plenè, & perfectè voluntaria, culpabilique; ſiquidem liquet ex dictis *num.* 61. quando ebrietas eſt minùs voluntaria, mala etiam, quæ in illa perpetrantur, eſſe minùs perfectè voluntaria.

65 De ſimilibus itaque malis reſpondeo ex doctrina S. Thom. 2. 2. *q.* 150. *a.* 4. communiter recepta, illorum malitiam diminui, ſicuti diminuitur ratio voluntarii; cùm autem ipſa ſupponantur eſſe voluntaria ſolùm in cauſa, ſeu indirectè, ejuſmodi autem voluntarium ſit minùs voluntarium, quàm voluntarium in ſe, & directè, fit, ut talia peccata ebriorum ſint minùs voluntaria, & conſequenter minùs malitiæ contineant, quàm ſi committerentur à ſobrio, quia tunc forent voluntaria in ſe. Haud tamen foret repetenda confeſſio illius, qui cùm in temulentia patraſſet homicidium, probè prævisum dixiſſet confeſſario; Me ſemel inebriavi; & additâ unius adhuc alteriúſve peccati manifeſtatione ſubderet? Commiſi voluntarium homicidium; etenim illa diminutio culpæ non eſt circumſtantia neceſſariò exprimenda.

SECTIO XI.

Ex dictis toto hoc capite colliguntur varia Corollaria?

SUMMARIUM.

Non eſt verum, quòd illi, qui prima vice inebriavit ſe culpabiliter, imputentur omnia mala, quæ ſolent patrari in Ebrietate. 66.

Nec quòd proponenti facere aliquod peccatum reddantur voluntariæ omnes malitiæ annexæ illi peccato. 67.

Faciendum hic quoque diſcrimen inter forum internum, & externum. 69.

Quæ mala commiſſa in Ebrietate retineant malitiam objectivam? 70.

Quæ non retineant? 71.

Malè docuit Henricus, quodammodo infinita mala imputari illi, qui voluntariè fit ebrius. 72.

An qui ſcit, ſe ſolere facere quædam mala, dum eſt ebrius, imputetur ipſi homicidium, ſi quod fortè tunc admittat? 75. *& ſeqq.*

Affertur inſtantia ex P. Arriaga, declarans ejuſmodi dubia. 79.

Non peccat dicens: Utinam inculpabiliter ignorarem eſſe diem jejunii, ut poſſem cœnare ſine peccato. 80.

Confirmatur generalis doctrina de prævisionis neceſſitate ad contrahendam culpam coram Deo. 83.

Cognitio malitiæ in genere non ſufficit ad contrahendam culpam mortalem. 84.

Corollarium I. Non eſt abſolutè approbanda doctrina Cajetan. *in* 2. 2. *q.* 150. *a.* 4. indiſtinctè pronuntiantis, illi, qui prima vice ſe inebriat culpabiliter, imputari ea omnia, quæ communiter ſolent fieri ab ebriis, quia huic periculo probabiliter ſe expoſuerit, etiam ſi nil cogitaverit de eventibus, qui communiter in ebrietate ſolent accidere. Idcirco autem doctrina hæc non eſt abſolutè approbanda, quia hoc ipſo quòd nil ſit cogitatum de illis, non poſſunt imputari culpæ Suprà *n.* 40. 66

Corollarium II. Non aſſentior illis Recentioribus, qui teſte Arriaga *Tom.* 3. *diſp.* 44. *n.* 2. generatim dicunt, eo ipſo, quòd quis ſe reſolvit ad amplectendum aliquod objectum malum, ei reddi voluntarias omnes malitias, quæ ſunt tali objecto annexæ, etſi re ipſa non præviderit. Conſtat quippe ex dictis *n.* 36. hanc generalem doctrinam non poſſe ſuſtineri ſalva veritate. 67

Corollarium III. Multò minùs credo Gabrieli, & nonnullis Juriſperitis apud Vaſquez *diſp.* 124. *n.* 3. unà cum Fumo *Verb. Ebrietas. n.* 1. generatim pronuntiantibus, quoties quis operam dat rei illicitæ, toties imputari ei ad culpam omnes eventus malos, etiam per accidens conjunctos, & nullo modo prævisos; nam falſitatem hujus pronuntiati demonſtrant ea quæ *cit. n.* 24. *& ſeqq.* dixi. Profectò non poſſunt ejuſmodi eventus vocari propriè voluntarii; cur ergo dicantur eſſe peccata? 68

Corollarium IV. Magna eſt hîc differentia inter forum conſcientiæ, & externum. Nam forum externum, cùm nequeat animi receſſus penetrare; cùm ne Papa quidem valeat de ocultis 69

cultis divinare. *Cap. Unic. Ut Beneficia Eccleſ. ſine &c.* procedit ſæpe ex præſumptionibus, præſumendo ſcilicet, probabiliterque judicando, adfuiſſe notitiam, quæ revera non adfuit, & propter hanc præſumptionem puniendo illum, qui cæteroqui puniendus non eſſet. At forum conſcientiæ, cùm ipſa animi penetralia rimetur, non ita procedit ex præſumptionibus, ſed ex ipſa rei veritate; quamquam etiam in ipſo foro interno dari locum præſumptioni receptum eſt apud Theologos Morales.

70 Corollarium V. Peccata exteriora, ſeu actus externi repugnantes vel juſtitiæ, vel caſtitati, retinent, etiam quando fiunt ab ebrio, ſuam malitiam objectivam. Quare qui prævidit, ſe in ebrietate admiſſurum aliquid ſimile, duplici nomine, & titulo tenetur declinare ebrietatem. Id ipſum pronuntiandum eſt de multis actionibus contrariis temperantiæ, ut eſt eſus
71 carnium die vetito. Vice verſa etſi quis Sacerdos ſciat, ſe ſolere tempore ebrietatis (de quo caſu plura dicam *cap.* 15.) verba conſecrationis proferre ſupra poculum vini, non arbitror, illam prolationem retinere in ebrietate ullam malitiam objectivam; nec enim aut Religioni, aut ulli alteri virtuti per ſe opponitur illa merè materialis locutio, atque uſus ſacrorum verborum; quare nec ulli culpæ ea unquam ipſi imputabitur per ſe, quamquam per accidens ratione ſcandali fieri poteſt, ut imputetur.

72 Corollarium VI. Malè docuit Henricus apud P. Paulum Comitolum *Lib.* 5. *Reſponſ. Moral. q.* 5. *n.* 11. illum, qui ſe inebriat culpabiliter, præter peccatum ebrietatis committere alia quodammodo infinita propter circumſtantias, & eventus adjunctos, quos neglexit. Nam dicendum eſt, ab ebrio non contrahi infinitas malitias, cùm neque infinitarum capax ſit actus, neque infinitæ occurrant animo, ſed tantùm illorum peccatorum malitias contrahit, quorum periculum prævidit.

73 Utrùm verò illæ malitiæ ſint dicendæ diſtincta peccata, ita ut qui ſe voluntariè inebriat cum præviſione, e.g. trium homicidiorum, ſit revera reus quatuor peccatorum mortalium, vel potiùs vocandæ ſint duntaxat circumſtantiæ ebrietatis, proindéque dicendum, ab illo, qui ſciens volens exturbat nimio potu rationem, cum præviſione trium prædictorum homicidiorum, committi unicum peccatum, ſcilicet ebrietatem, veſtitam tribus circumſtantiis mortaliter malis? alterius loci eſt diſcutere. Saltem ob authoritatem probabile eſt, eſſe diverſa peccata, & proinde, qui in confeſſione ſuam ebrietatem confeſſus, nil per oblivionem dixit de homicidiis, non teneri in proxima confeſſione dicere: me inebriavi, præviſo periculo patrandi tria homicidia; ſed ſufficere, ſi dicat: ſcienter me expoſui pericu-

viſis. Nam poteſt rectè dici, quòd humanam diligentiam ſubterfugerit; ſiquidem humana diligentia, ac providentia non ſe extendit, niſi ad illa, quæ *ſcire debuimus, poſſe ex facto noſtro veriſimiliter contingere*, ut verbis Pontificis *cap. fin. De Injur. & damn. dat.* utar.

79 Corollarium VIII. Debet itaque de ebrio exponente ſe diſcrimini committendi unum, aut plura peccata in ebrietate, applicari doctrina, quam P. Arriaga *Tom.3. diſp.* 13. *n.*23. dat de illo homine, qui nefariè ſe projicit in puteum, de quo quidem ſic pronuntiat iſte Doctor. [Dico, huic homini non eſſe, ne quidem indirectè voluntaria quæcunque mala, quæ in puteo reipſa ſunt; ſed ea, quæ ſub dubio ibi apprehendit, v.g. vel quòd eſſet ſuffocandus, vel collum fracturus, vel poſtea non eſſet ei futurus liber egreſſus inde; quæ pericula ſaltem ſub dubio imperceptibiliter occurrere poterant. At ſi daremus hunc caſum extraordinarium, quòd ibi eſſet locus ſiccus, & amplus, ac ſine ulla læſione cadens inveniret ibi fœminam pulcherrimam, quæ illum incitaret, & de facto induceret ad peccandum, nemo prudens diceret, illum ſe in puteum projiciendo, peccâſſe contra caſtitatem, exponendo ſe tantæ tentationi; ergo non fuit ei voluntarium omne malum, quod reipſa ibi eſt, ſed quod ei occurrerat, ut in eo loco poſſibile.] Ita Arriaga, cujus verbum ultimum intelligendum non eſt de poſſibilitate præciſè, ſed de poſſibilitate tranſitura in actum ſaltem ſub dubio.

80 Corollarium IX. Non delinquit, qui die jejunii dicit: utinam ex oblivione inculpabili comediſſem aliquid, ut faciliùs poſſem ſervare jejunium: Utinam haberem ignorantiam invincibilem talis præcepti humani, ut libere poſſem hoc facere. Sic docet Joannes Caramuel *in ſua Theolog. Regulari n.* 1051. & meri-

81 tò quidem. Ratio utriuſque dicti optima eſt, quod neutrum deſiderium tendat in rem malam ſeu per ſe, ſeu per accidens. Etenim illa comeſtio matutina non continet in ſe, & per ſe ullam malitiam objectivam, nec refertur ad finem malum; cur igitur ſit vetitum optare, ut fiat, aut ſit ex oblivione, inadvertentia, aut rerum ignorantia prorſus inculpabili? Similiter ignorantia antecedens, ſeu prorſus inculpabilis caret omni turpitudine, alioqui non foret omnino inculpabilis, ſi igitur deſideretur ſine relatione ad parvum finem, non eſt cur reprehendatur ejuſmodi deſiderium. Atqui in iis terminis, in quibus verſamur, non refertur ad malum finem, non enim eſt moraliter malum libere, ſeu ſine ſcrupulo, cruciatúque conſcientiæ tranſgredi ex inculpabili ignorantia, hoc aut illud præceptum merè humanum.

82 Nemo autem hinc rite concludet, fas quoque eſſe procurare inadvertentiam, ignorantiámve rerum prædictarum, ejuſmodi enim ignorantia eſſet affectata, atqui ignorantia affectata veritatis, quam ſcire quis ex ſeſe tenetur, peccatum eſt. S. Thom. 1.2. *q.*73.*a.*5. receptus ab omnibus.

Corollarium X. Quod *n.*79. retulimus ex Arriaga, ac ſæpius inſinuavimus toto hoc capite, de apprehenſionis ſub aliquo ſaltem dubio neceſſitate ad contrahendam denominationem *voluntarii*, applicandum eſt omnibus, ſingulíſque materiis, atque actibus, omiſſionibúſque prohibitis lege aliqua naturali, aut poſitiva; adeóque generaliſſimè dicendum, nunquam à te peccari lethifere, exercendo, vel omittendo quamcunque demum actionem, niſi illud exercitium, omiſſionémve præcedat, vel comitetur actus, quo aut ſuſpiceris, opineríſve ejuſmodi actionem, ſeu omiſſionem eſſe moraliter malam, aut certè dubites, ſitne moraliter mala, ſeu prohibita nec ne. Ita ſanè univerſim docent, Alexandr. Alenſ. S. Bonavent. Albertus, Antoninus, Cajetanus, alii, quos referunt, ſequuntúrque Vaſquez 1.2. *diſp.* 107. *cap.*3. atque Laymannus *Lib.* 1. *Theolog. Moral. Tract.*3. *cap.*5. *num.* 13. probatúrque illo univerſali, notóque omnibus principio, quòd nec ignoti ſit ulla cupido, nec quidquam ſit volitum, quin præcognitum, non poterit ulla conſultatio, ulla deliberatio de illo inſtitui, quandoquidem omnem conſultationem præcedere debet inquiſitio veritatis. S. Thom. 1.2.*q.*14.*a.*1. in c. Quapropter malitia moralis non poteſt dici eſſe ullo modo electa, & conſequenter nec ullo modo voluntaria illi, qui ne ſub dubio quidem, aut ſcrupulo habet, ſeu habuit ullam cogitationem de ipſa, eſto habuerit de alia circumſtantia veſtiente objectum malitia maculatum, ut e.g. circumſtantia commoditatis temporalis, aut incommoditatis, ut pluribus declarat Vaſquez *loc.cit. n.*9. 83

Imò ad contrahendam coram Deo noxam lethalem, facientem reum æternæ damnationis non ſufficit apprehenſio in genere malitiæ moralis, ſed requiritur, ut ſit apprehenſio malitiæ moralis *mortalis*. Sic docet in terminis Tannerus *Tom.*2. *diſp.*4. *q.* 5. *num.* 109. atque Diana *Part.*3. *Tract.*3. *Reſol.*16. rectè referentes Navarrum *in Manuali Prælud.* 9. *num.*9. ubi ita expreſſè loquitur: [Ad hoc, ut peccatum ſit mortale, non ſufficit, quòd ſit contra conſcientiam, quæ dictet id eſſe peccatum ſimpliciter, ſed oportet, ut dictet eſſe peccatum mortale.] Idem ſentiunt Corduba, Almainus, Victoria, apud Vaſquez *diſp.*59. *cap.*3. quantumvis diſſentientem. Ratio petitur ex præcedenti fundamento, declarando illam mortalitatem non debere neceſſariò apprehendi formaliter, ſufficit ſi æquivalenter, ut cùm ap- 84

SECTIO V.

Quid ſit pronuntiandum de modo, quo Ebrietas evadit, vel mortaliter, vel tantùm venialiter mala?

SUMMARIUM.

Advertens, ſe ultra neceſſitatem bibere, at non cogitans de periculo Ebrietatis, non peccat mortaliter, etſi præter intentionem evadat ebrius. 18.

Quiſnam cenſendus ſit advertiſſe periculum ebrietatis? 20.

Quid cenſendum de perrarò ſe inebriante, & non advertente periculum tunc, quando hauritur ultimum poculum inebriativum? 21.

Quando actum ex ſe malum non præceſſit actualis cogitatio de malitia, hæc malitia non eſt tali cenſenda voluntaria. Ibid.

Et hæc doctrina eſt vera etiam reſpectu ſoliti committere illum malum actum. 22.

Declaratur exemplo ebrioſi, qui poſt emendationem relabitur in aliquam Ebrietatem, aſſerens, ſe non prævidiſſe periculum. 23.

18 DIco I. Quando quis fit ebrius vino, aut cereviſia &c. non quidem advertens ullum periculum ullius in ratione turbationis, advertens tamen, à ſe ſtomachum onerari majore vini copia, quàm ſitis, labores, & aliæ honeſtæ circumſtantiæ exigant, non peccat contra ſobrietatem, ſed contra abſtinentiam ſtrictè dictam. Patet ex doctrina, quam *cap. I. n.* 20. retuli ex Cajetano.

19 Unde inferes, ejuſmodi exceſſum, ſaltem ſi fiat ab homine rarò ſe inebriante, non eſſe niſi venialiter peccaminoſum, abſtrahendo à gravi nocumento valetudinis &c. Et ſic eſt intelligendus S. Thomas, quando relatus *n.* 8. dicit, ebrietatem eſſe poſſe cum peccato veniali, quando quis percipit, potum eſſe immoderatum, non tamen æſtimat, illum inebriare potentem.

20 Dico II. Omnis ille cenſendus eſt advertiſſe, ſeu ſciviſſe periculum ebrietatis, ſeu ſe inebriatum iri, qui poculum ebibit, vel probabiliter putans ſecuturam ebrietatem *Argum. cap. Inquiſitioni. De ſentent. excom.* vel ſuſpicans ſecuturam, vel dubitans, an non eſſet ſecutura; ſi videlicet ejuſmodi dubium, ſuſpicionem, opinionem non deponat, antequam ebibat illud poculum. Ita docent tum generatim Doctores, quando loquuntur de ignorantia, inadvertentiáque vincibilibus, tum nominatim de probabili opinione ſecuturæ ebrietatis Laym. *Lib.* 3. *ſect.* 4. *n.* 5. loquens de illo, qui probabile periculum advertit & Reginaldus *Lib.* 22. *n.* 58. Et de dubitante, utrùm ebrietas ſit ſecutura exprimit S. Antoninus allegatus *n.* 18. Ratio eſt, quia ejuſmodi homo non poteſt dici laborare ignorantia inadvertentiáve ſecuturæ temulentiæ: ergo dicendus eſt advertiſſe illius periculum.

Dico III. Qui rarò, vel nunquam ſe inebriavit, non peccat mortaliter ſe inebriando, ſi tunc, cùm vacuandis cyathis operam dabat, non advertit actu, eſſe periculum ebrietatis, ſi ita pergeret bibere, eſto actu cogitârit, ſe bibere plus quàm ſitis exigeret. Eſt hæc concluſio mihi pridem perſuaſa, ob generale principium, ſufficiente ratione, & authoritate firmandum *Cap. ſequent.* quòd videlicet, quando non præceſſit actualis cogitatio malitiæ moralis, ſeu turpitudinis, objectum aliquod afficientis, non poſſit illa malitia dici voluntaria voluntati, circa illud objectum verſanti, adeóque non poſſit ea malitia contrahi à voluntate, nec hanc inquinare. Atqui in propoſito caſu non præceſſit actualis cogitatio malitiæ, quæ inebrietati ineſt, ergo illam malitiam non contrahit voluntas, nec ab illa inquinatur; ergo tunc non peccatur mortaliter peccato ebrietatis. Fateor, hanc doctrinam diſplicere magnis doctoribus, ſed ſufficit, quòd placeat etiam magnis, & nitatur longè firmioribus rationibus. 21

Dico IV. Eadem doctrina eſt vera, etiam reſpectu illius, qui frequenter ſe inebriat. Probatur. Nam illud principium, quod antè attuli, eſt omnino univerſale, & procedit tam de habituatis in peccato, quàm de non habituatis. Et quamvis hæc concluſio ſit haud dubiè contra Navarrum, & Valentiam *ll. cc.* non eſt tamen contra S. Thomam, neque contra S. Antoninum, hi enim ſupponunt, quòd ejuſmodi ebrioſus revera advertat actu periculum ebrietatis; ego autem loquor ex hypotheſi, quòd non advertat actu. Etſi verò hanc hypotheſin videntur penitus negare hi duo SS. DD. poſſunt tamen non incommodè explicari, quaſi velint prædictam hypotheſin ordinariè, & ferè ſemper eſſe falſam in iis, qui aſſiduè vino deponuntur. 22

Certè illam non poſſe penitus negari inde probatur, quòd negari non poſſit, quam in primis ea habeat locum quandoque in ebrioſis, qui inebriantur vino fortiore, quàm antè biberint, aut qui cùm ſoliti fuerint tabernas adire non niſi paſti cibo, ſemel, iterúmve jejuni hauſerunt multum meri. Deinde eadem hypotheſis quandoque vera eſt reſpectu illorum, qui fuêre quidem toto Anno ſtrenui lurcones, & bibones, ſed poſtquam in Paſchate e.g. ſuam adeò frequentem temulentiam fuêre cum ſingulari propoſito integræ emendationis confeſſi, ſemel in hebdomade Paſchali biberunt uſque ad ebrietatem, ita tamen, ut edormitâ crapulâ mirentur, ſe, præter omnem ſuam 23 24

Digitized by Google

ſuam opinionem factos fuiſſe ebrios ; quidni enim, quando poſtmodum ſe de iſta ebrietate accuſabunt apud Confeſſarium, hic credat iis aſſerentibus, ſe non habuiſſe animum ſe inebriandi, nec cogitâſſe prudenter de periculo? maximè ſi addant, ſe, eò quòd illa hebdomade Paſchali ita decepti fuerint, poſtmodum omnem fugiſſe, & effugiſſe temulentiæ occaſionem?

25 Quapropter malo cum Regin. *Lib.* 22. *n.* 55. dicere, quòd ebrietas præter intentionem incurſa vix habeat locum in ſolitis ſe inebriare, quàm quòd non habeat in iis locum. Et ſine dubio hoc ipſum etiam ſentit Fumus *V. Ebrietas n.* 3. ubi ait: [Licet DD. dicant, illum, qui frequenter inebriatur, peccare mortaliter, tamen ſolùm præſumptivè loquuntur, & non ut verè eſt, præſumitur enim, quòd qui frequenter inebriantur, percipiant virtutem vini.] Unde idem Author rectè præmiſerat, etiam illum, qui ter ſe inebriat, poſſe titulo inadvertentiæ excuſari à mortali.

SECTIO VI.

Deducuntur ex præcedente Sectione Corollaria practica.

SUMMARIUM.

Quando poßit, aut non poßit Confeſſarius eſſe contentus illa Confeßione, qua intra duos menſes non confeſſus dicit: Fui bis omnino ebrius? 26.

An ſi intra bimeſtre non confeſſus dicat, ſe illo bimeſtri fuiſſe vigeſies omnino ebrium? 27.

Quid ſi exprimat, duas ex illis ebrietatibus fuiſſe ſibi improviſas? 28.

Quandonam homo Germanus poßit cum veritate dicere, ſe fuiſſe rarò ebrium? 29.

Quid pronuntiandum de peccato illorum, qui ob infirmitatem cerebri privantur ratione per modicum potum? 30.

Quo puncto temporis committatur internum peccatum ebrietatis? 31.

Quo puncto ebrietas externa? Ibid.

Quid ſi ebrietas iſta contingat una hora poſt ſumptum ultimum poculum? 32.

Neceßitas actualis advertentiæ ad malitiam ebrietatis, quomodo applicetur aliis materiis? 33.

26 Corollarium I. Quando pœnitens, qui intra duos menſes non eſt confeſſus, dicit confeſſario: *bis ab ultima confeßione ita fui ebrius, ut neſcirem, quid agerem*, ſeu: *fui omnino ebrius bis*; fieri poteſt, ut confeſſarius meritò ſit contentus hac ſola confeſſione, fieri etiam poteſt, ut meritò non ſit contentus. Si enim pœnitens ille ſit vir doctus, aut valde prudens, e. g. Sacerdos, vel conſul, poteſt, debétque confeſſarius acquieſcere, & non interrogare, utrùm præviderit periculum ebrietatis, ſed ſupponere, eſſe præviſum, quandoquidem tales homines ſolent vel confeſſionem talis ebrietatis penitus omittere, quando non fuit ullo modo præviſa, vel ſpontè, & ultrò dicere, ſe non advertiſſe ullum periculum. At verò, quando ejuſmodi pœnitens eſt ruſticus, mechanicus, aut rudis, meritò quærit confeſſarius, an non quando bibebat, timuerit, ne ſequeretur ebrietas; conſtat quippe experientiâ, ferè tot è plebeis hominibus rarò ſe inebriantibus reperiri, qui præter opinionem inebriantur, quot qui cum præviſo periculo.

27 Corollarium II. Quando pœnitens, qui intra duos menſes conſcientiam in ſacro tribunali non exonerârit, confitetur, ſe fuiſſe illo bimeſtri vigeſies omnino ebrium, nihílque ulteriùs addit, debet confeſſarius eſſe hac confeſſione contentus, & ſupponere omnes illas ebrietates fuiſſe voluntarias, tum quia ad hoc ſupponendum inducit authoritas DD. *ſect.* 4. relatorum, tum quia debet confeſſario jugiter in memoria inhærere, & in praxi verſari generalis hæc doctrina, quòd videlicet confeſſarius, quando peculiaris in contrarium ratio non occurrit, prudenter ſupponat, ſuum pœnitentem, ſe, dum peccabat, aut aliquam actionem exercebat, eo modo, quo ad intentionem, advertentiam hujus, aut illius circumſtantiæ, eventûs &c. habuiſſe, quo ſolent ejuſdem cum illo conditionis, ætatis, educationis homines, *Argum. Leg. In obſcuris ff. De Reg. Iur.* ubi dicitur: *In obſcuris inſpici ſolet, quod plerumque fieri ſolet.*

Cùm igitur conſtet experientia, & auctoritate Doctorum ſuprà nominatorum, cujuſque conditionis homines, qui ebrietati aſſueverunt, ſolere, priuſquam inebrientur, habere ſufficientem advertentiam periculi, poteſt, & debet confeſſarius, quando peculiaris in contrarium ratio non occurrit, de illo pœnitente, de quo in hoc Corollario loquimur, judicare ſicut judicandum eſſe diximus, adeóque nil ulteriùs interrogare; niſi fortè dubitet, an ſuus pœnitens per ebrietatem intelligat potiùs crapulam, quàm veram ebrietatem.

28 Corollarium III. Quòd ſi quis tamen valde cæteroquin ebrioſus, ultro, & ſponte dicat, ſe quidem duodecies ab ultima ante menſem confeſſione, fuiſſe planè ebrium, primas tamen duas ebrietates eveniſſe ſibi præter omnem ſuam opinionem, & intentionem, debet illi credere confeſſarius. Cùm enim illos, qui ſæpe per vinum excidunt uſu rationis, ex ſola præſumptione dicamus præſenſiſſe virtutem vini. Fumus *V. Ebrietas. n.* 3. ſuprà relatus, præſumptio autem nobilior ſit attendenda, *L. Quintus, ff. De donat. inter vir. & uxor.* & præ-

Digitized by Google

præſumptio major tollat minorem *L. Divus. ff. De in integr. reſtitut. & ibi Gloſſ. in verb. exiſtimari.* Menochius *De Præſumptionibus. Lib.* 1. *q.* 30. credere debet confeſſarius pœnitenti ejuſmodi; nam magis præſumendum eſt, illum dicere verum, quàm omnes, qui aſſiduè inebriantur, ſemper inebriari cum ſufficiente advertentia periculi.

29 Corollarium IV. Quandoquidem DD. allegati *ſect.* 4. fatentur, perſæpe fieri, ut, qui raro inebriantur, inebrientur citra noxam lethalem, ille autem opifex Germanus, qui tantùm ſemel in menſe fuit ebrius, poteſt dici raro inebriari, idcirco ſi ejuſmodi homo in Paſchate confiteatur, ſe ſingulis totius Anni menſibus fuiſſe ſemel circiter ebrium, & quidem ferè toties involuntariè, quoties voluntariè, ſeu cum periculi advertentia ſufficiente, non video, cur confeſſarius non debeat fidem habere tali pœnitenti.

30 Corollarium V. Etſi ſunt non pauci, qui ex morbo, contuſione, vulnere ita debile caput habeant, ut evadant planè ebrii, ſi vel duo vitra vini ebibant, quia tamen ejuſmodi homines ſupponuntur, ſufficienter nôſſe ſuam miſeriam, ſupponendum quoque eſt, illos mortaliter peccare quoties duo vitra exhauriunt, niſi fortè eos excuſet ea ſitis, de qua locuturus ſum *cap.* 18. *ſect.* 3. & quæ ſingulariter id genus hominibus patrocinatur.

31 Corollarium VI. Cùm ebrietatis internæ peccatum admittatur illo ipſo momento, quo quis ſtatuit, neglecto temulentiæ periculo, ebibere poculum, ex cujus hauſtu prævidet ſecuturam rationis exſpoliationem; externæ autem ebrietatis crimen tunc ſolùm perpetretur, quando reipſa deglutitur ultimus caliculus, qui rationem exturbaturus prævidetur; idcirco internum, & externum, & quidem in taberna peccatum ebrietatis commiſiſti, ſi eo, quo dixi, modo bibiſti, prævidens mentis turbationem eventuram, non niſi poſt unam ab illo potu ſumpto horam.

32 At inquies: *Quid ſi primùm poſt duas horas?* Nihil refert judice P. Laymanno *n.* 5. *Etiamſi ventus, & aër, in quem progreſſus ſum, promoverit illam mentis turbationem?* Hoc ipſum aſſerit idem Doctor. *Quid ſi autem* experientia doctus ſciam, vini menſurâ perdi quidem rationem, quando foras progredior, non autem perdi, quando maneo loco concluſo? *Eritne menſuræ illius evacuatio in utroque caſu, an in neutro crimen lethale?* Ad hanc quæſtionem reſpondebo ſequenti ſectione.

33 Corollarium VII. ac probè notandum eſt, quòd ſcilicet doctrinas relatas *n.* 25. *& ſeqq.* applicent nominati Doctores variis materiis practicis, ac nominatim patrationi conſuetudinariæ illorum malorum, quæ *cap.* 9. *n.* 44. *& cap.* 19. dicam, retinere vel non retinere malitiam objectivam, ſi abſit actualis advertentia, eſto illa mala patrentur à non ebrio, ſed ſobrio, attamen haud advertente malitiam actûs; ut cùm quis aſſuetus, vel non aſſuetus contumeliis, detractionibus, turpiloquiis, fraudibus in vendendo, emendo, committit talia non advertens vel à ſe committi, vel ex iis ſecuturum unum, aut plura ex malis, quæ ſolent, aut non ſolent provenire ex iis peccatis, ut quando e. g. coram uno denigras famam alienam, ille autem unus vulgat, quæ ex te audivit, tu autem non cogitabas vulgaturum.

SECTIO VII.

An mortaliter peccet, qui ebibit menſuram vini, ſciens, per illam ſibi ablatum iri rationem, ſi foras fuerit progreſſus, non ablatum iri, ſi loco clauſo manſerit?

SUMMARIUM.

An mortaliter peccet, qui ebibit menſuram vini, ſciens, per illam ablatum iri rationem ſi progrediatur foras, non ablatum iri, ſi maneat in loco clauſo? 34.

Rationes pro & contra talem. 34. *&* 35.

Excuſandus & incuſandus eſt cum diſtinctione. 36.

Talis peccabit mortaliter, ſi abſque rationabili cauſa prodeat foras. 37.

FRequentem uſum abſque dubitatione habet deciſio iſtius quæſtionis, non tractatæ ab aliis.

Et quidem pro reſponſione affirmativa facit, quod paulò antè retuli ex P. Laymanno; 34 ſunt enim hæc ejus verba: [Tunc homo peccati mortalis damnandus eſt, ſi pergat bibere, poſtquam advertit periculum probabile ſecuturæ privationis rationis, niſi deſiſtat, eſto, quòd mentis ſpoliatio poſt unam aut alteram horam, cùm in liberum aërem progrediendum erit, proventura ſit.]

Pro reſponſione autem negativa militat hoc 35 argumentum, quòd ejuſmodi homo poſſit proponere, ſe domi manſurum, & foras non proditurum; quod propoſitum, & animi decretum efficiet, ut abſit probabile periculum ſecuturæ privationis rationis, ergo non eſt, cur damnetur peccati mortalis. Confirmatur hæc reſponſio. Nam ſi quis vel pedibus captus, vel carcere clauſus tantum vini bibat, quantum ſufficeret ad auferendam illi rationem, ſi foras progrederetur, nemo dicet talem peccare mortaliter, niſi eadem illa quan-

Digitized by Google

quantitas vini ſit ipſum in ſuo carcere, aut podagrico lecto hærere coactum ſpoliatura uſu rationis, ergo neque is, de quo proponitur præſens quæſtio, dici debet delinquere mortaliter.

36 Ego ſalvo ſaniore judicio exiſtimo hîc diſtinguendum; aut enim is, de quo præſens quæſtio inſtituitur, priuſquam illam menſuram ebiberit, conſtituit manere domi, aut non conſtituit? Si non conſtituit, tum omnino videtur habere locum, & veritatem doctrina P. Laymanni. Si conſtituit, tum, ut reor, neque ipſe Laymannus pronuntiabit illum reum noxæ lethalis, propter rationem allatam. *n.* 34.

37 *Quid ſi autem poſtquam ebibit menſuram, mutato propoſito exeat domo?* Peccabit mortaliter, ſi exeat abſque cauſa rationabili. Nam non licet abſque cauſa rationabili exponere ſe periculo amittendæ, ſeu per potum ſolum, ſeu per ventum, ſeu per aliam cauſam naturalem, proximæ potentiæ ad utendum ratione, amittendæ, inquam, illius per tempus adeò notabile. Vix puto tamen, requiri hîc tam juſtam, gravémque cauſam exeundi foras, quàm requiritur ad id, ut ſecundùm dicenda *cap.* 18. licitè quis vinum hauriat cum prævìſo periculo ebrietatis; ſicuti gravior cauſa requiritur, ut applicem licitè horreo alieno ignem, quo exuſtum iri prævideo, quàm ut jam à me, aut alio ſine gravi peccato applicatum excitem. Confirmatur reſponſio doctrinâ, quam ſuprà *cap.* 6. *n.* 52. dedi de pariente ſibi lethargum.

SECTIO VIII.

An delinquant mortaliter, qui tantum quidem vini, aut cerevìſiæ infundunt, quantum ad cauſandam Ebrietatem ſufficeret, attamen priuſquam inebrientur, revomunt, quod infuderunt?

SUMMARIUM.

An peccet mortaliter, qui tantum bibit, quantum ſufficit cauſandæ Ebrietati, attamen priuſquam inebrietur, removit, quod infudit? 38.
Rationes damnantes hunc porcum peccati mortalis. 39. & 40.
Re tamen verâ non peccat mortaliter. 41.
Sumens venenum ex ſe lethiferum non peccat mortaliter, ſi poſſit retundere vim ſumpti. 42.
Animadvertens, quantitatem vini, quam ſumpſit, allaturam privationem rationis, ſi non revomat, laudabiliter agit procurando vomitum. 47.
Imò tenetur ad hanc procurationem. 48.

Quod S. Hieronymus *in cap.* 1. *Epiſt. ad Tit.* de ſui ævi lurconibus ſcripſit, id ipſum de quibuſdam helluonibus noſtræ ætatis affirmare cogit veritas: *Vomunt ut bibant, bibunt ut vomant; digeſtio ventris, & guttur uno officio occupantur.* Solent enim hodiéque nonnulli plures vini, aut cerevìſiæ menſuras certatim infundere in ventrem, etiam reluctantem, quod autem infuderunt, eructare, priuſquam in ſtomacho ſufficienter caleſiat; & quia non permittunt moram neceſſariam concipiendo calori, fit, ut nequeat in cerebrum calidos vapores evibrare, & conſequenter non poſſit inebriare. 38

Quæſtio igitur eſt: *Vtrùm hujuſmodi porci, vel canes, ut proprio nomine condecoremus eos, peccent mortaliter, ingerendo tantam copiam vini, aut cerevìſiæ, quanta ſufficeret, ad illos ter, quatérve inebriandos, ſi eam non revomerent vi adhibitâ?* Peccare mortaliter ſuadet hæc ratio, quòd moralia accipiant ſpeciem ab iis, quæ ſunt per ſe, non autem ab iis, quæ per accidens adjunguntur. S. Thomas 2.2. *q.* 150. *a.* 2. *in corp.* De illis enim & non de his datur judicium. Atqui illa copia vini per ſe eſt talis, & tanta, ut ſit ſufficientiſſima ad illos privandos ratione, & ex ſeſe creet naturale periculum temulentiæ; eſt autem per accidens, quòd hi fœdi bibones cogitent, ejus vim naturalem tam innaturali, & violento modo impedire. 39

Confirmatur. Nam illud non dicitur poſſe fieri, quod licite fieri nequit. Dynus *in cap. Nemo poteſt. De Reg. Iur. in* 6. Atqui hi Bacchi nepotes non poſſunt licitè evomere, quod ingeſſerunt: tum quia per talem vomitum, utpote violentiſſimum, graviter lædunt ſtomachum: tum quia vomunt ideo, ut poſſint iterum immodicè bibere, quæ intentio eſt utique prava. 40

Ego etſi horum monſtrorum patrocinium ægre ſuſcipio, cogor tamen negare, ab iis, ut ſic præciſè, incurri peccatum mortale ebrietatis. Conſtat ſiquidem ex ſuprà dictis, non peccari mortaliter peccato temulentiæ, niſi quando bibitur prævìſo morali periculo ebrietatis; in hoc autem caſu non prævidetur morale periculum, imò prævidetur non eſſe morale periculum, quia prævidetur, vinum regerendum priuſquam poſſit nocere rationi. Confirmo hanc reſolutionem inde, quòd nemo me damnaturus eſſet homicidii, ſi biberem venenum, ex ſe quidem mortiferum, at à me certò vel ejiciendum per medicinam, vel debilitandum, priuſquam grave damnum corpori inferret, de quo caſu vide Dianam *Part.* 5. *Tract.* 4. *Reſol.* 38. & Malderum *De Virtut. Theolog. Tract.* 3. *dub.* 19. 41 42

Ad primam rationem in oppoſitum reſpondeo, diſtinguendo illam hoc modo: moralia accipiunt ſpeciem ab iis, quæ ſunt per ſe, ſi illa 43

quæ ſunt per ſe non poſſint impediri à libero arbitrio, eſto major; ſi poſſint impediri à libero arbitrio, negatur major propoſitio. Atqui vis inebriandi, quæ ineſt tam intemperato potui poteſt impediri, & defacto impeditur à libero arbitrio talium viniperdarum.

4 Ad alteram rationem, ſeu confirmationem dico in primis, nil probari in eo caſu, in quo revomunt ſine intentione mala. Dico deinde, allata ratione mihi ſatis veroſimile videri, quòd peccent mortaliter peccato ebrietatis, quando illam copiam vini infundunt cum propoſito revomendi in eum finem, ut aliud inſuper vinum, quod ſecundùm ſe ſufficientem vim illos inebriandi habet, identidem infundant. Quia tamen propoſito revomendi adjungitur planè per accidens iſte finis, qui, ut patet ex dictis, eſt tantùm venialiter malus, idcirco abſolutè veroſimilius videtur, tales non peccare mortaliter peccato ebrietatis, quamdiu certi ſunt, omne exilium rationis actu impeditum iri per prædictam vomitionem. Puto tamen, rarò illos viniperdas eſſe certos hac de re, quia communiter vel tantum ingerunt, ut vomitus non poſſit impedire efficaciam vini, vel denique, uti ſemel, iterúmve canes imitati ſunt vomendo, ita ſanguiſugas æmulantur retinendo, quod poſtmodum ingeſſerunt.

45 Dixi autem ſemper, tales non peccare mortaliter peccato temulentiæ. Nam multi illorum peccant mortaliter, vel quia graviter lædunt ſanitatem, & ſtomachum, vel quia alios ſuo beſtiali exemplo provocant ad violentiam ſummam inferendam aut ſtomacho, aut cerebro; & abſolutè illos de peccato mortali damnat Antonius Fernandez *in Examine p. 4. c. 2. l. 6.* poſt hæc ſcripta viſus à me.

46 At fortè quæres: *An, ſi quis horum lurconum vinum revomat præciſè idcirco, ne inebrietur, & cum propoſito, non infundendi aliud in locum evomiti, rectè, & laudabiliter agat?* Imò fortè ſciſcitaberis: *Vtrùm non teneatur quis in conſcientia per vomitum rejicere ejuſmodi immodicam vini copiam?* Reſp. I. Si tales peccant, non peccant niſi venialiter. Nam intemperantia, ex qua ſequitur vomitus, non eſt, ut ſic, niſi venialiter mala. Cajet. *in Summa V. Gula.*

47 RESP. II. Imò nec venialiter peccant. Nam etſi hic etiam hoſpes turpiùs, fœdiúſque ejiciatur, quàm non admittatur, quia tamen hoſtiliter ſe gerit, & mordere vult ut coluber, cùm priùs blandè intraverit. *Proverb. 23.* meritò ejicitur, priuſquam venena diffundat, ut Regulus.

RESP. III. Hac ipſa ratione probatur, laudabiliter agere, qui cùm vident, ſe vel prudentes, vel imprudentes tantùm meri hauſiſſe, ut ſi relinquatur in ſtomacho, moliturum ſit, excitaturúmque ſeditionem, & rationem de ſede ſua dejecturum, illud foras exturbant oleo, vel tepida aqua infuſis, intruſóve digito. Eſt enim utique honeſtum, medijs indifferentibus, quale eſt ſtomachi evacuatio per os, conſervare id, quod eſt ſummum in homine.

RESP. IV. Quinimo arbitror, obligari quemque ad id faciendum, ſaltem in eo eventu, quo probabiliter timet, ſi revera inebrietur, ſecuturum grave ſcandalum, aut aliud malum non leve. Imò etiamſi non timeatur ullum in particulari malum aliud, quàm ipſa rationis exturbatio. Illa quippe eſt tam fœdum, gravéque malum, quemadmodum conſtat ex ſupradictis, ut meritò dicatur, debere impediri longè minore malo, ſeu incommodo, quale eſt vini ingeſti egeſtio per os, eſto fiat cum cruciatu ſtomachi. 48

K.

CRIMINUM ET MALORUM EBRIETATEM IPSAM COMITANTIUM &c.

CAPUT IX.

De peccatis, & malis, quæ in ipſa Ebrietate patrantur.

SECTIO I.

An mala in Ebrietate patrata ſint peccata?

SUMMARIUM.

Quid intelligatur nomine malorum, quando eſt quæſtio de malis comitantibus, aut ſequentibus Ebrietatem? 1.

Vtrùm, quando ea mala patrantur in ebrietate involuntaria, debeant vocari peccata? 2.

Quid ſi ebrietas fuerit quidem voluntaria, attamen illa mala non fuerunt præviſa? 3.

Differunt hæc duo: eſſe peccatum, & Imputari ad culpam. Ibid.

Vt aliquid vocetur propriè peccatum, debet tunc, cùm patratur, pendere ab actuali influxu libertatis. Ibid.

An ſaltem tunc ſint peccata, quando & fuerunt præviſa, & ebrietas fuit voluntaria? 4.

Sitne de re, an ſolùm de nomine lis inter negantes, & aſſerentes talia eſſe peccata? 5

Quid

Digitized by Google

Quid rationem peccati propriè dicti habeat in illo homine, qui patravit homicidium in ebrietate, prævisum autem ante ebrietatem? 6. & 7.

Proponuntur, & ſolvuntur argumenta contra veram ſententiam dicentem, ſolam voluntariam ſumptionem poculi allaturi Ebrietatem, dici debere propriè peccatum. 9. & ſeqq.

Cur tunc primùm vocetur homicida, quando ex vulnere lethali moritur percuſſus iniquè? 10.

De generali conſuetudine non punitur affectus, ſi non ſequatur effectus. 11.

1 QUæres I. *Quid nomine malorum hic intelligatur?*

RESP. Omnia, & ſola mala moralia, quæ ab ebriis proveniunt, ſeu omnes illæ actiones, & omiſſiones, quæ ſaltem quando fiunt à præditis ſana mente, vocantur peccata.

2 Quæres II. *Vtrùm quando illa mala petrantur in Ebrietate omnino involuntaria, vocanda ſint peccata?*

RESP. Non ſcio, qui vocet, ſcio autem negari à S. Thom. 2.2. *q.* 150. *a.*4. & ab aliis communiter. Ratio eſt, quia, ut S. Auguſtinus *Lib.*1. *Retract. Cap. ult.* loquitur, *uſque adeò peccatum malum voluntarium eſt, ut non ſit peccatum, ſi non ſit voluntarium.* Atqui quando ebrietas non fuit ullo modo voluntaria, tunc mala inde ſecuta non ſunt ullo modo voluntaria, cùm non ſint voluntaria neque in ſe, utpote facta ab impote rationis, neque in cauſa, utpote involuntaria.

3 Quæres III. *An ſint peccata, quando Ebrietas fuit quidem voluntaria, & culpabilis, ettamen illa mala non fuerunt ullo modo prævisa?*

RESP. Neque ut ſic ſunt propriè peccata. Ratio petitur ex mox dicendis. An verò ſaltem imputentur ad culpam? explicabo *Sect.* 3. *Eſtne ergo aliud, eſſe peccatum, aliud imputari ad culpam?* Eſſe aliud, inde probatur, quòd etiam illa mala, quæ prævidentur committenda in ebrietate voluntaria, negent eſſe propriè peccata Leſſius *cit. Lib.*4. *De Iuſt. & Iur. cap.*3.*n.*29.&P.Dicaſtillo*Lib.*1. *De Iuſt. diſp.*3. *n.*137. cùm tamen neque hi Doctores, neque ullus alius neget, imputari ad culpam, quando ſunt prævisa. Et ratio eſt, quia ut aliquid propriè dicatur peccatum, debet tunc, cùm fit, pendere ab actuali voluntatis influxu. Cardinalis de Lugo *Tom.*3. *in* 3. *Part. diſp.* 16. *n.* 459. & 460. At verò ut aliquid imputetur ad culpam, ſufficit modò augeat malitiam interiorem voluntatis, faciátque hominem magis reprehenſibilem, magis punibilem. Atqui poteſt facere magis reprehenſibilem, magíſque punibilem, etiamſi non pendeat tunc, cùm fit ab actuali influxu voluntatis, modò videlicet ſit prohibitum ex ſe, & à voluntate impedire debente, ortum mediatè acceperit. Quapropter talia mala moralia oportet nominare *effectus* peccatorum, non autem *peccata*, ut obſervant Leſſius, & Dicaſtillo, aliique infrà referendi.

Quæres IV. *An ejuſmodi mala tunc ſaltem ſint vocanda peccata, quando & ebrietas fuit voluntaria, culpabiliſque, & fuerunt perfectè prævisa?* 4

RESP. Etſi utique ſaltem multa illorum, ſi non omnia imputantur ad culpam, ut declarabo *ſect.*3. attamen nullum illorum eſt propriè, & formaliter vocandum peccatum. Vaſquez 2.2. *diſp.*73. *n.*46. & *diſp.*94. *cap.*3. Leſſius, Dicaſtillo *ll. cc.* multíque alii contra alios apud Vaſquez. Ratio à priori eſt, quia ad conceptum peccati propriè dicti ſpectat libertas actualis, ut rectè notant citati cum Cardinali de Lugo *cit. diſp.*16. *ſect.*9. & ſuppono ex Prima Secundæ; atqui in ebrio non eſt actualis libertas, ergo nullæ ejus actiones, vel omiſſiones debent, aut poſſunt propriè dici peccata.

Quæres V. *Vtrùm ſit lis de re ipſa, an de ſolo nomine inter eos, qui negant, & aſſerunt, talia mala, in caſu, quem poſuimus quæſt. præced. eſſe peccata?* 5

Reſpondent Leſſius, & Dicaſtillo, eſſe litem de nomine. Quibus ego aſſentior reſpectu illorum, qui cùm negent, hæc eſſe propriè peccata, ajunt tamen eſſe neceſſariò confitenda; at verò reſpectu illorum, qui idcirco negant, hæc eſſe confitenda, quòd negent eſſe peccata, valde realis controverſia intercedit. Et quia his poſtremis accedam *ſect. ſeq.* hinc aio, me non ſola voce, ſed realiter diſſentire ab aſſerentibus, hæc eſſe peccata.

Quæres VI. *Quid ergo rationem peccati propriè dicti habeat in homine illo, qui in ebrietate voluntaria patrat homicidium probè prævisum?* 6

RESP. Facilè intellectum iri, ſi obſerventur quatuor actus, qui à tali homine exercentur, & ad præſens inſtitutum faciunt. Primus actus eſt propoſitum, ſeu voluntas ſe inebriandi, quam habet ille neglecto periculo homicidii. Secundus eſt ipſa actualis deglutitio ultimi poculi, ex quo prævidetur ſternenda ratio, quæ ob priora pocula jam vacillabat. Tertius eſt ipſa vini operatio, qua ex ſtomacho evaporatum in caput, ſopit actualiter rationem. Quartus eſt ipſa actualis immerſio gladii, e.g. in alterius cor, ex qua mox hic moritur.

Primus actus eſt totius mali origo, propriiſſiméque peccatum internum, non modò ſobrietati, ſed etiam juſtitiæ repugnans, utpote qui continet in ſe formaliter malitiam ebrietatis, & homicidii. Secundus eſt etiam propriiſſimè peccatum externum; nam illa de- 7

glutitio vini, allaturi certam ebrietatem, & eſt prohibita à lege naturæ, & in actu ſecundo jugiter pendet à primo actu, quoniam voluntas ſe inebriandi poteſt ſingulis momentis corrigi, & proinde ſingulis momentis impediri libera deglutitio vini. Ergo negari nequit, nec à quoquam negatur, quin illa ſit propriè peccatum. Quamquam etiam verum eſt, illam ſumptam cum primo actu efficere, ſeu conſtituere integrum, & completum peccatum ebrietatis.

8 Tertius actus eſt effectus primi, & ſecundi, non autem eſt peccatum, quandoquidem poſtquam vinum conſcendit caput, non eſt in poteſtate hominis. Quartus denique eſt effectus omnium trium, ita tamen, ut dum eſt in fieri, non pendeat ab actuali libertate occidentis; cùm enim ſupponatur eſſe ebrius, in ebrio autem non habeat locum libertas moralis, utpote neceſſariò pendens à ratione libera, fit, ut non poſſit illa gladii immerſio in cor, aut jugulum alterius dici, pendere ab actuali, & præſente libertate, licèt utique pendeat à præterita.

9 At inquies: *Omne homicidium injuſtum eſt peccatum; illa autem immerſio gladii eſt homicidium injuſtiſſimum, ergo eſt peccatum.* Reſp. eſt peccatum vel in ſe, vel in cauſa; & hoc ipſo, quòd aliquando ſit peccatum in ſola cauſa remota, non eſt tunc propriè peccatum.

10 Nec obſtat, quòd tunc primùm quis incipiat verè, & propriè denominari homicida, quando moritur is, quem lethali ictu vulneravit. Reſpondeo enim, denominationem homicidæ includere duo, ſcilicet actionem ex parte hominis, & paſſionem ex parte paſſi, ſeu poſitionem termini ultimi, qui eſt mors. Quamvis igitur aliquis tunc non vocetur propriè homicida, quando vel ſe inebriat cum præviſo periculo homicidii, vel enſem infigit in cor alterius, jamjam inde morituri, hoc tamen non eſt ex defectu actionis, nam ex parte ſua erat poſita actio neceſſaria, ſed eſt ex defectu termini ultimi, qui poſtea ponitur ſine nova actione proveniente ex parte ebrii homicidæ; poſtquam etenim immerſit gladium in cor innocentis, mox ſequitur mors, etſi nil amplius agat ebrius. Quare non eſt verum, quòd tunc occidat, quando alter moritur, ſed quòd tunc ponatur terminus, ratione cujus eſt vernm jam, quòd antea occiderit, eo ſenſu, quo S. Auguſtinus *in Pſalm.* 63. dixit: quòd Judæi tunc occiderint Chriſtum, quando clamabant: *Crucifige, crucifige.*

11 Inſtabis: *Si non moreretur ille, de quo hic diſputamus, tunc ebrius non incurreret excommunicationem, ſiqua in homicidas ſit lata; atqui excommunicatio non incurritur, niſi propter peccatum, ergo revera tunc peccat ebrius, quando alter moritur ex vulnere.*

RESP. Negando conſequentiam, quia etſi tunc non peccet, incurrit tamen excommunicationem, & irregularitatem propter peccatum præteritum, quòd tamen Eccleſia non vult punire, niſi poſita tali conditione effectûs ſecuti. Nam de generali conſuetudine non punitur affectus, ſi non ſequatur effectus. Pyrrhus Corradus *in praxi diſpenſationum Lib.* 8. *cap.* 9. 13. poſt Alexandrum *Lib.* 1. *Conſil.* 15. *n.* 2. cùm tamen poſſet utique Eccleſia, ſi vellet, etiam non ſecuto effectu plectere excommunicatione, & irregularitate omnem illum, qui deliberatè ſe inebriat, ſciens, ſe in ebrietate conſueſcere obvios petere ferro. Cæterùm de illo Pyrrhi pronuntiato vide inſigniter diſſentientem, & circa atrociſſima ſcelera in foro ſæculari id negantem Julium Clarum *in Pract. Crimin. q.* 92.

SECTIO II.

An mala in Ebrietate commiſſa oporteat confiteri?

SUMMARIUM.

Síntne confitenda illa mala, quæ patrantur in Ebrietate? 12.

An ſaltem tunc ſint confitenda, quando Ebrietas fuit Voluntaria, & illa mala fuère præviſa? 13.

Falluntur, qui cenſent, talia eſſe peccata non ſolùm objectivè, ſed etiam formaliter. 15.

Quomodo igitur oporteat confiteri iniquam occiſionem factam in Ebrietate voluntaria? 16.

Et ſingulariter, quando homicidium eſt caſus reſervatus? 18.

QUæres I. *Utrùm ſint illa mala, de quibus* 12
ſect. præced. neceſſariò in Sacramentali Confeſſione aperienda?

RESP. Non eſſe, cum neque ſint peccata, ut probavi, neque imputentur ad culpam, ut oſtendam *ſect. ſeq.* Confirmatur hæc reſponſio à fortiori ex reſponſione ad ſequentem quæſtionem.

Quæres II. *Utrùm ſaltem tunc non ſint con-* 13
fitenda neceſſariò, quando Ebrietas fuit voluntaria, fuëruntque illa præviſa ſecundùm dicta num. 4?

Reſpondeo ita quidem videri multis, quos ſequitur P. Ferdinandus de Caſtro Palao *Tom.* 1. *Tract.* 2. *diſp.* 1. *Punct.* 4. At rectiùs negari à Cardinali de Lugo *Tom.* 3. *in* 3. *Part. cit. diſp.* 16. *n.* 440. & multis aliis, quos nominat.

Ratio à priori, & fundamentalis eſt hæc, quòd teneamur confiteri ſola peccata propriè dicta, ut patet ex doctrina Concil. Tridentin. *ſeſſ.* 14. *toto cap.* 5. ubi ex inſtituto declaratur, quæ-

Digitized by Google

14 quænam ſit materia neceſſaria Confeſſionis, nec aliud unquam ibi dicitur, quàm quòd *peccata, & illa, per quæ nos Deum mortaliter offendiſſe meminimus*, ſint confitenda. Atqui illa mala, de quibus præſens quæſtio inſtituitur, non ſunt peccata, ut oſtendam *ſect. ſeq.* multò minùs per illa mortaliter Deum offendimus; nam planè abſurdum eſt dicere, quòd ebrius tunc mortaliter offendat Deum, cùm hominem occidit; ergo non ſunt neceſſariò confitenda.

15 At inquies: *Praxis proborum virorum, & Confeſſariorum docet eſſe neceſſariò confitenda.* Reſpondet rectè P. Theophilus Raynaudus *in Morali Diſciplin. diſt.* 4. *q.* 1. *n.* 119. eſſe praxin imperitorum, nitentem falſo fundamento, quòd hæc talia ſint mala non ſolùm objectivè, ſed etiam formaliter.

16 Quæres III. *Quomodo igitur oporteat confiteri homicidium, e.g. in plena ebrietate commiſſum?*

RESP. Sufficit per ſe loquendo, ſi dicat: me voluntariè inebriavi, præviſo periculo homicidii committendi; nec opus eſt confiteri, quòd inflixerit vulnus lethale, ut oſtendit allata ratio.

17 Unde nec maritus, qui in temulentia uxorem, & liberos indigniſſimis modis decies habuit, tenetur dicere, quòd illos tam malè habuerit, e.g. pedibus conculcârit, domo ejecerit nocte intempeſta; ſufficit modo dicat: *decies me inebriavi cùm ſoleam uxorem, & liberos in ebrietate barbarè tractare.* Et ſi in illis decem ebrietatibus illos tantùm ſexies barbarè habuiſſet, ſufficeret hæc ipſa, quam dixi Confeſſio. Non ideo tamen ille, qui ſobrius notat plagis innoxiam uxorem, ſufficienter confitebitur, ſi ſe accuſet de ſua improba conſuetudine; quia omnes ictus, quos in uxorem vibrat maritus ſobrius, ſunt vera peccata, utpote pendentia ab actuali libertate voluntatis. Plura de confitendis effectibus peccatorum tradidi proprio loco, id eſt in Experientiis *Tract.* 6. *Caſ.* 14. *n.* 348. *& ſeqq.*

18 Quæres IV. *An etiam tunc ille homicida, de quo quæſt. præced. ſat bene confiteatur, caſu, quo homicidium eſt caſus reſervatus, à quo nequeat abſolvere is, cui confitetur.*

Reſpondeo: Clarum eſt, talem confeſſionem non fore tunc legitimam, eò quòd fiat non habenti poteſtatem abſolvendi ab homicidio. Idem dic, ſi homicidium eſſet ſub excommunicatione prohibitum, à qua non poſſet abſolvere Confeſſarius, cui talis homicida confiteretur. Cæterùm rectè cum Vaſquez advertit Cardinalis de Lugo, regulariter expedire, ut effectus ebrietatem conſecuti exprimantur, atque ideo non eſſe pœnitentes impediendos, ſed relinquendos in hoc uſu, quia hoc modo explicatur meliùs malitia actûs præcedentis, & intelligitur meliùs ſtatus pœnitentis, & an habeat obligationem aliquam reſtituendi, vel incurrerit, cenſuram, vel caſum reſervatum, & quæ remedia oporteat ei applicare.

SECTIO III.

An mala, quæ ebrii committunt, imputentur eis ad culpam?

SUMMARIUM.

An mala in Ebrietate patrata imputentur ad culpam tunc, cum actu ipſo patrantur? 19.
An ſaltem tunc, quando hauritur poculum allaturum Ebrietatem? 20.
Quid ſi Ebrietas fuit involuntaria? 21.
Quid ſi voluntaria quidem, at mala non fuêre præviſa? 22.
Non datur judicium de re aliqua ſecundùm id, quòd eſt per accidens. Ibid.
Quid ſi illa mala ſoleant patrari ab ebriis? 24.
Explicatur mens P. Vaſquez contra P. Arriagam. 25.
Illud non imputatur culpæ, quod nec directè, nec indirectè eſt voluntarium. 27.
Oſtenditur clarâ inſtantiâ, illud non poſſe dici eſſe voluntarium, quod non eſt præviſum. 28.
Refutantur dicentes: Eſto non prævidérit, debuit tamen prævidiſſe. 29.
Sæpe ex habitu provenit, ut quis citiùs deliberet, quàm ſi habitum non haberet. 32.

Quæres I. *An mala, quæ ab ebriis admittuntur, tunc eis imputentur ad culpam, quando actu, & re ipſa committuntur?* 19

Aſſerunt quidem non pauci, negant autem omnes, quos *n.* 4. ſum ſecutus, & negant utique conſequenter. Nam ad culpã nil imputatur niſi peccatum, ergo ſolùm tunc aliquid culpæ imputatur, cùm peccatur; ſed ebrius non propriè peccat, quando quidpiam mali patrat in ebrietate, ut oſtendi *Ibidem*, ergo tunc, ſeu eo tempore, quo actualiter exequitur illa mala, non imputantur ei ad ullam culpam.

Quæres II. *An non ſaltem tunc, ſeu illo ipſo tempore imputentur ad culpam, quo quis haurit ultimum poculum, ex quo inebriabitur; ſeu utrùm tunc non contrahatur malitia illorum, quandò deglutitur, & exhauritur poculum, quod allaturum eſt Ebrietatem?* 20

Ad hanc permagni momenti quæſtionem reſpondeo per ſequentes concluſiones, magis declarandas in ſequentibus ſectionibus.

Dico itaque I. Quando ebrietas eſt planè involuntaria, tunc quidquid in illa mali fiat, ad 21

ad nullum peccatum, ſeu culpam id imputatur unquam. Ita docent omnes cum S. Thoma 2.2. *cit. q.* 150. *a.* 4. Ratio eſt, quia tunc non pendent ullo modo à libera voluntate, ergo nunquam poſſunt dici peccata, nec unquam culpæ imputari. Et hæc concluſio vera eſt, etiamſi quis bene notârit, ſe nimis multum bibere, modò non præviderit, ebrietatem ſecuturam ex ſuo nimio potu. Ratio eſt eadem, quam adferam pro concluſione ſequenti.

22 Dico enim II. Etiamſi ebrietas fuerit omnino voluntaria, & valde culpabilis, ſi tamen mala, quæ in illa patrata ſunt, neque fuerint ullo modo prævisa, neque ſoleant fieri in ebrietate, tunc non debent ullatenus imputari ad culpam. Hanc concluſionem tradit haud dubiè S. Thomas 1.2. *q.* 20. *art.* 5. *in Corp.* ubi ſic loquitur: *Si eventus ſequens non eſt præcognitus, tunc diſtinguendum eſt: quia ſi per ſe ſequitur ex tali actu, & ut in pluribus, ſecundùm hoc eventus ſequens addit ad bonitatem, vel malitiam actûs; ſi verò per accidens, & ut in paucioribus, tunc eventus ſequens non addit ad bonitatem, vel malitiam actûs, non enim datur judicium de re aliqua ſecundùm illud, quod eſt per accidens, ſed ſolùm ſecundùm illud, quod eſt per ſe.* Ita S. Thomas.

23 Ex quo pro præſente concluſione deſumo hanc rationem. Ille eventus non imputatur ad culpam, de quo non poteſt, ſeu potuit formari judicium, id eſt, de quo non poteſt, ſeu potuit prudenter cogitari, quòd ſit ſecuturus ex tali, aut tali causa; atqui de illis malis, quæ neque fuerunt ante ebrietatem prævisa, neque ſolent in ebrietate fieri, non poteſt, aut potuit prudenter cogitari, quòd ſint ſecutura ex ebrietate, ergo non imputantur ad culpam. Confirmatur hæc concluſio à fortiori ex concluſione ſequenti.

24 Dico quippe III. Etſi ebrietas fuerit omnino voluntaria, & valde culpabilis, ſi tamen mala, quæ in illa patrata ſunt, non fuerunt ullo modo prævisa, non imputantur culpæ, eſto ſoleant ſequi ex ebrietate. Hanc concluſionem expreſſè tradit P. Vaſquez 1.2. *diſp.* 127. *cap.* 8. *n.* 8. in qua diſputatione ex profeſſo tractat hanc quæſtionem: *Utrùm omnia opera aliàs mala, quæ fiunt in ebrietate, ſint peccata? & n.* 8. *cit.* docet peculiariter id, quod dixi.

25 Nec poſſum aſſentiri P. Roderigo de Arriaga *Tom.* 3. *diſp.* 44. *n.* 3. aſſerenti, illam difficultatem: An ſcilicet opera facta in ebrietate imputentur ad culpam illi, qui ſe inebriavit? ita tractari à P. Vaſquez, non quaſi ipſa ebrietas ſit gravior ex operibus poſtea ſecutis, ſed utrùm ipſa opera ratione libertatis, quam homo habuit, dum ſe inebriavit, ſint in ſe vera, & propria peccata, diſtincta ab ipſa ebrietate. Nam contra hanc opinionem P. Arriagæ eſt, quòd ipſe Vaſquez *cap.* 2. *n.* 4. neget pro doctrina, quam ibi defendit, rectè allegari Almainum, utpote qui ſolùm doceat, id, quod accidit in ebrietate, non eſſe peccatum novum; additque P. Vaſquez, ſe de hac opinione Almaini diſſeruiſſe *diſp.* 94. *cap.* 3. Et *cit. diſp.* 127. *cap.* 3. *n.* 10. ex profeſſo refutat Cajetanum dicentem, ebrietatis ipſius malitiam poſſe augeri per eventus malos, nullo modo prævisos. Eandem noſtram concluſionem ex propoſito defendit idem Arriaga *loc. cit. n.* 11. Leſſius, *Lib.* 4. *De Iuſt. & Iur. cit. cap.* 3. *n.* 27. Dicaſtillo *Lib.* 1. *De Iuſt. & Iur. cit. diſp.* 3. *n.* 134. utens verbis Leſſii, & Baldellus *Theol. Moral. Lib.* 5. *cit. diſp.* 30. *n.* 29.

Hanc eandem concluſionem certò defendunt omnes illi, qui negant, ad malitiam moralem contrahendam ſufficere advertentiam interpretativam, cùm ſcilicet non advertit operans dum poteſt, & tenetur, ſed requiri cognitionem actualem circa objectum, ſaltem confuſam, ſeu per modum dubii, ſuſpicionis, ſcrupuli. Pro qua ſententia refert Joan. Sancius *in ſelect. diſp.* 19. ad viginti quatuor Doctores, eandémque ipſe ſequitur, & ſcio multis probari, quos inter eminet Cardinalis de Lugo *Tom.* 3. *in* 3. *Part. diſp.* 16. *n.* 460. & 541. conſentitque Reverendiſſimus D. & Princeps Auguſt. Reding. Theol. Scholaſt. *Tom.* 2. *q.* 10. *Controv.* 3. *a.* 2. *n.* 7. & Stephanus à S. Paulo Theol. Moral. *Tract.* 1. *diſp.* 1. *dub.* 2. 26

Quapropter dubitari non debet, quin hæc ſententia, etſi, ut fatear, quod ſentio, habeat adverſarium S. Thomam, tum *cit. a.* 5. tum *cit. q.* 150. *a.* 4. multóſque alios, ſit ob authoritatem tutiſſima; at ob rationem eſt adhuc probabilior, ut mox oſtendam, ubi retulero verba S. Joannis Chryſoſtomi *Homilia* 44. *in Gen.* qui adferens cauſam, cur Patriarcha Loth non fuerit reus inceſtûs, ait: *Ea enim peccata nos condemnant, quæ ſcientes, & voluntariè facimus.* Quæ verba firmant noſtram reſponſionem tum auctoritate tanti Doctoris, tum ratione.

Nam illud non imputatur culpæ, quod non eſt ne indirectè quidem voluntarium, ut omnes ſupponunt, & patet ex ſententia S. Auguſtini relata *n.* 3. éxque verbis S. Chryſoſtomi. Atqui illa mala, de quibus in hac concluſione loquimur, non ſunt ullo modo voluntaria, quod ſic probo: Illud non eſt ebrio voluntarium, de quo ipſe non potuit cogitare, ut certum eſt ex definitione voluntarii approbata à Philoſophis, & Theologis omnibus; atqui de illis malis, de quibus loquimur, non potuit cogitare ebrius, ergo illa non ſunt ullo modo ei voluntaria. Subſumptum, in quo tota difficultas conſiſtit, perſuadetur inde, quòd non ſit in mea, aut cujuſquam poteſtate, habere primam cogitationem de ulla re, ut per ſe notum eſt, ac docet Ariſtoteles in Ethicis ad Eudemum 27

Lib. 7.

Digitized by Google

Lib 7. ſub fin. fuſéque declarat P. Vaſquez *diſp.* 107. *cap.* 3. ergo non eſt in poteſtate ebrii cogitare de ullis malis, quæ patraturus eſt in temulentia, quando non præceſſit cogitatio illorum malorum, ſeu quando non fuerint ullo modo prævisa.

28 Huic rationi ex tam univerſali, & ſummi momenti principio petitæ addo aliam, petitam ex natura intemperantiæ. Etenim ſi hodie nulla ſiti preſſus, ſed ex mera voluptate ebiberem poculum, mihi ab amico præbitum, & veneno infectum, nemo ſanus diceret, me eſſe mei ipſius culpabilem homicidam, nec quiſquam me magis reprehenderet, quòd hodie propinatum ab eo poculum ex mera voluptate, & cum exceſſu aliquo epotâſſem, quàm quòd heri. Ratio autem, hujus rationis, ſeu cur nemo me hodie magis culpabilem cenſeret, eſt, quia hodie tam parum cogitavi de periculo veneni, quàm heri. Et quamvis ille meus amicus conſuêſſet venenum ponere in potu, ſi tamen, quando exhibitum ab ipſo craterem ſiccavi, nulla mihi de ejus conſcelerata conſuetudine cogitatio ſuborta fuiſſet, nemo rectè pronuntiaret, me mihimet necem attuliſſe culpabiliter; ergo etiam nemo debet ebrio imputare mala, quæ ſolent quidem ebrietati eſſe annexa, attamen non fuerunt ullo modo ab ipſo prævisa, nec prævideri potuerunt.

29 Dices: *Eſto non prævideriт, nec prævidere potuerit, debebat tamen prævidere, debebat præcogitare.*

RESP. Hunc eſſe ſcopulum, ad quem haud immeritò mireris impegiſſe tam multos præſtantes Doctores, & non vidiſſe, implicare in adjecto, ut quis debeat id facere, quod non poteſt facere, cùm impoſſibilium nulla ſit obligatio.

30 Inſtabis: Quando jus actionem aliquam aggreditur, tenetur utique examinare omnes ſaltem ordinarias, & conſuetas circumſtantias, adeóque etiam eventus ex ea actione oriri ſolitos *Argument. Reg.* 19. *ff. De Reg. Iur. Qui cum alio contrahit, vel eſt, vel eſſe debet non ignarus ejus conditionis*; ergo ſive ante ebrietatem potuerit quis cogitare de malis, in ebrietate ipſa patrandis, ſive non potuerit, tenebatur tamen cogitare. Reſp. Tenebatur quidem in actu primo & remotè, non autem in actu ſecundo, & proximè; eſt enim impoſſibile, ut ego in actu ſecundo, adeóque ſub reatu veri, & actualis peccati, actualiſque pœnæ obliger hîc & nunc, ad faciendum quidpiam, quod non poſſum hîc & nunc facere.

31 Dico IV. Concluſio præcedens eſt vera, etiam reſpectu illorum malorum, quæ ipſe, qui ſe ſponte ingurgitat vino ad rationis exilium uſque, conſuevit in ebrietate patrare, modò, ut dixi, de illis nullo modo cogitârit, quando compotationi vacabat. Ita nominatim docet Vaſquez *cit. diſp.* 126. *n.* 5. Ratio eſt, quia fundamentum allatum *num.* 19. probat hanc concluſionem, æquè ac præcedentem.

Cæterùm ne doctrina noſtra, quæ in infinitis materiis locum habet, nimium videatur patrocinari hominibus bibentibus iniquitatem velut aquam, notandum eſt ex Scoto *in* 3. *diſt.* 39. *n.* 1. quem refert Suarez *Tom.* 2. *De Relig. Lib.* 3. *De Iuramento. Cap.* 8. *n.* 10. ſæpe ex conſuetudine, & habitu provenire, ut homo citiùs deliberet, quàm ſi habitum non haberet; nam qui eſt aſſuetus eliciendis actibus amoris Dei, audito Dei nomine ſtatim prorumpit in ejus amorem, non quia indeliberatè operetur, ſed quia citò deliberat, inquit Suarez, inde inferens, non eſſe *certam* illam Regulam, quæ aſſignari ſolet, quòd jurantes ex conſuetudine, cæteris paribus, frequentius jurent ſine advertentia, quàm alii, qui non habent conſuetudinem, ſed diſtinguendas eſſe perſonas. 32

SECTIO IV.

Explicatur adhuc magis, quomodo mala in Ebrietate patrata imputentur culpæ, vel non imputentur?

SUMMARIUM.

Quando adhibuiſti diligentiam, ne accideret malum ſolitum ſequi in Ebrietate, non imputatur illud tibi. 33.

Quid ſi orta fuit ſuſpicio, fore, ut nihilominus accideret, hanc tamen repuliſti tanquam irrationabilem? 35.

Quid ſi occurrant probabiles utrinque rationes de periculo? 37.

Non pecco emendo rem, quam eſſe, & non eſſe furtivam, probabile eſt. 39.

Quid ſi Ebrietas fuit tantùm venialiter mala, an malum inde ſecutum imputabitur ad gravem culpam? 41.

DIco I. Etſi quis actu cogitârit de aliquo malo à ſe veroſimiliter in ebrietate patrando, ſi tamen antequam ſe inebriaret, adhibuit diligentiam ſufficientem, ita ut moraliter eſſet certus, ſe re ipſa non eſſe patraturum illud malum, tunc id malum non debet ei imputari ad culpam, eſto poſtmodum præter opinionem ſequatur. Ita contra Cajetan. 2. 2. *q.* 150. *a.* 2. docent paſſim priorum concluſionum patroni poſt Vaſquez 1. 2. *dub.* 127. *cap.* 3. *cit. n.* 8. Ratio eſt, quia quando homo prudenter præcavet illa mala, non poſſunt ei imputari, etiamſi poſtea per accidens eveniant, nec enim tenetur homo omnes eventus 33

extra-

Digitized by Google

extraordinarios, & ferè moraliter impoſſibiles prævidere, & præcavere, ut argumentatur Arriaga. Et, ſi culpâ caret, qui ſcit, ſed prohibere non poteſt. Text. *Leg. Culpa caret. ff. De Reg. Iur.* longè innocentior eſt, qui nec ſcit, nec prohibere poteſt. Adde, quòd, qui omnia, quæ oportuit, obſervavit, culpâ careat. Text. *Leg. Qui occidit* 30. *ff. Ad Leg. Aquil.* Et culpâ caret, qui, ut damnum non accideret, de contingentibus nil omiſit. Text. *§. fin. cap. Si culpa, De Injur. & dam. dat.*

34 *Eſtne autem par diligentia reſpectu omnium talium malorum adhibenda?* Reſpondet rectè Vaſquez *loc. cit.* conſiderandum eſſe id, quod S. Thomas. 1.2. *q.*20. *a.*5. dixit, an nimirum eventus aliquis frequenter contingat in ebrietate, ſive per ſe, ſive per accidens, & tunc peculiaris cura adhibenda eſt, ne tale quid accidat. At ſi raró accidat, multò minor cura adhibenda eſt. Quòd ſi juxta circumſtantias temporis, & loci, nullum videatur imminere periculum tunc non oportet ullam diligentiam adhibere.

35 Dico II. Etſi cogitatiò, ſuſpicio, dubium, ſcrupulus &c. oriatur de aliquo malo committendo in temulentia, ſi tamen illam cogitationem, ſuſpicionem, dubium, ſcrupulum &c. quis ejiciat, vel corrigat, perſuadendo ſibi ob rationes poſitivas, illam ſuſpicionem, dubium, ſcrupulum, eſſe inanem, & imprudentem, tunc tam parùm ei imputatur illud malum, quàm ſi nunquam ulla de ipſo cogitatio occurriſſet. Qui hanc doctrinam à Vaſquez *loc. cit. n.*8. *in fin.* inſinuatam tradat in hiſce terminis, non ſcio, eſt tamen mihi certa, quia puto eſſe optimam hanc conſequentiam: *imprudenter timeo, hoc aut illud imminere, ergo poſſum me ſalva conſcientia perinde gerere acſi nulla illius periculi cogitatio, vel metus mihi occurreret.* Cur autem hanc conſequentiam putem eſſe certam, cauſa eſt hæc, quòd rerum agendarum, vel omittendarum Regula non debeat eſſe judicium, vel apprehenſio, quæ reputentur eſſe falſa, ſed illa apprehenſio, aut judicium, quæ & quatenus habentur pro veris, ac minimè fallacibus.

36 Unde fit, ut quando vel ſcrupuloſo, vel etiam alteri cuipiam venit in mentem, aliquid eſſe vetitum, poſſit nihilominus facere id, quod cogitat eſſe vetitum, modò prudenter, id eſt, ſine præcipitatione, ſed prout circumſtantiæ loci, temporis, negotii &c. exigunt, ſibi ob rationem non levem perſuadeat, illam cogitationem eſſe inanem, & fundamento deſtitutam. Vaſquez 1.2. *diſp.* 67. *cap.* 1. Sanch. *Lib.* 1. *Moral. cap.* 11. *n.* 10.

37 *Quid ſi autem occurrant rationes pro utraque parte ita ut probabile videatur, hoc aut illud malum in ebrietate eventurum, & ſimiliter probabile videatur non eventurum? An tunc etiam non imputabitur illud malum, ſi eveniat?* Reſp. Neque hanc quæſtionem decidi à Doctoribus, ſed tantùm generatim dici, ea mala imputari, quæ veroſimiliter putantur eventura, ſeu de quibus eſt veroſimile periculum, ut nominatim loquitur Armilla *Verb. Ebrietas*, aliique plures partim de hac ipſa determinata materia differentes, partim de caſu, quo quis bibit, præviſo periculo ebrietatis, partim de caſu, quo quis per gulam adfert grave nocumentum valetudini, vel certò advertens, vel probabiliter, & rationabiliter timens, ut videre eſt apud Baldellum *cit. Lib.* 3. *diſp.* 28. *n.* 8. Leſſium *cit. cap.* 3. *Lib.* 4. *num.* 4. Reginald. *Lib.* 21. *n.* 88.

Puto tamen, ſicuti non peccaret quis, exponendo ſe periculo committendi in ebrietate aliqua mala, ſi probabiliter judicaret, ſe non peccare adeundo tale periculum, eſto ſimul etiam putaret admitti ſpeciale peccatum per talis periculi ſuſceptionem voluntariam, ita etiam fortaſſe non peccare (ratione periculi) qui ſe inebriat, judicando eſſe probabile, quòd ex ſua ebrietate ſecuturum ſit hoc, aut illud ſpeciale malum, modò ſimul etiam judicet, eſſe quoque probabile, quòd non ſit ſecuturum illum malum; nam non ſatis video, cur licitè poſſit quis ſe accommodare alteri opinioni practicæ, & non etiam alteri ſpeculativæ. 38

Unde etiam non ſemel docui, me licitè emere rem, quam probabiliter cenſeo eſſe furtivam, modò etiam ſimul ſit probabile mihi, eam non eſſe furtivam. Verùm quia hîc poteſt adferri diſparitas, & in re tanti momenti non oportet contraire tam claris locutionibus Doctorum, idcirco malo abſolutè damnare peccati mortalis illum, qui in prædicto caſu exponit ſe diſcrimini probabili unius, aut plurium malorum. 39
40 Et cur, obſecro, ebrioſis patrocinemur, niſi ad id compellat clara veritas? Equidem non eam excuſationem meretur, qui rei illicitæ operam navat, quàm, qui licitæ, ſicuti de ſe licita eſt emptio e.g. Certè malitiis indulgendum non eſt, inquit Celſus *L. In fundo* 38. *ff. De re vindicat.*

Dico III. Quando ebrietas eſt tantùm venialiter mala, ſeu ſi ſolùm venialiter peccâſti te inebriando, malum inde ſecutum imputabitur tibi ad culpam duntaxat venialem. Leſſius *n.*26. & ex illo P. Dicaſtillo. Ratio eſt, quia ut bene advertunt hi Doctores, illud malum (v.g. homicidium in ebrietate commiſſum) non eſt in ſeipſo voluntarium, ſeu liberum, cùm fiat ab homine deſtituto rationis uſu, ſed ſolùm eſt voluntarium in cauſa, videlicet in ebrietate; ergo nequit majorem culpam contrahere, quàm ipſa cauſa, ſeu ebrietas hîc, & nunc contineat. Suppono autem, quòd contineat culpam ſolùm venialem, ergo & homicidium 41

cidium

Digitized by Google

cidium, quantumvis injuſtiſſimum, erit ſolùm venialiter malum.

42 Dico IV. Per ſe loquendo ille ratione etiam periculi peccat mortaliter, qui ſe inebriat voluntariè, advertens periculum mali gravis in ebrietate patrandi. Ita omnes. Ratio eſt, quia communi judicio omnium hominum cenſetur talis velle illud grave malum, ſeu eſſe illi indirectè voluntarium; & qui occaſionem damni præſtat, damnum dediſſe videtur. *L. Qui occidit. §. 3. ff. Ad leg. Aquil.* Hinc fit, ut qui ſe voluntariè inebriat, prævidens periculum verberandi uxorem graviter, ſit reus duplicis peccati lethiferi, ſcilicet ebrietatis, & iniquæ percuſſionis, ſive reipſa ſequatur illa percuſſio, ſive non ſequatur.

43 Dixi autem: *per ſe loquendo*; nam per accidens fit, ut vel nullum peccatum admittatur, ratione prævisi periculi, vel tantùm veniale. Nullum, quando malum prævisum deſinit ratione ebrietatis habere malitiam objectivã, ut explicabo *ſequenti Sectione.* Veniale autem, quando tantũ levis dubitatio de illo periculo inceſſit, & per venialem negligentiam major deliberatio fuit prætermiſſa. Leſſius *num. 28.* & ex illo Dicaſtillo. Ratio eſt, quia ſicuti generatim loquendo, poteſt rei graviſſimæ, & ſcitu valde neceſſariæ dari ignorantia vincibilis, quæ ſit tantùm venialiter mala, ut ſuppono ex ſententia, ideo apud me certâ, quòd poſſit utique fieri, ut quis non niſi imperfectè advertat, à ſe non adhiberi diligentiam tantæ rei cognoſcendæ neceſſariam, ita etiam poteſt hic fieri, ut committatur ſolùm venialis culpa in diſquirendo, utrùm hoc, aut illud malum ſit ebrietatem comitaturum, vel ſecuturum. Qua veniali culpâ poſitâ, non poteſt illud malum vocari perfectè voluntarium, ſed tantùm imperfectè. Unde etiam fit, ut quis poſſit non pluſquam venialiter peccare occidendo caſu innocentem, ſi videlicet adfuit tantùm venialis negligentia in examinando periculo.

SECTIO V.

An omnia mala, quæ quis clarè prævidet, ſe in Ebrietate patraturum, imputentur ipſi ad culpam, ſi ſe inebriet?

Brevis eſt, non ſummatur.

44 AD propoſitam in titulo quæſtionem Auctores communiter reſpondent negativè, poſt Majorem, & Vaſquezium *cit. diſt. 127. num. 11.* Duas rationes pro duabus claſſibus talium malorum aſſignat Vaſquez *loc. cit.* & Tanner. *Tom. 2. diſp. 4. q. 3. num. 56.* Primam, quòd multa ex illis malis in æſtimatione hominum non cenſeantur injurioſa, e.g. dictum contumeliæ, ex quo non ſequitur ullum alteri detrimentum. Alteram, quòd aliqua illorum malorum non poſſint imputari, niſi fiant ſcienter, ut ſunt peccata blaſphemiæ, infidelitatis, & perjurii. Generalem horum omnium rationem hanc adfert Cardinalis de Lugo *Tomo 3. in 3. Part. ſeu De Pœnit. diſp. 16. n. 207.* quòd multa ex iis malis, quæ ebrii committunt, hoc ipſo, quod ab ebriis, ſeu ratione privatis fiant, amittant rationem malitiæ objectivæ, quam tamen retinerent, ſi fierent à præditis ratione. Illa verò mala, quæ etiam ab ebrio commiſſa retinent ſuam malitiam objectivam, ſeu quæ in illis etiam fundant diſconvenientiam, ut loquitur Baldellus *Moral. Theolog. Lib. 1. diſp. 28. num. 24.* imputantur culpæ, ſi cum illorum prævisione quis ſe inebriavit. Hanc generalem doctrinam declarabo enucleatiùs, *cap. 19.* explicando contumelias, blaſphemias, & alia communia peccata ebriorum.

SECTIO VI.

Quid cenſendum de illo, qui ideo ſe inebriaret, ut tantò animoſius verba contumelioſa, blaſphema, perjura, hæretica proferret?

SUMMARIUM.

Quid cenſendum de ejuſmodi intentione circa verba blaſphema, hæretica, & imprecatoria? 46. & 49.
Quid circa contumelioſa? 47.
Aut perjura? 48.
Aut actiones adferentes damnum proximo? 50.

45 ETſi puto, vix eſſe quemquam, qui ſe inebriet ea intentione, quæ in titulo hujus Sectionis indicatur, quia tamen nonnulli graves Doctores hanc quæſtionem proponunt, duxi non eſſe ſilentio prætereundam. Et quidem inter illos, qui diligentiùs eam pertractant, Joann. Sancius *in ſelectis diſp. 20. n. 5.* tradit ſequentia.

46 I. Quando quis mero ſe ingurgitat eo animo, ut blaſphemias, hæreſes, maledictiones in temulentia proferat, non velle revera id, quod eſt blaſphemia, hæreſis, maledictio; cùm nequeat in ebrio reperiri propriè dicta blaſphemia, hæreſis, aut maledictio; ſed illam depravatam voluntatem ſe inebriandi ad proferenda verba hæretica, eſſe peccatum contra fidem, non quidem hæreſis, ſed infidelitatis, ex

Digitized by Google

prava affectione ad fidem, vel hæreſis reductivè, eo modo, quo ignorantiam fidei, peccatum hæreſis reductivè appellat Canarienſis, & alii.

47 II. Qui ſe inebriat ea intentione, ut proximum tantò liberiùs verbis contumelioſis petat, non committere peccatum injuſtitiæ, (ſubaudi externum,) ſed odii erga proximum. Cùm enim contumelia peccatum injuſtitiæ non ſit, nec in dedecus contumeliâ affecti cedat, niſi à rationis compote dicatur, idcirco talis non peccat peccato (externo) contumeliæ, ſed odii.

48 III. Cùm neque in injuriam, aut dedecus Dei cedat, illum in falſitatis teſtem adducere, niſi fiat à compote rationis, non fore reum perjurii, qui ea intentione ſe inebriat, ut verba perjura proferat, ſed ad ſummum fore contra veritatem, & rectam affectionem ipſius conſtituti in morali occaſione falſa dicendi, nunquam tamen fore contra religionem.

49 IV. Dum aliquis ſe inebriat, animo jactandi contumelias, blaſphemias, aut falſa juramenta tempore ebrietatis, ſi in eo ea jactat, non teneri confiteri, ſe illa jactâſſe, ſed ſatisfacturum confitendo, quòd ſe illo animo inebriaverit. Ita Joan. Sancius, cujus totam doctrinam, per inſertas parentheſes limitatam, & *Capite 19.* diſtinctiùs explicandam approbo.

50 At ponamus, eſſe hominem, qui multiplici experientia compertum habens, ſe temulentum ſolere ſcortari, pugnare, reali injuriâ, & damno alios afficere, de induſtria ideo ſe inebriat, ut hæc peccata tantò liberiùs patret ebrius. Reſpondet Sylvius *in 2. 2. q. 150. a. 4.* peccata iſta fore graviora, quàm ſi ea committeret extra ebrietatem. Quæ reſponſio nititur generali doctrina S. Thomæ, & multorum aliorum, quòd ignorantia affectata augeat voluntarium, quam tamen doctrinam haud ſanè abſque ratione negant magni Doctores, quos inter conſuli poterit P. Arriaga *Tom. 3. diſp. 12. n. 31.* Ego nil hîc definio, & parùm omnino intereſt ad praxin, quid hîc dicatur, cùm præſertim ſequar opinionem negantium, circumſtantias intra eandem ſpeciem ſeu non notabiliter, ſeu notabiliter aggravantes, eſſe neceſſariò in pœnitentiæ tribunali exprimendas, ut multis declaro in Experientiis Theolog. *Tract. 6. Caſ. 15.*

SECTIO VII.

Ejuſdémne gravitatis, aut ſpeciei peccatum admittat, tam qui ſolùm ſub dubio, quàm qui certò prævidet, ſe in Ebrietate homicidium, e.g. patraturum?

SUMMARIUM.

Utrùm qui ſolùm ſub dubio prævidit, aliquod malum ſecuturum in Ebrietate, committat idem ſpecie peccatum, quod committeret, ſi certò prævideret? 51.

Miles committens ſe dubio periculo mortis, admittit peccatum ſpecie diverſum ab illo, quod patrat, certus ſe occidendum ſi pugnet. 52.

Multi cenſent peccata commiſſa per ignorantiam vincibilem eſſe ejuſdem ſpeciei, cujus commiſſa ſcienter. 53.

Quæſtionem oppoſitam more ſuo valde diſtinctè tractat, & expedit P. Arriaga 51
Tom. 3. Theolog. diſp. 44. num. 10. & 11. reſolvitque in hunc modum: [In hac quæſtione eſt aliquid de re, aliquid de nomine. De re eſt, utrùm tam graviter peccet, qui cum eo dubio ſe inebriat, quàm qui cum ſcientia certa? In quo puncto judico, non ita graviter peccare. Nam minus eſt voluntarium damnū, de quo dubitatur, quàm illud, quod certò prævidetur, quia ſaltem eſt ſpes aliqua quòd non ſequetur, quæ non eſt, quando prævidetur certò. De nomine autem quæſtio eſt, utrùm ob hanc minorem culpam dicendum ſit, duos illos actus inter ſe ſpecie differre moraliter? Certè qui intra eandem ſpeciem nullam volunt eſſentialem inæqualitatem admittere, facilè dicunt, eos differre ſpecie infima, & quidem ſine ullo inconvenienti, peccatum v. g. homicidii eſſe ſpeciem ſubalternam, quæ habeat alias duas infra ſe, quarum una eſt homicidium cum voluntario *certo*: alia homicidium cum voluntario *incerto*, & dubio. Qui verò nolit, ea peccata diſtinguere ſpecie, dicat, intra eandem ſpeciem dari aliquam eſſentialem inæqualitatem, per quam ſolvet eorum peccatorum differentiam.] Ita P. Arriaga, qui mox ſubdit, ſe magis propendere, ut judicet, eſſe hîc ſpecificam diſtinctionem, eò quòd moraliter, & in prudenti hominum æſtimatione longè aliud ſit exponere ſe dubiæ ruinæ, aliud in certam ire, eſto in utroque caſu ſit præter intentionem.

Confirmat verò hic author iſtam doctri- 52
nam inde, quòd omnis miles pugnam aggrediens, exponat ſe dubio periculo vitæ, & tamen ille actus eſt ſpecie diverſus ab eo, quo certò ſciens ſe mactandum eidem bello ſe committeret. Unde fit, ut in ſimilibus caſibus ſæ-

pe

Digitized by Google

pe liceat aliquid aggredi, aut inchoare ſub periculo, aut dubio damni, cum certitudine verò nullo modo liceat. Sic omnis, qui ſe longæ navigationi committit, profectò illud dubium ſubit, & tamen licitè conſcendit navem. At ſi Deus revelâſſet alicui, illum ſi navem conſcenderit, certò ſubmergendum, ſine dubio peccaret, eam conſcendens; ergo dubium damnum, vel certum ſufficit non modò ad diverſitatem actuum qualemcunque, ſed ad illam, quæ inter actum licitum, & peccaminoſum reperitur, quæ magna utique diverſitas eſt, & ſine dubio ſpecifica, imò & generica ſubalterna. Ita ille.

53 Ex hac Arriagæ ratiocinatione, quæ utique valde veroſimilis eſt, infertur pro praxi, ebrios confitentes, quòd ſe inebriaverint, cum periculo patrandi hæc aut illa mala, teneri exponere, utrùm illud periculum apparuerit ipſis dubium, an verò certum? Quia verò Doctores alii non faciunt mentionem tam diſtinctæ accuſationis, & non dicunt, eum, qui certus de ebrietate ſecutura ex poculo, ebibit illud poculum, teneri ebrietatem ſecutam manifeſtare ſacro arbitro aliter, quàm teneatur is, qui ſub dubio ſecuturæ ebrietatis illud exhauſit, nec pœnitentes ipſi apprehendunt hîc diverſam malitiam, idcirco poteſt meritò quis in praxi recedere ab hac Arriagæ opinione, cùm præſertim permultis arrideat doctrina Vaſquezii *diſp.* 100. *cap.* 4. *&* 6. tradentis, omnia peccata, ſaltem quæ opere externo conſumantur, eſſe ejuſdem ſpeciei, ſive committantur à laborantibus ignorantia vincibili, ſive ab habentibus perfectam illorum notitiam.

SECTIO VIII.

An, qui patrem ſuum ebrius occidit, poſtea licitè gaudeat hoc parricidio ob hæreditatem inde acquiſitam?

SUMMARIUM.

An qui ebrius necavit Patrem, licitè poſtea gaudeat fuiſſe necatum? 54.
An qui tunc fregit ſibi crus, licitè poſtea gaudeat hoc ſibi eveniſſe? 56.
An liceat etiam optare, ut aliqua mala ex ſe eveniant citra noſtram culpam, & cum noſtro commodo? 57.
Objectum honeſti gaudii eſt etiam objectum honeſti deſiderii. Ibid.
Non tamen eſt fas omnia procurare, quæ fas eſt deſiderare. Ibid.
Refellitur opinatio, & gloriatio Michaëlis Manrique, inſultantis Theologis quaſi ab ipſo triumphatis. Ibid.
Deſcribuntur eius verba. Ibid.

PAter Fagundez *Lib.* 9. *in Decalogum cap.* 4. 54
n. 22. ſic loquitur: [Licitum eſt filio gaudere de parricidio parentis à ſe in ebrietate perpetrato propter ingentes divitias inde ex hæreditate conſecutas.] Hanc doctrinam deducit ipſe ex illo vero, & multis perſuaſo principio, quòd ſcilicet, quando ex aliqua actione ſecundùm ſe quidem prohibita, attamen ob defectum deliberationis inculpabili, oritur aliquis effectus bonus, poſſimus licitè gaudere, non ſolùm de illo effectu, ut per ſe clarum eſt, ſed etiam de ipſamet actione prohibita, non quidem quatenus prohibita, ſed quatenus eſt cauſa, vel occaſio boni eventus. Vaſquez 1.2. *diſp.* 115. Tanner. *Tom.* 2. *diſp.* 4. *q* 8. *n.* 142. poſt Adrianum *in* 4. *q.* 4. *De Euchar.* & alios communiter teſte Tannero contra Manrique *quæſt. Vicarial. Part.* 2. *q.* 85.

Cùm igitur ex una parte ſupponatur, illud 55
parricidium fuiſſe inculpabile ob defectum tam deliberationis impeditæ per ebrietatem, quàm præviſionis non antegreſſæ, ex altera autem parte amplæ opes ſint hujus parricidii effectus vel bonus, vel certè non malus, fit ut illa P. Fagundez doctrina, quæ paradoxa videri poſſit, veritatem habeat ſpeculativam, etſi practicè periculoſam.

Hinc ulteriùs inferes I. Illum nullius pec- 56
cati reum eſſe, qui cùm in temulentia per lapſum fregerit ſibi crus, gaudet id mali ſibi eveniſſe, idcirco, quòd niſi teneretur affixus lecto, frequentaret modo ſolito ganeas, & popinas.

Inferes II. Sicuti licitum eſt gaudere, quòd 57
hi, aut illi mali effectus evenerint inculpabiliter tempore ebrietatis, ita etiam fas eſſe optare, ut eveniant, ſi quo caſu contingat aliquem vino deponi. Vaſquez *loc. cit.* Leſſius *Lib.* 4. *cit. cap.* 3. *n.* 105. *&* 106. contra Tanner. *Tom.* 2. *diſp.* 4. *q.* 8. *n.* 144. Ratio eſt, quia quod eſt objectum honeſti gaudii, eſt etiam objectum honeſti deſiderii. Et planè peccat Manrique *Part.* 2. *q.* 85. tum in impugnatione doctrinæ hujus, dum ait, ex ea ſequi, quòd liceat ſe interficere propter tædium præſentis vitæ; tum in hoc ſuo ſolemni epiphonemate, quo toties ſibi ipſi canit triumphum de ſtratis à ſe Theologis, dum exarat verba inſultatoria, quæ hoc etiam loco refero. *Patet itaque in hac quæſtione, quòd adhuc Summiſtæ* (ita Azorium, Palaum, Dianam *Part.* 3. *Tract.* 5. *Reſol.* 81. & alios noſtræ ſententiæ patronos appellitat) *in profeſſione ſua decipiuntur; nil ergo mirum, quòd in aliena, & materiis juris labantur.* Sed labitur Manrique à ſuarum inventionum, judiciorúmque nimia æſtimatione in ruinam propulſus; ſicuti & erraret is, qui ex dictis inferret, fas eſſe, ob iſtos eventus optare ebrietatem voluntariam, vel de illa gaudere. Re-

ctiùs inferret, licere optare quandoque inculpatam ebrietatem, ex qua oriretur grande bonum. Vide Caramuelem in Theologia Regulari *n.* 151.

SECTIO IX.

Examinatur unum antecedens, & unum conſequens P. Vaſquez circa malas actiones ebriorum?

SUMMARIUM.

Sitne verum, quòd ebrii communiter non niſi irritati ab aliis committant actiones ex ſe malas? 58.
Singulariter an Germani? 59.
An eæ actiones ſint communiter à caſu? 60.
An eo ipſo non teneatur homo eas præcavere? Ibid.
An graviter peccet incitans ebrios ad illas? 63.

58 QUæres I. *Quid ſentiendum de hoc Vaſquezii citata diſp.* 127. *num.* 10. Antecedente: *Ebrii communiter non efficiunt aliquid, quod aliàs eſſet peccatum, niſi irritentur ab aliis.*

RESP. Rectè illud admitti à Sanchez *Lib.* 1. *Moral. cap.* 16. *n.* 43. tradíque à Cajetano *in* 1.2. *q.* 50. *a.* 4. etſi à Tannero *Tom.* 2. *diſp.* 4. *q.* 3. *num.* 64. & Arriaga *Tom.* 3. *diſp.* 44. *n.* 12. negetur ideo, quòd multi ebrioſorum ſint ad rixas proni, multi res pretioſas confringant, multi inſtar ferarum in obvios quoſque graſſentur.

Verùm hæc ratio non evertit pronuntiatum Vaſquezii. Nam ſæpe, & rectè dicimus aliquid *communiter* fieri, etſi contrarium illius frequentetur à multis. Certè homines *communiter* non pertingunt ad Annum ætatis ſeptuageſimum; tamen eſt verum dicere, quòd multi illam ætatem ſuperent. Et duas opiniones contradictorias poſſe dici communès patet ex Navarro in Manual. *cap.* 27. *n.* 289.

59 Et verò de Germanis poſſum ego teſtari id, quod Vaſquez, & Sanchez de Iberis, ſcilicet eos communiter in ebrietate nil mali efficere, niſi incitentur ab aliis. Ut proinde exiſtimem, ne à rigido quidem Theologo poſſe injungi confeſſario, ut hominem Germanum, quem aliàs non novit, confitentem: Se fuiſſe ſemel, imò ter ebrium, interroget, an non admiſerit quidquam mali in temulentia. Nam confeſſarius non tenetur ex pœnitente ſciſcitari, niſi ea, quæ ejus ætatis, conditionis, & ſtatûs homines facere (communiter) ſolent? Tannerus *Tom.* 4. *diſp.* 6. *q.* 7. *dub.* 5. *n.* 91. ex communi perſuaſione Theologorum. Quamquam reprehendendus non eſt confeſſarius, qui ejuſmodi interrogationem proponit.

Quæres II. *Utrùm admittendum ſit illud Vaſquezii loc. cit. Conſequens: Eventus mali, qui accidunt in Ebrietate, communiter ſunt à Caſu, & ita nec debet ea homo præcavere.* 60

RESP. Licèt verum ſit, prædictos eventus eſſe communiter à caſu, ſeu fortuna, quandoquidem communiter non prævidentur, cùm communiter non contingant, *Suprà n.* 59. & licet proinde ulteriùs verum ſit, quòd homo communiter non teneatur eos præcavere, non enim datur judicium de re aliqua ſecundùm illud, quod eſt per accidens, ſed ſolùm ſecundùm illud, quod eſt per ſe. S. Thom. 1.2. *q.* 20. *a.* 3. *in corp.* Qui tamen expertus eſt, ſolere ſe, dum ebrius eſt, ab aliis efficaciter incitari ad actiones retinentes in ebrietate ipſa ſuam malitiam objectivam, tenetur aut duplici titulo abſtinere ab ebrietate, aut præcavere illas irritationes, ſeu non inebriare ſe eo loco, quo prudenter timet, ſe incitatum iri. Sanchez, Tannerus, Arriaga *ll. cc.*. Ratio eſt, quia alioquin illa mala cenſebuntur eſſe ſatis prævisa, ergo non rectè à Vaſquez vocabuntur caſualia; nam Theologicè, & moraliter loquendo, ad effectum caſualem requiritur, & non fuiſſe intentum, & non fuiſſe prævisum, Argum. eorum, quæ diſſerit S. Thom. 1. *Part. q.* 22. *a.* 2.

Adde, quòd, ſi illæ pravæ actiones committerentur à compote rationis, earum malitiam non eſſet integre purgatura irritatio aliena, ergo nec integre purgat, quando ſiunt ab ebrio, qui prævidit irritationem. *Argum. Leg. Qui occidit.* 30. *ff. Ad Leg Aquil.* 61

Hinc deduces, quid cenſendum ſit de plurimis, qui cùm per nimium potum perdidêre uſum rationis, nil prorſus incommodi afferunt cuiquam, niſi ab uxore domi, à malis pueris in platea incitentur; tum enimverò in gladios, ſudes, & ſaxa involant, neminíque parcunt. 62

At interrogabis: *Utrùm graviter peccent ii, qui vino turgentem incitant, provocántque ad mala?* 63

Peccant, qui incitant ad talia mala, quæ etiam ab ebrio patrata, retinent ſuam malitiam objectivam, ſeu quæ ſunt ejuſmodi, ut, ſi fuêre prævisa, imputentur ebrio ad culpam. Hanc doctrinam leges traditam à Laymann. *Lib.* 1. *Tract.* 4. *cap.* 10. *num.* 3. ex communi, certáque. Nam ea meritò illis tribuuntur tanquam agentibus liberis, utentibus ebrio, ceu inſtrumento. Si verò illa mala amittant in ebrietate ſuam malitiam objectivam, ut ſunt verba contumelioſa itémque ira nemini noxia, tum cenſeo cum Tannero *Tom.* 2. *diſp.* 4. *q.* 8. *num.* 143. loquente de amentium, (quibus æquiparantur ebrii *Cap. Venter. Diſtinct.* 35.) incitatoribus ad verba blaſphema, non peccari graviter per ſe loquendo, à talibus incitatoribus; nam materialis prolatio ejuſ-

ejuſmodi verborum non continet per ſe turpitudinem. Non ergo rectè ab hoc reſponſo diſſentit Laymannus *loc. cit.* Vide dicta *ſect.* 5. & dicenda *cap.* 17. *n.* 46. *& ſeqq.*

SECTIO X.

Utrùm peccata in Ebrietate commiſſa ſint leviora, quàm ſi à ſobrio committerentur?

Brevis eſt, non ſummatur.

64 QUæſtio hîc eſt de illis ſolis malis, quæ clarè prævidentur committenda in ebrietate; jam enim *n.* 5. dixi, mala, quæ ſolùm ſub dubio apprehenduntur, non eſſe tam gravia, quàm quæ certò prævidentur eventura.

Quæſtio item eſt de illis ſolis malis, quæ fiunt in ebrietate plenè, & perfectè voluntaria, culpabiliaque; ſiquidem liquet ex dictis *num.* 61. quando ebrietas eſt minùs voluntaria, mala etiam, quæ in illa perpetrantur, eſſe minùs perfectè voluntaria.

65 De ſimilibus itaque malis reſpondeo ex doctrina S. Thom. 2. 2. *q.* 150. *a.* 4. communiter recepta, illorum malitiam diminui, ſicuti diminuitur ratio voluntarii; cùm autem ipſa ſupponantur eſſe voluntaria ſolùm in cauſa, ſeu indirectè, ejuſmodi autem voluntarium ſit minùs voluntarium, quàm voluntarium in ſe, & directè, fit, ut talia peccata ebriorum ſint minùs voluntaria, & conſequenter minùs malitiæ contineant, quàm ſi committerentur à ſobrio, quia tunc forent voluntaria in ſe. Haud tamen foret repetenda confeſſio illius, qui cùm in temulentia patràſſet homicidium, probè prævisum dixiſſet confeſſario: Me ſemel inebriavi; & additâ unius adhuc alteriúſve peccati manifeſtatione ſubderet? Commiſi voluntarium homicidium; etenim illa diminutio culpæ non eſt circumſtantia neceſſariò exprimenda.

SECTIO XI.

Ex dictis toto hoc capite colliguntur varia Corollaria?

SUMMARIUM.

Non eſt verum, quòd illi, qui prima vice inebriavit ſe culpabiliter, imputentur omnia mala, quæ ſolent patrari in Ebrietate. 66.

Nec quòd proponenti facere aliquod peccatum reddantur voluntariæ omnes malitiæ annexæ illi peccato. 67.

Faciendum hic quoque diſcrimen inter forum internum, & externum. 69.

Quæ mala commiſſa in Ebrietate retineant malitiam objectivam? 70.

Quæ non retineant? 71.

Malè docuit Henricus, quodammodo infinita mala imputari illi, qui voluntariè fit ebrius. 72.

An qui ſcit, ſe ſolere facere quædam mala, dum eſt ebrius, imputetur ipſi homicidium, ſi quod fortè tunc admittat? 75. *& ſeqq.*

Adfertur inſtantia ex P. Arriaga, declarans ejuſmodi dubia. 79.

Non peccat dicens: Utinam inculpabiliter ignorarèm eſſe diem jejunii; ut poſſem cænare ſine peccato. 80.

Confirmatur generalis doctrina de prævisionis neceſſitate ad contrahendam culpam coram Deo. 83.

Cognitio malitiæ in genere non ſufficit ad contrahendam culpam mortalem. 84.

COrollarium I. Non eſt abſolutè approbanda doctrina Cajetan. *in* 2. 2. *q.* 150. *a.* 4. indiſtinctè pronuntiantis, illi, qui prima vice ſe inebriat culpabiliter, imputari ea omnia, quæ communiter ſolent fieri ab ebriis, quia huic periculo probabiliter ſe expoſuerit, etiam ſi nil cogitaverit de eventibus, qui communiter in ebrietate ſolent accidere. Idcirco autem doctrina hæc non eſt abſolutè approbanda, quia hoc ipſo quòd nil ſit cogitatum de illis, non poſſunt imputari culpæ. Suprà *n.* 40. 66

67 Corollarium II. Non aſſentior illis Recentioribus, qui teſte Arriaga *Tom.* 3. *diſp.* 44. *n.* 2. generatim dicunt, eo ipſo, quòd quis ſe reſolvit ad amplectendum aliquod objectum malum, ei reddi voluntarias omnes malitias, quæ ſunt tali objecto annexæ, etſi re ipſa non prævìderit. Conſtat quippe ex dictis *n.* 36. hanc generalem doctrinam non poſſe ſuſtineri ſalva veritate.

68 Corollarium III. Multò minùs credo Gabrieli, & nonnullis Juriſperitis apud Vaſquez *diſp.* 124. *n.* 3. unà cum Fumo *Verb. Ebrietas. n.* 1. generatim pronuntiantibus, quoties quis operam dat rei illicitæ, toties imputari ei ad culpam omnes eventus malos, etiam per accidens conjunctos, & nullo modo prævìſos; nam falſitatem hujus pronuntiati demonſtrant ea quæ *cit. n.* 24. *& ſeqq.* dixi. Profectò non poſſunt ejuſmodi eventus vocari propriè voluntarii; cur ergo dicantur eſſe peccata?

69 Corollarium IV. Magna eſt hic differentia inter forum conſcientiæ, & externum: Nam forum externum, cùm nequeat animi receſſus penetrare; cùm ne Papa quidem valeat de oc-

cultis divinare. *Cap. Unic. Ut Beneficia Eccleſ. ſine &c.* procedit ſæpe ex præſumptionibus, præſumendo ſcilicet, probabiliterque judicando, adfuiſſe notitiam, quæ revera non adfuit, & propter hanc præſumptionem puniendo illum, qui cæteroqui puniendus non eſſet. At forum conſcientiæ, cùm ipſa animi penetralia rimetur, non ita procedit ex præſumptionibus, ſed ex ipſa rei veritate; quamquam etiam in ipſo foro interno dari locum præſumptioni receptum eſt apud Theologos Morales.

70 Corollarium V. Peccata exteriora, ſeu actus
externi repugnantes vel juſtitiæ, vel caſtitati,
retinent, etiam quando fiunt ab ebrio, ſuam
malitiam objectivam. Quare qui prævidit, ſe
in ebrietate admiſſurum aliquid ſimile, duplici
nomine, & titulo tenetur declinare ebrietatem.
Id ipſum pronuntiandum eſt de multis
actionibus contrariis temperantiæ, ut eſt eſus
71 carnium die vetito. Vice verſa etſi quis Sacerdos
ſciat, ſe ſolere tempore ebrietatis (de quo caſu plura dicam *cap.* 15.) verba conſecrationis proferre ſupra poculum vini, non arbitror, illam prolationem retinere in ebrietate ullam malitiam objectivam; nec enim aut Religioni, aut ulli alteri virtuti per ſe opponitur illa merè materialis locutio, atque uſus ſacrorum verborum; quare nec ulli culpæ ea unquam ipſi imputabitur per ſe, quamquam per accidens ratione ſcandali fieri poteſt, ut imputetur.

72 CorollariumVI. Malè docuit Henricus apud P. Paulum Comitolum *Lib.* 5. *Reſponſ. Moral. q.* 5. *n.*11. illum, qui ſe inebriat culpabiliter, præter peccatum ebrietatis committere alia quodammodo infinita propter circumſtantias, & eventus adjunctos, quos neglexit. Nam dicendum eſt, ab ebrio non contrahi infinitas malitias, cùm neque infinitarum capax ſit actus, neque infinitæ occurrant animo, ſed tantùm illorum peccatorum malitias contrahit, quorum periculum prævidit.

73 Utrùm verò illæ malitiæ ſint dicendæ diſtincta peccata, ita ut qui ſe voluntariè inebriat cum præviſione, e.g. trium homicidiorum, ſit revera reus quatuor peccatorum mortalium, vel potiùs vocandæ ſint duntaxat circumſtantiæ ebrietatis, proindéque dicendum, ab illo, qui ſciens volens exturbat nimio potu rationem, cum præviſione trium prædictorum homicidiorum, committi unicum peccatum, ſcilicet ebrietatem, veſtitam tribus circumſtantiis mortaliter malis? alterius loci eſt diſcutere. Saltem ob authoritatem probabile eſt, eſſe diverſa peccata, & proinde, qui in confeſſione ſuam ebrietatem confeſſus, nil per oblivionem dixit de homicidiis, non teneri in proxima confeſſione dicere: me inebriavi, præviſo periculo patrandi tria homicidia; ſed ſufficere, ſi dicat; ſcienter me expoſui periculo committendi tria homicidia. Imò probabile eſt, non eſſe neceſſe, ſponte exprimere diſtinctum numerum homicidiorum, ſed ſatisfacturum, qui loco trium dixerit: aliquot; nam voluntas patrandi tria homicidia eſt unicum numero peccatum. Lugo *Tom.* 3. *in* 3. *Part. diſp.* 16. *ſect.* 3. *n.*135. poſt Megalam, cujus verba refert Diana 1. *Part. Tract.* 7. *Reſol.*17. contra Suarez *Tom.*4. *in* 3. *Part. diſp.*22. *ſect.* 5. *n.*36. Laymannum *Lib.* 1. *Tract.* 2. *cap.* 10. *n.* 3. & alios communiter, ſecuriùs diſſentientes quoad expreſſionem faciendam in exo-
mologeſi. Cæterùm non placet, quod Tanne- 74
rus *Tom.* 2. *diſp.*4. *n.*50. tam aſſeveranter aſſerit, à Comitolo *in cit. q.* 5. doceri, omnia mala, quæ in ebrietate, etiam caſu, & poſt præmiſſam ſummam circumſpectionem, cautionémque ſequuntur, imputari ebrio, nam revera P. Comitolus non utitur talibus terminis.

Corollarium VII. Non omnino probanda 75
eſt doctrina Cajetani, qui *cit. a.*4. ſic loquitur: [Reputatur præviſum peccatum, non ſolùm ſi ſit præviſum in ſua ſpecie, puta, quia novit, ſe ebrium aliis detrahere, aut in ſuo genere, puta quia novit quis, ſe ebrium vitio linguæ irretiri, quamvis modò detractione, modò contumelia, modò blaſphemia, modò irriſione, modò turpiloquio; ſed etiamſi ſit præviſum etiam in communi, puta, quia ſcit, ſe ebrium in aliquo peccare, licèt neſciat, in quo
genere tunc peccabit.] Ita Cajetanus, cujus 76
doctrinam idcirco ajo non eſſe omnino, ſeu omni ex parte probandam, quòd inſinuet Cajetanus, ſufficienter eſſe præviſum e.g. homicidium, quod planè caſu accidit in ebrietate, modò qui illud commiſit, antequam ſe inebriaret, cogitârit, ſe ſolere in ebrietate peccare. In primis enim ipſemet Cajetanus paulò infrà docet, peccata, quæ non ab ipſis ebriis, ſed ab aliis captantibus tempus, emergunt, nec cenſeri præviſa, nec imputari culpæ, quoniam talia ſubterfugiunt humanam diligentiam communiter, qualis fuit inceſtus Loth, inquit Cajetanus.

Deinde poteſt fieri, ut qui ſcit, ſe ſolere in 77
ebrietate peccare, temulentus committat aliquod crimen, de cujus periculo ſi vel tenuiſſima ſuſpicio mota fuiſſet, maluiſſet tota vita manere abſtemius, quàm haurire immodicam copiam meri, aut zythi cum ſuſpicione ejuſ-
modi periculi. Certè talis poteſt rectiſſimè di- 78
cere, nulla omnino ratione fuiſſe præviſum. Imò, ſi quis nôrit, ſe ebrium conſuêſſe delinquere vitio linguæ, v.g. detrahendo, ſecreta revelando &c. ſi tamen contingat, illum ſemel in ebrietate jactare horrendam, ſcandaloſámque blaſphemiam, cùm nunquam ebrius, raró ſobrius effutierit illam, cenſeo, talem blaſphemiam eſſe annumerandam non præ-

viſis;

viſit. Nam poteſt rectè dici, quòd humanam diligentiam ſubterfugerit; ſiquidem humana diligentia, ac providentia non ſe extendit, niſi ad illa, quæ *ſcire debuimus, poſſe ex facto noſtro veriſimiliter contingere*, ut verbis Pontificis *cap. fin. De Injur. & damn. dat.* utar.

79 Corollarium VIII. Debet itaque de ebrio exponente ſe diſcrimini committendi unum, aut plura peccata in ebrietate, applicari doctrina, quam P. Arriaga *Tom.3. diſp. 13. n.23.* dat de illo homine, qui nefariè ſe projicit in puteum, de quo quidem ſic pronuntiat iſte Doctor. [Dico, huic homini non eſſe, ne quidem indirectè voluntaria quæcunque mala, quæ in puteo reipſa ſunt; ſed ea, quæ ſub dubio ibi apprehendit, v.g. vel quòd eſſet ſuffocandus, vel collum fracturus, vel poſtea non eſſet ei futurus liber egreſſus inde; quæ pericula ſaltem ſub dubio imperceptibiliter occurrere poterant. At ſi daremus hunc caſum extraordinarium, quòd ibi eſſet locus ſiccus, & amplus, ac ſine ulla læſione cadens inveniret ibi fœminam pulcherrimam, quæ illum incitaret, & de facto induceret ad peccandum, nemo prudens diceret, illum ſe in puteum projiciendo, peccâſſe contra caſtitatem, exponendo ſe tantæ tentationi; ergò non fuit ei voluntarium omne malum, quod reipſa ibi eſt, ſed quod ei occurrerat, ut in eo loco poſſibile.] Ita Arriaga, cujus verbum ultimum intelligendum non eſt de poſſibilitate præciſè, ſed de poſſibilitate tranſitura in actum ſaltem ſub dubio.

80 Corollarium IX. Non delinquit, qui die jejunii dicit: utinam ex oblivione inculpabili comediſſem aliquid, ut faciliùs poſſem ſervare jejunium: Utinam haberem ignorantiam invincibilem talis præcepti humani, ut liberè poſſem hoc facere. Sic docet Joannes Caramuel *in ſua Theolog. Regulari n.1051.* & meri-
81 tò quidem. Ratio utriuſque dicti optima eſt, quod neutrum deſiderium tendat in rem malam ſeu per ſe, ſeu per accidens. Etenim illa comeſtio matutina non continet in ſe, & per ſe ullam malitiam objectivam, nec refertur ad finem malum; cur igitur ſit vetitum optare, ut fiat, aut ſit ex oblivione, inadvertentia, aut rerum ignorantia prorſus inculpabili? Similiter ignorantia antecedens, ſeu prorſus inculpabilis caret omni turpitudine, alioqui non foret omnino inculpabilis, ſi igitur deſiderentur ſine relatione ad parvum finem, non eſt cur reprehendatur ejuſmodi deſiderium. Atqui in iis terminis, in quibus verſamur, non refertur ad malum finem, non enim eſt moraliter malum libere, ſeu ſine ſcrupulo, cruciatúque conſcientiæ tranſgredi ex inculpabili ignorantia, hoc aut illud præceptum merè humanum.

82 Nemo autem hinc rite concludet, fas quoque eſſe procurare inadvertentiam, ignorantiámve rerum prædictarum, ejuſmodi enim ignorantia eſſet affectata, atqui ignorantia affectata veritatis, quam ſcire quis ex ſeſe tenetur, peccatum eſt. S. Thom. 1.2. q.73.a.5. receptus ab omnibus.

Corollarium X. Quod *n.79.* retulimus ex Arriaga, ac ſæpius inſinuavimus toto hoc capite, de apprehenſionis ſub aliquo ſaltem dubio neceſſitate ad contrahendam denominationem *voluntarii*, applicandum eſt omnibus, ſinguliſque materiis, atque actibus, omiſſionibúſque prohibitis lege aliqua naturali, aut poſitiva; adeóque generaliſſimè dicendum, nunquam à te peccari lethiferè, exercendo, vel omittendo quamcunque demum actionem, niſi illud exercitium, omiſſionémve præcedat, vel comitetur actus, quo aut ſuſpiceris, opineríſve ejuſmodi actionem, ſeu omiſſionem eſſe moraliter malam, aut certè dubites, ſitne moraliter mala, ſeu prohibita nec ne. Ita ſanè univerſim docent, Alexandr. Alenſ. S. Bonavent. Albertus, Antoninus, Cajetanus, alii, quos referunt, ſequuntúrque Vaſquez 1.2. *diſp.107. cap.3.* atque Laymannus *Lib.1. Theolog. Moral. Tract.3. cap.5. num.13.* probatúrque illo univerſali, notóque omnibus principio, quòd nec ignoti ſit ulla cupido, nec quidquam ſit volitum, quin præcognitum, non poterit ulla conſultatio, ulla deliberatio de illo inſtitui, quandoquidem omnem conſultationem præcedere debet inquiſitio veritatis. S. Thom. 1.2. q.14. a.1. in c. Quapropter malitia moralis non poteſt dici eſſe ullo modo electa, & conſequenter nec ullo modo voluntaria illi, qui ne ſub dubio quidem, aut ſcrupulo habet, ſeu habuit ullam cogitationem de ipſa, eſto habuerit de alia circumſtantia veſtiente objectum malitia maculatum, ut e.g. circumſtantia commoditatis temporalis, aut incommoditatis, ut pluribus declarat Vaſquez *loc.cit. n.9.* 83

Imò ad contrahendam coram Deo noxam lethalem, facientem reum æternæ damnationis non ſufficit apprehenſio in genere malitiæ moralis, ſed requiritur, ut ſit apprehenſio malitiæ moralis *mortalis*. Sic docet in terminis Tannerus *Tom.2. diſp.4. q.5. num.109.* atque Diana *Part.3. Tract.3. Reſol.16.* rectè referentes Navarrum *in Manuali Prælud. 9. num.9.* ubi ita expreſſè loquitur: [Ad hoc, ut peccatum ſit mortale, non ſufficit, quòd ſit contra conſcientiam, quæ dictet id eſſe peccatum ſimpliciter, ſed oportet, ut dictet eſſe peccatum mortale.] Idem ſentiunt Corduba, Almainus, Victoria, apud Vaſquez *diſp.59. cap.3.* quantumvis diſſentientem. Ratio petitur ex præcedenti fundamento, declarando illam mortalitatem non debere neceſſariò apprehendi formaliter, ſufficit ſi æquivalenter, ut cùm ap- 84

Digitized by Google

prehendit quis actionem illam eſſe graviter vetitam, aut graviter repugnare rationi rectæ.

85 Nec obſtat, quòd talis exponat ſe periculo patrandi quidpiam à parte rei prohibitum ſub mortali, poteſt enim fieri, imò ſæpiſſime fit, ut homines, præſertim rudes, non apprehendant tale periculum, ac proinde laborent igno-
86 ratione inculpabili illius. Poteſt autem hæc doctrina confeſſariis tunc ſingulariter prodeſſe, quando excipiunt confeſſiones complurium Annorum, præſertim ſacrilegas, poſſunt enim inſiſtendo veritati hujus dogmatis omittere inveſtigationem numeri, quem deberent ſciſcitari ſtando principiis Patris Vaſquez.

L.

MALORUM IPSAM EBRIETATEM SEQUENTIUM &c.

CAPUT X.

De malis, quæ tranſactam Ebrietatem ſequuntur.

SECTIO I.

Brevis enumeratio malorum, quæ depulſam Ebrietatem ſequuntur.

SUMMARIUM.

Enumeratio malorum ſequentium Ebrietatem jam depulſam. 1.
Refertur Caſus de Confeſſario imponente pro pœnitentia inebriationem. 2.
Reprehenditur ille. 3.

1 EBrietas eſt cauſa non modò multorum malorum, quæ committuntur ea durante, ſed etiam aliorum, quæ ebrioſos, jam ſibi ipſis, & rationi redditos divexant. Eorum brevem epitomen ex variis ſcriptoribus collegit Auguſtinus Barboſa *Tom.* 2. *Collect.* in Jus Canonicum *in cap. A Crapula. De vit. & honeſt. Cleric.* expreſſitque his verbis: [Ebrietas aufert memoriam, diſſipat ſenſum, corrumpit ſanguinem, obtundit viſum, infirmat nervos, obturbat auditum, onerat cerebrum, reſolvit viſcera, balbutit linguam, confundit intellectum, enervat, & fœdat corpus; omnia membra debilitat, exhaurit ſubſtantiam, ſecreta pandit, libidinem provocat, rixas excitat.] Ita ille. De horum malorum ortu, & malitia proponam quæſtiones aliquas ſectionibus ſequentibus.

Quia verò communiſſima merces, quæ ebrietatem excipere ſolet, eſt capitis dolor, ſtomachique nauſea, duxi, tædium lectoris aliquantulum levandum eſſe.

LEPIDO SANE CELEBRIQUE FACTO.

2 QUod hiſce omnino verbis narrat graviſſimus vir Fridericus Fornerus *de temulentiæ malo Lib.* 1. *cap.* 10. *Salſus*, inquit ille, *jocus, at verus tamen refertur de quodam Hiſpano, qui olim Pragæ excipiebat confeſſiones pœnitentium. Is perſæpe pro confeſſione audiens, nonnullos vino nimio ſe ingurgitâſſe, atque ebrios evaſiſſe, quod tamen quidnam rei eſſet, praxi nunquam expertus erat, modum enim bibendo nunquam exceſſerat, nec quid ebrietas, quantùmve corporis malum, uſu didicerat. Doctior ergo evadere, & quidnam homini delectationis adferret illa meri repletio, nôſſe anhelans, curat amphoram optimi, atque delicatiſſimi vini apponi ſibi; ac ſolita juxta bellaria, quæ ſitim cient, atque exaſperant: orditur bibere, ac heroicè perpotando, non abſque inſigni difficultate exonerat amphoram. Interea caput fumis è vino vaporantibus, nebula quaſi offundi, ædes rotari, manus defluere, pedes labeſcere, ac naturalem uſum omnia membrorum organa perdere. Ingruit porrò plurimarum horarum torpor. Expertus tandem altero die tantùm capitis dolorem integro ſævientem triduo toleravit, tantámque nauſeam, ac languorem, ut ſibimet animo vix conſtaret. Ergo dolore ſuo tam acuto, tam vehementi; quid ebrietas eſſet, edoctus, quoſcunque ab eo die ebrietatem confeſſos audire contigit, non alia, quàm hac injuncta pœnitentia à ſe abſolutos dimiſit*; vade, & te denuo inebria. *Ratus capitis dolorem, qui exinde ſecutus eſſet, tantulæ vini illecebræ ſat gravem pœnitentiam eſſe.*

Hactenus Fornerus, qui magno merito po- 3
terat in hujus confeſſarii extremam, pudendámque inſcitiam ſtylum ſtringere. Inſcitiam, inquam, qua ignorabat ebrietatem eſſe crimen, ac proinde haud poſſe injungi in pœnitentiam Sacramentalem.

SECTIO

Digitized by Google

SECTIO II.

Verene Ebrietas ſit multorum morborum corporalium cauſa?

SUMMARIUM.

De morbis ebrioſitatem ſequi ſolitis, quid dicat ſacra Scriptura? 4.
Quid Sancti Patres? Ibid.
Quid Theologi? 5.
Quid Medici, & Philoſophi? 6.
Sintne graves morbi ita aſſidui comites temulentiæ, ut hæc propter illos contrahat ſemper malitiam explicandam in Confeſſione? 7.
An ſperans, ſe diutius victurum, ſi vino abſtineat, teneatur eo abſtinere? 8.

4 QUæres I. *Quid de morbis è temulentia oriri ſolitis pronuntiet Scriptura ſacra?* Verba ejus accipe: *Cui, ſine cauſa vulnera? Cui ſuffuſio oculorum? Nonne his, qui commorantur in vino, & ſtudent calicibus epotandis? Proverb. 23. v. 29.*

Quæſt. II. *Quid SS. Patres?*

Unum è præcipuis Latinis, alterum è præcipuis Græcis loquentes proferam. Primus eſt S. Auguſtinus, qui jam aliquoties indicato *Sermon.* 131. *De Temp.* ſic diſſerit: *Eſt in illis* (ebrioſis,) *oculorum caligo, vertigo, fatigatio, & dolor capitis; ſuffuſio vultus, omnium membrorum tremor.* Alter eſt S. Chryſoſtomus, cujus ſententiam *Homil. contra Crapulam Tom.* 5. his verbis expreſſam accipe: *Oculi, nares, & os coriza, muco, & putredine, & his, qui intus generantur, cænoſis, & impuris affectibus ſunt plena, & ipſa carnis ſubſtantia laxior fit, quàm naturæ proportio requirat, & fœtida, & mutila, & ad omne opus bonum inepta.* Plura, qui hanc in rem ex SS. PP. volet, conſulat S. Baſil. *Homil. in ebrietatem*, itémque S. Ambroſium *de Elia & jejunio*, reperiet copioſè diſerta.

Quæres III. *Quid Theologi?*

5 Loquuntur ut Sancti Patres. Vide Valent. *Tom.* 3. *diſp.* 9. *q.* 3. *p.* 2. & Leſſ. *Lib.* 4. *De Iuſt. & Iur. cap.* 3. qui *n.* 20. ex medicinæ principiis ita diſſerit: [Ebrietas corpus fœdum, imbecillum, & morbidum efficit. Hinc enim eſt oculorum lippitudo, narium coriza, oris graveolentia, anima fœtida, membra tremula; hinc capitis diſtillationes, tuſſes, ſcreatúſque fœdi: hinc apoplexia, paralyſis membrorum, articulares morbi.]

Quæres IV. *Quid Medici & Philoſophi?*

6 RESP. Galenus medicorum ferè princeps *Lib.* 2. *De Temperament.* ita reſpondet: [Vinum non ſemper animal calefacit, æquè ut nec oleum flammam ſemper accendit, tametſi aptiſſimum eſt ignis nutrimentum; imò ſi exiguæ flammæ confertim oleum infundas, ſuffocabis eam, penitúſque extingues potiùs, quàm augebis. Sic & vinum, ubi plus bibitur, quàm vinci poſſit, tantum abeſt, ut animal calefaciat, ut etiam frigidiora vitia gignat, quippe Apoplexia, & Paraplexia, & quæ coros, & comota vocamus, & nervorum reſolutio, & comitiales morbi, & convulſiones immodicum vini potum comitantur, quorum unumquodque frigidum eſt vitium.] Ita Galenus. Sed longè diſtinctiùs, & prolixiùs Joan. Curio *Lib. De conſervanda bona valetudine*, in præcepta ſcholæ Salernitanæ *cap.* 15. Medicis conſentit Ariſtoteles, ut videre eſt in problematis *ſect.* 3. *q.* 1. 5. 6. 25. itemque *ſect.* 30. *q.* 1.

Quæres V. *Sintne graves morbi ita aſſidui co-* 7
mites Ebrietatis, ut propter hanc cauſam Ebrietas ſit peccatum mortale?

Videtur ita ſentire P. Baldellus. Nam *Lib.* 5. *Moral. Theolog. diſp.* 30. *n.* 17. ſic loquitur: [Quòd aliquis per inordinatam vini compotationem in ejuſmodi morbos aut pericula ſponte, ac ſcienter ſeſe conjiciat, certum eſt non vacare culpa mortali, & ideo peccatum ebrietatis ex hoc capite eſt damnandum ut mortale.] Ita ille; cujus doctrina paulò pòſt refellenda dat mihi anſam proponendi *ſequenti ſect.* curioſam quæſtionem; priùs tamen.

Quæres VI. *An qui ſcit, ſe diutius victurum,* 8
ſi vino abſtineat, teneatur abſtinere?

RESP. Non tenetur. Lugo *De Iuſtit. diſp.* 10. *n.* 32. Ratio eſt, quia non habemus obligationem ſtudendi prolongandæ vitæ, ſed tantùm conſervandæ per media ordinaria, & abſtinentiam ab extraordinariis cibis, potibus &c. notabiliter officientibus valetudini. *Suprà cap.* 1. *ſect.* 3. Atqui vinum eſt potus ordinarius, & maximè naturalis.

SECTIO III.

An Clerici ebrioſi incurrant cenſuram Canonis: Si quis ſuadente?

SUMMARIUM.

Utrùm ebrioſi Clerici incurrant cenſuram Canonis: Si quis ſuadente? 9.
Rationes aſſerendi. Ibid.
Rationes negandi. 11.
Concluditur pro parte negativa. 12.
Fortè eſt hic faciendum diſcrimen inter Italos, & Germanos. Ibid.

RAtio aſſerendi Clericos ebrioſos incurre- 9
re prædictam cenſuram continetur hoc ſyllogiſmo: Omnis ille Clericus incurrit cenſuram Canonis, latam in Clericorum monachorúmque percuſſores *Cap. Si quis ſuadente*

te 17. *q.* 4. qui ſe ipſum etiam hauſto veneno interficit; atqui omnes, aut ſaltem multi ex Clericis ebrioſis interficiunt ſe veneno; ergo omnes, aut multi ex Clericis ebrioſis incurrunt cenſuram Canonis. Aſſumptum tradit Bonac. *De Cenſuris in communi diſp.* 2. *q.* 4. *p.* 1. *n.* 13. ubi cum communi apud Dianam *Part.* 9. *Tract.* 4. *Reſol.* 10. contra Avilam *De Cenſuris Part.* 2 *cap.* 5. *diſp.* 3. *dub.* 12. docet, ab illo contrahi hanc cenſuram, qui alicui Clerico venenum præbuit, contrahi, inquam, cùm incipit venenum operari; & *p.* 2. *num.* 4. addit, quòd Clericus ſeipſum percutiens incurrat excommunicationem.

10 Subſumptum probatur ex illo *Proverb.* 23. *Ne intuearis vinum, dum flaveſcit in vitro, blandè intrat, ſed in fine mordebit ut coluber, & quaſi Regulus venena diffundet.* Nec dubium eſt, quin aliqui ex ebrioſis Clericis, perinde ac laicis tam intemperanter vinum hauriant, ut æquè citò tollantur è vivis, ac ſi ſumpſiſſent lentum venenum.

11 Ratio verò negandi, contrahi ab ullo ebrioſo Clerico memoratam excommunicationem occurrit multiplex. I. Quòd ſit planè in Eccleſia inauditum, quòd quiſquam Clericus, qui potu intemperante mortem ſibi accerſivit, fuerit pro excommunicato habitus; nullus quoque confeſſarius ullum cuiquam ſcrupulum ob hanc rem movere ſoleat. II. Quòd illa Bonacinæ utraque doctrina præſertim prima, ſit incerta, negetúrque ab aliis DD. nominatim ab Avila *loc. cit.* III. Quòd non ſit paritas inter vini etiam immodici, & veneni ſumptionem; nam iſtud ſumitur ea intentione, ut & perimat, & citò perimat, éſtque perimendi finis adeò naturalis veneno, ut Doctores cum Ægidio Coninck *De Actib. ſupernatur. diſp.* 18. *num.* 219. *junct.* 210. Illud accenſeant rebus per ſe malis; at vinum ſumitur tanquam potus quoad ſubſtantiam naturalis homini, per ſe bonus, & in finem valde diverſum à morte; & vel nunquam, vel vix unquam fit, ut quis ebrioſus advertat, ſe ſuo potu ſibi ablaturum eſſe vitam intra tam breve tempus, quod requiritur ad id, ut etiam ſequendo opinionem Bonacinæ cenſeatur quis excommunicationem Canonis incurrere, præbendo Clerico toxicum. Denique quando ex potu nimio oritur morbus lethalis, eſt communiter ita incertum, utrùm ex ſolo potu, an verò aliunde proveniat, ut hanc ob cauſam videatur non poſſe ſub excommunicatione prohiberi ebrietatem lethiferam, ſed vel nullam, vel etiam non lethiferam. Certè uſu recepta non eſt ulla ejuſmodi.

Ob has, aliáſque plures rationes ridendus omnino foret, qui ſcrupulum excommunicationis cuiquam ebrioſo Clerico movere vellet.

At inquies: *Quid abſolutè reſpondendum videtur, ad quæſtionem num.* 9. *propoſitam?* 12

RESP. Quandoquidem incautum eſt, & malum affirmare, aliquid eſſe peccatum mortale, quando non probatur ſufficiente authoritate, vel evidenti ratione. Gabriel *in* 4. *diſt.* 15. *art.* 2. *in fin.* nulla autem ſufficiens auctoritas, multò minùs evidens ratio perſuadet, illos morbos, quos ſub mortali declinare tenemur, tam frequenter, tam certò, támque citò oriri ex pleriſque ebrietatibus, ut propter periculum eorum pronuntianda ſit ebrietas eſſe ex ſe mortaliter mala, idcirco non aſſentior opinioni Baldelli *citato num.* 10. indicatæ; quamvis utique ſit illa doctrina vera reſpectu eorum, qui experiuntur, ſæpius fieri, ut ex ebrietate, aut crapula incidant in graves morbos, quàm ut non incidant. Etenim tales ſeſe conjiciunt in proximam occaſionem, & periculum ejuſmodi malorum, ut patet ex deſcriptione occaſionis *proximæ* adferenda *cap. ſeq. n.* 8. quorum tamen ſponte adeundorum jus non habent, cùm non ſint domini ſuæ valetudinis. Infrà *num.* 14. Eam ob rem pœnitentes, qui confitentur, ſe fuiſſe ebrios, communiter non interrogo, utrùm non cauſaverint ſibi gravem morbum, multò minùs ſuppono, quòd cauſaverint. Fortè Baldellus Italus ipſe loquitur de ebriis Italis; apud Germanos non eſt tantum periculum in pleriſque locis, quamvis ſit in aliquibus, ita tamen, ut non niſi frequentata crapula progignat ejuſmodi fœtus, & quidem propemodum in ſolorum ſuprà vulgus eminentium corporibus.

SECTIO IV.

An mortaliter delinquant, qui potu nimio podagram, aut chiragram ſibi creant?

SUMMARIUM.

Temulentia creat multis podagram, & chiragram. 13.

Quid ſentiendum de illo Axiomate: In naturalibus ita peccat mortaliter, privans ſe, quàm privans alterum? 14.

Peccat mortaliter procreans ſibi potu nimio podagram, vel chiragram duraturam octo, vel decem dies. 15.

Dominus membrorum ſuorum nemo videtur. Ibid.

Confeſſarius tenetur podagræ obnoxium monere de peculiari peccato contrahendo ob circumſtantiam imminentis illius mali. Ibid.

Caſus cauſantis ſibi innoxiè augmentum podagræ. 16.

Ea

Et medici callentis artem curandæ podagræ, ac nolentis eâ uti ob metum vanæ gloriæ. 17.
Et viri Nobilis, qui podagram cauſatam nimio potu curat alio etiam exceſſivo potu. 18.

13 PErmulti è grege bibonum uſu minimè jucundo didicerunt, ſe ſolere podagra, vel chiragra, vel utroque malo ſimul corripi, uno alteróve die, poſtquam nimio vino ſtomachum, mentémque obruerunt. Inter hos vix quemquam reperies, qui cenſeat, ſe graviter delinquere, cauſando hunc morbum. Quæritur, utrùm non teneantur confeſſarii injicere ipſis conſcientiam peccati mortalis.

14 Ad hanc quæſtionem haud dubiè reſpondebit affirmativè Cajetanus, utpote, qui in 2.2. *quæſt.*150. *art.*2. docet, quòd in naturalibus ita peccet mortaliter privans ſe, quàm ſi proximum; eique apertè conſentiunt P. Leſſius *Lib.*4. *De Iuſt. cap.*3. *num.*18. P. Baldellus *Lib.* 5. *diſp.* 30. aliique plures. Atqui omnino certum eſt, illum peccaturum mortaliter, qui podagram, vel chiragram alteri per injuriam cauſaret.

Ego non exiſtimo, adminiſtrationem vitæ, integritatíſque corporis, quam Deus homini conceſſit, eſſe tam anguſtis terminis limitatam, ut quis lædendo abſque legitima cauſa valetudinem ſuam, peccet mortaliter toties, quoties peccaret lædendo alterius inviti. Sicut enim generatim loquendo, qui rerum alienarum eſt adminiſtrator conſtitutus, non cenſetur mox peccare mortaliter, ſi tantam pecuniarum, quarum adminiſtrator eſt, quantitatem injuſtè vel illicitè expendat, quanta præciſè ſufficit ad conſtituendam materiam furti mortalis, reſpectu bonorum ſuæ adminiſtrationi nullatenus ſubjectorum. P. Tannerus *Tom.*3. *diſp.* 4. *quæſt.*8. *num.* 118. nam Theologorum nullus, ut puto, damnabit toties peccati mortalis Clericum, quoties hic è ſuperfluis bonis Eccleſiaſtici beneficii tantum erogabit in cauſas profanas, quantum ſufficit ad furtum mortale; & Officialem Regis, cui commiſſa eſt diſpenſatio multorum millium ducatorum, intervertentem ex iis centum, vel etiam ducentos abſolvit (quamvis haud rectè) Bannes in 2.2. *quæſt.*66. *art.*6. apud Tannerum *loc. cit.* à peccato mortifero; ita etiam puto, cenſendum eſſe de mala adminiſtratione corporis noſtri, ejúſque naturalium partium, qualitatúmque.

15 Nihilominus tamen haud dubito, quin mortale crimen contra charitatem propriam admittant, qui potu intemperato procreant ſibi chiragram, vel podagram, octo, vel plures dies duraturam. Ratio eſt, tum quia dominus membrorum ſuorum nemo videtur. Text. *Leg. Liber. ff. Ad Leg. Aquil.* tum quia non tantùm mortaliter omnium judicio peccaret, qui alicui alteri per medicatam potionem inferret tam diuturnam podagram, ſed etiam eſt ea in ſe tam grave malum, tótque functiones corporis & animi ſuapte natura impedit, ut non videatur gravi ſcelere vacare, qui tam diuturnum malum ſibi parit, abſque rationabili cauſa.

Quandoquidem igitur arcanus arbiter conſcientiæ eſt medicus ſpiritualis *Cap. Omnis utriuſque. De Pœnit. & Remiſſ.* ſunt autem partes medici oſtendere patienti origines, cauſáſque ſuorum morborum, ac pro re nata demonſtrare, quàm malè conſulatur corpori, ſi cauſæ illæ ponantur, palàm eſt, confeſſarium non integre functurum ſuo officio, ac munere, niſi ſuo ejuſmodi pœnitenti aut ingerat, aut indicet, inſinuétve, graviter offendi ab ipſo divinam majeſtatem, quoties per crapulam (longè magis per ebrietatem plenam) ſeſe præcipitat in diſcrimen gravis ægritudinis.

Porrò quia in hac Sectione facta eſt quæſtio podagræ, ac damnati de noxa mortali, qui per intemperantiam cauſant ſibi podagram, octo, vel decem dies duraturam, ſi videlicet ſit ejuſmodi, ut podagricum reddat inutilem ad functiones ex officio obeundas, aut etiam ad alias ſuas privatas. Non tamen damno peccati. 16

Providum Factum.

Illius, ſeu illum Perilluſtris, & Generoſæ familiæ fundatorem, qui cum ratione officii deberet Anno 1622. obire publicum aliquem actum in conſeſſu totius Imperii Romani, Comitia celebrantis Ratiſbonæ, actum, inquam, ſibi & perhonorificum, & perquam lucroſum, inhiberetur autem à podagra, quæ impediebat, quo minùs in publicum prodiret, quæſiit ex Medico: an non ſuppeteret ipſi pharmacum, quo poſſent podagræ cruciatus ita mitigari, ut permitterent progreſſum in pegma paratum? Reſpondit Medicus, ſuppetere ſibi utique præſentiſſimum, at eo ita irritatum iri humores podagricos, ut ſint poſtridie crudeliùs multò ſævituri quàm aliàs unquam. At nihil territus diro illo vaticinio ſumpſit medicinam. Paulò pòſt conſcendit locum ſibi deſignatum, atque Maximilianum Bavariæ tunc Ducem proclamavit Electorem Sacri Romani Imperii.

Dico, hunc fuiſſe immunem à peccato tum quia non niſi ex cauſa valde gravi ſeſe expoſuit periculo tantæ carnificinæ, tum quia niſi pharmaco fuiſſet uſus, debuiſſet inutiliter exigere diem, quem ita opportunè in decus ſuæ familiæ impendit.

Illud fortè alibi diſcutiemus, (& verò poſtea diſcuſſi in Alphab. Quadrupl. *Part.* 1. *n.*556. 17

*n.*556. & 557.) utrùm obliget votum, quo non nemo peritus artis conſanandi integre podagricos, ſe obſtrinxit, ad nulli vel applicandam, vel indicandam hanc artem, & ideo vovit, ne conjiceret ſe in periculum vanæ complacentiæ, jactantiæque. Fortè reperiretur Confeſſarius, qui pro ſalutari pœnitentia injungeret huic Neoiatro curationem nonnullorum, quorum commiſeratio tangeret ipſos etiam lapides, ſi hi ſenſu prædit i eſſent.

Illud autem reſolvo hîc, cujus quærendi occaſionem dat hic.

Caſus Paradoxus.

18 *Æmilius conſuevit quidem gravem exceſſum in potu luere podagra complurium dierum, attamen expertitur, ſi poſtridie illius gravis exceſſus rurſum bibat ad crapulam uſque, impediri, repellique vires hoſtis parantis invadere pedes, manuſque. Haud immeritò quæritur, ſitne ipſi fas uti ejuſmodi antidoto.*

Reſpondeo cum diſtinctione: Iſtud mirificum antidotum, cujus à viro Nobili adhiberi ſoliti teſtem habeo graviſſimum, adferet aut privationem, aut ſolùm aliqualem turbationem rationis? Si ſolam hanc turbationem, permittent illi, qui, ut referemus *cap.* 18. *ſect.* 2. permittunt potum uſque ad plenam ebrietatem, ſi hic ſit neceſſarius ad morbum præcavendum, curandúmve. At fortè erunt rigidiores, ſi agatur de plena ebrietate, tum quia fortaſſis tantundem virium ad propulſandam podagram habet poſterior potus, quàm ille prior; tum quia ſicuti Jura poſitiva multa permittunt innocentibus, negant nocentibus, ita etiam naturalia videntur concedere iis, qui abſque culpa inciderunt in aliquod malum, modos inde emergendi, quos non indulgent authoribus ſuimet mali, utpote quibus convenit illud: *Patere legem, quam ipſe tuliſti*; &: *Exede offam, quam ipſe intriviſti.* Poſtrema deciſio hujus heteroclitæ medicinæ eſto penes judicium prudentis lectoris, ego non ambigo de potu illo, qui non niſi venialiter ſit ſecundùm ſe vetitus; videtur enim finis adeò honeſtus ſufficere ad tollendas mediorum labeculas, ſi non ad labes.

SECTIO V.

Quid pronuntiandum de illis, qui per Ebrietatem cauſant ſibi dolorem capitis, nauſeam ſtomachi &c.

Brevis eſt, non ſummatur.

Hos ipſos, qui in titulo indicantur, etſi nonniſi ad pauculas horas duraturum hoc malum præviderint, debet conſequenter damnare peccati mortalis Cajetanus, alioquin ejus principium allatum *num.* 14. non ſubſiſtit. At non eſſe damnandos videtur inde fieri non improbabile, quòd nec ipſi ebrioſi ſoleant de hac circumſtantia, malóque eventu ſuæ ebrietatis accuſare, cùm tamen ſit communiſſima appendix intemperantis potûs, nec confeſſarii videantur illos hac ſuper re interrogare. 19

Ego quidem non dubito, quin lethiferè peccent, qui prævident, ex ſuo intemperante potu oriturum, pérque ſex vel octo dies duraturum capitis dolorem non levem, ſtomachi nauſeam &c. ſi tamen unum horum malorum non niſi uno die perſeverare ſolet, dubito, an auſim damnare peccati mortalis, propter rationem, quam attuli *n.*12. Et exiſtimo, difficulter probatum iri, quòd Deus, & natura tam rigidè imperent conſervationem integræ valetudinis, ut omnis ille ſit peccati mortalis damnandus, qui rei inutili, vel illicitæ operam navat, prævidens inde valetudinem mediocriter turbatum iri per unum diem. Equidem periculoſè determinatur, aliquid eſſe peccatum mortale, niſi expreſſa veritas habeatur, inquit S. Thom. *in Quodlibet.* 9. *a.* 15. *q.* 7. Vide, quod ex Sanchez referam *cap.* 23. *num.* 246. 20

SECTIO VI.

Quid cenſendum de illis, quos invaletudo orta ex Ebrietate reddit ineptos ad obeunda debita officia?

SUMMARIUM.

Quid generatim cenſendum de illis, quos invaletudo orta ex ebrioſitate reddit ineptos ad officia obligatoria? 21.
Hi peccant mortaliter contra juſtitiam. 22.
Quid ſi autem fungantur nihilominus iis officiis ſed per alium? 23.
Quomodo Concionatores, & Profeſſores teneantur confiteri illam ſuam negligentiam? 25.
An, & quæ reſtitutio facienda ratione officii neglecti, ob morbum ab intemperantia cauſatum? 26.
Et ſingulariter, quando invaletudo fuit diuturna? 27.
Cuinam tunc facienda reſtitutio? 28.
An faciendum diſcrimen intar habentes hebdomadarium, & habentes annuum? 31.

Repe-

Digitized by Google

21 REperire eſt non paucos Belli duces, Principum Conſiliarios, Senatores, Academicos Profeſſores, Ludimagiſtros, Canonicos, Cantores, quos vini intemperantia, & inde orta corporis invaletudo ita malè habet, ut jam uno, jam duobus, aut etiam pluribus diebus, atque ſeptimanis inepti ſint ad ſua officia obeunda, ad quæ tamen ex juſtitia obligati exiſtunt. De his igitur.

Quæres I. generatim: *An peccent mortaliter contra juſtitiam ii, qui ſe inebriant, prævidentes fore, ut per ſuam Ebrietatem, ſeu aliàs intemperatum potum, labantur in ægritudinem, quæ ſit impeditura ipſos ab executione officii debiti ex juſtitia?*

22 Reſpondeo affirmativè juxta doctrinam, quam Sanchez *Lib.5. Conſil. Moral. cap.1. dub. 33. num. 15.* tradit his verbis: [Nonnulli docti Juniores dicunt, quòd ille, cui ex officio incumbit docere legendo, vel prædicando, ſi comedat aliquid, quod notabiliter noceat, per magnum tempus impediendo ipſum ab officio, peccat mortaliter, niſi animo conſtituerit relinquere officium, quia injuriam infert ſubditis, vel diſcipulis in re gravi.] Eandem doctrinam exhibet Paſqualigus *in Praxi jejunii deciſ.28.* ubi de concionatoribus ita pronuntiat: [Peccant concionatores quadrageſimales, quando per cibos nocivos ſe reddunt inhabiles ad ſuum munus, dummodo prævideatur inhabilitas ex cibis nocivis, & per tempus conſiderabile fiant inhabiles. Ratio eſt, quia ſi ſunt conducti ab aliqua Eccleſia, ſubtrahunt ipſi aliquid notabile, quod tenentur perſolvere, nempe plures conciones, quod cenſetur damnum conſiderabile pro illa Eccleſia; ſi verò non ſint conducti, ſed concionantur in propria Eccleſia, tunc non ſolùm ſubtrahuntur Eccleſiæ cum gravi ſuo præjudicio conciones, ſed etiam Religioni exhibitio debitæ obedientiæ in tali officio.]

23 *Quid ſi verò per alium concionatorem ſuppleri poſſit defectus?*

Reſpondet Paſqualigus, peccare nihilominus, eò quòd per ipſum non ſtet, quin inferatur damnum, & ipſe de facto non ſolvat, quod teneretur ſolvere, ſicuti non excuſatur à peccato, qui diſſipat bona, cum præviſione, quòd non poterit ſolvere, quamvis alter debitori poſſit reſarcire damnum. Addit hic Doctor, idem dicendum de Cathedraticis, ſeu Profeſſoribus, eò quòd inferant damnum grave diſcipulis, quibus tenentur legere.

24 Verùm quia non raro fit, ut concionator e.g. ſciat, ſuas decumbentis vices ab alio lubentiſſimo, cum auditorum, ſuperiorúmque omnimoda ſatisfactione, non modò ſuppleri poſſe, ſed re ipſa ſuppletum iri, ideo mihi non probatur univerſim hæc reſolutio Paſqualigi, Argum. Capit. *Scienti, & conſentienti. De Reg. Jur. in 6.* Sicuti nec injuſtitiam ſaltem mortalem admitteres, ſi centum aureos, quos ſub mortali ſolvere hodie deberes, dilapidares, interim certus, uxorem tuam, eos pro te repræſentaturam; nam in hoc caſu non videretur creditor meritò graviter ægrè laturus tuam dilapidationem, *Argum. Reg.62. in 6. Qui facit per alium, eſt perinde, ac ſi faciat per ſe ipſum.*

Quæres II. *Quomodo prædicti concionatores, & Profeſſores teneantur confiteri ſuam intemperantiam?* 25

Reſpondet rectè Paſqualigus, non ſufficere, quòd confiteantur damnum corporale cauſatum à ſua intemperantia, ſed etiam damnum, quod inde provenit. Nam adeſt duplex peccatum, alterum contra ſobrietatem ad ſe ipſum: alterum contra juſtitiam, dum alteri ſubtrahitur, quod ei eſt debitum.

Quæres III. *An ii, de quibus loquimur, teneantur compenſare, ſeu reſtituere aliquid ratione neglecti officii?* 26

Paſqualigus *loc. cit. n.6.* negat de profeſſoribus, & concionatoribus, eò quò lectio, & concio, qua ſuos auditores privant, ob morbum ex intemperantia ortum, ita quidem ſint auditoribus debitæ, ut tamen ſint affixæ diei, & ſic tranſacto die non retinent ii, quibus ſunt debitæ, jus ad ipſas. Hæc Paſqualigi doctrina mihi univerſim probatur quoad illos, qui docent vel concionantur abſque ſtipendio; imò etiam mihi probatur quoad illos, qui accepto ſtipendio horum officiorum alterutrum obeunt, modò morbus ille, quem nimius potus attulit, non ſit vel creber, vel diuturnus. Etſi enim per ſe loquendo tenerentur compenſare, etiam pauculos dies quos negligunt conformiter. *L. Si pecuniam. ff. De Condict. cauſ. dat.* attamen non videtur ea eſſe mens illorum, qui fundaverunt ſtipendia.

Quæres IV. *Quid ſi infirmitas ſit diuturna, e.g. per menſem, aut valde frequens, ut ſi ter, quatérve in menſe contingere ſoleat?* 27

RESP. Tunc equidem ſpectata rei natura tenentur ſtipendiarii profeſſores facere reſtitutionem, Argum. cit. Legis *Si pecuniam.* Cùm enim ex innominato contractu: *Do ut facias,* obliget eos veræ, rigidǽque juſtitiæ lex ad munus docendi obeundum cum morali diligentia; hi autem moralem diligentiam ex ſua culpa non adhibeant, non apparet, cur ſpectatâ rei naturâ, non teneantur æquè facere reſtitutionem, ac tenetur medicus, qui cùm ratione ſtati, fixíque ſtipendii quadraginta, vel quinquaginta aureorum obligetur, alicujus certi Cœnobii ægrotos viſere, quoties vocatur, ſæpe tamen non venit, etſi vocatus. Confirmatur ex iis, quæ dicam hoc ipſo capite *n.51.*

Sciſcitaberis: *Cuinam igitur oporteat facere prædictam reſtitutionem?* 28

Reſpondeo per ſe loquendo illi, qui paſſus

Digitized by Google

eſt injuriam, injuſtitiamque realem S. Thom. *2.2.q.62.a.5. in corp.* Paſſa eſt autem Reſpublica, vel Princeps, qui ſtipendia præſtat. *Quid ſi autem ejuſmodi Profeſſor compenſet ſua extraordinaria & aliàs indebita diligentia totum, quod neglexerit?* Tum prudenter præſumetur, Principem fore contentum, quia tunc erit præſtita æqualitas, quam maximè ſpectat reſtitutio, utpote actus juſtitiæ commutativæ S. Thom. *loc. cit.*

29 Nec obeſt, quòd talis reſtitutio ſit inaudita, & nullo modo in uſu, quia ſunt vel omnino pauci, quos planè conſtet creâſſe ſibi ex nimio potu, tam diuturnam, frequentémque infirmitatem, vel ſi qui ſint ejuſmodi, compenſant poſtmodum extraordinario labore, & diligentia, quod neglexerunt, vel à Camerario Academico, ſi ſint Profeſſores, à Decano, Scholaſtico, Cantore, aut Rectore Eccleſiæ, ſi Cantores, privantur parte aliquota ſtipendii, vel ipſimet in egenos diſtribuunt, quod cæteroqui tenerentur reddere Principi, aut Univerſitatis Camerario.

30 Primus, & tertius modus reſtitutionis, tametſi per ſe loquendo non ſit ſufficiens, ut patet ex jamjam dictis, videtur tamen eſſe pro ſufficiente habendus, quamdiu ſolet non exigi alia reſtitutio. Et non improbabiliter dicet quiſpiam, nullam planè deberi ante ſententiam Judicis, niſi clarè exprimatur in ſtatutis Profeſſorum, Cantorum &c. eò quòd ſtatuta particularia ſint intelligenda (niſi aliud exprimant) inſtar legum communium, ut ex communi docet Alderanus Maſcardus *Concluſ.* 2. éſtque bonus textus *in cap. Ex literis. De Conſtitut.* atqui jus commune ad reſtitutionem non obligat beneficiatum, qui ob morbum ortum ex ebrietate, nequit recitare Breviarium, ut declaro *Sect. ſeq.*

31 Interrogabis: *Utrùm hæc ultima reſponſio locum habeat etiam in illis, quibus datur hebdomadarium, vel menſtruum ſtipendium, & non tantùm in illis, quibus datur Annuum?*

Reſpondeo, videri habere locum etiam in illis, quibus ſua merces penditur quot hebdomadis, poſito quòd ſoleat dari ægrotis quoque. Probat hanc reſponſionem principium jam primùm allatum, ſi jungatur reſponſioni adferendæ *n.* 33. Suppono autem ex dicendis *cap.* 27. *n.* 55. à nemine, quod ſciam, excuſari illos, de quibus hac, & ſeqq. ſectionibus tractabimus, caſu quo quis eſſet ita demens, ut helluando cauſaret ſibi ægritudinem ex intentione eximendi ſe ab obligatione ſui muneris.

SECTIO VII.

An teneatur ad reſtitutionem beneficiatus, qui ob morbum contractum ex Ebrietate, nequit perſolvere penſum Canonicum?

SUMMARIUM.

An beneficiatus, qui ob morbum ex intemperantia ortum nequit perſolvere Horas Canonicas, obligetur ad reſtitutionem fructuum? 32.

Non obligatur, ſi alii labores æquent ſummam, quam percipit. 33.

Imò probabiliter, tametſi non æquent. Ibid.

Solvitur argumentum allatum in contrarium. 34.

Quid cenſendum de Capellano negligente ex eadem cauſa debitas Miſſas? 35.

Hujus quæſtionis proponendæ occaſionem dat doctrina, quam Paſqualigus relatus *n.* 26. tradit. Et reſponſio affirmativa confirmatur ex illo principio apud Canoniſtas, & Theologos recepto: *Beneficium datur propter officium*, ut loquitur Lateranenſe Concilium tertium *ſeſſ.* 6. §. *Statuimus.* E diverſo non eſſe præceptam in hoc caſu reſtitutionem fructuum, probari poteſt ex Bulla B. Pii V. editâ ſuper obligatione reſtitutionis, ob neglectum penſum Canonicum; ſiquidem in ea illos ſolos obligat ad iſtam reſtitutionem, qui divinum officium *legitimo ceſſante impedimento* non dixerint; atqui gravis infirmitas eſt legitimum impedimentum, ut docent omnes, qui agunt de cauſis excuſantibus à reſtitutione Beneficiatos non recitantes, & traditur *in Cap. Unic. De Clericis non Reſid. in* 6. nec quemquam legi, qui faceret hìc diſtinctionem inter illum, qui ſuâ culpâ, & inter illum, qui non ſuâ culpâ ægritudinem incurrit. Circa hanc, cujus nimis frequens uſus eſt, quæſtionem 32

Dico I. Qui præter penſum Canonicum habet ſuo Eccleſiaſtico beneficio adnexos labores tantos, quanti cenſentur facilè mereri, & digni eſſe univerſis beneficii fructibus, non tenetur ad ullam reſtitutionem fructuum, modò per alium, ut fieri ſolet, obeat illos labores. Ratio eſt, quia ne ſani quidem, valentéſque Parochi obligantur ob neglectum centies Breviarium, quidquam reſtituere, ſi percipiant tam exiguos reditus, ut præciſè reſpondeant laboribus, oneribúſque parochialibus, ut contra Suarez *De Orat. Lib.* 4. *cap.* 30. atque alios ab ipſo relatos probabiliùs tenent Sotus *De Juſtit. Lib.* 10. *q.* 5. *a.* 6. Medina, Aragonius, alii nominati, approbatique à Sanch. *Lib.* 2. *Conſil. cap.* 2. *dub.* 81. & ſevero cæteroqui Canoniſta Ferro Manrique *quæſtion. Vicarial. Part.* 1. *q.* 115. 33

Dico II.

Digitized by Google

Dico II. Satis probabile eſt, Canonico collegiatarum, aut Cathedralium Eccleſiarum, quorum totus, aut ferè totus labor conſiſtit in recitatione horarum Canonicarum, non obligari ad ullam reſtitutionem fructuum, etſi crebrò Breviarium non recitent idcirco, quòd impediantur morbo contracto ex ebrietate, eſto præviderint certum periculum illius morbi. Ratio eſt, tum quia, ut paulò antè dixi, Doctores non faciunt diſcrimen inter morbum culpabiliter, & inculpabiliter contractum; tum quia licèt non ſit dubium, quin poſſet ſummus Pontifex prædictam reſtitutionem imperare ejuſmodi Canonicis, Germaniæ tamen praxis oſtendit, non eſſe reipſa imperatam; tum denique quia in dubio non eſt imponenda reſtitutio. Polancus *in Direct. cap. 1.* ſed potiùs ſemper in dubiis benigniora præferenda ſunt. *Leg. Semper in dubiis. ff. De Reg. Iur.*

34 Dices I. Datum ob cauſam, causâ non ſecutâ, reſtitui debet. *Concilium Lateranen. 3. ſeſſ. 6. §. Statuimus. & Leg. Si pecuniam 5. ff. De condict. cauſ. dat.* cùm ergo Beneficium detur ob recitationem officii Canonicis, ut ſuprà vidimus, non ſecuta illius recitatione, debent refundi fructus beneficii.

RESP. Diſtinguendo antecedens: reſtitui debet per ſe loquendo, eſto antecedens; ſi reſtitutionem remittat alter, nego antecedens. Nam etſi verum eſt, quòd tabellarius e.g. qui viginti aureos accepit, cum onere perferendi literas Romam, teneatur illos aureos reddere, ſi ideo non tulit, quòd morbus lethalis invaſerit illum abſque culpa ſua, conſtat tamen ex Bulla B. Pii V. & praxi communi, aliud ſentiendum de eo, qui ob morbum non potuit perſolvere penſum Canonicum; quia ſcilicet Eccleſia condonat reſtitutionem, ſicuti & condonat illi, qui primis ſex menſibus omittit Breviarium. B. Pius V. *in Extravag. Ex proximo Lateranenſi.* Confirmatur hæc reſponſio, & ſuperior concluſio reſponſione, & ratione *ex Cap. Unic. De Cleric. Non Reſid.* mox adferenda. Priùs tamen.

35 Dices II. Ergo & erit immunis à reſtitutione Capellanus ille, qui ob ægritudinem cauſatam potu immoderato nequit perſolvere illa ſacrificia Miſſæ, ad quæ ipſum adſtringit ratio fundationis. Reſp. negando conſequentiam, eò quòd non ſuppetat ſufficiens cauſa, ob quam cenſeatur, ſeu præſumatur fundator voluiſſe ſuum bibulum Capellanum excipere à generali Regula, deſumpta paulò antè ex Jure Canonico, atque civili. Equidem à Regula ſtandum eſt, donec contrarium probetur, Argum. *Cap. fin. De Reſtit. ſpol. in 6.* Prateus *De Reg. Iur. Lib. 6. Tit. 1.* Atque ita cum Pace Jordano tradidi *in Alphab. Sacrif. Caſ. 17. n. 581.* addendo, contrarium non improbabiliter doceri à Tamburino.

SECTIO VIII.

Utrùm Canonici, qui immoderato potu morbum contraxerunt, lucrentur diſtributiones?

Brevis eſt, non ſummatur.

SUppono ex *Cap. Unic. De Cleric. non Reſid. in 6.* diſtributiones quotidianas, ſeu ut vocant, præſentias, deberi beneficiatis abſentibus, ſi ob infirmitatem intereſſe nequeant choro; & teſtatur Sanch. *Lib. 1. Conſil. Moral. cap. 2. dub. 9.* ita habere uſum omnium Eccleſiarum. Hoc ſuppoſito. 36

Quæritur: *Utrùm prædictæ diſtributiones debeantur etiam illis ægris Canonicis, qui ſuâ culpâ, adeòque intemperantia inciderunt in morbum?* Deberi negat Philippus Probus apud Covarruviam *Lib. 3. Variar. Reſol. cap. 13. num. 8.* fortè ideo, quòd ſicuti nemini ſuus dolus prodeſſe debet *Leg. 1. De Dol. Mal. Except.* ita etiam malitia, & culpa non debeat patrocinari. Et poteſt confirmari hæc ſententia ex deciſ. *Cap. Ex parte. De conſuet.* Puto tamen cum eodem Covarruvia, Sanchez *loc. cit. dub. 9.* Fillincio *Tract. 41. cap. 6. num. 52.* his quoque ægrotis dandas eſſe diſtributiones, ſaltem quando hæ efficiunt magnam partem proventuum, tum quia licèt poſſint rectè dici eſſe cauſa impedimenti, rectiſſimè tamen poteſt, & debet Deus dici eſſe cauſa illius; nam verè Dominus non tantùm vivificat, ſed etiam mortificat. *1. Reg. 2.* 37

Excipio hinc cum communi eorundem Doctorum illos, qui etiam cùm non ſunt ægri, non accedunt templum, nam apud tales cauſa abſentiæ eſt potiùs prava voluntas; quàm morbus. Vide Azor *Part. 2. Lib. 7. cap. 7. q. 11.* Utrùm verò in citat. capit. unic. nomine *infirmitatis* intelligatur omne juſtum, & legitimum impedimentum, ſicuti generatim appellatione ægritudinis intelligi poſt Rebuffum, & alios cenſet Vallenſis *Paratit. Lib. 1. Tit. 11. n. 3.* non eſt hìc locus diſputandi, quamvis ex cit. cap. unic. & praxi videtur, non habere hìc locum doctrinam illam Rebuffi. 38

Digitized by Google

SECTIO IX.

Verène Ebrietas ſit mater impudicitiæ & libidinis?

SUMMARIUM.

Quid hac de re Sacra Scriptura? 39.
Quid SS. Patres? 40.
Et Theologi? 42.
Et Ethnici? 43.
An igitur omnis voto caſtitatis illigatus, qui ſe inebriavit, tenetur in Confeſſione exprimere circumſtantiam Voti? 44.
Fortè tenebantur Palæſtini, non autem Germani. 45.

39 QUæres I. *Quid ad hanc quæſtionem reſpondeat Scriptura divina?*

RESP. Luxurioſa res vinum, & tumultuoſa ebrietas. *Proverb.* 20. Nolite inebriari vino, in quo eſt luxuria. *Epheſ.* 5.

40 Quæres II. *Quid Sancti Patres?*

Duorum ſententiam adſcribo. Primus eſt S. Ambroſius, qui inter reliqua, quæ *Cap.* 5. 8. 9. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. *Libri de Elia & jejunio* elegantiſſimè contra potatores, & ebrioſos diſſerit, *citato cap.* 6. hæc habet: *Ebrietas fomentum libidinis, ebrietas incendium inſaniæ, ebrietas venenum inſipientiæ, per hanc fiunt ex hominibus equi adhinnientes, ſiquidem naturali vapore corporis calidi, & præter naturam vini calore flammati cohibere ſe nequeunt, & in libidines beſtiales incitantur.* Vide eundem *in Epiſt. ad Epheſ. cap.* 5. ubi ita loquitur: *Vbi Ebrietas, ibi certò certiùs luxuria eſt; luxuria verò provocat turpitudinem.*

41 Alter eſt S. Hieronymus *in cap.* 1. *Epiſt. ad Tit.* explicans illud Apoſtoli: *Non vinolentum*, ſic poſt alia ſcribit: *Hoc nunc dixiſſe ſufficit, quòd in vino luxuria eſt; & ubicunque ſaturitas, & ebrietas, ibi libido dominatur; ſpecta ventrem, & genitalia; pro qualitate criminum ordo membrorum; nunquam ego ebrium caſtum putabo.* Ita S. Hieronymus, qui Comment. *in Proverb.* 23. addit: *Conſuetum, & planè naturale eſt vitium poſt ebrietatis venena diffuſa in corde muliebrem ſequi concupiſcentiam.*

42 Quæres III. *Quid Theologi?*

Non reperio, qui clariùs loquantur, quàm Cajetanus, & Baldellus referendi *cap.* 19. *ſect.* 2. Quamquam hi duo diſertè loquuntur de illa ſola impudicitia, quæ tempore ebrietatis committitur. Et licèt ſententiæ, quas ex Sanctis Ambroſio & Hieronymo attuli, videri etiam poſſint petere illam ſolam libidinem, quæ tempore ebrietatis excitatur, vel exercetur, poſſunt tamen haud dubiè etiam intelligi de libidine, quæ tranſactam ebrietatem ſequitur.

Quæres IV. *Quid Ethnici?* 43

RESP. Proximus à Libero patre intemperantiæ gradus ad inconceſſam Venerem eſſe conſuevit. Valerius Maximus *Lib.* 2. *c.* 1.

Objicies fortè, ex his authoritatibus præſertim S. Hieronymi verbis, inferendum id, quod 44
ex ſententia Cajetani inferri poſſe dicam *cit. ſect.* 2. videlicet omnem voto caſtitatis obſtrictum, qui per immoderatum potum vini cauſat ſibi exilium mentis, teneri in confeſſione explicare circumſtantiam voti.

RESP. Si verba S. Hieronymi, prima veluti facie inſpecta vera ſunt, tum certum omnino eſt, confitendam eſſe illam circumſtantiam. At quia non puto veniſſe unquam ulli Theologo in mentem, hoc aſſerere, idcirco dico, vel Sanctum Hieronymum nomine libidinis intelligere præciſè ſtimulos carnis, ſeu motum carnalem, qui communiter ſequitur ebrietatem, non tamen eſt ipſe peccatum mortale, niſi in eo ſibi quis complaceat; ſicuti appellatione luxuriæ eoſdem ſtimulos ſatis apertè intelligit S. Ambroſius in 2. ſententia ex ipſo relata; vel loqui per exaggerationem, tribuendo omnibus, quod multis convenit. Et quia S. 45
Hieronymus hæc ſcribebat inter Aſianos, ac Palæſtinos, quos ex ſacris, profaniſque hiſtoriis conſtat fuiſſe ſalaciſſimos, atque ad omnem turpitudinem projectiſſimos, de illis aut præcipuè, aut fortè ſolis tunc cogitabat. Certè ſicuti plurimi Germani ſunt minùs ſobrii ac par eſt, ita præ multis aliis nationibus merentur laudem continentiæ, & caſtitatis. Verùm de objecto hujus objectionis plura dicam *citat. ſect.* 2.

SECTIO X.

An Concionatores teneantur detonare ſæpe contra Ebrietatem?

SUMMARIUM.

Refertur hanc in rem ſententia S. Auguſtini. 46.
Alia ſententia ex eodem. 47.
Concionaturus adverſus ebrios quos Patres leget? Ibid.
Inſigne exemplum & longævitas Sacerdotis abſtemii? Ibid. in Append.

CONcionatores teneri frequentes inve- 46
ctivas in ebrioſos parare, probabit quis ex verbis Sancti Auguſtini, qui *cit. Serm.* 232. ſic pronuntiat: *Ideo chariſſimi, tanta infelicitate ſeſe inebriant homines, quia putant, ebrietatem aut parvum, aut nullum peccatum eſſe, ſed pro iſta ignorantia maximè Sacerdotes*

in

Digitized by Google

in die judicii reddent rationem, ſi commiſſis ſibi populis, quæ, vel quanta mala de Ebrietate naſcantur, aſſiduè noluerint prædicare. Ita S. Auguſtinus.

47 Ex cujus ſenſu infero, ſi quæ Provincia ſit, ubi frequentetur ebrietas, idcirco, quòd ea putetur eſſe vel nullum, vel leve peccatum, obligari concionatores, ut frequenter contrarium doceant, juxta illud Iſaiæ 58. *verſ.* 1. *Annuntia populo meo ſcelera eorum*; & illud Auguſtini *ſerm.* 106. *de tempore*: Ne parcas iniquitati peccatoris, ne tacendo pereas, & dum verecundiæ ejus conſulis, non conſulas ſanitati; ne vulnera illius, quæ clamando reſecare poteras, reticendo in peius enutrias.] Concionator eſſe debet non *tibia*, ſed *tuba*: inquit Cornelius à Lapide *in cit. locum Iſaiæ* explicans hanc figuratam locutionem. Quia verò exiſtimo, eſſe hac ætate vix ullam Provinciam, in qua falſa hæc perſuaſio vigeat, idcirco non arbitror hac ætate eſſe aſſiduè, ſed tamen quandoque, & alicubi fortaſſe frequenter practicandam doctrinam Auguſtini. Vide quod a Carolo V. circa hoc ſtatutum eſſe refero infra *cap.* 22. *in fin.* & adde, à concionatore deſinante inſectari pro ſuggeſtu ebrioſos, perquam utiliter lectum iri tum homiliam S. Baſilii *de Ebrietate*, tum librum S. Ambroſii *de Elia, & jejunio.* tum S. Auguſtini ſermonem 231. & 232. *de tempore.*

Appendicula mirè ſobrii Sacerdotis.

Quia ex toto hoc capite liquet, temulentiam eſſe multorum cauſam morborum, vitæque abbreviationis, refero quid 19. Januarii Anno 1674. didicerim, hanc in rem faciens. Accepi nimirum eo die ſubmiſſam mihi Fuldâ Iconem æri inciſam, referentémque ſpecie vivaci Sacerdotem cum hac inſcriptione, ſeu ſi ita loqui malis, ſubimpreſſione. *Vera effigies Venerabilis viri Antonii Haſcehi primi Paſtoris Gulenſis, in Diœceſi Leodienſi, qui per centum Annos in eodem paſtoratu vixit, obiit autem ætatis Anno 125. Anno Chriſti 1586. Interrogatus ab Epiſcopo Leodico, quo vitæ regimine vitam adeò longævam produxiſſet? Reſpondit ſe trium abſtemium ſemper extitiſſe, videlicet Mulierum, Ebrietatis, & Iracundiæ.*

Sane quemadmodum hic omni laude cumulandus Sacerdos longævitatem ſuam retulit partialiter in acceptis ſobrietati, ita vice verſâ longè plurimi fateri coguntur, ſe ſibimet accerſiviſſe mortem præmaturam intemperato meraci uſu; nempe divina veritas per Eccleſ. *cap.* 37. pronuntiat: *Propter crapulam multi obierunt, qui autem abſtinens eſt, adiiciet vitam.*

M.

TABERNAM VINARIAM ADEAT &c.

CAPUT XI.

An, & quatenus licitum ſit cauponas frequentare?

SUMMARIUM.

Utrùm bono publico conducant tabernæ Vinariæ, & Cereviſiariæ? 1.

Germania abundat commodis hoſpitiis nocturnis. 3.

Quandonam teneatur ebrioſus vitare tabernas? 4.

Tenemur fugere occaſiones peccandi proximas, non non remotas. Ibid.

Quænam cenſeatur occaſio proxima? 5.

Clericis eſt peculiariter vetitum adire tabernas. 6.

Caupones, quatenus peccent præbendo vinum ebrioſis? 8. *remiſſivè.*

Cuinam peculiariter ſit vetitum habere tabernam Vinariam? 9.

Canonici Zurzachienſes jure habent tales tempore nundinarum. Ibid.

Quid ſentiendum de Monaſteriis in Germania, dum ſubminiſtrant, ut Caupones, potum ad fores Monaſterii? 10.

An dicendi ſint exercere negotiationem interdictam Clericis ii Regulares, qui è fructibus ſuorum prædiorum coquunt cereviſiam, eámque vendunt? 11.

Quid ſit propriè negotiari? 12.

Quid ſi eo fine emant hordeum, ut vendant cereviſiam inde praxatam? 13.

Quid ſi non famuli Regularium, ſed ipſimet Regulares parent talem cereviſiam? 15.

Quomodo excuſandi Principes, interdicentes Religioſis coctionem cereviſiæ? 17.

An poſſint ſuis ſubditis vetare, ne emant à Religioſis Cereviſiam? 18.

Non licet his aut aliis Clericis emere tempore vilitatis vinum, ut poſtea chariùs revendant, 19.

An Clericus curans ſuis expenſis excudi librum ut exemplaria revendat cum lucro, cenſeatur negotiari propriè? 27. *in App. lit.* a. & c.

Caſus ſpecialis hanc in rem. lit. b.

Negotiatio alia eſt propriè, alia impropriè dicta. lit. c.

Quomodo evadere poſſit periculum Negotiationis, qui pro libro imprimendo accipit ab amico pecunias cum onere reſtitutionis? lit. g.

*Donatio poteſt dici eſſe liberalis, & propriè dicta, licèt importet obligationem reſtitutionis. lit.*h.

QUæres I. *Vtrùm bono publico, & moribus conducant tabernæ vinariæ, atque cereviſiariæ.*

1 Ratio dubitandi eſſe poteſt primò, quòd Romani creatis ædilibus voluerint, ut popinæ omnes illico tollerentur, quòd eæ magnum detrimentum Reipublicæ progignerent, ut teſtatur Alexander ab Alexandro *Lib. 4. Genial. dier. cap. 3.* Quorum Romanorum inſtitutum ſecutus Claudius Imperator, ſuſtulit omnes cauponarias officinas, dictitans, eas eſſe omnis nequitiæ luſtra, ſicuti refert Xiphilinus in ejus vita. Secundò, quia uſus quotidianus docet, innumera peccata ebrietatis, blaſphemiarum, rixarum, contumeliarum, bonorum decoctionis committi in tabernis vinariis, quæ maximam partem vitarentur, ſi cauponæ funditus, ſtirpitus everterentur, & æternum proſcriberentur.

2 Hæ rationes mihi perſuadent, etſi æraria Principum, atque urbium, non modica incrementa accipiunt ex vectigalibus, quæ caupones præſtant è divendito vino, longè tamen meliùs conſultum iri publico, & privatarum familiarum bono, ſi abrogarent omnes, ut vocant, bibitorias tabernas, Trinckhäuſer / permitterent illas ſolas, quæ peregrinis excipiendis deſtinatæ ſunt, quæque publica hoſpitia, & à Marco Tullio *Lib. 2. De Divinat.* meritoriæ tabernæ nuncupantur. Plurimos enim reperire eſt paſſim in urbibus, quos puderet talia publica hoſpitia frequentare, cùm non vereantur, illas bibitorias popinas, utpote à ſolis fere civibus adiri ſolitas, pene quotidie inviſere. Quot novimus ſenatoria dignitate, opibus, artificio, opificio, cantu, fidibus &c. conſpicuos viros, & juvenes, quos ſolæ perdidere bibitoriæ popinæ? Ut proinde poſſit de eorum ſingulis dici, quod olim dictitabatur de Callia Athenienſi: *Hic à vino deplumatus eſt.*

3 Cæterùm inter reliqua, quibus Germania nonnullas alias Provincias ſuperat, meritò numeres hoſpitia publica, tam frequentia, & nitida, quàm feſſa ex itinere hoſpitum corpora requirunt. Adde, in iis neque à Cauponibus circa hoſpitum crumenas, eam tyrannidem, neque à Cauponum familiis, aliiſve ea furta circa eorundem hoſpitum ſarcinas admitti, quæ in aliis quibuſdam Provinciis à me non nominandis, ſed cuivis, qui eas peragravit, hoc nomine inviſis.

4 Quæres II. *Quandonam ſub mortali teneatur tabernas vitare is; qui ſæpe in iis crimen ebrietatis, aut alterius generis admiſit, & proinde quandonam teneatur confeſſarius tali homini interdicere Cauponam?*

RESP. Reſolutio hujus quæſtionis in uſu frequenti verſantis petenda eſt ex generali doctrina, quòd rarò quis peccet, exponendo ſe periculo remoto peccandi, peccet autem mortaliter quis, dum abſque gravi, juſtâque cauſa exponit ſe periculo proximo delinquendi mortaliter. Ratio, cur rarò peccemus ſaltem graviter, exponendo nos periculo delinquendi ſolùm remoto, eſt, quia alioquin deberemus omnes de mundo exire, ut ex 1. *Corinth.* 5. argumentatur Navarrus *in Manual. cap.* 3. §. *ſexto principaliter.* Etenim totus mundus plenus eſt, occaſionibus remotis, ut patebit ſtatim ex deſcriptione occaſionis remotæ. Hinc rectè tradit Cardinalis de Lugo *De Pœnit. diſp.* 14. *ſect.* 10. *n.* 150. eſſe communem, & univerſalem Regulam, poſſe à confeſſario abſolvi illum, qui non vult deſerere occaſionem remotam peccandi. E diverſo cauſa, ob quam obligamur fugere, aut deſerere occaſiones proximas offendendi Deum, eſt, quia ſicuti qui occaſionem damni dat, damnum dediſſe videtur *Cap. fin. De Injur. & damn. dat.* ita qui omnino libere vult cauſam ſeu occaſionem proximam peccati, cenſetur moraliter velle ipſummet peccatum.

5 Quodnam verò cenſendum ſit periculum proximum, quod remotum? explicavi in Experientiis *Tract. 7. cap. 16. n. 525.* ubi diſſero de abſolutione danda, vel neganda nolenti deſerere occaſiones peccandi. Et ex illic dictis inferes, aditionem tabernæ vinariæ non eſſe habendam illi pro proxima ſe inebriandi occaſione, qui ſolitus quot menſibus in eam ſe conferre vicies græcandi gratia, non niſi ter, quater in menſe rationem exturbavit potu immodicè ſumpto, ſecùs ſi decies quater. Et tunc non ſufficit confiteri, ſe fuiſſe ebrium decies quater, ſed ſe potâſſe in taberna vigeſies, ſecuta actuali ebrietate decies quater; nec talis eſt per ſe loquendo abſolvendus à confeſſario, niſi dicat, ſeu promittat, ſe non amplius, niſi gravi de cauſa, aditurum tabernam. Id ipſum aſſerendum eſt de illo, qui in tabernis conſuevit aliud certum peccatum ab ebrietate diſtinctum committere, non commiſſurus extra tabernam.

6 Quæres III. *Cuinam hominum ordini ſit peculiariter vetitum tabernas adire?*

RESP. Clericis. Nam de illis *Cap. Non oportet, diſt.* 44. ſic ſanxit Concil. Laodic. *Non oportet Clericos ſervientes à preſbyteris uſque ad diaconos, & deinceps ordinis Eccleſiaſtici omnes, uſque ad oſtiarios tabernas (niſi neceſſitatis cauſa) intrare.* Et *Cap. Clerici. ead. diſtinct.* ita ſtatuit Concil. Carthag. 4. *Clerici edendi, vel bibendi cauſa tabernas non ingrediantur niſi neceſſitate compulſi.*

Idipſum Clericis prohibent Synodi. Provincialis Salisburgenſis, & Diœceſanæ Pragenſis, Tre-

Digitized by Google

Trevirenſis, Moguntina, atque noſtra Conſtantienſis, cujus ſanctionem *Part. 2. Tit. 1. n. 16.* expreſſam adſcribo: [Et quia frequenter multi Clerici hoſpitia publica, & diverſoria contra ſacrorum Canonum, & Conciliorum prohibitionem frequentant, cum ruſticis, & aliis per integros dies, ac noctes potitant; ex qua turpi, & indecora conſuetudine Eccleſiaſticus ſtatus plurimum vileſcit, præſentium tenore ſtatuimus, & Vicario, ac Fiſcali noſtro seriò injungimus, ut quotieſcunque Clericum aliquem in publicis tabernis, & diverſoriis ſic potitantem cognoverint, eum pro prima vice decem florenis, pro ſecunda decem dierum incarceratione puniant, pro tertia verò vice tanquam temulentum, & incorrigibilem officio, & beneficio privent.] Huc uſque noſtræ ſynodales Conſtitutiones providè, rigidè, paternè ſancitæ, utinam ubique ſanctè obſervatæ.

7 Sed & Gregor. Toloſ. *Synt. Iur. Part. 3. Lib. 39. cap. 7.* teſtatur, in Gallicis civitatibus, & oppidis, ſingulis Annis, repetitis conſtitutionibus, uxoratis civibus, & oppidanis voce præconis diverſoria illa, viatorum cauſa inſtituta prohiberi. Sæpe enim nidore earum helluones naribus attracti, & gutture ineſcati artifices, & mechanici obliviſcuntur domeſticam familiam, & uno ſymbolo conſumunt ſoli, quod omnibus domeſticis in hebdomadem ſuffeciſſet. Sic ille.

8 Quæres IV. *An, & quando peccent Caupones, qui præbent vinum hoſpitibus ſolitis ſe inebriare?* Reſp. me huic quæſtioni ſatiſfacturum *cap. 13. n. 60.* eo enim Cap. agam de provocatione ad ebrietatem.

9 Quæres V. *Cuinam peculiariter ſit vetitum habere tabernam vinariam.*

RESP. Clerico. Etenim *Cap. Nulli Clerico. diſt. 44.* ex 6. Synodo ita determitur: *Nulli Clerico licet tabernam, aut ergaſterium habere. Si enim hujuſmodi tabernam ingredi prohibetur, quantò magis aliis miniſtrare in ea? Si quis verò tale quid fecerit, aut ceſſet, aut deponatur.* Nomine tabernæ Gloſſ. *in Clement. 1. de vita, & honeſt. Cleric.* intelligit domum, in qua panis, vinum, & carnes coctæ venduntur. At per ergaſterium intelligitur officina opificum, & mercatorum, juxta ea, quæ *Leg. Si cohortalis. 12. Cod. De cohort. & Leg. 2. Cod. de Epiſc. & Cleric.* atque alibi habentur.

Quamvis autem ille Canon ſextæ Synodi ita generatim vetet Clericis, *ne tabernam* habeant, attamen ſunt omnino excuſandi Domini Canonici Zurzachienſes, qui in utriſque Annuis nundinis recipiunt in ſuas ædes Canonicales alii quadraginta, alii ſexaginta advenas, utriuſque ſexus, diverſarum Religionum, & Sectarum, eiſque ſubminiſtrant non uno, ſed octo, quindecim, aut etiam pluribus diebus omnia victui, ſomnóque neceſſaria. Id enim juris facit ipſis non modò conſuetudo vetuſta perſpecta Illuſtriſſimis Ordinariis, ſed etiam ipſa neceſſitas, quæ id, quod non eſt licitum in lege, licitum facit. Cap. *Quod non eſt. De Regul. Iur. in 5.* Nec enim anguſtia oppidi Zurzachienſis, quæ incolitur à ſolis civibus, capere, decentérve tractare poteſt mercatores illuc confluentes magno numero è Burgundia, Gallia, Italia, remotis Germaniæ Provinciis. Accedit alia ratio etiam honeſta, quam non ignorant illi Sacri per id tempus Caupones.

Quæres VI. *Quid ſentiendum de Germaniæ illis Monaſteriis, intra quorum ſepta, vinum, & panis ſubminiſtrantur venientibus eò potitandi gratia; an non agant contra cit. Canon. Nulli Clerico?* 10

RESP. Non videntur agere contra illum Canonem. I. quia non habent propriè, & rigidè tabernas, cùm non ſubminiſtrent carnes, ſed tantùm panem, & quandoque caſeum. II. Quia ille Canon videtur intelligendus eo ſenſu, qui exprimitur *Clement. 1. de vit. & honeſt. Cleric.* ubi prohibetur, ne Clerici *tabernariorum officium publicè, & perſonaliter* exerceant. Ubi notat Gloſſ. itémque Barboſ. *in cit. Clement.* ab illo ſolo peccari adverſus hanc Clementis ſanctionem, qui & publicè, & perſonaliter ſimul exercet officium *tabernarii & carnificis*, id eſt lanionis, *& macellarii*; atqui Monachi non exercent perſonaliter officium tabernarii, ſed per ſuos ſæculares famulos. Quòd ſi tamen compotatores illi mero æſtuantes in omnem libidinem, & petulantiam deſpumare, & cum maximo ſcandalo, clamoſa vociferatione jubilare, & obſcæna, ac nonnunquam apertè impia proferre, quandoque etiam omnis generis rixas, conflictus, & ſæpe clades inferre ſoleant, ut graphicè loquuntur Conſtitutiones Synodales hujus Diœceſis Conſtantienſis *Part. 2. Tit. 1. n. 24.* tum ſanè prædicta monaſteria non evadent graves obmurmurationes ſæcularium, nec facilè omnem culpam.

Hæc quæſtio præbet mihi occaſionem proponendi aliam ſatis affinem, de qua ſcio non omnes rectè ſentire.

Quæres namque VII. *An Regulares in Bohemia, Bavaria, Suevia, & alibi, qui domi ſuæ coquunt è ſuorum prædiorum hordeo cereviſiam, tum in ſuum uſum, cum etiam ut vendant, pronuntiandi ſint exercere negotiationem interdictam Clericis?* 11

RESP. Etſi nonnulli, quos ego novi, in quadam lite ſuper hoc negotio, Religioſis alicubi olim mota judicârint, ejuſmodi coctionem, venditionémque cereviſiæ eſſe negotiationem vetitam Religioſis, & Clericis *Cap. 2. Ne Clerici, vel Monachi*, & alibi ſæpe, attamen pace illo-

rum omnino tenendum eſt, opinionem contrariam eſſe veram. Quia illa coctio, & venditio non eſt negotiatio per canones vetita, niſi ſit negotiatio ſecundùm phraſin, & ſenſum ſacrorum canonum; etenim verba legum intelligenda ſunt ſecundùm uſum ipſarum legum. Doctores *in Leg. Dubium. ff. De Leg. in Leg. Labeo. ff. De Supell. Legat. & in Proëm. Decret.* Atqui illa coctio, & venditio nullo modo eſt negotiatio ſecundùm phraſin, & uſum Sacrorum Canonum. Nam *Can. Ejiciens diſt.* 88. ubi ex inſtituto deſcribitur negotiatio, & negotiator, dicitur: *Quicunque rem comparat, non ut ipſam rem integram; & immutatam vendat, ſed ut materia ſibi ſit aliquid inde operandi; ille non eſt negotiator.* Ut proinde Sylveſter *verb. negotiari.* ex communi Canoniſtarum nominatim Speculatoris. *De Cler. conjugat.* Abbat. *In Cap. A Crapula. De vit. & hon. Cleric. n.* 14. definiens negotiationem rectè dicat: Negotiari propriè eſt, cùm quis rem comparat, ut integram, & immutatam vendendo lucretur. Conſonat Vallenſis in Paratit. *Lib.* 3. *Tit.* 1. *num.* 12. II. Quia vel hìc maximè erubeſcendum eſt ſine Lege loqui *Authent. De Trient. & Sem. §. conſideremus. Coll.* 3. Atqui nulla lex Naturalis, Divina, aut Cæſarea aliquid ejuſmodi vetat Clericis, & Religioſis. III. Quia Molina *Tract.* 2. *diſp.* 342. Marta *De Iuriſd. Part.* 4. *Caſ.* 3. rectè inficiantur cum Barboſa *De Offic. & poteſt. Epiſc. Part.* 2. *allegat.* 13. vendentes vinum ex uvis ſuorúmmet vinetorum expreſſum, annumerandos eſſe Clericis Negotiatoribus.

12

13 Amplia I. hanc doctrinam probabiliter ad caſum, quo illi Religioſi eo fine emunt hordeum, ut inde conficiant, vendántque cereviſiam; tum quia quidquid dicat Thomas Del Bene, loco mox citando, ne ſic quidem propriè negotiantur, etiamſi conficiant (ſic enim ſe explicat hic auctor) per miniſtros ad id conductos; tum quia nullo univerſali jure eſt id ipſis vetitum; atqui omnia ſunt licita, quæ non ſunt decreto, vel lege prohibita. *L. Nec non. ff. Ex quibus cauſ. major.* Gloſſ. *in cap.* 2. *De Tranſ. Epiſc. §. Non invenitur.* Nellus *De teſt. n.* 1.

14 Unde Manrique *Part.* 1. *q. Vicarial. q.* 24. itémque Thomas Del Bene, de Immunit. Eccleſ. *Part.* 1. *cap.* 5. *dub* 3. *ſect.* 5. poſt Salcedo, Genuenſem, atque alios, contra Molinam *cit. diſp.* 342. Ferdinandum de Caſtro Palao. *Tract.* 16. *diſp.* 4. *Punct.* 13. §. 3. *n.* 4. docent, fas eſſe Clerico, emere uvas, & olivas, ut ſuccum inde expreſſum vendat. Et idem Manriq. *Part.* 2. *q. ultima.* poſt Cenedo negat peccare Clericum, qui ex ſuo tritico conficit panem vendendum, ſicut & in terminis de cereviſia loquens Lezana in Summ. Verb. *Negotiatio. n.* 2.

Et favent Graffius, Cevallos, Azor, Molina, Leſſius, atque alii, dum apud eundem Manrique *cit. q.* 94. *n.* 1. negant peccari ab illo Clerico, qui emit pullos equinos, ſeu manulos, ea intentione, ut illos in conductis paſcuis enutriat, factóſque grandiores vendat cariùs. Moneo tamen, eſſe in his caſibus habendam rationem neceſſitatis & ſcandali.

Amplia II. prædictam doctrinam ad caſum, quo ipſi Religioſi coquunt cereviſiam; etenim poſſe Clericos artificium exercere etiam lucri cauſa, docet Riccius *deciſ.* 372. poſt Hoſt. Innocent. Ancor. Federic. quibus idem addit Gloſſ. *in cap. Cleric. diſt.* 91. Sed ego nil tale reperio in illa Gloſſ. Et cit. cap. *Clericus* non permittitur Clerico artificiolum, niſi victus cauſa. Igitur prædicta ampliatio habet locum ſaltem in caſu, quo ob ſuam honeſtam ſuſtentationem, diſſolvenda debita, ipſimet Religioſi coquunt ex empto hordeo cereviſiam, vendendam cum lucro. Et Thomas Del Bene *loc. cit.* vult, ut vinum, quod ex uvis emptis vendit Clericus, conficiatur ab ipſomet, vel familiaribus ad id non conductis. 15

Non obſtat I. quòd ea res cedat in grave damnum ſæcularium cereviſiariorum, ſeu braxatorum, qui debent magna onera ſuſtinere. Nam reſpondeo, nemo damnum facit, niſi qui id facit, quod facere jus non habet *Leg. Nemo damnum. ff. De Reg. Iur.* Nec ad injuriam referendum eſt, quòd quiſque jure ſuo ſibi conſulat *Leg. Injuriam. §.* 1. *ff. De Injur. & cap. Eccleſia* 31. *De Elect.* 16

Non obſtat II. quòd aliqui Principes, Reſpublicæ, & urbes, ne quidem reſponſionis *n.* 11. expreſſæ uſum permittant Religioſis. Nam reſpondeo, ab iis agi contra immunitatem Eccleſiaſticam, & jus gentium, adeóque adverſus juſtitiam, niſi vel Pontificio indulto ſint muniti, vel ea conditione in ſuas terras, atque urbes receperint Religioſos, ut non venderent cereviſiam, atque in eam conditionem conſenſerint Religioſi. Etenim immunitas Eccleſiaſtica eſt libera facultas utendi, fruendíque omnibus juribus, exemptionibus, & privilegiis, quibus univerſim ſeu divino, ſeu humano jure res, & perſonæ Eccleſiaſticæ gaudent. Tannerus *Tom.* 4. *diſp.* 7. *q.* 4. *dub.* 5. ex communi Canoniſtarum, & Theologorum. 17

Non obſtat III. quòd Principes poſſint ſuis ſubditis vetare, ne à Religioſis emant cereviſiam, vinum aduſtum &c. Etenim non inde ſequitur, quòd poſſint vetare Religioſis, ne vendant, multò minùs poſſunt confiſcare cereviſiam Religioſorum. Nam *Cap.* 2. *De foro compet.* dicitur: *Nullus judicum ſæcularium Clericum ullum condemnare præſumat.* Adde, quòd nec poſſint ſuis ſubditis id abſolutè vetare. *Cap. final. De Immun. Eccleſ. in* 6. *& argument.* 18

Leg. 1.

Digitized by Google

Leg.1. & 2. ff. Si quis aliquem teſtari. Quare meritò negat Del Bene *cit. cap. 5. dub.7. ſect.* 22. poſſe à Magiſtratu ſæculari prohiberi Clericis, ne habeant tabernas, ſeu officinas, in quibus libere vendant res ſuas ex ſuis prædiis mediatè, vel immediatè, formaliter, vel virtualiter) collectas. Nos quoque reſponſionem datam *num.* 11. meritò applicavimus Anno 1660. caſui tunc revocato in dubium.

19 Sed & providè vetat Synodus Conſtantienſis *Part.2. Tit.1. num.*13. Clericis Diœceſanis, ne tempore vilitatis pretii emant vina, poſtea cariùs vendenda. eſt hæc enim vera negotiatio, ut patet ex Can. *Ejiciens diſtinct.* 88. omniúmque Theologiæ, Juriſque peritorum unanimi conſenſu. Si tamen Clericus ea coëmeret ſuum, ſuǽque familiæ uſum, ſuamet reſervaturus in tempus cariſtiæ, ut loquuntur Conſtitutiones, tum ſanè non perſpicio, quomodo talis poſſet verè (non dico præſumptivè) dici eſſe negotiatus propriè.

20 Porrò quia fecimus mentionem juris coquendi cereviſiam, Clericis per ſe loquendo competentis, infeſtati tamen à pleriſque laicis, lubet hîc referre, quid Joannes Borcholten Jureconſultus Lutheranus Reſponderit ad hunc.

Caſum Cereviſiarium.

21 C*Apitulares Eccleſiæ N. gaudebant jure coquendi in domeſticum uſum, Cereviſiam certo loco extra Vrbem N. quod jus deinde extenderunt ad aliquos ejuſdem urbis Clericos, ita ut his quoque permiſerint eodem loco praxare cereviſiam &c. in ſuum etiam uſum. Quod cum ſæculares Cereviſiarii ferre nollent, ac proinde curâſſent, fruſtra tamen, per urbicum Magiſtratum ex vi cujuſdam antiqui mandati Epiſcopalis, non ſemel moneri Capitulares, ne impoſterum permitterent aliis Clericis eam praxationem, conſentiente eodem Magiſtratu detinuerunt ſub porta urbis quatuor dolia à dictis Clericis cocta, inſinuaverunt tamen Capitularibus, ſe reſtituturos ea quatuor dolia, dummodo reliqua cereviſia, quæ adhuc erat in loco, in quo fuerat cocta. Ibidem relinqueretur uſque ad terminum litis; in quod cùm nollet conſentire Decanus Cathedralis, quæſitum fuit ex Doctore Borcholten. 1. Vtrùm cereviſiarii non tenerentur arreſto liberare illa quatuor detenta dolia. 2. Vtrùm præterea non obligarentur permittere, ut reliqua cereviſia inveheretur in urbem. 3. An iidem poſſint jure inhibere, ne impoſterum alii Clerici factitent id, quod ad id temporis fecerunt contra oppoſitionem cereviſiariorum.*

22 Reſpondit Borcholten ad primum, & ſecundum affirmativè, ac proinde Cereviſiarios debere abſque omni dubio tum illis quatuor doliis, tum aliis quoque permittere, lite pendente, liberum curſum. Ad tertium quid reſponderit indicabimus *n.*17.

Cauſa affirmativi reſponſi ad utrumque dubium fuit hæc, quòd ex ſpecie facti conſtiterit, Capitulares fuiſſe in poſſeſſione, vel quaſi juris permittendi, ut alii quoque Clerici Cereviſiam coquerent in loco nominato, ſiquidem cautum eſt, quod etiam ex unico actu acquiratur poſſeſſio, vel quaſi. Cap. *Cùm Eccleſia.* & Cap. *Cùm olim. De cauſ. poſſeſſ. & propriet.* Gravetta *Conſil.* 124. *num.*9. & *Conſil.*312. Decius *in L.* Nemo alieno §. Temporales. *ff. De Regul. Iur.* Menochius *De arbitrar. Iudic. Caſ.* 160. aliique plurimi; eſto ille actus fuerit momentaneus, duraveritve per unum, aut duos duntaxat dies. Cap. *Ad decimas. De Reſtitut. ſpoliat.* Præpoſitus, & Ferretus *Conſil.*27. *num.*121. Atqui hac quaſi poſſeſſione non potuerunt Cereviſiarii privare Canonicos, cùm in L. *Extat. ff. Quod metûs.* reſcripſerit Marcus Imperator: *Vis* 23
eſt & tunc, quoties id, quod deberi ſibi putat, non per judicem repoſcit. Sunt ergo habendi pro iniquis ſpoliatoribus; ergo debent totam illam Cereviſiam liberare omni arreſto, ſeu detentione, quandoquidem trita Regula habet ſpoliatum eſſe ante omnia reſtituendum *cap. In literis. De Reſtit. ſpoliat.* ſiquidem nemo propria authoritate debet ſibi jus dicere, *L.b.* 1. *Cod. Quando liceat unicuique &c.* Et quidem 24
etiam tunc reſtituendus eſt ante omnia ſpoliatus, quando is, qui cũ ſpoliavit nõ fuit in dolo. Baldus *Conſil.*217. *n.*4. & 6. *Volum.*2. Alexander *Conſil.*6. *num.*12. *Volum.*3. aut quando judex quidem ſpoliavit, at non ſervato juris ordine. Hoſtienſis *in Summa De Reſtit. ſpoliat.* §. *Quando facienda,* eſto deinde ſupremus princeps approbet talem ſpoliationem. Jaſon. *in Leg. Clam poſſidere* §. *Qui ad nundinas num.*26. & alii; eſto denique ſpoliatus ſit prædo, adeóque iniquus poſſeſſor. *Cap. In literis. D. Reſtitut. ſpoliat.* Baldus *Conſil.* 135. *Volum.* 2. Ripa, & Jaſon; quæ horum Doctorum ſententia vera eſt, quamvis notoriè conſtaret, illum, qui ſpoliatus eſt, eſſe, fuiſſéque prædonem, injuſtúmque poſſeſſorem. Decius *Conſil.* 191. & communis opinio teſte Ripa *in Leg. naturaliter* §. *Nihil commune num.*70. *ff.* De acquir. poſſeſſ.

Nec obeſt dictis, quòd Clerici non capitu 25
lares coxerint cereviſiam non proprio jure, ſed ex amica duntaxat conniventia Capitularium, ſeu jure amicitiæ, & familiaritatis, hinc enim rectè infertur quidem, eos nullam eſſe poſſeſſionem conſecutos adverſus Capitulares L. *Qui Iure familiaritatis. ff. De acquir. poſſeſſ.* Bartolus *Ibid.* & alii, at non rectè colligitur, illos eoſdem Clericos nactos eſſe poſſeſſionem adverſus Cereviſiarios, è qua hi non potuerint ipſos depellere per Jura citata.

Ex quibus proinde omnibus infertur primo, 26
nòn ſolùm eſſe ſpoliatis Clericis permittendam liberam evectionem cereviſiæ ſub porta

Urbis

Digitized by Google

Urbis detentæ, & quam habent adhuc in præxatorio, ſicuti conſuevêre loqui tam Theologi, quàm Juriſperiti Bavari, ſed ipſis eſſe fas pergere in coquenda, ſicuti hactenus, Cereviſiâ, donec vel Capitulares, vel judex legitimus jubeat eos ceſſare.

27 Infertur ſecundo, fuiſſe conſultum, ut Cereviſiarii indicarent Clericis non Capitularibus, ſequidem nunc reſtituturos totam Cereviſiam, at petere cautionem de ceſſatione in futurum, quam ſi impetrare nequirent, tentanda eſſe alia media lenia, Cereviſiariiſque non detrimentoſa.

Hæc Bercholten *Conſil.* 2. ex cujus tametſi Lutherani reſolutione clarum eſt, non eſſe Magiſtratui ſæculari fas, propria authoritate arreſtare, ſeu vi detinere bona Clericorum quantumvis mobilia, quantumvis minimè ſacra, longè minùs vim inferre iiſdem Clericis conantibus impedire arreſtum, detentionem, ſpoliationem.

Appendix Libraria.

a QUandoquidem hoc capite tam multa dixi de negotiatione interdicta, permiſſáque Clericis, ſcio autem, videóque inprimis multos Clericos facere omnes ſumptus Typographicos Librorum, quos ipſi elaboraverunt, Nobiliſſima quoque Monaſteria Campidunenſe, Einſidlenſe, ſeu Eremitanum, ut alia ſilentio præteream, habere in ſuis Monaſteriis propriam Typographiam, in qua excudunt libros, non ſolùm ſuos, ſed etiam alienos, idéoque Campidunenſes Anno 1673. (quo ad finem declinante conſcribebam hanc Appendicem,) excuderunt eleganti typo ingenioſiſſimam Phonurgiam Noſtri P. Athanaſii Kircheri, & Einſidlenſe hoc Anno 1678. meam Experimentalem Theologiam plurimùm auctam, placet argumentum ab aliis (præterquam à noſtro P. Haunoldo, in quem jam conſcripta hac tota Appendice aliud agens incidi) præteritum, diſcutere, & quærere, ſitne Libraria hæc praxis vocanda *negotiatio*, præmiſſo tamen, expoſitóque hoc

Caſu vero, ſubtili, & non ficto.

b CYprianus Sacerdos declinaturus etiam umbram negotiatoris dicit Catoni amico ſuo: contexui Librum, è cujus publicatione referrem lucrum honeſtum, ſi eſſem par faciendis expenſis Typographicis, quas quia non ſuppeditat tenuitas mei beneficii, cùm excurſuræ ſint facilè ad quadringenta ſcuta, rogo te per noſtram amicitiam, ut vel illas facias tu, vel des mihi quadringenta ſcuta, non mutuo, impedior enim voti Religione celebrare ullum contractum mutui, niſi in ſumma neceſſitate, ſed ut velut tuus miniſter ſatiſfaciam papyro, operiſque Typographicis, ita ut omnia exemplaria ſint quidem futura tua, eadem tamen omnia ſis mihi relicturus, ſim autem præſtiturus te indemnem, proindéque refuſurus tibi (poſtquam divenditus fuerit à me juſtus numerus exemplarium) tua quadringenta ſcuta, & quò majorem fidem habeas, meis verbis, en ſyngrapham, qua in fide boni viri polliceor id me facturum.

Quæritur *tum, an Cyprianus, atque alii, de* c *quibus lit. a. debeant appellari negotiatores, tum ſingulariter an idem Cyprianus debeat dici egiſſe contra votum de non celebrando contractu mutui?*

RESP. Ad primum, neque Cyprianum, neque illos Clericos & Monachos, iiſque ſimiles poſſe propriè appellari negotiatores, ſeu dici eſſe propriè negotiatos, eſto impropriè poſſit illis attribui hoc prædicatum. Hanc diſtinctionem valde ſingulariter exprimit Lezana in ſumma verb. *Negotiatio n. 2.* ſcribens: *Negotiatio eſt duplex: alia Propria, alia minùs Propria, ſeu non Propria. Prior eſt, in qua comparatur res, ut integra & immutata cariùs vendatur, poſterior, in qua res comparatur, ut poſtea mutata & melior effecta cariùs vendatur*; probátque hanc diſtinctionem non ſolùm authoritate Cap. ſeu Can. *Ejiciens*, (quem deſumptum ex S. Chryſoſtomo protulimus ſuprà *n. 11.*) ſed etiam Medinæ, Proſperi, Auguſtini, Laymanni & Card. de Lugo. De Contractibus *diſp. 26. ſect. 3. n. 21.* quibus poterat addere tum illos, quos nominavi ſuprà *n. 12.* tum Barboſ. de Jure *Eccleſ. L. 1. c. 11. n. 123.* Atqui is, qui ſuis (multò minùs qui alienis) ſumptibus, curat imprimi Librum ea intentione, ut ex divenditis, exemplaribus lucrum faciat, non comparat rem ullam, ut integram, immutatámque revendat cariùs, quod ſic declaro.

Sunt quippe in impreſſione tria vel quatuor, d pro quibus expendit nummos is, qui curat excudi Librum. Eſt primò labor typothetæ, & impreſſorum, qui utique non emitur. Eſt ſecundò uſus, & detritio characterum alphabeticorum, quæ cùm non habeant nomen *mercis*, non poteſt eis propriè competere *pretium*, adeóque nequeunt propriè vendi & revendi. Eſt tertiò niger color, qui eſto propriè ematur, attamen vel non revenditur cariùs, quàm ſit emptus, vel non revenditur immutatus, ſiquidem per impreſſionem ita mutatur, ut nullo modo ſit ampliùs aptus uſui, ad quem fuit adhibitus. Quartò denique charta emitur quidem propriè, & revenditur propriè, cúmque intentione faciendi lucri notabilis, ſed adeò mutata, ut & ſit inepta ad uſum priſtinum, & habeat ſeſe perinde, atque vel tela, in qua Imago depicta, vel ſtannum, cuprum, argentum & aurum, in quibus inſculpti, inciſive ſunt Characteres alphabetici, beſtiæ, mortales, cœlites &c.

Digitized by Google

e tes &c. *Igitur* procuratio impreſſionis illius, de qua inſtituitur præſens quæſtio, non eſt propriè negotiatio, eſt enim ſolùm reductio chartæ ad aliquam formam, ut loquar cum Barboſa. *cit. n.*123. ergo nec interdicta Clericis, ut etiam à Congregatione VII. Generali Noſtræ Societatis Decret. 84. §. 3. declaratum expreſſè eſt; quandoquidem Canones inhibentes negotiationem ſunt leges propriiſſimè pœnales, utpote decernentes excommunicationem (ſententiæ ferendæ) *Cap. Secundùm. Ne Cleric. vel Monach.* & ſuſpenſionem *Cap. Sed nec. eod.* imò etiam depoſitionem *Cap. Clericus. Diſt.* 91. Sufficienter autem probavimus in noſtro Clypeo, Leges pœnales eſſe ſtrictè adeóque in proprio, non autem improprio ſignificato accipiendas.

f Et quia facta hic mentio iſtarum pœnarum, obſerves tametſi earum gravitas ſatis oſtendat, Clericos libere negotiantes, ſeu negotiationem exercentes delinquere mortaliter, ut contra Cajetanum in Summa V. Clericus *num.* 5. junct. *n.*4. atque Rodriq. *Tom.*2. *Summæ cap.*1. *n.*2. citantem Navarrum, & Ludovicum Lupum, notant paſſim Doctores, & ſuadent Leges pœnales, quas exhibui, attamen à tanta culpa immunem eſſe, qui ſemel, iterúmve negotiatur. Barboſ. *n.*120. cum aliis, ſeu qui non ita graviter peccat, ut poſſit dici dignus excommunicatione. Lezana *loc. cit. n.*4. ſeu cujus negotiatio non eſt tam gravis, & talibus circumſtantiis veſtita, ut prudenter judicetur eſſe peccatum mortale. Idem *Ibid.* qui rectè præmiſerat, verbum: *Negotiatio*, eſſe nomen, ut ait, verbale, id eſt frequentativum, requireréque frequentationem, & praxin, ideóque pœnas Canonicas ſupponere frequentiam actuum iis prohibitorúm, niſi fortè in caſu, quem poſt Card. de Lugo exprimit P. Haunoldus de Juſtit. *Tom.*4. *Tract.*10. *cap.*1. *n.*281. quando ſcilicet negotiatio exercetur in maxima quantitate; ſed hic, caſus non probat efficaciter.

g RESP. Ad ſecundam quæſtionem, Cyprianum non eſſe votifragum agendo præciſè id, quòd exprimit ſpecies facti, ſiquidem contractus mutui eſſentialiter ſupponit, involvítque translationem dominii: Inſtit. *Quibus mod. Contr. obl.* Et *ff. Si certum petetur, Leg.*2. Ibique Doctores: alioqui *mutuum* non differret à *commodato*; liquet autem ex ſpecie facti non intendere Cyprianum comparare ſibi Dominium illorum quadringentorum ſcutorum, ſed ſolorum exemplarium, eorúmque acquiſitorum per gratiam, liberalémque ceſſionem ac donationem Catonis, cui non repugnat, quòd Cyprianus ſe obliget ad præſtandum ex gratitudine indemnem Cyprianum, nec enim adverſatur rationi donationis liberalis, obligatio ex virtute gratitudinis præſtandi talem indemnitatem, ut reliquos inter obſervat P. Leſſius *Lib.* 2. *De Iure & Iuſt. cap.*18. *dub.* 2. *n.*14. Quia tamen nequit de Catone præſumi, quòd noluerit onerare Cyprianum obligatione, & titulo juſtitiæ, ſed ſolius gratitudinis, niſi idem Cato & fuerit probè inſtructus, ſeu informatus de hac ſubtilitate Theologo-Juridica, & paratus ſervire Cypriano quacumque licita ratione poſſet, dummodo Cyprianus ſe inconſcientia, & coram DEO graviter ex quocumque licito titulo obligaret ad refundenda illa quadringenta ſcuta, eam ob rem patet illum contractum fuiſſe admodum periculoſum, & ſine dubio habiturum fuiſſe rationem propriè dictæ Negotiationis, ſi Cato intendit Cyprianum conſtringere titulo juſtitiæ, adeóque ad tribunal Judicis citare, ſi fortè hic non fecerit refuſionem.

Porrò ex tam multis factis, ſeu actibus ſu- h
prà recenſitis Sacerdotum ſecularium, Monaſteriorum, ipſiúſque adeò Capituli Cathedralis Conſtantienſis, quod olim ſuis expenſis curavit imprimi & vendidit, venditque nunc etiam Breviaria & Miſſalia Romana, deduces, illos Canones, quos retuli ſuprà, non eſſe in hac Diœceſi (quidquid ſit de multis, aut paucis aliis) receptos, quatenus extenduntur ad præſentem materiam. Si cujus tamen Religionis Leges ſeu ſtatuta inhibeant ſuis alumnis ejuſmodi impropriè dictam negotiationem, ſtandum eſt illis Decretis, ita tamen, ut qui contravenit, haudquaquam peccet mortaliter, poſito, quòd dictæ Religionis Statuta generatim vel ad nullam, vel ad ſolam venialem culpam obligent.

Confirmo rurſum ſuperiùs dicta inde, quòd i
dubium non ſit, quin ante repertam Typographiam multa millia Monachorum juſſu Superiorum deſcripſerint, depinxeríntque Libros proprios & alienos, & quidem ea intentione, ut multa ex iis voluminibus venderent ad comparanda non modo neceſſaria ſuſtentationi, ſed etiam opportuna honeſtis relaxationibus, exornandis Eccleſiis, pauperibus juvandis &c. Ejuſmodi Librorum conſcriptioni ſuppar eſt impreſſio, nec habet hæc majorem negotiationis ſpeciem, quàm illa. Cur igitur dicatur eſſe jure communi magis vetita?

CAPUT

Digitized by Google

CAPUT XII.

An qui obæratos ducunt ad Cauponas, teneantur ad Reſtitutionem?

SUMMARIUM.

An ſi ſciam, aliquem eſſe ita ære preſſum alieno; ut ſolvendo non ſit, licitè eum ducam, vel comiter ad potationem ſuperfluam? 1.
An liceat celebrare contractus cum obærato, eóſve promovere? Ibid.
Si obæratus non fiat per compotationem impotentior ad ſolvendum, non pecco contra juſtitiam illum ducendo ad tabernam. 2.
Quid ſit fieri impotentiorem, ſeu pauperiorem per aliquem contractum? 3.
Non peccat graviter, qui tantùm ſemel, iterúmve ducit obæratum ad cauponam. 4.
Qui peccent potitantes cum abligurientibus lucrum neceſſarium alendæ familiæ? 5.
An teneantur ad Reſtitutionem? 6.

1 QUæres I. *An ſi ſciam, aliquem ita eſſe ære alieno preſſum, ut ſolvere non poſſit, licitè illum ad compotationes ducam, aut comiter?*

RESP. Hujus quæſtionis reſolutio petenda eſt ex generali alia quæſtione: An videlicet quis licitè celebret contractus cum obærato, aut licitè promoveat contractus, quos iſte init? Quam quidem generalem quæſtionem inter alios tractant Molina *diſp.* 328. 329. 330. ac Leſſius *Lib.* 2. *De Iuſt. cap.* 10. *dub.* 19.

2 Dico breviter: Aut per illas compotationes obæratus fit impotentior ad ſolvendum, quàm antè erat, aut non fit impotentior? Si non fit impotentior, non delinquis contra juſtitiam, eſto ſis cauſa compotationum. Delinquis autem, ſi per illas fiat impotentior. Ratio eſt, quia citati Doctores cum aliis communiter, ita pronuntiant de illo, qui cum obærato init aliquem contractum, per quem fit, aut non fit pauperior, ſeu impotentior ad ſolvendum; ergo id ipſum etiam cenſendum eſt de eo, qui inducit ad contractum ejuſmodi ineundum.

3 Porrò tunc ſolùm dicitur obæratus fieri pauperior per aliquem contractum, & impotentior ad ſolvendum, quando poſito illo contractu nequit per ullam moralem diligentiam acquirere tantum, quantum potuiſſet, & voluiſſet dare creditoribus, ſi non iniiſſet illum contractum. Si enim vel poſito illo contractu, poſſit adhuc per ſuam induſtriam comparare tantum, quantum erogavit per illum contractum: vel jam ante illum contractum conſtituerat, non ſolvere creditoribus, certè per illum non fit impotens ad ſolvendum, inquit Leſſius *cit. cap.* 20. *n.* 170. ſed merè per ſuam improbitatem, quæ alteri nocere non debet, *Leg. Si opera. ff. De eo, quod metûs cauſa*, cùm ex alterius malignitate damnum alteri emergere non debeat, Text. *In Leg. Ex Libris Cod. De acquir. & retin. poſſeſſ.*

Hinc deduco, communiter loquendo, non 4
eſſe ſaltem gravis injuſtitiæ peccatum timendum, quando quis ſemel, aut iterum eſt obærato cauſa, ut in taberna ob compotationem minimè neceſſariam pecunias expendat, vel expendendi debitum contrahat, ſecus ſi crebrò id faciat. Et quia qui damnum dedit, reſtituere tenetur, S. Thomas 2. 2. *quæſt.* 62. *a.* 4. *in C.* ab omnibus receptus, & *Cap. Si culpa. De Injur. & dam. dat.* Is autem, qui cauſam damni dat, damnum dediſſe videtur *Leg. Qui occidit. ff. Ad Leg. Aquil.* Et *cit. cap. Si culpa. §. final.* idcirco ad reſtitutionem creditoribus horum obæratorum popinonum faciendam obligantur ii, qui illos ad cauponas crebrò trahunt. Nec dubito, quin in foro externo competat ex vi Legis Aquiliæ citat. *Leg. Qui occidit* creditoribus actio in ejuſmodi ſeductores, ſiquidem probari poſſit, illos fuiſſe conſcios debitorum, & impotentiæ ad ſolvendum. Favet apertè citat. Cap. *Si culpa.*

Quæres II. *Quanto piaculo ſe obſtringant, qui ſæpe potitant cum iis, qui vel uxorum dotes, vel omne ſuum lucrum abligurìunt, ita ut uxores, & filii ad egeſtatem devolvantur, vel in magnum mœrorem conjiciantur?* 5

Reſpondeo. Haud dubiè maximo, cùm ſint magni mali directa, vel indirecta cauſa. Et quia hoc peccatum eſt perfrequens inter illos, qui ferè quotidie tabernas adeunt, idcirco conſultò aget Confeſſarius, ſi ejuſmodi perpetuos potatores interroget, an non conſueverint eſſe authores compotationum iis, quos alieno ære preſſos, vel magna debita, cum magno incommodo familiæ contrahere ſciebant; & pro ratione reſponſionis magnam, modicam, nullam reſtitutionem, imperabit, reſtitutionem, inquam, ſeu compenſationem faciendam non utique ipſi obærato; nam obligatio ejuſmodi reſtitutionis fundatur in injuria. S. Thom. 2. 2. *q.* 62. *a.* 6. *in C.* atqui obærato non fit injuria, cùm non ſit invitus, ſed uxori, & liberis meritò invitiſſimis. Fateor 6
tamen, rariſſimè occurrere, & concurrere omnes circumſtantias, neceſſarias ad id, ut confeſſarius vel prudenter, vel neceſſariò mandet compenſationem, cùm è decem talibus non ſit reperire unum, qui capere poſſit, ſe hîc & nunc obligatum eſſe ad hanc, aut illam, aut qui induci queat, ut faciat. Quare erit tunc uſurpandum illud *Cap. Si quis* 2. *De Pœnitent. diſt.* 7. ex S. Auguſtino: *Si ſcirem non tibi prodeſſe, non te monerem, non te terrerem.*

Q. A

O.

A PROVOCATIONE AD HAUSTUS AEQUALES &c.

CAPUT XIII.

De provocatione ad hauſtus æquales, & Ebrietatem.

SECTIO I.

De Propinatione?

SUMMARIUM.

Vndenam promanârit uſus propinandi? 1.
Videtur promanâſſe apud Germanos ex pietate. 2.
Sintne hi vituperandi, dum claudunt convivia poculo, quod vocant S. Ioannis Benedictionem? 3.
Caſus Prædicantis puniti ob contemptum ejuſmodi poculum. 5.

1 PRovocatio ad hauſtus æquales ſolet fieri per propinationem.

Quæres itaque I. *Vndenam uſus propinandi promanaverit?*

RESP. Promanavit à mera virtute, ut teſtatur noſter Gretſerus *Lib.* 1. *De Benedict. cap.* 14. ſcilicet à petitione apprecationis, & benedictionis. Nam propinans dicit: *offero, vel affero* (ſcilicet ad benedictionem) *vobis.* Alter reſpondet: *Deus vobis benedicat.* Aliam hujus originem refert Elias Cretenſis apud noſtrum
2 Raynaudum *Lib.* 6. *De Virtutib. n.* 106. Et verò certum eſt, non ita promanâſſe à mera virtute, ut non etiam, & priùs quidem fuerit ille mos ex ſuperſtitione, aliâve, aut mala, aut certè non bona cauſa uſurpatus. Conſtat quippe veteres Græcos, & Romanos propinationibus nimis quàm crebrò fuiſſe uſos, & quidem in deorum falſorum honorem. Quare illud, quod ex Gretſero retuli, intelligendum eſt de propinatione, facta illa formula verborum, quæ expreſſi. Unde teſtatur Fornerus *Lib.* 3. *De Temulent. malo, Capit.* 16. eſſe nonnullorum non ineptam opinionem, quòd cùm inter Teutones ita increbuiſſent ſuperſtitioſi ritus propinandi, & bibendi, ut non facilè poſſent aboleri, permiſerunt primi Germaniæ Apoſtoli, ut inter epulas alter alteri amoris ergo, & benevolentiæ propinarent, nemine tamen ad reſpondendum æquali hauſtu, ni placeret, adacto.

Quæres II. *Sintne Germani laude, an vituperio digni, dum ſua convivia claudunt propinatione poculi, quod vocant benedictionem S. Ioannis?* 3

RESP. Sunt per ſe loquendo laudandi potiùs, quàm vituperandi, cùm & faciant ex antiqua, piâque conſuetudine, & illo poculo tanquam amicitiæ ſymbolo utantur, ad impetrandam à S. Joanne Evangeliſta tam aſſiduo mutuæ charitatis præcone benedictionem, & ſinceram amicitiam continuandam, vel ut obſervat Gretſerus *loc. cit.* idcirco, ut quidquid potûs ſumptum eſt, id ad utilitatem animæ, & corporis cedat, atque ut hac clauſula benedicta potus intra viſcera immiſſus, quaſi obſignetur per merita illius, qui venenum innoxius bibiſſe creditur.

Fateor tamen, multos maledictionem pro benedictione referre, ideo quòd ad iſtud benedictionis poculum ebibendum hortentur, & tantùm non cogant illos, quos vident conſtitutos in proximo diſcrimine ebrietatis, ut patebit ex Sectione ſequenti. Et in ſimili docet S. Auguſtinus *Serm.* 232. ubi ita diſſerit: *Illud porrò quale eſt? Quòd jam tranſacto convivio, expleta ſiti, cùm jam ampliùs bibere non poſſunt, tunc quaſi novelli, quaſi qui ipſa hora ſupervenerunt, diverſis nominibus incipiunt bibere non ſolùm vivorum hominum, ſed etiam Angelorum, & Reliquorum Sanctorum, æſtimantes, quòd maximum illis honorem impendant, ſi ſe in illorum nominibus nimia ebrietate ſepeliant, ignorantes, quòd nullus tam gravem injuriam Sanctis Angelis & Sanctis hominibus agnoſcitur irrogare, quàm illi, qui in eorum nominibus bibendo, per ebrietatem ſuos animos probantur occidere.* 4

E diverſo obſervo hoc loco, non ſemel fuiſſe manifeſto, ſubitaneóque ſupplicio divinitus illato punitos Luthericolas, etiam præcones, qui tametſi impigri, promptíque ad vacuanda pocula, in ſanitatem variarum Perſonarum, attamen præfractè recuſârunt etiam libare poculum, Benedictionem S. Joannis vocatum. Audivi non ſemel recenſentes teſtatiſſimæ hujuſce vindictæ exempla, & unum quidem pauculis hebdomadis priuſquam mandarem iſta huic chartæ, quo videlicet pacto miniſter Lutheranus à Dynaſta Catholico, à quo ſeu collationem, ſeu præſentationem Parochialis curæ petens, ab eodémque adhibitus menſæ, ac ſub finem prandii invitatus, pro more inter Germanos Orthodoxos ſolenni, ad bibendam S. Joannis, ut vulgo dicimus, benedictionem, recuſavit, equum conſcendit, quo vix conſcenſo excuſſus in terram fregit tibiam, ac poſtmodum reverſus aliis, aliiſque de cauſis ad illum Dynaſtam, doctúſque ſuo malo, ſumpſit non ſemel illud poſtremum Sympoſii poculum eo ritu, ac modo, quo Orthodoxi. 5

SECTIO II.

An, & quantum ſit peccatum provocare ad hauſtus æquales?

SUMMARIUM.

An, & quantum ſit peccatum provocare ad hauſtus æquales? 6.
Eſt perſe mortale invitare ad poculum inebriativum. Ibid.
Et certare, quis plura, majoráve pocula exhauriat. 7.
Quid de talibus ſcribat S. Baſilius? 8.
Quid S. Ambroſius? 9.
Et Seneca? 10.
Iure civili eſt vetita provocatio ad hauſtus æquales? 12.
E à diverſis Synodis. 14.
Et à Concilio Generali. 15.

6 QUæres I. *An ſit crimen lethale, alterum invitare ad ebibendum poculum, ex quo prævidetur ipſe ebrietatem contracturus?*

RESP. Eſt haud dubiè per ſe loquendo crimen lethale. Etenim eſt propriè dare ſcandalum, ſeu occaſionem gravis ruinæ ſpiritualis, de qua Salvator apud Matthæum *Cap.* 18. *Væ homini illi, per quem ſcandalum venit.* Quamobrem provocatio ad hauſtus æquales eſt tunc habenda pro peccato mortali, quando provocans prævidet, eſſe periculum, ne is, qui provocatur, vino ſopiatur. An verò quando hæc invitatio fit ex urbanitate careat culpa, dicam *Sect. ſeq. quæſt.* 2.

7 Quæres II. *Quo crimine ſe obſtringant, qui inter ſe certant, uter alteri majores, & frequentiores cyathos vacuare poſſit?*

RESP. Ex omnium Theologorum, & ſano ſenſu præditorum graviſſimo, ut liquet ex allatis ſuprà rationibus. Et facere non poſſum quin hanc ſummam turpitudinem, quæ non plebeios duntaxat ſcurras, ſed permultos, generis politici, militaris, & Eccleſiaſtici officii laude claros inficit, ob oculos ponam, utens verbis duorum ſanctiſſimorum, doctiſſimorúmque Eccleſiæ Patrum, qui illam eandem turpitudinem ſua ætate graſſantem ita deſcripſerunt, ut ſatis appareat, horum temporum lurcones pudori ſibi ducere, ſi dicantur priſcorum intemperantiam non æquare.

8 Primus illorum SS. Patrum, & antiquiſſimus eſt Baſilius, qui in diſertiſſima illa in ebriet. Homil. ſic diſſerit: *Deinde potatione procedente eò veniunt, ut de augenda hac inſania certent, & de ebrietate per ambitionem contendant, cujus authorem legis diabolum habent, victoriæ verò præmium, peccatum; nam qui plus hauſerit meri, is præ cæteris laudatur, is victoriam refert, atque ita gloriam in ignominia captant. Quiſnam ſermo eorum, quæ hic fiunt, turpitudinem unquam ſatis explicet &c.*

Alter eſt Ambroſius, qui prorſus affabre, 9
ſuiſque coloribus depingit noſtræ ætatis helluones *Lib. De Elia & Iejun. cap.* 13. ubi inter alia, quæ de ferculorum multitudine, & apparatu famulorum aſtantium, infundentiúmque obſequiis, poculorum varietate, & oſtentatione, potandi certamine, atque aliis ejuſmodi, noſtri æquè ac ſui ſæculi probroſiſſimis inſaniis eleganter ſanè, ac diſertè ſcribens hæc habet: *Procedente potu longiùs, contentiones diverſæ, & magna certamina, quis bibendo præcellat; nota gravis, ſi quis ſe excuſat, ſi quis temperandum forte vinum putet. Deferuntur phialæ, maximi crateres, quaſi inſtrumenta bellorum, ac ne immoderatum hoc arbitreris, certatur ſub Iudice, ſub lege decernitur; agonothetes illic furor eſt, ſtipendium debilitas victimæ, præmium culpa; pendet anceps diu, & dubius belli eventus, furor enim illic eſt præliaris &c.*

Porrò quàm alieni à ratione ſint, qui laudem 10
hac ex re captant, declaravit Seneca *Epiſt.* 83. his verbis: *Quæ gloria eſt capere multum? Cùm penes te palma fuerit, & propinationes tuas ſtrati ſomno, ac vomitantes recuſaverint, cùm ſuperſtes toti convivio fueris; cùm omnes viceris virtute magnifica, & nemo tam capax vini fuerit, vinceris à dolio.*

Ex his patet, optimè ſcripſiſſe Reginald. *Lib.* 11
22. *n.* 55. meram corruptelam eſſe, bibendi regulam ſtatuere alieni ventris, & viſcerum capacitatem, tanquam lagenæ, aut cloacæ potiùs, in quam vinum transfunditur perdendum.

Quæres III. *An Iure civili ſit interdicta pro-* 12
vocatio ad hauſtus æquales?

RESP. Eſt omnino; & quidem à duobus Cæſaribus, Maximiliano I. in Comitiis Anni 1500. ejúſque nepote Carolo V. in Comitiis Anni 1530. & 1548. ut teſtatur Andreas Gail. *Lib.* 2. *Obſervat.* 100. *n.* 24. éſtque ad longum videre apud P. Adamum Contzen *Lib.* 3. *Politicor. cap.* 14. Sed has leges eſſe contrario uſu quaſi abrogatas, & ſublatas, idque paſſim exemplo, & quadam turpitudinis infamia, conqueritur idem Gail. Vide quod infrà *Cap.*
12. *ſect.* 2. referam. Fatendum tamen eſt, plu- 13
ribus jam in locis, præſertim Italiæ, Galliæque vicinis, plurimùm remiſiſſe illam ad hauſtus æquales provocandi inſaniam; & proinde plurimos Germaniæ Nobiles, & Magnates, quando convivia exhibent, conſueviſſe more Italorum, Gallorúmque edicere, fas eſſe cuivis ex invitatis, ſervare ſuum poculum, & bibere, cùm fuerit commodum. Quod quidem ſi omnes convivatores facerent, parceretur mi-

rum,

rum, utilemque in modum vino, cerebro, valetudini.

14 Quæres IV. *Quid circa hoc ſtatuant Iura Eccleſiaſtica?*

RESP. A Provinciali Synodo Saliſburgenſi *Conſtit.* 27. *cap.* 13. decerni, ut ſi quem Clericum ad æquales hauſtus certâſſe conſtiterit, ita puniatur, ut cæteri ejus exemplo ab hoc crimine avocentur. Synodus Diœceſana Pragenſis *Tit. De vit. & honeſt. Cleric.* in omni Chriſtiano, & multò magis in Clerico damnat, atque deteſtatur provocationes ad hauſtus æquales. Synodus Diœceſana Conſtantienſis *Part.* 2. *Tit.* 1. *n.* 15. ſub graviſſima pœna illas provocationes, *tanquam rem maximè deteſtan-*
15 *dam* interdicit *omnibus Clericis.* Denique *Cap. A Crapula. De vit. & honeſt. Cleric.* Ita ſanxit in Concil. Generali ſub Innocent. III. *Illum abuſum penitus decernimus abolendum, quo in quibuſdam partibus ad hauſtus æquales ſuo modo ſe obligant potatores; & ille judicio talium plus laudatur, qui plures inebriat, & calices fœcundiores exhaurit. Si quis autem ſuper his ſe culpabilem exhibuerit, niſi à ſuperiore commonitus ſatisfecerit, ab officio, vel beneficio ſuſpendatur.*

SECTIO III.

Quibus caſibus liceat alium ad Ebrietatem provocare?

SUMMARIUM.

Poteſt quis ad Ebrietatem induci quatuor modis. 16.
Quid ſi quis inducat primariò ea intentione, ut per Ebrietatem occidatur anima? 17.
Quid ſi abſque hac intentione, attamen prævidens, alterum culpabiliter inebriatum iri? 18.
Quid ſi prævideat inebriatum iri, attamen præter opinionem? Ibid.
Quid cenſendum de invitantibus ex amicitia ad poculum allaturum Ebrietatem? 19.
Pulchra hanc in rem ſententia Sancti Ambroſii. 21.
Peccat ſeriò invitando die jejunii ad Cœnam obligatum jejunare. 22.
Explicatur, quomodo invitatio ex charitate poſſit eſſe non mendax, & tamen non ſeria? 23.
An ſit fas vino opplere meditantes proditionem urbis? 24.
Licet propter majus malum vitandum invitare ad minus. 25.
Et ſaltem tunc, quando minus includitur in majore deſtinato. 26.
Quid ſi illi proditores ignorent vim vini propinati? 27.
Quid ſi miles præſidiarius impediat, ne arx reſtituatur vero Domino, an fas erit eos ſopire vino? 28.

QUæres I. *Sitne provocatio ad Ebrietatem ita intrinſecè mala, ut nunquam ſit licita?*

16 Reſpondeo I. Supponendum eſſe, quòd quatuor modis quis poſſit alterum provocare, & inducere ad ebrietatem, I. Directè, & formaliter intendendo formalem ipſius ebrietatem, hoc eſt ex deſiderio, ut ipſe patiatur damnum ſpirituale ebrietatis. II. Directè, ſed non formaliter, quando ſcilicet volo, ut vino ſopiat rationem, videns id non poſſe fieri ſine ejus peccato. Id autem volo, non quia malum ejus eſt, ſed quia inde commodum aliquod ſpero. III. Directè intendendo ejus ebrietatem materialem, quando ſcilicet illum ad immoderatum potum induco in ea circumſtantia, in qua ipſe non putat ſe inebriatum iri. IV. Indirectè, quando ſcilicet prævideo, quòd ex aliqua actione mea ipſe ſit facilè accepturus occaſionem ſe inebriandi, ego tamen id non intendo. Duos primos, & poſtremum modum inducendi ad ebrietatem tradit cum aliis *in materia de ſcandalo* Cardinalis de Lugo *Tom.* 3. *in* 3. *Part. diſp.* 16. *n.* 157. ac doctè, utiliterque diſcutit Dicaſtillo *De Pœnitent. diſp.* 9. *à num.* 332. *ad n.* 350. Tertius per ſe patet.

17 RESP. II. Qui primo modo inebriat alterum, agit propriè officium Dœmonis, qui homicida, erat ab initio, *Ioan.* 8. & proinde peccat ſemper mortaliter, adeò, ut Vaſquez 1. 2. *diſp.* 102. *n.* 23. & Koninck *De Actib. ſupernat. diſp.* 32. *n.* 51. contra alios, damnet te peccati mortalis, ſi ea directa intentione quempiam incites etiam ad noxam venialem, eò quòd talis inventio videatur procedere ex odio Dei, & proximi vel ut placeas diabolo. Qui reliquis tribus modis inducit ad ebrietatem, peccat quandoque mortaliter, quandoque non peccat mortaliter. Quòd quandoque peccet mortaliter, non eget probatione, quia clarum eſt, poſſe in ſingulis horum trium modorum intervenire ſcandalum activum, & propriiſſimè dictum.

18 Quòd verò poſſit illa ſecunda, & tertia inductio fieri quandoque abſque peccato mortali, ut taceam de quarta, de qua nullum eſt apud quemquam dubium, probatur inde, quòd communior opinio Doctorum apud Tannerum *Tom.* 3. *diſp.* 2. *q.* 6. *dub.* 8. *n.* 102. contra Valentiam ferat, fas eſſe in quibuſdam caſibus, & circumſtantiis, ad minus malum incitare hypotheticè illum, qui paratus eſt facere majus, ſi per inductionem ad minus malum impediatur majus; eſtque hujus veræ doctrinæ, pro qua nominabo plures Doctores, hac, & ſequenti

Sectione, hæc concludens ratio, quòd nihil malitiæ contineat actus, quo dico, Sticho: *Mi Stiche, quia prava tua Paſſione induratus decreviſti facere quidpiam, quo non ignoras, graviſſimè offenſum iri divinam majeſtatem, ac multos mortales, rogo te, ut potiùs admittas aliquid, quod neque in Dei, neque in hominum tam atrocem injuriam ceſſurum ſit*; ſic enim præciſè rogando, hortando non intendo formaliter aliud, quàm minoritatem, ut ita loquar, ſeu minutionem injuriæ divinæ, & humanæ, & quidem ex hypotheſi quòd Stichus obſirmato animo feratur, rapiatur in majoritatem, ſeu augmentum injuriæ Dei, hominúmque. Atqui poteſt utique contingere, ut per inductionem, ad ebrietatem tam formalem, quàm materialem impediatur majus malum, quàm ſit ipſa ebrietas. Hanc generalem doctrinam declarabo per varios caſus particulares, quos de ipſa in concreto ebrietate reperi deciſos à variis Doctoribus, prius tamen.

19 Quæres II. *An delinquat, qui ex amicitia, & urbanitate aliquem invitat ad ebibendum poculum, ex quo prævidet, eum inebriatum iri?*

Reſpondeo I. Quando illa invitatio fit eo animo, ut invitatus revera ebibat poculum, ex quo inebriandus prævidetur, tunc utique delinquit invitans. Probo I. Quia ita docent omnes Theologi teſte Paſqualigo *in praxi jejunii deciſ.*371. poſt S. Thom. 2.2. *q.*150. *a.*2. *ad* 3. Probo II. Quia ſine gravi cauſa non licet aliquem seriò invitare, & hortari ad faciendum id, quod ipſe nequit ſine peccato etiam materiali facere. Cardinal. de Lugo *De Pœnit. diſp.*16. *ſect.*4. *§.*2. *num.* 155. teſtans, neminem conceſſurum hanc licentiam, ſeu quia is, qui talem incitat, utitur illo velut inſtrumento ad peragendum opus de ſe illicitum illi eidem. Laymannus *Lib.*1. *Theol. Moral. Tr.* 4. *cap.*10. *n.*3. ſeu quia quando eſt quidpiam à quocunque legitimo Superiore interdictum, ex natura rei reſultat in aliis obligatio non inducendi ad tranſgreſſionem. Joannes Dicaſtillo *De Pœnit. diſp.*9. *dub.*8. *n.*333. At verò ille, qui in caſu propoſito invitatur, non poteſt abſque peccato ſaltem materiali ebibere illud poculum.

20 Unde patet I. hanc doctrinam eſſe veram, licèt is, qui inſinuatur, jam ſit ex ſe, & citra omnem invitationem paratus ebibere illud poculum, ut teſte Paſqualigo *loc. cit.* docent omnes, dum diſputant de illo, qui obligatum jejunare invitat ad cænandum ſecum. Patet deinde, eandem doctrinam habere locum, etiam in caſu, quo is, qui invitatur, ignorat, ebibitionem propinati crateris allaturam mentis exilium. Confirmatur. Nam peccas utique mortaliter, ſi die jejunii apponas carnes illi, qui neſcit eſſe diem jejunii. Layman. *loc. cit.* Thomas Del Bene *De Immunit. Eccleſ. Part.* 2. *cap.*13. *dub.*1. *n.*16. aut ſi amentem incites ad libidinem. Tannerus *Tom.*2. *diſp.* 4. *q.*8. *dub.* 7. *n.*127. Palaus *Tract.*3. *diſp.*1. *Punct.*24. *§.*2. *n.*14.

Probo III. pulcherrimâ ſententiâ S. Ambroſii, quam *Cap.*14. *De Elia & Jejun.* leges his verbis: *Nec vos excuſamini, qui vocatis ut amicos, & emittitis ut inimicos. Quantò meliùs in terram tua vina fudiſſes? Quid te delectant damna ſine gratia? Rogas ad jucunditatem, cogis ad mortem; invitans ad prandium, efferre vis ad ſepulchrum; cibos promittis, tormenta irrogas; vina prætendis, venena ſuffundis.* 21

RESP. II. Licèt illa invitatio fiat ſine prædicta intentione, ſed tantùm ex urbanitate, & ad oſtendendam amicitiam, probabilius eſt, eſſe illicitam. I. quia communior, & probabilior opinio Azorii, atque aliorum, quos refert, ſequitúrque Fagundez *De Præceptis Eccleſiæ Præcept.*4. *Lib.*1. *cap.*10. peccati damnat illum, qui obligatum jejunare invitat amicitiæ, & urbanitatis cauſa ad cœnandum. II. quia etſi ſpeculativè loquendo poteſt quis ex amicitia aliquem invitare ad immoderatum potum, ſine intentione incitandi eum ad intemperantiam, practicè tamen eſt difficillimum, & ideo practicè non tutum. III. quia aut putas illum, qui à te invitatur, acquieturum invitationi, aut cenſes non acquieturum? Si putas acquieturum, certè es cauſa peccati. Si exiſtimas non acquieturum, ſimulatorem potiùs, quàm amicum agere videris. 22

Hinc refutatur Paſqualigus, dum *deciſ.*375. à peccato excuſat illum, qui etiam non paratum ex ſe frangere jejunium invitat ad cœnam, eſto prævideat eum acceptaturum hanc invitationem. Equidem eſt per ſe loquendo aſſentiendum S. Antonino *Part.*2. *Tit.*6. *cap.*3. *§.*2. Tabienæ *Verb. Ebrietas*, & Regin. *Lib.* 22. *n.*58. abſolutè pronuntiantibus reum peccati mortalis illum, qui ad potandum invitat aliũ, quem probabiliter credit, vino depoſitum iri. Quamquam rectè ſubdit idem Paſqualigus *n.* 10. ſi invitans videat, invitatum velle cœnare, in primis non poſſe illum urgere, ut comedat; deinde ſi commodè poteſt, teneri ipſi dicere, quòd ſolius urbanitatis cauſa eum invitaverit, & non ea intentione, ut ipſe ſuam conſcientiam læderet. Quæ doctrina poteſt applicari præſenti materiæ, & obſervari, eò quòd, ſicuti Itali, & Galli millies ſe vocant humillimos ſervitores illorum, quibus nullum unquam ſervitium, aut præſtiterunt, aut præſtare cogitant, & tamen non mentiuntur, dum hac phraſi, hiſque, ut vocant, complementis utuntur, ideo ſcilicet, quia eſt tantum urbana locutio, non intelligenda illo ſenſu, quem ſonant verba, ſed præciſè accipienda, ut ſignum alicujus honorationis, aut benevolentiæ vulgaris, vel peculiaris pro circumſtantia perſona- 23

Digitized by Google

ſonarum; ita etiam invitatio ad ebibendum poculum, de quo loquimur, poſſit eſſe ſignum non ſeriæ invitationis, ſed præciſè urbanitatis. Et hoc pacto poteſt probabiliter defendi doctrina contraria reſponſioni datæ *n.* 22. in praxi tamen ſequenda non eſt, niſi timeatur aliquod incommodum. Cæterùm an liceat alterum ideo inebriare, ut pellatur ejus morbus, aut mœror, explicabo *cap.* 18. *ſect.* 2.

24 Quæres III. *Utrùm ſi nonnulli proditionem oppidi meditentur in certam horam, nec ſuppetat mihi alia facultas impediendi proditionem, niſi eos lautè excipiendo, & ſopiendo per potum, fas mihi ſit illos ita vino obruere?*

RESP. Leſſius *Lib.* 4. *De Iuſtit. cap.* 3. *n.* 33. Baldell. Moral. Theolog. *Lib.* 5. *diſp.* 30. *n.* 27. aliíque eſſe id tibi fas aſſerunt propter rationem paulò antè indicatam. Nefas tibi id eſſe, ait Dicaſtillo *Lib.* 1. *De Iuſtit. & Iur. diſp.* 3. *dub.* 11. *n.* 146. Layman. *Lib.* 3. *ſect.* 4. *num.* 6. cum aliis, eò quòd ad impediendum majus peccatum non liceat ſuadere minus, niſi iſtud minus ſit pars, formaliter, vel virtualiter incluſa in majore, de quo patrando cogitabatur. Conſentit haud dubiè Arriaga *Tom.* 1. *diſp.* 38. *n.* 24. dum abſolutè negat, eſſe licitum, directè unum peccatum perſuadere, etiam ut alia vitentur graviora, ſed ſolùm, ut ſi unum ex duobus velit facere, faciat minus. Nec puto, inquit hic auctor, aliquem Caſiſtam docere, poſſe me licitè directè optare, ut alter libere Deum odio habeat, etiamſi ſperem, vitanda impoſterum innumera peccata graviora.

25 Verùm utique non unus, ſed plures Caſiſtæ, & magni Theologi docent, quod doceri negat hic Doctor; hi ſunt Vaſquez *In Opuſc. De Scandalo. art.* 1. *dub.* 1. *n.* 9. Turrianus Vaſquezium verbatim deſcribens *diſp.* 96. de charitate *a.* 6. Leſſius *loc. cit.* Baſilius Pontius *Lib.* 5. *De Matrim. cap.* 15. §. 3. *n.* 16. probans id tum facto Patriarchæ Loth *Gen.* 15. & Levitæ *Iudic.* 15. tum authoritate SS. Chryſoſtomi, & Auguſtini: Tannerus *Tom.* 3. *diſp.* 2. *q.* 6. *dub.* 8. ita loquens: [Licet propter majus peccatum vitandum, (ſecluſa tamen injuria tertii) inducere ad minus jubendo, ſuadendo, rogando, hypothetica tamen intentione. Et ſic excuſari poteſt factum Eliæ invitantis Sacerdotes Baal ad ſacrificandum.] Sic ille.

26 Quare cenſeo, practicè, & ſpeculativè probabilem eſſe reſponſionem ex Leſſio, & Baldello relatam, licèt oppoſitam exiſtimem veriorem, quia puto, eſſe pròbabiliùs, quòd non liceat inducere ad minus malum, pro evitando majore niſi illud minus includatur in majore, vel jam cogitatum, & deſtinatum fuerit, ſiquidem videre non poſſum, quo pacto non inferatur hinc, poſſe quem licitè, propriéque eſſe authorem peccati. Aſſentirer autem Leſſio, ſi proditores ſtatuiſſent ſtatim poſt peractam proditionem exhilarare ſe mero uſque ad plenam temulentiam; etenim eſſe authorem ejuſmodi circumſtantiæ temporis non apparet eſſe ita intrinſecè malum, quin recta ratio quandoque permittat. Lege omnino Dianam *Part.* 5. *Tract.* 7. *Reſol.* 7. referentem alia exempla, atque authores.

Quæres IV. *An non ſaltem ejuſmodi proditores liceat invitare, & hortari ad bibendum vinum fortiſſimum, cujus ipſi vim ignorant?* 27

RESP. Ipſe quoque Dicaſtillo *cit. num.* 146. poſt Layman. *cit. n.* 6. talem inductionem excuſat à peccato, idcirco, quòd tali hauſtu non ſint peccaturi proditores, & proinde non ſis futurus cauſa peccati, ſed ſolùm privationis uſûs rationis, quem utique licitè potes illis auferre, cùm poſſes licitè (ſi alia ratio proditionis avertendæ non ſuppeteret) totum caput ipſis auferre.

Quæres V. *Quid licitum ſit, caſu, quo cives, aut milites nolunt quidem urbem prodere, ſed tamen volunt impedire, ne urbs, quæ eſt in manibus hæreticorum, & rebellium reſtituatur ſuo legitimo domino?* 28

RESP. In hoc quoque caſu permittunt Leſſius, & Baldellus *loc. cit.* ut eis ſtrenuè propines, donec humi ſternantur; quod & ego permitto in caſu præcedentis quæſiti.

SECTIO IV.

Proponuntur, ac reſolvuntur aliæ quæſtiones de provocatione ad Ebrietatem?

SUMMARIUM.

Caſus capti à latronibus, eóſque inebriantis, ut poſſet fugâ elabi. 29.
Qui juravit, ſe non fugiturum è carcere, illicitè inebriat cuſtodem ad fugiendum. 30.
Quid ſi non juravit? Ibid.
Quid ſi prævidit, ſuam fugam fore cuſtodibus damnoſam? 31.
Quid ſi nequeam niſi ex ebrio cognoſcere, quid his in me iniquè moliatur? 32.
Aut quid alius in me Conſilii coquat? Ibid.
Aut quid in alium amicum meum? 34.
An licitè inebrientur Legati, ad expiſcanda ipſorum Conſilia? 35.
An & rei capitis, ut cognoſcantur eorum crimina? 36.
Non poteſt damnari reus, ſi retractet Confeſſionem, quam fecit circumventus à judice. 37.
An licitè inebries afficiendum extremo ſupplicio, ut ipſe minus ſentiat carnificinam? 38.
An liceat inebriare ſtultos? 39.

An infantes? 40.
An hos licitè doceas mentiri? 41.
An proferre verba blaſphema? Ibid.
An valeat Sponſio, inter duos, ut plus potans lucretur centum? 42.

29 QUæres I. *Quid reſpondendum ſit ad hunc*

Caſum Leſſianum.

QVidam ante aliquot Annos captus à volonibus hæreticis, & ductus ad tabernam, cæpit ſtrenuè cum illis potitare, ut eos inebriaret, & ſe fuga proſperet, quod eſt ita conſecutum.

RESP. Leſſius *Lib.* 4. *De Iuſtit. cap.* 3. *n.* 35. teſtatur, reipſa id contigiſſe, & excuſat talem à peccato, ſicuti & Baldellus *Lib.* 5. *diſp.* 30. Et utique excuſandus fuit, ſi ad materialem tantùm ebrietatem induxit, ut illis ratione ſpoliatis vitam in tuto collocaret, nec nego eſſe veroſimile, quòd hunc ipſum ob finem potuerit ad formalem ebrietatem provocare.

30 Quæres II. *An, & quando peccet, qui carcere, aut cuſtodia clauſus vino ſopit cuſtodes, ac poſtmodum elabitur?*

RESP. Ad quæſtionem in praxi frequentem, & ab aliis non deciſam cum diſtinctione; aut enim juravit, ſe non fugiturum, aut non juravit? Si juravit, peccat mortaliter profugiendo, & conſequenter inebriando cuſtodes; nam juramentum in gratiam alicujus factum obſervari debet, ſi ſine diſpendio æternæ ſalutis ſervari poſſit. *Cap. Cùm contingat de jure jurando.* Si autem non juravit, tunc ſubdiſtinguendum eſt; aut enim detinetur juſto carcere, an injuſto? Si injuſto excuſabunt illum haud dubiè Leſſius, & Baldellus, ſaltem caſu, quo carcer eſſet valde moleſtus, vel immineret periculum mortis, mutilationíſve; illi quippe cuſtodes, & excubitores eſſent tunc cooperatores ad iniquam detentionem. Si autem juſto carcere detinetur, tunc peccat mortaliter, ſeu ad formalem ebrietatem inducat cuſtodes, ſeu ad materialem. Nam ſi ad formalem inducat uno ex tribus modis indicatis *num.* 16. tunc eſt propriè cauſa peccati, & quidem non ad evitandum majus, quo ſolo caſu permittunt Doctores inductionem ad formale peccatum. Si verò inducat ſolùm ad materialem ebrietatem, præbendo videlicet potum, ex quo non cenſent cuſtodes orituram ebrietatem, etſi non ſit cauſa peccati formalis, eſt tamen cauſa, & quidem doloſa, ac proinde injuſta, tum peccati materialis, tum exturbatæ rationis, tum denique mortis, aut alterius gravis damni; cuſtodes enim, qui per temulentiam permiſerunt elabi captivos, ſolent communiter vel capite plecti, vel gravi damno affici. Et quamvis probabilior ſit opinio aſſerentium, fas eſſe captivo, etiam quem juſta mors manet, perfringere carcerem, ac profugere, attamen carceris perfractio non eſt tantum malum, quantum inebriatio cuſtodum, qui ſuam helluationem capite luere debebunt.

Video poſſe objici, ſupplicium, quòd à Magiſtratu impendet cuſtodibus, habere ſe merè per accidens reſpectu inebriationis, & proinde non eſſe habendam rationem illius; peccatum verò materiale, & privationem uſûs rationis non eſſe tanta mala, quin ob vitam conſervandam poſſint inferri alicui, præſertim non prorſus in vito, ſicuti non ſunt prorſus inviti cuſtodes, qui ſcientes volentes hauriunt vinum, eſto ignorent ejus vim. Quia tamen, ſicuti nullus ex conſilio, dummodò fraudulentum non fuerit, obligatur *Reg.* 62. *De Reg. Iur. in* 6. *& Leg. Conſilii. ff. eod.* ita, ſi dolus, & calliditas interceſſerit, de dolo actio competit, *cit. Leg. Conſilii.* Hîc autem dolus, & calliditas intervenire ſupponitur, ideo ſaltem Deo, ſi non Judici terreno competit actio adverſus ejuſmodi captivum; imò competit ipſis etiam cuſtodibus, ſi non in foro fori, ſaltem in foro poli. 31

Quæres III. *Quid pronuntiandum de Cajo, qui probabiliter, & prudenter timens, ne Titius moliatur ipſi interitum, nec valens aliter ſibi commodè cavere ſine certiore notitia, & indicio talis molitionis, Titium inebriat, an licitè id fiat? poſito, quòd nequeat alia ratione illud indicium expiſcari.* Hunc caſum reperio apud ſolum P. Baldellum *cit. Lib.* 5. *diſp.* 30. *n.* 28. quem quidem proponit verbis, quæ retuli, & reſpondet ſequentibus: Non irrationabiliter pluris facit ſecuritatem ſuæ vitæ, quàm ebrietatem alterius, & ideo non eſt damnandus peccati mortalis.] 32

Ego circa hunc caſum pronuntio ſequentia. 33
I. Veriſſimè dictum eſſe à Salomone *Proverb.* 31. *Nullum ſecretum ubi regnat ebrietas.* II. Illum caſum contingere frequenter, ut declarabo *cap.* 19. *ſect.* 9. III. Cajum non delinquere, ſi Titio tantum vini apponat, quantum ſufficit ad illum inebriandum; nam materiam peccati mortalis alicui ſubminiſtrare poſſumus, quando adeſt gravis cauſa. IV. Neque delinquere Cajum, ſi Titio propinet poculum vini præſtantiſſimi, quo mox præter ſuam opinionem capiatur. V. Etſi haud dubiè Laymannus, & Dicaſtillo relati *n.* 24. cum aliis negaturi ſunt licitam fore hanc propinationem, & adhortationem in eo caſu, in quo ipſemet Titius advertit manifeſtum periculum ebrietatis, Leſſius tamen ibidem relatus eam utique permiſſurus eſſet, & ego permitterem authoritate potiùs, quàm ratione ductus.

VI. Etſi P. Nicolaus Baldellus *diſp.* 30. *loc. cit.* abſolutè tradat, illud ipſum, quod Cajo licitum eſt reſpectu Titii, eſſe eidem Cajo licitum 34

Digitized by Google

tum reſpectu Lælii, caſu, quo Lælius putatur omnino conſcius Titianæ machinationis in Cajum, ego tamen id non admitto, niſi in caſu, quem ponit ipſe Baldellus, quando videlicet Cajus habet jus ad eruendam à Lælio veritatem, quomodocunque & quibuſcunque artibus. Equidem fieri poteſt, ut Lælius ex ſola charitate, & non ex juſtitiâ teneatur prodere Secretum; clarum eſt autem, obligationem ex ſola charitate ortam, non tribuere tantum jus illi, ad quem eſt ea obligatio, quantum tribuit juſtitia. VII. Non immeritò cenſet Baldellus *loc. cit.* inebriationem, quæ Cajo licita eſt, ad eruendum ſecretum pro vitæ propriæ conſervatione, eſſe etiam licitam ad expiſcandam veritatem, pro conſervatione vitæ alienæ; nam quibus mediis licitè propriam vitam conſervamus, iiſdem ferè alterius non repugnantis tuemur. Doctores in materia de homicidio.

35 Quæres IV. *An excuſandi illi, qui Legatos ad ſe miſſos inebriari curant, ut Secreta cognoſcant?*

RESP. Vel volunt cognoſcere illa ſola Secreta, quæ Legati tenentur manifeſtare: vel illa, quæ non tenentur, poſſent tamen bona conſcientia: vel denique illa, quæ bona conſcientia nequeunt prodere Legati? Si primum, facilè deducetur ex dictis ad quæſtionem præcedentem affirmativa reſponſio. Si ſecundum, excuſandi non ſunt, quia incitant ad ebrietatem, vel formalem, & ſic ſunt cauſa propriè dicti peccati, idque ſine ſufficienti ratione, vel materialem, & tunc rationabiliter invitos privant fraudulenter uſu rationis, & proinde cùm fraus & calliditas abſque ſufficiente titulo interveniat, non poteſt non intervenire peccatum, *Argum. Legis Conſilii, ff. De Reg. Iur.* Unde à fortiori patet, delinquere graviſſimè illos, ſi vini equuleum adhibeant, ad exploranda, quæ Legati bona conſcientia dicere nequeunt; nam cui non licet minus, nec majus licebit, *Cap. Nulli diſt.* 44. & Gloſſ. *Ibid.*

36 Quæres V. *Quantum peccet judex, qui reum idcirco inebriat, ut ex ebrio Confeſſionem criminis extorqueat?*

RESP. I. Tantum, & eo genere peccati peccat, quantum, & quo illi, qui illicitè aliquem ad ebrietatem provocant, ut explicabo *ſect. ſequent.* II. Peccat etiam contra juſtitiam, quia vult ab invito extorquere Confeſſionem, non ſervatâ Juris formâ; quare gravi injuria illum afficit, *Argument. Cap. Qualiter, & quando* 17. *De Accuſat.*

37 III. Hinc infertur, ejuſmodi Confeſſione non poſſe ſtare Judicem, neque ſecundùm eam poſſe procedere, vel ad torturam, vel ad ſupplicium. Baldellus *loc. cit. n.* 29. Ratio eſt, quia quando examinatio judicis non eſt juridica, & legitima, tunc Confeſſio non debet haberi pro legitima, & proinde illâ ſtari nec debet, nec poteſt, niſi fortè citra errorem confirmetur: Gloſſa, & DD. *In Leg. penult. ff. De quæſt.* Clarus *q.* 55. *in practica criminali.* Leſſius *Lib.* 2. *cap.* 29. *dub. ult. num.* 173. Cùm enim ille proceſſus valeat, in quo ſervatus non eſt debitus modus inquiſitionis. Text. expreſſ. *cit. Cap. Qualiter, & quando. De accuſat.* Atqui Confeſſio, de qua loquimur, non eſt legitima, nec juridica, quandoquidem Leges adverſantur, non autem patrocinantur fraudibus, Text. *in Cap. Nonnulli. De reſcriptis*; nam jus eſt ars æqui, & boni, *Text. Lib.* 1. *ff. De Iuſt. & Iur.* & inde non debent naſci injuriæ, unde jura naſcuntur. *Text. cit. Cap. Qualiter, & quando. De accuſat.* Unde infert generatim Laymannus *Lib.* 3. *Tract.* 6. *cap.* 5. *n.* 13. Si reus Confeſſionem per mendacium, ſimulationem, dolúmve judicis extortam poſtea retractet, non poſſe ex ea condemnari. Vide ex inſtituto hac de re plura in Alphabet. Quadrupl. *Part.* 2. *num.* 536. & 537.

Quæres VI. *An delinqueret graviter, qui extremo ſupplicio afficiendum vino obrueret idcirco, ut is cruciatum fortiori animo ferret?* 38

Reſpondent Tannerus, & Dicaſtillo *loc. cit.* à nemine id negari poſſe, foréque factum alienum à communi ſenſu, & praxi proborum, ac ſapientum virorum, eſto talis potus illis præberetur, poſtquam eſt ad mortem ritè diſpoſitus: Aſſentior his DD. ob magnas abſurditates, & incommoda, quæ ex tali praxi ſequerentur. Confirmatur ex dicendis *cap.* 18.

Quæres VII. *Quid ſentiendum de illis, qui ſtultos inebriant?* 39

RESP. Licèt nemo poſſit propriè inebriare ſtultum, ſeu amentem, cùm jam antea ſit deſtitutus mente, ac ratione, qui tamen tantum vini illi ingerunt, quantum ſufficeret ad eum ratione, ſi quam haberet, ſpoliandum, poſſunt aliquo modo dici illum inebriare. Cenſeo nihilominus, non eſſe damnandos gravis peccati, niſi prævideant ex ejuſmodi ebrietate ægritudinem aliquam in iis amentibus orituram, vel aliis quidpiam mali illaturos. Ratio eſt, quia non apparet hìc per ſe ullum grave inconveniens. Et quamvis ebrietas ſoleat impedire uſum ſenſuum exteriorum, non videtur tamen hoc impedimentum eſſe in amente tanti momenti, ut idcirco prædicta inebriatio contrahat malitiam mortalem.

Appendix.

Etſi autem Anno 1661. hanc doctrinam de inebriante amentem tradidi ſine authore, 40
poſtea tamen publico data eſt Theologia Intentionalis D. Joannis Caramuelis in cujus *Lib.* 2. *cap.* 3. *n.* 1057. etiam immunem à peccato mortali habet illum, qui amentem inebriat. Præmittit autem *n.* 1056. idem eſſe dicendum de inebrian-

Digitized by Google

inebriante puerum, intelligendo per puerum illum, qui necdum eſt capax uſus rationis: excipiendo autem,& meritò, caſum, quo ſæpius contingeret illa inebriatio pueri, quia judico, inquit Caramuel, gravem injuriam fieri illi, qui ita educatur, ut veniat ad uſum rationis infectus malis moribus, eſt enim in periculo peccandi certiſſimo, qui incipit ratione uti, imbutus malis moribus, quibus vix reſiſtunt prudentes. Ita ille. Addo ego aliam rationem, quia frequens inebriatio pueri ſummopere obeſt ejus corporali valetudini; etenim vinum humectat, calefacitque nimium puerulos, quæ ſuperfluitas eſt ipſis valde noxia, ſicuti loquitur Galenus relatus ſuprà *Cap.2.*

41 Excuſat idem Caramuel à peccato etiam veniali eos, qui necdum adeptos uſum rationis docent mentiri. E diverſo damnat *n.*1053. de mortali, qui eoſdem docet proferre verba blaſphema, hæretica, aut perjura. An rectè damnet? non eſt hujus loci diſquirere, tametſi quiſque, ut credo, videt, poſſe facilè negari ſaltem de perjurio, ſi ſupponamus, quod tradit, & rectè Caramuel, eſſe extra culpam etiam venialem, qui docet tales mentiri, ſed fortè de his plura infrà. *Cap.19.*

42 Quæres VIII. *An valeat ſponſio inter duos, ut qui plus potaverit, præſtet centum?*

Hanc quæſtionem his verbis proponit Auguſtinus Barboſa *Tom.2. Collectan. In jus Canon. cap. A Crapula. De vit. & honeſt. Cleric.* Reſpondétque negativè. Sed utique eſt error in typo; quare illam quæſtionem tali modo propono: *Valétne ſponſio inter duos, ut qui plus potaverit, lucretur centum?* Et reſpondeo non valere, antequam uterque potandi certamen finierit, nam in malis promiſſis fidem non expedit obſervari *Reg.69. Iur. in 6.* Cùm ne quidem ſit obligatorium contra bonos mores præſtitum juramentum. *Reg.58. eod.* Itaque poteſt hæc ſponſio à qualibet parte reſcindi, antequam ſit finitum potandi certamen. At poſtquam eſt finitum, cenſeo debere præſtari centum illi, qui plus potavit. Nam pacta ſervabo, ait Prætor, *Leg. Iuris Gent. ff. De Pact.* Et promiſſa etiam ob turpem cauſam ſunt poſt impletam conditionem præſtanda, ut habet communior Doctorum opinio, Soti, Cavarru, Valent. Tanneri *Tom.3. dub.4. q.6. n.303.* contra Navarrum.

SECTIO V.

An, & quantum peccent, qui ſunt cauſa indirecta alienæ Ebrietatis?

SUMMARIUM.

Tribus modis poteſt quis eſſe indirecta cauſa alienæ Ebrietatis. 33.
Quantum pecces inducendo ſolo tuo exemplo alios ad temulentiam? 44.
Rarò tales graviter peccant peccato ſcandali. 45.
Quid de Cauponibus apponentibus tantum vini, quantum ſufficit ad Ebrietatem? 46. *&* ſeqq.
Singulariter quando ſciunt, hunc aut illum hoſpitem ſolere inebriari? Ibid. & 51.
Quid de invitante amicum ad Cœnam, apponentéque ipſi vinum ſuperabundans? 50.
An & illi damnandi, qui non impediunt Ebrietatem alienam? 53.
Aut è diverſo, qui effundunt vinum, quo alter eſt ſe inebriaturus? 54.
An exprimendus numerus perſonarum, quibus fuiſti cauſa indirecta Ebrietatis? 55.

QUæres I. *Quot modis ſoleat quis eſſe indirecta cauſa alienæ ebrietatis?* 43
RESP. Potiſſimum tribus. I. Exemplo. II. Materiam ſubminiſtrando. III. Materiam non auferendo.

Quæres II. *An mortaliter delinquat, qui immoderatè potat, prævidens unum alium, aut plures ſuo ſolius exemplo ductos, bibituros eſſe uſque ad Ebrietatem?* 44

RESP. Id omnino aſſerendum eſt conformiter communi doctrinæ à S. Thoma 2.2. *q.* 43. *a.*1. *&* 12. *in C.* ubi ipſe, & cæteri Theologi conſtanter damnant illum peccati mortalis, qui ſuo exemplo dat alteri occaſionem peccati mortalis, eò quòd agat (graviter) contra charitatem. S. Thom. *cit. a.*2. Adeò ut Vaſquez *In Opuſculo. De ſcandalo. a.* 8. *dub.*2. *n.*17. illúmque more ſuo deſcribens Turrianus *diſp.*96. *dub.*7. abſolutè dicant, peccari mortaliter à te, ſi per peccatum veniale des occaſionem peccati mortalis, ſive illud mortale ſit in eadem ſpecie, ſive in diverſa, ut addit Vaſquez *n.* 26. Unde ſequitur, ab illo quoque noxam lethiferam contrahi, qui excedit in potu, non tamen uſque ad privationem uſus rationis interim probabiliter ſuſpicans, unum aut alterum ex aſſeſſoribus tali exemplo motos non deſtituros guttur rigare, donec ſint planè ebrii.

Ego tamen cenſeo, rarò quem peccare mortaliter dando per ſuum præciſè exemplum occaſionem plenæ ebrietatis; nam communiter, 45
qui

qui alios ſeſe inebriantes imitari ſolent, ſunt ejuſmodi, ut licèt non haberent ante ſe ullum exemplum, forent tamen ſeipſos inebriaturi, & tunc non delinquit peccato ſcandali, qui præit malo exemplo. Navarrus *In cap. Conſideret. §. Animadvertere. num.9. diſt.5. De Pœnit.* Layman. *Lib.2. Tract.3. cap. 13. n.6.* Unde non puto, Confeſſarium teneri quærere ex pœnitente ebrioſo, utrùm ſuo malo exemplo non fuerit cauſa alienæ ebrietatis, potiùs quærat, an non per ſuam propinationem fuerit ejuſmodi cauſa?

46 Quæres III. *Quatenus excuſandi, vel incuſandi ſint caupones, qui ſuis hoſpitibus tantum vini apponunt, quantum ſufficit ad conciliandam temulentiam?*

Reſpondeo I. Excuſandi ſunt, quando non prævident periculum ebrietatis; nam præcisè præbere alicui materiam peccati mortalis non eſt illicitum, cùm ipſe Deus nobis toties præbeat. II. Si tamen prævideant periculum temulentiæ, accuſandi ſunt gravis delicti. Ita poſt Tabienam, Antonium Fernandez *in Ex. Theol. Part.4. cap.5. §.1.* & Regin. docet Baldellus *Lib.5. diſp.30. n.22.* Ratio eſt, quia ſi ex charitate tenemur noſtrum proximum corrigere, ut conſtat ex Matth.18. & S.Thoma *2.2. q.33.* tenemur utique ipſi non præbere materiam peccandi. Sicuti autem non tenemur ſemper proximum noſtrum corripere. S.Thom. *Ibid.* ita nec ei materiam peccandi ſemper non ſubminiſtrare.

47 III. Ac proinde ſunt excuſandi prædicti caupones, quando volentibus ſe inebriare affatim vini præbent ideo, quòd timeant probabiliter, ne ab iis afficiantur contumeliis, ſi negent. Sanch. *Lib.1. cap.7. n.33.* Palaus *Tract.6. diſp.6. Punct. 14.* aut quando timent, ne moroſè negando, minuatur numerus, & affluxus
48 hoſpitum. Sanchez, & Palaus *ll.cc.* Quòd ſi caupo ſolùm timeat, ne potum largiorem negando perdat lucrum, quod ex largiore potatione ſperare poteſt, negant citati Doctores, & quidem meritò, illum excuſari à peccato; eò quòd metus tantilli lucri amittendi non ſit cauſa ſufficiens ad non impediendum peccatum alterius.

49 Fateor tamen, ſi quis ea legat, quæ Paſqual. *in praxi jejunii Reſolut. 363.* diſſerit, venturum in hanc opinionem, quòd iſte Doctor putet, caupones, & tabernarios non delinquere, etſi tum ob metum lucelli amittendi, tum ob leviorem adhuc cauſam ſubminiſtrent vinum lurconibus. Sed doctrina, quam tradidi, eſt vera. Cùm enim ſit à Deo cuivis mandatum de proximo ſuo *Eccleſ.17.* non videtur charitas Chriſtiana permittere, ut illud mandatum tranſgrediamur ob cauſam valde levem. Sanè caupo ipſe meritò ægrè ferret, ſi ſibi in alia taberna potitanti fuiſſet tam facilè præbita illa exuberans copia vini, ergo etiam cogitet, alterum poſſe poſtmodum indignari, quòd ob tantillum lucelli fuerit condeſcenſum ſuæ irrationabili petitioni, eſt quippe ſcriptum: *Intellige, quæ ſunt proximi tui ex teipſo. Eccleſiaſtici 31. verſ.18.*

Quæres IV. *Quid cenſendum de illo, qui ami-* 50
cum ad prandium invitat, prævidens illum ebrium domum rediturum, ſi ei tantum vini apponat, quantum ipſe petet?

RESP. S. Auguſtinus *Serm.231. De Temp.* ſic reſpondet: *Sed illi, qui tales eſſe volunt, excuſant ſe miſerabiliter dicentes: ingratum habeo amicum, ſi quoties illum ad convivium vocavero, potum ei, quantum voluerit, non dedero &c. In poteſtate ejus dimitte, ut quantum ſibi placuerit, bibat, & ſi ſic ſe inebriare voluerit, ſolus pereat, & non ambo pereatis &c.* Itaque judice S. Auguſtino communiter non peccant illi, qui, quos convivio exceperunt, miniſtrant vinum, ebrietatem ipſis allaturum, modo non incitent illos ad nimium bibendum; quia videlicet communiter non vitabuntur offenſæ graves, ſi non detur talibus, quantum petitur. Si tamen citra offenſam poſſet negari tanta copia vini, cenſeo eſſe negandam, ſicuti non eſt ſine juſta, rationabilique cauſa ad convivium, vel prandium invitandus ille amicus, qui putatur ad ebrietatem uſque potaturus, *mandavit enim Deus cuivis de proximo ſuo*, ut paulò antè dixi. Quia tamen invitatio illa ſe remotiùs habet ad inebriationem, quàm vini copioſi ſubminiſtratio, idcirco ea faciliùs, quàm hæc excuſationem habet.

Quæres V. *Quid teneatur facere caupo, quan-* 51
do ejus tabernam ingreditur civis, quem ſcit non ſolere egredi, niſi probè madidum, adeòque temulentum?

RESP. Aſſerit S. Antoninus *Part. 2. Tit. 6. cap.3. §.2. in fin.* ejuſmodi hoſpitem abſolutè obligari, ut tali popinoni neget vinum, ſi videlicet abſque ſuo incommodo poſſit. Nec obſtat, quòd caupones hanc Theologiam non capiant; nam ideo non capiunt, quia nimis avidè lucra captant.

Quæres VI. *An caupones peccent, quando dant* 52
vinum iis, de quibus rationabiliter dubitant, utrùm ſint ſe inebriaturi nec ne?

RESP. Non peccant, ut rectè contra Navarr. in Manual. *cap.21. n.26.* monent in ſimili Sanchez *Lib.1. Moral. cap.7. n.34.* Bonacin. *diſp. 2. De Peccatis q.4. p.2.* Paſqual. *In Praxi Iejun. deciſ.363.* Ratio eſt, quia caupo eſt in poſſeſſione miniſtrandi vinum petentibus; jure autem hujus poſſeſſionis privari non debet propter dubium. Imò ſi in hoc caſu neget, peccabit; quia dubia in meliorem partem, ſaltem quoad actiones exteriores, noſtrum proximum concernentes, interpretari debemus, juxta *Reg. 2. De Reg. Iur in 6.*

Quæ-

Digitized by Google

53 Quæres VII. *An & illi damnandi ſint, qui non impediunt alienam Ebrietatem, cùm poſſint?*

RESP. Tales de mortali peccato damnant S. Antoninus *cit. cap. 3. §. 2. in fin.* Tabiena, Reginald. *cit. Lib. 22. n. 58.* ſi videlicet ſine incommodo poſſint, & tamen non impediant ebrietatem. Ratio eſt eadem, quam ſuprà attuli; nam ſi obligamur ex charitate noſtrum proximum reducere ad frugem, quando adſunt illæ circumſtantiæ, & conditiones, quas in materia de correptione fraterna explicant Theologi cum S. Thom. 2. 2. *q.* 33. certè tenemur impedire eorum peccata, quoad poſſumus commodè.

54 Quæres igitur VIII. *An ſi Cajus habeat ante ſe menſuram vini, quam niſi auferam, & effundam, certò certiùs ſe inebriabit, licitè effundam?*

RESP. Licitè effundam judice Cardinali Toleto in Summa *Lib. 5. cap. 15.* Quatuor tamen ſunt circa hunc, & ſimiles caſus obſervanda. I. Si aliter poſſum facilè impedire ebrietatem, abſcondendo vinum, ut poſtmodum ſobrio reddam, teneor abſcondere, & non licet effundere. II. Si non poſſim abſcondere, niſi in meo ventre, licitè ebibam. III. Si Cajus videatur graviter blaſphematurus ablato ſuo vino, auferendum non eſt, quia ejus minus peccatum non debet per majus impediri. Sanctus Thom. 2. 2. *q.* 150. *a.* 4. & Ibid. *q.* 73. *a.* 6. monéntque generatim Doctores, cùm quærunt, utrùm debitor licitè differat ſolutionem, quando prævidet creditorem ea abuſurum in perniciem propriæ animæ. IV. Non debes per vim auferre illi ſuum vinum, quia ſolius Magiſtratus eſt, per vim coërcere ſceleratos. Excipe, niſi illa ebrietas eſſet Cajo allatura extremum malum, ut in ſimili docet Cardinalis de Lugo *diſp. 21. De Iuſt. n. 34.*

55 Quæres IX. *An oporteat in Confeſſione exprimere, quoties, & reſpectu quot perſonarum peccàrit quis, miniſtrando potum exceſſivum, aut non impediendo Ebrietatem?*

RESP. Tenetur quis in Confeſſione manifeſtare, non ſolùm, quòd alios inebriaverit, aut occaſionem, vel materiam dederit inebriandi, ſed etiam debet manifeſtare, quot illi fuerint, & quoties id fecerit, ſive cum uno, ſive cum pluribus. Ita loquitur Baldellus *n. 22.* & ego cum illo. Addo tamen circa hujus Sectionis reſponſiones, nullo modo requiri tam graves cauſas, ad excuſandos ab omni peccato illos, qui vinum ebrioſis ſubminiſtrant, aut illos non impediunt ab ebrietate, quàm requiruntur ad excuſandos illos, qui propinando, aut incitando ſunt cauſa ebrietatis; plurima enim fas eſt permittere, aut indirectè velle, quæ non licet directè intendere. Doctores in materia de ſcandalo & alibi.

SECTIO VI.

Cujus ſpeciei peccatum admittant, qui ſunt aliis directa, aut indirecta cauſa Ebrietatis?

SUMMARIUM.

Cujus ſpeciei peccatum admittat incitans alterum ad formalem Ebrietatem, cum intentione maculandi ejus animam? 56.

Cujus ille, qui ad formalem quidem, non tamen cum tam Sathanica intentione? 58.

Refert ad praxin hoc ſcire. 60.

Quomodo ille, qui aliis modis fuit cauſa alienæ Ebrietatis? 62.

Quæres I. *Cujus ſpeciei peccatum admit-* 56
tat is, qui alterum in Ebrietatem inducit ex directa, & formali intentione ad ejus animam macula Ebrietatis conſpurcandam?

RESP. Qui hoc modo inducit, diabolus eſt, non homo, ſimilis illi, qui, ut infrà referemus ex fide dignis, nactus ſuum hoſtem, minatúſque ei mortem, niſi Deum negaret, poſtquam illum ad hoc tetrum facinus adduxit, eum mox confodit cum impio iſto epiphonemate: *Iam non corpus ſolùm, ſed animam quoque ipſam perimere poſſum.* Ut conſceleratus hic 57
latro per ſuum Sathanicum poſtulatum peccavit contra charitatem, & Fidei divinæ obligationem, ita & is, de quo præſens quæſtio proponitur, peccat contra charitatem, & ſobrietatis obligationem, & quidem ita graviter contra charitatem, ut quemadmodum ſuprà retuli, ſint, qui damnent peccati mortalis etiam illum, qui alterum ad veniale delictum inducit, ex formali, & directa intentione maculandi peccato veniali animam ipſius. Cauſam attuli ſuprà *n.* 17.

Quæres II. *Quid cenſendum, quando ex directa* 58
quidem, non tamen formali intentione aliquem inebriamus?

RESP. Nos quoque contra charitatem in hoc caſu mortaliter delinquere aſſerunt multi, negantibus multis, ut diſces ex obviis quibuſque Theologis de ſcandalo tractantibus, nominatim Laymanno *Lib. 2. Tract. 3. cap. 13.* Lugone, & Dicaſtillo mox citandis. Quin plerique ajunt, nos in eo caſu committere idem ſpecie peccatum, quod admittit is, quem inebriamus, adeóque contrahere malitiam formalis ebrietatis. At Cardinalis de Lugo *diſp.* 59
9. De Iuſtit. n. 14. id inficiatur, eò quòd ſobrietas, uti & alia quælibet virtus, etſi directè præcipiat, ut obſervetur ab iis, qui ad illam tenentur, attamen tantùm indirectè vetet, ne ejus impe-

Digitized by Google

impedimenta ponantur, adeóq; ne quis alium ab ea avertat. Quare in prædicto caſu admittitur peccatum ſpecie diſtinctum ab ebrietate propriè dicta, id peccatum tamen reductivè pertinet ad ebrietatem, ut addit idem, conſentiente Dicaſtillo *De Pœnitent. diſp.* 9. *num.* 271. ac bene declarante, mihique perſuadente.

60 Nec iſta inter Doctores controverſia eſt ſolùm ſpeculativa, ſed verè ad praxin ſpectat. Nam ſi ponamus, ebrietatem in aliqua religione fieri peccatum reſervatum, non incurret reſervationem is, qui aliquem inebriat, ut deduces ex vero fundamento, quo Thom. Sanchez *Lib.* 5. *Summæ cap.* 6. *n.* 10. approbantibus Lugone ac Dicaſtillo *ll.cc.* probat, illum, qui peccato ſolùm venialiter repugnante caſtitati, cujus voto obſtrictus eſt, inducit Religioſum ad crimen lethale adverſans caſtimoniæ, idcirco non incurrere illam reſervationem, qua tenetur inductus, & ſeductus, quòd inductus non peccârit mortaliter contra ſuum votum. Atqui neque is, quo de loquimur, delinquit propriè contra ſobrietatem.

61 Quæres III. *Quomodo teneatur talis ſuum peccatum confiteri, ſi non peccat directè contra ſobrietatem?*

RESP. Ex omnium, quos legi, ſenſu, certum eſt, non ſufficienter confeſſurum, qui diceret: Incitavi alterum ad aliquod peccatum mortale, ſed exprimendam eſſe ſpeciem peccati, ad quam alterum quis induxit, eò quòd ſpecies peccati, quod ſeu directè, ſeu indirectè contra ſobrietatem admittit is, qui alterum ad temulentiam incitat, non poſſit explicari ſufficienter, niſi exprimendo ſpeciem intemperantiæ, cujus quis in altero cauſa fuit; atqui omnes ſpecies peccatorum mortalium ſunt explicandæ Trident. *Seſſ.* 14. *cap.* 7.

62 Quæres IV. *Qui alteri fuit occaſio ebrietatis, vel per pravum exemplum, vel ſubminiſtrando vinum, vel non impediendo, cùm potuiſſet, quomodo confiteri teneatur?*

RESP. Probabile eſt, talem peccâſſe ſolùm contra charitatem, & proinde non eſſe neceſſe, ut nominet ſpeciem peccati, cujus in alio extitit author; ſufficit, modò dicat: Fui per hoc, aut iſtud peccatum cauſa indirecta, ut quis committeret aliquod crimen mortale. Ita generatim de inducente per ſuum pravum exemplum alios ad peccatum, docet Cardinalis de Lugo *cit. diſp.* 16. *n.* 159. Tannerus *Tom.* 3. *diſp.* 2. *dub.* 6. *n.* 98. alii poſt S. Thom. 2.2. *q.* 43. *a.* 3. *ad.* 2. ubi diſertè aſſerit, in illo, qui opere non malo, ſed habente ſpeciem mali ſcandalizat alterum, reperiri ſcandalum abſque alio peccato. Ratio eſt, quia non videtur ulla particularis virtus inducere obligationem, ut nemo etiam indirectè duntaxat cauſet illius expulſionem ex alieno ſubjecto; ſufficit, modò charitas proximi ad hoc obliget; diſſentiunt tamen ab his DD. multi alii; ut Laymann. *Lib.* 2. *Tract.* 3. *cap.* 13. *n.* 6. Dicaſtillo *De Pœnitent. diſp.* 9. *n.* 336. fusè, & quos hi, cum Diana *Part.* 5. *Tract.* 7. *Reſol.* 3. citant. Quorum opinio, quia eſt multò ſecurior, ideo illam ſuadeo in praxi pœnitentibus omnibus. Confeſſarii poterunt rationabiliùs pro diverſitate pœnitentium ſequi priorem illam, ſi videlicet videant, ſe non poſſe ſine tædio, aut alia moleſtia pœnitentis exquirere, ad quale peccatum induxerit ſuo exemplo proximum; atque adeò poterunt quandoque non moveri obſervatione Dianæ *loc. cit.* ſic pronuntiantis: [Notandum verò eſt hîc unum, quod plurimi miſerrimè nolunt intelligere, videlicet in caſu, quo times à te alios ſcandalizatos eſſe, teneri in Confeſſione explicare numerum perſonarum, & ſpeciem peccatorum.]

SECTIO VII.

Quomodo peccent, qui gloriantur, quòd alios inebriârint?

SUMMARIUM.

Quomodo peccent, qui gloriantur, quòd alios inebriârint? 63.
Communiter non jactant ſe de formali inebriatione. Ibid.
Cujus ſpeciei peccatum admittant, ſi ſe jactent de illa formali? 64.
An peccata jactantium ſe de diverſis peccatis à ſe commiſſis, ſint omnia ejuſdem ſpeciei? 65.

Eſt hoc peccatum potatoribus valde familiare. Quoties enim ſibi applaudunt, quòd alterum inſigniter, ut loquuntur, contexerint: *Cenſendine ſunt mortaliter per hanc gloriationem delinquere?* 63

RESP. Videntur communiter tales non delinquere mortaliter. Nam cùm tam multi hoc genere peccati delinquant, & tamen tam pauci de illo ſe in ſacro tribunali accuſare videantur, ſignum eſt, illos putare, quòd hæc jactantia non ſit graviter mala, ſeu, ut rectiùs dicam, non apprehendere gravem malitiam in illa. Et ratio eſſe poteſt, quia ſcilicet non tam ſe jactant de ipſo peccato inductionis, quod fecerunt, quàm de modo, & dexteritate, quâ illud admiſerunt aut de jocis, quorum occaſionem ebrietas alterius dedit, aut de ſuo calore naturali, quo vinum præquam alii domare poſſunt.

Quòd ſi, ut non rarò fit, ſe jactent de ipſamet formali inebriatione, adeóque de ſua provocatione mortaliter mala, peccant mortaliter, 64

Digitized by Google

liter, & ita quidem, ut ſi ſibi complaceant in illa ebrietate, teneantur in Confeſſione indicare ſpeciem peccati, de quo ſe jactaverunt, ut docent omnes; non autem teneantur, ſi in illa non habeant complacentiam, ſicuti contra Sanchez *Lib. 1. Moral. cap. 3. n. 13.* docet Ferdinandus de Caſtro Palao *Tract. 2. diſp. 2. Punct. 11.* Nam diverſitas ſpecifica peccatorum mortalium, de quibus ſe quis, abſque complacentia in illis, jactat, habet ſe ſolùm materialiter, & proinde omnes jactantiæ de peccatis mortalibus ſine complacentia in illis, ſunt ejuſdem ſpeciei infimæ, ut etiam docet, fuſéque declarat Dicaſtillo *De Pœnit. diſp. 9. dub. 8. à n. 54. ad 59.* poteſtque hæc doctrina ſecurè in praxin deduci circa jactantiam de illis peccatis mortalibus, quorum objecta non ſolent ciere vehementem paſſionem, niſi quando ſenſibus exterioribus proponuntur vel ipſa, vel illorum occaſiones, ut ſunt ebrietas, imprecatio, furtum, violatio jejunii Eccleſiaſtici, omiſſio penſi Canonici &c. Nam quando quis ſeſe jactat de iſtis, facilè poteſt dignoſcere, an tunc revera habeat in eorum ſpecifica malitia complacentiam. At verò quando illa gloriatio verſatur circa crimina, quorum objecta per ſolam recordationem præſentia potenter admodum concitant pravos appetitus, ut ſunt res venereæ, vindicta ſumpta de illo, contra quem adhuc retinemus rancorem, tum ſanè non eſt pronum diſcernere, utrùm non interceſſerit complacentia; & puto in dubio præſumendum interceſſiſſe, quia ſolet ut plurimùm.

65 Porrò quod Palaus, & Dicaſtillo dicunt de infima ſpecie malitiæ peccatorum jactabundè narratorum, id ipſum meritò extendunt, ad tranſgreſſionem votorum; omnes enim quæ ſunt de rebus per ſolum votum interdictis, aut præceptis, ſunt ejuſdem infimæ ſpeciei. Dicaſtillo fuſè *loc. cit. n. 490.*

SECTIO VIII.

Notantur nonnulla circa propinationes, in ſanitatem Principum, & aliorum.

SUMMARIUM.

An mos bibendi in ſanitatem Principum ſit novus? 66.

An talis potus non contineat ſuperſtitionem? 67.

Obeſt ſæpè valetudini talis potus. 68.

Gravis ſententia S. Ambroſii. Ibid.

Si potationi in ſanitatem alienam jungatur precatio ad Deum, vacat culpa ſuperſtitionis. 70.

Communiter inquinantur aliquâ culpâ tales potationes. 72.

Ea invexerunt in Germaniam vini caritatem. 73.

Multum tamen eſt imminuta in Aulis Principum ea belluatio. 74.

Quæres I. *Vtrùm mos bibendi in Regum, Amicorum, Principumve ſanitatem, vel honorem ſit novus, an verò antiquus?* 66

RESP. Eſt utique perantiquus, ut ex Ovidio, Horatio, atque aliis oſtendit eruditus Fornerus *Lib. 3. De Temulentiæ malo cap. 16.*

Quæres II. *Vtrùm revera ſit fas propinare, & bibere in alicujus ſanitatem?* 67

Eſſe fas probat in primis conſuetudo uſitatiſſima in conviviis etiam Clericorum, & Religioſorum, modeſtiæ laude non carentium. Probat deinde ratio, quia ejuſmodi propinatio continet votum, & apprecationem ſanitatis.

Eſſe nefas probatur I. Quia ejuſmodi potus videtur continere veram ſuperſtitionem. Tunc enim actus ſuperſtitionis exercetur, cùm ad Dei gloriam facimus aliquid, quod ad Dei gloriam non pertinet. Sanctus Thomas 2. 2. q. 93. a. 2. in c. Et nos multis declaramus in Alphab. Quadrupl. Part. 4. Atqui talis potus non pertinet ad Dei gloriam, cùm ſit actus ex ſe indifferens; & tamen fit ad Dei gloriam, quia is, qui bibit, vult ſuo potu inducere Deum, ut ſanitatem largiatur, aut conſervet illi homini, in cujus ſanitatem bibit ipſe; non poſſumus autem Deum ad aliquod beneficium concedendum inducere per actus merè indifferentes, ſeu non ſpectantes ad ejus gloriam, argument. doctrinæ primùm allatæ ex ſancto Thoma.

Probatur II. Quia tales propinationes ſæpiſſimè fiunt ex ſola adulatione. Probatur III. quia talia pocula ebibuntur cum præſentiſſimo periculo lædendi mentem, ſanitatémque propriam, vel alienam. Unde ſcitè ſcripſit quidam notus mihi Medicus, 68

Quò tibi potarum plus eſt in ventre ſalutum.
Hoc minus è potis hiſce ſalutis habes.

Et graphicè, atque patheticè S. Ambroſius de Elia, & jejunio Cap. 7. *Quid autem obteſtationes potantium loquar? Quid memorem Sacramenta, quæ violare nefas arbitrantur? Bibamus, inquiunt, pro ſalute Imperatorum, & qui non biberit, ſit voti reus in devotione. Videtur enim non amare Imperatorem, qui pro ejus ſalute non biberit. O piæ devotionis obſequium! Bibamus pro ſalute exercituum, pro Comitum virtute, pro filiorum ſanitate. Et hæc vota ad Deum pervenire credunt. O ſtultitiam hominum, qui ebrietatem ſacrificium putant!*

RESP. I. Propinare, aut bibere in ſanitatem alicujus, abſtrahendo ab omni alio actu bono 69

eſt peccatum ſuperſtitionis. Patet ex ratione allata è doctrina S. Thomæ *n.* 89.

70 II. Si tamen illi potui addatur, ut perſæpe fit, mentalis, aut vocalis precatio, qua propinans petat abs Deo ſanitatem illi, in cujus ſanitatem bibit, ita ut ea propinatio, & ebibitio, ſit excitatio quædam ad talem precationem fundendam, tum caret per ſe culpa, imò eſt laudabilis, quia dirigitur ad bonum finem, ſcilicet ad precationem. Et utique convenit, ut Religioſi, qui quandoque provocantur ad bibendum in ejuſmodi ſanitatem, præeant bono exemplo ſæcularibus, & alta voce, atque ex animo petant à Deo incolumitatem illi, qui nominatur.

71 III. Si memorata propinatio fiat præciſè ad excitandam memoriam illius, in cujus ſanitatem bibitur, tum etiam ut ſic vacat culpa.

IV. Quando illa propinatio fit cum periculo crapulæ, ebrietatis, invaletudinis, continet malitiam mortalem, aut venialem. Mortalem, ſi ſanitas, aut ratio graviter lædatur in propinante, aut illo, qui reſpondere debet, venialem, ſi tantùm leviter lædatur. Patet ex hactenus diſputatis.

72 Et quia ferè in omnibus conviviis, in quibus plures id genus Salutiferi, ut vocant, potus in gyrum eunt, aliquod indicatorum incommodorum reperire eſt, ideo damno peccati ut plurimum frequentationes illorum; damnat & Fornerus *loc. cit. cap.* 19. qui proinde ſuadet Principibus viris, ne permittant hujuſmodi vinaria vota pro ſua ſalute fieri, ne Deus irritatus peccatis, quæ intervenire ſolent morbo potiùs illos plectat, quàm ſanitate donet.

73 Et præmiſerat hic Doctor, quoſdam non temerè credere, ex quo tempore hic bibendi ritus in Germaniam invehi cœpit, vini caritatem maximam ſimul invectam eſſe, tum quia plurimum vini perditur hiſce hauſtibus ſalutiferis, tum quia Deus crebra ſterilitate plectit peccata eos hauſtus comitari ſolita.

74 Verùm audivi non ſemel, eſſe in Aulis, præſertim Eccleſiaſticorum, temperatam intemperantiam, qua olim cogebantur ebibere pocula propinata in ſanitatem alienam, ita ut in iis Aulis nemini, ſaltem in præſentia Principis inferatur illa amica inimiciſſima vis; atque utinam hæc reformatio longè, latéque propagetur.

P.

IN CRAPULA SACRAM HOSTIAM &c.

CAPUT XIV.

De Pœna illorum, qui in crapula, vel per crapulam evomunt Sacram Hoſtiam.

SUMMARIUM.

Quid Iure Canonico ſtatutum ſit circa tales? 1.
Ea pœna relinquitur arbitrio judicis. 2.
Hoc arbitrium quouſque ſe extendat? 3. *remiſſivè.*

De hoc ſacrilegio legitur in Jure Canonico *Cap. Si quis per ebrietatem. De Conſecr. diſt.* 2. hoc decretum: *Si quis per ebrietatem, vel voracitatem Euchariſtiam evomuerit, 40. diebus pœniteat, ſi laicus eſt; Clerici, vel Monachi, ſeu Diaconi, & presbyteri.* 70. *diebus pœniteant, Epiſcopi* 90. Et addit Ignatius Diaz *in ſua practica criminali. Cap.* 41. poſt Turrecrematam, hanc pœnitentiam, ſi conſideretur cauſa vomitus, ſcilicet ebrietas, & aliæ circumſtantiæ, non eſſe nimis gravem, ſed ſecurè injungi poſſe, quandoquidem ſupponitur, illum vomitum fieri, dum ſpecies Sacramentales ſunt adhuc ita integræ, ut meritò cenſeatur Chriſtum Dominum adhuc ſub illis contineri. 1

Cæterùm in Alphabeto Sacrificantium *Caſu* 13. *n.* 231. ex Tannero, ac Tambur. dixi, ſpecies Euchariſtica in ſtomacho vix diutius una hora manere incorruptas. Retuli quoque ex eodem Tamburino eventum notabilem.

Quia verò in allegato Canone: *Si quis*, non exprimitur qualitas pœnitentiæ, ideo cenſet idem Diaz, relinqui arbitrio judicis; quod & credo, quandoquidem Cap. *De cauſis. De Offic. Iudic. deleg.* ſic deſcribit Alexandr. III. *Si tale fuerit negotium, quod certa exinde pœna Canonibus exprimatur, eandem infligas; alioqui in ipſos pro delicti qualitate, & cauſa ſecundùm tuum arbitrium punire procures.* 2

Ex quo reſcripto, ut alias rationes omittam, refutatur opinio Menochii de arbitr. judic. *q.* 13. *n.* 1. *& ſeqq.* ſine allegatione ullius textus, non tamen ſine authoritate pronuntiantis: *In abſoluto, & libero arbitrio nulla Regula, nulla norma, nulla lex ſaltem poſitiva obſervari neceſſe eſt.* Etenim contrarium huic pronuntiato tam generali probatur clarè ex cit. reſcripto. 3

Quare adhærendum eſt Alexandro *Tom.* 1. *Conſil.*65. Marantæ, Marſilio, & aliis apud, & cum Doctore Marta *Tract. De Clauſulis Part.* 1. *Clauſ.* 97. docentibus, quando alicui inferiori fit poteſtas procedendi ſecundùm *Liberum arbitrium* (quæ clauſula eſt communiſſima, & idcirco hic commemorata) ſemper debere eſſe regulatum ſecundùm jus commune; deberéque judicem procedere ſecundùm bonum conſcientiam, regulatam à jure, & æquo.

Q.

VERBA SACROSANCTIS MYSTERIIS.

CAPUT XV.

Quid cenſendum de Sacerdote proferente in ebrietate verba conſecrationis?

SUMMARIUM.

An ebrius proferens ſacra verba ſuper materia apta conſecret? 1.
Quid ſi ante ebrietatem habuit intentionem conſecrandi in ebrietate, caſu, quo proferret ea verba? 3.
Quid ſi ex intentione ea proferendi ſe impleret vino? 4.
Solvitur objectio ex S. Auguſtino. 5.

1 HAnc quæſtionem non eſſe otioſam ſatis reliquos inter oſtendit Cardinalis de Lugo, dum de illa ex inſtituto differit loco mox citando.

2 Quæritur igitur I. *An ſi ebrius verba conſecrationis proferat ſuper panem, verè conſecret?*

RESP. Negant omnes, eò quòd ebrius careat intentione neceſſaria ad valorem conſecrationis.

3 Quæres II. *An tunc ſaltem conſecret, quando ſcit, ſe ſolere in ebrietate illa verba proferre, & antequam ſe inebriaret, dixit apud ſe: ſi in ebrietate protulero verba conſecrationis, volo, ut ea vim conſecrandi habeant?*

RESP. Cardinalis de Lugo *Tom.* 1. *in* 3. *Part. diſp.* 8. *n.* 100. rectè ad hanc quæſtionem reſpondet negativè. Nam ut verba ſignificent, non ſatis eſt, velle me, ut ea ſignificent caſu, quo illa protulero, ſed requiritur, ut velim ea ad hunc finem proferre, atque adeò, ut velim ipſam prolationem verborum, & hæc oriatur ex intentione ſignificandi per verba, alioquin non cenſebor habere voluntatem loquendi, & conſequenter non loquar humano modo.

Cùm igitur forma Sacramentalis nil efficiat, niſi ſignificet ex inſtituto, & voluntate adhibentis, ſeu proferentis eam, ſequitur illum, de quo præſens quæſtio inſtituitur, non conſecrare, etſi millies enuntiet formulam, habeátque materiam ſufficienter præſentem.

Quæres III. *Ulteriùs, quid cenſendum de illo,* 4 *qui ex intentione proferendi illa verba in ebrietate, ſe inebriaret?*

Hunc caſum videri à Recentioribus omiſſum ait idem Cardinalis *n.* 101. A pleriſque expreſſum aſſerit, oſtenditque P. Dicaſtillo *Tom.* 1. *De Sacramentis Tract.* 1. *diſp.* 3. *n.* 117. Nec dubitant eſſe poſſibilem, docent nihilominus utrunque, conſecrationem in ejuſmodi caſu eſſe invalidam; eò quòd conſecratio, ſicuti & confectio cujuſque Sacramenti, debeat conſtare locutione humana, qualis non eſt, quæ fit in ebrietate; nam locutio humana impoſita eſt ad ſignificandam, & exprimendam mentem loquentis, S. Thomas 2.2. q. 110. a. 3. *in corp.* mentem, inquam, præſentem, hoc eſt, quid de rebus nunc ſentiat vel formaliter, vel virtualiter, per intentionem derivatam humano modo ex priori intentione magis explicata, ut fuſiùs explicat idem Cardinalis.

Nec huic doctrinæ obſtat S. Auguſtinus 5 *Tract.* 5. *in Ioan.* dicens, Baptiſmum ab ebrioſo collatum eſſe validum; plus enim non indicat, quàm illum, qui flagitiosè deditus eſt ebrietati, validè conferre Baptiſmum, validè, inquam, conferre, non quando ebrius eſt, ſed quando eſt ſobrius, eſto non cogitet deſiſtere à bacchanali libidine.

R.

ET QUIDEM DIE IEIUNIO SACRATA &c.

CAPUT XVI.

An per Ebrietatem frangatur jejunium?

SUMMARIUM.

An per ebrietatem frangatur jejunium? 1.
Quid ſi vinum hauriatur intentione ſedandi famem? Ibid.
Uſus vini fuit olim interdictus jejunantibus. 2.
An ebrii teneantur lege Ieiunii? 3.

QUæres I. *An per ebrietatem frangatur jejunium?*

RESP. Etſi Alexander Alenſis referente 1 Paſqualigo *in praxi jejunii Eccleſiaſt. deciſ.* 117. puta-

Digitized by Google

putaverit, potu vini ſolvi jejunium, præſertim ſi manè adhibeatur, eò quòd nutriat; & hanc ſententiam amplectatur S. Thom. *in 4. diſt.* 15. *q.* 3. *a.* 4. cum multis à Paſqualigo *deciſ.* 117. relatis, in eo caſu, quo quis ea intentione vinum bibit, ut inediam, famémque ſedet, quandoquidem videtur tunc vinum ſumi per modum cibi, praxis tamen præſentis vitæ, approbata uſu, tum ipſorum pœnitentium, tum confeſſariorum, & confirmata authoritate Navarri in Manuali *cap.* 21. *n.* 13. aliorúmque plurimorum, quos nominant, & ſequuntur Sanchez *Lib.* 5. *Conſ. Moral. cap.* 1. *dub.* 23. Antoninus Diana *Part.* 1. *Tract.* 9. *Reſol.* 23. & Paſqualigus *loc. cit.* contrarium mihi perſuadet.

2 Accedit hæc ratio, quia etſi olim uſus vini fuerit vetitus diebus jejuniorum, jam tamen nullo modo prohibetur. Atqui judicandum eſt de rebus, prout tempora poſtulare videntur. *Cap. fin. De Tranſ.*

3 Quæres II. *An ebrii teneantur lege jejunii?*

RESP. Eatenus tenentur, ut quamvis non peccent actu, & propriè, dum cœnant in ebrietate conſtituti, ſicuti deducitur ex generali doctrina de peccatis ebriorum, tradita *cap.* 9. peccent tamen mortaliter contra legem jejunii, ſi ſcientes ſe ſolere in ebrietate multum extra tempus prandii vorare, ſeſe nihilominus inebrient. Patet ex generali doctrina eodem *cap.* 9 *ſect.* 3. traditâ. Unde qui ebrio adminiſtrat die jejunii cœnam, peccat mortaliter per ſe loquendo. Thomas Del Bene de Immunit. Eccleſ. *Part.* 2. *cap.* 13. *dub.* 1. *n.* 16. Laymannus in [illegible] mili *Lib.* 1. *Tract.* [illegible]. *cap.* 10. *n.* 3.

S.

PROPUDIOSUM CRIMEN SACRAE DIGNITATI &c.

CAPUT XVII.

Quantopere Clericalem ſtatum dedeceat Ebrietas?

SUMMARIUM.

Ebrietas dedecet peculiariter Clericos. 1.
Et cur peculiariter? 2.
In Veteri Lege quid fuerit ſtatutum pro Sacerdotibus? 3.
Quid à Synodo Trevirenſi? 4.
An peccet mortaliter Clericus bibens vinum ſine aqua, & quidem ter in uno prandio? 5.
Diſcrimen inter Decretales, & Decretum Gratiani, quoad vim obligandi. 6.
In foro externo ſtatur deciſionibus Decreti. 7.
Imperatori debet porrigi Scyphus vino, & aqua permixtus. 9.

QUæres I. *An ebrietas peculiariter dedeceat Clericos?* 1

RESP. Haud dubiè, adeò, ut P. Adamus Contzen *Politicorum Lib.* 6. *c.* 10. *n.* 7. meritò ſcribat: *Ebrioſus Sacerdos res monſtroſa eſt*; & Moſcovitæ Sacerdotes ebrios publicè verberaverint, ut teſtatur Ignatius Lopez *in Pract. crim. cap.* 77. Reſponſionem datam probo. I. Quia Clerici tenentur peculiariter eſſe ſobrii, ergo peculiariter illos dedecet ebrietas. Probo II. Quia in Clericos ebrios, & ebrioſos ſtatutæ ſunt pœnæ peculiares. Utrumque hoc argumentum pluribus declaro.

Quæres itaque II. *An, & cur Clerici teneantur peculiariter eſſe ſobrii?* 2

RESP. Teneri docet S. Thomas 2. 2. *q.* 150. *a.* 4. probátque hac ratione; quòd ſcil. Epiſcopi, & quilibet Eccleſiæ miniſtri, mente devota debeant ſpiritualibus inſiſtere. Equidem oratio, Sacræ Scripturæ lectio, Sacramentorum adminiſtratio, quibus operibus vacare debent Clerici, ſobrietatem non mediocrem exigunt.

Confirmatur hæc doctrina in primis exemplo Leviticorum Sacerdotum, de quibus *Levitici* 10. ita ſtatuit ipſe Dominus: *Vinum, & omne quod inebriare poteſt non bibetis, tu, & filii tui, quando intrabitis in tabernaculum teſtimonii, ne moriamini, quia præceptum ſempiternum eſt in generationes veſtras; & ut habeatis ſcientiam diſcernendi inter ſanctum, & profanum, inter pollutum, & mundum.* In qua lege ponderanda eſt altera illius ratio. Nam longè potiore jure in Clericis novi, quàm antiqui teſtamenti requiritur ſcientia diſcernendi inter ſanctum, & profanum. Confirmatur deinde illo monito, quo Nepotianum imbuit S. Hieronymus: *Nunquam*, inquit, *vinum redoleas, ne audias illud Philoſophi*: Hoc non eſt oſculum porrigere, ſed vinum propinare. *Vinolentos Sacerdotes, & Apoſtolus damnat, & Lex vetus prohibet.* 3

Accedit auctoritas Trevirenſis Synodi habitæ Anno 1548. *Tit. De Cler. Temulentia* ita pronuntiantis, & ſancientis: *Ebrietas, ut palàm eſt, inſignium flagitiorum incitatrix, & ſcaturigo, quæ in comeſſationibus, & conventiculis dominatur, Eccleſiaſticum gradum ſumma cum turpitudine paſſim infamavit &c.* tum enumeratis ebrietatis malis ſubdit Synodus: *Cæterùm, qui turpiter illi vitio indulgent immorigeri, ab officiis, & beneficiis Eccleſiaſtica Cenſura, & Synodi authoritate ſuſpendantur. Deinde ſi etiam impudenter deteſtandæ conſuetudini, & dictu pariter, ac viſu fœdiſſimæ ulteriùs inhæſerint, omnibus honorum gradibus exutos, ad quadrupedum ſortem, quæ natura prona, atque ventri obedien-* 4

dientia finxit, *majoribus ſuppliciis affectos*, *ſtatuit abjiciendos*. Plures hanc in rem leges Eccleſiaſticas referam *cap.22.*

5 Quæres II. *An mortaliter peccet Clericus, qui bibit vinum ſine aqua, & ſæpius quàm ter in uno prandio?*

Hanc multis mirabilem, quibuſdam etiam ridiculam futuram quæſtionem poſt Panormitanum *in Cap. A crapula. De vit. & honeſt. Clericorum* proponit Bartholomæus Fumus in ſua Armilla *Verb. Ebrietas n.7.* propterea quòd *cit. Cap. A Crapula*, & *Cap. Quando. 2. diſt.* 44. utrumque prohibeatur. Verùm etſi *in cit. Cap. A Crapula.* jubeantur Clerici *vinum ſibi temperare & ſeipſos vino*, non idcirco jubentur illud diluere. Nam ſatis ſibi temperant, ſi modicè bibant; idque declarat praxis infinitorum tam ſæcularium, quàm Regularium Clericorum, qui abſque ullo ſcrupulo meraco utuntur. Deinde citatum Cap. *Quando* deſumptum eſt ex Concilio Nannetenſi, quod cùm fuerit Provinciale, non obligat univerſos Clericos.

6 Etenim probè obſervare debent imperitiores, eſſe hoc, præter reliqua, diſcrimen inter Decretales, & Decretum, ſeu inter libros Decretalium, & Decretum Gratiani, quòd leges contentæ in Decretalibus, licèt quandoque ſint deſumptæ ex authore non habente jus obligandi univerſam Eccleſiam, re ipſa tamen (niſi alicubi patrocinetur privilegium, præſcriptio &c.) obligent, quia videlicet iis omnibus ſuam authoritatem tribuerunt Gregor. IX. & Bonifacius VIII. ut liquet ex eorum Epiſtolis præfixis quinque libris, & ſexto Decretalium, ac proinde eo modo, quo Juſtinianus *Leg. 1. C. De veter. Iur. enucl.* dedit Legibus Digeſtorum, collectis à Juriſperitis, quibus id mandaverat, authoritatem tantam, quantam ſi *à divino ipſius ore profuſæ fuiſſent*, ut loquitur ipſe *loc. cit.* §.6.

7 At verò, quia Decretum Gratiani non habet ullam authoritatem ab ullo Pontifice, hinc fit, ut præcepta eo contenta plus virium, plúſque authoritatis non habeant in foro interno, quàm tribuere potuerit, ex quo deſcripſit Gratianus. Atque ita cæteros inter obſervant Suarez *De Legib. L.4. cap.5. n.6.* referens alios. Vivaldus *in Candelabro, in Prologo, ante n.4.* Layman. *Lib.1. Tract.4. cap.6. n.12.* quamvis in foro externo ſoleat procedi juxta Canones à Gratiano collectos, undecunque eos ipſe deſumpſerit.

8 Accedit, quòd allegatum Concilium Nanetenſe non loquatur, niſi de Agapis, & conviviis, quæ ex charitate fraterna inſtituebantur, priuſquam adiretur ſacra ædes, de quibus aliquid dicam *cap.48.* Quare non tantùm non mortaliter, ſed ne venialiter quidem per ſe loquendo peccant Clerici, tametſi ter, aut ſæpius in eodem prandio bibant meracum, ſeu vinum non dilutum aqua; quamvis permulti meliùs conſulerent valetudini, ſi crebrò facerent connubium inter Bacchum, & Thetyn, vinum, aio, & aquam, ut liquebit ex dicendis *Cap.51. n.33. & ſeqq.*

Hiſce addo, in Aurea Bulla Caroli IV. *Cap.* 9
25. §. *Poſt hæc* expreſſè ſtatui, ut quando Rex Boëmiæ fungitur officio Pincernæ in Comitiis Imperialibus, Imperatori porrigat *ad bibendum Scyphum vino, & aqua permixtim impletum*; hæc enim ſunt verba Bullæ.

T.

NISI FUGA SIBI CONSULUISSET.

CAPUT XVIII.

An liceat ſe quandoque inebriare?

Hujus practicæ quæſtionis occaſionem dat 1
Caſus, qui in ipſo Accuſationis Canonicæ contextu fingitur, quòd ſcilicet Sacerdos maluerit adire periculum irriſionis, quàm ſe inebriare. Quæritur igitur: *An ad aliquod malum avertendum à ſe, aut etiam aliam ob cauſam liceat bibere uſque ad privationem rationis.* Ad iſtam quæſtionem reſpondebo duabus ſequentibus Sectionibus.

SECTIO I.

An fas ſit ſe inebriare ob necem, aut alia mala evadenda?

SUMMARIUM.

Vtrùm ebrietas formalis in nullo caſu ſit licita? 2.
An licitè ebibam poculum inebriativum, ſi mihi nolenti ebibere intentetur mors? 3.
E duobus malis eligendum minus. 4.
Licitè mihi præcido brachium, ut evitem mortem, quam minatur tyrannus. Ibid.
An etiam ad conſervationem honoris liceat ſe inebriare? 5.
Numerus ingens in duello occiſorum in Gallia. Ibid.
Eſt vulgi error, quòd pro honore moriendum ſit. 8.
Cujus famæ, multò magis vitæ parcendum eſt. Ibid.
An metus gravium verberum licitam reddat inebriationem propriam? 9.

Pro-

Digitized by Google

Proponitur, & exponitur difficilis locus ex S. Auguſtino. 11. & 12.

Inſania eſt mors animæ. Ibid.

2 QUæres I. *Vtrùm ebrietas formalis ſit ita intrinſecè mala, ut in nullo caſu ea ſit licita?*

RESP. Non legi, qui hoc neget, ſi per ebrietatem formalem intelligatur, ut intelligi debet, ille omnis, & ſolus potus, qui ex ſola voluptate, & delectabilitate ſumitur ſcienter uſque ad privationem rationis. Ratio eſt, quia non videtur poſſe poni caſus, quo ſola voluptas, quæ ex potu percipitur, licitè tanti fiat, ut propter illam procurandam ſit fas rationem exturbare; de aliis ebrietatibus, quas materiales ſuprà nominavi, eſt lis, & controverſia multiplex.

3 Quæres enim II. *An ſi quis mihi minetur mortem, niſi ebibam poculum, quod mihi porrigit, & quo me inebriandum prævideo, licitè illud poculum exhauriam?*

RESP. Etſi id negat Cajetanus 2.2. *q.* 150. *a.*1. meritò tamen aſſerunt Leſſius *Lib.* 4. *De Iuſtit. & Iure, cap.*3. *num.* 37. *& ſequentibus.* Baldellus *Theolog. Moral. Lib.*5. *diſp.*30. *n.*26. Dicaſtillo *Lib.*1. *De Iuſt. & Iur. diſp.*3. *n.*155. teſtatúrque P. Leſſius, multos viros doctos Univerſitatis Lovanienſis à ſe conſultos ita ſentire. Ratio fundamentalis petitur ex duobus principiis, ab ipſomet Cajetano admiſſis. Primum, quòd per potum privare ſe ratione, non ſit ita intrinſecè malum, quin aliquando liceat, ſicuti licet medicinæ cauſa, ut declarabitur infrà. Secundum, quòd tota eſſentialis malitia ebrietatis in hoc conſiſtat, quòd quis tanto bono, quantum eſt rationis uſus, cujus homo ſolam adminiſtrationem habet, ſe ſpoliet abſque magna cauſa, ſeu adeat tantum damnum ſine cauſa proportionata huic damno; ergo ubi adeſt cauſa proportionata huic damno, poteſt illud licitè adiri; atqui in noſtro propoſito adeſt cauſa proportionata.

4 Etenim cauſa electioni alicujus damni proportionata tunc adeſt, quando adeſt neceſſitas illud eligendi, ut evitetur majus; è duobus quippe malis minus eſſe eligendum nôrunt omnes ex *Cap. Non ſolùm* 23.*q.*4. *cap.*1. *diſt.*13. *Leg. Quoties nihil. ff. De Reg. Iur.* Eſt autem in noſtro caſu neceſſitas ejuſmodi; nam majus utique malum eſt perdere vitam, atq; omnem impoſterum rationem, quàm carere per aliquot horas ratione. Aliis argumentis utuntur citati, ſed hoc mihi occurrit, judicóque efficaciſſimum, & confirmo à ſimili. Quando enim tyrannus mortem mihi minatur, niſi mihi ipſi præcidam brachium, licitè illud mihi præcido, ut poſt Toletum *Lib.*5. *cap.*6. docet, probátque Leſſius *De Iuſt. & Iur. Lib.*2. *cap.*9. *dub.*14. *num.* 101. repugnante licèt Dominico Soto *Lib.*5. *De Iuſt. quæſt.*2. *art.*1. *Concluſ.*3. qui tamen inde meritò refutatur, quòd pars ſit naturaliter propter totum; ergo licitè exponitur extremo diſcrimini propter conſervationem totius, ſive illud diſcrimen proveniat ab intrinſeco, ut ultro fatetur idem Sotus, ſive ab extrinſeco. Ergo etiam licitè me inebrio, quando mihi quis minatur mortem, niſi me inebriem, nam privatio rationis ad aliquot horas, eſt & minus malum, quàm mutilatio brachii; & privatio ſolius partis, reſpectu longioris uſus rationis.

Quæres III. *An non ſolùm ad vitæ, ſed etiam ad honoris conſervationem liceat ſe inebriare?* 5

RESP. Etſi hanc quæſtionem nemo expreſſè proponit, videri tamen poteſt affirmativè reſpondendum ex doctrina Leſſii *cit. Cap.* 3. *Lib.*4. *n.*6. & Baldelli *loc. cit.* qui referentes, eſſe quibuſdam locis homines adeò barbaros, ut niſi æquali cyatho reſpondeas, provocent ad duellum, vel invadant gladio, expreſſè ſubdunt, in hoc caſu fas eſſe reſpondere æqualibus cyathis, etiam cum ebrietatis manifeſto periculo. Ex qua reſponſione videtur manifeſtè ſequi, ad honoris, & reputationis conſervationem licere ad ebrietatem uſque potare. Nam quando mihi nolenti rationem facere, ut loquuntur, ſeu reſpondere, non imminet, niſi provocatio ad duellum, tunc non periclitatur niſi meus honor.

Cùm enim non poſſim bona conſcientia decertare duello, ut ſuppono ex communiſſima doctrina, quam reliquos inter optimè confirmat noſter P. Theophilus Raynaudus, *Lib.*5. *De Virtut. ſect.*3. *cap.*3. obſervans, tum duellantes à Concil. Valentino meritò vocari *latrones cruentos, & homicidas iniquiſſimos*, tum in ſola Gallia, intra triginta Annos tot cecidiſſe in duello, quot ſuffeciſſent ad numeroſiſſimum exercitum conflandum, ipſúmque Turcam non mediocriter vexandum, cùm, inquam, non poſſim decertare duello, debebo illud detrectare, & ſic non periclitabitur mea vita, ſed tantùm mea reputatio, quæ apud improbos amatores hujus mundi læditur, quando quis provocatus ad duellum non comparet.

Confirmari poteſt hæc doctrina ex eo, quòd 6
honor à multis vel æquiparetur, vel etiam præferatur ipſi vitæ; nam ex communi jure conſultorum ſenſu periculum famæ æquiparatur periculo vitæ, inquit Julius Clarus *§. Homicidium n.*26. & latiùs Chaſſanæus *in Catal. gloriæ mundi Part.*1. *conſider.* 2. atque Andreas Gaill. *Lib.*2. *Obſervat.* 100. *n.*6. Si ergo fas eſt pro vita, & membrorum integritate conſervanda potare uſque ad ebrietatem, cur non pro conſervatione honoris?

Cenſeo nihilominus, titulum conſervandi 7
honoris non eſſe ſufficientem ad juſtificandam, excuſandámve ebrietatem. I. Quia non

ſcio ullum, qui expreſſè id aſſerat, & negant utique tum Cajet. *loc. cit.* S. Antoninus *Part.* 2. *Tit.* 6. *cap.* 3. & 2. Angelus, & Roſella *Verb. Ebrietas*, aliique plures, dum abſolutè negant, ebrietatem voluntariam eſſe ullo in caſu licitam, tum in hoc ipſo caſu tacitè Coninck *De Charitate d.* 3. *n.* 8. loquens de periculo irriſionis. II. Quia honor, qui pendet à phantaſticorum, inſipientúmque lurconum, & helluonum ſtulto judicio, atque opinione, nullo modo eſt tantum bonum, ut pro illius, vel conſervatione, vel adeptione liceat perdere verum, ſolidúmque bonum rationis. Et ſine dubio ejuſmodi honor eſt longè poſtponendus vitæ, non autem æquiparandus.

8 Et verò Laymannus *Lib.* 3. *Tract.* 3. *Part.* 3. *cap.* 3. *n.* 3. approbat judicium Navarri abſolutè pronuntiantis, *eſſe vulgi errorem, quòd pro honore moriendum ſit.* Et Leſſius *Lib.* 2. *cap.* 9. *n.* 88. ita loquitur: *nemo prudenter pro quantavis magna fama eliget mori*; ergo longè minùs pro honore, quandoquidem honor, prout ſeorſim à fama conſideratur, minus bonum eſt, quàm fama. Cardinalis de Lugo *De Iuſtit. diſp.* 14. *n.* 9. poſt Molinam. Unde, ut phraſi Andreæ Gaill. *loc. cit. n.* 8. in ſimili utar, magis politicè, quàm Chriſtianè loquuntur Juriſtæ, de quibus *n.* 6. Equidem ipſe ſupremus Nomotheta Chriſtus Dominus *Ioan.* 15. pronuntiat: *Majorem hac dilectionem nemo habet, ut animam* (non dicit: ut honorem, ut reputationem, aut famam) *ponat quis pro amicis ſuis*; foret autem ex opinione illa Juriſtarum major dilectio, ſi fama eſſet pluris facienda, quàm vita. Adde, quòd *Leg.* Si adulterium *ff. Ad Leg. Iul. De Adult.* diſertè *in* §. *penultim.* illius Legis pronuntiet Papinianus: *Nam cujus famæ, multò magis vitæ parcendum eſt.* Ubi quis non videt haberi majorem rationem vitæ, utpote majoris boni, quàm famæ? Leges autem ſolùm idcirco rectè dicuntur periculum famæ æquiparare periculo vitæ, quòd quandoque de fama ſtatuant idipſum, quod de vita. Vide ſis *Leg. Iuſta.* 9. *ff. De manum. vindic.*

9 Quæres III. *An ſi furioſus herus ſuo famulo gravia verbera minetur, niſi ebibat poculum, certò ebrietatem allaturum, licitè exhauriat?*

RESP. Quandoquidem immunitas à gravibus verberibus ſpectat ad illud ipſum genus bonorum, ad quod ipſa vita, idcirco exiſtimo, Leſſium, & Baldellum ad hanc quæſtionem reſponſuros idipſum, quod ad ſequentem. Confirmari poteſt inde, quòd ad valetudinem conſervandam, & recuperandam fas ſit vino ſopire rationem, ut explicabo infrà, cur non etiam ad effugiendum per grave fuſtuarium?

10 Confirmari quoque poſſet authoritate duorum eruditorum Theologorum, mihi probè notorum, qui docuêre, ſi quis te ita urgeat ad pares hauſtus, ut niſi, etiam cum manifeſto ebrietatis diſcrimine reſpondeas, oneraturus te ſis gravi ipſius inimicitia, eſſe tibi licitum reſpondere, & diſcrimen ebrietatis adire. Verùm huic ſecundæ confirmationi non acquieſco, utpote nimis remotæ à ſenſu communi, ac ſimul periculoſæ. Prior probabiliter aliquid concludit reſpectu verberum valde atrocium, ac certò infligendorum.

Porrò contra reſponſionem allatam *n.* 3. 11
objicitur authoritas S. Auguſtini, qui in aliquoties jam citato *Serm.* 231. *De Temp.* ita loquitur: *Solent ebrioſi ita ſe excuſare, ut dicant: perſona potens me coëgit, ut ampliùs bibam, & in convivio Regis non potui aliter facere. Ad excuſandas excuſationes in peccatis iſta prætendimus, & quod implere nolumus, non potuiſſe nos dicimus, nolle in culpa eſt noſtra, & non poſſe prætenditur. Etiamſi ad hoc veniretur, ut tibi diceretur; aut bibas, aut morieris, melius erat, ut caro tua ſobria occideretur, quàm per ebrietatem anima moreretur.* Hæc ultima ſententia videtur omnino adverſari allatæ reſponſioni.

Reſpondeo tamen, non adverſari, alioquin adverſaretur etiam illis, quas *ſect. ſequenti* ex communi DD. trademus, & firmis rationibus ſtabiliemus. Videtur itaque S. Auguſtinus loqui de illo caſu, quo quis alterum ideo immoderatè cogit bibere, ut ſobrietatem, & modeſtiam ſugillet; quo ſanè caſu nefas eſt illi parere, nam præcipienti, aut petenti quidpiam in contemptum Religionis, aut virtutis alicujus nunquam licitè paremus: *Argum. Cap. Sacris. De his, quæ vi.* Azor *Tom.* 1. *Lib.* 7. *cap.* 7. *q.* 1. Alia ratio eſt, quando ebrioſus tribunus capitaneum ſub interminatione confoſſionis urget idcirco ad evacuandum poculum, quià putat, ſe ab eo contemni, aut ſibi fieri injuriam, niſi hic tantundem bibat, quantum ipſe propinando helluatus eſt. Atque hoc ſenſu Auguſtinum explicant Leſſius, & Dicaſtillo.

Mihi alia inſuper occurrit explicatio hujus, 12
in ore multorum verſantis ſententiæ, quòd ſcilicet S. Pater per *mortem animæ* non intelligat ſpiritualem, quæ fit per peccatum, ſed quæ fit per rationis ſpoliationem. Cùm enim anima vivat ratione, meritò ſpoliatio rationis vocatur quædam ejus mors. Hujus explicationis occaſionem dat mihi Judæorum diſertiſſimus Philo, non ignotus S. Auguſtino, qui *in Lib. De plantatione Noë* contra ebrietatem diſſerens, inter reliqua hæc habet: *Hoc venenum ſi non mortem, verè creat inſaniam. Et quid vetat etiam inſaniam mortem dicere? Cujus acceſſu præcipua noſtri pars mens interit.* Hac probabili explicatione ſuppoſitâ dicendum eſt, eſſe quidem judicium S. Auguſtini, quòd ſit melius, ſeu conſultius, ut quis patiatur ſuum cor-

Digitized by Google

corpus trucidari potiùs, quàm uſum rationis, quæ animæ quædam vita eſt, tolli ipſi animæ; at non eſt opinio hujus Sancti viri, quòd ſit præceptum, ut illud potiùs, quàm hoc permittatur.

SECTIO II.

An ſit fas ſe inebriare ob morbum, aut aliud malum corporis curandum?

SUMMARIUM.

An liceat in periculoſo morbo haurire, ad vomitum ciendum, poculum inebriativum? 13.
An generatim id liceat, quando aliter nequit curari morbus lethalis? 14.
Probabile eſt, quòd etiam liceat ad non lethalem curandum. 15.
An, ſi agatur non de curando, ſed impediendo morbo gravi? 16.
An ad non ſentiendum dolorem, quem adferet abſciſſio cruris? 17.
An ad inducendum ſuo exemplo amicum, ut hic ſeſe inebriet, & ſic melancholiam pellat? 18.
Explicatur inebriatio Patriarchæ Loth. Ibid.
An liceat ſuadere melancholico ebrietatem? 19.
Aut etiam bibere uſque ad ebrietatem pro pellendo mœrore? 20.

13 QUæres I. *An, ſi ſuadeat Medicus, ut ad vomitum ciendum hauriam vinum, quo certò inebriabor, liceat parere huic ſuaſioni?*

Reſpondet S. Thomas 2.2.*q.*150.*a.*2.*ad* 3. & ex eo S. Antoninus *Part.*2.*Tit.*6.*cap.* 3.§.2. quandoquidem ad vomitum provocandum non requiritur potus inebrians, eò quòd potus aquæ tepidæ eundem cauſare poſſit, me propter hanc cauſam non excuſatum iri ab ebrietate, id eſt, à peccato ebrietatis.

Quòd ſi ponamus, vel non cogitari de aqua tepida, vel non poſſe haberi, ſatis innuit Angelicus Doctor, & apertè Sylveſter *Verb.Ebrietas* diſſentiente Sylvio 2.2.*q.*150. *a.*2. licitam eſſe ebrietatem, ſi videlicet ille vomitus ſit neceſſarius ad morbum curandum, vel præcavendum, ut mox dicam.

Poteſt ad præſentem quæſtionem referri ſequens

Paradoxum Medicum.

QVod contigit in Valle Telina Anno 1625. *dum videlicet quidam Vexillifer, correptus febri Vngarica, atque ſiti propè enecatus, hauſit è vino, quod in eâ Valle creſcit propè Cretico ſuppar, tantum, quantum & ſitis expoſcebat, & venter capere poterat; indéque factum, ut illud inſolens pharmacum extruſerit per omnes corporis meatus, quidquid maligni humoris graſſabatur in corpore, fueritque ſanitati integrè reſtitutus æger, proindéque inexpectatam illius dulcis potionis energiam paſſim deprædicârit, & nominatim apud illum virum Religioſum, qui eodem illo Anno mihi recenſuit hîc Conſtantiæ adulto Decembri.*

Quæres II. *An ſi morbus aliter nequeat curari, quàm ſumendo hauſtum, quo ratio ad notabile tempus conſopienda ſit, permittat ipſa ratio, ſumi illum hauſtum?* 14

RESP. Etſi permittere negat Sylvius *loc. cit.* & ferè S. Antoninus *loc. cit.* aſſerunt tamen rectè Cajetanus, Sylveſter, Navarrus, Toletus, Azor, Valentia, & alii, quos referunt, ſequunturque Leſſius *Lib.*4. *De Iuſtit. cap.*3. *n.*13. Reginald. *Lib.*22. *n.*55. Baldellus *Lib.*5. *diſp.* 30. *n.*24. Ratio eſt, quia in tali caſu non peccatur contra temperantiam, ergo nullo modo peccatur. Antecedens inde patet, quòd ille potus non ſit intemperatus, nec ullo modo contra Regulam temperantiæ, quandoquidem Regula temperantiæ permittit, tantum ſumere cibi, & potûs, quantum requirit neceſſitas præſentis vitæ, illa, inquam, neceſſitas, ſine qua non poteſt homo vivere convenienter, id eſt, conſervare valetudinem, & bonam habitudinem, juxta rationem, & proportionem ſuorum officiorum &c. ut loquitur S. Thomas 2.2.*q.*141. *a.*6. Potiùs dixeris, ſi in hoc caſu omitteretur ebrietas, peccari peccato ſtuporis, de quo ſuprà *cap.* 1.

Quæres III. *Vtrùm allata doctrina ſit intelligenda de ſolo morbo lethali curando, an verò etiam de non lethali?* 15

RESP. Sylveſter, Leſſius, & Baldellus *loc. cit.* Toletus *Lib. de ſeptem peccatis mortal. cap.*61. Layman. *Lib.*3. *ſect.*4. *n.*5. & alii paſſim abſolutè permittunt, potum inebriantem, quando eſt neceſſarius ad ſanitatem recuperandam, aut infirmitatem curandam, ut poſtea meliùs, & diuturniùs peragantur officia rationis, inquiunt Toletus, & Laymannus. Nec ullus horum authorum dicit, illam infirmitatem eſſe debere gravem, ſed utuntur abſolutè vocabulo infirmitatis. Et ego quidem cenſeo, hanc doctrinam habere locum, etiam reſpectu morbi non lethalis; puto tamen debere eſſe gravem, quia quæ ſunt ad finem, debent Regulari ſecundùm quod exigit ratio finis, ut ſapienter tradit S. Thomas 2.2.*q.*33.*a.*6. in Corp. atqui ratio finis non exigit, ut leve malum gravi malo curetur. Porrò Toletus *loc. cit.* allatam doctrinam non vult habere locum, niſi caſu, quo ſanitas non poteſt aliâ medicinâ, aut viâ recuperari. Fortè tamen nonnemo dixerit, etiam habere locum caſu, quo non poteſt recuperari ſanitas, niſi medicinâ tam pretioſâ, ut in eam oporteret totam ſubſtantiam expendere.

16 Quæres IV. *Quid liceat, ſi agatur de morbo non curando, expellendóve, ſed præcavendo?*

RESP. Id ipſum licebit, quòd licere dixi paulò antè. Nam recta ratio permittit, ut tanto ſtudio coner impendentes morbos excludere, quanto jam præſentes expellere. Quare in ſubito peſtis timore, aliis remediis æquè commodis deficientibus, magnus hauſtus vini generoſi permittitur à P. Leſſio *cit. cap.3. n.13.* cui credo aſſerenti, magnam vini copiam prodeſſe, ſi quis venenum frigidum, e.g. cicutam bibit, aut ſumpſit.

17 Quæres V. *An quando pes alicui eſt ex Chirurgi præſcripto reſecandus, poſſit is vino rationem ſopire, ideo ut dolorem tantò fortiùs ferat?*

RESP. Id poſt Tanner. *Tom. 2. diſp. 4. q. 5. n.54.* expreſſè negat P. Dicaſtillo *Lib. 1. De Iuſtit. & Iur. diſp.3. n.117.* eò quòd potus ſit inſtitutus ſolùm ad valetudinem acquirendam, vel conſervandam. Ergo non licet illum ſumere, niſi quantum, & quatenus eſt ad hunc finem neceſſarius, argument. eorum, quæ S. Thomas *cit. a.6.* diſſerit. Hæc doctrina mihi non improbatur, niſi in caſu, quo ex doloris apprehenſione, & ſenſu timetur oriturus morbus, e.g. febris, in tali enim periculo alienatio mentis foret quoddam Alexipharmacum.

18 Quæres VI. *Quid de illo ſentiendum, qui ideo ſe inebriat, ut ſuo exemplo amicum, magno mœrore correptum, inducat ad ebrietatem, expulſuram illum mœrorem?*

RESP. S. Chryſoſtomus *hom.44. in Gen.* videtur talem excuſare. Nam de ebrietate Patriarchæ Loth ſic diſſerit: *Ebrius factus eſt, quia paulò largius bibit, ut leniret, ac mitigaret triſtitiam, atque animi ægritudinem tam ſuam, quàm filiarum, ob bonorum amiſſionem & cognatorum, amicorùmque & uxoris interitum, & ob præſentem ſolitudinem, & penuriam rerum omnium.* Philo quoque *loc. cit.* permittit, ut te inebries ob tuorum ſalutem. At verò S. Auguſtinus *Lib. 22. contra Fauſtum cap.43.* hanc cauſam inebriandi ſe non admittit, ita quippe loquitur: *Quid cogebat, ut Loth filiabus ſuis crebra vina miſcentibus, aut fortaſſe non mixta crebrò porrigentibus conſentiret, ac crederet? An per hæc filias, nimirum triſtitiam fingentes ita voluit conſolari, ut illius deſtitutionis, & materni luctûs dolor de cogitatione mentis ebriæ fugaretur, etiam ipſas tantundem bibere exiſtimans, & aliqua fraude agentes, ne biberent. Veruntamen etiam talem triſtibus ſuis adhibere conſolationem, quomodo virum juſtum decuerit, non videmus.*

19 Huic S. Auguſtini ſententiæ, cui non apertè repugnat D. Chryſoſtomus, lubens ſubſcribo. Nam duplicem ebrietatem procurare, pro leniendo unius, aut plurium mœrore, qui fortè tranſacta ebrietate rediturus ſit, eſt uti medio ad finem nimis improportionatum, nimis extrinſecum, & accidentarium. Atqui media debent eſſe proportionata fini, S.Thom. *2.2. q.33. a.6.*

At inſtabis: *An non ſaltem liceat verbo ad ebrietatem inducere mæſtum hominem, ut ea ratione mœror ejus detergatur?* Reſp. Me neque hîc videre ſufficientem cauſam ejuſmodi inebriationis; quare nego licere; negat & Fumus *Verb. Ebrietas n.4.*

Quæres VII. *An ſaltem ad propriam mæſtitiam luctùmque leniendum, liceat bibere uſque ad ebrietatem?* 20

RESP. Procopius Gazeus antiquus, graviſque ſcriptor *in Gen. cap. 9.* videtur hoc caſu permittere ebrietatem. Nam de Patriarcha Loth ſcribit in hunc modum. [Verùm quæſtio oritur, & moveri poteſt, quæ cauſa impulerit Lothum, qui virtutem vini præcognitam habebat, ut ebrietati operam dederit? Forſitan (ut reſponſum detur) largiùs merum ingurgitaverat, ut abigeret triſtitiam, & metum, quem ex illa calamitate acceperat, & ſic vino ſemetipſum non nihil conſolatus eſt. Clariùs illum, ſaltem à gravi noxa excuſat 21
Theodoretus *q.96. in Gen.* ubi ait: [Ebrietas Loth nonnullam habet reprehenſionem, veruntamen temperatam; ſiquidem perquam ægre ferens, & anxius, ſe omnibus ſuis bonis ſimul, ſua etiam uxore ſpoliatum, vino animi ægritudinem ſolabatur, nec cùm filiæ illi vinum funderent, quid filiæ ſtruerent, ac molirentur, intelligebat, ſed ad mitigandam, leniendámque triſtitiam, id fieri ab illis ſuſpicabatur.]

Dico tamen, ebrietatem ad mitigandum 22
mœrorem ſuſceptam, eſſe graviter illicitam. I. Quia nullus moralium Theologorum, quantum quidem ſcio, in hoc eventu approbat. Improbat haud dubiè S. Antoninus, Angelus, Cajetanus, aliique plures, quos contra reſolutiones, à nobis in hoc capite datas citavimus. II. Quia mœror animi non eſt majus malum ebrietate, ergo non debet eligi hæc ad illud pellendum, nam ex duobus malis minus, non autem majus eſt eligendum, *Leg. Quoties nihil. ff. De Reg. Iur.*

SECTIO

SECTIO III.

Alia ſuper eadem re quæſtiones proponuntur.

SUMMARIUM.

Quid ſcripſerit Seneca de inebriatione propria ad mœrorem levandum? 23.

Refutatur. Ibid.

Et refertur Ariſtotelis judicium contrarium Senecæ. 25.

An liceat paulò largiùs, citra tamen ebrietatem, bibere, ad exhilarandum ſe, aut alterum? 26.

Regula temperantiæ ex S. Auguſtino. Ibid.

Quid cenſendum de Religicſis, qui quandoque per Annum habentur ad menſam liberalius, quàm ſoleat quotidie, ſi autem hac utantur liberalitate, & omnia, quæ apponuntur, bibant, comedántque, non poſſunt intra duas horas commodè ſtudere, an peccent illa comedendo, & bibendo? 28.

Proponuntur rationes pro parte negativa. 28.

Et pro affirmativa, quæ præfertur. 29.

Quid ſentiendum de illo, qui inebriatur ex vino etiam modicè potato, at cujus ex alio potu læditur ſanitas? 33.

An quando ſitis nequit aliter ſedari, quàm potu ſumpto ad ebrietatem uſque, licitus ſit talis potus? 34.

In quem finem ſit primario creatum vinum? 35.

Explicatur ſententia Paulina: Non ſunt facienda mala, ut eveniant bona. 37.

23 QUæres I. *An ad melancholiam pellendam liceat ſe inebriare?*

RESP. Licet, ſi ſtetur judicio Senecæ, cujus ſententiam, & Seneca ipſo, & Stoica gravitate indignam adſcribo. [Indulgendum eſt animo, inquit is, *Lib. De Tranquillit. animi ſub finem*; aliquando vexatio, itérque, & mutata Regio vigorem dabunt, convictus, & liberalior potus; nonnunquam, & uſque ad ebrietatem veniendum, non ut mergat nos, ſed ut deprimat curas; eluit enim curas, & ab imo animo animum movet, & ut morbis quibuſdam, ita triſtitiæ medetur &c. ſed nec ſæpe faciendum eſt, ne animus malam conſuetudinem ducat, & aliquando tamen in exultationem, libertatémque extrahendus, triſtiſque ſobrietas removenda pauliſper. Nam ſive Græco Poëtæ credimus: *Aliquando & inſanire jucundum eſt*, ſive Platoni: *Fruſtra Poëticas fores compos ſui pepulit*; ſive Ariſtoteli: *Nullum magnum ingenium ſine mixtura dementiæ fuit*, non poteſt grande aliquid, & ſupra cæteros loqui, niſi mota mens. Cùm vulgaria, ſolitáque contempſit, inſtinctúque ſacro ſurrexit celſior, tum demum aliquid cecinit grandius ore mortali; non poteſt ſublime quidquam, & in arduo poſitum contingere, quamdiu apud ſe eſt, deſciſcat oportet à ſolito, & efferatur, & mordeat frænos, & rectorem rapiat ſuum, eóque ferat, quò per ſe timuiſſet aſcendere.] Hæc & alia elegantiùs, quàm veriùs Seneca, quem quidem falſitatis convincunt omnes Chriſtiani, qui ab ebrietate alieniſſimi, tam multa ſublimia, & in arduo poſita attigerunt commentando, ſcribendo, agendo, patiendo.

Ratio autem, cur ad pellendam, melancho- 24
liam, animúmque exhilarandum, non liceat ſeſe inebriare eſt multiplex: tum quia ipſa ebrietas in multis excitat furorem, non lætitiam, in aliis dolorem capitis, ſtomachi, & alia, ut vocat S. Ambroſius, *intemperantiæ ſtipendia*; tum quia ſi melancholiam tollit, tollit ſolùm ferè pro tempore, quo durat ebrietas, qua tranſacta redit melancholia; tum quia hauſtus liberalior ſolito, citra tamen temulentiam, longè magis exhilarat, quàm is, qui habet ebrietatem adjunctam, hic ergo eſt præ illo eligendus; tum quia melancholiæ ad breve tempus mitigatio, vel depulſio non eſt tantum bonum, ut, cùm poſſit per alia media acquiri, liceat tanto bono, quantum eſt uſus rationis, ſeſe ſpoliare.

Denique Stoico Philoſopho oppono Peri- 25
pateticorum principem, qui *ſect. 3. Problem.* 30. ita ſapienter diſſerit: [Immoderatior vini uſus labefactat mentem, ac ingenium, & virilem protinus eneruat vigorem. Contrà, ſi moderatè ſumatur, concoctionem juvat, cor exhilarat, cerebrum roborat, ſpiritus animales fovet, ſuavem ſomnum conciliat. Hinc memoriam, & intelligentiam adauget, ſenſuum implexam habitudinem reddit puriorem, excitat animum ad ALTAS ſpeculationes.]

Quæres autem II. *An revera liceat poculis* 26
paulò largiùs citra tamen ebrietatem indulgere, ad ſeſe, aut alium exhilarandum?

Pater Dicaſtillo *Lib. 1. De Iuſtit. & Iure. diſp. 3. n. 15.* teſtatur, viros graves, doctos, & Religioſos cenſere, te non peccare, ſi in gratiam amici petentis, & provocantis eò uſque bibas, donec fias paulò hilarior ſolito. Ipſe autem diſſentit ab iis, eò quòd ad nullam virtutem poſſit pertinere talis potus, & ſi ſis ejus authoritatis, ut poſſis facilè ejuſmodi provocationem rejicere, multò magis abſonum fore, ſi non rejicias.

Ego tamen, etſi plurimum, uti par eſt, tribuo tam ſapientis Doctoris judicio, præſertim in quæſtionibus non tractatis ab aliis; aſſentior tamen illis viris gravibus, & doctis, caſu, quo illa provocatio, & reſponſio utilis, atque neceſſaria eſt ad exhilarandum animum provocantis, vel provocati, moleſta melancholia, aut mœſtitudine occupatum. Moveor I.

autho-

authoritate S. Auguſtini, qui *de morib. Eccleſiæ Cap.* 21. *De Reg. Temperant.* Ita philoſophatur: *Habet vir temperans in rebus hujus vitæ Regulam in utroque teſtamento firmatam, ut eorum nihil per ſe appetendum putet, ſed ad vitæ hujus, atque officiorum neceſſitatem, quantum ſatis eſt, uſurpet utentis modeſtia, non amantis affectus.* Atqui ad neceſſitatem officii, quo quis amicus amicum colit, poteſt ſpectare, ut in ejus gratiam largiùs bibat, quàm præciſa valetudinis ratio permittat; poteſt quoque ad neceſſitatem vitæ propriæ ſine gravi tædio tranſigendæ ſpectare, ut ſolitus bibendi, edendíque terminus excedatur.

27 Moveor II. Quia ſi propter amicum licet varia corporis incommoda ſubire, & propter proprii corporis meliorem ſtatum, ſumere pharmaca impedientia uſum expeditum corporis, & animi, cur ſit nefas cum aliquali oneratione corporis, & nonnulla obfuſcatione mentis excedere menſuram potûs ordinariam, & valetudini ſufficientem, ſi id fiat ad amici, propriúmve animum exhilarandum, & melancholicis pathematis, phantaſiiſque liberandum?

28 Quæres III. *Quid cenſendum de Religioſis, qui quandoque per Annum tractantur ad menſam liberaliùs, quàm fieri ſoleat quotidie; ſi autem hac liberalitate utantur, & omnia, quæ apponuntur, bibant, ac comedant, non poſſunt intra duas horas commodè ſtudere; an delinquunt illa edendo & bibendo?*

RESP. Videri poſſunt non delinquere, ſi præciſè id incommodi rarò accidat, quòd duabus, aut tribus poſt menſam horis non poſſint commodè ſtudiis literarum vacare. Ratio eſt, quia etiam reſpectu Religioſorum locum habet vulgare monitum.

Interpone tuis interdum gaudia curis.

Nec rei natura, aut Superiorum voluntas exigit, ut Religioſi ſint quovis tempore ad ſeria literarum ſtudia aptiſſimi. Accedit, quòd ille liberalioris tractationis uſus ſeu melior, & plenior exhibitio, ut loquar cum Innoc. III. Cap. *Cùm ad Monaſterium. De ſtat. Monach.* copioſiores Spiritus animales pro diebus ſequentibus procreet; & recordatio illius ejuſdem, utpote quæ ſignum eſt extraordinariæ Superiorum beneficentiæ, benevolentiæque, excitet bonum Religioſum ad tantò gnaviùs obeunda in poſterum ſua officia.

29 Sed his non obſtantibus exiſtimo contrarium eſſe dicendum. I. Quia non reor, ullum Religioſum eſſe in articulo mortis gaviſurum, ſed potius doliturum, ſi conſcientia teſtetur, illum feciſſe prædictum exceſſum in cibo, & potu ob finem hîc indicatum. Atqui ſcriptum eſt: *Quàm felix, & prudens, qui talis nunc nititur eſſe in vita, qualis optat inveniri in morte.* Thomas à Kempis de Imit. Chriſti *Lib.* 1. *cap.* 23. II. Quia non dubito, quin omnes, aut Religioſiores Religioſi ſe accuſent in ſecreto tribunali, ſi quando citra neceſſitatem tam multum cibi, potúſve ſumpſerint, ut intra duas à prandio horas nequeant commodè ſtudere. 3. Quia Regula temperantiæ plus cibi, aut potûs non permittit, quàm ut uſurpetur tantum, quantum ad vitæ hujus, atque officiorum neceſſitatem ſatis eſt. S. Auguſtinus relatus ſuprà *n.* 26. atqui exceſſus, de quo eſt ſermo, non eſt neceſſarius ad vitæ conſervationem, aut officia rite obeunda.

Ad rationes in oppoſitum reſpondetur in 30 primis, haud quidem delinquere Religioſos, ſi interdum ſuis curis interponant exhilarationes animorum non repugnantes Regulis aut communibus toti humano generi, aut propriis ſui inſtituti, atqui ille exceſſus, de quo loquimur, repugnat temperantiæ, ut vidimus, atque adeò Regulis communibus toti generi humano.

Ad alteram reſpondetur, non valere hanc 31 conſequentiam: Superiores Religioſi non exigunt, ut ſui ſubditi ſint quovis tempore aptiſſimi ad ſeria ſtudia literarum, ergo permittunt ſumi ſine ulla neceſſitate tantum cibi, ac potûs, ut per duas horas nequeat animus præ gravedine ſtomachi etſi ſani, aut turbatione cerebri tametſi bono præditi temperamento, commodè incumbere in ſerias cogitationes. Hoc verum eſt, quòd ratio naturalis, à qua non recedit voluntas Superiorum, permittat illam copiam cibatûs, & potationis etiam cum præviſo periculo ineptitudinis ad ſeria ſtudia per duas horas, ſi quidem ſtomachi, cerebríve conſtitutio ſit talis, ut niſi ſumatur tantum, quantum ſat eſt iis dicto modo lædendis, vires defecturæ, defuturæque ſint per totum tempus pomeridianum; ſecùs ſi abſque illa exuberantia ſit homo futurus habilis ad omnia officia perfungenda, uti par eſt.

Ad poſtremam rationem reſpondetur, ſpi- 32 ritus aptos ſtudiis non enaſci ex copia paſtus ſuperflui, ſed ex moderato; quod enim Ariſtoteles relatus ſuprà *n.* 25. ſcripſit de vino, quòd illius uſus immoderatior labefactet mentem, & ingenium, ſi verò moderatè ſumatur, cerebrum roberet, Spiritus animales foveat, eâdem ratione pronuntiari poteſt de cibo, ac dapibus ſalubribus, convenientibúſque temperamento ſubjecti.

Quæres IV. *Quid ei licitum ſit, qui eſt talis* 33 *complexionis, ut ex vino quocunque, & quantumcunque potato inebrietur, & alio potu non inebriante gravius lædatur?*

RESP. Licitum eſt ei medicorum Conſilio vinum bibere, cum ſuppoſito illo ebrietatis periculo. Cajet. 2. 2. *q.* 150. *a.* 2. & Baldell. *Lib.* 5. *diſp.* 30. *n.* 25. Si videlicet alius potus non inebrians

Digitized by Google

inebrians lædat admodum graviter. Sequitur ex dictis *n.*23. & 24.

34 Quæres V. *An quando ſitis valde vehemens nequit extingui, niſi vino ad ebrietatem uſque ſumpto, ſit licitum, eam iſtiuſmodi remedio exſtinguere?*

RESP. Admodum credibile eſt eſſe licitum. I. Quia ita apertè ſentit P. Antonius Eſcobar *in Theolog. Moral. Tract.* 2. *Exam.*2. *n.*24. loquens nominatim de iis, qui in mari navigant. Et haud dubiè id etiam pronuntiarent Cajetanus, ac Baldellus *quæſt. præc.* relati. Sed & audivi ipſe, quendam Neotericum celebris nominis Theologum, (P. Simonem Felicem) publicè hoc ipſum, copioſéque docentem. II.
35 Quia potus vini eſt à Deo, & à naturâ inſtitutus ad ſitim pellendam, ita ut hic ſit ejus finis primarius; cùm ergo actus morales recipiant ſpeciem ſecundùm id, quod intenditur, non autem ab eo, quod eſt præter intentionem, cùm ſit per accidens, ut in ſimili argumentatur S. Thom. 2.2. *quæſt.* 64. *art.* 7. *in Corp.* & idcirco in plurimis aliis materiis Theologi permittant mediorum uſum ad finem ſuum primarium, licèt per accidens ex tali uſu ſequatur aliquod malum, & incommodum leve, non apparet, cur non etiam uſus vini ſit licitus in noſtro caſu, eſto per accidens, atque adeò præter intentionem ſequatur turbatio rationis: cùm præſertim nos ſuperius cum tam multis Theologis permiſerimus ebrietatem ad bona procuranda, & mala avertenda, ad quorum procurationem, averſionémque vinum
36 ex ſe non eſt inſtitutum. Poteſt autem hæc doctrina habere uſum ſingulariter in iis hominibus, qui vina fortiora e.g. Hungarica domare non poſſunt, & tamen nullum alium potum habere queunt, éſtque ſitis tam arida, ut non ſit deſitura diſcruciare fauces, niſi largo proluantur liquore.

37 Neque contra hanc, & plures alias ex ſuperioribus reſponſionibus objicias, non eſſe facienda mala, ut veniant bona *Rom.* 3. ebrietatem autem eſſe rem malam. Senſus enim Apoſtoli eſt, neque Deo, neque hominibus convenire, aut fas eſſe id, quod eſt, manétque ſemper peccatum, facere eo fine, ut procuretur aliquod bonum, ſicuti videre eſt apud Cornelium à Lapide, & apud Juſtinianum *in cit. c.*3. *ad Rom.* Non autem eſt ſenſus, quod non liceat id, quod ſecundùm ſe quidem, ſeu abſtrahendo à certis quibuſdam accidentalibus circumſtantiis eſt peccatum, in certa tamen circumſtantia deſinit eſſe peccatum, facere, ut eveniat aliquod bonum, vel impediatur aliquod malum gravius, ſicuti in propoſito habet ebrietas; quæ licet ſecundùm ſe ſit peccatum, & quidem fœdiſſimum. *Suprà c.*7. in certis tamen circumſtantiis deſinit eſſe peccatum, ut ſatis oſtenſum eſt ſuperiùs. Vide S. Thom. 2.2. *q.*94. *a.*5.

Unde ſicuti dicimus, non licere ſe expone- 38
re certo diſcrimini vitæ ſine rationabili, eáque gravi cauſa, licere autem ex gravi, rationabilique cauſa, S. Thom. 2.2. *q.*26. *a.*4. & 5. ac paſſim Theologi in *materiis de charitate*, & *homicidio*, ita etiam de ſui ipſius inebriatione ſentiendum, loquendúmque eſt.

SECTIO IV.

Reſolvuntur duæ quæſtiones ſuperiora explicantes?

Brevis eſt, non ſummatur.

QUæres I. *An ſi ad evitandum aliquod ma-* 39
lum, aut procurandum aliquod bonum ex enumeratis hoc capite, neceſſaria ſit ebrietas, non ſolùm in cauſa, ſed etiam in ſeipſa, liceat eam eligere?

RESP. Etſi P. Dicaſtillo *Lib.*1. *De Iuſt. diſp.* 3. *n.*117. neget, unquam licitam eſſe electionem ebrietatis in ſe, ſalvo tamen ejus, & cujuſvis meliùs ſentientis judicio, puto oppoſitum poſſe defendi, & probo inſtantia. Nam ſi cui, ad vitæ conſervationem reſecandus ſit pes, exiſtimetur autem, ut revera fieri poteſt, illum præ puſillanimitate moriturum inter cruciatus, aut certè ex apprehenſione ita commotum iri ejus humores, ut præſens vitæ periculum adeat, non aget contra rationem dicendo apud ſe: vino generoſo me inebriabo, ut ſenſum doloris minùs apprehendens, vitam conſervem. In hoc caſu eligitur non ſolùm vini qualitas, aut quantitas, ſed ipſamet alienatio mentis, utpote, quæ profutura videtur ad finem intentum, & proinde eligitur temulentia in ſe. Hoc fateor, ebrietatem in ſe non poſſe intendi ut finem, ſed ſolùm eligi, ut medium.

Quæres II. *An, in quibus caſibus dixi hoc ca-* 40
pite, licitam eſſe inebriationem ſui ipſius, ea ſit licita, etiamſi prævideatur ex ipſa oriturum aliquod ex iis malis, quæ temulentiam comitantur, aut ſequuntur?

RESP. Licitam eſſe aſſerit Eſcobar in Summa *Theol. Moral. Lib.*2. *Exam.*2. *n.*24. contra Toletum *Lib. De* 7. *peccat. Mort. c.*61. & Baldellum *Lib.*5. *diſp.*30. *n.*24. eò quòd, quando valetudini conſulitur directè, cuncta mala ſequentia reputentur accidentalia. Sed utique hic author non includit illos caſus, quos excludendos eſſe deduces ex materiis de charitate & juſtitia, ut e.g. quod bellum de ſe licitum oporteat omittere, ſi inde oritura ſit ſubverſio religionis; quòd bona opera ſint quandoque intermittenda ob ſcandalum puſillorum &c. Coninck, *De Act. ſupern. diſp.* 31. *n.*72.

41 Fortè autem contra Toletum vult ſuam doctrinam eſſe veram, etiamſi quis prævideat, ſe in ebrietate blaſphematurum; & ego etiam in hoc caſu illam admitto; tum quia blaſphemiæ non ſunt in ebrio blaſphemiæ, ut oſtendam *capite ſequenti*, tum quia licet eſſent vera peccata, quia tamen per ſe non ſequuntur ex ebrietate, non apparet, cur ebrietas gravem ob cauſam licita, deſinat propter hunc accidentarium effectum eſſe licita, Argum. doctrinæ S. Thom. 2.2. *q.64. a.7. in Corp.* ubi explicat, quo pacto licita defenſio ſui ipſius non tranſeat in illicitam, etſi ex illa ſequatur mors alterius.

SECTIO V.

An aliquando ſit præcepta Ebrietas?

SUMMARIUM.

Nunquam in actu ſecundo obligat lex ulla ad ſe inebriandum, ſi ſpectentur generalia principia actionum humanarum. 43.

Abſtrahendo tamen ab his, duo ſunt caſus, quibus faciliùs poſſet admitti obligatio bibendi uſque ad ebrietatem. 46.

42 QUærat fortè quiſpiam: *Utrùm, in quibus eventis ſuperiùs aſſeruimus, ebrietatem eſſe permiſſam, ſit tantùm permiſſa, & non ſimul præcepta?*

Ratio dubitandi eſt, quia homo tenetur vitam ſuam conſervare mediis licitis, poſſibilibus, & neceſſariis; ebrietas autem eſt in enumeratis eventibus medium licitum, & poſſibile, imò neceſſarium ad vitæ conſervationem.

43 RESP. Si ſpectentur generalia principia actionum moralium, non eſt ebrietas unquam in præcepto, quod obliget in actu ſecundo. Probo I. Quia probabile eſt, in nullo eorum caſuum, quos ſuprà admiſimus, licitam eſſe ebrietatem. Huic probabili opinioni, qui ſe in praxi accommodabit, non peccabit; non enim peccat, qui qualemcunque ex duabus practicis opinionibus probabilibus ſequitur. Probo II. Quia S. Auguſtinus, ut retuli, ait, eſſe melius ſobriam carnem occidi, quàm ebriam animam mori. Si eſt melius, tum certè oppoſitum non eſt in præcepto.

44 Ad rationem in contrarium reſpondetur contra Paſqual. *in Prax. Iejun. deciſ.* 11. *n.9.* refutandum *Cap. 23. ſect.3. ſubſect.2.* eſſe certum, quòd quis non teneatur vitam conſervare omnibus mediis licitis, poſſibilibus, & neceſſariis, ut patet tum ex iis, quæ dixi *Cap.1. ſect.3. & ſequent.* tum ex eo, quòd nemo teneatur vitam conſervare eſu carnis humanæ, aut murium, eſto talis eſus ſit in extrema neceſſitate licitus, poſſibilis, & neceſſarius, quando planè nil aliud edulii ſuppetit, ſicuti oſtendam *citata ſubſectione 2.* Ratio autem à priori, 45 cur ebrietatem non teneatur quis eligere ad vitam conſervandam, eſt, quia ea eſt valde grave malum phyſicum adjunctam habens valde gravem turpitudinem fundamentalem, ergo non videtur ratio naturalis dictare, illam eſſe neceſſariò complectendam.

46 Duo ſunt tamen caſus, in quibus poſſet faciliùs admitti præceptum ſe inebriandi. Primus, quando poculum inebriativum eſt mera medicina, & is, cui illud præbetur toti communitati valdè utilis, aut neceſſarius, moriturus tamen, niſi eam medicinam ſumat. Alter caſus eſt, quando is, cui mortem minaris, niſi propinatum ſibi à te poculum exhauriat, eſt in ſtatu multorum gravium peccatorum mortalium, ſimúlque jam ſemiebrius, & proinde valde ineptus ad eliciendum actum contritionis; qui enim negabit, iſtum ex præcepto charitatis ſui ipſius, quo mortem æternam, omni, qua poteſt ratione evitare debet, obligari ad exhauriendum illum craterem? Nihilominus 47 prior ex allatis *n.43.* rationibus concludit, in neutro horum caſuum adeſſe actuale, & vigens præceptum inebriationis, præſertim ſi ſequamur opinionem docentium, ſententias, quas in vitæ decurſu licitè ſequimur, nos in ipſo quoque agone licitè ſequi. Accedit ratio allata *n.45.*

SECTIO VI.

An foret Martyr, qui mallet mori, quàm inebriari?

SUMMARIUM.

Deſcribitur pulchra ſententia ex S. Auguſtino 48.

Videtur ad quæſtionem propoſitam reſpondendum affirmativè. 50.

Non licet ex ſola cupidine Martyrii ingerere ſe in Martyrium. 51.

48 OCcaſionem movendi hanc quæſtionem dat S. Auguſtinus, qui relatus *ſect. 1. n.* 15. ita pronuntiat: *Etiamſi ad hoc veniretur, ut diceretur tibi: aut bibas, aut morieris, meliùs erat, ut caro tua ſobria moreretur quàm per ebrietatem anima moreretur.* Quibus verbis apertè indicat, eſſe virtutis opus mortem excipere potiùs, quàm acquieſcere provocanti minaciter ad ebrietatem; atqui omnium virtutum opera, ſecundùm quod referuntur in Deum, poſſunt eſſe Martyrii cauſa. Text. S. Th. 2.2. *q.* 123. *a.5.* in Corp. quia ut ſic ſunt quædam proteſtationes Fidei. Idem *Ibid.*

49 RESP. I, Suppoſitâ ſententiâ illorum, qui negant,

Digitized by Google

negant, eſſe fas, ſe inebriare in caſibus ſuperiùs enumeratis, tum utique foret Martyr ille miles, qui, ne offendat Deum, mavult à ſuo Centurione confodi, quàm propinatum ab ipſo, cyathum epotare, cum certo periculo temulentiæ; illa tamen ſuppoſitio non eſt certa, & proinde non poteſt credi fide divina, cauſa autem Martyrii veri debet credi fide divina. S. Thom. *loc. cit.* Leſſius *Lib. 3. cap. 1. dub. 3.* ideo non auſim abſolutè dicere, ejuſmodi militem referendum in album Chriſti purpuratorum.

50 II. Quia tamen ex una parte recepta eſt doctrina S. Thom. *loc. cit.* Cajetan. *in eundem artic.* Leſſii *loc. cit.* & aliorum; quòd ſcilicet actus virtutis etiam non præceptus poſſit eſſe cauſa Martyrii, dummodo ob circumſtantiam mortis pro illo omittendo intentatę nõ deſinat eſſe actus virtutis, ut ſagaciter notat, explicàtque Cajetanus; ex altera autem parte conſtat, ex opinione S. Auguſtini indicata, atque communi Chriſtianorum perſuaſione, fore actum heroicæ, Chriſtianæque ſobrietatis, ſi miles, quo de loquimur, mortem oppeteret, potiùs quàm acquieſceret provocationi ſui Centurionis, ideo ſub hoc reſpectu poſſet is miles Martyrii laureola potiri.

51 Hiſce propter nonnullos ſecùs, abſque ſufficiente authoritate ſentientes, addo, non eſſe licitum ingerere ſe, ex ſola cupidine Martyrii in Martyrium. Nam ita docet expreſſè S. Tho. *cit. q. 124. a. 2. ad 3.* Cajetan. *Ibid.* Sylv. *verb. Martyrium*, Navarrus, *in Manual. cap. 11. n. 40.* Lopez 1. *Part. Inſtructorii c. 41.* Sanchez *Lib. 3. Moral. cap. 34. n. 15.* Layman. *Lib. 3. Tract. 3. cap. 1. n. 6.* addentes nullatenus licitum eſſe, abſque neceſſitate præbere occaſionem infidelibus, & Sanctos, qui abſque neceſſitate id fecerunt, feciſſe divino inſtinctu ductos, & magna neceſſitate oſtendendæ fidei. Cajetanus, & Sanchez. Adeò, ut Layman. *loc. cit.* peccati damnet Catholicum, qui in quadrageſima e.g. abſtinet carnibus, ſciens ſe ob hanc abſtinentiam habitum iri pro Catholico & ideo in odium Fidei occidendum. Unde apparet diſcrimen inter malentem mori, quam inebriari, & malentem mori, quàm abſtinere carnibus.

Cæterùm in Alphabeto Baptizantium, *Caſ. 18.* ubi diſſero de Baptiſmo ſanguinis, explico conditiones requiſitas ad Martyrium.

V.

SCELUS SCELERIBUS &c.

CAPUT XIX.

Explicantur in ſpecie mala, quæ alii, atque alii ebrii ſolent in ipſa Ebrietate patrare.

IN hoc capite ſuppono omnia, quæ generatim de malis patratis in ebrietate diſſerui *Cap. 9.* hîc enumero, ſigillatímque explico omnia, quæ uſitatiùs ſolent evenire, atque adeò illa, quæ à *lit. X. ad lit. F.F.* enumerantur in contextu Accuſationis Canonicæ.

X.

AUT VERBERIBUS &c.

SECTIO I.

An, & quantum peccet, qui ſe inebriat, ſciens ſe ſolere in Ebrietate alios verberare, eorum rebus damnum inferre &c.

SUMMARIUM.

Quotuplex peccatum committat maritus, qui ſe inebriat, ſciens, ſe ſolere in ebrietate malè tractare uxorem, & liberos? 1.

Qui delinquat ſciens, ſe conſueviſſe tunc inferre damna aliis? 2.

An teneatur ad reſtitutionem, ſi non prævidit periculum horum damnorum? 3.

Probabile eſt, ad reſtitutionem, non obligari, qui damnum etiam grave intulit ſine culpa coram Deo mortali. Ibid.

An fugiendum illi, quem ebrius invadit gladio? 4. & 7.

Quid ſi ſupponatur, illum ebrium eſſe in ſtatu peccati mortalis? An non licebit eum necare ad ſervandam vitam propriam? 5.

Quid ſi autem ille ebrius ſit tuuſmet Princeps? 6.

Quid ſi fuga ſit valde ignominioſa illi, qui invaditur ab ebrio plebeio? 7.

Refertur Alexandri VII. Decretum contra faventes Religioſis occidentibus illum, qui minatur deferre gravia crimina de ipſis. 9.

Digitized by Google

1 QUæres I. *Quotuplex peccatum committat maritus, qui ſe inebriat, ſciens, ſe ſolere uxorem, & liberos pugnis, pedibus, fuſtibus petere?*

RESP. Præter peccatum ebrietatis, committit peccatum impietatis in filios, injuſtitiæ in uxorem. Ratio eſt, quia licèt tunc, cùm ita furit, & ſævit, propriè non peccet, ſicuti monſtravi *cit. Cap.* 9. *Sect.* 1. exhibet tamen totam malitiam materialem, & objectivam, quæ reperitur in ratione injuriæ, impietatis &c. revera enim æquè injuſtum cruciatum infert ſuis, quàm ſi non eſſet ebrius, nam ebrii pugnos, & ſudes æquè ſentit tergum uxoris, ac ſi a ſobrio vibrarentur.

2 Quæres II. *Quid cenſendum de obviorum vulneratione, homicidio, alienarum feneſtrarum confractione, domus incenſione?*

RESP. Quia hæc omnia damnum reale, & ſenſibile inferunt, etiam quando ab ebrio committuntur, adeóque retinent totam malitiam materialem, & objectivam vulnerationis, homicidii, damnificationis, idcirco tenentur ſub reatu injuſtitiæ ebrietatem vitare, qui ad talia ſunt proni, niſi, ut monui *cit. cap.* 9. diligentiam adhibeant ſufficientem, ad ſimilia præcavenda; & proinde tenentur perinde ad reſtitutionem, ac ſi ſobrii hæc mala intuliſſent. Quas verò pœnas Canonicas, & civiles mereantur, aperiam *cap.* 20

3 Quòd ſi aliquid horum malorum ſemel aut ſæpius ſit in temulentia patratum, præter omnem præviſionem, in primis conſtat ex doctrina *cit. cap.* 9. tradita, per illud non aggravari malitiam ebrietatis: deinde quia valde probabilis eſt opinio negantium, illum ad reſtitutionem obligari, qui damnum materialiter injuſtum, etſi graviſſimum intulit, ſine vera coram Deo culpa, ut docent Cardinalis de Lugo *diſp.* 8. *De Juſtit. n.* 41. Leſſius *Lib.* 2. *De Juſtit. cap.* 7. *n.* 26. & alii, nóſque probavimus in Clypeo Clement. judicium *Part.* 2. *n.* 262. *Edit.* 1. idcirco perquam probabile eſt, iſtum ante judicis ſententiam non teneri ad reparandum ullum damnũ, aut faciendam reſtitutionem, licèt in ebrietate domum incenderit, vitrum pretioſum fregerit, puerum exoculaverit, ſicuti in ſpecie de ebrio homicida inter alios docet Anton. Fernand. *in Examin. Theolog. Part.* 1. *cap.* 14. §. 1. *n.* 23. loquens de eo ebrio, qui non erat expertus, ſe in ebrietate committere ejuſmodi delicta.

4 Quæres III. *Quando ebrius gladio invadit quempiam, quid huic ſit faciendum? fugiendúmne? an vis vi pellenda?*

RESP. I. Si non poteſt aliter mortem evadere, quàm occidendo, occidat. Ratio eſt, quia vitæ meæ invaſorem licitè interficio. Sanctus Thomas 2. 2. *q.* 64. *art.* 7. communiter receptus, eſto is à peccato injuſtæ, invaſionis excuſetur propter amentiam, ſomnum, invincibilem ignorantiam. Tanner. *Tom.* 3. *diſp.* 4. *q.* 3. *n.* 69. & Palaus *diſp.* 1. de charitate *punct.* 9. cum aliis communiter contra Gerſonem; ergo & ebrium. Palaus *Ibid.* Malderus, 2. 1. *Tr.* 3. *c.* 1. *dub.* 12.

Nec obeſt, quòd is, ebrius inquam, ſit in 5
ſtatu peccati mortalis, & propterea ſim futurus cauſa futuræ æternæ damnationis ipſius, quam quidem ex lege charitatis teneor impedire, ſi poſſim etiam profundendo propriam vitam. Sanctus Thomas 2. 2. *quæſt.* 26. *art.* 5. ab omnibus approbatus. In primis enim non ſcio, utrùm iſte ebrius peccârit à parte rei mortaliter inebriando ſe. Deinde non ſcio, utrùm ipſe ego ſim in ſtatu gratiæ. *Eccleſ.* 9. Tertiò ignoro, utrùm ſit ſtatim moriturus ex vulnere, & utrùm, ſi ſupervixerit mihi interfecto, ſit poſtmodum moriturus in ſtatu gratiæ. Malderus *loc. cit.* Quòd ſi haberem moralem certitudinem de meo bono ſtatu, & de ipſius malo, déque ejus ſecutura poſtmodum perſeverantia finali, tum valeret aliquid objectio.

Eſt autem hæc doctrina vera etiam caſu, quo 6
Princeps non multùm neceſſarius Reipublicæ ſubditum, pater filium, maritus uxorem invadit, interfecturus ni præverteretur. Leſſius *Lib.* 1. *cap.* 9. *dub* 8. *n.* 41. nam vim vi repellere omnes Leges, omniáque jura permittunt. Text. expreſſ. *cap. Si verò* 1. *De Sent. Excom.* Vera quoque, licèt non timerem mortem, ſed ſolam mutilationem, Leſſius *Ibid.* quia mutilatio inter graviſſima mala meritò numeratur. *Gloſſ. in cap. Cùm dilectus. De his quæ vi.* Sanch. *Lib* 4. *De Matrim. diſp.* 5.

RESP. II. Si mortem evitare fugiendo poſ- 7
ſum, teneor fugere. & non licet ebrium invaſorem perimere. Malderus *loc. cit.* & poſt illum Diana *Part.* 5. *Tr.* 4. *Reſ.* 9. Ratio eſt, quia licèt valde probabile ſit, fas eſſe occidere injuſtum invaſorem, & non fugere, quando fuga eſſet valde ignominioſa, proindéque non poſſe affici ſupplicio illum, qui invaſorem hac occaſione interficit, ſicuti contra Andream Gaill *Lib.* 2. *Obſerv.* 100. *n.* 8. tradunt tum Bartolus, & alii Jureconſulti, quos ipſemet Gaill. refert, in hoc quippe caſu poterit periculum famæ æquiparari periculo vitę. Clarus §. *Homicidium. n.* 26. tum Theologi, quos citat, & ſequitur Diana *loc. cit.* quia tamen non videtur cuiquam eſſe valde ignominioſum, fuga declinare petitiones ebrii, idcirco illa probabilis doctrina non eſt huc applicanda. Et univerſim monet 8
Leſſius *loc. cit. n.* 55. probátque ex Patribus, ſæpe eſſe ſalutare Conſilium, permittere ſe occidi potiùs, quàm occidere, idque Conſilium amplectendum omnibus Clericis, maximè Religioſis viris. Sed & Alexand. VII. inter alias 9
ſententias vetuit An. 1665. doceri hanc: *Eſt*

licitum

licitum Religioſo, vel Clerico calumniatorem gravia crimina de ſe, vel de ſua Religione ſpargere minantem occidere, quando alius modus defendendi non ſuppetit, uti ſuppetere non videtur, ſi calumniator ſit paratus vel ipſi Religioſo, vel ejus Religioni publicè, & coram graviſſimis viris prædicta impingere, niſi occidatur.

Y.

AUT SPURCIS VERBIS &c.

SECTIO II.

De Ebriorum peccatis contra caſtitatem?

SUMMARIUM.

Sequitur ex doctrina Cajetani, omnes, qui voto Caſtitatis obſtricti ſeſe inebriant, committere duplex peccatum in Confeſſione ſpecificandum. 10.

Idcirco negatur illa doctrina. 11.

Germani ebrii non conſueverunt loqui de rebus obſcænis. Ibid.

Verba turpia prolata in ebrietate non retinent ſuam malitiam objectivam. 12.

Non eſt ridiculum confiteri turpia ſomnia, quorum cauſam quis dedit. 15.

Non eſt licitum procurare directè talia ſomnia. 16.

Turpes cogitationes ortæ in ebriis præter directam intentionem, non ſunt neceſſariò confitendæ. 17.

Tales cogitationes, & ſomnia non ſunt peccata. 18.

An, & quatenus confitenda ſit pollutio, quæ evenit in ebrietate? 19.

Ratio naturalis non valde obligat ad tollendas cauſas, quæ per ſe non influunt in pollutionem. 20.

Vxor non tenetur reddere debitum marito ebrio. 22.

10 QUæres jam I. *Vtrùm quando quis voto caſtitatis obſtrictus ſe inebriat, teneatur hanc voti circumſtantiam aperire in confeſſionali?*

Ridicula videtur hæc quæſtio, nam & pœnitentes, & Confeſſarii riderent, ſi juberentur hi exquirere, illi ſponte indicare circumſtantiam ſui voti. Haud dubiè tamen aperienda eſt illa circumſtantia, ſi vera eſt doctrina Cajet. 2.2. *q.* 150. *a.* 2. & Baldelli *Lib.* 5. *diſp.* 30. *n.* 30. cenſentium turpes cogitationes, & verba turpia non poſſe morali ſtudio vitari ab ebriis, & ideo omnem, qui ſe ſponte inebriat, exponere ſe periculo cogitandi, loquendíque obſcæna, propterеáque hoc etiam reſpectu, & conſideratione, eſſe ebrietatem peccatum mortale. In qua reſponſione manifeſtè ſupponunt, obſcænas cogitationes, & feſcennina verba retinere etiam in ebrietate malitiam objectivam, unde ego infero: Ergo crimen ſacrilegii admittit Sacerdos, & Religioſus, dum ſe inebriat, quia exponit ſe certo periculo peccandi contra caſtitatem per cogitationes, aut verba mortaliter mala.

11 Imò, quia hi duo Doctores dicunt, *communiter* ſolere hæc peccata in ebrietate committi, idcirco quiſquis ſe vel zytho, vel mero proluit uſque ad ſubmerſionem cerebri, debet, ſi de oppoſito non conſtat, ſupponere, ſe in ebrietate cogitâſſe turpia, locutúmque fuiſſe obſcœna, adeóque contra ſuum caſtitatis votum egiſſe, peccaſſéque mortaliter, quia in obſcuris inſpici ſolet, quod plerumque fieri ſolet. *L. In obſcuris. ff. De Reg. Iur.* & argumentum à conſuetis eſt utiliſſimum ad probandum. Everhardus *De Locis, Loc.* 104. *n.* 1. Cũ verò hæc ſint ſine dubio aliena ab omnium prudentium praxi, judicióque, ut jam occaſione objectionis alicujus ex verbis S. Hieronymi factæ monui *c.* 10. *n.* 44. eam ob rem negandum in primis eſt, temulentos communiter, & ferè ſemper loqui turpia. Certè noſtri Germani (de Italis pronuntiare nihil poſſum) quando pleni ſunt mero, potiùs de ipſo mero, quàm de mulieribus ſermocinari ſolent, ac balbutire. Unde concludo, illos communiter loquendo non agitare animo res fœdas, alioqui ſæpius de illis loquerentur, quàm faciunt, quia etiam ebrii os ex abundantia cordis loquitur *Matth* 12.

12 Negandum deinde eſt, verba turpia à temulento prolata retinere malitiam objectivam: quare licet quis probè noverit, ſe conſuêſſe tempore ebrietatis ejuſmodi ſermonibus aërem inceſtare, aut inceſtâſſe, non eſt opus, per ſe loquendo, ut hac de re ſe reum agat in Confeſſione. Rationem hanc adfero, quia verba impura non continent gravem culpam, niſi quatenus ſunt vel ſignificativa obſcœni animi, vel excitativa turpitudinis in ſe, aut alio. Filliuc. *Tract.* 30. *c.* 10. *n.* 107. 208. 209. latè Tanner. *Tom.* 2. *diſp.* 4. *q.* 8. *n.* 99. Graviter ſcandaloſa communiter non ſunt, quando ab ebriis effutiuntur. Nam qui audiunt, ad riſum, aut ad aliquam, eámque juſtam indignationem moventur potiùs, quàm ad obſcœnitatem. 13 Nec etiam continent gravem culpam, quatenus ſunt ſignificativa turpis imaginationis; illa quippe imaginatio eſt planè indeliberata, & nimis indirectè, mediatè, caſualitérque cauſatur à potu vini; ergo non videtur, quòd verba illa indeliberatè ſignificantia contineant turpitudinem objectivam, ut confirmabitur ex mox dicendis.

14 Quæres II. *An cogitationes turpes, & turpia ſomnia, quæ oriuntur ebriis, oporteat confiteri, poſito, quòd quis ſciat, ſe illas, & illa habuiſſe?*

Reſpondeo. Joannes Sanchez in Select. *diſp.* 21. *n.*13. expreſſè dicit, eſſe ridiculum, quòd qui interdiu cogitaverunt, aut locuti ſunt turpia, non contenti confiteri ſuam diurnam turpitudinem, addant, ſibi poſtmodum fuiſſe orta turpia ſomnia. Nam eſto revera orta fuerint, quia tamen ea non ſunt peccata, nec in ſe, nec in cauſa, ideo non eſſe confitenda. Unde, ait Sanchez, qui ederet calida, ea intentione, ut ſomnia immunda haberet, non peccaret, quia ſomnium impudicum voluntarium in cauſa nullo jure prohibitum eſt. Sic ille.

15 Ego verò circa hanc quæſtionem dico tria. I. Non eſſe ridiculum, turpia ſomnia confiteri, quorum cauſam dedimus, cùm & praxis virorum proborum, prudentúmque oſtendat, non eſſe ridiculum, & è turpibus ſomniis facilè oriatur pollutio, quam etiam in ſomno ex culpabili cauſa interdiu data ortam, utique non eſt ridiculum confiteri. Abulenſis in Matth. *cap.*5. *q.* 246. & alii cum Sanchez *Lib.* 9. *De Matr. c.*45. *n.*28. licèt ſit probabilius non oportere confiteri.

16 II. Non eſſe licitum procurare directè turpia ſomnia, ſeu per ebrietatem, ſeu per aliud etiam indifferens medium. Ratio eſt, quia cùm ex una parte illa directa procuratio non videatur poſſe habere finem honeſtum; ex altera autem parte certum ſit, communiter ex immundo ſomnio oriri gravem carnis commotionem, ac ſæpiſſimè pollutionem, quæ certè continent materialem, naturalémque aliquam fœditatem & turpitudinem, omnibus puris mentibus ſummè diſplicitam, videtur omnino virtus caſtitatis ſaltem ſub veniali prohibere directam procurationem turpium ſomniorum. Atque ita ſine dubio ſentiunt S. Gregorius relatus *cap.* 1. *diſt.* 6. & Iſidorus *cap.* 2. *eod.*

17 III. Turpes cogitationes & turpia ſomnia, quæ præter directam intentionem ebriis obveniunt, non adferre ebrietati circumſtantiam mortaliter malam, & proinde non eſſe neceſſario manifeſtanda in tribunali ſacro. Ratio à poſteriori eſt, quia ipſa pollutio, quam patiuntur ebrii, non eſt peccatum mortale, ut paulò pòſt dicam, ergò multò minùs turpe ſomnium, aut turpis cogitatio.

18 Ratio à priori eſt, quia turpis cogitatio, & turpe ſomnium non ſunt peccata, neque in ſe, cùm ſupponantur exurgere tempore ebrietatis, neque in cauſa, tum quia ebrietas valde accidentaliter ſe habet ad illa, tum quia iis non ineſt ea materialis, naturaliſque turpitudo, ut ratio naturalis graviter prohibeat dari indirectam cauſam illorum. Adde, quòd turpia cogitare, etiam deliberatè, non ſit ex ſe peccatum mortale. Leſſius *Lib.*4. *cap.*3. *n.*108. Filliuc. *cit. n.*207. ſed tantùm ratione turpis delectationis quæſitæ, vel admiſſæ, aut ratione alterius mali. Filliucius *Ibid.*

Quæres III. *An pollutio, quàm ebrius patitur, ſit neceſſario confitenda?* 19

RESP. Si illam provocavit per turpem tactum ſui, aut alterius, tenetur confiteri, ſe cauſam dediſſe, modo, dum erat ſobrius, prævíderit periculum hujus turpitudinis eventuræ in ebrietate. Ita Sanchez *Lib.*1. *Moral. cap.*16. *n.*44. cum cæteris Theologis. Ratio eſt, quia ejuſmodi pollutionis provocatio habet veram malitiam objectivam. An verò teneatur ipſammet pollutionem confiteri, mox patebit.

RESP. II. Si orta eſt ſine turpi contactu &c. 20
ſed ſolùm ex intemperantia, aut ſomnio, tunc eſto fuerit præviſa, non tamen neceſſariò eſt confitenda, & proinde ebrietas non contraxit inde peculiarem mortalem malitiam. Ita cum multis contra non paucos docet P. Sanchez *loc. cit. & Lib.* 9. *De Matr. diſp.*45. *n.*17. itemque Baldellus Theologiæ Moral. *Lib.* 3. *diſp.*29. *n.*16. fusè hoc declarans. Ratio eſt, tum quia illa vini copia, quæ parit ebrietatem, nimis accidentaliter, & remotè ſe habet ad pollutionem Bonacin. *De Matr. q.*4. *p.*10. *n.*6. *junct. n.*5. tum quia in aliis parùm vini cauſat ebrietatem, in aliis non niſi multum; tum quia ipſa pollutio ſequitur jam poſt non adeò multum, jam non niſi poſt valde multum vini ſumptum; tum quia nulla pollutio peracta in ſomno eſt in ſe peccatum, S. Thomas 3. *Part. q.* 88. *a.* 7. *in Corp.* Atqui ſola peccata ſunt neceſſariò confitenda. *Suprà cap.*9. *n.*23. tum denique, quia licèt rectè S. Thom. 2. 2. *q.* 154. *a.* 5. *in C.* doceat, quando humor ſeminalis, quem utique notabiliter auget vinum copioſè ingeſtum, ſuperabundat, dormientem ſomniare ea, quæ pertinent ad expulſionem hujuſmodi humoris abundantis, & proinde oriri in illo phantaſmata pertinentia ad expulſionem talis humoris, & affluxus ſpirituum animalium ad partes ſeminales, & conſequenter reſolutionem humoris ſpermatici; quia tamen ille influxus eſt tantùm indirectus, & ratio naturalis nos non valde obligat ad tollendas, aut non ponendas cauſas, per ſe, & directè non influentes ad pollutionem. Sanchez *cit. diſp.* 45. *num.*15. Bonacin. *cit. num.*5. Filliuc. *Tract.* 30. *cap.*8. *num.*152. alioqui perpetui ſcrupuli orirentur plurimis hominibus, cùm ſint plurimi homines, qui facillimè ad pollutionem, aut certè ſeminis diſtillationem (quæ in moralibus pollutioni æquiparatur. Sanch. *loc. cit. n.*32. Reginald. *Lib.*22. *num.* 45.) concitantur, idcirco dicendum eſt, non peccare mor-

taliter

taliter contra caſtitatem, qui ſe inebriat, ſciens ſibi ebrio dormienti ſolere oriri pollutionem.

21 Addo tamen, talem ebrioſum delinquere venialiter contra caſtitatē, ut docet ſatis clarè S. Gregorius relatus *Cap. Teſtamentum, diſt. 6.* & alii cum Sanch. *n. 22.* Nam amor puritatis videtur imperare, ut hujus naturalis fœditatis occaſiones vitemus, quoad commodè poſſumus.

22 Quæres IV, *An uxor teneatur ebrio marito petenti debitum conjugale reddere?*

RESP. Non tenetur. Sanchez *Lib. 9. De Matrim. diſp. 23. n. 12.* & Laymann. *Lib. 5. Tract. 10. Part. 3. cap. 1. num. 9.* poſt alios. Ratio eſt, quia ebrius non petit debitum modo rationabili, & humano. Addit tamen Sanchez teneri per accidens, ſi videlicet eſſet periculum incontinentiæ in ebrio. Et hoc utrumque docet de marito, à quo uxor ebria peteret debitum.

Z.

AUT CONTUMELIIS LACESSERE &c.

SECTIO III.

An mortaliter ratione contumeliæ prævisæ peccet is, qui ſe voluntariè inebriat?

SUMMARIUM.

Non delinquit mortaliter ratione prævisæ contumeliæ is, qui ſe inebriat, ſciens, ſe in ebrietate eam eſſe prolaturum. 24.
Probatur Authoritate S. Thomæ, Ibid.
Verba contumelioſa prolata ad effectum correctionis, non continent malitiam contumeliæ, 25.
Quomodo materialiter prolata poſſint tranſire in malitiam mortalem? 26.

23 Quid de hoc & aliis per ſequentes Sectiones explicandis malis ſentiendum ſit, quando quis ſe inebriat eo fine, ut tantò animoſiùs ea perpetret in ebrietate, explicavi *cap. 9. ſect. 6.* At in hoc capite de illis diſſero, quatenus tantùm indirectè ſunt voluntaria. Et ſub iſto reſpectu fuſiùs, quàm ſub illo, quia ſub, & cum iſto longè frequentiſſima ſunt.

24 Porrò ad propoſitam in titulo quæſtionem negativè, & meritò quidem reſpondent Cardinalis de Lugo *Tom. 3. in 3. Part. diſp. 16. ſect. 4. n. 212.* Baldellus *Theolog. Moral. Lib. 3. diſp. 18. n. 13.* Sanchez *Lib. 1. Moral. cap. 16. n. 44.* Arriaga *Tom. 3. diſp. 44. n. 11.* Palaus *Tract. 2. diſp. 1. punct. 3.* Bonac. *quæſt. 4. De Peccatis, punct. 4. n. 11.* & Joan. Sanchez *in Select. diſp. 10. n. 5.* Rationem hanc afferunt omnes, quòd verba contumelioſa, & probra, ut addit Sanch. non ſoleant curari ab iis, in quos jactantur ab ebriis, ſed ab iis ſpernantur, vel ad illa rideant, ſicuti ad jocos, & facetias. Unde fit, ut nullam contineant imminutionem honoris, adeóque amittant rationem objectivam injuriæ, contumeliæque ſecundùm doctrinam receptam S. Thom. *2. 2. q. 72. a. 1. & 2. in C.* Quo *art. 2. in Corp.* ſic loquitur: [Verba in quantum ſunt ſonus, non ſunt in nocumentum aliorum, ſed in quantum ſignificant aliquid; quæ quidem ſignificatio ex interiore affectu procedit; & ideo in peccatis verborum maximè conſiderandum eſt, ex quo affectu aliquis verba proferat. Cùm ergo convitium, & contumelia de ſui ratione importent quamdam dehonorationem, ſi quis verbum convitii, vel contumeliæ alteri dixerit, non tamen animo dehonorandi, non dicit convitium, vel contumeliam formaliter, ſed materialiter.] Ita S. Doctor, cujus verba idcirco deſcripſi, quòd ſint profutura aliquibus ſequentium reſponſionum.

Itaque quemadmodum verba contumelioſa 25
advertenter, & voluntariè in ſe prolata, v. g. ad effectum docendi, corrigendi, non autem ad effectum ſignificandi internum conceptum, & contemptum ipſius proferentis, non fundant diſconvenientiam ad rationem, nec tribuunt ullam malitiam. S. Thom. *cit. a. 2.* in C. ſed tunc ſolùm fundant, & tribuunt, in quantum proferuntur voluntariè, & deliberatè, ut injurioſa, & modo injurioſo, honoriſque imminutivo. S. Thom. *Ibid.* ita nec videntur illam fundare, in quantum proferuntur in alio, id eſt in ipſa ebrietate, & in illa ſolùm prævidentur, ut proferenda, non tanquam injurioſa, & modo injurioſo, ſed ſolùm ut proferenda materialiter ex vini efficacia, ſicuti & proferrentur tempore ſomni, longioriſque amentiæ. Baldellus *loc. cit.*

Porrò quia idem S. Doctor in allegato *a. 2.* 26
ſubdit: Verba contumelioſa etiam materialiter prolata poſſe tranſire in malitiam mortalem, quando e. g. *per incautelam* prolata auferunt honorem ejus, contra quem proferuntur, idcirco ſi quis prævideret, ſua verba contumelioſa eſſe ceſſura in alterius probrum, gravem mœrorem, aliúdve grave incommodum, tametſi ſolùm per accidens, tum nullo modo dubitandum eſt, quin Gabriel, Fumus, aliíque indicati *cap. 9. num. 68*, eſſent illum, & quidem haud abſque ratione, iſto nomine condemnaturi

turi tanquam reum gravis criminis adverſus charitatem fraternam, aut etiam almam juſtitiam.

A. A.

ABSENTIUM FAMAE OBTRECTARE.

SECTIO IV.

Quid cenſendum de illis, qui ſolent in ebrietate alienæ famæ obtrectare, & detrahere?

SUMMARIUM.

Communiter non peccant graviter peccato detractionis qui ſe inebriant præviſo periculo. 27.
Sæpe tamen peccant contra charitatem. Ibid.
An graviter ii, qui tantùm uni narrant occultum crimen alterius, dicentes, ſe ita audiviſſe? 28.
Suſpicio temeraria etiam de gravi malo fortè non eſt mortaliter mala. 29.
Aliud eſt de judicio temerario. 31.

27 AD quæſtionem propoſitam in titulo. RESP. I. Tales communiter non peccant graviter, quia communiter dicunt vel jam paſſim nota, vel non nota quidem, talia tamen, ut credantur à nemine, eò quòd ebrio non eſſe credendum nôrint omnes. Reſp. II. Nonnunquam tamen graviter delinquere poſſunt, quando videlicet ſciunt, ſe ſolere talia occulta deblaterare, ut eos, de quibus loquuntur, vel rubore afficiant, vel in damnoſam ſuſpicionem patrati gravis delicti adducant. Dicaſtillo *De Pœnitent. diſp.* 9. *n.* 421. Ratio eſt, quia ſaltem ex charitate, ſi non ex juſtitia obligantur, ad non præbendam occaſionem ejuſmodi malorum, ſed potiùs ad impediendam, juxta doctrinam S. Thom. 2. 2. *q.* 31. *a.* 2. in C.

28 At: *Peccántne in hoc caſu peccato detractionis, adeóque contra juſtitiam?*

RESP. Sicuti quando dicis, te audiviſſe, Cajum eſſe in furto deprehenſum, non peccas ex opinione Cajetani, Sylv. Petri Navarr. *Lib.* 2. *De Reſtitut. Cap.* 4. *n.* 329. contra juſtitiam, etſi prævideas, tuos auditores habituros eſſe Cajum pro fure, quia videlicet jactura famæ, quam apud illos adit, tribuenda videtur potiùs eorum levitati, quàm tuæ aſſertioni: peccas autem contra juſtitiam ex opinione receptiore Valentiæ *Tom.* 3. *diſp.* 5. *q.* 17. *p.* 2. Cardinalis de Lugo *diſp.* 14. *De Juſtit. ſect.* 4. eò quòd videaris eſſe cauſa efficax imminutionis boni nominis; ita etiam videtur conformiter utrique huic doctrinæ, poſſe ad propoſitam quæſtionem probabiliter reſponderi, & affirmativè, & negativè. Equidem dictum ebrii non ſufficere ad gignendam prudentem ſuſpicionem patrati ſceleris, deduces facilè ex iis, quæ dicam *ſect.* 9. Adde, quòd probabile 29
ſit, ſuſpicionem etiam temerariam de gravi peccato proximi innocentis eſſe duntaxat venialiter malam, ut ex S. Auguſtino *Tract.* 9. *in Joan.* tradunt Cajetanus 2. 2. *q.* 60. *a.* 3. Petrus Navarr. *loc. cit. n.* 446. & alii permulti, favente apertè S. Thom. 2. 2. *q.* 60. *a.* 3. in C. Ergo gignere in unius tantùm animo ſuſpicionem temerariam, & falſam, non videtur eſſe, ut ſic præciſè crimen lethale, cùm ut ſic præciſè non generetur grave malum.

Ratio autem, cur temeraria ſuſpicio (intra 30
pectus clauſa, (ſecùs ſi pluribus manifeſtetur) licèt de gravi malo, (graviſſimum excipit Valentia *Tom.* 3. *diſp.* 5. *q.* 4. *punct.* 3. non excipiente, ſed includente Petro Navarra *Lib.* 2. *cap.* 4. *n.* 446. ac Tannero *Tom.* 3. *diſp.* 4. *quæſt.* 3. *dub.* 2. *n.* 39. cum aliis) eſt hæc fundamentalis, quòd detractio tam mentalis, quàm verbalis, ſeu imminutio famæ alienæ in tantum ſit mortaliter mala ex ſeſe, in quantum injuſtè aufert proximo grave bonû, ſeu adfert grave malum. S. Tho. 2. 2. *q.* 60. *a.* 3. & *q.* 72. *a.* 2. & alibi; atqui ſuſpicio etiam temeraria de gravi malo alterius non aufert per ſe grave bonum. Cùm enim ſit opinio infirma, ac vacillans, S. Thom. *cit. a.* 3. *in corp.* fit, ut ſi non oriatur ex pravo affectu, facilè deponatur, ac proinde non tollat habitualem inclinationem ſentiendi bene de altero; quæ habitualis inclinatio ſola cenſetur in præſente materia magnum bonum. Unde ulterius fit, ut homines non poſſint me- 31
ritò valde ægrè ferre, ſi quis temere non ex malo affectu ſuſpicetur malè de ipſis, cùm præſertim temeraria, ſeu ex levibus indiciis formata ſuſpicio pertineat ad tentationem humanam, ſine qua vita iſta non ducitur. S. Thom. *Ibid.* Aliud eſt de judicio temerario, quod quando eſt de gravi malo proximi plenè deliberatum, continet malitiam mortalem. S. Thom. *Ibid.* cum omnibus Theologis; eſt enim firma, definitiváque ſententia de malo alterius, orta ex levibus indiciis. S. Thom *Ibid.* ex S. Auguſt. *Tract.* 90. *in Joan.* ejuſmodi autem ſententia concepta de gravi peccato alterius aufert magnum bonum, ſcilicet habitualem inclinationem, ac proximam potentiam opinandi bene de altero; ergo ſi concipiatur temere, id eſt ſine examine, utrùm rationes, quibus nititur, ſint ſufficientes ad ferendam de proximo adeò pertinacem, præjudicioſámque ſententiam, non vacabit culpa mortifera.

B.B. MA.

Digitized by Google

B.B.

MALEDICTIS IMPETERE &c.

SECTIO V.

An, qui ſolent in Ebrietate aliis hominibus maledicere, teneantur hanc ſuam conſuetudinem confiteri?

Brevis eſt, non ſummatur.

32 SOlent multi ebrioſi facilè ira corripi, & in ira maledicere uxori, liberis, aliis, imprecando ſcilicet diabolum, peſtem, mala omnia; & conſueverunt ſe hac de re in Confeſſione accuſare, dicendo, quòd ex domeſticis intellexerint, ſe, cùm eſſent mero turgidi, horrendis maledictionibus detonuiſſe in varios homines. *Quæritur, an teneantur id factum indicare in Confeſſione Sacramentali?*

33 Et Reſp. breviter non teneri. Ratio eſt, quia revera non maledixerunt cuiquam; ſiquidem maledicere propriè eſt alteri malum precari, non verbotenus, ut faciunt plurimi patres, & matres, utentes verbis maledictoriis, ſeu imprecatoriis, ad ſolum terrorem incutiendum. *Infrà cap.29.n.28.* ſed ex animo. S.Thom.*2.2.q.76.a.1.2.3.4.* qui animus deeſt ebriis, aut ſi fortè adeſt, tamen quia non eſt deliberatus, & ideo non curatur, ſed negligitur ab hominibus, idcirco neque in hoc caſu continent illæ ebriorum maledictiones malitiam objectivam. Quare rectè docet Joan. Sancius in Select. *diſp. 30.n.5.* illum, qui expertus eſt, ſe in ebrietate proferre maledictiones in creaturas, non incurrere hujus peccati reatum. Quamquam poteſt fieri, ut ratione ſcandali, & offenſionis illæ maledictiones contrahant malitiam alterius peccati, ſed raro. Alia de maledictionibus dicam *cit. cap.29.*

C.C.

BLASPHEMIAS IN DEUM &c.

SECTIO VI.

An revera graviter duplici peccato peccent, qui ſe inebriant, ſcientes ſe in Ebrietate conſueſſe blaſphemare?

SUMMARIUM.

An revera graviter duplici peccato peccent, qui ſe inebriant, ſcientes, ſe ſolere blaſphemare in ebrietate? 34.
Pars negativa probatur. Ibid.
Probatur & affirmativa. 35.
Affirmativa eſt vera, quando ea verba continent blaſphemias extraordinarias. 36.
Secùs quando leves. 38.
In peccatis verborum maximè conſiderandum eſt, qua intentione proferantur. Ibid.

PErmulti ebrioſi, dum ſuam ebrietatem confitentur, ſolent addere, ſe ex uxore, aut aliis familiaribus intellexiſſe, quòd valde graviter blaſphemârint. Examinandum hic eſt, an ejuſmodi Confeſſio ſit neceſſaria? Neceſſariam negant Vaſquez, Lugo, Arriaga, Joan. Sancius *locis num.24. citatis.* Rationem hanc adferunt, quòd de ratione verborum blaſphemorum, ut ad culpam imputari poſſint, ſit, ut à ſciente, ſeu prædito ratione proferantur. S.Thom. *2.2.q.13. a.2.ad 3.* Aliter non ſignificant ullum Dei contemptum, nec ejus honorem minuunt, cùm tamen blaſphemus intendat nocumentum inferre honori divino. S.Thom. *loc.cit.a.3.ad 1.* ergo non retinent in ebrietate malitiam objectivam, ergo ebrietatis malitia non aggravatur per hoc, quòd quis ſciat, ſe ſolere verba blaſphema proferre, ergo non tenetur quis vel hanc conſuetudinem, vel ipſum factum confiteri. Vide dicta *n.25.* 34

35 E diverſo ebrietatis malitiam magnopere augeri per circumſtantiam verborum blaſphemorum, quæ prævidentur proferenda, cenſent Sanchez, Palaus, Bonacina, (qui malè pro ſe citat Vaſquezium) locis, quos retuli *n 24.* favétque Layman, *Lib.1. Tract.4. cap.10. n.3.* Ratio eſt, tum quia pœnitentes, & Confeſſarii procedunt ſecundùm hanc doctrinam, tum quia Magiſtratus politicus punit blaſphemos etiam ebrios, ut nominatim videre eſt in Jure Bavarico, & reipſa fuiſſe quendam Chriſtophorum, & quendam Ludovicum, alióſque ob blaſphemiam in ebrietate prolatam punitos uno, & etiam duobus ictibus funis, teſtatur Julius Clarus *in praxi crimin. q.60. §. final.* ſicuti etiam Damhouderius *in pract. crimin. cap.61. n.22.* abſolutè negat, quòd blaſphemantes excuſet ebrietatis prætextus; tum quia blaſphemiæ ſunt intrinſecè malæ, & videntur graviter adverſari divino honori, ut argumentatur Bonacina; tum quia licèt non habeant propriè rationem blaſphemiæ, habent tamen cujuſdam moralis irriſionis, & irreverentiæ Deo factæ, ratione cujus voluntas illas cauſandi eſt mala: & peccaminoſa, ut poſt Sanchez ratiocinatur Palaus; tum denique, quia conſtat, homines non parùm commoveri, & indignari, quando audiunt tam execrandas blaſphemias evomi ab ebriis.

36 Propter has cauſas cenſeo in primis, ebrietatis malitiam graviter admodum aggravari à circumſtantia prævisæ blaſphemæ dictionis

valde atrocis, eructandæ in temulentia, ut quando Germani dicunt Blut-Sacrament/ Item/ Donner/ Hagel ꝛc. Sacrament. Galli: *Teſte de Dieu, ventre de Dieu*, & ſimilia in orcum releganda. Nam revera grande ſcandalum, gravem indignationem ſolent ejuſmodi verba blaſphema adferre.

37 Excipi fortè poſſunt hinc milites, qui in caſtris talia effutiunt, etenim ſolent riſu potiùs, quàm ira excipi hæc illorum elegantes ſcilicet phraſes. Cenſeo deinde, rationem blaſphemiæ propriè dictæ non reperiri in id genus verbis, ſicut neque propriè dictæ irriſionis erga Deum. Cauſam attuli *n.* 35.

38 Cenſeo tertiò, ebrietatis malitiam non aggravari mortaliter circumſtantia prævisæ mediocris, & vulgaris blaſphemiæ, ut quando noſtri Germani per Sacramenta blaſphemant, eò quòd tales blaſphemiæ nec ſint verè blaſphemiæ, ut patet ex paulò antè dictis, atque ex illo pronuntiato S. Thomæ 2. 2. *q.* 72. *a.* 2. *In peccatis verborum maximè conſiderandum eſt, qua intentione proferantur*: nec videantur cedere in gravem inhonorationem Numinis, notabiléve ſcandalum proximi. Proinde non eſt communiter opus, ut in Confeſſione fiat hujus circumſtantiæ mentio, quamvis authoritas talium Doctorum, & rationes, quas ſuprà attuli, valde magnam probabilitatem adferant oppoſitæ ſententiæ, & ſine dubio permittendi ſint pœnitentes addere iſtam circumſtantiam, quando ultro addere volunt; & apud nonnullos erit operæ pretium, iis ebrietatem etiam hoc titulo exprobrare. Imò erit neceſſarium tunc, cùm ebrius illis verbis inceſtavit aërem in certa ditione, aut urbe, in qua ſciebat, illis ipſis verbis graviter exulceratum iri aures, & animos audientium, ut e.g. in Helvetia Catholica, ubi propter infrequentiam blaſphemiarum, utpote graviter, meritóque ſolitarum mulctari à Magiſtratu civili, magnopere offenduntur ii, quorum aures verberant ejuſmodi propriè id loci ſcandaloſæ eructationes verborum, quemadmodum ſingulari, & notando caſu oſtendo in Alphab. Quadrupl. *Part.* 3 *n.* 749. Et hoc ipſo, quòd ſint ratione loci graviter ſcandaloſæ, & inſuper manifeſtè habeant ſpeciem mali, continent illic malitiam objectivam ſcandali, juxta communem opinionem S. Thom. 2. 2. *quæſt.* 43. *art.* 1. *in Corp.*

D. D.

VERBA CATHOLICO HOMINE &c.

SECTIO VII.

Quid pronuntiandum de illis, qui in Ebrietate ſolent verba hæretica proferre?

SUMMARIUM.

Probabilius eſt, ebrietatis malitiam non aggravari ex circumſtantia verborum hæreticorum ſolitorum proferri in ea. 39.
Nequit talis puniri ut hæreticus. 41.
An autem citari ad inquiſitionis tribunal? 42. *remiſſivè.*
Tuba cordis, eſt lingua loquentis. 40.

EST non nemo, qui ſolet in ebrietate dicere: *Ebrietas non eſt peccatum: nullus eſt infernus, ut noſtri concionatores garriunt: Lutherana fides æquè bona eſt, atque Catholica: credo quod mihi lubet &c.* Quæritur, utrùm hæc, & ſimilia verba imputentur illi ad culpam, ita ut teneatur apud Confeſſarium ſe de hac conſuetudine accuſare. Negant, quos nominavi *n.* 34. aſſerit Sanchez *cit. n.* 44. & Palaus *loc. cit.* Negantibus adſtipulor, quoad propriè dictam hæreſin, quia de ratione verborum hæreticorum, ut peccata, ſeu objectivè in ratione hæreſis mala cenſeantur, eſt, ut proferantur ab homine rationis compote, quandoquidem hæreſis ex ſuo conceptu eſſentiali dicit errorem quendam intellectûs exiſtentem in homine rationis compote, ſeu errorem illum eligente. S. Thom. 2. 2. *q.* 11. *a.* 1. *in C.* 39

Fortè tamen poſſet in foro externo ab Inquiſitoribus procedi contra ejuſmodi hominem, non tam propter talia verba, quàm propter præſumptionem, quæ ex iis formatur de ejus animo talia quippe verba ſæpe in ebrietate repetitâ facere videntur præſumptionem, quòd etiam ſobrius minùs ſanè ſentiat de inferno e.g. etenim ex abundantia cordis os loquitur, *Matth.* 12. & ſicuti, 40

Omnia quæ ſenſu volvuntur vota diurno,
Pectore ſopito reddit amica quies,

ut canit Claudianus, & proinde plurimùm intereſſe inter ſomnia proborum, & flagitioſorum, monebat Zeno teſte Mureto *in* 1. *Ethic. cap. ultimo*, ita etiam vinum videtur in temulentia reddere ea, quæ quis ſobrius mente agitavit. Et confirmari poteſt illa eleganti ſententia ex Baldo relata: *Talis intelligitur mens in corde, quale verbum eſt in ore; nam tuba cordis, eſt lingua loquentis.*

Cenſeo

41 Cenſeo nihilominus, hanc præſumptionem non eſſe tantam, ut poſſit puniri tanquam hæreticus, licèt contrarium cenſeant nonnulli Juriſperiti, ut teſtatur Zanchinus Ugolinus *in Tract. De Hæreticis. cap.* 7. *n.* 10. relatus *in Part.* 2. *Tomi XI.* Tractat. *Iuridicorum.* Ratio eſt, quia revera poteſt fieri, ut etiam à viro Religioſo, quando phreneſi corripitur, ejuſmodi verba proferantur, & proinde illi non imputentur ulli culpæ, ut ſapienter monet noſter S. Fundator *Conſtit. Part.* 6. *cap.* 4. *in declarat. lit. A.* Atqui ebrius comparatur phrenetico, & furioſo. Maſcardus, & alii referendi inferiùs.

42 An verò talia verba ſæpius in ebrietate repetita dent Inquiſitoribus ſufficientem cauſam vel inſtituendi ſpecialem inquiſitionem circa fidem iſtius hominis, vel illum citandi, & examinandi circa fidem, & abjurandi de levi, aut gravi &c. ſeu juramento purgandi ſuſpicionem levem, vel gravem hæreſis, colliges ex iis, quæ diſſeram *ſect.* 9. *num.* 66. *&* 67. unde confirmabitur primùm allata reſponſio. Interim minimè eſt revocandum in dubium, quin ejuſmodi verba hæreticalia quandoque poſſint à temulento effutiri in iis locis, ac circumſtantiis perſonarum, ut ratione ſcandali contineant malitiam mortalem; huc enim utique etiam facit doctrina de blaſphemis verbis allata ſuprà *n.* 38. *poſt medium.*

E. E.

FALSISSIMA IVREIVRANDO FIRMARE.

SECTIO VIII.

An Ebrietas aggravetur ex circumſtantia perjuriorum in ea patrari ſolitorum?

SUMMARIUM.

A nullo ebrio proferuntur perjuria propriè dicta. 43.
Perjurium de ſui ratione importat Dei contemptum. Ibid.
Non eſt opus explicare in Confeſſione, quòd ſoleas proferre perjuria in temulentia. 44.
Quomodo peccet ebrios incitans ad verba perjura, aut blaſphema? 46. *& ſeqq.*
Quomodo talia ſcribens in pariete, aut docens Pſittacos, pueros? Ibid.
P. Colnagus mirificè docet ſturnos proferre ſacratiſſima nomina. 50.

De perjuriis aſſerunt, & negant DD. id- 43 ipſum, quòd de verbis hæreticis, & blaſphemis ab iis aſſeri, & negari dixi ſuprà. Proinde conſequenter ego in primis cum omnibus dico, à nullo ebrio ulla propriè dicta perjuria fieri. Nam de ratione perjurii eſt, ut fiat vel ab eo, qui advertat ad falſitatem ſui dicti, vel ſaltem ſit in eo ſtatu, in quo advertere poſſit. Lugo *De Pænit. diſp.* 16. *ſect.* 4. *n.* 206. *&* 208. Quandoquidem perjurium de ſui ratione importat contemptum Dei. S. Thom. 2. 2. *q.* 98. *a.* 3. *in C.* Quare quando ebrius homo ſolet dicere; *Per Deum, ne guttam quidem vini bibi*, non rectè confitetur abſolutè dicendo, ſe toties, aut toties pejeráſſe.

Dico deinde cum Cardin. de Lugo, & aliis 44 *n.* 33. relatis, haud quaquam opus eſſe, ut in Confeſſione ulla mentio fiat de his impropriè dictis perjuriis, quia revera non continent ullam gravem malitiam, nullam Dei inhonorationem, nullum grave aliorum ſcandalum, aut turbationem, quando ab ebriis proferuntur; cur ergo dicamus eſſe opus illa, vel illorum præviſum periculum, conſuetudinémve clavibus ſubjicere?

Eſt tamen probabiliſſimè aliter philoſo- 45 phandum de illo, qui ex inolita, liberéque conſervata aſſuetudine pejerandi plenè voluntariè prolabitur identidem etiam mentis compos, ſed tamen cum naturali inadvertentia, in aſſeverationes falſi, inficiationes veri, & quidem roboratas firmatas una ex ſibi conſuetis formulis juriſjurandi. Tametſi enim tali non incumbit obligatio manifeſtandi in ſacra exomologeſi, quoties reipſa proruperit imprudens in id genus phraſes Lugo *De Pœnitent. diſp.* 16. *n.* 204. cum cæteris communiter; tenetur tamen etiam hoc nomine & extirpare illam flagitioſam conſuetudinem, & indicare, in quot ejuſmodi materialium perjuriorum diſcrimen ſeſe per eandem conſuetudinem libere enutritam conjecerit, ſicuti infrà *cap.* 50. pluribus diſſeremus cum P. Thoma Sanchez *Lib.* 3. *Moral. cap.* 5. adverſùs Joannem Sanchez *in ſelect. diſp.* 20. *n.* 5. Vide etiam in Experient. *Tract.* 7. *n.* 586.

Quæret fortè quiſpiam: *Quid cenſendum de* 46 *iis, qui incitant ebrios ad proferenda illa verba blaſphema, maledicta, hæretica, de quibus fuimus locuti in præcedentibus ſectionibus, poſito, quòd incitent non ex pravo affectu in Deum, vel homines, ſed e.g. ad riſum captandum, aut alium finem non mortaliter malum?*

D. Joannes Caramuel in Theologia Inten- 47 tionali *Lib.* 2. *diſp.* 1. *a.* 2. *n.* 153. ſtatuit hanc concluſionem: *Qui inſtruit puerum, ut blaſphemias, hæreſes, aut perjuria proferat, quique ut verba graviter alium infamantia dicat, aut ſecreta gravia publicet, peccat mortaliter.* Probat ſuam concluſionem inde, quòd illa verba ex

ſe

Digitized by Google

ſe ſint ſcandaloſa, & impia, & opponantur directè reverentiæ Deo, & proximo debitæ; & qui puerum inſtruit, utitur eo ut inſtrumento, ut honorem extrinſecum Dei lædat, & ejus authoritatem parvi faciat. Unde cenſet, tales blaſphemias imputandas eſſe inſtrumento ut
48 cauſæ principali. Ob quam cauſam ulteriùs infert, eſſe peccati mortalis reos, qui vel in muris blaſphemias hæreticas ſcribunt, vel eaſdem periodos à Pſittacis proferri curant. Conſequenter relegabit hic Doctor ad orcum omnes, qui ebrios concitant ad actiones ſuprà enumeratas. Et verò jam conceſſi ſuprà *cap. 9. ſect. 9.* illos graviſſimè delinquere, qui oppletos vino inducunt ad exercendas illas ſeu reales, ſeu verbales actiones, quæ etiam dum exercentur ab ebrio, retinent veram malitiam objectivam, at negavi generatim de illis, quæ non retinent illam malitiam, intérque has nominavi cum Tannero blaſphemias, ſeu verba blaſphema.

49 Fortè non diſſentiet D. Caramuel à nobis, ſi conformiter iis, quæ expreſſimus ſuprà in hoc ipſo *cap. 19. ſect. 6.* dixerimus, ſicut eâ Sectione ſextâ ſcripſi, malitiam ebrietatis augeri notabiliter à circumſtantia grandium blaſphemiarum, evomendarum quidem in ebrietate, & conſequenter indeliberatè, attamen prævisarum ante ebrietatem; è diverſo non augeri notabiliter, ſi illæ ſint blaſphemiæ judicio, & uſu hominum, coram, & à quibus proferuntur, leves, ſeu tantùm leviter repugnantes honori divino; ita etiam ratiocinandum eſſe de incitantibus illos ad talia verba blaſphema, poſito quòd incitatores careant mala intentione. Eadem diſtinctio locum meo judicio habebit in ſcribente in pariete, aut docente Pſittacum eadem verba; quamquam quia ſcriptura in pariete, loquelâve Pſittaci eſt expoſita majori, ſeu latiùs patenti periculo, quàm verba unius cujuſpiam ebrii, damnabilior judicari debet ille & ſcriptor & Magiſter verborum blaſphemorum, hæreticorúmque, quàm incitator.

50 Quemadmodum autem pœnam mereri poteſt, qui brutas animantes docet profari verba impia, ita è diverſo laudem is, qui eiſdem eſt Magiſter proferendorum verborum Sanctorum, ſive doceat longa operâ, ſive ſubitaneo miraculo, ut inſtruxit noſter P. Bernardus Colnagus, de quo P. Joannes Paulinus in ejus vitæ *Lib. 2. cap. 15.* §. 8. hæc inter cætera prodigia: *Duos ſturnos, refectis alis in ſororis domo ubi Pater conſpexit, ad ſe vocatis bene precatus imperavit, ut dicerent*: JESUS MARIA: JESUS CHRISTUS: *O! rem prorſus admirandam! mox eadem Sacroſancta verba efferebant ſturni, & clara, ac in articulos diſtincta voce exclamabant*: JESUS MARIA: JESUS CHRISTUS. Ita ille. Præmium æviternum merentur, qui fiſtulis organicis piè, modulantur divinas laudes, quid ni hi & ii, qui avicularum gutturibus?

F. F.

SECRETISSIMA QUAEQUE PRODERE.

SECTIO IX.

An, & quanto crimine ſe adſtringere cenſendi ſint, qui conſueverunt, dum mero gravidi ſunt, vulgare ea, quæ oporteret eſſe ſecretiſſima?

SUMMARIUM.

An non duplex peccatum mortale admittat, qui ſe inebriat, ſciens aliquod ſecretum non manifeſtandum? 51.

Rationes affirmandi. 52. *& ſeqq.*

Quid ſi talis nôrit, ſe ſolere etiam non interrogatum prodere ſecreta? 55.

Quid ſi interrogatum? 56.

Quid ſpecialiter dicendum de Legatis Principum? 57.

Quid cenſendum communiter de Germanis? 58.

Quid de ſemiebriis? 59.

An poſſit prudenter haberi fides verbis ebrii pandentis ſecreta? 60.

Ebrioſi comparantur phreneticis, furioſis, infantibus. 61.

An & quomodo ſit in vino veritas? 62.

Poteſt tamen non rarò formari prudens ſuſpicio ex verbis ebrii. 64.

An Iudex poſſit ex officio procedere contra illum, qui in ebrietate dicit, ſe patrâſſe hoc, aut illud crimen, vel nominatur à tali? 65.

Quid ſi illud crimen ſit læſæ majeſtatis? 68.

An homo privatus poſſit adhibere media de ſe licita, ad explorandum, utrùm ſint vera ea, quæ ebrius revelavit? 69.

An peccet graviter referens aliis ea mala, quæ ebrius dixit de ſe, vel aliis? 70.

An ſit licitum aliquem inebriare ad aliquod ſecretum ex eo expiſcandum? Ibid.

QUæres I. *An non duplex mortale crimen admittat, qui ſe inebriat, ſciens aliquod ſecretum, cujus revelatio eſt ipſi prohibita ſub mortali peccato.* Ratio negandi eſt, tum 51
quia neque pœnitentes ſe de hac circumſtantia accuſare, neque Confeſſarii de illa interroga-

roga-

rogare ſolent; tum quia ebriis nulla fides poteſt prudenter haberi, ut poſtea declarabo.

52 Ratio affirmandi eſt, quòd ex Scriptura, Patribus, judicio ſapientum, praxi, experientia conſtare videatur, illos omnes, qui temulentiæ vacant, exponere ſe periculo vulgandi omnia arcana. In primis enim *Proverb.* 31. *verſ.* 4. inducitur Bethſabee dans filio Salomoni hoc monitum: *Noli Regibus ô Lamuel, noli Regibus dare vinum, quia nullum ſecretum eſt, ubi regnat ebrietas.*

Deinde S. Auguſtinus ad ſacras Virgines ita ſcribit: *Ebrius vultu dejecto ſupinus accumbit, & nullo alio cognito præter vinum, cordis ſui arcana patefacit, & amicorum commiſſa ſecreta in medium adducit.* Conſentit S. Ambroſius *Lib. De Elia. Et Jejun. Cap.* 17. dicens: *Quis inter cyathos texit, quod latere cupiebat?*

53 Præterea; *Speculum formæ eſt æs, animi autem vinum*, ajebat Æſchines: Et: *Arcanum demens detegit ebrietas*, canit Horatius. Ad hæc praxis, & experientiæ teſtes ſunt, in primis idem Horatius, cujus hoc notum carmen.

Dicuntur Reges multis urgere culullis,
Et torquere mero, quos perſpexiſſe laborant.

Inſuper S. Ambroſius, qui *loc. cit.* ita loquitur: *Plerique vino utuntur, ut equuleo, quibus tormenta non eliciunt vocem proditionis, eos tentant bibendo &c.*

54. Poſtremò, & olim, ut oſtendit Cornelius à Lapide in *cit. cap.* 31. *Proverb.* fuit, & hodie eſt uſitatiſſimum, ut Principum Legati inebrientur, quò ſecreta exprimantur. Ex his formatur hoc argumentum: Qui ſe exponit manifeſto periculo prodendi ſecretum, cujus revelatio graviter prohibita ſit, is peccat mortaliter contra virtutem à ſobrietate diſtinctam. Atqui omnis, qui eſt conſcius ſecreti, cujus revelatio graviter ipſi interdicta ſit, exponit ſe ejuſmodi manifeſto periculo, dum ſe inebriat, ergo

55 Ad hanc quæſtionem reſpondeo I. Qui expertus eſt, ſe ſponte, & à nemine interrogatum ſolere in ebrietate effutire ea, quæ occulta eſſe oportebat, admittit duplex peccatum ſe inebriando, poſito, quòd conſcius ſit ſecreti non revelandi. Ratio hujus reſponſionis eſt jam primùm allata. Utrùm verò illud peccatum, quod ebrietati adjungit, ſit mortale, an veniale, colligendum eſt partim ex qualitate ſecretorum, quæ ſolet vulgare, partim ex damno, & ſcandalo illam evulgationem ſequi ſolitis. Sanè nemo non damnaret peccati mortalis Confeſſarium, qui ſe inebriaret, ſciens; ſolere ſe in ebrietate pandere quæ in Confeſſione audiit.

Non obeſt, quòd ebrii non mereantur fidem, nam nihilominus multi mali homines illis fidem habent; alii ex dictis ebrii accipiunt occaſionem indagandi, & denique per varias indagines deveniendi ad ipſammet veritatem quam tamen oportebat eſſe occultam. Et fortè has ob cauſas abſolutè pronuntiat Baldellus *n.* 16. revelationem ſecretorum ab ebriis factam, non poſſe non eſſe graviter illicitam.

RESP. II. Similiter, qui expertus eſt, ſe ab 56
aliis interrogatum, ſolere abdita in apertum proferre, admittit peccatum ebrietatis qualificatum, ſi videlicet videat, eſſe periculum, ne interrogetur, & ei periculo non occurrat ſufficienter. Ratio eſt eadem pro hac reſponſione, quæ pro priore.

RESP. III. Conſiliarii intimi, Legatique 57
Principum, quando ſe inebriant inter homines ſcrutatores alienorum ſecretorum, communiter admittunt duplex peccatum mortale; unum contra ſobrietatem, alterum contra fidelitatem; ſe quippe exponunt manifeſto periculo detegendi arcana ſuorum Principum, ut patet ex authoribus ſupra relatis. Et verò auctor eſt Flavius Vopiſcus, Bonoſum Imperatorem ſolitum barbarorum Legatos propinato vino ebrios reddere, & ſic extorſiſſe, quæcunque volebat.

RESP. IV. Quandoquidem experientia, & 58
praxis quotidiana docet, pleroſque ſaltem in Germania reperiri, qui in ebrietate, vel non revelent arcana graviter prohibita revelari, (nam neque id faciunt ſponte neque ſolent ad id per technas induci) vel non revelent cum gravi ſcandalo, aut incommodo, offenſioneve aliorum, idcirco non puto, ullum facilè admittere ebrietatem qualificatam, niſi qui ſe inebriat, poſtquam expertus eſt, ſe revelâſſe ſecreta in ebrietate, vel probabiliter timet, ne ebrius interrogetur de ſecretis. Ratio eſt, quia non exponit ſe communiter periculo proximo, qui exercet actionem malam quidem, attamen communiter non habentem aliud vitium annexum, ſeu malum. *Suprà cap.* 11. *n.* 8.

RESP. V. Quod dixi de ebriis, id ferè etiam 59
de ſemiebriis dici poteſt. Nam & horum alii ſolent arcana vulgare. Nec eſt Sacræ Scripturæ, aut Patrum ſenſus, quòd abſolutè, & à parte rei ſoleant communiter ebrii ſecreta pandere, ſed quòd ea pandant nonnulli quidem ſponte, plurimi verò, quando inſidioſè, & callidè examinantur; quia tamen hoc callidum examen eſt rarum, ideo vera manet quarta reſponſio, quam attuli. Et ulteriùs ſequitur, Confeſſarium ſupererogatoriam interrogationem facturum, ſi ex pœnitente, ſuam ebrietatem confitente quæreret, utrùm ipſe non ſit conſcius magni alicujus ſecreti. Sicuti nec opus eſt, ut quando tibi confitetur ebrioſus Parochus, aliúſve Confeſſarius, interroges, an in ebrietate non violârit ſacrum ſecretum.

Quæres II. *An quando ebrii quædam de ſeipſis* 60
aut

aut aliis occulta peccata narrant, poſſint auditores prudenter, ac ſine temeritate judicare, aut ſaltem ſuſpicari, eſſe vera, quæ dicunt?

Ratio dubitandi eſt, tum quia *In vino veritas*, ut fert commune Axioma Græcorum dicentium: Οἶνος ἀλήθεια; tum quia Principes non inebriarent Legatos ad ſe miſſos, ſi non poſſent prudenter ſtare dictis illorum.

61 RESP. Tamen I. Nemo poteſt ſine temeritate judicare, & credere eſſe vera, quæ ebrii de ſe, aut aliis dicunt, niſi aliunde habeatur notitia. Probo I. Quia conſtat, ebrios plurima dicere longe falſiſſima. Probo deinde, quia nemo poteſt ſine temeritate, & imprudentia credere ea eſſe vera, quæ de ſe, & aliis dicunt furioſi, phrenetici, & infantes, cùm ſit temerarius, & imprudens, qui judicat ex levibus rationibus, S. Thom 2.2. *q.* 60. *a.* 3. *in* C. quales quidem ſunt, quæ petuntur ex dictis furioſi. Atqui ebrii æquiparantur furioſis, phreneticis, & infantibus, ut conformiter *cap. Venter. diſt.* 35. docent paſſim Doctores, nominatim Covarruvias *in Clementinam: Si furioſus. De homicidio part.* 3. *n.* 4. Farinacius de teſt. *q.* 56. *n.* 434. & in *Praxi crimin. Part.* 3. *q.* 93. *num.* 4. Joſeph. Maſcard. *De Probation. Concluſ.* 579. phreneticis verò credendum non eſſe credunt omnes, quia omnes credunt, fieri poſſe, ut phrenetica febri corripiantur ipſi, déque ſeipſis peſſima quæque loquantur. Adde, quòd qui in ſomniis loquuntur, longè ſæpius diſſerant de rebus, quas vigiles fecerunt, vel deſtinârunt, quàm ebrii, quas ſobrii, ut patet ex dictis *ſuprà num.* 40. Atqui non plus ſomniante ſapit, qui ſomnianti credit. Itaque ſi ebrius dicat: commiſi ante tres Annos homicidium: Cajus nuper templum effregit: Lælius me voluit habere ſocium proditionis, quam molitur &c. ſi, inquam, ebrius aliquid ejuſmodi proloquatur, nullus Superior, nullus æqualis, aut inferior, poteſt ſine gravi peccato judicare, ſeu firmiter ſibi perſuadere, talia crimina eſſe ab illo, & iis, quos nominat, deſignata.

62 Nec obeſt, quòd dicatur eſſe *In vino veritas*; non enim idcirco id dicitur, quaſi verò non ſit ſæpiſſime in illo falſitas; ſed partim quia veritas fortè in illo proverbio accipitur pro veracitate; ebrii quippe non ſolent mentiri, ſeu contra mentem loqui, licèt frequentiſſimè falſiſſima quæque effutiant; partim quia vinum aufert timorem, ob quem ſolum frequenter ſecreta ſervantur; partim quia ex ebriis poſſunt veritates per callidas interrogationes elici, partim quia qui proximi ſunt ebrietati, facillime ſua Conſilia detegunt, & his, utpote adhuc non omnino ebriis, poteſt frequenter fides indubitata haberi, ſive ſponte, ſive interrogati, loquantur de ſe aut aliis. Vide Plinium *Lib.* 14. *cap. ultimo*, ridentem, & explodentem illud Græcorum proverbium: *In vino veritas*.

63 RESP. II. Nec etiam communiter loquendo, vacat temeritate, qui ſuſpicatur ea eſſe vera, quæ ebrius deblaterat. Ratio eſt eadem pro hac reſponſione, quæ pro prima. Nam & is temere agit, qui ex levibus indiciis ſuſpicatur malum de altero. S. Thom. 2.2. *quæſt.* 60. *art.* 3. *in* C. qualia quidem ſunt verba, aſſertáque ebrii.

64 RESP. III. Poteſt tamen non rarò, concurrentibus variis circumſtantiis fieri, ut quis prudenter ſuſpicetur, ſubeſſe veritatem dicto alicujus ebrii. Declaro familiari exemplo. Latronianus miles ebrius dicit: *Nunquid egregiè farſi meum marſupium, auro illius mercatoris, quem ego, & meus commilito Fabius occidimus ſuperiore hebdomade? hac chlamyde non uterem, niſi illam nebuloni occiſo detraxiſſem.* In hoc exemplo exiſtimo, poſſe Latronianum militem meritò in ſuſpicionem patrati homicidii vocari ab omnibus, qui ſciunt, fuiſſe in ea vicinia necatum mercatorem ante paucos dies, & fuiſſe ſub idem tempus Latronianum viſum cum Fabio, non procul à loco, in quo repertum eſt cadaver mercatoris, eſto alii etiam milites fuerint Ibidem conſpecti; & denique chlamydem, qua eſt indutus habere primùm à pauculis diebus. At

65 Quæres hinc III. *An quando ebrius de ſe, aut altero enarrat aliquod crimen capite plectendum, poſſit judex, qui reſcit eam narrationem, procedere ex officio adverſus illum ebrium?*

RESP. I. Non poteſt propter illam præciſè narrationem procedere ad torturam, nedum ad ſupplicium capitale; tum quia furioſi Confeſſio ei nihil præjudicat, nec damnum inferre poteſt. Arnald. Albert. *De Agnoſc. aſſert. hæret. q.* 26. *n.* 25. Maſcardus de probat. *q.* 7. *num.* 53. atqui ebrius ſimilis eſt furioſo. *Suprà num.* 61. tum quia ebrius non poteſt eſſe teſtis. Doctores communiter, & nos infrà *c.* 25. *n.* 14. ergo nec ejus Confeſſio poteſt eſſe ſufficiens ad torturam.

66 II. Illa ebrii Confeſſio non ſufficit ad inquiſitionem ſpecialem, neque ad examen juridicum. Ratio eſt, quia inquiſitionem ſpecialem, & conſequenter examen juridicum præcedere debet ſaltem infamia perſonæ, de qua inquiritur. Julius Clarus *in Pract. crimin. quæſt.* 5. *&* 6. cùm inquiſitio fieri debeat ſolummodo ſuper illis, de quibus clamores aliqui præceſſerunt. Text. *in cap. Inquiſitionis.* §. 2. *De Accuſat.* Atqui illa Confeſſio non parit infamiam per ſe loquendo, ut facilè deduces ex ſupradictis.

67 III. Tamen ſi illa Confeſſio aliis quibuſdam adminiculis, & conjecturis adjuvetur, poteſt fortè ſufficere ad inquiſitionem ſpecialem, & ad rei citationem, Juridicúmque examen. Hoc ut minimum vult Joan. Compegius, dum *Tract. De Teſt. Regul.* 117. poſt Innocent. docuit,

Digitized by Google

cuit, etſi verba ebrii fidem non mereantur, eſſe tamen conſilium, ut poſtquam vinum digeſſerit, examinetur à judice. Ratio eſt, quia quando adſunt aliæ conjecturæ, facilè unà cum tali Confeſſione pariunt probabilem ſuſpicionem, ut conſtat ex ſuprà dictis. Verùm quia citat. Cap. *Inquiſitionis.* non permittitur inquiſitio ſpecialis, niſi præceſſerit ſaltem infamia, & hoc totus mundus obſervat. Catus apud Clarum *loc. cit. q.20.* & ipſe Clarus *loc. cit. q.6.* ne quidem de crimine hæreſis, quod tamen enormiſſimum eſt, permittit inſtitui inquiſitionem, niſi præcedat ſaltem vehemens ſuſpicio, ideo illam Confeſſionem debent comitari alia non levia indicia, ſi ex ea procedendum ſit ad inquiſitionem.

68 Addo, quando ebrius abſolutè dicit, ſe à Lælio fuiſſe ſolicitatum ad proditionem, Principis necem &c. jure facturum judicem, ſi illum, ubi crapulam edormierit, ad ſe citârit, & juridicè examinârit; neganti tamen eſſe vera, quæ in ebrietate dixit, fidem habere oportet, plus enim credendum ſano, quàm inſano, ſeu furioſo *Argum. Leg. Qui teſtium. §. Nec furioſus. ff. De teſtibus.* Niſi fortè, quia proditio, & nex Principis meditata ſunt crimina excepta, in quibus non ſervatur ordo Juris. Damhouderius *In Praxi rer. crimin. cap.62.* & antequam patrentur, omni poſſibili ratione impedienda, non nemini videatur poſſe nihilominus ſpecialem inquiſitionem de Lælio inſtitui; certè poterit ad Lælium magis, quàm antè attendi, ſaltem ſine ejus infamia.

69 Quæres IV. *An quando ebrius aliquod ſcelus de ſe, vel altero fatetur, poſſit homo privatus adhibere media de ſe licita, ad explorandam denique veritatem?*

RESP. Me non videre ſufficientem cauſam damnandi talem de peccato gravi, nam jure ſuo utitur, & conſequenter nemini facit injuriam, utendo notitia, quam ex verbis ebrii hauſit. *Leg. Nullus videtur dolo. ff. De Reg. Iur.* Suppono autem illum privatum hominem duci ſine honeſto, & non ſola curioſitate.

70 Quæres V. *An peccet graviter, qui aliis refert ea mala, quæ ebrius de ſe, vel aliis dixit?*

RESP. Si referat, addendo expreſſè, illa fuiſſe dicta ab ebrio, tum communiter non peccat graviter, quia communiter vel ſpernuntur talia, vel levis admodum ſuſpicio concipitur ex illis. Poſſet tamen occurrere caſus, in quo graviter peccaret talia referendo, ut ſi prævideret ex ea relatione orituras graves diffidentias, exprobrationes &c.

Quæres VI. *An ſit fas aliquem falerno ſopire, ad expiſcandum ex illo aliquod ſecretum?*

RESP. Eſſe huic quæſtioni ſatiſfactum ſuperiùs *Cap. 13. Section. 3. & 4.*

SECTIO X.

An, & quatenus licitum, illicitum, aut neceſſarium ſit revelare ſecretum?

SUMMARIUM.

Secreti deſcriptio. 72.
Vnde oriatur obligatio ſervandi ſecreti? 3.
Poteſt committi grave crimen pandendo ſecretum cognitum etiam ſine promiſſione non revelandi. 75.
Quid ſi arte injuſta devenit in notitiam Secreti? 77.
An, & quando liceat legere literas alienas? Ibid. & ſeqq.
Caſus legentis fragmenta literarum cum damno alterius. 80.
An amiſſo authentico inſtrumento nobilitatis, exemptionis, factæ ſolutionis &c. licitè aliud ſubſtituas? 81.
Quando pactum ſervandi ſecreti ſupervenit communicationi ſecreti factæ, non tam rigidè obligat, quàm quando illud pactum præcedit communicationem. 83. & 84.
Iuramentum non poteſt eſſe vinculum iniquitatis. 83.
Quando aliquid tibi revelavi præmiſſo expreſſo pacto, & promiſſione non manifeſtandi, non teneris ne quidem Iudici etſi juridicè interroganti pandere. 86.
Idem dic, quando pactum fuit duntaxat implicitum. 87.
Quinam teneantur ex pacto tacito ſervare ſecretum? 87. & 89.
Quæ ſecretò, & Conſilii petendi gratia ſimul creduntur invicem perſonæ Societatis, illicitè revelantur etiam ſuperioribus. 88.
Quænam liceat revelare etiam poſt pactum de ſilentio expreſſum? 90.
Quomodo teneatur ſecreto is, qui illud per vim, aut fraudem, eſt expiſcatus? 91.
An licitè reveles qualecunque ſecretum naturale, quando nequis aliter ſervare vitam? 92.

EST hæc res uſus quidem quotidiani, ſed tamen non cognita iis omnibus, quorum 71
haud parùm intereſt nôſſe, ergo commodiſſimè expedietur hoc loco hac peculiari ſectione.

Eſt autem præmittendum, ſatis commodè à 72
Navarro in Manuali *cap. 18. n. 52.* (ubi tamen non ſatis commodè pro ſe citat S. Thom. & Scotum) deſcribi hoc modo Secretum: Secretum eſt id, quod à nemine, vel à tam paucis ſcitur, ut neque ſit famoſum, neque notorium. Ex qua deſcriptione patet, eſſe ex ſuo genere grave peccatum, revelare ſecretum,

Digitized by Google

quandoquidem manifeſtatio rei non famoſæ, non notoriæ poteſt verſari circa materiam tam magni momenti, ut in grave damnum privatum, aut publicum cedat ejus detectio. Sicut vice verſa ex eadem deſcriptione infertur, poſſe quandoque graviter delinqui non aperiendo ſecretum. Hóc ſuppoſito.

73 Quæres I. *Vndenam oriatur obligatio ſervandi ſecreti?*

RESP. Generatim ex duplici capite, ſcilicet ex natura rei citra omnem promiſſionem, & deinde ex promiſſione ſeu pacto expreſſo, tacitóve. Utrumque hoc caput poteſt in alia duo ſubdividi, ut videre eſt apud Ludovic. Molinam de juſtit. *Tract.*4. *diſp.*3. *& duabus ſequentibus.*

74 Etenim fieri poteſt, ut citra omne pactum in cognitionem rei arcanæ deveneris, vel ſine injuria illius, cujus intereſt rem manere ſecretam, ut e.g. quando illum caſu deprehendiſti in flagranti crimine; vel cum injuria, ut quando nequiter reſeráſti ejus literas arcano myſterio plenas. Fieri quoque poteſt, ut promiſſio de non revelando ſecreto facta ſit ante revelationem, item ut primùm poſt revelationem. Hi quatuor modi ſuggerunt rationes aliter, atque aliter philoſophandi. Etſi quippe omnes, & ſinguli continent ſecretum, quod vocant Naturale; ad diſtinctionem à Sacramentali, & per ſe loquendo imponunt ſilentium, non tamen ſinguli cum æquali rigore, cum æquali reſtrictione, ut liquebit ex dicendis in particulari.

75 Et verò ad primum modum quod attinet, quando videlicet quis citra cujuſquam injuriam, atque ſine omni præmiſſo, aut ſecuto pacto pervenit in cognitionem ſecreti, ſeu, quod juxta Baldum *Lib.*5. *Conſil.*438. *n.*4. idem eſt, non publicè noti, utique poteſt grave crimen etiam cum obligatione compenſandi omnia damna patrari pandendo illud, ſiquidem quiſque non ſolùm ex charitate, ſed etiam ex juſtitia obligatur non propalare id, ex cujus manifeſtatione derivabitur grave malum in alterum. Molina *cit. diſp.*3. Ex quo fundamento deducunt Theologi, illum, qui per detractionem revelat occultum, verúmque crimen proximi, eſſe reum aperti peccati.

76 Unde etiam ulterius fit, ut grave crimen admittat, qui ſecreta exercitus, juſtum bellum gerentis pandit hoſti; ideóque omnia damna compenſare tenetur. Molina *cit. diſp.*3. *num.*4. Et qui ſcit, ubi lateat theſaurus Caji, ſatiſfacere tenebitur, ſi detegat prædonibus, atque hi illum ſublegant. Uti & ille, qui res apud ſe depoſitas, & occultas prodit prædoni, ut ſuas ſervet. Emmanuel Sa *Verb. depoſitum n.*2. Homicidii quoque crimine ſe adſtringit, qui Cajo quærenti ad necem injuſtam ſibi quidem ignotum, aliis tamen omnibus notum in foro exiſtentem demonſtrat digito. Molina *loc. cit.* niſi non demonſtrando adeat ipſe periculum mortis. Diana *Part.*5. *Tract.*4. *Reſol.*63. poſt Rodriq. contra Comitolum.

77 Qui arte injuſta devenit in notitiam ſecreti, tenetur ſtrictiore ſilentio, quàm qui ſine injuſtitia; quia eſt ſimilis illi, qui furatus eſt alienas pecunias, atqui talis ſtrictiore jure tenetur reſtituere, quàm ſi amiſſas reperiſſet. Molina *loc. cit. n.*6. Hinc qui inique aperuit literas alienas, magis tenetur non evulgare quæ legit, quàm ſi incidiſſet in jam apertas, ac bona fide legiſſet. Idem *Ibid.*

78 Porrò quia literæ vel maximè ſpectant ad ſecretum, notandum eſt ex communi doctrina Sylveſtri *Verb. Falſarius q.*1. Navarri *ad cap. Sacerdos. De Pænit. diſt.*8. *n.*10. *& ſeqq.* Item in Manuali *cap.*18. *n.*53. Reginaldo *Lib.* 24. *cap.*6. *n.* 119. atque aliis, eſſe ex ſuo genere mortale crimen, literas alienas aperire, ac legere, niſi juſta cauſa ſubſit; e.g. quia es Superior illius, cui, vel à quo ſcribitur, aut quia juſtè, ut loquitur Regin. *n.*120. times tibi, vel alteri, ut addit Navarr. parari malum. Non tamen eſt tibi fas plus legere, quàm ſit neceſſe ad tui defenſionem, teneriſque reliqua Religioſè celare. Regin. *Ibid.* Nec mortalem malitiam excuſat, quòd nullum malum ſecuturum ſit ex apertione, ſufficit modò is qui ſcripſit, aut ad quem data ſunt, multùm optet non aperiri, nec legi. Regin. *n.*119. ſecùs ſi ſciretur parùm curare.

79 Pauló liberaliùs loquitur Navarrus, dum *cit. n.*5. hæc ſcribit: [Peccat non niſi venialiter, qui aperit ſine conſenſu literas, ob curioſitatem, ſine intentione, aut periculo probabili nocumenti notabilis, ſola cauſa ſciendi nova, vel captandi riſum ex barbara compoſitione, vel ex elegantia voluptatem, quia id non eſt contra charitatem Dei, aut proximi neceſſariam] Ita ille. Sed an hæc mitior doctrina Navarri locum habeat apud Religioſos, apud quos apertio literarum inferioris ad Superiorem, aut Superioris ad inferiorem eſt ex Conſtitutione Clementis VIII. caſus reſervatus, viderint alii. Ego cenſeo non eſſe laxanda frœna ejuſmodi curioſitati. Hiſce literis adde reſolutionem

Caſus Curioſi.

80 Scilicet non immeritò à Ferdinando Rebello *De Obligat. Iuſtitiæ Part.*2. *Lib.*9. *quæſt.*7. *num.*8. revocari in dubium, utrùm non peccârit contra juſtitiam ille Mercator Venetus qui fragmenta literarum ab alio Mercatore, ad quem datæ erant, laceratarum, foráſque projectarum collegit, collectáque legit, ac mox coëmit aromata omnia, quæ potuit, utpote quorum pretium valde auctum iri nuntiabant illæ literæ, hácque ſua feſti-

na

Digitized by Google

na coëmptione prævenit priorem mercatorem, fruſtra ſpe devorantem ingens lucrum ex monopolio à ſe deſtinato faciendum. Licèt enim teſte ipſo Rebellio induſtriam hujus collectoris à peccato excuſent S. Anton. Silveſt. Tabiena. Armilla, omnes *Verb. Emptio* iiſque adſtipuletur Laymann. *Lib.*3. *Part.*1. *cap.* 4. *n.* 4. eò quòd alter projiciendo in publicum pro derelictis habuiſſe videatur; attamen quia nemo facilè dicet, fas eſſe colligere fragmenta chartæ, continentis peccata in Confeſſione Sacramentali expoſita, ac legere ſic collecta, præſertim cum detrimento illius, qui ea projecit ut vidimus in Experientiis *Tract.*7.*n.*857. idcirco prædicta ſparſio, & projectio in publicum non eſt ſignum ſufficiens, quòd qui ſparſit, velit fragmenta eſſe primò occupantis, ita ut pro lubitu poſſit iis uti.

81 Porrò occaſione hujus de literis mentionis obſervo ex Laymanno *cit. cap.*4. *n.* 3. poſt Covarr. *Var. Reſol. cap.*2. *n.*3. & Sa *Verb. Falſarius n.*2. ſi amiſiſti publicum inſtrumentum, aut chirographum creditoris, quibus continebatur teſtimonium tuæ nobilitatis, hæreditatis, mandati, factæ à te ſolutionis &c. nequaquam eſſe tibi fas aliam ſcripturam amiſſæ ſimilem fingere, & pro originali, vel authentica copia obtrudere, eò quòd ejuſmodi practica ſit oppido noxia bono publico, præbeátque anſam ſexcentis fraudibus, ac litibus.

82 Hactenus dicta de ſecreto, literis vel extra literas contento, reſpiciunt caſus, quibus ſecretum obligat ſine omni pacto adjecto. Jam verò videndum, quomodo obliget, quando eſt veſtitum, ſeu firmatum pacto non revelandi. Ac dico:

83 Quando pactum non revelandi ſecretum ſupervenit cognitioni ſecreti, ut quia e.g. deprehenſus à te in flagranti ſcelere Stichus exegit, imperavítque à te juramentum non manifeſtandi illud juramentum, non impedit, quò minùs pandas in iis circumſtantiis, in quibus obligareris ſecluſo juramento. Nam neque juramentum poteſt eſſe vinculum iniquitatis *Cap. Quando. De Iurejur.* neque pactum rei turpis obligat *Cap. in malis* 22. *q.*4. Itaque juramentum ejuſmodi tantùm eò valet, ut vel graviùs delinquas, ſi eo præſtito propales, quod eo etiam non præſtito nefas tibi erat producere in apertum; vel certè non liceat tibi in aliorum notitiam deducere id, quod cæteroqui licuiſſet.

84 Hinc fit, ut ſi ante hujuſmodi pactum certò nôſti, eſſe à Sticho patratum homicidium, pacto autem ſanctè poſtea jurato judex te juridicè, quia ſcilicet publica fama, vel ſemiplena probatio eum adjuvat, interroget, an, & quantum habeas compertum de homicidio Stichi, graviter peccaturus ſis, ſi parere detrectes, Molina *cit. Tract.*4. *diſp.*4.

85 E diverſo, ſi ſecretum ſit ejus naturæ, ut jus habeas tam occulendi, quàm aperiendi, ut quando e.g. Mævius clepſit tibi centum aureos, tunc equidem pactum nemini indicandi non permittet, ut reveles: *Pacta enim ſervabo*, ait Prætor. *Leg.*1. *Cod. De pactis.* Itáque docet idem Molina *cit. diſp.*4.

86 Jam verò ſi loquamur de frequentiſſimo caſu, quo aliquid manifeſtatur præcedente pacto de re tota premenda ſilentio, longè aliter eſt philoſophandum, ac proinde dicendum, per illud pactum indici tantam obligationem habendi rem totam tacitam, ut ne quidem Superiori, ſeu judici, quantumvis juridicè interroganti poſſis ſalva conſcientia prodere ſecretum. Navarr. *In Manual. cap.*18. *n.*6. Molina *loc. cit. diſp.*5. *n.*2. Laymannus *Lib.*3. *Tract.*6. *cap.*4. *n.*9. uterque rem bene explicans; éſtque apertè ſententia S. Thom. 2. 2. *q.*70. *a.*1. *in Corp.* dicentis: Quando ea, quæ ſunt ſub ſecreto commiſſa, ſunt ejuſmodi, ut homo non teneatur ea prodere *ſtatim, cùm ad ejus notitiam pervenerunt*, poſſe pacto obligari ad non manifeſtandum, & tunc nullo modo teneri prodere, *etiam ex præcepto Superioris*, per τò *teneri*, intelligens *licere*, nam mox ſubdit rationem: *Quia ſervare fidem eſt de jure naturali; nihil autem poteſt præcipi homini contra id, quod eſt de jure naturali.* Quæ verba continent optimam rationem reſponſionis.

87 Nec de hoc meritò dubitari debet, quando interceſſit pactum expreſſum cum quocunque tandem, aut etiam tacitum cum illo, qui munus habet adhibendi remedium Conſilio, arte ſua &c. eíque tanquam tali communicatur ſecretum Navarr. *In Manual. cap.*25. *n.*42. Mol. *cit. diſp.*5. Laym. *loc. cit. & Lib.*3. *Part.*3. *c.* 5. ut ſunt Advocatus, Confeſſarius, Medicus. Navarr. *loc. cit.* Item Chirurgus, Obſtetrix, Conſiliarius proprius; Vir doctus in Theologia, aut jure, qui profitetur talem peritiam, adeuntúrque conſilii cauſa. Laym. *cit. c.*5. *n.*1. Molin. *loc. cit.* & alii. Hi enim eo ipſo, quòd tale munus profitentur, cenſentur ex ſua parte cum eo onere, & tacito pacto id accipere, ne detegant. Molina *loc. cit. n.*2.

88 Quæ doctrina ita vera eſt, ut licèt Religioſi aliquorum Ordinum ex vi ſuarum Regularum, à nonnullis fruſtrà in hoc puncto tametſi à Sede Apoſtolica approbato impugnatarum, debeant eſſe contenti, ut eorum defectus omnes, per quemvis, qui eos extra Confeſſionem cognoverint, manifeſtentur Superiori, hæc tamen Regula non extendatur ad illa, quæ aliqui *Secretò, & Conſilii petendi gratia, ut dirigantur, vel juventur, alteri communicaverint*, ſicut obſervat. P. Franc. Suarez *De Rel. Tom.*4. *Tr.*10. *Lib.*10. *c.*7. *n.*23. atque alii, additque Suarez illas particulas: *Secretò, & Conſilii gratia*, hoc loco facere ſenſum copulatum, non autem diſjunctum.

89 Quòd ſi parenti, propinquo, amico communicâſti abſque expreſſo pacto ſecretum, amicitiæ, vel propinquitatis, capiendi ſolatii, conſiliive cauſâ, dubitat Molina *cit. n.2.* an poſſint hi revelare judici juridicè quærenti? Laymanmus putat eadem lege teneri, qua advocatum, Medicum &c.

90 Certum tamen eſt, illud pactum ſeu tacitum, ſeu expreſſum non facere, quin oporteat revelare ea, *quæ ſtatim, cùm ad notitiam hominis venerint, homo ea manifeſtare tenetur: puta ſi pertinent ad corruptionem multitudinis ſpiritualem, vel in grave damnum alicujus perſonæ, vel ſi quid aliud hujuſmodi, quod quis propalare tenetur vel teſtificando, vel denuntiando.* Sic loquitur S. Thomas 2.2. q.70. a. 1. *in Corp.* cujus doctrinam magis ſpecificant Navarr. *In Manual. cap.25. n.33.* Molina, & Layman. *ll.cc.* atque adeò, quando revelatio eſt neceſſaria ad ſalutem revelantis, aut cui revelatur. Layman. *cit. cap.5.* cum aliis.

91 Quæ de obligatione ſervandi ſecreti, quod quis alteri ſub pacto communicavit, dicta ſunt, intellige à fortiori de illo, qui per fraudem, aut vim injuſtam expiſcatus eſt ſecretum, ſicut & de illo, qui notitiam ſecreti hauſit ab illo, qui revelandi jure carebat. Molina *cit. diſp.* 5. Laym. *cit. cap.5. n.5.*

92 Quæres II. *An ſi nequeas evadere præſens diſcrimen graviſſimi damni in fortunis, honore, vita, niſi pandas ſecretum, ſit fas pandere?*

RESP. I. Eſt fas, ſi ei, qui tibi revelavit, non imineat majus malum, quàm tibi. Laym. *loc. cit. n.3.* quia debuit ille cogitare, tuã incolumitatẽ eſſe tibi in pari cauſa chariorem, quàm ſuam. At verò eſt ſæpe, non tamen ſemper nefas, ſi tua manifeſtatio ſit cauſa, vel occaſio damni pernicioſioris revelanti, quam tibi, ut ſapienter ponderat, explicátque Laym. *loc. cit.* diſputans etiam paulò pòſt, an ſi promiſiſti, te ne quidem ad evitandam torturam, aut mortem, revelaturum, poſſis, aut etiam tenearis in tali eventu ſtare promiſſis?

SECTIO XI.

Quid pronuntiandum de illo ſecreto, quod homines Laici ſæpe credunt Confeſſariis dicendo: Hoc dico Reverentiæ veſtræ ſub ſigillo Confeſſionis?

SUMMARIUM.

Naldus non rectè ſcripſit illud ſecretum, quod mihi extra Confeſſionem manifeſtâſti, addendo, te illud mihi dicere ſub ſigillo Confeſſionis, *perinde arctare, ac ſi dictum fuiſſet in Confeſſione.* 94.

An, & quatenus ſervandum tale Secretum? 97.

Quid ſi in ipſomet Confeſſionali, non tamen in ordine ad Confeſſionem adhibeantur talia Verba? 98.

Et quidem de rebus in Confeſſione Sacramentali detectis? 99.

Quid agendum Confeſſario notanti, pœnitentem non eſſe revelaturum ſecretum, niſi falſo putaret, cadere ſub ſigillum Sacramentale? 100.

Quid ſi revelatio ſit neceſſaria ad avertendum grave malum? 101.

Quid ſi Confeſſarius advertat, ſecretum pandi ſolo animo decipiendi? 102.

Plerique Confeſſarii uſu periti meminiſſe 93 poſſunt, fuiſſe ſibi partim à ſuis pœnitentibus, partim ab aliis perſæpe aliquid manifeſtatum, præmiſſa, vel ſuperaddita hac formula verborum: Dicam aliquid Reverentiæ veſtræ, ſed *ſub ſigillo Confeſſionis:* Dixi quidem Reverentiæ veſtræ, ſed *ſub ſigillo Confeſſionis*; vel, ut linguæ Latinæ imperitorum phraſin reddam Latinè: Dicam, ſeu dixi hoc tanquam *in Confeſſione.* Quæritur, quantam obligationem ſervandi ſecreti importet hæc clauſula?

Diana *Part.5. Tract.11. Reſol. ult.* proponit 94 hoc dubium hiſce verbis: *An ſecretum tanquam in Confeſſione detectum obliget, ac ſi fuiſſet dictum in Confeſſione.* Reſpondet autem hiſce verbis: [Caſus paſſim accidit, & noſter bonus & doctus ſenex P. Naldus ad illum ſic reſpondet in Summa *Verb. Revelare n.* 5. Revelari non poteſt, quod ſibi dictum fuit tanquam res dicta in Confeſſione, quamvis enim non cadat ſub ſigillo Confeſſionis Sacramentalis, perinde tamen arctat ad celandum illud, ac ſi dictum fuiſſet in Confeſſione. Ita ille. Sed in ſpecie nominatim contra illum inſurgit Theophilus Raynaudus *In Tract. De Monitoriis. Part. 1. cap.3. q.4.* ubi ſic aſſerit: Miror autem, quid in mentem venerit Naldo, ut diceret, quamvis non intervenerit ſigillum Confeſſionis in ea commiſſione arcani, cum proteſtatione prædicta, tamen perinde hominem arctare ad celandam rem ſic commiſſam, ac ſi in Confeſſione Sacramentali fuiſſet concredita, hoc enim nullo modo verum eſt.] Sic Raynaudus. Igitur dicendum eſt, tale arcanum ſic alteri concreditum non obligare, niſi ſub ſecreto naturali, & in hoc ſenſu benignè interpretandus eſt noſter Naldus, ipſe enim negat, tale arcanum cadere ſub ſigillo Confeſſionis.] Hactenus verba formalia Dianæ.

Cujus quidem ſtudium in benignè inter- 95 pretando Naldum meritò cuivis probari debet; quandoquidem dubia eſſe, quoad poſſunt, in meliorem partem interpretanda docent,

Digitized by Google

cent, & Theologi cum S. Thom. 2.2. *q.66.a.4.* & Canoniſtæ cum Venerabili Beda relato, & canonizato in *Reg. 2. De Reg. Iur. in 5.* & præſertim *domeſticos fidei* debemus omni, quo honeſtè poſſumus, ſtudio defendere. Verùm ipſam capitalem quæſtionem quod attinet,

96 Notandum eſt, ſæculares homines ſæpius, quàm par eſt, hac phraſi uti, dum aliqua manifeſtant ex mera garrulitate, quàm vel potus liberalior, vel naturalis indolis levitas cauſat; ita ut quod jam ſine ullo prorſus reſpectu ad Confeſſionem dicunt Confeſſario *ſub ſigillo Confeſſionis*, mox ſuis congerronibus aperiant ſine ulla conditione, atque adeò, quòd jam locuti ſunt in cubiculo, ſtatim prædicent ſuper tecta, *Luc.12.* Et tunc ſatis clarum eſt, communiter non oriri gravem obligationem ſilentii; cùm ſatis ex his circumſtantiis pateat, illos, qui ita committunt ſecretum, non valde ſeriò aut petere, aut poſſe petere, ut remaneat ſecretum. Quodſi autem ſeriò, rationabilitérque petant, ſitque res alicujus momenti, tum utique inducitur illa obligatio ſecreti, de qua diſſeruimus ſuprà *n.86.* at non Sacramentalis.

97 Si quippe non in ordine ad Confeſſionem peragendam aperiantur ſub hac formula qualiacunque tandem arcana, tum revera non exurgit major obligatio, quàm exigat ſecretum naturale. Sic cenſent Raynaudus, ac Diana *n.94.* relati; & ante illos Sotus *in 4. diſt. 18. q.4. n.5.* Navarr. *in Manual. c.8. n.17.* Tannerus *Tom.4. diſp. 6. q.9. dub.6. n.136.* Etiamſi Confeſſarius promiſerit, ſe perinde ſervaturum, ac ſigillum. Tannerus *Ibid.* expreſſè cum citatis, quæ doctrina eſt ſtudioſè notanda, nam ejus frequens uſus in praxi.

98 Amplia hanc doctrinam I. ad caſum, quo quis in ipſo confeſſionali flexis genibus, & facto ſigno crucis, ſine tamen animo confitendi aperit aliquid: *ſub ſigillo.* Dicaſtillo *De Pœnit. diſp.12. n.31.* poſt Tannerum, Lugonem, Vaſquez, alios, quidquid in contrarium dixerint Sylveſter, & alii apud Tann.

99 Amplia II. etiam ad caſum, quo quis poſt integre peractam unam Confeſſionem ſine ordine ad aliam, loquitur cum Confeſſario de rebus ipſi detectis in Confeſſione, aut earum circumſtantiis, dicens, ſe dicere ſub ſigillo. Lugo *De Pœnitent. diſp.22. n. 133.* Adeò, ut ſi tunc dedit facultatem loquendi de illis rebus, non poſſit eam ampliùs revocare. Suarez *Tom.4. in 3. Part. diſp.33. ſect.5. n.7.* Ratio reſponſionis, & ampliationum eſt, quòd obligatio ſigilli Sacramentalis oriatur ex ſola confeſſione Sacramentali. Suarez *loc. cit. ſect.2. n.1.* teſtans ita ſentire omnes; qualis Confeſſio tunc ſolùm eſt, quando fit animo ſe accuſandi in foro Sacramentali, ſéque ſubjiciendi clavibus Eccleſiæ. Suarez *Ibid. n.6. & 7.* Atqui ejuſmodi nullus animus apparet. Unde, quia non entis nulla ſunt accidentia, ut ex philoſophis ſæpe dicunt Jureconſulti, idcirco ex eo, quod non eſt Confeſſio (formaliter, aut diſpoſitivè) Sacramentalis, nequit induci obligatio Sacramentalis.

Si tamen notaret Confeſſarius, ſuum pœnitentem nullo modo eſſe revelaturum ea myſteria, niſi hic exiſtimaret, revera orituram obligationem ſigilli Sacramentalis, deberet ante manifeſtationem Confeſſarius corrigere illam falſam exiſtimationem. Quòd ſi non corrigat, tum ſanè videtur illum decipere mortaliter, ſaltem ſi ſupponamus opinionem Cardinalis de Lugo *loc. cit. n.16.* dicentis, omnem etiam tacitam promiſſionem ſervandi ſecreti obligare ex juſtitia, de qua controverſia vide Dicaſtillo *cit. diſp.12. n. 23.* Nihilominus tamen, ſi non poſſet grave malum publicum, aut privatum aliter evitari, quàm proferendo in publicum ejuſmodi ſecretum, permitteret (facta tamen diligenti comparatione gravitatis mali, quod hinc ex omiſſione revelationis, inde ex revelatione prudenter timetur, perpendendo quoque malitiam fraudis, cum qua, aut per quam Confeſſarius acquiſivit notitiam) juſtitia, fidelitáſque publicationem. 100

101

Quapropter rectè ſcripſit Cardinalis de Lugo *De Pœnit. cit diſp.23. n.43.* [Quando pœnitens confitetur ſine ulla intentione abſolutionis obtinendæ, non oritur obligatio ſigilli, licèt ipſe proteſtetur ſe loqui ſub ſigillo, ſi verè conſtet, non accedere ad finem obtinendæ abſolutionis, quod ex ipſius dictis conſtare poteſt, vel ex factis; ſi appareat acceſſiſſe ſolùm animo inducendi Confeſſarium ad peccatum.] Porrò utrùm ſigillo Confeſſionis Sacramentalis obligentur alii, præter Confeſſarium e.g. interpres; qui legit chartam, in qua ſunt deſcripta peccata confeſſa, vel confitenda; item ille, qui adgeniculans ad confeſſionale audit caſu, vel dedita opera aliquod peccatum, explicavi in Experientiis *Tract. 7. n.876. & ſeqq.* 102

103

G.G.

INFAME SUPPLICIUM &c.

CAPUT XX.

An ebrius patrans in Ebrietate aliquod delictum, incurrat pœnas Canonicas, & civiles?

SECTIO I.

An patrans in Ebrietate homicidium fiat irregularis?

SUMMARIUM.

Qui tractent illam quæstionem: Utrùm ebrius homicida fiat irregularis? 1.
Quid dicendum, ſi ebrietas fuit omnino inculpabilis? 2.
Sal mixtus vino promovet ebrietatem. Ibid.
Quid ſi ebrietas fuit tantùm venialiter peccaminoſa? 3.
Quid ſi mortaliter mala, ſufficientérque prævisum homicidium? Ibid.
Quid ſi autem contigit præter prudentem ſuſpicionem? 4.
Nullus ex homicidio propria authoritate patrato fit irregularis, niſi peccârit mortaliter in eo patrando. 5.
Irregularitas non incurritur, niſi in caſibus in Iure expreſſis. 6.
Quid ſi fuit prævisum periculum homicidii, ſed negligentia in eo præcavendo fuit ſolùm venialiter mala? 10.
Quid ſi in ebrietate necetur Sacerdos? 11.
Regula facilis ad cognoſcendum, utrùm quis irregularitatem contraxerit per homicidium. 13.
Et ſingulariter, qui promovet mortem alicujus afficiendi extremo ſupplicio. 16.
Aut ægroti, cui inſervit. 17.

1 HAnc quæſtionem tractant Juris Canonici interpretes ſcribentes in Clement. *Si furioſus. De homicidio,* quos inter Covarruvias *In Relect. in prædict. Clement. Part.* 3. *n.* 4. & inter Theologos Stephanus Fagundez *De Præcept. Eccleſ. præcept.* 4. *Lib.* 1. *cap.* 1. *n.* 16. *& ſeqq.*

2 Dico I. Si ebrietas fuit planè inculpabilis, non incurritur irregularitas per homicidium in illa patratum. Ita omnes. Rationem fundamentalem adferam *n.* 5. Poteſt autem ebrietas eſſe inculpabilis, tum quando quis ſe voluntariè inebriat in caſibus, quibus voluntariam ebrietatem permiſſam eſſe dixi, *cap.* 18. tum quando quis ex potu vini fit ebrius, planè præter omnem opinionem, quia videlicet aut vinum eſt longè generoſius, quàm exiſtimabat; aut quia vino immixtum eſt aliquid promovens ebrietatem, ut v.g. ſal, nam multi Juriſconſulti cum Claro *In Pract. crimin. q.* 93. *num.* 12. teſtantur eveniſſe, ut nonnulli bibones ſuum ſocium inebriârint miſcendo ſalem vino; aut quia petenti aquam ad diluendum vinum, porrectum eſt loco aquæ aliud vinum generoſius, quod ipſe affudit pro aqua.

Dico II. Idem probabiliter cenſendum, quando ebrietas fuit ſolùm venialiter peccaminoſa. Rationem dabo *n.* 10 3

Dico III. Si ebrietas fuit mortaliter peccaminoſa, & ſimul prævisum probabile periculum homicidii, vel mutilationis, nec eis ſufficienter occurſum, tum haud dubie incurritur irregularitas, ſi poſtea ſequatur homicidium injuſtum. Ita omnes, teſte Fagundez *loc. cit.* Ratio eſt, quia is incurrit irregularitatem, qui alterum occidit per injuriam mortaliter malam, *Cap. Ad audientiam. De homicidio, & aliis eod.* Et à fortiori certum eſt, illum fieri irregularem, qui ſe inebriat ea intentione, ut aliquem occidat, poſito, quòd ſequatur homicidium. Covarruvias, & Fagundez *ll. cc.* Et addunt hi Doctores, illum, qui ſciebat, ſe ſolere in ebrietate arma corripere, & hos, vel illos invadere, ſufficienter prævidiſſe periculum occiſionis, aut mutilationis injuſtæ.

Dico IV. Licèt ebrietas fuerit mortaliter mala, ſi tamen homicidium contigit, præter prudentem æſtimationem, ac ſuſpicionem, non incurritur irregularitas. Ita contra multos cenſent Covarruvias, Fagundez *ll. cc.* ac Laymann. *Lib.* 1. *Tract.* 3. *Part.* 3. *cap.* 5. *n.* 2. cum multis Theologis, & Canoniſtis. Nec admitto diſtinctionem, quam adfert Azor *Part.* 1. *Lib.* 7. *cap.* 22. *aliàs* 33. *q.* 7. dicens talem quidem non eſſe irregularem in foro interno, adeóque non peccare, ſuſcipiendo ordines ſacros; at in foro externo debere à judice tractari, ut irregularem. Ratio fundamentalis eſt, quòd nullus ex homicidio privata auctoritate facto contrahat irregularitatem, niſi illud ſit factum culpabiliter coram Deo. Atqui homicidium factum præter omnem probabilem ſuſpicionem, non eſt patratum culpabiliter, ut oſtendi *cap.* 9. *ſect.* 3. *&* 4. Ergo. 4 5

Major propoſitio probatur I. Quia irregularitas non incurritur, niſi in caſibus in jure expreſſis. Text. *Cap. Is qui. De ſentent. excomm. in* 6. & quidem ita clarè expreſſis, ut meritò dubitari non poſſit, quin verba juris ad illos caſus ſe extendant. Suarez, *de cenſuris diſp.* 40. *ſect.* 4. Filliucius, & alii cum Macado apud Dianam 6

Part. 9.

Digitized by Google

Part. 9. Tract. 7. Reſol. 28. diſſentiente Laymanno *Lib. 1. Tract. 5. Part. 5. cap. 1. n. 6.* ubi ait, nonnullas irregularitates ſine jure expreſſo, per Doctorum ita opinantium authoritatem introductas eſſe. Atqui nullum jus exprimit, incurri irregularitatem ob homicidium privata Authoritate factum non culpabiliter.

7 Probatur II. Authoritate illorum, qui in terminis docent, irregularitatem non contrahi ob homicidium, niſi id ſit patratum vel à miniſtro publico, quamvis juſtè, vel à privata perſona injuſtè; hoc autem in terminis docent Gaſpar Hurtado *diſp. 2. De Irregul. diffic. 11.* Diana in Addit ſec. *Reſol. 15.* & apud ipſum. *Part. 3. Tract. 5. Reſol. 79.* Turrianus *Lib. 9.* de Cenſuris *diſp. 66. dub. 3.* conſentientibus, quos addam *n. 13.* poſt Vaſquez hujus doctrinæ authorem, multóſque alios doctos recentiores.

8 Et verò quòd iſti Doctores per homicidium injuſtè patratum, intelligant illud ſolùm, quod eſt culpabiliter patratum, conſtat vel ex ipſo P. Hurtado, qui *loc. cit. diffic. 8* quærens, quo modo contrahatur irregularitas ex homicidio injuſto caſuali, reſpondet *n. 31.* ob homicidium omnino caſuale cujus ſcilicet nulla præceſſit ſuſpicio, aut dubitatio, ut evenire poteſt, quamvis factum ſit dando operam rei illicitæ adhuc tendenti ex ſe ad homicidium, non fieri quem irregularem, eò quòd ob homicidium, quod aliquo modo, ſaltem indirectò non eſt voluntarium, ſeu liberum, haud incurratur irregularitas.

9 Probatur III. eadem propoſitio major auctoritate illorum, qui expreſſè docent, ut ob homicidium caſuale (cujuſmodi eſt illud, de quo diſputamus) fiat quis irregularis, non ſufficere, ut actio, ex qua id ſequitur, ſit quomodocunque illicita, ſed debere eſſe hic & nunc ita periculoſam, ut graviter contra jus naturæ præciſè ratione periculi occidendi, cui hic & nunc operando ſe exponit. Ita expreſſè docent Coninck de Cenſ. *diſp. 18. num.* 80. Diana *Part. 4. Tract. 2. Reſol.* 20. Sa, Tannerus, & alii.

10 Dico V. Probabile eſt, ebrium non fieri irregularem per homicidium in temulentia commiſſum, etſi illius periculum prævideret, modò non pluſquam venialem culpam admiſerit in avertendo illo periculo. Ratio eſt: tum quia id ſatis inſinuat Coninck, verbis paulò ante relatis, dum requirit graviter peccari contra jus naturæ: tum quia Sotus *Lib. 5. De Iuſtit. q. 1. a. 9.* ſub finem profitetur, ſe vix audere credere Cajetano aſſerenti, ob homicidium, in quo intervenit ſolùm culpa venialis, contrahi irregularitatis notam. Eandem concluſionem ſuſtinent Sylvius. *2. 2. quæſt. 64. a.* 8. & Diana *Part. 4. Tract. 2. Reſol. 21.* aliique communiter, ut teſtatur Diana contra Megalam, dum dicunt, ut per homicidium caſuale inducatur irregularitas, requiri negligentiam mortalem.

Et hujus doctrinæ tam Sylvius, quàm Diana 11 adfert hanc poſt Sotum *loc. cit.* rationem, quia irregularitas ex homicidio caſuali, eſt pœna Eccleſiaſtica, ut docent citati, & apertè ſupponit Bartholomæus Ugolinus *Tract. De Irreg. c. 25. §. Nunc.* ac planè gravis; non decet autem imponi tam gravem pœnam propter negligentiam ſolummodo venialem; pœna enim debet commenſurari delicto Doctores *ex cap. Diſciplina. diſt.* 45. Lege omnino Sotum *loc. cit. ſub med.* pulchre refutantem illos, qui indiſcriminatim impingunt notam irregularitatis omni, qui dans operam rei illicitæ, interficit quempiam abſque omni advertentia periculi. Ex his deduco ſequentia Corollaria.

I. Cùm ebrius occidit Sacerdotem, nec irregularitatem, nec excommunicationem incurrit, ſi videlicet occidat non præviſo in ebrietate periculo. 12 Ratio eſt, quia ad excommunicationem decretam *Cap. Si quis ſuadente.* 17. *q.* 4. incurrendam requiritur, ut minimum tanta actualis advertentia ad injuſtitiam etiam ſacrilegam, támque deliberata injuria, quàm ad irregularitatem.

II. Quando quis dubitat, utrùm per ſuam ali- 13 quam actionem contraxerit irregularitatem ratione homicidii, vel mutilationis, facillimè ſe expediet, ſi ſtatim ſe reflectat, recogitando utrùm actionem illam exercuerit auctoritate publica, an privata; publica, inquam, ſi videlicet ad deformitatem publica authoritate factam concurrit, vel tanquam publicus miniſter juſtitiæ, vel tanquam neceſſarius ad probationem cauſæ, vel tanquam executor ſententiæ publicæ. Nam non niſi uno ex his tribus modis fit quis irregularis ob defectum perfectæ lenitatis. Vaſq. Turrianus, Diana *ll. cc.* Eſcobar. *Tract. 4. Examine 6. n. 71.* approbante Cardinale de Lugo *Tom. 3. in 3. Part. diſp. 12. num. 33.* & Palao *De Cenſuris diſp. 6. punct.* 14. §. 4.

Quòd ſi ſciat, ſe nullo horum modorum 14 fuiſſe cauſam homicidii, tum occidit authoritate privata, & ſubinde debet cogitare, an in illa occiſione peccârit mortaliter contra juſtitiam? Si non peccârit mortaliter contra juſtitiam, fiat in nomine Domini Sacerdos, cùm lubuerit, aut ſi jam eſt, faciat Sacrum ſine metu. Ita ſentiunt citati *num. præced.* Scio qui- 15 dem à Navarro aſſeri, per hanc tam generalem doctrinam everti infinitas deciſiones juris Canonici, ſed omnes illæ habent commodam explicationem, & amplectendam ideo, quòd ſemper in dubiis benigniora præferenda ſint. *Leg. Semper in dubiis. ff. De Reg. Iur.*

III. Qui promoverunt mortem alicujus, ju- 16

ſtè extremo ſupplicio affecti, non contraxerunt irregularitatem, niſi promoverint inſtructi publica authoritate. Et nominatim tutiſſimi ſunt Confeſſarii, quando mortem hominis afficiendi ſupplicio accelerant, monendo, ut ipſe ſurgat, aut monendo carnificem, ut bonum pulverem ori hominis cremandi applicet, vel ut latronis rota frangendi pectus valido, primóque ictu quatiat, quo is citiùs liberetur cruciatu. Hurtadus *loc. cit. diffic. 6. n.* 20. Baunius, & alii, apud Dianam *Part.* 8. *Tract. 7. Reſol. 91.* loquentes in ſpecie de illo, qui etiam cauſa eſt injuſti homicidii *citiùs patrandi.*

17 Et Sacerdotes Religioſi poſſunt tam libere ægrotos periculoſè decumbentes movere, quàm laici fratres. Nam ſi non peccant mortaliter contra juſtitiam movendo ægrotos, aut monendo carnificem, ut citò expediat miſeram veneficam, non incurrunt irregularitatem. Quare ne credas Ugolino *loc. cit.* aſſerenti, illum eſſe irregularem, qui reum hortatur, in ſcalam aſcendat, vel juvat ad eam ſcandendam, vel hortatur, ut reus collum gladio ſupponat. Cæterùm concluſio IV. qua nituntur hæc, & plura ejuſmodi Corollaria, validè confirmatur ex iis, quæ dicam *Concluſ.* 3. *ſequentis Sectionis.* Prius tamen indico, me in Alphabeto Sacrificantium, ſeu in Experientiis *Tract.* 3. *Caſ.* 15. *n.* 451. & ſequent. latè diſcutere illam quæſtionem, an irregularitas fuerit contracta à nonnemine, qui juſſu Magiſtratûs fuerat cum aliis armatis armatus & ipſe ad patibulum comitatus quendam læſæ Majeſtatis reum, & ideo comitatus, quia erat periculum, ne per vim injuſtam impediretur extremum ſupplicium.

SECTIO II.

An quando ebrius homicidium, aut aliud crimen admittit, poſſit à Magiſtratu ſæculari affici ſupplicio?

SUMMARIUM.

Qui Theologi, & Iuriſconſulti tractent illam quæſtionem: An ebrius homicida poſſit affici ſupplicio? 18.

Abeunt ii in tres diverſas ſententias. 19.

Quid ſi ebrietas fuit plenè inculpabilis? 20.

Quid ſi inexcuſabilis, prævisúmque diſcrimen? 21.

An tunc ſit aliquid remittendum de ſupplicio ordinario? 22.

Quid ſi ebrietas fuit voluntaria, ſed non prævisum periculum homicidii? 23.

Iudex debet pœnam metiri ex culpa. Ibid.

Sanctius eſt impunitum relinqui facinus nocentis, quàm innocentem damnare. 25.

Cavendum eſt, ne pœna major ſit quàm culpa. 26.

Miſeratione digniſſimus eſt, qui ex inſania Imperatorem petulanti maledicto laceſſiverit. 27.

Doctrinæ de dormiente, intelligendæ ſunt etiam de ebrio. Ibid.

Quid ſi alicubi non ſit ſub ulla pœna vetita ebrietas, & in ea voluntaria factum homicidium improviſum? 28.

Iudex non debet punire niſi ſecundùm leges, & receptas conſuetudines. 29.

Practicè loquendo non peccat Iudex, ſi gravi pœna mulctet ebrium homicidam in eo caſu, de quo num. 28. actum. 31.

Referuntur varia exempla. 33.

Laudandi Principes, qui publico edicto ſanciunt, illos, qui in voluntaria ebrietate committent aliquod delictum, etſi omnino improviſum, æque, aut etiam gravius punitum iri, quàm ſi ſobrii patraſſent. 35.

Ita ſanxit Maximilianus primus. 36.

Et ex parte Maximilianus Elector Bavariæ. Ibid.

Non eſt verum, quòd poſt ebrietatem depulſam glorians, eſſe in ea à ſe commiſſum homicidium improviſum, poſſit æque puniri, ac ſi prævidiſſet. 39.

Doctrinæ ſeveriores intelliguntur hic de plenè ebrio, non de ſemi. 40.

An puniendus furioſus, homicida? 41.

Caſus puniti in Hiſpania. Ibid.

Reginæ Luſitaniæ judicium de ſuis Conſiliariis. Ibid.

An is, qui patravit homicidium ſanus, at poſtea evaſit inſanus, puniri poſſit? 42.

QUæſtionem in titulo propoſitam inter Theologos tangunt Azor. *Part.* 1. *Lib.* 7. *cap.* 21. aliàs 33. *quæſt.* 8. & Fagundez in præcept. Eccleſ. *Præcept* 4. *Lib.* 1. *cap.* 1. *n.* 20. copioſè diſcutit Molina *Tract.* 3. *diſp.* 38. At inter Jureconſultos, quos quidem Legi, illam bene explicant Joſephus Maſcardus *De Probat. Concluſ.* 579. Laderchius relatus *Tom.* 2. *Conſil. Illuſtr. Conſil.* 32. Menochius *De Arbitrariis Iudicum. Caſu* 326. Antonius Gomez de delictis *cap.* 1. meliùs Julius Clarus *In Pract. crimin. q.* 60. *§. final.* Ferdinand. Vaſquius *Controverſ. Lib.* 1. *cap.* 19. Andreas Gaill *Lib.* 2. *Obſervat.* 110. optime Farinacius *In Prax. crimin. q.* 93. Andreas Tiraquellus *Tract. De Pœnis temperandis. Cauſa ſexta.* Laurentius Kirchhoff relatus *in Tom.* 2. *Reſponſorum Iuris, Conſil.* 14 reſolvens in ſpecie caſum homicidii patrati à Clerico temulento. Succinctè Jodocus Damhouderius *In Prax. rerum crimin. cap.* 84. *n.* 17. Petrus Gregor. Toloſ. Syntagm. *Part.* 3. *Lib.* 39. *cap.* 8. Et Abb. *in cap. Sicut, De teſtib. n.* 5. 18

Hos

Hos authores, & plures alios nominat Petrus Caballus in Reſolut. Criminalibus Caſu 297. poſt hæc ſcripta à me lectus.

19 Abeunt autem hi Doctores in tres diverſas ſententias. Nam Andreas Gaill *n.29.* dubiè loquens, cenſet, delictum ab ebrio patratum, plecti debere pœna ordinaria. Azor, Fagundez, Gomez, Menochius, Clarus, Farinacius, Maſcardus, Tuſchus *Verb. Ebrietas.* Tiraquellus. Kirchhoff. Abb. Laderchius, & Damhouderius pœnâ extraordinariâ mitiore, quàm ſi extra ebrietatem eſſet patratum. Denique Molina, Fern. Vaſquius, & Petrus Gregor. cenſent nulla pœna afficiendum.

20 Dico I. Quando ebrietas fuit planè involuntaria, & inculpabilis, non poteſt ulla pœna plecti delictum, qualecunque in ea commiſſum. In hac concluſione conveniunt Theologi, & Jureconſulti, licèt Gaill. inſinuet, puniendum pœna mitiore. Rationes adferam *Concluſ.*4. Hinc teſtatur idem Vaſquius *n.*14. abſolutum fuiſſe illum, qui in temulentia hominem interfecerat, eò quòd ebrietatem neſcius incurriſſet epoto vino, cui ſocii doloſè ſalem immiſcuerant.

21 Dico II. Quando ebrietas fuit verè culpabilis, & præviſum periculum homicidii e. g. quia ſcilicet ſobrius ſciebat, ſe ebrium ſolere alios invadere, percutere &c. debet haud dubiè puniri talis homicida. In hac etiam concluſione conveniunt omnes. Ratio eſt, quia tunc homicidium eſt propriè voluntarium ſaltem indirectè. Et quidem Molina, Azor, ac Vaſquius putant, in hoc etiam caſu homicidium non eſſe ſupplicio capitali plectendum; at reliqui Doctores, quos citavi, infinitique alii cenſent, nil eſſe remittendum de rigore ſupplicii.

22 Ego cenſeo, niſi leges, aut conſuetudo aliud decernant, mitigandam eſſe pœnam, quia pro menſura peccati, erit & plagarum modus, *Deuteronom.*25. *verſ.*2. Atqui homicidium à temulento patratum, quantumvis præviſum, non eſt tantum peccatum, quantum ſi patratum fuiſſet à ſobrio, *Suprà cap. 9. ſect.*10. Limita, niſi quis ideo ſe inebriâſſet, ut alterum tantò animoſiùs occideret, tunc enim nil planè veniæ mereretur. Farinacius *locis citatis* & alii communiter. Hanc reſolutionem unà cum addita limitatione firmat receptiſſima, (ut teſtatur Cevallos *De Opin. Comm. contra Commun. quæſt.*580.) ſententia Bartoli *in Leg.*1. §.1. *n.*1. *ff. De Teſtament.* quo loco tradit, aliquem non poſſe unquam puniri corporaliter, niſi intervenerit dolus; atqui abeſt omnis dolus ab illo ebrio, cujus patrocinium hîc ſuſcipimus, quandoquidem dolus malus, quem nos cum Bartolo intelligimus, eſt calliditas, fallacia, machinatio ad circumveniendum, fallendum, decipiendum alterum adhibita, ut definit Labeo, ejus definitionem approbante Ulpiano *Leg.* 1. §. *dolum malum. ff. De dol. mal.*

23 Dico III. Si homicidium non fuit ullo modo præviſum à ſobrio, ſed contigit præter omnem ejus probabilem ſuſpicionem, tum ſpectato jure naturali ſolo nulla pœna plectendum eſt illud homicidium.

Probo I. Ex illa juris naturalis Regula, quam S. Auguſtinus *Lib.*1. *Retract. cap.*9. exprimit his verbis: *Omnis pœna, ſi juſta eſt, peccati pœna eſt, & ſupplicium nominatur.* Probo II. ex alia juris naturis Regula, quam exhibet jus divinum *Deuteronom.*25. *Pro menſura peccati, erit & plagarum modus*; cùm igitur homicidium ab ebrio factum, non ſit peccatum, *Suprà cap. 9. num.*14. nullæ plagæ, nulla pœna infligi poteſt. Hinc Bonif. VIII. *Cap. Felicis. De Pœn. in 6.* reſcripſit: *Iudex pœnam metiatur ex culpa; ut ſecundùm quod exceſſus exegerit, vindicta procedat.*

24 Probo III. Ex judicio SS. Auguſtini, & Ambroſii, ſanè quàm conformi Legi naturali. Nam *Cap. Inebriaverunt.* 15. *q.*1. quod deſumptum eſt ex Auguſtino, *Lib.*22. *contra Fauſtum cap.* 44. legitur hæc ſententia: *Inebriaverunt Loth filiæ ejus, & ſe neſcienti miſcuerunt. Quapropter culpandus eſt quidem, non tamen quantum ille inceſtus, ſed quantum ebrietas illa meretur.* His verbis clarè docet S. Auguſtinus, inceſtum Patriarchæ Loth commiſſum in ebrietate, quæ ex ipſius S. Auguſtini ſententia fuit culpabilis, non eſſe culpandum, ergo nec puniendum. Rurſum *Cap. Sanè.* ead. refertur ex S. Ambroſio hæc gnome: *Siqua per vinum deliquerint,* (Ebrii) *apud Sapientes judices venia quidem facta donantur, ſed levitatis damnantur auctores,* id eſt, levitas, & culpa, qua ſe inebriaverunt, damnatur, & punitur.

25 Probo IV. Ex illo juris Gentium pronunciato, quo *Leg. Abſentem. ff. De Pœnis*, Trajanus Aufidio Senatori reſcripſit: *Sanctius eſſe, impunitum relinqui facinus nocentis, quàm innocentem damnare*; atqui homicida, de quo loquimur, eſt innocens reſpectu homicidii; qui enim non habet animum nocendi, meritò innocens nuncupatur, cùm non delinquat. Fern. Vaſquius *loc. cit. n.*3.

26 Probo V. Ex aliis generalibus, & à lumine naturæ approbatis effatis Doctorum, quorum alii cum Viviano *In Ius Canonicum Lib.*1. *Tit.*6. *cap.* 44. *ex cap. Diſciplina. Diſtinct.* 45. dicunt: Pœna debet commenſurari delicto; ubi autem non eſt animus nocendi, ibi non videtur eſſe delictum. Fern. Vaſquius *loc. cit. ex Leg. Divus. ff. De Offic. Præſid.* Alii cum eodem Vaſquio *Ibid. ex Leg. Abſentem. ff. De Pœnis*: Ubi delictum non eſt, ibi nulla pœna eſſe debet. Alii cum Tullio *Lib.* 1. *De Officiis*: Cavendum eſt, ne pœna major ſit, quàm culpa. Alii cum Maſcardo De probat. *Caſu* 325. *ex*

Cap.

Digitized by Google

Cap. Quia diverſitatem. De conceſſ. præbend. & Gloſſ. *Ibid.* Culpa ad caſum minimè præmeditatum, non eſt conſiderabilis, atqui caſus homicidii, de quo agimus, eſt minimè præmeditatus.

27 Accedit, quòd crimen non contrahatur, niſi voluntas intercedat. Text. pulcher *in Leg. 1. Cod. ad Leg. Cornel. De Sicar.* ubi imperator Antonin. ſubdit hanc rationem: *Ea, quæ ex improviſo caſu, potiùs quàm fraude accidunt, fato plerumque, non noxæ imputantur.* Quò ſpectat & illud, quod ex Paulo JC. refertur in *Leg. Qui injuriæ, ff. De furt: voluntas, & propoſitum diſtinguit maleficia delinquentium.* Ergo ubi deeſt omne propoſitum, ſicut in ebrio, deeſt & maleficium, & conſequenter pœna. Spectat & huc, quòd Cavallus in Tract. de homicidio, quem attexuit ſuis tribus Centuriis Reſolution. Criminal. *n.* 186. generaliter poſt Matthæum de Afflictis pronuntiet: concluſionem, ſeu doctrinam, *quæ procedit in dormiente, faciendam eſſe in ebrio.* Atqui non poteſt ulla pœna plecti is, qui dormiens commiſit homicidium nullo plane modo præviſum, quandoquidem dormiens æquiparatur & infanti, & furioſo. Idem Cavallus *Ibid. num.* 182. Atqui infans, & furioſus non incurrunt ullum reatum pœnæ, quia alterum innocentia: alterum fati infelicitas excuſat. *Leg. Infans. ff. Ad Leg. Cornel. De Sicar. & Cap. Aliquos.* 15. *q.* 1. ubi perappoſitè ad noſtrum propoſitum de furioſis, qui ferro aliis nocuerunt, loquitur S. Auguſt. *Ibid.* relatus: *Quomodo enim reus conſtitueretur, qui neſcit quid faciat?* Ille verò ebrius, cujus patrocinium hic ſuſcipio, planè neſcit, quid faciat; quomodo ergo conſtituetur aut magnæ, aut etiam parvæ pœnæ reus?

Poſtremò Imperatores Theodoſ. & Arcad. relati in Leg. Unic. *Cod. Si quis Imperat. maledix.* edicunt, illum eſſe *miſeratione digniſſimum, qui ex inſania Imperatorem petulanti maledicto laceſſiverit.* Videntur autem per *inſaniam* deſignare ipſammet ebrietatem, eſt quippe in ea Lege ſermo de ebrietate, & ebrietatem eſſe furorem, adeóque inſaniam, oſtendimus ſuprà *cap.* 19. *n.* 59.

28 Dico IV. In quibus locis non viget lex civilis, vetans ebrietatem ſub pœna, non poteſt ebrietas voluntaria, etiam ex qua præter omnem opinionem ſecutum eſt homicidium, puniri. Sic docet expreſſè Molina, conſentiente haud dubiè Toloſano *loc. cit.* atque Laymanno *Lib. 3. Tract. 3. Part. 3. cap. 4. n.* 2. licèt diſſentiant ferè, quos ſuprà retuli, cum innumeris, quos enumerat Farinacius.

29 Probo I. Ex verbis Sancti Auguſtini paulò antè relatis. Probo deinde ex eo, quòd Judex non debeat punire niſi ſecundùm Leges, & conſuetudines receptas. S. Thomas 2. 2. *quæſt.* 60. *art.* 5. Kirchhoff. *loco citato num.* 74. & *Leg. 1. §. 1. ff. De Senatus-Conſulto Turpil.* niſi fortè quando ipſius arbitrio permittitur pœnæ qualitas. Text. *1in Cap. De Cauſis, De Offic. & poteſt Iud. Deleg.* ergo quando nulla lex, aut conſuetudo civilis vetat ebrietatem, puniri ea non debet.

Dico V. In quibus locis viget lex, aut con- 30
ſuetudo puniendi ebrietatem omnem, aut ſaltem illam, quæ habet annexum aliquod aliud crimen, debet utique puniri ebrius homicidium patrans. Ratio eſt, quia lex eſt juſtiſſima, ut agnoſcunt citati, nominatim Laymannus. Hinc

Dico VI. Practicè loquendo non errat Ju- 31
dex, ſi ebrium homicidam, de quo loquimur, gravi pœna mulctet. Probo I. Quia tali judici patrocinantur omnes ferè Juriſconſulti, imò ſatis clarè ipſum jus Romanum. Nam *Leg. Omne delictum. ff. De re milit. §. per vinum*, ita abſolutè ſtatuitur: *Per vinum, aut laſciviam lapſis capitalis pœna remittenda eſt, & militiæ immutatio irroganda*; atqui mutatio militiæ erat apud Romanos gravis pœna.

Probo II. Quia videtur ubique locorum 32
jure ſcripto, aut non ſcripto receptum, ut graviter plectatur ille ſaltem ebrius, qui in ebrietate voluntaria admiſit aliquod grave crimen; talem quippe eſſe puniendum non docerent plerique J.C. Germani, Galli, Itali, Hiſpani, ſi non vigeret tale jus. Ut proinde propter authoritatem Jureconſultorum, quibus haud dubiè hac in re credi oportet, dicendum ſit, citatam legem: *Omne delictum*, loqui etiam de illo, qui nullo modo prævidit, à ſe in ebrietate commiſſum iri ullum delictū.

Hinc ita loquitur Julius Clarus *loc. cit.* [Vi- 33
di pleroſque imputatos pro variis delictis, non potuiſſe prætextu ebrietatis impunitos evadere; & in ſpecie Chriſtophorus de Prinis pro blaſphemiis fuit affectus uno ictu funis publicè, & Ludovicus de Papia duobus, & alii plerique.] Ita ille.

Hinc etiam Bertaz apud Farinacium *loc. cit. n.* 16. teſtatur, ad triremes fuiſſe tranſmiſſum quendam, qui in ebrietate hominem occiderat; & Bonifacius apud Farinacium *cit. q.* 93. *n.* 16. teſtis eſt, Januæ homicidam ebrium condemnatum fuiſſe ad carceres per decem Annos, & quòd non daretur ſibi vinum, *& fuit magna pœnitentia.* Ita Farinacius. Idem Gregorius Toloſanus *loc. cit.* docet, ebrium homicidam eſſe arbitrio judicis puniendum pro ipſa culpa ebrietatis, leviùs tamen, quàm homicidii natura poſtulet.

Hinc ego ipſe ante Annos 56. vidi Brun- 34
truti ad carcerem rapi, & in eo ſaltem per octiduum detineri ſutorem, qui vino correptus, Principem ſuum vix trecentis paſſibus diſtan-

tem

Digitized by Google

tem contumelioſè in foro compellabat; & fuiſſet haud dubiè ſeveriùs in eum animadverſum, niſi conſtitiſſet, ipſum eſſe aliàs mitiſſimi ingenii, ſuique Principis reverentiſſimum, & vix unquam fuiſſe ebrium.

Denique teſtatur Damhouderius *loc. cit. n.* 20. fuiſſe à Carolo V. Imperatore Anno 1531. ſancitum, ut qui temulentus hominem necâſſet, puniretur primò propter ebrietatem, deinde propter homicidium. Innuit autem hic Doctor, homicidii pœnam eſſe hîc minuendam.

35 Dico VII. Longè optimè, longè conſultiſſimè, longè piiſſimè agunt Principes, qui publico edicto ſanciunt, omnem, qui in ebrietate voluntaria, ſeu præter, ſeu juxta ſuam intentionem aliquod flagitium linguæ, aut operis commiſerit, perinde, imò etiam graviùs puniturn iri, quàm ſi ſobrius illud admiſiſſet. Ratio eſt I. quia ebrietas eſt origo infinitorum malorum. *Suprà cap.* 10. *n.* 1. meritò igitur tam ſevera lege arcetur. Ratio eſt II. quia ejuſmodi Principes imitantur alios ſapientiſſimos Principes. Etenim Carolus V. pro Regnis Hiſpaniæ ſtatuit, ne pœna delicto decreta minueretur ebriis, & ita in Hiſpania obſervari teſtatur Bajardus *in addit. ad Iulium Clarum q.* 60. §. *final.*

36 Quin hujus Caroli avus paternus Maximilianus I. Imperator in Comitiis Spirenſibus Anno 1610. de militibus ebriis ita ſanxit: *Per militiæ præfectum, duces, & equeſtre judicium in omnibus delictis, quæ in ebrietate à Dominis, nobilibus, militibus cujuſcunque conditionis, aut ſortis ſint, commiſſa ſunt, ebrietas ad excuſationem, aut pœnarum mitigationem nullo modo capietur; quin imò hujuſmodi delicta eò ſeveriùs, graviùs etiam altero tanto puniantur, ac mulctentur.* Sic loquitur Imperator interprete P. Adamo Conzten *Politic. Lib.* 3. *cap.* 14. *n.* 13.

Hujus ipſius Maximiliani abnepos Maximilianus Bavariæ Elector in Jure Bavarico (Lands vnd Pollicey Ordnung) *Tit.* 7. *a.* 4. abſolutè decrevit, illum, qui in ebrietate quodpiam ſcelus patrat, eſſe puniendum pro ratione ſui delicti.

37 Ratio eſt III. quia Pittacus è Græcis Sapientibus unus, referente, & tacitè approbante Ariſtotele partim 3. *Ethic. cap.* 5. partim 2. *Politic. cap. in fine* cenſuit, ebrium, qui in ebrietate aliquod crimen admiſit, eſſe duplici pœna dignum, unâ, qua ipſa ebrietas: alterâ, qua ſcelus in ea admiſſum plectatur. Et ſubſcribit Sanctus Thomas *art.* 4. *ad* 1. atque ita etiam ſtatuit pro Germanis Carolus V. relatus *n.* 34.

38 Fateor Farinacium *cit. q.* 33. *n.* 15. exiſtimare, homicidium in ebrietate patratum non poſſe puniri pœna corporali, ſed tantùm pecuniaria. Verùm haud dubiè fallitur Farinacius. I. quia ratio, qua nititur, eſt apertè falſa, ſcilicet ebrietatem, quæ non eſt affectata, nec doloſa, eſſe culpam duntaxat venialem. II. quia habet tum reliquos Jureconſultos, tum Principes paulò ante nominatos ſibi contrarios. Tum denique, quia oſtendam *cap.* 22. poſſe ebrietatem prohiberi ſub pœna capitali.

Sed nec probo, quod idem Farinacius *n.* 22. 39
docet cum Menochio, ſcilicet illum, qui tranſacta ebrietate gloriatur à ſe hominem occiſum, hoc ipſo poſſe puniri pœna ordinaria homicidii. Nam eſto, præſumi poſſit, futurum fuiſſe, ut eodem modo ipſe delinqueret, ſi non fuiſſet ebrius, ſicuti argumentatur Farinacius, id tamen non facit, ut ejus homicidium fuerit à parte rei peccatum, ergo non eſt idcirco morte mulctandus, niſi fortaſſe lex velit, omnem ebrium homicidam morte mulctari.

Doctrina, quam tradidi *Concluſ.* 4. ſtando 40
communi ſententia, intelligenda eſt de planè ebrio non autem de illo, qui eſt ſemiebrius tantûm, ſeu, ut loquuntur jure conſulti, leviter tantùm ebrius; ſiquidem Farinacius *n.* 18. poſt Baldum, Molinam, Menochium, Maſcardum, Damhouderium *ll. cc.* & alios exiſtimat, non eſſe huic pœnam mitigandam. Eſt tamen probabilis opinio Laderchii, qui in caſu, qui contigit, eique propoſitus fuit, judicavit, homicidam, qui in levi ebrietate alium necaverat, non fuiſſe morte afficiendum. Vide ſuprà *n.* 14. rationem.

Quæres fortè: *An ſi furioſus, cui ſimilem eſſe* 41
ebrium ſuprà dixi, quempiam occidat, poſſit puniri?

RESP. Cùm citatis ſuprà Doctoribus, & nominatim Tiraquel. *loc. cit. Cauſ.* 2. *per totam*, & Caballum cit. Caſ. 257. non poſſe, propter rationes ſuprà allatas ac *Leg. Divus. ff. De Offic. Prætor.* Unde non probat Molina *loc. cit. n.* 4. quòd Regina Hiſpaniæ Eliſabetha curârit ſuſpendi furioſum, qui ejus marito Regi Ferdinando vulnus inflixerat. Et quamvis, inquit Molina, non dubitem, Conſilio peritorum Reginam id juſſiſſe, fortaſſe tamen in eo, & in aliis ſimilibus eventibus locum habuit, quod neptis illius, Regina Catharina Conjunx Joan. III. Luſitaniæ Regis retulit, eandem Eliſabetham aliquando dixiſſe, ſe ſcilicet nunquam conſuluiſſe Medicum Juriſperitum, nec Theologum, qui ei non reſpondiſſet, quod ipſa fieri optabat. Adeò ſumus omnes propenſi ad Regibus, & potentibus placendum in omnibus.] Ita Molina.

Equidem illis Conſiliariis Reginæ Eliſabe- 42
thæ non fuiſſent ſaltem ex animi ſui ſententia adſtipulati Andreas Tiraquellus *loc. cit. Cauſ.* 3. & Kirchhoffius etiam *loco proximè allegato n.* 62. quandoquidem uterque ſecuti præeuntem Decium inficiantur, etiam illum poſſe capitali

ſup-

ſupplicio affici, qui quum eſſet ſanæ mentis, interfecit innocentem, at illo perempto factus eſt, manétque furioſus. Sed de hoc viderint alii.

H. H.

ETIAM POSTQUAM CERTIS SIGNIS.

CAPUT XXI.

De ſignis Ebrietatis.

SECTIO I.

Quibus ſignis probetur Ebrietas?

SUMMARIUM.

Intereſt utriuſque fori nôſſe ſigna ebrietatis. 1.
Quæ ſigna ebrietatis proponant Theologi? 3.
Variorum dicta referuntur. Ibid. & ſeqq.
Explicantur. 7.
Quæ ſigna ebrietatis proponant Iuriſperiti? 8. *& ſeqq.*
Quæ Hippocrates, & Ariſtoteles? 12.

1 QUæres I. *An utriuſque fori interſit, nôſſe ex quibus ſignis dignoſci queat, utrùm quis revera fuerit ebrius?*

RESP. I. Intereſt fori interni, ut videlicet ipſemet pœnitens probabiliter judicare poſſit, fueritne verè ebrius, nec ne? adeóque an teneatur ſub mortali confiteri ſuum exceſſum in potu, maláque inde ſecuta; vel ut etiam ipſe Confeſſarius judicet, utrùm pœnitens, qui talem exceſſum confitetur, fuerit verè ebrius?

Etſi enim rectè omnino doceat Cardinalis de Lugo *Tom.* 3. *in* 3. *Part. diſp.* 21. *n.* 71. non requiri, ut Confeſſarius de omnibus, quæ à pœnitente audit, judicet, utrùm ſint peccata gravia, vel levia, imò neque an ſint peccata, ſed de communibus, reliqua verò audiat, ac intelligat, & poſtea abſolvat cum debita intentione, quia tamen ebrietas eſt peccatum commune, convenit, ut Confeſſarius in promptu habeat aliquas conjecturas, ex quibus in dubio poſſit rectè, ac verè judicare de ſtatu pœnitentis, præſertim ſi pœnitens ſit Sacerdos, qui ſoleat ſæpius celebrare, poſt factum notabilem exceſſum in potu. Adde, quod ſuprà docui, per homicidium improviſum, à temulento patratum, non incurri irregularitatem. Si igitur homicida occultus, quærat ex Confeſſario, an liceat ſibi ſuſcipere, vel adminiſtrare ordines ſacros, aut Sacramenta, poterit juvare Confeſſarius, habens in promptu ſigna ebrietatis, qua, an verè fuerit correptus ille homicida, dubitatur. Adde quoque, poſſe non ſemel evenire illum perplexum caſum, quem referam infrà *cap.* 51. *n.* 12.

RESP. II. Horum quoque ſignorum notitiam habere intereſt multùm ad forum externum, tam pro Canonicis, quàm pro Civilibus pœnis in ebrios ſimplices, aut facinoroſos ſtatutis, ut videlicet ſciat Judex, ſintne illæ revera incurſæ, an non incurſæ? 2

Quæres II. *Quæ ſigna ebrietatis proponant Theologi?* 3

RESP. Id patebit ex verbis quatuor illorum, quæ apponam.

Primus eſt P. Leſſius, qui *Lib.* 4. *De Iuſtit. & Iur. c.* 3. *n.* 30. ſic diſſerit: [Petes, quibus ſignis cognoſci poterit, an fuerit quis ebrius. Reſpondeo I. Quando quis poſtridie non meminit, quid dixerit, egerit, quomodo domum venerit, aut cubitum conceſſerit; à quo deductus, vel adjutus, aliàs autem probè meminiſſe ſolet, magnum ſignum habet heſternæ ebrietatis. Ratio eſt, quia dum quis ratione utitur, reflectit mentem ſupra ſuos actus, & ita retinet geſtorum memoriam. Unde, ſi non retinuit memoriam, non videtur mentis compos fuiſſe.] Ita etiam ratiocinatur Bonacina de præcept. Eccleſ. *diſp. ultima q.* 1. *part.* 1. *n.* 4.

II. Si commiſit, quæ nunquam integrâ mente ſolet, ut ſi locutus eſt, aut fecit turpia, vel abſurda, cùm aliàs ſit caſtus, & prudens; ſi juravit, blaſphemavit, uxorem, & familiam turbavit, cùm aliàs ſit modeſtus, & benignus, indicia enim hæc ſunt, rationem, & prudentiam fuiſſe conſopitam, & hos inſolitos motus ex vino, perturbata imaginatione proceſſiſſe. Leſſius *loc. cit.* 4

III. Qui novit diſcernere inter bonum, & malum, licitum, & illicitum, vitare mala, ac eligere bona, non videtur eſſe ebrius, etiamſi non poſſit rectà incedere, & omnes ei domus verti videantur; talis enim diſcretio non poteſt cum rationis defectu conſiſtere. Pari modo, ſi adhuc ſolita officia poſſit utcunque exequi, & perficere, etſi cum aliqua vertigine.] Ita Leſſius, & Bonac. *ll. cc.* 5

Secundus, & tertius ſunt Baldellus *Lib.* 5. *cit. diſp.* 30. *n.* 31. & Dicaſtillo *Lib.* 1. *De Iuſt. & Iur. diſp.* 3. *n.* 140. 141. 142. ubi Leſſium deſcribunt, & ſequuntur. Addit rectè P. Dicaſtillo, tertium ſignum à Leſſio allatum, potiùs ſervire ad id, ut cognoſcatur, & judicetur ebrietatem non fuiſſe perfectam, quàm fuiſſe perfectam. Et rationi à Leſſio allatæ meritò addit hanc Baldellus, quòd ex vino bene potuerint impediri vires motivæ, magis quàm appre-

apprehenſivæ. Videt etiam Reginald. *Lib.* 22. *n.* 57. eadem ſigna approbantem.

6 Quartus, aut ſi vis, ſextus eſt P. Laymannus, qui *Lib.* 3. *tit. ſect.* 4. *n.* 5. illam tertiam doctrinam P. Leſſii ex Cajetano *in Summ. Verb. Ebrietas* deſumptam, aliquanto diſtinctiùs proponit in hunc modum: [Si homo poſt vini hauſtum diſcernere poſſit inter bonum, & malum, honeſtum, & turpe, tametſi phantaſia nonnihil turbata ſit, atque idcirco vel lingua titubet, vel pedes vacillent, vel oculi duplicata aſpiciant, vel caput in gyrum agi videatur, imperfecta eſt hæc ebrietas, & peccatum veniale.] Ita ille, nec reperio, qui clariùs hanc rem proponat.

7 Quæres forte III. *Vtrùm ſicut ex horum Doctorum ſententia, ſufficiens ebrietatis perfectæ ſignum non adeſt etſi vel lingua balbutiat, vel pedes vacillent &c. ita etiam non ſit ſufficiens ſignum, ſi omnes illi linguæ, pedum, oculorum, & phantaſiæ defectus, quos ex Laymanno recenſui, ſimul reperiantur in aliquo, qui largiter pocula hauſit?*

RESP. Satis ex doctrina P. Leſſii, & P. Dicaſtillo conſtare, etſi tam pedes vacillent, quàm omnes domus verti videantur, hos tamen duos effectus ſimul junctos non ſufficere, ad certò pronuntiandum, aliquem fuiſſe plenè ebrium. Si autem ad hos duos defectus alii etiam duo accedant, videlicet linguæ balbuties, & ſimplicium objectorum repræſentatio duplicata, tum non dubito, quin juxta doctrinam Baldelli, & Laymanni, qui loquuntur, poſt Cajetanum, ſub diſjunctione, dicendum ſit, illum, in quo omnes hi defectus unà reperiuntur, præſumendum eſſe ebrium; ſi tamen ipſe liquido ſciret, ſe his non obſtantibus, bene de rebus agendis judicâſſe, tum hæc præſumptio deberet cedere ejus ſcientiæ, nam præſumptio cedit veritati, *cap. Tuæ.* & *cap. His qui. De ſponſal.* ac minor præſumptio majori *L. Non eſt veroſimile, ff. Quod metûs cauſa.*

8 Quæres IV. *Quæ ebrietatis ſigna à Iuriſconſultis ponantur?*

RESP. Paulò alia, quàm à Theologis, ut oſtendunt verba duorum inſignium Canoniſtarum, quæ adnumero.

Primus eſt Joſephus Maſcardus, qui *Volum.* 2. *De Probat. Concluſ.* 578. ſic loquitur: [Ebrietas probatur primo ex aſpectu illius, qui aſſeritur ebrius, ut author eſt Ludovicus de Penna. Secundò ex eo, quòd quis loquitur ut ebrius, ut ſi extra ſenſum, vel aliter non ſubſiſtens. Præterea ex eo, quòd ſemper nimium bibat. Similiter præſumitur ebrius, ſi præter conſuetudinem bibat.] Ita Maſcardus hæc probans auctoritate variorum DD.

9 Alter eſt Proſper Farinacius, qui *In Praxi crimin. Part.* 3. *quæſt.* 93. *n.* 16. ſic ait: [Ex DD. dictis colligitur, ebrietatem eſſe difficilis probationis, ideo ſignis, & conjecturis probari, ut puta ex transformatione faciei, ex aſpectu rubeo, ſeu exhilarato, ſeu iracundo, ex loquela, ſeu actibus indecentibus, vel aliàs extra propoſitum, ex nimio potu, & præſertim diverſorum vinorum, ex evomitione, & aliis ſimilibus actibus.] Ita ille.

Addo his interim I. C. Conradum VVeyd- 10
mann relatum *Tom.* 1. *Conſilior. Matrimon.* qui interrogatus, an valeret certum quoddam matrimonium, de quo in Conſiſtorio Auguſtano fuerat litigatum, reſpondit, malè fuiſſe judicatum validum, eò quòd eum, qui id contraxiſſe dicebatur, revera fuiſſe ebrium ſufficienter probari poſſet inde, quod de geſtis, & dictis tempore ebrietatis, poſtero die nil penitus ſcivit, ut ipſe interrogatus aſſeruit.

Nec obſtat, inquit hic Doctor, quòd ipſe 11
poſt prolata verba contractus matrimonialis juſſerit familiam ire cubitum, quia etiam talis actus poteſt geri ab homine ebrio; non enim illum duntaxat dicimus uſu rationis carere, qui nullis humanis moribus utitur, aut qui belluino prorſus more graſſatur, ita enim rariſſimè, vel nunquam ratione carere poteſt homo, ſed & eum rationis uſu carere dicimus, qui ita mente alienatus eſt, ut ea faciat, quæ antea ſemper cavit, quique id agit, quod extra illam mentis alienationem nunquam facturus fuiſſet *Cap. Cùm apud, & cap.* 11. *q.* 3. Cùm igitur is, de quo eſt lis, antea apertiſſimè demonſtrârit, ſe nolle contrahere cum illa, non poteſt præſumi conſenſiſſe in eam tunc, cùm propter ebrietatem minimè eſſet idoneus ad conſentiendum *Cap. Ex ſtudiis, & cap. Mandata. De præſ.*] Hactenus VVeydm. conformiter doctrinæ ex Leſſio relatæ.

At verò Auguſtinus Barboſa *De Offic. & po-* 12
teſt. Epiſc. Part. 1. *Tit.* 2. *Gloſſ.* 11. *n.* 6. ſcribit in hunc modum: Ebrietas hæc (*plena*) multis ſignis cognoſcitur. Hippocrates *Lib.* 2. *prænot. n.* 8. cognoſci aſſerit, quia ſudabit magis quam antea: & difficulter ſpirabit, & ipſe ſeipſo gravior erit, ac humidior; ſed & levior erit, ſi ipſi caput non affligatur. Galen. *De Magn. Morb.* ebrietatis ſigna dicit, ſupinum jacere, hiare & ſtertere. Ariſtoteles denique *ſect.* 3. *problem.* multa ſigna colligit, quibus ebrietas innoteſcere poteſt, præter quæ alia etiam in ebriis conſpiciuntur, nempe ſtupiditas quædam, nimius riſus abſque cauſa, furor talis, ut quandoque alios pulſent, tortuoſa ambulatio, oculorum inconſueta turpiditas, nimia, atque irrationalis locutio.] Hæc & alia Barboſa.

Digitized by Google

SECTIO II.

Aliæ quæſtiones de ſignis Ebrietatis reſolvuntur, agitúrque de duplici, ac triplici Ebrietate?

SUMMARIUM.

Juriſtæ ſtatuunt triplicem ebrietatem. 13.
Theologi duplicem. 14.
Semiebrietas non eſt vera ebrietas. 15.
An, quando maritus leviter ebrius faceſſit uxori multa mala, non autem quando graviter eſt ebrius, uxor licitè præbeat ipſi tanto plus vini? 16.
An ſit habendus pro ebrio, cui ex turbatione phantaſiæ videtur domus gyrari? 18.
Crapula quomodo differat ab ebrietate? Ibid.
Vtrùm ſit in dubio præſumendum, aliquem fuiſſe ebrium? 20.
Caſus unius homicidæ, de quo quærebatur, utrùm fuerit verè ebrius, nec ne. 23.

13 SOlent Juriſconſulti, dum ſe ſignis ebrietatis tractant, ſtatuere duplicem, ut VVeydmannus, vel triplicem, ut Laderchius, ebrietatem, ſcilicet leviſſimam, levem, & magnam. Leviſſimam vocant eam, quæ mentem non impedit, ſed tantum exhilarat, eámque promptiorem reddit, levem eam, qua color vini mentem turbat: magnam, quæ mentem inducit, furori prope ſimilis.

Quæres I. *Quid Theologi de hac triplici ebrietate ſentiant?*

14 RESP. Non admittunt illam leviſſimam, de qua Laderchius, ſed duplicem aliam, unam, qua non ſolùm ratio integre, ſed etiam ſenſus exteriores magna ex parte conſopiuntur, & ligantur; alteram, qua ſola ratio ſopitur, at functiones ſenſuum externorum manent penitus, aut magnam partem integræ, ut reliquos inter notat Baldellus *Lib.5. Theol. Moral. diſp. 30. n.13. & Lib.1. diſp.11. n.4.* poſt Ariſtotelem *Problem. ſect. 3. q.2. & 26.* Quo loco idem Philoſophus tradit, illos, qui hoc poſteriore modo ſunt ebrii, magis delirare, magíſque peccare, quàm priori modo, ſeu graviter ebrios, eò quòd graviter ebrii, ob ſenſuum interiorum, exteriorúmque ligamen ne tentent quidem judicare de rebus, at leviter ebrii judicent de rebus, ſed malè & diſtortè judicent, jam rati, ſe ab aliis ſperni, jam arbitrati, ſe eſſe ditiores, robuſtiores &c. quàm ſint.

15 Ratio autem, cur Theologi tantùm hanc duplicem ebrietatem agnoſcant, eſt, quia ebrietatem abſolutè ſumptam definiunt per privationem uſus rationis, quam privationem non adfert ea, quæ à Jureconſultis dicitur leviſſima, imò nec levis eam ſemper adfert. Et de illa duplici intelligenda ſunt omnia, quæ hactenus de ebriorum peccatis, ac pœnis diſſeruimus, non autem de illa, quæ à quibuſdam etiã Theologis, ut à Navarr. *In Manual. Prælud. 9. n.10. Vaſq. diſp.* 107. *n.*11. vocatur ſemiebrietas, à Dicaſtillo verò *num. præced.* imperfecta, ſeu ſemiplena ebrietas, illa enim non eſt vera ebrietas, nec crimen lethale.

16 Quæres ulteriùs II. *Quando maritus leviter ebrius, verè tamen ebrius ſolet familiam totam magnopere turbare, ut fuſtes, ſecures &c. involare, quando autem vehementer ebrius eſt, mox ſe ad quietem componere, quæres, inquam, utrùm uxor, iſtius moris gnara, licitè illi propinet adhuc aliquid vini, aut cereviſiæ, quo penitus capiatur?*

Ratio cur id facere non poſſe videatur, eſt, quia id faciendo erit in cauſa, ut maritus nequeat tam facilè redire ad ſeipſum, quàm ſi manſiſſet, leviter ebrius.

17 Ratio, autem, cur id ei permittendum ſit, eſt, quia cùm maritus non ſit peccaturus ebibendo vinum, quod uxor offeret, videtur ad redimendam ejuſmodi vexationem licita talis invitatio ad intenſiorem, ut ita dicam, ebrietatem. Et hæc ratio facit, ut cenſeam, ejuſmodi conjugem poſſe probabiliter excuſari.

18 Quæres III. *Quo vocabulo afficiant Germani illam ebrietatem, quam Jureconſulti vocant levem?*

RESP. Nominant: Ein Rauſch; Latini autem Crapulam, de qua ſic diſſerit Valentia *Tom.3. diſp.9. quæſt.3. Part.2.* [Si bibendo non perveniatur eò uſque, ut privetur quis ratione, non eſt ebrietas propriè & formaliter, atque adeò nec peccatum mortale ex ſe, etiamſi quis ſit aliquantulo hilarior, & aliquantulum perturbetur ipſius phantaſia, ut videatur ei, quòd domus gyretur, ſed eſt tunc quædam crapula, ſive intemperantia venialis, juxta illud Auguſtini *Lib.*10. Confeſſionum *Cap.* 31. *Ebrietas longè eſt à me, miſereberis, ne appropinquet mihi, crapula autem nonnunquam ſubrepſit ſervo tuo.* Si tamen ejuſmodi crapula exerceatur ex directa intentione, valde parùm abeſt à mortali. Sed tamen ne tunc quidem eſt mortale, quandoquidem nec eſt completa ebrietas, nec valde lædit rationem.] Ita Valentia poſt Toletum, & rectè. Unde non aſſentior Sylveſtro *Verb. Ebrietas* dicenti, crapulam non videri, aut vix videri excuſari à mortali.

19 Nec ſcio, cur Sylvius *in* 2.2. *q.*150. crapulam abſolutè dicat, eſſe aliquando mortalem. Sed nec credo eidem Sylveſtro cum nonnullis Canoniſtis abſolutè dicenti, quando quis non advertit, rationem ferè exturbatum iri per potum, peccari venialiter illo potu.

20 Quæres IV. *Vtrùm ſit in dubio præſumendum, aliquem fuiſſe ebrium?*

RESP. Jureconſulti, ut Menochius *de arb. jud.*

Lib. 2.

Digitized by Google

Lib.2. Caſ.316. n.11. Maſcardus *De Probat. Concluſ. 579.* Farinacius *In Praxi crim. q.93. n.23.* Barb. *De Offic. & pot. Epiſc. Part.2. alleg.28. n.8.* & alii negant, in dubio præſumi ebrietatem, & proinde illi, qui ſe purgare vult allegando ebrietatem, incumbere ajunt onus probandi, ſe fuiſſe ebrium tempore patrati delicti. Suarez *Lib.4. De Voto cap.6. n.10.* exiſtimat, quando agitur de tuo incommodo, ut e.g. de valore voti, de quo dubitas, utrùm illud emiſeris in ebrietate, an extra ebrietatem, poſſe te præſumere, quòd fueris ebrius, ſicut potes præſumere, te fuiſſe ſopitum, quando dubitas, utrùm in ſomno, an extra ſomnum contigerit pollutio, eſto daremus, inquit Suarez, in caſu dubio præſumendum eſſe pro uſu rationis, in his, quæ ſpectant ad favorem perſonæ.

21 At Sanchez *Lib.4. Moral. cap.1. n.15.* ſic ratiocinatur: [Quando dubitas, an votum feceris tempore ebrietatis, præſume te feciſſe tempore ſanæ mentis, nam ebrii raró emittunt vota; ſi autem conſtet, id emiſſum eſſe tempore ebrietatis, dubites autem, utrùm fuerit plena, an ſemiplena, non omnino privans uſu rationis, non obligaris voto, quia cùm ebrietas ſoleat à mente omnino alienare, ſtat præſumptio pro ebrietate.

22 Ego ſic diſtinguerem: aut ſcis, te fuiſſe ebrium, dubitas autem, an votum, homicidium &c. quod patrâſti, feceris in ipſa ebrietate, an poſt illam? aut ſcis, te quidem multum bibiſſe, dubitas autem, an revera fueris plenè ebrius? Si primum, procedit reſponſum Suarii. Si ſecundum, habet locum commune dictum Juriſtarum: nemo præſumitur eſſe malus, niſi probetur, *L. Omni modo, Cod. De inoffic. Teſtam.* Item: Mutatio non præſumitur, ſed probanda eſt, cùm ſit aliquid facti. *Cap. Mandata. De Præſumpt. & Leg.2. ff. De Iur. & fact. ignorant.*

23 Ex dictis hac Sectione apparet, rectè conſuluiſſe Laderchium, quando dixit, quendam homicidam fuiſſe habendum pro planè ebrio, eò quòd duo teſtes depoſuerint, illum ante cœnam fuiſſe *poco meno che imbriaco*, paulò minùs, quàm ebrium, unus autem teſtis à curia probatus, depoſuerit, illum in cœna novies bibiſſe, & conſtaret, homicidium contigiſſe poſt cœnam ex improviſo, & ex ira, nulla præcedente injuria, & patratum ab homine naturæ placidæ.

I. I.

EX PATRII IURIS &c.

CAPUT XXII.

An, & quibus pœnis poſſit, aut debeat puniri Ebrietas?

SECTIO I.

De pœnis Iure Canonico in ebrios, vel ebrioſos ſtatutis.

SUMMARIUM.

Pœnæ ſtatutæ Iure Canonico in Clericum ebrium, 1. *& ſeqq.*

Quæ in Laicos ab eodem Iure Canonico? 5.

Quæ in Clericum, qui totam noctem traduxit in taberna potando, & altera die nulla præmiſſa dormitione Miſſam cantavit? 6.

Quæres I. *An Iure Canonico ſit ſtatuta pœna in Clericum ebrium?* 1

RESP. Haud dubiè, & quidem non uno in loco. Nam in primis *Cap. Epiſcopus diſt. 35.* referuntur ex Canonibus Apoſtolorum hæc verba: *Epiſcopus, aut Preſbyter, aut Diaconus aleæ, atque ebrietati deſerviens, aut deſinat, aut certè damnetur: Subdiaconus autem, aut Lector, aut Cantor, ſimilia faciens, aut deſinat, aut communione privetur.* Ex quo cap. docent Rebuffus, & alii à Barboſa *Tom.2. collectan. in Ius Canonicum in Cap. A crapula. De vit. & honeſt. Cleric.* conſuetum inebriari minimè poſſe Sacris Ordinibus initiari.

Deinde *Cap. final. cit. diſt.35.* Concil. Agathenſe ita ſanxit: *Ante omnia Clericis vetatur ebrietas, quæ omnium vitiorum comes, ac nutrix eſt. Itaque eum, quem ebrium fuiſſe conſtiterit, (ut ordo patitur) aut triginta dierum ſpatio à communione ſtatuimus ſubmovendum, aut corporali ſubdendum ſupplicio.* 2

Quo loco relinquitur arbitrio Epiſcopi, utrùm Clericum de temulentiâ reum excommunicare, an pœnâ corporali punire velit; ita quidem, ut ſi ſit infimæ ſortis Clericus, poſſit carcere mulctari, eſto jam ſit in majoribus conſtitutus; ſi verò ſit nobilis, aut ſenex, excommunicari debeat, ut explicat Menochius *De arbitrar. Iudic. Caſu* 404. Et verò Ignatius Lopez *In Pract. crimin. cap.77.* refert ex Sigiſmundo Barone, ebrios Sacerdotes ſolitos fuiſſe apud Moſcovitas verberari.

Digitized by Google

3 Præterea Innocentius III. in Concil. Lateran. edidit ſanctionem, quæ in *Cap. A Crapula De vit. & honeſt. Cler.* legitur hiſce verbis: *A Crapula, & ebrietate omnes Clerici diligenter abſtineant, unde vinum ſibi temperent, & ſe vino; nec ad bibendum quiſpiam incitetur, cùm ebrietas, & mentis adducat exilium, & libidinis provocet incentivum. Unde illum abuſum penitus decernimus abolendum, quo in quibuſdam partibus ad potus æquales ſuo modo ſe obligant potatores, & ille judicio talium plus laudatur, qui plures inebriat, & calices fœcundiores exhaurit. Si quis autem ſuper his ſe culpabilem exhibuerit, niſi à ſuperiore commonitus ſatiſfecerit, ab officio vel beneficio ſuſpendatur.* Ita Goncil. cujus ſanctionem ſic explicat Barboſa *loc. cit.* cum aliis, ut dicat, Clericum, qui monitus non deſiſtit ab ebrietate, ſuſpendi ab officio, & beneficio.

4 Vide, quod ex Concilio Trevirenſi retuli *cap.* 17. vide etiam Synodos Provincialem Saliſburgenſem, Diœceſanas Pragenſem, & Conſtantienſem noſtram *Part.* 2. *Tit.* 1. *n.* 17. graviter minantes ebrioſis Clericis, & cum Fornero *Lib.* 3. *cap.* 26. dole, Sacros Canones etiam in hoc puncto non obſervari, ac cum P. Contzen *Polit. Lib.* 6. *cap.* 10. *n.* 7. ingemiſce, nunc Clericorum æquè ac laicorum menſas eſſe plenas vomitûs, ſordiúmque, aliquorum, inquam, Clericorum, non tamen aut omnium, aut plerorumque.

5 Quæres II. *An non etiam in laicos ebrios decretæ ſint pœnæ Eccleſiaſticæ?*

RESP. In citat. cap. *Epiſcopus* jubetur laicus aleæ, & ebrietati deſerviens, ſi non ſe emendet, communione privari.

6 Quæres III. *Quæ pœna ſtatuta ſit in Clericum, qui totam noctem in taberna egit potando, & altera die nulla præmiſſa dormitione Miſſam cantavit?*

RESP. Alexander III. *Cap. Si conſtiterit. De accuſat.* negat ejuſmodi homini acceſſum ad beneficium Eccleſiaſticum, & hanc ſententiam Alexandri ad privationem beneficii extendunt Abbas, & Hoſt. apud Menoch. *Caſu.* 406.

SECTIO II.

De pœnis civilibus ſtatutis in ebrios?

SUMMARIUM.

Pœnæ ſtatutæ jure civili in ebrioſos. 8.
Singulariter à Maximiliano I. 9.
Et à Carolo V. Ibid. & ſeqq.
Et ab Electore Bavaro. 11.
Et ab Ottone Epiſcopo Auguſtano. 12.
Quid nomine mortis intentatæ intelligat ille Cardinalis? 13.
Poteſt à Magiſtratu ſæculari prohiberi ebrietas ſub pœna capitis. 14.
Et quidem duplici modo. 15.
Graviter delinquit Magiſtratus uterque non plectens graviter ebrioſos. 16.
Et ſingulariter Principes Germani. 18.
Traduntur ex Contzen modi, quibus Princeps poſſit tollere frequentiam ebrietatis. 20.
Et ex Caroli V. Conſtitutionibus. 21.
Et ex Gregorio Toloſano. 22.
Et ex Stapletono. 23.

QUæres I. *An jure civili ſint aliquæ pœnæ decretæ in ebrioſos, vel ebrios?* 7

RESP. I. Apud Romanos vini uſus adeò fuit interdictus mulieribus, ut vinum bibiſſe perinde fuerit, ac ſi in adulterio deprehenſæ fuiſſent, ut dicam *cap.* 43.

RESP. II. Etſi Molina *Tract.* 3. *De Iuſt. diſp.* 38. negat, jure civili plecti ebrietatem, attamen Menochius *De arbitrar. judic. Caſu* 404. *n.* 4. cum Placa cenſet, per illa verba, quæ habentur *Lege Omne delictum*, §. *per vinum. ff. De re milit. Per vinum lapſis militia mutatio irrogetur*, abſolutè decerni, ut miles ebrius, eſto nil deliquerit in ebrietate, exauctoretur. 8

RESP. III. Imperatores Maximilianus I. & Carolus V. in variis Comitiis ſtatuerunt, ut gravibus, imò graviſſimis pœnis afficiantur ii, qui ebrietati dediti ſunt, præſertim milites. Et quidem Maximilianus in comitiis Anni 1512. ita ſanxit: *Cùm ex invitatione ad largiorem potum naſcatur ebrietas, ex ebrietate frequentes blaſphemiæ, homicidia, aliáque mala innumera, omnium Provinciarum Magiſtratus Eccleſiaſticus, & ſecularis, ea potandi libidine omnibus ſubditis ſuis ſub graviſſimis pœnis interdicant &c.* 9

10 At Carolus V. in comitiis Spirenſibus Anni 1548. ita conſtituit: *Quoniam, pro dolor, eo res venit, ut inter Germanos, præſertim militiæ, deteſtanda & belluina potandi conſuetudo præcipuum ſit exercitium, unde toti genti grave dedecus ignominia, infamia, periculum, ac contemptus immineat, in primis quòd rariores inde victoriæ, infeliciores eventus belli ſæpe ſubſequantur, Magiſtro equitum, Magiſtratibus militaribus, ut & Dominis, Nobilibus, & Equitibus ſeverè mandatum ſit, ut à continua, perpetuáque ebrietate ſibi temperent &c.* Plures hanc in rem conſtitutiones refert Adamus Contzen *Polit. Lib.* 3. *cap.* 14. quibus junge, quam ex Damhouderio retuli *cap.* 20. *n.* 42.

RESP. IV. In Jure Bavárico *Lib.* 5. *Politiæ Tit.* 7. *a.* 4. ſtatuitur, at ebrius ſe in platea immodeſtè gerens, aut quotidianæ crapulæ indulgens, abducatur à lictoribus in carcerem, donec crapulam edormierit. 11

RESP.

Digitized by Google

12 RESP. V. Cardinalis Otto Truchſeſſius Epiſcopus Auguſtanus, atque Imperii Princeps multò laudatiſſimus Anno 1548. in quadem Synodo ſic conſtituit: *Qui ebrietati, & crapulæ, & comeſſationibus perpetuò dediti ſunt, & maximè, qui feſtos dies, ac noctes in tabernis exigunt, illis poſt factam Confeſſionem venerabilis hujus Sacramenti ſumptione per triginta dies interdicendum, ut ab his vitiis ſeſe emendent. Quod ſi facere nolunt, juxta Canonum decreta etiam morte mulctandi ſunt.* Ita refert verba Synodi P. Contzen Polit. *Lib.6. cap.20. n.7.* meritòque addit, hanc pœnam non eſſe nimiam, cùm *Deuteronom. 21. v.18.* filium familias comeſſationibus, luxuriæ, atque conviviis vacantem juſſerit lapidibus à toto populo obrui Deus ipſe.

13 Quæres II. *De qua morte loquatur hic Cardinalis, & an morte corporali poſſit ebrietas puniri?*

RESP. I. P. Contzen, ut patet ex ejus verbis, intelligit ſententiam Cardinalis de morte corporali, & idcirco id ſtatutum in hanc Sectionem diſtuli. Verùm quia Canones, qui ibi generatim allegantur, non ſtatuunt mortis ſupplicium in ebrios, & in Synodis Epiſcopalibus non conduntur Leges de pœnis capitalibus, Arg. *Cap. Cùm non ab homine, De judiciis, & C. Per Venerabilem. §. Qui autem. Qui filii ſint legitimi, & cap. Inter hæc 33. q.2. ibi: Sancta Dei Eccleſia* &c. *gladium non habet niſi ſpiritualem.* Ideo videtur Cardinalis intelligere ſeparationem à Communione fidelium, quæ fit per excommunicationem majorem, & eſt quædam mors ſpiritualis, atque Eccleſiaſtica, argum. *C. Quoniam. De Offic. Iud. ord. & cit.* C. *Cùm non ab homine*, conſentitque his à me ſcriptis viſus Plaza *In Epitom. Delictor. Lib.1. cap.11. n.27.* citans Abbat. & S. Thomam. *Et utique nullum diſcrimen ſanguinis ſub incruenta diſciplina timetur.* S. Auguſtinus *Epiſt. 54. ad Macedon. circa med.* loquens expreſſè de tribunali Epiſcopali.

14 RESP. II. Mihi dubium non eſt, quin laudem mereretur Princeps etiam Eccleſiaſticus, qui ebrietatem voluntariam ſuis quoad temporalia ſubditis prohiberet ſub pœna exilii, aut etiam capitis. Ratio eſt, quia cùm hoc vitium non corrigatur lenibus mediis, & ſimul ita ſit noxium tum bono publico, tum privato, ut ſatis declarant Imperatores in citatis conſtitutionibus, & conſtat ex dictis *cap.9.10.19.20.* clarum eſt, eſſe penes ſummum Magiſtratum, ferre legem capitalem in omnes ebrios, & mereri laudem, ſi ferat, memor illius ex Heſiodo moniti:

Hac una Reges olim ſunt fine creati,
Dicere jus læſis, injuſtáque tollere facta.

15 Et quidem poteſt ejuſmodi legem ferre duplici modo. I. Ut qui ſe voluntariè inebriaverit, luat exilio, aut etiam capite, ſi exilio non emendatus ſit, eſto nullum in ebrietate committat delictum. II. Ut qui ſe voluntariè inebriaverit, & aliquod in ebrietate crimen etiam ex improviſo admiſerit, plectatur eo ſupplicio, quo plecteretur, ſi ſobrius admiſiſſet, imò etiam majore. Utinam hac lege fuiſſet hoc, & ſuperiore ſæculo animadverſum in Germanos milites, nobiles, cives, ruſticos, ac mulieres, foret Germania terribilis cuivis hoſti, abundaret immenſis opibus, viris robuſtiſſimis, fortiſſimis, laborioſiſſimis, atque artificibus præclariſſimis, cum Dædalo comparandis.

16 Quæres III. *Utrùm Magiſtratus Civiles, & Eccleſiaſtici non graviter delinquant, ſi non graviter animadvertant in ebrioſos?*

RESP. P. Contzen *Polit. Lib.3. c.14. n.18.* pronuntiat, multos principes, & magiſtratus, tum propter alia ſubditorum peccata, tum propter ebrietatem damnari, cenſétque, è mille Doctoribus vix unum id negaturum, eò quòd magiſtratus ſub æternæ damnationis reatu teneatur vias ac rationes inquirere, & adhibere, quibus ebrietas, utpote graviſſimum, & ſummè noxium ſcelus extirpetur.

17 Et certè, cùm conſidero Iliadem malorum, quæ ex frequentata temulentia conſequi ſolent, omnino mihi perſuadeo cum hoc Doctore, & Fornero *Lib.3. cap.7.* Principes, quibus utique ſuorum ſubditorum ſalus curæ eſſe debet, perquam graviter, atque adeò mortaliter delinquere, ſi non efficaciter curent, ut ebrioſi ſeverè puniantur. Etenim alia ratione, quàm pœnis ſeveris non emendatur hoc malum.

18 Et maximè hoc dictum velim de principibus Germaniæ, utpote quorum ſubditis ita noxia, & detrimentoſa eſt ebrietas, ut non ſolùm illos apud exteras gentes admodùm contemptos ea reddat, ſicuti in duabus Conſtitutionibus teſtatur Carolus V. ſed etiam morte, aliiſque cladibus, miſerandum in modum afficiat, ut copioſè deducit Fornerus *Lib.1. cap.10.* conſentiente P. Contzen, cujus hæc eſt lamentatio *cit. cap.14. n.19. Miſera Germaniæ conditio, vini ferax regio bono ſuo plures occidit, quàm gladio moriantur, & audeo dicere; plùs vini in mortes hominum, quàm ad ſanitatem, jucunditatémque impendit.* Adde bonorum decoctiones, & alia plurima mala, quæ ex vinolentia ſcaturire oſtendi *cap.10. & 19.*

19 Quæres IV. *Quo pacto poſſit princeps ebrietatis frequentiam tollere ex ſua provincia?*

Cenſet P. Contzen vir in paucis ſapiens *loc. citat.* quòd magiſtratus in Germania poſſit ſine tumultu, ſine obloquio, ſine timore majoris mali ebrietatem facilè tollere, ideóque nulla excuſatione uti poſſe, qui eam permittunt, præſertim cùm etiam Imperatoria lege ob-

ſtringantur. Addit, leges paucas rem totam confecturas; octo ipſe proponit, quas referre duxi operæ pretium.

20 I. Princeps, ſenatus ſobrius eſto, principúmque miniſtri. Hanc ipſam rationem reformandæ Germaniæ tradidit Maximilianus I. in Comitiis Anni 1512. & Carolus V. in Comitiis Anni 1548.

II. Qui Conſiliarium Aulicum, ſatrapam, quæſtorem Principi commendat, id primò conſideret, ne ebrioſus ille ſit.

III. Ebrioſo negotia in Aula non permittantur, ſi perſeveret, dimittatur.

IV. Ad Capitula Eccleſiarum Collegiatarum (*multò minùs Cathedralium*) ebrioſi non admittantur; qui jam admiſſi ſunt, Canonicis pœnis corrigantur.

V. Civium ebrietas honorum privatione, deinde mulctâ corrigatur, aut etiam poteſtate teſtimonii dicendi.

VI. Tabernarum, hoc eſt officinarum ebrietatis Domini magno ære puniantur, ſi quem ebrium non indicent Magiſtratui.

VII. Nuptiarum ebrietatem luat ſponſus, & ſponſa.

VIII. Sumptuariæ leges ſeriò propugnentur. Hæc ille.

21 Addo Carolum V. Anno 1548. inter alia emendandi ſubditorum ebrietatem adjumenta, hoc attuliſſe: *Volumus etiam, ut Magiſtratus Parochis ſuis, & Concionatoribus id negotii dent, ut omnibus Dominicis populo proponant, eumque à compotationibus abſtinere jubeant, enumeratis ad eam rem vitiis, quæ progignuntur, ad quod neceſſe erit, eorum Catalogum ipſis à Magiſtratu procurari.* Vide quod ex S. Auguſtino ad propoſitum retuli *cap.11. ſect.11.*

22 Petrus Gregorius Toloſ. *Syntagm. Lib. 39. cap.7.* cenſet, aptiſſimam ebrioſis plectendis, & corrigendis pœnam fore jejunium abſtemium cum carcere publico, quod & ego ſentio, & utinam fiat.

23 Aliud cum Stapletono ſuggerit Fornerus *Lib.3. cap.7.* his verbis: [Si, ut in Hiſpania ob hæreſin ſupplicio affecti, ita apud nos, qui ex ebrietate aut repentina, aut violenta, aut fortuita morte, ſaltem infra Annum unum, aut alterum ſublati ſunt in Catalogum redigerentur à cujuſlibet celebrioris civitatis Magiſtratu, & publicè depicti conſpicerentur, eſſet contra ebrietatem præclarum remedium.] Vide infrà *cap.25. n.54.* caſum huc facientem.

24 Huc quoque faciunt pœnæ in ebrioſos ſtatutæ, indicatæque hoc capite, ut & illæ, quas ex conſtitutionibus Conſtantienſibus deſcripſi *cap. 11. n.7.* quæ ſanè ſi irremiſſibiliter mandarentur executioni, & ſuo etiam modo extenderentur ad Laicos, præſertim in iis locis, in quibus Epiſcopi pedum & gladium geſtant, videremus brevi mirificam ſimul & jucundiſſimam, reique publicæ, ac privatæ utiliſſimam emendationem.

Cæterùm in ultimo capite proferam ex pharmacopoliis peritiſſimorum medicorum varia antidota, atque alexipharmaca, quibus ſeſe juvare poterunt, qui in Noſocomio ebrioſorum decumbunt, vel ad illud damnari meritò timent. 25

K.K.

CAPUT XXIII.

De Gula, ejus ſpeciebus, & filiabus.

SECTIO I.

De Gula in genere.

SUBSECTIO I.

Quid ſit, & in quo formaliter conſiſtat vitium Gulæ?

SUMMARIUM.

Quotuplex ſit Gulæ ſignificatum? 1.
An Gula, & Comeſſatio ſint idem? 2.
In quonam formaliter conſiſtat turpitudo gulæ? 3.
Qui nimis multum edit alia cauſa, quàm voluptatis, non eſt propriè guloſus. 5.
Quodnam ſit Gulæ motivum formale? 6.
Quid nomine appetitus intelligatur in definitione Gulæ? 7.
Sicut eſt duplex Ebrietas, ita & duplex Gula. 8.

Quæres I. *Quotuplex ſit Gulæ ſignificatum?* 1

RESP. Duplex, alterum, quo ſignificatur vitium commune exceſſui tam in potu, quàm in cibo. S. Thom. 2.2. *q.* 150. *a.*1. *in C.* Alterum, quo ſpecialiter exceſſus in cibi ſumptione. Idem *q.* 148. non ſemel, nominatim *art.* 4. *in C.* Hoc ſecundo ſignificato indicatur peccatum, abſtinentiæ ſtrictè dictæ oppoſitum; attamen DD. in tractatione hujuſce materiæ utuntur communiùs primo, & generaliore ſignificato, idque faciunt ſecuti exemplum S. Thomæ. Ego in hoc capite utar frequentiùs ſecundo ſignificato, non raró primo.

Quæres II. *An Gula, & Comeſſatio ſint idem?* 2

RESP. Non planè. Nam comeſſari non à come-

comedere, ſed à Græco Κωμάζειν derivatum eſt, ut reliquos inter obſervat Leſſius *Lib. 4. De Juſtit. cap. 3. n. 1.* quod quidem verbum Græcum originem trahat à nomine Κῶμος, tum Deum temulentiæ, tum impuras cantilenas & laſcivas ſaltationes ſignificante, quemadmodum notat P. Benedictus Juſtinianus *in illam Pauli ad Rom. 13. verſ. 13.* ſententiam: *Non in comeſſationibus, & ebrietatibus &c.* Ubi addit, à Livio, & aliis Latinis per comeſſationes deſignari convivia intempeſtiva, in citato tamen Apoſtoli loco ſignificari nimium ſtudium comedendi. Quare Gula patet latiùs, quàm Comeſſatio.

3 Quæres III. *In quonam formaliter conſiſtat turpitudo Gulæ?*

RESP. Id indicat S. Thom. *q. 148. a. 1. ad 2.* his verbis: *Hoc ſolùm pertinet ad gulam, ut aliquis propter concupiſcentiam cibi delectabilis, ſcienter excedat menſuram in edendo.* Adſtipulatur Cajetanus *in Summa, Verb. Gula*, ita loquens: [Gulæ peccatum conſiſtit non in hoc, quòd cibus delectabilis delectabiliter ſumitur, quoniam hoc nullum peccatum eſt, niſi ſit quis adeò inſipiens, ut putet, omnem voluntariam delectationem ſenſibilem eſſe peccatum, ſed conſiſtit in hoc, quòd inordinatè delectatio cibi appetatur, ut habeatur, puta, quia plus, prius &c. quàm debet, delectatione cibi afficitur homo.]

4 Itaque dico, malitiam, & turpitudinem gulæ in hoc formaliter conſiſtere, quòd quis immoderatè appetat cibos voluptatis cauſa, ſicuti *cap. 1.* dixi, vitium ſobrietati oppoſitum per exceſſum, formaliter conſiſtere in immoderato appetitu potûs, quatenus eſt delectabilis, *Lege Sylv. Verb. Gula. n. 1.* & Franciſcum Sylv. *in 2. 2. quæſt. 148. a. 1.* cum quo gulam ita deſcribo: Gula eſt inordinatus appetitus cibi vel potûs (ſecùndùm primum gulæ ſignificatum) quatenus delectationem adfert.

5 Quæres IV. *An ergo, qui non voluptatis cauſa, ſed alium ob finem plus edit, quàm valetudinis ratio, corporiſque conſtitutio poſtulet, non eſt guloſus, nec intemperans?*

RESP. Non eſt, teſte P. Dicaſtillo, *Lib. 1. De Juſtit. diſp. 3. n. 74.* poſt S. Thom. *q. 148. a. 1. ad 1.* ubi docet, non ad gulam ſed ad imperitiam quandam ſpectare, ſi quis in quantitate cibi excedat, *non ob concupiſcentiam, ſed æſtimans id ſibi neceſſarium eſſe.* Confirmatur hæc doctrina ex eo, quod in ſimili dixi de ebrietate, *cap. 5.*

6 Quæres V. *Quodnam ſit Gulæ motivum formale?*

RESP. Sicuti avaritiæ motivum formale eſt apparens ſufficientia bonorum externorum, ita gulæ eſt apparens ſufficientia cibi delectabilis, cùm etiam ille cibus, qui initio apparet ſuperfluus, poſtmodum gula vincente ratione judicetur eſſe non ſuperfluus, ut pulcherrimè declarat S. Auguſtinus, *Lib. 10. Confeſſ. cap. 31.*

Quæres VI. *Quid nomine appetitûs intelligatur in deſcriptione gulæ?* 7

RESP. Intelligitur non utique ſolus naturalis, quem viventia habent circa alimentum, & ex cujus carentia excitatur in animalibus, ſenſus quidam moleſtiæ in ventriculo, qui conſtringitur, & corrugatur alimento exacto, ut docent Philoſophi *in Tract. de fame, & ſiti*; ſed intelligitur appetitus elicitus, actioque, vitalis, & libera. Unde rectè infert Sylv. *loc. cit.* famem, & ſitim non ſpectare ad gulam.

Rectè quoque inferes, ſicuti generatim eſt 8
duplex ebrietas, ſcilicet materialis, qua per potum nimium ſumptum ex alio motivo, quàm voluptatis, exturbatur ratio: & formalis, qua per ſumptum ex motivo voluptatis, ita etiam eſſe duplicem gulam, materialem videlicet, & formalem, eo modo, quem inſinuavimus *n. 5.*

SUBSECTIO II.

An Gula ſit vitium capitale?

SUMMARIUM.

Qua ratione gula dicatur eſſe vitium capitale? 9.
Cur aliquod vitium dicatur capitale? Ibid.
Dupliciter appetitur aliquid propter alterum, tanquam finem. 10.
Quænam peccata communiùs committantur propter gulam? 11.
An gula ſit cauſa efficax aliorum peccatorum? 13.

Quæres I. *An, & quomodo ſit gula vitium capitale?*

RESP. Juxta proprium, adeòque ſecundum ſignificatum non cenſetur eſſe vitium capitale, alioquin etiam ebrietas foret capitalibus vitiis annumeranda; at juxta primum accenſetur vitiis capitalibus, ut diſertè exprimitur in Catechiſmo Germanico R. P. Petri Caniſii §. *De Peccatis Capitalibus*, & ſatis inſinuant S. Thom. dum 2. 2. *cit. q. 148. a. 5. in C.* gulam eſſe vitium capitale inde probat, quod eatenus vitium aliquod vocetur Capitale, quatenus eſt cauſa finalis aliorum vitiorum, ſeu ob quam alia vitia patrentur; gulam autem eſſe cauſam finalem aliorum vitiorum, & ideo quidem, quòd verſetur circa delectationes tactûs, quæ cùm ſint præcipuæ inter alias, fieri ut illarum conſequendarum cauſa multa, & gravia committantur. 9

Cæterùm rectè notat Cajetanus *in citat. a. 5.* 10
dupliciter aliquid appeti propter alterum, velut finem, primò tanquam medium ad illud, ceu ad finem obtinendum. Secundò, ut accepta-

ptatum ex finis appetitu; ſicuti aliquis acceptat exilium, ſciens, ſe in illud ejiciendum, ſi æmulum occidat, in hoc ſecundo ſenſu præcipuè dici, gulam eſſe cauſam finalem multorum vitiorum.

11 Quæres II. *Quænam peccata communiùs eo fine patrentur, ut improbæ gulæ ſatiſfiat?*

RESP. In primis propriorum bonorum cum non levi filiorum, uxoris, creditorum injuria, alienatio, & dilapidatio, more fatui Eſau, qui ſua primogenita vendidit, ut gulæ lenociniis acquieſceret. Tum deinde iniquiſſima uſurpatio bonorum ad uxores ſpectantium. Præterea variæ fraudes, furta, rapinæ. Quot belli duces, & Capitaneos tulit hoc Martium, ferreúmque ſæculum, qui pagos, atque oppida iniquiſſimè expilârunt, quò convivia regi-
12 fica celebrare poſſent? Accedit pudicitiæ proſtitutio. Nam plurimæ mulierculæ jacturam pudoris fecerunt, ut edendi, potandique libidinem pretio libidinis exſaturarent. Vide alia apud Toletum *Lib.* 8. ſeu de ſeptem peccatis mortalibus. *Cap.* 60.

13 Quæres III. *An non etiam ea de cauſa gula eſt peccatum capitale, quòd ſit cauſa quaſi efficiens multorum aliorum peccatorum?*

RESP. Aſſerit Cajetanus *in q.* 148. *a.* 5. & alii conformiter doctrinæ à S. Thom. traditæ 1. 2. *q.* 84. *a.* 4. *in C.* illorum videlicet, quæ gulæ filias vocant, ut ſunt inepta lætitia, ſcurrilitas, immunditia, multiloquium, & hebetudo mentis, de quibus nos cum S. Thoma agemus infrà *Sect.* 3.

RESP. Eſt, & quidem ex mente S. Thom. *cit. q.* 148. *a.* 2. *ad* 2. ob unicam. Sic enim ipſe ibidem loquitur: [In quantum gula avertit à fine ultimo contrariatur dilectioni Dei, qui eſt ſuper omnia, ſicut ultimus finis diligendus, & *ſecundùm hoc ſolùm gula eſt peccatum mortale.* Igitur ſecundùm S Thom. ſolùm gula eſt peccatum mortale (intra ſpeciem ſolius intemperantiæ) quando in ea, tanquam ultimo fine quieſcit homo, ſeu quando in illa ponit ultimum finem. Eodem modo ſentit etiam S. An- 16
tonin. *Part.* 2. *Tit.* 6. *cap.* 2. §. 2. At Sylveſter *Verb. Gula* addit adhuc quatuor alios modos, quibus gula evadit in peccatum mortale. I. Quando quis ſcienter comedit, aut bibit in grave nocumentum corporis. II. Quando ſcienter quis edit ad vomitum. III. Quando quis gulæ indulget in malum finem e. g. ad procurandam pollutionem in ſomnis. IV. Dum quis eſt ſcienter prædictorum cauſa in alio.

Quæres III. *Quid de his quatuor modis cen-* 17
ſendum ſit?

RESP. Primum, tertium, quartum eſſe quidem veros, ſed addere gulæ novam ſpeciem malitiæ, adverſantem alteri virtuti, quàm abſtinentiæ, ſcilicet charitati vel propriæ, ut apparet in primo modo, vel alienæ, ut apparet in quarto, vel caſtitati, ut apparet in tertio. Ad ſecundum modum quod attinet, docebo *num.* 120. ingluviem non poſſe eſſe mortaliter malam, ſi nil aliud, quàm vomitum cauſet.

SVBSECTIO III.

An, & quomodo Gula ſit generatim peccatum mortale?

SUMMARIUM.

Gula non eſt ideo peccatum mortale, quòd ſit capitale. 14.
An aliam ob cauſam ſit mortale? 15.
Quo ſenſu dicatur gula eſſe quatuor modis crimen letbale? 16. & 17.

14 Quæres I. *An ſit gula hoc ipſo peccatum mortale, quòd ſit capitale?*

RESP. Haud equidem. Neque enim eſt de ratione vitii capitalis, ut ſit ex ſuo genere peccatum mortale, cùm negent multi, & nominatim Reginaldus *Fori Pœnit. Lib.* 15. *n.* 64. Avaritiam, Iram, Acediam, Superbiam eſſe peccata ex ſuo genere mortalia, idémque neget nominatim de Gula.

15 Quæres II. *Si gula non eſt hoc ipſo peccatum mortale, quòd ſit capitale, an ſit ob aliam cauſam mortale?*

SVBSECTIO IV.

Utrùm Gula ſit peccatum ex ſuo genere mortale?

SUMMARIUM.

Sitne dicendum, gulam eſſe ex ſuo genere vitium mortale, an veniale? 18.
Quodnam peccatum propriè dicatur eſſe ex ſuo genere mortale? 19.
Nocumentum valetudinis allatum ex gula, non adverſatur virtuti abſtinentiæ, ſed charitatis. 20.
Gula eſt in uno ſolo caſu propriè peccatum mortale. 21.
Non eſt proprius ille loquendi modus, quo dicitur, gulam poſſe pluribus modis fieri mortalem. 22.
Qui per gulam læſit notabiliter valetudinem, non tenetur in Confeſſione plus dicere, quàm: læſi illicitè valetudinem. 24.
Proponitur, & ſolvitur objectio contra dicta ſuperiùs. 25. & 26.

Quæ-

18 QUæres I. *Sitne dicendum, gulam eſſe ex ſuo genere peccatum mortale, an potiùs eſſe ex ſuo genere peccatum veniale?*

RESP. Prior locutio placet Tannero *Tom.2. diſp.4. q.5. n.92.* in caſu, quo ex gula ſequitur grave damnum valetudinis; poſterior Sylveſtro *Verb. Gula.n.2.* Reginaldo *Lib.15. n.64.* Laymanno *Lib.3. ſect.4. n. 2.* Dicaſtillo *cit. diſp.3.n.75.* & aliis pluribus non ſine ſuffragio S. Thom. 2.2. *cit. q.*148. *art. 2. in C. & ad* 2. quem Sylv. *loc. cit.* non dubitat eſſe hujus mentis.

19 Ego ita ſentio. Cùm propriè loquendo, illud ſolum peccatum ſit ex ſuo genere mortale, quod, ob ſuam peculiarem rationem, & ſpecificam naturam ex objecto deſumptam, poteſt pertingere uſque ad malitiam mortalem, etſi non adjungatur ei alterius ſpeciei malitia. S. Thomas 1.2. *q.*88. *a.*2. *in C.* Valentia *Tom.2. diſp.6. q.* 18. *punct.* 3. Tannerus *cit. q.*5. *n.*50. Gulam eſſe peccatum ex ſuo genere mortale dicendum non eſt. Etenim non peccat unquam quiſquam mortaliter contra Legem naturalem peccato gulæ, niſi ei adjungatur aliqua malitia repugnans alteri virtuti à temperantia diſtinctæ, ut patet vel in eo, qui lædit ſanitatem eſu nimio; talis ſiquidem peccat propriè contra charitatem propriam.

20 Unde P. Leſſius *Lib.4. De Iuſt. & Iur. cap.3. n.4.* docet nocumentum valetudinis per gulam illatum, non adverſari virtuti abſtinentiæ, ſed charitati, quod etiam docet Sylvius *in* 2.2. *q.*148. *a.*4. *ad* 3. Et S. Thomas ead. *q.* 148. *a.* 3. *ad* 3. ait, incommodum valetudinis ex gula oriri *non per ſe, ſed per accidens*, ideòque illud nocumentum non directè pertinere ad gravitatem gulæ, quod etiam docet ibidem Cajetanus, dicens, illud nocumentum ſpectare ad quandam injuſtitiam hominis contra ſeipſum.

21 Imò dico, neque in hoc, neque in ullo alio caſu, gulam eſſe propriè loquendo, peccatum mortale adverſus legem naturalem, niſi ſolùm in eo caſu, quo quis in ea ultimum finem ponit. Nam ita ſentit S. Thomas relatus *num.*16. cum S. Antonino. Et quamvis in iſto caſu gula ſit peccatum mortale abſque adjunctione ullius alterius ſpecialis malitiæ, non tamen eſt dicenda, eſſe ex ſuo genere peccatum mortale, alioquin omne peccatum veniale cenſendum eſſet, eſſe ex ſuo genere mortale crimen, contra S. Thomam *cit. q.*88. *a.*1. comuniter receptum; fieri quippe poteſt, ut quis in qualibet peccati venialis materia ponat ultimum finem.

22 Unde non loquuntur omnino propriè authores (phraſin tamen non improbo) quando dicunt, gulam pluribus modis poſſe fieri mortaliter malam. Etenim nullo iſtorum modorum, quos præter illum, quem jam primùm approbavi, admittunt, ipſa gula fit peccatum mortale, ſed adjungitur peccato mortali, ſicuti mendacium graviter nocivum non fit propriè mortale, ſed adjungitur circumſtantiæ, & affectui mortaliter malo. Verùm loquendum ut multi.

Quodſi inferas: Ergo inordinatus vini appetitus non eſt ex ſuo genere peccatum mortale, ſi inordinatus appetitus cibi non eſt ex ſuo genere peccatum mortale, admittam conſequentiam. Nec obeſt, quòd ebrietas ſit ex ſuo genere peccatum mortale; illa enim in ſua definitione, & conceptu formali involuit deliberatam exturbationem rationis; at in definitione gulæ nec ponitur, nec poni debet deſtructio valetudinis, aut aliud inconveniens. 23

Hinc infer, illum, qui intemperato eſu valetudinem graviter læſit, non teneri in Confeſſione explicare modum, quo læſit, ſcilicet intemperantiam gulæ, ſed ſufficere, dummodo dicat: valetudinem læſi graviter abſque rationabili cauſa. Bald. *Lib.3. diſp.*18. 24

Objicies: Nónne officium abſtinentiæ eſt, non plus appetere cibi, quàm ratio valetudinis permittat? Ergo finis intrinſecus abſtinentiæ videtur eſſe valetudinis conſervatio, & conſequenter contra obligationem abſtinentiæ agit directè is, qui nimio eſu lædit ſanitatem; quomodo igitur talis peccat mortaliter contra ſolam charitatem, & non etiam peccat mortaliter contra abſtinentiam, & quomodo non tenetur? 25

RESP. Negandam eſſe conſequentiam, finis enim intrinſecus abſtinentiæ eſt ſola moderatio appetitûs cibi ſecundùm bonum rationis, quod bonum rationis debet in diverſis circumſtantiis, & materiis procurari, à diverſis virtutibus, ut quandoque à charitate ſui ipſius, quandoque à liberalitate &c. ita ut, quando illud bonum non procuratur, ſed læditur, peccetur immediatè non contra abſtinentiam, ſed contra charitatem ſui ipſius, liberalitatem, & ſimiles virtutes, ut ſingulariter declarat Cajetanus *loc. cit.* 26

SUB-

SVBSECTIO V.

Quot modis dicatur quis in voluptatibus gulæ tanquam ultimo fine quieſcere?

SUMMARIUM.

Tribus modis dicitur quis ponere ultimum finem in gula. 27.
Et nominatim ille, qui paratus eſt omnes divinas humanáſque Leges temerare ob gulam. Ibid.
Credibile eſt, aliquos exiſtere, qui ſint ad id parati. 29.
Elegans hanc in rem ſententia Tertulliani. 30.

27 QUæres I. *Vnône, an pluribus modis dicatur quis in objectis, & voluptatibus gulæ tanquam in fine ultimo quieſcere?*

RESP. Non uno, ſed tribus, quos referunt Leſſius *cit. cap.* 3. *n.* 6. Baldellus *cit. diſp.* 28. *n.* 7. Sylvius *in cit. p.* 148.

Primò expreſſè ſeu formaliter, ut cùm quis expreſſè in actu ſignato illas voluptates ſummum eſſe bonum judicat, ut faciebant Epicurei. Secundò implicitè, cùm id quidem expreſſè non judicat, tamen erga eas ita afficitur, ut propter eas ſit paratus omnia jura divina, & humana violare. Tertiò interpretativè, ut cum quis affectu gulæ paratus eſt, non quidem quodvis peccatum, ſed tamen aliquod mortiferum committere, hic enim, etſi minus perfectè, & propriè ponat ultimum finem in voluptate ciborum, quàm ſecundus, qui omnia ad illam refert, tamen aliquo modo convincitur id facere. Nam hoc ipſo, quòd mortiferè propter gulam peccat, deſerit Deum propter voluptatem, & hanc illi ſuo facto præponit. Unde etiam de talibus dici poteſt: *quorum Deus venter eſt.*

28 Ita philoſophatur P. Leſſius approbante totam doctrinam Baldello; quam etiam quoad ſecundum modum ab illo explicatum, quo maximè ſenſu locutus eſt S. Thomas, dum dixit, gulam tunc eſſe peccatum mortale, quando in illa finis ultimus ponitur, approbat Reginaldus *Lib.* 22. *n.* 53. dicens abſolutè, tunc poni ultimum finem in delectatione gulæ, quando quis nil aliud cogitat, quàm edere, & bibere, ei delectationi poſtponens divinam voluntatem.

29 Quæres II. *Sitne credibile, exiſtere aliquos, qui ſecundo modo ex enumeratis habeant voluptates gulæ pro fine ultimo?*

RESP. Non dubitant Leſſius, & Baldellus, quin hoc tempore multi hæreſeos miniſtri peccent hoc ſecundo modo *adulterantes verbum Dei* 2. Corinth. 2. ſeu, ut S. Hieronymus *Epiſt.* 150. ex Græco interpretatur, *cauponantes*, id eſt, more cauponum vendentes, & ad guſtum referentes verbum Dei, & omnia ſacra ac profana. Et verò id eſſe credibiliſſimum de multis diverſis hominibus, ſupponit Toletus *Lib.* 8. *cap.* 60. ac perſuadet authoritas Philoſophi, qui *Lib.* 3. *Ethic. cap.* 11. expreſſè teſtatur, intemperantes ita capi voluptatibus ſuis, ut eas omnibus rebus anteponant.

30 Et quot etiamnum vivunt, qui omnia jura divina, & humana ſuæ ambitioni ſervire volunt? hi certè propriiſſimè hoc ſecundo modo ponunt in ambitione ultimum finem, & propriè de iis dici poteſt, quorum Deus honor eſt, ſicut de illis guloſis propriè pronuntiat Apoſtolus ad *Philipp.* 3. Quorum Deus venter eſt. Nam ſolus Deus eſt finis ultimus. Quam quidem ſententiam Apoſtoli ita graphicè explicat Tertullianus: *Deus tibi venter eſt, & pulmo templum, & aqualiculus altare, & Sacerdos coquus, & Spiritus Sanctus nidor, & condimenta chariſmata, & ructus Prophetia vetus eſt.* Sic ille *Lib. contra Pſychios*, quorum pleroſque, ſi voluiſſet hac ſententia notare, næ ipſe nigro calculo notandus eſſet.

SVBSECTIO VI.

Quod peccatum admittat, qui in gula finem ultimum ponit?

SUMMARIUM.

Quatenus peccet, qui ponit in gula finem ultimum? 31.
An omnium omnino pecatorum malitiam contrahat, qui ſeriò dicit: Volo ob gulam tranſgredi omnia mandata Dei, & Superiorum? 33.

31 QUæres I. *An omnis, qui uno ex tribus modis ſubſect. præced. allatis quieſcit in gula tanquam ultimo fine peccet mortaliter?*

RESP. Omnis, non tamen omnis intra ſpeciem gulæ, nec omnis intra ſolam ſpeciem gulæ. Nam qui primo modo quieſcit in gula, velut ultimo fine, eſt non tantùm guloſus, ſed hæreticus, aut potius atheus, eſt quippe de fide, quòd voluptas gulæ non ſit beatitudo noſtra, nec formalis, nec objectiva, adeóque nec ſummum bonum. Qui tertio modo peccat, contrahit ſpecialem malitiam illius peccati particularis, & ſpecialis, quod eſt paratus admittere, ut gulæ parentet. Qui ſecundo modo peccat, non contrahit malitiam ullam ullius ſpecialis peccati, quia nullum in ſpecie deſignat in animo. Et talem dico, eo modo peccare peccato ſolius gulæ, quo dicitur pec-

cato

Digitized by Google

cato ſolius e.g. avaritiæ, ſolius vindictæ, ſolius luxuriæ quo is peccat, qui ultimum finem ponit in pecuniis, vindicatione, fœditate &c. eſto revera peccet peccato generali inobedientiæ Dei contemptûs interpretativi,&c.

32 Nec tamen idcirco dicendus eſt hic contrahere malitiam omnium omnino peccatorum poſſibilium, adeóque infinitam. Licèt enim ponatur eſſe paratus quidlibet mali facere,non tamen hinc ſequitur, illum contrahere vel ſpeciales malitias omnium peccatorum, vel infinitam. Non ſpeciales omnium peccatorum, quia non apprehendit, nec animadvertit illas; non infinitam, quia nec apprehendit infinitam malitiam, nec ſi apprehenderet, reſultatura eſſet in ejus actus malitia intrinſecè infinita,cùm talis malitiæ non ſit capax actus humanus, ſicuti neque infinitæ bonitatis, aut infiniti meriti.

33 Quæres II. *Quid ſi improbus ille helluo expreſſè dicat: Ego propono, potiùs omnia divina, & humana jura temerare, quàm meæ Gulæ frænos injicere?*

RESP. Ne tunc quidem contrahet vel malitias ſingulorum peccatorum, alicui juri humano, vel divino repugnantium, vel unam aliquam infinitam. Rationem attuli *num. præced.* contrahet tamen probabiliter malitiam ſpecialis inobedientiæ, aut ſpecialis contemptûs. Contrahet quoque malitiam repugnantem tribus, quatuor, aut pluribus præceptis,
34 quæ tunc ipſi veniunt in mentem. Lege, ſi placet, eruditum P. Arriagam *Tom. 3. curſûs Theologici. diſp. 13. n. 23.* explicantem, quomodo ei, qui ſe nefariè præcipitat in puteum, ne indirectè quidem ſint voluntaria quæcunque mala, quæ in puteo re ipſa ſunt, ſed tantùm illa, quæ ſub dubio ibi apprehendit, ſicut jam retuli *cap. 9. n. 117. & n. 22.* explicat idem Doctor, quomodo peccet is, qui dicit: *Ego amplector malitiam, quæcunque ſit in hoc objecto.*

SVBSECTIO VII.

Sitne in Confeſſione opus facere mentionem Gulæ, quando quis illius gratia graviter peccavit?

SUMMARIUM.

Sitne opus facere in Confeſſione mentionem Gulæ, quando quis varia peccata mortalia commiſit ob Gulam? 35.

Declaratur exemplo furti commiſſi ob hanc, aut illam cauſam. 36.

Pauci Catholici peccant mortaliter peccato Gulæ propriè loquendo. 39.

Quo ſenſu dicatur peccans mortaliter, propter aliquod bonum creatum conſtituere in hoc ultimum finem? Ibid.

DIxi *n. 31.* illum, qui tertio modo ibidem 35
expreſſo peccat peccato gulæ, contrahere ſpecialem malitiam illius peccati, quod in eum finem admittit, ut ſuæ gulæ velificet. Quæritur, *an tunc & peccet propriè peccato Gulæ mortaliter, & ita peccet, ut oporteat in Confeſſione exprimere ipſum peccatum Gulæ?* E. G. miles furatur pullum Indicum eo ſolo fine, ut prurienti gulæ ſatiſfaciat, oportebítne in Confeſſione dicere: commiſi furtum mortale *incitatus à Gula*? An verò ſufficiat dicere: *ſum furatus rem notabilem*?

Reſpondet P. Baldellus *Lib. 3. cit. diſp. 28,* 36
n. 9. conformiter Cajetano, quandoque priorem Confeſſionem eſſe neceſſariam, quandoque non eſſe. Tunc eſſe neceſſariam, quando militis furtum, & furandi promptitudo ita provenit ex affectu gulæ, ut ex illa tanquam à poſteriore effectu, & ſigno nobis noto poſſit colligi, rationem formalem ejus furti non eſſe quamcunque, ſed amabilitatem gulæ, tanquam finis ultimi propter ſemet appetendi,& propter quem cætera appetantur. Nam in illo caſu gula eſt mortalis in ſua propria ſpecie, cùm ille affectus deordinationem, & gravitatem habeat, non ſolùm ex eo, quòd ſit ratio volendi furtum, ſed etiam ideo, quòd ipſa gula per ſe ametur amabilitate, qua amatur ultimus finis, & proinde tunc ponat in gula ultimum finem, juxta ſecundum modum ſuperiùs allatum; licet enim non cogitet actu facere propter gulam quidquam mali præter furtum, tam cæco tamen, & effreni impetu fertur in eſum Galli Indici, ut propter eum ſit habitualiter paratus quidlibet mali patrare.

Si verò furtum, aut furandi promptitudo 37
non provenit per ſe ex ratione objectiva affectus gulæ, ſed ſolùm per accidens, quia miles liberè eligit furari propter gulam, etſi gulam non amet tanquam ultimum finem, poterit tamen peccatum gulæ eſſe ſolùm veniale in propria ſpecie, & præterea eſſe mortale in ſpecie furti, & in tali caſu ſatis erit, ſi in Confeſſione manifeſtetur malitia furti. Quia ſicut 38
generatim loquendo, qui committit peccatum mortale propter aliquem finem ex ſe non illicitum; ut quando aliqua pudicitiam proſtituit ad vitam ſuſtentandam, ſatis eſt, ſi in Confeſſione aperiat illud peccatum e. g. proſtitutionem pudicitiæ, non autem tenetur aperire finem; ita etiam quando quis patrat crimen lethale, propter finem venialiter malum, ut e.g. quando quis harpagat holoſericum, quo poſſit ſplendidè veſtiri, & incedere, ſatis eſt, ſi manifeſtet illud peccatum, non autem tene-

tur

Digitized by Google

tur facere mentionem finis, quoniam illum non amat ut finem ultimum, ſed ut rationem. e.g. furandi, & volendi furtum.

39 Ex his apparet I. Supponendum eſſe, Catholicos, quando propter ſuum abdomen committunt aliquod peccatum lethiferum, communiter non peccare mortaliter peccato gulæ, niſi fortè cibis vetitis veſcantur, aut non obſervent jejunium Eccleſiaſticum. Nam revera communiter non ſunt ita affecti, ut cenſendi ſint vel formaliter, vel implicitè, ſed tantùm interpretativè (eo ſenſu, quo paſſim dicit S. Thomas, quòd quiſquis peccat mortaliter conſtituat ultimum finem in creatura, cujus amore peccat) collocare ultimum finem in gula, & propterea quando furantur, allecti gulæ cupediis, & illecebris, non tenentur communiter pro tribunali ſacro accuſare ſe de gula, ſufficit ſi ſe accuſent de ſcelere, in quod pertraxit amor aqualiculi.

40 Apparet II. Verum eſſe, quod dixi *num.* 31. ſcilicet omnem illum, qui uno trium modorum, id eſt, vel expreſſè, vel interpretativè ponit ultimum finem in gula, peccare quidem in gula, non tamen ſemper mortaliter intra limites gulæ, aut ſolius gulæ.

SECTIO II.

De ſpeciebus Gulæ?

SUBSECTIO I.

Enumerantur, & generatim explicantur ſpecies Gulæ.

SUMMARIUM.

Enumerantur quinque ſpecies Gulæ. 41.
Quæ ſit ratio eas conſtituendi? 43.
Utrùm peccata omnia, quæ committuntur per Gulam, ſpectent ad unam, ex his, quinque ſpeciebus? 46.
Ad quam ſpectet peccatum edentis carnem die vetito. 47.
Et quando quid comeditur ante Sacram Communionem? 48.
Aut quando editur in loco ſacro? 49.
An circumſtantia loci conſtituat propriam ſpeciem Gulæ? 50.
Ad quam ſpeciem Gulæ referatur eſus carnium humanarum? 51.
An vulgo dictæ quinque ſpecies Gulæ ſint propriè ſpecies, an potiùs circumſtantiæ Gulæ? 52.

41 Quæres I. *Quot ſint ſpecies, aut modi, quibus peccatum Gulæ ſolet committi?*

RESP. S. Gregorius *Lib. 3. Moral. c. 27.* ita reſpondet: *Quinque modis gulæ vitium tentat: aliquando namque indigentiæ tempora prævenit, aliquando lautiores cibos quærit, aliquando, quæ ſumenda ſunt, accuratius præparari appetit, aliquando in ipſa quantitate ſumendi, menſuram neceſſitatis excedit, aliquando in ipſo æſtu immenſi deſiderii peccat.* Hanc S. Gregorii reſponſionem approbat S. Thom. 2.2. *q.*148. *a.*4. ac prædictos quinque modos comprehendit hoc verſu:

Præproperè, lautè, nimis, ardenter, ſtudioſè.

Itaque, utroque horum duorum SS. Doctorum arbitro, peccatur per gulam, aut præveniendo debitum refectionis tempus; aut veſcendo cibis, qui pro qualitate perſonæ, temporum &c. nimis pretioſi ſint, aut onerando ſtomachum nimio cibatu, aut tuburcinando, id eſt, prægrandes, vel non manſos bolos gluttiendo, aut denique cibis nimis exquiſitè conditis utendo. 42

Quæres II. *Quæ ſit ratio conſtituendi hos quinque modos, aut ſpecies?* 43

RESP. A Cajet. *in* 2.2. *q.*148. *a.*4. Leſſio *Lib.* 4. *cap.* 3. *n.* 8. Baldello *Lib.* 3. *diſp.* 27. adferri hanc, quòd ſcilicet exceſſus gulæ ſpectari poſſit, vel circa ipſum cibum, qui huic homini non congruit, vel circa ſumptionem ipſius cibi. Circa ipſum cibum, vel ratione ſubſtantiæ, vel quantitatis, vel qualitatis.

Ratione ſubſtantiæ eſt exceſſus, quando appetuntur cibi pretioſiores, quàm conveniat ſtatui; ut ſi Religioſus non vellet veſci niſi perdicibus, phaſianis, murenis &c. talis viveret nimis lautè. Ratione quantitatis, cùm quis plùs comedit, quàm regula temperantiæ permittat. Ratione qualitatis, ut ſi quis faſtidiat cibos, qui non ſunt conditi ſaccaro, aromatibus &c. Ille nimis, iſte ſtudioſè comedere dicitur. 44

Circa ipſam ſumptionem cibi, alioquin nulla mala circumſtantia viciati, poteſt eſſe exceſſus, vel ratione modi, ut ſi quis inſtar ciconiæ cibos non maſticatos voret, vel ratione temporis, debitum tempus præveniendo, vel etiam ſæpius, quàm docet edendo. Primus ardenter, ſecundus præproperè edit.

Quæres III. *Utrùm hæc ratio explicandi iſtos quinque modos ſit ab omnibus recepta?* 45

RESP. A pleriſque quidem, non tamen ab omnibus, ſiquidem Joannes Sanchez *in ſelect. diſp.* 23. *n.* 14. aliter illos explicat, ut in ſingulorum expoſitione referam.

Quæres IV. *Utrùm omnia peccata, quæ per Gulam committuntur, ſpectent ad unam ex his quinque ſpeciebus, aut modis?* 46

RESP. Aſſerit ſpectare, & contra Martinum de Magiſtris latè defendit Cajetanus *cit. a.*4. conſentientibus Leſſio, Baldello, & aliis.

Quæres V. *Ad quam ergò ſpeciem gulæ refertur peccatum, quod admittitur edendo carnes die vetito?* 47

RESP. Ad circumſtantiam *lautè* juxta Cajetanum,

Digitized by Google

tanum, ad circumſtantiam *præproperè* juxta Leſſium & Sylvium 2.2. *q*.148. *a*.4.

48 Quæres VI. *An peccetur peccato gulæ comedendo quidpiam ante Sacram Communionem?*

RESP. Non admitti peccatum gulæ, ſed ſolius ſacrilegii, teſtibus Sylvio, Leſſio, Baldello, non enim ex motivo temperantiæ, ſed Religionis eſt tunc vetita ſumptio cibi.

49 *Quid ſi in loco ſacro comedam?* Si id facias affectu gulæ, ut quia non potes expectare, donec domum veneris, edis *præproperè* vel *ardenter* ſecundùm citatos. Vide plura hanc in rem infrà *cap*.48.

50 Quæres VII. *An non ipſa loci circumſtantia conſtituat ſpeciem propriam gulæ?*

RESP. Negant rectè citati, eò quòd non inducat inordinationem contra abſtinentiam, ſed contra Religionem, aut modeſtiam. Certè circumſtantia loci ſacri, aut profani tam parùm videtur facere ad rationem gulæ, quàm faciat ad rationem verbi injurioſi, & contumelioſi. Et notat Laymannus *Lib*.4. *Tract*. 10. *cap*.7. *n*. 10. plerumque eſſe tantùm venialem noxam, edere in loco ſacro.

51 Quæres VIII. *Sub qua harum ſpecierum contineantur peccata, quæ admittuntur edendo carnes humanas, cibos non deſtinatos humanæ nutritioni, aut noxios?*

RESP. Veſci carnibus humanis, inquit P. Leſſius conformiter Ariſtoteli *Lib*. 7. *Ethic*. *cap*.5. non eſt tam vitium gulæ humanæ, quàm feritas belluina, prava conſuetudine contracta, vel affectio morbida, aut belluinæ naturæ conſtitutio.

Silvius *loc. cit.* ait, hoc peccatum, uti & illud, quod fit, dum eduntur res, humano eſui ineptæ, referri ad circumſtantiam vel *lautè*, vel *ardenter*, vel *ſtudioſè*. De cibis noxiis dicit uterque hic Author, per illorum ſumptionem non peccari contra abſtinentiam, quod tamen aſſerit Joannes Sancius *diſp*. 2.

52 Quæres IX. *Utrùm illæ quinque ſpecies gulæ ſint propriè ſpecies, an verò ſolùm circumſtantiæ accidentales gulæ?*

RESP. S. Gregorius vocat modos. S. Thomas *loc. cit.* & Antoninus *Part*. 2. *Tit*.6. *cap*. 1. §.4. ſpecies; & eſſe propriè ſpecies contendit Baldellus *diſp*.24.*n*.7. poſt Cajet. *in cit. a*.4. Negant alii teſte Azor *Part*.1. *Lib*.4. *cap*.18. qui-

53 bus ipſe omnino aſſentiri videtur. Et verò videtur non poſſe negari, quin hæ circumſtantiæ magis afficiant vitium gulæ, & conſequenter illud intra ſuammet naturam magis diverſificent, quàm quando quis pecunias præpropere, ardenter, & ſtudioſè colligit, vel prodigit.

54 Accedit ratio, quam SS. Thomas, & Antoninus *ll.cc.* adferunt, quòd ſcilicet corruptio diverſarum circumſtantiarum faciat diverſas ſpecies gulæ propter diverſa motiva; in eo enim, qui quærit lautos cibos, excitatur concupiſcentia ex ipſa ſpecie cibi, in eo verò, qui præoccupat tempus, deordinatur concupiſcentia propter impatientiam moræ, & idem patet in aliis.] Ita S. Thomas. Ego non juberem repeti illam Confeſſionem, in qua non fuiſſent illæ ſpecies diſtinctæ, quia non eſt jubenda reiterari Confeſſio, niſi manifeſta ratio urgeat, qualis quidem hic non urget.

SUBSECTIO II.

Quomodo peccetur edendo præpropere?

SUMMARIUM.

Quomodo ſcriptores explicent communiter illam ſpeciem gulæ, qua peccatur edendo præpropere? 55.

Quomodo Ioannes Sanchez ſingulariter, & contra alios explicet? 57.

Quodnam tempus ſit comeſtioni congruum ex mente Medicorum? 58.

Quid cenſendum de ſolitis bibere tribus, aut quatuor horis à prandio? 59.

Sitne peccatum comedere ſummo mane? 60.

An pueri adferant ſufficientem materiam abſolutionis, quando confitentur, ſe comediſſe in lecto, vel priuſquam eſſent veſtiti? 61.

An ruſtici, quando fatentur, ſe die Dominica ediſſe ante ſacrum? 62.

Quomodo intelligenda illa ſententia Salomonis: Væ tibi terra &c. cujus principes manè comedunt? 63.

Particula Væ *non ſignificat ſemper interminationem æternæ damnationis.* 64.

An contra hanc ſpeciem peccet edens ſæpius de die? 65.

Deſcribuntur duo antiqui verſus, de comedentibus ſæpius in die. 66.

Quomodo Priſci appellârint edentes ſæpius de die? 67.

Ob quas cauſas liceat de die edere ter, quatérve? 69. & 73.

Temperantia eſt ignobilior cæteris virtutibus Cardinalibus. 71.

QUæres I. *Quomodo particulam præproperè explicent ſcriptores?* 55

RESP. S. Gregorius, ut patet ex verbis ſuprà relatis, cenſet, tunc delinqui manducando *præproperè*, quando quis tempora indigentiæ prævenit. S. Thom. ut retuli in *calce præced. ſubſect.* dicit, illum peccare edendo præproperè, cujus concupiſcentia deordinatur proper impatientiam moræ.

S. Antoninus *cit. cap*. 1. §.9. docet, illum circa circumſtantiam temporis peccare, qui extra horam ſtatutam, vel conſuetam, comedit ſine cauſa urgente. Cajetanus ait, te perinde delinquere, ſive prævenias tempus in ordine ad exigentiam naturæ, ſive ad prohibitionem 56

Eccleſiæ, Leſſius *Lib.4. cap.3. n.4.* pronuntiat, delinqui hoc primo modo, vel quando debitum tempus prævenitur, vel quando ſæpius, quàm deceat, comeditur, ſeu quando nimis indebitè prævenitur tempus, ut loquitur Baldel. *cit. Lib.3. diſp.27. n.3.* ſeu quando congruum tempus prævenitur, ut ait Sylvius in *q.148. a.4.*

57 At verò Joannes Sancius *diſp.2. n.14.* non agnoſcit peccari mortaliter contra temperantiam edendo præproperè, niſi quando quis tempore jejunii ante horam conſuetam comedit, aut quando edit citiùs, quàm ex voto, aut pœnitentia deberet. Unde ſecundùm hunc authorem tempus congruum citra violationem temperantiæ edendi, eſt omne illud, quo non prævenitur hora, comeſtioni ex voto, aut aliquo præcepto deſtinata.

58 Medici ajunt, illud tempus eſſe congruum comeſtioni, quo cibi jam ſunt probè in ventriculo digeſti, & in membra diditi. Et verò videtur eſſe quoddam genus intemperantiæ comedere priùs, quàm cibus jam ſit digeſtus, quandoquidem id non parùm obeſt valetudini, parit enim cruditates, & facit, ut particulæ ciborum nondum ſubactorum, mixtæ jam digeſtis, deferantur ad varias partes corporis, & vertantur in putrem ſanguinem.

59 Dices: *Quid ergo cenſendum de illis literarum ſtudioſis, qui cùm hora undecima, vel meridie ſurrexerunt è prandio, ſtatim hora tertia duos vini, aut cereviſiæ cyathos hauriunt, non ſine panis vehiculo?*

RESP. Multos ex iis malè ſibi ipſis conſulere; ſæpe tamen aliquid ejuſmodi faciunt, quia alioquin non ſunt pares proſequendis ſuis laboribus. Et licet hoc intempeſtivo potu nihilominus valetudinem ſenſim ſine ſenſu lædant, non tamen contra leges temperantiæ peccant, quia neceſſitas officiorum, de qua cum S. Auguſtino locutus ſum *cap.18. n.42.* iis patrocinatur. Plura in horum, & ſimilium patrocinium dicam in decurſu.

60 Quæres II. *Sitne peccatum comedere ſummo mane?*

RESP. Nullum per ſe loquendo, quia nulla lex naturalis, divinalis, aut humanalis, ut non ſemel loquitur S. Antoninus *cit. Tit.6.* id vetat. At: *An priuſquam ſint lotæ manus?* Reſp. *Non lotis manibus manducare, non coinquinat hominem*, inquit ſupremus legiſlator Chriſtus, *Matth. 15.*

An priuſquam ſit integre quis veſtitus? Reſp. Nec hoc eſt per ſe peccatum. *An ſaltem priuſquam ſurrexerit quis?* Etiam hic non reperio ullam per ſe loquendo, inordinationem, multò minus reperiet Joannes Sancius.

61 Quæres igitur III. *An non adferant ſufficientem materiam abſolutionis pueri, dum confitentur, ſe in lecto, aut priuſquam eſſent veſtiti, loti, vel adgeniculati, comediſſe?*

RESP. Per ſe loquendo non adferunt, niſi (quod tamen rarò fit) multùm edant, ſtatim ubi evigilârunt, tunc enim ſtomachus, calore in membra exteriora diffuſo, non eſt diſpoſitus ad multi cibi concoctionem; quare nutrices errant, dum puerulis, mox ut excitati ſunt, mammas, aut pultes porrigunt. Communiter tamen peccant à parte rei ejuſmodi comedones, vel propter impatientiam moræ, ut loquar cum S. Thoma ſuprà relato, vel propter immodeſtiam, vel quia ex inſtitutione paternâ, aut maternâ apprehendunt in ea actione aliquam malitiam. Ego talem puerum communiter non abſolverem, niſi vel mihi explicaret, quid peccati tunc apprehenderit vel aliam inſuper materiam certam adderet.

Quæres IV. *Quid ſit dicendum de ruſticis, quando confitentur, ſe die Dominica comediſſe, priuſquam templum adirent?* 62

RESP. Plerumque ſolent ejuſmodi homines perparum comedere, & quidem ad ſtomachum confortandum; quare ſoleo iis dicere: Non eſt peccatum comedere tali tempore parum quid ad roborandum ſtomachum. Et quamvis ne quidem ſi multum comedatur, nondum audito Sacro, ſit ullum per ſe peccatum, niſi quando ita multum editur, ut mentis elevatio ad Deum impediatur, juxta vulgarem parœmiam: *Plenus venter, non orat libenter*; attamen hanc Theologiam non oportet obtrudere cuivis agreſti, ne eam practicet cum murmuratione, & ſcandalo familiæ. Potius obſervetur, S. Antoninum *cit. cap.1. §.9.* rectè ſcripſiſſe, nimis indevotos eſſe, qui de mane ſurgentes de lecto ſubitò volunt comedere, & bibere, & præcipuè in diebus feſtivis. Plura de licita vel illicita ſumptione cibi, aut potûs ante auditionem ſacri, dixi ex inſtituto in Experientiis Theologicis *Tract.5. Caſ.19.* Ubi etiam retuli factum S. VValerici Abbatis.

Quæres V. *Quomodo intelligenda, & cum ſuperioribus doctrinis concordanda ſit illa Salomonis ſententia*: Væ tibi terra, cujus Rex puer eſt, & cujus Principes manè comedunt. *Eccleſ. 10. v.16.* 63

RESP. Senſus eſt, illam terram, Regnum, aut Provinciam perituram, quæ habet Regem, ſeu Principem, cujus Miniſtri, & Conſiliarii, vel toto die, incipientes à primo mane comeſſantur, vel certè matutinum tempus, quod expediendis negotiis aptiſſimum eſt, impendunt, & conſecrant gulæ lenociniis, ut videre eſt apud P. Joannem Pinedam in comment. illius loci. Itaque non reprehenduntur hic abſolutè illi, qui manè aliquid comedunt, ſed matutini epulones, & popinones, qui immemores illius moniti divini: *Judicate manè judicium, Jeremiæ 21. v. 12.* helluari incipiunt, dum adhuc ferè calent è plumis.

Nec interjectio *Væ* abſolutè ſignificat pœ- 64

næ

næ æternæ comminationem, quamvis ut ſapienter monet S. Gregorius *Homil. 9. in Ezech.* ſæpius ſolet accipi de æterno luctu, quàm de præſenti. Vide Pinedam *Ibid. n. 9.*

65 Quæres VI. *Peccétne peccato hujus primæ ſpeciei, qui de die ſæpius edit?*

RESP. Si abſque rationabili cauſa ſæpius quàm bis de die cibum ſumat, illum hac ſpecie peccati delinquere ait S. Antoninus *cit.* §. 9. & adfert rationem: *qui enim pluries (quàm bis) comedunt in die, ut animalia bruta ſunt, nec ſanè vivere poſſunt, cùm ponant indigeſtum ſuper indigeſtum, unde mali humores generantur, & etiam caput fumoſitatibus eſt gravatum, & malè aptum ad ſpiritualia.* Ita ille.

66 Quæres VII. *Quid cenſendum de illo veteri verſu?*

Qui ſemel eſt, Deus eſt: homo, qui bis: beſtia, qui ter.
Qui quater, dæmon: qui quinquies, eſt ſua Mater.

RESP. Cenſendum eſt eſſe exactiùs ad Regulas Ethicas, quàm ad Poëticas, relatum à Joanne Keiſerſpergio Concionatore Teutonico; reveta enim, qui tantùm ſemel de die edit, ſectatur vitam ſublimiorem communi hominum vivendi modo, & more; qui verò non niſi bis de die reficit corpus, facit quod plerique homines ingenui. Qui ter ſumit juſtam refectionem, de illo communiter cum hoc Poëta, & S. Antonino antè relato dico, eſſe ſimilem beſtiæ, quia ſuo appetitui obſequitur abſque ratione, nam in pleriſque hominibus non exercentibus opificia laborioſa, non reperitur juſta ratio ſumendi ternam de die juſtam

67 refectionem. Unde illos, qui de die eſitabant, Comeſſatores, menſarum voragines, & vomitores appellaverunt antiqui, ut videre eſt apud P. Lælium Biſciolam *in horis ſubſecivis* & alios,

68 quos refert P. Pineda *n. 21.* Quòd ſi quis quater etiam de die ventrem cibis farciat, tum eſt beſtiâ deterior, deterrimus autem, ſi quinquies. Nam S. Clemens Alexandrinus *Lib. 2. Pædag. cap. 1.* ſub finem aſſerit, guloſis hominibus præeſſe dæmonem, dæmonum omnium peſſimum, & pernicioſiſſimum, quem ipſe vocat *Ventridæmonem.*

69 Quæres VIII. *Quæ ſint cauſæ rationabiles ob quas ſæpius, quàm bis licet comedere abſque vitio gulæ?*

RESP. S. Antoninus *loc. cit.* adfert duas, ſcilicet magnum laborem, & ætatem puerilem. Et clarum eſt, ſæpe non poſſe tolerari labores, niſi ſæpius de die vires cibo, potúque reſtau-

70 rentur. Nec obeſt, quòd videatur illa tam frequens ingeſtio cibi nocere valetudini; in primis enim crebrò fit, ut nocumentum, quod cæteroquin eveniret, impediatur per ipſum laborem corporalem. Deinde majus incommodum ſequeretur, ſi ſine tam frequenti refocillatione corpus, aut caput debile applicaretur labori.

Denique cùm una virtus debeat alteri ſervi- 71
re, S. Thomas 1. 2. *q. 65. a. 1.* & minor majori cedere, ſitque temperantia ignobilior cæteris Cardinalibus virtutibus S. Thomas 2. 2. *q. 142. a. 8. in C.* non peccat contra Regulam temperantiæ, qui aliquantum lædit valetudinem edendo, quando aliter nequit facilè exerceri opus alterius virtutis; ſiquidem Regula temperantiæ ſpectatur, non ſolùm ſecundùm neceſſitatem valetudinis, ſed etiam, & maximè, officiorum, ut ex SS. Auguſtino, & Thoma retuli *cap.* 18. *n. 42.*

Ad ætatem puerilem quod attinet, clarum 72
eſt, pueros indigere frequentiore alimento, ut creſcant, & nominatim jentaculum eis debetur ex jure, ſeu more antiquo, cujus locuples teſtis eſt Martialis, dum *Lib. 14. Epigr. ult.* ita canit.

Surgite, jam vendit pueri jentacula piſtor.

Quæres IX. *Vtrùm non adſint inſuper aliæ ju-* 73
ſtæ cauſæ, ob quas ſit fas comedere de die ſæpius, quàm bis?

RESP. Etſi S. Antoninus non videatur alias præter duas numeratas agnoſcere, attamen quia S. Thomas *cit. q. 141. a. 6.* rectiſſimè aſſerit, Regulam temperantiæ eſſe neceſſitatem, etiam ſine qua non poteſt homo vivere juxta convenientiam honeſtatis, habita ratione loci, temporis, & congruentiæ eorum, quibus convivitur, ideo ſunt haud dubiè aliæ adhuc cauſæ juſtificantes frequentiorem ſumptionem cibi, ſcilicet hoſpitalitas, urbanitas, fuga ſingularitatis &c.

Ex his apparet, contra præceptum naturale 74
abſtinentiæ non peccari facilè mortaliter, edendo; quamquam neque etiam in hoc caſu directè agi contra abſtinentiam, conſtat ex dictis *ſect. 1. n. 20.* at contra præceptum Eccleſiaſticum poſſe peccari, tum edendo nimis ſæpe in die jejunii, tum ſecundùm multos, præveniendo horam prandii conſuetam die jejunii, conſtat aliunde.

SVBSECTIO III.

Quomodo peccetur comedendo lautè?

SUMMARIUM.

Quomodo Doctores explicent communiter adverbium: lautè: 75.
Quomodo Ioannes Sanchez? Ibid.
Etiam vitulina caro accenſetur à S. Antonino cibis delicatis. 76.
Pretioſitas ciborum unde deſumenda? 77. *& ſeqq.*

Non taxandi Religioſi veſcentes cibis delicatis, qui offeruntur iis. 79.
Nec per ſe loquendo plebeius, qui adhibitus ad menſam Dinaſtæ, edit potiùs è delicatis, quàm vulgaribus ferculis. 82.
Pulchra ſententia S. Auguſtini de voracitate vilium ciborum. 83.
Quid ſcribat S. Antoninus de parentibus, qui liberos alunt cibis delicatis? 84.

75 QUæres I. *Quomodo DD. hoc adverbium Lautè explicent?*

RESP. S. Thomas 2. 2. *q.* 148. *a.* 4. *in C.* per cibos lautos intelligit pretioſos, & addit, illum non circa qualitatem, ſed circa ſubſtantiam cibi peccare, qui quærit cibos pretioſos. Ita etiam loquuntur Navarrus, Toletus, Leſſius; qui, inquam, quærit nimis pretioſos ſpectata conditione ſtatûs, ut rectè addit Leſſius *cit. cap.* 3. *lib.* 4. S. Antoninus *cit. cap.* 1. § 6. & Sylveſter per cibos lautos intelligunt delicatos. Joannes Sancius *cit. diſp.* 2. *n.* 14. ita loquitur: [Lautè edendo non peccat quis ex gula, niſi perquiſitione ciborum pretioſorum lædatur modeſtia, quærendo nimium illos cibos tanta ſolicitudine, & cura, ut in illis eſſe felicitatem oſtendat.] Hæ explicationes ſunt probabiles; prima, à qua non differt Antoniniana, eſt communi ſenſui, & judicio hominum, etiam DD. conformior.

76 Quæres I. *Quinam ab his DD. annumerentur cibis pretioſis, ſeu delicatis?*

RESP. S. Antoninus *loc. cit.* ita loquitur: [*Secunda ſpecies gulæ eſt comedere cibos nimis delicatos propter delectationem, ut capones, phaſianos, carnes vitulinas, lampredas, ſturiones, & hujuſmodi; vina ſolemnia, ut Malvaticum, Vernatium, Græcum, Tribianum, & hujuſmodi.*] Ita hic ſanctus vir dapibus delicatis, & pretioſis accenſet carnes vitulinas, quæ hodie toties in gulam etiam agreſtem, ferè quotidie in plebeam deſcendunt.

77 Quæres III. *Utrùm illa pretioſitas ſit attendenda reſpectu pecuniarum, quibus conſtant cibi, qui dicuntur pretioſi, an verò potiùs reſpectu ipſiuſmet ſubſtantiæ cibi in ſe delicatæ, & ex ſe ſuaviter mulcentis gulam?*

RESP. Primum indicari tum à Cardinali Toleto, tum à Navarro; primus enim hanc ſecundam ſpeciem explicat de cibis *ſupra modum pretioſis*; alter autem de comparatis *nimio ſumptu.* Secundam expoſitionem indicat S. Thomas, & alii plures.

78 Cenſeo, primam non eſſe à ſecunda excludendam, tum quia cibi ex ſe delicati ſolent magno conſtare; tum quia videtur eſſe contra abſtinentiæ mediocritatem, facere valde magnos, & exceſſivos ſumptus ad lenocinandum gulæ. Confirmo inde, quòd quo loco ficus, perdices, ficedulæ, lucii, truttæ &c. viliſſimo pretio, ob ordinarias, vel extraordinarias circumſtantias venduntur, nemo vulgarem civem guloſum nominet, præciſè idcirco, quòd talia comparet in ſuam ſuſtentationem. Nec qui in Græcia, vinum Græcum, de quo loquitur Antoninus, vel in Atheſia Vernaticum bibit, eſt reus ullius intemperantiæ, ſicuti nec qui in Hiſpania bibit Peterſimoni, ut vocant, aut in Burgundia Arboſiacum.

Unde non damnarem peccati RR. PP. Reformatos, Capucinos, & alios, ex quotidiana eleemoſyna victitantes, ſi aliquot diebus nil aliud, quàm perdices, truttas, & alias id genus epulas in ſtipem donatas comederent. Et non modo illos optimos Summi Regis ſervos, non damnarem, ſed optarem inſuper ipſis frequenter aliquid de ejuſmodi deliciis. Certè S. Thom. illos ſolos veluti nimis lautè victitantes culpat, qui quærunt; non autem qui oblatos edunt cibos pretioſos. Et P. Leſſius *cit. cap.* 3. *num.* 2. ſapienter ſcripſit in hunc modum. [Ratione ſubſtantiæ eſt exceſſus, cùm appetuntur cibi pretioſiores, quàm conveniat ſtatui, ut ſi Religioſus contemptis aliis cibis nolit comedere niſi perdices, phaſianos, ficedulas.] 79

Quando itaque in prædiis Religioſorum reperitur magna copia delicatorum altilium, aut piſcium, Regula temperantiæ non imperat ipſis, ut omnia ejuſmodi vendant, & viliora ſibi coëmant, niſi aliqua peculiaris ratio adſit. Nec votum, & profeſſio paupertatis illos ad hoc obligat per ſe loquendo, quia votum paupertatis hoc ſolùm eſſentiale habet, quòd ſingulos Religioſos privet poteſtate res temporales pro lubitu, & independenter à voluntate ſuperioris uſurpandi. Doctores communiter ex S. Thom. 2. 2. *q.* 186. *a.* 5. *in C.* 80

Quæres IV. *An Religioſus, aut plebeius homo non agat contra Regulas temperantiæ, ſi adhibitus ad menſam alicujus Dynaſtæ carpat identidem ex dapibus delicatioribus, quæ ipſi offeruntur, cùm habeat vulgares, quibus famem exſaturet?* 81

RESP. Neque tunc per ſe loquendo deprehendo ullam intemperantiam.

Nec obeſt, quòd fortè aſſidentes judicent, talem libenter veſci bonis bolis. Nam hoc judicium nec eſt falſum, nec de objecto malo, quia non eſt malum, libenter frui pretioſis cibis, quando gratis, & ſine ullo extrinſeco incommodo habentur, uſurpantúrque. Talis tamen Religioſus non canonizabitur, ſed ponetur in numero tum minùs prudentium, utpote, qui non attendit ad illud: *Et obſervabant eum Luc.* 14. tum immortificatorum. Verùm aliud eſt peccare, aliud non exercere virtutis actus, ubi circumſtantiæ ſuadent. 82

Cæterùm rectè obſervat S. Antoninus, ſi quis utatur cibis delicatis propter infirmitatem, 83

Digitized by Google

tem, vel debilitatem hoc exigentem, vel generis nobilitatem, aut ob temporis congruitatem, ut in nuptiis, & conviviis diſcretis, poſſe id fieri abſque peccato. Addo ego: abſque propriè dicta imperfectione.

Sapientiſſimè quoque S. Auguſtinus *Lib.* 3. *De doctrina Chriſtiana cap.* 12. ut refertur *cap.* 1. *diſt.* 41. diſſerit hunc in modum: *In omnibus talibus* (eſcis, & potibus) *non uſus rerum, ſed libido in culpa eſt; fieri enim poteſt, ut ſine aliquo vitio cupiditatis, vel voracitatis pretioſiſſimo cibo ſapiens utatur, inſipiens autem fœdiſſima gulæ flamma in viliſſimum olus ardeſcat; & ſaniùs quiſque maluerit more Domini piſce veſci, quàm lenticula, more Eſau nepotis Abrahæ, aut hordeo more jumentorum, non enim propterea continentiores nobis ſunt beſtiæ, quia vilioribus aluntur eſcis. Nam in omnibus hujuſcemodi rebus non ex earum natura rerum, quibus utimur, ſed ex cauſa utendi, & modo appetendi, vel probandum, vel improbandum eſt, quod facimus.* Hactenus S. Auguſtinus.

84 Quæres V. *Quid ſentiendum de parentibus, qui ſuos liberos aſſuefaciunt edulii delicatis?*

Reſpondet S. Antoninus *loc. cit.* illos in primis agere contra Legem Lycurgi, qui ſanxit, adoleſcentulos, etiam nobiles ruri nutriendos eſſe cibis vilibus, & proinde laudabile eſſe, à pueritia etiam filios nobilium aſſuefacere cibis groſſioribus, idque feciſſe matrem Divi Bernardi erga filios ſuos nobiles, & divites. Deinde addit hæc verba: *Summè reprehenſibile eſt, juvenculos ad tabernas accedere, pignolatas, confectiones, & alia guloſa comedere, Maluatica, & Græca bibere cum aliis juvenibus, cum iſtis enim Lambacitatibus,* (Germani Schleckereyen/ Galli Friandiſes dicimus) *inducuntur ad omnem turpitudinem Sodomiticam, & hujuſmodi nimis inardeſcit in eis concupiſcentia carnalis, ſanguine in eis fervente, abſque hoc, quòd ligna tanta ad augmentandam flammam apponantur.* Ita hic Sanctus, & planè doctus Doctor, ſed ferè ſurdis loquens.

85 Hinc deduco, etſi per ſe loquendo non ſit peccatum, veſci epulis delicatis, & raro ſatis peccatum mortale intemperantiæ per illarum uſum committatur à Catholicis, omnem tamen, cui perfecta caſtitas eſt cordi, abſtinere debere frequenti illarum uſu. Addo & pulcherrimam Muſonii apud Stobæum *Lib. De victu, ſerm.* 18. ſententiam: *Etiamſi ex æquo tum pretioſus, tum vulgaris cibus corporis robur augerent, nihilominus vulgarem præferre conveniret, ut qui magis ſobrius ſit, magiſque bonum virum deceat.*

SUBSECTIO IV.

Quo pacto peccetur edendo nimis?

SUMMARIUM.

Quandonam dicatur communiter quis edere nimis? 86.

Quomodo ex mente Ioannis Sanchez? 88.

An is omnis, qui plus edit, quàm abſolutè ſit neceſſarium ad obeunda officia? 89.

Qui peccet, qui tantum cibi ingerit, ut cogatur regerere per os? 90.

Quid ſi nimium cibum ideo revomat, ut alteri locum faciat? 92.

Sitne crimen lethale nimium edere? 93.

Quæres I. *Quandonam cenſeant DD. peccari edendo nimis?* 86

RESP. S. Auguſtinus *Lib. De quæſt. Evangel. c.* 11. ſic loquitur: *Non intereſt omnino, quid alimentorum, vel quantum quis accipiat, dummodo id faciat pro congruentia hominum, cum quibus vivit, & perſonæ ſuæ, & pro valetudinis ſuæ neceſſitate, ſed quanta facilitate, vel ſeveritate animi his valeat, cùm oportet, vel neceſſe eſt, carere.*

S. Anton. *cit. Part.* 2. *Tit.* 6. *cap.* 1. *§.* 5. hoc 87 modo diſſerit: De quantitate cibi, & potûs non poteſt dari una Regula omnibus ſecundùm eandem menſuram, ſed plus, vel minus exigitur, ſecundùm varietatem complexionum, & fatigationum; unus etiam & idem indiget plus uno tempore, quàm alio. Unde Philoſophus *in Lib. Ethic.* narrat de quodam fortiſſimo viro dicto Milone, qui comedebat ſolus aliquando unum bovem, nec erat gravatus ſtomachus, & alius, quia debilis erat, etiam de paucis buccellis panis gravabatur. Tantum ergo poteſt quis, & debet comedere & bibere, quantum credit ſe indigere ad ſuſtentationem, & executionem eorum, quæ ſibi incumbunt agenda, ita ut non uſque ad nauſeam ſumat, ſed cum aliquali adhuc appetitu finem faciat.] Hucuſque S. Antoninus, quem idcirco toties refero, & referam in explicatione harum quinque ſpecierum gulæ, quia nullus omnino eorum Theologorum, quos vidi, accuratiùs illas explicat, quàm ipſe.

Joannes Sancius *loc. cit.* ait, nunquam ex 88 gula peccari edendo nimis, niſi ſaluti noceat. Leſſius *cit. cap.* 3. *n.* 2. docet, illum cenſeri nimis comedere, qui plus comedit, quàm natura exigat; & meritò quidem addit, hoc vitium eſſe frequentiſſimum, ſed nimis reſtrictè loquitur, tum quia hac in re attendendum eſt ad exigentiam non ſolius naturæ, ſed etiam officiorum, ut ex S. Auguſtino monui, tum quia, qui comedit ex ſola delectatione, non peccat edendo nimis, ut fatetur ipſe Leſſius,

& tamen talis comedit plus, quàm exigat natura.

89 Quæres II. *Vtrùm omnis ille dicatur per ſe loquendo, edere, aut bibere nimis, qui famem, & ſitim ita ſedavit, ut poſſit dicere: etſi nil amplius edam, vel bibam, potero tamen optimè mea munera abire, & nihilominus adhuc aliquos bolos ingerit, vitrumque ebibit?*

RESP. Id aſſeri non poteſt, niſi aut omnes aut ferè omnes mortales velimus quotidie condemnare de ingluvie. Igitur dicendum eſt, exigentiam naturæ, officiorum, & ſimilium habere latitudinem, nec conſiſtere in indiviſibili, quandoquidem neque naturam ipſam, & valetudinem tenemur optimè conſervare, neque noſtra officia optimè obire ſufficit, ſi mediocritatem quandam in his ſervemus. Nam etiam in ſecundis conſiſtere honeſtum eſt, teſte Tullio. Et utique amica amici invitatio ſæpe dat juſtam cauſam paulò plus edendi, aut bibendi, quàm natura exigat; idque innuit S. Auguſtinus ſuprà.

90 Quæres III. quod quærunt omnes: *An ſcilicet peccet mortaliter, qui ex mera intemperantia ita multùm vorat, & haurit, ut revomere cogatur?*

RESP. I. Si non prævidit periculum ſecuturæ hujus fœditatis, vomitus non imputabitur ei in peccatum, eſto revera peccarit venialiter, nimis multùm edendo. Ratio eſt, quia ut oſtendi *cap.* 9. de eſſentia peccati mortalis eſt, ut fiat cum advertentia malitiæ gravis. Quare non eſt ruſticis hominibus imponenda gravis pœnitentia, etſi magno cum dolore, aut rubore confiteantur, ſe fuiſſe coactos revomere, quod biberunt, vel ederunt, quia communiter non prævident, aut ſuſpicantur ullum tale incommodum.

91 RESP. II. Etiamſi quis prævideat, ſecuturum vomitum ex nimia ingeſtione cibi, potúſque non tamen idcirco peccat mortaliter, ut contra Sylv. docent Cajetanus, Navarrus, Baldellus, Laymannus *Lib.* 3. *ſect.* 4. *n.* 2. & alii communiùs. Ratio petitur ex S. Thom. *cit. q.* 148. *a.* 1. *in C.* quòd ſcilicet gula ſit ſemper venialis, quando verſatur ſolùm circa ea, quæ ſunt ad finem. *Non autem, quo ad ipſum finem*, certum autem videtur, quòd inordinatio, & fœditas, de qua loquimur, non ſit quoad finem, quia nemo illam, ut finem, ultimum amat.

92 Quæres IV. *Quidſi quiſpiam ſe cibo, potuque ingurgitet, moxque ideo revomat, ut alteri locum faciat?*

RESP. Hanc beſtiam damnat Fernandez *in Exam. Part.* 4. *cap.* 2. § 6. mortalis culpæ; P. Eſcobar *Tract.* 1. *Exam.* 2. *n.* 13. criminis gravis, ut & ego. Sicut autem Cajetanus alicubi obſervat optimè, quando Doctores dicunt, hoc aut illud peccatum eſſe grave, non eſſe mox intelligendos de peccato mortali, ita ego P. Eſcobar intelligo ſolùm de peccato, quod inter venialie ſit grave. Equidem aſſentior Navarro *cap.* 23. *n.* 119. neganti, delinquere mortaliter, qui etiam data operâ per nimium eſum procurat vomitum, non præfigens huic vomitioni intentionem ullam rationabilem.

Dices: *Quid ſi adſit intentio rationabilis?* Poterit res tota vacare culpa, quando quidem *cap.* 18. oſtendi, etiam ebrietatem procuratam eo fine, ut quis ad ſanitatem conſequendam vomere poſſit, eſſe licitam. 93

Quæres V. *Vtrùm ſit crimen lethale, nimis multùm comedere?*

RESP. Non eſt, niſi quis advertat ſuam valetudinem inde graviter læſum iri. Quare Phago ille, de quo Lycoſthenes in Theatro vitæ humanæ *Vol.* 1. *Lib.* 5. ſcribit, non deliquit per ſe loquendo mortaliter, tametſi adeò vorax fuerit *ut vino die aprum ingentem, panes centum, agnum, vitulum, porcellum* in abdomen abdiderit. Sicut autem iſtum epulonem non abſolutè reum ago de noxa mortali, ita maximè approbo illud, quod ſecundo loco inter documenta tuendæ valetudinis ponit Magnus Hippocrates: *Corpus cibis non ſatiare.* Lege, ſi placet Drexelium in Aloë *Lib.* 1. *cap.* 5. §. 1.

SVBSECTIO V.

Quomodo peccetur edendo, & bibendo ardenter?

SUMMARIUM.

Quomodo Doctores communiter exprimant ardorem edendi? 94.
Quomodo Ioannes Sanchez? 95.
Et S. Antoninus? 96.
An hoc peccatum committatur ſolum in cibis pretioſis? 98.
An hoc peccatum ſit lethale? 99.

Quæres I. *Quomodo Doctores exponant ardorem edendi?* 94

RESP. S. Gregorius, ut retuli *n.* 41. illum exponit per æſtum immenſi deſiderii. S. Thomas *cit. q.* 148. *a.* 4. ait, illum ardenter comedere, qui non ſervat modum debitum. Leſſius *cit. cap.* 3. *n.* 2. ita loquitur: Circa ipſam ſumptionem cibi, poteſt eſſe exceſſus ratione modi, ut ſi quis voraciter comedat, cibos non manſos deglutiendo, ut faciant leones, & canes, hoc ſignificat *ardenter.*]

Joannes Sancius ita diſſerit *cit. diſp.* 2. Tunc ardenter aliquis comedit, quando ex modo edendi læditur moleſtia dirigens geſtus, & motus hominis, ut docet S. Thomas *q.* 161. *a.* 2. Eſt enim debitum, quòd quis non ita immodeſtè, 95

Digitized by Google

deſtè, & ardenter edat, quòd in Comeſtione ſuam fixiſſe felicitatem videatur, ſive laudando nimis ſaporem cibi, ſive motibus, & geſtibus nimis affectuoſè edendo. Quamobrem optimè S. Thomas, modeſtiam partem temperantiam non ſolùm quantitas cibi moderati, verùm etiam modus edendi pertineat.] Ita Sancius.

96 S. Antoninus *cit. Tit.*6. *cap.*1. §.8. perbene in hunc modum philoſophatur: [Quarta ſpecies gulæ eſt, nimis ardenter, ſeu nimia aviditate cibbum, vel potum ſumere, ad quod videtur pertinere, comedere nimis repaciter, & feſtinanter. Et licèt quidam habeant à naturali conditione, vel aſſuefactione, tamen & corpori nocent, quia non ita bene poteſt cibus digeri, quaſi integer deglutitus, & minus bene ædificat. Hoc vitio Eſau ſuperatus propter unam eſcam, ſcilicet lentis edulium, vendidit primogenita ſua, ut dicit Apoſtolus ad *Hebræos* 12. & fecit ex nimia aviditate illius edulii, parvi pendens ea pro tam vili pretio vendere.] Ita S. Antoninus, ex quo paulò pòſt plura.

97 Quæres II. *Quis videatur optimè deſcripſiſſe turpitudinem hujus circumſtantiæ?*

RESP. S. Clemens Alexandrinus *Lib.*2. *pædag. cap.*1. ut liquebit ex verbis, quæ referam *n.* 243.

98 Quæres III. *Utrùm hoc peccatum committatur ſolùm in pretioſis cibis, an verò etiam in vilibus eduliis?*

RESP. Utique etiam in vilibus. Nam S. Antoninus verbis ſupra relatis rectiſſimè ſubjunxit ſequentia: *In hac ſpecie gulæ ita peccatur viliſſimis cibis ſicut pretioſis; imò frequenter offendunt homines non facientes ſibi conſcientiam propter vilitatem cibi, & cum majore delectatione gulæ comeduntur aliquando herbæ, fructus, cepæ, & hujuſmodi, quam carnes, non attendentes, quòd vitium gulæ in primis parentibus non fuit circa capones, & confectiones, ſed in fructibus.* Repeto, quod *n.*105. ex S. Auguſtino deſcripſi: *fieri poteſt, ut ſine aliquo vitio voracitatis pretioſiſſimo cibo ſapiens utatur, inſipiens autem fœdiſſima gulæ flamma ardeſcat.*

99 Quæres IV. *Utrùm comedere, aut bibere ardenter ſit crimen lethale?*

RESP. Vix peccari unquam mortaliter edendo ardenter; quia licèt non parum noceat valetudini tuburcinari, ſeu bolos non manſos more ciconiarum in ſtomachum dejicere, vix tamen quiſquam hoc nocumentum advertit. De potante ardenter alia eſt ratio, nam plurimi prævident, ſe ita perpetim affundendo, adire manifeſtum periculum temulentiæ, ut quando tres vini congios quis uno impetu epotat more illius novelli tricongii de quo Plinius *Lib.* 14.

SUBSECTIO VI.

Quomodo peccetur edendo, & bibendo ſtudioſè?

SUMMARIUM.

Quomodo auctores explicent ſtudioſitatem edendi, bibendique? 100.
Et quomodo Ioannes Sanchez? 101.
Sitne per ſe peccatum condire cibos modis exquiſitis? 102. *& ſeqq.*
Quomodo peccetur cibis exquiſitè præparatis? 105.
Senſus Sanctorum Patrum de comedentibus ſemper cibos exquiſitos. 109.
An peccetur veſcendo cibis malè coctis? 111.
Quid cenſendum de Sanctis, qui fuerunt uſi talibus? 112.

Quæres I. *Quomodo Authores edendi, biben-* 100
dique ſtudioſitatem explicent?

RESP. S. Gregorius relatus *n.* 41. ſic exponit: Quando præſumenda ſunt, præparari accuratiùs appetimus. Sic etiam S. Thomas. S. Antoninus *cit. cap.*1. §.7. conſtituens iſtam ſtudioſitatem pro tertia ſpecie gulæ ita diſſerit: [Tertia ſpecies gulæ eſt, ponere nimis de tempore, & cura ad præparandum cibos, ut magis delectent, puta, ut ſint variati, aſſati, lixi, cum aromatibus, cum ſaporibus, & hujuſmodi. Et in hoc præcipuè ſolent delinquere divites, & Prælati Eccleſiæ. Unde Alanus in planctu naturæ ait: *Hodie gulæ vitium ſe profundius porrigit in Dominos, & Prælatos, qui ſalmones, lucios, cæterosque piſces æquipollenti generoſitate inſignes variis delectionem cruciant Martyriis, balneantes officie ſacri piperis fonte Baptizant, ut multiformem ſaporis gratiam conſequantur. Alius miniſtrorum contundit, colat alius, & conficit; alius ſubſtantiam vertit in accidens, naturam mutat in artem, ut ſaturitas tranſeat in eſurientem.*] Hactenus verba S. Antonini.

Joannes Sancius *cit. diſp.* 2. *n.*14. ſemper ſi- 101
bi ſimilis ita loquitur: [Studioſè cibos nimis accuratè præparatos quærens, ſolùm peccat ex gula, quando perquiſitione læditur modeſtia, quærendo tanta ſollicitudine, ut in illis felicitatem eſſe oſtendat; diſſonum namque rationi eſt, aliquem oſtendere, ſe magis delitiis corporis deditum eſſe, quàm animæ curæ.] Cæteri authores loquuntur ut S. Thomas.

Quæres II. *Sitne per ſe peccatum, cibos exqui-* 102
ſito modo condire?

RESP. Id inſinuant verba trium Sanctorum, quos nominavi. Negat apertè Joannes Sancius, negat in his ipſis terminis Paſqualigus *in Praxi Iejun. deciſ.*13. negant conſequenter illi omnes,

omnes, qui inficiantur eſſe per ſe peccatum,
quærere voluptatem, & delectationem in ci-
bis, ut retuli *cap.1.* Ego, ſicuti citato *cap. 1.*
*n.*88. dixi olim, opinionem aſſerentem, eſſe
peccatum, quærere delectationem in cibis, &
potibus, præſtare quidem authoritate. non
tamen (quantum aſſequor) ratione, ita etiam
conſequenter aſſerui hoc loco, ſi ſola ratione
agatur, videri credibiliùs, quòd per ſe loquen-
do non peccet, qui exquiſito modo condiri
cibos præcipit, & ita conditos edit, eſto non
103 referat ad finem altiorem. Rationem cum
Paſqualigo hanc attuli, quia ſcilicet condi-
mentum eſt propter naturalem perfectionem
guſtûs, omnis enim potentia perficitur per
ſuum naturalem actum, & objectum, & quo
objectum, & actus perfectiori modo ſe ha-
bent, magis ipſa perficitur; conſequenter
potentia guſtativa magis perficietur per ci-
bum, & guſtationem perfectiorem, ut contin-
git, quando cibi ſunt exquiſito modo con-
diti.

104 Cùm verò inclinatio naturalis potentiæ ſit
ſecundum exigentiam naturæ rationalis, &
conſequenter conformis Regulis rectæ ratio-
nis, ideo ulteriùs infert, docétque Paſquali-
gus, & illam eſſe honeſtam, & conſequenter
actus ipſius, & quidquid ordinatur ad perfi-
ciendam potentiam ſecundùm ſuam inclina-
tionem, ut ſunt cibi exquiſiti, ideóque
quodcunque curioſum condimentum, & ex-
quiſitum, eſſe de ſe honeſtum, neque ſecun-
dùm ſe eſſe objectum peccati. Ita ille, cui ta-
men etiam idcirco non integre aſſentior, quòd
non omnis inclinatio naturalis potentiæ ſit
jam conformis rectæ rationi, cùm *homo ſit in*
deterius commutatus. Concil. Arauſic. *Can. 2.*
& videam *aliam legem in membris meis repugnan-*
*tem legi mentis meæ. Rom.*7.

105 Quæres III. *Quomodo igitur peccetur utendo*
cibis exquiſitè præparatis?

RESP. Inprimis certum eſſe, quòd non pec-
cetur, ſi cibis adhibeatur condimentum mode-
ratum, nam tale condimentum ordinatur ad
ponendam debitam proportionem inter gu-
ſtum, guſtúſque objectum, quæ proportio eſt
quædam proportio conſtituens debitum ordi-
nem rerum, & proinde eſt ſecundùm Regulas
rectæ rationis, ut rectè Paſqualigus, inde hoc
confirmans, quòd Deus quædam aromata crea-
verit ad cibos condiendos.

106 RESP. Deinde, per condimentum pluſquam
moderatum, ſeu valde exquiſitum peccari,
tum quandoque contra modeſtiam, illo mo-
do, quo explicat Sancius, tum etiam contra
charitatem propriam, ſi lædatur valetudo
ejuſmodi deliciis, ut verè ſolet lædi, præſer-
tim utendo magna copia ſaccari, aliorúmque
dulcium condimentorum, partim modò con-
tra hanc, modò contra aliam virtutem. Illa
tamen peccata ſunt planè per accidens con-
juncta cum uſu exquiſitorum condimento-
rum.

Objicies: Condimentum pluſquam mode- 107
ratum continet exceſſum ſupra mediocrita-
tem, adeóque eſt ex ſe objectum peccati; atqui
paulò ante dixi, condimentum exquiſitum,
eſſe pluſquam moderatum, ergo hoc ipſo di-
xi, illud eſſe objectum peccati.

RESP. Hoc argumentum laborare æquivo-
catione. Nam condimentum exquiſitum ideo
dicitur eſſe pluſquam moderatum, quia ſupe-
rat condimenta, quæ communiter ſolent ad-
hiberi; ſeu quæ ſolent vocari condimenta non
excellentia, non magna &c. utique autem ſu-
perare condimenta non excellentia, non eſt
per ſe objectum malum.

Addo tamen, meritò à ſanctis Patribus paſ- 108
ſim reprehendi illos, qui perpetuò paſcunt gu-
lam cibis exquiſitè conditis, ut enim ſcribit S.
Nilus *in Lib. Aſcet. Suavitas condimentorum*
tanquam machina bellica proſternit munimenta
jam à virtute constructa. S. Bernardus *Serm.*24.
ad ſororem fert hanc ſententiam: *Sicut per ab-*
ſtinentiam omnes virtutes ſpirituales radicantur,
atque ædificantur in anima, ita per ſuavitatem
ciborum omnia vitia nutriuntur, & confortan-
tur in corpore. Et certè ſi vera eſt ſententia, 109
quam abſolutè profert ibidem idem Sanctus
Pater, dum ait: *ubi venter eſt cibis repletus, ibi*
eſt ignis luxuriæ accenſus, tum graviter pericli-
tatur illorum caſtitas, qui frequenter cibis pre-
tioſis, aut dapſiliter paratis veſcuntur, cùm
enim id faciant, ut palato lenocinentur, haud
dubiè frequentiſſimè ſuum ventrem ejuſmodi
cupediis ſabburant, ut cum Comico loquar.

Unde concludo, etſi per ſe loquendo, non 110
ſit peccatum veſci cibis arte ſingulari paratis,
attamen illos præcipuè, qui exquiſitiores ci-
bos, quàm eorum ſtatûs conditio permittit, ſi-
bi frequenter parari curant, non eſſe immu-
nes ab uno, aut pluribus peccatis, quæ ab hac
ſpecie gulæ, tanquam à cauſa finali, vel effi-
ciente ortum habent. Et hoc voluere illi San-
cti, qui peccati damnârunt victitantes cibis,
ſtudioſè, & opiparè præparatis.

Quæres IV. *Vtrùm ſit peccatum veſci cibis* 111
malè conditis?

RESP. Sanctus Antoninus *tit.* §.7. ita re-
ſpondet: Sumere cibos immundos, & ſine con-
gruente præparatione, vitioſum eſt, pertinens
ad vitium gulæ, vel inſenſibilitatis. Unde Hie-
ronymus: *Nec affectatæ ſordes: nec exquiſitæ*
deliciæ laudem pariunt.

At: *Nónne multi Sancti, ut nominatim Sera-* 112
phicus ille Franciſcus, ipſum etiam panem cineri-
bus aſperſerunt? Nónne plurimi piaculi loco du-
xerunt, lactucis quidquam condimenti adhibere?
Reſpondet S. Antoninus, talia opera non fuiſ-
ſe in ſe laudabilia, proinde non eſſe imitabi-
lia,

lia, niſi iis, qui à Deo inſpirantur, ſicuti illi ſancti fuerunt inſpirati, idcirco ut abſtinentes ab omni delectatione corporali, redderentur magis apti ad delectationes ſpirituales, & affectum erga divina.

SVBSECTIO VII.

An, & quando oporteat explicatas quinque ſpecies Gulæ exprimere in Confeſſione?

SUMMARIUM.

Quandonam oporteat in Confeſſione exprimere quinque ſpecies gulæ? 113.
Raro fit, ut ſpectato jure naturæ contrahatur ſpecialis malitia gulæ, veſcendo eſcis naturalibus. Ibid.
Solvitur argumentum in contrarium. 114.

113 AD propoſitam quæſtionem breviter reſpondeo, tunc ſemper, & ſolùm illas ſpecies exprimendas eſſe, quando quis mortaliter peccavit propter eas, ponendo in iis ultimum finem, ut quando quis ſpecialiter gaudet, ſe cibos lautos habere, quemadmodum explicat P. Baldellus; ſi videlicet iſtud gaudium ſit de ſpeciali hac circumſtantia tanquam fine ultimo, ſicuti de ipſa gula in genere explicavi *n.*31. Unde apparet, raró fieri, ut quis ſpectato ſolo jure naturæ contrahat ſpecialem malitiam alicujus ex his circumſtantiis, ſeu ſpeciebus; attento quippe ſolo jure naturæ non eſt per ſe loquendo ullum aut tempus, quo ſub mortali teneamur non comedere, aut cibus (excipio carnes humanas, & cætera, de quibus infrà) vel condimentum, quo ſub mortali teneamur abſtinere.

114 Nec obſtat, quòd ratio naturalis dictet, præcipiàtque, ut ſervetur in ſumendo cibo certum tempus, quantitas, qualitas, ſi id neceſſarium ſit ad conſervandam valetudinem. Nam peccat quidem mortaliter, qui contra hoc præceptum agit; at ſecundùm Leſſium, Baldellum, & alios contra ſolam charitatem, non autem contra temperantiam. Et quamvis peccet contra temperantiam, raró tamen ita apprehenduntur formalia motiva iſtarum ſpecierum, ut neceſſarium eſt ad diverſa ſpecie peccata committenda.

115 Unde qui valetudinem læſit ingluvie, non eſt communiter opus, ut in Confeſſione dicat, quo iſtorum quinque modorum læſerit, ſufficit ſi dicat: *valetudinem graviter læſi per gulam.* Quòd ſi omiſſa gulæ mentione abſolutè diceret: *Valetudinem graviter, & culpabiliter læſi*, foret etiam hæc Confeſſio ſufficiens; quandoquidem læſio valetudinis ſecuta ex gula, non adverſatur abſtinentiæ. *ſuprà n.*10. ſed charitati propriæ. Et foret etiam ſufficiens Confeſſio, ſi prævidens, gulam fore ſibi occaſionem gravis tentationis carnalis, quam ſuperaturus non eſſet, confiteatur: *commiſi me periculo proximo peccandi contra caſtitatem*: aut ſi reipſa caſtitatem violavit, dicat: *Caſtitatem violavi hoc, aut iſto modo.* Subjicio tamen, non eſſe recedendum à communi praxi, qua in ſimilibus eventis ſolet exprimi cauſa invaletudinis, tentationis &c. ſaltem ut Confeſſarius aptiorem pœnitentiam, medicinam, & admonitionem poſſit adhibere.

SECTIO III.

An, & quos cibos prohibeat lex naturæ?

SVBSECTIO I.

An lex naturalis vetet aliquos cibos tanquam immundos?

SUMMARIUM.

Nulli cibi ſunt jure naturæ idcirco vetiti, quaſi ſuapte natura animam inquinent. 116.
Cur nihilominus oremus, ut ab iis diſcedat virtus inimici? 118.
Quantas clades animarum edant hæretici Præcones affingendo Catholicis ea, quæ hi extremè horrent? 120.
Referuntur nonnulla tetra mendacia illorum præconum. 120. & 121.
Profuêre Ieſuitis illorum mendacia.

DIco I. Nulli cibi ſunt jure naturæ vetiti 116
ex eo titulo, quaſi ſuapte natura ſint immundi, ſeu ſuapte natura animam inquinent. Ita tenent omnes Catholici cum S. Auguſtino, cujus ſententia *Lib.*30. contra Fauſtum Manichæum *cap.*5. notanda eſt; ſic ipſe de Chriſtianis, & Manichæis teſtatur. [Chriſtiani, inquit, non hæretici, ſed Catholici edomandi corporis cauſa propter animam in orationibus ampliùs humiliandam, non quòd illa eſſe immunda credant, non ſolùm à carnibus, verùm etiam à quibuſdam terræ fructibus abſtinent, vel ſemper, ſicut pauci, vel certis diebus, atque temporibus, ſicut per quadrageſimam ferè omnes &c.] Vos verò (Manichæi) ipſam creaturam negatis bonam, & immundam dicitis, quòd carnes diabolus operetur, fœculentiore materia mali, ac proinde eas, tanquam immundiora, & truculentiora Dei veſtri vincula exhorrentes abjicitis.] Hactenus ſententia, & verba hujus ſummi Doctoris.

Unde

117 Unde meritò aſſerit P. Gregorius de Valentia *Tom. 3. diſp. 9. q. 3. p. 2.* impudentem eſſe calumniam, qua Martinus Kemnitius Lutheranus nos Catholicos aſſicit, dum affirmat, nos à carnibus more Manichæorum abſtinere, cùm non abſtineamus, niſi ea ratione, quam S. Auguſtinus indicavit.

118 Nec obeſt, quòd carnes, & alia, ut dicam *n. 246. & 118.* benedicamus, petentes, ut ab iis diſcedat virtus inimici; non enim per hanc petitionem, & benedictionem ſignificare volumus id, quod nobis impingit impoſtor Kemnitius, & proinde non petimus, ut carnes, & ſimilia deſinant eſſe in ſe mala, & immunda, ſed ut eorum uſus non ſit nobis noxius, per aliquam diaboli technam, ſed potiùs proſit corpori & animo, ſicuti explicat Valentia *loc. cit.* Bellarm. *Lib. 2. De bonis operibus in particulari*, & Jacobus Gretſerus *Lib. 1. De Benedict.*

119 Cæterùm occaſione mendaciſſimæ calumniæ, qua nos Orthodoxos à Kemnitio improbiſſimè proſcindi dixi, memoro id, quod uſu diſcere cogimur, videlicet hæreſin Lutheranã, Calvinianámq; majora incrementa accepiſſe à putidiſſimis mendaciis verbi buccinatorum, quàm à falſa interpretatione divinarum paginarum. Dici vix poteſt, quantam plebeis, atque nobilibus, fœminis juxta ac viris à noſtra Religione averſionem, horrorem, abominationem ingenerent tum Tribunitiæ illæ conciones, quibus rabulæ illi in Catholicum nomen graſſantur, dictitantes, à nobis revera divinum cultum adhiberi Sanctorum imaginibus, & Sanctis ipſis, eſſéque nos verè idololatras, cùm tamen noverint ipſi probiſſimè, improbi quamvis, eſſe nos ab hoc ſcelere longè alieniſſimos; tum ſpurciſſimæ, ſceleſtiſſimæque fabulæ, quas de Pontificibus Romanis, Cardinalibus, Clero, Monachis, Jeſuitis comminiſcuntur ipſi, vel ab aliis in auditorum, cætera non peſſimorum aures ingerunt.

120 Quoties recoquitur, meritóque ſtomachantibus obtruditur illa rancida, olidáque crambe, de ſex millibus infantium, quos ex ſtupris, atque adulteriis genitos à Clericis piſcator Gregorii II. repererit in piſcina? Et recoquitur etiam poſtquam Catholici ſcriptores ad oculum demonſtrârunt, literas illas S. Udalrici Epiſcopi Auguſtani ad Nicolaum Papam, quibus ſolis nititur ea fabuloſiſſima fabula, eſſe confictas? Quandoquidem nullus Papa nomine Nicolaus fuit coævus S. Udalrico Epiſcopo. Ut proinde ſi ſcripſit Nicolao I. ſcripſerit jam pridem mortuo, ſi Nicolao II. ſcripſerit nondum nato, vel jam mortuus. Vide Bellarminum *Lib. 1. De Clericis. cap. 22.*

121 Quoties è Luthericolarum, Calviniſtarúmque roſtris audita eſt cum theatrali propemodum plauſu illa funeſta vox: Cardinalem Bellarminum tota urbe Roma inſpectante cacodæmon abripuit in aëra, horrendéque vociferantem diſcerpſit in fruſta? Repertâ mox in ejus conclavibus ingenti catervâ concubinarum, ſpuriorum. Lege Adamum Contzen in Secretis Societatis.

Occaſione ejuſdem calumniæ Kemnitianæ refero rem teſtatiſſimam, ac digniſſimam, quæ fiat palam, atque in acta, ut verbis Juvenalis utar, referatur, videlicet multa noſtræ Germaniæ Collegia Societatis experta eſſe à Suecicarum copiarum ductoribus, ea occupantibus abhinc Annos triginta, humanitatem tantam, quantam vix ab amicis expectare poteramus; inde autem profectam, quòd Præcones eorum tam fœdis coloribus depinxiſſent iis in Suecia Jeſuitas, ac ſi hi non homines, ſed hominum monſtra forent; ubi autem iidem Tribuni, Centuriones &c. convixerunt Jeſuitis diutius ſanè, quàm his gratum erat, vel eſſe debebat, atque uſu didicêre prorſus contraria illis, quæ pro roſtris, ſeu exedris audiverant in ſolo patrio, non modo abiêre in ſententiam omnino contrariam, ſed inſuper receperunt, ſe domum reduces exprobraturos ſuis paſtoribus mendacitatem pluribus exemplis confutatam.

Verùm ne prolixior juſto evadat noſtra digreſſio, cujus occaſionem, cauſámque dedit effrons calumnia Martini Kemnitii, de ſexcentis falſitatibus convicti à Bellarmino, Gretſero, Tannero, probata pluribus Prædicantibus, ab iiſdem ingeſta in aures ſimplicis plebis, revertor eò, unde ſum digreſſus. Itaque.

Dico II. Tametſi jure naturæ non ſunt nobis ulli cibi interdicti, vel immundi, aliis tamen de cauſis, ſequentibus ſectionibus indicandis, quidam ſunt interdicti. 122

SUBSECTIO II.

Sitne eſus carnis humanæ licitus?

SUMMARIUM.

Eſt per ſe loquendo nefas veſci carnibus humanis. 123.

At non in extrema neceſſitate. 124.

Reſpondetur ad illud argumentum: Quæ ſunt intrinſecè mala, nunquam ſunt licita. 126.

Cur fuerit tam horribile viſum, quòd Mater propriam prolem vorârit in obſidione Ieroſolymitana? 127.

Utrùm tenearis veſci carnibus humanis in extrema neceſſitate? 128.

Probabiliùs non teneris. 131.

An liceat reum capitis occidere eo ſolo fine, ut ejus

ejus carnes edantur in extrema neceſſitate? 132.

Refertur, & defenditur adverſus Paſqualigum lex quædam Hiſpanica. 134.

An ob metum mortis intentatæ liceat edere carnes humanas? 137.

Caſus horrificus circa eſum carnis humanæ. 138.

123 QUæres I. *Vtrùm per ſe loquendo, & abſtrahendo à neceſſitate extrema, vel non extrema, ſit peccatum mortale veſci carnibus humanis?*

RESP. Non ſcio ullum, qui neget, quamvis dubiè loquatur Cajetanus 2.2. *q.*148. *a.*2. Rationes petentur ex dicendis tum *n. ſequenti*, tum *n.*141.

124 Quæres II. *Vtrùm veſci carnibus humanis ſit ita mortale peccatum, ut ne quidem in extrema neceſſitate liceat iis veſci?*

Affirmant Victoria *Relect. De Temperantia n.*6. Valentia *Tom.* 3. *diſp.*9. *q.*3. *p.*1. Azor *Part.* 1. *Lib.*7. *cap.*22. *quæſt.*4. Paſqualigus *in Praxi Jejun. deciſ.*11. Probant I. Quia cibus hominis debet eſſe ignobilior homine, quandoquidem debet corrumpi propter hominis ſuſtentationem. II. Quia ſi licet in extrema neceſſitate carnibus humanis veſci, tunc aderit obligatio veſcendi illis, ad mortem evadendam; hoc autem eſt utique abſurdum. III. Quæ ſunt intrinſecè mala, nunquam ſunt licita, ex quacunque neceſſitate, ut conſtat in mendacio; atqui veſci carnibus humanis eſt intrinſecè malum, ergo. Prima duo argumenta ſunt Valentiæ, tertium Paſqualigi. Sed iis non obſtantibus negant rectiùs hanc tam rigidam à carnibus humanis abſtinendi obligationem, Cajetanus *loc. cit.* Navarrus *cap.*23. *n.*122. Leſſius *cit. cap.*3. *dub.*1. Laym. *Lib.*3. *ſect.*4. copiosè Dicaſtillo *art.* 3. *dub.*9. referens alios, fuſiſſime Baldellus *Lib.* 3. *Theolog. Moral. diſp.* 29.

125 Ratio hæc fundamentalis eſt, quia argumenta contrariæ opinionis non ſufficienter probant intentum, ergo non oportet aſſerere tantam obligationem conjunctam cum extrema pernicie non unius, ſed plurium hominum. Antecedens probatur reſpondendo ad ſingula. Nam ad primum dicitur, illo utcunque probari, eſſe per ſe loquendo, ſeu abſolutè indecens, & inconveniens, ut homo veſcatur carnibus humanis, non tamen probari, quòd hæc indecentia habeat etiam locum in extrema neceſſitate, quandoquidem certum eſt, longè plurima abſolutè, & extra neceſſitatem extremam eſſe inconvenientia, ac mortaliter, & quidem ex natura rei mala, quæ tamen in extrema neceſſitate ſunt licita, juxta Regulam quartam *in* 5. *Quod non eſt licitum in lege, neceſſitas facit licitum*, ut apparet tum in conjugio fratris & ſororis, tum in patre vendente filium, tum in filio occidente patrem cum moderamine inculpatæ tutelæ, tum in voluntaria ebrietate &c. Quamquam ad illud primum argumentum poteſt etiam cum P. Dicaſtillo *n.* 83. dici, cadaver hominis occiſi eſſe utique ignobilius homine illud comedente.

Ad ſecundum argumentum negatur ſequela propter rationem adferendam paulò inferiùs. Ad tertium dicitur, illam propoſitionem: *Quæ ſunt intrinſecè mala, nunquam ſunt licita ex quacunque neceſſitate*, vel eſſe abſolutè falſam, quandoquidem illud reſtrictè dicitur intrinſecè malum, quod jure naturali, & non ſolo poſitivo vetitum eſt; vel hoc modo diſtinguendam: Quæ ſunt intrinſecè, id eſt, ſpectatis omnibus circumſtantiis mala, nunquam ſunt licita, concedo; quæ ſunt intrinſecè, id eſt, ex propria natura, ſeu ex jure naturæ prohibita, & mala, illa non ſunt unquam licita, nego propter inſtantias, quas primulùm inſinuavi, & quibus longè plures afferri poſſent. 126

Dices: *Cur fuit tam horribile viſum, quòd Mater aliqua ſuum filium in Hieroſolymitana obſidione devoraverit, ſi noſtra concluſio eſt vera?* 127

Reſpondeo cum Leſſio *loc. cit. n.* 11. factum illius mulieris viſum valde horribile, non quia cadaver hominis per ſe mortui comederat, ſed quia oblita maternæ pietatis, proprium filium, ut comederet, occiderat, & reipſa jam dimidium devoraverat.

Quæres II. *Vtrùm adſit obligatio veſcendi carnibus humanis in extrema neceſſitate?* 128

Putant Valentia, & Paſqualigus relati *ſuprà*, ita eſſe aſſerendum ab iis, qui affirmant, fas eſſe veſci iſtis cibis in extrema neceſſitate. Probat Paſqualigus, quia ratione naturalis præcepti conſervandi propriam vitam, tenetur homo adhibere omnia media licita, & neceſſaria.

Miror, virum hunc uti argumento ejuſmodi, quod, ſi verum eſſet, falſæ eſſent plurimæ doctrinæ in vera Theologia receptiſſimæ; ex. gr. quòd in naufragio liceat ſuam tabulam alteri, ſaltem qui Reipublicæ plus profuturus ſit, porrigere; quòd miles ſæpe licitè non deſerat ſtationem cum evidenti mortis periculo, etſi poſſet ſalva conſcientia deſerere? quòd vel omnibus, vel certè pretioſiſſimis medicinis poſſit quis abſtinere, etiam cum periculo mortis, & quòd nemo teneatur domicilium mutare ob vitæ conſervationem, ut dixi *cap.* 1. *ſect.* 3. Et quis S. Caſimirum peccati damnet, quòd uxorem noluerit ducere, cùm tamen ſalva conſcientia potuerit, & medici aſſererent, eſſe neceſſarium ad vitam conſervandam? 129 130

Itaque reſpondeo cum Leſſio, Baldello, Dicaſtil- 131

ca ſtillo, Laymanno *ll. cc.* & aliis, hominem, etſi licitè poſſit veſci ejuſmodi carnibus ad vitam conſervandam; idcirco tamen non obligari, quòd, ut dixi *cit. ſect.* 3. non teneamur vitam tueri, niſi mediis ordinariis. Excipe caſum, quem adferam *n.* 136.

132 Quæres III. *Vtrùm liceat quempiam hominem eo ſolo fine occidere, ut ejus carnes devorentur?*

RESP. Negant id quidem generatim Doctores, quos inter Toletus *Lib. De ſeptem peccatis mortalibus. cap.* 60. expreſſè dicit, in nullo caſu licere hominem occidere eo fine, ut ejus
133 carnes in eſcam cedant. Mihi tamen probatur opinio, & diſcurſus P. Joan. de Dicaſtillo *De Iur. & Iuſtit. cit. diſp.* 3. *n.* 88. ita ratiocinantis: [In obſidionibus licebit carnibus veſci ſcilicet hominum interfectorum, imò, ſi ex parte obſeſſorum ſic extremè indigentium ſit bellum juſtum, licebit, ſi poſſint, hoſtes pugnando interficere, eorúmque veſci carnibus. Nam quamvis non liceat præciſè ad eum finem veſcendi occidere, quando quis aliàs non habet jus occidendi alterum, quando tamen ex uno capite jus habet occidendi adverſarium, & ex alio extrema neceſſitas vitam tuendi urget, non video, cur non liceat occidere, cùm neque tunc occidere ſit malum, nec occiſo veſci juxta dicta.] Et ita etiam ſentit Leſſius *citat. cap.* 3. *Lib.* 4. *De Iuſtit. & Iur. n.* 11.

134 Quæres IV. *Quid cenſendum de lege Hiſpanica, præcipiente, ut ſi arcis gubernator fame preſſus non poſſit illam arcem tueri, niſi occidendo, & edendo ſuum proprium filium, illum edat?*

Reſpondet Paſqualigus *In Praxi I. jun. deciſ.* 12. hanc legem eſſe impiam, ſaperéque bar-
135 bariem antiquæ gentis Hiſpanæ. Et utique eſſet impia, ſi extaret talis lex; ſed non credo extare; certè verba Hiſpanica legis, quam refert Paſqualigus, non loquuntur de filio occidendo, ſed ſolùm de comedendo, nec præcipiunt comedi, ſed dicunt *poſſe* comedi: *puede comer el hijo ſin mala eſtanca.*

136 Dices: *Quid ſi ex artis alicujus defenſione penderet incolumitas Patriæ, aut Religionis Catholicæ? An non teneretur arcis Præfectus veſci carnibus humanis potiùs, quàm ob ſolam famem dedere arcem?* Reſp. Teneretur. Nam tanti mali metus eſt cauſa valde urgens.

137 Quæres V. *Vtrùm ob metum mortis intentatæ liceat veſci carnibus humanis?*

Negat conſequenter Paſqualigus *cit. deciſ.* 12. Aſſerit rectiùs Sanchez *Lib.* 1. *Moral. cap.* 18. *n.* 13. & Baldellus *Lib.* 3. *cit. diſp.* 29. Ratio petetur ex dictis.

138 Quæres VI. *Quid judicandum de hoc*

Caſu horrifico.

Cornelius extrema, rabidáque fame urgente effodit ſepulchrum hominis jam ante biduum, & quidem ex peſte mortui: membrum unum, alterúmve reſecat, coquit, & vorat, an abſque immani piaculo id facit?

Non mirabitur Lector, hunc horrificum planè caſum à me proponi, ſi crediderit mihi ex relatione viri fide digniſſimi aſſerenti, contigiſſe Annis abhinc plus quadraginta, loco, in quo non ſemel fui, & quem hoſtilis obſidio ad famem Saguntina, imò Hieroſolymitana deteriorem compulerat. Ferè conſimilem Sancerræ in Biturigibus refert ex Thuano Famianus Strada *Hiſtor. Belgic. Decad.* 1. *Lib.* 7. ad Annum 1573.

Et verò cenſeo una ex parte, Cornelium 139
non videri formaliter peccaſſe, eò quòd credibile ſit, illum fame rabida urgente, ita cæco impetu irruiſſe in cadaver illud, coctúmque comediſſe, ut nullam, aut valde tenuem apprehenſionem gravis peccati habuerit. Ex altera autem parte judico, Cornelium à parte rei deliquiſſe, dum voravit carnem illam, jam ſanie manantem, ex cujus eſu, vel certò, vel probabiliſſimè poterat timere promovendam mortem operatione phantaſiæ.

Quamvis enim licitum ſit, carne humana 140
veſci, quando certa ſpes eſt, illius eſu vitam cæteroquin deſperatam conſervatum iri, non tamen videtur id eſſe licitum caſu, quo ex tali cibo timetur probabiliter ipſa mors, & ſumitur in circumſtantiis adeò abominabilibus & beſtialibus.

SVBSECTIO III.

Vtrùm extra neceſſitatem extremam liceat veſci carnibus humanis, aut in velut medicamento uti?

SUMMARIUM.

Non licet veſci carnibus humanis extra neceſſitatem extremam. 141.
Eſt tamen fas uti ipſis pro medicina. 143.
Refertur lepidus Caſus de prægnante mordente brachium mariti. 144.
Diſcutitur ille caſus. 145. & 146.
Non omne crimen beſtiale, & contra naturam eſt peccatum mortale. 147.
Caſus carnis exſectæ ex brachio vivo pro medicina. 148.

Dico I.

Digitized by Google

141 Dico I. Nefas eſt carnibus humanis extra ſummam, extremámque neceſſitatem veſci. Ita contra Cardinalem Toletum *Lib. de 7. peccatis mortalib. cap. 60.* (ubi hunc eſum abſolutè permittit in infirmitate, vel in gravi aliqua neceſſitate,) docent authores hactenus citati. Probatur ex judicio omnium gentium non barbariſſimarum, quæ ſemper cenſuerunt, eſſe rem planè ferinam, ac beſtialem, &, ut cum S. Thom. 2. 2. *q.* 142. *a.* 4. *ad* 3. loquar, excedentem modum humanæ naturæ, ſi quis ſaltem extra neceſſitatem extremam, carnes humanas verteret in cibum. Cenſuerunt quoque, eam pietatem deberi corporibus defunctorum, ut judicarent, ſaltem extra extremam neceſſitatem, non eſſe pro cibo uſurpanda.

142 Addunt alii hanc rationem; quia cùm materia carnium cujuſque hominis ſit à natura, & naturæ Authore determinata ad formam illius, eámque æterno tempore poſt reſurrectionem debet habere, valde graviter per ſe loquendo, contra inſtitutionem naturæ, & Dei delinquit, qui materiam debitam animæ alterius, facit materiam ſuæ animæ; hoc verò delictum non videtur juſtificari, ſeu excuſari poſſe, niſi per neceſſitatem extremam. Verùm P. Dicaſtillo *citat. diſp.* 3. *num.* 85. exiſtimat, hanc rationem à viro gravi & docto non eſſe uſurpandam, eò quòd videamus toties fieri, ut unius caro vertatur in ſubſtantiam alterius.

143 Dico II. Fas eſt carnibus humanis uti pro medicamento. Ita Baldellus *Lib. 3. diſp. 29.* Leſſius, Dicaſtillo, & alii, quos refert, ſequitúrque Paſqualigus *In Praxi Iejun. deciſ.* 11. Ratio eſt, tum quia medicamentum non ſolet converti in ſubſtantiam hominis, ſicut convertitur cibus, tum quia ita habet praxis carnificum, poſitivè permiſſa à Magiſtratu; tum quia ſic habet uſus in Mumia, quæ nil aliud eſt, quàm caro corporis humani cum pretioſis unguentis ſepulti, ut notat Leſſius *cit. cap.* 3. *num.* 10. tum quia ſi licet in neceſſitate extrema veſci carne humana, cur non liceat illâ pro medicina uti extra extremam neceſſitatem? Hinc patebit, quid veroſimiliter dici poſſit ad

Caſum ſequentem.

144 *Dalila prægnans mulier contuita nudum brachium ſui mariti è balneo egreſſi, cœpit corripi ingenti orexi mordendi ipſius brachium, idque faciendi poteſtatem petiit à marito, potuítne id ſine ſcelere peti, & concedi?*

Veram ſimul, & ridiculam hiſtoriam narro, reſpondeóque, potuiſſe citra peccatum peti, & permitti morſum, qui nil aliud, quàm dolorem adferret, cùm res hæc non ſit tanti momenti.

Quid ſi autem Dalila non tantum mordere, ſed morſu fruſtum carnis avellere voluit? 145

RESP. Si tanta fuit orexis, ut meritò timeretur, ne, ſi negaretur talis morſus, imprimeretur fœtui turpis nota, ut ſolet fieri, quando prægnantibus negantur ea, quæ efflictim petunt, puto etiam potuiſſe & peti, & permitti. Nam dubitandum non eſt, quin quiſque homo habeat tantum juris in propria membra, ut ob honeſtam cauſam licitè permittat, ſibi fruſtillum carnis exſcindi; ſicuti ſcimus factum propter unum ex illis Doctoribus, quo toties in hac materia citamus.

At quid ſi petiit ideo avellere Dalila, ut deglutiret? Hunc ipſum in finem petiiſſe audio, & primi ſubſellii Theologus, cujus jam ſemel mentionem fecimus, ſenſit, docuítque, potuiſſe acquieſci ejuſmodi petitioni, eò quòd bolus ille carnis humanæ revera fuerit medicina præſervativa contra periculum turpis notæ, quæ fortaſſe vultui infantis in utero exiſtentis impreſſa fuiſſet. Hæc reſolutio eſt probabilis & ſuo Authore, & ſua ratione. 146

Quæres, *quid ad hanc conſequentiam ſit reſpondendum? Gula in eſu carnium humanarum, aut crudarum occupata, eſt crimen beſtiale, ferinum, & contra naturam, ergo eſt hoc ipſo mortale?* 147

RESP. Et cum Cajetano 2. 2. *q.* 148. *a.* 2. neganda conſequentia. Nam, ut ipſe rectè obſervat, ambulare ſupra caput, aut inſtar quadrupedis, eſt beſtiale, ferinum, & contra naturam, non tamen idcirco eſt mortale. Itaque cenſet Paſqualigus crimen beſtialitatis tunc ſolùm eſſe mortale, quando eſt contra bonum Dei, proximi, aut proprium, quando, inquam, eſt graviter contra tale bonum; quam doctrinam declaro hoc

Phyſico & morali Caſu.

Babylas infantulus filius Marchionis N. labitur à brachiis gerulæ in terram, támque fortiter allidit caput ſolo, ut linguæ inter dentes interceptæ particula eo morſu revellatur, expuaturque. Mox advocantur Medici, & Chirurgi, ex quorum Conſilio exſcinditur è brachio mancipii perquam promptè illud porrigentis, particula, eáque aſſuitur linguæ infantis, atque paulatim ita coaleſcit cum lingua, ut is ad virilem ætatem perductus ornârit ſua eruditione exedras Philoſophicas, Theologicas, evaſeritque Eccleſiaſtes Imperatricis. An licita fuit illa exſectio? 148

Reſpondeo affirmativè, cùm non appareat, cur non fuerit licita illa medicina, hujus vulneris tam moleſti, præſertim pro filio tam Illuſtrium parentum, & porrectio brachii ſingulariter ex voluntate Domini habentis jus in corpus mancipii veri. Fuit autem ille Babylas P. Joannes de Dicaſtillo, olim deſignatus

Digitized by Google

Æthiopiæ Patriarcha, teſte P. Nathanaële Sotuello *in Bibliotheca Societatis*, vir mihi literis, & alloquiis, colloquiiſque notiſſimus.

SVBSECTIO IV.

De Potu ſanguinis humani & aliis.

SUMMARIUM.

Potus ſanguinis humani eſt à natura vetitus. 149.

Permiſſus tamen in caſibus tam gravibus, quàm ſufficiunt ad edendas carnes humanas. 150.

Adeòque caſu, quo eſſet ſalutaris curandæ epilepſiæ. 151.

Reipſa autem non videtur ad hunc finem utilis. 153.

Sicuti fortè neque potus ſanguinis juvenilis ad ſenectam prorogandam. 154.

Quid agendum anthropophagis converſis ad fidem Chriſtianam? 156.

Potes licitè porrigere in extrema neceſſitate famis cadaver tui mancipii alteri eſurienti. 157.

An pater teneatur porrigere filio extrema fame laboranti carnes humanas, ſi quas habeat? 159.

Non ſunt per ſe loquendo excuſandi, qui navigantes projiciunt in mare cadavera mortuorum. 160.

At excuſandi judices, qui in vindictam commeritam projiciunt cadavera eorum voranda à beſtiis? 161.

149 QUæres I. *Vtrùm potus ſanguinis humani ſit à natura vetitus?*

RESP. Nemo de hoc dubitat, quandoquidem ſanguis eſt quædam caro fluida, aut in proxima potentia carnis.

Quæres II. *An non liceat illo aliquando veſci?*

150 RESP. Quo caſu fas eſt carnibus humanis veſci, eodem licet & ſanguine. Imò credibile, conforméque eſt doctrinæ ſuprà *num.* 141. ex Toleto relatæ, licere etiam extra neceſſitatem planè extremam, quæ tamen extremæ proxima ſit, haurire ſanguinem humanum pro alimento. Cùm enim rationes, quas ſuprà atttuli pro illicito eſu carnium humanarum, non æquè clarè militent contra potum ſanguinis humani, haud ſanè improbabiliter dicitur, hunc non æquè ſeu non omnino tam rigidè à natura interdici, atque interdicitur eſus carnium. Quod etiam ſentit Layman. *Lib.* 3. *ſect.* 4. *n.* 3. addens hanc cauſam, quòd ſanguis nunquam fuerit informatus anima humana.

151 Hinc inferes, haud dubiè licitum eſſe potum ſanguinis, ad morbum aliquem lethalem curandum, ſi fortè poſſet is ſanguine humano curari, nec aliud medium ſupereſſet.

Quæres III. *Quid ſentiendum de epilepticis, qui ut epilepſiam curent, hauriunt ſanguinem è venis hominis capite truncati ſcaturientem?* 152

RESP. Si hic hauſtus eſt ſalutaris, permittendus eſt, uti conſtat, non ſemel fuiſſe permiſſum. Et quamvis Eſcobar *Tract.* 2. *Exam.* 2. *n.* 21. neget, potum ſanguinis humani eſſe extra extremam neceſſitatem licitum, attamen illum à Cardinale Toleto, & Laymanno permitti in neceſſitate gravi jam notavi paulò antè. Dixi: Si hic hauſtus eſt ſalutaris. Nam 153 eſſe ſalutarem eſt quidem opinio vulgi non diſplicita Laymanno *loc. cit.* at duo medicinæ Doctores ea ſuper re à me conſulti aſſeruerunt, eam eſſe meram perſuaſionem, refutatam non ſolùm ſcripto publico, ſed etiam recentiſſima experientia, exemplóque hominis, quem unus illorum medicorum noverit, & qui poto illo ſanguine fecerit omnia, quæ facienda præſcribuntur, attamen abſque operæ pretio. Quidam etiam carnifex Ratiſbonenſis medicinæ in paucis peritus à me interrogatus, reſpondit, ſe quidem ſcire, fuiſſe haud ſemel hauſtum ea intentione ejuſmodi ſanguinem, ſed abſque effectu, quantum quidem ipſe ſciat.

Quæres IV. *Quid verò de illis ſenibus, qui bibunt ſanguinem ex vena adoleſcentis detractum, ut vigor concilietur, & ſenectus prorogetur?* 154

P. Nicolaus Baldellus *Lib.* 3. *Theolog. Moral diſp.* 29. *n.* 16. teſtis eſt, à Marſilio Ficino, & pluribus aliis medicis hunc potum laudari, tanquam ſingulare pharmacum ad conciliandum vigorem corpori ſenili, & ſenectutem prorogandam. At id negat unus ex illis medicis, de quibus paulò antè memini. Et P. Leſſius *cit. cap.* 3. *n.* 10. ait, Ficinum, & alios ſequaces fortè in ratione medica decipi. Ego 155 cum eodem Leſſio, Baldello, & Dicaſtillo aſſero, talem potum eo fine, & intentione eſſe licitum tibi, caſu, quo medicus tuæ complexionis probè gnarus, pronuntiaret, ejuſmodi hauſtum profuturum ad talem finem, præſertim ſi fores Princeps neceſſarius publico.

Quæres V. *Quid agendum cum Anthropophagis, ad fidem Chriſtianam adſpirantibus?* 156

Navarrus in Manuali *cap.* 23. *n.* 112. ita reſpondet: [De more providè PP. Illuſtriſſimæ Societatis JESU renuunt Baptizare gentiles Anthropophagos (id eſt, voratores carnium humanarum) catechumenos, non proponentes abſtinere perpetuò à carnibus humanis etiam in bello juſto interfectorum, quia non ſunt contriti, nec ſatis attriti, & conſequenter non Baptizandi.]

Quæres VI. *An poſſit quis bona conſcientia conce-* 157

concedere alteri cadaver mancipii ſui, retenti, ut eo veſcatur in extrema neceſſitate?

RESP. Poteſt teſte Baldello *cit. diſp.* 29. *n.* 22. Sicut enim licitum eſt in caſu neceſſitatis tibi comedere carnes humanas, ita etiam tibi licitum eſt, eas aliis porrigere.

158 *Quidſi verò fruſtum ejuſmodi cadaveris ei præbeam, neſcienti eſſe carnes humanas?* Cenſet idem Doctor, te non peccare, quod & ego cenſeo, caſu, quo præſumi poſſet, non graviter alteri diſpliciturum tale factum.

159 Quæres VII. *An ſi pater in obſidione conſtitutus nequeat alere filium unicum, niſi illi porrigat carnes humanas, obliget illum pietas paterna ad porrigendas?*

RESP. Meritò docet P. Baldellus *loc. cit.* ſicuti non tenemur vitam noſtram conſervare medio ita extraordinario, & horrifico, ita nec alienam. Aliud cenſerem caſu, quo eſus carnis humanæ, aut ſanguinis foret ægro filio neceſſarius, ab eóque inſtanter peteretur; tenetur enim pater filio ægrotanti proſpicere quoad commodè poteſt. Nec dubita, quin parentes debeant ſuis liberis petentibus quandoque aliqua concedere, quæ ſibi ipſis non tenerentur procurare. His addo ſequentem quæſtiunculam.

160 *Iter mari facientes conſueverunt corpora mortuorum projicere in mare, devoranda à beſtiis, an ſunt excuſandi?*

RESP. Per ſe loquendo non ſunt excuſandi, quia nec aqua, nec venter ceti, e. g. debet eſſe hominis ſepulchrum; & rectè docent Franciſcus Victoria *in relect. de temperantia n.* 5. Azor. *Part.* 1. *Lib.* 7. *cap.* 22. *q.* 4. Baldellus *diſp.* 29. *n.* 21. per ſe loquendo nefas eſſe, carnes humanas, aut ſanguinem præbere beſtiis devorandum. Nam *Gen.* 9. *v.* 5. dicitur: *Sanguinem animarum veſtrarum requiram de manu cunctarum beſtiarum.* Per accidens tamen tale factum excuſatur, quia non projiciuntur cadavera in mare eo fine, ut comedantur à piſcibus, ſed quia non poſſunt ſine gravi incommodo ſervari in navi.

161 *Quid verò cenſendum de judicibus, qui quandoque corpora reorum objiciunt canibus, aut feris devoranda?*

RESP. Si id faciant in vindictam publicam, aliorúmque terrorem, & exemplum, excuſantur à nonnullis apud Azor, & Baldellum, quorum neuter illos damnat, nec ego, & ſine dubio excuſandi Judices, qui fures affigunt patibulo, etſi ſciant à corvis exoculatum iri.

162 Quòd ſi quæras, *Sitne fas, hominem occidere ad ſacrificandum?* Reſpondet rectè, & fuſè probat Victoria *loc. cit.* eſſe nefas; cùm conſtet eſſe unicum novæ legis ſacrificium, quod quotidie in Miſſa peragitur.

SUBSECTIO V.

An liceat veſci carnibus crudis?

SUMMARIUM.

Eſt per ſe illicitum edere carnes crudas animalium. 163.

At tantùm venialiter. 164.

Imò poteſt eſſe licitum in iis locis, quibus invaluit mos edendi. 166.

Referuntur hanc in rem nonnulla. n. 165. & 167.

QUæres I. *Utrùm ſit aliquod peccatum per ſe loquendo edere carnes crudas brutorum?* 163

RESP. Affirmativè cum Azor *Part.* 1. *Lib.* 7. *cap.* 22. *q.* 4. Fagundez *De Præcept. Eccleſ. præcept.* 4. *Lib.* 1. *cap.* 9. Baldello *Lib.* 3. *diſp.* 29. *n.* 9. Paſqualigo *in Praxi Jejun. deciſ.* 15. Ratio eſt, quia talis eſus eſt ferinus, beſtialis, proprius corvorum, canum, luporum &c. Et ii, apud quos viget talis eſus, ſunt homines barbari, efferi, in quibus dignitas humanæ naturæ ſepulta eſt, ut potiùs ferino more, quàm humano vivere dicendi ſint. Hæc tamen ratio nullo modo probat, quin rationabili ex cauſa, adeóque in neceſſitate ſint tales eſcæ permiſſæ.

Quæres II. *An hoc peccatum ſit mortale?* 164

Paſqualigus *loc. cit.* ita reſpondet: [Comedere carnes crudas continet aliquid diſſonum humanæ dignitati; unde ſi ex hoc ſequatur jactura gravis talis dignitatis, videtur mihi eſſe peccatum mortale; quia ſicut non licet per talem comeſtionem lædere corpus, ita ut, ſi notabiliter lædatur, peccetur mortaliter, ſic etiam non licet lædere humanam dignitatem in propria perſona, &, ſi notabiliter lædatur, erit mortale. Unde nemo excuſaret à peccato mortali, qui in modo barbaro vivendi quoad Comeſtionem, & alias hujuſmodi actiones licitas imitaretur gentes barbaras; nec ipſa gens barbara excuſari poteſt, niſi per ignorantiam.]

Hic Paſqualigi diſcurſus mihi non ita probatur, quin aſſentiar Baldello, & Fagundez aſſerentibus, illum eſum eſſe ex ſe crimen duntaxat veniale. Nam in primis S. Thomas, & alii DD. quando commemorant caſus, in quibus gula eſt peccatum mortale, non meminerunt de carnibus crudis. Deinde apud nationes non barbaras communi uſu receptum eſt, ut non modò lac, qui certè ſubſtantialiter eſt ſanguis, & ova præſertim recentia, quæ tamen videntur eſſe caro liquida, juxta Hieronymum *Lib.* 2. contra Jovinianum, edantur cruda, ſed etiam plura animalcula, præſertim exanguia edantur viva, ut obſervat Benedictus Pererius *Tom.* 2. *in Gen. Lib.* 14. *diſp.* 2. *num.* 50. & 165

majorum animalium carnes, ſale tantummodò, & ad ventum exiccatæ, neque aliter coctæ edantur à multis; & Parthi, Tartari, aliíque non pauci, dum ad bellum proficiſcuntur, dorſo equi, cui inſident, imponunt armum vituli, alteriúſve animantis, & ſolo æſtu ſolis non omnino ſemiaſſum exedunt. Nec quidquam eſt communius, quàm haleces non coctas, non aſſas comedere in Belgio.

166 Hinc non immeritò infert Fagundez, iis in locis, in quibus more receptum eſt, ut carnes omnino crudæ ſint cibus, edi poſſe abſque omni peccato; etſi quippe ejuſmodi eſus eſt ferinus, & quaſi proprius multarum beſtiarum, ſicut tamen ipſemet Paſqualigus meritò generatim aſſerit, hunc eſum vacare omni culpa, quando rationabili ex cauſa ejuſmodi epulæ ſumuntur, ut fit, vel quia deeſt commoditas coquendi, vel complexio ita exigit; ſic etiam dici poteſt, conſuetudinem facere jus ad ejuſmodi cibum; quoniam conſuetudo talis, & valde difficulter deponitur, & ſtomachum jam aſſuefecit hiſce, non aliis cibis.

167 Unde Fagundez ex hiſtoria Hollandicæ navigationis refert, nonnullos Æthiopes inteſtinis animalium omnino crudis veſci, ídque provenire ex calidiſſima complexione hominum, & ex naturali ſympathia, quam habent cum crudis cibis. Interim certum eſt, peccare graviter, qui cum notabili valetudinis detrimento utitur talibus carnibus, ſi commodè alios poſſit habere cibos: quomodo autem per eorum eſum lædatur notabiliter dignitas humana, non video.

SVBSECTIO VI.

An, & quale peccatum ſit edere res ad uſum humanum non deſtinatas, aut noxias valetudini?

SUMMARIUM.

An, & qui peccent edentes ceram, cretam, ſevum, ungues? 168. *& ſeqq.*

An, ſicut eſt nefas talia porrigere alteri invito, ita etiam ſit nefas veſci? 170. 172. *&* 175.

Eſt hic diſtinguendum inter fœda, & non fœda, eſto inepta ad eſum. 172. *& ſeqq.*

Adſitne obligatio veſcendi rebus etiam fœdis, quando aliter nequit vita ſervari? 176.

Vnde proveniat, quòd nonnullis vel ſemper, vel quandoque pruriant dentes in res minimè deſtinatas dentibus? 179.

Refertur in hoc exemplum unius puellæ. 181.

An, & quantum peccetur ſumendo cibos noxios valetudini? 183.

Quandonam cenſeatur hic gravis, aut levis læſio Valetudinis. 186.

Refertur caſus Religioſi excitantis ſuo exemplo moribundum ad capiendum cibum. 189.

Refertur & tetrum paradigma edentium in obſidione res crudiſſimas, fœdiſſimas. 193.

168 Conſueverunt nonnulli, comedere carbones, cretam, ceram, ſevum, ungues, terram &c. quæ conſtat, non eſſe ad eſum communem deſtinata. De his

Quæres I. *An peccent?*

RESP. Cum Azor *Part.* 1. *Lib.* 7. *cap.* 22. *q.* 4. Baldello *Lib.* 3. *diſp.* 28. *n.* 11. Paſqualigo *in Praxi Iejun. deciſ.* 14. peccare per ſe loquendo. Ratio eſt, tum quia talia communiter lædunt valetudinem, cùm non ſint proportionata potentiis, ſeu facultatibus nutritioni humanæ famulantibus, tum quia illorum eſus feritatem quandam, beſtialitatémque præſefert.

169 *At quàm graviter peccant tales?* Reſp. Mortaliter, ſi notabiliter lædant ſanitatem. *Quid ſi vel non lædant, vel tantùm leviter?* Si adſit concupiſcentia harum rerum, quæ ſolet excitari ex aliqua infirmitate, docet rectè Paſqualigus non peccare graviter, eò quòd ſtante tali concupiſcentia, induant ejuſmodi res in cibum adhibitæ, rationem boni ſenſibilis delectabilis, atque adeò quandam proportionem per accidens ad appetitum ſenſibilem, & ideo, quantum eſt ex objecto, intervenit tantùm inordinata quædam obſequentia appetitûs, quæ non dicit gravem deordinationem.

170 *Quid ſi denique abſit prædicta concupiſcentia? abſit quoque juſta cauſa?* Paſqualigus *loc. cit.* cenſet, tunc delinqui mortaliter edendo in notabili quantitate, eò quòd tunc fiat gravis injuria propriæ perſonæ, contra ordinem à natura præſcriptum, cùm non ſervetur ei debita reverentia, quam tamen tenemur ſervare ex charitate, qua tenemur non offendere nos cibo. Et ſicut eſſet gravis injuria hoc facere cum aliis, ita etiam hoc facere cum ſeipſo; non enim ſumus Domini, ita ut poſſimus pro libitu diſponere de nobis ipſis, & conculcare dignitatem humanam, quia eſt dignitas naturæ, quæ non eſt in noſtra poteſtate, & ideo non poſſumus ipſam graviter offendere, ut contingeret, ſi res non deſtinatæ à natura in cibum abſque rationabili cauſa manducarentur, præſertim ſi eſſent immundæ, & abominabiles.]

171 Ita Paſqualigus ingenioſius, quàm veriùs, nam illud qualecunque malum, quod ſibi homo citra læſionem valetudinis adfert, per eſum talium rerum, non eſt tam grave, ut fundet mortalem malitiam; ídque probo vel inde, quòd utique non ſit gravius, quàm illud, quo ſe, naturámque humanam dedeco-

deco-

decorat, quiſquis nefando Sodomiæ, aut beſtialitatis crimine ſeſe commaculat; & tamen mortalitatem, ut ita loquar, hujus ſceleris non ponunt Theologi in ejuſmodi malo, præſertim illi, qui à Diana *Part.9. Tract.8. Reſolut.* 31. meritò refutati, omnia peccata libidinis, quæ ſunt contra naturam, ajunt, eſſe ejuſdem ſpeciei. Jam verò quod addit Paſqualigus de illo, qui alteri præberet tale quid edendum, præbet mihi occaſionem proponendi alteram quæſtionem.

172 Quæres itaque II. *Sitne mortale crimen, dare alteri comedenda ea, quæ non ſunt à natura ordinata ad eſum humanum?*

RESP. Eſſe ſupponit, imò aſſerit Paſqualigus verbis ſuprà relatis. Ego diſtinguendum puto. Aut enim illa, quæ præbentur, ſunt fœda, & abominabilia, aut non ſunt fœda, nec abominabilia? Si ſunt fœda, & abominabilia, tunc illorum ſubminiſtratio fraudulenta continet ex ſuo genere gravem malitiam, quia continet realem contemptum alterius, ut deduces ex eis, quæ de contemptu diſſerit Suarez *Lib.3. De Leg. cap.18. n.17. & ſeqq.* Si verò non ſint fœda, tunc non video (ſecluſo omni ſanitatis lædendæ, aut alterius extrinſeci mali periculo) cur contineant gravem
173 malitiam. E.G. præbere alicui urinâ propriam, aut beſtiæ bibendam, vel (quod alicubi factum inaudii) ſtercus vaccarum, inſtar neſcio cujus herbæ, ſeu oleris edendum, continet ex hominum communi apprehenſione gravem contemptum, ſeu, ut vocant, *Affront*, ita, ut non niſi ferro talis injuria videatur eſſe vindicanda.

174 Vice verſa, ſi quis ſuo æquali aliquid chartæ, aut ceræ edendum præberet, non damnarem illum peccati mortalis, ſicut nec illum, qui ſaltem plebeio homini glandes pro olivis, aut caſtaneis daret, quod ego ſemel vidi fieri. Et verò cùm uniones non ſint à natura ordinati ad eſum, quis dicat, peccaturum mortaliter, qui imitatus exemplum Cleopatræ, unum, aut plures uniones liquatos offerret alicui ſorbendos? Patet itaque, Paſqualigi doctrinam non poſſe univerſim probari hoc argumento: peccaret mortaliter, qui talia daret alteri edenda, ergo ſi & ipſe edat, peccat mortaliter. Nam antecedens non eſt univerſim verum.

175 Sed eſto, ſit verum illud antecedens Paſqualigi, neganda eſt in rigore conſequentia, quia nos ſæpe ſub mortali tenemur abſtinere à levi damno, vel injuria alterius, quando videlicet videmus, illum valde graviter offenſum iri, non tamen idcirco peccamus mortaliter, imò ſæpe nec venialiter, afficiendo nos tali damno, aut injuriâ, ſiqua tamen poteſt eſſe injuria in ſeipſum, cùm volenti, & conſentienti non fiat injuria, *cap. Scienti de Reg. Iur. in 6.* Certè ſi virum nobilem alapa abſque cauſa cædas, admittis crimen mortale, non item ſi teipſum itidem abſque cauſa cædas flagro, aut pugno.

Quæres III. *Quandoquidem ſuperiùs dixi, fas* 176
eſſe, in neceſſitate illa edere, de quibus in hac ſubſectione eſt ſermo, utrùm etiam adſit obligatio illa edendi, cùm eorum eſus eſt neceſſarius ad vitam ſuſtentandam?

RESP. Negativè. Nam ut rectè docent Leſſius *n.12.* & Dicaſtillo *Lib. 1. De Iuſtit. & Iur. diſp.3. n.91.* non tenemur in obſidionibus veſci muribus, felibus, canibus, calceorum ſegmentis &c. idcirco nimirum, quia non tenemur vitam conſervare, niſi mediis ordinariis; nec tenemur adhibere illa, quando ſunt admodum difficilia. Laymannus *Lib. 3. ſect.4. n.3.*

Dices: *Quid ſi Princeps imperet arcis Præfe-* 177
cto, ut non dedat arcem, niſi devoratis omnibus, equis, canibus, felibus, & coriis rhedarum?
Reſp. Non videtur poſſe communiter impera- 178
ri res adeò difficilis.

At inquies: *Quid ſi imperium acceptâſſet ille Præfectus, ſeque juráſſet pariturum?* Tunc ſervari debebit juramentum, cùm non vergat in æternæ ſalutis diſpendium, nec redundet in alterius detrimentum juxta Cap. *Quamvis de pactis in 6.*

Quæres IV. *Unde proveniat, quòd nonnullis* 179
vel ſemper, vel quandoque ita dentes pruriant in res minimè deſtinatas dentibus?

RESP. Ariſtoteles *Lib.7. Ethic. cap.5.* duas hujus rei cauſas generatim adfert: morbum, & conſuetudinem, ex quarum alterutra, vel utraque ait provenire capillorum evulſiones, itémque eſus unguium, carbonum, & terræ; nomine morbi intelligens partim læſionem phantaſiæ, partim malam intemperiem humorum, ut videmus in mulieribus prægnantibus, quæ humoribus corporis ſtatum certo modo immutantibus, & excedentibus, avidiſſimè appetunt res alieniſſimas à victu humano, ipſis etiam antè conſueto.

Certum proinde eſt, partim phantaſiam, par- 180
tim humorem & poſſe, & ſolere efficere, ut illa etiam, quæ naturâ non delectant, hominibus tamen voluptatem adferant, ut loquitur ibidem Philoſophus. Nec minùs id certum eſt de pravo habitu, ſeu conſuetudine, quæ eſt altera natura, adeò ut Baldellus *cit. diſp.29. n.4.* ex Cælio Rhodigino *Lib.11. c.13.* referat exempla illorum, qui veneno hauriendo ita aſſueverant, ut eis nil noceret, ſputo autem alios perimerent. Unde apparet, quid fuerit reſpondendum ad

Hunc caſum puellarem.

EUphroſina virgo Itala Anno 1619. avidiſſi- 181
mè ferebatur in eſum candelæ cereæ, & quamvis benè adverteret, eam nec dulcem ſibi ſapere, nec

nec ſaporem alium delectabilem habere, ad ſolum tamen aſpectum ita in illam accendebatur, ut etiam toto vultu ruberet, & vix poſſet ſe continere, quin ſimul cum pane eam ceram comederet. Quæſivit ea ex P. Baldello, utrùm hujuſmodi fames eſſet à dæmone, & an talis eſus eſſet peccatum? Quid debuit P. Baldellus reſpondere?

181 Narrat quidem ipſe hiſce verbis totum, quod dixi, at non refert, quid ipſe reſponderit; addit tamen, fuiſſe ab illa eâdem puella per interpoſitam perſonam conſultum medicum, utrùm hujuſmodi orexis proveniret ex morbo, ipſúmque reſpondiſſe, eſſe omnino ex morbo, eámque indigere purgatione humoris phlegmatici excedentis in ſtomacho. Quia tamen ille morbus non fuit talis, ut planè tolleret uſum liberi arbitrii; ideo cenſendum eſt, aliquo modo peccâſſe illam puellam, quando multùm ceræ edebat; graviter peccâſſe ne ipſe quidem Paſqualigus aſſereret.

183 Quæres V. *Sitne peccatum ſumere cibos valetudini noxios?*

RESP. Eſſe, docent omnes, ideo, quòd ſicut nobis non licet vitam pro lubitu prodigere, ita nec ſanitatem; quandoquidem neutrius ſumus domini, ſed cuſtodes, & adminiſtratores.

184 *An ſi tantùm leviter lædatur ſanitas?* Non dubitat Paſqualigus *In Praxi Iejun. deciſ. 16.* nec cæteri authores. *Quid ſi graviter?* Tum omnes mortale crimen agnoſcunt. *Quid ſi cibus ille ita ſit noxius, ut ſit vitam tibi brevi abrupturus?* Tum vel maximè te mortalis criminis damnat Sanchez *Lib. 5. Moral. Conſil. cap. 1. dub. 33.* poſt Victoriam, & alios.

185 Quòd ſi non putâſti, aut non advertiſti, fore, ut tibi noceret, excuſat te meritò idem Sanchez. Non tamen opus eſt ad contrahendam hanc noxam omnino credere, orituram inde invaletudinem, ajunt enim communiter Authores, ſufficere, modò probabiliter timeatur. Veritatem intelliges ex iis, quæ in ſimili dixi *cap. 9.* quando quæſivi, quomodo debeat eſſe præviſa ebrietas, & alia incommoda ex illa orta, ut cenſeantur voluntaria.

186 Quæres VI. *Quænam cenſeatur gravis, aut levis invaletudo ad dignoſcendum, utrùm ob cauſationem illius gula ſit mortifera, nec ne?*

RESP. Pro exemplo gravis invaletudinis ponit meritò Baldellus *Lib. 3. diſp. 28. n. 11.* febrim; aut phreneſin. Pro exemplo levis ponit, quando quis æger multùm bibit (aut edit) prævidens, febrim auctum iri. Quod exemplum dant etiam Toletus *Lib. De 7. peccatis mortalibus cap. 60.* & Sanchez *loc. cit.* addens aliud, videlicet dolorem aliquem capitis.

187 Quæres VII. *An non aliquæ cauſæ omni peccato liberent illum, qui edit res noxias valetudini, ſciens illas nocituras?*

RESP. Non una, ſed plures. Primò enim meritò excuſatur ille, qui cum valetudinis detrimento aliquo idcirco edit, ut hoſpitem, aut ægrum, qui nil edere vult, cùm tamen indigeat, ſuo exemplo excitet; dummodo ſit vera ſpes, fore ut illud exemplum ſit profuturum. Secundo ſtudium mortificandi guſtum, aut nimiam edendi libidinem, poteſt honeſtare Comeſtionem ciborum, qui prævidentur allaturi catarrhos. Tertio idem dic de ſtudio fugien- 188
di ſingularitatem, & accommodandi ſe communitati. Ob utramque hanc rationem commendantur longè plurimi Sancti, aut virtute illuſtres viri, qui ſtudio virtutis comederunt ea, quæ certò ſciebant paritura ſibi eſſe aliquas moleſtias in corpore. Quartò excuſat utique neceſſitas, quando ſcilicet vel nullo modo, vel non ſine difficultate acquiri poſſunt cibi ſalutares.

Ad elucidationem illius caſus, quem *n. 187.* 189
inſinuavi de edente aliquid noxium valetudini, edente autem, ut ſuo exemplo ægrotum excitet ad cibum planè neceſſarium ſumendum, refero

Quidpiam non planè indignum calamo.

QVod contigit Friburgi Nuitbonum ſub An- 190
num Chriſti 1637. cum perquam ingenuo adoleſcentulo, quem nauſeatio, ſeu potius averſatio omnis cibi deduxerat ad extrema, reſtituendum cæteroqui ſanitati, ſi viribus cibatu aliquantum roboratis adhiberetur congrua medicina. Ubi Confeſſarius illius adoleſcentis mihi notiſſimus, fuit à medico doctus cauſam proximi vitæ periculi, convenit ſuum pœnitentem, hortatur ad capiendum cibum propoſito præſenti diſcrimine, ni pareat. Cùm verò verbis nihil promoveret, cura- 191
vit parari ſibi bonum juſculum, quod & allatum, ad ægroti lectum, cœpit ipſe Confeſſarius non guſtare duntaxat, ſed & glutire, etſi tempore alieno, ſpectante autem infirmo; cujus etiam tum phantaſiam, tum animum ita mutavit id inexpectatum ſpectaculum, ut & ipſe rapuerit cochlear, reliquum juris prope tuburcinando demiſerit in ſtomachum, atque ita paulatim convaluerit, ut cùm, Annis circiter 38. pòſt, vidiſſet illum Patrem penes ædes ſuas iter facientem, ubique agnoviſſet, coëgerit divertere, atque conjugi lætus inclamârit. Mea Domina: para ſis bonum prandium pro hoc charo hoſpite, abſque enim illo maritum non haberes, ac mox recenſuit ab ovo comœdiam, me quoque collætante, aderam enim & ego.

Sciſcitabitur fortè quiſpiam, *utrùm ſi ad ex-* 192
citandum appetitum illius ad tumulum properantis fuiſſet neceſſe edere juſculum è gallina decoctum, idque feria ſexta vel Sabbato, permiſſuræ fuerint leges Eccleſiæ. Reſp. permiſſuras fuiſſe, ſicuti enim per eas licebat (ut ſupponimus) illi ægro veſci ejuſmodi edulio, ita & illi, qui poni-

ponitur non potuiſſe alia ratione inducere decumbentem, quàm præbendò illi exemplum circa idem omnino objectum.

193 Sed quia in hac, & præcedente Subſectione propoſui tam varia de eſu rerum minimè deſtinatarum à natura ad eſum, illaque res conſueverunt vel maximè comedi, & etiam in deliciis eſſe tempore diuturnarum obſidionum, placet in gratiam Lectoris, non illaudabiliter curioſi proponere horrificum planè paradigma hujuſce epnlationis, quod exhibet Michaël ab Iſſelt in Hiſtoria ſui temporis ad Annum Chriſti milleſimum quingenteſimum ſeptuageſimum tertium, *fol. mihi* 321. ubi recenſet, quænam Sanſerræ (Urbe Galliæ, Hugonottorum aſylo) in eſum ceſſerint, dum à Carolo IX. Rege, arctiſſima obſidione cingerentur Sanſerrani. Deſcribit verò

Hiſce verbis.

194 *TAnta in urbe fuit fames, ut dimidiam ferme plebis partem abſumpſerit, & non modò ad inuſitata cibaria deventum ſit, ſed etiam ad paleam, nucum putamina, atque hominum excrementa; carnibus enim bubulis, ovillis, & ſuillis deficientibus, equi, atque aſini mactati ſunt; deinde feles, ſorices, talpæ, canes, & mures comeſti, iis conſumptis boum tergora, ovium, atque vaccarum vorari cœpta. Quæ poſtquam defecêre rabida urgente fame cingula coriacia, capiſtra, fræna, ephippia, ligularum & crumenarum reſegmenta cum veſtimentis coriaceis in deliciis habita ſunt. Dein ad ungulas boum, equorum, aliarùmque beſtiarum confugerunt, & cum frumenti, atque leguminis omne genus deficeret, panis ex paleis minutim conciſis, & in mortariis contuſis, atque ex tegulis nativis (lapidis genus eſt nigri, & friabilis) confectus eſt. Deficientibus omnibus cibariis homines ad beſtiarum, & ſua quoque excrementa devenere. In ſterquilinis quoque oſſa putida, & cornua animalium diligenter perquiſita ſunt, & avidiſſimè comeſta fuerunt; quin defunctorum cadaveribus veſci voluerunt, ſed in facto deprehenſi pœnas luerunt. At nec in hac extrema neceſſitate conſtituti quidquam de ſua pertinacia remittere voluerunt, donec rebus omnibus deſperatis ad pacis Conſilia confugerunt &c.* Hactenus Iſſelt de fame Sanſerrana diriore, quàm fuerit Saguntina. Et cui verè ſimilem perpeſſi fuêre Rupellenſes obſeſſi à Ludovico XIII. ut videre eſt apud Gabrielem Grammondum ad Annum Chriſti M. DC. XXVIII.

SUBSECTIO VII.

De Filiabus Gulæ.

SUMMARIUM.

Quæ, & quot ſint filiæ Gulæ? 195.
Quid intelligatur per hebetudinem ſenſus? 196.
Quid per ineptam lætitiam, & quæ hujus peccata? 197.
Quomodo delinquatur per turpes cantilenas? 198.
Quomodo per alia verba obſcœna? 199.
Singulariter diuturna, & prolata coram adoleſcentibus? 200.
De Choreis quid ſentiendum? 201.
An prudenter illas prohibeat Magiſtratus politicus? 202.
Referuntur contrariæ ſententiæ. Ibid.
Eligitur affirmativa. 203.
Qui ſe geret Confeſſarius cum pœnitente confitente, ſe tantùm ſemel, aut bis duxiſſe choreas, nilque aliud addente? 204.
Inſigne circa hoc argumentum Decretum Bavaricum. 206.
An, & quomodo ratione luſus aggravetur malitia Gulæ? 207.
Et ratione ſtultiloquii, ac ſcurrilitatis? 208.
An ſcurrilitas ſit peccatum mortale? Ibid.
Quid intelligatur per immunditiam? 209.

QUæres I. *Quæ, & quot ſint filiæ Gulæ?* 195
RESP. I. Illæ ſunt filiæ gulæ, quæ ex immoderata delectatione cibi, & potûs ſequuntur. S. Thomas 2.2. *q.* 148. *a.* 6. *in C.* S. Antoninus *Part.* 2. *Tit.* 6. *cap.* 4. *ante* §. 1. II. Ejuſmodi filiæ ſunt quinque, ſcilicet hebetudo ſenſûs, inepta lætitia, multiloquium, ſcurrilitas, immunditia. Ita S. Thom. *Ibid.* ex S. Gregorio, & ex utroque S. Antonin. *loc. cit.* atque Authores in decurſu citandi. Rationem hujus quinarii adferunt iidem, quam lubens prætereo, explicaturus breviter illas quinque venuſtiſſimas filias, matre ebrietate potiſſimùm gloriantes.

Quæritur igitur II. *Quid per hebetudinem* 196
ſenſûs intelligatur, & quomodo per eam aggravetur malitia Gulæ?

RESP. I. Per ſenſûs hebetudinem intelligitur obfuſcatio intellectus, orta ex ciborum fumoſitate, caput perturbans, atque impediens operationes intellectûs, ac rationis, ut non queant penetrare ea, quæ cæteroqui poſſent. S. Antoninus *loc. cit.* §. 2. rectè explicans S. Thomam. II. Tunc ſolùm per eam aggravatur malitia gulæ, quando per eam impeditur cognitio illorum, quæ quis ſcire debet, ut e.g. neceſſaria ad ſalutem, neceſſaria ad rectè fungendum officio proprio &c. S. Antoninus *loc. cit.* Nicolaus Baldellus Theologiæ Moral.

Lib. 3. diſp. 32. n. 1. Ex hoc tamen, quòd aliquis ſit hebes circa ſpeculativa Theologiæ, vel Philoſophica, vel Aſtrologica, non curans de his, nullum peccatum eſt, ſi non habet officium, quod cognitionem horum requirat.] S. Anton. *loc. cit.*

197 Quæres III. *Quid deſignat inepta lætitia, & quomodo per eam delinquitur?*

RESP. I. Per ineptam lætitiam non intelligitur hic quævis inordinata lætitia, hoc enim modo eſt affectus generaliter conſequens omnem actum peccati, & præſertim ſi fiat ex habitu. S. Thom. *cit. a. 6. ad* 1. ſed intelligitur lætitia vaga, & incompoſita. Idem Sanctus Doctor *Ibidem.* Id eſt, faciens inaniter hilarem, & excitans ad ſaltus, cantus, tripudia, ludos, hiſtrionicos actus, inſtrumentorum diverſorum ſonitus, ut explicat S. Antonin. *loc. cit.* Baldellus *loc. cit. n. 3.* conformiter S. Thomæ 2. 2. *q. 169. a. 3. ad 2.*

198 II. Cantus, ſeu cantilenæ, ad quas excitat gula, ſunt ferè amatoriæ, obſcœnæ, aut infamatoriæ. Per illas, quatenus obſcœnæ ſunt, tunc peccatur mortaliter, quando quis utitur illis cum periculo ſe, aut alium inducendi in aliquod grave peccatum. Navarrus *in Man. cap. 23. n. 123.* aut quia delectat illum obſcœnitas, per ea verba ſignificata. Cajetanus 2. 2. *q. 148. a 6.* Si verò illæ turpes cantilenæ ideo ſolùm canantur, quia eæ delectant, vel ut delectent, & ſic hilariter tranſeunt, vel tranſeant, non ſunt ut ſic peccata mortalia, ſed tantùm venialia valde periculoſa, inquit Cajetanus *loc. cit.* rectè id probans.

199 Et generatim locutio de rebus turpibus facta ſolùm ob voluptatem, quæ præciſe oritur ex ipſa narratione, abſque ulteriore intentione ipſarum rerum (addo: aut voluptatis Venereæ) non excedit veniale. Filliucius *Tract. 30. n. 209.* Unde non peccant mortaliter, qui turpes cantilenas audiunt præciſe ob delectationem, quam adfert prolatio illorum verborum, aut ex levitate, aut curioſitate. Filliucius *loc. cit. n. 212.* Sed utique oportet ſibi, & aliis non nimium fidere; corrumpunt enim bonos mores colloquia mala. 1. *Corinth.* 15. Et quotuſquiſque poteſt eſſe ſecurus de proximi conſtantia, maximè quando videt, turpia libenter audiri? inquit providè P. Dicaſtillo *Lib. 1. De Iuſtit. diſp. 17. n. 257.* rectè tamen ſubdens, plerumque eſſe venialia illa verba, & dicteria, in ſe quidem turpiſſima, quæ ludicrâ tantùm intentione à mulionibus, agaſonibus, & hujus farinæ hominibus in agris, viis, ultro, citróque dicuntur.

200 At verò non ſunt plerumque annumeranda peccatis venialibus illa de rebus obſcœnis colloquia, quæ præſertim ab adoleſcentibus, juvenibúſque, vel à viris coram hiſce inſtituta durant dimidium horæ quadrantem, aut diutiùs; replent enim talium phantaſias nimis fœdis imaginibus, cientibus tam graves motus carnis, ut difficillimum ſit reſiſtere iis, aut etiam non habere poſitivam complacentiam in iis. Quare conſultum, ſi non neceſſarium eſt, ut Confeſſarius ex confitentibus, ſe locutos eſſe, vel libenter audiviſſe loquentes verba turpia, ſciſcitetur, an fuerint tantùm paucula verba per jocum prolata, an verò integra colloquia de ſpurcis objectis? Proderit, & ingerere illud D. Bernardi ex ſerm. 24. *in Cant. Unus eſt, qui loquitur, & unum duntaxat verbum profert, & tamen illud unum verbum uno momento dum audientium animos afficit, animas interficit.* Sed de ſpurciloquis vide ſuprà *cap. 19. ſect. 2.*

III. Ad choreas quod attinet, etſi, per ſe loquendo, non continent ullam malitiam. S. Antoninus *cit. Tit. 6. cap. 6. ante* §. 1. poſt Alexandrum, cum Summiſtis communiter *verb. Choreæ*, eámque ob rem non peccant, ſaltem mortaliter Religioſi, ſi fortè inter ſe ſolos ſaltent abſque ullis ſæcularibus, & Monialibus. Idem Doctor *Ibid.* Per accidens tamen tam frequenter contra caſtitatem tactibus, oſculis, cogitationibus &c. peccatur per choreas, ut ipſe S. Hieronymus apud Sanctum Antoninum *loc. cit.* dixerit, *ſe non credere viro neganti, ſe illæſum rediſſe à chorearum ſpectaculis.* Unde 201

Quæres IV. *Utrùm rectè faceret Magiſtratus, qui interdiceret plebeis hominibus choreas diebus feſtis &c?* 202

RESP. I. Duæ ſunt circa hoc ſententiæ; una Franciſci Sylv. *in 2. 2. q. 148. art. 6.* ſatis clarè id aſſerentis, & obſervantis, choream à quibuſdã deſcribi, eſſe circulum, cujus centrum ſit diabolus; & caſtitatem, ſi fortè in choreas veniat, ſaltare, ſed in calceis vitreis. Altera eſt Cajetani *in Summa, Verb. Chorea*, ubi ita loquitur: [Imprudenter arcentur à choreis ruſtici feſtis diebus chorizare aſſueti, qui niſi occuparentur choreis, vacarent otio, & malis machinationibus perturbationis Reipublicæ.] Alias rationes pro hac ſententia affert Azor *Part. 3. Lib. 3. cap. 26. quæſt. 2.* illam tamen nec probans, nec improbans. Addo hanc ego, quòd abhinc propè Annos 40. quidam Parochus mihi aſſeverantiſſimè dixerit, ex quo tempore edicto ſui Principis fuerunt interdictę choreæ ruſticis, notabiliter excreviſſe numerum illegitimarum prolium, dum ſcilicet ruſticana pubes deſtituta illis publicis diſtractionibus, & occupationibus quærit diverticula, vel in horreis, vel in hortis, & ſylvis, ut vacare poſſit libidini.

Reſpondeo nihilominus II. perquàm ſapienter, atque piè agere illos Principes, qui lege civili, aut Eccleſiaſtica vetant communem, liberum, promiſcuum uſum chorearum. I. Quia, reipſa fuit olim à ſapientiſſimo Duce 203

Maxi-

Maximiliano vetitus in Bavaria, & ſcio, etiam fuiſſe prohibitum in Tiroli, atque aliis quibuſdam Provinciis Germaniæ, non ſine magna approbatione multorum virorum prudentum, doctorum, piorum.

II. Quia Angelus *Verb. Choreæ.* & Baldellus *loc. cit. num.* 17. rectè obſervant, communiter non reperiri choreas ſine malis circumſtantiis geſtuum impudicorum, perſonarum lubricarum &c. & ideo non apparere, quomodo poſſint fieri, vel diu, & ſtudioſè ſpectari ſine peccato mortali, præſertim ſi fiant ſæpius, & ex conſuetudine, cum qua limitatione S. Antoninus *loc.* proximè *cit.* intelligit, & probat dictum S. Hieronymi relatum ſuprà, quo etiam confirmatur hæc ſententia. Adde, quòd legibus civilibus, & Eccleſiaſtiacis multa ob periculum peccati inhibeantur. quæ nullo modo ſunt tam periculoſa, quàm frequentes choreæ.

204 III. Fateor tamen cum Cajetano ubi ſuprà, & aliis communiter, non eſſe mox pronunciandum reum peccati mortalis, qui ſe choreas duxiſſe confitetur; docet enim experientia, ſæpiſſime abſque gravi peccato obiri iſtas levitates, præſertim à puellis, quæ potiùs ſæpe vanam gloriam ſectantur, quàm turpe quid cogitent. Imò negat Cajetanus, ipſas choreas ex ſuo genere, ſeu ratione continere ullum periculum, & propterea ſi ex qualitate perſonæ immineat periculum alicui, debere ſibi providere. Vice verſa agnoſco, à Tannero *Tom.* 3. *diſp.* 4. *q.* 5. *n.* 125. meritò dici, genus quoddam turpe agreſtium chorearum, quod ſuâ naturâ, ac totâ corporis agitatione quoddam apertæ libidinis irritamentum ſit, eſſe Seminarium ſagarum.

205 Ex his omnibus inferes, quando pœnitens confitetur, ſe tantùm ſemel, iterúmque ſaltaſſe, non eſſe neceſſarium, ut Confeſſarius quærat, an non contra caſtitatem peccârit, cogitatione, vel tactu; ſecus ſi ſæpius, & quidem abſque ulla neceſſitate ſaltavit.

Ad rationem *num.* 202. allatam reſpondeo, poſſe illas fornicationes (ubi rarus eſt uſus chorearum) magnam partem impediri vigilantiâ Magiſtratûs politici, parochorum, parentum; non autem poſſe impediri longè plura peccata, quæ oriuntur ex promiſcua permiſſione earundem.

206 Et verò imitatione digniſſimum eſt decretum Sereniſſimi Ferdinandi Bavariæ Electoris, quo permittuntur quidem certis Anni temporibus choreæ. At ea conditione, ut iis ſemper interſit Lictor, aut alius arbiter à Magiſtratu deſignatus, qui obſervet, an quidquam contra honeſtatem peragatur; reos deferat certò ad Magiſtratum, mulctandos carcere, aliâve ratione.

207 Quæres V. *An, & quomodo ratione luſus aggravetur malitia gulæ?*

RESP. Tunc, quando quis ſcit, ſe poſt epulas, vel potum immoderatum ſolere efficaciter incitari ad luſus habentes admixtam injuſtitiam, blaſphemias, rixas &c. Porro qui diſtinctam tractationem de luſibus, eorúmque circumſtantiis legere vult, conſulat vel Azorium *Part.* 3. *Lib.* 5. *cap.* 24. 25. 26. 27. aut P. Dicaſtillo *Lib.* 2. *De Juſtit. Tract.* 18. *per tot.* reperiet omnia; præſertim ſi his addiderit Dianam *Part.* 7. *Tract.* 9. per totum.

Quæres VI. *Quomodo multiloquium, & ſcurrilitas augeat malitiam gulæ?* 208

RESP. I. Per multiloquium, ſeu loquacitatem, ut vocat S. Antoninus *cit. Tit.* 6. *cap.* 4. §. 4. augetur mortaliter gulæ malitia, quando potus, vel cibus ingeſtus cauſa eſt gravis detractionis, ſecretorum revelationis &c.

II. Per ſcurrilitatem intelligit Sanctus Thomas *cit. a.* 6. jocularitatem, qua ſcil. excitatur riſus per verba inhoneſta, aut etiam per actus exteriores inhoneſtos. Ita etiam intelligit S. Antoninus *loc. cit.* §. 5. qui addit: *ventoſitates etiam ex ore, vel ex parte inferiore ſtudioſè emittere ſenſibiliter ob levitatem, & riſum provocandum, ad ſcurrilitatem pertinet, & ad peccatum; ſecus ſi ex inadvertentia, vel infirmitate, cui aliter obviari non poteſt, ſervatâ tamen modeſtiâ, prout poteſt fieri.* Etſi autem Toletus *Lib. de* 7. *peccatis mortalibus cap.* 62. & Baldellus *cit. diſp.* 32. *num.* 3. abſolutè dicunt, ſcurrilitatem per verba, & facta inhoneſta exercitam ad ſolum riſum excitandum, non eſſe niſi veniale peccatum; poteſt tamen geſtus ſcurrilis eſſe tam fœdus, ut à mortali illum non excuſet abſentia alterius malæ intentionis. Sicuti etiam poteſt quis ſcurra joci ſolius cauſâ ita atroci cavillo aliquem lædere, ut peccet mortaliter.

Quæres VII. *Quænam hic ſint obſervanda de immunditia quinta filia gulæ?* 209

RESP. Hæc tria. I. Per illam intelligi inordinatam emiſſionem quarumcunque ſuperfluitatum. S. Thomas *loc. cit.* adeóque vel vomitum, vel pollutionem ex gulæ intemperantia ortam. II. Per vomitum ex intemperantia cibi, aut potûs ſecutum, non aggravatur illa intemperantia, pluſquam venialiter, quia non apparet gravis inordinatio. Suprà *n.* 190. III. Licèt utique mortaliter peccaret, qui ea intentione modum in potu, vel cibo excederet, ut in ſomno emitteret ſemen moleſtum, aut ſanitati adverſans. S. Antonin. *loc. cit. cap.* 5. Conſtans quippe omnium opinio eſt, pollutionem voluntariam, eſſe ita intrinſecè malam, ut in planè nullo caſu liceat eam directè procurare. Sanchez *Lib.* 9. *De Matrim. diſp.* 17. attamen non eſt damnandus peccati mortalis, qui bibit, aut edit immoderatè, prævidens inde ſecuturam ſeminis effuſionem abſque complacentia. S. Antonin. *loc. cit.* Toletus *Lib.* 8. *cap.* 60. & alii communiter. Caſum attuli *cap.* 19. *n.* 20.

SECTIO

SECTIO IV.

De cibis jure divino, & Eccleſiaſtico vetitis?

SVBSECTIO I.

Quinam cibi fuerint in veteri lege, & cur prohibiti?

SUMMARIUM.

An uſus carnis fuerit ante diluvium licitus? 210.
Cur fuerit Iudæis interdictus eſus tam variarum rerum? 212.
An eæ leges obligârint in extrema neceſſitate? 213.
Præcepta Dei poſitiva non ſolent obligare cum periculo mortis. 214.

210 Quæres I. *An eſus carnis fuerit ante diluvium vetitus?*

RESP. Primus omnium teſte Victoria *In Relect. De Temper.* negavit Cajetanus *in Gen. cap.* 9. negat & ipſe Victoria, eò quòd non ſuppetat ratio, cur aſſeratur ejuſmodi prohibitio & conſtet, quòd Deus omnia ſubjecerit ſub pedibus hominis, in ejuſque miniſterium condiderit. Quamvis ipſe Victoria putet, eſſe certum, quòd in ſtatu innocentiæ non fuiſſent uſuri carnibus, eò quòd ligna, & plantæ fuiſſent ſufficientiſſimum alimentum præbitura. Addit, eſſe valde veroſimile, quòd ante diluvium vel nullus, vel valde rarus eſus
211 fuerit carnium. Hæc doctrina mihi non improbatur, improbantur autem illi, qui olim feritatis damnârunt

In viſcere viſcera condi,
Alteriuſque animantem animantis vivere letho.

212 Quæres II. *Cùm Levit.* 11. *prohibeatur eſus tam variorum animalium, quæ fuerit ratio hujus prohibitionis?*

Reſpondet Victoria *n.* 2. ex S. Thoma 1. 2. *q.* 101. *a.* 1. *&* 102. *a.* 6. partim ut abſtinendo à quibuſdam illorum animalium præpararent magis corpora, & animas ad Deum colendum, partim, quia illa animalia habent quendam modum corruptionis, & immunditiæ, partim, quia quorundam ex illis prohibitio ſpectabat ad bonam gubernationem populi, partim denique ob ſpiritualem ſignificationem: nam porcus luxuriam, milvus raptum, & avaritiam, corvus tarditatem, & procraſtinationem, aquila delitioſitatem ſignificant interprete S. Antonino *Part.* 2. *Tit.* 6. *cap.* 1. §. 1.

Quæres III. *An illæ leges obligârint in extrema neceſſitate?* 213

Franciſcus Victoria *Relect. De Temper. n.* 10. cenſet in primis, eſſe probabiliſſimam opinionem Gerſonis, rati, Judæis etiam in extrema neceſſitate conſtitutis nefas fuiſſe edere cibos lege vetitos. Rationem hanc adfert, quòd tantæ authoritatis ſit præceptum divinum poſitivum, quantæ eſt naturale; atqui ſi ex jure naturali eſſet illicitum comedere carnem ſuillam, non liceret etiam in extrema neceſſitate veſci. Ergo.

Cenſet deinde, eſſe probabilius oppoſitum, 214
& meritò hoc cenſet, quia major, & minor propoſitio allati argumenti falſa eſt, nec enim præcepta Dei poſitiva ſolent cum periculo mortis obligare. Vaſquez 1. 2. *diſp.* 161. *n.* 12. Suarez *Lib.* 3. *De Leg. cap.* 30. *n.* 6. cùm tamen præcepta naturalia ſæpiſſime obligent cum diſcrimine vitæ, & honoris. Et quamvis lege naturali interdictus eſſet eſus carnis ſuillæ, is tamen permitteretur in extrema neceſſitate, ut patet ex dictis ſuprà, de eſu carnis humanæ.
Accedunt exempla Davidis manducantis in 215
neceſſitate panes Propoſitionis, & Machabæorum pugnantium in Sabbato, quæ exempla ſatis oſtendunt, non fuiſſe divinorum præceptorum tantum rigorem, ut obligarent cum periculo vitæ; certè *Regula quarta in* 5. dicitur: *Machabæi ſine culpa ſua in Sabbato pugnabant.*

SVBSECTIO II.

De cibis Eccleſiaſtica lege vetitis in primitiva Eccleſia?

SUMMARIUM.

Cur gentibus ad fidem converſis interdixerint Apoſtoli eſu aliquarum rerum? 216.
Quamdiu durârit illa lex? 217.
Quid ſi nunc quoque obſervaretur alicubi ea lex? 216.
Quàm graviter ea obligârit? 218.
Refertur Caſus ex S. Auguſtino. 219.
Et judicium aliquorum ſuper reſponſo S. Auguſtini. 220.

Quæres I. *Cur Actor.* 15. *fuerit iis, qui ex* 216
Gentilibus convertebantur ad fidem, interdictus eſus ſuffocatorum, ſanguinis, & idolothytorum?

Reſpondet Victoria *loc. cit.* poſt S. Antoninum *cit. cap.* 1. §. 2. tantùm ratione ſcandali vitandi, quia ſcilicet Neophyti ex Gentilibus Neophytos ex Judæis, talia averſantes, graviter offendiſſent, ſi talia manducaſſent. Unde ea lex non obligabat illos ex Gentilibus Neophytos,

phytos, qui non erant permixti Judæis, teſte Victoria.

217 Quæres II. *Quamdiu duraverit in Eccleſia lex illa?*

RESP. Per Annos circiter 1100. ſi credimus Victoriæ, iteratò aſſerenti, legem illam conſuetudine abrogatam fuiſſe Annis CCCC. antequam hæc ipſe ſcriberet, ſcripſit autem ab hinc Annis circiter CXLIV. Et addit ex nonnullorum teſtimonio, etiam ſua ætate Græcos abſtinuiſſe ſuffocato, ac ſanguine.

At inquies: *Quid ſi alicubi lex ea non eſſet uſu abrogata, obligarétne in conſcientia?* Reſp. Putat quidem Victoria, poſſe id probabiliter aſſeri, cenſet tamen rectè, rectiùs negari, eò quòd ceſſante in univerſum ratione legis ceſſet ejus obligatio. Suarez *Lib. 6. De Legibus cap. 6.*

218 Quæres III. *Quàm graviter lex illa obligârit?*

RESP. In primis tam graviter, quàm obligat præceptum charitatis de vitando ſcandalo. Reſp. deinde, fuiſſe illam legem, ſaltem quoad idolothyta adeò Religioſè, & rigidè receptam in aliquibus Eccleſiis, ut etiam ſepoſito ſcandalo, vel non licuerit idolothytis in extrema neceſſitate veſci, vel licuerit non veſci. Id probo ſolutione, quam S. Auguſtinus ſuper eo conſultus, dedit ad

Sequentem Caſum.

219 FAbius *homo Chriſtianus ambulans, paſſus neceſſitatem, victus fame plurium dierum in ipſa neceſſitate famis, in qua ſibi videtur mortem proximare, invenit cibum in Idolio* (id eſt, in menſa idolis conſecrata) *poſitum, ubi nullus erat hominum, & non poterat invenire alium cibum, debebat mori, aut exinde cibari?*

His ferè verbis hanc quæſtionem S. Auguſtino propoſuit Publicola, ut videre eſt *Tom. 2. in Epiſt. 153. quæſt. 11.* Ad eam reſpondit S. Doctor *Epiſt. ſequ.* his verbis: *Reſtat, ut dicamus aliquid de eo viatore Chriſtiano, quem commemoraſti victum famis neceſſitate, ſi nil uſpiam invenerit, niſi cibum in Idolio poſitum, ubi nullus alius eſt hominum, utrùm ei ſit ſatiùs fame emori, quàm illud in alimentum ſumere. Si certum eſt, eſſe idolothytum, meliùs Chriſtiana virtute reſpuitur; ſi autem vel non eſſe ſcitur, vel ignoratur, ſine ullo conſcientiæ ſcrupulo in uſum ne-*

220 *ceſſitatis aſſumatur.* Ita S. Auguſtinus, à quo diſſentiens Vaſquez 1. 2. *diſp. 162. n. 32.* negat apertè, fas eſſe in propoſito caſu abſtinere eſu Idolothyti, Leſſius *Lib. 2. cap. 9. num. 29.* poſt Henricum ait, fas eſſe tam veſci quàm abſtinere idolothyto. Ego à S. Auguſtino non diſcedo, ratus, ut dixi, potuiſſe illam Apoſtolicam legem eſſe receptam cum tanto rigore, ut in eo quoque eventu, quem poſui, fuerit virtutis eam obſervare.

SUBSECTIO III.

De cibis vetitis die jejunii.

SUMMARIUM.

An, & qui cibi ſint interdicti die jejunii? 221.
Sexta Synodus fuit conciliabulum Arianorum, non legitima Synodus. Ibid.
Quid nomine carnis intelligatur in materia de jejunio? 222.
Quid ſi de aliquo animalia dubitetur, an conſtet carnibus propriè dictis? 223.
Hiſpani veſcuntur diebus Sabbathinis extremis animalium. 224.
Quid de juſculo ex carnibus? 225.
Quid de oleribus coctis in carne, lardo, ſagimine anſerum? 226. 227.
Quid circa hæc obtinuerit conſuetudo? 227. & 228.
Singulariter in Germania? 229.
Quid ſcribat Diana de lardo etiam comeſto? Ibid.
An quoties quis edit carnes die vetito, toties delinquat mortaliter? 230.
Quid ſi rurſum incipias comedere, poſtquam jam terſiſti cultrum, cum animo nihil ampliùs edendi? 231.
Sitne gravius peccatum ſolummodo prandere ex carnibus die jejunii, quàm prandere, & cœnare ex piſcibus? 232.
Non quævis particula carnis comeſta inducit noxam mortalem. 233.
Pauperes Germani licitè edunt reliquias carnium die cinerum. 234.
An ova, & carnes mutata in aliam ſpeciem innoxiè edantur in quadrageſima? 235.
Quid pronuntiandum de ovis, & lacticiniis? 236.
Singulariter in Germania? 238.
An in quadrageſima tenearis ova edere, ſi aliter nequeas ſervare jejunium? 239.
Refertur Decretum Alexandri VII. circa conſuetudinem abſtinendi à lacticiniis in quadrageſima. 240.
Et perantiquum Breve Pœnitentiariæ Romanæ ad Epiſcopum Conſtantienſem ſanis non permittens niſi butyrum loco olei, pauperibus, ut & debilibus omnia lacticinia præter Caſeum. 242.
Illud Breve indicat, conſuetudinem abſtinendi à lacticiniis obligâſſe olim ſub mortali. Ibid.

QUæres I. *An, & qui cibi ſint interdicti jejunanti?* 221

RESP. Certum eſt eſſe re ipſa prohibitum Chriſtianis, ad jejunium obligatis, ne ſaltem in Quadrageſima veſcantur carnibus, ovis, & lacticiniis. Probatur tum unanimi conſenſu omnium Doctorum, tum antiquiſſi-

ma

ma conſuetudine, cujus ſunt teſtes Patres, & Concilia apud Bellarm. *Lib.* 2. *De bonis oper. in partic. cap.* 5. Valentiam *Tom.* 3. *diſp.* 9. *q.* 2. *p.* 2. Layman. *Lib.* 4. *Tract.* 8. *cap.* 1. Quamvis autem multi viri eruditiſſimi, ut Covarruvias *Var. Reſol. Lib.* 4. *cap.* 20. *n.* 15. atque multi alii cenſeant, hanc aſſertionem validè probari authoritate ſextæ Synodi, decipiuntur tamen; conſtat enim ſextam Synodum Generalem nullos edidiſſe Canones. Bellarm. *Lib.* 2. *De Pontifice. cap.* 18. *& Lib.* 1. *De Concil. cap.* 7. Baron. *ad Ann. Chriſti* 592. *n.* 7. Severinus Binnius 3. *Tom. Concilior. ad Synodum ſextam.* Sed illa Synodus, cujus ſunt 102. Canones, è quibus refertur hanc in rem LVI. fuit Synodus particularis coacta ex Græcis Epiſcopis, magnam partem eò intentis, ut taxarent Eccleſiam Rom. Bellarm. *De Pontif. Lib.* 4. *c.* 11. Qui vel quinquennio juxta Bellarm. *cit. cap.* 18. vel decennio juxta Baron. *loc. cit. n.* 4. poſt ſextam Generalem, ſeu tertiam Conſtantinopolitanam convenerunt Conſtantinopoli in Palatio Imperatoris, Trullo dicto. Baron. *ad Ann. Chriſti* 580. *n.* 41. illámque Synodum vocaverunt Græci Quinſextam, ob Canones, quos addiderunt quintæ, & ſextæ; qui tamen nullius ſunt roboris. Bellarm. *cit. cap.* 18. Hoc ſuppoſito

222 Quæres II. *Quid nomine carnis intelligatur?*

RESP. Medicis, & Philoſophis caro eſt ſubſtantia mollis, rubicunda, & ex ſanguine media inter ſiccam. Andreas Laurentius *Lib.* 5. *Anatom. cap.* 1. Theologis moralibus eſt id, quod communiter apud Chriſtianos pro carne habetur. Azor *Part.* 1. *Lib.* 7. *cap.* 10. Vel caro vulgò dicta, prout diſtinguitur à piſcibus. Leſſius *Lib.* 4. *cap.* 2. *dub.* 2. juxta communem Chriſtianorum uſum, aut medicorum judicium, ut addit Bonac. *De Leg. dub. ult. Punct.* 2. *n.* 1. vel omnes partes conſtitutivæ anima-
223 lium, quæ vulgò dicuntur habere carnem. Paſqual. *in Praxi Jejun. deciſione* 75. Quod ſi de aliquo animali propriè dubitetur, utrùm conſtet carnibus vulgò dictis, conſulendi ſunt medici. Bonacin. *loc. cit.* & Fagund. *De Præcept. Eccleſ. Præcept.* 4. *Lib.* 1. *cap.* 2. qui habebunt non leve indicium veræ carnis, ſi illud poſſit diu vivere extra aquam. Azor, & Fagundez *ll. cc.* poſt Majorem. Etſi hinc excipiendæ ſint teſtudines, ranæ, ac limaces. Reginald. *Lib.* 4. *cap.* 13. *n.* 143. Erit & bonum indicium, ſi aſſimiletur magis animalibus habentibus, quàm non habentibus carnem; ſecùs, ſi magis his, quàm illis. Paſqual. & Reginald. *ll. cc.* In dubio autem ſtat poſſeſſio pro libertate. Paſqual. *loc. cit. deciſ.* 67.

224 Jam verò ſive dicas, ſive neges, unam ex allatis deſcriptionibus convenire inteſtinis, ſanguini, cerebro, fatendum tamen eſt, horum eſum eſſe interdictum adſtrictis jejunio, ut docet uſus communiſſimus, quem in præſenti materia habere vim legis obligantis in conſcientia patet ex indiciis, quæ in hanc rem adfert Ferdin. de Caſtro Palao *Tract.* 3. *dub.* 3. *Punct.* 2. §. 3. *n.* 3. Equidem non legi, qui permittat; potiùs apertè damnat Layman. *Lib.* 4. *Tract.* 8. *cap.* 1. *n.* 5. loquens de farciminibus. Quamquam ſeu ex privilegio, ſeu ex antiqua conſuetudine Caſtellani diebus Sabbatinis veſcuntur extremis animalium, ut capite, ac pedibus; item inteſtinis, id eſt, ut explicat Fagundez *loc. cit. n.* 7. etiam jecore, pulmonibus, cæteris interioribus, quæ eſt ſanè lata explicatio.

Juſculum è carnibus meritò damnant Hen- 225
riq. *Lib.* 3. *cap.* 13. *n.* 11. Layman. *loc. cit.* Paſqual. *deciſ.* 57. ob judicium commune omnium; & quia optima ſubſtantia carnis elixatæ immigrat in jus. Qua etiam de cauſa omnes cenſent, ſibi abſtinendum oleribus, aut rapis coctis unà cum carne.

Quid ſi autem cocta ſint cum lardo? quid ſi con- 226
dita ſagimine, ſeu pinguedine anſerum? Diana *Part.* 1. *Tract.* 9. *Reſol.* 21. de ſagimine loquens ita categoricè reſpondet: Licitum eſſe diebus jejuniorum uſum ſagiminis ex conſuetudine, & authoritate Doctorum manifeſtè apparet. Paulò inferiùs autem idem pronunciat de comedente lardum. Et quidem ſi dirimenda ſit lis calculis Doctorum, aſſentior Dianæ, quia ſic ſentiunt Gloſſ. Hoſt. Abb. Silv. Angel. Tab. Graffiis, alii, quos contra Henriq. *loc. cit.* & plures alios referunt, ſequuntúrque Diana *loc. cit.* Azor *cit. Lib.* 7. *cap.* 10. Fagund. *cit. cap.* 2. Paſqual. 74. *deciſ.* loquuntur autem ſolùm de iis diebus, quibus permiſſa ſunt ova, ac lacticinia.

Conſuetudinem quod attinet, non puto, ul- 227
lam univerſalem exiſtere, cùm non reperiam, qui alleget talem in alterutram partem, etſi de Regno Siciliæ teſtatur Diana *loc. cit.* uſum licitum. Itaque eſt tum pro hac peculiari materia, tum pro cæteris ad jejunium facientibus perpetuò recurrendum ad ſententiam, quam ex S. Hieronymo loquente ſpeciatim de jejunio refert, loquens etiam de jejunio 2. 2. *q.* 147. *a.* 8. *ad* 3. S. Thom. *Unaquæque Provincia abundet in ſuo ſenſu; & præcepta majorum*
leges Apoſtolicas arbitretur. Licèt autem idem 228
Paſqualigus abſolutè pronuntiet, nullam conſuetudinem videri hæc prohibere ſub mortali, non auſim tamen ego hoc univerſim aſſerere, cùm & ipſe Papa præſumatur probabiliter ignorare particulares conſuetudines locorum. Text. *cap.* 1. *De Conſtit. in* 6. & materia ſit hic talis, ut poſſit utique eſſe objectum Legis ſcriptæ, & non ſcriptæ obligantis ad mortale; & denique poſſit quiſque rei ſuæ modum pone-
re *Leg. in traditionibus. ff. De pact.* Et verò Tan- 229

nerus

Digitized by Google

nerus *Tom.* 3. *diſp.* 3. *quæſt.* 3. *num.* 107. non excuſat in Germania niſi pauperes, qui moraliter non poſſunt habere butyrum; at Laymannus *cit. cap.* 1. *n.* 5. tradens, doctrinam Gloſſæ, aliorûmque *n.* 308. relatorum; non eſſe in Germania practicè tutam, utpote repugnantem conſuetudini approbatæ à Prælatis, agnoſcit tamen poſſe Confeſſarium pauperibus faciliùs dare facultatem utendi iis in quadrageſima, ſicut & ancillis, quæ ex imperio heri, aut heræ adhibent lardum porcinum loco butyri; & denique ipſos patreſſamilias utentes lardo pro condiendis cibis, non facilè damnandos mortalis peccati, eò quòd videri poſſit illa conſuetudo Germaniæ non eſſe ſufficiens ad peccatum mortale. Licèt autem Laymannus non loquatur de lardo, niſi tanquam condimento, attamen Diana cum pluribus aliis loquitur expreſſè etiam de lardo comeſto. Vide curſum Sanctgallenſem *Tom.* 5. *Tract.* 3. *ſect.* 2. *q.* 1. *dub.* 3. concordantem per omnia cum Laymanno, & rectè addentem, Germanos nos agnoſcere tam gravem in hac re culpam, quàm in eſu ipſarum carnium.

230 Quæres III. *An toties quis peccet mortaliter edendo carnes die probibito, quoties edit?*

RESP. Paſqual. *deciſ.* 64. teſtatur, neminem de hoc dubitare, laudátque authores 74. Teſtatur id ipſum cum Tannero *loc. cit. num.* 93. Diana *cit. Tract.* 9. *Reſol.* 37. & 45. Rationi hanc in rem allatæ *cap.* 4. *n.* 19. addo hanc, quòd eſus carnium ſit in quadrageſima vetitus per ſe, non autem ratione jejunii, cùm ſit interdictus etiam adoleſcentibus, & in diebus Dominicis. Quòd ſi tamen die vetito abligurias in uno prandio tria fercula, eſto inter ſingula intercedat non modica intercapedo temporis, attamen propter unitatem prandii committes tantùm unum peccatum mortale. Ita expreſſè
231 Dicaſtillo *De Pœnitent. diſp.* 9. *n.* 71. *Quid ſi verò abſumptis tribus ferculis tergam cultrum, cum animo nil ampliùs edendi; mox tamen illato novo ferculo, quod ad palatum meum faciat, etiam ex illo carpam bonum fruſtum?* A novo peccato te expreſſè abſolvet Lugo *De Pœnit. diſp.* 16. *n.* 551. *ſub fin.* Abſolvet verò conſequenter Leſſius *cit. c.* 2. *n.* 11. ac Filliucius *Tr.* 27. *Part.* 2. *c.* 2. *n.* 41. & meritò; eò quòd hæc mutatio voluntatis tam citò revocata non videatur tollere moralem continuationem. Certè *in brevi reverſa uxor nec divertiſſe videtur.* Text. *L. Quidquid calore. ff. De Reg. Iur.*

232 *Eſtne autem gravior noxa, veſci ſemel carnibus die cinerum, ex gr. quàm ſumere duas integras ex piſcibus refectiones?* Negat Fagund. *cit. c.* 2. *n.* 2. Affirmat apud ipſum Paludanus, & apud Dianam *Part.* 5. *Tract.* 14. *Reſ.* 56. Granadus cum Texeda; quibus aſſentior ob difficultatem in diſpenſando, ac pœnas graviores ſtatutas, indices majoris inobedientiæ, in tranſgredientes. Et verò eſſe neceſſariò in Confeſſione explicandum, utrùm ſit jejunium fractum hoc, an illo modo aſſeverat Suar. *Tom.* 4. *in* 3. *Part. diſp.* 22. *ſect.* 3. *n.* 12. adſtipulantibus Laym. *Lib.* 1. *Tract.* 2. *c.* 1. *n.* 3. Granado, Texeda, & Marchantio poſt Henriq. *Lib.* 3. *cap.* 5. *n.* 10. quibus Diana, judicium ſuſpendens, *cit. Part.* 5. *Tract.* 7. *Reſ.* 1. jungit Mendozam, nixum hac ratione, quòd hæc duo peccata differant ſpecie. Ego licèt non videam ſpecificam differentiam, eámque neget Texeda apud Dianam, quia tamen non ſcio, qui ab his Doctoribus in ipſa reſolutione diſſentiat, non libenter recedo ab iis. Certè Joan. Sanch. *diſp.* 51. *n.* 17. idem docet de comedente carnes, & ova, dicens intervenire hic diverſum peccatũ.

Quæres IV. *An quævis particula carnis come-* 233
ſtæ inducat noxam lethalem?

RESP. Negat meritò Tannerus *loc. cit. n.* 93. cùm in tot aliis præceptis parvitas materiæ excuſet à mortali. Et quidem Bonacina *De Leg. diſp. ultim. q.* 1. *Punct.* 2. *n.* 2. excuſat illum, qui edit modicum fruſtulum. Leo apud Dianam *Part.* 1. *Tract.* 12. *Reſol.* 32. illum, qui tantum, quantum ſufficit libatoribus principum, ad hos aſſecurandos; Paſqualigus *deciſ.* 32. qui ſemiunciam; Eſcobar *Tract.* 1. *Exam.* 13. *n.* 104. *Edit. Monachienſis*, qui non plus quàm unciam. Quidam doctus Recentior, qui non plus quàm octo uncias. Verùm repugnant huic alii authores, nec auſim ſequi in praxi.

His addo duo breviter. Primum, meritò ex- 234
cuſari à Laymano *Lib.* 4. *Tract.* 8. *cap.* 9. *n.* 3. & à Tannero *cit. quæſt.* 3. *n.* 108. illos pauperes, qui die cinerum abſumunt reliquias carnium donatas à ditioribus, cùm in tanta copia egenorum non ſit mens Eccleſiæ, ut eæ projiciantur canibus.

Alterum, Rodriq. in *Summa Part.* 1. *cap.* 23. 235
n. 1. putat ova, & carnes eſſe vetita etiam poſtquam tranſierunt in aliam ſpeciem. Sed quid dicet hic Author de truttis ſtudioſè nutritis carne, inteſtinis &c. Quid de vino verſo in aquam? poſito, quòd lex, vel præceptum Confeſſarii interdixerit vino. Itaque hæc doctrina non eſt admittenda ut jacet, admittenda autem, ſi intelligatur de mutatione ſubſtantiali ſolùm apparenter facta, ut declarant varii panes, placentæ, cupediæ, cibi confecti admixtis ovis, butyro, jure carnium &c. Quamquam neque etiam eſt ubique circa hæc conſuetudo eadem. Itaque etiam hîc ſtandum ſententiâ S. Hieronymi ſuperius relatâ; cavendo tamen ne ſine magnis indiciis interpretemur conſuetudinem, quaſi mortaliter obligantem, nam *periculoſè determinatur, aliquid eſſe peccatum mortale, niſi expreſſa veritas habeatur*, inquit S. Thomas *Quodlib.* 9. *quæſt.* 7. *a.* 15. *C.* Et quis dicet, ſicut uncia ex puris carnibus, aut puris ovis ſumpta ſufficit juxta

Digitized by Google

Paſqualigum ad mortale, ita etiam ſufficere ſumptam ex cibo unius unciæ, cui ſit immixta non omnino ſemiuncia ovi? Idê proportionaliter dic de obligato abſtinere à vino, bibente tamen valde dilutum. Plura hîc de eſu carnium prohibito dicere non eſt mei inſtituti. Alia non pauca addam *cap.* 33.

236 Quæres V. *Quid pronuntiandum de ovis, & lacticiniis?*

Reſpondetur breviter ſequentibus. I. Nulla generali lege, vel conſuetudine ſunt interdicta extra quadrageſimam. Non generali conſuetudine, nam neque Germani, neque plures alii populi abſtinent iis extra quadrageſimam, quamvis Germanos abſtinuiſſe ante ducentos Annos liqueat ex dicendis *num.*241. Non generali lege. S. Thom. 2. 2. *quæſt.* 147. *a.* 8. Palaus *Tract.* 30. *diſp.* 3. *punct.* 2. §. 1. cum pleriſque contra Covarruv. *loc. cit.* atque alios. Nam capitulum *Denique diſt.* 4. vel continet duntaxat Conſilium. Reginald. *Lib.* 4. *n.* 45. vel reſtringendum eſt ad quadrageſimam, quandoquidem de illa ſola erat propoſita quæſtio. Palaus *loc. cit.*

237 II. Licet Fagundez *De Præcept. Ecclеſ. Præcept.* 4. *Lib.* 1. *Cap.* 2. contendat, peccari ſolùm venialiter veſcendo talibus rebus in quadrageſima, eò quòd nec Epiſcopi poſſint hîc inducere obligationem mortalem, neque conſuetudo illam inducat, utpote orta ex falſa opinione gravis obligationis, quæ proinde à Confeſſariis ſit eximenda pœnitentibus, quia tamen omnes teſte Palao *loc. cit.* præter Palatium diſſentiunt à Fagundez, quamvis ejus opinionem reputet probabilem idem Palaus, quia etiam nullo modo dubitari debet, quin & Epiſcopi ſaltem cum Synodo, & ipſe uſus poſſint, ac potuerint talia vetare ſub culpa mortifera, cùm contineant materiam notabilem, ſufficientémque ad valorem voti ſub mortali obligantis, & ſi quod generale præceptum exiſtit, potuerit illud in uno Epiſcopatu, ſeu Provincia recipi ſub magno, in altera autem Provincia ſub levi reatu, ideo non eſt generatim admittenda ſententia ſeu Fagundezii, ſeu Palai, ſed in quavis Diœceſi conſulendus eſt uſus particularis, ex eóque dijudicandum, an in illa Diœceſi vigeat ille rigor, de quo Palaus, an illa lenitas, de qua Fagundez. Equidem Joan. Sanchez Hiſpanus *diſp.* 51. peccati mortalis non ſemel damnat veſcentem ovis die quadrageſimali, ſicut & Diana Siculus, *Part.* 3. *Tract.* 6. *Reſ.* 80. loquens de edente in Dominica quadrageſimæ.

238 III. Germaniam noſtram quod attinet, rectè teſtantur Layman. *Lib.* 4. *Tract.* 8. *cap.* 1. *n.* 3. ac Tannerus *Tom.* 3. *diſp.* 3. *q.* 3 *num.* 88. paſſim quidem in his Germaniæ Provinciis permitti ova, non tamen eſſe in ipſa Germania ubique eandem conſuetudinem, ut addit Tannerus. Butyrum, & caſeum ſine ſcrupulo edi probat apertiſſima conſuetudo. Ubi permiſſa ſunt ova, hoc ipſo eſſe permiſſa illa, quæ adhuc latent intra gallinam, obſervat ſingulariter Diana *Part.* 10. *Tr.* 12. *Reſol.* 45. ex Leandro.

P. Thom. Sanchez. *Lib.* 5. *Conſil. Moral. c.* 1. *dub.* 32. cenſet, te obligari ad comedenda ova, ſi ſine iis non poſſis die jejunii abſtinere à duplici refectione. Sed hanc obligationem non puto admiſſum iri ab omnibus, præſertim iis, qui ovorum eſum judicant eſſe mortalem, ſicut & P. Matthæus Stoz in ſua perquam fœcunda praxi confitendi *p.* 219. & 230. negat, à te peccari contra votum edendi hodie carnes (aut ova) ſi poſtquam es ſemel tranſgreſſus votum, rurſum bis, aut ter comedas. Quod etiam *cit. pag.* 229. intelligi vult de obligatione ex ſola pœnitentia Sacramentali. Quæ utraque doctrina eſt vera, ſi ſit conformis intentioni voventis, & injungentis pœnitentiam, ſecùs ſi difformis. 239

Ad elucidationem & robur nonnullorum aſſertorum de Ovis, & lacticiniis obſervo, eſſe ab Alex. VII. die 18. Mart. Anno 1666. ſententiis, doceri, ínque praxin redigi prohibitis, inſertam hanc: *Non eſt evidens, quòd conſuetudo non comedendi ova, & lacticinia in Quadrageſima obliget.* Quæ quidem cenſura minimè ferit conſuetudinem veſcendi libere in Quadrageſima ovis, atque lacticiniis, quam vigere in multis Germaniæ Diœceſibus notavi ſuperiùs, etenim Alexand. loquitur ſolùm de conſuetudine non veſcendi recepta, non autem de veſcendi; à tam diverſis autem nulla valet illatio. 240

Obſervo quoque, illam antiquam Germanicarum Eccleſiarum conſuetudinem ex majori parte ſumptam niti ſaltem quibuſdam in locis expreſſo privilegio Apoſtolico. In cujus obſervationis certam fidem repræſento exemplum perantiqui Brevis, quod in forma originali fuit mihi benignè communicatum à primæ authoritatis, notáque virtutis viro. Eſt autem illius hic tenor. 241

Venerabili in Chriſto Patri Dei gratia Epiſcopo Conſtantienſi, vel ejus Vicario in ſpiritualibus, Philippus miſeratione divina titulo S. Laurentii in Lucina preſbyter Cardinalis ſalutem, & ſinceram in Chriſto Domino charitatem. Ex parte omniũ, & ſingulorũ utriuſque ſexus incolarum, & coppidanorum intra & extra muros Oppidi Uberlinga, veſtræ diœceſis nobis oblata petitio continebat, quòd cùm ipſi regionem inhabitent, ubi oleum olivarum minimè creſcit, neque illud abſque magna incommoditate haberi poſſit, & exponentes præfati majori ex parte ſint laboratores pau- 242

peres,

peres, qui oleum ejuſmodi commode habere nequeant; & licèt ſint aliqui ex iis tam abundantes, & divites, quòd oleum hujuſmodi commodè emere poſſunt, tamen propter non uſum pluribus ex iis in nauſeam, & faſtidium venit, adeò quòd uti illo abhorrent. Unde volentes ipſis exponentibus, eorúmque neceſſitatibus ſubvenire, & veſtigia plurimarum communitatum, dictæ veſtræ Diœceſis, quibus ex ſpeciali licentia Sedis Apoſtolicæ, ut temporibus quadrageſimalibus, & aliis diebus jejunalibus butyro, & aliis lacticiniis uti poſſint, indultum eſt, ſequi, Exponentes præfati, & præſertim pauperes, qui abſque Sedis Apoſtolicæ diſpenſatione à pluribus retroactis temporibus, & Annis effluxis, uſque ad hodiernum diem continuando hujuſmodi Lacticiniis uſi ſunt, & fruuntur, ſupplicari fecerunt humiliter, eis, & eorum ſucceſſoribus ſuper his per Sedem Apoſtolicam de opportuno remedio miſericorditer provideri. Nos igitur attendentes, quòd neceſſitas non eſt ſub lege, & quòd aliàs eſt illicitum, neceſſitas licitum facit: Authoritate Dn. PP. cujus Pœnitentiariæ curam gerimus, & de ejus ſpeciali mandato ſuper hujuſmodi vivæ vocis oraculo nobis facto circumſpectioni veſtræ committimus, quatenus veris exiſtentibus præmiſſis, ſuper quibus veſtram conſcientiam oneramus, ipſos exponentes ab exceſſibus hujuſmodi abſolvatis, & eorum cuilibet pro modo culpæ pœnitentia ſalutari cum ipſis exponentibus, eorúmque poſteris, & ſucceſſoribus, ac ipſum locum pertranſeuntibus, quòd diebus quadrageſimalibus, & aliis diebus jejunalibus, videlicet ſani butyro tantùm loco olei, pauperes verò, debiles, & infirmi Lacticiniis, demto caſeo, uti poſſint, & valeant, diſpenſetis authoritate, & mandato prædictis miſericorditer cum eiſdem, prout ſecundùm Deum animarum ipſarum ſaluti judicaveritis expedire. Datum Romæ apud S. Marcum ſub ſigillo officii Pœnitentiariæ III. Non. Febr. Pontificatus Dn. Pauli P.P. II. Anno quarto.

Ita illud Breve, ex cujus poſtremis verbis patet, fuiſſe expeditum ante ducentos Annos, ſcilicet Anno Chriſti milleſimo, quadringenteſimo ſexageſimo octavo; etenim idem Pontifex cœpit Eccleſiam regere Anno 1464. Porrò illa urbs, Uberlinga, inquam, cum qua fuit cum ejuſmodi reſtrictione diſpenſatum, jam à plurimis Annis veſcitur, tametſi fervens in Religione Catholica, Lacticiniis ſine ullâ limitatione horum, aut perſonarum, ſicút & noſtra Conſtantia: at Helvetii Catholici abſtinent ovis. Porrò quia Eccleſia non conſuevit injunctione pœnitentiæ totam aliquam communitatem ſaltem Laicam punire ob culpam venialem, idcirco non improbabiliter infertur ex hoc Brevi, conſuetudinem, ſeu legem abſtinendi à Lacticiniis obligâſſe olim ſub mortali.

SECTIO V.

Quid ſapientes ſentiant de turpitudine Gulæ?

SUMMARIUM.

Poetica Guloſi deſcriptio ex S. Clemente Alexandrino. 243.
Et ex Plutarcho. 244.
Et ex S. Chryſoſtomo. Ibid.
Et ex S. Baſilio. 245.

Licet videre guloſos ſuibus, vel canibus propter voracitatem aſſimilari potiùs, quàm hominibus, qui adeò feſtinant, ut ſaturentur, ut ambæ maxillæ ſimul inflentur, elatis vaſis, quæ ſunt in facie; quin etiam ſudorem præterea diffundi, dum propter inſatiabilitatem arctè comprimuntur, & propter intemperantiam anhelant intruſo in ventrem nutrimento, & tanquam ad viaticum, non ad digeſtionem edulia ſeponunt. Ita graphicè S. Clemens Alex. *Lib. 2. Pædag. cap. 1.* qui paulò pòſt addit: *Gulæ deditus cor habet in ventre, admodum ſimilis piſci, Græcè* ὄνος*, ſeu aſinus dicitur, quem ſolum ait Ariſtoteles, ex animantibus cor habere in ventre.* 243

In hunc ipſum ſenſum ita pronuntiat Plutarchus *in Moral. Velut Mathematici centro, ac ſpatio, ita quidam omnem voluptatem ventre circumſcribunt, nec quidquam jucundum, & delectabile putant, niſi quòd cibo, & potu conficitur.* 244

Nihil gulâ pernicioſius, nihil ignominioſius eſt; hæc obſcurum, & craſſum ingenium, hæc carnalem animam reddit, hæc cæcat intellectum, non ſinit, ut quidquam perſpiciat. Ita S. Chryſoſtomus *Homil. 44. in Ioan.*

Ante omnia adverſus guſtum Virgo tota intentione pugnabit, fontéſque voluptatis, & impudicitiæ fomitem inde manantem à principio caſtitatis ſtudio, & ardore ſiccabit; ventre enim diſtento epulis, neceſſe eſt, ea, quæ ſub ipſo ſunt membra, ex humoris redundantia ad propria, & naturalia officia moveri. Sic philoſophatur S. Baſilius *de vera virginitate.* Plures hanc in rem Sanctorum ſententias prudens omitto, non tamen taceo, quòd judicio totius Eccleſiæ cenſeatur gula peculiariter repugnare excel- 245

Digitized by Google

lentiæ naturæ humanæ; nam Eccleſia in feria V. hebdomadæ Paſſionis ita orat: *Vt dignitas conditionis humanæ per immoderantiam ſauciata medicinalis parſimoniæ ſtudio reformetur.* Unde S. Thomas 2. 2. q. 142. a. 2. rectè gulam vocat vitium *puerile*.

PARERGON.

De benedictione ciborum, & vini.

SUMMARIUM.

Cur tibi benedicantur? 246.
Senſus benedictionis ad menſam. 247.
Reprehenſus Diaconus dans benedictionem Preſbyteris. 249.
Fuit olim ad ſingula nova, fercula data nova benedictio. 250.
Vtrùm ſit fas benedicere integrum agnum, aut vitulum? 251.
Vtrùm liceat oſſa agni benedicti, aut aliarum benedictarum carnium projicere canibus? 252.
Benedictio alia eſt conſtitutiva, alia ſolùm invocativa. 253.
Quid agendum de putaminibus ovorum Paſchalium? 257.
Factum S. Corbiniani explicatur. 258.
An cera, & aqua benedictis &c. uti liceat ad profana? 259.
Vtrùm, quando vino benedicto infunditur non benedictum, proſit, an obſit ea mixtio? 261. & *ſeqq.*
Eadem quæſtio movetur de aqua, & oleo benedictis. 263. & *ſeqq.*
Veneficis non patuit aditus ad dolia continentia vinum benedictione S. Ioannis præditum. 268.

CUm in hoc capite tam multa de uſu, & abuſu ciborum dixerim, cenſui, me rem & Lectori gratam, & ab inſtituto non planè alienam facturum, ſi nonnulla ex iis, quæ de ciborum, ac vini benedictione in 1. & 2. *de Benedictionibus Libro* ſcripſit P. Jacobus Gretſerus, adſcriberem.

246 Quæres itaque I. *Cur cibi benedicantur?*

RESP. Ne vel à cacodæmone inficiantur, vel ſi infecti, ut per benedictionem pellantur ejus tendiculæ, iique nobis ſalutares efficiantur. *Lib. 1. c. 9. & 13.*

247 Quæres II. *Quis ſit ſenſus duplicis benedictionis, qua ſolet à Clericis menſa benedici?*

RESP. A Durando *Lib. 4. Rational. cap. ultimo* ita explicari. [Primò quia major incipiens dicit: *Benedicite*, & cæteri reſpondent: *Dominus*, quia ſicut debemus Dominum, per gratiarum actionem benedicere, ad quod major dicendo: *Benedicite*, hortatur, ſic & indigemus benedici à Domino ſuæ gratiæ infuſione, quàm illi optantes poſtulant, reſpondendo: *Dominus*, ſupple: *nos benedicat ſuæ gratiæ in-*
fuſione. Secundo modo majori incipiente: 248
Benedicite, cæteri ſimiliter reſpondent: *Benedicite*, ad oſtendendum, quòd ad Dei benedictionem debemus nos mutuò hortari. Poteſt etiam dici, quòd in priore modo reverentia Dei conſideratur: cùm enim reſpondetur: *Dominus*, ſupplendum eſt: *Benedicat*, quia nos non ſumus digni benedicere; in ſecundo autem reverentia Superioris; cùm enim reſpondetur: *Benedicite*, ſupplendum eſt: *Vos Pater*, quia minor majore præſente benedicere non debet. Deinde majore verſum inchoante, cæteri coadjuvant ad dicendum, ut ſignificetur, quòd inferiores coadjutores ſunt Præpoſitorum in oneribus ſupportandis.] Hactenus Durandus apud Gretſerum *cit. cap.* 13. Ex cujus doctrina duo colligenda ſunt.

Primò, hanc ipſam explicationem habere 249
locum in illa benedictione, quæ habetur, & recitatur poſt Lectionem brevem ad Primam. Secundò, non immeritò à S. Hieronymo *in Epiſt. ad Evagrium* reprehendi illum Diaconum, quem ipſemet vidit in domeſticis conviviis benedictiones Preſbyteris dare; quandoquidem tam Durandus, quàm Gretſerus *loc. cit.* rectè obſervant, eſſe morem Eccleſiæ, ut majore, & digniore præſente, minor, ac inferioris conditionis, & gradûs, menſæ non benedicat, niſi à majore juſſus, vel permiſſus.

Quæres III. *An ſicut hodie unica tantùm bene-* 250
dictio datur pro omnibus cibis unius prandii, vel menſæ, ita etiam olim fuerit unica data?

RESP. Fuit olim, ſaltem in quibuſdam locis, ad ſingula nova fercula benedictio repoſita, non una ad omnes miſſus, more nunc recepto, protenſa. Id probat Gretſerus *loc. cit.* ex hiſtoria, quam apud ipſum recitat S. Gregorius Turonenſ. *Lib. 1. De Gloria Martyrum cap.* 80.

Quæres IV. *Vtrùm ſit fas benedicere non mo-* 251
do fruſta carnium, ut ſolet fieri in Paſchate, ſed etiam integrum agnum?

RESP. Licèt VValafridus Strabo exiſtimet, id non licere, eò quòd ſapiat Judaicam ſuperſtitionem, attamen communis ſenſus aliorum Catholicorum eſt in contrarium, & meritò. Nam ſi fas eſt, agnum in fruſta conciſum benedicere, licet utique integrum. Nec timenda eſt hic Judaica ſuperſtitio, quia jam conſtat, illam benedictionem impertiri ea ſola intentione, ut agnus ſit ſalutaris animo, & corpori *Lib. 2. cap. 42.*

Quæres V. *Vtrùm liceat oſſa agni benedicti,* 252
aut aliarum carnium benedictarum objicere canibus devoranda?

RESP. Negat P. Gretſerus *cit. cap. 42.* tum pre-

propter illud Salvatoris monitum: *Nolite Sanctum dare canibus*, tum quia benedicta oportet Religioſè tractare. Vult igitur hic Doctor ejuſmodi oſſa comburi, quorum combuſtorum cineres, ſi nonnulli reverenter aſſervant, & pro benedictione diſtribuunt, nihil à pietate alienum faciunt. Nam ſi cinis vitulæ aſperſus populos ſanctificabat, cur non & cinis rerum conſecratarum efficaciam aliquam de accepta in integris rebus benedictione retineret? Ita ille.

253 Verùm quidquid ſit de his cineribus, cenſeo, poſſe abſque peccato oſſa carnium benedictarum dari canibus. Rationem deſumo ex generali doctrina, quam tradit Cajetanus 2.2. *q.*188. *a.*11. quòd videlicet duplex ſit benedictio, una conſtitutiva, qua ſcil. res quæpiam conſtituitur verè ſacra; alia invocativa ſolùm, qua res non conſtituitur ſacra, ſed tantùm invocatur ſpecialis aſſiſtentia Dei circa illius præſentiam, vel uſum, ut etiam declarat Laym. *Lib.*5. *Tract.*9. *c.*13. *n.*5.

254 Porrò res illas, quæ benedictione invocativa benedicuntur, aſſerit generatim Cajetanus, poſſe poſt benedictionem adhiberi ad omnem illum uſum, ad quem poterant, antequam benedicerentur; conſentitque Laymann. dum abſolutè ait, res benedictas benedictione invocativa, non ſecerni ab uſibus profanis. Et quia ciborum benedictionem meritò pronuntiat idem Laym. eſſe invocativam, ſequitur, poſſe omnes cibos benedictos poſt benedictionem adhiberi ad omnes illos uſus, ad quos poterant ante benedictionem. Cùm igitur oſſa carnium, antequam hæc benedicantur, poſſint projici canibus, poterunt etiam

255 poſtquam fuerint benedicta. Confirmatur inde, quòd fragmenta domûs, navis, veſtis, poſſint etiam poſtquam hujuſmodi res benedictæ fuerunt, converti in omnes illos uſus, in quos poterant ante benedictionem.

256 Ad primam rationem P. Gretſeri dicitur, carnes benedictas non eſſe ſanctas. Ad alteram, non omnia, quæ ſunt benedicta, debere Religioſè tractari, ut apparet vel in thalamo, culina, lardario, de quibus ipſe Gretſerus *Lib.* 2. *c.*49.

257 Quæres VI. *Quid pariter faciendum ſit putaminibus ovorum Paſchalium?*

Reſpondet *cit. cap.* 42. P. Gretſerus, piè facere, qui ovorum benedictorum putamina, aut comburunt, aut ſaltem ad quiſquilias non amandant. Ego arbitror, poſſe ſine piaculo in fimetum projici, tum propter paulò antè dicta, tum quia fortè benedictio ovorum non extenditur ad putamina, utpote à nemine comedi ſolita.

258 Quamvis autem S. Corbinianus, ut in ejus vita refertur, graviſſimè verbo, & facto, adeòque ipſius menſæ, cum ipſis poculis argenteis everſione, objurgârit Grimoaldum Principem, quòd cani ſuo per incuriam projeciſſet fruſtrum ex pane, quem ipſe vir ſanctus una cum reliquis cibis ſigno crucis ad menſam benedixerat, meritò tamen monet idem P. Gretſ. *L.*1. *cap.*13. hoc factum debere referri inter ea exempla Sanctorum, quæ potiùs admiranda ſint, quàm imitanda, quandoquidem cibi ad menſam benedicti tractari poſſint, & ſoleant tanquam planè communes.

Quæ dixi, confirmantur authoritate P. Thomæ Tambur. *Lib.*1. *De Sacrif. cap.*2. *§.* 3. *n.*3. 259
ex inſtituto defendentis, ceram in feſto Purificationis benedictam, poſſe abſque omni peccato adhiberi, citra contemptum, ad uſus communes, aſſerens idem de ramis, & carbonibus benedictis, idem de agno, & ovis paſchalibus, de pane benedicto, ac demum de aqua, incenſóque benedictis. Quin *n.*1. præmiſerat, caſulas, albaſque diſſutas, item corporalia, purificatoriáque uſu detrita poſſe *probabiliter* uſurpari, ut merè profana. Favet ipſi apertè Palaus *Tract.*8. *diſp.* 1. *Punct.*6. *n.* 25. meritò tamen ſuadens contrarium ob deciſiones juris, de quibus vide Azorium *Part.* 1. *Lib.* 9. *c.*10. *q.* 7. & Petrum Peckium *in cap. Semel Deo dicatum, De Reg. Iur. in* 6. ubi perquam Religioſè loquitur. Videri poſſunt ea, quæ hanc in rem diximus in Experientiis *Tract.* 3. ſeu in Alphab. Sacrificant. *Caſ.* 11. *n.*370. *& ſeqq.*

Quæres VII. *Unde ortum habeat conſuetudo, qua Germani ſolent feſto S. Ioannis Evangeliſtæ vinum benedicere?* 260

RESP. Ex traditione, qua creditur, ab illo S. Apoſtolo innoxiè bibitum fuiſſe venenum. Gretſerus *De Benedict. cap.*38. ratus etiam, morem illum, quo conſuevêre Germani ſua convivia; aut ſympoſia claudere propinando poculum, quod S. Joannis *benedictionem* vocant, inde promanâſſe, atque per illud poculum peti, ut per merita S. Joannis Evangeliſtæ omne vinum priùs bibitum cedat in corporis, animique ſalutem, ſicut obſervavi *cap.* 13. *ſect.*1.

Quæres VIII. *Utrùm quando vino benedicto non benedictum miſcetur, proſit, an obſit ea mixtio?* 261

RESP. I. Quando quantitas vini non benedicti, quæ cum benedicto miſcetur, eſt minor ipſo benedicto, fit totum benedictum. Ita docent omnes *ex cap. Quod in dubiis. De conſec.* Nam ſacrum tanquam dignius trahit ad ſe non ſacrum. Gloſſ. *Ibid.* communiter recepta. Confirmatur inde, quòd digiti Sacerdotum maneant conſecrati, licèt alia, atque alia cutis, ſeu epidernis ſuccreſcat paulatim.

II. Hoc ipſum videtur eſſe pronuntiandum 262
etiam tunc, cùm quantitas vini non benedicti æquat quantitatem benedicti. Sa *Verb. Benedictio*, & alii contra Sylv. *Verb. Aqua Benedicta*, *n.*3. Ratio eſt, quia & *cit. cap. Quod in dubiis*,

ſine ulla diſtinctione dicitur: *Non negamus, quin oleum non benedictum conſecrato poſſit* (utiliter) *oleo commiſceri.* Et commune axioma dicit, quòd ſacrum tanquam dignius trahat ad ſe non ſacrum.

263 III. Si tamen quantitas non benedicta ſit notabiliter major benedictâ, deſtruitur tota benedictio. Ita contra Angelum, & Roſellam, quibus favet Emmanuel Sa *loc. cit.* ſentit Sylv. *loc. cit.* Gretſerus *loc. cit.* Laym. *Lib.5. Tract. 9. cap.13.* Ratio eſt, tum quia alioquin ſequeretur, ſi menſura aquæ benedictæ effunderetur in mare, fore ut totum pelagus ſortiretur benedictionem, tum quia, cùm hæc benedictio, & conſecratio ſit tantùm moralis, per quandam extrinſecam denominationem inſtitutam ab Eccleſia, volente eam fieri per contactum, & admixtionem. Tanner. *Tom.4. diſp.5. q.6. n.* 23. non debet extendi ultra intentionem Eccleſiæ, quæ utique non vult, ut dignius, ſeu ſacrum trahat ad ſe minùs dignum, ſeu non ſacrum, quando non ſacrum eſt longè majus ſacro, ſiquidem non conſuevit conſecrare, niſi illam aquæ, olei, vini quantitatem, quæ uſibus humanis eſt utilis, vel neceſſaria.

264 IV. Si tamen benedicto liquori non benedictus ita infundatur paulatim, & ſucceſſivè, ut quod una vice, unóque impetu infunditur, ſit minus benedicto, ſatis probabile eſt, quod totum evadat benedictum, eſto ſit ſucceſſivè longè plus infuſum, quàm fuerat prima quantitas benedicta. Gretſerus, & Layman. *ll. cc.* Ratio petitur tum ex reſponſione ſecunda, tum quia in hoc caſu manet idem ſemper moraliter liquor.

265 V. Quando Germani integris vini doliis infundunt pauxillum ex vino, die S. Joan. Evangel. benedicto, illud totum dolium non acquirit quidem benedictionem, imò eam amittit Portiuncula illa, quæ fuit affuſa, haud tamen ſunt de ſuperſtitione damnandi ejuſmodi homines, tum quia ſententia Angeli, & Roſellæ ex Sylv. ſuperiùs relata, non eſt apertè falſa, tum quia bona fides, & ſimul tacita invocatio Divi Joannis poteſt apud Deum ali-
266 quid promereri. Quod ſimiliter pronuntio de Bavaris, qui menſuram vini, attactu cranii glorioſiſſimi Martyris Sebaſtiani benedictam infundunt aliis multis menſuris, bibúntque magna cum Religione, & ſæpenumero cum
267 non minore emolumento corporis. Idem quoque ajo de illis, qui pauxillum aquæ ad invocationem Sancti Patriarchæ noſtri Ignatii, ejúſque Imaginis contactu benedictæ admiſcent ſuo, ſuorúmque pecorum potui, cibis, pabulo; quorum pietatem, fidémque creberrimè luculentis miraculis in Helvetia, Svevia,
268 Tiroli, Bavaria comprobavit Deus. Et verò teſtatur Gretſerus, veneficas faſſas eſſe, non patuiſſe ſibi aditum ad illa vaſa vinaria, in quæ aliquid de vino S. Joannis benedicto infuſum erat, nec potuiſſe ex illis quidquam haurire pro ſuis ſympoſiis, & conventiculis.

VI. Ex his deduces, illos parochos, quibus die Cœnæ Domini oleum infirmorum mittitur, in tam parva quantitate, ut non ſufficiat inungendis omnibus parochianis ſuis, providè agere, ſi vel ſemel, vel, ubi neceſſitas exegerit, repetitis vicibus infundant benedicto tantum, quantum æquat ferè dimidiam partem benedicti; benedicti inquam, vel immediatè ab Epiſcopo, vel mediatè per admixtiones moderatas, quæ jam præceſſerunt. Multos authores, & Ritualia citat pro hac ſententia Quintanadvennas *Singularium Part.1. Tract.5. ſing.1.* quamvis contrarium operoſè defendat. Qua de re diſſeruimus ex inſtituto ſuo loco, id eſt in Alphabeto Ordin. & Extraord. Unctionis adeóque in Experientiis *Tract. 8. Caſ. 21. n.786.*

L. L.

BONA PARAPHERNALIA &c.

CAPUT XXIV.

Quid juris competat marito in uxoris, & huic in illius bona?

SECTIO I.

De jure mariti in bona uxoris?

SUMMARIUM.

Bona conjugum ſunt triplicis generis. 1.
Quæ ſint uxoris? 2.
Quæ dicantur communia? 3.
Peccat mortaliter maritus abliguriens bona paraphernalia. 4.
Eſto borum uſus fructus ſpectet ad eum. 6.
Quid juris circa dotem competat marito? 9.
Quid aget dote uxor, quando maritus vult eam dilapidare? 11.
Quanta obligatio alendi uxorem incumbat viro? 12.
Quid juris obtineat maritus in bona communia, ſpectato jure communi? 14.
Quid ſpectato jure Hiſpanico & Gallico? 16. & 22.

Quid

Digitized by Google

Quid Bavarico? 17.
An maritus teneatur uxori reſtitutionem facere, quando dilapidavit bona communia? 19.
Quid ſi maritus faciat quidem ſumptus ſuperfluos, at non cum magna profuſione? 21.

1 SUpponendum eſt ex Bonacina *De Reſtit. diſp.* 2. *q.* 10. *punct.* 2. *n.* 1. & aliis communiter, bona conjugum eſſe triplicis generis, ſcilicet propria mariti, propria uxoris, & utrique communia. Propria mariti ſunt, (abſtrahendo à peculiaribus pactis conjugum particulariûmque locorum legibus, & conſuetudinibus,) illa omnia, quæ is poſſidet, excepta dote, & donatione facta cauſa nuptiarum.

2 Propria uxoris ſunt, (itidem abſtrahendo à pactis, & legibus peculiaribus) tum ipſa dos, quam uxor adfert marito: tum donatio facta cauſâ nuptiarum: tum omnia planè, quæ præter dotem, vel ad maritum attulit ipſa, vel durante Matrimonio, non concurrente operâ mariti, acquiſivit, atque adeò bona Paraphernalia, ſeu Parapherna, quæ *L. Hac lege. C. De pactis Convent.* deſcribuntur ea eſſe, *quæ extra dotem mulier habet.* Nam παρὰ τῆς φέρνης ſignificat ultra, ſeu extra dotem; ut proinde bonis paraphernis accenſeantur etiam illa, quæ ſua induſtria ſuarûmque manuum labore, citra mariti cooperationem, comparat uxor poſt exhibitas eas operas, quas in familiæ adminiſtratione præſtare tenetur. Molina *Tract.* 2. *diſp.* 430. *&* 432. Navarrus *in Summa cap.* 17. *n.* 155. Graffiis *Part.* 1. *Lib.* 2. *cap.* 7. Bonacina *cit. punct.* 2. *n.* 1. Dicaſtillo *Lib.* 2. *De Iuſtit. Tract.* 2. *dub.* 9. *n.* 195.

3 Denique communia de jure communi ſunt illa, quæ conjuges percipiunt ex fructibus dotis, & arrharum, ut deſcribunt Bonacina, & Dicaſtillo *ll. cc.* At Molina, Navarra, Leſſius locis infrà referendis, nomine bonorum communium intelligunt illa, quorum medietas ad maritum, medietas ad uxorem ſpectat; & ſolent ab Hiſpanis ſcriptoribus vocari *ſuper lucrata*, ſi durante matrimonio ſint acquiſita. Hoc ſuppoſito.

4 Quæres I. *An, & quatenus peccet maritus qui, ut in ipſa Accuſatione lit. L.L. expreſſimus, bona paraphernalia abligurit?*

RESP. Haud dubiè mortaliter contra juſtitiam delinquit ſpectato jure communi. Etenim *Leg. Hac Lege. C. De pactis Convent.* ita ſtatuitur: *Hac lege decernimus, ut vir in his rebus, quas extra dotem mulier habet, nullam uxore prohibente habeat communionem, nec aliquam ei neceſſitatem imponat.* Unde patet, horum bonorum dominium, uſum fructum, uſum, & adminiſtrationem ipſam ex vi hujus legis manere penes uxorem, ac proinde rem alienam uſurpari à marito parapherna abſumente.

5 II. Etiam ſpectato jure particulari particularium locorum, gravem injuſtitiam admittit vir, dum prædicta bona in Bacchum, Venerem &c. expendit. Ratio eſt, quia licèt multis in locis paraphernorum adminiſtratio ad maritum ſpectet; *bonum enim eſt, mulierem, quæ ſeipſam marito committit, res etiam ejuſdem pati arbitrio gubernari*, inquiunt Impp. Theod. & Valent. *cit. Leg. Hac Lege.* Clarum eſt tamen, quòd adminiſtrationis jus non extendatur ad prodigas, turpéſque alienationes, juxta legem *Quidquid tutoris. Cod. Arbitrium tutelæ.*

6 III. Imò in iis etiam locis, in quibus vel omnium, vel aliquorum paraphernorum uſus fructus viro competit, gravis injuſtitiæ reus eſt, dum eorum notabilem ſummam dilapidat. Nam jura locorum particularium, & pacta conjugum, uſumfructum ejuſmodi bonorum, alia ratione non permittunt marito, quàm ut convertat in familiæ utilitatem. Excipe ab hac doctrina Gallos, de quibus Chaſſanæus infrà *n.* 16.

7 IV. Porrò, quod Bonacina *diſp.* 3. *De Contr. q.* 11. *p.* 10. *n.* 4. abſolutè tradit, ſcilicet caſu, quo uxor concedit marito paraphernalium adminiſtrationem, poſſe pro labore adminiſtrationis retinere ſibi fructus induſtriales paraphernorum, & non teneri reſtituere naturales, quando per hos non eſt ipſe factus locupletior, eſt quidem verum, quoad induſtriales; etenim etiam malæ fidei poſſeſſorem acquirere plenum dominium fructuum merè induſtrialium, ſine reſtituendi obligatione (cum damni tamen fortè orti, & lucri ceſſantis compenſatione) concors eſt ſententia Theologorum, poſt S. Thomam 2. 2. *q.* 78. *a.* 3. *in Corp.* decernente ita lege penultima *Codic. Si quis alteri. Et Lege. Si ex ea. Cod. De rei vindicatione*, quidquid contradicat Manrique *quæſt. moralium Part.* 2. *q.* 87. *&* 88.

8 At loquendo de naturalibus, non video, cur Bonacina neget. Cùm enim generatim ad reſtitutionem teneatur is, qui alterum (ſaltem mala fide) damnificavit. S. Thom. 2. 2. *q.* 62. *a.* 4. *in Corp.* communiter receptus, ejuſmodi autem maritus uxorem mala fide damnificârit in fructibus naturalibus, obligationem reſtituendi, reſarciendique haud dubiè contraxit. Nec rectè pro ſe Rebellum *De Obligat. Iuſtit. Part.* 2. *Lib.* 6. *q.* 3. *n.* 2. adducit Bonacina, nam Rebellus loquitur ſolùm de caſu, quo ejuſmodi fructus vir conſumpſit ex voluntate uxoris; & apud Sylveſtrum *Verb. Paraphernalia*, ac Covarruviam *in Epit. Part.* 2. *cap.* 7. nil reperio pro Bonacina; quare & hos malè pro ſe allegat.

9 Quæres II. *Quid juris marito circa dotem tribuant jura?*

RESP. Id juris, ut dotis proprietate penes uxorem manente, habeat ipſe plenam ejus admini-

Digitized by Google

miniſtrationem, atque uſum fructum, ad uxorem, familiámque alendam, & alia matrimonii onera ſubeunda. Patet utrumque ex *Leg.* 7. *ff. de Iure dotium*, & Lege *In rebus. eod.* Unde ab Azone apud Laym. *Lib.* 3. *ſect.* 5. *Tract.* 4. *cap.* 13. *n.* 1. communiter recepto, definitur dos eſſe id, quod ab uxore, vel alio ejus nomine datur, ad onera matrimonii ſuſtinenda; quæ definitio an ſit reciproca, cùm conſtet crebrò fieri, ut paraphernorum pars tradatur marito fruenda, ad prædicta onera ſuſtinenda, vide-
10 rint Jure Conſulti. Porrò dotis proprietas ita remanet penes uxorem, ut pro ea ſint ipſi tacitè hypothecata omnia bona mariti *cit. Leg. in rebus*; *& cap. Ex literis. De pignor.* ſicut etiam ſunt ei (ſed cum minori privilegio prælationis) eadem bona hypothecata pro paraphernis. *L. Hac Leg. Cod. De Pactis Convent. &*
11 *Leg.* ultimâ, *eod.* Quare quando maritus ad inopiam ita vergit, ut periculum ſit, ne dotem aggrediatur, fas eſt uxori eam repetere. Laymannus *Lib.* 3. *ſect.* 5. *Tract.* 4. *cap.* 13. *num.* 7. Qui meritò non improbat doctrinam Leſſii *Lib.* 2. *De Iuſtit. cap.* 12. *n.* 87. tradentis, quando maritus abſumit dotis (eadem eſt ratio paraphernalium) partem, poſſe uxorem uti occulta compenſatione.

12 Cæterùm tanta incumbit marito obligatio alendi uxorem, ut & Covarru. Rodriq. & alii contra Sanch. *Lib.* 9. *De Matrim. dub.* 5. Bonacinam *dub.* 6. *De Leg. p.* 7. *n.* 9. alióſque cenſeant, teneri etiam alere indotatam, etiam in eo caſu, quo uxor dives; & P. Dicaſtillo *Lib.* 2. *De Iuſtit. Tract.* 2. *diſp.* 11. *n.* 81. ſingulariter obſervet, arbitretúrque, non poſſe uxorem indotatam, pauperem, & expertem artis, qua ipſa ſe alat, duci, ab ita obærato, ut non ſit par ſolvendis debitis. Rationem hanc adfert, quòd nemo obæratus poſſit inire novum contractum, per quem fiat impotens ad ſolvenda priora debita, id enim cederet in fraudem creditorum, repugnantibus ferè legibus, quæ ſanciuntur. *ff. Quæ in fraudem creditorum.* Atqui per ejuſmodi matrimonialem contractum obæratus ille evadit impotens, aut impotentior ad ſolvenda priora debita.

13 Verùm, quia etiam pater tenetur alere liberos, & quidem ex communi opinione apud Sanchez *Lib.* 9. *De Matrim. diſp.* 4. *n.* 26. atque Bonacinam *De Legib. diſp.* 6. *p.* 7. *n.* 10. contra P. Henriquez *Lib.* 11. *cap.* 8 *n.* 1. P. Coninck, & alios, majore, ſtrictioréque jure, quàm uxorem, nemo autem dicit, eſſe homini obærato vetitum actum conjugalem, per quem à ſe prolem procreatum iri ſperet, vel intendat, idcirco videtur, illam P. Dicaſtillo doctrinam, quam probabilem eſſe non diffiteor, in dubium poſſe revocari.

14 Quæres III. *Quænam ſint bona communia, & quid juris in ea obtineat maritus?*

RESP. I. Quid nomine bonorum communium intelligant auctores, indicavi ſuperiùs *n.* 3. Planiſſimè dices, illa eſſe communia, quæ ad virum ſimul, & uxorem pertinent. II. Spe- 15
ctato jure naturali, Canonico, & Cæſareo, ea, quæ maritus, tempore matrimonii lucratur ſua arte, labore, bonis per mutuum, elocationem, venditionem &c. ſunt integerrimè ipſius, & poteſt de iis, modò aliunde proſpiciat familiæ, liberrimè diſponere, ac proinde non ſunt communia. Ita expreſſè poſt Didacum Perez tradit Petrus Navarra. *De Reſtitut. l.* 3. *c.* 1. *n.* 95. Bonac. *De Reſtit. dub.* 2. *q.* 10. *p.* 2. *n.* 1. P. Dicaſtillo *loc. cit. diſp.* 9. *n.* 195. contra pleroſque jure conſultos, quorum alii ex jure naturali inducente (ut ipſi quidem imaginantur) inter conjuges Societatem communicationémque bonorum externorum, æquè ac corporum, & animorum, alii ex Canonico *C. Debitum. De bigam. C.* 2. *De ſponſal. & C.* 2. *De donat. inter vir. & uxor.* alii denique ex Cæſareo, ut Covarruvias *Lib.* 3. *Variar. cap.* 19. *n.* 2. ſuam opinionem probare conantur. Ratio noſtræ reſponſionis planè convincens mihi occurrit hæc, quòd ſcilicet ſpectato jure Naturali, Canonico, & Cæſareo, non competat uxori (poſito quòd maritus neceſſaria ad ſuſtentationẽ congruam præbeat) majus jus in prædicta mariti bona, quàm marito in ea, quæ uxor lucratur ſua induſtria, labore, cenſu paraphernalium &c. etenim correlativorum eadem eſt ratio *L. Veteres. ff. De action. empt.* atqui ſpectato illo jure triplici, quæ uxor lucratur ſua induſtria, labore, cenſu paraphernalium pertinent pleniſſimo jure ad illam. *Suprà n.* 1. Ad rationes in oppoſitum ſufficienter reſpondet P. Navarra *loc. cit.*

III. Nihilominus variarum provinciarum, 16
regnorúmque legibus, & inſtitutis receptum eſt, ut bona mariti ſint communia, item & uxoris. Etenim jure Hiſpanico communia ſunt tum ea, quæ communi induſtria, tum ea, quæ proprio ſinguli conjuges labore, emptione, venditione &c. lucrantur; tum fructus patrimonii, bonorum Caſtrenſium, & quarumcunque donationum; quæ quidem ita ſunt communia, ut dimidium illorum ſit mariti, dimidium uxoris. Ita teſtatur P. Navarra *cit. cap.* 1. *n.* 93. 97. 100. 122. conſentiente Molina. *Tr.* 2. *diſp.* 272. Id ipſum in tota fere Gallia practicari docet Chaſſanæus *In conſuetud. Burgundiæ Rubr.* 4. §. 2. In Jure Bavarico *Part.* 4. *Tit.* 17
1. *a.* 4. ſtatuitur, ut dimidia pars lucri ex utriuſque bonis, aut induſtria profecti, reſiduique, ſit proprium illius conjugis, qui mortuo eſt ſuperſtes; & *a.* 10. ſubditur, poſſe conjugem unum, ſi velit, lucra peculiari induſtria parta, ſibi integre reſervare, vel in jus partis aliquotæ alterum conjugem, admittere. At verò *a.* 11. pronuntiatur, lucra cereviſiario-

rum,

Digitized by Google

rum, laniorum, & ſimilium opificum, quorum lucrum potiùs in emptione, & venditione, quàm in ipſo labore conſiſtit, eſſe utrique conjugum planè communia. In aliis Germaniæ provinciis aliæ ſervantur conſuetudines, de quibus debebit quandoque Confeſſarius ſciſcitari peritos, propter doctrinam mox adferendam.

18 IV. Namque quibus locis medietas prædictorum bonorum ſpectat ad uxorem, peccat mortaliter contra juſtitiam maritus, tenetúrque ad reſtitutionem, ſi quid notabile diſſipet compotando, largas donationes faciendo &c. Petrus Navarra *loc. cit. Lib.* 1. *De Iuſt. cap.* 12. *n.* 114. & P. Leſſius *n.* 87. P. Laymann. *Lib.* 3. *ſect.* 5. *Tract.* 4. *cap.* 12. *n.* 6. Ratio eſt, quia verâ injuriâ, injuſtóque damno afficit tunc uxorem, utpote quæ in prædictis locis habet cum marito contractum Societatis, ut fert communis opinio jureconſultorum apud Navarram *loc. cit. n.* 208.

19 Fateor tamen, praxi locorum, in quibus fui verſatus, confirmari opinionem Navarri in Manuali *cap.* 17. *n.* 155. rati maritum non teneri uxori quidquam reſtituere ob bona communia (ſaltem ad quæ non concurrit uxoris labor, aut induſtria) flagitioſè diſſipata. Ego enim non ſcio quemquam in foro, vel interno à Confeſſariis, vel externo à prætore fuiſſe adactum ad ejuſmodi reſtitutionem. Imò Sutores, Sartores, Aurifabri, ut de Muſicis nil dicam, vix, aut ne vix quidem credunt, ſe adverſus juſtitiam delinquere, ſi abliguriant, quæ ſuo opificio, vel arte comparant, modò uxori ſubminiſtrent neceſſaria ad honeſtam ſuſtentationem; atque utinam ſubminiſtrarent ſemper.

20 Et hanc praxin ſoleo ego ſequi in tribunali Confeſſionis, tum quia video, me fruſtra contra torrentem niſurum, ſi aliter facerem; tum quia ſapienter monet P. Polancus *In Directorio*, in dubiis quoad reſtitutionem, & ſimilia onera eligendam eſſe Confeſſario partem benigniorem. Et quidquid ille Theologorum inſectator Michaël Manrique *quæſtion. Moral. p.* 2. *q.* 114. de quo paſſim in Vindiciis Theologicis, repugnet, ſaltem in tali caſu tenetur Confeſſarius ſequi pœnitentis opinionem probabilem.

21 Illud ſatis conſtat, etiamſi maritus faciat ſumptus ſuperfluos, dummodo ſine magna profuſione, non peccare contra juſtitiam. Laymannus *cit. cap.* 12. *n.* 6. Nam eſt illorum adminiſtrator legitimus. Sed nec injuriam facit uxori, exponendo in luſum bona communia, quandoquidem luſus eſt verus contractus, ex quo in uxorem æquè lucrum, ac damnum derivari poteſt. Leſſius, & Dicaſtillo *ll. cc.* Excipe, niſi maritus, ſoleat communiter perdere, & idcirco nolit uxor ab eo ludi.

22 Dicta in confirmationem ſententiæ, ex Martino Navarro adductæ, roborantur praxi conſuetudinis in Burgundiæ Ducatu receptæ, atque ſequentibus verbis è Gallico apud Chaſſanæum *loc. cit.* §. 3. à nobis hîc tranſlatæ in Latinum: [Maritus conſtante matrimonio poteſt diſponere, & ordinare per donationem, venditionem, permutationem, & per alios contractus factos inter vivos, de mobilibus communibus, & hæreditatibus acquiſitis, conſtante matrimonio, ſive illa bona ſint parta ab ipſo, & uxore ſimul, ſive ab alterutro ſolùm.] Quod ſtatutum ita exponit Chaſſanæus, ut §. 4. 23
n. 7. dicat uxorem eſſe participem bonorum, & quæſtuum poſt mortem mariti, & non vita comite, eò quòd illa Societas ſumat robur, & vires ſolùm poſt mortem mariti, cùm ipſe maritus in vita poſſit pro libitu de omnibus his diſponere.

SECTIO II.

An, & quatenus liceat uxori uſurpare bona ſua, aut mariti?

SUMMARIUM.

Vxor non tenetur adminiſtrationem bonorum propria induſtria partorum relinquere marito. 25.

Niſi non attulerit dotem. 26.

Peccat contra juſtitiam erogans invito marito bona communia. 28.

Quomodo faciet reſtitutionem? 30.

Vxor non eſt ancilla mariti, ſed ejus ſocia non expers omnis adminiſtrationis. 33.

Maritus tenetur uxori tanquam matrifamilias præſtare ſuſtentationem congruam conditioni. 34.

Poteſt hæc eas alienationes bonorum communium facere, quas judicat neceſſarias ad avertendum grave malum impendens marito. 35.

Adeòque facere in hunc finem eleemoſynas extraordinarias. 36.

Quid in ſuum, liberorúmque bonum? 37.

Quid quando maritus eſt amens, vel abſens? 38.

Quid ſi ante diſceſſum præſcripſit certam quantitatem? 39.

Quid ſi timeat, ne maritus abliguriat neceſſaria ad ſuam, liberorúmque ſuſtentationem? 41.

Quid poſſit ipſa uſurpare pro luſu? & recreationibus? 42.

Quantum in Eleemoſynas? 43.

Et in liberos ex alio matrimonio natos, egeméſque? 44.

Item in fratres, & ſorores egenas? 45.

Quid ſi clam marito accipiat, quæ ipſe facilè concederet rogatus? 46.

Quid ſi quid ſuperſit ex iis, quæ maritus dedit in veſtitum? 47.

Non

Digitized by Google

Non ſunt laxandæ Vxoribus habenæ. 48.

Quæ dicta ſunt ſuperiùs, applicanda ſunt uxori etiam indotatæ. 49.

Quid ſi in præcedentibus caſibus non adſint bona communia, ſed ſolùm propria mariti? 50.

Quid ſi in iiſdem caſibus uxor habeat bona propria ſufficientia? 51.

An teneatur hæredibus mariti facere compenſationem ob expenſas ſuprà indicatas? 53. *&* 54.

24 SUppono I. ex dictis, *ſect. præcedent.* nullam injuſtitiam admitti ab uxore in iis locis, in quibus habens paraphernorum adminiſtrationem, & uſum fructum, diſſipat ea inſcio, invitóque marito; etenim jure ſuo utens nemini facit injuriam. *Cap. Eccleſ. De Elect.*

25 Suppono II. eam jure communi non compelli, ut ea, quæ ſtante matrimonio lucratur propria induſtria, det marito adminiſtranda, vel fruenda; ejuſmodi quippe lucra eſſe jure communi paraphernalia obſervavi Sectione

26 præcedente. Quamquam ſi dotem non attulit, videtur uſu communi, & ex tacito pacto, teneri ea in familiæ ſuſtentationem convertere. Coninck *De Act. Supernat. diſp.* 27. *n.* 51. poſt utrumque Navarrum. Quin Bonacina *cit. diſp.* 3. *De Contract. q.* 11. poſt P. Sanch. *Lib.* 1. *De Matrimon. dub.* 60. & alios contra Covarruviam, ac Rodriq. abſolutè exiſtimat, quando uxor ſibi non reſervavit uſum fructum paraphernalium, cenſeri dotalia, niſi aliud ex

27 verbis, & aliis conjecturis appareat. Verùm non puto, hanc doctrinam habere locum, niſi in iis locis, in quibus ejuſmodi legem, vel conſuetudinem vigere conſtat poſitivè; etenim uxoribus apertè patrocinatur jus commune. *Leg. Hac Lege. C. De Pact. Convent.* cujus derogatio, & mutatio non præſumitur in dubio, ſed probanda eſt. Nam facta non præſumuntur, niſi probentur. Navarr. *Lib.* 3. *Conſil. De Voto, & Voti redempt. Conſil.* 25. deducens hoc Axioma ex lege prima *Cod. De Mandat. Princip.* quæ non niſi per difficilem diſcurſum trahi huc poteſt, illo interim Axiomate manente in ſuo vigore.

28 Suppono III. In iis Provinciis, & urbibus, quibus lucra tam uxoris quàm mariti ſunt communia, uxorem injuſtè agere, quando invito rationabiliter marito attrectat ea, quæ ipſa propria induſtria acquiſivit. Ratio eſt, quia in euſmodi locis tum adminiſtratio, tum etiam ſaltem media ex parte uſus fructus ipſi marito competit. Unde patet, uxorem reſtitutionis lege teneri, ſi alienet diſſipando, Petrus Navarra *Lib.* 3. *De Reſtit. cap.* 1. *num.* 90. poſt Cordubam. Si verò abſumat in bonum familiæ, in quod maritus ipſe erat abſumpturus, haud obligatur ad quidquam reſtituendum, quia nullo damno reali, & æſtimabili afficit ut ſic maritum, eſto affecerit injuriâ. Atqui reſtitutio propriè non debetur, niſi præceſſerit reale, actuale damnum. Molina *Tom.* 3. *diſp.* 715. Cardinalis de Lugo *Tom.* 1. *De Iuſtitia. diſp.* 6. *n.* 57. Quòd ſi etiam illa, quæ 29 maritus artificio, opificio &c. comparavit, alienet uxor, marito invito, longè clarius eſt eam injuſtè agere, eſto in familiæ emolumentum expendat. Nam injuſtè agit, qui in alienum officium ſe ſe ingerit. Argum. *Reg.* 19. *n.* 6. quæ ita habet: *Non eſt ſine culpa, qui rei, quæ ad ipſum non pertinet, ſe immiſcet.*

Interrogabis: *Quomodo uxor poſſit reſtitutionem facere in caſu, quò paulò antè dixi, teneri?* 30 Reſp. Confeſſarius ei dicet, ut attendat, num maritus non etiam prodigat communia, vel parapherna, ſic enim erit locus compenſationi. Item, ut ipſa ex omnino propriis bonis tantùm inſumat in ſuam, aut familiæ neceſſariam ſuſtentationem, quantùm eſt id, in quo læſit injuſtè maritum. Item, ut abſtineat uſu quorumdam, quæ à marito exigendi jus habet.

Adhæc ſicuti parentes crebrò non exigunt 31 ullam à filiis reſtitutionem bonorum clam ablatorum, & jam conſumptorum, ſed ſunt ſæpe contenti, modò ſe emendent filii, ita etiam quandoque mariti. Denique huc nonnunquam applicari poteſt doctrina Cardinalis de Lugo *diſp.* 21. *De Iuſt. n.* 53. negantis, ad reſtitutionem teneri illum, qui prudenter credit futurum, ut creditor remitteret reſtitutionem, ſi rogaretur. His ſuppoſitis.

Quæritur I. *In quibus caſibus licitum ſit uxori, uſurpare bona communia, ſive per ipſam uxorem, ſive per ſolum virum comparata ſint.* 32

RESP. In variis, quos Martin. Navarrus *cit. cap.* 17. *n.* 153. Petrus Navarra *Lib.* 3. *De Reſtit. c.* 1. *n.* 82. *& ſeqq.* Molina *diſp.* 174. Leſſ. *cap.* 12. *n.* 84. *& ſeqq.* Bonacina *De Reſtit. diſp.* 2. *quæſt.* 10. *punct.* 2. Dicaſtillo *Lib.* 2. *De juſtit. Tract.* 2. *diſp.* 9. *n.* 198. *& ſeqq.* Lugo *diſp.* 16. *De Iuſtit. ſect.* 4. ferè Laymannus *Lib.* 3. *ſect.* 5. *Tract.* 4. *cap.* 12. enumerant, explicántq; Quorum omnium veritatem deduco ego ex alterutro duorum principiorum, ſeu titulorum.

Primum principium, ſeu titulus eſt, quòd 33 uxor non ſit mancipium, vel ancilla mariti, ſed ejus ſocia, non planè expers omnis gubernationis, & adminiſtrationis familiæ, ac bonorum, ſed compar, tametſi ea in re ſubjecta ſit viro, ceu capiti, ne quid inordinatè, ſuperfluè, profuſè faciat, Molina, Leſſius, Dicaſtillo, Lugo *ll. cc.* Vide Tiraquellum *De Leg. connubial. l.* 10. *per totam.*

Alterum principium, ſeu titulus eſt, quòd 34 vir uxori tanquam matrifamilias teneatur præſtare victum, & ſuſtentationem, ſaltem mediocriter, ut notat Molina, congruentem ipſi, ſpectata tum ejus, uxoris, inquam, conditione, tum ſuiſmet, ut ait Leſſius, aut utriuſque, ut exprimit Molina, opibus. Porrò *victus*

ctus

Digitized by Google

tus appellatione ſignificantur, quibus curandi, tuendique corporis noſtri gratia utimur. Text. *L. Et cætera ff. De Verb. ſignif.*

Ex primo principio deduco veritatẽ ſequentium reſolutionum in uſu quotidiano verſantium.

35 I. Poteſt uxor eas alienationes facere, quas neceſſarias judicat ad avertendum à marito grave malum corporale, ut morbum, mortem, carcerem &c. ſi videlicet maritus in tali caſu ſemet ex avaritia, ignorantia negligat, ut tradunt omnes (excepto Tiraquello, qui tacet) citati Doctores. Nam & hoc jus ei competit velut ſociæ adminiſtrationis, & damnum temporale mariti redundat in uxorẽ ipſam. Unde nominatim obſervat Coninck *diſp. 17. De Act. ſupernat. dub. 5. num. 55.* quando maritus corpore periculoſè laborat, nec vult in medicinas facere ſumptus neceſſarios, poſſe ab uxore eos fieri ex bonis communibus.

36 Addunt uterque Navarrus, Reginaldus *Lib. 4. n. 278.* Bonac. Leſſius, Dicaſtillo *ll. cc.* poſt Silveſtrum *Verb. Eleemoſyna n. 8.* eſſe quoque uxori fas, eleemoſynas extraordinarias largiri eo fine, ut à marito avertat iram Dei, imminentem ipſi propter peccata, vel ut impetret ei converſionem. Verùm, etſi hæc ſententia ob auctoritatem probabilis eſt, ideóque excuſari poſſint uxores, quas ſcio pro ſuorum maritorum converſione ſolere curare Sacra fieri, peregrinationes ſuſcipi &c. inque hanc rem erogare ex bonis mariti ſex, octo, decem florenos, rectiùs tamen Molina, & Coninck *ll. cc.* negant id eſſe licitum; tum quia valde incertum eſt, utrùm ejuſmodi Sacra, & peregrinationes ſorrituræ ſint eventum, qui intenditur, tum quia verum quidem eſt id, quod contrarii auctores pro ſe adferunt, ſcilicet ea in re utiliſſimè (quandoque) geri negotium mariti, attamen uxoris non eſt, negotium mariti ea in re gerere.

37 II. Poteſt in ſuas, liberorum, totiúſque familiæ neceſſitates, atque adeò victum, veſtitum, medicinas accipere, & convertere tantum, quantum teneretur maritus, poſito quòd hic non ſubminiſtret talia.

38 III. Quando maritus eſt amens, fatuus, vel abſens, non delinquit conjux expendendo partem bonorum in competentes uſus ſuos, & domeſticos, idque ratione duplici. Si enim à Magiſtratu, vel à marito ante ſuam profectionem nil ſtatutum ſit, tum familiæ adminiſtratio in illis caſibus ipſo jure in uxorem perinde, acſi vidua eſſet, recumbit; ut proinde poſſit non tantùm eos omnes moderatos ſumptus facere, quos ſolebat ante abſentiam, vel amentiam vir ſuus, ſed etiam illos moderatos, quos ipſa judicat expedire, ut contra Navarrum, & Molinam *ll. cc.* tradit Leſſius *num. 86.* Reginaldus *Lib. 4. fori pœnitentialis. num. 279.* Dicaſtillo *n. 202.* Nam in ejuſmodi caſu mater eſt caput filiorum, atque gubernatrix domûs. P. Navarra *n. 87.*

At inquies: *Quid ſi maritus ante ſuum diſceſſum præſcripſit uxori certam eleemoſynarum rationem, & quantitatem? tenetúrne illam uxor obſervare?* Reſpondeo teneri: ut contra P. Navarrum docent Molina, & Coninck *ll. cc.* atque Jureconſulti, quos nominat Tiraquell. *Leg. Connub. Gloſſ. 5. num. 218.* Etenim habet maritus jus præſcribendi illum modum, & quantitatem, nam *non debet, cui, quod plus eſt, licet, quod minus eſt non licere L.* Non debet 22. *ff. De Reg. Iur.* atqui licet marito peregre proficiſcenti adminiſtrationem familiæ transferre in alium, & conſequenter uxorem privare omni poteſtate largiendi eleemoſynas extraordinarias, præterquam in caſibus indicatis ſuprà, & paulò pòſt indicandis. 39

Sed & placet mihi moderatio, quam circa fatuum adhibet P. Navarra, quòd ſcilicet ob ejus fatuitatem non devoluatur in uxorem adminiſtratio, niſi fatuitas ſit tanta, ut vir egeat curatore, ſecundùm judicium prudentis. Nam etſi ſtultè, & imprudenter ſe in rerum adminiſtratione gerat, non idcirco eſt uxoris fas, ad ſe illico rapere adminiſtrationem. 40

IV. Quando maritus bona communia ita dilapidat, ut periculum ſit, ne familia egeat, licitè uxor ſurripiet clam ea, quæ judicat fore in poſterum neceſſaria ſibi, atque familiæ. Ita citati. Poteſtque in eo caſu libere diſponere de ſua parte, ut addunt iidem; niſi fortè ſit ea neceſſaria ad ſuam, ſuorúmque ſuſtentationem, nequit enim prolem ea ſpoliare. Coninck *n. 57.* 41

Ex altero principio, titulóque ſuperiùs poſito, petitur ratio ſequentium reſponſionũ. 42

I. Fas eſt uxori ea accipere, quæ neceſſaria ſunt ad victum, veſtitum.

II. Sed nec peccat expendendo ex bonis mariti in ludos, & recreationes honeſtas ea, quæ ſolent ejuſdem conditionis fœminæ; nomine quippe honeſtæ ſuſtentationis comprehenduntur etiam ludi, & recreationes competentes. Molina, Leſſius, Bonacina, Dicaſtillo *ll. cc.* qui etiam id probant poſt Silveſtrum *Verb. Eleemoſyna* ex conſuetudine, qua iſtud jus præſcripſère uxores.

III. Neque etiam peccat, faciendo donationes & eleemoſynas in communibus pauperum neceſſitatibus convenientes ſuo ſtatui. Ita citati; quia ſcilicet hæ quoque ſunt pars honeſtæ ſuſtentationis. Et cenſet Diana *Part. 2. Tract. 15. Reſol. 33. & Part. 5. Tract. 8. Reſol. 21.* poſt Granadum, alióſque, poſſe, niſi fortè maritus ipſe largas eleemoſynas eroget, expendere in ordinarios pauperes vigeſimam partem annuorum proventuum; quod refutat Cardinalis de Lugo *diſp. 16. De Iuſt. ſect. 4.* nec 43

imme-

immeritò. Certè negant Gloſſ. *in c. Quod Deo.* 33. *q.* 5. Archid. & alii apud Tiraquell. *loc. cit.* Rectiùs dixeris, etiam caſu, quo maritus non eſt in egenos illiberalis, poſſe & hos aliquâ ſtipe juvari ab uxore, nam id ad decentiam ſtatûs ſpectat.

44 IV. Quando pater, vel mater uxoris, vel ejus ex priore matrimonio liberi, tanta egeſtate conflictantur, ut juxta ſuum ſtatum valde miſere vivant, permiſſum eſt uxori, eis ſuccurrere ex bonis mariti. P. Navarra, Leſſius, Dicaſtillo, Lugo, *ll.cc.* poſt Cordubam & Sayrum. Etenim jus ad honeſtam ſuſtentationem extendit ſe ad largitiones, ad quas naturæ lex obligat. Modò tamen alias largitiones, & eleemoſynas non faciat, quæ hiſce junctæ excedant ſummam, quam ſine mariti facultate poteſt expendere, ut cautè obſervavit Molina.

45 Allatam doctrinam extendunt P. Navarra, Leſſ. Lugo, Ferdinandus de Caſtro Palao *Tom.* 1. *Tract.* 6. *diſp.* 2. *punct.* 13. & Sanchez *Lib.* 1. *Conſil. Moral. cap.* 6. *dub.* 6. ad caſum, quo frater, vel ſoror uxoris etiam ita miſere vivit, eò quòd, cùm maritus jure communi teneatur ſuccurrere ſuiſmet fratribus, & ſororibus gravi neceſſitate preſſis, ſicut teſte Leſſio *n.* 89. tradunt communiter Doctores poſt Gloſſ. *in Leg. Qui filium. ff. Ubi pupillus educari debeat*, eadem obligatio reſpectu ſuorummet incumbat uxori, ut etiam innuitur *Lege Mutus.* 27. *ff. De Iure dotium.* Si tamen uxor propria bona habeat, videtur debere ea priùs, quàm mariti, convertere in prædictorum levamen. Lugo, & Dicaſtillo *ll.cc.* Lege, ſi placet, caſum, quem de uxore ferente ſuæ ſorori egenæ ſubſidium pecuniarium propoſui, ac reſolvi in Experientiis. *Tract.* 10. *Caſ. ultim. num.* 801. & 802.

46 Addunt Leſſius, Lugo, Dicaſtillo, Bonacina *cit. punct.* 2. *n.* 8. generatim, uxorem non peccare, quando accipit ea, quæ maritus facilè concederet, ſi rogaretur. Quod quidem confirmari poteſt per doctrinam Suarii *Tom.* 3. *De Relig. Lib.* 8. *cap.* 11. *n.* 10. & *cap.* 15. *n.* 2. Raynaud. *In Morali Diſcipl. diſt.* 24. *n.* 50. Laymanni *Lib.* 5. *Tract.* 6. *cap.* 10. *n.* 16. Lugonis *De Pœnit. diſp.* 19. *ſect.* 2. *n.* 22. generatim inficiantium, à te admitti furtum, ſi mihi inſcio rem meam ſurripias, prudenter credens, me, ſi eam peteres, donaturum eſſe; quod quidem videtur apertè decidi *Leg. Inter omnes. ff. De Furt.*

47 V. Quando maritus dedit, aut reliquit uxori aliqua, ut iis ſe veſtiret, familiam aleret &c. dicens ſe nolle ei plus in illum finem dare, judicibus Navarro, Leſſio, Bonacina, Dicaſtillo liberrimè diſponet de eo, quod abſque fami-

48 liæ incommodo comparſit. Porrò, ne uxoribus, (quæ quoad fieri poteſt, inducendæ ſunt, ut invitis maritis, non uſurpent illud jus, quod eis conceſſimus in ſuperioribus reſolutionibus, facillimè enim per illius juris uſum turbatur graviter pax domeſtica,) nimiùm laxemus habenas, anſamque demus jurgiorum, dicimus, eas non debere in ſuperioribus caſibus facere inſciis maritis illa, quæ ipſis permiſimus, niſi quando vel putantur mariti omnino non curare, vel exiſtimantur eſſe iniquè negaturi facultatem, ſi peteretur, vel denique ex ejuſmodi acceptionibus, & largitionibus non timentur eventura ea mala, quæ Christiana charitas, amor, reverentiàque conjugalis præcipit cavenda.

Quæritur autem ulterius II. *Utrùm, quæ diximus, locum habeant duntaxat reſpectu dotatæ uxoris, an etiam reſpectu indotatæ?* 49

RESP. Allegati Doctores nullam exprimunt diſtinctionem inter hanc, & illam, & allatæ rationes convincunt fruſtra diſtingui.

Quæritur III. *An prædictæ doctrinæ veræ ſint, quando non adſunt bona communia, ſed tantùm propria mariti?* 50

RESP. Affirmativè quia rationes adductæ id probant, & exprimunt ſatis Martinus Navarrus *n.* 154. Petrus Navarra *n.* 82. Filliucius *Tract.* 34. *n.* 44. Reginaldus *cit. Lib.* 4. *n.* 202. Bonacina *cit. p.* 2. loquentes etiam de dotalibus.

Quæres IV. *An, quando uxor bona propria habet, poſſit ex communibus, aut propriis mariti accipere, ac uſurpare ea, quæ hactenus diximus?* 51

RESP. I. Quando agitur de juvandis parentibus, vel filiis uxoris ex alio matrimonio, tum citati Doctores, nominatim Leſſius, Lugo, Bonacina *n.* 10. negant eſſe permiſſum uxori, eos juvare bonis communibus, aut mariti, ſi quidem ipſa habeat bona propria. Nam quiſque tenetur ex propriis alere parentes, & liberos, inquit Bonacina. Quam doctrinam ideo ſequor, quia video communi calculo, & conſuetudine probatam, conformémque juri ſcripto.

II. Ad cæteros uſus in hac Sectione enumeratos licitè accipit uxor mariti bona, eſto ipſa habeat propria. Ita omnes citati. Patet ex allatis duobus principiis. 52

Quæritur V. *An teneatur uxor propter prædictas acceptiones facere hæredibus mariti reſtitutionem aliquam, vel computare in partem ſibi debitam ex bonis communibus?* 53

RESP. I. Non tenetur, quando impendit in alios uſus, quàm in parentes, liberos. Ita omnes citati Theologi. Probatur duobus principiis, ſeu fundamentis ſuprà poſitis, quæ abſolutum jus tribuunt uxori in ſuperioribus caſibus.

II. Quando verò bona propria mariti, vel communia expendit in ſuprà indicatam neceſſitatem parentum, fratrum, liberorum, communiſſima citatorum Doctorum opinio eſt, teneri uxorem in partitione bonorum, tantundem 54

dem

Digitized by Google

dem ex portione bonorum communium ad ſe ſpectante relinquere hæredibus mariti, quantum ipſa ex bonis, aut portione mariti erogavit in parentes. Quod quidem fateor dicendum eſſe conſequenter ad doctrinam *n.*51. allatam. Verùm Lugo *cit. ſect.*4. id negat, & probabiliter negari poſſe eo caſu, quo matrimonium eſt celebratum contractu medietatis bonorum, aut contractu dotis, & arrharum
15 tenet Leſſius *cit. cap.*12, *n.*18. Lege, ſi placet Molinam Theologum *cit. diſp.* 274. & Coninck *cit. diſp.*27. *n.*53. oſtendentes, doctrinam *Cap. Quod Deo* 33. *q.*5. non obeſſe reſolutionibus ſuperiùs datis in favorem uxorum.

O. O.

SOLVENS, DVM EST EBRIVS INTEGRA SYMPOSIA.

CAPVT XXV.

De Contractibus Ebriorum?

SUMMARIUM.

An Contractus Ebriorum ſint validi? 2.
Caſus Matrimonii invalidè Contracti in ebrietate. 4.
Caſus puellæ extorquentis ex ebrio parente conſenſum in matrimonium. 5.
Argumentum à veroſimili eſt validum. 8.
Quando credendum ſit allegantifuam turpitudinem? 10.
Ebrius nequit eſſe teſtis. 13.
Et fortè nec ebrioſus. 14.
Caſus Sacerdotis ideo non admiſſi in teſtem, quod eſſet deditus ebrietati. Ibid.
Hiſpani laudandi, quòd repellant à teſtimonio dicendo omnem illum, qui vel ſemel fuit ebrius. 15.

1 UTrùm, quando ebrii promittunt, ſe ſoluturos, vel re ipſa ſolvunt, dántque cauponi pecunias, pro ſe, ſuiſque ſociis, quod frequenter fit, obliget ejuſmodi promiſſio, & ſubſiſtat actualis ſolutio? non immeritò quæritur, reſponſióque petitur ex reſolutione generalis quæſtionis à Summiſtis pleriſque, & nominatim à Sylveſtro, *Verb. Ebrietas*, propoſitæ, quam ſubjicio.

2 Quæres I. *An contractus ebriorum ſint validi?*

Reſpondeo cum Summiſtis negativè. Nam contractus eſt ultro citróque obligatio *L. Labeo. ff. De Verb. ſignif.* obligatio, inquam, libera atque adeò fundamentaliter actio humana; humanas autem actiones non exercent ebrii, nam *voluntaria inſania eſt ebrietas*, inquit Seneca ad Licilium; & furioſus nullum negotium contrahere poteſt. Text. *Leg. In negotiis.* 5. *ff. De Regulis Iuris.* Hinc ſi quis alteri 3
in ebrietate matrimonium promittat, ejuſmodi promiſſio eſt nulla, adeò ut etiam in locis, in quibus ſubſiſtunt matrimonia clandeſtina, promiſſio matrimonii facta à ſobrio, non tranſeat in matrimonium per copulam in ebrietate habitam. Sanchez *Lib.* 1. *De Matrim. diſp.* 8. *n.* 30.

Unde Conradus VVeidman. J.C. Germanus interrogatus, quid ſentiret de ſententia 4
Judicis cujuſdam, qui civem Auguſtanum condemnârat ad ſtandum matrimonio, quod ipſe cum ancilla ſua contraxerat ebrius? reſpondit, & doctè probavit, malè ab illo judice eſſe pronuntiatum, & benè appellatum, cùm civis ille ſufficientibus teſtibus, & rationibus oſtenderit, ſe tunc fuiſſe verè ebrium. Reſponſum hujus Doctoris habetur *Volum.* 2. *Conſilior. Matrimon.* §.25.

Hinc quoque ſequitur, quid fuerit reſpon- 5
dendum ad ſequentem caſum, de quo, dum & magnis animis agitabatur, & forum, tribunálque ſpectabat, fui ab una partium ante aliquot Annos conſultus. Erat autem.

Ille Caſus hujuſmodi.

TItius teſtamento legârat Cajæ ſorori ſuæ 1000. *aureos, pendendos, patrique vindicandos, ſi ea nuberet patre invito. Mortuo fratre Caja matrimonium contraxit per verba de futuro, cum juvene inferioris conditionis, non ſolùm inſcio patre, ſed etiam mox, ut reſciit contradicente maxima cum ira, & ſolito filiam, (quoties conſenſum paternum petebat,) omnibus diris devovere. Vbi ea vidit ſe à ſobrio nihil impetrare, converſa ad artes muliebres, probè potum parentem aggreditur, ſuiſque blanditiis, lachrymis, adgeniculationibus extorquet verba, conſenſum ſignificantia. Verùm poſtridiè de ſuis verbis commonitus, protinus reclamavit, negans ſe quidquam de eis ſcire, utpote qui fuerit pridie planè ebrius.* Circa hunc caſum.

Quærebatur I. Vtrùm ſi filia judicio experiretur, ſpes eſſet, fore, ut judex Eccleſiaſticus, ad cujus forum hæc lis ſpectabat, juxta dicenda Cap.37. pronuntiaturus eſſet pro filia affirmante, patrem conſenſiſſe in ſponſalia.

Reſpondi ego, nullam ejuſmodi ſpem af- 6
fulgere poſſe ob duas potiſſimum cauſas.

Prima cauſa erat, quia affirmanti incumbit probatio. *L. Qui accuſare. C. De edendo & L. Actor.* 3. *De Probat.* atqui paternum conſenſum non poterat Caja probare ulla ratione,

nec ullo teſtimonio, niſi ſuomet, cùm tamen nullus idoneus teſtis in ſua re intelligatur. Text. *L. Nullus. ff. De teſtibus.*

7 Secunda cauſa, quia licèt actor, quod aſſeverat, non probando, reum neceſſitate monſtrandi contrarium non adſtringat. Text. *L. Actor. C. De Probat.* attamen probare poterat pater, ſe, ſi conſenſit, conſenſiſſe in plena ebrietate, & conſequenter conſenſum illum nil ſibi præjudicare, quia filia ſua requirendo ejus conſenſum utique intellexit humanum, ſeu liberum. *Argum. Clement. Furioſus. De homic.* atqui in ebrio non eſt conſenſus humanus, & liber. *ſuprà n.* 2.

8 Porrò id, quod dixi, probare poterat pater Cajæ argumento à veroſimili, quod genus argumenti multum valet in foro externo. *L. Non eſt veroſimile. ff. De eo quod metus cauſa*: Rodriquez *Quæſt. Regul. Tom.* 1. *q* 11. *a.*6. Et probatio à conjecturis veroſimilibus dicitur manifeſta. Bartol. & Jaſon. apud Chaſſanæum *De conſuet. Burgundiæ Rubr.* 1. §. 7. *n.* 25. Quæ quidem veroſimiles conjecturæ erant ejuſmodi.

9 di. I. Quia conſtabat, diu multúmque pro ratione ſuæ complexionis bibiſſe; atqui poſita cauſa neceſſaria ponitur effectus, ut tradunt paſſim Theologi, ac Philoſophi. II. Quia ſciebatur is, perquam crebro bibere ad ebrietatem; atqui *in dubio præſumitur id factum, quod frequentiùs fieri conſuevit, Cap. Inſpicimus. De Reg. Iur. in* 6. & ſicuti ex præteritis præſumitur circa futura *C. Scribam. De præſumpt.* Ita ex præteritis præſumitur de præſenti. *Gloſſ. in Leg. Si quis accuſare. C. De edendo. ex Alciato.* III. Quia in dubio cenſetur fuiſſe is ebrius, qui bene potus aliquid fecit, à quo ante & poſt illum potum ſummopere abhorruit, & abhorret. *ſuprà c.* 21. *q.* 2.

10 Nec obeſt, quòd non tantùm nemini ſua turpitudo prodeſſe debeat. *L. Itaque fullo ff. De furt.* Navarr. *De Orat. & Hor. Canon. c.* 11. *n.* 36. ſed etiam, qui ſuam turpitudinem allegat, audiendus non ſit. *L. Tranſactione. C. De Tranſact.* Bartol. *in L. Si ſervus plurium. ff. De legat.* 1. Etenim auditur quis, quando ſuam turpitudinem, adeóque ebrietatem allegat excipiendo. Decius *Conſil.* 14. Pariſ. *Conſ.* 94. Trottus *in addition. in cit. locum Bartoli.*

11 Quæres II. *An, ſi quis ab ebrio quidquam accipiat dono, quidpiam ab eo lucretur, ſit reſtitutioni obnoxius.*

RESP. Eſt omnino, ut rectè Baldel. *L.* 5. *Theol. Moral. diſp.* 30. poſt Reginaldum, quem citat. Nam cùm donatio & contractus luſoris non valeant tempore ebrietatis. *ſuprà n.* 2. non transfertur per eos dominium, ergo reſtitui debet, quod per hunc & illam eſt acquiſitum.

12 Unde apertè deducitur reſponſio ad dubitationem initio capitis propoſitam, videlicet promiſſionem illam, atque ſolutionem non ſubſiſtere, ſi quidem utraque facta fuit tempore ebrietatis; at verò ſi promiſſio facta fuit ante ebrietatem, ſolutio autem in ipſa ebrietate, tum & valuit (per ſe loquendo) promiſſio, ut patet ex ſeſe, & vim habet actualis ſolutio peracta in plena temulentia. Etſi enim ebrius non transferat eo tempore in cauponem dominium pecuniæ. Nam *Id, quod noſtrum eſt, ſine facto noſtro* (intellige libero) *in alium transferri non poteſt, L. Id, quod noſtrum* 11. *ff. De Reg. Iur.* dum tamen ſobrius agnoſcens ſe obligatum fuiſſe ad ſolvendum, non vult repetere pecunias, quas expromſit, quia ſcit, non eſſe fas eas repetere, complet rationem ſolutionis, ut rectè Arriaga *Tom.* 4. *diſp.* 19. *n.* 59. inde inferens, illum, qui in ebrietate ſolvit decimas debitas, ſatisfacere obligationi ſuæ. Primæ quæſtioni ſatis affinis eſt ea, quam ſubjicio.

Quæres III. *An ebrius poſſit eſſe teſtis?* 13

Reſpondeo cum Joſepho Maſcardo *De probat. Concluſ.* 578. non poſſe eſſe, eò quòd ebrius ſit amenti ſimilis, amens autem nil teſtari poſſit. *L. Qui teſtium. ff. De teſtibus.*

At inquies: *Poteſtne ſaltem ebrioſus, ac crapulæ deditus adhiberi in teſtem?* Reſp. Joannes Maria Brocallus relatus *Tom.* 1. *Conſil. Matrim. Conſil.* 70. *n.* 13. negat ejuſmodi hominem eſſe poſſe teſtem, omni exceptione majorem, eò quòd ebrietas, & ebrioſitas ſit fomentum omnium malorum, & Jus Canonicum *Diſt.* 35. toties, támque graviter in ebrioſos invehatur. Propter quam cauſam hic Doctor in caſu, qui contigit, negavit, presbyterum quemdam, ebrietati, & crapulæ deditum, potuiſſe admitti pro teſte, in cauſa matrimoniali, eſto fuerit teſtatus de actu, cui interfuit ſobrius. Ejuſdem opinionis videtur eſſe Chaſſanæus. *De conſuetud. Burgund. Rubr.* 1. §. 6. *n.* 57. Et eſt utique Pelſius *In proceſſu judiciario. Tit.* 34. *n.* 41. ubi inteſtabilibus annumerat frequentantem tabernas. 14

Atque utinam hæc doctrina, cujus uſus an uſpiam vigeat, ignoro, roboraretur authoritate tribunalium ſacrorum, & profanorum, haud dubiè lurconum numerus magna caperet decrementa. Equidem ebrioſorum eſt funeſta vox. *c. Conſtituimus.* 3. *q.* 5. Quare laudandi Hiſpani, qui à teſtimonii dictione repellunt omnes, qui vel ſemel in vita fuêre ebrii. Matthias Faber. *Tom.* 3. *Conc.* 3. & 4. *in Dominic.* 6. *poſt Pentecoſten.* 15

P.P. SVM-

Digitized by Google

P. P.

SUMPTUOSA CONVIVIA.

CAPUT XXVI.

De Conviviis.

SECTIO I.

An, & quibus interdicta convivia?

SUMMARIUM.

Sintne Chriſtianis vetita convivia? 1.
Qualia debeant eſſe ex mente S. Gregorii? 2.
Quoties ad convivia prodeo, toties minor homo redeo. 3.
Quatenus convivia ſint illicita in quadrageſima? 4.
Quid ſi durent quinque, aut ſex horas? 6.
Quis mos in Germania? 8. *& ſeqq.*
Quid ſtatuant Conſtitutiones Synodales Conſtantienſes? 11.

1 QUæres I. *Sintne Chriſtianis interdicta convivia?*

RESP. Eſſe interdicta aſſerunt nonnulli teſte Fornero *De Temulentiæ malo. Lib.* 4. *cap.* 14. ideo, quòd S. Gregorius *Lib.* 1. *Moral. in Iob. cap.* 5. ſic ſcribat inter alia: *Celebrari convivia ſine peccato vix poſſunt. Nonnulla quippe ſunt vitia, quæ à conviviis ſeparari vix poſſunt, aut certè nequaquam poſſunt. Nam cum corpus in refectionis delectatione reſolvitur, cor ad inane gaudium relaxatur &c.*

2 Nihilominus pronuntiandum eſt cum eodem Fornero, etiam Chriſtianis licitum eſſe convivia agitare, etſi, ut referam *n.* 22. olim aliqua fuerint interdicta. Ratio eſt, tum quia Sacrum Evangelium nos docet, ab ipſo Chriſto Domino aditum nuptiale convivium. Tum quia convivium ratione ſui, non continet ullam malitiam; quæ autem mala ſolent conviviis admiſceri, vel adhæreſcere, ea poſſunt facilè vitari, ſi convivia ſint talia, qualia deſcribit S. Gregorius relatus *Cap. Convivia diſt.* 44. ubi Natali Epiſcopo reſcribit in hæc verba: *Convivia communia, quæ ex intentione impendendæ charitatis fiunt, rectè veſtra fraternitas in Epiſtolis ſuis laudat. Sed tamen ſciendum eſt, quia tunc ex charitate veraciter prodeunt, cùm in eis nulla abſentium vita mordetur: nullus ex irriſione reprehenditur: nec in eis inanes ſecularium negotiorum fabulæ, ſed verba Sacræ Lectionis audiuntur, cùm non plus quàm neceſſe ſit, ſervitur corpori. Hæc itaque ſi in veſtris conviviis agitis, abſtinentium (fateor) Magiſtri eſtis.* Ita iſte Sanctus, qui ſi hodie viveret, paucos omnino convivatores reperiret, qui abſtinentium Magiſtri dici poſſent, longè pauciſſimos, qui non cogerentur fateri: *Quoties ad convivia prodeo, toties minor homo redeo.* 3

Quæres II. *An non ſaltem in quadrageſima ſint prohibita convivia?* 4

RESP. I. Si inſtituantur frugalia ex cauſa honeſta, & non ultra horam unam alterámve in eis ſeſſitetur, non ſunt vetita; Eccleſia enim permittit in jejuniis unam integram refectionem honeſtam, qualis eſt convivium hîc deſcriptum. II. Si inſtituantur cum magno apparatu ciborum, ea intentione, ut non ſentiatur illo die inedia, fieri quidem poteſt, ut peccetur tunc contra legem naturalem temperantiæ, at contra legem Eccleſiaſticam jejunii non peccatur. Laymannus *Lib* 4. *Tract.* 8. *cap.* 1. *n.* 5. cum multis contra Aleniem, & alios. Ratio eſt, quia finis legis non cadit ſub legem. S. Th. 1. 2. *q.* 100. *art.* 19. *ad* 1. communi Theologorum Moralium calculo receptus. 5

At inquies: *Quid, ſi quis interſit convivio duranti quatuor, aut quinque horas, an non delinquit in legem jejunii?* 6

RESP. Etſi excuſſi omnes, quos de jejunio tractantes nanciſci potui, attamen neminem unum reperi, quid hanc quæſtionem, cujus frequentior, ac par eſt, uſus viget, proponat, præter Paſqualigum *In Praxi Iejunii deciſ.* 157. & inſuper unicum, qui obiter, & exempli gratia decidat. Eſt autem is Joannes à Friburgo, qui *in ſua Summa Confeſſ. Lib.* 3. *Tit.* 4. *q.* 8. dicens, illum peccare mortaliter, qui facit aliquam fraudem præcepto, ponit pro exemplo illos, qui manè incipientes, protrahunt menſam uſque ad veſperam tempore jejunii.

Ex cujus Doctoris ſententia ſequitur, eſſe ad propoſitam quæſtionem reſpondendum affirmativè, & dicendum, reos eſſe noxæ mortalis, qui illo die, quo lege jejunii Eccleſiaſtici vel votivi (nam votiva jejunia obligant inſtar Eccleſiaſticorum, niſi vovens expreſſè addat, vel demat aliquam circumſtantiam) aſtringitur, ſeſſitant ad menſam quatuor, vel plures horas, edendo, bibendóque. Et poteſt confirmari inde, quia talis videtur potius toto die comeſſari, quàm jejunare. Accedit, quòd talis fortè plus in unico illo prandio comedat, quàm alius in duabus refectionibus; atqui damnatur hic de mortali, ergo & ille. Nam *nil refert, quid de æquipollentibus fiat.* Argum. *L. fin. ff. Mandati.* Et *De ſimilibus idem eſt iudicium.* *Argum. cap. Ad ejus diſt.* 5. 7

Nihilominus tamen videtur negandum cum Paſqualigo, excuſante nominatim Germanos, protrahentes, ut ait ipſe, ſua prandia ab undecima ad noctem uſque, ab ejuſmodi co- 8

meſſatore contrahi reatum culpæ lethalis. I. Quia Summiſtæ, & reliqui Theologi Morales, accuratiſſimè proferentes in medium omnes modos, quibus violatur lex jejunii, ne verbulo quidem tangunt illos, qui ad multas horas protrahunt prandium; Ergo hoc ipſo judicant, ab hiſce non violari eam legem. Argum. *Cap. 2. De Tranſl. Epiſcop.* Ibi: *ſi Pontifex idem fieri voluiſſet, poterat expreſſiſſe.*

9 II. Quia omnes DD. & Eccleſia Mater permittunt die jejunii unam integram refectionem, nec prohibent niſi duplicem, ſeu exceſſum extra unam juſtam refectionem; atqui prandium, ſeu convivium, quatuor, vel plurium horarum, non eſt niſi una refectio, ut patet, tum ex communi modo loquendi, qui maximè ſpectandus eſt. *L. Labeo. ff. De Supell. Legat.* tum quia, qui in principio & fine talis convivii veſceretur carnibus, non niſi unicum peccatum mortale admitteret. Suprà *cap. 23. n. 203.*

10 III. Cùm tota ratio jejunii Eccleſiaſtici pendeat à conſuetudine potiùs quàm à jure ſcripto. Fagundez *In Præcept. Eccleſ. Præc. 4. L. 1. c. 4. n. 18.* idcirco ſaltem in Germania excuſandi ſunt à mortali illi, de quibus diſſerimus. Eſt enim in Germania frequentiſſimum, ut per quadrageſimam inſtituantur convivia Doctoralia, Magiſtralia, itémque illa, quibus electiones Prælatorum, tranſactiones, ſponſalia, & etiam Anniverſarii dies celebrantur, & ad quæ ex more patriæ ſeſſitatur multis horis, tum ab ipſis quoque Sacerdotibus, tum etiam nonnunquam à Religioſis, nec tamen eſt; qui illos

11 orco addicat. Synodus tamen Conſtantienſis *P. 2. Tit. 1. n. 26.* ſub pœna decem florenorum vetat, ne diebus feſtis, aut jejuniorum Clerici exhibeant ea convivia, ad quæ obligantur ratione Beneficii ſui, aut conſuetudinis.

SECTIO II.

Sintne convivia vetita Clericis, & Regularibus?

SUMMARIUM.

Vtrùm Clericis interdicta ſint convivia? 12.
Cùm ſis in menſa, primùm de paupere penſa. 13. *ad finem.*
Quid de conviviis in exequiis defunctorum? 14.
Omnis lex abſolutè præcipiens, aut prohibens aliquid, obligat ad culpam. 15.
Eſt ſuperſtitioſum bibere amore Sanctorum, vel animæ defunctæ. 16.
Sitne reverà promiſſa Indulgentia Germanis bibentibus ſemel tantùm poſt Deo gratias? 18. *& ſeqq.*
An Clericis liceat convivia celebrare ex Symbolis. 22.
An frequentare convivia nuptialia? 23.
Mos quorundam Parochorum ſequendus. 24.
Adeundo convivia fit jactura æſtimationis. 24.
Non obſecundantes invitatoribus honorantur deinde magis ab ipſiſmet invitatoribus. 25.
Refertur lepidus ſarcaſmus in hoſpitem comedonem. 26.
Cur ſingulariter hac ætate declinanda ſint Clericis convivia? 27.
Cur à toto genere ſit illicita hæc frequentatio? 28. *& ſeqq.*
De conſuetudine ſervandi pro convivio partem redituum debitorum novo Canonico. 32.

Quæres I. *Vtrùm non ſaltem Clericis interdicta ſint convivia?* 12

RESP. Non tantùm non reperio ullum Juris Canonici textum, qui abſolutè interdicat Clericis omnia convivia, ſed in citata *diſt. 44.* extant non paucæ ſententiæ, quæ tacitè vel expreſſè permittunt iis convivia; addunt tamen ſemper limitationes ſobrietatis, gravitatis, precationis, ſacræ lectionis, & ſimiles.

Vide Joannem de Friburgo *In Summa Conf. Lib. 3. Tit. 4. q. 10.* ex Raymundo referentem ſex præcepta in convivio Clericali regulariter obſervanda, quæ indicavit S. Gregorius, ſententiâ paulò antè deſcripta. Illis addo Chriſtiani Catonis monitum: 13

Cùm ſis in menſa primùm de paupere penſa.

Quæres II. *Vtrùm Clericis non ſint vetita ea ſaltem convivia, quæ celebrantur in exequiis defunctorum?* 14

Michaël Ferro Manrique *quæſt. Moral. & Vicarialium. Part. 2. q. 34.* hoc ex profeſſo movet, tractátque dubium, teſtans, ſe ſemel idcirco conſcendiſſe ſuggeſtum, ut talem abuſum (ſic ipſe vocat) pro viribus deleret ex quodam loco Toletanæ Diœceſi contiguo, quia *C. Nullus diſt. 44.* expreſſè prohibetur presbyteris, ne in Anniverſariis defunctorum vel bibant ipſi, vel alios ad bibendum cogant. Nihilominus concludit, à Clericis, & Regularibus non peccari propriè, etſi ejuſmodi convivia accedant, eò quòd citatus Canon *Nullus* non contineat prohibitionem ſub peccato.

Sed refutatur fundamentum hujus Doctoris, tum quia, ut ipſemet fatetur, iſte Canon expreſſè prohibet Clericis, ne bibant in ejuſmodi conviviis; ergo hoc ipſo prohibet ſub peccato. Nam omnis lex (non pœnalis) aliquid abſolutè præcipiens, aut vetans, obligat ad culpam. S. Thom. 1. 2. *q. 96. art. 4.* tum quia ille idem Canon vetat, ne Clericorum quiſpiam *precatus amore Sanctorum, vel ipſius animæ bibat*; atqui ita bibere, non vacat culpa. 15

16 pa. Etenim ſuperſtitionis, aut alterius irreligioſitatis crimen eſt, in publico convivio dicere: quia me rogâſti, hoc poculum ebibam in honorem S. Petri. Nam & S. Auguſtinus relatus *C. Comeſſationes. diſt.* 44. meritò lugendum pronuntiat, quòd in honorem etiam beatiſſimorum Martyrum Comeſſationes celebrentur: & Sancti non honorantur actionibus indifferentibus: & huc non incongruè aptari poteſt illa S. Hieronymi ſententia *in Epiſt.* ad Euſtochium: *Valde abſurdum eſt, nimia ſaturitate* (vini profano potu) *velle honorare Martyrem, quem ſcias placuiſſe Deo jejuniis*, omnis, inquam, vini non neceſſarii abſtinentiâ.

17 Equidem Divi non honorantur conſuetò in conviviis meri potu, quo etiam olim ſibi in Quadrageſima interdixêre Chriſtiani: *Quando jejunamus, nec carnem, nec vinum guſtamus*, inquit Origenes *Lib. 3. in Iob.* Haud tamen nego, ſumptionem cibi, potúſque ex rationis præſcripto adhibitam, poſſe utiliter, religioſéque alicui Sancto offerri.

Præcedens quæſtio commonet me de alia aliqua aliquantum cognata, quæ mihi per literas ex Auſtria fuit Anno 1650. propoſita, & eſt.

Hujuſmodi.

18 *Circumfertur in Auſtria chartæ folium impreſſum, quo aſſeritur, Honorium III. peculiares Indulgentias maximè Germanicæ nationi dediſſe, pro iis, quicunque ſemel poſt Deo Gratias biberent. Dubitatur, & quæritur, ſintne hæ Indulgentiæ ſuppoſititiis annumerandæ?*

19 Ratio ex una parte dubitandi occurrit mihi hæc, quòd ſcilicet eæ Indulgentiæ ferantur conceſſæ ob duplicem finem valde honeſtū, ut nimirum *& gratiæ non negligantur, & non ſæpius à gratiis, quàm ſemel duntaxat bibatur, atque ita vel à menſa ſurgatur, vel ab ulteriore potatione, & ingurgitatione ceſſetur*; hæc enim ſunt verba illius folii, quod ego legi. Atqui propter opus ex ſe indifferens, ſi ad finem bonum dirigatur, poteſt impertiri Indulgentia, ſicuti ex communi Doctorum docui in Theſauro Eccleſiaſtico Indulgentiarum. *Part. 1. n. 171.*

20 Ex altera autem parte occurrunt hæ rationes. I. Quòd hæc Indulgentia offerat occaſionem potûs exceſſivi, ut videlicet bibat quis pro lucranda Indulgentia, etſi jam ferè ſit ebrius. II. Quòd exponatur hæc Indulgentia ſcurrilibus potatorum jocis, dicteriiſque. III. Quòd nequeat determinari tempus, quo illa obtinetur; non enim comparatur actu, mox ut quis poſt *Deo gratias* ebibit unum craterem, alioqui ſi adhuc tres, aut quatuor alios hauriret, frueretur nihilominus prædicta Indulgentia, interim agens contra finem principalem ejuſdem Indulgentiæ. Quomodo ergo acquiritur?

Hæ rationes efficiunt, ut de illius Indulgentiæ conceſſione magnopere dubitem, imò cenſeam, vel nunquam fuiſſe impertitam, vel cum aliqua alia circumſtantia in prædicto folio non expreſſa. Atque etiam ita ſentiunt viri docti, quos conſului. 21

Quæres III. *An liceat Clericis convivia ex Symbolis celebrare?* 22

RESP. *Cap. Non oportet 2. diſt.* 44. ex Concilio Laodicenſi refertur hic Canon: *Non oportet miniſtros Altaris, vel quoſlibet Clericos, aut etiam Laicos Chriſtianos ex Symbolis convivia celebrare.* Quæ convivia ex Symbolis, teſtatur Gloſſ. illi Capitulo inſerta, dici *Comeſſalia*, ſúntque ea, ad quæ ſuam quiſque Symbolam confert, ut addit Gloſſa lateralis, teſtans etiam Symbolas vocari *conferta*, de quibus ex Concilio Martini Papæ extat Canon dictâ *diſt.* 44. *Non liceat Sacerdotes, vel Clericos, ſed nec Religioſos Laicos convivia facere de confertis.*

Quæres IV. *Sitne Clericis licitum frequentare convivia nuptiarum?* 23

RESP. Ex Concilio Agathenſi extare Canonem *diſt.* 24. cujus hoc initium: *Preſbyteri, Diaconi, Subdiaconi, vel deinceps quibus ducendi uxores licentia non eſt, etiam alienarum nuptiarum evitent convivia.* Hunc Canonem à pleriſque non obſervari, quando propinquiorum nuptiæ celebrantur, non eſt mirum, cùm & eis faveat exemplum Chriſti Domini *Ioannis* 2. & difficile ſit, negare ejuſmodi humanitatis, benevolentiæque officium, & diſertè permittant Synodi Pragenſis *Tit. De vita & honeſt. Clericorum*, & Conſtantienſis *Part. 2, Tit. 1. num. 18.*

Novi tamen parochos, qui ſuorum parochianorum conviviis nuptialibus omnino abſtinent, & quando parochiani illi ſunt pauperes, remittunt etiam iis id, quod cæteroqui de jure, vel conſuetudine ſolvere, vel dare loco prandii nuptialis deberent. Et quis hoſce non laudet potiùs, quàm ſugillet? uſus quippe docet, ejuſmodi conviviis partim magnopere minui authoritatem parochorum, ut etiam teſtatur Synodus Pragenſis *loc. cit.* partim conſcientiam lædi exceſſivo potu, inepta lætitia, aliiſque modis. Et univerſim ſuadent ſapientes Sacerdotibus omnibus, ac ſingulariter Regularibus, ut vitent convivia, quoad commodè poſſunt, tum propter alias rationes, tum ſingulariter propter illam, quam ex Hieronymo ad Nepotianum adfero: *Facilè*, inquit, *contemnitur Clericus, qui ſæpe vocatus ad prandium ire non recuſat. Nunquam petentes, rarò accipiemus rogati; neſcio enim, quomodo etiam ipſe, qui deprecatur, ut tribuat, cum acceperis, viliorem te judicat. Et mirum in modum, ſi eum rogantem contempſeris, plus te poſteriùs veneratur.* Et 24 25

Digitized by Google

26 Et quoties de talibus, qui menſas alienas frequentant, vel dicitur, vel cogitatur aliquid ſimile illi, quod narrat Gerſon. *Tom.4. ſerm.1. Dominic.1. Quadrageſ.*

De Religioſo quodam Fratre.

Qui die jejunii, cùm intrâſſet domum cujuſdam, parantis jam cœnare, rogavit hic illum Fratrem *ob amorem Dei*, (verba ſunt Gerſonis) *& charitatem, ut vellet cœnare. Fecit ille, & comedit optimè, pluſquam hoſpes voluiſſet, & remanſit hoſpiti parva pars. In diſceſſu dixit hoſpiti Frater, quem excuſabat ſe dicens: charitatem comediſſe. Redeas aliàs, inquit hoſpes, ſed noli ducere tecum charitatem, quia eſt guloſa nimis.* Cape tibi hoc. Belliſſima ſanè bellaria, digna iis, qui toties alienas quadras lingunt.

27 Enimvero quandoquidem hac ætate intolerandum in modum excrevit luxus ferculorum, provocationes ad hauſtus æquales in variorum hominum ſanitatem, longiſſimæ ad menſam ſeſſitationes, & conſequenter diuturnæ nominis alieni denigrationes, quas à decimo quoque convivio non abeſſe docet experientia, rerum omnium Magiſtra *Cap. Quàm ſit. De Electiòn. in 6.* Et quia proinde fit, ut ex decem, qui hac ætate ſolent convivia frequentare, vix unum reperire ſit, qui non cogatur fateri, ſe cum aliquo corporis, vel animi detrimento, noxio neglectu officiorum profanorum, aut etiam ſacrorum domum rediiſſe, idcirco ſi fas eſt promere, quod ſentio, ſolidæ virtutis nihil, vitiorum plurimum habet, quiſquis convivia, menſâſque alienas frequentat, ſeu frequenter, atque abſque neceſſitate adit, aut celebrat.

28 Idcirco ajo, conviviorum hac ætate frequentationem, ſeu frequentem aditionem, ac celebrationem eſſe à toto genere damnandam, & illicitam, ita ut, licèt Confeſſarius non debeat abſolutionem negare Canonico, Nobili, Patritio &c. nolentibus deſiſtere à frequentationibus conviviorum, ſi dicant, ſe neque in ſeipſis, neque in aliis ſolere eſſe cauſam ebrietatis, neque contrahere æs alienum, cui ſolvendo non ſint, neque opes eccleſiaſticas in comeſſationes profundere, neque quidquam notabile in officiis, quæ obire tenetur, idcirco negligere &c. neque ad libidinem cum frequenti caſtitatis pernicie accendi &c. (aliud dicendum foret, ſi unum ex his malis evenire ſoleret) attamen oporteat omni, qua fieri poteſt ratione, illos inde abſtrahere, & dicere, eos, ut minimùm, in ſtatu multorum peccatorum proximorum mortalibus perpetuò verſa-

29 ri. Alia eſt ratio eorum, qui rarò, & rationabili ex cauſa convivia inſtituunt, vel accedunt, tales enim, etſi fortè verſentur in periculo admittendi unum, aut plura peccata venialia tempore convivii, iſtud tamen periculum non eſt tantum, ut oporteat dicere, eos ſub veniali peccato obligari ad omnia convivia vitanda.

30 Cæterùm ſanctiſſimè agunt illi Religioſi ordines, qui memores moniti Divini: *Melius eſt ire ad domum luctus, quàm ad domum convivii. Eccleſ.7.* ſuis graviter prohibent, ne menſas exterorum abſque neceſſitate, vel gravi cauſa adeant. Catonem Cenſorinum morti, vicinum, inter alia tria pœnituit: *Quòd perſuaſus olim ab amico, apud eum cœnaverit.* Nam, ut ajebat, vir fortis aliena menſa difficilè fruetur abſque læſione libertatis, gravitatis, auctoritatis. Accedit illud Iſidori *Lib.2. Soliloq. Ciborum ſaturitas carnis luxuriam ſuſcitat, edacitatis vitio creſcit omnis carnis tentatio, ſaturitati ſemper libido adjuncta eſt.* Lege ſi vis, S. Antoninum *cit. Tit.6. §.3.* recenſentem infelices exitus conviviorum. 31

32 Quæres V. *An toleranda conſuetudo, qua alicubi retinetur ab antiquioribus Canonicis pars redituum ſpectantium ad novum, ut inde convivium inſtruatur.*

RESP. Apertiſſimè damnari *in cap. Iacobus. De Simonia.* Excuſat tamen Suarez *Tom. 1. De Relig. Tract.3. Lib.4. cap.47. n.5. & 6. junct. cap.49 n.8. & ſeqq.* caſu, quo fiat ob amicabilem comunicationem, & ſine extorſione, ſuſpicionéve Simoniæ. Nam nulla conſuetudo valet derogare legi prohibenti aliquid ob ſuſpicionem Simoniæ, niſi poſtquam res eſt deducta eò, ut abſit omne periculum ſcandali, adeóque ſuſpicionis. Vide omnino Barboſam *in cit. cap. Iacobus.*

SECTIO III.

An convivia ſumptuoſa ſint licita?

SUMMARIUM.

Quid pronuntiandum de conviviis opiparis? 33.
Quid de Clericorum menſis opiparis pronuntiet Concilium Carthaginenſe? 36.
Quid Synodus Salisburgenſis? 38.
Et Pragenſis? 39.
Quid D. Bernardus? 40.
Peccant mortaliter Clerici profundentes in epulas bona Eccleſiaſtica. Ibid.
Illuſtre exemplum frugalitatis Pii V. 37.

Quæres I. *Quid pronuntiandum de conviviis, paratu ciborum, vinorúmque varietate?* 33

RESP. Mihi hactenus lectus non eſt, qui commendet, multi, qui reprehendant. Reprehendendi cauſam ſubminiſtrant ipſæ ſacræ paginæ. *Eccleſ.37. verſ.32. In multis eſcis erit*

infir-

infirmitas, & aviditas appropinquabit uſque ad choleram. Sanè multi cibi, multi morbi; copioſa menſa,& miſera valetudo.

34 Ratio prima eſt, quia cum varii cibi, varii potus, non poſſint ob naturæ, ſeu temperamentorum diverſitatem ſimul digeri, ſed valde diverſo egeant tempore, fieri nequit, ut ex eis ſimul ingeſtis gignatur ſanguis ſincerus.

Alteram reprehendendi cauſam ſubminiſtrat illud veriſſimum M. Tullii *Lib. ult. Tuſcul, quæſt.* pronuntiatum: ***Parvo cultu natura contenta eſt, deſideriis omnia condiuntur.***

Tertia,& quarta ratio eſt, tum ſeſſitatio longa ad ejuſmodi menſas valde noxia corpori, animóque, tum profuſio pecuniarum, de jure ſæpe applicandarum in alios uſus. Lege ſis monitionem ſapientiâ Chriſtianâ plenam, quam exhibent Conſtit. Synod. Conſtantienſes.*p.2. Tit.6.n.12.*

35 Enumerata incommoda maximè emergunt ex illis conviviis, quæ antiqui *Mutitationes* appellabant, cùm ſcilicet mutantur vices excipiendi convivas, ita ut in orbem quaſi convivia eant. Licèt enim quando ejuſmodi mutitationes inſtituuntur ex amore ſincero, atque ex legibus temperantiæ, modeſtiæque, reprehendi non debeant, (alioquin eas non permiſiſſet filiis, ac filiabus ſuis religioſiſſimus Job) quia tamen uſus oſtendit, ſolere in hiſce mutitationibus multum excedi terminos plurium virtutum, temperantiæ annexarum, & conſueviſſe certari de palma, dum quiſque contendit alterum ſuperare, vel ſaltem æquare apparatu ferculorum, etiamſi ea de cauſa ſit, vel æs alienum, quod maligniſſimè diſſolvitur, contrahendum, vel familia miſere poſtmodum tractanda, idcirco cenſeo abſtinendum ejuſmodi mutitationibus, niſi fiant inter pauciſſimos, amiciſſimos, frugalitatis ſtudioſos. Poſſent rerum peritiores, quàm ego, nominare familias Nobiles, magnam partem ad egeſtatem redactas per illa in orbem euntia, redeuntia convivia, accedentibus illis, quibus liberorum, aliorúmque dies luſtricos celebrant.

Quæres II. ***Quid de Clericorum opiparis menſis pronuntient jura ſacra?***

36 RESP. I. In Concilio Carthaginenſi 4. quod refertur *Cap. Epiſcopus diſt.* 41. ſtatuitur, ut ***Epiſcopus*** (quidni & inferior Clericus?) ***menſam, & victum pauperem habeat, & dignitatis ſuæ authoritatem fide, & vitæ meritis quærat.*** Cujus Concilii jam ob Epiſcoporum auctas opes, ut notat *Ibid.* Gloſſ. itémque ob dignitatem Principalem multis adjectam, deſuetudine abrogati exemplum ſequens ſacra Synodus Tridentina *Seſſ.25. c.1.* jubet, ***ut Epiſcopi modeſta menſa, ac frugali victu contenti ſint.***

Memorandum ſpecimen frugalitatis Pontificiæ.

Narrat Navarr. *Tract. De Reditibus Eccleſiaſticis, monito. 45. num. 3. teſtans ſe aſtitiſſe cœnanti* (pro nuper Beatis, nunc Sanctis accenſo) *Pio V. Pontifici Maximo, ipſo die feſto S. Antonii Abbatis, qui illi Pontifici & natalis, & conſecrationis anniverſarius erat. In ea autem cœna, non niſi duo ova in ſartagine frixa, & aliquot offas, herbarum jure infuſas, atque unicum potum vini aqua temperatum, & vix ſex unciarum ſumpſiſſe.* 37

RESP. II. In Provinciali Synodo Saliſburgenſi edita Anno Domini 1568. *Conſtitut.27. cap.15.* de Clericis ita ſancitur: *Inter convivandum modeſtiam, atque mediocritatem adhibentes omnem luxum fugiant, ne de patrimonio Crucifixi ſe inimicos faciant Crucis Chriſti, ſicut faciunt illi, quorum Deus venter eſt.* 38

Similiter Synodus Archidiœceſana Pragenſis Anno 1605. *Cap. De vita, & honeſt. Clericorum*, de hiſce ita ſtatuit: *Menſa Clericorum frugalis ſit. In numero, & pretioſitate ferculorum non ſe oſtentent; exquiſitas delicias, Comeſſationes, ad æquales hauſtus provocationes, in omni Chriſtiano,& multo magis in Clerico damnamus, atque deteſtamur.* 39

Adhuc Religioſiùs loquitur Synodus Conſtantienſis *P.2. Tit.1.n.12.* ut fatebitur, qui legerit. Sed audiamus D. Bernardum, inſectantem hæc Sybaritica convivia Clericorum, alloquentémque Fulconem Clericum hiſce verbis: *Bene facis, ſi Eccleſiæ Præbendam non accipis gratis. Dignum eſt, ut qui Altari ſervit, de Altari & vivat. Conceditur ergo tibi, ut ſi bene deſervis, de Altari vivas, non autem ut de Altari luxurieris. Quidquid præter neceſſarium victum, ac ſimplicem veſtitum de Altari retines, tuum non eſt, furtum eſt, rapina eſt, ſacrilegium eſt.* Ex quibus verbis patet, mortalis peccati à S. Bernardo damnari Clericos, qui bona Eccleſiaſtica, honeſtæ ſuſtentationis portionem excedentia, profundunt in ſplendidas epulas. 40

Quæ doctrina longè veriſſima eſt. Licèt enim hodiéque magnâ animorum contentione diſputetur, utrùm Clerici ſint veri domini, an ſolùm adminiſtratores bonorum Eccleſiaſticorum, ſuæ honeſtæ ſuſtentationi ſuperfluorum, & praxis communiſſima potiùs, quàm efficax ratio patrocinetur iis, qui repugnante S. Bernardo, ac pleriſque Canoniſtis, nonnulliſque aliis Patribus, exiſtimant, Clericos eſſe verè dominos omnium omnino redituum ſuorum Eccleſiaſticorum, certiſſimum tamen eſt, eos ſub peccato mortali teneri omnes proventus Eccleſiaſticos ſuperfluos, ſeu ad eorum ſuſtentationem congruam non neceſſarios, erogare in pias cauſas. Nam ita docent omnes Canoniſtæ, omnéſque Theologi, ne uno quidem 41

 dem

ſdem excepto, ut teſtantur Granadus, & Diana *Part.* 4. *Tract.* 4. *Reſol.* 214. ac Laymannus *Lib.* 4. *Tract.* 2. *cap.* 3. *n.* 7. Docent autem propter apertiſſima decreta Sanctorum Patrum, & Canonum, quos referendi, aut explicationes, moderationéſque hujus veriſſimæ doctrinæ adferendi locus non eſt. Vide omnino recentiſſimum, & pietatem cum eruditione perpetuò conjungentem Curſum Santgallenſem *Tom.* 5. *Tract.* 5. *ſect.* 1. *q.* 2. *dub.* 4.

SECTIO IV.

An, & quatenus Regularibus prohibeantur ſumptuoſa convivia?

SUMMARIUM.

Conſtitutio Clementis VIII. De conviviis Regularium. 42.
Et Urbani VIII. De iiſdem. 43.
Quænam damnentur ab his Pontificibus? 44.
Quænam videantur repugnare paupertati Religioſæ, quæ non? 46. 47. 48.
Quid de conviviis lautioribus, quàm Regula, vel Superior mediatus permittat? 49.
Non omnia, quæ fiunt contra voluntatem ſuperiorum, repugnant decentiæ ſtatûs Regularis. 50.
Superior poteſt rationabiliter per ſe loquendo permittere omnia non repugnantia decentiæ Religioſi ſtatûs. 51.
Quid intelligatur per ſtatum Religioſum? 52.
Unde potiſſimùm deſumenda legis obſcuræ interpretatio? 53.
Aliqua conveniunt ſtatui unius Religionis, quæ non ſtatui alterius. 54.
Non agunt contra illas Bullas monaſteria ſingulariter illuſtria, etſi excipiant hoſpites lautius, quàm Ordines mendicantes. 55.
Clemens, & Urbanus non vetuit niſi ea, quæ jam prius erant vetita. 56.
Quo jure fuerint antiquitus prohibita Religioſis lauta convivia, & donationes? 58. & 59.
Moderatæ donationes ſunt permiſſæ ſuperiori Religioſo. 60.

42 QUæres I. *An non ſingulariter Religioſis interdicta ſint ſumptuoſa convivia?*

RESP. Clemens VIII. Anno 1594. menſe Junio in Conſtitutione, *De largitione munerum Regularibus utriuſque ſexûs interdicta* §. 5. ita ſanxit: *Inſuper prohibemus, ne unquam iiſdem Regularibus liceat ullas pecunias quoquo modo erogare pro aliquo etiam benefactore, protectore, Ordinario, quavis auctoritate, vel dignitate fulgente, honorificè, lautè, & opiparè excipiendo, ſeu pro quibuſvis conviviis eiſdem, aut cuivis alteri quacunque occaſione, vel cauſſa exhibendis, vel pro Comeſſationibus, aut compotationibus quibuſvis perſonis &c. largiendis &c.*

Quam Conſtitutionem poſtmodum Urbanus VIII. quoad hanc partem declaravit his verbis: *Comeſſationes, compotationes, & convivia in excipiendis præſertim benefactoribus, protectoribus, vel Ordinariis honorificè, & lautè, cenſentur tantummodo prohibita, ſi decentiæ ſtatûs Regularis adverſentur.* Ita Urbanus; circa cujus declarationem, uti & ipſam Clementis conſtitutionem à Filliucio *P.* 2. *Tr.* 34. Bonacina *Tom.* 1. *ſub finem diſputatione peculiari*, Berti *in fin. Tom.* 4. *qq. Regul. Rodriquezii*, Diana *Part.* 1. *Tract.* 6. per totum explicatam. 43

Quæres II. *Quænam convivia cenſeantur ita adverſari decentiæ ſtatûs Regularis, ut videantur ab Urbano, & Clemente prohibita?* 44

RESP. Illa, quæ multitudine, raritate, pretioſitate, condimentis ferculorum, attendendo tum ad perſonarum, quæ excipiuntur, qualitatem, tum ad rationem paupertatis, quam ſingulæ Religiones profitentur, ſunt ita præſtantia, ut judicio piorum, prudentiúmque Religioſorum excedant decentiam ſtatûs Religioſi. Ratio hujus reſponſionis ex una parte eſt, quia res hæc nec in indiviſibili conſiſtit, nec ulla certa lege, aut Regula reperitur definita; ergo committenda eſt judicio piorum, prudentiúmque virorum. Argum. *C. De cauſis* §. 2. *De Offic. Iudicis delegat.* Ex altera autem parte, ſicut omnium optimè 45

Navita de ventis, de tauris narrat arator;

ille, quinam venti ſecundi, vel adverſi, hic quales tauri trahendo aratro aptiſſimi, ita etiam de iis, quæ decentiæ ſtatûs Religioſi conformia, vel difformia ſunt, appoſitiſſimè nôrunt pii, prudentes, atque adeò uſu periti Religioſi. Argum. *Cap. Fraternitatis. De frig. & malef.*

Qui imprimis pronuntiabunt, illa convivia non cenſeri adverſari prædictæ decentiæ, ſi ſint conformia vel ſtatutis majorũ *Cap. Quis neſciat. diſtinct.* 11. *cap. Ridiculum, & cap. Conſuetudo. diſt.* 12 vel conſuetudini à ſuperioribus approbatæ; niſi manifeſtum ſit, ejuſmodi conſuetudinem eſſe contrariam his Bullis, eæ enim damnant expreſſè omnem in contrarium conſuetudinem. 46

Deinde dicent, illa communiter habenda pro moderatis, in quibus non plura, aut pretioſiora fercula apponantur invitatis, quàm ſoleant ii ordinariè habere in menſa, ut ſingulariſſimè notat Filliucius. *cit. Tract.* 34. *n.* 68. Præterea addent, illa hîc damnari, quæ à Mendicantium conventibus exhibita, lautiora ſunt iis, quæ in ejuſmodi occaſionibus ſolent ab Ordinibus nõ mendicantibus exhiberi; nam 47

Digitized by Google

nam ordines non mendicantes ſunt ordinariè opulentiores mendicantibus, & eorum ſuperiores, ac Abbates, & Præpoſiti illuſtriorem dignitatem obtinent *Cap. Vt Apoſtolica, de Privileg. in 6.* Longè certiùs dicam dicent iis, quæ à mendicantibus Ordinibus data ſuperant vel æquant lautitias epularum, quibus opulenti Parochi, Decani, Canonici, Nobiles, excipiunt illius qualitatis homines.

48 Demum nigro calculo damnabunt illa convivia, cœnas, prandia, quibus 20. 30. fercula inferuntur menſis; re enim vera hæc eduliorum multitudo, ac diverſitas, & repugnat Religioſæ frugalitati, paupertatique, quam Clemens VIII. in tractandis hoſpitibus etiam potentioribus prorſus elucere, Religionum Fundatores omnibus in rebus emicare mandant; & ad meram oſtentationem ſervit, cùm hoſpites graves, & modeſti (heluonum qui rationem haberet, rationis expers foret) pleraque ex tam multis vix attingant, & conſequenter inutili labore, non ſine exercitiorum ſpiritualium jactura, occupat, diſtrahitque coquos, promos condos &c. & ipſiſmet hoſpitibus anſam dat dictitandi, non poſſe ſe paria Religioſis facere; clarè apparere, quàm non modò non egeant, ſed etiam abundent; dignos non eſſe, quorum commiſeratio quemquam tangat, cùm non ſint pauperes &c. Ita ſæpe ii, quibus optimè factum voluiſti, loquuntur, reddentes mala pro bonis, & ferè digni, ut non recedat malum de domo eorum. *Proverb. 17.*

49 Quæres III. *An omnia illa convivia dicantur ab Urbano VIII. repugnare decentiæ ſtatûs Religioſi, quæ exſuperant quantitatem, & qualitatem ferculorum à ſuperiore, aut Regula fortaſſis determinatam?*

Eſt autem hæc quæſtio non levis momenti propter pœnas, de quibus paulò inferiùs.

RESP. Si illa determinata quantitas, & qualitas judicio piorum, prudentiùmque Religioſorum ſit ejuſmodi, ut ſpectatis tum opibus, & paupertate, quam illa Religio profitetur, tum hoſpitum conditione, non potuerit rationabiliter Superior permittere majorem, tum judico à Pontifice damnari hîc omnem illam, quæ taliter determinatam ſuperat; ſi autem potuit Superior rationabiliter, Religioſéque determinare majorem, quàm re ipſa determinavit, tum non cenſeo, contra Bullam Urbani delinqui ab illo, qui plura, pretioſioráve fercula apponit, quàm Superior ſtatuerit, modò illa pluralitas, & pretioſitas non ſit tanta, ut Superior non poſſit rationabiliter permittere illam.

50 Ratio primæ partis eſt, quia non omnia, quæ à Religioſis fiunt contra Superiorum expreſſas ordinationes, repugnant decentiæ ſtatûs Regularis; ergo licèt in tractatione hoſpitum excedatur terminus à Superiore præfixus, non protinus agitur adverſus decentiam ſtatûs, eſto agatur adverſus obedientiam, & paupertatis votum, ut in ſimili notat Filliucius *loc. cit. n. 65.* Antecedens inde probatur, quòd decentia ſtatûs Religioſi non conſiſtat in indiviſibili, ſed habeat magnam latitudinem, ita ut ipſi etiam Superiores multa nunc demant, multa nunc addant illæſâ decentiâ ſtatûs ipſius. Ratio ſecundæ partis eſt, quia Superior poteſt per ſe loquendo rationabiliter permittere ſuis ſubditis ea omnia, quæ non adverſantur decentiæ ſtatûs ſuæ Religionis, ergo qualitas, & quantitas ciborum, quæ eſt tanta, ut eam non poſſit rationabiliter permittere Superior, militat contra decentiam ſtatûs illius Religionis. 51

Suppono autem in hoc diſcurſu, per ſtatum Religioſum à Pontifice non intelligi, neque ſtatum Religioſum in communi, neque abſolutè quemlibet in particulari, quaſi verò vellit interdicere, aut illa ſola convivia, quæ ſunt ita ſumptuoſa, ut ſuperent decentiam cujuſcunque, etiam ditiſſimi, miniméque ſtrictam paupertatem profitentis Ordinis, vel Monaſterii, aut è diverſo omnia illa, quæ adverſantur decentiæ cujuſcunque tandem, & reipſa, & ex profeſſione ſua pauperrimi Ordinis. 52

Cùm enim vera cujuſque legis interpretatio deſumenda ſit præcipuè ex fine, atque intentione ipſius legiſlatoris ſolita indicari in proœmio, nam & præfatio legis dat intellectum toti legi, hácque ab illa regulatur. Molina *De primogenitis Lib. 1. cap. 5. & intelligentia dictorum ex cauſis eſt deſumenda dicendi, C. Intelligentia. De verb. ſignificatione*; finis autem utriuſque conſtitutionis, de qua hîc tractatur, fuerit: *Præcavere, ne ex muneribus, quæ à pluribus Religioſæ vitæ profeſſoribus ex Chriſti patrimonio tribuuntur, gravia incommoda, & mala etiam boni ſpecie exiſtant*, ut loquitur Clemens. §. 1. illa autem mala exiſtunt frequentiſſimè etiam, quando dantur à Religioſis, e. g. mendicantibus munera, & convivia, quæ non dedecent ſtatum ordinum, quorum Prælati ſunt Principes, ſtatus Provinciales &c. eſto ſummopere dedeceant proprium ſtatum. 53

E diverſo creberrimè prædicta mala non emergunt ex muneribus, & conviviis illis, quæ præbere conſueverunt nonnulli Religioſi Ordines, eſto ea haud parùm dedeceant ſtatum aliorum quorundam, ſtrictiorem paupertatem exercentium Religioſorum. Et uno verbo, cùm clarum ſit, aliqua convenire ſtatui unius Ordinis, quæ non conveniunt alteri, non proſpexiſſet eo modo, quo intendebat Clemens, ſingulis Religioſis Ordinibus, ſi non ſingulis quibuſque ea vetuiſſet munera & convivia, quæ proprio cujuſque inſtituto, ac ſtatui peculiariter, & ſingulariter adverſantur, 54

ſive

Digitized by Google

ſive interim etiam alicui alteri adverſentur, ſive non adverſentur.

55 Et quis dicat, illa monaſteria virorum, ac mulierum, in quæ non niſi Nobili genere orti recipiuntur, peccare adverſus haſce conſtitutiones, ſi eorum Abbates, præpoſiti, Abbatiſſæ, priores &c. hoſpites excipiant lautioribus epulis, quam deceat fieri à Dominicanis, Franciſcanis, Jeſuitis? Quis etiam neget, ab hiſce tribus Ordinibus violari Clementinam, ſi ea munera largiantur, eas apparent epulas, quæ æquent ſummum, quod in hoc genere poteſt decenter fieri à monaſteriis opum abundantia, generis claritudine, dignitate præcipua, aut Principali præſtantibus.

56 Confirmo allatam doctrinam inde, quòd neque Clemens, neque Urbanus per haſce ſuas Bullas quidquam vetuerint, niſi quod jam antea fuerat jure naturali, & Canonico (ſuppoſita cujuſque Religioſi Ordinis ab aliis diſtinctione) interdictum. Nam conſtitutio Clementis *non eſt juris novi* (niſi quoad formam petendæ, dandæque facultatis, & quoad pœnas) *conſtitutiva, ſed reformativa, & juris communis reſtitutiva, eidémque conformis*, ut loquitur Valerus apud Dianam *cit. Tract. 6. Reſol.2.* referentem pro hac doctrina Souſam, Ortizium, Joan. Crucium cum Berti, & *Reſol.13.* conformiter Leſſio *in Reſol. Caſ. Verb. paupertas. Caſ. 5.* nervoſè diſſerenti addentem: *Quidquid ante prædictam conſtitutionem licebat, nunc quoque licere,* etſi contrarium tenet Bonacina *cit. diſp. 3. p. 6.* qui utique non vidit Urbani confirmationem declarationem, aper-

57 tè faventem doctrinæ Valeri, & Dianæ. Cùm igitur ſpectato jure communi aliud circa hoſpitum tractationem conveniat uni Ordini Religioſo, aliud alteri, dicendum eſt, id ipſum nunc quoque convenire, ſaltem ſi loquamur de tractatione lautiore, quàm ſit ordinaria domeſtica hoſpitum invitatorum, juxta prudens arbitrium Filliucii relatum ſuperiùs *n. 57.*

58 Quòd ſi quæres: *Vbinam extet ſcriptum illud jus commune?* Reſpondeo, extare in *C. Nullam. 18. q. 2.* ubi Pelagius Papa declarat eſſe officium Abbatis, ut *fideliter, & ſtudioſè, quæ ad divini cultûs reverentiam, vel ad utilitatem ejuſdem monaſterii pertinent, Abbatis ſolicitudo debeat adimplere.* Quibus verbis indicatur, omnia bona monaſterii eſſe in uſum honeſtum expendenda, ut latè explicant Navarrus. *De Regular. Comment. 3.* & Suarez *Tom. 4. De Relig. Tract. 1. cap. 16.*

59 Confirmatur ex Cap. Abbati *diſt. 54.* ubi negatur, fas eſſe Abbati, *ſervum facere liberum*; additúrque duplex optima ratio: tum quia, *qui nil proprium habet, libertatem rei alienæ dare non poteſt*, tum quia *non poteſt poſſeſſio alienari, niſi à proprio Domino.* Cùm ergo Abbas non ſit Dominus monaſterii bonorum *cit. cap. Abbati.* tenetur omnia erogare in uſus indicatos. *cit. cap. Nullam.*

Et tamen capitula non interdicunt prælato, 60 quò minùs faciat moderatas donationes, tum ad remuneranda præſtita officia, tum ad conciliandos monaſterio animos ſæcularium. Patet evidenter ex declaratione Urbani excipiente utrumque hunc caſum, & addente: *Modeſtè tamen, & diſcretè.* V. Suarez *loc. cit. n. 14.* & Navarrum *De Redit. Eccleſ. quæſt. 1. mon. 36.*

SECTIO V.

Pœnæ ſtatutæ in Religioſos nimis ſplendidè convivantes.

SUMMARIUM.

Quæ pœnæ ſtatutæ in Religioſos donantes munera, vel ſtruentes ſumptuoſa convivia? 61.

Vtrùm eæ pœnæ non incurrantur niſi à donantibus, & epulas celebrantibus ex ambitione? 62.

An ſint uſu receptæ Bullæ Clementis, & Vrbani? 64.

Et ſingulariter an in Germania? Ibid.

Quid ſingulariter ſtatutum ſit de conviviis in receptione Novitiorum? 65.

Quæres I. *Quæ pœnæ ſtatutæ ſint in eos, qui* 61 *largitione munerum, & lautitiis epularum præbitarum peccant contra Clementinam?*

RESP. I. Sunt facto ipſo privati obtentis dignitatibus, gradibus, muneribus, officiis. II. Sunt inhabiles ad omnia in perpetuum. III. Sunt perpetua infamia, & ignominia notati. IV. Privati voce activa, & paſſiva. V. Poteſt contra eos procedi, & inquiri tanquam contra reos furti, & Simoniæ. De his pœnis legi poteſt Filliuc. *cit. Tract. 34. n. 77.* & Bonacina *cit. diſp. 3. p. 5.* & hic illud unum obſervari, quòd ex doctrina Palai *De Legib. diſp. 2. p. 2.* aliorúmque apud ipſum, probabile ſit, eas reipſa non contrahi, niſi poſt ſententiam judicis declaratoriam delicti.

Quæres II. *Vtrùm ad has pœnas incurrendas* 62 *neceſſe ſit, prohibitorum munerum largitionem, conviviorúmque apparatum fieri ex intentione ambitionis?*

RESP. Quidquid dicat Diana *Reſol. 33.* ſi eſculenta, & munuſcula ſint leviora, requiritur, ut adſit ſuſpicio ambitionis ad incurrendas haſce pœnas, non autem requiritur, ſi Comeſſationes, compotationes, & convivia ſint lauta, ſed ſufficit, modò adverſentur decentiæ ſtatûs Regularis. Patet ex litera declarationis Urbanæ,

Quæ-

Digitized by Google

63 Quæres III. *Utrùm prædictas pœnas incurrat omnis Religioſus, qui cum peccato mortali adverſus votum paupertatis tractat hoſpites lautiùs, quàm permittat Superior?*

Reſpondeo negativè; quia Clemens, & Urbanus non prohibet omnia convivia repugnantia voto paupertatis. *Suprà ſect.* 2. ergo non plectunt pœnis omnia eidem paupertati repugnantia. Nam *cùm principalis cauſa non ſubſiſtit, plerumque nec ea quidem, quæ ſequuntur, locum habent. L. Cùm principalis. ff. De Reg. Jur.* atqui hoc loco cauſa principalis eſt prohibitio, acceſſorium pœna.

Hinc infero, prædictas pœnas non incurri ab omni illo, qui alia munera largitur cum violatione voti paupertatis, niſi fortè excedant ſummam à Superiore taxatam, ut placet Bonacinæ *loc. cit. Part.* 5. *num.* 6. vel (quod eſt credibilius) tam multum largiatur, ut poſſit idcirco in foro contentioſo accuſari, & puniri, ſicuti vult Filliucius *n.* 65. cum Valero apud Bonac. *loc. cit.* Equidem Clemens VIII. vivæ vocis oraculo declaravit Noſtræ Societatis Præpoſito Claudio Aquavivæ, etſi peccatum furti admittat Religioſus, qui abſque facultate ſui Superioris, largitur munuſculum duorum aureorum, non tamen incurrere in pœnas hujus ſuæ Clementinæ. Sic teſtatur fide digniſſimus Diana.

64 Quæres IV. *An hæc Clementina ſit uſu recepta?*

RESP. Negant abſolutè Stephanus Gratianus, & Megala apud Dianam *cit. Tract.* 6. *Reſol.* 1. Negant de Germania Laymannus *Lib.* 4. *Tract.* 5. *cap.* 7. *n.* 14. Tannerus *Tom.* 3. *diſp.* 6. *q.* 3. *n.* 107. Inficiatur de pleriſque regionibus Italiæ ex aliorum relatione Filliuc. *Tract.* 34. *Part.* 1. *num.* 81. Aſſerit de pleriſque Italiæ regionibus Bonacina *cit. diſp.* 3. *p.* 5. *n.* 3. Italus contra Italum. Ego ſanè nunquam audii, fuiſſe quemquam plexum pœnis hic ſtatutis, ſicut nec reductam in praxin illam formulam facultatis, quam præſcribit Clemens.

65 Quæres V. *Quid ſingulariter ſtatutum ſit de conviviis in receptione Novitiorum?*

RESP. Pœna excommunicationis Papalis. Patet ex Extravagante. *De Simonia.* Si videlicet, & ſint valde ſplendida, & Regulares extorqueant illa à Novitiis, eorúmve parentibus. Suarez *Tom.* 1. *De Relig. Tract.* 3. *Lib.* 4. *cap.* 17. Vide etiam Navarr. *De red. Eccleſ. mon.* 62. *n.* 3.

Hoc certum, quòd Conſtantiæ, Urbe Epiſcopali, ſit uſu receptum, ut à parentibus Novitiorum utriuſque ſexus inſtituantur, maſculorum quidem in Monaſteriis virorum, & puellarum ſaltem prope Monaſteria Monialium convivia lauta, quibus interſunt ipſi quoque DD. Canonici, atque Epiſcopales Miniſtri, nec cogitari de excommunicatione Papali, ſeu quia non extorquentur, ſeu quia illa Extravagans non fuit unquam uſu recepta.

Mantiſſæ vicem appono ſequentem Quæſtionem.

SECTIO VI.

Quantopere hujus ætatis convivia luxu ſuperent priſca?

Brevis eſt, non ſummatur.

In propoſita quæſtione non loquor de illis 66
omnino primis ſæculis, nam ſatis nota eſt de horum conviviis ſententia Severini Boëtii 2. *De conſolatione: Humanum genus in tota prima ætate fuit ſine carne, & deliciis variis ciborum, & ideo mirandum eſt, quomodo voluptas tantum crevit, quæ à tanta parvitate inchoavit.*

Non loquor etiam de conviviis mediæ æta- 67
tis, ſed ſolùm de proximorum ſæculorum. Et quidem qualia fuerint Anno 1471. conjicies inde, quòd in illo epulo, quo Carolus Audax Burgundiæ Dux Fridericum Cæſarem, Albertum Sapientem Bavariæ Ducem, alióſque Principes excepit, non niſi triginta ſex fercula illata fuerint; & tamen Andreas Brunnerus *in ſuis Excubiis* teſtatur, epulum illud fuiſſe unicum Regii luxus argumentum, quòd Europa tunc habuit, decantavitque. Qui ſcriptor non ex vano addit hoc grandi ſua dictione dignum epiphonema, videlicet, *totidem hodie in plebeos ventres fercula deſcendere.*

Qualia quoque celebrata ſint ſub initium ſæ- 68
culi proximè Superioris, docet Joannes Kayſerſpergius nobiliſſimus ea ætate Eccleſiaſtes Germanus, qui in una ſuarum concionum in copiam ferculorum, & menſarum luxum invectus eſt, interprete P. Jeremia Drexelio *in Tobiam Part.* 1. *cap.* 6. hiſce verbis: *Principio offa ponitur, aut aliquid pulmentarii; ſequuntur haleces, aut frixi piſces; comitatur hortenſe olus; accedit jus atrum, aut flavum, quinque aut ſex fercula. Atque etiam hoc in menſis Principum fit, ubi nonnunquam* Novem *fercula pro prandio ponuntur.* Ita ille.

Quin Monaſterium Beinveillenſe Benedi- 69
ctinum, Diœceſis Baſileenſis ſatisfaciebat olim ſuæ obligationi, quando Comiti à Thierſtein ſuo Advocato, ſolito bis in Anno officii cauſa adire illud Cœnobium, apponebat pro totis prandio, aut cœna ein Friſchling/ ſeu porcellum æſtimatum quatuor nummis, & dimidio, ſicuti legere eſt in Trophæo Veritatis, ſeu Apologia Solodorenſium contra Beninveill. fol. 142.

Digitized by Google

Q. Q. R. R. S. S.

GRAVES INSUPER MORBOS &c.

CAPUT XXVII.

An, & quando peccet, qui per Ebrietatem, aliamve actionem malam, aut non malam, reddit ſe impotentem ad obſervandum unum, vel plura præcepta?

SECTIO I.

Referuntur authorum de hac quæſtione ſententiæ.

SUMMARIUM.

An, & quando peccet, qui per Ebrietatem, aliamve actionem malam reddit ſe impotentem ad obſervandum unum, aut plura præcepta? 1.
Referuntur verba authorum ſcribentium de hac quæſtione. 3.
Quid ſcripſerit P. Sanchez? Ibid.
Quid Bonacina? 4.
Et Suarez? 6.
Et Becanus? 7.
Quid Ferdinandus de Caſtro Palao? 9.
Et P. Dicaſtillo? 13.
P. Tamburinus approbat ſententiam Sanchezii. 20.

1 CApite decimo oſtendi, ebrietatem eſſe cauſam permultarum infirmitatum corporalium, ut nominatim podagræ; unde etiam quæſivi, utrùm ebrietatis malitia non augeatur ex hac prava circumſtantia, & eventu?

Reſolvi quoque illam quæſtionem, an qui prævident, ſe per intemperantiam cauſaturos ſibi morbum, qui illos impediturus ſit ab executione ſuorum officiorum, delinquant etiam ratione prævisi ejuſmodi impedimenti. Ut proinde illic ſatiſfactum ſit dubiis, quæ *ad lit. Q. Q. & S. S.* movenda videbantur.

2 Quò tamen & ibidem dicta magis declarentur, & reſolvatur quæſtio, quæ *ad lit. R. R.* innuitur, & confirmetur communis perſuaſio de peccato illius, qui per nimiam abſtinentiam reddit ſe ineptum ad ſua officia obeunda, ut vidimus *cap. 1. ſect. 3.* propoſui generalem illam valde intricatam, ac ſimul perutilem quæſtionem, quam quidem fatetur Sanchez *Lib. 1. Moral. cap. 15. n. 1.* non reperiſſe ſe ab ullo tractatam. Reperi autem ego à ſex, poſterioribus illo. Horum omnium opiniones recenſere operæ pretium duxi.

3 Agmen itaque ducat ipſe Sanchez, qui relatis opinionibus negantium, & aſſerentium, peccari ab illo, qui per defatigationem, ebrietatem, excommunicationem, eſum ciborum nocivorum reddit ſe impotentem ad obſervanda præcepta feſtorum, & jejuniorum, concludit, non poſſe univerſalem Regulam tradi, quæ in particulari, & determinatè præſcribat, quando præcepta obligent, ad tollenda impedimenta, ſive eodem die occurrant, ſive ad præveniendum, ne occurrant, ſed tantùm poſſe univerſalem Regulam dari, ex qua in ſingulis præceptis hæc tollendi impedimenti obligatio deducenda ſit, Regulam autem hanc eſſe, ut videlicet ſpectetur vis, & rigor præcepti, quædam enim benignius explicari, ac minoribus cauſis excuſantibus indigere, alia verò rigidiùs, ac urgentiores cauſas deſiderare. Conſiderandam quoque neceſſitatem, & utilitatem impedimenti, & an per ſe, & intrinſecè ad rei præceptæ materiam pertineat, ut Breviarium ad recitandum officium Canonicum, vel per accidens, ut bona valetudo reſpectu ejuſdem; & his computatis diverſimodè in ſingulis præceptis dijudicandum eſſe, an culpa ſit, admittere impedimentum ab illis excuſans.

4 Alter eſt Bonacina, qui *diſp. 2. De Legibus. q. 8. p. 1. num. 9.* doctrinam Sanchezii approbat, ac rationibus confirmat hunc in modum.

Non poteſt generalis Regula aſſignari, ad cognoſcendum, quandonam peccet, qui voluntariè apponit impedimentum, propter quod non poteſt præceptum adimplere; quamobrem in hac re cenſeo. Primò inſpiciendam eſſe gravitatem præcepti obligantis ad non apponenda impedimenta. Ratio eſt, quia aliqua præcepta ſtrictiùs obligant, quàm alia, & aliqua ob pauciores cauſas excuſant, quàm alia. Secundò inſpiciendum eſſe, an impedimentum ſit immediata cauſa, cur præceptum non adimpleatur, ſeu id impedimentum concurrat, ut cauſa proxima, vel remota, per ſe, vel per accidens ad omiſſionem præcepti. Ratio eſt, quia licèt præcepta obligent ad removenda proxima impedimenta, (nam qui obligatur ad finem, obligatur etiam ad media,) non tamen omnia præcepta obligant ſimpliciter ad tollenda omnia impedimenta. Tertiò attendendam eſſe utilitatem, & neceſſitatem apponendi tale impedimentum. Ratio eſt, quia fieri poteſt aliquando, ut neceſſitas urgeat, non ſolùm ad non removendum, ſed etiam ad apponendum impedimentum, ex

quo

quo ſequitur omiſſio præcepti, ut accidit, quando quis domi ſe continet, vel à Miſſa recedit ad curam infirmi, ipſius ope graviter indigentis. Hinc ſequitur, eum, qui aliquod impedimentum apponit, quod per ſe, & proximè impedit adimpletionem præcepti, quódque commodè præcaveri poterat, reum eſſe peccati. Nam præceptum, quod ad finem obligat, videtur etiam obligare ad media, quæ per ſe ordinata ſunt ad finem, adhibenda, ſpectata gravitate præcepti.

5 Ita Bonacina declarans has doctrinas exemplis infrà proponendis, & *n.16. f.* addens illud axioma: ***Qui tenetur ad finem, tenetur etiam ad media***, eſſe per ſe loquendo intelligendum de mediis commodis, & proximis, niſi gravitas præcepti, vel materiæ præceptæ ſuadeat etiam adhibere difficilia media, & tollere remota impedimenta.

6 Tertius eſt Suarez, qui 1.2. *Tract. 5. cap. 3. ſect. 4.* cùm *n. 2.* ex communi docuiſſet, interius peccatum omiſſionis tunc committi, quando voluntariè datur cauſa futuræ omiſſionis, poſtmodum *n. 9.* objicit ſibimet, inde ſequi, quod, qui voluntariè incidit in morbum, ex quo fiat, ut omittat multas actiones præceptas, in illo priore actu incurrat malitias omnium illarum omiſſionum. Reſpondet autem, haud dubiè nonnullas incurri in illo priori actu, alias non incurri. Et in primis quidem incurri omnes malitias illarum omiſſionum, quas omiſſiones quis morbum ſibi cauſando intendit directè; deinde etiam illarum, quæ ſunt indirectè voluntariæ. Porrò eas ſolas omiſſiones in ordine ad culpam cenſet Suarez voluntarias indirectè, quæ & ſunt prævisæ, & tales, ut præceptum obliget ad vitandam e. g. ægritudinem, ne illæ ſequantur. ***Præcepta autem poſitiva***, inquit hic Doctor, ***ad hoc non obligant, niſi quando omiſſiones proximè, & eodem tempore moraliter loquendo ſequuntur.***

7 Quartus eſt Martinus Becanus, qui 1.2. *Tract. 2. cap. 3. q. 6.* totum Suarezium nondum editum deſcribit, circa indicatam materiam, additis pauculis. Objicit ergo ſibi ipſi, ex ſua ſententia, qua dixerat, interius peccatum omiſſionis tunc committi, quando voluntariè datur cauſa futuræ omiſſionis, ſequi, eum, qui voluntariè potando contrahit morbum, ex quo ſequitur omiſſio multorum præceptorum, in illo priore actu contrahere omnes malitias illarum omiſſionum.

8 Reſpondet autem, ut Suarez, illas omiſſiones eſſe utique malas, ſi ſunt directè, vel indirectè voluntariæ. [Eſt tamen, inquit, prudenter conſiderandum, quando ſint indirectè voluntariæ. Oportet enim non ſolùm eſſe prævisas, ſed etiam tales, ut præcepta obligent ad vitandum morbum, ne ejuſmodi omiſſiones ſequantur. Præcepta autem ***humana*** (Suarez generaliùs dicit *poſitiva*) non obligant ad aliquas actiones vitandas, niſi quando omiſſiones proximè, & quaſi eodem tempore ſequuntur ex illis actionibus. Sicuti præceptum de horis Canonicis obligat hominem, ut tunc vitet ebrietatem, quando ex ebrietate proximè, & quaſi eodem tempore ſequitur omiſſio officii. Hoc autem non fit, quando ex ebrietate ſequitur morbus, & poſtea ex morbo ſequitur omiſſio officii.] Ita Becanus.

Quintus eſt Ferdinandus de Caſtro Palao, 9
qui *Tract. 3. diſp. 1. p. 21.* admodum clarè de propoſita difficultate diſſerit, & tradit ſequentia. I. Teneri quemque ad removenda impedimenta, quæ obſtant obſervationi præceptorum naturalium, eò quòd præcipiens finem conſequenter præcipere cenſendus eſt, quæ ad illius executionem neceſſaria ſunt. II. Similiter omnia illa media, quæ per ſe, & intrinſecè, ſeu ex natura rei neceſſaria ſunt, ad præceptorum poſitivorum obſervationem, teneri, quem apponere, & omnia illa impedimenta, quæ per ſe, & ex natura rei obſtant, removere. Probat eadem ratione, qua priorem de præceptis naturalibus doctrinam, alioquin, ait, legiſlator non intenderet finem efficaciter, ſed tantùm diminutè. Declarat etiam exemplo illius, qui aut die feſto non vult è lecto ſurgere, aut non vult habere Breviarium, aut ſe inebriat die feſtivo, vel nocte proxima. Nam talis omittit media, per ſe, & intrinſecè neceſſaria, & in tertio caſu apponit per ſe obſtans præcepti de Sacro audiendo executioni, inquit Palaus.

III. Ad illa verò media, quæ non ſunt in- 10
trinſecè neceſſaria, & ad illa impedimenta, quæ per ſe non obſtant, quod attinet, utrùm teneamur ejuſmodi media procurare, & talia impedimenta vitare &c. finiendam eſſe controverſiam ex conſuetudine, quæ aliqua præcepta humana recepit cum obligatione vitandi impedimenta remotiora, & minus per ſe obſtantia, quàm ſunt ea, cum quibus alias quaſdam leges recepit.

IV. Porrò videri conſuetudine receptum, & 11
rationem ipſam dictare, ut quando urget præceptum, vel jam eſt in præſenti, ut urgeat, removeantur ea, quæ ad illius executionem neceſſarium eſt removeri. Quando verò præceptum non actu obligat, neque proximè eſt, ut obliget, faciliùs concedi, quòd non prohibeat cauſas obſtantes illius executioni, & in hoc ſenſu dici poſſe, comedentem cibum noxium, vel exercentem actionem, ex qua executio præcepti Miſſæ, vel jejunii ſit impedienda, non peccaturum adverſùs hæc præcepta, ſi videlicet ea faciat, non eo die, quo præceptum occurrit, vel in proximo eſt, ut occurrat, ſed aliquibus diebus antecedentibus.

Digitized by Google

12 V. Similiter, qui die jejunii obit pium vel utilem laborem, cum quo nequeat jejunare, haud peccare contra legem jejunii, peccare autem contra legem Miſſæ audiendæ, ſi propter talem laborem negligeret Sacrum, eò quòd lex jejunii non obliget ad removenda impedimenta, utilitatem, vel pietatem continentia, ſed tantùm vana, aut mala; præceptum verò audiendi Sacri, recitandi Breviarii &c. removeat omnia impedimenta, quæ abſque gravi detrimento ſuo, aut proximi omitti poſſunt. Hactenus Palaus.

13 Sextus eſt P. Joannes Dicaſtillo, quid haud dubiè omnium, quos quidem viderim, accuratiſſimè hanc quæſtionem, uti & alias morales permultas diſcuſſit *in 1. Tomo de Sacramentis, Tract. 5. diſp. 5. dub. 10.* ubi cum retuliſſet authorum varias opiniones, circa particulares quæſtiones in illa generali incluſas, tradit ad propoſitum ſequentia.

14 Primò, omnino ſibi probabile videri, neminem teneri ex vi præcepti (maximè poſitivi) ſe conſtituere in eo ſtatu, quo obligetur à lege, aut præcepto, ſeu à præcipiente, & legiſlatore, ſed tantùm teneri, ut ſemel conſtitutus ſub lege, & præcepto illam impleat. Unde ex vi legis, præciſè, & formaliter loquendo, neminem teneri perſeverare in eo ſtatu, in quo obligatur à lege, & præcepto, ſed ut perſeverans in eo ſtatu impleat obligationem. Hinc, quia aliqua præcepta ſunt lata pro ſolis ſanis, & valentibus non teneri quem ex vi talium præceptorum ſe conſtituere, vel perſeverare in numero valentium, eorúmque, qui ſub tali præcepto comprehenduntur, ſed ſolùm teneri, ut comprehenſus, aut perſeverans ſub comprehenſione, interim, dum comprehenſus eſt, impleat. *n.* 144.

15 II. Licèt quidam recentiores videantur non improbabiliter docere, eum, qui prævidet de proximo reddi ſe impotentem ad audiendum Sacrum incurrendo excommunicationem, aut negligit exire ab excommunicatione, in qua eſt, ſi facilè poſſit, peccare contra præceptum Eccleſiæ de audiendo Sacro, rationes tamen, quibus id probant, non eſſe efficaces. *n.* 151.

16 III. Cùm ſatis certum ſit, neminem teneri vitare impedimenta remota audiendi Sacri, jejunandi, recitandi Horas Canonicas (qualia impedimenta, ex ejus opinione ſunt, excommunicatio, morbus ex intemperantia ortus, iter longinquum, hæc quippe eſſe remota impedimenta, quando incurruntur aliquot ante feſtum diebus, & perſeverant uſque ad feſtum incluſivè) hinc ſumi argumentum, quòd ſi non obligat lex ad tollenda ejuſmodi impedimenta tam à longè, non appareat, cur obliget magis propinquè. Si enim tam à longè non obligat ad tollenda impedimenta, ex eo eſſe, quòd illa obligatio impedimenti non ſit materia præcepta, quòd ſi materia præcepta non eſt, non ſolùm pro tempore magis remoto, ſed etiam pro tempore quantumvis proximo non obligare. *n.* 151.

IV. Tametſi poſſit alicui videri probabilis generalis hæc Regula, quòd ſcilicet peccetur tunc contra præceptum, quando, poſtquam quis præcepto jam eſt comprehenſus, ſuperinducit impedimentum, ſecùs verò, quando impedimentum prævenit ipſam obligationem præcepti, quia nimirum nemo tenetur ſe diſponere, aut non adhibere impedimenta, ut præcepto comprehendatur ipſe, quamvis ſemel comprehenſus teneatur non apponere impedimentum, ratione cujus præcepto poſtea non obligetur, attamen non poſſe eam generalem Regulam applicari ad omnes caſus, nec ſatis explicari, *n.* 152. *&* 153. 17

V. Quando præcipitur aliquod opus, præcipi, ut adhibeatur medium ad illud neceſſarium, ſicuti habere Breviarium, eſt illi, qui Horas Canonicas non tenet memoria, medium neceſſarium ad eas recitandas, *n.* 147. 18

VI. Denique ſuum longum, doctúmque diſcurſum claudit hiſce verbis: [Solùm ego exiſtimo verum impedimentum tunc (quando ſcilicet quis ante diem feſtum conſtituit ſe in eo loco aut ſtatu, in quò non poſſit ipſo die feſto audire Sacrum) non eſſe contra præceptum, quia præceptum non obligat ad hoc, ut quis ſe conſtituat in eo ſtatu, in quo urgeatur, & comprehendatur illo præcepto, quando præceptum incipit urgere, ſed ad hoc, ut comprehenſus faciat id, ad quod præcepto obligatur, & non apponat impedimentum ad id præſtandum, ut explicatum eſt.] Hactenus P. Dicaſtillo, præcipua ex hic dictis confirmans & fuſè declarans *Tom. 1. De Sacrament. diſp. 9. à n. 688. ad 700.* 19

Septimus eſt P. Thomas Tamburinus, *in Opuſc. De Sacrificio Miſſæ, Lib. 3. cap. 6. §. 1. n. 2. & 3.* ubi doctrinam Sanchezii *n. 2.* relatam refert quoque, & approbat, nihil novi adferens præter exempla proponenda *n. 39.* & idcirco non eſt operæ pretium deſcribere hîc ejus verba. 20

Priuſquam verò aperiam, quid circa illam difficillimam quæſtionem reſpondendum putem, in medium proferam exempla diverſarum legum, & præceptorum, quæ faciunt hîc difficultatem; deinde proponam, quæ extra controverſiam eſſe, & quæ controverſa eſſe videantur.

SECTIO

SECTIO II.

Varia exempla præceptorum, quorum obſervationi licitè, aut illicitè apponitur, vel non aufertur impedimentum.

SUMMARIUM.

Adferuntur varia exempla, in, & de quibus eſt lis: An liceat ponere impedimentum obſervationi legis? 21. *& ſeqq.*

Primum eſt de reddente ſe per nimiam abſtinentiam impotentem ad ſua officia. 21.

Alterum, quando per morbos ex intemperantia ortos. 22.

Tertium, quando æditaus, & piſtor non præparant pridie Feſti neceſſaria ad diem Feſtum. 23.

Quartum, quando ſuſcipitur iter impeditivum Communionis Paſchalis. 24.

Quintum, quando ponitur impedimentum Communioni, vel Confeſſioni dilatæ ad ultimum diem. 25.

Sextum, quando urget præceptum de annuali Confeſſione, & Communione, & tamen nunc non petitur abſolutio ab excommunicatione. 26.

Septimum, quando excommunicatus non audit ſacrum die feſto. 27.

Octavum, quando ſuſcipitur iter impediens auditionem Sacri. 28.

Nonum, quando quis donat alteri perſpicilia, ſine quibus nequit recitare Breviarium. 29.

Decimum, quando ſuſcipitur inutilis labor incompoſſibilis cum jejunio. 30.

Undecimum, quando te die Sabbathi inebrias præviſo periculo negligendi ob infirmitatem Sacrum ſequenti die. 31.

Duodecimum, quando nequis ſervare jejunium, niſi manè aliquid edas. 32.

Præter hæc indicantur rationes pro, & contra ponentes impedimenta. 33. *&* 34.

Exprimuntur etiam aliqua particularia præcepta, quorum obſervationi ponere impedimentum fas, & nefas eſt ex opinione P. Thomæ Tamburini. 35. *& ſeqq.*

21 PRimum exemplum eſt, quando quis per nimiam abſtinentiam reddit ſe ineptum ad obeunda ſua officia. Nam diximus *cap.* 1. *ſect.* 3. ejuſmodi hominem peccare contra juſtitiam. Et exemplis illic allatis addi poteſt illud, quod ſcilicet mortaliter contra juſtitiam peccet conjux, qui, vel quæ per vigilias indiſcretas, immoderata jejunia &c. reddit ſe notabiliter impotentem ad reddendum debitum conjugale, ut cum plurimis docet Sanchez *Lib. 9. De Matrimon. diſp. 3. num.* 3? adferens hanc rationem; quia eadem juſtitiæ lex finem præcipiens redditionis debiti, obligat ſubinde, ne quis mediis illicitis ſe reddat impotentem.

II. Quando per morbos ex intemperantia ortos redditur quis impotens ad obeunda officia Ducis, Conſiliarii, Profeſſoris, Ludimagiſtri, Canonici &c. Quatenus talis peccet explicavi *cap.* 10. *ſect.* 6. *&* 7. Et univerſim tradit Sanchez *cit. diſp.* 3. *n.* 2. illum eſſe reum peccati mortalis, qui ſcienter reddit ſe impotentem ad ſolvenda civilia debita. Probat ratione, quam *num. præced.* ex illo retuli. 22

III. Quando æditaus, & piſtor pridie Feſti non præparant neceſſaria ad ipſum feſtum diem, ſed ille Altarium exornationem, hic panis coctionem differunt ad diem ſacrum; æditaum quippe delinquere, ſi laborem verrendi templi, affigendi tapetia, ornandi Altaria differat in diem feſtum, cùm poſſit hæc peragere in vigilia, cenſet Suarez *De Feſtis cap.* 21. Quod pari ratione de piſtore, qui pro cœna diei Dominicæ pinſit manè illius Dominicæ panem, cùm potuerit Sabbato, aſſerendum videtur. 23

IV. Quando imminente tempore Paſchali ſuſcipit quis non neceſſarium iter per mare, aut loca infidelium, ita ut intra aliquot menſes non ſit habiturus copiam Sacerdotis, à quo vel peccatorum abſolutionem, vel Sacram Euchariſtiam percipiat; Etenim talem delinquere dicet conſequenter Avila paulò pòſt referendus. 24

V. Quando quis Communionem Paſchalem diſtulit ad ultimum diem temporis Paſchalis, videl. ad Dominicam in Albis, cum propoſito obeundi tunc illam, ſed illa ipſa Dominica manè aliquid comedit, vel Clericum percutit, animadvertens ſe hac ratione reddi ineptum ad ſatisfaciendum Eccleſiæ præcepto de Paſchali Communione. Quis enim talem non damnet peccati mortalis? Et tamen Communioni impedimentum poni in primo caſu per actionem non malam, aut etiam bonam, ut ſi comedat aliquid amari, quo palatum plectat vel aliquid boni juſculi, ut ſuo exemplo in ægro omnem cibum reſpuente, orexin atque appetentiam excitet; qua de re vide factum ſpeciale, quod retuli ſuprà *cap.* 23. *n.* 192. 25

VI. Quando quis tempore, quo urget præceptum, vel de Confeſſione annua, vel de Communione Paſchali, aut non petit abſolutionem ab excommunicatione, quam incurrit ante aliquot menſes, aut percutit Sacerdotem prævidens, ſe non habiturum copiam Confeſſarii, per quem abſolvatur, priuſquam expiret tempus præfixum adimpletioni illorum duorum præceptorum. Avila quippe 26

De Cenſur. Part. 2. cap. 6. diſp. 4. dubit. 7. conſentiente Bonacina *loc. cit. num. 11.* cenſet, talem hominem peccare in illa duo præcepta, eò quòd illa duo præcepta non ſint purè humana, ſicut eſt præceptum audiendi Miſſam, ſed partim ſint divina. Unde quamvis Eccleſia prohibeat excommunicato accedere ad Sacramenta, non tamen tollit obligationem juris divini de recipiendis Saramentis. Ita Avila. Aliam hujus doctrinæ, quam ſequuntur, rationem adferunt Suarez *Tom. 3. in 3. Part. diſp. 88. ſect. 5.* & Laym. *Lib. 1. Tract. 5. Part. 2. c. 2.* quòd ſcilicet hęc duo præcepta obligent ad mundandam animam, & conſequenter ad tollenda vincula tum peccatorum, tum cenſuræ.

27 VII. Quando quis excommunicatus non audit Sacrum die feſto. Nam inprimis Avila *loc. cit.* poſt Barthol. Medinam ait, illum delinquere, ſi eo fine negligat petere abſolutionem à cenſura, ut non teneatur audire Sacrum. Nam iſte, inquit Avila, per ſe intendit, non adimplere præceptum. Si verò procurationem abſolutionis à cenſura negligat non eo fine, ſed ex torpore, aut alia ratione non probabili, tum exiſtimat Avila, Bonacina, & Laymannus *loc. cit.* poſt Navarrum in Enchir. *c. 21. n. 3.* & Suarium *loc. cit.* non peccare contra præceptum de audiendo Sacro, tum quia videtur id probari poſſe argum. *Cap. Quia diverſitatem. De conceſſ. præbendæ*, ut putat Navarrus, tum quia Eccleſia obligat illos duntaxat, qui non ſunt impediti, ut argumentatur Avila, tum quia liberatio à cenſura eſt diſpoſitio ad Sacrum audiendum nimis remota, & proinde non imperatur ab Eccleſia, ut ratiocinatur Laymannus poſt Suarium, alioquin ſequeretur, ab illo quoque peccari contra hoc præceptum, qui, cùm ob ægritudinem, vel captivitatem nequeat intereſſe Sacro, negligens eſt in procuranda valetudine, & libertate, quod tamen pro abſurdo habet Suarez *loc. cit.* Bonacina & Fagundez *In Præcept. Eccleſ. præc. 1. Lib. 2. c. 8. n. 2.*

28 VIII. Quando quis init iter inutile, vel etiam ratione finis damnabile, quo ita fiet remotus à loco, ubi fit Sacrum die feſto, ut non poſſit illuc redire, etſi maximè velit. Si enim tale iter ſuſcipiat pridie feſti, ſequitur clarè ex verbis Suarii, Becani, Dicaſtillo, non fore reum culpæ in diei feſti Religionem admiſſæ, cur id ipſum non dicant de illo, qui circa ſolſtitium æſtivum prima aurora diei Dominicæ ex pago, in quo non niſi 6. vel 7. horis pòſt fiet Sacrum, illud ipſum iter ingreditur? Et tamen Dicaſtillo, & alii non admittunt excuſationem illius, qui ipſo die feſto ponit impedimentum. Quam nihilominus debere admitti probatur inde, quòd, qui manè ex ſua urbe, in qua eſt feſtum, proficiſcitur in pagum vicinum, in quo non celebratur illud feſtum, neutro loco teneatur audire Sacrum, dummodo ad illum pagum pertingat eo tempore quo ultimum Sacrum celebratur in ejus urbe. Sanch. *Lib. 1. Mor. c. 12. n. 32.* Palaus *de legibus*, & alii contra Suarez. Vide ſingularem omnino caſum ventilatum in Experient. *Tract. 5. Caſ. 20. n.* 449.

IX. Si mea perſpicilia, ſine quibus non poſ- 29
ſum exſolvere penſum Canonicum, donem alicui, an non perinde contra legem de Breviario recitando noxam admitto, ac ſi Breviarium donarem? Nónne teneor alia procurare, perinde atque aliud Breviarium? Et tamen abſque perſpiciliis ſum inſtar cæci, aut ſummè cruciabili ophthalgia laborantis. Atqui ex principiis P. Dicaſtillo, aliorúmque non ſum tranſgreſſor legis horas canonicas imperantis, ſi aliqua actione mala, aut non mala oculos meos efficiam ineptos ad legendum.

Profectò ſi non poſſim, niſi per Medicinam me collocare in eo ſtatu, in quo me lex jejunii, Sacri, Breviarii obliget in actu ſecundo, non dicent allegati auctores, me obligari ad illam Medicinam, eſto ſit facilè parabilis, ergo nec dicere debent, me obligari ad procuranda mihi perſpicilia, quæ ſunt inſtar Medicinæ confortativæ.

X. Vix negari poteſt eſſe ab extrinſeco, at- 30
que adeò practicè probabilem opinionem Bonacinæ, Ledeſmæ, Joannis Sancii, Dicaſtillo *cit. diſp. 19. num. 697. & 698.* atque aliorum negantium, contra legem jejunii agi à te, ſi ipſo die jejunii te ludicro atque inutili labore ita defatiges, ut prævideas te non poſſe abſtinere cœnâ.

XI. Quando quis die Sabbati tanto vino ſe 31
ingurgitat, ut prævideat, ſe craſtino decubiturum, conſentiunt Suarez, Becanus, Bonacina, Dicaſtillo *ll. cc.* illum non eſſe reum culpæ, quam contrahunt negligentes die ſacro rem ſacram; ergo ſimiliter eſt hoc dicendum de illo, qui ſummo manè diei Dominici procreat ſibi per vinolentiam illam ipſam infirmitatem, aut etiam ebrietatem, quæ depelli nequeat ante tempus audiendo Sacro deſtinatum.

XII. Quando quis vovit hodie à cibo, aut 32
vino abſtinere, ſi nequeat abſtinere niſi manè pauxillum quid cibi, aut vini ſumat, tenetur ſumere ex ſententia Dianæ *Part. 1. Tract. 5. Reſol. 61.* poſt Joan. Sancium; ergo & ſimiliter tenetur adhibere alia media. Vide dicta *cap. 4. ſect. 1. quæſt. 5.*

XIII. Accedit hæc ratio prima, ex uno ge- 33
nerali principio deducta, quòd ſcilicet, *quando aliquid prohibetur, interdicatur ſimiliter omne id, per quod pervenitur ad illud.* Sanch. *Lib. 9. De Matrim. diſp. 3. n. 3.* ex *Leg. Oratio. ff.*

De

Digitized by Google

De ſponſalib. ubi declaratur, illa lege, qua Senatoribus quibuſdam interdicuntur nuptiæ, interdici etiam ſponſalia; ergo qua lege interdicuntur omiſſiones aliquarum actionum, prohibentur illæ actiones, per quas ad illas ipſas omiſſiones pervenitur, quod tamen eſſe duriſſimum patet ex allatis inſtantiis.

34 XIV. Accedit hæc altera in contrarium ratio, quòd ſcilicet nemo magis ſit in ſtatu, in quo non obliget lex, quàm is, cui ea eſt hîc, & nunc planè impoſſibilis. Nam *nemo poteſt ad impoſſibile obligari Reg. 6. in 6.* atqui ex una parte videtur P. Dicaſtillo rectè negare, ab illo peccari contra legem jejunii, e.g. qui conſtituit ſe in eo ſtatu, in quo ſit ei impoſſibile jejunare; ex altera autem parte poteſt quis phyſicè (de licito uſu hujus potentiæ eſt lis) ponere ſe in eo ſtatu, in quo ſit ei impoſſibilis obſervatio legis, & quidem id poteſt illo ipſo tempore, quo lex urget, ut quando ſe inebriat primo manè diei feſti, improbo labore ſe defatigat in ipſa Paraſceve.

XV. Sed & hanc rationem elidit illa elegans Juris Regula: *Qui poteſt facere, ut poſſit conditioni parere, jam poſſe videtur.* Text. *L. Qui poteſt.* 135. *alias* 174. *ff. De Reg. Iur.* ſiquidem poſſit facilè parere. Decius in hanc Legem.

35 XVI. Denique difficultatem faciunt nonnullæ particulares reſolutiones, quas Tamburinus noſter in opuſculo *De Sacrif. Miſſæ Lib. 3. cap. 6.* §. 1. ſubnectit brevi explicationi generalis quæſtionis propoſitæ *n.* 1. hujus capitis. Etenim I. ſi ex contractu emptionis debeas mihi cras ſolvere centum, non ſolùm teneris quocunque die craſtinum præcedente tollere omnia, ſi potes impedimenta ſolutionis, ſed etiam obligaris adhibere moralem diligentiam, ut pecuniam pro craſtino die habeas. *Ibid. n.* 4. II. Non tamen teneris triduo ante feſtum abſtinere itinere impedituro te ab au-
36 ditione Sacri. *Ibid.* III. Capellanus ex juſtitia obligatus hodie ſacrificare peccat contra juſtitiam, ſi hodie ſe inebriet, dormiat, fabuletur, Miſſale projiciat in aquam, veſtes ſacras non accipiat de loco vicino, poſito quòd aliquid horum ſit impediturum Miſſam. *Ibid. n.* 5. IV. Idem Capellanus agit contra pactum, ſi ante tempus urgens celebrandi, vel ſe inebriet, vel aliò diſcedat, ubi non poterit celebrare, vel projiciat Miſſale, aut claves Eccleſiæ. Non item ſi ſimiliter ante tempus urgens celebrandi aliquid nocivum comedat; aut aliquid aliud faciat, quo infirmetur is, nam in primis tribus caſibus videtur velle directè contradicere inito pacto, non autem in quarto; cùm præſertim non poſſit ex intentione aut fundatoris, aut ipſius Capellani colligi contraventio
37 in hoc quarto caſu. *Ibid. n.* 7. V. Si idem Capellanus ſit infirmus, carcere clauſus, aut ſimili impedimento conſtrictus, ut nequeat ſatiſfacere obligationi ſacrificandi, non tenetur ratione hujus obligationis procurare liberationem à morbo, carcere &c. tenetur autem procurare liberationem ab excommunicatione, ſuſpenſione, interdicto, ſi aliqua harum cenſurarum ſit irretitus. Nam hæc tria ſunt directa impedimenta ſacrificii, ad quæ excludenda compellit ipſum titulus juſtitiæ; at verò non videtur Fundator voluiſſe ſuum Capellanum tam rigidè obligare in prioribus illis impedimentis involuntariis, multùm per accidens ſe habentibus ad celebrationem ſacrificii. *Ibid. n. 8. & 9.* VI. Capellanus, aut alius titulo juſtitiæ obligatus hodie in hac certa Eccleſia operari ſacris, ſi hæc eadem Eccleſia indigeat reconciliatione, quam poſſit ipſe facere, tenetur ex juſtitia reconciliare, perinde ac paulò antè dictum, obligari ad petendam abſolutionem à cenſura, ſiqua notatus eſt. *Ibid.* §. 3. *n.* 3.

Hæc ſanè tam varia, imò & contraria judi- 38
cia ſapientiſſimorum virorum demonſtrare videntur, non poſſe ullam generalem Regulam, aut reſponſionem adferri circa quæſtionem in titulo primæ Sectionis propoſitam, ſed cum Suarez, Bonacina, & Palao dicendum eſſe, ob varias circumſtantias, & variam à conſuetudine inductam vel ablatam circa has, & non circa illas leges obligationem, in particulari pronuntiandum uno modo de una Lege vel Præcepto, alio modo de alia.

SECTIO III.

Proponuntur, quæ circa hanc controverſiam certa videntur?

SUMMARIUM.

Faciendum eſt in præſenti controverſia diſcrimen inter impedimenta remota, & proxima, 39.

Declaratur exemplo tum filii obligati alere parentes egenos, & tamen facientis ſe impotentem per dilapidationem bonorum. 40.

Tum Iudæorum obligatorum edere agnum Paſchalem. 41.

Tum ſuſcipientis propridie feſti navigationem non neceſſariam, aut ſuſcipientis ipſo die feſto manè. 42.

Præcepta naturalia obligant non ſolùm ad non ponenda impedimenta proxima, ſed etiam ad non ponenda quædam ex non proximis. 43.

Et obligatus obſervare Legem tenetur procurare media ordinaria neceſſaria ad obſervationem, 44.

At non omnia remota, & difficilia. 45.

Lex præcipiens apponi media, præcipit etiam non apponi impedimenta. 46.

Faciliùs tamen excuſatur non procurans media, quàm apponens impedimenta. 47.

Aliquæ Leges magis quàm aliæ vetant appoſitionem impedimenti. 48.

Et ſingulariter lex Iuſtitiæ. 49.

Declaratur exemplo obligati ex beneficio ad ſacrum, & ponens directâ intentione impedimentum. 50.

Qui non eſt in eo ſtatu, in quo lex obligat in actu primo, non tenetur ſe collocare in eo ſtatu. 51.

Multùm differunt hæ duæ locutiones: Titius non obligatur Lege jejunii, *&*: Titius excuſatur à Lege jejunii. 52.

Non eſt inter has duas locutiones differentia ſolùm Grammaticalis. 53. *& ſeqq.*

Declaratur variis exemplis valor hujus argumentationis: Nulla lex me obligat, ut me collocem in eo ſtatu, in quo ea dirigatur ad me, ergo nec ut me transferam ad ſtatum, in quo me obliget. 55.

Lex expreſſè reſtricta ad ſanos, non impeditos &c. non violatur à ponente impedimentum ſanitati &c. 58.

Ex vi alicujus Legis præciſè, & formaliter loquendo, nemo tenetur perſeverare in eo ſtatu, in quo obligetur ab ea Lege. Ibid.

39 PRiuſquam ediſſeram, quid mihi videatur dicendum de punctis inter Doctores controverſis, circa generalem quæſtionem initio capitis propoſitam, jam ſuprà indicavi me præmiſſurum ea, quæ videntur eſſe hîc certa, & quæ dubia.

Primò certum eſſe videtur, faciendum eſſe diſcrimen inter impedimenta remotiſſima & proxima; ita videlicet, ut contra legem non peccet unquam, qui remotiſſimè ſe facit impotentem ad eam obſervandam, peccet autem ſaltem aliquando, qui facit ſe impotentem proximè. Declaratur ſimul & probatur. Nam practicè loquendo, non videtur contra præceptum naturale, divinum, aut humanum agere is hodie, qui hodie reddit ſe impotentem ad obſervandum aliquod præceptum, quod poſt ſexennium e. g. obligabit, ut oſtendunt tria triplicis juris exempla, quæ ſubjicio.

40 Et in primis licèt filius egenis parentibus alimentum ſubminiſtrare teneatur. *L. Si quis à liberis. ff. De Filiis agnoſc. §. Si impubes* 13. ubi dicitur: *iniquiſſimum quis meritò dixerit: patrem egere, cùm filius ſit in facultatibus*; idque ex jure vel naturali, ut vult Silveſter *Verb. Filius. q.*22. *in fine*, favente apertè *cit. Leg. Si quis §. Parens.*16. vel gentium; attamen ſi hodie tuorum bonorum dilapidatione ita te impotentem ad ſubveniendum parentibus facias, ut illos non poſſis poſt ſexennium alere, ſub quod tempus prævides illos (& utique ſit quandoque, ut talia prævideantur) ad extremam inopiam, conſumptis ſcilicet paulatim ſuis facultatibus delapſuros, nemo, puto, dicet te hodie agere adverſus pietatem. Nam neque teneris jam tua illis largiri, ad occurrendum tam remotæ neceſſitati, non enim filii parentibus, ſed parentes filiis theſaurizare debent. 2. *Corinth.* 12. neque obligaris tua in eum finem ad ſexennium aſſervare. argument. illius divini moniti: *Nolite ſoliciti eſſe in craſtinum Matth.* 6. *v.*34. & tamen ſi ſcires, patrem tuum craſtino die rebus omnibus ſuis à creditoribus ſpoliatum iri, impietatis notam non effugeres, tuam univerſam ſubſtantiam in 100. aureis conſiſtentem exponendo hodie luſui prorſus temerario. Ergo etiam leges naturales admittunt diſtinctionem inter impedimenta remotiſſima, & proxima, prohibentes hæc, non vetantes illa, undecunque tandem id proveniat, nec enim opus eſt nunc explicare.

Deinde Judæis lege divina præceptus erat 41
in Paſchate eſus agni, & azymorum *Exod.* 12. ut proinde haud dubiè mortaliter peccaturus eſſet, qui pridie azymorum navem in Ophir, e. g. tendentem, in qua nihil planè eduliorum, præter fermentatum panem habiturus fuiſſet, ſaltem abſque pergravi cauſa aſcendiſſet; eundem tamen Judæum nec Nathanaël Magiſter in Iſraël, nec Gamaliel legis Doctor damnâſſent ſceleris, ſi eandem navem bimeſtri antè conſcendiſſet, prævidens inevitabilem defectum agni, & azymorum incurſurum in tempus Paſchale.

Exemplis juris naturalis, & divini addi poſ- 42
ſunt plurima juris poſitivi humani. Equidem nemo peccati reum dicit illum, qui navigationem etiam non neceſſariam init feriâ ſecundâ, certus ſe proximâ Dominicâ non habiturum copiam Sacri. At quis me excuſaret, ſi, cùm in meo oppido nullum celebrari Sacrum ante horam octavam ſoleat, ego hora ſeptima diei Dominicæ cymbam conſcendam, ut interſim ludicro ſpectaculo, quod alibi ſub horam decimam, duodecimam, ſecundam pomeridianam exhibebitur?

Secundò certum eſt, quòd præcepta natu- 43
ralia obligent non tantùm ad non ponenda impedimenta proxima, ſed etiam ad non ponenda quædam ex non proximis. Nam abſque controverſia deeſt officio paterno pater, qui per intemperantiam ſibi creat morbum, ob quem fiet, ut ſex vel ſeptem diebus pòſt non ſit habiturus, unde impleat ventrem famelicæ prolis. Et qui obligatus hodie mihi 1000. aureos, ex contractu debitos, repræſentare, donavit illos ante octiduum Sticho, ſciens ſibi nil ſuppeditaturum, unde expungat apud me debitum, inſigni me injuria afficit, poſſúmque re intellecta intra Annum à Sticho repetere

aceo.

acceptum juxta *L. Quod autem. ff. Quæ in fraudem creditorum.*

44 Tertiò. Nec minùs certum videtur, illum, qui ad aliquam legem, ſeu naturalem, ſeu poſitivam abſolutè obligatur, hoc ipſo quoque obligari ad procuranda omnia ordinaria, & ex rei natura proximè neceſſaria media. Ratio eſt, quia alioqui fruſtra obligarent abſolutè, ſeu potiùs fruſtra tentarent obligare abſolutè legiſlatores per ſuas leges, ſi non hoc ipſo adigerent ad ponenda ejuſmodi media, utpote ſine quibus, ſicuti ſupponitur, non poſſunt leges obſervari, ad illa, inquam, procuranda, & ponenda ſaltem tunc, cùm incipit lex urgere. Atqui legiſlatoribus non eſt attribuendus actus fruſtaneus. *Cap. Si Papa. De Privil. in 6.*

45 Quartò: Æquè certum videtur, quòd lex etiam, quæ abſolutè aliquid præcipit, communiter non præcipiat procurari omnia omnino media, tam extraordinaria, & ſummè difficilia, quàm ordinaria, & non valde difficilia. Patet exemplis obligati ad liberos alendos, reſtitutionem faciendam, ſuſcipiendum Baptiſmum, audiendum Sacrum &c. Ratio eſt, quia cùm tanta ſit multitudo legum naturalium, & poſitivarum, nimis difficiles forent obſervatu, & planè intolerabiles, ſi communiter obligarent ad ejuſmodi media comparanda, cùm tamen de divinis legibus, naturalibus & poſitivis rectiſſimè intelligatur illud *1. Ioan. 5. Et Mandata ejus gravia non ſunt*, & de humanis pronuntiet Celſus: *Benigniùs leges interpretandæ ſunt, quo voluntas earum conſervetur. Leg. Benigniùs. ff. De Leg.*

46 Quintò. Negari non poteſt, quin illa ipſa lex, quæ tacitè, ſeu virtualiter præcipit, aliqua media ad ſui obſervationem neceſſaria procurari, hoc ipſo vetet impedimentum illis mediis apponi. Atque adeò certum eſt, omnem illum, qui aliqua lege abſolutè obligatur, in eam legem committere, ſi impedimentum per ſe impediens apponat, ſaltem tunc, cùm ea lex urget. Ratio eſt eadem, quæ pro doctrina *n.* 4. allata.

47 Sextò. Nemo ſapiens inficiabitur, longè faciliùs, & ſæpius à tranſgreſſione legis excuſari illum, qui non procurat media ad ejus obſervationem neceſſaria, quàm qui reddit ſe impotentem, ſeu ſeipſum privat mediis, & conditionibus neceſſariis, quæ reipſa habebat. Ratio eſt, quia ſicut faciliùs impeditur acquirendum, quàm impediatur acquiſitum, argum. *L. Patre furioſo* 8. *ff. De his, qui ſunt ſui vel alien. Iur.* ita faciliùs conſervatur, quàm acquiratur facultas obſervandi leges. Atqui leges non ita crebrò, nec ita rigidè obligant ad difficilia, quàm ad levia, argum. *L. Benigniùs. ff. De Leg.*

48 Septimò. Pari ratione nemo prudens negârit, quin aliquæ leges vetent impedimenta aliquanto remotiora, quàm aliæ, & imperent procurationem mediorum aliquanto remotiorum, quàm aliæ. Liquet exemplo obligati ad Sacrum audiendum, & ad ſuccurrendum verſanti in extrema neceſſitate ſpirituali. Nam ſi ipſe ſit æger, non obligatur procurare valetudinem, eo fine, ut poſſit Sacrum audire, obligatur tamen ad eam procurandam, ſi neceſſaria ſit ad ſubveniendum extremæ neceſſitati ſpirituali unius, aut plurium, cùm etiam pro iis teneatur vitam ponere. S. Thomas *2. 2. q. 26. a. 5. ad 3.* & Commentatores.

Octavò. Quandoquidem virtus juſtitiæ ſo- 49
let fortiùs obligare, quàm cæteræ virtutes, ejus quippe titulus eſt fortior reliquis. Tambur. *Lib. 3. De Sacrif. Miſſ. cap.* 1. § 1. *num.* 4. facilè conſentiunt Doctores cum Tamburino eſſe majorem, ampliorémque obligationem non ponendi ſed tollendi impedimenda obſtantia executioni actionis ex juſtitia debitæ, quàm debitæ ex obedientia, religione &c.

Nonò. Facilè quoque aſſentientur cæteri 50
Doctores eidem Tamburino *loc. cit. n.* 10. neganti, eſſe ab injuſtitia & onere reſtitutionis excuſandum Capellanum, qui cibum nocivum ſumit, vel aliud quidpiam agit ea directa intentione, ut fiat impotens ad ſacrificandum tunc, cùm illum obligat titulus juſtitiæ. Nam dum præter intentionem ponit cauſas impedimentorum, utitur ſæpe jure ſuo, quod ſæpe non repugnat intentioni fundatoris; at quando directè intendit poſitionem impedimentorum, agit contra intentionem hujus; quando quippe ipſum obligavit ad ſacrificium, obligavit utique ad volendum ſacrificium; non verò permiſit illud nolle; nollet autem, ſi comederet nociva, ut impeditus morbo cogeretur omittere Sacrum. Ita Tamburinus. Huc faciunt ea, quæ infrà *n.* 71. ex communi trademus adverſus Joannem Sanchez.

Decimò. Qui non eſt in eo ſtatu, in quo lex 51
obligat in actu primo, non tenetur ex vi illius legis ad eum ſtatum ſe transferre. Declaratur; nam ille omnis & ſolus dicitur aliqua lege obligari ſaltem in actu primo, propter quem illa lex eſt lata, ſeu qui eſt in tali caſu, aut loco, ut lex loquatur cum eo ſic affecto, ut ait P. Dicaſtillo *cit. diſp. 9. De Pœnit. n.* 698. ſeu ad quem ex intentione, aut voluntate legiſlatoris lex eſt directa, ut patet ex iis, quæ diſſerit Azor
Part. 1. Lib. 5. cap. 11. q. 4. Ut proinde multum 52
differant hæ duæ locutiones: Titius non obligatur lege jejunii: Titius excuſatur à lege jejunii. Sanchez *L. 1. Moral. cap. 12. n.* 1. Suarez. *Tom. 1. De Religion. Lib. 2. De Feſtis cap. 32. n.* 1. Etenim is non obligatur lege jejunii e. g. qui vel non eſt in ea ætate, in qua jejunium obligat, vel eſt incola loci, in quo lex jejunii recepta non eſt. A tranſgreſſione jejunii excu-

Digitized by Google

ſatur is, vel cum quo legitimè diſpenſatur, vel qui die jejunii edit carnes, ignorans eſſe jejunium, vel qui frangit jejunium propter opus pietatis, aut charitatis, ut explicant Doctores in materia de jejunio. Ille quippe propriè dicitur excuſari à legis tranſgreſſione, qui quidem ea obligatur in actu primò, at verò ob cauſam rationabilem occurrentem, ſuſpenditur, coërcetúrque obligatio. Certè Rex Galliæ non rectè dicetur excuſari à tranſgreſſione legum Hiſpanicarum, ſed iis non teneri.

53 Nec eſt cogitandum, eſſe inter hæc duo diſcrimen ſolummodo nominale, cùm ſit realiſſimum. Etenim in locis, in quibus Decretum Tridentini irritantis clandeſtina connubia nec promulgatum, nec receptum eſt, non obligat illud Decretum, ut proinde & validum, & in actu primo, ſecundóque licitum matrimonium ineant, qui illic ſine Parocho, & teſtibus contrahunt. At verò in locis, in quibus receptum eſt id decretum, qui bona fide, & ex ignorantia vel decreti, vel peccati contrahit, excuſatur quidem à culpa, & pœna, inítque matrimonium in actu ſecundo licitum, attamen invalidum, & in actu primo illicitum.

54 Similiter, qui die feſto ſervilem laborem exercet, ob repentinam aliquam neceſſitatem, excuſatur à legis tranſgreſſione, non tamen eximitur ab ejus obligatione in actu primo. Et eam ob rem docet Suarez *loc. cit.* quando aliquod opus ſervile die feſto permittitur per excuſationem, requiri, ut neceſſitas præveniri non poſſit, aut certè diſpenſatio intercedat. Quia verò lex de feſti obſervatione per vacationem ab opere ſervili non obligat legentes, ſcribentes, ſtudentes, idcirco qui talia agunt, & non dicuntur excuſari à tranſgreſſione hujus præcepti, & non tenentur pridie feſti prævenire.

55 Ex qua veriſſima doctrina deduces ſequentia, I. Verum eſſe, quod dixi *num.* 51. Etenim nulla lex me obligat, ut me in eo ſtatu collocem, in quo illa ad me dirigatur; ergo nulla lex me obligat, ut me tranſferam ad ſtatum, in quo illa me obliget. Confirmatúrque exemplis variis. Siquidem lex de Communione Paſchali, feſto obſervando &c. non obligat Judæum, vel ad Communionem Paſchalem &c. *Cap. Gaudemus. De divortiis*, vel ut ipſe fiat Chriſtianus, incipiátque obligari utràque hac lege. Sicuti nec leges poſitæ Beneficiatis, Conjugibus, Clericis, obligant quempiam, ut beneficium Eccleſiaſticum ſuſcipiat, uxorem ducat, in Clericum attondeatur, quo incipiat obſtrictus eſſe vinculis Beneficiatorum, Conjugum, Clericorum.

56 II. Non propriè loqui illos, qui inter cauſas excuſantes è jejunio ponunt ætatem puerilem; conſtat quippe, nunquam fuiſſe intentionem Eccleſiæ, ut pueros adſtringeret lege jejunii. Rectiùs ergo dixeris, eos non obligari, quàm excuſari. Hoc ipſum Corollarium applicabis variis materiis.

III. Quando aliqua lex expreſſè, vel tacitè 57
reſtringitur ad ſanos, non excommunicatos, non impeditos, hâc aut illâ conditione, & qualitate præditos, affectóſque, non delinqui contra eam legem ab illo, qui ſanitatem, immunitatem ab excommunicatione, & alio impedimento, requiſitam conditionem, vel qualitatem non procurat.

IV. Veram videri ſingularem doctrinam P. 58
Dicaſtillo relatam *n.* 14. cùm ait, ex vi alicujus legis præciſè, & formaliter loquendo, neminem teneri perſeverare in eo ſtatu, in quo ab ea lege obligetur, ſed ſatiſfacere ei legi, ſi, poſito quòd in eo ſtatu ipſe perſeveret, illam obſervet. Proinde judico, neminem peccare, qui per media de ſe licita, conatur tranſferre ſe in eum ſtatum, locum, conditionem, ubi aliqua lex eum deſinet obligare in actu primo, & ſecundo. Ratio eſt, quia cum libertas & inæſtimabilis res ſit, Text. *L. Libertas.* 106. *ff. De Reg. Iur.* & rebus omnibus favorabilior Text. *L. Libertas.* 164. *ff. Eodem.* non videtur ulli culpæ affinis, qui eam conſectatur per media licita, ſicuti facit is, de quo loquitur Dicaſtillo.

SECTIO IV.

Proponuntur, quæ circa eandem quæſtionem controvertuntur.

SUMMARIUM.

Proponuntur ea, circa quæ maximè, & generatim dubitatur de licita, & illicita appoſitione, aut non remotione impedimenti. 59. *& ſeqq.*

Et in primis an poſſit dari reſponſio generalis pro controverſis particularibus caſibus? Ibid.

Deinde an ſaltem pro poſitivis præceptis poſſit talis generalis Regula dari? 60.

Adhæc de aliis quibuſdam ſect. 2. *indicatis. Ibid. & ſeq.*

CUm ea, quæ *Sectione præcedenti* propoſui, 59
videantur eſſe extra omnem dubitationem, indicanda etiam ſunt illa, de quibus potiſſima eſt lis.

Eſt igitur in primis dubium, utrùm quando quæritur, num liceat facere ſe impotentem ad Legis obſervationem, poſſit dari reſponſio aliqua communis omnibus legibus, an verò alia pro divinis, alia pro humanis? Nam Suarez, Becanus, & Palaus relati *ſect.* 1. *n.* 5. 8. 9. 11. ſatis indicant, eſſe faciendum inter hæc tria genera

Digitized by Google

genera diſcrimen, cùm tamen non faciendum ſignificare videatur Dicaſtillo.

60 Deinde dubitatur, utrùm poſito, quòd alia reſponſio danda ſit pro præceptis naturalibus, alia pro poſitivis, poſſit pro poſitivis tradi generalis aliqua Regula, ex quâ ſatisfiat præſenti difficultati? Sanchez quippe & Palaus dari poſſe negant, uti & Bonacina. Dubitatur præterea nominatim, utrùm uno, alteróve die, priuſquam inſtet actualis obligatio legis, fas ſit apponere impedimentum.

61 Dubitatur inſuper, utrùm illud impedimentum fas ſit apponere illo ipſo die, quo urget obligatio legis, ſeu præcepti. Sed & illud controvertitur, utrùm eadem ſit obligatio non apponendi impedimenta, ſolùm per accidens impedientia, quæ non apponendi impedientia ſuapte natura. Quin & illud in dubium revocatur, an, quo caſu licet præter directam intentionem ponere, vel non amovere impedimentum, eodem caſu fas ſit, ponere, & non amovere ex directa intentione? Denique moveri poſſunt dubia particularia circa caſus indicatos *ſect.* 1. nam circa illorum aliquos nominatim eſt diſſenſio inter Doctores, ut indicavi *n.* 27. *&* 30.

Supponitur autem in his omnibus dubiis, ſolùm controverti de impedimentis, per quæ, & ob quæ quis excuſetur à legis tranſgreſſione, excuſetur, inquam tunc, cùm ob præſentem impotentiam non obſervat re ipſa legem. Siquidem jam dixi *n.* 58. licere ponere, vel non amovere impedimenta & conditiones, per quæ, & propter quæ conſtituatur quis eo in ſtatu, in quo lex deſinat ipſum etiam in actu primo obligare.

SECTIO V.

Opinio Authoris adſertur.

SUMMARIUM.

Faciendum eſt diſcrimen inter præcepta naturalia, & poſitiva, quando quæritur, an liceat ponere, vel non auferre impedimentum, 62.

Naturalia obligant, ne impedimentum ponatur pauculis diebus ante urgentem legis obligationem. 63.

Declaratur exemplis. Ibid.

At poſitiva humana non vetant, quò minùs ponatur impedimentum aliquot diebus antè. 64. *&* 65.

Sex vel octo dierum ſpatium ante inſtantem obligationem legis attenditur in legibus naturalibus, non in poſitivis humanis. 66.

Declaratur exemplis. 67. *&* 68.

Quid cenſendum de poſitivis divinis? 69.

Etiam poſitivis non licet quinque, vel ſex diebus anteponere ex directa intentione impedimentum. 71.

Declaratur exemplis. Ibid. & ſeq.

Aliud dicendum de illo, qui uno, aut pluribus diebus antè facit aliquid, ut deſinat eſſe etiam in actu primo obligatus Lege. 73.

DIco I. Faciendum eſt hac in re diſcrimen inter præcepta naturalia, & poſitiva, dicendúmque, ſæpius, & faciliùs fas eſſe reddere ſe impotentem, aut non facere ſe potentem, ad obſervanda præcepta poſitiva, quàm naturalia. Ratio à priori eſt, quia obligatio legum naturalium affirmativarum provenit à naturali, neceſſariáque actionum per eas præceptarum convenientia cum recta ratione. Sicuti naturalium negativarum obligatio procedit ex actionum, per eas interdictarum naturali, neceſſariáque diſconvenientia, & difformitate cum recta ratione. At verò legum poſitivarum obligatio pendet originaliter à contingente, liberáque actionum, per eas præceptarum, aut vetitarum, convenientia, diſconvenientiáque cum voluntate legiſlatoris. Sicuti ergò longè faciliùs, atque ſæpius mutantur, tolluntúrque contingentia, quàm naturalia, itémque libera, quàm neceſſaria, ut patet tum ex horum deſcriptionibus, tum ex inductione præceptorum naturalium, poſitivorúmque, tum ex quotidiana praxi, tum aliis rationibus, quas brevitatis ſtudio omitto, ita longè faciliùs, & conſequenter ſæpius fas eſt illud facere, quod dixi, & declaro ſequentibus concluſionibus. 62

Dico enim II. Præcepta naturalia obligant, ne quis impedimentum eorum obſervationi apponat pauculis diebus, antequam incipiant ea urgere. Declaratur ſimul, & probatur. Quis enim inficietur, in ſeptimum Decalogi præceptum delinqui à milite, qui feriâ ſecundâ, e.g. totum ſuum peculium potitando, ſaltando, luſus temerarios exercendo perdit, prævidens, ſe feriâ ſexta, & deinceps coactum iri rapto vivere? non habiturum, unde commilitoni ea feria ſexta ſolvat id, quod ſummo jure, (die quoque ipſo pro creditore juxta *Leg. Magnam. C. De contrahend. & committ. ſtipul.* interpellaturo,) eſſe exacturum proſpicit? Et nónne idem gugulio miles inſuper impietatis notam incurret, ſi ea factitet, non ignarus, liberos idcirco fame perituros intra octo, vel decem dies, aut menſem? 63

Similiter adverſus juſtitiam peccant illi ſervi, Miniſtri, Officiales, qui per intemperantiam cauſant ſibi ægritudines, non ignari, ſe octavo die poſt illam intemperantiam non futuros pares obeundis muniis, quibus ex juſtitia graviter obligante perfungi deberent. Vide dicta *cap.* 10. *ſect.* 6. *&* 7.

Dico autem è diverſo III. leges humanas non obligare, ne quis prædicta impedimenta appo- 64

apponat aliquot diebus priuſquam eæ urgeant, ſeu illarum obligatio inſtet. Ita ſentiunt Suarez, Becanus, Palaus, & apud eum Salas, itémque Dicaſtillo *ſect.*1. relati. Probatur, & declaratur exemplo illorum, qui per crapulam procreant ſibi ægritudines, haud neſcii fore ut ſexto die pòſt, non ſint futuri idonei ad ſacrum audiendum, Breviarium recitandum, jejunium (etiam poſito quòd ægritudo reſpectu jejunii ſit potiùs impedimentum tollens omnem obligationem, quàm ſolùm excuſans à tranſgreſſione juxta doctrinam allatam *n.* 52. *& ſeqq.*) Eccleſiaſticum obſervandum, obeundam (propter periculum vomitûs) Communionem Paſchalem. Tametſi enim hi viniperdæ mortaliter peccant contra charitatem propriam, ſicuti declaravi *cap.*10. *ſect.*4.5.6. non tamen perinde peccant contra leges Eccleſiaſticas, obligantes ad Sacrum, jejunium, Communionem Paſchalem, Breviarium, ratione duntaxat Ordinis, aut Religionis recitandum. Ratio petitur tum ex authoritate Doctorum pro his exemplis *ſect.*1. relatorum, tum ex praxi, & conſuetudine optima legùm Eccleſiaſticarum interprete. *Cap. Cùm dilectus. De conſuetud.*

65 A priori rationem adferre non poſſum, quandoquidem necdum video ſufficientem cauſam, ob quam pronunciem, non poſſe à legiſlatore humano condi leges tam arctè obligantes, ut unà vetent impedimentorum octiduo ante tempus obſervationis ſine rationabili cauſa, appoſitionem, & cauſationem; licèt, ut dixi, conſuetudo videatur declarare, quòd re ipſa Leges humanæ non ſint ita rigidè explicandæ.

66 Dico IV. Qui prævidet, ſibi poſt ſex vel octo dies, quando ſcilicet inſtabit tempus obſervandi præcepti naturalis, non adfuturam facultatem illud obſervandi, niſi hodie, adeóque ſex vel octo diebus antè procuret illam facultatem, vires, medium &c. videtur obligari ad illam facultatem, vires, medium &c. hodie procuranda, at non tenetur, ſi tunc adfuturum ſit tempus obſervandi præceptum humanum. Secunda pars deducitur clarè ex concluſione præcedenti, junctâ doctrinâ, quam tradidi *num.*47. ubi dixi, faciliùs, & ſæpius à tranſgreſſione legis excuſari illum, qui non procurat media, ad ejus obſervationem neceſ-
67 ſaria, quàm qui reddit ſe impotentem. Prima pars non videtur aliter probari poſſe, quàm ex judicio virorum ſapientum, doctorúmque. Viri enim docti, & ſapientes, quos ſuper hac re conſului, & quantum reor, etiam quos conſulere non potui, arbitrantur, reſpectu tantilli temporis non eſſe faciendum diſcrimen inter obligationem non reddendi ſe impotentem, & reddendi ſe potentem. Nec dubio, quin obtineat hæc doctrina locum etiam in foro externo, ubi haud dubiè Prætor *Lege Magnam. C. De contrah. & committ. ſtipulat.* aget in illum, qui cùm octiduo, antequam inſtaret dies ſolutioni ex ſtipulatione pœnali præfixus, potuerit comparare neceſſaria, ad ſatisfaciendum, neglexit comparare.

Quòd ſi quæras primò, quot præciſè diebus, 68
menſibus, annis, antequam urgeat obligatio Legis naturalis, oporteat ſe non reddere impotentem, ſed potiùs potentem? Reſpondeo, nullum certum terminum poſſe pro omnibus legibus naturalibus nominari, reſpectu aliquarum minorem, reſpectu aliarum majorem nominandum, quia ſcilicet, ſicuti non omnes leges naturales obligant cum æquali periculo vitæ, famæ, fortunarum, ita non omnes æqualiter obligant ad impedimenta prævenienda, aut non ponenda tot, & tot diebus antè.

Quòd ſi quæras ſecundò, quid de præceptis 69
divinis poſitivis hic pronuntiandum ſit. Reſpondeo, non poſſe ipſis ita directè applicari doctrinam traditam in concluſionibus. 3. 4. 5. eo nimirum, quòd præcepta novæ legis, (de Moſaica nil attinet diſputare) non obligent ad certum diem Anni, aut Annum vitæ, ut patet enumeranti omnia, quæ pertinent ad fidem, & Sacramenta, de his enim ſolis leges condidit Salvator, ut fert commune axioma Theologorum teſte Suarez *Lib.*10. *De Legib. cap.*2. ubi illud optimè explicat, & confirmat.
Quamquam ſi quis ſciret, ſe hodie poſt octi- 70
duum naturali, aut violentâ morte ſublatum iri, & tunc non habiturum copiam Baptiſmi, aut Confeſſionis, vel Euchariſtiæ, (quæ Sacramenta ſaltem in articulo mortis jure divino ſuſcipienda eſſe ſuppono ex communi ſententia,) teneretur utique ipſum mortis articulum octo, aut etiam pluribus diebus prævenire.

Dico V. Etſi, ut concluſione tertia dictum 71
eſt, Leges humanæ non obligent, ne quis impedimenta illarum obſervationi obſtitura ponat quatuor, aut quinque diebus antè, quàm inſtet tempus, quo actus per eas præceptus poni deberet, videntur tamen obligare, ne quis ex directa intentione habendi excuſationem, ponat tale impedimentum. Ita cenſent Suarez, Becanus, Bonacina, Palaus, relati *ſect.* 1. Itémque Avila *De Cenſur. Part.*2. *cap.*6. *diſp.*4. *dub.*1. *Tract.*7. contra Joan. Sanchez, qui *in ſelect. diſp.*54. *n.*10. peccato abſolvit illum, qui die jejunii ſe labore ludicro defatigat ideo, ut
non teneatur jejunare. Quam doctrinam, etſi 72
fatetur Diana *Part.*1. *Tract.*9. *Reſol.* 52. ſibi non diſplicere, meritò tamen concludit, eam non admittendam. Certè fundamentum Sanchezii non eſt ſolidum; ait enim, generatim fas eſſe, quærere cauſam excuſantem à Legis obligatione, ſeu tranſgreſſione; quod funda-

men-

mentum falſum eſſe patet vel exemplo illius, qui legum ignorantiam affectat, quò liberiùs contra eas agat. Probatur autem noſtra concluſio tum iis omnibus Capitulis, & legibus, quibus utrumque jus vetat, ne quid in fraudem legis fiat, nominatim *Leg.* Fraudis interpretatio. *ff. De Reg. Iur. & L. Contra legem. ff. De legib.* tum inde, quòd ſi *non dubium eſt, in legem committere eum, qui verba legis amplexus, contra legis nititur voluntatem.* Text. *Leg. Non dubium. C. De legib. & Reg. fineli in 6.* certè & is in legem committit, qui dedita opera aliquid facit, ut lex non poſſit eum, quantumvis legi ſubjectus maneat, obligare in actu ſecundo. His junge, quod ex Tamburino protuli *n.50.*

73 Aliud cenſeo de illo, qui dedita opera quidpiam facit, ut deſinat totaliter eſſe legi ſubditus, ſeu lege etiam in actu primo obligatus, ut jam explicavi *n.58.* Quare, quia Palaus *cit. Tract. 3. diſp. 1. punct. 2. ſub finem* aſſerit, legem jejunii non eſſe latam propter eos, qui labore neceſſario, utili, vel honeſto ſunt defatigati, ego in praxi te non damnarem, ſi peregrinationem, aut alium honeſtum laborem, cum jejunio incompatibilem obires eo fine, ut cœnandi jus haberes, nec damnat Bonacina *loc. cit. n.16.*

SECTIO VI.

Reſolvuntur reliqua dubia indicata in Sectione quarta.

SUMMARIUM.

Probabiliter non peccas faciendo te pridie impotentem ad obſervationem legis humanæ obligaturæ poſtridie. 75.

Poſſet tamen legiſlator id vetare. 77.

An qui tenetur procurare media, hoc ipſo teneatur abſolutè ſe non facere impotentem? 78.

Adferuntur exempla, quibus non licet ſe impotentem reddere pridie præcepti urgentis. 79. *& ſeqq.*

Videtur à toto genere eſſe illicitum facere ſe impotentem ipſamet die legis. 83. *&* 84.

Utrùm ſicuti nefas eſt ponere impedimentum, ita oporteat amovere prius poſitum? 85. 86.

Utrùm obligatio non ponendi, aut amovendi impedimenti ſit eadem reſpectu impedimentorum impedientium per ſe, & impedientium per accidens? 87. *&* 88.

74 Quæres ulterius circa præſentem difficultatem, I. *Utrùm contra præceptum, aut legem peccet, qui pridie quàm urgeat legis obligatio, ponit impedimentum, ob quod craſtino non poterit ſatiſfacere legi, ſeu præcepto?*

Eſt autem ſermo de ſolo præcepto humano, nam quid de divinis, & naturalibus ſentiendum ſit, deduces ex dictis *ſect. præcedente n.63. & 69.* Eſt etiam ſermo de illo ſolo caſu, quo non ex directa intentione violandi legem, ponitur tale impedimentum, ut clarè ſequitur ex doctrina tradita *n.82.*

RESP. I. Eſt in praxi tuta opinio, quòd communiter contra nullam legem peccet is, qui per actionem ex ſe non illicitam reddit ſe pridie impotentem ad legem aliquam humanam obſervandam. Ratio eſt, quia ita ſentiunt Suarez, Becanus, Bonacina, & Dicaſtillo relati *ſect. 1.* Unde inferes, etſi prædicta impotentia cauſetur per actionem ex ſe malam, e.g. per ebrietatem, haud tamen idcirco peccari adverſus legem illam, cujus obſervationi obſtaculum ponitur, ſed eam actionem ex ſe malam retinere ſuam ſolam ſpecificam malitiam. Bonacina *loc. cit. n.15.* 75

RESP. II. Eadem opinio videtur mihi etiam ſpeculativè vera. Ratio eſt, quia nihil debet dici eſſe prohibitum ſub mortali peccato, niſi vel prægnans ratio, vel praxis communis, communéve judicium prudentium ſuffragetur. Gabriel *in 4. diſtinct. 15. q.2. fin.* Atqui communiter nil horum hîc ſuffragatur. Imò potiùs exiſtimo, plerorumque Confeſſariorum, & pœnitentium uſui conformem eſſe hanc reſponſionem. 76

Fateor tamen primò, haud dubiè competere legiſlatori poteſtatem vetandi communiter, ne quis pridie inſtantis obligationis faciat ſe impotentem, ſed potiùs expeditum: quia tamen non conſtat Principes Eccleſiaſticos, vel ſæculares uti ſolere hac poteſtate, idcirco communiter aſſerendus non eſt ille uſus. Porrò juſtiſſima ex cauſa id communiter non vetant legiſlatores, ſciunt enim eſſe duodecim horas diei. *Ioannis 11. verſ. 9.* atque adeò longè facillimè poſſe oriri ejuſmodi rerum mutationes, ut etiam qui pridie inſtantis obligationis fuerunt expediti ad legem ſequenti die obſervandam, impediantur ipſo die; ne igitur nam multi toties pridie fruſtra conarentur ſe conſervare expeditos ad exequendum craſtino præceptum, judicârunt, communiter non eſſe aliud requirendum quàm ut ſubditi, & procurarent media per ſe, atque intrinſecè neceſſaria juxta dicta *n.44.* & non facerent deditâ opera ſe per actionem pravam impotentes ad legem obſervandam. 77

Dices: *Si teneor procurare ejuſmodi media, tum teneor facere me potentem ad legis executionem, ergo hoc ipſo teneor me non facere impotentem.* 78

Reſpondeo, teneris te facere potentem inadæquatè, unde conſequenter teneris te non facere adæquatè impotentem.

Fateor ſecundò, noſtram doctrinam non 79 eſſe

Digitized by Google

eſſe ſemper, ſed tantùm communiter veram; unam enim, alterámve legem reperire eſt, in qua uſus, perſuaſióque communis oſtendit, locum non habere allatam doctrinam. Patet enim ex praxi tum privatorum, tum Magiſtratus civilis, & Eccleſiaſtici, culpæ, atque pœnæ reos eſſe Æditues, Piſtores, Sartores, Sutores, qui die Sabbati cùm poſſunt, non faciunt neceſſaria, circa ornatum, ac munditiem templi, parietum, Altaris; non pinſunt panem die Dominico neceſſarium; non parant veſtes, & calceos utendos die Dominico poſt prandium, aut die lunæ.

80 Similiter exiſtimo, eſſe omnium rectè ſentientium opinionem, illum delinquere in præceptum de Communione Paſchali, qui cùm ſuam Communionem ſtatuerit obire Dominica in Albis, quæ ex declaratione Eugenii IV. apud Navarr. *in Manual. cap. 21. num. 45.* eſt ultimus terminus temporis pro Paſchali Communione præſcripti, pridie illius Dominicæ proficiſcitur abſque urgente cauſa ad locum, ubi nec proximis diebus pòſt erit copia ſumendi Euchariſtiam. Proportionaliter dicent Doctores de illo, qui toto Anno non Confeſſus tertio Calend. Januarias illud ipſum iter capeſſit. Quare rotundè, abſolutéque ad quæſtionem initio Sectionis propoſitam dico, &

81 RESP. III. Quoties non conſtat poſitivè, eſſe communem ſenſum fidelium, quòd hæc, aut illa lex, in particulari obliget ad non ponenda pridie inſtantis executionis impedimenta, toties cenſendum eſt, non adeſſe ejuſmodi obligationem, ſed reſpectu illius legis particularis (non loquor de particularibus obligationibus juſtitiæ) locum habere illam auream Caji J.C. ſententiam *L. Semper. ff. De Reg. Iur. Semper in dubiis benigniora præferenda ſunt.*

82 Hujus latè patentis reſponſionis ratio eſt, quia *in obſcuris inſpici ſolet, quod fieri plerumque ſolet*, Text. *L. In obſcuris ff. De Reg. Iur. & cap. Inſpicimus eod. in 6.* & in re non manifeſta, ſupponimus omnia geſta eo modo, quo communiter ſolent. *Argum. ll. citatarum. & Leg. Semper in ſtipulationibus. ff. De Reg. Iur.* Cùm igitur communiter humanæ leges non obligent ad non ponenda impedimenta pridie, fit, ut quando alicui poſitivè non conſtat, utrùm hæc aut illa lex particularis obliget ad ea non ponenda, poſſit practicè uſurpare illud pronuntiatum: *Cuncta licita ſunt, niſi decreto, vel lege prohibeantur.* Nellus *De Teſt. n. 2.* favente apertè *L. Nec non. ff. Ex quibus cauſis majores.*

At non video, cur pro hoc ipſo pronunciato adducat Nellus Capitulum *Ad diſſolvendum. De deſponſat. impub.* Nil enim hanc in rem illic reperio. Sed eſt nimis quàm familiare Juriſconſultis, ſua dicta firmare legibus, non niſi violentiſſimè attractis, ut reliquos inter de pleriſque teſtatur in præfatione ſuarum obſervationum Andreas Gail ipſe J.C.

83 Quæres ſecundò: *Utrùm illo ipſo die, quo urget inſtátque, & aderit obligatio actualis exercendi actum lege humana præceptum ſit fas, abſque rationabili cauſa impedimentum ponere?*

Eſſe negant univerſim Suarez, Becanus, Palaus allegati *ſect. 1. n. 6. 8. & 12.* At P. Dicaſtillo relatus *n. 17. & 19.* videtur id non univerſim negare, & clariùs *cit. diſp. 9. De Pœnit. n. 698.*

84 Dico tamen, ſententiam Suarezii eſſe amplectendam. Cùm enim ex una parte certum ſit, poſſe à legiſlatore diſertè, expreſſè, & efficaciter vetari, ne quis (abſque rationabili cauſa) eo die, quo lex ſua urgebit, faciat ſe impotentem ad eam obſervandam, ex altera verò parte *eadem ſit vis taciti, & expreſſi.* argum. *L. Patre furioſo. ff. De his, qui ſui, vel alieni juris ſunt.* & Doctores communiter; eſſe autem eam tacitam legiſlatorum voluntatem declaret receptiſſima praxis fori interni, imò & externi, ubi ſeſe offert occaſio, idcirco pronuntiandum eſt, adverſus leges communionis, & Confeſſionis Paſchalis, Sacri audiendi, jejunii, Breviarii, abſtinendi à labore ſervili &c. delinquere illum, qui eo ipſo die, quo hæ Leges eſſent executioni mandandæ, creat ſibi abſque rationabili cauſa impedimentum, ob quod excuſetur à tranſgreſſione unius, & plurium ex his legibus. Confirmatur ex *L. Qui poteſt. ff. De Reg. Iur.* de qua ſuprà *n. 34.*

85 Quæres tertiò: *Utrùm ſicuti nefas eſt, impedimentum ponere, ita etiam ſit fas jam antea poſitum non amovere?*

RESP. I. Impedimentum, quod juxta concluſionem præcedentem illicitè appoſuiſti, teneris, ſi commodè poſſis, amovere. Probatur, quia ſicuti *Non præſtat impedimentum, quod de jure non ſortitur effectum.* Text. *Reg. 52. in 6.* ita id non præſtat impedimentum, quod facilè tolli poteſt, & conſequenter non cenſetur is efficaciter impeditus, qui facilè à ſe poteſt excutere impedimentum; ergo ſi non excutiat, incurret eam culpam, quam, qui ponit efficax impedimentum. Confirmatur ex *L. Qui poteſt. ff. De Reg. Iur.*

86 RESP. II. Si impedimentum, quod illicitè appoſuiſti, non poſſis amovere, niſi cum tam notabili incommodo, quàm ſufficiat ad illum, qui abſque culpa ſua ejuſmodi impedimentum poſuit, excuſandum à tranſgreſſione legis, haud teneris amovere. Ratio eſt, quia Doctores, dum enumerant cauſas excuſantes à tranſgreſſione legum, non faciunt diſcrimen inter illum, qui culpabiliter, & qui inculpabiliter eam cauſam poſuit. Hinc ea laſſitudo, quæ neceſſario, aut utili labore inducta excuſat à peccato cœnantem, excuſat quoque, ſi ſit ex inutili, aut etiam pernicioſo labore orta.

Quæ-

Digitized by Google

87 Quæres quartò: *An datæ ad præcedentem quæſtionem reſolutiones veræ ſint, tam reſpectu impedimentorum per accidens impedientium, quàm impedientium ſuapte natura?*

Reſpondeo, mihi necdum apparere rationem omnino ſufficientem ad faciendum nunc diſcrimen circa hæc. Accedit poſitiva probatio ex *Leg. Qui poteſt, ff. De Reg. Iur.* quæ ex lumine naturali ita pronunciat: *Qui poteſt facere, ut poſſit conditioni parere, jam poſſe videtur.* Quando videlicet poteſt facilè conditioni parere. Dynus *in hanc Regulam.* Si videtur poſſe, ergo non videtur eſſe impeditus, ergo contra legem delinquit, ſi eam non obſervet in caſu noſtræ reſponſionis, cui ſaltem reſponſioni aptanda eſt prædicta lex.

88 At verò ſi loquamur de impedimentis nondum poſitis, ſed ponendis, tunc aſſentior Sanchezio, & Bonacinæ relatis *ſect.* 1. ac dicentibus, non tam graves cauſas exigi, ut licitè apponantur impedimenta per accidens impedientia, quàm ut licitè apponantur impedientia per ſe. Ratio hæc mihi occurrit, quia cùm impedimenta per accidens impedientia ſint valde crebra, nimis forent rigidi legiſlatores, ſuáſque leges redderent nimis difficiles obſervatu, ſi vellent tam ſtudioſè caveri hæc, quàm illa, quæ impediunt per ſe. Confirmatur authoritate S. Thomæ 1. 2. *quæſt.* 20. *a.* 5. *in C.* dicentis, non dari judicium (adeóque nec legem) de re aliqua ſecundùm id, quod eſt per accidens, ſed ſolùm ſecundùm illud, quod eſt per ſe.

SECTIO VII.

Quid reſpondendum ad inſtantias, & rationes allatas Sectione ſecunda?

SUMMARIUM.

Reſpondetur ad inſtantias, & rationes n. 21. *& ſeqq. allatas.* 89. *& ſeqq.*
Singulariter ad inſtantiam non potentis audire Sacrum ob excommunicationem. 93.
Habet hoc exemplum peculiarem difficultatem. 94. *&* 95.
Quid ſi quis captivus negligat procurare liberationem à carcere, ut poſſit audire Sacrum? 95.
Quid de ſuſcipiente iter incompoſſibile cum Sacro? 96.
Et de donante alteri ſua perſpicilia, ſine quibus nequit recitare Breviarium? 97.
Et de faciente ſe impotentem ad jejunium per laborem inutilem? 98.
Quomodo intelligatur Axioma: Quando aliquid prohibetur, prohibentur etiam omnia, per quæ ad illud pervenitur? 99.
Nequit una generalis, & illimitata reſponſio dari ad quæſtionem in titulo capitis vigeſimi ſeptimi propoſitam. 102.
Indicatur remiſſivè notabilis Caſus de auditione Sacri? 103.

Cum aperuerim, quid reſpondendum cenſeam, tum ad generalem quæſtionem *ſect.* 1. propoſitam, tum ad ſpecialia dubia controverſa, quæ *ſect.* 4. indicavi, operæ pretium erit ex dictis deducere, quid reſpondendum videatur ad inſtantias, & rationes in utramque partem adductas *ſect.* 4. 89

Ad exempla *n.* 21. *&* 22. allata reſpondetur, ex iis confirmari doctrinam de præceptis naturalibus traditam, *n.* 72. & propterea illa exempla contineri eâ doctrina, cùm obligatio juſtitiæ utique oriatur ex præcepto naturali. Adde, quòd ad ſervandam æqualitatem, quam inducit lex juſtitiæ, neceſſe ſit arctius frœnum injicere hominibus. Suprà *n.* 55. 90

Idipſum rectè probat ratio, quam *cit. n.* 21. adduxi ex Sanchez, quamvis ad doctrinam *n.* 66. poſitam conſequenter negandum ſit, eſſe generatim reſpectu omnium legum, & reſpectu diei actualem obligationem præcedentis, verum, quòd eadem lex finem præcipiens obliget, ne quis mediis illicitis reddat ſe impotentem.

Ad exemplum æditui, & piſtoris inductum *n.* 23. jam reſpondi *n.* 79. ipſa praxi, & conſenſu Doctorum conſtare, quòd doctrina *cit. n.* 75. tradita extendi non debeat ad hæc exempla, quam doctrinam ſanè non ſectarer, ſi pro aliis ſexcentis inſtantiis haberemus tam claram. 91

Ad inſtantiam communionis Paſchalis, de qua *n.* 24. patet ex dictis *n.* 80. eam excipiendam à reſponſione *n.* 75. Sicuti & doctrinæ *n.* 84. conformis eſt inſtantia de eadem communione Paſchali producta *n.* 25. quemadmodum & producta *n.* 6. firmat allatam *n.* 7. §. 5. de cenſurato.

Ad impedimentum ex cenſura excommunicationis profectum, & *n.* 26. explicatum, quod attinet, fatendum omnino eſt, eſſe communem ſenſum Doctorum de ea controverſia diſputantium, quòd ejuſmodi homo peccet in duo ibidem indicata præcepta, ut præter ibidem citatos tenet etiam Fagundez *De Præcept. Eccl. præc.* 1. *l.* 2. *cap.* 8. *num.* 3. Bonacina *p.* 1. *n.* 13. Diana *Part.* 5. *Tract.* 9. *Reſol.* 88. Et confirmatur hæc doctrina ex dictis *n.* 84.

Ad exemplum illius, qui, ut vidimus *n.* 29. negligit petere abſolutionem à cenſura tunc, cùm adeſt obligatio audiendi Sacri, fateor ſimiliter, eſſe communem perſuaſionem citatorum Doctorum, quòd is non agat contra præceptum audiendi Sacri, à qua perſuaſione non auſim recedere, licèt diſcrimen, quod Avila, Suarez, Bonacina, & Fagundez con- 93

ſtituunt inter hunc hominem, & illum, qui tunc, cùm adeſt præceptum Communionis Paſchalis, non petit abſolutionem à cenſura, mihi non appareat ſufficiens.

94 Ne tamen propter hanc inſtantiam in dubium revocemus doctrinam traditam *num.* 99. & 85. Dico eſſe veroſimile, quòd Eccleſia præcepto de Sacro audiendo nunquam comprehenderit excommunicatum, atque adeò, quando quis incurrit excommunicationem, ponit ſe in eo ſtatu, in quo lex de Sacro audiendo deſinit etiam in actu primo obligare, juxta declarationem allatam, *num.* 14. *& ſeqq.* ut proinde mirum non ſit, quòd non peccet in prædictam legem, incurrendo excommunicationem, aut inſordeſcendo in illa.

95 Rationem hoc dicendi non habeo niſi communem ſenſum DD. negantium, ab ejuſmodi homine delinqui in legem memoratam, ſed ab ea eximi per modum oneris in pœnam delicti, ut addit Bonacina *num.* 13. Quodſi meum privatum judicium ſequerer, potiùs quàm cæterorum, damnarem talem hominem peccati in primum præceptum Eccleſiæ patrati, ratus non poſſe me ſolidè refutari. Nam ad inſtantiam, quam Suarez, & Fagundez allegati *num.* 27. cum Bonacina *num.* 13. adferunt de illo, qui negligit procurare valetudinem, aut liberationem è carcere, reſponderem, quandoquidem, qui patrat ſcelus dignum excommunicatione, aut in hac pertinaciter perſiſtit, in Eccleſiam delinquit, utpote in eam contumax. Doctores communiter *in definitione cenſuræ*, mirum non eſſe, ſi Eccleſia eum nolit excuſatum, quando is negligit in prædicto caſu ſacrum, ne videlicet ex Eccleſiæ, quam impugnat, Indulgentia fructum conſequatur, repugnante Cap. *Bonæ* 23. *De Elect.* & cap. *Ex eo. De Reg. Iur in 6.* At verò, quia is, qui negligit liberationem è carcere, aut morbo, non peccat, ut ſic, contra Eccleſiam, non eſt mirum, quòd Eccleſia eum non adſtringat, & urgeat ut alterum.

96 Ad exemplum ſuſcipientis iter, ob quod reddetur impoſſibilis auditio Sacri, reſpondeo, rationem diſcriminis inter illum, qui pridie feſti, & illum, qui ipſo die feſto ſuſcipit ejuſmodi iter, petendam eſſe ex doctrinis traditis *n.* 82. & 84. Et ad replicam allatam *n.* 28. reſpondetur, illum, qui tempore ibidem indicato eſt futurus in loco, in quo non eſt feſtum, ideo non peccare contra religionem feſti, quia conſtituet ſe eo loco, & ſtatu, in quo lex feſti penitus ceſſat cum eo loqui. *Suprà n.* 51.

97 Et ad inſtantiam de perſpiciliis dico, illam admittendam videri, nec ocularia eſſe comparanda cum medicina, ut ſatis oſtendit commune judicium Doctorum, indoctorúmque, ea quippe ſe habent ad oculum debilem, ferè ſicut baculus ad pedem claudum.

Ad caſum de illo, qui per inutilem laborem ita ſe defatigat, ut jejunare non poſſit, non eſt opus, ut reſpondeam, cùm opinionem contrariam cenſeam eſſe veram; certè longè à mente S. Thom. 2.2. *q.* 147. *art.* 4. *ad* 3. aliorúmque antiquorum recedit Joannes Sanchez, & reliqui *n.* 30. allegati. 98

Ad argumentum *num.* 35. propoſitum patet reſponſio ex doctrinis *n.* 43. & 98. ſicut etiam ad illud, quod attuli *num.* 32. reſponderi poteſt ex conceſſis, *num.* 44. Cùm autem dicitur *n.* 33. quando prohibetur aliquid, interdici ſimul id, per quod pervenitur ad illud, intellige de eo, per quod proximè, aut ex intentione pervenitur ad illud; non autem de eo, per quod remotè, & præter directum intentionem ad id pervenitur, ſecundùm dicta *n.* 17. & 65. 99

Ad difficultatem *num.* 34. motam dico, licèt lex in actu ſecundo non obliget tunc, cùm eſt obſervatu impoſſibilis, fieri tamen ſæpe, ut etiam tunc obliget, ſeu obligare pergat in actu primo; & proinde quandoque peccet contra illam is, qui illius obſervationem ſibi reddit impoſſibilem, non tamen ſemper, juxta dicta ſuperiùs.

Ad illam Regulam juris allatam *num.* 34 *Qui poteſt facere, ut poſſit conditioni parere, jam poſſe videtur*, reſpondeo, ea confirmari doctrinam traditam *n.* 85. nec repugnare aliis. 100

Poſtremò ea, quæ ex Tamburino prolata ſunt in medium *n.* 55. & 36. non operoſè concordabuntur cum aliis doctrinis approbatis à nobis in hoc ſanè prolixo capite.

Ex his omnibus infertur, non poſſe unam generalem, & illimitatam reſponſionem dari ad quæſtionem, initio capitis propoſitam, ſed diſtinguendum inter præcepta naturalia, & poſitiva; & reſpectu poſitivorum faciendum diſcrimen inter impotentiam inductam eo die, quo urget præceptum, & inter inductam uno, aut pluribus diebus antè. Et denique negari non poſſe, quin aliqua præcepta magis vetent appoſitionem impedimenti, quàm alia, tam impedientis per ſe, quàm per accidens, & quin ſit etiam quandoque ſpectanda major, aut minor utilitas, ac neceſſitas, ut exprimit etiam Bonacina *cit. diſp.* 1. *De Leg. q.* 8. *p.* 1. *n.* 9. 101 102

Cæterùm quia in hoc capite eſt facta ſæpiùs mentio ponentis impedimentum auditioni Sacri, legi poterunt ea, quæ in hanc ipſam rem tradidi ex inſtituto in Experientiis *Tract.* 5. *n.* 444. *& ſeqq.* unà cum Caſu Venatorio, quem refero, Ibid. *n.* 449. 103

T. T. V X O.

Digitized by Google

T. T.

VXOREM, ET LIBEROS SVSTENTET.

CAPVT XXVIII.

De obligatione viri ad uxorem, liberóſque alendos.

SECTIO I.

Quatenus maritus uxorem alere teneatur.

SUMMARIUM.

Maritus tenetur uxori præbere alimenta. 1.
Etiamſi duxerit indotatam. 3.
Quando is, qui marito promiſit dotem, non ſtat promiſſis, non tenetur vir eam alere. 8.
Secùs ſi dos præſtita pereat. 10.
An teneatur eam alere poſt diſſolutum matrimonium quoad torum? 12.

1 Quæres I. *An, & quo jure maritus teneatur alere uxorem?*

RESP. I. Tenetur vir uxori alimenta præſtare. Ita omnes. Patet ex *L. Si cùm dotem.*
2 *§. 2. Sin autem. ff. Soluto matrimonio.* Nomine alimentorum intelligitur victus, veſtitus, lectus, habitatio, & alia ad vitam neceſſaria, juxta perſonæ conditionem, & qualitatem, itémque medicinæ. Bonacina *in 4. Præcept. Decalogi. diſp. 6. p. 6. §. 1. num. 1.* ex Baldo, Cyno, & Azorio *Part. 2. Lib. 2. cap. 1. q. 2. & 19.* indicatúrque tum *cit. §. Sin autem*, tum apertè *Leg. Et cætera. ff. De Verb. ſignific.* ubi dicitur: *Victus appellatione ſignificantur, quibus curandi, tuendique corporis gratiâ utimur.*

3 II. Hæc doctrina vera eſt reſpectu uxoris non tantùm dotatæ, ſed etiam indotatæ. Prima pars clara eſt ex *cit. §. Sin autem.* ubi expreſſè fit mentio uxoris dotatæ; tum inde, quòd uxor dotem adferat idcirco marito, ut ab ipſo accipiat alimenta. *Leg. pro oneribus. C. De Iure*
4 *dotium. & Leg. Dotis fructus. ff. eodem.* Secunda pars, etſi non exprimitur jure civili, aut Canonico, ſed potiùs videri poteſt repugnare *cit. §. Sin autem*, ubi maritus uxori etiam furioſæ jubetur, *& alimenta præſtare, & medicinâ ei ſuccurrere, & nihil prætermittere, quæ maritum uxori adferre decet, ſecundùm dotis quantitatem*; attamen teſtatur Sanchez. *L. 9. De Matrim. diſp. 5. n. 8.* neminem à ſe lectum, qui
5 in neget. Ratio eſt, quia duxit vel pauperm, vel divitem? Si pauperem, tum tacitè ôbligavit ſe ad eam alendam, cùm ita habeat mos omnium, qui pauperes uxores ducunt, contractus autem cenſentur fieri ſecundùm conſuetudines receptas; ſiquidem *ſemper in contractibus id ſequimur, quod in regione, in qua aliquid actum eſt, frequentatur*, Text. *Leg. Semper in ſtipulationibus. ff. De Reg. Iur.* Si verò 6
duxit divitem, tum videtur juri, quod ad petendam dotem habebat, ceſſiſſe *Argum. cap. Qui tacet. De Reg. Iur. in 6.* Atque etiam ita de divite ſentiunt nonnulli apud Sanchez *loc. cit. n. 9.* Veroſimilius tamen videtur, quod non 7
teneatur eam in hoc ſecundo caſu alere, ut rectè Sanchez tum *loc. cit.* tum *Lib. 1. diſp. 60.* ubi multos refert. Ratio eſt, nam & ita indicatur *Leg. penult. ff. Vt in poſſeſſ. Legat.* ibi: *nec ſuum quidquam habeat; & indignus eſt aliena ope, qui ſibi opitulari non vult, cùm poſſit.* Argum. *l. Bona fides. ff. De depoſito.* Repete caſum, quem ex P. Dicaſtillo, de paupere non ducenda ab obærato retuli. *cap. 24. n. 12.*

III. Quando is, qui dotem pro uxore promiſit marito, non ſtat prômiſſis, non tenetur 8
maritus uxorem alere. Ita generatim docent omnes, teſte Sanchez *cit. diſp. 5. n. 2.* Ratio eſt, quia cùm contractus ex conventione legem accipere dignoſcantur. Text. *Cap. Contractus. De Reg. Iur. in 6.* quando autem ſponſi contrahunt dote promiſſa, non aliter contrahant quoad obligationem præſtandorum alimentorum, quàm ſi promiſſa dos præſtetur, utpote quæ peti, daríque ſolet ad onera matrimonii ſuſtinenda, ut patet ex definitione dotis allata *cap. 24. n. 9.* fit, ut non purificata conditione promiſſæ dotis, ceſſet obligatio præſtandorum alimentorum. *Argum. Leg. Pro oneribus. C. De Iure dot.* Et Conditione deficiente, 9
deficit conditionatum. Barboſa Axiom. 48. *n. 2.*

IV. Si caſu fortuito pereat dos præſtita marito, 10
tenetur nihilominus eam alere vir. Bonacina *cit. diſp. 6. p. 5. n. 8.* *Quid enim tam humanum eſt, quàm fortuitis caſibus mulieris maritum, vel uxorem viri participem eſſe*, inquit eleganter Ulpianus *L. Si cùm dotem. 22. §. Si maritus. ff. Soluto matrimonio.*

Ex his apparet, quàm gravi ſcelere ſe ob- 11
ſtringant mariti, dum vel otio, vel luſu, vel potu, vel aliis damnatis rationibus rem domeſticam ita accidunt, ut non habeant, unde uxori ſuppeditent neceſſaria ad victum, cultúmque.

Quæres II. *An diſſoluto matrimonio quoad torum, teneatur maritus uxorem alere?* 12

RESP. Ad hanc quæſtionem reſponſum iri *cap. 39.* Sicut ex dictis *cap. 24. ſect. 1. & 2.* (ubi docui, quid liceat uxori circa bona mariti, nolentis ſubminiſtrare ea, ad quæ ipſe obligatur,) aliquid poteſt peti in hanc rem.

SECTIO II.

Quatenus filios alere teneatur pater.

SUMMARIUM.

Tenetur pater alere liberos. 13.
At non primo triennio ætatis. 14.
Nomine alimentorum aliud intelligitur reſpectu patris, aliud reſpectu matris. 15.
Tenetur pater facere ſumptus, ut filius diſcat literas. 16.
Quid intelligatur nomine literarum? Ibid.
Pater obligatur dare filio poteſtatem eligendi quemlibet ſtatum. 18.
Mater non tenetur primo triennio plus dare filio, quàm lac. 19.
Tenetur tamen ipſamet lactare. 20.
Et ſi non lactet, conſtituere ſuis ſumptibus nutricem. Ibid.
An hic faciendum diſcrimen inter legitimos, & illegitimos? 21.
Obligatio alendi illegitimos an ſit par reſpectu patris, & matris? Ibid.
Certum eſt, quòd uterque debeat. 22.
Iura ſanguinis nullo jure dirimi poſſunt. Ibid.
Avi, & proavi tenentur alere nepotes in defectu parentum. 23.
Non licet liberos clam exponere ad hoſpitalia, & januas divitum. 27.
An ad portam Epiſcopalis reſidentiæ? 28.
An, & quatenus Clericus teneatur alere ſpurium? 29.
Filii ſpurii alendi ſunt ab hæredibus parentum. 31.
Vxor filii alenda à patre mariti. 32.
Spurius eſt etiam à fratre legitimo alendus in neceſſitate. 33.
Pater, qui inique negavit filio alimenta, non tenetur ad reſtitutionem. 35.
Si fecit expenſas in filium dantem operam literis an poſſit repetere? 36.
Illegitimi an & quatenus poſſint eſſe hæredes? 37.
Filii ſpirituales non ſunt neceſſariò alendi à patronis. 39.

13 Succincta, diſtinctáque reſponſio ad quæſtionem in titulo Sectionis propoſitam, conſiſtit in ſequentibus pronuntiatis.

14 I. Abſolutè loquendo tenetur pater alere liberos. *L. Si quis liberis*, per totam *ff. De agnoſc. & alend. liber.* idque jure naturali. Covarruvias *In Epitome Part.2. c.8. §.6. n.1.* Etenim ratio ipſa naturalis dictat, id faciendum eſſe à patre. II. Iſtud jus naturale ſuas vires ante primum triennium non exſerit adæquatè; ſiquidem primo triennio tenetur mater alere liberos, ut rectè Doctores in decurſu citandi deducunt ex *Leg. Nec Filium. C. De Patr. poteſt.* & *cap. Ex Literis. De Converſ. infidelium.* ubi decernitur filium à patre alendum poſt triennium. V. Gl. *In c. Cùm haberet. De eo, qui duxit. verb. Secundùm facultates.* III. Nomine alimentorum aliud intelligitur reſpectu patris, 15
aliud reſpectu matris. Etenim reſpectu matris intelligitur ſolum lac, plus enim quàm lac non tenetur filio exhibere. Azor *Part.2. Lib.2. cap. 5. q.8.* Bonacina *De Leg. diſp.6. q. un. p.6. §.1. n.3.* contra Reginald. *L.20. n.31.*

Ut proinde ad reliquas omnes expenſas obligetur primariò pater, ſecundariò autem, & in ejus defectu mater. *C. Cùm haberet, De eo, qui duxit. in fin. junct. cit. c. Ex lit.* Hoc ipſo autem, quòd pater teneatur alere filium, tenetur tum omnia ad vitam hîc, & nunc ſuſtentandam neceſſaria ſuppeditare, tum etiam iis artibus, & facultatibus inſtruere, ut poſſit ſeipſum adultus exhibere, ſicut crebrò loquitur Ulpianus *cit. L. Si quis à Liberis.* Adeò ut teſtetur Azor *loc. cit. cap. 4. q.17.* eſſe conſtantem omnium opinionem, patrem jure compelli ad ſumptus, & expenſas faciendas, ut filius literis operam det, intelligendo per *literas* ea, quibus cæteri more patrio, patris conditionis filii erudiri, & informari ſolent; quam explicationem ex Recentioribus habent etiam Reginaldus *Lib.20. n.35.* Bonac. *cit. punct. 6. n.2.* & Filliuc. *Tract.28. Part. 2. n.24.* adferens hanc cauſam, quòd ſcilic. parens teneatur opem ferre filio, ut perveniat ad perfectionem illius ſtatus, quem rationabiliter eliget ipſe filius. 16

Qua ratione rectè probatur, illos parentes 17
quorum liberi non poſſunt conformiter ſuo ſtatui aliter ſe alere, quàm literis, ut ſunt filii Nobilium, aut Doctorum tenuis fortunæ, obligari ad eos curandos inſtrui literis. Silveſter *Verb. Alimenta n.1.* & Armilla *eodem verb. n.1.* Non autem probatur, quòd Agricola, aut opifex teneatur ſuum filium mittere ad ſcholas.

Nec obeſt, quòd parens obligetur dare filio 18
poteſtatem eligendi quemlibet ſtatum S. Th. *2.2. q.189. a.6. in Corp.* & conſequenter ei ſuppeditare media ad quemlibet ſtatum; hoc enim conſequens intelligi debet de ſtatibus univerſalibus, videlicet Religioſo, & Seculari, non autem de quovis particulari, ſed ſatiſfacit ſuo officio pater, ſi in filium faciat eos ſumptus, quibus pertingere queat ad ſtatum aliquem ſuæ conditioni convenientem, militarem, inquam politicum, mechanicum, Sacrum, profanum &c. Et uſus communis docet, jus determinandi filio aliquod certum ſtudium, eſſe penes patrem, qui utique magnam debet habere rationem inclinationis animadverſæ in filio.

IV. Cùm, ut ſuperiùs dictum, mater non teneatur primo triennio plùs dare filio, quàm 19
lac,

lac, ſit, ut ſi in alia filiolo neceſſaria quidpiam eroget, ſine animo donandi, poſſit à marito non paupere repetere *L. Alimenta. C. De negotiis geſtis.* Et citat. *Leg. Si quis à liberis.* §. *Si mater alimenta.* Azor *cit. q.* 8. Atque adeò, ſi nequeat ipſa lac præbere filio, debeat vir ſuis impenſis nutricem conducere. Azor *loc. cit.* & Bonacina *cit. p.6. n.5.*

20 Si verò poſſit ipſamet lactare, & tamen alii abſque juſta cauſa, (qualis juſta cauſa eſt, teſte Azor, etiam conformitas cum more patrio,) tradat lactandum, non ſolùm peccat venialiter, ut declarat Azor *loc. cit. c.4. q.3. & 4.* latè diſputans de matribus, non nutrientibus proprio lacte filios ſuos, ſed etiam tenetur ipſa ſumptus facere in nutricem, alioquin ferret ex ſuo delicto commodum contra Regulas utriuſ-
22 que juris receptas. Conſentit Layman, *Lib.5. Tract.10. Part.3. cap.5. n.5.* qui licèt *loc. cit.* doceat, eſſe hìc faciendum diſcrimen inter filios legitimos, & illegitimos, ita ut matri primo triennio incumbat onus ſubminiſtrandi neceſſaria filio illegitimo, legitimo autem ſolum lac, attamen communiter cum Teſſauro *deciſ.* 211 authores omittunt illud diſcrimen, utpote nullo jure, ſeu Lege, quantum quidem ſcio, fundatum. Sicuti etiam Reginaldus *loc. cit. n.32.* poſt Covarruviam *in Epitome, 4. Decret. Part.2. cap.8. §.6. n.10.* pro dubio, incertóque habet, quod affirmat Abbas *ad cap. Cùm haberet. De eo, qui duxit in Matrim.* ſcilicet obligationem alendi filios illegitimos parem eſſe reſpectu patris, & matris, abſque ulla diſtinctione ætatis.

21 V. Supponunt autem in his ſuis doctrinis hi Doctores, & quidem meritò, filios etiam ſpurios eſſe à patre exhibendos, ſeu ſuſtentandos. Etſi quippe Authent. *Ex complexu nefario. Cod. De inceſt. & inutilibus Matrim.* pronuntietur, tales eſſe indignos, qui alantur à patre, & *Authent. quibus modis natural. effic. ſui §. finali* generatim addatur non eſſe alendos à parentibus, attamen hæ leges civiles, ſi intelligantur de alimentis, abſolutè neceſſariis ad vitam ſuſtentandam, impiæ ſunt, repugnántque juri naturali ſuperiùs indicato, imò & ipſi civili pronuntianti; *Iura ſanguinis nullo jure dirimi poſſunt.* Text. *Leg. Iura. ff. De Reg. Iuris.* Atqui jura ſanguinis dirimerentur jure civili, ſi valerent illæ leges. Si verò illæ eædem leges accipiantur de alimentis neceſſariis vitæ, ſecundùm decentiam ſtatus tranſigendæ, correctæ ſunt per jus Canonicum. *Cap. Cùm haberet, de eo, qui duxit in Matrim. in fin.* ubi de adulteris conjugibus ſtatuitur, ut *ſecundùm quod eis ſuppetunt facultates, neceſſaria ſpuriis ſubminiſtrent;* & hoc jure Canonico ſtandum eſt in omni foro. Covarruvias *cit. §. 6. n.8. junct. num. 10. & 12.* & Paleotus apud Teſſaurum *deciſ. 212. num. 2.*

Amplia hanc doctrinam ad filios, etiam decimum octavum Annum egreſſos, aut qui in- 23
vitis parentibus uxores honeſtas duxère. Covarruvias *loc. cit. n.5.* Amplia & ad avos, & proavos, cæteróſque aſcendentes; iis quippe naturalis æquitas imperat, ut in utriuſque parentis defectu nepotes, pronepotes &c. exhibeant. Covarruvias *loc. cit. n.26.* loquens expreſſè etiam de illegitimis, ac Teſſaurus *loc. cit. n.3.* poſt Abbatem, Bartolum, & alios, imò ut deficiente patre teneatur pro matre avus paternus. Laymann. *cit. cap.5. n.7.* & Teſſaurus *loc. cit. n.9.* poſt alios, favente *Leg. Si quis à liberis. ff. De Liberis agnoſcendis. §. Vtrùm autem.* Et ſic reſpondi in contingentia facti.

Limita I. contra Azorium *loc. cit. c.4. q. 1.* 24
& Filliucium *loc. cit. n. 16. & 35.* Superiores doctrinas ad filios, qui non poſſunt aliunde habere unde ſe alant, *cit. L. Si quis à Liberis. §. Sed ſi filius.* Covarruvias *loc. cit. n.13.* cum cæteris Jureconſultis, & Reginaldo, *n.39.* Nam præſtantur hæc alimenta, quatenus neceſſitas imminet, & non ultrà. Teſſaurus *loc. cit. n.16.* ut ſi filius ſit artifex, tunc enim præſumitur poſſe ſeipſum alere. Idem *n.17.* quandoquidem quilibet præſumitur ex ſuo opificio poſſe non ſolùm ali, ſed etiam ditari. Baldus *in L. Si defunct. C. Arbitr. Tut.* Teſſaur. *Ibid.*

Limita II. ad filium, qui nil patravit di- 25
gnum exhæreditatione; etenim licitè iis negantur alimenta, quibus licitè hæreditas. Covarruvias *loc. cit. num. fin.* Reginaldus *loc. cit. n. 30.*

Infer hinc I. non eſſe generatim in praxi re- 26
cipiendum antecedens, & conſequens, quod apud Reginaldum *loc. cit. n.32.* facit Sotus *in 4. diſt.41. q. un. a.4. Concl.2.* videlicet illum, qui carnaliter cum aliqua peccavit, non teneri credere illam eſſe imprægnatam à ſe, ergo non teneri alere prolem, quam ea peperit; ſiquidem certum eſt, perſæpe occurrere tales circumſtantias, ut in foro interno, externóque debeat quis fateri, eſſe ſe verum patrem alicujus ſpurii, aut naturalis, ut oſtendam *ſect. ſeq.*

Infer II. haud leviter delinquere eos, qui 27
ſuos liberos exponunt clàm ab hoſpitalia, aut januas divitum. *Leg. Necare. ff. De Liberis agnoſc.* ubi dicitur: *Necare videtur non tantùm is, qui partum præfocat, ſed & is, qui abjicit, & alimentum negat, & qui in publicis locis miſericordiæ cauſa ædificatis exponit, quam ipſe non habet.* Quamquam excuſandi, qui ad hoſpitalia exponunt, quia aliter nequeunt vel eos alere, vel infamiam, inceſti concubitus evadere. Azor *p.2. l.2. cap.5. q.7.* Reginaldus *cit. Lib.20. n.40.* Bonacina *cit. diſp.6. De Leg. p.6. §.1. n.6.* Nam Hoſpitalia, Xenodochia, Orphanotrophia fundata ſunt pietatis cauſâ. Si tamen pater, aut quæ ob infamiam filium ita

Digitized by Google

expoſuit, ſit dives, veroſimilius cenſent ii Doctores, eſſe ab eo, vel ea reſtituendos hoſpitali domui ſumptus, in prolem ſuam factos.

28 Et cùm præcepto divino mandatum ſit omnibus, quibus animarum cura commiſſa eſt, pauperum, aliarúmque miſerabilium perſonarùm curam paternam gerere. *Trident. Concil. ſeſſ.* 23. *De Reformat. cap.* 1. non immeritò tradit *loc. cit.* Bonacina, fas eſſe patri juſta ex cauſa, qualem ego judico impotentiam alendæ prolis, eam noctu deponere ad portam Epiſcopalis reſidentiæ, aut divitis Parochi, modò id fiat ſine alterius mali prudenti periculo, nec adſit hoſpitale.

29 Infer III. Clericum poſſe filio ſpurio alimenta ſuppeditare ex bonis Eccleſiaſticis. Navarrus *in Tract. De ſpoliis Clericorum.* §. 19. *n.* 11. Azor *cap.* 12. *q.* 4. Filliucius *n.* 31. Bonacina *loc. cit. n.* 4. Argum. *Cap. Paſtor. diſt.* 86. ibi: *Si non paviſti, occidiſti, & Cap. Cùm haberet, De eo, qui duxit in Matrim.* Nec obeſt conſtitutio B. Pii V. quam de laicis æquè, ac Clericis diſponentem, ad longum deſcribit Navarrus *cit.* §. 19. *n.* 1. Etenim idem Doctor ſufficienter probat, per eam nihil derogari juri naturali, aut Canonico, ſed ſolis privilegiis, diſpenſationibus, indultis faciendi teſtamenta, & donationes filiis ſpuriis contra, vel præter jus commune. Et putat Azor, *loc. cit.* hanc doctrinam eſſe veram, etiam caſu, quo pater Clericus eſt ex patrimonio dives; quod mihi non improbatur. Vult tamen Navarrus, ſuam ſententiam reſtringi ad caſum, quo ſpurius non habet, unde aliàs ſe alat.

30 Infer IV. Patrem Clericum, ſeu Laicum, teneri filiæ etiam ſpuriæ dotem conſtituere. Navarrus *loc. cit. n.* 11. Covarruvias *in Epitome Decret. Part.* 2. *cap.* 8. § 6. *n.* 15. Sanchez latè *Lib.* 4. *De Matrimon. diſp.* 26. Quia, qui poteſt, & debet filiam alere, poteſt, & debet eam dotare, cùm dos ſuccedat in locum alimentorum. Bartolus *in L. Uxorem.* §. *Pater naturalis, ff. De leg.* 3. communi calculo approbatus.

31 Infer V. Filios etiam ſpurios alendos eſſe ab hæredibus parentum. *Authent. Licet. C. De natural. Liberis.* Covarruvias *loc. cit. n.* 11. Itemque à fiſco, cui ob crimen diſtinctum à crimine hæreſis, vel læſæ Majeſtatis, addicta ſunt bona patris. Bonacina *loco cit. num.* 10. contra alios.

32 Infer VI. Uxorem filii eſſe alendam à patre mariti cùm nequit eam alere filius. Sanchez. *cit. diſp.* 26. *n.* 21. Ratio eſt, quia in toties citata Lege *Si quis à Liberis.* §. 12. ita ſtatuitur: *Non tantùm alimenta, verùm etiam cætera quoque onera liberorum patrem ab judice cogi præbere, reſcriptis continetur.* Atqui mariti onus eſt alere uxorem. *Suprà ſect. præced.*

33 Infer VII. Etſi frater dives jure ſanguinis, & ex propria fratris obligatione compellitur ad ſuppeditanda etiam fratri illegitimo alimenta *L. Mariti ff. De Iure dotium.* Atque ita ſæpius decidit Rota Romana, teſte Bonacina *n.* 2. & ego reſolvi in contingentia facti, attamen haud rectè ab eodem Bonacina hanc doctrinam intelligi de illo etiam ſpurio fratre, qui cùm ſit Doctor, poteſt ſibi aliquid comparare propria induſtria, vel exercitio. Etenim ne pater quidem obligatur id officii præſtare filio, habenti aliunde, unde ſine probro ſe alat.

Suprà n. 24. Certè *in cit. Leg. Si quis à Liberis.* 34
§. *Sed ſi filius* ita ſancitur: *Sed ſi filius ſe poſſit exhibere, æſtimare judices debent, ne non debeant ei alimenta decernere.* Et mox ſubditur, patrem non poſſe à judicibus compelli, ut alat *filium opificem, qui in ea valetudine ſit, ut operis ſufficere poſſit.* Et Reginaldus *loc. cit. n.* 39. meritò addit, patrem liberari obligatione alendi filii, ſi quis alius eum nutrire velit. Quare non aſſentior Azorio *cap.* 4. *q.* 1. aſſerenti, etiam caſu, quo filius per ſe ſuſtentare ſe poteſt, vel aliùnde per alios quoſlibet, ei à patre alimenta deberi, ex æquitate naturali, & jure Canonico, Civilique.

Infer VIII. Patrem, qui iniquè filio ali- 35
menta negavit, non teneri ad ullam reſtitutionem filio faciendam, niſi fortè filius idcirco debita contraxiſſet. Bonacina *num.* 12. cum aliis. Etenim pater non debet alimenta filio, niſi in ſubſidium, ut vitam conſervet. *cit. Leg. Si quis à Liberis.* Ergo quando vita eſt aliter conſervata, ceſſat obligatio paterna.

Infer IX. Patrem, qui in filium navantem 36
operam literis fecit impenſas, quas non tenebatur, poſſe eas à filio repetere, minuendo e. g. ejus legitimam; ſi quidem eas fecit animo non donandi. Azor *loc. cit. cap.* 4. *q.* 18. Si tamen eas non repetiit ante mortem, cenſetur condonâſſe, & ideo non poſſunt à fratribus trahi in partem legitimæ, aut addit idem, cum aliis communiter.

Infer X. Etſi filius ſpurius, nec ex teſtamen- 37
to, nec ab inteſtato, nec ex ullo contractu inter vivos, ullam bonorum, paternorum partem poteſt capere, *Authent. Quibus modis natur. effic. ſui* §. *ultimo.* Azor *cap.* 9. *q.* 1. ex communi jureconſultorum; attamen filios naturales patri non habenti uxorem, aut alios legitimos liberos, ab inteſtato ſuccedere in duabus unciis, ſeu ſexta parte bonorum, *cit. Authent. Quibus modis.* §. *Si quis autem filios habet.* Azor. *c.* 7. *q.* 1. Imò & ſpurii ſuccedunt tum abſolutè matri ignobili, tum etiam illuſtri, ſi hæc non habet alios legitimos filios. Azor *cit. cap.* 9. qui eodem cap. aliiſque præcedentibus, & ſequentibus multas curioſas, & utiles quæſtiones de filiis illegitimis proponit, ſicut & de legitimis. Dicuntur autem ſpurii illi, qui nati ſunt ex concubitu legibus damnato, id eſt habito

bito inter perſonas, cum quibus nequibat ſtare Matrimonium, ut ſunt adulteri. At naturales appellantur, qui progeniti ſunt ex parentibus nulli impedimento dirimenti obnoxiis. Quanquam ſubinde confunduntur hæc duo vocabula, at nos hîc diſtinguimus. Vide poſt hæc miſſa in lucem noſtrum Henr. VVangnereck Commentario in Jus Canonicum *Lib.* 4. *Tit.* 17. *cap.* 6. differentem de naturalibus, ſpuriis, nothis, manceribus.

38 Infer XI. Eſſe à Confeſſariis graviter increpandos patres, qui ſua bona ita dilapidant, ut poſt eorum mortem, non ſint filii habituri, unde ſe honeſtè, & congruenter ſuo ſtatui alant, & filiæ cogantur matrimonia miſera inire, aut cœlibes manere.

39 Infer XII. Non videri probandam opinionem Joannis Fabri, Franci, atque aliorum Juriſperitorum, qui apud Tiraquellum *Commentar. in L. Si unquam, Cod. De revoc. donat. Gl. in verb. ſuſceperit Liberos. n.*31. adverſus Gulielm. Benedict. apud eundem. *n.*40. exiſtimârunt, filios quoque ſpirituales eſſe è patre ſpirituali nutriendos: etenim neque Leges, neque rationes, hactenus allatæ militant pro his filiis, multò minùs conſuetudo.

SECTIO III.

An alendi, de quibus eſt dubium, utrùm ſint filii?

SUMMARIUM.

An integre alendus à te is, de quo dubitas, an ſit tuus filius? 41.
An ſaltem ex parte alendus? 42.
In re dubia non eſt danda certa ſententia. 44.
Dubitans, an ediderit aliquod votum, non tenetur exequi. 45.
Refertur Caſus longè rariſſimus. 47.
Quid ſi quis peccavit cum ſoluta, cum qua etiam alius? 49.
Quid in foro externo ſtatuatur? Ibid.
Filiatio non eſt plenariè probanda, quando agitur de alimentis. Ibid.
Quid ſi maritus ſciat, uxorem admiſiſſe adulterium, ideòque dubitet, an proles ſit ſua? 50.
Quid ſi illam tractâſſet ut ſuam, & nominâſſet ſuam? 50. *& infrà n.*71. *&* 80.
Solvitur difficile argumentum. 52. *&* 53.
An in dubio præſumatur quis legitimè natus? 53. *&* 54.
Quando duo jecerunt ſagittam in bovem inde necatum, uter præſtabit damnum? 55.
Suaſor homicidii dubitans, an homicidium ſit ſecutum ex ſuo Conſilio non tenetur ad reſtitutionem. 56.
Quid ſi quis probabiliter cenſeat, aliquem eſſe ſuum filium? 59.
Ex opinione ſpeculativa probabili non licet ſemper inferre practicam probabilem. 60.
Quid dicatur certum mortaliter? 61.

Quæ de neceſſitate alendi illegitimos dixi *Sectione præcedenti*, intelligenda ſunt de illis, quos conſtat eſſe proprios filios; quia verò non ſemel ſum expertus in Sacro tribunali difficultates haud parvas, propter illos, de quibus pœnitentes dubitabant, eſſéntne revera eorum filii, an verò alterius; idcircò duo hic diſcutiam. Primum, *An quando omnibus conſideratis dubitas, ſitne hic tuus filius nec ne, tenearis illum exhibere.* Secundum, *An tenearis alere, quando eſt ſolummodo probabile eſſe tuum filium?* poſtmodum Sectione ſequenti aliqua Corollaria deducam ex dictis hac Sectione. 40

Dico itaque I. Quando omnibus conſideratis poſitivè, & rationabiliter dubitas de aliquo puero, utrùm ſit tuus filius, nec ne, non obligaris facere in illum omnes expenſas, ad quas tenereris, ſi liquidò ſcires eſſe tuum. Ita docent Molina. *Tract.* 3. *diſp.* 103. *n.*3. Vaſquez. 1.2. *diſp.*66. *cap.*8. *n.* 46. Palaus *Tract.* 1. *diſp.* 3. *punct.*5. *n.*15. Ferdinandus Rebellius *De Obligat. Iuſtit. Part.*1. *Lib.*3. *quæſt.*10. *n.*11. Salas *in* 1. 2. *Tract.*8. *ſect.*24. *num.*247. Oviedus *in* 1.2. *Tract.* 5. *Controv.*4. *punct.*5. Diana *Part.*4. *Tract.*5. *Reſol.*31. contra Azorium *Part.*1. *Lib.*2. *cap.*19. *quæſt.*8. & Bonacinam, *de Matrim. quæſt.*4. *punct.*15. *num.*10. ratos, quando duo carnaliter cognoverunt aliquam ſolutam, ex qua ſuſcepta eſt proles, ſed dubitatur, utrius illorum ſit ea proles, ſuſtentandem eſſe integre ab uno, ſi alter aut non poſſit, aut non velit. Ratio poſitæ concluſionis eſt, quia & limitata cauſa non niſi limitatum producit effectum, *L. In agris. ff. De acquir. rerum dominio* cauſa autem debitæ ſuſtentationis eſt paternitas, ſeu generatio, quæ utique valde limitatur, quando eſt dubia, & non certa; & videtur per ſe eſſe valde durum, atque à communi ſenſu abhorrens, dicere, quòd ex dubio fundamento oriatur tanta obligatio, quanta ex certo; eſt autem dubium fundamentum obligationis prædictæ, quandò propriè dubitatur, utrùm tu ſis nec ne pater hujus. Confirmatur à fortiori ex dicendis concluſione ſequenti. 41

Dico enim II. Probabilius eſt, te non obligari ad quidquam alimentorum præſtandum illi, de quo omnibus conſideratis poſitivè, & rationabiliter, ſeu ob prudentem peculiarémque cauſam dubitas, utrùm ſit tuus filius nec ne. Ita ſentiunt S. Antoninus 2. *Part. Tit.* 1. *cap.*7. *in fin.* Silveſter *verb. Adulterium. quæſt.*5. Armilla Fumi *eodem verb.* Navarrus *in Manuali cap.*26. *n.*49. Leſſius *Lib.*2. *De Iuſtit. cap.*10. 42

 *n.*39.

*n.*39. ubi teſtatur, authores ita communiter ſentire, etſi fateor, diſſentire omnes *num. præced.* relatos; illi quippe omnes cenſent, te abſolutè loquendo obligari pro ratione dubii, multum, aut parum, aut dimidium alimentorum ſuppeditare.

43 Sed refutantur I. Quia in dubio eſt melior conditio poſſidentis ſua bona, *L. Si ob turpem. ff. De condict. ob turp. cauſ.* II. Quia cùm ſunt partium jura obſcura, reo favendum eſt potiùs, quàm Actori *Reg.* 11. *in* 6. puer autem, qui à te petit alimenta, eſt actor, tu reus.

44 Confirmo poſitam concluſionem I. Inde, quòd ſit indecens, ut in re dubia certa detur ſententia. S. Antoninus *loc. cit. ex capit. habuiſſe. diſt.* 33. ubi S. Gregorius ait: *In rebus ambiguis abſolutum non debet eſſe judicium*, videlicet ad condemnandum, ut liquet ex quæſtione in genere etiam turpitudinis, ad quam
45 reſpondet Summus Pontifex. II. Inde, quòd qui dubitat, utrùm aliquod votum ediderit, nec ne, poſſit perinde ſe gerere, ac ſi ſciret, à ſe non eſſe editum ullum votum, Suarez *Lib.* 4. *De voto. cap.* 5. Palaus *Tract.* 1. *diſp.* 3. *punct.* 9. cum pleriſque apud Dianam *Part.* 4. *Tract.* 4. *Reſol.* 10. contra Vaſquez 1.2. *diſp.* 65. *cap.* 3. & alios. Re vera enim tali homini apertè patrocinatur adductum Axioma: *In dubio melior eſt conditio poſſidentis*, quemadmodum ex inſtituto declaravi, & probavi *in Tract. De Iubileo n.*94. ergo qui dubitat, utrùm aliquam prolem ediderit, ſeu genuerit, poteſt ſe perinde habere, ac ſi certus eſſet, nullam eſſe à ſe editam, ſeu genitam. Etenim non apparet *conſiderabile* diſcrimen inter eum, qui dubitat, utrùm ediderit votum alendi aliquem pauperem, & inter eum, qui dubitat, an ediderit, ſeu genuerit aliquem pauperem.

46 III. Inde, quod ipſemet Bonacina *loc. cit. n.*8. poſt Leſſium *loc. cit. n.*40. Filliucium *Tract.* 32. *n.*223. & alios infrà *n.*65. doceat, quando ex adultera genitus eſt puer, illum, qui rem habuit cum adultera, non obligari ad quidquam expendendum ratione illius pueri, ſi dubitat, utrùm is à ſe, an potiùs à marito adulteræ ſit genitus, probántque iſti tres authores hanc veriſſimam doctrinam inde, quòd in dubio ſit melior conditio poſſidentis libertatem ſuam, & pecuniam. Eandem doctrinam tradunt Azor *Part.* 3. *Lib.* 5. *cap.* 6. *quæſt.* 8. Palaus *loc. cit. n.*14. Molina *cit. Tract.* 3. *diſp.* 101. Fumus *Verb. Adulterium n.* 7. quamvis Rebellus *loc. cit.* videatur magis conſequenter ad ſuum, horúmque auctorum principium loqui, dum etiam hunc obligat ad expenſas in alimenta facienda pro rata dubii.

47 IV. Addo reſolutionem, quam dedêre duo JC. apud Boërium *deciſione* 299. *n.*10. ad ſequentem.

Caſum rariſſimum.

Duo erant fratres eodem nomine nuncupati; qui duos habebant filios adeo ſimiles, quòd unus non cognoſcebatur ab altero, & quilibet eos, ut filios diligebat, ac filios appellabant; quorum unus in ſtudio mortuus, alter domum rediit, & hæreditatem utriuſque defuncti tanquam filius vindicabant. Quæritur an alterius tantùm, an neutrius hæreditatem habere debuerat? Dicit Pileus, quòd de rigore ſecundùm Ioannem neutrius, cum ſe filium non probet, ſed ex æquitate habebit illam, quæ ſibi magis veriſimiliter debebatur. Albericus verò tenet primam, ſcilicet rigorem, quia utrunque petendo eſt ſibi contrarius, quòd non poſſit utriuſque eſſe filius, ideo repellendus.

Ita ad verbum Boërius minimè diſſentiens. 48
Unde infero, ſi ille adoleſcens non potuit de rigore poſtulare hæreditatem alterius ex illis duobus fratribus, cùm tamen certum eſſet, illum eſſe alterutrius filium, pari ratione eſſe non improbabiliter re repellendum illum nothum, qui alimentationis partem petit ab illo, de quo ſuprà *n.*42. Si nequit petere, ergo nec hic tenetur eam illi præſtare, etenim correlativorum eadem eſt ratio.

Dico III. Etſi præcedens concluſio vera, at- 49
que intelligenda eſt etiam in caſu, quo proles illa ſuſcepta eſt ex ſoluta, cum qua duo, tréſve fuerunt carnaliter commixti, & quorum uterque ſcit, ſe perfectam copulam habuiſſe cum illa, longè tamen certior eſt, quando vel quis cum conjugata peccavit eo tempore, quo maritus cum illa habitabat; vel ob peculiarem rationem dubitat, utrùm aut ſuum ſemen ſit prolificum, aut illud immiſerit in vas fœmineum, aut mulier illud retinuerit, aut ipſe habeat proportionatum cum illa &c. Nam quando eſt peccatum cum conjugata, authores ſuprà relati fatentur, adulterum, in dubio, an ſit ipſe pater prolis ſuſceptæ, non obligari ad quidquam erogandum in illam prolem; at quando oritur, manétque rationabile dubium de immiſſione, retentione, proportione ſeminis, tum adeſt duplex cauſa dubitandi, an hic ſit pater, & idcirco adeſt duplex, ſeu geminatus titulus negandi alimenta.

Verum quidem eſt, ſi hæc cauſa deferretur ad tribunal, fore, ut judex ſingulos ex his ſcortatoribus condemnaret ad præſtandam ſaltem aliquam partem victus juxta *L. Ita vulneratus* §. *Æſtimatio. ff. ad L. Aquil.* id tamen faceret, tùm quia maleficia non debent eſſe impunita, ut *Ibid.* exprimit JC. tum quia quando agitur in foro de præſtandis alimentis, non oportet probare plenariè filiationem. Maſcard. *Concl.*786. *n.*10.

Dico IV. Quando maritus ſcit, ſuam uxo- 50
rem admiſiſſe adulterium, & omnibus perpen-

ſis

Digitized by Google

ſis rationibus dubitat, utrùm proles, quæ poſt adulterium nata eſt, ſit ſua, an potiùs adulteri, etiam non tenetur ad ullas expenſas. Eſt quidem hæc concluſio contra auctores *n.*41. nominatos, traditur tamen ex parte à Rebello *loc. cit.* quatenus docet, adulterium in dubio, an ſuus ſit filius ille, quem enixa eſt adultera, obligari ad partem alimentorum proportione, ſeu quantitate dubii, unde conſequenter hic auctor maritum liberat parte expenſarum; verùm totaliter liberandum eſſe ante judicis ſententiam, tenent S. Antoninus, Silveſter, Navarrus, Leſſius relati *n.*42. & inde probatur, quia ei apertè favent duo principia *n.*43. expreſſa. Quòd ſi tamen maritus talem prolem tractâſſet, ut ſuam, nominaſſétque ſuam, tunc (& non aliter, inquit Maſc. *Concluſ.*788. *n.*47. & omnes eodem teſte) eſſet præſumptio juris, illam eſſe ſuam prolem. Maſc. *Ibid. n.*6. & Covarruvias *in Epit. Part.*2. *cap.*8. §. 3. *n.*8. poſt alios; adeóque adforet major cauſa damnandi etiam in foro conſcientiæ maritum ad alimentationem, quia in dubio ſtatur quoad forum internum quoque præſumptionibus externi. Sanchez *Lib.*7. *De Matrim. diſp.*37. *n.*12. ex communi.

51 Objicies I. contra concluſionem, ex ea ſequi, ejuſmodi puerum cariturum patre, à quo alatur.

Reſpondeo eſſe quidem hoc verum, & miſerandum, non tamen dictu abſurdum, & admitti debet ab omnibus, in cauſa ſequentis concluſionis.

52 Objicies II. Natus ex adultera, quamdiu non conſtat ipſi, ſe eſſe procreatum ab adultero potiùs, quàm à marito, poteſt ſe gerere pro legitimo, ut tradunt Doctores; ergo habet jus exigendi alimenta à marito ſuæ matris tanquam à patre; ergo maritus debet facere impenſas, alioquin illud jus, ſeu illa actio foret inutilis, & daretur bellum utrinque materialiter juſtum, contra communem Doctorum cum Valentia *Tom.*3. *diſp.*3. *q.* 16. *p.*2.

53 RESP. Etſi Vaſquez *loc. cit. n.*44. atque alii plures poſt Palaum *Tract.*1. *cit. diſp.* 3. *punct.*5. *n.*1. abſolutè docent, in dubio, utrùm ſit quis legitimus nec ne, præſumendum eſſe legitimum, contrarium tamen tenent Abb. *in cap. Pervenit, Qui filii ſint legit.* Decius, & alii, quos refert, ſequitúrque Maſcard. *De probationibus Concluſ.* 788. & qui allegat, ſe eſſe legitimum, id probare debet. Maſcard. *Ibid.* aliíque apud ipſum, & Covarruviam *in* 4. *Decretal. Part.* 2. *cap.* 5. §. 3. *n.* 1. At Palaus *loc. cit. num.*3. & Ovied. *in* 1.2. *Tract.* 5. *Contr.*4. *p.*5. concilians has duas ſententias optimè ait, primam eſſe veram caſu, quo puer eſt Reus, & poſſeſſor, alteram caſu, quo idem puer eſt (ut in noſtra concluſione, in qua petit victum) Actor, & contendit hæreditatem habere; tunc enim debet legitimitatem probare, cùm ea ſit fundamentum ejus intentionis, quo non probato, non poteſt alios manifeſtè legitimos privare jure ſuo certo. Vide tamen infrà *num.* 83.

Quòd ſi nulla lis vertatur inter aliquos, ſed quidam prætendat Ordines, aut Prælaturam, 54
tunc reputandus eſt filius legitimus, quoties de contrario non fuerit diffamatus. Ita Palaus *n.*4. teſtâns id tradi *Cap. Tranſmiſſæ, & cap. Pervenit. Qui fil. ſint legit.* Sed primus horum Canonum haud multum probat; alter nihil; ipſa tamen doctrina eſt probabiliſſima. Sed hiſce junge ea, quæ ex Fagnano referam in calce hujus capitis ſingulariter *num.*84. Quamquam praxis Germaniæ conformiter ordinationi Trid. Concilii *ſeſſ.*23. *cap.*5. *De reformat.* neminem non privilegiatum admittit, ad Sacros Ordines, niſi inſtructum literis teſtimonialibus legitimorum natalium, ut etiam Conſtit. Synod. hujus Diœceſis *Part.* 1. *Tit.* 14. *n.*3. diſertè requirunt. Plura de illegitimitate petes ex Experientiis *Tract.* 8. *Caſ.*11. in ordine ad Sacros Ordines.

Objicies III. cum Molina *cit. Tract.* 3. *diſp.* 55
103. Si duo conjecerunt ſagittam in bovem alterius, qui mortuus concidat, debet uterque pro quantitate dubii, utrùm ex ſua potiùs, an alterius ſagitta ſit mortuus bos, contribuere ad reparationem damni, ergo, & quando duo dubitant, ſitne hic ſuus filius, nec ne, tenetur uterque, pro quota dubii conferre ad ſuſtentationem.

RESP. Si unius ſagitta inflixit plagam lethalem, alterius nullo modo lethalem, & ignoretur, cujus nam ſit illa ſagitta, quæ lethalem inflixit, neutrum teneri ad ullam reſtitutionem ante judicis ſententiam; cùm meritò ſinguli dubitent, utrùm re ipſa occiderint illum bovem, & in dubio melior ſit conditio poſſidentis ſua bona, atque ſuam libertatem.

Certè S. Thomas 2.2. *q.*62. *a.*7. de coope- 56
rante ad damnum ita loquitur: *Tunc ſolùm tenetur. cùm probabiliter æſtimari poteſt, quòd ab eo actio injuſta ſit ſubſecuta*; & Silveſter, Petrus Navarra, Henriquez, atque alii, quos citant Sanchez *Lib.*2. *De Matrim. diſp.*41. & *Lib.*1. *Moralium. cap.*10. atque Palaus *Tract.*1. *diſp.*3. *p.*4. inficiantur, illum qui ſuaſit homicidium, teneri ad reſtitutionem, ſi rationabiliter dubitet, utrùm homicidium, quod re ipſa ſecutum eſt, fuerit ex ſua ſuaſione ſecutum. Huic reſponſioni apertè favet ratio Legis *Ita vulneratus. ff. Ad L. Aquil.* juncta Gloſſ. *ad verb. Diſputandi.*

Poteſt tamen in caſu, quem ponit Molina, 57
judex temeritatem utriuſque plectere condemnatione ad reparationem damni illati. *cit. Leg. Ita vulneratus.* Quòd ſi utriuſque ſagitta lethaliter bovem vulneravit, tollitur dubium

bium

bium de authore necis, præſumitur enim uterque ad necem concurriſſe, ut cauſa partialis, & uterque puniretur tamquam homicida verus, ſi uterque eodem modo vulneràſſet hominem, juxta cit. Leg. *Ita vulneratus. & Leg. Item Mela. §. Sed ſi plures ff. Ad legem Aquiliam. & cap. Significaſti 2. De homicidio*; quæ jura latè explicant, diſtinguúntque Clarus *Recept. ſentent. l. 5. §. Homicidium. à num.* 37. *ad* 42. & Andreas Gaill *Obſervation. l. 2. tota Obſer-*
58 *vat.* 109. Quia verò non poſſunt, aut certè non ſolent duo homines eſſe ſinguli, cauſa partialis, ſeu concauſa unius filii, ſicuti poſſunt eſſe unius mortis, ideo illa inſtantia Molinæ, ut ſic non convincit, quamvis probabiliſſimam reddat ejus opinionem.

59 Dico IV. Quando tibi probabile eſt, illum, quem enixa eſt mulier, cum qua carnaliter peccâſti, non eſſe tuum filium, ſed potiùs alterius, non obligaris ullos ſumptus facere in eum. Ita Leſſius *Lib. 2. De Iuſtit. & Iure. cap.* 10. *dub.* 6. *n.* 40. dicens, hoc eſſe certum. Conſentit Bonacina de Matrim. *q.* 4. *p.* 15. *n.* 9. Ratio eſt, quia licèt tunc tibi etiam fortè probabile ſit, eſſe tuam prolem, potes tamen illam ex duabus his opinionibus ſpeculativis accommodare praxi, magis arriſuræ tibi, ut notant uterque hic Doctor.

60 Etſi enim verum non eſt, quòd ſicut poſſumus liberrimè ſequi alterutram è duabus opinionibus practicis practicè probabilibus, ita poſſimus è duabus ſpeculativis probabilibus alterutram liberrimè in praxin nobis gratam deducere, ſicuti ex inſtituto probavimus *Tract.* 1. ſeu in Clypeo *ſect.* 1. & revera errat, qui ita ratiocinatur: probabile eſt, valere Baptiſmum, quo tingitur ſolus digitus, ergo probabile eſt, eſſe licitum etiam extra neceſſitatem: licèt inquam, non poſſimus generatim ex opinionibus ſpeculativis probabilibus inferre conſequentias practicas nobis gratas, & commodas, cò quòd propoſitiones ſpeculativæ non ſint Regulæ noſtrarum actionum, ſed illud munus ſibi vendicent enunciationes practicæ; quia tamen ſæpiſſime id poſſumus, & nulla poſitiva ratio occurrit dicendi, nos in hac individua materia non poſſe, imò hactenus dicta probant à fortiore id nos poſſe, ideò meritò ita argumentamur: *Probabile quidem eſt, hunc eſſe meum filium: at etiam ſimul probabile eſt non eſſe meum, ergo non teneor illum nutrire.*

61 Porrò non probabile duntaxat, ſed moraliter certum dici debet illud, quod prudenter ita creditur, ut contrarium videatur nullo modo probabile; talia enim humano more paſſim dicuntur certa. Quin Baldus *Conſil.* 71. *Lib.* 1. & Menochius *De arbitr. Iudicum. l.* 2. *Caſ.* 89. *num.* 16. ajunt, defendi poſſe teſtimonium illius, qui dicit, ſe pro certo ſcire id, quod novit ex ſolis conjecturis, & præſumptionibus à jure probatis.

SECTIO IV.

Corollaria ex præcedenti Sectione deducta.

SUMMARIUM.

An Maritus debeat præſumere illam prolem eſſe ſuam, quæ concepta eſt ſub idem tempus, quo uxor admiſit adulterium? 62.

Contra præſumptiones juris & de jure, non admittitur probatio. 63.

Quænam ſint hæ? 64.

Quæ præſumptiones ſolius juris? Ibid.

Adulter non tenetur alere prolem illius conjugatæ, cum qua alius peccavit ſub idem tempus, ſub quod ipſe habuit copulam maritus. 65.

Fæminis non eſt facilè fides habenda. Ibid.

Quid ſi proles referat lineamenta adulteri? 66.

An ex lineamentis probetur quem eſſe filium? 67. & 68.

Duo Corollaria pro Confeſſariis in indicatis Caſibus. 69. & 70.

Quibus Caſibus licitè te geris pro legitimo, iiſdem adulter licitè tibi negat alimenta. 71.

Filius non tenetur credere matri, dicenti ipſum eſſe illegitimum. 72.

Refertur hanc in rem notabilis Caſus. 73.

Quid ſi mater peperit ſeptimo menſe ab inito matrimonio? 74.

Nonnullæ mulieres pariunt menſe undecimo à copula. 75.

Quin & quandoque decimo tertio. 76. & 77.

Refertur compendioſè longum Conſilium Fagnani circa litem de legitimitate, n. 78. & *ſeqq.*

Legitimitatis quæſtio etiam quando agitur de ſola hæreditate, ſpectat ad forum Eccleſiaſticum. 79.

Poſſeſſio legitimitatis relevat ab onere probandi illam. 80.

Fama probat etiam legitimitatem. 81.

Quando hæc probanda? 82.

Qualitas legitimitatis eſt diverſa à cauſa filiationis. 84.

Et probatur firmiter per poſſeſſionem, vel quaſi. 85.

Poſſeſſio qualitatis, quæ potuit ineſſe à nativitate, præſumitur adfuiſſe in nativitate. Ibid.

Qualitas veræ legitimitatis habet à jure aſſiſtentiam. Ibid.

Quid ſi quis fuit uſus aliqua ut concubina, quam tamen poſtea duxit? An filii cenſebuntur in dubio eſſe legitimi? 86.

Corollarium I. Licèt communior opinio Covarruviæ *in* 4. *Decret. cap.* 8. §. 3. *n.* 10. Maſcardi *De probationibus Concluſ.* 788. 62
n. 6. Palai *Tract.* 1. *diſp.* 3. *p.* 5. *n.* 8. & aliorum cenſeat, maritum, qui uxorem ſuam cognovit, circa illud tempus, circa quod eandem cognove-

Digitized by Google

gnoverunt alii, non poſſe dubitare, ſed debere judicare, & præſumere, prolem ſub illud tempus conceptam, eſſe revera ſuam, eò videlicet, quòd in favorem prolis, & matrimonii ſic ſtatui, & pro juris præſumptione habendum decerni videatur. *L. Quia ſemper. ff. De in jus vocando*, & clariùs *L. Miles. §. Defunct.* 8. *ff. ad L. Iuliam de adulter.* Quia tamen S. Antoninus *p.* 2. *Tit.* 1. *c.* 7. *in fin.* Silveſter *Verb. adulterium. q.* 5. & Navarrus *In Manuali cap.* 16. *n.* 49. ab onere faciendi ſumptus in puerum disertè eximunt illum maritum, cujus uxor *eſt levis, & ſolita cum aliis adulterari*, ideo poteſt & negari ejuſmodi præſumptio tam indeterminata, & Confeſſarius in praxi accommodare ſe horum trium ſummorum Doctorum ſententiæ, ſi nequeat perſuadere pœnitenti praxin contrariæ; cùm præſertim cit. lex: *Miles* quam ita urgent Jure conſulti, revera plus non dicat, quàm quòd *poſſit & mater eſſe adultera, & ſimul ejuſdem proles ab ipſius marito eſſe genita*, nullo autem modo tradit lex, eſſe id præſumendum.

63 Eſt autem talis pœnitens adhuc tutior, ſi ſuppetant ipſi inſuper aliæ peculiares rationes dubitandi. Etſi enim contra præſumptiones juris, & de jure non admittantur facilè probationes. Everh. in locis, *loc.* 11. *n.* 19. Tuſchus *lit. P. Concl.* 614. referentes aliquas exceptiones, & Covarruvias *loc. cit.* maritum autem eſſe verum patrem prolis ex ſua uxore, quantumvis adulterà conceptæ eo tempore, quo is cum illa habitabat, ſit, ut dixi, ex communi interpretatione Jureconſultorum, quamvis ſine firma lege, præſumptio non juris tantùm, ſed etiam juris, & de jure, ut ſingulariter exprimit Maſc. *loc. cit. n.* 35. & Hipp. apud Covarr. *loc. cit.* rectè tamen monet Covarruvias contra Hippolytum, poſſe etiam in hoc caſu admitti probationes in contrarium, cùm præſertim, ut dixi, nulla lex clarè patrocinetur illi præſumptioni Juriſtarum, eámque neget ſummus Juriſta Navarrus poſt Sylveſtrum, & S. Antoninum juris peritiſſimos.

64 Porrò præſumptio juris *tantùm* eſt ea, ſuper qua juriſlator animum applicat ex veroſimili, transferendo onus probandi in adverſarium. Et hujus præſumptionis effectus eſt, ut ex ea is, contra quem præſcriptio eſt, condemnetur, niſi per eum probetur contrarium. Everh. *loc. cit. n.* 19. Præſumptio autem *Iuris, & de Iure* dicitur illa, quæ inducitur à jure, & ſuper ea ſtatuitur, ut ei ſtetur. Idem *Ibid.* Vide etiam Sanchez *Lib.* 7. *diſp.* 37. *n.* 8.

65 II. Coroll. Adulter, qui adulterium admiſit tempore, quo maritus domi habitabat, non tenetur credere, prolem ex adultera natam, eſſe ſuam, quantumvis adultera aſſeveret eſſe ejus. Bellovíſius, & Alciatus, quos refert, ſequitúrque Gottofredus *in cit. Legem Miles. ff. Ad Leg. Aquiliam*; & proinde non eſt à Confeſſario compellendus ad ullas expenſas faciendas in filium adulteræ. Henriquez *Lib.* 11. *cap.* 21. *num.* 3. Bonacina *De Matrim. q.* 4. *p.* 15. *n.* 8. Leſſius *Lib.* 2. *cap.* 10. *num.* 39. Palaus *Tr.* 1. *diſp.* 3. *Punct.* 9. Molina *Tract.* 3. *diſp.* 10. Ratio eſt; quia major pars Doctorum, quos, hoc argumentum tractans refert, ſequitúrque Menochius *De Arbitr. Iudicum, Lib.* 2. *Caſ.* 89. exiſtimat, talem prolem eſſe à marito adulteræ habendam pro indubiè ſua; ergo eſt adultero perquam probabile, illam non eſſe ſuam. Adde, quòd & mulieribus non ſit facilè fides habenda. Nam *varium, & mutabile teſtimonium ſemper fœmina producit*, Text. *Cap. Forus, De Verb. ſignif.* & quando à pluribus intra breve tempus cognitæ ſunt, ignorent ex quo conceperint. Henriquez *loc. cit.* Quare meritò negat Leſſius *loc. cit.* adulterum eſſe adigendum ad ullos ſumptus, niſi ipſe moraliter certus ſit, prolem eſſe ſuam; utique autem moralem certitudinem non parit dictum mulieris adulteræ.

Extendit autem Bonacina *loc. cit.* hoc Corollarium etiam ad caſum, quo adultera illam ſuam aſſertionem firmat juramento, atque ejus proles refert lineamenta adulteri, citátque pro ea extenſione Henriquezium, Molinam, Leſſium *loc. cit. n.* 42. Filliucium *Tract.* 32. *n.* 223. nullus tamen horum exprimit hanc extenſionem. 66

IV. Corollarium. Itaque licet, quando filius adulteræ refert Imaginem adulteri, eique ſimilis eſt, probabilis conjectura habeatur, quòd ipſe ſit ab adultero genitus, eò quòd communiter quis ſit filius (aut frater) illius, cujus lineamenta refert, Palaus *loc. cit. p.* 5. & apud ipſum Alciatus; ob quam rem cenſent non immeritò hi, aliíque auctores, cæteris paribus præſumendum eſſe quempiam filium illius, cui aſſimilatur, & de quo dici poteſt, 67

Sic oculos, ſic ille manus, ſic ora ferebat;

Quia tamen & Bartolus *In Leg. Gallus n.* 14. *ff. De Liberis & poſtum.* rectè obſervat, ac Menochius *De Arbitrar. Iudicum Lib.* 2. *Caſ.* 89. *à n.* 98. *ad* 102. bene probat, illam aſſimilationem perſæpe provenire ex ſola imaginatione matris; ac denique Azor *Part.* 3. *Lib.* 5. *cap.* 6. *q.* 4. poſt Sotum, itémque Maſcardus *Concluſ.* 792. *n.* 9. meritò notat, hoc ſignum eſſe aliquando fallax, atque idcirco Bartolus illud nihili, Sotus, Azor, Menochius, Maſcardus, Bonacináque parvi faciunt, ſaltem quando adhibetur ad probandam illegitimitatem, ideo poterit tam adulter, quàm maritus, nixus auctoritate horum Doctorum negare, te eſſe ſuum filium, eſto ſis ipſi perſimilis, modò non concurrant alia fortiora indicia, ac teſtimonia. Nam ſimilitudo oris ſola conjecturam non facit, ſed qualemqualem ſuſpicionem, inquit, 68

quit, Menochius *loc. cit. n.* 102. ſeu aliqualem præſumptionem teſte Maſcardo *loc. cit.*

69 V. Corollarium. Quando quis confitetur. ſe cum conjugata peccâſſe carnaliter, non eſt neceſſe, ut Confeſſarius quærat, an non eam impragnârit, ſicut nec ipſam adulteram confitentem ſua adulteria, opus eſt, ut interroget, an non conceperit ex adultero, vel adulteris; quoniam etſi non rarò id fit rarò tamen ſciunt ipſæ adulteræ, rariſſimè adulteri. Quamquam nil oberit, ſi ad emendandos aſſuetos adulteriis, proponatur graviſſimum periculum ingentium injuſtitiarum, quæ ſequerentur, ſi fortè ex adulterio naſceretur proles una, vel altera.

70 VI. Corollarium. Patet non erràſſe practicè illum Confeſſarium, de quo

Hic Caſus.

Q*Vi Confeſſarius juvenem confitentem, ſe aliquoties uſum Commercio carnali alicujus puellæ, & poſtquam vidit imprægnatam, profugiſſe, ne fortè adigeretur ad alendam illam prolem, quam ipſe non agnoſceret ſuam, eò quòd sciret, plures alios cum eadem puella dormiiſſe, abſolvit, non intimando ipſi ullam obligationem ſuſtentandi prolem naſcituram*; fuit quippe memoratus Confeſſarius ſecutus doctrinam allatam *n.* 42. & 49.

71 VII. Corollarium. Quibus in caſibus poteſt quis ex opinione probabili Doctorum aliquorum gerere ſe pro legitimo, iiſdem poteſt adulter, qui matrem illius cognovit, gerere ſe pro non patre ipſius, niſi adulter liquidò ſciret, ſe eſſe ejus patrem. Ratio eſt, quia ſicuti diſpoſitum de uno correlativo, cenſetur eſſe diſpoſitum de altero. *L. g. fin. C. De indicta viduit. in princ.* ita quod hic probabiliter dicitur de filio, probabiliter etiam pronunciabitur de patre. Atque adeò poterit adulter quandoque trahere in ſuum commodum duplicem doctrinam. Primam Covarruviæ *in* 4. *Decretal. Part.* 2. *cap.* 8. §. 3. Menochii *De Arbitr. Iudic. cit. Caſ.* 89. Palai *Tract.* 1. *diſp.* 3. *Punct.* 5. aſſerentium, illum habendum eſſe pro legitimo, quem aut duo teſtes dicunt eſſe talem, aut mater cum marito tractavit ut legitimum, aut nominavit (modò aliquod adminiculum accedat ad hanc nominationem) ſuum filium.

72 Alteram tam magnorum, multorúmque Theologorum, & Legiſtarum, qui cum Vaſquez 1. 2. *diſp.* 66. *cap.* 8. *n.* 44. abſolutè dicunt quoties dubium eſt, utrùm quis ſit illegitimus nec ne, eſſe reputandum pro legitimo, ſive de ſuſcipiendis ordinibus ſacris agatur, beneficiiſque Eccleſiaſticis, ſive de adeunda poſſeſſione Regni, excluſis, quos conſtat eſſe legitimos, & addunt cum Molina *Tract.* 3. *diſp.* 101. ac Suarez *Tom.* 5. *in* 3. *Part. diſp.* 50. *ſect.* 5. rem hanc fuſè explicantibus, non teneri filium credere matri ſuæ, dicenti ipſum eſſe furto genitum, etſi id dicat conſtituta in extremo agone, & quidem jurejurando firmet, ſicuti addit Bonacina *De Matrim. quæſt.* 4. *p.* 15. *n.* 8.

Declarant hanc alteram doctrinam Covarru. *In Reg. Peccatum. Part.* 1. §. 1. *num.* 8. & *in fin.* & Menoch. *cit. Caſ.* 89. *n.* 29. poſt Alciatum. 73

Exemplo Mulieris Avenionenſis.

Q*Væ*, ut verbis Covarruviæ factum referam, *cùm plures liberos haberet, quorum unus eſſet adulterio conceptus, eis acerſitis ad mortem veniens dixit: Filii mei, unus ex vobis natus eſt ex adulterio, & ideo bona mei mariti defuncti detinet indebitè, ego verò priuſquam ex hac vita migrem, ne moriar in hoc peccato, eum vobis nuncupare intendo, niſi vos invicem remiſeritis omne jus, quod habet alter adverſus alterum; tunc filii, cum quilibet de ſeipſo dubitaret, mutuò ſeipſos ab eo onere abſolverunt, juſque invicem remiſerunt.*

Porrò cenſet Covarruvias, ut liquet ex iis, quæ *Ibid.* verſ. *Secundo illud* differit, atque Menochius *loc. cit.* filios non fuiſſe obligatos credere matri tametſi tunc juranti, ut addit Covarruvias, ac proinde matrem non fuiſſe obſtrictam aperire ipſis ſuum adulterium, ut rectè Covarru. quia leges non imperant actus inutiles *cap.* 2. *diſt.* 4.

VIII. Corollarium. Tametſi tua uxor pepererit ſeptimo menſe, poſtquam ipſam cognoviſti, aut ineunte undecimo menſe, poſtquam illam ultimo cognoviſti, non tamen idcirco illam pro adultera, vel prolem pro ſpuria habere potes, cùm etiam ſoleant gigni infantes, qui non niſi ſex menſes, alii, qui ultra decem menſes in utero materno hæſerunt. 74

Hinc Ariſtoteles *Lib.* 7. *De animal. cap.* 4. docet, eſſe mulieres, quæ decimo, imò quæ undecimo menſe pariant; & Joachimus Mynſingerus *Centuria* 6. *Obſerv.* 40. apud Laymanum *Lib.* 5. *Tract.* 10. *Part.* 3. *cap.* 5. *num.* 23. ſic loquitur. [Si poſt contractas nuptias ante ſeptimũ menſem naſcatur, non legitimus cenſetur. Argum. *L. Septimo ff. De ſtatu hominum.* Rurſus, ſi poſt mortem, aut divortium exacto decimo menſe, non initio menſis undecimi, ſed ſub finem illius, aut poſtea proles naſcatur, non legitima cenſetur. Si autem intra dicta temporum intervalla proles edatur (niſi aliud quidpiam obſtet) pro legitima habenda eſt.] Ita Mynſingerus, qui videtur eam doctrinam mutuatus à Bartolo, *in citatam L. g. Gallus ff. De Liberis, & poſtm. n.* 14. Quo loco idem Bar- 75
tolus addit ex Cyno, quòd Magiſter Gentilis aſſeruerit aliquid mirabile, quòd ſcilicet, quandoque etſi rarò contingat, ut mulier duodecimo,

decimo ', imò decimo tertio menſe pariat. Quod tamen dictum negat Bartolus admitti à jure civili.

77 Lege ſis Gulbertum Coſtanum *De dotibus n.* 33. ubi refert ex Gellio *Lib.* 3. *Noct. Attic. cap.* 16. ac Plinio *Lib.* 7. *cap.* 5. honeſtam mulierem undecimo, aliam decimo tertio menſe ab obitu mariti peperiſſe. Vide etiam Menochium *De arbitr. Iudic. Caſ.* 89. *An.* 34. tractantem prolixè hoc argumentum, & conſtanter cum aliis contra alios negantem, eſſe pro legitimo habendum, qui natus eſt quarto, vel quinto die menſis undecimi à Conceptione, ſeu à mariti valentis, & vegeti morte planè repentina.

78 Cæterùm quia in Experientiis *Tract.* 8. ſeu de Ordine *Caſ.* 11. cùm ageremus de ordinatione illegitimi, remiſimus Lectorem ad hoc vigeſimum octavum caput hujus Tractatus, ac non ſemel expertus ſum, ipſos quoque Theologos ſolere conſuli ſuper quæſtione de legitimis natalibus, dabo hoc loco Summarium eorum, quæ Fagnanus conſcripſit in Cap. *Lator Qui fil. ſint legit.* quæ, inquam, circa cauſam legitimitatis, diu multúmque agitatam in Curia Romana, ſcripſit tam ſolidè, ut propter rationes ab eo in medium adductas pro quodam Marchione Pallavicino, cujus legitimi natales vocabantur in controverſiam, ipſamet Rota Romana revocârit die 27. April. Anno 1622. ſententiam, quam tulerat die 26. Martii. Anno 1618. (ut teſtatur idem Fagnanus *n.* 4.) adverſùs dictum Marchionem. Conſiſtit autem Compendium illius Conſilii (cujus ego Synopſin propter recentiſſimum, & incredibilem Caſum refero in illa mearum Experientiarum Theologicarum Editione quinta, quæ in eadem Officina Typographica, in qua hic ipſe Quinarius, elaboratur eodem, tempore. *Tr.* 10. *n.* 197.) præcipuè in his punctis.

79 I. Legitimitatis quæſtio appoſita petenti hæreditatem (& à fortiori petenti promoveri ad Sacros Ordines) eſt ad Eccleſiaſticum judicem remittenda, quandoquidem cauſa legitimitatis eſt merè ſpiritualis *num.* 1. *&* 2. quod etiam multi ſcribunt eſſe verum, licèt agatur de ſolo facto. At multùm dubito, an hæc doctrina ſit uſu recepta in noſtra Germania.

80 II. Poſſeſſio vel quaſi legitimitatis relevat à probatione hujus, ita ut qui vel fuit conſtanter habitus pro legitimo, vel poſſidet bona paterna eo modo, quo legitimi; vel natus eſt de ea, quæ habebatur vera uxor, ſit dicendus eſſe in poſſeſſione quaſi legitimitatis *n.* 4. ita quidē ut ſingula horum trium titulorum ſufficiant ad inducendam illam poſſeſſionem. Idem *Ibid.*

81 III. Singulariter autem prædictam poſſeſſionem tribuit nominatio, & tractatus, quando videlicet parens nominavit legitimum, vel tractavit illum eo modo, quo ſolent legitimi; quæ quidem nominatio ſola tametſi ita nominato non patrocinatur adverſus tertium, quando eſt ſimplex nominatio, & incidens aſſertio parentum, ſi tamen ea nominatio ſit facta propter ſe, & conjuncta cum inſtitutione, ſufficit ita nominato, ut ſi ſit poſſeſſor legitimitatis, non teneatur probare ſuos legitimos natales, ſed poſſit onus rejicere in adverſarium, quia videlicet talis nominatio eſt verus tractatus ſeu tractatio, quæ tractatio & eſt plus quàm nominatio, & operatur etiam in præjudicium tertii *n.* 18. 19. 20. 21. modo non interveniat tractatus contrarius *n.* 18. & ſingulariter quidem tunc operatur tractatus tale præjudicium, quando cum tractatu concurrunt alia adminicula *n.* 22.

IV. Quod ſi pater plures habens filios, quo- 82
rum alii ſunt legitimi, alii ſolùm legitimati, in ſuo teſtamento aliquos appellet *naturales, & filios ſimpliciter*, alios *autem filios legitimos, & naturales natos ex ſe, & uxore ſua*, debent, quidquid alii judicârint, hi poſteriores haberi non pro legitimatis, ſed pro verè legitimis, imò etiam pro talibus, tametſi parens ita eos ſine ulla diſtinctione inter naturales, filióſque ſimpliciter, & inter filios legitimos, naturaléſque nominâſſet, hæc enim ultima verba ſimpliciter prolata intelliguntur de filiis legitimè procreatis. *n.* 15.

V. Famâ quoque probatur legitimitatis quaſi- 83
poſſeſſio, ſaltem quoad hoc, ut onus probandi rejiciatur in adverſarium *n.* 41. quæ quidem fama probatur per teſtes deponentes verba: *Publicè & palam dicebatur num.* 38. Nec eſt neceſſariò probanda in loco originis, ſed ſufficit in loco, ubi filius fuit educatus, vel converſatus. *n.* 39.

VI. Porrò legitimitatis qualitas eſt diver- 84
ſa à qualitate filiationis, & ex quaſi-poſſeſſione unius non infertur quaſi-poſſeſſio alterius. *n.* 75. adeóque filiationis quaſi-poſſeſſio non relevat ab onere probandi legitimitatem. 75.

VII. At verò qualitas legitimitatis, quando 85
quis eſt in hujus poſſeſſione, vel quaſi, firmiter probatur tam in poſſeſſorio, quàm etiam in petitorio hac generali, receptáque doctrina, quòd qualitas nunc inexiſtens præſumatur inextitiſſe à nativitate, ſi potuit tunc inexiſtere. *n.* 10. Nam poſſeſſio alicujus ſtatus transfert onus probandi non ineſſe, in adverſarium, quando illa qualitas quæ ineſt, fuit apta ineſſe ab origine rei *num.* 11. ex Bartolo & Baldo. Et ex Juribus conſtat, exiſtentem in poſſeſſione libertatis, ſervitutis, vel alterius ſimilis qualitatis, ſive agat, ſive conveniatur, non teneri probare ſe fuiſſe ab origine Nativitatis in quaſi-poſſeſſione; quia cùm potuerit aptè naſci liber, aut ſervus, & nunc abſque dolo reperiatur in quaſi-poſſeſſione hujuſmodi quali-

 tatis,

Digitized by Google

taris, liberatur onere probandi, idque tranſfert in adverſarium, *n.* 12. Unde quia vera legitimitas non ſolùm non repugnat origini, & primo ſtatui filiationis, imò ipſi apprime convenit, cùm præſumptio ſit, filium eſſe ex legitimo Matrimonio natum. *n.* 13. ex Menochio & aliis, qualitáſque veræ legitimitatis habeat juris aſſiſtentiam, ſiquidem copula carnalis præſumitur fuiſſe licita potiùs, quàm illicita, & ex honeſta conjectura inhoneſta præſumptio favore prolis innocentis excluditur, idcirco qui nunc eſt in poſſeſſione legitimitatis, cenſendus eſt, fuiſſe natus ex vero
16 matrimonio. *num.* 14. *&* 15. Súntque hæc vera, etiamſi conſtet, matrem illius, de qua hic eſt ſermo, fuiſſe prius concubinam, & primùm poſt concubinatum veram uxorem patris; etſi quippe ſit poſſibile, quòd fuerit natus ipſe ex matre concubina adhuc, non tamen hic attenditur iſta poſſibilitas, ut rectè declarat Everhardus in loco à tempore ad tempus. *n.* 20. ſed titulus poſſeſſionis excludentis conſiderationem poſſibilitatis hujus *num.* 16. Hæc & plura eruditè, & ſapienter Fagnanus, quibus confirmantur ea, quæ de præſumptione legitimitatis in dubio dixi tum ſuperius, tum in citato Alphabet. Ordinis, ſeu *Tract.* 8. Experientiarum Theologicarum, & ſingulariter *in Tract.* 9. Append. ad Caſum XVII. ad *n.* 449. lit. X. ubi ſuperiores doctrinas applico caſui valde perplexo.

V. V.

FUSTIBUS SAEVISSIME VERBERAVIT &c.

CAPUT XXIX.

Uxor à Viro, filius à parentibus quomodo caſtigandi?

SECTIO I.

Quomodo uxor caſtiganda à viro?

SUMMARIUM.

Maritus licitè caſtigat verbis Uxorem. 1.
Qualia debeant eſſe illa verba? 2.
Convitium, & contumelia formalis eſt verbum prolatum cum intentione inhonorandi. 3.
Poteſt maritus etiam punire verbis uxorem. 4.
Qualia autem debeant eſſe illa verba? 5.
Quando peccent mortaliter mariti petendo uxores convitiis? 6.
Quid cenſendum de convitiis, quibus mutuò petunt mulieres plebeiæ? 8.
Maritus licitè verberat uxorem. 9.
Adfertur duplex fundamentum hujus rei. 10.
Poteſtas coërcendi, & caſtigandi eſt primariò penes communitatem perfectam. Ibid.
Qualis debeat eſſe verberatio uxoris? 11. *& ſeq.*
Debet eſſe rara. 14.
Et primariò correctionis ſolius cauſa. 15.
At quandoque tamen cauſa punitionis. Ibid.
Paterfamilias caſtigare poteſt verberibus peccata jam emendata. 16.
Quandonam cenſeatur maritus graviter, adeòque illicitè verberare uxorem? 17.
Quæ Uxores ſint ſingulariter corrigendæ gravibus verberibus? 18. *& ſeq.*
Quinam dicantur tyranni *conjugum?* 20.

QUæres I. *Sitne marito fas uxorem verbis caſtigare, & quatenus?* 1

RESP. I. Uxorem delinquentem poteſt, & quandoque tenetur maritus corripere verbis. Ratio eſt, quia maritus eſt caput uxoris. *ad Epheſ.* 5. 1. *Corinth.* 11. *& cap. Hæc Imago.* 33. *q.* 5. Et debet uxor ei ſubdita eſſe, ſicut domino *Epheſ.* 5. *verſ.* 23. Eſt autem capitis, & domini corripere illos, quorum eſt caput, & dominus, ut patet à fortiori per ea, quæ de correptione fraterna diſſerit S. Thom. 2. 2. *q.* 33. per totam. Et denique Deus mulieri comam dedit ad memoriam ſubjectionis. Cap. *Quæcunque diſt.* 30. & dum fœminæ maritantur, ideo velantur, ut noverint, ſe ſemper maritis ſuis ſubditas eſſe. Cap. *Fœminæ* 30. *q.* 5.

II. Verba, quibus maritus uxorem corripit, 2
poſſunt quandoque continere convitium, & contumeliam materialem. Ratio eſt: *Quia ſicuti licitum eſt aliquem verberare cauſa diſciplinæ, ita etiam & cauſa diſciplinæ poteſt aliquis alteri, quem debet corrigere, verbum aliquod convitioſum dicere. Et hoc modo Dominus diſcipulos vocavit ſtultos, & Apoſtolus Galatas inſenſatos.* Ita loquitur S. Thom. 2. 2. *q.* 72. *art.* 2. *ad* 1.

III. Convitio, & contumeliâ formali non 3
debet maritus uti in uxorem. S. Chryſoſt. in Epiſt. 1. *ad Corinth. Homil.* 26. *ſub. fin.* Ratio eſt, quia convitium, & contumelia formalis eſt verbum prolatum, cum intentione inhonorandi. S. Thomas *loc. cit. in Corp.* Atqui maritus non habet jus inhonorandi uxorem, ſeu ejus honorem minuendi, auferendique, cùm non habeat jus illam injuriandi. Toletus *Lib.* 5. *cap.* 2. Reginaldus *Lib.* 2c. *n.* 47. Itaque convitia illa debent eſſe ſolum materialia, id eſt, animo corripiendi, vel puniendi. Dico: *vel puniendi*; ſicuti enim poteſt quandoque mari- 4
tus uxorem percutere, non ſolius correctionis, ſed etiam punitionis gratia ut mox oſtendam, ita etiam verbis materialiter injurioſis ob punitionem. Argum. doctrinæ jam primùm ex. S. Thoma allatæ.

IV. Con-

5 IV. Convitia, quibus maritus uxorem cor-
rigit, aut punit, debent non continere infa-
miam. Navarrus in Manuali *cap. 14. num.* 19.
Sayrus *in Clavi Reg. Lib. 7. cap. 7. num. 9.* Re-
ginaldus *loc. cit.* Filliucius *Tract.* 28. *Part.* 2.
cap. 9. n. 141. Ratio eſt, quia cùm quiſque ſit do-
minus ſuæ famæ. S. Thomas 2. 2. *q.* 73. *art.* 4.
ad 1. & ex inſtituto Covarruvias *Variar. Reſol.
Lib.* 1. *cap.* 2. *num.* 8. ac Leſſius *Lib.* 2. *cap.* 4.
dub. 11. *n.* 59. & latè Molina *De Iuſt. Tract.* 4.
tota diſp. 2. huic autem dominio non cedant
uxores maritis, nec hi ex fœdere conjugali ul-
lum jus in id acquirant, efficaciter infertur,
maritum graviter delinquere, quando in uxo-
rem jactat verba denigrantia multùm ejus fa-
6 mam. Quin etiam tunc graviter delinquit vir,
quando correptionis gratia admodum atro-
cibus convitiis, contumeliiſque conjugem pe-
tit. Sayrus, Reginaldus, Filliucius *ll. cc.* Si vi-
delicet ea convitia notabiliter excedant mo-
deramen juſtæ correptionis, aut punitionis.
Ratio eſt, quia nullæ leges humanæ, aut divi-
næ permittunt ei, ut excedat moderamen
prædictum.

7 V. Hinc inferes, longè certiùs, & graviùs à
maritis peccari, quando non juſtæ correptio-
nis, ſed propriæ vindictæ cauſa, vel ex alio
malo affectu ſuas uxores vocant ſagas, mere-
trices, adulteras. Et quidem communiter ſunt
damnandi de peccato mortali, qui uxores no-
biles, aut valde honeſtæ familiæ compellant
ejuſmodi cognominibus: ſi autem ruſtici, aut
vulgares opifices, hiſce phraſibus quandoque
ſalutent tori conſortes, tametſi Bertholdus Ber-
teau *in Directore Confeſſar. in 4. Decalogi præ-
cepto,* abſolutè lethalis delicti reum pronun-
tiat maritum, qui uxorem vocat canem, me-
retricem, ſagam, non judico tamen, ab iis
communiter admitti crimen lethiferum, quia
uxores plebeiæ ſunt aſſuetæ ejuſmodi compli-
mentis, ac proinde non curant magnopere,
quia ab aſſuetis non fit paſſio. Excipe, niſi
fortè vel identidem ingerantur illa convitia,
vel ab uxoribus putentur jactari ſeriò, & ex
quadam ſuſpicione veneficii, adulterii &c.
hoc enim caſu graviſſimè ſentiunt, & proinde
graviſſima fit illis injuria.

8 Ex quo breviter deduces, quando plebeiæ
mulieres in jurgio vocant ſe mutuò ſagas, me-
retrices &c. non eſſe à Confeſſario mox judi-
candas contraxiſſe culpam lethalem, quoniam
ut dixi, hæc convitia ſunt inter plebeculæ, ſeu
infimæ ſortis homines vulgaria, & commu-
niter parùm curantur, quando in jurgio, at-
que ita proferuntur. Argum. *Legis: Quidquid
calore. ff. De Reg. Iuris.*

9 Quæres II. *An, & quatenus ſit viro fas ver-
berare uxorem?*

RESP. I. Marito competit jus uxorem ver-
berandi. Ita docent paſſim Canoniſtæ, quos
refert, ac ſequitur Sanchez *De Matrimon. Lib.*
10. *diſp.* 18. *n.* 16. Itémque Theologi, quos no-
minant, aſſectantúrque Sayrus *in Clavi Regia
Lib. 7. cap. 7. n.* 8. Bonacina *De Legibus, ſeu in
4. præcept. Decalogi, diſp. 6. q. unic. p. 7. n.* 2.
Ferdinandus de Caſtro Palao *diſp. 3. De Ma-
trim. punct.* 5. §. 3. licèt videatur diſſentire
Gloſſ. *In Cap. Duo iſta.* 34. *q.* 4. Alex. *Conſil.* 115.
n. 2. Tiraquell. *Legum connubial. Lib.* 8. *n.* 10.
& ſeqq. quibus favet S. Chryſoſt. *cit. Homil.* 26.
in 1. ad Corinth.

Hujus, & ſequentium, ac ſubinde præce- 10
dentium reſponſionum duplex eſt hoc funda-
mentum. Primum, quòd vir ſit caput uxoris,
ejúſque Superior, & quaſi Magiſter. *Suprà
num.* 1. Atqui capitis, & Superioris eſt mem-
bra, & ſubditos etiam verberibus caſtigare Ar-
gum. *Leg. Sed & ſi.* §. *fin. ff. Ad Leg. Aquil.*
ubi dicitur: *Levis duntaxat caſtigatio conceſſa
eſt docenti.* Secundum, quòd familia ſit com-
munitas quædam, etſi imperfecta. S. Thom.
2. 2. *q.* 63. *art.* 2. *ad* 2. cui imperfectæ commu-
nitati cùm præſit vir. S. Thom. *Ibid.* habet
poteſtatem pœnis coërcendi eos, quibus ipſe
præeſt, ut rectè infert idem S. Thomas. Non
tamen majorem, quàm permittat communitas
perfecta. Palaus *loc. cit.* eò quòd in hac pri-
mariò reſideat poteſtas coërcendi, & caſtigan-
di. Idem *Ibid.*

II. Illa igitur verberatio debet eſſe non ſæ- 11
va. Abbas *In Cap. Quemadmodum. De Iurejur.*
§. *Illud autem num. ultimo.* Non acris. Bona-
cina *loc. cit.* Reginaldus *Lib.* 31. *n.* 317. Non
gravis. Silveſter *Verb. Uxor q.* 3. Petrus Navar-
ra *Lib. 2. De Reſtitut. cap.* 3. *n.* 467. Toletus
Lib. 5. *cap.* 2. Filliucius *loc. cit.* Nec immode-
rata. Alex. *loc. cit. n.* 3. Sanchez, Reginaldus,
& Palaus *ll. cc.* ſed prudens, & charitativa. Ber-
teau *loc. cit.* adeóque levis Alex. *loc. cit.* S. Thom.
loc. cit. Sayrus *loc. cit.* Laymannus *Lib. 5. Tract.*
10. *Part.* 3. *cap.* 2. *n.* 7. Palaus *loc. cit.* Hoſtienſis,
& Gofredus apud Silveſtrum *loc. cit.* nec ſcio,
qui gravem verberationem permittat.

Ratio eſt, quia uxor peccavit aut leviter, aut 12
graviter. Si leviter, tum utique non eſt gra-
viter punienda, cùm & *pœna metienda ſit ex cul-
pa. Cap. Felicis, De pœnis in 6. & cavendum ſit,
ne pœna major ſit quàm culpa.* Cicero *Lib. 1. De
Offic.* Si autem graviter peccavit conjux, tum
uſus docet, à perfecta communitate non per-
mitti imperfectæ jus graviter puniendi, ſed
gravem punitionem irrogandam eſſe à Ma-
giſtratu, habente perfectam poteſtatem coër-
cendi. S. Thom. *loc. cit.* Confirmatur deciſio-
ne Legis *Sed etſi*, ſuprà adductæ. Unde non 13
modò peccat mortaliter maritus, quando gra-
viter cædit uxorem, etiam correctionis cauſa.
Petrus Navarra, & Filliuc. *ll. cc.* ſed etiam te-
netur ei reſtituere tertiam partem donationis
propter nuptias, Text. *Authent. Si quis autem*

5. *Vt liceat matri, & aviæ. Collatione* 8. Quamquam fateor, hanc pœnam hac ætate non eſſe uſu receptam, cùm tamen atrox verberatio uxorum ſit non infrequentiſſima.

14 III. Illa levis verberatio debet eſſe rara. Sanchez, & Reginaldus *ll. cc.* Et non niſi gravi, urgentique ex cauſa. Iidem *Ibidem.* Petrus Navarra *loc. cit. n.*467. Abb. *loc. cit.* Hoſtienſis & Gofredus apud Silveſtrum *loc. cit.* Ratio eſt, tum quia uxor eſt viri ſocia. *Geneſ.* 3. *verſ.* 12. S. Chryſoſtom. *cit. Homil.* 16. & non mancipium. S. Chryſoſt. *loc. cit.* tum quia alioqui turbaretur nimis ſæpe pax domeſtica; tum denique, quia Apoſtolus *ad Epheſ.* 5. jubet, ut viri diligant uxores ſuas. Atqui charitas nec facilè, nec crebrò irritatur, aut cogitat malum. 1. *Cor.* 13. multò minùs irrogat illud. Unde providè monet Navarra *num.* 467. & Sayrus *loc. cit.* uxorem delinquentem debere priùs verbis, quàm verberibus corripi, & Palaus *loc. cit. n.* 4. notat, expedire, ut ſit levior caſtigatio quàm mereatur delictum.

15 IV. Illa eadem verberatio poteſt ſuſcipi imprimis correctionis gratia, ut docent omnes hactenus citati; deinde etiam, & quandoque gratia ſolius punitionis commeritæ. Petrus Navarra *loc. cit. n.*462. Laymannus *loc. cit. n.* 7. Bonacina *loc. cit. punct.* 8. *n.* 10. Palaus *loc. cit. n.* 2. contra Sotum; poteſtas enim maritalis extendit ſe ad punienda leviter delicta ſubditorum, ſicuti poteſtas Publica ad graviter plectenda gravia peccata inferiorum. Et ita fert

16 conſuetudo. Unde colligunt hi Doctores, poſſe à patrefamilias verberibus caſtigari ſubditorum peccata, plenè emendata. Cenſeo tamen, practicè loquendo occurrere raro cauſam, omnibus ſpectatis ſufficientem ad ejuſmodi vindicativam punitionem.

17 V. Porrò tunc cenſetur maritus graviter, atque adeò illicitè uxorem percutere, quando eam cædit graviùs, quàm conſuetudo, loci permittat; ea enim ſpectanda etiam eſt hic. Palaus *loc. cit. n.* 3. Atque adeò, quando eam cædit fuſte, aut flagellis, niſi admiſerit delictum ſufficiens ad repudium. Text. notabilis, & expreſſ. *in cit. Authent. Si quis autem.* Unde Palaus *loc. cit.* peccati mortalis damnat, qui abſque cauſa graviſſima urgente cædit flagris uxorem, etiamſi illa verberatio ſit in ſuo genere levis, & moderata, eò quòd ſit ſervorum propria, & ingenuis non niſi in minori ætate inferri ſolita. Et præmiſerat idem auctor. [Uxorem cædere alapis, conculcare pedibus, fuſte percutere, rarò permitterem, quia hæ pœnæ ſi frequentes ſint, graviter repugnant conjugali affectui, & timori.] Alexander verò *cit. Conſ.* 115. *n.* 3. reſolvit, quemdam Petrum irrogâſſe atrocem injuriam uxori ſuæ Antoniæ, quando eam *pedibus percuſſit in capite, ſeu ſuper oculo, & in murum projecit cum ſanguinis effuſione*, eſto habuerit juſtam cauſam corripiendi.

Porrò exiſtimo, à Confeſſariis, aut Magiſtratu, non reprehendi maritos, qui plebeias (etenim inter has, & Nobiles faciendum eſſe diſcrimen monet rectè Palaus *loc. cit.*) uxores merobibulas, ſeu ebrioſas, itémque ſuſpecta conſortia vitare nolentes, poſt leviorem pœnam ſine effectu illatam fuſte converberant, ut biduo, triduóve duret verberum aliquis ſenſus. Præmiſerat autem Palaus *n.* 2. & Laymannus *loc. cit. n.* 6. pœnam, qua vir uxorem caſtigat, eſſe debere leviorem ea, quàm leges patri permittunt in filium, eò quòd hæc ſit ſocia viri. Suprà *n.* 14. Item Silveſter *loc. cit.* negat, fas eſſe marito laico, uxorem vinculare, ſeu vinculis aſtringere, licèt id juris in uxorem Clerico conjugato permittatur capitulo *Placuit* 33. *q.* 2. Subtractione cibi eſſe plerumque corrigendos defectus ordinarios uxorum putat Baldellus *loc. cit.* 18 19

Ex his omnibus inferes, tyrannos, ut etiam nuncupat ipſe Papa *Cap. De his, quæ vi.* potiùs quàm maritos dici, & à Confeſſariis ſeverè, ſerióque corripi debere conjuges illos, qui imitati ſævitiam Sulpitii Merulæ, in Accuſat. Canonica *lit. V. V.* indicatam, pugnis aut fuſtibus in miſeras uxores crebrò, & abſque legitima cauſa, ita graſſantur, ut hæ per plures dies vultum livore, tergum vibicibus notata circumferant. Et verò non autumo, inter ſex, vel ſeptem carnifices tales veriùs, quàm conjuges, reperiri unum, cui uxor ſemel in Anno ſuppeditet rationabilem cauſam ejuſmodi crudelitatis. Vide de uxoris verberatione plura infrà *cap.* 34. & duos notabiles Caſus in Experientiis *Tract.* 10. *Caſ.* 20. 20

SECTIO II.

An, & quatenus parentes licitè filios caſtigent?

SUMMARIUM.

Pater licitè caſtigat filium verbis. 21.
Bona corporis ſunt ex ſe nobiliora bonis honoris. Ibid.
Qualia debeant eſſe verba, quibus pater filium corripit? 22. & 23.
Quid cenſendum de maledictionibus parentum in filios? 24.
Quid doceat hac in re experientia? 27.
Exhibentur octo Aphoriſmi pro Confeſſariis confitentium, ſe aliis eſſe imprecatos malum. 29. & ſeqq.
Generalis ratio, ob quam Confeſſarius poſſit ſtare illis Aphoriſmis. 37.
Tenetur tamen, quandoque non ſtare illis omnibus. 39.

Male-

Maledictiones prolatæ ex odio ſunt probabiliter omnes ejuſdem ſpeciei. 40.
Etiam verberibus caſtigatur licitè filius. 41.
At qualibus? 42.
Quinam patres, & Ludi Magiſtri ſint carnifices filiorum, ac diſcipulorum? 43.
Etiam matri competit jus caſtigandi verberibus communes Liberos. 45.
Nec poteſt maritus integre id vetare. 46.
Ius verberandi Liberos eſt effectus patriæ poteſtatis. 47.
An etiam ad initiatos Ordinibus Sacris extendatur? 48.
Patria poteſtas ferè introducta eſt jure humano. 50.
Pœna patris illicitè verberantis filium. 51. & 52.
Germani liberant aliquatenus patria poteſtate filios conjugatos. 53.

21 QUæres I. *An ſit fas patri, filium verbis contumelioſis caſtigare?*

RESP. Affirmativè cum S. Thoma 2. 2. *q.* 42. *art.* 2. *ad* 3. Et quidem ſæpius, liberiùs, duriùſque, quàm ſuprà dixerim, licere ei in uxorem, ut exprimit Laymannus *Lib.* 5. *Tract.* 10. *Part.* 3. *cap.* 2. *n.* 6. Ratio eſt, quia *non debet, cui, quod plus eſt, licet, quod minus eſt, non licere.* Text. *Leg. Non debet, ff. De Regulis Iuris.* Atqui ex una parte licet patri, verberibus animadvertere in filium, ut paulò pòſt probabo, & quidem gravioribus, quàm in uxorem. *Suprà num.* 18. Ex altera autem parte plus eſt verberare, quàm convitio excipere; quia verberatio eſt ex ſuo genere gravius malum, quàm convitium, illa enim adverſatur bonis corporis. S. Thomas 2. 2. *q.* 65. *art.* 2. *in Corp.* hæc autem bonis honoris. S. Thomas *q.* 72. *a.* 1. *in C.* Atqui bona corporis ſunt ex ſuo genere præſtantiora bonis honoris. S. Thomas *q.* 73. *a.* 6. *in C.* Eſto fama ſit tantum bonum, ut qui famam negligit ſuam, crudelis ſit. Text. *Cap. Nolo* 12. *q.* 1. ex S. Auguſtino. Vide plura *cap.* 18. *num.* 12.

22 Porrò, quia ſuprà dixi, quemque eſſe famæ ſuæ Dominum, fit, ut verba, quibus pater filium caſtigat, debeant eſſe ejuſmodi, ut non diffament filium, efficiendo, ut apud alios habeatur pro fure, Sodomita &c. Nam nullæ leges permittunt patri, ut involet in hoc Dominium famæ, ſpectans ad filium, non autem ad patrem. Quamquam obſervant Molina *in Tract.* 4. *diſp.* 9. *n.* 41. & Cardinalis de Lugo, *diſp.* 14. *De Iuſtit. ſect.* 4. à patrefamilias non peccari graviter, etſi occulta domeſticorum, adeóque filiorum delicta manifeſtet uxori, in majorem cautelam.

23 Item verba in filium contumelioſa ita permittuntur patri, ut debeat eſſe memor moniti Apoſtolici, *ad Epheſ.* 6. *Vos patres nolite ad iracundiam provocare filios veſtros.* Quare etſi non damno opificem, qui quandoque ſuum filium compellat ſuſpendiarium, nebulonem, trifurciferum, maſtigiam, filium diaboli, ſpurium &c. eſto revera nullum horum epithetorum filio conveniat; ſi tamen identidem, & abſque rationabili cauſa eructet ea in filium haud planè hebetem, non eſt extra culpam, quia & dat filio cauſam juſtam iracundiæ, & facit contumacem, ut poſtea reprehenſiones juſtas nil moretur.

At inquies: *Quid cenſendum de exsecrationibus, ſeu maledictis parentum in filios?* 24

RESP. Expertus ego ſum, verum eſſe id, quod Molina *Tract.* 4. *diſp.* 22. *n.* 4. poſt Cajetanum mox citandum teſtatur, ſcilicet maledictiones parentum in filios, herorum in famulos, etſi circa gravia mala verſentur, attamen communiter non continere malitiam mortalem; idque duplici ex cauſa. Primò, quòd frequentiſſimè proferantur ſolo objurgandi animo, abſque voluntate, ut ratificentur. Atqui in peccatis verborum maximè conſiderandum eſt, quo animo proferantur. S. Thom. 22. *q.* 73. *art.* 2. *in C.* Secundò, quòd etiam quando proferuntur cum prava intentione, id tamen perſæpe fiat ex tam ſubita iræ commotione, ut non relinquat locum deliberationi ſufficienti ad mortalem malitiam, coram Deo contrahendam, quia videlicet eſt motus primò ſecundus.

Negari tamen nequit, quin etiam quandoque reperire ſit tam impios parentes, ut filiis præſertim privignis peſtem, mortem, diabolum ex animo deliberato exoptent. Obſervat autem Cajetanus 2. 2. *quæſt.* 76. *art.* 1. & cum illo Molina *loc. cit.* etſi poſt prolata maledictionis verba ſtatim interrogatus pater, utrùm vellet ea eſſe vera, reſpondeat: *abſit, ut velim,* illud tamen ſignum non eſſe, quòd non peccàrit mortaliter; poteſt enim revera fieri, ut illo ipſo tempore, quo verba imprecatoria jaculabatur, deliberatè deſiderârit ea verificari. 25

Puto tamen, ſi ejuſmodi pater dubitet utrùm ex animo, ſeu formaliter protulerit illas exſecrationes, eſſe, ſtante illo dubio, præſumendum, quòd vel non protulerit ex animo, vel protulerit ex motu primò ſecundo, adeóque non deliberatè ſatis; quia non ſolemus tam facilè obliviſci perfecti conſenſus in peccatum. Quamquam nolim hoc dictum de illis, qui conſueverunt formalibus execrationibus liberos, ſervos, alios petere. Etenim aſſueti præbere tentationibus, & paſſionibus perfectum conſenſum, debent in dubio præſumere, ſe præbuiſſe perfectum & non tantùm imperfectum; ſicuti viceverſa ſolitus fortiter reſiſtere tentationi, poteſt in dubio præſumere, ſe illi non præbuiſſe conſenſum, ſaltem perfectum. Palaus *Tract.* 2. *diſp.* 2. *Punct.* 6. *num.* 5. poſt Sanchez *Lib.* 1. *Moral. cap.* 1. *num.* 20. & Sayrum *Lib.* 8. *cap.* 6. *num.* 6. *in fine.* 26

Digitized by Google

27 Sum quoque in praxi expertus idipſum, quod Molina *loc. cit.* ſcilicet perſæpe meliùs à Confeſſario, quàm ab ipſo pœnitente conjici, utrùm maledictio pervenerit ad malitiam formaliter mortalem nec ne, eò quòd rudes homines, & timoratæ conſcientiæ nequeant ſatis diſcernere, utrùm maledixerint cum animo, ut malum eveniret; & certum eſt, indicium illius animi ſufficiens non haberi ex eo præciſè, quòd cum vehementi ira fulminaverit quis verba imprecatoria.

28 Cæterùm, quia hoc peccatum eſt tam frequens, quò Confeſſarii uſu periti poſſint meliùs conjicere, utrùm ab illo, qui confitetur, ſe maledixiſſe, Er habe geſtucht / oder übel gewünſcht / ſit contractus reatus culpæ lethiferæ, in eorum gratiam tradam nonnullos aphoriſmos ex propria experientia collectos.

29 I. Aphoriſmus. Quando quis, aut quæ confitetur, ſe proli ſuæ maledixiſſe, diabolum imprecatum fuiſſe &c. communiter non tenetur Confeſſarius interrogare numerum talium maledictionum.

30 II. Aphor. Quando vitricus, aut noverca dicit: *Meo privigno, aut privignæ ſum aliquoties, ſed non ſæpe peſtem, aut fulmen imprecata*, poteſt communiter Confeſſarius eſſe contentus hac Confeſſione, tutiùs tamen eſt, quærere, an ex animo.

31 III. Aphor. Idem ſentio de herorum, & herarum imprecationibus erga famulos, & ancillas non crebris; de crebris aliud judico.

32 IV. Quando quis confitetur, ſe extraneo ſæpius maledixiſſe, quærat Confeſſarius, an cum illo inimicitias gerat, nec ne. Si gerit inimicitias, adigendus eſt ad exprimendum aliquem numerum maledictionum. Si non gerit, nec geſſit, perſæpe opus non eſt ſciſcitari numerum.

33 V. Aphor. Quando Confeſſarius advertit, privignum, aut privignam, quibus maledixère vitricus, aut noverca, eſſe iis admodum ingratos & quaſi ſudem in oculis, exquirat numerum maledictionum.

34 VI. Aphor. Quando pœnitens confeſſus, ſe maledixiſſe, & interrogatus, utrùm ex animo maledixerit, ob es von Herzen gangen ſeye? reſpondet affirmativè, non eſt communiter ſenſus, quòd malum optârit ex animo, ſed quòd ex ira protulerit verba maledictionis, quare eſt, vel non eſt ulterius interrogandus juxta præcedentes aphoriſmos.

35 VII. Aphor. Quando confeſſus, ſe maledixiſſe, & interrogatus an ex animo? reſpondet: *Domine, me ſtatim pœnituit*, plurimi hac reſponſione indicare volunt, maledictionem non proceſſiſſe ex animo, plurimi, & fortè æquè multi indicant, proceſſiſſe quidem ex animo, ſed ſtatim pœnituiſſe, quare inſtituenda erit quæſtio de numero.

VIII. Aphor. Quando pœnitens interroga- 36
tus utrùm tunc, cum verba maledictionis promebat, voluerit ea eſſe vera, ſeu ut evenirent (qui omnium expeditiſſimus interrogandi modus eſt) negat, non imprudenter ſupponet Confeſſarius, eum non peccâſſe mortaliter, ſecùs ſi aſſerat. Quare in primo caſu nil neceſſariò quærendum de numero, at in ſecundo.

Horum omnium aphoriſmorum hoc uni- 37
cum fundamentum eſt, quòd Confeſſarius non teneatur numerum peccatorum interrogare, quando ipſi probabile eſt, pœnitentem non deliquiſſe mortaliter, cùm ne ipſe quidem pœnitens in hoc caſu teneatur illum numerum exprimere. Et viceverſa tenetur Confeſſarius indagare numerum criminum formaliter lethalium, quando non exprimit pœnitens. Filliuc. *Tract. 7. num. 374. juncto. n. 369.* Diana *Part. 1. Tract. 15. Reſol. 7.* Palaus *Tr. 23. Punct. 10. num. 3.* Niſi ex hujus dictis æſtimari probabiliter queat. Tanner. *Tom. 4. diſp. 6.*
q. 5. num. 81. Atqui in caſibus illis, in quibus 38
negavimus, eum obligari ad inveſtigandum numerum, probabile eſt Confeſſario, non fuiſſe peccatum mortaliter à pœnitente; quia illi, quamdiu peculiaris ratio non occurrit in contrarium, probabile eſt pœnitentem ſuum ſe geſſiſſe, ſicuti ſolent communiter ii, de quibus locuti ſumus. Tannerus *loc. cit. num. 91.* Communiter autem ſolent tales maledicere non ex animo, ut ego multiplici experientia didici; ſicuti viceverſa in iis caſibus, quos in contrarium innui, expertus ſum communiter, illarum maledictionum aliquas procedere ex prava intentione; ergo allati aphoriſmi continent veritatem practicam.

Nec obeſt, quòd non planè rarò fallant illi 39
aphoriſmi, & proinde ſæpe perdant officium ſuum. *Leg. 1. ff. De Reg. Iur.* tantùm enim hinc ſequitur, non eſſe damnandum Confeſſarium, qui aliter procedit, imò laudandum, ſi exactiùs interroget, præſertim quando non adſunt multi pœnitentes. Et verò tenetur exactiùs quærere tunc, cùm ob peculiarem unam, alterámve circumſtantiam apparet, hic & nunc non habere locum prædictos aphoriſmos; ſicuti ſi dicat pœnitens, ſe ſuæ matri in os maledixiſſe, non tamen ex animo; quia licèt illa maledictio non ſit mortalis in genere maledictionis. S. Thom. 2. 2. *quæſt. 76. art. 2.* eſt tamen mortalis in ratione convitii, & contumeliæ: *Qui maledixerit patri ſuo, aut matri ſuæ, morte moriatur.* Lev. 20. Vide Molinam *cit. diſp. 22.*

Suppono autem, eſſe practicè tutam (de 40
ſpeculativa veritate non loquor) ſententiam illorum, qui cum Cardin. de Lugo *Tom. 2. in 3. Part. diſp. 16. ſect. 5. num. 260.* P. Dicaſtillo *Tom. 2. in 3. Part. diſp. 9. num. 498.* Eſcobar.

in

in Theolog. Moral. *Lib. 35. Problem. 29.* contra S. Thom. *loc. cit. art. 4. ad* 1. & Cajetanum *Ibid.* exiſtimant, maledictiones, quæ ex odio proferuntur, non accipere à ſpecifica diverſitate malorum, quæ optantur, ſpecificam, & diverſam malitiam.

41 Quæres II. *An, & quatenus liceat patri filium caſtigare verberibus?*

RESP. I. *Qui parcit Virgæ, odit filium ſuum.* Proverb. 14. & : *qui diligit filium ſuum, aſſiduat*
42 *illi flagella.* Eccleſ. 30. II. Non tamen eſt fas ita graviter cædere filium, ut ei damnum irreparabile inferatur. S. Thom. 2.2. *q. 65. art.* 2. Etenim illi, qui præeſt ſolùm imperfectæ communitati, non competit ea poteſtas. S. Thom. *Ibid. ad* 2. Et proinde peccat mortaliter, parens inferendo filio damnum irreparabile. Petrus Navarra *Lib. 2. cap. 3. n.* 460. Et generatim, qui filium mutilat, vulnerat, cædit atrociter, atque immaniter, mortalis peccati reus eſt, juxta *Leg. Unic. Cod. De emendat. propinq.* Reginaldus *Lib. 20. n.* 42. Navarra *loc. cit.* Atque adeò univerſim, quando cædit notabiliter gravius, quàm mereatur filius, eſto non excedat terminos punitionis paternæ. Molina *Tract. 3. diſp.* 2. Illa porrò non eſt ſemper immoderata verberatio, in qua facta eſt aliqua excoriatio, ſi ex ea non immineat notabilis læſio. Molina & Reginaldus *ll. cc.*

43 Carnificibus annumerandi ſunt illi parentes, & Ludimagiſtri, qui Liberos, ac diſcipulos ita crudeliter verberant fuſtibus, pugnis, alapis, ferulis, ut ex illis verberibus fiant hi ſurdaſtri, hebetes, ſtupidi, aut manibus tremuli. Equidem Bertholdus Bertheau *in Directt. Confeſſarior. in 4. Præcept. Decalogi punct.* 2. dicit, eſſe peccatum mortale, ſi pater filium conculcet, vel percutiat cum ſanguinolenta contuſione. Ad breve tempus filium carceri includere, aut loris adſtringere permittit patri Laymannus *Lib. 5. Tract. 10. Part. 3. cap. 5. n.* 8. poſt Farinacium *in Praxi criminali Lib. 1. Tit. 4. q. 27. n.* 25.

44 Quæres III. *Quid juris matri competat circa filiorum caſtigationem?*

RESP. I. Tantum, quantum ipſi de ſua legitima poteſtate permittit maritus; poteſt enim utique vir uxori ſuam circa hoc poteſtatem delegare, ſeu, ſi mavis, ſubdelegare.

45 II. Etſi mater non acceperit à viro poteſtatem caſtigandi filium, aut filiam, poteſt tamen caſtigare ſaltem ad emendationem. Hanc reſponſionem non ſcio quidem, qui expreſſè tradat, innuitur tamen à Molina *Tract. 2. diſp.* 228. ubi abſolutè tribuit matri jus verberandi filium. Probatur tum ex praxi communiſſima legem faciente, tum quia mater in adminiſtratione familiæ eſt ſocia mariti; tum quia aliàs matri inſultarent petulantes Liberi; tum denique quia *Leg. Unic. Cod. De Emendat.* *propinq.* ſit abſolutè poteſtas ſenioribus propinquis puniendi vitia minorum. Unde non 46
puto, poſſe à marito univerſim prohiberi matri, ne Liberos peccantes ipſa cædat, ſaltem emendationis cauſa, quamvis communiter conſultius agat, ſi pœnam merè vindicativam, quam etiam competere patri tradit Bonacina *diſp. 6. De Leg. q. Unic. Punct. 8. n.* 10. relinquat ipſa patri. Et quia jus verberandi liberos 47
eſt effectus patriæ poteſtatis. Gloſſ. *In cap. Cùm voluntate. De ſent. excomm. verb. Inferiorum graduum,* Molina *Tract. 2. diſp.* 228. favetque Abbas *in cit. cap. Cùm voluntate. n.* 9. ideo filium emancipatum verberare non licet parenti, etſi objurgare licet.

Viceverſa, quia Ordines Minores non exi- 48
munt patria poteſtate. *Authent. Preſbyteros. C. De Epiſcop. & Cler.* Abbas *in cap. Cùm voluntate. De ſent. excommunic.* & alii omnes, fit, ut pater non incurrat excommunicationem, quando filium Minoribus Ordinibus initiatum caſtigat verberibus pro merito. Text. *in cit. cap. Cùm voluntate & cap. 1. eod.* ſecùs, ſi filium Epiſcopum caſtigaret; quia Epiſcopalis dignitas liberat integre patria poteſtate. *Authent. Sed Epiſcopalis dignitas. Cod. De Epiſc. & Cler.* Et quamvis ne Sacerdotium quidem eximat integre patria poteſtate. *Authent. Preſbyteros,* Molina *Tract. 2. diſp.* 220. & alii communiter, diſſentiente Gloſſ. *in citat. cap. Cùm voluntate, verb. Inferiorum,* attamen quoad effectum exemptionis à caſtigatione eximunt majores ordines juxta cit. Gloſſ. *cit. Verb. Inferiorum, & verb. In minoribus.* Abb. *loc. cit.* Molinam *loc. cit.* & alios, diſſentiente Silveſtro, Navarro *cap. 27. n.* 82. Bonacinâ *De Cenſuris in genere diſp. 2. q. 4. n.* 4. ubi hic auctor citat pro ſe multos, & probat inde, quòd *cit. cap. Cùm voluntate* non fiat diſtinctio de Clerico majoribus, vel minoribus ordinibus initiato. Sed utique memoria fefellit Bonacinam; ete- 49
nim *in cit. cap. Cùm voluntate* §. 2. expreſſè dicitur, illos non incurrere excommunicationis ſententiam, qui correctionis cauſa leviter percuſſerint aliquos de familia ſua, vel propinquos *Inferiorum graduum.* Ubi rectè obſervat Gloſſ. *cit. verb. In minoribus,* itémque Abb. *Ibid.* cùm Pontifex ſpecialiter permittat parentibus, ut verberibus caſtigent conſtitutos *in minoribus* ordinibus, hoc ipſo prohibere, ne caſtigent conſtitutos in ullo Majore. Quia ſicuti, quod de uno negatur, de altero conceditur. Text. *Cap. Qualis, diſtinct. 25. & cap. Nonne de præſumpt.* Ità, qui de uno concedit, de altero negat. Gloſſ. *in cit. cap. Qualis, & in cit. cap. Cùm voluntate* communiter recepta.

Et verò, quia patria poteſtas ſecundùm ple- 50
roſque ſuos effectus introducta eſt ſolo jure humano, Sanchez *Lib. 1. Conſil. Moral. c. 1. n.* 13.

potuit utique illi derogari. Et ſaltem quo ad caſtigationem filii Sacerdotis, puto eſſe ei derogatum in Germania; magnopere enim mirarentur Theutones noſtri, ſi viderent, vel audirent, filium Sacerdotem à patre verberari correctionis gratia.

51 Adde hiſtria. Primum; ſi pater vel ex odio, vel excedens notabiliter limites permiſſos, filium Clericum percutiat, ſubjacere excommunicationi latæ in Clericorum percuſſores. *Cap. Si quis ſuadente* 17. *q.* 4. Bonacina *citat.*
52 *punct.* 24. *num.* 4. Alterum, quando pater filium Laicum, aut Clericum malè contra pietatem afficit, emancipare cogitur. Text. expreſſ. *In Leg. fin. ff. Si à parente quis manu miſſus fuerit.* Quam legem intelligit Molina *Tract.* 2. *cit. diſp.* 229. de patre inhumaniter, & crudeliter tractante, eſto illa crudelitas verſetur duntaxat circa notabilem exceſſum pœnæ,
53 qua filius pro ſuis exceſſibus dignus eſt. Tertium: Tametſi communis conſuetudo Germaniæ filios conjugatos eximit patria poteſtate quoad jus bonorum qualiumcunque. Ferdinandus VVeizenegger *diſſert.* 2. *cap.* 3. *n.* 6. & expreſſè jus Bavaricum. *Tit.* 3. *art.* 2. non auſim tamen aſſerere, quòd auferat patribus omne jus, verberibus corrigendi filios matrimonio junctos. Nam videmus, retinere poteſtatem in eos, qui Annum ætatis vigeſimum quartum, aut vigeſimum quintum necdum attigere.

X. X.

SCELUS DETESTATA.

CAPUT XXX.

An liceat præbere cuipiam pharmacum tollens appetentiam vini?

SUMMARIUM.

Qui potus tollant appetentiam vini? 1.
An uxor licitè reddat abſtemium maritum ebrioſum? 2.
Quod quis ob tutelam ſui corporis fecit, jure feciſſe videtur. Ibid.
Si uxor nequit abſtemium efficere maritum, niſi præbendo potum noxium valetudini, peccat. 6.
Si non noceat valetudini, fortè non peccat. 8.

1 OVidius *Lib.* 15. *Metamorphoſ.* canit in hunc modum:

Clitorio quicunque ſitim de fonte levârit,
Vina fugit, gaudétque meris abſtemius undis.

Teſtatur etiam Fridericus Fornerus *de temulentiæ malo, Lib.* 3. *cap.* 3. eſſe medicorum opinionem, ſi quis bibat poculum vini, in quo tres anguillæ ſint mortuæ, aut ederit noctuæ ova mediocriter elixata, & cum ſerpentis liberide porrecta abſtemium reddi, atque vini appetentiam amittere. Quibus ſeu veris, ſeu falſis ſuppoſitis,

Quæritur: *An, ſi cujus mulieris maritus noſtro Sulpitio Merulæ ſimilis ſit, liceat uxori ejuſmodi pharmacum, vel aquam marito ignoranti præbere eo fine, ut fiat abſtemius?* 2

Ratio dubitandi eſt hæc, quòd tam multiplicia mala, quæ ex viri malitioſa ebrietate derivantur in innocentem uxorem, videantur facere ei jus ad ejuſmodi remedium adhibendum, ſicuti enim *vim vi repellere omnes leges, omniáq; jura permittunt,* ut loquitur Alexander. III. *Cap. Si verò.* 2. *De Sentent. Excommunic.* ita etiam *hoc jure evenit, ut quod quiſque ob tutelam corporis ſui fecerit, jure feciſſe exiſtimetur,* inquit Florentinus, *L. Vt vim vi. ff. De Iuſtit.*
& Iure. Confirmatur à fortiori opinione illo- 3
rum, qui etſi improbabiliter cenſent, poſſe à me occidi eum, qui per falſas criminationes eſt certò everſurus me aut vita, aut honore; ſeu à quo mihi imminet periculum injuriæ corporalis. Julius Clarus. *Lib.* 5. *Recept. ſent.* §. *Homicidium. n.* 28.

E diverſo damnandum eſſe illud Conſilium 4 tanquam nefarium, probatur inde, quòd & grave malum ſit reddi abſtemium; in vita enim politica ſæpe non exignas incommoditates parit horror perpetuus vini, & permultis, qui diu aſſuevére immodico potui meri, eſt magnopere noxium, ſi non lethale, ſubitò abſtinere omni potu vini, quia ſubitus tranſitus ab extremo ad extremum eſt valde violentus.

Ad ancipitem hanc quæſtionem reſpondeo 5 cum diſtinctione. Aut marito ejuſmodi, qualem ipſa accuſatione Canonica deſcripſimus, imminet ex perpetua à vino abſtinentia aliquod grave incommodum valetudinis, aut non imminet? Si imminet, tum ſanè pronuntiandum eſt, non licere tollere ei clanculo appetentiam vini. Si non imminet, tum videri queat, non eſſe plane improbabile, quòd liceat.

Primam partem inde probo, quòd grave 6 ſcelus conſciſceret uxor, ſi ebrioſum, & in ebrietate peſſima quæque patrare ſolitum maritum præbito veneno, ea intentione debilem, infirmúmque redderet, ut non haberet is ſat virium ad verbera, ſibi, aliiſque infligenda, ergo etiam delinquit non leviter, ſi exhibito pharmaco efficiat abſtemium, prævidens inde ſecuturam gravem, continuámque infirmitatem, Argument. *Cap. Paſce, diſt.* 86. *Paſce fame*

morien-

Digitized by Google

7 *morientem, ſi non paviſti, occidiſti.* Nec obeſt, quòd hæc continua infirmitas tantùm per accidens, & præter intentionem ſequatur ex inappetentia vini. Nam etiam mala, quæ ebrius maritus patrat, per accidens ſolùm, & præter ejus intentionem (ut ſuppono, reſoluturus in contrarium, ſi ex directa intentione provenirent) ſequuntur, ex amore, & abuſu vini.

8 Secunda pars inde ſuadetur, quòd cætera incommoda, quæ ex inappetentia vini proficiſcuntur, vix ſunt ullius conſiderationis, ſi cogitemus, & eſſe ſummè accidentaria, & compenſari multis aliis bonis, quæ experiuntur abſtemii, comparati cum ebrioſis, & pergravia, intolerabiliáque eſſe, quæ à marito addicto, temulentiæ iniquiſſimè pati ſolere uxorem ponimus. Ego ſicuti nollem ulli uxori eſſe author ſuſcipiendi ejuſmodi Conſilii, ita etiam ſuſpendo definitivam ſententiam, ſuam forte daturis illis, qui hanc legerint diſcuſſionem, præteritam ab aliis, tactam à Fornero *L. 3. De temulentiæ malo. cap. 3.* ubi inclinat in patrocinium mulierum.

Y.Y. Z.Z.

TABACO, LVPVLO, FVMO, PANE IPSO &c.

CAPVT XXXI.

De variis, & inordinatis modis ſe inebriandi.

SECTIO I.

De inebriante ſe tabaco, & lupulo.

SUMMARIUM.

An liceat inebriare ſe tabaco? 2.
Reſpondetur cum diſtinctione. 4.
Sine diſtinctione autem dicitur non peccare, qui fumum tabaci hauriunt ex præſcripto medici. 5.
Refertur Bulla contra ſumentes tabacum ſub celebratione Miſſæ. 6.
Quid de dormientibus ſupra lupulum, & hujus odore inebriatis? 8.

1 HOc capite diviſo in tres breves Sectiones comprehendam ea, quæ literis Y. Y. ad literam D. 3. indicantur. Et quamvis conſtet ex ebrietatis deſcriptione allata *c. 5. n. 9.* neminem propriè inebriari iis rebus, quæ hîc enumerantur, quia tamen eæ ſolent efficere ſimilem ebrio, ideo non incongruè dicuntur inebriare.

Quæres I. *An liceat ſe inebriare tabaco?* 2

Dicuntur Indi, ut refert Leſſius *De Iuſtit. & Iur. Lib. 4. cap. 3. num. 19.* ſopiri ſuffitu tabaci, ſeu Peti, & in illo *ſopore* (ut habet tum P. Dicaſtillo *Lib. 1. De Iuſtit. & Iur. diſp. 3. n. 121.* tum prima editio P. Leſſii, non autem *ſapore*, ut habet ſexta) magna perfundi voluptate; de his quærunt illi duo Doctores, an delinquant graviter. Et quidem Leſſius illos idcirco excuſat, quòd eo ſuffitu non tollatur poteſtas utendi ratione extra ſomnum, ſicuti fit per ebrietatem propriè dictam, ſed ſolùm in ſomno (qui naturalis eſt) ſua facultate refrigerante, & conſtringente inducendo ſoporem, eò quòd tabacus ſit ex genere narcaticorum, ſicuti & hyoſcyanus. Unde etiamſi ſuffitus ille hauriatur cauſa voluptatis, quam Indi dicuntur in illo ſopore percipere, non erit mortiferum. Ita Leſſius. At verò Dicaſtillo 3 *cit. num. 122.* tum Indos, tum alios quoſvis, per tabaci ſine cauſa rationabili ſumpti uſum exturbantes rationem, damnat peccati mortalis, eò quòd ſufficiens cauſa adferri non queat, cur ebrietas per vinum, alióſque ſimiles potus inducta noxam lethalem contineat, & non inducta per tabacum.

Ego cenſeo, ſive in ſolo ſomno, ſive in vigilia amittatur per ſuffitum tabaci proxima 4 potentia ad uſum rationis, idque per tempus non breviſſimum, peccari mortaliter uſu illius ſuffitûs, modò ſumatur ex ſola voluptate, & non ut medicina aliquo modo neceſſaria. Probo inde, quòd etſi potus vini non turbaret rationem, niſi tempore ſomni, foret tamen potus ille, ex quo in ſomno ſequeretur illa rationis ſpoliatio, graviter prohibitus, ut patet ex veriſſimo diſcurſu, Cajetani, & Valentiæ relato *cap. 6. n. 19.* Excipe, niſi ſomnus, quem parit ſuffitus tabaci, poſſet facilè depelli, non video, cur ſit crimen lethale, ſibi conciliare ſomnum per uſum tabaci, eſto, quando per hunc uſum conciliatur ſomnus, ratio ligetur tum naturaliter per quietem ſenſuum, tum inſuper violenter per operationem tabaci.

Unde à fortiori apparet, culpa omni vacare 5 eos, qui Conſilio medicorum hauriunt fumum tabaci, ad cerebrum confortandum, caput exonerandum, pellendam pituitam, tametſi fiat, ut per breve tempus quaſi vertigine acti, non ſciant, ubi ſtent.

Et quia facta hic mentio tabaci, quo non 6 pauci

pauci utuntur vel indecorè, vel etiam irreligioſè, placet repræſentare hoc loco partem Bullæ centeſimæ ſexageſimæ primæ apud Cherubinum inter editas ab Urbano VIII. loquente hiſce verbis:

Cùm Eccleſia divino cultui dicata Domus ſint orationis, eáſque propterea omnis Sanctitudo deceat, meritò Nos, quibus omnium per univerſum Orbem Eccleſiarum cura à DEO commiſſa eſt, advigilare convenit, ut ab iiſdem Eccleſiis quique actus indecentes, ac profani procul arceantur. Itaque cùm, ſicuti Nobis nuper expoſitum fuit, pravus in Eccleſia Metropolitana Hiſpalenſis partibus ſumendi ore, vel naribus tabacum vulgo nuncupatum uſus adeò invaluerit, ut utriuſque ſexus perſonæ, ac etiam Sacerdotes, & Clerici, tam Sæculares, quàm Regulares Clericalis honeſtatis immemores, illud paſſim in Civitatis, ac Diœceſis Hiſpal. Eccleſiis, ac, quod referre pudet, etiam Sacroſancta Miſſæ Sacrificium celebrando ſumere, linteáque Sacra fœdis, quæ Tabacum hujuſmodi prolicit, excrementis conſpurcare, Eccleſiáſque prædictas tetro odore inficere, magno cum populorum ſcandalo, rerúmque Sacrarum irreverentia non reformident.

Hinc eſt, quòd Nos, ut abuſus tam ſcandaloſus ab Eccleſiis hujuſmodi prorſus eliminetur, pro paſtorali noſtra ſolicitudine providere volentes, omnibus, & ſingulis utriuſque ſexus perſonis, tam Sæcularibus, quàm Eccleſiaſticis, etiam cujuſvis Ordinis, Inſtituti, ac Militiæ, etiam Hoſpitalis S. Joannis Hieroſolymitani Regularibus, quomodolibet qualificatis &c. ne de cætero in quibuſvis Civitatis, & Diœceſis prædictarum Eccleſiis, earúmque atriis, & ambitu Tabacum ſive ſolidum, ſive in fruſta conciſum, aut in pulverem redactum ore, vel naribus, aut fumo per tubum, & aliàs quomodolibet ſumere audeant, vel præſumant ſub excommunicationis latæ ſententiæ eo ipſo, abſque ulla declaratione per contrafacientes incurrenda pœna, authoritate Apoſtolica, tenore præſentium interdicimus, & prohibemus &c.

Verùm audio, in ipſa quoque Italia impunè Factitari id, quod tam graviter, & ſummo jure culpatur in Iberis.

7 Porrò tradidi in Experientiis Tract. quarto *Caſ.* 17. *n.* 265. jejunium naturale non violari terendo dentibus tabacum.

Quæres II. *An & illi delinquant graviter, qui cubant ſupra lupulum, & ejus odore perdunt uſum rationis?* 8

Reſpondeo cum Leſſio, & Dicaſtillo *ll. cc.* ſi revera perdunt (de quo tamen dubitat Leſſius) & id quidem per tempus notabile, delinquere graviter; expeditus enim rationis uſus eſt res adeò præſtans, ut qui ſe proxima potentia ad illum privat ſive per potum, ſive per ſomnum, ſive alia ratione (hæc quippe omnia tantùm materialiter ſe habent) non ſit immunis à gravi noxa, niſi juſta cauſa illi patrocinetur.

A. 3. B. 3.

SECTIO II.

De inebriantibus ſe fumo, & pane.

SUMMARIUM.

An excuſandi Scythæ inebriantes ſe fumo? 9.
Aut qui odore ſolo vini? 10.
Aut qui pane? 11. & 12.
Quid ſi ſine neceſſitate comederetur multum de tali pane? 13.
Cur in definitione ſobrietatis fiat mentio ſolius potûs, & non eſûs. 16.

Quæres I. *Quid pronuntiandum ſit de Scythis inebriantibus ſe fumo hauſto?* 9

RESP. Eamdem eſſe rationem horum, quam *n.* 4. dixi eſſe exturbantium tabaco uſum intellectûs, pro quo obſerva, Scythas, ac Thraces, ut teſtatur Alexander ab Alex. *Lib.* 3. *Gen. cap.* 11. *ante med.* in ignem conjectis herbis, & fumo hauſto haud aliter, quàm vino epoto madidos fieri. Quod etiam apud Theophilum Raynaudum *Lib.* 6. *Moral. Diſcipl. n.* 115. Maximus Tyrius teſtatur hiſce verbis: *Eſt quoddam peculiare Scytharum genus, qui aquam quidem bibunt, quotieſcunque tamen voluptatis cauſa inebriari volunt, pyram ſtruunt maximam, in qua herbas urunt odoriferas. Hanc pyram in orbem circumſident, ebque odore, non ſecùs quàm alii vini cyathis aliquot ſe invitant; donec propè ebrii, cantare, ſaltare, tripudiare incipiant.*

Apparet hinc, haud immeritò à P. Nicol. Baldello *Theolog. Moral. Lib.* 5. *diſp.* 30. *n.* 6. gravis delicti illos etiam reos agi, qui ſolo vini odore inebriant ſe temerariè; quoniam parum refert, utrùm rationis ſpoliatio proveniat ex intemperato uſu adoratus, an guſtûs, ſeu tactûs, dummodo revera oriatur idem defectus cerebri, ſeu judicii. 10

At

At inquies: *Eſtne illud peccatum, ſicut & Scytharum, ſpecies intemperantiæ?*

RESP. Non eſt, utpote, cùm non verſetur circa exceſſum in voluptate tactûs. Quare malè confiterentur tales, ſi abſque addito dicerent, ſe fuiſſe ebrios, niſi velis eos excuſare eo modo, quem indicavi *cap. 5. num. 14. & 15.*

11 Quæres II. *An excuſandi illi, qui ſeſe inebriant pane?*

Novi non unum, ſed plures, qui feriò dicebant, ſe fuiſſe ebrios pane, quia ſcilicet manducaverant tantum panis, vitiati malignis quibuſdam granis, ut ex illo eſu fuerint uſu rationis æquè privati, ac ſi plurimum meraci hauſiſſent; hoc ſolùm intererat, quòd neque ita hilares, aut diſerti eſſent, ut facere ſolent fecundi calices, neque tam diu rationis privationem paterentur. Evenit illa turbatio mentis ex malignis granis, & planè zizaniis enatis cum ſiligine, aut tritico, ac poſtea immixtis farinæ. Et verò teſtatur Fernandes Vaſquez *Controverſ. Iuridic. Lib. 1. cap. 19.* non rarò accidere, ut quis ex comeſtione cibi fiat ebrius, uti etiam hiſce bellicis temporibus evenit permultis, quos extrema egeſtas adigebat ad comedendum panem ex glandibus, & neſcio quibus herbis confectum.

12 Hoc ſuppoſito, ad quæſtionem propoſitam reſpondendum eſt, tales practicè loquendo excuſandos eſſe, eò quòd non ſoleant ejuſmodi pane veſci, niſi urgente fame, & deficiente meliore pane, & non privari ratione, niſi ad breve tempus. Quare æquè, aut potiore jure excuſandi ſunt quàm illi, qui, ut vidimus *cap. 18. n. 34.* cùm aqua deficit, in ſiti vehementi

13 vinum hauriunt ad temulentiam uſque. Si tamen horum quiſpiam abſque neceſſitate ederet tantum de illo pane, quantum ſufficit ad perfectam, & ſatis diuturnam ſpoliationem rationis, damnarem eum gravis peccati, propter authoritates, & rationes allatas de illis, qui tabaco, lupulo, fumo ſeſe inebriant abſque neceſſitate.

14 Interrogabis: *An, poſito, quòd tales peccent, peccent propriè contra ſobrietatem?*

Reſpondet Dicaſtillo *cit. diſp. 3. De Iuſtit. num. 103.* [Sicut potus ſub ratione inebriativi pertinet ad ſpecialem virtutem, quatenus abſorbet bonum uſum rationis, ita etiam, ſi ſit cibus, qui inebriat (ut audio eſſe aliquos) ad eandem virtutem ſobrietatis pertinebit illum moderari ſub ea ratione; quamvis quantum eſt nutritivus pertineat ad abſtinentiam, ſicut potus, in quantum eſt pars integræ refectionis, ad eandem abſtinentiæ virtutem pertinet.] Ita ille non improbabiliter.

15 Nec obeſt, quòd *cap. 1. num. 3.* ex communi omnium ſenſu definierimus ſobrietatem, prout ab abſtinentia diſtinguitur, eſſe virtutem, quæ moderatur uſum potûs &c. ergo non moderatur uſum cibi, quantumvis inebriare valentis, ergo immoderatus uſus cibi inebriativi non repugnat virtuti ſobrietatis. Reſp. enim, in 16 deſcriptione ſobrietatis poni ſolum potum, non autem cibum, aut fumum inebriativum, quòd ſicuti *ex his, quæ fortè uno aliquo caſu accidere poſſunt, jura non conſtituuntur*, Text. *Leg. Ex his, ff. De Leg.* ita neque omnes omnino definitiones rerum moralium. Quamvis æqui rerum arbitri non ſint de definitionibus rerum moralium, quas adferunt Theologi, pronuntiaturi id, quod de definitionibus Jureconſultorum pronuntiat ſeu Ulpianus ipſe; ut habet editio & commentarius Ferrarii Montani, ſeu Javolenus, ut habet tum commentarius Jacobi Revardi, tum vulgata editio Gothofredi: *Omnis definitio in Iure civili periculoſa eſt, parùm eſt enim, ut non ſubverti poſſit. Leg. Omnis 202. De Reg. Iur.*

C. 3. D. 3.

SECTIO III.

De potu ſanguinis, & lixivii.

SUMMARIUM.

Nefas eſt per ſe loquendo bibere ſanguinem pecudum. 17.

Caſus Carthuſiani haurientis in neceſſitate ſanguinem equi, quo vehebatur. 18.

Carthuſiani non obligantur ex voto abſtinere à carnibus. 19.

Deſcribitur formula Profeſſionis, quam emittunt PP. Carthuſiani. 20.

Obligantur tamen ex conſuetudine, & Conſtitutionibus. 21.

Deſcribuntur verba ſtatutorum differentium de eſu carnium. 22.

Quid nomine clauſuræ intelligant, dum vetant, ne etiam Sæcularibus præbeantur carnes intra clauſuram? 23.

Votum non edendi unquam carnes, non extenditur ad caſum neceſſitatis extremæ. 25.

Statutum Carthuſianorum obligat quidem in caſu neceſſitatis ab intrinſeco, at non in caſu neceſſitatis ab extrinſeco. Ibid.

Quid cenſendum de bibentibus lixivium, lotium, aut alios potus innaturales? 27.

De potu ſanguinis humani, an, & quatenus licitus ſit, diſſerui *cap. 23. ſect. 2. ſubſect. 4.* Nunc 17

Quæres I. *Sitne fas haurire beſtiarum ſanguinem, aut pecudum?*

RESP.

RESP. Sicuti *cit. ſect. 2. ſubſect. 5.* oſtendi, eſſe per ſe loquendo ferinum, & barbarum, & proinde turpe, veſci carnibus crudis beſtiarum, non item ſi fiat ex neceſſitate, ita etiam
18 de potu ſanguinis ferini cenſendum eſt. Declaro hanc reſponſionem.

Specie facti.

QUod venerabilis P. Petrus Sutor in Tract. de vita Carthuſ. Lib. 1. cap. 9. fol. 161. Edit. Colon. refert. *Cùm enim Carthuſianus unus peregre iter faciens equo, deveniſſet in ſolitudinem arentem, ſiticuloſámque, nec haberet, unde levaret ſæviſſimam ſitim, quâ diſcruciabatur, & tantùm non necabatur, equi ſui venam tutudit, atque ſcaturientem affatim ſanguinem hauſit, illóque potu vitam ſervavit. Quæſitum fuit poſtmodum, an ille Carthuſianus deliquerit, nec ne? Iudicârunt autem ipſimet PP. Carthuſiani, eum non deliquiſſe, eò quòd palam eſſet, eum non potuiſſe crudum, equinúmque ſanguinem ſumere, niſi extrema eum adegiſſet neceſſitas, ut loquitur prædictus ſcriptor.* Horum Patrum judicium approbo, quia nititur firma ratione.

19 At objicies: Patres Carthuſiani votó tenentur abſtinere omni eſu carnium, adeóque ſanguinis potu; atqui iſtud votum obligat etiam in extrema neceſſitate.

Ad hanc objectionem reſpondeo imprimis, negando primam propoſitionem; quam etſi ſciam perſuaſam eſſe multis doctis, & indoctis, certum tamen eſt eſſe falſam. Etenim modo nominatus P. Petrus Sutor *loc. cit. fol.* 117. ita loquitur: [*Carthuſiani nullum prorſus votum de non edendis carnibus habent, quod luculenter probat vivendi formula, quam in profeſſione ſolenni quivis tenet, & ſequitur. Ea autem eſt hujuſmodi.*

20 *Ego F. N. promitto ſtabilitatem, & obedientiam, & converſionem morum meorum coram Deo, & Sanctis ejus, & reliquiis hujus eremi, quæ conſtituta eſt ad honorem Dei, Beatæ ſemper Virginis Mariæ, & Beati Ioannis Baptiſtæ in præſentia Domini Prioris.* Hactenus P. Sutor, cui utpote ejuſdem Sanctiſſimi Ordinis alumno, & quidem Priori Pariſienſi fides omnino habenda eſt, ſicut & Venerabilibus Patribus Carthuſiarum Ratiſbonenſis, & Ittinganæ, qui à me interrogati, aſſeruêre idem, quod Pater Sutor.

21 Quinimo idem ſcriptor *fol.* 128. teſtatur, ſuum Ordinem longo tempore perſeverâſſe, antequam ſtatutum de non edendis carnibus conderetur, ſed ſola conſuetudine, abſtinentiam à carnibus obſervâſſe primos Carthuſianos, poſtmodum tamen edidêre ſtatutum, quo ſibi, ſuíſque æternùm interdixêre eſum carnium. Verba ſtatuti refert Vaſquez 1. 2. *diſp.* 62. ubi fusè de hac Carthuſianorum abſtinentia diſputat, & adhuc fuſiùs Theophilus Raynaud. in erudito (ut ſunt planè omnes, aut ferè omnes paginæ octodecim ejus voluminũ) libello, cui titulus: *Trinitas Patriarcharum.* Ubi uterque docet, illud ſtatutum obligare ſub peccato mortali, cùm tamen Sanchez *Conſil. Moral. Lib. 5. cap. 1. dub.* 34. aſſerat, ne quidem ſub veniali obligare. Aſſentior Raynaudo propter graves pœnas verbis graviſſimis ſtatutas in tranſgreſſores.

Quas pœnas exprimunt unà cum decreto 22
Statuta novæ Collectionis PP. Carthuſianorum 2. *Part. c.* 10. §. 28. hiſce verbis: *Quia ſecundùm Sanctiſſimam noſtri Ordinis conſuetudinem à Sanctis Patribus noſtris introductam, omnem eſum, & ſumptionem Carnium, & omnium quæcunque ex carnibus quomodolibet conſtant, ſive per modum cibi, ſive per modum potionis, aut ſorbitionis ſumantur, à noſtro propoſito abjecimus; ſtatuimus, ut quicunque noſtri Ordinis profeſſus, hujus tam laudabilis inſtitutionis tranſgreſſor extiterit, carnes videlicet comedendo, ſeu alicui perſonæ Ordinis miniſtrando, vel comedentibus, vel miniſtrantibus conſentiendo, vel non prohibendo, cùm potuerit prohibere, vel qui infra domus ſuæ clauſuram quibuſcunque perſonis carnes miniſtraverit, vel ab aliis permiſerit miniſtrari, nec prohibuerit, prohibere cùm valebat, ſi Prior, aut Vicarius, aut Procurator hoc fecerit, ipſo facto tanquam ſuæ profeſſionis exterminator, & tranſgreſſor obedientiam* (id eſt officium) *perdat, & vocibus, ac locis debitis, & cæteris obedientiis Ordinis careat in æternum. Si verò ſimplex Monachus, aut alia quævis perſona Ordinis extiterit, voce, loco, ac obedientiis carens perpetuò ad Capituli Generalis voluntatem carceri mancipetur.*

Hiſce verbis illud ſtatutum, illáſque pœnas 23
ad me perſcripſit admodum Reverendus & Ampliſſimus P. Joſephus Faber, tunc Vicarius, nunc Prior Carthuſiæ Ittingenſis, quæ validè confirmant noſtrum judicium de mortalitate culpæ, quam admitteret Carthuſianus edendo, vel etiam præbendo aliis intra clauſuram carnes. Nomine autem clauſuræ intelligunt hic RR. PP. Carthuſiani non modo ſpatium, quod includitur muris cingentibus immediatè, conſtituentibúſque ipſammet domum, quam incolunt, & in qua ſuas cellas habent illi Patres, ſed etiam atrium; officináſque omnes clauſas muro, per cujus januam diu, noctúque obſerari ſolitam, patet ingreſſus in illud atrium, officinas, ſtabula &c. Unde conſueverunt Patres Ittingenſes ſuos ordinarios famulos paſcere quidem carnibus in Bacchanalibus, attamen non intra illum ampliſſimum murum, ſed extrà.

Jam verò ad alteram, adeóque minorem 24
propoſitionem objectionis inductæ, *n.* 19. reſpondeo inprimis, votum non edendi unquam carnes, non extendi ad caſum extremæ neceſſi-

Digitized by Google

neceſſitatis, niſi hic expreſſè includatur; votum enim obligat inſtar legis humanæ. Sanch. *Lib. 1. Moral. cap. 13.* lex autem humana ordinariè non obligat in extrema neceſſitate, Suarez *Lib. 3. De Leg. cap. 30.* Quin cenſent Paſqualigus *In Praxi Ieiunii deciſ. 24.* aliique contra Leſſium, & alios, ne licitum quidem eſſe votum, quo quis ob ſuum duntaxat bonum privatum, & particulare promitteret DEO, ſe potius mortem, quàm eſum carnium electurum.

35 Deinde dico, etſi illud ſtatutum Carthuſianorum obligat etiam in caſu neceſſitatis ab intrinſeco provenientis. Raynaudus *loc. cit. in Brunone. Punct. 7. §. 3.* & Sutor *loc. cit. fol.* 148. ex ſenſu communi totius ſui Sanctiſſimiſque viris florentiſſimi Ordinis, ac multorum Summorum Pontificum, qui illum Ordinem, ſtatutúmque confirmârunt cum extenſione ad prædictum caſum neceſſitatis (ab intrinſeco provenientis, attamen non obligat in caſu neceſſitatis ab extrinſeco profectæ: qualis eſt ea, in quam conjectus fuit is, de quo
36 *n.* 18. locuti ſumus. Sutor, Raynaudus, & alii. Etenim Sanchez, *cit. dub. 34.* Raynaudus, & Paſqualigus *loc. cit.* illam neceſſitatem vocant ab intrinſeco, quando quis eſt ejus diſpoſitionis, aut ſtomachi, ut non poſſit ſumere alios cibos, quàm carnes, aut certè nulli alii præter carnes, ejus valetudini proſint; at verò illam extremam neceſſitatem vocant ab extrinſeco, qua nulli alii cibi, præter carnes ſuppetunt, quamvis ſtomachus libenter, & utiliter admitteret alios, ſi haberi poſſent. Atqui non poteſt quis obligari voto, aut præcepto ad abſtinendum in tali caſu, foret quippe nimis inhumanum. Raynaudus *loc. cit. n. 5.* docens proinde poſt Gerſonem, Dionyſium Carthuſianum, alios, fore ut graviter peccaret Carthuſianus, ſi tunc abſtineret carnibus.

37 Quæres II. *Quid cenſendum de illo, qui lixivium, & alios ejuſmodi potus innaturales ſumeret?*

RESP. Si ſumit neceſſitatis, ſeu valetudinis cauſa, vacat culpa: ſi cum periculo lædendi ſanitatem, admittit culpam lethalem: ſi denique abſque juſta cauſa, & citra aliud grave incommodum, non delinquit plùs, quàm venialiter, ut in ſimili contra Paſqualigum docui *cap. 23. n. 171.*

38 At inquies: *Quid ſi quis alteri præbeat ejuſmodi potum?*

RESP. Peccabit, & non peccabit mortaliter, juxta ea, quæ *cit. cap. 23. num. 238. & ſeqq.* dixi de illo, qui alteri præbet edenda ea, quæ à natura non ſunt ordinata ad eſum humanum.

E. 3.

VIOLATAE FIDEI CONIUGALIS.

CAPUT XXXII.

De probationibus, & pœnis adulterii.

SECTIO I.

Quomodo probetur adulterium?

SUMMARIUM.

An adulterium poſſit probari evidentur evidentia phyſica? 1.
An præſumptionibus? 2.
Indicantur ſeptem præſumptiones hanc in rem. 5. *& ſeqq.*
An oſcula, & amplexus faciant præſumptionem patrati adulterii? 10. *&* 11.
Unde origo oſculorum? 12.
Suavium diſtinguitur ab oſculo. Ibid.
Xenia an ſignum adulterii? 13.
An literæ amatoriæ? 14.
An abnoctatio inſcio marito? 15.
Confeſſio adulteri, vel adulteræ, facta in judicio, non nocet alteri perſonæ, quam nominavit fuiſſe complicem. 17.
Quantum obſit gloriatio de patrato adulterio? 18.

Quæres I. *An evidenter phyſicè poſſit probari, adulterium eſſe ab hoc, aut illo determinatè patratum?* 1

RESP. Etſi fingi poſſunt caſus, ac circumſtantiæ tam raræ, & inſolitæ, ut iis poſitis certus quis ſit phyſicè, adulterium eſſe patratum ab hoc determinato homine, rectè tamen loquitur Sanchez *Lib. 10. De Matrim. diſp. 12. n. 30.* dùm abſolutè ait, adulterium non poſſe vere probari, ſed ſolùm concludi ex probationibus ortis è præſumptionibus. Prima pars non indiget probatione; altera pars inde probatur, quòd ſicut leges feruntur ſecundùm ea, quæ in pluribus accidunt, non ſecundùm ea, quæ rarò. S. Thom. *1. 2. q. 86. art. 6. in Corp. & ad 3.* ita etiam locutiones, doctrinæque morales proferuntur, & traduntur ſecundùm ea, quæ communiter ſunt in uſu. Ut proinde Menoch. *De Præſumptionibus. L. 1. q. 18. n. 1. 2. 3. & 4.* adulterium rectè adnumeret iis delictis, quæ non poſſunt directè, ut teſtibus, & documentis, ſed ſolis præſumptionibus, & conjecturis, ob difficultatem directarũ probationum probari. Et autem difficultas inde oritur, quòd adulterium ſoleat committi occultè. *L. Conſenſu. Cod. De repud.* Menoch. *De præſumpt. Lib. 1. q. 58.* Sanchez *De Matrim. Lib. 10. diſp. 12. n. 40.*

 Porrò

Digitized by Google

3 Porrò illarum præſumptionum nonnullæ pariunt ſuſpicionem ſolùm probabilem, aliæ violentam. Sanchez *Ibid. n.* 41. qui ſequenti *n.*42. illam ſuſpicionem vocat violentam, quæ licet non faciat certam & indubitatam fidem, facit tamen moralem certitudinem, quæ virum prudentiſſimum induceret, ad judicandum, adulterium eſſe patratum, & quæ probata in foro externo ſufficeret ad ſententiam divortii ferendam.

4 Quæres II. *Quænam actiones faciant violentam ſuſpicionem commiſſi adulterii?*

RESP. Illas ex Theologis, & Jureconſultis à me lectis optimè enumerat, explicátque Sanchez *cit. diſp.* 12. *à n.* 43. & Menochius *De Præſumpt. Lib.* 5. *Præſumpt.* 41. per totam. Item Maſcard. *Concluſ.* 59. *& ſeqq.*

5 Prima eſt, quæ refertur Cap. *Literis. De Præſumpt.* hiſce verbis: *Solum cum ſola, nudum cum nuda, in eodem lecto jacentem, ea (ut credebant) intentione, ut eam cognoſceret carnaliter, viderunt multis ſecretis locis, & latebris ad hoc commodis, & horis electis.* Et mox ſubdit Pontifex Alexander III. illam eſſe *certam, & violentam ſuſpicionem fornicationis*, ac proinde ſufficere ad divortii ſententiam promulgandam. Circa quam Pontificiam reſolutionem nota, à Gloſſ. & Abb. omitti circumſtantiam de jacentibus in eodem lecto, & proinde ab aliis ita intelligi eam ſententiam, acſi reliquæ circumſtantiæ ſufficerent ad ſuſpicionem violentam.

6 Secunda eſt, quæ ex ipſa natura oritur, ut quando marito, per unum, alterúmve Annum penitus abſente, uxor uterum gerit. Menoch. *loc. cit. n.* 8.

Tertia eſt, quando quis de adulterio accuſatus, poſt factam excuſationem, & defenſionem, quòd eſſent ſanguine juncti, matrimonium contraxit cum illa. Menoch. *loc. cit. numero* 7. qui illam præſumptionem vocat *de jure*, eò quòd approbetur lege. *Si qui adulteri, C. Ad Legem Iuliam. De Adulter.* quare & illa prima præſumptio debet vocari præſumptio *de jure* ad diſtinctionem illius, quæ dicitur præſumptio *ab homine*, quam ſcilicet Doctores, non autem leges pro ſufficiente habent; quam proinde negat Menochius, & Sanchez ſufficere ad effectum divortii. Porrò quid ſit præſumptio juris *tantùm, & de jure*, dixi *cap.*28. *n.*63. *& 64.*

7 Quarta eſt, quando is, qui à marito ter monitus, ne cum ſua uxore verſaretur, eámque alloqueretur, attamen deprehenditur cum illa loquens. Ita ſtatuitur Authent. *Si quis ei. C. Ad Leg. Iuliam.* Menoch. *num.*9.

Quinta eſt, quando domus alicujus mulieris frequentatur diu, noctúque ab adoleſcentibus, præſertim Scholaſticis. Menoch. *n.*21. citans Baldum, Imolam, Alciatum, Maſcardum *D. Probat. Concluſ.* 64. *num.* 10. Quam præſumptionem ego admitto, ſi in ea domo non habitet vir honeſtus, aut alia mulier valde honeſta.

Sexta eſt, quando quis ſolus cum ſola in eodem lecto repertus eſt, præſertim ſolutis caligis, & muliere recuſante aperire oſtium. Menoch. *n.* 11. *&* 12. poſt Felinum, Marſilium, Maſcardum *D. Probat. Concluſ.* 59. *n.*6. *&* 7. loquentes utique de illo, qui vel ſemel ita repertus eſt. Vide etiam Barboſam *In cap. Literis. De Præſumpt.* 8

Septima eſt, quando quis ſolus cum ſola in loco Secreto, & abdito deprehenſus eſt; tunc enim haberi (violentam) ſuſpicionem perpetrati adulterii tradit abſolutè tum Barboſa *loc. cit.* citans Farinacium *In Praxi criminali, Part.* 5. *q.* 136. tum Menochius *n.* 11. allegans Bartolum, Baldum, Decium, & alios cum Abb. *In cap. Præterea. De teſtib.* Verùm Abbas non ita abſolutè loquitur, ſed addit: *Si ejuſmodi loco reperiantur ſe mutuò amplexantes, & oſculantes*, ut etiam repetit *cap. Tertio loco. De Præſumpt.* cum quo addito ſatis probabilis eſt doctrina Menochii, & admittitur à Navarro *In Rubric. De Iudic. n.*10. Palao *diſp.* 3. *De Matrim. ſeu De ſponſal. punct.* 6, §. 4. *n.* 8, atque à Sanchez *loc. cit. n.* 45, negante illam Cravettâ *Tom.* 1. *Conſil.* 265. *n.* 45. citantéque pro ſe Roſellum. 9

Et, ut verum fatear, puto circumſtantiam oſculorum, amplexuúmque potiùs eſſe ſignum tentati, ſeu deſtinati, quam jam perfecti adulterii, nam & oſcula, & amplexus ſunt prælu-dia adulterii. Gloſſ. & Bartol. *In L.* 1. *ff. De Extraordin. crimin.* & qui ſuam libidinem ipſa copula expleverunt, non puto ſolere in loco ſuſpecto diutius morari, & cum periculo deprehenſionis vacare actibus longè minorem voluptatem adferentibus. 10

Unde à fortiori apparet, malè à Felino Covarruvia, Decio, Graſſiis, *Lib.* 2. *cap.* 28. *n.* 5. & aliis apud Sanchez *n.*46. & apud Menochium *n.*26. præſumptionibus violentis patrati adulterii, annumerari oſcula, & amplexus; quare meliùs id negant hi Doctores, Barboſa *loc. cit.* & alii apud ipſos unà cum Guiberto Coſtano *Tract. De dot. cap.* 9. *n.*37. ubi etiam inde probat hanc doctrinam, quòd priſcis temporibus apud Romanos non fuerit uſus oſculorum ferè ullus. 11

Cùm enim vino interdictum eſſet mulieribus, ſoli propinqui, ut ſcirent, an temetum, ſeu vinum olerent, peregrè advenientes feminas oſculabantur; quod quidem inſtitutum, uſu vini mulieribus conceſſo ita in mores hominum irrepſit, ut ab eo tempore amoris, officii, & honeſtorum affectuum oſcula eſſe argumenta cœperint. Quare non eſt, ait hic author, tam ominoſa præſumptio ex oſculis capienda, ut inde adulterium conjiciamus. 12

Sub-

Digitized by Google

Subdit tamen, aliud pronuntiandum de ſuavio, adeóque ab oſculo diſtinguit ſuavium cum Donato docente, oſculum eſſe officii, *ſuavium* verò quæſitæ voluptatis ſignum; alii tamen hæc duo vocabula non diſtinguunt. Lege ſi placet noſtrum Paulum Scherlogum pereruditè, ut ſolet, differentem de diſtinctione oſculi, & ſuavii. *Tom. 2. in Cant. Cant.*

13 Xenia, ſeu munera hinc inde miſſa non gignunt certam ſuſpicionem adulterii. Sanchez *num.* 48. ubi præterea cum Maſcardo *De Probat. Concluſ.* 150. *num.* 1. & aliis diſſentit à Menochio *n.* 39. exiſtimante, ſi reperiantur literæ amatoriæ à muliere ad virum ſcriptæ, quibus ea fateatur, ſe cum illo concubuiſſe, eſſe id pro re manifeſta habendum, quod etiam nonnulli, ut Pariſius, abſolutè pronuntiant de literis amatoriis.

14 Sed non aſſentior Pariſio, niſi alia adminicula accedant, quia cùm amatoriæ literæ non ſint magis ſignum patrati, quàm patrandi adulterii; rectiùs à judice explicantur, ut ſignum mali propoſiti, ſaltem quando non conſtat, eos conveniſſe eo loco, in quo potuerint explere libidinem, quandoquidem *in rebus ambiguis humanior ſententia ſequenda eſt.* Text. Legis. *Si fuerit. ff. De rebus dubiis.* Si autem in iis amatoriis literis fateatur mulier patratum adulterium, tum non eſt improbabilis opinio Menochii, & Palai *loc. cit.* cenſentium, poſſe maritum ab ea divertere. Nam talis Confeſſio, etſi extrajudicialis, poteſt æquivalere aſſertioni unius teſtis omni exceptione majoris. Palaus *loc. cit.*

15 Ob quam etiam cauſam aſſentior Cravettæ *cit. Conſil.* 105. quod de hoc ipſo caſu conſcripſit; itémque Menochio *num.* 24. contra Angelum, & Felinum negantibus, ab uxore, quæ inſcio, vel invito marito abnoctavit, præberi ſufficientem occaſionem formandæ ſuſpicionis violentæ; illa quippe abnoctatio fieri etiam poteſt facilè ob alias cauſas. Unde nec Religioſum damnarem crimine fornicationis, etſi de nocte egreſſus eſſet è Monaſterio, & manè rediiſſet.

16 Octava, aut ſecundùm alios in decurſu indicatos, decima è violentis violati alieni tori ſuſpicionibus eſt Confeſſio alterutrius partis in judicio, ita ut ſi Cajus in judicio fateatur, uſum ſe carnali commercio Cajæ, ejuſmodi Confeſſio Cajam reddat ſuſpectam adulterii.

17 *Cap. Significaſti. De Adulter.* At non ſufficit illa Confeſſio ad Cajam damnandam; cùm nulli de ſe Confeſſo adverſus alium in eodem crimine ſit credendum, nec unius teſtimonium ad condemnationem ſufficiat alterius. Text. *In Cap. Veniens. 1. De teſtib. & atteſt. & cap. 1. De Confeſſis.* Conſentiunt clarè Gloſſ. Abb. & Barboſa *In cit. cap. Significâſti*, poſt Bajardum. Item poſt Jaſonem & Pariſium Maſcardus *De probat. Volum. 3. Concluſ.* 1311. *n.* 8. ubi inſuper *n.* 9. ſubdit, ejuſmodi nominationem, ſeu, ut vocat, Confeſſionem, ne quidem ſufficere ad inquiſitionem formandam, niſi concurrentibus aliis indiciis, ut limitat *n.* 11.

Unde apparet, errare illos judices, qui puellæ, uterum gerenti, & aſſerenti, ſe à Sejo impregnatam, credunt, quantumvis pernegeт Sejus. Alexander & alii relati in Experientiis *Tract.* 10. *n.* 188. Rectiùs facerent, ſi ſecuti deciſionem *cit. cap. 1. De Confeſſ. & cap. Significâſti. De Adulter.* juramentum purgatorium deferrent Sejo. Vide dicenda *cap.* 42. *n.* 46. Sed & negat Sanchez *n.* 48. *&* 49. licèt quis, vel quæ extra judicium glorietur, aut dicat, à ſe commiſſum adulterium, hanc Confeſſionem eſſe ei præjudicioſam, niſi eatenus, ut poſſit torqueri, eò quòd Confeſſio extrajudicialis non plenè probet, ſed tantùm det indicium ſufficiens ad torturam ita confeſſi. Maſcardus *De probat. Concluſ.* 350. poſt Gloſſ. Bartol. alios. 18

SECTIO II.

De probationibus ſimplicis fornicationis.

SUMMARIUM.

Non omnes actiones probantes adulterium probant ſimplicem fornicationem. 19.

Confeſſarius an negabit abſolutionem puellæ plebeiæ non habenti firmum propoſitum non admittendi ampliùs in ſuum lectum amaſium, quem ſæpius admiſit ſine exercitio ullius turpis actûs? 20.

Conventus frequens in loco etiam obſcuro non facit ſuſpicionem violentam patratæ fornicationis. Ibid.

Quid ſi præceſſit prohibitio talis commercii? 21.

Quid ſi Clericus habet tale commercium? Ibid.

In Germania nulla pariter ſuſpicio ex cohabitatione matris, aut ſororis cum Clerico. 23.

Non admittendæ eæ fœminæ, quæ poſſunt parere ſuſpicionem. 24.

Quæ circumſtantiæ minuant ſuſpicionem fornicationis? 25.

Actiones ſufficientes ad formandam in foro externo præſumptionem de patratâ fornicatione, ſufficiunt etiam privato homini, ad ſuſpicionem non temerariam. 26.

Diſcutitur caſus de aſſerta, & negata copula. 28. *& ſeqq.*

Quæres fortè. *An actiones, quas diximus ſufficere ad violentam præſumptionem adulterii, ſufficiant etiam ad violentam ſuſpicionem ſimplicis fornicationis, ſi videlicet verſentur circa perſonas omnino ſolutas?* 19

Digitized by Google

RESP. Abſolutè non ſufficere omnes, & ſingulas, eò quòd conſtet, valde ſæpe inter ſolutas exerceri ejuſmodi actiones nonnullas, eâ ſolùm intentione, ut aliquam diſpoſitionem ad ſponſalia faciant; & liquidò ſcio, crebrò fieri, præſertim inter plebejos, & ruſticanos, ut eodem in lecto aliquot horas induti & exuti cubent, & tamen nil omnino impudicum agant, vel non niſi oſcula, & turpes attrectationes exerceant.

20 Unde judico, non poſſe à Confeſſario negari abſolutionem, omnibus illis puellis plebejis (aliud ob varias conſiderationes ſentio de nobilibus) quæ non videntur habere propoſitum nunquam ampliùs admittendi in lectum procum ſuum, ſed ſi qua, ut quandoque fit, aſſerat illum ſexies vel octies ſecum in eodem lecto jacuiſſe, verùm nihil mali periiſſe, aut feciſſe, abſolvendam videri, eſto non proponat, non amplius illum admittere. Ratio eſt, quia Confeſſarius non debet abſolutionem pœnitenti negare, ea ſola de cauſa, quòd hic nolit deſerere occaſiones remotas peccãdi, nec enim tenetur eas vitare pœnitens. Laymann. *Lib.5. Tract.6. cap.4. n.9.* ex communi. Atqui pœnitens, de quo loquimur, eſt ſolùm in remota occaſione peccandi; illa enim eſt ſolùm remota, in qua etſi fueris ſæpe conſtitutus, attamen ſemper, aut communiter tentationes viciſti. Laym. *loc. cit.* & clariſſimè Card. de Lugo *Tom.3. in 3. Part. diſp.* 14. *ſect.* 10. *n.* 149. Vide dicta *cap.* 11. *n.* 4. & 5. Unde à fortiori apparet, non haberi violentam ſuſpicionem patratæ ſimplicis fornicationis, licèt conſtet, quòd puella, & adoleſcens loco obſcuro, atque ad actum venereum commodo, ſæpius convenerint; quamvis utique quilibet parens debeat eſſe memor illius moniti. *Eccleſ.7. v.26. Filiæ tibi ſunt? Serva corpus illarum.*

21 Sed & cap. *Tertio loco, De Præſumpt.* ſatis innuitur, & à Panorm. *in id cap.* apertè traditur, quamvis conſtet, *puellam, & juvenem in ſimul per plana, & nemora, vias, & invia pluries convagatos fuiſſe*, id nihilominus non eſſe ſufficiens argumentum admiſſæ fornicationis. Addit tamen Abbas hanc limitationem: Niſi præceſſiſſet monitio de ejuſmodi commercio vitando. Quæ limitatio mihi non diſplicet, præſertim ſi trina, eâque valde ſeria præceſſiſſet, Argum. *Leg. Si quis ei, C. Ad Leg. Iuliam. De Adult.*

Inſuper tradit Menochius *loc. cit. num.* 19. poſt Felinum, & alios, ſi Clericus, aut Religioſus reperiatur in domo alicujus pulchræ mulieris, in loco tamen abdito, & ſecreto, & mulierem amplexans, manifeſtum haberi admiſſæ fornicationis argumentum. Quod etiam puto eſſe verum, ſi ſæpius eſt ita deprehenſus; at ſi tantùm ſemel, malo hîc quoque habere locum doctrinam allatam, *n.* 10. & 11.

Porrò, quod idem Menoch. *cit. Lib.5. Præſ.* 17. *n.9. juncto. n.1.* abſolutè tradit, Clericos & Sacerdotes, cum quibus habitet mater, aut ſoror, vel amita, non carere quali quali ſuſpicione, eò quòd *Cap. 1. De cohabit. Cleric. & mulier*, inhibeatur, ut nullus Sacerdos eas retineat, mihi non abſolutè probatur, quandoquidem *Cap. A nobis. eod.* illimitatè permittuntur Clericis eæ perſonæ, in quibus *naturale fœdus nihil permittit ſævi criminis ſuſpicari*; & Cap. *Cùm omnibus diſtinct.* 81, nominatim permittitur mater, avia, matertera, amita, ſorores, & filiæ fratrum, aut ſororum. Unde meritò docet Gloſſa *In cit. cap. 1. De cohabit. &c.* Abb. *Ibid.* & Anaſtaſius Gemon. apud Barboſam *In cit. cap. 1.* non repugnantem, deciſionem illius capituli eſſe intelligendam de illis ſolis, quorum cum matre, aut ſorore conſortium eſt ob peculiarem aliquam rationem ſuſpectum. 22

Certè in Germania exploderetur, & quidem meritò, qui accuſaret Clericorum cohabitationem cum matribus, ſororibus, amitis. Imò, quamvis Menochius *cit. Præſumpt. 16. num.7.* poſt Cravettam *cit. Conſil.* 105. favente Gloſſa *in cap. 1. De cohabit. Cleric. & Mulier.* abſolutè pronuntiet, cohabitationem Clerici cum conſanguinea, & affini, non vacare ſuſpicione fornicationis, id tamen ita generatim dictum negat meritò Abb. *cit. cap.* 1. *De cohabit. &c.* repugnátque praxi univerſali Germaniæ, quæ etiam, ſicut expreſſè Conſtitutiones Synod. Conſtantienſes *p.2. Tit.* 17. permittit, ut Clerici habeant domi ſuæ extraneas, de quibus ſuſpicio ſiniſtra facilè concipi non poſſit; licèt Abb. *loc. cit.* nolit, ut etiam optimæ famæ mulieres extraneæ habitent cum Clerico ob periculum lapſûs. Rectiùs diceret Abbas cum Syricio Papa relato. *Cap. Fœminas. diſt.* 18. *Fœminas non alias eſſe patimur in domibus Clericorum, niſi eas tantùm, quas propter ſolas neceſſitudinum cauſas habitare cum iiſdem Synodus Nicæna permiſit.* Quod etiam traditur *cap. Cùm omnibus, diſtinct.* 81. deſumpto ex Concil. Carthaginenſi. 23

Et hoc ſenſu intelligendi ſunt Canones plures, qui *cit. diſtinct.* 81. vetant, ne cum Clericis mulieres, aut illi cum his habitent. Maximè autem cavendum, ne etiam ex neceſſariis extraneis admittantur illæ, quæ ſunt malæ famæ, tum quia *excludenda eſt omnis nefanda ſuſpicio.* Text. *cap. In omnibus diſt.* 81. tum quia *ubi eſt mulierum præſertim infamium cohabitatio, antiqui hoſtis ſtimuli non deſunt.* Text. *cap. Oportet. eod.* ex S. Gregorio. 24

Carpit enim vires paulatim, uritque videndo Fœmina, inquit Virgilius. 3. *Georg.*

Colliges ex his. I. Præſumptionum vim minui ratione conſanguinitatis, ſenilis ætatis, famæ integritatis, infrequentiæ actuum ſuſpectorum, cauſæ, ob quam exercentur, cæliba- 25

Digitized by Google

libatus, loci, temporis &c. Jacobus de Bello-viſu *in Practic. Criminali cap. 9. num. 48. & 49.* & adhuc diſtinctiùs eruditus ſimul atque pius D. JodocusDamhouderius etiam *in Pract. Crim. cap. 90. num. 4. & 5.* Ubi addit: *In cognatione, affinitate, Ordine Eccleſiaſtico nullum ſuſpicamur intercedere poſſe adulterium*, quod ſingulariter eſſe in Germania verum teſtantur tribunalia Sacra, profanáque.

Colliges II. Aliquas ex præſumptionibus, quæ ſunt violentæ in iis locis, in quibus fornicationes, adulteria, incœſtus valde crebrò committuntur, & leviter puniuntur, ut de Italia, Hiſpania, Gallia teſtantur ſcriptores alii, atque alii, non eſſe violentas in aliis locis, in quibus minùs dominatur impura libido, magíſque puniuntur illius Rei, ut in Germania.

Colliges III. Haud immeritò in noſtra Accuſatione Canonica objici Sulpitio Merulæ, quòd non obſcura, ſed planè convincentia argumenta dederit violatæ nòn ſemel fidei conjugalis, propter circumſtantias illic allatas.

26 Colliges IV. Omnes illas præſumptiones, quæ vel certò, vel probabiliter ſunt violentæ omnibus ſpectatis, ſufficere ad id, ut nec temerariæ ſuſpicionis, nec temerarii judicii reatum incurrat is, qui propter aliquam ejuſmodi præſumptionem ſuſpicatur, aut etiam judicat, à tali aut fuiſſe commiſſum adulterium, fornicationémve. Probatur, quia ubi eſt certa, vel probabilis ratio ſuſpicandi, aut judicandi, poteſt formari ſuſpicio probabilis, judicium probabile, & prudens. Leſſius *De Iuſtit. & Iure, Lib. 2. cap. 29. num. 1. & 37.* ergo poteſt ſine peccato ſaltem injuſtitiæ formari judicium, & ſuſpicio. S. Thom. 2. 2. *q. 60. art. 3.* Et utique minores præſumptiones, ſeu rationes ſufficiunt ad judicium privatum, quàm ad publicum. S. Thom. *loc. cit.*

27 Dictis de probatione ſimplicis fornicationis adde in primis ea, quæ in Experientiis, ſeu Tom. præced. *Tract. 10. Caſu quinto* ſcripſi de probatione deflorantis, deinde reſolutionem hujus.

Caſus facti, non ficti.

28 *HEribertus habuit quidem cum Truſilla aliquod occultum commercium, nullam tamen copulam; ſub id tempus concipit Truſilla, ſed ex alio, paritque ac nominat Leonicum patrem ſuæ prolis; priùs tamen quàm pareret, veritus non abſque cauſa Heribertus, ne ipſe falſò nominaretur à Truſilla genitor, dedit illi pecunias vitandi illud periculum infamiæ, aliorúmque incommodorum cauſa. Nihilominus tamen Truſilla jam paſſim garrit, Heribertum eſſe verè patrem ſuæ ſobolis. Infamiam hanc, noxiam non ſolùm honori, ſed etiam fortunis, ferre non vult Heribertus, quare cogitat implorare officium judicis, ut hic ſilentium, imò palinodiam indicat Truſillæ. Interrogor à nonnemine ſitne ſpes, fore ut Heribertus obtineat in judicio. Quid reſpondendum?*

Ratio dubitandi eſt hæc princeps, quòd 29
Heribertus negare non poſſit, eſſe à ſe datas Truſillæ pecunias, id quippe probari poteſt ejus Confeſſione, quæ tametſi extrajudicialis ſit, attamen facit ſemiplenam probationem. D.D. multi apud Maſcard. probat. *Concl. 349. num. 9.* Atqui nemo præſumitur donare rem ſuam. *Leg. Cùm de indebito. verſ. Sin verò. ff. De Probat. Menoch. De Arbitr. Iud. Caſ. 88.* quia ſcilicet donare eſt perdere, ſeu jactare, & effundere *cit. L. Cùm de indebito. verſ. Qui.* Igitur tenetur Heribertus adferre cauſam datarum pecuniarum; cùm autem non poſſit ullam adferre cauſam veroſimilem hujus erogationis, niſi ut oblimaret os Truſillæ, ne hæc publicaret, ſe ab eo vel fuiſſe cognitam, vel aliàs impudicè tractatam, Judex autem videatur poſſe, ſaltem accedente juramento Truſillæ, æquè credere, fuiſſe verè cognitam, atque duntaxat impudicè tactam, imò poſſit ex Confeſſione tactuum impudicorum, quos interceſſiſſe neceſſariò fateri debebit Heribertus, ut liquet ex paulò antè dictis, inferri copula perfecta, quandoquidem hæc ſolet communiter ejuſmodi fœditates comitari, periculoſam aleam ſubibit ipſe, ſi litem indicat Truſillæ.

Propter has, aliáſque rationes reſpondi, fie- 30
ri quidem poſſe, ut contra Heribertum feratur ſententia, vero tamen ſimilius videri (niſi lateant fortè aliæ circumſtantiæ facti) pro ipſo pronuntiatum iri. 1. Quia in claris non eſt locus conjecturis. Barboſ. *Axiom. 56.* clarum autem eſt, Heribertum non eſſe patrem illius prolis, ſiquidem propria Confeſſio & facit plenam probationem in præjudicium confitentis. Ferrarius *In Pract. Crimin.* in forma libelli de *cauſ. vendit.* & eſt omnium probationum illuſtriſſima. Menochius *Conſil. 41. n. 14.* Maſcard. de probat. *Concl. 1326. num. 4.* atqui Truſilla, etſi non in publico judicio, attamen legitimè interrogata de genitore ſuæ prolis, nominavit alium ab Heriberto. 2. In dubio non debet præſumi delictum. *L. Meritò. ff. Pro ſoc.* omnéſque DD. conſequenter, non eſt in dubio præſumendum delictum majus, ſed minus; expreſſè Tuſchus *lit. I. Concl. 331. n. 82.* Etenim in obſcuris quod minimum eſt ſequitur. *Cap. In obſcuris. De Reg. Iur. in 6.* & quidem ſemper, Text. in L. *Semper ff. eod.* Cùm ergo ſit dubium, utrùm illa elargitio pecuniarum fuerit facta cum obligatione non revelandi tactus impudicos, an potius copulam, præſumendum eſt illud prius, non poſterius, cùm copula ſit delictum utique gravius, quàm impudicus tactus.

3. Si lis terminanda ſit juramento, deferri 31
debebit Heriberto potiùs quàm Truſillæ, tum quia deferri debet illi, pro quo ſtat præſumptio

Digitized by Google

juris, non autem illi contra quem. Fulvius. *L.* 2. *De Probat. c.*46. *n.* 104. poſt Gloſſ. tum quia deferendum eſt reo potiùs quàm actori. Barboſa. *In cap. finale. De Iurejur.* Heribertus autem infamatus dum accuſat, agit partes Rei; ut notant DD. in L. *Diffamari. C. De Ingenuis.* atque Andreas Gaill. *Obſervat. Lib.* 1. *Obſervat.* 11. *n.* 3. tum quia etiam juranti non creditur adverſus ea, quæ priùs aſſeruit. Cap. *Per tuas. De Probat.*

32 Ad rationem productam *n.*29. quòd ſcilicet ſi fateatur (ſicuti fateri debebit) interceſſiſſe tactus impudicos, ſit præſumptio ſumenda de ipſamet copula, negatur ſubſiſtere hanc præſumptionem, nec enim verum eſt, quòd tactus impudicos communiter, id eſt communiùs ſequatur copula, ſicuti nôrunt Confeſſarii longo uſu periti; & quia à magis, non autem à minùs communiter evenientibus debet ſumi præſumptio argument. Cap. *Inſpicimus. De Reg. Iur. in* 6. ibi: *vel plerumque fieri ſolet*, idcirco eſt potiùs ſecundùm hanc Regulam præſumendum, quòd non ſit, quàm quòd ſit ſecuta copula; cùm præſertim agatur hic de majore delicto, cujus præſumptionem ita horrent Jura, ut etiam ad rariùs contingentia reſpiciant, quando hic reſpectus eſt neceſſarius ad abſolvendum à peccato. Unde licèt raró contingat, aliquem naſci ſeptimo menſe, vel à matre quinquagenaria, tamen hunc rarum caſum conſiderat: & eum, qui ſic natus eſt, non ante nuptias, ſed pòſt, ex legitimo matrimonio natum eſſe præſumit Jus. Peckius *in cit. cap.* Inſpicimus, ex L. *Septimo menſe. ff. De Statut. homin.* & L. *Si major. Cod. De Legit. Hæred.*

SECTIO III.

Adulterii Pœna.

SUMMARIUM.

Pœnæ Eccleſiaſticæ Statutæ generatim in Laicos adulteros. 33.
Et in Clericos. 34.
Quæ Statutæ à jure civili? 35.
Eæ non obſervantur. 36.
Non ſit in foro conſcientiæ ulli privato jus occidendi adulteros deprehenſos in flagranti. 39.
Refertur novum Decretum Alexandri ſeptimi ſuper eâ re. Ibid.
Aliæ pœnæ adulterii. 40.
Omne adulterium poteſt per ſe loquendo puniri ab utroque Magiſtratu. 41.
Et proinde punitus ab uno Magiſtratu, puniri poteſt etiam ab altero. 42.
Iudex Eccleſiaſticus poteſt indicere pœnam etiam pecuniariam. 43.
Imò & carceri mancipare. 44.
Abſolutus ab uno judice, poteſt ab altero citari, & ſi reperitur reus, puniri. 45.
Perſona exempta nequit puniri ab utroque Magiſtratu. 46.

QUæres I. *Quæ ſint adulterii pœnæ à Iure Statutæ?* 33

RESP. Sequentes. I. Excommunicantur adulteri. Text. *in cap. Intelleximus. De adulter. & cap. final.* 32. *quæſt.* 5. Sed hæc jam non eſt in uſu, ſaltem apud Germanos, niſi fortè reſpectu adulterorum, concubinas domi habentium, de quibus vide Trident. *Seſſ.* 24. *cap.* 8. *De Reform. Matrim.* & Synodum Conſtantienſem *P.* 2. *Tit.* 17.

II. Clericus adulter deponitur, & in Monaſterium perpetuò detruditur. Text. *Cap. Si quis Clericus. Diſtinct.* 81. Hæc etiam pœna non eſt in uſu apud nos. Nec tamen verum eſt, ſaltem de Germanis Sacerdotibus id, quod Alciatus apud Julium Clarum *Recept. ſent. Lib.* 5. §. *Adulterium, n.* 7. audacter ſanè, & iniquè ſcribit; ac ideo non referendum hoc loco. 34

III. Capite plectitur adulter. Text. *L. Quamvis* 2. *C. Ad Leg. Iuliam de adulter.* ibi: *Sacrilegos nuptiarum puniri gladio oportet.* Mox tamen ſubjicitur authentica ita mitigans: *ſed hodie adultera verberata in monaſterium mittatur, quam intra biennium viro recipere liceat &c.* 35

Verùm in multis Imperii urbibus, & Provinciis, adulteri vel omnino non puniuntur capitali ſupplicio, vel certè non niſi poſtquam jam fuêre bis ob adulterium affecti minori pœna, ut nominatim ſtatuitur in Jure Bavarico *Lib.* 5. *p.* 6. *Tit.* 9. ubi pro prima vice decernitur carcer menſtruus, mulcta pecuniaria, ſtatio ad portam Eccleſiæ; pro ſecunda privatio inſignium, deportatio in perpetuum exilium &c. juxta diverſitatem tum conditionis plebeiæ, aut ſenatoriæ &c. tum adulterii, ſimplicis, inquam, vel duplicis; demum pro tertia vice ultimum ſupplicium. Deinde idem Clarus *loc. cit.* teſtatur, ac meritò dolet, quòd ſua ætate paſſim apud omnia ferè tribunalia adulteri impune evaſerint. Vide quid ex Fabro referat idem Clarus, quid etiam Damhouderius *in Pract. Crimin. cap.* 19. *num.* 8. ne tamen credas. 36 37

IV. Adulterii pœna eſt, quòd vir uxorem in flagranti deprehenſam impune cum adultero interficiat. *Leg. Marito. ff. Ad Leg. Iuliam de adulteriis. & Leg. Gracchus C. eodem.* Ac ſimiliter pater filiam ſuam ſub ſua poteſtate conſtitutam, & domi ſuæ, patris, inquam, adulterio vacantem etiam impune trucidet cum mœcho. *L. Nec in ea. & L. Quod ait lex. ff. Ad Legem Iuliam de adulter.* Quibus legibus reſpectu mariti nil derogari vult Jus Bavaricum. *Lib.* 5. *Part.* 6. *Tit.* 9. *art.* 9. 38

Quam

Digitized by Google

39 Quamvis autem plures Jureconſulti, ut videre eſt apud Sanchez *Lib.* 10. *De Matrim. diſp.* 8. *n.* 37. exiſtiment, per prædictas leges fieri poteſtatem marito, & patri, occidendi uxorem, & filiam, ita ut illi ſint publica authoritate conſtituti carnifices uxoris, & filiæ, id tamen rectiùs negant tum permulti alii Jureconſulti, ut Damhouderius *cit. cap.* 90. *n.* 14. Covarr. *Epit. in* 4. *Decretal. cap.* 7. §. 7. *n.* 15. *& ſeqq.* cum plurimis à Sanchez *loc. cit. n.* 39. relatis, tum communi calculo Theolog. poſt S. Thom. *in* 4. *diſt.* 34. *q.* 1. *art.* 1. Et ratio eſt, quia nec bono communi prodeſt, & æternæ ſaluti adulterorum plurimùm obeſt facere hanc poſitivam poteſtatem. Quare prædictæ leges diſſimulant, non autem approbant ejuſmodi necem, & qui utitur beneficio illius diſſimulationis, peccat mortaliter. Rationes pro, & contrà proponit, diſſolvitque fusè Sanchez, & Covarruvias *ll. cc.* Videri etiam poteſt Leſſius *De Juſtit. & Iur. Lib.* 2. *cap.* 9. *dub.* 5. & denique adde, eſſe ab Alexand. VII. vetitam hanc ſententiam: *Non peccat maritus occidens propria authoritate uxorem in adulterio deprehenſam.*

40 V. Adulter non poteſt eſſe teſtis. Additionarius Clari *in cit.* §. *Adulterium, lit. F.* Nellus *Tract. De Teſt. num.* 18. Aufrerius *Tract. De Teſt. n.* 10.

VI. Adultera punitur amiſſione dotis, ita ut hujus etiam proprietas tranſeat in jus mariti, ſicuti oſtendemus & declarabimus *cap.* 40. Paraphernalia quoque amitti ob adulterium putat Clarus, ſed refutabitur *eod. cap.* 40. *n.* 8. ſicuti & illi, qui ob oſculum amitti dotem ajunt.

VII. Adulterium punitur divortio.

VIII. Adulterium plectitur mutua compenſatione.

Hæ duæ poſtremæ pœnæ, quia frequentiùs occurrunt in foro interno, & externo, diſtinctiùs explicandæ ſunt ſect. ſequenti. Priùs tamen circa prædictas pœnas generatim.

41 Quæres II. *Quandoquidem ex dictis apparet, adulterium puniri à Magiſtratu tam ſæculari, quàm Eccleſiaſtico, omnéne adulterium poſſit ab utroque Magiſtratu puniri?*

RESP. Per ſe loquendo poteſt. Barboſa *coll. in Jus Canon. cap. Tuæ. De Procurator.* plurimos referens. Ratio eſt, quia crimina mixti fori poſſunt puniri ab utroque Magiſtratu. Clarus *In Pract. Crimin. q.* 57. *n.* 17. Eſt autem adulterium crimen mixti fori. Barboſa *loc. cit.* Clarus *loc. cit.* atque alii, patétque ex deſcriptione criminis mixti fori, eſt enim peccatum lege naturali ſimul & civili, vel pontificia, ſimul & laica vetitum, ut probat, & defendit Navarr. *Relect. in cap. Novit. De Iudiciis Notab.* 6.
42 *num.* 40. Et proinde, licèt adulter ab uno horum Magiſtratuum punitus ſit, poterit ab altero graviùs puniri. Clarus *cit. quæſt.* 57. *n.* 14. ex communi. Niſi fortè pœna ab Eccleſiaſtico judice inflicta, fuerit ſufficiens ad criminis punitionem, & culpæ menſurata; tunc enim non eſt illud crimen à judice ſæculari puniendum, Covarruv. *Lib.* 2. *Variar. Reſol. cap.* 10. *n.* 6. ex communi; ſicuti neque judex Eccleſiaſticus rectè facit, ſi puniat illum, qui à laico Magiſtratu eſt tantâ pœnâ affectus, quantam potuiſſet infligere Eccleſiaſticus judex. Clarus *cit. q.* 57. *n.* 14. Sanchez *Lib.* 3. *De Matrimon. diſp.* 34. *n.* 8.

Notat autem, probatque Covarruvias *loc.* 43
cit. cap. 9. *n.* 9. poſt Abb. *in cap. Licèt* 7. *De Pœnis*, & conſentiente Manrique *Part.* 2. *q.* 6. poſſe quandoque (nam promiſcuè id fieri vetatur *cit. cap. Licèt.*) à judice Eccleſiaſtico plecti delicta pœnâ pecuniariâ. Imò poſſe quo- 44
que laicos (de Clericis nemo dubitat) ob delicta ad forum Eccleſiaſticum ſpectantia, carceri mancipari contendit idem Covarruvias *Pract. quæſt. cap.* 10. *n.* 2. diſſentiente Claro *cit. q.* 37. *n.* 7. qui *cit. q.* 57. notat, licèt ordinariè nequeat à Superiore Magiſtratu puniri is, qui ab inferiore, ſeu ſubordinato jam eſt punitus, eſto ſit (citra dolum, fraudem, aut colluſionem) minore, ac merebatur, ſupplicio affectus, attamen quando judices habent juriſdictionem planè diverſam in diverſis provinciis, tunc ſi delictum commiſſum in uno loco poſſit puniri à diverſis judicibus in ſolidum, condemnationem factam ab uno, & exactionem pœnæ non obeſſe, quò minùs ab alio poſſit iterum accuſari, & puniri.

Unde à fortiori patet, poſſe utique fieri, ut 45
abſolutus ab uno judice, ab alio ſiſtatur examini, & plectatur, ut fusè declarant Covarruvias *Variar. Reſol. Lib.* 2. *cap.* 10. *num.* 2. ac Julius Clarus *cit. q.* 57. Et explicat Covarr. quo pacto huic doctrinæ non repugnet Text. *Cap. De his.* 10. *De Accuſation.* qui ita habet: *De his criminibus, de quibus abſolutus eſt accuſatus, non poteſt accuſatio replicari.*

Dixi ſuperiùs, poſſe omne delictum per ſe 46
loquendo puniri ab utroque Magiſtratu, nam per accidens quandoque non poteſt, quia ſcilicet adulter. v. g. eſt exempta perſona. Unde adulterum Clericum nequit punire Magiſtratus civilis: *Fas enim non eſt, ut divini muneris miniſtri temporalium poteſtatum ſubdantur arbitrio.* Text. Cap. *Cùm non ab homine. De Iudic.* Cæterùm ex diſpoſitione Trident. *ſeſſ.* 24. *cap.* 8. *De Reformat. Matrim.* poteſt judex ex officio, & non ſolùm ad inſtantiam partis, procedere ad punitionem adulterii.

SECTIO IV.

De divortio ob adulterium.

SUMMARIUM.

Poteſt adulter divertere ab adultera. 47.
Inter conjuges eſt par cauſa. Ibid.
Divortium ob adulterium eſt ex ſe perpetuum. 49.
Maritus occultus adulter nequit uxorem notoriè adulteram dimittere invitam. 50.
Nec dimitti poteſt adultera, quæ probabiliter cenſebat, maritum eſſe mortuum. 51.
Sicut nec illa, cui maritus remiſit adulterium. 52.
Quandonam cenſeatur tacitè dimittere, ſeu condonare? 53.
Ius divortii provenit à Iure naturæ. 54.
Quo caſu pars innocens teneatur dimittere à ſe nocentem? 57.
Eſt ſolius Eccleſiaſtici Magiſtratus ferre ſententiam divortii. 60.
Et quidem poteſt uxor coram tali Magiſtratu accuſare civiliter maritum adulterum, non tamen criminaliter. Ibid.
Sicut nec uxor poteſt accuſari in Ordine ad divortium, licèt paſſa amplexus, oſcula, aut etiam mammillarum tactus. 62.
Nomine fornicationis, ob quam Chriſtus permiſit divortium, quid intellexerit ipſe? Ibid.
An ob amplexus, & oſcula amittatur dos? 63.
Quomodo probandæ præſumptiones adulterii, quando eſt in foro externo ferenda ſententia divortii? 64.
Quomodo, & quando pars innocens valeat ream dimittere propria authoritate? 65. & 66.
Ad divortium quoad torum non exigitur per ſe judicium Eccleſiæ. 68.
Quando uxor litigat cum marito ratione adulterii, maritus debet facere expenſas. 69.

47 QUæres I. *An, & quale divortium permittatur ob adulterium?*

RESP. I. Maritus innocens poteſt ab uxore adultera divertere. Eſt de fide ex Matth. 19. *verſ.* 10. *Quicunque dimiſerit uxorem ſuam, niſi ob fornicationem &c.* II. Poteſt etiam innocens uxor à marito adultero divertere. Cap. *Intelleximus. De adulter. & ſtupr. cap. fin.* 32. *q.* 5. & *cap. Placuit quæſt.* 7. Nam inter eos eſt par cauſa. *cit. cap. fin.* Quare falſa, & temeraria eſt doctrina Cajetani *in cit. loc. Matthæi*, negantis, poſſe ab uxore innocente dimitti adulterum maritum. Sanchez *Lib.* 10. *De Ma-*
48 *trim. diſp.* 13. *n.* 6. Nec obeſt, quòd adulterium ſit in uxore multò deteſtabilius, quàm in viro. Tiraquellus eruditè *in L.* 1. *connub. Gloſſ.* 1. *Part.* 1. *num.* 45. poſt S. Thom. *in* 4. *diſtinct.* 15. nam nihilominus crimen, quod admittit adulter maritus, continet malitiam huic pœnæ æqualem, & periniquum eſt ut pudicitiam vir ab uxore exigat, quam ipſe non exhibeat. Text. in L. *Si uxor. ff. Ad Leg. Iul. de adulter.* §. Judex.

III. Illud divortium non eſt quoad vinculum. Trident. *ſeſſ* 24. *can.* 7. ſed tantùm quoad torum, & cohabitationem. *Matthæi* 9. *v.* 10. & *Cap.* 1. *De divort.* 49

IV. Eſt autem de ſe perpetuum. *cap. Intelleximus. De adulter. & ſtupr.* Quia tamen paria delicta mutua compenſatione tolluntur. Text. *cit. cap. Intelleximus*, ſi pars una conjugum poſt dimiſſam alteram partem adulteram fornicetur, plurimi Doctores contra plurimos alios apud Sanchez *cit. Lib.* 10. *diſp.* 9. *quæſt.* 3. *n.* 10. exiſtimant, poſſe illam partem, quæ poſt divortium peccavit, compelli ab ea, quæ priùs peccàrat, & repudiata fuerat, ut repudiatam admittat denuo ad torum, & cohabitationem. Et verò judicem teneri ejuſmodi adulteros etiam non petentes, reconciliare, tenet ipſe Sanchez *loc. cit. n.* 11. ut videlicet periculo fornicationis crebrioris occurrat.

V. Quòd ſi maritus. e. g. occultè violâſſet fidem conjugalem, non poſſet uxorem notoriè adulteram à ſe repellere. Sanchez *cit. Lib.* 10. *diſp.* 6. *n.* 9. Palaus *diſp.* 3. *De Matrim. punct.* 6. §. 2. cum plurimis Theologis, & Jureconſultis. Ratio eſt, quia Innocentius III. *cit. cap. Intelleximus.* Abſolutè pronuntiat, paria delicta mutua compenſatione tolli. Quæ ratio probat, nil intereſſe, ſive ante, ſive poſt adulterium uxoris notorium maritus occultè polluat conjugalem thalamum. Gloſſa *in cap. Venient, De Converſ. conjugat.* Sanchez *cit. diſp.* 6. *num.* 6. cum aliis, & ſatis indicatur. *Cap. Significâſti, De divort.* 50

VI. Sed neque dimitti poteſt uxor, ſi vel planè coacta, vel connivente marito, vel probabiliter rata, maritum eſſe mortuum, adulterium admiſit. Sanchez *cit. Lib.* 10. *diſp.* 15. ex communi fusè hæc explicans. 51

VII. Si quoque contingat, ut conjux conjugi adulterium condonet, facta condonatione nequit uti jure dandi libellum repudii. Text. *Leg. Si maritus.* 25. §. *Si negaverint. ff. Ad Leg. Iul. De Adulter.* ſive condonaverit expreſſè, ſive tantùm etiam implicitè. *Leg. Crimen.* 12. *Cod. eod.* 52

Cenſetur autem condonâſſe tacitè, ſi conſcius admiſſi adulterii commiſceatur cum parte adultera, ſeu reddendo, ſeu exigendo debitum conjugale. Gloſſa *in Cap. fin. De adulter.* quam ab omnibus admitti teſtatur Covarruv. *Epitome in* 4. *Decretal. Part.* 2. *cap.* 6. § 6. *n.* 11. & innumeris relatis explicat Sanchez *cit. L.* 10. *diſp.* 14. *Concluſ.* 1. Et ibidem *Concluſ.* 2. *ad* 3. cum communi tradit, eandem eſſe rationem, 53

ſi

ſi maritus, exempli gratia, adulteram uxorem poſt cognitum adulterium domi ſuæ ſponte retineat, vel ſe familiarem exhibeat, ut ſimul ridendo, ludendo, comedendo.

54 Ratio horum omnium eſt, quia cùm divortii faciendi poteſtas à jure naturali, divino, & humano concedatur in favorem conjugis iñocentis. Argum. multorum Capitulorum, Tituli. *De divortiis & adulterio*, poteſt conjux innocens illi favori renuntiare, quia nemo tenetur jure ſuo, ſeu favore uti. *L. Si quis in conſcribendo. C. De pactis. & cap. Quod ob gratiam. De Reg. Iur. in 6.* Poteſt autem renuntiare, ſeu apertè verbis, ſeu tacitè factis. Nam facta magis animum produnt, quàm verba. *L. Si tamen 48. §. Ei qui. ff. De ædilit. edicto. Cap. Dilecti. 52. De Appellat.*

55 VIII. Debent autem illa ſeu verba, ſeu facta non diſſentire ab animo; ſi enim maritus e. g. fictè dicat uxori, ſe ei remittere adulterium, aut cum ea commercium maritale habeat, interim cogitans, velle ſe uti repudii jure, ea facta, vel verba non oberunt, quo minus, ſalva conſcientia poſſit à ſe dimittere uxorem cùm lubuerit. Sanch. *Lib.* 10. *diſp.* 14. *n.* 21. contra Sotum, & Vegam eruditè hoc probans, & defendens cum multis, ſubdens tamen *n.* 22. ſi non expreſſè cogitet maritus, velle ſe uti jure repudii, tum hoc ipſo excidere illo jure.

56 IX. Porrò illa condonatio ſeu verbis, ſeu factis expreſſa non extenditur ad futura, ſed ſolùm ad præterita adulteria. Covarruv. *cit.* §. 6. *n.* 11. Sanchez *cit. Lib.* 10. *diſp.* 5. *n.* 19. Palaus *cit. Part.* 6. *n.* 6. dicens hoc eſſe certiſſimum, etſi repugnent Salicetus, & Angelus apud Sanchez. Ratio eſt, quia actus agentium non extenduntur ultra intentionem eorũ. *L. 9. Non omnis numeratio. ff. Si cert. petetur.* atqui mariti condonantis intentio nequaquam extenditur ad futura adulteria. Argum. *Legis, Non aliàs* §. 1. *De Iudiciis.* Ubi deciditur, Legati crimina, tempore legationis patrata plecti poſſe, eſto ex diſpoſitione. *L. Sanctum. ff. De rer. diviſion.* promiſſa fuerit ipſi ſecuritas.

57 X. Tametſi *n.* 54. dixi, conjugem innocentem non teneri jure uti, quod habet ad dimittendam partem nocentem, id tamen non habet univerſim locum reſpectu partis nocentis, in adulterio contumaciter perſiſtentis; etenim *Cap. Si vir. De adulter. & cap. Quemadmodum.* §. *fin. De Iurejur.* pronuntiatur, illum maritum fore reum, & participem criminis uxoris, qui ſciens, eam deliquiſſe, & permanere in fornicatione, vixerit cum illa.

58 Quia tamen hæc capitula non condunt novum jus, ſed ſolùm explicant naturale. Sanchez *Lib.* 10. *De Matrim. diſp.* 13. *n.* 11. nituntur quippe præſumptione viri conſenſûs in adulterium uxoris. Paludanus *in* 4. *diſt.* 35. *q.* 1. *a.* 7. Antoninus, Gabriel, & Ledeſma, quos refert, & ſequitur Sanchez *Ibidem*, ſeu præſumptione ſcandali inde formidandi, quòd vir uxorem pergentem vacare illicitæ veneri non dimittens videatur conſentire in ejus libidinem. Sanchez *Ibidem*, idcirco, ubi poteſt maritus illud ſcandalum amovere, retinendo adulteram, poteſt eam retinere. Victoria, Vega, Sotus, & Sanchez *loc. cit. num.* 15. Palaus *cit. diſp.* 3. *p.* 6. §. 3. Atqui poteſt ferè ſemper, vel omne ſcandalum amovere. Sanch. *n.* 25. vel efficere, ut ſit merè paſſivum, & non activum. Sanchez *num.* 24. & Coninck *Tom.* 2. *in* 3. *Part. diſp.* 35. *dub.* 3. *num.* 19. idcirco rariſſimè obligat præceptum dimittendi uxorem pertinacem, eive debitum negandi. Coninck *loc. cit.* Palaus *loc. cit.* Sanchez *n.* 25. qui *n.* 8. cum aliis latè diſſentit à S. Thom. *in* 4. *diſt.* 35. *q. Unic. art.* 2. *in Corp.* & aliis aſſerentibus, obligationem dimittendi uxorem adulteram, provenire quoque ex præcepto correctionis fraternæ. Sed rectè oſtendit Sanchez, & Palaus, ea dimiſſione non corrigi projectas in libidinem, detritæque frontis uxores, & præceptum correctionis fraternæ non obligare cum tanto incommodo, quantum ſolet præcedere, comitari, atque ſequi divortia.

Quæres II. *Sitne divortium ratione adulterii faciendum publica, an privata authoritate?* 59

RESP. Fieri poteſt publica, fieri poteſt privata authoritate partis innocentis. Prima pars patet ex toto titulo *de divortiis*, & à nemine negatur; altera pars eſt multùm controverſa, negatúrque à multis Theologis, & Canoniſtis, quos partim Barboſa *in cap. Porrò. De divortiis* illos ſequens, partim Sanchez refert; ſed tamen ſuſtinetur à maximis Doctoribus, quos nominat, ſequitúrque Sanchez *Lib.* 10. *De Matrim. diſp.* 12. *n.* 5. & 31. Quibus addo Ægidium Coninck *De Sacrament. diſp.* 25. *dub.* 1. Filliucium *Tract.* 10. *cap.* 10. *num.* 385. Palaum *loc. cit.* §. 4. Dicaſtillo *De Matrim. diſp.* 10. *dub.* 6. *n.* 71. Probatur autem ex cap. *Dixit Dominus* 32. *q.* 2. ubi S. Hieronymus ait: *Ubicunque fornicatio eſt, aut fornicationis ſuſpicio* (violenta, aut explicat Gloſſ. *in cap. Maritis, de adult.* & Palaus *diſp.* 3. *Punct.* 6. §. 4.) *libere dimittitur uxor.* Quò verò meliùs intelligatur utraque hæc reſponſio, notanda ſunt ſequentia.

I. Non eſt Laici, ſed Eccleſiaſtici Magiſtratûs pronuntiare ſententiam divortii. Probatur infrà *ad lit. L.* 3. II. Etſi uxor adulterum maritum non poteſt accuſare criminaliter, *L.* 1. *Cod. De adult.* Covarruv. *Epit. in* 4. *Decret. Part.* 2. *c.* 7. §. 6. *n.* 9. Palaus *loc. cit.* quantumvis poſſit adulteræ uxori à marito innocente intentari actio criminalis. *cit. L.* 1. *Cod. De adult. ad Leg. Iuliam*, nihilominus poteſt hæc illum accuſare civiliter, ad obtinendam 60

tori

tori ſeparationem, ſuæque dotis reſtitutionem. *Cap. 1 Vt lite non conteſt.* Sicuti etiam poteſt vir uxorem adulteram accuſare civiliter, eſto fortè priùs criminaliter accuſaſſet. Nam utique fas eſt, ob unum delictum intentare ſucceſſivè judicium criminale, & civile. Julius Clarus *Lib. 5. §. fin. q. 2.* Sanchez *Lib. 10. De Matrim. diſp. 8. n. 19.* non tamen ſimul æquè principaliter. *Leg. Vnic. C. Quando civilis actio criminali præjudicet.* Clarus & Sanchez *ll. cc.* Qui tamen Sanchez contendit, judicium de divortio eſſe criminale. Sed repugnat. Cap. *Tuæ. De procurat.* ubi dicitur: *Hujuſmodi accuſatio, etſi de crimine fiat, non eſt tamen criminalis, ſed quaſi mixta inter civilem, & criminalem.*

61 III Qui ob divortium accuſat de adulterio, debet eſſe inſtructus probationibus violentis, nec enim poteſt quis ratione adulterii compelli ad divortium, niſi ob præſumptiones violentas. Gloſſ. *In Cap. Maritis. De divort.* Menoch.
62 *De Præſ. Lib. 5. Præſ. 41.* Clarus *loc. cit. §. adult. n. 16.* Illæ autem præſumptiones debent eſſe de adulterio reipſa patrato. Sanch. *diſp. 4. n. 12.* cum plurimis Theologis, & Jureconſultis contra Felinum & alios quoſdam, ratos, poſſe repelli uxorem, quæ paſſa eſt voluntariè amplexus, & oſcula libidinoſa, tactúmque mammillarum, eſto ſecuta non ſit copula. Sed refutantur inde, quòd *Matth. 5. & 19.* non permittatur divortium, niſi fornicationis cauſa, intelligendo illic nomine fornicationis illum omnem, & ſolum illicitum actum, quo quis carnem ſuam in alium, vel aliam dividit. *Cap. Dixit Dominus 32. q. 1.* atqui per ſolum reale adulterium dividit conjux cum alio illicitè ſuam carnem, & quidem per ſolum integre completum. Sanchez *cit. diſp. 4. n. 13.* qui *n. 3.* bene explicat illam carnis diviſionem.

63 Adde, quòd cùm ex una parte repulſio uxoris ſit res graviſſima, atque ignominioſiſſima, ex altera autem parte illa oſcula, & amplexus, aut tactus ſatis facilè contingant, nec uſque adeò atrocem injuriam contineant, non videatur lex naturalis, à qua jus divortii ortum duxit, ob haſce actiones permittere ejuſmodi repulſam, eſto fortè leges civiles amiſſionem dotis permittant ob iſtas actiones, ut vult Julius Clarus *Lib. 5. §. Adulterium. n. 16.* poſt Baldum, diſſentiente tamen Menochio *loc. cit. n. 36. & De arbitrariis Iudic. Caſu 187. num. 8.* Eſto etiam poteſtas occidendi filiam in adulterio deprehenſam, extendatur ad deprehenſam in hiſce actionibus ſecundùm Bartolum. *L. 1. ff. De Extraordin. Crimin.* & Damhouderium *In Pract. Crimin. cap. 89. n. 25.* Certè illa doctrina Felini non habet locum in Germania.

64 IV. Illæ ipſæ præſumptiones violentæ debent probari per teſtes omni exceptione majores Sanchez *diſp. 12. num. 51.* Et quidem non ſingulares. Sanchez *Ibid.* & Clarus *In Pract. Crimin. q. 53. num. 19.* Et quamvis, quando 65
conjux innocens vult dimittere nocentem, ſeu ab illa recedere ob adulterium, debeant adeſſe etiam ſuſpiciones violentæ patrati adulterii. Gloſſ. *In Cap. Maritis. De Adulter. & in cap. Dixit Dominus. 32. quæſt. 1.* Palaus *cit. §. 4. n. 7.* alioqui nimis facilè, frequenter, atque injuſtè fierent divortia, & nemini licet uxorem ſine manifeſta fornicationis cauſa dimittere. Text. Cap. *Ex parte. De Sponſal.* Attamen neceſſe non eſt, eas poſſe probari talibus teſtibus, ſed in foro conſcientiæ, & coram DEO ſufficit, illas habere cognitas, ex teſtimonio unius perſonæ fide digniſſimæ. Sanchez *loc. cit. num. 51.* contra Barboſam *In Cap. Significaſti. De divortiis.* Et conſequenter ex propria oculari experientia.

Unde, ut conjux innocens licitè, ob crimen 66
adulterii, aut neget debitum conjugale, aut diſcedat, nequaquam neceſſe eſt, illud eſſe notorium. *cit. Cap. Dixit Dominus.* Sanchez *loc. cit. n. 31.* contra permultos ab ipſo *n. 13.* relatos, & ratos, adulterium ita debere eſſe notorium, ut nulla poſſit tergiverſatione celari. Quæ doctrina etſi vera, & neceſſaria eſt, ad illum effectum, ut ſcilicet in foro externo non competat conjugi expulſo beneficium reſtitutionis. Sanchez *loc. cit. n. 25.* non tamen vera eſt, nec neceſſaria ad effectum divertendi abſque peccato ab adultero, niſi fortè probabilis timor ſcandali magni adeſſet. Graffiis *Lib. 2. cap. 84. n. 5.* Dicaſtillo *loc. cit.*

Nec obeſt, quòd Cap. *Porrò. De divort.* dica- 67
tur: *Si etiam parentela eſſet publica, & notoria, abſque judicio Eccleſiæ ab ea* (uxore ſua) *ſeparari non potuit.* Nam in eo capit. eſt ſermo de ſeparatione etiam quoad vinculum, ad quam requiritur haud dubiè ſemper Eccleſiæ judicium. Sanchez *loc. cit. n. 42. in fin.* Barboſa *in cit. cap. Porrò* At nos loquimur de ſola ſeparatione quoad torum, & cohabitationem, quæ cùm non ſit utique tanti momenti, quanti prior illa, ideo non rectè fit argumentatio ab illa ad hanc; non enim cui non licet id, quod plus eſt, non etiam licet quod eſt minus. Et ve- 68
rò, quòd judicium Eccleſiæ per ſe non requiratur ad ſeparationem tori, atque habitationis, inde patet, quia cùm illa ſeparatio ſit à jure naturæ conceſſa, ſiquidem jus naturæ approbat illam Regulam: *Fruſtra quis ſibi fidem poſtulat ab eo ſervari, cui fidem à ſe præſtitam ſervare recuſat. Cap. Fruſtra. De Reg. Iur. in 6.* jus autem naturæ non exigat ullam notoreitatem ad id, ut quis frangenti fidem licitè frangat eandem, conſequenter etiam non exigit, ut uxorem violatricem fidei conjugalis ſervet apud ſe maritus, eive debitum reddat.

V. Quando uxor cum maritó litigat ratione 69

adul-

Digitized by Google

adulterii, tenetur maritus expenſas litis facere, ſeu uxor ſit actrix, ut tradunt omnes, ſeu ſit Rea, ut putat Sanchez *Lib.* 10. *diſp.* 8. *n.* 28. contra Rebuffum, & alios, reſtringens meritò ad forum externum, quando maritus ſcit, uxorem eſſe ream, aut ſe eſſe innocentem.

E. 3.

ANIMAE SALUTI.

CAPUT XXXIII.

An, & quando divortium ſit praeceptum, aut licitum ob ſalutem animæ?

SECTIO I.

An, & quando divortium ſit ratione hæreſis praeceptum, aut licitum?

SUMMARIUM.

Conjuges, qui cum ignorato impedimento contraxerunt matrimonium, eo comperto debent recedere etiam à cohabitatione. 1. & 2.

Excipiuntur aliqui caſus. 6. & 7.

Ennumerantur quatuor eventus, in quibus tenetur pars innocens recedere à nocente, ſeu noxia ſaluti animæ ſui. Ibid.

Singulariter autem de caſu hæreſis hic tractabitur. Ibid.

Hæreſis appellatur fornicatio ſpiritualis. Ibid.

Quid agendum conjuge Catholico, quando pars hæretica ſolicitat ad hæreſin? 8.

Quid quando reſipiſcit illa pars, ob cujus hæreſin facta fuit ſeparatio? 10.

Referuntur ſeptem caſus circa ſeparationem ob hæreſin. 11. & *ſeqq.*

Faciendum diſcrimen inter maritum, & uxorem hæreticam. 14.

Non ſemper tenetur uxor divertere ab hæretico pertinaci. 16.

Tenetur autem, quando imminet ipſi periculum animæ. 17.

Et quamvis non immineat tale periculum, licitè tamen deſerit ipſa illum. 18.

Si videlicet incidat in hæreſin poſt initum matrimonium. 20.

Quid ſi jam antea laborabat hæreſi, ſed fecit ſpem converſionis? 22.

Hæreſis non debet eſſe notoria, quando pars Catholica vult divertere? 23.

Secus ſi per ſententiam Eccleſiæ, ſed tunc etiam ad reſipiſcentem non tenetur redire. 24.

In Germania non tam facilè permittitur divortium ob hæreſin, quam alibi. 26.

Debet tamen etiam in Germania aliquando permitti. 27.

Et tunc pars Catholica licitè ingredietur Religionem. 29.

Quid ſi ex conſortio cum marito hæretico immineat periculum ſeductionis ſolis liberis? 30.

An, & quatenus ſint licita Catholicis connubia cum hæreticis? 31.

Impia ſunt pacta de una parte liberorum educanda hæreticè. Ibid.

Moderatio quædam horum pactorum affertur. 34.

Quid Confeſſarius aget cum Catholica muliere obſervante illud impium pactum de educatione? 35.

Suppono, eſſe certum, quando duo con- 1
juges putatitii Matrimonium ſeu bona, ſeu
mala fide inierunt, cum aliquo impedi-
mento dirimente, eos comperto illo impedi-
mento obligari, non modò ad abſtinendum
ab omni commercio carnali, ſed etiam tum à
toro communi, tum à cohabitatione.

Primum inde breviter conſtat, quia cùm 2
matrimonium ſupponatur eſſe nullum, con-
ſequenter petitio, redditioque debiti conju-
galis eſt fornicaria, & peccatum mortale. *Cap.*
Inquiſitioni, De Sentent. Excommunic. ibi: *Quod*
ſi unus conjugum putet, Matrimonium eſſe vali-
dum alterius autem animum pulſet conſcientia ex
credulitate probabili, & diſcreta, quamvis non
evidenti, & manifeſta debitum quidem redde-
re poteſt, ſed poſtulare non poteſt, ne in alterutro
vel contra legem conjugii, vel contra judicium
conſcientiæ committat offenſam. Ita reſolvit 3
Pontifex *cit. cap. Inquiſitioni*, & præmiſerat
explodendam eſſe conſcientiam levem, & teme-
rariam credulitatem. Unde meritò inferes,
etiam petitionem debiti eſſe illi quoque lici-
tam, qui facta diligenti inquiſitione ſolùm
dubitat de valore matrimonii, bona fide initi.
Dicaſtillo *diſp.* 9. *De Matrim. dub.* 11. perbene
cùm plurimis, contra Tannerum *Tom.* 4.
diſp. 8. *q.* 6. *dub.* 3. *num.* 36. cum aliis. Secùs 4
ſi mala fide contraxiſſet. Bonacina *De Matri-*
monio. q. 4. *punct.* 4. *num.* 10. Dicaſtillo, alii.
Sed de his vide dicta in Experientiis *Tract.* 10.
Caſ. 16.

Alterum inde probatur, quòd communis 5
torus, & cohabitatio ſit proxima occaſio luxu-
riæ, cùm præbeat violentam ſuſpicionem com-
mixtionis carnalis *cap. Literas. De Præſump.* At-
qui tenemur proximas occaſiones peccato-
rum vitare. Suprà *cap.* 11. Quamquam poſſunt
occurrere rationes, in quibus ipſis licitum ſit
con-

convivere, ut frater, & ſoror (utique ſine lecto communi) ſolent, iuxta permiſſionem capit. *Conſultationi, & cap. Laudabilem. De frigid. & malef.* & conformiter iis, quæ de cauſis ſufficientibus ad id, ut quis licitè in proximo peccandi periculo perſiſtat, vel etiam in illud ſe conjiciat, tradunt repugnante Canoniſta Manrique *Part. 2. Reſolutar. quæſt. Vicarial. q.* 119. Theologi cum Card. de Lugo *Tom. 3, in 3. Part. diſp.* 14. *n.* 153. & nos Sectione tertia explicabimus. His modò ſuppoſitis, & pro ratione loci ſufficienter confirmatis.

6 Quæres I. *An, & qui ſint caſus, in quibus præceptum, & non modò licitum ſit parti innocenti divertere à conjuge nocente?*

RESP. Poſſunt generatim omnes revocari ad hoſce quatuor: Primus caſus eſt, quando adultera perrectura eſt in ſuo flagitio, niſi pars innocens ab ea ſe ſeparet. *cap. Si vir. De Adulter.* Quod Capitulum quomodo ſit cum doctrina per illud confirmata intelligendum,
7 explicavi *cap. Præcedent. numero* 58. Secundus caſus eſt fornicatio ſpiritualis, ſicuti cum Sancto Auguſtino relato *cap. Idololatria, & cap. Non ſolum* 28. *q.* 1. loquuntur Doctores, nomine hujus fornicationis intelligentes cum S. Auguſt. peccata adverſantia fidei Catholicæ. Nam *idololatria, & qualibet noxia ſuperſtitio fornicatio eſt*, inquit *cit. cap. Idololatria* Auguſtinus. Tertius caſus eſt periculum animæ, imminens è flagitioſa vita alterius conjugis. Quartus caſus eſt periculum corporis, impendens ex cohabitatione cum altero conjuge. De hoc ultimo caſu tractabo *cap. ſeq.* de tertio *ſect. ſeq.* de ſecundo hac ſectione.

8 Quæres II. *Quænam ſint circa hunc caſum certa?*

Reſpondeo eſſe tria ſequentia.

I. Certum eſt, ſi conjux hæreticus Catholicam ita crebrò, & moleſtè ſolicitet ad hæreſin, ut, ſi pergat hæc illi cohabitare, ſit in proximo periculo perverſionis, teneri per ſe loquendo ab eo divertere. Ratio petitur ex illo Matth. 5. *Si oculus tuus dexter ſcandalizat te, erue eum &c.* Quæ verba explicans S. Hieronymus, præmiſſa ingenioſa interpretatione, ponit appoſitè hanc ſecundam: *In dextro oculo fratrum, uxorum, & liberorum &c. monſtratur affectus, quos ſi ad contemplandam veram lucem nobis impedimento eſſe cernimus, debemus truncare iſtiuſmodi portiones.* Rectè tamen notat Palaus *diſp.* 3. *De Matrim. p.* 6. §. 8. *num.* 7. obligationem divertendi ob hæreſin, non eſſe imponendam, niſi quando eſt graviſſimum periculum perverſionis.

9 II. Certum eſt, non licere recedere à conjuge propter unicum peccatum hæreſeos, ſed requiri pervicacem in illo peccato, ſeu errore conſtantiam, tum quia Doctores citandi *n.* 18. ita tenent, tum quia apertè deducitur à fortiori ex doctrina *num. ſeq.* adferenda. Unde rectè monet Sanchez *Lib.* 10. *De Matrim. diſp.* 15. *n.* 12. hoc intereſſe inter ſpirituale adulterium, & carnale, quod unicus hujus actus ſufficiat ad perpetuum divortium, eò quòd perpetuò maneat cauſa divortii, ſcilicet fuiſſe violatam fidem conjugalem, non autem ſufficiat unicus actus adulterii ſpiritualis ad divortium, ſed requiratur incorrigibilitas, ut mox oſtendam.

III. Namque certum eſt, etſi jam ſit ob hæ- 10
reſin non notoriam facta privata auctoritate ſeparatio, attamen ubi reſipuerit conjux hæreticus, eſſe redintegrandam cohabitationem. Traditur expreſſè *cap. De illa. De Divort.*

Quæres III. *Quænam ſint circa hunc caſum* 11
præcipuè controverſa?

Reſpondeo ſeptem ſequentia.

Primùm, an quoties conjux eſt pertinax in hæreſi, oporteat præſumere, quòd ejus cohabitatio ita ſit periculoſa, ut ob illud periculum poſſit, aut etiam teneatur alter conjux ab eo divertere, ſive interim ſit vir hæreticus, uxor Catholica, ſive hæc ſit hæretica, ille Catholicus.

Secundum, an ſit eadem ratio, quando u- 12
nus conjugum in hæreſin labitur tempore matrimonii, quæ eſt, quando jam ante matrimonium erat, ſciebaturque eſſe hæreticus?

Tertium, an quando ob hæreſin conjugis diſceſſit alter per Eccleſiæ ſententiam, teneatur ad eam redire, ſi reſipiſcat?

Quartum, an ſaltem teneatur redire, ſi ſe propria authoritate ſeparavit ob hæreſin notoriam?

Quintum, quænam ex doctrinis allatis ha- 13
beant locum, & praxin in Germania?

Sextum, quid ſi non quidem uxori, ſed tamen liberis immineat periculum perverſionis?

Septimum, quid faciendum, quando conjux hæreticus catholicam ſolicitat, non quidem ad hæreſin, ſed ad alia peccata adverſantia Religioni, ut ad eſum carnium diebus vetitis, & feſti diei violationem per Sacrificii omiſſionem, aut laborem ſervilem?

Dico I. Faciendum eſt hic aliquod diſcri- 14
men inter virum hæreticum, & uxorem hæreticam. Ratio eſt, quia experientia docet, maritos Catholicos non tam facilè, nec tam frequenter ad hæreſin ab hæreticis uxoribus pertrahi, quàm Catholicas uxores ab hæreticis maritis. Imò conſtat, crebro fieri, ut uxores, quæ videbantur eſſe admodum pervicaces, aut denique ponant contumaciam, aut certe maritum à vera Religione non abducant. Sicuti
è diverſo conſtat, quando maritus fit ex hære- 15
tico Catholicus, plerumque ejus veſtigia ſequi uxorem. Hoc nemo negabit, qui rerum Ger-

ma-

Digitized by Google

manicarum mediocrem peritiam habet. Quare non aſſentior P. Sanch. *Lib.* 10. *De Matrim. diſp.* 15. *n.* 5. abſolutè aſſerenti, catholicum conjugem teneri recedere ab hæretico conjuge non reſipiſcente.

16 Dico II. Non quoties maritus eſt hæreticus, tenetur per loquendo, ab eo, nolente reſipiſcere, divertere uxor. Ita contra Sanchez *cit. Lib.* 10. *diſp.* 17. *num.* 3. & 5. ac Perez *diſp.* 56. *De Matrim. num.* 2. tenet haud dubiè Laymann. *Lib.* 5. *Part.* 3. *Tract.* 10. *cap.* 7. *num.* 16. & apud ipſummet Sanchez *cit. num.* 3. Abulenſis *in cap.* 19. *Matthæi. q.* 70.

17 Ratio eſt, quia & communicatio cum hæretico non denunciato permittitur à Concil. Conſtantienſi, & multiplex experientia docet, non eſſe caſum Metaphyſicum, ut loquitur P. Sanchez, quòd uxores maneant conſtantes in fide Catholica, etſi ab ea deſciſcant viri; nobíſque haud dubiè aſſenſus fuiſſet P. Sanchez, ſi aliquos Annos in locis hæreſi infectis habitâſſet; & meritò reprehenderetur Confeſſarius, & concionator, qui in noſtris partibus vellet omnibus catholicis uxoribus, nolentibus diſcedere à maritis Lutheranis, vel Calviniſtis injicere ſcrupulum gravis peccati. Quare non abſolutè, ſed ex hypotheſi cogniti periculi perverſionis, dicendum eſt, uxorem catholicam teneri, ſe ab hæretico viro ſeparare; certè ipſemet Sanchez videtur ſibi contradicere, *dum Lib.* 7. *diſp.* 72. *num.* 5. ſic loquitur: *In iis locis, in quibus hæretici cum catholicis permixti convivunt, ut in Germania, ex conſuetudine tolerata, licent conjugia catholicæ perſonæ cum hæretica, dummodo catholicæ libere permittatur, & abſque perverſionis periculo in fide permanere.*

18 Dico III. Quamvis non teneatur Catholicus conjux ab hæretica diſcedere propter hæreſin, niſi poſitivè conſtet, adeſſe periculum proximum perverſionis, attamen poteſt bona conſcientia eam, ſi ſit pertinax, deſerere, eſto poſitivè non conſtet de illo periculo. Ita contra Abulenſem *loc. cit.* cum multis, quos citat, ſequitúrque Sanchez, tenet etiam Laymann. *loc. cit.* Valentia *Tom* 4. *diſp.* 10. *q.* 4. *p.* 2. *verſ.* 5. *cauſa.* Coninck, *Tom.* 2. *in* 3. *Part. diſp.* 35. *dub.* 4. Tannerus *Tom.* 4. *diſp.* 8. *q.* 5. *num.* 83. Joannes Præpoſitus *in* 3. *Part. q.* 5. *De Indiſſolubil. Matrimonii. dub.* 13. *num.*
19 104. Ratio eſt, tum quia *Cap. De illa, & cap. Quanto. De divortiis, Cap. Idololatria. Cap. Quanto.* 24. *q.* 1. abſolutè permittitur divortium ob hæreſin, ſeu infidelitatem nolentis reſipiſcere; tum quia *Cap. fin. De hæreticis*, ita pronuntiat Pontifex: *Abſolutos ſe noverint à debito fidelitatis homini, & totius obſequii, quicunque lapſis manifeſtè in hæreſin, aliquo pacto, quacunque firmitate vallato tenebantur adſtricti.* Utraque hæc ratio oſtendit, non eſſe opus hîc diſtinguere inter virum & uxorem.

Dico IV. Diſtinguendum tamen eſt inter 20
conjugem, qui conſtante jam Matrimonio labitur in hæreſin, & inter illum, qui jam erat, ſciebatúrque eſſe ante Matrimonium obſtinatus hæreticus. Etſi enim Valentia, Sanch. Præpoſitus, & Coninck *ll. cc.* non diſtinguunt, & fortè nec diſtinguendum putant, maximè Sanchez, attamen meritò, & ſingulariter monet Tannerus *cit. n.* 83. præcedentem concluſionem eſſe intelligendam de conjuge, qui tempore Matrimonii deſciſcit à fide; quod etiam inſinuat Laymann. *loc. cit.* dum loquitur de conjugis lapſu in hæreſin. Ratio eſt, 21
quia hoc ipſo, quòd Catholicus ſponſus ſciverit, ſponſam e. g. alienam à vera Religione ſine ſpe converſionis (quo etiam caſu poſſe eſſe, modò adſit alia gravis cauſa, licitum hæretici conjugium cum Catholico, docet poſt Serrarium Tannerus *cit. diſp.* 8. *q.* 4. *dub.* 5. *n.* 88.) videtur ceſſiſſe juri, quod ei confertur *Cap. fin. De hæreticis*, cui utique poteſt cedere, modò non ſolicitetur ab hæretico conjuge ad hæreſin &c. ut quidem perſæpe experimur non ſolicitari.

Ex qua ratione deducas, ſi ſponſus catho 22
licus hæreticam ſponſam duxit, cum promiſſione, aut ſpe, quòd vellet fieri catholica, non teneri cum ea habitare, ſi ea nolit ſe convertere, nam in tali caſu non ceſſit juri conceſſo in *cit. Cap. fin. De hæret.*

Dico V. Ut Catholicus conjux hæreticum 23
licitè deſerat propria authoritate, non eſt neceſſe, hæreſin eſſe notoriam, ſufficit modò de illa, ejúſque pertinacia conſtet Catholicò conjugi. Ita videntur ſentire omnes citati Doctores, dum nullam mentionem notorietatis faciunt; & nominatim Laymann. non requirens plus, quàm ut Catholico conjugi cognita ſit obſtinatio alterius. Excipio Tannerum *cit. q.* 5. *n.* 83. ubi exigit notorietatem; ſed tamen refutatur relatis Capitulis Juris Canonici, quæ jus divertendi ob hæreſin nec verbulo reſtringunt ad notoriam. Vide quod in ſimili de adulterio carnali dixi *Cap. præcedenti. num.* 66. & adde, opinionem Tanneri jam primùm indicatam, videri regulariter in praxi ſequendam.

Dico VI. Quando per ſententiam Eccleſiæ 24
facta eſt ſeparatio ob hæreſin, eſto poſtmodum reſipiſcat pars heterodoxa, non tamen tenetur orthodoxa pars ad eam redire. Ita citati Doctores cum permultis apud Sanchez *cit. diſp.* 15. *n.* 19. contra alios. Ratio eſt, quia 25
manifeſtè ita ſtatuitur cap. *De illa, De divort.* ut proinde videatur Eccleſia, quando ob peccatum infidelitatis fert ſententiam divortii, infligere pœnam perpetuam. Porrò cenſetur

Digitized by Google

Eccleſia ſufficienter ferre ſententiam divortii, quando aliquem declarat eſſe hæreticum. Covarruv. *Epit. in 4. Decretal. Part. 2. c. 7. §. 5. num. 5.* Præpoſitus *loc. cit.* & alii cum Sanchez *num.* 20. ſiquidem conſtat ex *Cap. fin. De hæreticis*, eam pœnam eſſe annexam crimini hæreſeos.

26 Dico VII. In Germania non tam facilè, quàm in aliis Provinciis permittitur temporale, aut perpetuum divortium ratione hæreſis. Ita planè ſingulariter, & unicè obſervat Tannerus *cit. n.* 83. ubi rotundè aſſerit, pœnam divortii, judicium Eccleſiæ ſequi ſolitam vix habere locum in locis hæreſi infectis, ſcilicet ob publicum ſcandalum, pacémve publicam. Cui etiam aſſentior, etſi ne ipſe quidem Laymannus, ac Becanus faciant ullum diſcrimen inter Germanos, alióſque hæreticos.

27 Et verò exiſtimo, non facilè repertum iri Epiſcopum in Germania, qui ſeparationem permitteret uxori, alleganti nil aliud, quàm præciſè mariti defectionem à fide. Si tamen allegaret, uti quælibet poteſt, periculum lapſûs, diſcordiarum &c. teneretur Ordinarius, æquè in Germania, atque alibi permittere tali mulieri ſeceſſionem à viro, quam ſeceſſionem poſſet ipſa quoque propria authoritate etiam

28 in Germania facere. Profectò, ſi in Saxonia, Pomerania, VVirtenbergia, Norinbergæ, Argentorati Lutheranus opifex uxorem ſuam, quæ conſtante matrimonio lucem Catholicam aſpexit, toro, & domo pelleret, clamarent omnes Lutherani, id jure factum, ergo tenentur etiam non ægrè ferre, ſi Catholicus vir uxorem in hæreſin lapſam, & nolentem reſurgere, jubeat ſibi res ſuas habere, juxta illud: *Quod quiſque juris in alium ſtatuerit, ipſe eodem jure utatur.* Text. *L. 1. ff. Quod quiſque juris.*

29 Unde ulteriùs infero, etiam in Germania poſſe fieri, ut ſi uxor nolit deſerere hæreſin, in quam lapſa eſt conſtante matrimonio, Catholicus vir licitè ingrediatur Religioſum ſtatum. Ita generatim loquuntur Valentia, Sanch. *num.* 21. aliique plures. Ratio eſt, quia in Germania non eſt derogatum Capitulo finali, *De Converſ. conjugat.* facienti expreſſè hanc poteſtatem; quod quidem Capitulum loquitur ſolùm de caſu, quo alter conjugum eſt Eccleſiæ judicio damnatus de hæreſi, & Sotus, apud Valentiam non repugnantem, cenſet eſſe eandem rationem, quando hæreſis eſt notoria.

30 Dico VIII. Si Catholicus conjux videat, ex cohabitatione cum hæretico conjuge imminere ſuis liberis periculum hæreſeos, per ſe loquendo tenetur ab illo divertere cum ſuis liberis. Ita ſingulariter docet Laymannus *cit. n.* 16. favente Ægidio Coninck *loc. cit.* ubi ob periculum perverſionis imminens proli docet, fas eſſe conjugi catholico, facere ſeparationem. At verò authores in progreſſu nominati non faciunt mentionem prolium. Probatur 31 concluſio inde, quòd ex una parte certum ſit, liberos in eo caſu non teneri habitare cum parente hæretico. *Cap. fin. De hæreticis*, imo teneri non habitare cum illo per dicta ſuprà *num.* 4. Ex altera autem parte tenetur etiam mater ſaltem in defectum patris, gerere curam ſpiritualem filiorum. Filliucius *Tract.* 37. *Part.* 2. *cap.* 22. *q.* 1. *num.* 2. præſertim circa res fidei, & Religionis Azor *Tom.* 1. *Lib.* 8. *cap.* 11. *q.* 6. Sanchez *Lib.* 7. *De Matrim. diſp.* 72. *n.* 6. Tannerus *cit. Tom.* 4. *diſp.* 8. *q.* 4. *dub.* 4. *n.* 91. ergo tenetur illos eripere diſcrimini æternæ ſalutis, etiam per talem ſeparationem, ſi aliter nequeat.

Ex quo etiam fundamento deduces, licèt 32 Sanch. ut ſuprà retuli, poſt Azor *loc. cit.* cum Laymann. *Lib.* 5. *Tract.* 10. *Part.* 4. *c.* 14. *n.* 2. & Dicaſtillo *De Matrim. diſp.* 7. *n.* 705. repugnante acriter Tannero *cit. quæſt.* 4. *n.* 89. & Ægidio Coninck *De Sacram. diſp.* 31. *dub.* 3. *n.* 45. cenſeat, in locis conſtantibus ex Catholicis, & Hæreticis, licita eſſe connubia illorum cum his, modò abſit periculum perverſionis, rectè tamen hos omnes Doctores poſt Navarrum *Conſ. Lib.* 1. *Conſ.* 1. *q.* 25. *n.* 63. cum Perez (apud Dicaſtillo,) & Leſſio *In Reſol. Caſ. Verb. Catholic. cum hæret. Converſ. Caſ.* 22. dicere, eſſe injuſta, impiáque illa pacta, quibus quandoque paciſcuntur, ut pars liberorum educetur in damnata Religione alterutrius è parentibus, ex gr. ut filii patrem, filiæ matrem ſequantur. Et licèt talia pacta non fiant, ſi tamen 33 etiam ſine his periculum ſit, ne proles naſcitura educetur hæreticè, negat Coninck *loc. cit.* bis, & ſatis clarè Laymann. *cit. n.* 2. matrimonium eſſe licitum, & conſequenter ſponſalia ſunt invalida. Sanchez *cit. diſp.* 77. *n.* 8. Nam *generaliter novimus, turpes ſtipulationes nullius eſſe momenti.* inquit Ulpianus. *L. Generaliter. ff. De verb. obligat.*

Quia verò periculum iſtud non videtur unquam 34 abeſſe, ideo abſolutè negandum eſt, matrimonia ejuſmodi eſſe licita, niſi fortè ſperetur longè major fructus ſpiritualis. Laymann. dicto *n.* 2. & Tanner. *n.* 91. Ubi planè ſingulariter, & ſapienter, non repugnante, ut puto, Leſſio *loc. cit.* obſervat docétque, in caſu, quo matrimonium catholicæ cum hæretico licitum eſt, multúmque momenti habiturum exiſtimatur ad publicum bonum promovendum, nec tamen via, aut ratio ſuppetit, qua à marito impetretur libera facultas univerſam prolem, ad ſolius Catholicæ Religionis cultum educandi, non videri illicitum adjicere cautionem, ſeu exceptionem, ut ſaltem aliqua pars filiorum, nil impediente marito, ad Religionem Catholicam informetur, nil interim

Digitized by Google

terim etiam, quoad cæteros liberos, præjudicando juri Catholicæ matris, quæ pro viribus tenetur, filios omnes in eadem vera Religione inſtituere.

35 Ulteriùs etiam hinc inferes, uxores illas, quæ Ratiſbonæ, Auguſtæ, Ravenſpurgi, Biberaci, in Turgoia, atque alibi hæreticis nupſerunt cum tacito, vel expreſſo pacto, quòd nollent proles maſculas ex matrimonio naſcituras imbuere Catholicis dogmatibus, non poſſe abſolvi per Confeſſarium, quamdiu tali impio pacto obſequuntur, niſi fortè ex pia inſtitutione tam exiguus fructus ſperetur, & tam gravia mala immineant à maritis, ut judicio viri prudentis deſinat obligare lex naturalis, & divina, de liberis piè educandis.

36 Quæres IV. *Quid circa divortium liceat, aut præceptum ſit, quando hæreticus conjux uxorem, & liberos, non quidem inducit ad hæreſin, ſed tamen ad alia peccata, ex hæreſi ortum ducentia, ut ad eſum carnium die vetito, violationem feſti &c.*

RESP. Hujus quæſtionis reſolutionem commodiùs datum iri *ſect. ſeq.* ſicut & plura de matrimonio cum heterodoxis peti poſſunt ex priori Tomo. *Tract. 9. Caſ. 11.*

SECTIO II.

An, & ob quæ alia peccata vitanda permittatur, aut præcipiatur divortium?

SUMMARIUM.

Scelera, ob quæ præter adulterium, & hæreſin, fas eſt facere divortium, debent eſſe noxia alteri. 37.

Quid ſi maritus nequeat aliter corrigere ſceleratam uxorem, quàm aliquamdiu divertendo ab ea? 39.

Quid ſi nec bona mulier ſceleratum maritum? 40.

Quid ſi una pars alteram non directè quidem, attamen indirectè pelliciat ad peccata? 42.

Adeóque ſi maritus admittat in domum aliquos, qui uxorem, etſi inſcio marito, turpiter tangant. 43.

Quid ſi directè quidem ſolicitetur uxor à marito ad flagitia, at nullum ſit periculum ſuccumbendi ſolicitationi? 46.

Adſitne obligatio deſerendi maritum ſolicitantem, quando eſt probabile periculum ſuccumbendi? 48.

Quid ſi ſingulariter ad violationem jejuniorum, & feſtorum? 49. *& ſeq.*

Quid ſi ſolicitetur in iis circumſtantiis, in quibus poteſt ipſa parere ſine peccato formali? 51.

Quandonam cenſeatur maritus aliquid imperare, vel vetare in contemptum Religionis? 54.

In tali caſu nefas eſt parere. 52. *&* 62.

Quid ſi maritus Catholicus identidem urgeat uxorem, ut carnes coquat diebus prohibitis? 58.

Quandonam liceat ſubminiſtrare alteri materiam peccandi? 60.

Quid ſi maritus adigat uxorem ad edendas carnes feriis ſextis? 63.

An tunc teneatur ab eo divertere? 85.

Quid ſi ad ſervilem laborem? 66. *&* 67.

Quæres I. *Vtrùm ob alia ſcelera unius conjugum præter adulterium, & hæreſin, licitum ſit alteri conjugi facere divortium?* 37

RESP. I. Non eſt licitum, niſi ea ſcelera cedant quoque in grave malum alterius. S. Thom. *in 4. diſt. 39. q. Vnic. art. 6. in Corpore*, atque omnes alii Theologi, teſte Sanchez *Lib. 10. De Matrim. diſp. 17. num. 3.* Ratio eſt, quia 38
nullum jus naturale, aut Eccleſiaſticum dat hanc poteſtatem, ergo non eſt aſſerenda, cùm præſertim conjuges jure naturali, divinóque teneantur cohabitare, & vir uxori, hæcque viro debitum reddere. 1. *Corinth. 6.* Quare in foro Eccleſiaſtico, quo ſtandum eſt in hac materia, non habet locum. *L. Conſenſu. Cod. De repudiis.* ubi permittitur repudium, etiam quoad vinculum, propter aliqua crimina non cedentia in conjugis ruinam ſpiritualem.

II. Si tamen maritus uxorem, gravibus ſceleribus deditam nequeat alia ratione ad frugem reducere, quàm ab illa divertendo ad tempus, fas eſt ei divertere, eique ſuam præſentiam ſubtrahere. S. Thom. *loc. cit.* Silveſt. *Verb. Matrim. 9. q. ultim.* Ratio eſt, quia maritus tenetur eam corrigere, cùm ſit caput illius, ſicut Chriſtus Eccleſiæ *ad Epheſ. 5.* Ergo poteſt uti hoc medio correctionis, cùm alia ſunt in vanum; non tamen videtur obligari, eſt quippe ei nimis difficile, ut in ſimili de adulterà non reſipiſcente dixi. *Cap. præced. n. 58.* 39
Etſi autem Sotus, Lopez, Sanch. *cit. diſp. 17. n. 4.* & Layman. *Lib. 5. Tract. 10. p. 3. cap. 7. n. 16.* cenſeant, hanc ipſam præſentiæ ſuæ ſubtractionem permiſſam eſſe uxori, quando ſperat, eam profuturam marito ad emendationem, neſcio tamen, utrùm permiſſurus id eſſet Magiſtratus Eccleſiaſticus, aut Politicus, certè rarò proderit. 40

III. Quòd ſi alter conjugum non modò ſe non emendet, ſed etiam alterum ad peccatum alliciat, cum vero perverſionis periculo, tum haud dubiè poteſt bona conſcientia ab illo ſe ſeparare. Textus bonus *in C. Quemadmodum. §. Illud. De Iurejur.* Gloſſ. *C. Vxor. & cap. Idololatria. 28. q. 1.* S. Thom. *art. 6. ad 3.* cum plurimis Jureconſultis, & Theologis apud Sanchez dicta *diſp. 17. n. 5.* Ratio eſt, quòd 42

ex Chriſti Domini, ut minimùm Conſilio, ac ſubinde etiam præcepto eruendus ſit oculus, qui nos ſcandalizat. *Matth.* 5.

42 IV. Porrò poteſt hæc ad peccatum pertractio fieri vel directè, verbis e. g. alliciendo ad peccata, vel indirectè, ſubminiſtrando e. g. nequiter materiam, occaſionémque peccati, aut dando pravum exemplum. Et quamvis auctores communiùs loquantur de illo, qui allicit directè, intelligendi tamen etiam ſunt de alliciente indirectè. Nam Silveſt. *Verb. Matrim.* 9. *q. ultim.* hanc doctrinam expreſſè intelligit de illo, qui præſtat *magnam* occaſionem ruinæ, & Valentia *Tom.* 4. *diſp.* 10. *q.* 4. *p.* 2. *verſ.* 7. *cauſa.* divortium permittit, ſi ex cohabitatione immineat alteri conjugum *grave periculum* peccandi mortaliter; ac Laymann. *Lib.* 4. *Tract.* 10. *p.* 3. *cap.* 7. *num.* 16. pro altera divortii cauſa ponit, ſi conjux conjugi ſine *gravi* periculo animæ cohabitare non poſſit. Et poſtremò Palaus *diſp.* 3. *De Matrim. ſeu ſponſalib. punct.* 6. §. 9. *num.* 1. ſic generatim loquitur: Quoties conjuges ſine gravi periculo corporis, vel animæ nequeunt ſimul habitare, datur ſufficiens cauſa divortii; allegátque pro hac locutione Baſilium Pontium, dicens eſſe communem.

43 Id ipſum ſenſit utique Navarrus *in Summ. cap.* 22. *num.* 22. dum in facti contingentia reſpondit, potuiſſe aliquam uxorem recedere à marito, ſolito in domum inducere viros, qui eo abſente illam impudicè tangebant; & cenſuit hic Doctor, ideo licuiſſe tunc divortium, quòd eam maritus *ſaltem indirectè* inducebat ad peccandum. Et quia hoc exemplum Navarri admittunt Sanch. *loc. cit. n.* 7. Henriquez *Lib.* 11. *cap.* 17. *num.* 7. Tanner. *Tom.* 4. *diſp.* 8. *q.* 5. *dub.* 5. *num.* 84. utique ſubſcribunt, ſicuti & Dicaſtillo *De Matrim. diſp.*
44 10. *n.* 60. cum Perez datæ reſponſioni. Quæ reſponſio confirmatur tum citato teſtimonio Chriſti Domini, tum *cit. cap. Idololatria.* 28. *q.* 1. ubi S. Auguſtinus expreſſè ait: *Ex quo intelligitur, quòd propter illicitas concupiſcentias, non tantùm quæ in ſtupris committuntur, ſed omnino quaſlibet, quæ animam corpore malè utentem à lege DEI aberrare faciunt, & pernicioſè, turpitérque corrumpunt, poſſit ſine crimine, & vir uxorem dimittere, & uxor virum.*

45 V. Meritò autem partim ſupponunt, partim diſertè exprimunt authores, priuſquam innocens conjux ab altero divertat ob periculum peccandi, quod ipſi creat nequitia alterius conjugis, eſſe hunc monendum, ut ſe emendet. Quòd ſi monitus non ſe emendet, poteſt innocens divertere ob imminens peri-
46 culum perverſionis. Et quidem ſi alter ita ſit ſceleratus, ut innocentem conetur pertrahere ad flagitia, fas eſt innocenti divertere, eſto probabiliter ſperet, ſe non conſenſurum pravis ſuggeſtionibus alterius. Coninck *De Sacrament. diſp.* 15. *n.* 23. Ratio eſt, quia pars nocens non poteſt innocentem adigere, ut hoc potiùs medio, quàm alio utatur ad reſiſtendum tentationi, nec poteſt impedire, quò minùs altera pars ineat tutiſſimam viam, Coninck *Ibid.*

VI. Non modò licitum, ſed etiam præce- 47
ptum eſt divortium, quando ex cohabitatione impendet ob unius conjugum malitiam, alteri periculum perverſionis. Ita hactenus *cit.* Doctores. Ratio eſt, tum quia hanc divertendi obligationem indicant verba Chriſti Domini, cum expoſitione S. Hieronymi adducta *num.* 8. tum quia quiſque tenetur proximas
peccandi occaſiones vitare. Licèt verò Co- 48
ninck *cit. n.* 23. abſolutè aſſerat, adeſſe tunc obligationem divertendi, quando conjux probabiliter timet, ne conſentiat alterius provocationibus ad malum, dummodo poſſit facere ſeceſſionem, plures tamen ſcriptores, ut Sanchez *Lib.* 10. *De Matrim. cit. diſp.* 17. *n.* 11. Laymann. *Lib.* 5. *Tract.* 10. *Part.* 3. *cit. cap.* 8. *num.* 16. hanc obligationem imponunt in eo ſolo caſu, quo credit fore, ut non poſſit (moraliter) aliter incolumis evadere, ſeu quo non confidit, ſe aliis remediis periculo occurrere poſſe.

His generatim circa pericula peccatorum dictis & ſuppoſitis.

Quæres II. *Quid ſpeciatim pronuntiandum ſit* 49
de uxoribus, quæ nuptæ maritis planè, aut propemodum hæreticis, ſolicitantur ab his ad violationem carniprivviorum, jejuniorum, feſtorum. Eſtne etiam iis fas, aut opus deſerere ejuſmodi maritos?

RESP. I. Quando ſolicitantur in iis circumſtantiis, in quibus nequeunt abſque vera offenſa DEI acquieſcere improbæ voluntati virorum, tum de permiſſione, & etiam obligatione divortii eſt reſpectu illarum pronuntiandum id ipſum, quod reſpectu aliarum, de
quibus *quaſt. præced.* égimus. Imò, quia Sacri 50
Canones apertiùs permittunt, aut imperant divortium, quando eſt periculum fidei ipſius, aut virtutum annexarum fidei, Religioníque. *Cap.* 2. *& cap. Quanto. De divortiis. cap. fin. De Converſ. conjugat. cap. Idololatria, & cap. Non ſolùm.* 28. *quæſt.* 1. & præterea ex ejuſmodi peccatis eſt pronior lapſus in hæreſin, ſingularitérque timendum, ne de ejuſmodi uxoribus verificetur denique illud pronuntiatum: *Talis quiſque præſumitur, quales ſunt ii, quorum amicitia utitur.* Tiraquellus *De Leg. Connubial. Leg.* 5. *num.* 29. poſt Gloſſ. *Cap. Inter Verb. Familiaritatis. De Purg. Can.* idcirco facilius ob ſolicitationem ad indicata peccata permittitur divortium, quàm ob inductionem in alia.

II. Licèt

Digitized by Google

51 II. Licèt non ſolicitentur in iis circumſtan-
tiis, in quibus nequeant ſine peccato forma-
li obedire, attamen ſi illa ſolicitatio, indu-
ctióque ſit frequens, & non ex juſta cauſa, vi-
detur quoque eſſe permiſſum divortium. U-
tramque reſponſionem declarant caſus ſe-
quentes.
52 III. Etenim crebrò fit, ut mariti hæreſi Lu-
therana, vel Calviniſtica correpti uxores Ca-
tholicas in ſolum contemptum Eccleſiæ ab-
ſtrahant à Sacri auditione die feſto, jubeant
ferijs ſextis, atque ipſo Paraſceves die coquere
carnes, & ſecum edere &c. quo in caſu, ſi eis
acquieſcant, reatum peccati mortalis incur-
rent. Navarr. *In Manual. cap.* 13. *n.* 7. Suarez
53 *Tom.* 3. *in* 3. *Part. diſp.* 88. *ſect.* 6. Certi quippe
juris eſt, delinqui mortaliter ab eo, qui paret
alteri mandanti quidpiam in contemptum Re-
ligionis. Azor *Tom.* 1. *Lib.* 7. *cap.* 7. *q.* 1. Argu-
54 ment. *cap. Sacris. De his, quæ vi.* Cenſentur au-
tem in contemptum Religionis ſimilia peti,
vel mandari, quando petuntur, vel mandan-
tur eo fine, ut præceptum Eccleſiæ, tanquam
ſuperſtitioſum violetur, vel ut riſus ex viola-
tione captetur, vel quia, qui mandat, vult vi-
deri, eſſe potiùs obediendum ſibi, quàm Ec-
cleſiæ Catholicæ, ſeu ejus prælatis; vel deni-
que, quia in ſimilibus obediendo fit, ut Ca-
tholica Religio parvi æſtimari incipiat, utpo-
te cujus cultores tam facilè negligant ipſius
ſcita.
55 IV. Crebrò tamen etiam fit, ut ea, quæ di-
xi, imperentur, vel prohibeantur ab impiis
maritis non in contemptum Religionis, ſed
quia aliquod commodum temporale, aut de-
lectatio ſenſitiva inde in eos redundat. Ut cùm
die veneris carnes coqui jubent ideo, quòd
magis ſapiant, quàm piſces, parabiliores ſint
quàm piſces &c. Non permittunt die feſto
uxori auditionem Sacri, ne laborem domeſti-
56 cum negligat &c. Et tunc certum eſt, poſſe
aliquando occurrere tales circumſtantias, ut
uxor non delinquat, parendo quantumvis ini-
quæ, impiæque petitioni mariti, ut patet ex
iis, quæ Doctores tradunt in materia de jeju-
nio, & feſtorum obſervatione, itémque in ma-
teria de cauſis excuſantibus ab obſervatione
57 legum poſitivarum. Certum tamen etiam eſt,
quòd etiam crebrò fiat, ut delinquant paren-
do maritis talia imperantibus, ut patet tum
ex *Cap. Si Dominus* 11. *quæſt.* 3. tum ex rece-
ptis doctrinis Theologorum in indicata mate-
ria de jejunio &c.
58 V. Quando maritus catholicus uxorem
verbis, aut verberibus adigit ad carnes co-
quendas pleriſque prohibitorum dierum, po-
teſt licitè, at non tenetur ſeparare ſe ab eo.
Prima pars patebit ex dicendis *cap. ſeq.* de di-
vortio ob ſævitiam mariti. Altera pars inde
ſuadetur, quia poteſt uxor ſine peccato ea in
re, atque in iis circumſtantiis obedire marito.
Etenim Leſſius *Lib.* 4. *De Iuſtit. cap.* 2. *dub.* 4. 59
n. 23. abſolutè docet, poſſe à cauponibus Ca-
tholicis, in urbibus hæreticorum apponi die
vetito carnes hoſpitibus heterodoxis, eas pe-
tentibus, ſi abſque ſuo notabili incommodo
non poſſint recuſare, ut ſi alioquin eſſent ab
hoſpitibus deſerendi; & Tanner. *Tom.* 3. *diſp.*
3. *q.* 3. *dub.* 5. *n.* 111. à peccato excuſat uxo-
rem, quæ neceſſitate quadam adacta co-
quit, vel apponit marito cibos prohibitos.
Et ratio generalis eſt, quia poſſum ego abſ- 60
que peccato ſubminiſtrare alteri rem indiffe-
rentem, ſeu ex ſe non malam, uſuro illa ma-
lè, modò gravis, rationabiliſque cauſa ad id
me compellat, abſitque à me prava intentio.
Silveſter *Verb. Infidelitas, quæſt.* 4. latiſſimè, &
doctiſſimè Sanchez *Lib.* 1. *Moral. cap.* 7. & poſt
eum Ferdinandus de Caſtro Palao *Tract.* 6.
diſp. 6. *punct.* 8. Atqui carnes ſunt res indiffe-
rens, & ſubminiſtrantur ex gravi, rationabi-
líque cauſa, qualis eſt metus verberum, perpe-
tuorum jurgiorum, per dicenda *cap. ſeq.*
VI. Eadem utraque doctrina locum habet 61
etiam, quando maritus eſt in hæreſin lapſus.
Nam duo citati Doctores, uti & Layman. *Lib.*
3. *Tract.* 3. *cap.* 13. *n.* 4. *ac* 5. non exigunt tam
gravem cauſam reſpectu ſubminiſtrantium
hæretico, quàm ſubminiſtrantium Catholico
cibos vetitos. Nec obeſt, quòd hæretici vi-
deantur in contemptum Religionis petere.
Etenim communiter non petunt, ut conſtat ex-
perientia, & proinde non debent in dubio
præſumi petere ex illo impio motivo.
At inquies: *Quid ſi petant ex contemptu?* Jam 62
dixi ſuperiùs *n.* 52. eſſe certi juris, quòd non
liceat obſecundare alicui petenti quidquam in
probrum Religionis, & nominatim de peten-
te carnes exprimit Tannerus *loc. cit.* & de e-
dente cum damno Religionis Leſſius *loc. cit. n.*
35. ut proinde mors potiùs ſubeunda, quàm
in ejuſmodi caſu parendum ſit. Leſſius *cit. n.*
35. Suarez *Lib.* 3. *De Leg. c.* 30. *n.* 7. & 9. juxta
illud Chriſti Domini: *Qui me erubuerit, &
meos ſermones, hunc filius hominis erubeſcet.
Lucæ* 9. Sed meliùs hoc intelligetur ex dicen-
dis *ſeq. ſect.*
VII. Quòd ſi maritus uxorem adigeret ad 63
edendas ſecum carnes diebus vetitis, haberet
utique juſtiſſimam divertendi cauſam. Aut
enim illo etiam in caſu relinquit uxori alios
ſufficientes cibos ad ſuſtentationem, interim
tamen volens, ut ſecum quoque carnes voret,
aut non relinquit cibos ſufficientes? Si pri- 64
mum, tum adigit illam ad formale peccatum;
in ejuſmodi quippe circumſtantia (abſtrahen-
do ab alio gravi malo) viget obligatio legis
Eccleſiaſticæ. Si ſecundum, non delinquit
quidem veſcendo tunc carnibus, iis ſiquidem
veſci licet, quando nil aliud præter panem

Digitized by Google

ſuppetit. Tanner. *Tom. 4. diſp. 8. q. 5. cit. n.* 106. Leſſius *Lib. 4. cap. 2. cit. n.* 35. Fagundez *In Præcept. Eccleſiæ, Præcept. 4. Lib. 1. cap. 2. n.* 8. Quia tamen nimis dura eſt uxori Catholicæ hæc conditio, præbet ſufficientem cauſam divortii, per ea quæ *Cap. ſeq.* dicentur.

65 Quia verò habet jus divertendi, videtur obligari ad utendum tali jure, ut videlicet poſſit, cùm ſola erit, obſervare præceptum Eccleſiæ, argum. doctrinæ de famulis, qui tenentur deſerere heros, qui eos perpetim impediunt ab obſervatione feſtorum, & carniprivorum, ut dicam *ſect. ſeq.* Quamquam ſi uxori permoleſtum ſit, ut eſſe ſolet, divortium, ad id compelli non debet ex hoc capite, cùm neque famuli teneantur ex hoc capite deſerere ſuos dominos, ſi nequeant ſine gravi incommodo.

66 VIII. Jam verò ad laborem ſervilem quod attinet, ſi feſtis diebus ad illum compelli ſoleat ab hæretico marito uxor, præbet ille ſufficientem cauſam divertendi, eſto huic jam hæretico nupſerit illa, nec enim cùm ei nubebat, habebat intentionem ſubjiciendi ſe ipſi, quoad hanc rem, & verò non poterat. Nam *uxores in illis tantùm debent viris eſſe ſubjectæ, quæ contra* DEI (& Eccleſiæ) *mandata non veniunt.* Text. *Cap. Si Dominus.* 11. *quæſt.* 3.

67 Et quamvis excuſetur à peccato, ſi metu verberum, aliorúmve malorum, citra tamen contemptum Religionis compulſa dies Sacros profanet labore ſervili, aut omiſſione Sacri. Navarr. *In Manual. cap.* 13. *num.* 7. Toletus *Lib.* 5. *cap.* 9. Attamen hic ipſe metus identidem infeſtans, præbet cauſam ſufficientem profugiendi ab ejuſmodi marito, niſi fortè aliud dicendum eſſet reſpectu illorum maritorum hæreticorum, qui ideo ſuas uxores à Catholicorum feſtorum obſervatione retrahunt, quòd iis permittant celebrare tunc, cùm juxta Calendarium vetus celebrantur eadem ab ipſis
68 hæreticis. Sicut fit Ratiſbonæ, ubi ad viginti feſta Chriſti Domini, Beatiſſimæ Virginis, Apoſtolorum &c. colunt, & cum iis cives Catholici, qui proinde cives Catholici, etſi de reliquo ſoliti ſequi Calendarium novum, attamen circa feſta, nobis, atque acatholicis communia veteris Calendarii rationem habere coguntur.

SECTIO III.

Aliæ, circa præcedentem materiam quæſtiones proponuntur.

SUMMARIUM.

Quid liceat uxori, quando datur ipſi à peſſimo marito efficax occaſio maledictionum? 69.
Quid ſi illæ maledictiones, & blaſphemiæ ſint frequentes? Ibid.
Quid ſi infrequentes? 70.
An non tantùm liceat, ſed etiam oporteat deſerere maritum, qui uxori exiſtit cauſa maledictionum, & blaſphemiarum frequentium? 73.
Quid ſi cohabitatio uxoris cum marito ſit uxori noxia, non ex culpâ mariti ſed aliunde? 74.
An ſi maritus alat domi ſuam matrem, quæ uxori ſit cauſa multorum peccatorum? 76.
An ſi impendeat uxori vitæ periculum, ſi ob improbos mores mariti recedat, ſit autem ipſa in certo periculo committendi gravia crimina manendo eum? 77.
Quatenus liceat exponere ſe periculo proximo peccandi mortaliter? 80. *& ſeqq.*
Quid ſi habeatur revelatio de certo lapſu per illam occaſionem proximam? 81.
Quid de venefica volente reſipiſcere, ſed habente maritum etiam veneficum? 85.
Quamdiu duret divortium, licitum vel etiam permiſſum ob periculum animæ? 87.
Quomodo dicta de his cauſis divortii quoad torum conveniant cum doctrina Salvatoris de non dimittendâ uxore, niſi ob fornicationem? 89. *& ſeqq.*

Quæres I. *Vtrùm, quando uxori obtigit maritus conſimilis Sulpitio Merulæ, à quo proinde frequentiſſimè præbeatur occaſio gravium maledictionum, blaſphemiarúmque, poſſit, aut etiam teneatur ab eo divertere?* 69

Caſus iſte eſt perquam creber, atque audiuntur uxores non rarò dicentes, velle ſe à ſuis maritis profugere, idcirco quòd nequeant cum iis vivere ſine perpetuis exſecrationibus, blaſphemiis &c. Quibus ego

RESP. I. Si maritus eſt intra, atque extra ebrietatem ita petulans, aſper, inconditis moribus, ore maledico &c. ut ſpectata indole uxoris, difficillimum huic ſit abſtinere à quotidianis ferè exſecrationibus, & blaſphemiis, non delinquit recedendo à tali marito. Ratio eſt, quia authores relati *ſect. præced. num.* 42. *&* 43. loquuntur generatim de peccatis gravibus.

II. At verò, quando illæ blaſphemiæ ſunt infrequentes, aut facilè eis reſiſti poteſt, non 70
exiſtimo, illarum prætextu permiſſum eſſe divortium. Ratio eſt, quia cùm id genus peccatorum

torum ſit inter homines adeò uſitatum, non videtur aut vinculi matrimonialis Author Deus, aut ejuſdem conſervatores Prælati permittere, ut ob occaſiones tam obvias, & facilè ſuperabiles laxetur illud vinculum, illúdque præceptum Matthæi 19. *Adhærebit vir uxori ſuæ*; alioqui nulla foret ejus firmitas, divortiáque fierent crebeττima cum occaſione perpetuorum adulteriorum, capitalium ſimultatum inter familias &c.

71 III. Quapropter cenſeo, authores *cit. n.*42. expreſſos, & indicatos, intelligi debere de illis ſolis occaſionibus, quæ ſubminiſtrantur ad peccata non planè ita inter homines frequentia, & quæ ſunt difficulter ſuperabiles. Et quidem ſuam mentem de hac ſecunda conditione ſatis indicant, dum requirunt *verum* periculum, *grave* periculum, peccandi mortali-
72 ter. Primæ autem conditionis neceſſitatem probat ſatis indicata paulò antè ratio, quæ confirmatur inde, quòd hoc ipſo, quòd ſupponimus, iſta peccata eſſe inter homines frequentiſſima, divortium ſuſceptum ad illa evitanda, frequentiſſimè non eſſet aſſecuturum ſuum finem; fruſtra ergo permitteretur, cùm tamen ſcriptum ſit: *Quod DEVS conjunxit, homo non ſeparet.* Matth. 19. & leges accipiendæ ſint in ſenſu utili, non inutili. *Leg. Quoties. ff. De rebus dubiis.*

73 IV. Vix, aut ne vix quidem reperire eſt conjugatam, quæ ſuum conjugem deſerere teneatur ob periculum maledictionum, & blaſphemiarum, ad quas hic illam inducit. Ratio eſt, quia nulla, aut vix ulla eſt, cui ſit moraliter impoſſibile abſtinere à formalibus, iiſque frequentibus maledictionibus, ac blaſpemiis; materialium, aut non planè deliberatarum, etſi perfrequentium periculum, occaſionémque vitare non tenetur cum illis incommodis, quæ divortiis annexa ſunt, uti neque etiam formalium, planéque deliberatarum non frequentium anſam per tam durum medium declinare tenetur, cùm etiam facto divortio non ſint fortè defuturæ aliæ occaſiones.

74 Quæres II. *Quid hic liceat uxori, quando cohabitatio cum marito noxia eſt, non ex culpa ipſius mariti, ſed aliunde.* Exempli gratiâ, alit domi ſuæ maritus matrem, quæ ſua improba lingua, aliiſve perverſis modis nurum inducit in varia peccata. Item mores mariti, etſi non improbi, ex quadam antipathia diſplicent uxori, ut eo viſo concitetur hæc mox ad averſionem, odium, contemptum, imprecationes; *ſuppetitne idcirco juſta occaſio lectum, tectúmque maritale deſerendi?*

75 RESP. Haudquaquam per ſe loquendo. Ratio eſt, quia ſicuti naturæ jure æquum eſt neminem cum alterius detrimento, & injuria fieri locupletiorem. *Leg. Iure Naturæ. ff. De Reg. Iur.* ita nemo jus habet ſalutem ſuam in tuto locandi, cum damno, atque injuria tertii innocentis. Unde ſi nequeas abſque alterius innocentis detrimento notabili, quale utique eſt carentia uxoris, deſerere occaſionem proximam peccandi, non licet tibi eam deſerere. Tannerus *Tom.4. diſp.6. q.9. dub.5. num.* 110. Quare cùm ſupponatur, non intercedere culpam mariti, negãnda eſt ejuſmodi
uxori poteſtas divertendi. Quòd ſi tamen ma- 76
ritus ejuſmodi Xantippen, ſuam, inquam, matrem abſque vera neceſſitate domi retineat, eáque interea diſcordias domeſticas excitet, vel alat, præbet ſuæ conjugi ſufficientem cauſam alios lares quærendi. Sicuti enim, *qui occaſionem damni præſtat, damnum dediſſe cenſetur. L. Qui occidit. ff. Ad Legem Aquil.* ita & occaſionem peccati dat, qui abſque neceſſitate, ſeu honeſta cauſa aſſervat domi matrem, ſeminatricem, atque incentricem jurgiorum, diſcordiarum &c. Vide quod in ſimili dicam *cap. ſeq. n.*15.

Quæres III. *An ſi uxor videat, ſe tentatis* 77
omnibus mediis emendationis nil proficere, ſed ſuccumbere tentationibus, quas mariti improbitas ſuggerit, & prudenter ipſa unà cum Confeſſario judicet, ſe porrò identidem ſuccubituram, teneatur in conſcientia ab eo recedere, eſto ob hunc receſſum aditura ſit manifeſtum vitæ diſcrimen?

Ratio ex una parte id aſſerendi petitur ex 78
generali doctrina, quam Tanner. *cit. dub.* 5. *num.* 112. poſt Cajetanum, Lopez, & Corradum tradit hiſce verbis: [Qui ſui juris ſunt, adeòque poſſunt proximam occaſionem ſine tertii injuria vitare amoliendo peccati occaſionem, illi nulla cauſa, quantumvis gravi obſtante, poſtquam omnia media, quæ ad peccatum vitandum utilia videri poterant in vanum tentata, & præſcripta ſunt, planè tenentur proximam, & ſpecialem peccati occaſionem reſecare, qua videlicet durante prudenter exiſtimandum eſt, eos à peccatis non ceſſaturos, etiamſi extremam paupertatem, & calamitatem ſuſtinere cogerentur, nec prius abſolvendi ſunt, quam parati ſint hoc facere.] Ita ille 79
probans ſuam doctrinam tum illo Chriſti Domini effato. *Si oculus, vel pes tuus ſcandalizat te &c.* quod effatum à SS. Hilario, Athanaſio, Paciano, Chryſoſtomo, Auguſtino in eum ſenſum explicari aſſerit ipſe ex Maldonato *in Matt. cap.*5. tum ea ratione, quòd vita corporalis poſtponenda ſit vitæ ſpirituali. Et hanc ſuam doctrinam vult Tannerus cùm Lopez *in inſtructorio cap.*8. nominatim intelligi de uxoribus, ad crimina ſolicitari ſolitis, & iis aliter, quàm per fugam reſiſtere non valentibus.

Ex altera autem parte ratio id negandi eſt, 80
quòd illam doctrinam Tanneri apertè, diſertè negent, negandámque rectè probent Joan.

Sanchez *diſp.* 10. Palaus *Tract.* 2. *diſp.* 2. *punct.* 9.
§. 3. Lugo *De Pænitent. diſp.* 6. *dub.* 19. cum
81 communi Navarri, Suarii aliorum. Inſuper
addit idem Cardinalis, & Dicaſtillo *num.* 350.
etſi quis haberet revelationem, quòd conſti-
tutus in tali periculo, quale deſcribit Tanne-
rus, ſit revera tentationi ſuccubiturus, non
tamen idcirco teneretur illi periculo ſe ſub-
trahere, ſi ſubtractionem ſecutura eſt gravis
infamia, vel grave damnum ſpirituale, & cor-
porale.

82 Hanc ſecundam doctrinam judico proba-
bilem, licèt Tanneriana ſit utique tutior. E-
quidem certum eſt, graviter delinqui ab illo,
qui directè, & poſitivè vult peccatum potiùs,
quàm mortem, aut etiam quàm infernum, non
tamen videtur peccare is, qui potiùs permittit
peccatum, quàm mortem (addit Lugo infer-
83 num, negat Dicaſtillo) temporalem. Cùm
autem is, qui exponit ſe certo periculo pec-
candi, ſine tamen propoſito reſiſtendi tenta-
tioni, quoad in periculo conſtitutus poterit,
non modò non velit poſitivè peccatum, ſed il-
lud duntaxat permittat, & ut addit Dicaſtillo
num. 350. poſſit nihilominus ſperare auxilium
Dei, apparet adductam Cardin. de Lugo doc-
trinam eſſe ita practicè probabilem, ut Con-
feſſarius poſſit, & teneatur, eam in praxi ſe-
qui, adeóque abſolvere pœnitentem nolen-
tem illi accommodare ſe in praxi, quidquid
Manrique contra communem Theologorum
ipſe non Theologus neget, Confeſſarium te-
neri accommodare ſe ſententiæ probabili pœ-
nitentis.

84 Unde inferes, poſſe utique contingere, ut
vel teneatur, vel certè poſſit Confeſſarius ab-
ſolutionem Sacramentalem impertiri conju-
gatæ dicenti, ſe quidem in manifeſto pericu-
lo ſalutis verſari, ſi diutius agat cum marito,
attamen non poſſe ſe ab illo diſcedere, ſine
æquè evidenti diſcrimine vitæ, immortalium
inimicitiarum inter ſuam, ſuíque mariti fa-
miliam, peſſimæ educationis liberorum, &
proinde ſtatuiſſe ſe cum eo vivere, donec Deus
ipſe finem faciat, interim habere ſe animum
ſincerum utendi omnibus aliis mediis, quæ
Confeſſarius ſuggeret.

85 Quòd ſi tamen mihi obtingeret aliqua ve-
nefica, quæ confiteretur, ſe in illud ſcelus per-
tractam eſſe, in eodémque retineri à marito
ſimiliter magicis, maleficiſque artibus perdi-
tiſſimè dedito, & non dubitare ſe, quin ab
ejuſmodi deteſtando crimine deſtitura eſſet, ſi
à marito non identidem ſolicitaretur, ego ſa-
nè tunc dubitarem, utrùm doctrina Cardin.
de Lugo locum eſſet habitura; cùm enim con-
ſtet, ſagas nunquam, aut vix unquam, reſi-
piſcere in agone, etſi copia Confeſſarii non
deſit, reſipiſcere autem in eo articulo faciliùs
illos, qui aliis ſceleribus impliciti ſunt, exiſti-
marem, eſſe à generali illa Lugonis doctrina
faciendam exceptionem. Quam etiam face- 86
rem, ſi qua diceret, ſe à marito Lutherano
pertinaciſſimo, zeloſiſſimo detineri in eadem
hæreſi; & maximè facerem illam exceptio-
nem, ſi, conſideratis iis, quæ de diuturnitate
vitæ præſumenda habet eruditus Menochius
De Præſumpt. Lib. 6. *Præſumpt.* 49. aliiſque
expenſis pro re nata, judicarem, maritum ſu-
pervicturum uxori.

Quæres III. *Quamdiu duret illud divortium,* 87
*quod ob animæ periculum hactenus diximus eſſe
permiſſum, aut præceptum?*

RESP. Tamdiu, & non diutiùs, quàm duret
ipſum perverſionis periculum. Ita omnes. Ra-
tio eſt, quia ceſſante cauſa ceſſat effectus. *Cap.
Etſi Chriſtus. De Iurejur.* & remota cauſa, re-
movetur effectus. S. Thom. *in* 4. *diſt.* 20. *art.* 6.
cauſa autem ejuſmodi divortii eſt ſolum per-
verſionis periculum, ut ſuppònimus. Conſen-
tiunt Doctores cum Farin. *Part.* 4. *quæſt.* 145.
§. *hæreſis n.* 120.

Quæres IV. *Quomodo hactenus permiſſa con-* 88
*veniant cum illa Salvatoris ſententia: Quicun-
que dimiſerit uxorem ſuam, niſi ob fornicationem,
& aliam duxerit, mœchatur?*

Ratio dubitandi eſt, quia & temporale di-
vortium ob animæ periculum permiſimus,
quamdiu durat illud periculum, & etiam per-
petuum permiſimus eo caſu, quo poſt ſenten-
tiam Eccleſiæ divortium factum eſt ratione
hæreſis.

RESP. Doctrina de divortio temporali, non 89
repugnat Doctrinæ Chriſti Domini, utique lo-
quentis de divortio perpetuo, ſicuti videre eſt
apud interpretes *in Matth. cap.* 5. & 19. Sed 90
nec repugnat doctrina de divortio perpetuo
ob hæreſin poſt latam ſententiam, quia Chri-
ſtus Dominus loquitur de illis ſolis cauſis di-
vortii, quæ naſcuntur ex Matrimonio, ut eſt
Matrimonium, ſeu contractus præbens jus in
mutua corpora; non autem loquitur de aliis
cauſis, quæ naſcuntur ex Matrimonio ſpecta-
to ſub aliis conditionibus. Ex. gr. cohabita-
tionis, qualis eſt etiam inter eos, qui vinculo
conjugali non ſunt colligati, ſicuti poſt Bel-
larminum, Maldonatum, Valentiam docet
Sanchez *Lib.* 10. *diſp.* 15. *n.* 2.

Eſt itaque illius ſententiæ Chriſti ex mente 91
partim S. Auguſtini *contra Adamantium cap.* 3.
partim prædictorum, aliorúmque plurium
Theologorum, hic ſenſus integer: *Quicunque
uxorem ſuam, quoad torum, & cohabitationem
dimiſerit, ob cauſam ex ipſa propria ratione Ma-
trimonii provenientem, & à fornicatione di-
verſam, ille mœchatur, participando ſcilicet de
adulterio uxoris dimiſſæ, dum eam facit mœchari,
ſicuti explicatur Matth.* 5. *verſ.* 32. *Qui verò
aliam duxerit, quacunque demum de cauſa, ille
etiam mœchatur. Cùm igitur divortium ob alte-
rius*

Digitized by Google

rius pertinacem hæreſin factum non fiat ob cauſam ex ipſa propria ratione Matrimonii ortam, ſed ortam ex cohabitatione periculoſa noxiáque animæ, non adverſatur prohibitioni Chriſti Salvatoris. Aliam probabilem explicátionem adfert P. Dicaſtillo *De Matrim. diſp.* 10. *n.* 69. *&* 70.

SECTIO IV.

An, & quatenus famuli, & ancillæ hæreticis ſervientes, teneantur deſerere ſuum famulatum?

SUMMARIUM.

Traduntur duodecim Aphoriſmi circa illam quæſtionem: An, & quatenus famuli, ancillæque hæreticis ſervientes teneantur deſerere ſuum famulatum? 91. & ſeqq.

Generatim ſuadendum iis eſt, ut mutent conditionem. 93.

Imò eſt id à Confeſſario mandandum omnibus, non tamen cum æquali damno reſpectu omnium. 94.

Quid ſi quis ſerviat ſine periculo quidem perverſionis, at cum jactura feſtorum? 98.

Quid ſi jactura illa ſit infrequens? 99.

Quid ſi nequeat ſine notabili damno temporali deſeri herus hæreticus? 100.

Quodnam cenſeatur notabile damnum reſpectu famulorum? 102.

Quid ſi hera Catholica non det notabiliter minus ſalarium, quàm hæretica? 103. *&* 105.

Quædam circumſtantia hic notanda. 104.

Quid ſi hera Lutherana ſit mitis ingenii, at nequeat Catholica reperiri niſi ferox? 106.

Quid ſi hæreticus herus famulum ſæpe quidem occupet diebus feſtis, at ob cauſas urgentes? 107.

Quid ſi famulus comedat ſæpe quidem carnes apud herum acatholicum, ſed juſta ex cauſa? 110.

Lex abſtinendi à carnibus eſt majoris momenti, quàm audiendi Sacrum. 112.

Quid aget Confeſſarius videns, ſuum pœnitentem eſſe ob diuturnam converſationem in proxima occaſione deſciſcendi à fide? 115.

Qui defecerunt à fide evadunt omnium perverſiſſimi. 116.

Quamdiu relinquat Confeſſarius in ſervitio hæretico illos, qui verſantur in periculo proximo perverſionis? 117.

92 HAnc quæſtionem non proponerem, niſi tres cauſæ concurrerent. Prima, quòd ſit affinis iis, quæ *n.* 49. *& ſeqq.* diſſerui, agátque de quodam quaſi divortio. Secunda, quòd in urbe, ubi hæc parabam primo prælo, inque aliis pluribus Imperialibus urbibus, ſit frequentiſſimus uſus reſolutionum, quas ſubjiciam. Tertia, quòd videar ob peritiam nonnullam, quam experientia attulit, poſſe conſulere Confeſſariis nondum uſu peritis. Quid igitur exiſtimem eſſe practicè ejuſmodi famulis, & conſequenter eorum Confeſſariis conſulendum, imperandum, faciendum, aperiam per ſequentes Aphoriſmos.

Aphoriſmus I. Generatim, univerſimque 93
ſuadendum eſt omnibus, & ſingulis, ut quamprimum ſine ſuo peculiari incommodo poſſunt, deſerant heros acatholicos, ſuámque operam locent catholicis. Ratio eſt, quia licèt revera ſint Ratiſbonæ, Auguſtæ Vindelicorum, Biberaci &c. nonnulli patreſfamilias, & matreſfamilias ita diſcreti, ut Catholicis famulis, ſeu ancillis nullam moleſtiam toto Anno faceſſant ratione fidei Catholicæ, eos ad Lutheraniſmum nullo modo alliciant, libere permittant intereſſe divinis officiis, & concionibus, tum qualibet die Dominica, tum illis diebus, quos ab ipſis quoque Lutheranis Ratiſbonenſibus raro apud ſectæ hujus dominos exemplo, feſtivè coli dixi ſuperiùs. Attamen aliis diebus feſtis non datur à quoquam quantum ſcio, illa poteſtas, & ab omnibus apponuntur ſæpius in Anno diebus vetitis carnes, aut edulia cocta in carne, larido, ſagimine, quorum uſu, & eſu aut difficillimè abſtinent vernæ, aut ſi non abſtinent, tum vel lædunt animam ex erronea, veráve conſcientia, vel ſi non lædunt, ſaltem aſſueſcunt materiali tranſgreſſioni præcepti, quod ſemper in Eccleſia judicatum fuit graviſſimum, ut conſtat ex Canon. 68. Apoſt. ex Concilio Toletano 8. *Can.* 9. ex Synodo Trullana *Can.* 56.

Aphoriſmus II. Imò omnibus, & ſingulis 94
mandandum eſt, ut deſerant ejuſmodi ſervitia, aliis quidem, ſi queant ſine notabili, aliis autem etiam, ſi nequeant ſine aliquo modo notabili detrimento, ut ſigillatim oſtendam, & declarabo. Priùs autem generatim probo 95
hunc Aphoriſmum inde, quòd qui ſerviunt dominis, illos injuſtè impedientibus ab obſervatione præceptorum Eccleſiæ, teneantur ejuſmodi dominis valedicere per ſe loquendo. Atqui plerique omnes, quantum propria, alienáque experientia didici, injuſtè per ſuos heros impediuntur ab obſervatione præceptorum Eccleſiæ, videlicet vel ab auditione Sacri feſtis diebus, vel ab abſtinentia ciborum vetitorum.

Aſſumptum traditur à Sanchez *Conſil. Moral.* 96
Lib. 5. *cap.* 2. *dub.* 18. *n.* 19. Navarr. *In Manual. cap.* 13. *n.* 7. Suarez *Tom.* 3. *in* 3. *Part. diſp.* 88. *ſect.* 6. Ægidio Coninck *in* 3. *Part. quæſt.* 83. *art.* 6. *in fine.* Tanneto *Tom.* 3. *diſp.* 5. *quæſt.* 6. *dub.* 1. *n.* 12. Layman. *Lib.* 4. *Tract.* 7. *cap.* 4.

Bona.

Digitized by Google

Bonacina *in* 3. *Præceptum Decalogi ſeu diſp.* 5. *De Leg. quæſt. Unic. Punct.* 3. *n.* 16. citante Azorium, Reginaldum, Graffium, Fillincium.

97 Et ratio eſt, quia præcepta Eccleſiæ ad ſui obſervationem obligant, niſi grave damnum intercedat. Bonacina *loc. cit.* & paſſim alii Doctores, dum agunt de cauſis excuſantibus violantes diem feſtum per omiſſionem Sacri, aut per laborem ſervilem, & edentes carnes, vel cœnantes diebus vetitis.

98 Aphoriſmus III. Qui famulantur hæreticis, abſque periculo quidem deſciſcendi à vera fide, attamen cum profanatione non neceſſaria dierum feſtorum, tenentur, quamprimum commodè poſſunt, diſcedere à ſuis heris, & potiùs ſervire aliis, apud quos erit copia colendi Religioſè dies feſtos. Ita generatim de famulis, quos Domini impediunt ab obſervatione feſtorum, docent Sanchez, & Suarez *loc. cit.* Item Laymannus, abſolutè dicens, quòd tales oblata opportunitate teneantur ejuſmodi miniſterium deſerere, & alteri Domino adhærere, apud quem præcepta Eccleſiæ ſervare queant. Item Berteau *In* 4. *Præceptum Decalog. Part.* 3. tradens, famulos obligari, valedicere hero, à quo ex malo affectu ſolent impediri ab obſervatione præceptorum Eccleſiæ. Item Tannerus *loc. cit.* pronuntians, quod debeant à tali famulatu poſt condictum tempus recedere, niſi rationabilis cauſa illos excuſet. Item Navarrus etiam abſolutè docens, quòd teneantur finito tempore, ad quod ſe adſtrinxerunt, ab eis diſcedere. Ratio petitur ex Aphoriſmo præcedenti.

99 Aphoriſmus IV. Videtur tamen doctrina præcedentis Aphoriſmi limitanda ad caſum, quo famuli à ſuis heterodoxis heris ſæpe impediuntur à feſtorum obſervatione. Nam Suarez, & Laymannus ita expreſſè limitant, & admodum difficile eſt, reperire etiam inter Catholicos Dominum, qui non quandoque in Anno objiciat ſuis famulis, ac præſertim ancillis, quippiam ejuſmodi impedimenti. Porrò cenſentur illi frequenter profanare feſta, qui ſingulis menſibus bis profanant.

100 Aphoriſmus V. Si illi, de quibus in præcedente Aphoriſmo, nequeant abſque ſuo notabili damno reperire Dominos, à quibus permittantur dies feſtos colere ritu Catholico, non tenentur prioribus heris nuntium mittere, modò abſit periculum apoſtaſiæ à fide, & contemptus Religionis. Ratio eſt, quia nemo tenetur, cum ſuo notabili damno quærere, commoditatem ad obſervanda præcepta Eccleſiæ, cùm ne quidem teneatur quis ea obſervare, ubi nequit cum notabili damno, ut tradunt omnes citati Doctores cum Fagundez *In Præcept. Eccleſiaſt. Lib.* 2. *cap.* 9. *n.* 4. & Azor. *Part.* 1. *Lib.* 7. *cap.* 7. *quæſt.* 1. Reginaldo *Lib.* 19. *num.* 50. qui omnes in ſpecie etiam loquuntur de præcepto colendi feſtum diem. Unde infertur, 101
quòd communiter tales famuli non obligentur abire à ſuis heris ante tempus conſtitutum, ut ſatis etiam inſinuat Navarr. & Tannerus, quia communiter eis negaretur merces, ſeu ſalarium; atqui jactura ſalarii eſt reſpectu ancillæ, aut famuli notabile damnum. Bonacina, Fagundez, Reginaldus *ll. cc.* Porrò in Experientiis *Tract.* 5. Caſ. 20. *num.* 432. *& ſeqq.* attuli multiplices Theologorum modos loquendi de qualitate cauſarum ſufficientium ad excuſandum non audientem Sacrum die feſto.

Aphoriſmus VI. Ille famulus cenſetur non 102
poſſe reperire alium Dominum ſine ſuo notabili incommodo, qui non poteſt reperire niſi talem, à quo non plus accipiat, quàm dimidium illius, quod ab hæretico Domino accipiebat. Ratio eſt, quia tam parva ſalaria ſolent pendi famulis, & ancillis, ut ſi dimidium defalcaretur, cogerentur ſeminudi; aut nimis ſordidè veſtiti incedere, ut docet uſus; atqui cogi ita incedere, eſt notabile damnum, cùm ſit notabilis defectus rerum neceſſariarum ad victum, victûs quippe nomine venit etiam veſtitus conveniens. Text. *In Leg. Et cætera. ff. De Verb. Significat.*

Aphoriſmus VII. Quòd ſi tamen ancilla, 103
cui Lutherana hera pro ſalario annuo pendit, ut ſolent, ſeptem florenos Rhenanos, non reperiret heram Catholicam, quæ plus ſex florenis vellet dare, haud puto, illud detrimentum ſalarii eſſe pro notabili damno reputandum. Licèt enim ſeptima pars alicujus totius 104
cenſeatur aliquando notabilis, ut patet vel in ſeptem Horis Canonicis, quarum unius omiſſio culpabilis conſtituit culpam mortalem. Suarez *De Horis Canon. cap.* 25. *num.* 14. cum omnibus, ut teſtatur, contra Marchinum apud Dianam *Part.* 6. *Tract.* 6. *Reſol.* 6. quia tamen ex una parte nequit generalis ratio tradi, ex qua cognoſcatur, quota pars unius totius ſit cenſenda notabilis, aut non notabilis. Suarez *loc. cit.* ſeu *Tom.* 2. *De Religione. Lib.* 4. *De Hor. Canon. cap.* 25. Sanch. *Lib.* 1. *Moral. cap.* 4. *n.* 17. ſed magnum, & parvum non omnino abſolutè, verùm etiam cum comparatione ad totum, cujus pars eſt, prudentis viri judicio, ex variis circumſtantiis æſtimandum eſt, ut intelligatur, ſitne hîc & nunc, pro notabili habendum. Laymann. *Lib.* 1. *Tract.* 5. *cap.* 5. *n.* 10. Ex altera autem parte circumſtantia otii, quo apud catholicos vernæ fruuntur ſæpius, quàm apud acatholicos, eſt etiam pretio æſtimabilis, & crebrò ſeptima pars unius totius non cenſetur eſſe aliquid notabile, ut ſi quis exempli gratia omittat unam ex ſeptenis, aut etiam ſenis decadibus Roſarii voto promiſſis. Laymannus *cit. n.* 10. ideo videtur illud mihi detrimentum, de quo ſum locutus, non

Digitized by Google

non eſſe pro notabili habendum in hac materia, tametſi in materia furti ſit utique notabile.

105 Si verò non niſi quinque florenos poſſet apud catholicos acquirere, tum Navarr. & Azor probabiliter pronuntiarent, vernam illum adire jacturam notabilem; ſiquidem Navarr. *De Oratione. cap.* 10. *n.*43. & Azor *Part.* 1. *Lib.*10. *c.*10. *q.*3. generatim dicunt, partem tertiam (eſt verò binarius ferè tertia pars ſeptenarii) alicujus totius, eſſe inter notabiles computandam. Certè judicio plerorumque tenuium videtur paſſus eſſe notabile damnum ille pauper, qui ſive furto, ſive caſu alio amiſit duos florenos, ſeu duodecim Julios.

106 Aphoriſmus VIII. Sed & illa ancilla excuſanda, quæ nacta dominam Lutheranam admodum mitis ingenii pergit in iis obſequiis, idcirco quòd non occurrat jam ulla Catholica niſi una, quæ perpetuò eſt in acidiſſimo fermento. Etenim quotidianæ rixæ, & maledictiones, non ſine metu, aut etiam aliquo ſenſu verberum, haberi poſſunt pro incommodo gravi, cùm etiam adferant periculum, atque occaſionem impatientiæ, nec non aliorum peccatorum.

107 Aphoriſmus IX. Famulantes heris acatholicis, à quibus communiter quidem impediuntur, quo minùs feſtis diebus rei Sacræ interſint, impediuntur tamen juſta ex cauſa, quia ſcilicet occupantur communiter in miniſterio, juxta communem, & ordinarium vivendi modum neceſſario, non tenentur ex hoc præciſè capite mutare herum. Ita ſingulariter tradunt Suarez, & Laymannus *ll. cc.* abſtrahentes
108 ab hæreſi dominorum. Ratio à poſteriori eſt, quia ſi ille herus eſſet Catholicus, nemo diceret, eum eſſe illa de cauſa deſerendum, cur ergo dicamus deſerendum hæreticum? Ratio autem à priori eſt, quia nemo conditionem ex ſe licitam obligatur deſerere, eo fine, ut poſſit ſatiſfacere ejuſmodi præceptis Eccleſiæ, cùm generatim nemo teneatur mutare vitæ ſtatum ex ſe licitum, eſto ſit periculoſus valde. Tann. *Tom.*4. *diſp.*6. *q.*9. *n.*107. Eſt autem ex ſe licita talis conditio, ſeu ſervitium, cùm labor ſit, ut ſupponitur, communiter neceſſarius.

109 Hinc cuſtodes pecorum, qui tota æſtate nulli Sacro aſſiſtere queunt, poſſunt permanere in ſervitio hæretici Domini, ejúſque pecora cuſtodire, nec tenentur genus ſui officii mutare in aliud non impeditivum Sacri audiendi; ſicuti nec miles ſtationarius adigendus eſt ad deſerendam militiam, & ad aliam conditionem, (in qua poſſit feſtis diebus audire Sacrum,) admittendam, etiam oblatam, etiam æquè commodam ſibi. Nec nauta, qui ſolet mari iter trimeſtre, ſemeſtre &c. facere.

110 Aphoriſmus X. Etiam illi famuli, qui apud hæreticos heros ex juſta, rationabilique cauſa veſcuntur carnibus, diebus vetitis, tenentur quærere ſibi heros Catholicos. Ita inſinuat Tanner. *Tom.* 3. *diſp.* 3. *q.*3. *dub.* 5. *num.* 108. dum non excuſat, niſi illos famulos, qui juſta ex cauſa famulantur hæreticis. Ratio eſt eadem, quam attuli aphoriſmo ſecundo. Acce- 111
dit, quòd præceptum de abſtinentia à carnibus ſit ſemper in Eccleſia habitum pro graviſſimo præcepto. Suprà *n.*93. & quòd eſus carnium diebus vetitis ſit ſæpe tacita profeſſio hæreſeos. Leſſius *Lib.*4. *cap.*2. *dub.*4. quamvis non ſit ex ſe ſignum hæreſeos. Becanus 2. 2. *cap.*9. *q.*5. *n.*24.

Et facilè quis defendere poſſet, legem de 112
abſtinentia à carnibus, eſſe majoris momenti, quàm legem de audiendo Sacro, eſto illa imperet actum minoris virtutis, ſcilicet temperantiæ, quæ virtutum omnium moralium infima eſt. S. Thom. 2.2. *q.*141. *art.*8. *in Corp.* hæc autem Religionis, quæ principatum tenet inter virtutes morales. S.Thom. 2.2. *q.*81. *art.*6. *in Corp.* Ac proinde graviorem cauſam requiri ad carnes edendas licitè die vetito, quàm ad licitè laborandum, aut omittendum Sacrum die feſto; conſequenter teneri famulos catholicos diſcedere à talibus famulitiis, etiamſi non poſſint ab iis recedere ſine aliquantulo majori incommodo, quàm præciſè ſufficiat, requiratúrque ad excuſandum famulum, qui manet in famulatu obnoxio frequenti omiſſioni Sacri inculpabili.

Aphoriſmus XI. Qui verò ex occaſione, 113
quam dat famulatus, ſæpe abſque juſta cauſa negligunt Sacrum die feſto, edunt carnes feriis ſextis, aut Sabbatis, obligantur haud dubiè illum famulatum deſerere, licèt majus damnum timeant, quàm ſit id, cujus prætextus, aut periculum præciſè ſufficit, & requiritur ad excuſandum à peccato illum, de quo primum ſum locutus. Ratio eſt, quia omnibus 114
incumbit longè major obligatio fugiendi, deſerendique occaſiones peccatorum formalium, quàm materialium; Illa quippe ſunt infinities majora mala, quàm hæc, privant enim infinito bono, non item iſta. Et vel maximè tunc eſt vera hæc doctrina, quando in contemptum Religionis factitant aliquid ſimile. Quid autem ſit in contemptum Religionis quidpiam horum facere aperui *n.*53.

Aphoriſmus XII. Quando Confeſſarius ani- 115
madvertit, ſuum pœnitentem, ob juge conſortium cum hæreticis, eſſe in proximo periculo deſciſcendi à fide, non debet ei impertiri abſolutionem, niſi promittat, ſe intra unum, duos, aut ſummùm tres menſes eſſe diſceſſurum à ſuo famulatu, etiam cum periculo amittendi ſalarii, & non reperiendi facilè Dominum, cui conſtanter ſerviat. Ratio eſt, quia 116
experientia docet, ex centum Catholicis, qui

id

Digitized by Google

ad Lutheraniſmum, Calviniſmum publicè deficiunt, vix unum reperiri, qui reſipiſcat. Imò tales apoſtatas evadere in omnium petulantiſſimè impios (quò demonſtrent eſſe ſe veros hæreticos) docent non paucorum exempla; ergo qui permanet in proxima occaſione deficiendi à fide, manet in morali periculo, non tantùm peccandi mortaliter, ſed quod utique plus eſt, permanendi in ſuo peccato mortali uſque ad mortem, atque adeò æternùm pereundi; ad hoc autem periculum declinandum & evadendum obligatur quis etiam cum diſcrimine inopiæ, & mendicitatis. Vide, quod *ſect. præced. n. 77.* dixi.

117 Quamvis autem hæc ratio videatur probare, quòd ne quidem per menſem liceat pœnitenti hærere in illo ſuo perículoſo famulatu; & utique id veriſſimum ſit, quando morale periculum ſubeſt, ne intra illud tam breve tempus pervertatur, quia tamen videtur, ſeriam admonitionem Confeſſarii poſſe communiter efficere, ut tantillo ſpatio ſervetur conſtantia; & plerumque non reperietur famulus, qui tam ſubitò (niſi immineat terminus ſui famulatûs) velit emigrare, prælertim cum manifeſto damno ſui ſalarii, ideo videtur non eſſe communiter à Confeſſariis habenda tam ſevera ratio temporis brevioris unò menſe. Trium menſium evolutionem pro graviter tentatis judico eſſe nimiam, non item pro leviter tentatis, & roboratis, confirmatíſque forti cohortatione Confeſſarii.

SECTIO V.

Dictis ſubjiciuntur nonnulla circa eſum carnium, ob pleniorem doctrinam practicam?

SUMMARIUM.

Nonnulla ſpecialia circa eſum carnium diebus interdictis. 118. *& ſeqq.*

Quando quis non habet apud hæreticos niſi panem, licitè edit carnes die vetito, Ibid.

Secùs ſi juxta panem habeat aliquod ferculum quadrageſimale. 119.

Poteſt tamen talibus concedi ex privilegio Societatis IESV poteſtas veſcendi carnibus. 122.

An illud privilegium ſit verum privilegium? 123.

Famulaturi hæreticis paciſcantur priùs de præbendis cibis more Catholico. 124.

Quid ſi quis edat idcirco carnes, quòd paterfamilias dixerit, non eſſe peccatum? 126.

Quid ſi videat, cibos quadrageſimales eſſe dedita opera conditos juſculo ex carnibus, aut lardo? 127.

An Catholicus licitè abſtineat eſu carnium apud hæreticos, quando imminet ex abſtinentia periculum necis? 133.

QUia Leſſius *Lib. 4. De Iuſtitia. cap. 2. n.* 35. Fagundez *in 4. Præcept. Ecclеſ. Lib. 1. cap. 2. n. 8.* Azor *Part. 1. Lib. 7. cap. 17. q. 7.* rectè generatim negant, illos delinquere, qui diebus jejuniorum deſtituti *aliis cibis* edunt carnes, & Tannerus *Tom. 3. diſp. 3. q. 3. cit. n. 106.* nominatim exprimit famulantes hæreticis ex juſta cauſa, nilque præter panem habentes, & denique Laymannus *Lib. 4. Tract. 8. cap. 3. n. 3.* abſolutè ita loquitur: *Laborantibus, & famulantibus Catholicis apud nos in oppidis hæreticorum permitti poteſt, ut diebus jejuniorum carnibus veſcantur, dummodo ſcandalum tolli poſſit, ſi nimirum dicant, ſe in tali caſu neceſſitatis Eccleſiæ præcepto non obligari*; ideo non eſt per ſe loquendo movendus ſcrupulus famulis, aut operariis, qui carnibus appoſitis ab hæreticis veſcuntur tunc, cùm nullum aliud edulium habent præter panem. 118

II. Si tamen præter panem, adhuc unum ferculum ciborum quadrageſimalium ſuppetat, non habent promiſcuè, jus ad carnes. Ratio eſt, tum quia ita videntur ſentire citati, tum quia qui famulantur hæreticis, non ſunt melioris conditionis, quàm qui Catholicis; atqui nullus, puto, Theologus dicet, illi patrifamilias, cui uxor, aut famulæ, cui domina non niſi panem, & bonam offam, aut loco offæ olus, vel pulmentum, vel quippiam ex paſta coctum, frixúmve appoſuit ad prandium, cœnámve feriæ ſextæ, fas eſſe veſci carnibus, quæ gratis offerantur à quopiam. Quare niſi tales famuli ſincerè dicant, ſe non eſſe pares conſueto ſuo labori, niſi plus uno ferculo edant, cenſeo, graviter peccare edendo. 119 120

Nec auſim dicere, quòd vel contraria conſuetudo, vel tacita diſpenſatio, conniventiáve Ordinariorum illos excuſet; conſtat ſiquidem, pleroſq; , qui in ejuſmodi circumſtantia edunt abſque diſpenſatione carnes, formare ſibi, aut certam, aut ſaltem dubiam conſcientiam de peccato. 121

Quia tamen experientia docet, eſſe talibus perquam difficile reſiſtere tentationi, vel ex gula, vel ex irriſione aliorum provenienti, idcirco judico, poſſe à Confeſſariis Societatis communicari iis illud privilegium, de quo loquitur Laymannus *cit. cap. 3. n. 3.* Etenim vi illius privilegii poſſunt Confeſſarii Societatis JESU, habentes à ſuis Superioribus aliquas ampliores facultates, dare famulis, & uxoribus patrumfamilias hæreticorum licentiam edendi carnes, quando negantur ipſis cibi quadrageſimales. Quamvis autem Laymannus inſinuet, hoc privilegium nil niſi majorem ſecuritatem addere ultra jus naturale, ego tamen non video ſufficientem rationem, cur 122 123

contra

contra communia principia de gratiis ampliandis, illam tantam reſtrictionem admittamus.

124 III. Uſu didici, poſſe à Confeſſariis, non paucas ancillas, quin & famulos induci, ut quando famulantur Dominis, ſolitis die veneris, & Sabbato apponere non niſi carnes, aut carnibus conditos cibos, alterutro horum dierum defraudent genium, & pane, levique opſonio, ſi quod offeratur, victitent; ſi verò non niſi altero ex his diebus præbeantur carnes, illo quoque ab iis abſtineat, & ſic totam hebdomadam ritu Catholico tranſigant. Et quidni ſuaviter inducamus ad hoc factitan-
125 dum, ſi valemus? Hac enim ratione ſumus cauſa, & multiplicis meriti apud DEUM, & magis roboratæ fidei. Quid ni iis proponamus exempla tot ancillarum catholicis ſervientium, quæ die Sabbati genium defraudant, ac jejunant in honorem Sanctiſſimæ Mariæ Virginis?

126 IV. Nonnullas reperire eſt, quæ interrogatæ, cur carnes comederint, reſpondent ſe ideo comediſſe, quòd paterfamilias ex. gr. dixerit, id non eſſe peccatum. Sunt enimvero tales ſeriò corrigendæ, nec dimittendæ, donec dicant, ſe agnoſcere, ac credere, pluris eſſe faciendas Eccleſiaſticas Sanctiones, quàm carnalium hæreticorum proterva dicta; imò eſt penitius explorandum, an non ejuſmodi jam ancillæ, incipiant Lutherizare, ſeu in fide titubare; ſi deprehendatur titubare, confirmandæ ſunt paterna ſuavitate, & propoſito æternæ ſalutis periculo, in quo verſantur, adducendæ, ut promittant, ſe, ut primùm potuerint, addicturas ſuum famulatum Catholico Domino.

127 V. Sed & impia petulantia nonnullorum patrum: aut matrumfamilias tanta eſt, ut quandoque diebus jejuniorum, aut carnipriviorum, omnes cibos larido, vel ſagimine inquinent, potiùs quàm condiant, ea nimirum ſola intentione, ut ſuos vernas adigant ad ſuam, ſicuti dictitant, ſuperſtitionem ponendam, quòd ſi edant vernæ, tum impii illi cachinnari, & Religionem noſtram ludibrio traducere. Quo in caſu cenſeo, non eſſe fas de illis cibis comedere, niſi expreſſè priùs proteſtetur famulus, aut famula, ſibi, in tali neceſſitate non eſſe vetitos illos cibos, & ſi forent tunc quoque ab Eccleſia interdicti, moriturum fame potiùs, quàm legem Eccleſiæ transgreſ-
128 ſurum. Ratio eſt, quia cùm eo caſu ejuſmodi edulia menſæ inferantur in contemptum Religionis, ut patet ex dictis ſuprà *num. 56.* non liceat autem in contemptum Religionis quidquam comedere, ut notant omnes omnino DD. quos nominavi *ſect. præced.* cenſerentur verò in contemptum ejuſmodi tunc comedere, ſi non facerent talem proteſtationem, quia ſine tali proteſtatione cooperarentur moraliter, & interpretativè hæreticorum impietati. Suarez *Lib. 3. De Leg. cap. 30. n. 7. & 9.* patet, eſſe nefas ſine aliqua ſimili proteſtatione comedere cibos tunc appoſitos. At cùm tali 129
proteſtatione licere, inde mihi perſuadeo, quòd cùm ſupponam, eſſe ob neceſſitatem (abſtrahendo à prava intentione Luthericolarum) illi famulo permiſſum illum eſum, non poſſit prava intentio aſſiſtentium privare illum eo jure, quod habet, niſi ita edat, ut moraliter cenſeatur cooperari eorum improbæ intentioni.

Ratio eſt, quia *ex alterius malignitate alte-* 130
ri damnum emergere non debet, inquit Juſtinianus *L. Ex Liberis. Cod. De acquir. & retin. poſſeſſ.* atqui talis proteſtatio impedit, quò minùs cenſeri queat moraliter cooperari conſceleratæ intentioni aſſidentium. Haud dubiè ta- 131
men foret is immortali laude dignus, qui imitaretur tunc Paulum Apoſtolum, quamvis aliò ſenſu, dicentem: *Si eſca ſcandalizat fratrem meum, non manducabo carnes in æternum. 1. Corinth. 6.* aut cum uno ex ſeptem Machabæis, qui compellebantur à Rege edere contra fas carnes porcinas. *2. Machabæorum. 7. verſ. 1.* diceret: *Paratus ſum mori magis, quàm patrias DEI* (Eccleſiæ Matris) *leges prævaricari.*

VI. His addendum eſt, quando Catholicis 132
inter Lutheranos verſantibus, non imminet vitæ periculum, ſed tantùm irriſionis, ſi inter eos abſtineat à carnibus, tali caſu abſtinendum eſſe, legémque Eccleſiaſticam obſervandam. Ita poſt Becanum *2. 2. cap. 9. q. 5. dub. 5. n. 24.* Laymannus *Lib. 2. Tract. 1. cap. 11. n. 5.* Qui Laymannus tamen *Lib. 3. Tract. 3. Part. 3.* 133
cap. 1. num. 6. ita pronuntiat: *Apud hæreticos carnibus abſtinere, cum probabili periculo mortis, ex qua non magnus Eccleſiæ fructus ſperetur, non prudentiæ, & fortitudinis, alteriuſve virtutis, ſed potiùs temeritatis opus eſt; ſed & contra charitatis legem, quando hæreticis peccandi occaſio præbetur.*] Vide dicta *cap. 8. num. 51.*

SECTIO VI.

Specialia de iiſdem famulis, quatenus negligunt Sacra diebus feſtis.

SUMMARIUM.

Quatenus Catholici apud hæreticos licitè negligant Sacrum ob metum damni? 134.
Quid ſi timeatur ſolùm levis rixa? 135.
Quando ſpeciatim cenſeatur acceſſus ad rem Divinam inhiberi in contemptum Religionis? 136.

Iii An

An cauſæ excuſantes debeant eſſe moraliter certæ, & non ſufficiat, ſi probabiliter adſint? 137.
Quid ſi labore neceſſario detineatur famulus domi ab hæretico Domino? 141.
Rotunda refragatio eſt ſæpe hic utilis. 144.

134 Circa neglectum Sacri, qui frequens eſt
apud Catholicos famulantes hæreticis,
obſervandum eſt; præterea, quæ dixi ſu-
prà, licèt excuſandi ſint, quando ideo negli-
gunt, quòd alioquin vel grave damnum adi-
rent, quale eſſet, ſi vel verbera, aut injurias
à ſuis Dominis pati deberent, ut loquitur To-
letus *in Summa Lib.* 6. *cap.* 6. atque ex eo Fa-
gundez *in* 1. *Præcept. Eccleſ. Lib.* 2. *cap.* 9. *n.* 4.
vel Dominum infeſtum haberent, ut ait Palaus
Tract. 9. *p.* 10. *n.* 3. vel domo pellerentur, &
non facilè alium Dominum reperirent, ut do-
cet Reginaldus *Lib.* 19. *n.* 50. Palaus *loc. cit.*
Bonacina *diſp.* 7. *De Leg. q. Unic. p.* 3. *num.*
16, poſt Suarez *Tom.* 3. *in* 3. *partem diſp.* 88.
ſect. 6. vel ſolutio debiti ſalarii differretur, ut
cenſet Palaus *loc. cit.* vel ſalarium amittere-
tur, ut etiam exprimunt Palaus, Reginaldus,
Bonacina *ll. cc.* in his namque caſibus locum
habet Regula 4. *De Reg. Iur. in* 5. *Quod non*
135 *eſt licitum in Lege, neceſſitas licitum facit.* At-
tamen excuſandi non ſunt, ſi ideo ſolùm ne-
gligant, quòd aliquam levem rixam timeant.
Suarez *loc. cit.* & Coninck *in* 3. *Part. diſp.* 83.
art. 6. *num. ultim.* aut ſi ob Religionis con-
temptum juberent Domini Sacrum negligi, ſi-
cuti loquuntur Navarr. *In Manual. cap.* 13. *n.* 7.
Azor *Part.* 1. *Lib.* 7. *cap.* 7. *quæſt.* 1. *verſ. rur-
ſus certi*; ſeu ſi fieret, cederétve in contem-
ptum Religionis. Suarez *loc. cit.* Reginaldus
loc. cit. Laymann. *Lib.* 4. *Tract.* 7. *q.* 4. *num.* 3.
136 Tunc autem clarè jubent in contemptum Re-
ligionis, quando dicunt: *Mane domi, nihil eſt
cum tua Miſſa.* Vel quando per Sathanicum
ſarcaſmum dicunt Germanicè: Was wilſt in
der Kirchen meſſen / meſſe dahaimb das Ge-
wandt.
137 Cæterùm quòd docet Palaus *loc. cit. num.* 4.
cauſas illas, quas pro excuſandis famulis attu-
li, eſſe debere moraliter certas, eò quòd cer-
tum præceptum non poſſit tolli, niſi per cau-
ſam certam, puto non probari omnibus, cùm
multi putent ſufficere, ſi ſint probabiles, etiam-
ſi fortè probabile quoque ſit, illa mala non
eventura. Nam probabile periculum gravis
mali excuſat ordinariè à tranſgreſſione legis
humanæ, aut Bonacina *De peccatis diſp.* 2. *p.* 2.
n. 3. cum aliis poſt Laymannum *Lib.* 1. *Tract.*
4. *cap.* 10. *num.* 5. favente doctrina, quam ad-
feram *cap. ſeq. n.* 37. licèt Reginaldus *loc. cit.*
& Suarez *Lib.* 3. *De Legibus, cap.* 32. *num.* 3.
ferè loquantur ut Palaus, ac locutioni Palai
faveat *Cap. Inquiſitioni. De Sentent. Excom-
municat.*
Porrò ſi in caſu, de quo *num.* 136. locutus
138
ſum, acquieſcant juſſis Dominorum, mandan-
tium eos domi remanere, certum eſt, eos gra-
viſſimè delinquere, eſto non acquieſcendo in-
currerent extrema mala, videréntque certam
ab eis propoſitam ab oculos mortem, inquit
Navarrus *cit. n.* 7. cùm *pro nullo metu debeat quis
mortale peccatum incurrere.* Text. *Cap. Sacris.
De his, quæ vi.* Quo loco ſermo eſt de eo, qui 139
ex incuſſo metu mortis communicat cum ex-
communicato, communicat, inquam, in con-
temptum Eccleſiæ. Covarruvias *in cap. Alma
Part.* 1. §. 3. *n.* 14. itémque Sotus, & Victoria
apud Barboſam *in collectan. cit. cap.* diſſentien-
tem ab hac expoſitione.
Nec obſtat, quòd ſuprà *num.* 129. abſolve- 140
rim crimine famulos, qui neceſſitate preſſi
edunt carnes, appoſitas in odium, & con-
temptum Religionis, quia eſt diſpar ratio;
ſupponitur enim illos habere ratione neceſſi-
tatis (abſtrahendo à contemptu Religionis)
ſufficientem cauſam eas comedendi; hic au-
tem non ſupponitur, quòd habeant aliunde
juſtas cauſas Sacrum negligendi, ſed ſiqua
juſta ſit cauſa, illam totam provenire ex metu
gravium malorum in Religionis contemptum
intentatorum; atqui non poteſt ex ejuſmodi
metu provenire juſta cauſa vel edendi carnes,
vel non audiendi Sacri, quia metus non ſub-
miniſtrat juſtam cauſam faciendi ea, quæ ſunt
intrinſecè, ſeu ſecundùm ſe ex genere mala.
S. Thom. 2. 2. *q.* 110. *art.* 3. *in Corp.* cùm potiùs
*quælibet mala tolerare, quàm malo conſentire
oporteat.* Text. *Cap. Ita ne,* 32. *q.* 5. ex S. Augu-
ſtino. Quòd ſi tamen labore aliquo neceſſa- 141
rio detineretur domi ab hæretico Domino fa-
mulus catholicus, non peccaret hic omitten-
do Sacrum; eſto injunctioni illius neceſſarii
laboris adderet paterfamilias contemptum
Eccleſiaſtici præcepti, vel, ut notat Berteau *in*
4. *Præcept. Decalogi. p.* 3. aliquam ſimplicem
malitiam, vel malum effectum. Nam in
ejuſmodi caſu non cenſeretur cooperari, aut
conſentire impietati jubentis, ſed juſto impe-
rio laboris neceſſarii, etenim etiam in foro
conſcientiæ nullus pluribus uti defenſionibus
prohibetur. *Reg. vigeſ. De Reg. Iur. in* 6. &
utile non debet per inutile vitari, *Cap. Utile.
eod.*
Et quamvis etiam tunc ſit famulus extra 142
culpam, quando metu amittendi ſalarii, aut
alterius damni notabilis paret hero, injungen-
ti laborem non neceſſarium, non urgentem.
Suarez *Tom.* 3. *in* 3. *Part. diſp.* 88. *ſect.* 3. Tanner.
Tom. 3. *diſp.* 5. *q.* 6. *dub.* 1. *n.* 19. Laymannus
Lib. 4. *Tract.* 7. *cap.* 4. *n.* 3. hic quippe etiam lo-
cum habet illa gnome Juliani Jureconſulti: *E-
jus nulla culpa eſt, cui parere neceſſe eſt, Leg. Is
damnum dat, ff. De Reg. Iur.* Quia tamen non 143
planè rarò contingit, ut ejuſmodi labores non
neceſſarii injungantur ex mero odio Sacri,

inque

inque ejus contemptum, monendæ ſunt piæ animę, ne ducant jugum cum infidelibus 1. *Cor.* 6. ſed animoſè dicant: *Obedire oportet magis*
144 *DEO, quàm hominibus. Act. 5. verſ. 29.* Et planè non uno exemplo didici, illas, quæ rotundè, ac præciſè dicunt ſuis Dominis, aut dominabus, ſe non paſſuras, impediri ſe labore non neceſſario, quo minùs ſingulis Dominicis, & feſtis Lutheranis, rei divinæ interſint, evadere victrices.

145 Illud etiam ſaluberrimum Conſilium eſt, ut priuſquam addicant cuipiam ſuam operam, apponant expreſſè conditionem de libera facultate cum Sacri, tum horis Pomeridianis Concionis audiendæ; impetrabunt haud difficulter promiſſionem talis facultatis; quia ſciunt Ratiſbonenſes, Auguſtani, Ravenſpurgenſes, Biberacenſes &c. ſe non poſſe carere operis Catholicis.

G. 3.

SVAE SVORVMQVE LIBERORVM VITAE &c.

CAPVT XXXIV.

De divortio ob ſævitiam mariti.

SECTIO I.

In quo conſiſtat illa ſævitia.

SUMMARIUM.

Ius naturale permittit divortium ob ſævitiam mariti. 1. *& ſeqq.*

Quanta debeat eſſe ſævitia? 5. *& ſeqq.*

Quid intelligatur per cruciatum corporis? 9.

Gravitas, & levitas verberationis definienda eſt conſiderata qualitate perſonæ, quæ verberatur. 11.

Etiam metus unius ſolius exceſſivæ verberationis dat cauſam divortii. 12.

Non autem integre præterita. 13.

An moleſta cohabitatio præbeat cauſam divortii? 14.

Quid ſi maritus non impediat mala, quæ ejus parentes inferunt uxori? 15.

Quid ſi maritus ipſe timeat, ne ſua uxor inferat ſuis fortunis grave damnum? 16.

Referuntur ex Riccio varia circa verberationem uxoris. Ibid.

Eſt faciendum diſcrimen inter Nobilium, & plebejarum verberationes. 17.

Conſuetudo patria poteſt efficere, ut verberatio, quæ uno in loco reputatur pro gravi, in alio habeatur pro levi. 18.

Neapoli, non autem Conſtantiæ eſt frequens lis de divortio ob ſævitiam. Ibid.

QUæres I. *An, & quo jure permittatur divortium ob ſævitiam mariti?* 1

RESP. I. Jure Naturali, & Canonico permittitur uxori divortium ratione ſævitiæ mariti. Ita omnes. Probatur de jure naturali; quia actus agentium non extenduntur ultra intentionem ipſorum. *L. Non omnis. ff. Si cert. petat.* Atqui nec fuit, nec eſſe debuit intentio uxoris, ut cohabitaret marito ſævo, crudelique. Probatur etiam de Jure Canonico per Cap. *Literas*, & Cap. *Ex transmiſſa, De Reſtitut. ſpol.* ubi clarè traditur hæc doctrina.

II. Intelligitur autem nomine *ſævitiæ* illa omnis, & ſola aſperitas unius conjugum, ex qua alteri conjugi imminet probabile periculum gravis mali corporalis. Ita authores mox citandi implicitè, vel explicitè docent, & patebit ex dicendis. 2

III. Dixi autem in primis, illud periculum eſſe debere probabile; ſicuti enim *vani timoris excuſatio non eſt.* Text. *L. Vani. ff. De Reg. Iur.* ita etiam vani, improbabiliſque timoris, ratio non eſt habenda. *L. Metum. ff. De eo quod metus cauſ. fit.* præſertim in re tanti momenti, quanti eſt divortium. Quare hanc conditionem exprimunt Sanchez *Lib.* 10. *De Matrim. diſp.* 18. *num.* 24. dicens debere adeſſe cauſam legitimam, & veroſimilem timendi; Palaus *diſp.* 3. *De Matrim. p.* 6. §. 9. *num.* 5. loquens de gravi damno, quod alia via averti non poſſit, quàm per fugam. Laymannus *Lib.* 5. *Tract.* 10. *cap.* 7. *num.* 17. dicens, debere eſſe probabiliter inevitabile periculum. Coninck de Sacramentis *diſp.* 35. *num.* 23. ſcribens, metum debere eſſe juſtum, ut diſtinctè explicabo *ſect. ſeq.* 3

IV. Dixi deinde, illud periculum eſſe debere de corporali damno *gravi*, ut exprimunt tum citati authores, tum Reginaldus, *Fori pœnit. Lib.* 31. *num.* 317. Riccius infrà, & alii plures. Ratio eſt illa, quam primùm tetigi, quia ſcilicet divortium eſt res maximi momenti, quare permitti non debet ob cauſas non graves, & conſequenter non ob leve damnum corporis, cùm præſertim facillimè inter conjuges oriantur ejuſmodi diſcordiæ, ex quibus meritò timeri queant levia incommoda corporis. 4

Quæres igitur II. *Quænam ſint illa gravia damna corporis, quæ ratione ſævitiæ præbeant juſtam cauſam divortii?* 5

RESP. I. Generatim ſunt illa omnia, & ſola, quorum metus dicitur cadere in virum conſtantem. Sanchez *Lib.* 10. *diſp.* 18. *n.* 10. conſentiente Laymanno *Lib.* 5. *Tract.* 10. *p.* 3. *cap.* 7.

n. 16. Illa quidem omnia; quia hoc ipſo quòd efficiant metum cadentem in virum conſtantem, neceſſe eſt eſſe gravia, ſpectata qualitate perſonæ. *L. Metus* 3. *ff. Ex quibus cauſis ma-*
6 *jor. Et Cap. Cùm dilectus. De his quæ vi.* Illa verò ſola, quia ſi non ſint tanta, ut eorum metus cadat, ſpectata qualitate perſonæ, in virum conſtantem, non cenſentur gravia. *cit. cap. Cùm dilectus.* & conſequenter ſunt frequentia, vixque inter conjuges evitabilia, & hoc ipſo inſufficientia ad divortium pariendum, nulla enim vinculi matrimonialis foret firmitas, ſi ejus diſſolutio permitteretur ob tam frequentia incommoda. Cæterùm, qui enumerationem malorum, juſtum metum efficientium nôſſe cupit, legat inter reliquos Gloſſ. *In cit. cap. Cùm dilectus. Verb. Metum.* item Sanchez *Lib. 4. De Matrimon. diſp. 5.* & Ferdinandum de Caſtro Palao *Part. 1. Tractat. 2. diſputat. 1. punct. 7.*

7 Itaque mors numeranda eſt inter illa non levia damna corporis, nam & expreſſè numeratur. Cap. *Cùm dilectus. De his quæ vi.* & mors omnium terribilium terribiliſſimum eſt. Ari-
8 ſtoteles *Lib. 4. Ethic.* Item mutilatio unius, aut alterius membri. Eſt enim quædam mors partialis membri. *Cap. Si quis abſciderit. diſt. 55. & L. Nec timorem 7. ff. De eo, quod met. cauſa fit.* Adhæc cruciatus corporis. Textus expreſſus. *cit. cap. Cùm dilectus. De his, quæ vi. Et cit. L. Metus. ff. Ex quibus cauſ. major.*

9 Intelligitur autem hîc per iſtum cruciatum non quælibet verberatio uxoris; etenim poſſe à marito eam caſtigari verberibus, oſtenſum eſt ſuprà *cap. 29. num. 9. & ſeqq.* Sed intelligitur in primis illa omnis, quæ excedit modum verberandi, jure permiſſum viro in uxorem etiam delinquentem. Sanchez *Lib. 10. De Matrim. diſp. 18. n. 16.* poſt Bart. Bald. Graff. *L. 2. c. 84. n. 2.* & alios, cum Laymanno *loc. cit.*
10 & Reginaldo, ac Filliuc. mox citandis. Ratio eſt, quia illa caſtigatio, quam leges, & conſuetudines permittunt marito, eſt jam ſatis grave incommodum uxoris; ſi ergo excedatur modus illius permiſſionis, cruciatus inde ſecutus computabitur abſolutè inter gravia mala, cauſantia metum cadentem in virum conſtantem; & proinde etiam ſi uxor ſua culpa dederit occaſionem ad illam, gaudebit tamen jure divertendi. *Cap. De Benedicto. 32. q. 1.* Sanchez *n. 5.* Laymann. *loc. cit.* Reginaldus *L. 31. n. 316.* Filliuc. *Tract. 10. Part. 1. n. 402.* Farinacius mox citandus.

11 Intelligitur deinde illa ſola verberatio, quæ excedit limites maritalis poteſtatis. Sanchez *cit. num. 16.* Nam vel uxor eſt merita, & res eſt per ſe clara; vel nullo modo eſt merita, & tum in foro externo non habebitur pro gravi malo. Si tamen ſæpe abſque cauſa verberaretur uxor, etſi non graviter, profectò illa tam frequens verberatio poſſet inter gravia mala numerari, præſertim ſi uxor ſit matrona gravis, ingenua, bene adminiſtret familiam. Obſervat enim rectè Laymannus *cit. cap. 7. Part. 3. Verb. Oportet*, gravitatem, & levitatem verberationis definiendam etiam eſſe, conſiderata qualitate perſonæ, quæ verberatur. Repete, quod *citat. capit. 29. numero 17.* dixi de marito cædente uxorem fuſte, aut flagellis.

II. Etiamſi tantùm ſemel ſe graviter verberatum iri ſciat uxor, habet cauſam ſufficientem divertendi. Nam & unica gravis verberatio eſt grave malum, & authores non requirunt multiplicem verberationem, licèt Layman. *loc. cit. n. 27.* loquatur de ſæpius repetenda. 12

III. Præterita verberatio non facit jus divortii, niſi ea præbeat juſtam cauſam metuendi aliam in futurum. Sanchez *num. 16.* Laymann. *cit. num. 27.* Palaus, ac Farinacius. *Part. 4. quæſt. 143. Tit. 16. num. 203.* nam alioquin cap. *Literas. & cap. Ex tranſmiſſa.* non abſolutè juberetur uxor, quæ maritum deſeruit ob ſævitiam, redire ad illum præſtita cautione, ſi integre præterita ſævitia ſufficeret ad divortium. Tametſi autem Sanchez *loc. cit. num. 11.* poſt Henriquez *Lib. 11. cap. 17. n. 7.* cum Reginaldo *loc. cit. n. 317.* Laymanno *cap. 11. n. 27.* Filliucio *loc. cit. n. 403.* Palao *n. 8.* cenſet, & ſævitiam divortio ſufficientem, revocandam eſſe moleſtam cohabitationem, diſcordias, jurgia frequentia, graviáque inter conjuges, vix tamen hanc cauſam admittit tribunal Eccleſiaſticum, ſaltem reſpectu plebejarum, cùm præſertim Navarrus *in Enchiridio cap. 22. num. 22.* & apud Sanchez *n. 15.* Pariſius, Cujacius, Toloſanus, aliique negent, verberationem præſtare jus divortii, niſi ex ea immineat mors, quod tamen malè negari patet ex dictis. 13 14

IV. Quando parentes mariti ea mala irrogant nurui, quæ impendentia à marito faciunt, ſecundùm dicta, jus ſeparationis, poteſt nurus maritum deſerere, ſi videlicet maritus negligat ea impedire. Abb. *cap. Ex tranſmiſſa. De Reſtitut. ſpoliat. num. 4.* Graſſiis *Lib. 2. cap. 84.* Sanchez *loc. cit. num. 23.* Laymann. *loco citat.* Aut enim pater habitat cum filio, & tunc debet domo pellere patrem, ſi pergat eſſe ita moleſtus uxori, quia quoad cohabitationem debet vir magis diligere uxorem quàm parentes. S. Thomas *2. 2. q. 26. art. 6.* Aut habitat cum patre, & tunc debet ſibi, & uxori alios lares conſtituere juxta illud: *Relinquet homo patrem ſuum & matrem, & adhærebit uxori ſuæ, Gen. 2. v. 24.* 15

V. His adde cum Sanchez *num. 21.* quando maritus timet, ne ſuis facultatibus grave damnum inferat uxor, poſſe hanc ab eo deſeri; 16

quod

quod etiam pari ratione de viro dilapidante fortunas uxoris dici poteſt. Plura de tota materia hujus Sectionis ſuppeditabit judici, & Confeſſario Farinacius *cit. q. 143. à num. 129. ad 162.* Suppeditabit & Riccius, apud quem *Part. 1. Deciſion. Curiæ Neapolitanæ* legere eſt deciſionem 120. & 121. in quarum prima diſputat de qualitatibus teſtium, per quos probari debeat eſſe omni exceptione majores, in altera docet idem quod nos, ſcilicet ipſam verberationem in ordine ad divortium eſſe debere atrocem, & valde immoderatam. Unde infert, percuſſiones, & verbera ſæpius illata cum cingulo reputari non poſſe atrocia, & talia, ut tori ſeparationem inducere valeant, prout in terminis, ipſo teſte, docet Pariſius *Conſil. 54. Lib. 4.* ubi hic Doctor apud eundem Riccium *cit. Deciſ. 121. n. 2.* percuſſionem factam fune, ferula, ſeu corrigia negat ſufficere ad divortium; & in fortioribus terminis Rolandus à Valle *Conſil. 27. n. 17. Lib. 3.* negat etiam de percuſſione facta baculo cum ſanguine; quod dictum mihi, inquit Riccius, non placet, cùm ſit atrox, vel ſaltem gravis percuſſio, denique apud eundem Riccium verberationibus atrocibus accenſet Aldobrandus *Conſil. 71. n. 6. 10. 42. 54.* illas, ex *quibus vel ſanguis exivit, vel in capite, facie, ſeu oculo illatæ fuerunt, vel cum haſta, ſeu baculo fracto in percuſſionibus, vel in pectore, ex quibus per decem dies percuſſa ſanguinem expuerit, ut non poterat eis uti, aut ſimilibus percuſſionibus, quæ fecerunt percuſſam ſtare* (jacere) *in lecto.* Ita Aldobrandus apud Riccium *cit. deciſ. 121.* quæ omnia an ſint admittenda deduces ex dictis in hac Sectione, & credes utique, ſuffeciſſe ad divortium illos ſævitiæ actus, quos à nonnemine exercitos referemus *infrà cap. 38. n. 15.*

17 Miror autem, quòd Riccius, Pariſius, & Aldobrandus non faciant in enumeratione particularium percuſſionum præbentium, vel non præbentium cauſam divertendi à toro, mentionem diſtinctionis inter plebejos, & nobiles, itémque conſuetudinis patriæ; etenim etſi percuſſio in facie videatur eſſe communiter pro immoderata habenda, quando nobili, ingenuǽque matronæ infligitur, id tamen non videtur pronuntiandum de inflicta plebejæ, ruſticanæ mulieri.

18 Sed & conſuetudo patria efficere poteſt, ut ex percuſſiones non habeantur in certa quadam regione pro atrocibus, quæ in alia pro atrociſſimis. Claro exemplo mulieris Moſcoviticæ hanc rem declaravi in Tomo priore *Tract. 10. Caſ. 20. n. 714.* Cæterùm etſi Riccius ſcribit *cit. deciſ. 121.* lites de divortio propter ſævitiam moveri ſæpe, imò ſæpiſſime, ut exprimit *deciſ. 120.* in Archi-Epiſcopali Curia Neapolitana, teſtor tamen, ejuſmodi lites rarò, imò rariſſimè agitari in tribunalibus Germaniæ, & nominatim in hoc Conſtantienſi, adeò ut unus ex antiquiſſimis Conſiſtorialibus Procuratoribus, à me hiſce diebus interrogatus mihi ſit teſtatus, ſe totis illis quinquaginta Annis, quibus in Conſiſtorio ad pulpitum ſtat ſanus, & vegetus, vix meminiſſe (tametſi jam major octogenario polleat fideli memoria) unius, alteriúſve, quæ ſuos maritos accuſarint unicè de atrocitate, ac ſævitia; paucarum, quæ ſævitiam junxerint aliis cauſis divortii.

SECTIO II.

Quandonam cenſeatur eſſe probabile periculum ſævitiæ?

SUMMARIUM.

In quibus particularibus caſibus adſit periculum ſævitiæ? 20.
An quando maritus ſemel tentavit occidere uxorem? Ibid.
Aut inſidiatur ejus vitæ? 21.
Aut uxor marito ſtruit inſidias? Ibid.
Quid ſi maritus timeat, ne aliquando in furore perimat uxorem, ob hujus contumaciam? 22.
Aut ob ſuſpiciones, quas habet de ejus mala vita? 23.
Quid ſi ſæpius minatus ſit gravia verbera, eáque ſint ſecuta minas? 25.
Quid ſi non conſtet, eum ſolere exequi minas? 26.
Duo actus faciunt conſuetudinem. 29.
Furor perpetuus mariti an ſufficiat ad divortium? 30.
Aut quando clam detinet concubinam? 32.
Aut detinet non domi, ſed foris? 33.
Quid ſi tunc uxor ſit rea adulterii? 34.
Quid ſi uxor ſit venefica? 36.
Aut hæc timeat, ne ob mariti ſcelera rapiatur in carcerem tanquam ſocia? Ibid.
Metus verberationis ſufficiens ad divortium non debet eſſe omnino certus. 37.

Quòd metus cenſeatur eſſe gravis & juſtus, 19
adeóque ſufficiens ad divortium dixi *n. 2.* eſſe debere tum de gravi malo, tum ex voluntaria cauſa. Primam illam conditionem explicavi *ſect. præced.* Explicanda eſt jam ſecunda.

Quæritur itaque: *In quibus particularibus ca-* 20
ſibus cenſeatur adeſſe probabile periculum, ſeu prudens metus, unius, aut plurium, ex malis enumeratis ſect. præcedenti?

RESP. In ſequentibus.

I. Quando maritus ſemel tentavit uxorem occi-

occidere; tunc enim meritò timet hæc impoſterum vel necem, vel aliud grave malum corporis. Covarruvias *Epitom. in 4. Decretal. Part. 2. cap. 7. §. 3. n. 3.* citans Abb. Hippolytum, & alios. Ratio eſt, quia ex præteritis fit præſumptio de futuris. Cap. *Mandata. De Præſumpt.* Quamquam utique poſſunt intervenire ejuſmodi circumſtantiæ, tum reſpectu cauſæ, ex qua, vel ob quam maritus uxorem necare tentavit, tum ex parte aliorum accidentium, ut ex ejuſmodi præterita machinatione non poſſit in futurum quidquam probabiliter timeri.

21 II. Quando maritus revera inſidiatur vitæ uxoris. Sanchez *Lib. 10. De Matrim. cit. diſp. 18. n. 6.* probans ex Lege. *Conſenſu. Codic. De repudiis.* Quam tamen legem idcirco ægriùs allego, quòd ea contra Chriſti ſanctionem *Matth. 5. & 19.* Matrimonii omnimodam diſſolutionem permittat propter multas cauſas, inter quas eſt etiam una, aut altera levior, quàm ut propter eam Chriſtianus Imperator repudium permittere debuerit. Rectiùs itaque hæc reſponſio probatur tum ex *Cap. Literas. De Reſtitut. ſpoliatorum. §. fin.* tum inde, quòd prudenter poſſit timere uxor, ne illæ inſidiæ ſortiantur ſuum effectum; ergo præbent juſtam cauſam divertendi.

III. Unde deduces cum Abb. *De divort. cap. 1. n. 4.* Hieronym. Schurpf. *Conſil. Centur. 1. Conſil. 42.* Sanchez *loc. cit. num. 8.* Palao *diſp. 3. punct. 6. §. 9. num. 6.* poſt Pontium, & alios, marito quoque fas eſſe ab uxore divertere, quando hæc illi machinatur mortem; ſi videlicet ea machinatio ſit ejuſmodi, ut illam non poſſit facilè evadere, niſi ſeparando ſe ab uxore. Etenim in hoc caſu rectè dici poteſt imminere ei probabile periculum vitæ; quod quidem periculum æquè marito, ac uxori dat jus divortii; tum quia diſpoſitum de uno correlativorum cenſetur eſſe etiam diſpoſitum de altero: *Leg. fin. C. De Indict. viduit.* tum quia mariti intentio non fuit cohabitare illi, à qua ſibi veroſimiliter timet mortem. Unde hic etiam habet locum Axioma relatum *n. 1.*

22 IV. Quòd ſi vir timeat, ne ipſe aliquando impatientia victus in uxorem involet, eámque jugulet, vel mactet, negat quidem abſolutè Sanchez *loc. cit. num. 9.* licitum eſſe marito divortium, ego autem puto, licitum eſſe etiam in uno ex caſibus, quos tangit, & negat ipſe Sanchez; ſi videlicet uxoris ingenium ſit acerbiſſimum; quando enim eſt uxor ita contumax, proterva, maledica, ut omnia imperia mariti protervè ſpernat, & inſuper verbis contumelioſis laceret identidem, idque abſque cauſa: maritus autem ad iram præcipitem pronus, atque idcirco meritò timet, ne in caſtiganda hac protervia uxoris, ita excedat conceſſos limites correctionis, ut tandem eam enecet, non video, cur ipſi nefas ſit, illam deſerere, præſertim ſi uxor ſe, poſt interminationem, non correxit: quandoquidem ex dictis *cap. præced.* conſtat, divortium permitti, quando uni conjugi ex alterius improbitate imminet periculum animæ, quod quidem imminet in caſu, quem ponimus, & qui fortè non ſemel contigit. Debet autem utique, ut inſinuavi, præceſſiſſe licita correctio uxoris, & minæ de ea, ac deinde deſerenda, niſi ipſa ponat cuſtodiam ori ſuo, & oſtium circumſtantiæ labiis ſuis *Pſal. 140.*

V. Si tamen maritus ideo timeat, ne aliquando uxorem trucidet, 23 quòd ob quaſdam ſuſpiciones adulterii, aut ob fornicationem patratam ante nuptias, illam nunc ita execretur, ut vehementer metuat, ne in aliquo jurgio, præſertim crapulatus à vino, violentas manus in illam injiciat, rectè negat Sanchez *loc. cit.* ſuppetere ipſi jus, conſtituendi ſibi ſeorſim ab uxore alios penates. Ratio eſt, quia 24 occaſiones etiam proximas peccandi non licet deſerere cum injuſto detrimento alterius innocentis. Suprà *cap. 33. num. 73.* hìc autem ſupponitur eſſe uxor innocens, ſeu non dare ſua culpa occaſionem ſuæmet interfectionis: quia in primis factum infectum fieri nequit; ergo jam non dat culpabiliter, ratione ſuæ præteritæ levitatis, marito moralem occaſionem tantarum furiarum; deinde ſupponitur, illas ſuſpiciones adulterii eſſe temerarias, quia quando ſunt prudentes, permittitur divortium juxta dicta *cap. 32. num. 65.* Ergo ſibi potiùs, quàm uxori debet eas imputare maritus.

VI. Quando maritus minatur uxori grave 25 malum corporis, & conſtat, eum ſolere ſuas minas executioni mandare, cenſetur adeſſe probabile periculum illius gravis mali. Sanchez *Lib. 10. De Matrim. cit. diſp. 18. num. 13.* Ratio eſt, quia, ſicuti pauló antè dixi, ex præteritis fit præſumptio de futuris, ſeu præſumitur circa futura, ut habet Rubrica *In Cap. Mandata. De Præſumpt.* communi calculo recepta. Si tamen non conſtat, maritum ſolere 26 minas exequi, definiendum erit prudentis judicis arbitrio, utrùm conſiderato minantis ingenio, & minandi modo, cauſâque, videatur ſubeſſe prudens periculum. Sanchez *loc. cit.* Cùm enim mariti longè ſæpiſſime jactent minas, (ut vocat Paulus *L. Hæc autem. in princ. ff. Si cui plus, quàm per L. Falcid.*) luſorias, id eſt vanas & ideo vanas, partim, quia revera nõ cogitant facere, quod minantur, partim quia, etſi cogiteat, poſtmodum tamen ſeſe ipſos corrigunt, non habet uxor ex ſolis verbis minacibus, ſine alio adminiculo, ſufficientem rationem præſumendi illatum iri ſibi à marito grave malum, & proinde illæ minæ non efficient continuò juſtum, & rationabilem metum, ut latiùs

Digitized by Google

latiùs videre eſt apud Sanchez *Lib.* 4. *De Ma-*
27 *trim. diſp.* 1. *n.* 20. *&* 21. itémque apud Maſcardum *De Probat. Concl.* 1376. In dubio autem, utrùm ſit executurus minas poteſt uxor aufugere. Sanchez *cit. Lib.* 4. *diſp.* 6. *num.* 22. nec enim tenetur ſeſe exponere periculo tanti mali.

28 VII. Etiam ſi maritus ſemel uxorem verberaverit crudeliùs, quàm par erat, non tamen eſt mox univerſim dicendum, illam prudenter, atque rationabiliter timere, ne impoſterum eveniat ſibi quid ſimile. Sanchez *Lib.* 10. *De Matrim. diſp.* 18. *num.* 16. Ratio eſt, quia revera fieri poteſt, ut maritus modum exceſſerit ex ita planè inſolito motu iræ, perturbationibúſque, ut non ſuppetat prudens ratio præſumendi, illum ejuſmodi œſtro impoſterum correptum iri, ſecùs, ſi conſtet, ex malitia viri
29 provenisſe illam ſævitiam. Et quia duo actus conſuetudinem probant. *cap. fin.* 25. *q.* 2. Hieronym. Schurpf. JC. *Conſil. Centur.* 1. *Conſil.* 42. diſſerens de hac ipſa materia, & Sanchez *cit. n.* 16. ideo quando ex ejuſmodi malitia eſt uxor bis atrociter verberata, poteſt vaſa colligere, & aliò ſe recipere. Farinacius *in Praxi Crim. Part.* 4. *q.* 142. *n.* 203. Certè Palaus *loc. cit. n.* 7. ait: Quòd regulariter ex percuſſionibus immoderatis, & ſanguinolentis concipiatur probabilis timor ſimilium, niſi ſufficiens cautio adhibeatur.

30 VIII. Furor perpetuus, in quem incidunt mariti, præbet quandoque rationabilem cauſam timendi grave malum corporale, quandoque non præbet. Si præbeat, licet ab iis divertere. Si non præbeat, non licet. Sanchez *loc. cit. n.* 18. Ratio primæ partis per ſe patet. Ratio ſecundæ partis eſt, quòd multorum furioſorum impetus poſſint ab uxoribus coërceri, declinari &c. quia vel uxor eſt longè robuſtior, vel poſſunt viro injici compedes. Tertia
31 pars ſequitur ex prima. Quarta pars probatur ex reſolutione. *Leg. Si cùm dotem.* 23. §. *Si maritus. ff. Solut. Matrim.* ubi decernitur, quando alteruter conjugum in furorem, etiam perpetuum incidit, *ſi is furor ſit ferendus his, qui circa eum ſunt*, non oportere dirimi Matrimonium, atque additur cauſa, ad propoſitum noſtrum maximè faciens: *quid enim*, inquit Ulpianus, *tam humanum eſt, quàm fortuitis caſibus maritum, vel uxorem participem fieri?* Unde patet, quòd amens conjux non ſit dimittendus, quoad cohabitationem ordinariè loquendo, eſto ſit dimittendus quoad torum. Tannerus *Tom.* 4. *diſp.* 8. *q.* 5. *n.* 81.

32 IX. Quando vir detinet domi concubinam, ſubminiſtrat uxori ſufficientem cauſam timendi prudenter grave malum corporis. Rationem adfert Jacobus de Graffiis *Lib.* 2. *cap.* 84. *n.* 4. quia non bene conveniunt, nec in uno lecto morantur concubina, & uxor, hujus enim vitæ ſolet illa inſidiari.

X. Amplia I. hanc doctrinam ad caſum, quo 33
etiam extra domum habet maritus concubinam. Sanchez *loc. cit. n.* 2. Bonacina *q.* 4. *De Matrim. p.* 5. *n.* 15. Palaus *n.* 8. dicens, hoc plerumque eſſe verum. Ratio eſt, quia facillimè in tali caſu movetur maritus ad peſſimè tractandam uxorem, éſtque talis concubinatus cauſa perpetuæ diſcordiæ.

XI. Amplia II. etiam ad caſum, quo uxor 34
eſt rea adulterii. Ita ſingulariter & ſapienter monet Sanchez *loc. cit.* quia ſævitia mariti impedit, quo minùs poſſit is uti jure mutuæ compenſationis, de qua locuti ſumus *cap.* 32. *n.* 75. *& ſeqq.* Unde ſi uxor ſit innocens & ſævus maritus concubina utatur, habet uxor duplex jus deſerendi, vel expellendi illum, ſimplex autem, ſi etiam ſit adultera, & *ſævus* maritus concubinarius.

XII. Non diſplicet, quod monet Covarru- 35
vias *in Epitome in* 4. *Decretal.* §. 5. *n.* 2. quando eſt inter virum, & uxorem lis ſuper majorè parte bonorum, poſſe, perſpecta qualitate perſonarum conjunctarum, præſumi de futura ſævitia.

XIII. Sicuti quando maritus in utero ne- 36
cavit tres infantes. præbet uxori juſtam cauſam metuendi ſibi gravia mala. Sanchez *cit. diſp.* 8. *n.* 12. ita & hæc præbet illi juſtam cauſam ſibi timendi, quando ipſa interfecit unam, alterámve prolem, vel eſt venefica. Sanchez *n.* 22. qui *n.* 21. præmiſerat, etſi, quando ex eo, quòd maritus ſit latrociniis, aut furtis deditus, veroſimiliter timet uxor, ne eo deprehenſo puniatur ipſa quoque, veluti concauſa talium ſcelerum, fas eſt ſe ab eo ſeparare, non tamen eſſe licitam eam ſeparationem, niſi ex illis mariti ſceleribus impendeat ipſi uxori aliquod incommodum corporale, aut famæ.

XIV. Ex adductis caſibus, & rationibus pa- 37
tet, etſi metus ad divortium ſufficiens, debet eſſe rationabilis. *Suprà n.* 3. non tamen opus eſſe, ut ſit omnino certus, ſed ſufficere, modò ſit veroſimilis, ut indicant authores *cit. num.* 3. Unde abſolutè docet Sanchez *Lib.* 4. *diſp.* 1. *n.* 17. poſt Bartolum, Pariſium, Silveſtrum *Verb. Metus q.* 1. quòd etiam ſuſpicio mali gravis ſufficiat ad incutiendum metum, cadentem in virum conſtantem, atque adeò ad ſponſalia reſcindenda, dummodo illa ſuſpicio ſit probabilis. Nec videtur diſſentire Palaus, dum *cit.* §. 9. *n.* 10. ait, probationes ſævitiæ, ut divortium ſequatur, debere eſſe concludentes, eò quòd nemo ſit ſub dubio ſpoliandus jure certo, nam hæc ipſa, quam adfert, ratio oſtendit, non requiri ab eo, niſi probabilem metum.

Digitized by Google

SECTIO III.

De modo, quo ob ſævitiam faciendum eſt divortium.

SUMMARIUM.

Quando eſt periculum in mora, licitè fit divortium ob ſævitiam propriâ authoritate. 38.
Imò & propria authoritate fas eſt expellere volentem nocere. 39.
Niſi pars, cujus ſævitia timetur, præſtet ſufficientem cautionem. Ibid.
Quid ſignificet vocula cautio? 40.
Quid cautio Idonea? Ibid.
Datur triplex cautio. Ibid.
Sufficit juratoria, quando nequit dari pignoritia, aut fidejuſſoria. 41.
Si nequit ſufficienter proſpici uxori timenti ſævitiem, niſi per divortium perpetuum, judex indicet perpetuum. Ibid.
Quid aget judex, intellecto, aliquam uxorem profugiſſe à marito ob ſævitiam? 42.
Caveat, ne nimis facilè credat, abeſſe periculum repetendæ ſævitiæ. Ibid.
Divortium ſeu privata; ſeu publica authoritate factum, eſt quoad torum ſimul, & habitationem. 44.
Regula: Spoliatus eſt ante omnia reſtituendus, *non habet locum in cauſa ſævitiæ.* 45.
Refertur ex Borcholten inſigne paradigma divortii ob ſævitiam. 47.
Moventur circa illud quæſtiones quinque. 48.
Vxor inducta in hoc paradigmate licitè profugit propria authoritate à marito. 49.
Nec tenebatur redire niſi præſtita cautione. 50.
Imò nec poterat adigi ad reditum etiam præſtita quavis cautione. 51.
Non etiam tenebatur ſeu unam, ſeu utramque prolem reddere marito. 52.
Mortuo marito liberi an debeant remanere apud matrem. Ibid.
Eadem mulier potuit repetere totam dotem. 53.
Potuit & teſtamento cavere, ne quidquam è ſuis bonis obveniret poſt ſuam mortem ſuperſtiti marito. 54.
Nec potuit tam ſævus parens exhæredare liberos, nolentes poſt ſuam inſtantiam redire ad ſe. 55.
Exprimuntur in Iure quatuordecim cauſæ exhæredandi. 56.

38 QUæres I. *Vtrùm ob ſævitiam liceat propria authoritate facere divortium?*

RESP. Si eſt periculum in mora, tum licet authoritate propria. Filliucius *Tract.* 10. *Part.* 1. *cap.* 10. *quæſt.* 3. *n.* 402. Laymannus *Lib.* 5. *Tract.* 10. *cap.* 7. *n.* 14. Reginaldus *Lib.* 31. *n.* 316. Palaus *De ſponſalibus, ſeu Matrim. punct.* 6. §. 9. & Sanchez *Lib.* 10. *De Matrim. diſp.* 18. *n.* 3. Farinac. *Pract. Crimin. Part.* 4. *q.* 143. §. *Sævitia. n.* 132. qui Sanchezium in tota materia divortii quoad torum, perpetuò citat, ſequitúrque. Ratio eſt, quia non tenetur quis, cum gravis mali periculo expectare ſententiam judicis, quando poteſt ſibi proſpicere; ne inde injuriæ naſcantur, unde jura naſcuntur, contra rationem *Cap. Qualiter, & quando*, 2. *De accuſationibus*. Si tamen ſit facilis recurſus ad judicem, adeundus eſt, Sanchez, Filliucius, Laymannus *ll. cc.* Ratio eſt, quia & vix aliter poſſunt vitari alia ſcandala, & ſicuti per poteſtatem Eccleſiaſticam conjuncti fuêre conjuges, ita convenit, ut per eandem ſeparentur. Argum. *cap.* 1. *De Reg. Iur. in* 5. *& L. Nil tam. ff. De Reg. Iur.*

Amplia hanc doctrinam, ut non ſolùm li- 39
ceat diſcedere propria authoritate, ſed etiam propria authoritate expellere, volentem nocere. Sanchez *cit. num.* 3. Limita autem eandem doctrinam ad caſum, quo conjux, à quo malum impendet, non præſtat ſufficientem cautionem. Ita citati. Ratio eſt, quia præſtita ſufficiente cautione, deſinit metus eſſe probabilis, & prudens; ergo non ſubeſt cauſa divertendi. *cap. Literas, & cap. Tranſmiſſa. De Reſtitut. ſpoliatorum.* Dico: *præſtita ſufficiente cautione*, quia non poteſt ſemper præſtari ſufficiens, ut quando e. g. intercedit odium capitale. Sanchez *loc. cit. n.* 33. tunc quippe non eſt fidendum fidelitati cautionis; cautio enim animum malevolum non mutat. §. *fin. Inſtit. De ſuſpect. tutor.* Cenſétque Palaus *loc. cit. n.* 11. hoc eſſe verum, quòties ſævitia eſt plenè probata.

Quæres II. *Quid nomine cautionis intelligatur,* 40
& quæ cenſenda ſit ſufficiens in propoſito?

RESP. I. Etſi cautionis vocabulum ſignificat quandoque tabulas, in quibus contractum negotium conſcriptum eſt. *Leg. Lecta* 40. *ff. Si cert. petat.* quandoque ſecuritatem, quo ſenſu dixit Pomponius. *L. Plus cautionis. ff. De Reg. Iuris. Plus cautionis eſt in re, quàm perſona.* communiſſimè tamen accipitur pro promiſſione. Text. *L. Sancimus.* 3. *C. De Verb. & rer. ſignificat.* eáque nuda, & ſimplice. Text. expreſſ. *cit. L.* 3. niſi addatur aliquid, quo intelligatur deſignari non nudam, & ſimplicem. ſed veſtitam, & qualificatam promiſſionem. *cit. Leg. Sancimus*, Joachimus Mynſingerus. *Inſtit. Lib.* 3. *Tit.* 12. *n.* 3. Et verò quando vocabulo *cautio*, vel *cavendi* additur vox *idonea*, *ſufficiens*: *idoneè*, *ſufficienter*, tum hoc ipſo intelligitur cautio veſtita fidejuſſoria, vel pignoratitia. Text. *L. Si Mandata.* 59. §. *fin. ff. Mandati.* Mynſingerus *loc. cit.* Schardius *Verb. Cautio.* Sanchez. *cit. diſp.* 18. *n.* 34.

II. Hinc fit, ut cautio, quam maritus, cujus 41
ſævi-

ſævitia timetur, præſtare tenetur, debeat eſſe communiter fidejuſſoria, aut pignoratoria, atque adeò debeat ipſe vel fidejuſſore exhibito, vel pignore tradito, uxorem reddere ſecuram ab omni ſævitia. Sanchez *n.*40. Laymannus, Filliucius, Reginaldus *ll. cc. n.* 38. indicatis. Farinac. *cit. q.* 143. §. *cautio. n.* 213. Palaus *cit.* §. 9. *n.* 11. Ratio eſt, quia *cit. cap. Literas, & cap. Ex tranſmiſſa. De Reſtitut. ſpoliator.* ſtatuitur, ut uxori, quæ ad maritum redire detrectat propter ejus ſævitiam, præſtetur cautio *ſufficiens*, ergo vel fidejuſſoria, vel pignoratitia.

III. Si tamen ob paupertatem, atque inopiam nequeat ipſe maritus uxori cavere fidejuſſione, vel pignore, ſufficiet juratoria cautio. Sanchez *loc. cit. n.*41. Palaus *cit. n.* 11. Bonacina *De Sacramento Matrimonii. quæſt.* 4. *p.* 5. *n.* 25. Sicuti etiam abſolutè ſufficit, quando uxor ſcit, maritum eſſe Religioſum obſervatorem juratarum promiſſionum. Gloſſ. *Cap. De Benedicto.* 32. *q.* 1. Sanchez *loc. cit. n* 41. Filliucius, Reginald. Palaus, Laymann. *ll. cc.* Quia cautio non exigitur, niſi quæ, & quatenus neceſſaria eſt ad uxorem liberandam metu ſævitiæ, Argument. *Cap. Literas. & cap. Ex tranſmiſſa. De Reſtitut. ſpoliat.* Si ergo juramentum ſufficit ad eximendum rationabilem metum. fruſtra poſtulatur alia cautio.

IV. Nulla tamen cautio prodeſt uxori adverſus juſtam correctionem. Abb. *Cap. Ex tranſmiſſa. n.* 3. *De Reſtit. ſpoliat.* Sanch. *n.*46. Bonac. *loc. cit.* Nam nec eò ſe extendit intentio mariti caventis, nec decet, ut ſe eo extendat, ne nimium inſoleſcat uxor.

V. Quòd ſi judicis arbitrio non poſſit incolumitati uxoris aliter proſpici, quàm per divortium perpetuum, poterit, imò debebit ipſe ferre ſententiam divortii perpetui. Text. *Cap. Literas.* §. *fin. De Reſtitut. ſpoliat.* Abb. *Ibidem num.* 7. Sanchez *loc. cit. num.* 31. juncto, *num.*49.

42 VI. Dixi in primis: *judicis arbitrio*; licèt quippe, quando eſt periculum in mora, poſſit uxor profugere à marito, *ſuprà n.*38. ubi tamen judex vel ex marito, vel aliunde intellexit, eam profugiſſe, tenetur illam ad ſe citare, cauſámque fugæ ſciſcitari. Allegantem mariti ſævitiam debet compellere ad eam probandam idoneis teſtibus, nam proprium juramentum non ſufficit. Si nequeat in continenti probare, jubenda eſt redire ad maritum. *cit. Cap. Literas.* §. *Quòd ſi.* Si autem in continenti adferat teſtes (qui quidem poſſunt eſſe ſingulares, dummodo teſtentur in genere ſævitiam. Palaus *cit.* §. 9. *n.* 10. citans Baſilium Pontium. *L.* 9. *cap.* 32. & Rotam *deciſ.* 156.) vel det indicia malæ tractationis, judicis erit expendere, in primis, utrùm maritus reverà exceſſerit modum caſtigandi, deinde, utrùm rationabiliter impoſterum timenda ſævitia.

Dum hæc expenduntur, permittitur uxori, per interlocutoriam ſententiam judicis, habitare ſeorſim à viro, donec liti finis imponatur, alendæ interea viri expenſis *cap. Ex tranſmiſſa. De Reſtit. ſpoliat.* Imponitur autem liti finis, vel injungendo uxori, ut ad maritum redeat, eò videlicet quòd non ſubſit probabile periculum ſævitiæ, vel pronuntiando, eandem poſſe in poſterum vivere liberam imperiis mariti. Hæc, & alia Gutirez *Lib.* 1. *qq. Canonic. cap.*24. & ex illo Sanchez *loc. cit. n.* 30. & ex hoc Laymannus *loc. cit. n.*17. ac Palaus *n.* 6. Caveat autem judex, ne nimis facilè pronuntiet, abeſſe jam periculum ſævitiæ, memor Regulæ 8. *in* 6. *Semel malus, ſemper præſumitur eſſe malus*; quam occaſione hujus ipſius materiæ conditam, & ex deciſione conſimili *cap. Literas. De Reſtit. ſpoliat.* deſumptam eſſe, teſtatur Henricus Caniſius *in Rubr. Tit. De Regul. in* 6. Lege P. Dicaſtillo *De Matrim. diſp.* 10. *num.* 79. ſapienter de his & aliis diſſerentem.

Dixi deinde ſuperiùs, poſſe ferri ſententiam 43
divortii *perpetui*; quæ tunc ſolùm poteſt ferri, quando judex planè deſperat, poſſe ſufficienter caveri ſecuritati, atque incolumitati alterius partis. Sanchez *num.* 49. Et hoc caſu fas eſſe uxori ingredi Religionem, etiam repugnánte ſævo marito, tradit idem Sanchez *Ibid.* cum Navarro *Lib.* 4. *Conſilior. Tit. De divortiis, Conſil.* 5.

Infer ex dictis I. Divortium tam tempora- 44
le, quàm perpetuum, quod ob ſævitiem eſt legitimè factum, vel privata, vel publica authoritate, non eſſe quoad ſolam cohabitationem, ſed etiam quoad torum. Sanchez *Lib.* 10. *De Matrim. cit. diſp.* 18. *n.* 4. contra Ovandum. Si enim maritus e. g. tam barbarè tractat uxorem, ut nequeat ſalvâ ſuâ cute, cum eo habitare, afficit hanc grandi injuria, & non ſervat fidem, tacitè præſtitam in ipſo contractu matrimoniali; ergo quamdiu non vult præſtare fidem, aut ſufficienter cavere de illa præſtanda, ſi uxorem commonefaciat de debito conjugali, poteſt ea cum Bonifacio VIII. *Reg.*75. *in* 6. reſpondere: *Fruſtra ſibi fidem quis poſtulat ab eo ſervari, cui fidem à ſe præſtitam ſervare recuſat*, quandoquidem in mutuis promiſſionibus, ſemper tacitè ſubintelligitur conditio: *ſi modo alter fidem à ſe promiſſam ſervaverit.* Caniſius *in cit. cap. fruſtra.*

Inferes II. Licèt ſpoliatus ante omnia ſit re- 45
ſtituendus. *Cap.* 1. *De Reſtitut. ſpoliat.* quando tamen uxor profugit ob ſævitiam mariti, non ſervatur iſta Regula, ut patet ex dictis in decurſu, ſed pendente lite, utrùm ſit metuenda ſævitia mariti, nec ne, permittitur uxori, ut ſeorſim à marito habitet in loco, ubi vir, vel

paren-

Digitized by Google

parentes ejus, mulieri nullam poſſint violen-
tiam inferre. Text. *Cap. Ex tranſmiſſa. De Re-
ſtit. ſpoliat.* quia videlicet generatim loquen-
do, tunc non ante omnia reſtituitur ſpoliatus,
quando ex reſtitutione imminet periculum il-
li, qui reſtituendus eſt. *Cap. Literas. De Reſtit.
ſpoliat.*

Porrò, quæ hactenus dixi de jure divortii
ob ſævitiam, applicant nominatim authores
ſævitiæ provenienti ex ebrietate, ut Sanchez,
Layman. Palaus, & alii plures.

46 Partem dictorum in hac Sectione confirmo
Reſolutionibus, quas Joannes Borcholten Sa-
xonicus Jureconſultus *Tom. 1. Conſiliorum Con-
ſil. 16.* dedit ad caſum ad ſe delatum. Dedit au-
tem Germanicè; ego verò epitomen reddo
Latinè. Eſt autem ille

Caſus Saxonicus talis.

47 T*itius uxorem duxit filiam viri primarii.
Paulò poſt nuptias convitiis, atque impreca-
tionibus eam petiit; quibus delatis ad conſules
miſerunt unà cum uxoris Confeſſario* (Prædi-
cante Lutherano) *virum Senatorium, qui ſe-
riò monerent, ne in poſterum quid ejuſmodi face-
ret. Et habuit quidem conjugem aliquanto mode-
ſtiùs, ſed non diu; quin ad pejora progreſſus can-
dem tori conſortem haud ſemel verberibus exce-
pit, naſum, atque os cruentavit; bis tegmen ca-
pitis diripuit è capite, laceravit, inque ignem
jactavit. Inſuper bis cerevisiam effudit in ejuſ-
dem vultum, vibravit in eandem, ſed caſſo ictu,
hydriam, etiam candelabro percuſſurus, niſi ob-
ſtitiſſent ancillæ.*

*Inſuper eandẽm iteratò ejecit è cubiculo, &
quidem ſemel malè mulctatam pugnis; quin à fa-
mulo poſtulavit fiſtulam ferream, quam cùm ille
negáſſet, coactus fuit ſeſe in pedes dare.*

*Quibus auditis ablegavit genitor conjugis non-
neminem ad generum, qui omnino ſeriò moneret,
ut deſiſteret ab hac indigna homine Chriſtiano ra-
tione agendi; & deſtitit quidem à verberibus,
non item à diris imprecationibus, adeò ut ei dixe-
rit: Si cacodæmon te in has ædes adduxit, educat
idem te ex iiſdem. Quin* 11. *Auguſti bis in culi-
na cæcidit eandem manu in collum vibratâ, juſ-
ſitque inde abire familiam; quare verita uxor
pejora, profugit in cubiculum, cujus fores cùm
vir ferociter calcibus & pugnis feriret, exceſſit
ea in atrium, nocte intempeſta ſe recepit in lares
patrios, ac poſtridie curavit ad ſe deferri duas
proles.*

48 Eſt hæc narratio Borcholtenana, circa quam
fuiſſe propoſita quinque dubia teſtatur ipſe
Borcholten. 1. *Vtrùm ſocer hujus ſævi mariti
potuerit jure retinere ſuam filiam, ac nepotes, an
verò obligatus fuerit hos, & illam reſtituere præ-
ſtita cautione?* 2. *An idem gener habuerit jus re-
petendi vel à ſocero, vel ab uxore ſaltem alteram
è prolibus?* 3. *An ſi uxor conſtanter renuat redire
ad maritum, eique alterutram prolem reddere,
poſſit ea nihilominus repetere dotem, quam mari-
to dederat in literis ſigillo munitis?* 4. *An parens
uxoris valeat per ultimam voluntatem diſponere,
ut bona, quæ uxor titulo hæreditatis acquiſitura,
atque conſequenter in filios tranſmiſſura eſſet,
non devolvantur in maritum, caſu quo hic eſſet
ſuperſtes uxori, liberiſque: & qua ratione poſſet
ejuſmodi diſpoſitio quàm optimè fieri, factáque
muniri?* 5. *An huic marito competat jus exhære-
dandi liberos, caſu quo ad ſuam inſtantiam ii non
reverterentur ad ipſum?*

Quid ad haſce quinque quæſtiones reſpon- 49
derit ille Saxonicus Doctor referam breviſſi-
mè. Ad primam reſpondit, in primis illam
uxorem merito profugiſſe ob illam ſævitiam
mariti, probátque authoritate Bartoli, in cu-
jus dictis ſoleat eſſe ſubſtantia veritatis juxta
Cravettam *Conſil.* 143. *n.* 35. & cujus unius ſen-
tentia inſtar omnium ſit, teſte Tiraquello *in
L. Si unquam n.* 154. *Cod. De revocat. donat.*
Deinde eandem mulierem non teneri redire 50
ad maritum, niſi præſtita cautione, ut probat
variis authoritatibus, & ſingulariter Gloſſæ
In Cap. Gaudemus. Verb. Negaretur. De divort.
quæ quidem Gloſſa ſit juxta Baldum in L. *Cùm
hæreditas. C. Depoſiti.* juris Idolum, antecel-
lens omnes alias authoritates, ſitque navis, per
quam navigamus per vaſtum pelagus juris ci-
vilis, quæque nos dirigat in portum claræ ve-
ritatis judice Salyceto *in L. 22. C. De pact.*

Denique concludit idem Borcholten, ne 51
quidem præſtita quacunque cautione poſſe il-
lam uxorem adigi, ut revertatur ad maritum;
tum quia omnis cautio, quam præſtaret mari-
tus, futura ſit fragilis, atque infirma; & ideo
ei non fidendum. Menoch. *Conſil.* 100. *n.* 171.
tum quia geminans delictum, licèt promittat
emendationem, non tamen debeat audiri,
nec ullam delicti veniam conſequi juxta Bal-
dum *In L. 3. C. De Epiſcopali audientia.*

Ad ſecundam controverſiam indicatam *n.* 52
18. reſpondet Borcholten, matrem non tene-
ri reſtituere tali patri vel utramque, vel alteru-
tram prolem. Probat 1. quia privatio prolis
eſt pœna, æquè atque ſeparatio tori. *Novell.*
117. §. *Sed & illud ad cert. redig. form.* ibi autẽ
debet eſſe pœna, ubi noxa, *L. Sancimus. C. De
Pœn.* noxa autem, ſeu delictum eſt penes ma-
ritum, non uxorem. Probat 2. quia licèt
mortuo marito communes liberi non ſint
alendi penes matrem, quando ea eſt vilis, aut
turpis. Baldus *Conſil.* 487. *Lib.* 5. ſi tamen ſit
honeſta, debent ei tradi liberi educandi. Si-
gnorolus, Pariſius, Grammaticus *deciſ.* 55. *n.* 4.
eò quòd lex de matre multùm confidat *L. 1. C.
Vbi pupilli educ. deb.* niſi fortè meliùs apud pa-
truum, quàm apud matrem educandi videan-
tur. Socinus, Baldus, & alii. Probat 3. quia
Juſtinianus *Novella* 117. §. *Sed & illud.* expreſſè
ita

Digitized by Google

ita ſtatuit: *Si pater divortio cauſam præbuit, liberi apud matrem educari debent, & hæc patris pœna eſt.* Quo loco tametſi Imperator loquatur de divortio perfecto, ſeu quoad vinculum, attamen ejus conſtitutio eſt intelligenda etiam in caſu, quo ſeparatio quoad ſolum torum, & tectum facta eſt culpa alterutrius è conjugibus; etenim Juſtinianus habet ea in Lege rationem ſolius culpæ.

53 Ad tertiam reſpondet, illam mulierem potuiſſe jure repetere totam dotem; eò quòd ceſſante cauſa ceſſet effectus; cauſa verò cur uxor præſtet marito dotem eſt, quia hic tenetur ſuſtinere onera matrimonii. Text. *in L. 7. De Iure dotium.* Cùm autem inter hæc onera ſit vel maximè ſuſtentatio ipſiuſmet uxoris, & liberorum, quam poſt divortium non præſtabit maritus, ſed uxor, clarum eſt, hunc non poſſe ſibi jure vindicare dotem, nec peccare uxorem, dum eam repetit, nec enim peccat, qui legis authoritate peccat. *L. Gracchus. C. Ad L. Iul. De adult.*

54 Ad quartam quæſtionem reſpondet idem Borcholten, poſſe utique patrem illius mulieris tam atrociter habitæ à marito, licitè, validéque teſtamento cavere, ne quidquam bonorum, in quæ filia, & nepotes ſuccedent, obveniat ſuo tam improbo genero, idcirco quòd nulla ratio hîc cogat, ut recedatur à legibus tam clarè ſtatuentibus, ut ultimæ voluntates defunctorum executioni mandentur, & liceat cuivis de rebus ſuis ſtatuere pro libitu, quas Leges deſcriptas exhibet ille Doctor.

55 Ad quintam quæſtionem denique reſpondet negativè, id eſt nefas fuiſſe, ejuſmodi barbaro patri privare ulla parte debitæ legitimæ ſuos filios, etſi illorum neuter rediret ad ipſum, quantumvis inſtantiſſimè petentem.

56 Rationem hanc adfert, quòd licèt Juſtinianus *Novella* 111. enumerans 14. cauſas, ob quas liceat patri filios exhæredare, hiſque quatuordecim cauſis addant Jureconſulti nonnullas alias, tametſi ipſe Juſtinianus vetuerit addi, nihilominus tamen verum ſit, inter cauſas, quas ſeu Imperator, ſeu Jureconſulti memorant, nullam reperiri, quæ probet, illum uxoris tyrannum poſſe unam, alterámve illarum prolium expungere ex ultimis tabulis.

57 Hactenus Synopſis Conſilii Borcholtani, quo roborantur tum ea, quæ dixi ſuprà circa divortium propria authoritate licitum in metu ſævitiæ, circáque cautionem, & perpetuitatem divortii, tum ea quæ infrà *cap. 35. n. 2.* rurſum tangam circa hanc materiam; & quæ *cap. 38. n. 2. & 9.* proferam de liberis poſt divortium ob ſævitiam factum alendis.

SECTIO IV.

De divortio ob morbum contagioſum, ex Ebrietate, vel aliunde ortum.

SUMMARIUM.

Conjunx, qui contraxit cum altero conſcius morbi contagioſi, quo hic tenebatur, debet reddere debitum etiam cum periculo contagionis. 59.

Et cenſetur ſe obligâſſe reipſa. 60.

Si verò morbus non ſit contagioſus, eſto non fuerit prius cognitus, adeſt obligatio reddendi. 61.

Eſto adferat notabilem horrorem. Ibid.

Debemus prius proprio individuo, quâm propagationi conſulere. 62.

Quid ſi morbus ille ſit lepra? 63.

Et tunc leproſus aſſerat ſe verſari in periculo incontinentiæ? 65.

Quid ſi uxor ſine neceßitate reddat cum periculo contagionis? 67.

Aut reddat ex charitate petenti ob periculum incontinentiæ? 68.

Aut etiam petat cum periculo contagionis? 69.

Horrifica peſtis Lugdunenſium. 70.

Quæ dicuntur de ſeparatione quoad torum ob periculum contagionis, dicenda ſunt etiam de ſeparatione quoad cohabitationem. 71.

Non tamen permittitur toties ſeparatio quoad cohabitationem, quoties quoad torum. 72.

Lepra uxoris eſt magis contagioſa, quàm viri. 73.

Quando cohabitatio deſinit eſſe prohibita ob morbum contagioſum, habitatio eſt conſtituenda loco vicino. 74.

Quid juris circa hactenus dicta de ſeparatione competat uxori, cujus maritus contraxit morbum contagioſum ex ebrioſitate, alióve crimine? 76.

Uxor non tenetur ſaltem crebrò reddere debitum marito, qui ſua culpa contraxit morbum adferentem uxori magnum horrorem. 78.

Et poteſt tali caſu uxor ſeparare ſe à toro mariti. 79.

Divortium non eſt permittendum ob mariti ebrietatem ſolitariè ſpectatam. 80.

Eſt hæc brevicula Appendix priorum Sectionum; quam idcirco ſubjicio, quòd etiam concernat incolumitatem corporis, ſicuti doctrinæ earundem præcedentium Sectionum, & ideo à quibuſdam Doctoribus, ut nominatim à Tannero *Tom. 4. diſp. 8. q. 5. n. 82.* tractantur ſub uno communi titulo, *De divortio ob periculum corporis.* 58

Quæritur itaque I. generatim: *An, & quatenus* 59

tenus morbus contagioſus unius conjugum, det alteri juſtam cauſam ſeparationis quoad torum?

RESP. I. Si morbus ille contagioſus erat jam ante nuptias cognitus alteri conjugi, debet probabiliter hic alter conjux reddere debitum, etiam cum periculo contagionis. Petrus de Ledeſma *in Theolog. Moral. Tract. De Sacram. Matrim. cap. 31. Concluſ. 3.* Sanchez *Lib. 9 De Matrim. diſp. 24. n. 22.* Bonacina *De Matrim. q. 4. p. 1. n. 8.* & alii.

Ratio eſt, quia potuit ſe obligare ad id, & voluit, ergo tenetur. Quòd potuerit probatur tum auctoritate horum authorum, tum quia Cap. *Quoniam. De conjugio leproſorum* expreſſè decernitur: *Si leproſi aliquam, quæ ſibi nubere velit, invenerint, liberum eſſe eis ad Matrimonium convolare*; tum quia, cùm liceat ſe, ob graves cauſas exponere variis periculis morbi, mortiſque, ut in aliis, atque aliis materiis tradunt Theologi, etiam licebit Matrimonium inire cum probabili periculo contagionis, ſaltem ſi ſanus non poſſit reperire alium, quàm contagioſo modo correptum, aut poſſit quidem alium, ſed tamen huic nubat, ut eum periculo incontinentiæ liberet.

60 Jam verò quòd voluerit ſe in prædicto caſu obligare ad reddendum debitum, patet, quia ſicuti *non videntur conſentire qui errant.* Text. *L. Nihil conſenſui. ff. De Reg. Iur.* ita vice verſa conſentit, qui non errat, ſed novit vitia mercis, quam emit. Addo tamen, contrarium, in quod inclinavi in Experient. *Tract. 10. cap. 16. n. 617.* eſſe probabile, ob auctoritatem Ferdinandi de Caſtro Palao *diſp. 3. De Matrim. p. 5. §. 10. n. 4.* ubi negat, poſſe quem obligationi, ſalutem corporalem conſervandi, præferre filiorum propagationem.

61 II. Si morbus ille non ſit ita contagioſus, ut adſit periculum probabile infectionis, tenetur alter conjux reddere, eſto primùm ſupervenerit matrimonio. Ratio eſt, quia *cit. cap. Quoniam. De conjug. leproſ.* ſic ſtatuitur. *Si virum, ſive uxorem leproſum fieri contigerit, & infirmus à ſano debitum exigat, generali præcepto Apoſtoli, quod exigitur, eſt ſolvendum, cui præcepto nulla in hoc caſu exceptio invenitur.* Nec excuſatur, etiamſi notabilem horrorem, atque moleſtiam perſentiſcat. Henricus, & alii apud Sanchez *n. 21.* niſi ille horror ſit valde magnus. Sanchez *Ibid.* quia non videntur conjuges ſe obligare ad tales caſus.

62 III. Quando ex morbo poſt matrimonium orto imminet periculum contagionis, non tenetur conjux ad reddendum debitum. Ita docent omnes Theologi, ut teſtatur Petrus de Ledeſma *loc. cit. Concluſ. 1.* & Sanchez *cit. Lib. 9. diſp. 24. n. 2.* cum aliis, quorum multi declarant exemplo morbi Gallici. Ratio eſt, quia ut jam primùm dixi, intentio contrahentium non videtur ſe extendere ad tales caſus, ſicuti etiam leges non extenduntur ad caſus tam extraordinarios, & arduos. Argum. *L. Nam ad ea. ff. De Legibus.* ita nec contractus matrimonialis; contractus enim particulares explicandi ſunt eo modo, quo Leges. Palaus *Tr. 3. diſp. 2. punct. 3. n. 4.* bonus Text. *in cap. Ex literis. §. Quia. De Conſtit.* Adde, quòd priùs proprio individuo, quàm ſpeciei propagationi providere debeamus. Palaus *loc. cit.*

Amplia I. Hanc doctrinam ad caſum, quo illa contagio timetur ex lepra. Nam ſi judicio medicorum ſit talis lepra, ut ex ea meritò timeatur contagio, non tenetur alter conjux reddere debitum. Sanchez *loc. cit. n. 17.* cum plurimis contra non paucos. Ratio eſt, quia non eſt, cur à præcedente doctrina, omnium calculo generatim comprobata, excipiatur contagio ex lepra. Nec obeſt deciſio cap. *Quoniam. De conjug. leproſ.* eo enim ſolùm probatur, non eſſe generatim, indiſcriminatim, & per ſe ratione lepræ negandum debitum, unde ſi periculum immineat ex ſolo frequenti coitu, non debet negari debitum petenti rarò. Sanchez *n. 17.* 63 64

Amplia II. Etiamſi conjux leproſus aſſerat, ſe verſari in gravi periculo incontinentiæ. Sanchez *n. 12.* Bonacina *cit. p. 1. n. 5.* Reginaldus *Lib. 31. n. 283.* Diana *Part. 6. Tract. 7. Reſol. 64.* contra Petrum de Ledeſma *loc. cit. Concluſ. 3.* Ratio eſt, quia in hoc caſu conjux ſanus nec ex charitate, nec ex juſtitia tenetur reddere. Non ex charitate, illa quippe privatam perſonam non obligat ad tantum incommodum corporale pro neceſſitate ſpirituali non extrema. Ferdin. de Caſtro Palao *Tract. 6. diſp. 4. De Charitate punct. 1.* cum multis aliis. Non ex juſtitia, quia licèt Matrimonium ſit inſtitutum etiam in remedium concupiſcentiæ, ut argumentatur Ledeſma, non tamen intendunt conjuges obligare ſe, ad hoc remedium ſubminiſtrandum in ejuſmodi caſu. Profectò ſi conjugati, & conjugatæ examinarentur, puto, quòd decimus quiſque non eſſet faſſurus, fuiſſe ſuam implicitam, aut explicitam voluntatem dandi conjugi jus in ſuum corpus, cum periculo contagionis. 65 66

Amplia III. Ut delinquat uxor, ſi cum periculo contagionis reddat debitum petenti abſque neceſſitate. Sanchez *loc. cit. n. 8.* Ratio eſt, quia cuilibet homini imminet cura ſui corporis. S. Thomas *2. 2. q. 26. art. 5. ad 3.* non igitur debet exponere illud periculo, ut gratificetur petenti debitum ex libidine, ſeu ſine neceſſitate. Si tamen reddat petenti ob periculum incontinentiæ, non modò non peccat reddendo, ſed etiam opus bonum facit. Sanchez *n. 23.* Ratio eſt, quia ſalutem corporis periculo exponere pro ſalute ſpirituali proximi, eſt opus perfectionis. S. Thom. *cit. art. 3.* Eſto proximus ille verſetur non in extrema, ſed ſolùm 67 68

Digitized by Google

ſolùm in gravi neceſſitate. Coninck *De acti-*
69 *bus ſupernaturalibus diſp.*25. *n.*96. Imò quando morbus eſt diuturnus, fas eſt etiam petere, cum proprio infectionis periculo. Bonacina *loc. cit. n.*8. ubi ait, eſſe fas reddere ad oſtendendum conjugalem animum, quando morbus eſt diuturnus, eſto præceſſerit is matrimonium, & fuerit ignoratus.

70 IV. Non videtur tamen potuiſſe doctrina *num.*68. allata locum habere, tempore illius prorſus miſerandæ peſtis, de qua Theophilus Raynaudus *De Martyr. per peſtem. p.* 4. *cap.* 3. *num.* 9. dolens ſcribit, videlicet ſub Annum 1628. Lugduni, aliiſque vicinis locis ita tetrum in modum fuiſſe graſſatam, atque in multis utriuſque ſexus excitâſſe adeò intolerabilem pruritum in Venerem, ut mulieres in publicis plateis viros etiam Religioſos ſolicitarent, ac pene cogerent ad carnale commercium. Etenim & Sanchez ſuam doctrinam reſtringit ad morbos diuturnos, & non tendentes ad mortem, & non videtur ille pruritus potuiſſe per illam copulam conjugalem mitigari, niſi fortè ad tempus breviſſimum. Exponere ſe autem evidentiſſimo periculo mortis, ob mitigandam in altero tentationem, paulò pòſt fortè acriùs inſurrecturam, non permittit bene ordinata charitas.

71 Quæres II. generatim: *qua ratione ob periculum corporis, ex morbo contagioſo impendens liceat divertere quoad cohabitationem?*

RESP. I. Quæ de licita, vel illicita, laudabili, aut non laudabili ſeparatione quoad torum, ob periculum corporale rationabiliter, vel irrationabiliter formidatum, dicta ſunt, eadem proportionaliter aſſerenda ſunt, de ſeparatione quoad habitationem; ubi enim eſt eadem ratio, ibi quoque eſt eadem juris diſpoſitio. *Leg. Illud. ff. De Leg. Aquil. L. ult. C. De Legib.*

72 II. Quia tamen ſolet cohabitatio non adferre tantum periculi, quantum frequens torus, ideo non quoties permittitur ſeparatio quoad torum, permittitur etiam quoad habitationem; & nominatim *cit. cap. Quoniam. De conjug. leproſorum* dicitur conſtare, quòd ſive vir, ſive mulier lepra percuſſa fuerit, ſeu alia gravi infirmitate detenta, non ſit à viro propterea ſeparanda, aut dimittenda, unde tradit abſolutè Navarrus *In Manuali capit.* 22. *n.*22. conjugem à conjuge recedere non poſſe propter morbum, quem alii Gallicum, alii
73 appellant Neapolitanum. Vice verſa dicit Tannerus *Tom.* 4. *diſp.* 8. *q.* 5. *num.* 82. viro leproſo communiter quidem reddendum eſſe debitum, ſed non cohabitandum; quia ſcilicet, quando vir laborat lepra, non imminet uxori tantum periculum, ex copula cum illo, quantum ex cohabitatione; at verò imminet viro præſentius periculum ex copula cum uxore leproſa, ut ex medicis declarat Sanchez *cit. Lib.*9. *diſp.* 24. *n.*9.

III. Quando morbus eſt ita contagioſus, ut 74
ſalva corporis ſalute nequeat ſanus cum infirmo cohabitare eàdem domo, debet in viciniâ conſtituere domicilium, ut poſſit infirmi neceſſitatibus, quoad patietur juſtus metus infectionis, ſuccurrere. Ita ſapienter monent poſt Hoſtienſem, Henricum, & Aſtenſem Silveſter *Verb. Lepra. q.* 3. ac Sanchez *loc. cit. n.*30. Ratio eſt, quia ſicuti Leges, & privile- 75
gia derogantia juri communi, non ſunt extendenda ad caſus, adæquata ratione Legis, & privilegii minimè comprehenſos. Suarez *Lib.*6. *De Leg. cap.* 5. *num.*7. *& Lib.*8. *cap.* 30. ita facultas ſeparandi ſe à conjuge, ratione contagionis, non eſt extendenda ultra periculum contagionis; quandoquidem illa facultas eſt quoddam quaſi privilegium, & metus periculi eſt adæquata ratio ſeparationis, ut ſupponimus.

Quæres III. ſpeciatim: *Quid circa præceden-* 76
tia licitum, aut præceptum ſit uxori, caſu, quo maritus per ebrietatem, aliámve culpam ſuam, contraxit morbum horridum, aut contagioſum?

Solus Petrus de Ledeſma, quantum quidem ſcio *cit. cap.* 31. *Concluſ.*3. tangit hoc dubium, ſic enim quærit: *Supponamus conjugem, qui ſine ulla culpa ſua poſt contractum Matrimonium incidit in lepram, aut morbum Gallicum. Fingamus rurſum, illum vexari paſſionibus, & concupiſcentiis inordinatis ita ut ſit expoſitus periculo incontinentiæ. Quæritur, an in tali caſu teneatur ſanus alteri debitum reddere cum periculo contagionis?*] Et reſpondet teneri, ſatis innuens, aliud dicendum videri, quando culpa mariti contractus eſt ille morbus, alioqui fruſtra adderet illam limitationem: *qui ſine culpa ſua.*

Et meritò id innuit, tum quia *malitiis homi-* 77
*num non eſt indulgendum. L. In fundo.*38. *ff. De rei vendicat.* tum quia, *quod quis culpâ ſuâ damnum ſentit, non intelligitur damnum ſentire.* Text. *L. Quod quis. ff. De Reg. Iur.* tum denique, quia quando ſolutio certi debiti evadit notabiliter difficilior per culpam creditoris, non tenetur debitor eam præſtare, ſaltem totam.

Unde infero primò. Licèt dixerim *num.* 78
61. teneri uxorem reddere debitum, etiam cum ſuo horrore notabili, attamen illud non eſſe intelligendum caſu, quo horroris illius cauſam maritus dat per vultus fœditatem, animæ graveolentiam, aliáque gravia corporis vitia, ex ebrietate profecta; etenim rationes nunc allatæ ſuadent, eſſe eam doctrinam reſtringendam ad morbos abſque culpa conjugis contractos, ſaltem ut non teneatur reddere crebrò.

Kkk Infe-

Digitized by Google

79 Infero II. ulteriùs, poſſe in prædicto caſu, uxorem bona conſcientia ſeparare ſe, quoad torum à marito, ita, ut non teneatur cum illo ordinarie dormire, eſto maritus perægre ferat, fulminet, blaſphemet, minetur ſe ad aliam diverſurum. Ratio eſt, quia nec juſtitiæ, nec charitatis lex obligat uxorem, ut cum ſua notabili moleſtia, naturæque repugnantia pareat marito, ejúſve peccata impediat, cùm is cauſam dederit, & dederit tam inuità, totiéſque (ut ſolent) ingemiſcente, & fortè idcirco penuriam, detrimentúmque rei domeſticæ perpeſſa uxore, ob præteritas ebrietates mariti.

80 Et quia facta hìc eſt mentio ebrietatis, indico me in Experientiis *Tract.* 10. *n.* 731. diſſenſiſſe à ſtylo Curiæ Neapolitanæ permittentis divortium, & conſequenter negationem debiti conjugalis ob viri ebrietatem.

H. 3. ETSI AUTHORITATE PROPRIA &c.

CAPUT XXXV.

Quænam ex cauſis in Accuſatione Canonica indicatu præbeant jus faciendi propria authoritate divortium?

SUMMARIUM.

Sævitia erga uxorem Elpidiam ſufficit. 2. *& ſeqq.*
Item exercita erga liberos. 5.
Uxor licitè negabit debitum, ſi nequeat aliter impedire dilapidationem paraphernalium. 8.
Aut non aliter impedire magnum damnum fortunæ, famæve, vel nanciſci magnam utilitatem temporalem. 9.
Aut propter ſuſpiciones adulterii. 10.
Aut propter verba hæretica. 12.
An etiam propter vinolentiam ſemiebrii? 14.
Eadem uxor licitè ſeparat ſe à domo mariti, ſi aut vir ſe inebriet crebrò cum periculo ſæviendi in ipſam, filióſve. 17.
Aut mater nequeat aliter, quàm per ſeparationem proſpicere ſaluti liberorum. 18.
An poſſit divertere uxor, ſi aliter nequeat recuperare ablata? 20.
Non in omnibus Caſibus, quibus licita eſt ſeparatio quoad torum, licita eſt etiam quoad habitationem, & vice verſa. 23.

1 QUæres I. *Ex quibuſnam cauſis, in ipſa Accuſatione Canonica indicatis, licuerit Elpidiæ propria authoritate facere à marito Sulpitio Merula divortium quoad torum?*

RESP. Ex ſequentibus.

I. Ratione ſævitiæ *lit. V. V.* indicatæ. In 2
primis enim indicavi, Elpidiam non modò fuſtibus fuiſſe crebrò à Sulpitio ſæviter exceptam, ſed etiam aliquoties vix mortem evaſiſſe. Deinde addidi, id ipſum mali expertos fuiſſe Elpidiæ liberos.

Ad ſævitiam reſpectu ipſiuſmet Elpidiæ ex- 3
ercitam quod attinet, patet ex dictis *Cap. præced. ſect.* 1. *&* 2. illam ipſi præbere ſufficientiſſimam cauſam ſeparationis quoad torum, juxta dicta *Ibid. ſect.* 3. *num.* 52. & quidem propria authoritate propter rationem allatam. *Ibid. num.* 53. Licèt enim *Ibid. num.* 38. communi authorum phraſi uſus, negârim, divortium ratione ſævitiæ, eſſe propria authoritate licitum, quando non eſt periculum in mora, illud tamen intelligi debet de divortio, vel integro, vel certè ſeparationem habitationis
includente. Nam ſeparatio quoad ſolum to- 4
rum non parit ſcandalum, etſi facta propria authoritate; cùm tamen metus ſcandali ſit unica cauſa, ob quam non liceat tunc propria authoritate divertere, aut dimittere uxorem. Unde rectè docet Sanchez *Lib.* 10. *diſp.* 18. *num.* 18. quando vir ſæpe inebriatur cum periculo gravi uxoris, poſſe ab eo divertere, ſi nolit præſtare cautionem abſtinendi ab ebrietate: & ſimilia poſſe facere maritum cum uxore ebrioſa, quæ in ebrietate neſcit compeſci.

Jam verò ad ſævitiam erga liberos exerci- 5
tam, aut exercendam quod ſpectat, non ſcio quidem, qui tradat, eam ſufficere ad debitum conjugale meritò negandum marito; videtur tamen probari poſſe hoc ſyllogiſmo: Uxor poteſt debitum negare marito, pergenti eam afficere magnis injuriis, injuſtiſque moleſtiis: Atqui, quando liberos ita crudeliter tractat, pergit uxorem afficere magnis injuriis, injuſtiſque moleſtiis. Ergo. Major propoſitio ſuadetur tum ratione, quam *Cap. præced. num.* 52. probavi, uxorem non teneri reddere debitum tum marito, à quo malè, indignéque habetur; tum quia non teneor debitum 100. aureorum ſolvere meo creditori, qui famam mihi iniquè ablatam reſtituere non vult. Leſſius *Lib.* 2. *De Iuſtit. & Iur. cap.* 11. *dub.* 15. *n.*
97. cum plurimis Doctoribus. Minor pro- 6
poſitio, ſeu ſubſumptum inde ſuadetur, tum quia piæ matri non poteſt non ingentem dolorem parere ſævitia in liberos exercita juxta illud 3. *Regum* 3. *commota ſunt quippe viſcera ejus ſuper filio ſuo*; tum quia filius eſt aliquid non tantùm patris, ſed etiam matris. S. Thom. 2.2. *quæſt.* 26. *art.* 9. Ibi: *parentes diligunt filios ut aliquid ſui exiſtentes.* Taceo alia, quibus utrumque membrum illius ſubſum-

pti

Digitized by Google

7 pti poſſet illuſtrari. Et verò ſiqua conjugata confiteretur, ſe ſtatuiſſe abſtinere toro maritali, donec maritus ſpondeat, ſe non ampliùs deſæviturum in liberos, non eſſem denegaturus abſolutionem Sacramentalem. Cæterùm filium à patre male haberi ſolitum debere emancipari, ſi petat, docet Molina *Tract. 2. diſp. 229.* atque alii.

8 II. Quando uxor nequit alia ratione, quàm negando debitum conjugale, impedire, quò minùs ipſe uxoris bona paraphernalia, aut dotem abliguriat, eo modo quo in contextu accuſationis Canonicæ indicavi *lit. LL. MM. NN.* poteſt propria authoritate illi debitum
9 negare. Ratio eſt, quia conjux poteſt debitum negare, ad vitandum detrimentum in bonis fortunæ aut famæ, vel ad magnam in illis utilitatem comparandam, ut loquitur Sanchez *De Matrim. Lib. 9. diſp. 25. num. 5.* ita etiam loquitur Petrus de Ledeſma *in Theolog. Moral. Tract. De Matrim. cap. 31. dub. 3. verſ. Dico ſecundò*; ergo poteſt etiam debitum negare ad recuperandum, reſarciendúmque damnum dotis, & paraphernalium; quandoquidem jura longè magis favent amiſſa recuperare volentibus, quàm nunquam habita comparare, ut patet ex *Tit. De Reſtit. ſpoliatorum. Et: De in integrum Reſtitut.* Adde his rationem allatam *n. 5.* ergo etiam poteſt id facere, ad impediendum illud damnum, cùm longè ſit favorabilior, fortiórque titulus retinendæ, quàm recuperandæ poſſeſſionis, ut conſtat ex utroque jure.

10 III. Potuit Elpidia propria authoritate ſeparare ſe à mariti toro, ratione ſuſpicionum, de patrato adulterio, indicatarum *Lit. E. 3.* illas quippe fuiſſe violentas patet ex ipſa narratione collata cum iis, quæ de facientibus violentam ſuſpicionem adulterii tradidi *cap. 32. ſect. 1.* Et ob violentas ſuſpiciones adulterii permiſſum eſſe privata authoritate divortium, oſtendi *cit. cap. 32. n. 65. & ſeqq.*

11 IV. Licèt *cap. 33. ſect. 1.* probatum ſit, hæreſin præbere ſufficientem cauſam divortii, & in ipſa accuſatione referatur *Lit. DD.* Sulpitium in ebrietate proferre verba homine Catholico indigniſſima, adeóque hæretica, non tamen videntur illa ſufficere ad præſumendum, Sulpitium eſſe hæreticum, ſicuti *cap. 19.*
12 *n. 41.* ſufficienter oſtenſum eſt. Si tamen eadem verba hæretica, etiam ſobrius repeteret, tum revera faceret præſumptionē internæ hæreſeos. Nam & *nemo exiſtimandus eſt dixiſſe, quod non mente agitaverit.* Text. *L. Labeo. §. 2. ff. De ſupell. Leg.* & tuba cordis eſt lingua loquentis. Baldus, & *voces ſunt naturaliter ſigna intellectuum.* S. Thom. 2. 2. *q. 110. art. 3. in C.* Conſentit Palaus *Tract. 4. diſp. 8. p. 10. num. 4.* Quare poſſet Elpidia in hoc caſu uti favore, de quo diſſerui *c. 33. n. 18.*

V. Quia uxor non tenetur ebrio marito reddere debitum, *Suprà cap. 19. n. 26.* Diana *Part. 13
6. Tract. 7. Reſol. 64.* conſtat autem ex tenore accuſationis *Lit. N.* vix diem abiiſſe, quo Sulpitius non impleverit ſe vino, potuit, ſecluſo, incontinentiæ periculo, Elpidia ferè quotidie ſubducere ſe à geniali toro. Et hoc 14
potuit facere etiam illis diebus, quibus Sulpitius erat ſolùm ſemiebriùs, dummodo in illa ſemiebrietate notabilem moleſtiam ſolitus ſit afferre uxori tempore copulæ, quia uxor non tenetur reddere debitum cum notabili ſua moleſtia, ſi hujus cauſa, & quidem culpabilis ſit ipſe maritus. *Suprà cap. 34. num. 77.*

VI. Tametſi in ipſa accuſatione depingi- 15
tur Sulpitius coloribus hominis valde ſcelerati, quia tamen flagitia unius conjugis non privant illum jure debiti, niſi quatenus ſunt noxia alteri. *Suprà cap. 33. n. 38.* aliqua autem ex enumeratis, & affictis Sulpitio, non ſunt ullo modo noxia uxori, aliqua autem ſunt noxia, ſed de iis jam ſufficienter mentem meam aperui *cit. cap. 33. n. 47. & ſeqq.* ideo nil ſupereſt, quod hic addam.

Quæres II. *Quot titulos ſeparationis, quoad 16
habitationem, ſubminiſtrent Elpidiæ ea, quæ in accuſatione Canonica recenſentur?*

RESP. Sequentes.

Primus eſt ob ſævitiam *Lit. VV. & cap. 29. n. 20.* indicatam, ratione cujus ſeparationem quoad tectum, & quidem propria authoritate facere licitum eſſe oſtendi *cap. præced. ſect. 3.* ac nominatim de ſævitia ebrii mariti ita loquitur Sanchez *Lib. 10. diſp. 18. n. 18.* Erit juſta cauſa divortii, ſi vir ſæpe inebrietur cum periculo vitæ uxoris. Idem cum alio gravi periculo. Et tunc præſtanda erit ſufficiens cautio abſtinendi ab ebrietate.] Quamvis verò 17
paulò ſuperiùs *n. 5.* vel dubiè, vel ſubtrepidè dixerim, ſævitiam in ipſos liberos exercitam dare jus negandi debiti conjugalis, omnino tamen ſentio, eſſe dicendum, illam ipſam facere jus diſcedendi à marito una cum liberis; ſi videlicet ipſis immineat periculum ab ebrio marito. Ratio eſt, quia quando impendet gnatis periculum animæ ex patris improbitate, poteſt, imò tenetur mater illos ſecum aliò abducere. *Suprà cap. 32. n. 30.* ergo etiam quando iis impendet periculum corporis, poteſt, ſi non tenetur id ipſum facere; quandoquidem matri quoque incumbit non ſolùm cura ſpiritualis liberorum. Filliucius *Tract. 38. Part. 2. n. 22.* ſed etiam corporalis, in defectu patris, & aſcendentium. Layman. *Lib. 5. Tract. 10. Part. 3. cap. 5. n. 7.*

Sicuti etiam doctrinam *cit. n. 30.* traditam 18
reſtringo ad caſum, quo nequit mater ſaluti ſpirituali filiorum conſulere aliter, quàm

Digitized by Google

per ſuam ſeparationem à marito, ita etiam dico, ſi mater poſſit furori mariti commodè ſubtrahere prolem, ſine ſui ab eo ſeparatione, non eſſe ei licitam ſui ſeparationem. Ratio eſt, quia ſublata cauſa tollitur effectus; cauſa autem ſeparationis nulla alia hîc conſideratur, niſi periculum corporale impendens liberis.

19 Quòd ſi tamen illa liberorum ſeparatio à matre ac patre foret iis, aut matri pergravis, & moleſta, poſſet fortaſſe uxor dicere marito: *Et tecto, & lecto me à te ſeparabo, donec ita te geras, ut noſtri liberi poſſint nobiſcum tutò vivere.* Ratio eſt eadem, quam attuli ſuprà *n.* 5 *&* 6. Verùm non libenter aliquid hîc ſine expreſſa auctoritate determino.

20 Alter titulus, ob quem poteſt Elpidia quærere lares alios à maritalibus, eſt, quando nequit aliter conſervare ſua bona, quæ abligurit maritus, aut recuperare jam ablata. Prima pars patet ex dictis *cap.* 34. *n.* 16. Altera pars
21 ſuadetur ex dictis ſuperiùs *num.* 9. Verùm non exiſtimo, poſſe propria auctoritate fieri ejuſmodi divortium ob titulum recuperandi ablata, quia nullum periculum hîc in mora apparet; & tamen manifeſtum eſt periculum magnorum ſcandalorum; nec videtur facilè poſſe fieri, ut uxor nequeat amiſſa recuperare aliter, quàm ſeparando ſe à marito. Atqui *ubi majus periculum intenditur, ibi plenius eſt conſulendum.* Textus. *Capit. Ubi. De elect. in* 6.

22 Tertius. & quartus titulus deducetur ex dictis *num.* 10. 11. 12. quia illic de ſeparatione quoad torum aſſerta, & negata, aſſerenda, negandáque ſunt de ſeparatione quoad tectum: ſicut & id, quod reſolvi *n.* 13. *&* 15. ac quod dixi *n.* 14. patet non habere locum in ſeparatione quoad torum.

23 Quæres III. *An, quibus caſibus licitum eſt divortium quoad torum, licitum quoque ſit quoad habitationem, & vice verſa?*

Reſpondeo, haudquaquam. Patet ex dictis hoc, & ſuperioribus capitibus; & ratio eſt, quia cùm ſeparatio ſive quoad lectum, ſive quoad tectum ſit valde odioſa, utpote repugnans inſtitutioni Matrimonii, niſi legitima cauſa cohoneſtetur, clarum eſt jus, & quaſi privilegium ſeparationis eſſe reſtringendum, argum. vulgarium Jurium de odiis, & exceptionibus à Regula communi reſtringendis, atque non eſſe extendendum ultra rationem ſeparationis adæquatam, quæ hîc, & nunc adfertur, ut
24 argumentabar ſuprà *cap.* 34. *n.* 75. Et quia non omnis ratio, quæ militat pro ſeparatione quoad torum, evincit pro ſeparatione quoad habitationem, & viceverſa; quia etiam à ſimili, non autem à diverſis valet illatio. Navarrus *in cap. Sacerdos. De Pœnitentia. diſt.* 6. *n.* 60. *ex L. g. Papinianus. ff. De Minor.* idcirco apparet, verum eſſe, quod dixi, licèt utique ſæpius detur jus ſeparationis à toro, ſine jure ſeparationis à tecto, quàm hujus ab illo.

Ex his omnibus apparet, quo ſenſu in titulo 25
hujus Tractatus facta ſit mentio divortii *ob Ebrioſitatem* faciendi; licèt enim ipſa formaliter ebrioſitas, aut ebrietas non ſubminiſtret cauſam ſufficientem adæquati divortii, quandoquidem illius cauſam ſufficientem non dant unius conjugis crimina, niſi ſint alteri noxia, *Suprà cap.* 33. *n.* 37. ebrietas autem, & ebrioſitas viri formaliter ſumpta, non nocet uxori, attamen ebrietas formaliter, ſeu ſolitariè conſiderata dat jus negandi debiti, *Suprà n.* 13. & conſiderata efficienter, ſeu prout eſt origo magnorum malorum hactenus explicatorum, præbet juſtiſſimos titulos perfectiſſimi divortii, ſalvo vinculo. An etiam marito ſobrio liceat ab ebrioſa uxore divertere, explicabo *cap.* 44.

l. 3.

AD VESTRUM TRIBUNAL DIVORTIORUM &c.

CAPUT XXXVI.

Quis ſit judex competens in lite divortii?

SUMMARIUM.

Lis de divortio ſpectat ad ſolum forum Eccleſiaſticum. 1. 2.
Refertur caſus hanc in rem. 3.
Excommunicatur uſurpans juriſdictionem ſpiritualem, aut temporalem adnexam Epiſcopatus. 4.
Quis dicatur uſurpare hanc? 5.
Etiam quando ratione adulterii oritur quæſtio divortii, ſolus Epiſcopus eſt Iudex. 6.
Aut quando ratione aliorum variorum criminum. 7.
Quid ſi alicubi invaluit contraria conſuetudo? 8.
Quando agitur cauſa ſanguinis ob adulterium, ſolus laicus eſt competens Iudex. 9.
Quis Iudex, quando agitur de dote amittenda, vel præſtandis alimentis? 10. *& ſeqq.*

QUæres I. *Utrùm lis de divortio ſit fori civilis, an Eccleſiaſtici, an mixti?* 1
RESP. I. Certum eſt, non eſſe ſolius fori civilis; tum quia nemo Catholicus hoc dicit, tum quia jura, quæ adferam, clarè oſtendunt, Eccleſiaſticum judicem eſſe pro hac lite competentem.

II. Quan-

Digitized by Google

2 II. Quando agitur de divortio quoad vinculum, & torum, ſolus Eccleſiaſticus judex eſt competens. Non ſcio, qui hoc neget; aſſerunt autem omnes ſubſcribentes reſponſioni adferendæ *Cap. ſeq. n.* 1. probatúrque apertè ex *cap. Porrò, De divortiis*, ubi de Comite Pontini, qui uxorem ſuam abſque judicio Eccleſiæ dimiſerat, quòd diceret, eam eſſe cognatam defunctæ uxoris expreſſè pronuntiat Pontifex Alexander III. *Si etiam parentela eſſet publica, & notoria, abſque judicio Eccleſiæ ab ea ſeparari non potuit.*

Hinc apparet, quid reſpondendum fuerit ad hunc, de quo conſultus fui

Caſum.

3 F*abius judex ſæcularis intellexit, Cajum, & Titiam iniiſſe abhinc aliquot jam Annos in facie Eccleſiæ Matrimonium cum impedimento cognationis dirimente. Eos ad ſe citat, Juridicè examinat, & comperto, ſubeſſe revera impedimentum, mandat ſeparationem à toro, & habitatione. Quæſitum fuit, an Fabius non inciderit in excommunicationem XVII. Bullæ Cœnæ Domini, latam contra eos*, qui uſurpant juriſdictionem ratione beneficii Eccleſiaſtici *alicui competentem*?

4 Reſpondi incurriſſe. Etenim illam excommunicationem contrahit, quiſquis uſurpat juriſdictionem temporalem, vel ſpiritualem, annexam Epiſcopatui. Bonacina *De Cenſuris in Particul. diſp.* 1. *q.* 18. *p.* 2. *n.* 11. ex communi Doctorum, ut etiam videre eſt apud Filliucium *Tract.* 15. *cap.* 8. *n.* 213. Palaum *Part. ult. diſp.* 3. *p.* 18. Atqui Fabius uſurpavit ejuſmodi juriſdictionem; etenim Epiſcopatui annexa eſt juriſdictio, & poteſtas dirimendi matrimonia invalida, argum. Cap. *Accedentibus. De exceſſ. Prælat.* Et *cit. cap. Porrò, De divortiis*, & Trident. *ſeſſ.* 24. *Can. fin.* hanc autem Fabius uſurpavit tum injungendo ſeparationem, uſus enim poteſtatis maximè cernitur, & exercetur in ſententia ferenda, cùm judex dicatur à jure dicendo. *Cap. Juſtum.* 23. *q.* 2. tum probabiliter citando ad ſe partes, & juridicè examinan-
5 do de impedimento. Ratio eſt, quia ille uſurpat juriſdictionem annexam Epiſcopatui, qui exercet actum juriſdictionis ſpectantem ad Epiſcopum ut talem; etenim uſurpare eſt aliquid ſine juſto titulo ſibi appropriare, vel de illo diſponere. *Cap. penult.* 14. *quæſt.* 5. Filliucius *loc. cit. n.* 210. atqui actus ille citationis, & examinis ſpectat ad Epiſcopum ut Epiſcopum; ejus enim ſolius eſt Juridicè citare, & examinare, cujus eſt ſententiam ferre, cùm citatio ſit principium, & fundamentum judicii, *§. fin. Inſtit. De Pœna temere litig.* Gaill *L.* 1. *Obſervat.* 48. *n.* 1.

6 III. Etiam, quando agitur de divortio, ratione adulterii, ſolus judex Eccleſiaſticus adeundus eſt. Ita communiter tenent Doctores, teſtibus Julio Claro *In Pract. Crim. q.* 37. *n.* 3. & Covarruvia *in* 4. *Decret. Part.* 2. *cap.* 7. §. 7. *n.* 14. apud quem Decius *Conſil.* 212. cenſet, etiam laicum poſſe eſſe judicem. Citat pro noſtra doctrina Sanchez *Lib.* 10. *De Matrim. diſp.* 8. *n.* 15. Capitulum, *Tuæ. De Procurat. & cap.* 1. *Vt lite non conteſtata*; ſed utroque hoc capitulo plus nequit efficaciter probari, quàm quòd hæc lis coram judice Eccleſiaſtico tractari poſſit, non autem quòd debeat. Minùs etiam huc facit Capitulum. *Accedens. De Procurat.* quod allegat Covarruvias. Probatur itaque tum ex praxi communi, tum ex Regula prima *in* 5. tum quia, cùm Matrimonium inter Chriſtianos ſit Sacramentum, lis de ejus diſſolutione proveniente ex natura ipſius matrimonii ſpectat ad ſolam ſacram perſonam. Argum. Cap. *Acceſſorium. De Reg. Jur. in* 6.

IV. Similiter quando agitur de divortio, 7
vel quoad ſolum torum, vel quoad ſolam cohabitationem, vel quoad utrumque ratione hæreſis, ſævitiæ, ſeductionis, morbi contagioſi, & univerſim ratione unius ex titulis, ob quos ſeparationem temporalem, aut perpetuam, licitam, vel imperatam eſſe diximus. *c.* 32. 33. & 34. dicendum eſt, coram ſolo judice Eccleſiaſtico tractandã eſſe illam cauſam. Probatur tum ex cit. Regula; *Omnis res*, tum ratione paulò antè allata, tum quia Covarruvias, & Sanchez *ll. cc.* contra Rupellanum expreſſè tenent, quando lis eſt de conjugum ſeparatione ad tempus ratione lepræ, ſolius judicis Eccleſiaſtici eſſe ferre ſententiam.

V. Si tamen alicubi mos obtinuit, ut judex 8
laicus cognoſcat de ſævitia mariti, ob quam uxor ab eo profugerit, vel profugere velit, non auſim damnare illum morem, cùm non videam jus clarè eum damnans.

VI. Quando agitur cauſa ſanguinis ob ad- 9
ulterium, aut aliud crimen conjugis, ſolus judex laicus eſt competens. Sanchez *loc. cit. n.* 16. Ratio eſt, quia *C. Clericis. & cap. Sententia ſanguinis. Ne Clerici vel Monachi.* prohibetur, ne Clerici cauſas ſanguinis agitent, aut proferant. Quoad alias verò pœnas ratione adulterii infligendas, res eſt mixti fori, & ſubinde datur locus præventioni. Barboſa *Collect. In Jus Canonic. in cap. Tuæ, De Procurator.* Vide dicta, *cap.* 32. *n.* 8. *& ſeqq.*

Quæres II. *Specialiter de dote amittenda, &* 10
alimentis non præſtandis, quis judex circa hæc & illam ſit adeundus?

RESP. Vel eſt principaliter lis de dote, & alimentis, vel acceſſoriè. Si acceſſoriè ſolùm, de iis judicat is, qui de principali, etenim *explorati juris exiſtit, ut quibus principale committitur, & acceſſorium committatur.* Text. Cap. *Prudentiam. De offic. & pot. jud. del.* Et Clemens III. Cap. *De Prudentia. De donat. inter vir. & mul.*

Digitized by Google

mul. disertè reſcribit: *Vos, qui principaliter de Matrimonio cognoviſtis, & de dote (quæ eſt cauſa incidens) acceſſoriè cognoſcere valuiſtis.* Ubi Gloſſ. *verſ. Acceſſoriè*, generatim dicit: *Qui cognoſcit de principali, cognoſcere debet de acceſſo-*
11 *rio.* Si verò ſit principaliter lis de dote, tum probabilius eſt, non eſſe mixti fori, ſed ſolius civilis. Gloſſ. *cit.* Sanchez *cit. diſp.* 8. *num.* 15. Quod etiam de cauſa alimentorum, ſi de iis agatur principaliter, rectè docet Sanchez *Ibidem*, poſt Molinam *De Primogeniis Lib.* 2. *cap.* 15. Ratio eſt, quia tunc dos, & alimenta, ut ſic conſiderantur ſolùm, ut debita ex contractu civili.

12 Itaque quando judex Eccleſiaſticus dirimit Matrimonium, ob impedimentum conſanguinitatis, hoc ipſo poteſt ferre ſententiam de reſtituenda dote uxori, tanquam de acceſſorio, qui eſt ipſiſſimus caſus *cit. cap. De Prudentia*; & ſimiliter id facit, quando dirimit quoad torum ratione adulterii, quia uxor adultera amittit dotem Text. *Cap. Plerumque. De donat. inter vir. & uxor.* ſicuti & jus petendi alimen-
13 ta. Infrà *cap.* 40. Viceverſa quando uxor vel dotem repetit, vel cautionem pro illa exigit, ideo quòd maritus aut ad incitas redigi videatur, aut eam abliguriturus timeatur, adiri debet ſolus judex laicus. Gloſſ. *cit.*

K. 3.

AEQUE AC MATRIMONIORUM &c.

CAPUT XXXVII.

Quis ſit judex competens in cauſis matrimonialibus.

SECTIO I.

De Iudice in foro externo.

SUMMARIUM.

Solus judex Eccleſiaſticus dirimit lites Matrimoniales circa quæſtionem Iuris. 1.
Quid intelligatur hoc loco, nomine judicis Eccleſiaſtici? 3.
Quis judex cauſarum Matrimonialium verſantium in quæſtione facti? 5.
Quid ſi quæſtio facti reſolvenda ſit in quæſtionem Iuris? 10.
Quid ſi agatur de dote, hæreditate, ſucceſſione? 12.
Clandeſtinè contrahentes puniuntur etiam à Sæculari Iudice. 13.
Qui cenſeantur contraxiſſe clandeſtinè? 16.

QUæres I. *Quando de Matrimonio oriun-* 1
tur quæſtiones Iuris, ſeu concernentes jus ipſum, quis eas terminare debeat?

RESP. I. Solus judex Eccleſiaſticus. Ita tenent omnes Catholici Doctores, teſte Tannero *Tom.* 4. *diſp.* 8. *quæſt.* 4. *dub.* 9. *n.* 146. contra hujus temporis ſectarios. Ratio, tum quia Tridentin. *ſeſſ.* 24. *Can. fin.* ita expreſſè definit: *Si quis dixerit, cauſas Matrimoniales non ſpectare ad judices Eccleſiaſticos, anathema ſit.* Tum quia per quæſtiones *juris* intelliguntur eæ, 2
quibus controvertitur, utrùm Matrimonium in hoc aut illo caſu, circumſtantia, qualitate, ſit licitum, validum, firmum, diſſolvendum. Bellarminus *De Matrimonio Lib.* 1. *cap.* 32. Atqui hujuſmodi quæſtiones debent à ſolo judice Eccleſiaſtico dirimi, quia per eas quæritur, an aliquid ſit legitimum Sacramentum? definire autem, quòd aliquid ſit legitimum Sacramentum, vel non ſit, pertineat ad Eccleſiæ tribunal, cujus ſolius eſt ſpiritualia tractare, nam *laicis nulla eſt de ſpiritualibus diſponendi facultas.* Textus. *Cap. Tua* 1. *De decimis.*

II. Per judicem Eccleſiaſticum intelligitur 3
hîc, quilibet Epiſcopus juriſdictione præditus. Text. *in cap. Accedentibus, de exceſſ. præl.* qui & tales cauſas poteſt alteri delegare. Gloſſ. *in c.* 1. *De conſanguin.* Intelligitur & Abb. Juriſdictione Epiſcopali præditus. Diez relatus in Experientiis *Tract.* 7. *n.* 55.

III. Ita verò intelligitur Epiſcopus, vel ab 4
illo delegatus, ut quæſtio conjugalis non poſſit in arbitrum, aut arbitratorem compromitti, nec ab arbitris laicis etiam incidenter decidi, nec de ea tranſactio inſtitui. Covarruvias *in* 4. *Decretalium. p.* 2. *c.* 8. §. 12. *n.* 6. 7. 8. Tannerus *loc. cit. n.* 167.

Quæres II. *Quis ſit judex cauſarum Matrimo-* 5
nialium, verſantium in quæſtione facti?

RESP. Sanchez *Lib.* 3. *De Matrim. diſp.* 54. *n.* 4. & Tannerus *cit. dub.* 9. *n.* 165. abſolutè dicunt, ejuſmodi cauſas poſſe ab judice ſæculari cognoſci, eò quòd tunc non oporteat cognoſcere de valore matrimonii, aut ſenſu canonum. Bartolus, Abbas, & alii communiter 6
apud Covarr. *loc. cit. n.* 10. ajunt, id eſſe verum, quando tantùm incidenter occurrit lis ejuſmodi; negant etiam cum hac reſtrictione Decius, & Raphaël apud eundem Covarruv. *Ibid.* cenſentem, conſultius eſſe horum, quàm illorum opinionem ſequi.

Ego ſic cenſeo. Cùm conſtet, ſæcularem 7
fuiſſe antiquitus competentem judicem cauſarum Matrimonialium, quandoquidem contractus matrimonialis eſt ex natura ſua contractus merè civilis. *Leg.* 1. *ff. De ritu nupt.*

Co-

Coninck *De Sacrament. diſp.* 30. *n.* 5. ex communi, poſtmodum à Chriſto Domino elevatus ad Sacramenti dignitatem. S. Thom. *in* 4. *diſt.* 26. *q.* 2. *a.* 2. *&* 3. Trident. *ſeſſ.* 24. *ante Canones*; cùm, inquam, conſtet, Matrimonium eſſe ex ſua primæva ratione contractum merè civilem, & conſequenter ex ſe ſubjectum juriſdictioni judicis ſæcularis, non debet ea juriſdictio negari judici ſæculari, niſi in caſibus le-
8 ge, vel firma ratione definitis. Nam & mutatio non præſumitur, ſed probanda eſt. *Cap. Mandatæ. De Præſumpt.* & juris correctio reſtringenda eſt, non amplianda, quia jura juribus concordare debent, eorúmque correctio, quatenus fieri poteſt vitanda. *C. Cùm expediat. De elect. in* 6. *& L. Præceptum. Cod. De*
9 *Appellat.* Atqui nulla lex, aut firma ratio definit, judici ſæculari competere in nova Lege minus, quàm in antiqua, poteſtatis circa cauſas matrimoniales, merum factum concernentes; ergo judicandum eſt, eas poſſe tum incidenter, ut tenent Abbas, Felinus, Bartol. tum principaliter, ut cenſent Sanchez, & Tan-
10 nerus *ll. cc.* à ſæculari judice terminari. Limita cum Tannero *cit n.* 166. ad caſum, quo quæſtio facti reſolvenda eſt in quæſtionem juris, ita ut controverſia oriatur de ſenſu Canonis, ſeu Legis Eccleſiaſticæ; & ex reſponſionibus, atque rationibus ad utramque præcedentem quæſtionem adductis infer ſequentia.

11 I. Indubitatum eſſe, quòd ſolus judex Eccleſiaſticus debeat terminare lites merè ſpirituales, circa Matrimonium ortas, ut ſunt lites de Benedictione Sacerdotali, partibus Matrimonii &c. Bellarminus *loc. cit. De Matrimon.*
12 *c.* 31. Becanus *De Matrim. q. ult.* II. Cauſas, quæ dotem, hæreditatem, ſucceſſionem &c. concernunt, ſpectare ad forum civile. Bellarminus, Becanus *ll. cc.* Tannerus *n.* 165. ubi ait, hanc doctrinam eſſe extra controverſiam, eò quòd ejuſmodi cauſæ ſint merè temporales, & proinde in iis non minùs, quàm in aliis cauſis civilibus judicem eſſe ſæcularem; quam doctrinam, quoad dotem, explicavi. *Cap. præced.*
13 III. Poſſe à ſæculari judice puniri eos, qui clandeſtinè contraxerunt. Sanchez *Lib.* 3. *De Matrim. diſp.* 54. Tannerus *cit. n.* 165. Palaus *De Matrim. diſp.* 2. *p.* 13. §. 1. *& ult. n.* 10. & perbene P. Dicaſtillo *De Matrim. diſp.* 3. *dub.* 21. cùm hoc delictum meritò dicatur eſſe mixti fori juxta deſcriptionem allatam *Cap.* 32. *n.* 41.

14 Si tamen dubium ſit, an fuerit Matrimonium clam contractum, erit judicis Eccleſiaſtici examinare teſtes; & proinde judici ſæculari imperabit, ut tantiſper differat pœnam, donec teſtes ſint à ſe, judice, inquam, Eccleſiaſtico, examinati. Covarruv. *in cit.* 4. *Decret. p.* 2. *c.* 6. *ante* §. 1. *n.* 21. Sanchez, & Tannerus
15 *ll. cc.* Rectè tamen docet Palaus *loc. cit.* eſſe probabile contrarium, eò quòd ſit iſta merà quæſtio facti, cùm non quæratur, quale Matrimonium ſit clandeſtinum dicendum, ſed ſuppoſita, quam facit Eccleſia, definitione clandeſtinitatis, inquirit, an ſit contractum Matrimonium contra Eccleſiæ ſtatuta. Porrò per 16
clandeſtinè contrahentes intelligit Palaus cum aliis etiam illos, qui abſque denuntiationibus contrahunt. Quapropter poſſunt & illi à civili Magiſtratu plecti, qui ſcienter abſque diſpenſatione contraxerunt in gradibus utroque jure prohibitis, non tamen poteſt is illos ſeparare. Suprà *Cap.* 36. *n.* 2. Vide etiam *Cap.* 17
32. *n.* 42. *& ſeqq.* quomodo idem delictum poſſit ab utroque Magiſtratu puniri.

SECTIO II.

Quomodo Parochus, & Epiſcopus ſe gerere debeant, quando intelligunt, aliquos contrahere velle, aut contraxiſſe cum impedimento?

SUMMARIUM.

Parochus habens ex Confeſſione Sacramentali cognitum impedimentum, nequit ſponſis negare ſuam aſſiſtentiam. 18.

Nam tunc illud cognovit non ut Iudex, ſed ut DEUS. 19.

Nec neceſſe eſt, ut tunc petat à ſponſis poteſtatem loquendi de rebus auditis in Confeſſione. 23.

Confeſſarius non obligatur ex auditis in Confeſſione aliud agere, quàm ageret, ſi non audiviſſet Confeſſionem. 25.

Imò fortè nec licet in Superiore caſu petere licentiam loquendi de impedimento intellecto in Confeſſione. 26.

Quid ſi timeatur ne impedimentum poſtea evulgetur? 27.

Quid ſi ante Annum fuit detectum impedimentum mihi, & ego hodie excipiam Confeſſionem volentis inire Matrimonium cum tali impedimento? 28. *&* 29.

Intellecto extra Confeſſionem denuntiatóque impedimento Parochus negabit aſſiſtentiam. 30.

Non tamen examinabit illud juridicè. 31.

Et ſufficit tunc teſtis unus major omni exceptione. 35.

A quo tamen non exiget juramentum Parochus. 36.

Quid ſi ipſe impedimentum ex ſua ſola privata notitia compertum habeat? 37.

Quid ſi ſponſi obtinuerint diſpenſationem pro ſolo foro conſcientiæ? 43.

Digitized by Google

Aut falſis teſtibus probant Immunitatem ab impedimento cognito aliunde ipſi Parocho? 45.

Quid facit Epiſcopus cognoſcens impedimentum? 46. *& ſeqq.*

18 QUæres I. *An quando Parochus novit ex Confeſſione Sacramentali, aliquos laborare impedimento, poſſit eos conjungere?*

RESP. Si novit ex ſola Confeſſione, non poteſt iis abſolutè negare ſuam aſſiſtentiam. Navarr. *in c. Sacerdos. De Pœnit. diſt.* 6. *n.* 144. Sanchez *L.* 3. *De Matrim. diſp.* 16. *n.* 14. Coninck *Tom.* 2. *in* 3. *p. diſp.* 27. *dub.* 7. *n.* 70. Bonacina *De Matrim. q.* 3. *punct. ult. n.* 13. Palaus *diſp.* 2. *De Sponſalibus, ſeu Matrim. p.* 13. §. 7. *n.* 5. Gutierez *De Matrim. cap.* 60. *n.* 11. Matt. Perez *De Matrim. diſp.* 43. *ſect.* 8. loquentes in ſpecie de hoc Sacramento, poſt illos, qui generatim docent, non poſſe à miniſtro negari Sacramentum indigno, ſi miniſter illam indignitatem novit ex ſola Confeſſione; eos citat, ſequitúrque Tannerus *Tom.* 4. *diſp.* 5. *q.* 8. *n.* 202. Laymann. *Lib.* 5. *Tract.* 4. *cap.* 6. *n.* 10. Cardinalis de Lugo *Tom.* 3. *in* 3. *p. d.* 23. *n.* 125. *&* 126.

19 Ratio eſt, quia Confeſſarius illud impedimentum non ſcit ut judex, ſed ut Deus. Text. *Cap. Si Sacerdos. De Offic. Iudic. Ord.* & nequit uti notitia in Confeſſione accepta ad exteriores actus, ex quibus Confeſſio poteſt reddi onerosa pœnitenti. Palaus *loc. cit.* cum aliis hic nominatis, ac Suarez *Tom.* 4. *in* 3. *Part. diſp.* 33. *ſect.* 7. *n.* 10. redderetur autem haud dubiè valde onerosa, valdè difficilis Confeſſio, ſi Parochus poſſet licitè negare abſolutè ſuam aſſiſtentiam iis, quorum impedimentum nôſſet ex ſola homologeſi; certè non pauci omitterent Confeſſionem peccati cauſantis illud impedimentum, ſi putarent, licere talem u-

20 ſum Confeſſionis. Lege ſis P. Dicaſtillo *De Pœnit. dub.* 12. *n.* 150. ſapienter cenſentem expedire, ut Pontifex ſub gravibus pœnis vetet, ne etiam ſæculares Confeſſarii ad externam gubernationem, ullo modo utantur ſcientia Confeſſionis, & vide plura hanc in rem in Experientiis *Tract.* 7. *Caſu* 23. *n.* 870. *& ſeqq.* ubi ex inſtituto diſſero de licito, & illicito uſu notitiæ Confeſſionis.

21 Amplia I. Datam doctrinam, ut ſit vera etiam quando in loco, in quo non viget Tridentinum, initur occultè Matrimonium ſine teſtibus coram ſolo Parocho. Ita citati contra S. Bonavent. Silveſtrum, Angelum, Philiarchum, & alios à citatis relatos, qui putant, in hoc caſu poſſe iis negari aſſiſtentiam, ſi Parochus poſſit abſque fractione ſigilli ſe eximere, prætendendo alias cauſas. Verùm & ratio allata militat contra hunc prætextum, & non videtur practicè poſſe iſte prætextus adhiberi ſine rubore, confuſionéque pœnitentium, cum qua tamen confuſione ne quidem hi Doctores volunt ſuam ſententiam practicari.

Amplia II. Ut etiam ſit vera reſpectu illius, 22
qui non eſt Parochus, ſed ſolùm habet à Parocho poteſtatem aſſiſtendi. Sanchez *cit. n.* 14. & alii contra Paludanum, Navarrum, Rodriquez, & alios apud Sanchez *loc. cit. n.* 11. Ratio eſt, quia etiam quando talis non vult aſſiſtere, reddit Confeſſionem odioſam.

Amplia III. Ut non ſit neceſſe priùs à pœ- 23
nitentibus, ſeu pœnitente petere poteſtatem loquendi de rebus auditis in Confeſſione. Gutierez apud Palaum *loc. cit. n.* 4. cum Sanchez *n.* 15. contra Coninck, Bonacinam, & alios pleroſque, qui cenſent, ſi commodè fieri queat, teneri talem Confeſſarium petere à pœnitente facultatem loquendi de rebus in Confeſſione auditis, & ubi illam obtinuit, debere monere pœnitentem, ut abſiſtat à Matrimonio invalido, ob impedimentum in Confeſſione aliquando revelatum.

Et quamvis non inficier, hanc opinionem 24
eſſe probabilem, tum quia eſt communiſſima teſte Palao *loc. cit.* tum quia debemus impedire peccata, quoad poſſumus; quia tamen rariſſimè poteſt ex ejuſmodi monitione ſperari optatus fructus, & hanc ipſam ob rem ſequendo illam ſententiam, nimis crebrò pœnitens afficeretur rubore, abſque ullo emolumento, idcirco credibilius eſt, non adeſſe talem obligationem petendi licentiam. Cùm præſertim 25
generatim, & rectè pronuntiet Sanchez *loc. cit. n.* 16. repugnante Navarro *In Cap. Sacerdos. De Pœnit. diſt.* 6. *n.* 146. Confeſſarium ex rebus in Confeſſione auditis non obligari ad quidquam, extra illam agendum, vel omittendum, ad quod non obligaretur, ſi nullam Confeſſionem audiiſſet tota vita. Pro qua doctrina citat aliquos indeterminatè Navarrus *cit. n.* 146. & idem Sanchez in ſpecie S. Thom. *in* 4. *diſt.* 21. *q.* 3. *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 3. Paludanum *in* 4. *diſt.* 18. *q.* 8. *art.* 20. Silveſtrum *Verb. Confeſſor.* 3. *q.* 12. Verùm nil ejuſmodi reperio in S. Thoma, aut Silveſtro. Vide dicta in Experientiis *Tract.* 7. *n.* 875.

Amplia IV. Ut ne quidem liceat etiam ſe- 26
cretò petere ejuſmodi licentiam. Gutierez *De Matrim. c.* 60. *in fin.* apud Palaum *cit. p.* 13. §. 7. *n.* 5. ubi hanc ampliationem fatetur eſſe probabilem, quam utique admitterent Armilla, Bannes atque alii apud Sanchez *loc. cit.* aſſerentes (quamvis immeritò) Confeſſarium teneri poſt auditam Confeſſionem, ſe gerere in omnibus, perinde ac ſi tota vita non excepiſſet ullam. Certè periculum afferendi moleſtiam, ac ruborem pœnitenti, & quidem abſque fructu ſperato perſuadet, eſſe à Chriſto Domino interdictam poteſtatem, & jus petendæ talis licentiæ. Quamquam, quia omnes ferè Doctores apud Sanchez *n.* 15. tenent, licere ſecretò,

(petita

Digitized by Google

(petita tamen , ut multi rectiſſimè limitant ; facultate de rebus in Confeſſione auditis loquendi) dehortari à tali propoſito , poterit Confeſſarius huic ſententiæ accommodare ſe
27 in praxi. Et tunc vel maxime ſequetur eam praxin , ſi probabiliter timeat, id impedimentum aliquando detectum iri , ſicque diſſolvendum Matrimonium. Unde in caſu , qui contigit , author fui , ut Parochus , qui in Confeſſione impedimentum impotentiæ cognoverat, & qui poſtmodum requirebatur aſſiſtere Matrimonio ejuſmodi impotentis , ſecretò peteret ab eo licentiam loquendi de Confeſſione , eáque impetrata illum dehortaretur. Quòd ſi dehortationes tales inſuper habeantur , tum debet ſe gerere Parochus, ac ſi penitus ignoraret impedimentum. Et verò præſumere debet , nil profuturam admonitionem , ſi fortè jam in ipſa Confeſſione priùs omni modo diſſuaſit Matrimonium, tanquam illegitimum , at nihilominus poſt diſſuaſionem petit ab eo pœnitens , ut & denuntiationes faciat , & copulet , ſicuti etiam faciendum indicavi in ſpecie facti.

28 Quòd ſi Sejus eſſet mihi ante Annum Confeſſus illud peccatum , ex quo gignitur impedimentum , & iterum hodie ſuam conſcientiam exonerans, nil quidem dicens de illo peccato , attamen addens , ſe craſtino eſſe ducturum Bertham, cum qua habet impedimentum, tenerer juxta Lugonem per ſe loquendo revocare illi in mentem id impedimentum , quia teneor pœnitenti in mentem reducere priſtina peccata , quando neceſſe eſt ad ejus ſalutem. Lugo *Tom. 3. in 3. Part. diſp. 23. n. 127* &
29 Dicaſtillo *De Pœnit. diſp. 12. n. 91.* Verùm Diana negaret hanc obligationem , utpote qui *Part. 5 Tract. 11. Reſol. 20.* cum Fagundez inficiatur , licere Confeſſario loqui in poſteriore Confeſſione de auditis in priore , niſi hæc tangat ipſe pœnitens. Quare propter horum duorum authoritatem poterit negari illa obligatio ; at negari non debet , quin ſaltem liceret ita procedere cum Sejo ; rectè enim tradunt apud eundem Dianam *Ibid.* Joann. Henriq. Malderus , ac Præpoſitus (quorum verba deſcribit ipſe Diana , addens iis Granadum , & Henriquezium noſtrum) fas eſſe , intra Confeſſionem refricare pœnitenti memoriam aliàs detectorum criminum, quando ipſe Confeſſarius judicat expedire ad ejus ſalutem ; ita enim habet uſus Confeſſariorum Doctorum, & timoratorum teſte Præpoſito , quando obtingunt ipſis pœnitentes , ſæpiſſime relabentes in idem peccatum , etiam poſt frequentes valde Confeſſiones. Vide in Experient. *Tract. 7. n. 827.*

30 Quæres II. *Quomodo ſe gerere debeat Parochus, quando extra Confeſſionem intellexit , illos , qui volunt contrahere , eſſe inhabiles ob impedimentum ?*

RESP. I. Si facta una , aut omnibus denuntiationibus intelligat , ſubeſſe impedimentum , debet negare ſuam aſſiſtentiam , licentiámque contrahendi Text. *In cap. fin. §. fin. De cland. deſponſ.* & patet ex cauſa finali denuntiationum tam ſeriò præceptarum à Concilio Tridentino *ſeſſ. 24. c. 1.*

II. Debet tamen omittere examen illius im- 31
pedimenti, non inveſtigando, an illud ſubſit, & debet remittere ad ordinarium , quia ejuſmodi examen eſt actus juriſdictionis exterioris, qua caret Parochus. Sanchez *Lib. 3. De Matrim. diſp. 15. n. 3.* Palaus *cit. p. 13. n. 2.* Coninck *De Sacramentis. diſp. 27. n. 65.* poſt Gutierez *c. 60.* *Pontium Lib. 5. c. 36. n. 8.* & alios. Et vult Palaus , hanc doctrinam eſſe veram , quando etiam ex uno contrahentium intelligit Parochus , opponi impedimentum.

Ego tamen , præſertim in Germania , in qua 32
ob amplitudinem Epiſcopatuum , non eſt tam facilis acceſſus ad Ordinarios , cenſeo , neque contra jus , neque contra conſuetudinem factorum Parochum, ſi intellecto , ſubeſſe impedimentum , quærat quale illud ſit. Quòd ſi manifeſtiſſimè appareat , eſſe planè nullum, cùm is, qui impedimentum oppoſuit , errârit vel in facto , vel in jure manifeſtiſſimo , poterit illos conjungere. Ratio eſt, quia cùm ejuſ- 33
modi examen fiat ſine ullo ſtrepitu forenſi, ſine teſtium citatione coactiva , & planè eo modo , quo poſſet facere ipſe parens ſponſæ, e. g. cùm deinde ſupponam , eſſe clariſſimè deprehenſam inanitatem allegati impedimenti, non autumo hanc reſolutionem adverſari, aut aliarum, aut noſtræ Conſtantienſis Diœceſis Conſtitutionibus Synodalibus, *Part. 1. Tit. 16. n. 44. & 45.* hæ quippe loquuntur de caſu *Controverſo.* Caveant autem Curati, ne ſint præcipites , mereantúrque pœnas *Ibid.* ſtatutas ; ergo conſulant in hac materia ſuos Reverendos Dominos Decanos, aut ea , quæ fuſius in hanc rem ſcripſi in Experientiis *Tract. 10. Caſu 9. n. 363.*

III. Parochus prædictam aſſiſtentiam nega- 34
re debet , etiamſi unicus teſtis impedimenti ſeſe offerat. *Cap. Præterea. De ſponſal.* Coninck *cit. diſp. 27. n. 67.* Debet autem ille teſtis eſſe 35
juratus , & omni exceptione major. Coninck *diſp. 23. n. 47.* Riccius , & Bonacina *cit. q. 3. De Matrim. p. ult. n. 13.* qui dicat, ſe ſcire, nam teſti ex auditu ſolo etiam hîc non creditur. Coninck *Ibid. n. 79.* & Bonacina *loc. cit.* niſi quando agitur de probanda conſanguinitate, creditur enim juranti , ſe à duobus ſuis majoribus fide dignis audiviſſe. *Cap. Ex quadam. De teſtibus.* Covarruvias *in 4. Decret. Part. 2. c. 6.* §. 10. n. 21. Coninck *cit. diſp. 23. n. 79.*

Sed utique juramentum non debet excipe- 36
re ipſe Parochus, ſed vel informare Ordinarium, vel teſtem mittere ad ipſum, cùm auditio

teſtis

teſtis jurati ſit actus magnæ juriſdictionis. Vide dicta *Cap. præced. n.4.*

37 IV. Quòd ſi Parochus non aliunde, quàm ex propria experientia, ſeu ſcientia extra Confeſſionem habita cognoſcat impedimentum, debet imprimis occultè, paternéque monere ſponſos, ut deſiſtant. Si nolint, negabit ipſis ſuam aſſiſtentiam. Gutierez *c.60. n.10.* Sanchez *cit. diſp. 15. n. 6.* Coninck *cit. diſp. 27. n.67.* Bonacina *cit. n. 13.* Perez *De Matrimon. diſp. 43. ſect. 9. n.3.* contra Baſilium Pontium
38 *L.5.c.35.* apud Palaum. Ratio eſt, tum quia *c. fin. De cland. ſt. deſponſat.* abſolutè triennali ſuſpenſione ab officio punitur Parochus, qui non prohibet volentes contrahere in gradibus prohibitis; tum quia tenetur, quoad poteſt, impedire tanta mala, quanta ſolent evenire ex matrimonio invalido, tenetur, inquam, tum ratione officii, tum ea ratione, qua reliqui, quos quidem, ſi ſint conſcii impedimenti occulti, obligatos eſſe illud manifeſtare conſtat ex *Cap. Tua. De cognatione ſpirit.* tradúntque Gloſſ. *in cit. cap. fin. verb. voluerint*, Coninck *diſp. 23. dub. 11.* Bonacina *q.2. De Matrim. p.6.* Perez *loc. cit. ſect.6.* Et quidem ſub mortali. Sanchez *Lib. 3. De Matrim. diſp.13. n. 2.* contra Angelum, Navarrum, & Henriquez apud Sanchez *loc. cit.* ratos, quando impedimentum eſt ita occultum, ut non poſſit probari teſtibus, illum, qui ſolus id novit, non obligari denuntiare.

39 Verùm refutantur inde, quòd quando agitur de ſolo damno avertendo, & non de pœna alicui inferenda, admittatur, ſufficiátque teſtimonium unius omni exceptione majoris. Ita omnes teſte Sanchez *Lib. 1. De Matrim. diſp. 71.* ubi latè de teſtibus impedimenti; & deſumitur ex *C. Præterea. De ſponſal.* Vide dicenda
40 *cap.42. ſect.3.* Limita doctrinam de teſte: niſi ex denuntiatione grave incommodum ipſi, aut publicum ſcandalum immineat, tunc enim non tenetur denuntiare impedimentum. Coninck *n.62.* Bonacina *cit. p.6. n.20.* quod fortè etiam de Parocho dicerent Bonacina & Coninck.

41 Nec obeſt principali doctrinæ, quòd occulto peccatori, petenti publicè Euchariſtiam, miniſtrare oporteat. S. Thom. *3. Part. q. 8. art. 6. in Corp.* Etenim hoc argumento rectè probatur, Parochum non poſſe ſponſis ſuam aſſiſtentiam ex ejuſmodi notitia negare ob quodlibet peccatum mortale, ſed ſolùm ob illa, quæ prævidentur tractura poſt ſe multa alia, ſicuti fit, quando quis contrahit cum qualicunque impedimento dirimente, aut cum voto caſtitatis. Coninck *diſp. 27. n. 29.* Palaus *cit. p.13. n.4.*

42 Eſt verò circa teſtes, & Parochum inſuper obſervandum, quando detectio impedimenti conjuncta eſt cum infamia contrahentium, non eſſe detegendum, niſi certò conſtet de illo, quia ob ſuſpiciones leves, aut incertos authores non eſt fas certam infamiam parere; at verò, quando non timetur infamia illorum, ſufficit probabilis opinio de impedimento, quia tunc prodeſſe poteſt, non tamen obeſſe. Coninck *loc. cit. n.62.* probatúrque ex *Cap. fin. De clandeſt. deſponſ.* ubi dicitur: *Cùm apparuerit probabilis conjectura contra copulam contrahendam, contractus interdicatur expreſſè; donec &c.*

Quæres III. *An Parochus poſſit conjungere* 43
illos, quos novit obtinuiſſe diſpenſationem pro impedimento in ſolo foro conſcientiæ?

RESP. Vel illud impedimentum denuntiatur ipſi ab aliquo, vel non denuntiatur, ſed aliunde novit? Si denuntietur, peccat conjungendo. Sanchez *Lib. 3. De Matrim. diſp. 15. n.15.* Coninck *diſp. 27. n.64.* Bonacina *q. 3. De Matrim. p. ult. n.15.* Idcirco enim talibus diſpenſationibus additur, eas non patrocinari in foro externo, ſeu contentioſo, ut is, cui impedimentum, more conſueto denuntiatur, ſe gerat, perinde ac ſi ignoraret factam diſpenſationem. Palaus *diſp. 2. De Matrim. ſeu ſponſal. p.13. §.7. n.6.* Sanè limitata cauſa limitatum producit effectum. *L. In agris. De acquir.*
rer. dominio. Si verò nemo denuntiat illud im- 44
pedimentum, poteſt Parochus diſſimulare, ſe nôſſe. Sanchez, Coninck, Bonacina *ll. cc.* cum Reginaldo *Lib. 31. n.241.* & Gutierez. Ratio eſt, qui ex una parte certum eſt, illum, aſſiſtendo tali matrimonio non cooperari ad ullum peccatum, cùm ſupponatur diſpenſatio eſſe valida; ex altera autem parte etiam conſtat, ea diſpenſatione non prohiberi quidquam, niſi ut uſus illius diſpenſationis non proſit in foro externo, ſeu judiciario, ut loquitur Breve diſpenſationis (referendum & explicandum infrà hoc *cap.37. ſect. 5.*) *lit. dd.* ſeu Clauſulâ 27. quæ explicatur *ſubſect.6.* hoc ipſo autẽ, quòd nemo denuntiet impedimentum, fit conſequenter, ut ad forum judiciarium non deveniat ea diſpenſatio.

Quæres IV. *Quid agendum ſit Parocho ſcien-* 45
ti, ſponſos eſſe implicitos impedimento dirimente, ſed quia id probare nequit, & ſponſi falſis teſtibus probant, ſe non eſſe impeditos, jubetur ab Epiſcopo illos conjungere?

RESP. Non peccat parendo Epiſcopo. Sanchez *cit. diſp. 15. n. 12.* Bonacina *loc. cit. n.13.* Palaus *loc. cit. n.7.* Ratio eſt, quia poſſumus ſalva conſcientia ſubminiſtrare alicui ex rationabili cauſa materiam peccati. Suprà *c.13. n.47.* atqui in tali caſu Parochus plus non facit, quàm quòd ſubminiſtret materiam peccati, tradendo corpus viri uxori, & viceverſa; ſi tamen propriè tradere dicendus eſt, cùm ipſe non ſit propriè miniſter hujus Sacramenti, ſed ſinguli conjuges. Laymann. *Lib.5. Tract.10. p.2. c.2.* ex communi contra Canum.

Porrò,

Digitized by Google

46 Porrò, quando Epiſcopus novit, aliquos velle contrahere, qui habent impedimentum, ſi novit ex aliorum denuntiatione, debet eos impedire. *Cap. final. De clandeſt. deſponſ.* & quidem etſi ſciat, obtentam eſſe diſpenſationem pro foro interno ſolo. Palaus *loc. cit. num. 6.* nam, uti dixi, ea non valet pro foro contentioſo; ut proinde etiam quando novit Epiſcopus, eſſe jam reipſa contractum matrimonium per ejuſmodi diſpenſationem, teneatur illud reſcindere, ſeu conjunctos ſeparare. Palaus *loc. cit.* Coninck *n. 64.* Sanchez *Lib. 3. De Matrim. diſp. 15. n. 15.*

47 Si verò illud impedimentum ſola propria notitia, & non aliunde compertum habeat, putat Palaus *loc. cit. n. 7.* teneri conjungere, eò quòd nemo poſſit eſſe judex ſimul, & teſtis *Cap. Nullus 4. quæſt. 4.* & eò quòd *Cap. Ex tenore. De tempor. ordinat.* ſtatuatur, illum eſſe ordinandum, quem Epiſcopus privatim novit eſſe irregularem, citátque ipſe pro ſua ſententia Sanchezium *cit. diſp. 15. n. 14.* & Ægidium Coninck *cit. diſp. 27. n. 67.* Verùm Sanchez expreſſè reſtringit ad caſum, quo Epiſcopus ſcit eſſe pro foro interno diſpenſatum, & Coninck omnino contrarium ibidem docet, proindéque addit, teneri Epiſcopum illud impedimentum deferre ad Nuntium Apoſtolicum, aut ad alium legitimum Superiorem, oſtenditque, illud *cap. Ex tenore* non rectè allegari.

48 Certè ſicut poteſt in hiſce cauſis idem eſſe teſtis, & accuſator, ſeu denuntiator, ita videtur eſſe poſſe idem teſtis, & judex, cùm hic non agatur de cujuſquam punitione, aut propriè dicta condemnatione.

SECTIO III.

De judice cauſarum matrimonialium in foro interno, ſeu Confeſſario.

SUMMARIUM.

Confeſſarius negabit abſolutionem volenti permanere in Matrimonio, quod contraxit cum impedimento per vincibilem errorem ignorato. 49.
Quomodo autem ſe geret cum eo, qui laborat ignorantia invincibili? 52. *& ſeqq.*
Quid ſi illa ignorantia ſit juris naturalis? 56.
Aut ceſſura in detrimentum innocentis? Ibid.
Confeſſarius non tantùm non tenetur monere, ſed etiam tenetur non monere, 58.
Clauſula: Non oportet facere; Non debemus facere, *quomodo ſint intelligendæ?* 60.
Quid ſi prævideatur pœnitens permanſurus etiam ex malitia in Matrimonio invalido? 62.
Quid ſi ignorantia cedat in grave damnum publicum? Ibid.
Quid ſi monitio putetur jam quidem non profutura, at profutura poſtmodum? 64.
Quid ſi pœnitens dubius de valore Matrimonii interroget Confeſſarium? 65. *& ſeqq.*
Nonnullæ actiones, quæ videntur eſſe mendacia realia, revera non ſunt talia. 68.
Confeſſarius cognoſcens, pœnitentem velle contrahere cum impedimento ignorato, tenetur arctius hunc monere, quàm illum, qui jam contraxit. 69. *& ſeqq.*
Quid ſi dubitet Confeſſarius, ſitne ſua monitio profutura, an obfutura? 73.
Quomodo ſint practicandæ doctrinæ de obligatione monendi, aut non monendi pœnitentem ignorantem impedimentum Matrimonii? 76.
Quænam faciant ſpem, fore ut admittatur fructuoſè detectio impedimenti? 80.
Quis modus impetrandi facilè diſpenſationem? 81.

QUæres I. *Quomodò ſe debeat gerere Confeſſarius cum pœnitente, qui Matrimonium reipſa jam iniit cum impedimento aliquo dirimente?* 49

RESP. I. Vel pœnitens ignorat impedimentum, vel non ignorat. Si ignorat, vel vincibiliter, vel invincibiliter? Si non ignorat, tum vel ſcit, graviter peccari contrahendo cum illo impedimento, vel non ſcit? Quando vincibiliter ignorat illud impedimentum, tenetur Confeſſarius non diſſimulare, ſiquidem ignorantia pœnitentis ſit lætaliter culpabilis. Ita tenent omnes, teſte Sanch. *Lib. 2. De Matrim. diſp. 38. n. 2.* atque adeò tenetur non dare abſolutionem. Ratio eſt, quia Confeſſarius 50 non poteſt abſolutionem impertiri malè diſpoſito. Navarr. *in Manuali c. 10. n. 4.* cum communi omnium. Tenetur quoque illum commonere de ſuo errore. Sanch. *loc. cit.* cum aliis communiter. Quia fieri poteſt, ut commonitus reſipiſcat; & quamvis non reſipiſcat tunc, fortè tamen alio tempore confitebitur ſuum ſacrilegium.

RESP. II. Id ipſum faciendum eſt Confeſſario, quando pœnitens novit quidem impedimentum, ſed ex ignorantia culpabili neſcit eſſe graviter vetitum inire Matrimonium cum tali impedimento. Ratio eſt, quia etiam in hoc caſu pœnitens eſt malè diſpoſitus ad abſolutionem. Unde Sanchez *loc. cit.* Tannerus *Tom. 4. diſp. 6. quæſt. 9. dub. 5. num. 101.* & alii exprimunt, negandam eſſe abſolutionem laboranti ignorantia vincibili juris, vel facti. 51

RESP. III. Quando pœnitens laborat ignorantia invincibili impedimenti, tenetur per ſe loquendo Confeſſarius illius impedimenti conſcius, eum monere de illo impedimento. Ita omnes. Ratio eſt, tum quia *potens alios ab errore revocare, & tacens, ſe ipſum errare demon-* 52

monſtrat. Text. *cap.* 2. *De hæret.* tum quia Con-
feſſarius debet eſſe *diſcretus, & cautus, ut more
periti medici ſuperfundat vinum, & oleum vul-
neribus ſauciato.* Text. *Cap. Omnis utriuſque. De
pœnitent. & remiſſ.* eſt autem ejuſmodi igno-
rantia vulnus quoddam; ergo teneturConfeſ-
ſarius per ſe loquendo docere pœnitentem,
53 ignorantia etiam invincibili laborantem. Un-
de ſi ſperat, ſe, detegendo errorem, effectu-
rum, ut pœnitens deſiſtat à propoſito ineundi
Matrimonii, obligatur per ſe loquendo errorē
detegere. Tannerus *loc. cit. n.* 102. cùm aliis
mox citandis.

54 RESP. IV. Quando tamen Confeſſarius
prævidet, ſe ſua monitione nihil effecturum,
non tenetur monere pœnitentem. Bonacina
De Matrim. q. 3. *p. ult. n.* 4. Filliuc. *Tract.* 10.
p. 1. *n.* 97. Sanchez *loc. cit. n.* 6. Tannerus *loc.
cit. n.* 101. Cardinalis de Lugo *Tom.* 3. *in* 3.
part. diſp. 22. *ſect.* 2. Coninck de Sacrament.
diſp. 8. *dub.* 17. *num.* 137. loquentes in ſpecie de
ignorantia impedimenti matrimonialis, cùm
Illuminato Morono *Reſponſo* 98. explicante
mirificum, & lepidum caſum matrimonialem.
55 Ratio eſt, tum quia *Cap. Quia circa. De conſan-
guin. & affinit.* reſcribit Pontifex, eſſe diſſi-
mulandum cum illo, qui contraxit cum impe-
dimento dirimente, ſi grave ſcandalum ex ad-
monitione immineret; tum quia *ſi ſcirem, tibi
non prodeſſe, te non monerem, non te terrerem,*
inquit ſapienter S. Auguſtinus *Hom.* 41. *inter*
50. relatus *Cap. Si quis.* 2. *De Pœnit. diſt.* 7.
tum quia *nulli laqueum injicere debemus*, inquit
Gelaſius Papa, relatus *Cap. De viduis.* 2. 27.
q. 1. tum quia non teneor monere, aut corri-
gere ignorantem, vel malè agentem, quan-
do prævideo, me nihil effecturum. S. Thom.
2. 2. *q.* 33. *art.* 6.

56 Amplia præcedentem reſponſionem I.
Etiamſi illa ignorantia ſit juris divini, aut
etiam naturalis. Ita citati cum aliis apud San-
chez *n.* 9. contra nonnullos ideo fruſtra limi-
tantes, quòd argumenta antè allata æquè pro-
cedant, ubi eſt ignorantia juris naturalis, aut
divini, quàm ubi juris humani.

Amplia II. Etiamſi peccatum laborantis
ignorantia invincibili, cedat in alterius inno-
centis detrimentum. Ita rurſum citati, contra
nonnullos. Ratio eſt, quia cùm ſupponamus,
pœnitentem non deſtiturum à matrimonio al-
teri damnoſo, quantumvis moneatur, omiſſio
monitionis non poteſt dici cauſa illius damni;
imò erit illa monitio planè fruſtra; ergo hoc
ipſo non adhibenda, imò neceſſariò omitten-
da ob periculum præcipitandi pœnitentem in
peccatum formale, ut mox dicam.

57 Amplia III. Etiamſi reipſa profutura ſit pœ-
nitenti monitio, ſi tamen conjuncta ſit cum
graviſſimo incommodo ipſiuſmet, vel alterius.
v. g. prolis, non tenetur Confeſſarius eum
monere. Sanchez *loc. cit. n.* 10. *in fin.* Bonacina
De Matrim. q. 3. *punct. ult. n.* 4. Lugo *loc. cit.
n.* 27. Coninck *n.* 136. *juncto n.* 137. Moronus
loc. cit. Ratio eſt, quia Confeſſarius non tene-
tur pœnitentem cum bona fide procedentem
inducere ad res valde arduas, ac perdifficiles
ſibi, alterive. Lugo *loc. cit.* 58

Amplia IV. prædictam reſponſionē quintam,
cū duabus primis ampliationibus, ut non tan-
tùm non teneatur Confeſſarius in prædictis ca-
ſibus monere pœnitentem, ſed etiam teneatur
non monere. Sanch. *loc. cit. n.* 7. Coninck, Lugo,
Tannerus *ll. cc.* Reginaldus *loc. cit. n.* 48. Mo-
ronus *loc. cit.* poſt Medinam, & alios. Ratio 59
eſt, quia nulli laqueum injicere debemus. *Cap.
De viduis.* 2. 27. *q.* 1. cujus ſententiæ ſenſus eſt
hic: debemus non injicere cuiquam laqueum.
Etenim hæ voces: *Non oportet facere: Non de-* 60
bemus facere, accipiuntur (idcirco hoc expri-
mo, quia ſcio fuiſſe ſemel in conſeſſu graviſſi-
morum virorum fruſtra de hoc dubitatum)
plerumque in jure utroque pro: *Oportet non
facere, debemus non facere*, ut poſſem innume-
ris legibus, & capitulis utriuſque juris proba-
re, & patet nominatim ex *Cap. Non debet. De
Reg. Iur. in* 6. *Cap. Delictum. eod. Cap. Ex eo. eod.
Cap. Imputari. eod. L. Non debet. ff. De Reg. Iur.
L. Non eſt. eod. L. Nemo debet. eodem.* Atqui re-
vera injicitur laqueus illi, qui cùm eſſet ob
ignorantiam invincibilem liber periculo pec-
candi formaliter, & merendi infernum, per
Confeſſarii admonitionem incurrit pericu-
lum peccandi formaliter, & iram divinam pro-
merendi. Accedit, quòd correctio, & conſe- 61
quenter monitio debeat omitti, quando per
eam futurus eſt deterior is, de cujus correctio-
ne agitur. S. Thom. 2. 2. *q.* 33. *n.* 6. *in Corp.*
communiter receptus.

Amplia V. Etiamſi Confeſſarius prævideat, 62
pœnitentem in invalido matrimonio perre-
cturum, non ex ſola infirmitate, ſed ex mali-
tia. Sanchez *loc. cit. n.* 18. Reginald. *cit. n.* 46.
Moronus contra Cordubam. Ratio eſt, quia
doctrina nunc primùm allata ex S. Thom. in-
telligenda eſt etiam in hoc caſu, & per ſe ex
fine correctionis patet. Repete ſententiam S.
Auguſtini relatam ſuprà *n.* 54. Conſentit Di-
caſtilio *De Pœnit. diſp.* 10. *n.* 532.

Limita reſponſionem quartam cùm amplia-
tionibus I. niſi illa ignorantia impedimenti,
ſeu matrimonium cum prædicta ignorantia
continuatum cedat in grave damnum publi-
cum. Ita citati in decurſu. Ratio eſt, quia
ſcandala, & mala publica præferenda ſunt
privatis, quandoquidem bonum publicum eſt
divinius privato. S. Thom. 2. 2. *q.* 39. *art.* 2. *ad*
2. & *cap. Bonæ* 1. *De Poſtulat. Prælat.*

Confirmatur ex Capitulo, *Qui ſcandalizave-* 63
rit, De Reg. Iur. in 6. ubi dicitur: *Utiliùs ſcanda-
lum naſci permittitur, quàm veritas relinquatur.*

Cujus

Digitized by Google

Cujus inter reliquos eſt hic ſenſus, quòd ſit
conſultiùs dicere, aut facere aliquid profu-
turum communitati, ex quo per accidens ori-
turum ſit in uno, alteróve particulari ſcanda-
lum, quàm veritatem diſſimulare cum com-
munitatis damno poſitivo, vel negativo. Vi-
de Coninck *n.* 138. & Joannem Streinium
in cit. Reg. 3.

64 Limita II. Niſi ſpes ſit illam monitionem,
quæ tunc nihil profutura videtur, pauló pòſt
profuturam, Medina *Cod. De Confeſſione. q.* 16.
Reginald. *n.* 47. Bonac. *num.* 12. tunc enim
eſt pœnitens monendus de impedimento, ſed
poſt jam impertitam abſolutionem, ne ſi mo-
neatur antè, ob turbationem impediatur gra-
65 tia, & fructus Sacramenti. Sicut citati. Li-
mita III. Niſi pœnitens dubius de valore ſui
Matrimonii, interroget Confeſſarium, tunc
enim tenetur aperire veritatem. *Sanch. n.* 24.
Lugo *n.* 29. Reginaldus *n.* 44. Filliuc. *n.* 99.
cum aliis communiter. Et quidem quidquid
demum ſequatur. Coninck *n.* 140. quem ſe-
quitur Bonacina *n.* 11. & videtur omnino con-
ſentire Laymannus *loc. cit. n.* 6. Rationem ad-
ferunt, quia ſi tali caſu Confeſſarius nihil re-
ſpondeat, ejus taciturnitatem interpretabitur
pœnitens in ſuum favorem, exiſtimabítque, à
Confeſſario approbari ſuum Matrimonium, &
ſic erit Confeſſarius cauſa peccati ſaltem ma-
terialis.

66 Ego tamen exiſtimo cum Tannero *n.* 103.
& à fortiori cum Morono *loc. cit. n.* 69. ſi gra-
viſſima mala immineant ex clara veritatis ma-
nifeſtatione, poſſe Confeſſarium diſſimulare
veritatem, non quidem dicendo, Matrimo-
nium eſſe validum, etenim nullo caſu men-
tiri licet, ſed diſſimulando, ſe audiſſe, ſe me-
morem eſſe, ſicuti cum illo, qui inani ſcrupu-
lo dubius eſt, agendum cenſent Sanchez, &
Reginaldus *ll. cc.* non planè repugnante Car-
dinalde de Lugo *n.* 29. & probabile reputan-
67 te Dicaſtillo *loc. cit. n.* 541. Ratio eſt, quia etſi
Confeſſarius prævideat, ſuum ſilentium à pœ-
nitente acceptum iri pro approbatione tacita
Matrimonii, quia tamen illud ſilentium nec
ex natura rei, nec ex inſtituto ſignificat ejuſ-
modi approbationem, & adeſt graviſſima cau-
ſa non aperiendi veritatem, ſed dandi potiùs
occaſionem falſi judicii, non videtur poſſe il-
68 lud ſilentium haberi pro mendacio reali. Sicuti
nec ſimulatio metus, *Ioſ.* 8. *verſ.* 15. nec fictio
euntis longiùs *Luc.* 24. *verſ.* 28. nec geſtatio
veſtis Turcicæ, aut vexilli Turcici ad diſſimu-
landam Religionem Catholicam, accenſenda
ſunt mendaciis realibus, ut de Joſue, & Chri-
ſto Domino explicant interpretes, de veſte, &
vexillo Turcico Laymannus *L.* 2. *Tract.* 1. *c.*
11. Sanchez *L.* 1. *Moral. c.* 4. Diana *P.* 5. *Tract.*
7. *Reſol.* 33. Tannerus *Tom.* 3. *diſp.* 1. *q.* 7. *n.*
110. & nos infrà *cap.* 51. cùm tamen hæc tria
genera actionum exercita in iis circumſtan-
tiis, in quibus admittuntur à bonis Theologis,
æquè, aut magis apta ſint ſignificare rem fal-
ſam, ſeu ingenerare falſam opinionem, quàm
taciturnitas Confeſſarii.

Quæres II. *Quid agere teneatur Confeſſarius,* 69
*quando ex pœnitente intelligit, illum cogitare con-
trahere Matrimonium cum impedimento?*

RESP. I. Clarum eſt, eſſe reſpectu talis pœ-
nitentis uſurpandas ſecundam, tertiam, quar-
tam, ſuperiùs pro illo, qui jam contraxit, alla-
tas Regulas cum declarationibus, & limita-
tionibus indicatis. Etenim rationes illic alla-
tæ habent hîc locum à potiori.

RESP. II. Etiam reſponſio allata quinto lo- 70
co, ſeu *n.* 54. poteſt habere locum, reſpectu
illius, qui ex ignorantia invincibili contra-
cturus eſt Matrimonium cum impedimento
dirimente. Ita ſingulariter exprimunt San-
chez *cit. diſp.* 38. *n.* 6. *in fin.* Reginaldus *cit.*
L. 2. *n.* 46. Laymannus *cit. L.* 5. *Tract.* 6. *c.* 15.
n. 6. ac Moronus. Ratio eſt, quia generatim
loquendo, & abſtrahendo à limitationibus ſu-
prà indicatis, non tenetur Confeſſarius, aut
quiſpiam alius monere laborantem ignoran-
tia invincibili, quando ea nihil profutura, ſed
potiùs obfutura videtur; certè nulla lex ob-
ligat ad actus inutiles, & otióſos *cap.* 2. *diſt.* 4.
multò minùs ad pernicioſos. Et hanc con- 71
cluſionem eſſe veram etiam cum ampliatio-
ne quarta *n.* 58. allata tradit Sanchez apertè
num. 7. & non obſcurè ad reliquas etiam am-
pliationes extendit idem ſequentibus. §. §.
Quæ etſi vera ſunt, verum tamen etiam eſt, 72
poſſe impedimentum longè ſæpius utiliter de-
tegi ante Matrimonium, quàm contracto
jam illo, eò quòd & generatim faciliùs impe-
diatur acquirendum, quàm impediatur acqui-
ſitum. Argum. *L. Patre furioſo* 8. *ff. De his,*
qui ſunt ſui vel alien. Iur. & ſpeciatim in hac
materia longè graviores difficultates comi-
tentur, ſequantúrque Matrimonium, aut con-
ſummatum, aut duntaxat ratum, quàm ſpon-
ſalia.

Quæres III. *Quid agendum Confeſſario, quan-* 73
*do dubitat, utrùm ſua admonitio, & impedimen-
ti detectio profutura ſit, nec ne?*

RESP. I. Etſi generatim loquendo, quan-
do ex admonitione non timetur ullum incom-
modum, ea ſit adhibenda, eſto dubitetur,
utrùm ſit profutura nec ne. Filliucius *Tract.*
28. *n.* 134. & Lugo *loc. cit. n.* 31. rectè dicens,
hoc eſſe certum; cùm etiam Medicus corpo-
ralis teneatur ægro, præbere Medicinam du-
biam, cùm non habet certò, aut probabiliter
profuturam. Sanchez *Lib.* 1. *Moral. c.* 9. *n.* 39.
quia tamen in hac præſenti materia non po-
teſt dubium de bono ſucceſſu, ſeparari à du-
bio de pernicioſo eventu, ideo illa doctrina
non habet hîc locum, ſed potiùs alia, quam

74 uterque hic Doctor cum aliis tradit. Quòd ſcilicet quando Confeſſarius dubitat, ſitne ſua admonitio profutura, an potiùs obfutura, debeat utilitatem, & damnum, item gradus ſpei,& timoris inter ſe comparare,atque omnibus penſatis eligere id,quod præponderat,non tamen metaphyſicè conſiderando exceſſum.

75 Dicaſtillo *loc. cit. n.*544. Et verò Laymannus *cit. cap.*13. *n.*6. ita arbitratur: *Si de Matrimonio non contracto, ſed contrahendo agatur, plerumque ejus occultum impedimentum, ſignificandum eſt, ſi aliqualis ſpes ſit, perſuaderi poſſe pœnitentem, ut ab eo abſiſtat, vel diſpenſationem impetret, idque partim ob reverentiam Sacramenti, ne invalidè ſuſcipiatur, partim ob alia multa incommoda, quæ ex invalido conjugio conſequi ſolent.*]

76 Quæres IV. *Quomodo practicandæ ſint doctrinæ indicatæ in hac Sectione?*

RESP. Hoc modo. Quando tibi obtingit pœnitens, quem certò nôſti irretitum impedimento dirimente, de quo tamen nullam omnino mentionem facit, debes, poſtquam finiit is enarrationem ſuorum peccatorum, eum benignè interrogare: Anne ſuam conſcientiam integre exonerârit: an nullo ſcrupulo circa ullam materiam angatur; ita tamen circumſpectè eſt hoc faciendum, ut tali interrogatione, aut interrogandi modo non ingeneretur abſque fructu pœnitenti conſcientia dubia, atque perplexa, ſicuti ſingulariter notat Sanchez *loc. cit. num.*3, & ex eo Bonacina *loc. cit. n.*10.

77 Si reſpondeat pœnitens, ſibi nil ſcrupuli remanere, tunc præſume, eum laborare ignorantia potiùs invincibili, quàm vincibili, tum quia *præſumitur ignorantia* (inculpabilis) *ubi ſcientia non probatur.* Text. *Cap. Præſumitur. De Reg. Iur. in* 6. tum quia nemo præſumitur eſſe malus, niſi probetur. *L. Omni. Cod. De inoff. Teſtam.* Eſt autem malus, & peſſimus, qui ignorantia vincibili tantæ rei laborans negat, ſe ſibi eſſe conſcium ullius peccati. Poteſt autem illa invincibilitas ſæpe præſumi, quando eſt quæſtio de jure humano, non omnibus noto, aut circa quæſtiones facti. Tannerus *loc. cit. n.*101.

78 Si verò ad hanc interrogationem reſpondeat pœnitens, ſe non ampliùs multum habere, quod dicat (hac enim phraſi utentes quandoque audivi) tum ſanè urgendus eſt, ut illud *non multum* aperiat, cùm ſit ſatis probabile, deſignari ab illo dubium de ſui Matrimonii valore, adeóque laborare dubia, vel vincibiliter erronea conſcientia, cum qua non poſſe ab-
79 ſolvi, conſtat ex dictis *num.* 50. At verò, quando ex conjectura paulò antè *num.*77. indicata veroſimiliter credis, intervenire ignorantiam inculpabilem, tum apud temetipſum examinare debes, utrùm ſpes ſit, illum acquieturum tibi præcepturo vel omnimodam, vel ſaltem à toro (prout circumſtantiæ ferent) ſe-
parationem. Ad quam ſpem concipiendam 80
faciunt crebræ, gravéſque inter ipſum, & putatitiam uxorem rixæ, magna ætatis diſparitas, impedimenti abſque culpa contracti qualitas &c. Sicuti vice verſa amor mutuus, ætas parilis, prolium copia, ſcelus detegendum &c. reddunt perdifficilem ſeparationem, ſicuti ego ſum expertus.

Quòd ſi Confeſſarius poſſit diſpenſare, aut 81
facilè impetrare diſpenſationem, tum plerumque diſſimulare non debet, quia etſi nunc invincibilis ignorantia adſit, ea tamen ſucceſſu temporis removeri poteſt, ut ſapienter monet Laymannus *cit. num.* 6. Modus autem 82
facilè impetrandi diſpenſationem pro foro interno eſt, ſi Romam ſcribatur ad aliquem Patrem Pœnitentiarium Ordinis Prædicatorum vel, Minorum de obſervantia, vel noſtræ Minimæ Societatis. Etenim ex Pii V. Inſtituto, Anno 1570. hi Religioſi Ordines funguntur officio Pœnitentiariorum in tribus præcipuis Urbis Eccleſiis, ut etiam refert Franciſcus Sacchinus 3. *Part. Hiſtoriæ Societ. Libr.*6. & magna cum charitate Eminentiſſimo Domino Cardinali ſupremo Pœnitentiario exhibent ſupplicationes, impetrant gratiam petitam, mittúntque in diverſas Europæ Provincias. Quæ autem circumſtantiæ in literis pro 83
diſpenſatione ad Pœnitentiariam mittendis exprimendæ ſint, docent Filliucius *Tract.* 10. *Part.*2. *cap.* 10. *num.*25. *& ſeqq.* ubi etiam indicat illas, quæ in literis ad Datariam, ſeu Cancellariam Apoſtolicam, atque adeò pro foro externo miſſis exprimi debent. Nos infrà *n.* 180. referemus ſpectantes ad Pœnitentiariã.

NB. Tranſlatio materiæ interrupit num. marg.

SECTIO IV.

Complura Corollaria deducuntur ex dictis Sectione præcedenti.

SUMMARIUM.

Quatenus Confeſſarius teneatur pœnitentem urgere ad reddendum debitum conjugale, caſu, quo Matrimonium eſt invalidum? 100.

An licitè dicet tali, eam, cum qua contraxit, eſſe ejus uxorem? 102.

An liceat rem imperare materialiter malam? 104.

Quid aget idem Confeſſarius audiens, gliſcere famam de invaliditate Matrimonii ſui pœnitentis? 106.

Quid quando intelliget, pœnitentem velle ducere viduam, cum qua ante viduitatem patravit adulterium, promittens, ſe eam ducturum poſt mortem mariti? 107.

Quid

Quid circa hæc, & alia doceat experientia? 109.
Inſtantia Confeſſarii imprudentis. 111.
Quando diſſimulatione utendum? 112.
Quando non utendum? 113.
Quid ſi ex detectione impedimenti nihil aliud ſit ſecuturum, quàm magna triſtitia alterius partis? 115.
Quid ſi ſeparatio ceſſura ſit in ejus ruinam grandem? 117.
Caveat Confeſſarius, ne in ſimilibus caſibus utatur illicitè notitia Confeſſionis. 119. *& ſeqq.*
Quid ſi in caſibus, quibus permittitur diſſimulatio impedimenti occulti, prævideatur fore, ut obtingat primogenitura illi, cui minimè debetur à parte rei? 125.
Quid ſi prævideatur celebratum iri contractum illicitum? Ibid.
Confeſſarius caveat in hac materia, ne plus reſpondeat, quàm interrogetur. 126.
Proponitur Caſus hanc in rem. 127.
In dubio, an Matrimonium bona fide initum valeat, haberi debet pro valido. 130.
Sæpe non debet Confeſſarius imperare pœnitenti jam agnoſcenti impedimentum, & volenti permanere, ſed legitimo modo, in jam inito, ut de hoc moneat uxorem pro novo conſenſu. 132.
Quid ſi ſciat, uxorem non renovaturam conſenſum, ubi intellexerit nihil valere ſuum Matrimonium? 135.
Non debet hic laborare de præſentia Parochi. 137.
Non eſt certum, defectum juriſdictionis in miniſtro Sacramentorum ſuppleri ab Eccleſia, etſi procedatur bona fide. 139.

100 POſſunt pro praxi ex dictis *Sect. præcedente* colligi hæc Corollaria.

I. Quando nôſti, aliquem laborare impedimento dirimente, & talem ex averſione, vindicta, odio conjugis putatitii nolle uti communi toro, nec reddere debitum conjugale, teneris illi imperare, ſi tuus ſit pœnitens, ut reddat debitum conjugale, poſito quòd ille pœnitens laboret ignorantia invincibili impedimenti, & quòd adſint cauſæ ſufficientes non manifeſtandi illud. Sic tenet Sanchez *Lib. 2. De Matrim. diſp. 48. num. 8.* Coninck de Sacramentis *diſp. 8. num. 139.* Reginald. *Lib. 2. n. 47.* Filliucius *Tract. 10. p. 1. num. 98.* Tannerus *Tom. 4. diſp. 6. q. 9. n. 102.* Laymannus *Lib. 5. Tract. 6. c. 13. n. 6.* noviſſimè, & bene P. Dicaſtillo *De Pœnit. diſp. 10. n. 535. & ſeqq.* contra Sotum, & Bonacinam de
101 matrimon. *quæſt. 3. punct. ult. num. 6.* Ratio eſt, quia Confeſſarius nequit abſolvere pœnitentem, niſi rite diſpoſitum. Suprà *num. 3.* Niſi autem tali pœnitenti præcipiatur ut reddat debitum, erit malè diſpoſitus; ſuppono enim eſſe ita conſtitutum, ut non ſit redditurus debitum, niſi ex Confeſſario intelligat, ſe ad id teneri, nec abſolutum iri, niſi proponat reddere.

Non obeſt I. quod objicit Bonacina: ſcilicet mentiturum Confeſſarium, ſi tali pœniten- 102
ti dicat, illam, cui ipſe non vult reddere debitum, eſſe ejus uxorem. Nam primo ſufficit, ſi dicat: *Scio, quid vos duo mutuò promiſeritis, quando copulati fuiſtis, & quòd illa promiſſio obliget ſub mortali.* Deinde, eſto dicat, illam 103
eſſe uxorem ejus, imitabitur phraſim Scripturæ, S. Joſephum vocantis identidem patrem Chriſti Domini, & ideo vocantis, quòd bona fide vulgò crederetur eſſe ejus pater.

Non obſtat II. quòd non liceat imperare 104
rem malam, etiamſi duntaxat ſit materialiter mala. Etenim vel negari poteſt cum Coninck *loc. cit.* copulam illam eſſe materialiter malam, ſeu materiale peccatum, eò quòd illud non poſſit, vel debeat vocari materialiter peccaminoſum, quod homo vitare non poteſt, non poteſt autem ille, de quo loquimur, vitare ſalva conſcientia, redditionem debiti. Vel etiam poteſt negari aſſumptum Bonacinæ, in caſu, quo præcipitur materiale peccatum, eò fine, ut evitetur formale alias inevitabile, cùm ratio dictet, è duobus malis minus eſſe eligendum. *L. Quoties nihil. ff. De Reg. Iur.* & tam multi Doctores in materia de ſcandalo tradant, fas eſſe minus peccatum ſuadere parato patrare majus; & *Cap. 13.* retulerimus tam multos affirmantes, fas eſſe ad ebrietatem provocare, quando provocati peccatum nequit alia ratione, quàm per ebrietatē ejus impediri.
Quod dixi de nolente reddere debitum ob in- 105
juſtam indignationē, idem cùm Coninck dico de nolente reddere ob Religionem voti caſtitatis, nam tale votum non eximit ab obligatione reddendi debiti.

II. Confeſſarius, qui novit gliſcere famam 106
publicam de alicujus Matrimonii invaliditate, debet ſequi doctrinam *num. 63.* traditam, quia ſcandali publici major, quàm privati ratio habenda eſt. Sanchez *num. 15.* Coninck *n. 138.* Reginaldus *n. 46.* Aſſerenti tamen pœnitenti, famam illam eſſe falſam, poterit ipſe Confeſſarius, ſi non niſi ex fama hauſit opinionem de illa invaliditate, fidem habere, utpote teſti ſimul & reo, eúmque abſolvere; cum onere tamen, ut ipſe conetur, quoad poterit, manifeſta probatione veritatis mendacem famam ſupprimere; tenetur enim quiſque ſcandala publica, quoad poteſt, tollere per veritatis manifeſtationem, aut aliam commodam rationem. S. Thom. 2. 2. *q. 43. art. 8. in Corp. & ad 5.*

III. Quando uxoratus tibi confitetur, ſe 107
carnaliter peccâſſe cum Bertha, eíque promiſiſſe, ſe illam ducturum, ſi ſupervixerit uxori, communiter debes illi dicere, ut deponat animum ejuſmodi Matrimonii, fore enim

108 nullum. Ratio eſt, quia communiter poteſt
ſperari fore ut deponat hunc animum. Et vel
maximè id faciendum eſt, quando ipſa Bertha
id confitetur, & ſignificat, ſe præcipuè ob ſpem
Matrimonii ſolere conſentire in adulterinum
congreſſum. Poſſunt nihilominus etiam in
hoc ipſum impedimentum criminis incurrere
tam graves circumſtantiæ, ut debeat Confeſ-
ſarius diſſimulare veritatem, ut ego ipſe diſſi-
mulavi ſemel.

109 IV. In hoc tamen, & ſimilibus caſibus ex-
pertus ſum, practicandam doctrinam à San-
chez *cit. diſp.* 38. *n.* 11. Bonacina *cit. punct. ult.*
num. 12. & aliis traditam, ut quando Confeſ-
ſarius videt, ſe hodie nihil profecturum, pro-
fecturum autem alio tempore, differat in a-
liud tempus monitionem de impedimento
invincibiliter ignorato. Fit enim, ut quan-
doque implicitus ejuſmodi impedimento con-
fiteatur aliquid, ex quo Confeſſarius deve-
niat in ejus notitiam, & ſimul indicet pœni-
tens, ſe velle impoſterum illi ipſi Confeſſario
110 ordinariè confiteri. In hoc caſu, ſi non poſ-
ſem concipere indubiam ſpem avertendi il-
lum à peccato materiali, differrem, donec mi-
hi bis, térve eſſet Confeſſus, quia & ſic meliùs
pervenirem in notitiam circumſtantiarum,
facientium ſpem vel deſperationem proſperi
ſucceſſus, & mea, utpote noti magis, verba
plus ponderis eſſent habitura. Videndum
tamen eſt, an, & quale ſit periculum, ne inte-
rim contrahatur (ſi necdum contractum eſt)
Matrimonium, quia ſemper difficiliùs dirimi-
tur contractum, quàm non contrahatur diri-
mendum.

111 V. Verum eſt id, quod cum Melchiore Ca-
no *in relect. De Pœnit. Part.* 6. tradit Reginal-
dus *n.* 47. & Coninck *n.* 137. ſcil. pro impru-
dente Confeſſario eſſe habendum, qui ſciens,
ſuum pœnitentem in quarto gradu affinita-
tis contraxiſſe, & in eo contracto multos An-
nos optima fide vixiſſe, copioſam prolem
ſuſcepiſſe, non abſque grandibus ſcandalis,
aliiſve graviſſimis malis poſſe fieri divortium,
manifeſtat ei vitium ſubſtantiale Matrimonii;
attamen fieri etiam poteſt in prima harum cir-
cumſtantiarum, ut neceſſe ſit manifeſtare, ex-
empli gratia, ſi credatur, quòd ille putatitius
maritus velit, & poſſit intra breve tempus im-
petrare diſpenſationem, nec aliud obſit, quàm
quòd multis Annis unà vixerint. Ratio eſt,
quia hæc circumſtantia eſt exigui momenti, ſi
conferatur cum incommodis annexis matri-
monio invalido.

112 At inquies: *Quid ſi meritò timeat, aut credat*
Confeſſarius, fore ut ille pœnitens cognoſcat pu-
tatitiam uxorem, reddendo, vel etiam petendo de-
bitum, priuſquam diſpenſatio adveniat?

RESP. In caſu, quo non poſſit facilè, ſeu
intra breve tempus diſpenſatio impetrari,
ajunt Coninck *De Sacrament. diſp.* 8. *n.* 137. &
Bonacina *De Matrim. quæſt.* 3. *punct. ult. n.* 8.
eſſe utendum diſſimulatione, propter pericu-
lum fornicationis; at quando poteſt intra
breve tempus impetrari, non exprimunt, u-
trùm ſit etiam diſſimulandum poſito illo etiam
periculo. Cenſeo ego, eſſe diſſimulandum, ſi 113
Confeſſarius ipſe ſit impetraturus diſpenſatio-
nem, eáque uſurus pœnitens, quia interim
pœnitens non admittet niſi materialem forni-
cationem. At quando non niſi per ipſum pœ-
nitentem eſt impetranda, & quidem, ut ſup-
poſui, brevi, ex. g. intra unum, alterúmve
menſem, aut trimeſtre, tum ſatius eſt ei mani-
feſtare impedimentum, cum periculo 10. aut
20. fornicationum committendarum illo tri-
meſtri (dummodo adſit propoſitum non com-
mittendi) quàm permittere illum in ſtatu, in
quo fortè mille fornicationes materiales ad-
mittet, iiſque perpetratis fortè aliunde tan-
dem innoteſcet nullitas Matrimonii.

Rationem hanc adfero, quia etſi una for- 114
nicatio formalis ſit centuplo majus malum
Theologicè loquendo, quàm mille materia-
les; illud quippe eſt majus malum, quod pri-
vat majore bono. S. Thom. 1. 2. *q.* 149. *art.* 3.
è duobus autem malis eligendum eſt minus,
attamen dare indirectè & præter intentionem
occaſionem unius, aut plurium fornicatio-
num formalium, non eſt majus malum (ſi ta-
men malum vocandum) quàm relinquere de-
liberatè in certiſſimo periculo committendi
longè plurimas materiales fornicationes, &
fortè olim formales; cùm præſertim etiam
haud quaquam ita certum ſit, fore, ut antequam
adveniat diſpenſatio, peccet pœnitens carna-
liter cum ſua Bertha, quàm certum eſt, illum,
ſi non moneatur, ſæpiſſime cum illa commix-
tum iri. Atqui in moralibus ratio certitudi-
nis multùm præponderat rationi incertitudi-
nis, ut patet per ea, quæ ex Arriaga retuli *cap.*
9. *sect.* 7. & quæ præterea habet Navarrus *in*
cap. Si quis autem. De Pœnit. diſtinct. 7. *num.*
87.

VI. Quando Confeſſarius prævidet, mari- 115
tum putatitium facturum eſſe divortium, ſi
intelligat nullitatem Matrimonii, & ex illo
matrimonio nil aliud mali ſecuturum, quàm
quòd putatitia uxor ſit perægre latura, non ex-
primunt Doctores, quid teneatur, aut poſſit fa-
cere Confeſſarius. Ego cenſerem, aperien-
dum impedimentum. Ratio eſt, quia puto, 116
eſſe in prudenti æſtimatione minùs malum (ſi
tamen malum) dare occaſionem triſtitiæ, at-
que offenſionis unius mulierculæ duntaxat,
quàm non retrahere à tot materialibus forni-
cationibus. Idem rectè diceret quiſpiam, ca-
ſu, quo proles eſt ſuſcepta. Exciperem ta- 117
men caſum, quo illud divortium cederet in
veram infamiam uxoris putatitiæ, e. g. quia
illa

Digitized by Google

illa ante matrimonium fornicata fuit cum fratre, & patruele mariti; nec enim adeſt hîc ſufficiens cauſa diffamandi illam.

118 VII. In his omnibus caſibus ſupponitur, Confeſſarium non procedere ex notitia Confeſſionis alienæ, ſed ſolùm ex notitia, quam extra Confeſſionem habet, vel ex Confeſſione illius ipſius, cui, an ſit à ſe indicandum impe-

119 dimentum, dubitat. In primis enim clarum eſt, graviſſimè peccaturum, ſi directè vel indirectè revelaret peccatum perſonæ, ex cujus Confeſſione intellexit impedimentum. Nam omnis uſus Confeſſionis, per quem directè, vel indirectè revelatur aliquod certum peccatum pœnitentis eſt vetitus, ut fuſè declaravimus in Experientiis *Tract.* 7. *Caſ.* 23.

120 Deinde etiamſi uſus illius notitiæ non haberet adjunctam ullam omnino manifeſtationem peccati, detecti in Confeſſione, ſi tamen cederet in aliquod detrimentum vel damnum illius, ex cujus Confeſſione hauſi eandem no-

121 titiam, abſtinerem ego illo uſu. Exempli gratia: Camilla mihi confeſſa eſt, ſe cum Camillo putatitio marito vivere, & agere, quoad petitionem, redditionémque debiti, perinde ac ſi eſſet verus maritus, cùm tamen ſint juncti quarto gradu affinitatis, quàm conjunctionem ignoret Camillus, ipſa autem primùm abhinc menſem cognoverit, nolit verò manifeſtare, eò quòd ſi reſciret Camillus, eſſet ipſam repudiaturus, quam tamen repudiationem ipſa ſummopere horreat.

122 In hoc caſu etſi non potuerim impertire abſolutionem Camillæ, utpote nolenti recedere à conſortio conjugali, ſeu potiùs fornicario, licèt etiam fieri utique poſſit, ut ſine ulla manifeſtatione hujus fornicarii conſortii Camillo dicam: *Mi bone vir, video te in alio ſtatu verſari, quàm putes, tuum matrimonium nullum eſt, ſiquidem certo ſcio, tuam uxorem, eſſe tuam affinem in quarto gradu, ut facilè tutè diſces, ſi probè ſubduxeris calculos*; in hoc, inquam, caſu agam in primis contra obligationem ſecreti naturalis, ſi Camillo tale quid indicâro, quia clarum eſt, Camillam ſaltem tacitè eſſe mecum pactam de ſecreto naturali, quando illud im-

123 pedimentum pandit, ſiquidem cenſetur tunc ſub tacito pacto id non manifeſtandi alicui aliquid revelari, quando ei detegitur, qui munus habet adhibendi remedium, & tanquam tali ei detegitur gratiâ Conſilii, ſolaminis, aut alterius emolumenti. Navarrus in Manuali *cap.* 25. *n.* 42. latè Molina *Tract.* 4. *De Iuſtitia. diſp.* 5. & nos ſuprà *cap.* 19. *n.* 87. Atqui ex una parte certum eſt, me, utpote Confeſſarium, habere munus adhibendi remedium, ex altera autem parte non minùs eſt certum, Camillam mihi ut tali manifeſtâſſe impedimentum.

124 Agam deinde contra obligationem Confeſſionis ſigilli, tum quia hoc ipſo indicabo Camillo affinitatem Camillæ, cùm tamen ſub ſecretum ſigilli Sacramentalis ita cadant circumſtantiæ, & objecta peccati, defectúſque etiam naturales pœnitentis, ut ſigillum violem, ſi dicam, te eſſe voto caſtitatis obſtrictum, aut illegitimo matrimonio natum, poſito, quòd id manifeſtâris mihi, dum te de violata caſtitate, aut ſuſcepto ſacro Ordine accuſabas. In Experientiis *Tract.* 7. *num.* 792. Lugo *loc. cit. n.* 52. & 55. Tum quia, non licet uti notitia Confeſſionis in grave incommodum temporale pœnitentis, eſto per eum uſum nil aliud intendatur, quàm emendatio illius. Sanchez *Lib.* 3. *De Matrim. diſp.* 16. cum plurimis, contra non paucos. Etenim iſte uſus reddit Confeſſionem valde odioſam, cùm tamen omnis uſus Confeſſionis, qui illam reddit gravem, & odioſam, ſit extra Confeſſionem ſemper vetitus, ut probavimus in Experientiis, ſeu *Tom. priore Tract.* 7. *n.* 881. ac declaravimus multis inſtantiis *n.* 891. & *ſeqq.*

VIII. Rectè ſcribit Bonacina *cit. quæſt.* 3. *De Matrim. punct. ult. n.* 7. quæ tradidimus de obligatione non indicandi impedimentum, quando non eſt ſpes efficiendi aliquid boni, extendenda eſſe ad caſus, quibus cognoſcit Confeſſarius, à pœnitente ex ignorantia invincibili poſſideri primogenituram debitam jure alteri, aut ab eodem exerceri contractum uſurarium, aut non cogitari de reſtitutione alioquin neceſſaria, aut denique agi, vel actum iri quidpiam contra jus naturale, divinum, humanum: dummodo ea vincibilis ignorantia non verſetur circa neceſſaria neceſſitate medii, & non impediant ſcandala publica, &, ut dixi, non ſit ſpes, fore ut ſi obligationem reſtitutionis v. g. intimem, reſtituat pœnitens. Ita etiam ſentiunt Doctores relati *ſect. præced.* Et ratio eſt, quia ea, quæ conveniunt in identitate rationis, non debent ſeparari in conſtitutione juris. Dynus *in cap. In argumentum.* 78. *De Reg. Iur. in* 6. 125

IX. Cautè monet Laymannus *cit. Lib.* 5. *Tract.* 6. *cap.* 13. *n.* 6. cavendum eſſe Confeſſario, ne, ſi fructum ſecuturum, non ſperet, plus reſpondeat, quàm à pœnitente interrogetur. e. g. utrùm Matrimonium contractum ab eo, qui ante nuptias ſimplici voto caſtitatis obſtrictus erat, validum exiſtat, & an uxori debitum reddere teneatur? In hoc caſu rectè reſpondebit Confeſſarius, & Matrimonium eſſe validum, & reddendum debitum, non tamen prudenter aget, ſi addat, nefas eſſe petere debitum; etſi enim revera nefas eſt petere. *Cap. Quidam. De Converſ. conjug.* & infiniti Doctores, quos enumerat, ſequitúrque Sanchez *Lib.* 9. *De Matrim. diſp.* 33. *n.* 4. quia tamen pœnitens non interrogat de petitione, non eſt opus muſcas illi injicere, præſertim cùm non ſit im- 126

probabile ſaltem ob authoritatem, quòd etiam liceat petere.

127 X. Ex hoc ulteriùs inferes, quid agendum fuerit in hoc

Non Ficto, ſed vero Caſu.

Titius Cajo Sacerdoti in Confeſſione dixit: Verſor jam decennium in Matrimonio cum Sibylla, ſed nunquam potui ſemen immittere in ejus vas, utpote nimis arctum. Quæro an peccaverim. & peccaturus ſim, illam cognoſcendo? In hoc, inquam, caſu debet Cajus aperire veritatem, de qua interrogatur, juxta dicta *n.*64.
128 *&* 65. At verò priuſquam pronuntiet, Matrimonium eſſe invalidum, debet interrogare, an cæteroquin ament mutuò Titius, & Sibylla, an verò ſæpe graviter jurgentur: habeátne Sibylla magnam parentelam, & potentem, an exiguam, aut nullam: poſſitne ipſe ejus conſortio carnali carere, nec ne? Hiſce & ſimilibus conſideratis dicet, vel non dicet Cajus, Matrimonium eſſe invalidum, adeóque rem deferendam, vel non deferendam ad Magiſtratum Eccleſiaſticum.

129 XI. Rectè P. Tannerus *Tom.* 4. *diſp.* 9. *q.* 9. *dub.* 9. *n.* 169. ita diſſerit: Non poteſt Confeſſarius propter ullum, licèt evidens Matrimonii impedimentum, matrimonium publicè contractum, & in opinione vulgi validum, etſi re ipſa invalidum, dirimere, & conjuges, quoad habitationem (quoad torum enim ultro ſe ipſos re cognita dividere tenentur) ſeparare, hoc enim judicis Eccleſiaſtici publicæ ſententiæ, ob vitandum ſcandalum, permittendum eſt, idque multò magis, ſi Matrimonii valor ſit dubius, ne fortè jus partium
130 violetur.] Ita Tannerus. Ratione cujus poſtremorum verborum: Noto in primis, in dubio an Matrimonium bona fide valeat, cenſendum eſſe valere, juxta ea, quæ diſſerit Sanchez *Lib.* 2. *De Matrim. diſp.* 41. etenim in dubio melior eſt conditio poſſidentis bona fide uxo-
131 rem. Argum. *L. In pari. ff. De Reg. Iur.* Deinde eſſe Confeſſario in præcedentibus dubiis amplectendam, quoad fieri poteſt, mitiorem, & pœnitenti favorabiliorem ſententiam juxta doctrinam in noſtro Clypeo *Clement. judicum* declaratam, probatam, defenſam toto illo opuſculo.

132 Unde ulteriùs ſubinfero, poſſe à Confeſſario perſæpe in praxi obſervari doctrinam, quam Cajetanus, Sotus, Petrus de Ledeſma, Henriquez *Lib.* 11. *cap.* 3. *n.* 6. aliique plures, apud ipſum, & Sanchez *Lib.* 2. *diſp.* 36. ſequuntur, quòd videlicet, quando matrimonium fuit ab initio invalidum, ob impedimentum criminis, cognationis, affinitatis &c. & poſtmodum unus conjugum e. g. maritus obtinuit occultè diſpenſationem, non ſit neceſſe, ut Confeſſarius præcipiat marito, ut ipſe impedimentum detegat uxori, & ab ea petat novum
conſenſum. Licèt enim verior ſit opinio San- 133
chezii, Palai *ll. cc.* Coninck *diſp.* 24. *De Sacrament. n.* 89. Bonacinæ *q.* 2. *De Matrim. p.* 9. *n.* 7. Dicaſtillo *De Matrim. diſp.* 2. *dub.* 10. omnino legendi, & aliorum, exiſtimantium, requiri, ut impedimentum detegatur per ſe loquendo, tum quia certum eſt, primum conſenſum non ſufficere, & ſecundus vix poteſt haberi, aut præſumi, niſi manifeſtetur impedimentum, tum quia ita præſcribitur in Bullis pœnitentiariæ, ut patebit ex Brevi deſcribendo *n.* 141. *ſeſſ. ſeq.*

Si tamen timeantur gravia mala ex indica- 134
tione impedimenti, poteſt in praxi habere locum doctrina illa Henriquezii, præſertim ſi maritus dicat uxori putatitiæ: Nónne vis me ſemper habere pro tuo marito? vel: Nónne ita me amas, ut ſi non eſſem tuus maritus, habere me velles? & ipſa reſpondeat: *volo: vellem.* Imò ſi uxor ſit nimis moroſa, & non ve- 135
lit reſpondere: *volo: vellem*: attamen petat ipſa, aut reddat debitum affectu conjugali, practicè tuta eſt ſententia negans, opus eſſe dicere uxori aliquid de novo conſenſu, ſed rem totam poſſe diſſimulari, ſi videl. non poſſit abſque gravi incommodo ullus conſenſus expreſſus obtineri, hanc enim ſententiam (eſto oppoſitam judicem ego veram) eſſe ob authoritatem tutam in praxi, cenſet Sanchez *loc. cit. n.* 9. Bonacina *loc. cit.* Palaus *n.* 4. & alii plures, eſto ſi uxor ſciret, matrimonium non fuiſſe ab initio validum, negatura eſſet omne ſuum conſortium, & petitura divortium. Dicaſtillo *loc. cit. n.* 90. Eſtque hæc doctrina adhuc tole- 136
rabilior, quando maritus metu, vel fictè contraxit, & deponit jam metum, ac fictionem, poſito quòd uxor ab initio conſenſerit ſine metu, aut fictione. Nam plures authores cenſent, non eſſe neceſſarium, ut uxor tunc de novo conſentiat, ſicuti præter citatos tenet Tannerus *Tom.* 4. *diſp.* 8. *q.* 4. *num.* 100. poſt S. Thomam, Bonacinam, & alios. Vide infrà *n.* 244. *& ſeqq.* & difficilem caſum quem propono in priore Tomo *Tract.* 9. *Caſ.* 20. *num.* 561.

Sed & obſervare debet Confeſſarius, nul- 137
lum ſcrupulum eſſe movendum pœnitenti, ratione præſentiæ Parochi, aut teſtium, quando fit revalidatio matrimonii antea ob impedimentum occultum invalidi, & in facie Eccleſiæ cum denuntiationibus celebrati, quia S. Pius V. ita declaravit. Navarrus *in Enchir. cap.* 22. *n.* 70. ubi etiam teſtatur ita practicari à prætorio pœnitentiariæ. Conſentit Sanchez *Lib.* 2. *diſp.* 21. Palaus *loc. cit.* §. 2. Perez *diſp.* 39. *De Matrim. ſect.* 4. cum plurimis contra alios. Et quidem in illo Brevi, quod mox ſubjiciam, expreſſè dicitur; Matrimonium, quòd per diſpenſationem revalidatur in foro conſcientiæ,

non

Digitized by Google

non eſſe revalidandum coram Parocho, & teſtibus.

138 Et quia neceſſitas aſſiſtendi Matrimonio provenit ex ſola voluntate Pontificis, illam ex vi juriſdictionis ſuæ inducentis, licèt ipſa actualis aſſiſtentia non ſit propriè actus juriſdictionis, ſed teſtis legitimi. Sanchez *Lib. 3. De Matrim. diſp. 21. n. 5.* ideo forſan inferet quiſpiam, ab Eccleſia ſuppleri defectum illius aſſiſtentiæ, ſi quo caſu ex probabili judicio Doctorum, ea tunc omittatur, cùm cæteroqui ex ſe foret neceſſaria, argument. eorum, quæ de ſuppletione defectûs, in actionibus juriſdictionalibus admiſſi ex probabili ſententia, ſeu errore publico, tradit ex communi Lugo mox citandus.

139 Quandoquidem tamen nullo modo certum, ſed duntaxat probabilius eſt, illum defectum habitualis juriſdictionis ſuppleri ab Eccleſia, ſicuti oſtendo in Experientiis *Tract. 7. Caſ. 3. n. 114.* idcirco nollem extra neceſſitatem accommodare praxi ſententiam communiorem Cardinalis de Lugo *De Pœnitent. diſp. 19. ſect. 2.* diſſentientis ab his quatuor Doctoribus, & aliis pluribus.

SECTIO V.

Quomodo intelligenda ſint Brevia Sacræ pœnitentiariæ, circa diſpenſationes matrimonii in foro conſcientiæ?

SUBSECTIO I.

Refertur formula Brevium hujus temporis, & differentiæ illarum ab antiquioribus.

SUMMARIUM.

Deſcribitur forma communium Brevium, in quibus Sacra Pœnitentiaria diſpenſat in impedimentis Matrimonii pro ſolo foro interno. 141.

Brevia hujus ætatis multùm differunt ab antiquioribus. 142.

Indicantur octo articuli, in quibus differunt. 143. *& ſeqq.*

Qui authores explicent Brevia talium diſpenſationum? 152.

140 HAnc quæſtionem non cogitabam proponere, aut reſolvere, quia tamen, dum hujus ipſius capitis materiam conſcribebam, rogatus fui per literas à quodam Confeſſario, ut ſibi reſolverem plura dubia, quæ ipſi fuerant orta circa Breve Apoſtolicum ab ipſo in hac materia expediendum, quia etiam aliàs non ſemel fui ſollicitatus quæſtionibus concernentibus hoc idem argumentum, ſcióque complures eſſe, qui hæreant ancipites, ſecutus rationem, quam tenui *ſuprà Tract. 4.* ſeu in Theſauro Indulgentiar. *Part. 2. cap. 26.* explanando commune Breve Indulgentiarum pro altaribus privilegiatis, adſcribam recens (erat recentiſſimum cùm ab hinc Annos XXII. hæc commentarer) Breve Sacræ Pœnitentiariæ Romanæ, ejúſque ſingulas clauſulas explicabo. Conſtat id verbis ſequentibus.

NIcolaus Tituli S. Mariæ Angelorum Sacræ Romanæ Eccleſiæ Preſbyter Cardinalis Ludoviſius diſcreto viro a *Confeſ-* 141 a
ſori, b *Magiſtro in Theologia, vel Decreto-* b
rum Doctori, ex c *approbatis ab Ordinario,* c
per latorem præſentium ad infrà ſcripta ſpecialiter d *eligendo, ſalutem in Domino. Ex* d
parte latoris præſentium nobis oblata petitio continebat, quod ipſe aliàs Matrimonium cum muliere, cujus ſororem antea e *carnaliter* e
cognoverat, publicè in facie Eccleſiæ contraxit, & ſucceſſivè conſummavit. Cùm autem, ſicuti eadem petitio ſubjungebat, lator prædictus ob impedimentum ex præmiſſis proveniens in dicto Matrimonio remanere nequeat abſque Apoſtolicæ Sedis diſpenſatione, ad vitanda f *ſcandala, quæ, ſi divortium fieret* f
inter eos, veroſimiliter oriri poſſent, ac pro ſua conſcientiæ quiete cupit à præmiſſis, quæ ſunt occulta, g *& de quibus plurimum dolet,* g
abſolvi, ſecúmque deſuper diſpenſari. Quare ſupplicavit humiliter, ut ſibi ſuper hoc de opportuno remedio providere dignaremur. Nos itaque qui Pœnitentiariæ Domini PP. curam gerimus, hujuſmodi ſupplicationibus inclinati, auctoritate Apoſtolica ſpecialiter nobis conceſſa diſcretioni tuæ committimus, quatenus, ſi eſt ita, h *dictum latorem, au-* h
dita i *prius ejus Sacramentali Confeſſione, ac* i
k *ſublata occaſione, ſiqua adhuc extat, am-* k
pliùs cum dicta ſorore peccandi, à quibuſvis l l
ſententiis, cenſuris, & pœnis Eccleſiaſticis, quas propter præmiſſa quomodolibet incurrit, inceſtu, & exceſſibus hujuſmodi abſolvas m m
hac vice, n *in forma Eccleſiæ conſueta, in-* n
juncta inde ei pro tam enormis libidinis exceſſu, o *gravi pœnitentia ſalutari, ac Confeſ-* o
ſione Sacramentali peccatorum ſuorum p *ſin-* p

gulis ſcilicet menſibus , ut minimum ſemel, aut
q *quoties tibi videbitur , & aliis , quæ* q *de jure*
fuerint injungenda. Demum, dummodo im-
r *pedimentum præfatum ſit ,* r *occultum , & ſe-*
paratio inter latorem , & præfatam mulierem
ſ *fieri non poſſit abſque* ſ *ſcandalo, ex cohabita-*
t *tione verò de* t *incontinentia probabiliter ti-*
u *mendum tibi viſum fuerit , aliúdque* u *Cano-*
nicum non obſtet , cum eodem latore , & dicta
x *muliere de nullitate prioris conſenſus* x *cer-*
tiorata , ſed ita cautè , ut latoris delictum
nuſquam detegatur , Matrimonium cum ea-
y *dem , & uterque inter ſe de novo ſecretè* y *ad*
vitanda ſcandala , præmiſſis non obſtantibus
contrahere , & in eo poſtmodum remanere li-
citè valeant , miſericorditer diſpenſes ; pro-
z *lem ſuſceptam, ſi qua ſit, & ſuſcipiendam* z *ex-*
aa *inde legitimam decernendo in* aa *foro con-*
bb *ſcientiæ , & in ipſo actu* bb *Sacramentalis*
cc *Confeſſionis tantùm , & non aliter , neque* cc
ullo alio modo. Ita quòd hujuſmodi abſolutio, &
dd *diſpenſatio latori in foro* dd *judiciario nulla-*
ee *tenus ſuffragentur : nullis ſuper his* ee *teſti-*
bus adhibitis , aut literis datis , ſeu proceſſi-
ff *bus confectis , ſed præſentibus* ff *laniatis, quas*
gg *ſub pœna excommunicationis* gg *latæ ſenten-*
hh *tiæ laniare tenearis , ita ut nullum earum* hh
ii *exemplum extet , neque eas latori* ii *reſti-*
tuas ; quod ſi reſtitueris , nihil ei præſentes
kk *literæ* kk *ſuffragentur. Datum Romæ apud*
S. Petrum ſub ſigillo officii Pœnitentiariæ
Calendis Auguſti. Pontificatûs Domini In-
nocentii P.P. X. Anno ſeptimo.

CIrca hoc Breve, ſeu Bullam Sacræ Pœnitentiariæ Romanæ.

142 Quæres generatim I. *In quibus differat ab antiquioribus?*

Ratio proponendi hanc quæſtionem eſt , quia adferam nonnullas reſolutiones contrarias iis, quas aluêre antiquiores ſcriptores , quia ſcil. ſecuti fuêre Bullas, ſeu Brevia aliis nonnullis clauſulis conſcripta. Ne igitur lectio ejuſmodi authorum quempiam inducat nunc in errorem , ponam ſub unum aſpectum differentias antiquorum Brevium ab hîc deſcripto. Porrò exemplar antiquorum reperiet Lector apud P. Sanchez *Lib.* 8. *De Matrim. diſp.* 34. *num.* 1. 3. *&* 4. & Lezanam *Tom.* 3. *Verb. Literæ Apoſtolicæ*, cujus utriuſq; Doctoris explicationem , ſi quis hoc tempore velit ſequi per omnia , graviter ſanè impinget. Hoc obſervato , adſcribam differentias , quas deprehendi.

143 Differentia I. In Bullis recentioribus clariſſimè exprimitur, diſpenſationem fieri debere , præmiſſa Confeſſione Sacramentali , & quidem in ipſo actu Sacramentalis Confeſſionis , ut videre eſt *lit.* 1. *& bb.* quorum tamen neutrum expreſſè requiritur in antiquis Brevibus , ut legere eſt apud Sanchez, & Lezanam *ll. cc.* quare non eſt mirum , nonnullos negâſſe , opus eſſe Confeſſione , ut videbimus *num.* 176.

144 Differentia II. In Brevibus recentioribus exprimitur , tollendam eſſe priùs occaſionem peccandi cum illa , cum qua fuerat antè peccatum, datáque occaſio affinitatis , ut patet ex *lit. K.* at nil tale reperio apud Sanchez.

145 Differentia III. Dant modernæ Bullæ *lit.* 1. poteſtatem expreſſam abſolvendi à Cenſuris, quam non exprimunt antiquiores.

146 Differentia IV. Clarè dicitur in noſtro Brevi *lit. p.* eſſe minimùm ſemel in menſe Confeſſionem peragendam ab illo , cum quo diſpenſatur ; hæc expreſſio deeſt exemplari Sanchezii, & Lezanæ.

147 Differentia V. Illa conditionalis , de occulto impedimento , quæ ponitur *lit. r.* non reperitur in exemplo P. Sanchez. Sed & aliquo modo aliter apud eundem exprimuntur ea , quæ deſcripſi *lit. ſ. t.* ut videbimus *n.* 230. *&* 234.

148 Differentia VI. Illa reſtrictiva clauſula , quæ habetur *lit. cc.* ubi dicitur : *non aliter, neque alio modo*, tacetur à Sanchez, & Lezana.

149 Differentia VII. Pœna excommunicationis, quæ infligitur *lit. gg.* omittitur apud citatos.

150 Differentia VIII. Antiquiora exemplaria non exprimebant , cavendum eſſe , ne *ullum exemplar* extaret impertitæ à Sacra Pœnitentiaria gratiæ ; at id exprimi in noſtro Brevi patet ex *lit. hh.*

151 Ex quibus differentiis univerſim colligo , quando tibi committetur exequenda aliqua diſpenſatio Pontificia , expendendas eſſe ſingulas clauſulas , nec ad executionem procedendum ex opinione hujus, aut illius Doctoris , priuſquam cognitum fuerit , illum Doctorem loqui de illis ipſis clauſulis ; quæ quidem ita crebrò variantur , ut ego Anno 1638. acceperim aliquod Breve circa diſpenſationem in voto caſtitatis , non parùm diverſum ab eo , quod alius eodem Anno de eadem materia.

Quæres II. *Quinam authores ediſſerant clauſulas Brevium , quibus committitur poteſtas diſpenſandi circa Matrimonium in foro conſcientiæ?*

152 RESP. Qui omnes explicet ſcio neminem ; qui pleraſque ex antiquitus uſitatis non habeo ad manum niſi quinque. Sunt ii Sanchez *Lib.* 8. *De Matrimon. diſp.* 34. Filliucius *Tract.* 10. *Part.* 2. *c.* 10. Reginaldus *Lib.* 31. *cap.* 28. Bonacina

Digitized by Google

tina *De Legibus, diſp.* 1. *q.* 2. *p.* 2. Lezana *Tom.* 3. *Verb. Literæ Apoſtolicæ.* Multas, pauciores tamen, quàm illi quinque, expoſuit Diana *Part.* 8. *Tract.* 3. *à Reſol.* 103. Nonnullas Joan. de Salas *in opere. De Leg. diſp.* 20. *ſect.* 10. §. 3. Martin. Perez *De Matrim. diſp.* 48. *ſect.* 5. *&* 6. explanat novem. Circa reliquas proponam, quæ & Theologiæ, & Sacris Canonibus conſentanea judicavero.

153 Nullum Jureconſultum, præter Bonacinam, ducem ſequar, quia nullus mihi ſe offert, nec quæſitum reperio. An quia nullus in hunc non inutilem ſanè laborem incubuit? Id ego non dixerim; quamvis ut id ſuſpicer faciat, quòd diligentiſſimi ſcriptores Sanchez, Bonacina, & Diana non referant ullos Jureconſultos interpretes harum clauſularum, excepto Gutierez, qui tamen *Tract. De Matrim. cap.* 128. vix tres, quatuórve jam à Sanchez explicatas attingit.

SVBSECTIO II.

Explicantur VIII. priores clauſulæ deſcripti Brevis.

SUMMARIUM.

Quid per Confeſſorem intelligatur in illis Brevibus? 154.

Quid per Magiſtrum Theologiæ? 155.

Doctoratus actualis exigitur, nec ſufficit licentia. 156.

Non tamen amittet Breve ſuum valorem, eſto aperiat non Doctor. 157.

Sacerdotes Societatis aperiunt illa Brevia, eſto non ſint inſigniti Doctoratu. 158.

An hoc privilegium extendatur ad alios Ordines Religioſos? 159.

Refellitur Lezana errans circa hoc privilegium. Ibid.

Clauſula: Per te vel tibi ſubordinatos ſuperiores deſignandi, *non indicat gratiam perſonalem, ſed realem adhærentem actuali ſuperioritati.* 161.

Approbatio Confeſſarii requiſita hoc loco eſt eadem cum requiſita pro Confeſſario Iubilei. 162.

Sententia Henriquezii de approbatione Confeſſarii nondum eſt improbabilis. 164.

Clauſula: Ordinarius *non accipitur hic ſtrictius, quàm alibi.* 165.

Et approbatus ab Ordinario cum reſtrictione pro aliquibus Confeſſionibus, eſt etiam hic intelligendus cum reſtrictione. 166.

An qui eligit vi hujus Brevis unum Confeſſarium, à quo nimis rigidè tractatur, poſſit rurſum eligere alium? 167.

Clauſula: Carnaliter cognoverat, *denotat copulam perfectam.* 168.

Adeòque probabiliter cum ſeminatione ipſius quoque mulieris. 169.

Nomine ſcandali quid hic intelligatur? 170.

Quandonam fornicatio habita cenſeatur eſſe occulta? 173.

Occultum eſt idem, quod non publicum? 174.

Eſto poſſit quatuor teſtibus probari in judicio. Ibid.

Poteſtas delegata nihil operatur, niſi conditiones delegationis adſint. 175.

A Clauſula I. *Diſcreto viro Confeſſori.* Per Confeſſorem intellige Confeſſarium, etiam illum, qui nondum ullas Confeſſiones excepit, modò habeat qualitates clauſul. 3. & 4. indicandas; ille etenim etiam rectè dicitur Confeſſarius, qui omnia requiſita ad Confeſſiones excipiendas habet, eſto nullas dum exceperit. 154

B. Clauſula II. *Magiſtro in Theologia, vel Decretorum Doctori.* Magiſter in Theologia eſt in Romana Curia, in Academia Sorbonenſi, atque in multis aliis, idem quod Germanis Doctor in Theologia; hæc enim duo nomina ſunt Synonyma. Salas *De Legibus diſp.* 20. *ſect.* 10. §. 3. *n.* 97. Sanchez *Lib.* 8. *De Matrim. diſp.* 34. *n.* 5. 155

Quæ quidem nomina ſunt hîc ita propriè, & rigide intelligenda, ut quamvis gradus Licentiatûs Theologici, aut Canonici, etiam ex mente Concilii Tridentini *ſeſſ.* 24. *cap.* 12. *De Reform.* ſufficiat ad dignitatem Epiſcopalem, aut aliam in Eccleſia Cathedrali, & Licentiati in his facultatibus ſoleant frui iiſdem titulis, & privilegiis, quibus Doctores ipſi; attamen Confeſſor, de quo hic eſt ſermo, debeat eſſe reipſa inſignitus laurea doctorali, nec eum juvet, licèt Theologiam, aut Jus Canonicum profiteatur publicè. Ita ſeptem Doctores, quos nominavi *n.* 152. Etenim illa variatio nominum Magiſtri, & Doctoris, quam adhibet ipſum Breve, ſatis innuit, exigi propriè dictos Doctores, & non ſolùm docentes. 156 Quòd ſi quis tamen non Doctor aperiret literas Pœnitentiariæ, non idcirco eæ carerent ſuo effectu, ut contra nonnullos ſimplices notant. Lezana, Salas *loc. cit.* nil quippe ejuſmodi indicatur in Brevi; ergo nec nos dicere debemus. *Cap.* 2. *De Tranſlat. Epiſcop.* Hinc Bonacina *De Legib. diſp.* 1. *q.* 2. *p.* 2. *n.* 3. abſolutè negat, illum, qui eas aperit, debere eſſe Doctorem, eò quòd id requiratur ſolùm in eo, per quem debent expediri literæ. Verùm recentiſſimus Ludovic. Engel in Manuali Parochor. *Part.* 3. *cap.* 2. *n.* 16. cenſet in hac materia favorabili poſſe nomine Doctoris intelligi Licentiatum. 157

Sed & noſtra Societas à Gregorio XIII. privilegium habet, ut deſignati ſpeciatim à R. P. Generali, vel aliis Superioribus, licitè aperiant, 158

Digitized by Google

riant, exequantúrque eas literas, eſto ne Licentiati quidem ſint. Rodriq. *Tom. 1. quæſt. Regular. q. 63. art.* 8. & Lezana *Tom. 3. citat. Verb. Literæ Apoſtolicæ. n. 15.* deſcribens dictum privilegium, circáque illud notans, cùm privilegium deſignandi ejuſmodi Confeſſarios, conceſſum ſit ſoli P. Claudio Aquavivæ, & non ejus ſucceſſoribus, non apparere, quo pacto alii Generales Societatis, & multò minùs per communicationem Generales aliarum Religionum eo uti poſſint, cùm in aliis Ordinibus non militet ea ratio, quæ in noſtro, in quo ſunt rari Doctores.

159 Verùm quidquid ſit de aliis Regularibus, quibus litem non moveo, ſicut nec P. Perez *De Matrim. diſp.* 48. *ſect.* 5. *n.* 1. fallitur graviter Lezana, dum exiſtimat, ſucceſſores R. P. Claudii Aquavivæ non poſſe deſignare ejuſmodi Confeſſarios, cùm hodiéque nominentur tum à Generalibus, tum à Provincialibus, Superioribúſque localibus. Nec enim illud privilegium eſſe habendum pro perſonali, ſed pro reali, & proinde extinctum non eſſe cum P. Claudio, ſanctiſſimæ memoriæ, probatur inde, quòd in dubio, utrùm aliquod privilegium ſit reale, an perſonale, debeat cenſeri reale, ſaltem ſi ſit purum beneficium, ſine alterius præjudicio. Bartolus *L.* 1. *ff. De Conſtit. Princip.* Bonacina *De Leg. diſp.* 1. *q.* 3. *p.* 1. *n.* 7. Nam & beneficium Principis quàm latiſſimè interpretari debemus. *L. fin. ff. De Conſtitut. Princip.* præſertim quando eſt purè favorabile, ut hîc. Bonacina *loc. cit. punct.* 7. §. 1. *n.* 4. & decet conceſſum à Principe beneficium eſſe manſurum. *Cap. Decet. De Reg. Iur. in* 6. & denique privilegia Regularium debent in dubio in eorum favorem explicari Rodriquez *Tom.* 1. *quæſt. Regular. quæſt.* 11. *art.* 6. ex declaratione Julii II. & Leonis X. Atqui non dicet Lezana, eſſe manifeſtum, privilegium, de quo agimus, alligatum fuiſſe perſonæ P. Claudii, & non potiùs illius officio.

160 Accedit, quòd etiam privilegii, utpote quod eſt etiam quædam lex, quamvis privata, interpres ſit uſus, & practica. Argum. *Leg. Quæſitum. ff. De Privileg. Creditor.* Uſus autem omnium noſtrorum Superiorum declaravit hactenus, prædictum privilegium non fuiſſe perſonale. Hunc uſum explorare debebat Lezana, priuſquam vulgaret orbi ſuum illud judicium; ſi eum habuiſſet perſpectum, non utique damnâſſet, memor qualitatum perſonalium, quæ ſecundùm Jura, & Doctores excludunt præſumptiones doli, ignorantiæque, & è diverſo gignunt præſumptiones tam ſcientiæ, quàm bonæ fidei, adeóque zeli ſecundùm veram ſcientiam.

161 Nec obeſt, quòd Pontifex dixerit P. Claudio: *Per te, vel tibi ſubordinatos Superiores deſignandi*; etenim in diſcernendo, ſitne privilegium datum perſonæ, an dignitati; potiùs ad naturam, & conditionem, rei datæ, quàm ad verborum expreſſionem attendendum eſt, Laymannus *Lib.* 1. *Tract.* 4. *cap.* 23. *n.* 2. atqui conditio hujus privilegii eſt ejuſmodi, ut planè conveniat, illud impertiri dignitati potiùs, quàm perſonæ, quandoquidem uſus illius eſt frequentiſſimus, neceſſarius, fructuoſus, & nemini præjudicioſus. Equidem ſi P. Claudio viventi adhuc fuiſſet alius Generalis ſuffectus, non retinuiſſet Pater Claudius prædictam poteſtatem; ergo non fuit perſonalis, nam privilegium perſonale ſequitur perſonam. *Cap. Privilegium. De Reg. Iur. in* 6.

C. Clauſula III. *Ex approbatis ab Ordinario.* 162

Quæ de approbatione pro Confeſſario Jubilei, déque ejuſdem immunitate à Cenſuris dixi in *Tract. De Iubileo Quintuplici cap.* 31. eadem ſunt dicenda de Confeſſario eligendo ad executionem præſentis Bullæ, nec enim video rationem faciendi diſcrimen. Duo ſolùm addo. 163

Primum, à P. Joan. de Dicaſtillo in ſuo de pœnitentia ſanè præclaro *To. diſp.* 10. *n.* 257. ex inſtituto defendi, Bullam Urbani VIII, (quæ incipit: *Cùm ſicut*, & qua, multorũ judicio, damnatur opinio Henriquezii, aliorúmque multorum exiſtimantium, approbatum ſemel ab uno Ordinario loci cenſeri approbatum pro toto orbe,) nil obſtare illi eidem opinioni, & proinde prædictam opinionem Henriquezii eſſe hodiéque tam probabilem, quàm fuit ante Bullam Urbani. Ego ſanè non audeo vocare improbabilem (abſtrahendo à Brevi. Alex. VII.) practicè; utpote quam, non obſtante illa Bulla, defendit idem P. Dicaſtillo, P. Stephanus Bauny, & P. Ludovic. Callocius apud Dianam *Part.* 6. *Tract.* 7. *Reſol.* 59. diſſentientem. Et præter hos recentiſſimus Illuminatus Moronus *Reſponſ.* 94. *n.* 28. citat, ſequitúrque Henriquezium. Accedit, quòd & ſciam, contrariam interpretationem non eſſe uſu receptam in noſtra Superiore Germania reſpectu Regularium, & ipſe Diana *Part.* 5. *Tract.* 12. *Reſol.* 53. atque alibi Henriquezianam ſententiam unà cum Angelo Boſſio admittat ſaltem reſpectu Confeſſarii excipientis Confeſſionem illius, qui habet privilegium, vel licentiam confitendi cuivis Sacerdoti approbato *ab Ordinario*, ut ſolet dari in Jubileis. Sanè non apparet clara ratio, cur nomen Ordinarii ſtrictiùs accipiatur in Bulla Urbani, quàm in Bullis Jubileorum. Verùm authoritas Alexandri VII. de qua in Experient. *Tract.* 7. *Caſ.* 2. *n.* 57. eſt pro mille rationibus.

Alterum, à Diana *cit. Part.* 8. *Tract.* 3. *Reſol.* 103. doctrinam, quam in allegato Tractatu de Jubileo *n.* 233. tradidi, applicari nominatim Confeſſario, electo ad exequendam præſentem diſpenſationem, atque adeò contra Sanch. *Lib.* 8. *De Matrim. diſp.* 34. (non 48. ut habet exem-

Digitized by Google

exemplar Dianæ) *n.* 16. Gutier. *cit. cap.* 118. *n.* 19. Lezanam *Tom.* 3. *Verb. Clauſ. n.* 23. & Perez *De Matrim. diſp.* 48. *ſect.* 5. *n.* 5. rectè doceri, illum, qui ab Epiſcopo eſt ob ætatem juvenilem approbatus cum reſtrictione ad audiendas Confeſſiones virorum, haud poſſe ad hunc actum aſſumi à muliere, cum qua diſpenſandum ſit; etenim neque Jubileæ, neque matrimoniales Bullæ ampliant approbationem, ſed ſolùm juriſdictionem. Quamquam ſi is, qui diſpenſat, ſit Doctor, & non tantùm privilegiatus juxta dicta *n.* 158. videtur ſententia Lezanæ habere plus probabilitatis.

167 *D.* Clauſula IV. *Specialiter eligendo.* Hîc quæritur, utrùm, ſi is, cum quo diſpenſandum eſt, elegit Confeſſarium, à quo poſtea experitur, ſe rigidè ſatis tractari, poſſit eo relicto quærere benigniorem. Sanchez *Lib.* 8. *De Matrim. diſp.* 27. *n.* 40. Diana *cit. Tract.* 3. *Reſol.* 104. Lezana *Tom.* 3. *Verb. Literæ Apoſtolicæ*, *n.* 19. contra Petrum Leonem, atque Navatr. *Lib.* 1. ut citat Sanchez, & Lezana, vel 2. ut refert Diana (ego quippe in meo utpote antiquiore exemplari nil ejuſmodi reperio) *Conſil. Edit.* 2. *In Titulo. De Offic. Iud. delegati. Conſil.* 8. rectè docent, poſſe quæri benigniorem; tum quia Breve id non prohibet, tum quia in reliquis Confeſſionibus, quæ per Annum fiunt, fas eſt, relicto illo, cum quo inchoâſti Confeſſionem, accedere alium tibi commodiorem, cur hîc non liceat? quandoquidem ſpecialia ſtatuta reducenda ſunt ad Generalium modum, & rationem, quoad fieri poteſt. Argum. Capit. *Ex Literis. De Conſtit.* ut vitetur correctio, & multiplicatio jurium conformiter capitulo *Cùm expediat. De Elect. in* 6. *&* *Leg. Præcipimus. Cod. De Appellationibus.* Alder. Maſcard. *Concl.* 1.

168 *E.* Clauſula V. *Carnaliter cognoverat.* Quia revalidatio Matrimonii antea nullius maximas difficultates adjunctas habet, idcirco conſultum eſt, ut quando pœnitens detegit impedimentum affinitatis, exploret Confeſſarius, utrùm revera præceſſerit copula cum ea perfectione, quam ad affinitatem contrahendam, atque adeò ad hominis generationem requiri, tradit ex communi Sanch. *Lib.* 7. *diſp.* 64. *n.* 8. 10. 12. 13. & nos in Experientiis *Tract.* 9. *n.*
169 390. *&* 391. Et quidni ob ejuſmodi difficultates quandoque detur in praxi locus opinioni Innocentii, Archidiaconi, Lopezii, Graffiis, atque aliorum apud eundem Sanchez *loc. cit. n.* 20. exiſtimantium, affinitatem non contrahi, niſi ipſa quoque fœmina ſeminet? Equidem hanc opinionem non auſim vocare improbabilem, cùm nec Sanchez, nec Henriquez, nec alii ita vocent; imò P. Dicaſtillo *De Matrim. diſp.* 7. *n.* 355, expreſſè dicat eſſe probabilem. Vide dicta *cit. n.* 390.

170 *F.* Clauſula VI. *Ad vitanda ſcandala.* Per ſcandalum non intelligitur id, quod vulgus imperitum nomine ſcandali apprehendit, ſcil. admiratio, aut prudens opinio de improbitate alicujus, qui antè probus habebatur; ſed nomine ſcandali venit hic propriè dictum ſcandalum, quod à S. Thom. 2. 2. *q.* 43. *art.* 2. *in Corp.* vocatur ſcandalum paſſivum, id eſt, peccatum ortum ex dicto, vel facto alterius minùs recto. Indicat itaque illa clauſula, diſ- 171
penſationem idcirco dari, ut per ſeparationem non præbeatur occaſio peccandi per temeraria judicia, detractiones, odia, diſſenſiones, imitationem mali exempli &c. Et fortè, ſi tantum uni tertio conſtaret de Matrimonio, proindéque ille unicus ſcandalizandus ſcandalum jam ſufficeret ad conditionem *lit. f. & ſ.* indicatam; quandoquidem *lit. ſ.* ponitur ſcandalum in numero ſingulari; rectiùs tamen Bonacina *num.* 7. & Navarrus *cap.* 27. *num.* 255. requirunt hîc metum ſcandali publici.

G. Clauſula VII. *Quæ ſunt occulta.* Scilicet 172
fornicatio cum ſorore uxoris, quæ præceſſit Matrimonium, itémque impedimentum inde ortum. At conſummationem Matrimonii, de qua etiam priùs meminit Pontifex, non eſt neceſſe eſſe occultam in ratione copulæ, ſatis eſt, ſi ſit occulta in ratione delicti. Lezana *n.* 28. Bonacina *n.* 7. poſt Sanch. *Lib.* 8. *diſp.* 34. *n.* 56. nam & Pontifex, Pontificiſque exemplo Summus Pœnitentiarius ad diſpenſandum impellitur potiùs ob notoriam conſummationem Matrimonii, quàm ob occultam; & qualitas adjuncta verbo, debet intelligi ſecundùm qualitatem ejus. Navarr *loc. cit.* ex *L. In Delict.* §. 1. *ff. De noxal. Actio.*

Porrò cenſebuntur hæc ſatis occulta, etiamſi 173
à tribus, vel quatuor ſciantur. Navarrus, Sanchez, Bonacina, Lezana *loc. cit.* aut licet ſciantur à multis. Salas *De Leg. diſp.* 20. *ſect.* 10. *n.* 58. modo non ſciantur à majore parte viciniæ &c. Salas *Ibid.* nam occultum ſignificat hîc idem, quod non notorium, non publicum, non famoſum. Ita citati cum Reginaldo, Filliucio, Dicaſtillo *De Pœnit. diſp.* 8. *n.* 76. Cùm 174
enim ex una parte illud etiam rectè dicatur occultum, quod non eſt manifeſtum, non publicum. *Cap. Quis aliquando. De Pœnit. diſt.* 1. *juncta. Gloſſ. Verb. Secreta*, & proinde etiam illud dicatur juridicè occultum, quod in præſentia quinque perſonarum eſt peractum, Gloſſ. *loc. cit.* ex altera autem parte conditiones diſpenſationum circa leges humanas in adeò magnum, urgénſque bonum animæ propemodum neceſſariò factarum, ſunt latè potiùs, atque benignè, quàm ſtrictè, rigidéque interpretandæ. Argum. *Cap. In his. De Privileg.* tametſi cæteroqui diſpenſatio ſit plerumque ſtrictè interpretanda. Text. *In c.* 1. *De Filiis Preſbyterorum*, ideo prudenter aſſeritur, poſſe,

Digitized by Google

poſſe, non obſtante illa clauſula: *occulta*, à Confeſſario diſpenſari cum Titio, licèt hic dicat, ſuam cum ſorore uxoris fornicationem ita eſſe notam tribus, vel quatuor perſonis, ut in judicio ſufficienter probari valeat. Navarrus, Salas, alii *ll.cc.* obſervante Bonacina, Salas, & Sanchez, ſi jam reipſa ſit ad forum contentioſum deductum impedimentum, aut delictum, non eſſe vocandum occultum.

175 *H.* Clauſula VIII. *Quatenus ſi eſt ita*; Id eſt, ſi & Matrimonium eſt reipſa conſummatum, & ſcandalum ex ſeparatione veroſimiliter timeatur, & inceſtus ſit occultus, & adſint, vel abſint ea, quæ *lit. i. ſ. t. u.* adeſſe, vel abeſſe mandantur. Et quia poteſtas delegata nil operatur, niſi conditiones delegationis adſint, atque impleantur, *L. Diligenter. ff. Mandati. & C. Cùm dilecta. De Reſcript.* idcirco invalidè diſpenſabit Confeſſarius, caſu, quo aut Matrimonium non fuit conſummatum, aut impedimentum non eſt occultum.

SUBSECTIO III.

Aliæ quinque Clauſulæ explicantur.

SUMMARIUM.

Explicatur Clauſula: Audita prius Sacramentali Confeſſione. 176.

Hac Clauſula ſtante, debet confiteri Sacramentaliter is, cum quo eſt diſpenſandum. Ibid.

Caſus ablativus importat conditionem. 177.

Quid ſi autem non habeat conſcientiam oneratam peccato mortali? 178.

Aut non niſi mortalia jam ſemel legitimè Confeſſa? 179.

Videri poteſt talis non teneri confiteri Commiſſario, licèt revera verba Brevium grammaticaliter ſumpta videantur aliud exigere. 180. *&* 183.

Quid ergo reſpondendum ad Clauſulam: Abſolvas? 185.

Quid ad Clauſulam: pœnitentiâ injunctâ pro tam enormi libidinis exceſſu? 186.

Quid ſi pœnitens confiteatur quidem Commiſſario, ſed ſacrilegè? 188.

Quomodo intelligenda Clauſula: ſublata occaſione? 189.

An ſit omnino neceſſariò imperanda ſeparatio? 190.

Cùm conceditur alicui juriſdictio, conceduntur omnia ad illam expediendam neceſſaria. 191.

Clauſula: Hac vice, *quid importet?* 195.

Quid ſi actualis executio diſpenſationis differatur in Annum: An poterit dari abſolutio peccatorum interim patratorum? 197.

An ſufficiat Confeſſio annua? 200.

Inuſitatum eſt, Clauſulâ: Hac vice, *intelligi Confeſſionem annuam.* 203.

Quid ergo intelligatur per eam? 205.

I. Clauſula IX. *Audita prius Sacramentali Confeſſione.* Hæc Clauſula, præſertim ſi jungatur illi, quæ habetur *lit. bb.* tollit apertè, finitque illam controverſiam, utrùm is, ad quem dirigitur Breve S. Pœnitentiariæ, debeat excipere Confeſſionem illius, cum quo diſpenſare vult. Etſi enim Sanchez *Lib. 8. De Matrim. cit. diſp. 34. n. 29.* Filliucius *cit. Tract. 10. Part. 2. n. 355.* Perez *diſp. 48. ſect. 5. n. 13.* Dicaſtillo *cit. diſp. 8. n. 72.* & alii contra Reginaldum *Lib. 31. num. 216.* Bonacinam *diſp. 1. De Legibus. q. 2. p. 2. n. 8.* Lezanam *Tom. 3. Verb. Literæ Apoſtolicæ n. 25.* id rectè negârint, ſuppoſita formula, quæ olim erat in uſu, & in qua non ponebatur Clauſula: *auditâ Confeſſione*, ſed præciſè imperabatur, ut eligeretur Confeſſarius approbatus, qui diſpenſaret in foro conſcientiæ tantùm, impoſita ſalutari pœnitentia, jam tamen, ſeu ſtante noſtro Brevi, & aliis duobus ſimilibus, quorum unum abhinc ſexennium, alterum abhinc Annos viginti Romæ accepi, eſt omnino certum, requiri Confeſſionem, ſaltem ſi pœnitens non ſit legitimè confeſſus ſuas inceſtas nuptias. 176

Nam & ablativus abſolutus, qualis eſt: *auditâ*, importat conditionem. *L. A teſtatore. ff. De Condit. & Demonſtrat.* conditio autem formam. *L. Qui hæredi, & L. Mævius. ff. eod.* itémque, *Cap. Cùm dilecta. De Reſcript.* Felinus *in idem c. num. 6.* Et denique illa locutio, quæ ponitur *lit. bb.* ubi dicitur: *In ipſo actu Sacramentalis Confeſſionis tantùm, & non aliter, neque ullo alio modo*, eſt ſole meridiano clarior, & proinde ſi quis juxta doctrinam allatam *n. 167.* velit variare Confeſſarium, debebit etiam ſecundo confiteri, eſto ſit confeſſus primo. 177

Si quis tamen non haberet conſcientiam peccati mortalis, diceret fortè quiſpiam, talem non obligari ad Confeſſionem, ſed ſatisfacturum dicendo Confeſſario, ſe non eſſe ſibi conſcium ullius gravis delicti, poſt ultimam Confeſſionem admiſſi. Ratio poſſet hæc adferri, quòd literæ S. Pœnitentiariæ, quatenus loquuntur de Confeſſione, intelligendæ ſint juxta formam, naturámque Confeſſionis Sacramentalis, Lezana *cit. Verb. Literæ Apoſtolicæ. numero 19.* eſt autem ea natura hujus, ut non teneamur confiteri venialia. Trident. *ſeſſ. 14. cap. 5.* & Eccleſia non præcipiat Confeſſionem illi, qui non habeat niſi venialia confitenda. Cardinalis de Lugo *Tom. 3. in 3. Part. diſp. 13. n. 130.* neque in Paſchate. Lugo *loc. cit.* Coninck *De Sacram. diſp. 5. n. 52.* neque in Jubileis. Lugo *cit. Tom. 3. diſp. 57. n. 100.* & ego ex illo *in Tract.* 178

De

179 *De Iubil. n.* 158. Et ne quidem poſſe ab Eccleſia præcipi, cenſent Paludanus, Sotus, aliique, aſſerentibus Suario *De Pœnitent. diſp.* 36. *ſect.* 5. Dicaſtillo *De Pœnit. diſp.* 7. *dub.* 7. reipſa in Clement. *Ne in agro Dominico. De ſtatu Monachor.* præcipi Monachis nigris, ſeu Benedictinis, quandoquidem iis ibi injungitur Confeſſio menſtrua; de quo præcepto, & cæteris hic indicatis, aliiſque jam jam judicandis tractavi ex inſtituto Tom. prior. ſeu in Experientiis *Tract. VI. Caſ.* 11. *& ſeqq.*

180 Et quia Eccleſia nunquam ſolet abſolutè imperare Confeſſionem mortalium peccatorum, jam ſemel in Confeſſione legitimè detectorum. *Extravag.* 1. *De Privilegiis*, imò nec videtur poſſe abſolutè imperare. Suarez *loc. cit. diſp.* 22. *ſect.* 7. *num.* 10. cùm non poſſit aliquis alicujus hominis authoritate compelli, ad confitendum peccatum, quod alteri confeſſus eſt, qui abſolvere potuit. S. Thomas *Quodlib.* 1. *q.* 6. *art.* 13. *ad* 1. & iteratio Confeſſionis legitimè factæ, non ſit injungenda, niſi evidenter conſtet de obligatione. Filliucius *Tract.* 7. *n.* 151. *&* 154. Ideò ob allatam *num.* 178. rationem veroſimile videbitur alicui, illum, cum quo diſpenſare debet Confeſſarius, non obligari ad repetendam Confeſſionem fornicationis ſimplicis ſacrilegii in contrahendo Matrimonio invalido admiſſi, & inceſtuum commiſſorum in uſu Matrimonii inva-

181 lidi. Quanquam, quia rectè monet Suarez *cit. num.* 10. & poſt eum Filliucius *cit. Tract.* 7. *cap.* 4. *num.* 99. poſſe ejuſmodi Confeſſionem à Pontifice imponi, ex ſuppoſitione ſtatûs, quem quis libere aſſumit, & cui iterata Confeſſio peccatorum adjuncta ſit, non deerit fortè qui dicat, ex hypotheſi, quòd quis velit per Pontificiam diſpenſationem inire validum Matrimonium, obligari ad repetendam Confeſ-

182 ſionem prædictorum exceſſuum. Et confirmatur inde, quia jubetur Confeſſarius illum abſolvere ab inceſtu, & exceſſibus hujuſmodi *lit. l.* itémque illi injungere gravem pœnitentiam, pro tam enormis libidinis exceſſu: *lit. o.* non autem poteſt abſolvere, niſi confitentem. Tridentin. *ſeſſ.* 14. *cap.* 5. *ante med.* nec pœnitentiam injungere, niſi confitenti. Nam nemo, qui abſolvere non poteſt, condemnare poteſt. Text. *L. Nemo, qui. ff. De Regul. Iuris.* Et poſtremò *lit. bb.* dicitur: *In ipſo actu Sacramentalis Confeſſionis tantùm, & non aliter, nec ullo alio modo.*

183 Vellem ſanè, hanc practicam difficultatem aliquis ante me evoluiſſet, dicerem animoſiùs, quod ſentio; ſentio enim eſſe non omnino improbabile, illum, qui jam eſt antea legitimè abſolutus à prædictis peccatis, non obligari ampliùs confiteri ei, à quo diſpenſationem eſt impetraturus. Rationem paulò ſuperiùs attuli, quam firmo imprimis inde, quòd conditio de confitendo inceſtu expreſſè ſupponat, Oratorem ſupplicâſſe Papæ pro illius abſolutione impetranda, ut liquet ex *lit. g.* Is autem, qui jam eſt legitimè à quocunque tandem abſolutus, non petit abſolvi à Papa, ſiquidem ſupplicans pro abſolutione non poſtulat eam tanquam onus, & gravamen, qualequidem eſt iterata Confeſſio, ſed tanquam beneficium, & meram gratiam, ut ſatis teſtatur ipſummet reſcriptum, ſeu Breve *cit. lit. g.* Ibi: *Supplicavit humiliter*: *De opportuno remedio*: *Supplicationibus inclinati.* Confirmo deinde eandem rationem reſpondendo ad allatas in contrarium.

Ad rationem *n.* 181. allatam Reſp. Non conſtare, quòd Pontifex Confeſſionem ejuſmodi 184
criminum imponat ex indicata illic ſuppoſitione; hoc ipſo autem quòd id non conſtet, non eſt aſſerenda ejuſmodi impoſitio, ſeu onus, tum quia, ubi non conſtat evidenter de obligatione, non ſunt homines obligandi ad reiterandas Confeſſiones. Filliucius relatus *num.* 180. tum quia extraordinaria non debent præſumi, ſed probari. Argum. *Cap. Quæ à Iure. De Reg. Iur. in* 6. *& cap. Unic. Ut Eccleſ. Benef. §. Porrò.*

Ad alteram rationem de abſolutione Reſp. 185
Sicut in Brevi concedente poteſtatem diſpenſandi cum illo, qui voto caſtitatis ſimplicis obſtrictus eſt, exprimi ſolet hæc clauſula: *Eundem à mutatione propoſiti abſolvas*, ut videre eſt apud Sanchez *cit. diſp.* 34. *num.* 2. & Lezanam *cit. Verb. Literæ Apoſtolicæ. num.* 12. & tamen ea clauſula non apponitur ut conditio neceſſaria. Salas *De Leg. diſp.* 20. *ſect.* 10. *num.* 98. ſed habet hunc ſenſum, ut Confeſſarius pœnitentem abſolvat à culpa, quam commiſit, ſi trangreſſus eſt votum caſtitatis emiſſum, caſu videlicet, quo pœnitens voluerit Confeſſionem facere. Sanchez *loc. cit. num.* 19. Lezana *loc. cit. n.* 25. ita etiam, cùm de ſimilibus idem judicium ſit habendum. Text. *Cap.* 2. *De Tranſlat. Epiſc.* hæc clauſula: *abſolvas ab inceſtu, & exceſſibus hujuſmodi*, intelligi poteſt caſu, quo illum inceſtum confitetur pœnitens, ſicuti in iis locis, in quibus inceſtus eſt caſus reſervatus, ſæpe fit, ut pœnitens non obtineat illius abſolutionem, priuſquam Romà adveniat Breve diſpenſationis, quemadmodum de tranſgreſſione voti caſtitatis notat Sanchez *cit. n.* 19. atque Filliuc. *Tract.* 10. *n.* 356.

Ad tertiam rationem de injunctione pœni- 186
tentiæ, *pro tam enormis libidinis exceſſu*, diceretur cum Lezana *loc. cit.* conſequenter, non debere ullam (præter Confeſſionem menſtruam, de qua infrà) pœnitentiam pro eo injungi, niſi caſu, quo inceſtus detegeretur in Confeſſione; etenim ratio allata *n.* 182. id convincit. Et caſu, quo pœnitens, ſeu ex

Digitized by Google

neceſſitate ſeu libere confitetur inceſtum prædictum, non eſt abſolutè neceſſe, imponere pro eo pœnitentiam diverſam à Confeſſione menſtrua, de qua ad *lit. p.* cùm poſſit hæc tantò ſæpius injungi, ſi nulla alia pœnitentia imperata eſt. Expedit tamen, aliam non diuturnam imponi, ut pœnitens tantò certiùs eam in ſtatu gratiæ peragere, & fructum operis operati conſequi poſſit.

187 Ad poſtremam rationem reſpondebo *num.* 254. ubi plura circa hanc controverſiam.

Quòd ſi quæras: *An valeret diſpenſatio, caſu, quo pœnitens ſacrilegè confiteretur Commiſſario Pœnitentiariæ?*

188 RESP. Si id ſacrilegium committeretur præciſè, vel ob defectum doloris, vel ob reticentiam peccati non habentis reſpectum ad diſpenſationem, valeret diſpenſatio. Filliuc. *cit. Tract.* 10. *n.* 355. Eſcobar in Summa *Tract.* 1. *Exam.* 16. *cap.* 4. *n.* 124. *in fin.* Diana *Part.* 8. *Tract.* 3. *Reſol.* 106. Si verò reticentia illa ſacrilega verſetur circa rem, cujus diſpenſatio quæritur, non ſufficit ea ſacrilega Confeſſio. Ita citati, ſed utique non eſt periculum, ne reticeat rem, circa quam danda eſt diſpenſatio. Abſolutionem ab inceſtu non obtineret, ſi eum non aperiret. Ita quidem AA.

189 *K.* Clauſula X. *Sublata occaſione &c.* Ut e.g. ſi ſoror illa uxoris habitaret in eadem domo non autem ſi habitaret in alia, quia tunc non cenſeretur adeſſe moralis occaſio peccandi. Imò ſi durante putatitio Matrimonio habitâſſet illa cum eo, & interim abſtinuiſſent omni turpitudine, ac laſcivia, puto, non fore obligatum Commiſſarium S. Pœnitentiariæ ad indicendam ſeparationem. Nam in ejuſmodi circumſtantia talis cohabitatio non cenſetur eſſe moraliter occaſio peccandi, ut patet ex iis, quæ de occcaſione proxima diſſeruimus in Experientiis *Tract.* 7. *Caſ.* 16. *n.* 525. *& ſeqq.* traditque Lugo *De Pœnit. diſp.* 14. *ſect.* 10. & perbene diſcutit P. Dicaſtillo *De Sacram.*

190 *diſp.* 6. *dub.* 19. Secùs ſi moraretur in eadem domo, & cum ea haud ſemel peccâſſet, durante Matrimonio; tunc enim ſeparatio fieri deberet, & quidem actualiter ante diſpenſationem, alioqui non valebit diſpenſatio, ut patet à ſimili de ea clauſula, quæ in Jubileis apponi ſolet, nimirum: *Satisfacta parte*: quam expoſui *in Tractat. De Iubil. numero* 271. Porrò prædictam Clauſulam omitti in antiquioribus Brevibus monui ſuprà *numero* 144.

191 *L.* Clauſula XI. *A quibuſvis ſententiis &c.* Deeſſe antiquioribus Brevibus hanc quoque clauſulam notavi. *n.* 145. Puto autem fuiſſe etiam ſub iis intellectam, tum quia, cùm tibi committitur juriſdictio, omnia commiſſa intelliguntur, ſine quibus juriſdictio explicari non poteſt. Bonus Text. *In Cap. Præterea. De Offic. & pot. Iud. del. in fin.* & expreſſ. *In Cap. Suſpicionis. eod.* tum quia, ſicut, quando aliquid prohibetur, interdicitur ſimul omne id, per quod pervenitur ad illud. *L. Oratio. ff. De Sponſalibus*; ita etiam, quando aliquid conceditur, ſimul quoque conceditur id, ſine quo nequit perveniri ad illud, ſicut ad abſolutionem à culpa non poteſt perveniri, niſi per abſolutionem à pœna excommunicationis, cùm hæc faciat incapacem Sacramentorum. *Cap. Si quem. De Sentent. Excommun.* Adde, quòd 192 quando Pontifex concedunt alicui gratiam, ſoleant præmittere abſolutionem à Cenſuris. Navarr. *In cap. Ita quorundam. De Iudæis. Not.* 11. *in Gloſſ. fin. n.* 14. probans id ex quodam Brevi Pauli III. quod etiam faciunt Nuntii Apoſtolici in ſuis diſpenſationibus, ut nôrunt omnes, qui eas expediunt, vel conſuluntur circa illas.

Si tamen pœnitens, de quo agimus, incurriſſet cenſuram, alia de cauſa, quàm propter 193 inceſtum, & inceſtuoſas nuptias, non poſſet ab ea abſolvi ex vi hujus Brevis; etenim Breve reſtringit ad cenſuras, quas *propter præmiſſa quomodolibet* incurrit, ſicuti etiam reſtringit ad inceſtum. Et obſervat rectè Na- 194 varr. *cit. num.* 14. illas abſolutiones, quas dixi ſolere præmitti gratiis Pontificiis, extendi ſolùm ad eas cenſuras, quæ impediunt effectum gratiæ, & verò ne quidem ad omnes planè illas exporrigi, probat per cit. Breve Pauli III. ubi hic Pontifex declarat, ab ea generali abſolutione cenſurarum excipi nonnullas.

M. Clauſula XII. *Hac vice.* Id eſt: ea ſola 195 vice, & tempore, quo diſpenſabis cum illo. Itaque ſi pœnitens ille non vellet ſecum diſpenſari, aut non eſſet capax diſpenſationis, ob defectum conditionum *lit. r. ſ. t.* indicatarum, tunc ſanè Commiſſarius nequiret ex vi Brevis præciſè illum abſolvere à cenſuris, & inceſtu. Sic opinor, tacentibus cæteris. Probo inde, quia ceſſante cauſa finali man- 196 dati, ceſſat effectus. *Cap. Si pauper. De præb. in 6. & cap. Etſi Chriſtus. De Iurejur.* Layman. *Lib.* 1. *Tract.* 4. *c.* 21. *n.* 14. cauſa autem totalis, & unica, cur Pœnitentiaria det Commiſſario poteſtatem abſolvendi à prædictis, eſt, ut pœnitens beneficio diſpenſationis ineat de novo Matrimonium dignè, adeóque liber à culpa, & pœna Eccleſiaſtica.

At: *Quid ſi diſpenſatio differatur in duos, 197 tres Annos? An poterit Commiſſarius abſolvere ab inceſtibus, & cenſuris interea incurſis?* Silent & hic Doctores. Ego ex generali doc- 198 trina, quam circa illam clauſulam: *Hac vice*: inſeri ſolitam Pontificiis Reſcriptis, dantibus poteſtatem abſolvendi à reſervatis tradidi Tom. priore *Tract.* 7. *num.* 710. ediſſerúntque fusè partim Cardinalis de Lugo *De Pœnit. diſp.* 20.

Digitized by Google

*diſp.*20. *n.*126. partim Dicaſtillo *De Pœnit. diſp.*
11. *n.* 346. *& ſeqq.* exiſtimo inprimis, poſſe
abſolvi à cenſuris, & peccatis *n.* 193. indicatis,
quæ incurrit uſque ad tempus, quo non po-
tuit commodè accedere Commiſſarium *Arg.
L. Quod favore. C. De Leg. & C. Quod ob gra-
tiam. De Reg. Iur. in 6.* junct. rubr. *cit. L. Quod*
199 *favore.* Exiſtimo deinde, ſi poſt acceptum Bre-
ve non incurrit ullos novos caſus reſervatos,
poſſe etiam poſt biennium, vel triennium do-
nari abſolutione eorum, quos priùs incurre-
rat. Ita Lugo. Ratio eſt, quia cùm deceat fa-
vores ampliari. *C. Odia. De Reg. Iur. in 6.* non
debemus eos reſtringere, quando non cogit
ratio, aut verba. Atqui ad reſtrictionem tem-
200 poris non cogit hîc ratio, aut verba. Exiſtimo
præterea, ſatis ſapienter arbitrari P. Dicaſtil-
lo, dum *loc. cit. n.* 348. cenſet, illa particula:
hac vice, intelligi Confeſſionem annuam, ex
præcepto Eccleſiæ præſcriptam, ita, ut ſi quis
etiam abſque rationabili cauſa differat peti-
tionem actualis diſpenſationis uſque ad tem-
pus annuæ Confeſſionis, poſſint ipſi remitti
omnia, quæ ad illam uſque admiſit. Ratio eſt,
quia cùm Eccleſia non niſi ſemel in Anno im-
peret Confeſſionem peccatorum, *Cap. Omnis
utriuſque. De Pœnit. & remiſſ.* meritò, cenſe-
mus, eam non imperare, ut is, cum quo diſ-
penſandum eſt, confiteatur ante illud tempus.
Addit quidem idem Doctor, ſi urgente tem-
pore annuæ Confeſſionis negligat confiteri,
(ſubintellige Commiſſario) tum non poſſe
amplius frui Beneficio pro *hac vice* conceſſo.
201 At, *quid ſi confiteatur tunc alteri habenti po-
teſtatem in reſervata? Et octiduo pòſt accedat
Commiſſarium, petàtque ob eo tum abſolutionem
caſus, in quem illo octiduo ex humana fragilitate
incidit, tum diſpenſationem; an debebit hic ne-
gare, dicendo elapſum eſſe tempus* hac vice *deſi-
gnatum*? Sanè non puto, id arbitraturum P. Di-
caſtillo.
202 Quare ſalvo meliùs ſentientium judicio pu-
tarem, ſi pœnitens petitionem actualis diſpen-
ſationis poſt jam acceptum Breve idcirco dif-
ferat ad aliquot menſes, aut Annos, quòd de-
liberet, utrùm vel Matrimonium revalidare,
an ab eo, ſaltem cum bona uxoris venia rece-
dere, putarem, inquam, poſſe ab illo pœni-
tente etiam poſt Annum eligi Confeſſarium,
à quo accipiat impertitionem gratiarum Pon-
tificiarum, maximè ſi differat ideo, ut experia-
tur, an poſſit cum putativa uxore vivere con-
203 tinenter. Moveor, quia etſi poteſtas diſpen-
ſandi data reſpectu unius ſolùm perſonæ ſit
fortè ſtrictè interpretanda, ſicuti ipſa diſpen-
ſatio. Suarez *Lib. 6. De Leg. cap. 17. num.* 10.
quia tamen nulla lex, aut reſcriptum debent,
niſi urgens neceſſitas cogat, reſtringi ad ſigni-
ficationem inuſitatam Argum. *L. Labeo. ff.
De Supell. legat.* inuſitatum autem eſt, per
voculam: *hac vice*, intelligere tempus annuæ
Confeſſionis, ſed potiùs ex conſequentibus, &
ex fine hujus poteſtatis colligitur, illam exer-
cendam eſſe tunc, cùm diſpenſabitur cum pœ-
nitente, fit, ut meritò dicamus, quamdiu ex
rationabili, & præſertim præſcriptæ condi-
tioni conſentanea cauſa differetur petitio, aut
impertitio diſpenſationis, tamdiu durare eam
poteſtatem, adeòque ad menſes, & Annos. Si
quoque differatur ex cauſa non rationabili,
modò non in fraudem, tum quantacunque di-
latio fiat, videtur etiam ea non obeſſe valori
diſpenſationis. Nam nec explicitè, nec im-
plicitè præfigitur per Breve ullum tempus diſ-
penſationi. Sed neque videtur obeſſe pote- 204
ſtati abſolvendi à caſibus incurſis ante tempus
opportunum accipiendæ diſpenſationi. Lugo
ſuprà relatus; quia illa non eſt alligata ulli
tempori, niſi illi, quo impertitur diſpenſatio.
Ex quo mihi probabile fit, eſſe id ipſum dicen-
dum de inceſtibus commiſſis etiam poſt oppor-
tunum illud tempus, modò non ſint in frau-
dem, & ex confidentia patrati; de quibus ta-
men fortè etiam mitiùs ſentiet aliquis.
Verùm libenter me ſubmittam judicio me- 205
liùs quid oſtenſurorum, & facile viſurorum,
licèt, quando datur principaliter, & per ſe fa-
cultas à reſervatis abſolvendi *hac vice*, clau-
ſulâ: *hac vice*, communiùs deſignetur tempus
aliquo modo præſens impertitioni illius facul-
tatis, non tamen tale deſignari, quando ea fa-
cultas conceditur per accidens, & in ordine
ad diſpenſationem, nullo certo tempore de-
terminatam. Etenim ea, quæ ſunt ad finem,
accipiunt à fine & rationem. S. Thom. 1. 2. *q.*
102. *art.* 1. *in Corp.* & modum. Idem 2. 2. *q.*
27. *art.* 6. *in Corp.*
Adde, quando Confeſſarius alicujus Reli- 206
gioſi Conventus petit, ac impetrat à Superio-
re facultatem abſolvendi à caſu reſervato ali-
quem è domeſticis, hanc non extendi ad ca-
ſus, quos ille commiſit poſtquàm Confeſſario
vulnus aperuit. Nam modus petendi, & con-
cedendi ſatis tunc indicat, non fuiſſe cogita-
tionem, niſi de illo uno caſu. Lugo *cit. diſp.*
20. *De Pœnit. n.* 124. & Dicaſtillo *cit. diſp.* 11.
n. 349. ſecùs ſi abſolutè petiit, & impetravit
facultatem abſolvendi aliquem hac vice, à re-
ſervatis; ſicuti ex eodem Lugo obſervavi in
Experientiis *Tract.* 7. *Caſ.* 20. *n.* 710.
N. Clauſula XIII. *In forma Eccleſiæ conſue-* 207
ta. Conſueta, inquam, circa abſolutionem
ſeu à cenſura, ſeu à peccatis, in foro Sacramen-
tali impertiri ſolitam. Itaque nulla peculiaris
forma hic præſcribitur. Bonacina *diſp.* 1.
De Leg. q. 2. *p.* 2. *n.* 19.

SVBSECTIO IV.

Aliæ duæ Clauſulæ explanantur.

SUMMARIUM.

Clauſula: Gravi pœnitentia ſalutari *quomodo practicanda?* 208.
Nomine pœnitentiæ veniunt etiam eleemoſynæ, & corporis afflictiones. 211.
Orationes fundendæ pro defunctis imponuntur licitè in pœnitentiam. 212.
Clauſula: Quoties tibi videbitur, *eſt intelligenda de prudenti arbitrio.* 217.
Omittens deſignato menſe pœnitentiam injunctam, non tenetur alio compenſare. 219.
Et ſatisfacit injunctæ à Confeſſario, ſi perficiat jam aliunde imperatam Confeſſionem. 220.
Peccat mortaliter negligens unam ex injunctis. 222.
Nec poteſt hæc pœna remitti per Confeſſionem Iubilei. 226.
Nec imperata Confeſſione cenſetur hoc ipſo imperari Communio. 227.

208 O. Clauſula XIV. *Gravi pœnitentia ſalutari.* Si videlicet pœnitens non fuit aliàs legitimè Confeſſus illam enormem libidinem. Si autem jam fuit Confeſſus, ſicuti fortè non tenetur eam denuo confiteri. Suprà *n.* 178. ita etiam non tenetur pro ea admittere gravem pœnitentiam; quia Confeſſarius imponendo gravem, diſcederet ab inſtituto divino, de quo Gelaſius Papa *Cap. fin. De Pœnit. diſt.* 4. ſic pronuntiat: *Divina Clementia dimiſſa in ultionem redire non patitur.*
209 Imò, licèt non fuerit unquam aliàs legitimè Cònfeſſus illa crimina, poterit Commiſſarius diſpenſationis minuere pœnitentiam, tum ſi pœnitens valde raro petiit ab uxore putatitia debitum conjugale, tum ſi eximia cum contritione confiteatur, tum ſi ſoleat ipſe obire ſponte gravia opera pœnitentiæ; tum denique ſi tempus alicujus Jubilei, aut plenariæ Indulgentiæ, quam lucratus ſit, vel lucrari velit, ſuam conſcientiam exoneret.
210 Ratio eſt, quia vitanda eſt correctio jurium, quoad fieri poteſt. *Cap. Cùm expediat. De elect. in 6.* jura autem partim Divina, partim Eccleſiaſtica habent, ut ob quemlibet ex indicatis titulis minuatur pœnitentia Sacramentalis, ſicut videre eſt apud obvios Theologos Morales *in Tract. De ſatisfactione Sacramentali*, & nominatim de poſtremo titulo probavi, declaravique in Tract. de Jubileo Quintuplici. *n.* 171. & 172. de aliis in Experientiis *Tract.* 7. *Caſ.* 21.

211 Cæterùm, quòd Lezana *Tom.* 3. *Verb. Clauſula n.* 50. & apud eum Portel. *In Summa Verb. Pœnitentia ſalutari*, ait, nomine *pœnitentiæ ſalutaris* intelligi orationes, ſuſceptiones Sacramentorum, & alia ſpiritualia opera, non autem eleemoſynam, vel corporis afflictionem, niſi ex adjunctis oppoſitum colligatur, non judico eſſe verum, cùm afflictio corporis, per jejunium, & ſimilia ſit uſu communiſſimo, qui maximè ſpectandus eſt. *L. Labeo. ff. De Supell. Leg.* pœnitentia, & Danielis 4. v. 24. ſcriptum ſit: *Peccata tua eleemoſynis redime*, & Confeſſarii communiſſimè dicant: *Pro pœnitentia ſalutari jejunabis uno Sabbatho: dabis unum Iulium pauperi.* Orationes defunctis 212
applicandas poſſe imponi pro pœnitentia docet, atque inſigniter more ſuo contra Joann. Sancium *in Selt. diſp.* 16. probat P. Joann. de Dicaſtillo *Tom.* 2. *De Sacram. diſp.* 14. *dub.* 6. *à n.* 95.

P. Clauſula XV. *Singulis ſcil. menſibus.* Hæc 213
Clauſula continet plures difficultates, quas quàm breviſſimè potero, expediam ſequentibus §§.

I. Confeſſio menſtrua, de qua eſt hìc ſermo, debet fieri per totam vitam. Ita haud dubiè tenent citati Doctores. Nam & negant, illam Confeſſionem poſſe à Confeſſario ſæpius, quàm ſemel in menſe imponi, eò quòd cuivis graviſſimum ſit onus obligari ad frequentius fatendum, quàm ſemel in menſe, inquit Sanchez *cit. diſp.* 34. *num.* 35. Salas *cit. diſp.* 26. *De Leg. ſect.* 10. *num.* 97. ac ferè Bonacina *cit. p.* 2. *n.* 9. non eſt autem cuivis duriſſimum confiteri per dimidium Annum ſingulis menſibus bis; & Filliucius *cit. Tract.* 10. *p.* 2. *n.* 356. ait menſtruam Confeſſionem poſſe temperari, *ut ſi menſtrua Confeſſio per totam vitam eſſet nimis difficilis*, & denique propoſitio indefinita æquivalet univerſali. Bartolus *in L. Omnes populi. ff. De Iuſt. & Iur.* & latè Gloſſ. *Cap. Vt circa. Verbo: Aliorum. De elect in* 6.

II. Licèt Annis abhinc 30. 40. 60. &c. fuerit probabile, eſſe in poteſtate Commiſſarii 214
imperare Confeſſionem rariorem menſtruâ, eò quòd in Brevibus, quæ refert Sanchez, & Lezana, ponebantur hæc præciſè verba: *Confeſſione Sacramentali ſuorum peccatorum ſingulis ſcilicet menſibus, vel quoties animarum ſuarum ſaluti expedire judicaveris*, eámque ob rem probabiliſſimè aſſeruerit Sanchez *cit. n.* 35. Bonacina *cit. num.* 9. Reginald. *L.* 31. *n.* 217. Lezana *cit. Verb. Literæ Apoſtolicæ. num.* 26. Filliuc. *cit. num.* 356. Diana *Part.* 8. *Tract.* 3. *Reſol.* 109. poſt Portel. *De dubiis Regular. Verb. Confeſſor aperiens literas Papæ n.* 10. & Perez *De Matrim. diſp.* 48. *ſect.* 6. relinqui in arbitrio Confeſſarii, ut conſideratis occupationibus, diſtractionibus, & aliis circumſtantiis pœnitentis imponat bimeſtrem, vel trimeſtrem &c. jam tamen non videtur poſſe id generatim aſſeri, cùm noſtrum Breve expreſſe

ſe dicat. *Singulis menſibus ut minimùm ſemel.*

215 Quæ Clauſula: *Ut minimùm ſemel*, ſi fuiſſet expreſſa in exemplari, quo utebantur nominati authores, aliud utique ſenſiſſent. Quia tamen Eccleſia non obligat ad impoſſibilia, Argum. *Reg. 6. in 6. & Cap. Conſilium, De Obſervat. lejun.* præſumendum eſt de benigna, paternâque mente Pontificis, quòd nolit ad menſtruam adigi illos, quibus ea eſt moraliter impoſſibilis, nam illis planè injiceret laqueum contra doctrinam Cap. *De viduis. 2. 27. q. 1.* ſufficeret ergo reſpectû horum bimeſtris. Et hoc ut minimùm concedit Perez *cit. ſect. 6. num. 3.*

216 III. Tametſi idem Sanchez, Salas, Perez *n. 4.* & Bonacina *loc. indicatis* ſecuti ſuum Breve negârint, poſſe à Confeſſore injungi frequentiorem exomologeſin, quàm menſtruam, & proinde illam Clauſulam: *vel quoties animarum &c.* ita explicârint, ut dicerent, per eam fieri Commiſſario jus infrequentiorem, non autem frequentiorem menſtruâ Confeſſione imperandi, ſtando tamen tenore noſtri Brevis poteſt, ſi ita judicârit expedire, Confeſſarius imperare crebriorem menſtruâ, id quippe videtur clariſſimè indicari ipſo contextu, cum additur: *ut minimùm ſemel*; hæc enim Clauſula eſt implicativa, non limitativa,

217 Barboſa Diction. 355. in vocula: *Saltem.* Non tamen poteſt fieri pro mero arbitrio Confeſſarii; etenim illa modalis clauſula, quæ ſubjungitur: *Quoties tibi videbitur*, ſignificat eſſe id faciendum ſecundùm Regulam prudentiæ, Gloſſ. *in cap. 2. De Corpore vitiatis Verb. viſum fuerit.* Lezana *Tom. 3. Verb. Clauſula. n. 31.* Puto tamen eſſe longè rariſſimos conjugatos, quibus poſſit prudenter ſub mortali injungi onus confitendi per totam vitam ſæpius, quàm ſemel in menſe. Conſentit à fortiori Sanchez *cit. diſp. 34. n. 35.*

218 IV. Is, cui ex vi Brevis Pœnitentiariæ injungitur Confeſſio menſtrua, ſatiſfacit ſuæ obligationi, quocunque die menſis confiteatur; ita, ut ſi Confeſſus eſt prima die Januarii, non teneatur confiteri ante ultimam diem Februarii. Diana *cit. Part. 8. Tract. 3. Reſol. 109.* Lezana *Tom. 3. cit. Verb. Literæ Apoſtolicæ.*

219 Bonacina *cit. punct. 2. n. 9.* Perez *n. 5.* Quòd ſi uno menſe omittat, non tenetur alio compenſare. Ita citati. Ratio eſt, quia videtur talis Confeſſio eſſe perinde annexa menſi, ſicut jejunii, aut Breviarii, aut Sacri audiendi obligatio adhæret diei.

220 V. Si ex alterius Confeſſarii præcepto, vel ex voto talis pœnitens haberet jam aliàs onus confitendi ſingulis menſibus, vel bimeſtribus, videretur ſatiſfacturus & huic, & Pœnitentiariæ obligationi per unam exomologeſin uno menſe, per duas duobus. Salas *cit. ſect. 7. n. 98.* & Portel apud Lezanam *loc. cit. n. 26.* non diſſentientem contra Dianam *cit. Reſol. 109.* Bonacinam *loc. cit. n. 13.* Perez *n. 6.* & Sanchez *loc. cit. n. 39.* Ratio eſt, quia cùm ſit communiſſimum, ut Confeſſarii pro pœnitentiis injungant menſtruam, & pleriſque omnibus conjugatis moraliter impoſſibile ſit per 4. 6. 10. Annorum decurſum, ſæpius quàm ſemel in menſe ſiſtere ſe Confeſſariis, dura nimis foret gratia S. Pœnitentiariæ, ſi vellet, Confeſſiones in menſe geminari reſpectu talium. Et quid ni hîc quoque locum habeat. *Reg. 49. in 6. In pœnis benignior interpretatio eſt facienda?* 221

VI. An mortaliter delinquat, qui unam ex præceptis iſtis Confeſſionibus omittit, diſſimulant quaſi dedita opera Diana, Lezana, & Portel. Ego non auſim negare, eò quòd particularia præcepta Eccleſiæ videantur obligare inſtar univerſalium. Argum. eorum, quæ dixi *n. 167.* & communis Axiomatis ex Ariſtotele: *Primum in unoquoque genere eſt exemplar cæterorum.* Cùm igitur præceptum generale de Confeſſione annua, auditione Sacri die feſto, jejunio &c. ad mortale obliget ſingulis temporibus præſcriptis, obligat & hoc particulare ſub mortali ſingulis menſibus. Confirmatur ex doctrina illorum, qui cum Vaſquez, & Azor, quos ſequitur Dicaſtillo *De Pœnit. diſp. 7. num. 118.* contra Cajetan. Navarrum, Dianam *Part. 3. Tract. 4. Reſol. 125.* cenſent, Monachos, qui ex diſpoſitione Clementinæ: *Ne in agro, De ſtatu Monachor.* tenentur quot menſibus confiteri, peccare mortaliter, quoties negligunt menſtruam Confeſſionem. 222 223 224

VII. Eſt autem hæc menſtrua, bimeſtris &c. Confeſſio injungenda etiam illi, qui vel omnino non confitetur Commiſſario, vel confitetur quidem, ſed inceſtum, utpote jam ſemel legitimè abſolutum omittit juxta dicta *n. 180.* Ratio eſt, quia hoc ipſo quòd S. Pœnitentiaria jubeat, hanc Confeſſionem imperari ultra pœnitentiam ſalutarem, ſeu Sacramentalem, de qua *lit. o.* ſatis innuit, eſſe ſuam mentem, ut abſolutè injungatur, ideò imponenda eſt extra forum Sacramentale, ſi ob cauſas *n. 178.* indicatas, à me tamen in praxi non approbandas, non confiteatur is, cum quo diſpenſandum eſt. 225

VIII. Quamquam Indulgentiæ plenariæ intra, & extra Jubileum ſint ita de pœnitentiis injunctis, ut qui lucratus eſt Indulgentiam plenariam, non teneatur pœnitentias vindicativas, quæ ex præteritis Confeſſionibus ſuperſunt, perficere, ut docui in Tract. de Jubileo quintuplici *n. 217.* non tamen eſt ea doctrina extendenda ad menſtruam hanc Confeſſionem, tum quia illa doctrina intelligitur de pœnitentia, quæ ut Pars integralis Sacramenti imponitur, tum quia hæc menſtrua Confeſſio eſt pœnitentia valde extraordinaria, & proinde non intelligenda ſub Generali remiſſio- 226

Mmm 3

Digitized by Google

miſſione pœnitentiarum. Argum. *Cap. In Generali conceſſione, vel prohibitione, non veniunt ea, quæ ſpeciali nota digna ſunt.*

227 IX. Non explicant Doctores, utrùm cum hac Confeſſione injungenda ſit Sacra Communio. Puto ego, tantum onus ſine claro textu non eſſe à Confeſſario injungendum. Argum. *Cap. 2. §. Sed neque. De Tranſlat. Epiſcop.* Poſſet tamen loco illius gravis pœnitentiæ, de qua ſuprà, eam aliquoties per Annum imperare Commiſſarius.

SVBSECTIO V.

Aliæ Clauſulæ exponuntur.

SUMMARIUM.

Hæc Clauſula: Et aliis, quæ de jure fuerint injungenda *quid indicet*? 228.

Et illa: Dummodo ſeparatio fieri non poſſit abſque ſcandalo? 229.

Experientia, an ſeparatio poſſit fieri ſine ſcandalo, non eſt neceſſaria, quando jam aliunde conſtat, non poſſe fieri. 231.

Quandonam cenſebitur res dubia? 233.

Clauſula: Ex cohabitatione verò de incontinentia probabiliter timendum tibi viſum fuerit. 234.

Quid ſi probabile ſit, non adeſſe periculum incontinentiæ? 235.

Vocula: Incontinentia *deſignat frequentiam actuum turpium, & quendam quaſi habitum.* 237.

Clauſula: Aliúdque impedimentum Canonicum non obſtet, *indicat, per Breve diſpenſari in ſolo impedimento propoſito.* 238.

An ſi peccatum fuit cum duabus, oporteat in ſupplici libello explicare numerum? 239. & 240.

Rurſum tangitur difficultas, utrùm ſit neceſſe petere novum conſenſum à parte ignorante impedimentum, eique illud manifeſtare? 242. & *ſeqq.*

Qui emiſit Profeſſionem invalidam quo modo teneatur renovare? 245.

Legitimatio facta per literas Sacræ Pœnitentiariæ quouſque extendatur? 247.

Natus ex Matrimonio invalido ob ignorantiam invincibilem eſt legitimus. 247.

Quid de Liberis natis poſt diſpenſationem? 248.

Quandonam cenſeatur Pontifex diſpenſare in radice Matrimonii invalidi? 249.

Quantum operetur talis diſpenſatio? Ibid.

Legitimatio facit ex illegitimo legitimum non per juris fictionem, ſed per rei veritatem. 251.

Clauſulæ: In foro conſcientiæ *eſt duplex verus ſenſus.* 252.

Cenſetur etiam ille ſatiſfacere Clauſulæ dicenti: in actuali Confeſſione, *qui diſpenſat immediatè poſt datam abſolutionem.* 255.

Clauſula: Non aliter, neque ullo alio modo, *inducit authorem, ut putet, non diſpenſandum cùm illo, qui non dicit ſaltem in Confeſſionali, ſe non eſſe ſibi conſcium ullius peccati mortalis.* 258. & *ſeqq.*

Præcepta particularia videntur obligare inſtar generalium. 259.

Q. Clauſula XVI. *Et aliis, quæ de jure* 228
fuerint injungenda. Id eſt, ſi præter pœnitentiam ſalutarem, & menſtruam Confeſſionem occurreret Confeſſario aliquid, de quo monendus foret pœnitens, e. g. aliqua fortâſſe reſtitutio honoris, bonorum &c. deberet Confeſſarius monere. Non tamen irrita eſſet diſpenſatio, ſi omitteret Confeſſarius injunctionem talium, non habentium ullum reſpectum ad ipſam, quia irritatio actûs, cùm res ſit valde odioſa, non cenſetur irrogari per legem, aut diſpoſitionem, niſi ſatis claré exprimatur, nam in obſcuris minimum eſt ſequendum *Reg.* 30. *in* 6. & valor actûs eſt omni poſſibili ratione defendendus. DD. apud Barboſam *Axiom.* 12.

R. Clauſula XVII. *Dummodo impedimentum* 229
ſit occultum. Hanc Clauſulam ſufficienter explicavi *n.* 173.

S. Clauſula XVIII. *Dummodo ſeparatio fieri* 230
non poſſit abſque ſcandalo. In antiquioribus Brevibus exprimitur hæc Clauſula hoc modo: *Quòdque diligenter experiantur, an ſine ſcandalo poſſint ſeparari; quod ſi fieri poteſt, fiat omnino.* Puto autem, utriuſque ſententiæ eundem ſenſum eſſe, ſi ſupponamus explicationem Sanchezii *Lib.* 8. *De Matrim. cit. diſp.* 34. *n.* 60. Reginaldi *cit. L.* 31. *n.* 220. Filliucii *cit. Tract.* 10. *Part.* 2. *n.* 361. Bonacinæ *diſp.* 1. *De Leg. cit. q.* 1. *p.* 2. *n.* 14. Lezanæ *Tom.* 3. *cit. Verb. Literæ Apoſtolicæ. n.* 30. quòd ſcilicet non ſit opus illa experientia, ſi ex dictis, aut factis præſentibus vel præteritis ſufficienter, & prudenter conjiciat Confeſſarius, illam ſeparationem non poſſe fieri ſine ſcandalo, aut non
poſſe ut fratrem, & ſororem cohabitare. Et 231
ſanè cùm fruſtra exſpectetur eventus, cujus nullus eſt effectus, ſicuti ex *Cap. Cùm contingat. De Offic. & poteſt. Iudic. delegati.* deſumunt, & loquuntur Sanch. Reginaldus, Lezana *loc. cit.* nulla autem lex obliget ad actus fruſtraneos, & inutiles. *L. Quoties.* 2. *ff. De reb. dubiis.* non videtur S. Pœnitentiaria injungere illam experientiam, caſu, quo jam conſtat id, quod per illam quæritur, & indagatur.

Et hæc doctrina maximè locum habet, ſtan- 232
do noſtro Brevi, in quo videtur illa conditio experiendi omiſſa idcirco, quòd non ſit adhibenda, ſeu expectanda, quando jam aliàs eſt notum, non poſſe ſeparationem abſque ſcandalo fieri, vel mutuam cohabitationem abſque incontinentiæ periculo exiſtere; ſi tamen res dubia foret, tum utique adhibenda eſſet

expe-

Digitized by Google

233 experientia ante diſpenſationem. Porrò non cenſetur res dubia, quando is, cum quo diſpenſandum eſt, conſtanter affirmat, ſe non poſſe cum ſua Bertha habitare abſque ejus conſortio carnali; ipſi namque tanquam teſti creditur contra ſe, & pro ſe, S. Thom. *Quodlib.* 1. *quæſt.* 6. *art.* 12. *in Corp.* Metus ſcandali ex ſeparatione vix unquam abeſt, unde illa experientia vix unquam locum habet. Sanchez *loc. cit.*

234 *T.* Clauſula XIX. *Ex cohabitatione verò de incontinentia probabiliter timendum tibi viſum fuerit.* Hæc clauſula in exemplari Sanchezii, & Lezanæ ita exprimitur: *Experiatur ſaltem, an cohabitantes vivere valeant.* Sed hæc experientia non eſt neceſſaria, quando Confeſſarius putat, probabiliter eſſe timendum periculum incontinentiæ, ſi non diſpenſetur cum illis. Patet ex verbis noſtri Brevis.

235 Cenſeo autem in primis, poſſe etiam diſpenſari in caſu, quo probabile eſt, non adeſſe periculum incontinentiæ, dummodo ſimul probabile ſit, adeſſe; quia nihilominus verificantur verba Brevis, quæ non video, cur potiùs reſtringamus, quàm ampliemus propter

236 rationem allatam *n.* 174. Itaque non requiritur hìc tanta certitudo de incontinentia, quanta requiritur, ut diſpenſetur cum illo, qui Matrimonium inire cupit aſtrictus voto Religionis, aut caſtitatis. Nam in formula Brevis, quo datur poteſtas diſpenſandi cum tali, exprimitur his verbis: *continenter vivere poſſe non ſperat: maximè dubitat continere non poſſe*, ut videre eſt apud Sanchez *cit. diſp.* 34. *n.* 1.

237 Cenſeo deinde, non poſſe, vi hujus Brevis diſpenſari cum illo, qui probabiliter credit, ſe ſemel, atque iterum duntaxat peccaturum; etenim vocula; *Incontinentia*, indicat frequentiam actuum turpium, & quendam quaſi habitum. Sanch. *loc. cit. n.* 19. Filliuc. *n.* 353. Lezana *num.* 22. & apud ipſum Portellus *in Summa Verb. Confeſſor aperiens Literas Apoſtolicas n.* 6.

238 *V.* Clauſula XX. *Aliudque impedimentum Canonicum non obſtet.* Quia videlicet non diſpenſat in eo impedimento, pro quo petita eſt diſpenſatio, ſe quippe accommodat precibus ſupplicantis. *C. Inter dilectos.* §. *Cæterùm. De fide inſtrumentor.* Felin. *Ibid. col.* 2. Quare ſi præter affinitatis impedimentum adeſſet aliud ratione cognationis, voti, criminis &c. nihil

239 patrocinaretur noſtrum Breve. At, ſi ante Matrimonium peccâſſet cum duabus ſororibus ſuæ putatitiæ uxoris, fortè ſufficeret aperire fornicationem cum una habitam; ſicuti, qui petit diſpenſationem ſuper irregularitate, quam incurrit per plures actus ejuſdem rationis, non tenetur exprimere, niſi unum actum, juxta communem Doctorum cum Bonacina *cit. q.* 2. *punct.* 5. *n.* 4. Atque ita ſentit Henriq. *Lib.* 12. *c.* 10. *n.* 3. itémque Ledeſma, Rodriquez & Vega apud Sanch. *Lib.* 8. *diſp.* 24. loquentes in ſpecie de duplici affinitate.

Quia tamen, qui commiſit duo homicidia, 240 tenetur, dum irregularitatis diſpenſationem petit, utrumque exprimere. Bonacina *loc. cit.* Suarez. & Coninck apud ipſum cum Layman. *Lib.* 1. *Tract.* 4. *cap.* 22. *n.* 19. §. 2. Quia etiam idem Layman. *Ibid.* Dicaſt. *Tom.* 3. *diſp.* 8. *n.* 142. poſt eundem Coninck *diſp.* 33. *De Sacram. dub.* 6. *n.* 81. Sanch. *Lib.* 8. *diſp.* 24. *num.* 5. & alios, tenet eſſe omnino exprimendum, ſi quis duas ſorores priùs cognovit, ideo non ſequerer opinionem Henriquezii in petenda diſpenſatione, ſequerer autem in uſu petitæ, & impetratæ jam, ſine ulla expreſſione.

X. Clauſula XXI. *De nullitate prioris conſenſus certiorata.* Non enim valuit putatitiæ uxoris conſenſus in Matrimonium, cùm non videantur conſentire, qui errant *L. Nihil conſenſui. ff. De Reg. Iur.* & impoſſibilium nulla ſit voluntas. Argum. *L. Ea, quæ dari. ff. eod.* 241

Porrò uxorem illam non eſſe certiorandam 242 de nullitate Matrimonii ſeu conſenſûs, ſi non poſſit edoceri ſine detectione præcedentis fornicationis, ſatis indicatur verbis proximè ſequentibus, ubi dicitur: *Sed ita cautè, ut latoris delictum nuſquam detegatur.* Imò cenſent Sanch. *cit. diſp.* 34. *n.* 61. & Bonacina *cit. diſp.* 1. *q.* 2. *n.* 15. etiamſi poſſit abſque periculo ejuſmodi detectionis edoceri uxor, non tamen eſſe ex vi Brevis edocendam, eò quòd illa certioratio non videatur tanquam conditio poni in Brevi, ſed ſolùm tanquam inſtructio Confeſſarii.

Ego tamen aſſentior Lezanæ *cit. Verb. Literæ Apoſtolicæ*, item Portello *loc. cit. n.* 17. apud 243 ipſum exiſtimantibus, non eſſe meram inſtructionem, ſed conditionem neceſſariam in caſu, quem ponimus, quia ablativus abſolutus æquè hìc, atque alibi importat conditionem. *Suprà n.* 177. Quodſi nequeat detegi nullitas 244 conſenſûs, niſi detegatur delictum commiſſum, ſicuti plerumque fieri nequit, erit uxor à viro roganda, ut ſi fortè Matrimonium antea fuit nullum, ipſa denuo conſentiat. Et hoc, ut minimum, eſſe neceſſarium cenſet Lezana, & Portel: alioquin conſenſum uxoris non fore ſufficientem. Quòd & ego exiſti- 245 mo, quandoquidem communis opinio Doctorum Lezanæ *Tom.* 1. *c.* 2. *n.* 9. Navar. *In Cap. Statuimus. De Regular. Comment.* 4. *n.* 71. Mirandæ *In Manual. Prælat. Tom.* 1. *q.* 30. *a.* 3. fert, quando quis profeſſionē ob occultum impedimentum invalidam fecit, eo impedimento remoto illam non revalidari, niſi ratificetur, vel comperta nullitate, vel ſaltem dicendo: *Si jam non eſſem Religioſus hujus Ordinis, vellem hodie fieri:* poteſt tamen, ſicuti rectè obſervat

Digitized by Google

Dicaſtillo *De Matrim. diſp.* 2. *dub.* 10. *num.* 98. omnino legendus, aliquando in praxi contrarium obſervari, propter auctoritatem Doctorum, ut pluribus declaravi hoc ipſo *Cap. n.* 232. *& ſeqq.*

246 Y. Clauſula XXII. *Secretè*; Id eſt abſque Parocho, & teſtibus, ut declaratur infrà *n.* 265.

247 Z. Clauſula XXIII. *Prolem legitimam decernendo.* Legitimam, inquam, tum ab Ordines Sacros, & Beneficia Eccleſiaſtica. Bonac. *cit. p.* 2. *n.* 18. tum etiam ad omnia bona temporalia. Sanchez *cit. diſp.* 34. *n.* 50. omnis enim proles, quæ naſcitur ex putatitio Matrimonio eſt legitima, modò pater, aut mater invincibiliter ignoret Matrimonium eſſe illegitimum *Cap. Referente. Qui filii ſint legit. & cap. Ex tenore.* eodem. Sanch. *n.* 46. 50. *&* 52. ac declaro cum notabili ampliatione in Experientiis, *Tract.* 8. *n.* 438. *&* 437. Atqui ſupponitur in hoc Brevi, matrem invincibiliter ignorare nullitatem Matrimonii.

248 Si quoque obtenta diſpenſatione manifeſtet maritus impedimentum, eóque manifeſtato integretur Matrimonium, & poſtmodum ſuſcipiatur proles, erit illa etiam legitima quoad Ordines Sacros, Beneficia Eccleſiaſtica omnia, & quoad omnia temporalia jura. Sanch. *cit. diſp.* 34. *n.* 52. & eod. *Lib.* 8. *diſp.* 7. *n.* 16. etenim hæc jura fundantur in Matrimonii legitimitate. Cùm igitur Pontifex efficiat illud Matrimonium verè legitimum, ſequitur, proli inde naſcituræ competere omnia illa jura.

249 Ex quo fundamento deducit Sanch. *cit. diſp.* 7. *n.* 22. quando Pontifex diſpenſat in ipſa radice Matrimonii invalidi jure humano, ſicuti cenſetur juxta Sanchez diſpenſare, quando dicit: *diſpenſamus, ut ex tunc, ſeu ut ab initio legitimus contractus cenſeatur*, deducit, inquam, Sanchez, prolem ex eo Matrimonio ante diſpenſationem natam, eſſe quoad temporalia quoque legitimam, tunc enim Pontifex irritat legem ſtatuentem illud impedimentum dirimens, ut fuſè declarat idem Sanchez *cit. diſp.* 7. *n.* 4. Qui tamen *n.* 7. ſubdit, non poſſe à Pontifice legitimam, quo ad temporalia, reddi illam prolem, quæ nata eſt ex concubitu omnino fornicario, ſeu ex omnino ſolutis, aut conjugatis quidem, ſed cum impedimento in-
250 diſpenſabili. Quæ ultima doctrina eſt utique certa, loquendo de poteſtate ordinaria juxta *C. Per venerabilem. Qui filii ſint legit.* prior autem illa de legitimitatis extenſione ad liberos jam ſuſceptos ante diſpenſationem facta, doctè, ut ſolet, refutatur, negatúrque etiam à P. Dicaſtillo *De Matrim. diſp.* 8. *n.* 7. *& ſeqq.* poſt Molinam *Tom.* 3. *Tract.* 2. *diſp.* 624. Quia ſcil. illa diſpenſatio non facit, quò minus illi liberi ſint nati ex non conjugibus, & proinde reipſa inciderint in effectum Legis civilis, privantis hæreditate omnes natos ex non conjugibus.

Nihilominus tamen firmari poteſt illa doc- 251
trina Sanchezii authoritate Hieron. Schurff. JC. *Conſilior. Cent.* 1. *Conſ.* 2. Qui

In hac facti contingentia.

Reſpondit quemdam Chriſtophorum nobilibus parentibus, ſed extra Matrimonium natum, & à Friderico III. Imperatore legitimatum, ſortitum fuiſſe omnia prorſus bona, & jura, perinde ac ſi fuiſſet natus ex Matrimonio legitimo, 1. quia §. *Illud Authent. Quibus modis nat. effic. ſui.* dicitur, legitimatos à Principe nihil differre à legitimis, 2. quia naturaliter naſcimur omnes legitimi, ſicut & liberi *cit.* §. *Illud*, ita ut ſola lex humana nos faciat illegitimos. Unde fit, ut legitimatio non faciat propriè nos legitimos, ſed ſolùm tollat obſtaculum legitimationis, poſitum à lege poſitiva, quo ſublato lex ipſa naturalis efficit nos non per fictionem juris, ſed verè, ac propriè tam legitimos, quàm ſi eſſemus nati ex legitimo Matrimonio. Hinc Bartolus. *In L. Is, qui. ff. De uſucap.* dicit, quòd lex illegitimum faciat legitimum non per fictionem, ſed ſecundùm puram veritatem. Et Bald. *In L. Eam, quam C. De fideicommiſſis* ait: *Legitimatio naturaliter loquendo eſt veritas formaliter.* Hæc & plura Schurffius, quem ſi quiſpiam ſeu reus, ſeu actor, ſeu judex fuerit ſecutus, nulli culpæ affinis erit; eſto hanc doctrinam applicet illis ex damnato toro natis, quos legitimos denuntiâſſet quiſpiam DD. Abbat. Lucellenſium intra terminos, quos indicat D. Abbas Bernardinus in ſua Epitome Faſtorum Lucellenſium *fol.* 105. *n.* 8.

AA. Clauſula XXIV. *In foro conſcientiæ.* 252
Duplex eſt verus ſenſus hujus clauſulæ; alter, quòd Commiſſarius debeat in ipſo foro pœnitentiæ fungi ſuo officio, qui ſenſus mox magis adhuc declaratur. Alter, quòd illa legiti- 253
matio valeat in ſolo foro conſcientiæ, & nil juvet pro foro externo; qui ſenſus paulò pòſt etiam magis exprimitur; ita tamen intelligendus, ut illa proles, quæ nata eſt ex matre ignorante impedimentum Matrimonii, legitima ſit etiam in foro externo, tam quoad temporalia, quàm quoad ſpiritualia. Sanchez *citat. diſp.* 34. *n.* 50. propter rationem allatam *num.* 247. Illa verò proles, quæ naſcitur ex utroque parente conſcio factæ diſpenſationis, legitima ſit etiam quoad omnia quidem, ut patet ex indicata ratione, non tamen niſi in foro externo, ut ex Brevi liquet.

BB. Clauſula XXV. *In ipſo actu Sacramentalis Confeſſionis.* 254
Id eſt, dum durat Confeſſio Sacramentalis; cenſetur autem durare in primis tamdiu, quamdiu non datur vel abſolutio, vel pœnitentia, hæc quippe eſt pars Sacramen-

cramen-

Digitized by Google

cramenti integrans, illa eſſentialis. Trident.
255 *ſeſſ.*14. *cap.*3. & Doctores. Deinde, quia Doctores cum Henriquez *Lib.6. cap.*21. *num.*2. Tannero *Tom.*4. *diſp.6. quæſt.* 9. *dub.6. n.*132. Joan. Præpoſito *De Sacram. Pœnit. q.* 11. *dub.* 5. *n.*41. Lugone *De Pœnit. diſp.*23. *n.*129. ac noviſſimè, pérque bene Dicaſtillo *De Pœnit. diſp.* 11. *n.*195. contra Fagundez *De* 2. *Præcept. Eccleſ. L.6. cap.*4. ac ferè Dianam *Part.* 5. *Tract.*11. *Reſol.* 19. docent, fas eſſe Confeſſario, etiam poſt datam abſolutionem loqui cum pœnitente de peccatis paulò antè detectis, ſi neceſſarium videatur; eò videlicet, quòd id pertineat ad actûs complementum, ut loquitur Præpoſitus, & nondum fuerit planè perfectum miniſterium Confeſſionis, ut ait Tannerus, ſed adhuc duret judicium Sacramentale, ut exprimit Dicaſtillo, declarans exemplo Sacerdotis, ſumentis poſt ablutionem, reliquias de novo repertas; idcirco videtur menti Pontificis ſatisfacturus Confeſſarius, ſi ſtatim poſt datam abſolutionem faciat illa, quæ exprimam *n.*283.

256 CC. Clauſula XXVI. *Non aliter, neque ullo alio modo.* Propter hæc tam emphatica verba, non audeo abſque ſuffragio Doctorum aſſerere, poſſe cum illo diſpenſari, qui ideo non confitetur, quòd non habeat conſcientiam peccati mortalis, atque ita etiam judicavit P. Joan. de Dicaſtillo, quem hiſce omnibus ſcriptis per literas conſului ſuper hoc dubio: qui licet viſis meis rationibus reſponderit, poſſe probabiliſſimè negari, Confeſſionem eſſe neceſſariam illi, de quo diſputavimus *n.* 178. *& ſeqq.* attamen ſubdidit, non carere id difficultate, eò quòd videatur ſummus Pœnitentiarius velle diſpenſationem fieri quàm occultiſſimè, & ita, ut de illa facta non poſſit ampliùs, ne quidem cum ipſo pœnitente lo-
257 qui Commiſſarius. Confirmatur hæc reſponſio inde, quòd illa clauſula: *Non aliter, nec alio modo,* ita ſit præciſiva, ut nec intellectum, nec modificationem recipiat. Alex. *Conſil.* 3. apud Illuminatum Moronum *Reſponſ.*46. *n.*30. indicétque præciſam neceſſitatem. Rota apud eundem: atque importet conditionem, qua deficiente ſit perinde, acſi nihil eſſet geſtum. Idem Moronus ex Menochio *De Arbitr. Iudic. Caſ.*237. *n.*40. vel potius 34. qui tamen Menochius præciſè dicit, eâ clauſulâ importari conditionem, & conſequenter formam.

258 Quamquam video, poſſe nonnemini videri probabile, quòd clauſula hæc intelligenda ſit caſu, quo ſecundùm Leges communes Eccleſiæ, & Chriſti, adeſt materia neceſſaria Confeſſionis. Sed quidquid ſit, ego ut minimum mandarem tali conjugato, ut me in ipſo Confeſſionali conveniret, nec vellem cum illo diſpenſare, niſi in ipſo Confeſſionali, & quidem non, niſi in ipſo Confeſſionali mihi dixiſſet, ſe revera non eſſe ſibi conſcium ullius gravis peccati, nondum in Confeſſione expoſiti, quamvis ſciat, ſe utique graviter in DEUM deliquiſſe, præſertim ineundo Matrimonium invalidum. Ratio eſt, quia ſicuti di- 259
xi *n.*222. præcepta particularia explicanda, implendáq; ſunt juxta modum univerſalium; cùm igitur univerſale præceptum de Confeſſione annua praxis Eccleſiæ teſtibus Scoto, Adriano, aliis apud, & cum Laymanno *Lib.* 5. *Tract.6. cap.*5. *num.*12. ita explicet, ut qui non habet conſcientiam p. m. teneatur ſaltem in Confeſſionali id ipſum dicere Confeſſario, meritò, hoc quod dixi, ut minimùm facerem cum pœnitente per me diſpenſando; imò in praxi mandarem, ut mihi Sacramentaliter confiteretur aliquod ſaltem ſpeciale peccatum. Vide circa hoc Eccleſiæ præceptum dicta in hanc rem, Tom. priore. *Tract.6. n.*282. *&* 283.

SUBSECTIO VI.

Reliquæ Clauſulæ ediſſeruntur.

SUMMARIUM.

Forum eſt triplex. 260.
Diſpenſatio, vel abſolutio in foro conſcientiæ *quid ſignificet?* 262.
Quomodo dicatur diſpenſatio pœnitentiariæ nihil profutura in foro judiciario? 264.
An foret irrita diſpenſatio, ſi teſtes adhiberentur? 265.
Clauſulæ: ſed præſentibus laniatis, *quomodo ſatiſfiat?* 266.
An poſſit Commiſſarius eas apud ſe retinere ad aliquem uſum materialem? 268.
Eſtne laniatio conditio ſine qua non? 269.
Clauſula: quas ſub excommunicatione latæ ſententiæ lacerare tenearis, *quomodo intelligenda?* 270.
An incurrat excommunicationem, qui illas literas reſtituit Oratori? 274.

DD. Clauſula XXVII. *Ita quòd hujuſmodi abſolutio, & diſpenſatio latori in foro judiciario nullatenus ſuffragentur.* Sanch. *L.*8. *De Matrim. diſp.*34. *n.*29. Lezana *Tom.*3. *Verb. Literæ Apoſtolicæ. n.*20. & alii triplex forum diſtinguunt; forum Pœnitentiæ, forum Conſcien- 260
tiæ, forum Externum, ſeu Judiciale. Forum 261
Pœnitentiæ eſt idem, quod Sacramentale, forum Conſcientiæ eſt id, quod & quatenus opponitur foro Externo. Ut proinde forum internum ſit genus ad forum *Pœnitentiæ*, & *Conſcientiæ*, atque adeò quando aliquid dicitur valere, aut faciendum eſſe in foro interno, non ſit ſenſus, valere, vel faciendum eſſe in foro

Digitized by Google

foro pœnitentiæ, ſed ex ſubjecta materia di-
262 judicandum veniat. Sicuti quando dicitur aliquam abſolutionem, diſpenſationem &c. dandam eſſe in foro conſcientiæ, non eſt iſte directus ſenſus, quòd debeat dari in Confeſſione, ſed ex circumſtantiis dijudicandum eſt, an non ſufficiat, ſi detur præciſè in foro non judiciali, non externo; poteſt autem utique dari in foro non externo, ſeu non judiciali, etiamſi non detur in foro pœnitentiæ.

263 Et quia odia ſunt reſtringenda, favores ampliandi, in pœnis benignior interpretatio ſequenda, in dubiis benigniora præferenda; idcirco quando Bullæ Pontificiæ loquuntur de foro conſcientiæ, aut de foro interno, non ſunt eæ Bullæ reſtringendæ ad forum Sacramentale, niſi materia exigat &c. ſicuti etiam in Tract. de Jubil. *cap.* 35. dum explicarem facultates Jubileas abſolvendi à cenſuris *in foro conſcientiæ tantùm*, obſervavi *n.* 277. ſi omittatur illa particula *tantùm*, abſolutionem valituram in foro quoque externo.

264 Cæterùm, cùm in noſtro Brevi ſtatuitur, ut diſpenſatio nullatenus ſuffragetur in foro judiciario, ſeu contentioſo, atque adeò externo, ſenſus eſt, ſi fortè innoteſcat impedimentum, velitque judex Eccleſiaſticus, vel ſæcularis contra hoſce conjuges, tanquam contra inceſtuoſos, & contra prolem tanquam ſpuriam procedere, ejuſmodi proceſſui fruſtra omnino objectum iri diſpenſationem, quandoquidem ea tam parùm poſſit retardare illum proceſſum, quàm ſi nunquam fuiſſet obtenta. Siquidem vocula *nullatenus*, qua utitur Pœnitentiaria, importat univerſalitatem, & excludit omnem caſum. Lezana *Tom.* 3. *Verb. Dictio. n.* 25. ex Tuſcho, & Peirinis.

265 *EE.* Clauſula XXVIII. *Nullis ſuper his teſtibus adhibitis &c.* Non ſolùm eſt hic ſenſus, quòd non oporteat adhibere ullos teſtes &c. ſed quòd oporteat non adhibere; ita, ut graviter delinqueret Commiſſarius, ſi vel teſtes adhiberet, vel literas daret, vel proceſſum conficeret. An verò foret tunc irrita diſpenſatio, non exprimunt auctores. Puto non fore irritam, quia etiam non erit irrita, ſi non lanientur literæ, ut mox patebit, cùm tamen laniatio æquè imperetur, ac prohibetur adhibitio teſtium.

266 *FF.* Clauſula XXIX. *Sed præſentibus laniatis &c.* Dubitatur hic primò, *quid intelligatur per laniationem.* Secundò, *an laniatio ſit conditio, ſine qua non valeat diſpenſatio.*

267 Ad primum reſpondeo, per laniationem intelligi omnem illam corruptionem literarum, per quam fiat, ut eæ non poſſint eſſe amplius uſui pro foro externo. Hanc explicationem etſi nemo adfert, ſed omnes dicunt ſimpliciter, eas literas eſſe laniandas, ſeu lacerandas; inde tamen illam confirmo, quòd ſicut ſcire Leges, non eſt earum verba tenere, ſed vim ac poteſtatem *L. Scire. ff. De Legib.* ita explicare prudenter Leges, non ſit earum Grammaticalibus inhærere, ſed intentioni legiſlatoris inſiſtere; cùm intelligentia dictorum ex cauſis ſit aſſumenda dicendi. *Cap. Intelligentia. De Verb. ſignif.* Adde, quòd Filliu- 268
cius *Tract.* 10. *Part.* 2. *cap.* 10. *n.* 357. expreſſè doceat, poſſe à Confeſſario apud ſe retineri eas literas ad aliquem uſum materialem. Itaque ſufficienter ad intentionem Pœnitentiariæ laniabit eas literas, qui lacerabit per medium, aut lituras inducet, aut comburet, aut ſolum ſigillum auferet, ſinguli enim horum modorum ſufficiunt ad impediendum, ne proſint in foro externo.

Ad alterum dubium dico, laniationem præ- 269
dictam non eſſe conditionem ſine qua non valeat diſpenſatio. Sanchez *Lib.* 8. *diſp.* 38. *n.* 4. Filliucius *loc. cit.* Bonacina *De Leg. diſp.* 1. *q.* 2. *num.* 16. & Lezana *Tom.* 3. *Verb. Literæ Apoſtolicæ. n.* 33. qui citat etiam Portellum *in Summa Verb. Confeſſor aperiens Literas Apoſtolic. n.* 12. Ratio eſt, quia ſatis apparet ex ipſo textu, non eſſe aliam mentem Pœnitentiariæ, quàm ut eæ literæ non ſuffragentur in foro externo.

GG. Clauſula XXX. *Quas ſub pœna excommu-* 270
nicationis latæ ſententiæ laniare tenearis. Hæc pœna non exprimitur in exemplari Sanchezii, aut Lezanæ; teſtantur tamen tum hi, tum Filliucius, atque Bonacina, etiam ſuo tempore fuiſſe quandoque ſolitam apponi eam pœnam. Ex quo colliges, peccaturum mortaliter Confeſſarium, ſi non laniaret literas uno ex indicatis modis *n.* 268. Ratio eſt, quia ma- 271
jor excommunicatio, præſertim latæ ſententiæ, non infertur, niſi propter contumaciam mortaliter malam. Navarrus *cap.* 27. *num.* 9. Cajetanus *In Summa Verb. Præcepti transgreſſ.* & alii communiter cum Laymanno *L.* 1. *Tract.* 5. *Part.* 2. *cap.* 5. *n.* 2.

Sicuti etiam tunc indicatur aliquid ſub 272
mortali præcipi, vel vetari, quando dicitur: *Qui ſecùs fecerit, ſciat ſe indignationem Omnipotentis DEI, & Beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli incurſurum.* Lezana *Tom.* 3. *Verb. Clauſula. n.* 34. & 35. ex Naldo. Quapropter dum Filliucius *n.* 268. relatus ait, eas poſſe aſſervari à Confeſſario in uſum materialem, intelligendus eſt de iis corruptis per avulſionem ſigilli, cancellationem &c.

HH. Clauſula XXXI. *Ita ut nullum earum* 273
exemplum extet. Authenticum ſcilicet, ſeu ejuſmodi, quo in foro externo poſſet probari data diſpenſatio. Itaque nil adverſus hanc diſpoſitionem ago, dum hoc in libro deſcribo exemplar diſpenſationis Româ Miſſum. Rationem hujus expoſitionis deſumes ex paulò antè dictis.

II. Clau-

Digitized by Google

274 *II.* Clauſula XXXII. *Neque eas latori reſtituas.* Integras videlicet; alioquin graviter peccaturum puto. An verò etiam excommunicationem incurſurus eſſet reſtituendo, non ſatis video, quia ex una parte in pœnis benignior interpretatio eſt ſequenda, proindéque pœna excommunicationis non extendenda
275 ad actiones ullas, niſi cogat ratio. Ex altera autem parte clauſula poſita in quacunque parte diſpoſitionis afficit reliquas partes. *Cap. Requiris* 2. *De Appellation.* & Doctores *Ibid.* ſaltem ſi omnium partium eadem ſit ratio. Sanchez *L.8. De Matrim. diſp.*34. *n.*30. ſicuti eſt hic. Et idcirco duplicem excommunicationem meo judicio incurret, qui & illas literas integras ſervârit, & oblata, per accidens, occaſione, eaſdem dederit illi, cum quo diſpenſavit.

276 *KK.* Clauſula XXXIII. *Quodſi reſtitueris, nihil ei præſentes literæ ſuffragentur.* Puta in foro externo, ſeu judiciali; ſuffragabuntur enim nihilominus in interno. Sanchez *cit. diſp.* 34. *n.* 42. quem ſequuntur Bonacina *cit. q.*2. *p.*2. *n.* 16. Reginaldus *cit. Lib.* 31. *num.* 218. Lezana *Verb. Literæ Apoſtolicæ, n.*33.

SVBSECTIO VII.

Nonnullæ quæſtiones circa præcedentia elucidantur.

SUMMARIUM.

An is, cum quo diſpenſatum eſt à pœnitentiaria, poſſit Matrimonium alterum inire poſt mortem uxoris, pro cujus conjugio petiit diſpenſationem? 277.

Quid deſignet Clauſula: Gratis ubique? 279.

Quænam circumſtantiæ, ſeu conditiones exprimendæ ſint, quando ſupplicatur pro diſpenſatione Matrimoniali in foro conſcientiæ? 280. *& ſeqq. ex Filliucio.*

Quomodo doctrinæ traditæ ſuperioribus ſectionibus ſint practicandæ? 286. *& ſeqq.*

Refertur caſus ſubreptitiæ diſpenſationis Matrimonialis pro foro externo. 290.

Illa diſpenſatio ideo fuit ſubreptitia, quòd ſponſi fuerint juncti ſecundo quidem gradu conſanguinitatis æquali, affinitatis autem ſecundo cum primo, & tamen in literis Romanis exprimebantur, eos eſſe junctos ſecundo gradu cognationis, & affinitatis æquali. 291.

Demonſtratur, aliquos poſſe eſſe junctos gradu affinitatis primo cum ſecundo. Ibid.

Bonacina malè reſolvit quemdam caſum ſupparem noſtro, idcirco quòd non legerit motum proprium Pii V. 294.

Pius V. declaravit, quòd nunquam diſpenſare intendat cum illis, qui quoquo modo attingunt primum gradum. 294.

Fuit poſtmodum in noſtro caſu petita nova diſpenſatio, impoſitáque nova mulcta. 295.

QUæres I. *An is, cum quo diſpenſavit Con-* 277
feſſarius, ſi ſit ſuperſtes ſuæ uxori, poſſit aliam ducere?

RESP. Aſſerit quidem Filliucius *Tract.* 10. *cap.* 10. *n.* 362. talem moneri debere à Confeſſario, ut ſi ſupervixerit, maneat ſine ſpe conjugii. At in nullis Brevibus, in nullo alio authore id expreſſum reperio. Quare judico, licere ipſi tranſire ad ſecundas nuptias; etenim tanta pœna non eſt aſſerenda ſine expreſſo ju-
re. Aliud dicerem de eo, cum quo diſpenſa- 278
tum eſt circa votum perpetuæ caſtitatis, vel Religionis, quia ſolet in Brevi exprimi, eam diſpenſationem nihil prodeſſe pro ſecundis nuptiis.

Quæres II. *Quid deſignet illa Clauſula, quæ in* 279
tergo Literarum S. Pœnitentiariæ ponitur, videl. Gratis ubique.

RESP. Deſignat, ne quidem pro ipſo labore poſſe Officiales Pœnitentiariæ, Commiſſarium, ſeu Executorem Bullæ quidquam, licèt ſponte oblatum admittere. Lezana *loc. cit. n.* 34. Putat tamen Perez *D. Matrim. diſp.*48. *ſect.* 2. *n.*6. quem deſcribit Diana *Part.*8. *Tract.* 3. *Reſ.* 111. non vetari generatim ejuſmodi clauſulâ, quò minùs admittantur eſculenta, & poculenta; verùm teſtatur idem Diana, hanc ſententiam refelli à Garzia. Vide, quòd in Theſauro Indulg. *Part.*2. *cap.*16. *q.*46. ſeu ſuperiore *Tract.*4. in hanc rem dixi, dum explicavi, in quo ſenſu illæ Indulgentiæ dicantur nullæ, pro quibus aliquid accipitur.

Quæres III. *Quænam circumſtantiæ, ſeu acci-* 280
dentia ſint neceſſariò exprimenda ab eo, qui petit à S. Pœnitentiaria pro ſe, vel alio diſpenſationem incundi Matrimonii, ſeu manendi in illo?

RESP. Verbis P. Vincentii Filliuc. *Tom.* 1. *Moral. Quæſtion. Tract.* 10. *Part.* 2. *cap.* 10. *n.* 351. & ideo ejus verbis, & ex mente, quòd ipſe fuerit multis Annis functus officio Pœnitentiarii ad S. Petrum, ideóque peritior quàm plurimi alii, ſtyli, ſeu praxis, & uſûs. Sic ergo ipſe in rem præſentem ſcribit loco citato.

Primò in diſpenſatione affinitatis de con- 281
trahendo quatuor exprimenda ſunt. Primum, „
an ſit ſecretum impedimentum, & quomodo. „
Secundum, an ſequantur ſcandala, niſi con- „
trahant, & unde; v. g. quia habitus ſit tracta- „
tus de Matrimonio, ſecuta ſit ſponſio à con- „
ſanguineis, parentibus, amicis. Tertium, an „
ſubſit periculum vitæ, infamiæ, & unde. Quar- „
tum, an impedimentum ſit utrique parti no- „
tum, an ſolùm uni. „

Secundò in diſpenſatione affinitatis de con- 282
tracto exprimenda ſunt ſex. Primum, an ſit „
con-

Digitized by Google

» contractum ſervata forma Concil. Tridentin.
» Secundum, à quot Annis contractum. Tertium,
» an extent filii, quorum etiam peti debet legi-
» timatio. Quartum, an impedimentum ſecre-
» tum ſit, vel ſaltem jus ignotum, quod ſcilicet
» tale impedimentum dirimeret. Quintum, an
» ſecutura ſint ſcandala ex ſeparatione, & ne-
» queant abſtinere à copula. Sextum, an alter,
» vel uterque ſit in bona fide.

283 Tertiò in diſpenſatione cognationis ſpiri-
» tualis de contrahendo exprimi ſolent potiſſi-
» mùm quatuor. Primum, à quot Annis ſit con-
» tracta cognatio. Secundum, unde oriatur? ex
» Baptiſmo, an ex confirmatione? & an ſit in
» primo, vel ſecundo gradu, hoc eſt, Baptizan-
» tis, vel ſuſcipientis cum Baptizato, vel ſuſce-
» pto, an Baptizantis, vel ſuſcipientis cum pa-
» tre, aut matre Baptizati, vel ſuſcepti. Tertium,
» quomodo ſit ſecreta, cùm deſcribi ſoleant in
» codice nomina eorum, qui Baptizant, vel ſu-
» ſcipiunt &c & in natura ſua publicum ſit im-
» pedimentum. Quartum, quæ & quomodo
» ſcandala immineant, infamia, & pericula mor-
» tis, niſi Matrimonium contrahatur.

284 Quarto in diſpenſatione conſanguinitatis,
» ſed occultæ aliquando diſpenſat etiam Sacra
» pœnitentiaria, ut plurimùm enim quia publi-
» ca eſt, pertinet ad Datariam. Primò ergo ex-
» primendus eſt gradus: nam ſi ſit primus, vel
» ſecundus, non eſt facultas in pœnitentiariâ.
» Secundò à quanto tempore ſit contractum:
» nam diſpenſatio de contrahendo non datur
» in pœnitentiaria. Tertiò, quomodo occul-
» tum, cui venerit in notitiam, & qua ratio-
» ne. Quartò, an adſint pericula ſcandalo-
» rum, ſi petatur diſpenſatio in Dataria, & quo-
» modo.

285 Quintò, in diſpenſatione impedimenti cri-
» minis, adulterii cum machinatione, hæc ex-
» primenda. Primò, an contractum ſit in facie
» Eccleſiæ, & ſervata forma Tridentini. Secun-
» dò, à quo tempore. Tertiò, quomodo ſit oc-
» cultum. Quartò, an ſecutura ſint ſcandala ex
» ſeparatione, & quæ, quâve ratione. Quin-
» tò, an fuerit altero tantùm, an verò utroque
» machinante, & ſeries facti exponenda cùm
» ſuis circumſtantiis, ut verè patratum eſt.
» Sextò, an ſint filii, & petatur eorum legitima-
» tio.

286 Hæc eadem reſpectivè proponuntur in con-
» trahendo, excepto enim primo, & ſecundo
» puncto, reliqua uſque ad ſextum excluſivè
» etiam in eo exprimi debent.

Denique in impedimento adulterii cum fide data, eadem exponenda. Hactenus Filliucius.

Quæres IV. *Quomodo doctrinæ traditæ ſuperioribus ſectionibus ſint uſurpandæ?*

RESP. Hoc modo: Ubi ex tuo pœnitente intellexiſti, eum cupere omni, qua fas eſt, ratione, ſuum irritum Matrimonium revalidare, quære, an poſſit ſine ſcandalo facere ſeparationem, aut vivere continenter cum uxore putatitia; ſi alterutrum poteſt, dic, fruſtra petitum iri diſpenſationem. Sin expenſis rationibus, quas adfert, judicas neutrum poſſe fieri, offer tuam operam ad impetrandam ex Urbe diſpenſationem, quam facilè impetrabis per aliquem ex Religioſis Ordinibus Mendicantium, qui tuas literas debitis Clauſulis conſtantes mittet ad unum è Patribus Pœnitentiariis Romanis, de quibus ſuprà *n.* 91. & jubebis interim, dum veniat reſponſum, ut pœnitens abſtineat copula conjugali &c.

Accepto Brevi diſpenſationis, ſignificabis 287
illi, habere te, de quo ipſi loquare; ipſo præſente literas aperies, ſi habeas qualitates requiſitas, iſque ad id munus te eligat; expones illi deinde omnes clauſulas, eum concernentes, quæres, & an vera ſint, quæ illic aſſeruntur, & an præſtare velit, quæ injunguntur. Si his interrogatis deprehendas defectum neceſſariæ conditionis, cave ne diſpenſes, ſi verò comperias denique adeſſe omnia requiſita (credas autem aſſerenti ſine teſte, ſine juramento, dummodo contrarium tibi non conſtet aliunde. Perez *diſp.* 48. *ſect.* 5. *n.* 9. Salas *De Legib. diſp.* 20. *ſect.* 10. *n.* 97.) jube eum aut mox, aut paulò pòſt confiteri tibi.

Audita Confeſſione commonefac, ſi opus 288
eſt, de fugienda occaſione peccandi cum ſorore uxoris: impone tum pœnitentiam, quam merentur ejus peccata, tum Confeſſionem per totam vitam ſingulis menſibus, vel bimeſtribus &c. peragendam; impoſita illa Confeſſione declara, ejus prolem eſſe legitimam, da abſolutionem à cenſuris, tum à peccatis more quotidiano, & poſtremo literas diſpenſationis lania. Si tamen oblivíſcereris dicere, prolem eſſe legitimam, nil obeſſet, quia colliges ex dictis *num.* 253. eſſe jam ex alio capite legitimam.

Claudo prolixum hoc caput reſolutione 289
Caſus multùm agitati, dum operas Typographicas occupabat noſtra Theologia Experimentalis, ad cujus Tractatus noni Caſum, ſeu caput XXII. retuliſſem illum eventum, ſi fuiſſet mihi priùs compertus, non eſt tamen alienum ab hoc loco eum diſcutere, quandoquidem etiam hîc indicavimus, quænam ſint exprimenda in libello, quo petitur diſpenſatio in impedimento conſanguinitatis, vel affinitatis.

Eſt autem ille Caſus hujuſmodi.

HOratius viduus volens jungere ſibi Matri- 290
monio Æmiliam, ſuæ defunctæ uxoris Calphurniæ neptem ex ſorore Lucretia, junctam autem ſibi ſecundo conſanguinitatis gradu, ſupplicat

Sedi

Sedi Apoſtolicæ pro diſpenſatione, narrans, Æmiliam eſſe ſibi junctam ſecundo gradu conſanguinitatis, & affinitatis æquali; quam proinde diſpenſationem impetravit cum clauſula: Quæ, ut aſſeris, ſecundo gradu conſanguinitatis, & affinitatis æquali tibi juncta eſt. *Hoc Breve diſpenſationis exhibetur exequendum Rever. Dn. Officiali Conſtantienſi. Reſpondet hic, diſpenſationem eſſe ſubreptitiam, cum Horatius, & Æmilia ſint in ſecundo cum primo: mirantur aliqui etiam Theologiæ perquam periti hanc & reſponſionem, & reſponſionis rationem.*

Quare rogor tam literis, quàm coràm, ut ſi qua probabili ratione poßim tueri valorem illius gratiæ, tuear; cùm ex una parte Dominus Commiſſarius ſit gravem ob cauſam (erant enim jam aliquot millia florenorum expenſa in ipſam diſpenſationem, inque præparationem epuli Nuptialis) paratus ſtare meo judicio, ex altera parte, ego ipſe in prima parte Alphabeti Matrimonialis (quod nunc efficit nonum Tractatum mearum Experientiarum) Caſ. 16. n. 401. *non obſcurè doceam, ſimiles Horatio, & Æmiliæ exiſtere in ſecundo gradu affinitatis. Proferebatur etiam authoritas Bonacinæ, qui* diſp. 1. De Leg. q. 2. p. 5. n. 18. *refert Caſum ex parte ſimilem huic noſtro, & de eo interrogatus reſpondet, fuiſſe ſatisfactum, ſi in petitione facta fuit mentio ſolius ſecundi gradus.*

291 Mihi tamen viſum fuit, nulla probabili ratione poſſe defendi valorem prædictæ diſpenſationis. Ratio fundamentalis eſt, quia interceſſit verè, propriéque dicta ſubreptio, expreſſióque falſi in circumſtantia pertinente ad valorem diſpenſationis. Etenim fuit in precibus expreſſum, ut retuli, illos duos ſponſos eſſe in ſecundo, eóque æquali gradu affinitatis, cùm tamen ſint in inæquali, id eſt in ſecundo cum primo, quod ſic demonſtro. In quo gradu eſt aliquis conſanguineus uxoris, in eo eſt affinis mariti, ut refero *cit. n.*401. ex indubitato ſenſu omnium; atqui Æmilia fuit etiam in primo gradu conſanguinea defunctæ Calphurniæ. Quia in eo gradu conſanguinitatis ſunt junctæ duæ perſonæ, in quo diſtant à communi ſtipite. DD. omnes ex quorum ſenſu ſtatui hanc Regulam in *cit. Tract. Caſ.* 7. *n.* 159. atqui Calphurnia diſtabat uno ſolum gradu à ſuo patre, qui eſt ſtipes communis ipſi cum Æmilia.

292 Non obſtat I. quòd illam Regulam ſtatuerimus ibi pro collocatis in linea æquali, Calphurnia vero, & Æmilia ſint, ſeu fuerint in inæquali. Etenim ſicuti duo collocati in linea æquali ſunt conſanguinei in eo gradu, in quo uterque diſtat à communi ſtipite, ita poſiti in inæquali, revera ſunt in iis gradibus, in quibus diſtant à communi ſtipite, quandoquidem gradus conſanguinitatis eſt à parte rei diſtantia à communi principio; conſequenter tantus, taliſque eſt gradus, quanta, qualiſque diſtantia à communi ſtipite.

Non obeſt II. quòd ego ipſe ex communi 293
ſcribam ibidem abſolutè *n.* 161. in linea tranſverſa inæquali tot gradibus à ſe diſtare duos homines, quot gradibus diſtat à communi ſtipite ea perſona, quæ eſt remotior; etenim iis verbis non nego abſolutè, & univerſaliter, quin etiam diſtent tot gradibus, quot propinquior diſtat ab eodem ſtipite, unde & expreſſè ſubjicio, *juxta Stylum Curiæ Romanæ dici, aliquos eſſe junctos in primo gradu cum ſecundo*; igitur tantùm volo indicare, in ordine ad valorem Matrimonii attendi regulariter (quando ſcilicet non eſt petenda diſpenſatio pro primo gradu) remotiorem gradum, at caſu, quo petitur diſpenſatio, remitto me *n.* 161. *ad n.* 620. ubi propono Caſum junctorum ſecundo, & tertio gradu, & in literis facientium mentionem ſolius tertii.

Authoritas Bonacinæ idcirco me non mo- 294
vit, quòd certum ſit, non fuiſſe ab eo vel lectum, vel fideli memoriæ mandatum illum totum proprium motum B. Pii V, cujus mentionem facio in eodem *Tract.* 9. *n.* 622. & qui extat in Bullario Cherubini poſitus pro decima tertia Bulla ejuſdem Pontificis; Etenim in illo Motu locutus Papa expreſſè de conſanguineis, & affinibus ſupplicantibus pro diſpenſatione ſubdit in terminis: *Dummodo primum quoque modo non attingat; cùm in eo Sanctitas ſua nunquam diſpenſare intendat.* Ergo non rectè reſpondit Bonacina, B. Pium V. in eo Motu proprio, edito Anno 1566. incipiente: *Attendens*, declarâſſe, non requiri expreſſionem primi gradûs. Adde, quòd Bonacina teſtetur, nihil falſum fuiſſe expreſſum in caſu, qui propoſitus fuit ipſi; atqui in noſtro caſu fuit falſò narratum, ſponſos illos eſſe junctos in gradu æquali. Ergo etiam ex hoc capite fruſtra allegatur authoritas Bonacinæ. Etenim & facto mutato mutatur jus. *L. Si is. De excuſat. tutor.* Albericus *in L. Si ex plagis.* §. *In clivo. ff. Ad Leg. Aquil.* etiamſi mutatio facti modica fuerit. Albericus *Ibid.* & ſecundùm diverſitatem factorum diverſum redditur Conſilium. Baldus *Conſil.* 12. *Vol.* 2. Bellonus *Conſ.* 5. Borcholten *Conſil.* 7. *fol.* 78. His intellectis 295
petita, impetratáque fuit, non ſine nova, ſed moderata mulcta, nova diſpenſatio.

L. 3.

COMMUNIUM LIBERORUM PARTE.

CAPUT XXXVIII.

Cujus expenſis, & ubi alendi ſint liberi poſt divortium.

SUMMARIUM.

Facto divortio proles eſt per ſe loquendo alenda apud patrem. 1.
Aliquando tamen etiam apud matrem. Ibid.
Quando mater dedit cauſam divortio, liberi ſunt alendi ejus expenſis. 3.
At non ante ſententiam judicis. 4.
Quando duo ineunt contractum ſub conditione pœnali, is, qui non ſtat conditione, non tenetur ante ſententiam judicis pendere pœnam conventam. 5.
Contractus particulares cenſentur fieri ſecundùm modum communium. 6.
Quid ſi divortium fiat utriuſque culpa, conſenſuve? 7.
Parte nocente non habente unde alat prolem, quis nutriet? 8.
Qui vocentur Parentes, *qui verò* Majores? *Ibid.*
Alendi ſunt liberi apud partem innocentem per ſe loquendo. 9.
Quid ſi pars nocens ſit fidelis, innocens infidelis? 11.
Quid ſi pars innocens non ſit idonea? Ibid.
Quid ſi pauper? 12.

1 QUæres I. *Cujus expenſis alendi ſint liberi, poſtquam factum eſt divortium?*

RESP. Id patere ex Authent. *Si Pater Cod. Divortio facto*, & Authent. *Ut liceat matri & aviæ. §. Illud collat.* 8. ubi ſic ſtatuitur: *Si pater divortii cauſam præſtiterit, apud matrem, ad ſecundas nuptias non venientem liberi nutriantur patris expenſis; ſi verò contrà, tunc apud patrem, matris locupletis expenſis, niſi pater minus idoneus ſit, tunc enim apud matrem locupletem nutriantur.* Hactenus *cit. Authent. Si Pater*, quæ ferè iiſdem verbis habentur *cit. §. Illud.* Circa hanc Sectionem noto breviter ſequentia.

2 I. Prædictam legem, quatenus decernit, cujus expenſis alenda ſit proles, obſervandam eſſe ſicuti ſonat, cùm ſit, ut ſic, valde con-
3 formis rationi. II. Proinde quando mater dedit cauſam divortio, alendos eſſe ejus expenſis filios, etiam poſtquam fuerint egreſſi primum triennium. Sanchez *L.* 10. *De Matrim. diſp.* 2. *n.* 7. Palaus *De Matrim. ſeu ſponſalibus. diſp.* 3. *p.* 6. §. 8. *n.* 5. Laymannus *L.* 5. *Tract.* 10. *Part.* 3. *cap.* 7. *n.* 15. contra nonnullos. Ratio eſt, quia lex, quam deſcripſi, eſt pœnalis, ergo imperat matri nocenti plus, & etiam patri nocenti plus, quàm de jure communi teneantur; atqui de jure communi tenetur mater uſque ad primum triennium alere prolem. *Suprà cap.* 28. *n.* 14. & pater poſtea; ergo in pœnam ſui delicti oportet, ut mater, quæ divortio cauſam dedit, alat liberos etiam majores triennio, & ſimiliter nocens pater alat minores
triennio. At utrumque fiet primùm poſt ſen- 4
tentiam judicis, quia, ut dixi, hæc lex eſt pœnalis, lex autem pœnalis imperans aliquem actum non obligat ante ſententiam judicis, ſaltem declaratoriam. Leſſius *Lib.* 2. *De Iuſtit. & Iur. c.* 29. *dub.* 8. ex communi, & nominatim de hoc noſtro caſu tradunt Palaus, & Sanchez.

Unde breviter inferes, quando duo inie- 5
runt contractum ſub conditione pœnali, illum, qui non ſtat contractu, non obligari ad mulctam pendendam ante judicis ſententiam. Sanchez *Lib.* 1. *De Matrim. diſp.* 37. *n.* 4. Palaus *De Legibus. diſp.* 2. *p.* 3. *n.* 4. cum aliis contra Leſſium *loc. cit. c.* 20. *dub.* 15. Laymannum
Lib. 1. *Tract.* 4. *c.* 15. *n.* 7. & alios. Etenim con- 6
tractus particulares cenſentur fieri ſecundùm communem rationem legum, niſi aliud exprimatur. Palaus, & Sanchez *ll. cc.* favente *cap.* 3. *Ex Literis. De Conſtitution.* Nam actus præſumitur factus ſecundùm ejus naturam. Menochius *De Præſumptionibus. Lib.* 6. *Præſumpt.* 10. *per totam.*

III. Si divortium fiat utriuſque culpa, vel 7
mutuo conſenſu, ſervandum eſt jus commune circa educationem prolis, quod habetur. *L. Nec filium. Cod. De patria poteſtate.* & quod explicui *cap.* 28. *ſect.* 2. Sanchez *cit. diſp.* 20. *n.* 10. Palaus *cit.* §. 8.

IV. Si pars nocens non habeat, unde alat 8
prolem, onus alendi tranſit in aſcendentes partis nocentis. Nam *in cit. Authent. Si Pater & cit. §. Illud* expreſſè dicitur, id quod ſtatutum fuit de alendis liberis, valere debere in omnibus aſcendentibus. Porrò inter aſcendentes pater, & reliqui uſque ad tritavum vocantur Parentes, Superiores his nominantur Majores. Federicus Schenck *Tract. De teſtib. n.* 24.

Quæres II. *Ubi ſint alendi liberi poſt divor-* 9
tium?

RESP. Alendi ſunt apud partem innocentem per ſe loquendo. Patet ex verbis Authent. *Si Pater* deſcriptis *n.* 1. tametſi jure antiquiore, quod exprimitur. *L. Unica. Cod. Divortio facto*, in judicis arbitrio ſitum fuerit decernere, utrùm apud patrem, an apud matrem eſſent nutriendi.

Excipe à reſponſione. I. Niſi pars nocens 10
ſit fidelis, & innocens infidelis, videlicet hæ-

reſi,

Digitized by Google

reſi, aut alio errore infecta. Text. *Cap. fin. De Converſion. infid.* Silveſter *Verb. Filii.* videlicet ne proles ad infidelitatis errorem adducantur. Text. *cit. cap. fin.*

11 Excipe II. Niſi pars innocens non ſit idonea ad prolem educandam. Innuitur cit. Authent. *Si Pater.* tradúntque allegati Doctores, & ratio eſt, quia hac in re maximè ſpectandum eſt id, quod ſoboli convenit, & conducit.

12 Excipe III. Niſi pars innocens ſit pauper, nocens autem locuples; tunc enim etiam apud partem nocentem ali debere prolem tradunt auctores hoc capite nominati, nam ita indicatur *cit. Authent. Si Pater, & cit. §. Illud.* Rationem hújus ſanctionis non adferunt ii Doctores. Ego cenſeo hanc eſſe, quia licèt maritus adulter, v.g. ſuppeditaret, ſicuti ex ſuprà dictis tenetur, omnia neceſſaria alendis, veſtiendiſque filiis apud matrem innocentem commorantibus, ſi tamen mater ſit pauper, timendum eſſet, ne data in ſuſtentationem fi-
13 liorum ipſa in ſuos uſus converteret. Ex his apparet, potuiſſe fieri, ut Elpidia in Accuſatione Canonica *lit. L. 3.* jure petierit dimidiam partem liberorum communium relinqui ſibi; ſi enim fuit inſtructa honeſtis facultatibus, poterat juxta dicta ex ſex communibus li-
14 beris petere duos, tres, vel quatuor. Imò quia introducitur Sulpitius præditus tam perverſis, aſperis, crudelibus moribus, poterat ea omnes liberos petere, eſto eſſet ipſa pauper, quia ſatius eſt, liberos apud pauperem matrem, quàm apud improbum, ſævúmque maritum educari. Atque ita reſolvit Joan. Borcholten *Conſil.* 16. in ſpecie facti, atque in exemplo mariti ſævi, ebrioſi, ſimilique noſtro Sulpitio Merulæ, ut retuli, deſcripſique ſuprà *cap.* 34. *n.* 46. *& ſeqq.*

M. 3.

QUO SE, SUOSQUE SUSTENTET.

CAPUT XXXIX.

A quo alenda uxor facto divortio?

SUMMARIUM.

Uxor alenda eſt à marito, quando hic dedit cauſam divortii. 1.
Etiamſi dederit cauſam alia ratione, quàm per ſævitiam. 2.
Quid ſi maritus præſtet cautionem de non ampliùs ſæviendo? 4.
Quid ſi uxor dedit ſola cauſam divortii? 5.
Et in hoc caſu maritus habeat adhuc dotem uxoris? 8.
Quid ſi illa non ſeparavit ſe propria authoritate, ſed vir illam juſtè repulit à ſe? 9. *&* 10.
Maritus nequit negare alimenta uxori, quæ ſua culpa lepram contraxit. 11.
Quid de alimentis dicendum, quando divortium contigit culpa utriuſque conjugis? 13.
Quid denique ſi contigit abſque culpa tam viri, quàm mulieris? 14.

QUæres I. *Cujus ſumptibus alenda ſit uxor, quæ ob mariti culpam ſeparavit ſe ab illo?*

RESP. Ipſius mariti, eſto nullum commodum, aut obſequium accipiat tunc ab uxore. 1
Sanchez *Lib. 9. diſp. 4. n.* 22. Reginaldus *Lib.* 20. *n.* 46. Bonacina *in 4. Præcept. Decalogi d.* 6. *q. Unic. p. 7. n.* 3. Ratio eſt, quia marito incumbit per ſe obligatio alendæ uxoris, ut declaratum eſt *cap.* 28. *ſect.* 1. hac autem obligatione non exſolvitur per id, quòd ab uxore nō accipiat ullum obſequium; quandoquidem debet ipſe ſibi imputare, cùm ipſe ſit in cauſa. *Cap. Damnum. De Reg. Iuris in 6.*

Et quamvis tres citati Doctores hanc doc- 2
trinam non exemplificent, niſi per exemplum ſævitiæ, ob quam uxor receſſit à viro, quia tamen expreſſè dicunt, generatim maritum obligari alere uxorem, quæ ab eo receſſit culpa ipſius, & Laymannus *Lib. 5. Tract. 10. p. 3. c. 2. n. 2.* ac Palaus *diſp. 3. De ſponſalibus, ſeu Matrimonio. p. 5. §. 2. n. 3.* disertè exprimunt, maritum ad id obligari, quando uxor ab eo propter ipſius ſævitiam, vel *aliam ejus culpam* receſſit, cenſeo eſſe intelligendos de omnibus culpis mariti, ob quas *cap.* 32. 33. 34. dixi, permiſſum eſſe divortium, tum quia, ſi loquamur de periculo animæ, palàm eſt, rationem quam attuli, æquè valere, atque quando fit ſeparatio ob periculum ſævitiæ; ſi verò loquamur de ſeparatione ob adulterium, licèt fateat., eam rationem non ita urgere, quandoquidem mariti adulterium non cogit uxorem ad divertendum. Quia tamen, ſicuti dixi, autho- 3
res generatim loquuntur de ſeparatione ob culpam mariti, & propriè dici poteſt eſſe cauſa hujus divortii, quandoquidem dat cauſam ſufficientem, eſto non det neceſſariam, idcirco eſt illa doctrina extendenda etiam ad iſtum caſum.

Obſervat autem Bonacina poſt Sanchez 4
loc. cit. num. 24. ſi uxor, quæ ob ſævitiam mariti ſeparavit ſe, renuat redire etiam poſt datam ſufficientem cautionem, tunc deſinere obligationem alendi ipſam. Ratio eſt, quia tunc uxor eſt in culpa ſecundùm dicta *cap.* 34. *ſect.* 3.

Digitized by Google

5 Quæres II. *Quid hic pronuntiandum, cùm ſeparatio contigit ob culpam uxoris?*

RESP. Aut contigit ob ſolius uxoris culpam, aut ob utriuſque? Si ob ſolius uxoris culpam, tum maritus liber eſt obligatione eam alendi, quia, qui non facit quod debet, æquum eſt, ut non recipiat, quod oportet. Argum. *L. Si ea. Cod. De condit. inſert.* ſi videlicet ſua culpa non faciat id, quod debet facere. Atqui uxor in iſto caſu, ſua culpa non facit, quod debet; non enim reddit debitum conjugale, cùm ſupponatur, factum eſſe di-
6 vortium quoad torum etiam. Et quamvis eſſet factum divortium quoad ſolam cohabitationem, quia tamen ut ſic non præſtat viro obſequia, quæ tamen præſtare tenetur juxta *Cap. Hæc Imago 33. q. 5.* ideo etiam ut ſic non de-
7 bentur illi alimenta. Porrò ſi ejuſmodi uxor ſtatim redeat ad maritum, non cenſebitur feciſſe ullum divortium; nam in Brevi reverſa uxor nec divertiſſe videtur, inquit appoſitè Paulus JC. *L. Quidquid calore. ff. De Reg. Iur.*

8 Amplia I. principalem reſponſionem ad caſum, quo maritus habet dotem ab illa uxore. Námque licèt maritus dotem ab uxore accipiat eo fine, ut hanc ipſe alat. *Suprà cap. 28. n. 4.* quia tamen ipſam uxorem ideo accepit, & duxit, ut ea ſibi præſtaret officia, obſequiáque conjugalia. *cit. Cap. Hæc Imago.* ideo maritus habet ſufficientem rationem negandi ipſi alimenta. Sanchez *loc. cit. n. 21.* Bonacina *loc. cit.* poſt Surdum.

9 Amplia II. probabiliter ad caſum, non ſolùm quo uxor ſeparat ſe propria temeritate, ſeu ſponte à marito, prorſus innocente, ſed etiam quo maritus illam à ſe expulit ob adulterium, hæreſin &c. Sanchez *Lib. 10. diſp. 8. n. 25.* Palaus *loc. cit.* poſt Abbatem, Sotum, & alios; eò quòd non poſſit adferri jus ullum poſitivum, aut naturale, quòd in hoc caſu obliget maritum ad uxorem ſuſtentandam. Quin potiùs, ſicuti maritus poteſt adulteram privare omni jure maritali, poteſt etiam alimentis, inquit Bonacina *De Contractibus diſp. 3. q. 11. p. 11. n. 24.*

10 Videtur tamen oppoſita ſententia, quam Clarus *Recept. ſentent. Lib. 5. §. Adulterium n. 17.* ſequitur, & eſſe communem Canoniſtarum teſtatur, valde probabilis, ſaltem in eò caſu, in quo dos uxoris adjudicatur ipſi propter uxoris adulterium. Ratio eſt, tum quia onus alendæ uxoris annexum doti non deſinit hîc urgere, quandoquidem non uxor ipſa adultera, ſed vir eſt propriè cauſa, cur adultera
11 non præſtet ipſi officia. Tum quia ipſemet Sanchez *cit. Lib. 9. diſp. 4. n. 23.* & Bonacina *in 4. Præceptum Decalogi. diſp. 6. quæſt. Unic. punct. 7. n. 3.* rectè negant, poſſe à marito negari alimenta uxori, quæ ſua culpa vel lepram contraxit, ob quam prævidebat, ſe à marito rejectum iri, vel in perpetuum carcerem conjecta eſt, eò quòd culpa illa uxoris non tendat directè ad ſeparationem habitationis, ſicuti quando uxor propria temeritate recedit à marito, inquit ipſe Sanchez *loc. cit.* Tum deni- 12
que, quia Laymannus, & Palaus *ll. cc.* poſt Molinam *Tract. 3. diſp. 90. n. 7.* fatentur, ſi ejuſmodi uxor non habeat, unde ſe alat, poſſe à Judice compelli maritum, ut vitæ neceſſaria ſuppeditet; quæ compulſio cùm non ſit pœnalis, videtur in hoc caſu ſupponere priorem obligationem.

Jam verò ſi divortium ſit factum ob culpam 13
utriuſque conjugum, meritò cenſet Bonacina *loc. cit. num. 4.* poſt Sanchez *cit. diſp. 4. n. 14.* inſpiciendum eſſe, utrius ultima ſit culpa. Si quippe uxor tam mariti, quàm ſuâmet culpa receſſit, & poſtmodum facti pœnitens redire velit ad maritum, nec hic illam recipere velit, tenetur ſubminiſtrare victum, tum quia æquum eſt, poſteriorem moram nocere. Text. *L. Illud. 17. ff. De pericul. & commod. rei vendit.* tum quia alioquin ex ſuo ſolius delicto commodum caperet, atqui nemo ex ſuo delicto meliorem ſuam conditionem facere poteſt. *L. Melior. ff. De Reg. Iur.*

Quæres III. *Quid poſtremo agendum, quando* 14
divortium factum eſt abſque culpa hujus, aut illius, ut ex. gr. quia uxor receſſit à marito, propter intolerabilem furorem, amentiámque, aut lepram mariti, vel vice verſa?

RESP. Tunc tenetur maritus uxorem alere. Bonacina *loc. cit.* Sanchez *cit diſp. 4. n. 25.* & alii. Ratio eſt, quia *quod culpa caret, in damnum vocari non debet.* Text. *Cap. 2. De Conſtitut.* Similiter uxor debet alere maritum indigentem, quando is abſque ſua culpa eſt ſeparatus, ut e. g. in morbum contagioſum lapſus, in exilium ob delicta miſſus. Sanchez *loc. cit. n. 15. & Lib. 1. diſp. 4. n. 13.* Quid enim *tam humanum eſt, quàm fortuitis caſibus maritum, vel uxorem viri participem fieri*? Text. *Leg. Si cùm dotem. 22. ff. Solut. Matrim.* Unde ulteriùs do- 15
cet Laymannus *loc. cit. n. 4.* quando maritus ob delicta, uxorem obligatam eſſe illum ſequi: & vice verſa, quando hæc in ejuſmodi miſeriam delapſa eſt ſuâmet culpâ, marito incumbere obligationem ſequendi illam, ſi abſque magno incommodo ſuo poſſit, eò quòd vir, & uxor ſint pares, quoad obligationem cohabitandi, & adhærendi. Sed valde dubito, utrùm hæc doctrina ſit uſu comprobata.

N. 3.

DOTEM, PARAPHERNALIA &c.

CAPUT XL.

Quæ bona competant uxori facto divortio?

SUMMARIUM.

Uxor retinet facto divortio, abſque ejus culpa, dominium, uſumque fructum omnium bonorum, quorum dominium, & uſum fructum poſſidebat conſtante Matrimonio. 2.

Quid ſi divortium fiat non ſolùm ſine culpa uxoris, ſed cum culpa viri? 4.

Et ſingulariter quando divertit ob adulterium mariti? 5.

Quid ſi ipſa patravit adulterium? 7.

An amittet proprietatem dotis, ſi ſolum patiatur oſcula, vel palpationem mammillarum? 8.

Pœnæ iſtæ non incurruntur ante ſententiam judicis. 9.

Unde nequit clàm auferre dotem, vel donationem propter nuptias, quando maritus fuit adulter. 10.

1 Tametſi hujus, atque præcedentis Capitis materia forum externum, atque judicis ſententiam ſpectat, & expectat, quia tamen quandoque fit, ut ob judicum vel inſcitiam, vel malitiam, aut ob certæ alioquin veritatis probationum defectum, negentur uxori ea, quæ omni jure poſt divortium debentur, & de quibus proinde poteſt, tuta conſcientia facere occultam compenſationem, marito, inquam, auferendo clam tantum, quantum certum eſt, ei deberi ab ipſo, juxta notiſſimam, veriſſimámque doctrinam Molinæ *Tract.* 3. *diſp.* 691. Leſſii *De Iuſtit. & Iur. Lib.* 2. *c.* 12. *dub.* 10. Cardinal. de Lugo *diſp.* 16. *De Iuſt. ſect.* 5. Tanneri *Tom.* 3. *diſp.* 4. *q.* 6. *dub.* 14. *quæſit.* 4. ubi Tannerus, & præcipuè Lugo conditiones hujus occultæ compenſationis perbene explicant, idcirco non erit à noſtro propoſito, ac foro alienum indicare, quid juris competat poſt divortium uxori in bona ſua, vel mariti.

2 Dico igitur I. Quando divortium fit abſque culpa uxoris, retinet proprietatem, atque uſum fructum omnium bonorum, quorum proprietatem, & uſum fructum habebat conſtante Matrimonio. Ratio eſt, quia talium bonorum proprietas, aut uſus fructus non fundabatur in mutua cohabitatione, ut patet ex prædictorum bonorum enumeratione mox indicanda. Ergo etiamſi non cohabitent, nec utantur ullatenus conjugio, tamen ſervabit uxor prædictam proprietatem, & uſum fructum, ſaltem ſi citra ſuam culpam ſit factum
divortium. Quia igitur proprietas dotis, pro- 3
prietas, atque uſus fructus ſimul paraphernalium, & quibuſdam in locis proprietas dimidiæ partis bonorum communium pertinent ad uxorem, ut explicavi *cap.* 24. poteſt divortio ſine culpa uxoris facto, ipſa & reſervare proprietatem dotis, ac dimidiæ partis bonorum communium, & accipere ſecum paraphernalia bona.

4 Dico II. Quòd ſi divortium contingat non modo ſine culpa uxoris, ſed ob culpam mariti, præter ea, quæ antè dixi, debentur ei imprimis neceſſaria ad ſuam ſuſtentationem; tenetur quippe maritus etiam poſt divortium alere uxorem, quæ divertit culpa mariti. *Suprà cap.* 29. *num.* 1. Deinde debentur ei neceſſaria ad alendos communes liberos, quos ipſa apud ſe habet, juxta doctrinam traditam *cap.* 38.

5 Præterea, quando divertit ob adulterium mariti, debetur ipſi uxori tum proprietas dotis, tum donatio propter nuptias. *L. Conſenſu. §. Si verò cauſam. C. De repudiis*, & adhuc clariùs Authent. *Ut liceat matri, & aviæ. § Quia verò. Collat.* 8. tenéntque omnes Doctores, teſte Pariſio apud Julium Clarum *In Pract. Crimin. Verb. adulterium. n.* 13. licèt Sanchez *Lib.* 10. *De Matrim. diſp.* 8. *n.* 11. Laymannus *Lib.* 3. *Tract.* 4. *cap.* 13. *n.* 7. aliique plures non expri-
mant, niſi donationem propter nuptias. Quia 6
autem *cit. Leg. Conſenſu*, amiſſio dotis, & donationis propter nuptias videtur clarè ſtatui non ob ſolum adulterium mariti, ſed etiam propter alia crimina divortio ſufficientia. ideo Joan. Borcholten *Conſil.* 16. deſcripto ſuprà *cap.* 24. reſpondit, dotem fuiſſe reſtituendam uxori, quæ propria authoritate diſceſſerat cum liberis à marito ſævo, atque ebrioſo.

7 Dico III. Quando divortium fit ob adulterium uxoris, perdit ipſa proprietatem dotis, itémque donationem propter nuptias. Text. expreſſ. *cit. L. Conſenſu. cit. §. Quia verò. & cap. plerumque de donationibus inter vir. & uxor.* Arrhas quoque, & paraphernalia amitti per adulterium uxoris, tradunt plures Jureconſulti cum Claro *loc. cit. n.* 15. ſed id rectiùs negant è Theologis Sanch. *cit. diſp.* 8. *n.* 10. & Bonacina *De contractibus diſp.* 3. *q.* 11. *p.* 11. *n.* 5. è Jureconſultis verò Abbas *in Cap. Plerumque. De donation. inter vir. & mulier.* Decius, Barboſa, & alii apud Sanchez. Ratio eſt, quia tanta pœna non eſt aſſerenda ſine jure, & Lege eam ſatis clarè decernente, Argum. vulgarium jurium de odiis, & pœnis reſtringendis potiùs quàm ampliandis; atqui nulla lex adfertur,

Digitized by Google

8 quæ eam pœnam decernat. Sed & licèt Clarus *loc. cit. n.16.* exiſtimet cum multis, uxorem proprietate dotis excidere, ſi patiatur tactum mammillarum, aut oſculum, id tamen rectiùs poſt Jaſonem, Decium, & Alciatum negat Guibertus Coſtanus *In Tract. De dotibus. cap.6. n.36.* ob rationem paulò antè allatam, & quia *cap.32. n.12. ac 13.* ſatis oſtenſum eſt, oſcula non eſſe ſigna ſufficientia adulterii, quod tamen ſupponit Clarus, & malè ſaltem in Germania.

9 Notandum tamen eſt circa prædicta, quandoquidem ex una parte certum eſt, amiſſionem dotis, donationis ante nuptias, paraphernaliúmque non deberi niſi ex conſtitutione legis pœnalis; ex altera autem parte receptiſſimum eſt, quòd lex pœnalis ante judicis ſententiam non privet communiter quemquam dominio rerum jam acquiſito. Covarruvias *In 4. Decretal. p.2. cap.6. §. 8. n.12.* & alii plerique apud Laymannum *Lib.1. Tract.4. cap.15. n.3. & 4.* non tenetur uxor ante judicis ſententiam marito reſtituere donationem propter nuptias, etſi crebriùs fidem conjugalem fregerit, ſicuti nec maritus dotem, etſi idem crimen commiſerit. Sanchez *Lib.10. De Matrim. diſp.8. n.13.* cum permultis, Bonacina
10 *De Contract. diſp. 3. q.11. n.20.* Quare non poteſt uxor propria authoritate auferre clàm, aut palàm marito adultero dotem, ſicuti neque ſibi abſolutè vendicare donationem propter nuptias, licèt poſſit eam retinere, quia, *qui habet actionem ad repetendum, habet actionem ad retinendum,* ait in ſimili Sanchez, & Bonacina *ll. cc.*

Q.3.

AUT ETIAM INTER VELATAS VIRGINES &c.

CAPUT XLI.

An facto divortio liceat conjugibus tranſire ad Religionem?

SUMMARIUM.

Conjux adulter tenetur reconciliari innocenti, quando hic petit. 2.
Excipe, niſi pars innocens mutárit ſtatum poſt delictum nocentis. Ibid.
At quamdiu illa non mutat ſtatum, tamdiu nequit hæc mutare. 3.
Quid ſi autem adulter ſuſcepit Ordines Sacros, vel emiſit Profeſſionem Religioſam? 4.
Singulariter ſi priùs ſæpe, ſed fruſtra petiit reconciliationem? 5.
Quando pars innocens dedit adultero poteſtatem mutandi ſtatum, non tenetur ea mutare. 6.
At poteſt etiam invito adultero, eſto hic remaneat in ſæculo. 7.
Quid ſi nequeat juridicè probare adulterium? 9.
An quæ hic dicuntur de viro adultero, dicenda etiam ſint de uxore polluta adulterio? 10.
Viduæ ingreſſæ Religionem non velantur velo Conſecrationis. 11.
Sed Velo Profeſſionis. 12.

Breviter expediam quæſtionem hujus capitis, utpote in uſu rariſſimo verſantem. 1
Sunt itaque circa libertatem eligendi ſtatûs poſt divortium permiſſam obſervanda ſequentia, quæ Sanchez *Lib.10. De Matrimon. diſp.10. & 11.* aliique apud ipſum, & poſt eos Dicaſtillo *De Matrim. diſp.10. dub.8.* fuſiùs explicant.

I. Conjux adulter tenetur reconciliari parti innocenti, quoties placet parti innocenti, 2
dummodo non ſit ſtatus mutatus. Sanchez *cit. diſp.10. n.3.* Ratio eſt, quia vel eſt ob adulterium lata ſententia aliqua à judice, vel nulla? Si nulla, fatentur omnes, veram eſſe hanc reſolutionem, alioquin referret pars adultera commodum ex ſuo delicto repugnante. *L. Itaque. ff. De furtis.* Si verò lata eſt ſententia divortii, tum eadem reſolutio defenditur à pleriſque Jureconſultis apud Sanchez *cit. num.3.* contra Hoſtienſem, Navarrum, & alios. Ratio eſt, tum quia nulli aut ſuum delictum, *cit. L. Itaque.* aut ſententia contra ipſum lata. *L. Evidenter. ff. De exceptionib.* aut pœna *L. Relegatorum. ff. De Interdict.* patrocinari, vel immunitatem tribuere debet.

II. Si tamen pars innocens mutavit ſtatum, non habet jus conciliandi ſibi adulterum, & proinde poteſt hic libere etiam mutare ſtatum per ingreſſum Religionis &c. Sanchez *loc. cit. n.3.* Ratio eſt, quia pars innocens mutando ſtatum privavit ſe vel jure, vel certè licito uſu Matrimonii.

III. Quamdiu pars innocens non mutat 3
ſtatum, tamdiu nequit pars nocens eum mutare invita, vel inſcia innocente. Dicaſtillo *loc. cit. n.86.* & ſequitur ex rationibus paulò antè allatis, quamvis quando fuit lata ſententia vel detruſionis in carcerem, vel maximè divortii, complures Doctores apud Sanchez *cit. diſp.10. n.6. & 7.* cenſeant, aliud pronuntiandum. Nihilominus tamen allata reſpon- 4
ſio, quam tenet Sanchez cum plurimis, confirmatur inde, quòd ſententia divortii feratur in gratiam nocentis. *Suprà cap.32. n.77.* atqui *quod ob gratiam alicujus conceditur, non eſt in ejus diſpendium retorquendum. Reg. 61. in 6.*

cùm

Digitized by Google

cùm intentio concedentis gratiam ſit, ut convertatur in beneficium, non in damnum, & gravamen. Vivianus *in cit. Regul.* Eſſet autem magnum gravamen partis innocentis, ſi poſt latam ſententiam divortii, ea inuita, vel inſcia ſtatum mutaret pars nocens. Quare dicendùm eſt, ſi pars nocens inſciâ alterâ profiteatur in Religione, vel Ordines Sacros ſuſcipiat, poſſe ab innocente repeti, & ad officia conjugalia adigi. Sanchez *cit. diſput.* 10. *n.* 12.

5 Limita hanc doctrinam ad caſum, quo pars nocens, & jam emendata non petiit ſæpius reconciliationem; ſi enim inſtanter petiit, nec potuit impetrare, fas ei erit abſque conſenſu innocentis tranſire ad ſtatum Religioſum, Clericalem &c. Hoſtienſ. Joan. Andreas, & alii cum Sanchez *cit. diſp.* 10. *n.* 16. & Dicaſtillo *n.* 87. id quippe videtur ſtatui cap. *Gaudemus. De Converſ. conjugat.* & non videtur pars innocens habere jus, ita conſtringendi nocentem, ut neque eam ad ſe admittat, neque permittat eligere aliud vitæ genus.

6 IV. Quando pars innocens dat adultero poteſtatem profitendi in Religione, vel etiam Ordines Sacros ſuſcipiendi in ſæculo, non eſt neceſſe, ut ipſa vel fiat Religioſa, vel emittat in ſæculo votum caſtitatis. Sanch. *loc. cit. num.* 15. Dicaſtillo *num.* 90. poſt Sotum *in* 4. *diſtinct.* 36. *quæſt. Vnic. artic.* 5. *ad* 3. Ratio eſt, quia nullo jure cogitur ad alterutrùm horùm.

7 V. Facto divortio ob adulterium unius poteſt altera pars ingredi Religionem invito quamvis adultero. *Cap. Conſtitutus. Et Cap. Veniens. De Converſ. conjugat.* Itémque *Cap. Agathoſa* 27. *q.* 2. Et quidem licèt non ſit lata ſententia divortii, dummodo adulterium ſit notorium, vel per duos teſtes poſſit probari. Sanchez *Lib.* 10. *diſp.* 11. *n.* 10. junctis iis, quæ
8 habet *ſeq. diſp.* 12. *n.* 27. Ratio eſt, quia pars innocens poteſt ab adultero divertere, & ab illo æternùm ſe ſeparare propria authoritate, quoties ita ipſi conſtat de adulterio, ut ſit moraliter certa, eſſe patratum. *Suprà cap.* 32. *n.* 82. *& ſeqq.* Ergo ſi per duos teſtes poſſit judici probare, poterit etiam ad Religioſum ſtatum tranſire. Nam & non tenetur ſe illi unquam reconciliare in foro interno, & in foro externo non compelletur, ſi ſtatim ſuos teſtes producere valeat.

9 Si autem nequeat juridicè probare adulterium, tum malè facit mutando ſtatum inuita parte adultera, quia exponit ſe manifeſto periculo maximarum perturbationum, & incommodorum ſpiritualium, ſcandalorúmque; ſi quippe illam jam cucullatam, & votis adſtrictam repetat adulter, implorato officio judicis, cogetur monaſterium deſerere, & officia conjugalia præſtare, cùm ſupponamus, non poſſe ſufficienter probari adulterium alterius partis.

VI. In iis circumſtantiis, in quibus poteſt 10
uxor innocens ingredi Religionem inuito viro adultero, in iiſdem poteſt vir innocens invitâ uxore adulterâ ſuſcipere Ordines Sacros. Abbas, Innocentius, & alii cum Sanchez *cit. Lib.* 10. *diſp.* 11. *n.* 16. contra alios. Ratio eſt, quia pars innocens per adulterium alterius fit ſui juris, & liberatur obligatione tam tori, quàm tecti, ergo poteſt etiam in ſæculo Sacerdotium ſuſcipere.

Porrò noſtra Elpidia inducitur petiiſſe, per- 11
mitti publicâ ſententiâ, ut ſibi liceret non velatæ vitam Religioſam agere inter Virgines velatas, quia *viduas velare Pontificum nullus attentet*, inquit Gelaſius Papa relatus. *Cap. De votis* 20. *quæſt.* 1. Quod Capitulum intellige de velo *Conſecrationis*, quod ſcilicet imponitur ſolis Virginibus Sanctimonialibus, ſolenniter ab Epiſcopo conſecratis. Nam velum, 12
quod vocant *Profeſſionis*, & quod nigrum eſſe conſuevit, datur omnibus mulieribus, vota Religioſa emittentibus, ut videre eſt apud Suarez *Tom.* 4. *De Relig. Tract.* 9. *Lib.* 1. *cap.* 11. *n.* 6. apud Lezanam *in Summa Verb. Velum. n.* 3. qui authores, uti & alii, ſex genera velorum nominant, ſcilicet velum Probationis, Profeſſionis, Conſecrationis, Ordinationis, (quo olim utebantur Diaconiſſæ) Prælationis, & Continentiæ, quod dari ſolet monialibus viduis, quamvis & dari poſſit Virginibus.

P. 3. Q. 3.

TESTES OMNI EXCEPTIONE MAIORES.

CAPUT XLII.

De teſtibus.

SECTIO I.

Explicantur potiora de teſtibus generatim.

SUMMARIUM.

Quiſnam poſſit eſſe teſtis? 1.
Quis dicatur teſtis omni exceptione major? 3.
Idem ſolet vocari idoneus, & legitimus. 4.
Recenſentur ii, quos jus non agnoſcit pro idoneis. 5.

Conditio ſervilis facit teſtem inidoneum. 6.
Mulier an poßit eſſe teſtis in cauſa criminali? 8.
Poteſt eſſe in civili. 9.
Cujus ætatis debeat eſſe teſtis? 10.
Amens. & furioſus repellitur à teſtimonio dicendo. 12.
An & is, qui laborat mala fama? 13. & 14.
Qui dicantur infames jure, vel facto? 15.
Eſt duplex infamia juris. 16.
Infamibus accenſentur omnes irretiti peccato mortali. 17.
Teſtimonium locupletis admittitur facilius, quàm egeni. 18.
Iudicis eſt decernere, quanta fides habenda ſit pauperi. 20.
Acatholici non ſunt idonei teſtes per ſe loquendo. 21.
Admittuntur tamen in Germania. 22.
Excipe caſum, in quo agitur contra Sacerdotem, aut Religioſum. 23.
Non ſatis conſtat, fractionem ſigilli Sacramentalis eſſe crimen exceptum. 24.

1 TAm Summiſtæ, quàm reliqui Theologi Morales diſſerunt de teſtibus, eorúmque qualitatibus, ſeu conditionibus, officio, ſeu aliis adjunctis, quorum, quia non abs re facta eſt mentio in Accuſatione Canonica, idcirco de iis agere non eſt alienum vel ab inſtituto, vel ab hoc loco, aut foro noſtro, ſicut uſu ipſo didici. Itaque hac, & ſequenti Sectione proponam præcipua, quæ generatim de teſtibus quæri ſolent; in Sectionibus conſequentibus explicabo ſpecies accidentales, ſeu conditiones teſtium indicatas in ipſa Accuſatione.

2 Quæres itaque I. *Quiſnam poßit eſſe teſtis?*

RESP. Hi, quibus non interdicitur teſtimonium, nec ulla lege à dicendo teſtimonio excuſantur. Text. *L. 1. ff. De teſtib.* Hinc poſſunt eſſe teſtes omnes, qui non prohibentur. Nellus à S. Geminiano *in Tract. De teſtib. n. 1.* Sylveſter *Verb. teſtis. q. 1.* & alii paſſim, quod eſt probè notandum, pro multis ſequentibus reſponſionibus, cùm præſertim Menochius *De arbitr. Iud. L. 1. q. 26. n. 5.* ex Felino, & Decio referat, pro Regula haberi, quòd teſtium Regula ſit permiſſiva, ut cenſeantur idonei omnes, qui expreſſè prohibiti non inveniuntur, ſi videlicet nil deſit eorum, quæ ipſum jus naturale exigit, ad id, ut prudenter poſſit iis fides haberi.

3 Quæres II. *Quis dicatur teſtis omni exceptione major?*

RESP. In *Cap. 1. De conſanguinit. & affinit.* atque alibi dicitur is teſtis omni exceptione major, qui nulla legitima exceptione repelli poteſt. Gloſſ. *in citat. cap. 1. De Conſanguin. Verb. Majores.* Sylveſter *loc. cit. ante q. 1.* ſeu contra quem nihil poteſt jure opponi, quo minùs ſit illi fides adhibenda, & cur non ſit ad teſtificandum admittendus. P. Leſſius *Lib. 2. De Iuſtit. & Iur. c. 30. dubit. 5. n. 35.*

Teſtis omni exceptione major ſolet etiam vocari idoneus, & legitimus. Leſſius *loc. cit.* ſicut è diverſo is dicitur minùs idoneus, ſeu non major omni exceptione, cui aliquid opponi poteſt, vel ex natura rei, vel ex juris diſpoſitione. Leſſius *Ibid.* ſubdens, omnes præditos perfecto uſu rationis eſſe idoneos, niſi aliquid in illis ſit, ob quod jus velit vel abſolutè, vel hîc & nunc, cenſeri minus idoneos, ſicut mulier. e.g. eſt per ſe loquendo minùs idonea in cauſa criminali. Infrà *n. 7.* attamen in cauſa Matrimoniali habetur pro idonea *n. 8.* vide etiam Leſſium referendum *n. 159. & 165.* 4

Quæres III. *Quinam itaque ſint, quos jus cenſeri vult minùs idoneos ad teſtificandum?* 5

RESP. Sunt ii, quos deſignant ſeptem vocabula ſequentium duorum hexametrorum à Sylveſtro *loc. cit. q. 1.* relatorum.

Conditio, ſexus, ætas, diſcretio, fama,
Et fortuna, fides: hæc ſeptem in teſte requires.

Quæres IV. *Quænam conditio requiratur in teſte?* 6

RESP. *Servi reſponſo tunc credendum eſt, cum alia probatio ad eruendam veritatem non eſt.* Text. *L. Servi. ff. De teſtibus.* Intelliguntur autem hîc rigidè dicta mancipia, non autem talia, qualia ſunt in Suevia, Bohēmia &c.

Quæres V. *Quis ſexus repellatur à teſtimonio dicendo?* 7

RESP. *Mulier teſtis eſſe non poteſt.* Text. *C. Mulierem. 33. q. 5.* Nam *varium & mutabile teſtimonium ſemper fœmina producit.* Text. *C. Forus. §. finali. De Verb. ſignif.*

Unde tradunt Gloſſ. *in cit. cap. Forus. Verb. Non fœmina.* Joan. Crotus *Tract. De teſtibus. n. 55.* Sylveſter *loc. cit. q. 1.* mulierem ſecundùm Jus Canonicum non poſſe eſſe teſtem in cauſa criminali, licèt poſſit eſſe ſecundùm jus civile. *L. Ex eo. ff. De teſtib.* Speculator *De teſte. §. 1. verſ. Item quod eſt mulier.* Crotus *loc. cit.* pluribus illud defendens cum communi Jureconſultorum, contra aliquos apud, & cum Portel. fuſè in Reſponſ. *Tom. 1. Caſ. 25.* ſicut & generatim quando actus eſt ex ſua natura talis: ut non poſſit niſi per mulieres cognoſci. Farinacius *De teſtibus. quæſt. 59. n. 8. & 9.* Imò Covarruvias *in 4. Decret. Part. 2. §. 12. n. 20.* teſtatur, feminam haberi in cauſa propriè Matrimoniali majorem omni exceptione, ſicut & Sanchez ut retuli *Tom. 1. Tract. 10. n. 92.* tametſi talem cauſam uterque æquiparet criminali. 8

Longè magis in civili cauſa admittitur per *cit. Leg. Ex eo,* & per *Cap. Tam Literis. De teſtibus,* adeóq; ſecundùm utrumq; forum. Gloſſ. *in cap. 3. De teſtibus,* Sylveſter *loc. cit.* & alii. Et pro teſte teſtamentario in ſubſidium admittitur mulier. An verò uxor admittatur pro marito, dicam *n. 168.* 9

Quæ-

10 Quæres VI. *Cujus ætatis debeat eſſe teſtis?*

RESP. *In teſtimonium accuſator non debet citare eum, qui minor* 20. *Annis erit*. Text. *L. In Teſtimonium. ff. De Teſt.* Itaque minor 20. Annis communiter non eſt idoneus teſtis in cauſa criminali. At in civili eſt idoneus communiter, ſi jam ſit pubes. *L.* 3. §. *Lege Iulia. ff. eod.* Sylveſter *loc. cit.* Laymannus *L.* 3. *Sect.* 5. *Tract.* 6.
11 *cap.* 4. *n.* 4. Nec dubium, quin jam pubes factus teſtari poſſit de iis, quæ vidit in ætate pupillari. Speculator *De teſte.* §. 1. *verſ. Sed nunquid factus pubes.* Jacob. Ægidius *Tract. De teſtib. n.* 6. Sylveſter *loc. cit.*

12 Quæres VII. *Quid intelligatur vocabulo diſcretionis?*

RESP. Innuitur, furioſum, & amentem, non poſſe eſſe teſtem. Speculator *loc. cit. verſ. Item quod eſt furioſus.* Nam talis reputatur pro ignorante, & abſente. *L.* 1. §. *furioſus. ff. De acquirenda poſſ. ff.* niſi habeat lucida intervalla. Albericus *Tract. De teſtibus. n.* 32. Sylveſter *loc. cit.* Vide Farinacium *q.* 58. *n.* 18. *&* 20. differentem de muliere conſtituta intra Annum ætatis XX. & XXV. an poſſit eſſe teſtis in cauſa criminali.

13 Quæres VIII. *An mala fama obſit idoneitati teſtis?*

RESP. Obeſſe *C. Licet ex quadam. De teſtibus. L.* 1. *ff. De his, qui notantur infamia*, tum quia actus legitimi ſunt infamibus interdicti; quæ eſt ratio, & textus *cit. cap. Licet ex quadam*, tum quia infamibus portæ non pateant dignitatum. Text. *Reg. penult. De Reg. Iur. in* 6. eſt autem teſtimonii dicendi jus generoſa dignitas. Text. *In Cap. Præceptum.* 32. *q.* 5.

14 Itaque à teſtimonii dictione repelluntur, qui ſunt vel facto, vel jure infames. Speculator *De teſte.* §. 1. *verſ. Item excipitur, quod ſit infamis.* Laymannus *L.* 3. *ſect.* 5. §. 6. *c.* 4. *n.* 4. tametſi Nepos de Monte Albano *Tract. De teſtibus. n.* 30. notat, eos, qui ſunt ſolo facto infames, admitti jure civili, quod etiam tradit Nellus *Tract. De teſtibus. n.* 19. ſicuti etiam putat Menochius *De Arbitr. Iudic. L.* 1. *q.* 27. etiam jure infames in cauſa civili admitti à Ju-
15 re Canonico. Dicuntur autem jure infames, qui infamiam ſeu exiſtimationis diminutionem patiuntur authoritate Legis. Henricus Caniſius, & Dynus *in cit. Reg. penult. De Reg. Iur.* Illi verò facto infames, quibus gravium, bonorúmque virorum judicium infamiam inuſſit. Caniſius *Ibid.* ſeu, qui laborant infamia, gravante opinionem, apud bonos, & graves. Dynus *loc. cit.*

16 Obſervat autem Laymannus *L.* 1. *Tract.* 5. *p.* 5. *cap.* 4. infamiam juris eſſe duplicem; vel enim oritur ex delicto proprio, cui ex juris conſtitutione infamia annexa eſt, ídque duobus modis: nam aliqua atrocia crimina ſunt, quæ ſi notoriè committantur, ante judicis ſententiam infamiam reo inferunt, alia verò ſunt, de quibus reus per judicis ſententiam infamiam incurrit. Altera juris infamia non ex proprio delicto contrahitur, ſed vel ex delicto parentum, vel ex vili conditione perſonæ &c. At infamia facti eſt ſecundùm Laymannum publica notitia, vel opinio commiſſi criminis, per quod fama, & exiſtimatio hominis, ſpectata perſonæ qualitate, & ſtatu, apud viros prudentes graviter læditur. Hæc & plura Laymannus in ordine ad infamiam inducentem irregularitatem.

Porrò infames recenſentur, & pronuntian- 17
tur *Cap. Infames* 6. *q.* 1. *ad* 20. ſpecies ſeu genera hominum, ut ex parte refert Laymannus *loc. cit* quibus annumerantur univerſim omnes criminibus capitalibus irretiti; ut proinde Gloſſ. tum *in cit. Cap. Infames. Verb. fures.* tum *Cap. Omnes, eodem* dicat, infamiam Canonicam oriri ex quolibet peccato mortali. Et Speculator *De teſte.* §. 1. *verſ. Item opponitur quòd ſit crimino ſus*, & mox, *verſ. Item excipitur, quod eſt fur*, cenſet id eſſe verum, caſu, quo quis ſe non emendet; ſi verò ſit emendatus per pœnitentiam, nec eum ſequatur infamia juris, hoc probato admittitur in civili, & etiam cùm de crimine civiliter agitur. *Cap. Agite diſtinct.* 1. *De Pœnit.*] Ita Speculator. Quæ tota doctrina traditur Cap. *Teſtimonium. De teſte*, & latè defenditur ab Andrea Barbatio *Tract. De teſtibus. punct.* 1. qui eſt commentarius in prædictum Cap. nec malè diſcutitur à Joan. Croto *Tract. De teſtib. p.* 3. *n.* 50. *& ſeqq.*

Quæres IX. *Quid in teſte deſignet vocabulum* 18
fortuna?

RESP. Nomine fortunæ innuitur opulentia, eò quòd faciliùs admittatur teſtimonium locupletis, quàm egeni. *Cap. Si teſtes.* 4. *quæſt.* 2. *ex L.* 3. *ff. De teſtib.* quo utroque loco monetur judex, ut exploret, utrùm, qui in teſtem adhibetur, ſit locuples, vel egenus, ut lucri cauſa quid facilè admittat. Porrò *Leg. Nonnulli. ff. De Accuſat.* vocatur ille pauper, qui minus, quàm 40. aureos habet. At verò aliæ Leges, ac Doctores aliter loquuntur tum de muliere, tum de viro paupere, ut retuli in Experient. *Tract.* 9. *n.* 656. *& ſeqq.*

Etſi autem Damhouderius *De Teſtim. num.* 19
17. ſine exceptione repellit pauperem à dicendo teſtimonio, rectiùs tamen Abbas *In Cap. Si qui teſtium, De teſtibus. n.* 8. negat eſſe abſolutè repellendum, uti ſatis innuit ratio, quam primùm attuli ex *Cap. Si teſtes.* Negat & Menochius *De Arbitr. Iudic. L.* 2. *Centur.* 1. *Caſu*
96. fuſè hanc materiam tractans. Itaque judex 20
ſecundùm qualitatem perſonæ pauperis, & quantitatem cauſæ arbitrabitur, quanta fides ſit ipſi adhibenda. Abbas *Ibid.* Admittétque pauperem, ſi ſit honeſtus, ac bonæ famæ. Nellus *n.* 30. Leſſius *L.* 2. *De Iuſtit. cap.* 30. *n.* 29.

Layman-

Digitized by Google

Laymannus *L. 3. Sect. 4. Tract. 6. cap. 4. n. 4.* Nam in talem non cadit illud cujuſdam de pauperibus pulchrum ſcilicet elogium: *Quidquid dicit pauper mendacium eſt.* Adamus Contzen *Polit. Lib. 6. cap. 42. n. 7.* Nec dubium, quin committeret in omnes Leges is, qui Religioſi teſtimonium rejiceret ea ſola de cauſa, quòd cum S. Petro reliquerit omnia.

21 Denique fides deſignat orthodoxum. Nam *Cap. Si hæreticus. 2. q. 7.* ita ſtatuitur: *Si hæreticus contra hæreticum litiget, liceat cuivis eorum, hæreticum teſtem adducere: Sin autem orthodoxus contra hæreticum litiget, pro orthodoxo quidem etiam hæretici teſtimonium valeat: contra orthodoxum autem ſolius orthodoxi teſtimonium valeat. Orthodoxis autem litigantibus ad*
22 *teſtimonium nulli hæretico pateat aditus.* Et quia hoc cap. deſumptum eſt ex Novella 45. *in fin.* eam ob rem obligat in foro etiam civili, & non ſolùm Canonico. Quia tamen hæretici in Germania tolerati non ſolùm non ſunt infames. Tannerus *Tom. 3. diſp. 1. q. 8. n. 126.* ſed etiam admittuntur ad officia profana præſertim per *Inſtrumentum Pacis*, non videntur poſſe, ſalva pace, à teſtimonio etiam contra Catholicum pro hæretico dicendo repelli in foro civili, & re ipſa admittuntur Auguſtæ, Ratiſbonæ, atque alibi.

23 Excipe acatholici teſtimonium adverſus Sacerdotem, aut Religioſum, præſertim ſi hi accuſentur criminaliter. e.g. de fractione ſigilli Sacramentalis; nec enim reor, ei locum dandum à cognitore eccleſiaſtico, tum quia ne quidem contra Catholicum laicum criminaliter accuſatum admitti debet in foro eccleſiaſtico hæreticus (excipio cum Palao *Tract. 4. diſp. 8. punct. 15. §. 1.* caſum hæreſeos) quantumvis toleratus; non enim videntur hactenus uſu contrario in foro eccleſiaſtico abrogati Canones, tale teſtimonium inhibentes; tum quia laici teſtimonium adverſus Clericum
24 non valet. *Infrà n. 113.* Et licèt valeat in criminibus exceptis, *Infrà n. 45.* attamen quia non ſatis conſtat, fractionem ſigilli Sacramentalis eſſe crimen exceptum, quamvis ſit ſacrilegium, & quædam ſacrilegia crimini læſæ majeſtatis æquiparentur in Cap. *Si quis. §. Qui autem 17. quæſt. 4.* eſto deinde conſtaret, illam revelationem eſſe crimen exceptum, capitalis tamen hoſtis teſtimonium non eſt admittendum etiam in criminibus exceptis. Cap. *Inquiſitionis. De accuſat.* Menochius *De Arbitr. Iudic. L. 1. quæſt. 8.* jure quippe gentium repelluntur tales. Menochius *Ibid.* & ne ſemiplenè quidem probant. Menochius *Ibid.* poſt
25 Gravettam. Sunt autem hæretici jurati, atque capitales hoſtes tum Sacerdotum, tum Confeſſionis auricularis, quam conantur omni modo reddere odioſam, ſicut redditur, quando ſigillum Confeſſionis non cuſtoditur religioſiſſimè, ideò poſſet non inſulſè adverſus hæreticum excipere Confeſſarius, poſtulatus crimine violati ſigilli. Et ita reſolvi Anno 1651. Ratiſbonæ in facti contingentia.

Tametſi verò allata ſuperiùs carmina non 26
exprimunt niſi ſeptem conditiones, & qualitates in teſte requiſitas, longè plures tamen exiguntur, quas partim in ſequentibus Sectionibus explicabo, partim videre licet in Speculatore *De teſte. §. 1.* ubi plurimas exprimit, & explicat. Et Gabrielis in ſuis *Quæſtionibus Communibus.*

SECTIO II.

Aliæ conditiones teſtium explicantur.

SUMMARIUM.

Nequit idem eſſe accuſator, & teſtis. 27.
Etiam actor debet eſſe diſtinctus à teſte. 28.
Excipe cauſas leves. 31.
Denuntiator an eſſe poſſit teſtis? Ibid.
Singulariter quando agitur de peccato impediendo? 32.
Nequit eſſe idem teſtis, & judex. 34.
Nec idem reus, & teſtis. 35.
Nec quiſquam in propria cauſa. 37.
Quænam dicatur cauſa propria? Ibid.
An cauſa Eccleſiæ, cui es adſcriptus, dicatur eſſe tua cauſa? 38.
Et Prælatus poſſit eſſe teſtis in cauſa Eccleſiæ propriæ? 39.
Et Clericus hujus contra Clericum alterius Eccleſiæ? Ibid.
Et Religioſus in cauſa ſui Monaſterii? Ibid.
Et membrum communitatis in cauſa concernente totam communitatem? 40.
An Socius criminis ſit idoneus teſtis contra ſocium? 42.
Delinquens nequit communiter interrogari de ſocio. 43.
Excipe crimina excepta. 44.
Et quæ ſuſcipiuntur in gratiam alterius. Ibid.
Quid ſit crimen exceptum? 45.
Quot ſunt crimina excepta? Ibid.
Quid virium habeat criminoſi depoſitio contra alterum? 46.
Quæ probatio requiratur ad torturam licitè inferendam? 48.
An ſufficiat teſtimonium duorum criminoſorum? 49.
Quid ſi ii ſint ſingulares? 50.
Quid ſi non jurent? 51. & 52.
Duo criminoſi deponentes de ſocio criminis non ſufficiunt ad condemnationem. 53.
Probationes in criminalibus debent eſſe ſole meridiano clariores. 56.

Nullus

Digitized by Google

Nullus vir, aut mulier integræ famæ poteſt damnari capitis, etſi multæ veneficæ illum, vel illam denuntiârint. 57.

Probatur ex ſumma nequitia veneficarum. 58.

Ob quam ne quidem torqueri poſſunt ii, quibus nihil obſtat, niſi denuntiatio plurium ſagarum. 59.

Quantum obfuerit, nimis multum detuliſſe denuntiationibus ſtrigum? 61.

Ne quidem indicium ad torturam faciunt veneficarum denuntiationes ſingulares, etſi multiplicentur. Ibid.

Novum genus impiiſſimarum veneficarum. 62.

Quomodo id fuerit manifeſtatum? 63.

27 QUæres I. *Vtrùm quis poſſit eſſe accuſator, & teſtis?*

RESP. *Nullus unquam præſumat accuſator ſimul eſſe, ac judex, vel teſtis.* Ita ſanxit Fabianus Papa, relatus C. *Nullus* 4. *q.* 4. Nam *in omni negotio hæ perſonæ quæruntur, judex, accuſator, reus, & teſtis.* Text. *Cap. forus.* §. *In*
28 *omni. De Verb. ſignif.* Unde deducunt Doctores, ut Speculator *De teſte.* §. 1. *verſ. Item quod ipſe eſt teſtis, & accuſator.* Nellus *Tract. De teſtib. n.* 20. Aufrerius *Tract. De teſtib. num.* 2. Damhouderius *n.* 12. S. Thomas 2. 2. *q.* 67. *art.* 3. Accuſatorem debere diſtinctum eſſe à Teſte, ſicuti etiam Actorem eſſe debere diſtinctum à Teſte, traditur *C. Inſuper. De teſtibus.*

29 Fallit hæc doctrina I. Si ſtetur ſolo jure naturali, aut divino. Etenim Leſſius *L.* 2. *De Iuſtit. & Iur. c.* 30. *dub.* 4. *n.* 29. & 30. ſatis probabiliter oſtendit, ſpectato hoc utroque jure non eſſe neceſſe, ut accuſator diſtinctus ſit à teſte.

30 Fallit II. Caſu, quo agitur de levi caſtigatione citra infamiam irroganda, ut ſolet fieri in ſcholis inter ſtudioſos. Leſſius *loc. cit. n.* 31.

31 Et generatim in cauſis levibus, & non infamantibus credi denuntiatoribus Officialibus, tradit Laymannus *L.* 3. *ſect.* 5. *c.* 4. *n.* 3. poſt Maſcardum *Vol.* 1. *Concl.* 26. *n.* 9. & Farinacium *q.* 60. *n.* 74. quamquam Leſſius *loc. cit.* ait, qui furantur fructus ex hortis, vel ligna ex ſilvis, non eſſe puniendos ex ſolius cuſtodis teſtimonio, ſi reus factum neget.

32 Fallit III. In cauſis, in quibus agitur de peccato impediendo, tunc enim poteſt eſſe idem teſtis, & denuntiator. *C. In omni. De teſtib. junct. rubr.* & Gloſſ. Abb. *C. Iuravit. De probat. n.* 2. Laymann. *loc. cit.* Hinc quando quis denuntiat impedimentum Matrimonii, aut Ordinum, ei creditur abſque alio teſte. *Infrà n.* 85.

33 Fallit IV. Caſu, quo non agitur de pœna irroganda, ſed de inquiſitione formanda.

Quæres II. *Poſſitne idem judex, & teſtis eſſe?*

34 RESP. Non poteſt. Patet ex *cit. Cap. Nullus.* Unde valde veroſimilis eſt opinio Cajetani, Soti, Navarri, & aliorum cum Leſſio *loc. cit. cap.* 29. *dub.* 11. *n.* 94. negantium, poſſe Principem, quantumvis ſupremum, condemnare eum, quem ex ſola privata notitia ſcit eſſe reum gravis criminis.

Quæres III. *Vtrùm poſſit eſſe idem reus, &* 35
teſtis?

RESP. Non poteſt. Patet ex *Cap. Forus. De Verb. ſignif.* & ex *Cap. Inſuper. De teſtibus*, & ex *cit. Cap. Nullus.* Excipe confitentem Sacramentaliter. Nam in foro judiciali creditur homini contra ſe, non pro ſe: in foro autem pœnitentiali creditur homini contra ſe, & pro ſe, inquit S. Thomas *Quodlib.* 1. *q.* 6. *art.* 12.
Ab hac ipſa exceptione excipe Caſum, quo 36
Confeſſarius evidenter ſciret, à pœnitente malitioſè negari aliquod grave peccatum, tunc enim poſſet, deberétque ei negare abſolutionem. Cardinalis de Lugo *Tom.* 3. *in* 3. *Part. diſp.* 21. *ſect.* 2. *n.* 22. quia in hoc foro non eſt abſurdum, quòd judex quandoque procedat ex ſola privata ſcientia. Suarez *Tom.* 4. *in* 3. *Part. diſp.* 32. *ſect.* 3. *n.* 9.

Quæres IV. *An quis in propria cauſa poſſit* 37
eſſe teſtis?

RESP. *Nullus idoneus teſtis in re ſua intelligitur.* Text. *L. Nullus. ff. De teſtibus.* Palàm autem eſt, *eam eſſe propriam cauſam, cujus emolumentum, vel damnum ad aliquem ſuo nomine pertinet.* Text. *L.* 1. §. *In propria cauſa. ff. Quando appellandum ſit.*

Quia verò emolumentum, vel damnum pro- 38
priæ Eccleſiæ non pertinet ſuo nomine ad ſingulos de illa Eccleſia, ſeu communitate. Nam cauſa Eccleſiæ non eſt cauſa ſingulorum. Gloſſ. *In cap. Super prudentia* 14. *q.* 2. (ubi, ut per parentheſin dicam, dictum hoc ſuum probat authoritate. Cap. *Qui manumittitur* 12. *q.* 2. quod tamen nec in antiquiſſimo, nec in recentiſſimo exemplari Gratiani reperies, niſi
quæras capitulo *Epiſcopus* 55.) Hinc fit, ut 39
Prælatus poſſit eſſe teſtis in cauſa ſuæ Eccleſiæ. *Cap. Inſuper. De teſtibus.* junct. rubr. Speculator. *De teſte.* §. 1. *verſ. Sed nunquid rector.* cum multis, quos refert Aufrerius *Tract. De teſt. n.* 1. Maximè Regularis. Felinus apud Aufrerium, & Albericum *Tract. De teſt. cap.* 4. *n.* 72. Poſſint quoque Clerici illius Eccleſiæ eſſe contra Clericos quoque alterius Eccleſiæ teſtes in cauſa illius Eccleſiæ. Text. *Cap. Super prudentia* 14. *q.* 2. *Cap. Cùm nuntius. De teſt.* cum Gloſſ. *Ibid.* communiter recepta. Præterea poſſint Religioſi eſſe teſtes in cauſa ſui monaſterii. Text. *Cap. Inſuper. De teſtibus*, ut declarabo
ſect. ſeq. Et denique in cauſa Univerſitatis, vel 40
Collegii poſſit quilibet de Collegio, vel univerſitate teſtificari. Bartolus *In L. In tantum. ff. De rerum diviſion.* ejúſque additionarii, cum infinitis apud Sanchez *L.* 6. *Moral. cap.* 13. *n.* 102. & maximè apud Barboſam *in cit. cap. Inſuper.*

Digitized by Google

Inſuper. De teſt. quos inter Speculator *De te-
ſte.* §. 1. *verſ. Sed nunquid in cauſa univerſita-
tis &c.* exprimit cum aliis, hanc doctrinam
eſſe veram, ſive ſit cauſa civilis, ſive crimina-
41 lis. Vide Albericum *loc. cit.* latè de hoc diſſe-
rentem, ſed latiùs, & doctiùs Menochium *De
Arbitr. Iud. L. 2. toto Caſu.* 106. ubi meritò
cum communi excipit, quando cauſa univer-
ſitatis redundat in particulare bonum ſingu-
lorum etiam indirectè, ut quando agitur de
obligatis ad collectas communitatis. Idem *n.*
15. poſt Baldum. Cæterùm quid ſit Univerſi-
tas, & Collegium, & ex quot capitibus con-
ſtentur? dixi in Tract. de Jubil. *cap.* 50. *num.*
475.

42 Quæres V. *An ſocius criminis accenſendus ſit
idoneis teſtibus?*

RESP. *Nulli de ſe Confeſſo adverſus alium in
eodem crimine eſt credendum.* Text. *C. Veniens* 1.
De teſtibus. Conſonat Lex ultima. *C. De Accu-
ſation. & L. Quoniam. C. De teſtibus.* Quæ ju-
ra ſic intelliges.

43 I. Delinquens regulariter non poteſt inter-
rogari de ſociis. Clarus *in Pract. Crimin. q.* 21.
n. 3. fuſè Maſcard. *Concl.* 1311. *Vol.* 3. Nam
nemo de proprio crimine confitentem ſuper
conſcientia ſcrutetur aliena. Text. *cit. Leg. ul-
timæ, C. De Accuſation.* Itaque licèt quibuſ-
dam in locis omnes criminoſi interrogentur
de ſociis, ubi tamen ea conſuetudo non viget,
ſtandum eſt jure communi. Clarus *loc. cit.*
Præſertim cùm Regulæ juris ſint tenaces, à
quibus in dubio recedendum non eſt. Joann.
Crotus *Tract. De teſtib. Part.* 7. *num.* 324. ex
Baldo.

44 II. Attamen circa crimina, quæ patrari non
ſolent ſine ſocio, licitè petitur nominatio ſo-
cii, ut trado, & declaro in Experient. *Tract.* 2.
n. 163. *in App. lit. b.* ſicut, & circa crimina ex-
cepta, itémque circa illa, quæ ſuſcipiuntur in
gratiam alterius, non in commodum ipſius
delinquentis, poteſt criminoſus interrogari
de ſocio. Clarus *loc. cit.* ex communi Bartoli
atque aliorum.

Ita tamen, ut judex non ſuggerat Reo no-
men ſocii, ſed tantùm in genere quærat, an,
& quos ſocios, ſeu incitatores habuerit, alio-
quin totus proceſſus fundatus in nominatione
ejuſmodi, ſine aliis indiciis expreſſa, erit nul-
45 lus. Clarus *loc. cit. n.* 4. *in fine.* Porrò crimina
excepta ſunt Hæreſis. *C. Sacerdotes.* 2. *q.* 7. Si-
monia *C. Tanta. De Simon.* Sacrilegia quæ-
dam. *C. Si quis. §. Qui autem* 17. *quæſt.* 4. Cri-
men læſæ majeſtatis. *C. Sanè* 15. *quæſt.* 3. Qui-
bus maleficium addit Speculator *De accuſato-
re.* §. 1. *n.* 37. & D. VVeizenegger *in diſp. De
maleficiis. c.* 1. *n.* 6. His addi poteſt ſolicitatio
mulierum facta à Confeſſario. Nam Alexander
VII. voluit procedi in hoc crimine, ſicut in
crimine hæreſeos. Vide eundem Speculato-
rem cum Deciano *Tract. Crimin. Lib.* 3. *c.* 10.
& Farinacio *in Pract. Crimin. q.* 56. *n.* 70. ac
fuſiùs *quæſt.* 18. *n.* 60. plura indicantem. Dici-
tur autem illud crimen exceptum, quod ſub
generali Legis diſpoſitione non continetur,
ſed ſingularia quædam in eo ſervantur, cùm
de ſociis criminis, indiciis, teſtibus; quæſtio-
ne, atque his ſimilibus tractatur. Idem VVai-
zenegger. Aliam deſcriptionem criminis ex-
cepti adfert Silveſter *Verb. Crim. q.* 2. ſed val-
de mancam.

III. Quando criminoſus deponit de ſocio 46
criminis, ea depoſitio ſufficit quidem ad in-
quiſitionem contra illum formandam, ſive ſit
crimen exceptum, ut fatentur omnes, ſive
non exceptum. Clarus *cit. num.* 4. cum multis
contra Rolandum, Maſcardum, & alios mul-
tos, quia talis depoſitio eſt inſtar denuntiatio-
nis, viam aperientis judici; non tamen ſuffi-
cit ad torturam, ſive agatur de crimine non
excepto. Clarus *loc. cit. n.* 7. cum communio-
re, ſive de excepto. Idem Clarus *num.* 8. poſt
Boër. Roland. Villalobos, & alios, qui etiam
in ſpecie loquuntur de crimine læſæ majeſta-
tis. Licèt quippe ejuſmodi nominatio faciat 47
aliqualem præſumptionem, ſufficientem ad
id, ut accedente adhuc alia ſuſpicione non
levi poſſit, qui nominatus eſt, capi, & torturæ
ſubjici, ita quippe habet praxis quotidiana te-
ſte Boſſio, & Claro *loc. cit.* Quia tamen tortu- 48
ra nulli eſt adhibenda, niſi præcedant præſum-
ptiones violentæ patrati ſceleris. Jacob. de
Belloviſu *in Pract. Crimin. L.* 3. *c.* 1. & tales, ut
ſola quaſi Confeſſio torquendi deſit. Idem
Ibidem cap. 5. *n.* 2. aſſentientibus Delrio, ac
Laymanno *L.* 3. *Tract.* 6. *cap.* 5. *n.* 26. itémque
apud Dianam *Part.* 4. *Tract.* 5. *Reſol.* 2. Sancta-
rello, Simanca, & Souſa, loquentibus in ſpe-
cie de Hæreſi, conformiter *L.* 1. *ff. De Quæ-
ſtion.* atque adeò indicia luce meridiana cla-
riora. Riccius *Deciſio.* 363. poſt alios; depo-
ſitio autem criminoſi ſine alio non levi admi-
niculo nequaquam facit præſumptionem vio-
lentam, aut ſole meridiano clarius indicium,
ideo non ſufficiet ad torturam. Vide Palaum
Tract. 4. *diſp.* 8. *p.* 9. *n.* 6. & 7.

Equidem Peckius in Tit. *De Reg. Iur. in* 6.
n. 5. ſcribit generatim: ***Etiamſi reus condemna-
tus dicat ſupplicio jam imminente, alium, qui cum
eo captus eſt, verè ſocium criminis fuiſſe, ex hac
Confeſſione alter, quæſtionibus ſubjici non poteſt,
niſi vel famâ publicâ, vel aliis vitæ malè actæ in-
diciis accuſetur, aut infametur. Ita hic ſapien-
tiſſimus Doctor, quem utinam audiant omnes Iu-
dices.***

IV. Videtur communi conſuetudine contra 49
Bartolum, Marſilium, & alios referendos *n.*
54. receptum, ut quando duo criminoſi no-
minant tertium ſocium, ea nominatio ſine alio
indicio ſufficiat ad torturam. Ita quippe de
Gallia,

Digitized by Google

Gallia, & Italia teſtantur diverſi apud Clarum
loc. cit. num. 9. Et etiam in Germania factita-
50 tum ſcio. Et quamvis idem Clarus *Ibid.* teſte-
tur, illos duos teſtes eſſe ad hunc effectum ido-
neos, eſto ſint ſingulares, hócque certum eſſe
tradat D. VVaizenegger *loc. cit. num.* 191.
dummodo ſint idonei, & omni exceptione
majores, quod tamen non niſi authoritate
coactus credo, eò quòd ſingularitas teſtium
non ſufficiat ad tam firmam patrati ſceleris
opinionem judici ingenerandam, quàm requi-
51 rit Lex. 1. *ff. De quæſt.* Attamen ſive ſint ſingu-
lares, ſive non ſint ſingulares, ſed conveniant
in omnibus, ſintque plures duobus, non eſt
eorum teſtimonio ſtandum, niſi & juramento
id roborent. Clarus *loc. cit. num.* 10. teſtans ſe
vidiſſe ſemper ita practicari. Nam teſti non
creditur niſi jurato. Infrà *num.* 101. Et in tor-
mentis Id ipſum confirment. Clarus *loc. cit.*
contra alios, ſiquidem teſtimonium hominis
infamis admitti non debet, niſi in tormentis
52 confirmetur. Albericus *Tract. De teſtibus.*
cap. 3. *n.* 4. *&* 15. ex Authent. *De teſtibus.* §. *Si*
verò ignoti collat. 7. Quamquam teſtatur Dia-
na *Part.* 4. *Tract.* 6. *Reſolut.* 11. in inquiſitio-
ne Hiſpanica admitti teſtes inhabiles ſine tor-
tura. Et VVaizenegger *loc. cit. num.* 78. te-
ſtatur, hodie non multùm obſervari, ut ſo-
cius criminis ſuam depoſitionem juramento
firmet, nec eſſe conſuetum, ut maleficis,
qui DEUM abjurârunt, deferatur juramentum
cum periculo perjurii, quod etiam mihi pro-
batur.

53 V. Duo, aut etiam plures criminoſi depo-
nentes de ſocio criminis, non faciunt indi-
cium ſufficiens ad condemnationem. Clarus
citat. §. *fin.* ſeu *Pract. Crimin. num.* 9. Et qui-
dem licèt agatur de crimine excepto. Text. *in*
cap. 1. *Veniens. De teſtibus*, ubi eſt ſermo de Si-
monia, crimine exceptiſſimo. Clarus *loc. cit.*
loquens indiſcriminatim de ſocio criminis.
Albericus *loc. cit. num.* 67. loquens in ſpecie
de criminibus exceptis. Ciazzius apud Dia-
nam *Part.* 4. *Tract.* 8. *Reſol.* 123. loquens in
ſpecie de hæreſi. D. VVaizenegger *diſp. De*
Malefic. num. 192. loquens in ſpecie de malefi-
54 cio. Item Bartolus, Marſilius, Anchoranus,
Alexander, Cornelius, Felinus, Rolandus, Bur-
ſatus, Bertazzolus, qui teſte Delrio *diſquiſit.*
Magicarum. L. 5. *Appendic.* 2. *q.* 1. & Tanne-
ro *Tom.* 3. *diſp.* 4. *q.* 5. *dub.* 2. *num.* 31. lo-
quuntur univerſim de criminibus exceptis, &
expreſſè negant, complicum etiam plurium
teſtimonia, etiam in criminibus exceptis ſuffi-
cere ad torturam, ne dum ad condemnatio-
nem.

55 Diſſentiunt quidem ab hac quoad conde-
mnationem doctrina tum Juriſconſulti Go-
mez, Pegna, & alii apud Tannerum *loc. cit. n.*
22. tum Theologi, Leſſius *Lib.* 2. *cap.* 30. *n.* 39.
Layman. *Lib.* 3. *Tract.* 6. *c.* 5. *n.* 27. ſed proba-
tur inde, quòd *L. ultim. C. De probation.* ex-
preſſè ita ſtatuatur: *Sciant cuncti accuſatores,*
eam rem deferre in publicam notitiam debere, quæ
munita ſit idoneis teſtibus, vel inſtructa apertiſ-
ſimis documentis, vel indiciis ad probationem
indubitatis, & luce clarioribus expedita. Unde 56
meritò infert Clarus *in Pract. Crim. q.* 66. *n.* 3.
probationes in criminalibus debere eſſe luce
meridiana clariores, idque ab omnibus ſciri,
dicique; & Damhouderius *in Praxi rerum cri-*
minal. cap. 54. *n.* 9. reum non eſſe ad mortem
damnandum, ob ulla indicia, niſi ſint ita
indubitata, ut ex iis judex certum judicium
colligat, & veritatem rerum certiſſimè tan-
quam ob oculos cognoſcat; & VVaizenegger
in diſp. De Malefic. cap. 6. *n.* 187. probationes
debere eſſe luce meridiana clariores, perfe-
ctas, & omnibus numeris abſolutas, etiam in
criminibus exceptis. Atqui quando nullæ aliæ
probationes adſunt, quàm depoſitiones cri-
minis ſociorum, tunc non adſunt teſtes ido-
nei, quia infames non ſunt teſtes idonei. *Su-*
prà n. 13. nec adſunt documenta apertiſſima,
aut indicia indubitata, probationéſve omni-
bus numeris abſolutæ.

VI. Sed quidquid ſit de cæteris criminibus, 57
loquendo in ſpecie de crimine maleficii, ſeu
ſagarum, lamiarum, aut ſtrigum, ut vocant,
nulla mulier, aut vir, bonæ cæteroqui famæ
damnari poteſt ad mortem, etiamſi permultæ
ſtriges eos denuntiaverint. Ita plurimis tam
Juris, quàm Theologiæ Doctoribus relatis te-
nent Martin. Delrius *diſquiſ. magic. L.* 5. *ſect.*
5. *num.* 4. *& in Appendice* 2. *q.* 1. Layman-
nus *Lib.* 3. *Tract.* 6. *cap.* 5. *n.* 27. Ferdinandus de
Caſtro Palao *Tom.* 1. *Tract.* 4. *diſp.* 8. *punct.* 16.
§. 5 & optimè Tannerus *Tom.* 3. *diſp.* 4. *q.* 5.
dub. 2. *n.* 24. quem Diana *p.* 4. *Tract.* 6. *Reſol.*
30. meritò tradit, eſſe in hac materia conſu-
lendum (idem dico ego de diſputatione Do-
ctoris VVaizeneggeri jam aliquoties allegata.)
à Judicibus ſagarum. Ratio reſponſionis eſt 58
peculiaris, quia communiter ſagæ ſunt tot
horrificis ſceleribus coopertæ, tot illuſioni-
bus Dæmonum obnoxiæ, tam Vatiniano in
homines odio, tam leves, ac plerumque
viles, tam parùm concordantes in ſpecie-
bus factorum, quæ de aliqua deponunt, tam
negligentes ſalutis ſuæ, tam impœnitentes,
tam denique aſſuetæ malè velle, maléque
facere mortalibus, ut qui principia juris Na-
turalis, Canonici, & Civilis, teſtimonii va-
lorem, cauſáſque ad condemnandum neceſ-
ſarias concernentes contulerit cum hiſce o-
mnibus circumſtantiis, atque aliis, quas de-
ducit Tannerus, & poſt illum, atque ex illo
D. VVaizenegger *loc. cit. cap.* 4. *&* 6 pro
nuntiaturus ſit, juri naturali, divino, cano-
nico, & civili repugnaturum judicem, qui

Digitized by Google

virum, aut fœminam, probæ, integréque famæ, ad mortem damnaret ob ſolas denuntiationes decem, aut etiam viginti veneficorum.

59 Quæ ratio mihi perſuadet, ut aſſentiar eidem Tannero *n.* 31. cum Bartolo, & aliis *n.* 54. nominatis, contra Laymannum, Leſſium, Delrium, Gomezium, atque alios neganti, poſſe ob plurium ſagarum velut complicum denuntiationes, ſine aliis indiciis, vel adminiculis contra perſonam alioqui probæ, ac integræ famæ ſaltem aliquibus indiciis confirmatæ, ut addit D. VVaizenegger *loc. citat.*

60 *num.* 99. procedi ad torturam. Et præſertim ad ejuſmodi torturam, quæ ſtrigibus à latrunculatoribus adhiberi ſolet tam ſæva, & immanis, ut non ſolùm mors optabilior ſit, quàm ejuſmodi carnificina, ſed etiam videantur non ex vano nonnullæ, dum ad ſupplicium ducebantur, dixiſſe, futurum fuiſſe, ut etiam affirmâſſent, à ſe proprias proles devoratas fuiſſe, ſi in ejuſmodi quæſtionibus fuiſſent interrogatæ, ac proinde ſuæ innocentiæ nil obeſſe propriam, tanta tormentorum acerbitate extortam Confeſſionem. Unam talem ego novi, & meo judicio innocentiſſimam, rogo tamen addictam.

61 Scimus, iis in locis, in quibus tam multùm deferebatur denuntiationibus lamiarum, non fuiſſe repertum finem (quem tamen impoſuere bella) capiendi, torquendi, comburendi fœminas, viros, Sacerdotes, adoleſcentes, de quibus ante eas denuntiationes vix leviſſima ſuſpicio habebatur. Et compertum habeo, ab Imperatore Ferdinando II. miſſum fuiſſe Commiſſarium ad Principem quemdam Imperii Franconicum, qui ei nomine Cæſaris inhiberet, ne impoſterum tam facilè crederet ejuſmodi nominationibus, uti mihi Commiſſarius ipſe narravit, ſub Annum Chriſti 1649. teſtatúrque D. VVaizenegger *loc. cit.* 101. experientia conſtare, denuntiationes etiam ſex reorum, ſine aliis adminiculis parùm firmitatis habere; & quando ſunt ſingulares, quantumvis multiplicentur, nullum facere indicium ad torturam, addit idem *n.* 191.

62 Porrò dum hæc comentarer Anno M.DCLI. accepi è Sileſia literas à viro gravi, & ſapiente, quibus indicabatur, detectum fuiſſe illo ipſo Anno in Sileſia novum genus ſagarum, illarum videlicet, quæ à Dæmone non magnopere incitarentur ad malefaciendum hominibus, ne fortè hac ratione deprehenderentur; ſed ſolùm ad execrandas prorſus blaſphemias, & nefandiſſimas libidines. Modum, quo cum iis procedebatur, non habeo omnino

63 perſpectum. In eos inquirendi occaſionem dedit innocens puer, quem Canidia in ſuo carpento de nocte detulerat ad Synagogam Sathanicam, epulis, choreíſque vacantem. Ubi enim id ex puero reſcivit Judex, aurigatricem ipſius (fortè jam antè nigro theta notatam) in carcerem rapi juſſit, ex cujus Confeſſione datum initium inquirendi in plures. Quia verò fuit denuntiationibus plurimum delatum, idcirco intra paucos menſes affectæ fuêre ſupplicio 200. mulieres. Quæ cùm alias, atque alias proderent, ceſſatum eſt tantiſper à captura, atque conſultatio, ad quam vocati ſunt etiam præter Jureconſultos Theologi, inſtituta de modo impoſterum tenendo, ut ad me ſcriptum Anno 1652. ex eadem Sileſia.

SECTIO III.

Quatuor aliæ conditiones teſtium explanantur.

SUMMARIUM.

An valeat teſtimonium conſanguinei, & affinis? 64.
Singulariter in civilibus cauſis? 65.
Sublata affinitate tollitur omne impedimentum affinitatis. 66.
Parentes, & liberi nequeunt eſſe teſtes invicem unus contra alterum. 67.
Recenſentur Caſus, in quibus pater pro filio rectè teſtificatur. 68. *& ſeqq.*
Quid ſentiendum de patre ſpirituali? 71.
Quid de teſtimonio fratris in cauſa ſui fratris? 72.
Quid ſi in parentibus, & fratribus ſit par cauſa ſtudii, & propenſæ voluntatis? 73.
Quid de ſocero in cauſa generi? 74.
Parentis locum ſocer obtinet. 75.
Qui accuſare nequit, teſtis eſſe nequit. 76. & 77.
Accuſator in ſua, ſuorúmve cauſa quilibet eſſe poteſt. 77.
Teſtimonio unius regulariter non eſt ſtandum. 79.
In cauſa criminali debent eſſe duo teſtes legitimi. 81.
Et etiam plerumque in Civilibus. 82.
Non tamen in cauſis nulli præjudicantibus. 83.
Quid ſi teſtis ſit nobilis? 84.
Quid quando ſolùm agitur de peccato impediendo? 85.
Quid quando Executor teſtatur, ſe eſſe executum mandatum? 87.
Aut quando eſt ſolùm inſtituenda ſpecialis inquiſitio de aliquo? 88.
Aut quando ſola tortura adhibenda? 89.
Aut quando una mulier etiam honeſta dicit, ſe fuiſſe à Confeſſario ſollicitatam ad turpia? 90.
Commendantur Lucernenſes, ſtantes teſtimonio Confeſſarii, quando agitur de ultimis voluntatibus. 91.

Quid

Quid ſi quis teſtetur de rebus à ſe ratione officii geſtis? 93.
Aut exiſtit in excelſa dignitate? 94.
Aut lethali vulnere percuſſus dicit in extremis, ſe ab hoc vel illo vulneratum? Ibid.
Aut quando conteſtes ſunt ſingulares? 96.
Eſt triplex ſingularitas in teſtibus. 97.
Quænam ex his minuat vim teſtimonii? 98.
Mille teſtes ſingulares non probant plus, quàm unus. n. 99.
Quo ſenſu credatur magis duobus affirmantibus, quàm mille negantibus? 100.
Teſtis non jurati verbis non eſt ſtandum in præjudicium alterius. 101.
Quid ſi ille teſtis ſit Papa? 102.
Quid ſi Germanus Nobilis? Ibid.
Quid ſi privilegium, aut conſuetudo liberet à juramento? 103.
Iuramentum in teſte non eſt de ſubſtantia teſtimonii. 104.
Nec de jure divino. Ibid.
Sed ſolo humano, diſpenſabili per Papam. 106.
Teſtes debent dicere, quæ ſciunt pro utraque parte. 107.
Et quidem tactis Evangeliis. Ibid.
Aut elevatis digitis, ut factitant Germani. Ibid.
Quid debeat teſtis deponere, quando interrogatur de re perceptibili per ſenſum viſus? 108.
Teſtis de viſu quis dicatur? Ibid.
Teſtis de auditu quis? 109.
An licitè juret, ſi ſcire id, quod didicit ex ſolo auditu, aut fama? 110.

64 QUæres I. *An teſtimonio conſanguinei pro conſanguineo, affinis pro affine, ſoceri pro genero ſtandum ſit?*

RESP. I. *Conſanguinei accuſatoris adverſus extraneos teſtimonium non dicant; quia propinquitatis affectio veritatem impedire ſolet.* Text. *Cap. Accuſatores.* 3. *q.* 5. Et *cap. Similiter, eod.* præmittitur, affines non eſſe admittendos accuſatores. Ob quos, alióſque textus communis opinio Jureconſultorum cum Alberico *in Tract. De teſt. Part.* 1. *per totam*, & Theologorum cum Laymanno *Lib.* 3. *Tract.* 6. *cap.* 4. *num.* 4. fert, conſanguinei, vel affinis teſti-
65 monium in cauſa criminali non valere. At in cauſis civilibus abſolutè admitti teſtificationem conſanguineorum tradit Albericus, ita tamen, ut eis fides diminuatur ſecundùm propinquitatem magis aut minùs remotam. Laymannus cum Maſcardo rectè reſtringit ad cauſas civiles non arduas, nec multùm
66 præjudicantes. Porrò quando affinitas eſt diſſoluta, ſublatum etiam eſt omne affinitatis impedimentum; quia paria ſunt, non eſſe affinem, & affinitatem eſſe diſſolutam. Albericus *loc. cit. num.* 57. & Gabrielius *Lib.* 1. de teſtibus *Concluſ.* 15. *num.* 4. & communi; qui etiam *Concluſ.* 13. *n.* 8. refert Doctores diverſimode loquentes de gradu conſanguinitatis impediente, vel non impediente vim teſtimonii.

II. Quia *L. Parentes. C. De teſtibus.* ſanci- 67
tum eſt, ne parentes, & liberi invicem adverſus ſe etiam volentes ad teſtimonium admittantur, patet, quid de iis ſentiendum ſit. Equidem illa ſanctio ita conſona eſt Legi naturali, ut Albericus *loc. cit. n.* 5. poſt Joannem Andream, & Speculatorem *de teſte*, non malè exiſtimet, non poſſe à judice compelli filium, ut contra partem ferat teſtimonium. Ratio quoque allata paulò antè ex Cap. *Accuſatores*, confirmat communem ſententiam ejuſdem Speculatoris *loc. cit.* §. *Sub initium.* Alberici, & aliorum, quòd nec in civili, nec in criminali cauſa poſſit pater pro filio, hic pro illo ferre teſtimonium. Certè *L. Teſtis. ff. De teſtib.* abſolutè dicitur: *teſtis idoneus pater filio, aut filius patri non eſt.*

Excipe tres caſus, quos breviter indicat Spe- 68
culator *loc. cit.* uberiùs explicat Albericus *loc. cit. num.* 8. quorum primus eſt, quando dubitatur, utrùm filius ingreſſus ſit religionem animo profitendi; admittitur enim dictum patris id aſſerentis, aut negantis. Caſus memorabilis in hanc rem refertur, & deciditur Cap. *præſens*, 20. *q.* 3. Alter caſus eſt, cùm quæ- 69
ritur de ætate, vel cognatione filii. Nam etiam matris profeſſio filiorum recipitur. Text. *L. Etiam matris. ff. De probat.* Recipitur, inquam, ad gignendam aliquam præſumptionem. Gloſſ. *in cit. Leg.* & alii, non ad plenam probationem. Tertius caſus eſt, qui exprimi- 70
tur, & probatur Cap. *Videtur. Qui Matrimon. accuſare poſſunt.* ubi reſcribit Clemens III. *quòd & parentes, & cognati utriuſque ſexûs in teſtificatione ſuorum ad Matrimonium jungendum, vel dirimendum admittantur tam antiqua conſuetudine, quàm legibus approbatur*, quando videlicet quæritur, utrùm adſit impedimentum cognationis, vel affinitatis, ut patet ex ratione, quam ſubjicit Pontifex, expriműntque Speculator, Albericus, & Crotus *ll. cc.* aut quando quæritur, an ſit contractum Matrimonium, nec ne, admittitur teſtimonium parentum, VVagneregg in *hoc cap.* ſi videlicet non ſit magna diſparitas inter ſponſos. Barboſa in hoc idem Cap. qui Capit. *Super eo. De teſt.* explicat quatenus parentes valeant, & contra filium, & vice verſa teſtimonium ferre in crimine hæreſis, & læſæ majeſtatis.

Cæterùm patrem ſpiritualem poſſe eſſe te- 71
ſtem idoneum pro eo, quem è Sacro fonte levavit, tenent multi apud Menochium *De arbitr. Iudic. Lib.* 2. *Caſ.* 100. Ipſe putat committendum judicis arbitrio. Ego ob Regulam al-

latam *n.2.* cenſeo, non repellendum, niſi poſitivè conſtet, quòd valde amet ſuum filium ſpiritualem. Nam & qui habet Regulam pro ſe, dicitur fovere jus certum. Bartol. *Lib. 2. ff. Si quis in jus vocatus.* Decianus *Tract. Crimin. Lib. 3. cap. 6. num. 3.* & judex in dubio debet pronuntiare pro eo, qui habet Regulam pro ſe. Decianus *Ibid.* poſt Baldum, Decium, atque alios.

72 III. Etſi frater non poſſit eſſe teſtis in criminali cauſa fratris, *Cap. Accuſatores. 3. quæſt. 5.* præterquam in crimine hæreſis *Cap. Literas. De præſumption.* nec in civili. Albericus *De teſtibus. cap. 1. num. 44.* contra Speculatorem; eſt tamen idoneus teſtis teſtamenti fraterni, modò fuerit à fratre, aut à judice rogatus. Speculator, & Albericus *num. 32.* ubi plura de fratre, ſicut & plurima Gabrielius de teſtibus *Concluſ. 14.* per totam. Vide in Experientiis *Tract. 10. Caſ. 4. n. 140.* diſceptationem, utrùm ſoror potuerit adigi ad teſtimonium in cauſa matrimoniali fratris, ſingulariter quia ejus teſtimonium non erat neceſſarium. Sanè Gabrielius *loc. cit. n. 24.* abſolutè negat, fratrem poſſe compelli ad teſtificandum.

73 IV. Generatim in cauſis civilibus, ubi eſt par cauſa ſtudii, & propenſæ voluntatis, parentes, fratres, affines ſunt idonei teſtes. Boſſius *De teſtibus. n. 61.* poſt Aretinum; quia ſcilicet par affectionis cauſa tollit ſuſpicionem. *L. Non ſolùm. ff. De ritu nupt.* Gloſſ. *in Cap. Cùm olim. De Offic. delegat.* Menochius *loc. cit. Caſ. 106. n. 19.*

74 V. Socerum non eſſe idoneum teſtem generi tradunt Nepos de monte Albano *Tract. De teſt. n. 106.* Aufrerius *De teſt. n. 89.* poſt Spe-
75 culatorem *De teſte. §. 1.* Ratio eſt, quia pater nequit eſſe teſtis pro filio. *Suprà num. 67.* Atqui parentis locum ſocer obtinet, inquit Pomponius *L. Quia. ff. Soluto Matrim.* ſed utique hæc doctrina locum non habet in iis caſibus, in quibus pater naturalis, aut frater teſtificari
76 poſſunt. Neque ex ea Speculatoris doctrina inferas, malè à nobis, & contra juris Regulas in contextu Accuſationis Canonicæ induci ſocerum accuſatorem generi; cui proinde videatur æquè parùm licere accuſare generum, ac licet teſtificari contra illum, cùm teſtis eſſe non poſſit, qui accuſare nequit. *Cap. Teſtes. 4. q. 2.* & Argum. multorum capitulorum *Cauſ. 2. q. 1. & Cauſ. 3. q. 5.* ubi inhabiles ad accuſandum perpetuò junguntur inha-
77 bilibus ad teſtificandum. Nam reſpondeo, quidquid ſit de vero intellectu illius axiomatis, quòd ſcilicet, qui accuſare nequit, teſtis eſſe nequeat, de quo videri poteſt Gloſſ. *in citatum Cap. Teſtes,* nobis illud nihil officere, quia conſtat, quòd quiſque poſſit eſſe accuſator, in ſua, ſuorúmque cauſa, ſeu quando ſuam, ſuorúmve injuriam exequitur. *L. Hi tamen. ff. De accuſation.* & *L. De crimine. C. De his, qui accuſ. non poſſunt.* Atqui filiam etiam nuptui datam numerat pater inter ſua; *verè enim uxor tua in ſui, & veri patris eſt poteſtate,* inquit Gloſſ. *in cit. L. Quia*; & jura ſanguinis nullo jure civili dirimi poſſunt. *L. Iura. ff. De Reg. Iuris.*

Adde quòd ejuſmodi ſocero etiam in hoc 78
caſu conveniat deſcriptio illius, qui cenſetur proſequi horum cauſam, & quam explicat Molina Theologus *Tract. 3. diſp. 44. numero 11.*

Quæres II. *Quantum fidei teſtimonio unius* 79
hominis tribuendum ſit?

RESP. I. *Nulla eſt cauſa, quæ unius teſtimonio, quantumvis legitimo terminetur.* Text. *Cap. Licet. De teſtibus.* conſonat lex *Maritus. ff. De quæſtionibus.* quæ dicit: *unius teſtimonio non eſt credendum.* Unde vulgatum illud: Vox u- 80
nius; Vox nullius. Nellus *Tract. De teſtibus. num. 85.* Unus teſtis, nullus teſtis. Navarrus *Conſil. 1. num. 2.* alias *Conſil. 3.* Quare, quando 81
per teſtes veritas inquiritur in cauſis criminalibus, requiruntur duo teſtes legitimi, fide digni, omni exceptione majores. Leſſius *Lib. 2. De Iuſtitia, & Iur. cap. 30. dub. 4. num. 24.* teſtans eſſe communem Doctorum utriuſque juris, & Theologorum. Plerumque etiam 82
cauſæ civiles terminandæ non ſunt teſtimonio unius. Patet ex *cit. cap. Licet. & cit. Leg. Maritus.* in quibus proponuntur, & deciduntur quæſtiones civiles; itémque ex *Leg. Iuriſjuri C. De teſtibus* ibi: *Sancimus, ut unius omnino teſtis reſponſio non audiatur etiamſi præclaræ curiæ honore præfulgeat.*

II. In cauſis tamen quibuſdam non judicia- 83
libus, & tertiæ perſonæ non præjudicantibus, ut cùm quæritur, utrùm infans baptizatus ſit, Eccleſia conſecrata ſit, ſufficit teſtimonium unius, de quo nulla ſuſpicio ſit pernicioſi mendacii. Gloſſ. *in cap. Nuper. De teſtibus.* Nellus *loc. cit.* Laymannus *Lib. 5. Tract. 2. cap. 5. n. 3.* Quod etiam in cauſis tertio præju- 84
dicantibus locum habere, quando teſtis eſt nobilis, & tanta apud omnes opinione integritatis, ut judicem ad indubitatam fidem adducere queat, cenſet Andr. Gail. *Lib. 2. Obſervat. 66. num. 10.* poſt Baldum, & Tiraquellum *De nobilitate. cap. 20. num. 33.* de quo viderint jureconſulti. Sanè hæc doctrina expoſita eſt multis incommodis; & repugnare videtur verbis Legis *Iuriſjurandi* relatis *numero 82.* Certè non eſt admittenda in criminalibus.

III. Creditur quoque uni teſti, in cauſis, in 85
quibus agitur de impediendo peccato, modò jus parti acquiſitum non ſit. Laymannus *Lib. 3. Tract. 6. cap. 4. n. 6.* ut e. g. denuntianti impedimentum Matrimonii. *Cap. Præte-*

rea.

Digitized by Google

Tit. 2. De Sponſal. Nellus *n.* 85. Item denuntianti impedimentum, atque inhabilitatem ad Ordines Sacros, vel ad beneficia Eccleſia-
86 ſtica. Laymannus *ll.cc.* Si tamen jam re ipſa ſit Matrimonium contractum, vel collatum beneficium, aut Ordines, nec ſeparabuntur conjuges, nec Clericus ſpoliabitur, etſi unus teſtis impedimentum teſtetur; ſed duo teſtes erunt neceſſarii. Laymannus *loc. cit.* poſt Navarrum; etenim *crimen hoc modo* (id eſt unius teſtimonio) *probatum impedit promovendum, non dejicit jam promotum*, inquit Innoc. III. relatus *Cap. Super his. De accuſat.*

87 IV. Quomodo quandoque credatur uni teſti, qui ſimul eſt accuſator, ſeu denuntiator, dixi ſuprà *num.* 31. & infrà 232. Credi etiam executori dicenti, ſe citâſſe, vel denuntiâſſe notat Nellus *loc. cit.* ſicut & credi Confeſſario aſſerenti, hunc aut illum eſſe ſibi confeſſum, notat Gloſſ. *Cap. Nuper. De teſtibus.*

88 V. Unus etiam inhabilis, & minùs idoneus teſtis de maleficio alicujus ſufficit ad inquirendum ſpecialiter de illo. Clarus *in Practica Crim. p.* 21. *n.* 2. Zerola *in Prax. Epiſcop. Verb. teſtis.* At verò ad torturam requiritur ſaltem unus teſtis integer, atque omni exceptione major, aliàs unus teſtis nunquam facit indicium ad torturam. Clarus *loc. cit. q.* 21. *n.* 3. teſtans
89 ita concludi ab omnibus. Et verò ejuſmodi integrum teſtem ſufficere ad torturam tenet idem Clarus *cit. q.* 21. *n.* 2. aſſerens, eſſe hanc communem opinionem, quam etiam ſequitur Laymannus *cit. cap.* 4. *n.* 7. ſi quidem ille ſit teſtis de viſu, & non de ſolo auditu. At Gloſſa *in Leg. Maritus. ff. De Pæn. & in Lege Milites. C. De quæſtion.* conſtanter negat aſſertionem Clari. Negant quoque aliqui apud Dianam *Part.* 4. *Tract.* 8. *Reſol.* 11. Sacerdotem in cauſa hæreſis eſſe incarcerandum, ex unius
90 teſtis delatione. Sicuti neque Confeſſarius capi debet ob unius mulieris quantumvis honeſtæ delationem, quando ea dicit, ſe fuiſſe ab eo ſolicitatam. Diana *Part.* 4. *Tract.* 5. *Reſol.* 55. cum Freyras, ac Palao *Part.* 1. *Tract.* 8. *diſp.* 9. *p.* 11. quæ diſputatio tota eſt de hac materia ſolicitantium.

91 VI. Commendanda eſt ſingularis reverentia Senatorum inclitæ, ac Victricis Reipublicæ Lucernenſis, qui tantum honorem habent dicto Confeſſarii, ut quando is teſtatur, ſuum pœnitentem feciſſe in extremis hanc, aut illam diſpoſitionem, legâſſe huic, aut illi mille aureos &c. ſtent ejus dicto, quamdiu contrarium non probatur, idque ſive ſit ſæcularis, ſive Religioſus (etiam in cauſa proprii Conventus) Sacerdos; juratus, aut non juratus; cùm tamen ſecundùm jus commune non foret neceſſe ſtare hoc teſtimonio, ut bene declarat. Laymannus *Lib.* 3. *Tract.* 5. *cap.* 2. *n.* 5. & conſtat ex dictis.

VII. Alios caſus, quibus creditur uni teſti, 92
indicat Nellus de teſtibus *cit. num.* 85. atque Gabrielius de teſtib. *Concluſ. prima*; ſicuti etiam utiliter notabis ex Laymanno *Lib.* 3. *Tract.* 6. *cap.* 4. *n.* 5. dictum unius teſtis idonei præſtare juſtam cauſam credendi in conſcientiæ foro, ſuámque conſcientiam regulandi ex ejus teſtimonio; & quamvis dictum viri fide digni non adferat neceſſitatem credendi, ſed etiam ad privatam credulitatem neceſſariò extorquendam requirantur duo teſtes, attamen poſſe ſufficere unum fide dignum. Quæ doctrina etiam à Gloſſa, & Navarro tradita plurimùm prodeſt ad dirigendas conſcientias laborantes ignorantia conſuetudinis, Legis latæ, alteriúſve facti, eam enim tollere poteſt unius aſſertio.

VIII. Sed & Menochius *De arbitrar. Iudicum. Lib.* 3. *Caſ.* 99. & Gabriel *loc. cit. n.* 18. 93
aliquos caſus adducit, in quibus judex tenetur credere teſtimonio unius, qui de geſtis à ſe ipſo depoſuit. Ut I. quando quis officio aliquo fungens, teſtatur de actu à ſe geſto ratione officii, modò inde non ferat commodum, vel incommodum, laudem vel vituperium. Sic creditur Notario teſtanti eſſe aliquid à ſe ſcriptum: tum nuntio publico, referenti ea, quæ ad ejus officium ſpectant: tum judici, atteſtanti de geſtis à ſe in officio. II. Quando quis eſt 94
in excelſa dignitate, ut exempli gratia, Regia. Huc refert etiam Menochius caſum, quem ipſe non malè, Jul. Clarus verò *in Pract. Crim. q.* 21. *n.* 14. optimè diſcutit: Utrùm videlicet, quando quis vitæ integræ, & probatæ gravi vulnere affectus aſſerit, ſe à Mævio fuiſſe vulneratum, fides ipſi adhibenda ſit? Et rectè reſolvit Clarus, ob ejuſmodi aſſertionem præciſè Mævium ne capi quidem, ne dum torqueri poſſe, licèt poſſit in eum inquiri. Quòd ſi in hac ſua aſſertione vulneratus perſiſtat uſque ad mortem, tum nonnulli quidem apud utrumque hunc Doctorem ſentiunt, eſſe ei plenam fidem habendam, negat tamen uterque, & meritò; quia *Regulæ inhærendum eſt, donec de fallentia conſtet.* Menochius *n.* 119. & Regulæ ſtandum eſt, donec contrarium probetur. Prateus *De Regul. General. Iur. L.* 8. *c.* 1. & ratio ducta à Regula eſt firmiſſima. Navarr. *Lib.* 3. *Conſil.* 7. *De ſepul.* Regula autem eſt, quòd unius teſtimonium non faciat plenam probationem. *Suprà n.* 79.

Imò cenſeo cum pleriſque, & cum Claro, ne 95
quidem poſſe, ob hoc ſolum teſtimonium ſubjici quæſtioni, & propter rationem allatam *n.* 48. Poſſe citari, imò & incarcerari tenet Clarus, cui non repugno.

IX. Huc referendum eſt, quòd teſtimonio 96
quantumvis plurium idoneorum lis terminanda non ſit, quando ii non ſunt conteſtes, ſed teſtes ſinguIares, *Cap. Bonæ. De electione, & Cap.*

Digitized by Google

Cap. Licèt cauſam. De probationib. niſi facti natura ſit ejuſmodi, ut vix admittat conteſtes,
97 *Infrà n.* 184. Sunt autem teſtes ſingulares, vel ſingularitate obſtativa, quando dictum unius repugnat dicto alterius; vel adminiculativa, quando dictum unius favet dicto alterius, ut ſi unus teſtetur de viſu, alter de auditu; vel denique diverſificativa, quando ſcilicet ex diverſis teſtium dictis, diverſus actus in ſubſtantia colligitur, ut quando unus deponit pro tali loco, & tempore, alius pro alio loco, aut tempore. Maſcardus de probationibus *Lib.* 2. *Concluſ.* 856. *n.* 12. Diana *Part.* 4. *Tract.* 8. *Reſol.* 57. Gabrielius de teſtibus *Concluſ.* 2. ampliſſimè explicans materiam ſingularitatis.

98 Quando ſunt ſingulares ſingularitate obſtativa, clarum eſt, probari ab iis potiùs falſum, quàm verum, quando autem ſint ſingulares ſecundo, vel tertio modo ſingularitatis, putant iidem Doctores, facere pluſquam ſemiplenam probationem, adeóque ſufficere ad torturam, & ad pœnam extraordinariam; imò in caſu hæreſis ad pœnam ordinariam ſufficere ſingularitatem diverſificativam, cenſent Royas, Gomezius, Ugolinus, & alii apud Layman. *Lib.* 3. *Tract.* 6. *cap.* 4. *n.* 5. & Dianam *loc. cit.*

99 Verùm quidquid ſit de pœna extraordinaria, rectiùs generatim negatur de pœna ordinaria; tum quia mille teſtes ſingulares non plus probant, quàm unus. Hippolytus *in Practica.* §. *Diligenter n.* 15. poſt Bald. Speculatorem, & alios, niſi ſint valde nobiles. Hippolytus *n.* 16. Tum quia non adfertur ſufficiens ratio, ob quam in hoc, aut alio crimine recedatur à communi Regula; & quia, cùm nequeat ſpecies hæreſis. e. g. reperiri ſine individuo, hoc ipſo, quòd per ejuſmodi teſtes non probetur plenè ulla individua hæreſis, ſequitur, quòd nec in ſpecie, ſeu in genere probetur. Atque ita ſentit Laymannus, D. VVaizenegger *in diſp. De maleſ. n.* 187. *&* 189. & inſigniter Palaus *Tract.* 4. *diſp.* 8. *punct.* 15. §. 4. cum Farinacio, Pegna, Croto *Tract. De teſtibus. Part.* 7. *n.* 324. qui à *n.* 317. *ad* 340. bene explicat materiam de ſingularitate teſtium, ſicut & Andreas Gail *Lib.* 2. *Obſervat.* 66. oſtendens *n.* 12. repugnante valde probabiliter D. VVaizennegger *loc. cit. n.* 189. *&* 190. quomodo teſtes ſingulares probent in materia decimarum, & quando aliquid eſt in genere probandum, ut e. g. Titium eſſe infamem, aut furioſum. Et idem Crotus *n.* 340. ediſſerit, quomodo ad concordiam reducendus ſit unus, & idem teſtis, qui variat, ſicut & Gabriel de teſtib. *Concl.* 2. *n.* 18. tradit, ſingularitatem (diverſificativam) nihil obeſſe, quando probandus eſt actus ſucceſſivus, ſecùs, quando momentaneus.

100 Poſtremò addo, magis credi duobus affirmantibus, quàm mille negantibus. Gloſſ. *in L. Diem proferre. ff. De arbitr.* ſi videlicet negativa non ſit coarctata loco, & tempore, ſed cadat ſub ſenſum, tunc enim æquè creditur neganti, ac affirmanti. Franc. Curtius *Tract. De teſtibus. n.* 9.

Quæres III. *An valeat dictum teſtis non jurati?* 101

RESP. *Nullius teſtimonio quantumcùnque Religioſus exiſtat, niſi juratus depoſuerit, in alterius præjudicium debet credi.* Text. expreſſ. *Cap. Nuper* 51. *De teſtibus.* concordat *L. Iuriſjurandi. C. De teſtibus.* ubi nulla ſit mentio præjudicii. Amplia: Quacunque dignitate fulgeat ille teſtis. Ferrarius *in Pract. Crimin. in forma juramenti teſtium. Verb. Conſtituti.*

ExcipeI. Niſi ſit Papa, nam ejus dicto ſimplici creditur. Crotus de teſtibus *Part.* 4. *n.* 217. 102
Et addit Gail *Lib.* 1. *Obſervat.* 101. *n.* 14. multis locis Imperii, longa conſuetudine, & privilegio receptum eſſe, ut nobiles perſonæ per ſcripturam ſub fide ſua, abſque corporali juramento deponant, ita ut eorum ſigillum, & propriæ manûs ſubſcriptio ſit loco juramenti.

Excipe II. Niſi fortè juramentum à parte remittatur adverſa. Textus *Cap. Tuis. De teſtibus.* 103

Excipe III. Niſi per privilegium, aut diſpenſationem quis habeat, ut jurare non teneatur. Nec enim verum eſt id, quod docet Crotus *Tract. De teſtibus. cap.* 7. *n.* 229. poſt Ancharanum, & Felinum *in cap. Conſtitutus. De Reſcriptis in* 6. quòd ſcilicet nec Papa, nec alius ſupremus Princeps poſſit diſpenſare, ut in ferendo teſtimonium in judicio non interveniat
juramentum. In primis enim Andreas Gail, ut 104
primùm vidimus, teſtatur, reipſa obſervari in Germania, ut illuſtres perſonæ non jurent. Deinde juramentum non eſt de ſubſtantia teſtimonii. Crotus ipſe *loc. cit. n.* 244. Albericus *De teſtibus. cap.* 3. *n.* 12. contra alios. Et denique juramentum in teſte, non eſt de jure divino, quidquid dicat Crotus *loc. cit. n.* 228. poſt Ancharanum, & Felinum, quia nuſquam reperitur in Sacra Scriptura id conſtitutum. Et 105
quamvis Jacob à ſuo ſocero Laban *Geneſ.* 31. exegerit juramentum, non tamen ſequitur, eſſe de jure divino; plurima enim factitaverunt Sancti Patriarchæ, & Prophetæ, quæ Deus non præcepit.

Eſt ergo juramentum in teſte ſolùm de jure 106
poſitivo humano, adeóque diſpenſabile per ſupremum Principem, cùm quiſque poſſit in ſuis legibus diſpenſare, ejuſdem quippe eſt ſolvere & ligare. *Cap. Inferior. diſt.* 21. itémque in ſui anteceſſoris, quia par in parem non habet imperium. Textus, & ratio Cap. *Innotuit. De elect.* Porrò debent jurare teſtes, ſe, ſeu 107
interrogentur, ſeu non interrogentur, dicturos, quæ pro utraque parte ſciunt, nulla falſi-
tate

Digitized by Google

tate admixta, & ex nullo odio, vel amore, aut pretio, ut ex jure probat Gloſſ. *Cap. Fraternitatis. Verb. Iuramentis.* & ſequuntur Schenck *n.7.* itémque Albericus *Tract. De teſtibus. cap. 7. n.49.* & Nellus *De teſtibus. n.59.* idque tactis ſanctis Evangeliis, quamvis in Germania loco tactûs Evangeliorum viri duos digitos tollant in altum, mulieres admoveant manum pectori dicentes: *Sic me DEUS adjuvet, & omnes SS. ejus.* Debent & actor, atque reus jurare, ſine dolo defenſuros cauſam ſuam; quod juramentum appellatur juramentum *Calumniæ.*

108 Illud inſuper obſerva, quòd quando teſtis interrogatur de re perceptibili per ſenſum viſûs, cenſeatur interrogari, utrùm ipſe viderit; & quando interrogatur de re perceptibili per ſenſum auditûs, ut de ſtrepitu, prolatis verbis &c. cenſeatur interrogari, an rem illam viſibilem viderit ſuiſmet oculis, audibilem audierit immediatè propriis auribus. Quare ſi juret, id factum, quod ipſe non vidit fieri, aut non percepit ſuiſmet auribus, committit perjurium, teſtis quippe debet deponere de his, quæ novit, vidit, & quibus interfuit. *Cap. Teſtes.* 3. *quæſt.9.*

109 Et teſtimonium de auditu, cùm ſcilicet teſtaris, te ex Cajo audiſſe, quòd Titius Mævium certiſſimo necaverit, communiter non valet. Petrus de Moncada in Crotum *Part.9. n.366.* Curtius *De teſtibus. num.58.* Menoch. *De arbitr. Iud. Caſ.* 475. egregiè; etſi faciat aliquod indicium, & præſumptionem, atque in adverſarium transferat onus probandi. Iidem *ll.cc.*

110 Quamvis autem idem Moncada ex *Cap. Præterea. De teſtibus.* doceat, illum, qui per ſolum auditum, & famam aliquid ſcit, poſſe jurare, ſe ſcire, eo ſcilicet modo, quo per auditum, vel famam ſciri poteſt, id tamen non admitto, niſi in caſu, quo conſtat, ejuſmodi teſtem non eſſe teſtem de viſu, ut communiter requiritur, ſed de ſolo auditu, ſeu qui referat ſolùm ex aliis audita, relatáque ab aliis, quiſque enim præſumitur aliquid facere eo modo, quo debet. Doctores communiter: debet autem quis per ſe loquendo jurare de viſu, non autem de auditu. *Suprà num.* 108. Quo autem pacto teſtis de auditu admittatur tunc, cùm agitur de aliquo antiquo, & vetuſto negotio ediſſerit Gabrielius *De teſtibus. Concluſ.3.*

R. 3.

CLERICOS ET LAICOS.

SECTIO IV.

De teſte Clerico, & Laico.

SUMMARIUM.

Clericus poteſt eſſe teſtis contra Clericum. 111.
Item contra Laicum. 112.
Non tamen in cauſa criminali. 113.
Nec in foro civili ſine facultate Epiſcopi. 114.
Laici teſtimonium adverſus Clericum in cauſa criminali nil probat. 118.
Excipe crimina excepta. 122.
Aut ſi non poteſt aliter probari delictum. Ibid.
Aut ſi cauſa eſt quidem criminalis, ſed civiliter mota. 123.
Laicus nequit Clericum accuſare criminaliter. 124.

Quæres I. *An Clericus poſſit eſſe teſtis, & quatenus?* 111

RESP. I. Clericus contra Clericum poteſt eſſe teſtis. *Cap. Super prudentia.* 14. *q.* 2. Et quidem tum in cauſa propriæ Eccleſiæ. *cit. cap. Super prudentia*, & nos infrà *n.125.* tum in cauſa unius Clerici contra alium. Gloſſ. *in cit. cap.7. Super prudentia*, communiter recepta. Atque adeò in cauſa unius Canonici ſuæ Eccleſiæ contra Canonicum vel ſuæ, vel alterius etiam Eccleſiæ. Gloſſ. *Ibid.* Ratio eſt, quia nullum jus prohibet id Clericis.

Poteſt & Clericus eſſe teſtis etiam contra 112
Laicum. *Cap. Quamquam* 14. *quæſt.* 2. Et quidem ejus teſtimonium pluris faciendum eſt, quàm Laici *cit. cap. Quamquam.* Gabriel. *de teſt. Concl.4. n.6.* id limitans.

At Clerici teſtimonium contra Laicum non 113
eſt admittendum in cauſa criminali. Abb. *in cap. De cætero. De teſtibus. n.1.* Speculator *De teſte. §.1. Verb. Item quod eſt Clericus.* Contra Crotum *n.69.* & alios. Nam teſtimonium Clerici adverſùs Laicum nemo recipiat. Text. *c. Teſtimonium* 11. *q.1.* Limita: niſi deficiant alii teſtes. Abbas *loc. cit.* aut in crimine hæreſis, aliiſque exceptis, non tamen quando agitur cauſa ſanguinis, Crotus *loc. cit.*

II. Nec debet in foro ſæculari reddere teſti- 114
monium ſine facultate Epiſcopi. *citat. cap. Quamquam* 14. *q.* 2. Aufrerius *Tract. De teſtibus. n.18.* Etenim Clericus non poteſt jurare 115
abſque facultate Epiſcopi. *cap.1. De Iurament. calumniæ.* Albericus *Tract. De teſtibus, cap.5. n.31.* Atque ita habet praxis, teſte Alberico; tametſi in Gallia vigeat contraria. Aufrerius 116
loc. cit. Unde patet, non poſſe à Laico compelli

pelli Clericos, ut teſtimonium ferant, & quan-
do ferunt, debet eſſe in providentia Epiſcopi,
ut aut coram ſe, aut aliter honorificè verita-
117 tem attollant. Text. *cit. cap. Quamquam.* Quod
ſi abſque licentia Epiſcopi teſtificentur, vale-
bit nihilominus teſtimonium. Abbas *Cap. Cùm
nuntius. De teſtibus. in fin.* Aretinus *Ibid.* Cro-
tus *Tract. De teſtibus. n.* 179. Etenim Leges id
vetantes non reddunt talem actum irritum.
Crotus *Ibid.* poſt Aretinum, ſed tantùm illici-
tum. Porrò Clericos non poſſe teſtificari in
cauſa ſanguinis, niſi ad abſolvendum, deduces
ex dicendis *n.* 152.

118 Quæres II. *An Laici teſtimonium adverſus Clericum ſit recipiendum?*

RESP. *Laicos in accuſationem, vel teſtimonium contra Clericum in criminali cauſa non eſſe aliquatenus admittendos, cenſura Sacrorum Canonum manifeſtiùs edocet.* Ita reſcripſit Alexander III. relatus *cap. De cætero. De teſtib.*

119 Excipe I. Niſi fortè ſuam, aut ſuorum in-
juriam proſequantur Laici. Text. *Ejuſdem cap.*
Limita hanc exceptionem: Ut tunc ad accu-
ſandum, non autem ad teſtimonium admit-
tantur. Text. *ejuſd. cap.* Ratio deciſionis Pon-
120 tificiæ eſt duplex. Prima, quia *oppidò eis qui-
dam infeſti exiſtunt.* Text. *cap. Laicos; & cap.
Laici.* 2. *q.* 7. Ob quam rationem allatam quo-
que à Jul. Claro *Lib.* 5. *q.* 14. Euſebius, & Ana-
cletus Pontifices ſanxerunt, Laicos in accuſa-
121 tione Epiſcoporum audiendos non eſſe. Al-
tera, quia, cùm Laicus non ſit gradu, & con-
verſatione par, videtur ob reverentiam Cle-
ricali ſtatui debitam refellendum teſtimonium
Laici adverſùs illum. Crotus *loc. cit. num.* 59.
poſt Aretinum. Argum. *cap. Laicos, & Laici*
2. *q.* 7.

122 Excipe II. Crimina excepta. Clarus Text. *in cap. Tanta. De Simonia.*

Excipe III. Niſi aliter non poſſit probari delictum, quàm per teſtimonium Laici, tum enim, ne & illud maneat impunitum contra Cap. *Vt fama. De ſentent. excom.* & Clericis detur nimia occaſio delinquendi, contra Leg. *Convenire. ff. De pact.* exiſtimant, defendúntque Abbas *in cap. De cætero. De teſtibus. n.* 3. Crotus *De teſtibus. n.* 61. contra Aretinum poſſe, & debere in ſubſidium admitti teſtimonium Laici adverſus Clericum criminaliter accuſatum, ſi videlicet crimen ſit tale, ut ex naturâ ſuâ nequeat probari ſufficienter per ſolos Clericos. Adhuc plus etiam de teſtimonio mulierum contra Religioſum quoque dicit in facti contingentia. Portell. in Reſponſ. *Part.* 1. *Caſ.* 25. *n.* 3. poſt Gomez, Salzedum, Clarum Rodriq. Delrium, quos refert.

123 Excipe IV. Cauſas criminales quidem, ſed
civiliter motas. Abbas *loc. cit. n.* 6. addens,
etiamſi Clericus accuſetur ad privationem Be-
neficii, attamen dici accuſari de crimine civi-
liter. Conſentit Crotus *loc. cit. n.* 58. quibus
litem non moveo. Quamvis autem *cap. Nul-* 124
lus. 2. *q.* 7. dicatur: *Nullus Laicus audeat Cle-
rico crimen inferre,* & mox *cap. ſeq.* addatur:
Laico non licet quemlibet Clericum accuſare;
quamvis præterea generatim loquendo teſtificari non poſſit, qui accuſare non poteſt. *cap. Ipſi Apoſtoli* 2. *q.* 7. *& cap. fin.* 2. *q.* 8. Gloſſa *in cit. cap. Ipſi Apoſt. verſ. Nec eſſe* communiter recepta, quia tamen illi priores Canones non loquuntur de accuſatione civili, ſed criminali criminaliter intentata, idcirco non obſunt datis reſolutionibus.

§. 3.

REGULARES ET SAECULARES.

SECTIO V.

An, & quatenus Religioſi poſſint teſtari, & contra hos ſæculares.

SUMMARIUM.

Religioſus eſt idoneus teſtis in cauſa ſuæ Eccleſiæ. 125.
Quid hic intelligatur nomine Eccleſiæ? 126.
Abbas poteſt eſſe teſtis in cauſa rerum ſpectantium etiam ad ejus menſam. 128.
Et Religioſus in teſtamento, quo legatur aliquid ejus monaſterio. 131.
Etſi illud vergat mediatè in utilitatem ſingulorum. 132.
Et Abbas in cauſa tangente dignitatem Abbatialem. 135.
Et Religioſus in cauſa alterius Religioſi, etiam habitantis ſecum. 137.
Refertur hanc in rem privilegium Ciſtercienſe. 138.
Atque in cauſa ſæcularis hominis. 139.
Sed peccat, ſi teſtetur ſine facultate ſui ſuperioris. 141.
Etiamſi ſit cauſa teſtamentaria. 144.
Niſi non inveniantur aliæ idoneæ perſonæ. 146.
Aut legetur aliquid ejus monaſterio. 148.
Et tunc plenè res probabitur, modò aliqua mulier etiam teſtificetur. Ibid.
Superiores ne facilè permittant, ut ſui Religioſi teſtificentur. 149.
Singulariter Societatis Ieſu. Ibid.

Magi-

Magiſtratus cogens Regularem teſtificari in cauſa ſanguinis excommunicatur. 153.
Plus creditur teſtimonio Religioſi, quàm Laici. 154.
Laicus ſæcularis nequit teſtari contra Religioſum in cauſa criminali. 156.
Quando delictum Religioſi ita eſt occultum, ut probari nequeat niſi per ſæcularem, auditur ſæcularis 158.
Quatenus teſtes inhabiles admittendi deficientibus habilibus. 159.

115 QUæres I. *An Religioſus poſſit eſſe teſtis?* RESP. Statuimus, *ut liceat vobis in cauſa Eccleſiæ veſtræ ferre teſtimonium.* Ita Priori, & Fratribus S. Trinitatis reſcripſit Eugenius III. *Cap. Inſuper. De teſtibus.* quod Reſcriptum intelliges ſequentibus modis.

126 I. Nomine Eccleſiæ intelliguntur hic etiam illa, quæ ſpectant ad monaſterium Argum. *Extravag. Ambitioſæ. De reb. Eccleſ. non alien.* Aufrerius *Tract. De teſtibus, num.* 1. adeóque poteſt Monachus eſſe teſtis, etiam quando agitur de quibuſcunque bonis, & juribus ſui Monaſterii, *Cap. Etſi Chriſtus. §. fin. De Iurejur.*

127 II. Quod Pontifex *in cit. cap. Inſuper*, ſtatuit de Priore, & Fratribus S. Trinitatis, intelligitur ſtatuiſſe de omnibus Regularibus, cujuſcunque alterius Ordinis Religioſi. Nam Doctores paſſim ex hoc Cap. probant generatim, Regulares poſſe teſtari in cauſa ſuæ Eccleſiæ. Confirmatur ex *Cap. Cùm nuntius. De teſtib.* ubi idem ſtatuitur de quovis Clerico.

128 III. Adeóque Abbas, aut Præpoſitus Regularis eſt probabiliter teſtis idoneus etiam in cauſis rerum ad ſuam menſam ſpectantium. Hoſtienſis apud Albericum *Tract. De teſtibus. c.4. n.6*. & inclinat ipſe Albericus contra plerosque.
129 Ratio eſt, quia dictum generaliter intelligi debet generaliter. *L.1. §. 1. ff. De Legatis præſtandis*, Gloſſ. *Ibid.* communiter recepta. Atqui dictum Eugenii ſuprà relatum eſt
130 generale. Nec obeſt, quòd nullus idoneus teſtis in re ſua intelligatur. *L. Nullus. ff. De teſtibus*, nam reſpondeo, generi per ſpeciem derogari. Text. *L. generi. ff. De Reg. Iur.* Itaque illi genericæ Regulæ *nullus* derogatur per *cit. cap. Inſuper*, & idcirco, quòd omnia bona Religioſorum ſint potiùs bona DEI, quàm Abbatis. Clemens VIII. *in Conſtit. De largit. munerum Religioſis interdicta.*

131 IV. Poteſt Religioſus eſſe teſtis etiam in illo teſtamento, quo aliquid legatur ipſius monaſterio. Bartolus *in L. Intantum. Verb. Univerſitatis. ff. De rerum diviſione*, ubi ſic diſtinguit: Aut cauſa, ſuper qua debet fieri teſtimonium, ſpectat ad Collegium principaliter, quantùm ad honorem, & commodum Collegii, & tunc unus de Collegio poteſt eſſe in cauſa Collegii teſtis, quia dicitur cauſa omnium, non autem propria: aut non ſpectat principaliter ad honorem, & commodum Collegii, ſed ad commodum ſingulatum perſonarum Collegii, & tunc unus ex Collegio non videtur idoneus teſtis in cauſa Collegii, *L. Nullus. ff. De teſtibus.* Unde cùm tractatur de dona- 132
tione facta Fratribus Minoribus pro fabrica Eccleſiæ, quilibet de Conventu poteſt eſſe teſtis, ſi donatio revocaretur in dubium; secùs ſi donatio eſſet facta, ut quilibet de Conventu perciperet tunicam; tunc enim illi de Conventu non eſſent idonei teſtes.] Hactenus Bartolus, cujus totam doctrinam approbant, & teſtamento, cui intereſt Religioſus, applicant Silveſter *Verb. Teſtamentum.* 1. *quæſt.* 5. Sanchez *Lib.6. Moral. c.13. n.* 102. poſt Farinacium, & alios.

Quæ diſtinctio mihi etiam probatur, atque 133
adeò dico cum Sanchez *loc. cit.* poſt Farinacium, quòd Religioſi teſtimonium in teſtamento, quo aliquid legatur in immediatam utilitatem ſui monaſterii, valeat, eſto mediatè etiam vergat in utilitatem ſingulorum, quidquid generatim neget Menochius *De arbitrariis Iudicum. L. 2. Cauſ.* 106. *num.* 13. & 15. quemquam de communitate poſſe eſſe teſtem illius diſpoſitionis, quæ etiam mediatè, & indirectè vergit in commodum ſingulorum. Li- 134
cèt enim hæc Menochii doctrina ſit vera, ſi loquamur de univerſitatibus, & communitatibus ſæcularium, quia tamen Jura Canonica videntur in hac ipſa materia longè magis favere Religioſis ideo illam doctrinam non admitto circa Religioſos. Circa quos puto etiam probabiliter dici poſſe, quòd ſint idonei teſtes in illa quoque cauſa, in qua agitur immediatè de perpetuo commodo non ſolùm ipſius communitatis, ſed dignitatis, & officii, quo quis tunc fungitur. Ut e. g. Abbas poteſt eſſe teſtis in li- 135
te ipſam Abbatialem dignitatem, & menſam, Prior in lite Priorale officium, ſuſtentationem, peculium &c concernente. Ratio eſt, tum quia *cit. cap. Inſuper.* generatim dicitur, Religioſos poſſe eſſe teſtes in cauſis ſuæ Eccleſiæ, id eſt Eccleſiaſticorum, Religioſorúmque jurium, tum quia, cùm illud commodum Abbatiæ, Prioratus &c. de quo litigatur, ſupponamus adhærere ipſi Abbatiæ, Prioratui &c. adeóque eſſe perpetuum, teſtis autem ſit *brevi vivens tempore*, fugiátque *velut umbra. Iob.* 14. & ſit Religioſus, præſumendum eſt, ejuſmodi Religioſum in teſtimonio dicendo habere rationem potiùs ſolius ſuæ dignitatis perpetuæ, quàm ſui commodi tranſitorii. Tum denique, 136
quia ſecundùm Sanchez antè citatum, Religioſi teſtimonium admittendum eſt in cauſa ſui monaſterii, etiam quando in illum mediatè redundat commodum temporale; ſicuti etiam Hoſtienſis *n.* 128 relatus vult admitti teſtimonium Abbatis in cauſis ejus menſam concernentibus.

Quæ-

Digitized by Google

137 Quæres II. *An unus Religioſus poſſit teſtificari in cauſa alterius Religioſi?*

RESP. Poteſt. Patet. ex *cap. Nuper. De teſtibus.* & ex Authentic. *De Monachis.* §. *Cogitandum. Collat.* 1. Et quidem etiam in cauſa illius Religioſi, cum quo habitat. Ratio eſt, quia *cit. cap. Nuper. & cit.* §. *Cogitandum.* tractatur expreſſè de ejuſmodi caſu.

138 Nec obeſt, quòd domeſtici teſtimonii fides non probetur. Text. *L* 3. *C. De teſtibus*; dico enim vel huic, & ſimilibus juribus, quæ referam *Sect. ſeq.* reſpectu Regularium derogari per *cit. cap. Nuper. & cit.* §. *Cogitandum*, vel nomine domeſtici intelligi illum ſuum, qui eſt ſub poteſtate illius, à quo producitur. *Infrà n.*166. Caſum notabilem circa hanc materiam referam *n.*175.

Et verò Urbanus III. inter cætera privilegia, quibus locupletavit Ordinem Ciſtercienſem tam præclarè meritum, pergentémque mereri de univerſa Eccleſia, conceſſit abſque ulla limitatione id, quod Reverend. D. Bernardus Abbas Lucellenſis in ſua curioſa Epitome Faſtorum Lucellenſium refert *fol.* 53. hiſce verbis: *Ut in cauſis propriis, ſive civilem, ſive criminalem quæſtionem contineant, Fratrum noſtrorum teſtimoniis uti nobis licitum ſit.* Cujus illimitatæ gratiæ efficacia extenditur per participationem ad Ordines etiam Mendicantes.

139 Quæres III. *An Religioſus idoneus ſit teſtis in cauſa alicujus ſæcularis?*

RESP. Religioſi poſſunt eſſe teſtes tam judiciales, quàm cujuſcunq; inſtrumenti; & quamvis teſtamentum condere non poſſint, poſſunt tamen eſſe teſtes teſtamentarii. Sanchez *Lib.* 6. *Moral. cap.* 13, *n.*100. cum plurimis Theologis, & Jureconſultis, quos citat, quibus adde tum alios, quos allegat, ſequitúrque Ferrariis *in Pract. crimin. in forma juramenti teſtium. n.*32.
140 tum Lezanam *Tom.* 1. *cap.*9. *n.*16. Ratio eſt, tum quia nuſquam id ipſis abſolutè interdicitur, ergo hoc ipſo eſt eis licitum Argument. Regulæ allatæ *num.*2. tum quia ita habet uſus, ut etiam in graviſſima cauſa teſtamentaria factum fuiſſe teſtatur idem Ferrariis. Eſt autem hæc reſponſio intelligenda cum ſequentibus declarationibus reſtrictivis, & ampliativis.

141 I. Religioſus peccat, ſi abſque facultate ſui ſuperioris det teſtimonium. Silveſter *Verb. Teſtis. q.*1. Etenim non licet ipſi ſubjicere ſe imperio alterius judicis, juramentum exigentis. Sanchez, & Lezana *ll. cc.*

142 II. Valet tamen ejuſmodi teſtimonium abſque licentia ſuperioris datum. Sanchez *loc. cit. num.*108. poſt Abb. & alios contra Angelum,
143 & alios. Quia lex irritans actum eſt valde odioſa; quandoquidem ſemper curandum eſt, ut actus potiùs valeat, quàm ut pereat. Doctores ex *L. Quoties.* 1. *ff. De reb. dub.* ergo non eſt intelligenda, niſi in caſibus expreſſis; non exprimitur autem in noſtro caſu ulla irritatio, ſeu infirmatio ejuſmodi teſtimonii. Et verò ita determinatum eſſe à Sacra Congregatione, teſtatur ex Novario Lezana *Tom.* 3. *Verb. Teſtis. n.*1.

III. Ut licitè Religioſus ſit teſtis inſtrumen- 144
tarius, cùm ſcilicet conficitur aliquod inſtrumentum teſtamentarium, venditionis &c. requiri licentiam ſuperioris, negat Sanchez *loc. cit. n.*106. poſt Pariſium, Lopezium, & alios; aſſerit veroſimiliùs apud ipſum Farinacius *De teſtibus. q.*61. *n.*130. Maſcardus *De probation. Tom.* 1. *Concluſ.*260. & alii, quia *C. Quamquam* 7. *q.*2. prohibetur, ne Clerici pro conficiendis inſtrumentis rogentur, *quia eos in talibus rebus eſſe non convenit.* Et quamvis id ipſum de ho- 145
minibus etiam Societatis negat Sanchez, vero tamen ſimilius eſt id ipſis vetari per Regulam ultimam Sacerdotum, quæ ita habet: *Etſi, cùm opus eſt, ad condenda teſtamenta hortari conveniat, iis tamen conficiendis non aſſiſtant.* Atque ita habet conſtans praxis hujus noſtræ Provinciæ Superioris Germaniæ. Et meritò, quia revera poſſunt inde naſci incommoda non levia.

Excipe I. Ubi nullæ idoneæ ſæcularium in- 146
veniantur perſonæ, ne veritas occultetur. Text. *cit. cap. Quamquam.* Unde etiam me conſulente interfuêre aliquando duo è noſtris, tanquam teſtes, matrimonio, quod cum diſpenſatione Epiſcopi contrahebatur occultiſſimè.

Excipe II. Loca, quibus viget mos Lucer- 147
nenſium, de quo ſuprà *n.*91.

Excipe III. Niſi in eo teſtamento aliquid le- 148
getur Eccleſiæ, aut Monaſterio, aut Collegio Confeſſarii juxta dicta *n.* 131. & notat Laym. *Lib.*3. *Tract.* 5. *cap.*2. *num.*5. ubi rectè addit, ſufficere, ſi unus maſculus, vel una fœmina unà cum Confeſſario adſit ejuſmodi legato pio. Nam in legatis piis ceſſant omnes ſolennitates juris civilis, & ſtatur ſolis conditionibus à jure naturali, vel gentium requiſitis, *cap. Relatum.* 1. *De Teſtam.* Tannerus *L.*2. *De immunit. Eccleſiaſt. cap.*8. teſtans omnes Theologos, & Juriſtas ita ſentire.

IV. Prælati Regulares non debent facilè 149
permittere ſuis ſubditis, ut fungantur officio teſtium. Lezana *cit. Verb. Teſtis. n.* 1. cum Peirinis, & deſumitur ex *cit. cap. Quamquam.* Ac ſingulariter in noſtris Conſtitutionibus *Part.* 6. *cap.*3. prohibetur, ne noſtri Superiores nobis dent licentiam teſtificandi, *niſi in cauſis, quæ ad Religionem Catholicam pertinent, vel alioquin in piis, quæ ſic cedunt in hujus favorem, ut in alterius detrimentum non cedant.* Et in il- 150
lius capitis declaratione *lit. F.* ponuntur hæc verba: *Si Superior alicui facultatem daret, ut in*

cauſa

Digitized by Google

cauſa civili examinaretur in gratiam alicujus, cui id denegari non poſſe videretur, limitatio tunc neceſſaria erit, ut prohibeat, ſi quis articulus criminalis, vel infamatorius occurreret, in eo examinari, ad hoc enim nullus Superior facultatem dare debet. Ita ſanxit noſter ſanctiſſimus Fundator, notátque etiam Sanchez *cit. cap. 13. n. 104.*

151 V. Si tamen veritas non poſſit aliter haberi, quàm per teſtes Regulares, tum poſſunt in cauſa civili compelli ad teſtimonium dandum. *Cap. Dilectorum. De teſtibus cogendis.* Gloſſ. *Ibidem*, valde prolixè, Lezana *Tom. 1. cap. 11. n. 24.* Sunt autem compellendi à ſuo Superiore Regulari, ut vel coram Laico, vel coram Eccleſiaſtico judice deponant. Lezana *loc. cit.* poſt Rodriquez, *Tom. 2. qq. Regul. quæſt. 10. art. 2.* & Peirinis *Tom. 2. Privil. Minimorum in Conſtit. 2.* Julii. II, *n. 147.*

152 VI. At verò nec ſponte, nec juſſi teſtificari poſſunt in cauſa ſanguinis ad condemnandum, eſto poſſint ad abſolvendum. Lezana *loc. cit.* poſt Rodriq. & Peirinis *ll. cc.* Et ſi in ejuſmodi cauſis ferant ſponte teſtimonium, ſequatúrque mors, fiunt irregulares. Lezana *Tom. 3. Verb. Irregularitas. num.* 30. ex communi; ſecùs ſi coacti poſt præmiſſam proteſtationem. Idem *Ibid.* poſt Coninck *De Sacramentis. diſp.*
153 *18. n. 56.* & alios. Et Magiſtratus, qui in hoc caſu cogit, incurrit excommunicationem. Lezana *Tom. 3. Verb. Teſtis. n. 1.* Poteſtque ita compulſus Regularis jurare utendo amphibologia. Lezana *cit. Tom. 3. Verb. Iuramentum. n. 11.* quia judici interroganti non juridicè non teneor reſpondere. Silveſter *Verb. Mendacium. q. ult.* Lezana *loc. cit.* & conſequenter poſſum uti amphibologia, ſeu æquivocatione; cùm nulla æquivocatio ſit per ſe mendacium. Navarrus *in Manuali cap. 12. n. 4.* Suarez *Lib. 3. De Iuramento. cap. 10. & 12.*

154 VII. Teſtimonio Religioſi creditur plus, quàm Laici. *Cap. Quamquam. 14. q. 2.* Adeò, ut fratris Religioſi teſtimonium pro fratre ſæculari admittatur. Hippol. *in Pract. §. Principium. n. 11.* poſt Imolam.

155 VIII. Ex his deduces, an ſocer Sulpitii Merulæ fuerit in Accuſatione Canonica ritè inductus, & fictus producere Clericos, ac Regulares, dum generum accuſavit civiliter, non criminaliter, Argum. eorum, quæ dixi in præfatione ad lectorem.

156 Quæres IV. *An ſæcularis poſſit teſtificari contra Regularem?*

RESP. I. Laicus ſæcularis non poteſt in cauſa criminali teſtificari contra Religioſum. Patet ex Cap. *De cætero, De teſtibus.* quod deſcripſi *numero* 118. Rationem ex Alderete affert Lezana *Tom. 3. Verb. teſtis. numero 6.* hanc, quòd ſæculares ſoleant eſſe Religioſis infeſti.

II. Etſi Lezana *loc. cit.* generatim negat, ſæculares poſſe teſtificari contra Religioſos in cauſa criminali, in eúmque finem adducit cap. cit. *De cætero*, eo tamen Capitulo nullo modo probatur, non valere teſtimonium ſæcularis Sacerdotis contra Religioſum etiam in cauſa criminali, quia illud Capitulum expreſſè loquitur de Laicis. Ne legi ullum Canonem quo interdicatur, ne ſæcularis Sacerdotis teſtimonium admittatur contra Religioſum; quare non auderem eum repellere ob Regulam allatam *num. 2.* Quidquid tamen ſit, quando delictum Religioſi eſt occultum, nec aliter, quàm per ſæcularem probari poteſt, admittendus eſt ſæcularis etiam Laicus. P. Laymann. *L. 3. Tract. 6. cap. 4. n. 3. & ſeqq.* Lezana *loc. cit.* 157 158

Quæ reſolutio Laymanni videtur niti illo principio, quod tradunt multi DD. apud Gabrielium de teſtib. *Concluſ. 7. n. 1.* abſolutè ſcribentium, quando veritas nequit aliter haberi, quàm per teſtes minùs idoneos, ſeu defectuoſos, admitti debere hos. Verùm idem Gabrielius *num. 7.* hanc doctrinam limitat unà cum viginti JCtis, quos nominat, ad caſum; quo ex natura negotii, de cujus probatione agitur, veritas nequit comperiri per ſolos teſtes omni exceptione majores, ſeu quandò communiter non poſſunt haberi teſtes omni vitio carentes. Quæ limitatio tametſi locum non habet in criminibus exceptis, & ſingulariter in tribunali Sacræ Inquiſitionis, ut videre eſt apud Dianam *Part. 4. Tract. 8. Reſol. 123.* admittenda tamen videtur in aliis criminibus, alioquin fruſtra eſſent tot Leges, & Canones, quibus tot genera perſonarum repelluntur à teſtimonii dictione. Itaque ubi non invaluit conſuetudo contraria, videtur ſtandum in criminibus non exceptis doctrina, & limitatione, quam Leſſius de Juſtitia *Lib. 2. cap. 30. dub. 5. n. 41. & 42.* expreſſit his verbis: *Teſtes minus idonei admittuntur tanquam idonei, quando delictum eſt commiſſum eo loco, vel tempore, ubi copia teſtium haberi nequit, ut in campo, ſilva, cubiculo, monte, vel nocturno tempore. Item ſi alter teſtium ſit valde dignus, poteſt ſupplere defectum, qui eſt in altero minus idoneo, ita ut ſimul efficiant plenam probationem, ut tenet Baldus in L.* Si quis ex Argentariis. 6. §. 1. ff. De edend. *& alii Doctores* Ibid. 159

T. 3. DO-

T. 3.

DOMESTICOS, ET EXTRANEOS.

SECTIO VI.

An domeſtici ſint teſtes idonei?

SUMMARIUM.

Domeſtici teſtimonium contra extraneum communiter non admittitur. 160.
Admittitur autem in quatuor caſibus. 161. & *ſeqq.*
Quis generatim nominetur domeſticus? 166.
Quis in quæſtione de teſtibus? 167.
Quis dicatur familiaris? 169.
Et ſingulariter in privilegiis Regularium? 170. & *ſeqq.*
Domeſtici teſtimonium pro domeſtico contra domeſticum valet. 173.
Caſus, quo Religioſus dedit teſtimonium in cauſa civili pro alio Religioſo domeſtico. 175.
Defenditur valor illius teſtimonii. Ibid.

160 QUæres I. *Utrùm ſtandum ſit teſtimonio domeſtici contra extraneum?*

RESP. *Etiam Iure civili domeſtici teſtimonii fides improbatur,* Text. *Legis. Etiam C. De teſtibus.* Confirmatur. *C. Conſanguinei.* 3. q. 5.

161 Fallit I. Quando negotium eſt ejuſmodi, ut non ſoleat committi, niſi inter domeſticos, tunc enim admittitur domeſticus, ſaltem deficientibus aliis. Albericus *Tract. De teſtibus. cap.* 2. *n.* 66. Federicus Schenck *Tract. De te-*
162 *ſtibus. num.* 28. Et univerſim in defectu probationum, cùm ſcilicet ex negotii, ſeu criminis natura non poteſt haberi probatio legitima, admittitur minùs legitima, & aliàs inſufficiens. Abbas *Cap.* finali. *De teſt. cog.* & nos *n.* 159.

163 Fallit II. Quando veritas poteſt meliùs per domeſticos, quàm per extraneos comperiri; tunc enim domeſtici ſunt præferendi extraneis. Aufrerius *De teſtibus. n.* 36. Boſſius *De teſtibus.* §. *Publicato. n.* 93. Crotus *De teſtibus. Part.* 4. *n.* 116 poſt alios.

164 Fallit III. Quando ille domeſticus eſt perſona valde honeſta. Crotus *loc. cit. n.* 125. Aufrerius *loc. cit.* poſt alios. Nam plerumque in Jure cùm ex conjecturis dubitatur de mendacio, integritas, vel ſanctimonia vitæ tollit omnem ſuſpicionem. Felinus, & alii apud Aufreriũ *loc. cit.* nam habilitas excellens unius teſtis ſupplet inhabilitatem alterius: Gabriel de teſtibus *Concl.* 5. *n.* 1. ex communi, etſi utique non univerſaliter vera.

Fallit IV. Quoties aliter non poteſt compe- 165
riri veritas, quàm per domeſticos, tunc enim admittuntur domeſtici in ſubſidium, Layman. *L.* 3. *Tract.* 6. *cap.* 4. *n.* 4. Et ita generatim videtur etiam ſentire Crotus *Part.* 1. *n.* 11. & 12. dum in caſu teſtamentario reſolvit, quoties non poſſunt haberi idonei actu, vel habitu, admitti minùs idoneos, & citat pro ſe Abbatem *in cap. fin. De teſtib. cog.* ſed malè, quia Abbas ibi ſolùm docet id, quod *n.* 162. retuli ex ipſo. Et tam generalem doctrinam apertè negat Albericus *cit. num.* 66. Negant tacitè Schenckius, Aufrerius, Boſſius, dum enumerantes caſus, quibus admittuntur domeſtici, omittunt hunc, uti & diligentiſſimus Speculator *De teſte.* §. 1. *verſ. Item excipitur, quod eſt domeſticus.* Quare & ego omittendum cenſeo, niſi accedat una ex circumſtantiis in 1. 2. aut 3. fallentia indicatis, aut niſi ejuſmodi cauſa ſit, in qua etiam alii inhabiles teſtes admittuntur, ut eſt cauſa hæreſis, proditionis &c. juxta dicta *n.* 159.

Quæres II. *Quiſnam propriè dicatur domeſti-* 166
cus?

RESP. I. Domeſtici appellantur propriè, quibus imperari poteſt, ratione patriæ: vel Dominicæ poteſtatis. Ita loquitur Gloſſa *C. In Literis. Verb. De familia. De teſtibus.* Seu qui in accuſatoris ſunt poteſtate. Revardus. 2. *Variar.* apud Dionyſium Gothofredum *In L. Teſtes. ff. De teſtibus.* Seu qui non ſolùm ſubſunt patriæ poteſtati, vel Dominicæ, ſed etiam qui cohabitant, & aliquo modo ſunt inferiores, vel ſubjecti capiti familiæ. Sic poſt Felinum *in cit. cap. in Literis.* loquitur Stephanus Aufrerius *De teſtibus. n.* 35. II. Loquendo groſſo modo dicuntur domeſtici omnes, qui vivunt ad unum panem, & ad unum vinum. Ita pronuntiat Baldus apud Aufrerium *loc. cit.*
III. Licèt veroſimilior opinio Gloſſ. & Revar. 167
ll. cc. itémque Azonis *in L.* 3. *C. De teſtibus,* & plurium, quos refert Barboſa *De Officio, & poteſtate Epiſcopi. Part.* 2. *allegat.* 5. *à num.* 2. ferat, in hac materia teſtium, nomine domeſticorum intelligi illos ſolos, qui ſubſunt poteſtati illius, à quo producuntur, revera enim edictum de teſtibus cùm ſit inhibitorium. *Leg.* 1. *ff. De teſtibus.* DD. communiter cum Silv. *Verb. Teſtis. n.* 1. ac proinde odioſum, reſtrin-
gi debet potiùs, quàm extendi *ſuprà n.* 2. At- 168
tamen ob contrariam plurimorum DD. opinionem fatendum eſt, etiam in hac materia nomine *domeſtici* probabiliter intelligi quemvis familiarem, ita ut familiaris, & domeſticus ſint in hac materia ſynonyma, ut poſt Antonium de Butrio tenent Aufrerius *loc. cit.* Crotus *Part.* 4. *num.* 124. Albericus *cap.* 2. *num.* 1. Schenck *n.* 25. Nepos de monte Albano *n.* 1. præter alios, quos refert Barboſa *loc. cit.* ut proinde etiam hoc titulo uxor repellatur

à teſti-

Digitized by Google

à teſtimonio in cauſa mariti. Crotus *Part. 4. n. 122.*

169 Quæres verò III. *Quis dicatur familiaris?*

RESP. I. In materia de teſtibus nomine *familiaris* intelligunt Aufrerius, Crotus. Albericus, Schenck, Nepos *ll. cc.* atque alii plures, quemvis, qui eſt de familia; quod vocabulum, quia ſignificat gentem, vel cognationem, vel ſervos, & filios, vel plures, qui degunt ſub uno convictu, vel tecto, quilibet, cui aliqua iſtarum qualitatum competere poteſt, dicetur familiaris, quicunque domeſticus dicitur familiaris. Ita loquitur Aufrerius *loc. cit.* conſentientibus, quos nominavi, & quos non nego probabiliter loqui, licèt opiner, hoc vocabulum nimis latè hic accipi, propter rationem paulò antè allatam. Sanè Gabrielius *Concluſ. 10. De teſtibus. num. 2.* ſic loquitur: *In iſto propoſito* (de teſtibus) *dicitur domeſticus omnis ille, qui ſubeſt alicui ratione poteſtatis, quam habet in illum, ſi cum eo cohabitat*; confunditque hic author familiarem cum domeſtico.

170 II. Quamquam P. Suarez *Tom. 4. De Religione. Tract. 10. Lib. 9. cap. 4. n. 15.* item P. Pellizarius, & P. Thom. Tamburinus à nobis relati Tom. priore *Tract. 3.* ſeu in Alphabetò Sacrificant. *n. 262.* non immeritò tradunt, in materia privilegiorum datorum alicui reſpectu ſuorum *familiarium, ſeu ſervitorum*, vel *familiaribus, ſeu ſervitoribus* Regularium, Epiſcoporum, Cardinalium &c. nomine *familiarium, & ſervitorum*, in rigore loquendo intelligi poſſe omnes illos, qui vel præciſè in alicujus domo habitant, etſi non ſerviant ipſi, vel (ut etiam habet compendium Minorum, & noſtrum, *Verb. familiares n. 1.*) ſerviunt ipſi, licèt non habitent in eadem domo. Tutior tamen, & Concilo Tridentino *ſeſſ. 24. cap. 11. De Reform.* conformior, ut fatetur ipſe Suarez, atque communior opinio eſt, ad rationem familiaris in prædicta materia privilegiorum requiri ſemper, niſi aliud exprimatur, duo, ut nimirum, & quis illi ſerviat, cujus dicitur eſſe familiaris, & in eadem, cum ipſo, domo ha-

171 bitet: Sic enim communiter colligunt Doctores ex Cap. *fin. De Verb. ſignificat. in 6.* & ex *cit. loc.* Concilii Tridentin. docéntque inter alios Bonacina *De Sacramentis. diſp. 8. q. Unica. punct. 4. num. 18.* Barboſa *De Offic. & poteſt. Epiſcopi allegat. 5. num. 2.* & in Repertorio Verb. *Familiaris* ſcitè dicens: *ut contrahatur familiaritas requiritur mens, & dens.* Lezana *Tom. 2. c. 16. num. 1.* citans Rotam Romanam *Diverſ. Part. 2. deciſ. 303. n. 2.* Debet autem in eadem domo habitare continuò, vel quaſi continuò, ut notant citati, niſi fortè per accidens ob ægritudinem, aut aliqua ſua, dominíve negotia aliquamdiu alibi commoretur. Nec eſt neceſſe, ut ſerviat pro ſtipendio, ſufficit, ſi ſerviat gratis. Felinus *in Cap. In literis. De teſtibus*, Suarez, & alii, contra Gabriel *n. 5.*

Unde colliges, illos, quos monaſteria, vel 171
collegia habent judices ſuorum ſæcularium ſubditorum, & qui ordinariè horis ante- et pomeridianis ſcribendo occupantur in iiſdem monaſteriis, poſſe commodè vocari familiares, etſi ob peculiarem prohibitionem, quæ habetur in noſtro compendio *Verb. familiares. in Annotat.* nequeant iis à nobis extra ſepta noſtrorum Collegiorum conferri Sacramenta Euchariſtiæ, & extremæ unctionis. Si tamen contingeret, aliquem illorum ſubitò morbo lethali corripi in Collegio, poſſet abſque ſcrupulo extremè ungi ab aliquo per Superiorem loci deſignato, non requiſita Parochi licentiâ, juxta dicta Tom. priore, *Tract. 8. Caſ. 22. n. 864.*

Quæres IV. *An teſtimonium domeſtici pro domeſtico contra domeſticum valeat?* 173

RESP. Valere docent omnes, teſte Alberico *De teſtibus. cap. 7. n. 70.* ſi videlicet ſit par domeſticitas. Albericus *loc. cit.* quia ſcilicet par affectionis cauſa ſuſpicionem tollit. *Lég. Non ſolùm. §. 1. ff. De ritu nupt.* Speculator *De teſte. §. 1. verſ. Sed nunquid frater.*

Quæres V. *An poſſit domeſticus cogi, ut contra domeſticum dicat teſtimonium pro extraneo?* 174

RESP. Poteſt. Albericus *cap. 6. num. 16.* poſt Speculatorem, Aretinum, & alios.

Quæres VI. *Quid reſpondendum ſit ad hunc, qui in Auſtria contigit Anno 1651.* 175

Caſum pecuniarium.

Franciſcus homo Religioſus dederat aliquandò Lælio homini ſæculari mutuas pecunias, quas tamen à ſe fuiſſe datas mutuas probare nequibat, niſi per teſtes ſuæmet Religionis viros magnæ authoritatis. Fuitne in foro ſæculari ſtandum horum teſtimonio?

RESP. Fuit abſque dubio ſtandum, atque adeò cenſendi erant illi teſtes idonei. I. Quia domeſtici pro domeſtico contra extraneum teſtimonium admitti debet, vel abſolutè, quando alii teſtes haberi nequeunt. *Suprà n. 165.* vel certè quando negotium eſt tale, ut non ſoleat coram externis peragi. *Suprà num. 161.* ex communi juriſperitorum; atqui non ſolent Religioſi advocare extraneos, quando extraneis dant mutuas pecunias. 2. Quia do- 176
meſtici pro domeſtico contra extraneum teſtimonio ſtatur, ſi ſit perſona valde honeſta. *Suprà num. 164.* Atqui hoc ipſo, quòd illi teſtes Religioſi ſcribantur eſſe magnæ authoritatis, debent haberi pro valde honeſtis, quia inter Religioſos magnam authoritatem non adipiſcuntur, niſi excellentes virtute, prudentia, eruditione, quibus quidem nihil honeſtiùs eſſe poteſt. 3. Quia in cauſa ſuæ Ec- 177
cleſiæ poteſt Religioſus eſſe teſtis etiam con-

tra extraneum. *Suprà. num.125.* Atqui illi viri magnæ authoritatis ſunt etiam in hoc caſu teſtes in cauſa ſuæ Eccleſiæ. Nam quod habet, vel acquirit Religioſus, non ſibi, ſed ſuo monaſterio acquirit. Innocent. *in Cap. Cùm olim 2, De Privileg.* communiter receptus.

178 Nec obeſt, quòd quando quis de univerſitate accuſat extraneum, non poſſit teſtem inducere ſocium de ſua univerſitate. Speculator *De teſte.* §. 1. *verſ. Sed ſi aliquis de univerſitate.* Reſp. enim inprimis, nos non loqui de accuſatore ſtrictè, ſed de actore. Deinde doctrinam Speculatoris, ſi illam intelligi vult etiam de actore, limitandam juxta dicta *num.*

179 125. *& ſeqq.* 4. Quòd ſi illi Religioſi teſtes tunc, cùm deponunt teſtimonium, non ſint membra Monaſterii, aut Collegii, pro quo, aut cujus membro teſtificantur, clarum eſt, valere eorum teſtimonii dictionem, ut ſic enim jam deſierunt eſſe domeſtici, & proinde domeſticitatis qualitas nequit iis ampliùs opponi. Speculator *loc. cit. verſ. Item excipitur, quòd eſt domeſticus*, atque alii communiter: ſicut affinitate diſſoluta per mortem conſanguinei non poteſt opponi affinitas. *Suprà num. 66.* Et ſic reſolvi interrogatus literis.

SECTIO VII.

Proponuntur, & diſcutiuntur duæ quæſtiones de violati Sacramentalis ſigilli teſte ab aliis omiſſæ.

SUMMARIUM.

An quando fama ſpargit aliquem Confeſſarium revelâſſe ſacrilegè peccatum Caji detectum in Confeſſione, ſit fas inſtituere inquiſitionem abſque facultate Caji? 181. *&* 184.
Non licet aliquem incitare, ad id, quod ſine peccato facere nequit. 182.
Sacerdotis frangentis ſigillum pœna. 183.
Singulares teſtes admittuntur ad probandam violationem ſigilli. Ibid.
Si Cajus nolit examinari teſtes famæ, de qua ſuprà, examinantur illicitè. 185.
Quinam obligentur ſigillo Confeſſionis generatim loquendo? 186.
Quid ſit ſigillum Sacramentale? 187.
Quis cenſeatur indirectè, adeóque illicitè revelare ſigillum Sacramentale? 189.
Illicitè inter ſe de peccato illicitè revelato loquuntur, etiam qui audiêrunt revelari publicè. 191.
Quando pœnitens cenſeatur dare poteſtatem loquendi de ſuo peccato confeſſo? 193.
Nullus eorum, qui audierunt etiam mediatè peccatum revelatum cum fractione ſigilli, licitè teſtantur de illa revelatione. 194.
Multò minùs ipſe Confeſſarius. 195.
Nec poteſt puniri convictus de aliquo ſcelere, ſi notitia publica habuit originem ex revelatione ſacrilegâ. Ibid.
Refertur luculentum hanc in rem judicium Curiæ Toloſanæ. 196. *& ſeq.*
Et ſupplicium ſumptum de ſacrilego Confeſſario. 198.
Propria Confeſſio homicidæ nihil ipſi obfuit. 199.
Poteſt Clericus pro aliquo atrociſſimo ſcelere etiam ſemel duntaxat patrato tradi brachio ſæculari. 200.
Senatus Toloſanus habuit utique ab Epiſcopo facultatem ita animadvertendi in illum Confeſſarium. Ibid.
Quomodo procedere debeat judex Eccleſiaſticus, ſi ipſi non licet invito Cajo examinare teſtes? 203. *& ſeqq.*
Quomodo licitè denuntiabitur, famam gliſcere, quòd Titius revelârit ſigillum? 211. *& ſeqq.*
Author ſubmittit judicio lectoris ſua ſenſa de præſenti controverſia. 219.
An iniquus author famæ vulgantis, Lælium eſſe à Cajo occiſum, poſſit eſſe teſtis homicidii? 220.
Poſſe contra talem teſtem excipi probatur quinque rationibus. 222. *& ſeqq.*
Non poteſt inquiſitio ſpecialis inſtitui ob famam à maledicis ortam. 225.
Veroſimilium teſtimoniorum magna eſt vis. 231.
Qui denuntiavit licitè, poteſt eſſe teſtis. 232.
Quando reus non excipit, poteſt ſæpe judex admittere teſtes minus idoneos. 233.
Refertur cujuſdam docti Neoterici judicium de reſolutionibus quæſtionis num. 181, propoſitæ. 235. *& ſeqq.*
Reſpondetur ad primam ejus difficultatem, Confeſſarium non poſſe in circumſtantiis à nobis poſitis fateri, ſe fregiſſe ſigillum. 238.
Etiam adhibita cautela, quam ſuggerit ille Recentior, nequeunt teſtes deponere, quòd Confeſſarius violârit ſigillum. 239.
Refertur alterius docti Neoterici amica cenſura de eodem argumento. 240.
Oſtenditur, non poſſe in circumſtantiis ab eo poſitis teſtes interrogari de fama. 242.
Judex nihil temerè debet agere. Ibid.
Ex quibus indiciis judex ſæcularis conjicit, eſſe ab aliquo revelatum ſecretum ſub pœna capitis celandum, ex iiſdem Eccleſiaſticus conjicit Confeſſarium fregiſſe ſigillum. 243.
Non temerè ſuſpicor, violari ſigillum ab eo, qui publicè

Digitized by Google

publicè dicit:] Cajus eſt mihi Sacramentaliter confeſſus homicidium. 244.

Suſpicio temeraria procedit ex fundamento levi. Ibid.

Author manet conſtans in ſuis reſolutionibus prioribus. 246.

Virorum Doctorum alii ſunt ipſi aſſenſi, alii non item. 246. in Append. lit. a.

Deſcribitur longum & doctum unius reſponſum contra reſolutionem Authoris. Ibid. lit. b. & aliorum. *lit.* p. *& zz.*

Afferuntur tria nova argumenta contra eandem reſolutionem authoris. lit. r.

Deſcribuntur verba, quibus quindecim Theologi negant in ullo caſu licitum eſſe revelare ſigillum abſque facultate pœnitentis. lit. u.

Nominantur & quinque Iure Conſulti. lit. y. *& z.*

Reſpondetur ad fundamenta recentiorum Doctorum. lit. bb. *& ſeqq.*

Refertur ſupplicium ſumptum de conſceleratiſſimo Confeſſario. lit. f.

Deſcribitur Mediolanenſis Vicarii reſponſum circa dubium de modo procedendi judicialiter, quando fama ſpargit ſigillum eſſe ab hoc, aut illo violatum. lit. qq.

Item pœnæ à Iure Statutæ in violatorem ſigilli. lit. yy.

Refertur cenſura primùm duobus neotericis circa quæſtionem. n. 220. *propoſitam.* 247.

Non eſt idoneus teſtis etiam ille, qui ſpargit inique famam ſine animo accuſandi. 250.

De homine malo ſemper malum præſumitur. Ibid.

Fama ortum habens à maledicis nihil probat. 251.

Fama non eſt quidem propriè teſtis, æquiparatur tamen teſti. 252.

Referuntur alterius Theologi rationes contra reſponſa ad ſecundam quæſtionem. 254. *& ſeqq.*

Poteſt in denuntiatione Evangelica eſſe denuntiator & teſtis ſimul, non in Civili. 257.

Denuntiator ſuccumbens in probatione punitur ut calumniator. 258.

Denuntiator non tenetur ſe inſcribere. Ibid.

De quibus authoribus famæ loquatur author? 259.

Non eſt in teſtem admittendus is, qui fertur inique vulgâſſe crimen alienum. 262.

180 MUltos ſanè Jureconſultos materiam teſtium diſtinctè, enucleatè, accuratè pertractantes legi, nullum tamen reperi, qui diſcuteret duas ſequentes quæſtiones, quarum tamen reſolutio non ſemel deduci poteſt in uſum.

181 Prima illarum quæſtionum eſt hæc: *An ſcilicet, quando fama ſpargit, aliquem Confeſſarium, de ſuo quodam certo pœnitente, Cajo nomine, evulgâſſe quædam gravia crimina, quæ non niſi ex Confeſſione ipſius potuit reſcire, liceat Superiori illius Confeſſarii instituere inquiſitionem ſpecialem ſuper ea re, examinaréque teſtes tum ipſius famæ, tum ipſius immediatè revelationis ſacrilegæ, ſeu quibus ipſe Confeſſarius revelâſſe dicitur Confeſſionis ſecretum?*

Ratio ex una parte dubitandi eſt, quia ne- 182
mini fas eſt incitare alterum ad id, quod is ſine peccato facere nequit. Doctores *in materia de ſcandalo*, & nominatim Valentia *Tom.* 3. *diſp.* 5. *q.* 21. *p.* 4. Eſt enim hoc propriè dare ſcandalum, S. Thom. 2. 2. *q.* 43. per totam. Atqui illi, qui interrogabuntur, non poterunt abſque peccato, & quidem mortali teſtari, ſe audiviſſe illum Confeſſarium tale, aut tale crimen de Cajo revelantem; etenim lex ſigilli
Sacramentalis prohibet id ipſis. Ex altera au- 183
tem parte obſtat ratio hæc, quia Confeſſarius violans ſacrilegè ſecretum, debet deponi à judice Eccleſiaſtico, detrudíque in arctum monaſterium. *Cap. Omnis utriuſque. De Pœnit. & remiſſ.* Imò quandoque degradatur, & judici ſæculari traditur ad judicium capitale. Majolus *Lib.* 5. *De Irregularitate*, *c.* 19. *n.* 6. Felicianus *De degradat. cap.* 14. ubi refert exemplum Confeſſarii idcirco morte affecti Venetiis. Ergo debent priùs citari, audiri, & examinari teſtes tum de fama violati ſigilli, juxta diſpoſitionem *Cap. Inquiſitioni. De accuſat.* tum de iis, quæ audivêre ex ore ſacrilego Confeſſarii; quia in omni negotio requiruntur teſtes. Text. *Cap. Forus.* §. *In omni. De Verb. ſignif.* Et quidem ſingulares admitti, ob probationum in hoc crimine difficultatem, docet ex communi, ut ipſe ait, opinione, P. Tannerus, *Tom.* 4. *diſp.* 6. *q.* 9. *dub.* 6. *n.* 122.

RESP. I. Si Cajus, cujus Confeſſionem re- 184
velavit Confeſſarius, dat judici poteſtatem examinandi teſtes, licitè examinabit judex, licitè illi referent, quæ audiverunt; quiſque enim jure ſuo cedere poteſt. Argum. *Cap. Quod ob gratiam. De Reg. Iur. in* 6. ac nominatim hoc ſpeciali iure ſigilli. S. Thom. *in* 4. *diſt.* 21. *q.* 3. *art.* 2. *in Corp.* communiter receptus contra Scotum, & alios apud Suarez *Tom.* 4. *in* 3. *Part. diſp.* 33. *ſect.* 5. *n.* 5. Obligatio quippe ſigilli inducta eſt vel unicè in favorem pœnitentis. Tannerus *loc. cit. num.* 125. vel in favorem quidem publicum. Navarr. *in Cap. Sacerdos. De Pœnit. diſt.* 6. *n.* 156. ex communi, & veriore, ita tamen, ut etiam in favorem publicum redundet, ſi quis hoc, jure cedere valeat. Navarrus *Ibid.* Et verò poteſt Cajus prædictam licentiam dare abſque ullo ſuo incommodo, quia nemini obeſſe debet revelatio ſigilli Sacramentalis. Doctores omnes teſte Leſſio *Lib.* 2. *De Iuſtit. cap.* 29. *dub.* 14. *n.* 160. & patet etiam ex facto, de quo Felicianus *n.* 183. relatus, & ex illo tragico, quod deſcribemus infrà *n.* 197.

II. Si Cajus, cujus ſcelera pandit iniquè 185
Confeſſarius, nolit teſtes examinari ſuper eorum revelatione, nefas eſt judici eos examinare. Rationem fundamentalem inſinuavi *n.* 182.

186 quam ſic explico, & applico. Quiſquis licitè vel illicitè, mediatè, vel immediatè audivit alicujus Sacramentalem Confeſſionem, tenetur ſigillo Confeſſionis ad illam celandam; atqui ii, de quibus loquimur, ſupponuntur audiviſſe mediatè Confeſſionem Caji. Majorem propoſitionem in his terminis ponit Navarr. *in cit. cap. Sacerdos. De Pœnit. diſt.* 6. *n.* 42. teſtans, illam tradidiſſe S. Thomam, Paludanum, & ad unum omnes, qui *in* 4. *ſentent. diſt.*21. ſcripſerunt. Eandem propoſitionem, & doctrinam poſt Navarrum tradiderunt expreſſè Cardin. Toletus *Lib.* 3. *cap.*16. P. Suarez *Tom.*4. *in* 3. *Part. diſp.* 33. *ſect.*4. *n.*5. Cardinalis de Lugo *Tom.*3. *in* 3. *Part. diſp.*23. *n.* 106. P. Fagundez *in Præcept. Eccleſiæ Præcept.*2. *Lib.*6. *cap.*6. *num.* 1. P. Joannes Præpoſitus *in* 3. *Part. Tract. De Pœnit. q.*11. *dub.*4. *num.* 31. Diana *Part.*5. *Tract.*11. *Reſol.*7. Sanctgallenſ. in curſu Theol. *Tom.*10. *fol.*284. Ignatius Lopez *in Pract. fol.* mihi 420. atque adeò multi, ut Palaus *Tract. De Pœnit. p.*19. §. 4. aſſerat, illam propoſitionem habendam eſſe pro Regula certiſſima, quam etiam noviſſimè ſupponit P. Joannes de Dicaſtillo *Tom.* 2. *De Sacram.* ſeu *De Pœnit. diſp.*12. *dub.*3.

187 Et ratio illius eſt, quia cùm ſigillum Confeſſionis nil aliud ſit, quàm debitum, ſeu obligatio celandi Confeſſionem, S. Thom. *in* 4. *diſt.*22. *q.*3. *art.*1. *ad* 3. & in ſupplem. *q.* 11. *art.*3. *ad* 3. P. Coninck *Tom.* 2. *De Sacram. diſp.* 9. *dub.* 1. *n.* 1. Fagundez *loc. cit. cap.* 1. *num.* 2. ex communi, debuit illa obligatio, quæ primariò reſidet in Confeſſario, tranſire ad omnes, qui Confeſſionem audierunt. Tum quia generatim loquendo res quælibet tranſit cum onere ſuo, ad quemcunque tranſeat. *Cap. Ex Literis. De pignoribus.* Navarr. *loc. cit. n.* 44. tum quia aliter non potuiſſent homines adduci ad ſua peccata integrè confitenda.

188 Scio quidem, à P. Valentia *Tom.*4. *diſp.*7. *q.* 13. *p.*2. P. Tannero *Tom.*4. *diſp.*6. *q.* 9. *n.* 133. poſt alios negari, quemquam, præter Confeſſarium obligari propriè ſigillo Confeſſionis, iidem tamen Authores fatentur, ſacrilegium admitti ab illo, qui manifeſtat Confeſſionem, etſi tantùm mediatè audierit illam.

189 Amplia illam doctrinam I. ut ne quidem indirectè liceat cuiquam eorum manifeſtare Confeſſionem. Ita tenent omnes, teſte Suarez *cit. diſp.*33. *ſect.*6. *n.*1. Porrò cenſetur manifeſtare indirectè is, qui peccatum Caji habens cognitum ex ſola Confeſſione mediatè, vel immediatè, aliquid dicit, aut facit, ex quo quiſpiam aſtantium poſſit prudenter (nam imprudentia judicia, & ſuſpiciones quis caveat?) judicare, aut ſuſpicari, Cajum confeſſum eſſe hoc, aut illud peccatum. Cardinalis de Lugo *Tom.*3. *in* 3. *Part. diſp.* 23. *num.* 105. Navarr. *in cit. cap. Sacerdos à n.* 53. perſæpe, atque alii paſſim, dùm explicant ſpeciales modos, quibus frangitur ſigillum.

Amplia II. Ut in nullo planè caſu, abſque licentia pœnitentis, permiſſa ſit illa revelatio. 190
S. Thom. *in ſupplem. cit. q.* 11. *art.* 1. etiamſi totus mundus periret. Fagundez *De Præcept. Eccl. præc.* 2. *Lib.* 6. *cap.* 3. *n.* 5. *&* 7. allegans alios, & loquens de omnibus, qui tantùm mediatè habent ex Confeſſione, quia ſcilicet illa notitia tranſit cum onere ſilentii. Menoch. *De arbitrar. Iudic. Caſ.* 414. *num.* 16. poſt Ignatium Lopez *in Practic. Crimin. capit.* 108. *lit. B.*

Amplia III. Ut ne quidem iis, qui mediatè 191
ex Confeſſione aliquod crimen Caji cognoverunt, fas ſit de eo crimine loqui inter ſe. Joannes Præpoſitus *in* 3. *Part. Tract. De Sacram. Pœnit. dub.*5. *q.*11. *num.*35. loquens de caſu, quo Confeſſarius divulgâſſet publicè crimen auditum in Confeſſione; Fagundez *loc. cit. cap.* 5. *n.*2. Diana *Part.* 5. *Tract.* 11. *Reſol.*23. loquentes de eventu, quo plures audiêre Confeſſionem factam alia voce in naufragio.

Amplia IV. Ut non ſufficiat præſumpta, aut 192
tacita facultas pœnitentis, ſed requiratur expreſſa, Suarez, Coninck, Tannerus *ll. cc.* Menoch. *loc. cit.* ex communi: & non extorta minis, precibus importunis, metu (qui facilè hic intervenit) reverentiali. Fagundez *loc. cit. n.* 21. Diana *Reſol.*10.

Cæterùm cenſetur data expreſſè, quando 193
vel pœnitens interrogat, vel loquitur cum Confeſſario de aliquo in Confeſſione detecto. Lugo *n.* 131. Vel ex ſignis, & circumſtantiis conſtat expreſſè moraliter loquendo dari facultatem. Dicaſtillo *De Pœnit. diſp.* 12. *num.* 76. ut ſi dicat Confeſſario coram aliis: *Tu ſcis, quid dixerim tibi tali aut tali die; ſi fortè ſum oblitus alicujus circumſtantiæ, poteris me monere.* Idem. *Ibid.* Nec ſcio, qui loquatur laxiùs. Ut proinde ne quidam jam mortui Confeſſionem liceat revelare ob ullum malum vitandum. Suarez *cit. diſp.*33. *ſect.*1. *num.* 17. cum aliis contra nonnullos Canoniſtas improbabiliter diſſentientes, nam ſigillum Confeſſionis durat poſt mortem. Navarr. *in Manual. cap.*8. *num.* 7. ex ccommuni. Occaſione hujus moneo, à Caramuele *in Theol. Fundament.* in prolixa Epiſt. ad Henricum Caniſium pridem antè vita functum *n.* 1401. meritò ſtatui hanc concluſionem: *Summis erroribus expoſitus eſt Canoniſta, qui Theologia Scholaſtica caret.* Exemplis pluribus probavimus hoc pronuntiatum in Vindiciis Theolog. *à n.* 482. ſicut & omnia, quæ hic ſcripſi de obligatione, ac temeratione ſigilli pluribus poſtmodum loco proprio, ideſt in Alphabeto Confeſſariorum *Caſ.*22. expoſui, nec cenſui eſſe expungenda in hac tertia editione: expedit enim rem tanti momenti haud ſemel revocari in memoriam.

Ex

Digitized by Google

Ex adductis probationibus, & ampliationibus.

194 Infero I. Nullum illorum, qui mediatè, vel immediatè cognoverunt ex Confeſſione aliquod peccatum Caji, detectum à Confeſſario, poſſe teſtari in judicio, quòd Confeſſarius hoc aut illud peccatum revelârit de Cajo.

195 Infero II. Multò minùs poſſe ipſum Confeſſarium fateri in judicio, ſe hoc, aut illud peccatum Caji revelâſſe ex Confeſſione, niſi adſit facultas pœnitentis; & ſive per Confeſſarii, ſive per aliorum teſtimonia ex ſola Confeſſione ortum habentia quis convincatur de aliquo ſcelere, non poſſe contra illum procedi. Menochius, Baldus, Gomez, Delrio, & alii, quos refert, ſequitúrque Dicaſtillo *loc. cit. n.60.*

196 Illuſtre prorſus exemplum ſigilli Sacramentalis à Confeſſario violati, ſed à Magiſtratu ſæculari Religioſè culti, refert noſter P. Theophilus Raynaudus *in Prato ſpirituali*, ſeu Centuria Hiſtoriarum (habetur hic Tractatus in Tomo decimo ſeptimo operum Raynaudianorum *fol.604.n.13.*) deſcriptum

Hiſce verbis.

197 H*Orret animus ad Iudæ novi ſacrilegam avaritiam Anno* 1579. *Diabolo incentore patratam. Caupo truculentus apud Toloſates exceptum hoſpitio advenam jugulavit in hypogæo, clam omnibus, ac ne domeſticorum quidem ullo vel ſceleris adminiſtro, vel conſcio. Poſt aliquod tempus tangente DEO cor homicidæ exponit conſcientiam apud Confeſſarium, eique cædem advenæ & cædis modum, ac ſepulturæ locum aperit. Nuſquam comparente poſt non breve tempus eo, qui cæſus fuerat, cognati omnes latebras fruſtra ſcrutati, præmium publicè proponunt per præconem iis, qui renuntiarent, quid illo homine factum eſſet. Cauponis Confeſſarius quæſtum æſtimans pietatem, audita mercede non contemnenda indicibus conſtituta, furtim admonuit, quærendum eſſe in hypogæo Cauponis; ibi enim infoſſum jacere, qui deſiderabatur. Refoſſum eſt cadaver: priuſquam tormentis admoveretur caupo, reum ſe cædis faſſus eſt, quam tamen conſtanter negavit ab ullo mortalium, quàm à ſuo Confeſſario prodi potuiſſe.*

198 *Senatus apprime Catholicus comperto, eo corrupto fonte notitiæ, qua caupo gravabatur, habuit eum pro innoxio, nec paſſus eſt perfidi, & omni nota, ac mulcta digni Confeſſarii delationem nocere reo, ſed donec is, aliunde patratæ cædis inſimularetur, pronuntiavit inſontem. Omnino Chriſtianè & Religioſè, & ad conſulendum incolumitati tam neceſſarii Sacramenti peropportunè. Et ita faciendum eſſe in eo eventu tradunt multi apud Homobonum* 1. Part. Examin. Tract. 5. q. 110. *& apud Torreblancam* Lib. 4. Dæmonologiæ cap. 7. n. 17. & 18. *Confeſſarius ipſe, ſenatu judicante, actus eſt in furcam, & cadaver crematum.*

Hactenus P. Raynaudus, quæ narratione 199
confirmatur inprimis doctrina, quam hoc 42. *capite n.* 195. ex Menochio, atque aliis tradidimus, quòd ſcilicet, ſive per Confeſſarii, ſivè per aliorum teſtimonia ex ſola Confeſſionè ortum habentia quis convincatur de aliquo ſcelere, non poſſit contra illum procedi; licèt enim ipſemet reus faſſus fuerit, ſe authorem cædis, quia tamen eſt faſſus ob teſtimonium, ſeu garrulitatem Confeſſarii, rectè dicitur, illum homicidam fuiſſe de homicidio convictum per teſtimonium ex ſola Confeſſione Sacramentali ortum habens, & proinde non habere in tali caſu locum elogia propriæ Confeſſionis, quæ Joannes Borcholten accumulat *Conſil.* 12. *Secunda quæſtione*, quòd nimirum ſit excellentior omni probatione: ſuperet omnes probationes: inter probationes obtineat primum locum tanquam Regina &c. hæc enim elogia intelligenda ſunt de Confeſſione facta ſervato ordine juris juxta doctrinam S. Thom. *2.2. q.69. a. 4.* non ſervatur autem ordo juris, quando proceditur ex propriâ Confeſſione edita ſolùm ob ſacrilegam revelationem. Equidem licèt reus in tortura fateatur crimen, ſi tamen fuit torturæ admotus ob indicia non legitima, nihil ei præjudicat ea Confeſſio, eſto fortè poſtea ſuperveniant legitima. Diana cum communi *Part. 4. Tract. 6. Reſol.* 2.

Eodem facto ſapientiſſimæ Curiæ Toloſa- 200
næ roboratur alia doctrina, alibi à nobis poſt Avilam *De Cenſuris. Part.4. dub.3. Concluſ. 5.* Alciatum, & alios contra alios tradita, quòd ſcilicet Clericus etiam in majoribus conſtitutus poſſit degradari, atque brachio ſæculari tradi poſt unicum, atrociſſimum tamen, & valde periculoſum bono publico crimen, eſtò non cenſeatur ille Clericus eſſe incorrigibilis. Fuit verò crimen illius Confeſſarii atrociſſimum, & ſimul bono publico ſummè noxium; quis enim gravium, ſummè infamium ſcelerum reus ea deponeret apud Confeſſarium, ſi non plecteretur infami morte ſacrilega eorum evulgatio? Et quidem facta ob turpiſſimam mercedem, atque cum diſcrimine vitæ alienæ; quale quidem adiviſſet cum eventu luctuoſo ille caupo, ſi incidiſſet in manus judicis vel hæretici, vel Catholici quidem, ſed aut imperiti ſacrorum jurium, aut inhiantis in fortunas reorum? Etenim multis locis fiſco addicuntur bona omnia homicidarum. Etſi autem eſt in Cap. *Sacerdos. De Pœnit. diſt. 6.* decreta mitior quàm degradationis pœna in Confeſſarios violatores ſecreti Sacramentalis, attamen retuli in Tomo priore, ſeu in Experientiis Theologicis *Tract.7. n.842.* quandoque tales affici extremo ſupplicio, quando

Ppp 3 vide-

videlicet ea violatio eſt multùm qualificata, ſicuti fuit ea, quam hic deſcripſimus, minimè dubitantes, quin, priuſquam Senatus Toloſanus ferret illam ſententiam capitis, fuerit ille Confeſſarius more conſueto degradatus, ſæculariquè brachio cum ſolita deprecatione traditus; nec enim Sacri Canones permittunt Magiſtratui ſæculari jus gladii in Clericos, etſi capitalium criminum reos. *Cap. 2. De Foro compet.* & alibi.

201 Infero III. Ex iiſdem ſuperiùs *num. 186. & ſeqq.* allatis communibus, receptiſque doctrinis, neque Confeſſarium, neque illos, qui ex Confeſſario mediatè, vel immediatè cognoverunt peccatum Caji, in Confeſſione detectum, poſſe à Vicario Generali, Officiali aut Prælato ejuſdem Confeſſarii, abſque licentia Caji, interrogari: An non illi tale quid audierint, iſte tale quid dixerit?

202 At inquies: *Ergo etiamſi eſſet publicè notum, adeòque notorium, revelâſſe Confeſſionem Caji, non liceret cuiquam id dicere?*

RESP. Tam conſequens, quàm conſequentiam admittit expreſſè, ac meritò. P. Suarez *loc. cit. ſect. 4. num. 8.* admittit quoque P. Joannes Præpoſitus relatus *num. 196.* nec dubito, quin ſubſcribant Navarrus, Toletus, Lugo, Fagundez, Palaus, Diana adducti *num. 189.*

203 Urgebis: *Quomodo igitur procedet judex Eccleſiaſticus, ubi intellexerit, famâ ſpargi, Lampridium revelâſſe Confeſſionem Caji.*

RESP. Vel ea fama præciſè fert, Lampridium evulgâſſe aliquod indeterminatum peccatum in Confeſſione auditum, ſeu, ut clariùs loquar, fregiſſe ſigillum: Er habe auß der Beicht geſchwätzt? Vel fert, evulgâſſe *grave* quoddam, indeterminatum tamen crimen Caji? Vel ſpargit, aperuiſſe hoc, aut illud in ſpecie crimen Caji, e.g. mendacium jocoſum, vel
204 leve furtum? In primo caſu perſpicuum eſt, poſſe, deberéque operam dari, ut ea fama probetur teſtibus idoneis, juxta doctrinam Innocentii *in cap. Cùm oporteat. De accuſat.* & Nelli *Tract. De teſtibus. n. 172.* & conſtito de fama, poſſe, deberéque inſtitui inquiſitionem ſpecialem de Lampridio, cùm generatim loquendo fama publica (ſi quidem ortum habuit à viris honeſtis. *Cap. Qualiter, & quando 2. De accuſat.* Ferrarius *in Pract. Crimin. in forma inquiſit.* Tiber. Decian. *in Pract. Crimin. Lib. 5. cap. 48. n. 7.*) ad ſpecialem inquiſitionem ſufficiat. *cit. cap. Qualiter & quando.* quia ſcilicet eſt loco accuſationis. *cit. cap. Qualiter, & quan-*
205 *do.* Adde, quòd in ejuſmodi caſu non appareat periculum, ne detegatur peccatum certæ cujuſquam perſonæ, & hic procedat judex ex officio, non autem ad ſolam inſtantiam partis, cùm illa revelatio ſit crimen tum publicum, Argum. *L. 1. ff. De Publicis Iudiciis.* tum fortaſſe exceptum. Argum. illius, quod *num. 24.* ex Gratiano retuli. Denique publicæ 206
utilitatis intereſt, ne crimina maneant impunita. Text. Cap. *Vt famæ. De ſentent. excommun.*

At verò in ſecundo, & tertio caſu indicato 207
n. 203. cenſeo, non poſſe à judice inquiri in famam, idque duplici ex capite. Primò, quia nemo licitè teſtabitur illi, famam eſſe ditam, quòd Lampridius ex Confeſſione dixerit; Cajum admiſiſſe aliquod grave crimen innominatum, aut aliquod parvum mendacium dixiſſe. Ratio eſt, quia qui tenentur ſi- 208
gillo Confeſſionis, ne indirectè quidem poſſunt revelare aliquod in ſpecie peccatum pœnitentis, eſto ſit minimum. Navarr. *in Enchiridio. cap. 2. n. 51.* teſtans ita ſentire omnes; Suarez *loc. cit. ſect. 3. n. 1.* ex communi; nec etiam generatim, aut indeterminatè dicere, Cajum commiſiſſe aliquod grave crimen. Navarr. *in Enchiridio cap. 8. n. 9.* Tannerus *loc. cit. n. 128.* Fagundez *loc. cit. cap. 5. n. 6.* poſt alios. Atqui illi, quos utiliter ad ſuum intentum interrogabit judex, obligantur ſigillo Confeſſionis per dicta *n. 189.* & ſi teſtentur, eſſe revera famam, quòd Lampridius ex Confeſſione revelârit aliquod grave crimen Caji, hoc ipſo ſaltem indirectè revelabunt Confeſſionem Caji per dicta *n. 194.*

Alterum caput, ob quod nefas eſt Officiali 209
ita inquirere, eſt, quia ipſemet violat ſigillum inquirendo; revelat enim ſaltem indirectè Confeſſionem Caji per dicta *n. 195.* Unde de- 210
duces, graviter peccaturos, qui quantumvis bono zelo ducti, & ne per impunitatis audaciam fiant, qui nequam fuerant, nequiores. Text. Cap. *Vt famæ. De ſentent. excommunic.* referrent ad judicem Eccleſiaſticum gliſcere famam, quòd Lampridius ex Confeſſione Sacramentali Caji dixerit, eſſe ab eo admiſſum grave aliquod crimen.

Inſtabis: *Quomodo ergo denuntiare debe-* 211
rent?

RESP. Hoc modo: Conſtans fama fert, Lampridium Parochum revelâſſe Confeſſionem Caji; hujus famæ teſtes ſunt Stichus, & Mævius.

Ergo, inquies, quando Officialis intellexe- 212
rit, eſſe à Lampridio propalatum homicidium Caji, e.g. non licebit eidem Officiali à Cajo petere licentiam inquirendi in famam, aut examinandi Lampridium, quandoquidem qui lege ſigilli aſtricti ſunt, peccant, ſi cum pœnitente, cujus peccatum ſacrilegè detectum eſt, loquantur de eo peccato.

RESP. Non licebit ipſi eam licentiam pete- 213
re exprimendo homicidium, quia magno rubore afficeret Cajum; licebit tamen petere dicendo in confuſo, quòd audierit, Lampridium revelâſſe ejus Confeſſionem, & velle ſe,

ſi

ſi ipſe ita velit, Lampridio nominare peccatum, de quo illum infamavit, ut tantò faciliùs convinci poſſit Lampridius. Obtentâ eâ licentiâ examinabuntur teſtes famæ, & maximè ii, quibus Lampridius Confeſſionem re-
214 velâſſe fertur. Qui ſi ſint duo conteſtes (quantumvis Laici per dicta *n.* 122. modò non ſint hæretici, per dicta *n.* 25. nec alia neceſſaria qualitate deſtituti) poterit ad eorum teſtimonium ordinaria pœna plecti Lampridius juxta deciſionem Cap. *Placuit* 2. *q.* 5. Cui etſi fortè contrarium eſt Cap. *Præſul. eod.* requirens ſeptem teſtes ad condemnationem etiam Oſtiarii, attamen contraria conſuetudine abrogatum eſt. Laymannus *Theolog. Moral. Lib.* 3. *Tract.* 6. *cap.* 4. *n.* 3. Imò teſtes ſingulares ob probationum difficultatem hîc admitti cenſet Tannerus relatus ſuprà *num.* 184. non tamen ſufficere duos pœnitentes reſpectu Sacerdotis bonæ famæ, ſi illi pœnitentes ſint parùm probati in vita, cenſet P. Dicaſtillo *loc. cit. n.* 63. loquens etiam de pœna extraordinaria, & meritò.

215 Excipe ex paulò antè dictis, niſi Lampridius probet, ſe aliunde, quàm ex Confeſſione compertum habere homicidium Caji. Quod quidem ſi aliunde non novit, peccabit graviſſimè fatendo judici abſque licentia Caji, ſe vel ex Confeſſione id evulgâſſe, hoc enim pacto directè temeraret ſigillum; vel abſolutè aliis dixiſſe, hac quippe ratione violaret indirectè ſigillum per dicta ſuprà *n.* 189. quia tunc præſumeretur, & prudenter crederetur, eſſe illi in Confeſſione manifeſtatum id ſcelus. Abbas *in cap. Omnis utriuſque. De Pœnit. & remiſſ. n.* 26. citans Hoſtienſem, adſtipulante Silveſtro *Verb. Confeſſio.* 3. *quæſt.* 9. ac Tannero *cit. q.* 2. *n.* 122.

216 Et quia, ſi in prædicto caſu omnino ſileat, dabit judici, atque aliis circumſtantibus, habentibus in memoria Regulam 43. *in* 6. *qui tacet, conſentire videtur*, ſufficientem cauſam judicandi, illum ſilere, ſolo metu frangendi ſigilli, atque adeò ſuo ſilentio, & tacitus revelabit ſigillum, cenſeo conformiter iis, quæ in Experientiis *Tract.* 7. *n.* 840. & 841. dixi poſt Suarez *De Pœnit. diſp.* 33. *ſect.* 6. *n* 7. & Dicaſtillo *loc. cit. n.* 126. atque alios, contra Paludanum, & Sotum, debere rotundè inficiari, ſe quidquam cuiquam mortalium unquam uſpiam de illo homicidio locutum eſſe,
217 vel audiviſſe. Cùm enim poſito, quòd Lampridius ex ſola Confeſſione Sacramentali illud homicidium cognoverit, judex citra licentiam Caji pœnitentis non habeat jus eum interrogandi, an, & ex qua notitia id dixerit, nec enim habet jus incitandi ad rem illicitam, per dicta ſuprà *n.* 18[illegible]. poterit, ac proinde debebit Lampridius pernegare, ſe quidquam unquam audiviſſe, vel dixiſſe, utendo æquivocationibus, & reſtrictionibus, quas ex communi explicant Suarez, & Dicaſtillo *ll. cc.* & nos Tom. priore *Tract.* 7. *n.* 841. Profectò, ſi permittatur Eccleſiaſtico cognitori poteſtas examinandi Lampridium ſine licentia Caji, magnæ abſurditates poterunt oriri, & praviſſima opinio de Cajo, odiúmque in illum. Quòd ſi Lampridius aſſerat, ſe à Cajo habuiſſe facultatem revelandi, at Cajus neget, ſe dediſſe, tunc in dubio orto præciſè ex illius affirmatione, hujus negatione, præſumendum eſt pro data licentia. P. Dicaſtillo *loc. cit.* poſt Dianam *Part.* 5. *Tract.* 11. *Reſol.* 41. Si quidem ſit integræ famæ Sacerdos, Lopez *in Pract. Crimin. cap.* 105. *n.* 4. poſt Laym. *Menoch. De arbitrar. Iudic. Caſ.* 414. Farinacius *in Praxi quæſt.* 51. ſub finem Barboſa *in cap. Omnis utriuſque n.* 24. cùm & de viro bono non ſit præſumendum tantum ſacrilegium, & non expediat, talem licentiam dare in ſcriptis. Idem Dicaſt. poſt Suarez *De Pœnit. diſp.* 33. *ſect.* 5. Non aderit autem dubium, ſi non occurrat ratio, ob quam potuerit Cajus prudenter concedere facultatem, cùm hæc non ſoleat dari, niſi ob cauſam utcunque gravem.

Fortè autem erit bonus modus, aut etiam 218
melior procedendi, ſi primo congreſſu quæratur ex Lampridio, utrùm habuerit à Cajo poteſtatem revelandi peccatum ejus, ſi aſſerat, credetur ei in dubio, ſi neget, tum non ſatis video, quo jure poſſit ex illo quæri: *Cur igitur fregiſti ſigillum?*

Porrò, quia ut ſuprà memini, non reperi, 219
qui hoc argumentum tractet, planéque ignoro, an omnes meæ reſolutiones ſint conformes, aut aliquæ difformes ſtylo unius, aut plurium Curiarum, ſubjicio omnes judicio peritorum uſu, neminem damnans, qui ſecùs fecerit, ſenſerit.

Et verò cùm hæc omnia, quæ de hoc tot difficultatibus implicito argumento edidi primo typo, legiſſent meo rogatu duo præſtantes ingenio, doctrina, uſúque Doctores Theologi, mihíque petenti miſiſſent amicas ſuas cenſuras, deprehendi, non omnia planè eis probari, quæ ſuperiùs ſcripſi, ut liquebit ex literis ipſorum à me referendis *n.* 247. & *ſeqq.*

Altera quæſtio de teſte, quam miror præte- 220
riri à meis Jureconſultis, qui vel Practicas Criminales, vel tractatus de teſtibus conſcripſere, eſt hæc: *An ſcilicet Stichus. e.g. qui eſt auctor famæ vulgantis, Lælium necatum eſſe à Cajo, ſit idoneus teſtis adverſus Cajum?* Adeóq; generatim: *An author famæ, ob quam inſtituitur ſpecialis inquiſitio de aliquo, poſſit eſſe teſtis contra illum, ſaltem in cauſa criminali?*

Ratio id aſſerendi eſt hæc, quia videtur ita 221
receptum uſu tribunalium, & quia non videtur poſſe adferri ratio, cur talis teſtis repellatur; ergo hoc ipſo eſt pro idoneo hab[illegible]dus. Suprà *n.* 2.

Digitized by Google

222 Ratio autem negandi eſt. I. Quia nullus
idoneus teſtis in re ſua intelligitur. Suprà *n.*
37. ejuſmodi verò famæ author eſſet teſtis in
re ſua; Etenim illa eſt res ſua, ſeu propria cau-
ſa, cujus emolumentum, vel damnum ad ali-
quem ſuo nomine pertinet. Text. *L.1. ff. Quo-
modo appellandum*; ſeu commodum, & incom-
modum, laus aut vituperium. Aufrerius *De
teſtibus. n.*84. aliique plures. Atqui famæ præ-
dictæ commodum, aut incommodum, veri-
tas, inquam, & falſitas pertinet haud dubiè ad
authorem famæ, habebitur enim pro calu-
mniatore, ſi fama falſa ſit, quapropter ma-
gnopere ejus intereſt, eam eſſe veram; ſicuti
etiam pro iniquo detractore habebitur, ſi in
judicio neget id, quod extra judicium dixit.
223 II. Quia nemo poteſt eſſe in eadem cauſa
teſtis, & reus. *Suprà n.* 35. Author autem famæ
poteſt à Cajo conſtitui reus; ſiquidem quam-
primùm intelligit Cajus, Stichum de ſe ſpar-
ſiſſe, quòd necaverit Lælium, poterit injuria-
rum, ut loquitur Ulpianus *L. Si quis. & L. Si
Liber. ff. De Injur.* experiri, & agere, idque
vel civiliter, vel criminaliter. Text. §. *In Sum-
ma. Inſtit. De Injur.*
224 III. Quia criminoſi teſtimonium non ad-
mittitur. *Suprà n.*3. atqui ejuſmodi teſtis eſt
criminoſus, tum quia grande crimen admit-
tit, qui propalat grande delictum occultum
alterius. S. Thom. 2. 2. *q.* 62. *art.* 2. *ad* 2. ad-
ſtipulantibus omnibus; tum quia & is reus eſt
gravis peccati, qui non conatur reſtituere fa-
mam, quam abſtulit evulgando occultum al-
terius delictum. S. Thom. *loc. cit.* omnium
calculo approbatus.
225 IV. Quia ne quidem inquiſitio ſpecialis po-
teſt inſtitui ob famam à maledicis, ſed tantùm
à providis, & honeſtis ortam. Text. *in cap.
Qualiter & quando.* 2. *De accuſat.* & ſuprà *n.* 204.
ergo multò minùs poteſt ad capturam, aut
torturam procedi ex teſtimonio unius, aut
plurium, qui iniquè revelârunt peccatum alie-
num.
226 Accedit V. hæc ratio, quòd ſi author malæ
famæ admittatur in teſtem, detur cuivis mali-
gno homini anſa, quemlibet conjiciendi in
extremum diſcrimen honoris, quia quilibet
poteſt affingere optimo cuique viro aliquod
tetrum flagitium, idque evulgare, & deinde
eſſe teſtis, ac proinde ſuo teſtimonio facere
ſemiplenam probationem, ſufficientem ad in-
famem capturam, ac ſecundùm multos ad tor-
227 turam. Atqui occaſiones malorum tollendæ
ſunt per Leges, non ponendæ; ſiquidem &
occaſio, quæ delictis viam aperit, amputanda
eſt. *L. Illud. ff. De pact. dotal.* Borcholten *Con-
ſil.*16. Et licèt omnibus hominum malitiis viam
præcludere non poſſimus, Gloſſ. *in cap. Ut cir-
ca. De elect.* in ſexto. Argumento *cap. Si
omnia* 6. *q.* 1. iis tamen obviandum eſt, quoad
poſſibile eſt. *cit. cap. Ut circa, & cap. fidei. De
reſcript.*
Ob has, atque alias rationes, ſalvo aliter 228
procedentium judicio, arbitror, poſſe à Reo
excipi adverſus teſtimonium illius, qui author
iniquus eſt famæ de ipſo ſparſæ, excipi, in-
quam, ſaltem in cauſis criminalibus. Nec pu- 229
to, in tribunalibus, quibus præſunt viri Juris
bene periti, prudentes, & probi ſimul, vigere
praxin contrariam.
Hoc verum eſt, quòd licèt ejuſmodi teſtis 230
non faciat ſemiplenam probationem, ſi tamen
adfert cauſam ſui teſtimonii, ſicut facere de-
bet, cùm certum ſit, cauſam ſola teſtatione
prolatam, nec aliis adminiculis approbatam,
nullius eſſe momenti. Text. *in L. Sola. Cod. De
teſtibus*, & videri poteſt Federicus Schenck
*Tract. De teſtibus. n.*43. præbeat judici juſtam
occaſionem inquirendi in ejuſmodi cauſam,
& circumſtantias ei adjectas. Et quia veroſi- 231
milium teſtimoniorum maxima vis eſt Fran-
ciſcus Curtius *De teſtibus. n.*22. Argum. *Cap.
Inſpicimus. De Reg. Iur. in* 6. & *L. In obſcuris.
ff. eod.* fit ſæpe, ut talis teſtis tam veroſimilia
deponat indicia, ut licèt ejus verba fidem non
mereantur, indicia tamen, quæ adfert, & quæ
judici aliunde nota eſſe poſſunt, ad ſemiple-
næ probationis vim aſcendant.
Quòd ſi author famæ non deliquit manife- 232
ſtando crimen alienum, ſicut conſtat ex ma-
teria de detractione dari caſus, quibus fas ſit
occultum crimen alterius prodere uni, vel al-
teri, e.g. correctionis paternæ cauſa, cum po-
teſt irrefragabiliter admitti teſtimonium il-
lius, qui fraternè denuntiavit. *cap.* 4. *De teſti-
bus.* & Gloſſa *Ibid.* adeóque qui licitè primus
aperuit factum alienum. Sic intellige DD. 233
qui cum Ferrario *In Pract. Crim. in forma in-
quiſition. Verſ. Non uno, ſed pluribus.* commu-
niter docent, indicia patrati facinoris, de quo
in aliquem infamatum ſpecialiter inquiritur,
debere regulariter probari teſtimonio duo-
rum. Sic etiam, & non aliter approbo praxim
judicum, de qua ſuprà *n.*221. ſaltem in caſu,
quo reus excipit adverſus ejuſmodi teſtem.
Nam quando non excipit, tum fortè à judice
non habetur ratio eorum, quæ ſuprà contra
talem teſtem produxi, quia regulariter non
debet impartiri ſuum officium, niſi petenti.
Text. *L.*4. *ff. De damno infecto.*
Et verò pro comperto habent periti Juris, 234
perſæpe fieri, & rectè fieri, ut judex ſtet teſti-
monio teſtis minùs idonei, quando reus non
excipit contra illum; modò ille teſtis non ſit
jure naturæ inhabilis ad teſtandum. e. g. fa-
tuus. Ajirer *Part.* 1. *cap.*10. *n.* 23. Etenim reus
non excipiens, quando ſcit, ſe excipere poſſe,
adeóque tacens videtur conſentire juxta Cap.
Qui tacet. De Reg. Iur. in 6.
Cæterùm quia & hæc ſecunda quæſtio, 235
quam

quam hucuſque diſcuſſi, obnoxia eſt variis difficultatibus practicis, volui ſuper ea quoque cognoſcere judicium duorum illorum Doctorum, quorum mentionem feci ſuprà *n.* 219. & ſenſum hic exprimam, inchoando à judicio circa quæſtionem motam *n.* 181.

Prior itaque, & longo uſu perquam peritus Doctor reſcripſit de meis reſolutionibus circa illam primam, lubricámque quæſtionem in hæc verba.

236 Caſum iſtum cenſeo veriſſimè, & juridicè
„ deciſum quoad ſubſtantiam, in parvis tamen
„ quibuſdam accidentibus, putarem clariùs quæ-
„ dam poſſe dici; & in primis Confeſſarium ac-
„ cuſatum, & convictum, quòd adulterium re-
„ velâſſet, poſſe quidem fateri, ſe fregiſſe ſigil-
„ lum, cùm per hoc nihil revelet certi, teneri ta-
„ men pernegare, ſe hoc dixiſſe.

237 Deinde judicem non poſſe quidem inqui-
„ rere, an Lampridius dixerit illud crimen, poſſe
„ tamen etiam in hoc caſu cum debita cautela
„ inquirere, an Lampridius fregerit ſigillum;
„ omittendo cujus perſonæ, vel quale crimen
„ revelârit. Cautela autem erit monitio teſtium,
„ ut abſtineant à perſona confitente, & crimine
„ confeſſo, ſed tantùm dicant: an Lampridius
„ violârit ſigillum.

238 Hæc duo duntaxat circa meas reſponſiones, directè tangentes quæſtionem primam attulit ille Pater. Tertium quia non tangit fundamenta ſenſus mei, prætermitto, atque explico adverſus illa duo puncta amantiſſimè communicata: quandoquidem illa doctrina, quam de modo revelandi indirectè Confeſſionem alterius protuli *n.* 189. (ſeu juxta primam editionem *n.* 194.) eſt receptiſſima, diſſenſurum me à communi ſenſu, ſi admitterem, illum Parochum poſſe fateri, ſe fregiſſe ſigillum; ſi enim fateatur ſe fregiſſe, tum judex, & quivis conſcius, illum eſſe convictum, quod adulterium revelârit, prudentiſſimè aut ſuſpicabitur, aut etiam judicabit, Cajum confeſſum fuiſſe illi convicto Confeſſario adulterium, quandoquidem adſunt, poſitis iis, quæ ponuntur in Caſu, prægnantes cauſæ id ſuſpicandi; atqui is indirectè revelat ſigillum, qui aliquid dicit, aut facit, ex quo prudenter conjicitur, hoc certum crimen fuiſſe à tali homine detectum in Confeſſione Sacramentali, ut vidimus ſuprà *cit. n.* 189.

239 Et quia eadem prudens ſuſpicio exorietur, ſi teſtes etiam adhibita cautela, quam ſagaciter ſuggerit ille Doctor, deponant, Lampridium fregiſſe ſigillum, idcirco neque eidem cautelæ poſſum acquieſcere. Sanè nemo, ut reor, judicaret, à me committi peccatum neceſſariò ſubjiciendum clavibus, ſi facerem, quam exprimo, conſequentiam: *Duo teſtes omni exceptione majores depoſuerunt, Lampridium fregiſſe ſigillum, & quidem depoſuerunt, poſtquam publica fama vulgavit, eos ſcire, quòd Lampridius ſacrilegè revelârit adulterium Caji, ergo reipſa illud revelavit Lampridius; ergo reipſa illud commiſit Cajus*, quia revelatio ſacrilega adulterii eſſentialiter ſupponit, detectum eſſe in Confeſſione adulterium, ſiquidem qualitas ſine ſubjecto eſſe nequit. *L. Si ſervum. ff. De act. empt.* Hic Rhodus, hic ſalta. Eſt hic ſolus nodus Gordius, qui mihi apparet in hac materia inextricabilis.

Alter ex iiſdem Patribus Theologis, atque 240
Sacror. Canon. Profeſſor, reſcripſit in primis, „
probari quidem ſibi illud quoque principium, „
quod omnes ſcilicet, quibus mediate vel im- „
mediatè ex Sacramentali Confeſſione pecca- „
tũ Caji innotuit, Sacramentali ſigillo teneantur, „
tur, attamen à ſe non ſatis inde colligi poſſe, „
cur teſtes interrogari non poſſint de fama vio- „
lati à Lampridio ſigilli, crimen etiam illud in „
particulari nominando, ratione cujus ſigil- „
lum Lampridius fregiſſe inſimulatur, cum te- „
ſtes non interrogentur de homicidio à Cajo „
facto, ad quod non revelandum fortaſſe ſigil- „
lum non obligaret, ſed utrùm fama non ſpar- „
gat, Lampridium violâſſe ſigillum; & utrùm „
fama non ſpargat, quòd de Cajo dixerit, eum „
homicidium commiſiſſe, quibus per teſtes pro- „
batis, judici incumbit aliis modis inquirere, „
an ex Sacramentali Confeſſione hoc vulgave- „
rit Lampridius. Certè etiamſi teſtes ex Lam- 241
pridio audiviſſent, quòd in Confeſſione Sa- „
cramentali de homicidio ſe accuſâſſet Cajus, „
adhuc dubium mihi eſſet, an interrogari non „
poſſent, utrùm e. g. non audiviſſent, quòd „
dixerit, Cajum in Confeſſionali de homicidio „
ſe accuſâſſe. Cùm enim qui talia dicentem „
Lampridium audiunt, non teneantur crede- „
re, imò nec poſſint ſine temeritate aliqua præ- „
ſumere, quòd ſacrilegè ſecretum violet, non „
obligabuntur ſigillo Sacramentali: neque „
etiam dubito, quin Confeſſariorum impru- „
dentia ſæpè aliquid effutiat, quòd meliùs ta- „
cerent, nollem tamen omnes audientes ſigillo „
Sacramentali obligare: cum nec prudenter „
præſumere poſſint ex Confeſſionis notitia hæc „
talia manifeſtari, cur ergo à judice, ad quem „
violati ſigilli fama pervenit, interrogari non „
poſſint de his auditis? „

Hactenus literæ illius ſecundi Doctoris, 242
qui, quoniam profitetur, ſe non dubitare de iis, quæ ex communi doctrina ſuppono, non perſpicio, cur non deducat ex communi doctrina Navarri, & Cardinalis de Lugo adducta à me *n.* 189. nefas eſſe interrogare teſtes in circumſtantiis ab eo admiſſis. Si enim teſtes dicant, famâ publicâ ferri, Lampridium fregiſſe ſigillum Confeſſionis, ac de Cajo dixiſſe quòd hic patrârit homicidium, judex prudenter ſuſpicabitur, Lampridium fuiſſe locutum de eo homicidio non aliter, quàm per Confeſſionem cogni-

cognito; tum quia iſta conſequentia eſt veroſimilis, ſi non certa: *Lampridius fregit ſigillum, ut fert conſtans fama publica; idémque dixit, Cajum eſſe homicidam, ut eadem fama ſpargit; ergo non temere ſuſpicor, homicidium fuiſſe illud ipſum peccatum, ratione cujus dicitur Lampridius temeráſſe arcanum Sacrum*; tum quia cùm judex nihil temere agere debeat. *L. Iudices. Cod. De Iudic.* non poſſet ſæcularis judex auditis, quæ hîc narrantur, & applicatis materiæ ſigilli naturalis ſub mortaliſſimo peccato obligantis, inquirere, an Conſiliarius Principis inſimulatus de violato arcaniſſimo ſecreto Principis, inſimulatus autem non in aliis circumſtantiis, quàm exprimit ille Doctor, non revelâſſet hoc,

243 aut illud ſpeciale ſecretum. Etenim judex non poteſt procedere ad inquiſitionem ſpecialem niſi nixus prudenti ratione *Cap. Qualiter, & quando. De accuſat.* Ergo ſi judex ſæcularis poſitis illis, quo poſita hic ſunt, licitè examinet tum teſtes, tum ipſummet Lampridio ſimilem Conſiliarium de revelatione hujus ſpecialis ſecreti naturalis, cenſebitur prudenter ſuſpicari, illum Conſiliarium fuiſſe in hoc particulari caſu perfidum ſuo principi: ergo & Judex Eccleſiaſticus prudenter ſuſpicabitur, Lampridium fuiſſe ſacrilegum in homicidio evulgando. Licèt enim lex Chriſti de ſigillo Sacramentali non permittat ea omnia examina, atque teſtificationes, quæ Leges Civiles, non vetat tamen, quò minùs judex Eccleſiaſticus formet ex iiſdem indiciis ſuſpicionem de violato ſecreto Sacramentali, ex quibus ſæcularis format de temeratione ſecreti naturalis obligantis ſub pœna capitis.

244 Ad illud, quod idem P. Canoniſta *n.* 241. ſubdit de peccato temeritatis, admittendo ab iis, qui præſumerent, eſſe *ſacrilegè*, (ſi non ſupponerent eſſe virum illibatæ famæ. ſuprà *n.* 217. ex Lopez, Menochio, Farinacio, Barboſa) violatum ſecretum à Confeſſario illo, quem ipſimet audiſſent dicentem: *Cajus eſt mihi Confeſſus homicidium*, e. g. dicentem, inquam, ſine addito, quòd habuerit à pœnitente facultatem palàm faciendi, replico in primis applicando huc ea ipſa, quæ protuli duobus numeris præcedentibus, & addo, eſto fortè temeraria eſſet ejuſmodi præſumptio, haud tamen temerariam fore ſuſpicionem, ſed prudentem, cùm ſuſpicio temeraria procedat ſolum ex fundamento levi. S. Thom. 2. 2. *q.* 60. *n.* 3. hîc autem adſit fundamentum non leve, utpote petitum ex communiter accidentibus: communiter enim qui nolunt videri temerâſſe ſigillum, dum loquuntur de peccatis certi pœnitentis, tanquam auditis in Confeſſione, addunt, ſe habuiſſe ab eo expreſſam facultatem vulgandi.

245 Quapropter non auderem ego negare abſolutionem teſti, qui mihi præter alia fateretur, ſe ex illis dictis Lampridii (non habiti poſitivè pro viro bono) ſuſpicatum eſſe, quòd revera hic deliquerit in inhibitionem Canonis *Omnis utriuſque. De Pœnit. & remiſſ.* non tamen habere propoſitum firmum deſiſtendi ab hac ſuſpicione.

Et quia videor ſaltem probabiliter, ſi non 246
evidenter ſatisfeciſſe dubiis, quæ illis duobus doctiſſimis viris occurrerunt circa primam illam quæſtionem, ejúſque probationes, & Corollaria, confirmor ego in iiſdem reſolutionibus, diſceſſurus tamen ab iis, ſi quis veroſimiliora attulerit in medium.

Appendix Cordati Canoniſtæ.

OBſervaveris, ut reor, ſedulè Lector, nullas, aut vix ullas in hoc, vel priore volumine meo, quæſtiones gravioris momenti à me tam ſtudioſè, operoſéque pertractari, quàm eas, quæ fuerunt mihi viſæ prætéritæ, vel ab omnibus meis domeſticis Scriptoribus, vel à pleriſque. Has inter eſt illa, quam propoſui ſuprà *n.* 181; cuique ediſſerendæ ſeptem priores paginas impendi. Quia tamen nec ego mihi ipſi, nec illi duo ſcientiâ Theologicâ, Canonicáque excellentes, (utpote quam utramque in celeberrimis Academiis Dilinganâ, Ingolſtadienſique ſunt publicè interpretati) quorum, à me interrogatorum, Reſponſa retuli *n.* 235. *&* 239. integrè ſatisfecerunt tenuitati mei ingenii, cenſui eſſe mihi aliorum quoque exquirendam ſententiam, è quibus duo publicè profitentur Sacros Canones, alii duo verè excellunt Theologiæ Moralis, quam & ſunt publicè profeſſi, comprehenſione. Duo illi Patres Canoniſtæ rotundè reſcripſerunt, non obſtantibus meis rationibus, poſſe judicem etiam invito pœnitente, cujus peccatum fama fert eſſe nequiter revelatum à Confeſſario, inquirere in famam, examinare teſtes, & adigere (ut exprimit unus è duobus) Confeſſarium, ut edicat: An revera ſit, nec ne, elocutus id, quod fama, teſtéſque vulgârunt? At verò Theologorum à me interrogatorum alter aſſentitur quidem mihi in caſu, quo pœnitens & adhuc ſuperſtes eſt, & expreſſè negat ſe permittere, ut inquiſitio, ſeu proceſſus ullus inſtituatur. Si verò jam aut ſit mortuus, aut vivat quidem adhuc, ſed nequeat ob diſtantiam, locíve, in quo moratur, ignorationem interrogari, permiſſum eſſe juridicum proceſſum.

Quartus denique non permittit (abſque formali conſenſu pœnitentis) ut judex inquirat, dixeritne Confeſſarius, aut an ferat fama eum dixiſſe hoc, aut iſtud in ſpecie crimen à Cajo patratum, ſed ſolùm in genere: utrùm Confeſſarius fregerit, ſeu fregiſſe dicatur ſigillum.

Trium

Trium priorum fundamenta tam nervoſè, & verè maſculè proponit alter è Canoniſtis, qui & Theologiam Moralem multis Annis magna cum ſoliditatis laude docuit in diverſis locis, ut piaculo ducam non transferre huc ipſius verba. Sic ergo in literis ad me 13. Julii Anni 1677. datis proponit ex meis literis, ac deinde ediſſerit in utramque partem ſtatum hujus

Quæſtionis præteritæ ab aliis, at non prætereundæ.

b SI publica fama ſpargat Cajum Confeſſarium revelâſſe aliquod Titii peccatum veniale in ſpecie, vel aliquod grave in genere, ſed ex ſola Confeſſione Sacramentali cognitum, an, & quomodo judex Eccleſiaſticus poſſit de hoc inquirere? alii de fama revelationis, vel de ipſa revelatione teſtari? aut ipſe Confeſſarius fateri? Ratio dubitandi eſt, quia hi omnes inquirendo, teſtando, aut fatendo videntur alios ad frangendum ſigillum impellere, vel ipſi id frangere. Quod ita probatur: ille frangit ſigillum Confeſſionis, qui ex notitia dependenter à Confeſſione Sacramentali mediatè, vel immediatè accepta dicit, quòd Titius confeſſus fuerit v. g. hoc veniale in ſpecie, vel aliquod grave peccatum in genere, imò qui hoc vel indirectè tantùm facit, atque ita loquitur, vel agit cum Titio, vel cum aliis, ut ille, vel iſti poſſint inde prudenter judicare, colligere, vel ſuſpicari, quòd Titius tale peccatum confeſſus fuerit, niſi ipſe Titius ſponte dederit expreſſam facultatem, tale quid dicendi, vel agendi: atqui fama publica ſi ſpargit à Cajo eſſe ex Confeſſione Sacramentali revelatum Titii hoc peccatum veniale in ſpecie, vel aliquod grave in genere, eáque ſit vera, tunc & ipſa, & notitia per illam accepta, dependet ſaltem mediatè à Confeſſione Sacramentali, & ſi judex de fama violati à Cajo ſigilli, (in abſtracto loquendo,) inquirat, an ea extet, an vera ſit, & teſtes de illa teſtentur, aut Confeſſarius ſacrilegus fateatur, hoc ipſo jam unus cùm altero ita loquitur, & agit, ut quiſque illorum poſſit inde prudenter colligere, quòd Titius illa ipſa revelata peccata confeſſus fuerit, ſic enim quiſque diſcurret: Teſtis teſtatur publicam famam violati à Cajo ſigilli eſſe veram; atqui fama publica eſt violatum à Cajo ſigillum per revelatum Titii hoc veniale in ſpecie, vel aliquod grave in genere, item hoc fatetur Cajus Confeſſarius, idem ſupponit judex ipſo facto, ſi Cajo propterea pœnam infligat, ergo Titius illa peccata confeſſus eſt, quia alioquin non potuiſſent ex Confeſſione fuiſſe revelata, nec fama de facta eorum revelatione eſſe vera, ergo teſtis de fama violati à Cajo ſigilli etiam abſtractè teſtando, Confeſſarius fatendo, & judex propterea Reum puniendo frangit ſigillum, & inquirendo ex conſciis, impellit illos ad frangendum; ergo nullus judex poteſt contra Confeſſarium ſacrilegè violantem ſigillum judicialiter procedere, ſed debet impunitum relinquere, niſi ipſe cujus peccatum ſacrilegè eſt revelatum, formaliter & expreſſè conſentiat.

c Confirmatur ex iis, quæ DD. de obligatione ſigilli Sacramentalis paſſim tradunt. In primis enim S. Thomas ait: *In nullo caſu abſque licentia pœnitentis permiſſa eſt revelatio*, etiamſi eſſet neceſſaria ad proprium Confeſſarii graviſſimum damnum bonorum corporis, & vitæ vitandum, imò & ad vitandum periculum ſalutis æternæ, ſi in peccato mortali conſtitutus, & dubius de elicienda contritione ſciret ex Confeſſione ſibi imminere mortem, & non poſſet ſine fractione ſigilli declinare, etiamſi in bonum ipſius pœnitentis neceſſe eſſet v. g. loqui cum illo ad ſupplendum defectum aliquem Confeſſionis factæ, etiamſi pœnitens ipſe ſub peccato gravi eſſet obligatus, & irrationabiliter nollet conſentire in revelationem faciendam ad bonum publicum aliter non amoliendum; etiamſi periclitaretur: *bonum temporale & ſpirituale totius mundi*. Gabr. *etiamſi totus mundus periret*. Fagund. *etiamſi tota fides Chriſtiana periret*. Diana *Part.* 5. *Tract.* 11. *Reſol.* 1. ut refert Summa V. Sigillum, ergo nec ad puniendum Confeſſarium ſacrilegè violantem ſigillum.

d Hæc tamen ſententia, ut verum fatear, mihi omnino non probatur, & videtur poſſe ſatis efficaciter impugnari ſequentibus argumentis.

I. Quia inde ſequitur, quòd à Magiſtratu Eccleſiaſtico ſua juriſdictio, & poteſtas publica vindicandi & puniendi delicta publica, eaque graviſſima, & bono publico ſummè noxia non poſſit exerceri, niſi tantùm dependenter à libera voluntate, & conſenſu unius tantùm privati hominis, atqui hoc planè eſt abſurdum, & falſum, imò videtur etiam implicare, cùm hæc poteſtas Eccleſiæ ſit, & dicatur ſimpliciter *publica*, & tantùm in dato caſu non ſit publica, ſed dependens unicè ab unius tantùm hominis arbitrio & beneplacito. Confirmatur. Communiſſimè DD. negant legem Eccleſiaſticam quoad vim obligandi dependere ab acceptatione, quia abſurdum eſt, poteſtatem legiſlativam Eccleſiæ, quam Eccleſia non accepit à populo, ſubjicere arbitrio, & voluntati populi, vel alicujus communitatis; ergo multò magis abſurdum, imò apud omnes omnino falſum eſt, quòd lex Eccleſiæ & poteſtas legiſlativa, quoad vim obligandi ſubjecta ſit, & pendeat à voluntate, conſenſu & arbitrio, *etiam prorſus irrationabili*, unius tantùm privati hominis, ergo etiam abſurdum & falſum eſt, quòd Eccleſiæ poteſtas vindicativa

quoad

Digitized by Google

quoad punienda delicta, pendeat ab arbitrio, etiam irrationabili, unius tantùm perſonæ privatæ.

e II. Si Titius, antequam ei innotuiſſet, factam eſſe ſuæ Confeſſionis revelationem, fuiſſet mortuus, tunc Cajus ob fractum ſigillum, etſi id publicè conſtaret, tamen à judice Eccleſiaſtico non poſſet ullâ pœnâ affici, quia Judex cum Reo de revelatione peccati loquendo, vel agendo frangit ſigillum, niſi Titius conſenſum ſuum ad id dederit, atqui Titius in vivis, quia factum neſcivit, non dedit, jam verò mortuus dare non poteſt formalem & expreſſum conſenſum, præſumptus autem non ſufficit, ergo. Multò magis impunitus erit omnis ille Confeſſarius, qui primùm poſt mortem ſuorum pœnitentium revelat eorum peccata, qualiacunque etiam in ſpecie, vel integras Confeſſiones, quia mortui non poſſunt judici dare formalem, & expreſſum conſenſum, atque licentiam loquendi aut agendi cum Reo de revelatione ſuorum peccatorum, & præſumptus non eſt ſufficiens, ut dictum. Unde.

f III. Hæc ſententia præbet malis Confeſſariis maximam occaſionem & ampliſſimum campum temere peccata quævis ſuorum pœnitentium manifeſtandi, quia inducit & præſtat ipſis omnem impunitatem in foro externo, niſi ipſi pœnitentes formaliter & expreſſè dent licentiam, quam tamen ſæpiſſime dare non poterunt, quia jam mortui ſunt, quia longè abſentes ſunt, vel quia neſcitur, ubi ſint &c. atqui hoc eſt ſanctitate Sacramentorum indignum, Sacramento pœnitentiæ odioſum, Confeſſariis ſcandaloſum, fidelibus graviſſimè damnoſum, bono publico totius Eccleſiæ ſummè noxium, divinæ quoque providentiæ injurioſum & contrarium, ergo & id unde ſequitur.

Quid ergo hîc ſcribendum, aut ſtatuendum de propoſita Quæſtione?

g CEnſeo planè, & quidem prorſus intrepidè, quemvis, cui notum eſt, à Confeſſario eſſe alicujus pœnitentis peccatum veniale, grave mortale in ſpecie, vel genere ex Confeſſione Sacramentali revelatum, poſſe id itidem in ſpecie cum omnibus adjunctis factæ revelationis denuntiare judici, & in judicio teſtari, Confeſſarium poſſe id ipſo in judicio fateri, judicem poſſe libere inquirere, procedere, ſententiam ferre, & exequi, neque ullum hîc ſubeſſe Periculum violandi ſigilli, neque de eo ullum habendum ſcrupulum. Rationes ſunt ſequentes.

h I. Quia prædicta omnia fieri poſſunt ſalvo ſigillo, ſi pœnitens ipſe formaliter, & expreſſè det licentiam, vel ex ſignis, & circumſtantiis conſtet expreſſè moraliter loquendo, pœnitentem dare licentiam, ut docet Dicaſtillo relatus in Quinario Reverentiæ Veſtræ *Tract. 5. num. 193.* atqui nullus ex omnibus pœnitentibus eſt, ſi prudens ſit, ut ſupponitur eſſe, utpote capax hujus Sacramenti, qui ſi reſciat publicam famam eſſe, quòd aliquod ſuum peccatum à Confeſſario ex Confeſſione revelatum ſit, non libentiſſimè, formaliſſimè, & expreſſiſſimè conſentiat, ut judex Eccleſiaſticus inquirat, & puniat, & teſtes teſtentur &c. quia in primis ad hoc ob bonum publicum, ad reverentiam Sacramenti, & tollendum ſcandalum obligatiſſimus eſt, & quidem meo judicio ſub peccato gravi, cùm ſigillum non in ſolius pœnitentis, ſed etiam in omnium fidelium favorem ſit introductum. In Quinario *loc. cit. num.* 184. Deinde quia pœnitens dare hanc licentiam poteſt ſine omni prorſus ſuo incommodo, cùm fractio ſigilli, ſeu ſacrilega revelatio ſigilli Sacramentalis (uti & ea omnia, quæ inde ſequuntur,) nemini debeat obeſſe. *Ibid.* Et denique quia id faciet cum magno ſuo bono.

Nam ſi fama publica de revelato ipſius ex Confeſſione peccato judicialiter cognoſcatur eſſe vera, tunc omnes, & ſinguli, ad quos antè pervenit, debent deinceps ſervare ſigillum, & neque ullus cum altero, aut cum ipſo pœnitente, eo invito, poteſt ullo tempore, ullo loco, aut in ullo nogotio de eo, ne quidem indirectè tantùm loqui, vel agere, & ſic tota fama ſopitur, & extinguitur. Sin autem judicialiter declaretur peccatum pœnitentis, quod ſparſum fuit, non eſſe ex Confeſſione revelatum, tunc judicialiter conſtat famam publicam de illo peccato revelato eſſe falſam, ſicque pœnitens liberatur, infamia facti. i

Ulterius, ſi ex ullis circumſtantiis poſſet aliquando conſtare expreſſè, moraliter loquendo, quòd pœnitens det licentiam loquendi, vel agendi de ſuo peccato confeſſo, tunc ſanè etiam ex prædictis circumſtantiis id conſtat; atqui hæ circumſtantiæ ſemper adſunt, & dantur, ſi pœnitens adhuc vivus reſciat ejuſmodi famam publicam eſſe, ergo Judex, teſtes denuntiantes ſine ulla requiſitione licentiæ à pœnitente dandæ poſſunt tutò procedere. Pro illo autem caſu, quo pœnitens neſcit publicam famam, vel jam eſt mortuus, vel expreſſiſſimè dicit, ſe nolle dare ulli licentiam de revelatione peccati, aut de revelato ſuo peccato loquendi, agendi &c. valet & eſt ratio ſequens.

II. Obligatio ſigilli Sacramentalis ita debet neceſſariò intelligi, & explicari, ut non impediat, aut tollat media ad illam in foro interno vel externo obſervandam neceſſaria, cùm in utroque foro ſit ſanctiſſimè obſervanda, & implenda; quia alioquin eſſet ſibi ipſi contraria, k

,, ria, repugnans, ſuique deſtructiva, qualis nul-
,, la in utroque jure reperitur; atqui ſi obliga-
,, tio ſigilli ita intelligeretur, & explicaretur,
,, ut contra transgreſſores non poſſet in foro ex-
,, terno procedi ſine expreſſa & formali licen-
,, tia pœnitentis, cujus intereſt, ut vult contra-
,, ria opinio, tunc ſi non univerſaliter, certè
,, quoad pleroſque caſus impedit, & tollit me-
,, dia in foro externo ad eam obligationem ob-
,, ſervandam, & implendam neceſſaria, nempe
,, denuntiationes, teſtificationes, inquiſitio-
,, nes &c. quod perinde eſt, ac ſi diceretur, ob-
,, ligationem ſigilli impedire, & tollere media
,, in foro interno ad eam obſervandam neceſ-
,, ſaria, adeòque violationem ſigilli non eſſe
,, peccatum, non eſſe in Confeſſione à Reo ex-
,, plicandum, adeòque non eſſe materiam ne-
,, ceſſariam abſolutionis &c. quod plus, quàm
,, dici poteſt, abſurdum, & falſum eſt, ergo obli-
,, gatio ſigilli non debet ita intelligi, & explica-
,, ri, ut impediat & tollat proceſſum judiciarium
,, fori externi contra violatores, vel univerſa-
,, liter, vel in pleriſque caſibus, ergo vel univer-
,, ſaliter, vel ſaltem in illis caſibus, quorum ple-
,, rique ſunt, in quibus pœnitens non poteſt da-
,, re formalem & expreſſam licentiam, poteſt
,, ſalvo ſigillo fieri à quovis denuntiatio & te-
,, ſtificatio de revelatione cujuſvis peccati in
,, ſpecie, uti & à judice inquiſitio, condemna-
,, tio, & executio, à Confeſſario Reo propria
,, confeſſio.

l Tertia itaque ratio, eaque fundamenta-
,, lis eſt hæc: Chriſtus eam dedit Eccleſiæ non
,, tantùm in foro interno, ſed etiam in externo
,, poteſtatem, quæ eſt in utroque foro ad Eccle-
,, ſiam gubernandam neceſſaria, juxta illud
,, Matth. 16. *Tibi dabo claves Regni Cælorum*, at-
,, qui ad gubernandam Eccleſiam eſt ſummè ne-
,, ceſſaria poteſtas, ut publica delicta bono pu-
,, blico totius Eccleſiæ, & bono privato ſingulo-
,, rum fidelium graviſſimè damnoſa, Religioni,
,, & reverentiæ, ſanctitatique Sacramentorum
,, contraria, uti eſt revelatio, ſeu fractio ſigilli,
,, poſſint in foro etiam externo cognoſci, puni-
,, ri, eradicari, impediri &c. in quantum id pro
,, Religione & Sacramentorum reverentia re-
,, quiritur, & quidem abſolutè, & non tantùm
,, dependenter ab arbitrio etiam irrationabili
,, unius alicujus tantùm privati hominis, quia
,, alioqui Eccleſiæ, ejúſque gubernationi exter-
,, næ non eſſet ſatis à Deo proviſum, ergo Chri-
,, ſtus hanc poteſtatem dedit Eccleſiæ, atque ita
,, obligationem ſigilli Sacramentalis inſtituit,
,, ut ſine ullo alio conſenſu ipſius pœnitentis
,, poſſit ſalvo ſigillo libere procedi denuntian-
,, do, inquirendo, teſtificando, fatendo, da-
,, mnando, & exequendo contra Reum in ordi-
,, dine ad ipſum ſigillum meliùs obſervandum,
,, ejúſque obligationem ſalvam, ſartam, tectám-
,, que retinendam.

Confirmatur hæc ſententia primò ex eo, ,, m
quòd videatur hucuſque ſemper fuiſſe ab Ec- ,,
cleſia, & Eccleſiaſtico Magiſtratu in praxi ob- ,,
ſervata. Cùm enim caſus fracti ſigilli non ſit ,,
metaphyſicus, & ſæpius prô dolor! jam con- ,,
tigerit, Eccleſiaſticus quoque Magiſtratus con- ,,
tra Reos proceſſerit inquirendo, teſtes audien- ,,
do &c. neque per ullam difficultatem à con- ,,
traria ſententia motam retardatus fuerit, aut ,,
de formali, & expreſſa pœnitentis licentia ,,
multùm ſolicitum fuiſſe ex ullo indicio pateat, ,,
cùm de ejuſmodi difficultatibus nullus autho- ,,
rum, qui utique conſulti fuiſſent à judicibus, ,,
unquam meminerit, ſufficienter ſanè, & rectè ,,
colligitur Magiſtratum Eccleſiaſticum judi- ,,
câſſe ſibi à Chriſto conceſſam eſſe poteſtatem ,,
etiam independenter ab ullo conſenſu pœni- ,,
tentis procedendi contra violatores ſigilli in ,,
ordine ad ipſam ſigilli obligationem meliùs ,,
ſervandam, & implendam. ,,

Confirmatur 2. Quòd DD. de hoc ipſo ca- ,, n
ſu ſcripſerint expreſſè, neque tamen in pro- ,,
ceſſu ullam difficultatem adverterint. Specu- ,,
lator *Lib. 2. Part. 1.* Rubr. *De Probation. num.* ,,
24. ita loquitur: *Sed cum Preſbyter revelans* ,,
peccatum ſibi in Confeſſione dictum, puniendus ,,
ſit graviter, Cap. Omnis utriuſque. De Pœnit. ,,
& remiſſ. Quæritur qualiter probetur contra Sa- ,,
cerdotem? Reſp. probabitur, quod hoc ipſe coram ,,
pluribus dixit, quamvis extra judicium. Cap. Si ,,
conſtiterit. *De Accuſat.* Cap. Quàm ſit. *De* ,,
Exceſſ. Prælat. Qui utique anguem, ſi hic in ,,
herba latuiſſet, advertiſſet, & in publicum pro- ,,
duxiſſet. ,,

Confirmari poteſt fortè 3. ſuppoſitis prædi- ,, o
ctis fundamentis, quòd Magiſtratus etiam in ,,
hoc caſu ſubditi conſenſum, & voluntatem ,,
quam dare tenetur, ſed irrationabiliter recu- ,,
ſat dare, poſſit pro ſua poteſtate ſupplere, ſi- ,,
cut poteſt in relaxandis juramentis etiam Ma- ,,
giſtratus Laicus, & videtur fieri ab Eccleſia in ,,
contrahendis Matrimoniis ſub conditione ,,
turpi, Matrimonio tamen, quoad ſubſtan- ,,
tiam non contrariâ, Cap. *fin. De Condition.* ,,
Appoſ. ſed fuſiùs hoc non explico. ,,

Ex his omnibus habent contraria facilem ,,
ſolutionem. Ille enim frangit ſigillum, qui ,,
ex notitia ex Confeſſione mediatè vel imme- ,,
diatè accepta etiam indirectè tantùm dicit ali- ,,
quid, unde innoteſcere aliquo modo poteſt ,,
peccatum, ſi dicit, vel agit aliquid in ordine ,,
ad ipſum ſigillum meliùs ſervandum, nego: ,,
ſi ad aliquid aliud, concedo. Plus non evin- ,,
cit argumentum. Ad confirmationem con- ,,
cedo antecedens, nego conſequentiam. Di- ,,
ſparitas conſtat ex dictis, quia obligatio ſigil- ,,
li non eſt ſibi ipſi contraria. Quod autem ,,
Noctinot ex Diana ſcribit, ſigillum non ,,
poſſe aperiri, *etiamſi tota fides Chriſtiana pe-* ,,

 riret,

Digitized by Google

„ *riret*, eſt inſulſum, & implicatorium. Nam
„ ſi tota fides periret, periret & Sacramentum
„ Pœnitentiæ, ergo & ſigillum Sacramentale,
„ ergo juxta Noctinot vi ſigilli Sacramentalis
„ non liceret revelare peccatum Sacramenta-
„ liter confeſſum, etiamſi ſigillum non eſſet, nec
„ ulla ejus obligatio. Quid autem implican-
„ tius?

p Ita ſuam ſententiam ſtabilit, ita ad meæ opinionis fundamentum *n.* 186. propoſitum, & ſequentibus explicatum reſpondet ille Theologo-Canoniſta. Eodem quoque modo diſtinguit illud meum fundamentum alter è duobus Theologis, neuter autem ullum ſcriptorem nominat (& certè erit me felicior, qui repererit) ſibi expreſſè ſuffragantem, nec ſolùm eodem modo diſtinguit hic, ſed admodum fortiter illam contra me rationem urget, quòd videlicet non ſit credibile, fuiſſe à Chriſto inductam talem obligationem, ex qua ſequatur potiùs illius ſigilli violatio, quàm Religioſa obſervatio, ſi enim nequit inquiri ſine conſenſu pœnitentis expreſſè, & tam circumſpectè, & ſcrupuloſè, quàm ipſe indico, prærequiſito, fiet, ut nefarii, (præſertim qui capitali odio proſequuntur hunc, aut illum ſuum olim pœnitentem, nunc autem ſepultum,) Confeſſarii diffament liberè illos, utpote gnari non poſſe in ſe inſtitui efficacem inquiſitionem, conſequenter nec pœnam decerni. Et quia leges ſtatuuntur cum reſpectu ad circumſtantias communes, non autem ad rariſſimas, & quaſi metaphyſicas; eſt autem ex una parte certum, quòd Sacri Canones permittant gliſcente fama revelati ſigilli inquiſitionem, & examen, ex altera parte, quando fama vulgat à Cajo eſſe violatum ſigillum, communiſſimè additur reſpectu cujus & perſonæ, & peccati temeratum ſit illud ſecretum; videntur ſanè Sacri Canones, & ipſe Chriſtus Dominus facere judici poteſtatem, ut, ſi nequeat pœnitentis infamati conſenſus obtineri ad auſpicandam inquiſitionem eo modo, qui neceſſarius ſit ad convincendum Confeſſarium, valeat judex illum *modum propria authoritate uſurpare.*

q Ita illi DD. nervoſiùs ſanè, quàm ullus ante ipſos. Et quamvis tam nervoſè, nihilominus tum in eorundem gratiam, tum ut iis, qui poſt me hoc argumentum copioſiùs diſcutient, dem occaſionem occurrendi aliis difficultatibus impugnantibus doctrinam hactenus in noſtris ſcholis communiſſimam, receptiſſimam, feram aliquas ſuppetias impugnatoribus illis, producam duo generalia, unum ſpeciale Juris principia facientia non minorem difficultatem.

r Primum principium eſt hoc: Quod ob gratiam alicujus conceditur, non eſt in ejus diſpendium retorquendum. *Reg.* 16. *in* 6. Etenim adjuvari nos, non decipi beneficio oportet. *L. In commodato.* §. *Sicut. ff. Commodati.* Quæ Pauli J. C. ſententia optimè convenit Regulæ à me huc adductæ; ſi enim hæc, quæ pro nobis, & in gratiam noſtram introducta, inventáque ſunt, quibuſdam caſibus in læſionem noſtram retorqueantur, utique hoc beneficio univerſim decipiemur, quemadmodum loquitur, & illa duo Juris Canonici, Civiliſque effata corroborat doctiſſimus Petrus Peckius Commentario in cit. *Cap. Quod ob gratiam*; atqui ex una parte certum eſt, Legem Chriſti de ſecreto Sacramentali eſſe in favorem confitentis ſancitam, ut videlicet eſſent Chriſtiani certiores de ſummo ſilentio; ex altera autē parte hæc certitudo plurimū minuetur, ſi non liceat Judici inſtituere in caſu publicę diffamationis inquiſitionem liberiorem, liberalioréque modo, quàm videantur permittere Doctores à me ipſo nominati, inferiúſque nominandi pro Religioſa, ſcrupuloſáque inquiſitione. Probatur aſſumptum. Etenim: *Oderunt peccare mali formidine pœnæ*, & quidem hac ſolâ. Quot autem perverſiſſimos Confeſſarios tulerunt hactenus ſæcula Chriſtiana? Atque inter hos illum.

Conſceleratiſſimum Sacerdotem Maſſilienſem.

QVi *ſemel, atque iterum Patri Petro Cotono*, ut eſt in ejus Vitæ. Lib. 1. cap. 15. *objectus*, s
nec opinanti, tam tetro, & monſtroſo vultu, ut inferno ſpectro ſimilior, quàm homini videretur. Paucis poſt Annis reus apud judices factus, Confeſſúſque eſt, ſe Virginum, Matronarúmque animis impurum ſui inter Sacramentum Pœnitentiæ amorem magicis afflatibus inſpiraſſe, eáque arte multis vitium attuliſſe. Sententiâ Iudicum vindicibus flammis vivus eſt addictus.

Profectò ſi de malo homine eſt ſemper malum præſumendum juxta Farinac. *Praxi Criminali, p.* 3. *q.* 81. *n.* 27. debebit de ſummè malis ſummum malum, opportunum ad ſatisfaciendum ſummæ curioſitati talium mulierum præſumi. At verò tam nefarios, ſimul & nefandos homines nihil admodum abſterrebit à ſecreto Sacramentali pandendo & prodendo ſuis fœdiſſimis amaſiis, ſicut & ſcelerum deteſtabilium ſociis, ſeu Collegis, niſi metus graviſſimæ pœnæ, cadet autem metus, cadente licentiâ liberioris inquiſitionis. Inducta ad augmentum non debent parere diminutionem Doctores ex *L. Legata inutiliter, ff. De Legat.*

Alterum principium generale eſt hoc: Cui conceditur unum, conceduntur omnia ad illud unum neceſſaria. Barboſ. *Axiom.* 56. t

n.

Digitized by Google

n. 2. & ſingulariter in materia favorabili, ut eſt Lex lata pro ſecreto Sacramentali. Idem *Ibid.* in unius enim talis conceſſione veniunt ea omnia, quæ faciliorem, & commodiorem executionem actûs præbent. Baldus, Aleiatus, Menoch. *Conſil.* 14. *n.* 8. teſtans omnes Doctores ita ſentire. Subſumptum relinquo lectori. At his duobus generaliſſimis principiis addo hoc ſpeciale, & directè judicem ſpectans, quòd videlicet, qui dat juriſdictionem, det omnia neceſſaria ad eam expediendam. Omnes DD. ex *Leg.* 2. *ff. De Iuriſdiction. omn. jud.* atqui videtur rationibus ſuprà productis ſatis, ſupérque probari, non poſſe communiter à judice expediri juriſdictionem, ſi ejus poteſtas conſtringatur tam arctis terminis, quàm ego ſecutus verba tot, támque gravium Doctorum ſtatui ſub initium hujus controverſiæ.

u Nihilominus tamen arbitror, eſſe mihi perſiſtendum in mea theſi, adeóque in illa propoſitione, quam ex non ſapiente minùs quàm erudito Martino Navarro ſtatui *n.* 186. & quam P. Suarez ibidem relatus *ſect.* 1. *n.* 2. appellat *traditionem Eccleſiæ*, atque ego firmavi, declaraviq; fultus authoritate tot Doctorum Theologiæ, ac Juris prudentiæ, intérque hos duorum, qui deſignati à me ſuprà *n.* 219. abhinc ſeptennium legerunt expenderúntq; meo rogatu omnia illa, contra quæ producuntur rationes & momenta in hac altera Appendice, ubi placet repræſentare nomina permultorum Doctorum expreſſè ſcribentium in *nullo* caſu fas eſſe (citra expreſſam permiſſionem pœnitentis) peccatum in Confeſſione detectum revelare, aut de illo loqui. Sunt autem hi S. Thomas in ſupplemento *q.* 11. *a.* 1. ubi expreſſè quærit: Utrùm in *quolibet* caſu teneatur Sacerdos celare peccata, quæ ſub ſigillo Confeſſionis novit? Ita autem reſpondet ad hanc quæſtionem, ut clarum ſit, nullum ab eo caſum admitti, in quo non teneatur celare, excepto caſu, quo permittit pœnitens, ut addit *art.* 4. adferens *in Corp.* rationem evidenter excludentem omnem alium caſum. Scotus *in* 4. *diſt.* 21. negans propter detrimentum *quodcunque* detegi debere hoc ſecretum. P. Suarez ſecutus S. Thomam *De Pœnit. diſp.* 33. *ſect.* 1. *n.* 2. ſic ſcribit: *Certum*, NB, *eſt obligationem hujus præcepti* (de ſecreto ſervando) *tantam eſſe, ut in nullo caſu, & propter nullum finem, & pro tuenda tota Republica ab ingenti malo temporali aut ſpirituali violare illud liceat. Ita omnes contra unum Altiſiodorenſem &c.* Eodem ſenſu ſcripſit Pater Gregorius de Valent. *De Pœnitent. diſp.* 7. *punct.* 4. Communis eſt *omnium* ſententia, *unicum* tantùm eſſe caſum, in quo revelare Confeſſionem liceat, & ille eſt, cùm pœnitens ſponte, vel juſta ex cauſa rogatus facit poteſtatem Confeſſario. Ita etiam de *unico* caſu loquuntur P. Laymannus *Lib.* 5. *Tract.* 6. *cap.* 14. *n.* 2. P. Coninck *diſp.* 9. *dub.* 1. P. Gaſpar Hurtad. *diſp. De Pœnit. diffic.* 12. addens poſt Suarez eſſe hanc perpetuam traditionem Eccleſiæ. P. Rhodes *diſp.* 8. *De Pœnit. ſect.* 6. *n.* 1. P. Tannerus *diſp.* 6. *quæſt.* 9. *dub.* 6. negans ullum caſum. P. Filliuc. *Tract.* 7. *cap.* 1. *num.* 316. etiam negans. Recentiſſimus Boſſus *De Pœnit. diſp.* 8. *ſect.* 6. dicens *in nullo omnino* caſu. Beia *Caſu* 11. *num.* 7. *p.* 3. ſcribens eſſe *certiſſimum*, & *nulli*, NB, *dubium* etiamſi totius orbis, ſalus penderet à revelatione. Liamas *Part.* 2. *cap.* 4. §. 2. ſcribens: *nullus datur, neque dabilis eſt caſus, in quo &c.* Stephanus à S. Paulo loquens de *quocunque*: VVigers *quæſt.* 10. *n.* 1. loquens etiam de *omni* caſu, ut nihil dicam de Diana, cujus verba retuli ſuprà *lit. c.*

x Sed nemo nervoſiùs, ac diſtinctiùs aperuit mentem circa hanc doctrinam, quàm R. P. Martinus de Eſparza (dum hæc ſcribo Rector Sacræ Pœnitentiariæ ad S. Petrum) *Tom.* 2. ſui doctiſſimi curſûs Theologici *Lib.* 10. *q.* 34. *art.* 4. ſic loquens: *Certum eſt, pro nullo prorſus eventu, nulliuſque boni acquirendi, aut mali vitandi cauſâ utcunque utrumvis magnum eſſe, ac latè patere contingat, licere unquam Confeſſario, ut revelet cuiquam ullo modo, vel etiam inſinuativè tantùm ullum peccatum notum per ſolam Confeſſionem Sacramentalem, ſeu quatenus notum per eandem, niſi pœnitens ſponte conſentiat. Ita docet unanimis, & indubitatus Theologorum omnium conſenſus ex perpetua Eccleſiæ traditione, & colligitur ex Canon. Sacerdos &c.* Omitto plures alios Theologos expreſſè excludentes *omnem* Caſum.

y Omnem quoque caſum extra pœnitentis licentiam expreſſam excludunt plures Juriſtæ, ut ſingulariter Ignatius Lopez, qui *in Pract. Crimin.* non ſolùm ſcribit verſ. *Sunt etiam: Nullus favor, quantumvis publicus conſiderari poteſt, ut tanti Sacramenti ſigillum frangatur*, ſed etiam verſ. *Unicus*, ait, *nullum* caſum excogitari poſſe, quo abſque permiſſione pœnitentis liceat revelare ſecretum. Quo etiam ſenſu loquitur Covarr. *Epit. in* 4. *Decretal.* 2. *Part. cap.* 8. §. 12. *num.* 10. & Barboſa *in cap. Omnis utriuſque. De Pœnit. & remiſſ.* loquens de *omni* incommodo vitando. Conſentit quoque Maſcard. *De Probat. Vol.* 1. *Concluſ.* 377. *n.* 5. probans etiam authoritate *cit. cap. Omnis utriuſque* utentis dictione: *Omnino*, per hanc enim dictionem prohiberi *omnem omnino* revelationem, ergo prohibetur & illa, quæ fit ob allegatum bonum Sacramenti.

z Farinacius quoque in *Pract. Crimin. Lib.* 1. *Tit.* 5. *q.* 51. *n.* 100. poſt Richard. & Scotum excludit *omnem* caſum, ſubdens cum aliis Juriſtis, ne quidem à Papa poſſe compelli Confeſſarium ad manifeſtationem. Eſt autem prorſus incredibile, quòd non ſaltem unus, aut alter ex tot Theologis, & Jureconſultis

Digitized by Google

fuiſſent excepturi illum caſum, de quo nos hic diſſerimus, ſi judicâſſent eſſe exceptum, quandoquidem ex una parte eſt is caſus tam frequens, ex altera ſingulariter Jureconſulti ſunt accuratiſſimi in limitationibus, exceptionibúſq; communium doctrinarum etiam minimè dubiis, quantò magis, quando exceptio eſt, vel eſſe poteſt prudenter controverſa?

aa Addo autem quaſi per parentheſin, nequaquam eſſe probabile id, quod multi Jureconſulti, quos refert Gabrielius communium *Concluſ. Lib.7. Concluſ. ult. n.20.* & inter quos eſt Innocent. & Abbas, illóſque ſequens Farinacius *loc. cit. n.* 105. ſcribunt, videlicet permiſſam eſſe Sacerdoti revelationem, quando pœnitens eſt faſſus propoſitum patrandi crimen valde noxium aliis, & tamen non vult, etſi monitus à Confeſſario, deſiſtere, rectè enim fatetur ipſemet Farinacius, hanc doctrinam adverſari Sancto Thomæ, & à S. Antonino appellari *falſam*. Et verò, quia recta deciſio ejuſmodi Caſuum pendet fundamentaliter, & eſſentialiter potiùs à vero intellectu Evangelii, Confeſſionem, & ſigillum imperantis, quàm Sacrorum Canonum, idcirco ſtandum & reſolutionibus Theologorum potiùs, quàm Juriſtarum, ut agnoſcit etiam Farinacius, ita loquens: ***In hoc puncto*** (de obligatione ſigilli Sacramentalis) ***ſicuti in omnibus aliis ſimilibus dubitationibus humillimè me ſubmitto Theologorum determinationibus loc. cit. n.*** 100. & merito quidem, eſt quippe hæc propria Theologorum ſeges. Battandier in praxi *Cauſar. Crimin. Regul.* 160. *n.*4.

bb Hiſce in confirmationem communis doctrinæ productis reſpondeo ad rationes in contrarium propoſitas.

Ad primam deſcriptam ſuprà *lit. d.* certum eſt, Chriſtum Dominum potuiſſe id ipſum ſtatuere, quod ibidem negatur fuiſſe ſtatutum; atqui ex una parte non minùs certum eſt, ſi Chriſtus id ſtatuiſſet, nullum Chriſtianum dicturum fuiſſe, id eſſe abſurdum: ex altera parte habemus tam traditionem Eccleſiæ, (ut teſtantur JC, PP. Suarez, Hurtadus, Eſparza,) quàm conſenſum Doctorum, quòd ita ſtatuerit ipſe Chriſtus, non autem ſola Eccleſia. Et nónne fieri poteſt, ut ſalus integri Regni pendeat à puellæ conſenſu in matrimonium cum Summo Principe, quem irrationabiliſſimè deteſtatur illa puella? Quis autem dicet, ſi illi invitæ copuletur Princeps, Matrimonium fore validum?

cc Dicere autem, quòd aut quilibet, cujus peccatum revelatum eſt, ſit re ipſa, aut eſſe debeat contentiſſimus, ut inſtituatur talis proceſſus, quemadmodum aſſeritur ſuprà *lit. k,* nolim ego. Non primum, ſiquidem ex una parte fieri poteſt, ut peccatum, quod eſt revelatum, revera nullum probrum, aut nullum aliud incommodum gignat pœnitenti: ex altera ſit pœnitens onerandus odio magno, non abſque metu ſecuturæ ultionis, ſi ipſe ſit cauſa ſupplicii de Confeſſario, fortè ſuo, aut propinquo, aut benefactore ſumpti. Non igitur poteſt præſumi, quod talis ſit reipſa contentus, ut citetur puniatúrque ſacrilegus violator. Quæ etiam ratio probat, nequaquam teneri quemvis conſentire in talem proceſſum, ea etiam de cauſa, quòd multi maline, & meritò malint pauculis (ut quando revelatio eſt facta in parvi pagi domo inter pauculos, aut pocula) & extrajudicialiter innoteſcere hoc, aut illud ſuum peccatum, quàm plurimis, & in judicio, cum certo periculo, quòd ſui peccati recordatio ſit futura longè diuturnior, quàm ſi res tota fuiſſet diſſimulata. Et verò teneri pœnitentem aut deferre hanc revelationem ad judicem, aut conſentire, ut hic inſtituat proceſſum non attento ullo ſuo incommodo, repugnat communi doctrinæ de obligatione correctionis fraternæ, aut judicialis, quam tradunt Scribentes *in 2.2. S. Thom. quæſt.* 33. Certè ſi Confeſſarius eſt propinquitate junctus pœnitenti, ſupplicium probroſum de ille ſumendum redundabit etiam in probrum propinquorum, an nihilominus obligabitur pœnitens ad delationem judicialem, aut ad præbendum conſenſum? nullus ſanè Theologus dicet.

dd Ad alterum argumentum relatum *lit. e. & f.* reſpondeo, ſicut ad primum, quòd videlicet ea ipſa incommoda ſecutura fuiſſent, ſi Chriſtus etiam in his circumſtantiis vetuiſſet (& vetare potuiſſe, nullus Chriſticola negabit) ejuſmodi proceſſum.

ee Ad rationem fundamentalem productam *lit. i.* Reſpondeo ſimiliter, neminem è fidelium cœtu fuiſſe ita locuturum, ſi ſupremus Menotheta Chriſtus tam clarè ſanxiſſet ejuſmodi præceptum, ac ſanxit illud: ***Quæcunque alligaveritis in terris, erunt & alligata in cælis.*** Equidem certum eſt ſumma mala in totam Eccleſiam poſſe derivari ex eo, quòd ne quidem generale Concilium poſſit vel punire, vel exauctorare Summum Pontificem, quantumvis ſummè ſcandaloſum, imò hæreticum, & tamen talium Pontificum judicium fuit Deo hactenus relictum. Cardinal. Bellarminus *Lib. 2.* ff *De Concil. cap.* 18. Sanè longè majus malum ex ejuſmodi impunitate dimanare poteſt in Eccleſiam, quàm ex impunitate Sacerdotum, de quibus ſermo, ſingulariter etiam ea de cauſa, quòd P. Suarez *Tom.4. in 3. Part. diſp. 33. ſect. 4. in fine.* Sapienter hanc in rem ita ſcribat, & tacitè occurrat propoſito argumento: ***Dices: Ergo quando res deveniet ad publicam notitiam omnium,***

adhuc

Digitized by Google

adhuc omnes tenebuntur ſub ſigillo, quod eſt moraliter impoſſibile. Reſpondetur *per ſe loquendo ita eſſe, ſi revera tota notitia in ſola Confeſſione fundetur, tamen ex accidenti excuſari poſſunt homines, vel quia in tanta multitudine non poteſt omnibus hoc conſtare, vel certè quia illa occaſione res fatefacta eſt aliis modis, & comparata aliâ notitiâ, ceſſat ſigillum.* Providebit igitur Deus, ut ex uſu noſtræ ſententiæ non exoriantur tanta mala.

gg Doctrina, quam defendo, notiſſima & fuit, & eſt omnibus Confeſſariis, etiam improbis, & tamen fortè nec unicus repertus, qui idcirco liberiùs effuderit credita ſibi in foro pœnitentiali. Argumentatio à præteritis ad futura habet optimum fundamentum in Cap. *Scribam. De præſumpt.* ut agnoſcunt Juris Coryphæi relati à Barboſa.

hh Ad primam confirmationem reſpondeo, ſi praxis illius opinionis fuiſſet hactenus paſſim uſurpata, meminiſſent utique Menochius, Lopez, Farinacius, Caballus, Maſcardus, Covarr. Navarrus, alii, quos unà cum hîc nominatis conſului locis ſuprà citatis. At nihil ii meminêre, nec fuiſſent Lopez, Covarruvias, Farinacius, Barboſa, Maſcardus ita locuti, ut induximus loquentes.

ii Ad alteram confirmationem dico, me quidem in meo Speculatoris exemplari Edit. Baſil. Anno 1574. nihil ſub Titulo. *De Probat.* ejuſmodi reperire de doctiſſimo Speculatore, attamen habere integram fidem alleganti illum. Nihilominus perſiſto in ſententia, quandoquidem ſicut nequit ex ejuſdem Speculatoris generali, & non modificata reſolutione inferri, quòd non requiſiverit ipſe duos teſtes, ſed fuerit uno contentus, ita nequit inferri, quòd non exegerit conſenſum pœnitentis.

kk Ad ſolutionem productam *lit. o.* replico, illam diſtinctionem eſſe omnino novam, & proinde non poſſe à me in argumento tanti momenti illi ſubſcribi.

Ad corroborationem deſcriptam *lit. p.* Reſpondeo, illam violationem ſigilli, & ſui ipſius deſtructionem, quæ ſcribitur ſequi ex noſtra doctrina, ſequi ſolùm per accidens, nihil autem novi eſt dicere, ſeu in Phyſicis, ſeu in Moralibus, illa ipſa, quæ per ſe ordinata ſunt ad conſervationem, revera cedere per accidens, & ſimul neceſſariò in deſtructionem, ut liquet vel ex concoctione ciborum inſtituta ad individui conſervationem, attamen ipſorummet ciborum reactione in ſtomachum abbreviatur vita, ſicut & ignis ſe ipſum perdit, dum totam materiam ad ſui propagationem abſumit. Adde, quòd illa ſigilli quaſi debilitatio compenſetur omnimoda certitudine, quòd nullo, planè nullo caſu, & ob nullum imaginabile bonum permittatur illa violatio. Ex moralibus non adfero exemplum quia nolo actum agere.

Et quamvis probabilitas ſpeculativa tribui ll poſſet argumentis in medium productis, quatenus probare contendunt, fas eſſe examinare juridicè teſtes famæ, vel etiam ipſiuſmet immediatè auditionis ſacrilegæ revelationis, ut tamē adigatur Confeſſarius ad fatendū ſe omnino fregiſſe ſigillū, nemo puto Doctorum meorum permittet. Equidem non permittent aut Navarrus, cujus verba deſcripſi ſuprà *n.* 186. aut quos ſuprà *lit. u.* retuli excludentes omnem caſum, quo ſit permiſſa illa revelatio; & quia hactenus nullam, planè nullam tradidi doctrinam, quam opinarer adverſari communi omnium eruditorum ſenſui, ideo non poſſum acquieſcere opinioni contrariæ.

Ad Axiomata, quæ ipſe ego ſuperiùs *lit. q.* mm protuli in favorem illius cordati Canoniſtæ, reſpondeo, & quemvis poſſe rei ſuæ modum ponere, & voluntatem ubique dominari. *L. In conditionibus. ff. De Condit. & Demonſtr.* Conſenſus totius Chriſtianitatis demonſtrat ſupremum Monotheram Chriſtum illis pronuntiatis, etſi ipſo ferè lumine naturæ notis, appoſuiſſe reſtrictionem illam, quam indicant hactenus à me producta in medium.

Quòd ſi pœnitens permittat inquiſitionem, nn utique citabitur reus, producentur duo conteſtes (Diana *cit. Part.* 5. *Tract.* 11. *Reſol.* 52. cenſet poſt Suarez, quem non citat, quandoque ſufficere propter naturam delicti non ſoliti patrari coram duobus, etſi tempore & loco differentes ſint illi teſtes, ſed de hoc caſu non loquimur) omni exceptione majores, qui interfuerint concioni, aut colloquio, in quo facta eſt revelatio, contra quos ſi nihil poſſit excipere Confeſſarius, admovebitur torturæ, ut fieri ſolet in Germania etiam reſpectu Reorum convictorum teſtimonio idoneorum teſtium, at Mediolani, in Gallia, & aliis quibuſdam locis, ubi habetur major ratio juris, quàm conſuetudinis inductæ ab ineruditis, ſeu *fatuis* (ut alii atque alii loquuntur apud Jul. Clarum Recept. Sententiar. *Lib.* 5. ſeu *Pract. Crimin. quæſt.* 64.) judicibus, profertur in eum ſententia definitiva, etiam adverſus negantem.

Eſt enim adverſus nonnullos haud ſatis peritos notandum, eſſe duplex genus probationis ſufficiens etiam ad capitalem (ſi delictum talem mereatur) ſententiam, videlicet, vel Confeſſionem ſpontaneam, vel teſtes neceſſariò, vel præſumptivè, præſumptione Juris concludentes. Caballus *Reſol. Criminal. Caſ.* 288. *n.* 2. duo autem omni exceptione majores teſtes concludunt neceſſariò, ut liquet ex ipſa ſcriptura novi æquè, ac antiqui teſtamenti, ita ut quando quis eſt convictus idoneis teſtibus, nulla circa ejus condemnationem cadat dubitatio. Caballus *loc. cit.* ex communi, videlicet ſive confiteatur, ſive pernegет.

Qqq 3 Sed

Digitized by Google

pp Sed ecce, cùm jam conſcripſiſſem ea, quæ de illicita (ſine conſenſu pœnitentis) inquiſitione, criminalíque proceſſu contra ſacrilegum Confeſſarium produxi, accipio Mediolano Reſcriptum, confirmantis illam ipſam meam opinionem. Accepi autem illud reſcriptum hac occaſione. Reverendiſſimus & Illuſtriſſimus D. Odoardus de Principibus Cibo, Nuntius Apoſtolicus ad Helvetios, qui dignatur aliquando ſuis oculis meos libros, lectam in hoc libro illam ipſam quæſtionem, quam propoſui *n.* 181. ſcripſit (edoctus me percupidum eſſe cognoſcendæ veritatis) Mediolanum ad Reverendiſſimum D. Archiepiſcopalis Curiæ Vicarium in criminalibus, qui & reſpondit his formalibus ad caſum mihi tranſmiſſum in his terminis, videlicet:

qq An quando fama ſpargit aliquem Confeſſarium de ſuo quodam certo pœnitente Cajo v.g. evulgâſſe quædam gravia crimina, quæ non niſi à Confeſſione ipſius potuit reſcire, liceat judici competenti prædicti illius Confeſſarii inſtituere inquiſitionem ſpecialem ſuper ea re, & examinare teſtes tum ipſius famæ, tum ipſius immediatè revelationis ſacrilegæ, ſeu quibus ipſe Confeſſarius revelâſſe dicitur Confeſſionis ſecretum, & quomodo in præſenti caſu debeat judicium inſtitui?

rr *REſpondeo ſi Cajus pœnitens non conqueritur, nec querelam porrigit, Iudex Eccleſiaſticus non poteſt, nec debet ex officio contra Confeſſarium procedere, quia agitur de delicto privato, & eſſet in præjudicium Caji pœnitentis conſtituendo ipſum Reum de tali delicto, quod poſſet conſtanter negare. Si verò conqueritur, & ſuper hoc querelam porrigit, Iudex Eccleſiaſticus, non ſolum poteſt, imò tenetur procedere.*

ss *Et primò debet ex depoſitione teſtium conſtare ſuccere, Cajum confeſſum fuiſſe Sacramentaliter peccata ſua Confeſſario revelatori. Secundò ex depoſitione teſtium acquirere probationem, famam de ſumpto delicto habuiſſe originem poſt prædictam Confeſſionem, & à Confeſſario, de quo &c.*

Quibus habitis, vel habetur Confeſſarius in fortiis, & tunc debet conſtitui ſuper prætenſo delicto, & præcipuè interrogari: An de tali delicto locutus fuerit, *& ſi fatetur, debet interrogari, quomodo ſcivit, & ſi de illius ſcientia dat authorem, & probat, tunc de violatione ſigilli Confeſſionis non poteſt puniri, quia hoc modo apparet uſum fuiſſe ſcientiâ non Sacramentali, licèt etiam idem ſciverit in Confeſſione.*

Si verò non dat authorem, tunc oritur indicium indubitatum, ipſum violâſſe ſigillum Confeſſionis, & tanquam ſacrilegum eſſe puniendum. Si negat tale delictum publicâſſe, tunc ei danda eſt defenſio cum termino, quo elapſo, & contra teſtes exceptiones relevantes non deduxerit, eſſe torquendum pro habenda ulteriori veritate. Et tunc ſi ſuſtinet, purgavit indicia contra ipſum exiſtentia ex depoſitione teſtium, & eſſet dimittendus. Si verò in tortura fatetur, & poſt torturam ratificat ea, quæ in tortura depoſuit, eſſet puniendus tanquam ſacrilegus, ut ſuprà.

Si non eſſet in fortiis, completo ſumpto proceſſu informativo eidem Confeſſario tranſmittendum eſt monitorium cum termino ad comparendum, & ſe exculpandum à crimine, de quo: ſub pœna illius Confeſſionis, & triremium, vel elapſo termino præfixo, & ipſo non comparente habetur pro confeſſo, & poteſt condemnari in pœnam delicti. tt

Ita ille D. Vicarius, apertè negans eſſe quidquam, niſi cum pœnitentis conſenſu faciendum. Utitur quidem aliâ (eam non examino) ratione, quàm ego, at convenit in ſubſtantia, inſuper dans occaſionem inferendi, ejus reſponſo & motivo probari, ne quidem eſſe tunc licitum proceſſum, quando pœnitens jam fatis conceſſit; ſiquidem adeò certum eſt, mortuos, etſi fortè in hæreſi extinctos, retinere jus famæ reſpectu criminum occultorum, ut Cardinalis de Lugo alibi lectus à me damnet peccati adverſus juſtitiam illum, qui diabolum per contemptum appellat *ſtupidum*. Addo etiam in gratiam Germanorum, ignorantium (ut occaſione hujus ipſius reſcripti didici) quid Archiepiſcopalis Vicarius intelligat vocabulo *fortiis*? Eo apud Gallos atque Italos (habent hę duæ gentes innumera ſeu ſemilatina, ſeu alia omnino communia nomina, verba, adverbia, præpoſitiones &c.) deſignari carcerem, ſeu turrim, gravium ſcelerum Reis pro cuſtodia deſignatam. uu xx

Addo pro complemento doctrinæ, referri ex ipſomet S. Gregorio Magno hunc Canonem: *Sacerdos ante omnia caveat, ne de his, qui ei confitentur, peccata alicui recitet. Nam ſi hoc fecerit, deponatur, & omnibus diebus vitæ ſuæ ignominioſus peregrinando pergat.* Cap. *Sacerdos. De Pœnit. diſt.* 1. Poſtmodum autem Innocentius III. relatus in Cap. *Omnis utriuſque. De Pœnit.* ita ſanxit: *Qui peccatum in pœnitentiali judicio ſibi detectum præſumpſerit revelare, non ſolùm à Sacerdotali officio deponendum decernimus, verùm etiam ad agendam perpetuam pœnitentiam, in arctum Monaſterium detrudendum.* In quod cap. ſcribens Barboſa dicit: pœnam perpetuæ peregrinationis ſtatutam à S. Gregor. commutatam eſſe in hanc clauſuram perpetuam. At quis Abbas, aliúſve Superior Religioſus ſuſcipiet talem hoſpitem? Exempti negabunt poſſe ſibi ab Epiſcopo injungi hoc onus, id ipſum, ſed alia ex cauſa dicent multi ex non exemptis. Et quis hanc garrulam pi- yy

cam

eam alet? Nullo jure Monaſterium, ergo Epiſcopus ipſe, quando erunt exhauſtæ facultates captivi. Sine dubio autem graviter delinqueret Epiſcopus, ſi ad fugiendos illos ſumptus mulctâ pecuniariâ ſuo fiſco addicendâ plecteret notoriè Reum tanti delicti, præſertim ſi revelatio facta fuiſſet cum rubore & infamia pœnitentis. Vide, quæ hanc in rem ex P. Raynaudo ſcripſi de ſeveriſſimo judicio Curiæ Toloſanæ ſuprà *n.*197. imitando tamen omnibus judicibus in pari cauſa.

Appendicis longæ, Appendix brevis.

22 Conſtitueram equidem tandem colophonem imponere tam prolixæ diſceptationi de licito, aut illicito examine in caſu revelatæ Confeſſionis, at nequeo facere, quin proferam in publicum reſponſum, quod dedit alius ab illis ſex, quorum mentionem feci in *præced.* §§. ſeu *lit.a.* fortè erit, qui cognito, vivere quatuor Profeſſores Theologiæ, atque Sacrorum Canonum publicos, tam intrepidè ſentientes, & ſcribentes Religionem ſigilli Sacramentalis non obligare adeò rigidè, atque ſonant verba primipilorum in utraque illa facultate, arripiat & ipſe calamum, & meam reſolutionem magis aut declaret, aut corroboret, aut mitiget. Sic ergo ad propoſitam à me illam ſummi momenti quæſtionem reſpondit hoc etiam M.DC.LXXVII. Anno ille SS. Canonum Profeſſor.

Per difficilis mihi videtur ſententia (quam hactenus propugnavit Reverentia Veſtra) eo caſu, quo facultas examinandi teſtes non concederetur à pœnitente, vel certè peti non poſſet, ut ſi is fuiſſet mortuus; certè hoc caſu maneret delictum, inter omnia fortè maximum, & pernicioſiſſimum neceſſariò impunitum, utique majore malo boni publici & privati ipſius pœnitentis, ac Sacramenti pœnitentiæ odio, quod ex impunitate delicti talis publici oriretur, quàm favore & bono. Quis enim neget, talem tam neceſſariam impunitatem ſacrilegi revelatoris compluribus aliis ſyncerè confitentibus os clauſuram, ſi viderint, non tantùm factam revelationem, ſed etiam impunitam, & quidem ex ipſa Sacramentali neceſſitate, & lege talem impunitatem inducente? Quæ autem inter omnes virtutes, aut legis prohibitio eſt, quæ intrinſecè, & ex natura ſua ſuos violatores inſuper impunes ſervat? Revera tantum ſigilli & ſilentii arcanum in favorem Sacramenti pœnitentiæ potiſſimùm ſancitum in odium illius tantum verti non debet. Dein jura abſolutè volunt puniri ſacrilegè revelantem; ergo volunt, & abſolutè concedunt conſequentia. & neceſſariò connexa, cùm horum ſit eadem diſpoſitio, hujuſmodi autem ſunt teſtium examen, & depoſitio &c. Et revera non apparet, poſitâ ſemel ſacrilegâ revelatione peccati certi, ejúſque fama publica, quid incommodi in confitentem, aut odii majoris in ipſum Sacramentum, ex inquiſitione, quatenus præciſè ad habendam delicti tanti notitiam neceſſaria eſt judici, redundet, quod non totum jam ipſa Confeſſarii revelatio induxerit. Impunitas autem non auctura ſit magis. Imò tantùm abeſt, ut hæc inquiſitio legitima judicis odium juſtum Sacramento ſit paritura, ut etiam ex revelatione impia partum ſit plurimùm imminuendum, aut penitus tollendum: Uſus autem Confeſſionis nullum in odium ſive publicum, ſive etiam privatum, ſed in merum commodum cedens, nec Confeſſario eſt prohibitus, nec indiget alia confitentis facultate.

Hactenus verba, atque ſenſus illius pereruditi viri, in cujus tamen ſententiam nondum pedibus eo, propter authoritatem tantorum támque multorum ſcriptorum, quos hoc loco & nomino ipſe, & alii referunt.

Accedit hæc ratio, quòd ſi vel in unico caſu liceat vel ſemel ignorante, aut conſcio quidem attamen repugnante pœnitente procedere in foro externo ex tali notitia Sacramentali, & ideo procedere, ne crimen iniquè revelantis maneat impunitum, facilè ſit fingendus alius caſus, quo fas erit, ſaltem poſt mortem pœnitentis, revelare ejus peccatum, ut quia, e.g. nequibit aliter evitari extrema Reipublicæ calamitas. Ad rationes ab ipſo propoſitas reſpondetur ex ſuprà dictis.

Atque hæc ſufficiunto ad quæſtionis primæ & propoſitæ *n.*181. elucidationem, &, quà eſt à nobis reſoluta, corroborationem; faciendus igitur eſt gradus, ſed minùs operoſus ad illam ſecundam, cujus mentio, ventilatióque facta eſt *n.* 220. *& ſeqq.* Et verò unus è Theologis, quorum judicium fuiſſe expetitum à me, dixi *n.*245. fatetur, auctorem famæ non eſſe legitimum teſtem, quando ipſe famam ſparſit, animo deinde accuſandi, ſecùs ſi tantùm ex garrulitate, detractione etiam mortaliter mala, eò quòd communiter ſoleat infamia oriri ex ejuſmodi illicita revelatione. Nec famam eſſe propriè accuſatorem, & proinde in eam non cadere Regulam de accuſatore, & teſte ſimul non admittendo. Denique notat, poſſe limitationem addi ad id, quod *n.*234. dixi de judice non repellente teſtem minùs habilem, quem non rejicit reus. 247 248 249

Ad primum reſpondeo, illum abſque omni controverſia repellendum à teſtimonii dictione, qui crimen occultum publicaret ea intentione, quam exprimit ille P. Theologus, quia rationes, quas pro mea opinatione ſuperiùs attuli, militant apertè contra talem; ſed inprimis inde infero: Ergo etiam quando non ex ea intentione, ſed ex ſola detractione mortaliter mala infamavit Cajum, nequit eſſe teſtis contra Cajum; tum quia de occultis non judicat Prætor; ignorat verò Prætor, & Judex, 250

utrùm ex illa intentione denigrârit Cajum, an ex prurítu linguæ aliunde mortaliter repugnante juſtitiæ; imò quia de malo homine ſemper malum præſumimus judice Farinacio, Prætor, ſaltem qui Cajo favet, præſumet illam pravam intentionem teſtis. Tum quia rationes infringentes teſtimonium talis teſtis, infringunt & illius, contra quem pugnamus.

251 Licèt verò fama oriatur ſæpe (non auſim dicere communiter) ex detractione mortali, non tamen eſt commune, quod injuſtus author famæ advocetur, admittatúrve in teſtem facti; ſic enim fama ipſa nullam vim habet, quando oritur à maledicis, ut loquitur Pontifex in *Cap. Qualiter & quando. De accuſat.* etenim omnes Doctores loquentes de famæ energia ad probandum intelligunt illam, de qua eſt ſermo in citato Cap. *Qualiter* ut teſtatur Maſcardus *De Probat. Concl.* 748. *num.* 9. conſequenter nec eſt pro legitimo teſte habendus Maledicus; qualis utique appellandus eſt omnis iniquus famæ alienæ denigrator.

252 Ad rationem allatam *n.* 248. concedo quidem, famam non eſſe propriè aut teſtem, aut accuſatorem, attamen æquiparari teſti, cùm faciat ſemiplenam probationem, quando probatur proveniſſe à viris honeſtis. Maſcardus *Concluſ.* 754. *num.*6. Atqui de ſimilibus ſimile eſt judicium, eadémque ratio æquipollentium.

253 Denique ad id, quod opportunè inſinuatur *n.*249. dico, me in illo numero ſeu paragrapho, quem allegat ille P. Theologus, idcirco appoſuiſſe clauſulam: *Perſæpe*, ut indicarem, non eſſe ſemper à judice admittendos tales teſtes in caſu, quo non excipit reus adverſus illos, ſed ſaltem tunc debere ultro repelli, quando & cauſa eſt magni momenti, & reus ignorat vitium teſtis. Albertinus apud, & cum Diana *Part.*4. *Tract.* 8. *Reſol.* 124. ac Laymannus *Lib.*3. *Tract.*6. *cap.*4. *n.*4. *in fin.*

254 Alter ex duobus illis Patribus judicabat, in primis duas primas rationes, quibus probo, authorem iniquum famæ non eſſe legitimum teſtem facti, famâ vulgati, æquè militare adverſus denuntiatorem, atque adverſus accu-
255 ſatorem. Deinde in tertia, & quarta ratione mea ſupponi, juris aut facti publicitate crimi noſum, quod tamen in foro externo non tam præſumi, quàm probari debeat.

256 Et certè (pergit ille Doctor) utraque hæc „ ratio, uti etiam quinta facit quidem, ut con„ tra talem teſtem excipere poſſit reus, de quo „ fit ſpecialis inquiſitio, pro nullitate tamen „ teſtimonii, & pro reſolutione ad Caſum uni„ verſaliter propoſitum, utrùm author famæ „ poſſit teſtis eſſe, non multum urgere videtur. „ Ita ille.

257 Sed ad primam difficultatem motam *num.* 254. Reſpondeo, concedendo, ea, quæ ibidem protuli ad infirmandam depoſitionem accuſatoris, militare contra denuntiatorem quoque; etſi enim idem poſſit eſſe teſtis, & denuntiator in denuntiatione Evangelica, nequit tamen in foro ſæculari, aut Eccleſiaſtico ob delicta. Rolandus à Valle *Conſil.* 98. *num.* 36. *Vol.*2. teſtans, eſſe hanc communem opinionem Doctorum in Cap. *In omni.* 4. *De teſtib.* ubi Gloſſa apertè hoc tradit, ſicut & Maſcardus *De Prob. Concl.* 506. *num.* 15. poſt Bartolum, atque alios, negat expreſſè hanc teſtis & denuntiatoris conjunctionem in negotiis magni momenti, tametſi videtur repugnare Barboſa in *cit. cap. In omni. num.* 77. citans multos, ſicut & VVangnereck in idem *cap.* ſed quia adhæreo Maſcardo, Idcirco non extendo doctrinam Barboſæ, niſi ad denuntiationem Evangelicam, ut jam expreſſi *n.* 233. ſaltem in rebus magni momenti. Equidem 258 etiam denuntiatorem (in denuntiatione judiciali) ſuccumbentem in probatione puniendum eſſe ut calumniatorem latè probat, & declarat inter alios (repugnante cum aliis Petro de Angelis in Judice Regulari *Part.* 1. *cap.*9. *n.*3.) Alphonſus Villagut *in Pract. Crimin. Canon. Lib.*2. *cap. Unic. Concl.* 1. *& ſeqq.* etſi enim ſeſe non inſcribat, ut debet accuſator. Maranta *Part.*6. *fol.* 346. *n.*2. attamen ſi probetur, denuntiâſſe falsò, pœnam talionis luet. *Cap. Quiſquis. & cap. Calumniator.* 2. *quæſt.* 8. Villagut *loc. cit.* Et etiam eſt in noſtro Ordine ſtatutum, ut Superiores noxium, falsúmque delatorem (temere, & ex inanibus ſuſpicionibus procedentem) pro rei magnitudine puniant.

Ad alteram difficultatem *num.* 255. produ- 259 ctam reſpondeo, quandoquidem infamia juris eſt ea, quæ à Lege decernitur. Suprà *n.* 15. jus autem infamiâ notat omnes maledicos detractores. Cap. *Infames* 6. *q.*1. ego autem loquor de illis ſolis, qui ſciuntur iniquè vulgâſſe crimen occultum fratris, ut liquet ex ratione, quam adfero *n.* 224. idcirco locutus ſum de illo, qui ſciatur eſſe maledicus detractor.

Ad tertiam difficultatem reſpondeo in pri- 260 mis, licèt *n.* 220. proponam in generalibus illis terminis quæſtionem ſecundam, attamen liquere ex ratione allata *cit. n.*224. de ſolo criminoſo eſſe mihi ſermonem.

Unde concludo, non eſſe in teſtem admit- 261 tendum illum, qui crimen confirmandum ejus teſtimonio, ſcitur vulgâſſe iniquè, adeóque fuiſſe iniquus famæ author. Quare ulterius inferto, competere inculpato jus adigendi officio judicis authorem famæ, ad edicendum, cur poſito (nec enim id concedere debet reus) quòd viderit ipſum inferentem alteri necem, id vulgârit; imò poterit contra eum agere Lege *Diffamari. C. De ingen.*

V, 3. LON-

Digitized by Google

V. 3.

LONGE PROBROSIUS IN MULIERE.

CAPUT XLIII.

De mulierum temulentia.

SECTIO I.

An, & cur ebrietas peculiariter dedeceat mulieres.

SUMMARIUM.

Mulier inebriando ſe peccat graviùs quàm vir. 1.

Mulier ebrioſa ira magna, & contumelia, & turpitudo ejus non tegetur. 4.

Vtrùm ebrietas in tantum dedeceat mulieres magis, quàm viros, ut reddat circumſtantiam explicandam in Confeſſione? 5.

Patrum ſententiæ de ſobrietate mulierum. 8.

An conjugata inebrians ſe, non peccet longè graviùs quàm ſoluta? 9.

Lex præcipiens finem vetat, ne quis ſe reddat illicitis mediis impotentem ad illum. 10.

Ebrioſitas mulieris impedit generationem prolis. 11.

Germanorum nobilium liberi permulti cur parùm mente conſtent? 13.

Sugentes lac nutricum vinolentarum quales evadant? 14.

Graviſſimè peccant matres potantes vinum cum periculo abortus. 18.

Quid ſi cum periculo pariendi proles ſtupidas? 20.

Peccant mortaliter conjuges, ſi ex mera voluptate congrediantur cum periculo gignendi prolem leproſam. 22.

Et generatim quando per actiones pravas corrumpunt ſanguinem, aut lac, quo infans intra, vel extra uterum nutritur. 23.

An peccent mulieres merobibulæ, quæ vorant paſtillos, ne fœtor prodat bibiſſe vinum.

Velle occultare peccatum ſuum non eſt peccatum ſecundùm genus ſuum. 26.

1 QUæres I. *An mulier peccet gravius, inebriando ſe, quàm vir?*

RESP. Affirmativè. Probo 1. Authoritate tum SS. Chryſoſt. Ambroſii, Thomæ mox referendorum, tum aliorum ſapientum,
2 de quibus in decurſu hujus capitis. Probo 2. ratione, quam adfert S. Chryſoſtomus *Homilia 55. in Matth.* ſic ſcribens: *Nihil turpius ebrioſa fœmina, quæ quantò vaſculum eſt infirmius, tantò majus naufragium fit.* Quaſi dicat: Mulier ex naturæ imbecillitate longè difficiliùs reſiſtit irritationibus ad malum, quàm vir; ergo accedente per temulentiam, aut crapulam, mentis turbatione, labetur in graviora, aut plura peccata quàm vir; ergo tenetur ebrietatem magis fugere, quàm vir; ergo magis peccat inebriando ſe, quàm vir.

Hanc ipſam rationem indicat S. Thom. 2. 2. 3
q. 149. *art. 4. in Corp.* dum mulieribus ſingulariter convenire ſobrietatem probat hac ratione; *quòd non habeat ſufficiens mentis robur ad reſiſtendum concupiſcentiis.* Id eſt, mulieres præditæ ſunt judicio ita debili, ut facilè id turbetur vino; eo autem turbato cohibere ſe non poſſint, quin obſequantur pravis affectionibus, proindéque multa indecora admittant. Accedit, quòd & experientia doceat, plurimas veneficas fuiſſe per nimium potum adductas in ſervitutem cacodæmonis, & vino madens mulier facilè det viris occaſionem turpitudinis exercendæ. Quare non immeritò 4
veluti quid admodum abſurdum refert Ovidius in Faſtis:

Atque ſenem potum pota trahebat anus.

Et Eccli. 26. dicitur: *Mulier ebrioſa ira magna, & contumelia, & turpitudo ejus non tegetur.* Item 1. *Reg. cap.* 1. mulier temulenta vocatur *filia Belial*, id eſt; abſque Lege, ſcilicet pudoris, honeſtatiſque. Lege omnino Tiraquellum *Leg. 9. conn. à n. 101. ad 112.*

Quæres II. *Vtrùm ebrietas in tantum dedeceat mulieres magis, quàm viros, ut efficiat circumſtantiam aggravantem in Confeſſione exprimendam?* 5

RESP. I. Juxta opinionem veroſimiliùs negantem, neceſſariò confitendas eſſe circumſtantias aggravantes intra eandem ſpeciem, non eſt ea circumſtantia neceſſariò exprimenda, quia ebrietas muliebris à virili, ut ita loquar, non differt ſpecie. II. Puto etiam illos, 6
qui ajunt, circumſtantias intra eandem ſpeciem notabiliter aggravantes aperiendas eſſe in Confeſſione, non exigere, ut circumſtantia, de qua eſt hîc quæſtio, exprimatur. Tum quia non tam graviter aggravat, quàm illæ aliæ, quas ipſi putant indicandas. Tum quia 7
nemo dicet, mulierem Confeſſario, à quo ipſa non videtur, & ob vocem maſculam pro viro habetur, aperientem ſuas tres, quatuórve ebrietates, malè confiteri, ſi non exprimat: *Me ter inebriavi, cùm tamen ſim mulier.*

Nihilominus meritò S. Ambroſius *Lib. De* 8
Elia, & jejunio. ita lamentatur; *Quid de viris loquamur, cùm enim fœminæ, quas oportet ſolicitiorem ſobrietatis, caſtitatiſque adhibere cuſtodiam, uſque ad ebrietatem bibant? Quomodo hoc patienter loquar? piè præteream? convenienter defleam?* Et S. Hieronymus ad Euſtochium:

Si

Digitized by Google

Si quid in me poteſt eſſe Conſilii, ſi experto creditur, hoc primùm moneo, hoc obteſtor, ut ſponſa Chriſti vinum fugiat pro veneno.

9 Quæres III. *An non longè graviùs delinquat conjugata vacans immoderatè potui, quàm ſoluta; atque adeò, utrùm non admittat circumſtantiam in Confeſſione neceſſariò indicandam?*

10 ℟ Ratio dubitandi occurrit non levis. Etenim ille, vel illa conjux peccat graviter, qui, vel quæ reddit ſe per media illicita impotentem, ad finem primarium Matrimonii; ſiquidem eadem lex, quæ præcipit finem, vetat, ne quis illicitis mediis reddat ſe impotentem ad illum. Sanchez *Lib. 9. De Matrim. diſp. 3. n. 2.* & nos ſu-
11 prà *cap. 27. n. 13.* Atqui ebrioſa mulier reddit ſe per ſuam ebrietatem impotentem ad finem primarium Matrimonii quippe finis primarius eſt generatio prolis. S. Auguſtinus *De bono conjugii cap. 6. 7. & 10.* ab omnibus receptus; ebrioſa autem mulier ponit impedimentum generationis prolis, quia experientia conſtat, mulieres multo vino deditas, vel non concipere, vel immaturos fœtus edere.

12 Accedit, quòd plurimi Theologi, ut Alexander Halenſis, S. Bonaventura, Scotus, & alii, quos refert Sanchez *Lib. 9. De Matrim. diſp. 21, n. 2.* peccati mortalis damnent maritum, qui exigit debitum ab uxore patiente menſtrua, reddántque alii implicitè, alii explicitè hanc cauſam, quòd videlicet peccetur tunc graviter contra bonum prolis, cùm ſoleat eo tempore concipi ſoboles leproſa. Quæ quidem cauſa valet etiam in præſenti.

13 Quandoquidem noſter Adamus Contzen *Polit. Lib. 3. cap. 14. n. 16.* teſtatur, eſſe ſibi obſervatum, quòd in *Germaniæ urbibus cultis, delicioſis, & vino abundantibus multi opulentorum, & magnatum liberi parùm mente conſtent, nonnulli penitus ſtulti ſint, ſparſo latè eo malo per*
14 *multas familias inſignes.* Ait autem, cauſam naturalem eſſe matrum, dum uterum gerunt, dum lactant, bibacitatem. Et *n. 9.* præmiſerat, pueros, qui ſugunt lac nutricum vinolentarũ, effici *epilepticos, ecſtaticos, attonitos, ſtupidos, morboſos.*

15 Ob has rationes cenſeo I. Uxorem illius mariti, qui avidus eſt habendæ prolis, peccare mortaliter, ſi frequenti, multóque mero utatur, pronuntiantibus medicis, conceptionem, aut editionem prolis impediri ea ratione. Confirmo inde, quòd qui per illicita media reddit ſe impotentem ad ſolvendum, peccet graviter. *Suprà cap. 27. n. 48.*

16 Cenſeo II. Si maritus jam ſit ſufficiente prole beatus, non peccari ab ebrioſa uxore ex eo præciſè, quòd reddat ſe impotentem ad prolem concipiendam, quia ut ſic nec marito facit injuriam, nam ſcienti, & conſentienti non fit
17 injuria, *Cap. Scienti. De Reg. Iur. in 6.* nec etiam facit injuriam proli, cujus conceptionem impedit, id enim quod non eſt, capax injuriæ non eſt; & non entis nulla ſunt accidentia, nec qualitas eſſe poteſt ſine ſubjecto. *L. Si ſervum. ff. De actio. empt.*

Cenſeo III. Graviſſimè delinqui à matre, 18
indulgente multo vino cum periculo abortûs. Ratio eſt, quia procuratio abortûs non ſolùm directa, ſed etiam indirecta eſt peccatum graviſſimum, ſaltem ſi per actiones ex ſe malas, uti eſt nimis largus potus vini, fiat illa procuratio, repugnat quippe graviſſimè bono prolis, quod eſt finis Matrimonii, ut videre eſt apud Doctores, dum quærunt: Utrùm ſit fas prægnanti ſumere medicinam cum probabili periculo abortûs? Item an actus conjugalis cũ periculo abortûs exercitus, contineat gravem noxam? Et poteſt circa primam harum quæſtionum inter alios conſuli Sanchez *Lib. 9. De Matrim. diſp. 20.* circa ſecundam idem Sanchez *Ibid. diſp. 22.*

Cenſeo IV. Etiam peculiare peccatum ad- 19
mitti ab illis bibacibus matribus, quæ ob ſuam bibacitatem non niſi ſtupidas, aut morbis obnoxias proles pariunt. Cauſam inſinuavi *n.*
12. Et quamquam ſcio, à pleriſque omnibus 20
Recentioribus negari, culpam mortalem contrahi, ſi conjuges vacent actui conjugali, dum uxor patitur fluxum menſtruum, id tamen tantùm ideo negant, quòd vel putent, & meritò quidem, rariſſimè fieri, ut proles tempore menſtrui concepta evadat poſtmodum leproſa, eſto Scotus ſuprà relatus expreſſè dicat *ut in pluribus* naſci tunc puerum leproſum;
vel tradant, melius eſſe proli, ſi naſcatur le- 21
proſa, quàm ſi omnino non naſcatur: non naſceretur autem eadem numero proles, ſi tempore menſtrui omitteretur copula conjugalis, ut vult Sanchez *Lib. 9. De Matrimon. diſp. 21. n. 5.* Coninck *De Sacramentis. diſp. 34. num. 66.*

Unde certum eſt, fore ut communi ſenſu 22
Doctorum delinquerent conjuges, ex ſola voluptate actui conjugali vacantes tempore menſtruorum, ſi & probabile periculum lepræ impenderet proli tunc concipiendæ, & eadem numero proles foret, deſito fluxu menſtruorum concipienda innoxiè, quæ tempore menſtruorum concipitur cum periculo lepræ.

Ex quo generatim concludo, gravis, pecu- 23
liariſque noxæ in Confeſſione exprimendæ ream eſſe matrem, quæ per actiones pravas corrumpit ſanguinem, aut lac, quo infans intra, vel extra uterum nutritur, ſi ita corrumpat, ut proles inde reddatur epileptica, attonita, ſtupida &c. quia ſicut ſe habet ſemen ad conceptionem, ita ſe habet lac ad nutritionẽ ſobolis.

Quæres IV. *An delinquant mulieres merobibulæ, quæ hodie paſtillos vorant, ne fœtor prodat, nimis largè bibiſſe heri?* 24

RESP. I. Hæ imitantur Feſcenniam, de qua Martialis *Lib. 1. Epigram. 71.* *Ne*

Ne gravis heſterno flagres Feſcennia vino;
Paſtillos Coſmi luxurioſa voras.

25 RESP. II. Per ſe loquendo non peccant; etſi enim improbum hypocritam agit, qui cùm ſit nequam intus, & in cute, quidpiam facit, ut ſibi conciliet exiſtimationem viri boni, hoc quippe agens ſimulat propriè, propriè autem dicta ſimulatio eſt peccatum. Vaſquez. 2. 2. *diſp.* 182. *cap.* 4. poſt S. Thom. 2. 2. *quæſt.*
26 111. *art.* 1. *in Corp.* Non tamen per ſe loquendo delinquit, qui cùm ſit improbus, facit quidpiam ea intentione, ut non habeatur pro improbo, quia ut ſic vult tantùm occultare veritatem, velle autem occultare veritatem, non eſt peccatum *ſecundùm genus ſuum, niſi per alicujus circumſtantiæ corruptionem*, S. Tho. 2. 2. *q.* 113. *art.* 1. *in Corp.*

SECTIO II.

Aliæ quæſtiones de Ebrietate mulierum proponuntur.

SUMMARIUM.

Apud Romanos mulier, quæ vinum biberat, erat acſi adulterium patraſſet. 27.
Unde provenerit mos oſculandi filias, aut ſorores peregrè redeuntes? 28.
Nunc præ vino nullum liberum eſt oſculum. 29.
Necata uxor ob potatum vinum. 30.
Quibus mulieribus nequeat interdici vino? 32.
Quibus poſſit? 35.
An Germanis? 37.
Turpiſſimus mos permittens, ut puellæ cum juvenibus potitent in tabernis. 39. *& ſeqq.*
An mortale crimen admittat, qui mulierem vocat merobibam? 42.
Mariæ Luſitanæ dictum de muliebri pudicitia. 46.
Quid Conſilii dabit Confeſſarius maritis conquerentibus, uxores eſſe ebrioſas? 48. *& ſeqq.*
Periniquum videtur eſſe, ut pudicitiam ab uxore vir exigat, quam ipſe non exhibeat. 49.
Exemplum trium Franconicarum potatricum. 55.
Mulieres vinoſæ cur longè ſuperent viros bibendo? 56.
Aliud paradigma trium aliarum potatricum, & quatuor potatorum. 58.
An peccet ſuſpicans, aliquam mulierem eſſe meretricem, ideirco quòd ſit ebrioſa? 61.
Videtur talis peccare in Germania. 62.
An non in Gallia, & Italia. 65.
Neque olim in Græcia. Ibid.

QUæres I. *Utrùm Lege poſſit omnibus mu-* 27
lieribus interdici omnis potus vini?

Ratio dubitandi eſt, quia uſus vini adeò mulieribus Romanis interdictus fuit, ut vinum bibiſſe perinde eſſet, ac ſi in adulterio, aut gravi crimine deprehenſa capitali ſupplicio plectenda foret; ſicuti loquitur, & teſtatur Alexander ab Alexandro *Lib.* 3. *Genial. dierum. Cap.* 11. Unde Romulus legem olim tulit hiſce verbis: *Si vinum biberit dom i, ut adulteram puniunto.* Quæ verba refert Contzen *Polit. Lib.* 3. *cap.* 14. *n.* 9. Atque hanc legem 28
quò Religioſiùs etiam foris obſervarent mulieres, inolevit conſuetudo ex lege M. Catonis, ut cognati, affinéſque mulieribus oſculum ferrent, ſcilicet, an vinum bibiſſent, ut ore explorarent, ſicuti loquitur Alexander ab Alexandro *loc. cit.* adſtipulante Radero in Martialem *Lib.* 1. *Epigram.* 71. & Juſtiniano in illud Pauli 1. *ad Timoth. cap.* 3. *Mulieres ſobrias* obſervante ex Athenæo, atque Pollybio, illam explorationem quotidie factam fuiſſe. Vide dicta *cap.* 32. *num.* 13. At nunc præ vino 29
nullum liberum eſt oſculum, inquit Tertullianus *Apolog. cap.* 6. Quin idem Alexander *Ibid.* itémque Ælianus *Lib.* 2. *De Var. Hiſtor.* teſtes ſunt, ab Egnatio Metello uxorem, quòd vinum bibentem inveniſſet, juxta dolium fuſte necatam; à Cneo Domitio mulierem aliam, 30
quòd vinum biberat, dote mulctatam, aliam demum, quòd claves cellæ vinariæ apud eam repertæ eſſent, inedia mori coactam fuiſſe.

At: *Nonne hæc exempla ſuadent, non fore in-* 31
juſtam legem illam, qua mulieribus prohiberetur omnis vini potus?

RESP. I. Si alicubi uſus, & experientia do- 32
cuit, mulieres ejus loci, & provinciæ ita moderatè ſemper uſas vino, nullum ut ex earum potu incommodum circa mores, liberorum educationem, rei domeſticæ adminiſtrationem acciderit, tum nequit ipſis eo loco, aut Provincia prohiberi omnis potus vini. Ratio 33
eſt, quia Magiſtratus non poteſt ſine graviſſimis cauſis innoxium aliquod genus hominum privare uſu rei, à natura, atque inſtitutis hominum conceſſæ, ſicuti natura, & pleræque gentes hodie permittunt mulieribus vinum. Certè S. Ambroſius *in Epiſt. ad Col. cap.* 3 te- 34
ſtatur, ſua jam ætate fuiſſe mulieribus Romanis tam incognitum aquæ uſum, quàm olim fuerat uſus vini incognitus.

II. Si tamen experientia docuiſſet, permul- 35
tas certæ alicujus urbis, aut Provinciæ mulieres, ſolere immoderatè uti mero, tunc non damnarem legem, interdicentem ſanis mulieribus omni potu vini; talis quippe lex videretur habere omnes conditiones, quas ad rationem juſtæ legis requirunt Authores. Dico: 36
permultas, quia ex his, quæ fortè uno aliquo caſu accidere poſſunt, jura non conſtituuntur.

L. Ex.

Digitized by Google

37 *L. Ex his. ff. De Legibus.* Et verò nominatim
de Germanis fœminis ita loquitur P. Contzen
Polit. Lib. 6. cap. 14. n. 9. Non puto, in Ger-
mania fœminis vino interdicendum, frigida
enim eſt Regio, & vinum, ut plurimùm Græ-
38 co, Italo, Hiſpano dilutius. Adde, quòd cùm
vinum ſit in tanto uſu Teutonibus, futura eſ-
ſet quædam ſpecies crudelitatis arcere mulie-
res ab illo.

39 Quæres II. *An rectè permittatur quibuſdam
locis, ut mulieres perinde ac viri inſtituant ſym-
poſia, vel in ædibus privatis, vel etiam in publi-
cis tabernis?*

RESP. Cùm hæc ſympoſiorum celebratio
ſit res longè probroſiſſima modeſtis fœminis,
& cauſa plurimorum malorum, non leviter
delinquit Magiſtratus, qui in tabernis: mari-
40 tus, qui domi ſuæ ea permittit. Et quis credat,
alicubi diſſimulari, ut puellæ cum adoleſcen-
tibus, aut juvenibus, adeant vinarias, vel cer-
viſiarias tabernas? Eſt ſanè probroſum Magi-
41 ſtratibus id tolerare. Quantò rectiùs ſeque-
rentur tum Conſilium S. Hieronymi, relatum
n. 8. tum illud P. Contzen *loc. cit. num.* 16. ad
marginem: *Probrum ſit puellæ bibiſſe vinum.
Ita eſt in Gallia.*

42 Quæres III. *An mortale crimen admittat, qui
mulierem vocat meribibulam?*

Ratio dubitandi eſt duplex. I. Quia ex hacte-
nus dictis conſtat, vini intemperantiam ſum-
43 mopere dedecere mulieres. II. Quia S. Augu-
ſtinus *Lib. 9. Confeſſionum. cap.* 8. teſtatur,
ſuam matrem Monicam *veluti ſtimulo* per-
cuſſam fuiſſe, quando ancilla domeſtica illam
appellavit *meribibulam.*

44 RESP. Haud dubiè pleriſque omnibus mu-
lieribus Italis, Hiſpanis, Gallis magnum in-
ferri convitium, ſiqua illarum hoc titulo affi-
ciatur coràm; gravem quoque eſſe infamiam,
ſi de quapiam illarum ſpargatur, eſſe meribi-
bulam, ſeu immodicè addictam potui vini.
45 Nec enim ferè *integros meri caliculos inhianter*
bibere ſolent; ut faciebat Monica, priuſquam
ancillæ convitio veluti ſtimulo percuſſa agnoſce-
46 *ret fœditatem ſuam,* ut cum ejus filio loquar. Et
plurimæ illarum pronuntiant de ſobrietate id,
quod de caſtitate dictitabat Maria Luſitana,
Alexandri Farneſii conjux lectiſſima, referente
Famiano Strada *Belgicæ Hiſtoriæ, Dec.* 1. *Lib.* 4.
ſcil. *reliquas virtutes utcunque diſſimulari fœ-
minis poſſe, caſtimonia* (& ſobrietate) *glorian-
dum.*

47 Idipſum aſſero de plurimis matronis Ger-
maniæ, quæ ſobrietatis laude excellunt, &
volunt excellere videri. At verò inter plebejas
tot merobibas, & zythobibas reperire eſt, ut
non facilè ſim in Sacro tribunali quemquam
damnaturus peccati mortalis, qui aliquam
plebejam vocaret meribibulam, & erunt inter
eas nonnullæ, quæ dolebunt, non eſſe verum,
quod iis objicitur.

Quæres IV. *Quid Conſilii dandum maritis,* 48
*quando apud virum Religioſum conqueruntur,
ſuas uxores eſſe ad plenam, aut ſemiplenam ebrie-
tatem projectiſſimas?*

Fui aliquoties hac ſuper re interrogatus.
Dicam hìc, partim quid reſponderim, partim
quid reſpondere potuerim.

I. Quærendum, an non ipſe maritus ni- 49
miùm ſit addictus Baccho; ſi enim ipſemet ſit
Bebrius ebrius, (ut loquitur Adamus Contzen
Polit. Lib. 6. cap. 14. num. 16.) Bebriam ebriam
uxorem non coërcebit, ſed ea identidem ob-
ganniet: *ubi tu Cajus, ibi ego Caja.* Sicut enim
*periniquum videtur eſſe, ut pudicitiam vir ab
uxore exigat, quam ipſe non exhibeat.* Text. ele-
gans *in L. Si uxor.* §. *Iudex. ff. Ad L. Iul. De
adulteriis,* ita vir ebrioſus fruſtra exiget ſobrie-
tatem ab uxore.

II. Si verò ipſe maritus moderatè uti mero 50
conſuevit, concedat uxori ad menſam, ſeu
ad ordinarias refectiones tantùm vini, vel
cereviſiæ, quantum ejuſdem conditionis u-
xoribus concedi ſolet, aut etiam aliquanto
plus.

III. Si dicat, vel hac ratione nil à ſe proſici, 51
vel ſibi non ſuppetere, unde uxori ejuſmodi
potum ſuppeditet, cùm ipſe debeat commu-
niter fontana ſitim reſtinguere, tum omnino
ſuadendum eſt, ut ſeriò minetur verbera uxo-
ri, ſi ampliùs fuerit deliquiſſe comperta; &
compertam inſigniter aut palmis, aut fuſte
Metelli, haud tamen paulò clementiùs, quàm
Metellus, demulceat tergum ejus; id enim
fas eſſe, dixi *cap.* 29. *n.* 17. ſi videlicet ſperet,
hac, & non alia ratione emendationem.

IV. Fortè proderit minari bibulæ uxori car- 52
cerem publicum, ſaltem ſi dilapidet rem do-
meſticam, & ſcio hoc alicubi practicatum.

V. Hæc ipſa bibacitas conjuncta cum rei 53
domeſticæ abliguritione præbet cauſam ſuffi-
cientem ad temporale divortium, ut explica-
bo *cap. ſequenti.* Imò, licèt ebrioſa mulier rem
mariti non abſumat, ſi tamen ſperat, ſuam
brevem ſeparationem ab ea profuturam, po-
teſt ad tempus ab ea diſcedere. Conſtat ex di-
ctis *cap.* 33. *n.* 101.

VI. Quandoque prodeſt auferre bibaculæ 54
conjugi mundum muliebrem, relictis ferè
ſolis lacernis; cùm etiam ebrioſæ mulieres
non planè degenerent ab ingenio ſobriarum,
ſolitarum ſuperbire cultu elegantiori; ſaltem
aliquamdiu eas in officio continet ſpes re-
cuperandi honeſtiorem amictum. Denique
nonnulla ex iis remediis, quæ adferam *cap.
ult.* huc quadrabunt.

Quæres V. *Quid pronuntiandum videatur* 55

De

Digitized by Google

De ſequenti facto.

FIde digniſſimorum virorum relatu accepimus, in quodam Franconiæ oppido tres mulierculas viris peregre profectis, ad cœnam conſediſſe, eâque ſeſſione quadraginta circiter vini metretas Franconicas, atque adeò vini pluſquam dimidiatum cadum epotâſſe; quod factum, ni teſtimoniis comprobatum foret irrefragabilibus, imò & in publicas ejus loci tabulas à ſenatu redactum, ego vix creditu facile judicâſſem.

56 Sic loquitur, ac teſtatur graviſſimus Præſul D. Fridericus Fornerus *De temulentiæ malo Lib. 3. cap. 3.* ipſe Franco, ſubnectens ex antiquitate exempla mulierum, quæ fuêre enormes vini potatrices. Quibus conſimilia utinam non ſuggereret præſens ætas, quæ docet, verum eſſe id, quod Levinus Lemnius *Lib. 2. De occultis naturæ miraculis. cap. 21.* tradit hiſce verbis: *Mulieres, ubi vino aſſuetæ ſunt, ad prodigium uſque bibaces fiunt, diuque ſubſiſtunt, antequam temulentia ſuccumbant. Experientiâ inter Germanas doctum eſt. Nam aliquæ viros longè ſuperant bibendo, cùm vini copiâ, tum vini diuturnitate.* Ita Lemnius poſt Ariſtotelem *Lib. De Ebrietate*, Plutarchum *3. ſympoſ.* & alios apud Tiraquell. *De Lege Connubiali* 9. adferentes hanc rationem, quòd mulieres ſint frigidiores, & humidiores viris, ideòque faciliùs vinum doment.

57 RESP. Illam tam prodigioſam libidinem græcandi eſſe adeò propudioſam univerſis aliis ejuſdem loci mulieribus, eſſéque argumento tam detritæ frontis, atque animi ad non mediocria flagitia proni, aut etiam parati, ut damnaturus non fuerim nimiæ ſeveritatis maritos illos tres, ſi domum reduces adeò enormem helluationem quà fuſtuario, quà vini per unum, alterúmve Annum ſubtractione mulctâſſent, nullo nobilitatis, aut ignobili-
58 tatis reſpectu. Ut valde diuturnam à vino abſtinentiam indicat Confeſſarius non ſim auctor, quia fruſtra erit; ſicut & fruſtra fuiſſet, ſi induxiſſet Confeſſarius iis quaternis potatoribus, terniſve potatricibus, in quos exarſit juſta, & ex temulentiæ odio pluſquam Vatiniano orta

Ira Leſſiana.

59 *FUit enim aliquando, ut inſignem quatuor ruſticanorum hominum inſolentiam narratione cognoſceret Leſſius, qui inexplebili intemperantia centum cerevisiæ pocula eo tempore exhauſerant, quo ab oriente in occidentem ſol commigrâſſet. Idem etiam facinus à tribus mulierculis paris temporis ſpatio agitatum. Quæ res eam turpitudinem, flagitiúmque Leſſio, ſobrietatis ſevero judici continere viſa eſt, ut liquidò iterum, tertióque pronuntiârit, ſeptem illos beluones, mala cruce digniſſimos videri.*

Sic loquitur, ſic teſtatur Thomas Courtuis 60 in Vita Leſſiana *cap. 17. n. 108.* cujus, utpote Juris utriuſque Licentiati judicium de hac Leſſiana capitali ſententia non gravarer huc transferre, ſi expreſſiſſet ipſe; at non expreſſit, non foret mihi operoſum, rationibus non planè contemnendis propugnare, oppugnaréque hanc ſingularem ſeveritatem, ſed prudens ad alia tranſeo.

Quæres VI. *An peccet, qui aliquam mulie-* 61 *rem eſſe meretricem ſuſpicatur, vel etiam judicat eâ ſolâ de cauſâ, quòd ſciat eſſe vinolentam?*

Ratio negandi talem peccare eſt, quia author Operis imperfecti in Matthæum *Homil. 1.* quæ longiſſima eſt, ſub finem expreſſè ita loquitur: *Omnis mulier, quæ vinolenta eſt, & Comeſſatrix, etiam meretrix eſt.* Accedunt ea, quæ de ebrioſorum ſalacitate ex SS. PP. aliiſque retuli *cap. 10. ſect. 9. & cap. 19. ſect. 2.* quæ in muliere ebria longè magis locum habent, cùm & mulieres eſſe ad libidinem proniores viris, cenſeant multi, & vino captæ poſſint minùs, quàm viri reſiſtere tentationibus. S. Thom. relatus hoc ipſo Cap. *n. 3.*

RESP. I. De Germana muliere conjugata 62 tale quid ſuſpicari, vel judicare, eſt temerarium. Ratio eſt, quia ſatis conſtat, pleraſque illarum, quæ & vino, & comeſſationibus immodicè, improbéque indulgent, attamen ſervare fidem conjugalem, partim quia adulterium vehementer horrent Germanæ mulieres, partim quia non ita ſolicitantur ab alienis. Certè vix tertius, aut quartus quiſque Nobilis, & opifex Germanus tale quid de ſua vinolenta uxore judicat, & abſque dubio tanquam calumniator puniretur à judice is, qui ex ſola ebrioſitate alicujus maritatæ præſumeret, palámque diceret, eſſe adulteram; repelleretur quoque vir, qui uxorem ebrioſam vellet dimittere, contendens eſſe hoc ipſo adulteram. Atqui præſumptione fori externi ſtandum eſt in foro interno, quando non conſtat de contraria veritate. Sanchez *Lib. 5. De Matrim. diſp. 13. n. 15.*

II. Quia de puella, vel vidua Germana ſcy- 63 thiſſante, ut cum Herodoto apud Tiraquellum *in Alex. ab Alex. Lib. 5. Gen. c. 21.* loquar, id ſuſpicaretur, quod proponit quæſtio, non cenſendus eſſet ſuſpicari temere. Ratio eſt, quia qui probabili ratione ductus ſuſpicatur malum de altero, non peccat peccato ſuſpicionis temerariæ. S. Thom. 2. 2. *q. 60. art. 3.* ejúſque interpretes, atqui talis duceretur ratione probabili, ſcilicet auctoritate tam multorum graviſſimorum virorum, quos nominavi *cit. cap. 10. & 19.*

III. Satis tamen probabile eſt, peccaturum 64 graviter, qui de iſtis propriè judicaret, ſeu firmam, definitivámque ſententiam, (ut cum Gloſſ. allegata à S. Thom. *loc. cit.* loquar,) ferret,

Digitized by Google

ret, eas eſſe meretriculas. Rationem peto ex *n.61.*

65 IV. Qui verò de Galla, Itala, Hiſpana aliqua puella, vidua, conjugata poculis virili more indulgere ſolita pronuntiaret, eam eſſe proſtitutæ pudicitiæ, non peccaret; quia prudenter judicaret, non enim ſolent Gallæ, Hiſpanæ, Italæ niſi ſint frontis detritiſſimæ, & planè filiæ Belial, ut vocat Anna 1. *Reg.* 1. ad temulentiam plenam, vel ſemiplenam uſque bacchari. Et quia fortè Græcanicæ mulieres, inter quas ſcripſit (niſi tamen latinè ſcripſit, ut ſuſpicatur Eraſmus) Auctor *Operis imperf.* erant ejus genii, cujus Hiſpanæ, Italæ, Gallæ, idcirco potuit, ſeu ſine omni hyperbole, ſeu cum modica ſcribere de iis, quod ſcripſit, & earum ingenio metiri Palæſtinas, de quibus ipſe diſſerit.

X. 3.

SOLENNI FORMULA.

CAPUT XLIV.

An repelli poſſit uxor ebrioſa?

SUMMARIUM.

An maritus, poſſit facere divortium ab uxore ebrioſa? 1.
Quid ſi ebria adducat virum in diſcrimen vitæ, aut fortunarum? 2.
Quid ſi ſua temulentia impediat conceptionem prolis? 3.
Quid ſi ipſemet maritus ſit ebrioſus quoque? 6.

1 QUæritur hîc: *An vir, cui obtigit uxor in Bacchum nimium quantum prona, & proinde non rarò inebriari ſolita, poſſit eam à ſe repellere, ſeu ab ea diſcedere?*

RESP. I. Sola formaliter ebrietas, vel ebrioſitas non dat ejuſmodi cauſam ſufficientem. Etenim uxor, & vir ſunt pares in jure conjugii, nominatim cohabitationis. Layman. *Lib.* 5. *Tract.* 10. *Part.* 3. *cap.* 2. *n.* 5. ex communi. Ergo ſicut non licet uxori à viro integre divertere ob ejus præciſè ebrioſitatem. *Suprà cap.* 35. *n.* 25. ita neque viro ab uxore ob hujus beſtialem bibacitatem.

2 II. Si tamen, dum eſt ebria, adducat maritum in diſcrimen vitæ, aut alterius gravis mali, nec compeſci poſſit à viro, eam meritò res ſuas ſibi habere docet, jubebitque maritus, donec ipſa reſipiſcat. Ita ſingulariter notat Sanchez *De Matrim. Lib.* 10. *diſp.* 18. *num.* 18. Ratio eſt, quia, ut dixi, vir, & uxor ſunt pares in jure cohabitandi, & mutuo adhærendi. Atque adeò utetur hoc jure maritus, quando uxor ebrioſa dilapidat bona ipſius. *Suprà cap.* 35. *n.* 20. vel quando eſt in cauſa, ut maritus non poſſit nanciſci, aut ſervare bonos famulos, bonas ancillas.

III. Id ipſum jure faciet maritus, quando 3
ſolet uxor in temulentia valde graviter verberare liberos. Ratio petitur ex dictis *cit. cap.* 35. *n.* 7. Et quidni hoc ipſum aſſeratur tunc, cùm judicant medici, uxoris ebrioſitatem eſſe in cauſa, ut vel ipſa non concipiat, vel immaturos partus effundat? In primis enim clarum eſſe videtur, virum non teneri reddere ipſi debitum; partim quia ſi poteſt debitum negari ad vitandum magnum damnum in bonis fortunæ, ut vidimus *cap.* 35. *n.* 9. quidni multò magis ad vitandum tale damnum prolis? Partim quia cùm prolis generatio ſit primarius finis Matrimonii, copulæque conjugalis. S. Auguſtinus *De bono conjug. cap.* 6. hoc ipſo, quòd unus conjugum culpâ ſuâ reddit, & reddere pergit ſe impotentem ad prolem generandam, amittit jus exigendi ab altero uſuram corporis; ſicuti & is, qui reddit ſe impotentem ad reddendum debitum.

Confirmatur, quia cùm talis conjux non poſ- 4
ſit exigere debitum ex intentione generandi prolem, quandoquidem impoſſibilium nulla eſt voluntas. *L. Ea quæ dari. ff. De Reg. Iur.* cadente hac intentione tanquam principali, & primaria, videtur etiam cadere jus ad finem acceſſorium, & ſecundarium, qui eſt evitatio fornicationis. Saltem tanquam remedio correctionis poſſet uti hac debiti negatione maritus, juxta dicta *cap.* 43. *n.* 39.

Jam verò, ſi de ſeparatione quoad tectum 5
ſermo ſit, poteſt ea ſuſcipi ex intentione corrigendi ebrioſam uxorem, juxta dicta *cit. n.* 39. An autem, & quomodo ad utramque hanc ſeparationem requiratur ſententia judicis, deduces ex dictis *cap.* 35.

V. Frequens temulentia uxoris tam probro- 6
ſa, moleſta, noxia eſt marito, reique familiaris adminiſtrationi, ut videatur hac ſolâ ratione, tametſi incommoda priùs enumerata abſint, dare marito ſobrio jus petendi facultatem divertendi ab illa, donec ſe emendet. Ratio eſt, quia uxori fas eſt, divertere à marito gravibus moleſtiis animi, corporis, aut fortunarum ipſam afficere pergente, nec deſiſtere volente. *Suprà cap.* 35. Ergo id ipſum fas eſt marito, quem uxor ſuâ frequenti temulentiâ ad triſtitiam, iram, imprecationes incitat, augendo curas domeſticas, eáſque, ut fit à talibus, negligendo. Dixi autem: *Marito ſobrio*: quia ſi & ipſe quotidie ferè oppleat ſe mero, fruſtra exiget ſobrietatem ab uxore, ut probavi *cap. præcedente n.* 49.

Cæterùm etſi ſolennis illa formula divor- 7
tii, quæ allata eſt in ipſa Canonica Accuſatione, videatur non fuiſſe in uſu apud Veteres, niſi

Digitized by Google

niſi quando uxores in perpetuum, & abſolutè repudiabantur, ſicuti colliges ex *L. 2. ff. De divort.* ubi ea refertur, attamen non incongruè fuit eâ uſus parens Elpidiæ, quandoquidem ſaltem ſub conditione non ſequentis emendationis, poteſt uxor juberi habere ſibi in perpetuum res ſuas.

✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻

Y. 3.

SPRETA SACRATISSIMORUM DIERUM RELIGIONE.

CAPUT XLV.

De inebriantibus ſe feſto die.

SECTIO I.

Creber, & damnabilis mos inebriandi ſe feſto die.

SUMMARIUM.

Sententia S. Auguſtini de inebriantibus ſe die feſto. 1.
An potantes ad ebrietatem die feſto peccent gravius, quàm aliàs? 3.
Sitne verum, quòd omne peccatum mortale patratum die feſto ſit gravius, quàm aliàs? 7. & 8.
Ebrietas prohibetur lege Diœceſana peculiariter die feſto. 9.
Aliqui Sancti Doctores cenſuerunt, culpam mortalem aggravari mortaliter, vel venialiter feſto die. 15.
Iis eſt adhærendum quoad venialem circumſtantiam. Ibid.
An quando ebrietas hodierna eſt in cauſa, ut negligatur auditio verbi Divini, aggravetur eo neglectu mortaliter ebrietas? 18.
An imitandus Parochus, qui minabatur privationem ſepulturæ non accedentibus ſuam concionem? 21.
Sepultura Sacra non eſt quis privandus, niſi in caſibus jure expreſſis. 22.
Concilium Tridentinum non præcipit, ut audiatur concio in Eccleſia Parochiali. 26.
Nequit anathemate feriri à Parocho negligens concionem Parochialem. 28.
Parocho non competit juriſdictio externa. 29.
Nec ipſe Epiſcopus poteſt excommunicare negligentes concionem Parochialem. 30.
Refertur decretum Congregationis. Ibid.
Privilegia Regularium obſtant volentibus Parochianos cogere ad concionem Parochialem. 31. & 34.
Et conſuetudo univerſalis. 32.
Nihilominus tamen hortandi Parochiani ut frequentent. 33.
An Parochus contrahens per intemperantiam morbum, qui impedit concionem, admittat duplex peccatum mortale? 35.
Pœna ſtatuta in Curatores animarum negligentes tribus menſibus officia ſua? 37.
An toto uno menſe omittens concionari peccet mortaliter? 38.
An qui peccavit mortaliter per neglectum concionis toto uno menſe, rurſum delinquat mortaliter omni die, quo negliget? 40.
Debita communitatibus ex officio debentur ex juſtitia. 43.

AUthor ſermonum *ad Fratres in eremo*, 1
qui malè adſcribuntur Auguſtino, ita conqueritur *Serm. 32. O quàm plures ſunt ex vobis, qui plùs tabernam die feſto viſitant, quàm templum! priùs corpus reficiunt, quàm animam; priùs ſequuntur Dæmonem, quàm Deum. O fideles non fideles! quid vobis cum vino? nunquid vinum factum eſt, ut deficiatis maledicentes nomen Domini.*

Fridericus verò Fornerus *Lib. 3. De temu-* 2
lentiæ malo, cap. 33. ſic loquitur, & teſtatur: *Peſtifera inter Germanos jam dudum viguit conſuetudo, ut ſi ullo alio totius Anni die prophano in feſto certè, potationibus impigre vacent, quaſi hi potiſſimum Baccho ſacri forent, ac dicati.* Vera ſcripſiſſe Fornerũ teſtantur popinę.

Quæres itaque I. *Verùm ii, qui die feſto po-* 3
tant ad ebrietatem uſque, delinquant graviùs, quàm ſi id facerent die prophano?

RESP. I. Si ſe inebrient illo ipſo tempore, quo fit ultimum Sacrum, cùm nulli antè interfuerint, peccant mortaliter etiam contra præceptum de audiendo Sacro. Ratio eſt, quia abſque legitima cauſa omittunt impletionem præcepti obligantis ad mortale. Confirmatur ex Reſp. ſeq.

RESP. enim II. Id ipſum peccatum admit- 4
tunt, ſi ſe inebrient aliquot horis ante ultimum Sacrum, poſito, quòd ſciant, ebrietatem non depulſum iri ante illud Sacrum. Ratio eſt, quia præceptum ad aliquam actionem obligans, obligat conſequenter, ne eo ipſo die, quo implendum eſſet, ponatur impedimentum obſtans ejus executioni, ut declaravi *cap. 27. n. 84. & ſeqq.*

III. Qui ſine neglectu Sacri potitat in ta- 5
berna tempore divini officii, peccat mortaliter, ſi inde oriatur ſcandalum, quod valde frequens, & probabile eſſe ſolet, præcipuè quando dictæ potationes fiunt cum clamori-
bus, vel cantu. Sic loquitur, & judicat Bar- 6
tholdus Berteau *in Directione Confeſſar. in 3.*

Præcept. Decal. p. 3. intelligendus de gravi
ſcandalo;quod quidem in Gallia,ubi ipſe ſcri-
pſit, & ubi acceſſus ad tabernas vetitus eſt lege
Regia, ſicut notavi *Cap.*11.*n.*13. faciliùs,quàm
in Germania contingere poteſt.

7 IV. Tametſi Alenſis, Abulenſis, Bonaven-
tura, Antoninus, Medina, & alii plures apud
Suarez *Tom.*1. *De Religione. Lib.*2. *De Feſtis*,
*cap.*18. favente S. Auguſtino *Tract.* 4. *in Io-
annem*, ubi ait: *Abſit fratres, ut illos dicamus
obſervare Sabbathum, qui ad luxuriam, &
ebrietatem obſervant*, generatim aſſerunt, pec-
catum mortale eſſe ſpecialiter in die feſto
prohibitum, ex vi generalis prohibitionis ope-
ris ſervilis, ac ſubinde omne peccatum mor-
tale in die feſto commiſſum, præter malitiam,
quam habet ex propria materia, & objecto,
habere malitiam ſacrilegii contrariam huic
præcepto, ideóque illam circumſtantiam eſſe
neceſſariò exprimendam in Confeſſione;
8 Quia tamen oppoſita plerorumque omnium
recentiorum Theologorum, & Canoniſtarum
apud Suarez *loc. cit.* Lugonem *De Pœnit. diſp.*
16. *num.* 515. Dicaſtillo *De Pœnit. diſp.* 9.
*n.*721. *& ſeqq.* ubi fusè, & doctè, itémq; Fagun-
dez *De Præcept. Eccleſ. Præcept.*1. *Lib.*1. *c.*9. eſt
multò probabilior ex ratione, quandoquidem
abſq; ſolido fundamento aſſeritur, vel præce-
pto de feſto obſervando obligari nos ſpeciali-
ter ad non peccandum eo die, vel eo ipſo,
quòd feſtum ſit tempus ſanctificatum, pollui
mortaliter quocunque peccato mortali; imò
illa ſententia recentiorum eſt certa ex uſu, &
conſuetudine legem explicante, ſiquidem
nullus pœnitens, nullus Confeſſarius, nullus
Superior ſequitur, aut obſervari in praxi man-
dat opinionem antiquorum prædictam; id-
circo, qui die feſto bacchatus eſt ad ebrieta-
tem uſque, non contraxit ratione feſti præci-
ſè ullam peculiarem malitiam mortalem.

9 Et hoc ipſum eſt verum etiam in hac Diœ-
ceſi Conſtantienſi, in cujus Synodi *Part.* 1.
Tit. 23. *n.*4. *omnia opera ſervilia, & alia illi-
cita, ut ſunt Comeſſationes, ebrietates, & alia
ſimilia interdicuntur omnibus, & ſingulis.* Sanè
illo ſeptemdecim Annorum decurſu, quo in
eadem Diœceſi verſor, non obſervavi circa
hoc quidquam diverſum à jure communi.
10 Hinc rectè, & ad propoſitum noſtrum, ſic lo-
quitur Palaus *Tract.*9. *p.*9. *num.*5. Non peccas
(mortaliter) adverſus præceptum de feſto
obſervando, tametſi totum diem feſtivum in
ludis, Comeſſationibus, & ebrietatibus con-
ſumas, modò rem Sacram audias, & ab opere
ſervili abſtineas.] Conſentit P. Dicaſtillo *loc.
cit. n.*729.

11 V. Suarez *loc. cit. num.*14. poſt Navarr. So-
tum, & Victoriam exiſtimat, omne peccatum
mortale, & veniale feſto die patratum, habe-
re majorem quandam deformitatem cum re-
cta ratione, quàm patratum die prophano,
eò quòd prudentia, & recta ratio hanc quo-
que circumſtantiam ponderet, ac proinde cu-
juſque peccati malitiam augeri intra ſuam
ſpeciem. Idem Suarez *loc. cit. num.* 6. junct. 12
*Lib.*3. *De reverent. debita locis. cap.* 3. *num.* 8.
ac Lugo *cit. diſp.* 16. *num.* 529. exiſtimant, omne
peccatum mortale commiſſum die feſtivo,
eſſe aliquanto gravius, quàm ſi alio die admit-
teretur. Adferunt hanc rationem, quòd ſicut 13
perſona ſacra, & locus ſacer aggravat omne
peccatum mortale, quod ab illa, vel in hoc
committitur, quia ſcilicet, quemadmodum
per quodlibet peccatum mortale à ſacra per-
ſona admiſſum prophanatur ſacra perſona,
uti & locus ſacer, ſi in loco ſacro patretur, ita
etiam per quodlibet mortale commiſſum die
feſto, prophanetur dies Deo ſacra, ideóque
contrahatur malitia ſacrilegii venialis.

Verùm & paritatem rationis negat Dica- 14
ſtillo *num.* 725. & Palaus *loc. cit.* non ſolùm
abſolutè aſſerit, pravas actiones non eſſe ma-
gis in die feſto, quàm in profeſto prohibitas,
ſed etiam expreſſè negat, peccari etiam ve-
nialiter contra Religionem feſti, ſi die feſto
committantur peccata mortalia.

Ego verò propter reverentiam debitam SS. 15
Auguſtino, tum *loc. cit.* tum *Lib. De decem
Chord. cap.* 13. Thom. 2. 2. *q.* 122. *art.* 4.
Bonaventuræ, Antonino, atque aliis fe-
rè omnibus, ac neotericis docentibus, culpam
mortalem aggravari vel mortaliter, vel ſaltem
venialiter per circumſtantiam feſti, exiſtimo
dicendum, feſtorum obſervationem eſſe, &
fuiſſe ſemper in Eccleſia Dei ita receptam, ut
ſaltem ſub veniali peculiari peccato fuerint
fideles obſtricti ad vitandum quodlibet mor-
tale, ſaltem externum. Atque id quidem con- 16
formiter tum *Cap.* 1. *De feriis*, Ibi: *ab omni
illicito opere abſtinere*: tum rationi prudentiæ
naturalis, ſicut paulò antè ex Navarro retu-
li, itémque feſtivi, ſacrique diei juxta men-
tem Suarezii indicatam *num.* 12. tum valde
potenti motivo retrahendi à peccato, cui
motivo dum non paret peccator, oſtendit
majorem obfirmationem in malo, ut optimè
notat Dicaſtillo *loc. cit. num.*726. qui Dicaſtil-
lo, uti & Suarez *cit. cap.*18. *num.* 17. viden-
di ſunt pro reſponſione ad authoritates SS.
PP. ſicut & Eſcobar in Theologia Morali *Lib.*
30. *Problem.* 70. docens, illam aggravatio-
nem eſſe intra eamdem ſpeciem mali operis
non autem contra Religionem per ſe lo-
quendo.

VI. Qui uno, aut pluribus diebus ante fe- 17
ſtum contrahit ex intemperante potu po-
dagram, aut aliam ægritudinem ipſum die
feſto impedituram ab auditione Sacri, licèt
prævideritt hoc impedimentum, non tamen
idcirco deliquit adverſus Religionem feſti.

Sic

Sic ſentiunt Suarez, Bonacina, Dicaſtillo relati *cap.27. num.31.* & à nobis approbati. *Ibid. num.75.*

18 Quæritur II. *An quando ebrietas hodierna eſt in cauſa, ut negligatur hodie auditio verbi divini, aggravetur eo neglectu mortaliter ebrietas?*

RESP. Per ſe loquendo non aggravatur mortaliter. Probatur in primis ex conſuetudine receptiſſima bonorum æquè, ac malorum.

19 Deinde nullum præceptum extat, quòd in rigore, ac per ſe obliget ad concionem audiendam die feſto. Suarez *cit. Lib. 2. De feſtis. cap.16. n.6.* Bonacina *in 3. Præcept. Decal. ſeu diſp. 5. De Leg. quæſt. Unic. p.2. n.27.* atqui quod nullo jure ſancitur, id nos aſſerere non debemus. *Cap.2. De Tranſl. Epiſc. §. Sed neque in fin.* Navarr. de Horis Canonicis *cap.10. n.11.*

20 Ad auctoritates in contrarium ſolitas adferri ex Provincial. Concil. Carthag. IV. ex *Cap. Sacerdote, & cap. Omnes fideles. De conſecrat. diſt.1.* ex S. Auguſt. relato *Cap. Interrogo 1. q. 1.* & denique ex cap. *Inter cæteras. De Officio Ordin.* rectè reſpondent Suarez, & Bonacina.

21 Hinc non eſt imitandus ille Parochus pridem vita functus, qui minatus eſt ſuis Parochianis privationem Viatici, & ſepulturæ, ſi inpoſterum accederent conciones Regula-
22 rium cum neglectu Parochialis. Ne ſepulturâ quidem Sacra privandus eſt quiſquam fidelis, niſi ob caſus in jure expreſſos. *Cap. Nullus,* juncta Gloſſ *Cauſ.13. q.2. & Cap. Eccleſiam.2. De Conſecratione diſt. 2.* Laymannus *Lib. 3. Tract.5. cap. ultimo n.10.* ex communi; quantò minùs eſt quis privandus Sacro viatico? At quodnam jus vetat, loco Sacro tumulari eos, qui conciones non audiunt in ſuis Parochiis, ſed in alienis? Nullum ſane vel verbulo quidquam tale indicat.

23 Dices fortè I. *Omnis, qui in peccato mortali decedit, privandus eſt ſepulturâ Sacrâ.* Laym. *loc. cit. n.12.* atqui tales decedunt in peccato mortali.

24 RESP. I. De aſſumpti veritate nos viſuros *cap.50.* II. Subſumptum eſſe alienum à vero, cùm nemo per ſe loquendo ſub mortali teneatur intereſſe concioni Parochiali.

25 Dices fortè II. In Concil. Trident. *Seſſ. 24. cap.4. De Reform.* expreſſè ſtatui: *Moneat Epiſcopus populum diligenter, teneri unum quemque Parochiæ ſuæ intereſſe, ubi commodè fieri poteſt, ad audiendum verbum DEI.*

26 RESP. Hoc ipſo, quòd Concilium addat: *ubi commodè fieri poteſt*, ſatis indicat, à ſe non injungi gravem obligationem.

27 Dices fortè III. Eſſe quibuſdam locis receptum, ut excommunicentur, qui nolunt intereſſe ſuæ Parochiæ feſtis diebus.

28 RESP. I. Non poſſunt tales anathemate feriri à Parochis per ſe loquendo, tum quia excommunicatio non poteſt ferri, niſi ob peccatum *Cap. Nemo Epiſcoporum. Cap. Nullus Sacerdotum. 11. q. 3.* Tum quia Parochis per 29
ſe loquendo non competit jus feriendi quemquam gladio excommunicationis, cùm non habeant juriſdictionem in foro externo. Doctores *in materia de Cenſuris*, nominatim Suarez, Filliucius, Laymannus, Bonacina; tum denique, quia ne ab ipſo quidem Epiſcopo poſſunt excommunicari, ut mox dicam.

RESP. enim II. Ne quidem Epiſcopus po- 30
teſt anathema dicere illis, qui non audiunt feſtis diebus concionem in ſuis Parochiis. Ratio, præter indicatas, eſt hæc, quia Zerola Epiſcopus *in Praxi Epiſcoporum Part. 2. Verb. Parochia. §. 3.* refert verba formalia Sacræ Congregationis, quæ juſſu Papæ reprehendit Epiſcopum Calaritanum, quòd *anathematis pœnâ propoſitâ cogeret populum ſuum, Dominicis, & majoribus diebus feſtivis frequentare ſuas Parochias, quod ſuæ Sanctitati durius viſum ſit, quàm præſcriptum ſit à Sacro Concilio, quod præſcribit, ea de re populum tantùm moneri debere.* Viden etiam Barboſam *in cit. cap. 4. Tridentin. num. 17.*

Hinc infer, Gaugericum *in Summam Cajeta-* 31
ni, & Marchantium *in Candelabro myſtico* fruſtrà contendere, Parochianos obligari ad Miſſas, & conciones audiendas in ſuis Parochiis. Licèt quippe fuerit hæc opinio aliquando probabilis, jam tamen nihil habet (ſpectatis privilegiis Regularium) probabilitatis. I. Quia Pax Jordanus Elucubration. *Part. 1. Lib. 4. Tit.1. n.144.* poſt alios, refert privilegium Leonis X. declarantis, fideles ſatiſfacere ſuæ obligationi, ſi Dominicis, feſtiviſque diebus Miſſam audiant in Eccleſiis Ordinum Mendicantium. Simile privilegium, ſeu declarationem ſpeciatim pro Eccleſiis Societatis JESU etiam in ordine ad conciones impertiit Paulus III. ut videre eſt in Bulla, quæ incipit: *Licèt debitum*, quam utramque Bullam pro dirimenda lite Duaci orta confirmavit Clem. VIII. ut videre eſt apud Herm. Buſenbaum *in Medulla Theol. Moral. Lib. 3. Tract.3. dub.4.* viſum à me poſt hæc ſcripta.

II. Quia idem Jordanus Epiſcopus *loc. cit.* 32
teſtatur expreſſè, hanc eſſe *univerſalem conſuetudinem Orbis, & Urbis, ut eſt notiſſimum.* Hanc autem conſuetudinem eſſe legitimam, negabit nullus gnarus conditionum, quas ad legitimandam conſuetudinem requirunt jura, ac Doctores. Et ob hanc conſuetudinem, præcipuè junctis privilegiis, judico, prædictam opinionem Marchantii eſſe nunc practicè improbabilem. Vide Cardinal. de Lugo *Tom. 2. in 3. Part. diſp.21. ſect. 1. n. 1.* Barboſam *De Offic. & pot. Parochi. Part. 1. cap.11. n. 15.* & maximè Buſenbaum ſolidè reſpondentem ad rationes Marchantii.

Digitized by Google

33 Nihilominus tamen perſiſto in eo meo ſenſu, quem dilucidè expreſſi in Tom. priore, ſeu Experientiis *Tract.* 5. *Caſ.* 5. *n.* 166. *& ſeqq.* videlicet eſſe hoc tempore, quo videmus, Parochiales Eccleſias eſſe per Dei gratiam inſtructas verbi divini prædicatoribus perquam idoneis, valde conſonum rationi, ac mutuæ charitati, ut Concionatores, & Confeſſarii, data occaſione, commonefaciant ſuos de accedenda concione Parochiali, ſi fortè alicubi appareat nimia hîc licentia, offenſâque DD. Parochorum.

34 His addo ob argumenti, ſeu objecti connexionem, eſſe à B. Pio V. in Bulla *Etſi Mendicantium* id gratiæ conceſſum Mendicantibus Ordinibus, ut qui diebus feſtivis, & Dominicis interſunt Miſſis, & divinis officiis in eorum Eccleſiis, hæc & illa audiendo cenſeantur ſatisfeciſſe præcepto Eccleſiæ: *nec poſſint deſuper moleſtari per locorum Ordinarios, ſeu Rectores Eccleſiarum.* Quia verò Gregorius XIV. conceſſit Congregationibus Sancti Bernardi, & Urbanus VIII. atque Innocent. X. nominatim laudatiſſimæ Congregationi Germaniæ Superioris Sacratiſſimi Ordinis Ciſtercienſis omnes gratias, privilegia, indulta &c. quæ ejus anteceſſores impertiverant, *cujuſvis generis ea ſint*, aliis Ordinibus Religioſis, Mendicantes, autem utique gaudent per communicationem hac ipſa largitione, apparet, quantum etiam in re iſta Mendicantibus faveant poſteriores quoque Pontifices. Tres hanc in rem Bullas trium priorum Pontificum exhibet per extenſum Reverendiſſimus D. Bernardinus Abbas Lucellenſis in Epitome Faſtorum Lucellenſium, ſub finem, & *fol.* 97. facit mentionem confirmationis Innocentianæ.

35 Quæres III. *An Parochus, qui per ebrietatem contrahit morbum, impedientem ab habenda concione die feſto, delinquat mortaliter præviſo illo impedimento?*

36 RESP. I. Si rarò impeditur, non peccat mortaliter, quia Parochus non delinquit lethifere omittendo rarò concionem. Suarez *cit. Lib.* 2. *De Feſtis. cap.* 18. *n.* 7. Licèt enim Trident. Concil. *Seſſ.* 5. *cap.* 3. ſtatuat, ut curam animarum habentes diebus ſaltem Dominicis, & feſtis ſolennioribus plebes ſibi commiſſas paſcant verbis ſalutaribus, & *Seſſ.* 24. *cap.* 7. *De Reform.* idipſum ferè repetatur, rectè tamen obſervat Suarez *Lib.* 2. *De Feſtis, loc. cit.* id ſtatutum non obligare cum tanto rigore.

37 II. Si crebrò omittat ob morbum ebrietate cauſatum, videtur delinquere mortaliter adverſus ſanctionem Tridentini Concil. *cit. ſeſſ.* 5. *cap.* 2. Ratio eſt, quia ibi ſtatuitur, ut qui curam animarum habentes moniti, trium menſium ſpatio defuerint muneri, de quo *num. præcedente* loquitur Concilium, per Cenſuras Eccleſiaſticas cogantur. Et exiſtimat Bonacina *loc. cit. num.* 31. ad contrahendam hanc culpam ſufficere, ſi quis uno integro menſe continuo, vel totius Anni duobus, tribúſve menſibus id omittat. Ego cenſeo, ſpectandam cujuſque Diœceſis conſuetudinem à piis, diligentibúſque Parochis obſervari ſolitam. Synodi Saliſburgenſis, Pragenſis, Conſtantienſis *Part.* 1. *Tit.* 18. nihil peculiare hic determinant. Quamquam in eadem Diœceſi Conſtantienſi ſatis viget illa Conſtitutio Tridentini, & in Bavaria etiam idcirco, quia Principis mandato fit, ut Conſiliarii Regiminum, ſeu ſupremarum Curiarum interſint concionibus parochialibus. 38 39

40 Quia verò Bonacina *loc. cit. n.* 32. tradit, eſſe probabile, illum Parochum, qui omiſit culpabiliter concionem per menſes duos, vel tres, toties deinde peccare mortaliter, quoties vel unam omittit, idcirco ex ejus ſententia dicendum erit, ab illo Parocho, qui per duos menſes culpabiliter non eſt concionatus, incurri reatum delicti mortalis, ſi proximo die Sabbati poſt illos tres menſes ſe inebriet, prævidens non habiturum ſe poſtridie tempus ullum pro paranda concione, & ſic coactum iri eam intermittere.

41 Nec obeſt, quòd *cap.* 27. *num.* 41. docuerimus, quoties non conſtat poſitivè, eſſe communem ſenſum fidelium, quòd hæc, aut illa lex in particulari obliget ad non ponenda pridie inſtantis executionis impedimenta, toties cenſendum eſſe, non adeſſe ejuſmodi obligationem. Etenim dico, ſatis conſtare, eſſe ſenſum fidelium, quòd Parochus graviter peccet, qui pridie feſti per diſceſſum ad alium locum, vel per aliam actionem indifferentem, & multò magis per malam, reddit ſe ineptum ad Sacrum, & alia officia, quæ communitati poſtridie præſtare deberet ex officio, præſtanda. Ratio eſt, quia quæ communitatibus debentur ex officio, induunt rationem quandam debitorum ex juſtitia; atqui tenemur nos non reddere ineptos ad horum impletionem, ut declaravi *cit. cap.* 27. *num.* 49. & nominatim de negligente conciones ratione morbi ex ebrietate nati, jam ex parte tractavi *cap.* 10. *ſect.* 6. 42 43

SECTIO

Digitized by Google

SECTIO II.

An negligens ex Ebrietate Veſperas die feſto, peccet mortaliter, & an teneatur prævenire? Et ratione hujus proponitur novum, ac ſubtile dubium de tempore Horarum Canonicarum.

SUMMARIUM.

An & quatenus peccetur ſe inebriando cum periculo negligendi Veſperas feſto die? 44. *&* 45.
Quid ſingulariter ſentiendum de Canonicis? 46.
An Clericus Breviario adſtrictus peccet venialiter, ſi prævidens, ſe fore poſt meridiem ineptum, propter temulentiam, ad dicendas Veſperas, recitet illas ante prandium? 48. *& ſeqq.*
Adfertur novum, & difficile argumentum contra prævenientium culpam. 52. *& ſeqq.*
Reſpondetur ad illud. 55.
Probatur, peccare venialiter, qui ante meridiem recitat abſque rationabili cauſa, Veſperas, & Completorium. 56. *& ſeqq.*
Quod poteſt lege ſtatui, poteſt & conſuetudine. 69.
Recitans ante meridiem Veſperas cum intentione non repetendi horis præſcriptis, peccat contra præceptum negativum, non contra affirmativum. 74.
An teneatur repetere poſt meridiem Veſperas is, qui antè recitavit abſque rationabili cauſa? 77.
An poſſit hæc obligatio negari probabiliter? 87.

44 QUæres I. *An Laici committant duplex peccatum, ſi die feſto ſe inebrient, cum periculo negligendi Veſperas?*

RESP. I. Per ſe loquendo negativè. Etenim reddere ſe inhabilem ad obeundum opus non præſcriptum, vacat culpa, Suarez *Lib. 2. De Feſtis. cap.* 18. *n.* 10. atqui intereſſe Veſperis feſto die, non eſt opus præſcriptum, aut præceptum, ſed planè arbitrarium.

45 II. Si quis ratione ſtipendii obligetur Veſperas cantare, facile fieri poteſt, ut admittat duplex peccatum; ſi videlicet aut propter illius unius abſentiam oporteat die feſto omit-
46 tere Veſperas. Sicuti de Canonico Cathedrali, & Collegiato, cujus culpâ omittitur Officium Canonicum in choro, tradit ex communi Suarez *Tom. 2. De Religione. Lib. 4. De Hor. Canon. cap.* 13. *n.* 1. *& ſeqq.* Aut ſi crebrò abſit, eſto ejus abſentia non turbet chorum. Ratio eſt, quia peccat graviter contra juſtitiam ex innominato contractu: *Do ut facias*; ſi videlicet habet ſtipendium competens.

Quia verò vice verſa non videtur peccare 47
graviter contra juſtitiam, ſemel, iterúmve negligendo intra dimidium Annum, aut etiam intra menſem, ſi non magnum ſalarium penſatur, idcirco, ut ſic non delinquit mortaliter, ſi dum deberet cantare in choro, ſtudeat calicibus vacuandis.

Quæres II. *An Clericus Breviario adſtrictus* 48
delinquat, ſi prævidens, ſe die dedicationis, aut patrocinii probabiliſſimè in ſolenni convivio potaturum uſque ad ebrietatem, recitet ante prandium Veſperas, & Completorium?

RESP. I. Peccat mortaliter, dum proponit 49
accedere convivium cum probabiliſſimo periculo temulentiæ. Ratio eſt, quia declinandæ ſunt occaſiones proximæ peccatorum. Excipe: Niſi fortè gravis cauſa illum adigat. Nam gravi ex cauſa poteſt quis ſe committere moraliter certo periculo peccandi. Suprà *cap.* 33. *n.* 81. Difficulter autem reperietur in propoſito cauſa ſat gravis.

II. Si recitet ſine propoſito bibendi liberius 50
ob jam recitatas horas, ſed tantùm idcirco, ut periculum majoris peccati, cui ſe obnoxium eſſe videt, antevertat, & caveat, non delinquit ullo modo illa anticipatione. Ita expreſſè, & ſingulariter de hoc caſu ſentit Laymannus *Lib. 4. Tract. 1. cap. 3. in fin.* Ratio eſt, quia è duobus malis minus eligit, ſcilicet anticipationem præ omnimoda omiſſione. Adde, quòd *ante horam orare providentiæ eſt, poſt horam negligentiæ, in hora obedientiæ*, inquit Hugo apud Paludanum *in 4. diſt. 15. q. 5.*

III. Si ante prandium ideo recitet, ut poſ- 51
ſit tanto liberiùs, eſto non uſque ad temulentiam, potare, delinquit illa potatione venialiter. Sic ſentit idem Laymannus *Ibid.* Ratio eſt, quia antevertit ex cauſa irrationabili tempus præſcriptum.

At objicies: *Non peccat, qui pro lubitu ſummo* 52
manè omnes omnino Horas decurrit, etiam ſine propoſito quidquam earum poſtea repetendi, ergo nec iſte, de quo n. præced. locuti ſumus.

Antecedens probatur; talis enim nec con- 53
tra ullum affirmativum, nec contra ullum negativum præceptum delinquit. Non contra affirmativum, quia nullam actionem præceptam omittit, ut per ſe patet; imò nec cogitat omittere præceptam; licèt quippe cogitet omittere poſt prandium recitationem Completorii, e. g. hæc tamen non eſt præcepta illi, qui manè recitavit. Non contra negativum, 54
quia non exercet ullam actionem vetitam, aut ratione ſui, ut per ſe patet, aut ratione intentionis liberandi ſe onere recitandi poſt prandium; hæc enim intentio eſt licita, licitè enim quis obit actionem de ſe bonam, qua poſita & exercita conſtituatur in eo ſtatu, in quo lex

ipſum non amplius obliget, ſicuti cum P. Dicaſtillo docuimus *cap. 27. n. 58.*

55 Propter hoc ſubtile ſanè, ac difficile argumentum, ſapientiſſimus quidam Theologus editis in 3. Part. eruditiſſimis voluminibus, quæ in hoc toto opere non ſemel allegavi, clarus in primis, ſibi perſuaſit, & quibuſdam etiam perſuaſiſſe dicitur, non eſſe ullum planè peccatum, dicere pro lubitu, & abſque ulla peculiari cauſa rationabili omnes omnino parvas horas horis antelucanis æſtate, aut hyeme.

56 Verùm pace tam ipſius, quàm eorum, qui ipſum ſequuntur, exiſtimo, non eſſe dandum locum huic perſuaſioni, idque propter duo

57 generalia principia. Primum eſt, quòd minimè mutanda ſint ea, quæ interpretationem certam ſemper habuerunt. *Leg. Minimè. De*

58 *Leg.* Alterum, quòd meminerim, me olim legere in Ariſtotele, non eſſe prudentis, à recepta, indubitatáque omnium perſuaſione recedere ob argumentum, difficilem ſolutionem admittens. Atqui lex de parvis Horis recitandis habuit hactenus iſtam certam interpretationem, quòd vetaret eas omnes ſummo manè abſque rationabili cauſa dicere ſine animo repetendi, fuitque hactenus hæc indubitata perſuaſio omnium ſapientum.

59 De interpretatione certa probo, quia conſtitutionem de hiſce Horis manè uſque ad Completorium excluſivè recitandis, quæ habetur *Cap. 1. De Celebrat. Miſſar.* omnes Theologi, & Canoniſtæ unà cum Gloſſ. *Ibid. Verb. Perſolvat*, ita interpretati ſunt, ut non niſi ex rationabili cauſa, liceret eas perſolvere

60 primo manè. De indubitata omnium ſapientum perſuaſione eſt etiam res manifeſta; omnes quippe, quos de hac materia legi, legi autem longè plurimos, damnant expreſſè, vel implicitè peccati ſaltem venialis eum, qui abſque rationabili cauſa notabiliter prævenit tempus ſingulis horis præſcriptum, vel ab Eccleſia, vel à conſuetudine. Multos hanc in rem nominat Bonacina de Horis Canonicis *diſp. 1. quæſt. 3. punct. 3. num. 4.* alios Tannerus *Tom. 3. diſp. 5. quæſt. 1. num. 166.* dicens, eſſe grave veniale.

61 Confirmatur illa perſuaſio I. authoritate B. Pii V. qui, ut habetur in Compendio noſtro *Verb. Horæ Canonicæ. §. 2.* veluti privilegium indulſit Minoribus, ut ratione itineris, aut alterius occupationis, quando creditur, quòd majori cum devotione dicetur divinum officium, poſſit ab iis manè recitari totum, uſque

62 ad Completorium incluſivè. Atqui *ſuperfluum eſt, hoc precibus poſtulare, quod lege permiſſum*

63 *eſt.* Text. *Lib. 1. Cod. De Theſauris.* Scio quidem, reſponderi poſſe, hoc privilegium eſſe tantùm conceſſum ad tollendos ſcrupulos, quando quis dubitaret de occupationibus, & devotione, attamen videtur manifeſtè ſupponere illam communem perſuaſionem.

Confirmatur II. Conſuetudine, quæ & eſt 64
optima legum interpres, & habet vim obligandi. Porrò conſuetudo hactenus in Eccleſia ſemper viguit, ut docti, & indocti ſe accuſarent in Confeſſione de peccato veniali, quando abſque rationabili cauſa recitârunt manè Veſperas, & Completorium. Et hæc 65
conſuetudo Prælatorum, atque inferiorum habet omnes planè conditiones, ex quibus apud Suarez, & Palaum dignoſci poteſt, aliquam conſuetudinem habere vim obligandi in conſcientia.

Neque dicas, ortam eſſe ex ignorantia in- 66
vincibili argumenti ſuperiùs allati, & ideo non obligare, per ea, quæ cum aliis tradit Palaus *diſp. 3. De Leg. p. 2. §. 3. n. 11.*

In primis enim reſpondeo, eſſe valde vero- 67
ſimile, hoc argumentum non latuiſſe omnes, qui hactenus vixerunt, Theologos. Deinde, eſto, latuerit omnes, attamen id nil obſtat; quia ignorantia illius argumenti potuit eſſe non antecedens, ſed concomitans. & proinde nil obeſſe voluntati ſe obligandi, per ea, quæ diſſerit S. Thom. 1. 2. *q. 6. art. 8.* Siqui- 68
dem ſtante cognitione prædicti argumenti potuerunt ſe nihilominus obligare ſub veniali, & mortali ad recitandas Veſperas cum Completorio poſt meridiem, idque duplici ratione. Primò quidem, ut qui ante meridiem dixiſſet Veſperas, ex cauſa non rationabili, repeteret eas poſt meridiem. Secundò ita, ut peccarent quidem, qui abſque rationabili cauſa ante prandium orarent Veſperas cum intentione non repetendi, attamen ita orantes non tenerentur repetere.

De primo modo, & ratione nemo dubitare 69
poteſt; de ſecundo ſic probo. Quidquid poteſt lege humana ſtatui, poteſt & conſuetudine. *L. Sed & ea. ff. De Legib.* atqui nec metaphyſicè, nec moraliter implicat, quò minùs licitè, validéque Papa ferat talem legem: *Omnes divino officio adſtricti Veſperas dicant poſt meridiem. Excipimus hinc ex ſpeciali gratia illos, qui horis ante meridianis illas fortè recitârint. Ne tamen hæc noſtra conſtitutio evadat exinde inutilis, prohibemus, ne quis Veſpertinum officium matutino tempore abſque rationabili cauſa oret ex intentione non repetendi.* Certè in his verbis nul- 70
la involvitur contradictio, eorúmque tenor confirmatur inde, quòd ſimilis lex, aut conſuetudo vigeat circa materiam jejunii, ſiquidem Eccleſia præcipiens jejunium omnibus Annum vigeſimum primum egreſſis, excipit inde fatigatos labore diurno, ita tamen, ut ſimul vetet, ne quis die jejunii ludicro, ſeu inutili labore ſe defatiget ex intentione habendi jus ad cœnam, ut contra Joannem Sanchez docent reliqui cum Diana *Part. 1. Tract. 10. Reſol. 51.*

Dices:

Digitized by Google

71 Dices: *Recitare manè Veſperas etiam abſque rationabili cauſa, non eſt opus malum, ſed potiùs bonum; & intentio non repetendi non eſt mala, non enim fertur in objectum malum, nam ſupponimus, non adeſſe obligationem repetendi; ergo*
72 *nihil mali apparet hîc.* RESP. conceſſo antecedente negando conſequentiam, ſiquidem datur aliquod tertium, quod malum eſt, ſcilicet abſque rationabili cauſa recitare ex intentione non repetendi; conjunctio horum duorum extremorum eſt mala, quia expreſſè continet fraudem legis, licèt extrema non ſint mala, ferè ſicut in Logica prohibetur, ne à diviſis ad conjuncta fiat argumentatio. Poſſe hanc conjunctionem vetari ab Eccleſia probavi paulò antea, eſſe re ipſâ interdictam, crediderunt ha-
73 ctenus omnes docti, & indocti Clerici. Confirmatur communis omnium perſuaſio reſponſione ad fundamentum oppoſitæ ſententiæ.

74 Dico igitur illum, qui abſque rationabili cauſa Completorium, aut Veſperas exequitur manè, cum intentione non repetendi horis præſcriptis, agere contra præceptum negativum, prohibens illam conjunctionem, de qua paulò antè.

75 Nec obſtat, quòd non peccet, qui per aliquam honeſtam actionem intendit ponere ſe in eo ſtatu, in quo lex ipſum deſinat obligare. Reſp. Enim I. illam doctrinam eſſe quidem communiter veram, & admittendam, ubi non conſtat in particulari de contrario, ſecùs ſi conſtet, ſicuti hic, & in materia de jejunio
76 conſtare, dixi ex communi judicio. II. Illam doctrinam non rectè applicari, quia nimirum is, de quo loquimur, etiam poſtquam manè percurrit Veſperas, tenetur ſaltem in actu primo eas repetere, ita ut potiùs dicendus ſit excuſari à lege recitandi poſt prandium, quàm non obligari illa, prout declaravi *cit. cap.* 27.
77 *num.* 52. *& ſeqq.* III. Eſſe probabile, talem etiam in actu ſecundo obligari repetere, adeóque nullo modo eſſe in eo ſtatu, in quo ipſum non obliget lex dicendi Veſperas ſub Veſperum.

78 Probo I. Ex Auguſtino, cujus ſententia Cap. *Qui ex timore. De Reg. Iur. in* 5. refertur hiſce verbis: *Qui ex timore præceptum facit, aliter, quàm debeat, facit, & ideo jam non facit.* Ubi vides pronuntiari, ab illo non fieri præceptum, qui aliter facit, quàm ſit præceptum; atqui iſte aliter, quàm debeat, facit præceptum de Veſperis recitandis, quando manè recitat, ergo non facit illud præceptum, ergo
79 tenetur repetere. Non me equidem fugit, poſſe contra hanc Regulam objici multa, gravia, vera, ſufficit tamen, quòd ſubminiſtret probabile argumentum pro tuenda communi, & indubitata perſuaſione.

80 Probo II. Triplici inductione, tum quia certum eſt, illum, qui hodie Veſpere dixit Primam ſequentis diei, teneri ſequenti die repetere; tum quia, ſi non certum, ſaltem probabiliſſimum eſt, illum, qui communicando prævenit, abſque juſta cauſa tempus Paſchale, obligari ad repetendam communionem Paſchalem, ut videre eſt apud Nugnum relatum, & approbatum à nobis Tom. priore *Tract.* 6. *Caſ.* 3. *num.* 41. Tum denique, quia, qui pridie feſti ſo- 81
lennis non recitavit primas Veſperas de feſto, tenetur in ipſo feſto repetere juxta Tanner. & alios.

Probo III. Quia opinio contraria nec au- 82
thoritatem, nec rationem habet convincentem. Non rationem, ut fatebitur, qui utramque à Bonacina allatam expenderit. Non authoritatem, multi quippe Theologi, & Canoniſtæ, ut Navarrus, & Laymannus, Tannerus, Leſſius, Lezana, alii, ſicut non aſſerunt, ita etiam non negant, illum teneri repetere, qui prævenit abſque rationabili cauſa. Et uti- 83
que Umbertus cenſuit teneri, quandoquidem referente Silveſtro *Verb. Horæ. quæſt.* 9. cenſuit, mutationem temporis notabilem continere noxam mortalem; licèt fatear à Bonacina *loc. cit. num.* 6. expreſſè (& utique probabilius) negari obligationem repetendi.

Ex quibus infero I. ſententiam damnantem 84
peccati venialis illum, qui abſque rationabili cauſa dicit manè Veſperas cum intentione non repetendi, eſſe multis partibus probabiliorem illa, quæ negat talem obligari ad repetendum. II. Si alterutra harum ſententiarum 85
ſit neceſſariò corrigenda, corrigendam hanc ſecundam, tum quia è duobus malis minus eſt eligendum, tum quia longè credibilius eſt, Bonacinam, & alios quoſdam decipi, quàm per tot ſæcula deceptos eſſe omnes Theologos, & Canoniſtas in materia quotidiana. Quapropter ſi argumento ſuperiùs allato ſatiſfieri nequit, niſi negando ſententiam Bonacinæ, eſt animoſè, & cordatè neganda.

Et certè prudens ratio dictat, opinionem à 86
Prælatis Eccleſiæ, ab eorum ſubditis, & à Doctoribus pro indubitata habitam per tot ſæcula, ab eorúmque arbitrio pendentem quoad veritatem, non eſſe revocandam in dubium propter unicum argumentum, quod & totum nititur ſuppoſitione opinionum, ſolummodo probabilium, quæ proinde prudenter negari poſſint, & etiam admiſſa illâ ſuppoſitione, admittat ſolutionem probabilem, eſto contra ſolutionem illam poſſit etiam probabiliter replicari.

Non auſim tamen denegare omnem proba- 87
bilitatem practicam, aut ſpeculativam opinioni relatæ *n.* 55. I. Quia ejus Author fuit eruditione, prudentiâ, pietate præcellens. II. Quia nititur ratione valde bonâ, & quam probabiliter non expenderunt priores Theologi, multò

multò minùs Canoniſtæ, qui longiùs abſunt ab his ſpeculationibus. III. Quia Paſqualigus *in Deciſ. Moral.* 370. expreſſè docet, quando gravis Doctor conſideravit motiva alicujus communis opinionis, contrariam tamen ut probabilem docet, idque adferendo bonam rationem, & commodè diluendo argumenta communis, poſſe illam contrariam haberi pro probabili, eſto cenſeatur communiter improbabilis, & continere errorem, & oppoſita habeatur pro certa, ut idem præmittit *Deciſ.* 349.

88 IV. Quia video, in hac ipſa materia de Horis Canonicis negari aliquid à recentioribus Theologis, quod ab omnibus ante Dominicum Sotum aſſerebatur. Etenim teſte Azor *Part.* 1. *Lib.* 10. *cap.* 8. omnes ad unum Theologi, & Canoniſtæ ante Sotum damnabant peccati mortalis illum, qui Sacrum faciebat nondum recitatâ primâ; jam tamen poſtquam Sotus illam damnationem revocavit in dubium, non tantùm plerique talem abſolvunt à mortali, ſed etiam Suarez *Tom.* 3. *in* 3. *Part. diſp.* 82. *ſect.* 1. cum aliis probabiliſſimè abſolvit etiam à veniali peccato, dummodo Primam non differat ulteriùs, quàm ſit permiſſum ei, qui ſacrificare non vult.

89 Similiter quidam Theologus Romanus vir perquam eruditus, ſuis rationibus etſi non novis, prudentibus tamen perſuaſit quibuſdam magnis, ſapientibus, doctiſſimiſque viris aliquid hactenus in Eccleſia inauditum, ſcilicet eum, qui lucratus eſt Jubileum Anni Sancti, poſſe Indulgentiam illius ejuſdem Anni Sancti toties per omnem deinceps vitam rurſum comparare, quoties per contritionem redit in gratiam cum Deo. Contra quam opinionem etſi multas rationes attuli ſuprà *Tract.* 3. *cap.* 49. *n.* 731. *& ſeqq.* fortè tamen erunt ex meis lectoribus, qui eam novam opinionem reponent in numero probabilium.

SECTIO III.

De Bulla Urbani VIII. multa feſta abrogante ob peccata Ebrietatis?

SUMMARIUM.

Enumerantur feſta, quæ Urbanus VIII. abrogavit. 90.
Deſcribuntur verba, quibus abrogavit. 91.
Et tres cauſæ, ob quas abrogavit. 92. *&* 93.
Enumerantur feſta propria Germanorum. 94.
Ea Bulla eſt recepta in quibuſdam Diœceſibus Germaniæ, non tamen in pleriſque. 96.
Epiſcopi, qui receperunt, rectè fecerunt per ſe loquendo. 98.
Indicatur lucrum ceſſans occaſione feſtorum multitudinis. 100.
Et damnum inde emergens. 101.
Uno feſto die multi bibunt multorum dierum labores. 103.
Depauperatio ob Comeſſationes in diebus feſtis. 108.
Una ex cauſis, cur Catholici ſint pauperiores acatholicis eſt multitudo feſtorum. 110.
Damnum ſpirituale eſt altera cauſa, ob quam Urbanus ſuſtulerit feſta. 112.
Feſtum eſt gulæ irritamentum, & luxuriæ occaſio. 113. *& ſeqq.*
Conſultiſſimè agent illi Ordinarii, qui ſuſtulerint è feſtis Diœceſanis tot, quot potuerint. 119.
Iidem Ordinarii ſint parciſſimi in novis inducendis. 121.
Solvitur objectio, quòd mala ſequentia ex feſtis ſequantur tantùm per accidens. 124.
Et illa, quòd ex feſtis ſequatur plus boni, quàm mali. 126.
Et illa, quòd ex dictis ſequatur, eſſe minuendas Dominicas, & alia feſta univerſalia. 128.
Refertur Bulla Innoc. X. abrogantis feſtivitatem S. Dominici. 132.
Proponitur Caſus de feſto inducto ab aliqua communitate. 133.
Proponitur & P. Caroli Guyeti limatum judicium de iiſdem feſtis. 136. *in Append.*

Notandum eſt I. Urbanum VIII. Anno 1642. edidiſſe Bullam incipientem: *Univerſa per orbem*, qua *motu proprio, & ex certa ſcientia, meráque deliberatione, & Apoſtolicæ plenitudine poteſtatis* decrevit, ac declaravit infra ſcriptos tantùm dies pro feſtis ex præcepto colendos eſſe, videlicet Dominicos dies, feſta Circumciſionis, Epiphaniæ, Purificationis, Matthiæ, Joſephi, Annunciationis, Philippi, & Jacobi, Invent. S. Crucis, Joannis Baptiſtæ, Petri, & Pauli, Jacobi, Annæ, Laurentii, Aſſumptionis, Bartholomæi, Nativitatis Deiparæ, Matthæi, Michaëlis, Simonis, & Judæ, Omnium Sanctorum, Andreæ, Thomæ, Nativitatis Domini, Stephani, Joannes Evangeliſtæ, Innocentium, Silveſtri, Itémque feriarum duarum poſt Paſcha, duarum poſt Pentecoſten, Aſcenſionis Domini, Corporis Chriſti, ac poſtremò unius Patroni Diœceſani, itémque unius proprii Oppidi, ſi quis habeatur. 90

Ad reliquorum verò, inquit Pontifex, *dierum obſervantiam, quos hactenus in quovis loco, ſive ex præcepto, ſive ex conſuetudine, ſive ex devotione, Chriſti fideles tanquam feſtivos celebrârunt, nequaquam ex præcepto ipſos teneri dicta Authoritate* (Apoſtolica) *tenore præſentium perpetuò etiam decernimus, & declaramus. Mandantes propterea in virtute S. obedientiæ univerſis, & ſingulis Patriarchis &c. Epiſcopis &c.* 91

Digitized by Google

piis &c. ut has præſentes literas in ſuis Diœceſibus reſpectivè publiccnt, & ab omnibus eorum ſubditis ad unguem obſervari faciant. Non obſtantibus quibuſvis Apoſtolicis &c. Conſtitutionibus, & ſingularum Provinciarum, oppidorum, locorum etiam juramento roboratis ſtatutis, & conſuetudinibus etiam immemorialibus &c.

92 Notandum II. illius abrogationis faciendæ tres cauſas à Pontifice exprimi hiſce verbis: *Plurimorum Venerabilium Fratrum noſtrorum Archiepiſcoporum, & Epiſcoporum per varias regiones conſtitutorum relatione ad nos pervenit, multitudinem feſtorum per ſingulas eorum Diœceſes adeò creviſſe, ut multi jam dubitare videantur, quænam ex præcepto, quæ ex libera cujuſque voluntate ſint obſervanda, pietatis fervore ob nimiam eorum numeroſitatem tepeſcente. Quin imò clamor pauperum frequens aſcendit ad Nos, eandem multitudinem ob quotidiani victûs laboribus ſuis comparandi neceſſitatem ſibi valde damnoſam conquerentium.*

93 *Et, quod ſummopere dolendum, cum magno animi mærore didicimus, tanta ſæpe ſæpius malignantum inimicum in Sancto, ut ipſa multitudine non ad ædificationem, & ad laudandum in Eccleſiis DEUM populi utantur, ſed ad otia, vanitates, & vitia frequenter abuti non reformident; ita, ut quæ ad glorificandum divinum Numen ſunt primitus inſtituta, temporis decurſu inimicus homo corruperit, & in magnam illius offenſionem, gravémque jacturam converterit animarum.*

94 Notandum III. in quibuſdam Diœceſibus Germaniæ præter alias toti orbi Chriſtiano communes 29. feſtivitates, celebrari, ut minimùm novem alias, ſcilicet unius ſaltem Patroni, tum Viſitationis, Præſentationis, Conceptionis Deiparæ. Item SS. Georgii, Magdalenæ, Martini, Catharinæ, Nicolai.

95 His accedunt in quibuſdam Epiſcopatibus tum quoad bonam partem, tum totis, Feſta Patroni ſecundarii. Item SS. Sebaſtiani, Viti, Joannis & Pauli, Antonii, alicubi quoque Marci, Lucæ, Exaltationis S. Crucis, Converſionis S. Pauli, feria V. in Cœna Domini &c. Verbo tam multa, ut poſſint nominari aliquot Diœceſes, in quibus ceſſatione à labore ſervili coluntur tredecim, quatuordecim, ſedecim, ſeptendecim dies, præter illos 29. de quibus ſuperiùs.

96 Notandum IV. prædictam Bullam Urbani fuiſſe quidem acceptatam à quibuſdam Ordinariis Germaniæ, ut ab Eminentiſſimis Colonienſi, & Trevirenſi, Celſiſſimo Salisburgenſi Archiepiſcopis, aliiſque nonnullis, at à pleriſque non acceptatam. Cauſas, quibus hi moti fuêre ad non recipiendam, graves fuiſſe non dubito, & proinde diverſas ab iis, quæ mihi ultrò occurrunt; hæ enim mihi non videntur ſufficere ad id, ut ne inadæquatè quidem admitteretur illa utiliſſima, támque ſeverè ſancita ſanctio. Non tamen ullo modo 97
damno factum, quia ut dixi, rationem, quibus ii moti ſunt, momenta ignoro, aut non penetro. Et quis ego, qui tantorum Principum facta improbem in concreto, eſto contrarium probem in abſtracto? Cùm præſertim & non dubitem, quin ipſorum ſaltem aliqui ſuas difficultates propoſuerint Pontifici Summo, & eorum obſervantia erga Primam Sedem ſit ſatis perſpecta. Illud ſolùm hic non importunè

Quæres: *Quid cenſendum de Epiſcopis illis, qui intra, & extra Germaniam receperunt Bullam Urbani?* 98

RESP. Rectè feciſſe per ſe loquendo, 1. quia paruerunt æquiſſimo (ubi non obſtabant peculiares, graveſque cauſæ) deſiderio, voluntati, ſtrictóque mandato ſui Superioris. 2. quia paruerunt ex duplici graviſſima cauſa.

Prima cauſa eſt damnum temporale, quod tum directè, tum indirectè adfert multitudo feſtorum. Intelligo autem per damnum temporale præcipuè quidem lucrum ceſſans, ſimul tamen etiam damnum emergens. De lucro ceſſante res eſt perſpicua. Ille enim opifex, qui cum uno, duobus aut etiam pluribus famulis uno die lucraretur unum circiter florenum Rhenanum, ſeu ſex Julios, unius Anni decurſu perdit ob 10. 12. 14. feſta, & totidem profeſta florenos 15. aut 20. ut nil dicam de opificibus nobilioribus, itémque de architectis. Hoc damnum expreſſit ipſe Urbanus relatus *n.* 92. 99 100

Damnum emergens tum frequentiſſimè naſcitur ex ipſo lucro ceſſante, ut nôrunt omnes Oeconomi, & Patreſſamilias, qui experti ſunt, quanta incommoda adferat penuria pecuniæ, cùm inſtat tempus opportunum rebus emendis, debitis expungendis, contributionibus præſtandis &c. tum ex fœni, frugum, aliarum rerum corruptione, quæ impediri potuiſſet, ſi labori ſervili operam dare tunc licuiſſet. 101

Jam verò, ſi loquamur de damno, prorſus indirectè, & per accidens, communiter tamen, & certiſſimò ſequente, eſt illud ipſum, quod jam ſua ætate latè graſſatum fuiſſe teſtantur duo ſapientiſſimi Eccleſiæ Doctores. Primus eſt S. Ambroſius *Lib. De Elia, & jejunio*, ubi de helluonibus ita ſcribit: *Uno die bibunt multorum dierum labores.* Ut proinde in eos quadret illud è Concil. Lateran. relatum Cap. *Cùm Apoſtolus, De cenſib.* his verbis: *Longi temporis victum brevis hora conſumit.* Alter eſt Divus Auguſtinus cujus *in Sermone de ebrietate vitanda* hoc judicium eſt: *Quam trium, aut quatuor dierum potuerunt rationabilem refectionem habere, uno die contendunt perdere potiùs, quàm expendere.* 102 103 104

At,

Digitized by Google

105 At, quo id pacto, & quando? Quia ſcilicet
permulti plus tabernam die feſto viſitant, quàm
templum, ut loquitur antiquiſſimus Author
ſermonum ad fratres in Eremo: *& peſtifera*
inter Germanos inolevit jamdudum conſuetudo,
ut ſi ullo alio totius Anni die prophano, in feſtis
certè, potationibus impigre vacent, ut loquentem,
& teſtantem ex oculari experientia audivimus
Reverendiſſimum Dominum Frideri-
106 cum Fornerum *ſuprà n.2.* Fit itaque longè creberrimè,
ut quo die, ſi feſtus non fuiſſet, lucrifacturus
erat ſuo, ſuorúmque familiarium
labore opifex aliquis unum florenum Rhenanum,
non modò illum non lucretur, ſed alium
expendat in potum, perdat luſu chartarum,
alearum &c. & ſic duorum jacturam faciat;
ac ſequenti die ob præcedentis crapulam ineptus
ſit ad laborem.
107 Taceo morbos ſanè pretioſos, quos parit temulentia;
taceo ſumptus & mulctas, quas
pendere debent ob injurias verbales, & reales,
adeóque vulnera illata, acceptáque in temu-
108 lentia. Teſtor omnes rerum peritos, an non
agnoſcant, multa millia operarum diuturnarum,
agricolarum, opificum, qui, & quorum
liberi, uxoréſque vel fame cruciantur, vel difficillimè
vitam trahunt, æréque alieno oppreſſi
gemunt, in eam calamitatem devoluta
eſſe occaſione feſtorum.
109 Callias Athenienſis, cùm græcando ſubſtantiam
ſuam univerſam oblimâſſet, ideóque
ne veſtem quidam reliquam haberet, qua brumale
frigus arceret, hoc meritiſſimo dicterio
paſſim notabatur: *Hic à vino deplumatus eſt.*
Ita refert Matthias Faber *Tom.2. Conc.3. Dominica
6. poſt Pentec.* Quàm multos vidimus, de
quibus pronuntiari poterat: *Hic à vino & cerevisia
hauſtis die feſto deplumatus eſt?*
110 Unam ex cauſis, cur Germani hæretici Catholicos
ſuperent opibus, eſſe multitudinem
feſtorum catholicorum, fortè olim in valle
Joſaphat cognoſcemus. Non patrat ſemper
Deus miracula, præſertim quando res ex ſe
piæ inquinantur peccatis, *& quæ primitus ad*
honorandum DEUM inſtituta ſunt, in magnam
illius offenſam convertuntur, ut loquar cum
111 Urbano VIII. Cujus viſcera paterna tetigit,
ac commovit miſeratio liberorum, & uxorum,
quos, ne ſi ſanguinem quidem ſudet, alere
poteſt vilis operarius, & opifex, quando tot
feſta præſcindunt occaſionem lucelli honeſti.
112 Altera cauſa, eáque graviſſima, quæ Urbanum
ad ferendam: multos Epiſcopos ad acceptandam
abrogationem feſtorum impulit,
eſt damnum ſpirituale, tantò gravius temporali,
quantò præſtat anima corpori. Conſiſtit
illud in plurimis, maximis peccatis, quæ committuntur
feſtivis diebus, non committenda,
ſi labori licuiſſet vacare. Hanc quoque cauſam
expreſſit disertè Pontifex, veram eſſe agnoverunt,
qui Bullam ejus amplexati ſunt.

Interrogatus olim, ut refert Maximus *Serm.* 113
27. Antiſthenes, quid eſſet feſtum? Reſpondit.
Feſtum eſt gulæ irritamentum, & luxuriæ occa-
ſio. Addere debebat: *blaſphemiarum*; hæc enim
tria peccata tam vulgaria, tam crebra ſunt
diebus feſtis, ut omnes Confeſſarii, ſi interrogentur
(& verò interrogari poſſunt, cùm eorum
teſtimonium nec in ſigilli Sacramentalis
ullam injuriam redundaturum, nec Confeſſionem
ullo pacto redditurum ſit odioſam)
confeſſuri ſint, fore, ut multi milliones horum
trium, aliorúmque ex his tribus ortorum
peccatorum mortaliſſimorum omitterentur
quot annis, ſi tot Feſta non agitarentur. Revera 114
multitudine feſtorum non ad laudandũ Deum
populi utuntur, ſed ad vitia, nimis quàm frequenter
abuti non reformidant, teſte Pontifice.
115 De vitio ebrietatis jam oſtendi paulò ſuperiùs.
Hoc unum addo: ſicuti jam olim multi
Hebræorum vino ſeſe onerabant in ſolennitatibus
Primitiarum, eò quòd *Deuteronom.* 12.
ſcriptum ſit; *Ibi epulamini coram Domino Deo*
veſtro, ſicuti referente Franciſco Mendoza
in 1. Reg. cap.1. n. 13. in fin. tradit Abulenſis
in cit. verſ. Deuteronom. (*apud quem tamen*
nil tale reperio) ita Chriſtiani Catholici hodie
magno numero imitantur Hebræos, idque
tantò frequentiùs, quantò plura feſta occur-
116 runt. De blaſphemiis planè execrandis; quas
in plena, aut ſemiplena temulentia eructant
illis ipſis diebus, nil attinet dicere; clamant
117 cauponæ: clamant compita. De fœda libidine,
quatenus eam inducit vinolentia, non repeto,
quæ retuli *cap.12. ſect. 9. & cap.19. ſect.*
2. quǽque confirmat Tertullianus *Lib. De ſpectaculis,
cap.* 10. ſcribens: *Veneri, & Baccho*
*convenit, duo iſta dæmonia conſpirata, & conjurata
inter ſe ſunt, ebrietatis, & libidinis.* Illud
ſolùm indico, intellexiſſe me ex fide digno
Parocho, plures gubernatores, ſeu Præfectos
toparchiarum Bavariæ teſtatos eſſe,
multitudinem prolium illegitimarum notabiliter
creviſſe in ſuis toparchiis, ex quo tempore
fuerunt mandato Principis interdictæ choreæ
feſtis diebus, ſicuti jam ex parte indicavi
cap.23. n. 202.
118 Alia huc facientia prætereo, & cum Antiſthene
repeto: *Feſtum*, vel, ut verbo Pontificio
utar, *numeroſitas feſtorum eſt gulæ irritamentum,
& luxuriæ occaſio*; occaſio malorum,
ſi à majorum, ut pro! dolor fit, inſtituto diſcedas.
Verè feſta, quæ primitus inſtituta ſunt
ad divinum Numen honorandum *magna ex*
parte in gravem jacturam converſa ſunt animarum.
119 Ex dictis infero I. Illos Illuſtriſſ. DD. Ordinarios
optimè conſulturos ſuis ovibus, qui expungent
ex Diœceſanis feſtis, quotquot abſque
pergravi perturbatione expungere poſſunt;
& ſi non poſſunt integra feſta abrogare,

abrogent ſaltem dimidium, ut videlicet ad horam uſque nonam ſint feriæ à labore, & ſacri auditio, tum ad finem diei ſit fas laborare; hac enim ratione & ſatiſfacient doctrinæ à Navarro *De Horis Canonicis cap.* 10. *num.* 10. traditæ, multis exemplis declaratæ, atque ex Cap. *Cùm dilectis. De dol. & contumac.* deſumptæ: *Qui non poteſt facere totum, vel eo modo, quo jubetur, tenetur facere partem, vel totum, eo modo, quo poteſt*; & vitabuntur illa peccata, de quibus ſuprà, & conſervabitur ſufficienter memoria Sanctorum, neceſſaria quà ad eorum cultum, quà ad rationes faciendas, cen-

120 ſus ex antiquo ſolvendos iis diebus. Scio loca, in quibus non eſt reperire decimum quemque, qui horis pomeridianis feſtorum Apoſtolicis inferiorum templum ullum, vel à limine ſalutet; totum illud tempus ſopori, luſui, ſaltui, potui, fabulis, detractionibus, clancularijs ſocietatibus, aliis criminibus, & flagitiis conſecratur.

121 Infero II. Ordinarios debere eſſe parciſſimos in novis feſtis inſtituendis, ut providè monet piiſſimus Epiſcopus Pax Jordanus *Elucubration. Vol.* 2. *Lib.* 1. *Tit.* 1. *n.* 5. Quia Urbanus ipſe monet, ne nova ſub obligatione permittant. Ratio inter alias eſt, quia alioquin meritò timere debent Epiſcopi, ne tam multa millia pauperum, & egenorum, quos multitudo feſtorum in eam miſeriam conjecit, ipſos ad divinum tribunal citet, ſicut ſatis innuit idem Jordanus.

122 Infero III. Confeſſarios non debere magnum ſcrupulum movere opificibus, qui abſque ſcandalo opera ſervilia exercent feſtis ab Urbano abrogatis. Ratio eſt, quia ipſe expreſſè, & quidem *ex plenitudine poteſtatis* fideles omnes liberat obligatione ea ſervandi. Adde, quòd pleriſque patrocinetur utcunque titulus neceſſitatis. Multò minùs debent Pa-

123 rochi eſſe rigidi circa diſpenſationem. Et verò Parochos diſtantes à reſidentia Epiſcopali poſſe propriè diſpenſare circa feſta, ac jejunia, ſi adſit cauſa rationabilis, ſentiunt communiter Doctores, teſte, & approbante Marchantio *in Reſolut. Moralib. Part.* 1. *in explicat. tertii Præcept. Decal. q.* 5. At verò Sanchez *Conſil. Moral. Lib.* 5. *cap.* 1. *dub.* 6. id permittit etiam in vicinia Epiſcopi. Conſtitutiones ſynodales Diœceſ. Conſtant. *Part.* 1. *Tit.* 24. non permittunt, niſi in evidenti neceſſitate, quando commodè nequit adiri Epiſcopus, vel ejus Vicarius, ac proinde non permittunt, niſi declarationem, & conſenſum. Conſenſum hac in re Magiſtratûs ſæcularis nemo ſanus exiget.

124 Objicies II. *Mala, quæ ex feſtis evenire diximus, habere ſe tantùm per accidens, non igitur habendam illorum rationem.*

125 RESP. Negando conſequentiam. An non enim bellum de ſe juſtiſſimum omittendum eſt ſæpe, ſolùm ob mala per accidens ex illo emerſura? Molina *Tract.* 2. *diſp.* 107. Et opus ex ſe optimum, ob metum ſcandali puſillorum? S. Thom. 2. 2. *q.* 43. *art.* 7.

Inſtabis; *Plus boni oritur per ſe ex feſtis, quàm mali per accidens.* 126

RESP. Si loquamur de ſolenniſſimis, fateor, non ſi de communibus. Religio ſolenniſſimorum longè plurimos cohibet à peccatis publicis, ac privatis, & ad Sacramentorum perceptionem, templi etiam horis pomeridianis frequentationem incitat, non item alia feſta. Deinde iis in urbibus, in quibus eſt copia Re- 127 ligioſorum Mendicantium, viget utcunque uſus Sacramentorum in feſtis, quæ ſolenniſſimis vicina ſunt, non item in oppidulis, pagis &c. Agnoſco eſſe magna bona, quæ intenderunt, qui feſta induxerunt, ſed hæc à permultis negliguntur, à longè plurimis corrumpuntur ſcelerum frequentiâ.

Objicies III. *Argumenta ſuperiùs allata vel* 128 *nihil probant, vel probant, eliminandas Dominicas, ac feſtivitates jam à tot ſæculis in Eccleſia Romana celebratas?*

RESP. Minimè id probant. I. Quia non valent reſpectu ſolenniſſimorum feſtorum, ut patet ex paulò antè dictis. II. Non valent reſpectu Dominicarum, tum quia dies Dominica practicè, & moraliter loquendo eſt immutabilis etiam à Papa, ut ſapienter oſtendit Suarez *Lib.* 2. *De feſtis. cap.* 4. *num.* 9. *& ſeqq.* tum quia moraliter loquendo, neceſſarium eſt, deſignari quot hebdomadis diem unum, quo & plebs Chriſtiana ad preces, ſacrificium, verbi divini auditionem conveniat, & ſervi, atque ancillæ requieſcant juxta legem de Sabbato datam Judæis *Deut.* 5. *verſ.* 14. Adde, quòd 129 hac ætate plurima bona in urbibus, pagiſque fiant, & peccata impediantur diebus Dominicis per varias Congregationes, Confraternitates, Catecheſes &c.

Contra feſta Apoſtolorum, & alia quædam 130 plus momenti habent illæ rationes, non tamen tantùm, ut prorſus oporteat ea antiquari, cùm & ſint antiquiſſima, univerſaliſſimáque, & valde gravibus de cauſis inſtituta, & magis provocativa ad pietatem, quàm minora; & ſi ea ſola (præſertim combinata, ut combinantur SS. Simon, & Judas &c.) cum cæteris toti orbi communibus obſerventur, poſſunt vigilantiâ utriuſque Magiſtratûs impediri magnam partem mala, de quibus ſuperiùs, nec tantopere gravantur iis opifices, cùm etiam quotannis fiat, ut illorum quædam occurrant in Dominica. Si verò his addantur adhuc alia decem, quindecim &c. tum clarum eſt, incommoda ſuperiùs propoſita magnopere augeri. Numeroſitas feſtorum, teſtante Pontifice, eſt noxia animæ, & œconomiæ, non autem numerus mediocris. Quare dico cum

Sss piiſſimo

piiſſimo Gerſone *in ſerm. De Nativ. B. Virgin.* habito ad Patres Concilii Baſileenſis: *Utinam eſſet apud vulgus, quod de labore manuum vivere debet, minor feſtivitatum numerus.*

131 Iis, quæ tam prolixè dixi de feſtis addo tria. Primum, rationibus, quas attuli in defenſionem Bullæ Urbani abrogantis multa feſta, confirmari communem doctrinam de novis feſtis non inducendis ſine conſenſu populi, quam faceto ſimul, & ſerio dicto, factóque alicujus Conſulis firmavi in Experientiis *Tract.* 5. *n.* 70.

132 Alterum. Itidem doctrinam, quam *cit. Tract.* 5. *n.* 75. ſtatui de Magiſtratus ſæcularis inhabilitate ad inſtituendum Feſtum verè Religioſum, roborari Bulla Innocentii X. incipiente: *Cùm nuper*, & deſcripta à Cherubino *fol.* 300. *Tom.* 4. Bullarii, illic enim reprehendit ſenatum Mediolanenſem, quod *præceperit, ut populi, & ſubditi illius ſenatus abſtineant* (in feſtivitate S. Dominici) *ab operibus ſervilibus, & artifices tabernas, & apothecas clauſas teneant, prout ſervatur cæteris diebus feſtis ex præcepto*; & ulterius in Edicto prædicto exprimatur, *feſtivitatem eſſe celebrandam cum omni devotione, ac pietate Chriſtiana.* Rationem hujus reprehenſionis adfert Pontifex hanc: *Conſiderantes, quàm pernicioſum authoritati Eccleſiaſticæ id eſſe poſſit, cùm Principes Laici, quos in rebus Eccleſiæ obſequendi potiùs manet neceſſitas, quàm authoritas imperandi, non habeant facultatem indicendi dies feſtos in honorem Sanctorum.* Ita Innocentius, ultima hac clauſula: *In honorem Sanctorum* indirectè confirmans id, quod *cit. n.* 15. conceſſi, & inductione Reipublicæ Friburgenſis declaravi, ſcilicet Magiſtratum ſæcularem pollere jure indicendi certo die feriationem à labore ſervili in memoriam alicujus Victoriæ obtentæ.

133 Tertium. Ex quo præſens Tractatus devenit in manus lectorum, fui interrogatus quid cenſerem *de quodam feſto peculiariter ſolito obſervari in aliqua Parochia*; *obſervari autem ex titulo non omnino certo, putari enim, inductum fuiſſe, ex voto à majoribus edito, haud tamen haberi ullam certitudinem hujus opinionis.*

134 RESP. Eſſe penitiùs inquirendum in fundamentum hujus conſuetudinis. Aut enim conſtans opinio ſeniorum fert, eſſe à majoribus voto promiſſam illam feſtivitatem: aut aliqui ajunt quidem, proficiſci ex voto, alii verò aſſerunt, ex ſola devotione: aut denique omnes negant, ſciri à ſe originem illius pietatis? In primo caſu cenſendum omnino, & abſolutè eſt, eam devotionem niti voto propriè dicto, & conſequenter non ſolùm tranſiviſſe ad poſteros illam obligationem votivam per ea, quæ in Experientiis *cit. Tract.* 5. *Caſ.* 3. *num.* 86. tradidi ex communi, certáque perſuaſione Theologorum, ſed eandem obligationem hodiéque perſeverare. Cùm enim Urbanus Papa verbis, quæ ſuprà *numero* 91. deſcripſi, exprimat ſolos dies, quos *ſive ex præcepto, ſive ex conſuetudine, ſive ex devotione Chriſti fideles, tanquam feſtivos celebrarent*, ſub his autem non contineantur directè, aut implicitè dies obſervati ex voto, cenſentur eſſe excluſi, tum per communem Regulam: *Qui è duobus unum exprimit altero tacito, cenſetur hoc alterum negare.* Cap. Nonne *De præſumpt.* tum quia leges correctoriæ ſunt ſtrictè, nec ultra communem ſenſum verborum interpretandæ, præſertim quando agitur de juribus diverſam rationem, difficultatémque habentibus, ſicuti habet feſtum votivum; neque enim poteſt ipſe etiam Papa tam facilè abolere feſtum voto promiſſum, quàm inductum ſeu conſuetudine ſola populi, ſeu præcepto Epiſcopi; ſiquidem nequit tam facilè tollere vim juris divini, qualis eſt ea, quæ proficiſcitur ex voto, quàm humani.

In ſecundo caſu, quo ſcilicet ſupponitur, alios è ſenioribus teſtari de ſola devotione, alios de vero voto, dicendum eſt, ſtante hac variatione, contrarietatéque teſtium, gigni talem dubietatem, qualis intelligitur, quando quæritur, utrùm votum in dubio obliget. Cùm enim illi teſtes ſint ſolùm de auditu, licèt ponamus, eſſe digniores, aut plures, qui deponant de voto, quàm contra, & proinde videri poſſit eſſe potiùs ſtandum pro voto, quàm contra; quandoquidem quando teſtes diſcordant, eſt depoſitio plurium præferenda depoſitioni pauciorum. Cardinalis Tuſchus *lit. T. Concluſ.* 240. quia tamen fieri poteſt, ut illi pauciores teſtes relationem ſuam acceperint à peritioribus, dignioribúſque, quàm illi plures, idcirco non apparet, quorum teſtimonium ſit præferendum, conſequenter manet res dubia, ſiquidem probationes contrariæ invicem conquaſſantur. Fagnanus *in cap. Lator. Qui fil. ſint legit. num.* 47. debilitantúrque; atqui in dubio, utrùm aliquod votum ſit editum, præſumendum eſt pro libertate à voto. Suarez *Lib.* 4. *De voto cap.* 5. cum communiore, & veriore, quam explicavi, & ſecutus ſum in Alphab. Quadrupl. *Part.* 1. *Caſ.* 12. Itaque videtur feſtum illud, de quo facta mentio *n.* 132. habendum pro mero devotionali, & conſequenter contineri nomine illorum, quæ Urbanus expreſſè abrogavit. 135

In tertio caſu, quo ponuntur omnes ignorare, unde illa conſuetudo colendi prædictum feſtum, manârit, ex votóne, an ex ſola devotione, videtur præſumendum, quod ex ſola devotione. Gravia enim onera non ſunt 136

præſu-

præſumenda, ſed convincente ratione probanda; ſicuti in præcedenti Tomo ſæpe repeto, atque magna authoritate firmo. Certè facta probari legitimè debent, non ſupponi, aut præſumi. Omnes DD. ob authoritatem. *L. Cùm res. C. De Probat. & L. Si emancipati. C. De Collationibus.*

Appendix peropportuna.

a OMnia, quæ in hac ſectione tertia propoſui, occaſione Bullæ Urbani octavi, abrogantis varia Feſta, jam mandâram alteri prelo, & quidem obſcuriora ſine ſuffragio cujuſquam, cùm nactus hoc primùm Anno 1676. peregregium opus noſtri P. Caroli Guyeti inſcriptum: *Heortologia*, ſive de *Feſtis propriis locorum & Eccleſiarum*, reperi ſpecialem diſſertationem de illa ipſa Bulla, quam & totam repræſentat ille Auctor *Lib.2. cap.8. q.7.* Ego brevem doctrinæ ab eo traditæ Synopſin.

b I. In quibus locis non obſervabantur ante editam Conſtitutionem Urbani, unum, aut plura Feſta ex imperatis ab illo Pontifice, in iiſdem non ſunt neceſſariò poſt illam Conſtitutionem obſervanda; tum quia idem Papa abſolutè vult abrogare multa Feſta, ergo non injungit nova; tum quia idem ipſe in ſua Bulla ſupponit, vigere præceptum omnium illorum Feſtorum, quæ recenſet ipſe, etenim loquitur ſolùm de Feſtis *retinendis*; retineri autem nequeunt illa, quæ antea non erant Feſta, ſicuti non erant in diverſis locis recepta Feſta Inventionis S. Crucis, Dedicationis S. Michaëlis, Sanctorum Innocentium, S. Joſephi, S. Annæ, S. Matthiæ, S. Bartholomæi, & S. Thomæ Apoſtoli; cenſétque hic Auctor ſuam hanc reſolutionem eſſe certam *loc. cit. q. 8.*

c II. Nullum planè ex Feſtis non nominatis in Bulla Urbani, obſervandum eſt ex obligatione, verba quippe Urbani ſunt, tam perſpicua, & univerſalia, ut Paſqualigus *Tom. 2. q.49.* hanc doctrinam, abrogativámque clauſulam extendat etiam ad Feſta ex voto obſervata. Nam & talia fuêre obſervata ex præcepto, & clauſula derogatoria: *ad reliquorum* univerſalis eſt, & dictio: *quomodocunque* exprimit quamcunque obligationem. Quare ſupereſt, ut, ſi quædam ejuſmodi Feſta colantur à populo, id deinceps non fiat ex præcepto obligationem inducente, ſed ex devotione. Ita ille *quæſt.9.* Sed vide, quæ ex communi ſcripſi in Experient. *Tract. 5. n.86.*

d III. Probabile quidem eſt, non peccare eos, qui etiam in locis, in quibus non eſt recepta Bulla quoad abrogationem Feſtorum eliminatorum ab Urbano, exercent opera ſervilia, modò ſcandalum vitent, hoc tamen quia nullo Auctore aſſero, nolim contra prudentiorum judicium pertinaciùs tueri. Ita concludit Guyetus ſuam quæſtionem de præſenti argumento decimam, ita & ego; qui tamen non ſemel reſpondi tenuioribus opificibus, eos fore immunes à culpa, ſi diebus Sanctorum Martini, Nicolai, Georgii, Catharinæ & aliis ejuſmodi exerceant ſua opificia, abſque tumultu tamen & ſcandalo, ſingulariter poſt rem ſacram auditam.

Z. 3.

IPSIUS ADEO PARASCEVES &c.

CAPUT XLVI.

An qui immodico potu ſe obruit die Paraſceves, admittat peculiare crimen lethale?

SUMMARIUM.

Dies Paraſceves eſt ſacratus jejunio, & cultui Paſſionis Dominicæ. 1.

Neque primo, neque ſecundo reſpectu cauſat per ſe in ebrietate circumſtantiam mortaliter malam. 1. & 2.

Non eſt verum, quòd omne omnino peccatum mortale patratum in Paraſceve, contineat duplicem mortalem malitiam. 2.

Attamen ipſa ebrietas tunc commiſſa ſit communiter per accidens mortalis, etiam ex circumſtantia illius diei. 2. & 3.

SPectari poteſt dies Paraſceves quatenus eſt ſacratus, vel jejunio, vel recolendæ morti Dominicæ. Primo reſpectu dico, non addere ebrietati circumſtantiam peculiarem mortaliter malam. Ratio eſt, quia *cap.16.* diximus, legem jejunii non violari per potum intemperantem. Si tamen cum potu intemperante ſumeretur panis, caſei, & bellariorum, (multò magis ſi ciborū) plus, quàm permittat recepta conſuetudo extra potum intemperantem, non valeret illa excuſatio: *Edo panem, ne potus noceat*; quia nemo ex ſuo delicto meliorem ſuam conditionem facere poteſt, *L. Melior. ff. De Reg. Jur.*

Secundo reſpectu, tametſi per ſe loquendo, a non videatur contrahi malitia neceſſariò manifeſtanda in Confeſſione, quandoquidem nulla lex Eccleſiaſtica ebrietatem vetat peculiariter ob reverentiam illius diei; & proinde non rectè docent nonnulli, teſte Dicaſtillo *De Pœnit. diſp.9. n.72*; omne enorme peccatum die Paraſceves patratum aggravari circumſtantia mortaliter malâ, ſentio tamen, per accidens, atq; adeò practicè loquendo, eſſe communi-

muniter confitendam illam circumſtantiam, quia plerique Chriſtiani Catholici, proindéque ipſimet bibones apprehendunt iſtam circumſtantiam tanquam valde deformem; unde fit, ut partim ex erronea conſcientia, partim ob grave ſcandalum, cujus periculo ſe exponunt, geminent malitiam, ut etiam clariùs deduces ex ratione, quam ex Suarez adferam *cap. ſeq.*

3 Sanè uxores ebrioſorum ſummopere exulcerantur, cùm hi ejuſmodi diem profanant ſuâ temulentiâ; & qui cernunt eo die ebrium per plateas incedentem, vel diris eum devovent, vel obloquuntur Magiſtratui, eam petulantiam non plectenti, vel aliud genus peccati admittunt, cujus ille eſt cauſa per factum non tantùm minùs rectum, ſed beſtiale, atque hac ratione dat propriè ſcandalum; per ea, quæ diſſerit S. Thom. 2. 2. *q.* 43.

A. 4. *SACRAE SYNAXI DESTINATI.*

CAPUT XLVII.

An, qui ſe inebriat die Communionis, reus ſit duplicis ſceleris?

SUMMARIUM.

Nonnulli cenſent, omne peccatum mortale commiſſum die Communionis, fieri dupliciter mortale. 1.

Sacrilegium admittit adiens immediatè pòſt ſynaxin tabernam, ibique ſe inebrians. 2.

Sacrilegium eſt rei ſacræ violatio, atque indigna tractatio. Ibid.

Adfertur ſignum, ex quo cognoſcitur, an per aliquam actionem graviter Profanetur res ſacra. 3.

Si ebrietas contingat veſpere diei Communionis, eſt in Germania plerumque damnanda de gravi ſacrilegio. 5.

Et maximè, ſi tunc ſe inebriet mulier. Ibid.

Cur potiùs ſi mulier, quàm ſi vir? 6.

Refutatur opinio n. 1. relata. 7.

1 Ratio dubitandi ex una parte eſt, tum quia nonnulli teſte Dicaſtillo *De Pœnit. diſp.* 9. *num.* 231. arbitrantur, omne peccatum mortale inquinari duplici mortali, malitia, ſi committatur die Sacræ Communionis; tum quia etiam qui admodum addicti ſunt ſacris Bacchi, ſtudent vitare temulentiam eo die, quo divinam menſam accumbunt; & qui vel præter intentionem, vel etiam ſcienter eo die modum bibendi ad rationis uſque privationem exceſſerunt, non modò indignatione, & convitiis peti ſolent ab aliis, ſed etiam conſueverunt in tribunali ſacro reos ſe agere de illo exceſſu, ut non ſemel uſu didici. Ex altera autem parte non apparet lex ulla divina, vel Eccleſiaſtica, adverſus quam graviter illi delinquant.

Dico I. Qui immediatè poſt ſacram Synaxin tabernam publicam abſque neceſſitate adiret, in eáque potaret ad ebrietatem uſque, peccaret peccato ſacrilegii. Probatur, quia ſacrilegium eſt rei ſacræ violatio, & irreverens tractatio, S. Thom. 2. 2. *q.* 99. *art.* 1. Atqui iſte communi hominum judicio, quod vel maximè hac in re ſpectandum eſt, cùm honor dependeat ab æſtimatione hominum, per ea, quæ diſſerit S. Thom. 2. 2. *q.* 103. *art.* 1. *&* 2. valde irreverenter tractat ſacratiſſimum Chriſti corpus. Confirmo doctrina, quam loquens de ſacrilegio, ratione loci ſacri adfert Suarez *Tom.* 1. *De Relig. Tract.* 2. *Lib.* 3. *cap.* 7. *n.* 11. quia ſcilicet unum ex ſignis, an per aliquam actionem graviter prophanetur res ſacra, eſt, ſi ea grave ſcandalum generet; etſi enim malitia ſcandali videatur diverſa, & per accidens, tamen indicat propriam materiam, quando ſub illa movet actus ad ſcandalum; ſicut fit in præſenti, talis enim apprehenditur, ut graviter irreligioſus, & ſub ea ratione graviter offendit populum. 2 3

Dico II. Præter ſacrilegii crimen admittit talis crimen ſcandali, ſicut *cap. præced.* diximus de inebriante ſe die Paraſceves. 4

Dico III. Si primùm veſperi contingat in Germania prædicta ebrietas, non auſim univerſim, ſed tantùm plerumque damnare gravis ſacrilegii. Ratio eſt, quia licèt Germani quoque ejuſmodi intemperantiam interpretentur quandam irreverentiam erga Chriſtum Dominum, non tamen univerſim interpretantur tantam, ſaltem ubi abeſt periculum vomitûs, blaſphemiarum, & ſimilium, quod quidem periculum ſæpe abeſt. Hoc autem intelligo præcipuè de viris; cùm enim ebrietas multò magis dedeceat mulieres, quàm viros. *Suprà cap.* 43. ſi eæ tam probroſum crimen admittant ejuſmodi die, cenſentur univerſim irrogare non parvam injuriam Chriſto Domino, & fortaſſe conſequenter ſacrilegium mortale. 5

Nec mirum eſt, quòd eadem prava actio exercita à muliere, contineat ſacrilegium, non contineat autem exercita à viro. Nam etiam quando viri non deponunt pileum, dum in ſacro elevatur Sacra Hoſtia, cenſentur eam inhonorare, non perinde mulieres, etſi pileo tectæ perſiſtant. 6

Cæterùm opinionem illam, cujus memini *num.* 1. meritò non admittit Dicaſtillo poſt 7

Lugo-

Digitized by Google

Lugonem *De Pœnit. diſp.* 16. *num.* 523. eam quippe etiam refutat praxis Sacerdotum ferè quotidie ſacrificantium.

B. 4.

IN ODOEO LAGENAM EXHAURIRE.

CAPUT XLVIII.

Quale ſit peccatum edere, vel bibere in loco ſacro?

SUMMARIUM.

Edere, vel bibere ſine neceſſitate in templo, eſt peccatum veniale. 1.
Bibere ibidem ad ebrietatem non videtur eſſe per ſe mortale. 2.
Secùs ſi inſtituatur ſympoſium tanquam in taberna. 3.
Etiam non intendens inhonorare DEUM verbo, ſæpe tamen verè blaſphemat. 4.
Utens deliberatè verbis, quæ communi judicio cenſentur contumeliam DEI continere blaſphemat. Ibid.
Quid ſi in Germania inſtituatur convivium in templo, etiam abſque ebrietate? 5.
An dicta de templo intelligenda ſint etiam de Odæo templi? 6.
Fuit olim licitum convivium in ædibus ſacris. 9.
Cur non hodie quoque? 10.

1 Quæres I. *Sitne grave crimen, potare, vel edere in templo?*

RESP. I. Si fiat ex neceſſitate, nullum eſt peccatum. S. Thom. *in* 1. *ad Corinth. cap.* 11. *lect.* 4. Sa, *Verb. Eccleſia n.* 3. Si fiat abſque neceſſitate, eſt per ſe loquendo tantùm veniale peccatum. Cajet. *in Summa Verb. immunitas, verſ. Diſcernendum.* Sa, *loc. cit.* Layman. *Lib.* 4. *Tract.* 10. *cap.* 7. *n.* 11. nam ex hoc videtur parva irreverentia haberi. Cajet. *Ibid.* Vide dicta *cap.* 20. *n.* 50.

2 II. Etiam uſque ad ebrietatem bibere in templo, non eſt per ſe ſacrilegium mortale, & proinde non eſt duplex peccatum mortale. Ita ſentit haud dubiè Diana *Part.* 1. *Tract.* 7. *Reſol.* 26. qui ſecutus Pontium *De Matr.* Vaſquezium *in* 1. 2. *diſp.* 98. *cap.* 3. *n.* 6. & alios, negat, ulli peccato affricari ratione loci ſacri malitiam ſacrilegii, præſertim mortalis, niſi lex humana illud prohibeat intuitu reverentiæ loci ſacri. Sed quidquid ſit de hac ſententia, quam rejiciunt Suarez *Tom.* 2. *De Religione. Lib.* 3. *De rever. debitâ locis ſacris cap.* 7. Lugo *De Pœnit. diſp.* 16. *ſect.* 10. Dicaſtillo *De Pœnit. diſp.* 9. *n.* 654. & *ſeqq.* actio inebriationis, ſeu potus ſpoliationem rationis adferens non videtur in morali æſtimatione eſſe tam turpis, támque repugnans Religioni loci ſacri, ut cenſeatur per illum clàm factum inferri huic irreverentia valde gravis.

III. At ſympoſium, ſeu compotationem inſtituere in Eccleſia, atque in ea perinde ac in taberna, ultrò, citróque propinare, heluaríque uſque ad temulentiam, exiſtimo eſſe ſacrilegium mortale. Ducor, quia talis compotatio continet turpitudinem in morali æſtimatione tantâ, ut in loco ſacro exercita, loci cenſeatur irreverentia grandis; ergo continet malitiam ſacrilegii mortalis, per ea, quæ tradit Dicaſtillo *loc. cit. n.* 655. 3

Adde, quòd *Cap. Non oportet.* 2. *diſt.* 42. dicatur: *Non oportet in Baſilicis, ſeu Eccleſiis agapen facere, & intus manducare.* Adde & rationem ex Suario allatam *cap. præcedenti num.* 3. quam confirmo hoc argumento, quòd homines, etiam non intendentes inhonorare Deum, ſæpe tamen verè blaſphement tantùm ideo, quòd utantur verbis, quæ communi judicio cenſentur continere contumeliam Dei. Sanchez *Lib.* 2. *Moral. cap.* 32. *n.* 2. Ergo & illi inhonorant res, locáque ſacra, qui exercent actiones, juxta commune judicium inhonorativas loci ſacri; non enim minùs valent facta, quàm verba, quin imò plus exprimitur facto, quàm verbo. *L. Si tamen.* §. 1. *ff. De ædilit edict.* 4

IV. Videtur quoque eſſe mortale ſacrilegium, ſaltem in Germania, inſtituere in templo abſque neceſſitate profanum convivium, licet in eo non potetur uſque ad ebrietatem. Ita docet Dicaſtillo *loc. cit. n.* 652. in caſu, quo per ſtatutum ſynodale, vel legitimi Prælati ejuſmodi actio prohiberetur in honorem Eccleſiæ. Probo autem extra illum caſum, quia nimirum ad ſacrilegium mortale ratione loci ſufficit, modò actio in illo exercita ſit ejuſmodi, ut generet grave ſcandalum in communitate, ſibi perſuadente, per illam actionem graviter inhonorari locum ſacrum. *Cap. præced. n.* 3. Atqui in Germania talis actio grave ſcandalum generat apud Catholicam plebem, quæ ſummè doleret, ſi videret hæreticos, ne dum Catholicos convivantes in templo Catholico; ſentiunt quippe Germani cum S. Anſelmo *in Epiſt. ad Corinth.* 1. *cap.* 11. Eccleſiam Dei ad orationem, & ad Sacramenta percipienda conſecratam *contemni, dum in ea carnales cibi irreverenter ſumuntur.* 5

Quæres II. *An, quæ dicta hic ſunt abſolutè de templo, intelligenda etiam ſint de Odæo templi?* 6

RESP. I. Sunt ita etiam de odæo, ſeu choro

 muſico

muſico intelligenda, ut peccata, de quibus ſumus locuti, ſaltem non ſint graviora in odœo, quàm in templo abſolutè; etenim non cenſentur morali æſtimatione ſanctitati templi magis repugnare, ſi fiant in odœo, quàm ſi in medio templo.

7 II. Licèt in lege favorabili appellatione Eccleſiæ veniat utique odœum, per ea, quæ de choro, & loco organorum diſſerit Sanchez *Lib. 9. De Matrim. diſp.* 15. *n.* 33. quia tamen ea, quæ hactenus diximus, non tam pendent ab ulla lege poſitiva, quàm à communi exiſtimatione, ſicuti oſtendunt argumenta, quibus fuimus uſi, fieri facilè poteſt, ut una, vel altera actio ex iis, quas de mortali ſacrilegio damnavimus, vel nullum, vel certè non mortale ſacrilegium contineant, ſi exerceantur in odœo, quia videlicet fieri poteſt, ut à populo, atque ſapientibus non cenſeantur continere irreverentiam ullam, aut gravem loci ſacri.

8 Et nominatim de Sulpitio Merula, quem produximus Reum in ipſa Accuſatione Canonica, dici poteſt, eum non admiſiſſe ſacrilegium mortale, licèt ſuam lagenam aliquoties exhauſerit in aliquo angulo odœi, ſeu chori Muſici, è terra elevati. Quamquam circumſtantia temporis, quòd ſcilicet lagenam vacuârit tempore concionis, auget malitiam ſcandali, ſicuti & auget laſciva cantio de qua *cap. ſeq.*

9 Quæres III. *Fueritne ſemper illicitum convivari in Eccleſiis?*

Nequaquam. Etenim S. Paulus 1. *ad Corinth. cap.* 11. non reprehendit Corinthios præciſè ob convivia, ab iis obiri ſolita in Eccleſiis, ſed ob ebrietates, & diſſenſiones eorum cauſâ ortas. Quin S. Chryſoſtom. *Homil. De Verb. Apoſtoli: oportet hæreſes eſſe*, commendat agapas priſcorum Chriſtianorum, celebrari conſuetas in templis. Et videntur eæ durâſſe uſque ad tempora Concil. Laodicenſis, quod eas ſuſtulit Cap. *Non oportet* ſuperiùs relato; & mox in *ſeq. cap. Nulli* dicit Concil. *Nulli Epiſcopi, vel Clerici, in Eccleſiis conviventur, niſi fortè tranſeuntes hoſpitii neceſſitate illic reficiantur. Populi etiam ab hujuſmodi conviviis, quantum poteſt fieri, prohibeantur.*

10 Nec mirum, quòd poſterioribus ſæculis vetita ſint, quæ licebant prioribus. Nam & mali mores faciunt bonas leges, & primis ſæculis templa non erant ita vel ſolenni ritu conſecrata, vel etiam cultui divino in perpetuum dicata, ſicut fuère poſtquam ſub Imperatoribus Chriſtianis licuit ſacros Conventus libere agere, ſacrificare, Sacramenta adminiſtrare, quemadmodum videre eſt vel in Breviar. Roman. ad diem IX. Novembris.

C. 4.

NON SINE LASCIVA CANTILLATIONE.

CAPUT XLIX.

An, & quatenus ſit ſacrilegium cantare laſciva in templo?

SUMMARIUM.

Cantans ſubmiſſa voce in templo verba turpia quantum peccet? 1.
Quantum, ſi populo audiente? 2.
Quantum, ſi inter Divina officia? 3.
Quantum, qui modulos Chorearum tranſlatos in ſacrum textum modulantur? 6.

Quæres I. *Quale ſit peccatum cantare in templo laſcivas cantiones?* 1

RESP. I. Si quis eas ſolus canat, nemine audiente, aut intelligente, non videtur ut ſic præciſè committere ſacrilegium mortale ratione loci ſacri. Ratio eſt, quia nec ulla lex Eccleſiaſtica id prohibet graviter, nec valde graviter repugnat ſanctitati loci.

II. Si canat populo audiente, & intelligente quid fiat videtur præter crimen ſcandali admittere crimen ſacrilegii. Ratio eſt eadem, qua ex Suario fuimus uſi tribus capitibus præcedentibus; quia ſcilicet morali æſtimatione ac judicio, cenſetur talis graviter inhonorare locum ſacrum, præſertim ſi in eo extet Venerabile Sacramentum. 2

Quæres II. *Quid cenſendum de eo, qui inter divina officia Miſſæ, aut Breviarii modulatur voce, organo, theli, turpia, vana, profana?* 3

RESP. Cum Sanchez *Lib.* 2. *Moral. cap.* 37. *n.* 7. & Bonartio *De Horis Canonicis. Lib.* 1. *cap.* 14. *num.* 16. poſt Cajetan. 2. 2. *q.* 91. *art.* 1. Valent. *Tom.* 3. *diſp.* 6. *q.* 9. Suarez *Tom.* 2. *De Relig. Lib.* 4. *De orat. cap.* 13. & alios in hunc modum. Vel. I. talia inſerit divino officio formaliter, & ex intentione, videlicet ut vana, turpia &c. & tanquam partem divini officii, e. g. loco unius antiphonæ, tum præter alias deformitates habet malitiam cultûs indebiti, Deus enim talibus non colitur, ſed inhonoratur. Vel. II. ſonos, ſeu modulos turpium, aut profanarum cantionum adhibet ſub divino officio ſolùm materialiter, id eſt, non ut turpes, nec tanquam partes divini officii, ſed applicando ſolùm materialiter illam conſonantiam ad verba divina, quæ ſunt dicenda, & tunc præter propriam malitiam continent illi 4

modu-

moduli etiam malitiam gravem, aut non gravem ſcandali, prout graviter, vel leviter offendunt; continent quoque, ſi ſint laſcivi illi moduli, & intelligantur ab auditoribus, illam
5 malitiam, de qua *n. ſeq.* Vel. III. vult organis ſignficare profana, aut turpia, non tamen volens ea inſerere tanquam partem divini cultûs, ſed ex ſola vanitate, ſcurrilitate, laſcivia &c. tum præter malitiam ſcandali habent malitiam cujuſdam ſacrilegii, ob injuriam cultûs divini, mortalem, vel venialem, ſi graviter, vel leviter ſint ex ſe indecentia.

6 Ex his inferes I. Non leviter peccare illos, qui modulos turpium cantionum, & chorearum adhibent ad materiam ſacram ſub divino officio iis in urbibus, in quibus illi moduli ita ſint noti, ut iis auditis auditores concipiant, apprehendántque res turpes. Corrigendi quoque illi, qui modulos in profanis choreis uſitatos ita tranſferunt, ut auditores ſibi imaginentur, ſe choreis potiùs, quàm ſacræ Muſicæ intereſſe. Jam pridem ſcripſit S. Hieronymus *Lib. 3. Comment. in cap. 5. ad Epheſ.* relatus *cap. 1. diſt. 92.* theatrales modulos in Eccleſia audiendos non eſſe. Et rectè monet Bonartius *loc. cit.* ne melicis levitatibus religioſus cultus profanetur, & ſacra profanis miſceantur.

7 Inferes II. Sulpitium Merulam, qui ſub concione in odœo ſubmiſſa voce vix uno, alteróve audiente laſcivè cantilavit, non videri admiſiſſe ſacrilegium mortale, quia, ut ſic non affecit Eccleſiam gravi injuria.

D. 4.

SEPULTURA ASINI SEPELIATUR.

CAPUT L.

An, qui in ebrietate vitam clauſit, privandus ſit ſacrâ ſepulturâ?

SUMMARIUM.

Quis ſenſus illius Prophetiæ : Sepelietur ſepultura aſini ? 1.
Mortuus in ebrietate, & ſimul ex ebrietate prævisa, non eſt ſepeliendus loco ſacro. 3.
Quid ſi notoriè conſtet, aliquem mortuum eſſe in peccato mortali? 4.
Non omnis mortuus in ebrietate præſumitur mortuus in peccato lethali. 5.
Nullum generale Concilium quemlibet mortuum in peccato mortali mandat privari ſepultura. 7.
Reprehenſi, qui occiſum in ebrietate venerabantur ut ſanctum. 10.
An muniendus extremâ unctione ebrius, conſtitutus in extremo diſcrimine vitæ? 11.
Caſus Religioſi reperti mortui in puteo, & ſepulti ſolenniter Romæ. 12.
Duo exempla privatorum ſepulturâ. 14.
Dubium dicitur, quod non certò ſcitur. 15.
Epitaphium militis dediti ebrietati, & aleis. 16.
Repetitio Caſuum quorundam circa ſepulturam dubiorum. 17.
Refertur Caſus occiſi occaſione duelli, & cum aliis circumſtantiis reddentibus jus ad ſepulturam dubium. 19.
Delictum non præſumitur. 21.
Mortui ſunt inter miſerabiles profanas miſerabiliores. 22.
Iudex tenetur ex officio tueri mortuos. Ibid.
Morte delicta extinguuntur. 23.
Ad delendam memoriam defuncti requiritur plena probatio delicti. Ibid.
In cauſa ſtatus filii adhibetur fides matri. 25.
Catechiſmus hæreticus inventus apud aliquem non facit præſumptionem de hæreſi. 26.
Non quilibet hæreticus privatur ſepultura, ſed ſolus notorius, vel denuntiatus. 27.
Mos in Germania circa ſepulturam hæreticorum. Ibid.
Quatenus ſepultura privetur mortuus in duello? 29. & 30.
Mortuo notoriè in mortali negatur ſepultura. 31.
Nemo præſumitur immemor ſuæ ſalutis conſtitutus in extremis. 33.
Quid de occiſis in ipſo adulterio? Ibid.
Aut in cornibus tauri agitati in tauriludio? Ibid.
Aut in rixa? Ibid.
Quid de excommunicato, de quo dubitatur, an deceſſerit impœnitens? Ibid.
Caſus capite plexi ob librum hæreticum inventum apud ipſum. 37.
Nequiit capite plecti per ſe loquendo ob hoc ſolum peccatum. 39.
Quæ igitur cauſæ potuerint ſufficere ad hanc ſententiam? 40. & *ſeqq.*
Caſus furis immittentis loculos alienos à ſe vacuatos in alterius peram. 42.
Explicatur, & limitatur illud pronuntiatum, quòd nemo præſumatur decedere immemor ſalutis. 45.
Caſus impœnitentis in extremis. 46.
Quid reſpondendum ad exempla n. 33. indicata? 48. & *ſeqq.*
Caſus Monachi, qui repertus fuit pendens è laqueo. 53.

Digitized by Google

Navarri judicium perbenignum de hoc caſu. 54.
Caſus adoleſcentis, qui ſimiliter repertus ſuſpenſus, fuit tumulatus loco infami. 56.
Quomodo defendi queat hæc infamis ſepultura. 58. & 59.
Quid Rodriquez & Covarruvias generatim ſcribant de ſepultura illius, quem conſtat, intuliſſe ſibi manus violentas? 59.
Proponitur Caſus ſingularis cautelæ ad vitandum ſcandalum ſæcularium, quando Religioſus reperitur probabiliter necatus à ſe. 60.
Item alius in eandem rem Caſus. 61.
Quid ſit dolus malus? 62.
Quid dolus bonus juridicè? 63.
Quid bonus Theologicè? 64.
Quid agendum cum malefico, qui in carcere reperitur mortuus? 68. & 69.
S. Felix Martyr fuit ita repertus. 70.
Magiſtratus ſæcularis nequit confiſcare bona reperti mortui, niſi poſitivè probet fuiſſe à ſemet occiſum. 73.
Quiſque habet jus eligendi ſibi alibi ſepulturam. 74.
Quartam funeralem an, & quatenus teneantur ſoluere Mendicantes? 75.
Quæ offeruntur Eccleſiæ, ſeu in Eccleſia ſpectant de jure ad rectorem Eccleſiæ. 76.
Cuinam Parocho debeatur quarta funeralis, quando quis habet duos Parochos? 77.
Quam magnus numerus Illuſtrium perſonarum ſit ſepultus in Monaſterio Lucellenſi? 79.
Nominantur 14. genera perſonarum, quibus, & non aliis eſt neganda ſepultura ſacra? 82.

1 EST quidem Prophetiæ, qua Jeremias *cap.* 22. vaticinatus eſt, Regem Joachim *ſepulturâ aſini* ſepultum iri, ſenſus literalis, quem expreſſit Chaldæus Paraphraſtes. *Sicut projiciunt cadaver aſini, ita projicient cadaver ejus*; adeóque inſepultâ ſepultura efferetur, ut loquitur Tullius *Philipp.* 1. Verùm ſatis communi uſu loquendi deſignat Catholicis ea phraſis ſepulturam in loco profano.

2 Quæritur itaque: *Vtrùm, qui in ebrietate mortuus eſt, ſepeliendus ſit nihilominus ſacro loco?*

Eſſe profano tumulandum probatur I. quia ita habere videtur conſuetudo quorundam locorum. II. quia omnis, qui moritur in peccato mortali, privandus eſt ſacra ſepultura. Gloſſ. *cap.* 2. *De uſuris.*

3 RESP. I. Si conſtaret, aliquem mortuum eſſe non modò in ebrietate, ſed ex ebrietate, ita ut præviderit manifeſtum periculum mortis, ſi ſe inebriaret, privandus foret ſacra ſepultura. Ratio eſt, quia *cap. Placuit.* 23. *q.* 5. junct. Gloſſ. & Laymanno *Lib.* 3. *Tract.* 5. *cap. ultimo. n.* 11. §. 2. privandi ſunt ſacra ſepultura, qui ſibi ipſis voluntariè *quolibet modo* mortem violentam inferunt. Sed de hoc dicam plura inferiùs.

4 RESP. II. Si notoriè conſtet, aliquem eſſe extinctum in mortali peccato ebrietatis, poteſt privari ſacra gleba. Ratio eſt I. quia S. Auguſtinus relatus Cap. *Quia.* 13. *q.* 2. præſumptionis damnat illum, cui peccatum dimiſſum non eſt, & tamen in loco ſacro ſepeliri ſe facit. Ratio eſt. 2. quia Gloſſ. *in cap. Quia. De uſuris.* Abbas, *cap. Ex parte* 1. *De ſepulturis*, Silv. *Verb. ſepultura. q.* 9. *dict.* 7. Sa, *Verb. Sepultura. n.* 3. Fumus *eod. Verb. n.* 15. Lezana *eod. Verb. n.* 23. Marchant. *De moribund. cap.* 3. Layman. *cit. cap. ultimo. n.* 12. generatim tradunt, illum privandum eſſe religioſo tumulo, quem conſtat deceſſiſſe in peccato mortali, ut loquitur Gloſſ. ſeu qui notorius peccator deceſſit in ipſo notorio mortali, ut ait Silv. Fumus, & Emm. Sa, ſeu qui fuit peccator notorius, & mortalis, ſi eum abſque pœnitentia deceſſiſſe præſumi debeat, ut loquitur Layman. ac Lezana.

5 RESP. III. Non omnis, qui in ebrietate extinctus eſt, præſumitur extinctus in peccato mortali ebrietatis; at verò id per ſe loquendo præſumitur de illo, qui ſolitus ſe inebriare, factus eſt ebrius, & in temulentia migravit è vivis. Patet ex fuſè diſputatis *cap.* 8. præſertim *ſect.* 5.

6 RESP. IV. Practicè loquendo ſtandum eſt hac in re conſuetudine recepta cujuſque Diœceſis. Et ita quidem, ut quando Parochus reſcire nequit, quæ conſuetudo vigeat in ejus Diœceſi, non debeat privare ſepultura quemquam ratione ebrietatis, niſi de illo notoriè conſtent duo, alterum, illum bibiſſe uſque ad ebrietatem præviſam; alterum, mortuum fuiſſe, antequam rediret ad rationem. Cùm 7
enim ex una parte non habeamus in jure ullum ullius Pontificis, aut generalis Concilii textum, qui ſpoliet ſepultura quemlibet mortuum in peccato mortali, & tamen in his, in quibus jus non invenitur expreſſum, in humaniorem partem declinandum ſit. Text. *in cap. fin. De tranſactionibus*; ex altera autem parte certum ſit, oriri maximas querelas, animorúmque exacerbationes, quando cui negatur ſacra gleba, niſi negetur ob clarum jus, & legem; cùm denique etiam P. Simon Felix conſummatus Theologus docuerit, probabiliter neminem, etiam in ſtatu peccati lethiferi extinctum, ſpoliandum beneficio ſacri loci, niſi extinctus ſit in uno illorum ſcelerum, quæ ſacri Canones plectunt privatione ſacræ ſepulturæ, quæ recenſent Silv. Laymannus, Lezana *ll. cc.* & ferè Gloſſ. & inter quæ non eſt abſolutè ebrietas. *Cap.* 1. *De reliq. & ven. Sanct.* idcirco aget inconſultò Parochus, ſi neglexerit praxin indicatam à nobis.

8 Porrò non cenſebit, eſſe notorium, bibiſſe uſque ad ebrietatem præviſam, niſi major pars communitatis, vel viciniæ id reſciat, juxta dicta

Digitized by Google

dicta *cap.* 37. *n.* 191. vix autem hoc reſciet, niſi communitati, vel viciniæ conſtet, illum con-
9 ſueviſſe inebriare ſe deliberatè. Quòd ſi notorium quidem ſit, illum fuiſſe voluntariè factum ebrium, attamen depulſâ crapulâ vixiſſe aliquamdiu cum pleno uſu rationis, non erit notorium, deceſſiſſe in ſtatu peccati mortalis, cùm ſit communiſſimum, ut Catholici, etſi ſint grandes peccatores, actum contritionis eliciant, quando mortem imminere vident. Saltem ſi conſtet, illum ante mortem edidiſſe qualecunque ſignum pietatis, efferendus eſt more Chriſtiano. Laymannus *loc. cit.*

10 Cæterùm meritò, ab Alexandro III. *Cap.* 1. *De reliq. & vener. Sanctor.* graviter reprehenduntur illi, qui hominem in ebrietate interfectum venerabantur ut Sanctum, ſubditque Pontifex cauſam: *Cùm vix*, inquit, *pro talibus in ebrietate peremptis, Eccleſia permittat orare.* Ubi Gloſſ. *Verb. vix*, rectè notat, permitti ab Eccleſia, ut oretur pro mortuis in ebrietate, non continente culpam lethalem.

11 Quòd ſi quæras, utrùm muniendus ſit ſacro viatico, & extrema unctione ebrius, conſtitutus in præſenti diſcrimine mortis? Reſpondeo, ad hanc quæſtionem eſſe plenè reſponſum à nobis Tomo priore *Tract.* 4. ſeu in Alphabeto Communicantium *Caſu.* 13. ubi declaravimus noſtram mentem reſolutione eventus veri, non ficti.

12 Inſuper ad elucidationem eorum, quæ dixi de ſepultura *n.* 3. *& ſeqq.* referam Caſum, qui à gravi Theologo ad me Anno 1648. die 6. Julii perſcriptus eſt Româ, de quodam Religioſo Fratre Laico

His omnino verbis.

Caſus utique triſtis accidit hic poſtridie Aſcenſionis Domini, quando in puteo N. repertus eſt Frater unus Laicus præceps capiti inſiſtere, ac animam exhalâſſe. Fuit ille homo magni exempli. Viſus eſt aliquot antè diebus inſolitâ triſtitiâ opprimi, ſed & ſomni defectu multùm laborabat; unde mente priùs ipſe dejectus, putatur ſemet in puteum præcipitâſſe, atque ex hac præſumptione, & reliqua hominis qualitate permiſit D. Vices gerens publicam in loco ſacro, cum Miſſis pro more dicendis, dictiſque ad expoſitum corpus precibus ſolennibus, ſepulturam. Hactenus literæ illæ.

13 Huic notabili deciſioni patrocinatur doctrina Barboſæ *De Offic. Paroch. Part.* 3. *c.* 26. *n.* 49. cum Socino, & Genuenſi negantis, negandam eſſe ſepulturam illi, qui reperitur mortuus in puteo, vel ſuſpenſus, cùm potuerit per vim, aut inſidias in puteum projici, aut ſuſpendi, *vel ex furore, ſeu mentis alienatione id facere.* Conſentiunt Covarruvias *Variar. Lib.* 2. *cap.* 1. *num.* 11. & Zerola *in Praxin. Part.* 2. *Verb. ſe-*
14 *pultura*, alii infrà referendi. Scio tamen, alicubi juſſu civilis Magiſtratus quemdam adoleſcentem: alibi mandato judicis Eccleſiaſtici Preſbyterum, quorum uterque fuerat conſtanter boni nominis, & uterque ſibi vitam ſuſtuliſſe præſumebatur, tumulatos fuiſſe loco profano, & priorem quidem in infami.

Ego ſicut neutrum mandatum damno, ita 15
exiſtimo, Zerolam, atque Barboſam *loc. citat.* ſuffragaturos illi ſaltem, qui mandaret mandari terræ ſacræ hominem cætera bonum, qui priuſquam ſe interimeret, dediſſet aliqua ſigna melancholiæ. Equidem in dubio præſumi debet, quem potiùs bene, quàm malè mortuum. Covarr. & Zerola. Dubium autem dicitur hîc illud, quod non certò ſcitur. Zerola *loc. cit.* obſervans poſt Navarr. *De ſepultura. Conſil.* 7. etiamſi quis reperiatur in camera, eâque clauſa ſuſpenſus, eſſe tamen donandum Eccleſiaſtica ſepultura, eò quòd non certò conſtet, an talis ſeipſum ſuſpenderit. Vide Caſum in Curia Conſtant. benignè deciſum, & à me relatum in Experientiis *Tract.* 3. *num.* 171. Edition. quartæ.

Hiſce addes, ex variis de multitudine, levi- 16
tate, perverſitate bibonum hactenus diſputatis meritò inferri, complures eſſe, quorum tumulo poſſet jure inſcribi epitaphium, quod militi in caſtris Bacchi quoque exercitato, lingua Hiſpana poſitum, teſtatur Anton. de Guevarra *prim. Part. Epiſtolar.* ac poteſt ſic reddi Latinè:

Horroſcus in hoc ſepulchro
Conditus, vixit ludendo
Eſtque extinctus bibendo.

Appendix.

Cùm in primâ vulgatione præſentis de 17
Ebrietate Tractatûs propoſuiſſem omnia, quæ hucuſque ſcripſi de ſepultura, tum generatim, tum ſpeciatim extincti in ebrietate, in primis prodierunt etiam in publicum mei libelli Alphabetici, in quorum uno, id eſt Baptizantium *Caſ.* 18. *n.* 640. diſcutio illam quæſtionem, *Utrùm catechumeni humandi ſint loco ſacro?* ſicuti Ibid. *Caſ.* 19. *n.* 653. ubi ſepeliendi, qui fuêre baptizati dubio Baptiſmo? In alio Alphabeto, videlicet Confeſſariorum *n.* 914. an & ille notorius excommunicatus, quem Confeſſarius teſtatur reſipuiſſe, debeat tegi ſacra gleba?

Deinde aliud agens incidi in Joannis Bapti- 18
ſtæ de Lezana Conſultum, ſeu Conſilium XVIII. in quo proponit, reſolvítque Caſum valde perplexum de Juvene Romæ extincto in rixa, atque cum ſigno hæreſeos; de quo proinde diſceptatum, interrogatáque Sacra Congregatio Inquiſitionis, an eſſet donandus ſepultura fidelium, nec ne? Quod Conſultum quia continet multa particularia ſimul & generalia, è quibus diſſolvi poſſunt com-

plura

Digitized by Google

plura dubia de neganda, concedendáve ſepultura, quia inſuper exhibet illius ſacræ, graviſſimæque Congregationis judicium de illo particulari facto: & denique confirmat nonnulla ex iis, quæ tradidi ſine magna authoritate, eam ob rem deſcribam hîc illum Caſum verbis ipſiuſmet Lezanæ; deinde dabo fidelem ſynopſin ejus totius doctrinæ. Eſt ergo hic

Caſus Romano-Hollandicus.

19 *Contigit Romæ, ut juvenis quidam natione, ut dicebatur, Hollandus, repertus fuerit lethaliter, percuſſus, & mortuus. Cùm autem, quòd apud eum inventus eſſet libellus quidam idiomate Flandrico, vel Hollandico deſcriptus, in quo apparebant multa, quibus denotabatur, libri auctorem hæreticum eſſe; eo quoque quòd qui occiſus erat, dicebatur à ſocio quodam ejuſdem patriæ diffidatus, & occiſus in duello, & cadaver ſepeliendum eſſet in noſtra Parochia Tranſpontina, dubitatum fuit, an ſacræ ſepulturæ tradi poſſet? Et ego interrogatus à meis Religioſis ſic reſpondi.*

20 Ita Lezana, correctis à me quibuſdam craſſis erratis typothetæ. Reſpondet autem ipſe, ſe valde inclinari ad credendum, Hollandum illum potuiſſe ſepeliri in loco ſacro, non obſtante ſuſpicione hæreſis, & dubio, quod mortuus fuerit in duello.

21 I. Propter Axioma juris: *Bonus quilibet in*
„ *dubio præſumitur. Cap. Dudum. De Præſumpt.*
„ cui conſonat illud etiam: *Delictum non præſu-*
„ *mitur*; & ideo actus, qui poteſt ſonare in de-
„ lictum, & non delictum, ſemper interpreta-
22 tur ut abſit delictum: *L. Merito. ff. Pro ſoc.* Et
„ ubi alia conjectura ſumi poteſt, non eſt deli-
„ ctum præſumendum. Flaminius *De reſignat.*
„ *Benef.* quòd maximè procedit de mortuis; illi
„ enim ſunt inter miſerabiles perſonas miſera-
„ biliores, & ita ſub protectione ſunt Eccleſiæ
„ *Cap. Super quibuſdam. in fin. De Verb. ſignificat.*
„ & eos debet judex ex officio tueri, ne oppri-
„ mantur. Bertachimus *Verb. Miſerab. perſonæ*,
„ ergo in mero dubio facti de ſuſpicione hære-
„ ſis, & morte in duello, judicandum eſt in favo-
„ rem defuncti.
23 II. Licèt in hæreticis locum non habeat illa
„ Regula: *Morte delicta extinguuntur. L. fin. ff.*
„ *Ad L. Iul. Majeſt.* Nec illa, quòd *divino judicio*
„ *ſubjecti ab humano ſint exempti. Cap. Quorundam*
„ *diſt.* 23. nihilominus certum eſt, ad memo-
„ riam hæretici delendam requiri plenam pro-
„ bationem. Farinacius de hæreſi *q.* 197. adeò-
„ que clariorem, quàm contra vivum. Atqui non
„ probatur plenè illum Hollandum fuiſſe hære-
„ ticum.
24 III. Teſtes ad hoc inducti expreſſè dicunt,
„ illum immediatè ante obitum fuiſſe habitum
„ pro homine Catholico, & bonæ converſatio-
nis: cum ipſis ſæpius interfuiſſe Sacræ Miſſæ „
officio: viſitâſſe Eccleſias ad lucrandas Indul- „
gentias, atque habuiſſe ad caput lectuli pen- „
dentem coronam precatoriam. „
IV. Mater ipſius petit eum ſepeliri juxta ri- 25
tum Romanum; atqui in cauſa ſtatûs filii ma- „
tri fides adhibetur, juxta ſententiam Bartoli, & „
aliorum. Et verò ejus mater eſt vel Catholica, „
vel hæretica? Non hæretica, alioqui non pe- „
teret ſepulturam ſecundum *Ritum Romanum.* „
Si Catholica, non peteret eam pro filio hære- „
tico. „
V. Nec obſtat, quòd apud ipſum repertus 26
fuerit Catechiſmus hæreticus: nam & in eo „
continebantur multæ preces Catholicæ, & li- „
ber hæreticus apud aliquem inventus non fa- „
cit præſumptionem de hæreſi, niſi concurrant „
aliæ graviſſimæ præſumptiones. Maſcard. *De* „
Probat. Volum. 2. *Concl.* 862. „
VI. Sed eſto, fuerit verè hæreticus, non ta- 27
men ideo erat ſepeliendus loco profano; ſi- „
quidem non ſpoliat jure Sacræ Sepulturæ niſi „
vel notorium, vel denuntiatum hæreticum „
Henriq. *L.* 13. *cap.* 11. *num.* 3. *Suar. Tom.* 5. *in* „
3. *p. d.* 12. *ſect.* 4. *num.* 13. Coninck *diſp.* 14. *De* „
Excommun. dub. 8. *num.* 64. & colligitur ex „
Laymanno *Lib.* 1. *Tract.* 5. *Part.* 2. *cap.* 4. & ex „
Cardin. de Lugo *De Sacram. Euchar. diſp.* 20. „
num. 56. fatentibus, non pollui Eccleſiam per „
ſepulturam hæretici non denuntiati, quod „
etiam infertur tam ex Martini V. Extravag. *Ad* „
evitanda, & à contrario ſenſu ex Cap. *Sacris.* „
De ſepult. Ibi: *Sacris eſt Canonibus inſtitutum,* „
ut quibus non communicavimus, non communi- „
cemus defunctis. Quin etiam, ut refert Lay- „
man. *loc. cit.* §. *Nota etiam* ſequitúrque Lugo, in „
quibuſdam Germaniæ locis conſuetudine lon- „
ga permittitur, ut notorii Lutherani in locis „
ſacris ſepeliantur. „
VII. Quod autem ſpectat ad duellum, pro- 28
pter quod creditur privandus Eccleſiaſtica ſe- „
pultura, plura ſunt, quæ hujuſmodi obſtacu- „
lum avertunt. Primum, quia duellum non „
probatur plenè, etenim Hollandus iſte nocte „
præcedente ſuam occiſionem, verba habuit „
cum quodam N. ſed ſubitò inter ipſos ſucceſ- „
ſit animorum ſedatio; nihilominus mane ſe- „
quenti N. adiit Hollandum, cúmque exper- „
gefaciens ipſi dixit: *Sequere me, habeo quod te* „
conveniam. Fuerunt igitur ſimul; pugnave- „
runt, & lethaliter percuſſus eſt Hollandus. „
Ex his autem non colligitur manifeſtè duel- „
lum, cùm non probetur pugnam fuiſſe initam „
ex condicto, & compoſito, cùm potuerit fie- „
ri, ut exierint animo non pugnandi, ſed pe- „
tendi, & dandi ſatiſfactionem pro injuria „
prætenſa; aut ut Hollandus fuerit egreſſus, „
tantùm ut oſtenderet, ſe non vilem, ſed ani- „
moſum. Alterum, quòd Baunius, quem viden- 29
tur ſequi Palaus *Tom.* 1. *Tract.* 6. *diſp.* 5. *p.* 7. „

& Diana

Digitized by Google

& Diana *Part.7.* **Tract.11. Reſol.41.** ſcribat, ad hoc, quòd duellans occiſus careat Eccleſiaſtica ſepultura, requiri declarationem criminis à judice factam, ſaltem quando
30 delictum non eſt notorium. Tertium, quòd Concil. Trident. & Clemens VIII. pœnam carendi ſacra ſepultura imponant duellantibus, *ſi in ipſo conflictu obierint.* Hollandus autem finito duello deceſſit, cum videlicet curreret poſt ſuum inimicum, qui ipſum lethaliter vulnerârat, unde probabiliter excuſatur à pœna prohibitæ ſepulturæ.

31 Difficilius objici poteſt, ſi dicatur, hunc Hollandum fuiſſe ideo privandum ſepultura, quòd fuerit notoriè mortuus in peccato mortali, quale erat quòd & retinuerit illum Catechiſmum hæreticum, & lethaliter vulneratus inſecutus ſit hoſtem, ut eum perimeret, & cùm corruiſſet in terram, monitus ab aliqua femina, ut Jesum invocaret, nullum motum, aut ſignum pœnitentiæ dederit. Atqui rei peccati mortalis ſi notorii ſint, & abſque pœnitentia deceſſiſſe præſumantur, ſepultura privari debere habetur ex can. *Quibus & ſeqq.* 13. q. 2. & docet Gloſſ. in Cap. *Quis. De uſur.* Abbas in Cap. *Ex parte. in fin. De ſepultura* Paludanus, Silveſter, Laymannus *Lib.3. Tract. 5. cap.* 12. *num.*12. §. *Quarto omnis*, ponit exemplum ad intentum, ut ſi aliquis in ipſo facinore, quod nullo modo excuſari poteſt à mortali, occiſus deprehendatur: quia mutatio animi eſt quid facti, quod non præſumitur, ſed oſtendi de-
32 bet. Sed reſponderi probabiliter poteſt, hiſce non omnino probari, ipſum fuiſſe notorium peccatorem mortalem, cùm poſſit aliqua benignitate excuſari à peccato mortali tum retentio libelli, utpote excuſabilis ob ignorantiam, patriúmve morem; tum inſecutio inimici, propter fervorem iracundiæ, quæ abſorbere ſolet uſum rationis, tum non-invocatio nominis Jesu propter privationem ſenſuum, quæ ex vulnere mortali ſibi inflicto, & ſanguinis fluxu ipſi provenire poterat.

33 Horum generalis ratio eſt, quia nemo quantumvis peccator præſumitur immemor ſuæ ſalutis æternæ in extremis conſtitutus. Plaza *De delictis. Lib.1. cap.23.* Joan. Sanchez *diſp. 36. n.* 3. propter hanc enim cauſam adulteri deprehenſi in adulterio, & interfecti à ſuperveniente marito ſepeliuntur in loco ſacro. Graffiis *Tom.1. Conſ. Lib.3. De ſep.* Sanch. *loc. cit.* qui idem dixit de rixantibus, & mutuo ſe occidentibus, licèt in conflictu intereant mortui, nullis pœnitentiæ ſignis exhibitis. Et de illis, qui in cornibus taurorum vitam finiunt cum Villalobos *Tom. 2. Summulæ. Tract.* 21. *diffic.* 3. & de meretrice, quæ in domo ſui amaſii inventa eſt vulneribus confoſſa, & mortua. Navarrus *Lib.3. Conſ. De ſepult. Conſ.*4. Et denique Coninck *loc. cit. n.* 66. generaliter ſcribit, ſepeliendum eſſe in loco ſacro excommunicatum, quoties dubitatur, utrùm talis deceſſerit pœnitens, quia melior pars, inquit, præſumenda eſt.

34 Quamvis autem hæc ſolùm ſub probabili opinione ſcripta à me fuerint, & ſub cenſura SS. Congregationum, magnum tamen authoritatis pondus jam habere videntur, propter Decretum Sacræ & Univerſalis Inquiſitionis Romanæ, in quo die 6. Julii Anno 1650. permiſſum fuit, ſepulturam in loco ſacro concedi poſſe Hollando prædicto, prudentiſſima tamen adhibita cautione, ſcilicet *ſecreto & ſine pompa.*

35 Hactenus Lezana, qui ſubdit, non eſſe fidem habendam Nicolao Millero, ſcriptori hæretico, aſſerenti, Rempublicam Venetam permittere omnibus Patavinæ Academiæ ſtudioſis ſepulturam in loco ſacro, cujuſcunque tandem fuerint Religionis.

36 Quòd ſi fortè ſciſcitetur Lector, quid ſentiam de hiſce concluſionibus, & probationibus Lezanæ? Reſpondeo in primis, omnia videri mihi ſatis veroſimilia. Et quidem quod attinet ſuſpicionem de hæreſi illius Hollandi, cenſeo omnino ſufficienter poſitivè probari *n.*24. fuiſſe verè Catholicum; nec hujus probationis vim elidi (etſi fateor debilitari) objectione de Catechiſmo hæretico; verè enim & opinio, quam ejus contubernales, ac ſocieni babebant de ejus Religione, & auditio ſacri viſitatióque Eccleſiarum pro lucrandis Indulgentiis, & uſus Roſarii ſunt ſaltem ſimul ſumpta longè certiora ſigna animi Orthodoxi, quàm Heterodoxi geſtatio ejuſmodi Catechiſmi. Alibi obſervavi, Gallos, cùm indicare volunt, quempiam è caſtris Calvini ad Papalia tranſiſſe, ſolere id ſignificare his verbis: *vadit ad Miſſam.* Cæterùm repertio illa Catechiſmi Calviniani refricat mihi memoriam ſequentis

Judicialis Sententiæ.

37 *Chryſophilus impedire volens, ne ſuus frater Chryſanthus ſuccederet in partem hæreditatis paternæ, impoſuit furtim in ejus peram librum apertè Calviniſticum, effecitque, neſcio qua techna, ut liber hic deprehenderetur in illa ipſa pera. Quapropter Chryſanthus poſtulatus hæreſeos apud Magiſtratum loci, in quo tam lectio librorum hæreticorum, quàm comeſtio ovorum in Quadrageſima interdicitur ſub pœna capitali, damnatur capitis, etſi jurans, fuiſſe ſe ſemper, eſſéque Catholicum Romanum, eúmque librum fuiſſe in ſuam plane non advertentis peram intruſum. Quæri poteſt, an hæc ſententia fuerit juſta.*

38 Fluxerunt Anni plus ſexaginta duo, ex quo audivi hæc narrantem Societatis Noſtræ Sacerdotem, aſſerentémque, fuiſſe ſibi perbene

nótum

notum illum Chryſantum, exprimentem etiam ejus nomen, cognoménque, ac nominantem locum, in quo lata ea ſententia; cujus loci ſum optimè memor, ſicut & cognominis illius miſeri hominis, & denique technæ, ſententiæque judicialis, ideo autem probè nunc quoque memor, quòd ipſe non ſemel aliis poſtea narraverim in exemplum ultionis, qua Deus non rarò plectit deſertores (etiam non apoſtatas) vitæ Religioſæ, qualis quidem fuerat ille reus, abhinc Annos circiter octoginta quatuor extremo ſupplicio affectus.

39 Judico autem primò, non potuiſſe illum hominem damnari de hæreſi, ſi nullæ aliæ probationes adminiculabantur inventioni talis libri, in ejus pera. Primò, quia ne quidem lectio talis libri plenè probat hæreſin, Diana *Part.4. Tract.7. Reſol.6.* ex communi contra Carrerum *De hæreticis. n.125.* longè ergo minùs retentio. Diana *Ibid.* ſed tam retentio ſola, quàm lectio gignunt duntaxat ſuſpicionem hæreſis. Diana poſt Carreram *in qq. Criminalibus*, aliquorum quidem reſpectu gravem, aliorum reſpectu levem; ita ut nonnulli in officio Inquiſitionis cogantur abjurare ſolum de levi, alii de gravi. Diana, & alii. Vide Fulvium Pacian, *De Probat. Lib.5. cap.35. n.21.* valde hîc lenem.

40 Judico ſecundò, poſſe alicubi ſtatui legem, ut capitali ſupplicio addicatur omnis, apud quem fuerit repertus liber manifeſtè hæreticus, niſi probet vel ignoràſſe ſe, illum eſſe hæreticum, vel fraude aliena ingeſtum &c. Ratio eſt, quia hæreſis præſertim Calviniana, eſt malum tam pernicioſum publico, ut in eam apprimè quadret illud Paſchalis Papæ relatum *cap. finali 1. q. ult.* elogium: Omnia crimina ad comparationem Simoniacæ (Calvinianæ) hæreſis *quaſi pro nihilo reputantur.* Atqui poteſt ſi non pro tota e. g. Europa, certè pro aliqua ditione Europæ ſanciri lex, aut ſtatutum, ut reus mortis ille ſit, apud quem deprehendetur liber, proponens modos, ac rationes nequiter exercendi omne genus Simoniæ, apud quem, inquam deprehendetur, niſi iſte probet ſuam inculpabilitatem.

41 Fortè in illo loco, ita extremè abhorrente ab acatholiciſmo, ut vitæ condonationem faciliùs olim impetràrit, qui duos equos abegerat, quàm qui ovum ederat in Quadrageſima, uſu recepta eſt tam ſevera ſimul, & provida ſanctio, laude potiùs, quàm nota nimii rigoris digna. Verè huc meritò applicaveris illud Gloſſ. in Cap. *Literæ. De frig. & maleſic.* monitum; *omnis cautela, quæ adbiberi poteſt in talibus, adbibenda eſt propter periculum animæ.* Quia verò tanta eſt judicialis authoritas, ut pro judice ſemper præſumi debeat, donec contra ipſum aliquid legitimè comprobetur, ut jam pridem reſcripſit Clemens. 3. Cap. *In præſentia, De renunt.* atq; res judicata pro veritate accipitur, judice Ulpiano *ff. De Reg. Iuris. Reg. 208.* malo dicere, & ejuſmodi Statutum viguiſſe tunc in illa provincia, & Chryſanthum non potuiſſe ulla probabili ratione oſtendere, librum illum fuiſſe furtim immiſſum in ſuam peram, quàm in concreto damnare illam feralem ſententiam.

Fortè non fuerit famæ tam integræ, quàm nonnemo mihi notiſſimus, & honeſtiſſimus Vir 42

Nomine. H. B.

QVi dum in foro Delemontano tempore nundinarum fabulatur cum amicis, quidam Mercurii nepos immiſcens ſe turbæ, exemit furtim loculos è pera unius aſtantium, quos evacuatos immiſit nequiter, Annis ab hinc plus ſexaginta, in peram honeſtiſſimi illius H. B. ac ſeſe ſubduxit. Paulò pòſt autem, cùm prior ille deſideraret ſuos loculos, ac ſinguli timerent, ne & ipſi damnum accepiſſent, extraxit ille H. B. quem meritò laudavi ab honeſtate, non modo ſuum, ſed & alienum marſupium è propria pera totus attonitus. Nemo tamen unus vocavit eum in ſuſpicionem ullam furti, ſed omnium animi fuerunt intenti in recordationem illorum, qui antè propiùs aſtiterant ipſis, ac denique deprehenſus fuit verus triſurcifer.

Si Chryſanthi morum, religioniſque integritas fuiſſet tam conſpicua, potuiſſet, meo judicio, prægnantem illam ſuſpicionem voluntariè detenti libri purgare ſaltem levi tortura, aut certè impetrare mitiorem ſententiam, conſtans enim fama integritatis juncta torturæ etiam levi, plurimum minuit præſumptionem veri doli.

Jam, ut revertamur ad Caſum è Lezana deſcriptum, rectè is relatus *n.28.* negat, poſſe ex illa ſpecie facti inferri, commiſſum fuiſſe duellum propriè dictum, ſicuti & rectè præmiſerat *num.27.* fuiſſe, etiam poſito, quòd revera malè de fide ſenſerit ille Hollandus, ſepultura ſacra privandum, quemadmodum nec ea ſpoliandus erat, etiam dato, quòd decertàrit duello propriè dicto, ut ſuadent ea, quæ retulimus *n.29. & 39.* 43

At verò quæ idem Doctor relatus *num. 32. & 33.* profert ad perſuadendum, quòd idem Hollandus probabiliter non fuerit annumerandus mortuis in notorio peccato mortali, videntur mihi continere non levem, difficultatem. Si enim, ſicut fuit inſecutus ſuum inimicum, ita aſſecutus fuiſſet, atque confodiſſet, nemo, puto, non pronuntiâſſet, fuiſſe agendum in eum lege Cornelia 1. *De Sicar. §.1.* vel certè graviſſima pœna plectendum, & ſi ipſemet fuiſſet poſt illam inſecutionem confeſſus Sacramentaliter, accuſâſſet ſe utique de illa non ſine magno dolore. 44

Ad

Digitized by Google

45 Ad illud pronuntiatum: *Nemo quantumvis peccator præſumitur immemor ſuæ ſalutis æternæ in extremis conſtitutus*, reſpondendum eſt, poſſe id pronuntiatum (fundatum in Cap. *Sancimus. 1. q. 7.* non tamen loquente de imminente letho) prudenter defendi, ſi intelligatur de peccatoribus non habituatis, & non correptis gravi paſſione in eo articulo; ſecùs de iis, qui in eo ipſo articulo, & peccârunt graviſſimè mortaliter, & correpti fuerunt paſſione graviſſima, & non niſi breviſſimo tempore poſt præviſam inſtantem mortem remanſerunt compotes rationis, tales enim videntur longè rariſſimè exercere actum perfectæ contritionis, mutatio quippe voluntatis, ſeu tranſitus tam repentinus, ab extremo ad extremum, nimis eſt difficilis, & proinde non præſumendus. Maſcard. *De Probat. Concluſ.* 1082. Fuſè, ac nominatim in agitatis æſtu vindictæ, ſicuti pro dolor teſtatur frequens experientia, atque illi duo Caſus, quos protuli in Experientiis *Tract. 6. num.* 181. *&* 164. quibus jungo

Hunc propè incredibilem.

46 H*Ircanus unà cum filio deprehendens ſuum inimicum ſolum, invadit hunc; minatur mortem, niſi DEUM neget; negantem momento confodit cum hoc Sathanico epiphonemate*; Jam poſſum non corpus duntaxat, ſed animum quoque mactare, & perdere. *Captus deinde, atque in ahenum oleo plenum miſſus, nullum autem doloris ſignum etiam fervente oleo promens, interrogatur à circumſtantibus, an ergo nullos cruciatus perſentiſcat? Sentio, reſpondet ille, inexplicabiles, dum autem recordor quam inſignem vindictam ſumpſerim de capitali hoſte, ſperno hoſce ardores.*

47 Patrum memoriâ hoc contigiſſe intellexi ego olim à fide dignis, nominantibus etiam provinciam, in qua editum hoc tragicum ſpecimen iræ prorſum ſtygiæ; quam provinciam prudens involuo ſilentio, ſicuti & unam, alterámve circumſtantiam brevitatis cauſa, atque confirmo meum judicium, quòd non ſit præſumendum, illos, qui in ſumma, actualíque cupiditate vindictæ obruuntur ſubito aliquo lethali ſymptomate, vulnere, præcipitio, eliciant actum perfectæ contritionis, ſi non ſit veroſimile, interceſſiſſe, aut ſaltem dubium, an non interceſſerit notabile tempus inter præviſionem mortis articuli, privationémque rationis.

48 Ad exempla, quæ retuli *n.* 33. ex Lezana Reſpondeo, vel non eſſe admittenda, vel explicanda. Etenim cap. *Fures. De furt.* expreſſè deciditur, non eſſe orandum pro iis, qui *in furando, vel deprædando occiduntur*; qui textus eſt generaliter intelligendus de illis, qui mortaliter delinquendo occiduntur. Barboſa *in citat.* Canonem, Emman. Rodriquez *qq. Regul. Tom. 3. quæſt. 6 1. art. 2.* & alii, ergo nec orandum eſt publicè, & nomine Eccleſiæ pro necatis in ipſomet adulterio; ſi non orandum &c. (publicè) pro iis, nec ſepeliendi ſunt loco ſacro ſaltem cum ſolennitatibus. Si tamen tales non tam ſubitò extinguantur ex vulnere, quin inter vulnerationem, atque rationis exturbationem, interceſſerit veroſimiliter aliquod per breve temporis intervallum, præſumi poteſt de pœnitentia, propter rationem allatam ex Gloſſa, & Joanne Sanchez ſuprà *n.* 33.

49 Et ob clarum authoritatem *cit. cap. Fures* juncto gloſſemate Barboſæ, Abb. & Ananiæ, nego tegendos ſacra gleba illos rixantes, de quibus idem Lezana ex Joan. Sanchez *cit. n.* 33. niſi dubium ſit, utrùm peccârint coram DEO mortaliter rixando, digladiandóque.

50 Illum, qui in cornibus tauri à ſe irritati interiit non ignarus legis divinæ, & Eccleſiaſticæ prohibentis hæc beſtialia certamina, exiſtimo eſſe ſub patibulo potiùs quam in Cœmeterio tumulandum, ſiquidem non apparet, cur dubitemus, an ſine ulla deteſtatione ſui ſceleris ſit extinctus.

51 Denique quod attinet exemplum meretriculæ productum *n.* 33. ex Navarro *Conſil. 4. De ſepult.* continetur quidem illud Conſilium in meo exemplari loco ſexto, non autem quarto, attamen Navarrus idcirco fuit in eam adeò benignus, tum quòd fuerit dubium, utrùm acceſſerit amaſium animo meretricandi, tum quòd fuerit probabile, quòd amaſius, priuſquam perimeret illam monuerit (quis credat Veneris mancipium ſimul & latronem eſſe tam pium?) eandem de elicienda contritione ante inſtantem necem, tum quod nequaquam fuerit interfecta in turpi actu, cùm nullus talis tunc præceſſerit; ergo nihil ad propoſitum facit exemplum illud ex Navarro, quem etiam ſequitur Emman. Rodriq. *cit. a. 2.*

52 Et quia in hoc capite quinquageſimo diſſerimus ex inſtituto de ſepultura ebrii, & aliorum extinctorum in peccato lethali, placet pro complemento doctrinæ multùm faciente ad praxin, non ſolùm revocare hîc in mentem ea, quæ ſuprà *n.* 17. digito demonſtravi eſſe alibi à me diſcuſſa, ſed inſuper lectoribus, qui carent Conſiliis Navarri, repræſentare reſponſum multis mirabile futurum, quod idem Senex ſapientiſſimus ſimul & eruditiſſimus dedit ad hunc

Caſum triſtiſſimum.

53 Q*Vidam Monachus mane confeſſus, & abſolutus à Confeſſario; qui tota die, & veſpera ſtetit lætus, fuit inventus manè mortuus intra ſuam cellam, oſtio clauſo; habens laqueum pendentem ex collo, ipſe autem non pendebat,*

Digitized by Google

nec omnino jacebat, ſed quaſi genuflexus exſtabat. Quæritur an poſſit, & debeat in loco ſacro ſepeliri?

54 Perpenſis, quæ narrantur in facto, & viſo reſponſo cujuſdam eruditiſſimi, ac religioſiſſimi ſuper hoc prudenter, & eruditè reddito, reſpondeo, ejuſdem opinionis eſſe me, cujus „ eſt Navarrus: nempe, quòd cadaver prædicti „ Monachi potuit, & debuit in loco ſacro ſepeliri, & quod malè fuit ſepultum in loco profano, & conſequenter poteſt, & debet transferri, ex illo loco profano, in quo eſt ſepultum, & conferri in locum ſacrum propter ea, „ quæ præfatus vir eruditiſſimus citat in ſuo reſponſo, partim accepta à viro eruditiſſimo Covarruvia *Variar. Reſolut. Lib. 2. cap. 1. n. 11.* „ & alia, quæ de ſuo addit; quæ confirmari „ poſſunt illa firmiſſima ratione, quod regulariter omnis Chriſtianus, debet, ſi fieri poteſt, „ in loco ſacro, ſi poſſit juxta Text. & Gloſſ. *C. Ex parte 1. De ſepult.* ſepeliri. Nec obſtat Cap. „ *Placuit. 23. quæſt. 5.* quatenus habet, ſeipſum „ occidentem carere debere ſepultura; quia intelligitur de illo, qui ſcitur eſſe occiſus à ſe „ ipſo, at prædictus Monachus non ſcitur eſſe „ occiſus à ſe ipſo, nec præſumitur, tum quia „ de nemine præſumendum eſt, quod deliquerit. *L. Meritò. ff. Pro Soc.* præſertim tam grande delictum & tam abominabile conditioni, „ & inclinationi humanæ, & maximè de confeſſo, abſoluto & communicato eodem die, „ tum quia indicia, quæ in contrarium inducuntur, ſunt exilia, & multis modis frangibilia. Itaque intrepidè pars hæc tenenda „ eſt.

55 Hactenus Navarrus, quem ad verbum deſcribit Emmanuel Rodriquez *cit. quæſt. 61. art. 1.* atque ſequitur, non allatis ullis aliis rationibus, quàm quas expreſſit ipſe Navarrus ex quibus deduces, quid faciendum fuerit cum eo, quem repræſentat hæc

Species facti perquam lugubris.

56 R*Emigius adoleſcens bonæ indolis, bonæ educationis, atque omnino integris moribus, eo ipſo die, quo Sacra Communione fuerat publicè in templo refectus, & quo hilaris ſumpſerat hora tertia pomeridiana ſobriam merendam, lætúſque dixerat, ſe poſtridie donandum Imagine à ſuo præceptore, reperitur ſub tempus cœnæ juxta proprii hoſpitii cloacam (S. H.) ſuſpenſus, ac poſtridie juſſu Magiſtratus ſæcularis extrahitur inſtar equini cadaveris ex urbe à carnifice, à quo tumulatur etiam eo loco, quo plexi capite. Quæritur, quid ſentiendum de hoc facto.*

57 RESP. I. Me non ambigere, quin doctiſſimi, religioſiſſimi Viri Navarrus & Rodriquez fuiſſent illud damnaturi ſtando ſolo jure communi. Etenim videntur quaſi in terminis reſolviſſe ſuperiùs hunc ipſum caſum, cùm loquantur expreſſè de illo, qui eodem die communicavit, & ſuſpenſus repertus fuit. 2. Proinde debuiſſet per ſe loquendo Magiſtratus Eccleſiaſticus ſibi vindicare cadaver, ac modeſtè ſeſe opponere Magiſtratui Civili, etiam ſupremo, re enim vera Laicis nulla per ſe loquendo competit de ſpiritualibus diſponendi facultas. Cap. *Tua, de decim.* Sacra autem ſepultura eſt utique aliquid propriè ſpirituale. 3. Tamen potuit illa ſententia judicis ſæcularis defendi titulo longæ, manifeſtæque 58
conſuetudinis, qua ad terrorem aliorum ſolent carnifici abſque ulla conſultatione cum Parocho, tradi cadavera omnium illorum, qui reperiuntur in tali, aut tali loco vel ſuſpenſi, vel inflicto vulnere necati, in quo fuiſſe ab alio tertio ſuſpenſos, vel confoſſos non ſit veroſimile aliquo argumento poſitivo, petito videlicet ex circumſtantia modi, vulneris, loci, perſonarum ſuſpectarum &c. Egerunt quidem ii, quorum diſciplinæ ſubjectus erat ille jam octodecim circiter Annorum adoleſcens cum Magiſtratu loci cauſam defuncti, ſed prævaluit allegatio conſuetudinis.

Addunt Rodriquez *cit. quæſt. 61. art. 1.* at- 59
que Covarruvias de eo, etiam, quem conſtat ſibi ipſi attuliſſe manus violentas, illum non eſſe privandum ſolenni ſepultura, ſi ex aliquibus conjecturis præſumi poſſit, id eum feciſſe ex furore, & mentis alienatione, quam conjecturam cenſeo præſumi poſſe de omni viro bono, & ſingulariter Religioſo, quem compertum eſt, fuiſſe valde melancholicæ complexionis, tales enim ſunt proni ad amentiam brevem, aut longam. Quin Ferdinandus Hauckius in Epinomia Parochor *Verb. Sepultura n. 17.* ita abſolutè ſcribit: *Si quis reperiretur mortuus in puteo, vel laqueo ſuſpenſus, non deberet privari Eccleſiaſtica ſepultura, quia ubi non conſtat, quòd ſe ipſum interfecerit, vel præcipitaverit, non eſt præſumendum, cùm potuerit per inſidias, aut vim in puteum projici, vel ſuſpendi, aut ex furore, ſeu mentis alienatione facere.* Socinus *Conſil. 51. Vol. 2.* Genuenſis *in Practica. cap. 61. n. 20.* Ita Hauckius, qui debuit citare Socini volumen 1. *n. 2.* & addere, quòd idem Socinus poſt Decium, & alios ita reſponderit in contingentia facti. Vide etiam dicta ſuprà *n. 13.*

Addo ego, ad præveniendum ſcandalum, 60
adeóque temeraria judicia, ſeu ſuſpiciones, quas ſæculares conſueverunt formare de Religioſis, qui reperti ſunt in eo conclavi, vel laqueo ſuffocati, vel cultro confoſſi, adhibendam in primis hanc cautionem, ut ſi ſuſpicio ſit, aliquem ſe ipſum peremiſſe in conclavi obſerato, quod aperiri nequeat ſine inſtrumentis, & operâ ferarii, advocetur quidem

dem hic, permittatúrque reducere peſſulum ſeræ, at Superior, vel alius è cœnobio teneat interea manubrium januæ, nec permittat oſtium pandi à ſerario, ſed ſolùm reſerari. Id factum alicubi Annis abhinc circiter ſeptuaginta, & providè, quia deprehenſus fuit nonnemo è valde melancholicis natans in proprio ſanguine.

Sed & bellè ceſſit hic

Dolus non malus.

61 *Cum videlicet, poſtquam alius Religioſus repertus fuerat è trabe pendens in ſuo etiam conclavi, mox cadaver delatum fuit in lectum: curriculo accitus Medicus, ut ad quendam* divina manu tactum (hac periphraſi deſcribunt Germani apoplexiam) *accurreret; accurrit ille, at præſenti dictum, jam expiráſſe infirmum; qui Medicus inſpecto, non tamen curioſè luſtrato corpore defuncti, receſſit abſque ſuſpicione ſiniſtriore.*

62 Hunc dolum, qui cuſus fuit, ſicut pridem didici, in tractu Rhenano, voco *non malum*, ſed potius *bonum*; cùm dolus malus ſit machinatio quædam alterius decipiendi cauſa, cum aliud agitur, aliud ſimulatur. Celſus Bargalius *Lib. 2. De Dolo. cap. 1. num. 12.* Servio JC. Atqui ſuperior illius Religioſæ domus vocavit Medicum, non ejus decipiendi cauſa, quia non ea intentione, ut hic judicaret, à ſe videri cadaver tacti apoplexia, ſed quia prævidebat, eum formaturum hoc judicium, atque manifeſtaturum aliis, ideóque futurum, ut nemo ſuſpicaretur quidquam de ſuſpendio: differunt autem toto cœlo hæ duæ intentiones: Prima: *quia meus hoſtis eſt ejus genii, ut ſi concitato greſſu rediero ad caſtra, ſit exiſtimaturus, me fugere ex metu, ideóque me ſit inſecuturus, & conſequenter præcipitandus in inſidias à me ſtructas, idcirco feſtinato regrediar verſus caſtra*: Altera: *Repetam caſtra feſtinatò, eo fine, ut hoſtis credat, me fugere ex metu, inſequatur me, & deveniat ad locum inſidiarum*, ſicuti exemplo Joſue ſimulantis (impropriè) fugam declarabo infrà *cap. 51. n. 41. & n. 43.* alio exemplo familiari potatoribus. Atqui non eſt per ſe malum dare ex gravi cauſa alteri occaſionem formandi falſum judicium, præſertim nemini injuſtè noxium, ſicuti eſt per ſe malum facere ex gravi etiam cauſa quidpiam, eo fine, ut alter formet ejuſmodi falſam opinionem, proindéque repugnat divinæ bonitati, ac veritati indere menti hominis actum erroneum.

63 Igitur rectiùs dicemus, dolum illum fuiſſe dolum bonum juridicè loquendo, nam talis dolus eſt Juriſperitis ſimulatio inventa ſe ipſum, vel alterum, proprias res, vel alienas juvandi cauſa (citra injuſtitiam, infidelitatem &c.) ut definit Bargalius *Lib. 1. De Dolo. cap. 33. n. 4.* teſtans, neminem à ſe lectum, qui definiret dolum bonum. Hanc definitionem cum verbis incluſis parentheſi eſſe doli boni juridicè ajo, non autem Theologicè, ſi quidem ſimulatio accipiatur propriè, omnis quippe propriè dicta ſimulatio eſt mendacium reale. *Infrà cap. 51. n. 39.* ex S. Thoma, & conſequenter peccatum, nec enim refert, utrùm quis mentiatur verbo, an quocunque alio facto. S. Thom. 2. 2. q. 111. a. 1. Atqui propriè dicta ſimulatio non vocabitur ab ullo Theologo bonus dolus.

Erit autem non mala deſcriptio doli boni 64
etiam Theologicè ſumpti, ſi pro ſimulatione ponatur, ut etiam ponit paulò pòſt idem Bargalius, fictio, ſiquidem fictio eſt per ſe aliqua figura veritatis. S. Thom. *loc. cit. ad* 1. quemadmodum compoſitio illa corporis, quam Salvator exhibuit duobus diſcipulis euntibus in Emmaus, erat figura, imago, ſimilitudo ho-
minis cogitantis ulteriùs ire. S. Thom. *Ibid.* 65
ſicuti ſine dubio plurimi eunt ulteriùs, etiam poſtquam devenerunt ad locum hoſpitio nocturno commodum; atqui figura veritatis non continet per ſe ullum mendacium. Unde quia cadaver illud, de quo loquimur, erat Imago, & ſimulacrum quoddam hominis ex apoplexia mortui, ideo prædicta fictio non tantùm non fuit dolus malus, ſed dolus bonus etiam Theologicè.

Porrò exemplum illud, quod ſuperiùs *n. 59.* 66
attuli de invento in puteo, atque reſolutionem, quam itidem retuli ex Hauckio, Socino, Genuenſi, admittunt etiam Covarruvias, citatus ſuprà *n. 54.* itémque Emman. Rodriq. *qq. Regul. Tom. 3. q. 61. a. 2.* Barboſa *De Parocho. Part. 3. cap. 27.* atque alii, generatim notantes, illum, qui imminente incendio, aliòve gravi malo ſe præcipitavit in terram, aut aquam, nequaquam eſſe excludendum è cœmeterio, idcirco, quòd præſumi debeat, illam præcipitationem factam non ſe occidendi, ſed mali gravioris (ſaltem ſecundùm opi-
nionem) vitandi cauſa. Unde confirmatur 67
illud factum Romanum, quod deſcripſi ſuprà *num. 12.*

Sed & Hauckius *loc. cit. n. 62.* ſcribit, ſi ſa- 68
ga in carcere moriatur, antequam crimen confeſſa, vel de eo convicta eſt, eſſe, niſi aliud obſtet, in ſacro loco ſepeliendam; niſi fortè ipſa ſibi mortem conſciviſſet, *tunc enim corpus ejus comburi poſſet, cùm cenſeatur tali dignum pœna crimen ipſo facto confiteri.* Sed etſi *ſaga*, inquit, ulterius Hauckius, *ſibi ipſi mortem adferens, ante mortem de crimine doleat, confiteatur, imò & Eucharíſtiæ Sacramentum recipiat, nihilominus judex ſequi poteſt conſuetudinem ſui tribunalis, ut ejus tanquam de crimine ſuo confeſſæ cadaver cremetur, bona confiſcentur, cum*

pœnitentia illa Sacramentalis foro externo nihil præjudicii adferre ſoleat. Ita ille.

69 Quibus ego addo, ſi vel ſaga, vel quivis alius etiam atrociſſimi criminis reus inveniatur etiam ante omnem torturam mortuus in carcere, nequaquam præſumendum eſſe, eum conſciviſſe ſibi ipſi mortem, ſed debere hoc quoque ſcelus probari poſitivis argumentis, priuſquam & illa mors habeatur pro Confeſſione criminis impacti, & ſpolietur jure ſepulturæ, conceſſo omnibus Baptizatis. Cùm enim interfectio ſui ipſius deliberata ſit omnium ſcelerum pernicioſiſſimum, utpote rectà in orcum detrudens animam interfecti, ſitque tam abominabile inclinationi humanæ Navarrus ſuprà *n.* 54. meritò ſunt huc transferenda generalia pronuntiata de non præſumendo, ſed probando delicto.

70 Quapropter ipſi, puto, Ulpianus, & Papinianus etſi Chriſtianorum hoſtes, abſolviſſent ſuſpicione, aut ſaltem præſumptione ſuicidii, ſeu propriæ necis Sanctum Felicem, quem Eccleſia 6. Novembris colit ut Martyrem, ac S. Auguſtinus magnis (quid enim in hoc niſi magnum, & Auguſtum?) laudibus effert Enarrat. *in Pſal. 127. ante med.* tametſi pro fide Chriſtiana captum, atque in vincula ſine tortura quidem, at non abſque gravibus minis conjectum repererunt poſtridie exanimem carceris Cuſtodes.

71 Tam multa de hoc funebri argumento congeſſi in hunc locum, idcirco, quòd non uno exemplo, & quidem exercito in ſacram perſonam, didicerim futurum fuiſſe, ut mitiùs cum aliquibus ageretur, ſi, qui jus dicebant, habuiſſent perſpecta judicia practica tot eruditiſſimorum, quos nominavi, & religioſiſſimorum virorum, de ſepultura à ſemetipſis præſumptivè peremptorum; ob quorum à me indicatorum authoritatem fuit Anno 1673. mandato Provicarii Generalis donatus Chriſtiano tumulo juvenis ille, de quo Caſum judicialem exhibeo, in Experient. *Tract. III. n.*171. Edit. Einſidl. & Monac. Secundæ. Ubi etiam exprimo, eum non fuiſſe privandum Miſſæ Sacrificio.

72 Cæterùm quia & aliæ frequentes ſeu quæſtiones, ſeu controverſiæ moventur circa ſepulturam inter Parochos, & Parochianos, inter illos, & Regulares, tradam compendio complura huc facientia.

I. Modò conſtet, aliquem eo loco, tempore, modo fuiſſe extinctum, ut eo loco, tempore, & modo potuerit occidi ab alio, ſi non clarè probetur, non fuiſſe reipſa necatum ab alio, non eſt privandus ſepultura; quia ad eam ipſi concedendam ſufficit potuiſſe fieri, ut ab alio occideretur. Ita Marianus Socinus *cit. Conſ.* 51. *n.*1. in contingentia facti.

II. Quando Clerus donavit ſepultura ſa- 73
cra repertum mortuum in puteo, eſt tam vehemens præſumptio, quòd ipſe ſe non præcipitaverit, ut niſi Magiſtratus civilis clariſſimè probet, eum fuiſſe à ſemetipſo dejectum, nequeat bona ejus tanquam à ſemetipſo occiſi confiſcare. Socinus *loc. cit. num.* 2. teſtans, Decium, & alios præſtantiſſimos Jureconſultos ita reſolviſſe in facti contingentia.

III. Electio ſepulturæ eſt libera omnibus 74
adultis, quibus non prohibetur à Jure, nec poſſunt Parochi impedire, quo minùs Parochiani eligant ſibi ſepulturam apud Regulares. Barboſa de Parocho *Part.* 3. *cap.* 23. *n.* 19. *&* 21. ſingulariter apud Ordines Mendicantes. Idem ex clara Bulla B. Pii V., incipiente: *Etſi Mendicantium.*

IV. *Quartam autem funeralium partem de qua* 75
Seſſ. 25. cap. 13. *Concil. Tridentini, nequaquam ſolvere teneantur Monaſteria, quæ à quadraginta Annis citra fundata exiſtunt, poſtquam ipſum Concilium loquitur tantùm de Monaſteriis ante Annos quadraginta fundatis, quæ ipſam quartam ſolvere conſueverunt; & ubi ſolvi conſuevit, id tantum ceræ, & aliorum, quæ in aliquibus partibus deferri contigerit, tempore, quo defunctorum corpora ad ſepulturam deferuntur, non autem de Miſſis, ſeu legatis, vel aliis Fratribus ipſis, ſeu Monialibus hujuſmodi relictis, aut aliàs quomodolibet donatis, ſolvi debet; ſicque intelligi Concilii decretum quoad quartam hujuſmodi ſolvendam debere decernimus. Ubi verò non eſt conſuetudo ſolvendi quartam hujuſmodi, de nullo ſuprà ſcriptum ſolvi debere declaramus. Nec ad quartam, ſeu aliam partem omnium eorum, quæ etiam pro ornamento Eccleſiæ, palliorum, planetarum, cortinarum, pannorum, & aliorum, quæ dictis Eccleſiis relinqui, vel dari contigerit, etiamſi pro victu Fratrum, aut aliàs*
relinquantur, aliquid contribuere teneantur. Ita 76
ad verbum loquitur B. Pius V. Unde quia Concilium Tridentinum finitum fuit menſe Decemb. Anni 1563. ſequitur, Eccleſias Mendicantium erectas poſt Annum 1523. non obligari ad ullam quartam funeralem ſtante Bulla B. Pii V. Vide etiam Gallemart *in cit. caput Tridentini*, & adde, offertorium, ſeu illas pecunias, & ſimilia, quæ ad ipſum altare ſacrificantium offeruntur, integrè ſpectare ad Rectorem Eccleſiæ, in qua quis eſt ſepultus, nam generatim oblata celebranti, cedunt Rectori Eccleſiæ, in qua celebratur. Franc. Leo *in Theſauro. Part.* 2. *cap.* 28. *n.* 31. Barboſ. *c.* 24. *n.* 28. Atque ita factum, fruſtra repugnante nonnemine, haud ſemel in noſtra Eccleſia Monacenſi, in qua ſepulturam elegerant Sereniſſimi Duces Bavariæ. Excipit Barboſa ex noſtra generali doctrina caſum, quo Parochus ſuos

Paro-

Digitized by Google

Parochianos jungit in aliena Eccleſia, videtur enim eſſe intentio offerentium, ut quod offertur, ſpectet ad ſuum Parochum.

77 V. Ille Parochus, cui debetur quarta funeralis, debet eſſe is, in cujus Eccleſia ſolebat defunctus percipere Sacramenta, & audire divina, non autem per ſe, & abſolutè is, qui eſt Parochus urbis, in qua alienus Parochianus tumulatur. Text. *in cap. 2. De ſepult. in 6.* nam ſi non ſolet de jure percipere apud eum Sacramenta, non eſt ejus Parochianus. Sanch. *De Matrim. Lib. 3. diſp. 23.* Barboſ. *loc. cit. cap. 25. per totum*, eſto ſit illius loci civis. Unde abhinc Annos viginti

Circa caſum.

78 *Quo vir nobilis, civis oppidi A habitans autem in pago B. cujus erat Dominus, elegerat ſibi ſepulturam in Eccleſia Monaſterii Monialium S. Dominici conſtituti in oppido A. reſpondi, quartam funeralem, ſiqua deberetur ab illo Monaſterio, in quo elegerat ſepulturam defunctus, eſſe deferendam Parocho pagi B. non oppidi A.*

79 VI. Porrò quàm magnificè, piéque ſenſerint olim Magnates Theutoniæ de tumulatione in ædibus Sacris Regularium, vel inde liquet, quòd in ſola Eccleſia Monaſterii Lucellenſis côditi ſint duo Epiſcopi Baſileenſes, triginta quatuor Comites, totidem Barones utriuſq; ſexûs, atque inſuper ſexaginta Ordinis Equeſtris, ut locupletiſſimus teſtis eſt Reverendiſſimus D. Bernardinus ejuſdem celeberrimi, & inter Ciſtercienſia ſuperioris Germaniæ omnino primi, parentiſque ſeptem aliorum, Abbas quadrageſimus, in ſua ſæpius à me nominata, lectúque digniſſima Epitome Faſtorum Lucellenſium. Eſt autem tantus numerus inde etiam mirandus, quòd Monaſterium illud ſitum ſit inter duos planè horridos olim, aſperóſque, ut non ſemel ſum anhelans expertus, montes, procul valde ab illorum plerorumque proce-
80 rum domiciliis. Quamquam fortè multos eorum illuc attraxerit ſancta Veneratio ſancti Bernardi, utpote qui illius Eccleſiæ, monaſticæque ſtructuræ ideam diſpoſuerit, & dum prima fundamenta Anno ſalutis 1123. jacerentur, præſens, cooperatúſque fuerit, teſte eodem Reverendiſſimo D. Abbate *fol. 13.* atque ſubdente, Monaſterii illius fundatores piiſſimos voluiſſe quidem id nuncupari monaſterium S. Mariæ de Luciſcella, *utpote quæ digna fuerit Lucis æternæ, & Luminis inacceſſibilis fieri habitaculum, ex qua ortus eſt ſol juſtitiæ Chriſtus DEVS noſter; at temporis ſucceſſu Luciſcellæ etymon propter corruptum Vernaculum* Lützel / *nomen S. Mariæ de Lucella contraxiſſe.*

81 VII. Curatus requiſitus ut interſit defuncti ſepulturæ in Eccleſia electa à defuncto, ſi nolit intereſſe, vel petitam licentiam deneget, poterit ſine ipſius licentia, & interventu tradi ſepulturæ. Barb. *tit. Tract. De Paroch. p. 2. cap. 26. n. 23.* ex deciſione Congregat. Rituum qui itidem ex Decreto Congreg. præmiſerat. *n. 10.* neminem eſſe juxta altare ſepeliendum, & *n. 56.* addit, conceſſâ ſepulturâ cenſeri (niſi disertè excipiatur) etiam deductionem funeris proceſſionalem concedi.

VIII. Idem Barboſa *loc. cit. cap. 26. n. 40. & ſeqq.* enumerat quatuordecim genera hominum, quibus omnibus, & ſolis eſt (ejus verâ opinione) neganda ſacra ſepultura ex deciſione Juris Canonici. Súntque ii: Excommunicati, ſi ſint notorii & denuntiati: Publici, & manifeſti uſurarii, niſi alienum reſtituerint, vel dederint idoneam cautionem reſtitutionis: Infideles, pagani, Judæi, hæretici, etiamſi poſt mortem appareat de hæreſi: Manifeſti raptores: Decedentes in torneamentis: Qui ſemel in Anno confeſſus non eſt: Religioſi proprietarii: Quilibet notorius peccator decedens in peccato mortali, & impœnitens nullo dato ſigno contritionis: Occidens ſe ipſum ex induſtria: Non reſtituens Eccleſiæ decimas: Parricida: Publicè blaſphemans DEUM, ſi non egerit pœnitentiam injunctam: Clericus notoriè uſque ad mortem concubinarius. Hæc de iſta materia ſufficiant; plura ſubminiſtrabit Barboſa, & ſuccinctiſſimè plurima Ferdinandus Hauckius in Epinomia *Verb. Sepultura*, quem lege in caſu occurrente. 82

E. 4.

SPEM MELIORIS FRUGIS.

CAPUT LI.

De remediis Ebrietatis.

SECTIO I.

De remediis Phyſicis ante potum adhibendis.

SUMMARIUM.

Remedia ebrietatis alia ſunt phyſica, alia moralia. 1.
Referuntur remedia Phyſica ante potum adhibenda ex Catone, & aliis. 3. *& ſeqq.*
Licita ſunt per ſe omnia illa remedia. 11.

Imò & aliquando ſunt in præcepto. 12.
Quando ſit per accidens illicitus eorum uſus? 14.
Malitia finis redundat in media directa ad illum. 15.
Aliquando illorum uſus adhibendus etiam cum peccato veniali. 16.
Quinam laudabiliter utantur? 17.
Proponitur argumentum contra doctrinam n. 14. allatam. 18.
1 *Solvitur illud argumentum.* 19.

EBrietatis remedia ſunt generatim duplicia: Phyſica ſcilicet, & Moralia. Moralia voco rationes, & conſiderationes, quæ meritò quemque inducant, ut adhibeantur ab ipſo Phyſica antidota temulentiæ. Phyſica verò appello ea, quæ ſuapte naturali vi arcent mentis alienationem. De moralibus
2 diſſeram *Sect.* 3. de Phyſicis hac, & ſeq. Et quia horum alia ante ipſum potum, alia in ipſo potu, vel poſt adhibenda ſunt, diſſeram priùs de prioribus, poſteriùs de poſterioribus. Et utique ab inſtituto Theologico alienum non eſt, proponere quæcunque tandem licita, honeſtáque antidota, tam turpis, graviſque mali, quàm eſt temulentia.

3 Quæritur itaque I. *Quænam Phyſica antidota proponant rerum periti?*

RESP. I. Cato de re ruſtica apud Fornerum *Lib. 3. De temulentiæ malo cap. 5.* ſic in hanc rem ſcribit: *Vbi voles in conviviis multùm bibere, largiùſque cœnare, libenter ante cœnam comeſto crudam braßicam* (*German.* Köhl oder Kappis/ *unde fit* das Saurkraut) *cum aceto; & item ubi cœnaveris, alia quinque folia; reddent te, quaſi nihil ederis, & Crapulam dißipabunt omnem.*

4 II. Alexander ab Alexandro *Genial. dierum Lib. 5. cap. 21.* ſic teſtatur: [Ægyptiorum mos traditur, ut familiaribus cœnis braſſicam præſumant priùs, eo edulii genere ebrietatem diſcuti rati; quam Cato oleribus præpoſuit cunctis, ita ut manè illam oporteret ediſſe jejunũ. Nonnulli lupinos, citrum, & apium, quòd & ebrietati, & veneno prodeſſent, velut antidotum præcepêre. Græci vino madentes oleo perungunt, & ſale; qui etiam ante reliquas dapes ſalem, velut amicitiæ ſymbolum hoſpitibus apponunt. Sicut & Romani lactucas,
5 quòd ebrietatem diſcuterent. Vide Tiraquellum in hunc locum Alexandri, ubi etiam refert ex Athenæo, temulentiam raphano diſcuti, & prohiberi.

6 Pelbartus *in Roſario Theolog. Part. 2. Tit. De propriet. herbar.* teſtis eſt, non ſentiri crapulam ab iis, qui priùs bibunt crocum liquidum; & coronis croco capiti impoſitis diſcuti ebrietatem.

7 IV. Levinus Lemnius nobilis medicus *Lib. 2. De occultis natur. mirac. cap. 27.* uberiùs, quàm priores de præſente materia diſſerit hiſce verbis: *Inter hæc, quæ vini vim frangunt, ac propulſant, amara præfero, & quotquot humores aquoſos per urinam expurgant. Hac enim ratione effici ſolet, ut aliò, quàm ad caput, fumi deferantur, ac vinum venas ſubire prohibeatur, exſiccante etiam amarore humiditatem. Sic amygdala amara id efficaciter præſtant, quina, ſenáve ante cœnam ſumpta. Perſicorum quoque nuclei parem cum iis effectum obtinent, & foliorum Perſicæ arboris expreſſus ſuccus jejuno aſſumptus, cyathi menſura; quæ facultate pollent, & abſynthii Pontici dilutum, ac nux muſcata; hæc enim omnia meatus recludunt, ac pervios, laxóſque efficiunt; quemadmodum & olei ex olivis expreßi, aut ſeſami ſemine ſextans, hoc eſt, unciæ duæ antelucano hauſtæ; lubricam ſiquidem alvum reddit, meatúſque urinarios dilatat, ſic, ut liquor corpori non inhæreat, ſed continenter defluat; modò ne quis eſculentis ventrem plus ſatis oneret.* Hactenus Lemnius.

V. Ipſe Fornerus citatum caput quintum 8
ſic orditur: Habent hoc quidem in ſecretis „
contra ebrietatem, potandi palæſtram ingreſ- „
ſuri, ut ante convivium vel thyrſum braſſicæ „
crudæ comedant, vel rapam præmandant iti- „
dem crudam, vel oleum bibant, vel panis buc- „
cellam ſumant ex aqua ſuperbita; ſedatur „
quippe crapula braſſicæ ſucco, nam ejus hu- „
mores diſcutit, & partim ad alvum dejicit, & „
partim, qui vinoſi ſunt, & deſuper natantes, „
detrudit ad veſicam.] „

VI. Joannes Mouſinus Medicinæ Doctor, 9
in libello, quem de ebrietate ſcripſit Gallicè *cap. 19. Probl. 2.* obſervat, eos, qui ut primùm aſſederunt, vinum hauriunt, idcirco faciliùs illo obrui, quàm qui prius aliquid comedunt, quòd ſcilicet vinum infuſum in ventrem inanem non habeat, à quo retineatur, ideóque ſubitò in venas meſeraicas, ex his in hepar, ex hepate in cerebrum aſcendat, illúdque ſuis vaporibus turbet; è diverſo, ſi vinum mittatur in ſtomachum, jam cibis ſolidis inſeſſum, ab his & vinum diutius detineri, & ejus vires ita infringi, ut tantum damnum nequeant inferre rationi. Unde ſolent noſtri Germani dicere, fundamentum eſſe ponendum ante potum. Et Levinus Lemnius *cit. Lib. 2. cap. 21.* 10
etiam notat, ab illis in prandio faciliùs reſiſti vino, qui manè jentaculum ſumpſerunt.

Quæres II. *Quid pronuntiandum ſit de uſu* 11
prædictorum remediorum, licitúſne ſit, an illicitus?

RESP. I. Licitus eſt eo caſu, quo ſitim extinguere nequis, niſi hauſtâ tantâ copiâ vini, ut mentem exturbatura ſit, niſi utaris aliquo ex indicatis alexipharmacis. Ratio eſt, quia mediis ex ſe indifferentibus, & non noxiis valetudini, fas eſt uti, ad averruncandum tantum malum, quantum eſt temulentia, ſaltem ſi non poſſit aliâ, niſi difficili ratione declinari tantum malum. Atqui ex una parte ſupponitur, non poſſe ebrietatem declinari alia,

niſi

niſi difficili ratione, ut eſt ſitis perpeſſio; ex altera autem parte etiam conſtat, enumerata media eſſe indifferentia, nec noxia valetudini, cùm potiùs braſſicam eſſe cibum ſaluberrimum doceat Doctor Hippolytus Guarinonius *in erudito volumine de abominandis malis*.

12 II. Imò cenſeo, illum, qui nequit ſitim ſedare, niſi vel ad ebrietatem uſque bibat, ſicuti declaravi *cap.* 18. *num.* 34. vel uno ex indicatis antidotis utatur, obligari vel ſitim perferre, vel uno illorum uti. Ratio eſt, quia medio ex ſe illicito nefas eſt uti, quando ſuppetit aliud ex ſe licitum; etenim ceſſante cauſa ceſſat effectus. *Cap. Etſi Chriſtus. De jurejurando.* Cauſa autem, cur honeſtè adhibeatur medium ex ſe illicitum, eſt ſola neceſſitas, quæ ceſſat, quando ſuppetit medium ex ſe indifferens. Atqui ebrietatis electio eſt medium ex ſe illicitum, ſeu actio ex ſe illicita.

13 III. Utraque reſponſio locum etiam habet in iis caſibus, in quibus *citato cap.* 18. docui, fas eſſe ad crapulam, aut etiam ad ebrietatem uſque bibere; quia, ut jam ſæpe dixi, ubi eſt eadem ratio, illuc extenditur legis diſpoſitio.

14 IV. Prædictis remediis illicitè utitur is, qui non habens juſtam cauſam bibendi ultra ſatietatem, vult tamen ultra ſatiem bibere, ſeu bibere plùs, quàm Regulæ ſobrietatis permittant, ne tamen id faciendo inebrietur, unum
15 aut alterum ex iis amuletis adhibet. Ratio eſt, quia malitia finis redundat in electionem medii, ad illum finem directi. S. Thomas 1. 2. *quæſt.* 19. *art.* 7. ſiquidem finis comparatur ad ea, quæ ſunt ad finem, ſicut ratio formalis ad objectum. Idem *Ibid. quæſt.* 12. *art.* 4. *in Corp.* Atqui ejuſmodi homo uſum talium mediorum dirigit ad malum finem, ſcilicet ad immoderatum potum. Non tamen peccat tam graviter, quàm ſi non uteretur aliquo tali amuleto; peccat quippe ſolùm venialiter, cùm exceſſus in potu, circa rationis exturbationem, non tranſcendat reatum culpæ venialis. *Suprà cap.* 21.

16 Imò tenebitur ſub mortali adhibere tale medium, ut patet ex Reſp. 2. Et ſic obligatur peccare venialiter; obligatur, inquam, ex hypotheſi libere ab ipſo poſita, ferè ſicut ille, qui laborat ignorantia vincibili, ſæpe ſe in eum labyrinthum conjicit, ut poſita ea ignorantia vincibili nequeat ullatenus vitare peccatum etiam mortale. Ferdinandus de Caſtro
17 Palao *Tract.* 1. *diſp.* 2. *p.* 5. ex communi. Haud tamen ullius peccati rei, ſed laudandi ſunt, qui timentes, ne in convivio, quod commodè detrectare non poſſunt, aliorum propinationibus abducti plùs æquo bibant, uno indicatorum alexipharmacorum ſeſe præmuniunt; & deduces ex Reſp. 2. obligari ad id faciendum, quando rationabiliter timent id periculum.

At contra Reſp. quartam dices: Talis ho- 18
mo, qui e. g. braſſicam edit ante ſympoſium, tantùm idcirco comedit, ut non inebrietur; ergo revera non delinquit, ne venialiter quidem, etenim uſus rei ex ſe indifferentis, non eſt vitioſus, niſi vitium contrahat ex aliqua prava circumſtantia, aut fine malo, ſaltem ſupponendo ſententiam relatam *cap.* 1. *ſect.* 9. dari actus indifferentes in individuo; hîc autem non apparet circumſtantia, finiſve malus.

RESP. Vel, qui edit braſſicam ante ſympo- 19
ſium, deſtinavit abſolutè bibere tantum, quantum voluptas, & cohortatio, exemplúmve ſociorum ſuadebunt, vel non deſtinavit id abſolutè, ſed ſolùm ex hypotheſi comeſtæ braſſicæ. Si abſolutè deſtinavit, fateor, non peccari ab illo veſcendo acetoſo olere; at ſi tantùm ex hypotheſi, peccat veſcendò illo. Nam non biberet tam multum, ſi priùs non ediſſet braſſicam, ut ſuppono: ergo revera idcirco edit braſſicam, ut multum poſſit haurire, poſſit, inquam, multum bibere, cum peccato veniali, vitando mortale. Imò, quia ple- 20
rique lurcones illis antidotis principaliter, & ferè unicè utuntur idcirco, ut ſint pares pluribus vacuandis crateribus, quàm combibones, haudquaquam curantes, utrùm inde tandem ſecutura ſit ebrietas, nec ne, modò ſuos Bacchicos ſymmyſtas priùs probè contexerint, ut loquuntur, ſeu vino depoſuerint, hinc fit, ut etiam uſu braſſicæ delinquant venialiter, & ultimo poculo inebriante, mortaliter. Has reſponſiones confirmant doctrinæ allatæ *cap.* 45. *n.* 50. & 51. ex Layman.

SECTIO II.

Remedia Ebrietatis in, & poſt potum.

SUMMARIUM.

Referuntur remedia Phyſica in, vel poſt potum adhibenda. 21. *& ſeqq.*

Sapiens monitum Lemnii. 26.

Falluntur, qui dicunt, vinum dilutum magis inebriare, quàm meracum. 27.

Hippolyti Guarinonii encomium, & doctrina de diluendo vino. 28.

Explicatur illa parœmia: aut quinque bibere, aut tria, non autem quatuor. 30.

Explicatur Ariſtoteles quærens, cur, qui dilutum bibunt, citius inebrientur, quàm qui meracum? 31.

Sapa quale vinum? Ibid.

Tria Plutarchi monita circa vinum diluendum. 34. *& ſeqq.*

Et Lemnii rurſum aliud remedium Phyſicum, & Politicum contra temulentiam. 37. *& ſeqq.*

Simulatio propriè dicta eſt mendacium reale. 39.

Non item impropriè ſumpta. 40.

Refertur exemplum ſimulationis propriè dictæ uſitatum inter bibendum. 43.

Quæ remedia poſt largam potationem uſurpata impediant turbationem mentis? 44.

Quid cenſendum de conſuetudine refrigerandi vinum nive, vel glacie? 45.

Ille uſus eſt antiquus. 46. *&* 47.

Et Religioſos minimè decens. 49.

Ac per ſe noxius valetudini. 50.

Et fortè mortaliter malus. 51.

21 E Potu vim inebriandi habente plus ſumendum non eſt, quàm neceſſitas exigat; quantò enim plus ſumitur, tantò præſentius periculum temulentiæ aditur.

22 II. Qui bibendo vina fortia, nequit ſitim reſtringuere, niſi bibendo uſque ad turbationem rationis, tenetur vel bibere minùs fortia, ſi nanciſci queat, vel cum aliqua ſiti ſurgere è menſa, vel fortè vinum domare aquâ. Nam conſervatio uſus rationis eſt tantum bonum, ut pro ea meritò ſuſcipiatur unum ex his mediis.

23 III. Jam monui *num.* 9. bibendum non eſſe mox ut aſſediſti, ſed prius quid edendum.

IV. Non ſunt ſimul ingerendi varii potus ejuſdem naturæ, varietas enim inæquales, & turbulentos gignit halitus. Guilielmus Cratarotus Medicus *Lib. De natura vini. cap.* 5. apud Fornerum *Lib.* 3. *cap.* 23. addens, poſſe vinis fortibus ſuperbibi leviores cereviſias, quæ vini vehementiam frangunt.

24 V. Inter pocula non multùm cibi ſumendum eſt, etenim cibus potum in ventriculo diutius juſto remoratur, unde plus vaporum in caput fertur. Ita cenſet idem Medicus.

25 Quod equidem credo de cibis halituoſis, ut ſolent eſſe præcalidi, & ex leguminibus, tales enim caput ſuapte natura implent, obtundúntque, ut proinde meritò dicat ipſe, eos non eſſe inter bibendum aſſumendos, ab eo ſcilicet, qui multùm vini bibere vult, ſi tamen loquamur de cibis non multùm halituoſis, tum conformiter doctrinæ ex Mouſino relatæ *n.* 9. exiſtimo, eorum ingeſtorum copiâ impediri, non promoveri ebrietatem, quia cùm ex ſe parùm exhalationum cauſent, multùm autem frangant, remorentúrque ſpiritus vinoſos, nec permittant adeò facilè tranſire in venas meſeraicas, hepar, & caput, idcirco magis impediunt, quàm promoveant turbationem rationis. Et puto, huic argumentationi ſuffragari praxin quotidianam illorum, qui minùs & plus comedunt panis.

26 Lemnius quoque *Lib.* 2. *De occultis rerum naturis cap.* 38. providè ſcribit in hunc modum: *Moderatam eſſe decet omnis liquoris, qui temulentiam infert, potationem, in eáque ſalſamentarios, ac lanios nos imitari par eſt, qui ubi recondunt partes conciſas carnium, piſciúmque partes, ac ſegmenta, ſalſuginem per ſingulos ordines, ac ſeries infundunt, digeſtáque ſale condiunt. Sic nos quoque, modò valetudini conſultum cupimus, cibum decenti ordine, ac quantitate ingeſtum, potu, ubi res poſcet, irrigabimus.*

27 Quæres II. *Verúmne ſit, quod nonnulli dicunt, vinum dilutum magis inebriare, quàm meracum?*

RESP. Cum Mouſino, quem retuli *num.* 5. cúmque P. Laurentio Forerò *in diſp. De Sympathia Theſi* 29. eos falli apertè, repugnant quippe & quotidianæ experientiæ Religioſorum, ſæculariúmque, & rationi manifeſtæ. Siquidem aquâ magnopere debilitari vires meri oſtendit vel ipſe guſtus, & inſuper agentium, reagentiúmque genius. Accedit, quòd aqua efficiat, ut & pars vinoſorum ſpirituum, qui caput petunt, ſegnius, tardiúſque ad cerebrum perveniat, & alia pars citiùs deſcendat in veſicam, habet enim aqua vim diæreticam, ejúſque humor eſt lenis, & minimè adſtringens, ut loquitur Plutarchus *Lib. De tuenda valetudine.*

28 Quapropter meritò conabatur ille, dum viveret, privatus, publicúſque, & capitalis hoſtis ebrietatis Doctor Hippolytus Guarinonius *in ſua erudita Hydroenogamia* perſuadere omnibus, qui vino utuntur, tamquam potu naturali, illud diluant aquâ, ut quoad fieri poteſt, impediatur mentis turbatio, etiam minima. Nonnulla inde huc transferrem, ſi jam non carerem eo libello, omne aurum ſuperaturo, ſi reperiret lectores obſequentes. Sanè expertus aſſentietur Matthiæ Fabro *Concione* 5. *in Domin.* 16. *poſt Pentecoſten in fin.* ſcribenti: *Vinum lymphatum creſcit, dulceſcit, lædere neſcit.*

29 Equidem non ſolùm de vetere vino rectè cecinit Tibullus *Lib.* 2. *Eleg.* 1.

Temperat annoſum Martia nympha merum.

ſed etiam in adagiis Eraſmi *Chiliad.* 2. *Cent.* 2. generatim de vini cum aqua mixtione rectè pronuntiatur.

Bacchus ut è flammis puer exiliiſſet in undas,
Finxerunt nymphæ ſordidum adhuc cinere.
Hinc junctis nymphis eſt gratus Bacchus; at ignem
Ardentem capies, hunc niſi miſcueris.

30 Refert quoque Fornerus *Lib.* 3. *cap.* 22. priſcam parœmiam ex Plutarcho, qua vulgò dicebatur: *Aut quinque bibere, aut tria, non autem qua-*

quatuor. Id eſt vel tres cyathos vini, & duos aquæ, vel duos vini, & unum aquæ bibere oportet.

31 Nec dictis adverſatur Ariſtoteles, dum *in Problem. ſect.3.q.3.* proponens hanc quæſtionem: *Cur magis inebrientur, qui vinum aliquantum dilutum bibunt, quàm ſi ſincerum, & meracum?* Reſpondet: *Ideo nimirum, quòd vinum dilutum citiùs penetret loca plura, anguſtioráque, aut bibatur in majore copia, quàm meracum.*

RESP. Enim cum Mouſino, & Forero *ll. cc.* Philoſophum loqui non de omni vino, ſed de inſpiſſato Veterum, quod Sapa vocabatur. Nam teſtis eſt Plinius *Lib.14. cap.4.* priſcorum vina ſæpe *datâ operâ, aut ſole, aut igne in fumo appenſa, in mellis quaſi conſiſtentiam redacta fuiſſe, ut potari per ſe non poſſent, niſi pervinceren-*
32 *tur aquâ.* Igitur aqua præſertim calida, nam calida utebantur ad hoc, illi ſpiſſæ materiæ infuſa ſolvebat eam, qua ſolutâ ſpiritus vinoſi, veluti carcere, vinculiſque emiſſi liberiùs vagari, & ipſum adeò cerebrum faciliùs petere poterant. Hæc autem ratio non habet locum
33 in hodiernis vinis. Quare & parentes, qui liberis: & viri, qui uxoribus meracum permittunt pro ordinario potu, improvidè funguntur officio virorum, parentúmque.

34 Cæterùm de vino diluendo tria ſingulariter obſervanda ſunt ex Plutarcho *Lib. De tuend. valetud.* Primum: *Vinum, & potus eſt utiliſſimus, & pharmacorum ſuaviſſimum, & obſonium quàm minimè noxium, ſi temperatum eſſe conti-*
35 *gerit.* Alterum: *Vinum in tempore potiùs modicè ſumas, quàm ut aquâ diluas. Aqua verò, non ſolùm ſi vino admiſceatur, verùm etiam ſi ſubinde inter vina diluta per ſe ſola bibatur, magis in-*
36 *noxium reddit id, quod dilutum eſt.* Tertium: *Qui ſole æſtuant, aut contra frigore rigent, aut vehementiùs dicendo laboraverunt, aut acriùs cogitationem intenderunt, iis aut omnino ſubtrahendum eſt vinum, aut adhibendum eſt multa ſubinde aquæ potione temperatum, ac dilutum. Etenim cùm vehemens, & velocis efficaciæ ſit vinum, corpus jam turbatum magis exagitat, quǽque commota ſunt, magis exaſperat, atque exacerbat, cùm potiùs mitigatione egeat, ac lenimine, ad quæ maximè conducit aqua.* Hæc, & plura Plutarchus.

37 Quæres III. *Quid pronuntiandum ſit de illis remediis ebrietatis, quæ Lemnius. loc. cit. cap.12. proponit his verbis.* [Inolevit conſuetudo apud multos, ut neminem propemodum ſibi devinctum cupiant, fidúmque amicum, ac familiarem exoptent, quàm qui ſtrenuum potorem ſe præbeat, ac impigre, ut Plautus ait, cloacam vino proluat. Quamobrem operæ pretium me facturum ſum arbitratus, ſi nonnulla, quæ ebrietati reſiſtunt, referam, quò quiſque proſpicere ſibi poſſit in eo certamine, ut aut vino non ſuccumbat, aut quàm minimùm offendatur. Principio nemo ſe inter initia 38
plus ſatis facilem præbeat, promptúmque in exiccandis poculis, ſed tergiverſetur, ac civiliter recuſet, morbúmque prætexat, ac valetudinem cauſetur. Nonnunquam excogitandi ſunt aſtus, ac ſtratagemata, quò illos deludas, qui te ſcopum præfixerunt, quem feriant, tibique plus infeſti ſunt. Captanda interim occaſio, ut aut te mincturientem tacitè ſubducas, aut pateram, crateráſque clanculum abduci cures; in eáque re te callidum eſſe decet, ac cautum, magnáque dexteritate id perficere. Nam ſi deprehendi technam contingat, multò cumulatiùs, ac cum fœnore hoc in te munus refundent. Cæterùm quiſque pro inſita naturæ calliditate, atque aſtutia, varias fingere poteſt rationes, ac modos, quibus poterit eluctari, ac combibones fallere. Interim conſtituat ſibi quiſque ante oculos, hujus illaudatæ conſuetudinis, erroriſque inveterati præmia; perſpiciet luce clariùs, quid noxæ, quidve detrimenti tum corpori, tum animæ, mentíque inferat vini intemperantia.] Hactenus Lemnius.

RESP. Hæc omnia approbo, ſi loquatur 39
Lemnius de ſimulatione impropriè dicta, nam ſimulatio propriè dicta eſt mendacium quoddam, in exteriorum ſignis factorum conſiſtens. S. Thom. *2.2. quæſt. 111. art. 1.* quando ſcilicet quis per exteriora ſigna factorum, vel rerum ſignificat aliquid, quod non eſt. S. Thom. *Ibid. ad 4.* ſeu cùm per aliquam actionem intendit aliud ſignificare, quàm interiùs in animo ſentit. Leſſius *De Iuſtit. & Iur. Lib. 2. cap.47. dub. 6. n. 45.* ac proinde ſimulatio propriè dicta ſemper eſt peccatum. S. Thom. *Ibid. in Corp.* At impropriè dicta ſimulatio eſt, 40
vel cùm facimus aliquid, volentes per eam actionem quidpiam veri ſignificare, quod tamen non intelligitur à circumſtantibus, ſed potiùs aliud, ſicuti actionem Chriſti fingentis ſe longiùs ire explicat S. Auguſtinus apud S. Thom. *loc. cit. ad 1.* Vel cùm exercemus actio- 41
nem aliquam, prævidentes eam à circumſtantibus habitum iri pro ſigno alicujus rei, quam non intendimus ſignificare; ut cùm Joſue *cap. 8. verſ.15.* metum ſimulavit fugiendo, ſeu gradiendo tam celeri greſſu, quàm ſolent fugientes. Non enim voluit Joſue ſignificare metum, ſed prævidens, hoſtes eſſe ſuam properationem interpretaturos metum, voluit falſa hac interpretatione, quam non intendebat, ſed ominabatur, uti ad victoriam; ſicuti patet ex illis: *Putabunt enim nos fugere, ſicut priùs.* Ibid. *verſ.6.* Ubi non dixit: *Vt putent*, ſed: *Putabunt enim.* Vide alia in hanc rem ſuprà *cap.37. n.68.* Ex quibus.

Inferes I. Non omnem ſimulationem im- 42
propriè dictam eſſe peccatum.

II. Illos

43 II. Illos propriè ſimulare, atque adeò mentiri realiter; peccaréque, qui vix vinum libantes, attamen craterem diu tenent ori admotum, eâ intentione, ut iis, à quibus urgentur, videantur multùm bibiſſe; ſi verò id faciant, non ut ingenerent, ſed quia ingeneratum iri prævident illam falſam opinionem, non admittunt mendacium reale, quia non intendunt aliud ſignificare, quàm habeant in animo, & proinde ſunt extra omnem culpam. Cæterùm quid ſentiendum ſit de provocatione ad hauſtus æquales, aperui *cap.* 13. *ſect.* 2.

44 Quæres IV. *Quæ remedia poſt largum potum adhibita impediant turbationem mentis?*

RESP. Sequentia I. Si mox ut vinum hauſtum eſt, multum aquæ hauriatur. II. Si mox revomatur id, quod ingeſtum eſt, quâ de re diſſervi *cap.* 8. *num.* 64. *& ſeqq.* ubi etiam reſolvi eſſe in præcepto, ut quis conetur revomere. III. Copia vini, quæ mentem nonnullis eripit, quando in liberum aërem ſunt progreſſi, iiſdem non eripit, quando remanent loco clauſo, quare tenentur ſub peccato mortali manere loco clauſo, donec vires meri diſſipatæ, fractǽque ſint, ut docui *cap.* 37. *n.* 8. IV. Braſſica poſt liberaliorem potum ſumptâ, & coronâ ex croco capiti impoſitâ diſcuti ebrietatem jam retuli ex Catone *n.* 3. & ex Pelbarto *n.* 6.

Porrò quia paulò antè egi de vino diluendo, ob materiæ affinitatem fortè.

45 Quæres V. *Quid de uſu refrigerandi potum nive, vel glacie pronuntiandum ſit?*

RESP. Sequentia I. Ille uſus, & conſuetudo jam pridem viguit. Etenim Plinius *Hiſtor. natur. Lib.* 19. *cap.* 4. ſic jam olim ingemuit. *Heu prodigia ventris. Hi nivem, illi glaciem potant; pœnas montium in gulæ voluptatem vertunt, co-*
46 *güntque ut alienis menſibus nix algeat.* Seneca quoque *Lib.* 4. *natur. cap.* 9. de ſui temporis delicatulis queritur hiſce verbis: *Nec nive contenti ſunt: ſed in glacie rigorem exquirunt, ac ſæpe eam repetitis aquis diluunt; ut pertinaciùs frigidum concipiat, ex abdito effoditur. Itaque nec unum nivis eſt pretium, ſed habet inſtitores, & reponendæ officinas, paleiſque cuſtodiunt, inquinántque.*

47 Similia indicat Martialis: *Lib.* 5. *Epigram.* 61. *Lib.* 14. *Epigram.* 93. 94. 95. 95. 106. 107. 108. quibus locis præſertim *cit. epigram.* 93. *&* 107. refert noſter Raderus auctores differentes de hac materia, *& cit. epigram.* 107. ita loquitur: *Aquam veteres vel nive ſolutam ſine decoctione, vel decoctam, & refrigeratam bibebant, vel puram aquam nive circumjectâ, non mixta gelatam, atque ad ſummum frigus perductam.* Hinc illud diſtichon Martialis *cit. Epigr.* 107.

Non potare nivem, ſed aquam potare rigentem
De nive, commenta eſt ingenioſa ſitis.

II. Hac ætate ſolet à Magnatibus vinum 48
refrigerari nive, aut glacie, non immiſſa in vinum (foret enim id grande piaculum) ſed circumfuſa vino. Magnatum exemplum non 49
bono exemplo ſequuntur quandoque Religioſi, utcunque excuſandi, ſi id faciant, cùm vinum tepet æſtate; reprehendendi ceu nimis delicati, & profani, ſi factitent hyeme, aut ſi exceſſivum in modum, nec ſine ſumptu refrigerent æſtate.

III. Illa refrigeratio, prout fieri ſolet, no- 50
xia eſt valetudini, vitámque decurtat, ut ſentit Bonacina *De Reſtitut. diſp.* 2. *quæſt. ultima. p.* 5. *n.* 9. & Doctores, quos tacito nomine indicat. Ratio eſt, quia ſolent ita refrigerare, vix ut dentes queant ferre rigorem; id autem non poteſt non obeſſe valetudini. An verò pec- 51
cent mortaliter ita refrigerando cum periculo abbreviandæ vitæ, non ſatis conſtat. Negat, teſte Bonacina, noſter P. Alphonſus Rodriquez *De perfect.* apud quem nil de hac materia reperio, aliíque nonnulli Doctores. Ego non ſatis ſcio, an valde notabiliter minuant; quare in dubio non audeo eos damnare noxæ lethalis, quandoquidem ſemper in dubiis benigniora præferenda ſunt, & promptiora ſunt jura ad abſolvendum, quàm ad condemnandum, inquit Lucius Papa. *Cap. Ex Literis. De probat.* Adde, quòd videamus, à Confeſſariis abſolutionem impertiri talibus, etſi non habentibus propoſitum deſiſtendi ab ejuſmodi potu.

SECTIO III.

Temulentiæ remedia moralia.

SUMMARIUM.

Remedia ebrietatis moralia ex Coſtero, atque aliis. 53. *& ſeqq.*
Sitne licitum, & honeſtum ejurare omnem potum vini ad cavendam ebrietatem? 61. *& ſeq.*
Iuramentum eſt inſtar Medicinæ adhibendum. 66.
Ridiculus caſus ejurantis omne vinum. 68.
An teneatur pitiſſare, qui obſtrictus voto non bibendi hodiè vini, nequit ſervare votum niſi pitiſſet? 69.
Non eſt verum, quòd vovens abſtinentiam à vino voveat etiam jejunium. Ibid.
Quænam remedia Confeſſarius ebrioſo præſcribat ex aliorum ſenſu? 70. *& ſeqq.*
Quodnam ſingulare ex Authoris ſenſu? 78.
Alia hanc in rem obſervanda. 79. *& ſeqq.*

Dixi

Digitized by Google

52 Dixi *n.* 1. remedia moralia ebrietatis eſſe rationes, & conſiderationes, quibus permotus animus fugiat conſtanter potum inebriativum. De his

53 Quæres I. *Quænam remedia ſibi ipſi præſcribere debeat ebrioſus, ut deſiſtat ab hoc propudioſo vitio?*

RESP. Unum, aut plura ex ſequentibus, quæ ſuggerunt Loartes *in inſtruct. Confeſſar. Lib. 2. cap. 22.* Coſterus *in Libell. Sodalit. Lib. 2. cap.* 10. Buſæus *in Panario. Verb. Gula.* Reginaldus. *Lib. 7. n. 60. & 61.* Fornerus *Lib. 2. De Temulent. malo à cap. 15. ad 24.* incluſivè.

54 I. Eſt conſideratio mortis, & noviſſimorum juxta illud S. Gregorii *Lib. 6. Moral. Nihil adeò valet ad domandum carnis deſideria, quàm cogitare, qualis ſit futura mortua.*

55 II. Mortificatio inordinatæ appetitionis vini, monente Seneca *Epiſt. 15. Fateor, nos gerere noſtri corporis tutelam; nam indulgendum illi, ſerviendum nego. Multis ſerviet, qui corpori ſervit, qui pro illo nimium timet, qui ad illud omnia refert. Honeſtum ei vile eſt, cui corpus ſuum nimis charum eſt.*

56 III. Otii fuga. Nam rectè ſcripſit Caſſianus *Lib. 10. cap. 6. De ſpiritu Acediæ: Mens otioſi nihil aliud cogitare novit, quàm de eſcis, ac ventre.*

57 IV. Conſideratio brevitatis delectationis ex immoderato potu percepta, & comparatæ cum ſequentibus tormentis, ac malis ebrietatem comitari, ſequiſque ſolitis, quæ partim indicavi, etiam explicavi *cap. 10. & 19.*

58 V. Meditatio cœleſtis, perenniſque convivii, quo fruentur ſobrietatis ſtudioſi, privabuntur ebrioſi. At, pro dolor: mens helluatorum non aſſurgit ad cœleſtia.

59 VI. Fuga potatorum. Huc optimè quadrat illud Salomonis, *Proverb. 13. Amicus ſtultorum ſimilis efficietur.* Atqui ebrioſi ſunt planè ſtulti.

60 VII. Pythagoras apud Stobæum *ſerm.* 18. pro opportuno antidoto ſuggerebat hoc: *Si, quæ per ebrietatem feciſti, frequens animo volvas.* Alia proferam, *n.* 71.

61 Quæres II. *Sitne licitum, & conſultum ejurare potum vini, metu labendi in temulentiam?*

RESP. I. Ea intentione ejurare omnem potum vini, eſt per ſe loquendo licitum, & conſultum. Quod enim poteſt eſſe objectum voti, poteſt & eſſe juramenti promiſſorii, quoniam votum eſt promiſſio Deo facta de meliore bono. S. Thomas 2. 2. *quæſt.* 88. *art.* 1. & 2. atqui perpetua abſtinentia à vino poteſt eſſe materia voti. S. Thom. 2. 2. *quæſt.* 149. *art.* 3. & patet tum ex allata definitione voti, tum ex dictis *cap.* 4. ubi fuſè tractavimus de voto
62 non bibendi vini. Adde, quòd juramentum Deo ſoli factum induat rationem voti. Sanchez *Lib. 3. Moral. cap. 19. n. 2.*

II. Per accidens tamen poteſt ejuſmodi juramentum eſſe illicitum, ut ſi quis illud expreſſè extendat etiam ad caſum, quo non ſuppetat alius, potus, juxta dicta *cit. cap. 4. num. 7.* Sicuti etiam tale juſjurandum illicitè ederet is, qui ſciret, ſe vel ob inveteratam conſuetudinem: vel ob pravam ſocietatem longè ſæpius acturum contra ſuum juramentum, quàm non acturum. Argument. Cap. *Tua nos. De Iurejur.* 63

III. Per ſe loquendo conſultum eſt, obſtringere ſe ejuſmodi juramento. Quia utique eſt per ſe loquendo conſultum, exercere actionem de ſe honeſtam, ac bonam. Nam id genus actio eſt proprium objectum bonorum conſiliorum; atqui tale juramentum eſt actio honeſta, utpote de meliore bono. *Suprà numero* 61. 64

IV. Per accidens tamen ſubinde non eſt conſultum tale juramentum, tum quia eſt quandoque per accidens illicitum, tum quia generatim conſtat, non eſſe conſultum, juramento, vel voto ſe adſtringere ad quamvis actionem, quæ ſine peccato executioni mandari valeat. Tum denique, quia juramentum eſt & ſpiritualis quædam tortura. Pulchre Navarrus in Commentario *De Pœnit. diſt.* 1. *n.* 17. Leſſius *De Iur. & Iuſtit. Lib.* 2. *cap.* 13. *n.* 15. & inſtar medicinæ, Cap. *Etſi Chriſtus. §. Quædam. De Iurejur.* & S. Thomas 2. 2. *quæſt.* 85. *art.* 5. *in Corp.* atqui ſæpe non eſt conſultum uti medicina, quantumvis de ſe optima, ſicut nec tortura. Ego ſanè nemini ebrioſo facilè ſuaſerim perpetuam ejurationem vini, ſed potiùs temporariam, juxta dicenda *numero* 192. 65 66 67

Et in diſputationem trahi poteſt, utrùm ſuo juramento fuerit coram Deo obligatus ille Belgicus gurgulio, qui lepidiſſima fraude uxoris perſuaſus, ſe in ipſa temulentia fuiſſe mortuum, in ſtigem dejectum, atque inde prodigioſè liberatum, vitæque reſtitutum, 68

. . . . *Votum*
Ter, & ter altum vovit, omne per vitam
Inſtar mephitis execrarier vinum,
Inſtárque mortis oſtium tabernarum.

ſicuti more ſuo, id eſt facetiſſimè deſcribit Gazeus noſter *in ſuis Hilariis ſub fin.*

Porrò qui juravit ſe ad unum menſem, Annum, aut in perpetuum abſtenturum vino, an teneatur quandoque pitiſſare, & abſtinere etiam à cereviſiâ; item an peccet mortaliter, quoties illicitè bibit vinum, deduces ex dictis *cap. 4. ſect. 1. quæſt. 2. & 3.* Item *ſect. 2. quæſt.* 1. 2. 3. ejuſdem capitis; & videbis, nos non aſſentiri Tertulliano, contra Pſychicos (ita ipſe jam tunc hæreticus, per ludibrium vocat Catholicos) ſic pronuntianti *Cap. 9. Vbi abſtinentia vini, aut à DEO exigitur, aut ab homine vovetur, illic intelligatur etiam pabuli preſ-* 69

ſura

Digitized by Google

ſura formam præſtruens potui. Qualis enim eſus, talis potus. Veriſimile non eſt, ut quis dimidiam gulam DEO immolet, aquis ſobrius, & cibis ebrius. Certè hanc Tertulliani Theologiam nemo Theologus admittit, nec admittendi cauſa ulla ſubeſt; eam refellunt Rechabitæ Jeremiæ 35. & Daniel cum ſociis *Daniel.* 1. qui dimidiam gulam DEO immolârunt, cùm ab omni vino conſtanter abſtinere decreverunt, non item à cibis omnibus. Non fuit in iis talis eſus, qualis potus.

70 Quæres III. *Quænam alexipharmaca debeat Confeſſarius præſcribere ebrioſo?*

RESP. I. Generatim loquendo debet ea ſola ſub obligatione præſcribere, quæ ſperat pœnitentem eſſe adhibiturum, quia Confeſſarius nunquam debet imponere pœnitentiam, quam omnino credit à pœnitente non perficiendam. Coninck *De Sacramentis. diſp.* 10. *n.*72. Dicaſt. *To.*2. *De Sacramentis. diſp.*14.*n.*49.

71 II. Præter illa, quæ ſuperius enumeravi, ſubminiſtrat, alia Reginaldus *Lib.*7. *n.*61. ubi ſic loquitur: *Excedentibus in potu poteſt injungi, ut ad tempus ab uſu vini abſtineant, aut illud aqua probè dilutum, & parciùs bibant, neque extra menſam bibant. Item quoties bibituri ſunt, præſentiæ DEI meminerint, & aliquid oratio-*
72 *nis occultæ, ac nemine advertente fundant. Poteſt etiam injungi pœnitenti, ut quoties in tale peccatum lapſus fuerit, aliquam pœnitentiam ſibi imponat, quam exequatur ſequenti die, ut parciùs, ac tardiùs cibum ſumere quàm vellet, aut cibis uti vilioribus vel malè paratis, aut aliud pœnitentiæ opus facere.* Ita Reginaldus.

73 III. Sed & Matthias Faber *tota Concione* 5. *Dominic.*16. *poſt Pentecoſt.* doctè, & ingenioſè per quinque digitos, quinque has interrogationes, & conſiderationes ab ebrioſo uſurpandas explicat. I. *Quid feciſti?* II. *Quantum perdidiſti?* III. *Qualis per ebrietatem evaſiſti?* IV. *Quæ ſupplicia meruiſti?* V. *Quid promiſiſti?*

74 Aliqui uſu prodeſſe didicerunt ſequentia antidota. I. Confeſſionem menſtruam per dimidium Annum, vel per integrum, prout fert conditio ebrioſi, faciendam eidem Confeſſario, quoad commodè poteſt.

75 II. Firmiſſimum propoſitum, vel etiam votum, non adeundi ullas tabernas vinarias, aut ſympoſia, cœnáſve illorum, cum quibus pœnitens conſuevit ſe inebriare; non adeundi, inquam, per Annum, e.g. niſi moralis neceſſitas exigat.

76 III. Votum non excedendi intra dimidium Annum, e.g. illam quantitatem potûs, cujus exceſſum expertus eſt, eſſe ſuæ rationi lethalem. Hoc medium etiam indicat Faber *loc. citat.*

77 IV. Ejurationem vini ad aliquod tempus; etenim qui vino ſe perpetuò abſtenturos promittant, non reperiet Confeſſarius è mille ebrioſis unum. Imò, quando ex frequentia immoderati potûs accenſum eſt hepar, & fauces, ne quidem per menſem eſt indicenda omnis abſtinentia à vino, tum quia nimis eſt difficilis, & proinde non obſervabitur à pœnitente, & ſic agetur contra monitum allatum *n.* 70. tum quia obeſt valetudini ille ſubitus tranſitus ab extremo ad extremum, quemadmodum ex S. Auguſtino dicemus *n.* 94.

V. Sed & prodeſt injungere pœnitenti, ut è 78
Confeſſione domum reverſus dicat uxori, ſi hæc ſobria ſic & prudens: *Video, quanta mala mihi, tibi, liberis, rei familiari adferat mea damnata ebrioſitas; jam planè conſtitui cum bono DEO ſobriam vitam ducere; & quia nôſti tempora, atque occaſiones, quibus ſoleo in eam miſeriam prolabi, quoties videbis adeſſe periculum, mone me, & averte: Spondeo jam tibi, me æquo animo accepturum tuam admonitionem; quam ſi contigerit, ſemel, iterúmve à me inſuper haberi, ut crapulam edormiero, argue me, & increpa, experieris planè alium, quàm adhuc fui.*

Porrò in harum, aliarúmque pœnitentia- 79
rum injunctione ſingulariter obſervandæ ſunt ſequentes circumſtantiæ; Utrùm videlicet pœnitens valde crebrò, & ferè quotidie, an rarò, adeóque tantùm ſemel, biſve in menſe ſcytiſſet, ſeu nimio potu ſe ingurgitet; ſitne Laicus, an Clericus, plebejus an nobilis, vir, an mulier; in voluntaria, an in involuntaria occaſione ſe inebriandi; laboret diuturna jam, an recente conſuetudine; gravia, an nulla mala patret in temulentia; poſſit loco vini bibere cereviſiam &c. Etenim harum circumſtantiarum variatio, ſuadet variandam eſſe pœnitentiam.

Item interrogandus eſt ipſemet pœnitens, 80
quodnam ex his, aliiſve antidotis ſibi hactenus maximè profuerit, aut ſperet inpoſterum maximè profuturum. Item præmittenda eſt horum amuletorum præſcriptioni paterna, & condolentiæ plena enumeratio malorum, quæ ipſemet pœnitens expertus eſt, in ſe derivata eſſe ex maledicta ebrietate. Sanè commoven- 81
tur opifices, cùm à Confeſſario amicè interrogati, an non ratione ſuarum compotationum adierint intra Annum jacturam viginti, aut triginta aureorum, quos partim in ſympoſia expenderunt, partim vacantes Baccho lucrari neglexerunt, cum gemitu reſpondent, etiam majorem jacturam adiiſſe. Quantam ergo adierunt intra ſexennium? Quantam voluptatem animo perſentiſcerent, ſi pro dote filiæ, pro alendo in ſtudiis filio haberent arcâ reconditos illos 100. 200. aureos, quos oblimârunt, & Libero Patri conſecrârunt?

Poſtremò, quæ remedia adverſus intempe- 82
rantem uſum vini attuli, ſunt quoque adhibenda eliminandæ conſuetudini inebriandi ſe

Digitized by Google

ſe cereviſiâ, ſeu zytho. Cæterùm quo pacto vir uxorem ebrioſam corrigere poſſit, explicavi *cap.* 43. *à n.*48.

SECTIO IV.

Cur, & quos infeſtet conſuetudo ſe inebriandi?

SUMMARIUM.

Vtrum ebrietas, qua una, pluréſve gentes laborant, proveniat à natura, an aliunde? 83. *& ſeqq.*
An poſſit facilè corrigi conſuetudo pergræcandi? 88.
Exemplum viri Senatorii ordinis. 89.
Cur vinum à Moyſe comparetur Felli Draconum, & veneno aſpidum? 91.
Sapiens modus emendandi ebrioſitatem ex S. Auguſtino. 93.
Objectio contra dicta proponitur, & diluitur. 97.
Cur nonnulli populi ſint procliviores ad ebrietatem, quàm alii? 100. *& ſeqq.*
Plato inhibet Magiſtratibus vini uſum. 105.
Cur populi ſeptentrionales ſint bibaciores? 106.
Suevi olim execrabantur vinum. 109.
Erant ii fortiſſimi Germanorum. Ibid.
Votum Authoris pro Germanis. 110.

83 QUæres I. *Vtrùm ebrioſitas, qua non una, ſed plures gentes laborant, proveniat à natura, an à conſuetudine?*

Negat rotundè, atque abſolutè Fornerus *Lib.* 1. *cap.* 8. Negat & Stapletonus. *De ſeptem peccatis Capitalibus Orat. Catechet.* ubi non ſolùm inficiatur, quemquam poſſe eſſe naturâ pronum ad ebrietatem, ſed addit, ſola conſuetudine eam introduci; probátque hoc duplici argumento.

84 Primò, quia non ſicut ad iram, libidinem, atque ſuperbiam, vel choleræ, vel ſanguinis copia incendit, vel ingenii ſubtilitas inducit, ita ad ebrietatem quod impellat, aliquid in natura eſt. Eſt quidem, ait, ad crapulam (id eſt exceſſum in cibo) inclinatio in iis, qui bilioſi ſunt; & ſtomacho valent, in iis quoque, qui frigidiore ſub aëre victitant; unde ſcripſit Severus Sulpitius in vita S. Martini *Lib.* 1. *edacitatem in Galliis naturam eſſe, in Græcis gulam.* Non ſic ad potandi libidinem impellit

85 natura. Cùm enim ſitim ſiccitas, & calor provocent, videmus ſanè hodie homines natura calidiſſimos, Hiſpanos, atque Italos ab ebrietate eſſe alieniſſimos, contrà frigidos, ac phlegmaticos, ut Germanos in hoc vitium maximè prolabi, ut clarum ſit, non naturæ, ſed conſuetudini tribuendum eſſe, quòd quædam gentes magis aliis inebrientur.]

Alterum argumentum Stapletoni eſt hoc: 86
Si ebrietas gentium quoddam vitium eſſet, omnes eo morbo laborare par erat. Nunc autem ſecùs videmus, in turba potatorum multos eſſe aut abſtemios, aut ſobrios.]

Hæc Stapletonus, cujus reſponſionem con- 87
firmo tum inde, quòd longè pauciſſimi uſque ad rationis exturbationem bibant, quando ſunt ſoli, eſto habeant affatim vini, imò longè plurimi in nationibus etiam ebrioſis nunquam ad ebrietatem tententur; tum etiam inde, quòd licèt nonnullæ gentes ſint ex natura longè magis ſiticuloſæ, quàm aliæ, & populi Septentrionales ſint proniores ad temulentiam, quàm gentes Auſtrales, attamen neque hi, neque ullæ gentes aliæ à natura incitantur ad potum ſuperfluum naturæ; natura enim & paucis, & neceſſariis eſt contenta, nec quærit ſuperflua. Atqui ebrietas provenit ex ſolo potu ſuperfluo, ſaltem in iis, qui nec ſunt debiliſſimi cerebri, nec bibunt ingurgitanter vina fortia, nec ſitim extraordinariã ſentiunt.

Quæres II. *An poſſit facilè corrigi conſuetu-* 88
do ſe inebriandi?

RESP. I. Conſtat experientiâ, verè ſcripſiſſe Leſſium *Lib.* 4. *De Iuſtit. & Iur. cap.* 3. *num.* 23. hoc malum difficillimè curari. Etenim qui habitum inebriandi contrahunt, contrahendo illum ita accendunt hepar, exiccant fauces illo ſuperfluo, calidóque potu, quem ingerunt, ut perpetuam quoddammodo ſitim excitent, quam dum ſedare volunt, magis irritant, faucibus magis, ac magis areſcentibus.

Novi ego uſu propè quotidiano virum di- 89
gnitate Senatoria inſignem, jam abhinc plus 40. Annos vita functum, qui poſtquam tres, quatuórve hebdomadas ferè in perpetuis pergræcationibus, & beſtiali ebrietate, (more Dionyſii Junioris, *qui uſque adeò vino marcidus fuit, ut ad* 90. *dies merò incaluerit*, teſte Alex. ab Alex. *Lib.* 5. *Genial. cap.* 21.) tranſegerat, in ſe reverſus, & admiſſæ turpitudinis pœnitudine, pudoréque ductus vitam planè ſobriam ducebat per alios 10. aut 15. dies, ſed tanto cum cruciatu, ut ei ferendo impar veluti ſus in antiquum volutabrum reverteretur, ac rurſum unam, duas, aut plures hebdomadas continuas, atque integras Baccho conſecraret.

Quare ſuo exemplo firmavit is doctrinam 90
S. Baſilii, qui *Homilia in ebrietat.* ſapienter obſervat, hujus mali nullum eſſe finem, eò quòd ipſum merum inexplebilem continuò ſitim addat; nec neceſſarium quærat uſum, ſed ad alium irrefragabiliter potum invitet, cùm ardentes ebrios, & ſemper cupidiores bibendi reddat.

Digitized by Google

91 Quin S. Ambroſius *Lib. De Elia, & Iejunio, cap.*14. verba illa Moyſis *Deuteron.* 32. *Fel. Draconum vinum eorum, & venenum aſpidum inſanabile*, vel ut ipſe S. Ambroſius legit: *Furor Draconum vinum eorum, & ira aſpidum inſanabilis*, applicat ebrioſis, obſervans, vinum à Deo per Moyſen non ſolùm veneno, ſed etiam Draconum veneno comparari, ac ſubdens: *Et pulchre additur*: Inſanabilis, *multi enim reliquorum ſerpentum veneno curantur, nemo ebrietate.*

92 RESP. II. Poteſt tamen abſolutè loquendo etiam id mali corrigi, atque curari appoſitiſſimo, efficaciſſimóque pharmaco, ſeu Recipe, quod magnus Eccleſiæ, & hoc genus Medicinæ Doctor Auguſtinus præſcripſit, *Serm. De Ebrietate*, qui eſt 231. *De Temp.* jam crebrò in hoc Tractatu quinto citatus: verba ejus accipe.

93 *Ante omnia intelligere, ac ſcire debemus, quia non uno die efficiuntur homines ebrioſi, ſed cùm paulatim adjurantibus, & cogentibus crudeliſſimis inimicis, potiùs quàm amicis, per ſingulos dies unum, aut binos calices ad potum conſuetudinarium addunt; at ubi in uſum miſerint, ita eos ardor ebrietatis occupat, ut eos ſemper ſitire compellat. Sed qui ſe de hoc malo deſiderat liberare, quomodo ſibi intervallo dierum, potum addendo, ad ebrietatis tenebras pervenit, ita paulatim ſubtrahendo ad ſobrietatis lucem redeat. Quia ſi ſemel totum, quod amplius accipiebat, ſubtraxerit, ubi nimia ſiti cœperit exardeſcere, cum grandi amaritudine clamat, & dicit, malle ſe mori, quàm ſibi bibendi, vel ſe inebriandi conſuetudinem tollere. Nec attendit, quòd tolerabiliùs erat ei in carne mori, quàm per ebrietatem in animo interfici. Et ideo, ut nec ardorem nimium patiatur, & de tam gravi malo, quod patitur, liberetur; ſicut jam dictum eſt, per intervalla dierum ſibi aliquid de nimietate ſubtrahat, quouſque ad rationabilem bibendi conſuetudinem redeat. Qui hoc ita, ut diximus, per partes ſubducere voluerit, & de ebrietate liberabitur, & illam intolerabilem pœnam non patietur.*]

94 Hactenus Aphoriſmus Auguſtinianus, quo meliorem inter Hyppocraticos non reperies;
95 in quo etiam cernis, confirmari aliqua ex paulò antè indicatis à nobis. Et verò Bacchicus ille Senator, de quo ſuprà, tantum cruciatum non ſenſiſſet, ſi non ſibi omni vino interdixiſſet illis diebus, quibus ebrietatem ſobrieta-
96 te corrigere volebat.

Novi ego alium, qui primo quidem, atque altero Anno, quo pharmacum S. Auguſtini adhibuit, ſitim non vulgarem perſenſit, poſtea tamen eam ita domuit, ut abſque ſingulari difficultate vitam transfigeret contentus potu ſo-
97 brio.

Quòd ſi objicias, eos, qui diu inſuevêre temulentiæ, nòn modò carnificinam faucium ventriculique perſentiſcere, cùm ſtudent ſobrietati, ſed etiam ſua ſobrietate decurtare ſibi Annos vitæ. Reſp. I. Eſto decurtent: *Satius eſt in carne mori, quàm per ebrietatem in animo interfici*, ut audivimus loquentem S. Auguſtinum.

II. Id eſſe verum de illis, qui ab uno extre- 98
mo ad aliud extremum ſubitò declinant; non autem eſſe verum de illis, qui methodo Sancti Auguſtini utuntur. Certè nulla phyſica ratione oſtendetur, ejuſmodi methodum officere diuturnitati vitæ.

III. Eſſe ſatis credibile, quòd optimus 99
Deus nonnullos ex iis ebrioſis, qui ſeriò reſipuerunt, tollat è vivis citiùs, quàm exigat mutatio temperamenti per ſobrietatem inducti; tollat autem idcirco, *Ne malitia* (ebrietatis) rurſum *mutaret intellectum eorum, Sap.*4. *v.*11.

Quæres III. *Cur nonnulli populi ad ebrietatem* 100
procliviores ſint, quàm alii?

Eſt hæc quæſtio thema integræ Concionis apud P.Mathiam Fabrum *Tom.*3. *Domin.*6. *poſt Pentecoſten, Conc.*4. ubi adfert hujus proclivitatis cauſas quinque, eáſque deducit.

I. Cauſa eſt Societas compotantium in ta- 101
bernis, ubi alter alterum exemplo, hortatúque incitant ad bibendum. De tabernis repete, quæ dixi *Cap.*11.

II. Mutua provocatio, quæ fit per propina- 102
tionem, quam nonnulli ita obſervant ſuperſtitioſè, quaſi Sancta quædam lex foret, cùm tamen aliæ nationes, ut Itali, Hiſpani, Galli, vel abſtineant propinationibus, vel ſaltem non adigant quemquam ad reſpondendum. Relege, quæ de propinatione *cap.* 13. *ſect.* 1. differui. Huc refert Faber morem bibendi in ſalutem Principum, amicorum &c. de quo nos quoque *citat. Capit.* 13. *ſect.* 8. locuti ſumus.

III. Cauſa eſt ſuperiorum conniventia, qui 103
vitium hoc non puniunt, quo modo aliis locis, & olim punitum fuit, & nunc punitur; de qua punitione fusè *Cap.* 21. tractavimus.

IV. Superiorum, & maximè Clericorum 104
malum exemplum. De Clericorum ebrioſitate, & ſobrietate plura *Cap.* 17. reperies. De Superioribus, ſeu Magiſtratu obſerva, à S. Thom. 2. 2. *quæſt.* 149. *art.* 4. rectè doceri, ſobrietatem peculiariter convenire Magiſtratibus: etenim *anima ſicca eſt ſapientiſſima*, inquiebat Heraclitus. Hinc Plato *Lib.* 2. *De* 105
Legibus: *Vini uſum non concederem Magiſtratibus, toto eo tempore, quo Magiſtratu funguntur. Gubernatores etiam, atque Iudices, munus ſuum ſubituros à vino penitus prohiberem.* Et denique ipſe Salomon: *Noli Regibus, O Lamuel, noli regibus dare vinum, ne fortè bibant, & obliviſcantur judiciorum, Proverb.* 31. *v.*4.

V. Cauſa eſt communitas hujus vitii, atque 106
frequen-

Digitized by Google

frequentia, quàm ſibi vix quiſquam inter Sæculares turpitudini illic ducit. Hæc, & plura
107 P. Faber. Quibus omnibus addi poteſt, populorum Septentrionalium ſtomachos eſſe præcalidos, ut patet vel inde, quòd facilè doment, & concoquant cibos crudiores, groſſioréſque, quàm populi Auſtrales, & proinde indigeant largiore potu, quàm hi; unde non mirum, quòd ſæpe præter intentionem fiant ebrii.

108 Addi quoque poteſt: ſicuti parens podagricus, prolem podagricam gignere ſolet, & graculus graculum, ita etiam ſiticuloſus ſiticuloſum, bibax bibaculum, ita ut hepatis aduſti vitium tranſfundat in filios, ac filias, & pro filiis habeat *Nepotes*.

Procul ab hoc malo aberant olim Suevi, 109
gens longè maxima, & bellicoſiſſima Germanorum omnium, ut loquitur Julius Cæſar *Lib. 2. De Bello Gallico.* Nam, ut idem teſtatur: *Vinum ad ſe omnino importari non ſinunt, quòd eâ re ad laborem ferendum remolleſcere homines, atque effeminari arbitrantur.*

Faxit Deus, ut Bellicæ fortitudinis, ſinceri 110
candoris, ac fidelitatis, laborum tolerantiæ, animi à furtis, & homicidiis alieniſſimi, ſummæ in templa, templiſque Religionis, ac modeſtiæ, iræ placabiliſſimæ, pudicitiæ, ſi cum aliis multis nationibus conferantur, non vulgaris laudem eximiam, ſingularique jure debitam cumulent ſobrietatis ſtudio, encomióque ii, quos illa ſua Concione deſcribit Faber.

F I N I S.

Ad Majorem DEI, Divorúmque omnium honorem, & gloriam.

Digitized by Google

INDEX RERVM, ET VERBORVM, PERQVAM COPIOSVS.

Primus numerus deſignat Tractatum. Secundus numerum marginalem illius Tractatûs, excepto Tractatu quinto.

Vbi Secundus numerus indicat Caput, Tertius Numerum capitis marginalem, App. Appendicem illi numero ſubjunctam.

A.

Abbas.

EST idoneus teſtis in cauſis rerum ſpectantium ad ſuam menſam. Tract. V. xl. 128. Bona illa ſunt magis Dei, quàm Abbatis. 130.

Abbatiſſa.

EST propriè Superior ſuarum Monialium III. 32. *in App. 2. lit. b.b.* Attamen eſt jure Communi incapax juriſdictionis ſpiritualis. *Ibid.* An vi Bullæ pro Apoſtatis poſſit abſolvere à Cenſura? *Ibid.* & *lit. c.c.*

Abſolutio.

1 ABſolvendi poteſtas generatim tradita confeſſario tempore Jubilei proponitur III. 244.

Extenditur ad caſus Epiſcopales. 246. *&* 247. Et etiam eo caſu, quo Bulla præciſè daret facultatem abſolvendi ab omnibus Cenſuris, etiam Papæ reſervatis, extenderetur ad reſervatas Epiſcopo. 247. Ea tamen non extenderetur ad caſus Bullæ Cœnæ. *Ibid.* At facultas abſolvendi *ab omnibus cenſuris etiam in Bulla cœnæ, & quomodocunque reſervatis* comprehendit etiam hæreſin. 248. Probatur nova ratione. 249. Comprehendit quoque hæreticum, & ſchiſmaticum ſpecialiter denuntiatum. 251. An Clerici percuſſorem, aut publicum hæreticum. 252. An ingreſſum Monaſteria feminarum; duello decertantem; cauſantem abortum; ſuſpenſum ob ſuſceptionem ordinis ante legitimam ætatem, & ſine titulo? 253. *&* 254.

2 Prima hebdomada abſolutus à Cenſuris, ſi ſecunda incidat in alias, abſolvetur repetitis operibus Jubilei. III. 256. Abſolutio à Cenſuris dari poteſt in Jubileo ante factam Confeſſionem, & ab illo, cui non cogitat confiteri. 257. Et illi, qui ſolum dicit: *Si ſum irretitus aliqua Cenſura, peto abſolutionem.* 260. Et dari uno, alteróve die ante primam hebdomadem Jubilei. 261. Quæ abſolutio dari debet abſolutè, & non ſub conditione de futuro. 262. Nec peccat mortaliter, qui abſolutus cum firmo propoſitio exequendi omnia præſcripta pro Jubileo, mutat propoſitum. *Ibid.*

Referuntur quatuor caſus, quibus abſolutio à Cenſuris dari poteſt etiam tranſacto tempore Jubilei. III. 263. *& ſeqq.* Et dari poteſt à quolibet Sacerdote habente communem juriſdictionem. 266. At fortè illa abſolutio valebit ſolùm pro Cenſuris incurſis ante Jubileum. 268. Abſolutio ad *Cautelam* quæ ſit? 260. Quomodo intelligenda facultas abſolvendi cum clauſula: *ſed ſatiſfacta parte*? 269. Quid ſi poſtea non ſatiſfaciat, qui promiſerat ſe ſatiſfacturum? 270. An valeat abſolutio data non ſatiſfacta parte? 271. Poteſtas abſolvendi *pro hac vice tantùm* quomodo intelligenda? 266. & 267.

An irregularitas aliqua tolli poſſit vi Jubilei? III. 272. Et abſolutio in foro conſcientiæ 3
ſolùm quid importet? 273. *& ſeqq.* Poteſtas abſolvendi à reſervatis comprehendit etiam cenſuras reſervatas. 276. Quando cenſeatur dari per aliquam Bullam poteſtas abſolvendi in ſolo foro interno? 277.

Abſolutio à caſibus reſervatis poteſt etiam poſt Jubileum dari lucrato Jubileum. III. 279. At non niſi in foro Sacramentali. 279. Quid ſi Confeſſio facta in Jubileo fuit ſacrilega? 280. Poteſtas abſolvendi à Cenſuris cum clauſula: *Ad effectum ipſius Jubilei conſequendum* plus difficultatis continet, quàm prima facie appareat. 451. Quis ſit ejus planus ſenſus? 453.

Abſte-

Digitized by Google

Abſtemius: Abſtinentia.

1 AN uxor habens maritum vinolentum, licitè eum reddat abſtemium? V. xxx. 2. Reſpondetur cum diſtinctione. 5.

Abſtinentia moderatur potum vini, quatenus eſt præciſè delectabilis. V. 1. 20. Moderatur & nimiam vehementiam, ſeu intenſionem appetitus rapti in talem potum. 21. Sicuti & appetitum ejuſdem, quatenus talis potus eſt nutritivus. 22. Abſtinentia à potu delectabili quatenus inebriativo eſt virtus diſtincta ab abſtinentia ſtrictè dicta. 24. Sicut & ab amore proprio. 27. *& ſeq.*

2 Abſtinentia à vino ex directa cupiditate citiùs moriendi eſt peccatum. V. 1. 32.

Abſtinere perpetuò potionibus medicis an licitum? 36. An tunc laudabile, quando abſtinentia eſt ſolùm in cauſa, ut dolor cholicus, aut alius non mitigetur? 38. An ſit licitum abſtinere etiam à Communi potu, non tantùm quoad pluralitatem potionum, ſed etiam quantùm ad quantitatem, eſto clarè, & ſenſibiliter inde minuatur vita? 40. Quo ſenſu dicatur abſtinentia exigere tantum cibi, & potûs, quantum neceſſarium eſt ad conſervationem valetudinis? 44. Quid cenſendum de illo, qui ita abſtinet à communi potu, & vino, ut non ſumat quantitatem præciſè neceſſariam ad alimentum, ac valetudinem individui ſecundùm ſuam propriam complexionem? 45.

3 Abſtinentiæ indiſcretæ improbandæ. V. 1. 48. Quæ ſint indiſcretæ? *Ibid.* Non oportet eſſe in hac re ſcrupuloſum. 49. Et licèt ſint ſecundùm ſe indiſcretæ, per eas tamen, pia intentione ſuſceptas promeremur cœlum juxta Breſſerum. 47. Quantum peccet, qui per nimias abſtinentias reddit ſe ineptum ad ſua officia peragenda? 50. Quid ſi alius ſit functurus iis officiis? 51. An adſit obligatio reſtituendi aliquid pro officiis neglectis ex indicata cauſa? 52. Prælati nequeunt ſubditis imponere ſalva conſcientia tantas abſtinentias, quantas ſubditi poſſunt licitè ſuſcipere propria ſponte. 53. An licitè abſtineat potu clam oblato is, qui ſententia judicis damnatus eſt ad mortem ſiti cauſandam? 67. *& ſequentibus.* Et ille omni cibo, qui damnatus eſt ad diuturnum ſupplicium, ſi ideo abſtineat, ut tanto citiùs extinguatur inter tormenta? 71. *& ſeqq.*

Accuſator.

NEquit idem eſſe accuſator, & teſtis per ſe loquendo. V. xlii. 27. Excipe, niſi agatur de levi ſolùm caſtigatione. 30. Et generatim in cauſis levibus, & non infamantibus creditur denuntiatori officiali. 31. Quid ſi reus factum neget? *Ibid.* Quid ſi ſolùm agatur de peccato impediendo? 32. Quiſque poteſt eſſe accuſator in ſua, ſuorúmque cauſa? 77. Utrùm ſit verum, quòd qui accuſare nequit, etiam nequeat eſſe teſtis? 76. *& 77.*

Actio, & Actus.

ACtionum humanarum Regula quæ? I. 30.

Dantur actus indifferentes ſecundùm ſpeciem. V. 1. 105. Dantur & in individuo juxta priſtinam opinionem Authoris. 106. Quam tamen poſtea mutavit. *n.* 117. *in App.* Deſcribuntur hanc in rem prolixæ literæ Romanæ. *Ibid. lit. c.* Movetur novum, & ſingulare dubium circa hanc materiam. *lit. n.*

An actum juſtitiæ exerceat, qui exigit rem debitam ſibi ex juſtitia? V. 1. 117.

Adulterium: Adulter.

AN adulterium poſſit evidenter probari eſſe patratum ab hoc, aut illo. V. xxxii. 1. Quænam actiones faciant violentam ſuſpicionem adulterii? 4. *& ſeqq.* Pœnæ in adulteros ſtatutæ à Jure Canonico. 35. Quæ à Cæſareo? 35. An poſſit unum, idémque adulterium puniri ab utroque Magiſtratu? 41. Ex decreto Alexand. VII. non licet marito necare uxorem deprehenſam in adulterio. xxxii. 39. Adulterium eſt turpius in uxore, quàm marito. 48. De divortio ob adulterium vide Verb. *Divortium.*

Aequitas.

ÆQuitatis variæ deſcriptiones adferuntur. I. 80. *&* 120. Ea eſt in omni jure maximè ſpectanda. 80. Et præferenda ſtricto juri. *Ibid.* Cur? 82.

Affinis.

AFfinis non poteſt eſſe accuſator, aut teſtis in cauſa affinis. V. xlii. 64. Et ſingulariter in cauſa criminali. *Ibid.* Quando affinitas eſt diſſoluta per mortem illius, qui dedit cauſam affinitatis, ceſſat affinitas. 66. Eſtque idem non eſſe affinem, atque affinitatem eſſe diſſolutam. *Ibid.*

Alere: Alimenta.

ALimentorum nomine quid intelligatur? 1
V. xxviii. 1. Socer tenetur alere nurum, quando nec maritus, nec filius poteſt. 32. Et frater fratrem etiam illegitimum. 33. Et hæredes parentum, è quibus nati ſpurii hos ſpurios. 31. Adeóque etiam Fiſcus. *Ibid.* An Patrinus filiaſtrum? *num.* 39. Quatenus pater teneatur alere liberos legitimos, & illegitimos, certos, & incertos? vide Verb. *Pater.* Quatenus uxorem? vid. Verb. *Maritus.* Quatenus mater filios? vide Verb. *Mater.*

Cujus expenſis ſint alendi liberi poſt divortium? 2
V. xxxviii. 1. Et apud quem? 9. Lex mandans, ut alantur apud partem innocentem, Sed expenſis nocentis, eſt pœnalis. 2. *& ſeq.* Quid ſi divortium ſit factum utriuſque culpa, aut conſenſu? 7. Caſus, in quibus ſunt alendi potiùs apud partem innocentem, quàm nocentem. 10. *& ſeqq.* Vide etiam. 5. xxxiv. *n.* 51.

Digitized by Google

3 A quo alenda uxor poſt divortium? V. xxxix. 1. *& ſeqq.* An expenſis viri, quoties culpa hujus factum eſt divortium? 2. Quid ſi maritus præſtitit debitam cautionem non ampliùs ſæviendi? 4. Quid ſi divortium contigit culpa uxoris? 5. Quando ea non facit, quod debet, maritus non tenetur eam alere. 5. Quid ſi maritus illam expulit ob adulterium &c? 9. *&* 10. Quid ſi non habeat, unde ſe alat? 12. Quid ſi divortium factum culpa utriuſque conjugis? 13. Aut neutrius culpâ? 14. Quid ſi maritus ſit relegatus ob delicta? 15.

Aliquis: Alius.

DIctio: *Aliquis* eſt univerſalis, & comprehendit omnem ſpeciem. IV. 610. Omneſque perſonas abſque differentia. *Ibid.*

Dictio: *Alius*, *alia*, *aliud*, an, & quatenus referatur ſolùm ad ſimilia? IV. 315.

Hæc dictio denotat ſimilitudinem. 702.

Altare.

1 QUando plura altaria ſunt viſitanda quomodo debeant viſitari? III. 130. Quid ſi ſint alicubi pauciora, quàm ſint præſcripta? 132. Uſus celebrandi in altari privilegiato eſt antiquus. IV. 516. Refertur communis formula, qua impertitur facultas altaris privilegiati. 518. Explicantur duodecim clauſulæ talium altarium. 519. *& ſeqq.* Singulariter illa: *in quo non reperitur aliud altare. Ibid.* Et illa de ſeptem Miſſis quotidie celebrandis. 520. Singulariter reſpectu PP. Capucinorum. *Ibid.* Quid ſi ob incurſum hoſtilem nullum Sacrum fiat toto aliquo menſe? 521. Dicti altaris privilegium non impeditur decurſu Anni Jubilei. III. 43. & IV. 533. Talia altaria non veniunt ſub generali communicatione privilegiorum. 535.

2 Quænam fractio altaris deſtruat Indulgentiam ei annexam? IV. 536. *& ſeqq.* An refecto altari redeat Indulgentia? 542. An & quatenus amittatur, quando altare transfertur de loco in locum? 543. Quid cenſendum de illis, qui obligati celebrare in aliquo quidem altari privilegiato, non tamen determinato, celebrant in non privilegiato, applicantes defuncto plenariam Indulgentiam ſui numiſmatis, aut Roſarii? IV. 507. Quæ cautelæ ſint adhibendæ, ut liceat id facere? 511.

Amygdala.

AMygdala amara impediunt ebrietatem. V. LI. 7.

Anachoreta.

ANachoreta quis dicatur in Bulla Jubilea? III. 29. & 32. *in Append.*

Annuntiatio.

ANnuntiationis Feſtum alicubi transfertur etiam quoad forum. IV. 331. Et quando transfertur ſolùm quoad chorum, poteſt etiam transferri Indulgentia ei annexa, ſed ſolùm reſpectu Congregationum ſubjectarum Societati JESU. 336.

Annus.

ANnus inchoatur Romæ & alibi in Nativitate Domini. In Tuſcia ab Incarnatione. III. 16.

S. Antoninus: Antonius.

S. Antonini Summula, & Summa ſunt refertæ ſcientia juridica. II. 225. Non dedit operam ulli juriſperito. 286. Qua ſub conditione fuerit ipſi facta ſpes receptionis in Ordinem Prædicatorum? 287. Adhuc puer didicit intra Annum totum *Decretum* Gratiani. *Ibid.* Nullum præceptorem habuit, niſi in Grammatica, & parte Logicæ. 356.

Antonius Triumvir libro ſcripto defendit, nihil turpitudinis ineſſe ebrietati, V. VI. 5.

Apoſtata.

QUis propriè? III. 32. *in App.* 2. Adfertur & membratim, explicatur Bulla Jubilei pro Apoſtatis Regularibus redeuntibus ad Ordinē. *Ibid. lit. i. & ſeqq.* Deſcribitur reditus ejus apoſtatæ. *Ibid. lit. y.* pœnæ ſtatutæ in Religioſos apoſtatas. *lit. n.* quid ſi ille apoſtata ſuſceperit liberos ex putatitia uxore. *lit. qq.*

Appetitus.

APpetitus rei per ſe non malæ etſi vehemens non poteſt eſſe per ſeſe malus mortaliter. V. VI. 26. Appetitus nomine quid intelligatur in definitione gulæ? XXXIII. 7.

Arbiter: Arbitrium.

AN arbiter poſſit tam libere ſequi quamlibet opinionem probabilem practicè, ac poteſt judex? I. 215. Quando aliquid committitur arbitrio alicujus, intelligitur arbitrium prudens. III. 499. & 505. Quid ſit arbitrium liberum? 499. Quid boni viri, & regulatum? 499.

Archidiaconus: Archiepiſcopus: Archipreſbyter.

ARchidiaconus eſt oculus Epiſcopi. II. 448. Ejus officium. *Ibid.* Scientia in eo requiſita. *Ibid.*

Eſt verus Prælatus, Eccleſiæ, poteſtque promulgare Jubileum. III. 67. Eſt judex ordinarius. 462. Caſus, in quo dubitabatur, utrum Archidiaconus potuerit indicere Jubileum. *Ibid.*

Archiepiſcopus quas Indulgentias dare poſſit. IV. 57.

Archipreſbyter eſt verus Prælatus, & poteſt publicare Jubileum. III. 67.

Articulus mortis.

INdulgentia pro articulo mortis non ſuſpenditur in Anno Jubileo. III. 48. *in App. lit. e.* 1

Exiſtens in articulo mortis etiam præſumpto lucratur Indulgentias deſtinatas exiſtentibus in articulo mortis. III. 45. Indulgentiam plenariam in articulo mortis lucrantur omnes

Chri-

Digitized by Google

Chriſtiani ſoliti piè pronuntiare ſacratiſſima Nomina. IV. 603. Quis in tali articulo cenſeatur fuiſſe ſolitus ita recitare? *Ibid.* Quomodo illam in eo articulo lucrentur confratres Roſarii, & Annuntiatæ. 616. An ſi deſeruerunt confraternitatem? 634. *& ſeqq.* Indulgentia pro tali articulo eſt diverſimode applicanda. 619. *& ſeqq.* Quoties poſſit obtineri? 621. Quibus applicari in eo articulo poſſit? 622. Non eſt opus ulla formula verborum. 623.

2 Et quando in formula Indulgentiæ exprimitur, hanc eſſe dandam à Confeſſore, per Confeſſorem intelligitur non ſolùm ille, cui æger eſt confeſſus, ſed etiam ille cui potuit confiteri. IV. 626. Imò ſecundùm Navarrum etiam omnis Clericus. *Ibid.* Et Parochus oblitus dare Indulgentiam illi, quem extremè unxit, poteſt domum reverſus ſupplere in ſua met domo defectum. 627. Et quando pro tali articulo exigitur Confeſſio, & Communio, ſufficit utraque in voto. 630.

Indulgentia, quam pro mortis articulo concedunt ex ſpeciali indulto Pontificio Epiſcopi, quas conditiones requirat, & quomodo illæ ſint intelligendæ? IV. 632. *in App. Propria.* Deſcribitur tenor conceſſionis. *Ibid. lit. a.*

Aſſeſſor.

ASſeſſor an neceſſariò adjungendus judici? II. 453. An neceſſariò graduatus? 454. Quid ſignificetur nomine Aſſeſſoris? 455.

A die Publicationis.

CLauſula: *A die publicationis* quomodo ſit intelligenda in Bullis Jubileorum? III. 479. Præpoſitio *A.* quandonam ſtet incluſivè? quando excluſivè? 480.

B.

Bartolus.

BArtoli encomia ex Cravetta, & Tiraquello. V. XXXIV. 49.

Beatificatio.

BEatificatio quomodo differat à Canonizatione? IV. 367. Etiam duntaxat Beatificati vocantur Sancti. *Ibid.*

Bellarminus.

CArdinalis Bellarminus perpaucas materias Theologicas audivit in ſcholis, & tamen Theologiam docuit ſumma cum laude. II. 296.

Benedictio: Benedicere.

1 CUr cibi benedicantur? V. XXIII. 246. Quis ſit ſenſus duplicis Benedictionis, qua ſolent cibi, & potus benedici ad menſam? 247. Reprehenſus Diaconus, quòd præſente Sacerdote benediceret. 249. Olim ad ſingula nova fercula fiebat nova Benedictio. 250. Eſt fas etiam integrum agnum benedicere. 251.

Oſſa carnium benedictarum an licitè projiciantur canibus. V. XXIII. 252. Duplex eſt benedictio, alia Conſtitutiva, alia Invocativa. 253. Non omnia quæ ſunt benedicta tenemur, religioſè tractare. 256. Putamina ovorum benedictorum an licitè projiciantur in fimetum? 257. S. Corbinianus reprehendit Grimoaldum Principem, quòd panem benedictum projecerit cani. 258. Cera benedicta in Purificatione licitè uteris ad profana. 259. Idem dic de aqua benedicta. *Ibid.* 2

3 Utrùm quando vino benedicto miſcetur non benedictum, cenſeatur totum eſſe benedictum? V. XXIII. 261. Cur ſi non totum ſit benedictum, mittatur in dolia integra tam parum vini benedicti? 265. Cur itidem menſura vini benedicta attactu cranii S. Sebaſtiani infunditur in varia dolia? 266. Et itidem pauxillum aquæ benedictæ attactu Reliquiarum S. Ignatii? 267. Quid cenſendum de mixtione oleorum, quæ Parochis mittuntur in hebdomade ſanctâ? 268.

Quo ſenſu dicatur, hæc aut illa Indulgentia dari ſolis rebus *benedictis*? IV. 366.

Beneficiatus: Beneficium.

QUatenus Beneficiatus licitè Romam petat pro lucrando Jubileo? III. 18. An ſi ob morbum ſua culpa contractum nequeat obire officia ſui beneficii, teneatur ad reſtitutionem fructuum. V. X. 32. *& ſeqq.* An ſi ſit Canonicus, debeantur ei nihilominus diſtributiones. 36. *& ſeqq.* Omnis Parochialis Eccleſia pleno jure unita monaſterio eſt propriè beneficium Regulare. III. 199.

Benignè: Benignus.

BEnigniora ſunt ſemper in dubiis præferenda. I. 76. Eſtque tutius ea præferre. 77. Rapiendáque occaſio benigni reſponſi. 79.

Vis apparere Sanctus? Circa vitam tuam ſis auſterus, circa alienam benignus. 67.

Bernardus.

SAnctus Bernardus fuit architectus monaſterii Lucellenſis. V. L. 80. P. Bernardus Colnagus docet ſubitò duos ſturnos articulatè dicere: JESUS Maria, JESUS Chriſtus. V. XIX. 50. An fuerit idcirco promeritus præmiũ apud Deum? *Ibid.*

Bibere: Bibitoriæ tabernæ.

BIbere delectabiliter an ſit peccatum? V. I. 98. An bibere ſit actus indifferens in ſpecie? 105. An in individuo? 106. *& ſeqq.* Quid ſi quis bibat eo fine, ut naturæ neceſſitatem decenter ſublevet? 113. Aut præciſè ad levandum dolorem provenientem ex ſiti? *Ibid.* Aut bibat ob ſolam voluptatem? 114. *& ſeqq.* Aut bibat idcirco tantùm, quia placet bibere? *Ibid.*

Bibens rogatu alterius in honorem alicujus

Sancti committit actum ſuperſtitionis. V. xxvi. 16. Bibere an liceat ſanguinem pecudum, lixivium, & alia non deſtinata ad potum humanum? xxxi. 27. Quid ſi fraudulenter præbeatur alicui talis potus? 28.

Non eſt è bono publico habere in oppidis tabernas bibitorias. V. ii. 2. Eas eliminavit Claudius Imperator n. 1. Vide alia verb. *Caupona.*

Blaſphemia.

AN mortaliter aggravetur ebrietas, ſi quis ſe ideo inebriet, ut tanto animoſius proferat in ipſa ebrietate verba blaſphema? V. ix. 49. Quid ſi illa blaſphemia ſit tantùm levis? xix. 38. An earum facienda mentio in Confeſſione? *Ibid.* Verba blaſphema ſingulariter horrent Helveti. *Ibid.*

Bona.

1 BOna conjugum ſunt triplicis generis. V. xxiv. 1. Mariti propria quæ? *Ibid.* Uxoris propria quæ? 2. Paraphernalia quæ? 2. An & quatenus peccet maritus abligurien bona uxoris? 4. *& ſeqq.* Paraphernorum adminiſtratio ſpectat multis in locis ad maritum. 5. An quando ſpectat ad maritum adminiſtratio, poſſit ipſe pro labore retinere fructus eorum? 7.

2 Bona conjugum communia quæ? V. xxiv. 3. *&* 14. An communia illa, quæ maritus lucratur ſuâ ſolius induſtriâ? 15. Spectandæ locorum conſuetudines. 16. *&* 17. Quibus locis medietas bonorum ſpectat ad uxorem, peccat mortaliter maritus ea diſſipando. 18. Non tamen ſi faciat ſumptus ſuperfluos ſine magna profuſione. 21. Quid de conſuetudine Burgundiæ Ducatûs ſcribat Chaſſanæus? 22. *&* 23.

Uxor non tenetur jure communi relinquere marito adminiſtrationem bonorum propria induſtria partorum. V. xxiv. 25. At ubi talia bona accenſentur communibus, peccat contra juſtitiam ea alienando. 28. Quomodo faciet reſtitutionem? 30. In multis tamen caſibus fas eſt uxori uſurpare inſcio, vel inuito marito ea bona communia, quæ vel ipſa ſola, vel etiam ſolus maritus comparavit. 32. *& ſeqq.*

Quæ bona competant uxori poſt divortium? V. xl. 1. Quid ſi divortium factum ſit abſque culpa uxoris? 2. Quid ſi culpâ ſolius mariti? 4. Quid ſi culpa uxoris ob adulterium? 7. Quid ſi eſt paſſa ſolum oſculum, aut tactum mammillarum? 8.

Bonacina.

BOnacinæ authoritas non eſt attendenda in reſolutione Caſus, quo duo juncti primo, & ſecundo gradu impetrârant diſpenſationem matrimonialem non facta expreſſione primi gradus, V. xxxvii. 294.

Bonagratia.

P Bonagratia Habſenſis ſuam Summulam ſcripſit in gratiam PP. Capucinorũ. I. 141. Commendatur illa. *Ibid.* Profitetúrque ſe in ea ſelegiſſe opiniones ut plurimùm benigniores. *Ibid.* Refertur ejus ſententia de tranſlatione Indulgentiæ cum feſto. IV. 313. *& ſeqq.* Et de Indulgentia Communionis Generalis participabili per viam Communicationis. 316. Et de tempore, quo poſſit ſine jactura Indulgentiæ affixæ altari privilegiato eſſe in illius Eccleſia pauciores Sacerdotes, quàm ſeptem. 520. Et de Regularibus tempore Jubilei confitentibus cuivis approbato. III. 226.

Braſſica.

BRaſſicæ encomium V. li. 4. Cruda ſi ſumatur ante potum, impedit ebrietatem. 3. 4. *&* 8.

Breve.

BReve Apoſtolicum propriè quid ſit? III. 517. Quomodo differat à Bulla propriè dicta? *Ibid.*

Breviarium.

REcitans poſt Breviarium orationem præſcriptam à Leone X. lucratur Indulgentiam defectuum commiſſorum. IV. 578. Quinam ſint defectus commiſſi ex humana fragilitate? 579. Sitne illa oratio recitanda in fine totius Breviarii? 582. Quid ſi recitetur tantùm ſemel poſt Breviarium bis continenter recitatum? 583. An Indulgentiam promiſſam recitantibus ex libro Breviarium lucretur, qui non omnia omnino legit? 584. *& ſeqq.*

Bulla.

BUlla quid proprie ſit? III. 516. *&* 517. Bullæ pro Jubileo Anni Sancti quando ſoleant expediri? 10. Quid generatim contineant, conferant, auferant, exigant Bullæ Jubilei? 11. *& ſeqq.* Quatenus eæ continent favorem ſunt latiſſimè interpretandæ. 24. At ſtrictiſſimè, quatenus continent gravamen. 27. Declaratur inſtantiis. *Ibid.* 2

Exhibentur ad longum in hoc opere quatuordecim Bullæ.

Prima, qua indicitur Jubileus Anni Sancti Tract. III. 2. *fol.* 81.

Secunda, qua ſuſpenduntur Indulgentiæ in Anno Sancto. *fol.* 84.

Tertia, qua indicitur commune Jubileum extraordinarium. *fol.* 85.

Quarta, qua Jubileum Anni Sancti extenditur eodem Anno ad Moniales, & Eremitas III. n. 28.

Quinta, qua Regulares Apoſtatæ invitantur ad reſipiſcentiam. III. n. 32. *in Append.* 2.

Sexta.

Sexta, qua declarantur varia dubia circa Bullas Jubileas. III.364. *in Append.*

Septima, qua communicatur Anno ſequente Annum Jubileum ad inſtantiam Epiſcoporum gratia ejuſdem Anni Sancti. III.412.

Octava, declarans Indulgentiam Scapularis. IV. *n.*454.

Nona, qua Sixtus V. impertitur Indulgentias religioſè pronuntiantibus duo ſacratiſſima Nomina, IV.603.

Decima, qua Clemens X. fecit Epiſcopis poteſtatem impertiendi agonizantibus Indulgentiam plenariam, IV.632.

Undecima, Alexandri VII. abrogantis Indulgentias quinque Sanctorum &c. IV. 678.

Duodecima, Urbani VIII. inhibentis uſum tabaci in Eccleſiis. V. xxxi. 6.

Decima tertia, continens diſpenſationem circa Matrimonia cum impedimento inita. V. xxxvii. 141.

Decima quarta, Urbeni VIII. abrogantis varia feſta. V. xlv. 90. *& ſeqq.*

2 Comparantur inter ſe Bullæ antiquiores, & recentiores offerentes Jubileum Anni Sancti. III. 13. Et ſuſpendentes Indulgentias in Anno Sancto. 39. Et loquentes de pænitentibus pro Jubileo Anni Sancti, & extraordinario. 155. Atque de jejunio, 201. *& ſeqq.* Et de poteſtate Confeſſarii pro Jubileo. 244. *&* 250. Et de viſitatione Eccleſiarum pro Jubileo. 125. Et oratione quadraginta horarum continuarum. 146. Et pro eleemoſynis, 219. *&* 220. Et commutatione operum. 107. Et de Confeſſione. 155. *&* 161. Et de Communione. 178. Et de Indulgentiis. 184. Et de poteſtate Confeſſarii. 244. Et de Abſolutione ab hæreſi. 248. Et de tempore, quo incipiunt Indulgentiæ datæ pro diebus feſtis, IV. 565.

Bulla Jubilei nullum Confeſſarii defectum tollit, niſi juriſdictionis. III. 237. Et conſequenter non ampliat approbationem. 235. Nec tollit Confeſſarii cenſuram, aut irregularitatem. 236. *&* 237.

3 Bulla Cruciata quid ſit? IV. 416. Quantâ eleemoſynâ comparetur? 418. Quinam poſſint illam obtinere? 419. Ea ſingulariter pupugit Lutherum. 420.

C.

Cantio.

Cantio turpis, an, & quatenus ſit peccatum? V. xxiii. 198. Cantio turpis in Eccleſia non continet ſacrilegium, ſi nemo audiat, ſeu intelligat. xlix. 1. Secùs ſi audiatur, & intelligatur. 2. Quid cenſendum de iis, qui inter Miſſæ, aut Veſperarum ſolennia modulantur voce, organo, cheli, turpia, vana, profana? 3. *& ſeqq.*

Capitulum Cathedrale.

Capitulum Cathedrale ne quidem, ſede vacante dat Indulgentias. IV. 71.

Capucini.

Capucini nequeunt judice Bonagratia etiam tempore Jubilei eligere ſibi Confeſſarium. III.226. Quid in Capitulo Generali deciderint de diuturnitate temporis, quo ſine jactura altaris privilegiati poſſint eſſe in Conventu Sacerdotes pauciores, quàm ſeptem? IV. 520. Haud delinquunt, dum cibos lautos, qui ipſis offeruntur, comedunt. V. xxiii. 79.

Carcer.

Carceris nomine quid veniat? III. 29. An etiam navis, in qua mancipia remigantia ſunt ligata? *Ibid.*

Cardinalis.

Cardinales quantas Indulgentias largiri poſſint? IV. 55. Quantas largiti ſint decem Cardinales cuidam Eccleſiæ Diœceſis Auguſtanæ? 55. Non dant ſede vacante Indulgentias. 71.

Carnes.

Eſt per ſe nefas veſci crudis carnibus animalium. V. xxiii. 163. Non tamen mortale. 164. Imò nullum in iis locis, in quibus eſt receptus eſus talium rerum. 166. Recenſentur quædam particularia in hanc rem. 165. *& ſeqq.* Eſus carnium non interdicitur quaſi cibus natura ſua immundus. V. xxiii. 116. Fas eſt quandoque veſci carnibus humanis. 124. Cur fuerit tam horribile viſum, quòd in obſidione Jeroſolymitana aliqua mater ſuum filium voraverit? 127. Utrùm adſit in extrema neceſſitate obligatio veſcendi humanis carnibus? 128. Licitè in extrema neceſſitate illum, quem occidendi jus aliunde habes, perimis ut vitam conſerves. 133. An ſi nequeat aliqua arx conſervari niſi eſu carnium humanarum, ille eſus ſit in præcepto? 134. *& ſeq.* Exemplum horrificum comedendis carnes humanas. 138.

Extra neceſſitatem extremam illicitum eſt veſci carnibus humanis. V. xxiii. 141. At etiam extra neceſſitatem extremam licet iis uti pro Medicina. 143. Caſus uxoris prægnantis, petentis à marito licentiam amordendi, edendique fruſtillum è brachio. 144. *& ſeqq.* An licitè permittas alteri in extrema neceſſitate cadaver tui mancipii? 157. Aut occultè carnes humanas? *Ibid.* An licitè projiciantur canibus corpora Reorum? 161. Aut in mare cadavera mortuorum? 160.

Carnium eſus nullus fuiſſet in ſtatu innocentiæ. V. xxiii. 210. Et ante diluvium nullus aut rarus fuit earum uſus. *Ibid.* Carnis nomine quid intelligatur, dum agitur de carnis prohibitione in die eſuriali? 222. In dubio, utrùm aliquod animal conſtet vera carne quis erit judex? 223. Quid cenſendum de cibis conditis lardo, ſagimine &c? 226. Conſuetudines variæ circa eſum talium. 227. Et nominatim in Germania, 229. An toties pecces mortaliter, quoties

Digitized by Google

ties die jejunii veſceris carnibus? 230. Utrùm ſi fregiſti jejunium ſemel edendo carnes, & ſemel ova ſub mortali vetita, committas diverſum ſpecie peccatum? 231. Non peccatur mortaliter edendo fruſtillum carnis. 233. Sicut nec à pauperibus edentibus die Cinerum reliquias carnium donatas à divitibus. 234. An carnes, & ova ſint vetita, quando tranſierunt in aliam ſpeciem? 235.

Carnium benedictio, benedictarúmque tractatio qualis? Vide Verb. Benedictio. *num.* 2. An quando Catholica uxor incitatur à marito ad edendas carnes diebus vetitis, poſſit ea facere divortium? V. xxxiii. 49. Quid ſi ipſe incitet in contemptum Religionis? 52. Quandonam licitè pareat mariti importunæ ſolicitationi ad talem eſum? *55. & ſeq.* Et quandonam caupo Catholicus licitè miniſtret hoſpitibus? 59. Et quid ſi maritus adigat uxorem ad carnes ſecum edendas? 63. Quid ſi famulo apponantur carnes diebus vetitis? Vide Verb. *Famulus.*

Carthuſiani.

HI ſunt veri Monachi, Eremitæ, Anachoretæ, & Cœnobitæ. III. 29. Proponitur eorum Profeſſionis forma. *Ibid.* (& V. xxxi. 20.) Graviſi ſunt Jubileo conceſſo ſolis Eremitis, & Anachoretis. *Ibid.* Quantam clauſuram ſervent? 29. *&* 30. Non poſſunt tempore Jubilei confiteri aliis, niſi cum facultate peculiari. III. 226. Refertur factum Carthuſiani bibentis, in neceſſitate, ſanguinem ſui equi. V. xxxi. 18. Ipſi Patres Carthuſiani excuſârunt illud factum. *Ibid.* Carthuſiani non tenentur ex ullo voto abſtinere eſu carnium. 19. Sed ſolùm vi Conſtitutionum. 21. Referuntur graviſſimæ pœnæ ſtatutæ in veſcentes carnibus. 22. Aut eas porrigentes ſæculari intra clauſuram. *Ibid.* Eæ Conſtitutiones obligant ad mortale. 21. Et quidem in caſu neceſſitatis ab intrinſeco, non autem neceſſitatis ab extrinſeco. 25. *&* 26.

Cato.

MAlebat eſſe, quàm videri bonus. I. 2. Severitas ei dignitatem addidit. 64. Inter tria, quorum pœnituit ipſum, fuit hoc unum, quòd ſemel cœnaverit apud amicum. V. xxvi. 30.

Caupo: Caupona: Cauponari.

CAuponis percommodis abundat Germania. V. xi. 3. Quandonam teneatur cauponas vitare is, qui expertus eſt, ſe in iis ſæpe contraxiſſe ebrietatem, aliáque crimina? 4. Quomodo confitebitur, qui adiit vigeſies, at tantùm decies quater fuit oppletus vino? 5. Quatenus ſit peculiariter vetitum Clericis adire cauponas, & tabernas? 6. Quid Conſtantienſes Conſtitutiones ſtatuant circa Clericum frequentantem cauponas? *Ibid.* cuinam peculiariter ſit vetitum habere cauponam, & tabernam vinariam? 9. Canonici Zurzachenſes habent bis in Anno publicas cauponas. *Ibid.* Et Monaſteria in Germania ſæpe habent tabernas vinarias. 10.

An, & quatenus peccent caupones præbendo hoſpitibus vinum, quo ſunt ſe inebriaturi? V. xiii. 46. Quid ſi dubium ſit de ſecutura ebrietate? 52. Quid ſit cauponari verbum Dei? xxiii. 29.

Cauſa.

CAuſæ favorabilis Pauperi opinio debet præferri contrariæ. I. 204. Sicut & favens piæ. 195. Utrùm ſit idem jus de cauſa, & cauſato, & proinde an ſi peccat cauſa remota, peccet etiam proxima? II. 494. Cauſa propria quænam dicatur? V. xlii. 37. An cauſa communitatis cenſeatur eſſe propria ſingulorum membrorum illius communitatis, ita ut nequeant eſſe teſtes in illa cauſa? 38.

Cautio.

CAutio quid ſit? V. xxxiv. 40. Quid cautio idonea? *Ibid.* Alia eſt fidejuſſoria, alia pignoratitia, alia juratoria. 41. An, & quatenus ſit, aut non ſit ſufficiens, quando offertur de ſævitia non inferenda uxori? *Ibid. & ſeqq.* Singularis caſus, in quo judicatum fuit, nullam cautionem eſſe admittendam in cauſa ſævitiæ. 51.

Cenſura.

ABſolutio à cenſuris, quæ poteſt dari à Commiſſario Pœnitentiariæ, extenditur ad illas ſolas cenſuras, quas quis incurrit propter inceſtum. V. xxxvii. 193. Et quidem non ad omnes omnino iſtas. 194.

Cereviſia.

AN cereviſia intelligatur prohibita, quando vinum eſt prohibitum? V. i. 8. Et ſingulariter quando eſt prohibitum ratione voti? iv. 11. An ſit Religioſis licitum cereviſiam coquere, ac vendere? xi. 11.

Certum.

ISta ſententia: *Tene certum, dimitte incertum* quomodo intelligenda? I. 160. Potes dicere pro certo ſcire id, quod nôſti ex ſolis conjecturis, & præſumptionibus à Jure probatis. V. xxviii. 61.

Choreæ.

CHoreæ per ſe loquendo non continent ullam malitiam. V. xxiii. 201. Nec graviter vetitæ Regularibus inter ſe. *Ibid.* Laudandi tamen principes, qui eas prohibent. 202. Chorea eſt ſecundùm nonnullos circulus, cujus centrum eſt diabolus. *Ibid.*

Digitized by Google

Cibus.

1 PEr cibos lautos quid intelligant Theologi? V. xxiii. 75. *& ſeqq.* Quinam cibi, & potus in ſpecie annumerentur lautis? 76. Circa ciborum uſum inſignis ſententia S. Auguſtini. 83. Inſignis quoque Muſonii Ethnici. 85. Delicati quàm noxii ſint pueritiæ? 84. Etiam in vilibus cibis committitur peccatum gulæ. 98. Quomodo graphicè deſcribat S. Antoninus ex Alano ſtudium parandi cibos exquiſitos? 100. Non eſt per ſe peccatum exquiſitè condire cibos. 102. Quandonam peccetur veſcendo talibus cibis? 105. Uſum talium reprehendunt Patres. 108. Eſt peccatum per ſe edere cibos malè præparatos. 111. An imitandi Sancti, qui veſcebantur talibus? 112.

2 Lex naturalis, & eccleſiaſtica non prohibet ullos cibos tanquam ſuapte natura immundos, ſeu animâ inquinantes. V. xxiii. 116. Hæretici mentiuntur, aliquos cibos haberi à nobis pro immundis ſuapte natura. 117. *& ſeqq.* (Fabula alia Hæret. de 6000. infant. 120.) Quinam cibi fuerint vetiti ante diluvium? 210. Et cur illi? 212. An etiam in extrema neceſſitate? 213. Quinam fuerint in primitiva Eccleſia interdicti? 216. Quamdiu durârit illa prohibitio? 217. An ſi alicubi adhuc duret, obliget in conſcientia? 217. Quàm graviter obliget? 218. Declaratur vero Caſu. 219.

3 Quales cibi ſint vetiti die jejunii? V. xxiii. 221. *& ſeqq.* Et nominatim quomodo caro? 222. *& ſeqq.* Vide Verb. Caro. De ciborum Benedictione, Vid. Verb. *Benedictio.*

Ciſtercienſes.

QUa Indulgentia Ciſtercienſes donârit Sixtus IV? Tract. IV. 312. Et alios propter ipſos? 621. Et quomodo in articulo mortis? *Ibid.* Eorum privilegium circa ſuorum teſtimonia in cauſis etiam propriis. V. xlii 138. Et auditionem Sacri in eorum templis feſtis diebus? xlv. 34. Eorum Congregationes gaudent privilegiis Mendicantium. *Ibid.*

Citra.

CLauſula: *Citra* habet vim exceptionis in actu ſignato. III. 34.

Clauſula.

CLauſula poſterior an, & quatenus referatur ad antecedentia? III. 502. 503. 509. *&* IV. 692. 693. Clauſula: *Non obſtante* an, & quatenus deroget privilegiis? *Ibid.*

Clauſura: Clauſtrum.

CLauſura imperfecta an ſufficiat pro Jubileo oblato Monialibus perpetua clauſura mancipatis? III. 30. Pontifices non niſi vitricali amore proſequuntur Moniales contentas ſola imperfecta clauſura. *Ibid.* Qualis obſervetur in Germania? 32. *in App. lit. e.*

Clauſuræ nomine quid intelligant Carthuſiana ſtatuta vetantia permitti eſum carnium intra clauſuram? V. xxxi. 23. Quis Religioſus dicatur vivere extra Clauſtrum? IV. 342.

Clericus.

CLericis interdictæ ſunt peculiariter tabernæ. V. xi. 6. Et negotiari. 11. De quo vide plura infrà Verb. *Negotiari.* Cur eos peculiariter dedeceat ebrietas? xvii. 1. *&* 2. An mortaliter delinquant, ſi ſæpiusquàm ter in uno prandio bibant, & quidem meracum? 5. Quæ pœnæ ſint jure Eccleſiaſtico ſtatutæ in Clericos ebrioſos? xxii. 1. *& ſeqq.* & Verb. *Pœna.* 1

Clericis, an, & qualia convivia adire ſit licitum, aut illicitū? V. xxvi. 12. *& ſeqq.* Peccant mortaliter, qui reditus profundunt in ſplendidas epulas. 40. Etiam illi Laici, qui eos invitant, laudant ipſos ſi renuant. 25. Vide plura Verb. *Convivium.* Clericus licitè alit filium ſpurium fructibus ſui beneficii, etiamſi ſit dives ex patrimonio, modò filius non habeat, unde ſe alat. xxviii. 29. Tenetur & filiæ ſpuriæ dare dotem. 30. 2

Pater verberibus caſtigans filium Clericum in minoribus conſtitutum non incurrit excomunicationem. V. xxix. 48. Secùs ſi filius ſit vel Epiſcopus, vel jam Sacerdos. 48. Vel in alio majore Ordine. *Ibid. & ſeqq.* Quid ſi etiam in ſolis minoribus conſtitutus verberetur inique? 51. 3

Clericis eſt vetita cohabitatio mulierum. V. xxxii. 22. Et ſecundùm noñullos etiā matris, & ſororis. *Ibid.* Et omnis extraneæ, etſi optimæ famæ juxta Panormitanum. 23. Non debent habere niſi neceſſarias. *Ibid.* Et ex neceſſariis non niſi bonæ famæ. 24. Quis circa has in Germania mos? 23. Pœna ſtatuta in Clericum adulterum. 24. 4

Clericus contra Clericum poteſt eſſe teſtis. V. xlii. 111. Et etiam contra Laicū. 112. At non in cauſa criminali. 113. Nec ſine facultate Epiſcopi. 115. Et in cauſa ſanguinis non poteſt niſi ad abſolvendum accuſatum. 117. 5

Cœmeterium.

IN favorabilibus cœmeterium venit nomine Eccleſiæ. III. 129. & 135.

Collatiuncula.

COllatiuncula veſpertina licitè ſumitur ſolito major pridie Nativitatis, quàm aliàs. III. 208. At nequaquam pridie Paſchatis, & Pentecoſtes. *Ibid.*

Collegium.

COllegium eſt quædam univerſitas. III. 475. Non habet animam, nec poteſt excommunicari. *Ibid.* Poteſt è tribus confici. *Ibid.*

Digitized by Google

Comeſſatio.

COmeſſatio propriè quid ſit? V.xxiii.2.Non derivatur à verbo: *Comedo*, ſed à græco. 2. Non tam latè patet, quàm gula. *Ibid.*

Communicatio bonorum operum, & Indulgentiarum.

1 QUomodo hæc differat ab Indulgentiæ largitione? IV. 104. Per hanc communicationem obtinetur quintuplex bonum. 106. *& ſeqq.* Quod quidem participatur duplici modo. 110. Communicationem habent Sodales Annuntiatæ. 614.

2 Ordines Mendicantes habent inter ſe communicationem Indulgentiarum. IV. 550. Non tamen planè omnium perfectè. *Ibid. & ſeqq.* Singulariter non Portiunculæ. 558. Nec Doctrinæ Chriſtianæ. *Ibid. &* 559. Nec Communionis Generalis. 356. *&* 558. Nec Miſſionū. 558. Nec tridui Bacchanalium. 558. Nec Circumciſionis. 560. Et generaliter non illarum, in quibus ex parte materiæ, & objecti ſtatuitur determinatus locus, aut Provincia. 559. Vel illarum, quæ conceduntur pro Feſtis Ordinum ſpecialibus. 560. Communicatio Indulgentiarum favet ſæpius Regularibus viſitantibus ſuas Eccleſias, quàm ſæcularibus viſitantibus eaſdem. 556.

Coma.

COmam cur geſtet mulier? V. xxix. 1. Et cur veletur, quando maritatur? *Ibid.*

Communio pro Iubileo, & Indulgentiis.

1 COmmunio expreſſè præſcribitur pro Jubileis. III. 176. Et ad eam pueri ſunt tunc faciliùs quàm aliàs admittendi. *Ibid.* Sacrilega ſufficit, & non ſufficit. 177. Sitne obeunda prima, an ſecunda hebdomade, pendet ex tenore Bullarum. 178. Deſcribuntur diverſarum diverſæ phraſes. *Ibid.* Referuntur Doctorum ſenſus de illis phraſibus. 178. *&* 179. Caſus, quibus una Communio ſufficit pro duobus Jubileis, aut Indulgentiis. 180. *& ſeqq.* Singulariter examinatur doctrina Patris Eſcobar de una ſufficiente pro feſto S. Jgnatii, & Portiunculæ. 181. Singulariter declaratur, quo caſu poſſit, & non poſſit una Communio ſufficere pro Indulgentia Communionis Generalis, & pro alia. 184. *&* 185. Communio Menſtrua etiam pro Congregatione Roſarii debet obiri in Eccleſia PP. Prædicatorum. IV. 617.

Communio Generalis.

1 ORigo Communionis Generalis. III. 187. Breve Pontificium pro illa. 188. cur vocetur Generalis? 189. Ingens numerus communicantium Dominica præſcripta indicatur. 189. & 100. Indulgentia conceſſa pro ea, poteſt applicari defunctis. 188. *&* 190. Enumerantur conditiones requiſitæ pro ejus adeptione. 191. *&* 192. Applicans defuncto illam Indulgentiam non neceſſariò orat pro eo. 193. Poteſt ea obtineri orando unicum *Ave Maria* ad tres communes intentiones. 194. *&* 200.

Ea Indulgentia nulli vivo prodeſt in Anno 2
Jubileo. III. 196. Imò nec defunctis. 48. *lit. g.* Refertur Anonymi opinio contraria cum fundamentis. *lit. k. & l.* Non eſt verum, quòd fuerit conceſſa directè, & primariò in ſubſidium animarum. *lit. l.* Aut quòd fuerit à Germanicis Provinciis petita ad confirmandum articulum fidei de Purgatorio. *lit. m.* Referuntur ex Quintanadvenna nonnulla, quæ hic tradit tum de acceptione vocabuli *Menſis*: tum de prima, ſecunda &c. Dominica menſis; tum de ſignificatione *Eccleſiæ Societatis*, in qua debet celebrari ea Communio; tum de ſignificatione *Eccleſiæ Sæcularium.* 198. *&* 199.

Poteſt eodem die in eadem urbe celebrari in 3
duabus Eccleſiis illa Communio. 198. Sicut teſte Quintanadvenna ſimul in templo Societatis, & Capella Collegii, vel Sacello ſuburbano. 198. Et præcepta precatio perfici in cubiculo, ac lecto. 100. *in fin.* An autem veſperi præcedentis Sabbati? 200. *circa fin.* Nequit perfici in Eccleſia propriè Regulari. 199. Ut celebretur in Sæculari requiritur, & ſufficit licentia tacita Epiſcopi, vel Parochi. *Ibid.* An Indulgentia ei annexa poſſit obtineri per viam Communicationis? IV. 356.

An omne peccatum commiſſum die Communionis aggravetur circumſtantia mortali? V. xlvii. 1. An ſaltem ebrietas? 2. *&* 3.

Communitas.

COmmunitas imperfecta non poteſt majo- 1
rem pœnam inferre, quàm permittat perfecta. V. xxix. 10. Familia eſt quædam communitas imperfecta. *Ibid.*

Commutare.

COmmutare ſuum votum in aliud æquali- 2
ter gratum Deo, poteſt quivis propria authoritate. III. 296. An, & quatenus Confeſſarii poſſint in Jubileo commutare vota? Vide Verb. *Opera. n.* 3. Quomodo vota? Vid. Verb. *Votum. n.* 1.

Concilia.

COncilia antiqua, & nova condiderunt maximam partem Theologi. II. 180. Concilium Tridentinum cur indictum? 180. Quanti fecerit judicium Theologorum? *Ibidem.* Quot Theologi interfuerint illi Concilio? *Ibid.* Quot Jureconſulti? *Ibid.* Quot Epiſcopi, Abbates, Generales Ordinum? *Ibid.*

Concio: Concionator.

NUlla lex graviter præcipit audire Concionem die feſto. V. xlv. 19. Nec poteſt ſepulturâ privari, qui non audivit Concionem paro-

parochiales, 21. Aut ab Epiſcopo excommunicari. 30. An mortaliter delinquat parochus, qui ſe inebriat, prævidens ſe ex intemperantia contracturum morbum, qui impediet à concionando? 35.

An ſi concionator per intemperantiam cauſet ſibi morbum impedientem à concionibus peccet ratione hujus impedimenti cauſati mortaliter? V. x, 21. & 22. Singulariter parochus, XLV. 35. Quid ſi defectum ſuppleat per alium? x, 23. Quomodo tenetur talis confiteri peccatum ſuum? 25. An & quomodo teneatur compenſare? 26. An concionatores teneantur ſæpe invehi in ebrioſos? 46.

Concionator Ordinis Mendicantis poteſt ſuos auditores donare Indulgentiâ, IV. 561. Etſi concionetur extra Eccleſiam Ordinis. *Ibid.* Debet autem reſpectu aliquarum dicere, ſe eas concedere nomine Pontificis, reſpectu aliarum non item. *Ibid.* In utroque caſu concedit ipſemet propriè Indulgentiam. *Ibid.*

Confeſſarius.

1 Confeſſarius quis dicatur benignus, quis rigidus? I. 1. & 2. Opinionem è practicè probabilibus tutiorem ſequatur reſpectu pœnitentis, quando poteſt. 54. Communiter tamen ſequitur licitè minùs tutam, minúſque probabilem. 58. Eſtque Confeſſarius communiter ſequens benigniora reſpectu ſui pœnitentis præferendus ſequenti communiter rigidiora. *Ibid.* Probatur authoritate Juris Canonici. 60. & *ſeqq.* S. Joannis Chryſoſtomi. 67. S. Thomæ. 130. Patris Bernardini Realini. 137. Ac S. Dominici. 140. Aliorúmque Theologorum. 133. & *ſeqq.* Nominantur plures alii. 140.

2 Confeſſarius eſt verus judex. I. 66. Non debet eſſe auſterus. 67. Confeſſarii olim rudes Canonum. II. 235. Quos tamen tenentur ſcire. 236. Deſcriptio Confeſſarii ex Navarro eſt ſimilis deſcriptioni Oratoris ex Tullio. 239. Quomodo poſſunt dici ſcire Canones? 282. Quàm olim indocti? 245. Confeſſarii ſingularis induſtria in examinanda intentione hypothetica proficiſcendi Romam pro Jubileo, ſi non obſtaret infirmitas, aut carcer. III. 31. & 32. Ut ſolidè reſpondeat ad interrogata in Jubileo, legat diligenter ipſam Bullam, aut Extractum. 166.

3 Sæculares omnes tempore Jubilei ſeligunt pro Confeſſario quemlibet approbatum. III. 225. & 364. *in Append. lit. c.* De Regularibus eſt adhuc lis ſub judice an omnibus omnino id liceat. 225. & 226. Quæ moderatio adhibenda? 226. Nominantur Regulares, quibus licet, vel non licet eligere. 226. Quid de Monialibus ſentiendum? 227. Confeſſarii tempore Jubilei poteſtas generatim, 238. & *ſeq.* Speciatim poſt tranſactum Jubileum. 243. Item circa cenſuras, 244. & *ſeqq.* Caſúſque reſervatos. 278. & *ſeqq.* Specialia de his, Vide Verb. *Abſolutio, n. 3.*

4 Quæ conditiones requirantur in Confeſſario eligibili per Bullam Jubilei? III. 228. Quid ſi approbatus ſit à ſolo Prælato Regulari? *Ibid.* & 229. Aut à ſolo parocho? 231. Quid ſi approbatus ab Epiſcopo, ſuſpenſus autem à ſuo Regulari Prælato? 232. Aut approbatus ſolùm in ordine ad aliquod genus hominum? 233. A quo Epiſcopo debeat eſſe approbatus? 234. Quid ſi Confeſſarius eligibilis ſit obnoxius cenſuræ? 236. Aut irregularitati? 237.

5 Confeſſarius legitimè electus pro Jubileo poteſt ubique exercere ſuam poteſtatem. III. 239. Et ante, & poſt Confeſſionem, póſtque exactum tempus Jubilei. 240. Poteſt etiam is, cui non cogitas confiteri, exercere erga te poteſtatem commutandi. 241. Et impertiri tibi unam gratiam, alius aliam. *Ibid.* Quatenus poſſit etiam poſt Jubileum abſolvere ab iis, à quibus poterat tempore Jubilei? 243. *Dilucidè, & diſtinctè.* Quatenus itidem comutare. Vota? *Ibid.* An, & quatenus poſſit abſolvere à cenſuris, & caſibus reſervatis? Vide Verb. *Abſolutio.* Eſt delegatus Apoſtolicus. 345.

6 Quid aget Confeſſarius cum illo, qui vult contrahere obnoxius impedimento? V. XXXVII. 69. Et ſingulariter quando dubitat, utrùm ſua admonitio ſit profutura, nec ne? 73. Aut quando dubitat, utrùm ſit profutura, an verò obfutura? 74. Practicè docetur Confeſſarius modum agendi cum ignorantibus impedimentum. 76. Quid ſi nôrit, pœnitentem ignorantem impedimentum nolle reddere debitum conjugale? 100. Quid ſi ſciat, gliſcere famam publicam de impedimento? 106. Quid ſi videat ſuam monitionem non profuturam hodie, ſed alio die? 109. Quid ſi pœnitens monitus patraturus ſit octo vel decem duntaxat fornicationes formales, at non monitus millenas materiales cum periculo ne denique innoteſcat impedimentum? 113. Quid ſi aperto impedimento una pars ſit factura divortium, altera autem perægre latura? 115.

7 Quando interrogatur à laborante ignorantia impedimenti Matrimonii, caveat, ne plus reſpondeat, quàm interrogetur. V. XXXII. 126. Declaratur caſu. 127. Quomodo ſingulariter gerere ſe debeat circa conſenſum, quem dare deberet uxor putatitia, quando ejus maritus ipſâ inſciâ impetravit diſpenſationem impedimenti? 132. Quando elegiſti pro expedienda diſpenſatione aliquem Confeſſarium, ſi is ſit nimis rigidus, potes accedere alium. 167.

Confeſſio Sacramentalis.

1 Confeſſionis Sacramentalis præceptum eſt omnium novæ legis difficillimum. I. 103.

Confeſſio præcepta pro Indulgentiis debet reipſa fieri, ſi ponatur præciſè clauſula: *omnibus ſua peccata Confeſſis*. III. 152. Secùs ſi dicatur: *Pœnitentibus, & Confeſſis*. 153. Una Confeſſio quando ſufficiat pro duabus Indulgentiis? 154. Caſu quo pro Indulgentia exigitur, Confeſſio, non ſufficit ſacrilega. 156. Qui prima hebdomade Jubilei fecit Confeſſionem præſcriptam, ſi in ſecunda labatur in mortale, non peractis omnibus operibus, ſufficiet contritio. 157. Nec tenetur ille bis confiteri, qui in prima Confeſſione fuit oblitus peccatum mortale. 157.

2 Non conſcius peccati mortalis probabiliter non tenetur pro Indulgentia confiteri: eſto ſit generatim verè præcepta Confeſſio. III. 158. Participium? *Confeſſis*, quomodo ſit explicandū? *Ibid*. An quando præſcribitur Confeſſio, nihil patrocinetur impotentia, vel ignorantia illius præſcriptionis? 159. Confeſſus pro Jubileo, at oblitus alicujus mortalis, debet illud confiteri, vel ſi nequeat, debet abſtinere Communione, 160. At ſi recordetur primùm poſt Communionem, ſed nondum peractis operibus omnibus neceſſariis, non tenetur pro Jubileo iterum confiteri. *Ibid*. Poteſt autem Confeſſio peragi paulò ante inchoatum Jubileum. 161. An ſemper differri in tertiam Dominicam? 162. Non eſt neceſſariò præmittenda viſitationibus Eccleſiarum. 163. Quid ſi Bulla dicat: *ante omnia confiteantur*? 165. Confeſſio aliquando exigitur ut opus injunctum, aliquando ut mera diſpoſitio. 167. Nunquam eſt dicenda injungi ut opus injunctum, niſi fiat ejus mentio expreſſa. 167.

3 Confeſſio menſtrua, quæ in Brevi diſpenſationum Matrimonialium injungitur à Sacra Pœnitentiaria, quomodo ſit intelligenda? V. XXXVII. 213. Olim non imperabatur menſtrua, at nunc imperatur. 214. Poteſt Commiſſarius injungere frequentiorem menſtrua. 216. Et qui unam è menſtruis negligit, peccat mortaliter. 222. Poteſt autem per unam menſtruam ſatiſfacere obligationi, qua fortè aliunde eſt graviter obligatus ad menſtruam. 220. Commiſſarius pœnitentiariæ invalidè exequitur Bullam diſpenſationis occultæ, ſi non audiat Confeſſionem Sacramentalem. 176. Quid ſi autem talis non habeat conſcientiam peccati mortalis? 178. & 256. Confeſſio mortalium jam ſemel legitimè Confeſſorum poteſt à Papa alicui injungi ex ſuppoſitione ſtatûs, quem quis libere aſſumit. 181. An ſacrilega Confeſſio officiat confitenti pro executione diſpenſationis? 187.

Confeſſio non Sacramentalis.

Confeſſio, quam facit Reus extortam per ebrietatem, aut ſimulationem veniæ dandæ, nihil ei præjudicat. V. XIII. 37. Extrajudicialis patrati adulterii an probet eſſe patratum? XXXII. 14. Quid ſi mulier in judicio deponat, ſe cum Cajo commiſiſſe adulterium? 16. Reprobatur quædam praxis judicum. 18. Propria confeſſio facit plenam probationem in præjudicium confeſſi. 30. Extorta tamen per tormenta à judice, qui in notitiam criminis venit mediatè, vel immediatè ex revelatione Confeſſionis Sacramentalis, non nocet confeſſo. XLII. 196. Refertur hanc in rem Tragicus caſus. 197. Elogia Confeſſionis propriæ. 199. Ea elogia habent locum tunc ſolùm, quando Confeſſio facta eſt ſervato ordine juris. *Ibid*. Quandonam non ſervetur ordo juris? *Ibid*. Quid ſi Confeſſioni illegitimè extortæ ſuperveniant indicia ſufficientia? *Ibid*.

Confeſſor.

Confeſſoris nomine intelligitur etiam omnis ille, cui poteſt quis confiteri. III. 241. *& in* IV. 626. Imò juxta multos quandoque omnis Clericus. *Ibid*. Et nominatim quando agitur de Indulgentia, vel abſolutione ab excommunicatione impertienda à Confeſſore. *Ibid*.

Conſanguineus.

Conſanguineus non poteſt eſſe pro conſanguineo teſtis contra non conſanguineum. V. XLII. 64. An in cauſis civilibus? 65. Parentes, & liberi invicem adverſùs ſe non admittuntur etiam volentes. 67. Nec adigi poſſunt ad id. *Ibid*. Nec in criminali, civilive cauſa poteſt pater pro filio, aut hic pro illo teſtificari. *Ibid*. Excipe tres caſus. 68. *& ſeqq*. Conſanguinei poſſunt generatim in cauſis civilibus conſanguineorum inter ſe litigantium eſſe teſtes, quando adeſt par cauſa ſtudii, & propenſæ voluntatis. 73.

Frater nequit in criminalibus eſſe teſtis pro, aut contra fratrem. V. XLII. 72. Niſi in crimine hæreſis. *Ibid*. Eſt tamen idoneus teſtis in cauſa teſtamenti fraterni. *Ibid*.

Conſcientia.

Conſcientia quid ſit? I. 30. Eſt actionum Regula proxima. *Ibid*. Quod ſit contra conſcientiam, ædificat ad gehennam. *Ibid*.

Conſiliarii.

Mirum Reginæ Hiſpaniæ pronuntiatum de ſuis Conſiliariis Theologis, Juriſtis, Medicis. V. XX. 41.

Conſuetudo.

Conſuetudinem alicujus actionis vigere non probatur ſufficienter judicio Doctorū habentium illam pro licita. I. 29. Conſuetudine poteſt acquiri jus largiendi Indulgentias. IV. 78. Conſuetudo cujuſque loci interpretatur Indulgentias. 142. Conſuetudo teſtatoris (& legiſlatoris) tenet primum locum in-

Digitized by Google

ter ſeptem ſigna, ex quibus petitur interpretatio verborum dubiorum prolatorum à teſtatore, vel Legiſlatore. IV. 669. Conſuetudo quot actibus inducatur? 452.

Peccata quantumvis magna, & horrenda cum in conſuetudinem venerint, aut parva, aut nulla eſſe videntur. V. vii. 8. Non eſt certum, quòd jurantes ex conſuetudine, cæteris paribus, frequentiùs jurent ſine advertentia, quàm alii, qui non habent conſuetudinem. ix. 32. Sæpe fit, ut habitu præditus citius deliberet, quàm ſi habitum non haberet. *Ibid.* Conſuetudinem habens proferendi in ebrietate verba perjura an teneatur confiteri hanc conſuetudinem? xix. 44. An autem, & quomodo confitebitur is, qui ſolet ſobrius effutire etiam talia verba, ſed inadvertenter? 45. Conſuetudinem in civilibus non inducunt duo actus, ſed in criminalibus. III. 364. *in Append. lit. oo. & Tract. V.* xxxiv. 29. Applicatur hæc regula ſingulariter marito, qui bis verberavit atrociter uxorem. *Ibid.*

Contemptus Religionis.

QUandonam cenſeatur aliquid ſuaderi, aut imperari in contemptum Religionis? V. xxxiii. 54. In nullo caſu eſt fas parere mandato in contemptum Religionis. 52. Eſt autem quandoque fas obedire illi, qui contemnit quidem Religionem, & mandat repugnantia Religioni, mandat tamen ob commodum temporale. 55.

Continuò.

QUidnam in jure dicatur, & cenſeatur fieri *Continuò*? IV. 510.

Contractus.

OBæratus nequit inire contractum per quem fiat impotentior ad ſolvenda debita priora. V. xxiv. 12. Ebriorum contractus ſunt irriti. xxv. 2. Conſequenter & Matrimonia irrita. 4. Sicut & fuit irrita permiſſio nubendi, quam filiæ dedit pater ebrius. 5. Et qui ab ebrio eſt aliquid lucratus, vel ab eo aliquid accepit, tenetur reſtituere. 11. Contractus particulares cenſentur facti juxta Communem rationem legum, niſi aliud exprimatur. V. xxxviii. 6.

Convivium.

COnvivia an ſint Chriſtianis omnibus interdicta? V. xxvi. 1. & 2. Qualia debeant eſſe juxta S. Gregorium? 2. An non ſint vetita ſaltem in quadrageſima? 4. Quid ſi durent quinque horas? 6. Clericis an ſint vetita convivia? 12. An ſaltem illa, quæ celebrantur in exequiis defunctorum? 14. Aut illa, quæ celebrantur ex ſymbolis? 22. Aut quæ ſunt nuptialia? 23. Frequentatio conviviorum eſt hac ætate à toto genere illicita. 28. An toleranda conſuetudo, qua ab antiquioribus Canonicis retinetur pars redituum ſpectantium ad novos Canonicos, ut inde paretur convivium? 32. Convivia ſumptuoſa damnantur à ſapientibus. 33. Incommoda orta ex iis. 34. Singulariter Clericis interdicuntur. 36. Atque Regularibus. 42. *& ſeqq.* Explicatur Bulla Urbani VIII. Quatenus vetat Regularibus convivia ſumptuoſa. 43. *& ſeqq.* Pœnæ ſtatutæ in Religioſos ſplendida convivia inſtituentes. 61. Vide alia Verb. *Regularis. n.* 9. Quàm diverſa ſint horum temporum convivia à priſcis? 66. Recenſentur nonnulla antiqua miræ parſimoniæ. 67.

Copula.

COpula carnalis eſt permiſſa etiam illi marito, qui nequit alere ſuos liberos. V. xxiv. 13.

Corona.

QUid intelligatur per *Coronam Chriſti*? IV. 410. Quid per *Coronam Dominæ noſtræ*? 411. Quid per *Coronam* abſolutè, & ſine addito? 413. Non peccat mortaliter, qui juſſus dicere Coronam omittit paucula Ave Maria. 415.

Crapula.

CRapula quid ſit. V. xxi. 18. Ea non eſt ex ſe crimen lethale. *Ibid.* Quomodo vocetur à Germanis? *Ibid.*

Crimen.

CRimen mixti fori quid ſit? V. xxxii. 41. Crimen exceptum quod? xlii. 45. Quot? *Ibid.* Paria crimina tolluntur compenſatione. 50.

Crux.

CRux intelligitur etiam nomine imaginis. IV. 701. Caravacenſis an fracta amittat Indulgentiam? 387. Quanta debeat eſſe fractura? 390. *& ſeqq.* Crucis Caravacenſis Indulgentiæ ſunt fictitiæ. 705. Et puniendi, qui vendunt tales Cruces. *Ibid.*

An Indulgentiæ applicabiles ſolis imaginibus poſſint etiam applicari crucibus? IV. 702.

Cubiculum.

CUbiculum Monaſterii an etiam intelligatur nomine Eccleſiæ adhærentis Monaſterio? III. 135.

D.

Debitum Conjugale.

DEbitum conjugale quatenus uxor licitè neget ob ſævitiam in ſe exercitam? Vid. Verb. *Sævitia.* Quatenus propter exercitam in liberos? V. xxxv. 7. Quatenus ob vitandum detrimentum in bonis fortunæ, vel famæ? 9. Quatenus ob metum morbi contagioſi? xxxiv. 59.

Decani.

DEcani apud Religioſos quinam dicantur? III. 32. *in App.* 2. *lit.* aa. Eorum poteſtas, & juriſdictio. *Ibid.*

Digitized by Google

Declaro.

VIs verbi; *Declaro*, quanta ſit? III. 364. *in App. lit. ee.* & IV. 328.

Decretales: Decretum.

DEcretales, & Decretum Gratiani quid ſint? V. XVII. 6. Quæ eorũ obligatio? *Ibid. & ſeq.*

Definitio.

DEfinitio eſt principium diſſertationis de quacunque re. II. 83. Naturam rei explicat. 84. Omnis definitio in jure eſt periculoſa. 108. Non omnes planè definitiones rerum moralium allatæ à Theologis reciprocantur cum definito. V. XXXI. 16. Sunt tamen accuratiores communiter, quàm Jureconſultorum. *Ibid.*

Defunctus.

Vide Verb. *Mortuus.*

Delectatio.

AN bibere ob ſolam delectationem ſit actus indifferens? V. I. 76. *& ſeqq.* An etiam ſit actus honeſtus? 86. Quid ſi quis utatur copula conjugali itidem ob ſolam delectationem? 96. An bibere delectabiliter ſit peccatum? 98. Quid intelligatur per delectabiliter bibere? 101. Talis eſt delectatio, qualis operatio. 102. Et delectatio perficit operationem. 103.

Delictum.

ACtus qui poteſt ſonare in delictum, & non delictum, ſemper interpretatur ut abſit delictum. V. L. 21. Et ubi alia conjectura ſumi poteſt, non eſt delictum præſumendum. *Ibid.* Vide etiam Verb. *Geminans delictum.*

Denuntiator.

POteſt idem eſſe denuntiator & teſtis in denuntiatione Evangelica, etſi ſit cauſa magni momenti. V. XLII. 257. At in denuntiatione judiciali nequit, niſi in rebus parvi momenti. *Ibid.*

Detractio.

AN ſcientes, ſe ſolere in ebrietate aliis detrahere, admittant duplicem malitiam inebriando ſe? V. XIX. 27. An graviter detrahat, qui coram aliis dicit, ſe audiviſſe ex Cajo, quòd Titius commiſerit grave furtum? 28.

P. Dicaſtillo.

P. Joannis de Dicaſtillo lingua mutilata, eſt redintegrata. V. XXIII. 148. Fuit deſtinatus Patriarcha Æthiopiæ. *Ibid.*

Diſcere.

DIſcere à ſeipſo eſt nobiliſſimus modus diſcendi. II. 352. Referuntur ex Ariſtotele carmina in hanc rem. 353. Nominantur, qui ex ſe multa didicerunt. 355. *& ſeqq.*

Diſciplina.

DIſciplina Religioſa in quo conſiſtat? I. 178. Ejus immoderatus rigor reprehenſus à S. Ivone. 179.

Diſcretio.

DIſcretio Confeſſarii circa commutationem operum præſcriptorum in Jubileo in quonam conſiſtat? III. 459.

Diſpenſatio.

DIſpenſatio propriè quid ſit? III. 284. Quomodo differat à commutatione? *Ibid.* Dubium de valore diſpenſationis an tollat hujus uſum? 32. *in App. lit. nnn.*

Exhibetur commune Breve Diſpenſationum Matrimonialium pro foro interno. V. XXXVII. 141. Differt hoc recentius Breve ab antiquioribus. 142. Et quidem in octo articulis. 143. *& ſeqq.* Nemo explicat omnes illius clauſulas. 152. Quinam potiores? *Ibid.* Explicantur autem hîc omnes ſigillatim *à num.* 154. *ad* 276. Pleræque omnes exprimuntur in hoc Indice ſub propriis Verbis. Quæritur etiam, utrùm is, cum quo eſt diſpenſatum, poſſit diſſoluto per mortẽ compartis Matrimonio, tranſire ad aliud? 277. Et quid deſignet particula: *Gratis ubique?* 279. Et refertur ex Filliucio, quid ſit exprimendum in literis, quibus petitur diſpenſatio? 280. Et quomodo ſint practicandæ doctrinæ de explicandis clauſulis? 286. Refertur caſus diſpenſationis matrimonialis invalidæ. 290. Ideo fuit invalida, quia non erat expreſſus primus gradus affinitatis cum ſecundo. 291. Demonſtratur, poſſe aliquos eſſe junctos gradu affinitatis primo cum ſecundo. *Ibid.* S. Pius V. declaravit, quòd nunquam diſpenſare intendat in primo gradu. 294. Diſpenſationis matrimonialis literas aperiens ſi non ſit Doctor, non reddit eas nullas. 157.

Divortium.

DIvortium ob adulterium mariti poteſt etiam uxor facere. V. XXXII. 47. Fit autem quoad torum & cohabitationem duntaxat. 49. Compenſatione mutua tollitur. 50. Sicut & condonatione. 52. Quomodo cenſeatur eſſe condonatum? 53. Divortii jus eſt conceſſum in gratiam partis læſæ. 54. Non tamen poteſt ſemper condonari adulterium. 57. Quatenus poſſit propria authoritate fieri divortium ob adulterium? 59. *& ſeqq.* Non eſt licitum ratione adulterii, niſi adulterium ipſum ſit verè patratum. 62. Aut habeantur violentæ de eo patrato præſumptiones. 61. Debet probari per teſtes omni exceptione majores. 64. Et non ſingulares. *Ibid.* Quibus tamen teſtibus non eſt uxori opus, quando uxor aliunde eſt certa de adulterio mariti. 65. Quando uxor litigat cum marito de adulterio, debet hic facere ſumptus. 69.

Divortium etiam quoad torum, & cohabitationem eſt faciendum, quando cognoſcitur adeſſe impedimentum dirimens. V. XXXIII. 2. Quandoque tamen poſſunt convivere, ſi-

cut

Digitized by Google

cut frater, & ſoror. 5. Sunt quatuor caſus, quibus oportet facere divortium. 6. Quomodo ratione hæreſis? 8. *& ſeqq.* (Vide etiam Verb. *Hæreſis.*) Quatenus oporteat, aut liceat facere divortium ob ſcelera alterius partis? 37. *& ſeqq.* Quid ſi maritus nequeat uxorem emendare niſi ad tempus divertendo ab ea? 39. Aut hunc illa? Quid ſi una pars alteram in peccata inducat ſolùm indirectè ſubminiſtrando occaſionem peccandi? 41. Quid ſi pars innocens ſolùm probabiliter timeat, ſe reipſa conſenſuram pertractioni ad malum? 48. Quid ſi inducatur ab ea ad blaſphemias, & maledictiones quotidianas? 69. *& ſeqq.* Quid ſi cohabitatio ſit periculoſa uxori non ob culpam mariti, ſed alterius? 74.

3 An quando uxor videt, ſe tentatis omnibus mediis emendationis nil proficere, ſed ſuccumbere tentationibus, quas improbitas mariti ſuggerit, & ipſa una cum Confeſſario judicat, ſe identidem conſenſuram, ſi diutius cum eo maneat, teneatur divertere ab eo, ſi divortium ſit ipſi allaturum periculum vitæ? 77. Divortium factum ob animæ periculum quamdiu duret? 87. Doctrina de licito divortio ob cauſas diverſas ab adulterio, quomodo concordet Evangelicæ doctrinæ? 88. Divortium licitum quoad cohabitationem non ſemper eſt licitum quoad torum, & vice verſa. XXXV. 23. Quando agitur de divortio quoad vinculum, ſolus Eccleſiaſticus judex eſt competens. XXXVI. 2. Caſus hanc in rem. 3. Quid ſi quoad torum in cauſa adulterii? 6. Aut ſævitiæ, hæreſis, ſeductionis, morbi contagioſi? 7. Divortium ob ſævitiam quatenus ſit licitum, Vid. Verb. *Sævitia. n.* 1. Quatenus licitum ob morbum conjugis, Vid. Verb. *Morbus.* An divortium ſit marito permiſſum propter uxoris frequentem temulentiam? V. XLIV. 1. Quid ſi medici judicent, ejus intemperantiam eſſe in cauſa, cur vel nullam, vel non niſi defectuoſam prolem edat? 3. Certè maritus non tenetur reddere debitum tali uxori. *Ibid.* A quo, & ubi alendi ſint liberi, & uxor poſt divortium, Vid. Verb. *Alere.* An, & quatenus uxor poſt divortium amittat bona, & dotem, Vid. Verb. *Bona.* An, & quatenus poſt divortium poſſit alterutra pars ingredi Religionem, Vid. Verb. *Regularis. n.* 10.

Dolus.

DOlus alius eſt bonus, alius malus. V. L. 62. Malus juridicè quis? *Ibid.* Bonus quis? 63. An dolus bonus juridicè ſit cenſendus bonus Theologicè? *Ibid.*

S. Dominicus.

SAncti Dominici inſigne monitum de relaxando rigore, & aſperitate in Conſiliis. I. 140. S. Dominici feſtum cœperunt feſtivè celebrare Mediolanenſes: ſed deſtitêre ex mandato Papæ. V. XLV. 132.

Dominica dies.

DOminicus dies eſt initiativus ſequentis hebdomadæ, & terminativus præcedentis. III. 162.

Dominicus Sotus.

DOminicus Sotus quas ſententias fuiſſe à S. Thoma revocatas ſcribat? II. 216. Quid ſenſerit de Summa S. Thomæ? *Ibid.* Suum librum de juſtitia edidit mandato Superiorum. 265.

Domeſticus.

DOmeſticus contra extraneum nequit pro ſuo domeſtico teſtificari. V. XLII. 160. Excipiuntur aliqui caſus. 161. *& ſeqq.* Explicatur ille, quo veritas non poteſt haberi niſi per domeſticos. 165. Quiſnam propriè dicatur domeſticus? 166. Domeſtici nomine intelligitur familiaris. 169. An valeat domeſtici pro domeſtico teſtimonium contra domeſticum? 173. An poſſit cogi ad dicendum teſtimonium contra domeſticum? 174. Refertur Caſus, quo Religioſus pro domeſtico Religioſo teſtificatus eſt contra Laicum. 175. Quando definis eſſe domeſticus alicujus, potes teſtificari de rebus geſtis eo tempore, quo eras domeſticus. 179.

Dos.

EJus uſus fructus ſpectat ad maritum cum adminiſtratione. V. XXIV. 9. Proprietas remanet penes uxorem. 10. Quæ eam à marito repetet, ſi maritus vergat ad magnam inopiam. 11. An indotatam teneatur alere maritus? 12. An obæratus poſſit ducere uxorem indotatam, & expertem omnis artis? 12. In lite de dote quis ſit judex competens? XXXVI. 10. *&* XXXVII. 7. *& ſeqq.* Maritus tenetur dotem reddere uxori diſcedenti ab eo propter ſævitiam. XXXIV. 53. An, & quatenus uxor amittat dotem & alia, ſi fiat divortium ſine, aut cum ejus culpa, Vid. Verb. *Bona.*

Dubium.

AN in dubio ſit neceſſariò ſequenda tutior opinio? I. 156. Dubium vocatur in jure etiam illud, de quo extant opiniones utrinque probabiles. 83. *& ſeqq.* Et illud vocatur dubium, quod non eſt certum. 87.

Duellum.

DUello quàm ingens multitudo Gallorum ceciderit intra triginta Annos? V. XVIII. 5. Duello decertantes vocantur Latrones. *Ibid.* Extinctus in duello quatenus privandus ſit ſacra ſepultura? L. 29. *&* 30.

Digitized by Google

E.

Ebrietas.

1 QUotuplex ſit ebrietatis ſignificatum? V. v. 1. Ebrietatis nomen derivatur à Bria. 3. Differentia inter ebrium, & ebrioſum. 4. Et inter ebrium, & temulentum. 6. Ebrietatis deſcriptio ex S. Auguſtino. 7. Ex S. Petro Chryſologo. 8. Et communis ex Theologis. 9. Ebrietas propriè, & Theologicè involvit exceſſum potûs ob voluptatem ſumpti. 12. Nec eſt quæſtio de ſolo nomine, inter illos, qui ajunt eſſe propriè ebrium eum, qui rationem exturbat nimio potu ſumpto non ob voluptatem, ſed alia de cauſa juſta, vel injuſta. 13. Ebrietas materialis communiſſimè vocatur abſolutè ebrietas. 16. Cur ebrietas vocetur violenta privatio rationis? 17. Quomodo confitebitur, qui ſe inebriavit non ob voluptatem, ſed alia de cauſa? 13.

2 Utrùm ebrietas ſit propriè dicta ſpecies gulæ? V. vi. 1. Utrùm hoc ſcire interſit rei moralis? 3. Qui negârint ebrietatem eſſe peccatum? 5. Qui eſſe peccatum mortale, ſi non ſit aſſidua? 6. & ſeqq. Non foret hæreticus, qui negaret, unam, alterámve ebrietatem voluntariam eſſe crimen lethale. 12. Eam eſſe crimen lethale probatur authoritate divinæ ſcripturæ, & Patrum. 14. & ſeqq. Quibus rationibus naturalibus probetur, ebrietatem eſſe crimen lethale? 18. & ſeqq. Ejus malitia in quo non ſit per ſe, & integre ſita. 26. & ſeqq. In quo ſit ergo per ſe ſita? 36. An, ut ſit mortaliter mala ſufficiat rationem exturbari ad breve ſpatium? 37. Quid ſi ſuppetat alicui pulvis, quo poſſit ſtatim expellere ebrietatem? 41. Ebrietas facit hominem beſtiis ſimilem. 21. Sententiæ hanc in rem ex SS. Baſilio, & Chryſoſtomo. Ibid. & 22. Ea tamen non eſt omnium peccatorum graviſſimum, vii. 3. Licèt ſit omnium poſt libidinem fœdiſſimum. 1. Et ſummè exprobrabile. 1. Atque gravius furto. 4. Cur apud aliquas gentes non cenſeatur eſſe turpe peccatum? 6.

3 Ebrietatis cauſa phyſica quæ? V. viii. 1. Moralis quæ? 3. Ut ſit indirectè voluntaria quid requiratur? 4. Quomodo diverſi authores loquantur de modo, quo ebrietas indirectè voluntaria evadit in malam mortaliter, vel venialiter? 7. & ſeqq. Illi conveniunt generaliter in eo, tum quòd qui vel nunquam, vel rarò ſe inebriavit, ſi antequam ſe inebriaret non putavit ſe inebriatum iri, non peccârit mortaliter ſe inebriando; tum è diverſo, quòd qui aſſiduè inebriatur, etſi dicat, ſe non advertiſſe periculum ebrietatis, ſit nihilominus cenſendus habuiſſe ſufficientem periculi advertentiam, Ibid. Quis generatim dicendus ſit ſufficienter advertiſſe periculum ebrietatis, cum biberet? 20. Quis non cenſeatur ſatis advertiſſe? 21. & 22. Etiam ſolitos ſe inebriare nonnunquam rationabiliter prætexere inadvertentiam probatur clarâ inſtantiâ. 23. & 24. Quomodo practicè ſe geret Confeſſarius reſpectu ſoliti ſe inebriare, attamen addentis, duas ex ſuis ebrietatibus non fuiſſe prævifas à ſe? 29. & ſeqq. Quomodo reſpectu inebriantis ſe rarò? 29. Quis inter Germanos opifices cenſeatur rarò inebriari? 29. Quo momento temporis committatur internum peccatum ebrietatis? 31.

An mortaliter peccet, qui bibit, prævidens, ebrietatem adfuturam primùm poſt duas horas? V. viii. 32. Quid ſi ſolus aër, ad quem progreditur, ſit futurus cauſa, ut ratio turbetur? Ibid. An talis teneatur ſub mortali manere loco clauſo? 37. An delinquat mortaliter, qui tantum bibit, quantum ſufficit per ſe ad inducendam ebrietatem, at impedit per vomitum, ne ſequatur reipſa ebrietas? 38. An talis teneatur regerere, quod intemperanter ingeſſit? 46. De peccatis, & malis, quæ in ebrietate ipſa ſequuntur, Vide Verb. Peccatum. 4

Ebrietatis durantis, & præteritæ Effectus mali.

AN ebrietatis durantis effectus mali ſint vocanda peccata? V. ix. 1. & ſeqq. Et confitenda? 12. & 21. & ſeq. Vide alia, & varia toto illo Cap. 9. Et Verb. Peccatum. Quotuplex peccatum admittat, qui ſe inebriat ſciens, ſe ſolere alios verberare in ebrietate? xix. 1. Aut alia mala contra juſtitiam patrare? 2. Quid faciendum tibi, ſi ebrius te petat ſtricto gladio? 4. Et ſingulariter ſi credas, illum eſſe in ſtatu peccati mortalis? 5. Quid ſi autem ille ebrius ſit tuuſmet Princeps, aut parens? 6. Quid ſi fugiendo incurreres magnam ignominiam? 7. Quid cenſendum de peccatis contra caſtitatem patratis ab ebrio, Vide Verb. Libido n. 2. Quid de verbis contumelioſis: detractoriis: perjuris, Vide Verb. Verba. Quid de revelantibus ſecreta, Vide Verb. Secretum. 5

Quæ mala relinquat poſt ſe ebrietas? V. x. Per totum.

Ebrietatis diviſio, & ſigna.

EBrietas juxta Jureconſultos eſt triplex: Leviſſima: Levis: & Magna. V. xxi. 13. Theologi ſtatuunt duplicem. 14. Semiebrietas non eſt mortaliter mala. 15. Ebrietas præſumitur, & non præſumitur in dubio. 20. & 21. ac 22. Refertur Caſus Forenſis, in quo fuit deciſum, fuiſſe pro ebrio habendum quendam homicidam. 23. Ebrietatis ſigna ſtatuta à Theologis. 3. & ſeq. Et à Jureconſultis. 8. & ſeq. Et Medicis, ac Philoſophis. 12. Ebrietas eſt difficilis probationis, & ideo probanda eſt ex ſignis, & conjecturis. 9. Inter cætera ſigna eſt, ſi quis in

Digitized by Google

mente alienatus eſt, ut ea faciat, quæ antea ſemper cavit, quique id agit, quod extra illam mentis alienationem nunquam feciſſet. 4. *&* 11. Quatenus præſumatur ille eſſe ebrius, qui non meminit factorum tempore temulentiæ? 3. Aut qui nequit rectà incedere, cuique domus verti videntur? 5. *& ſeq.* Aut cui lingua titubat, vel oculi duplicia aſpiciunt? 6. *&* 7. Ebrietas eſt inſania voluntaria. xxv. 2.

Ebrietatis circumſtantiæ & antidota.

VEneri, & Baccho convenit; duo iſta dæmonia conſpirata, & conjurata inter ſe ſunt, ebrietatis, & libidinis. V. xlv. 117. An malitia ebrietatis aggraveſcat mortaliter ex circumſtantia die Paraſceves, in quo committitur? xlvi. 1. Aut Sacræ Communionis eo die perceptæ? xlvii. 1. Quid ſi immediatè poſt Communionem contingat? 2. Quid ſi poſt prandium? 5. Eſt hic facienda diſtinctio inter Germanos, & Italos. 5. Quid ſi committatur in ipſo templo? xlviii. 2. Quibus remediis utetur Magiſtratus ad eliminandam ebrioſitatem? xxii. 19. *& ſeqq.* Quænam phyſica antidota adhibenda ſint, ut impediatur ebrietas? li. 3. *& ſeq.* An, & quatenus ea ſint licita? 11. An etiam præcepta? 12. Quænam ſingulariter adhibenda in ipſo potu, aut ſeſſitatione ad menſam? 21. *& ſeq.* Quænam poſt nimium potum jam ſumptum proſint ad impediendam rationis turbationem? 44. *& ſeq.* Quæ ſint ebrietatis remedia moralia? 52. *& ſeq.* Et ſingulariter qualia Confeſſarius debeat præſcribere ebrioſis? 70. *& ſeq.* Remedium ex S. Auguſtino. 93. Ebrietas commiſſa die feſto an contrahat ſpecialem malitiam exprimendam in Confeſſione? Vide Verb. *Feſtum. n. 2.* An ſi impediat auditionem Sacri? Vide *Ibid.* Quid ſi Concionem? *Ibid.*

Ebrius.

EBrii comparantur furioſis, phreneticis, & infantibus. V. xix. 61. An poſſint contractus inire? Vide Verb. *Contractus.* An mala, quæ committunt imputentur eis ad culpam? ix. 44.

Eccleſia.

ECcleſia nunquam deficit in neceſſariis. II. 147. Occidentalis habuit ſeriùs quàm Orientalis publicos Profeſſores Theologiæ. 156. *&* 159. Eccleſiæ Romanæ quomodo aperiantur pro Jubileo Romano? III. 10. Quomodo claudantur? *Ibid.* Quomodo ſint viſitandæ pro lucrando Jubileo? 23.

Eccleſiarum viſitatio.

1. EST, & non eſt neceſſe pro Jubileo viſitare Eccleſias præſcriptas. III. 125. Eſt, & non eſt ſatis viſitare aliquod oratorium loco Eccleſiæ. 126. Quomodo ſint viſitandæ? 127. Quid ſi viſitentur principaliter ob recreationem? 128. Quid ſi ex ſolo cœmeterio ſine ingreſſu in Eccleſiam? 129. Quid ſi præſcribatur viſitatio aliquot altarium? 130. Quomodo ſint ea viſitanda? 131. Quid ſi bis in die viſitetur Eccleſia, quæ jubetur viſitari duobus diebus? 132. Vicinus Eccleſiæ æquè lucratur Indulgentiam Jubilei ac remotus. 132. Viſitans ſæpius Eccleſiam, an & quatenus lucretur ſæpius Indulgentiam? 133. *& ſeq. diſtinctè.* Viſitat ſufficienter Eccleſiam, qui facit in ea Sacrum. 458.

Eccleſiæ nomine in favorabilibus intelliguntur juxta Quintanadvennam etiam Oratoria pro celebratione Miſſarum approbata; Monaſterium, cui juncta eſt Eccleſia, Atrium Monaſterii, Valetudinarium, aut Cubiculum, in quo æger Religioſus communicat, Eremitoria, & illa etiam Oratoria, quæ ſunt extra urbem, & ſpectant ad Eccleſiam, cui principaliter, & directè conceſſus eſt favor. 135. *&* 136. Ubi plura in hanc rem.

Nomine Eccleſiæ Monaſterii A. intelligi poteſt etiam Oratorium exiſtens in prædio illius Monaſterii juxta Quintanadvennam. III. 198. Sicut & aula Gymnaſii. *Ibid.* Per Eccleſias ſæcularium quid intelligat Quintanadvenna? 199. Quæ Eccleſia Parochialis ſit verè beneficium Parochiale? 199. Edere & bibere in Eccleſia etiam extra neceſſitatem non eſt grave peccatum. V. xlviii. 2. At eſt, ſi in ea inſtituatur ſympoſium. 3. Quid ſi inſtituatur in odæo? 6. In primitiva Eccleſia celebrabantur innoxiè convivia in templo. 9. Cur Apoſtolus reprehenderit Corinthios id factitantes? *Ibid.* Quamdiu duràrit ille mos? *Ibid.* Quantum peccetur canendo laſciva in Eccleſia, Vide Verb. *Cantio.*

Edere: Eſus.

CAſus Confeſſarii ſuo exemplo excitantis infirmum ad edendum. V. xxiii. 191. Quid ſi nequiviſſet ille Confeſſarius excitare niſi edendo in quadrageſima juſculum ex carnibus? 192. Quomodo peccetur edendo *Præpropere: Lautè: Nimis: Ardenter: Studioſè?* 55. *& ſeqq. diſtinctè.* An liceat edere carnes humanas, aut beſtiarum crudas, Vid. Verb. *Caro.* Qualiter peccetur dando per fraudem talia alteri neſcienti? xxiii. 158. Quàm graviter peccent, qui edunt carbones, cretam, ceram, ſævum, ungues, & alia non deſtinata ad eſum? 168. Quid ſi adſit magna concupiſcentia edendi talia? 169. Aut abſit concupiſcentia illa? 170. Quid ſi quis alteri ignoranti det talia edenda, citra tamen ejus grave incommodum? 171. An ſi nequeat vita conſervari niſi eſu talium rerum, teneamur edere? 176. Quid ſi præfectus arcis juravit, ſe feles, & mures eſurum priuſquam arcem dedat preſſus famè? 177. Unde proveniat dentium pruritus in

in cibos innaturales? 179. Refertur hanc in rem Caſus rarus. 181. Quatenus peccetur edendo cibos noxios valetudini? 183. Quænam cenſeatur hic gravis invaletudo? 186. Referuntur quatuor cauſæ, ob quas licitè eduntur talia. 187. & 188.

Eleemoſyna.

1 Eleemoſynæ largitio non præcipitur in Jubileo non potentibus eam dare, ideo non indigent commutatione. III, 211. & 214. His non potentibus non ſunt accenſendi omnes victitantes labore diurno. 215. Fruſtillum panis, pyrum, aut nux ſufficit pauperi pro eleemoſyna, quàm alius ejus etſi ignorantis nomine dat, eſto non ratificet poſtea. 216. Eleemoſynam non largiente patrefamilias, illicitè clam eo dat ex ejus bonis pro Jubileo eleemoſynam famulus. 217. An uxor? *Ibid.* Eleemoſyna ſpiritualis non ſufficit pro Jubileo. 218. At ſufficit opus quodlibet eleemoſynæ corporalis, ut viſitatio ægri. *Ibid.* Adeóque communiter obolus. 219. Niſi Bulla dicat, (quod raró dicit,) eleemoſynam eſſe dandam, quanta pro ſua cuique facultate viſum fuerit. 220. Qualem eleemoſynam dare poſſit Regularis, Vide Verb. *Regularis. n.* 3. Dubium eſt, an lucretur Jubileum herus, qui mandavit quidem dari eleemoſynam pro Jubileo, at data non fuit. 221. At lucratur, qui bona fide dedit ficto pauperi. 222. Aut juxta Bullam Clementis VIII. qui loco Religioſo. *Ibid.* Sufficit quocunque die duarum hebdomadarum detur eleemoſyna, etſi ejus mentio fiat in Bulla poſt omnia alia opera. 224. Quid ſi renovaretur Bulla Sixti V. ſtatuentis pro triplici jejunio triplicem eleemoſynam? *Ibid.*

Epiſcopus.

1 Epiſcopus debet eſſe Theologus, & Theologiam poſſe docere. II. 155. Epiſcopi erant jam olim judices cauſarum etiam civilium. 167. & 170. Aſciſcebant ad ea judicia Preſbyteros & Diaconos. 172. De Epiſcopis Hiſpaniæ quid ſcripſerit olim Pelagius Alvarus? 137. Quid de ſui temporis Epiſcopis ſenſerit Thomas Morus? 245. Et de ſui ſcripſerit Eckius? 442. Eligendus in Epiſcopum debet eſſe potiùs Theologiæ peritus, quàm Juris. 421. Epiſcopo neceſſaria eſt Theologia. 422. Quantam ſcientiam in eo requirant Canones? 423. & 424. Et examinatores requirere debeant? 425. Antiqui Epiſcopi fuerunt peritiores Theologiæ, quàm Juriſprudentiæ. 431. Epiſcopi functiones primariæ quæ? 434. & *ſeqq.* Quid ſi non ſit par obeundis ſimul functionibus requirentibus ſcientiam Theologiæ, & Juris? 441. Laymanni judicium de ſcientia requiſita in Epiſcopo. 457. & 458. De Epiſcopi Vicario, Vide Verb. *Vicarius.*

In quinquaginta caſibus Epiſcopo ſubſunt Religioſi etiam exempti. III. 32. *in App.* 2. *lit. bb.* An idcirco poſſint in favorabilibus venire nomine *Superiorum* reſpectu Religioſi? *Ibid.*

Epiſcopo non licet communiter peregrinari abſque licentia Papæ. III. 18. An ea cenſeatur adeſſe communiter in Jubileo Anni Sancti? *Ibid.* Epiſcopi poſſunt in Anno Sancto dare morientibus Indulgentiam. 45. An per ſe immediatè? *Ibid.* Plenariam qua ratione nonnulli iiſdem concedunt ex ſpeciali indulto Pontificio? IV. 632. *in Append.* Epiſcoporum Conſtantienſium mos circa præſcriptionem temporis pro Jubileo. III. 63. & 66. Et pro operibus perficiendis. 72. Epiſcopus an teneatur deſignare pro tota Diœceſi idem omnino tempus? 71. An poſſit differre aliquantum promulgationem ob tempus meſſis? *Ibid.* Epiſcopi ſunt Dii terreſtres. 72. Eorum authoritas defendenda. *Ibid.* 2

An Epiſcopi revera potuerint pro ſuo prudenti arbitrio mutare omnes omnino conditiones, quas Papa præſcripſit pro Jubileo Anno 1651? III. 499. Ratio ſingularis, & difficilis dubitandi adfertur. *Ibid.* Indicantur conditiones, in quibus videntur non potuiſſe facere commutationem. 505. & *ſeqq.* Quàm liberalis in diſpenſando fuerit Epiſcopus Friſinganus? 512. Epiſcopus nequit ingredi Monaſteria Monialium exemptarum. 632. *in App.* [illegible] 3

Epiſcopus dat Indulgentias. 40. Dierum IV. 58. Et fortè poteſt privatim dare plenariam. 59. Poſſunt autem uni & eidem loco diverſas Indulgentias impertiri duo, aut plures Epiſcopi, & ſimul Archiepiſcopus. 61. Quas Indulg. dederit Epiſcopus Conſtantienſis novæ Confraternitati quinque vulnerum Chriſti? 58. Ea poteſtas convenit Epiſcopo jure ordinario, & Eccleſiaſtico, non autem divino. 62. Sed ſolùm erga ſubditos. *Ibid.* Eóſque vivos. *Ibid.* Poſſunt autem Religioſi etiam exempti ſubjicere ſeſe illi hac in re. *Ibid.* Sicut & peregrini. 63. & 64. Quando autem Epiſcopus cum largitione Indulgentiarum tranſgreditur ſuos terminos, non facit planè nihil. 65. Et accipit Indulgentias partim ex Communi, partim ex Diœceſano theſauro. 66. Dátque ubivis exiſtens Indulgentias ſuis ſubditis ubivis exiſtentibus, ubivis lucrandas. *Ibid.* Dat quoque locis in ſua Diœceſi exemptis. 63. Quas, & quibus Indulgentias largiatur Epiſcopus, Vide Verb. *Indulgentiæ. n.* 2.

Eremita.

Qui Eremitæ gaudeant Jubileo impertito Eremitis? III. 29. & 32. *in Append.* 1. *lit. f.*

Eremus, ſeu Einſidlen.

Eremi B. Virginis ſeu Einſidlen Sacellum eſt ab ipſo Chriſto Domino conſecratum.

48. in

Digitized by Google

48. *in Append.* 3. *lit. r.* Eſt Germanis idem, quod Italis Lauretum. *lit. n.* Indulgentia plenaria obtingit viſitantibus illud. *Ibid.* Adferuntur graves rationes, quibus probetur eam Indulgentiam ſuſpendi in Anno Sancto. *lit. e. & p.* Adferuntur in contrarium aliæ, *lit. k. & q. & ſeqq.* Concluditur eam non ſuſpendi. *lit. q. & ſeqq.*

Etiam.

Clauſula *etiam* exprimit Caſum magis dubitabilem, & involuit minus dubitabilem. III. 492. Contra hanc explicationem proponitur, & ſolvitur novum dubium propter quoddam Decretum Alexandri VII. *n.* 494. & 495.

Excommunicatio.

Excommunicatus an peccet non petendo abſolutionem, ut poſſit audire ſacrum? V. xxvii. 94.

Exercitia.

Exercitia ſpiritualia obeuntes quam Indulgentiam conſequantur, & cum quibus conditionibus, Vide infrà Verb. *Indulgentia, n.* 14.

Exhæredatio.

Exhæredandi cauſæ ſunt quatuordecim in Jure. V. xxxiv. 56. Juſtinianus vetuit his alias addi, & tamen addiderunt JCti. *Ibid.* Nequit exhæredari filius, qui non vult redire ad patrem caſu, quo, mater fecit divortium ob patris ſævitiam. 55.

F.

Fabri.

Unde deſumptum hoc diverbium. *Tractant fabrilia fabri?* II. 302. Eo ſæpe utitur Manrique adverſus Theologos. *Ibid.* Confirmatur variè illud diverbium. 303. & 304.

Fama.

Famæ ſuæ quiſque eſt Dominus, V. xxix. 5. Attamen qui eam negligit, crudelis eſt. 21. Eſt bonum inferioris ordinis, quàm ſint bona corporis. *Ibid.* Famæ, & vitæ periculum an æquiparentur? xviii. 8. Malæ famæ iniquus Author nequit eſſe teſtis in cauſa contra illum, quem inique infamavit. xlii. 228. Fama nullam vim habet, quando oritur à maledicis. 251. At orta à viris honeſtis eſt inſtar teſtis, facitque ſemiplenam probationem. 252. An probet legitimitatem? xxviii. 83. Famæ integritas quantum proſit, declaratur facto ridiculo. L. 41.

Fames.

Triplex exemplum famis compellentis ad edendas res prorſus execrabiles. V. xxiii. 138. 193. & ſeq.

Familiaris.

Nomine Familiaris quid intelligatur in materia de teſtibus? V. xlii. 169. Quid in materia privilegiorum? 170. An ii etiam, qui ordinariè horis ante: & pomeridianis verſantur in Monaſterio occupati ex debito in miniſterio Monaſterii, eſto habeant in urbe familiam, & domum, in qua cibum, ſomnúmque capiunt? 172.

Famuli.

Famulis, qui ſerviunt heris hæreticis eſt à toto genere ſuadendum à Confeſſario, ut illos deſerant. V. xxxiii. 93. Imò pleriſq; eſt id mandandum. 94. Quid ſi abſque periculo perverſionis compellantur ad violationem feſtorum dierum? 98. Quid ſi nequeant abſque notabili damno deſerere famulatum? 100. Quandonam cenſeatur adeſſe notabile damnū? 102. & 103. Plura Vide *n.* 134. & *ſeqq.* Quid ſi impediantur quidē audire Sacrum, ſed propter urgentes labores? 107. & *ſeqq.* Quid peculiariter tenendum, quando coguntur ad eſum carnium? 110. 118. & *ſeqq.* Quid aget Confeſſarius cum famulo, aut famula inclinante in hæreſin ratione ſui famulatus? 115. Doctrina practica pro famulis jam paratis famulari hæretico. 145. Si apponatur ipſis præter panem aliud ferculum eſuriale, an teneantur abſtinere cæteris eduliis carnalibus? 119. Quid ſi cibi omnes condiantur carnibus ea ſola intentione, ut hæretici famulos compellant ad violandum jejunium? 117.

Favor.

Quod favore alicujus introductum eſt, non debet in ejus gravamen detorqueri. III. 36.

Feſtum.

Feſta quandoq; tranſferuntur etiam quoad forum. IV. 331. Quomodo tranſferantur Conſtantiæ tempore vindemiæ? *Ibid.* Feſto Patroni occurrente in Dominicis quibuſdam Adventus & quadrageſimæ quid agendum? 332. Et quando feſtum Purificationis occurrit in Dominica Sexageſimæ? *Ibid.* Quid agendum uxori, quam hæreticus maritus non permittit colere dies feſtos? V. xxxiii. 49. Quid famulo, & ancillæ patientibus idem impedimentum, Vide Verb. *Famulus.*

Antiqua, atque damnabilis conſuetudo inebriandi ſe die feſto. V. xlv. 1. Utrùm ebrietas contrahat tunc peculiarem malitiam? 3. Saltem contrahit venialem. 15. An omne peccatum mortale ſit gravius ob circumſtantiam feſti, quo patratur? 12. An ſi ex ebrietate contrahatur morbus impediturus poſtridie auditionem Sacri, ſit illa ebrietas dupliciter mala? 17. Quid ſi hodierna impediat auditionem hodiernæ Concionis? 18.

Quæ feſta abrogârit, & abrogatis ſubſtituerit

Digitized by Google

tuerit Urbanus VIII? V. XLV. 90. Cauſæ, ob quas abrogavit. 92. & 93. Illa Bulla recepta eſt in quibuſdam Diœceſibus Germaniæ, in pleriſque non item. 96. Quid cenſendum de Epiſcopis, qui eam receperunt? 98. Proponitur damnum temporale, quod ſequitur ſeu per ſe, ſeu per accidens ex multitudine feſtorum. 100. & ſeqq. Proponitur & ſpirituale. 112. & ſeqq. Quomodo loquantur ſapientes de ebrietate ſolita committi feſtis diebus? 45. 101. & ſeqq. Feſtum eſt gulæ irritamentum, & luxuriæ occaſio. 113. & 116. Feſtis diebus gignuntur plures proles illegitimæ, quàm aliis. 117. Laudandi Epiſcopi, qui abrogant quotquot poſſunt feſta, vel ex integris faciunt dimidiata. 119. Debent iidem eſſe parciſſimi in indicendis novis feſtis. 121. Nec Confeſſarii debent facilè injicere ſcrupulum laborantibus occultè in feſtis ab Urbano abrogatis. 122. Oſtenditur, argumenta, quæ contra multitudinem feſtorum allata ſunt, non pugnare contra ea feſta, quæ tota Eccleſia admiſit. 128. & ſeqq. Factum Magiſtratus ſæcularis adverſus prælatum inſtituentem novum feſtum. 131. remiſſivè reprehenſi ab Innocentio X. Mediolanenſes, quòd abſque conſenſu Ordinarii præceperint feſtivè coli diem S. Dominici. 132. Reſolvitur anceps caſus de feſto, de quo ignorabatur, unde provenerit ejus obligatio. 133. Refertur Caroli Guyeti judicium de hac feſtorum materia. 136. in Append.

Fictio.

FIctio propriè quid ſit? V. L. 64. Propriè ſumpta non eſt culpabilis. *Ibid.*

Fides.

FIdes reſpectu poſſeſſionis alia eſt bona Theologicè, alia civiliter, & Juridicè. II. 204. Quæ ſit bona civiliter? 207. Bona Theologicè præſumitur. 205.

Filius.

TEnetur alere patrem egenum. V. XXVII. 40. Quatenus peccet reddendo ſe impotentem ad eum alendum? *Ibid.* Quis cenſeatur filius legitimus? XXXVII. 247. Filius ſpurius & naturalis utrùm ſuccedant patri ex teſtamento, aut ab inteſtato? XXVIII. 37. Quatenus alendi ſint à patre, Vide Verb. *Pater.* An pro patre habendus is, qui uxorem cognovit ſub idem tempus, quo alii? 62. Et is, qui adulterium commiſit cum aliqua, cujus maritus erat tunc domi? 65. Quid ſi adultera juret, illam prolem eſſe filium adulteri? 66. Quid ſi hæc proles referat lineamenta adulteri? 67. Filiationis qualitas eſt diverſa à qualitate legitimitatis. 84. Caſus rariſſimus, in quo prudenter fuit dubitatum, utrùm unus quidam certò legitimus, eſſet filius hujus, an illius? 47.

Filii à quo ſint alendi poſt divortium, Vide Verb. *Alere. n.* 2. Eſt aliquid tam matris, quàm patris. V. XXXV. 6.

Finis ultimus.

QUot modis quis cenſeatur ponere in aliqua creatura finem ultimum? V. XXIII. 27. Eſt omnino credibile, quòd aliqui ita ponant in voluptatibus gulæ finem ultimum, ut ſint parati omnia jura divina temerare, ut ſatiſfaciant gulæ. 29.

Fornicatio.

NOn omnes actiones, quibus ſufficienter probatur adulterium, ſufficiunt ad probandam ſimplicem fornicationem. V. XXXII. 19. An probetur ſufficienter ex eo, quòd unus cum una aliquoties jacuerit in eodem lecto? 20. Quid ſi repertus eam amplexans in loco obſcuro? 21. An non careat omni ſuſpicione, ſi Clericus matrem, ſororem, aut amitam retineat domi ſuæ? 22. Caſus allegatæ fornicationis. 28.

Forum.

POteſtas abſolvendi in ſolo foro conſcientiæ quid non tribuat? III. 273. Quid tribuat? 274. An judex teneatur credere Confeſſario, (qui habet poteſtatem pro ſolo foro conſcientiæ,) dicenti, hunc, aut illum eſſe à ſe abſolutum? 275. Forum pœnitentiæ an diſtinguatur à foro conſcientiæ? 259.

Triplex eſt forum: Pœnitentiæ; Conſcientiæ; & Externũ, ſeu Judiciale. V. XXXVII. 260. Forum internum eſt genus ad forum pœnitentiæ, & conſcientiæ. 261. At poteſtas diſpenſandi, ſeu abſolvendi in foro conſcientiæ, non directè eſt intelligenda de foro pœnitentiæ, ſeu Sacramentali, ſed ex circumſtantiis dijudicandum eſt, an ſufficiat, ſi abſolutio, aut diſpenſatio detur in foro præciſè non judiciali. 262. Et proinde in dubio eſt intelligenda de foro conſcientiæ non Sacramentali. 263. An gaudens privilegio fori, gaudeat etiam privilegio Canonis, & viceverſa? III. 32. in Append. 1. in fine.

S. Franciſcus Saleſius.

S. Franciſcus Saleſius examinandus pro Epiſcopatu voluit examinari potiùs ex Theologia, quàm ex Jure. II. 431.

S. Franciſcus Xaverius.

S. Franciſci Xaverii affectus amoris. IV. 437. Indulgentiæ conceſſæ recitantibus illos. *Ibid.* Poſt mortem manſit incorruptus, & ſubfuſcus, ac mirus Thaumaturgus. 432.

Fugitivus.

FUgitivus quis dicatur? III. 32. in Append. 1. lit. m.

Digitized by Google

Fumus.

FUmo ex herbis odoriferis procreato ſe inebrians an peccet graviter? V. xxxi. 9.

Furioſus.

FUrioſus occidens alterum an puniendus ſit? V. xx. 41. Quid fecerit Eliſabetha Regina. *Ibid.*

G.

Gaudium.

GAudium de malis inculpabiliter patratis ab ebrio ſitne licitum, quando excitatur ob finem non malum, ut e. g. quia ex parricidio patrato in ebrietate ſequetur magna hæreditas? V. ix. 54. An peccet gaudens de ſuo crurifragio, quatenus impedit acceſſum conſuetum ad popinas. 56.

Objectum honeſti gaudii, & etiam objectum honeſti deſiderii. 57.

Geminans delictum.

GEminans delictum licet promittat emendationem, non debet audiri, nec ullam delicti veniam conſequi. V. xxxiv. 51.

Germani.

1 GErmani enutrientes vino liberos an graviter peccent. V. ii. 6. Judicium duorum Germanorum Theologorum teſtantium, Germanam juventutem perdi vino. 7. & 8. Germani abundant cauponis percommodis. xi. 3. Germanica Monaſteria ſæpe habent tabernas vinarias. 10. Et coquunt è ſuo hordeo cereviſiam, ut eam vendant. 11. Defenditur hic mos. 11. & *ſeqq.* Caroli V. judicium de malis in Germania provenientibus ex temulentia. xxii. 10. Utrùm in Germania vigeat conſuetudo extra neceſſitatem utendi ſagimine loco butyri in diebus jejuniorum? xxiii. 228. Edunt liberè ova extra quadrageſimam diebus eſurialibus. 236. Non eſt ubique in Germania eadem conſuetudo circa eſum ovorum in quadrageſima. 238. Olim ex ſolo privilegio veſcebantur Lacticiniis, at non caſeo. 242. Cur in feſto S. Joannis benedicant ſua vina? 260. Vide plura Verb. *Benedicere.*

2 In Germania non videtur recepta Bulla Clementis, & Urbani de largitione munerum. V. xxvi. 64. Sicut nec extravagans de ſimonia, quatenus vetat convivia ſplendida in receptione novitiorum. 65. Germani non verberant filios jam Sacerdotes. xxix. 50. Jam conjugati non ſubſunt integre patriæ poteſtati. 53. Poſſunt tamen quandoque caſtigari verberibus. *Ibid.* Germani Sacerdotes habitant ſine ulla ſuſpicione cum matre, ſorore, amita. xxxii. 23. Item cum alia conſanguinea, & affine. *Ibid.* Imò & cum extranea non malæ famæ. *Ibid.* Non ſolent adulteras punire pœnis ab alterutro jure ſtatutis in adulteros. 33. & *ſeqq.*

Germanis non licet tam facilè facere divortium ob hæreſin, quàm aliis nationibus. V. 3 xxxiii. 26. Quid Epiſcopus Germaniæ teneatur agere, quando uxor Catholica allegat periculum animæ ſuæ, & filiorum, ſi diutius cohabitet marito hæretico? 27. In Germania admittuntur etiam à Catholicis acatholici ad teſtimonium dicendum. xlii. 21. Apud hos non multùm curatur, ut ſocius criminis ſuum teſtimonium firmet juramento, & ſingulariter is, qui Deum negavit. 52. Nobiles Germani abſque juramento deponunt per ſcripturam ſub fide ſua. 102. Et loco tactûs Evangeliorum viri elevant duos digitos, feminæ apponunt manum pectori. 107. In Germanis urbibus delicioſis, & vino abundantibus magnatum liberi parùm mente conſtant. xliii. 13. Germanis mulieribus nequit univerſim interdici vino. 37. Quæ peculiaria feſta obſervent Germani? xlv. 94. Plerique non acceperant Bullam Urbani VIII. abrogantem aliqua feſta, & ſubrogantem nova. 96. Plurimùm ipſis obeſt multitudo feſtorum. 102. & *ſeqq.* Lutherani in Germania quandoque ſepeliuntur loco ſacro. l. 27. Cur Germani, & alii ſeptentrionales populi ſint addictiores vino? li. 107.

Gloria.

GLoria quid ſit? V. vii. 2. Cur in intemperantia minus ſit gloriæ, quàm in aliis vitiis? *Ibid.*

Gloſſa.

GLoſſæ authoritas quanti æſtimetur à Jureconſultis? I. 200. Gloſſæ elogia ex Salyceto. V. xxxiv. 50.

Granum.

GRano alicui dare Indulgentiam quid referat ad pietatem? IV. 369.

S. Gregorius.

QUomodo intelligenda ſententia S. Gregorii: *Bonarum mentium eſt ibi culpam agnoſcere, ubi culpa non eſt?* 175.

Gula.

QUotuplex ſit gulæ ſignificatum? V. xxiii. 1. An gula, & comeſſatio ſint idem? 2. In quonam conſiſtat formaliter turpitudo gulæ? 3. An ſit propriè guloſus, qui non voluptatis, ſed alterius finis cauſa tranſgreditur leges temperantiæ in edendo? 5. Gula formalis, & materialis quæ? 8. An, & quomodo gula ſit vitium capitale? 9. Quæ peccata communiter oriantur ex gula? 11. Quatenus ea ſit, aut non ſit peccatum mortale? 14. & *ſeqq.* Sitne revera ex ſuo genere peccatum mortale? 18. Quot modis dicatur quis ponere ultimum finem in voluptatibus gulæ? 27. & *ſeqq.* Sitne neceſſe

facere

Digitized by Google

facere in Confeſſione mentionem gulæ, quando quis peccavit graviter propter gulam? 35. *&* 39. Referuntur nonnullæ luculentæ SS.PP. ſententiæ de turpitudine gulæ, 243. *& ſeqq.*

Gulæ ſpecies.

2 HArum quinque enumerantur. V. XXIII. 41. Quomodo explicentur à diverſis Theologis? 43. *& ſeqq.* An, & quomodo omnia peccata gulæ referantur ad unam ex his quinque? 46. *& ſeqq.* Sintne propriè dictæ ſpecies? 52. Gulæ filiæ quæ? 195.

3 An, & ad quam ſpeciem referantur ſequentia peccata: Comedere carnes die vetito. V. XXIII. 47. Aliquid edere ante Sacram Communionem. 48. Edere in loco ſacro. 49. Summo manè. 60. Nondum lotis manibus. *Ibid.* Nondum indutis omnibus veſtibus. *Ibid.* In lecto. *Ibid.* Ante Sacrum diei Dominicæ. 62. Sæpius de die. 65. Quomodo intelligenda ſententia: *Væ Regno, cujus Rex puer eſt, & cujus Principes manè comedunt?* 63. Verſus in edentes ſæpius de die. 66. Utrùm omnis ille dicatur edere, vel bibere nimis, qui ſuperaddit aliquid cibis, aut potui ſufficientibus ad munera obeunda? 89.

4 Quomodo peccetur edendo *præpropere*? V. XXIII. 55. Quomodo comedendo *lautè*? 75. Quomodo edendo *nimis*? 86. Quomodo edendo, & bibendo *ardenter*? 94. Quomodo edendo, & bibendo *ſtudioſe*? 100. An, & quando oporteat in Confeſſione explicare ſpeciem gulæ, in qua aliquis peccavit? 113. Raró fit, ut ſpectato jure naturæ contrahat quis unam ex his quinque ſpeciebus neceſſarió ſpecialiter aperiendam in Confeſſione. 114.

Guloſis præeſt dæmon dæmonum omnium nequiſſimus, nomine *Ventridæmon.* V. XXIII. 68.

H.

Hac vice.

POteſtas Commiſſario Pœnitentiariæ conceſſa ad abſolvendum cum clauſula: *Hac vice*, intelligenda eſt, ut abſolvat eo tempore, quo diſpenſabit ipſe. V. XXXVII. 195. Quid ſi differat abſolutionem ad duos, tréſve Annos? 197. Quid ſi differat ſolùm uſque ad tempus Confeſſionis annuæ? 200. Quid cenſendum de poteſtate abſolvendi à caſibus reſervatis Religioſum cum clauſula: *Hac vice*? 205. *&* 206.

Hæres.

HÆres patris an poſſit eſſe ſpurius, & naturalis. V. XXVIII. 37. An ille, quem mater moriturien jurat eſſe natum ex adulterio? 73. An ille potuerit duorum fratrum hæreditatem petere, qui ſciebat ſe eſſe alterutrius legitimum filium, & ignorabat utrius eſſet? 47.

Hæreſis: Hæreticus.

HÆreſin abſolvendi poteſtas continetur in 1
facultate abſolvendi ab omnibus caſibus in Bulla Cœnæ contentis: III. 249. *&* 469. Qui Pontifices illam exceperint, & non exceperint? *Ibid.* Reſervata hæreſi non reſervantur caſus hæreſin ſapientes. 250. Poteſtas abſolvendi ab hæreſi extenditur etiam ad notorium, & denuntiatum. 251. *& ſeq.*

Hæreticorum mendacium de Catholicis a 2
reſpectu abſtinentiæ à carnibus. V. XXIII. 117. Referuntur nonnulla alia eorum mendacia. 119. Profuerunt ii Jeſuitis ſuis mendaciis. 121. Quando hæreticus conjux Catholicam conatur cum probabili periculo perverſionis inducere in hæreſin, tenetur ab eo divertere. XXXIII. 8. Non autem licet propter ipſam præciſe hæreſin. 9. Quid ſi ſit pertinax? 18. *& ſeqq.* Quid ſi Catholicus non timeat perverſionem? 14. Quid ſi maritus erat, vel non erat hæreticus ante Matrimonium? 20. An Catholicus poſſit propria authoritate divertere in cauſa hæreſeos? 23. An ſi hæreticus reſipiſcat poſt latam ſententiam divortii, teneatur uxor redire ad ipſum? 24. Quid ſi non ſoli uxori, ſed & liberis immineat periculum ex hæreſi mariti? 8. *&* 30. An uxor facto divortio ob hæreſin poſſit ingredi Religionem? 29.

Quid ſentiendum de pacto matrimoniali, 3
ut filii ſequantur Religionem patris, filiæ Religionem matris? V. XXXIII. 32. Adfertur moderatio illius pacti. 34. Officium Confeſſarii circa hoc pactum. 35. Quid agendum uxoribus, quæ identidem compellantur ab hæreticis maritis ad edendas carnes diebus vetitis, atque ad feſta violanda? 49. *& ſeqq.* Quid ſi ad talia adigantur in contemptum Religionis? 52. Hæreſis non ſpoliat Jure Sacræ ſepulturæ niſi vel notorium, vel denuntiatum hæreticum. V. L. 27. Sicut nec Eccleſia polluitur per ſepulturam hæretici non denuntiati. *Ibid.* Et in Germania notorii hæretici ſepeliuntur quandoque in locis ſacris. *Ibid.* In hæreticis an locum habeat Regula: *Morte delicta extinguuntur?* 23.

Hæreticus liber apud aliquem repertus an 4
faciat certam præſumptionem de ejus hæreſi? V. L. 39. Referuntur duo caſus hanc in rem. 39. *&* 37. Retentio, aut lectio libri hæretici quantam ſuſpicionem de hæreſi faciant in tribunali inquiſitionis? 39. Hæreticus per ſe loquendo nequit eſſe teſtis. V. XLII. 21. In Germania tamen habentur pro idoneis. 22. At non adverſus Clericos præſertim criminaliter accuſatos. 23. Et cur ſingulariter non ſint admittendi, quando agitur de fractione ſigilli Sacramentalis? 24. *& ſeq.*

Hebetudo.

PEr hebetudinem è gula provenientem quid intelligant Theologi. V. xxIII. 195.

Homicida: Homicidium.

HOmicidam eſſe capacem penſionis Eccleſiaſticæ pronuntiavit curia Neapolitana, mota authoritate *Suarii*. I. 146. Homicida quatenus incurrat, vel non incurrat irregularitatem ſi quempiam occidat in ebrietate? V. xx. 1. *& ſeqq.* Si perimat tunc Clericum an contrahat excommunicationem? 12. Caſuale homicidium ebrii an puniendum? 13. An qui patrem ebrius occidit, licitè gaudeat de occiſione, ob hæreditatem inde acquiſitam? Ix. 54. An licitè potuerit optare, ut eum occideret in ebrietate? 57. An ſit reus quatuor peccatorum mortalium, qui patravit in ebrietate tria homicidia præviſa è ſe? 73. Quomodo ſint confitenda illa tria homicidia? *Ibid.* Singulariter ab eo, qui quando fuit confeſſus ebrietatem, oblitus fuit homicidiorum. *Ibid.* An poſſit puniri pœnâ ordinariâ, qui ebrius commiſit homicidium? xx. 18. *& ſeqq.* Pœna, qua fuit affectus homicida ebrius. 33. *&* 38. Glorians ſe in ebrietate patrâſſe homicidium, an poſſit puniri tanquam homicida? 39.

Honor.

HOnoris, aut famæ periculum utrùm ſit æquiparandum periculo vitæ? V. xvIII. 6. *&* 8. Cur leges aliquando æquiparent? 8.

Hoſtia.

AN ſi Papa daret Indulgentiam omnibus communicaturis ex cumulo hoſtiarum à ſe conſecratarum, obtenturus eſſet Indulgentiam is, qui communicaret ex particulis, in quas divideretur una, aut plures ex illis hoſtiis? IV. 403.

I.

Iactantia.

IActans ſe, quòd alterum inebriaverit, an, & quantum peccet? V. xIII. 63. An generatim loquendo peccet mortaliter, qui ſe jactat de hoc, aut illo peccato mortali commiſſo? 64. Et an per ſuam jactantiam contrahat ſpecificam malitiam illius peccati, quod gloriatur eſſe patratum à ſe? 65.

Idolothytum.

CUr fuerit in primitiva Eccleſia interdictus eſus Idolothytorum? V. xxIII 216. An etiam in extrema neceſſitate obligârit illa interdictio? 217. Refertur caſus ex S. Auguſtino. 219.

Iejunium.

1 IEjunii lege an ſolutæ ſint omnes feminæ quinquagenariæ? I. 19.

Jejunium communiter indicitur triplex pro Jubileo, III. 201. Non tamen omnino ſemper. *Ibid.* An ſi Jubileum cadat in hebdomadem paſchalem, poſſit Epiſcopus loco jejunii triplicis injungere triplicem eleemoſynam? 202. 203. *&* 204. Quid tunc fecerit Sixtus V? 201. Quid Anno 1664. Ordinarius Conſtantienſis? 204. Urbanus VIII. noluit jejunari in vigilia S. Joannis occurrentis in feſto Corporis Chriſti. 202. Papa non videtur petere, ut Jubileum inchoëtur hebdomada paſchali. 204.

Jejunium pro Jubileo eſt tale, quale pro ſatiſfaciendo legi Eccleſiaſticæ. III. 205. Habens privilegium veſcendi carnibus in quadrageſima, non poteſt lucrari, Jubileum, niſi abſtineat à carnibus. 206. Permittitur etiam in Vigilia Nativitatis talis collatio veſpertina, qualis extra Jubileum. 208. At in Vigiliis Paſchatis, & Pentecoſtes non tanta, quanta in Vigilia Nativitatis. *Ibid.* Et fortè excidit gratia Jubilei is, qui tantùm modicum quid comedit extra collatiunculam, & prandium. 209. Et fortè qui ſe inebriat die jejunii, ſi Jubileum ſit indictum ad impetrandum aliquid à DEO. *Ibid.* Etiam pueri privantur Jubileo, ſi non jejunent. 210. Sicut alii impotentes jejunare, niſi Confeſſarius commutet. 210. Diſcrimen inter non valentem jejunare, & non valentem dare eleemoſynam in ordine ad neceſſitatem commutationis. 211. 2

Propè certum eſt, triplex jejunium eſſe in una, eadémque hebdomade peragendum. 3 III. 212. Sicut & debet jejunari tribus aſſignatis feriis, non autem aliâ. 213. An, & quatenus liceat invitare ad cœnam illum, qui tenetur abſtinere cœna? V. xIII. 22. An per ebrietatem frangatur jejunium? xvI. 1. Vinum erat olim vetitum jejunantibus. 2. An ebrii teneantur lege jejunii? 3. Qui fregit jejunium ſemel eſu carnium, & ſemel eſu piſcium, an rectè confiteatur dicendo: *Fregi bis jejunium*? xxIII. 232. An rectè ille qui fregit carnibus, & ovis ſub mortali prohibitis? *Ibid.*

Ignatius.

QUæ mandata dederit S. Ignatius pro exſtruendis Seminariis in Germania? II. 442.

Aqua benedicta invocatione S. Ignatii, attactûque imaginis miſſa in varia vaſa proficua eſt pecudibus. V. xxIII. 267. Oleum ejuſdem, & invocatio atque imago ſalutaris animis, corporibúſque. IV. 432.

Ignorantia.

NOn eſt major ſuperbia, quàm nolle agnoſcere ſuam ignorantiam. II. 254. In quibuſnam ſpeciatim damnetur à legibus ignorantia? 381. Ignorans factam promulgationem

Jubilei, an poſſit poſt lapſum temporis eligere ſibi duas alias hebdomadas? III. 65. Ignorantia revocati privilegii quatenus obſit, vel non obſit ignoranti? IV. 667. Sicut & ignorantia legis irritantis contractus naturâ ſuâ validos. *Ibid.*

Illico.

CLauſula: *Illico* debet accipi moraliter, & civili modo in Bullis mandantibus Jubileum, *Illico* publicari. III. 71.

Imago.

PEr Imagines Sanctorum an in materia de Indulgentiis intelligantur etiam illorum, qui ſunt ſolùm Beatificati? IV. 367.

Immunitas.

IMmunitas Eccleſiaſtica quid ſit? V. xi. 17. Ei repugnat ſtatutum, quo prohibetur Clericis, ne cereviſiam coquant è ſuo frumento, eámque vendant. 17. Aut ne habeant officinas, in quibus vendant res ſuas collectas è ſuis prædiis. 18.

Impedimentum.

IMpedimentum obſervationi legis ponere, aut non tollere, an, & quatenus licitum, & illicitum ſit? V. xxvii. *Per totum.* Singulariter *num.* 3. *uſque ad* 20. *&* *à num.* 62. *ad* 88. Enumerantur in particulari varii caſus in quibus licet, aut non licet id facere. *à num.* 89. *ad* 100. Faciendum eſt diſcrimen inter impedimenta remotiſſima. 39. Leges quandoque obligant ad non ponenda etiam non proxima. 43. Et generatim Lex abſolutè præcipiens procurari media neceſſaria, tacitè vetat apponi impedimenta. 46. Faciliùs excuſatur non procurans media neceſſaria, quàm apponens impedimenta. 47. Aliquæ leges vetant impedimenta aliquanto remotiora quàm aliæ. 40. Difficiliùs permittitur appoſitio impedimenti legis naturalis, quàm poſitivæ. 61. Declaratur. 63. Lex humana non vetat, ne impedimentum apponatur aliquot diebus antequam inſtet obligatio legis. 64. *&* 66. Nequit determinari, quot diebus ante inſtantem obligationem legis naturalis nefas ſit reddere ſe impotentem. 68.

2 An contra legis obligationem agant ſequentes. Conſtituens ſe in eo ſtatu, in quo ſit ei impoſſibile jejunare. V. xxvii. *num.* 34. *&* 99. Debens ex contractu centum ad craſtinum diem, & non tollens omnia ſolvendi impedimenta, nec adhibens omnia media. 35. *&* 99. Capellanus hodie obligatus ſacrificare, & hodie ſe inebrians, dormiens, Miſſale projiciens in aquam, non accipiens è loco vicino veſtes neceſſarias. 36. Capellanus comedens ante tempus celebrandi urgens, aut aliquid faciens, quo infirmetur. *Ibid.* Capellanus carcere clauſus, infirmus, aut ſimili cauſa impeditus, & tamen non procurans liberationem à morbo, carcere. 37. Aut ab excommunicatione, ſuſpenſione, interdicto. *Ibid.* Aut non procurans reconciliationem Eccleſiæ profanatæ, in qua tenetur ſacrificare. *Ibid.* Filius dilapidatione bonorum reddens ſe impotentem ad nutriendum poſt ſex Annos, aut craſtino ſuum parentem. 40. Judæus ponens impedimentum præparationi azymorum. 41. Suſcipiens navigationem ſex diebus ante feſtum, aut ipſo feſto cum neglectu Sacri. 42. Pater creans per intemperantiam ſibi morbum, ob quem ſex diebus pòſt nequibit alere prolem. 43.

Varii alii caſus, quibus licet, vel non licet ex aliorum, aut Auctoris opinione ponere, vel non auferre impedimentum legis. V. xxvii. 3. *uſque ad* 103. Ut eſt omiſſio Breviarii, ſecuta immediatè, vel mediatè ex ebrietate. 8. 9. 16. 18. Jejunii. 11. 12. 16. Sacri, ob excommunicationem. 15. 16. 27. 92. & 93. Vel aliunde. 19. Nimia abſtinentia impediens officia. 21. *&* 90. Morbi ex intemperantia orti, & reddentes impotentem ad officia Ducis, Conſiliarii, Profeſſoris, obſtricti civilibus debitis. 22. *&* 90. Piſtor, & Ædituus non præparantes pridie feſti neceſſaria. 23. 79. *&* 91. Ponens impedimentum Communioni Paſchali. 25. 26. *&* 80. 84. 91. Non procurans valetudinem, ut poſſit audire Sacrum. 27. *&* 95. Suſcipiens iter inutile, vel ratione finis damnabile cum præviſo neglectu Sacri. 28. 35. 96. 99. Donans alicui ſua perſpicilia, ſibi tamen neceſſaria ad recitandum Breviarium. 29. *&* 97. Ipſo die jejunii reddens ſe inutili labore impotentem ad jejunandum. 30. Die Sabbati ſe ingurgitans vino cum præviſione morbi impedituri craſtino auditionem Sacri. 31. Vovens abſtinentiam, & tamen prævidens, ſe non poſſe obſervare votum, niſi quid modicum ſumat. 32. Die jejunii idcirco ſe defatigans inutili labore, ut non teneatur, jejunare. 71. *&* 72. Aut eadem intentione ſuſcipiens peregrinationem, aliúmve honeſtum laborem. 73. Aut pridie feſti procurans per ebrietatem ſibi infirmitatem, quæ altero die impediet à Sacro. 75. Sutor, & Sartor non perficientes die Sabbati neceſſaria. 79. Ponens impedimentum Communionis, Confeſſionis, Breviarii, Sacri, jejunii, abſtinentiæ à labore ſervili ipſo die quo hæc obligant, 84. Non procurans liberationem è carcere, ut poſſit audire Sacrum. 27. *&* 95.

Nequit ulla generalis, & illimitata reſponſio dari ad illam quæſtionem: *An & quando peccet, qui per actionem malam, aut non malam reddit ſe impotentem ad obſervanda unum, aut plura præcepta.* V. xxvii. 101. Quoties 4

Digitized by Google

ties non conſtat poſitivè, eſſe communem ſenſum fidelium, quòd hæc, aut illa lex poſitiva in particulari obliget ad non ponenda pridie inſtantis executionis impedimenta, non adeſt reſpectu talis obligatio non ponendi. 81.

Impotentia: Impreſſio.

IMpreſſio aliquarum Indulgentiarum interdicitur. IV. 444. Et quidem ſub pœna nullitatis. *Ibid.* Non tamen omnes tali pœnæ. 449. At ea pœna non tangit illos, qui nec impreſſerunt, nec imprimi curaverunt. 446. Aut qui impreſſerunt tantùm partem. 445. Clemens IX. non oppoſuit pœnam nullitatis curantibus imprimi. 449. Nec vetuit imprimi niſi *extra* Urbem Romam. 450.

Imputari.

IMputari aliquid ad culpam eſt aliud, quàm eſſe peccatum. V. IX. 3.

Incertum.

INcertum quid dicatur? I. 66.

Inductio ad malum.

ESt fas aliquem inducere ad malum, ſi nequeat alia ratione impediri majus. V. XIII. 18. An ex urbanitate inducere, aut invitare ad cœnandum illum, qui tenetur jejunare? 19. & 22.

Indulgentiæ quidditas, & finis.

1 INdulgentiæ ſignificatum. IV. 12. Definitio Theologica. 13. Quo ſenſu dicatur eſſe relaxatio pœnæ? 14. Hæc relaxatio eſt reſpectu vivorum ſolutio ſimul, & abſolutio, actúſque juriſdictionis. 14. At reſpectu mortuorum eſt ſolùm ſolutio. 15. Etſi reſpectu Theſauri Eccleſiaſtici ſit actus juriſdictionis. *Ibid.* Per eam nec venialis quidem culpa relaxatur. 16. Cur igitur aliquæ Indulgentiæ dicantur eſſe *à culpa, & à pœna*? 17. Nec omnis pœna temporalis remittitur per Indulgentiam. 19. Indulgentia non venit nomine privilegii. 22. Finis, & effectus generalis Indulgentiæ. 23. & 87.

Indulgentiæ Cauſa efficiens.

2 ESſe in Eccleſia poteſtatem largiendi Indulgentias clarè oſtenditur contra hæreticos. IV. 30. & *ſeqq.* Penes quos ſpeciatim ſit poteſtas largiendi Indulgentias? 52. & *ſeqq.* Nominatim quanta in Papa? 53. Quanta in Cardinalibus? 55. Exemplum Indulgentiæ, quam decem Cardinales ſimul largiti ſunt uni Eccleſiæ Germanicæ. *Ibid.* Quantas tres Nuntii Apoſtolici dederint in honorem S. Franciſci Xaverii? 56. Quas, & quomodo largiatur Archiepiſcopus? 57. Et Epiſcopus? 58. Nominatim quas Epiſcopus Conſtantienſis conceſſerit novæ Congregationi Quinque vulnerum Chriſti? *Ibid.* An plenarias dare poſſit? 59. Jurène divino, an ſolùm humano competat Epiſcopo poteſtas in Indulgentiarum largitionem? 62. An reſpectu ſolorum Diœceſanorum? *Ibid.* An det ſuis exiſtentibus extra Diœceſin? 66. An Indulgentias largiatur Summus Pœnitentiarius? 67. An Vicarius generalis Epiſcopi? 68. Nominatim ſi ſit ſimul Epiſcopus Titularis? 69. An Parochus? 70. An Generalia, aut Provincialia Concilia ſede vacante? 71. An ipſi Generales, Abbates, Provinciales Regulares? 72. & 74. An delegare poſſit Epiſcopus poteſtatem dandi Indulgentias? 73. Pontifex mortuus an, & quomodo det Indulgentias? 386.

Conditiones largientis Indulgentias.

LArgiens plures, quàm de jure poſſit, non agit omnino nihil. IV. 65. Debet eſſe præditus juriſdictione, & dignitate Epiſcopali, ſi largiatur jure proprio. 68. Sufficit autem ſi ſit inſignitus prima tonſura. 83. Poteſt ſuam poteſtatem delegare cuivis Clerico. 73. Non tamen Laico, niſi Papa. *Ibid.* Largitio Indulgentiæ fieri debet ſigno externo. 80. Et ex honeſta cauſa. 86. Explicatur illa honeſta, juſtáque cauſa contra Paſqualigum. 87. & *ſeqq.* Si cauſa non ſit ſufficiens pro plenaria, ſaltem valebit pro partiali. 95. Reprehendendi, qui facilè negant hanc aut illam Indulgentiam eſſe ſine ſufficienti cauſa datam. 97. 3

Non eſt ſemper neceſſe, ut pro Indulgentia injungatur opus pium. IV. 90. Nemo poteſt ſuam Indulgentiam donare alteri, niſi Papa permittat. 248. Poteſt tamen quis offerre Deo pro defunctis. 466. & *ſeqq.* Sibi ipſi poteſt quis Indulgentiam largiri. 260. Etiam conſuetudine acquiritur jus largiendi Indulgentias. 78. & 79. 4

Indulgentiæ ſubjectum, & hujus conditiones.

INdulgentiæ dantur ſoli homini propter ſe, rebus inanimatis propter hominem. IV. 259. Vivi & defuncti ſunt per ſe capaces Indulgentiæ. 261. An catechumeni, & excommunicati? 145. & 146. An amentes? 143. An qui non ſtudet per bona opera ſatiſfacere pro ſuis peccatis? 157. Et qui neſcit, ſe poſſe lucrari? 163. Aut qui non intendit lucrari? 65. & 66. Aut qui intendit non lucrari? 167. An qui non integre perficit opus præſcriptum? 188. & *ſeqq.* 5

Indulgentiarum diviſio, & quaſi ſpecies.

ENumerantur variæ diviſiones, & ſeu ſpecies, ſeu individua recenſentur, & explicantur ordine Alphabetico *in* §§. *ſeqq.* 6

Altarium privilegiatorum Indulgentiæ quæ? Vide Verb. *Altare. n. 2.* 7

Anni unius quæ? 281. & *ſeqq.* An unius

Digitized by Google

Anni Indulgentia expiet pœnas unius Anni in purgatorio? 287. *&* 291.

8 Apocryphæ Indulgentiæ quæ ſint declaratæ? IV. 703. Singulariter illæ, quæ feruntur conceſſæ aut dicentibus: *Laudetur Sanctiſſimum Sacramentum*; aut Sindoni Taurinenſi, aut Crucibus Caravacenſibus &c. *Ibid.* Puniendi ſunt à Magiſtratu Eccleſiaſtico, qui circumferunt, vendúntque chartas patentes de iſta Caravacenſi Indulgentia. 705. Quid cenſendum de Indulgentiis Domus Lauretanæ? 707. *&* 708. Quid de illa, quæ dicitur eſſe data Germanis, tantùm ſemel bibentibus poſt *Deo gratias*? V. xxvi. 18. *& ſeqq.* Indulgentiam an acquirat, qui è duabus opinionibus probabilibus ſequitur contrariam menti Pontificis? IV. 710.

Articuli mortis Indulgentiæ. Vide ſuprà. Verb. *Articulus.*

9 Breviarii recitationi cum defectu quæ Indulgentia annexa? 579. *& ſeqq.* Quænam conceſſæ recitantibus ex libro? *Ibid.*

10 S. Caroli Boromæi Indulgentiæ fuerunt ampliſſimæ. IV. 430. At jam non dantur amplius. 679. Quæ dicebantur eſſe conceſſæ pro Dedicatione ejus Eccleſiæ, ſunt apocryphæ. 703.

11 Communionis Generalis quæ, & quomodo obtinendæ? Vide ſuprà Verb. *Communio.*

12 Confraternitatum Annuntiatæ. 612. Chordigerorum. 460. Corrigiatorum. *Ibid.* Roſarii. 612. Scapularis. 454. *& ſeqq.*

Cruciatæ ſeu Bullæ Cruciatæ Indulgentiæ quæ? Vide Verb. *Bulla. n.* 3.

13 Defunctis quomodo poſſint dari Indulgentiæ? 261. *&* 471. *& ſeqq.* Solus Papa dat poteſtatem applicandi iis Indulgentias. 264. *& ſeqq.* Quando cenſeatur dare? 266. Et an tunc etiam exerceat actum juriſdictionis? 482. Offerre quis propria authoritate poteſt ſuam Indulgentiam pro defunctis. 466. *& ſeqq. fuſè.* An in conceſſione omnium Indulgentiarum veniant etiam illæ, quæ applicari poſſunt defunctis? 265. Quibus defunctis proſint Indulgentiæ? 472. An infallibiliter? 483. Quid ſit defunctis applicare Indulgentiam per modum ſuffragii? 477. *&* 485. Defuncto prodeſt ſæpe Indulgentia, etſi non oretur pro eo. 496. Aut ſi non offeratur opus pro illo. 497. Non fruſtraris fructu operis tui, etſi defuncto applices Indulgentiam. 502. Eſt melius applicare defuncto Indulgentiam, quàm dare pauperi eleemoſynam. 499. Aut orare pro converſione peccatoris. 500. Aut applicare tibi ipſi. 504. De Indulgentiis applicatis per Sacrificium Miſſæ. Vide Verb. *Altare*, & Verb. *Miſſa.*

Einſidlenſis, ſeu Eremitana tametſi plenaria, attamen non ſuſpenditur in Anno Sancto. Suprà Verb. *Eremus.*

14 Exercitiorum ſpiritualium Indulgentiæ quæ? 604. Deſcribitur Breve Alexandri VII: *Ibid.* Proponuntur conditiones neceſſariæ ad obtinendam iſtam Indulgentiam. 605. Proponuntur & ſolvuntur aliquot dubia circa illas. 606. *& ſeqq.*

In forma Jubilei Indulgentia quæ? 299. 15
Fusè demonſtratur per Indulgentiam in forma, ſeu inſtar Jubilei non dari per ſe favores omnes annexos Jubileo. 301. *& ſeqq.* Indicantur aliquæ Indulgentiæ in forma Jubilei, quæ non continent niſi plenariam Indulgentiam. 304. *& ſeqq.*

S. Franciſci Xaverii quæ? 438. Expediuntur quatuor dubia circa has Indulgentias. 437. *& ſeqq.* Tres Nuntii Apoſtolici conceſſerunt Indulgentias in honorem ipſius *Ibid.* 16

Localis quæ? IV. 314. In localibus Indulgentiis, quid intelligatur nomine *Eccleſiæ*? 315. Quando aliqua Eccleſia eſt una, aut pluribus Indulgentiis affecta, valéntne illæ, quæ ſuperadduntur? 316. Expenditur nova difficultas circa hanc rem. 317. Quid ſi uno, eodémque die concedantur uni eidémque Eccleſiæ duæ diverſæ Indulgentiæ? 318. Quatenus deſtructo templo, deſtruatur Indulgentia ei conceſſa? 320. Alia vide *n.* 557. *&* 617. 17

Partialis Indulgentia quæ? 281. Quid per Carenam, Septennam, Quadragenam, Quarantenam? 293. Quid per Indulgentiam dimidiæ partis peccatorum? 295. Per eam nunquam poteſt expiari tota pœna. 296. Partialis Indulgentia magni facienda. 286. 18

Perpetua, & temporaria quæ? 313. Quando cenſeatur dari ſine determinatione temporis? 645. 19

Perſonalis quæ? IV. 461. An data pro Jubileo ſit merè perſonalis? III. 465. An data civitati extendatur ad Clericos, & Regulares? IV. 462. Data à Provinciali Regularibus redundat in ipſum. *Ibid.* Conceſſâ urbi alicui fruuntur etiam peregrini, & vagi. 463. Non autem ſæculares peregrini iis Regularium, apud quos degunt. 464. 20

Plenaria Indulgentia quæ? IV. 272. Hac ætate non differt à plena, pleniore, pleniſſima. 273. Cur plenariæ quandoque jungatur partialis? 275. Cenſetur plenaria concedi etiam per hæc verba: *Concedimus Indulgentiam peccatorum.* 279. An dici poſſit acquiri ſæpius plenaria? 348. Omnis plenaria poteſt dici Indulgentia in forma Jubilei. 311. 21

Portiunculæ Indulgentia an fuerit à Chriſto immediatè conceſſa S. Franciſco Aſſiſiati? IV. 350. Ubi poſſit obtineri? 351. *&* 354. An per viam communicationis? *Ibid.* An exigat Communionem? 352. An ſuſpendatur in Anno Sancto? 353. Utrùm toties obtineatur, quoties viſitatur Eccleſia? 354. Applicari poteſt etiam vivo. 354. *in Append.* In qua 22

ex

ex P. Mohr Capucino referuntur multa particularia de hac Indulgentia.

23 Quinque Sanctorum quænam ſint Indulgentiæ? IV. 430. Quàm amplæ? *Ibid.* Quinam nomine quinque SS. intelligantur nunc? 346. *in Append. lit. b.* Proponitur novum dubium de illis novis quinque Sanctis. *Ibid. lit. c.* Rurſum alia. *Ibid. lit. e.*

24 Realis Indulgentia quæ? 363. Quo ſenſu dicatur dari rebus *Benedictis*? 366.

Quinam intelligantur per Sanctos, quorum imaginibus impertitur hæc Indulgentia? 367. Cur detur quandoque uni ſolitario grano? 369. Quis alicujus rei uſus eſt neceſſarius ad obtinendam Indulgentiam realem? 370. An, & quando opus ſit ſecum ferre, aut domi privatim habere? *Ibid. & n.* 373. *&* 376. An quandoque liceat habere in Oratoriolo? 374. Quomodo res illa debeat eſſe tua? 698. *&* 699. Olim licebat uti re aliena, jam non licet. 379. *&* 381. Olim licebat deperditæ ſubſtituere ſemel aliam, jam non licet. 382. *&* 385. An, & quanta fractio rei affectæ Indulgentiis tollat harum valorem? 387. *& ſeqq.* An ſi Agni Dei Indulgentiis præditi frangantur in fruſta, multiplicentur Indulgentiæ? 395. *& ſeqq.* An ſi pſalterium dividatur in tres partes Roſarii? 399. An ſi è magna cruce ſiſſa per medium fiant duæ? *Ibid.* Quid ſi Pontifex det Indulgentiam ſingulis communicaturis ex ciborio ab ipſo conſecrato? 403. Quid nomine Coronæ, & Roſarii veniat in materia Indulgentiarum? 407.

25 Regularium Indulgentiæ quæ revocatæ ſint à Paulo Quinto? IV. 546. Alexander Septimus negat eas fuiſſe reſtitutas. 545. Quas ablatis ſubſtituerit idem Paulus? 549. An conceſſæ emittentibus profeſſionem obveniant etiam Scholaſticis Societatis? *Ibid.* Regulares Mendicantes habent inter ſe communicationem Indulgentiarum. 550. Quantam? Vide Verb. *Communicatio. n. 2.*

26 Sæcularium Indulgentiæ propter Regulares quæ? IV. 561. *& ſeqq.* Et nominatim quæ propter templa Mendicantium? 564. Et propter frequentata Sacramenta apud Religioſos Societatis? 567. *& ſeqq.* Salutationi Angelicæ quæ annexa Indulgentia? 590. *& ſeqq.* Quis author pulſus ad ſalutationem Angelicam? 598. Quid ſi non recitetur totum *Ave Maria*? 596.

Scapularis Indulgentiæ quæ? IV. 454. Quomodo geſtantes ſcapulare gaudeant peculiari patrocinio Deiparæ poſt mortem? 458.

27 Stationum Indulgentiæ quæ? IV. 337. Stationis nomine quid intelligatur? *Ibid.* Sunt Romæ quotidie ſtationes. 338. Non eas omnes lucrantur Regulares. 339. *&* 342. *in Append. Correctoriâ.* Quid orandum ut obtineantur? 340. Quid intelligatur per ſalutem Papæ, pro quo oratur? 341. An ab omnibus fidelibus in Eccleſiis Societatis JESU? 343. Et alia. *Ibid.*

Tridui Bacchanalium Indulgentiæ quando cœptæ dari? IV. 357. Narratio Hiſtorica de earum progreſſu. III. 151. *in Append. Hiſtoricâ.* Quanti fiant à Friburgenſibus Helvetiis? IV. 357. Eſt ea Indulgentia una è certiſſimis. 358. Quas conditiones exigat? 359. Jam non exigit indictionem Orationis per 40. horas. III. 151. *in Append. Hiſtoricâ. lit. k.*

Nequit applicari defunctis. IV. 358. Sufficit, ſi quandoque unicus ſit in templo. 361. Aut etiam ſi breviculo tempore nemo abſit. *Ibid.* Hæc Indulgentia non eſt communicabilis aliis Religioſis. 554. *&* 558. Sub Innocentio X. oportebat pro illa inſtituere Orationem quadraginta horarum continuarum. 360. Quomodo intelligenda illa continuatio? 361. An qui tunc orabant primùm poſt 40. horas orationis potuerint lucrari Indulgentiam? 360. Plura Vide Verb. *Oratio. n. 2.*

Indulgentiarum varia accidentia.

Antiquitas Indulgentiarum quanta? IV. 114. Antiquarum à modernis differentia quanta? 115. *&* 119. Conditiones acquirendi eas duodecim. 138. Eæ non ſunt neceſſariò tales, ut quis certus eſſe poſſit, ſe eſſe lucratum Indulgentiam. III. 151. §. *Ad alteram.* Ediſſeritur quænam ex illis meritò exigantur, quæ immeritò? IV. *à n.* 143. *ad* 170. Illa conditio eſt generatim neceſſaria, quam exigit largiens Indulgentiam. 140. Poteſt quandoque Indulgentia multiplex acquiri uno opere. 208. *& ſeqq.* Declaratur hæc doctrina multis practicis inſtantiis. 210. *& ſeqq.* An, & quomodo poſſit quis eodem tempore exercendo diverſa opera obtinere diverſas Indulgentias? 218. An, & quomodo una Indulgentia ſæpius obtineri in die? 220. An omnes perficientes opus præſcriptum obtineant æqualem Indulgentiam? 223. *& ſeqq.* Quid ſi perficiant cum inæquali devotione? 230. *& ſeqq.* Quæ devotio, ſeu fervor exigatur, & ſufficiat? 233. De Communicatione Indulgentiarum, Vide ſuprà Verb. *Communicatio.* 29

Duratio Indulgentiarum eſt talis, ut Indulgentia data ſine appoſitione determinati temporis ſit ex ſe perpetua, IV. 643. Nec ceſſat ceſſante cauſa. 645. Niſi fortè cauſa finalis ceſſet in peculiari caſu. III. 342. Poteſtas lucrandi Indulgentiam non amittitur per renuntiationem præciſè ſumptam. IV. 645. Sicut nec per mortem concedentis. 646. Conceſſa pro aliquo die feſto deſinit hac ætate ad ſolis occaſum. 653. Olim poſt ſecundas veſperas. 650. *& ſeqq.* An tempus Indulgentiæ pro feſto Annuntiationis inchoandum à primis veſperis, 30

 poſſit

Digitized by Google

poſſit pridie feſti occurrentis in quadrageſima inchoari à Veſperis ante prandium cantatis? *656.* Quando incipiat Indulgentia conceſſa pro die non feſto? *Ibid.* An Indulgentia pro Dominica Communionis Generalis inchoari poſſit die Sabbati veſperi? *657.*

31 Quandonam incipiant valere Indulgentiæ datæ ad ſeptem, aut quindecim Annos? IV. *658. & 659.* An antequam habeatur earum notitia? *661.* An inchoari debeat ſtatim, poſtquam Breve illarum pervenit ad locum, pro quo ſunt datæ? *660. & 661.* An, & quatenus liceat renovationem Bullæ pro ſeptennio datæ petere ante finem ſeptennii præcedentis? *662.* An integritati hujus ſeptennii deroget ſuſpenſio Indulgentiarum in Anno Sancto, in quem fortè incurrit prædictum ſeptennium? III. *55.*

32 Impreſſio Indulgentiarum an, & quatenus obſit harum valori? Vide ſuprà Verb. *Impreſſio.*

33 Revocatio Indulgentiarum eſt tam efficax, ut omnis Indulgentia poſſit validè, etſi non licitè revocari antequam ſit ſortita effectum. IV. *664.* Debet autem revocatio manifeſtari ſigno externo. *665.* Nec ea officit invincibiliter ignoranti eſſe factam. *666. & 667.* Quibus verbis cenſeantur revocatæ illæ Indulgentiæ, in quarum formula extat hæc clauſula: *Non cenſeantur eſſe revocatæ, niſi in revocatione fiat expreſſa mentio omnium, & ſingulorum articulorum?* *668.* Aut hæc: *Si illis aliquando derogari contigerit, ſtatim in priſtinum ſtatum reſtitutas eſſe volumus?* *603.* Quid peculiariter hic cenſendum de Alexandri VII. Decreto revocatorio aliquarum gratiarum annexarum In-
34 dulgentiis? *669.* Vide etiam infrà Verb. *Revocatio. n. 3.* Indulgentia pro articulo mortis conceſſa quibus verbis cenſeatur eſſe revocata? *670. & ſeqq.* Revocatio Indulgentiarum non eſt tam latè accipienda, quàm earum communicatio, eſto utraque conſtet iiſdem clauſulis. *673.* Revocatis Indulgentiis alicujus Eccleſiæ, aut Ordinis non cenſentur revocatæ Indulgentiæ conceſſæ alteri Eccleſiæ, aut Ordini *inſtar* conceſſarum priori. *675.* Sicut nec conceſſæ Altari. *676.* Quænam Indulgentiæ ſint hactenus revocatæ? *677.*

35 Suſpenſio Indulgentiarum in Anno Sancto non extenditur ad partiales. III. 47. At ad plenarias. 40. Non tamen conceſſas aut Baſilicis Romanis. 40. Aut Domui Lauretanæ. 41. Aut Bullæ cruciatæ. 42. Aut Altaribus privilegiatis. 43. Aut pro articulo mortis. 44. Aut defunctis. 45. Aut Sacello B. V. M. in Einſidlen. 48. *Append. 3. lit. f. & ſeqq.* At ſuſpenduntur extra Romam Indulgentiæ etiam plenariæ, quæ habentur per communicationem cum Romanis. 41. Confirmatur Indulgentia Fortiunculæ. 45. Indulgentias annuntians in Anno Sancto quatenus incurrat, aut non incurrat excommunicationem? *53.*

Tranſlatio Indulgentiæ an, & quatenus fiat 36
tranſlato feſto? IV. 321. *& ſeqq. diſtinctè.* Nominatim quomodo Indulgentiæ S. Franciſci de Paula? 327. Et S. Franciſci Xaverii? 332. Et S. Antonii de Padua? 335. Et S. Joann. Baptiſtæ? *Ibid.* Et Annuntiationis Deiparæ reſpectu Sodalitatum ſub regimine Societatis? *336.* Refertur de hoc Bulla Sixti V. *Ibid.*

His omnibus adde quænam ſint indiſcretæ 37
Indulgentiæ? III. 53. Et quinâ dicantur eas demandare in uſum? 54. Et quatenus puniendus, qui publicat Indulgentias ad quæſtum? IV. 75. Aut prædicat indiſcretas? *76.* Item quo ſenſu Indulgentiæ dicantur tantum valere, quantum ſonant? 42. Quomodo interpretandæ? 46. An earum largitio ſit pia fraus Eccleſiæ? 41. Quid cenſendum de illis, qui Indulgentias negligunt? 47. Aut illas omni ſtudio conſectantur? 48. Propoſitum non conandi eas lucrari eſt illaudabile. 51. Quid ſit Indulgentia de *pœnitentiis injunctis*? 298. Indulgentia quomodo differat à communicatione bonorum operum? Vide Verb. *Communicatio.*

Inebriare.

INebriare alterum directè, an, & quando li- 1
ceat, Vid. Verb. *Propinatio. n. 2.* An, & quando indirectè liceat id facere? V. XIII. 43. Quid ſi quis ſuo ſolo exemplo inducat ad temulentiam? 44. Quid ſi præbendo materiam inebriationis, ut faciunt caupones? 46. Aut invitando ad prandium illum, qui ſe inebriabit? 50. Aut non impediendo cùm poſſet? 53. Aut non effundendo vinum? 54. Quomodo confitebitur, is, qui alterum indirectè inebriavit? 55.

In nullo caſu licet ſe formaliter, ideſt ob 2
voluptatem inebriare. V. XVIII. 2. An, & quatenus liceat ſe inebriare materialiter, ſeu bibere cum præviſione ſecuturæ ebrietatis, ſi id fiat ob mortem intentatam? 3. Quid ſi periclitetur ſolus honor? 5. & 7. An ſi immineat periculum ſolius gravis verberationis? 9. An ſi ebrietas ſit neceſſaria ad promovendum vomitum neceſſarium valetudini tuendæ, aut ad alium morbum curandum? 13. Verbum *Inebriare*, accipitur ſæpe pro ſaturare vino. VII. 12.

Infirmitas: Invaletudo.

QUis cenſeatur præpeditus infirmitate ſufficiente ad lucrandum Jubileum oblatum lis, qui ob infirmitatem nequeunt petere Romam? III. 29. Quid ſi talis poſſit pati equitationem? *Ibid.* Quid ſi cæcus habeat ducem? *Ibid.* Quid ſi illa infirmitas ceſſet ante finem Anni Sancti? *Ibid.*

Invaletudo quænam habeatur pro levi, aut gravi? V. XXIII. 186.

Infa-

Infamis.

ACtus legitimi ſunt infamibus interdicti. V. XLII. 13. Alia eſt facti, alia juris infamia. 14. Et infamia juris eſt duplex. 16. Juris infamia notantur viginti genera hominum. 17. Aliqua exponuntur. *Ibid.* Et univerſim omnes rei noxæ mortalis non emendatæ ſunt infames. *Ibid.* Jure, vel facto infamis non eſt teſtis idoneus. 13. Quis dicatur infamis *jure*, aut *facto*? 14. & 15. Teſtimonium infamis non debet admitti niſi in tortura confirmetur. 51.

Infans.

INfantem inebriare, an, & quatenus ſit peccatum? V. XIII. 40. Aut docere illum mentiri, vel proferre verba hæretica, blaſphema, perjura? 41.

Infundere.

INfundere divinitus eſt aliud quàm tradere. II. 214. Indere, & infundere accipit S. Thomas pro eodem, non autem tradere. *Ibid.* An Deus poſſit alicui infundere habitum erroneum? 220.

Ingenium.

INgenia præclara multa novant. I. 170. Non ſunt hoc ſæculo effœta. 171. Miſerrimi ingenii eſt non poſſe niſi inventis uti. II. 354.

Inquiſitio.

INquiſitio ſpecialis nequit fieri niſi præceſſerit ſaltem infamia. V. XIX. 66. & 67. An inquiſitio poſſit inſtitui circa veritatem eorum, quæ ebrius revelavit de ſe, aut aliis? 65.

Inſtar.

HÆæc clauſula: *Inſtar* quam vim habeat? III. 35.

Inſtituo.

VErbum *Inſtituo* habet diverſas ſignificationes apud doctos. III. 151.

Intemperantia.

INtemperantia vitium eſt omnium maximè exprobrabile. V. VII. 1. Repugnat ea maximè excellentiæ hominis. *Ibid.* Et gloriæ. 2. Ejúſque voluptates ſunt ferinæ. 1. Sunt & pueriles, ac ſerviles. 2.

Intentio.

EXplicatur intentio hypothetica proficiſcendi Romam pro Jubileo conceſſo habentibus illam intentionem, ſi non impedirentur infirmitate, vel carcere. III. 30. & 32. An, & qualis intentio ſit præfigenda executioni operum præſcriptorum pro Jubileo, Vide Verb. *Opera*. n. 2. Intentio habitualis generalis juvandi ſe per ſua opera *quantum poteſt*, quid operetur? 216. Intentio ad lucrandas Indulgentias qualis requiratur? IV. 178. Declaratur variis caſibus practicis. 186. Quæ intentiones ſoleant communiter præfigi Indulgentiis lucrandis? 183. Quænam ſolebant olim? 184. Quid ſi aliqua privata intentio addatur præſcriptis à Papa, an periclitabitur Indulgentia? 185.

Interpres: Interpretatio.

INterpretari legem debet is, qui eam condidit. II. 179. Suorum verborum eſt quivis interpres optimus. *Ibid.* In interpretatione gratiarum maximè eſt ſpectanda conſuetudo, & genius concedentis eas. IV. 669. Interpretatio Indulgentiarum petenda eſt etiam ex conſuetudine Diœceſeon. 142. Interpretatio legis maximè ſumenda eſt ex Prooemio, & intentione legis. V. XXVI. 53.

S. Ioann. Evangel.

SAncti Joannis invocatione benedicitur vinum in ipſius die Natali. V. XXIII. 260. Quid proſit pauxillum illius infuſum in dolium? 265. Veneficæ faſſæ ſunt, ſe non potuiſſe quidquam haurire ex doliis, in quæ infuſum erat tale vinum. 268.

Iob.

S. Jobi ſententia: *Verebar omnia opera mea*, quomodo intelligenda? I. 153.

Irregularis: Irregularitas.

IRregularis nequit eligi in Confeſſarium pro Jubileo. III. 237. An irregularitas aliqua poſſit tolli virtute Jubilei? 272. Irregularitatem an incurrat occidens in ebrietate hominem? V. XX. 2. & *ſeqq. diſtinctè*. Quiſnam homicidium privata authoritate patrans incurrat irregularitatem? 5. Et ſingulariter patrans Caſuale? 9. Irregularitas non incurritur niſi in caſibus in jure expreſſis. 6. Regula ex qua facilè dignoſcitur in dubio, utrùm quis per homicidium incurrerit irregularitatem? 13. & 14. Deducuntur ex ea Regula aliquot corollaria practica. 16. & 17.

Iter: Itinerans.

AN qui cœptum iter Romanum abrumpit revocatus domum ob mortem uxoris lucretur Jubileum? III. 20. An cum Indulgentia etiam alios favores? 21. Quid ſi necdum iniecrat illud iter, jam tamen omnia præparaverat pro illo? *Ibid.*

Quid Bullæ Jubilei ſoleant ſtatuere circa itinerantes, aut navigantes? III. 88. Poſſunt poſt reditum in patriam eligere ſibi duas integras hebdomadas, ſed quamprimum. *Ibid.* Poſſunt partem operum exequi in uno, partem in altero loco. 89. Quid ſi nondum ſit in alio loco promulgatum Jubileum? 89. Quid de viſitatione Eccleſiarum? 90. Quid ſi veniſti ad locum extraneum primùm poſt factam promulgationem? *Ibid.* Declarantur dicta caſu ſcholarium tempore autumnalium feriarum mutantium loca unius; ejuſdémque Diœceſis. 91.

Digitized by Google

Iubileum.

TRes Bullæ Innocentii X. de Jubileo deſcri-
buntur initio Tractatus III. *fol.* 80. Jubilei
etymon. III. *n.* 1. Quid ſignificaverit Hebræis?
Ibid. Quid Chriſtianis? 2. Quæ ejus defi-
nitio? 3. Qui favores ſoleant concedi in Jubi-
leis? 2. *&* *ſeqq.* An ii intelligantur eſſe da-
ti, quando eſt abſolutè datum Jubileum? 4.
Jubilea, in quibus non conceduntur omnes
favores, qui ſolent in communibus Jubileis. 2.
Jubileum triplex ſtatuitur à Palao. 6 Cur quin-
tuplex ab Authore? *Ibid.* Quandonam cæpe-
rit celebrari apud Chriſtianos Jubileus? 7. Re-
cenſentur ordine multi Jubilei Anni Sancti.
7. *&* 8. Solus Papa largitur Jubileum. 9. Refe-
runtur ceremoniæ, quibus ſolet publicari, &
inchoari Jubileus Anni Sancti. 10. Exprimun-
tur ea, quæ continent Bullæ indicentes Jubi
leum Anni Sancti. 11. Et indicentes alia Jubi-
lea. *Ibid* Quid generatim conferant Bullæ Ju-
bileæ? 12. Quid generatim auferant, vel exi-
gant? 13. Quadruplex diſcrimen inter Jubilea
antiquiora, & recentiora. 13. Quomodo intelli
genda facultas componendi ſuper ablatis in-
certis, quæ ex opinione Palai confertur in Ju-
bileo Anni Sancti? 14. Quandonam præciſè
incipiat, & deſinat Jubileus Anni Sancti? 16.
& *ſeq.*
2 Jubilei conceſſio eſt quaſi innominatus con-
tractus: *Do ut facias.* III. 79. Quare ponendæ
ſunt conditiones, ſub quibus datur. *Ibid.* Quæ-
nam conditiones, ſeu diſpoſitiones ex parte
lucraturi Jubileum exigantur generatim? 86.
Quæ non requirantur? *Ibid.* Jubileus conceſſus
alicui Diœceſi extenditur etiam ad peregri-
nos, & advenas. 87. *&* 90 Ejus favor eſt per-
ſonalis. 89. At non merè 466. Qui ſæpius rite
obit omnia opera præſcripta, poteſt ſæpius lu
crifacere Jubileum Romanum. 92. Reſponde-
tur ad objectam declarationem Cardinalium.
Ibid. Et ad factum quoddam Urbani. 93. Idem
dic de Jubileo extraordinario, niſi apponatur
clauſula limitativa ad unam vicem. 94. Idem
de Indulgentiis datis *inſtar Iubilei.* 95. Quid
de itinerantibus. Vide Verb. *Itinerans.* An Ju-
bileum lucretur, viſitans paulò ante publica-
tionem Eccleſias jam jam deſignandas? 64. *&*
481. Et ſingulariter conſtituti in extremo ago
ne quomodo ſint tunc juvandi à Confeſſariis?
481.
3 Omnes omnia opera perficientes cum æ-
quali fervore conſequuntur æqualem forma
liter fructum Jubilei. III. 117. Quid ſi perfi-
ciantur cum inæquali fervore? 118. Dinſtin-
guendum inter fructus diverſos ab Indulgen-
tia, & ipſam Indulgentiam. *Ibid.* Explicatur
textus Bonifacii VIII. in ſpeciem adverſans
reſolutioni noſtræ. 120.
Quæ ſit operum pro Jubileo ratio, & com-
mutatio, Vide Verb. *Opera.*
Jubileus ſemel obtentus dat jus omni tem- 4
pore etiam poſt Jubileum eligendi Confeſſa-
rium, qui ipſum abſolvat à peccatis, cenſuris,
& votis, ſicuti poterat tempore durantis Jubi-
lei. III. 241. Declaratur, variis inſtantiis ab-
ſolutionis à peccatis. 243. Et commutationis
votorum. 308 *&* 309. Probatur Authoritate.
243. 308. *&* 309. Hæc doctrina eſt probè no-
tanda, & practicanda. 242.
Qua parte Anni Sancti obtineantur favores 5
Jubilei Romani? III. 329. Quo die duarum heb-
domadarum acquirantur favores Jubilei ex-
traordinarii? 330. *&* *ſeq* An probabilitas ve-
ra falſæ opinionis de lucrifactione Jubilei ali-
quid emolumenti adferat? 332 Singulariter
reſpectu favorum diverſorum ab ipſa Indul-
gentia? 333 Sitne tam facile lucrari Jubileum,
ut pœnitens, & Confeſſarius poſſit facile præ-
ſumere eſſe reipſa obtentum? 335. An delin-
quat, qui Jubileum negligit? 336. *&* *ſeqq.*
An ſi Pontifex moriatur antequam Jubi- 6
leum conceſſum ab ipſo publicetur in Diœce-
ſibus, poſſit in hiſce publicari, & lucrifieri,
etiam cognitâ morte Pontificis? III. 340. *&*
ſeqq. An profuerit, ſi ante ignoratam mortem
fuit publicatum, & uſurpatum? 344. In utro-
que caſu eſt attendendum, utrùm poſt mortem
Pontificis ſubſiſtat adhuc cauſa, ob quam
ipſe largitus fuit Jubileum, necne. 340. pro-
ponitur duplex verus caſus Pontificis mortui
ante publicationem factam in Diœceſibus.
339. Expedit dare frequenter Jubilea. 348.
Si Pontifices ante Innocentium X. dede- 7
runt in Anno Sancto alios favores præter In-
dulgentiam ipſam, vix eſt dubitandum, quia
& Innocentius dederit. III. 350. Eſt probabi-
le, quod anteriores Pontifices conceſſerint
tunc præter Indulgentiam favores circa cen-
ſuras, caſus reſervatos, & votorum commu-
tationem. 351. Probatur variis rationibus.
351. *&* *ſeqq.* Atque authoritatibus. 354. Eſt
tamen etiam probabile, quòd nihil conceſ-
ſum fuerit præter nudam Indulgentiam ple-
nariam. 355. *&* 356. Non eſt omnino impro-
babile, quòd Innocentius X. pro ſuo Jubileo
Anni Sancti dederit facultates diſtinctas ab
Indulgentia. 357. Contrarium tamen eſt pro-
pe certum. 358. Probatur variis teſtimoniis, &
judicio virorum graviſſimorum. 359. *&* *ſeqq.*
Dedit autem Clemens X. 364. *in App.* At non
facultatem commutandi vota. 517. *in Append.*
lit. a. *&* *ſeqq.* Praxis diverſorum Epiſcopa-
tuum. *Ibid. lit. b.* *&* *ſeq.* Refertur inaudita
opinio Theologi Romani de perpetua revivi-
ſcentia Indulgentiæ Anni Sancti. 365. Quæ
fuerit occaſio illius novæ opinionis? 367. Re-
futatur illa ſententia duodecim argumentis.
371. *uſque ad n.* 387. Proponuntur, & refel-
luntur ſeptem argumenta in favorem illius
ejuſdem novi inventi. *à n.* 387. *ad n.* 406. Illa
tamen

Digitized by Google

tamen argumenta videntur eſſe conſideranda, quando deinceps conſcribetur Bulla pro aliquo Anno Jubileo. *num.* 406. An ſit certum, valuiſſe abſolutiones, & commutationes votorum, quas Anno M. DC. L. fecerunt Confeſſarii ex communi perſuaſione, quòd eo Anno fuerit omnibus Confeſſariis data poteſtas in vota, & cenſuras? 407. *& ſeq.*

Jubileum Anni M. DC. LI.

8 PONtifices ſolent Jubileum Anni Sancti extendere Anno ſequenti ad Epiſcopatus, at non niſi rogati. III. 409. Quinam ſupplicârint pro Epiſcopatu Conſtantienſi: *Anno* 1601. 1616. *&* 1651. *Ibid.* *&* 411. Nullum exemplar ejuſmodi Jubilei extat apud Cherubinum. 411. Deſcribitur ipſa Bulla Innocentii X. ad Ordinarium Conſtantienſem. 412. Referuntur literæ diverſorum ad Authorem, proponentes tredecim dubia. *à n.* 414. *ad* 423. Proponuntur alia quatuordecim dubia. *à n.* 424. Ad illa, 27. Dubia reſpondetur. *à num.* 427. *ad* 514. Poteſt Ordinarius in ejuſmodi etiam Jubileo deſignare ſaltem per modum diſpenſationis pro ſuo Epiſcopatu plures quàm quatuor Eccleſias. 417. Defenditur illud factum, 428. An non inde ſequatur, quòd Epiſcopus poſſit deſignare omnes & ſingulas Eccleſias ſui Epiſcopatus? 430. Quid circa eas factum à diverſis Epiſcopis? 417. 431. 432, *&* 512. Quid circa commutationem operum tunc præſcriptorum? 498. 505. *&* 512.

9 Pro eo Jubileo Anni 1651. potuerunt deſignari tot Confeſſarii, quot voluit Ordinarius. 434. Nec erat neceſſe, ut ii exciperent Confeſſiones in illis ipſis Eccleſiis, quæ erant viſitandæ. 435. Potuit Epiſcopus tunc, ſi fuit neceſſe, imperare etiam exemptis, ut Confeſſiones exciperent in deſignatis Eccleſiis. 440. Nequiverunt ulla vota commutari vi illius Jubilei. 442. An omnes, qui ſe jungebant Capitulis, aut Confraternitatibus proceſſionaliter incedentibus fuerint gaviſi gratia, quæ fiebat tunc Capitulis, & Confraternitatibus proceſſionaliter incedentibus? 446. Quid de mulieribus, quæ ſe junxerunt Confraternitatibus ſolorum maſculorum? 447. Quid de excommunicato occulto etiam proceſſionaliter incedente? 454. An aliqua irregularitas potuerit tolli per illud Jubileum? 449. Singularis difficultas, an peregrini, & viatores potuerint gaudere illo Jubileo, quod Anno 1651. fuit pro Diœceſibus datum ad inſtantiam Ordinariorum Diœceſanorum. 463. *& ſeqq.* Proponitur ratio ſingulariter dubitandi de illo. 476. Non potuerunt bis lucrari Diœceſani in ſua Diœceſi. 477.

Judex.

1 JUdex benignus, & rigidus quis dicatur? I. 2. *&* 3. Sequatur communiter benigniora verè probabilia practicè. 60. *& ſeqq.* Eſſe ei communiter ſequenda benigniora probatur authoritate Juris Canonici. 61. *& ſeqq.* Ac Civilis. 75. *& ſeqq.* Et juriſperitorum. 142. *& ſeqq.* Ac Rotæ Romanæ. 144. Nec non Curiæ Spirenſis. 145. Atque Neapolitanæ. 146. Præferat judex æquitatem rigori. 80. Judex ne judicet ex affectu carnali. 184. Concordet litigantes. *Ibid.* Xenia ne accipiat paſſim. *Ibid.* Lites breviter decidat. *Ibid.* Faveat Reo potiùs quàm actori. *Ibid.* Sit in judicando pupillis miſericors. *Ibid.* Secundùm judicia ſua judicabitur à DEO. 129.

An, & quatenus teneatur ſequi opinionem communiorem? I. 189. *& ſeqq.* Enumerantur materiæ in quibus tenetur non ſequi communiorem. 195. *& ſeqq.* Nequaquam litem facit ſuam, ſi recedat à communi. 190. Judex tenetur à toto genere ſequi opinionem ſpeculativam probabiliorem. 211. Enumerantur caſus, in quibus rectè recedit à probabiliore. 211. An, & quatenus damnandus, ſi ſequatur communiter reſpectu amicorum ſententias favorabiles iis, reſpectu inimicorum minùs favorabiles his? I. 216. *&* 217. Judex quid ſpectabit in plectendo, & ignoſcendo? 140. Nihil temere agat. V. XLII. 242. Defendat mortuos. L. 22. Suppleat defectus ſubſtantialis judicii. XLII. 234. Plectere nequit illum, quem ex revelata Confeſſione novit eſſe homicidam. 199. Declaratur Caſu horrifico. 198.

Judex in lite de divortio quis? Vide Verb. *Divortium.* Quis in aliis Matrimonialibus? V. XXXVII. *& ſeqq.*

Judicium.

JUdicium à ſuſpicione quomodo differat? V. XIX. 31. Temerarium de gravi peccato alterius cur ſit mortale? *Ibid.*

Juramentum.

JUramento debet teſtis firmare ſua dicta. V. XLII. 51. An ſi ſit infamis? *Ibid.* Et ſingulariter ſi ſit veneficus? 52. Juramentum in teſte non eſt de jure divino. 105. Nullius teſtimonio contra alium ſtandum eſt, niſi ſit roboratum juramento, quacunque dignitate fulgeat. 101. Excipe Papam. 102. Neceſſitas tunc jurandi provenit ex ſolo jure humano. 106. Adeóque poteſt tolli per privilegium, aut diſpenſationem, vel conſuetudinem. 102. Quid jurare debeat teſtis? 107. Etiam Reus, & Actor præſtant juramentum calumniæ. *Ibid.* Quomodo ſoleant jurare Germani? Vide Verb. *Germani. n.* 5. Clericis non licet jurare ſine facultate Epiſcopi. 115. Juramentum eſt inſtar medicinæ. LI. 66. Et torturæ. *Ibid.*

Juriſconſulti.

JUreconſultis demandata eſt provincia explicandi leges civiles. II. 306. Et Canonicas. 309. Vocantur *Anteceſſores.* 307. Et *Juris Sacer-*

dotes.

Digitized by Google

dotes. 308. Eſt eorum officium explicare jus, at ſine omnimoda excluſione Theologorum. 313. Quas ſpeciatim materias ſibi meritò vindicent excludendo Theologos? 316. *& ſeqq.* Non valet autem hæc argumentatio: *Iureconſulti non tractant materias Theologicas, ergo nec Theologi debent tractare juridicas.* 322. Jureconſultus non tam facilè evadit in Theologum, quàm hic in Jureconſultum. 326. Jureconſulti dant ſæpius ſpecimina excellentis memoriæ, quàm Theologi. 328. Et cur? *Ibid.* Jureconſulti an ſint in Epiſcopos, aut horum Vicarios eligendi potiùs, quàm Theologi, Vide Verb. *Theologus*, & Verb. *Vicarius*. Exprimuntur aliquæ quæſtiones Theologicæ, quas Jureconſulti explicârunt infeliciter. II. 482. Non valet illa conſequentia: *Theologi meritò ægre ferunt tractari à Iuriſtis materias Theologicas, ergo & hi juridicas ab illis.* 504. Periculo magnorum errorum ſubeſt profeſſor Juris Canonici, ſi careat Theologia Scholaſtica. 506. Solent Juriſconſulti & ſcientiam, & verba locare. II. 255. Plerique putarent ſe tentari, ſi proponerentur eis quæſtiones de variis materiis Canonici Juris? 258.

Iuriſdictio.

JUriſdictio voluntaria poteſt exerceri ubique. IV. 66. Et etiam in non ſubditos. 64. Non tamen directè in defunctos. 25. At indirectè. *Ibid.*

Ius.

JUs eſt ars boni, & æqui. I. 119. Summum jus cur ſumma iniquitas? 118. Scientia juris utriuſque ſitne tantùm memorativa retentio legum, an verò vera Scientia? II. 328.

Ius Canonicum.

JUris Canonici definitio. II. 94. Ejus objectum quo pacto ſint actus humani? 93. *&* 94. Eſt per ſe, & directè conditum ad externam gubernationem ſpiritualem. 94. Simul tamen etiam ad puritatem animæ promovendam. *Ibid.* Quo pacto differat à Theologia morali? 96. Prodiit ex viſceribus Theologiæ. 131. Et eſt maximam partem conditum à Theologis. 140. Quas materias Juris Canonici poſſint, aut debeant tractare Theologi? 125. *& ſeqq.* Jam tempore Ciceronis pauci ſtudebant juri Pontificio. 364.

Iuvenes.

CUr juvenes teneantur peculiariter eſſe ſobrii? V. II. 2. Quid Plato ſcripſerit de vino non dando juvenibus? 3. Quid Galenus? 4. Quid S. Hieronymus? 5. An damnandi peccati, qui filios à teneris educant vino? 6. *& ſeqq.*

L.

Lacticinia.

COnſuetudo abſtinendi ab iis in quadrageſima obligat certò ſaltem ſub veniali. V. XXIII. 240. Et olim probabiliter ſub mortali. 241. Deſcribitur hanc in rem perantiquum Breve Pœnitentiariæ Romanæ ad tunc Epiſcopum Conſtantienſem. 242. In eo non permittitur ſanis, niſi uſus butyri loco olei. *Ibid.* Pauperibus, & infirmis omnia lacticinia, excepto caſeo. *Ibid.* Vide plura Verb. *Caro.*

Laici.

LAici teſtimonium adverſus Clericum non eſt recipiendum in cauſa criminali. V. XLII. 118. Niſi in criminibus exceptis. 122. Aut niſi cauſæ criminales moveantur civiliter. 123. Aut niſi ex natura facti non poſſint haberi ſoli teſtes idonei. 159. *&* 172.

Laniare literas.

PEr laniationẽ literarum Sacræ Pœnitentiariæ quid intelligatur? V. XXXVII. 267. Quid ſi Commiſſarius eas apud ſe retineat ad aliquem uſum materialem, an irritabitur diſpenſatio? 268. *&* 269. Peccat mortaliter Confeſſarius, ſeu Commiſſarius, ſi eas literas non laniet, ſeu cancellet. 270.

Latinitas.

LAtinitatis vitium, vitiat Reſcriptum. III. 364. *in Append. lit. pp.*

Lauretum.

LAuretanæ Indulgentiæ non ſuſpenduntur in Anno Jubileo. III. 41. Quàm ingens tribuatur recitantibus. *Ave Filia DEI Patris &c.* 709. *in Append.* 1.

Legatus.

QUas Indulgentias largiatur Legatus Apoſtolicus? IV. 56. Quas largiti ſint tres Legati, ſeu Nuntii Apoſtolici in honorem S. Franciſci Xaverii? *Ibid.* Quatenus Legatus Principis poſſit puniri ab eo, ad quem eſt Legatus? V. XXXII. 56.

Legitimus: Illegitimus.

LEgitimus quis habendus? V. XXVIII. 71. *&* XXXVII. 247. Quid ſi conceptus ſub tempus, quo alii cum uxore peccàrunt. XXVIII. 62. Quid ſi uxor peperit ſexto menſe, poſtquam eam cognovit maritus? 74. Aut undecimo, vel decimo tertio menſe poſtquam maritus eam ultimo cognovit? 75. *&* 76. Quid ſi mater in extremo agone juret, eſſe ſuam prolem illegitimam? 72. Caſus hanc in rem ingenioſus. 73. Lis de legitimitate ſpectat ad judicem Eccleſiaſticum. 79. Et poſſeſſio legitimitatis relevat ab onere probandi. 80. Et ſingulariter quando quis fuit nominatus, & tractatus ut legitimus. *Ibid.* Alia huc facientia, Vide *cit. n.* 80. *& ſeqq.*

In dubio utrùm quis ſit legitimus nec ne, quid pronuntiandum? V. XXVIII. 53. Vera legitimitas apprime convenit ſtatui filiationis, eſtque præſumptio filium eſſe ex legitimo Matrimo-

Digitized by Google

trimonio natum, eſto fuerit pater ejus matre tanquam duntaxat concubinâ uſus ante Matrimonium. 85. & 86. Legitimitas quæ confertur vi Brevium pro diſpenſationibus Matrimonialibus occultis, intelligitur ad omnes ordines, & Beneficia Eccleſiaſtica, & ad omnia bona temporalia. V. xxxvii. 247. Omnis proles nata ex conjugio putatitio eſt legitima, modò pater, aut mater ignoret impedimentum. *Ibid.* An quando Papa ita diſpenſat: *Diſpenſamus ut ex tunc, ſeu, ut ab initio legitimus contractus cenſeatur*, dicendus ſit Papa diſpenſare in ipſa radice, ita ut proles ſit tam legitima ad omnia, quàm ſi Matrimonium fuiſſet ſemper legitimum? 249. Legitimandi privilegio gaudent Abbates Lucellenſes. 251.

Leſſius.

QUatenus fuerit P. Leonardus Leſſius ſecutus ſententias laxiores? I. 54. Suum librum de juſtitia & jure edidit aliis efflagitantibus. II. 267. Non adiit ſcholas juridicas. 293. Didicit linguam græcam ſine ullo præceptore. 357. Elogium, quo tres Jureconſulti ornant Leſſium. 369. Judicium aliorum de illo. 370. Quanta ejus temperantia? V. 1. 117. *in App. lit. t.*

Lex.

1 LEges civiles etiam admittuntur in foro Eccleſiaſtico, I. 73. Humanæ ſunt communiter interpretandæ in benigniorem partem. 96. Item divinæ. 98. Et ſingulariter eæ, quæ ſunt de Confeſſione. 102. & 103. Humanæ fluxerunt ex divinis. 99. Legum Eccleſiaſticarum multitudo nimia viſa eſt Gerſoni, & Navarro. 181. Legis extenſio quatenus permittatur, aut non permittatur, ob identitatem ſolam rationis? IV. 682. Aut ob majoritatem itidem rationis? 684. Quid ſi ſit extenſio puræ putæ gratiæ revocatæ? *Ibid.*

2 Referuntur varia judicia Doctorum de illa quæſtione: *An, & quando peccet, qui per aliquam actionem malam, aut non malam reddit ſe impotentem ad obſervationem alicujus legis aut præcepti?* V. xxvii. 1. *& ſeqq.* Proponuntur varia exempla legum, in quibus licitè, aut illicitè ſecundùm nonnullos, vel omnes Doctores ponitur, aut non tollitur impedimentum obſervationis. 21. *& ſeqq.* Exhibentur ea, quæ certa videntur circa hanc controverſiam, 39. *& ſeqq.* Et ea, quæ ſingulariter vertuntur in controverſiam. 59. *& ſeqq.* Authoris opinio profertur. 62. *& ſeqq.* Reſpondetur ad inſtantias, & rationes in contrarium allatas. 89. *& ſeqq.*

3 Lex præcipiens finem præcipit apponi omnia per ſe, intrinſecè, & ex natura rei neceſſaria obſervationi. V. xxvii. 44. & 9. An etiam non per ſe neceſſaria? 10. An quis ex vi legis aliquid imperantis teneatur ſe conſtituere in eo ſtatu, in quo obligetur à lege? 14. 19. 51. & 55. Multùm differunt hæ duæ locutiones: *Tutius non obligatur hac lege*, & : *Tutius excuſatur ab hac lege*. 52. Declaratur. 53. Quando aliqua lex reſtringitur ad ſanos, non impeditos, vel affectos aliqua conditione, non delinquitur ab eo, qui non conatur facere ſe liberum impedimento, illâve conditione. 57. Nemo ex vi legis tenetur perſeverare in eo ſtatu, in quo ab ea obligetur. 58.

Libri hæretici.

LIbri hæretici lectio, retentio, repertio apud aliquem an probet, eum eſſe hæreticum? Vid. Verb. *Hæreſis*. Epiſcopus quo caſu queat exempto Religioſo dare facultatem legendi libros hæreticos? IV. 64. *in Append.*

Libertas.

HOmo quomodo privetur naturali libertate faciendi quidlibet? I. 116. & III. 294.

Libido.

DE verbis libidinoſis prolatis ab ebrio quid cenſendum? Vide Verb. *Verbum*. Remedium ſingulare. III. 32. *in Append. lit. rrr.* Libidinis nomine quid intelligant Patres? V. x. 44. An libidinoſæ cogitationes, ſomniáque ebriorum ſint confitenda? V. xix. 14. & 17. Non eſt ridiculum confiteri turpia ſomnia, quorum cauſam dedimus. 15. Nec licitum ea directè procurare. 16. Etiam pollutio eveniens ebrio non eſt confitenda neceſſariò. 19. & 20. Ratio naturalis non obligat graviter ad tollendas vel non dandas pollutionis cauſas, quæ non tendunt directè, & per ſe ad illam. 20. Cogitationes etiam turpeſ non ſunt ex ſe peccata. 17. Ebrioſitas eſt mater libidinis, teſte Sacra Scriptura. V. x. 39. Et Patribus. 40. Et Theologis. 42. Et Ethnicis. 43. An igitur voto caſtitatis obſtrictus peccet contra ſuum votum, ſi ſe inebriet? 44. & xix. 10.

Litera.

LIteras alienas aperire, ac legere, an, & quantum peccatum? V. xix. 77. Quando fas legere? 78. An illarum fragmenta in unum collecta, quas continentes magnum ſecretum quis laceravit, fragmentáque projecit foras? 80. Et loco perditarum ſubſtituere propriâ authoritate alias? 81. Literarum nomine intelliguntur quandoque omnes artes, quibus inſtrui Filium debet curare pater. 28. 16.

Locus.

AN circumſtantia loci non inficiat peculiari malitia mortali niſi illas actiones, quas lex humana vetuit intuitu reverentiæ loci ſacri? V. xlviii. 2. Quid nominatim de eſu, & potu in tali loco? 3. Quid de laſcivo cantu? xlix. 1. *& ſeqq.*

Loth.

Digitized by Google

Loth.
LOthi ebrietas incuſatur, & excuſatur à ſcriptoribus. V. vii. 14. Cur ſe inebriaverit? xviii. 20.

Lucella, ſeu: Luciſcella.
LUcellæ Monaſterii Ordinis Ciſtercienſis Architectus fuit S. Bernardus. V. 1. 80. Cur vocata Luciſcella? *Ibid.* Quàm ingens numerus Comitum, Baronum, Nobilium elegerit ſibi ſepulturam in Eccleſia illius Monaſterii? 79. Lucellenſis Abbas pollet jure legitimandi. xxxvii. 251.

Ludovicus de Ponte.
LUdovicus negligens medicinam perdit oculum. V. 1. 38.

Lugo Cardinalis.
ADhuc triennis jam noverat libros, & chartas exaratas legere. V. 1. 31.

Lupulus.
CUbantes ſupra lupulum inebriantur quandoque, an igitur graviter peccent? V. xxxi. 8.

M.

Magiſter.
MAgiſter in Theologia vel Jure eſt idem, quod Doctor. V. xxxvii. 155. Pro expediendis literis Sacræ Pœnitentiariæ debet eſſe Doctor, nec ſatis eſt eſſe Licentiatum. 156. Habet tamen Societas privilegium, ut etiam non Doctores expediant. 158. Refutatur Lezana ſcribens, ſucceſſores P. Claudii Aquavivæ non poſſe uti iſto privilegio. 159.

Magiſter eſt pater. II. 201. Ac Severus Imperator Ulpianum vocat parentem. *Ibid.* Sine vivo Magiſtro permulti didicêre multa, & magna. 295. 355. *& ſeqq.* Cur mirati Judæi, quòd Chriſtus ſciret literas ſine Magiſtro? 359.

Optimus eſt ſeſe, qui novit cuncta Magiſtro. 353.

Maledictio.
MAledictiones parentum in filios ſunt rarò peccata mortalia. V. xxix. 24. *& ſeqq.* Et in dubio præſumendum, non proceſſiſſe vel ſatis deliberatè, vel ex animo. 26. Proponuntur Aphoriſmi, ex quibus Confeſſarii diſcant, quid practicè ſentiendum ſit de parentibus confitentibus ſe maledixiſſe liberis? 29. *& ſeqq.* Quid ſi puella fateatur ſe ſuæ matri maledixiſſe, at non ex animo? 39. Maledictiones prolatæ ex odio non accipiunt ſpecificam malitiam ex diverſitate ſpecifica malorum, quæ optantur. 40.

Malum.
MAlum publicum quid ſit? II. 10. Quod malum cenſeatur eſſe majus altero? V. vii. 3. Cur aliquid dicatur malum? *Ibid.* Quo ſenſu dicat Apoſtolus, non eſſe facienda mala, ut veniant bona? xviii. 37.

Manrique.
HIc Doctor generatim carpit omnes illos Theologos, qui cùm non frequentârint ſcholas vulgò dictorum Jureconſultorum, attamen verbo, vel ſcripto explicant unam, aut plures ex iis materiis, quarum tituli extant in jure ſeu Civili, ſeu etiam Canonico. II. 1. Nominantur Theologi, quos idcirco carpit ſingulariter. 2. Exhibentur ejus verba. 29. 30. 31. 33. *& ſeqq.* Item *n.* 44. *& ſeqq.* Quid ipſe nominatim afferat de Theologis? 14. *& ſeqq.* Quid nominatim requirat in Theologis? 19. *& ſeqq.* Quid nominatim carpat in Theologis? 42. *& ſeqq.* Cur in Tractatu ſecundo referantur verba ſolius Michaëlis Manrique, & cur ille ſolus nominatim refutetur? 11. Quanta mala ſequerentur, ſi lectores Manriqueani præberent aſſenſum ejus querimoniis de Theologis? 8. *& ſeqq.* Colliguntur ex dictis Manriqueanis multa Corollaria aliena ab omni veriſimilitudine. 65. *& ſeqq.* Non fuit Theologus. 489. Et tamen tractavit multas quæſtiones purè Theologicas. 490. *& ſeqq.* At non ſecundùm veram Theologiam decidit. *Ibid.*

Maritus.
MAritus an ſine licentia uxoris licitè ſuſcipiat peregrinationem? III. 19. Tenetur alere uxorem. V. xxviii. 1. Quid nomine alimentorum intelligatur? 2. Tenetur etiam indotatam alere. 3. Niſi dos ſit quidem promiſſa, ſed non præſtita. 8. Secùs ſi præſtita, ſed caſu amiſſa. 10. Quid ſi diſſolutum ſit Matrimonium, quoad torum? xxxix. 1. *& ſeqq.* An, & quatenus licitè caſtiget verbis uxorem? V. xxix. 1. Quatenus licitè eam petat verbis contumelioſis? 5. Faciendum hic diſcrimen inter nobiles, & plebeias. 7. An, & quatenus licitè utatur verberibus in uxorem? 9. *& ſeqq.* Eſt is caput uxoris, ſuperior, & quaſi Magiſter. 10. Eam quandoque licitè caſtigat etiam meræ punitionis cauſa. 15. Quandonam cenſeatur graviter, adeóque illicitè eam verberare? 17. Quæ ſingulariter uxores licitè verberentur graviter? 18. Mariti bona quæ, & quorum adminiſtratio ad ipſum ſpectet? Vide Verb. *Bona.*

Martyr: Martyrium.
QUo ſenſu foret Martyr, qui mallet occidi, quàm inebriari? V. xviii. 49. An ſit fas ingerere ſeſe in Martyrium? 51. Conditiones ad Martyrium requiſitæ. *Ibid. Remiſſivè.*

Mater.
MAter tenetur primo triennio alere liberos. V. xxviii. 14. Ideſt præbere lac. 15. *& 19.* Et ſi non lactet ipſamet, peccat in primis per ſe

Digitized by Google

ſe loquendo venialiter. 20. Deinde tenetur ipſa nutrici dare mercedem. *Ibid.* Niſi juſta cauſa excuſet. *Ibid.* Qualis etiam poteſt eſſe mos patrius. *Ibid.* An teneatur primo triennio ſubminiſtrare filio illegitimo omnia neceſſaria? 21. Poteſt ad emendationem caſtigare filiam, aut etiam filium. V. xxix. 45. Nec poteſt id ei univerſim prohiberi à viro. 46. Emancipatum illicitè verberat. 47. Quid ſi verberet filium Clericum? 48.

Matrimonium: Matrimonialis cauſa.

CAſus Matrimonii, quod fuiſſe contractum in vera ebrietate cenſuit, & probavit J. C. Germanus. V. xxi. 10.

Quando de Matrimonio oriuntur quæſtiones juris ſolus Eccleſiaſticus judex terminabit. V. xxxvii. 1. Quid ſi autem verſentur in quæſtione facti? 5. Quid ſi quæſtio facti ſit reſolvenda ex quæſtione juris? 10. Quid cenſendum de quæſtionibus circa dotem, hæreditatem, ſucceſſionem? 12. Aut clandeſtinum Matrimonium. 13. Quomodo ſe geret parochus, cognoſcens ſubeſſe impedimentum Matrimonii. Vide Verb. *Parochus.* Quomodo Confeſſarius, Vide Verb. *Confeſſarius.*

Medicina.

MEdicinis an, & quatenus liceat perpetuò abſtinere? V. I. 35. & 37. An opus meritorium exerceat abſtinendo, cùm eſſent profuturæ ad leniendos graves dolores? 38. Quid ſi tempore Martyrii immineat mors, niſi ſumatur Medicina? 38.

Mediolanum.

MEdiolani quando, & cum quibus conditionibus obtineatur Indulgentia pro triduo Bacchanalium? III. 151. *in Append. Hiſtoricâ. lit. i.*

Memoria.

PRodigioſa memoria. S. Antonini. II. 287.

Mendacium.

QUomodo à mendacio excuſentur ii, qui ſe vocant ſervitores aliorum, cùm ne præſtiterint, nec præſtare cogitent ullum ſervitium? V. xiii. 23.

Menſis.

QUando menſis aſſignatur pro Jubileo, poteſt totus etſi longiſſimus aſſumi. III. 63. Quid ſi tunc Jubileum inchoëtur quinto aut ſexto die menſis? *Ibid.* Quid ſi inchoëtur uno è menſibus brevioribus? *Ibid.*

Meritum.

AN poſſimus cœlum mereri opere malo in ſe, at ſuſcepto ex intentione bona? V. I. 47.

Miſſa.

QUatenus rationabiliter offerantur plures Miſſæ pro una eâdémque anima? IV. 506. Quatenus habens numiſma præditum Indulgentiis licitè ſacrificet in altari non privilegiato, cùm alioqui deberet in privilegiato, Vide Verb. *Altare.* Oſtenditur quo pacto habens Indulgentias poſſit liberare plures animas unâ Miſſâ. 513. An Sacerdos volens liberare aliquam animam debeat eſſe in ſtatu gratiæ? 515.

Monachus: Monialis.

MOnachi nomine quid intelligatur ſtrictè? III. 29.

Nomine monialis ſeu Sanctimonialis quid veniat? *Ibid.* Quale Jubileum monialibus ſoleat concedi in Anno Sancto? 28. Quæ diſpoſitio corporis, & animæ exigatur in iis, ut poſſint frui illo Jubileo? 50. An Monialis apoſtatans ab Ordine fruatur Jubileo conceſſo Regularibus revertentibus ad Ordinem? III. 32. *in Append. 2. lit. r.* An Moniales obligentur omnibus præceptis Regularium in genere? *Ibid.* Poſſunt tempore communium Jubileorum confiteri cuilibet approbato. 227. Quid ratione Confeſſarii fuerit circa eas ſtatutum Conſtantiæ Anno 1651. Jubileo? *Ibid.*

Morbus.

QUos morbos pariat ebrioſitas? V. x. 1. Nominatim parit dolorem capitis. 2. Exemplum hujus lepidum. 2. Quid Sacra Scriptura dicat de morbis ebrioſitatem ſequi ſolitis? 4. Quid SS. Patres. *Ibid.* Quid Theologi? 5. Quid Medici? 6. An morbi ſint ita aſſidui effectus ebrietatis, ut propter hos ebrietas ſit ſemper damnanda de peccato mortali? 7. An Clerici ebrioſi incidant in cenſuram Canonis: *Si quis ſuadente*? 9. & 12. An peccet peculiari peccato inebrians ſe cum præviſione ſecuturæ podagræ, & chiragræ? 13. & *ſeqq.* Aut doloris capitis, aut nauſeæ ſtomachi? 19. & 20. Aut ineptitudinis ad officia obeunda? 21. & *ſeqq.*

An peccet mortaliter contra juſtitiam is, qui ſe inebriat, prævidens inde oriturum morbum, qui impediet executionem officiorum? V. x. 22. Quid ſi ea poſſint ſuppleri per alium? 23. Quomodo talis teneatur confiteri ſuam intemperantiam? 25. An teneatur aliquid reſtituere ratione neglecti officii? 26. Singulariter ſi ſit Profeſſor publicus, aut Concionator? *Ibid.* Cui facienda reſtitutio? 28. & *ſeqq.* Quid ſi infirmitas duravit uno ſolùm menſe? 27. Quid hîc cenſendum de Beneficiatis, non valentibus ex eadem cauſa perſolvere penſum Canonicum? 32. & *ſeq.* An tales, ſi ſint Canonici, lucrentur nihilominus diſtributiones quotidianas? 36. An liceat morbum ſanare ebrietate. xviii. 13.

Morbus contagioſus jam exiſtens ante Matrimonium, an, & quatenus det cauſam divortii? V. xxxiv. 59. Quatenus negandi debitum conjugale? *Ibid.* Quid ſi morbus contagioſus

ſit ortus poſt conjugium? 62. An etiam licita redditio cum periculo contagionis? 67. Quatenus ob periculum contagionis liceat facere ſeparationem etiam quoad habitationem? 71. *& ſeqq.* Quid tunc ſingulariter liceat, quando morbus mariti ortus eſt ex ebrioſitate, aliáve cauſa peccaminoſa? 76.

Moriturienſ.

AN moriturienſ poſſit lucrari Jubileum pridie quàm ſit promulgatum? III. 481. Quomodo juvandus à Confeſſario? 482.

Mors.

PEr mortem animæ intelligitur etiam ſpoliatio Rationis, & intellectûs. V. XVIII. 12.

Mortuus.

1 MOrtuis poſſunt concedi Indulgentiæ. IV. 262. An immediatè? 263. Solus Papa poteſt eis dare authoritativè. 264. *&* 471. Non ſubſunt juriſdictioni Eccleſiæ. 263. Mortui nomine *fidelium* non intelliguntur in materia de Indulgentiis. 264. Conceſſis omnibus Indulgentiis alicujus Eccleſiæ fortè non intelliguntur conceſſæ illæ, quæ ſunt applicabiles defunctis *Ibid. &* 265. Papa non permittit Indulgentias merè perſonales transferri in mortuos, at permittit reales, præſertim extraordinarias. 266. Modus applicandi mortuis Indulgentiam ſub conditione. 722. *& ſeq.* Nominatim reſpectu Regularium, & Confratrum. 724. Quibus diebus poſſint animæ liberari purgatorio ratione ſtationum? 726. *& ſeq.* Documentum pro metuentibus ſuperſtitionem hac in re. 728. Motivum ad juvandos defunctos applicatione Indulgentiarum. 729.

2 Mortui ſunt inter miſerabiles perſonas miſerabiliores. V. L. 12. Et ſunt ſub protectione Eccleſiæ. *Ibid.* Debet judex eos tueri ex officio. *Ibid.* Reus capitis, & incarceratus, ſi reperiatur mortuus ante, aut poſt confeſſionem criminis, an ſit ſepeliendus loco infami? 68. An quilibet mortuus in peccato mortali ſit privandus ſacra ſepultura. Vide Verb. *Sepultura.*

Motu proprio.

QUid Juridicè dicatur eſſe factum *Motu proprio*? III. 32. *in Append.* 2. *lit. nn.* Applicatur caſui notabili. *Ibid.*

Mulier.

1 QUo ſenſu ſit ſpeculativè, non tamen practicè probabile, quod omnes mulieres quinquagenariæ ſint ſolutæ lege jejunii. I. 19. Mulier cur comam gerat, & cur velo obducta fuerit olim, quando nuptui dabatur. V. XXIX. 1. Plebeiæ infimæ ſortis rarò graviter peccant petendo invicem gravibus ex ſe conviciis. 8. Mulier nequit eſſe teſtis in cauſa criminali. XLII. 8. Quid ſi nequeat aliter comperiri veritas? *Ibid.* Quid ſi necdum eſt. 25. Annorum? 12. Quid ſi agatur de teſtamento pio? 148.

Mulier inebriando ſe peccat graviùs, quàm vir. V. XLIII. 1. An circumſtantia ſexus ſit tunc exponenda in Confeſſione? 5. An circumſtantia conjugii? 9. Mulier ebrioſa parit filios hebetes. 13. *&* 14. Et lactans efficit epilepticos, atque ecſtaticos. 14. Impeditque conceptionem. 15. Peccat mortaliter mulier, quæ per actiones illicitas corrumpit ſanguinem, aut lac, quo infans nutritur intra, vel extra uterum. 23. An delinquat edendo paſtillos, ne vinum oleat? 24. *& ſeq.*

An lege poſſit omnibus mulieribus interdici potus vini? V. XLIII. 27. Quomodo antiqui explorârint, & punierint mulieres merobibulas? 28. 29. *&* 30. Malè permittitur, ut mulieres perinde ac viri inſtituant ſympoſia. 39. An mortaliter peccet, vocans aliquam mulierem merobibulam? 42. Quid conſulendum maritis, quando apud Confeſſarium conqueruntur de bibacitate uxorum? 48. Quid cenſendum de tribus horrendis potatricibus Franconicis? 55. Quid de quatuor helluonibus Belgicis pronuntiârit Leſſius? 59. An peccet, qui aliquam mulierem eſſe meretriculam ſuſpicatur ex eo ſolùm, quòd noverit, eam eſſe vinolentam? 61. Quid ſi illa mulier ſit Germana? 62. Quid ſi Galla, vel Itala? 65. 2

Mutitatio.

MUtitatio eſt, quando mutantur in orbem vices excipiendi convivio. V. XXVI. 35. Non eſt per ſe, ſed ſolùm per accidens damnanda. *Ibid.*

N.

Navarrus.

CUpivit videre Pontificem, qui minueret numerum legum Eccleſiaſticarum pœnalium. I. 181. Quomodo deſcribat, honorétque Theologiam? II. 248. Quomodo Confeſſarium? 239. Dabat ſponſa gratis. 256.

Negligentia: Negotiari.

NEgligentia propriè quid ſit? III. 337. Eſt ea ſemper peccatum. *Ibid.*

Negotiari propriè quid ſit? V. XI. 12. An emere frumentum, ut ex eo coquatur, vendatúrque cereviſia ſit negotiatio Clericis interdicta? *Ibid. &* 13. Item ſi Clericus emat uvas, ut inde expreſſum vinum vendat? 14. Aut emat pullos equinos, ut eos paſcat in prædiis conductis, & grandiores factos revendat? *Ibid.* Aut revendat ſuperfluum vinum, quod emerat in ſuum uſum? 19. Quid ſi ſuis expenſis curet imprimi librum ad revendendum? 27. *in Append.*

Neomyſta.

REgularis celebrans primam Miſſam lucratur Indulgentiam plenariam. IV. 549. Lucrantur & alii Regulares, qui Sacra Communione refecti interſunt eidem. *Ibid.*

Noë.

Digitized by Google

Noë

NOë Patriarcha fuit inculpabiliter inebriatus. V. VII. 14. Ante ipſum non fuit uſus vini, IV. 7.

Non aliter.

CLauſula: *non aliter, neque ullo alio modo* quomodo intelligenda? V. XXXVII. 257.

Non oportet.

CLauſulæ: *Non oportet facere*: *Non debemus facere*: accipiuntur in Jure communiter pro: *Oportet non facere. Debemus non facere.* V. XXXVII. 60.

Notarius.

NOtarius unde dictus? IV. 610. Pro ſubſignandis exemplaribus literarum Apoſtolicarum ſufficit quilibet Notarius creatus à quovis Magiſtratu. *Ibid.* Adeóque etiam Religioſus Secretarius alicujus Conventus, vel Provincialis. *Ibid.*

Novitius.

CAſus Novitii remittendi ad ſæculum ob delicatam complexionem imparem ſuſtinendæ abſtinentiæ Regulari. V. I. 54. Non fuit ille Novitius compellendus ad deſerendum Novitiatum, 56. Eſto timuerit abbreviationem vitæ ſi maneret in Religione. *Ibid.*

Nulla interpoſita mora.

HÆc Clauſula debet in Bullis mandantibus, in virtute obedientiæ, ut Jubileum ſtatim, & nulla interpoſita mora publicetur, accipi moraliter, & civili modo. III. 71.

Nuntius Apoſtolicus.

POteſt in ſua Provincia omnia, quæ Papa non reſervavit ſibi. III. 48. *in Append.* 3. *lit. f.* Æquiparatur Proconſuli. *Ibid.* Conceſſit durante Anno Jubileo Indulgentiam centum dierum, 48. *in Append.* 2. *lit.* h.

O.

Obæratus.

QUandonam obæratus dicatur fieri per aliquem contractum pauperior? V. XII. 3. An, & quatenus liceat contrahere cum tali? 2. An qui obæratum ducit ad cauponam, teneatur ſatiſfacere hujus creditoribus? 4.

Oblatum.

OBlata ad Altare Celebrantis cui debeantur? V. L. 76. Quid ſi parochus celebret in aliena Eccleſia conjuncturus illic duos parochianos? *Ibid.*

Oblivio.

OBlitus promulgationis Jubilei, at recordatus poſt lapſum temporis deſignati, an poſſit ſibi deligere duas alias hebdomadas? III. 91. *in fine.* Oblivio non patrocinatur iis, quæ à gratuita voluntate alicujus, exigentis certas conditiones dependent. 159. *in fine.*

Occaſio.

AN dare occaſionem peccati ſit formaliter cooperari ad peccatum? II. 492. An liceat manere in occaſione proxima peccandi, ſi fugiendo timeatur graviſſimum malum? V. XXXIII. 80. *& ſeqq.* Quid ſi habeas revelationem, te ſuccubiturum tentationi permanendo in illa occaſione? 81. Proxima non eſt fugienda cum notabili damno, alterius iñocentis. 75.

Occidere.

CUr non dicatur ſe occidere omnis, qui ex voluptate utitur potu vitam abbreviante? V. I. 59. An licitè occidam ebrium, qui minitur occidere? XIX. 4. Aut illum, qui eſt impoſiturus mihi atrocia crimina? 8. Aut illum, quem non poſſum fugere ſine gravi ignominia. 7.

Occultum.

OCcultum in Jure quid dicatur? V. XXXVII. 172. *& ſeqq.* Et quid ſi ſit ita notum, ut poſſit in judicio probari ſufficientibus teſtibus? 174.

Omnia & ſingula.

HÆc clauſula: *Omnia, & ſingula*, quantæ ſit efficaciæ? III. 48.

Opera pro Iubileo quomodo facienda.

NOn eſt neceſſe ut omnia peragantur in ſtatu gratiæ. III. 58. At ultimum debet fieri in tali ſtatu. 59. An ſi non fiat in tali ſtatu, redeat Indulgentia obice remoto? *Ibid.* Quid ſi fiant cum peccato veniali? 60. Quid ſi non cum perfecta integritate? 61. Aut per alium? 62. Quando ſint peragenda? 63. Exemplum Vicarii Generalis arctantis totum Jubileum in unam hebdomadem. *Ibid.* Non potuit validè id decernere. *Ibid.* Nec declaratio Epiſcopi de obeundis omnibus intra unam hebdomadem eſt authentica. *Ibid.* Nec poſſunt Prælati injungere plura aut difficiliora opera, quàm injunxerit Pontifex. *Ibid.* Exempla Epiſcoporum mandantium omnia opera peragi ab omnibus in una hebdomade. 72. Sunt obeunda iis diebus, quibus affiguntur per Bullam. 73. Et eo ordine, qui præſcribitur. 74. Et valent, etiamſi ſine fortè jam aliunde præſcripta. 75. Et quando aliquod præſcribitur ſine determinatione quantitatis, & qualitatis ſufficit minimum. *Ibid.*

Referuntur variæ intentiones, ad quas poſſunt ſeu validè, ſeu invalidè peragi opera pro Jubileo. III. 76. Opera debent dirigi ad intentionem determinatam à Papa. 77. Et ea intentio formari ante inchoationem operum. *Ibid.* Quænam intentio ſit indubitanter valida? 78. Quis defectus intentionis præſcriptæ certò obſit valori Indulgentiæ Jubileæ? 79. Quis probabiliter? 80. & 83. Quis meritò ha- 2

Zzz 2 beatur

beatur pro non attendendo? 84. Cur Pontifices præſcribant alias, atque alias intentiones? 80 & 81. Omnia omnino opera debent ex præſcripto Papæ dirigi ad certam intentionem. 85. Non exigitur formalis intentio lucrandi Jubileum. 86. Quid ſit neceſſarium, ut verè quis opus perficiat pro alio. IV. 255. Quænam voluntas hic requiratur? 256. Quænam cognitio? 257. Quo loco ſint opera peragenda? 88. *& ſeqq.* Deciditur de hac re Caſus valde ſingularis. 517. *in App. lit. 1. §. At.*

Operum pro Iubileo Commutatio.

3 NEmo propria authoritate poteſt ſibi ipſi commutare. III. 97. At poteſt Confeſſarius cum impeditis. 98. Illud impedimentum debet eſſe grave. 99 Seu continere difficultatem notabilem. 100. An omnis difficultas jejunandi, ob quam eximitur quis à præcepto Eccleſiaſtico, ſit ſufficiens ad commutationem vi Jubilei faciendam? 100. Quid cenſendum de commutatione viſitandi Eccleſiam parochialem, reſpectu monialium non obſervantium ſtrictam clauſuram? 102. Aut Virginum incolentium liberos parthenones? *Ibid.* Quid ſi commutatio ſit facta bona fide, attamen abſque ſufficiente cauſa? 103. Commutatio poteſt fieri etiam cum illis, qui non ſunt obnoxii ulli cenſuræ, aut votis. 105. An omnia poſſint commutari? 106. & 107. Bullæ diverſimode hîc loquuntur. *Ibid.* In quæ opera ſit facienda commutatio? 108. Ubi? 110. Quando? 111. Non eſt neceſſe, ut opera, in quæ eſt facta Commutatio, perficiantur eo die, quo debebant perfici commutata. *Ibid.* Quid ſi dilata communione in ultimum diem Jubilei comedas aliquid manè per inadvertentiam? 112. Aut illo ultimo die nihil ex præſcriptis operibus præſtitiſti 113. Quid ſi perfectis omnibus præter Confeſſionem & Communionem, dubitet Confeſſarius, an ſis diſpoſitus ad abſolutionem propter occaſionem peccandi proximam? 114.

Opera pro Indulgentiis.

4 QUalia opera poſſint pro Indulgentiis præſcribi. IV. 170. Varia practica corollaria deducuntur ex eo, quòd opera perficienda pro Indulgentia ſufficiant, licèt jam ſint aliunde præcepta. 174. *& ſeqq.* Applicantur ea ſingulariter adſcriptis Congregationi Roſarii, & Annuntiatæ &c. 177. Operum pro Indulgentia præſcriptorum omiſſio ex oblivione, aut impotentia communiter impedit acquiſitionem Indulgentiæ. 186. Eſto non omittatur niſi pars notabilis. 188. Quid ſi tantùm minima? 190. Quænam cenſeatur generatim minima. 192. Quæ ſpeciatim reſpectu Roſarii. 192. Quid ſi in iis perficiendis admittatur aliqua culpa? 197. *& ſeqq.* Communiter nequit opus præſcriptum perfici per alium. 251. Opera Regularium quomodo communicentur aliis? Vide Verb. *Regularis. n. 4.*

Opinio.

1 OPinio benigna, & rigida quæ ſit declaratur variis exemplis. I. 1. & 4. Opinionem quamlibet certò practicè probabilem ſequi eſt generaliter licitum. 4. Plus quàm centum octoginta Doctores ita ſentiunt. 5. Et alii. 165. Eſtque ea doctrina inſpecta authoritate ſimpliciter loquendo humano modo certa. 4. *ad fin.* Quæ opinio dicatur generatim probabilis? 6. Quæ probabilis *practicè? Ibid.* Quot, & quales authores reddant aliquam opinionem probabilem? 7. Refertur Alexandri VII. cenſura de authoritate unius ſufficiente ad gignendam probabilitatem. 8. Opinio quæ ſpeculativè, quæ practicè probabilis? 9. *& ſeqq.*

2 An & quatenus implicet, aliquam opinionem eſſe probabilem ſpeculativè quidem, at non practicè? I. 13. Quænam in particulari ſint probabiles ſpeculativè, at non practicè? 18. Opinionis ſpeculativè, & practicè probabilis nova deſcriptio ex Arauxo. 20. Opinio magis, & minùs tuta quæ? 21. An omnis opinio probabilis excludat omne peccatum etiam mortale. 21. Opinio communis quæ? 22. Quot authores ſufficiant ad efficiendam communem? *Ibid.* Opinio ſingularis quæ? 24. Opinionem ex ſe probabilem quibus caſibus non liceat ſequi? 25. *& ſeqq.*

Fas eſſe Confeſſariis & aliis judicibus ſequi communiter ex opinionibus practicè probabilibus mitiorem probatur à Sectione quarta Tract. primi uſque ad nonam incluſivè. Argumenta duodecim in contrarium proponuntur *à n. 33. ad 43. Incluſivè.* Reſpondetur ad ea argumenta à Sectione decima ad finem uſque Tractatûs ejuſdem. Eſt per ſe loquendo laudabilius ſequi opinionem, probabiliorem, & ſecuriorem ſimul. 45. Opinionis laudabilitas unde deſumenda? 52. Opinio ſingularis non eſt ſectanda ſine peculiari cauſa. 56. Opiniones benigniores ſunt plerumque probabiliores. 112.

3 Opinio benigna eſt communi contrariæ anteferenda in omnibus cauſis ſaltem favorabilibus. I. 143. Opiniones ſingulares communibus præferunt quandoque omnes ferè Doctores. 207. Opinio præferenda, quæ nititur ratione vel ſubtiliore. 197. Vel validiore. II. 407. Vel ſtat pro valore Matrimonii. I. 195. Vel pro cauſa pia. *Ibid.* Vel eſt Rotæ Romanæ. 196. Opinionis à parte rei falſæ probabilitas an proſit ad comparandam Indulgentiam Jubilei? III. 332. An ad favores diſtinctos ab Indulgentia. 333. An ad alias Indulgentias. IV. 710. Et ſingulariter. 712.

Optare.

Optare.

AN liceat optare ut aliqua ex ſe mala, eveniant inculpabiliter in ebrietate? V. IX. 57. An liceat optare, ut quis die jejunii aliquid comediſſet per inadvertentiam? 80. Aut optare, ut haberetur ignorantia inculpabilis alicujus præcepti, ut poſſet liberè aliquid fieri? *Ibid. & ſeq.*

Oratio pro Iubileo.

1 QUando generatim requiritur Oratio pro Jubileo, ſufficit mentalis. III. 137. Secùs ſi præſcribatur recitatio hujus, aut illius Orationis. 139. Et poteſt ſufficere per brevis, quando ſolùm dicitur: *Qui oraverit: qui pias ad DEVM preces fuderit.* 140. At quid ſi dicatur in Bulla: *Qui per aliquod temporis ſpatium devotè oraverint? Ibid.* Quid ſi tunc oretur ſolùm quinquies *Pater* & *Ave*? *Ibid.* Quid ſi ſolùm unum *Ave Maria*? *Ibid.* Paulus III. non præſcripſit niſi unum *Pater*, & *Ave* pro plenaria Indulgentia Societatis JESU. 140. At Gregor. XIII. Juſſit dici quinquies. *Ibid.* Oratio pro Jubileo debet fieri ad intentionem præſcriptam. 141. Quæ proinde intentio debet eſſe nota oranti. *Ibid.* Nec ſufficit tunc Oratio fuſa cum perpetuis voluntariis diſtractionibus. 142. Sed ſi nulla intentio ſit præfixa probabiliter non obeſt valori Indulgentiæ diſtractio voluntaria. 143. Debet autem fieri in loco deſignato à Papa. 144. Quid ſi is, qui interfuit proceſſioni, & in ea piè oravit, at vel non viſitet Eccleſiam, vel viſitet quidem, at in ea nihil oret? 145.

Oratio XL. Horarum continuarum.

2 COnferuntur inter ſe Bullæ loquentes de Oratione 40. horarum continuarum. III. 146. Practicè loquendo æquivalent hæ tres locutiones: *Oratio 40. horarum continuarum: Oratio 40. horarum continuatarum: Oratio continuata per 40. horas.* 148. Quid ſi per breviculum tempus omnes præſentes dormitent? 149. Quis ſit ritus habendi Orationem 40. horarum? *Ibid.* An quando Pontifex dat Indulgentiam intereſſentibus Orationi 40. horarum continuatarum, eam lucretur, qui intereſt poſt horam quadrageſimam, poſito quòd ea Oratio continuetur conſcio Pontifice ad 50. horas? 150. & IV. 362. Defenditur contra nonnullos reſponſio affirmativa. *Ibid.* Innocentius X. ſtatuerat, ut Oratio 40. horarum, quæ ſolet in Eccleſiis Soc. JESU inſtitui triduo antecineralium, continuaretur die, noctúque: at Alexander VII. ſuſtulit obligationem continuationis. III. 151. An revera ſit neceſſe, ut poſita conditione continuationis ſemper (loquendo moraliter) aliquis ſit, & oret in templo? *Ibid.* Solvuntur Patris Quintanadvennæ rationes oppoſitæ noſtræ ſententiæ. *Ibid.*

Oratio pro defunctis.

ORatio à cœlitibus, aut mortalibus fuſa pro 3 defunctis non liberat hos directè, & immediatè, ſed tantùm impetrat à DEO, vel ut DEUS applicet ipſe iis merita Sanctorum, vel excitet homines ad ſatiſfaciendum pro iis. IV. 465. & 470.

Ordinarius.

QUis dicatur *Ordinarius loci* in Bullis loquentibus de Jubileorum publicatione, Eccleſiarum deſignatione facienda per *Ordinarios locorum*? III. 66. Nomine *Ordinarii* abſolutè ſumpti intelligitur etiam Prælatus Religioſus. 230. Non autem nomine *Ordinarii loci*. 228.

Ordo Militaris.

HIc Ordo conſtituit verum Religioſum. III. 52. *in Append.* 2. *lit.* o. Judicium Patris Suarez de quibuſdam Equitibus Militaribus. *Ibid.*

Oſculum.

OSculorum apud Romanos nullus ferè uſus fuit. V. XXXII. 11. Cur propinqui propinquas peregre redeuntes fuerint ſoliti oſculari? 12. Oſculum quomodo differat à Suavio? 12. An oſculans alienam uxorem ſit ſuſpectus de adulterio? 11.

Ova.

HOrum eſus extra Quadrageſimam non eſt ulla generali lege, vel conſuetudine interdictus. V. XXIII. 236. An conſuetudo abſtinendi in Quadrageſima obliget ſub mortali? 237. Refertur, & diſcutitur Decretum Alex. VII. prohibentis hanc ſententiam: *Non eſt evidens, quòd conſuetudo non comedendi ova, & lacticinia in Quadrageſima obliget.* 240. Ubi viget conſuetudo edendi ova, fas eſt illa edere, quæ ſunt adhuc in gallina. 238. Et juxta Sanchez obligaris edere ova, ſi ſine iis nequeas abſtinere altera refectione. 239.

P.

Pallavicinus.

CArdinalis Pallavicini ſingularis opinio circa indifferentiam actuum refertur. V. I. 114. Ejus virtutes. *n.* 117. *Remiſſivè.*

Palaus.

P Ferd. de Caſtro Palao legit in utroque corpore Juris omnes textus, quos citat innumeros. I. 90.

Panis.

EDentes panem donec ratio ſopiatur an peccent mortaliter? V. XXX. 11. & 12.

Papa.

SOlus dat Indulgentias plenarias. IV. 53. & ſeqq. Et dat etiam ante conſecrationem. 54. Dátque ſolus pro defunctis, 62. & 264. An, & quo-

quomodo exerceat actum juriſdictionis? 481. Quomodo jam defunctus poſſit dare Indulgentiam aut aliquem ferire excommunicatione? 386. Nequit deponi à Concilio. V. XLII, 246. *in Append. lit. ee.*

Parapherna.

Parapherna ſeu Paraphernalia quid ſint? Vide ſuprà Verb. *Bona. n.* 1.

Paraſceve.

Non omne peccatum mortale patratum die Paraſceves veſtitur ob circumſtantiam diei nova malitia mortali. V. XLVI. 1. Quid peculiare hic habeat ebrietas? 3.

Parochus.

1 Parochus eſt Prælatus latè dictus. III. 67. Quàm induſtriam, quandoque adhibebit circa publicationem Jubilei præſertim imminente paſchate? 71. An poſſit pro Jubileo aſciſcere ſibi in adjutorem ad Confeſſiones audiendas Sacerdotem non approbatum ab Epiſcopo? 231. Poteſt ipſe tunc in tota Diœceſi excipere Confeſſiones. 235. Quando Parochus mandat difficiliora opera quàm Epiſcopus, qui non paret deſignationi parochi, nihilominus potitur Jubileo. 496. Poteſt parochianis dare poteſtatem lucrandi Indulgentias in aliena Diœceſi datas à loci Epiſcopo. IV. 64. Ipſe autem nequit directè ullas impertiri. 70.

2 Quid aget Parochus intelligens in Confeſſione ſponſos laborare impedimento? V. XXXVII. 18. *& ſeqq.* Quid, quando extra Confeſſionem comperit tale impedimentum? 30. *& ſeqq.* Non excipiet juramentum teſtantis ſubeſſe impedimentum. 36. An poſſit conjungere illos, quos novit habere diſpenſationem pro ſolo foro interno? 41. Quid ſi privatim novit adeſſe impedimentum, ſed falſi teſtes deponunt contrarium? 45.

Paſqualigus.

Refutatur ejus inſulſum judicium de nullitate votorum, quæ noſtri Profeſſi edunt poſt ſolennem Profeſſionem. III. *num.* 364. *in Append. lit.* zz. Refutatur quoque ejus Principium, quòd ſcilicet homo teneatur ad conſervandam vitam adhibere omnia media licita, & neceſſaria. V. XXIII. 128. Et ejuſdem aſſertio de lege Hiſpanica præcipiente, ut ſi arcis præfectus nequit aliter hanc conſervare, quàm occidendo, edendóque ſuum filium, eum occidat, & edat. 134. Item ejuſdem aliud principium, quòd ſcilicet ſi præbere alteri edendas res ad eſum humanum non deſtinatas continet gravem injuriam, etiam contineat, ſi nos ipſi comedamus. 170. & 175.

Paſtor.

Qui paſtor eſt, debet eſſe & Magiſter. II. 149. Nec in Eccleſiis quamvis Sanctus ſit, paſtoris ſibi munus aſſumere, niſi poſſit docere, quos paſcit. *Ibid.*

Pater.

Peccat mortaliter pater, qui hodie ita dila- 1
pidat ſua, ut poſt ſex dies non ſit habiturus, unde alat prolem. V. XXVII. 63. Nam abſolutè tenetur alere liberos. XXVIII. 13. Non tamen integre ante primum triennium. 14. At poſt illud tenetur etiam illos iis artibus, & facultatibus inſtruere, ut poſſint ſeipſos adulti alere. 15. Adeóque literis, ſi ſint nobiles. 17. Quatenus teneatur filio dare poteſtatem eligendi quemlibet ſtatum? 18. An teneatur ſuis ſumptibus alere ſuæ uxori nutricem communium liberorum? 20. An ante primum triennium ſit faciendum inter legitimos, & illegitimos filios diſcrimen quoad obligationem alendi incumbentem patri? 21. Tenetur etiam ſpurios alere. 22. Et quidem convenienter ſtatui. *Ibid.* Etiam adulti debent ali à patre, ſi ii nequeant ſe alere. 24. Graviter peccat exponendo liberos ad fores Hoſpitalium. 27. Et qui ob vitandam infamiam poſuit occultè ad fores Hoſpitalis filium, tenetur compenſare expenſas, ſi poſſit. 27. An licitè deponat ad palatium Epiſcopi, aut Parochi? 28.

Tenetur pater filiæ etiam ſpuriæ conſtitue- 2
re dotem. 30. Si non aluit liberos, quando tenebatur, non tenetur ad ullam reſtitutionem. 35. Si fecit impenſas in eum, ad quas non tenebatur, poteſt minuere ejus legitimam. 36. Pater mariti tenetur hujus uxorem alere, ſi filius nequeat. 32. Quando omnibus conſideratis prudenter dubitas, utrùm Cajus ſit tuus filius, non teneris facere tot ſumptus in eum alendum, quot ſi liquidò ſcires eſſe tuum filium. 41. Imò probabiliter ad nullos teneris. 42. Si videlicet illa, cum qua peccâſti, vel habeat maritum, qui ſub tempus adulterii fuit domi, vel commixta fuerit ſub idem tempus, quo tu, cum uno, alteróve. 49. Idem dic de marito dubitante, an ſit revera pater illius prolis, quam enixa eſt ejus mater? 50. Solvuntur argumenta in contrarium. 51. *& ſeqq.* Quid ſi adſit opinio probabilis? 59.

Pater licitè caſtigat filium verbis contumelioſis. V. XXIX. 21. Non tamen infamantibus eum. 22. An, & quatenus licitè utatur erga filii verbis maledictoriis, ſeu imprecatoriis? 24. *& ſeqq.* An licitè carceri eum clauſum teneat, vel loris aſtringat? 43. Verberans filium contra pietatem paternam, tenetur eum emancipare. 52. Nec licitè verberat emancipatum. 47. An etiam uxoratum? 53. An Clericum? 48. *& ſeqq.*

SS. Patres.

Sancti Patres cur aliter in ſuggeſtu, aliter in Confeſſionali ſint locuti? I. 168.

Patri-

Digitized by Google

Patrinus.

PAtrinus poteſt eſſe teſtis in cauſa ſui filii ſpiritualis. V. XLII. 71. Niſi poſitivè conſtet, quòd valde amet ſuum filium ſpiritualem. *Ibid.* Non tenetur eum alere. XXVIII. 39.

Pavidus.

EXplicatur illa ſententia: *Beatus homo, qui ſemper eſt pavidus.* I. 154.

Pauper.

QUis cenſeatur fieri pauperior per aliquem contractum. V. XII. 3. Pauper an teneatur pro Jubileo dare eleemoſynam? III. 214. Quis in eo caſu habeatur pro paupere? 215. Quantam dabit pauper mendicus? 216. Pauperum nomine quibus eſt pro Jubileo largienda eleemoſyna, veniunt etiam pauperes ſecundùm ſuum ſtatum. 222. Et aliquando Eccleſiæ, piáque loca. *Ibid.* Pauper an ſit teſtis omni exceptione major? V. XLII. 20. Caſus de paupertate ingrediente votum. III. 295.

Peccatum.

1 QUodnam peccatum ſit maximè probroſum? V. VII. 1. & 2. Quodnam gravius altero? 3. Quid requiratur ad id, ut aliquid ſit propriè peccatum? VIII. 21. & IX. 3. Quid ad id, ut quidpiam reputetur ad culpam? IX. 3. Mala, quæ in ebrietate involuntariâ committuntur, non ſunt peccata. 2. Quid ſi ebrietas fuit voluntaria, ſed nullo modo fuerunt præviſa illa mala? 3. Aliud eſt eſſe peccatum, aliud imputari ad culpam. *Ibid.* An ejuſmodi mala tunc ſaltem vocanda ſint peccata, quando & ebrietas fuit voluntaria, culpabiliſque, & fuerunt perfectè præviſa? 4. Eſt, & non eſt lis de ſolo nomine inter negantes, & aſſerentes, talia eſſe propriè peccata. 5. Quid rationem peccati propriè dicti habeat in homine, qui occidit alium in ebrietate culpabili, & ſe inebriavit præviſo manifeſto periculo talis homicidii? 6. & ſeqq. Illam rationem non habet ipſa actualis occiſio. 8. & 9. Mala commiſſa in ebrietate non ſunt neceſſariò confitenda. 14. Quomodo igitur oporteat confiteri homicidium patratum in ebrietate? 16. & 18. Et ſingulariter quando homicidium eſt caſus reſervatus? 18. Illa mala non ſunt dicenda imputari ad culpam tunc, cùm patrantur. 19. Nec ullatenus imputantur ad culpam, quando vel ebrietas fuit involuntaria. 21. Vel voluntaria quidem, ſed ſine præviſione ſecuturorum malorum. 22. Eſto ſoleant ſequi ebrietatem. 24.

2 Ad peccatum contrahendum non ſufficit advertentia interpretativa malitiæ, ſed requiritur actualis, ſaltem per modum dubii, aut ſuſpicionis. V. IX. 26. Quæ tunc non ſufficit, quando fuerunt adhibita media impediendo malo, ſeu peccato, quod timebatur. 33. Et generatim tunc non ſufficit illud dubium, aut ſuſpicio, quando fuit expulſa tanquam irrationabilis. 35. An quando eſt verè probabile, non eventurum malum, & ſimul probabile eventurum? 37. An quando ebrietas eſt tantùm venialiter mala, quæ ex ea ſequuntur, imputentur ad culpam lethalem? 41. Non omnia mala, quæ quis clarè prævidet, ſe in ebrietate patraturum, cenſenda ſunt eſſe peccata. 44. Sintne ejuſdem ſpeciei illa peccata, quæ quis certò prævidet, ſe commiſſurum ratione ebrietatis, & illa, de quibus dubitat, an ſit commiſſurus? 51. & 52. An oporteat aliter illa, aliter iſta confiteri? 53. Sitne verum, quòd ebrii communiter non patrent peccata, ſeu actiones ex ſe malas, niſi incitentur? 58. Et quòd ebrioſi non teneantur communiter ante ebrietatem cavere, ne in ebrietate committant aliquid, quod ſecundùm ſe ſit peccatum? 60.

An peccent graviter, qui ebrios incitant ad peccata materialia? 63. An peccata commiſſa in ebrietate ſint leviora, quàm extra ebrietatem? 64. An ei, qui prima vice ſe inebriat, imputentur omnia peccata, quæ ſolent patrari ab ebriis? 66. An eo ipſo, quòd quis ſe reſolvat ad amplectendum objectum aliquod peccaminoſum, ei reddantur voluntariæ omnes omnino malitiæ, quæ inſunt illi objecto, etſi non præviſæ? 67. An ſi det operam rei illicitæ, imputentur ei omnes eventus peccaminoſi? 68. An peccata propè infinita committat, qui ſponte ſe inebriat? 71. An qui ſcit, ſe ſolere peccare in ebrietate, ſit reus malorum omnium ſecutorum, etſi non præviſorum, etiam ſub dubio. 75. & 76. An mala, quæ ebrius committit præviſa ante ebrietatem, dicenda ſint unum peccatum, an plura? 73. An ad peccatum mortale ſufficiat apprehenſio mali moralis, an verò requiratur apprehenſio mali moralis gravis? 84. 3

An delinquat mortaliter, qui alium ad peccatum veniale inducit directè ea intentione, ut hic animam ſuam maculet peccato veniali? V. XIII. 17. & 57. Sunt generatim quadruplices modi inducendi alterum ad peccatum materiale, aut formale. 16. Quatenus ſit licitum inducere ad minus peccatum, ut impediatur majus? 18. Aut inducere ſola urbana invitatione? 19. & ſeqq. Aut ad evitandum malum proprium, vel alienum? 24. & ſeqq. *diſtinctè.* An, & quantum peccent, qui ſunt aliis indirecta cauſa peccati? 44. & ſeqq. Aut qui non impediunt peccatum? 53. cujus ſpeciei peccatum admittat, qui eſt alteri directa, vel indirecta cauſa peccati? 56. Quomodo ſit confitenda iſta cauſatio, præſertim indirecta? 61. & 62. Et quantum peccet, qui gloriatur, quòd alterum induxerit ad hoc, aut illud peccatum? 63. & ſeqq. 4

Quodnam peccatum dicatur eſſe ex ſuo 5

Digitized by Google

genere mortale? V. xxIII. 19. Quot, qualiáve committat is, qui dicit: *Malo omnia jura divina, & humana tranſgredi, quàm non ſatiſfacere meæ gulæ*? 33. Quot ille, qui dicit: *Amplector omnem malitiam, quæ eſt in hoc objecto*? 34. & 32. An omne peccatum beſtiale, & ferinum ſit mortale? 147. Recenſentur aliqua talia. *Ibid.* Non peccat, qui ad mortẽ vitandam permittit ſuum peccatum. xxxIII. 82. Quid ſi potiùs permittat adferri ſibi certum periculum æternæ damnationis? 83. An illa actio ex ſe mala intrinſecè, quam exerceo licitè, debeat vocari peccatum materiale, an nullo modo peccatum? V. xxxVII. 104.

6 Sub reatu peccati mortalis aliquid prohibetur, quando prohibetur ſub excommunicatione majore. V. xxxVII. 271. Aut quando ſub hac formula: *Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis DEI &c. ſe noverit incurſurum.* 272. An quando peccat contra juſtitiam is, qui eſt cauſa damni injuſti remota, & mediata, etiam peccet is, qui immediatè infert illud damnum? II. 494.

Peregrinus.

PEregrinus an poſſit lucrari Jubileum conceſſum loco, ubi ipſe exiſtit, ut peregrinus? III. 87. & 90. Et nominatim illud, quod Epiſcopi ſolent poſt Annum Sanctum petere pro ſuis Epiſcopatibus? 463. & *ſeqq.* Quid de illo, quod datur toti Chriſtianitati? 94. Quid de aliis Indulgentiis? IV. 63. & 64.

Periculum.

LEx naturalis non vetat ſub mortali actionem ob periculum mali, ſi illud malum longè ſæpiſſime non eveniat. V. vI. 30.

Perinde.

CLauſulæ perinde explicatio. III. 517. *in Append. lit. c.*

Perjurium.

PErjurium neceſſariò importat contemptum DEI. V. xIx. 43. Unde nullus ebrius poteſt propriè pejerare. *Ibid.* Adeóque non tenetur confiteri verba perjura prolata in ebrietate. 44. Quid de illo, qui ſolet ſobrius pejerare, ſed inadvertenter? 45.

Podagra.

POdagra ſæpe oritur ex ebrioſitate. V. x. 13. An peccet mortaliter duplici peccato, qui nimio potu cauſat ſibi podagram? 14. & *ſeqq.* Quid ſi illa podagra eſt impeditura officia, ad quæ quis tenetur? 22. Caſus illius qui cauſam ſævioris podagræ dedit ob temporale bonum. 16. Et illius, qui podagram exceſſivo potu cauſatam depulit alio itidem exceſſivo? 18. Et illius medici, qui gnarus curandi podagram vovit, ſe nec ſua arte uſurum, nec eam doctu-rum alium? 17.

Pœna.

QUando ſit infligenda pœna? I. 149. Quid 1
in ea infligenda vel remittenda conſiderabit judex? *Ibid.* Pœnæ ſunt hac ætate arbitrariæ. *Ibid.* Non quævis pœna temporalis remittitur per Indulgentiam. IV. 19. Remittitur autem debita in foro Sacramentali, & divino. 24. & *ſeqq.* Clauſula: *De pœnis*, ſeu *pœnitentiis injunctis*, quomodo ſit intelligenda? 27. & 28. Quo ſenſu intelligatur pœna lata in eos, qui dant aliquid pro Bulla Cruciata? 425. An quando vetatur ſub pœna nullitatis, ne quid detur pro Bulla Indulgentiæ, incurrat pœnam is, qui dat aliquid ſolicitatori Romano? 427. Quid ſi etiam miniſtris Papæ aliquid detur, ſed non ex pacto? 428. Quid ſi detur quidem ex pacto, attamen non admittatur? 429. Quid ſi detur aliquid pro ſuſceptione in aliquam Confraternitatem? *Ibid.*

An comittens homicidium in ebrietate fiat 2
irregularis? Vide Verb. *Irregularitas.* Et an, qui in ebrietate commiſit aliquod crimen, poſſit à Magiſtratu civili affici pœnâ? V. xx. 18. & *ſeqq. diſtinctè.* Et ſingulariter in locis, in quibus non viget poſitivè mos puniendi commiſſum non prævifum? 28. Quid denique practicè loquendo poſſit judex facere circa tales delinquentes? 31. Laudanda lex, quæ ſtatuit, omnia planè delicta in voluntaria ebrietate patrata, eſſe graviùs punienda, quàm ſi patrarentur extra ebrietatem. 35.

Pœnæ ſtatutæ à Jure Canonico in Clericos 3
ebrioſos. V. xxII. 1. & *ſeqq.* Apud Moſcovitas verberantur ii. 2. Ingemiſcendum, Canones Eccleſiaſticos de ebrioſis non obſervari. 4. Quid iidem Canones ſtatuerint in Laicum ebrioſum? 5. Quid in Clericum, qui totam noctem in tabernis egit, & altera die nulla præmiſſa dormitione Miſſam cantavit? 6. Quæ pœnæ civiles ſint decretæ in Laicos ebrioſos? 7. & *ſeqq.* Singulariter in milites? 10. Foret conſultum, ſi ebrietas voluntaria prohiberetur ſub pœna exilii, aut capitis. 14. Si quoque omne etiam improviſum delictum patratum in ebrietate puniretur graviùs, quàm commiſſum à ſobrio. xx. 35. Graviter delinquunt Magiſtratus Eccleſiaſticus, & Laicus, ſi non graviter animadvertant in ebrioſos. xxII. 16. Quomodo exterminabunt ebrietatem è Germania? 19. Pœnæ ſtatutæ in adulterium. Vide Verb. *Adulterium.*

Punitus ab uno judice, quatenus etiam ab 4
alio plecti poſſit? V. xxxII. 41. 42. & 46. Pœna pecuniaria poteſt indici à Magiſtratu etiam Eccleſiaſtico. 43. Et à Magiſtratu Eccleſiaſtico incarcerari Laicus juxta aliquos. 44. Punitus à Magiſtratu inferiori non poteſt ordinariè puniri à ſuperiore. *Ibid.* Abſolutus ab uno, puniri poteſt ab alio. 45.

Digitized by Google

Pœnitentia pro Iubileo, & Indulgentiis.

1 PArva pœnitentia eſt tempore Jubilei communiter injungenda. III. 169. Oportet tamen ſemper imponere medicinalem neceſſariam. 170. Et tunc vindicativam, quando non eſt probabile, pœnitentem obtinuiſſe, vel obtenturum Indulgentiam æquivalentem. *Ibid.* Secùs, ſi ſit obtenturus. *Ibid.* Et tunc eſt pœnitenti indicanda cauſa imminutæ pœnitentiæ. 172. Caſus, quo pœnitens non poteſt pœnitentiam injunctam omittere ob Indulgentiam. 173. Remedium dandum conquerentibus de gravitate pœnitentiæ. 175.

2 Quas pœnitentias pro peccatis determinârint Canones Pœnitentiales? IV. 284. Non eſt verum, quòd pro ſingulis mortalibus fuerit decreta ſeptennis. 292. Cur fuerint olim injunctæ tam graves pœnitentiæ? 285. Hac ætate dantur parvæ. III. 172. An ob Indulgentiam omittenda pœnitentia, vel minuenda? 171. *& ſeqq.* Item IV. 241. *& ſeqq.* Malè negat Lezana, nomine *pœnitentiæ ſalutaris* intelligi eleemoſynam, aut corporis afflictionem. V. XXXVII. 211.

Pollutio.

EſT mortale ea intentione multum edere, aut bibere, ut in ſomno ſequatur pollutio expellens ſemen moleſtum. V. XXIII. 209. Non item ſi ſolùm bibas, aut edas immoderatè, prævidens ſecuturam pollutionem. *Ibid.*

Portiuncula.

POrtiunculę Indulgentiæ quatenus conceſſæ à Chriſto ipſo? IV. 350. An, & quæ ſuſpendantur tempore Jubilei? 353. Selecta referuntur de ea. 354. Et ſelectiora, *in Append. ejuſd. n.* 354.

Poſſeſſio.

POſſeſſionis magnum privilegium. I. 116. Poſſeſſio requiritur ad fundandum titulum præſcriptionis legitimæ. II. 192. Quid ea ſit? 194. Immemorialis non exigit titulum. 203. Sed bonam fidem. 192. Quæ tamen præſumitur adfuiſſe, ſi ſit ſermo de fide bona Theologicè. 205.

Poſſeſſio per actus exercitos cum amicabili conniventia non acquiritur adverſus conniventes, at bene poteſt acquiri contra alios. V. II. 25. Etiam per unicum actum acquiritur, etſi ille actus fuerit momentaneus, duraveritque poſſeſſio per unum, aut duos duntaxat dies. 22. Et tali poſſeſſione ſpoliatus debet ante omnia reſtitui. 23. Poſſeſſio alicujus ſtatûs transfert onus probandi non ineſſe, quando illa qualitas, quæ ineſt fuit apta ineſſe ab initio. V. XXVIII. 85. Poſſidens jam libertatem, non tenetur probare, ſe ſemper fuiſſe liberum. *Ibid.* Et poſſidens Stichum ut ſervum, non tenetur probare, illum fuiſſe ſemper ſervum. *Ibid.*

Porta Sancta.

POrta Sancta quæ? III. 10. Cur dicatur Sancta? *Ibid.*

Potentia.

OMnis potentia perficitur per ſuum naturalem actum, & objectum. V. XXIII. 103.

Poteſtas patria.

POteſtatis patriæ effectus eſt jus verberandi liberos. V. XXIX. 47. Ordines Minores non eximunt patriâ poteſtate. 48. Eximit autem Epiſcopatus. *Ibid.* At non integre Sacerdotium. *Ibid.* Aut Matrimonium. 53. Patria poteſtas quo jure orta? 50.

Præceptum.

PRæceptum particulare Eccleſiæ obligat eo modo, quo univerſale circa eandem materiam. V. XXXVII. 222. *&* 259.

Præfatio.

PRæfatio Legis dat intellectum toti legi. V. XXVI. 53.

Prælatus.

AN Prælati graviter delinquant, ſi ſuos non edoceant neceſſaria pro lucrando Jubileo Romano? III. 22. Prælatus ſtrictè dictus quis ſit? *66. &* 67. Superiores etiam Ordinum Mendicantium ſunt ſtrictè Prælati. *67.* Strictè dictus Prælatus dicitur etiam Prælatus Eccleſiæ. *Ibid.* An poſſint Prælati Regulares publicare Jubileum ante Epiſcopum? *67.* An deſignare aliam Eccleſiam, quàm deſignârit parochus? *Ibid.* Prælatus Regularis an tempore Jubilei indigeat Epiſcopali approbatione pro Confeſſionibus Sæcularium? 131.

Præſcriptio.

AD legitimam præſcriptionem quot conditiones exigantur. II. 192. *& ſeqq.* An etiam patientia adverſarii? 192. *&* 199. An Theologis pertractantibus materias Juridicas patrocinetur titulus præſcriptionis, Vide Verb. *Theologus. n.* 5.

Præſumptio.

PRæſumptio juris tantùm quæ? V. XXVIII. 64. Juris, & de Jure quæ? *Ibid.* An admittant probationes in contrarium? 63. Præſumptiones fornicationis valentes in una regione non valent ſemper in altera. V. XXXII. 25. Præſumptio, quæ ſpectatis omnibus eſt probabiliter violenta, ſufficit ad ſuſpicandum prudenter de aliquo delicto. 26.

Prior.

PRior Clauſtralis & Conventualis quis? III. 32. *in Append.* 2. *lit. aa.* Qui Ordines Religioſi habeant Priores, & Subpriores? *Ibid.* Eorum poteſtas, *Ibid.*

Digitized by Google

Privilegia.

PRivilegia per modum contractus conceſſa non cenſentur revocata per generalem clauſulam derogatoriam. III, 42. Verba etiam privilegiorum debent intelligi ſecundùm id, ad quod principaliter proferuntur à privilegiante. 485. Privilegii nomine an comprehendatur Indulgentia? IV. 22. An datum alieno ſubdito ſubſiſtat? 64. Privilegium an, & quatenus cenſeatur non eſſe efficaciter revocatum reſpectu ignorantium revocationem? 667. Quid ſingulariter de privilegiis conceſſis Theatinis, & Jeſuitis? *Ibid.* In dubio utrùm privilegium ſit Reale, an Perſonale, præſumitur eſſe Reale. V. xxxvii. 159. Utrùm ſit Reale, an Perſonale dijudicandum eſt, attendendo potiùs ad naturam, & conditionem rei datæ, quàm ad expreſſionem verborum. 161. Etiam conſuetudo, & uſus explicat vim privilegii. 160.

Privilegio fori gaudens, gaudet & Canonis. III, *n.* 32. *in Append.* 1. *lit. g.*

Probabilis: Probabilitas.

PRobabile quid dicatur? I. 6. Probabilitatis practicæ, & ſpeculativæ nova deſcriptio. 20. Alia de probabilitate vide ſuprà Verb. *Opinio. n.* 1. *& ſeqq.*

Probatio.

PRobatio requiſita ad torturam qualis, & quanta eſſe debeat? V. xlii. 48. Qualis ad condemnationem Capitalem? 56. Et ſingulariter in criminibus exceptis? 53. *&* 56.

Proceſſio.

VNa ſufficit pro Jubileo, niſi expreſſè præſcribantur plures. III, 121. Nec cenſentur præſcribi plures, licèt Bulla loquatur in plurali de proceſſionibus. *Ibid.* Eſt ſub mortali indicenda ſaltem una. 122. Non tamen eſt de neceſſitate valoris illa indictio. *Ibid.* Multo minùs quando ab Epiſcopis indicitur ſine mandato Papæ. *Ibid.* Laudanda tamen illa indictio. *Ibid.* Nemo tenetur intereſſe proceſſioni etiam indictæ ex mandato Papæ. 124. Quid ſi, qui intereſt, nihil oret? *Ibid.* Aut garriat perpetuò? *Ibid.* Proceſſiones inſtitutæ à Confraternitatibus Laicorum non ſunt Officia Eccleſiaſtica. 454.

Profeſſio.

PRofeſſio Religioſa invalida quomodo revalidetur? III. 32. *in Append.* 3. *lit. bbb. & iii.* Quid ſi talis profeſſi ætas ſit dubia? *Ibid. lit. aaa. & bbb.* An reclamans poſt quinquennium à Profeſſione ſit audiendus? *lit. lll.* Ad Profeſſionem tacitam requiruntur quinque. *lit. mmm.*

Profeſſor.

AN peccet mortaliter ſi per nimiam abſtinentiam reddat ſe ineptum ad docendum? V. i. 50. Quid ſi per intemperantiam cauſet ſibi illud ipſum impedimentum? x. 21. Quid ſi ſuppleat defectum per alium? 23. Quomodo confitebitur ſuum neglectum? 25. An, & cui teneatur reſtituere? 26. *&* 28.

Propinatio, Provocatio, ad æquales hauſtus &c.

1 PRopinandi mos unde provenerit? V. xiii. 1. An laudandi Germani, qui ſua convivia claudunt poculo, quod vocant S. Joannis benedictionem? 3. Illuſtris ſententia S. Auguſtini de propinantibus ad honorem Sanctorum. 4. Exemplum acatholici Miniſtri puniti, quòd ſpreverit poculum propinatum ad benedictionem S. Joannis. 5. Quantùm ſit peccatum propinare, & provocare ad hauſtus æquales? 6. Quantum certare, uter altero plus bibere valeat? 7. Jure civili eſt interdicta provocatio ad hauſtus æquales. 11. Et Eccleſiaſtico. 14.

2 Quadruplici modo poteſt quis provocari ad ebrietatem. V. xiii. 16. Primus illorum, qui intendunt mortem animæ, eſt diabolicus. 17. Alter, quo ſcilicet vult quis, ut alter fiat per propinatum vinum ebrius, nec poteſt fieri ebrius ſine peccato, quod tamen non intendit provocans, eſt quandoque licitus. 16. *&* 18. Eſt etiam quandoque licitus tertius, quo cupis ſopiri vino illum, quem nôſti ſopiendum inculpabiliter. 16. *&* 18. An peccet, qui ex urbanitate invitat alterum ad bibendum, prævidens fore, ut illa invitatio ſit futura occaſio ebrietatis formalis? 19. *& ſeqq.*

3 An propinatio, & provocatio ad ebrietatem ſit tunc licita, quando eſt neceſſaria ad impediendam proditionem arcis? V. xiii. 24. *&* 26. Et ſingulariter caſu, quo qui invitantur, fient inculpabiliter ebrii? 27. Aut quo prædones ſunt occiſuri innocentem, niſi hic eos vino ſopiat? 29. Aut quo cuſtodes carceris itidem ſopiuntur vino? 30. Aut quo tantùm probabiliter timetur mors injuſta inferenda à Cajo, niſi Cajus inebrietur? 32. Aut quo Legati inebriantur ad expiſcanda eorum ſecreta? 35. Aut quo inebriatur vel ideo Reus, ut ex ebrio cognoſcatur ſitne nocens, an innocens? 36. Vel, ut condemnatus tanto animoſius perferat extremum ſupplicium? 38. An licitè inebrietur ſtultus? 39. Vel puerulus? 40. Cujus ſpeciei peccatum admittat, qui alterum illicitè provocat ad ebrietatem? 56. *& ſeqq.*

4 Propinare, & bibere in ſanitatem alterius eſt mos jam vetuſtus. V. xiii. 66. Talis propinatio eſt ſuperſtitioſa, ſi non jungatur ei alius actus. 67. Ut plurimùm continet ea propinatio aliquam culpam. 72. Elegans S. Ambroſii ſententia de propinationibus in ſanitatem Principum. 68.

Digitized by Google

Puer.

QUid Confeſſarius judicabit de pueris confitentibus, ſe comediſſe priuſquam aut ſurgerent, aut manus lavarent? V. xxiii. 61.

Purgatorium.

PUrgatorii pœnæ quantæ? IV. 287. *&* 288. Quamdiu perferantur ab aliquibus? 289. An unus Annus purgatorii expietur Anni unius Indulgentia? 287. Tota pœna purgatorii poterat expiari per pœnitentias decretas à Canonibus. 284. Non eſt verum, quòd nulla anima hæreat in purgatorio diutius, quàm viginti Annis. 287.

Q.

Quarta funeralis.

QUartam funeralem an, & quatenus teneantur ſolvere Ordines Mendicantes? V. L. 75. Quando duo parochi contendunt de quarta funerali, utri illorum debeatur? 77.

Quilibet.

DIctio: *Qilibet* operatur idem ac ſi eſſent factæ plures diſpoſitiones. IV. 632. *in Append. lit. ff.* Et differt à clauſula: *Omnis*, eò quòd hæc ſumatur diſtributivè, & collectivè: illa autem ſemper diſtributivè. 606. Adfertur inſtantia in contrarium perquam difficilis. *Ibid.*

Quivis.

CLauſula: *Quivis* præſertim poſita in Dativo, vel Accuſativo caſu comprehendit omnia. III. 491.

Quotidie.

QUidnam requiratur ad id, ut quidpiam poſſit dici fieri *quotidie*? IV. 520.

R.

Rationis uſus.

RAtionis uſum exturbare ad breviculum tempus per actionem etiam malam non eſt crimen lethale. V. vi. 38. *& ſeqq.* Eſto quis rationabiliter malit perdere notabilem ſummam pecuniariam, quàm ad breve tempus privari ratione. 43. Vide Verb. *Somnus.*

Realinus.

PBernardinus Realinus conſueverat in confeſſionali procedere ſecundùm ſententias benigniores. I. 137.

Regula.

REgula actionum humanarum eſt judicium, non dubitatio. I. 157.

Regulares.

1 REgularem, ſeu Religioſum ſtatum quænam conſtituant? III. 32. *in Append. 1. lit. f. & ſeqq.* Regularium privilegia dubia interpretanda ſunt in eorum favorem. I. 28. Statuta ſpectantia ad eos, non ſunt interpretanda juxta apices Juris. 71. Regulari non licet abſque facultate Prælati proficiſci Romam pro Jubileo. III. 18. An Prælatus poſſit eam petenti negare? 18. Indulgentia promiſſa ingredientibus Religionem competit etiam ingredientibus Novitiatum. 57. Suſpenditur in Anno Sancto. *Ibid.* Per ingreſſum Religionis conſequitur quis remiſſionem omnium peccatorum. *Ibid.* Regularis illicitè ſurripit aliquid pro eleemoſyna, quando Prælatus non vult largiri pro Jubileo. 217. Sufficit, ſi det cuculam, vel Agnum Dei. *Ibid.*

3 Regularis habens à ſuo ſuperiore facultatem eligendi Confeſſarium, qui abſolvat à reſervatis, quamdiu poſſit uti illa poteſtate? III. 243. An ſi ſit Ordinis Mendicantis poſſit abſolvere notorium percuſſorem Clerici, & quidem lite pendente in foro? 251. Et à cenſuris illum, cujus Confeſſionem non cogitat excipere? 257. *& ſeqq.* Quomodo ergo intelligenda clauſula: *Auditis diligenter eorum Confeſſionibus*? 259. Quid ſi ille pœnitens ſolùm dicat: *Peto abſolvi à cenſura, ſi quam incurri*? 260. Quando Superior Regularis dicit ſubdito: *Do tibi poteſtatem eligendi Confeſſarium, qui te abſolvat hac vice tantùm*, quomodo intelligitur illa clauſula? 267. An in foro externo ſtandum teſtimonio Regularis Confeſſarii teſtantis, hunc aut illum fuiſſe à ſe abſolutum? 274.

4 Regulares Mendicantes poſſunt extra Jubileum commutare illa quoque vota reſervata, in quibus Epiſcopi diſpenſant ex ordinaria poteſtate. III. 320. Poſſunt & in iiſdem diſpenſare ſaltem ex permiſſu Superiorum. *Ibid.* An tempore Jubilei licitè eligant pro lubitu Confeſſarium? 225. *&* 226. Regularis Prælatus an tempore Jubilei indigeat approbatione pro Confeſſionibus Sæcularium? 231.

5 Regulares etiam exempti poſſunt ſe ſubjicere Epiſcopo in ordine ad lucrandas Indulgentias. IV. 62. Et quidem directè. 65. Regularis Prælatus non habet ex ſe poteſtatem dandi Indulgentias. 72. Regulares quatenus communicent ſua bona opera cum aliis? 104. *& ſeqq.* Quando Religioſus particularis ea applicavit ſibi, vel alteri, nequit Prælatus diſponere de iis. 105. Peccat tamen ſubditus ſi applicet alicui contra voluntatem Superioris? *Ibid.* Ejus omnia opera ſatiſfactoria non neceſſaria ipſi applicantur habentibus communicationem cum Ordine. 109.

6 Quis Regularis dicatur vivere extra clauſtra? IV. 342. Regulares Mendicantes lucrantur in ſuis Eccleſiis etiam Indulgentiam Portiunculæ. 454. Regulares gaudent Indulgentiis, quibus Sæculares. 544. Paulus V. non reſtituit iis illas Indulgentias, quas abſtulerat ipſis. 545. Quæ ſint illæ, quas abſtulit, quas non abſtulit? 546. *&* 547. Quas in locum revocatarum ſubſtituerit idem Pontifex? 549.

Digitized by Google

Quam communicationem Indulgentiarum habeant inter ſe Regulares? Vide Verb. *Communicatio. n.* 2. Quas Indulgentias habeant Sæculares propter Regulares? 561. *& ſeqq.*

7 Regularibus ſubditis nequit ſuperior imperare tantas abſtinentias, quantas ipſi licitè ſuſcipere poſſunt. V. I. 53. Regularium Noviciatum non teneris deſerere ob victum obnoxium tuæ valetudini. 54. Regularis expertus nocere ſibi cibum, aut potum conſuetum in ſuo ordine, an teneatur petere alium? 60. An indicare Superiori? 65. *&* 66.

8 An Regularibus ſit licitum habere tabernas? V. II. 10. Et cereviſiam coquere ex ſuo hordeo, venderéque? 11. Ita vendendo non cenſendi ſunt negotiari. 12. Quid ſi illi Religioſi emant hordeum, & vendant cereviſiam inde confectam? 13. Quid ſi ipſimet Regulares eam coquant? 15. An delinquant, quando tractati lautiùs more ſolito bibunt liberaliùs, reddúntque ſe ineptos ad commodè ſtudendum per duas horas? V. XVIII. 28. Regularis & Clericus certò peccat occidendo illum, qui minatur, ſe gravia crimina de ipſo, vel ejus Religione ſparſurum. V. XIX. 9. Regulares non delinquunt, ſi quandoque edant cibos delicatiores, V. XXIII. 79. Præſertim ſi petantur ex eorum prædiis. 80. An ſi aſſidentes menſæ Dynaſtæ identidem carpant delicatiores, neglectis vulgaribus? 81. Non graviter peccant ducentes inter ſe choreas. 201.

9 Regularibus vitanda convivia, quoad poſſunt. V. XXVI. 25. Magis honorantur, ſi reſpuant invitati. *Ibid.* Jocus ſalſus in Religioſum convivam. 26. Quæ convivia cenſeantur ita adverſari decentiæ ſtatus Regularis, ut videantur vetita à Clemente, & Urbano? 44. Regularium eſt judicare, utrùm adverſentur nec ne. 45. An omnia illa repugnent tali decentiæ, quæ exſuperant quantitatem, vel qualitatem ferculorum à Superiore præſcriptam? 49. Decentia illa habet magnam latitudinem. 50. Nec eſt æqualis in omnibus Ordinibus. 54. Clemens, & Urbanus in ſuis Bullis nullis prohibent Regularibus, quod non fuerit priùs vetitum. 56. Ubi extet Jus antiquum prohibens ea, quæ illi Pontifices? 58. Illi Pontifices non inhibent Regularibus moderatas donationes ad remuneranda officia præſtita, vel conciliandos Ordini amicos. 60. Recenſentur pœnæ in Regulares excedentes in conviviis, & donationibus. 61. Quid ſi abſit intentio ambitionis? 62. Quid ſi præciſè tractentur hoſpites lautiùs, quàm permiſerit Superior? 63. Quid ſingulariter ſtatutum de conviviis in receptione Novitiorum? 65.

10 Regularem ſtatum nequit adulter conjux aſſumere ſine conſenſu partis Innocentis. V. XLI. 1. Vel niſi pars innocens ſuſcipiat talem ſtatum. 2. *&* 3. Aut nocens petierit ſæpe reconciliationem ab innocente, & hæc conſtanter negârit. 5. Quando pars innocens dat nocenti jus ſuſcipiendi Ordines ſacros, aut Religionem, non tenetur ipſa innocens pars fieri Religioſa, aut edere votum caſtitatis. 6. At poteſt fieri Religioſa etiam invitâ parte reâ adulterâ, etſi hæc remaneat in ſæculo. 7. Quid ſi nequeat juridicè probare adulterium? 9. Maritus innocens poteſt poſt adulterium uxoris libere fieri Sacerdos ſæcularis. 10.

Regularis Prælatus poteſt eſſe teſtis in cauſa ſui cœnobii. V. XLII. 39. *&* 40. Item ſubditus Regularis. 40. *&* 125. Regularis poteſt eſſe teſtis in cauſa ſuæ Eccleſiæ, adeóque in cauſa rerum ſpectantium ad jura Monaſterii. 126. An etiam Abbas? Vide Verb. *Abbas.* Poteſt Regularis eſſe teſtis in eo teſtamento, in quo legatur aliquid ejus Monaſterio. XLII. 131. Et ſi ſimul adſit vir, aut fæmina, erit plenè probatum teſtamentum. 148. Poteſt & in omni cauſa, in qua agitur de perpetuo commodo ſui Monaſterii eſſe teſtis. 126. *&* 136. Eſto mediatè redundet aliquod commodum in ejus perſonam. 136. Poteſt etiam eſſe teſtis in cauſa particularis Religioſi. 137. An etiam in cauſa ſæcularis? 139. 11

Peccat Regularis teſtificans ſine conſenſu Prælati, valet tamen teſtimonium. V. XLII. 141. *& ſeq.* Prælatus non debet facilè permittere ſuis, ut dent teſtimonium. 149. Si tamen veritas non poſſit haberi, niſi per teſtes Regulares, tunc poſſunt cogi ad teſtificandum. 151. Nequeunt teſtificari in cauſa ſanguinis niſi ad abſolvendum. 152. Et excommunicatur judex cogens ad juramentum. 153. Potéſtque Religioſus tunc uti amphibologia. *Ibid.* Religioſi teſtimonium pluris eſt faciendum, quàm Laici. 154. Et creditur ei in cauſa ſui fratris ſæcularis. *Ibid.* At Laicus ſæcularis nequit contra Religioſum teſtificari in cauſa criminali. 156. Poteſt autem Sacerdos ſæcularis. 157. 12

Reſpectivè.

Clauſulæ *Reſpectivè* energia. III. 32. *in Append.* 2. *lit. aa.*

Reverſus.

Illa Regula: *In Brevi reverſus, cenſetur non divertiſſe*, declaratur variis exemplis. IV. 608.

Revocatio.

Revocatio Indulgentiarum pro Regularibus qualis facta à Paulo V? Tract. IV. 545. *& ſeqq.* An eæ rurſum ſtabilitæ? 549. *in App. lit. a. & ſeqq.* 1

Revocatio Indulgentiarum & privilegiorum an obſit ignoranti? IV. 666. & 667. Et an facta generalibus terminis deroget privilegiis, & Indulgentiis munitis peculiari clauſula non obſtantiarum? 668. *&* 669. Et generatim an dero-

Digitized by Google

deroget ſpeciali nota dignis? 671. Revocatio gratiæ non eſt iam latè accipienda, quàm conceſſio, tametſi literæ revocatoriæ conſtent iiſdem clauſulis, quibus conceſſoriæ. 673.

Deſcribitur Decretum, quo Alexander VII. revocavit aliquos favores annexos Indulgentiis, IV. 678. Non revocavit ullas Indulgentias, ſed tantùm aliquas earum prærogativas. 679. Illud decretum eſt uſu receptum. 680. Non tamen habuit vim ante publicationem per Diœceſes. *Ibid.* Intentiones, ſeu vota Indulgentiarum non indicantur verbis Alexandri propriè, aut impropriè ſumptis, attamen illud Decretum extenditur reipſa ad eas. 681. 682. & 683. Quid cenſendum de illis, qui ab ipſomet Pontifice, aut Nuntio Apoſtolico acceperunt poſtmodum ſimul permultas intentiones? 685. Aut etiam permultas res affectas Indulgentiis? 687. Ad quid referatur clauſula: *Non obſtantibus*, poſita in fine Decreti Alexandrini? 693. Illud Decretum extenditur etiam ad Indulgentias concedendas à ſucceſſoribus. 695. An revocatio Alexandri tetigerit illos, qui habentes plura numiſmata retinuerunt ſibi ſolùm duo, aut tria, in eum finem, ut uni amiſſo ſubſtituerent aliud? 696. Quid intellexerit Alexander per obtinentes rem affectam Indulgentiis, an habentes comodatò, aut cum titulo veri dominii? 698. & ſeqq.

Roſarium.

ROſarii nomine quid intelligatur in materia Indulgentiarum? 407. & ſeqq. Pſalterium etiam communiſſimè vocatur Roſarium. 402. Omittens unum, alterúmve *Ave Maria* ex Roſario an lucretur Indulgentiam promiſſam recitantibus Roſarium? 192. Dimidia parte Roſarii fracta, aut amiſſa perditur Indulgentia. 395. Non item ſi ſola chorda. 390. Quæ Indulgentiæ recitantium Roſarium? 600.

S.

Sacramentum.

INdulgentia promiſſa frequentantibus *Sacramentum* in Eccleſiis Ordinum Mendicantium non competit illis, qui tantùm unum Sacramentum ſolent ibi percipere. IV. 571. Aut qui duo percipiunt, ſed ſolùm ſemel, aut bis in Anno. 572. & ſeqq. Quid ſi homo ruſticanus ter, aut quater in Anno? 575. Quid ſi Confeſſio fieri ſoleat non in ipſa ſtrictè dicta Eccleſia, ſed in cella Conventûs, vel Collegii adjacentis? 576. Vide plura ſuprà Verb. *Corona.*

Sacrilegium.

VNum ex ſignis, an committatur grave ſacrilegium per profanationem rei ſacræ, eſt, ſi ea grave ſcandalum generet V. XLVII. 3. Applicatur hæc doctrina inebrianti ſe die obitæ Sacræ Communionis. 5. Et die paraſceves. XLVI. 1. & 2. Et in Eccleſia. XLVIII. 3. Et cantanti laſciva in Eccleſia aliis audientibus. XLIX. 2. Et proferenti verba contumelioſa. XLVIII. 4.

Sæculares.

SÆculares non poſſunt in Eccleſiis Regularium habentium communicationem Indulgentiarum, adipiſci omnes Indulgentias via communicationis, quas ipſi Religioſi. IV. 556. Multas tamen lucrantur intuitu Regularium aut Eccleſiarum, aut perſonarum. 561. & 564. Enumerantur illæ Indulgentiæ. 561. & ſeqq. Singulariter exprimitur illa, quam lucrantur audiendo concionem alicujus Regularis Mendicantis. 561. Aut viſitando Eccleſias Societatis. 566. & ſeqq. Sæculares quas Indulgentias obtineant ſalutando temporibus conſuetis Virginem Matrem? IV. 590. & 594. & ſeqq. Quas recitando aliam ſalutationem Deiparæ? 593. Quas recitantes tertiã partẽ Roſarii? 600. & 601. Quas ſoliti piè, & reverenter pronuntiare nomina *IESV*, & *MARIÆ*? 602. Specificantur occaſiones ſæpe lucrifaciendi hanc Indulgentiam. 603. Quis in agone conſtitutus poſſit dici conſueviſſe reverenter pronuntiare illa nomina? *Ibid.*

Sævitia.

QUid nomine *ſævitiæ* intelligant Jura diſponentia de divortio ob *ſævitiam* alterutrius conjugum? V. XXXIV. 2. An, & quatenus permittant ea divortium? 1. & ſeqq. Quæ ſint mala corporis, ob quorum inferendorum metum permittitur iſtud divortium? 5. Etiam unica gravis verberatio præbet cauſam divertendi. 12. Si videlicet prudenter timeatur repetitio. 13. Quid ſi ſolæ diſcordiæ frequentes, continuæque rixæ intercedant? 14. Quid ſi parentes mariti irrogent ea mala corporis? 15. Enumerantur variæ percuſſiones, de quibus quæritur, an ſufficiant ad divortium? 16. Conſuetudo patriæ efficit, ut verberatio cenſeatur in uno loco eſſe ſæva, quæ non eſt in altero. 18. Rarò movetur in Conſiſtorio Conſtantienſi lis de ſævitia ſolitaria. *Ibid.* Sævitia erga liberos præbet matri jus divortii. XXXV. 5.

Quandonam cenſeatur eſſe probabile periculum ſævitiæ? V. XXXIV. 19. & ſeqq. Quid ſi maritus non ſit tutus ab uxore? 21. Quid ſi timeat, ne ipſemet in ira illam occidat, an licitè ipſemet divertet? 22. & 23. Quid ſi adſint minæ eluſoriæ? 26. Quid ſi maritus factus ſit furioſus? 30. Quid ſi detineat domi concubinam? 33. Et ipſamet uxor ſit adultera? 34. Quæ cautio ſit cenſenda ſufficiens? 40. & ſeqq. Proponitur ſingularis Caſus divortii ob ſævitiam ſæpius exercitam. 47. Quatenus liceat propria authoritate divertere ob ſævitiã? 49. & XXXV. 2.

Saga.

SAgis & veneficis non ſolet in Germania deferri juramentum. V. XLII. 51. Nullus vir, aut fœmina bonæ cæteroquin famæ damnari po-

Digitized by Google

teſt ad mortem ob ſolam depoſitionem multarum ſagarum. 57. Imò ne quidem ad torturam. 59. Præſertim crudelem, qualis alicubi ſolet adhiberi. 60. Novum genus ſagarum, & veneficorum Anno 1651. exortum in Sileſia. 62. Quomodo detectum? 63.

Saltem.

QUæ ſit vis hujus adverbii: *Saltem.* II. 444. & V. xxxvii. 116.

Salus.

SAlúſne corporis, an animi intelligatur, quando pro obtinenda Indulgentia poſtulanda eſt ſalus Pontificis? IV. 341. *& ſeq.* Nemo quantumvis peccator exiſtens in extremis, præſumitur eſſe immemor ſuæ ſalutis æternæ. V. L. 33. Quomodo intelligendum hoc Axioma? 45. An applicandum iis, qui occiduntur in ira implacabili? 46. *& ſeq.*

Salutatio Angelica.

AN revera Indulgentiam plenariã obtineat recitans ter Salutationem Angelicam cum tribus conſuetis verſiculis, quando datur ordinarium ſignum campanæ? IV. 590. *& ſeqq.* An non ſaltem partialis acquiratur? 594. *&* 595. Multi Belgæ, & Hiſpani omittunt poſtremam partem illius Salutationis. 596. An nihilominus lucrentur illam Indulgentiam? *Ibid.* Quid ſi Clericus omittat? 597. Quandonam cœperit illa devotio erga B. Virginem? 598. Refertur S. Antonini ſententia in comendationẽ illius pietatis. 599.

Sanchez.

THomas Sanchez non adivit ſcholas Juridicas. II. 291. Elogium, quo eum honeſtavit Clemens VIII. 414.

Sancti.

SAncti, qui abſtinentiis minuerunt vitam, quomodo excuſandi? V. 1. 47.

Sanguis.

LIcet quandoque veſci ſanguine humano. V. xxiii. 150. An epilepticis liceat bibere ſanguinem humanum? 152. Quid cenſendum de ſenibus, qui ſanguinem ex vena adoleſcentis detractum bibunt ad prorogandam vitam? 154. An licitè præbeatur beſtiis ſanguis humanus? 160.

Sitne fas haurire ſanguinem pecudum? V. xxxi. 17. Refertur factum Carthuſiani, qui in extrema neceſſitate aperuit venam ſui equi, & proſilientem ex ea ſanguinem hauſit. 18. Hoc factum eſſe à culpa immune pronuntiaverunt Patres Carthuſiani. *Ibid.*

Scandalum.

AN ſcandalizans aliquem indirectè contrahat ſpeciem peccati, quod committit ſcandalizatus? V. xiii. 61. *Scandali* nomine quid intelligat vulgus? xxxvii. 170. Quid Brevia diſpenſationum matrimonialium? 171. Debet illud ſcandalum eſſe publicum. *Ibid.*

Scientia.

SCientiæ ſtrictè dictæ quo pacto tractent etiam de quibuſdam objectis non ſolùm ſcientificè ſed probabiliter duntaxat? II. 89.

Scriptura Sacra.

CUr ea recenſeat peccata etiam Sanctorum Patriarcharum? V. vii. 14. Elegans ſententia ex S. Ambroſio. *Ibid.*

Scurrilitas.

SCurrilitas quid ſit? V. xxiii. 208. An exercita per verba inhoneſta ad ſolum riſum excitandum ſit mortalis? *Ibid.*

Secretum.

QUid ſi ſecretum? V. xix. 72. An non duplex crimen lethale committat, qui conſcius 1
ſecreti minimè revelandi ſeſe inebriat? 51. Singulariter ſi ſciat, ſe interrogatum in temulentia conſueſſe pandere talia ſecreta? 56. An auditores poſſint prudenter fidem habere ebriis narrantibus de ſe, aut aliis ſecreta crimina? 60. An judex hæc reſciens procedat licitè contra talem? 65. An quando ebrius fatetur aliquod ſcelus de ſe, aut alio, poſſit privatus expiſcari veritatem? 69. An peccet graviter, qui refert aliis ea ſecreta, quæ audiit ex ebrio? 70. An ſit fas aliquem inebriare ad expiſcandum, aliquod ſecretum ex eo? xiii. 32. *& ſeqq.* Solent ſecreta prodere ebrii. xix. 52.

Secretum aliud eſt Naturale, aliud Sacra- 2
mentale. V. xix. 74. Aliud creditum cum pacto, aliud ſine pacto non revelandi. 73. Et quidem cum pacto vel expreſſo, vel ſolùm tacito. *Ibid. &* 87. Et expreſſo vel antequam panderetur ſecretum, vel poſtquam fuit jam revelatum. 74. Denique aliud ſecretum eſt cognitum ſine injuria: aliud cum injuria. *Ibid.* Quomodo obliget id, quod citra cujuſquam injuriam, & ſine pacto ſervandi ſecreti cognitum eſt? 75. Quomodo id, quod cum injuria alterius eſt cognitum? 77. Quomodo id, quod cum pacto, ſed ſuperveniente ipſi revelationi? 83. Quomodo id, quod præcedente pacto? 86. Singulariter tacito? 87.

Quinam ex pacto ſolùm tacito teneantur 3
ſervare ſecretum? V. xix. 87. Et an adſit obligatio ſervandi cum proprio gravi incommodo ſecretum? 92. Quid pronuntiandum de obligatione ſecreti crediti extra Confeſſionem his verbis: *Hoc dico Ra. Va. ſub ſigillo Confeſſionis*? 93. Quomodo ſe geret Confeſſarius erga illum, qui revera credit, tale ſecretum eſſe Sacramentale? 100.

Seneca.

SEnecæ ſtultum judicium de permiſſa ebrietate. V. xviii. 23.

Senex.

PEr *ſenes* quinam intelligantur in Bullis Jubileis facientibus poteſtatem diſpenſandi cum

Digitized by Google

cum ſenibus. III. 471. Senes cur peculiare teneantur eſſe ſobrii. V. xxxi. Cur dicatur vinum eſſe lac ſenum. 2. Senex centum viginti quinque Annorum. V. x. 47. *in Append.* Quomodo pervenerit ad tantam ſenectutem. *Ibid.*

Sententia.

SEntentia incerta quæ dicatur? I. 66.

Sepultura.

1 AN qui in ebrietate mortuus eſt, ſepeliendus ſit loco ſacro? V. L. 2. *& ſeqq.* Quid ſi non ſit notorium, illum bibiſſe uſque ad ebrietatem? 6. *& ſeq.* Quid ſi conſtet, illum depulſa crapula vixiſſe aliquantulo tempore compotem rationis? 9. Quomodo Doctores loquantur de ſepultura mortui in peccato mortali? 4. 31. *& ſeqq.* Refertur Caſus Religioſi reperti in puteo, & ſepulti loco ſacro. 12. Senſus Doctorum de eo, qui repertus eſt ſuſpenſus. 13. *&* 53. *&* 59. *&* 62. Proponitur longus caſus de ſepultura unius, de quo & dubitabatur, an fuerit hæreticus, & ſciebatur contendiſſe privato duello, & dubitabatur, an poſt acceptum vulnus lethale elicuerit contritionem? *à num. 19. uſque ad* 51. Et alius de Monacho reperto cum laqueo in collo. 53. Et de alio Religioſo etiam ita reperto. 61. Et de pio adoleſcente etiam ita reperto. 56. Et de illo, qui ſeipſum jugulârat. 60. Et de meretricula reperta cum multis vulneribus. 33. *&* 51. Quid ſit ſepeliri ſepultura aſini? V. L. 1.

2 An, & quatenus ſacrâ ſepulturâ privetur mortuus in duello? V. L. 29. *&* 30. An adulterii, qui deprehenſi in adulterio occiduntur à ſuperveniente marito? 33. *&* 48. An occiſi in rixa? 33. *&* 49. An mortui in cornibus taurorum? 33. *&* 50. An meretricula inventa mortua cum multis vulneribus? 33. *&* 51. An occiſus in furando, vel deprædando? 48. Quid ſi in his generibus perſonarum interceſſerit breviculum tempus, quo fuerint compotes mentis ante exturbationem animæ, & accepta vulnera lethalia? *Ibid.*

3 Quid cenſendum de Magiſtratibus ſæcularibus mandantibus ſepeliri loco infami omnes, qui ſibi ipſis intulerunt manus violentas? V. L. 58. Quid tunc debeat facere Magiſtratus Eccleſiaſticus? 57. Qui ſeipſum necavit, non eſt privandus ſacrâ ſepulturâ, ſi præſumi poteſt, eum feciſſe ex mentis alienatione. 59. De quibuſnam videatur id poſſe præſumi. *Ibid.* Qui imminente incendio ſe præcipitat in terram, & moritur, non eſt privandus ſepultura. 66. An Saga, quæ reperitur mortua in carcere? 68. Vel inflixit ſibi vulnus lethale, at pœnituit aut mortem? *Ibid.* An ſi ante torturam reperiatur mortuus, præſumendum ſit, attuliſſe ſibi manus violentas? 69. Modo ſi quis mortuus repertus in eo loco, tempore, & modo, quo potuit occidi ab aliquo, non eſt privandus ſepultura. 73. Electio ſepulturæ eſt cuivis permiſſa. 74. Conceſſâ ſepulturâ conceditur delatio mortui proceſſionaliter. 83. Enumerantur. 14. Genera hominum privandorum ſepultura. 82.

Sermo.

SErmo ſimpliciter prolatus in uno actu, & in una vice conſumatur. III. 383.

Severitas.

SEveritas addidit Catoni dignitatem. I. 64. Vitanda Confeſſario, exercenda erga ſeipſum. 67.

Sicut.

CLauſula *ſicut* facit repetitionem præcedentis qualitatis. III. 48. *in Append.* 1. *lit.* d.

Sigillum Confeſſionis.

QUid ſit ſigillum Confeſſionis. V. XLII. 187. 1 Ejus obligatio tranſit ad omnes, ad quos mediatè, vel immediatè pervenit notitia peccati in Confeſſione detecti. 186. Ita ut ne quidem indirectè liceat cuiquam manifeſtare illud delictum. 189. Quis cenſeatur indirectè manifeſtare? *Ibid.* Et ne quidem illi de eo licitè inter ſe loquuntur, qui ex publica ſcelerati Confeſſarii Concione illud notum habent. 191. Quomodo ergo ſe gerere debeant, quando fama vulgavit, illud delictum eſſe illicitè evulgatum à Confeſſario, & examinantur à judice Eccleſiaſtico, an, & quid de illo peccato, aut revelatione audierint? 208. *& ſeqq.*

Peccant contra ſigillum Confeſſionis, qui etiam bono Zelo ducti deferunt ad judicem Eccleſiaſticum, hunc, aut illum Confeſſarium revelâſſe grave peccatum Caji. V. XLII. 210. Quomodo ergo denuntiare debebunt? 211. Et Confeſſarius ſi examinetur à judice, violabit ſigillum fatendo ſe illud violâſſe. 215. Imò & violabit, ſi tunc taceat. 216. Quid ergo agendum? *Ibid.* Affectus extremo ſupplicio in Gallia Parochus, qui ob lucrum revelaverat homicidium patratum à ſuo pœnitente. 197. Quid cenſendum de illa vulgari inter profana negotia phraſi: Dico hæc Reverentiæ Veſtræ ſub ſigillo Confeſſionis? Vide Verb. *Secretum. n.* 3.

Similis: Similitudo.

CLauſula *ſimilis* denotat ſimilitudinem reſpectu facti, modi, & qualitatum. IV. 632. *in Append. lit.* gg.

Simulatio.

SImulatio propriè ſumpta eſt mendacium reale. V. L. 63. *&* LI. 39. Non item impropriè ſumpta. 40. Quæ ſit propriè dicta ſimulatio? 39. Quæ impropriè? 40. Declarantur hæc variis exemplis practicis. L. 64. *&* LI. 38 *&* 41.

Digitized by Google

Singularis.

TEſtes ſingulares communiter non probant. V. XLII 96. Singularitas teſtium eſt triplex. 97. Quatenus teſtes ſingulares faciant ſemiplenam probationem, ſufficientem ad torturam, & pœnam extraordinariam? 98. Teſtes ſingulares admittuntur ad probandum, eſſe factam revelationem ſigilli Confeſſionis. 214. Et quando agitur de actu non momentaneo, ſed ſucceſſivo. 99.

Sobrietas.

SObrietatis etymon. V. I. I. Ejus ſignificatum triplex. 2. Cur dicatur moderari affectum, & uſum potûs deſiderabilis? 3. *& ſeqq.* Quid intelligatur nomine potûs inebriare valentis? 7. In quo conſiſtat moderatio, quam in tali potu debet procurare ſobrietas? 11. Non eſt ſobrietatis moderari nimium appetitum aquæ. 12. An contra ſobrietatem peccet, qui non bibit vinum, cùm ratio dictat eſſe bibendum? 13. An ſobrietas ſit ſtatuenda virtus ſpecialis? 16 An differat ab abſtinentia? 19. Quas perſonas deceat peculiariter hæc virtus? V. II & III. An contra ſobrietatem peccet Religioſus, qui abſque periculo ſe inebriandi ingreditur locum adiri prohibitum ex motivo ſobrietatis? VI. 4. Sobrietati an repugnet inebriare ſe tabaco, fumo, pane? XXXI. 14. An ſi repugnet, poſſit ſalvari definitio ſobrietatis? 15.

Socer.

SOcer locum parentis obtinet. V. XLII. 75. Poteſt eſſe teſtis in ea cauſa generi, in qua pater naturalis. *Ibid.* Ac poteſt quoque accuſare ſuum generum ſingulariter in cauſa concernente ſuam filiam. 76. *& ſeq.*

Societas IESU.

1 EJus ſcriptores plerique, multo autem plures alii defendunt dogma de licito uſu cujuſlibet opinionis certò probabilis practicè. I. 265. Societatis JESU ſcriptores calumnioſè inſimulantur damnatæ laxitatis. 218. Societatis Doctores nominantur, qui præclarè ſcripſerunt de materiis juridicis, & tamen non adiverunt ſcholas Juriſtarum. II. 290. *& ſeqq.* S. Pius V. ſtuduit ejus propagationi. 245. Quanti eam fecerint, S. Carolus Borromæus, & Pius IV? *Ibid.* Quouſque poſſint Magiſtri Societatis tradere in ſcholis materias Canonicas? 316. *& ſeqq.*

2 Superiores Societatis ſolent tempore Jubilei publicare in Refectorio, ſe curaturos, ut detur eleemoſyna pro omnibus. III. 217. Quos Superiores ſoleat habere in Collegiis? 32. *in App.* 2. *lit. aa.* P. Miniſter nullam apud nos ſpiritualem juriſdictionem habet per ſe loquendo. *Ibid. lit. ee.* Religioſus Societatis abſque conſenſu Superioris nequit uti poteſtate legendi libros prohibitos, etſi conceſſâ à delegato Apoſtolico. IV. 64. *in Append.* Declaratur facti ſpecie. *Ibid.* Nullo privilegio poſſumus uti abſq; conſenſu Superiorum. *Ibid.* Cautè legendus Alviſet ſcribens de nobis. III. 32. *in App.* 1. *lit. g.* Proponitur, & exponitur quoddam Breve Innocentianum, quo conceditur perſonis Societatis Indulgentia in forma Jubilei. III. 33. *& ſeqq.* An pro Communione Generali, quam celebrat quot menſibus Societas, poſſit deſignari Oratorium convictorii? 198. An omnia Oratoria exiſtentia extra urbem, in qua Societas celebrat primariò illam Communionem? *Ibid.* An ejus Religioſis liceat tempore Jubilei eligere Confeſſarium quemlibet? 226. Qua moderatione utendum? *Ibid.* Confeſſarii illius non ſolent pœnitentibus dare ſchedam teſtantem eos fuiſſe abſolutos ab hoc, aut illo peccato, aut cenſura notoriis, & reſervatis. 276.

Societatis vota ſubſtantialia ſunt plura, quàm quatuor. III. 364. *in Append. lit. ss.* Nullum horum eſt per Bullam Jubilei commutabile. *Ibid.* Repellitur Paſqualigi temeritas. *Ibid. lit. tt.* 3

Societatis Superiores poſſunt pro libitu Indulgentias pro feſto Annuntiationis datas Sodalitatibus Annuntiatæ transferre, quando transfertur Feſtum. IV. 336 An Indulgentiæ conceſſæ emittentibus Profeſſionem proſint Religioſis Societatis, emittentibus tria ſimplicia vota in fine Novitiatus? 549. Quas Indulgentias conceſſerit Gregorius XIII. Frequentantibus ſcholas, & Eccleſias Societatis? 568. Aut frequentantibus Sacramenta in iiſdem Eccleſiis? 571. Quinam cenſeantur frequentare? Vide Verb. *Sacramenta.* Societatis privilegia non cenſentur eſſe efficaciter revocata, niſi revocatio intimetur ſuperioribus. 667. Et revocatio fiat modo valde extraordinario. 669.

Societatis Regulam de mortificationibus manifeſtandis ſuperiori, commendat Petrus Navarra. V. I. 49. Suis Religioſis non permittit, eos defectus ſuorum deferri ad Superiores, qui ſunt manifeſtati ſecretò, & Conſilii cauſa, V. XIX. 88. Qualia de Ieſuitis ſpargant in locis remotis acatholicis hæretici? XXIII. 120. Quomodo hæc mendacia profuerint tempore belli Suecici Jeſuitis Germanis? 121. Gaudet Societas privilegio diſpenſandi quoad eſum carnium cum uxoribus, & famulis hæreticorum. XXXIII. 122. Quandonam videatur ſingulariter utendum hoc privilegio? *Ibid. &* 119. Defenditur contra Lezanam ejus privilegium, quo Generales Societatis poſſunt etiam non Doctoribus dare poteſtatem expediendi literas pœnitentiariæ. V. XXXVII. 159. 4

Prohibet Societas ſuis, ne ſint teſtes inſtru- 5

menta-

mentarii. V. XLII. 145. Nec in aliis cauſis, niſi in iis, quæ ad Religionem Catholicam pertinent. 149. *&* 150. Quo caſu poſſit Superior Societatis dare, & non dare poteſtatem teſtificandi in cauſa civili? 150. Quid ſtatuat contra illos, qui temere denuntiant aliquem apud ſuperiorem? XLII. 258. Delatores temerarios punit graviter pro ratione delicti. *Ibid.*

Socius.

SOcius criminis communiter non eſt teſtis idoneus. V. XLII. 42. Excipe crimina excepta. 44. An teſtimonium ſocii ſufficiat ad formandam inquiſitionem contra ſocium? 46. An ad torturam? *Ibid.* Quid ſi duo ſocii nominent unum tertium? 49. Quid ſi ſint ſingulares? 50. Duo etiam, aut plures ſocii criminis non ſufficiunt ad condemnationem illius, quem nominant, etſi crimen ſit exceptum. 53. Quid ſi agatur de ſociis veneficorum, & ſagarum? Vide Verb. *Veneficus.*

Soleo.

QUid ſit neceſſe, ut quis lucretur Indulgentiam promiſſam ſolitis exercere bonum aliquod opus? IV. 451. *& ſeq.* Quid, ut lucretur Indulgentiam oblatam ſolitis Sacramenta percipere? 572. *& ſeqq.* Ac ſolitis reverenter pronuntiare ſacratiſſima nomina? 603. Quandoque dicitur is ſolere, qui ſolùm duos actus exercet. 452.

Somnium.

1 SOmnium turpe directè procurare non licet. V. XIX. 16. Ideóque nefas eſt ea intentione edere calida, ut eveniant turpia ſomnia, quid-quid dicat Joannes Sanchez. 14. Non tamen ſunt neceſſariò confitenda ea, quibus ſolùm indirectè dedimus cauſam. 17. Plurimùm intereſt inter ſomnia proborum, & improborum. 40.

Somnus.

AN privare ſe per ſomnum uſu rationis non ſit aliquando crimen lethale. V. VI. 50. Cur ſit crimen lethale privare ſe illâ per potum nimium, non autem per ſomnum? *Ibid.*

Spoliatus.

SPoliatus eſt ante omnia reſtituendus. V. XI. 23. Etiamſi nactus ſit poſſeſſionem per actum momentaneum. 22. Et etiamſi Spoliatus ſit latro, aut à Principe ſpoliatus. 24. An ſpoliatus ſit ante omnia reſtituendus in cauſa, qua allegatur ſævitia mariti, à quo uxor profugit? 34. 45.

Statio.

STatio quid? IV. 337. Stationum origo quæ? *Ibid.*

Suevi.

SUevorum laus Bellica ex Cæſare. V. II. 109. Cur olim non ſint paſſi, vinum ad ſe importari? *Ibid.*

Summiſtæ.

QUid de Summiſtis ſcripſerit Manrique? II. 24. 26. 56. Varia de Summiſtis. 224.

Suſpenſio Indulgentiarum.

QUalis generatim fiat in Jubileo Anni Sancti? III. 40. *& ſeqq.* An Eccleſiarum Romanarum? 40. *&* 48. *in Append. 2. lit. f.* An domûs Lauretanæ? 41. *ad fin.* An Bullæ cruciatæ? 42. An datæ altaribus privilegiatis? 43. *&* 48. *in Append. 1. lit. c. & ſeqq.* An pro articulo mortis? 44. & 45. An datæ pro defunctis? 45. *&* 48. *in Append. 1. lit. c.* An noſtræ menſtruæ? 45. Et ſingulariter *n.* 48. *in Append. 2. contra aliquem Anonymum.* An partiales? 47. *&* 48. *in Append. 3. lit. a.* An Einſidlenſis, ſeu Eremitana? 48. *in Append. 3. lit. b. & ſeqq. fuſiſſimè, lit. e. & ſeqq.* Proponuntur argumenta in partem affirmativam. *lit. c. & d. & p.* Alia in partem negativam. *lit. f. g. k. q. & ſeqq.* Quales facultates ſuſpendantur in Jubileo? 49. Quando incipiat ſuſpenſio? 50. Quando deſinat? 52. Ignorans ſuſpenſionem non lucratur Indulgentias. 51. An ſuſpenſio Indulgentiarum minuat numerum Annorum ſeptem, quorum unus incidit in Annum Sanctum? 56. An extendatur ad Indulgentias conceſſas emittentibus profeſſionem Religioſam? 57.

Suſpicio.

SUſpicionem temerariam de gravi peccato alterius movere Cajo an ſit mortale? V. XIX. 29. An temeraria ſuſpicio de gravi peccato alterius ſit grave peccatum? 30. *&* 31. Suſpicio violenta quænam dicatur? XXXII. 3. Et ſingulariter reſpectu patrati adulterii? 5. *& ſeqq.* Ac fornicationis? 19. *& ſeqq.* Excludenda eſt omnis nefanda ſuſpicio. 24.

Synodus.

SYnodus Sexta nullos edidit Canones. V. XXIII. 221. Synodus Trullana malè honoratur nomine *Sextæ Synodi. Ibid.*

T.

Tabacus.

AN liceat ſe ſe inebriare tabaco? V. XXXI. 2. Quid ſi ſomnus, quem parit ſuffitus tabaci, non ſit diuturnus? 5. Refertur pars Bullæ Urbani VIII. vetantis ſacerdotibus uſum tabaci ſub Miſſæ Sacrificio. 6.

Taberna.

TAbernæ vinariæ prohibitæ Clericis. V. XI. 6. An Religioſi licitè eas habeant in Monaſteriis? 10.

Temerarium.

TEmerarium judicium quod? V. XIX. 61. Temeraria ſuſpicio quæ? 63. Quæ non temeraria? XLII. 239.

Temperantia.

EST ignobilior ceteris virtutibus Cardinalibus. V. XXIII. 71. Quæ ejus Regula? *Ibid.* & 73. & 86. & *ſeq.*

Tempus pro Iubileo.

1 EST id tempus ſemper ſaltem duarum hebdomadarum. III. 63. Quas quidem nequit decurtare Ordinarius. *Ibid.* Unde erravit quidam Vicarius Generalis, qui determinavit pro univerſis unam ſolùm hebdomadem. *Ibid.* Et probabile eſt, poſſe partem operum validè fieri in una hebdomade, partem in altera. 72. Nec obeſt, licèt Ordinarius in ſuo Diplomate declaret, omnia debere fieri intra unam hebdomadem. 63. & 72. Nominantur Jubilea durantia diutius, quàm duas hebdomadas. 63. Quid intelligatur nomine menſis, quando datur Jubileum pro uno, aut pluribus menſibus? 63.

2 Hebdomadæ duæ pro Jubileo quot diebus conſtare poſſint? III. 63. Nominantur Epiſcopi Conſtantienſes, qui terminârunt illas hebdomadas diebus quatuordecim. 63. Germani per *duas hebdomadas* intelligunt dies quindecim. 63. Debent eæ deſignari ab Epiſcopis. 64. Nec valent opera obita ante deſignationem. 64. Aut poſt lapſum temporis, ſi ignorâſti deſignationem. 65. Quid ſi fuiſti oblitus? 91. *ad fin.* Iſtud tempus qui, & quatenus poſſint deſignare Prælati, & Ordinarii locorum, Vide Verb. *Prælatus*, & Verb. *Ordinarius.*

3 Peccant Ordinarii mortaliter, ſi abſque pergravi cauſa differant publicationem Jubilei. III. 68. Dubium eſt an dilatio deſignationis non obſit valorii Jubilei. 69. Non tenentur tamen communiter indicere tempus Jubilei, antequam ipſimet accipiant à Nuntiis Apoſtolicis exemplar Bullæ. 70. Et poſſunt mandare inchoari quacunque die hebdomadæ. 70. Sicut & quando dies non eſt determinatus ab Epiſcopo, poteſt parochus inchoare feriâ tertiâ, vel quartâ. 71. Et ſingulariter quando Feſtum S. Joſephi, aut Annuntiationis venit circa Dominicam *Iudica.* 71. Ceterùm obſervandus eſt etiam dies, quem Epiſcopus, vel Papa determinavit. 73. Quid ſi per inadvertentiam non perfeciſſes orationem, aut eleemoſynam ante ultimum diem Jubilei, & illo ultimo die facias tanto plus? 74. Pax Jordanus damnat de mortali Epiſcopum, qui publicationem Jubilei vel differt ob tempus meſſis, vel non aſſignat idem omnino tempus pro toto Epiſcopatu. III. 71. & 69. Refutatur praxi Epiſcoporum Germanorum. 71.

Teſtis.

1 AN commune judicium Doctorum de aliqua re ſit idoneus teſtis ad probandam conſuetudinem? I. 29. Ebrius nequit eſſe teſtis. V. XXV. 13. Imò nec ebrioſus poteſt eſſe extra ebrietatem teſtis major omni exceptione juxta nonnullos Jureconſultos. 14. Singulariter in Hiſpania. 15. An poſſit quis teſtari, ſe pro certo ſcire id, quod novit ex ſolis conjecturis, & præſumptionibus à jure probatis? XXVIII. 61. Teſtis eſſe poteſt omnis, cui non interdicitur teſtimonium. XLII. 2. Teſtimonii dicendi jus eſt generoſa dignitas. 13. Qui dicantur teſtes omni exceptione majores? 3. Verſus, quibus comprehenduntur inteſtabiles. 5. An mancipium? 6. An mulier? An minorennis? 10. An amens? 11. An infamis, an pauper, an hæreticus contra Catholicum? Vide Verb. *Infamis: Pauper: Hæreſis.* An alii varii? Vide in propriis titulis. An idem poſſit eſſe accuſator, & teſtis? Vide Verb. *Accuſator.* An idem Judex & teſtis. V. XLII. 34. An idem reus, & teſtis? 35. An quis in propria cauſa? 37. An ſocius criminis, Vide Verb. *Socius.* An Conſanguineus, & Affinis, Vide Verb. *Conſanguinitas & Affinitas.* An ſtandum teſtimonio unius? Vide Verb. *Vnus.* An teſtimonio teſtium ſingularium? Vide Verb. *Singularis.* An teſtimonio non jurati? Vide Verb. *Iuramentum.* Hoſtis capitalis nequit eſſe teſtis etiam in criminibus exceptis. V. XLII. 24. 2

Quo ſenſu dicatur, & verum ſit, plus credi duobus affirmantibus, quàm decem negantibus. V. XLII. 100. Teſtis de viſu, & auditu, quis dicatur? 108. & 109. Quantum credatur huic? 109. An poſſit jurare ſe ſcire? 110. An debeat eſſe juratus? Vide Verb. *Iuramentum.* Quando teſtes diſcordant, ſtandum eſt depoſitione potiùs plurium, quàm pauciorum. V. XLV. 134. Quando teſtes inhabiles admittendi in defectu habilium? XLII. 159. 3

An quando fama ſpargit, aliquem Confeſſarium fregiſſe ſigillum Confeſſionis, poſſint examinari teſtes cùm ipſius famæ, tum ipſius immediatè revelationis? V. XLII. 180. & *ſeqq.* Si ille, cujus Confeſſionem revelâſſe dicitur Confeſſarius, nolit examinari teſtes, illicitè examinabuntur. 185. Illicitè teſtificabuntur, quotquot mediatè, vel immediatè intellexerunt peccatum revelatum à Confeſſario. 194. Illicitè & ipſe Confeſſarius teſtabitur, ſe revelâſſe. 201. Oſtenditur quomodo judex poſſit in ejuſmodi caſu procedere. 203. & *ſeqq.* Auctor famæ vulgantis iniquè, Cajum eſſe homicidam: nequit eſſe teſtis in tali judicio. V. XLII. 228. Teſtimoniorum veroſimilium eſt maxima vis. 231. Quid ſi ille author famæ non peccavit manifeſtando occultum crimen? 232. Teſtis debet reddere cauſam ſui teſtimonii, alioquin non probat. 230. Judex quandoque tenetur ultro repellere teſtem defectu laborantem. 253. 4

Theo-

Digitized by Google

Theologia: Theologi.

1 THeologiæ in genere deſcriptio. II. 85. Theologiæ Moralis definitio. 86. Eſt verè,& propriè dicta Theologia. 87. Ejus objectum materiale quod? 90. Formale quod? *Ibid.* Quomodo dirigat actus humanos ad ultimum finem? 91. Quomodo differat à ſcientia Juris Canonici. 96. Habet objectum patens latiùs, quàm habeat Juriſprudentia Canonica. 97. Omnes actus Juriſprudentiæ ſpectant ad illam. 99. Corrigit errores Canonum. 100. Et Legum. 101. Præſtat ſcientiæ Canonicæ. 102. Omnibus aliis. 103. Eſt omnium princeps. 104. *&* 117. Utitúrque aliis ſcientiis tanquam ancillis. 118.

2 Cur Theologia moralis ſit nunc alia, quàm fuit ante aliquot ſæcula? II. 152. A quo accipiat ſua principia? 118. Theologiæ antiquitas. 143. *& ſeqq.* Semper extiterunt in Eccleſia viri periti Theologiæ. *Ibid.* Eſt ſcientia demonſtrandi vim habens. 146. Eſt neceſſaria Eccleſiæ. 147. Omniúmque ſcientiarum ſummè neceſſaria. *Ibid.* Neceſſaria quoque animarum paſtoribus. 148.

3 Theologiam vocat perpetuò S. Thomas *ſacram doctrinam*. II. 150. Quomodo fuerit ea tradita primo ſæculo Chriſtianitatis? 151. Quomodo ſecundo? 152. Quomodo tertio? 154. Quo tempore cœperit Theologia doceri in Eccleſia Orientali? 156. Nominantur, qui ſucceſſivè docuerunt. 156. *&* 157. Cœpit ſeriùs doceri publicè in Eccleſia Occidentali. 159. Quinam docuerint privatim? 161. Theologis Moralibus modernis eſt plus deferendum in re morali, quàm priſcis. I. 174. Referuntur aliquæ abſoletæ doctrinæ, quas tradiderunt antiqui. 172. Exagitantur irrationabiliter à Michaële Manrique. II. 14. *& ſeqq.* Licitè uſurpant pronuntiata, Reguláſque Juris. 109. Procedunt ii ex propriis, quando utuntur Regulis Juris, etiam pendentibus à ſolo lumine naturali. 112. *&* 114. Nec tunc utuntur armis planè alienis, quando adhibent Regulas Juris pendentes à ſolo Jure poſitivo. 116.

4 Theologi ſunt cenſores omnium doctrinarum Juridicarum. II. 122. Quas materias in corpore alterutrius Juris contentas, explicare debeant ex officio? 125. *&* 127. Quid de illis, quæ ſolùm probabiliter colliguntur ex principiis fidei? 129. *&* 130. Theologi ſunt principales artifices. 136. Debent definire illam quæſtionem: *An peccet mortaliter, qui abſque diſpenſatione poſſidet plures præbendas?* 235. Eccleſia Metropolitana debet habere Theologum. 162. Quod olim ejus officium? *Ibid.* Probabiliter fuit ille, qui nunc vocatur Scholaſticus. *Ibid.* Theologi ſunt Coadjutores Epiſcoporum. 166. Jam à tempore Apoſtolorum debuerunt eſſe periti legum Canonicarum, & Civilium. II. 173. *&* 185. Probatur id qu[illegible] argumentis. 174. *& ſeqq.* Quanti eos fecerit Synodus Tridentina? 180. Occurritur objectioni, quòd plurimi Theologi non legerint quidquam in corpore Juris. 181. *& ſeqq.*

Nominantur SS. Patres, qui fuére Theologi ſimul & Juris periti. II. 186. Theologi titulo præſcriptionis adepti ſunt jus ſcribendi de materiis juris. 190. *& ſeqq.* Fuerunt, & ſunt in poſſeſſione hujus Juris. 193. *& ſeqq.* Quæ poſſeſſio nititur titulo ſufficiente. 200. Fuitque inchoata, & continuata fide quàm optimâ. 204. *& ſeqq.* Ac duravit tempore neceſſario ad præſcribendum. 208. Nominantur antiqui Theologi, qui ſcripſerunt de materiis Juridicis. 210. 211. 223. *& ſeqq.* Theologi antiqui fuerunt dediti magis ſpeculativis, quàm practicis. II. 234. Poſtea compulſi neceſſitate explicârunt materias practicas pendentes à Jure. 233. *&* 237. *& ſeqq.* Ea neceſſitas orta fuit ex ratione proprii muneris. 251. Et ex reſponſis quotidianis. 253. Et ex precibus, aut mandato aliorum. 260. Nominantur Theologi, qui vel precibus, vel mandato adacti ſcripſerunt de rebus Juridicis. *à n.* 261. *uſque ad* 272. Theologi nequeunt nanciſci excellentem ſcientiam utriuſque Juris ſine aut vivo Præceptore, aut excellenti ingenio. 272. Ille tamen vivus præceptor non eſt neceſſariò Jureconſultus vulgò dictus. 274. De plurimis quæſtionibus etiam ex ſolo jure humano pendentibus poſſunt doctè, ſolidéque diſſerere illi quoque Theologi, qui non frequentârunt ſcholas juridicas. 276. Demonſtratur id variis rationibus, *à n.* 277. *uſque ad* 300. Nominantur Theologi, qui præclarè ſcripſerunt de argumentis utriuſque juris, & tamen fuerunt puri Theologi. *à n.* 285. *uſque ad* 295. 5

Theologi didicerunt Juris ſcientiam in ſcholis Theologicis. II. 342. Theologi veri ſunt etiam Juris periti, ſeu Jureconſulti. 343. *& ſeqq.* 173. *&* 185. Iidem Theologi Juriſprudentiam didicerunt lectione Jureconſultorum. 348. *& ſeqq.* Et ipſarummet legum, canonúmque. 350. Et denique à ſe ipſis. 352. Theologorum authoritatem circa reſolutiones Juridicas immeritò parvi facit Manrique, & alii. 365. Nominantur Juriſtæ claſſici, qui magni faciunt tales reſolutiones. 367. Cauſidici eas magno loco habent. 368. *& ſeqq.* Theologorum judicium circa Canonum, Legúmve intellectum quandonam ſit præferendum judicio Juriſtarum? 391. *& ſeqq.* Quandonam circa eadem poſtponendum? 399. *& ſeqq.* Theologus eſt potiùs quàm Jureconſultus eligendus in Epiſcopum. 421. *& ſeqq.* 6

Theſaurus.

THeſauri Eccleſiaſtici nomine quid intelligatur in materia Indulgentiarum? IV. 21.

Digitized by Google

Unde conflettur ille theſaurus? 8. 10. & 21. Alius eſt communis toti Eccleſiæ, alius proprius cujuſque Diœceſis. 66.

S. Thomas.

ECcleſia non teſtatur, fuiſſe Sancto Thomæ divinitus infuſum, quidquid ipſe docuit, vel ſcripſit. II. 214. Quo ſenſu ipſe S.D. dixerit ſuo Sodali, ſe, quidquid ſciret, non tam ſtudio, aut labore ſuo peperiſſe, quàm divinitus traditum ſibi fuiſſe? *Ibid.* Oſtenditur, non fuiſſe ipſi omnia divinitus infuſa. 215. Exprimuntur doctrinæ, quas S. Thomas correxit traditas à ſe. 215. & 216. Refertur & elogium, quod Xantes Mariales falſò attribuit doctrinæ S. Thomæ. 217. Fatetur S. Thomas, authoritatem Doctorum Eccleſiæ facere argumentum ſolùm probabile. 218. Etiam ipſimet Thomiſtæ nonnunquam apertè diſſentiunt à S. Thoma. 219. Nemo exiſtimat (abſtrahendo à voto &c.) ſe delinquere recedendo à S. Thoma in reſolutionibus utrinque probabilibus. *Ibid.* S. Thomas eſt communis Doctor totius Orbis. 221. Fuit vere Jureconſultus. 346.

Tortura.

TOrtura nulli adhibenda eſt, niſi præcedant præſumptiones violentæ patrari ſceleris. V. XLII. 48. Atque adeò indicia luce meridianà clariora. *Ibid.* An ſit adhibenda cuivis teſti in cauſa capitali? 51. & 52. Ea non eſt adhibenda reo, vel confeſſo, vel per duos legitimos teſtes convicto. 246. *in Append. lit. nn.*

Tranſlatio.

TRanſlato feſto an tranſferatur Indulgentia, Vide Verb. *Indulgentia. n.* 36. Quomodo tranſferantur quædam feſta? *Ibid.*

Truncatio.

TRuncatio proprii brachii, aut pedis eſt licita, quando aliter nequit evadi mors intentata à tyranno. V. XVIII. 4. Si tibi truncandus pes, aut manus, immineátque mors ex apprehenſione doloris, quem ſit retuſura ebrietas, licitè hauries vinum uſque ad ebrietatem. 17.

Trullum: Trullana Synodus.

TRullum quid fuerit? V. XXIII. Inde vocata Trullana Synodus? *Ibid.* Malè nominatur Sexta Synodus. *Ibid.* Eſtque nullius authoritatis. *Ibid.*

Tutus: Tutior.

TUtior opinio quæ? I. 1. & 21. An una ex probabilibus ſit tutior alterâ? 21. Tutior an in dubio ſit neceſſariò ſequenda? 156. Confeſſarii ſequuntur tutiora, dum procedunt communiter ſecundùm opiniones mitiores. 158. Et debent, quoad poſſunt, impellere moribundos ad ſequenda tutiora. 164. Non poſſunt negare abſolutionem volentibus procedi ſecum juxta minùs tutas opiniones, modò ſint certò practicè probabiles. *Ibid.*

V.

Valetudo.

VAletudinis læſio illata per intemperantiam, adverſetúrne ſobrietati, & temperantiæ, an ſoli propriæ charitati? V. I. 27. An qui valetudinem læſit graviter per intemperantiam eſus, aut potus, teneatur in Confeſſione dicere modum, quo læſit? XXIII. 24. Valetudinis conſervatio non eſt finis intrinſecus abſtinentiæ. 16.

Velum.

VElum, quo velantur Sanctimoniales eſt multiplex. V. XLI. 11. & 12.

Venenum.

AN veneno perimens Clericum incurrat Cenſuram Canonis: *Si quis ſuadente?* V. X. 9. & 11. Venenum accenſetur rebus ex ſe malis. 11.

Verba.

VErborum omnis uſus eſt in ſignificando. II. 142. Obſcura interpretanda ſunt per alia clariora. 429. Verba debent aliquid operari. III. 36. Si verbum, vel vocabulum aliquod poſſit genericè & latè, vel ſpecificè & ſtrictè accipi, tum in dubio, ſi de mente ſtatuentis non conſtet, & ſecluſa fraude, vel eluſione ſtatuti aut diſpoſitionis in materia odioſa, vocabulum illud accipi debet ſtrictè, & ſpecificè; in materia verò favorabili, & indifferente accipi debet latè, & genericè. 477.

Verba dubia ſunt potiſſimùm interpretanda conformiter conſuetudini teſtatoris. IV. 669. An ſciens, ſe ſolere in ebrietate proferre verba conſecrationis, verè conſecret tunc ſaltem, ſi ſe inebriavit intentione proferendi, & conſecrandi? V. XV. 4. Quid cenſendum de illo, qui ideo ſe inebriat, ut eo animoſiùs proferat verba contumelioſa, blaſphema &c? V. IX. 47. & *ſeqq.* Verba blaſphema, & hæretica prolata in ebrietate non continent malitiam blaſphemiæ, hæreſis &c. 46. Item nec contumelioſa continent tunc contumeliam. 47. Nec perjura perjurium. 48. Nec talia ſunt confitenda. 49. Excipe blaſphema, quando exprimunt gravem, & ſcandaloſam blaſphemiam. XIX. 36. Proferens in ebrietate verba hæretica non tenetur ea confiteri. 39. At fortè poteſt in eum inſtitui inquiſitio, utrùm ſit planè ſanus in fide. 40. & 42. De ratione verborum hæreticorum, ut hæreſi inficiantur, eſt, ut proferantur ab homine compote rationis. 39. Verba contumelioſa in ebrietate præter intentionem prolata, an aggravent turpitudinem ebrietatis. V. XIX. 24. Prolata etiam à ſo-

brio

Digitized by Google

brio ſine intentione dehonorandi, non ſunt contumeliæ niſi materiales. 24. Poſſunt tamen etiam tunc eſſe peccaminoſa. 26. Quid cenſendum de verbis ebrii detractoriis ? 27. *& ſeqq.* Quid de maledicis ? 31. In peccatis verborum maximè ſpectanda eſt intentio, ex qua proferuntur. 24. *&* 38. Verba turpia proloqui, an, & quatenus peccatum mortale ? XXIII. 198. Quomodo Confeſſarius ſe geret cum confitentibus ſe turpia locutos, aut libenter audiſſe loquentes ? 200.

Veſpera.

NOmine primarum, & ſecundarum Veſperarum quid intelligatur in Bullis loquentibus de Indulgentia incipiente in ſecundis? IV. 655. *&* 657. Quid ſi alicubi nullæ cantentur ? 657. Per ſecundas intelligitur totum tempus uſque ad completorium, & occaſum ſolis. *Ibid.* An Laicus delinquat dupliciter, ſi ſe inebriet die feſto cum neglectu Veſperarum ? V. XLV. 44. An Clericus, qui ex ſtipendio tenetur eas cantare ? 45. *&* 46. An ſi prævidens, ſe in ſolenni convivio probabiliter inebriatum iri, recitet ante prandium veſperas ? 48. An ſit fas veſperas recitare ante prandium abſque cauſa rationabili, & voluntate repetendi? 52. *& ſeqq.* Proponitur pro ſententia affirmativa authoritas. P. Dicaſtillo. 55. Et ratio fundamentalis. 53. Refutatur ea ſententia. 56. *& ſeqq.* Reſpondetur ad argumentum novum. 71. *& ſeqq.* Non videtur carere omni probabilitate illa ſententia affirmativa. 87.

Via.

EXtra viam publicam ne deflectas. I. 8. Triſtiſſima quæque via, & celeberrima maximè decipit. 205.

Vicarius.

VIcarii juriſdictio circa cauſas commiſſas ipſi à Sede Apoſtolica, tranſit ad ejus ſucceſſorem poſt ipſius mortem, vel amotionem ab officio. I. 144. Vicarius Epiſcopi non eſt neceſſariò Doctor, aut Licentiatus in Jure Canonico. II. 443. Non requiritur in eo major ſcientia juris, quàm in Archidiacono. 448. Primariæ functiones Vicarii Epiſcopalis ſunt diverſæ à primariis ejuſdem Epiſcopi. 450. *&* 456. Vicarii Generalis poteſtas mortuo Epiſcopo expirat etiam in cauſis jam cœptis. III. 345. Niſi fortè ignoretur mors Epiſcopi. *Ibid.* Vicarius Epiſcopi non habet ut ſic præciſè poteſtatem largiendi Indulgentias. IV. 68. At quid ſi ſit Vicarius tam in Pontificalibus, quàm Spiritualibus ? 69.

Vigilia.

1 VIgilia S. Mathiæ occurrente feria tertia poſt Quinquageſimam, quid fiat in aliquibus Diœceſibus ? IV. 331.

Vindiciæ : Vindicta.

VIndiciarum nomine quid intelligatur ? II. 2. 6. Caſus Vindictæ tartareus. V. L. 46. Cupidi vindictæ difficulter etiam in extremis reſipiſcunt. 47.

Vinum.

AN nomine vini intelligitur id omne, quod inebriare poteſt ? V. I. 8. Obligatus abſtinere à vino non tenetur hoc ipſo abſtinere à cereviſia, aut mulſo. 9. *&* 10. Nec à cibo is, qui vovit vinum non bibere. LI. 69. Vini potus quibus peculiariter interdictus? V. II. *&* III. Abſtinentia ab omni potu vini an laudanda ? IV. 1. Et ſingulariter quando nocet valetudini? 3. *& ſeqq.* Quinam Sancti abſtinuerint perpetuò vino ? 2. *&* 5. Vini potus fuit ignoratus antequam Noë inebriaretur. 7. An vinum ſit interdictum jejunantibus ? XVI. 2. De vini potu immoderato, & moderato elegans ſententia Ariſtotelis. XVIII. 25. Quo ſenſu dicatur eſſe in vino veritas ? XIX. 61. Vinum dilutum an magis inebriet, quàm non dilutum ? LI. 27. Commendatio vini diluti. 28. *& ſeqq.* Vini refrigerandi ratio an probanda ? 45. *& ſeqq.* Sitne licitum ejurare potum vini ? 61. *& ſeqq.* De vini Benedictione, Vide Verb. *Benedictio, num.* 3.

Virgo.

NOn eſt in Germania tam facilè quàm in aliis quibuſdam locis diſpenſandum cum virginibus ratione viſitationis Eccleſiarum. III. 473. Et poteſtas diſpenſandi cum iis extenditur etiam ad occultè corruptas. 474.

Vis : Vim vi repellere.

VIs eſt tunc, quoties id, quod deberi ſibi putat, non per judicem repoſcit. V. II. 23. Vim vi repellere licet. V. XIX. 6. An cujuſvis injuſtam vim ? *Ibid.* Quid ſi ſit in ſtatu peccati mortalis ille, qui me invadit ? 5.

Viſitatio.

VIſitatio Eccleſiarum, aut Altarium pro Indulgentiis quomodo intelligenda? Vide Verb. *Eccleſia.* Et Verb. *Altare. n.* 1.

Vita.

VItam prolongandi per ſumptionem cibi aut potûs obligatio non eſt tanta, quanta conſervandi. V. I. 30. An ſaltem tanta non abbreviandi per abſtinentiam, quàm per intemperantiam? 31. An adſit obligatio conſervandi vinis admodum exquiſitis, & delicatis ? 34. An Medicinis ? 36. Refutatur Paſqualigus aſſerens, hominem teneri ſuam vitã conſervare omnibus mediis licitis, & poſſibilibus. V. XXIII. 128. *& ſeqq.*

Univerſitas.

VNiverſitas propriè quid ſit. III. 475. An pagus

pagus poſſit vocari Univerſitas? *Ibid.* Univerſitas non habet animam, nec poteſt excommunicari. *Ibid.*

Unus.

VNus teſtis nullus teſtis. V. XXII. 80. Unius teſtimonio non ſtatur in cauſis criminalibus quoad condemnationem. 81. At ſufficit quoad inquiſitionem ſpecialem. 88. An ad torturam? 89. Quid ſi ille teſtis ſit veneficus? 57. & ſeqq. Quid ſi Sacerdos deferatur ab uno ſolo in crimine hæreſis? 89. Quid ſi Confeſſarius ab una ſola muliere in crimine ſollicitationis? 90. Regulariter etiam in cauſa civili non ſtatur teſtimonio unius. 82. Quid ſi ſit cauſa nemini præjudicialis? 83. Quid ſi in præjudicialibus adſit unus teſtis minimè ſuſpectus de falſitate? 84. Quid quando agitur de impediendo alieno peccato? 85. & 86. Quid ſi executor dicat, ſe eſſe functum ſuo officio? 87. Aut Confeſſarius, ſe excepiſſe Confeſſionem hujus, vel illius? 87. & 93. Quid ſi teſtis ſit in excelſa dignitate? 94. Aut moriturìens ex vulnere ſibi inflicto ab aliquo nominet Cajum, aut Titium? *Ibid.* Lucernenſes ſtant in cauſa teſtamentaria teſtimonio Confeſſarii. 91. Unius fide digni teſtimonium ſufficit privatæ perſonæ ad formandam probabilem opinionem. 92.

Voluntarium.

VOluntarium indirectè quid requirat? V. VIII. 5. & IX. 3. 21. 27. 37. 65. 83. & 84.

Vomitus.

SEntentia S. Hieronymi de vomentibus, ut bibant. V. VIII. 38. An mortaliter peccet, qui tantum vini bibit, quantum ſufficeret ad ebrietatem, ſi non revomeret, at cogitat revomere? 39. & 45. Quid ſi identidem infundat, & identidem revomat? 44. Quid ſi quis præciſè revomat, ut non inebrietur, idque ſine animo rurſum ſe ingurgitandi? 46. An revera talis teneatur revomere? 47. & 48. Intemperantia, ex qua ſequitur vomitus, non eſt ut ſic niſi venialiter mala. 46. Pœna ſtatuta in Laicos, & Clericos, qui per ebrietatem, vel voracitatem evomunt Sacram Hoſtiam. V. XIV. 1. An ſit fas vomitum creare potu vini ablaturo uſum rationis. XVIII. 13. Edere uſque ad vomitum non eſt mortale. XXIII. 91. Eſto idcirco evomas, ut poſſis te rurſum ingurgitare cibo. 92.

Votum.

1 VOta commutandi facultas non erat data ad initium Jubilei Anni M. DC. LXXV. III. 364. *in Append. lit. mm.* Sed primùm altero menſe, ſeu Februario. *Ibid. in Append. lit. ee. & qq.* Et proinde ſi Anno M. DCC. Hæc poteſtas non exprimatur in Bulla, nequaquam præſumi debebit. *lit. ff.* At verò ea poteſtas datur in omni Jubileo duarum, aut plurium hebdomadarum. 282. Quæ poteſtas exerceri poteſt extra Confeſſionem. 283. At non ad diſpenſandum. 284. Commutatio quomodo differat à diſpenſatione? *Ibid.* Nomine Voti, cujus commutandi jus datur in Jubileo, intelligitur etiam votum juratum, adeòque etiam juramentum de objecto voti præſtando. 286. & 287. Sicut & pœna, quam incurriſti non obſervato voto. 288. Nomine *Voti* ſoli Deo facti quid veniat? *Ibid.* Votum factum alicui Sancto an ſit propriè votum? 289. An commutabile per Jubileum? *Ibid.*

Quæ vota poſſint, & non poſſint commutari vi Jubilei? III. 290. Quid agendum cum illo, qui petit commutationem voti emiſſi, ex metu injuſtè incuſſo? 292. Vel ex ignorantia edito? 293. Vel propriè dubio? 293. Vel emiſſo ante pubertatẽ? 295. Votum Religionis ſub conditione: *Niſi paupertas impediat*, quomodo intelligendum? *Ibid. lit. a. & lit. d.* Quomodo intelligendum Votum editum ab adoleſcente valde inconſtantis indolis? *Ibid. lit. h.* Votum emiſſum ante Matrimonium an hoc diſſoluto reviviſcat? 295. *lit. a.* Diſpenſatio in voto caſtitatis data ob cauſam rariſſimam. *Ibid. lit. g.* Votum commutari poteſt tempore Jubilei in rem aliquanto minus gratam Deo, quàm quæ fuerat promiſſa voto. 296. Et commutatio fieri debet abſolutè, non ſub conditione: *Si fueris Indulgentiam conſecutus.* 297. Debet & fieri, licèt pœnitens non adferat aliã cauſam, quàm quòd petat liberari. 299. Votum peregrinationis quomodo commutandum? 300. Quæ generatim percommodæ commutationes? 301. & 302. Quando ſit facienda commutatio? 303. Poteſt etiam ille commutare, cui non cogitas confiteri. *Ibid.* Et Confeſſarius poteſt dicere: *Commuto tuum votum in illam rem, quam poſt unum menſem deſignabit talis, & talis vir doctus etiam Laicus.* 305. 2

Hodie poſſum commutare votum, cujus commutationem non petiviſti in Jubileo à te ante decennium obtento. III. 308. Omnia vota poſſunt in Jubileo commutari exceptis duobus. 282. & 310. Et ſingulariter caſtitatis. *Ibid.* Ut votum caſtitatis ſit reſervatum, ſeu incommutabile per Jubileum, debet eſſe & perfectum, & de caſtitate perfecta. 311. Quid intelligatur nomine perfectæ caſtitatis? 312. Referuntur varia vota caſtitatis imperfectæ, & idcirco commutabilia per Jubileum. *Ibid. & ſeqq.* Referuntur varia exempla votorum, quæ etſi fortè ſint perfectæ caſtitatis, attamen non ſunt reſervata, quia non ſunt perfecta in ratione voti. 315. & ſeqq. Ut eſt votum dubium. 315. Emiſſum ex metu injuſto. 316. Votum conditionatum, etiam poſt impletam conditionem. 3

tionem. 317. Votum emiſſum cum animo ſe obligandi ſolùm venialiter. 316. Non autem votum emiſſum ante pubertatem. *Ibid.*

4 Votum Religionis reſervatum quodnam ſit? III. 318. An quandoque commutabile vi Jubilei? 319. Singulariter quando eſt conditionatum? *Ibid.* Proponuntur aliqua paradigmata, ſeu exempla votorum commutationis pertutilia ad alia. 324. & *ſeqq.* Vota reſervata ex ſe poſſunt à Confeſſario Jubilei commutari in omnibus caſibus, in quibus Epiſcopus diſpenſare vi ſuæ poteſtatis ordinariæ. 320. Non autem in iis, in quibus idem diſpenſat ſolùm tanquam delegatus Sedis Apoſtolicæ. 321. Exprimuntur aliqua utriuſque generis vota. 322. Vota ſubſtantialia Religioſorum quæ? 364. *in Append. lit. ss.* Votum non conandi lucrari Indulgentias non valet. IV. 51. Votum eſt promiſſio de meliore bono. *Ibid.*

An voto non bibendi hodie vini obſtrictus peccet mortaliter, ſi bibat, quidquid eſt infra dimidiam menſuram mediocrem? V. IV. *n. ult.* Utrùm qui vovit, ſe hodie non bibiturum vinum, teneatur pitiſſare, ſi aliter nequeat ſervare votū? 9. & LI. 69. An tali voto adverſetur potus cereviſiæ? IV. 11. An qui ob ebrietatis periculum vovit abſtinentiam à vino, peccet toties mortaliter, quoties bibit vinum? 13. An qui idcirco vovit abſtinentiam à vino, ut privaret ſe voluptate percepta ex vino, obligetur hoc voto, quando amiſit omnem guſtum? 14. Quandonam mortaliter peccent ii, qui vinum bibunt poſtquam voverunt, aut jurârunt, ſe toto Anno non bibituros, & quidem ideo voverunt, quòd ſcirent, ſe ob ebrietatem committere gravia mala? 15. & 16. Quoties peccet is, qui ter de die haurit vinum, poſtquam vovit, ſe eo die ne quidem guſtaturum? 17. An qui vovit, ſe hodie jejunaturum in aqua, & pane, toties peccet, quoties hodie bibit vinum? 19. Votum non bibendi vini non violat, qui bibit in ſacrificio Miſſæ, vel poſt Communionem laicalem. x. Voto non ludendi chartis, an ſemper repugnet luſus chartarum ſpontaneus. 13. & 16. Votum nunquam edendi carnes an extendatur ad extremam neceſſitatem? XXXI. 24. & 25. Quid ſi quis expreſſè includat eo voto caſum extremæ neceſſitatis? 24. & 26. Prudenter dubitans an emiſerit aliquod votum, non tenetur illud explere. XXVIII. 45.

Vrſulinæ.

VRſulinæ Virgines non propriè Religioſæ an gaudeant privilegio fori? III. 32. *in Append. lit. f.* An privilegio Canonis? *Ibid.*

Vxor.

AN hæc licitè peregrinetur ſine conſenſu mariti? III. 19. Non eſt mancipium, aut ancilla mariti, ſed ſocia, non expers omnis adminiſtrationis. V. XXIV. 33. Ipſe tenetur ei præſtare ſuſtentationem congruam conditioni. 34. Bona uxoris quæ, horúmque adminiſtratio, & uſurpatio qualis? Vide Verb. *Bona. n. 2.* Non ſunt uxoribus laxandæ habenæ circa uſurpationem bonorum communium. V. XXIV. 48. A quo ea alendæ poſt divortium? Vide Verb. *Divortium.* & Verb. *Alere.* An poſſint eſſe teſtes in cauſa maritorum? XLII. 168.

Z.

Zacharias Ignatius Trinckellius.

ELogium ipſius. V. I. 117. *in Append. lit. a.* Docuit apertè quemlibet hominem teneri omnia ſua opera dirigere ad finem *ſupernaturalem. Ibid.* Fuit vir magnus naturæ, & gratiæ donis. *Ibid.*

SYLLA.

Digitized by Google

SYLLABVS POTIORVM ERRATORVM.

Fol.	Num.&c.	Lin.	Menda.	Emenda.	Fol.	Num.&c.	Lin.	Menda.	Emenda.
18.	112.	7.	relictis	relectis	449.	Sum.	3.	*removit*	*revomit*
25.	165.	21.	Neueſter	Neuſſer.	456.	38.	12.	illum	ullum
54.	224.	4.	loquimur	loquitur.	469.	26.	5.	quò	quòd
60.	287.	2.	Suritus	Surius.	471.	Col. 2.	1.	Canonico	Canonicos
93.	Col. 1.	16.	1608.	1625.	473.	Sum.	15.	*charius*	*carius*
101.	Lit. g.	1.	A-luiſſet	Alviſet.	475.	9.	4.	decernitur	decernitur
145.	§. V.	7.	ſacrandi	lucrandi	477.	19.	8.	ſuum	in ſuum
150.	105.	4.	reſervari	reſervari	Ibid.	25.	9.	nactos	non nactos
Ibid.	eod.	9.	Qua	Quia.	502.	32.	7.	roberet	roboret
167.	164.	ult.	bebent	debent.	529.	10.	5.	ligitatum	litigatum
176.	199.	10.	ſed	ſeu	550.	120.	3.	ſturpis	ſtupris
190.	246.	5.	poſt	poteſt	553.	144.	9.	hæ	hæc
Ibid.	247.	5.	tam	tamen	563.	Sum.	6.	*animalis*	*animali*
202.	Lit. k.	5.	irca	circa	603.	5.	1.	in	id
219.	Lit. l.	7.	ſi	hi	605.	27.	2.	ab	ad
224.	Tit.	2.	opinione	opinio	607.	471.	17.	ſuſtentandem	ſuſtentandam
225.	367.	9.	nimirum	mirum	608.	48.	6.	re	*dele*
Ibid.	eod.	ult.	ſcripſit	ſcripſi	609.	50.	20.	teſter) eſſe	teſte) eſſet
233.	Sum.	12.	*ad*	*ab*	622.	10.	6.	adoratus	odoratus
242.	455.	5.	Profeſſiones	Proceſſiones	625.	2.	14.	Et	Ea
272.	Col. 1.	8.	illi	illis	631.	Sum.	7.	*ſui*	*ſua*
273.	115.	2.	in	*dele*	Ibid.	eod.	11.	*conjuge*	*conjugi*
Ibid.	eod.	4.	10.	in	639.	Col. 2.	10.	feris	feriis
Ibid.	117.	15.	vocabula	vocabulo	644.	83.	8.	propoſito	*adde* : peccandi ;
389.	§. Hæc.	1.	doctrinam	doctrina non					ſed potiùs cum
391.	Lit. k.	2.	calulos	calculos					propoſito
405.	729.	9.	Baptiaſtm	Baptiſtam	649.	138.	4.	abſtineat	abſtineant.
416.	Sum.	9.	*à cibus*	*à cibis*	650.	134.	9.	præterea	præter ea
Ibid.	67.	1.	proppſitam	propoſitam	652.	14.	5.	&	ad
419.	88.	penult.	incitant	incitat	658.	52.	20.	18.	48.
429.	14.	4.	nrn	non	700.	15.	2.	maritus	*adde*: eſt relegatus.
431.	Tit.	poſt 2.	*adde*	Caput V.	714.	98.	3.	ſint	ſunt
434.	Sum.	7.	*eſſe*	*eſſet*	771.	62.	6.	Servio	ex Servio
439.	Sum.	3.	*ſuppremo*	*ſupremo.*	774.	6.	4.	croco	ex croco.

Reliqua benignus Lector facilè corriget.

FINIS.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google